

जैनाचार्य-जैनधर्मदिवाकर-पूज्यश्री-यासीलालजी-महाराज-
विरचितया मर्मप्रकाशिकाख्यया व्याख्यया ममरुद्धृतं
हिन्दी-गुर्जर-भाषाऽनुवादसहितम्

॥ श्री-आचाराङ्गसूत्रम् ॥

(द्वितीयश्रुतस्कंधः चतुर्थोभागः)

नियोजकः

संस्कृत-प्राकृतज्ञ-जैनागमनिष्णात-प्रियव्याख्यानि
पण्डितमुनि-श्रीकन्हैयालालजी महाराजः

प्रकाशकः

अमदावादनवासि-श्रेष्ठिश्री शांतिलालभाई थोभणभाई अजमेरा
प्रदत्त-द्रव्यसाहाय्येन
अ० भा० श्वे० स्था० जैनशास्त्रोद्धारसमितिप्रमुखःश्रेष्ठि-
श्रीबलदेवभाई डोसाभाई पटेल-महोदयः
मु० अहमदाबाद-१.

प्रथम-आवृत्ति
प्रत १२००

वीर-संवत्
२५०५

विक्रम-संवत्
२०३४

ईसवीसन्
१९७१

मूल्यम्-रु० ४०-००

आचाराङ्गमन्त्र द्वितीय श्रुतस्कंध की विषयानुक्रमणिका

क्रमाङ्क	विषय	पृष्ठाङ्क
१	पिण्डैषणा अध्ययन का निरूपण	१-३१५
२	शय्यैषणाध्ययन का निरूपण	३१६-४८९
३	ईर्याध्ययन का निरूपण	४९०-५९२
४	भाषाजात अव्ययन का निरूपण	५९३-६६५
५	वस्त्रैषणाध्ययन का निरूपण	६६६-७३७
६	पात्रैषणाध्ययन का निरूपण	७३८-७७७
७	अवग्रह प्रतिमाध्ययन का निरूपण	७७८-८३८
८	ध्यानरूपकायोत्सर्गविधि का निरूपण	८३९-८४९
९	स्वाध्यायभूमि में आचरण करने के योग्य एवं अनाचरणीय विधि का निरूपण	८४९-८५५
१०	उच्चार प्रसन्नवर्ण विधि का निरूपण	८५६-८९५
११	शब्दासक्ति का निषेध	८९५-९२३
१२	रूपासक्ति का निषेध	९२४-९२७
१३	परक्रिया का निषेध	९२८-९९०
१४	परस्पर की क्रिया का निषेध	९९१-९९५
१५	भावनाध्ययन का निरूपण	९९६-११६४
१६	विमुक्ताध्ययननिरूपण	११६५-११८६

भणवानुं ठेकाळुं :
 श्री अ. बा. स्वे. स्थानकेवासी
 जैनशास्त्रोद्धार समिति,
 ठे. निकोली दरवाजा अडार,
 स्था. जैन उपाश्रय,
 सरसपुर, अमदावाद-१८.

Published by :
 Shri Akhil Bharat S S.
 Jain Shastroddhara Samiti,
 Sthanakvasi Jain Upasraya,
 Outside Nikoli gate,
 Saraspur, AHMEDABAD-18

ये नाम केचिदिह नः प्रथयन्त्यवज्ञां,
 जानन्ति ते किमपि तान प्रति नैष यत्नः ।
 उत्पत्स्यतेऽस्ति मम कोऽपि समानधर्मा,
 कालोद्धारं निरवधिर्विपुला च पृथ्वी ॥१॥

हरिगीतचन्द्रः

करते अवज्ञा जो हमारी यत्न ना उनके लिये ।
 जो जानते हैं तत्त्व कुछ फिर यत्न ना उनके लिये ॥
 जनमेगा मुझसा व्यक्ति कोइ तत्त्व इससे पायगा ।
 है काल निरवधि विपुलपृथ्वी ध्यान में यह ढायगा ॥ १ ॥

मूल्य ३१. ४०-००

प्रथम आवृत्ति प्रत १२००
 वीर स वत् २००५
 विक्रम स वत् २०३५
 धसवीसन, १६७६

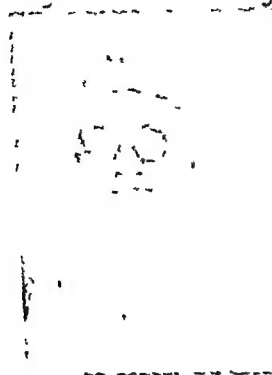
सुद्रकः
 जयतिदादा भण्डिदादा शाह
 नवप्रभात प्रिन्टींग प्रेस,
 धीकाटा रोड, अमदावाद.

आचाराङ्गसूत्र द्वितीय श्रुतस्कंध की विषयानुक्रमणिका

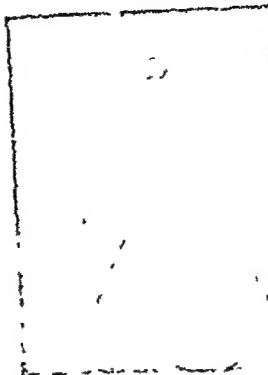
क्रमाङ्क	विषय	पृष्ठाङ्क
१	पिण्डैपणा अध्ययन का निरूपण	१-३१५
२	शब्दैपणाध्ययन का निरूपण	३१६-४८९
३	ईर्याध्ययन का निरूपण	४९०-५९२
४	भाषाजात अध्ययन का निरूपण	५९३-६६५
५	चस्त्रैपणाध्ययन का निरूपण	६६६-७३७
६	पात्रैपणाध्ययन का निरूपण	७३८-७७७
७	अवग्रह प्रतिमाध्ययन का निरूपण	७७८-८३८
८	ध्यानरूपकायोत्सर्गविधि का निरूपण	८३९-८४९
९	स्वाध्यायभूमि में आचरण करने के योग्य एवं अनाचरणीय विधि का निरूपण	८४९-८५५
१०	उच्चार प्रसूतवण विधि का निरूपण	८५६-८९५
११	शब्दासक्ति का निषेध	८९५-९२३
१२	रूपासक्ति का निषेध	९२४-९२७
१३	परक्रिया का निषेध	९२८-९९०
१४	परस्पर की क्रिया का निषेध	९९१-९९५
१५	भावनाध्ययन का निरूपण	९९६-११६४
१६	विमुक्ताध्ययननिरूपण	११६५-११८६

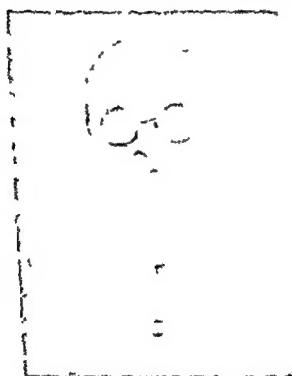
આવમુરખીયાઓ

શ્રી ગોપાલ ભગવાનભાઈ
અમદાવાદ

(સ્વ) નાની આમજીભાઈ મેલજીભાઈ
વીરાણી-રાજકોટ

શ્રી ચાપરલાલ માવજીભાઈ-મહેતા
જામજીવપુર

(સ્વ) શ્રી છાગનલાલ આમજીભાઈ
ભાવસાર-અમદાવાદ

શ્રી રામજીભાઈ શામજીભાઈ
વીરાણી-રાજકોટ

વસ્ત્ર વેટેલ-લાલાજી કિશનચંદની સા. જોધપુર
વમેલ-સુપુત્ર ચિ. મહેતાવચ્ચંદની સા.
નાના-અનિલકુમાર જૈન દોયલા દિલ્હી

શ્રી સૌરાષ્ટ્ર સ્થા. જૈન સંઘની કારોબારીના સક્રિય સભ્ય છે. તથા શ્રી ઝાલાવાડ દશા શ્રીમાળી શાંતિની કારોબારીના પણ સક્રિય સભ્ય તરીકે રહી પોતાની ધાર્મિક ફરજ બજાવે છે.

આ રીતે ધાર્મિક કાર્ય કરતા રહી પોતાના વ્યાપારિક કાર્યમાં પણ આગળ પડતો ભાગ ભજવી પોતાની ફરજ બજાવતા રહે છે એ રીતે વ્યાપારિક પ્રવૃત્તિમાં તેઓ આગળ પડતા હોવાથી શ્રી પાંચકુવા કાપડ મહાજનના ટ્રસ્ટી તરીકે તથા મહાજનના મંત્રી તરીકે નીમાયેલ છે.

આ ઉપરાંત ધી જ્યુ પી કાયદા પ્રોડક્ટ પ્રાઈવેટ લિ ના કાયદેકર્તા તથા પાવર હુમ ફેક્ટરીના તેઓ ૧૯૬૦થી ચેરમેન પદને શોભાવે છે.

આ રીતે ધાર્મિક અને સામાજિક કાર્યના વ્યવસાયમાં પરોવાયા છતાં પોતાની સાંસારિક જીવનની દાપત્ય ફરજ પણ યોગ્ય રીતે બજાવતા રહે છે.

અ. સૌ. ચંદ્રા બેનને તેમનાથી બે પુત્ર અને બે પુત્રિયો થયેલ છે, તેઓ પણ માતા પિતાના સુસંસ્કારોથી સારા સંસ્કાર વાળા છે.

અ. સૌ. ચંદ્રા બહેન આ ચાર સંતાનોની સાંસારિક સંપત્તિ મૂકી એક નહુવી ટુંકી માદગી લોગવીને સં. ૨૦૩૪ના કાગળ વદ ૮ તા. ૧-૪-૭૮ શનિવારના દિવસે આ લોકને ત્યાગ કરી સઘળા કુટુંબ પરિવારને પોતાની પાછળ વિલાપ કરતા મૂકી પરલોકવાસી થયા છે.

શાંતીલાલભાઈને પોતાના અર્ધાગિનીને વિયોગ અમહુય હોવા છતાં પોતાના ધાર્મિક જ્ઞાનને લઈ માનસિક ધૈર્યનું અવલમ્બન કરી શ્રીશાંતીનાથ ભગવાનના સ્મરણ પૂર્વક શાંતી મેળવી પોતાની અનેક વિધ ધાર્મિક અને સામાજિક પ્રવૃત્તિમાં નિરતર પ્રવૃત્તિશીલ રહી યથાવત્ જીવન નિર્વાહ કરે છે

ધાર્મિક પ્રવૃત્તિમાં પૂજ્ય આચાર્ય વર્ચ મહારાજ શ્રી વાસીલાલ મ. સાં તરફથી પ્રકાશિત થતા આગમેશ્વરના કાર્ય પ્રત્યે તેમનું લલ્પ દોરાયું તેમને આ કાર્ય રૂચિર અને નિર્જરા આપનારું જણાયાથી તથા ભવિષ્યની પ્રજા માટે ઉપયોગી નિવડે તેમ સુમળયાથી આ કાર્યના મુખ્ય સંચાલક પૂ. મુનિશ્રી કન્હેયાલાલજી મ. સા. નો સમ્માન મેળવી આ કાર્યના ઉત્તરન માટે રૂ. ૫૦૦૧) પાંચ હજાર એકની સહાયતા આપી આ સંસ્થાના તેઓ આદ્ય સુરખી બનેલ છે.

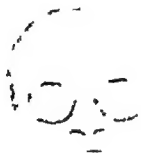
આવા ધર્મપરાયણ શાંતિલાલભાઈને, પરમ કૃપાળુ પ્રભુ શ્રીમહાવીર ભગવાન પાસે પ્રાર્થના છે કે તેઓ હીર્વાયું બને તેમજ સાથે સાથે આ કાર્ય સંપૂર્ણ થાય એ રીતે આ કાર્યમાં પણ સક્રિય પ્રવૃત્તિ કરી દરેક રીતે આ કાર્યમાં સહયોગી થાય તેવી અપેક્ષા રાખીએ છીએ

માનદ મંત્રી :

શ્રી શાંતિલાલ મગળજીભાઈ
અમદાવાદ

(સ્વ) શ્રી ગાયત્રીભાઈ મગળજીભાઈ
વીનાલી-રાજકોટ

શ્રી ચોપરલાલ માવજીભાઈ-મહેતા
ભરૂચ

(સ્વ) શ્રી હનુમાનલાલ શામળદાસ
ભાવનગર-અમદાવાદ.

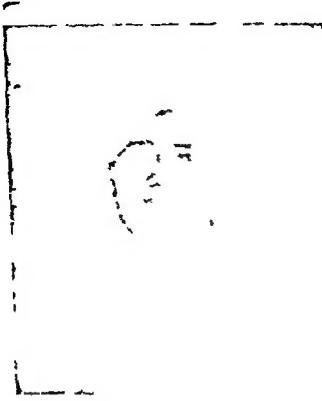

શ્રી રામજીભાઈ શામળદાસ
વીરાણી-રાજકોટ.

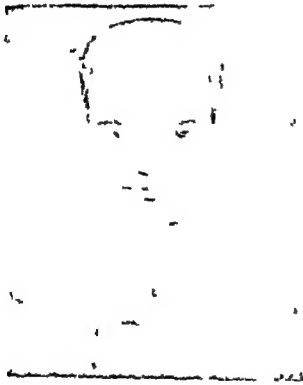
વરુચે વેટેલ-લાલાજી કિશનચંદજી સા. જોહરી
કમેલા-સુપુત્ર ચિ. મહેતાચંદજી સા.
નાના-અનિલકુમાર જૈન વોયતા દિલ્હી

આચમુરખીશ્રીઓ

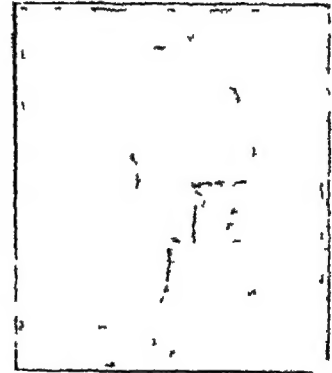

માનવતા આચ
મુરખી એક શ્રી
માણકલાલભાઈ
અમુલભાઈ મોદિતા
ધારકોપન-મુળક

(સ્વ.) એકશ્રી ભરુભાઈ કાલીદાસ વારિયા
ભાણુવાડ

(સ્વ.) એકશ્રી દિનેશભાઈ કાલિદાસ શાહ
અમદાવાદ.

(સ્વ.) એકશ્રી મોદનલાલ શાહ
અમદાવાદ

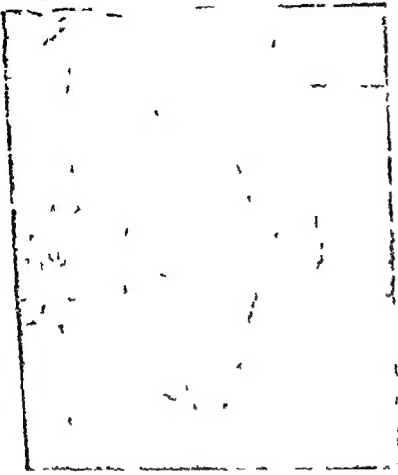

એકશ્રી જીવિગભાઈ પોચાલાલભાઈ
અમદાવાદ

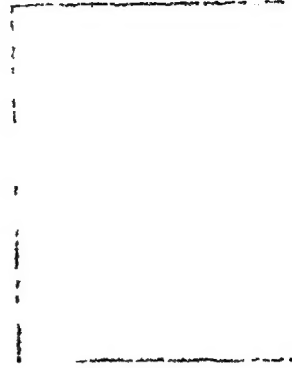

સ્વ. એકશ્રી આત્મારામ માણકલાલ
અમદાવાદ

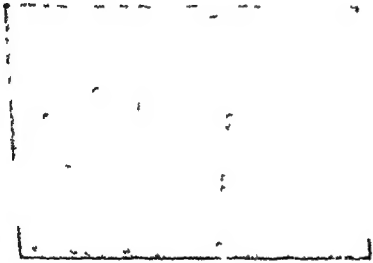
આવમુરુગીઓ

સ્વ. શેઠશ્રી હરિલાલ આનોપચ દ શાહ
ખંભાત.

સ્વ. શેઠ શ્રી નાગચંદ્રજી માટેન ગેલડા
મદ્રાસ.

શેઠશ્રી ચીમનલાલજી સ્વયમચંદ્રજી
અજીતવાલે સપરિવાર

શેઠ શ્રી કીશનલાલજી ફુલચંદ્રજી તુળિયા
વેંગલોરવાલે

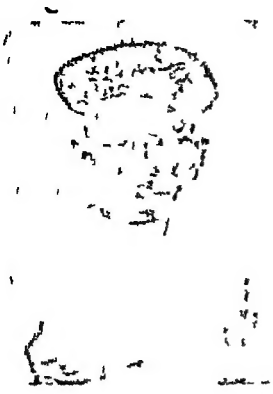

દત્તે વેઠેલા-મોટાભાઈ શ્રીમાન્ મૂલચંદ્રજી
જવાહીરલાલજી ઘરડિયા
નાણુમા વેઠેલા-માઈ મિશ્રીલાલજી ઘરડિયા
રમેલા-માઈ પૂનમચંદ્રજી ઘરડિયા

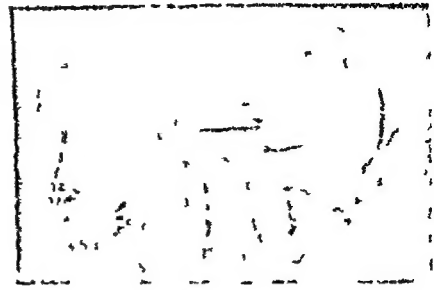

શ્રીમાન્ શેઠશ્રી
શ્રીવરાજજી. સા. ધોરડિયા
મુ૦ મદ્રાસ

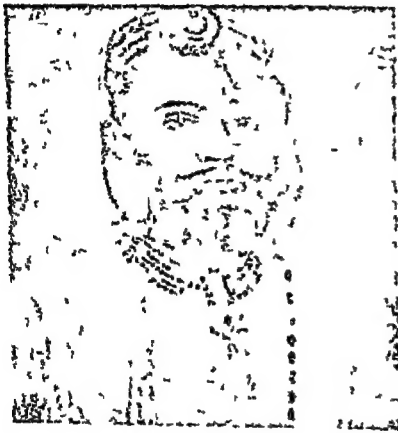
આવમુરખીશ્રીઓ

પટેલ ડાસાભાઈ ગોપાલદાસ
મુ સાણુદ (૭ અમદાવાદ)

૧ અમીચ દભાઈ તથા
૨ ગીરધરભાઈ બારવિયા મુ. બેંગલોર

શાહજી શ્રી મોડીલાલજી ગલુન્ડિયા
મુ ઉદયપુર

મદ્રાસવાલા સ્વર્ગસ્થ ન્યાયમૂર્તિ
સ્તીલાલભાઈ ભાયચ દભાઈ મહેતા

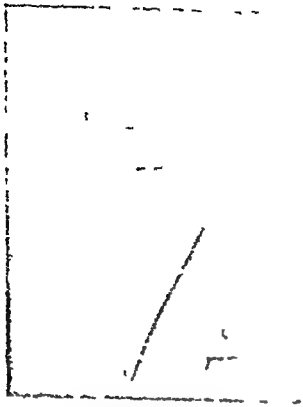
સ્વ. શેઠ માણેકચંદ નેમચંદભાઈ
મ માગસોલ

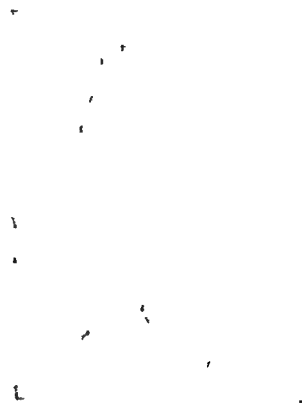
અમલનેર

પારસી હોમમલજી મુલતાનમલજી
શેઠ રઘુનાથમલજી, શેઠ વાવુલાલજી
પન્નાલાલજી, શેઠ સુગનચંદજી

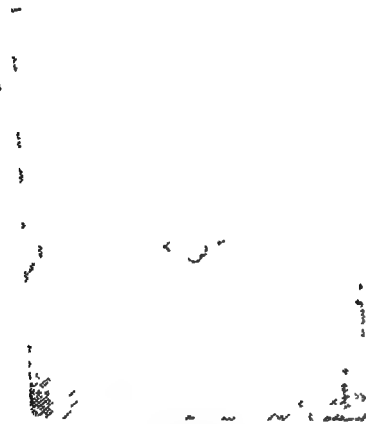
આગમુન્દ્રીશ્રીઓ

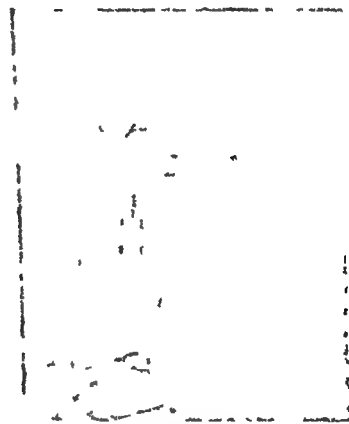
શ્રીમાન્ ગેઠ મણીલાલ પોપટલાલ વાગ
અમદાવાદ.

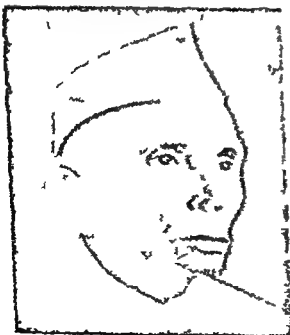
શ્રીમાન એટ લાલાજી કપરમુન્દ્રી
નાહટા, મુ. દેવલી

શ્રી મમલાલ દુલ્લભભાઈ પારેખ
રાજકોટ.

દોશરી હરગોવિંદ જ્યેષ્ઠલાલ
રાજકોટ.

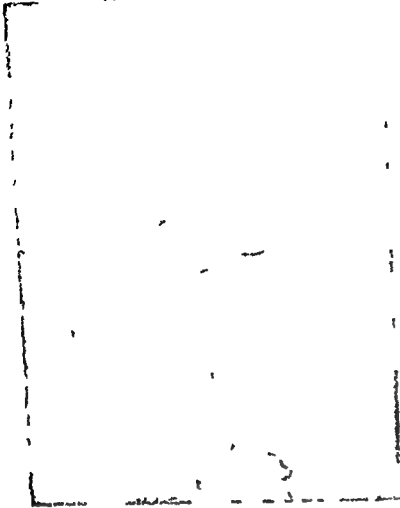

ગોશ્રી મણીલાલ જેઠલાલ
ખાલનપુરવાળા

શ્રીમાન્ લાલાજી પન્નાલાલજી નાહટા
સપરિવાર-દિલ્લી

આનુમુખ્યીશ્રીશ્રી

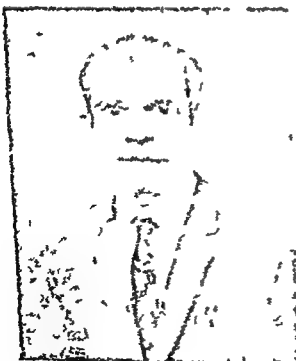
શ્રીમાન્ શેઠ કાતુગા ધિગડમલજી-અમદાવાદ

શ્રીમાન્ શેઠ યનરાવજી પાનાલાલજી
જાગડા, મુ. વાલના (મતીરાસ્ટ)

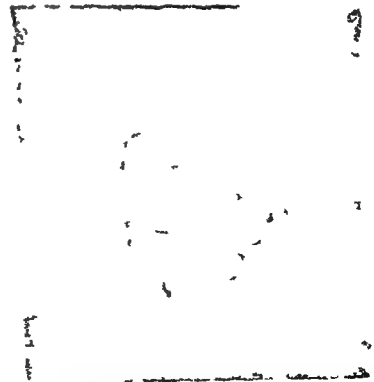

શેઠ શ્રી મિથીલાલજી લાલચંદજી સા. લુણિયા
તથા શેઠશ્રી જેવંતરાજજી-અમદાવાદ

શેઠ પ્રભુદાસભાઈ મૂલશબાઈ દેશી
રાજકોટ

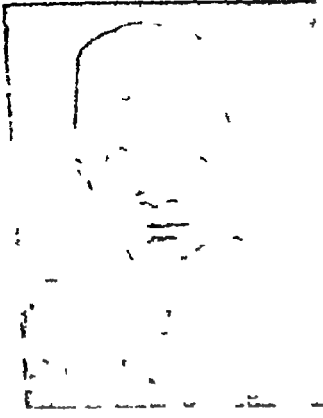

ઝવેરી રસીકલાલ મણીલાલ મહેતા
મદ્રાસ

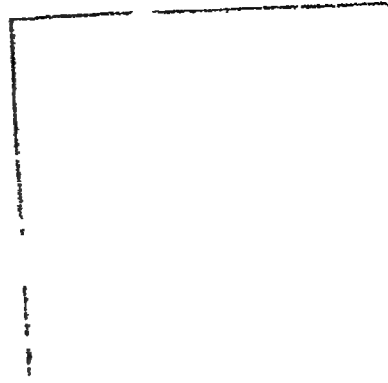

સ્વ. શ્રીમાન્ શેઠશ્રી મુકનચંદજી સાં
વાલિયા-પાલી મારવાડ

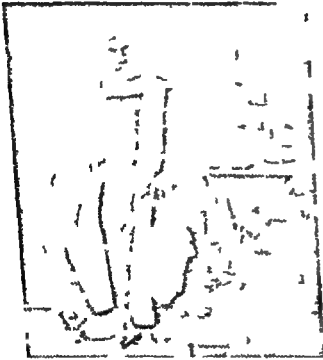
આચમુચ્ચાત્રીઓ

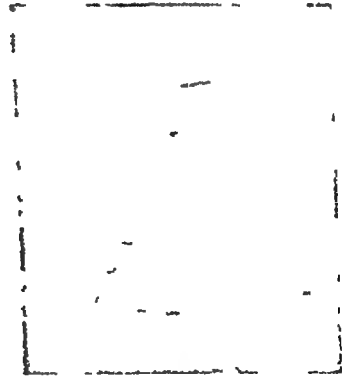
(સ્વ.) શ્રી ધારશીલાલ ઇચાવ્હાલ
ભારસી

સ્વ શ્રી ઇચાવ્હાલ સૂત્રાલભાઈ
ધાગધા

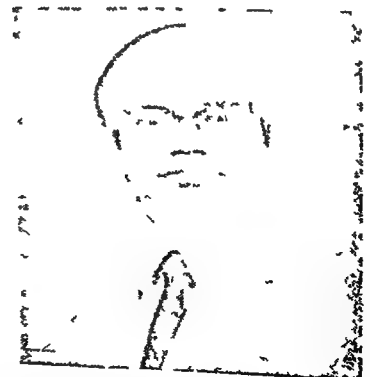
શ્રી લક્ષ્મીનાથ જાકરજીભાઈ
પાલજીપુર નિવાસી

શ્રી વીનોદકુમાર વિરાજી રાજકોટ

શ્રી દેવચંદભાઈ કેશલાલભાઈ
વલાણી-સુરત

સ્વ. સુધીરભાઈ જથંતીલાલ ઇચેરી
સુબઈ.

श्री वीतरागाय नमः

श्रीजैनाचार्य जैनधर्मविद्याकर श्री घासीलालजी महाराज विरचित द्वितीयश्रुतस्कन्धस्य
सर्वप्रकाशिकारूपया व्याख्यया समन्वितम्

॥ श्री-आचारांगसूत्रम् ॥

प्रथमोद्देशः

सूत्रम्—से भिक्षू वा, भिक्षुणी वा, गाहावड्कुलं पिंडवायपडि-
याए अणुपविट्ठे समणो से जं पुणजाणेजा असणं वा पाणं वा खाइमं
वा साइमं वा पाणेहिं वा पणएहिं वा बीएहिं वा, हरिएहिं वा संसत्तं
उम्मिस्सं सीओदएण वा ओसित्तं, रयसा वा परिघासियं तहप्पगारं
असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा. परहतथंसि वा परपायंसि वा
अफासुयं अणेसणिज्जंति सणणमाणे लाभे वि संते णो पडिगहेजा ॥सू०१॥

छाया-स भिक्षुवा, भिक्षुकी वा, गृहपतिकुलं पिण्डपातप्रतिज्ञया अनुप्रविष्टः सन् स यत्
पुनः जानीयात्, अन्नं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा प्राणिभिः पनकैः वा बीजैः वा
हरितैः वा संसक्तं वा उन्मिश्रं वा, व्रीहोदकेन वा अवस्तितं रजसा वा परिषर्पितं वा तथा
प्रकारम् अन्नं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा परहस्ते वा परपात्रे वा अप्राप्तकम् अने-
षणीयम् इति मन्यमानः लाभेऽपि नो प्रतिगृहीयात् ॥ सू०१ ॥

सर्वप्रकाशिका-टीका-वर्द्धमानं महावीरं सदाचारविधायिनम् प्रणम्य प्रणिघायाय
गौतमं गणनायकम् ॥१॥ साधुसाध्वी द्वितीयसंघकल्याणहेतवो आचाराद्विश्रुतस्कन्ध

श्रीआचाराङ्ग सूत्रके द्वितीय श्रुतस्कन्ध की हिन्दी व्याख्या

स्व से पहले भगवान् महावीरस्वामी का नमस्काररूप मंगलाचरण करते हैं-
'णमोत्थुणं समणस्स भगवओ णायपुत्त-महावीरस्स, बीइए सुयक्खंधे' द्वितीय
श्रुतस्कन्ध के आरम्भ में श्रमण भगवान् ज्ञातपुत्र महावीर को नमस्कार करता हूँ।

टीका-नमस्कार के बाद ग्रन्थ का आरम्भ किया जाता है-'से भिक्षू वा,

आचाराङ्ग सूत्रना णीण श्रुतस्कन्धनु श्रुतस्सती भाषांतर

भगवायसु-‘नमो-श्रुणं समणस्स भगवओ णायपुत्तमहावीरस्स, बीइए सुयक्खंधे’ णीण
श्रुतस्कन्धना आरंभमा श्रमण भगवान् ज्ञातपुत्र महावीरस्वामीने नमस्कार करे छु.
भगवायसु करीने छवे अधेना आरंभ करवाया आवे छे-

‘से भिक्षु वा भिक्षुणी वा’ धत्यादि

વ્યાख्या સર્મપ્રકાશિકા ॥૨॥ મુનિના યોગિરાજેન ત્યાવાલ્લઘ્નચાગ્નિના । સ્થાનકપાસિસિદ્ધેન
 ઘાસીલાલેન તન્યતે ॥૩॥ इति, આગમસાહિત્યે આચારાઙ્ગસૂત્રસ્ય મહત્ત્વપૂર્ણ સ્થાનં વિદ્યમે,
 યતઃ આચાર એવ જીવને સાધનાપામૃત્યુધારોઽસિ, એતત્વાદ્યાગ્યેનૈવ માનવા મુક્તિપથમા-
 રોહન્તિ, અતએ સર્વે તીર્થકરાઃ સર્વપ્રથમમ્ આચારમેવ ઉપાદિશન, ભાવિતીર્થકરા અપિ
 સર્વપ્રથમમ્ આચારમેવોપદેશ્યન્તિ, મહાવિદેહક્ષેત્રે વિદ્યમાનાસ્તીર્થકરા શ્રાપિ સર્વપ્રથમમ્
 આચારમેવોપદિશન્તિ, તસ્મદસ્ય આચારાઙ્ગસ્ય પરમમહત્ત્વં સર્વપ્રાચીનત્વશ્ચ મિદ્ધં ભવતિ
 આચારાઙ્ગસૂત્રં સાધ્વાચારસ્ય પથપ્રદર્શકમસ્તિ, વસ્તુનઃ પશ્ચાચારરૂપમૂલસ્તમ્મોપરિ આચા-
 રાઙ્ગસૂત્રસ્ય ભવ્યભવનં નિર્મિતં વર્તતે, શ્રમણાનાં સાધનાભિઃ સદ્સમ્બદ્ધાઃ સર્વે વિષયા આચા-
 રાઙ્ગસૂત્રે વર્ણિતાઃ સન્તિ, અતએ આચારાઙ્ગં ભગવચ્છબ્દેનાપિ વ્યવહ્રિયતે । ઇદશ્ચ આચારાઙ્ગ-
 સૂત્રં શ્રુતસ્કન્ધદ્વયે વિભક્તમસ્તિ તત્ર પ્રથમશ્રુતસ્કન્ધસ્ય વિષયઃ અતીવગૂઢો ગમ્भीરશ્ચ વર્તતે
 મિચ્છુણી વા, મહાવહ્કુલં પિઙ્ગવાયપડિયાએ અણુપવિદ્ધે સમણે સે જ પુણ જાણેજ્ઞા-
 અસગંવા પાળંવા ઇત્યાદિ । આગમ સાહિત્ય મેં આચારાઙ્ગ સૂત્ર કા અત્યન્ત મહ
 ત્વપૂર્ણ સ્થાન માના જાતા હૈ, ક્યોંકિ આચાર હી જીવન મેં સાધના કા મૂલ
 આધાર હૈ, હસ કી સહાયતા સે હી માનવ મુક્તિ કો પ્રાપ્ત કરતા હૈ, હસીલિયે
 સમી તીર્થકરોને સબ સે પહેલે આચાર કા હી ઉપદેશ કિયા, ભાવી તીર્થકર મી
 સર્વ પ્રથમ આચાર કા હી ઉપદેશ કરેંગે, મહાવિદેહ ક્ષેત્ર મેં રહને વાલે તીર્થકર
 મી સબ સે પહેલે આચાર કા હી ઉપદેશ કરતે હૈ, હસલિયે હસ આચારાઙ્ગ કા
 અત્યન્ત મહત્વ ઓર સબ સે પ્રાચીનતા સિદ્ધ હોતી હૈ, આચારાઙ્ગ સૂત્ર સાધુ ઓર
 સાધ્વી કે આચાર કા પ્રથમદર્શક માના જાતા હૈ, વાસ્તવ મેં તો પાંચ આચારોં
 કા મૂલસ્તમ્મ કે ઉપર આચારાઙ્ગ સૂત્ર કાં એક ભવ્ય ભવન તૈયાર કિયા ગયા
 હૈ, હસ મેં શ્રમણ શ્રમણીઓં કી સાધના કે સાધ સમ્બદ્ધ સમી વિષયોં કા
 વર્ણન કિયા ગયા હૈ, હસીલિયે આચારાઙ્ગ સૂત્ર કો ભગવાન શબ્દ સે મી વ્યવ-

ટીકાર્થ-આગમ સાહિત્યમા આચારાંગ સૂત્રનુ અત્ય ત મહત્વપૂર્ણ સ્થાન માનવામાં આવે છે. કેમકે આચારજી જીવનમા સાધનાનો મૂળ આધાર છે. તેની સહાયતાથી જ મનુષ્ય મુક્તિ પ્રાપ્ત કરી શકે છે, તેથી બધા જ તીર્થ કરોએ સૌથી પહેલાં આચારનો જ ઉપદેશ કરેલ છે, આગામી તીર્થ કરો પશુ સૌથી પહેલા આચારનો જ ઉપદેશ કરશે. મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા રહેનારા તીર્થ કરો પશુ સૌથી પહેલા આચારનો જ ઉપદેશ કરે છે, તેથી આ આચારાંગનુ અત્ય ત મહત્વ અને સૌથી પ્રાચીનતા સિદ્ધ થઇ ગય છે.

આચારાંગ સૂત્ર સાધુ અને સાધ્વીઓના આચારનુ માર્ગદર્શક માનવામા આવે છે. વાસ્તવમાં તો પાંચ આચારોના મૂળ સ્તલ ઉપર આચારાંગ સૂત્રરૂપી ભવ્ય ઇમારત તૈયાર કરેલ છે. આમાં શ્રમણ શ્રમણીયોની સાધનાની સાથે સબધ રાખનારા બધા જ વિષયોનુ વર્ણન કરવામા આવેલ છે, તેથી જ આચારાંગ સૂત્રનો ભગવાન શબ્દથી પણ વ્યવહાર કરાય છે,

તસ્મિન્ નવબ્રહ્મચર્યાધ્યયનાત્મકે પ્રથમે આચારશ્રુતસ્કન્ધે સમસ્તવિવક્ષિતવિષયાણાં સંક્ષેપેણ-
વામિહિતત્વાત્ તેષાં વિસ્તરેણ અભિધાનાય દ્વિતીયશ્રુતસ્કન્ધ આરંભઃ, અયંચાપ્ર શ્રુતસ્કન્ધ-
શબ્દેન વ્યવહ્રિયતે, પ્રથમશ્રુતસ્કન્ધે નવ બ્રહ્મચર્યાધ્યયનાનિ એકપચ્ચાશ્વદુદ્દેશકેષુ વિભજ્ય
વર્ણિતાનિ સન્તિ, દ્વિતીયશ્રુતસ્કન્ધે ચ પોદશાધ્યયનાનિ ચતુર્વિંશદુદ્દેશકેષુ પ્રતિપાદિતાનિ-
સન્તિ, તત્ર પ્રથમં પિંડૈષણારૂપમધ્યયનં વ્યાખ્યાતુમારભતે-‘સે મિવસુ વા, મિવસુળી
વા, ગાહાવદ્કુલં પિંડવાયપહિયાપ્ત્રણપવિદ્ધે સમાણે’-ઇત્યાદિ । સ સંયમશીલઃ પશ્ચમહાવ્રત-
રક્ષણશીલ મિશ્નુઃ મિશ્નુણશીલો ભાવમિશ્નુર્મૂલોત્તરગુણધારી સાધુ શ્રમણો, વા અથવા
મિશ્નુકી સાધ્વી વા વેદનાવૈયાવૃત્ત્યાદિપડન્યતમકારણેન આહારાર્યો સન્ ગૃહપતિઠ્ઠલમ્,
ગૃહસ્થ શ્રાવકગૃહં પિંડપાતપ્રતિજ્ઞયા-મિશ્નાલાભાગ્નયા અનુપ્રવિષ્ટઃ સન્ ગતઃ સન્ સ યત્પુન-

હાર કરતે હૈં । યહ આચારાગ્ર સૂત્ર દો શ્રુતસ્કન્ધ મેં વિમ્લ્લ ક્રિયા ગયા હૈ, ડન મેં
પ્રથમ શ્રુતસ્કન્ધ કા વિષય અત્યન્ત ગૂઢ ઓર ગમ્મીર હૈ, ડસ મેં નૌ પ્રકાર કે
બ્રહ્મચર્યો કા અધ્યયનાત્મક પ્રથમ આચારશ્રુતસ્કન્ધ મેં સારે હી વક્તવ્ય
વિષયો કા સંક્ષેપ સે હી કથન ક્રિયા ગયા હૈ, અતઃવ ડનકા વિસ્તાર પૂર્વક
કથન કરને કે લિયે દ્વિતીય શ્રુત સ્કન્ધ કા આરંભ ક્રિયા ગયા હૈ, ઇસ કો અગ્ર
શ્રુત સ્કન્ધ મી કહતે હૈં, પ્રથમ શ્રુત સ્કન્ધ મેં નૌ બ્રહ્મચર્યાધ્યયનો કા ઇકાવન
ઉદેશો મેં વિભાગ કરકે વર્ણન ક્રિયા ગયા હૈ, ઓદ દ્વિતીય શ્રુત સ્કન્ધ મેં સોલહ
અધ્યયનો કા ચૌતીશ ઉદેશો મેં પ્રતિપાદન ક્રિયા ગયા હૈ, ડન મેં સઘસે પહ્લે
પિંડૈષણારૂપ અધ્યયન કી વ્યાખ્યા કરતે હૈં-‘સે મિવસુ વા, મિવસુળી વા-’
ઇત્યાદિ । પશ્ચમહા વ્રત રક્ષણ શાલી ભાવમિશ્નુ મૂલોત્તર ગુણધારી સાધુ અથવા
મિશ્નુકી સાધ્વી વેદના-વૈયાવૃત્તિ વગેરહ છે કારણો મેં કિસી મી એક કારણ
સે આહાર કે લિયે ‘ગાહાવદ્કુલં’ ગૃહપતિ ગૃહસ્થ કે કુલ મેં ‘ઘર મેં’ ‘પિંડવાય

આ આચારાગ સૂત્ર યે શ્રુતસ્કંધમાં વહેંચવામા આવેલ છે, તેમાં પહેલા શ્રુતસ્કંધનો
વિષય અત્યંત ગૂઢ અને ગભીર છે, તેમાં નવ પ્રકારના બ્રહ્મચર્યોના અધ્યયનાત્મક પહેલા
આચાર શ્રુતસ્કંધમાં તમામ કહેવા યોગ્ય વિષયોનું સંક્ષેપથી જ કથન કરવામા આવેલ
છે. તેથી જ તેનું સંવિસ્તર કથન કરવા માટે બીજા શ્રુતસ્કંધનો આરંભ કરવામાં આવે
છે, અને અગ્રશ્રુતસ્કંધ પણ કહે છે.

પહેલા શ્રુતસ્કંધમાં બ્રહ્મચર્યાધ્યયનોના એકાવન ઉદેશોઓમાં વિભાગપૂર્વક વર્ણન
કરેલ છે. અને બીજા શ્રુતસ્કંધમાં સોળ અધ્યયનોના ચોત્રીસ ઉદેશોઓમાં પ્રતિપાદન
કરવામાં આવેલ છે. તેમા સૌથી પહેલા પિંડેષણાધ્ય અધ્યયનની વ્યાખ્યા કરત્રામાં આવે
છે-‘સે મિવસુ વા મિવસુળી વા’ પાંચ મહાવ્રત રક્ષણશાલી ભાવમિશ્નુ મૂલોત્તર-ગુણધારી
સાધુ અથવા મિશ્નુકી સાધ્વી વેદના વૈયાવૃત્તિ વગેરે છ કારણોમાથી કોઈ પણ એક કારણથી
આહાર માટે ‘ગાહાવદ્કુલં’ ગૃહપતિ-ગૃહસ્થના ઘરમા ‘પિંડવાયપહિયાપ્ત્ર’ પિંડપાતની

वक्ष्यमाणरीत्या अशनं वा पानं वा स्वादिमं वा स्वादिमं वा चतुर्विधं भक्ष्यम् जानीयात्-
अवगच्छेत्, यत् अशनादिकं चतुर्विधं भक्ष्यम् प्राणिभिः-द्विन्द्रियै रसजादिभिर्जन्तुभिः वा
पनकैः उल्लीजीवैर्वा संसक्तं संयुक्तं वर्तते, अथवा बीजैः-गोधूमशाल्यादि प्रस्फुटै, हरितैः
दूर्वाङ्कुरादिभिर्वा उन्मिश्रं शबलीभूतं वर्तते, एवं शीतोदकेन-अनुष्णजठेन अवसिक्तम्-आर्द्रो-
कृतं वा अस्ति, तथा रजसा सचित्तेन धूलिरूपरेणुना वा परिघर्षितं व्याप्तं वा वर्तते, तथा
प्रकारकम् एवं जातीयकम् अशुद्धम् अशनपानादि चतुर्विधमपि आहारं परहस्ते दातुः करे
परपात्रे वा स्थितं वर्तमानम् अप्रासुकम् सचित्तम्, अनेषणीयम् आधाकमादि दोषदूषितं वर्तते

पडियाए', पिण्डपात की प्रतिज्ञा से 'भिक्षालाभ की आज्ञा से' 'अणुपविष्टे
समाणे' अनुप्रविष्ट होकर प्रवेशकर 'ते जं पुण जाणेज्जा' वह साधु या साध्वी
यदि जानले कि- 'असणं वा पाणं वा, खाइमं वा, साइमं वा' अशन नवाने योग्य
भावल वगैरह भक्ष्यपदार्थ, या पान-पीने योग्य पानी दूध वगैरह पेय वस्तु, या
खादिम-लेहन करने 'चाटने' योग्य वस्तु, या स्वादिम-स्वादकर खाने योग्यचोष्य
वस्तु इस प्रकार का चतुर्विध आहार 'पाणेहिं वा पणएहिं वा वीएहिं वा हरिपहिं
वा' द्वीन्द्रियादि प्राणियों से या पनक-उल्ली जीवों या अङ्कुरित बीजों से या हरित
दूर्वा वगैरह हरे भरे अङ्कुरों से 'संसक्तं उन्मिस्सं' संसक्त-संयुक्त है या उन्मिश्र
मिलाजुला है या- 'सीओदएण वा ओसित्तं' शीतोदक-कच्चा ठण्डा पानी से
अवसिक्त-सिञ्चित है या 'रयसा वा परिघासियं' रज-रेण धूलि से व्याप्त है तो
'तहप्पगारं असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' इस प्रकार का प्राणी वगैरह
से संसक्त अशन-भोजन, पेयजलादि, खादिम या स्वादिम वस्तु को 'परहत्थं-
सि वा, पर पायंसि वा' दूसरे के हाथ में या दूसरे पात्र में 'अफासुयं, अणेस-
णिज्जं' अप्रासुक-सचित्त तथा अनेषणीय-आधाकमादि दोषों से दूषित 'मण्ण-

प्रतिज्ञाधी अर्थात् भिक्षालाभनी आशाधी 'अणुपविष्टे समाणे' प्रवेश करीने 'से जं पुण
जाणेज्जा' ते साधु अगर साध्वीएना लणुवाभां ओवु आवे के- 'असणं वा, पाणं वा, खाइमं वा,
साइमं वा,' अशन भावालायक थाया विगेरे लक्ष्य पदार्थ पान-पीवालायक पाणी, दूध,
विगेरे पेयपदार्थ अथवा आदिम-चाटवा योग्य वस्तु अथवा स्वादिम-स्वादपूर्वक भाद्य
योग्य नूस्वालायक वस्तु, या रीतने चतुर्विध आहार 'पाणेहिं वा पणएहिं वा वीएहिं
वा हरिपहिं वा' द्वीन्द्रियादि प्राणीयोधी अथवा पनक-उल्ली एवोधी अथवा अङ्कुरित
भीधी के दूषित धरे विगेरे लीला अङ्कुरोधी 'संसक्तं उन्मिस्सं' संयुक्त होय के उन्मिश्र-
भोजन होय 'सीओदएणवा ओसित्तं' कथा ठडा पाणीधी छटायेल होय अथवा 'रयसा वा
परिघासियं' रज धूलिधी व्याप्त होय तो 'तहप्पगारं असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं
वा' तेवा प्रकारनु अशन भाद्य-पान-पेय आदिम अथवा स्वादिम वस्तुने 'परहत्थंसि वा,
पर पायंसि वा' भीलना दूष्यमा के भीलना पात्रमा 'अफासुयं अणेसणिज्जंति' अप्रासुक

इत्येवं रीत्या जानानः स भावभिक्षुः लाभे सत्यपि न प्रतिगृह्णीयात् ग्रहणं न कुर्यादिति भावः
एवं चिद्व्यवस्थासेन सा पूर्वोक्ता मूलोत्तरगुणधारिणी भावभिक्षुकी वा वेदनाद्यवाच्यपादि
षडन्यतमकारणेन आहारार्थिनी भूत्वा गृहस्थगृहम् अनुप्रविष्टासती अशनादिकं चतुर्विध-
माहारं यदि द्वीन्द्रियरसजादि प्राणिप्रभृतिभिः संयुक्तं गोधूमादिदृष्टिद्वारादिभिः शबली-
भूतं शीतोदकेन आर्द्राकृतं सचित्तधूल्यादिभिर्वा व्याप्तत्वाद् अशुद्धं तथा प्रकारकम् अप्रामृज्यम्
आधाकर्मादि दोषदुष्टं दृश्येत् तदा सा भावभिक्षुकी तथाविधाहारस्य लाभे सत्यपि न प्रति-
गृह्णीयादिति पूर्वोक्तरीत्यैवान्वयो बोध्यः ॥ सू० १ ॥

मूलम्—से य आहञ्च पडिगाहिए सिया से तं आयाय एगंतसव-
क्कमेज्जा, एगंतमवक्कमित्ता अहे आरामंसि वा अहे उवस्सयंसि वा,
अप्पण्डे—अप्पपाणे—अप्पवीए, अप्पहरिए, अप्पोसे, अप्पोदए, अप्पुत्तिग-
पणग—दग—मट्टियमक्कडासंताणए विगिंचिय विगिंचिय उम्मीसं विसोहिय
विसोहिय तओ संजयामेव मुंजिज्ज वा, पीइज्ज वा, जं च णो संचाइज्जा
भोत्तए वा पायए वा, से तमाया य एगंतसवक्कमिज्जा, एगंतमवक्कमित्ता,
माणे' सम्भञ्जकर 'लामेवि संते' लाभ—प्राप्त होने पर भी 'णो पडिगाहेज्जा' नहीं
लेना चाहिये, अर्थात् भ्रमण साधु या भ्रमणी साध्वी श्रावक गृहस्थ के घर में ।
भिक्षा के लिये जाकर यदि ऐसा जानले कि अशन वगैरह चतुर्विध आहार
द्वीन्द्रियादि प्राणियों से या पनक उल्ली जीवों से अथवा प्रस्फुट गोधूमचना
चावल वगैरह बीजों से या हरे भरे अङ्कुर दूर्वा वगैरह सचित्त से सम्बद्ध या
मिश्रित है अथवा शीतोदक—कच्चा पानी से मिश्रित है या रज धूलि रेणुओं से
व्याप्त है तो इस प्रकार के अशनादि चतुर्विध—आहार दूसरे के हाथ में या
दूसरे के पात्र में रक्खा हुआ भी उस सचित्त और आधाकर्मादि दोषों से दूषित
सम्भञ्जकर मिलने पर भी नहीं लेना चाहिये ॥ सू० १ ॥

सचित्त तथा अनेषणीय—आधा कर्मादि दोषोपश्री हृषित 'मण्णमाणे' सम्भञ्जने 'लामेवि संते'
लाभ प्राप्त भवा छता पणु 'णो पडिगाहेज्जा' देवु न जेधंजे अर्थात् साधु अथवा
साध्वी श्रावक गृहस्थने घर गोचरीने भाटे गया होय अने तेज्जाना जणुवामां जेवु'
आवे छे के—आ अशन विगेरे आहार—पान द्वीन्द्रियादि प्राणियोपश्री अथवा धृष्ट, अणु
विगेरे पीज्जोपश्री अथवा दीक्षितरी अङ्कुरोपश्री मणेल अथवा तेना संयंघोपश्री युक्त होय
अगर ठडा पाणीपश्री छटकथेल होय अगर धूणवाणा होय तो तेवा प्रकारने अशनादि
अर प्रकारने आहार पीनना हाथमा अगर पीनना पात्रमां राखेल होय तो पणु तेने
—सचित्त अने आधा कर्मादि दोषोपश्री हृषित सम्भञ्जने भणवा छता पणु देवो न जेधंजे ॥ सू० १ ॥

अहे जामथंडिलंसि वा, किट्टरांसिसि वा, तुसरांसिसि वा, सुक्कगोमय-
रांसिसि वा, अण्णयरंसि वा, तहप्पगारंसि थंडिलंसि पडिलेहिय पडि-
लेहिय, पमज्जिय पमज्जिय, तओ संजयामेव परिट्टविज्जा ॥ सू० २ ॥

छाया—स च आहत्य प्रतिगृहीयात् स्यात् स तदादाय एकान्तमपक्रामेत्, एकान्तमप-
क्रम्य अथारामे वा, अयोपाश्रये वा, अल्पाण्डे अल्पप्राणे अल्पबीजे अल्पहरिते अल्पावश्याये
अल्पोदके अल्पोत्तिगपनकदकपृत्तिकामर्कटसन्तानके विविच्य विविच्य उन्मिश्रं विशोध्य
विशोध्य ततः संयत एव भुंजीत वा पिबेद् वा यच्च न शक्नुयात् भोक्तुं वा पातुं वा स
तदादाय एकान्तमपक्रामेत्, अथ दग्गस्थण्डिले वा, किट्टरागो वा, तुपराशो वा गोमय-
राशौ वा अन्यतरराशौ वा तथाप्रकारे स्थण्डिले प्रत्युपेक्ष्य प्रत्युपेक्ष्य प्रमृज्य प्रमृज्य ततः
संयत एव परिष्ठापयेत् ॥ सू० २ ॥

टीका—मर्मप्रकाशिका—यदि कदाचित् असावधानतस्तथाविवश्वतुर्विध आहारो गृहीतः
स्यात्तदा तत्र विधिं प्रतिपादयितुमाह—‘से य आहच्च पडिग्गहे सिया से तं आयाय’—
इत्यादि । स च पूर्वोक्तो भावभिक्षुः आहत्य—सहसा द्वीन्द्रियप्राणि प्रभृतिभिः संयुक्तादिकं चतु
र्विधम् आहारं यदि स्यात्—कदाचिन् प्रतिगृहीयात्—ग्रहण कुर्यात् तर्हि स भावभिक्षुः तदा
दाय—तथाविधमशुद्धं चतुर्विधमाहारजातं गृहीत्वा एकान्तम् निर्जनस्थले अपक्रामेत्—
निर्गच्छेत्, एकान्तम् अपक्रम्य—निर्जनप्रदेशं गत्वा, एकान्तस्थलविशेषं प्रतिपादयन्नाह—
अथारामे वा सागारिकजनरहिते उद्याने वा अथवा उपाश्रये वा, विकल्पार्थक वा शब्देन

टीकार्थ—अथ उक्त प्रकार के सचित्त और आधाकर्मादि दोषों से दूषित अशनादि
चतुर्विध आहार को असावधानतया धोखा से ले लेने पर उसे क्या करना चाहिये
यह विधि बतलाते हैं—‘से य आहच्च’—वह पूर्वोक्त भाव भिक्षु या भाव भिक्षुकी
आहत्य—सहसा असावधानी से यदि उस प्रकार के प्राणिवगैरह से युक्त होने
से सचित्त आधाकर्मादि दोषों से दूषित चतुर्विध अशनादि आहार जात को
‘पडिग्गहिण’ ग्रहण करले तो ‘से तं आयाय एगंतमवक्कमेज्जा’ वह साधु या साध्वी
उसे लेकर एकान्त में चला जाय और ‘एगंतमवक्कमित्ता’ एकान्त प्रदेश में

टीकार्थ—हवे पूर्वोक्त प्रकारकी सचित्त अने आधाकर्मादि दोषोधी दूषित अशनादि आर
प्रकारना आहारने असावधानीकी लक्ष लीधु होय तो तेने शुं करवु ? ते विधि बताववा
सूत्रकार कहे छे—‘सेय आहच्च पडिग्गहे सिया’ ते पूर्वोक्त भाव साधु अथवा भाव साध्वी
सहसा असावधानपक्षाधी ले तेवा प्रकारना ओटले के प्राणि वगैरधी युक्त होवाधी
सचित्त आधाकर्मादि दोषोधी दूषित चतुर्विध अशनादि आहार जात लक्ष ले तो ‘से तं
आयाय एगंतमवक्कमेज्जा’ ते साधु अथवा साध्वी तेवा प्रकारना आहारादिने लधने ओकान्त
स्थले यात्या जवु. अने ‘एगंत मवक्कमित्ता’ ओकान्त प्रदेशमां जधने ओकान्त स्थल जेवा

शून्यशृङ्गादीनामुपसंग्रहो बोध्यः, अतएवाह-अल्पाण्डे वा. अल्प शब्दस्य अभावार्थक
तथा अण्डरहितप्रदेशे इति तदर्थः, एवम् अल्पप्राणे-पाणिर्वर्जितस्थले इत्यर्थः, तथा
अल्पबीजे-गोधूमोदिवीजनन्यद्वीक्षुरादिरहितस्थले इति तदर्थमाह-अल्पहरिते-अशुगदि-
रहितप्रदेशे इत्यर्थः, एवम् अल्पावश्यायेतुपाररहितस्थले, अवश्यायमनुपर इति कोपः
तथा अल्पोदके-उदकरहित स्थले इत्यर्थः एवम्-अल्पोत्तिगपणमदकमृत्तिकामर्कटसन्ता-
नके-उत्तिगस्तृणाग्रस्थितजलविन्दुः, पनकः-उल्लीजन्तुविशेषः, दकमृत्तिका-उदकमिश्रित-
मृत्तिका, मर्कटः-सूक्ष्मजन्तुविशेषः, एतेषां सन्तानः समूहो यत्र नान्यत्तादृशस्थले इत्यर्थः,
तदेवमुक्तरीत्या अण्डादि जीवजातदोषवर्जिते उद्यानादिस्थले गत्वा पूर्वशृङ्गीतचतु-
र्विधादारे संसक्तं सूक्ष्मजीवजात विविच्य विविच्य-पृथक्कृत्य पृथक्कृत्य अपाकरणेन परि-
त्यज्य परित्यज्य क्रियाऽभ्यावृत्त्या अशुद्धांशस्य सर्वथा परित्यागः संप्रपते, एवम् उन्मिश्रम्

जाकर, एकान्त जैसे 'अहे आरामंसि वा, अहे उवस्सयंसि वा' अथ आराम-
उद्यान बगीचा वगैरह एकान्त प्रदेश में, अथ-अथवा उपाश्रय में ही उसे ले
जाकर अथवा जहां कि 'अण्डाण्डे' अल्प शब्द नञर्थक होने से एकेन्द्रिय अण्डा
नहीं हो या 'अल्पप्राणे' अल्पप्राणे रस से जाय मान द्वीन्द्रिय वगैरह प्राणी नहीं
हो या 'अल्पबीज' अल्पबीज-प्रस्फुट चना गोधूमवगैरह का बीज नहीं हो या
'अल्पहरित' अल्पहरित-अक्षुरद्वीक्षु वगैरह हरे भरे प्रदेश नहीं हो या 'अल्पोसे'
अल्प अवश्याये जहां-बर्फ हिम नहीं हो या 'अल्पोदाक' अल्पोदके-कच्चापानी
जहां नहीं हो या 'अल्पोत्तिग' अल्पोत्तिग 'पणम-दक-मृत्तिय-मर्कडा संताणम्'
पनक-दक-मृत्तिका-मर्कट सन्ताने-जहां उत्तिग-घास के अथ भाग में स्थित
जलविन्दु, पनक-उल्ली नामका अत्यन्त छोटा जन्तु विशेष, दक मृत्तिका-पानी
से मिली हुई मिट्टी नहीं हो, या मर्कट सन्ताने-सूक्ष्म जन्तु विशेषों का समूह
नहीं हो ऐसे प्रदेश में 'विविचिय, विविचिय' विविच्य विविच्य अशुद्ध अंशों

के-अहे आरामंसि वा अहे उवस्सयंसि वा' उद्यान-बगीचा विगेरे एकान्त प्रदेशमां अथवा
उपाश्रयमा न तेने लथ नथने अथवा न्यां 'अण्डाण्डे वा' अण्डा अल्पप्राण्ड निषेपाथ'के
होवाथी एकेन्द्रिय पडा न होय अथवा 'अल्पप्राणे वा' अल्पप्राण रसथी उत्पन्न थनास
द्वीन्द्रिय विगेरे प्राणी न होय अथवा 'अल्पबीज' थला, धहु विगेरेना बी न होय
अथवा 'अल्पहरित' अक्षुर दुवा विगेरे दीक्षितरीवाणे। प्रदेश न होय अथवा 'अल्पो से' न्या
हिम भरके न होय 'अल्पोदाक' कायु पाणी न्या न होय अथवा 'अल्पोत्तिगपणमदक
मृत्तियमर्कडासंताणम्' न्या उत्तिग-घासना अथभागमा रहेल जलपण पनक-उल्ली
नामना अत्यन्त छुला जन्तुविशेष दकमृत्तिका-पाणीथी भणेव भाटी न होय अथवा
मर्कडा विगेरे सूक्ष्म जन्तु विशेषोना समूह न होय तेवा प्रदेशमा 'विविचिय विविचिय'
अशुद्ध अशेने हर करीने 'उन्मिस्सं विसोदिय विसोदिय' प्राणि विगेरेथी भणेव अथनादि

आगामुकसत्त्वसंलितसक्तुद्रादिभ्यः प्राणिनः विशोध्य विशोध्य-अपाकृत्य अपाकृत्य, अत्रापि अपनयनक्रियाऽभ्यावृत्त्या अशुद्धांशस्य सर्वथा वर्जनं युजितं भवति, ततः-तदनन्तरम् अशुद्धांशपरित्यागविशोधनानन्तर मित्यर्थः आग्निष्टं शुद्धम् तद्वशनादिजातं परित्राय संयतः सम्यग् यतएव रागद्वेषविमुक्तः सन् भुञ्जीत पिवेद्वा, तत्र भक्षणियमाहारं भुञ्जीत. पेय-ज्वाहारं पिवेदित्यर्थः । किन्तु यच्च अग्निष्टं शुद्धमशनादिकं भोक्तुं वा पातुं वा न शक्नुयात् भोक्तुं पातुं वा न पारयेत् स भावमिश्रुस्तदा तदाहारजातम् अदाय गृहीत्वा एकान्तं निर्जन-प्रदेशम् अपक्रामेद्-निर्गच्छेत् यथ-अनन्तरम् तत्र च एकान्तप्रदेशे अपक्रामान्तरमित्यर्थः, दग्धस्थण्डिले-दग्धबीजाङ्कुरादिस्थले वा, किट्टराशौ वा, -अस्थिपञ्जरसमुदाये वा इत्यर्थः, वा-अथवा किट्टराशौ वा-लोहादिमलव्याप्तजीर्णशीर्णलोहखण्डसमूहे इति तदर्थः, वा-अथवा तुपराशौ वा-बुससमुदाये वा, गोमयराशौ वा-शुष्कफरीप समुदाये वा, सर्वमुपसंहरत्नाद-

को दूर करके 'उम्पीसं विसोहिय विसोहिय' उन्मिश्र विशोध्य विशोध्य, प्राणी बगैरह से मिले हुए अशनादि चतुर्विध आहार जान को विशोधन करके अशुद्ध अंशो को अच्छी तरह संशोधन विवेचन द्वारा दूर कर के 'तओ 'संजयामेव भुजिज्ज वा, पीइज्ज वा' ततः-तदनन्तर-अशुद्ध अंशों को हटा ने के बाद अघ-शिष्ट पचे हुए अशनादि चतुर्विध आहार जात को शुद्ध समझकर संयत एव-रागद्वेष से रहित होकर ही भुञ्जीत वा भोजन करे वा पिवेत्-पानकरे, खाने योग्य शुद्ध चावल दाल बगैरह को खाय, और पीने योग्य शुद्ध दुग्ध बगैरह को पीवे किन्तु 'जं च णो संचाइज्जा भोत्तए वा पायए वा' यत्-जिस अंश को, 'नो शक्नुयात् भोक्तुं वा पातुं वा'-खाना या पीना योग्य नहीं समझे 'से तमायाय एगंतं मवक्कमिज्जा' स-बह साधु या साध्वी तदादाय-उसे लेकर, जो कि खाने पीने योग्य नहीं है उसे लेकर एकान्त-निर्जन प्रदेश में अपक्रामेत्-चला जाय और 'एगंतमवक्कमिज्जा' एकान्त में जाकर 'अहेज्झापधंडिलंसि वा' अथ दग्ध स्थ-ण्डिले वा-दग्धबीज अङ्कुर आदि स्थल में वा 'किट्टरासिसि वा' किट्टराशौ वा

चतुर्विध आहार ज्ञातने विशोधन करीने अशुद्ध अंशोने संशोधन करीने विवेचन करी ते द्वारा दूर करीने 'तओ संजयामेव भुजिज्ज वा पीइज्ज वा' अशुद्ध अंशोने हटाया आह पाकीना भवेत्ता अशनादि चतुर्विध आहार ज्ञातने शुद्ध समझने रागद्वेष रहित थपने आहार करे अथवा पान करे, आहार योग्य शुद्ध अनादिना आहार करे अने पिवालायक शुद्ध दूध विगेरे ने पीवे परंतु 'जं च णो संचाइज्जा भोत्तए वा पायए वा' ने अश भावा के पीवालायक न होय 'से तमायाय एगंतमवक्कमिज्जा' साधु के साध्वी तेने लपने अर्थात् ने आना-पीवालायक न हो १ तेने लपने निर्जनप्रदेशमा आया जवु अने 'एगंतमवक्कमिज्जा' एकान्तमा जधने 'अहेज्झापधंडिलंसि वा' भणेश पीअ अङ्कुर आदि स्थणमा अथवा तो 'किट्टरासि सि वा' नया हाउकाओने ढगलो होय ओवा स्थणमा अथवा 'बुसरासि सिवा'

अन्यतराशौ वा-पूर्वोक्तसदृश प्रासुक निर्जीवस्थले वा गत्वा तदेव सूचयन्नाह-तथाप्रकारे-
पूर्वोक्तसमाने प्रासुकस्थण्डिले अपक्रम्य इत्यर्थः, तद्-अग्निष्टमाहारजातं प्रत्युपेक्ष्य प्रत्यु-
पेक्ष्य-परिलेह्य परिलेह्य-पौनः पुन्येन परिलेहने कृत्वा, अक्षिभ्या सम्यङ्निरीक्ष्य इत्यर्थः,
सदोरकमुखवस्त्रिकासहितनेत्राभ्यां परितो निरीक्षणं विधाय, रजोहरणादिना च प्रमृज्य
प्रमृज्य-पुनः पुनः प्रमार्जनं कृत्वा, ततः-तदनन्तरम् परिलेहनप्रमार्जनानन्तरमित्यर्थः संयत
एव-सम्यग् उपयुक्त एव परिष्ठापयेत्-शुद्धाशुद्धादार पुञ्जभागपरिकल्पनया परित्यजेदित्यर्थः ।
स भावमिश्रुः भुक्तपीतावशिष्टं तदाहारजातं उपर्युक्तस्थले सम्यग् उपयोगपूर्वक एव
त्यजेदित्यर्थः ॥ सू० २ ॥ इति ।

मूलम्-से भिक्खू वा, भिक्खूणी वा, गाहावड्कुलं पिण्डदायपडियाए
अणुपविट्ठे सप्पाणे, से जाओ पुण ओसहीओ जाणेजा कसिणाओ
सासिआओ अविदलकडाओ अतिरिच्छछिन्नाओ, अवोच्छिन्नाओ तरु-
जहां कि हाडकाओं का ढेर है ऐसे स्थल में, या 'तुत्तरासिसि वा' तुपराशौ वा
जहांकि बुस्सा डन्टल वगैरह का ढेर है ऐसे स्थल में या 'सुक्कगोमयरासिसि वा'
शुष्कगोमयराशौ वा-जहां कि सूखे हुए गोयम छाणा वगैरह का ढेर है 'अण्ण-
यरंसि वा तहप्पगारंसि थंडिलंसि' अन्यतरस्मिन् वा तथाप्रकारे स्थण्डिले-दूसरे
वा इस प्रकार के स्थल में 'पडिलेह पडिलेहिय' प्रतिलेह्य प्रतिलेह्य-बार बार प्रति-
लेखन करके 'पमज्जिय पमज्जिय' प्रमृज्य प्रमृज्य-बार बार उसे प्रमार्जन करके
अर्थात् उसे सदोरक मुखवस्त्रिका वाले साधु मुनि आग्यों से अच्छी तरह निरी-
क्षण कर और रजोहरणादि से उसे प्रमार्जन करके 'तओ संजयामेव परिट्ठविज्जा'
ततः-तदनन्तर प्रतिलेहन और प्रमार्जन करने के बाद संयत एव उपयुक्त होकर
ही उपयोगावस्था में ही रहते हुए परिष्ठापयेत्-परित्याग, अर्थात् भोजन पान
करने से बचे हुए आहार जात को निर्जीवादि स्थलों में जाकर सम्यग् उपयोग
पूर्वोक्त ही परित्याग करे । सू० २॥

ज्यां बुसाने ढगढोडोय जेवा स्थणमां अथवा 'सुक्कगोमयरासिसि वा' ज्या सुकेदा छाणाने
ढगढो डोय अथवा 'अण्णयतरंसि वा तहप्पगारंसि थंडिलंसि' भील जेवा प्रक्षरना स्थणमां
'पहेलिय पहेलिय' बार बार प्रतिक्षेपना करीने 'पमज्जिय पमज्जिय' बार बार तेनु प्रमार्जन
करीने अर्थात् सदोरक मुखवस्त्रिकावाणा मुनिजे तेनु आणोथी सारी रीते निरीक्ष्य करीने
अने रनेकरणादिथी तेनु प्रमार्जन करीने 'तओ संजयामेव परिट्ठविज्जा' प्रतिक्षेपन अने
प्रमार्जन कर्या भाह संयत-उपयुक्त थर्धने ज उपयोगावस्थाभां ज रहीने परित्याग करे
अर्थात् आहार पाणी करवाथी जेवथा आहारने निज्जव स्थणमां जधने सम्यग् उपयोग-
पूर्वक तेना त्याग करे ॥ सू० २॥

નિયં વા છિત્વાડિં અણમિક્કંતમમ્હિજ્યં પેહાણ, અપાસુયં અણેસણિ-
વ્વજંતિ મણ્ણમાણે લાભે સંતે વિ ણો પડિગાહિજ્ઞા । સૂ.૦૩॥

છાયા-સ મિશ્વુર્વા, મિશ્વુકી વા ગૃહપતિકુલં પિંડવાયપડિયાણં અણુપવિટ્ઠે સમાણે' સન સ
યાઃ પુનઃ ઔપધીઃ જાનીયાત્, કૃત્તનાઃ સ્વાશ્રયાઃ અદ્વિદલકૃતાઃ અતિરચીનચ્છિન્નાઃ અવ્ય-
વચ્છિન્નાઃ તરુણીં વા ફલિ (છિત્વાડિ) અનમિક્કાન્નામ્ અમગ્નામ્ પ્રેક્ષ્ય અપ્રાસુક્કામ્ અનેપ-
ણીયામ્ ઇતિ મન્યમાનો લાભે સનિ ન પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ ॥ સૂ.૦૩ ॥

મર્મપ્રકાશિકા ટીકા-અથ અમણાનામ્ ઔપધિગ્રઃણવિપયે વિધિ પ્રતિપાદયિતુમાદ-‘સે
મિક્કુ વા મિક્કુણી વા ગાહાવદ્કુલં પિંડવાયપડિયાણં’ ઇત્યાદિ । સ પૂર્વોક્તો ભાવમિશ્વુર્વા
મિશ્વુકી સાધ્વી વા ગૃહપતિકુલં શ્રાવકગૃહમ્ પિંડવાયપડિયાણં-‘અમત્ર મિક્કાં લપ્સ્યે’
ઇત્યેવં મિક્કાલાભપ્રતિજ્ઞયા અણુપવિટ્ઠે સમાણે' સન્ મ ભાવમિશ્વુઃ યાઃ પુનરિતિ વાચ્યાલંકારે
ઔપધીઃ ફલપાકાન્તાઃ શાલિવીજાદિકા નિમ્નપ્રકારેણ જાનોયાત્-અવગચ્છેત્ તાઃ કીદૃશ્યઃ
તદાહ-‘કસિણાઓ’-ઇત્યાદિ કૃત્તનાઃ પરિપૂર્ણાઃ સમ્પૂર્ણલાદ્ અણુપદ્ધતાઃ સચિત્તાઃ તાઃ ઔપ-
ધયઃ સન્તિ, તત્ર દ્રવ્યતઃ શાસ્ત્રાણુપદ્ધતાઃ, ભાવતઃ સચિત્તાઃ તાઃ ઇત્યર્થઃ, એવં પુનસ્તાઃ
‘ઔપધયઃ કીદૃશ્યઃ ?’ ઇત્યાદ-સ્વાશ્રયાઃ-અવિનષ્ટમૂલાઃ સ્વાસામુત્પત્તિમ્પ્રતિ આશ્રયો વિદ્ય-
માનકાલો યાસુ તાઃ સ્વાશ્રયાઃ સ્વાશ્રયકાલસ્ય વિદ્યમાનત્વાત્ તા અવિનષ્ટયોનયઃ સન્તી-
ત્યર્થઃ, એવમ્ તાઃ અદ્વિદલકૃતાઃ-કૃતદ્વિભાગરહિતાઃ અકૃતદ્વિભાગા અનૂર્ધ્વપાટિતા ઇત્યર્થઃ,

ટીકાર્થ-અથ સાધુ સાધ્વી કો ઔપધિ ગ્રહણ વિર્યમ મેં કિસ પ્રકાર કિ
ઔપધિ લેની ચાહિયે હસ વિધિ કા પ્રતિપાદન કરતે હૈં-‘સે મિક્કુ વા મિક્કુ
ણી વા ગાહાવદ્કુલં પિંડવાયપડિયાણં અણુપવિટ્ઠે સમાણે’ ઇત્યાદિ । સ-વહ
પૂર્વોક્ત ભાવસાધુ ઔર ભાવ સાધ્વી ગૃહપતિ શ્રાવક ગૃહસ્થ કે ઘર મેં પિંડવાય
કી પ્રતિજ્ઞા સે-મિક્કા પ્રાપ્ત કરને કી આગા સે અણુપવિટ્ઠે હોકર ‘સે જાઓ
પુણ ઓસહીઓ જાણેજ્ઞા ‘સ વહ ભાવમિશ્વુ યા ભાવ મિક્કુકી પેસા જાન લે કિ-
‘જો ઔપધિયાં ‘કસિણાઓ’ કૃત્તન હૈ-સમ્પૂર્ણ અણુપદ્ધત હોને સે સચિત્ત હૈં ઔર
‘સાસિયાઓ’ સ્વાશ્રયા-અવિનષ્ટમૂલ હૈં-જિનકા મૂલ ભાગ વિનષ્ટ નહીં હુઆ હૈ
એવં ‘અવિદલકડાઓ’ અદ્વિદલકૃતા-જિન કે દો ટુકડે નહીં કિયે ગયે હૈં ઔર

ટીકાર્થ-હવે સાધુ અગર સાધ્વીને ઔપધિ સેવનના સબધમા કેવા પ્રકારનું ઔપધિ
લેવું જોઈએ તે વિધિનું પ્રતિપાદન કરે છે-‘સે મિક્કુ વા મિક્કુણી વા’ તે પૂર્વોક્તભાવ સાધુ
અથવા ભાવ સાધ્વી ‘ગાહાવદ્કુલં’ ગૃહસ્થ શ્રાવકના ઘરમા ‘પિંડવાયપડિયાણં’ મિક્કા મળ-
વાની આશાથી ‘અણુપવિટ્ઠે સમાણે’ પ્રવેશ કરીને ‘સે જાઓપુણ ઓસહીઓ જાણેજ્ઞા’ તે
ભાવ સાધુ અગર ભાવ સાધ્વી એવું જાણીશ્ય કે ઔપધિ-ચોખ્ખા વિગેરે ‘કસિણાઓ’ સમગ્ર
પરિપક્વ નહોવાથી અચિત્ત છે. તેમજ ‘સાસિયાઓ’ સ્વાશ્રય અર્ધા જેના મૂળ નષ્ટ નથી
થયા તેવા છે. તથા ‘અવિદલકડાઓ’ અદ્વિદલકૃત જેના બે ટુકડા કરવામા નથી આવ્યા

एवम् अतिरश्चीनच्छिन्नाः—तिरश्छेदरहिताः, न तिर्यक्छिन्नाः सन्ति एवम् अन्यवच्छिन्नाः जीवसहिताः ताः सन्ति, व्यवच्छिन्नाः जीवरहिताः न व्यवच्छिन्नाः अव्यवच्छिन्ना इति विग्रहः, एतादृशीस्ता औषधीः प्रेक्ष्य इत्यग्रेणान्वयः एवं तरुणीम्—अपरिपक्वाम् वा फलिम्—मृद्गादे हरितवर्णफलिम् इत्यर्थः कीदृशीं पुनस्ता मित्याह—अनभिक्रान्ताम्—सचेतनाम्, जीविताद् न अभिक्रान्ता या सा तथाविधाम् जीवनिष्क्रमणरहितां सजीवाम् इत्यर्थः, पुनस्तां कीदृशी मित्याह—अभग्नान्—मर्दनरहिताम् तां फलिञ्च प्रेक्ष्य—दृष्ट्वा तां फलिम् अप्रासुकाम् सचित्ताम्, एवम् अनेषणीयाम्—आधाकर्मादि दोषदुष्टां मन्यमानः, तथाविधानां सर्वासाम् अप्रासुकानाम् अनेषणीयानाञ्च औषधीनां लाभे सत्यपि न ताः प्रतिगृह्णीयात्—तासां ग्रहणं न कुर्यादित्यर्थः । एवं भावभिक्षुकी चापि उच्युक्ताः अप्रासुका अनेषणीयाश्च औषधीः फलिसहिता लाभे सत्यपि न प्रतिगृह्णीया इत्यर्थो बोध्यः ॥ सू. ३ ॥ इति ।

मूलम्—से भिक्खू वा, भिक्खूणी वा जाव पविट्ठे माणे से जाओ पुण ओसहीओ जाणेज्जा, अकसिणाओ, असासियाओ, विदलकडाओ, तिरिच्छिन्नाओ, वोच्छिण्णाओ, तरुणिअं वा फलिं (छिवालि) अभिक्कंतं भज्जियं पेहाए, फासुयं एसणिज्जंति मणमाणे लाभे संते

‘अतिरिच्छिन्नाओ’ अतिरश्चीनच्छिन्ना તિર્યક્ષેદ રહિતહૈં એવં ‘અવોચ્છિન્નાઓ’ અવ્યવચ્છિન્ના—જીવ રહિત નહીં હૈં હસ પ્રકાર કી ઔષધિયો કો—શાલિવીજાદિકો ‘અપ્રાસુક—સચિત્ત ઔર અનેષણીય—આધાકર્માદિ દોષો સે યુક્ત સમજાકર નહીં લેના ચાહિયે’ હસ અગ્રિમક્રિયા કે સાથ સમ્બન્ધ હૈ, હસી તરહ ‘તરુણિયં વા છિવાલિ’ નરુની વા ફલિં—અપરિપક્વ કચ્ચી ‘ફલી અણભિક્કંતં’ છીમી, જોકિ અનભિક્રાન્ત સચેતન હૈ ઔર ‘અભજ્જિયં’ અભગ્ન—મર્દન રહિત હૈ એસી ફલી કો બી ‘પેહાए’ પ્રેક્ષ્ય—દેવકર ‘અફાસુયં’ ઉસકો બી અપ્રાસુક—સચિત્ત ઔર ‘અણેસિ ણિજ્જંતિ’ અનેષણીય—આધાકર્માદિ દોષો સે દૂષિત ‘મણમાણે લાભે સંતેવિ ણો પહિગાહિજ્જા’ મિલને પર બી નહીં ગ્રહણ કરના ચાહિયે । સૂ. ૩ ॥

—તેવા તથા ‘અતિરિચ્છિન્નચ્છિન્નાઓ’ તિર્યક્ષેદ છેડ વિનાના છે. ‘અવોચ્છિન્નાઓ’ અવ્યવચ્છિન્ન—જીવ વિનાના નથી આવા પ્રકારની ઔષધિ—શાલી બીજાદિને અપ્રાસુક—સચિત્ત અને અનેષણીય—આધા કર્માદિ દોષોથી યુક્ત સમજાને લેવું ન જોઈ એ. આગળની ક્રિયા સાથે આનો સંબંધ છે—એજ રીતે ‘પ્રવં તરુણિયં વા છિવાલિ’ પાઠ્યા વગરની કચ્ચી ફળી છીમી કે બે ‘અણ ભિક્કંતમ્’ અનભિક્રાન્ત એટલે કે સચેતન છે તેમજ ‘અભજ્જિયં’ અભગ્ન મરડવા વિનાની છે. એવી ફળીને ‘પેહાए’ પ્રેક્ષ્ય જોઈને તેને ‘અફાસુયં’ અપ્રાસુક સચિત્ત અને ‘અણેસણિજ્જંતિ’ અનેષણીય—આધાકર્માદિ દોષોથી દૂષિત ‘મણમાણે’ સમજાને ‘લાભે સંતેવિ’ મળવા છતાં પણ ‘જો પહિગાહિજ્જા’ ગ્રહણ કરવું નહીં ॥સૂ.૩॥

પડિગાહેજ્જા ॥સૂ.૦૪॥

છાયા-સ મિશ્નુર્વા, મિશ્નુકી વા યાવત્ પ્રવિષ્ટઃ મન સ યાઃ પુનઃ ઔપશ્વીઃ જાનીયાત્, અકૃત્સ્નાઃ અસ્વાશ્રયાઃ દ્વિદલકૃતઃ તિરશ્ચીનચ્છિન્નાઃ, વ્યવચ્છિન્ના, તર્ણી વા ફલિકામ્ અમિક્રાન્તામ્ ભગ્નામ્ પ્રેક્ષ્ય પ્રાસુકમ્ એવળીયં મન્યમાનો બામે સતિ પ્રતિગૃહીયાત્ ॥સૂ.૦૪॥

ટીકા-મર્મપ્રકાશિકા-અથ પૂર્વવેપરીત્યેનાહ-'ને મિશ્નુ વા, મિશ્નુળી વા જાવ પવિટ્ટે સમાળે-' ઇત્યાદિ । સ પૂર્વોક્તો ભાવમિશ્નુઃ સાધુર્વા, ભાવ મિશ્નુકી સાધ્વી વા યાવત્-ગૃહપતિ-કુલં વિષ્ણુપાતપ્રતિજ્ઞયા અનુપ્રવિષ્ટઃ સન મ ભાવમિશ્નુઃ યાઃ પુનઃ ઔપશ્વીઃ-ફલપાદાન્તાઃ વનસ્પતિવિશેષાઃશાલિગોધુમાદિવીજાદિક્તાઃ યદિ એવં રીન્યા જાનીયાન્-અવગચ્છેત્, તાં રીતિં વર્તુન્ તાઃ ઔપશ્વીઃ કીદશી તદાહ-'અકસિણાઓ' ઇત્યાદિ । બકૃત્સ્નાઃ-અસંપૂર્ણાઃ ઉપદ્રતાઃ અચિત્તાઃ તત્ર દ્રવ્યતઃ અકૃત્સ્નાઃ શસ્ત્રોપદ્રતાઃ, ભાવતઃ અકૃત્સ્નાઃ અચિત્તા ઇત્યર્થઃ પુનસ્તાઃ ઔપધયઃ કીદશ્યઃ ઇત્યાહ-અસાસિયાઓ-અસ્વાશ્રયાઃ-વિચ્છિન્નમૂલાઃ વિનષ્ટયોનય ઇત્યર્થઃ, એવં દ્વિદલકૃતાઃ-કૃતદ્વિદલભાગાઃ ઊર્ધ્વપાટિતા ઇત્યર્થઃ, એવ તિરશ્ચીનચ્છિન્ના-તિરદહેદ-સહિતાઃ તિર્યક્ચ્છિન્નાઃ, એવં વ્યવચ્છિન્નાઃ-જીવરહિતાઃ તાઃ ઔપધયઃ સન્તિ ઇત્યેવં તા

ટીકાર્થ-અવ કિસ પ્રકાર કી ઔપધિયો ઔર ફલિયોં કો લેના ચાહિયે ગૃહ ઘાત-લાતે હૈં-'સે મિક્તુ વા મિક્તુળી વા જાવ પવિટ્ટે સમાળે' સ-વહ પૂર્વોક્ત ભાવ સાધુ ઔર ભાવ સાધ્વી, યાવત્ શબ્દ સે 'ગૃહપતિકુલ મેં વિષ્ણુપાત પ્રતિજ્ઞા' હસકા ગ્રહણ સમક્ષના ચાહિયે, તદનુસાર ગૃહપતિ શ્રાવક ગૃહસ્થ કે ઘર મેં અનુપ્રવિષ્ટ હોકર જાકર 'સે' વહ ભાવ મિશ્નુ ઔર ભાવ મિશ્નુકી જાઓ 'પુન ઓસહિઓ જાળેજ્જા' જિન ઔપધિયોં કો એસા જાન લે કિ-યે ઔપધિયાં 'અકસિણાઓ' અકૃત્સ્ના-સમ્પૂર્ણ નહીં હૈં અપિતુ અપહત હૈં અતએવ અચિત હૈં એવં 'અસાસિયા, ઓ' અસ્વાશ્રયા-વિચ્છિન્ન મૂલ હૈં અર્થાન્ જિન કા મૂલ ભાગ કટા હુઆ હૈ, એસે હૈં ઔર 'વિદલકા ઓ' દ્વિદલકૃતા-દો ટુકડે કિયે હુએ હૈં-ઊપર ભાગ સે ફાર-દિએ ગયે હૈં હસ પ્રકાર 'તિરિચ્છિન્નાઓ' તિરશ્ચીનકૃતા-તિર્યક્ છેદ યુક્ત હૈં એવં 'વોચ્છિન્નાઓ' વ્યવચ્છિન્ના-જીવરહિત હૈં હસ તરહ ઊન શાલી વીજાદિ

હવે કેવા પ્રકારની ઔપધિયો અને ફલિઓ લેવી બોધબે તે બતાવતા સૂત્રકાર કહે છે-

ટીકાર્થ-'સે મિક્તુ વા મિક્તુળી વા' તે પૂર્વોક્ત ભાવસાધુ અને ભાવ સાધ્વી 'જાવ' યાવત્ શબ્દથી ગૃહપતિ શ્રાવક ગૃહસ્થના ઘરમાં 'પવિટ્ટે સમાળે' પ્રવેશ કરીને 'સે જાઓ પુન ઓસહિઓ જાળેજ્જા' તેઓ જે ઔપધિયોને (આહારને) એવી સમજી લે કે આ ઔપધિયો 'અકસિણાઓ' સંપૂર્ણ નથી. પરંતુ હપહત છે તેથી અચિત છે. તથા 'અસાસિયાઓ' અસ્વાશ્રય અર્થાત્ જેનો મૂળ ભાગ કપાઈ ગયેલ છે તેવી છે અને 'વિદલકાઓ' જેના બે કકડા કરવામાં આવ્યા હોય તેવી છે. તથા 'તિરિચ્છિન્નાઓ' તિર્યક્ છેદવાળી છે.

ઔષધીઃ પ્રેક્ષ્ય इत्यग्रेणान्यः, एवं तरुणीं वा फलिकाम्-मुद्गादेः फलिम् जीवितादप-
क्रान्ताम् अचेतनाम् जीवितरहिता मित्यर्थः एवं भग्नाम् मर्दितां विराधितामित्तिरीत्या ताः
सर्वा औषधीः फलीसहिताः प्रेक्ष्य-अवलोक्य तदेवभूतमौषधिजातम् प्रासुकम् अवित्तम्
एषणीयम् आधाकर्मादिदोषरहितं मन्यमानः लाभे सति प्रतिगृह्णीयादित्यर्थः एवं लिङ्गव्य-
त्यासेन सा भावभिक्षुकी साध्वी गृहस्थतिकुलं भिक्षालाभप्रतिज्ञया अनुप्रविष्टा सती ताः
औषधी अकृत्स्नाः असंपूर्णा अवित्ताः अस्वाश्रयाः विच्छिन्नमूलाः विनष्टयोनीः द्विदलकृताः
कृतद्विदलविभागाः ऊर्ध्वपाटिताः । तिरश्चीनच्छिन्नाः तिरश्छेदयुक्ताः प्रेक्ष्य तरुणीं मुद्गादेः
फलीं च जीवितरहितां भग्नां च प्रेक्ष्य तदेवं भूतमौषधिरूपमाहारजातं प्रासुकमवित्तम्
एषणीयम् आधाकर्मादिदोषवर्जितं मन्यमाना तासामेतादृशीनामौषधीनां लाभे सति कारणे
तथाभूताः सर्वौषधीः फलीसहिताः प्रतिगृह्णीयादित्यन्वयो बोध्यः ॥ सू० ४ ॥

મૂલમ્—તે ભિક્ષુવા ભિક્ષુણી વા જાવ પવિત્રે સમાણે સે જં પુણ
જાણેજ્જા, પિહુયં વા, વહુરયં વા મુજ્જિયં વા, મંથું વા, વાડલં વા, વાડ-
લપલં વા, સહં સંમજ્જિયં, અફાસુયં અણેસણિજ્જં મણ્ણમાણે લાભે
સંતે ણો પઢિગાહેજ્જા ॥સૂ૦ ૫॥

છાયા- સ ભિક્ષુર્વા, ભિક્ષુકી વા યાવત્ પ્રવિષ્ટઃ સન્ સ યત્ પુનઃ જાનીયાત્, પૃથુકં વા,
વહુરજો વા, મર્જિતં વા, મંથુ વા, તન્દુલં વા, તન્દુલપ્રલમ્બં વા, સકૃત્ સંમર્જિતમ્ અપ્રા-
સુકમ્ અણેષણીયં મન્યમાનો લાભે સતિ ન પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ ॥ સૂ. ૫ ॥

મર્મપ્રકાશિકા ટીકા-સમ્પ્રતિ ગ્રાહ્યાગ્રાહ્યાદારપ્રકરકત્વાદ્ આહારવિશેષમધિકૃત્ય ઉચ્યતે-

ઔષધિયોં કો દેખકર ગ્રહણ કરના ચાહિયે, હસ અગ્રિમ ક્રિયા કે સાથ સમ્બધ
હૈં । अब फली-छिमी के ग्रहण के विषय में पतलाते हैं-‘तरुणिअं वा फलिं
'छिवाडिं' अपरिपक्व मुंग वगैरह के फलि-छिमी को 'अभिककंतं' अभिक्रान्ताम्
जीब से रहित 'पेहाए' देखकर एवं 'मज्जियं' भग्नाम्-मर्दित देखकर उसे
'फासुयं एसणिज्जंति' प्रासुक-जीब रहित अवित्त और एषणीय-आधा कर्मादि
दोषों से रहित 'मण्णमाणे' समझकर 'लाभे संते पडिगाहेज्जा' मिलने पर
ग्रहण करना चाहिये ॥सू० ४॥

તેમજ 'વોહ્નિન્નાઓ' વ્યવચ્છિન્ન એવ રહિત છે એ રીતની શાલી બીજાદિને જોઈને તે
અહણ કરી લેવું જોઈએ. આનો નીચેના આગળના ક્રિયાપદો સાથે સબધ છે.

હવે ફળિ-સિંગના ગૃહણ કરવા સબધમાં કહે છે-‘તરુણિઅં વા ફલિં’ (છિવાડિ)
પાક્યા વગરની મગ વિગેરેની ફલી-સીંગને ‘અભિકકંતં’ એવ રહિત જોઈને તથા ‘મજ્જિયં’
મસળેલી ‘પેહાઈ’ જોઈને ‘ફાસુયં એસણિજ્જંતિ’ પ્રાસુક-એવ વિનાની અવિત્ત અને એષણીય
અને આધાકર્માદિદોષો વિનાની ‘મણ્ણમાણે’ સમજીને ‘લાભે સંતે પઢિગાહેજ્જા’ મળે તે
અહણ કરી લેવું જોઈએ. ॥સૂ૦ ૪॥

‘સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા જાવ પવિત્રે સમાજે’ કન્યાયિ । પૂર્વોક્તો ભાવમિત્યુઃ શ્રમણઃ, ભાવમિત્થુકી સાધ્વી શ્રમણા વા યાવત્-ગૃહપતિકૃત્વં ણિડપાતપ્રતિજયા મિશ્નાન્તભાગયા અનુ-પ્રવિષ્ટઃ સન્ સ પુનર્ભાવમિત્થુઃ યદિ વક્ષ્યમાણ માદારવિગેષમ્ એવં રીત્યા જાનીયાત્-અવગ-ચ્છેત્-યત્ પિથુકે વા-નૂતનશાલિત્રીણાદેર્વદ્ધિના ભર્જિત ભાજાદિકં પૃથુકાન્નં વા, વા શબ્દસ્ય વિકલ્પાર્થકત્વાત્ વહુરજો વા વહુનિ રજાંસિ તુષાદીનિ યસ્મિન્ તદ્ વહુરજઃ પ્રધિકૃતપ-કણાદિ યુક્તમન્નં વા, એવં ભર્જિતમ્ વદ્ધ્યર્ધપત્ત્યમ્ ગોધૂમાદિ સમ્યં વા, એવં મન્યુ વા-ગોધૂ-માદેશ્ચૂર્ણ વા, એવં તન્દુલં વા તુપરદિતશાલ્યન્નં વા, એવ તળ્દુલપ્રલમ્બ વા-શાલિત્રીણાદેશ્ચૂ-ર્ણીકૃત કાણિકા વિગેષો વા, તદેવંરીત્યા ઉપર્યુક્તં પૃથુકાદ્યાદારજાતં યદિ તુકૃત્-પ્રકવારમેવ સંભર્જિતમ્ અગ્નિના ભર્જનયુક્તં કૃત વર્તેતે ઇતિ જાનીયાદિતિ પૂર્વક્રિયયાઽન્યયઃ તર્હિ તત્ તથાવિધં પૃથુકાદ્યાદારજાતં અપ્રાસુકમ્ સચિત્તમ્ અનેષणीયમ્-આધાકર્માદિદોષદુષ્ટં મન્ય-જ્ઞાનઃ જાનાનઃ તેષાં તથાવિષપૃથુકાદીનાં ભામે સત્યપિ ન પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ પ્રગતાઃ નિર્ગતાઃ અસવઃ પ્રાણાઃ યસ્માત્ તત્ પ્રાસુકમ્, અવિત્તમ્, ન પ્રાસુકમ્ અપ્રાસુકમ્ સચિત્તમિતિ એષणीયં વાઙ્ઙનીયમ્, ન એષणीયમ્-અનેષणीયમ્, આધાકર્માદિદોષદુષ્ટત્વાદ્ અનાઙ્ઙનીયમિતિ

અવ સાધુ ઓર સાધ્વી જી ભિક્ષા ગૃહ્ણ કે લિયે ગૃહસ્થ કે ગૃહ્ મેં પ્રવિષ્ટ હોકર કિસ પ્રકાર કા આહાર કો ગૃહ્ણ કરે ઉસ વિધિ કો સૂત્રકાર કહતે હેં ‘સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા જાવ પવિત્રે સમાજે’ વહ પૂર્વોક્ત ભાવ સાધુ એવ ભાવ સાધ્વી યાવત્ ભિક્ષા ગૃહ્ણ કી હચ્છા સે ગૃહસ્થ કે ગૃહમેં પ્રવિષ્ટ હોકર ‘સે જં પુન-જાણિજ્ઞા’ ઉનકો એસાજ્ઞાત હો કી યહ આહાર જાત ‘પિહુય’ નયે ચાવલ આદિ કો યા અગ્નિમે ઇંજે ગણ લાજા આદિ યા ‘વહુરયં વા’ જિસમેં સચિત્ત રજ કણ અધિક હો એવં ‘મુજિયં’ અગ્નિમેં ઇંજે હુવે હો એવં અર્ધપક્વ હો યા ‘મંથું’ ગેહૂઆદિ કા આટા યા ‘ચાઉલં વા’ વિના છિલકે કા ચાવલ હો યા ‘ચાઉલપલંબં વા’ ચાવલ-કા આટા આદિ યદિ ‘સઈ’ એકવાર ‘સંભજિયં’ અગ્નિમેં સેકે હુવે હેં એસા ‘જાણિજ્ઞા જાનલે તો વૈસા આહાર અપ્રાસુક સચિત્ત એવં અનેષणीય તથા આધાકર્માદિ દોષ

હવે સાધુ અને સાધ્વીને ભિક્ષા લેવા માટે ગૃહસ્થના ઘરમા પ્રવેશ કરીને કેવો આહાર લેવો તેનો વિધિ બતાવવામાં આવે છે - ‘સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા જાવ પવિત્રે સમાજે’ પૂર્વોક્ત ભાવ સાધુ અને સાધ્વી યાવત્ ભિક્ષાલાભની આશાથી ગૃહસ્થના ઘરમા પ્રવેશ કરીને ‘સે જં પુન જાણિજ્ઞા’ તેઓએવું બાણ ક્રે આ આહાર ‘પિહુય’ નવાશાલી આદિને અથવા અગ્નિથી ભુજેલ ધાણી વિગેરે અથવા ‘વહુરયં વા’ જેમા સચિત્તરજ ધણી હોય ‘મુજિયં’ અગ્નિ દ્વારા શેકેલ કે જે અર્ધપક્વ હોય અથવા ‘મંથું’ ઘેહુ આદિને લોટ ‘ચાઉલ વા’ અથવા છોડા વિનાના ચોખા હોય ‘ચાઉલપલંબં વા’ ચોખાને લોટ વિગેરે જે ‘સઈ’ એકવાર ‘સંભજિયં’ અગ્નિથી શેકેલ છે તેમ ‘જાણિજ્ઞા’ બાણવામા આવે તો તેવા પ્રકારનો આહાર અપ્રાસુક સચિત્ત અનેષणीય અને આધાકર્માદિ દોષયુક્ત માનીને ‘ભામે સંતે’ મળવા છતાં ‘જા પઠિગાહિજ્ઞા’ તેને ગ્રહણ કરવા નહીં. ॥૨૦॥

व्युत्पत्तिः । एवं सा भावभिक्षुकी साध्वी गृहपतिगृहम् भिक्षान्नमप्रतिज्ञया अनुप्रविष्टा सती सा भावभिक्षुकी पृथुकादिकं यदि एकवारमेव भर्जितं ज्ञान्या तन् पृथुकादिकम् अप्रागुक्तम् सचित्तम् अनेषणीयमाधाकर्मादिदोषदुष्टं मन्यमाना सा तथादिप्रमादाराजानं लाभे सत्यपि न प्रतिगृह्णीयादिति ॥ सू० ५ ॥

मूलम्—से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा जाव पविट्ठे समाणे से जं पुण जाणिज्जा, पिहुयं वा जाव चाउलपल्लवं वा असइं भज्जियं दुक्खुतो वा भज्जियं तिक्खुत्तो वा भज्जियं फासुयं एस्सणिज्जं जाव लाभे संते पडिगाहिज्जा ॥सू० ६॥

छाया—स भिक्षुर्वा, भिक्षुकी वा यावत् प्रविष्टः सन् स यत् पुनर्जानीयात्, पृथुकं वा यात् तण्डुलप्रलम्बं वा, असकृद् भर्जितं द्विःकृत्यो वा भर्जितं त्रिः कृत्यो वा भर्जितं प्रासुकम् एषणीयं यावद् लाभे सति प्रतिगृह्णीयात् ॥ ६ ॥ इति ।

मर्मप्रकाशिका टीका—पूर्व सकृद् भर्जितपृथुकादीनाम् अप्रासुकतया सचित्तत्वेन अनेषणीयत्वेन आधाकर्मादिदोषदुष्टत्वेन भावभिक्षुकाणां भावभिक्षुकीणाञ्चाग्राह्यत्वं प्रतिपादितं सम्प्रति तद् वैपरीत्येन असकृद् द्विः कृत्यः त्रिः कृत्यो वा संभर्जि १नां पृथुकादीनां श्रमण-श्रमणानां ग्राह्यत्वं प्रतिपादयितुमाह—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा जाव पविट्ठे समाणे’ इत्य रि स पूर्वोक्तो भिक्षुः भावभिक्षुः साधुर्वा, भिक्षुकी—भावभिक्षुकी साध्वी वा, यावत्—गृहपतिगृहं पिण्डपातप्रतिज्ञया भिक्षा लाभान्नयेन अनुप्रविष्टः सन् स भावभिक्षुः यदि पुनरिति वाक्या-दूषित समझकर ‘लाभेसंते णो पडिगाहिज्जा’ मिलनेपर भी गृहण न करे ॥सू०६॥

इसके पहले एक दफे सेके हुवे पृथुकादि को अप्रासुक होने से सचित्त एवं अनेषणीय होनेसे साधु एवं साध्वी को गृहण करने को अकल्प्य कहा है अब उससे अलावा बार बार द्विधा या त्रिधा भुंजे हुवे पृथुकादि को ग्रहण करने का विधि कहते हैं—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा जाव पविट्ठे समाणे’ ये पूर्वोक्त भाव साधु एवं भाव साध्वी यावत् भिक्षा प्राप्ति की इच्छा से ग्रहस्थ के घर में प्रविष्ट होकर ‘जं पुण एवं जाणिज्जा’ वे यदि ऐसा जान ले की ‘पिहुयं वा’ यह शाली,

आ पड़ेला ओकवार शेकेल पृथुकादि अप्रासुक होवाथी सचित्त अने अनेषणीय होवाथी साधु साध्वीने अग्राह्य होवातु कहुं हुवे तेनाथी विपरीत वारंवार द्विधा त्रिधा करैल शेकेल पृथुकादिने साधु साध्वीओ अहणु करवानो विधि अजावे छे—‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा जाव पविट्ठे समाणे’ ते पूर्वोक्तभाव साधु अगर भाव साध्वी यावत् भिक्षा लाभानी आशाथी अहस्थना घरमां प्रवेश करतां तेओ ‘जं पुण एवं जाणिज्जा’ ओपुं लोणु के ‘पिहुयं वा’ आ शाली यव गौधूमादि ‘जाव चाउलपल्लवं वा’ यावत् धान्यादिनु सूथु

लंकारे एवं वक्ष्यमाणरीत्या जानीयात्-अवगच्छेत्, तद्यथा-पृथुकं वा वह्निना भर्जितवदन-
शालित्रीणादिकं पृथुक्कान्नपदवाच्यं वा, यावत्-चतुरजो वा तुगादि सहितम् भर्जितम् अग्न्य-
र्धपक्वम् गोधूमादिशीर्षम् अन्यद् वा तिलगोधूमादिभ्यम्, मन्थु वा गोधूमादि चूर्णम्,
तण्डुला वा तुपरहिता वा शालित्रीणादिसारभृतास्तन्दुलाः, तन्दुलप्रलम्बो वा शालित्रीणादि
कणिका वा इत्यर्थः, असकृद् बहुवारं भर्जितं वह्निना द्विः कृतो द्विवारं वा त्रिः कृतः-
त्रिवारं वा भर्जितं वर्तते इत्येवं जानीयादिति पूर्वणान्वयः, तदा अनेकवारं अग्निना परिपक्वं
दुग्धक्वादिदोषरहितत्वात् प्रासुकम् अचित्तम् एषणीयम् आधाकर्मादिदोषवर्जितं पूर्वोक्तं पृथुक्का-
दिकं यावत्-मन्यमानो जानानः प्रतिगृहीयात्, एवं लिङ्गव्यत्यामेन सा पूर्वोक्ता भावमिधुकी
वा गृहप्रतिकुलं पिण्डपातप्रतिज्ञया अनुप्रविष्टा सती सा यदि पुनरेवं जानीयात्-अवगच्छेत् यत्
पृथुकं वा चतुरजो वा भर्जितं वा मन्थुं वा तण्डुलं वा तण्डुलप्रलम्बं वा असकृदेव बहुवारमेव
भर्जितं वर्तते इत्येवं जानीयादिति पूर्वणान्वयः, तदा तथाभूतं बहुवारं वह्निना संभर्जितं पृथु-
कादिकं प्रासुकम् अचित्तम्, एषणीयम्-आधाकर्मादिदोष वर्जितत्वात् शुद्धं मन्यमाना जानाना
प्रतिगृहीयात् इत्येवमन्वयार्थो बोद्धव्यः । इत्येतावता ग्रन्थेन अग्नपानखादिम स्वादिमचतु-
र्विधाहारजातानां प्राद्याप्राद्यान्वविषयो विचारः आनाराग्न सूत्र कृता प्रतिपादितः ॥ सू० ६ ॥

मूलम्-से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा, गाहावइकुलं जाव पविसिउकामे
णो अन्नउत्थिण वा, गारत्थिण वा, परिहारिओ वा, अपरिहारिणं
सद्धिं गाहावइकुलं पिंडवायपडियाए पविसिज्ज वा, णिक्खमिज्ज वा ॥ सू० ७ ॥

छाया-स भिक्षुर्वा, भिक्षुकी वा, गृहपतिकुलं यावत् प्रवेष्टुकामेन अन्ययधिकेन वा,
गृहस्थेन वा, परिहारिको वा, अपरिहारिकेण वा, सार्द्धं गृहपतिकुलं पिण्डपातप्रतिज्ञया
प्रविशेद् वा, निष्क्रामेद् वा ॥ सू० ७ ॥

टीका-मर्मप्रकाशिका-सम्प्रति गृहपति कुलम्प्रति भिक्षार्थं साधूनां साध्वीनाञ्च प्रवेश-
विधिं प्रतिपादयितुमाह-'से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा, गाहावइकुलं जाव पविसिउकामे'

यव या गोधूमादि 'जाव चाउलपलंवा' यावत् धान्यादि का चूर्ण 'असइ' अनेक
वार 'भज्जियं' भुंजे हुवे हैं 'दुक्खुत्तो' दो वार 'तिक्खुत्तो' तीन वार 'भज्जियं'
भुंजे हुवे हैं इस प्रकार जाने तो उसको 'फासुयं' अचित्त एवं आधाकर्मादि दोष
रहित होने से एषणीय समझकर 'जाव पडिगाहिज्जा' यावत् ग्रहण करलेवें,
यानी स्वीकार करले ॥ सू० ६ ॥

अथ साधु और साध्वी को भिक्षा के लिये ग्रहस्थ आवक के घर में प्रवेश

'असइ' अनेकवार 'भज्जियं' अग्नि पडे 'दुक्खुत्तो' दो वार के 'तिक्खुत्तो' त्रयवार 'भज्जियं'
शेकेल छे तेम अणुवाभां आवे तो 'फासुयं' अचित्त अने आधाकर्मादि दोष रहित होवाथी
अपेक्षणीय शुद्ध भानीने 'जाव पडिगाहिज्जा' यावत् तो अहणु करी लेवु. ॥ सू० ६ ॥

हुवे आव साधु अने आव साध्वीने भिक्षाअहणु करवागृहस्थ आवकना घरमां प्रवेश

इत्यादि । स पूर्वोक्तो भावभिक्षुर्वा, भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत्-पिण्डपातप्रतिज्ञया-
भिक्षालाभाशयेन अनुप्रवेशदुकामः एभिः वक्ष्यमाणैः साकं न प्रविशेत्, पूर्वं प्रविष्टोवा एभिः
वक्ष्यमाणैः साकं न निष्क्रामेदित्यग्रेगान्तरः, यैः सार्धं न प्रवेष्टव्यं तान् नाप्रग्राहं गृहीत्वा आह-
णो अन्नउत्थिण वा, गारत्थिण वा' इत्यादि । न अन्ययूधिकेन वा सह, नत्रा गृहस्थेन सह
गृहपतिकुलं भावभिक्षुः प्रविशेत् न वा निर्गच्छेदित्यर्थः, तैः अन्यतीर्थिकैः गृहस्थैर्वा सह प्रवि-
शतां साधूनाम् एते दोषा भवन्ति, तथाहि-ते अन्यतीर्थिकाः गृहस्था वा साधूनां पृष्ठतो वा
गच्छेयुः, अग्रतो वा, उभयथाऽपि दोषा भवन्ति तत्र तेषाम् अग्रतो गमने साधूनां तदनु-
वृत्ति गमनप्रयुक्तः ईर्याप्रत्ययः कर्मबन्धः प्रवचनलाघवश्च भवेत्, तेषाञ्च जात्याद्युत्कर्षः

करने की विधि बतलाते हैं-‘से भिक्खू वा भिक्खूणी वा गाहावइ कुलं जाव’ स-
वह पूर्वोक्त भाव भिक्षु और भाव भिक्षुकी गृहपति-आवक ग्रहस्थ के यावत्
घरमें ‘पविसिउकामे’ अनुप्रवेश करने की इच्छा वाले ‘णो अन्नउत्थिणवा’
अन्य यूधिक अन्यतीर्थिक, दूसरे सम्प्रदाय के साधु या साध्वी के साथ भिक्षा
लेने के लिए आवक के घर में नहीं प्रवेश करें, और अन्य तीर्थिक साधु के साथ
या साध्वी के साथ आवक के घर से भिक्षा लेकर निकले भी नहीं ऐसा अग्रिम
क्रिया से सम्बन्ध समझना चाहिये इसी तरह ‘गारत्थिण वा’ गृहस्थ आवक के
साथ भी साधु या साध्वी को भिक्षा लेने के लिये गृहस्थ के घर में नहीं जाना
चाहिये और उसके साथ भिक्षा लेकर लौटना भी नहीं चाहिये, क्योंकि वे
अन्यतीर्थिक साधु या ग्रहस्थ आवक यदि भाव साधु के आगे या पीछे से जाते
हैं तो नीचे बतलाएजानेवाले दोष हो सकते हैं-उनमें उनके आगे आगे जाने
से साधु को उन के पीछे पीछे गमन प्रयुक्त ईर्याप्रत्यय, कर्मबन्ध और प्रवचन
में लाघन ‘हलकापन’ दोष होगा और उन अन्यतीर्थिकों को जाति आदि का

करवाने। विधि बतावे छे-‘से भिक्खू वा भिक्खूणी वा’ पूर्वोक्तभाव साधु अने भाव साध्वी
‘गाहावइकुल’ जाव’ गृहस्थ आवकना घरमा यावत् ‘पविसिउकामे’ प्रवेश करवाथी छच्छाथी
‘णो अन्नउत्थिण वा’ अन्य यूधिक अन्य सम्प्रदायना साधु अथवा साध्वीनी साथे भिक्षा लेवा
भाटे आवकना घरमा प्रवेश करवे नही तेमज्ज अन्य तीर्थिक साधु साध्वीनी साथे भिक्षा लधने
नीछणु पणु नही, जेअ रीते ‘गारत्थिण वा’ गृहस्थ आवकनी साथे पणु साधु अगर साध्वीअ
भिक्षा लेवा भाटे जणु न लेछे जे. तेमज्ज ‘परिहारिओ वा’ परिहारिक साधु ‘अपारिहारिण’
पार्थस्थाहि साधुनी ‘सद्धि’ साथे ‘पिण्डवायपडियाण’ आहार लासनी आशाथी ‘गाहावइकु-
ल’ गृहस्थना घरमा ‘नो पविसिज्ज वा’ प्रवेश न करे ‘निक्खमिज्ज वा’ अगर पड़ेला प्रवेश करे-
लानी साथे पहर पणु न नीछणे, केमके ते अन्यतीर्थिक साधु अथवा गृहस्थ आवक जे
भावसाधुनी पड़ेला के पछी जाय तो नीचे बताववामां आवेला दोष थवा संभव छे. तेमा तेमनी
पड़ेला जवाथी साधुने तेनी पाछण पाछण जवाथी ईर्याप्रत्यय, कर्मबन्ध अने प्रवचनमां

સ્યાત્ । તેવા સાધુષ્ટો ગમને અમદ્રસ્વભાવમ્ય દાનુસ્તન્નપ્રદેષો ભવેત્ દાતા ચ ભિક્ષાં સંવિ-
 મજ્યૈવ દદ્યાત્ તથા ચાવમૌદર્યાદૌ દુર્મિક્ષાદૌ ચ પ્રાણવૃત્તિસંકટાદયો દોષાઃ સ્યુઃ । एवं
 પારિહારિકો વા સાધુઃ અપારિહારિકેણ કુશીલમંત્રક્ત સ્વચ્છન્દચારિણા સદ્ ભિક્ષાર્થં ગૃહપતિ-
 કુલં ન પ્રવિશેત્, માપિ તેન સદ્ નિઃક્રામેત્ હત્યર્થઃ, પિંડદોષપરિહરણાત્ સંયતવિહારી
 સાધુઃ પારિહારિક ઉચ્યતે, પરિહરણં પિંડદોષસ્ય પરિહારઃ, તેન ચરતીતિ પારિહારિકઃ । इति
 પારિહારિકશબ્દસ્ય વ્યુત્પત્તિઃ તેન અપારિહારિકેણ સદ્ ભિક્ષાર્થં ગૃહપતિકુલં પ્રવિષ્ટાનાં ભિક્ષુ-
 નામ્ આધાકર્માદિદોષદુષ્ટ અનેષणीयभिक्षाया ग्रहणे तत्प्रवृत्तिरनुज्ञातव्यात् सपर्यिता भवति,
 तथाविधानेषणीयभिक्षाया अग्रहणे च तैः साकम् असंख्यङ्गदयो दोषा जायन्ते, तस्माद् एत-
 छत्कर्षं होगा इसी तरह उन अन्यतीर्थिकों को भाव साधु के पीछे पीछे जाने से
 અમદ્રસ્વભાવ યાલે દાતા કો ઉન કે પ્રતિ દ્રેષ હોગા ઓર દાતા ગૃહસ્થ ઉન દોનોં
 અન્યતીર્થિક ઓર ભાવ સાધુ કો ભિક્ષા વિમત્ત કર હી દેંગે જેસી સ્થિતિ યેં ભાવ
 સાધુ કો અવમૌદર્યાદિ મેં ઓર દુર્મિક્ષાદિ મેં પ્રાણ વૃત્તિ કે સંકટાદિ દોષ હો
 સકતે હૈં । इसी तरह 'परिहारिओ वा अपरिहारिणं सद्धिं' पारिहार-पिण्ड
 દોષ કા પરિત્યાગ કરને વાલે સંયત વિહારી, ભાવ સાધુ યદિ અપરિહારિક
 કુશીલ સંસક્ત-સ્વચ્છન્દતા પૂર્વક વિચરને વાલે કુસાધુ કે સાથ ભિક્ષા કે લિચે
 'गाहावह कुलं पिंडवायपडियाए पविसिज्जा वा' ग्रहस्थ आवक के घर में प्रवेश
 નહી કરે ઓર વહાં સે 'णिकखमिज्ज वा' भिक्षा लेकर उस के साथ निकले भी
 નહી કર્યોકિ ઉસ અપારિહારિક સાધુ કે સાથ ભિક્ષા કે લિચે ગૃહસ્થ આવક
 કે ઘર મેં જાને પર સાધુ યદિ આધાકર્માદિ દોષ દુષ્ટ અનેષणीय भिक्षा का ग्रहण
 કરતે હૈં તો ઉનકી પ્રવૃત્તિ કા અનુજ્ઞાત હોને સે સમર્પન હોગા, યદિ ઉસ પ્રકાર કે
 આધાકર્માદિ દોષ દુષ્ટ અનેષणीय भिक्षा का ग्रहण नहीं करेंगे तो उन के साथ

લાવવ (હલકાપણ) દોષ થવા સંભવ છે, અને તે અન્ય તીર્થિકાને બાતિ વગેરેના ઉત્કર્ષ
 થશે, તેજ રીતે અન્ય તીર્થિક સાધુની પાછળ પાછળ જવાથી અશદ્ સ્વભાવવાળા હાતાને
 તેમના પ્રત્યે દ્રેષ થવા સંભવ છે તેમજ હાતા તે બન્નેને-અન્ય તીર્થિક અને ભાવ સાધુને
 ભિક્ષા-સામગ્રી વહેંચીને જ આપશે એ પરિસ્થિતિમા ભાવસાધુને અવમૌદર્યાદિમાં અને
 દુર્મિક્ષાદિમા પ્રાણવૃત્તિના સંકટાદિ દોષ થવા સંભવ છે. એજ રીતે 'परिहारिओवा अपरिहारिण
 सद्धिं' पारिहारिकपिंड दोषने परित्याग करवावाणा भावसाधु ने अपारिहारिक कुशील-संस्कृत
 -स्वच्छन्दतापूर्वक विचरवाणा कुसाधुनी साथे भिक्षा लेवा गृहस्थना घरमां प्रवेश न करे
 અને ત્યાથી ભિક્ષા લઇને તેની સાથે પાછા પણ ન કરે કેમકે તે અપારિહારિક સાધુની સાથે
 ભિક્ષા લેવા ગૃહસ્થના ઘરમાં જવાથી સાધુ ને આધાકર્માદિ દોષ દૂષિત અનેષणीय भिक्षा-
 ग्रहण करे तो તેની પ્રવૃત્તિનું અનુજ્ઞાત-અબાણ હોવાથી સમર્થ ન થશે ને તેવા પ્રકારના
 આધાકર્માદિ દોષ દુષ્ટ અનેષणीय भिक्षाને ग्रहण न करे तो તેની સાથે 'असंख्यङ्ग' વિગેરે

दोषान् विज्ञाय स भावभिष्टुः तैः सह पिण्डपातप्रतिज्ञया भिक्षालाभार्थं गृहपतिकुलं न प्रवि-
शेत्, नापि तैः सह गृहपतिकुलाद् निष्क्रामेदिति भावः एवं लिङ्गव्यत्यासेन सा भावभिष्टुकी
वापि गृहपतिकुलं भिक्षालाभार्थं प्रवेष्टुकामा अन्यतीर्थिका प्रभृतिभिः सह पिण्डपातप्रतिज्ञया
गृहपतिकुलं न प्रविशेत्, नापि गृहपतिकुलाद् भिक्षामादाय ताभिः सह निष्क्रामेत्, तासामपि
भावभिष्टुकीणाम् अन्यतीर्थिकाभिः भिक्षालाभार्थं गृहपतिकुलं प्रविष्टानामनेपणीयभिसा
ग्रहणाग्रहणकृताः उक्तदोषाः स्युरिति भावः ॥ सू० ७ ॥ इति

मूलम्—से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा, वहिया विचारभूमि वा, विहार-
भूमि वा, निक्खसम्माणे पविसम्माणे वा, णो अण्णउत्थिण्ण वा, गार-
त्थिण्ण वा, परिहारिओ वा अपरिहारिण्ण सद्धिं वहिया विचारभूमि वा,
विहारभूमि वा, णिक्खमिज्ज वा, पविसिज्ज वा ॥ सू० ८ ॥

छाया—स भिक्षुको वा, भिक्षुकी वा, वहिः विचारभूमि वा, विहारभूमि वा, निष्क्रममाणो
वा प्रविशमानो वा, नो अन्ययुधिकेन वा, गृहस्थेन वा, पारिहारिको वा अपारिहारिकेण
साद्धं वहिः विचारभूमि वा, विहारभूमि वा, निष्क्रामेद् वा, प्रविशेद् वा ॥ सू० ८ ॥ इति ।

टीका—मर्मप्रकाशिका—सम्प्रति प्रसङ्गवशाद् अन्यतीर्थिकादिभिः सह भावभिष्टुकाणां
भावभिष्टुकीणाञ्च अन्यत्रापि गमने प्रतिषेधं प्रतिपादयितुमाह—‘से भिक्खू वा, भिक्खुणी
असंखड आदि दोष होगे, इसलिये इन दोनों पक्षों के दोषों को जान कर पारि-
हारिक भाव साधु उन अपारिहारिक साधु के साथ भिक्षा के लिए ग्रहस्थ आवक
के घर में नहीं जाय और उन के साथ गृहस्थ आवक के घर से भिक्षा लेकर निक-
लेमी नहीं, इसी तरह भाव साध्वी भी भिक्षा के लिये अन्य तीर्थिका के साथ या
आविका के साथ या अपारिहारिका साध्वी के साथ गृहस्थ आवक के घर में
प्रवेश नहीं करे और वहां से भिक्षा लेकर उनके साथ निकले भी नहीं, क्यों कि
भाव साध्वी को भी ऐसे करने पर उक्त दोष होंगे ॥ सू० ७ ॥

अब अन्यतीर्थिक वगैरह के साथ भावसाधु तथा भावसाध्वी को विचार
भूमि—मलमूत्रादि त्याग स्थल में एवं विहार स्थल में भी नहीं जाना चाहिये यह

दोष थरे. तेथी એ બન્ને પક્ષોના કોષોને બાણીને પારિહારિક ભાવસાધુ એ અપારિહારિક
સાધુની સાથે ભિક્ષા માટે ગૃહસ્થ આવકના ઘરમાં ન જવું અને તેની સાથે ગૃહસ્થ આવ-
કના ઘેરથી ભિક્ષા લઈને બહાર પણ ન નીકળવું એવી રીતે ભાવસાધ્વી પણ ભિક્ષા માટે અન્ય
તીર્થિકાની સાથે અથવા આવિકાની સાથે અથવા અપારિહારિક સાધ્વીની સાથે ગૃહસ્થ
આવકના-ઘરમાં પ્રવેશ કરે નહીં અને ત્યાંથી ભિક્ષા લઈને તેની સાથે ત્યાંથી બહાર પણ
ન નીકળે કેમકે તેમ કરવાથી ભાવસાધ્વીને પણ પૂર્વોક્ત કોષ લાગે છે. ॥સૂ. ૭ ॥

હવે અન્ય તીર્થિક વિગેરેની સાથે ભાવસાધુ અને ભાવસાધ્વી વિચારભૂમિ—મલમૂત્ર

वा, बहिया वियारभूमि वा, विहारभूमि वा' इत्यादि, स पूर्वोक्तो भिक्षुः भावभिक्षुः साधुः श्रमणो वा, भिक्षुसी-भावभिक्षुकी साध्वी श्रमणी वा, बहिः-बाह्यप्रदेशे विचारभूमि-संज्ञा-व्युत्सर्गभूमिम्, मूत्रपुरीषोत्सर्गस्थानं वा, विहारभूमिं स्वाध्यायस्थलं वा निष्क्रममाणो निर्गच्छन् वा, प्रविशमानो वा-प्रवेशं कुर्वाणो वा, नो अन्ययुधिकेन वा-अन्यतीर्थिकेन वा, गृहस्थेन वा-गृहपतिना वा सार्द्धं निष्क्रामेद् वा, प्रविशेद् वा इत्यग्रेण सम्प्रत्यः, तैरन्यतीर्थिकादिभिः सह विचारभूमौ साधूनां प्रवेशे अप्राप्तुकमचित्तोदकनिर्मलानिर्मलब्रह्मपनिर्लेपनकृतोपघातदोषापातः । एवं विहारभूमौ वा तैरन्यतीर्थिकादिभिः सह प्रवेशे सिद्धान्ताष्टापकविकत्थनदोष-सेहाद्यसद्विष्णुकलहादिदोष सदभावेन संयमहानिः स्यात्तस्मात् तैः सह विचारभूमिं विहारभूमिं वा भावभिक्षुर्न प्रविशेद्, नापि तैः सह ततो निष्क्रामेद्वा सः । एवं लिङ्गविपर्यासेन सा भावभिक्षुकी साध्वी वा विचारभूमौ-मलोत्सर्गस्थले, विहारभूमौ-

बतलाते हैं-‘से भिक्षु वा भिक्षुणी वा बहिया वियार भूमि वा’ स-वह भाव भिक्षु और भावभिक्षुकी बाहर प्रदेश में ‘वियार भूमि वा’ मलमूत्रादि त्याग के लिये और ‘विहारभूमि वा’ विहार स्वाध्याय या घूमने फिरने के लिये भी उपाश्रय से ‘निकलममाणे’ निकलने अथवा उपाश्रय में ‘पविसमाणे’ प्रवेश करते समय ‘णो अणउत्थिएणवा’ अन्ययुधिक-अन्यतीर्थिक दूसरे सम्प्रदाय के साधु के साथ अथवा ‘गारत्थिएणवा’ गृहस्थ श्रावक के साथ एवं ‘परिहारिओ वा अपरिहारिएण सद्वि’ पारिहारिक साधु अपारिहारिक साधु के साथ ‘बहिया वियार भूमि वा’ बाहर प्रदेश में विचार भूमि मलमूत्रादि त्याग के लिये और ‘विहार भूमि वा’ विहार-स्वाध्याय या घूमने फिरने के लिये ‘निकलमिज्ज वा’ निष्क्रमण निकले भी नहीं और विचारभूमि में या विहारभूमि में ‘पविसिज्ज वा’ प्रवेश भी नहीं करें क्योंकि अन्य तीर्थिक के साथ विचारभूमि या विहारभूमि स्वाध्याय-भूमि में प्रवेश या निष्क्रमण करने से भाव साधु को अप्राप्तुक-सचित्त उदक से

त्याग करवाना स्थानों में अने विहार स्थानों में यथु जयु न लेधये ये अतावे छे-‘से भिक्षु वा भिक्षुणी वा बहिया वियारभूमि वा विहारभूमि वा’ ते पूर्वोक्त साधु अने साध्वी अहारना प्रदेशों में विचार भूमि में मलमूत्रने त्याग करवा अने विहार स्वाध्याय अथवा डरवा-इरवा भाटे ‘निकलममाणे’ उपाश्रयथी नीकणतां अथवा ‘पविसमाणे’ उपाश्रयभा प्रवेश करवाना समये ‘अणउत्थिएणवा’ अन्यतीर्थिक भीजा सम्प्रदायना साधुनी साथे अथवा ‘गारत्थिएणवा’ गृहस्थ श्रावकनी साथे तेमज्ज ‘परिहारिओ वा’ परिहारिक साधु ‘अपरिहारिएणसद्वि’ अपरिहारिक साधुनी साथे ‘बहिया वियारभूमि वा विहारभूमि वा’ अहारना विचारभूमि मलमूत्र त्याग करवाना स्थाने अगर विहारभूमि स्वाध्याय अगर डरवाइरवा भाटे ‘णो निकलमिज्जवा पविसिज्ज वा’ विचारभूमिथी नीकणतु नही अने विचारभूमि में प्रवेश यथु करवे। नही’ केमके अन्यतीर्थिकेनी साथे विचारभूमि के विहारभूमि में अवरजवर करवाथी भावसाधु

स्वाध्यायस्थले वा अन्यतीर्थिका प्रभृतिभिः सह उपयुक्तदोष संभवेन प्रवेशनं कुर्यात्, ताभिः सह ततो निष्क्रमणं वा न कुर्यादिति, एवं पारिहारिको वा उद्युक्तविहारी साधुः अपारिहारिकेण कुशीलसंसक्तस्वच्छन्दचारिणा सह विचारभूमिं वा, विहारभूमिं वा न प्रविशेद्नापि तेन अपारिहारिकेण सह ततो निष्क्रामेद् वा, उक्तदोषसद्भावात् एवं लिङ्गविपर्ययेन सा पारिहारिकी साध्वी वा, अपारिहारिकीभिः अन्ययुक्तिकाभिः सह बहिः विचारभूमिं वा विहारभूमिं वा न प्रविशेत्, नापि ततो निष्क्रामेद्, उक्तदोषसद्भावादित्यन्वयार्थो बोध्यः । तासामपि पारिहारिकीणां साध्वीनाम् अपारिहारिकीभिः सह विचारभूमौ विहारभूमौ वा प्रवेशे प्रासुकोदक स्वच्छास्वच्छवद्वल्पनिलेपनकृतोपघातदोषसद्भावात्, सिद्धान्तापलापकविकल्थनभयरूपदोषसंभवात्, सेहाद्यसहिष्णु कलहदोष सद्भावाच्च ताभिः सह सापि भावमिक्षुकी न गच्छेदिति भावः ॥ सू० ८ ॥ इति ।

मूलम्—से भिक्खु वा, भिक्खुणी वा, जाव पविट्ठे समाणे से णो अण्णउत्थिअस्स वा, गारत्थियस्स वा, परिहारिओ वा अपारिहारिअस्स वा असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा देज्जा अणुपदेज्जा वा ॥ सू० ९ ॥

छाया—स भिक्षुको वा, भिक्षुकी वा, यावत् प्रविष्टः सन् स नो अन्ययुक्तस्य वा, गृहस्थस्य वा, पारिहारिको वा अपारिहारिकस्य वा अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा दद्याद् वा, अनुप्रदापयेद् वा ॥ सू० ९ ॥ इति ।

टीका—मर्मप्रकाशिका—सम्प्रति अन्यतीर्थिकादिभ्यः अशनादिदानप्रतिषेधं प्रतिपाद-
निर्मल या अनिर्मल थोडे या बहुत लेपन करने से उपघात दोष हो सकता है और विहारभूमि—स्वाध्यायभूमि में अन्यतीर्थिक के साथ जाने या निकलने पर भाव साधु साध्वी को सिद्धान्तों का अपलाप करने से या विकल्थन—निन्दा करने से कलह—झगडा वाद विवाद बगैरह की संभावना से संयमहानि हो सकती है इसी प्रकार पारिहारिक साधु को अपारिहारिक साधु के साथ विचारभूमि या विहारभूमि में निष्क्रमण या प्रवेश करने से ऊपर के दोष होने की संभावनासे संयमहानि हो सकती है अतः उनके साथ भी नहीं जाना चाहिये ॥ सू० ८ ॥

अब भाव साधु तथा भाव साध्वी अन्य तीर्थिक बगैरह को अशनादि प्रासुक—सज्जित पाण्डीथी निर्मल के अनिर्मल थोडु के जलु' लेपन करवाथी उपघात दोष तथा संभव छे तेमज स्वाध्याय भूमिमां अन्यतीर्थिकनी साथे जवा आववाथी साधु साध्वीने सिद्धांतोना अपलाप करवाथी अथवा निन्दा करवाथी कलह वादविवाद विगोरे थवानी संभावनाथी संयमनी हानी तथा संभव छे ओजरीते पारिहारिक साधुओ अपारिहारिक साधुनी साथे विचारभूमि के विहारभूमिमा अवरोवर करवाथी उपरोक्त दोष लाग-पानी संभावनाथी संयमहानी थछ जय तेथी तेओनी साथे जपु' के आववु न ओधओ ॥ सू० ८ ॥

ચિતુમાહ—‘સે ભિક્ષૂ વા, ભિક્ષુણી વા, જાવ પવિટ્ટે સમાળે નો અણ્ણઙ્ઠિયસ્સ વા’ ઇત્યાદિ, સ પૂર્વોક્તઃ સંયમશીલો ભિક્ષુકઃ—ભાવભિક્ષુકઃ સાધુર્વા, ભિક્ષુકી વા, ચાવદ્ ગૃહપતિકુલં પિણ્ડપાતપ્રતિજ્ઞયા અનુપ્રવિષ્ટઃ સન્ ગૃહપતિકુલપ્રવેશસ્યોપલક્ષણત્વાદ્ ઉપાશ્રયસ્યો વા નો અન્યયૂથિકસ્ય અન્યતીર્થિકસ્ય, અન્યતીર્થિકેભ્યઃ ઇત્યર્થઃ ચતુર્થ્યર્થે પપ્પી, સમ્બન્ધસામાન્યે વા પપ્પી વોધ્યા, एवं ગૃહસ્થસ્ય વા—આગારિકસ્ય, આગારિકેભ્યો ગૃહસ્થેભ્ય ઇત્યર્થઃ, અગ્રાપિ પૂર્વવદેવ પપ્પી વોદ્ય્યા । एवं પારિહારિકો વા ઉદ્યુક્તવિદ્યારો સાધુઃ, અપારિહારિકસ્ય, અપારિહારિકેભ્યઃ કુશીલસંસક્તસ્વચ્છન્દચારિભ્યઃ ઇત્યર્થઃ, અશનં વા, પાનં વા, સ્વાદિમં વા, સ્વાદિમં વા ચતુર્વિધમ્ આહારજાતં સ્વયમપિ ન દયાત્, નાપિ ગૃહસ્થાદિના અન્યેન વા અનુદાપયેદિત્યર્થઃ । સંયમવિરાધકત્વાત્ । તથાહિ અન્યતીર્થિકાદિભ્યો દીયમાનં દાપ્યમાનં વા અશનાદિકં દદ્વા લોકઃ ઇત્યમભિગમ્યમાનો ભવતિ યત્—इमे अन्यतीर्थिका एवं

‘ચતુર્વિધ આહાર જાત સ્વયં ભી નહીં દે’ ઓર દૂસરોં સે દિલાવે ભી નહીં યહ થતલાતે હૈં—‘સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા જાવ’ સ—વહ ભાવ ભિક્ષુ ઓર ભિક્ષુકી ચાવત્ ગૃહપતિ ગૃહસ્થ શ્રાવક કે ઘર મેં ભિક્ષા લેનેકી આશા સે ‘પવિટ્ટે સમાળે’ અનુપ્રવિષ્ટ હોકર યા ઉપાશ્રય મેં હી રહકર ‘સે જો અણ્ણઙ્ઠિયસ્સ વા’ અન્ય-યૂથિક—અન્યતીર્થિક સાધુ કો યા ‘ગારત્થિયસ્સ વા’ ગૃહસ્થ શ્રાવક કો एवं ‘પારિહાસિઓ વા’ પારિહારિક સાધુ ‘અપારિહારિયસ્સ’ અપારિહારિક સાધુ કો ‘અસણં વા પાણં વા સ્વાદિમં વા સાદિમં વા’ અશન પાન સ્વાદિમ ઓર સ્વાદિમ ચતુર્વિધ આહાર જાત સ્વયં ભી ‘જો દેજ્જા’ નહીં દે ઓર ‘અણુ-પદેજ્જા વા’ દિલાવે ભી નહીં ક્યોંકિ હસ તરહ અન્ય તીર્થિક વગેરહ કો અશનાદિ દેને સે યા દિલાને સે સંયમ વિરાધના દોષ હો સકતા હૈ ક્યોંકિ હસ પ્રકાર કે અન્ય તીર્થિક વગેરહ કા પૂર્ણ સંયમશાલી આવ સાધુ કે દ્વારા અશનાદિ દેને યા દિલાને કે કારણ ઉનકે સત્કાર સમ્માન આદર કો દેવકર

હવે સાધુ સાધ્વીએ અન્યતીર્થિકેને અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત પોતે ન આપે અને ખીજ પાસે ન અપાવવા સ બધમાં સૂતકાર કહે છે—‘સે ભિક્ષુવા ભિક્ષુણીવા’ પૂર્વોક્ત ભિક્ષુક અથવા ભિક્ષુકી ‘જાવ’ ચાવત્ શ્રાવકના ઘરમાં ભિક્ષા મેળવવાની ઇચ્છાથી ‘પવિટ્ટે સમાળે’ પ્રવેશ કરીને અથવા ઉપાશ્રયમાં જ રહીને ‘સે જો અણ્ણઙ્ઠિયસ્સ વા’ અન્યતીર્થિક સાધુને અથવા ‘ગારત્થિયસ્સવા’ ગૃહસ્થ શ્રાવકને તથા ‘પારિહારિઓવા’ પારિહારિક સાધુ ‘અપારિહારિયસ્સવા’ અપારિહારિક સાધુને ‘અસણં વા પાણં વા સ્વાદિમં સાદિમં વા’ અશનપાન આદિમ અને સ્વાદિમ ચતુર્વિધ આહાર જાત ‘જો દેજ્જા અણુપદેજ્જા વા’ પોતે આપે નહીં અને ખીજ પાસે અપાવે પણ નહીં, કેમકે આ રીતે અન્યતીર્થિક વિગેરેને અશનાદિ અપાવથી અથવા અપાવવાથી સંયમ વિરાધના દોષ હોજે છે કેમકે આવા પ્રકારના

વિધાનાં પૂર્ણસંયમશાલિનાં ભાવમિશ્રુક્ષાણામપિ લાભયોગ્યત્વાદ યાન્યાઃ રન્તિ ઇતિ, તથા
ચ તદુપદ્મભાદ્ અસંયમપ્રવર્તનાદિદોષમંભવાત્ । તસ્માદ્ ભાવમિશ્રુઃ સ્વયમપિ અન્યતીર્થિ-
કાદિભ્યઃ અશનાદિકં ન દદ્યાત્, નાપિ અન્યેન દાપયેદ્ વા ઇતિ-ફલિતમ્ । एवं लिङ्गविपर्या-
सेन सा भावमिश्रुकी अपि अन्यतીर्थिकादिभ्यः स्वयम् अशनाद्विचतुर्विभाहारजातं न
दद्यात्, नापि अन्यद्वारा दापयेदिति अन्वयार्थो बोध्यः ॥ सू० ९ ॥ इति ।

મૂલમ્-સે મિશ્રુ વા, મિશ્રુણી વા, ગામાણુગામં-દૂઝજ્જમાણે ણો
અન્નઉત્થિષ્ણ વા, મારત્થિષ્ણ વા, પરિહારિઓ અપરિહારિષ્ણ વા,
સર્જિ ગામાણુગામં દૂઝજ્જિજ્જા ॥સૂ૦૯॥

છાન્ના-સ મિશ્રુર્વા, મિશ્રુકી વા, ગ્રામાણુગામં ગચ્છન્ નો અન્યયૃથિકેન વા, યદ્દશ્યેન
વા, પારિહારિકઃ અપારિહારિકેણ વા સર્જિ ગ્રામાણુગામં ગચ્છેત્ ॥સૂ૦ ૧૦॥

ટીકા-મર્મપ્રકાશિકા-સંયમવિરાધકત્વાદ્ અન્યતીર્થિકાદિભિઃ સહ ગ્રામાદ્ગ્રામાન્તરમપિ
ભાવમિશ્રુકો ન ગચ્છેદિતિ પ્રતિપાદયકાઃ-‘સે મિશ્રુ વા, મિશ્રુણી વા, ગામાણુગામં દૂઝ-
લોગોં કી એસી માન્યતા હોગી કિ યે સમી અન્ય તીર્થિક વગૈરહ હમારે માન-
નીય ભાવ સાધુ કે ભી પરમાદરણીય હૈં इस से भाव साधु के प्रति अनादर या
अनास्था होने से भाव साधु को असंयम प्रवर्तना दिदोष हो सकता हैं इसलिये
ऐसा नहीं करना चाहिये, इसी प्रकार भाव साध्वी को भी ऐसा करने से संयम
विराधना होगी इसलिये वे भी अन्यतીर्थिक वगैरह को अशनादि स्वयं भी
नहीं दे और दूसरे श्रावक वगैरह के द्वारा दिलावे भी नहीं ॥સૂ૦ ૯॥

ટીકાર્થ-અવ ભાવ સાધુ યા સાધ્વી અન્યતીર્થિક વગૈરહ કે સાથે એક ગ્રામ
સેદૂસરે ગ્રામ ભી નહીં જાય યહ વતલાતે હૈં-‘સે મિશ્રુ વા મિશ્રુણી વા
ગામાણુગામં’ વહ ભાવ સાધુ યા ભાવ સાધ્વી એક ગ્રામ સે દૂસરે ગ્રામે

અન્યતીર્થિક વિગેરેનો સયમભાણા ભાવ સાધુ દ્વારા અશનાદિ આપવા કે અપાવવાના
કારણે તેમના પ્રત્યેના સત્કાર, સન્માન, આદરભાવ ભેદને લોકોમાં એવી માન્યતા થશે કે
આ બધા અન્યતીર્થિક વિગેરે અમેને માન્ય એવા ભાવ સાધુને પણ પરમ આદરણીય છે
તેથી ભાવ સાધુ પ્રત્યે લોકોને અનાદર કે અનાસ્થા થવાથી ભાવ સાધુને અસંયમ
પ્રવર્તનાદિ દોષ થવા સંભવ છે તેથી તેમ કરવું ન ભેદએ એજ રીતે ભાવ
સાધ્વીએ પણ એમ કરવાથી સયમ વિરાધના થશે તેથી તેઓ પણ અન્યતીર્થિક વિગેરેને
અશનાદિ પોતે પણ ન આપે અને ખીજા શ્રાવક વિગેરે દ્વારા અપાવે પણ નહીં. ॥સૂ૦૬॥

હવે ભાવ સાધુ કે ભાવ સાધ્વીએ અન્યતીર્થિક વિગેરેની સાથે એક ગામથી ખીજા
ગામે સાથે જવાનો નિષેધ કરતા સૂત્રકાર કહે છે-

ટીકાર્થ-‘સે મિશ્રુ વા મિશ્રુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સાધુ કે સાધ્વી ‘ગામાણુગામં દૂઝજ્જ-

જમાણે જો અન્નઉત્થિણ વા' इत्यादि । स पूर्वोक्तो भिक्षुकः साधुर्वा, भिक्षुकी वा—साध्वी वा, ग्रामानुग्रामम्—ग्रामाद्ग्रामान्तरम्, अन्यग्रामम् ग्रामानुग्रामस्योपलक्षणत्वाद् नगराद् नगरान्तरमपि गच्छन् अन्ययुधिकेन अन्यतीर्थिकादिभिः सार्द्धम् संयम विराधकत्वादिदोष संभवात् गच्छेत्, तथाहि कायिकादि निरोधे सति आत्मविराधना दोषो भवेत्, व्युत्सर्गे च सचित्ताचित्तग्रहणरूपाप्रासुकप्रासुकग्रहणादौ उपघातसंयमविग्राधनादोषौ भवेताम्, एवं अन्यतीर्थिकादिभिः सह ग्रामाद् ग्रामान्तरं गच्छतः श्रमणस्य भोजने पि संयमविग्राधकत्वादिदोषः संभवति, सेहादिविप्रतरणादिदोषश्चापतति, तस्माद् भावभिक्षुः ग्रामाद् ग्रामान्तरं नगरादिकाद् नगरादिकान्तरं वा गच्छन् अन्यतीर्थिकादिभिः सह संयमविराधनादिदोषसंभवान्नगच्छेदिति भावः । एवं लिङ्गव्यत्यासेन सा भावभिक्षुकी साध्वी वा ग्रामाद् ग्रामान्तरं नगरादिकाद् नगरादिकान्तरं वा गच्छन्ती अन्यतीर्थिकादिभिः सह संयमविराधनादिदोषसंभवान्नगच्छेदिति बोध्यम् ॥ सू० १० ॥ इति ।

‘દૂઝજમાણે જો અળ્લઉત્થિણ વા’ જાતે હુણ અન્યયુધિક અન્યતીર્થિક કે સાથ વા ‘ગારત્થિણ વા’ ગૃહસ્થ શ્રાવક કે સાથ એવં ‘પરિહારિઓ અપરિહારિણ વા સદ્ધિ’ પારિહારિક સાધુ અપારિહારિક સ્વચ્છન્દતાપૂર્વક મનમાની વિચરનેવાળે સાધુ કે સાથ ‘ગામાણુગામં’ ગ્રામાનુગ્રામ એક ગ્રામ સે દૂસરે ગ્રામ ‘જો દૂઝજિજ્જા’ નહીં જાય, ક્યોંકિ એસે કરને સે સંયમ વિરાધના હો સક્તી હૈ ક્યોંકિ કાયિક આદિ કે નિરોધ હોને પર આત્મવિરાધના દોષ હોગા, ઔર વ્યુત્સર્ગ મેં સચિત્તાચિત્ત ગ્રહણ રૂપ અપ્રાસુક ગ્રહણ સે ઉપઘાત ઔર સંયમ વિરાધના હોગી, હસી તરહ અન્ય તીર્થિક આદિ કે સાથ એક ગ્રામ સે દૂસરે ગ્રામ જાને સે ભાવ સાધુ કો ભોજન મેં ભી સંયમ વિરાધના દોષ હો સક્તતા હૈ ઔર સેહાદિ વિપ્રતારણા વચ્ચના વગૈરહ દોષ હો સક્તતા હૈ હસી પ્રકાર ભાવ સાધ્વી કો ભી એસા કરને સે ઉક્તદોષ હો સક્તે હૈ, હસલિયે અન્યતીર્થિક વગૈરહ કે સાથ ઉન્હે ભી ગ્રામાન્તર નહીં જાના ચાહિયે ॥સૂ૦ ૧૦॥

માણે' એક ગામથી બીજે ગામ જતા 'અળ્લઉત્થિણ વા ગારત્થિણ વા' અન્યતીર્થિકની સાથે અગર ગૃહસ્થ શ્રાવકની સાથે તેમજ 'પારિહારિઓ અપારિહારિણ વા સદ્ધિ' પારિહારિક સાધુએ અપારિહારિક-સ્વચ્છતાપૂર્વક વિચારવાવાળા સાધુની સાથે 'ગામાણુગામં જો દૂઝજિજ્જા' એક ગામથી બીજે ગામ જવું નહીં કેમકે એવું કરવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે કેમકે-કાયિક વગેરેના નિરોધ થવાથી આત્મવિરાધના દોષ લાગે છે અને વ્યુત્સર્ગમાં સચિત્તાચિત્ત ગ્રહણરૂપ અપ્રાસુક પ્રાસુકના ગ્રહણથી ઉપઘાત અને સંયમ વિરાધના થશે, એજ રીતે અન્યતીર્થિક વિગેરેની સાથે એક ગામથી બીજા ગામે જવાથી ભાવસાધુને આહારમાં સંયમ વિરાધના દોષ થશે અને સેહાદિ વચ્ચના વીગેરે દોષ પણ થશે. આજ રીતે ભાવ સાધ્વીને પણ એવું કરવાથી પૂર્વોક્ત દોષ લાગે છે. તેથી અન્યતીર્થિક વિગેરેની સાથે તેઓએ પણ ગ્રામાન્તરમાં જવું એકએ નહીં. ॥૧૦॥

मूळम्-से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा, जाव पविट्ठे समाणे से जं पुण जाणिज्जा, असणं वा, पाणं वा, खाइमं वा, साइमं वा अस्स पडियाए एगं साहम्मियं समुद्दिस्स पाणाइं, भूयाइं जीवाइं, सत्ताइं समारब्भ समुद्दिस्स कीयं पामिच्चं अच्छिज्जं अणिसट्ठं अभिहडं आहट्ठु चेएइ तं तहप्पगारं असणं वा, पाणं वा, खाइमं वा, साइमं वा, पुरिसंतरकडं अपुरिसंतरकडं वा बहिया णीहडं वा अणीहडं वा अत्तट्ठियं वा, अणत्तट्ठियं वा परिभुत्तं वा अपरिभुत्तं वा, आसेवियं वा, अणासेवियं अफासुयं जाव णो पडिगाहिज्जा ॥सू० ११॥

छाया-स भिक्षुको वा, भिक्षुकी वा, यावत् प्रविष्टः सन् स यत् पुनः जानीयात्, अशनं वा, पानं वा, खादिसं वा, स्वादिसं वा, अस्य प्रतिज्ञया एकं सार्थमिकं समुद्दिश्य प्राणिनः भूतानि, जीवान् सत्त्वान् समारब्ध समुद्दिश्य क्रीतं प्रामित्यम् आच्छेद्यम् अनिसृष्टम् अभ्याहृतम् आहत्य ददाति, तत् तथाप्रकारम् अशनं वा, पानं वा, खादिसं वा, स्वादिसं वा, पुरुषान्तरकृतं वा, अपुरुषान्तरकृतं वा, बहिर्निर्गतं वा, अनिर्गतं वा, आत्मार्थिकं वा, अनात्मार्थिकं वा, परिभुक्तं वा, अपरिभुक्तं वा, आसेवितं वा, अनासेवितं वा, अप्रासुकं यावद् नो प्रतिशृङ्गीयात् ॥ सू० ११ ॥ इति ।

मर्मप्रकाशिकाटीका-भिक्षाप्रकरणे एव अनेषणीयविशेषपिण्डप्रतिषेधं प्रतिपादयितुमाह-‘से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा, जाव पविट्ठे समाणे’-इत्यादि स पूर्वोक्तो भिक्षुकः साधुर्वा, भिक्षुकी वा साध्वी वा, यावत्-गृहपतिकुलं पिण्डपातप्रतिज्ञया भिक्षालाभाशयेन अत्रुप्रविष्टः सन् वक्ष्यमाणस्वरूपम् अशनादिआहारजातं नो प्रतिशृङ्गीयादिति परेणान्वयः, तदाह-स भावभिक्षुः पुनरिति वाक्यालंकारे, यदि जानीयात्-यद् अशनं वा-अन्नम्, पानं

अथ पिण्ड रूप भिक्षा प्रकरण के सिलसिले में अनेषणीय-आधा कर्मादि दोष से युक्त पिण्ड ग्रहण का प्रतिषेध करते हैं-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा जाव’ वह भाव भिक्षु और भाव भिक्षु की यावत्-गृहपति गृहस्थ आवक के घर में भिक्षा के लिये ‘पविट्ठे समाणे’ प्रविष्ट होकर यदि ‘से जं पुण जाणिज्जा’ वह ऐसा जानले कि ‘असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा’ यह अशन

हुवे पिउउय भिक्षा प्रकरणेना गहानाथी अनेषणीय आधाकर्मादि दोषाथी युक्त पिउ अहणुना निषेध करता कडे छे-

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त साधु के साध्वी ‘जाव पविट्ठे समाणे’ यावत् गृहस्थ आवकना घरमा भिक्षा भणवानी छुछाथी प्रवेश करीने ‘से जं पुण एवं जाणिज्जा’ ने तेओना नक्षुवाभां ओपु आवे के-आ ‘असणं वा पाणं वा खाइमं वा’

वा-जलम्, खादिसं वा चोष्यादिकम्, स्वादिसं वा दुग्धपाकादिकम् एतच्चतुर्विधम् आहा-
रजातम्, अस्य निर्ग्रन्थस्य प्रतिज्ञया निमित्तेन कश्चित् प्रकृतिभद्रको गृहस्थः एकमेव यन्मन्त्रं
साधर्मिकं साधुं समुद्दिश्य हृदये लक्ष्मीकृत्य अमिसन्धाय एकसाध्वर्थमिदमाहारजातं मया नि-
ष्पाद्यते इत्येवं विचार्य इत्यर्थः, 'पाणाइं' प्राणिनः 'भूयाइं' भूतानि, 'जीवाइं' जीवान्
'सत्ताइं' सत्त्वांश्च एतान् चतुर्विधान् परस्पर किञ्चिद्विभिन्नान् 'समारम्भ' समारम्भ्य परिताप्य,
समारम्भं परितापरूपम् 'समुद्दिस्स' समुद्दिश्य, संरम्भसमारम्भारम्भान् अधिकृत्य यदि
आधाकर्म विदध्यादितिशेषः, एतेन सर्वेषामनिशुद्धिकोटि काद्वार जातानां संग्रहो बोध्यः ।
सम्प्रति समस्तविशुद्धिकोटिकाद्वारजातं संग्रहीतुमाह-'कीयं' क्रीतम् मूल्यक्रीतमित्यर्थः
'पामिच्चं' प्रामित्यम् पयुदञ्चन 'पैचउधार' रूपेण गृहीतम् 'अच्छिज्जं' आच्छेद्यम्, अन्य-
स्माद् हठाद् गृहीतम्, बलादाच्छिन्नम् 'अणिसट्ठं' अनिसृष्टम्, अविभक्तस्तु, तत्साम्यजुर्जां
विनैव गृहीत मित्यर्थः, 'अभिहट्ठं' अभ्याहृतम् गृहस्थेन साधुस्थाने उपाहृतम् आनीत

पान खादिसं और स्वादिसं चतुर्विध आहार जात 'अस्स पडियाए' इत्त अमुक
निर्ग्रन्थि के निमित्त से कोई प्रकृति भद्रको गृहस्थ 'एणं साहम्मियं समुद्दिस्स'
एक साधु के लिये ही यह आहार जात में बनाता हूं ऐसा मनमें विचार कर
'पाणाइं भूयाइं जीवाइं सत्ताइं' प्राणी-भूत-जीव-सत्त्व इन चार प्रकारके परस्पर
कुछ विभिन्न प्राणियों को सताने के उद्देश से संरम्भ, 'समारम्भ' समारम्भ और
आरम्भ करता है तो उसे आधाकर्मादि दोषों से युक्त समझ कर इन अविशुद्ध
आहार जात को नहीं ले, इसी प्रकार उक्त उद्देश्य से सम्पादिन विशुद्ध कोटिक
आहार जात को भी भावदूषित होने से नहीं लेना चाहिये-यह बतलाते हैं-
जैसे कि 'कीयं' मूल्यक्रीत-क्रीयत-देकर खरोदा हुआ है 'पामिच्च' प्रामित्य
पैचा उधार लेकर गृहीत है और 'अच्छिज्जं' आच्छेद्य-दूसरों से हठपूर्वक गृहीत
है इसी प्रकार 'अणिसट्ठं' अनिसृष्ट-अविभक्त वस्तु-सभी स्वामी की अनुज्ञा
के बिनाही गृहीत है और 'अभिहट्ठं' अभ्याहृत-गृहस्थ के द्वारा उपाश्रय में

साहम वा' अशन, पान, आदिभ अने स्वादिभ आरे प्रकारना आहार जात 'अस्स पडियाए'
आ अमुक निर्ग्रन्थना निमित्ते केह प्रकृतिभद्र गृहस्थे 'एणं साहम्मियं' अथवा केह ओक
साधर्मिकने 'समुद्दिस्स' उद्देशीने आ आहार जात हु गनावु छु ओवो विचार करीने 'पाणाइं,
भूयाइं, जीवाइं, सत्ताइं' प्राणु-भूत-जुव-सत्त्व आ आर प्रकारना जुहा जुहा प्राणीयेने
'समारम्भ समुद्दिस्स' सतापवाना उद्देशथी संरम्भ, समारम्भ, अने आर ल करे छे तो तेने
आधाकर्मादि दोषथी युक्त समझने आ अविशुद्ध आहार जातने लेवो नही' ओज रीते
उक्त उद्देश्यथी सम्पादित विशुद्ध आहार जातने पणु भावदूषित दोषाथी लेवो न ओहओ.
ते संधर्मा छडे छे-'कीयं' क्रीत क्रीयत आपीने गरीदेव 'पामिच्चं' प्रामित्य उधार

मित्यर्थः तदेवंभूतं क्रीताद्याहारजातं विशुद्धकोटिकमपि यदि आहृत्य प्रकृतिभद्रको गृहस्थो ददाति तदापि 'तं तहप्पगारं' तत् चतुर्विधमपि आहारजातं तथाप्रकारम् आधाकर्मादिदोष दुष्टत्वात् साधुना न ग्रहीतव्य मित्याशयेन "नो पडिगाहिज्जा" नो प्रतिगृह्णीयादिति वक्ष्यते, पुनः क्रीदशं तत् आहारजातमित्याह—'पुरिसंतरकडं वा, अपुरिसंतरकडं वा' पुरुषान्तरकृतं वा, अपुरुषान्तरकृतं वा, यो ददाति तस्मात्पुरुषान्यः पुरुषः पुरुषान्तरं तत्कृतं वा स्यात्, पुरुषान्तराकृतं वा स्यात्, दातृपुरुषेणैव वा कृतं स्यादित्यर्थः तथा 'गहिया नीहडं वा अनीहडं वा' बहिः निर्हृतं वा—निर्गतं वा आनीतं वा, अनिर्हृतं वा अनिर्गतं वा नानीतं वा स्यात् । एवम् 'अत्तद्वियं वा, अणत्तद्वियं वा' आत्मार्थिकं वा दात्रा निजार्थकृतं वा स्यात्, अनात्मार्थिकं वा नवा आत्मार्थं कृतं स्याद् वा, तथा 'परिशुत्तं वा, अपरिशुत्तं वा' तेनैव दात्रा तत् तथाविधम् आहारजातं परिशुक्तं वा उपशुक्तं वा उपभोगविषयी कृतं वा स्यात् अपरिशुक्तं वा अनुपशुक्तं वा अनुपभोगविषयीकृतं वा भवतु इत्याशयेनाह—'आसेवियं वा अणासेवियं वा' आसेवितं वा अनासेवितं वा भवतु स्तोकमपि दात्रा आस्वादितं वा अनास्वादितं वा भवतु किन्तु तदेवमुपर्युत्तरीत्या 'आफासुयं जाव नो पडिगाहिज्जा' अप्राप्तुकम् सचित्तम्

लाकर दिया गया है इस प्रकार के विशुद्ध कोटिक आहार जात को भी यदि कोई प्रकृति भद्रक गृहस्थ 'आहद्दु चेइए' लाकर देता है तो आधाकर्मादि दोष से युक्त समझकर भाव खाधु या भाव साध्वी ऐसे आहार जात को ग्रहण नहीं करें 'तहप्पगारं असणं वा पाणं वा खाइमं साइमं वा' उक्त प्रकार का आहार जात चाहे 'पुरिसंतकडं' अन्य पुरुष से किया गया हो या 'अपुरिसंतरकडं' दाता से ही किया गया हो, इसी तरह वह आहार जात 'गहिया नीहडं वा' बाहर लाया गया हो या 'अनीहडं वा' नहीं लाया गया हो, या 'अत्तद्वियं आत्मार्थिक दाताने अपने लिये ही बनाया हो या 'अणत्तद्वियं वा' अनात्मार्थिक दूसरों के लिए बनाया हो एवं 'परिशुत्तं वा, परिशुक्त हो या 'अपरिशुत्तं वा' अपरिशुक्त हो तथा 'आसेवियं' आसेवित हो या 'अणासेवियं वा' अनासेवित हो किन्तु उपर्युत्तरीति से वह चतुर्विध आहार जात 'आफासुयं जाव नो पडिगाहेज्जा'

दीधेव वस्तु 'अच्छिज्ज' आच्छेद्य जीवानी पासेथी डठथी डे अणथी दीधेव 'अणिसट्ठं' अनिसट्ठ वड्ठेया विनानी सैथारी वस्तुना भधा भालिकनी रत्ता वगर दीधेव 'अभिहडं' अभाहडत अहस्थे उपाश्रयमां लावीने आपेस आवा प्रकारना विशुद्ध कोटिना आहारने डेअ प्रकृतिलद्र अहस्थ 'आहद्दु चेइए' लावीने आपे तो 'तहप्पगारं' तेवा प्रकारना 'असणं पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशनादि अतुर्विध आहार आधाकर्मादि दोषयुक्त समझने साधु अने साध्वीये अवे आहार दोषवाणे समझने लेवे नही. अवेा प्रकारने आहार आडे 'पुरिसंतकडं' अन्य पुंश्व द्वारा करवाभा आवेस डेय अगर 'अपुरिसंतक' दाताये स्वयं अनावेस डेय तेमअ अे आहार जात 'गहिया नीहडं वा अनीहडं वा' अहार लाववाभा आवेस डेय अगर न लावेस डेय अगर दाताये 'अत्तद्वियं वा अणत्तद्वियं वा' पोताने भाटे करेस डेय अथवा

યાવત્ અનેષणीयम् આધારકર્માદિદોષદુષ્ટતામાહારજાતં શુદ્ધા-પુટોચયકોટિચયપિ સાક્ષાત્ પરમ્પરયા વા દિસાદિદોષદુષ્ટત્વાદ્ લાભે સત્યપિ નો પ્રતિગૃહ્ણીયાદિતિ ભાવઃ ॥સૂ. ૧૧॥

મૂલમ્—એવં વહવે સાહસ્મિયા, એગા સાહસ્મિની. વહવે સાહસ્મિ-
નીઓ સમુદિસ્સ ચત્તારિ આલાવગા માણિયવ્વા ॥સૂ. ૧૨॥

છાયા—એવં વહન સાધર્મિકાન, એકાં સાધર્મિકીમ્, વહીઃ સાધર્મિકીઃ સમુદિચ્ય ચત્તારઃ આલાપકા ભણિતવ્યાઃ ॥ સૂ. ૧૨ ॥ ઇતિ ।

ટીકા—મર્મપ્રકાશિકા—એક સાધર્મિકં પશુદિચ્ય પ્રથમાલાપકત્ત્વં વહન સાધર્મિકાન્ સમુદિચ્ય દ્વિતીયાલાપકઃ, એકાં સાધર્મિકીં સમુદિચ્ય તૃતીયાલાપકઃ, વહીઃ સાધર્મિકીશ્ચ સમુદિચ્ય ચતુર્થાલાપકો વક્તવ્ય ઇતિ પ્રતિપાદયિતુમાર્હ—“એવં વહવે સાહસ્મિયા, એગા સાહ-
સ્મિની, વહવે સાહસ્મિનીઓ સમુદિસ્સ ચત્તારિ આલાવગા માણિયવ્વા” ઇતિ । એવં—પૂર્વોક્ત-
રીત્યા એકં સાધર્મિકં સાધું સમુદિચ્ય યથા પ્રથમ આલાપકઃ—સ મિશ્તુર્યાવદ્ ગૃહપતિકુલં
પ્રવિષ્ઠઃ સન્ તથાભૂતમાહારજાતમ્ અપ્રામુકમ્ સચિત્તમ્ અનેષणीयम् આધારકર્માદિદોષદુષ્ટં
મન્યમાનો લાભે સત્યપિ તદુભયં શુદ્ધાશુદ્ધકોટિકં તથાપ્રકારમાહારજાત ભાવમિશ્તુકો નો
પ્રતિગૃહ્ણીયાદિતિ’ ઇત્યેવંરૂપઃ પૂર્વમુક્તઃ, તથા વહન સાધર્મિકાન સાધૂન સમુદિચ્ય દ્વિતીયા-
લાપકો વક્તવ્યઃ, એવમ્ એકાં સાધર્મીં સાધર્મિકીં સમુદિચ્ય તૃતીયાલાપકો વક્તવ્યઃ, એવં વહીઃ

અપ્રામુક—સચિત્ત ઔર અનેષणीय આધારકર્માદિ દોષોં સે યુક્ત હોને કે કારણ
ભાવ સાધુ ઔર ભાવ સાધ્વી ઉસકો નહીં ગ્રહણ કરે ॥સૂ. ૧૧॥

ટીકાર્થ—इसी प्रकार बहुतांसाधर्मिक साधुओं को उद्देश करके निष्पादित
आहार जात विषयका दूसरा आलापक और एक साधर्मिकी साध्वी को उद्देश
करके बनाया गया आहार जात विषय का तीसरा आलापक और बहुतांसाधर्मि-
की साध्वियों को उद्देश करके निष्पादित आहार जान विषय का चौथा आला-
पक समझना चाहिये यह बतलाते हैं—“एवं वहवै साहस्मिया” उक्त रीति से
बहुतां—अनेकों साधर्मिओं को उद्देश करके दूसरा आलापक और ‘एगा साह-
स्मिनी’ एक साधर्मिकी साध्वी को उद्देश करके तीसरा आलाप एवं ‘वहवै

પોતાને માટે કરેલ ન હોય ‘પરિશુત્તં વા અપરિશુત્તં વા’ પરિશુક્ત હોય કે અપરિશુક્ત હોય
‘આસેવિયં વા અણાસેવિયં વા’ આસેવિત હોય કે અનાસેવિત હોય પરંતુ ઉપરોક્ત રીતે તે
ચાર પ્રકારના આહાર ભત ‘અપ્રામુક’ અચિન્ અનેષणीय આધારકર્માદિ દોષોવાળા
હોવાને કારણે સાધુ સાધ્વીએ ‘જો પહિનિગિહ્જા’ તેને ગ્રહણ કરવો ન જોઈએ ॥સૂ. ૧૧॥

હવે ઘણા સાધર્મિક સાધુને ઉદેશીને બનાવેલ આહાર ભત સંબંધી બીજા આલાપક
અને સાધર્મિકી સાધ્વીને ઉદેશીને બનાવવામાં આહાર ભત સંબંધી ત્રીજા આલાપક અને
ઘણી સાધર્મિકી સાધ્વીએને ઉદેશીને બનાવેલ આહાર ભત સંબંધી ચોથા આલાપક
બનાવવામાં આવે છે જે આ પ્રમાણે છે—

साधर्मिकीः साध्वीः समुद्दिश्य चतुर्थांशालापको वक्तव्य इति सर्वेषामालापनानां सम्मेलनेन चत्वार आलापका भणितव्याः वक्तव्या इत्यर्थः एकत्ववहुत्वाभ्याम् एकवहुसाधर्मिकसाधु-विषयकमालापकद्वयम्, एवमेकत्ववहुत्वाभ्याम् एक बहुसाधर्मिकी साध्वीविषयकमालापक-द्वयमिति चत्वार आलापका भवन्तीति बोध्यम् । सू० १२॥

मूलम्—से भिक्षु वा, भिक्षुणी वा, गाहावइकुलं जाव पविट्टे समाणे से जं पुणजाणिजा, असणं वा, पाणं वा, खाइमं साइमं वा वा, बहवे समणसाहण अतिहि किंण वणीसए पगणिय पगणिय समु-द्विस्स पाणाइं वा, भूयाइं वा, जीवाइं वा, सत्ताइं वा, जाव समारब्भ आसेविशं वा अफासुयं अणेसगिज्जं मणमणो लाभे संते जाव णो पडिगाहिजा ॥सू० १३॥

छाया—स भिक्षुको वा, भिक्षुकी वा, गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् स यत् पुनः जानीयात्, अशनं वा, पानं वा, खादिमं वा, स्वादिमं वा, बहून् श्रमणान् ब्रह्मणान् अतिथीन् कृपणवनीपकान् प्रगणय्य प्रगणय्य समुद्दिश्य प्राणिनो वा, भूतानि वा, जीवान् वा, सत्त्वान् साहम्मिणीओ' बहुनो साधर्मिकी साध्वीयो को 'समुद्दिस्स' उद्देश करके चोथा आलापक समझना चाहिये अर्थात् पूर्वोक्तरीति से जैसे पहले एक साधर्मिक साधु को उद्देश करके प्रथम आलापक वह भावभिक्षु या भावभिक्षुकी भिक्षा के लिये गृहपतिके घर में अनु प्रवेश कर उक्त प्रकार के विशुद्धाविशुद्ध कोटिक आहार जात को अप्राप्तुक-सचित्त और अनेकणीय आधाकर्मादि दोषों से युक्त समझकर उस तरह की भिक्षा मिलने पर भी उसे नहीं ग्रहण करे' ऐसा प्रथम आलापक पूर्व सूत्र में कहा गया है वैसे ही अनेक साधर्मिक साधुओं को उद्देश करके द्वितीय आलापक और एक साधर्मिकी साध्वी को उद्देश करके तृतीय आलापक और अनेक साधर्मिकी साध्वीयो को उद्देश करके चतुर्थ आलापक

'एवं बहवे साहम्मिया एगा साहम्मिणी' धृष्टा साधर्मिक साधुओंने उद्देशीने अनावेल आहार संभंधी नीले आलापक समझवे तथा 'एग साहम्मिणी' एक साधर्मिकी साध्वीने उद्देशीने अनावेल आहार संभंधी नीले आलापक तथा 'बहवे साहम्मिणीओ समुद्दिस्स' धृष्टा साधर्मिकी साध्वीओंने उद्देशीने अनावेल आहार संभंधी येथे आलापक ये रीते 'चत्तारि आलावगा-माणियव्वा' ये रीते चार आलापक। समझना लेधये अर्थात् पूर्वोक्त रीते नेम एक साधुने उद्देशीने पडेला आलापक द्वारा तेवा प्रकारना आहार नतने अप्राप्तुक अनेकणीय आधाकर्मादि दोषवाणे मानीने तेवा आहार मणे तो पणु न होवे तेम निषेध करेले येन प्रमाणे अनेक साधर्मिक साधुने उद्देशीने अनाववा संभंधी नीले आलापक तथा अने एक साध्वी संभंधी नीले आलापक अने अनेक साध्वीने उद्देश संभंधी येथे आलापकने।

वा, यावत् सभारभ्य आसेवितं वा अप्राप्तकम् अनेषणीयम् इति मन्यमानो दामे सति यावत् नो प्रतिगृहीयात् ॥ सू० १३ ॥ इति ।

टीका-मर्मप्रकाशिका-पुनरपि प्रकारान्तरेण अविशुद्धिकोटिकमाहारजातं प्रतिषेधितुमाह-
'से भिक्षू वा, भिक्षुणी वा गाहानङ्कुलं जाव पविट्टे समाणे से जं पुण जाणिज्जा' इत्यादि ।
स पूर्वोक्तो भिक्षुः साधुर्भाक्षुः साधुर्भाक्षुः साध्वी वा गृहपतिकुलम् गृहस्थगृहम्
यावत्-पिण्डपातप्रतिज्ञा भिक्षालभेच्छया अनुप्रविष्टः सन् स भावभिक्षुः यदि पुनरिति-
वाक्यालंकारे वक्ष्यमाणरीत्या जानीयात्-अवगच्छेत् यत् अशनं वा, पानं वा, स्वादिमं वा,
स्वादिमं वा चतुर्विधमाहारजातम्, बहून् श्रमणान्-निर्ग्रन्थशाक्यतापसगैरिकजीविकान्
समुद्दिश्य एवं ब्राह्मणान् भोजनकालोपस्थायपूर्वातिथिविशेषान् वा समुद्दिश्य, एवं कृपणान्
दीनान् दारिद्र्यान्, वनीपकान् याचकान् समुद्दिश्य वा इत्याह-'बह्वे समणमाहण अतिहि
क्वणवणीमए समुद्दिस्स' बहून् श्रमणान् ब्राह्मणान् अतिथिन् कृपणान् वनीपकान् समुद्दिश्य
भी समस्यना इस प्रकार 'चत्तारि आलावणा भाणियन्वा' चार आलापक
कहने चाहिए । सू० १२॥

टीकार्थ-अब प्रसङ्गवश से दूसरे प्रकार के भी अविशुद्धि कोटिक आहार जात
का प्रतिषेध करते हैं 'से भिक्षू वा भिक्षुणी वा गाहाचङ्कुलं जाव' वह भाव-
भिक्षु या भाव भिक्षुः गृहपति-गृहस्थ आदिक के घर में यावत्-पिण्डपातप्रतिज्ञा से
भिक्षा प्राप्त करने की आज्ञासे 'पविट्टे समाणे' अनुप्रवेश कर 'से' वह भाव साधु
और भाव साध्वी 'जं पुण जाणिज्जा' यदि जान ले कि-'असनं वा पानं वा स्वादिमं
वा स्वादिमं वा' अशन पान स्वादिम और स्वादिम चतुर्विध आहार जात को
'बह्वे समण माहण' बहुत श्रमण-निर्ग्रन्थ-शाक्य तापस-गैरिकवस्त्र वाले साधु
ओं को उद्देश करके एवं ब्राह्मणों तथा भोजन काल में उपस्थित 'अतिहि' अति-
थिविशेषों को उद्देश करके एवं क्वणवणीमए' दीन-गरीबदरिद्रों तथा वनीपक
याचकों को उद्देश करके तथा उन श्रमण ब्राह्मण अतिथि कृपण वनीपकों का

पण्य निषेध समन्वेत् । सू० १२॥

इसे प्रसङ्गोपात भीन प्रकारना पण्य अविशुद्ध कोटिका आहार जातने निषेध
भतावे छे-'से भिक्षू वा भिक्षुणी वा' ते पूर्वोक्त साधु साध्वी 'गाहाचङ्कुलं जाव' गृह-
पति गृहस्थ आदिकना घरमा भिक्षा मणवानी आज्ञाथी 'पविट्टे समाणे' प्रवेश करे त्यारे
'से जं पुण एवं जाणिज्जा' तेओना पण्यवामा आवे के आ 'असनं वा पानं वा स्वादिमं
वा स्वादिमं वा' अशन, पान, आदिम अने स्वादिम यात्र प्रकारने आहार जात 'बह्वे
समणमाहण अतिहि क्वण वणीमए' धण्य श्रमण-निर्ग्रन्थ, शाक्य-तापस-गैरिकवस्त्रवाणा
ओने के अतिथिओने अथवा ब्राह्मणने के कृपणने 'समुद्दिस्स' उद्देशीने अथवा याचकने
उद्देशीने अने तेमने 'पणिय पणिय' तथा तेमना विभाग करीने जेभके पांथ छ श्रमण

अनेकान् श्रमणादीन् उद्दिश्येत्यर्थः, तांश्च 'पगणिय पगणिय' प्रगणय्य प्रगणय्य प्रविभज्य प्रविभज्य समुद्दिश्य यथा-पञ्चपाः श्रमणाः, द्वित्रा ब्राह्मणाः, त्रिचत्वार अतिथयः, पञ्चपाः कृपणा वनीपकाश्च इत्येवं प्रकारेण परिसंख्याय श्रमणादीन् समुद्दिश्य-अभिलक्ष्यीकृत्य तथा 'पाणाइं वा भूयाइं वा जीवाइं वा सत्ताइं वा' प्राणिनो वा भूतानि वा जीवान् वा सप्यान् वा परस्परविशेषचतुर्विधान् प्राण्यादीन् समारम्भ्य संरम्भ्य आरम्भ्य च संरम्भममारम्भमारम्भान् 'जाव' यावत्-समुद्दिश्य अधिकृत्य निर्मितं यद् अशनं वा पानं वा खादिसं वा म्यादिसं वा संस्कृतं वा परिपक्वं तद् आसेवितम् आस्वादितं वा अनासेवितं वा अनास्वादितं वा अप्राप्तुकम् सचित्तम् अनेपणीयम् आधाकर्मदोषदुष्टं मन्यमानो लाभे सत्यपि तथाविधमाहारजातं नो प्रतिगृह्णीयात्, एवं लिङ्गज्यत्यासेन सा भावभिक्षुकी साध्वी वा गृहपति गृहं भिक्षालाभेच्छया प्रविष्टा सती बहून् श्रमणादीन् समुद्दिश्य प्राण्यादीन् चतुर्विधान् जीवजातान् समारम्भ्य निर्मितम् अशनादि चतुर्विधाहारजातम् अप्राप्तुकं सचित्तम् अनेपणीयमाधाकर्मदोषदुष्टं मान्यमाना लाभे सत्यपि तथाप्रकारमाहारजातं न प्रतिगृह्णीयादिति अन्वयार्थो बोध्यः ॥सू० १३॥

मूलम्-से भिक्षू वा, भिक्षुणी वा, गाहावइकुलं जाव पविट्टे समाणे से जं पुण जाणेज्जा, असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा

अलग अलग 'पगणिय पगणिय' विभाग करके-जैसे पांच या छे श्रमण, दो या तीन ब्राह्मण, तीन या चार अतिथि पांच या, छे कृपण गरीब, याचक, इस प्रकार गिन करके उन श्रमणादि को 'समुद्दिस्स' अभिलक्ष्यकर 'पाणाइं वा' प्राणियों को 'भूयाइं वा' भूतोंके 'जीवाइं वा' जीवोंको 'सत्ताइं वा' को सत्वोंको 'जाव' यावत्-'समारम्भ' संरम्भसमारम्भ-और-आरम्भ पूर्वक लाकर कोई भद्र प्रकृतिक आवक देता है तो इस प्रकार के आहार जात को चाहे वह आहार जात पुरुषान्तर कृत हो या पुरुषान्तर कृत नहीं हो एवं बाहर लाया गया हो या नहीं लाया गया हो एवं आत्मार्थिक हो या अनात्मार्थिक हो तथा अपरिशुक्त हो या परिशुक्त हो एवं अनासेवित हो या 'आसेवियं वा' आसेवित हो किन्तु उस प्रकार के आहार जात को 'अफासुयं' अप्राप्तुक-सचित्त और 'अणेसणिज्जं' अनेपणीय-आधाक-

ये के त्रयु आहारा त्रयु के चार अतिथी पांच के छ कृपण अर्थात् गरीब, याचक आरीते गणत्री करीने ते श्रमणादिने लक्ष करीने 'पाणाइं भूयाइं वा, सत्ताइं वा' प्राणीयेने, भूताने लुवाने सत्वाने 'जाव समारम्भ' यावत् संरंभ-समारम्भ अने आरंभपूर्वक लावीने केछ लक्षप्रकृतिवाणो आवक आपे तो आवा प्रकारना आहारने खाहे तो ते आहार जात पीण पुग्गे अनावेल होय अगर पुग्गान्तरकृत न होय अने अहार लावेल होय अगर न लावेल होय आत्मार्थिक होय अगर अनात्मार्थिक होय तथा अपरिशुक्त होय के परिशुक्त होय तथा 'आसेवियं वा' असेवित होय के अनासेवित होय परंतु तेवा प्रकारना आहार जातने 'अफासुयं' अप्राप्तुक-सचित्त अने 'अणेसणिज्जं' अनेपणीय

वहवे समणमाहणअतिहिकिवणवमणीसए पमणिय पमणिय समुद्दिस्स,
पाणाइंवा भूयाइ वा जीवाइ वा सत्ताइं वा जावआहट्टु चेएइ, तं
तहप्पमारं असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा अपुरिसंनरकडं
अवहिया जीहड अणत्तट्ठियं अपरिमुत्तं अणासेवितं अफामुय अणेस-
णिज्जं जाव णो पडिगाहिज्जा ॥सू० १४॥

छाया-स भिक्षुको वा, भिक्षुकी वा, गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् न यत् पुनः
जानीयात्, अग्नं वा, पानं वा, खादितं वा, स्वादितं वा, वह्नन् श्रमणान् ब्राह्मणान् अति-
थीन् कृपणानीपकान् प्रमणम् प्रमणम् समुद्दिश्य प्राणिनो वा भूतानि वा जीवान् वा
सत्तान् वा यावत् आहत्य ददाति, तत्तथाप्रकारम् अग्नं वा पानं वा खादितं वा स्वादितम्
वा, अप्रहृषान्तरकृतम् अवहिः निर्गतम् अनात्मार्थिरुम्, अपरिभुक्तम् अनासेवितम् अप्राप्तुकम्
अनेपणीयम् नो प्रतिगृह्णीयात् ॥सू० १४॥ इति ।

टीका-मर्मप्रकाशिका-पूर्वोक्तरीत्या अविशुद्धिकोटिकमाहारजातस्य श्रमणानामग्राह्यत्व
प्रतिपाद्य सम्प्रति विशुद्धिकोटिकाहारविशेषस्यापि कारणविशेषात् तेषामग्राह्यत्व प्रतिपाद-
यितुमाह-‘से भिक्खु वा, भिक्खुणी वा, गाहावइकुलं जाव पविट्ठे’ इत्यादि । स भिक्षुकः
पूर्वोक्तो भावभिक्षुकः साधुर्वा, भिक्षुकी वा-साध्वी वा भवतु स गृहपतिकुलम्-गृहस्थगृहं
यावत्-पिण्डपातप्रतिज्ञया भिक्षालाभेच्छया, अनुप्रविष्टः सन् ‘से जं पुण जाणेज्जा’ स भाव
मौदि दोषसे युक्त ‘मण्णमाणे लामे संते जाव णो पडिगाहिज्जा’ समञ्जकर मिलने
पर भी उस को नहीं लेना चाहिये ॥सू० १३॥

पूर्व सूत्र में अविशुद्ध कोटिक आहार जात को साधु साध्वी के लिये अग्रा-
ह्य बतलाकर अब विशुद्ध कोटिक आहार विशेष को भी कारणवश साधु साध्वी
के लिये अग्राह्य बतलाते हैं-‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ वह भाव साधु या
भाव साध्वी ‘गाहावइ कुलं जाव’ गृहपति गृहस्थ आचरक के घर में यावत्-
पिण्डपात प्रतिज्ञा से-भिक्षाप्राप्त करने की इच्छा से ‘पविट्ठे समाणे’ अनु प्रविष्ट

आधाकर्मदि द्वेषाणो ‘मण्णमाणे’ मानीने ‘लामे संते जाव’ प्राप्त थाय तो पणु ‘णो पडि-
गाहिज्जा’ तेने स्वीकार करवे न लेधये अर्थात् ते लेवे नही. ॥सू० १३॥

पडेलाना सूत्रभा अविशुद्ध आहार नतने साधु साध्वी भाटे अग्राह्य बतावीने
हुवे विशुद्ध आहार विशेष पणु कारणवशात् साधु साध्वीने अग्राह्य होवाना संबंधमा
कथन करे छे-

टीका-‘से भिक्खु वा भिक्खुणीवा’ ते पूर्वोक्त साधु अगर साध्वीए ‘गाहावइकुलं जाव’
गृहपति-गृहस्थ आचरकना घरमा यावत् भिक्षालाभनी आशाथी ‘पविट्ठे समाणे’ प्रवेश करे
त्यारे ‘से जं पुण एवं जाणेज्जा’ तेओना न्नुवावामां ओवु’ आवे के आ ‘असणं वा .’

मिश्रुको यदि पुनरित्यं जानीयात् अवगच्छेत् यत्-‘असृणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा’ अशनं वा, पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा चतुर्विधमाहारजातम् ‘बह्वे समणा माहणा अतिहिं किवणवणीमए’ बहून् श्रमणान् निर्ग्रन्थशास्त्रचतारुगैरिक्काजीविकान् एवं ब्राह्मणान् भोजनकालोपशाय्यपूर्वातिथिविशेदन् एवं कृपणान् दरिद्रान् वनीपकान् दीनयाचक-विशेषान् एवंविधान् बहून् श्रमणादीन् ‘समुद्दिस्स’ समुद्दिश्य हृदये संलक्ष्य अभिसन्धा-येत्यर्थः ‘जाव चेएइ’ यावत् प्रगणय्य प्रगणय्य प्राणिनो वा, भूतानि वा, जीवान् वा, सारवन् वा एतच्चतुर्विधान् परस्परभेदविशिष्टान् अन्त्योन्यविलक्षणान् प्राण्यादीन् समारभ्य संरभसमारम्भपूर्वकं समुद्दिश्य श्रमणादीनामुद्देशं कृत्वा यदि कश्चिद् भद्रप्रकृतिको ददाति तर्हि ‘तं तहप्पगारं’ तत् तथाप्रकारकं चतुर्विधमाहारजातम् ‘असृणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा’ अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा ‘अपुरिसंतकडं’ अपुरुषान्तरकृतं नपुरुषान्तरकृतं वर्तते अपि तेनैव दात्र कृतमस्ति एवम् ‘अवहिया नीएडं’ अवहिरिर्गायु गृहाद् वदिरिनीतमपि

होकर ‘से जं पुण जाणेज्जा’ वह भावमिश्रु या भाव मिश्रुकी यदि ऐसा जान ले कि-‘असृणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा’ अशन पान खादिसं और स्वादिसं चतुर्विध आहार जात को ‘बह्वे समणमाहण’ बहुत श्रमणों को एवं बहुत ब्राह्मणों ‘अतिहिं’ अनिधियों और बहुत ‘किचण’ कृपाण-दीन गरीबदरिद्रों को एवं ‘वणीमए’ वनीपको याचकों को ‘प्रगणिय पगणिय’ अलग अलग गिन-कर ‘समुद्दिस्स’ समुद्दिश्य-अभिलक्ष्य करके ‘पाणाइं’ प्राणियों ‘भूयाइं वा जीवाइं वा सत्ताइं वा जाव’ भूतों जीवों और सत्त्वों को-इन चतुर्विध परस्पर विभिन्न प्राणियों को यावत्-संरम्भ-समरम्भ और आरम्भ पूर्वक श्रमण-ब्राह्मण-अनिथी कृपण वनीपको को कोई प्रकृति भद्रक दृष्ट्य ‘आहट्टुचेइए’ आहृत्य-लाकर ददाति-देता है तो ‘तहप्पगारं’-उस प्रकार ते ‘असृणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा’ अशन पान खादिसं स्वादिसं रूप चतुर्विध आहार जात को चाहे वह आहार जात ‘अपुरिसंतकडं’-पुरुषान्तर कृत नहीं हो एवं ‘अवहियानीहडं’-बाहर नहीं

वा खाइमं वा साइमं वा’ अशनादि चतुर्विध आहार जतने ‘बह्वे समणा माहणा अतिहिकिवणवणीमए’ धन्या श्रमणोंने अने धन्या ब्राह्मणोंने अगर धन्या अतिथियो तथा गरीबोंने तथा धन्या याचकोंने ‘पगणिय पगणिय’ अलग अलग गणनी करीने ‘समुद्दिस्स’ तेमने उद्देश्यने ‘पाणाइं वा भूयाइं वा जीवाइं वा सत्ताइं वा जाव’ प्राणियो भूतो, ज्यो, अने सत्त्वो आ आरे प्रकारना बुद्धा बुद्धा प्राणियोने यावत् संरम्भ-समारम्भ अने आरम्भपूर्वक श्रमण, ब्राह्मण, अतिथि कृपण, वनीपकोने कोई प्रकृतिकर-पुरुष ‘आहट्टुचेइए’ दातीने आपे तो ‘त तहप्पगारं’ तो तेवा प्रकारना ‘असृणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा’ अशनादि आर प्रकारना आहार जतने आडे ते आहार जत ‘अपुरिसंतकडं’ पुरुषान्तरकृत न होय अर्थात् अन्य कोईको नही पणु दाताये ज गनावेद होय तथा ‘अवहियाणीहडं’

एवम् 'अणत्तद्वियं' अनात्मार्थिकम् न आत्मार्थं दात्रा कृतमस्ति एवम् 'अपरिभुक्तं' नापि परि-
 भुक्तमस्ति तथा 'अणासेवियं' नापि आसेवितम् आम्बादितमस्ति एवंविधमाहारजातम्
 'अफासुयं' अप्रासुकम् सचित्तम् 'अजेसणिज्जं' अनेपणीयम् आधाकर्मादिदोषदुष्टं 'जाव'
 यावत्-मन्यमानो 'णो पडिगाहिज्जा' नो प्रतिगृहीयात् तथाविधस्य आहारजातस्य अप्रासु-
 कत्वाद् अनेपणीयत्वाच्च साधनामग्राह्यत्वात् । एवं लिङ्गव्यत्यासेन सा भावभिक्षुकी साध्वी
 भिक्षालाभेच्छया गृहपतिकुलं प्रणिष्टा सती यदि सा इत्थं जानीयात्-यद् अशनदिकं चतु-
 र्विधमाहारजातं श्रमणशाक्यब्राह्मणादिनिमित्तं निष्पादितमस्ति तर्हि तथाप्रकारकमाहार-
 जातम् दातुमिन्नपुरुषेण नोपभुक्तं वर्तते एवं गृहाद्वह्निर्निष्काशितं नापि स्वाधिकृतं नवो-
 पभुक्तं किञ्चिदस्ति नापि आसेवितं वर्तते, अतः अप्रासुकं सचित्तम् अनेपणीयम् आधाकर्मादि
 दोष दुष्टं तदिति मन्यमाना सा साध्वी केनचित् शत्रुप्रकृतिर्नेन दीयमानमपि तथाविधम्
 आहारजातम् अप्रासुकत्वाद् अनेपणीयत्वाच्च लाभे सत्यपि न प्रतिगृहीयादिति भावः सू. १५।

मूलम्-अहं पुण एवं जाणिज्जा, पुरिसंतरकडं वहिया णीहडं अत्त-
 द्वियं परिभुत्तं आसेवियं फासुयं एसणिज्जं जाव पडिगाहिज्जा ॥सू० १५॥

छाया-अथ पुनः एवं जानीयात्-पुरुषान्तरकृतं वह्निर्निर्गतम् आत्मार्थिकम् परिभुक्तम्
 आसेवितं प्रासुकम् एपणीयं यावत् प्रतिगृहीयात् ॥ सू० १५ ॥

टीका-मर्मप्रकाशिका-अथ विशुद्धिकोटिकमाहारविशेषं साधुसाध्वीनां ग्राह्यं प्रतिपाद-
 यितुमाह-'अहंपुण एवं जाणिज्जा, पुरिसंतरकडं' इत्यादि अथ पुनः यदि तु स भावभिक्षुः
 लाया गया हो तथा 'अणत्तद्वियं'-आत्मार्थिक अपने लिये नहीं बना गया हो और
 'अपरिभुक्तं'-परिभुक्त नहीं हो एवं 'अणासेवियं'-आसेवित-उपयोग में भले ही
 नहीं लाया गया हो इस तरह के आहार जात को विशुद्ध कोटिक होने पर भी
 उसे 'अफासुयं' प्रासुक सचित्त तथा 'अजेसणिज्जं' अनेपणीय-आधाकर्मादि दोषों
 से युक्त यावत् मन्यमानः-समझकर 'जाव णो पडिगाहिज्जा' न प्रतिगृहीयात्-
 नहीं ग्रहण करे क्योंकि वह आहार जात पुरुषान्तर कृतादि नहीं होने से और
 श्रमण-ब्राह्मण अतिथि-कृपण वनीपको के लिये बनाया गया है ॥सू० १४॥

ખહાર લાવેલ ન હોય તથા 'અણત્તદ્વિયં' દાતાએ પોતાને માટે બનાવેલ ન હોય તથા
 'અપરિભુક્તં' પરિભુક્ત ન હોય તથા 'અણાસેવિયં' ઉપયોગમાં ભલે લાવવામાં આવેલ ન
 હોય તે પણ આવા પ્રકારના અહાર બતાવે વિશુદ્ધ કોટિકમાં હોવા છતાં પણ તેને
 'અફાસુયં' સચિત્ત અને 'અજેસણિજ્જં જાવ' અનેપણીય-આધાકર્માદિ દોષોથી યુક્ત યાવત્
 માનીને 'ણો પડિગાહિજ્જા' તેને અહણ કરવો નહીં કેમકે-આહાર બતાવે પુરુષાન્તરકૃતાદિ
 ન હોવાથી અને શ્રમણ, બ્રાહ્મણ, અતિથિ, કૃપણ, વનીપકો માટે બનાવવામાં આવેલ છે.
 તેથી તે અગ્રાહ્ય છે. ॥સૂ. ૧૪॥

भावमिक्षुकी वा एवम् वक्ष्यमाणरीत्या जानीयात्-अवगच्छेत् यद् तत् किल अशनादिकं चतुर्विधमाहारजातम् पुरुषान्तरकृतम् दातृपुण्यापेक्षया अन्यपुरुषेण किञ्चिदुपशुक्तं वर्तते, अथवा अन्यार्थं निष्पादितमस्ति, एवं बहिर्निर्गतम्-गृहाद् बहिर्गानीतं वर्तते, एवम् 'अत्तद्वियं' आत्मार्थिकम् स्वार्थं निष्पादितमस्ति, एवं 'परिशुक्तं' परिशुक्तं वर्तते. एवम् 'आसेवियं' आसेवितम् आश्नादितं वा वर्तते, एवम् तदाहारजातम् 'फासुयं' प्राशुकम् अचित्तं वर्तते, एवम् 'एसणिज्जं' एषणीयम् आधाकर्मादिदोषरहितञ्च वर्तते इत्येवं ज्ञात्वा एवं विधाहार-विशेषस्य लाभे सति भावमिक्षुः प्रतिगृहीयात् । इदमत्र बोध्यम् पूर्वोक्तमविशुद्धिकोटिक-माहारजातं न कथमपि श्रमणानां कल्पते किन्तु विशुद्धिकोटिकमाहारजातन्तु यदि अप्राशुकम् अनेषणीयम् अपुरुषान्तरकृतम् अनात्मार्थिकम् बहिर्निर्गतम् अपरिशुक्तम् अनासेवितं वर्तते तदा श्रमणानां न कल्पते पान्तु यदि विशुद्धिकोटिकमाहारजातं प्राशुकम् अचित्तम्

विशुद्ध कोटिक आहार विशेष को भाव साधु और भाव साध्वी के लिये ग्राह्य बतलाते हैं-

टीकार्थ-'अह पुण' अथ यदि वह भाव साधु और भाव साध्वी 'एवं जाणिज्जा' एवं-ऐसा जान लेकि-वह चतुर्विध आहार जात 'पुरिसंतरकडं' पुरुषान्तरकृतं पुरुषान्तर दाता की अपेक्षा अन्य पुरुष से बनाया हुआ है एवं 'बहियाणीहडं' बहिर्निर्गतम्-बाहर लाया गया है एवं 'अत्तद्वियं' आत्मार्थिकम्-दाताने अपने लिये बनाया है तथा 'परिशुक्तं' परिशुक्त है-उपभोग में लाया गया है और 'आसेवियं' आसेवित है अतएव इस प्रकार के आहार जात को 'फासुयं'-प्राशुक-अचित्त और 'एसणिज्जं' एषणीय-आधाकर्मादि दोषों से रहित 'जाव' समझकर यावत्-मन्यमानः 'पडिगाहिज्जा' प्रतिगृहीयात्-ग्रहण करे इन उपर के निर्दिष्ट तीन सूत्रों का संक्षेप में सारांश यह है कि-पूर्वोक्त अविशुद्ध कोटिक-आहार जात किसी भी तरह भाव साधु और भाव साध्वी को नहीं ग्रहण करना चाहिये इसी

हुवे विशेष केटिना आहार विशेषने साधु साध्वीने ग्राह्य भतावे छे-

टीकार्थ-'अहपुण एवं जाणिज्जा' जे ते भाव साधु अने साध्वी 'एवं जाणिज्जा' ना जणुवामां जेवु आवे के आ चतुर्विध आहार 'पुरिसंतरकडं' दाता शिवायना अन्य पुद्घे भनावेल छे. तेमज 'बहियाणीहडं' अहार लाववामा आवेल तेमज 'अत्तद्वियं' दाताजे पोताने भाटे भनावलावेल छे, तथा 'परिशुक्तं' तेमज उपभोग करेल छे, तथा 'आसेवियं' आसेवित छे. तेथी तेवा प्रकारना आहार मतने 'फासुयं' अचित्त अने 'एसणिज्जं' एषणीय आधाकर्मादि दोषोधी रहित 'जाव' यावत् तेवा आहारने अहणु करवा योग्य भानीने 'पडिगाहिज्जा' साधु साध्वीज्जे अहणु करवो.

आ उपर भतावेल त्रल्ले सूत्रेने। संक्षेपमां भाव जेवो छे के-पूर्वोक्त अविशुद्ध प्रकारने आहार केछ पणु प्रकारे साधु साध्वीजे अहणु करवो न जेछे, तेज प्रमाणे

एषणीयम् आधाकर्मादिदोषरहितं पुरुषान्तरकृतम् आत्मार्थिकं पित्रार्थं निर्दिष्टम् चरित्रनिर्गतम् परिशुक्तम् आसेवितं वर्तते तर्हि एवंविधं त्रिगुणकोटिहमागन्नातम् श्रमणानां कल्पते इति फलितम् । एवं लिङ्गज्यत्यासेन सा सार्वाभिक्षुणी साध्वी यदि तद् अगनादिकं चतुर्विधमाहारजातम् पुरुषान्तरकृतम् अप्राप्तुक्तम् अचित्तम् एषणीयम् आधाकर्मादि दोषरहितम् आत्मार्थिकम् परिशुक्तम् आसेवितं जानीयात् तर्हि एवंविधमाहारजातं साधु साध्वी लाभे सति प्रतिगृह्णीयादिति ॥ सू० १५ ॥

મૂલ્ય-સે મિશ્રલૂં વા મિશ્રલુણી વા ગાહારફકુલં પિંડવાયપડિયાણ પવિસિતુ કામે સે જાઈં પુણ કુલાઈં જાનિજ્જા, ડમેલુ સ્વત્તુ કુલેસુ ણિતિય પિંડેદિજ્જઈ, ણિતિય અગ્ગપિંડે દિજ્જઈ, ણિતિય માણ દિજ્જઈ ણિતિય અન્નહુમાણ દિજ્જઈ, તહપગાગાઈં કુલાઈં ણિતિયાઈં ણિતિઓ માણાઈં, ણો ભત્તાય વા ણો પાણાણ વા પવિસિજ્જ વા પિવલ્લમિજ્જ વા ॥સૂ० ૧૬॥

છાયા-સ મિશ્રુર્વા, મિશ્રુક્ષી ના, વૃત્તપતિકુલં પિંડવાયપ્રતિજ્ઞયા પ્રવેષ્ટુકામઃ સ યાનિ પુનઃ કુલાનિ જાનીયાત્, એતેષુ સહુ કુલેષુ નિત્યં પિંડે દીયતે અગ્રપિંડે દીયતે, નિત્યં તરહ ચદિ વિશુદ્ધ કોટિક આહાર જાત અપ્રાપ્તુક્ત-સચિત્ત હૈં એવં અનેપણી ચ આધાકર્માદિ દોષો સે યુક્ત હૈં એવં પુરુષાન્તર કૃત નહીં હૈં તથા અનાત્માર્થિક હૈં-અપને લિયે નહીં પકાયા ગયા હૈં એવં વાહર નહીં લાયા ગયા હૈં ઓર પરિશુક્ત નહીં હૈં તથા અનાસેવિત-આસ્વાદિત-ઉપયોગ મેં નહીં લાયા ગયા હૈં તો હસ પ્રકાર કે આહાર જાત કો વિશુદ્ધ કોટિક આહાર જાત પ્રાપ્તુક્ત-અચિત્ત ઓર એષણીય-આધાકર્માદિ દોષો સે રહિત હૈં ઓર પુરુષાન્તર કૃત હૈં એવં આત્માર્થિક અપને લિયે બનાયા ગયા હૈં ઓર દર્શિર્નિર્ગત-વાહર લાયા ગયા હૈં તથા પરિશુક્ત હૈં અતએવ આસેવિત આસ્વાદિત ઓ હૈં અર્થાત્ ઉસ આહાર જાત કા કુછ ભાગ આરવાદ પૂર્વક લાયાગયા ઓ હૈં હસીલિયે હસ પ્રકાર કા આહાર જાત સાધુ સાધ્વી કો અચ્ચ લેના ચાહિયે । સૂ० ૧૫॥

જો વિશુદ્ધ પ્રકારનો આહાર સચિત્ત હોય અનેપણીય-આધાકર્માદિ દોષવાળો હોય અને પુરુષાન્તરકૃત ન હોય તથા પોતાને માટે દાતાએ ન બનાવનાવેલ હોય તથા બહાર લાવેલ ન હોય પરિશુક્ત ન હોય તથા ઉપયોગમાં લાવેલ ન હોય તો તેવા પ્રકારનો આહાર વિશુદ્ધ પ્રકારનો હોવા છતાં તેમજ મગવા છતાં પણ સાધુ સાધ્વીએ લેવો ન જોઈએ. પરંતુ વિશુદ્ધ પ્રકારનો આહાર પ્રાપ્તુક્ત-અચિત્ત તથા એષણીય આધાકર્માદિ દોષો વગરનો અને પુરુષાન્તરકૃત હોય તથા દાતાએ પોતાને માટે બનાવનાવેલ હોય અને બહાર લાવવામાં આવેલ હોય પરિશુક્ત હોવાથી આસ્વાદિત પણ છે અર્થાત્ તે આહારનો કંઈક ભાગ સ્વાદપૂર્વક આપેલ હોય તો તેવા પ્રકારનો આહાર સાધુ સાધ્વીએ જરૂર લેવાલાયક ગણાય છે. ॥સૂ० ૧૫॥

ભાગે દીયતે નિત્યમ્ અપાર્દભાગો દીયતે, તન્નાપ્રકારાણિ કુલ્યાનિ નિત્યાનિ નિત્યગુમાર્ણતિ (પ્રવેશઃ) નો મક્તાર્થ નો પાનાર્થ યા પ્રવિશેત્ નિષ્ક્રામેદ્ યા ઇતિ । ॥ સૂ. ૧૬ ॥

ટીકા-મર્મપ્રકાશિકા-અથ વિશુદ્ધિનોટિકા માહારજાતમવિકૃત્ય નિર્ણયં ચક્રુકામઆદ-
'સે મિત્ત્વુ વા મિત્ત્વુની વા, ગાહાવહ કુલં પિંડવાયપડિયાપ પવિસિતુકામે' -ઈત્યાદિ ।
સ પૂર્વોક્તો ભાવમિશ્નુકઃ સાધુર્વા, મિશ્નુકી સાધ્વી વા ગૃહપતિકુલં ગૃહસ્પત્યં પિંડપાત
પ્રતિજ્ઞા મિશ્નુકાભેચ્છયા પ્રવેષ્ટુમિચ્છુઃ સન્ 'સે જાઈં પુળ કુલાઈં જાણિજ્ઞા'
સ ભાવમિશ્નુકઃ દુનરિતિ વાક્યાલંકારે ચાનિ કુલ્યાનિ દુનરેવં મૂતાદિ જાનીયાન્-અવગચ્છેત્,
તાનિ યથા-'ઈમેસુ સ્વલુ કુલેસુ નિષ્ણે પિંડે દિજ્ઞઈ' એપુ સ્વલુ કુલેસુ નિત્યમ્ પ્રતિદિનમ્
પિંડઃ પોષરૂપો ગ્રાસઃ દીયતે, એવમ્ 'અગ્ગપિંડે દિજ્ઞઈ' અગ્ગપિંડઃ-મિશ્નુકાર્થ શાલ્યોદનાદેઃ
પ્રથમં નિષ્કાશ્ય વ્યવસ્થાપ્યનાનોંજ્ઞઃ અગ્ગપિંડરૂપો દીયતે, એવમ્, 'નિયણે માણે દિજ્ઞઈ'
નિત્યમ્ નિયતરૂપેણ ભાગોડર્ધપોષરૂપોંજ્ઞો દીયતે, એવમ્ 'નિયણે અવઙ્ગમાણે દિજ્ઞઈ' નિત્યમ્
અપાર્દભાગઃ પોષ ચતુર્થભાગરૂપોંજ્ઞો દીયતે इत्येवं રૂપેણ યદિ તાનિ કુલ્યાનિ સ સાધુ-

ટીકાર્થ-અથ પ્રસંગવશા વિશુદ્ધ કોટિકા આહાર જાન કો હો ઉદ્દેશ કરકે
કુછ વિશેષતા બતલાતે હૈં-'સે' વહ 'મિત્ત્વુ વા મિત્ત્વુની વા' ભાવ સાધુ યા
ભાવ સાધ્વી 'ગાહાવહ કુલં' ગૃહપતિ-ગૃહસ્થ આગ્રજાત કે ઘર મેં 'પિંડવાયપડિયાપ'
પિંડપાત કી પ્રતિજ્ઞા સે મિશ્નુકાભ કી આશા સે 'પવિસિતુકામે' પ્રવેશ
કરને કી ઇચ્છા વાલે વે સાધુ યા ભાવ સાધ્વી 'જાઈં કુલાઈં' જિમ કુલો-ઘરો કો
'જાણિજ્ઞા' એસા જાન લે કિ 'ઈમેસુ સ્વલુ કુલેસુ' इन घरो में 'नितिए पिंडे' નિત્ય-
પ્રતિદિન પિંડ મિશ્નુકો 'દિજ્ઞઈ' દિયે જાતે હૈં ઓર 'નિતિયે અગ્ગપિંડે' નિત્ય-
પ્રતિદિન અગ્ગપિંડ મિશ્નુકા કે લિયે પહેલે હી આન વગૈરહ મેં સે નિકાલ કર
અલગ રક્ત્વા હુમા ચાવલ દાલ વગૈરહ કા ભાગ 'દિજ્ઞઈ' દિયે જાતે હૈં ઇસી તરહ
'નિતિયે માણે' નિત્યદેને-કે ભાગ 'દિજ્ઞઈ' દિયે જાતે હૈં 'નિતિયે' નિત્ય-'અવઙ્ગ
માણે દિજ્ઞઈ' અપાર્દભાગ-નિયત રૂપ સે હી આધા પોષ રૂપ ભાગ દિયે જાતે હૈં

હવે પ્રસંગવશાત્ વિશુદ્ધ પ્રકારના માહાર જાતને જ ઉદ્દેશોને કર્ષક વિશેષતા બતાવે છે-

ટીકાર્થ-'સે મિત્ત્વુ વા મિત્ત્વુની વા' તે પૂર્વોક્ત સાધુ અને સાધ્વી 'ગાહાવહકુલં'
ગૃહસ્થ આગ્રજાત ધરમા 'પિંડવાયપડિયાપ' લિખ્યા મળવાની ઇચ્છાથી 'પવિસિતુકામે' પ્રવેશ
કરવાની ઇચ્છાથી તે સાધુ કે સાધ્વી 'સે જાઈં પુળકુલાઈં જાણેજ્ઞા' જે ધરને એવા બાણે કે
'ઈમેસુ સ્વલુ કુલેસુ' આ ધરમા 'નિતિયે' દરરોજ 'પિંડેદિજ્ઞઈ' લિખ્યા આપવા માટે પહેલેથી
જ ભાત વિગેરેમાથી જુદા કહાડીને જુદા રાખેલ ભાત વિગેરે આપવામાં આવે છે. તથા
'નિયણે' દરરોજ 'માણે દિજ્ઞઈ' અર્ધા ભાગ નિયતપણાથી આપવામાં આવે છે. 'નિતિયે
અવઙ્ગમાણે દિજ્ઞઈ' દરરોજ પોષણના ચોથા ભાગરૂપ અંશ આપવામાં આવે છે. તે
'તદ્વપગારાઈં કુલાઈં' તેવા પ્રકારના ધરમા 'નિતિયે' નિત્ય દાનથીલ હોવાથી તથા

जानीयात्तर्हि 'तद्वपगाराङ्' कुलाङ्' नित्याङ्' तथा प्रकाराणि पूर्वोक्तप्रकाराणि कुलानि नित्यानि नित्यदानयुक्तानि सन्ति अतएव नित्यदानयुक्तत्वादेव 'निःश्रमाणाङ्' नित्यप्रवेशानि नित्यं स्वपक्षपरपक्षसाध्वोः प्रवेशो येषु तानि तथाविधानि सन्ति तथा च तथाविधेषु नित्यदानयुक्तेषु कुलेषु नित्याभावात् संयतनगर्गरूपः स्वपक्षः अन्यभिक्षाचरवर्गरूपः परपक्षश्च सर्वोऽपि भिक्षालाभार्थं प्रविशेत् अतस्तानि कुलानि बहुभ्यः स्वपक्षपरपक्षीय साधुभ्यो भिक्षादातव्येति बुद्ध्या तथाभूतमेव पुष्कलं पाकं विद्वद्भ्युक्ति पट्टकाचवय आपद्येत, अल्पीयसि च पाके कृते सति तदन्तरायः कृतः स्यात् तरमात् तथाविधानि नित्यदानादियुक्तानि 'कुलानि' गृहस्थ गृहाणि 'णो भत्ताए' वा णो पाणाए वा पविसिज्ज वा, निक्खमिज्ज वा' नो भक्तार्थं णो पानार्थं वा प्रविशेद् वा, निष्क्रामेद् वा, तेषु कुलेषु भिक्षार्थं न गच्छेत् इति भावः । एवं लिङ्गव्यत्यासेन सा पूर्वोक्ता भावभिक्षुकी अपि भिक्षार्थं गृहपतिकुलं प्रवेष्टुकामा सती यदि तानि कुलानि नित्यपिण्डाग्रपिण्डादि दानयुक्तानि सन्तीति जानीयात्तर्हि साऽपि भक्तार्थं पानार्थं वा चतुर्विधहारार्थम् तथाविधानित्यदानयुक्तानि कुलानि न गच्छेदिति भावः । सू० १७॥

मूलम्—एयं खलु तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणीए वा सासग्गियं जं सव्वट्ठेहिं समिए सहिए सया जए त्तिवेनि ॥सू० १७॥

॥ पठमोद्देशो समस्तो ॥

छाया—एतत् खलु तस्य भिक्षुरस्य भिक्षुव्या वा सामर्थ्यं यत् सर्वार्थैः समितः सहितः सदा यवैत, इति व्रवीमि ॥ सू० १७ ॥ प्रथमोद्देशः समाप्तः ॥ इति ।

'तद्वपगाराङ्' इस तरह के कुलाङ्-घरों में 'नितिशङ्' नित्य दानवाले होने से 'णितिओलाणाङ्' अत एव नित्य प्रवेशानि—हमेशा प्रतिदिन स्वपक्ष तथा परपक्ष वाले साधु साध्वी भिक्षा के लिये आते जाते रहे हैं अत एव ऐसे घरों में बहुत अधिक भोजन बनाये जाने से पट्ट काय वय की संभावना रहती है और थोड़े ही पाक बनाने से उन स्वपक्ष-परपक्ष साधुओं के द्वारा अन्तराय-विघ्न बाधा की जा सकी है इसलिये ऐसे कुलमें भक्त याने भान दाल बगैरह के लिये 'नो पाणा एवा' दूध चाय बगैरह के लिये ही भाव साधु या भाव साध्वी 'पविसिज्ज वा' जाय भी नहीं और 'निक्खमिज्ज वा' भिक्षा लेकर निकले भी नहीं ॥सू० १६॥

'णितिओलाणाङ्' नित्य स्वपक्ष पर पक्षना साधु साध्वी भिक्षा देवा आवेलाय छे. तेथी ओवा घरेभा धल्लु वधारे कोजन बनाववाभां आववाथी पट्टकाय ओलाणी डि साथवानी स लावना रहे छे. अने थोडा प्रमाणुभा राधवाथी ते दररोज आवनारा स्वपक्ष पर पक्षना साधुओने अन्तराय थवा स लव छे तेथी ओवा कुलोभां 'णो भत्ताए वा' आहार भेजववा भाटे के 'णो पाणाए वा' दूध पाणी विगेरे पान द्रव्य भाटे साधु साध्वीओ 'णो पविसिज्ज वा' नहुं नडीं तथा 'निक्खमिज्ज वा' भिक्षा लवने अहाण नीकणवुं पणु न जेधओ. ॥सू० १६॥

टीका-मर्मप्रकाशिका-अथ पूर्वोक्तोपसंहारार्थमाह-‘एयं खलु तस्स भिक्खुस्स’ भिक्खु-णीए वा सामग्गियं’ एतत्-आदित आरभ्य यदुक्तं तस्य सर्वस्य सारभूतमित्यर्थः खलु इति वाक्यालंकारे, तस्य पूर्वोक्तस्य भिक्षुकस्य भावभिक्षोः साधोः भिक्षुक्याः साध्व्या वा सामग्र्यं समग्रता सम्पन्नता परिपूर्णता संयमस्य, तत्र उद्गमोत्पादनग्रहणसंयोजना प्रमाणेना लघूमकारणैः सुपरिशुद्धस्य पिण्डस्योपादानरूपं ज्ञानाचारसमग्र्यम् दर्शनचारित्रतपोवीर्याचार सम्पन्नत्वञ्च बोध्यम्, तदाह-‘जं सव्वट्ठेहिं समिए सहिए सया जए त्तिवेमि’ यत् सर्वार्थैः सर्वप्रकारकैः सरसविरसादिमिराहारगतैः रूपरसगन्धस्पर्शगतैर्वा समितः सम्यग् इतः प्राप्तः संयत इति यावत्, समितिभिर्वा पञ्चभिः समितः शुभेतरयो रागद्वेषशून्यः इत्यर्थः । तथा-भूतश्च संयतः साधुः सहितः इति तेन सह वर्तते इति सहितः ज्ञानदर्शनचारित्रैः सहितोवेत्यर्थः । एवंभूतश्च स साधुः सदा यतेत संयमशाली भवेदिति ब्रवीमि उपदिशामि अहं सुधर्मरवामी-

टीकार्थ-अब पूर्वोक्त रीति से प्रतिपादित विषयों का उपसंहार के रूप में प्रतिपादन करते हैं-‘एयं खलु’-प्रारम्भ से लेकर जो आहार विषयक वक्तव्य कहा है उस सबका प्रतिपालन करने से सार भूत यह हुआ कि ‘तस्स’-उस भिक्खुस्स’-भाव साधु का और ‘भिक्खुणी एवा’ भिक्षुक्याः-भाव साध्वीका ‘सामग्गियं’ सामग्र्यं-समग्रता संयम की परिपूर्णता, सम्पन्नता यही समझनी चाहिये, उन में उद्गम-उत्पादन ग्रहण-एषणा-संयोजना-प्रमाण-इज्जाल धूम कारणों से अत्यन्त परिशुद्ध पिण्ड रूप भिक्षा का उपादान रूप ज्ञानाचार सामग्र्य और दर्शनचारित्र तपोवीर्याचार सम्पन्नत्व को सूचिन करते हुए कहते हैं-‘जं सव्वट्ठेहिं समिए सहिए सया जए त्तिवेमि’ यत्-जो कि-सर्वार्थैः-सब प्रकार के सरस विरसादि रूप आहारगत कारणों से या रूप रस गन्ध स्पर्श गत कारणों से सम्यक् अच्छी तरह संयत होकर अथवा पञ्च समितियों से युक्त होकर शुभ-अशुभ दोनों विषयों में रागद्वेष रहित होकर संयमी साधु ‘सहिए’-हित से

हवे पूर्वोक्त विषयोंको उपसंहार करता कहे छे-

टीकार्थ-‘एयं खलु’ आरंभથી લઈને આહારના સબધમાં જે કંઈક કહ્યું છે. ‘તસ્સ મિક્ખુસ્સ મિક્ખુણી’ એવા તે તમામનું પ્રતિપાલન કરવાથી તે સાધુ અને સાધ્વીના ‘સામગ્ગિયં’ સમગ્રતા સંયમની પરિપૂર્ણતા સમજાવી બેઠાં છે. તેમાં ઉદ્ગમ-ઉત્પાદન-ગ્રહણ-એષણા-સંયોજના-પ્રમાણ-ઈજ્જાલ ધૂમાડા વિગેરે કારણોથી અત્યંત પરિશુદ્ધ ભિક્ષાના સ્વીકારરૂપ જ્ઞાનાચાર સમગ્ર તથા દર્શન ચારિત્ર તપ અને વીર્યાચાર સમ્પન્નત્વને સૂચિત કરતાં કહે છે-‘જ સવ્વટ્ઠેહિં સમિએ સહિએ સયા જએ ત્તિવેમિ’ કે જે બધા પ્રકારના સરસ અને વિરસાદિરૂપ આહારગત કારણોથી અથવા રૂપ, રસ, ગંધ, સ્પર્શગત કારણોથી સમ્યક્ સંયત થઈને અથવા પાંચ સમિતિઓથી યુક્ત થઈને શુભાશુભ બંને પ્રકારના વિષયોમાં રાગદ્વેષ રહિત થઈને સચમી સાધુ હિતથી શ્રેષ્ઠ અથવા જ્ઞાન, દર્શન ચારિત્રોથી યુક્ત

तिशेषः, भगवान् वीतरागस्य प्रभोः सकाशान् श्रुत्वा जम्बूनामानं त्नामं ब्रवीमि अथयामि
 उपदिशामि ननु स्पेच्छया कामचारेणेत्यर्थः । एवं साध्वी अपि पूर्वोक्त संयमनामया
 सम्पन्ना सर्वार्थैः सरस्विरसादिभिराहारगतैः स्पर्शगन्धस्पर्शगतैर्वा समिता संयता पञ्चस-
 मितिभिः शुभेतरयोः रागद्वेषविहिता सती ज्ञानदर्शनचारित्र्यैः सहिता सदा यतेत संयमयुक्ता
 भवेदिति सुधर्मस्वामिनो जम्बूनामानं गणधरप्रति उपदेशो बोध्यः । इति पिण्डैषणाध्यय-
 नस्य प्रथमोद्देशः समाप्तः ॥१११॥ इति ॥ सू० १७॥

इति श्री विश्वविख्यात-जगद्गुरु-प्रसिद्धाचार्यपञ्चदशभाषाकृत-ललितकल्याणालापक-
 प्रविशुद्धगद्यपद्यानैरुग्रग्रन्थनिर्मापक-वादिमानमर्दक-श्री-गाह्य-चनपतिगोल्हापुर-
 राजप्रदत्त-‘जैनगाथाचार्य’-पदविभूषित-कोल्हापुरराजगुरु-बालगान्धारी
 जैनाचार्य जैनधर्मदिवाकर-पूज्यश्री-वासीलाल-प्रतिविरचितायां
 श्री आचारांगसूत्रस्य द्वितीयश्रुतस्मृत्यस्य मर्मप्रकाशिकाख्यायां
 व्याख्यायां पिण्डैषणा नामक प्रथमोऽध्ययने
 प्रथमोद्देशकः रामाप्तः ॥११॥

युक्त अथवा ज्ञान दर्शन चारित्र्यो से युक्त होकर सदा-हमेशा यतेत-ग्रन्थ करे
 पूर्ण संयमशाली हो, इति ब्रवीमि-है सुधर्मस्वामी उपदेश करता हूं-अर्थात्
 भगवान् वीतराग प्रभु से सुनकर जम्बू नामक गणधर को सुधर्मस्वामी उपदेश
 देते हैं, इसी प्रकार भाव साध्वी उपायुक्त संयम के त्याग्य से सम्पन्न होकर
 सभी प्रकार के आहारगत सरस्विरसादि कारणों से या रूप रस गन्ध स्पर्श
 गत कारणों से संयत होकर और पंच समितियों से शुभ-अशुभ विषयों से
 रागद्वेष रहित होकर ज्ञान दर्शन चारित्र्यो से सम्पन्न होकर सदा पूर्ण संयम के
 लिये यत्न करें, इस प्रकार सुधर्म स्वामी का जम्बूनामक गण धर के प्रति उपदेश
 समाप्तना चाहिये, यह पिण्डैषणाध्ययन का प्रथम उद्देशक समाप्त हुआ सू० १७॥
 पिण्डैषणा नामके अध्ययन में प्रथम उद्देशक समाप्त ॥११॥

अर्धने सदा-हमेशा यत्न करे, पूर्ण संयमशाली थाय तेम ‘इति ब्रवीमि’ है सुधर्मस्वामी
 उपदेश करे ‘हूं’ अर्थात् वीतराग प्रभुनी पासेथी सांलणीने जूस्वामी नामना गणधरने
 सुधर्मस्वामी उपदेश आपे छे आज रीते भाव साध्वी पक्ष उपर प्रमाणेना संयमना
 समग्रपण्णथी युक्त अर्धने करेक प्रकारना आहार संयधी सम्म विरसादि कारणेथी अथवा
 रूप, रस, गन्ध अने स्पर्श संयधी कारणेथी संयत अर्धने तथा पांच समितियेथी
 शुभाशुभ विषयभा रागद्वेष रहित अनीने ज्ञान, दर्शन चारित्र्यी संयम अनीने सदापूर्ण
 संयम भाटे यत्न करेया आ प्रम णे सुधर्मस्वामीने जूस्वामीने उपदेश कहेल छे ॥सू० १७॥
 आ पिण्डैषणाध्ययनना पहिले उद्देशक समाप्त थयो.

अथ द्वितीयोद्देशः

मूलम्--से भिक्षू वा भिक्षुणी वा गाहावङ्कुलं पिण्डवायपडियाए
अणुपविष्टे समाणे से जं पुण जाणेज्जा, अत्तणं वा पाणं वा खाइमं वा
साइमं वा, अट्ठमि पोसहिएसु वा, अद्धमासिएसु वा, मासिएसु वा,
दो मासिएसु वा, तिमासिएसु चउमासिएसु वा, पंचमासिएसु वा,
छमासिएसु वा, उऊसु वा. उऊसंवीसु वा, उउपरियट्ठेसु वा, वहवे समण-
माहण अतिहि किवण वणीवगे एगाओ उक्खाओ परिएसिज्जमाणे
पेहाए, दोहिं उक्खाहिं परिएसिज्जमाणे पेहाए, तिहिं उक्खाहिं परि-
सिज्जमाणे पेहाए, चउहिं उक्खाहिं परिएसिज्जमाणे पेहाए कुंभी
मुहाओ वा कलोवाइओ वा संनिहि संनिचिआओ वा परिएसिज्जमाणे
पेहाए तहप्पगारं असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा अपुरिसंतर-
कडं जाव अणासेवियं अफासुयं अणेसजिज्जं णो पडिगाहिज्जा ॥ सू० १८ ॥

छाया--स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतीकुलं पिण्डपातप्रतिज्ञया अनुप्रविष्टः सन् स यत् पुनः
जानीयात्, अन्नं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा, अष्टमी पौषधिकेषु वा अर्द्धमासिकेषु वा,
मासिकेषु द्विमासिकेषु वा, त्रिमासिकेषु वा, चतुर्मासिकेषु वा, पंचमासिकेषु वा, षण्मासि-
केषु वा, ऋतुषु वा, ऋतु सन्धिषु वा, ऋतुपरिवर्तनेषु वा, बहून् श्रमणब्राह्मणातिथि कृप-
णवनीपकान् एकस्मात् पिठरक्तात् परिवेष्यमाणम् प्रेक्ष्य, द्वाभ्यां मुख्याभ्यां परिवेष्यमाणं
प्रेक्ष्य, तिसृभिः उखाभिः परिवेष्यमाणम् प्रेक्ष्य, चतसृभिः उखाभिः परिवेष्यमाणम् प्रेक्ष्य
कुम्भीमुखाद् वा पिट्ठाट्ठद् वा संनिचि संनिचयाद् वा परिवेष्यमाणम् प्रेक्ष्य, तथाप्रकारम्
अन्नं वा पानं वा खादिसं वा, स्वादिसं वा अणुत्पान्तरकृतं यावद् अनासेवितम् अप्रासुकम्
यावद् नो प्रतिगृह्णीयात् इति ॥ सू० १८ ॥

टीका--मर्मप्रकाशिका--अस्य पिण्डैषणारूप प्रथमाध्ययनस्य आहारेण सम्बद्धत्वात् प्रथमो-
द्देशके वर्णिताहारग्रहणविधिम् अस्मिन् द्वितीयोद्देशके विशेषरूपेण वर्णयितुमाह--'से भिक्षू

अथ द्वितीय उद्देशक की हिन्दी टीका--

टीकार्थ--उपर्युक्त पिण्डैषणा रूप प्रथम अध्ययन का आहार के साथ सम्बन्ध
होने से प्रथम उद्देशक में सामान्य रूप से वर्णित आहार ग्रहणविधि की ही इस

छेवे भीजे उद्देशक प्रारंभ थाय छे--

उपरोक्त पिण्डैषणा रूप पडेला अध्ययननो आहारनी साथे सम्बन्ध होवाधी पडेला
उद्देशमा सामान्यपद्याधी वषुवेद आहार अहेषु विधिनी आ भीजे उद्देशमा पद्य विशेष-

वा, भिक्षुणी वा गाहावःकुलं पिंडवायपडियाए अणुपविट्टे समाणे' स पूर्वोक्तोभावभिक्षुः साधुर्वा, भिक्षुकीसाध्वी वा, गृहपतिकुलम्-गृहस्थगृह पिण्डवानप्रतिज्ञया-भिक्षायाभेच्छया अनुप्रविष्टः सन 'से जं पुण जाणेज्जा' स पूर्वोक्तो भावभिक्षुः पुनरेवं भूत जानीयात्-अव-गच्छेत्-यत् 'असणं वा पाणं वा खादमं वा साइमं वा' अशनं वा पानं वा खादिसं वा, स्वादिसं वा एतच्चतुर्विधमाहारजातम् 'अट्टमिपोसहिण्णु वा' अष्टमीपौषधिकेषु वा-अष्टमी-तिथ्युपवासरूपपौषधोत्सवेषु अष्टम्यां तिथौ क्रियमाणोपनामादिक पौषधयुक्ता उत्सवाः अष्टमीपौषधिका उच्यन्ते, एवम् 'अद्धमासिण्णु वा' अर्द्धमासिकेषु वा-अर्द्धमासिकोत्सवेषु तथा 'मासिण्णु वा' मासिकेषु वा-मासिकोत्सवेषु, एवं 'दो मासिण्णु वा' द्विमासिकेषु वा-द्विमासिकोत्सवेषु वा, तथा 'तेमासिण्णु वा' त्रिमासिकेषु वा-त्रिमासिकोत्सवेषु वा, एवं 'चाउम्मासिण्णु वा' चतुर्मासिकेषु वा चतुर्मासिकोत्सवेषु वा, एवं 'पंचमासिण्णु वा' पञ्च-मासिकेषु वा पञ्चमासिकोत्सवेषु वा, एवं 'छामासिण्णु वा' षण्मासिकेषु वा-षण्मासिकोत्स-

दूसरे उद्देशक में भी विशेष रूप से वर्णन करने के लिये आरम्भ करते हैं- 'से भि-क्खुवा भिक्षुणी वा' पूर्वोक्त भावभिक्षु या गाव भिक्षुकी 'गाहावह कुलं' गृहपति-गृहस्थ श्रावक के घर में 'पिंडवायपडियाए' पिण्डवान की प्रतिज्ञा से-भिक्षा लाभ की आज्ञा से 'अणुपविट्टे समाणे' अनुप्रविष्ट होकर 'से' वह 'जं पुण जाणेज्जा' यदि ऐसा जान ले कि असणं वा पाणं वा खादमं वा साइमं वा अशन भोजन चावल दाल वगैरह, पान-दूध चाय वगैरह, ग्वादिम-चोष्य केरी-आम वगैरह स्वादिम-लेह्य-लेहन चाटने के योग्य शीखण्ड वगैरहचतुर्विध आहारजात 'अट्टमिपोसहि-ण्णुवा' अष्टमी तिथि को उपवास रूप पौषध उत्सव में एवं 'अद्धमासिण्णुवा'-अर्द्ध मासिक उत्सव में तथा 'मासिण्णुवा' मासिक उत्सव में तथा 'दो मासिण्णुवा' द्विमासिक उत्सव में एवं 'ते मासिण्णुवा' त्रिमासिक उत्सव में तथा 'चाउम्मा-सिण्णुवा' चातुर्मासिक उत्सव में एवं 'पंचमासिण्णुवा' पञ्चमासिक उत्सव में

इसे वलुन करवा माटे सूत्रकार तेने आरंभ करे हे-

टीकाथ- 'से भिक्षुवा भिक्षुणीवा' ते पूर्वोक्त साधु अने साध्वी 'गाहावहकुलं पिंड वायपडियाए' गृहस्थ श्रावकना घरमां भिक्षा भगवानी धन्याथी 'अणुपविट्टे समाणे' प्रवेश करीने 'सो जं पुण जाणेज्जा' ते ने ओषु ओषु के 'असन वा पाण वा खाइम वा साइम वा' अशन-पान दूध पाणी रस विगेरे ग्वादिम दूखीने गावावायक केरी विगेरे स्वादिम लेह्य याठीने भावा योग्य अटणी, अथाणा श्रीअड विगेरे अतुर्विध आहार जात 'अट्टमि पोसहिण्णु वा' अष्टमी तिथिओ उपवासइप पौषध उत्सवमां तथा 'अद्धमासिण्णु वा' अर्द्धमासिक उत्सवमा 'मासिण्णु वा' मासिक उत्सवमां तथा 'तेमासिण्णु वा' त्रिमासिक उत्सवमा तथा 'चाउम्मासिण्णु वा' चार मासना उत्सवमा तथा 'पंचमासिण्णु वा' पञ्चमासिक

वेषु वा, एवम् 'उऊसु वा' ऋतुषु वा ऋतुसम्बन्धुत्सवेषु वा 'उऊसंधीसु वा' ऋतुसन्धिषु वा-ऋतुद्वयसंक्रमणप्रकरणेषु वा, 'उऊपरियट्टेसु वा' ऋतुपरिवर्तेषु वा-ऋतुपरिवर्तनेषु वा ऋत्वन्तरेषु वा प्रकरणेषु 'बहवे समणमाहणअतिहिक्विणवणीवगे' बहुन् अनेकान् श्रमण ब्राह्मण अतिथिकृपणवनीपकान् तत्र द्वित्रान् श्रमणान् पञ्चपान् ब्राह्मणान् अतिथीन् द्वित्रान् कृपणान् पञ्चपान् वनीपकान् दीनयाचकान् इत्येवंरीत्या संख्यातान् श्रमणादीन् 'एगाओ उक्खाओ' एकस्या उखायाः एकस्माद् उखारूपपात्रात् पिठस्कादित्यर्थः उद्धृत्य गृहीत्वेत्यर्थः 'परिएसिज्जमाणे पेहाए' परिवेष्यमाणम् अन्नादिकं प्रेक्ष्य तदीयमानादारेण भोज्यमानान् श्रमणब्राह्मणादीन् अल्लोक्य एवं 'दोहिं उक्खाहिं' द्वाभ्याम् उखाभ्यां द्विपात्राभ्यामादाय 'परिएसिज्जमाणे' परिवेष्यमाणम् अन्नपानादिकं 'पेहाए' प्रेक्ष्य विलोक्य दृष्ट्वेत्यर्थः तथा 'तिहि उक्खाहिं परिएसिज्जमाणे पेहाए' तिसृभ्यः उखाभ्यः पात्रत्रयादित्यर्थः उद्धृत्य परिवेष्यमाणम् अन्नादिकं प्रेक्ष्य दृष्ट्वेत्यर्थः एवं 'चउहि उक्खाहिं' चतसृभ्यः

तथा 'छम्मासिएसु वा'-छे मासिक उत्सव में एव 'उऊसु वा' ऋतुसम्बन्धी उत्सव में तथा 'उऊपरियट्टेसु वा' ऋतुपरिवर्तन सम्बन्धी उत्सव रूप प्रकरण में 'बहवे समणमाहण अतिहि क्विणवणीवगे'-बहुत-अनेको श्रमण-ब्राह्मण-अतिथि-कृपण दीन वनीपक-याचकों को गिन गिन करके अर्थात् उन श्रमण ब्राह्मण वगैरह में दो तीन श्रमणों को पांच छे ब्राह्मणों को तथा एक दो अतिथियों को दो तीन कृपणों-दीन गरीब दरिद्रों को तथा पांच छे वनीपको-याचकों को इसप्रकार गिन गिन कर 'एगाओ उक्खाओ'-एक उखा-बटलोही से निकाल कर 'परिएसिज्जमाणे पेहाए' परिवेष्यमाण-परोंसे जाते हुए अन्नादि को देखकर अर्थात् उस दीयमान आहारो से खिलाये जाते हुए श्रमण-ब्राह्मण-अतिथि-वगैरह को देख कर इसीप्रकार 'दोहिं उक्खाहिं' दो उखा बटलोहिओं से निकाल कर 'परिएसिज्जमाणे पेहाए' परोंसे जाते हुए अन्नादि चतुर्विध आहार जात को देखकर एवं 'तिहि उक्खाहिं परिएसिज्जमाणे पेहाए' तीन उखाओं से निकाल

उत्सवमां तथा 'छम्मासिएसु वा' छमासना उत्सवमां तथा 'उऊसु वा' ऋतु संभंधी उत्सवमां 'उऊपरियट्टेसु वा' ऋतुपरिवर्तनना उत्सवमां 'बहवे समणमाहण अतिहि क्विणवणीवगे' धणु श्रमणु, ब्राह्मणु, अतिथि, कृपणु, गरीय अने याचकाने गणुने अर्थात् ओ श्रमणु ब्राह्मणु विगेरे पैकी जे त्रणु श्रमणुने पांच छे ब्राह्मणुने तथा चार छे अतिथियेने जे त्रणु गरीयाने तथा पांच छे याचकाने आ रीते गणुनी करीने 'एगाओ उक्खाओ' ओठ वासणुमांथी छड़ाडीने 'परिएसिज्जमाणे पेहाए' पीरसाता अन्नादिने जेठने अर्थात् ओ अपाता आहारमांथी अपरावाता श्रमणु, ब्राह्मणु, अतिथी विगेरेने जेठने ओर रीते 'दोहिं उक्खाहिं' जे वासणुमांथी छड़ाडीने पीरसाता अन्त हि चार प्रकारना आहार जातने जेठने तथा 'तीहि उक्खाहिं परिएसिज्जमाणे पेहाए' त्रणु वासणुमांथी छड़ाडीने पीरसाता ओ चार प्रकारना आहार जातने जेठने

उखाभ्यः पात्रचतुष्टया दित्यर्थः 'परिणमिज्जमाणे' परिवेप्यमाणम् अन्नादिकं 'पेहाए' प्रेक्ष्य एवं 'कुंभीमुहाओ वा' कुम्भीमुखाद् वा, संक्षिप्तमुखाद् घटरूपाद् वा पिटरकाद् 'कलोवाइओ वा' पिच्छी पिटरकाद्वा वंशनिर्मितपट्टकाद्वा (पिटरी) 'संनिहिंसंनिचियाओ वा' सन्निधिसंनिचयाद् वा सञ्चितघृतादि पात्राद् गृहीत्वा 'परिणमिज्जमाणे' परिवेप्यमाणम् अन्नादिकं 'पेहाए' प्रेक्ष्य दृष्ट्वेत्यर्थः 'तहप्पगारं' तथाप्रकारम् एवंविधम् 'असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा चतुर्विधमाहारजातम् 'अपुरिसंतरकडं' अपुरुषान्तरकृतम्-इत्यत्र निर्मितम् 'जाव' यावत्-अवहिर्निर्गतम् अनात्मार्थिकम् अन्यार्थं निर्मितम् अपरिशुक्तम् स्वयं नोपशुक्तम् 'अणासेवियं' अनासेवितम् अनास्वादितम् 'अफासुयं' अप्राशुक्तम् सञ्चितम् 'जाव' यावत् अनेपणीयम् आधाकर्मादि दोषदुष्टं मन्यमानो 'णो पडिगाहिज्जा' नो प्रतिगृह्णीयात् । तेषाम् भक्षणपानादी-

कर परोसे जाते हुए उक्त चतुर्विध आहार जात को देख कर तथा 'चउहिं उक्खाहिं परिणसिज्जमाणे पेहाए' चार उखाओ से निकालकर परोसे जाते हुए अन्नादि को देखकर एवं 'कुंभी मुहाओ वा, कलोवाइओ वा, संनिहिसंनिचियाओ वा परिणसिज्जमाणे पेहाए' कुम्भी मुख-संक्षिप्तमुखवाले घटरूप पिटर से निकाल कर एवं वंश निर्मित पिटर-पिटारी से निकाल कर तथा सञ्चित-स्थापित घृतादि वाले पात्रों से निकाल कर परोसे हुए अन्नादि को देखकर 'तहप्पगारं असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' तथा प्रकारम्-इस तरह के अशन पान खादिस और स्वादिस चतुर्विध आहार जात को 'अपुरिसंतरकडं' अपुरुषान्तर कृत-दाता के द्वारा ही निर्मित है एवं 'जाव' यावत्-अवहिर्निर्गतम् बाहर नहीं लाया गया है तथा अनात्मार्थिकम्-अन्यार्थं निर्मित है तथा अपरिशुक्तम् स्वयं द्वारा उपशुक्त नहीं है एवं 'अणासेवियम्' अनास्वादित, है और 'अफासुयं' अप्राशुक्त-सञ्चित है 'जाव'-यावत् 'अणेसणिज्जं' आधाकर्मादि दोषों से युक्त है ऐसा समझकर 'णो पडिगाहिज्जा' नहीं ग्रहण करे क्योंकि इस

तथा 'चउहिं उक्खाहिं परिणसिज्जमाणे पेहाए' चार वासणुमाथी कड़ाडीने पीरसाता अन्नदिने लेधने तथा 'कुंभी मुहाओ वा' कुलीमुथ स कडा मोढावाणा वासणुमाथी कड़ाडीने 'कलोवाइओ वा' वासना अनावेल पात्रमाथी कड़ाडीने तथा 'सनिहि संनिचियाओ वा' सअहेलधी विगेरेना वासणुमाथी कड़ाडीने 'परिणसिज्जमाणे पेहाए' पीरसाता अन्नदिने लेधने 'तहप्पगारं' तेना प्रकारना 'असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशन पान खादिस अने स्वादिस चार प्रकारना आहार जातने 'अपुरिसंतरकडं' दाताये न अनावेल डोय तथा 'जाव' यावत् अहार लावेन न डोय तथा पीलने माटे अनावेल डोय तथा पोते लुक्का करेन न डोय तथा 'अणासेवियं' तेना स्वह लीधेन न डोय तो तेना 'अफासुयं' सञ्चित डोय 'जाव' यावत् 'अणेसणिज्जं' आधाकर्मादि दोषोवाणुं समझने तेने 'णो पडिगाहिज्जा' अहण करवुं

નામ્ અપ્રાસુકાનેપનીયાદિદોષદુષ્ટત્વેન સાધૂનામરૂપ્યત્વાદિતિ શાવઃ । एवं साध्वी अपि
तथाविधमाहारजातं सचित्ताधाकर्मादिदोषदुष્ટत्वात् न गृह्णीयादिति ।।सू० १८।।

મૂલમ્-અહ પુણ એવં જાણિજ્ઞા, પુરિસંતરકઢં જાવ આસેવિયં જાવ
પડિગ્માહિજ્ઞા ।સૂ. ૧૯।।

છાયા-અથ પુનરેવ જાનીયાત્ પુરુષાન્તરકૃતં યાવદ્ આસેવિતં પ્રાસુકં યાવત્ પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ ।

ટીકા-મર્મપ્રકાશિકા-પૂર્વોક્તમેવ આહારજાતં યદિ વક્ષ્યમાણરીત્યા વિશેષણવિશિષ્ટં
સ્યાત્તર્હિ સાધૂનાં સાધ્વીનાશ્ચ તત્ ગ્રાહ્યં સ્યાદિત્યાદ્-‘અહપુણ એવં જાણિજ્ઞા, પુરિસંતરકઢં
જાવ આસેવિયં ફાસુયં પડિગ્માહિજ્ઞા’ ઇતિ, અથ પુનરિતિ વાક્યાલંકારે સ ભાવમિષ્ટુઃ મિષ્ટુ-
કીવા યદિ એવમ્-વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્ અવગચ્છેત્-યત્ તત્ સ્વલ્પ અશનાદિકં ચતુર્વિ-
ધમાહારજાતં પુરુષાન્તરકૃતં દાતૃમિત્રપુરુષેણ કૃતં વર્તેતે નતુ દાત્રૈવ, એવમ્ યાવત્-વહિર્નિર્ગતમ્
આત્માર્થિકમ્ સ્વાર્થં નિર્મિતમ્ પરિશુક્તમ્ આસેવિતમ્ આસ્વાદનાર્થં કિંચિત્ તતો ગૃહીતં વર્તેતે,
એવં પ્રાસુકમ્ અચિત્તમ્ યાવત્-એષણીયમ્ આધાકર્માદિ દોષરહિતં મન્યમાનઃ તદ્ આહારજાતમ્

પ્રકાર કે અશનપાનાદિચતુર્વિધ આહાર જાત અપ્રાસુક સચિત્ત ઓર અનેપનીય
આધાકર્માદિ દોષોં સે દૂષિત હોને કે કારણ ભાવ સાધુ ઓર ભાવ સાધ્વી કો
નહીં સ્વપતા હૈ અતએવ એસે આહાર કો સાધુ સાધ્વી નહીં ગ્રહણ કરે ।સૂ. ૧૮।।

ટીકાર્થ-અવ પૂર્વોક્ત આહાર જાત યદિ વક્ષ્યમાણ પ્રકાર કા હો તો સાધુ
ઉસ કો ગ્રહણ કર સકતે હૈ-‘અહ’ એવં વક્ષ્યમાણ રૂપ કા આહાર
જાત કો જોનલે-જૈસે ‘પુરિસંતરકઢં’ દાતા સે અન્ય પુરુષ કે દ્વારા વહ ચતુર્વિધ
આહાર જાત નિર્મિત હૈ તથા ‘જાવ’ યાવત્-વહિર્નિર્ગત-બાહર લાયા ગયા હૈ
તથા આત્માર્થિક-અપને લિયે બનાયા ગયા હૈ એવં ‘પરિશુક્તમ્’-સ્વયં અપને
દ્વારા ભી પરિશુક્ત હૈ એવં ‘આસેવિયં’ આસેવિત-આસ્વાદનાર્થ ઉસમેં સે કુછ ભાંગ
લેલિયા ગયા હૈ એવં ‘ફાસુયં’ અચિત્ત ઓર ‘જાવ’-યાવત્ એષણીયમ્-આધાક-

નહી. કેમકે-આવા પ્રકારનો અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત સચિત્ત અને આધાકર્માદિ
દોષ દૂષિત હોવાથી સાધુ કે સાધ્વીને અપતુ નથી તેથી સાધુ સાધ્વીએ તેવો આહાર
ગ્રહણ કરવો નહીં ।સૂ. ૧૮।।

હવે પૂર્વોક્ત આહાર ને આગળ કહેવામા આવનાર પ્રકારનો હોય તો સાધુ
સાધ્વીને તે આદ્ય હોવાનું કથન કરે છે-

ટીકા-‘અહપુણ એવં જાણિજ્ઞા’ ને નીમ્નોક્ત પ્રકારે તે આહાર હોય તો નેમકે-
‘પુરિસંતરકઢં’ દાતા શિવાય ખીજ પુરુષ દ્વારા તે ચતુર્વિધ આહાર બનાવેલ છે તથા ‘જાવ’
યાવત્ બહાર લાવવામાં આવેલ છે. પોતાને માટે બનાવરાવેલ છે, તથા પોતે દાતાએ
પરિશુક્ત હોય તથા ‘આસેવિયં’ આસ્વાદન માટે તેમાથી થોડો ભાગ લઈ લેવામા આવેલો
હોય તથા ‘ફાસુયં’ અચિત્ત હોય ‘જાવ’ યાવત્ તેને આધાકર્માદિ દોષો વિમાનનું છે તેમ

અસ્તિ ઇત્યેવં જાનીયાત્તર્હિ પ્રતિગૃહ્ણીયાત્, એવંમૂતાઠારજાતસ્ય પ્રામુક્તવાદ્ એષણીયત્વાત્ સાધુનાં ગ્રાહ્યતાત્, એવં સા ભાવમિશ્વરી અપિ એવંવિધમાઠારજાતં પ્રામુક્તવાદ્ એષણીયતાત્ ગૃહ્ણીયાદિતિ સાવઃ ઇતિ ॥ સૂ. ૧૯ ॥

મૂલ—સે મિશ્વરુ વા, મિશ્વરુણી વા જાવ પવિટ્ટે સમાણે જાઈં પુણ કુલાઈં જાણિજ્જા, તં જહા—ઉગ્ગકુલાણિ વા, ભોગકુલાણિ વા, રાઈળ્લ-કુલાણિ વા, સ્વત્તિયકુલાણિ વા રૂપકાગકુલાણિ વા, હરિવંસકુલાણિ વા, એસિય કુલાણિ વા વેસિયકુલાણિ વા, ગંડાગકુલાણિ વા, કોટ્ટાગકુલાણિ વા, ગામરક્ષકુલાણિ વા, વોક્કસાલિયકુલાણિ વા, અળ્લયરેસુ વા તહપ્પગારેસુ કુલેસુ અદુગુંછિયેસુ અગરહિયેસુ વા, અસણં વા, પાણં વા, ત્વાઈમં વા, સાઈમં વા, ફાસુયં એસણિજ્જં જાવ પઢિગાહિજ્જા । સૂ. ૨૦ ॥

હાયા—સ મિશ્વરી, મિશ્વરી વા યાવત્ પ્રવિટ્ટઃ સન્ યાનિ પુનઃ કુલાણિ જાનીયાત્, તથા—ઉગ્ગકુલાણિ વા, ભોગકુલાણિ વા, રાજન્યકુલાણિ વા, ક્ષત્રિયકુલાણિ વા, રૂપકાગકુલાણિ વા, હરિવંસકુલાણિ વા, એસ્યકુલાણિ વા, વેસ્યકુલાણિ વા, ગંડકકુલાણિ વા, કોટ્ટકકુલાણિ વા, ગ્રામરક્ષકકુલાણિ વા, વુક્કસતન્તુવાય કુલાણિ વા, અન્યતરેપુ વા તથાપ્રકારેપુ વા કુલેપુ અજુગુપ્સિતેપુ અગર્હેપુ વા અશનં વા પાનં વા સ્વાદિમં સ્વાદિમં વા પ્રામુક્કમ્ એષણીય યાવત્ પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ ॥ સૂ. ૨૦ ॥

ટીકા—મર્મપ્રકાશિકા—અથ યેપુ કુલેપુ મિશ્વર્ય પ્રવેષ્ટવ્યં તાનિ કુલાણિ વિશેષેણ અધિકૃત્ય પ્રતિપાદયિતુમાહ—‘સે મિશ્વરુ વા, મિશ્વરુણી વા જાવ પવિટ્ટે સમાણે’ સ પૂર્વોક્તો ભાવમિશ્વરી, મિશ્વરી વા યાવત્—ગૃહપતિકુલં પિઙ્ગવાતપ્રતિજ્ઞયા મિશ્વરભેદચ્છયા અનુભવીંદોષોં સે રહિત હૈં ‘એવં મળ્લમાણે’ એસા સમમ્મકર ઉસે ‘પઢિગાહિજ્જા’ ગ્રહણ કરના ચાહિયે ક્યોંકિ ઉક્ત પ્રકાર કા આહાર જાત કો પ્રામુક્ક—અચિત્ત ઔર એષણીય—આધાત્મકીંદોષોં સે રહિત હોને સે ભાવ સાધુ ઔર ભાવ સાધવી ગ્રહણ કર સકતે હૈં ॥ સૂ. ૧૯ ॥

ટીકાર્થ—અથ જિન કુલોં મેં મિશ્વર કલિયે જાના ચાહિયે ઊન કુલો કો ‘વિશેષ રૂપ સે ઉદ્દેશ કર પ્રતિપાદન કરતે હૈં’—‘સે મિશ્વરુ વા, મિશ્વરુણી વા’ સ

‘મળ્લમાણે’ માનીને ‘પઢિગાહિજ્જા’ તેને ગ્રહણ કરી લેવું જોઈએ. કેમકે તેવા પ્રકારનો આહાર અચિત્ત અને એષણીય હોવાથી સાધુ સાધવીને ગ્રહણ કરવા લાયક કહેવાય છે. ॥ સૂ. ૧૯ ॥

હવે ભિક્ષા માટે જવા ચોગ્ય તેવા કુળોને વિશેષ રૂપે ઉદ્દેશીને તેણે પ્રતિપાદન કરે છે—

ટીકાર્થ—‘સે મિશ્વરુ મિશ્વરુણી વા’ તે સાધુ અથવા સાધવીએ ‘જાવ પવિટ્ટે સમાણે’ યાવત્

શુદ્ધસ્થ શ્રાવકના ઘરમાં ભિક્ષા મળવાની ઇચ્છાથી પ્રવેશ કરીને ‘જાઈં પુણ કુલાઈં જાણિજ્જા’

પ્રવિષ્ઠઃ સન્ 'સે જાઈ પુણકુલાઈ જાણિજા' સ સાધુઃ મિક્ષાર્થ પ્રવેષ્ટકામઃ પુનરિતિ વાક્યા-
લંકારે યાનિ કુલાનિ एवं भूतानि वक्ष्यमाणप्रकाराणि जानीयात् अवगच्छेत् तेषु प्रविशेदि-
त्यन्वयः । तानि आह—'तं जहा'—तानि यथा 'उगगकुलाणि वा' उग्रकुलानि वा, उग्राः
आरक्षकाः तेषां कुलानि इत्यर्थः, 'भोगकुलाणि वा' भोजकुलानि वा भोजाः राज्ञामपि पूज्य
स्थानीयाः, 'राइन्नकुलाणि वा' राजन्यकुलानि वा, राजन्याः मित्रस्थानीयाः तेषां कुलानि
वा, 'खत्तियकुलाणि वा' क्षत्रियकुलानि वा क्षत्रियाः राष्ट्रकूटभृतयः तेषां कुलानि वंशाः
वास्युः, 'इक्खागकुलानि वा' इक्ष्वाकुकुलानि वा इक्ष्वाकवः ऋषभस्वामिवंशोद्भवाः तेषां-
कुलानि वा, 'हरिवंसकुलाणि वा' हरिवंशकुलानि वा, हरिवंशः हरिवंशोरपन्नाः अरिष्टनेमिवं-
शस्थानीयाः तेषां कुलानि वा, 'एसियकुलाणि वा' एष्यकुलानि वा एष्याः गोष्ठाः तेषां कुलानि
वा, 'वैसियकुलाणि वा' वैश्यकुलानि वा वैश्याः वणिजः तेषां कुलानि वंशाः वा, 'गंडाग-
कुलाणि वा' गण्डककुलानि वा, गण्डो नापितः ग्रामोद्घोषकः तेषां कुलानि वा, 'कोट्टाग
कुलाणि वा' कोट्टागाः काष्ठरक्षकाः वर्द्धकिनः तेषां कुलानि वा 'गामरक्खगकुलाणि वा' ग्राम-

વહ મિક્ષુ-ભાવ સાધુ ઓર મિક્ષુ કી ભાવ સાધ્વી 'જાવ પવિઠે સમાળે' યાવત્
ગૃહપતિ-ગૃહસ્થ શ્રાવક કે ઘર સે પિંડપાત પ્રતિજ્ઞા સે-મિક્ષા લેને કી ઇચ્છાસે
અનુપ્રવિષ્ટ હોકર 'જાઈપુણ કુલાઈ' જાણિજા' જિન કુલોં કો એસા જાન લે કી
'તં જહા-ઉગગકુલાણિ વા' યે ઉગ્રોં કા-આરક્ષકોં કા કુલ હૈ 'ભોગ કુલાણિવા'
ભોજ જાતિ જો કિરાજાઓં કે ભી પૂજ્યમાને જાતે હૈ, ઉનકા કુલ હૈ एवं 'રાઈણ
કુલાણિ વા' રાજન્ય કુલાણિ વા-મિત્ર સ્થાનિય રાજાઓં કા કુલ હૈ તથા 'સ્વત્તિય
કુલાણિ વા' ક્ષત્રિય કુલાણિ વા-રાજપુતોં કા કુલ હૈ एवं 'ઈક્ખાગ કુલાણિ વા'
ઈક્ષ્વાકુલકુાણિ વા-ઋષભસ્વામિ કે વંશ મેં ઉત્પન્ન હોને વાલે કા કુલ હૈ एवं
'હરિવંસ કુલાણિ વા' અરિષ્ટ નેમિકે વંશ મેં ઉત્પન્ન હોને વાલે કા કુલ હૈ, તથા
'એસિયકુલાણિ વા' એષ્ય કુલાણિ વા-ગોષ્ઠ કા કુલ હૈ 'વૈસિય કુલાણિ વા'
વૈશ્યો વણિજોં કા કુલ હૈ एवं 'ગંડાગ કુલાણિ વા' ગણ્ડક કુલાણિ વા-નાપિતો
ગ્રામોદ્ઘોષકોં કા કુલ હૈ, તથા 'કોટ્ટાગ કુલાણિ વા' કાષ્ઠરક્ષક-સુધારોં કા
કુલ હૈ, તથા 'ગામરક્ખગકુલાણિ વા' ગ્રામરક્ષકકુલાણિ વા-ગ્રામરક્ષકોં-નગર

જે કુળોને એવા સમજે 'તં જહા' જેમકે- 'ઉગગકુલાણિવા' ઉગ્રવશવાળાના આ ઘરો છે.
'ભોગકુલાણિવા' ભોગ ભતના કે જેઓ રાખઓમાં પણ ઉત્તમ માનવામાં આવે છે. તેમના
ઘરો છે. તથા 'રાઈણ કુલાણિવા' મિત્રતાવાળા રાજાઓના આ ઘરો છે. તથા 'સ્વત્તિયકુલાણિ
વા' રાજપુતોના આ ઘરો છે. તથા 'ઈક્ખાગકુલાણિ વા' ઋષભસ્વામીના વંશોના આ ઘરો છે.
તથા 'હરિવંસકુલાણિવા' અરિષ્ટનેમીના વંશોના આ ઘરો છે, તથા 'એસિયકુલાણિ વા' ગોષ્ઠના
કુળો છે. તથા 'વૈસિયકુલાણિ વા' વૈશ્યોના આ ઘરો છે તથા 'ગંડાગકુલાણિવા' હાથેના આ ઘરો
છે. તથા 'કોટ્ટાગ કુલાણિવા' સુધારોના આ ઘરો છે, તથા 'ગામરક્ખગકુલાણિવા' ગ્રામ-

રક્ષકકુલાનિ વા, ગ્રામરક્ષકાઃ નગરપાલકાઃ તેષાં કુલાનિ વા 'વોક્ષસાલિય કુલાણિ વા' વોક્ષસાલિયાઃ તન્તુવાયાઃ તેષાં કુલાનિ વા, ક્રિયદ્ વક્તવ્યં સ્થાત્વી પુત્રાઽન્યાયેનૈવોક્તમિત્યાશયે નાહ—'અન્નયરેસુ વા તદ્વપ્પગારેસુ કુલેસુ' અન્યતરેપુ વા તથાપ્રકારેષુ પ્રવિધેષુ કુલેષુ 'અદુગુંહિણ્ણુ' અજુગુપ્સિતેષુ અનિન્દિતેષુ કુલેષુ इत्यर्थः, અનેકદેશીયવિનેયजनानां मुखेन बोधार्थं पर्यायान्तरेण प्रतिपादयति—'अगरहिण्णु' अगरहणेषु गर्हितं योग्यं गर्गम् न गर्गं अगरगम् अनिन्द्यम् तथाविधेषु कृलेषु इत्यर्थः अथवा चर्मकारादिकुलानि जुगुप्सितशब्देनोच्यन्ते, दास्यादिकुलानि तु गर्हशब्देनोच्यन्ते एतद्भयकुलवर्जितेषु कृलेषु उपलभ्यमानम् 'असणं वा, पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा एतच्चतुर्विधमाहारजातं 'फासुय' प्रासुकम् अचित्तम् 'जाव'—यावत् एषणीयम् आधाकर्मादिदोषरहितं मन्यमानो लाभे सति स भावभिन्नुः 'पडिग्गहिज्जा' प्रतिगृह्णीयात् स्वीकुर्यात्, एवं लिङ्गव्यत्यासेन सा भावभिन्नुही साध्वी अपि भिक्षालाभार्थं गृहपतिकुलं प्रवेष्टुकामा सती उग्रकुलादिकं यदि जानीयात् तदा भिक्षार्थं तथाविधमजुगुप्सितमगम्यं कुलं प्रविश्य तदश्नादिकं चतुर्विधमाहारजातम् प्रासुकम् अचित्तम् एषणीयम् आधाकर्मादिदोषरहितं मन्यमाना सती तथाविधाहारजातं लाभे सति प्रतिगृह्णीयादिति सम्बन्धः ॥सू० २०॥

પાલકો' કા કુલ હૈ एवं 'વોક્ષસાલિયકુલાણિ વા' તન્તુવાય જુલાહે કા કુલ હૈ 'અન્નયરેસુવા તદ્વપ્પગારેસુ વા કુલેસુ' इसी तरह के अन्यकुलो में भी जोकि 'अदुगुं' 'अजुगुप्सित-अनिन्दित' कुल हैं उन कुलो में तथा 'अगरिहिण्णु' अर्थात् चर्मकार वगैरह का कुल जुगुप्सित माना जाता है और दासी वगैरह का कुल गर्हित माना जाता है इसलिये इन दोनों चर्मकारादि जुगुप्सितों के कुलो तथा दासी वगैरह गर्हितों के कुलों को छोड़कर दूसरे कुलो में उपलभ्यमान 'असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशन-पान खादिम और स्वादिम इस चतुर्विध अहार जात को 'फासुय' अचित्तम् अचित्त 'जाव' यावत्—'एसणिज्ज' एषणीय-आधाकर्मादि दोषों से रहित समझ कर मिलने पर भाव साधु उसे 'पडिग्गहिज्जा, प्रतिगृह्णीयात्-ग्रहण करे एवं भाव साध्वी भी ऐसे कुलों में अश्नादि आहार जात को ग्रहण करे ॥सू० २०॥

રક્ષકોના આ ધરો છે. 'વોક્ષસાલિયકુલાણિ વા' તન્તુવાય વણકરના આ ધરો છે. 'અન્નયરેસુ વા તદ્વપ્પગારેસુ કુલેસુ' એવા પ્રકારના અન્ય ધરોમાં જેમકે—'અગુહિણ્ણુ' અનિન્દિત કુલોમાં તથા 'અગરિહિણ્ણુ' ચમારના ધરો તથા દાસી વિગેરેના ધરો નિહિત મનાય છે તેથી એ બંને કુલોને છોડીને અનિન્દિત એવા બીજા કુલોમાં પ્રાપ્ત થતા 'અસણં વા પાણં વા' અશન, પાન, ખાદિમ અને સ્વાદિમ આ ચાર પ્રકારના આહાર જાતને 'ફાસુય' અચિત્ત 'જાવ' યાવત્ એષણીય આધાકર્માદિ દોષોથીરહિત સમજીને પ્રાપ્ત થાય તો સાધુ સાધ્વીએ તેને 'પડિગ્ગહિજ્જા' ગ્રહણ કરી લેવું ॥સૂ. ૨૦॥

सूत्रम्—ते भिक्खू वा, भिक्खुणी वा, गाहावइकुलं पिंडवायपडि-
याए अणुपविट्ठे सभाणे से जं पुण जाणेज्जा, असणं वा पाणं वा खाइमं
वा साइमं वा समवाएसु वा, णिडिणियरेसु वा, इंदमहेसु वा, खंदमहेसु
वा, रुदमहेसु वा, सुगुंदमहेसु वा, भूयमहेसु वा, जक्खमहेसु वा, पाग-
महेसु वा, थूममहेसु वा रुक्खमहेसु वा, गिरिमहेसु वा, दरिमहेसु वा,
अगडमहेसु वा, तडागमहेसु वा, दहमहेसु वा, णईमहेसु वा, सरमहेसु
वा, सागरमहेसु वा, आगरमहेसु वा. अट्ठण्यरेसु वा तहप्पगारेसु विरूव-
रूवेसु महामहेसु वट्टमाणेसु, बह्वे समणभाहण अगिहि किवण वणी-
मए एगाओ उक्खाओ परिणसिज्जमाणे पेहाए, दोहिं जाव संणिहि-
संणिचियाओ वा परिणसिज्जमाणे पेहाए, तहप्पगारं असणं वा पाणं वा
खाइमं वा साइमं वा अपुरिसंतकडं जाव णो पडिगाहिज्जा ॥सू० २१॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं पिण्ड गतगतिज्ञया अनुप्रविष्टः सन् स यत्
पुनः जानीयात्—अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिय वा, समवायेषु वा, पिण्डनिकरेषु वा,
इन्द्रमहेषु वा, रुक्न्दमहेषु वा, एवं रुद्रमहेषु वा, सुकुन्दमहेषु वा, भूतमहेषु वा, यक्षमहेषु वा,
नागमहेषु वा, स्तूपमहेषु वा, चैत्यमहेषु वा, वृक्षमहेषु वा गिरिमहेषु वा, दरीमहेषु वा,
अवटमहेषु वा, तडागमहेषु वा, हृदमहेषु वा, नदीमहेषु वा, सरोमहेषु वा, सागरमहेषु वा,
आकरमहेषु वा, अन्यतरेषु वा तथाप्रकारेण विरूपरूपेषु महामहेषु वर्तमानेषु बहून् श्रमण-
ब्राह्मण-अतिथि कृष्णवनीपकान् एकस्या उखाशः परिवेष्यमाणं प्रेक्ष्य, द्वाभ्यां यावत् सन्नि-
धिसंनिचयाद् वा परिवेष्यमाणं प्रेक्ष्य तथाप्रकारम् अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा
अपुरुषान्तरकृतं यावद् नो प्रतिगृह्णीयात् ॥ सू० २१ ॥ इति ।

मर्मप्रकाशिका टीका—अथ शङ्खच्छेदे श्रेण्यादि वक्ष्यमाण महोत्सव विशेषेषु निष्पादित-
माहारजातं साधुर्वा साध्वी वा न प्रतिगृह्णीयादिति प्रतिपादयन्नाह—‘से भिक्खू वा, भिक्खुणी
वा गाहावइकुलं पिंडवायपडियाए अणुपविट्ठे सभाणे’ स पूर्वोक्तो भावभिक्खुर्वा, भिक्षुकी वा

टीकार्थ—अथ शंखच्छेद श्रेणी वगैरह महोत्सव विशेष में निष्पादित आहार
जान को भाव साधु और भाव साध्वी ग्रहण नहीं करे यह बतलाते हैं—‘से भिक्खू
वा भिक्खुणी वा’ वह भाव भिक्षु और भाव भिक्षुकी ‘गाहावइकुलं’ गृहपति

इसे शंखच्छेद श्रेणी विशेष महोत्सव विशेषमा जनावेल आहार जतने साधु
साध्वीने देवाने निषेध करे छे—

टीकार्थ—‘से भिक्षुवा भिक्षुणीवा’ ते पूर्वोक्त भिक्षु न साध्वी ‘गाहावइकुलं’
आ० १

गृहपतिकुलं पिण्डपातप्रतिज्ञया भिक्षालाभेच्छया अनुप्रविष्टः सन् 'से जं पुण जाणेज्जा' स भावभिक्षुः यत् पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या जानीयात्-अवगच्छेत्, तद् यथा 'असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइम वा' अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा एतच्चतुर्विधमप्याहारजातम् 'समवाएसु वा' समवायेषु वा शंखच्छेदश्रेण्यादि समूहेषु वा, 'पिंडणियरेसु वा' पिण्डनिकरेषु वा, मृतपितृनिमित्तक निष्पातित पिण्डभक्त रूपेषु वा 'इंदमहेसु वा' इन्द्रमहेषु वा इन्द्रमहेषु वा इन्द्रमहोत्सवेषु वा 'खंदमहेसु वा' रुद्रमहेषु वा कार्तिकेयमहोत्सवेषु वा विविधेकाले क्रियमाणकार्तिकेय पूजनोत्सवेषु इत्यर्थः, 'एवं रुद्रमहेसु वा' एवं तथा रुद्रमहेषु वा शङ्करमहोत्सवेषु शिवरात्रि प्रभृतिमहोत्सवेषु इत्यर्थः 'सुगुंदमहेसु वा' सुकुन्दमहेषु वा बलदेवकृष्ण महोत्सवेषु इति यावत्, 'भूयमहेसु वा' भूतमहेषु वा-व्यन्तरविशेष भूतानिमित्तकमहोत्सवेषु वा 'जक्खमहेसु वा' यक्षमहेषु वा देवगन्धर्वयोनिविशेष यक्षमहोत्सवेषु 'नागमहेसु वा' नागमहेषु वा नागनिमित्तकमहोत्सवेषु 'धूममहेसु वा' स्तूपमहेषु वा रत्नविशेष वृषपूजन महोत्सव-गृहस्थ के घर में 'पिंडवायपडियाए' पिण्डपान की प्रतिज्ञा से-भिक्षालाभ की आशासे 'अणुपविट्ठेसमाणे' अनुप्रविष्ट होकर 'से' वह भाव साधु या भाव साध्वी 'जं पुण जाणेज्जा'-यत् खलु जानीयात्-यदि ऐसा जानलेकि 'असणं वा पाणं वा खाइम वा साइमं वा' अशन पान खादिम और स्वादिम यह चतुर्विध आहार जात 'समवाए सुवा' शंखच्छेद श्रेणी वगैरह समूह में अथवा 'पिंडणिय रेसु वा' पिण्डनिकरेषु वा-मृत पितरनिमित्तक निष्पादित पिण्डभात रूप में या 'इंद महेसु वा' इन्द्रमहेसु वा-इन्द्र निमित्तक महोत्सव में या 'खंदमहेसु वा' रुद्रमहेसु वा-रुद्रनिमित्तक शिवरात्रि वगैरह महोत्सव में या 'सुगुंदमहेसु वा' सुकुन्द महेषु वा बलराम कृष्ण निमित्तक जन्माष्टमी वगैरह महोत्सव में अथवा 'भूय महेसु वा' भूत महेषु वा-व्यन्तर विशेष भूत निमित्तक महोत्सव में या 'जक्खमहेसु वा' यक्ष महेषु वा-देव गन्धर्व योनि किन्नर विशेष रूप यक्ष निमित्तक महोत्सव में अथवा 'णागम

गृहस्थ श्रावकना घरमा 'पिंडवायपडियाए' भिक्षा लाभनी आशाथी 'अणुपविट्ठे समाणे' प्रवेश करीने 'से' जं पुण जाणेज्जा' ने तेमना लक्ष्णवामा ओषु आवे के 'असणं वा पाणं वा खाइम वा साइमं वा' आ अशनादि आर प्रकारने आहार जात 'समवाएसु वा' शंखच्छेद श्रेणी विगेरे समूहमा अनावेल होय अथवा 'पिंडणियरेसु वा' भरेल पितृओने निमित्ते अनावेल होय अथवा 'इंदमहेसु वा' इन्द्रना महोत्सव भाटे अनावेल होय अथवा 'खंद-हेसु वा' कार्तिकेयमा मीना महोत्सव निमित्ते अनावेल होय अथवा 'रुद्रमहेसु वा' रुद्र निमित्तना महोत्सव भाटे अनावेल होय अथवा 'सुगुंदमहेसु वा' बलराम कृष्ण निमित्तक जन्माष्टमी विगेरे महोत्सव भाटे अनावेल होय अथवा 'भूयमहेसु वा' व्यन्तर विशेष भूत निमित्तक महोत्सव भाटे अनावेल होय अथवा 'जक्खमहेसु वा' देव गन्धर्व योनिना किन्नर विशेष

त्सवेषु 'चेइयमहेसु वा' चैत्यमहेषु वा जनसमुदाय ज्ञानविकारनिमित्तक महोत्सवेषु 'रुक्ख-
महेसु वा' वृक्षमहेषु वा वृक्षविशेषवटपिप्पलादि पूजनमहोत्सवेषु 'गिरिमहेसु वा' गिरिमहेषु
वा पर्वतविशेष पर्वनिमित्तकमहोत्सवेषु 'दरिमहेसु वा' दरीमहेषु वा गुफाविशेषकन्दरा पूजा-
दिमहोत्सवेषु 'अगडमहेसु वा' अवटमहेषु वा अवटः कूपः तस्य स्वनोत्तर्गयागादिमहोत्सवेषु
'तडागमहेसु वा' तडागमहेषु वा महाह्रद् विशेष तडागोत्सर्गादिमहोत्सवेषु 'दहमहेसु वा'
ह्रदमहेषु वा, अल्पजलाशयोत्सर्गादि महोत्सवेषु इत्यर्थः 'नईमहेसु वा' नदीमहेषु वा गङ्गादि-
नदीविशेषस्नानादि महोत्सवेषु 'सरमहेसु वा' सरोमहेषु वा, सरोवरविशेषमहोत्सवेषु 'साग-
रमहेसु वा' सागरमहेषु वा 'आगरमहेसु वा' आकरमहेषु वा पुवर्णादिस्नानविशेष पूजनादि-

हेसुवा' नागमहेषुवा-नागनिमित्तक महोत्सव में या 'धूममहेसुवा' स्तूपमहोत्सव
में अर्थात् स्तम्भ विशेषरूप युवपूजन महोत्सव में या 'चेइयमहेसु वा'
चैत्यमहेषु वा-जनसमुदाय में स्व-पर एवं जड चैतन्य का यथार्थ ज्ञान के
विकास निमित्तक महोत्सव में 'रुक्ख महेसुवा' वृक्षमहेषुवा-वृक्षारोपण
बगैरह अथवा 'गिरिमहेसु वा' पर्वत निमित्तक विशेष पर्व रूप महो-
त्सव में या 'दरिमहेसु वा' दरिकन्दरा गुफा विशेष निमित्तक महोत्सव
में अथवा 'अगड महेसुवा' 'अवटमहेषु वा' कूपस्नान 'खोदना' निमि-
त्तकमहोत्सव में या 'तडाग महेसुवा' तडागमहेषुवा महाह्रद तडागोत्सर्गादि
तालावउत्सर्ग निमित्तक महोत्सव में यहां पर तडाग शब्द से महाह्रद समझना
या 'दहमहेसुवा' ह्रदमहेषुवा-अल्प जलाशयोत्सर्गादि निमित्तक महोत्सव में,
यहां पर ह्रदशब्द से छोटा तालाव समझना चाहिये, इसी प्रकार 'नई महेसुवा'
नदी महोत्सव में गङ्गा यमुना बगैरह नदी विशेष में स्नानादि निमित्तक महो-
त्सव में तथा 'सरमहेसुवा' सरोमहेषुवा सरोवर विशेष का निर्माण खातमुहूर्त

इप यक्ष निमित्तना मडोत्सव भाटे अनावेल डोय अथवा 'णागमहेसुवा' नाग निमित्तना
मडोत्सव भाटे अनावेल डोय अथवा 'धूममहेसुवा' स्तम्भ विशेषइप थूप पूजन मडोत्सव
निमित्ते अनावेल डोय अथवा 'चेइयमहेसुवा' जनतामा स्व-पर अने जडचैतन्यनु'
यथार्थज्ञान ईलाववा भाटे करवाभां आपता मडोत्सव निमित्ते अथवा 'रुक्खमहेसु
वा' वृक्षारोपण विगेरे निमित्ते अनावेल डोय अथवा 'गिरिमहेसुवा' पर्वत निमित्तना
मडोत्सव निमित्ते अनावेल डोय अथवा 'दरीमहेसुवा' दरी-गुहा विशेष निमित्तना मडोत्सव
अनावेल डोय अथवा 'अगडमहेसुवा' कूपा खोदवाना मडोत्सव निमित्ते अनावेल डोय
अथवा 'तडागमहेसुवा' मडाह्रद तडागोत्सर्ग तलाव उत्सर्ग निमित्तना मडोत्सव निमित्ते
अनावेल डोय अड्डीया तडाग शब्दथी मडाह्रद समञ्जसु. अथवा 'दहमहेसुवा' अल्पजला-
शयना उत्सव निमित्ते अनावेल डोय अथवा अड्डी ह्रद शब्दथी नागु' तलाव समञ्जसुं छे.
अथ प्रभाषि 'नईमहेसुवा' गंगा, यमुना विगेरे नदी विशेषमा स्नानादि निमित्तना
मडोत्सव निमित्ते अनावेल डोय तथा 'सरमहेसुवा' सरोवर विशेषना निर्माणि आतमुहूर्त

संनिचियाओ' सन्निवि संनिचयाद् ए. श्रीकृतघृतादिस्निग्धपदार्थाद् मित्रिद् उक्तं पर-
वेष्ट्यमाणं अन्नादिकं प्रेक्ष्य 'तहप्पगारं' तथाप्रकारम् एवंविधम् दीयमानम् 'असणं वा, पाणं
वा खाइमं वा साइमं वा' अशनं वा पानं वा खादिसं वा रसादिसं वा एतच्चतुर्विधमाहारजातम्
'अपुरिसंतरकडं' अपुरुषान्तरकृतम्, दातृभिन्नरूपेण न कृतं दात्रैव कृतमस्ति इति बुद्ध्वा एवं
'जाव' यावत्-अवहिर्निर्गतम् अनात्मार्थिकम् न स्वार्थं निर्मितम् अपरिभुक्तम् अनासेवितम्
अप्रासुकम् सचित्तम् अनेपणीयम् आहारार्थादिदोषदुष्टं मन्यमानो कामे सत्यपि 'णो पडि-
गाहिज्जा' नो प्रतिगृह्णीयात्, एवं लिङ्गव्यत्यासेन या मिश्रुको साध्वी अपि गृहपतिकुलं
मिक्षालाभार्थम् अनुप्रविष्टा सती यदि एवं रंत्या जानीयात्-यत् अशनादिकं समवायपिण्ड-
निकरइन्द्रमहोत्सवादिषु निष्पादितं सत् बहून् श्रमणब्राह्मणप्रभृतीन् उद्दिश्य परिवेष्ट्यते तदा
तथाविधमाहारजातम् अपुरुषान्तरकृतादिष्वेवणविशिष्टम् अप्रासुकम् सचित्तम् अनेपणीयम्

तथा 'संनिहि संनिधियाओ' सन्निहित-स्थापित, संनिचय एकत्रीकृत घृतादि के
पात्रो' से निकाल कर कुछ परोंसे जाते हुए अन्नादि आहार जात को देखकर
'तहप्पगारं' तथा प्रकारम्-इस प्रकार के दिये जाते हुए 'असणं वा पाणं वा खाइमं
वा' साइमं वा अशन पान-खादिसं और स्वादिसं चतुर्विध आहार जात को जो
कि 'अपुरिसंतरकडं' अपुरुषान्तरकृतम्-पुरुषान्तर कृत नहीं है अर्थात् दाताने
स्वयं किया है तथा 'जाव' यावत् बाहर नहीं लाया गया है और अपने लिये
नहीं बनाया गया है और परिभुक्त भी नहीं हैं एवं अनासेवित-आरवादित भी
नहीं है और अप्रासुक-सचिन है और अनेपणीय-आधाकर्मादि दोषों
से युक्त है ऐसा समझते हुए मिलने पर भी 'णो पडिगाहिज्जा' नो प्रतिगृ-
ह्णीयात्-नहीं ग्रहण करे एवं भाव साध्वी भी ऐसे आहार जात को नहीं ले
एतावता-अर्थात् इस प्रकार के नानाविध प्रसन्न के होने पर यदि उनमें कोई
श्रमण साधु संन्यासी, या ब्राह्मण अतिथि वगैरह आजाता है, और उन

कहातीने तथा साकडा भोढावाणा वासणुमाथी कहातीने तथा 'संनिहिसंनिधियाओ वा' ओकडा
करेला धी विगेरे पढाथीवाणा पात्रोमाथी भहार काढीने कथक लाग अन्नादि आहारने
जेधने 'परिसिज्जमाणे पेहाए' पिरसाता जेधने 'तहप्पगारं' आवा प्रकारना आपवामां
आवेला 'असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशन, पान, आदिसं अने स्वादिसं
ओ रीतने आर प्रकारना आहार जात के ओ 'अपुरिसंतरकडं' दाताओ पोते बनावेला होय
तथा 'जाव' यावत् भहार नडी लावेला अने छताओ पोताने साटे बनावेला न होय तथा
परिभुक्त न होय के अनासेवित न होय तेवो आहार सचित्त होय अनेपणीय आधा-
कर्मादि दोषवाणो होय तेम भानीने भणे तो पणु 'णो पडिगाहिज्जा' साधुसाध्वीओ जेवे
आहार लेवो नडी अर्थात् आवा अनेक प्रसंगे-मां त्यां आपनारा श्रमण साधु, संन्यासी
ब्राह्मण, अतिथी विगेरेने आहार आपवामां आपतो होय तेम जणुवा छता पुरांपातर

आधाकर्मादिदोषदुष्टं मन्यमाना क्लामे सत्यपि न प्रतिगृह्णीयादिति सम्बन्धः । अत्रापि अपुरुषान्तरकृतमित्यादिना यावत्पदग्राह्यम् अवर्तिर्निगन्तम् अपरिभुक्तम्, अनासेवितम् अप्राप्तुकम् अनेपणीयम् इत्यादि अवगन्तव्यम् । अन्यः पुरुषः पुरुषान्तरम् दातृभिन्नपुरुषः न तेन कृतमिति अपुरुषान्तरकृतम्, एवं न आत्मने अर्थं यन्निमित्तं तद् अनात्मार्थिकं बोध्यम् ॥ सू० २१ ॥

एतावता तदेवंभूतेषु नानाविधेषु प्रकरणेषु सत्सु यदि तेषु कोऽपि श्रमणब्राह्मणातिथि-प्रभृतिरागच्छति तस्मै सर्वस्मै दीयते इति जानन् अपुरुषान्तरकृतादि विशेषणविशिष्टमाहार-जातं न गृह्णीयात्, सर्वस्मैनापि दीयते किन्तु जनाकीर्णं वर्तते इति पश्यन्नपि तत्र संख-ड्विशेषे न प्रविशेत् ।

मूलम्—‘अहपुण एवं जाणिजा, दिण्णं जं तेसि दायव्वं, अह तत्थ भुंजमाणे पेहाए गाहावइभारियं वा, गाहावइभगिणिं वा, गाहावइपुत्तं वा, गाहावइधूयं वा, सुण्हं वा, धाइं वा, दासिं वा, कम्मकरं वा, कम्मकरिं वा, से पुठ्वामेव आलोएजा, आउसित्ति वा, भगिणित्ति वा, दाहिसि ये इत्तो अन्नयरं भोयणजायं, से सेवं वयंतस्स परो असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा, आहट्टु दलएजा तहप्पगारं असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा, सयं वा पुणजायेजा, परो वा से देजा, फासुयं जाव पडिगाहिजा ॥ सू० २१ ॥

छाया-अथ पुनः एवं जानीयात्. दत्तं यत् तेभ्योदातव्यम्, अथ तत्र भुञ्जानान् प्रेक्ष्य गृहपतिभार्यां वा, गृहपतिभगिनीं वा, गृहपतिपुत्रं वा, गृहपतिदुहितरं वा, स्त्रुषां वा, धात्रीं वा, दासं वा, दासीं वा, कर्मकरं वा, कर्मकरिं वा, स पूर्वमेव आलोकयेत्, आयुष्मति ? इति सभी को अज्ञानादि आहार जात दिए जाते हैं ऐसा जानते हुए अन्य पुरुष से नहीं बनाया गया है इत्यादि पूर्वोक्त सभी विशेषणो बाहर नहीं लाया गया, अपरिभुक्त अनासेविन प्राप्तुक अनेपणीय वगैरह युक्त आहार जात को भाव साधु और भाव साध्वी नहीं ग्रहण करे एवं भले ही पूर्वोक्त निर्दिष्ट सभी श्रमणादि को नहीं भी दिये जाते हो किन्तु जनों बहुत अनुषंगों से आकीर्ण-भरा हुआ है ऐसा देखकर इस तरह के संखडी विशेष में साधु और साध्वी को नहीं जाना चाहिये ॥ सू० २१ ॥

कृत न डोय विजरे पूर्वोक्त यथा विशेषण वाणो आहार साधु साध्वीये लेवे न लेधये. क्वाय ते आहार पूर्वोक्त यथा श्रमणोने आपवाभा न आपतो डोय पणु ‘अहुवन् स पक्क’ अर्थात् धणु भाणुसेथी व्याप्त येवा समूहने लेने तेवा प्रकारना स थडी विशेषमां साधु साध्वीये वु न लेधये, ॥ सू० २१ ॥

वा, भगिनि ? इति वा, दास्यसि ममम् इतः अन्यतरद् भोजनजातम्, त एव ददतः परः
अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा आहत्य दद्यात्, तथाप्रकारम् अशनं वा पानं वा
खादिमं वा स्वादिमं वा स्वयं वा पुनः याचेत, परोवा तद् दद्यात्, प्राप्तुकं यावत् प्रति-
गृहीयात् ॥ सू० २२ ॥ इति ।

मर्मप्रकाशिका टीका—अथ पूर्वोक्तमेव आहारजातं वक्ष्यमाणरीत्या सत्रिशेषणसाधुना
ब्राह्मणह—‘अह पुण एवं जाणिज्जा’ अथ पुनरिदिवान्यालंकारे, स पूर्वोक्तो भावमिश्रुः यदि एवं
रीत्या एवंभूतं वा आहारजातं जानीयात्—अवगच्छेत्, यत् ‘दिणं जं तेसिं दायव्वं’ दत्तं यत्
तेभ्यो दातव्यम्, तेभ्यः श्रमणब्राह्मणादिभ्यो यत् दातव्यमासीत् तत् दत्तम्, ‘एवम् अह-
तत्थ भुंजमाणे पेहाए’ अथ—अपि च तत्र पूर्वोक्तस्थले भुञ्जानान् भोजनं कुर्वाणान् वक्ष्य-
माणान् प्रेक्ष्य—दृष्ट्वा तानेव भुञ्जानानाह—‘गाहावइभारियं वा’ गृहपतिभार्या वा ‘गाहावइ-
भगिणि वा’ गृहपतिभगिनी वा गृहपतिस्वसारं वा इत्यर्थः, ‘गाहावइपुत्तं वा’ गृहपतिपुत्रं वा,
‘गाहावइधूयं वा’ गृहपतिदुहितरं वा, गृहपतिपुत्रीं वा इत्यर्थः, ‘सुण्हं वा’ स्नुषां वा, गृह-
पतिपुत्रवधू वा, इत्यर्थः, ‘धाइं वा’ धात्रीं वा, शिश्वादि पालनकर्त्री वा ‘दासं वा’ दासं वा—

टीकार्थ—अब पूर्वोक्त आहार जात को ही कुछ विशेषता युक्त होने पर उसे
साधु साध्वी को ग्रहण करना चाहिये यह बात बतलाते हैं—‘अह पुण एवं
जाणिज्जा’ अथ पुनः एवं जानीयात् वह साधु या साध्वी यदि ऐसा जानले कि
‘दिणं जं तेसिं दायव्वं’ जिन श्रमण ब्राह्मणादि को जो देना था सो उन्हें दे दिया
गया है और ‘अह तत्थ भुंजमाणे पेहाए’ अथ तत्र भुञ्जानान् प्रेक्ष्य—उन भोजन
स्थान में खाते हुए निम्नोक्त गृहपति भार्या विगैरह को देखकर उन सब का निर्देश
करते हैं—जैसे ‘गाहावइ भारियं वा’ गृहपति की भार्या को एवं ‘गाहावइ भगि-
णि वा’ गृहपति की भगिनी—बहिन को तथा ‘गाहावइ पुत्तं वा’ गृहपति के पुत्र
को तथा ‘गाहावइ धूयं वा’ गृहपति की लड़की को एवं ‘सुण्हं वा’ स्नुषां वा—
गृहपति की पुत्रवधू को एवं ‘धाइं वा’ बच्चे विगैरह का पालन करनेवाली धाई
को तथा ‘दासं वा’ दास को—नोकर को एवं ‘दासिं वा’ दासी—परिचारिका को

इसे पूर्वोक्त आहार जातने ४ धर्म विशेषता वागे होय तो तेने साधु साध्वीओ
देनाहुं प्रतिपादन करे छे—

टीकार्थ—‘अह पुण एवं जाणिज्जा’ ते साधु के साध्वी ने ओउं जणुं दे ‘दिणं जं तेसिं
दायव्वं’ श्रमण ब्राह्मणादिने आपुन इतु ते तेओने आपी दीपु छे ‘अह तत्थ भुंजमाणे पेहाए’
तथा ओउं दे के ते भोजनस्थानमां जपता ओवा ‘गाहावइभारियं वा’ गृहपतिनी पतिने
अथवा ‘गाहावइभगिणि वा’ गृहपतिनी ओनने तथा ‘गाहावइ पुत्तं वा’ गृहपतिना
पुत्रने तथा ‘गाहावइ धूयं वा’ गृहपतिनी दीकरीने तथा ‘सुण्हं वा’ गृहपतिनी पुत्रवधूने
तथा ‘धाइं वा’ शिश्वाओने साधवनादी धाधने तथा ‘दासं वा’ दासने अर्थात् नोकरने तथा

भृत्य वा, 'दासि वा' दासीं वा, 'कर्मकरं वा' कर्मकरं वा, परिचारक वा, 'कर्मकरि वा' कर्मकरि वा परिचारिकां वा 'से पुत्रामेव' स पूर्वोक्तो भावमिश्र एतदेव शिक्षाग्र-पान प्रागेव 'आलोड्जा' अलोकयेत् पश्येत् ततः 'आउसिति वा' आयुष्मति ? इति वा, हे आयुष्मति ! इत्येव संबोध्य एवं 'भगिणिति वा' भगिनि ! इति वा, हे भगिनि ! इतिरीत्या वा संबोध्य इत्यर्थः 'दाहिसि मे इतो अण्णयरं भोगणजाय' दाहियसि मण्णय इतः नपाणान् अन्यतरं यत् किमपि चतुर्विधान्यतमम् भोजनजातम् आहारजातम् अन्येवरीत्या 'से सेव वयत्तस्स' सा गृहपतिभार्या वा भगिनी वा एतं पूर्वोक्तरूपेण वदन्ते पाचमानाय साधवे 'परो असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' परः कश्चित् गृहस्थभजन वा पान वा स्वादियं वा स्वादिम वा 'आहट्ठु दलड्जा' आहृत्य दद्यात् 'तहप्पगारं' तथागारम् तथाविधम् 'असणं वा पाणं वा और 'कम्मकर वा' कर्मकर-काम करनेवाला को एवं 'दाहियसि वा' काम करनेवाली को 'से पुत्रामेव आलोण्डजा' स वह भाव साधु या भाव साध्वी प्रथमेव-पहले ही-भिक्षा लेने से पहले ही देखले उसके बाद 'आउसिति वा' हे आयुष्मति ! ऐसा सम्बोधन करके एवं 'भगिणिति वा' हे भगिनि ! ऐसा सम्बोधन करके 'दाहिसि मे इतो अण्णयरं भोगणजात' मुझे इनमें से अन्यतर-यत् किञ्चिद् भी भोजन जात-आहारजादि तम देगी ? इस तरह भिक्षा मांगने पर 'से सेव वयत्तस्स' वह कोई भी गृहपति की भार्या या गृहपति की भगिनी वगैरह एवम् उक्तरूप से बोलते हुए उस भाव साधु को या भाव साध्वी को 'परो असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' परः दूसरा कोई गृहस्थ भजनपान स्वादिम और स्वादिम चतुर्विध आहार जात को 'आहट्ठु दलड्जा' आहृत्य-आनीय लाकर, दद्यात्-दे, तो 'तहप्पगारं' तथा प्रकारम्-उस तरह के 'असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' भजनपान स्वादिम और स्वादिम चतुर्विध आहार जात को 'सयं वा पुण जाइज्जा' स्वयं वा पुनः याचेत् वह साधु स्वयं

'दासि वा' दासीने अने 'कम्मकरं वा' कामकरनाशब्दोने तथा 'कम्मकरि वा' कामकरनारीने 'से पुत्रामेव आलोण्डजा' ते साधु तथा साध्वीने पडेवाथी जे अर्थत् भिक्षा लीधा पडेवा जेध देवुं ते पछी 'आउसिति वा' हे आयुष्मति जे रीतनुं स भोधन करीने तथा 'भगिणिति वा' हे भगिनि जे प्रमाणनुं स भोधन करीने 'दाहिसि मे इतो अण्णयरं भोगणजातं' मने आभंथी थोडु पणुं बोजन द्रव्य आहारजादि तमे आपरी ? आ रीते भिक्षानी याचना करवावाजाने 'सा सेव वयत्तस्स' ते जेनी पासे याचना करेव होय ते प्रमाणे भोक्षता ते साधु हे साध्वीने 'परो असण वा पाण वा खाइमं वा साइमं वा' गृहस्थ अशनादि चतुर्विध आहार जात 'आहट्ठु दलड्जा' लावीने आपे तो 'तहप्पगारं' जे रीतना 'असण वा' पाणं वा खाइम वा साइम वा' अशन, पान, आदिम अने स्वादिम आदि प्रकारना आहारने 'सयं वा पुण जाइज्जा' ते साधु स्वयं पुनः याच्य

खादमं वा सादमं वा' अशनं वा पानं वा खादमं वा स्वादमं वा 'सधं वा पुणजाडजा' स्वयं वा पुनः स साधुः याचेत, 'परो वा से दिज्जा' परो वा तस्मै दद्यात् 'स साधुः 'फासुयं जाव पडिगाडिज्जा' ग्रासुकं अचिच्चय् यावत् एषणीयं गन्धमानो लाभे सति प्रतिगृहीयात् । एवं साधो अपि तथाविधमाहारजातं लाभे सति प्रतिगृहीयादिति बोध्यम् ॥ सू० २२ ॥

मूलम्—'से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा परं अद्धजोयणमेराए संखडिं-णच्चा, संखडिपडियाए णो अभिसंधारेज्जा गमणाए' ॥ सू० २३ ॥

छाया—स भिक्षुर्वा, भिक्षुनी वा परम् अर्द्धयोजनमर्यादायाः संखडिं ज्ञात्वा संखडिप्रति-ज्ञया नो अभिसंधारयेद् गमनाय' ॥ सू० २३ ॥

टीका—अन्यग्रामगमनविषयसधिकृत्य संखडी नामक विशेषप्रीतिभोजनादौ भिक्षार्थ गमननिषेधं प्रतिपादयितुमाह—'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' स पूर्वोक्तो भावभिक्षुः साधुर्वा, भिक्षुनी साध्वी वा, वा इति वैकल्पिकार्थकत्वेन साधु भवतु साध्वी वा भवतु तयोरुभयोरेव कृते वक्तव्यमाह—'परं अद्धजोयणमेराए' परम् अर्द्धयोजनमर्यादाया क्रोशद्वयान्तरम् अर्द्धयोजनसीमानन्तर मित्यर्थः 'संखडिं णच्चा' संखडिं जेमनविशेषरूपं प्रीति योजनं ज्ञात्वा बुद्ध्वा 'संखडिपडियाए' संखडिप्रतिज्ञया प्रीतिभोजनरूपमिष्टान्नादिन्नाभेच्छया सुखादुभोजनलाभा-शयेनेत्यर्थः 'णो अभिसंधारिज्जा गमणाए' नो अभिधारयेद् गमनाय तत्र गमनार्थं निश्चयं

याचना करे और 'परो वा से दिज्जा' परो वा तस्मै दद्यात्—परः—दूसरा गृहस्थ भी उस साधु को भिक्षा दे तो उसे ग्रहण करलेवें इसी तरह साध्वी भी इस प्रकार के आहार जात को ग्रहण करें ॥ सू० २२ ॥

(टीकार्थ—अब दूसरे ग्राम में जाने पर विशेष प्रीतिभोज वगैरह में भिक्षा लेने के लिये भाव साधु और भाव साध्वी नहीं जाय यह बतलाते हैं—'से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा' स वह भावभिक्षु और भावभिक्षु की 'परं अद्धजोयण मेराए' परम्—अर्ध योजन मर्यादायाः—आधा योजन दो क्रोश सीमा के बाद में 'संखडिं णच्चा' प्रीतिभोजरूप जेमन विशेषरूप संखडि को जान कर 'संखडिपडियाए' संखडि रूपप्रीति भोज में भिक्षा लेने की इच्छा से 'णो अभिसंधारेज्जा गमणाए' जाने

अने 'परो वा से दिज्जा अन्य गृहस्थ पणु को साधुने के साध्वीने भिक्षा माटे आहार द्रव्य आपे तो तेवो आहार देवाने होय नथी ॥ सू० २२ ॥

इसे भगवान् भीमा गाममा जवाधी विशेष प्रकारना प्रीतिभोजन विगरेमां भिक्षा देवा माटे साधु साध्वीने जवाने निषेध करता कहे छे—

टीकार्थ—'से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा' ते साधु के साध्वी 'परं अद्धजोयणमेराए' अर्धा-योजन—गे गाड सीमा पछी 'संखडिं णच्चा' प्रीतिभोजन ३५ जमणु विशेष संभडीने जणुने 'संखडिपडियाए' स भडी ३५ प्रीतिभोजनमा भिक्षा देवानी धन्धाधी 'णो अभिसंधारेज्जा गमणाए' जवा माटे इत्येवमा विचार पणु न करवो, अर्थात् साधु के साध्वीने प्रीति-

भृत्य वा, 'दासि वा' दासी वा, 'कर्मकरं वा' कर्मकरं वा, परियारक वा, 'कर्मकरिं वा' कर्मकरिं वा परिचारिकां वा 'से पुन्वामेव' स पूर्वोक्तो भावभिधुः पूर्वमेव भिक्षाग्रहणात् प्रागेव 'आलोइज्जा' अलोकयेत् पश्येत् ततः 'आउसित्ति वा' आयुष्मति ? इति वा, हे आयुष्मति ! इत्येव संबोध्य एवं 'भगिणित्ति वा' भगिनि ! इति वा, हे भगिनि ! इतिरीत्या वा संबोध्य इत्यर्थः 'दाहिसि मे इतो अण्णयरं भोयणजाय' दारयसि मद्यम् इतः सकाशात् अन्यतरत् यत् किमपि चतुर्विधान्यतमम् भोजनजातम् आहारजातम् इत्येवरीत्या 'से सेवं वयंतस्स' सा गृहपतिभार्या वा भगिनी वा एवं पूर्वोक्तरूपेण वदते याचमानाय साधवे 'परो असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' परः कश्चित् गृहस्थभक्षनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा 'आहट्टु दलइज्जा' आहृत्य दद्यात् 'तहप्पगारं' तथाप्रकारम् तथाविधम् 'असणं वा पाणं वा

और 'कर्मकर वा' कर्मकर-काम करनेवाला को एवं 'कर्मकरिं वा' काम करने-वाली को 'से पुन्वामेव आलोइज्जा' से वह भाव साधु या भाव साध्वी पूर्वमेव-पहले ही-भिक्षा लेने से पहले ही देखले उसके बाद 'आउसित्ति वा' हे आयु-ष्मति ! ऐसा सम्बोधन करके एवं 'भगिणित्ति वा' हे भगिनि ! ऐसा सम्बोधन करके 'दाहिसि मे इतो अण्णयरं भोयणजात' सुझे इनमें से अन्यतर-यत् कि-ञ्चिद् भी भोजन जात-आहारादि तम देगी ? इस तरह भिक्षा मांगने पर 'से सेवं वयंतस्स' वह कोई भी गृहपति की भार्या या गृहपति की भगिनी वगैरह एवम् उक्तरूप से बोलते हुए उस भाव साधु को या भाव साध्वी को 'परो असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' परः दूसरा कोई गृहस्थ भक्षनपान खादिसं और स्वादिसं चतुर्विध आहार जात को 'आहट्टु दलइज्जा' आहृत्य-आनीय लाकर, दद्यात्-दे, तो 'तहप्पगारं' तथा प्रकारम्-उस तरह के 'असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' भक्षनपान खादिसं और स्वादिसं चतुर्विध आहार जात को 'सयं वा पुण जाइज्जा' स्वयं वा पुनः याचेत वह साधु स्वयं

'दासि वा' दासीने अने 'कर्मकरं वा' कामकरनाराओने तथा 'कर्मकरिं वा' कामकरनारीने 'से पुन्वामेव आलोइज्जा' ते साधु तथा साध्वीने पहलेवाणी अर्थत भिक्षा लीधा पडेवा ओथ देखुं ते पछी 'आउसित्ति वा' हे आयुष्मति ओ रीतनुं स बोधन करीने तथा 'भगिणित्ति वा' हे भगिनि ओ प्रमाणनुं स बोधन करीने 'दाहिसि मे इतो अण्णयरं भोयणजातं' मने आभांथी थोडु पण्ण भोजन द्रव्य आहारादि तमे आपशा ? आ रीते भिक्षानी याचना करवावाजाने 'सा सेवं वयंतस्स' ते नेनी पासे याचना करेले होय ते प्रमाणे भिक्षता ते साधु के साध्वीने 'परो असण वा पाण वा खाइम वा साइमं वा' गृहस्थ भक्षनादि चतुर्विध आहार जात 'आहट्टु दलइज्जा' लापीने आपे तो 'तहप्पगारं' ओ रीतना 'असण वा' पाणं वा खाइम वा साइमं वा' भक्षन, पान, खादिसं अने स्वादिसं आदि प्रकारना आहारने 'सयं वा पुण जाइज्जा' ते साधु स्वयं पुनः याच

खाद्वं वा साद्वं वा' अशनं वा पानं वा स्वादिमं वा स्वादिमं वा 'सयं वा पुणजाड्जा' स्वयं वा पुनः स साधुः याचेत, 'परो वा से दिज्जा' परो वा तस्मै दद्यात् 'स साधुः 'फासुयं जाव पडिगाहिज्जा' प्रासुकं अचित्तय् यावत् एषणीयं मन्यमानो लाभे सति प्रतिगृह्णीयात् । एवं साधो अपि तथाविधमाहारजातं लाभे सति प्रतिगृह्णीयादिति बोध्यम् ॥ सू० २२ ॥

मूलम्—'से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा परं अद्धजोयणमेराए संखडिं-णच्चा, संखडिपडियाए णो अभिसंधारेज्जा गमणाए' ॥ सू० २३ ॥

छाया—स भिक्षुर्वा, भिक्षुणी वा परम् अर्द्धयोजनपर्यादायाः संखडिं ज्ञात्वा संखडिप्रतिज्ञया नो अभिसंधारयेद् गमनाय' ॥ सू० २३ ॥

टीका—अन्यग्रामगमनविषयसधिकृत्य संखडी नामक विशेषप्रीतिभोजनादौ भिक्षार्थं गमननिषेधं प्रतिपादयितुमाह—'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' स पूर्वोक्तो भावभिक्षुः साधुर्वा, भिक्षुणी साध्वी वा, वा इति वैकल्पिकार्थकत्वेन साधु भवतु साध्वी वा भवतु तयोरुभयोरेव कृते वक्तव्यमाह—'परं अद्धजोयणमेराए' परम् अर्द्धयोजनपर्यादाया क्रोशद्वयान्तरम् अर्द्धयोजनसीमानन्तरं मित्यर्थः 'संखडिं णच्चा' संखडिं जेमनविशेषरूपं प्रीतिं योजनं ज्ञात्वा बुद्ध्वा 'संखडिपडियाए' संखडिप्रतिज्ञया प्रीतिभोजनरूपमिष्टान्नादिनाभेच्छया सुस्वादुभोजनलाभाशयेनेत्यर्थः 'णो अभिसंधारेज्जा गमणाए' नो अभिसंधारयेद् गमनाय तत्र गमनार्थं निश्चयं

याचना करे और 'परो वा से दिज्जा' परो वा तस्मै दद्यात्—परः—दूसरा गृहस्थ भी उस साधु को भिक्षा दे तो उसे ग्रहण करलेवे इसी तरह साध्वी भी इस प्रकार के आहार जात को ग्रहण करें ॥ सू० २२ ॥

(टीकार्थ—अब दूसरे ग्राम में जाने पर विशेष प्रीतिभोज वगैरह में भिक्षा लेने के लिये भाव साधु और भाव साध्वी नहीं जाय यह बतलाते हैं—'से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा' इस वह भावभिक्षु और भावभिक्षु की 'परं अद्धजोयण मेराए' परम्—अर्ध योजन पर्यादायाः—आधा योजन दो कोश सीमा के बाद में 'संखडिं णच्चा' प्रीतिभोजरूप जेमन विशेषरूप संखडि को जान कर 'संखडिपडियाए' संखडि रूपप्रीति भोज में भिक्षा लेने की इच्छा से 'णो अभिसंधारेज्जा गमणाए' जाने

अने 'परो वा से दिज्जा अन्य गृहस्थ पण्यो साधुने के साध्वीने भिक्षा भाटे आहार प्रोप्य आप्ते तो तेवो आहार लेवाने होष नथी ॥ सू० २२ ॥

हवे भगवान् पीणं गाममा जवाथी विशेष प्रकारना प्रीतिभोजन विगरेमां भिक्षा लेवा भाटे साधु साध्वीने जवानो निषेध करता कहे छे—

टीकार्थ—'से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा' ते साधु के साध्वी 'परं अद्धजोयणमेराए' अर्धा-योजन—गे गाड सीमा पथी 'संखडिं णच्चा' प्रीतिभोजन ३५ जभण्य विशेष स'अडीने जण्णुने 'संखडिपडियाए' स अडी ३५ प्रीतिभोजनमा भिक्षा लेवानी छ'अथी 'णो अभिसंधारेज्जा गमणाए' जवा भाटे ह'अथमा विचार पण्य न करवो. अर्थात् साधु के साध्वीने प्रीति-

ન કુર્યાદિત્યર્થઃ । તદર્થે મનસિ સંકલ્પં ન કુર્વીત્ इति भावः एवं साध्वी अपि अर्धयोजनानन्तरं सुस्वादुभोजनं विज्ञाय तल्ला प्रार्थं तत्र गमनाय मनसि संकल्पं न कुर्यादिति बोध्यम् ॥ सू० २३ ॥

મૂલ્ય—સે મિક્કૂ વા, મિક્કુણી વા પાર્હિં સંઘડિં ણચ્ચા પહીં ગચ્છે અણાઢાયમાણે પહીં સંઘડિં ણચ્ચા પાર્હિં ગચ્છે અણાઢાયમાણે દાહિં સંઘડિં ણચ્ચા ઉદીં ગચ્છે અણાઢાયમાણે, ઉદીં સંઘડિં ણચ્ચા દાહિં ગચ્છે અણાઢાયમાણે ॥ સૂ० ૨૪ ॥ इति ।

છાયા-સ મિશુર્વા, મિશુકી વા, પ્રાચીનાં સંઘડિં જ્ઞાત્વા પ્રતીચીનં ગચ્છેદ્ અનાદ્રિય-માણઃ, પ્રતીચીનાં સંઘડિં જ્ઞાત્વા પ્રાચીનં ગચ્છેદ્ અનાદ્રિયમાણઃ દક્ષિણાં સંઘડિં જ્ઞાત્વા ઉદી-ચીનં ગચ્છેદ્ અનાદ્રિયમાણઃ ઉદીચીનં સંઘડિં જ્ઞાત્વા દક્ષિણં ગચ્છેદ્ અનાદ્રિયમાણઃ ॥ સૂ. ૨૪ ॥

ટીકા-સંયોગવશાદ્ અકસ્માદેવ તથાવિધગ્રામેષુ નગરેષુ વા સ્વભાવતઃ પૂર્વમેવ ગમનં સંજાતં તત્ર ગમનાનન્તરં સંઘડિજ્ઞાને સતિ શ્રમણાનાં કર્તવ્યતામુપદેષ્ટુમાર્હ-‘સે મિક્કૂ વા, મિક્કુણી વા’ સ પૂર્વોક્તો મિશુઃ ભાવસાધુર્વા, મિશુકી ભાવસાધ્વી વા ‘પાર્હિં સંઘડિં ણચ્ચા’ પ્રાચીનાં પૂર્વદિશિભવાં સંઘડિં પ્રીતિભોજનં સુસ્વાદુમિષ્ટાન્નાદિકં જ્ઞાત્વા અવબુધ્ય યદિ જાનીયાદિત્યર્થ-સ્તર્હિ ‘પહીં ગચ્છે અણાઢાયમાણો’ પ્રતીચીનં પશ્ચિમદિશ્ચ ભાગં ગચ્છેદ્ અનાદ્રિયમાણઃ-અના-

કે લિયે હૃદય મેં અમિસંધારણ-ચિચાર ખી નહીં કરે, અર્થાત્ સાધુ પ્રીતિ ભોજ વગૈરહ સંઘડો મેં જાને કે લિયે મન મેં સંકલ્પ ખી નહીં કરે, इसी तरह साध्वी भी संखडी में भिक्षा लेने के लिये मन में जाने का संकल्प भी नहीं करे, अर्थात् भाव साध्वी भी दो कोश के बाद में होनेवाले प्रीति भोजन वगैरह संखडी में सुस्वादु मिष्ठान्नादि को भिक्षा के लिये विचार भी नहीं करे ॥ सू० २३ ॥

ટીકાર્થ-અજ સંયોગવશ અચાનક હી ઉસ પ્રકાર કે ગ્રામ મેં પહલે હી સે રહને પર વહાં પર સંઘડી કા પતા લગને પર ભાવ સાધુ ઔર ભાવ સાધ્વી કયા કરે यह बतलाते हैं-‘से मिक्कू वा, मिक्कुणी वा’ भाव साधु और भाव साध्वी ‘पार्हिं संखडिं णच्चा’ पूर्वदिशा में होने वाली प्रीति भोज-वगैरह संखडी को जान कर ‘पह्णिं गच्छे अणाढायमाणे’ :-पश्चिम दिशा की

ભોજન વિગેરે સ ખડીમા જવા માટે મનમા સ કલ્પ પણ ન કરવો અર્થાત્ ભાવ સાધુ કે ભાવ સાધ્વીએ બેગાઉના અતરે થવાવાળા પ્રીતિભોજન વિગેરેમાં અર્થાત્ મ ખડીમાં સુસ્વાદુ મિષ્ટાન્નાદિ ભિક્ષા થકણ માટે વિચાર પણ કરવો નહી ॥ સૂ० ૨૩ ॥

હવે સંયોગવશાત્ અચાનક એ રીતના ગામમા પહેલેથી જ નિવાસ કરેલ હોય ત્યાં સ ખડીની બાજુ થતા સાધુસાધ્વીએ શું કરવું ? એ વાતતુ સૂચકાર કથન કરે છે -

ટીકાર્થ-‘સે મિક્કૂ વા મિક્કુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સાધુ કે સાધ્વી ‘પાર્હિં ણ સંઘડિં ણચ્ચા’ પૂર્વદિશામા થનારી પ્રીતિભોજન વિગેરે સ ખડીને બાહ્યીને ‘પહીં ગચ્છે અણાઢાયમાણે’ પશ્ચિમદિશાની તરફ એ પ્રીતિભોજન રૂપ સ ખડીને અનાહર કરીને આદ્યા જણ, અર્થાત્

दरं कुर्वन्, पूर्वस्यां दिशि संखडि ज्ञात्वा तदनादरं कुर्वन् पश्चिमायां दिशि साधुर्गच्छेदित्यर्थः ।

एवं स साधुः 'पडीणं संखडि णच्चा, पाईणं गच्छे अणाढायमाणे' प्रतोचीनां पश्चिमायां दिशि संखडि सुस्वादु प्रीतिभोजनं ज्ञात्वा विज्ञा- यदि जानीयात्तदा प्राचीनं पूर्वस्यां दिशि गच्छेदित्यर्थः एवं 'दाहिणं संखडि णच्चा उदीणं गच्छे अणाढायमाणे' दक्षिणां संखडि ज्ञात्वा दक्षिणस्यां दिशि संखडि प्रीतिभोजनरूपं यदि जानीयात्तर्हि उदीचीनं गच्छेद् अनाद्रियमाणः तत्संखड्या अनादरं कुर्वन् उदीच्यां दिशि गच्छेदित्यर्थः एवम् 'उदीणं संखडि णच्चा दाहिणं गच्छे अणाढायमाणे' उदीचीनां संखडि ज्ञात्वा उत्तरस्यां दिशि प्रीतिभोजनरूपं संखडि यदि जानीयात्तर्हि तदनादरं कुर्वन् दक्षिणस्यां दिशि गच्छेदित्यर्थः । तथा च यत्रैकिलासौ संखडिः स्यात्तत्र न गन्तव्यमिति बोध्यम् । एवं साध्वी अपि यत्र संखडिः स्यात्तत्र न गच्छेद् भिक्षालाभार्थमिति भावः । सू० २४॥

मूलम्—'जत्थेव सा संखडी सिंहा, तं जहा—गासंसि वा, णगरंसि वा, खेवंसि वा, कब्बडंसि वा. मडंबंसि वा, पट्टणंसि वा, आगरंसि वा, दोणमुहंसि वा, णिगसंसि वा, आलसंसि वा, रायहाणंसि वा, जाव ओर उसपीति भोज रूप संखडी को अनादर करते हुए चलाजाय अर्थात् उस की अपेक्षा नहीं कर पश्चिम दिशा की ओर चला जाय, इस प्रकार 'पडीणं संखडि णच्चा पाईणं गच्छे अणाढायमाणे, पश्चिमदिशा में संखडी रूप प्रीतिभोजन को जानकर उसका अनादर उपेक्षा करते हुए पूर्व दिशा की ओर चला जाय, इसी तरह 'दाहिण संखडि णच्चा उदीणं गच्छे अणाढायमाणे' दक्षिणदिशा में प्रीति भोज रूप संखडी को जानकर उसका अनादर-उपेक्षा करते हुए उत्तर दिशा की ओर चलाजाय, एवं 'उदीणं संखडि णच्चा दाहिणं गच्छे अणाढायमाणे' उत्तर दिशा में प्रीतिभोज बगैरह संखडी को जानकर उस संखडी प्रीतिभोज बगैरह का अनादर-उपेक्षा करते हुए दक्षिण दिशा की ओर वह भाव साधु या भाव साध्वी चला जाय, अर्थात् जिस दिशा में कहीं पर भी प्रीति भोजरूप संखडि होती हो तो उस को छोड़कर उसदिशा की विपरीत ही दिशा में साधु

ते भोजननी धन्धा न करतां अवणी दिशाभा जता रडेपु ओज रीते 'पडीणं संखडि- णच्चा' पश्चिमदिशाभा स'अडीइय प्रीतिभोजन थतु' लण्णीने 'पाईणं गच्छे अणाढायमाणे' तेने अनादर करीने पूर्वदिशा तरइ आदया जपु' ओज प्रक्षरे दाहिणं संखडि णच्चा उदीण गच्छे अणाढायमाणे' दक्षिण दिशाभा प्रीतिभोजन इय स'अडीने थतां लण्णीने तेने अनादर करीने उत्तर दिशा तरइ आदया जपु 'उदीणं संखडि णच्चा दाहिणं गच्छे अणाढायमाणे' उत्तर दिशाभा प्रीतिभोजन इय स'अडीने थता लण्णीने तेने अनादर करीने दक्षिण दिशा तरइ ओ भाव साधु के भाव साध्वीओआदया जपु' अर्थात् जे दिशाभा स'अडी थती डाय ते तेने

संनिवेशंसि वा, संखडिं संखडिपडियाए णी अभिसंधारेजा गमणाए,
केवलीबूया आयाणमेयं ॥सू० २५॥

छाया-यत्रैवासौ संखडिः स्यात् तद्यथा-ग्रामे वा, नगरे वा, खेटे वा, कर्वटे वा, मड-
म्बे वा, पत्तने वा, आकरे वा, द्रोणमुखे वा, नैगमे वा, आश्रमे वा, राजधान्यां वा, यावत्-
सन्निवेशे वा, संखडिं संखडिप्रतिज्ञया नो अभिसंधारयेद् दमनाय, केवली बूयाद्-आदानमेतत् ॥

टीका-अथ साधुसाध्वीनां संखडिरूप प्रीतिभोजनस्थानानि प्रतिपादयितुमाह-‘जत्थेव
सा संखडीसिया’ यत्रैव स्थाने सा पूर्वोक्ता संखडिः प्रीतिभोजनरूपा स्यात्तत्र नो गच्छेदिति
पूर्वेणान्वयः । संखडिस्थानमाह-‘तं जहा-गामंसि वा’ ग्रामे वा, संखडिः प्रीतिभोजनरूपा
संभवति तस्याः प्राचुर्येण ग्रामधर्मोपेतत्वात्, एव ‘णगरंसि वा’ नगरे वा, ग्रामस्य करादि-
गम्यत्वाद् वा, नास्मिन् करोऽस्तीति नकरं नगरमुच्यते तस्मिन् वा संखडिः संभवति, एवं
‘खेडंसि वा’ खेटे वा, धूलिप्राकारोपेतं खेटमुच्यते तस्मिन् वा, एवं ‘कव्वडंसि वा’ कर्वटे
वा, कुनगरं कर्वटमुच्यते, तस्मिन् वा कुनगररूपे कर्वटे संखडिः संभवति, एवं ‘मडंबे वा’
मडम्बे वा, सर्वतोऽर्धयोजनानन्तरं स्थितग्रामं मडम्बमुच्यते तस्मिन् वा तथारूपे मडम्बे,
संखडिः संभवति, एवं ‘पट्ठणंसि वा’ पत्तने वा, यत्र जलस्थलपथयोरन्यतरेण पर्याहारप्रवेशो,
भवति तत् पत्तनमुच्यते तस्मिन् तथाविधे पत्तने वा संखडिः संभवति, एवम् ‘आगरंसि

और साध्वी को चला जाना चाहिये ॥सू० २४॥

टीकार्थ-अब भाव साधु और भाव साध्वी को प्रीतिभोजन रूप संखडी में
बिलकुल ही नहीं जाना चाहिये यह बतलाने के लिये संखडी होने के स्थानों को
विशेष रूप से नाम निर्देशकर बतलाते हैं-‘जत्थेव सा संखडी सिया’ यत्रैव असौ
संखडीः स्यात् जिह्वा किसी भी स्थान में संखडी-प्रीति भोजन हो वहाँ पर भाव
साधु और भावसाध्वी नहीं जाय ऐसा पूर्व या आगे के साथ सम्बन्ध जानना

अब उन स्थानों का विशेष रूप से नामनिर्देशकर बतलाते हैं-‘तं जहा-गामं-
सिवा’ तद्यथा-जैसे-ग्राम में या ‘णगरंसिवा’ नगर में या ‘खेडंसिवा’ धूलि और
प्राकार-परकोटा से युक्त नगर-विशेष में एवं ‘कव्वडंसि वा’ छोटे नगर में, या
‘रायहाणिसिवा’ राजधानी में या ‘मडंबे वा’ आधा योजन के बाद स्थित ग्राम

छोडीने तेनाथी अपणी ज दिशामा साधु के साध्वीये याइया जवु जेउथ्ये ॥सू० २४॥

हवे भाव साधु अने भाव साध्वीने प्रीतिभोजन रूप संखडीमा जवाने भिन्न-
कुल निषेध करता कहे छे -

टीकार्थ-‘जत्थेव सा संखडी सिया’ जे कौन स्थानमा संखडी प्रीतिभोजन थतुं होय
जेम के-‘तं जहा गामसि वा’ ग्राममा ‘णगरंसिवा’ अथवा नगरमा ‘खेडंसि वा’ धूलि
युक्त कोटावाला नगर विशेषमा तथा ‘कव्वडंसि वा’ नाना ग्राममा अथवा ‘रायहाणिसि
वा’ राजधानीमा अथवा ‘मडंबेवा’ अर्धयोजन पछी आवता ग्राम विशेष रूप मंडपमा

वा' आश्रमे वा ताम्ररजतसुवर्णाद्युत्पत्तिरूपे आश्रमे वा, संखडिः संभवति एवं 'द्रोण-
मुहंसिवा' द्रोणमुखे वा जलस्थलोभयवार्गाधिष्ठिते स्थानविशेषरूपे द्रोणमुखे वा संखडिः
संभवतीत्यर्थः एवं 'णिगमंसिवा' नैगमे वा, वणिक्स्थानरूपे नैगमेना संखडिः संभवति,
एवम् 'आसमंसि वा' आश्रमे वा, संन्यासिनाम् आश्रमे वा संखडिः संभवति, एवं 'रायहा-
णिसि वा' राजधान्यां वा, राज्ञः अवस्थानभूतानां राजधान्यां वा संखडिः संभवति, एवं
'जाव संनिवेशंसि वा' यावत् सन्निवेशे वा, पुष्कलभाण्डावस्थानस्थलरूपे सन्निवेशे वा
'संखडि' संखडि प्रीतिभोजनरूप सुखादुपिष्टानादिकं ज्ञात्वा 'संखडिपडिवाए' संखडिप्रति-
ज्ञया सुखादुयो जनरूप संखडिलाभाशयेन 'णो अभिसंधारेज्जा गमणाए' नो अभि-
संधारयेद् गमनाय, तत्र गन्तुं मनसि संकल्यरूपमभिसंधारणं साधुर्न विदध्यान्, तदथ गमनं
न कुर्यादित्यर्थः, एवं साध्वी अपि ग्रामादौ संखडिलाभायं गमनं न कुर्यादिति भावः । इति

विशेष रूप मङ्गल्य में एवं 'पट्टणंसिवा' पत्तनेवा-जहां कि जल तथा स्थल दोनों
मार्गों से यातायात होता हो ऐसे नगर विशेष रूप पत्तन में एवं 'आगरंसिवा'
तांवा सोना चांदि वगैरह की उत्पत्ति का स्थान विशेषरूप खान में या 'द्रोण
मुहंसिवा' द्रोणमुखे वा-जल स्थल दोनों रास्ते से युक्त स्थानविशेषरूप द्रोणमुख
में तथा 'णिगमंसिवा' नैगमेवा-वणिक् का स्थान विशेषरूप नैगम में या 'आस-
मंसिवा' अश्रमेवा-संन्यासी वगैरह के स्थान विशेषरूप आश्रम में अथवा 'जाव-
संनिवेशंसिवा' यावत् इसी प्रकार के अन्य स्थानों में या सन्निवेश-श्रीमंत वगैरह
का निवासस्थान या यात्रालु का निवास रूप सन्निवेश में 'संखडि' संखडिम्-प्रीति
भोजनरूप सुखादुपिष्टानादिको जानकर 'संखडिपडिवाए' प्रीतिभोजन वगैरह
संखडिरूप पिष्टानादि के लाभ की आज्ञा से 'णो अभिसंधारेज्जा गमणाए'
संखडि में जाने के लिये साधु और साध्वी को नहीं विचार करना चाहिये और
जाना भी नहीं चाहिये क्योंकि 'केवली ब्रूया-आयाणमेयं' केवली ब्रूयात् केवली
धीतराग भगवान् तीर्थंकर कहते हैं कि 'आदानम् एतत् यह संखडि स्थान

तथा 'पट्टणंसि वा' जहां जल स्थल अपने मार्गों से अवरजवर श्रोत होय जेवा नगर
विशेष रूप पत्तनमा तथा 'आगरंसि वा' भाषु के जेवा सोनाय हीनी उत्पत्ती थती होय
तेवा स्थानमा अथवा 'द्रोणमुहंसि वा' जल स्थल अपने रस्ताथी युक्त स्थान विशेष
द्रोणमुखमा तथा 'णिगमंसि वा' वणिक्केना निवास स्थान रूप निगमोमा तथा 'आसमंसि
वा' साधु संन्यासी विगेरेना निवास स्थानरूप आश्रममा अथवा 'जाव संनिवेशंसि वा' जेज
प्रकारे नगर भहार श्रीम तो ना निवास स्थान या यात्रागुना निवासस्थान सन्निवेशमा 'संखडि'
प्रीति भोजनरूप सारा स्वादवाणा पिष्टानादिने थना लब्धीने 'संखडिपडिवाए' प्रीति-
भोजन विगेरे सभडी रूप पिष्टानादिना लाभनी आशाथी 'णो अभिसंधारेज्जा गमणाए'
सभडीमा जेवा माटे साधु के साध्वीजे विचार करेवा न जेउजे. अने जपुं पणु न
जेउजे. केम के-केवलीब्रूया आयाणमेयं धीतराग भगवान् तीर्थंकर कहे छे के-आ

संनिवेसंसि वा, संखडिं संखडिपडियाए णी अभिसंधारेजा गमणाए,
केवलीबूया आयाणमेयं ॥सू० २५॥

छाया-यत्रैवासौ संखडिः स्याद् तद्यथा-ग्रामे वा, नगरे वा, खेटे वा, कर्बटे वा, मड-
म्बे वा, पत्तने वा, आकरे वा, द्रोणमुखे वा, नैगमे वा, आश्रमे वा, राजधन्यां वा, यावत्-
सन्निवेशे वा, संखडिं संखडिप्रतिज्ञया नो अभिसंधारयेद् दमनाय, केवली बूयाद्-आदानयेत्तत् ॥

टीका-अथ साधुसाध्वीनां संखडिरूप प्रीतिभोजनस्थानानि प्रतिपादयितुमाह-‘जत्थेव
सा संखडीसिया’ यत्रैव स्थाने सा पूर्वोक्ता संखडिः प्रीतिभोजनरूपा स्यात्तत्र नो गच्छेदिति
पूर्वेणान्वयः । संखडिस्थानमाह-‘तं जहा-गामंसि वा’ ग्रामे वा, संखडिः प्रीतिभोजनरूपा
संभवति तस्याः प्राप्नुयेण ग्रामधर्मोपेतत्वात्, एवं ‘णगरंसि वा’ नगरे वा, ग्रामस्य करादि-
गम्यत्वाद् वा, नास्मिन् करोऽस्तीति नकरं नगरमुच्यते तस्मिन् वा संखडिः संभवति, एवं
‘खेडंसि वा’ खेटे वा, धूलिप्राकारोपेतं खेटमुच्यते तस्मिन् वा, एवं ‘कव्वडंसि वा’ कर्बटे
वा, कुनगरं कर्बटमुच्यते, तस्मिन् वा कुनगररूपे कर्बटे संखडिः संभवति, एवं ‘मडंबे वा’
मडम्बे वा, सर्वतोऽर्धयोजनानन्तरं स्थितग्रामं मडम्बमुच्यते तस्मिन् वा तथारूपे मडम्बे,
संखडिः संभवति, एवं ‘पट्टणंसि वा’ पत्तने वा, यत्र जलस्थलपथयोरन्यतरेण पर्याहारप्रवेशो,
भवति तत् पत्तनमुच्यते तस्मिन् तथाविधे पत्तने वा संखडिः संभवति, एवम् ‘आगरंसि
और साध्वी को चला जाना चाहिये ॥सू० २४॥

टीकार्थ-अब भाव साधु और भाव साध्वी को प्रीतिभोजन रूप संखडी में
बिलकुल ही नहीं जाना चाहिये यह बतलाने के लिये संखडी होने के स्थानों को
विशेष रूप से नाम निर्देशकर बतलाते हैं-‘जत्थेव सा संखडी सिया’ यत्रैव असौ
संखडीः स्यात्’ जिसी किसी भी स्थान में संखडी-प्रीति भोजन हो वहाँ पर भाव
साधु और भावसाध्वी नहीं जाय ऐसा पूर्व या आगे के साथ सम्बन्ध जानना

अब उन स्थानों का विशेष रूप से नामनिर्देशकर बतलाते हैं-‘तं जहा-गामं-
सिवा’ तद्यथा-जैसे-ग्राम में या ‘णगरंसिवा’ नगर में या ‘खेडंसिवा’ धूलि और
प्राकार-परकोटा से युक्त नगर-विशेष में एवं ‘कव्वडंसि वा’ छोटे नगर में, या
‘रायहाणिसिवा’ राजधानी में या ‘मडंबे वा’ आधा योजन के बाद स्थित ग्राम

छोड़ने तेनाथी अवणी न दिशाभां साधु के साध्वीके यात्या नु भेउथे. ॥सू० २४॥

हुवे भाव साधु अने भाव साध्वीने प्रीतिभोजन रूप स भडीमा नवाने भिल-
कुल निषेध करता कहे छे -

टीकार्थ-‘जत्थेव सा संखडी सिया’ ने कहा स्थानभां स भडी प्रीतिभोजन थतुं होय
नेम के-‘तं जहा गामसि वा’ गामभां ‘णगरंसिवा’ अथवा नगरभां ‘खेडंसि वा’ धूलि
युक्त कोटवाणा नगर विशेषभां तथा ‘कव्वडंसि वा’ नाना गामभां अथवा ‘रायहाणिसि
वा’ राजधानीभां अथवा ‘मडंबेवा’ अर्धयोजन पछी आवता गाम विशेष रूप म डणभां

वा' आकरे वा ताम्ररजतसुवर्णाद्युत्पत्तिरूपे आकरे वा, संखडिः संभवति एवं 'द्रोण-
मुहंसिवा' द्रोणमुखे वा जलस्थलोभयवार्गाधिष्ठिते रथानविशेषरूपे द्रोणमुखे वा संखडिः
संभवतीत्यर्थः एवं 'णिगमंसिवा' नैगमे वा, वणिक्स्थानरूपे नैगमे वा संभवेः संभवोस्ति,
एवम् 'आसमंसिवा' आश्रमे वा, संन्यासिनाम् आश्रमे वा संखडिः संभवति, एवं 'रायहा-
णिसिवा' राजधान्यां वा, राज्ञः अवस्थानभूतायां राजधान्यां वा संखडिः संभवति, एवं
'जाव सन्निवेशसिवा' यावत् सन्निवेशे वा, पुष्कलभाण्डावस्थानस्थलरूपे सन्निवेशे वा
'संखडि' संखडि प्रीतिभोजनरूपं सुखादुमिष्टान्नादिकं ज्ञात्वा 'संखडिपडियाए' संखडिप्रति-
ज्ञया सुखादुयो जनरूपं संखडिलाभाशयेन 'णो अभिसंधारिज्जा गमणाए' नो अभि-
संधारयेद् गमनाय, तत्र गन्तुं वनसि संकलारामभिसंधारणं साधुर्न विदध्यात्, तदथ गमनं
न कुर्यादित्यर्थः, एवं साध्वी अपि ग्रामादौ संखडिलाभायं गमनं न कुर्यादिति भावः । इति

विशेष रूप मण्डप में एवं 'पट्टणंसिवा' पत्तनेवा-जहां कि जल तथा स्थल दोनों
मार्गों से यातायात होता हो ऐसे नगर विशेष रूप पत्तन में एवं 'आगरंसिवा'
तांबा सोना चांदि वगैरह की उत्पत्ति का स्थान विशेषरूप खान में या 'द्रोण
मुहंसिवा' द्रोणमुखे वा-जल स्थल दोनों रास्ते से युक्त रथानविशेषरूप द्रोणमुख
में तथा 'णिगमंसिवा' नैगमेवा-वणिक् का स्थान विशेषरूप नैगम में या 'आस-
मंसिवा' अश्रमेवा-संन्यासी वगैरह के स्थान विशेषरूप आश्रम में अथवा 'जाव-
सन्निवेशसिवा' यावत् इसी प्रकार के अन्य स्थानों में या सन्निवेश-श्रीमंत वगैरह
का निवासस्थान या यात्रालु का निवास रूप सन्निवेश में 'संखडि' संखडिम्-प्रीति
भोजनरूप सुखादुमिष्टान्नादिको जानकर 'संखडिपडियाए' प्रीतिभोजन वगैरह
संखडिरूप मिष्टान्नादि के लाभ की आशा से 'णो अभिसंधारेज्जा गमणाए'
संखडि में जाने के लिये साधु और साध्वी को नहीं विचार करना चाहिये और
जाना भी नहीं चाहिये क्योंकि 'केवली बूया-आयाणसेयं' केवली बूयात् केवली
वीतराग भगवान् तीर्थंकर कहते हैं कि 'आदानम् एतत् यह संखडि स्थान

तथा 'पट्टणंसिवा' जहाँ जल स्थल भन्ने मार्गों की अवसरपर यथा होय सेवा नगर
विशेष रूप पत्तनमा तथा 'आगरंसिवा' भाष्य के जथा सोनाय हीनी उत्पत्ती यती होय
तेवा स्थानमा अथवा 'द्रोणमुहंसिवा' जल स्थल भन्ने रस्तायी युक्त स्थान विशेष
द्रोणमुभमा तथा 'णिगमंसिवा' वणिक्का निवास स्थान रूप निगमोमा तथा 'आसमंसि
वा' साधु संन्यासी विगेरेना निवास स्थानरूप आश्रममा अथवा 'जाव सन्निवेशसिवा' अथ
प्रकारे नगर भहार श्रीम तो ना निवास स्थान या यात्रागुना निवासस्थान सन्निवेशमा 'संखडि'
प्रीति भोजनरूप सारा स्वादवाणा मिष्टान्नादिने यना अणीने 'संखडिपडियाए' प्रीति-
भोजन विगेरे संधी रूप मिष्टान्नादिना लाभनी आशायी 'णो अभिसंधारेज्जा गमणाए'
संधीमा जत्रा भाटे साधु के साध्वीके विचार करेवा न लेउये. अने जवुं पणु न
लेउये. केम के-केवलीबूया आयाणसेयं वीतराग भगवान् तीर्थंकर कहे छे के- आ

‘કેવલીવૃયા-આયાણમેયં’ કેવલી કેવલજ્ઞાની વીતરાગસ્તીર્યદ્ધુરો વૃયાત્ વદતિ યદ્ આદાન-મેતદ્ વર્તતે इति एतत् संखडोलाभार्थं गमनम् आदानम् कर्मोपादानरूपमस्ति, यद्वा संखडि गमनम् आधाकर्मादिदोषाणां आयतनं स्थानं कर्मबन्धनहेतुभूतं वर्तते इति उपदिष्टवान् इति भावः ॥ सू० २५ ॥

મૂલ્ય-સંખડિં સંખડિપડિયાણ અભિસંધારેમાણે આહાકર્મિયં વા, ઉદ્દેસિયં વા મીસજાયં વા, કીયગડં વા, પામિચ્ચં વા, અચ્છેજ્જં વા, અણિસટ્ઠં વા, અમિહં વા, આહદ્દુ દિજ્જમાણં સુંઝિજ્જા, અસંજણ મિલ્લુપડિયાણ, છુદ્ધિયદુવારિયાઓ મહલ્લિયદુવારિયાઓ કુજ્જા, વિસ-માઓ સિજ્જાઓ સમાઓ કુજ્જા, પવાયાઓ સિજ્જાઓ ણિવાયાઓ કુજ્જા, ણિવાયાઓ સિજ્જાઓ પવાયાઓ કુજ્જા, અંતો વા વહિં વા ઉવસ્સયસ્સ હરિયાણિં છિંદિય છિંદિય, દાલિય દાલિય સંધારણં સંધારિજ્જા, ઇસ વિલુંગયામો સિજ્જાણ, તસ્સા સે સંજણ ણિવંટે અણ્ણધરં વા તહપ્પગારં પુરે સંખડિં વા પચ્છા સંખડિં વા સંખડિં સંખડિપડિયાણ ણો અભિસંધારિ-જ્જા ગમણાણ ॥ સૂ૦ ૨૬ ॥

છાયા-સંખડિં સંખડિપ્રતિજ્ઞયા અભિસંધારયતઃ આધાકર્મ વા, ઔદેશિકં વા, મિશ્રજાતં વા, ક્રોતકૃતં વા, પ્રામિત્યં વા, આચ્છેદ્ય વા, અનિષ્ટં વા, અભ્યાહતં વા બાહ્ય દીયમાનં શુદ્ધીત, અસંયતઃ મિશ્રપ્રતિજ્ઞયા હુદ્રદ્વારાઃ મહાદ્વારાઃ કુર્યાત્, મહાદ્વારાઃ હુદ્રદ્વારાઃ કુર્યાત્, સમા શય્યાઃ વિપ્રમાઃ કુર્યાત્ વિષમાઃ શય્યાઃ સમાઃ કુર્યાત્ પ્રવાતાઃ શય્યાઃ નિવતાઃ કુર્યાત્ નિવાતાઃ શય્યાઃ પ્રવાતાઃ કુર્યાત્, અન્તો વા વહિર્વા, ઉપાશ્રયસ્ય દરિતાનિ છિત્વા છિત્વા,

અદાન-કર્મબન્ધ કા કારણ હૈ અર્થાત્ મિષ્ટાન્નાદિ લેને કે લિયે સંખડી મેં સાધુ સાધ્વી કા જાના કર્મબન્ધન કા કારણ હૈ અથવા સંખડી મેં ગમન કરના સાધુ સાધ્વી કે લિયે આધાકર્માદિ દોષોં કા આયતન સ્થાન જાના જાતા હૈ इसीलिये संखडी गमन कर्मबन्ध का हेतु होने से साधु और साध्वी को उस में नहीं जाना चाहिये ऐसा भगवान् महावीर स्वामीने उपदेश किया है-यह बात सुधर्मा स्वामी गौतम वगैरह गणधर को बतलाते हैं ॥ सू० २५ ॥

સ ખડી સ્થાન કર્મબંધના કારણુ છે. અર્થાત્ મિષ્ટાન્નાદિ લેવા માટે સ ખડીમા સાધુ કે સાધ્વીનુ જુ સુ કર્મબંધનુ કારણુ છે અથવા સ ખડીમા ગમન કરવુ તે સાધુ સાધ્વી માટે આધાકર્માદિ દોષોના સ્થાનરૂપ મનસામા આવે છે. તેથી સ ખડી ગમન કર્મબંધનુ કારણુ હોવાથી સાધુ સાધ્વીએ તેમા જુ ન ભેગીએ એ રીતે ભગવાન મહાવીર સ્વામી એ ઉપદેશ છે એ વાત સુધર્મા સ્વામી ગૌતમ સ્વામી વિગેરે ગણધરને બતાવેછે ॥ સૂ૦ ૨૫ ॥

વિદાર્ય વિદાર્ય, સંસ્તારકં સંસ્તારયેત્, एषनिर्ग्रन्थः (अकिञ्चनः) ग्रन्थायाः, तस्यात् स संयतः
निर्ग्रन्थः तथाप्रकारां पुरः संखडिं वा, पश्चात् संखडिं वा, संखडिं संखडिप्रतिज्ञया नामि-
संधारयेत् गमनाय, ॥ सू. २६ ॥

ટીકા-અથ પૂર્વોક્તરીત્યા સંખડિસ્થાનં દ્વાન્ત્સારિશત્ દોષાણામ્પતનમરતીતિ તત્ર
સાધૂનાં ગમનં નોચિતમિતિ પ્રતિપાદયિતુમાદ-‘સંખડિં સંખડિપઢિયામ્’ સંખડિમ્ પ્રીતિ-
ભોજનરૂપં સુસ્વાદુમિષ્ટાન્નાદિકમ્ સંખડિપ્રતિજ્ઞયા સંખડિલાભાશયેન ‘અભિસંધારેમાણે’ અભિ-
સંધારયતઃ હૃદયે સંકલ્પયતઃ સંખડિં લઘુ ગચ્છતઃ ભાવશિક્ષોઃ અવશ્યમ્ એતેપાં વક્ષ્યમાણ-
દોષાણાં મધ્યે અન્યતમઃ કશ્ચિદેકોદોષઃ સ્યાત્, તાનેષ્વ દોષાન્ વક્તુમાદ-‘આહાકર્મિયં વા’
આધાકર્મિકં વા, આધાકર્મદોષઃ સ્યાત્, અથવા ‘ઉદ્દેસિયં વા’ ઔદેશિકં વા, દ્યઃત્ ‘મીસ-
જાયં વા’ મિશ્રજાતં વા મિશ્રિતદોષો ભવેત્ ‘કીયગઢં વા’ ક્રીતકૃતં ક્રીતદોષઃ સ્યાત્ ‘પામિ-
ચ્ચં વા’ પ્રામિત્યં વા પર્યુદશ્ચિતદોષઃ સ્યાત્, પર્યુદશ્ચનમ્ (ઉધાર) इति भाषायाम् उच्यते,
एवम् ‘अच्छेज्जं व’ आच्छेजं वा, आच्छिन्नं वलाद् गृहीतम् इत्येवं दोषः स्यात्, अथवा

ટીકાર્થ-અવ પ્રીતિભોજન રૂપ સંખડી મેં જાને સે સાધુ સાધ્વી કો જો દોષ
હોતે હૈં ઉન દોષોં કા પ્રતિપાદન કરને કે લિયે બતલાતે હૈં-‘સંખડિં’ સંખડી મેં
‘સંખડિ પઢિયામ્’ સંખડી પ્રતિજ્ઞા-પ્રીતિભોજન વિશેષરૂપ સંખડી કો પ્રતિજ્ઞા
સે મિષ્ટાન્નાદિ કે લાભ કી ઇચ્છા સે ‘અભિસંધારેમાણે-હૃદય મેં સંકલ્પ કર
સંખડી લેને કે લિયે જાને વાલે ભાવ સાધુ ઔર ભાવ સાધ્વી કો इन आगे कहे
જાને વાલે દોષોં મેં કોઈનકોઈ દોષ અવશ્ય હોગા यह बतलाने के लिये उन दोषों
કો ગિનાતે હૈં-‘આહાકર્મિયં વા’ સાધુ સાધ્વી કો વહાં જાને સે આધાકર્મિક
દોષ હોગા, અથવા ‘ઉદ્દેસિયં વા’ ઔદેશિક દોષ હોગા, અથવા ‘મીસજાયં વા’
મિશ્ર જાત-મિશ્રિત દોષ હોગા, યા ‘કીયગઢં વા’ ક્રીત-સ્વીકર લેખનેકી तरह
દોષ હોગા, અથવા ‘પામિચ્ચં વા’ પર્યુદશ્ચિત દોષ-પૈસાઉધાર લેખનેકી तरह
દોષ હોગા, અથવા ‘અચ્છેજ્જં વા’ લાત્ત જબરદસ્તી છીન કર લેખનેકી तरह

હવે પ્રીતિભોજનરૂપ સંખડીમાં જવાથી સાધુ સાધ્વીને દોષ લાગે છે તે દોષોનુ કથન કરે છે-

ટીકાર્થ-‘સંખડિં’ સંખડીમાં ‘સંખડિપઢિયામ્’ પ્રીતિભોજન રૂપ સંખડીની પ્રતિજ્ઞાથી
અર્થાત્ મિષ્ટાન્નાદિ મળવાના લાભની ઇચ્છાથી ‘અભિસંધારેમાણે’ હૃદયમાં સંકલ્પ કરીને
સંખડીમાં આહાર લેવા જનારા સાધુ કે સાધ્વી આ આગળ કહેવામાં આવનારા દોષો
પૈકી કોઈને કોઈ દોષ અવશ્ય થાય છે એ બતાવવા માટે એ દોષો ના નામેલેખ
પૂર્વક બતાવે છે જેમ કે ‘આહાકર્મિયં વા’ સાધુ કે સાધ્વી ત્યાં જાય તો આધાકર્મિક
દોષ યશે અથવા ‘ઉદ્દેસિયં વા’ ઉદેશિક દોષ થશે અથવા ‘મીસજાયં વા’ મિશ્રિત દોષ
લાગે છે. અથવા ‘કીયગઢં વા’ ખરીદીને ખાતા જેવો દોષ લાગે છે અથવા ‘પામિચ્ચં વા’
પર્યુદશ્ચિત દોષ-પૈસા ઉધાર લઈને ખાતા જેવો દોષ લાગે છે અથવા ‘અચ્છેજ્જં વા’

‘અણિસિદ્ધં વા’ અનિસૃષ્ટમ્ વા અવિમક્તમ્ તદ્ભાગ સ્વામ્યજ્ઞમતિં વિનૈવ ગૃહીતં વસ્તુ इत्यर्थः, તથા ચ અનિસૃષ્ટનામકો દોષઃ સ્યાત્ અથવા ‘અભિહૃદં વા’ અભ્યાહૃતં વા, સમ્પ્રુણે આનીય સંસ્થાપિતં વસ્તુ इत्यर्थः એવજ્ઞ અભ્યાહૃતનામકો દોષઃ સ્યાત્, એવમ્ ‘આહટ્ટુ દિજ્જમાણં મુંજિજ્જા’ આહૃત્ય આહૂય વા, દીયમાનમાહારજાતં સંઘટ્ટિરૂપ મુજ્જાનઃ સાધુઃ ઉપર્યુક્તાધા-કર્માદિદોષદુષ્ટં મુજ્જીત મક્ષયેત્, અર્થાત્ ‘કશ્ચિત્ શ્રદ્ધાલુઃ ગૃહસ્થઃ સત્પ્રકરણમુદિક્ય અયં સાધુરિહાગતો વર્તેતે અતો મયા યેન કેનાપિ પ્રકારેણ સુસ્વાદુતયા વિરચ્ય અસ્મૈ સાધવે યદિ દદ્યાત્ તર્હિ આધાકર્માદિ વિદધ્યાદેવ, અથ ચ સાધુરપિ લોલુપતયા સુસ્વાદુ સંઘટ્ટિભા-શ્યેન ગચ્છન્ આધાકર્માચપિ મુજ્જીત મોક્ષયતે એવ તસ્માદ્ ન સંઘટ્ટિપ્રતિજ્ઞયા સાધુર્ગચ્છે-દિતિ ભાવઃ, સંઘટ્ટિશબ્દાર્થસ્તુ સંઘટ્ટચન્તે વિરાધ્યન્તે પ્રાણિનો યત્ર સા સંઘટ્ટિઃ, અનેક-

દોષ હોગા, અથવા ‘અણિસિદ્ધંવા’ ઉસ ભાગ કે સ્વામીની કી અનુમતિ કે વિનાહી ગૃહીત વસ્તુ કી તરહ અનિસૃષ્ટ નામકા દોષ હોગા, અથવા ‘અભિહૃદંવા’ સામને લાકર સંસ્થાપિત વસ્તુ કી તરહ અભિહૃત નામકા દોષ લોગેગા, ઇસ તરહ ‘આહટ્ટુ દિજ્જમાણં મુંજિજ્જા’ લાકર યા બુલાકર દિયે સંઘટ્ટિરૂપ આહાર જાતકો ખાતે હુએ સાધુ કો પૂર્વોક્ત આધાકર્માદિ દોષો સે યુક્ત આહાર કોહી ખાયેગા અર્થાત્ યદિ કોઈ શ્રદ્ધાલુ ગૃહસ્થ એસા સમજાલે કિ મેરે ઘર કો હી લક્ષ્ય કરકે યહ સાધુ યહાં આયે હૈં ઇસલિયે મુજ્જે જિસ કિસી ભી તરહ અત્યન્ત સુસ્વાદુ ભોજન બના કર દેના યાહિયે એસા સમજા કર સાધુ કો ભિક્ષા દે તો વહ ગૃહસ્થ ભી આધા કર્માદિ કરેગા હી- ઓર એસે સંઘટ્ટિ ભોજન યદિ સાધુ કરેગા તો ઉસે ભી આધા કર્માદિ દોષ યુક્ત વસ્તુ કો ખાને સે આધાકર્માદિ દોષ અવશ્ય લોગેગા, ઇસલિયે

જખરાઈથી આચક્રી લઈને ખાવા જેવો દોષ લાગે છે અથવા ‘અણિસિદ્ધં વા’ એ ભાગના સ્વામીની અનુમતિ વિના જ લીધેલ વસ્તુની જેવો અનિસૃષ્ટ નામનો દોષ લાગે છે. અથવા ‘અભિહૃદં વા’ સામે લાવીને આપેલ વસ્તુની જેમ અભિહૃત નામનો દોષ લાગે છે એજ રીતે ‘આહટ્ટુ દિજ્જમાણં મુંજિજ્જા’ લાવીને કે ખોલાવીને આપવામાં આવેલ સખડી રૂપ આહાર ભાત ખાનારા સાધુને પૂર્વોક્ત આધાકર્માદિ દોષવાળો આહાર જ ખાય તેવો દોષ લાગે છે અર્થાત્ જો કોઈ શ્રદ્ધાળુ ગૃહસ્થ એવું સમજી લે કે-મારાજ ઘરને લક્ષ કરીને આ સાધુ અહીંયા આવેલ છે. તેથી મારે કોઈ પણ રીતે અત્યંત સ્વાદિષ્ટ આહાર ખનાવીને તેમને આપવો જોઈએ એવું સમજીને સાધુને આહાર આપે તે ગૃહસ્થ પણ આધાકર્માદિ દોષ વાળો થાય છે. અને એવું સખડીભોજન જો સાધુ કરે તો તેને પણ આધાકર્માદિ દોષવાળી વસ્તુને ખાવાથી ઉક્ત દોષ જરૂર લાગે છે તેથી સાધુ કે સાધ્વીએ સખડીલાલની ઈચ્છાથી સખડીભોજનમાં જવું નહીં, કેમ કે-જ્યાં અનેક પ્રકારના પ્રાણિ સમૂહ સંખડિત વિરધિત અર્થાત્ પીડિત થાય છે, એવા અનેક પ્રાણિયોના વિનાશપૂર્વક

જનાગમનમયાત્ વિષમાઃ કુર્યાત્, एवं “विसमाओ सिज्जाओ समाओ कुज्जा” विषमाः शय्याः समाः कुर्यात् साधु समाधानार्थं समीकृताः स्युः, एवम् ‘पवायाओ सिज्जाओ निवायाओ कुज्जा’ प्रवाताः वायुसंचारयुक्ताः शय्याः शैत्यमयाद् निगताः वायुसंचारहिताः कुर्यात्, एवं ‘निवायाओ सिज्जाओ पवायाओ कुज्जा’ निवाताः वायुसंचारहिताः शय्याः निदाघ-काळापेक्षया प्रवाताः वायुसंचारयुक्ताः कुर्यात्, एवम् ‘अंतो वा वहिं वा उवस्सयस्स हरियाणि छिंदिय छिंदिय दालिय दालिय संथारगं संथारिज्जा’ अन्तः मध्ये वा, वहिर्वा उपाश्रयस्य मध्यप्रदेशे बाह्यस्थले वा यानि हरितानि हरितवर्णानि तृणघ्रासादीनि स्युः तानि छित्त्वा पौनः पुन्येन तेषां छेदनं विधाय, विदार्यविदार्य समूलम् उत्पाट्य उत्पाट्य च उपाश्रयस्य संशोधनं संस्कारञ्च विदध्यात्, एवम् संस्तारकं संस्तरं संस्तारयेत्, विस्तारयेत्, विस्तृतं कुर्यादित्यर्थः, साध्वर्थं संस्तारकरणे हेतुमाह—‘एस विलुंगयामो सिज्जाए’ एष साधुः

આગમન કે અય સે વિષમાઃ કુર્યાત્-વિષમ કરે ઔર ‘વિસમાઓ સિજ્જાઓ સમાઓ કુજ્જા’ વિષમાઃ શય્યાઃ વિષમ સંસ્તારકોં કો યદિ સમાઃ કુર્યાત્-સાધુર્આ કે સમાધાનાર્થ સીધા કરે તો ઔ આધાર્કર્માદિ દોષ હોગા, હસી તરહ ‘પવાયાઓ સિજ્જાઓ નિવાયાઓ કુજ્જા’ વાયુ સંચાર યુક્ત શય્યા-સંસ્તારકોં કો યદિ ‘નિવાયાઓ કુજ્જા’ નિવાત ઠણ્ઠી ઋતુ મેં શૈત્ય કે અય સે વાયુસંચાર રહિત કરે, एवं ‘નિવાયાઓ સિજ્જાઓ પવાયાઓ કુજ્જા’ વાયુસંચાર રહિત શય્યા-સંસ્તારકોં કો યદિ ગર્મી કે સમય મેં વાયુ સંચાર યુક્ત કરે તો ઔ આધાર્કર્માદિ દોષ હોગા, ‘અંતો વા વહિંવા ઉવસ્સયસ્સ દાલિય દાલિય સંથારગં સંથારિજ્જા’ એસ વિલુંગયામો સિજ્જાએ’ ઉપાશ્રય કે અન્દર યા બાહર મેં ‘હરિયાણિ છિંદિય’ છિંદિય હરે અરે ઘાસોં કો, -વાર વાર છેદન-કાટકર, બારબાર વિદીર્ણ વિછાના વગેરહ કો યદિ સંસ્તારણ કરે ‘સંથારગં સંથારિજ્જા’ સંથરા-વિછાના વગેરહ કો યદિ સંસ્તારણ કરે વિછાવે, क्योंकि ‘એસ યહ વેચારા નિર્ગન્થ-સાધુ’ ‘વિલુંગયામો’ અકિંચનાઃ શય્યા-સંથરા કે લિયે અકિંચન-અનાથ-ગરિબ હૈ હસી

સમાઓ કુજ્જા’ વિષમ સંસ્તારકને જે સાધુઓના સમાધાન માટે સીધા કરે તો પણ આધાર્કર્માદિ દોષ લાગે છે. એજ રીતે ‘પવાયાઓ સિજ્જાઓ નિવાયાઓ કુજ્જા’ વાયુ સંચાર યુક્ત સંસ્તારકને જે ઠંડીઋતુમા ઠંડીના લયથી વાયુ સંચાર વિનાની કરે તથા ‘નિવાયાઓ સિજ્જાઓ પવાયાઓ કુજ્જા’ વાયુ સંચાર વિનાની શય્યા-સંસ્તારકને જે ગર્મના સમયમા વાયુ સંચારવાળી કરે તો પણ આધાર્કર્માદિ દોષ લાગે છે ‘અંતો વા વહિં વા ઉવસ્સયસ્સ’ ઉપાશ્રયની અંદર કે બહાર ‘હરિયાણિ છિંદિય છિંદિય’ લીલોતરીને વાર વાર કાપીને ‘દાલિય દાલિય’ વાર વાર પીડિત કરીને અર્થાત્ છેલ્લીને ‘સંથારગં સંથારિજ્જા’ સંસ્તારક-પથારી વિગેરેને જે પાથરે કેમ કે ‘એસ વિલુંગયામો સિજ્જાએ’ આ બિચારા સાધુ શય્યા માટે અકિંચન અનાથ છે, તેથી એવું સમજીને જે સાધુ માટે શય્યા પાથરે તો પણ આધા-

श्रय्यायाः संस्तरणे कर्तव्ये निर्ग्रन्थः अग्निश्चनो विद्यते तस्मात् समृद्धस्थः संस्तरकं संस्कु-
र्यात्, संयतो वा स्वयमेव संस्तरकं संस्तरयेदिति भावः, तदेवमुपसंहरन्नाह—‘तम्हा से संजए
नियंठे’ तस्मात् स संयतः पूर्वोक्तो जावन्तिः निर्ग्रन्थः ‘तद्वपगारं’ तथाप्रकारम् तथाविधाम्
पूर्वोक्तरूपाम् अनेकदोषदुष्टां संखडिं विज्ञाय ‘पुरेसंखडिं वा’ पुरः संखडिं वा जातसंस्कार-
नामकरणविवाहादिमंगलरूपां पुरः संखडिं वा ‘पच्छासंखडिं वा’ पश्चात् संखडिं वा, मृत-
पितृनिमित्तकरणान्तरक्रियमाणसंखडिं वा गन्तुं मनसि संकल्पं न कुर्यादित्याशयेनाह
‘संखडिं संखडिपडियाए’ संखडिं सुस्नादुमिष्टान्नादिरूपाम् संखडिप्रतिज्ञया—संखडिलाभा-
शयेन ‘णो अभिसंधारिज्जा गमणाए’ नो अभिसंधारयेद् गमनाय, संखडिलाभार्थम् संखडि
स्थानं गन्तुं न विचारं कुर्यात् आभाकर्मादिदोषदुष्टत्वात् संखडिः साधुना गन्तुं न मनसि

लिखे ऐसा समझकर यदि साधु के लिये श्रय्या को संस्तरण करे तो भी आधा
कर्मादि दोषों का प्रयोजक होगा और साधु को आधाकर्मादि दोष लगेगा स्व का
उपसंहार करता हूँ—‘तम्हा’ तस्मात्—इसलिये ‘से संजए नियंठे’ संयतो निर्ग्रन्थः
वह संयत—संयमशिल निर्ग्रन्थ भाव साधु और भाव साध्वी ‘अण्णयरं वा तद्व-
पगारं पुरे संखडिं वा पच्छा संखडिं वा’ किसी भी उस प्रकार की पूर्व संखडी-
जात संस्कार नामकरण विवाहादिमंगलिक संखडी में, या पश्चात् संखडि—मृत
पितृनिमित्तक मरण के पश्चात् किया जाने वाला श्राद्ध वगैरह के निमित्तक की
जाने वाली प्रीति भोजन वगैरह संखडी में अर्थात् विवाहादिनिमित्तक संखडी
हो या मृत श्राद्धादिनिमित्तक संखडी हो ‘संखडिं संखडिपडियाए’ संखडी में
संखडिप्रतिज्ञया—प्रीति भोज वगैरह संखडी में मिष्टान्नादि की भिक्षा लाभ की
आशा से ‘णो अभिसंधारिज्जा गमणाए’ नो अभिसंधारयेत् गमनाय—संखडी में
जाने के लिये हृदय में संकल्प या विचार भी नहीं करे, क्योंकि उस में जाने से
भाव साधु और भाव साध्वी को आधाकर्मादि दोष लगता है ॥सू० २६॥

कर्मादि दोषानां प्रयोजक भवे, अने साधुने आधाकर्मादि दोष लागे आ समझाना उप-
संहार करता कहे छे— ‘तम्हा’ तथी ‘से संजए नियंठे’ ते संयमशील निर्ग्रन्थ साधु अने
साध्वी ‘अण्णयरं वा तद्वपगारं पुरे संखडिं वा पच्छा संखडिं वा’ केषपण्ण जे रीतनी पूर्व
संखडी—जात संस्कार, नामकरण, विवाहादि मंगलिक संखडीयां अथवा मृत पितृ निमि-
त्तक मरण पछी करवाभा आपनारा श्राद्ध विजरेना निमित्त करवाभा आपनार प्रीतिसो-
जन विजरे संखडीमा अर्थात् विवाहादि निमित्तनी संखडी होय अथवा मृत श्राद्धादि
निमित्तनी संखडी होय ‘संखडिं संखडिपडियाए’ संखडीमा प्रीतिसोजन विजरे संखडीमा
मिष्टान्नादि भिक्षालाभनी आशाथी ‘णो अभिसंधारिज्जा गमणाए’ संखडीमा जवा भाटे
हकयमा विचार सरजे पण्ण करवे नही. केम के तेमां जवाथी साधु अने साध्वीने
आधाकर्मादि दोष लागे छे. ॥सू० २६॥

જનાગમનમયાત્ વિષમાઃ કુર્યાત્, एवं “વિસમાઓ સિજ્જાઓ સમાઓ કુજ્જા” વિષમાઃ શય્યાઃ સમાઃ કુર્યાત્ સાધુ સમાધાનાર્થ સમીકૃતાઃ સ્યુઃ, एवम् ‘પવાયાઓ સિજ્જાઓ નિવાયાઓ કુજ્જા’ પ્રવાતાઃ વાયુસંચારયુક્તાઃ શય્યાઃ શૈત્યમયાદ્ નિજાતાઃ વાયુસંચારહિતાઃ કુર્યાત્, एवं ‘નિવાયાઓ સિજ્જાઓ પવાયાઓ કુજ્જા’ નિવાતાઃ વાયુસંચારહિતાઃ શય્યાઃ નિદાધ-કાલાપેક્ષયા પ્રવાતાઃ વાયુસંચારયુક્તાઃ કુર્યાત્, एवम् ‘અંતો વા વહિં વા ઉવસસયસ્સ હરિયાણિ છિંદિય છિંદિય દાલિય દાલિય સંથારગં સંથારિજ્જા’ अन्तः गन्धे वा, वहिर्वा उपाश्रयस्य मध्यप्रदेशे बाह्यस्थले वा यानि हरितानि हरितवर्णानि तृणघ्रासादीनि स्युः तानि छित्त्वा पौनः पुन्येन तेषां छेदनं विधाय, विदार्यविदार्य समूलम् उत्पाट्य उत्पाट्य च उपाश्रयस्य संशोधनं संस्कारञ्च विदध्यात्, एवम् સંસ્તારકં સંસ્તરં સંસ્તારયેત્, વિસ્તારયેત્, વિસ્તૃતં કુર્યાદિત્યર્થઃ, સાધર્વ્યં સંસ્તારકરણે હેતુમાહ-‘એસ વિલુંગયામો સિજ્જાએ’ एष साधुः

આગમન કે ભય સે વિષમાઃ કુર્યાત્-વિષમ કરે ઔર ‘વિસમાઓ સિજ્જાઓ સમાઓ કુજ્જા’ વિષમાઃ શય્યાઃ વિષમ સંસ્તારકોં કો યદિ સમાઃ કુર્યાત્-સાધુઓ કે સમાધાનાર્થ સીધા કરે તો ખી આધાકર્માદિ દોષ હોગા, इसी तरह ‘पवायाओ सिज्जाओ निवायाओ कुज्जा’ वायु संचार युक्त शय्या-संस्तारकों कો यदि ‘निवायाओ कुज्जा’ निवात ठण्डी ऋतु में शैत्य के भय से वायुसंचार रहित करे, एवं ‘निवायाओ सिज्जाओ पवायाओ कुज्जा’ वायुसंचार रहित शय्या-संस्तारकों कો यदि गर्मी के समय में वायु संचार युक्त करे तो भी आधाकर्मादि दोष होगा, ‘अंतो वा वहिंवा उवससयस्स दालिय दालिय संथारगं संथारिज्जा एष विलुंगयामो सिज्जाए’ उपाश्रय के अन्दर या बाहर में ‘हरियाणि छिंदिय’ छिंदिय हरे भरे घासों को, -बार बार छेदन-काटकर, बारबार विदीर्ण विछाना वगैरह को यदि संस्तारण करें ‘संथारगं संथारिज्जा’ संथरा-विछाना वगैरह को यदि संस्तारण करे विछावे, क्योंकि ‘एष यह वेचारा निर्ग्रन्थ-साधु ‘विलुंगयामो’ अकिंचनाः शय्या-संथरा के लिये अकिंचन-अनाथ-गरिब है इसी

સમાઓ કુજ્જા’ વિષમ સંસ્તારકને બે સાધુઓના સમાધાન માટે સીધા કરે તો પણ આધાકર્માદિ દોષ લાગે છે એજ રીતે ‘પવાયાઓ સિજ્જાઓ નિવાયાઓ કુજ્જા’ વાયુ સંચાર યુક્ત સંસ્તારકને બે ઠંડીઋતુમા ઠંડીના લયથી વાયુ સંચાર વિનાની કરે તથા ‘નિવાયાઓ સિજ્જાઓ પવાયાઓ કુજ્જા’ વાયુ સંચાર વિનાની શય્યા-સંસ્તારકને બે ગર્મિના સમયમા વાયુ સંચારવાળી કરે તો પણ આધાકર્માદિ દોષ લાગે છે. ‘અંતો વા વહિં વા ઉવસસયસ્સ’ ઉપાશ્રયની અંદર કે બહાર ‘હરિયાણિ છિંદિય છિંદિય’ લીલાતરીને વાર વાર કાપીને ‘દાલિય દાલિય’ વાર વાર પીડિત કરીને અર્થાત્ છેલીને ‘સંથારગં સંથારિજ્જા’ સંસ્તારક-પથારી વિગેરેને બે પાથરે કેમ કે ‘એસ વિલુંગયામો સિજ્જાએ’ આ બિચારા સાધુ શય્યા માટે અકિચન અનાથ છે, તેથી એવું સમજીને બે સાધુ માટે શય્યા પાથરે તો પણ આધા-

शय्यायाः संस्तरणे कर्तव्ये निर्ग्रन्थः अदिश्चनो दिद्यते तस्मात् सगृहस्थः संस्तरकं संस्कृ-
यात्, संयतो वा स्वयमेव संस्तरकं संस्तरयेदिति भावः, तदेवमुपसंहरन्नाह—‘तम्हा से संजए
णियंठे’ तस्मात् स संयतः पूर्वोक्तो जावगिधुः निर्ग्रन्थः ‘तद्वप्पगारं’ तथाप्रकारम् तथाविधाम्
पूर्वोक्तरूपाम् अनेकदोषदुष्टां संखडिं विज्ञाय ‘पुरेसंखडि वा’ पुरः संखडिं वा जातसंस्कार-
नामकरणविवाहादिमंगलरूपां पुरः संखडिं वा ‘पच्छासंखडिं वा’ पश्चात् संखडिं वा, मृत-
पितृनिमित्तकमरणानन्तरक्रियमाणसंखडिं वा गन्तुं मनसि संकल्पं न कुर्यादित्याशयेनाह
‘संखडिं संखडिपडियाए’ संखडिं मुस्मादुमिष्टान्नादिरूपाम् संखडिप्रतिज्ञया—संखडिलाभा-
शयेन ‘णो अभिसंधारिज्जा गमणाए’ नो अगिसंधारयेद् गमनाय, संखडिलाभार्थम् संखडि
स्थानं गन्तुं न विचारं कुर्यात् आनाकर्मादिदोषदुष्टत्वात् संखडिः साधुना गन्तुं न मनसि

लिये ऐसा संस्तरकर यदि साधु के लिये शय्या को संस्तरण करे तो भी आधा
कर्मादि दोषों का प्रयोजक होगा और साधु को आधाकर्मादि दोष लगेगा सब का
उपसंहार करता है—‘तम्हा’ तस्मात्—इसलिये ‘से संजए णियंठे’ संयतो निर्ग्रन्थः
वह संयत—संयमशिल निर्ग्रन्थ भाव साधु और भाव साध्वी ‘अण्णयरं वा तह-
प्पगारं पुरे संखडिं वा पच्छा संखडिं वा’ किसी भी उस प्रकार की पूर्व संखडी-
जात संस्कार नामकरण विवाहादिमंगलिक संखडी में, या पश्चात् संखडि—मृत
पितृनिमित्तक मरण के पश्चात् किया जाने वाला श्राद्ध वगैरह के निमित्तक की
जाने वाली प्रीति भोजन वगैरह संखडी में अर्थात् विवाहादिनिमित्तक संखडी
हो या मृत श्राद्धादिनिमित्तक संखडी हो ‘संखडिं संखडिपडियाए’ संखडो में
संखडिप्रतिज्ञया—प्रीति भोजन वगैरह संखडी में मिष्टान्नादि की भिक्षा लाभ की
आशा से ‘णो अभिसंधारिज्जा गमणाए’ नो अभिसंधारयेत् गमनाय—संखडी में
जाने के लिये हृदय में संकल्प या विचार भी नहीं करे, क्योंकि उस में जाने से
भाव साधु और भाव साध्वी को आधाकर्मादि दोष लगता है ॥सू० २६॥

कर्मादि दोषानां प्रयोजक यथे, अने साधुने आधाकर्मादि दोष लागे. आ अध्याने उ-
पसंहार करता कहे छे— ‘तम्हा’ तेथी ‘से संजए णियंठे’ ते सयमशील निर्ग्रन्थ साधु अने
साध्वी ‘अण्णयरं वा तहप्पगारं पुरे संखडिं वा पच्छा संखडिं वा’ केषपण्ण अरीतनी पूर्व
संखडी—जात संस्कार, नामकरण, विवाहादि मांगलिक संखडीमां अथवा मृत पितृ निमि-
त्तक मरण पछी करवाभा आपनारा श्राद्ध विगेरेना निमित्ते करवाभा आपनार प्रीतिभो-
जन विगेरे संखडीमां अर्थात् विवाहादि निमित्तनी संखडी होय अथवा मृत श्राद्धादि
निमित्तनी संखडी होय ‘संखडिं संखडिपडियाए’ संखडीमां प्रीतिभोजन विगेरे संखडीमां
मिष्टान्नादि भिक्षादावनी आशाथी ‘णो अभिसंधारिज्जा गमणाए’ संखडीमां जवा भाटे
हृदयमा विचार सरणे पण्ण करवा नही. केम के तेमां जवाथी साधु अने साध्वीने
आधाकर्मादि दोष लागे छे. ॥सू० २६॥

અધિસંધારણીયા । एवं साध्याऽपि आभाः पवित्रेषु कृत्वात् संखड्याः ननु नरसि नाभि-
संधारणीया इति भागः । सू० २६ ॥ इति ।

મૂલ્ય-‘एवं खलु तस्मै भिक्षुस्त’ भिक्षुनेन वा साधुग्नियं जं
संवद्धेहिं समिष्ट सहिष्ट सदा जएत्तिवेमि ॥ सू० २७ ॥

॥ વર્ણ્યો ઉત્તરો ભગવતો ॥

છાયા-एतत् खलु तस्मै भिक्षुस्त’ भिक्षुया वा साधुग्नियं यद् सर्वार्थैः समितः सहितः
सदा यतेत । इति ब्रवीमि ॥ सू० २७ ॥ इति द्वितीयोद्देशः समाप्तः ।

टीका-संयतस्य भिक्षोः भिक्षुगणश्च संखडिभवननिषेधयुक्तहरत्न भिक्षु नान्यस्य सम्पूर्णतां
प्रतिपादयति-‘एवं खलु तस्मै भिक्षुस्त’ भिक्षुणीए वा साधुग्नियं’ एतद् खलु पूर्वोक्तं
संखडि वर्जनादिरूपं तस्य भावभिक्षोः साधोः, । भिक्षुयाः साध्या वा साधुग्नियं समग्रता
भिक्षुभावस्य सम्पूर्णता (समाचारी) वर्तते ‘जं संवद्धेहिं समिष्ट सहिष्ट सदा जएत्तिवेमि’ यत्
सर्वार्थैः सर्वथा सर्वार्थेषु ब्रह्मरसगन्धस्पर्शादि विषयेषु समितः संयतो भूत्वा सहितः हितयुक्तः
ज्ञानदर्शनचारित्र्ययुक्तः मदा सर्वथा यतेत संयमरक्षणं प्रयत्नं कुर्वन् संयमयुक्तो भवेदिति
ब्रवीमि उपदिशामि इति भगवतो वीतरागस्य प्रभोर्महावीरस्योपदेश इति भावः । सू० २७ ॥

પ્રથમસ્ય વિષ્ણૈવળાધ્યયનરૂપસ્ય દ્વિતીયોદ્દેશઃ સમાપ્તઃ ।

અવ સાધુ ઔર સાધ્વી को संखडी गमन निषेधका उपसंहार करते हैं-

टीकार्थ-‘एवं खलु’ यह संखडी गमन निषेध रूप ‘तस्मै भिक्षुस्त’ उस
भिक्षुक और भिक्षुकी वा-‘साधुग्नियं’ साधुग्निय-समग्रता साधुपना की सम्पू-
र्णता समाचारी है ‘जं संवद्धेहिं’ जो सभी तरह के रूप रसगन्ध स्पर्शादि
विषयो में ‘समिष्ट’ समितः संयत होकर, ‘सहिष्ट’ हितों से युक्त होकर अर्थात्
ज्ञान दर्शन चारित्र्यों से युक्त होकर ‘सदा’ सदा-सर्वथा-हमेशा ‘जएत्तिवेमि’
संयम की रक्षा के लिये प्रयत्न करते हुए संयमयुक्त हो, इति-ऐसा मैं-ब्रवीमि
-उपदेश करता हूँ-यह भगवान् वीतराग प्रभु महावीर वर्द्धमान स्वामी का
उपदेश है-यह सुधर्मस्वामी गौतमादि गणधरों को कहते हैं ॥ सू० २७ ॥

॥ दूसरा उद्देश पूरा हो गया ॥

હવે સખડી ગમનના નિષેધનો ઉપસહાર કરતા સૂત્રકાર કહે છે.-

टीकार्थ-‘एवं खलु तस्मै भिक्षुस्त’ सखडी गमन निषेध रूप ये साधु अने साध्वीना
‘साधुग्नियं’ साधुपणानी संपूर्णता-समाचारी છે, ‘जं संवद्धेहिं’ જે બધા પ્રકારના રૂપરસ
ગન્ધ સ્પર્શાદિ વિષયોમાં ‘સમિષ્ટ’ સયત થઈને ‘સહિષ્ટ’ હિતોથી યુક્ત થઈને અર્થાત્
જ્ઞાન, દર્શન, અને ચારિત્રોથી યુક્ત થઈને ‘સદા જયેત્તિવેમિ’ હમેશા સંયમની રક્ષા માટે
પ્રયત્ન કરતા રહીને સયમ યુક્ત રહેવું એ પ્રાણી મારો ઉપદેશ છે, આ રીતે ભગવાન
વીતરાગ પ્રભુ મહાવીર વર્દ્ધમાન સ્વામીનો ઉપદેશ છે, આ સુધર્મ સ્વામી ગૌતમાદિ
ગણધરોને કહે છે. ॥ સૂ० ૨૭ ॥ આ રીતે બીજો ઉદ્દેશક પૂર્ણ થાય છે.

सद्विशुचिकां कुर्यात्, वान्तं वा कुर्यात् 'भुत्ते वा से णो सम्मं परिणमिज्जा' भुत्तं वा तत्
 संखडिगतं मिष्टान्नादिकं नो सम्यक्कतया परिणमेद् वा, यदि परिपक्वं न रयात् तदा 'अन्नघरे
 वा से दुक्खे रोगायंके समुप्पज्जिज्जा' अन्यतरद् वा दुःखम् अन्यतरो वा कश्चिद् एको रोगः
 कुष्ठादिकः आतङ्कः शीघ्रप्राणवहती शूलादिकः समुत्पन्नः स्यात् तस्मात् 'केवली बूया आया-
 णमेयं' केवली केवलज्ञानी भगवान् ब्रूयात् ब्रवीति यत् आदानमेतत् एतत् संखडिगतं भक्ता-
 दिकम् आदानं कर्मबन्धनं वर्तते अतः साधूनां साध्वीनाञ्च संखडिगमनं सर्वथैव वर्जनी-
 यमिति भावः ॥ सू० २८ ॥

मूलम्—इह खलु भिक्षू गाहावइहिं वा, गाहावइणीहिं वा, परि-
 वायणहिं वा, परिवाइयाहिं वा, एगज्जं सद्धिं सोउं पाउं भो वतिमिस्सं
 दुरत्था वा, उवस्सयं पडिलेहेमाणे णो लभिज्जा, तमेव उवस्सयं संमि-
 स्सिभावमावज्जिज्जा अणमणणे वा से सत्ते विपरियासियभूए इत्थि-
 विग्गहे वा किलीबे वा तं भिक्षुं उवसंकमित्तु बूया आउसंतो समणा
 अहे आरामंसि वा, अहे उवस्सयंसि वा, राओ वा, वियाले वा, गाम-
 धम्मणियंतियं कट्ठु, रहस्सियं मेहुणधम्मपरियाण्णाए आउट्ठामो तं

करे अर्थात् अनिश्चय लोलुपता के कारण रस के लोभ से बहुत अधिक खाकर
 छर्दन करने से या वधन—उलटी करने से हो सकता है, या 'भुत्ते वा से'
 संखडिगत मिष्टान्नादि को अधिक खालेने पर 'नो सम्मं परिणमिज्जा' यदि
 अच्छी तरह नहीं परिणत होता है—नहीं पचता है तो 'अन्नघरे वासे' कोई एक
 अथवा 'दुःखे' 'रोगायंके' रोग—कुष्ठादि रोग या आतङ्क—तुरत ही प्राण का अप-
 हरण करने वाला शूल आदि 'समुप्पज्जिज्जा' उत्पन्न होगा, इसलिये 'केवली-
 बूया'—भगवान् वीतराग केवली केवल ज्ञानी महावीर प्रभु कहते हैं कि 'आया-
 णमेयं' यह—संखडिगत भक्तान्नादि आदान—कर्मबन्धन है, इसलिये साधु और
 साध्वी को संखडि में कभी भी नहीं जाना चाहिये ॥ सू० २८ ॥

दोसथी वधारे पडतु भावथी छर्दन करवाथी अथवा उल्टी करवाथी दोसैरा थवा सत्तव
 छे 'भुत्ते वा से' स भडीगत मिष्टान्नादिने वधारे पडतु भाउं लेवाथी 'णो सम्मं परिणमेज्जा
 वा' सारी रीने पयन थतु नथी तेथी 'अन्नघरे वा से दुक्खे' कोरि ओकाह दु भ अथवा
 'रोगायंके' कुष्ठादिरेग अगरे तरत न प्राणनाशक शूल विगेरे 'समुप्पज्जिज्जा' उत्पन्न
 थाय तेथी 'केवलीबूया' भगवान् वीतराग केवलज्ञानी जेवा महावीर प्रभु छडे छे के-
 'आयाणमेयं' आ स भडीगत आहारदि कर्मबन्धतु काणु छे तेथी साधु अने साध्वीजे
 स भडीमा कोरि वणत न पुं न जेछिजे ॥ सू० २८ ॥

चेवेगइओ साइज्जिज्जा, अकरणिज्जं चेयं संखाए । एते आयत्तणाणि
संति संचिज्जमाणा पच्चवाया भवंति, तम्हा से संजए णियटे तहप्प-
गारं पुरे संखडिं वा, पच्छा संखडिं वा संखडिं संखडिपडियाए णो
अभिसंधारिज्जा गमणाए ॥सू० २९॥

छाया-इह खलु भिक्षुः गृहपतिभिर्वा, गृहपत्नीभिर्वा, परिव्राजकैर्वा, परिव्रजिकाभिर्वा,
एकभ्यं सार्द्धम् सीधुं पातुं भोः ! व्यतिमिश्रं ह्रुत्वा वा उपाश्रयं प्रत्युपेक्षमाणो न लभेत,
तमेव उपाश्रयं संमिश्रीभावमापद्येत, अन्यमना वा समत्तः विपर्ययीभूतः स्त्रीविग्रहे वा,
क्लीबे वा तं भिक्षुमुपसंक्रम्य ब्रूयात्-आयुष्मन् । श्रमण ! अथारामेवा, अथोपाश्रये वा, रात्रौ
वा, विकाले वा, ग्रामधर्मनियन्त्रितं कृत्वा रहसि मैथुनधर्मपरिचारणया प्रवर्तमाने, तां चैव
एकाकी अभ्युपगच्छेत्, अकरणीयं चेदं संख्याय एतानि आदानानि (आयत्तनानि) सन्ति
संवीयमानानि प्रत्यपाया भवन्ति, तस्मादसौ संयतो निर्ग्रन्थः तथाप्रज्ञां पुरः संखडिं वा
पश्चात् संखडिं वा संखडिं संखडिप्रतिज्ञया नाभिसंधारयेद् गमनाय ॥सू० २९॥ इति ।

टीका-अथ पूर्वोक्तं संखडिगतभक्तादिकं कथं कर्मबन्धनहेतुरिति प्रतिपादयितुमाह-
'इह खलु भिक्षु गाहावइहिं वा' इह खलु इति वादचालंकारे निश्चयेन, अत्रिंसा संखडि-
स्थाने भवेवा एते वक्ष्यमाणा अपाया भवन्ति पारलौकिकास्तु दुर्गतिगमनादयः अपाया
बोध्याः, तानेव ऐहलौकिकान् अपायान् प्रतिपादयन्नाह-स किल भिक्षुः भिक्षाशीलः
साधुः गृहपतिभिः 'गाहावइणीहिं वा' गृहपत्नीभिः गृहपतिभार्याभिर्वा 'परिवायएहिं वा'

टीकार्थ-अब पूर्वोक्त संखडिगत भक्तादि कैसे कर्मबन्धन का कारण होता है यह
प्रतिपादन करते हैं-इह खलु-इस संखडि स्थान में साधु को जाने से इस लौकिक
संसार में जो वक्ष्यमाण अभी कहे जाने वाले 'अपाय-होते हैं और परलोक में
दुर्गति गमनादि अपाय होते हैं उन्हीं ऐह लौकिक अपायों को बनलाते हुए कहते
हैं-'भिक्षु' वह भिक्षु भिक्षाशील साधु 'गाहावइहिं वा'-गृहपति गृहस्थों के साथ
या 'गाहावइणीहिं वा' या गृहपतिभिः 'गृहपति की पत्नी भार्या के साथ या
'परिवायएहिं' परिव्राजकों संन्यासियों के साथ या 'परिवाइयाहिंसद्धिं' परिव्राजि

इवे पूर्वोक्त संखडिगत भक्तादि केवी रीते कर्मबन्धननु धारण होय छे तेनुं
प्रतिपादन करता सूत्रकार छडे छे -

टीकार्थ-'इह खलु भिक्षु गाहावइहिं वा' या संखडि स्थानमां साधुना जवाथी
या लौकिक संसारमा आगण छडेवानारा धरु अपायो थाय छे तथा परलोकमां दुर्गति
गमनादि अपाय थाय छे ओ ऐहलौकिक अपायोने जतावता छडे छे ते साधु के साध्वी
गृहस्थोनी साथे अथवा 'गाहावइणिं वा' गृहपतिनी पतिनी साथे अथवा 'परिवायएहिं वा'
संन्यासीयोनी साथे अथवा 'परिवाइयाहिं' संन्यासीषुथोनी साथे 'एगजं सद्धिं' ओक साथे

परिव्राजकैः 'परिवाह्याहिं वा' परित्राजिकाभिर्वा 'एगज्जं सत्ति' ऐ-अं यौगपद्येन चार्द्धम्
संधीभूयेत्यर्थः 'सौंउं पाउं' बीधु मदिरां पाहुय् दुरातेनार्थं 'भो ! वतिमिस्सं हुरत्था वा'
भो ! इत्येवं तान् संबोधय, गृहपति प्रभृतीन् आह्वययेत्यर्थः, संखडिगतस्य लोलुपतया
सर्वं संभाव्य तैः सार्द्धम् व्यतिमिश्रं मिश्रितं सीधुम् अन्यद् वा प्रगणात्किं पीत्वेत्यर्थः तद-
नन्तरं बहिर्वाणिष्कस्य 'उवस्सयं पडिलेहेमाणे' उपाश्रयं यदि प्रत्युपेक्षमाणः अन्यमुपाश्रयं
याचमानो 'णो लमिज्जा' नो लभेत तर्हि 'तमेव उवस्सयं' तमेव उपाश्रयं संखडिनिकटवर्ति
उपाश्रयम् 'संमिस्सीमावमावज्जिज्जा' संमिस्सीमावम् गृहपति परिव्राजकादिभिः सह एकत्री-
भावम् आपद्येत, प्राप्नुयात्, तथासति 'अण्णणे वा से मत्ते विप्परियासियभूए' तत्र स असौ
साधुः अन्यमनाः अन्यमनस्कः वा गतेः विपर्ययीभूतः विपर्यस्तः सन् आत्मानं साधुस्वरूप

काओं-संन्यासिनिर्वाओं के साथ 'एगज्जं' एक साथ 'सत्ति' सार्द्धम् संधीभूय मिलकर
'सौंउं पाउं' मदिरापान के लिये 'भो, वतिमिस्सं हुरत्था वा' भो ! ऐ-अं संबोधन
करके अर्थात् गृहपति वगैरह को बुला करके संखडी में उपस्थित होने के कारण
लोलुपता से सभी वस्तु की संभावना हो सकती है इसलिये उन सब के साथ
मिश्रित शराब मदिरा या अन्य कुछ सोडा वाटर वगैर प्रसन्न वस्तु पीकर या
संखडी से बाह्य निकलकर 'उवस्सयं पडिलेहेमाणे' यदि अन्य उपाश्रय को
शोधते हुंवेले हुए 'णो लमिज्जा' नो लभेत-नहीं प्राप्त कर सकते तो 'तमेव उवस्सयं'
तमेव उपाश्रयम्-संखडी के निकटवर्ति उपाश्रय में ही 'संमिस्सीमावमावज्जिज्जा'
गृहपति परिव्राज आदि सभी के साथ एकत्री भावको प्राप्त करेगा-अर्थात् उसी
संखडी के निकटवर्ति उपाश्रय में सभी साधु सन्नासी गृहस्थ-गृहस्थ की भार्या
परिव्राजिकाएं मिलजुल कर रहेंगे और एकत्रित हो जाने से 'अण्णणे वा से मत्ते
विप्परियासियभूए' यहाँ पर सब साधु अन्यमनस्क हो कर या उन्मत्त होकर या
विपर्यस्त-उद्भ्रान्त होकर अपने स्वराज्य को भूल जायगा, इसी तरह गृहस्थ वगै-

कोइका यधने 'सौंउं पाउं' मदिरा पान भाटे 'भो वतिमिस्सं हुरत्था वा' हे भोयु स भोपन करीने
अर्थात् गृहपति विगेशेने भोत्राजीने स भोजीम उपस्थित धवाना कश्चे बोधु'नापी भधी
वस्तु देवानी संभावना रहे छे तेथी ते भधीनी साथे भेजवेव मदिरा पशवा अन्य
कोई सोडा वाटर विगेशे सनपास वस्तु पीयने अथवा स भोजीथी भडा नीकणीने 'उवस्सयं
पडिलेहेमाणे' ने पीज उपाश्रयने भोगता छना 'णो लमिज्जा' ते प्राप्त न थाय ते।
'तमेव उवस्सयं' प्र भोजीनी सभीपश्य उपाश्रयमा न 'संमिस्सीमावमावज्जिज्जा' गृहपति,
संन्यासी विगेशे भधानी साथे कोइत्रीलावने प्राप्त कश्चे अर्थात् ये स भोजीनी सभीपमा
रहेल उपाश्रयमा सधगा अधु सन्नासी, गृहस्थनी स्त्री परिव्राजनी ये गधा साथे
भणीने रहेने कोइका भधु नवधी 'अण्णणे वा से मत्ते विप्परियासियभूए' त्या
आगण ते अधु अन्य मनस्क यधने अथवा उन्मत्त यधने अथवा विपर्यस्त-उन्मत्त

मपि विस्मरिष्यति, गृहस्थादिको वा सनेः विपर्यस्तः सन् निजस्वरूपमपि विस्मरेत्, तथा च 'इत्थि विग्गहे वा किलीवे वा' स्त्रीविग्रहो वा काचित् स्त्रीवा, कलीवो नपुंसको वा कश्चित् 'तं भिक्षुं उवसंक्रमितु बूया' तं भिक्षुम् गृहस्थपवित्राजकादिभिः सह संमिश्रितं साधुम् उपसंक्रम्य आसनीभूय ब्रूयात्-दक्षयमजरीत्या कथयेत्-इत् 'आउसंतो समणा' भोः ! आयुष्मन् ! श्रमण ! 'अहे आरामंसि ना' अथ आरामे वा उद्यानविशेषे वा 'अहे उवस्सयंसि वा' अथ उपाश्रये वा 'राओ वा' रात्रौ वा 'वियाले वा' विकाले वा अन्यस्मिन् काले वा 'गामघम्मनियंतियं कट्ठु' ग्रामधर्मनियन्त्रितम् विषयभोगादिभिः नियन्त्रितं वशीभूतं कृत्वा 'रहस्सियं मेहुणधम्मपरियारणाए आउट्टामो' रहस्यम् रहसिवा कुत्रचिदेकान्तस्थले मैथुनधर्मपरिचारणाय अत्रह व्यापारासेवनार्थम् प्रवृत्तमहेत्वया सह प्रवृत्तिं कुर्मः, एतावता काचित् स्त्री साधुमुद्दिश्य रहति मैथुनार्थं प्रार्थनां कुर्यात् 'तं चेवेगइओ सातिज्जिजा' ताश्चमैथुनार्थं प्रवृत्तां स्त्रीम् एकः कश्चित् एकको वा साधुः अश्रुपगच्छेत्, तस्माद् 'अजरणिज्जं चेयं संखाए

रह भी शराब आदिका पान करने से पागल होकर अपने अपने स्वरूप को भी भूल जायेगे, इस परिस्थिति में 'इत्थि विग्गहे वा किलीवे वा' कोई स्त्री या कोई नपुंसक 'तं भिक्षुं उवसंक्रमितु बूया' तं भिक्षुम्-उस साधु को उपसंक्रम्य-निकट में जाकर ब्रूयात्' यदि कहे 'आउसंतो समणा' हे आयुष्मन् ! श्रमण ! हे आयुष्मन् साधु ! 'अहे आरामंसि वा' इस आराम-उद्यान वगीचा में या 'अहे उवस्सयंसि वा' इस उपाश्रय में, 'राओ वा' रात में या 'वियाले वा' विकाले वा-अन्य काल में ही, 'गामघम्मनियंतियं कट्ठु' विषयोपभोगादि से नियन्त्रित वशीभूत करके 'रहस्सियं मेहुण धम्मपरियारणाए' रहसि-किसी भी एकान्त स्थान में 'मैथुन धर्म परिचारणाय' मैथुन धर्म विषय भोग के लिये 'आउ ट्टामो' प्रवृत्तमहे-प्रवृत्ति करे अर्थात् यदि कोई स्त्री साधु को मैथुन करने के लिये प्रार्थना करे और 'तं चेवेगइओ सातिज्जिजा' उस मैथुन के लिये प्रवृत्त स्त्री को कोई साधु स्वीकार करले अर्थात् उस स्त्री के साथ मैथुन करे ऐसी

थधने पोताना स्वइपने पणु भूली जशे जेज रीने गृहस्थ विगेरे पणु दाइ विगेरेनु' पान करवाथी गाड जेवा थधने पोतपोताना स्वइपने भूली जशे आ परिस्थितिमा इत्थि विग्गहे वा कलीवे वा' केथ स्त्री अगर केथ नपुंसक 'तं भिक्षुं उवसंकीमितु बूया' ते साधुनी पासे जधने यही कहे के 'आउसंतो समणा' हे आयुष्मन् श्रमण ! 'अहे आरामंसि वा' आ पगीयाभां अथवा 'अहे उवस्सए वा' आ उपाश्रयमा राओ वा' रात्रे अथवा 'वियाले वा' अन्य केथ समये 'गामघम्मनियंतियं कट्ठु' विषयोपभोगादिने वशीभूत थधने 'रहस्सियं मेहुणधम्मपरियारणाए' केथ पणु जेकान्त स्थाननां विषयभोगाना सेवन माटे 'आउट्टामो' प्रवृत्ति करीजे अर्थात् यही केथ स्त्री साधुने मैथुनार्थपणु माटे प्रार्थना करे अने 'तं चेवेगइओ सातिज्जिजा' जे मैथुन माटे प्रार्थना करी स्त्रीने केथ साधु स्वीकारी जे

एए आयाणा संति' अकरणीयमेतत् संखडिगमनम् न कर्तव्यमिति संख्याय विज्ञाय संखडि-
गमनं न कुर्यादिति, यस्माद् एतानि आदानानि कर्मबन्धनकारणानि सन्ति आयतनानि आधा-
कर्मादिदोषस्थानानि वा सन्ति अतएव 'संविज्जमाणा पच्चवाया भवंति' संचीयमानानि प्रति-
पलमुपचीयमानानि प्रत्यपायाः अन्यान्यपि कर्मोपादानवत्कर्माणि भवन्ति तदुपसंहरन्नाह 'तम्हा
से संजए नियंठे' तस्मात् कारणात् स संयत निर्ग्रन्थः साधुः 'तहप्पगारं' तथाप्रकाराम् तथा-
विशाम् संखडिम् 'पुरेसंखडिं वा पच्छासंखडिं वा' पुरः संखडिं वा विवाहादिमांगलिकमहो-
त्सवनिमित्तक प्रीतिभोजनरूपाम्, पश्चात् संखडिं वा, मृतपित्रादिनिमित्तकाशुभकर्मसम्बन्धि
मिष्टान्नादि भोजनरूपाम् वा 'संखडिं' संखडिम् 'संखडिपडियाए' संखडिप्रतिज्ञया
संखडिलाभाशयेन 'णो अभिसंघारेज्जा गमणाए' नो अभिसंघारयेत् गमनाय, संखडि-
गमनार्थं मनसि संकल्पं न कुर्यादित्यर्थः ॥ सू० २९ ॥

संभावना रहती है इसलिये 'अकरणिज्ज चेयं संखाए एए आयाणासंति' साधु
को नहीं करना चाहिये ऐसा 'संख्याय' जानकर साधु संखडीगमन नहीं करे
क्यों कि 'एते आयतणाणि' ये सभी संखडी गमनादि कर्म बन्धन के कारण
हैं अत एव 'संविज्जमाणा पच्चवाया भवंति' प्रतिपल उपचीयमान-बढ़ते हुए,
प्रत्यवाय-दूसरे भी कर्म बन्धन होते हैं- 'अब सबका उपसंहार करते हैं- 'तम्हा
से संजए नियंठे' इसलिये वह संयमशील निर्ग्रन्थ-साधु 'तहप्पगारं' तथा प्रका-
राम्-उस तरह की 'संखडिं' संखडी में चाहे वह संखडी 'पुरे संखडिं वा,
पच्छा संखडिं वा' पुरः संखडिं वा पश्चात् संखडिं वा' पूर्व संखडी हो-विवा-
हादिनिमित्त की गई मांगलिक संखडी हो या पश्चात् संखडी हो मृत पितर
के निमित्त की गई अमांगलिक संखडी हो संखडिं संखडिम् किसी भी
संखडी में 'संखडिपडियाए' संखडी प्रतिज्ञया-संखडी की प्रतिज्ञा से संखडी में
मिक्षा लेने की इच्छा से 'णो अभिसंघारेज्जा गमणाए' नो अभिसंघारयेद् गम-
नाय संखडी में जाने के लिये हृदय में संकल्प या विचार भी नहीं करे ॥ सू० २९ ॥

अર્थात् તે સ્ત્રીની સાથે મૈથુન સેવન કરે તેવી સંભાવના રહે છે. તેથી 'અકરણિજ્જં ચેયં
સંખાએ એએ આયાણાસંતિ' સાધુ એ સંખડી ગમન કરવું ન જોખએ એ રીતે બાણીને સંખડી
ગમન કરવું નહીં કારણ કે આ સંખડી એટલે કે સંખડીમાં કર્મબંધના કારણ છે. તેથી
'સંવિજ્જમાણા પચ્ચવાયા ભવંતિ' દરેક પળે વધતા એવા બીજા પણ કર્મબંધનો થાય છે.

હવે આનો ઉપસંહાર કરતાં કહે છે.-તમ્હા સે સંજએ નિયંઠે' તેથી તે સંયમશીલ
નિર્ગ્રન્થ સાધુ કે સાધ્વીએ 'તહપ્પગારં' એ રીતની 'સંખડિં' સંખડીમાં આહે તે સંખડી
'પુરે સંખાડ વા પચ્છા સંખડિં વા' વિવાહાદિ નિમિત્તથી કરવામા આવેલ માંગલિક પૂર્વ
સંખડી હોય અથવા મૃત પિતૃઓના નિમિત્ત કરવામા આવેલ અમાંગલિક એવી પશ્ચાત્
સંખડી હોય તેવા કેઈપણ 'સંખડિં' સંખડીમાં 'સંખિડપડિયાએ' સંખડીમાં આહાર

મૂલમ્-સે મિક્ષુ વા, મિક્ષુણી વા, અન્નચરિં સંઘડિં સુચ્ચા નિસમ્મ સંપહાવઙ્ગ ઉસ્સુચમૂણ્ણ અપ્પાણેઠાં, ધુત્તા સંઘડી, નો સંચાણ્હ તત્થ ઇયરેયરેહિં કુલેહિં સામુદાણિયં एसियं वेसियं पिंडवायं पडिग्गाहिच्चा आहारं आहारित्तए, माइट्ठाणं સંપાસે, ણો એવં કરિજ્ઞા । સે તત્થ કાલેણ અણુપવિસિત્તા તત્થિયરેયરેહિં કુલેહિં સામુદાણિયં एसियं वेसियं पिंडवायं पडिग्गाहिच्चा आहारं आहारिज्जा ॥સૂ. ૩૦॥

છાયા-સ મિશ્નુર્વા મિશ્નુકી વા અન્યતરાં સંઘડિં શ્રુત્વા નિશમ્ય સંપ્રધાવતિ, ઉત્સુકભૂતેન આત્મના, ધુત્તા સંઘડિઃ, નો શ્વનોતિ તત્ર ઇતરેતરેભ્યઃ કુલેભ્યઃ સામુદાનિકં (મૈક્ષમ્) ઇષળીયં વૈષિકં પિંડપાતં પરિગૃહ્ય આદારમ્ આહરતુમ્ માતૃસ્થાનં સંસ્પૃગેત્, ન એવં કુર્યામ્ । સ તત્ર કાલેન અણુપવિસ્ય તત્ર ઇતરેતરેભ્યઃ કુલેભ્યઃ સામુદાનિકં (મૈક્ષમ્) ઇષળીયમ્ વૈષિકં પિંડપાતં પ્રતિગૃહ્ય આદારમ્ આહારચેત્ ॥ સૂ. ૩૦ ॥

ટીકા-પૂર્વોક્તરીત્યા સંઘડિઃ શારીરિકસ્વાસ્થ્યં નાશયતિ માનસિકચિન્તનશ્ચ' વર્ષયતિ સમારાધિતાધ્યાત્મિકસાધનાદિ સર્વે નાશયતિ તસ્પાત્ સાધુનાં સંઘડિસ્થાનામિમુખં ગમનં નિષિદ્ધમિતિ વિષયમધિકૃત્ય સ્પષ્ટતયા વિશદીકૃત્ય પ્રતિપાદયિતુમાહ-'સે મિક્ષુ વા મિક્ષુણી વા' સ પૂર્વોક્તો મિશ્નુઃ ભાવમિશ્નુર્વા મિશ્નુકી વા 'અન્નચરિં સંઘડિં સુચ્ચા' અન્યતરામ્ એકતરામ્ સંઘડિમ્ પુરઃસંઘડિં વા પશ્ચાત્ સંઘડિં વા શ્રુત્વા સાક્ષાત્ પરમ્પ-

અથ પૂર્વોક્તરીતિ સે પ્રીતિભોજ વિશેષરૂપ સંઘડી શારીરિક સ્વાસ્થ્ય કો બિગાડતી હૈ એવં માનસિક ચિન્તા કો વઢાતી હૈ, ઓર આધ્યાત્મિક સાધના વિગૈરહ સભી કો નાશ કરતી હૈ ફસલિયે સાધુ ઓર સાધ્વી કો સંઘડી સ્થાન તરફ જાના મના કિયા ગયા હૈ યહ ફસ વિષય કો સ્પષ્ટ કરકે વિશદરૂપ સે પ્રતિપાદન કરતે હૈ-'સે મિક્ષુ વા મિક્ષુણી વા અન્નચરિં' સ વહ મિશ્નુ-ભાવ સાધુ ઓર ભાવ મિશ્નુકો ભાવ સાધ્વી 'અન્નચરિં' એકતર કિસી ભી સંઘડિં

હેવાની ઇચ્છાથી 'જો અમિસધારેજ્ઞા ગમણા' સ ખડીમાં જવા માટે હૃદયમાં સંકલ્પ કે વિચાર પશુ કરયો નહી. ॥સૂ. ૨૯॥

હવે પૂર્વોક્ત રીતે પ્રીતિભોજન વિશેષરૂપ સ ખડી શારીરિક સ્વાસ્થ્યને બગાડે છે તથા માનસિક ચિન્તા વધારે છે. અને આધ્યાત્મિક સાધના વિગેરેનો નાશ કરે છે. તેથી સાધુ કે સાધ્વીને સ ખડી સ્થાન તરફ જવાનો નિષેધ કરેલ છે. એ વિષય સ્પષ્ટ કરીને તેહું વિશદ રૂપે પ્રતિપાદન કરતા સૂત્રકાર કહે છે -

ટીકાર્થ-'સે મિક્ષુ વા મિક્ષુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સાધુ કે સાધ્વી 'અન્નચરિં' એક કે ઇ પશુ સ ખડીને 'સુચ્ચા' સાધળીને આડે તે વિવાહાદિ શુભ નિમિત્તક પૂર્વ સ ખડી

રયાવા આકર્ષ્ય 'નિસમ્મ' નિઝમ્ય કેનાપિ હેતુના મનસિ નિશ્ચિત્ય 'સંપહાવ' ઉસ્સુયભૂણ અપ્પાણેણ' સંપ્રધાવતિ ઉત્સુકભૂતેન આત્મના તદ્ભિમુખં ગન્તુ મિચ્છતિ ચત રતત્ત મમ અદ્ધુત-રૂપં ભોજ્યં મિલિપ્યતિ, તદાહ-‘ધુવા સંઘડિ’ ધુવા નિશ્ચિત્ત્વં સંઘડિઃ વર્તનેતિ, લાભો ભવિષ્યત્યેવેતિ ભાવઃ । સંઘડિતાભાગિપ્રાપ્તેણ તત્ર ગમનં નિષેધતિ-‘જો સંચાણ્હ તત્થ હ્યરે-યરેહિં કુલેહિં’ નો જ્ઞવનોતિ તત્ર સંઘડિગ્રામે, આહારસ્સુ આદર્તુપિત્યગ્રેણ સમ્બન્ધઃ, હતરેતરેભ્યઃ સંઘડિરહિતેભ્યોઽપિ કુલેભ્ય આધાકર્માદિદોષરહિતેભ્યોઽપિ ભિક્ષાં ન ગૃહ્ણીયાત્, માવદુષ્ટ-ત્વાત્, તત્ર ભિક્ષાર્થમટન્તં માં દદ્ધ્વા સંઘડિઠ્ઠાં ભિક્ષાં ગ્રહીતું પાર્યદેદિતિ મનમિ કલ્પનેન અન્ય-કુલેભ્યો ભિક્ષાં ગ્રહીતું ન ગચ્છેદેતિ છલકપટરૂપમાતૃસ્પર્શદોષો ભવેદિત્યાહ ‘સામુદાણિયં એસિયં વેસિયં પિંઢવાયં પઢિગ્ગાહિત્તા આહારં આહારિત્તેણ ગાહ્વાણં સંપાસે’ સામુદાનિકં

સંઘડી કો ‘સુચ્ચા’ સુનકર ચાહે વહ પૂર્વ સંઘડી, વિચારાદિ હુમ નિમિત્તક સંઘડી હો યા પશ્ચાત્ સંઘડી-મૃનપિતર શ્રાદ્ધાદિ નિમિત્તક હી સંઘડી કયોં ન હો ઉસકો ‘નિસમ્મ’ જાનકર યદિ ‘સંપહાવહ ઉસ્સુયભૂણ અપ્પાણેણ’ ઉત્સુક હોકર ઉસમેં જાતા હૈ યા જાને કે લિયે મન મેં વિચાર કરતા હૈ, કયોં કિ ઉસ સંઘડી મેં મુઝે અપૂર્વ ભોજન મિષ્ટાન્નાદિ મિલેગા, કયોં કિ વહ ‘ધુવા સંઘડી’-ધુવ નિશ્ચિત્ત્વં હી વિશિષ્ટ પ્રીતિ ભોજ્ય રૂપ સંઘડી હૈ હસલિયે અવશ્ય હી, લાભ હોગા, અતઃ, સાધુ ઔર સાધ્વી કો ઉસમેં જાને કા નિષેધ કરતે હૈ-‘નો સંચાણ્હ તત્થ હ્યરેયરેહિં ‘કુલેહિં’ તત્ર-ઉસ સંઘડી ગ્રામ મેં, હતરેતરેભ્ય કુલેભ્યઃ-સંઘડો રહિન મી કુલ સે ‘નો સંચાણ્હ’ નહીં લેની ચાહિયે કયોં કિ વહાં ભિક્ષા કે લિયે પર્યટન કરને સે સંઘડી કર્તાં ઉનકો દેખકર ભિક્ષા કે લિયે પ્રાર્થના કરેજે એસા મન મેં સંકલ્પ કરને સે છલ કપટ રૂપ માતૃ સ્પર્શ દોષ હોગા યહ વતલાતે હૈ-‘સામુદાણિયં’ ગૃહ સમુદાય સમ્બન્ધિ સામુદાનિક ભિક્ષા જો કિ ‘એસિયં’ અધાકર્માદિ સોલહ દોષોં સે રહિત મી હૈ, એવં ‘વેસિયં’ સદોરક સુખવશ્ચિકા સુરુપત્તી ઔર રજોહરણાદિ વેપ સે પ્રાપ્ત હોને કે

હોય અથવા મૃત પિતૃના શ્રાદ્ધાદિ અગ્રહ નિમિત્તની પશ્ચાત્ સંઘડી હોય તેને ‘નિસમ્મ’ જાણીને ‘ઉસ્સુયભૂણ અપ્પાણેણ’ ‘સંપહાવહ’ ઉત્સુક મનવાળા થઈને તેમા જાય છે કે જવાનેા મનમાં વિચાર કરે કે એ સંઘડીમાં મને અપૂર્વ ભોજન મિષ્ટાન્નાદિ મળશે કેમ કે તે ‘ધુવા સંઘડી’ નિશ્ચિત્ત્વ રીતે વિશેષ પ્રીતિગોચર રૂપ સંઘડી છે. તેથી જરૂર લાભ થશે તેથી સાધુ કે સાધ્વીને તેમા જવાનેા નિષેધ કરેલ છે જો સંચાણ્હ તત્થ હ્યરેયરેહિં કુલેહિં એ સંઘડીવાળા ગમમા સંઘડી વિનાના કુળોમાંથી પણ આહાર લેવો ન જોઈએ કેમ કે ભિક્ષા માટે પર્યટન કરવાથી સંઘડી કરનાર તેને જોઈને ભિક્ષા લેવા વિનવે તેમ મનમા સંકલ્પ કરવાથી છલ કપટ રૂપ માતૃસ્પર્શ દોષ લાગે છે એજ વાત સ્પષ્ટકાર કરે છે-‘સામુદાણિયં એસિયં વેસિયં’ ગૃહ સમુદાય સંબંધી સામુદાનિક ભિક્ષા

મૈત્ર્યમ્ શ્રુતસમુદાયસરવન્થિ મિદ્ધામિત્તર્યઃ તાદૃશ મૈત્ર્યમ્ રુપણીયમ્ આથા નાદિદ્વોપરદિતયપિ,
વૈષિકં સુદોરકમુદવલ્લિજારજોદ્ધરણાનિવેપાત્પ્રાપ્તમુત્પાજ્ઞાદિદ્વોપરન્તિર્ વિપ્લવાન્મમ્ આદારમ્
અજ્ઞાદિ ચતુર્વિધમાહારજાતમ્ પરિગ્રહ આદાય આહારમ્ પ્રમ્ વસ્તુ ન જ્ઞાનગોતિ ઇતિ પૂર્વેણ સમ્બ-
ન્ધઃ, તથામિદ્ધાદ્યગ્રહણે ચાતુરધ્યાનં કપટં સંસ્પૃશેદિતિ ત્વાતૂનાં છલ કપટરોપસ્પર્ગઃ સ્પાદિતિ
માયઃ । તસ્માત્ તલ્લિવેષમુપસંહરન્-‘નો એવં કરિજ્ઞા’ ન એવં કુર્યાત્ પેદલોક્કિપારલૈકિ
કાપાયમિયા સંઘડિગ્રામમનં ન કુર્યાદિત્યર્થઃ । યદ્યપિ સ સાધુઃ સંઘડિગિજ્ઞાનુલેખ આદાર-
પ્રતિજ્ઞયા સંઘડિગ્રામે ગતોઽસ્તિ તથાપિ તથાવિધમ્ એષણીયમપિ આદારજાતં સંઘડિભા-
ગ્યા નાભ્યવહરેત્ તસ્માત્ તથાવિધમ્ આદારમ્ અવદર્તુ ન જ્ઞાતોતિ, પૂર્વોક્ત છલ કપટરૂપમાતૃસ્થાન-

કારણ ઉત્પાદનાદિ દોષ રહિત ખી હૈ, ફિર ખી હસ પ્રકાર કે ‘પિંડવાયં’ અજ્ઞાન-
પાન-સ્વાદિમ્ ઔર સ્વાદિમ્ ચતુર્વિધ આહાર જાત કો ‘પિંડિગાહિત્તા’ ગ્રહણ કર
‘આહારં આહરિત્તવ’ આહાર કો ખાને કેલિયે ‘ન શક્નોતિ’ ઉચત નહીં હોના
ચાહિયે કયોં કિ હસ પ્રકાર કે આહાર જાત કો ગ્રહણ કરને સે ‘માદ્દગ્નં’
સંકાસે, સાધુ કો છલ કપટ રૂપ માતૃ સ્થાન સ્પર્શ દોષ હોગા, ફલિયે સાધુ
ઔર સાધ્વી કો સંઘડી ગ્રામ મેં ખી નહીં જાના ચાહિયે હસકા ઉપસંહાર
કરને હુપ કહતે હૈ-‘જો એવં કરિજ્ઞા’ નો એવં કુર્યાત્-ઉક્તરીતિ સે પેદલોક્કિક
ઔર પારલૈકિક અપાય કે અય સે સાધુ ઔર સાધ્વી સંઘડી ગ્રામ મેં મિક્ષા
કે લિયે નહીં જાય, સારાંશ યહ હૈ કિ-યદ્યપિ વહ સાધુ સંઘડી મિન્ન કુલ સે
મિક્ષા લેને કી હજ્જા સે સંઘડી ગ્રામ મેં ગયા હૈ ફિર ખી ઉસ પ્રકાર કે આહાર
જાત કો એષણીય હોને પર ખી સંઘડી લાભ કી આશા સે નહીં લાસકતા હૈ
કયોંકિ ઉસ પ્રકાર કે અહાર કો ખાને સે પૂર્વોક્ત છલ કપટરૂપ માતૃ સ્થાન

કે જે આધાકર્માદિ સોળ દોષ વિનાની છે, તથા સુદોરક અખવલ્લિકા મુહપતી અને રજો
હરણાદિ સાધુ વેષથી પ્રાપ્ત થવાને કરણે ઉત્પાતાદિ દોષ વિનાની પણ છે. તેા પણ આવા
પ્રકારના ‘પિંડિવાયં અગન, પાન, ખાદિમ, સ્વાદિમ, આરે પ્રકારના આહાર બાતને ‘પિંડિગા-
હિત્તા’ ગ્રહણ કરીને ‘આહારં આહરિત્તવ’ આહારનેા ઉપયોગ કરવા માટે ઉત્સુક થવું ન
જોઇએ કેમ કે આવા પ્રકારના આહાર બાતને ગ્રહણ કરવાથી ‘માદ્દગ્નં સંકાસે’ સાધુ કે
સાધ્વીને છગકપટ રૂપ માતૃસ્થાન સ્પર્શ દોષ લાગે છે, તેથી સાધુ કે સાધ્વીને સંખડી લોજન
થવું હોય તેવા ગામમા પણ ન જવું જોઇએ આ વિષયનેા ઉપસહાર કરતા સૂત્રકાર
કહે છે- ‘જો એવં કરિજ્ઞા’ એહલૌકિક અને પારલૌકિક અપાયના લયથી સધુ કે સાધ્વીએ
ઉક્ત પ્રકારે સખડીવાળા ગામમાં મિક્ષા પ્રાપ્તિ માટે જવું નહીં, કહેવાનેા ભાવ એ છે
કે- જોકે એ સાધુ કે સાધ્વી સખડી થી અન્ય કુળોમાથી મિક્ષા લેવાની ઇચ્છાથી સંખડી
વાળા ગામમા ગયેલ હોય તેા પણ એવા પ્રકારનેા આહાર સમૂહ એષણીય હોવા છતાં
પણ સંખડી લાભના લયથી તે ખાઉ શકતા નથી, કેમ કે એવા પ્રકારના આહારને ખાવાથી

દોષ સંસ્પર્શસંભવાદિતિભાવઃ । કિન્તુ યદા સંઘડિ-આહારલાભાશયો નાસ્તિ તદા અન્યકુલેભ્ય
 ઇષળીયાહારલાભે સ્થિતિ તત્ર ગચ્છેદિત્યાશયેનાહ-‘સે તત્થ કાલેણ અણુપવિસિત્તા’ સ ભાવ-
 મિશ્નુઃ તત્ર સંઘડિગ્રામે કાલેન અન્યસ્મિન્ કાલે અનુપ્રવિશ્ય ગત્વા ‘તત્થિયરેરેહિં કુલેહિં’
 તત્ર ઇતરેતરેભ્યઃ અન્યાન્યેભ્યઃ સંઘડિમિન્નેભ્યઃ કુલેભ્ય ગૃહેભ્યઃ ‘સામુદાણિયં ઇસિયં વેસિયં’
 સામુદાનિકમ્ ભિક્ષમ્, સમુદાનં મિક્ષાસમૂહઃ, સમુદાનમેવ સામુદાનિકમ્ ઇષળીયમ્ આધાક
 માંદિપોડશદોષવર્જિતમ્ પ્રાસુકમિત્યર્થઃ, વૈષિકમ્ કેવલસાધુવેષપ્રાપ્તમ્ ધાત્રી પિણ્ડાદિપોડશ-
 દોષરહિતમ્ ‘પિંડવાયં પાંડિગાહિત્તા’ પિંડપાતમ્ અશનાદિ ચતુર્વિધમાહારજાતં પ્રતિગૃહ્ય
 આદાય ગૃહીત્વેત્યર્થઃ ‘આહારં આહારિજ્જા’ આહારમ્ આહારયેદ્ અભ્યવહરેદિત્યર્થઃ । છલ-
 કપટાદિમાતૃસ્થાનદોષસંસ્પર્શા સંભવાત્ ॥ સૂ. ૩૦ ॥

સ્પર્શ દોષ લગને કી સંભાવના હૈ કિન્તુ યદિ ઉસે સંઘડી લાભકા આશય નહીં
 હૈ તો અન્ય કુલ સે ઇષળીય આહાર કા લાભ હોને પર વહાં જા સકતા હૈ-યહ
 બતલાતે હૈ-‘સે તત્થ કાલેણ અણુપવિસિત્તા’ સ-વહ ભાવ સાધુ ઔર ભાવ
 સાધ્વી તત્ર-સંઘડિ ગ્રામ મેં, કાલેન અન્ય સમય મેં ‘અનુપ્રવિશ્ય’ જાકર ‘તત્થિય
 રેહિં કુલેહિં’ ઉસ સંઘડી ગ્રામ મેં મો સંઘડી મિન્ન અન્યાન્ય કુલોં સે ‘સામુ-
 ણિયં ઇસિયં વેસિયં પિંડવાયં પાંડિગાહિત્તા’ સામુદાનિકમ્-ગૃહસમુદાયસમ્બન્ધિ
 મિક્ષા સમૂહ કો જોકિ-ઇષળીયમ્-ઇષળીય-આધાકમાંદિ સોલહ દોષોં સે રહિત
 પ્રાસુક હૈ ઉસકો ઔર વૈષિકમ્-કેવલ સદોરક મુખવાસ્ત્રિકા સહિત રજોહરણાદિ
 વેષ સે પ્રાપ્ત હૈ અર્થાત્ ધાત્રી પિણ્ડાદિ સોલહ દોષોં રહિત હૈ હસ પ્રકાર કે
 ‘પિંડપાતમ્’ અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત કો ‘પ્રતિગૃહ્ય’ લેકર ‘આહારં આહા-
 રિજ્જા’ અશનાદિ આહારજાત કો ખાનાં ચાહિયે ક્યોંકિ હસ પ્રકાર કે આહાર
 જાત કો ખાને સે ઉક્ત માતૃ સ્થાન સ્પર્શ દોષ કા કોઈ મો સંભવ નહીં હૈ ॥૧૬॥

પૂર્વોક્ત છળકપટ રૂપ માતૃસ્થાન સ્પર્શ દોષ લાગવાની સંભાવના છે. પરંતુ જો તેમને
 સંખડી લાભને આશય ન હોય તો અન્ય કુળમાંથી ઇષળીય આહારને લાભ થાય તો
 ત્યાં જવાને દોષ નથી એ વાત સૂત્રકાર કહે છે.-‘સે તત્થ કાલેણ અણુપવિસિત્તા’ તે
 સાધુ કે સાધ્વી તે સંખડી વાળા ગામમાં અન્ય સમયમાં જઈને ‘તત્થિયરેહિં કુલેહિં’ એ
 સંખડી વાળાગામમાં પશુ એ સંખડી શિવાયના ઘરોમાંથી ‘સામુદાણિયં ઇસિયં વેસિયં’ ગ્રહ
 સમુદાય સંખડી મિક્ષા સમૂહને કે જે ઇષળીય-આધાકમાંદિ સોળ દોષોથી રહિત
 પ્રાસુક હોય તેને અને કેવળ સદોરક મુખવસ્ત્રિકા સહિત રજોહરણાદિ વેષમાંથી
 પ્રાપ્ત થયેલ હોય અર્થાત્ ધાત્રીપિંડાદિ સોળ દોષોથી રહિત હોય એવા પ્રકારના ‘પિંડવાયં’
 અશનાદિ ચતુર્વિધ આહારજાતને ‘પાંડિગાહિત્તા’ લઈને ‘આહારં આહારિજ્જા’ અશનાદિ આહાર
 જાતને ઉપયોગમાં લઈ લેશે. કેમ કે એવા પ્રકારના આહારજાતને ઉપયોગમાં લેવાથી ઉક્ત
 માતૃસ્થાન સ્પર્શ દોષને કોઈપણ પ્રકારે સંભવ નથી. ॥સૂ. ૩૦ ॥

मूलम्—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण जाणेज्जा गामं वा जाव रायहाणिं वा, इमंसि खलु गामंसि वा जाव रायहाणिंसि वा संखडि सिया तंपि य गामं वा जाव रायहाणिं वा संखडिं संखडिपडियाए णो अभिसंधारेज्जा गमणाए केवलीवूया आयाणमेयं ॥सू० ३१॥

छाया—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यत् पुनः जानीयाद् ग्रामं वा यावद् राजधानीं वा, अस्मिन् खलु ग्रामे वा यावद् राजधान्यां वा संखडिः स्यात्, तमपि च ग्राम वा यावद् राजधानीं वा संखडिं संखडिप्रतिज्ञया नो अभिसंधारयेद् गमनाय, केवली वृयाद् आदानमेतत् ॥सू. ३१॥

टीका—‘अथ पुनरपि संखडिविशेषमधिकृत्याह—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण जाणेज्जा’ स पूर्वोक्तो भावभिक्षुः भावभिक्षुकी वा, स यत् पुनः जानीयात् ‘गामं वा जाव रायहाणिं वा’ वक्ष्यमाणप्रकारकं ग्रामं वा यावत् नगरं वा मडम्बं वा कर्बटं वा राजधानीं वा एवं भूताम् अवगच्छेद् इत्यर्थः तथाहि ‘इमंसि खलु गामंसि वा जाव रायहाणिंसि वा संखडि सिया’ अस्मिन् खलु ग्रामे वा यावद् नगरे वा मडम्बे वा कर्बटे वा राजधान्यां वा संखडिः स्यात्—भविष्यति तर्हि ‘तंपि य गामं वा जाव रायहाणिं वा’ तमपि च ग्रामं वा यावद् नगरं वा राजधानीं वा ‘संखडिं’ संखडिं विज्ञाय ‘संखडिपडियाए’ संखडि प्रतिज्ञया संखडिलाभाशया ‘णो अभिसंधारेज्जा गमणाए’ नो अभिसंधारयेत् गमनाय न तस्मिन्

टीकार्थ—अब फिर भी संखडी विशेष को लक्ष्य कर साधु को उस में जाने के लिये मना करते हैं ‘से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा,’ स—वह भिक्षु—भाव साधु और भिक्षुकी—भाव साध्वी ‘से जं पुण जाणिज्जा’ वह यदि ऐसा जान लेकि ‘गामं वा जाव रायहाणिं वा’ ग्राम हो या यावत्—नगर हो अथवा—मडम्ब—छोटा नगर हो या कर्बट—छोटा ग्राम हो या राजधानी हो ‘इमंसि वा गामंसि वा’ इस ग्राम में या ‘जाव’ यावत् नगर में या मडम्ब में या कर्बट में या ‘रायहाणिंसि वा’ राजधानी में संखडी सिया’ संखडी—प्रीति भोजन वगैरह होगी, तो ‘तंपि य गामं वा जाव—रायहाणी वा’ उस भी संखडी के ग्राम में या नगर में या मडम्ब में या कर्बट में या राजधानी ‘में संखडिं संखडिपडियाए’—संखडी लाभ की

क्षीरश्री स’अडी विशेषने उद्देशीने साधुने तेमा ज्वा भाटे निषेव करे छे—

टीकार्थ—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त साधु के साध्वी ‘से जं पुण जाणिज्जा’ तेमना ज्ञापना ओवु आवे के—‘गामंसि वा जाव’ गामं होय यावत् नगरं होय अथवा मडम्ब होय ओटवे के नातु नगर होय अथवा कर्बट—नातु गाम हो। अथवा ‘रायहाणिंसि वा’ राजधानी होय ‘संखडिसिया’ स’अडी प्रतिज्ञाजन विशेषे यता होय तो ‘तंपि य गामं वा जाव रायहाणिं वा’ ते स’अडीवाणा गाममां यावत् राजधानीमां ओटवे के—नगरमा के मडम्बमा अथवा कर्बटमा ‘संखडि संखडिपडियाए’ स’अडीलाभनी आशाथी ते

સંઘડિ પ્રામાદૌ ગમનં કુર્યાત્, તત્ર હેતુમાહ-‘કેવલી વૂયા, આયાણમેયં’ કેવલી કેવલજ્ઞાની વીતરાગો મગધીરપ્રભુ’ વૂયાત્-વ્રવીતિ ઉપદિશતીત્યર્થઃ આદાનય્ કર્મવન્ધનમ્ કર્મોપાદાનહેતુઃ, એતત્-સંઘડિગમનં વર્તેતે, તસ્માત્ શ્રમણાનાં સંઘડિગમનં નો ચિત્તમિતિ ભાગઃ ॥૬૦૩૧॥

મૂલમ્-આહ્વણા અવમાણં સંઘડિં અણુપવિસ્સમાણસ્ત પાણ વા પાણ, અન્નકંતપુઠ્વે ભવઈ, હત્થેણ વા હત્થે સંચાલિયપુઠ્વે ભવઈ, પાણ વા પાણ આવડિયપુઠ્વે ભવઈ, સીસેણ વા સીસે સંઘર્યાટ્ટિયપુઠ્વે ભવઈ, કાણ વા કાણ સંઘોભિયપુઠ્વે ભવઈ, દંડેણ વા મુટ્ટિણા વા લેલુણા વા કવાલેણ વા અભિહયપુઠ્વે વા ભવઈ, સીઓદણ વા ઉસિત્તપુઠ્વે ભવઈ, રયસા વા પરિધાસિયપુઠ્વે ભવઈ, અણેસણિજ્જેણ વા પરિમુત્તપુઠ્વે ભવઈ, અણેસિં વા દિજ્જમાણે પડિગાહિયપુઠ્વે ભવઈ, તમ્હા સે સંજણ ણિગમ્થે તહપ્પગારં આહ્વણાઽવમાણં સંઘડિં સંઘડિપડિયાણ ણો અભિસંધારિ-
ઝજા ગમણાણ ॥સૂ૦ ૩૨॥

છાયા-આકીર્ણમ્ અવમાં સંઘ સંઘડિમ્ અણુપવિશતઃ પાદેન વા પાદઃ આક્રાન્તપૂર્વો ભવતિ, હસ્તેન વા હસ્તઃ સંચાલિતપૂર્વો ભવતિ, પાત્રેણ વા પાત્રમ્ આપતિત પૂર્વ ભવતિ, શિરસા વા શિરઃ ગંઘટિતપૂર્વભવતિ, કાયેન વા કાયઃ સંઘોભિતપૂર્વો ભવતિ, દણ્ડેન વા મુટ્ટિના વા લોઠ્ઠેન વા કપાલેન વા અભિહતપૂર્વો વા ભવતિ શીતોદકેન વા ઉત્સિત્તપૂર્વો ભવતિ, રજસા વા પરિઘર્ષિતપૂર્વો ભવતિ, અણેણીયેન વા પરિમુત્તપૂર્વો ભવતિ, અન્યથા વા દીયમાનં પ્રતિગ્રાહિતપૂર્વો ભવતિ, તસ્માત્ સ સંઘતો નિર્ગમ્યઃ તથાપ્રકારાણ્ આકીર્ણમ્ અવમાં સંઘ સંઘડિ સંઘડિપ્રતિજ્ઞયા નો અભિસંધારયેદ્ ગમનાય ॥ ૬૦ ૩૨ ॥

આજ્ઞા સે ઉસ સંઘડી સે ‘નો અભિસંધારેજ્ઞા ગમણા’ જાને કે લિયે સાધુ ઔર સાધ્વી હૃદય મેં વિચાર મો નહીં કરે ક્યોંકિ ‘કેવલી વૂયા’ કેવલી ભગવાન મહાવીર સ્વામી કહે છે કે ‘આયાણમેયં’ આવી રીતનુ સ ખડી ગમન સામુદ્ધિક ભોજન સાધુ અને સાધ્વી ને માટે કર્મ બંધન ઠારણુરૂપ ઠહેવામા આવેલ છે તેથી સાધુ કે સાધ્વીએ સ ખડીમા જુવે થોગ્ય નથી ॥ ૩૧ ॥

સ ખડીમા ‘જો અભિસંધારેજ્ઞા ગમણા’ જવા માટે સાધુ અને સાધ્વીએ મનમાં વિચાર સરખો પણ કરવો નહીં કેમકે-‘કેવલી વૂયા’ કેવલી ભગવાન મહાવીર સ્વામી કહે છે કે ‘આયાણમેયં’ આવી રીતનુ સ ખડી ગમન સામુદ્ધિક ભોજન સાધુ અને સાધ્વી ને માટે કર્મ બંધન ઠારણુરૂપ ઠહેવામા આવેલ છે તેથી સાધુ કે સાધ્વીએ સ ખડીમા જુવે થોગ્ય નથી ॥ ૬૦ ૩૧ ॥

ટીકા-અથ મળવાનુ સાધુસાધ્વીનાં સંતડિગતદોષાન્ પ્રતિપાદયિતમાદ-‘આઈણા અવમાળે સંસ્કરિં અણુપવિસ્તમાણસ્સ’ આક્રીર્ણામ્ ચરકશાક્યાદિ વહુમાધુમિર્ચાસામ્, અવમામ્ હીનામ્ અલ્પમાત્રામ્ અલ્પપરિમાણામ્ સ્વલ્પ સંસ્કરિં પ્રીતિમં જ્યાદિરૂપામ્ અનુપ્રવિશતઃ અનુપ્રવેશં કુર્વતઃ શ્રમણસ્ય એતે તાદદ્ વક્ષ્યમાણદોષાઃ સંમન્નિ તથાદિ-‘પાણ વા પાપ અકંતપુન્નવે મવઈ’ પાદેન વા પાદઃ આક્રાન્તપૂર્વો મવતિ, એકસ્ય શ્રમણસ્ય પાદેન અપરસ્ય પાદઃ આક્રાન્તઃ આસ્ફાલિતો મવેદિત્યર્થઃ, પૂર્વમ્ આક્રાન્તઃ આક્રાન્તપૂર્વઃ મિક્ષાગ્રહણાત્પૂર્વ પાદેન પાદઃ સંઘટિતઃ સ્થાદિત્યાશયઃ । એવં ‘હત્થેણ વા હત્થે સંચાલિયપુન્નવે મવઈ’ હસ્તેન વા હસ્તઃ સંચાલિતપૂર્વ મવતિ, એકસ્ય હસ્ત સંચાલનાત્ પૂર્વમ્ અપરસ્ય હસ્તઃ સંચાલિતો મવેત્. એવં ‘પાણ વા પાપ આવહિયપુન્નવે મવઈ’ પાત્રેણ માજનેન ના પાત્રમ્ માજનમ્ આપતિતપૂર્વ મવતિ, એકસ્ય પાત્રાત્ પૂર્વમ્ અપરસ્ય પાત્રમ્ મિક્ષાર્થમ્ આપતિતં મવેદિત્યર્થઃ એવમ્ ‘સીસેણ વા સીસે સંઘટિયપુન્નવે મવઈ’ શિરસા વા શિરઃ સંઘટિતપૂર્વ મવતિ, ત્વરયા મિક્ષાર્થગ્રાણે પરસ્પર શિરઃ

અથ સંસ્કરિગત દોષોં કા પ્રતિપાદન કરતે હૈં-

ટીકાર્થ-‘આઈણા’ ચરક શાક્યાદિ અનેક સાધુ ઑંસે વ્વાસ-મરે હુપ હોને સે એવં ‘અવમાળ’ હીન-અત્યન્ત અલ્પપરિમાણ વાલી થોડી સી ‘સંસ્કરિં પ્રીતિ ભોજરૂપ સ્વલ્પી મેં ‘અણુપવિસ્તમાણસ્સ’ પ્રવેશ કરતે હુપ શ્રમણ-સાધુ કો વક્ષ્યમાણ-નીચે કહેજાને વાલે દોષ હોતે હૈં-જે સે-‘પાણ વા પાપ અકંતપુન્નવે મવઈ’ પાદ સે પાદ ટકરા સકતા હૈં ઓર ‘હત્થેણ વા હત્થે’ હાથ સે હાથ ‘સંચાલિય પુન્નવે મવઈ’ પૂર્વ મેં સંચાલિત હો સકતા હૈં અર્થાત્-અનેક સમ્પ્રદાય કે સાધુઓં સે દમસ દસ મરે હુપ સંસ્કરિં મેં આવ સાધુ કો મી જાને સે એક સાધુ કે પાદ સે દુસરે સાધુ કા પાદ ટકરાયગા, એવં એક સાધુ કો મિક્ષા ગ્રહણ કરને લિયે હાથ કા સંચાલન કરને સે પહેલે દુસરે સાધુ કા હાથ સંચાલિત હોગા, હસી પ્રકાર ‘પાણ વા પાપ આવહિય પુન્નવે મવઈ’ મિક્ષા કે લિયે એક સાધુ કે પાત્ર સે

હવે સંખડીમા રહેલ દોષોનું કથન કરતા સૂત્ર કારક કહે છે -

ટીકાર્થ-‘આઈણા’ ચરક શાક્યાદિ અનેક સાધુઓથી આપત-મરેલ હોવાથી ‘અવમાળ’ અત્યંત અલ્પ પ્રમાણવાળી થોડી એવી ‘સંસ્કરિં’ પ્રીતિભોજનરૂપ સંખડીમા ‘અણુપવિસ્તમાણસ્સ’ પ્રવેશ કરનારા સાધુ ને આ નીચે જણાવ્યા પ્રમાણેના દોષો લાગે છે, જેમકે- ‘પાણ વા પાપ’ એક પગની સાથે બીજી પગ ‘અકંતપુન્નવે મવઈ’ ટકરાય છે તથા ‘હત્થેણ વા હત્થે’ સંચાલિયપુન્નવે મવઈ’ હાથ હાથથી પૂર્વમા સંચાલિત થાય છે અર્થાત્ અનેક સંપ્રદાયના સાધુઓથી બીજાઓથી ભરેલ સંખડીમા ભાવ સાધુના જવાથી એક સાધુના પગથી બીજા સાધુને પગ ટકરાય તેમજ એક સાધુ ને ભિક્ષાગ્રહણ કરવા માટે હાથનું સંચાલન કરતાં પહેલા બીજા સાધુના હાથ સંચાલિત થશે એજ પ્રમાણે ‘પાણવા પાપ આવહિય પુન્નવે મવઈ’ ભિક્ષા માટે એક સાધુનું પાત્ર મૂકાય તે પહેલા બીજા સાધુનું પાત્ર મૂકાઈ જશે

संघटनं स्यादित्यर्थः । एवं 'काएण वा काए संखोभियपुण्वे भवइ' एकस्य चरकस्य कायेन अपरस्य शाक्यस्य कायः संक्षोभितपूर्वो भवति, तथा च परस्परकायसंक्षोभेण शाक्यादिः कुपितः सन् कलहं कुर्यात्, कुपितेन च शाक्यादिना 'दंडेण वा मुट्ठीणा वा लेलुणा वा कवालेण वा अभिहयपुण्वे भवइ' दण्डेन वा यष्टिना, मुष्टिना वा लेण्डुना वा लोष्ठेन, कपालेन वा अभिहतपूर्वो भवति, भिक्षाग्रहणात्पूर्वम् साधुः अभिहतो भवेत्, एवं 'सीओदएण वा उत्तिसत्तपुण्वे भाइ' शीतोदकेन वा सचित्तशीतोदकेन साधुः उत्तिसक्तपूर्वो भवति, सचित्तजलेन श्रमणः उत्तिसक्तः स्यात्, कश्चित् शाक्यादिः कश्चित् साधुः शीतोदकेन सिञ्चेदित्यर्थः । 'रयसा वा परिघासियपुण्वे भवइ' रजसा वा परिघर्षितपूर्वो भवति, सचित्तधूलिरूपपार्थिव-रजः कणेन साधुः परिघर्षितः स्यात्, इत्येने तावत् संकीर्णदोषाः प्रतिपादिताः, अथ अव-मदोषान् प्रतिपादयितुमाह—'अणेसणिज्जे वा परिभुत्तपुण्वे भवइ' अनेपणीयं वा अप्रासुकं

पहले दूसरे साधु का पात्र पसर जायगा, एवं 'सीसेण वा सीसे स'घट्टिय पुण्वे भवइ' जलदबाजी में भिक्षा के लिये जाने से एक साधु का मस्तक दूसरे साधु के मस्तक से टकरा जायगा इसी तरह 'काएण वा काए संखोभिय पुण्वे भवइ' एक साधु के शरीर से दूसरे साधु का शरीर संघटित होगा, इस तरह परस्पर में शरीर के संक्षोभित होने से क्रोध के कारण परस्पर कलह भी हो सकता है, इसी प्रकार 'दंडेण वा, मुट्ठीणा वा, लेलुणा वा, कवालेण वा अभि-हयपुण्वे वा भवइ' एक साधु के दण्डा से अथवा मुष्टि से या लोष्ठ ढेला से या कपाल से कोई दूसरा साधु भिक्षा लेने से पहले ही अभिहत होगा, इसी तरह 'सीओदएण वा उत्तिसत्त पुण्वे भवइ' शीतोदक-ठण्डापानी से अर्थात् सचित्त जल से कोई भाव साधु भिक्षा ग्रहण से पहले ही सिञ्चित हो जायगा इसी तरह 'रयसा वा परिघासिय पुण्वो भवइ' धूलिसे-सचित्त रजः कण से कोई भाव साधु परिघर्षित-व्यास हो जायगा, इस तरह इतने ऊपरके कथनानुसार संकीर्ण

तथा 'सीसेण वा सीसे स'घट्टिय पुण्वे भवइ' उतावण्णी भिक्षा प्राप्त करवाणी ओक साधुतु मस्तक पील साधुना मस्तकनी साथे टकराई जशे ओज प्रमाणे 'काएण वा काए संखोभिय पुण्वे भवइ' ओक साधुना शरीरनी साथे पील साधुतु शरीर टकराई जशे. आ रीते अन्योन्य शरीरना टकरावाणी ओधने कारणे ओक पीलने कलह पणु थवा स लव छे. तथा 'दंडेण वा मुट्ठीणा वा लेलुणा वा कवालेण वा अभिहयपुण्वे वा भवइ' ओक साधुना ठंडाणी अगर मुठीणी अथवा ढण्डाणी अथवा कपाणी कोठ पील साधु भिक्षावेता पडेका ज ताडित थशे ओज रीते 'सीओदएण वा उत्तिसत्तपुण्वे भवइ' ठंडा पाणीणी अर्थात् सचित्त पाणीणी कोठ भाव साधु भिक्षा लीधा पडेलां ज छ टकाई जशे अथवा 'रयसा वा परिघासिय पुण्वो भवइ' धूणणी अर्थात् सचित्त रज कणुणी कोठ भाव साधु व्याप्त थशे आ रीतना उपरोक्त कथनानुसार संकीर्ण दोषो गतावीने हवे अवम दोषोदु कथन

પરિશુક્તપૂર્વં ભવતિ, સાધુઃ સચિત્તમ્ અશ્નાદિકં પરિશુક્તીત, તથાદિ અત્પસ્યેવ અશ્નાદે-
સંસ્કૃતત્વાત્ મિશ્નુકાળાશ્ચ પ્રભૂતત્વાત્ સર્વેભ્ય એતભ્યો યથા કથચ્ચિદ્ દેયમિત્યભિસન્ધાય
આધાકર્માદ્યપિ વિદધ્યાત્ પ્રકરણકર્તા, તસ્માત્ સાધોઃ અનેષણીયપરિભોગ આપતેદિતિ
ભાવઃ । એવમ્ ‘અન્નેસિં વા દિજ્જમાણે પહિગ્ગાહિયપુવ્વે ભવઈ’ અન્યસ્મૈ વા સાધવે દીય-
માનમ્ અશ્નાદિકમ્ તદન્યઃ પ્રતિગ્રાહિતપૂર્વો ભવતિ, એતાનતા દાત્તા અન્યસ્મૈ દાતુમભિવાઙ્ચિ-
તમશ્નાદિકમ્ અન્તરાલે કથિત્ તદન્યઃ સાધુર્ગૃહ્ણીયાદિતિ ભાવઃ । તદુપસંહરન્નાદ-‘તમ્હા
સે સંજણ નિયંટે તહપ્પગારં આઙ્ણાઽવમાણં સંઘડિં’ તસ્માત્ આકીર્ણાવમદોપસદ્ભાવાત્ સ
સંયતો નિર્ગ્રન્થઃ સાધુઃ એતાન પૂર્વોક્તાન્ આકીર્ણાવમદોપાન્ સંપ્રધાર્ય તથાપ્રકારામ્ આકીર્ણા-

દોષોં કો બતલા કર અચ અવમ-દોષોં કા પ્રતિપાદન કરતે હૈં-‘અણેસણિજ્જે
ણવા પરિશુક્તપુવ્વે ભવઈ’-અનેષણીય-અપ્રાસુક રુચિત અશ્નાદિ ચતુર્વિધ
આહાર કો બનાને સે ઔર અત્યન્ત અધિક મિશ્નુક સાધુઓં કે હોને સે સભી કો
જિસ કિસી મી તરહ દેના ચાહિયે એસા વિચાર કર પ્રકરણ કર્તા-સંઘડી બનાને
વાલા આધાકર્માદિ દોષ મી કર સકતા હૈં ફસલિયે એસે મોજન મેં ભાવ સાધુ
કો અનેષણીય સચિત્ત અપ્રાસુક મોજન કા પરિમોગ કરના પડેગા, ફસી તરહ
‘અન્નેસિં વા દિજ્જમાણે પહિગ્ગાહિયપુવ્વે ભવઈ’ ‘અન્ય કિસી અન્ય દૂસરે સાધુ
કે લિયે દીયમાન-દિયા જાનેવાલા અન્નાદિ આહાર જાત કો કિસી તીસરે સાધુ
કો હી દિયા જાયગા-અર્થાત્ દાતા કિસી અન્ય સાધુ કો દેના ચાહતા થા કિન્તુ
બીચ મેં હો કોઈ અન્ય સાધુ હી ડસકો લે લેગા, ફસલિયે ભાવ સાધુ કો સંઘડી
મેં કમી મી નહીં જાના ચાહિયે એસા ઉપસહાર કરતે હુણ કહતે હૈં-‘તમ્હા’ ઉક્ત
રીતિ સે આકીર્ણ ઔર, અવમ દોષોં કે હોને ‘સે સજણ નિયંટે’ વહ સંયત
નિર્ગ્રન્થ-ભાવ સાધુ ‘તહપ્પગારં’ ડસ તરહ કી ‘આઙ્ણાઽવમાણં સંઘડિં સંઘિડિ

કરે છે ‘અણેસણિજ્જેણ વા પરિશુક્તપુવ્વે ભવઈ’ અનેષણીય-અપ્રાસુક સચિત્ત અશ્નાદિ
આહારજાત ને પણ ભાવ સાધુ સંઘીને ઉપયોગમાં લેવો પડશે કેમકે-થોડા અશ્નાદિ આહાર
ખનાવવાથી અને વધારે પડતા સાધુઓના આવવાથી તમામતે થોડું ઘણું પણ આપવું
જોઈએ એવું વિચારીને સંઘડી ખનાવનાર આધાકર્માદિ દોષ પણ કરીલે તેથી એવા પ્રકારના
સંઘડી ભોજનમાં ભાવ સાધુને અનેષણીય સચિત્ત લે જનના પરિભોગ-ઉપયોગ કરવાના
પ્રસંગ આવી જાય છે, એજ પ્રમાણે ‘અણેસિં વા દિજ્જમાણે પહિગ્ગાહિય પુવ્વે ભવઈ’ કોઈ
ખીજ સાધુને મટે આપવામાં આવનારા અશ્નાદિ આહાર જાત કોઈ ત્રીજાજ સાધુને અપાઈ
જશે અર્થાત્ દાતા કોઈ ખીજ સાધુને આપવા ઇચ્છતા હોય પરંતુ વચમાં જ કોઈ ખીજજ
સાધુ તે લઈલે તેથી ભાવ સાધુ કે ભાવ સાધીને સંઘડીમાં કોઈ પણ સમયે જવું ન
જોઈએ હવે ઉપસહાર કરતાં સૂત્રકાર કહે છે- ‘તમ્હા’ ઉક્ત રીતથી આકીર્ણ અને અવમ
દોષો થવાથી ‘સે સજણ નિયંટે’ તે સંયતનિર્ગ્રન્થ ‘તહપ્પગારં’ તેવા પ્રકારની ‘આઙ્ણાઽવમાણં

संघट्टनं स्यादित्यर्थः । एवं 'काएण वा काए संखोभियपुव्वे भवइ' एकस्य चरकस्य कायेन अपरस्य शाक्यस्य कायः संक्षोभितपूर्वो भवति, तथा च परस्परकायसंक्षोभेण शाक्यादिः कुपितः सन् कलहं कुर्यात्, कुपितेन च शाक्यादिना 'दंढेण वा मुट्ठीणा वा लेलुणा वा कवालेण वा अभिहयपुव्वे भवइ' दण्डेन वा यष्टिना, मुष्टिना वा लेष्टुना वा लोष्टेन, कपालेन वा अभिहतपूर्वो भवति, भिक्षाग्रहणात्पूर्वम् साधुः अभिहतो भवेत्, एवं 'सीओदएण वा उस्सित्तपुव्वे भाइ' शीतोदकेन वा सचित्तशीतोदकेन साधुः उत्सित्तपूर्वो भवति, सचित्तजलेन श्रमणः उत्सित्तः स्यात्, कश्चित् शाक्यादिः कश्चित् साधुं शीतोदकेन सिञ्चेदित्यर्थः । 'रयसा वा परिघासियपुव्वे भवइ' रजसा वा परिघर्षितपूर्वो भवति, सचित्तधूलिरूपपार्थिव-रजः कणेन साधुः परिघर्षितः स्यात्, इत्येने तावत् संकीर्णदोषाः प्रतिपादिताः, अथ अव-मदोषान् प्रतिपादयितुमाह—'अणेसणिज्जे वा परिशुत्तपुव्वे भवइ' अनेपणीयं वा अप्राप्तं

पहले दूसरे साधु का पात्र पसर जायगा, एवं 'सीसेण वा सीसे सघट्टिय पुव्वे भवइ' जलदबाजी में भिक्षा के लिये जाने से एक साधु का मस्तक दूसरे साधु के मस्तक से टकरा जायगा इसी तरह 'काएण वा काए संखोभिय पुव्वे भवइ' एक साधु के शरीर से दूसरे साधु का शरीर संघटित होगा, इस तरह परस्पर में शरीर के संक्षोभित होने से क्रोध के कारण परस्पर कलह भी हो सकता है, इसी प्रकार 'दंढेण वा, मुट्ठीणा वा, लेलुणा वा, कवालेण वा अभि-हयपुव्वे वा भवइ' एक साधु के दण्डा से अथवा मुष्टि से या लोष्ट ढेला से या कपाल से कोई दूसरा साधु भिक्षा लेने से पहले ही अभिहत होगा, इसी तरह 'सीओदएण वा उस्सित्त पुव्वे भवइ' शीतोदक-ठण्डापानी से अर्थात् सचित्त जल से कोई भाव साधु भिक्षा ग्रहण से पहले ही सिञ्चित हो जायगा इसी तरह 'रयसा वा परिघासिय पुव्वो भवइ' धूलिसे-सचित्त रजः कण से कोई भाव साधु परिघर्षित-व्यास हो जायगा, इस तरह इतने ऊपरके कथनानुसार संकीर्ण

तथा 'सीसेण वा सीसे सघट्टिय पुव्वे भवइ' उतावगथी भिक्षा प्राप्त करवाथी ओक साधुन' मस्तक पील साधुना मस्तकनी साथे टकराई जशे ओज प्रमाणे 'काएण वा काए संखोभिय पुव्वे भवइ' ओक साधुना शरीरनी साथे पील साधुनु शरीर टकराई जशे आ रीते अन्योन्य शरीरना टकरावाथी कोधने कारणे ओक पीलने कलह पणु थवा स भव छे. तथा 'दंढेण वा मुट्ठीणा वा लेलुणा वा कवालेण वा अभिहयपुव्वे वा भवइ' ओक साधुना दंडाथी अगर मुठीथी अथवा ढेभलाथी अथवा कपाणथी कोई पील साधु भिक्षादेता पडेका ज ताडित थशे ओज रीते 'सीओदएण वा उस्सित्तपुव्वे भवइ' ठंडा पाणीथी अर्थात् सचित्त पाणीथी कोई भाव साधु भिक्षा लीधा पडेलां ज छ टकाई जशे अथवा 'रयसा वा परिघासिय पुव्वो भवइ' धूगथी अर्थात् सचित्त रज कणुथी कोई भाव साधु व्याप्त थशे आ रीतना उपरोक्त कथनानुसार संकीर्ण दोषो जतावीने हवे अवम दोषोनु कथन

પરિશુક્તપૂર્વં ભવતિ, સાધુઃ સચિત્તમ્ અશનાદિકં પરિશુક્લીત, તથાદિ અલ્પસ્યૈવ અશનાદે-
સંસ્કૃતત્વાત્ મિશ્રુકાણાશ્ચ ગ્રભૂતત્વાત્ સર્વેભ્ય દત્તમ્બો યથા કથञ्चિદ્ દેયમિત્યમિસન્ધાય
આધાકર્માદ્યપિ વિદધ્યાત્ પ્રકરણકર્તા, તસ્માત્ સાધોઃ અનેષણીયપરિભોગ આપતેદિતિ
ભાવઃ । એવમ્ ‘અન્નેસિં વા દિજ્જમાણે પહિગ્ગાહિયપુઞ્વે ભવહ્’ અન્યસ્મૈ વા સાધવે દીય-
માનમ્ અશનાદિકમ્ તદન્યઃ પ્રતિગ્રાહિતપૂર્વો ભવતિ, એતાન્ના દાત્તા અન્યસ્મૈ દાતુમભિવાઙ્ચિ-
તમશનાદિકમ્ અન્તરાલે કથિત્ તદન્યઃ સાધુર્ગૃહ્ણીયાદિતિ ભાવઃ । તદુપસંહરન્નાહ-‘તમ્હા
સે સંજણ નિયંટે તહપ્પગારં આઙ્ણાઽવમાણં સંઘહિં’ તસ્માત્ આકીર્ણાવમદોપસદ્ભાવાત્ સ
સંયતો નિર્ગન્થઃ સાધુઃ એતાન્ પૂર્વોક્તાન્ આકીર્ણાવમદોપાન્ સંપ્રધાર્ય તથાપ્રકારામ્ આકીર્ણા-

દોષોં કો બતલા કર અચ અવન-દોષોં કા પ્રતિપાદન કરતે હૈં-‘અણેસણિજ્જે
ણવા પરિશુક્તપુઞ્વે ભવહ્’-અનેષણીય-અપ્રાસુક સચિત્ત અશનાદિ ચતુર્વિધ
આહાર કો બનાવે છે ઔર અત્યન્ત અધિક મિશ્રુક સાધુઓં કે હોને સે સમી કો
જિસ કિસી મી તરહ દેના ચાહિયે એસા વિચાર કર પ્રકરણ કર્તા-સંઘડી બનાવે
વાલા આધાકર્માદિ દોષ મી કર સકતા હૈં ફિસલિયે એસે ભોજન મેં ભાવ સાધુ
કો અનેષણીય સચિત્ત અપ્રાસુક ભોજન કા પરિભોગ કરના પડેગા, ફિસી તરહ
‘અન્નેસિં વા દિજ્જમાણે પહિગ્ગાહિયપુઞ્વે ભવહ્’ ‘અન્ય કિસી અન્ય દૂસરે સાધુ
કે લિયે દીયમાન-દિયા જાનેવાલા અન્નાદિ આહાર જાત કો કિસી તીસરે સાધુ
કો હી દિયા જાયગા-અર્થાત્ દાતા કિસી અન્ય સાધુ કો દેના ચાહતા થા કિન્તુ
બીચ મેં હો કોઈ અન્ય સાધુ હી ઉસકો લે લેગા, ફિસલિયે ભાવ સાધુ કો સંઘડી
મેં કમી મી નહીં જાના ચાહિયે એસા ઉપસહાર કરતે હુએ કહતે હૈં-‘તમ્હા’ ઉક્ત
રીતિ સે આકીર્ણ ઔર, અવન દોષોં કે હોને ‘સે સજણ નિયંટે’ વહ સંયત
નિર્ગન્થ-ભાવ સાધુ ‘તહપ્પગારં’ ઉસ તરહ કી ‘આઙ્ણાઽવમાણં સંઘહિં સંઘહિ

કરે છે. ‘અણેસણિજ્જેણ વા પરિશુક્તપુઞ્વે ભવહ્’ અનેષણીય-અપ્રાસુક સચિત્ત અશનાદિ
આહારભત ને પણ ભાવ સાધુ સંઘની ઉપયોગમાં લેવો પડશે કેમકે-થોડા અશનાદિ આહાર
બનાવવાથી અને વધારે પડતા સાધુઓના આવવાથી તમામને થોડું ઘણું પણ આપવું
જોઈએ એવું વિચારીને સખડી બનાવનાર આધાકર્માદિ દોષ પણ કરીલે તેથી એવા પ્રકારના
સખડી લોજનમાં ભાવ સાધુને અનેષણીય સચિત્ત લે જનના પરિભોગ-ઉપયોગ કરવાના
પ્રસંગ આવી જાય છે, એજ પ્રમાણે ‘અણેસિં વા દિજ્જમાણે પહિગ્ગાહિય પુઞ્વે ભવહ્’ કેઈ
ખીન સાધુને મટે આપવામા આવનારા અશનાદિ અહાર જન કેઈ ખીનજ સાધુને અપાઈ
જશે અર્થાત્ દાતા કેઈ ખીન સાધુને આપવા ઇચ્છતા હોય પરંતુ વચમાં જ કેઈ ખીનજ
સાધુ તે લઈલે તેથી ભાવ સાધુ કે ભાવ સંઘની સંઘડીમાં કેઈ પણ સમયે જવું ન
જોઈએ હવે ઉપસહાર કરતાં સૂઝાર કહે છે- ‘તમ્હા’ ઉક્ત રીતથી આકીર્ણ અને અવન
દોષો થવાથી ‘સે સજણ નિયંટે’ તે સંયતનિર્ગન્થ ‘તહપ્પગારં’ તેવા પ્રકારની ‘આઙ્ણાઽવમા

वमदोषयुक्ताम् खलु संखडिष् विज्ञाय 'संखडिषडियाए' संखडि प्रविज्ञया 'णो अभिसंधारिज्जा गमणाए' नो अभिसंधारयेत् संखडिगमनाय संकल्पमपि न कुर्याद् ॥ सू० ३२ ॥

मूलम्—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावइकुलं पिंडवायपडियाए पविट्ठे समाणे से जं पुणजाणेज्जा, असणं वा, पाणं वा, खाइमं वा साइमं वा एसणिज्जं सिया अणेसणिज्जं सिया विलिगिच्छ समावणणेणं अप्पाणेणं असमाहडाए लेस्साए तहप्पगारं असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा लाभे संते णो पडिगाहिज्जा ॥ सू० ३३ ॥

छाय—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं पिण्डपातप्रतिज्ञया प्रविष्टः सन् स यत् पुनर्जानीयात् अशनं वा पानं वा खादितं वा स्वादितं वा एषणीयं स्यात्, अनेषणीयं स्यात् विचिकित्सा समापन्नेन आत्मना असमाहाया लेश्यया तथाप्रकारम् अशनं वा पानं वा खादितं वा स्वादितं वा लाभे सति नो प्रतिगृहीयात् ॥ सू० ३३ ॥

टीका—अथ सामान्यतः पिंडविषयक शङ्कामधिकृत्य विशेषवक्तुमाह—'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' स पूर्वोक्तो भावभिक्षुः साधुर्वा भिक्षुकी वा साध्वी वा 'गाहावइकुलं पिण्डवायपडियाए' गृहपतिकुलं पिण्डपातप्रतिज्ञया—भिक्षालाभाशया भिक्षालाभार्थ मित्यर्थः

पडियाए' उक्त आकीर्ण और अद्रम दोषों को जानकर आकीर्ण अवम दोषों से युक्त स खडी में स खडी की प्रतिज्ञा से 'नो अभिसंधारिज्जा गमणाए' जाने के लिये मनमें विचार भी नहीं करे अर्थात् उक्त दोषों के कारण साधु स खडी में जाने का संकल्पभी नहीं करे ॥ ३२ ॥

अब सामान्य रूप से भिक्षा रूप पिण्ड विषयक शङ्का को अभिलक्ष करके विशेष बात बतलाते हैं—'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' वह पूर्वोक्त भिक्षुक भाव साधु और भिक्षुकी—भाव साध्वी 'गाहावइ कुल' गृहस्थ आचके घर में 'पिंडवाय पडियाए' भिक्षालाभ की आशा से 'पविट्ठे समाणे' प्रविष्ट होकर 'से'—वह साधु

ऽवमाणं सखडिं सखडि पडियाए' आकीर्णं अने अवम दोषोथो व्याप्तं येवी स भडीमां स भडीनी धञ्छाथी 'णो अभि संधारिज्जा गमणाए' ज्वा भाटे मनमां विचार सरणे पणु करवे नही अर्थात् उक्त दोषो यवानो स लव होवाना कारणे स भडीमां ज्वा भाटे विचारपणु करवे नही ॥ सू० ३२ ॥

इवे सामान्यरूपे भिक्षापिंडं स भधी शङ्का उपस्थित करीने विशेषतानु प्रतिपादन करता सूत्रकार कहे छे—

टीकार्थ—'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' ते पूर्वोक्त साधु अने साध्वी 'गाहावइकुलं' गृहपतिना घरमा 'पिंडवायपडियाए' भिक्षा लाभनी अशाथी 'पविट्ठे समाणे' अवेश करीने 'से जं पुण जाणेज्जा' तेना लणुवामा जेम आवे के—'असणं वा, पाणं वा खाइमं वा

‘पविष्टे समाणे’ प्रविष्टः सन् ‘से जं पुण जाणिज्जा’ स साधुः यत् पुनः एवं रीत्या जानीयात्-अवगच्छेत् ‘असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा’ अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा एतच्चतुर्विधमाहारजातम् ‘एसणिज्जे सिया अणसणिज्जे सिया’ ऋम् एषणीयम् प्रासुकम् अचित्तं स्यात्, किंवा अनेषणीयम् अप्रासुकम् सचित्तं स्यात्, एषणीयमपि यदि अनेषणीयतया शङ्केततर्हि ‘वित्तिगिच्छसमावणेणं’ विचिन्तित्वा समावन्नेन सन्दिग्धेन तथा-विधसन्देहयुक्तेन ‘अप्पाणेण’ आत्मना ‘असमाहडाए लेस्साए’ असमाहृतया उद्गमादिदोषदुष्टत्वाक्रान्ततया चित्तविप्लुतिरूपया अशुद्धया लेश्यया अन्तःकरणविशेषरूपमिदया आक्रान्तत्वात् ‘तहप्पगारं’ तथाप्रकारम् तथाविधम् एषणीयत्वानेषणीयत्वादिना सन्दिग्धम् ‘असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा’ अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा चतुर्विधमाहारजातं ‘लामे संते’ लामे सत्यपि ‘णो पडिगाहिज्जा’ नो प्रतिगृह्येयात्, शङ्काक्रान्तत्वादिति ।

या साध्वी ‘जंपुण जाणिज्जा’-यदि वक्ष्यमाण रीति से ऐसा जान ले कि ‘असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा’ अशन-पान खादिसं और स्वादिसं इस प्रकार का चतुर्विध आहार जात ‘एसणिज्जे सिया’ क्या एषणीय-प्रासुक अचित्त होगा ? या ‘अणसणिज्जे सिया’-अनेषणीय-अप्रासुक सचित्त होगा ? अर्थात् यदि एषणीय अचित्त भक्षणादि चतुर्विध आहार जात में अनेषणीय सचित्त रूप से यदि सन्देह हो जाय तो ‘वित्तिगिच्छ समावणेणं अप्पाणेणं’ विचिन्तित्स-सन्देह प्राप्त होने से ‘असमाहडाए लेस्साए’ असमाहृत लेख्या से-उद्गमादि दोष युक्त होने के कारण चित्तविप्लुति रूप अशुद्ध अन्तःकरण विशेषरूप लेख्या से युक्त होने पर ‘तहप्पगारं’ तथाविध-एषणीय-अनेषणीय रूप से सन्दिग्ध ‘असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा’ अशनादि चतुर्विध आहार जात को ‘लामे संते’ मिलने पर भी ‘णो पडिगाहिज्जा’ नहीं ग्रहण करे क्योंकि शास्त्र में कहा है-‘जं संकेतं समावज्जे’ यं शङ्केतं तं समावर्जयेत्-जिस अशनादि आहार जात में

साइमं वा’ आ अशन पान आदिसं अने स्वादिसं आ रीतये अतुर्विध आहार ‘एसणिज्जे सिया’ अेषणीय-प्रासुक-अचित्त होय अथवा ‘अणसणिज्जे सिया’ अनेषणीय-अप्रासुक सचित्त होय अर्थात् जो अेषणीय अचित्त अशनादि अतुर्विध आहार जातमा अनेषणीय पणुतो-सचित्त रूपे जो शङ्का थठ जाय तो ‘वित्तिगिच्छसमावणेणं अप्पाणेणं’ सन्देह प्राप्त थवाथी ‘असमाहडाए लेस्साए’ असमाहृत देशाथी अर्थात् उद्गम दोष होवाथी चित्तविप्लुति-चित्तना होलरूप अर्थात् अशुद्ध अन्तःकरण विशेषरूप देशाथी युक्त होवाना कारणे ‘तहप्पगारं’ तेवा प्रकारना ‘असणं वा पाणं वा, खाइमं वा साइमं वा’ अेषणीय अनेषणीय रूपे सन्देहवाया अशनादि अतुर्विध आहार जातों ‘लामे संते’ प्राप्त थाय तो पणु ‘णो पडिगाहिज्जा’ अहणु करेवा नही. केम के शास्त्रमा कहु छे के ‘जं संकेतं समावज्जे’ ने अशनादि आहारमा सन्देह थाय के आ अेषणीय हशे के अनेषणीय

वमदोषयुक्ताम् खलु संखडिम् विज्ञाय 'संखडिपडियाए' संखडि प्रतिज्ञया 'णो अभिसंधारिज्जा गमणाए' नो अभिसंधारयेत् संखडिगमनाग संकल्पयति न कुर्वाद् ॥ सू० ३२ ॥

मूलम्—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावइकुलं पिंडवायपडियाए पविट्ठे समाणे से जं पुणजाणेज्जा, असणं वा, पाणं वा, खाइमं वा साइमं वा एसणिज्जं सिया अणेसणिज्जं सिया विनिगिच्छ समावणणेणं अप्पाणेणं असमाहडाए लेस्साए तहप्पगारं असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा लाभे संते णो पडिगाहिज्जा ॥ सू० ३३ ॥

छाय—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं पिण्डपातप्रतिज्ञया प्रविष्टः सन् स यत् पुनर्जानीयात् अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा एषणीयं स्यात्, अनैषणीयं स्यात् विचिकित्सा समापन्नेन आत्मना असमाहृत्या छेदयथा तथाप्रकारम् अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा लाभे सति नो प्रतिगृह्णीयात् ॥ सू० ३३ ॥

टीका—अथ सामान्यतः पिण्डविषयक शङ्कामधिकृत्य विशेषवक्तुमाह—'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' स पूर्वोक्तो भावभिक्षुः साधुर्वा भिक्षुकी वा साध्वी वा 'गाहावइकुलं पिण्डवायपडियाए' गृहपतिकुलं पिण्डपातप्रतिज्ञया—भिक्षालाभाशया भिक्षालाभार्थ मित्यर्थः

पडियाए' उक्त आकीर्ण और अवम दोषों को जानकर आकीर्ण अवम दोषों से युक्त सखडी में सखडी की प्रतिज्ञा से 'नो अभिसंधारिज्जा गमणाए' जाने के लिये मनमें विचार भी नहीं करे अर्थात् उक्त दोषों के कारण साधु सखडी में जाने का संकल्प भी नहीं करे ॥ ३२ ॥

अब सामान्य रूप से भिक्षा रूप पिण्ड विषयक शङ्का को अभिलक्ष करके विशेष बात बतलाते हैं—'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' वह पूर्वोक्त भिक्षुक भाव साधु और भिक्षुकी—भाव साध्वी 'गाहावइ कुल' गृहस्थ आचारे घर में 'पिंडवाय पडियाए' भिक्षालाभ की आशा से 'पविट्ठे समाणे' प्रविष्ट होकर 'से'—वह साधु

उपमाणं सखडिं सखडि पडियाए' आकीर्णं अने अवम दोषोथी व्याप्त येवी सअडीमां सअडीनी धरुथी 'णो अभि संधारिज्जा गमणाए' जवा भाटे मनमां विचार सरणे पणु करवे नही अर्थात् उक्त दोषो थवानो सलव होवाना कारणे सअडीमां जवा भाटे विचारपणु करवे नही ॥ सू० ३२ ॥

इवे सामान्यरूपे भिक्षापिंड संश्रद्धी शङ्का उपस्थित करीने विशेषतानु प्रतिपादन करता सूत्रकार कहे छे—

टीकार्थ—'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' ते पूर्वोक्त साधु अने साध्वी 'गाहावइकुल' गृहपतिना घरमा 'पिंडवायपडियाए' भिक्षा लाभनी अशाथी 'पविट्ठे समाणे' अवेश करीने 'से जं पुण जाणेज्जा' तेना लणुवामा येम आवे के—'असणं वा, पाणं वा खाइमं वा

‘पविष्टे समाणे’ प्रविष्टः सन् ‘से जं पुण जाणिज्जा’ स साधुः यत् पुनः एवं रीत्या जानीयात्-अवगच्छेत् ‘असणं वा पाणं वा साइमं वा साइमं वा’ अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा एतच्चतुर्विधमाहारजातम् ‘एसणिज्जे सिया अणत्तणिज्जे सिया’ किम् एषणीयम् प्रासुकम् अचित्तं स्यात्, किंवा अनेषणीयम् अप्रासुकम् सचित्तं स्यात्, एषणीयमपि यदि अनेषणीयतया शङ्केततर्हि ‘वित्तिगिच्छसमावज्जेणं’ विचिचित्सा समावज्जेन सन्दिग्धेन तथा-विधसन्देहयुक्तेन ‘अप्पाणेण’ आत्मना ‘असमाहडाए छेरसाए’ असमाहृतया उद्गमादिदोषदुष्टत्वाक्रान्ततया चित्तविप्लुतिरूपया अशुद्धया लेशयया अन्तःकरणविशेषात्मिकया आक्रान्तत्वात् ‘तहप्पगारं’ तथाप्रज्ञारम् तथाविधम् एषणीयत्वानेषणीयत्वादित्वा सन्दिग्धम् ‘असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा’ अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा चतुर्विधमाहारजातं ‘छामे संते’ छामे सत्यपि ‘णो पडिगाहिज्जा’ नो प्रतिगृह्णीयात्, गृह्णाक्रान्तत्वादिति ।

या साध्वी ‘जंपुण जाणिज्जा’-यदि वक्ष्यमाण रीति से ऐसा जान ले कि ‘असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा’ अशन-पान खादिसं और स्वादिसं इस प्रकार का चतुर्विध आहार जात ‘एसणिज्जे सिया’ क्या एषणीय-प्रासुक अचित्त होगा ? या ‘अणत्तणिज्जे सिया’-अनेषणीय-अप्रासुक सचित्त होगा ? अर्थात् यदि एषणीय अचित्त भक्षणादि चतुर्विध आहार जात में अनेषणीय सचित्त रूप ले यदि सन्देह हो जाय तो ‘वित्तिगिच्छ समावज्जेणं अप्पाणेणं’ विचिचित्स-सन्देह प्राप्त होने से ‘असमाहडाए छेरसाए’ असमाहृत लेशया से-उद्गमादि दोष युक्त होने के कारण चित्तविप्लुति रूप अशुद्ध अन्तःकरण विशेषरूप लेशया से युक्त होने पर ‘तहप्पगारं’ तथाविध-एषणीय-अनेषणीय रूप से सन्दिग्ध ‘असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा’ अशनादि चतुर्विध आहार जात को ‘छामे संते’ मिलने पर भी ‘णो पडिगाहिज्जा’ नहीं ग्रहण करे क्योंकि शास्त्र में कहा है-‘जं संकेतं समावज्जे’ यं शङ्केतं तं समावर्जयेत्-जिस अशनादि आहार जात में

साइम वा’ आ अशन पान आदिम अने स्वादिम आ रीतये। यतुर्विध आहार ‘एसणिज्जे सिया’ ओषणीय-प्रासुक-अचित्त होय अथवा ‘अणत्तणिज्जे सिया’ अनेषणीय-अप्रासुक सचित्त होय अर्थात् जे ओषणीय अथित अशनादि यतुर्विध आहार जातमा अनेषणीय पणुतो-सचित्त इये जे शङ्का थल नय तो ‘वित्तिगिच्छसमावज्जेणं अप्पाणेणं’ स देह प्राप्त थवाथी ‘असमाहडाए छेरसाए’ असमाहृत लेशयाथी अर्थात् छिन्नम होय होवाथी यित्तविप्लुति-यित्तना क्षोभइय अर्थात् अशुद्ध अतःकरण विशेषइय लेशयाथी युक्त होवाना कारणे ‘तहप्पगारं’ तेवा प्रकारना ‘असणं वा पाणं वा, खाइमं वा साइमं वा’ ओषणीय अनेषणीय इये स देहवागा अशनादि यतुर्विध आहार जातये ‘छामे संते’ प्राप्त थाय तो पणु ‘णो पडिगाहिज्जा’ अहणु करवे। नही। केम के शास्त्रमा कहु छे के ‘जं संकेतं समावज्जे’ जे अशनादि आहारमा स देह थाय के आ ओषणीय हरे के अनेषणीय

‘જં સંકે તં સમાવજ્જે’ યં શક્કેત તં સમાવર્જેદિતિ વચનાત્ સદોપત્વશઙ્કાયામ્ અશનાદિકં વસ્તુતઃ અચિત્તમપિ ન ગૃહ્ણીયાત્ સચિત્તત્વસન્દેહેન અચિત્તત્વનિશ્ચયાભાવાત્ । સૂ. ૩૩ ॥

મૂલમ્—સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા ગાહાવઙ્કુલં પવિસિત્તુકામે સઠ્ઠં મંડગમાયાય ગાહાવઙ્કુલં પિંડવાયપડિયાણ પવિસિજ્જ વા ણિ-
ક્ખમિજ્જ વા ॥ સૂ. ૩૪ ॥

છાયા—સ મિશ્વકો મિશ્વકી વા ગૃહપતિકુલં પ્રવેષ્ટુકામઃ સર્વં મળ્ડકમાદાય ગૃહપતિ-
કુલં પિળ્ડપાતપ્રતિજ્ઞયા પ્રવિશેદ્ વા, નિષ્ક્રામેદ્ વા’ ॥ સૂ. ૩૪ ॥

ટીકા—સમ્પ્રતિ મુનીને ઉદ્દિશ્ય મિશ્વગ્રહણદિપ્રકારં પ્રતિપાદયિતુમાહ—‘સે મિવ્ખૂ વા મિવ્ખુણી વા’ સ મિશ્વકઃ સાધુર્વા મિશ્વકી સાધ્વી વા ‘ગાહાવઙ્કુલં પવિસિત્તુકામે’ ગૃહપતિકુલં પ્રવેષ્ટુકામઃ મિશ્વકાર્થં ગન્તુમિચ્છન્ ‘સઠ્ઠં મંડગમાયાય’ સર્વં મળ્ડકમ્ ધર્મોપકરણમ્ પાત્રા-
દિકમ્ આદાયગૃહીત્વા ‘ગાહાવઙ્કુલં’ ગૃહપતિકુલમ્ ગૃહસ્થગૃહમ્ ‘પિંડવાયપડિયાણ’ પિળ્ડપાત-
પ્રતિજ્ઞયા—મિશ્વગ્રહણાર્થમ્ ‘પવિસિજ્જ વા નિક્ખમિજ્જ વા’ પ્રવિશેદ્ વા નિષ્ક્રામેદ્ વા સૂ. ૩૪ ॥

સન્દેહ હો જાય કિ—યહ એવળીય હૈ યા અનેવળીય હૈ, ડસ અશનાદિ સન્દિગ્ધ
આહાર જાત કો શુદ્ધ હોને પર ભી આવ સાધુ ઓર સાધ્વી નહીં ગ્રહણ કરે
વયોં કિ સચિત્ત કા સન્દેહ હોને પર અચિત્ત કા નિશ્ચય નહીં હો સકતા ॥ ૩૩ ॥

અવ આવ સાધુ મુનિ કો લક્ષ્યકર મિશ્વ ગ્રહણ પ્રકાર બતલાતે હૈ

ટીકાર્થ—‘સે મિવ્ખૂ વા મિવ્ખુણી વા’—બહ પૂર્વોક્ત આવ સાધુ ઓર આવ
સાધ્વી ‘ગાહાવઙ્કુલં પવિસિત્તુકામે’ ગૃહપતિકુલ ગૃહસ્થ આવક કે ઘર મેં પ્રવેશ
કરને કી હચ્છા કરને વાલા—મિશ્વ ગ્રહણ કે લિયે ગૃહસ્થ આવક કે ઘર મેં
જાને વાલા ‘સઠ્ઠં મંડગમાયાય’ સર્વ ધર્મકા ઉપકરણ ભૂત મળ્ડક-પાત્રાદિ કો
આદાય—લેતર હી ‘ગાહાવઙ્કુલં’ ગૃહપતિ-ગૃહસ્થ આવક કે ઘર મેં ‘પિંડવાય
પડિયાણ’—મિશ્વ ગ્રહણ કરને કી આશા સે ‘પવિસિજ્જ વા’ ‘ણિક્ખમિજ્જ
વા’—પ્રવેશ કરે ઓર વહાં સે મિશ્વ લેકર નિકલે ॥ ૩૪ ॥

હથે એવા સ દેહવાળા અશનાદિને શુદ્ધ હોય તો પણ ભાવ સાધુ કે ભાવ સાધ્વીએ લેવો
નહી કેમ કે—અચિત્તને સ દેહ થવાથી અચિત્તપણનો નિશ્ચય થઈ શકતો નથી ॥ સૂ. ૩૩ ॥

હવે ભાવ સાધુ મુનિને ઉદ્દેશીને મિશ્વગ્રહણનો પ્રકાર બતાવે છે—

ટીકાર્થ—‘સે મિવ્ખૂ વા મિવ્ખુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સાધુ અને સાધ્વી ‘ગાહાવઙ્કુલં પવિસિત્તુકામે’ ગૃહપતિના ઘરમાં પ્રવેશ કરવાની ઇચ્છાવાળા ‘સઠ્ઠં મંડગમાયાય’ અથા
ધર્મના ઉપકરણ ૩૫ ભઠ્ઠક-પાત્રાદિને લઈને જ ‘ગાહાવઙ્કુલં’ ગૃહસ્થ આવકના ઘરમાં
‘પિંડવાયપડિયાણ’ મિશ્વ લાલની આશાથી ‘પવિસિજ્જ વા ણિક્ખમિજ્જ વા’ પ્રવેશ કરે
અને ત્યાંથી મિશ્વ લઈને બહાર નીકળે ॥ સૂ. ૩૪ ॥

मूळम्—से भिक्षू वा भिक्षुणी वा बहिया विहारभूमि वा विचारभूमि वा निक्खममाणे वा पविसमाणे वा सव्वं भंडगमायाए विहारभूमि वा विचारभूमि वा निक्खमिज्ज वा पविसिज्ज वा ॥सू० ३५॥

छाया—स भिक्षुको वा भिक्षुकी वा बहिः विहारभूमि वा विचारभूमि वा निष्क्रामन् वा प्रविशन् वा सर्वं भण्डकमादाय बहिः विहारभूमि वा विचारभूमि वा निष्क्रामेद् वा प्रविशेद् वा ॥ सू० ३५ ॥

टीका—अथ मुनिमुद्दिश्यैव विशेषं वक्तुमाह—‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा बहिया विहारभूमि वा’ स पूर्वोक्तो भिक्षुकः मुनिः, भिक्षुकी वा बहिः विहारभूमि स्वाध्यायभूमि वा ‘विचारभूमि वा’ विचारभूमि वा मूर्त्तपुरीपोत्सर्गभूमि ‘निक्खममाणे वा’ निष्क्रामन् वा निर्गच्छन् वा ‘पविसमाणे वा’ प्रविशन् वा ‘सव्वं भंडगमायाए’ सर्वं भण्डकम् धर्मोपकरणम् पात्रादिकम् आदाय’ गृहीत्वैव ‘बहिया विहारभूमि वा विचारभूमि वा’ बहिः विहारभूमि वा विचारभूमि वा ‘निक्खमिज्ज वा पविसिज्ज वा’ निष्क्रामेद् वा निर्गच्छेद् वा, प्रविशेद् वा ॥ सू० ३५ ॥

अब साधु मुनि को स्वाध्यायभूमि और विचार भूमि में जाने का प्रकार बतलाते हैं
टीकार्थ—‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’—वह पूर्वोक्त भाव साधु और भाव साध्वी बहिया ‘विचारभूमि वा विहारभूमि वा’—उपाश्रय के बाहर प्रदेश में विहारभूमि—स्वाध्याय भूमि में अथवा विचार भूमि—मलमूत्रों के त्याग भूमि में ‘निक्खममाणे वा पविसमाणे वा’—निकलते हुए या प्रवेश करते हुए अर्थात् स्वाध्याय करने को और मलमूत्रादि त्याग के लिये निकल ते समय या प्रवेश करते समय ‘सव्वं भंडगमायाए’ सभी भंडक—पात्र—आजन वगैरह को लेकर ही ‘बहिया विहारभूमि वा विचारभूमि वा’ उपाश्रय के बाहर विहार भूमि—स्वाध्याय करने के लिये या विचार भूमि—मलमूत्रादित्याग करने के लिये ‘निक्खमिज्ज वा’ पविसिज्ज वा’ निकले या प्रवेश करे अर्थात् सभी योग्य पात्रादि को लेकर ही वहां जाय ॥३५॥

इसे साधु मुनिसे स्वाध्याय भूमि अने विहार भूमिमां जवाने प्रकार बतावे छे—
टीकार्थ ‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ ते पूर्वोक्त साधु अने साध्वीसे ‘बहिया विहारभूमि वा विचारभूमि वा’ उपाश्रयनी अहारना प्रदेशमां विहारभूमि—स्वाध्यायभूमिमा अथवा विचारभूमि—मलमूत्र उत्सर्गनी भूमिमां ‘निक्खममाणे वा पविसमाणे वा’ नीकणता अथवा प्रवेश करता अर्थात् स्वाध्याय करवा भाटे अने भणमूत्रना त्यागने भाटे नीकणवाने समये अथवा प्रवेश करवाना समये. ‘सव्वंभंडगमायाए’ सधणा पात्र विगेरेने लधने ज ‘बहिया विहारभूमि वा विचारभूमि वा’ उपाश्रयनी अहार स्वाध्याय करवा भाटे अथवा विचारभूमि—भणमूत्रना त्याग

મૂલ્ય-સે મિલ્લુ વા, મિલ્લુણી વા, ગામાણુગામં દૂહજ્જમાણે સઠ્ઠં
મંડગમાયાણ ગામાણુગામં દૂહજ્જિજ્જા ॥સૂ. ૩૬॥

છાયા-સ મિલ્લુવા મિલ્લુકી વા ગ્રામાણુગામં ગચ્છન્ સર્વં મંડકમાદાય ગ્રામાણુગામં
ગચ્છેત્ ॥ સૂ. ૩૬ ॥

ટીકા-અથ મુનિષ્ઠદિશ્યૈવ પ્રતિવક્તુમાહ-‘સે મિલ્લુ વા મિલ્લુણી વા’ સ મિલ્લુવા
મુનિવા મિલ્લુકી વા ‘ગામાણુગામં’ ગ્રામાણુગામમ્ ગ્રામાદ ગ્રામાન્તરમ્ ‘દૂહજ્જમાણે’ ગચ્છન્
વિચરન્ ‘સઠ્ઠં મંડગમાયાણ’ સર્વં મંડકમ્ પાત્રાદિકં ધર્મોપકરણમ્ આદાય ગૃહીત્વૈવ
‘ગામાણુગામં’ ગ્રામાણુગામમ્ ગ્રામાદ ગ્રામાન્તરં ‘દૂહજ્જિજ્જા’ ગચ્છેત્ । एवं सा मिळुकी अपि
गच्छन्निर्गता ग्रामाणुग्रामं गच्छन्ती सर्वं मण्डकमादाय एव ग्रामाणुग्रामं गच्छेदित्यन्वयः । अत्रेदं
बोधयम् उपकरणं तावत् अनेकविधं भवति । उक्तञ्च-‘दुर्गतिगचउकपंचग नव दस एकारसेव
बारसह’ ॥ इति ॥ द्विकं त्रिकं चतुष्कं पञ्चकम्, नव दश एकादश द्वादश । इति । तत्र अच्छि-
द्रपाणेर्जिनकल्पिकस्य शक्त्यनुरूपं भिन्नविशेषाद् द्विप्रकारकमुपकरणं भवति रजोहरणं मुख-

અવ એક ગ્રામ સે દૂસરે ગ્રામ જાતે હુણે ખી ભાવ સાધુ ઔર ભાવસાધ્વી
સમી ધર્મોપકરણ શૂત પાત્રાદિકો સાથ મેં લેકર હી જાય યહ બતલાતે હૈં-

ટીકાર્થ-‘સે મિલ્લુવા મિલ્લુણી-વહ પૂર્વોક્ત ભાવ સાધુ ઔર ભાવ સાધ્વી,
‘ગામાણુગામં દૂહજ્જમાણે’ એક ગ્રામ સે દૂસરે ગામ જાતે હુણે ‘સઠ્ઠં મંડગમાયાણ’-
સમી મંડ-પાત્ર વગેરહ કો લેકર હી, ‘ગામાણુગામં દૂહજ્જિજ્જા’ એક ગ્રામ સે દૂસરે
ગ્રામ જાય હસી તરહ સાધ્વી ખી એક ગ્રામ સે દૂસરે ગામ જાતે હુણે સમી ધર્મો-
પકરણ શૂત પાત્રાદિકો લેકર હી એક ગ્રામ સે દૂસરે ગ્રામ જાય સાધુ ઔર સાધ્વી
કો ધર્મ કા ઉપકરણ અનેક પ્રકાર કા હોતા હૈ-કહા ખી હૈ-‘દુર્ગતિગ ચઉક
પંચગ નવ દસ એકારસેવ બારસહ’ દ્વિકંત્રિકં ચતુષ્કં પંચકમ્ નવ દશ એકાદશ
દ્વાદશ-દો યા ત્રીન યા ચાર યા પાંચ યા નૌ યા દશ યા એકારહ યા બારહ, इनमें
अच्छिद्रपाणि जिनकल्पिक को अपनी शक्ति के अनुसार अभिन्नह विशेष

કરવા માટે ‘ગિલ્લમિજ્જ વા પવિસિજ્જ વા’ નીકળવું કે પ્રવેશ કરવો અર્થાત્ અથા યોગ્ય
પાત્રાદિને લઇને જ ત્યાં જવું, આવવું ॥ સૂ. ૩૫ ॥

હવે એક ગામથી ખીજા ગામે જનારા સાધુ અને સાધ્વીએ ધર્મોપકરણ રૂપ અથા
પાત્રાદિને પોતાની સાથે જ લઇને જવા માટેનું સૂત્રકાર કથન કહે છે -

ટીકાર્થ-‘સે મિલ્લુ વા મિલ્લુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સાધુ અને સાધ્વીએ ‘ગામાણુગામં
દૂહજ્જમાણે’ એક ગામથી ખીજે ગામ જતા ‘સઠ્ઠં મંડગમાયાણ’ સધળા પાત્ર વિશેષને લઇને
‘ગામાણુગામં દૂહજ્જિજ્જા’ એક ગામથી ખીજે ગામ જવું સાધુ અને સાધ્વીના ધર્મના
સાધનો અનેક પ્રકારના હોય છે. કહ્યું પણ છે ‘દુર્ગતિગચઉક પંચગ નવ દસ એકારસેવ
બારસહ’ જે, અગર ત્રણ અથવા ચાર કે પાત્ર કે નવ અથવા દશ કે અગીયાર અગર

वस्त्रिका च। कस्यचित्तु अच्छिद्रपाणेर्जिनकल्पिकस्य त्वक्त्राणार्थं क्षौमपटपरिग्रहात् त्रिप्रकारक-
मुपकरणम्, अपरस्य कस्यचित्तु जलबिन्दुपरितापादिरक्षणार्थम् ऊर्णाभयपटपरिग्रहात् चतुष्प्रकार-
कमुपकरणम् एवम् असहिष्णुतररय द्वितीयक्षौमवस्त्रपरिग्रहात् पञ्चप्रकारकमुपकरणं बोध्यम्,
छिद्रपाणेर्जिनकल्पिकस्य तु पात्र पात्रबन्ध पात्रस्थापन पात्रकेशरिका पटल रजस्त्राण-गोच्छक-
रूप सप्तविधपात्र निर्योग सहितस्य रजोहरण मुखप्रसिदादि ग्रहणक्रमेण यथायोगं नवप्रकार-
कम् दशप्रकारकम् एकादशप्रकारकम् द्वादशप्रकारकञ्च उपकरणमुपधिरूपं भवति ॥सू० ३६॥

मूलम्—से भिक्षू वा भिक्षुणी वा अह पुण एवं जाणिज्जा तिठ्व-
देसियं वासं वासेनाणं पेहाए, तिठ्वदेसियं सहियं संणिचयमाणं पेहाए

से १-रजोहरण और २-मुखवस्त्रिका सुंहत्सी इत्यन्तर दो ही प्रकार का उपकरण
होता है किन्तु किसी दूसरे अच्छिद्रपाणि जिनकल्पिक को तो अपनी त्वचा की
रक्षा के लिये क्षौम रेशम पटका भी परिग्रहण करने से तीन प्रकारका उपकरण होता
है, इसी तरह किसी अन्य जिनकल्पिक को जलबिन्दु से और आतप तरका
बगेरह से बचने के लिये ऊर्णाभय पट कम्बलपरिग्रहण करने से चार प्रकारका
उपकरण होता है, उनमें किसी अन्य असहिष्णुतर अच्छिद्रपाणिजिन कल्पिक
साधु को द्वितीय क्षौम-रेशमवस्त्रका परिग्रहण करने से पांच प्रकारका उपकरण
होता है किन्तु छिद्रपाणि जिनकल्पिक साधु को तो १-पात्र २-पात्रबन्ध, ३-पात्र
स्थापन, ४-पात्रकेशरिका, ५-पटल, ६-रजस्त्राण, ७-गोच्छक रूप सात प्रका-
रका पात्र निर्योग के साथ साथ ही १-रजोहरण २-मुखवस्त्रिका आदिका परि-
ग्रहण करने के क्रम से यथायोग नौ प्रकारका या दश प्रकारका या एगारहप्रकार
और बारह प्रकारका उपधी रूप उपकरण होता है ऐसा समझना चाहिये ॥सू. ३६॥

गार आमां अच्छिद्र पाणी अनकल्पिके पोतानी शक्ति प्रमाणे अभिग्रह विशेषधी रजो-
हरण १ तथा सुभ वस्त्रिका २, (मुहपति) आ रीते जे ४ प्रकारना उपकरण होय छे.
परंतु भीम अच्छिद्र पाणी अनकल्पिकने तो पोतानी आमाडीना रक्षण भाटे रेशमी वस्त्रनुं
पणु परिग्रहण करवाथी त्रय प्रकारना उपकरण होय छे. अत्र रीते कोठ भीम अनकल्पि-
कने लक्षणेथी तथा तडकथी अथवा भाटे कायणनुं परिग्रहण करवाथी चार प्रकारना
उपकरण होय छे. तेमा कोठ भीम असहिष्णुतर अच्छिद्र पाणी अनकल्पिक साधुने भीणुं
रेशमी वस्त्र परिग्रहण करवाथी पात्र प्रकारना उपकरण होय छे, परंतु छिद्रपाणी अनक-
ल्पिक साधुने तो १ पात्र २ पात्रबन्ध ३ पात्र स्थापन ४ पात्र केशरिका ५ पटल ६ रज-
स्त्राण ७ गोच्छक रूपसात प्रकारना पात्र निर्योगनी साथे साथे ४ १ रजोहरण २ सुभ
वस्त्रिका विगेरेत परिग्रहण करवाना कमथी यथायोग्य नव प्रकारना के दस प्रकारना अगार
अभीपार प्रकारना तथा गार प्रकारना उपविष्ट उपकरण होय छे, तेम समज्जु ॥सू० ३६॥

મહાવાણ વા રયં સમુદ્ધુયં પેહાણ તિરિચ્છસંપાઙ્કમા વા તસા પાળા સંથડા સંનિચયમાળા પેહાણ, સે એવં જઞ્ઞા જો સઠવં મંડગમાયાય ગાહાવડ્ઙકુલં પિંડવાયપડિયાણ પવિસિજ્જ વા ણિક્ખમિજ્જ વા વહિયા વિયારભૂમિં વા, વિહારભૂમિં વા, પવિસિજ્જ વા ણિક્ખમિજ્જ વા ગામા-ણુગામં દૂઙ્ગિજ્જા વા ॥ સુ. ૩૭ ।

છાયા-સ મિશ્નુર્વા મિશ્નુકી વા અથ પુનરેવં જાનીયાત્ તીવ્રદેશિકાં વર્ષા વર્ષન્તીં પ્રેક્ષ્ય તીવ્રદેશિકાં મહિકાં સંનિપતન્તીં પ્રેક્ષ્ય, મહાવાતેન વા રજઃ સમુદ્ધૂતં પ્રેક્ષ્ય તિરશ્ચીનં સંનિ-પતતો વા ત્રસપ્રાણિનઃ સંસ્કૃતાનં (સંસ્તૃતાનં) સંનિપતતઃ પ્રેક્ષ્ય સ એવં જ્ઞાત્વા ન સર્વં મંડ-કમાદાય ગૃહપતિકુલં પિંડપાતપ્રતિજ્ઞયા પ્રવિશેદ્ વા નિષ્ક્રામેદ્ વા વહિઃ વિહારભૂમિં વા વિચારભૂમિં વા નિષ્ક્રામેદ્ વા પ્રવિશેદ્ વા ગ્રામાનુગ્રામં ગચ્છેત્ ॥ સુ. ૩૭ ॥

ટીકા-વર્ષણાદિ કાલેડપિ સાધુઃ સાધ્વી વા મિશ્નાઘર્થ ન કુત્રાપિ ગચ્છેત્, અપિતુ ઉપાશ્રયે એવ તિષ્ઠેદિત્યાહ-‘સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા અહ પુણ એવં જાણિજ્ઞા’ સ પૂર્વોક્તો જિનકલ્પી સ્થવિરકલ્પી વા ભાવમિશ્નુઃ સાધુઃ વા, મિશ્નુકી સાધ્વી વા અથ પુનઃ, એવં વક્ષ્યમાણરીત્યા યદિ જાનીયાત્-અવગચ્છેત્ ‘તિવ્વદેસિયં વાસં વાસેમાણં પેહાણ’ તીવ્ર-દેશિકાં વર્ષાં વહુદેશવ્યાપિકાં જલવર્ષાં વર્ષન્તીં પ્રેક્ષ્ય દટ્ટા એવં ‘તિવ્વદેસિયં મહિયં સંનિચ-યમાણં પેહાણ’ તીવ્રદેશિકામ્ વહુક્ષેત્રવ્યાપિનીં મહિકાં કુહકં (કુહરાં ઇતિ માપા) ધૂમિકામિતિ

અબ જલવર્ષણ આદિ કે સમય મેં ભાવ સાધુ ઓર ભાવ સાધ્વી કો મિક્ષાદિ કે લિયે બાહર કહીં મી નહીં જાય અપિતુ ઉપાશ્રય મેં હી રહે યહ થતલાતે હૈ-વહ પૂર્વોક્ત જિનકલ્પિક યા સ્થવિરકલ્પિક ભાવ સાધુ યા ભાવ સાધ્વી ‘સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા’ અહપુણ એવં જાણિજ્ઞા’ યદિ વક્ષ્યમાણ રીતિ સે એસા જાનલે કિ ‘તિવ્વદેસિયં વાસં વાસેમાણં પેહાણ’ વહુત દેશ મેં વ્યાપક રૂપ સે વર્ષાં હો રહી હૈ એસા દેશકર એવં ‘તિવ્વદેસિયં મહિયં સંનિચયમાણં પેહાણ’ વહુત અધિકક્ષેત્ર મેં વ્યાપક રૂપ સે કુહરા ‘કુહેસ’ પડ રહા હૈ યા ફેલ રહા હૈ એસા દેશકર તથા ‘મહા-વાણવા રજં સમુદ્ધુયં પેહાણ’-મહાવાત્યા-આંધી સે ધૂલિ રૂપ રજઃ કળોંકો ઉઢતે

હવે જલવર્ષણ વિગેરે સમયમા સાધુ સાધ્વીએ મિક્ષા વિગેરે માટે બહાર કયાય ન જતાં ઉપાશ્રયમા જ રહેવાનું કથન કરે છે

ટીકાર્થ-‘સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત જનકલ્પિક અથવા સ્થવિરકલ્પિક સાધુ કે સાધ્વી ‘અહપુણ એવ જાણિજ્ઞા’ એ વક્ષ્ય માણુકથન પ્રમાણે એવુ તેઓ જાણુ કે ‘તિવ્વદેસિયં વાસ વાસેમાણં પેહાણ’ ઘણા પ્રદેશમા વ્યાપક રૂપે વરસાદ વરસી રહેલ છે. એવું જાણને ‘તિવ્વદેસિયં મહિયં સંનિચયમાણં પેહાણ’ ઘણા વધારે ક્ષેત્રમાં વ્યાપક રીતે ધૂમસ પડી રહેલ છે અથવા ફેલાઈ રહેલ છે એ પ્રમાણે જાણને તથા ‘મહાવાણ વા

यावत्, संनिपतन्तीं प्रसरन्तीं प्रेक्ष्य अवलोक्य 'महावाएण वा रयं समुद्धुयं पेहाए' महावातेन वा वात्या रूपेण महाप्रभञ्जनेन रजः धूलिहणं समुद्धुतम् उड्ढीयमानं उड्ढीयमानं वा प्रेक्ष्य अवलोक्य 'तिरिच्छसंपाइमा दा तसा पाणा संथडा संनिचयमाणा पेहाए' तिरश्चीनं तिर्यग् वा संनिपततः निपतनं कुर्वतः उत्पतनं वा कुर्वतः त्रसान् पतद्गप्रभृतीन् प्राणान् प्राणिनः संस्तृतान् आच्छादितान् व्याप्तान् संनिपतत समन्तात् प्रसरतः प्रेक्ष्य अवलोक्य 'से एवं णच्चा' स पूर्वोक्तो जिनकल्पिप्रभृतिः साधुः एवम्-उपर्युक्तीत्या जलवर्षणादिकं ज्ञात्वा विज्ञाय 'णो सव्वं भंडगमायाए' नो सर्वं भण्डकम् धर्मोपकरणम् आदाय गृहीत्वा 'गाहावड्-कुलं पिंडवायपडियाए' गृहपतिकुलम् पिण्डपातप्रतिज्ञया भिक्षालाभाशया भिक्षार्थमित्यर्थः 'पविसिज्ज वा निक्खमिज्ज वा' प्रविशेद् वा निष्क्रामेद् वा, भिक्षार्थं गृहस्थगृहं न गच्छेत् नापि तत् गृहाद् भिक्षासादाय निर्गच्छेदिति भावः । एवं 'बहिया विहारभूमिं वा विचारभूमिं वा निक्खमिज्ज वा पविसिज्ज वा गामाणुगामं दूइज्जिजा' वहिः विहारभूमिं वा स्वाध्याय-भूमिं वा विचारभूमिं वा मूत्रोच्चारत्यागभूमिं वा निष्क्रामेद् वा, न निर्गच्छेत् नापि प्रविशेद्

हुए देखकर एवं 'तिरिच्छसंपाइमा दा तसा पाणा संथडा संनिचयमाणा पेहाए' तिर्यक्-इधर उधर चारों तरफ निपतन करते हुए या उत्पतन करते हुए पतद्ग वगैरह त्रस प्राणियों को सभी तरफ व्याप्त होते हुए और फैलते हुए देखकर से 'एवं णच्चा' वह पूर्वोक्त जिनकल्पिक और स्थविरकल्पिक साधु और साध्वी उक्तीति से सुशलधार जलवर्षणादि को जानकर 'नो सव्वं भंडग मायाए गाहा-इकुलं पिंडवायपडियाए पविसिज्ज वा निक्खमिज्ज वा' सभी भाण्ड-पात्र वगैरह उपधि को लेकर गृहपति गृहस्थ आचर्य के घर में भिक्षा लेने के लिये नहीं जाय और वहां से भिक्षा लेकर निकले भी नहीं इसी तरह 'बहिया विचार-भूमिं वा विहारभूमिं वा पविसिज्ज वा, निक्खमिज्ज वा, गामाणुगामं दूइज्जिजा वा' उक्तीति उत्पन्न जलवर्षणादि को देखकर जिनकल्पिकादि साधु या साध्वी

रजं समुद्धुयं पेहाए' वावाओडाथी धूण अने तेना रजं कण्ठो उडता ओधने तथा 'तिरिच्छ स पाइमावा तसा पाणा संथडा संनिचयमाणा पेहाए' तिर्यक् आभतेम आरे तरक् पडता तथा उडता पतंगिया विगेरे त्रस प्राणियोने अथी तरक् इवायेला अने व्याप्त थयेला ओधने 'से एवं णच्चा' ते पूर्वोक्त साधु अने साध्वी ओ प्रमाणेना सुसलधार वरसाह वरसतो णाण्णीने 'णो सव्वं भंडग मायाए गाहावड्कुल पिंडवायपडियाए' अथा पात्र विगेरे उपधि वि-गेरेने लधने गृहपतिना घरमां 'पविसिज्जवा' भिक्षा लेवा भाटे न'नु नही, अने 'निक्ख-मिज्ज वा' अने त्याथी भिक्षा लधने नीकणवु पणु नही, ओज प्रमाणे 'बहिया विचार-भूमिं वा विहारभूमिं वा' ओज प्रमाणे अत्यंत जल वरसता ओधने अनुकल्पिकादि साधु के साध्वीओ उपाश्रयथी अहारना प्रदेशमां स्वाध्याय करवा भाटे अथवा भक्षभूतने त्याग करवा भाटे -अ 'पविसिज्ज वा' प्रवेश करवे नही तथा 'निक्खमिज्ज वा' पाछा पणु देरवु'

મહાવાણ વા રયં સમુદ્ધુયં પેહાણ તિરિચ્છસંપાહમા વા તસા પાળા સંથડા સંનિચયમાળા પેહાણ, સે એવં ણઞ્ઞા ણો સઠ્ઠવં મંડગમાયાય ગાહાવડ્ઠકુલં પિંડવાયપડિયાણ પવિસિજ્જ વા ણિક્ખમિજ્જ વા બહિયા વિચારભૂમિં વા, વિહારભૂમિં વા, પવિસિજ્જ વા ણિક્ખમિજ્જ વા ગામા-ણુગામં દૂઢિજ્જિજ્જા વા ॥ સૂ. ૩૭ ।

છાયા-સ ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુકી વા અથ પુનરેવં જાનીયાત્ તીવ્રદેશિકાં વર્ષા વર્ષન્તીં પ્રેક્ષ્ય તીવ્રદેશિકાં મહિકાં સંનિપતન્તીં પ્રેક્ષ્ય, મહાવાતેન વા રજઃ સમુદ્ધૂતં પ્રેક્ષ્ય તિરશ્ચીન સંનિપતતો વા ત્રસપ્રાણિનઃ સંસ્કૃતાન્ (સંસ્વૃતાન્) સંનિપતતઃ પ્રેક્ષ્ય સ એવં જ્ઞાત્વા ન સર્વં મંડ-કમાદાય ગૃહપતિકુલં પિંડપાતપ્રતિજ્ઞયા પ્રવિશેદ્ વા નિષ્ક્રામેદ્ વા વહિઃ વિદારભૂમિં વા વિચારભૂમિં વા નિષ્ક્રામેદ્ વા પ્રવિશેદ્ વા ગ્રામાલુગ્રામં ગચ્છેત્ ॥ સૂ. ૩૭ ॥

ટીકા-વર્ષણાદિ કાલેઽપિ સાધુઃ સાધ્વી વા ભિક્ષાઘર્થં ન કુત્રાપિ ગચ્છેત્, અપિતુ ઉપાશ્રયે એવ તિષ્ઠેદિત્યાહ-‘સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા અહ પુણ એવં જાણિજ્જા’ સ પૂર્વોક્તો જિનકલ્પી સ્થવિરકલ્પી વા માવભિક્ષુઃ સાધુઃ વા, ભિક્ષુકી સાધ્વી વા અથ પુનઃ, એવં વક્ષ્યમાણરીત્યા યદિ જાનીયાત્-અવગચ્છેત્ ‘તિવ્વદેસિયં વાસં વાસેમાણં પેહાણ’ તીવ્ર-દેશિકાં વર્ષાં બહુદેશવ્યાપિકાં જલવર્ષાં વર્ષન્તીં પ્રેક્ષ્ય દૃષ્ટ્વા એવં ‘તિવ્વદેસિયં મહિયં સંનિચ-યમાણં પેહાણ’ તીવ્રદેશિકામ્ બહુક્ષેત્રવ્યાપિનીં મહિકાં કુહકં (કુહરાં ઇતિ માપા) ધૂમિકામિતિ

અવ જલવર્ષણ આદિ કે સમય મેં માવ સાધુ ઓર માવ સાધ્વી કો ભિક્ષાદિ કે લિયે બાહર કહીં મી નહીં જાય અપિતુ ઉપાશ્રય મેં હી રહે યહ બતલાતે હૈ-વહ પૂર્વોક્ત જિનકલ્પિક યા સ્થવિરકલ્પિક માવ સાધુ યા માવ સાધ્વી ‘સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા’ અહપુણ એવં જાણિજ્જા’ યદિ વક્ષ્યમાણ રીતિ સે એસા જાનલે કિ ‘તિવ્વદેસિયં વાસં વાસેમાણં પેહાણ’ બહુત દેશ મેં વ્યાપક રુપ સે વર્ષાં હો રહી હૈ એસા દેખકર એવં ‘તિવ્વદેસિયં મહિયં સંનિચયમાણં પેહાણ’ બહુત અધિકક્ષેત્ર મેં વ્યાપક રુપ સે કુહરા ‘કુહેસ’ પડ રહા હૈ યા ફૈલ રહા હૈ એસા દેખકર તથા ‘મહા-વાણવા રજં સમુદ્ધુયં પેહાણ’-મહાવાત્યા-આંધી સે ધૂલિ રુપ રજઃ કળોંકો ઉઢતે

હવે જલવર્ષણ વિગેરે સમયમા સાધુ સાધ્વીએ ભિક્ષા વિગેરે માટે બહાર કયાય ન જતાં ઉપાશ્રયમાં જ રહેવાનું કથન કરે છે

ટીકાર્થ-‘સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત જનકલ્પિક અથવા સ્થવિરકલ્પિક સાધુ કે સાધ્વી ‘અહપુણ એવં જાણિજ્જા’ એ વક્ષ્ય માણુકથન પ્રમાણે એવું તેઓ જાણે કે ‘તિવ્વદેસિયં વાસ વાસેમાણં પેહાણ’ ધણા પ્રદેશમા વ્યાપક રૂપે વરસાદ વરસી રહેલ છે. એવું જાણીને ‘તિવ્વદેસિયં મહિયં સંનિચયમાણં પેહાણ’ ધણા વધારે ક્ષેત્રમા વ્યાપક રીતે ધૂમસ પડી રહેલ છે. અથવા ફેલાઈ રહેલ છે એ પ્રમાણે જાણીને તથા ‘મહાવાણ વા

यावत्, संनिपतन्तीं प्रसरन्तीं प्रेक्ष्य अवलोक्य 'महावाहण वा रयं समुद्धुयं पेहाए' महावातेन वा वात्या रूपेण महाप्रमञ्जनेन रजः धूलिकणं समुद्धूतम् उद्गडीयमानं उद्गडीयमानं वा प्रेक्ष्य अवलोक्य 'तिरिच्छसंपाहमा दा तसा पाणा संथडा संनिचयमाणा पेहाए' तिरश्चीनं तिर्यग् वा संनिपततः निपतनं कुर्वतः उत्पतनं वा कुर्वतः त्रसान् पतद्गमभृतीन् प्राणान् प्राणिनः संस्तृतान् आच्छादितान् व्याप्तान् संनिपतत समन्तात् प्रसरत् प्रेक्ष्य अवलोक्य 'से एवं णच्चा' स पूर्वोक्तो जिनकल्पिप्रभृतिः साधुः एवम्-उपर्युक्तरीत्या जलवर्षणादिकं ज्ञात्वा विज्ञाय 'णो सव्वं भंडगमायाए' नो सर्वं भण्डकम् धर्मोपकरणम् आदाय गृहीत्वा 'गाहावइ-कुलं पिंडवायपडियाए' गृहपतिकुलम् पिण्डपातप्रतिज्ञया भिक्षाकाभाशया भिक्षार्थमित्यर्थः 'पविसिज्ज वा निक्खमिज्ज वा' प्रविशेद् वा निष्क्रामेद् वा, भिक्षार्थं गृहस्थगृहं न गच्छेत् नापि तत् गृहाद् भिक्षामादाय निर्गच्छेदिति भावः । एनं 'बहिया विहारभूमिं वा विचारभूमिं वा निक्खमिज्ज वा पविसिज्ज वा गामाणुगामं दूइज्जिजा' बहिः विहारभूमिं वा स्वाध्याय-भूमिं वा विचारभूमिं वा मूत्रोच्चारत्यागभूमिं वा निष्क्रामेद् वा, न निर्गच्छेत् नापि प्रविशेद्

हुए देखकर एवं 'तिरिच्छसंपाहमा दा तसा पाणा संथडा संनिचयमाणा पेहाए' तिर्यक्-इधर उधर चारों तरफ निपतन करते हुए या उत्पतन करते हुए पतद्गमगैरह त्रस प्राणियों को सभी तरफ व्याप्त होते हुए और फैलते हुए देखकर से 'एवं णच्चा' वह पूर्वोक्त जिनकल्पिक और स्थविरकल्पिक साधु और साध्वी उक्तरीति से मुशलधार जलवर्षणादि को जानकर 'नो.सव्वं भंडग मायाए गाहा-इकुलं पिंडवायपडियाए पविसिज्ज वा निक्खमिज्ज वा' सभी आण्ड-पात्र गैरह उपधि को लेकर गृहपति गृहस्थ आचर के घर में भिक्षा लेने के लिये नहीं जाय और वहां से भिक्षा लेकर निकले भी नहीं इसी तरह 'बहिया विचार-भूमिं वा विहारभूमिं वा पविसिज्ज वा, निक्खमिज्ज वा, गामाणुगामं दूइज्जिजा वा' उक्तरीति उत्पन्न जलवर्षणादि को देखकर जिनकल्पादि साधु या साध्वी

रजं समुद्धुयं पेहाए' वापाओडाथी धूण अने तेना २४ कल्लो उडता ओधने तथा 'तिरिच्छ स पाइमावा तसा पाणा संथडा संनिचयमाणा पेहाए' तिर्यक् आभतेम आरे तरक् पडता तथा उडता पत गिया विगेरे त्रस प्राणियोने अथी तरक् हेलायेवा अने व्याप्त थयेवा ओधने 'से एवं णच्चा' ते पूर्वोक्त साधु अने साध्वी ओ प्रमाणेना सुसलधार वरसाठ वरसतो ओधुनि 'णो सव्वं भंडग मायाए गाहावइकुलं पिंडवायपडियाए' अथा पात्र विगेरे उपधि वि-गेरेने लधने गृहपतिना घरमा 'पविसिज्जवा' शिक्षा लेवा भाटे नु पु नही, अने 'निक्ख-मिज्ज वा' अने त्याथी शिक्षा लधने नीउणपु पणु नही, ओअ प्रमाणे 'बहिया विचार-भूमिं वा विहारभूमिं वा' ओअ प्रमाणे अत्यंत जल वरसता ओधने अनउडिपडादि साधु हे साध्वीओ उपाश्रयथी अहारना प्रदेशमा स्वाध्याय करवा भाटे अथवा भक्षभूतने त्याग करवा भाटे -थु 'पविसिज्ज वा' प्रवेश करवे नही तथा 'निक्खमिज्ज वा' पाछा पथु ईरुव्व

વા, નવા ગ્રામાનુગ્રામં ગ્રામાદ્ ગ્રામાન્તરં ગચ્છેદિતિ માવઃ । इदमत्र बोध्यम्—एषा साधूनां समाचार्येव, तथाहि गच्छता साधुना गच्छनिर्गतेन गच्छान्तर्गतेन वा उपयोगो विधेयः तत्र यदि जलवर्षाधूमिकादिकं जिनकल्पिकः स्थविरकल्पिको वा जानीयात्तर्हि स जिनकल्पिकः साधुः न गच्छत्येव यतः स महाशक्तिसम्पत्त्यात् पञ्चासपर्यन्तमपि पुरोगोत्सर्गनिरोधं कर्तुं शक्नुयात् ‘गच्छान्तर्गतस्तु साधुः कारणे सति यदि गच्छेत् तर्हि न सर्वत्रुपकरणमादाय गमनं कुर्यादिति तात्पर्यम् ॥ सू० ३७ ॥

મૂલ્ય—સે મિકલૂ વા મિકલુખી વા સે જાઈં પુણકુલાઈં જાણિજા, તં જહા—લ્લત્તિયાણ વા રાઈંણ વા કુરાઈંણ વા રાયપેસિયાળ વા રાયવં-સટ્ટિયાણ વા અંતો વા બાહિં વા ગચ્છંતાણ વા સંનિવિટ્ટાણ વા નિમંતે માણાળ વા અનિમંતેમાણાળ વા અસળં વા પાળં વા શ્વાઈમં વા સાઈમં વા લાભે સંતે નો પડિગાહિજા ત્તિબેમિ ॥સૂ૦ ૩૮॥

॥ तइओउदहंसो समत्तो

છાયા—સ મિહુર્વા મિહુકી વા અથ યાનિ પુનઃ કુલાનિ જાનીયાત—તથથા—ક્ષત્રિયાણાં વા રાજાં વા કુરાજાં વા રાજપ્રેષ્યાણાં વા રાજવંશસ્થિતાનાં વા અન્તર્વહિંશં ગચ્છતાં વા સંનિ-

ઉપાશ્રય સે બાહર દેશ મેં વિહારભૂમિ—સ્વાધ્યાય કરને કે લિયે તથા વિચારભૂમિ મલમૂત્રાદિ ત્યાગ કરને કે લિયે ખી નહીં નિકલે એવં નહીં પ્રવેશ કરે, એવં એક ગ્રામ સે દૂસરે ગ્રામ ખી નહીં જાય, સારાંશ યદ્ હૈ જિ યહ સાધુઓં કી સમાચારિ હૈ ક્યોંકિ જાતે હુઅ સાધુ કો ઉપયોગ કરના ચાહિયે, ચાહે વહ સાધુ ગચ્છ સે નિર્ગત ‘નિકલા હુઆ’ હો યા ગચ્છ કે અન્તર્ગત હી હો, ક્યોંકિ જલવર્ષા કુહરા વગૈરહ કો જિનકલ્પિક યા સ્થવિરકલ્પિક સાધુ જાનલે યા દેસલે તો ડનયેં જિન કલ્પિક સાધુ તો જાતા હી નહીં ક્યોંકિ અત્યન્ત શક્તિ સન્પન્ન હોને સે હે માસ તક ખી વહ મલમૂત્ર ત્યાગ કો રોક સકતા હૈ, કિન્તુ ગચ્છાન્તર્ગત સાધુ તો કારણ વશ યદિ જાય ખી તો સર્વ ઉપકરણ ભૂત ઉપધિ કો લેકર નહીં જાય ॥૩૮॥

નહીં તથા ‘ગામાણુગામ દ્વિજ્જિજ્ઞા’ એક ગામથી બીજે ગામ પણ જવું નહીં. આ કથ-
નનો ભાવ એ છે કે—આ પ્રમાણે સાધુઓની સામાચારી છે. કેમ કે જનારા સાધુને ઉપ-
યોગ પૂર્વક જવું ભેદએ ચાહે તે સાધુ ગચ્છથી નીકળેલ હોય અથવા ગચ્છની અદરજ
હોય કેમ કે વરસતો વર્સાદ કે ગ્રાહણ ત્રિગેદને જનકલ્પિક અથવા સ્થવિર કલ્પિક સાધુ
કે સાધવી જણી હો ભેજ હો તો તેમા જનકલ્પિક સાધુ તો જતા જ નથી કેમ કે—અત્યંત
શક્તિ વાળા હોવાથી છ માસ પર્યન્ત પણ તેઓ મલ ત્યાગને રોકી શકે છે. પરંતુ
ગચ્છમા રહેવાવાળા સાધુ તો કારણ વશ ભે જાય તો પણ તે બધા ઉપકરણ રૂપ ઉપધિને
દધને ન જવું ભેદએ ॥ સૂ. ૩૮ ॥

विष्टानां वा निमन्त्रयताम् अनिमन्त्रयतां वा अन्नं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा लाभे सति न प्रतिशृङ्खीयात्, इति ब्रवीमि ॥ सू० ३८ ॥ तृतीयोद्देशः सनातः ।

टीका-अथ चक्रवर्तिभृतिकुलेषु साधुसाध्वीनां भिक्षाग्रहणनिषेधमाह-‘से भिक्षु वा भिक्षुणी वा’ स पूर्वोक्तो भिक्षुः साधुर्वा भिक्षुको साध्वी वा ‘से जाइं पुण कुलाइं जाणिज्जा’ अथ यानि पुनः कुलानि वक्ष्यमाणरूपाणि जानीयात्-अवगच्छेत् तथाहि ‘तं जहा खत्तियाण वा राईण वा कुराईण वा’ तानि यथा क्षत्रियाणां वा चक्रवर्ति वासुदेव-बलदेवप्रभृतीनां वा कुलानि, राज्ञां वा-क्षत्रियभिन्नानां वा नृपतीनां कुलानि, कुराज्ञां वा प्रत्यन्तवर्तिनृपतीनाम् एकदेशरूपप्रान्तवर्तिराज्ञां कुलानि ‘रायपेसियाण वा’ राजप्रेष्याणां वा दण्डपाशिकप्रभृतीनां कुलानि ‘रायवंसद्वियाण वा’ राजवंशस्थितानां वा राजसम्बन्धिनानां राज्ञो-मातुलभागिनेयप्रभृतीनां कुलानि यदि साधुर्जानीयात् तर्हि एतेषां कुलेषु जनानां यातायाता-धिक्येन ईर्ष्यासमितिपालनासंभवेन संयमविराधनासंभवात् भिक्षार्थं न प्रविशेदित्यर्थः,

टीकार्थ-अथ चक्रवर्ती सार्वभौम राजा वगैरह के घरमें साधु और साध्वी को भिक्षा नहीं लेनी चाहिये यह बतलाते हैं-‘से भिक्षु वा भिक्षुणी वा’ से वह पूर्वोक्त भाव साधु और भाव साध्वी, ‘से जाइं पुण कुलाइं जाणिज्जा’ वह यदि तिन कुलों को वक्ष्यमाण रीति से जानले कि ‘तं जहा’ जैसे की ‘खत्ति याण वा राईण वा कुराईण वा, रायपेसियाण वा रायवंसद्वियाण वा’-वे कुल चाहे क्षत्रियों चक्रवर्ति वासुदेव बलदेव वगैरह का हो या अथवा उक्त क्षत्रियों चक्र-वर्तिवासुदेव बलदेव वगैरह से भिन्न राजाओं का हो या कुराजाओं माने प्रान्त एक देशीय छोटे छोटे राजाओं का कुल हो, या राजप्रेष्यों-दण्ड पाशिक वगैरह का कुल हो, अथवा राजवंश स्थितो-राजसम्बन्धियों राजा के मातुल ‘माभा’ भाज्जा वगैरह का कुल हो, इस सभी क्षत्रियादि कुलों को जानकर भिक्षा लेने के लिये इन कुलों में नहीं जाय क्योंकि इन कुलों में जाने से मनुष्यों के

हुवे चक्रवर्ति सार्वभौम राजा विगेरेना घरभाथी साधु के साध्वीसे भिक्षा लेवाने निषेध करता सूत्रकार कहे छे-

टीकार्थ-‘से भिक्षु वा भिक्षुणी वा ते पूर्वोक्त साधु के साध्वी ‘से जाइं पुण कुलाइं जाणिज्जा’ ने कुलाने जेवी रीते जाथी छे ‘तं जहा’ जेभ के ‘खत्तियाण वा’ क्षत्रियो चक्रवर्तिना होय अथवा साधारण क्षत्रियोना होय ‘राईण वा’ राजाओना होय तथा ‘कुराईण वा’ कुराजाओ अर्थात् नाना नाना राजाओना कुल होय अथवा ‘रायपेसियाण वा’ राजप्रेष्यहंड पाशिक विगेरेना कुल होय अथवा ‘रायवंसद्वियाण वा’ राजवंशस्थितो राजप्रेष्यहंड राजाओना माभा के भाष्येण विगेरेना कुल होय आ सधणा क्षत्रियादि कुलाने जाथीने

સર્વથૈવ તત્ર ન ગન્તવ્યમિત્યાહ—‘અંતો વા વાહિં વા ગચ્છતાણ વા સંનિવિદ્વાણ વા’ અન્તો વા
 બહિર્વાં ગૃહાન્તર્વાં સ્થિતાનાં ગૃહાદ્ બહિર્વાં ગચ્છતાં વા પથિ ગમનં કુર્વતાં વા સંનિવિદ્વાનાં વા
 ઉપવિદ્વાનામ્ આવસતાં વા ‘નિમંતેમાણાણ વા’ નિમન્ત્રયતાં વા નિમન્ત્રણં કુર્વતાં વા ‘અનિમંતે-
 માણાણ વા’ અનિમન્ત્રતાં વા નિમન્ત્રણમ્ અકુર્વતાં વા તેષાં ક્ષત્રિયાદિકુલવાસિનામ્ ‘અસણં
 વા પાણં વા શ્વાહમં વા સાહમં વા’ અશનં વા પાનં વા શ્વાદિમં વા સ્વાદિમં વા ચતુર્વિધમપ્યા-
 હારજાતં ‘લાભે સંતે ણો પઢિગાહિજ્જા’ લાભે સત્યપિ ન પ્રતિગૃહીયાત્ ન સ્વીકુર્યાત્ एता-
 દશક્ષત્રિયાદિ કુલેભ્યો જનસંપાતભયેન ભિક્ષાં ન ગૃહીયાદિતિ ભાવઃ ભિક્ષાગ્રહણે ઈર્યાસ
 તિતિપાલનાસંભવાત્ સંયમવિરાધનાસ્યાદિતિ તાત્પર્યેણ વીતરાગસ્ય ભગવતો મહાવીરસ્યોપ-

અત્યન્ત અધિક યાતાયાત હોને સે ઈર્યા સમિતિ કા પાલન નહીં હોને કે કારણ
 સંયમ કી વિરાધના હોગી इसलिये इन कुलो में भिक्षा के लिये साधु साध्वी
 को नहीं जाना चाहिये कथमपि किसी भी तरह इन कुलो में भिक्षा के लिये
 नहीं जाना इस तात्पर्य से आगे कहते हैं—‘अंतो वा बहिं वा गच्छताण वा संनि-
 विद्वान वा निमंतेमाणाण वा अनिमंतेमाणाण वा घर के अन्दर स्थित हो या
 घर के बाहर रास्ते में जाते हुए हो या बैठे हुए हो या निमन्त्रण देते
 हुए हो अथवा निमन्त्रण नहीं देते हुए हो, इस सभी क्षत्रियादि कुल वासियों
 का—‘असणं वा पाणं वा श्वाहमं वा साहमं वा’ अशन-पान श्वादिम और
 स्वादिम चतुर्विध आहार जात को ‘लाभे संते णो पडिगाहिज्जा’ मिलने पर
 भी नहीं लेना चाहिये क्योंकि इन सभी क्षत्रियादि कुलो से भिक्षा ग्रहण करने
 से इर्या समिति का पालन नहीं होने के कारण संयम की विराधना होगी इसी

ભિક્ષા લેવા માટે એ કુળોમા ન જવુ કેમ કે— આ કુળોમા જવાથી ત્યા મનુષ્યોનો વધુ
 પડતો અવરજવર થવાથી ઈર્યા સમિતિનુ પાલન ન થવાના કારણે સંયમની વિરાધના
 થાય છે. તેથી આ ઉપર જણાવેલા કુળોમા ભિક્ષા ગ્રહણ માટે સાધુ કે સાધ્વીએ જવું ન
 જોઈએ, કેઈ પણ રીતે આ કુળોમા ભિક્ષા લેવા મટે જવું નહીં ‘અંતો વા વહિંગચ્છતાણ
 વા’ ઘરની અંદર રહેલ હોય અથવા ઘરની બહાર રસ્તામા જતા હોય અથવા ‘સંનિદ્વાણ વા
 નિમંતેમાણાણ વા’ ખેડેલા હોય કે આમત્રણ આપતા હોય અથવા ‘અનિમંતેમાણાણ વા’ નિમંત્રણ
 આપતા ન હોય આ સઘળા ક્ષત્રિયાદિ કુલવાળાઓના અસણ વા પાણં વા, શ્વાહમં વા સાહમં
 વા’ અશન, પાન, શ્વાદિમ અને સ્વાદિમ, ચારે પ્રકારનો આહાર માત્ર ‘લાભેસંતે’ મળે તે
 પણ ‘જો પઢિગાહિજ્જા તિવેમિ’ લેવું ન જોઈએ કેમ કે આ સઘળા ક્ષત્રિયાદિ ઘરોમાંથી
 ભિક્ષાગ્રહણ કરવાથી ઈર્યાસમિતિનુ પાલન ન થવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે. આજ

देशवचनमाह—‘त्तिवेमि’ इति ब्रवीमि उपदिशामि इति भगवान् महावीर आह इत्याशयः ।
इति पिण्डैषणाया तृतीय उद्देशः समाप्तः ॥ सू० ३८ ॥

इति श्री विश्वविख्यात-जगद्वल्लभ-प्रसिद्धवाचकपञ्चदशभाषाकलित-ललितकलापालापक-
प्रविशुद्धगद्यपद्यानैकग्रन्थनिर्मापक-वादिमानमर्दक-श्री-शाहू छत्रपतिकोल्हापुर-
राजप्रदत्त-‘जैनशास्त्राचार्य’-पदविभूषित-कोल्हापुरराजगुरु-वालब्रह्मचारी
जैनाचार्य जैनधर्मदिवाकर-पूज्यश्री-घासीलाल-व्रतिविरचितायां
श्री आचारांगसूत्रस्य द्वितीयश्रुतस्कन्धस्य मर्मप्रकाशिकाख्यायां
व्याख्यायां पिण्डैषणा नामक प्रथमेऽध्ययने
तृतीयोद्देशकः समाप्तः ॥३॥

तात्पर्य से भगवान् महावीर प्रभुका उपदेश वचन कहते हैं—‘त्तिवेमि’ इति
ब्रवीमि—इस प्रकार उपदेशक करता हू यह भगवान् महावीर कहते हैं ॥सू. ३८॥

यह पिण्डैषणा का तृतीय उद्देशक पूरा हो गया ॥

श्री जैनाचार्य जैनधर्मदिवाकर पूज्यश्री घासीलाल व्रतिविरचित
आचारांगसूत्र के दूसरे श्रुतस्कंधकी मर्मप्रकाशिका व्याख्या में
॥ प्रथम अध्ययन का तीसरा उद्देशक समाप्त ॥३॥

हेतुथी भगवान् महावीर प्रभु उपदेश ऐसे कहे छे के ‘त्तिवेमि’ आ प्रभाण्णे आदेश
उपदेश छे. ॥ सू. २४ ॥

जैनाचार्य जैनधर्मदिवाकर पूज्यश्री घासीलाल महाराज विरचित आचारांग सूत्रना
लीलश्रुतस्कंधनी मर्मप्रकाशिका टीकाना पड़ेला अध्ययनने त्रीजे उद्देशो संपूर्ण ॥३॥

अथ चतुर्थोद्देशकः प्रारभ्यते

मूलम्—से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्ठेसमाणे से जं पुण जाणिज्जा संसाइयं वा मच्छाइयं वा संसखलं वा मच्छखलं वा, आहेणं वा पाहेणं वा, हिंग्गालं वा, संमेलं वा, हरिमाणं संपेहाए अंतरा से मग्गा बहुपाणा, बहुबीया, बहुहरिया, बहुओसा, बहुउदया, बहुउत्तिग पणगदगमट्टियमक्खडासंताणगा, बहवे तत्थ समणमाहण-अतिहिकिवणवणीमगा उवागता उवागमिस्संति तत्थाइण्णाविच्ची णो पणणस्स णिक्खमणपवेसाए, णो दायणपुच्छणपरियट्ठणाणुपेहधस्माणु-ओगचिंताए. सेवं णच्चा तहप्पगारं पुरे संखडिं वा पच्छा संखडिं वा संखडिं संखडिपडियाए णो अभिसंधारेज्जा गमणाए ॥सू० ३९॥

छाया—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् अथ यत् पुनः जानीयात् मांसादिकं वा, वस्त्रादिकां वा मांसखलां वा मत्तयखलां वा आहेणं वा पाहेणं वा हिंगोलं वा संमेलं वा ह्रियमाणं वा संप्रेक्ष्य अन्तरा तस्य मार्गाः बहुप्रागाः, बहुबीजाः, बहुहरिताः, बह्व-वश्यायाः, बहुदकाः बहुसिगपनकोदकमृत्तिका मर्कटसन्तानकाः, बह्वस्तत्र श्रमण ब्राह्मणाति-थिकृपणवनीपका उपागताः उपागमिष्यन्ति, तत्राकीर्णावृत्तिः न प्राज्ञस्य निष्क्रमणप्रवेशाय, न प्राज्ञस्य याचनाप्रच्छनापरिवर्तनाऽनुप्रेक्षाधर्मानुयोगचिन्तायै स एवं ज्ञात्वा तथाप्रकारां पुरः संखडिं वा पश्चात् संखडिं वा संखडिं संखडिप्रतिज्ञया नाभिमन्थारयेत् गमनाय । सू० ३९॥

टीका—पिण्डैषणायाः प्रकरणे अनन्तरोद्देशके संखडिगतं विधिषमिधाय सम्प्रति चतुर्थो-द्देशकेऽपि संखडिगतावशिष्टविधिं प्रतिपादयितुमाह—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स पूर्वोक्तो भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘गाहावइकुलं’ गृहपतिकुलं ‘जाव’ यावत् पिण्डपातप्रतिज्ञया भिक्षाग्रहणाश्रया

पिण्डैषणा का चतुर्थ उद्देशक

टीकार्थ—पिण्डैषणा के प्रकरण में तृतीय उद्देशक में संखडिगत विधिका प्रति-पादन कर के अब चतुर्थ उद्देशक में भी संखडिगत अवशिष्ट विधिका प्रतिपादन करते हैं—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ वह पूर्वोक्त भाव साधु और भाव साध्वी ‘गाहावइ कुलं जाव पविट्ठेसमाणे’ गृहपति-गृहस्थ आदिक के घर में अनुप्रवेश करते

आथा उद्देशक

पिण्डैषणाना प्रकरणमा त्रीन उद्देशाभा स भडीगतविधिनु प्रतिपादन करीने हवे आ आथा उद्देशमां पणु आरीना स भडीगत विधिनु प्रतिपादन करता सूत्रकार कडे छे—

टीकार्थ—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त साधु अने साध्वी ‘गाहावइ कुलं जाव’ गृहपतिना द्वारमा प्रवेश करीने ‘जे ज पुण जाणिज्जा’ तेओ जे ओवी रीते जण्णी दे के

‘પવિત્રે સમાણે’ પ્રવિષ્ટઃ સન્ ‘સે જં પુણ જાણેજ્જા’ અથ સ યત્ પુનઃ એવં વક્ષ્યમાણ રીત્યા જાનીયાત્-અવગચ્છેત્ અર્થાદ્ વક્ષ્યમાણરૂપાં સંખંડિં યદિ જાનીયાત્તર્હિં તત્પ્રતિજ્ઞયા લાભાર્થં ગમનાય નાભિસંવાસ્યેદિત્યન્વયો વોધ્યઃ, યાદર્શીં સંખંડિસ્પ્રતિ ન ગન્તવ્યં તાદર્શીં સંખંડિં દર્શયિતુમાહ-મંસાહ્યં વા મચ્છાહ્યં વા મંસચ્છલં વા મચ્છચ્છલં વા’ માંસાદિકાં વા-માંસં માંસ સદશં શિલીન્દ્ર્યં છત્રાકં વનસ્પતિવિશેષરૂપમ્ આદિઃ પ્રવાનં યસ્યાં સા સંખંડિઃ માંસાદિકા ઉચ્યતે ‘છત્રાકં ચ શિલીન્દ્ર્યં’ इत्यमरः तां मांसादिकां सखंडिं यदि जानीयादित्यन्वयः, एवं मत्स्यः मत्स्यसदृशः बहुशिरायुक्तः वनस्पतिं शृंगाटकरूपः वनस्पतिविशेषः आदिः प्रधानं यस्यां सा मत्स्यादिका सखंडि उच्यते ‘शृंगाट बहुकण्टकम्’ इत्यमरः तां मत्स्यादिकां सखंडिं यदि जानीयादिति पूर्वैणान्वयः अत्र बहुकण्टकसदृशानां शिराणां वनस्पतिविशेषे दर्शनेन तस्य खलु वनस्पतिविशेषस्य मत्स्यशब्देन उपचाराद् ग्रहणं बोध्यम्। एवं खलशब्दस्यात्र शुष्कपर्यायतया मांसखलाम्-शुष्कमांससदृश शुष्कશિલીન્દ્રયુક્તાં સંખંડિં યદિ જાનીયાત્, એવં મત્સ્યખલમ્-શુષ્કમત્સ્યસદૃશ બહુશિરાયુક્ત શુષ્કવનસ્પતિવિશેષયુક્તાં સંખંડિં યદિ જાનીયા-દિત્યન્વયઃ। ‘આહેળ વા પહેળ વા’ વિવાહોત્તરકાલં પતિગૃહે વધુપ્રવેશે વરગૃહે યત્ પક્વાન્નાદિકં

હુપ ‘સે જં પુણ જાણેજ્જા’ વહ સાધુ પા સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રીતિ સે જાને કિ ‘મંસાહ્યં વા મચ્છાહ્યં વા, મંસચ્છલં વા, મચ્છચ્છલં વા’-માંસકે સમાન શિલીન્દ્ર્ય ગોવર છત્તા રૂપ વનસ્પતિ વિશેષવાલી, યહ સંખંડી હૈ એવં મચ્છલી કે સમાન બહુતશિરાઓં સે યુક્ત શૃંગાટ (સિંગારહાર) વનસ્પતિ વિશેષ વાલી યહ સંખંડી હૈ, તથા શુષ્ક માંસકે સદૃશ શુષ્કશિલીન્દ્ર્ય વગેરહ સે યુક્ત યહ સંખંડી હૈ, એવં શુષ્ક મચ્છલી કે સદૃશ બહુતશિરાઓં સે યુક્ત શુષ્ક વનસ્પતિ વિશેષ-વાલી યહ સંખંડી હૈ એસા યદિ જાનલે હસી પ્રકાર ‘આહેળ વા, પહેળ વા, હિંગો-લંવા સંમેલં વા, હરિમાળં વા સંપેહા’ વિવાહાનન્તર પતિ કે ઘર મેં નવ વધૂ કે પ્રવેશ અવસરપર વર કે ઘર મેં બનાયા જાતા હુઆ પક્વાન્નાદિ ‘પક્માન’ રૂપ આહેળ કો એવં પતિ કે ઘર મેં નીચમાન વધૂ કે નિમિત્ત પિતા કે ઘર મેં બનાયા

‘મંસાહ્ય વા’ માંસની સમાન શિલીન્દ્ર્ય છાગ છત્રી વિગેરેરૂપ વનસ્પતિ વિશેષ વાળી આ સ ખડી છે અથવા ‘મચ્છાહ્ય વા’ માછલીની સમાન ઘણી શિરાઓ વાળી (સી ઘાડા) વનસ્પતિ વિશેષ વાળી આ સ ખડી છે અથવા ‘મંસચ્છલં વા’ સુકા માંસની સમાન સુકા શિલીન્દ્ર્યથી યુક્ત સ ખડી છે. તથા ‘મચ્છચ્છલં વા’ સુકી માછલીના સરખી ઘણી શિરાઓ વાળી સુકી વનસ્પતિ વિશેષ વાળી આ સ ખડી છે, તથા એજ પ્રમાણે ‘આહેળ વા પહેળ વા’ વિવાહ થયા પછી પતિના ઘરમાં નવવધૂના પ્રવેશના અવસર પર વરના ઘરમાં બનાવવામાં આવતા પક્વાન્ન દિરૂપ આહેળને તથા પતિના ઘરમાં લઈ જવાતી સ્ત્રીના ભિમિત્તે તેના પિતાના ઘરમાં બનાવેલ ભોજન વિશેષરૂપ પહેળને તથા ‘હિંગોલં વા સંમેલં વા’ તથા મરનારાને નિમિત્તે બનાવવામાં આવેલી આહાર અથવા ચક્ષાદિની યાત્રા નિમિત્તે બનાવવામાં

भोजनं निर्मीयते तद् आहेणमित्युच्यते, एवं प्रतिशृङ्गं नीयमानाया बध्वाः निमित्तं पिशृङ्गे निर्मीयमाणं भोजनं पदेणम् इत्युच्यते, एव 'हिगोलं वा संमेलं वा हीरमाणं पेदाए' हिगोलं वा-मृतकनिमित्तं भक्तं, यक्षादियात्रानिमित्तं भोजनं वा हिगोलमित्युच्यते, संमेलं वा-परिजनसत्कारनिमित्तं भक्तं, गोष्ठीनिमित्तं भक्तं वा संमेलमित्युच्यते, तदेवंरूपां सखडिं विज्ञाय तत्र च केनचित् स्वअनादिना तदुद्देशेनैव किञ्चिद् द्वियमाणं नीयमानं पञ्चान्नभक्तादिकं प्रेक्ष्य तत्र साधुः भिक्षार्थम् न गच्छेत्, यतस्तत्र भिक्षार्थं गच्छतः गतस्य वा साधोः ये दोषाः संभ्रशन्ति तानाह 'अंतरा से मग्गा बहुपाणा बहुवीया' तत्र भिक्षार्थं गच्छतः साधोस्तावद् अन्तरा अन्तराले मध्ये इत्यर्थः, तस्य साधोः मार्गं पन्थानः बहुपाणाः पतङ्गादिबहुप्राणियुक्ताः स्युः, तथा बहुवीजाः अनेक सचित्तबीज सदिताः भवेदुः एवं बहुहरिताः-अनेक दूर्वादि सचित्तहरितशाद्वलाः स्युः, एवं 'बहुओसा' बहुवश्यागः-बहुतुषाद्युक्ताः, 'बहुउदया' बहूदकाः बहुजलपूर्णाः, 'बहुउत्तिग पणगदगमट्टियमक्कडा संताणगा' बहुत्तिरूपकोदकमृत्तिकामर्कटसन्तानका-बहुवउत्तिगाः क्षुद्रजन्तुविशेषाः पनकाः रक्तवर्णाः क्षुद्रकीटाः उद्रकानि-

गया भक्त या यक्षादि की यात्रा निमित्त बनाया गया भोजन विशेषरूप हिगोल को तथा परिजनों के सम्मान सत्कारादि निमित्तक बनाया गया भक्त या गोष्ठी निमित्तक बनाया गया भक्त आदि रूप संमेल को ले जाते हुए देखकर इस प्रकार की संखडी को जानकर भाव साधु और भाव साध्वी भिक्षा के लिये उस संखडी में नहीं जाय क्यो कि वहां पर भिक्षा के लिये जाते हुए या गये हुए साधु और साध्वी को वक्ष्यमाणरूप से निम्न प्रकार के दोष होते हैं 'अंतरा से मग्गा बहुपाणा बहुवीया बहुहरिया' अन्तरात् अर्थात् मध्य में उस साधु का मार्ग रास्ता अनेक कीट पतङ्गादि प्राणियों से युक्त होगा, एवं अनेक सचित्तबीजों से युक्त होगा एवं अनेको दूर्वा-दूभी वगैरह सचित्तहरित घासों से युक्त होगा इसी प्रकार 'बहुओसा, बहु उदया, बहु उत्तिगपणगदगमट्टियमक्कडासंताणगा' बहुत ओसरुण तुषार वाला एवं बहूदकाः बहुत शीतोदक वाला, तथा बहु बहुतउत्तिग

आवेक्ष लोचन विशेष रूप हिगोलने अथवा परिजनेना सम्मान के सत्कारादि निमित्त बनाववामां आवेक्ष लोचन अथवा आनंद प्रमोद भाटे बनाववामां आवेक्ष लोचन आदि रूप संमेल ने 'हरियमाणसपेदाए' लक्ष जना जेधने या प्रकारणी सपडीने जालीने साधु के साध्वीजे तेमां जपुं नही केम के त्यां भिक्षा भाटे जता जेवा के गयेदा साधु के साध्वीने निर्मोक्त प्रकारे दोष लागे छे. जेम के-अंतरा से मग्गा' अंतराल अर्थात् मध्यमा ते साधुने मार्ग 'बहुपाणा बहुवीया' अनेक कीटपतंगादि प्राणियेथी युक्त हशे तेमज्ज अनेक सचित्त बीवाणे हशे. तथा 'बहुहरिया' अनेक धशे निगेरे सचित्त हरित घासो-वाणे हशे जेज्ज प्रभावे-बहुओसा' धषा धुम्भसवाणे तथा 'बहुउदया' धषा शीतोदकवाणे तथा 'बहुउत्तिग पणगदगमट्टिय मक्कडासंताणगा' धषा क्षुद्र जंतु विशेषवाणे तेमज्ज लाद

મૃત્તિકામર્કટાઃ પતેષાં સન્તાનસમૂહો યેષુ તે તપાવિરઃ પ્રાણિયુક્તાઃ પન્યાનઃ સ્યુરિત્યર્થઃ
'બહવે તત્થ' તત્ર સંસ્કરિદ્ધિદાને પ્રાજ્ઞસ્ય ચ સાધોઃ વઢવઃ અનેકે 'સમળમાહળ અતિહિ ક્વિવળ-
વળીમગા' શ્રમળબ્રાહ્મણ અતિથિકૃપણવનીપકાઃ શ્રમળાઃ શાવ્યચરક મિશ્રપ્રમૃતયોઽન્યમૃતિકાઃ
બ્રાહ્મણાઃ અન્યતીર્થિકા દ્વિનાતિપ્રમૃતયઃ અલ્પિયઃ કૃપળાઃ સંકુચિતપૃત્તયઃ ક્ષુદ્રવૃત્તયો વા,
વનીપકાઃ ચાવકાઃ અન્ધવધિરદરિદ્રપ્રમૃતયઃ 'ઉવાગયા' ઉપાગતાઃ ઉપસ્થિતાઃ સ્યુઃ 'ઉવા-
ગમિસ્સંતિ' ઉપાગમિષ્યન્તિ ઉપાગચ્છન્તિ ચ, 'તત્થાઈનાવિત્તો' તત્ર ચરકશાવ્યપ્રમૃતિમિશ્રુકેઃ
આકીર્ણાં સંકીર્ણાં વૃત્તિઃ-સાધૂનાં વર્તનં સ્થાત્ તથા ચ સંયમચિરાધના આપદેત, તસ્માત્ 'ળો
પળસ્સ નિવલ્લમળપવેસાઈ' તત્ર પ્રાજ્ઞસ્ય સંયમપાલકસ્ય સાધોઃ નિષ્ક્રમળપ્રવેશાય વૃત્તિઃ
કલ્પતે ઇતિશેષઃ એવં 'ળો પળસ્સ વાયળપુચ્છળ પરિવટ્ટળાણુપેહધમ્માણુઓગચિંતાઈ' નો
નાપિ વા પ્રાજ્ઞસ્ય સાધોઃ વાવનાપ્રચ્છના-પરિવર્તનાઽનુપ્રેક્ષા ધર્માનુયોગચિન્તાયૈ વૃત્તિઃ સંમ-

ક્ષુદ્રજન્તુ વિશેષ વાલા એવં પનક-રક્તવર્ણ યુક્ત ક્ષુદ્રકીટફનગા વાલા એવં ઉદક
પાની સે મિશ્રિત ગિલીમિદ્ધોવાલા તથા મર્કટ-બકડે કા જાલ સે યુક્ત, હસપ્રકાર
કા રાસ્તા હોગા એવં 'બહવે તત્થ સમળમાહળ અતિહિ ક્વિવળ વળીમગા ઉવા
ગયા, ઉવાગમિસ્સંતિ' વહાં પર બહુત સે શ્રમળ સાધુ સંન્યાસી-બ્રાહ્મણ અતિથિ
કૃપળ-વરિદ્ર, -વનીપક-ચાવક લોગ આયે હોંગે ઓર આનેવાલે મી હોંગે 'તત્થ
ઈળ્ળાવિત્તો' -ઉસ સંસ્કરિ મેં ચરક શાવ્ય પ્રમૃતિ મિશ્રુકો સે આવ મી સાધુ કો
સંકીર્ણવૃત્તિ-અસ્તવ્યસ્તવર્તન હો જાયગા ઓર સંયમ કી વિરાધના મી હો જાયગી,
હસલિયે 'ળો પળસ્સ નિવલ્લમળપવેસાઈ' પ્રાજ્ઞ-સંયમ પાલન કરને વાલે સાધુ
કો ઉસ સંસ્કરિ મેં નિષ્ક્રમળ પ્રવેશ કરના ઠીક નહીં હોગ એવં 'ળો વાયળ
પુચ્છળપરિવટ્ટળાણુપેહ' પ્રાજ્ઞ સંયમશીલ સાધુ કો સ્વાધ્યાયાદિકા વાચન વાંચના
પ્રચ્છન-પૂછના પરિવર્તન-આવૃત્તિ કરના, અનુપ્રેક્ષા-વિચાર પરામર્શ કરના
ઓર 'ધમ્માણુજોગચિંતાઈ' ધર્મ વિષયક પ્રશ્નોત્તરાદિ ચિન્તન કે લિયે મી
વાધા પડેમી, હસલિયે 'સેવં ણચ્છા તહ્પપ્પારં પુરે સંસ્કરિં વા પચ્છા સંસ્કરિં

રગના શુશ્રુષીટવાળો તથા પાણીથી મળેલ લીલી માટીવાળો તથા મકોહાના જળવાળો
રસ્તો હશે, તથા 'બહવે તત્થ સમળમાહળઅતિહિક્વિવળવળીમગા' ત્યા આગળ ધણુ એવા
શ્રમણ સાધુ સંન્યાસી બ્રાહ્મણ, અતિથિ, કૃપણ, દારદ્ર અને ચાચકો આવેલ હશે અને
આવનારા પણ હશે 'તત્થાઈળ્ળાવિત્તો' એ સંબંધીમા ચરક-શાવ્ય વિગેરે ભિન્નુકેથી લાવ
સાધુઓની વૃત્તિ અસ્તવ્યસ્ત થઈ જશે તથા સંયમની વિરાધના પણ થશે તેથી 'ળો પળ-
સ્સ નિવલ્લમળપવેસાઈ' સંયમનું પાલન કરવાવાળા સાધુએ એ સંબંધીમાં નિષ્ક્રમણ કે
પ્રવેશ કરવો એ બંદેબર નથી તેમજ 'ળો વાયળપુચ્છળપરિવટ્ટળાણુપેહધમ્માણુઓગચિંતાઈ'
સંયમશીલ સાધુ સાધ્વીએ સ્વાધ્યાયાદિના વાચન, પ્રચ્છન, પરિવર્તન, અનુપ્રેક્ષા
વિચાર વિમર્શ કરવો અને ધર્માનુયોગ ચિંતા અર્થાત્ ધર્મ સંબંધી પ્રશ્નોત્તરાદિ ચિંતન

भोजनं निर्मीयते तद् आहेणमित्युच्यते, एवं प्रतिगृहं नीयमानाया वध्वाः निमित्तं पिनृगृहे निर्मीयमाणं भोजन पदेणम् इत्युच्यते, एवं 'हिगोलं वा संमेलं वा हीरमाणं पेहाए' हिगोलं वा-मृतकनिमित्तं भक्तं, यक्षादिघात्रानिमित्तं भोजनं वा हिगोलमित्युच्यते, संमेलं वा-परिजनसत्कारनिमित्तं भक्तं, गोप्तीनिमित्तं भक्तं वा संमेलमित्युच्यते, तदेवंरूपं सखडिं विज्ञाय तत्र च केनचित् स्वअनादिना तदुद्देशेनैव क्षिप्रिद् हिगमाणं नीयमानं पञ्चाशमक्तादिकं प्रेक्ष्य तत्र साधुः भिक्षार्थम् न गच्छेत्, यतस्तत्र भिक्षार्थं गच्छतः गतस्य वा साधोः ये दोषाः संभवन्ति तानाह 'अंतरा से भग्गा बहुपाणा बहुवीया' तत्र भिक्षार्थं गच्छतः साधोस्नावद् अन्तरा अन्तराले मध्ये इत्यर्थः, तस्य साधोः मार्गाः पन्थानः बहुपाणाः पतङ्गादिबहुप्राणि-युक्ताः स्युः, तथा बहुवीजाः अनेक सचित्तवीज सहिताः भवेयुः एवं बहुहरिताः-अनेक दूर्वादि सचित्तहरिताद्वलाः स्युः, एवं 'बहुओसा' बहुवज्यायाः-बहुतुषाः युक्ताः, 'बहुउदया' बहूदकाः बहुजलपूर्णाः, 'बहुउत्तिग पणगदगमट्टियमकडा संताणया' बहुत्तिगपनकोदकमृत्ति-कामर्कटसन्तानका-बहुवउत्तिगाः क्षुद्रजन्तुविशेषाः पनकाः रक्तवर्णाः क्षुद्रकीटाः उद्रकानि-

गया भक्त या यक्षादि की यात्रा निमित्त वनाया गया भोजन विशेषरूप हिगोल को तथा परिजनों के सम्मान सत्कारादि निमित्तक बनाया गया भक्त या गोष्ठी निमित्तक बनाया गया भक्त आदि रूप संमेल को ले जाते हुए देखकर इस प्रकार की संखडी को जानकर भाव साधु और भाव साध्वी भिक्षा के लिये उस संखडी में नहीं जाय क्यों कि वहाँ पर भिक्षा के लिये जाते हुए या गये हुए साधु और साध्वी को वक्ष्यमाणरूप से निम्न प्रकार के दोष होते हैं 'अंतरा से भग्गा बहुपाणा बहुवीया बहुहरिया' अन्तरात्व अर्थात् मध्य में उस साधु का मार्ग रास्ता अनेक कीट पतङ्गादि प्राणियों से युक्त होगा, एवं अनेक सचित्तवीजों से युक्त होगा एवं अनेको दूर्वा-दूभी वगैरह सचित्तहरित घासों से युक्त होगा इसी प्रकार 'बहु ओसा, बहु उदया, बहु उत्तिगपणगदगमट्टियमकडासंताणया' बहुत ओसकण तुषार वाला एवं बहूदकाः बहुत शीतोदक वाला, तथा बहु बहुतउत्तिग

आवेस लोअन विशेष रूप हि गोलने अथवा परिजनोना सम्मान के सत्कारादि निमित्ते बनाववामा आवेस लोअन अथवा आनद प्रमेद भाटे बनाववामा आवेस लोअन आदि रूप संमेल ने 'हरियमण सपेहाए' लक्ष जन्तु भेदने या प्रकारणी स भडीने बाणीने साधु के साध्वीसे तेमा जपु नही केम के त्यां भिक्षा भाटे जता जेवा के गयेला साधु के साध्वीने निम्नोक्त प्रकारे दोष लागे छे. जेम के-'अंतरा से भग्गा' अंतराल अर्थात् मध्यमां ते साधुने मार्ग 'बहुपाणा बहुवीया' अनेक कीटपतंगादि प्राणिये थी युक्त हसे तेमज् अनेक सचित्त जीवाणो हसे. तथा 'बहुहरिया' अनेक धरे विगरे सचित्त हरित घासो-वाणो हसे. जेज प्रमावे-'बहुओसा' धषा धुम्भसवाणो तथा 'बहुउदया' धषा शीतोदकवाणो तथा 'बहुउत्तिग पणगदगमट्टिय मकडास ताणगा' धषा क्षुद्र जंतु विशेषवाणो तेमज् लास

वृत्तिज्ञानमर्कटाः एतेषां सन्तानसमूहो येषु ते तपाविदः प्राणियुक्ताः पन्थानः स्युरित्यर्थः 'बहवे तत्थ' तत्र संखडिस्थाने प्राज्ञस्य च साधोः बहवः अनेके 'समणमाहण अतिहिक्किवण-वणीमगा' श्रमणब्राह्मण अतिथिक्कपणवनीपकाः श्रमणाः शाक्यचरक मित्तुप्रभृतयोऽन्ययूथिकाः ब्राह्मणाः अन्यतीर्थिका द्विजातिप्रभृतयः अतिथयः कृपणाः संकुचितपृत्तयः क्षुद्रवृत्तयो वा, वनीपकाः याचकाः अन्धवधिरदग्निप्रभृतयः 'उवागया' उपागताः उपस्थिताः स्युः 'उवा-गमिस्संति' उपागमिष्यन्ति उपागच्छन्ति च, 'तत्थाइवादिर्त्ता' तत्र चरकशाक्यप्रभृतिभिश्चुकेः आकीर्णं संकीर्णं वृत्तिः—साधूनां वर्तनं स्यात् तथा च संयमशिराधना आपद्येत, तस्मात् 'णो पणस्स निक्खमणपवेसाए' तत्र प्राज्ञस्य संयमपालकस्य साधोः निष्क्रमणप्रवेशाय वृत्तिः कल्पते इतिशेषः एवं 'णो पणस्स वायणपुच्छण परियट्ठणाणुपेहधम्माणुओगचिंताए' नो नापि वा प्राज्ञस्य साधोः वाचनाप्रच्छना—परिवर्तनाऽनुपेक्षा धर्मानुयोगचिन्तायै वृत्तिः संभ-

क्षुद्रजन्तु विशेष वाला एवं पनक—रक्तवर्णं युक्त क्षुद्रकीटफनगा वाला एवं उदक पानी से मिश्रित गिलीमिष्ट्रीवाला तथा मर्कट—मकड़े का जाल से युक्त, इसप्रकार का रास्ता होगा एवं 'बहवे तत्थ समणमाहण अतिहिक्किवण वणीमगा उवा गया, उवागमिस्संति' वहां पर बहुत से श्रमण साधु संन्यासी—ब्राह्मण अतिथि कृपण—वरिद्र, वनीपक—याचक लोग आये होंगे और आनेवाले भी होंगे 'तत्थ इण्णावित्ती'—उस संखड़ी में चरक शाक्य प्रभृति भिक्षुको से भाव भी साधु की संकीर्णवृत्ति—अस्तव्यस्तवर्तन हो जायगा और संयम की विराधना भी हो जायगी, इसलिये 'णो पणस्स निक्खमणपवेसाए' प्राज्ञ—संयम पालन करने वाले साधु को उस संखड़ी में निष्क्रमण प्रवेश करना ठीक नहीं होगा एवं 'णो वायण पुच्छणपरियट्ठणाणुपेह' प्राज्ञ संयमशील साधु को स्वाध्यायादिका वाचन वाचन प्रच्छन—पूछना परिवर्तन—आवृत्ति करना, अनुपेक्षा—विचार परामर्श करना और 'धम्माणुओगचिंताए' धर्म विषयक प्रश्नोत्तरादि चिन्तन के लिये भी बाधा पड़ेगी, इसलिये 'सेवं णच्चा तहप्पचारं पुरे संखडिं वा पच्छा संखडिं

रगतं शुष्काडीट्वाणे तथा पाण्णीथी भण्डे लीली भाटीवाणे तथा भंडोडाना नणवाणे रस्तेो हरे, तथा 'बहवे तत्थ समणमाहणअतिहिक्किवणवणीमगा' त्या आगगा धण्ठा जेवा श्रमण साधु सन्धासी ब्राह्मण, अतिथि, कृपण, वरिद्र अने याचके आवेल हरे अने आवनारा पण हरे 'तत्थाइण्णावित्ती' जे सअडीमा चरक—शाक्य विगेरे बिभुडेथी भाव साधुजेनी वृत्ति अस्तव्यस्त यध जेथे तथा सयमनी विराधना पण थरे तेथी 'णो पण-स्स निक्खमणपवेसाए' सयमनु पालन करवावाणा साधुजे जे सअडीमां निष्कमण के प्रवेश करवे जे अरेअर नथी तेमज 'णो वायणपुच्छणपरियट्ठणाणुपेहधम्माणुओगचिंताए' संयमशील साधु साधुजे स्वाध्यायादिना वाचन, प्रच्छन, परिवर्तन, अनुपेक्षा विचार विमर्श करवे अने धर्मानुयोग चिंता अर्थात् धर्म संबंधी प्रश्नोत्तरादि चिंतन

वति, उपर्युक्तस्य संखडिस्थानस्य बहुजनाकीर्णत्वाद् गीतवादित्रादि कोलाहल संभवेन स्वाध्यायादि क्रियारूपवाचना प्रच्छन्नादयो न युज्यन्ते इति भावः, उक्तदोषोपसंहारव्याजेनाह— 'से एवं णच्चा तहप्पगारं पुरेसंखडिं वा पच्छासंखडिं वा संखडिं' स पूर्वोक्तो साधुः, एवम्— गच्छगतापेक्षया बहुदोषान ज्ञात्वा तथाप्रकारात् पूर्वोक्तरूपम् अहेणपहेण प्रधानादिकाः पुरः संखडिं विवाहादि माङ्गलिककार्यहेतुकाम्, पश्चात् संखडिं वा—मृतकनिमित्तकनिर्मितां यां कामपि पूर्वोक्तान्यतररूपां संखडिं ज्ञात्वा 'संखडिपडियाए' संखडिप्रतिज्ञया संखडिलाभा-
शया 'णो अभिसंधारेज्जा गमणाए' नो अभिसंधारयेद् गमनाय, संखड्यां भिक्षार्थं गन्तु मनसि संकल्पं न कुर्यात् ॥ सू० ३९ ॥

मूलम्—से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा, गाहावइकुलं पिंडवाय पडि-
याए पविट्ठे समाने से जं पुण जाणेज्जा मंसाइयं वा मच्छाइयं वा
मंसखलं वा मच्छखलं वा आहेणं वा जाव संमेलं वा हरिमाणं पेहाए,
अंतरा से सग्गा अप्पा पाणा जाव अप्पसंताणगा णो जत्थ बहवे समण-
माहणा जाव उवागमिस्संति, अप्पाइण्णा वित्ती पण्णस्स णिक्खमण-
पवेसाए पण्णस्स वायण पुच्छणपरियट्ठणाणुपेहधम्माणुओर्गाचिताए
सेवं णच्चा तहप्पगारं पुरे संखडिं वा पच्छा संखडिं वा संखडिपडियाए
अभिसंधारेज्ज गमणाए ॥ सू० ४० ॥

छाया—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं पिण्डपातप्रतिज्ञया प्रविष्टः सन् यत् पुनः
जानीयात् मांसादिकां वा मत्स्यादिकां वा मांसखलं वा मत्स्यखलं वा आहेणं वा यावत्
संमेलं वा द्वियमाणं प्रेक्ष्य अन्तरा तस्य मार्गाः अल्पप्राणाः यावत् अल्पसन्तानकः नो यत्र
वा संखडिं संखडी पडियाए णो अभि संधारेज्जा गमणाए' वह पूर्वोक्त साधु ऐसा
दोष जान कर 'तहप्पगारं' इसप्रकारकी 'पुरेसंखडिं वा पच्छा संखडिं वा' चाहेवि-
वाहादि निमित्तक पूर्व संखडी हो या मृतपित्रादि निमित्तक पश्चात् संखडी हो
'संखडिं संखडिपडियाए' उस संखडी में संखडी की प्रतिज्ञा से 'णो अभिसं-
धारेज्जा गमणाए' जाने के लिये नहीं विचार करे अर्थात् ऐसे संखडी में जाने
के लिये मन में संकल्प भी नहीं करे ॥ ३९ ॥

भाटे पणु आधा थसे तेथी 'सेवं णच्चा तहप्पगारं' ते पूर्वोक्त साधु आवा होये। णलुणी
आ प्रभाणुना 'पुरे संखडिं वा पच्छा संखडिं वा' आडे वसादि निमित्तनी पूर्व सभडी
होय के मृतपित्रादि निमित्तनी पश्चात् सभडी होय 'संखडिं संखडिपडियाए' ओ सभ-
डीमा सभडीनी प्रतिज्ञाथी 'णो अभिसंधारेज्जा गमणाए' जवा भाटे विचार करवे नही,
अर्थात् ओवी सभडीमां जवा भाटे मनमां विचार करणे। पणु न करवे ॥ सू० ३९ ॥

बहवः श्रमणब्राह्मणाः यावद् उपार्गमिष्यन्ति, अल्पाक्षीर्णाः वृत्तिः प्राज्ञस्य निष्क्रमणप्रवेशाय प्राज्ञस्य वाचनाप्रच्छना परिवर्तनानुपेक्षाधर्मानुयोगचिन्तायै स एवं ज्ञात्वा तथाप्रकारां पुरः संखडिं वा पश्चात् संखडिं वा संखडिप्रतिज्ञया अभिसंधारयेद् गमनाय' ॥ सू० ४० ॥

टीका—अथ उपर्युक्त निषेधस्यापवादरूपेणाह—‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ स पूर्वोक्तो भिक्षुः साधुः वा भिक्षुकी साध्वी वा ‘गाहावइकुलं’ गृहपतिकुलम् ‘पिंडवायपडियाए’ पिण्डपातप्रतिज्ञया भिक्षालाभाशया ‘पविट्ठे समाणे’ प्रविष्टः सन् ‘से जं पुण जाणिज्जा’ स यत् पुनः वक्ष्यमाणरीत्या जानीयात्—अवगच्छेत्—‘मंसाइयं वा मच्छाइयं वा मंसखलं वा मच्छखलं वा’ मांसदिकां वा—मांसं मांससदृशं छात्राकं वनस्पतिविशेषरूपं शिलीन्ध्रम् आदिः प्रधानं यस्यां सा ताम् मांसदिकां संखडिं जानीयादिति पूर्वोक्तान्वयः एवं मत्स्यादिकाम्—मत्स्यः मत्स्यसदृशबहुकण्टकस्थानापन्न बहुशिरायुक्तो शृंगाटकांसिंहार वनस्पतिविशेषः आदिः प्रधानम् यस्यां सा ताम् मत्स्यादिकां संखडिं जानीयादित्यन्वयः, एवम् खलशब्दस्यात्र शुष्कपयीयतया मांसखलाम्—शुष्कमांससदृशशुष्कशिलीन्ध्ररूपवनस्पतिविशेषयुक्तां संखडिं यदि

अब पूर्वोक्त संखडीनिषेधका अपवाद रूप भोज्य जीमनवार संखडी विशेष में साधु और साध्वी को जाने का विधान करते हैं—‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ वह भाव साधु और भाव साध्वी ‘गाहावइ कुलं पिंडवायपडियाए’ गृहपति-गृहस्थ आश्रम के घर में पिण्डपात-भिक्षा लाभ की प्रतिज्ञा इच्छा से ‘पविट्ठे समाणे’ प्रविष्ट होकर-प्रवेश करते हुए ‘से जं पुण जाणिज्जा’ वह साधु या साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाण रूप से जानेकि ‘मंसाइयं वा, मच्छाइयं वा’ मांसके सदृश वनस्पति विशेष शिलीन्ध्र गोबर छत्ता बगेरह से युक्त संखडी है एवं मछली के सदृश बहुतकण्टक शिराओं से युक्त शृंगाटक-सिंहरार वनस्पति विशेषवाली संखडी है इसी तरह ‘मंसखलं वा मच्छखलं वा’ शुष्कमांस के सदृश शुष्कशिलीन्ध्ररूप वनस्पति विशेष से युक्त संखडी है एवं शुष्क मछली के सदृश शुष्क बहुत शिराओं से युक्त वनस्पति विशेष सहित यह संखडी है ऐसा देखले या जानले एवं ‘आहेण वा जाव संमेलं वा हरिमाणं पेहाए’ विवाहानन्तर नव बधू के

डेवे पूर्वोक्त संखडी निषेधना अपवाद रूपे भिक्षुवार संखडी विशेषमां साधु अने साध्वीने जवाबुं विधान भतावे छे—

टीकार्थ—‘से भिक्खुवा भिक्खुणीवा’ पूर्वोक्त भाव साधु अगर भाव साध्वी ‘गाहावइ कुलं’ गृहपतिता धरमा ‘पिंडवायपडियाए’ भिक्षा लाभनी इच्छाथी ‘पविट्ठे समाणे’ प्रवेश करीने ‘से जं पुणजाणेज्जा’ तेओ ओ ओवुं ओवुं के ‘मंसाइयं वा मच्छाइयं वा’ मांसनी सदृश वनस्पति विशेष शिलीन्ध्र-छाबुछत्री विगेरेथी युक्त संखडी छे ओवुं रीते ‘मंसखलं वा मच्छखलं वा’ सुका माछवानी समान सुका धवुवा शीराओथी युक्त वनस्पति विशेषवाणी संखडी छे ओवुं ओवुं दे के ओवुं दे तथा ‘आहेण वा जाव संमेलं वा हरिमाणं पेहाए’

जानीयादित्यन्वयः । एवम् सत्स्यखन्नाम्—शुष्कमत्स्यसदृश शुष्कवहुशिरायुक्त वनस्पतिविशेष-
सहितां संखडिं यदि जानीयादिति पूर्वणान्वयः 'आहेणं वा जाव संमेलं वा हीरमाणं पेहाए'
आहेणं वा—विवाहानन्तरं वधू प्रवेशनिमित्तं निर्मियमाणं पक्वान्नादिकम् आदेमणमुच्यते
यावत्—पहेणं वा नीयमानाया वधू निमित्तं निर्मियमाणं पितृगृहभोजनं पहेणमुच्यते, एवं
हिंगोलं वा मृतकनिमित्तकभक्तं यक्षादियान्निमित्तकभोजनं व, संमेलं वा परिजनसत्कार-
निमित्तकभक्तं गोष्ठीनिमित्तकभक्तं वा द्वियमाणम् नीयमानं प्रेक्ष्य अवलोक्य 'अंतरा से
मग्गा' अन्तरा संखडिं गच्छतः तस्य साधोः अन्तराळे मध्ये मार्गाः पन्थानः 'अप्पा पाणा'
अल्पप्राणाः अल्पप्राणियुक्ताः 'जाव संताणगा' यावत्—अल्पबीजा—अल्पसचित्त बीजसहिताः,
अल्पहरिताः, अल्पदूर्वादिसचित्तघासविशेषहरितृणयुक्ताः, अल्पावश्यायाः अल्पतुपारसहिताः,
अल्पोदकाः अल्पजलयुक्ताः अल्पोत्तिङ्गपनकोदकमृत्तिका मर्कटसन्तानकाः—अल्पक्षुद्र-

गृह प्रवेश निमित्तक बनाया जाता हुआ पक्वान्न बगैरह को लेजाते हुए देखकर
यावत्—'पहेणं वा हिंगोलं वा' पतिगृह के लिये नीयमान वधू के निमित्त पिता के
घर में बनाया गया भोजन विशेषरूप पहेण को ले जाते हुए देखकर एवं मृतक
निमित्तक बनाया गया भक्तादिको या यक्षादि यात्रा निमित्तक भोजन विशेष
रूप हिंगोल को देखकर एवं संमेलरूप परिजनसत्कार निमित्तक भक्तादि को या
गोष्ठी विशेष निमित्तक भक्तबगैरह को देखकर 'अंतरा से मग्गा अप्पाणा
जाव संताणगा' तस्य मार्गाः संखडी में जाते हुए उस साधु को मार्ग के मध्य में
थोड़े ही प्राणी हों यावत्—अल्पबीजाः थोड़े ही सचित्त बीज हों, अल्पहरिताः—थोड़े
ही दूर्वा बगैरह सचित्त घास विशेष हो, एवं अल्पावश्या या—थोड़े ही ओस
पाला बर्फ हो तथा अल्पोदकाः—थोड़े ही सचित्त शीतोदक हो एवं 'अल्पोत्तिङ्ग-
पनकोदक मृत्तिकामर्कट सन्तानकाः 'थोड़े ही क्षुद्र जन्तु रक्त क्षुद्रकीट—जलमि-
श्रित मिट्टी मकड़ाका जाल समूह हो इस तरह का रास्ता बीच में मिले किन्तु

विवाह पछी नववधूना गृह प्रवेश निमित्ते अनापवामा आवेल पक्वान्न वगेरेने लछ जवाता
जेधने यावत् 'पहेण वा हिंगोल वा' पतिगृह जवा भाटे लछ जवाता स्त्रीना निमित्ते तेना
पिताना घरमा अनावायेल आहार आदिने अथवा यक्षादिनी यात्रा निमित्ते अनावेल भोजन
विशेषरूप हिंगोलने जेधने तथा संमेलन रूप परिजन सत्कार निमित्ते अनावेल आहारने
अथवा गोष्ठी विशेष निमित्ते अनावेल आहार विगेरेने जेधने 'अंतरा से मग्गा' स पडीमा
जता जे साधुने मार्गमा 'अप्पाणा' थोडा प्राणी होय 'जाव संताणगा' यावत् थोडा ज
सचित्त भी होय के थोडा घरे विगेरे सचित्त घास विगेरे होय तथा थोडा ज ओस
पाणे भरइ होय तथा थोडु ज सचित्त टडु पाणी होय तेम ज थोडा ज क्षुद्रजन्तु होय
के राता क्षुद्रकीट जेमा थोडा होय के पाणी पाणी भाटी होय के थोडा मकडाका समूह
होय आवे। रस्ते। वथमा मणे पणु 'णा जत्थ बहवे समणमहणा' जे स पडीमा धणा श्रमणे।

जन्तुरक्तशुद्धकीटजलमृत्तिकामर्कटसमूहयुक्ता पन्थानः सन्तीति पूर्वोक्तान्वयः अपि च 'णो जत्थ बहवे समणमाहणा जाव उवागमिस्संति' नो यत्र संखडिचापू वत्तः श्रमणज्रासणाः— श्रमणाः चरकशाक्यप्रभृतयः ब्राह्मणाः द्विजातयः यादव—अतिथिक्कणवनीपकाः अतिथयः आकस्मिकागन्तुहाः, कृपणाः अल्पव्ययिनः, वनीपकाः यादकविक्षेपा अन्तर्गदरिद्रो- प्रभृतयो बहवो न उपागताः सन्ति, नापि उपागविष्यन्ति, अत एव 'अप्पाइण्णावित्ती' अल्पा- कीर्णाः अल्पैरेव चरकशाक्यादिभिः व्याप्ताः सन्तीति वृत्तिः—वर्तनं 'पणस्स' प्राज्ञस्य जिन कल्पिकप्रभृति साधुः 'निक्कमणपवेसाए' निष्क्रमणप्रवेषाय वृत्तिः कल्पते, एवं 'पणस्स वायणपुच्छणपरिचट्टणाणुप्पेहधम्माणुभोगचिंताए' प्राज्ञस्य साधुः वाचनाप्रच्छना परिवर्त- नानुप्रेक्षाधर्मानुयोगचिन्तायै, वृत्तिः कल्पते 'सेवं णच्चा' स साधुः एवं पूर्वोक्तरीत्या अल्प- दोषां संखडिं ज्ञात्वा 'तहप्पगारं' तथाप्रकाराम् अल्पदोषरहितां 'पुरेसंखडि वा पच्छा

'णो जत्थबहवे समणमाहणा जाव उवागमिस्संति' जिल संखडी में बहुत श्रमण चरक शाक्य वगैरह साधु संन्यासी एवं बहुत ज्ञातमण यावत्—बहुत अतिथि बहुत कृपण दरिद्र, बहुत वनीपक या चक्र नहीं आये हैं और आनेवाले भी नहीं है इसलिये 'अप्पाइण्णा वित्ती' अल्प थोड़े ही चरक शाक्य प्रभृति से व्याप्त होने से जाव साधु की वृत्ति वर्तन अधिक संकीर्ण नहीं होगा इसलिये 'पणस्स निक्क मणपवेसाए' प्राज्ञस्य निष्क्रमण प्रवशाय प्राज्ञस्य उत्सप्राज्ञ साधु का उस संखडी में प्रवेश और निष्क्रमण करने के लिये वृत्ति में कोई बाधा नहीं होने से संयम की चिरधाना नहीं हो सकती, इसी तरह 'पणस्स वायण—पुच्छण परिचट्टणा- णुप्पेहधम्माणुभोग चिंताए' 'प्राज्ञ साधु का वाचना धार्मिक पुस्तकों का वाचना तथा प्रच्छना—पूछना एवं परिवर्तना—आवृत्ति करना एवं अनुप्रेक्षा—विचार करना तथा धर्मानुयोग चिन्तायै—धर्मानुयोग चिन्तन के लिये वृत्ति हो सकी है 'सेवं णच्चा' स एवं ज्ञात्वा—वहसाधु उक्तरीति से संखडी को अल्प दोष वाली समझकर 'तहप्पगारं पुरे संखडिं वा पच्छा संखडिंवा' इस तरह की संखडी

चरक शाक्य विगैरे साधु संन्यासी अने धण्डा ब्राह्मणे। 'जाव उवागमिस्संति' यावत् धण्डा अतिथियो, धण्डा कृपणो, दरिद्रो धण्डा याचको न आव्या होय अने आवनाना पणु न होय तेथी "अप्पाइण्णावित्ती" थोडा न चरक—शाक्य विगैरेथी व्याप्त होवाथी जाव साधुनी वृत्ति वधावे स कीर्णुं थती नथी तेथी 'पणस्स निक्कमणपवेसाए' ओ प्राज्ञ साधु साध्वीने ओ स अडीमां प्रवेश अने निष्क्रमण करवा भाटे वृत्तिमा कौण्डिणु जतनी बाधा न थवाथो स यमनी विराधना थती नथी ओज प्रभाणे 'पणस्स वायणपुच्छण परिचट्टणाणुप्पेहधम्मा णुभोग चिंताए' प्राज्ञ साधुनु वाचना, अर्थात् धार्मिक पुस्तकांनु वांचन तथा पूछना—पूछनुं तथा परिवर्तना—आवृत्ति करवी तथा अनुप्रेक्षा—विचार करवो तथा धर्मानुयोग चिन्तन भाटे वृत्ति शय शके छे 'सेवं णच्चा' ते साधु ओवी रीते बन्धुनी 'तहप्पगारां पुरे संखडिं

संखडिं वा' पुरः-संखडिं वा विवाहादिमाङ्गलिकशुभकार्यहेतुकां प्रीतिभोग्यरूपाम्, पुरः 'खडिं, पश्चात् संखडिं वा मृतप्रेतादिनिमित्तकनिर्मितपिण्डदानादिहेतुकाम् अशुभकार्यनिमित्तां पश्चात् संखडिं वा उपर्युक्तरीत्या अल्पदोषयुक्तां विज्ञाय 'अभिसंधारिज्ज गमणाए' अभिसन्धारयेद् गमनाय, एवंविधाल्पदोषयुक्तां संखडिं गन्तुं विचारयेत्, एवंविधसंखडि-गमने न कश्चिद्दोषः साधोरिति भावः ॥ सू० ४० ॥

वस्तुतोऽत्र अल्पशब्दस्य ईषदर्थकत्वेऽपि सर्वथा निषेधे एव तात्पर्यम् ।

मूलम्-से भिक्षू वा भिक्षुणी वा गाहावड्कुलं जाव पविसिउ-कामे जं पुण जाणेज्जा, खीरिणियाओ गावीओ खीरिज्जमाणीओ पेहाए, असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा उवसंखडिज्जमाणं पेहाए पुरा अप्पजूहिए सेवं णच्चा णो गाहावड्कुलं पिंडवायपडियाए णिक्खमिज्ज वा पविसिज्ज वा से तमायाए एगंतमवक्कमिज्जा, अणावायमसंलोए चिट्ठिज्जा, अह पुण एवं जाणेज्जा खीरिणीओ गावीओ खीरियाओ पेहाए असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा उवक्खडियं पेहाए पुराए जूहिए से एवं णच्चा तओ संजयामेव गाहावड्कुलं पिंडवायपडियाए पविसिज्ज वा णिक्खमिज्ज वा ॥सू० ४१॥

चाहे वह संखडी पूर्वसंखडी-विवाहादि शुभकार्य निमित्तक हो या पश्चात् संखडी-मृतपित्रादि श्राद्ध रूप अशुभकार्य निमित्तक ही हो उस में 'संखडिपडियाए अभित्तसंधारेज्जा गमणाए' संखडी की प्रतिज्ञा से जाने के लिये हृदय में विचार करसकता है अर्थात् इस प्रकार की संखडी में भिक्षा के लिये साधु जा सकता है एवं साध्वी भी जा सकती है क्यो कि उक्त रीति से संयम विराधना नहीं होगी वास्तव में तो यहां अल्प शब्द का ईषत् अर्थ होने पर ही निषेध में ही तात्पर्य समझना चाहिये ॥४०॥

वा पच्छा संखडिं वा' आ रीतनी स'भडीने आडे तो ते स'भडी पूर्व स'भडी ओटले के विवाहादि शुभ कार्य निमित्तनी होय अगर पश्चात् स'भडी ओटले भरेल पित्रादिना श्राद्धरूप अशुभ कार्य निमित्तनी होय तेमा 'संखडि संखडिपडियाए' स'भडीनी प्रतिज्ञाथी तेमां जवा माटे 'अभिसंधारेज्जा गमणाए' हृदयमा विचार करी शके छे अर्थात् आवा प्रकारनी स'भडीमां भिक्षा अहणु माटे साधु के साध्वी जध शके छे. केम के-उक्त प्रकारे जवाथी संयमनी विराधना थती नथी वास्तविक रीते तो अही या अल्पशब्दने धृषत् अर्थ होवथी हुनु तात्पर्य निषेधात्मक न समजवुं जेधजे ॥ सू० ४० ॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रवेष्टुकामो यत् पुनः जानीयात्-
क्षीरिणीः गाः दुह्यमानाः प्रेक्ष्य, अशनं वा पानं वा खादितं वा, स्वादितं वा, उपसंस्क्रियमाणं
प्रेक्ष्य पुरा अप्रदत्तं 'अप्पजूहिण्' स एवं ज्ञात्वा नो गृहपतिकुलं पिण्डपातप्रतिज्ञया निष्क्रा-
मेद् वा, प्रविशेद्वा स तमादाय एकांतमपक्रामेद्, अनापाते असंलोके तिष्ठेत्, अथ पुनरेवं
जानीयात् क्षीरिणीः गाः दुग्धाः प्रेक्ष्य अशनं वा पानं वा खादितं वा स्वादितं वा उप-
संस्कृतं प्रेक्ष्य पुराप्रदत्तम् (पुराए जूहिण्) स एवं ज्ञात्वा ततः संयत एव गृहपतिकुलम् पिण्ड-
पातप्रतिज्ञया प्रविशेद् वा निष्क्रामेद् वा ॥ सू० ४१ ॥

टीका-पिण्डैषणाया अधिकारस्य प्रस्तुतत्वाद् शिक्षागोचरी विशेषमधिकृत्य प्रतिपाद-
यितुमाह-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ स पूर्वोक्तो जितकल्पप्रभृति भिक्षुकः साधुर्वा,
भिक्षुकी साध्वी वा ‘गाहावइकुलं जाव’ गृहपतिकुलं यावत् पिण्डपातप्रतिज्ञया ‘पविसिउकामे’
प्रवेष्टुकामः प्रविविक्तं ‘जं पुण जाणेज्जा’ यत् पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या जानीयात् अव-
गच्छेत् ‘खीरिणियाओ गावीओ खीरिज्जमाणिओ पेहाए’ क्षीरिणीः पयस्विनीः गाः घेनूः
दुह्यमानाः प्रेक्ष्य-अवलोक्य क्षीरिण्यो गावो दुह्यन्ते इति दृष्ट्वेत्यर्थः, ‘असणं वा पाणं वा
खाइमं वा साइमं वा’ उवसंखडिज्जमाणं पेहाए’ अशनं वा पानं वा खादितं वा स्वादितं वा
चतुर्विधमाहारजातम् उपसंस्क्रियमाणं प्रेक्ष्य अशनादिकमाहारजातम् उपसंस्क्रियते इत्येवं

टीकार्थ-अब पिण्डैषणा का अधिकार प्रस्तुत होने से भिक्षा गोचरी विशेष को
लक्ष्य करके प्रतिपादन करते हैं-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’-बह भाव साधु
और भाव साध्वी ‘गाहावइकुलं जाव पविसिउकामे’ गृहपति-गृहस्थ आबक के
घर में ‘यावत् पिण्डपातप्रतिज्ञया-भिक्षालाभ की आशा से प्रवेश करने की इच्छा
करते हुए-‘से जं पुण जाणेज्जा’ वह यदि ऐसा वक्ष्यमाणरीति से जान लेकी-
‘खीरिणियाओ गावीओ’ क्षीरिणी दूधवाली दूधारूगायो घेनुओ’ को ‘खीरिज्ज-
माणीओ पेहाए’ दुही जाती देखकर और ‘असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं
वा’ अशन, पान, खादित और स्वादित चतुर्विध आहार जात को ‘उवसंखडिज्ज
माणं पेहाए’ पकाया जाता हुआ या पकाने के लिये साफसुथड़ा किये जाते हुए

पिण्डैषणानो अ अधिकार होवाथी हुवे शिक्षाने उद्देशीने तेनुं प्रतिपादन करतां सूत्र-
कार कहे छे -

टीकार्थ-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ ते भाव साधु अने भाव साध्वी ‘गाहावइकुलं
जाव’ गृहपतिना घरमां भिक्षा लाभनी छिअथी ‘पविसिउकामे’ प्रवेश करवानी छिअ
करतां ‘जं पुण जाणेज्जा’ तेमना लक्ष्यमा लो ओवुं आवे के-‘खीरिणियाओ गावीओ खीरि-
ज्जमाणीओ पेहाए’ इच्छा गाथेने होवाती ओधने तथा ‘असणं वा पाणं वा खाइमं वा
साइमं वा’ अशन, पान, खादित, अने स्वादित आदि प्रकारना आहार जातने ‘उवसंखडि-
ज्जमाण पेहाए’ राधवामा आवते के राधवा भाटे साइसुइ करवामा आवते ओधने ‘पुरा-
जा० १४

દૃષ્ટવેત્યર્થઃ ‘પુરા અપ્પજૂહિ’ પુરા પૂર્વે સિદ્ધમપિ ઓદનાદિકમ્ અન્યેભ્યોઽપ્રદત્તં વર્તેતે इति ‘સેવં ણચ્ચા’ સ સાધુઃ एवं રીત્યા જ્ઞાત્વા ‘ળો ગાહાવહ્કુલં પિંડવાયપહિયા’ ણિવસ્મિજ્જ વા પવિસિજ્જ વા’ નો ગૃહપતિકુલં પિંડપાતપ્રતિજ્ઞયા મિક્ષાલાભશયા’ નિષ્ક્રામેદ્ વા ઉપાશ્ર-
યાદ્ ન નિર્ગચ્છેદ્ इत्यર્થઃ, નવા મિક્ષાર્થે ગૃહપતિકુલં પ્રવિશેદ્ વા, તથા સતિ કશ્ચિત્ પ્રકૃતિ-
મદ્રશાદિઃ સાધુ દૃષ્ટ્વા શ્રદ્ધાતિશયેન તરમૈ વહુતરં દુગ્ધં દદામીતિ બુદ્ધ્યા વત્સતરપીઢાં કુર્યાત્
દુહમાના ગાવો વા ત્રસ્તાઃ સ્યુરિત્યેવ તત્ર સાધોઃ સંયમાત્મવિરાધના સ્યાત્, અર્દ્ધપક્વોદને ચ
પાકાર્યં સત્વરેણ અધિકં યત્નં કુર્યાત્ તથા ચ સંયમવિરાધના સ્યાત્ તસ્માદેવં જ્ઞાત્વા સ મિશ્નુઃ
ગૃહપતિકુલં પિંડપાતપ્રતિજ્ઞયા ન પ્રવિશેદ્ નાપિ નિષ્ક્રામેદિત્વાશયઃ । અપિતુ ‘સે તમાયા’
‘અંગંતમવક્કમિજ્જા’ સ સાધુઃ તમ્ ગોદોહનાદિકમર્યજાતમ્ આદાય જ્ઞાત્વા અવગમ્યેત્યર્થઃ
તસ્માત્ સ્થાનાત્ત્વ એકાન્તમ્ અપક્રામેદ્ નિર્ગચ્છેદ્, એકાન્તમપક્રમ્ય ચ ‘અણાવાયમસંલો’
‘ચિટ્ઠિજ્જ,’ અનાપાતે ગૃહસ્થાનાં યાતાયાતરહિતે અસંલોકે સમ્પર્કશુન્યે ચ સ્થાને તિષ્ઠેત્,

देखकर ‘पुरा अप्पजूहि’ सेवं णच्चा’ पहले सिद्धसिद्धे हुए ओदनादि नहीं दिया
गया हैं ऐसा वह भाव साधु और भाव साध्वी जानकर ‘नो गाहावह कुलं’ गृहपति
गृहस्थ आचक के घर में ‘पिंडवायपहिया’ भिक्षा लाभ की आशा से ‘णिवस्मि-
ज्जवा पविसिज्ज वा’ उपाश्रय से निकले भी नहीं और आचक के घर में प्रवेश
भी नहीं करना चाहिये, क्योंकि कोई प्रकृति भद्रकपुरुष साधु को देखकर अति-
शय श्रद्धा होने के कारण उस साधु को अधिक दूह दू ऐसी बुद्धि से अत्यन्त
छोटा बछरा को सतायगा अथवा दुही जाती हुई गाय ही त्रस्त होगी ऐसी
स्थिति में साधु को संयम और आत्मा की विराधना होगी और अर्द्ध पक्व ओद-
नादि को जल्दी पकाने के लिये अधिक प्रयत्न करेगा इस से साधु को संयम
विराधना भी होगी, इसलिये—‘से तमाया’ ‘अंगंतमवक्कमिज्जा’ वह भाव साधु
और भाव साध्वी उस गोदोहन आदि को ज्ञात्वा जानकर वहां से एकान्त में
जनसम्पर्क रहित प्रदेश में चला जाय और एकान्त में जाकर रहे—इस तात्पर्य से

‘अप्पजૂहि’ પહેલાં તૈયાર થયેલ સિબેલ ‘ભાત વિગેરે આપેલ નથી ‘સેવં ણચ્ચા’ એવું
બાણીને ‘ળો ગાહાવહ્કુલં પિંડવાયપહિયા’ એવા પ્રકારના ગૃહપતિના ઘરમાં ભિક્ષા લાભ
ની ઇચ્છાથી સાધુ સાધ્વીએ ‘ણિવસ્મિજ્જ વા પવિસિજ્જા વા’ ઉપાશ્રયમાંથી નીકળવું પણ
નહી અને ગૃહપતિના ઘરમાં પ્રવેશ પણ ન કરવો, કેમ કે—કેાઇ પ્રકૃતિભદ્ર પુરૂષ સાધુને
જોઇને અતિશય શ્રદ્ધાથી આ સાધુને વધારે દૂધ આપું એમ વિચારીને ખૂબ નાના વછે-
રને સતાવશે અથવા દોવામાં આવતી ગાય ત્રાસ પામશે આ સ્થિતિમાં સાધુને સંયમ
અને આત્માની વિરાધના થશે તથા અર્ધ પાકેલ ચોખા વિગેરે આહારને જલ્દિ રાધવા
માટે વધારે પ્રયત્ન કરશે તેથી સાધુને સંયમની વિરાધના પણ થશે તેથી ‘સે તમાયા’
‘અંગંતમવક્કમિજ્જા’ તે ભાવ સાધુ કે સાધ્વી એવી રીતે ગાય દોવાતી વિગેરે બાણીને

‘અહપુણ એવં જાણિજ્જા’ તત્ર તિષ્ઠન્ અથ પુનરેવં વક્ષ્યમાણરીત્યા સ સાધુઃ જાનીયાત્-
 ‘સ્ત્રીરિણિયાઓ ગાવીઓ સ્ત્રીરિયાઓ પેહાઈ’ સ્ત્રીરિણીઃ પયસ્વિનીઃ ગાઃ દુગ્ધાઃ કૃતપૂર્વદોહનાઃ
 પ્રેક્ષ્ય અવલોક્ય, પયસ્વિન્યો ગાવઃ પૂર્વમેવ દુગ્ધાઃ સન્તીતિ દૃષ્ટ્વા, ઇવમ્ ‘અસણં વા પાણં વા
 સ્નાઈમં વા સાઈમં વા ઉવક્કલ્હિયં પેહાઈ’ અશનં વા પાનં વા સ્નાદિમં વા સ્વાદિમં વા એતચ્ચ-
 તુર્વિધમાહારજાતમ્ ઉપસ્કૃતં પૂર્વમેવ સંસ્કૃતં પરિપક્વં કૃતમસ્તીતિ પ્રેક્ષ્ય અવલોક્ય ‘પુરાઈ
 જૂહિઈ’ પુરા પૂર્વં પ્રદત્તં કિંચિદસ્તીતિ ‘સેવં ણચ્ચા’ સ પૂર્વોક્તો સાધુઃ એવં રીત્યા જ્ઞાત્વા
 ‘તઓ સંજયામેવ’ તતઃ તદનન્તરમ્ સંયત એવ ‘ગાહાવડ્ઢુલં’ ગૃહપતિકુલમ્ ‘પિંડવાયપહિયાઈ’
 પિણ્ડપાતપ્રતિજ્ઞયા ભિક્ષાલાભાર્થે ‘પવિસિજ્જ વા’ પ્રવેશેદ વા ‘ણિક્કલ્મિજ્જ વા’ નિષ્કામેદ
 વા ભિક્ષામાદાય નિર્ગચ્છેદિત્યર્થઃ ભિક્ષાર્થે વા ઉપાશ્રયાદ નિર્ગચ્છેદિતિ ભાવઃ ॥ સૂ. ૪૧ ॥

કહતે હૈં-‘અળાવાય’ ગૃહસ્થ શ્રાવકો કે યાતાયાત રહિત પ્રદેશ મેં ઓર ‘અસંલોઈ
 ચિદ્વિજ્જા’ જન સ્પર્ક શૂન્ય સ્થાન મેં જાકર રહે, કિન્તુ ‘અહ પુણ એવં જાણિજ્જા’
 યદિ વહ સાધુ ઓર સાધ્વી એકાન્ત મેં રહતે હુઈ એસા વક્ષ્યમાણ રીતિ સે જાનલે
 કે ‘સ્ત્રીરિણિયાઓ ગાવીઓ સ્ત્રીરિયાઓ પેહાઈ’ પયસ્વિની-દૂધાક ગાય પહલે
 હી દૂહ લી ગઈ હૈ એસા દેખકર યા જાનકર ઓર ‘અસણં વા પાણં વા સ્નાઈમં વા
 સાઈમં વા ઉવક્કલ્હિયં પેહાઈ’ અશન, પાન, સ્નાદિમ ઓર સ્વાદિમ ચતુર્વિધ
 આહાર જાત પહલે હી પકાલિયા ગયા હૈ એસા દેખકર યા જાન કર ઓર ‘પુરાઈ
 જૂહિઈ સેવં ણચ્ચા’ ‘પુરા પ્રદત્તમ્’ પહલે હી ઉસ પકાઈ હુઈ અશનાદિ ચતુર્વિધ
 આહારજાત મેં સે કુહ્લ દેદિયે ગયે હૈં-એસા વહ સાધુ ઓર સાધ્વી જાન કર ‘તઓ
 સંજયામેવ ગાહાવડ્ઢુલં પિંડવાય પહિયાઈ’-ઉસ કે અનન્તર બાદ મેં સંયત હોકર
 હી વહ સાધુ ઓર સાધ્વી ગૃહપતિ-ગૃહસ્થ શ્રાવક કે ઘર મેં પિણ્ડ પાત કી પ્રતિજ્ઞા
 સે ભિક્ષાલાભ કી આશાસે ‘પવિસિજ્જ વા’ પ્રવેશ કરે ઓર ભિક્ષા લેકર ઘરાં સે
 ‘ણિક્કલ્મિજ્જ વા’ નિકલે, અથવા ભિક્ષા લેને કે લિયે ઉપાશ્રય સે નિકલે । ૪૧ ॥

ત્યાથી એકાન્તમાં અર્થાત્ જનસંપન્ને રહિત પ્રદેશમાં ચાલ્યા જવું, અને એકાન્તમાં જઈને
 ‘અળાવાયમસંલોઈ ચિદ્વિજ્જા’ ગૃહસ્થ શ્રાવકોના અવરજવર વિનાના પ્રદેશમાં અને જન-
 સંપર્ક વિનાના સ્થાનમાં જઈને ઉભા રહે પરંતુ ‘અહપુણ એવં જાણિજ્જા’ એ તે સાધુ અને
 સાધ્વી એકાન્તમાં રહીને એવું બહુી લે કે-‘સ્ત્રીરિણિયાઓ ગાવીઓ સ્ત્રીરિયાઓ પેહાઈ’ ફળહુી
 ગાયોને પહેલા જ દેઈ લીધેલી છે. તેમ જણાય અને ‘અસણ વા પાણં વા સ્નાઈમં વા સાઈમં
 વા ઉવક્કલ્હિય પેહાઈ’ અશન, પાન, સ્નાદિમ અને સ્વાદિમ ચારે પ્રકારનો આહાર ભત
 મારા આવતા પહેલાં જ રધાઈ ગયેલ છે તેવું એઈ કે બહુીને અને ‘પુરાઈ જૂહિઈ’
 પહેલાં જ એ રધેલા અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર દ્રવ્યમાથી થોડું આપી લીધેલ છે ‘સેવં
 ણચ્ચા’ એ રીતે તે સાધુ કે સાધ્વી બહુીને ‘તઓ સંજયામેવ’ તે પછી સંયત થઈને ‘ગાહા-
 વડ્ઢુલં પિંડવાયપહિયાઈ’ ગૃહસ્થના ઘરમાં ભિક્ષા લાભની આશાથી ‘પવિસિજ્જ વા ણિક્કલ્-

મૂલમ્—ભિક્ષાગાણામેગે એવમાહંસુ સમાણા વા વસમાણા વા ગામા-
ણુગામં દૂઝ્જમાણે खुड्डाए खलु अयं गामे संनिरुद्धाए णो महालए से
हंता, भयंतारो बाहिरगाणि गामाणि भिक्षायरियाए वयह ॥सू० ४२॥

છાયા—‘મિશ્નુકાનામ્ એકે એવમ્ ઉક્તવન્તઃ સન્તો વા વસન્તો વા ગ્રામાનુગ્રામમ્ વ્રજતઃ,
ક્ષુદ્રકઃ (ક્ષુલ્લકઃ) खलु अयं ग्रामः संनिरुद्धः न महान् अतो हन्त ! भवन्तः बहिर्ग्रामेषु
भिक्षाचर्यार्थं व्रजत ॥ सू० ४२ ॥

ટીકા—પિઠ્ઠૈષણાધિકારાત્ તદ્ વિષયમધિકૃત્યાહ—‘મિક્ષાગાણામેગે એવમાહંસુ’—મિશ્નુ-
કાનામ્ મિક્ષણશીલાઃ સાધવો નામ એકે કેચન યુવયઃ એવમ્—વક્ષ્યમાણરીત્યા ઉક્તવન્તઃ,
કોદૃશાસ્તે સાધવે ઇત્યાહ ‘સમાણા વા વસમાણા વા’ સન્તો વા જાનુબલપરિક્ષીણતયા એક-
સ્મિન્નેવ સ્થાને તિષ્ઠન્તો વિરાજમાનાઃ, વસન્તો વા—માસ કલ્પવિહારિણો વા સાધવઃ ઈદૃશઃ
સન્તો વા વસન્તો વા તે સમાગતાન્ પ્રાધૂર્ણિકાન્ શ્રમણાન્ ‘ગામાણુગામં દૂઝ્જમાણે’ ગ્રામા-
નુગ્રામમ્—ગ્રામાદ્ ગ્રામાન્તરં વ્રજતો ગચ્છતઃ વક્ષ્યમાણરીત્યા ડુઝ્ઝુઃ—‘खुड्डाए खलु अयं गामे’
ક્ષુલ્લકઃ ક્ષુદ્રઃ અલ્પજનસંરુપાકઃ खलु अयं ग्रामः वसतिरस्ति भिक्षादायकोऽल्पगृहो वा अयं

ટીકાર્થ—અવ પિઠ્ઠૈષણા કે વિષય મેં હી વિશેષ વતલાતે હૈં—‘મિક્ષાગાણા મેગે
એવમાહંસુ’—કોઈ એક દો સાધુ મુનિવક્ષ્યમાણ રીતિ સે કહા જો કિ ‘સમાણા વા
વસમાણા’ જાનુ જંઘાકે બલકા પરિક્ષીણ હો જાને સે એક હી સ્થાન મેં રહતે થે
ઔર માસકલા વિહારી થે ઇસ તરહ એક હી સ્થાન મેં રહને વાલે યા વસને વાલે
થે મિક્ષુક સાધુ મુનિને બાહર સે આયે હુએ પ્રાધૂર્ણિકોં કો શ્રમણોં કો ‘ગામાણુગામં
દૂઝ્જમાણે’ જો કિ એક ગ્રામ સે દૂસરે ગ્રામ કી ઔર જાને વાલે હૈં ઊનકો કહા
કિ ‘खुड्डाए खलु अयं गामे’ અત્યન્ત છોટા યહ ગ્રામ હૈ—જહાં કિ વહુત થોડે હી
પુરુષ યહાં રહતે હૈં, અથવા મિક્ષા દેને વાલે થોડે હી ઘર ઇસ ગ્રામ મેં હૈં ઔર

मिज्ज वा’ प्रवेश करवेo अने शिक्षा दधने त्याथी नीकणवु’ अथवा भिक्षा लेवा भाटे
उपाश्रयथी नीकणवु ॥सू० ४१ ॥

પિઠ્ઠૈષણાના વિષયમા જ વિશેષ કથન કરતા સૂત્રકાર કહે છે.—

ટીકાર્થ—‘મિક્ષાગાણામેગે એવમાહંસુ’ કોઈ એક જે સાધુ મુનિએ વક્ષ્યમાણ પ્રકારે કહ્યું
કે જે જ ધાનુ બળ ક્ષીણ થઈ જવાથી એક જ ‘સમાણા વા વસમાણા વા’ સરખા સમાન હતા
અને એક જ સાથે રહેનારા હતા તથા માસ કલા વિહારી હતા આ રીતે એક જ સ્થાનમા
રહેનારા અગર વસવાવાળા સાધુએ બહારથી આવેલા કે જેઓ શ્રમણોને ‘ગામાણુગામં
દૂઝ્જમાણે’ એક ગામથી બીજે ગામ જનારા હતા તેમને કહ્યું કે—‘खुड्डाए खलु अयं गामे’
આ ગામ ઘણું નાનું છે આ ગામમા ઘણું થોડા જ માણસો રહે છે. અથવા ભિક્ષા
આપવા વાળા થોડા ઘરો આ ગામ છે અને ‘સંનિરુદ્ધાએ’ ઘણા સાધુઓથી યુક્ત આ ગામ

ग्रामोऽस्ति, एवं 'संनिरुद्ध' संनिरुद्धः संक्रान्तो वर्तते पुनः क्रीदश इत्याह—'णो महालय' नो महालयः, महान्तः अनेके आलयाः यत्र स तादृशो नास्ति, नो महान् वा वर्तते अत्यन्त-छुल्लक इत्यर्थः प्रकृतमुपसंहरन्नाह—'से हंता' ततो हन्त ! इति खेद सूचकम् आमन्त्रणम् यूयम् 'भयंतारो' भवन्तः परमादरणीयाः 'बाहिरगाणि गामाणि भिक्षाचरियाए वयह' बहिर्ग्रामेषु—ग्रामान्तरं भिक्षाचर्यार्थम् व्रजत—गच्छत इत्येवमुक्तवन्तः किन्तु एतद्युक्तं तथासति मातृस्थानं छलकपटादिदोषं संस्पृशेदिति अग्रे वक्ष्यते ॥ सू० ४२ ॥

मूलम्—संति तत्थे गइयस्स भिक्खुस्स पुरे संथुया वा पच्छा संथुया वा परिवसंति, तं जहा—गाहावइ वा, गाहावइणीओ वा, गाहावइ पुत्ता वा, गाहावइ धूयाओ वा, गाहावइ सुण्हाओ वा, धाईओ वा, दासा वा, दासीओ वा, कम्मकरा वा, कम्मकरीओ वा, तहप्पगाराइं कुलाइं पुरे संथुयाणि वा पच्छा संथुयाणि वा, पुब्बामेव भिक्खाचरियाए अणुपविस्सामि, अब्बिय इत्थ लभिस्सामि, पिंडं वा, लोयं वा, असणं वा, पाणं वा, खीरं वा, दधिं वा, घयं वा, गुलं वा, तेल्लं वा, सक्कुलिं वा, फाणियं वा, पूयं वा, सिहरिणिं वा, तं पुब्बामेव भुच्चा पिच्चा पडिग्गहं संलिहिय संमज्जिय तओ पच्छा भिक्खूहिं सज्झि गाहावइकुलं पिंडवाय

'संनिरुद्धाए' संक्रान्त—बहुत साधुओं से भरा हुआ यह ग्राम है 'णो महालय' बहुत से आलय—घर यहां नहीं है, अथवा यह ग्राम बड़ा नहीं है अर्थात् अत्यन्त छोटा यह ग्राम है, इसलिये 'से हंता ! भयंतारो' हन्त ! खेद के साथ दिलगिरि से कहना पड़ता है कि आपसभी 'बाहिरगाणि गामाणि' किसी दूसरे ही ग्राम में 'भिक्खा चरियाए वयह' भिक्षाचर्या के लिए जाइये, ऐसा कहा, किन्तु ऐसा कहना ठीक नहीं है—क्योंकि ऐसे कहने से छलकपटादि रूप सोहल मातृस्पर्श दोष लगेगा अर्थात् उक्तरीति से कहने पर कहनेवाले साधु को उक्त मातृस्पर्श दोष होगा ऐसा आगे कहा जायगा ॥४२॥

छे. 'णो महालय' धल्ला धरो अही या नथी अथवा आ गाम भोटुं नथी धल्लु न नावुं आ गाम छे. तेथी 'से हंता ! भयंतारो बाहिरगाणि गामाणि' हन्त ! जेह साथे कडेपुं पडे छे के आप भधा मुनिवरो गह्मार केहं भील गामिमा 'भिक्खाचरियाए वयह' भिक्षाचर्या माटे जव जेम कडेपु ते डीक नथी. हेम के—जेम कडेवाथी छलकपटादिइय सोण मातृस्पर्श दोष लागे छे. अर्थात् उपरोक्त कथन प्रमाणे कडेवाथी कडेवावाणा साधुने उक्त मातृस्पर्श दोष लागे छे तेम आगण कडेवामा आवशे ॥ सू. ४२ ॥

पडियाए पविसिस्सामि वा गिक्खमिस्सामि वा, माइट्ठाणं संफासे, तं
णो एवं करेज्जा से तत्थ भिक्खूहिं सद्धि कालेण अणुपविसित्ता, तत्थ-
यरेयरेहिं कुलेहिं सामुदाणियं एसियं वेसियं पिंडवायं पडिगहित्ता
आहारं आहारिज्जा ॥सू० ४३॥

छाया-सन्ति तत्र एकस्य भिक्षोः पुरः संस्तुताः वा पश्चात् संस्तुता वा परिवसन्ति तद्यथा-
गृहपतिर्वा, गृहपत्नी वा, गृहपति पुत्रो वा, गृहपतिपुत्री वा गृहपतिस्तुपा वा, धात्री
वा, दासो वा, दासी वा, कर्मकरो वा, कर्मकरी वा तथाप्रकाराणिकुलानि पुरः संस्तुतानि
वा, पश्चात् संस्तुतानि वा, पूर्वमेव भिक्षाचर्यार्थम् अनुप्रवेक्ष्यामि, अपिचैतेषु लप्स्ये पिण्डं वा
लोयं वा क्षीरं वा दधि वा नवनीतं वा घृतं वा गुडं वा तिलं वा शङ्कुलिं वा, फाणित वा अपूपं
वा शिखरिणीं वा, तं पूर्वमेव भुक्त्वा पीत्वा पतद्ग्रहं (पात्रम्) संलिह्य, संप्रमृज्य ततः पश्चात्
भिक्षुभिः सह गृहपतिकुलं पिण्डपातप्रतिज्ञया प्रवेक्ष्यामि वा निष्क्रमिष्यामि वा, मातृस्थानं
संस्पृशेत्, तद् न एवं कुर्यात्, स तत्र भिक्षुभिः सार्द्धम् कालेन अनुप्रविश्य तत्र इतरेतरेभ्यः
सामुदानिकम् एषणीयम् वैषिकं पिण्डपातं प्रतिगृह्य आहारम् आहारयेत् ॥ सू० ४३ ॥

टीका-पुनः प्रकारान्तरेण छलकपटमायारूपे मातृस्थानदोषं प्रतिपादयितुमाह-‘संति तत्थे-
गइयस्स भिक्खुस्स पुरे संथुया वा पच्छा संथुया वा परिवसंति’ तत्र तस्मिन्नेव ग्रामे वास्त-
व्यस्य एकस्य भिक्षुकस्य पुरः संस्तुताः पूर्वकालिकपरिचिताः मातापितृभ्रातृव्यादयः, पश्चात्
संस्तुताः श्वशुरकुलसम्बन्धिनः पश्चात् कालिकपरिचिताः श्वश्रुश्रूय्यालादयो ये परिवसन्ति,
तान् स्वनामग्राहं गृह्णन् आह-‘तं जहा-गाहावई वा’ तद्यथा गृहपति र्वा, ‘गाहावईणीओ वा’
गृहपत्नी वा, ‘गाहावइपुत्ता वा’ गृहपतिपुत्रो वा-‘गाहावइ धूयाओ वा’ गाथापति पुत्री वा

अब प्रकारान्तर से छलकपटमाया रूप मातृस्थान स्पर्श दोषों को बतलाते हैं-
टीकार्थ-‘संति तत्थेगइयस्स भिक्खुस्स पुरे संथुया वा पच्छा संथुया वा परिवसंति’
उसी ग्राम में बसने रहनेवाले एक भिक्षु साधुके पूर्वकाल के ही परिचितलोग-
मातापिता भाईवगैरह अथवा पश्चात् पीछे काल के परिचितलोग-श्वशुरसासु-
इयाला वगैरह रहते हैं ‘तं जहा’ जैसे कि ‘गाहावइ वा गाहावइणीओ वा’ चाहे
पूर्वपरिचित गृहपति होगा, या गृहपत्नी होगी ‘गाहावइ पुत्ता वा’ या गृहपति का

हवे प्रकारान्तरथी छलकपट मायाइप मातृस्थान स्पर्श दोषोने सूत्रकार भतावे छे.

टीकार्थ-‘संति तत्थेगइयस्स भिक्खुस्स’ ये ग्रामभां रहेनारा येठ साधुना ‘पुरे संथुया
वा’ पूर्व परिचित माता, पिता, भाई, विगेरे अथवा ‘पच्छा संथुया वा’ पश्चात् परि-
चित ससरा, सासु, साणा विगेरे ‘परिवसंति’ रहे छे ‘तं जहा गाहावइ वा’ जेम के आडे
तो पूर्व परिचित गृहपति होय अथवा ‘गाहावइणीओ वा’ गृहपतिनी श्री होय अथवा
‘गाहावइ पुत्ता वा’ गृहपतिने पुत्र होय अथवा ‘गाहावइ धूयाओ वा’ गृहपतिनी पुत्री

‘गाहावइ सुण्हाओ वा’ गृहपति स्तुपा वा गृहपतिपुत्रवधूरित्यर्थः, ‘धाइओ वा’ धात्री वा, ‘दासा वा’ दासो वा, ‘दासीओ वा’ दासी वा ‘कम्मकरा वा’ कर्मकारो वा ‘कम्मकरीओ वा’ कर्मकारी वा, एतेषां कुलानि उपसंहरन्नाह-‘तहप्पगाराइं कुलाइं’ तथाप्रकाराणि एवं विधानि उपर्युक्तानि कुलानि ‘पुरेसंथुयाणि वा’ पुरः संस्तुतानि पूर्वपरिचितानि पित्रादिकुलानि पच्छासंथुयाणि वा’ पश्चात् संस्तुतानि वा पश्चात् परिचितानि श्वशुरव्यालादि कुलानि वा, एतेषु कुलेषु इत्यर्थः ‘पुव्वामेव भित्त्वायरियाए अणुपविसिस्सामि’ पूर्वमेव प्रथममेव अहं भिक्षाचर्यार्थम् भिक्षार्थम् अनुप्रवेक्ष्यामि अनुप्रवेशं करिष्यामि ‘अविय इत्थलभिसिस्सामि’ अपि च एतेषु स्वजनकुलेषु स्वाभीष्टं लाभं लप्स्ये प्राप्स्यामि, तदेव स्वाभीष्टमाह-‘पिंडं वा लोयं वा खीरं वा दहिं वा नवणीयं वा’ पिण्डं वा शाल्योदनादिकम्, लवणं वा-लवणमिश्रितम्

पुत्र होगा अथवा ‘गाहावइ धूयाओवा’ गृहपति की लडकी होगी या ‘गाहावइ सुण्हाओ वा’ या गृहपति की पुत्रवधू होगी या ‘धाइओ वा’ धात्री-धाई होगी, या कोई ‘दासा वा’ दास-भृत्य ‘दासीओ वा’ या दासी होगी अथवा ‘कम्मकरा वा’ कर्मकर-परिचारक नोकर ही परिचित हो सकता है अथवा ‘कम्मकरीओ वा’ कर्मकरी-नोकरानी ही परिचित हो सकती है इन सब का उपसंहार करते हुए बतलाते हैं-‘तहप्पगाराइं कुलाइं पुरे संथुयाणि वा, पच्छा संथुयाणि वा’ इस प्रकार के कुलों में चाहे वे पूर्व कालिकही संस्तुत-परिचित मातापित्रादिका घर हों, या पश्चात् पीछे से संस्तुत परिचित होने वाले श्वशुर विगेरे के घर हों इन घरों में ‘पुव्वामेव भित्त्वापडियाए अणुपविसिस्सामि’ पहले ही मे भिक्षा चर्या के लिये प्रवेश करंगा क्योंकि इन पूर्व परिचितों के घर में पहले ही भिक्षा के लिये जाने से अपना अभीष्ट अत्यन्त स्वादिष्ट मिष्टान्नादि मिलेगा इस तात्पर्य से कहते हैं कि ‘अविय इत्थ लभिसिस्सामि’ क्योंकि इन पूर्वपरिचित पित्रादिकुलों में मुझे स्वाभीष्ट ‘पिंडं वा लोयं वा’ शाल्योदनारूप पिण्ड और लवण

होय अथवा ‘गाहावइसुण्हाओ वा’ गृहपतिनी पुत्रवधू होय अथवा ‘धाइओ वा’ धाई होय अथवा ‘दासा वा दासीओ वा’ दास दासी होय अथवा ‘कम्मकरा वा’ परिचारक नोकर वा परिचित होय अथवा ‘कम्मकरीओ वा’ नोकरनी पत्नी वा परिचित होय परंतु ‘तहप्पगाराइं कुलाइं’ आवा कुलोभां अर्थात् धरोभां आडे तो ते ‘पुरे संथुयाणि वा पच्छा संथुयाणि वा’ पूर्वकालना परिचित माता पिता विगेरेना धरो होय अथवा ‘पच्छा संथुयाणि वा’ पछीथी परिचित सासु ससरा विगेरेना धरो होय आवा धरोभां ‘पुव्वमेव’ पडेलां ‘भित्त्वापडियाए’ भिक्षाचर्या भाटे ‘अणुपविसिस्सामि’ हु प्रवेश करीय केम के आ पूर्व के पश्चात् परिचिताना धरोभा पडेला भिक्षा भाटे नवाथी पोताने छिछत अत्यन्त स्वादिष्ट मिष्टान्नादि भणशे ओ हेतुथो कडे छे के-‘अविय इत्थलभिसिस्सामि’ आ परिचित धरोभा मने स्वादिष्ट ओवा ‘पिंडं वा लोयं वा’ लात विगेरे पिंड तथा पोताना रसना

ટીકાર્થ-‘સ તિ તત્થેગइयस्स भिक्खुस्स’ એ ગામમાં રહેનારા એક સાધુના ‘પુરે સથુયા વા’ પૂર્વ પરિચિત માતા, પિતા, ભાઈ, વિગેરે અથવા ‘પચ્છા સથુયા વા’ પશ્ચાત્ પરિચિત સસરા, સાસુ, સાળા વિગેરે ‘પરિવસ તિ’ રહે છે ‘તં જહા ગાહાવइ વા’ જેમ કે આહે તો પૂર્વ પરિચિત ગૃહપતિ હોય અથવા ‘ગાહાવइणिओ वા’ ગૃહપતિની સ્ત્રી હોય અથવા ‘ગાહાવइ पुत्ता वા’ ગૃહપતિના પુત્ર હોય અથવા ‘ગાહાવइ धूयाओ वા’ ગૃહપતિની પુત્રી

‘गाहावह सुण्हाओ वा’ गृहपति स्नुषा वा गृहपतिपुत्रवधूरित्यर्थः, ‘घाडो वा’ धात्री वा, ‘दासा वा’ दासो वा, ‘दासीओ वा’ दासी वा ‘कम्मकरा वा’ कर्मकारो वा ‘कम्मकरीओ वा’ कर्मकारी वा, एतेषां कुलानि उपसंहरन्नाह—‘तहप्पगाराइं कुलाइं’ तथाप्रकाराणि एवं विधानि उपर्युक्तानि कुलानि ‘पुरेसंथुयाणि वा’ पुरः संस्तुतानि पूर्वपरिचितानि पित्रादिकुलानि पच्छासंथुयाणि वा’ पश्चात् संस्तुतानि वा पश्चात् परिचितानि श्वशुरव्यालादि कुलानि वा, एतेषु कुलेषु इत्यर्थः ‘पुव्वामेव भित्त्वायरियाए अणुपविसिस्सामि’ पूर्वमेव प्रथममेव अहं भिक्षाचर्यार्थम् भिक्षार्थम् अनुप्रवेक्ष्यामि अनुप्रवेशं करिष्यामि ‘अविय इत्थलमिस्सामि’ अपि च एतेषु स्वजनकुलेषु स्वाभीष्टं लाभं लप्स्ये प्राप्स्यामि, तदेव स्वाभीष्टमाह—‘विडं वा लोयं वा खीरं वा दहिं वा नवणीयं वा’ विडं वा शाल्योदनादिकम्, लवणं वा—लवणमिश्रितम्

पुत्र होगा अथवा ‘गाहावह धूयाओवा’ गृहपति की लडकी होगी या ‘गाहावह सुण्हाओ वा’ या गृहपति की पुत्रवधू होगी या ‘घाडो वा’ धात्री—धाई होगी, या कोई ‘दासा वा’ दास—भृत्य ‘दासिओ वा’ या दासी होगी अथवा ‘कम्मकरा वा’ कर्मकर—परिचारक नोकर ही परिचित हो सकता है अथवा ‘कम्मकरीओ वा’ कर्मकरी—नोकरानी ही परिचित हो सकती है इन सब का उपसंहार करते हुए बतलाते हैं—‘तहप्पगाराइं कुलाइं पुरेसंथुयाणि वा, पच्छा संथुयाणि वा’ इस प्रकार के कुलों में चाहे वे पूर्व कालिकही संस्तुत—परिचित मातापित्रादिका घर हों, या पश्चात् पीछे से संस्तुत परिचित होने वाले श्वशुर विगेरे के घर हों इन घरों में ‘पुव्वा मेव भित्त्वापडियाए अणुपविसिस्सामि’ पहले ही मे भिक्षा चर्या के लिये प्रवेश करंगा क्योंकि इन पूर्व परिचितों के घर में पहले ही भिक्षा के लिये जाने से अपना अभीष्ट अत्यन्त स्वादिष्ट मिष्टान्नादि मिलेगा इस तात्पर्य से कहते हैं कि ‘अविय इत्थ लमिस्सामि’ क्योंकि इन पूर्वपरिचित पित्रादिकुलों में मुझे स्वाभीष्ट ‘विडं वा लोयं वा’ शाल्योदनारूप पिण्ड और लवण

होय अथवा ‘गाहावहसुण्हाओ वा’ गृहपतिनी पुत्रवधू होय अथवा ‘घाडो वा’ धात्री होय अथवा ‘दासा वा दासीओ वा’ दास दासी होय अथवा ‘कम्मकरा वा’ परिचारक नोकर वा परिचित होय अथवा ‘कम्मकरीओ वा’ नोकरनी पत्नी वा परिचित होय पश्चात् ‘तहप्पगाराइं कुलाइं’ आवा कुलोमा अर्थात् घरोमा आडे तो ते ‘पुरे सथुयाणि वा पच्छा संथुयाणि वा’ पूर्वकालिना परिचित माता पिता विगेरेना घरे होय अथवा ‘पच्छा संथुयाणि वा’ पछीथी परिचित सासु ससरा विगेरेना घरे होय आवा घरोमां ‘पुव्वमेव’ पहलेवां ‘भित्त्वापडियाए’ भिक्षाचर्या भाटे ‘अणुपविसिस्सामि’ हु प्रवेश करीय केम के आ पूर्व के पश्चात् परिचितोना घरोमा पडेशा भिक्षा भाटे वाचाथी येताने छिछत अत्यंत स्वादिष्ट मिष्टान्नादि भणशे ओ हेतुथो कडे छे के—‘अविय इत्थलमिस्सामि’ आ परिचित घरेमा भने स्वादिष्ट ओवा ‘विडं वा लोयं वा’ भात विगेरे पिड तथा येताना रसना

इन्द्रियानुकूलं रसाद्युपेतम्, क्षीरं वा पायसं-दुग्धपाकादिकं वा, दधि वा, नवनीतं वा हैयङ्ग-
वीनम् 'घयं वा गुल्लं वा' घृतं वा सर्पिं वा, गुडं वा 'तिल्लं वा' तैलम् वा घृतपक्वं वा गुड-
मिश्रितं गुडपक्वं वा 'सक्कुलिं वा' शेषकुलिम् वा 'फाणियं वा' फाणितं वा उदकद्रवीकृतगुडं
कथितम् अकथितं वा 'पूयं वा' अपूपं वा 'सिहिरिणिं वा' शिखरिणिं वा श्रीखण्डरूपम्
लब्ध्वा 'तं पुञ्चामेव भुञ्चा पिञ्चा' तं तथाविधं पिण्डादिकं पूर्वमेव प्रागेव एकाकी एव आग-
न्तुकमुनिविशेषं परित्यज्यैव भुक्त्वा पीत्वा 'पडिग्गहं च संलिहिय' पतद्ग्रहं च पात्रविशेषम्
संलिह्य संलेहनं कृत्वा 'संमज्जिय' समृज्य च वस्त्रादिना संमार्जनं कृत्वा आर्द्रतां दूरीकृत्ये-
त्यर्थः 'तओ पच्छा भिक्खुहिं सद्धिं' ततः पश्चात् भिक्षालाले समुपस्थिते सति अविकृतमुसः
प्रसन्नवदनो भूत्वा भिक्षुभिः प्रावृण्णिकभिक्षुकैः सार्द्धम्-सह 'गाहावइ कुलं' गृहपतिकुलम्
'पिण्डवायपडियाए' पिण्डपातप्रतिज्ञया भिक्षालालार्थम् 'पविसिस्सामि इ' प्रवेक्ष्यामि वा
प्रवेशं करिष्यामि 'निक्खमिस्सामि वा' निष्क्रमिष्यामि वा इत्येवमभिसन्धिना 'माइट्ठाणं संफासे'

मिश्रित-अपनेजिह्वादि इन्द्रियो के अनुकूल-अच्छे लगने वाले भजिया बगैरह
वस्तु एवं 'क्षीरं वा दधि वा' क्षीर पायस दूधपाक बगैरह तथा दही और 'णव-
णीयं वा' नवनीत-मक्खन भी मिलेगा इसी तरह 'घयं वा, गुल्लं वा, तिल्लं वा,
तथा घृत या गुड अथवा तैल अथवा घृतपक्क या तैलपक्क अथवा गुडमिश्रित या
गुडपक्क 'सक्कुलिं वा'-शेषकुलि-पूरि अथवा 'फाणियं वा' फाणित-कथित अथवा
अकथित उदक से द्रवीकृत-तरल किया हुआ गुड अथवा 'पूयं वा' अपूप माल-
पूडा-मालपूआ और 'सिहिरिणिं वा' शिखरिणी शिखण्ड को लेकर 'तंपुञ्चामेव
भुञ्चा पिञ्चा' उस लाए हुए स्वदिष्ट भोजनादि को पहले हो खाकर और पीकर
'पडिग्गहं च संलिहिय' पात्र विशेष को परिलेहन और बाद में 'संमज्जिय'
वस्त्रादि से संमार्जन करके 'तओपच्छा भिक्खुहिं' उस के बादमें भिक्षुको के
'सद्धिं' प्रावृण्णिक भ्रमणों के साथ 'गाहावइ कुलं' गृहपति-गृहस्थ आदिक के घर में
भिक्षालेने की आशा से 'पविसिस्सामि वा निक्खमिस्सामि वा' प्रवेश करंगा और

स्वाधने अनुकूल भोज्य द्रव्यादि मिश्रित स्वादवाणा लभ्यता अथवा 'क्षीर वा' दूधपाक
'दधि वा' अथवा दही अथवा 'णवणीयं वा' माषाणु विशेषे भणशे भोज्य प्रमाणे 'घयं वा
गुल्लं वा' घी अथवा गोण तथा 'तिल्लं वा' तेल अथवा 'सक्कुलिं वा' घीमा भनावेल के
तेलमां भनावेल पूरी अथवा गणीपुरी तथा 'फाणियं वा' गण्या के भारा पुडला अथवा
'पूयं वा' मालपुवा अथवा 'सिहिरिणिं वा' शिखण्डने लधने 'तं पुञ्चामेव भुञ्चा पिञ्चा' ये
दावेदा स्वादिष्ट भोज्य आहार पडेदां न पोते भाधने के पीधने ते पछी 'पडिग्गहं च
संलिहिय' पात्र विशेषने पडिलेहन अने वस्त्रादि वडे संमार्जन करीने 'तओ पच्छा भि-
क्खुहिं सद्धिं' ते पछी अतिथि भोज्य भ्रमणोनी साथे 'गाहावइ कुलं' पिण्डवायपडियाए'
गृहपतिना घरमा भिक्षा लेवानी आशाथी 'पविसिस्सामि वा' प्रवेश करीश अगार 'निक्खमि

માતૃસ્થાનં છલકપટમાયાદિદોષાન્ સંસ્પૃજેત્ છલકપટાદિદોષમાક્રુસ્યાદિત્યર્થઃ અતઃ તત્પ્રતિ-
ષેધં કુર્વન્નાહ 'તં નો એવં કરિજ્ઞા' તત્ તસ્માત્ નો એવમ્-ઉત્તરીત્યા આગન્તુકમુનિવિશેષ
પરિત્યજ્ય ન મિક્ષાં કુર્યાત્, અન્યથા છલકપટાદિ માતૃસ્થાનદોષસંસ્પર્શેન સંયમવિરાધના
સ્યાત્, અપિ તુ કથં મિક્ષાં કુર્યાદિત્યાહ-'તે તત્થ મિત્ત્સુહિ સદ્ધિ કાલેણ અણુપવિસિત્તા' સ
પૂર્વોક્તઃ એકસ્મિન્નૈવક્ષેત્રે નિવસન્ સાધુઃ માસકલ્પવિહારી વા સાધુઃ તન્ન-તસ્મિન્નેવ ગ્રામાદૌ
મિશ્રુમિઃ પ્રાધૂર્ણિકાગન્તુકશિશુકૈઃ સાર્દ્ધમ્ કાલેન મિશ્વાનસરસમયેન મિક્ષાકાલે સમુપસ્થિતે
ઇત્યર્થઃ ગૃહપતિકુલમ્ અનુગ્રવિશ્વ 'તત્થિયરેયરેદિ કુલેહિ' તન્ન-તસ્મિન્નેવ ગ્રામાદૌ ઇતરેત-
રેભ્યઃ અન્યાન્યેભ્યઃ ઉચ્ચાવચેભ્યઃ કુલેભ્યઃ 'સામુદાણિયં' સામુદાનિકમ્ મિક્ષાપિઠમ્
'એસિયં' એપ્પણીયમ્ પ્રાણુકમ્ અવિત્તમ્ ઉદ્ગમાદિદોષરહિતમ્ 'વેસિયં' વૈપિન્નમ્ કેવલ વેપ-

નને સાથ હી મિક્ષા લેકર નિકલ્લંગા, કિન્તુ એસા કરને પર-અર્થાત્ પહેલે પ્રાદ્વેટ
હી સ્વાદિષ્ટ ભોજનાદિ કો લાકર જ્વાપી લેને કે ઘાદ મેં પ્રાધૂર્ણિક સાધુ ઓં કે
સાથ મિક્ષા લાકર જ્વાને પીને સે 'માદ્દહાણ સંકાસે તં ણો એવં કરિજ્ઞા' માતૃસ્થાન
દોષ લગેગા અર્થાત્ લુક ઓપકર વઢિયાં વઢિયાં ભોજનાદિ લાકર જ્વાને પીને કે
ઘાદ ન આવે હુપ પ્રાધૂર્ણિક સાધુઓં કે સાથ કેવલ દિશ્વાવા કે લિયે હી મિક્ષા
ચર્યા કરકે ગોચરી કરને સે એસે કરને વાલે સાધુ કો છલ કપટમાયાદિ રૂપ માતૃ
સ્થાન દોષ હોગા, ઇસલિયે એસા નહીં જરતા ચાહિયે ક્યોંકિ એસે કરને સે સંયમ
વિરાધના હોગી, અબ કિસ તરહ મિક્ષા લાની ચાહિયે યહ યતલાતે હૈં-'તત્થ
મિત્ત્સુહિ સદ્ધિ' વહ પૂર્વોક્ત ઉસ એક હી ક્ષેત્ર મેં નિવાસ કરને વાલા સાધુ વા માસ-
કલ્પવિહારી સાધુ ન આગન્તુક પ્રાધૂર્ણિક શ્રમણોં કે સાથ હી 'કાલેણ' મિક્ષા
કા અવસર જાને પર આવકકે ઘર મેં 'અણુપવિસિત્તા' પ્રવેશ કર વર્હાં કિ 'તત્થિયરે-
યરેદિ કુલેહિ' વર્હાં નિત્તી અન્ય કુલ સે 'સામુદાણિયં' સામુદાનિક 'એસિયં'

સામિ વા' એમની સાથે જ મિક્ષા લેગને ગૃહસ્થના ઘરથી બહાર નીકળીશ પરંતુ તેમ કરવાથી
એટલે કે પહેલાં ખાનગી રીતે સ્વાદિષ્ટ ભોજનાદિ લાવી અને તે ખાઈ પી અને તે પછી
અતિથિ સાધુઓની સાથે મિક્ષાલાવીને તે ખાવા પીવાથી 'માદ્દહાણ સંકાસે' માતૃસ્થાન દોષ
લાગે છે, અર્થાત્ થોડી છૂપીથી સારૂં સારૂં ભોજનાદિ લાવીને ખાધા પીધા પછી જો
આવેલા અતિથિ સાધુઓની સાથે પણ કેવળ દેખાવ માટે જ મિક્ષાં ચર્ચા કરીને ખાવાથી
છળકપટ માયાદિરૂપ માતૃસ્થાન દોષ તેમ કરવાવાળા સાધુને લાગે છે તેથી તેમ કરવું
ન જોઈએ કેમકે—એમ કરવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે.

હવે મિક્ષા કેવી રીતે લાવવી તે બતાવે છે-'સે તત્થ મિત્ત્સુહિ સદ્ધિ' કાલેણ
અણુપવિસિત્તા' તે પૂર્વોક્ત સાધુ કે જે એક જ ક્ષેત્રમાં નિવાસ કરતા હોય અથવા માસ
કલ્પ વિહારી સાધુએ આવેલ અતિથિ શ્રમણોની સાથે મિક્ષા લેવાના સમયે જ આવકના ઘરમાં
પ્રવેશ કરીને 'તત્થિયરેયરેદિ કુલેહિ' ત્યાં કેઈ પણ ખીલ ઘરમાંથી 'સામુદાણિયં' સામુદાયિક
આમ ૧૫

प्रयुक्तप्राप्तम् धात्रीदूतहेतुकादिपिण्डदोषरहितम् 'पिण्डवायं' पिण्डपातम्-भिक्षु 'पडिगाहिता' प्रतिगृह्य-उपादाय 'आहारं आहारिज्जा' आहारम् अशनादिकं चतुर्विधमाहारजातम् आहारयेद् ग्रासैषणादिदोष शून्यमाहारमाहारयेदित्यर्थः । तथा सति नोक्तमातृस्थान रूपच्छलकपटादि-दोष संस्पर्शः संभवतीति भावः ॥ सू० ४३ ॥

मूलम्-एयं खलु तस्स भिक्खुस्स वा भिक्खुणीए वा सामग्गियं । सू. ४४।
चतुर्थ उद्देशो समञ्चो

छाया-एतत् खलु तस्य भिक्षुकस्य वा भिक्षुन्या वा सामग्र्यम् ॥ सू० ४४ ॥

टीका-उपर्युक्तस्योपसंहारयाजेनाह-'एयं खलु तस्स भिक्खुस्स वा' एतत् खलु प्राधू-
र्णिकागन्तुकभिक्षुभिः स र्द्धम् ग्रासैषणादिदोषरहिताहारहरणम् तस्य एकस्मिन्नेवक्षेत्रे निवसतः
एषिणीय अचित्त प्रासुकउद्गमादि दोष रहित और 'वेसियं' वैषिक केवल
वेष प्रयुक्त प्राप्त अर्थात् धात्री दोष हेतुकादि पिण्ड दोषों से रहित 'पिण्डवायं'
'पडिगाहिता' पिण्डपात-भिक्षा को ग्रहण कर अशनादि चतुर्विध 'आहारं आहा-
रेज्जा' आहार जात को ग्रासैषणादि दोषों से रहित समञ्च कर खाय, इस तरह
भिक्षाचर्या कर आहार करने से साधु को मातृस्थान दोष नहीं होता ॥४३॥

ऊपर में बतलाए हुए विषयों का उपसंहार के रूप से कहते हैं-'एयं खलु-
तस्स भिक्खुस्स वा भिक्खुणीए वा सामग्गियं' 'यह जो आगन्तुक प्राधूर्णिक
साधुओं के साथ ही ग्रासैषणादि दोषों से रहित अशनादि चतुर्विध आहारका
आहरण करना चाहिये ऐसा कहा है वास्तव में वही उस एक ही क्षेत्र में निवास
करने वाले साधु का और मास कल्पविहारी साध्वी की साधुता की समग्रता-
संपूर्णता समझनी चाहिये अर्थात् तथाविध आहारका आहरण ही साधु और

'एसिय वेसिय पिण्डवायं' ऐषणीय प्रासुक उद्गमादि दोष विनाना अचित्त अने ठेवण
साधुना वेषमात्रथी आपेल अर्थात्, प्राप्त थयेल अर्थात् धात्रीदूत हेतुकादि दोषो विनाना
पिण्डपात अर्थात् भिक्षुने 'पडिगाहिता आहारं आहारिज्जा' ग्रहण करीने अशनादि चार
प्रकारना आहार जतने ग्रासैषणादि दोषोथी रहित समञ्चने ते उपयोगमा देवे। आ रीते
भिक्षा अर्था करीने आहार करवाथी साधु के साध्वीने मातृस्थान दोष लागते नथी ॥सू०४३॥
हुवे उपर अताववाभां आवेल विषयोना उपसहार करता ठडे छे-

टीका-एयं खलु तस्स भिक्खुस्स वा' भिक्खुणीए वा सामग्गियं' आ आवेला अतिथी
साधुयोनी साथे न ग्रासैषणादि दोषो विनाना अशनादि चतुर्विध आहारने वापरवे।
नेधये ऐम कथु छे वास्तविक रीते ऐन ऐ ऐक्य क्षेत्रमा निवास करवावाणा साधुना
अने मासकल्प विहारी साधुना अने साध्वीना साधुपशुनी समग्रता समझवी नेधये
अर्थात् ते प्रकारना आहारतुं आहरण न साधु अने साध्वीने संपूर्ण भिक्षा लाव छे,

મિશ્રુકસ્ય સાધોઃ મિશ્રુવ્યાઃ સાધ્વ્યાઃ વા સામગ્ર્યમ્-સમ્પૂર્ણત્વં મિશ્રુભાવસ્યેતિશેષઃ । તયા-
વિદ્યાદ્વારાહરણે એવ સાધૂનાં સાધ્વીનાઞ્ચ મિશ્રુભાવઃ સમ્પૂર્ણો બોધ્યઃ ॥ સૂ. ૪૪ ॥

ઈતિશ્રી વિશ્વવિખ્યાત-જગદ્વલ્લભ-પ્રસિદ્ધવાચકપદ્મદશભાષાકલિત-લલિતકલાપાલાપક-
પ્રવિશુદ્ધગદ્યપદ્યાનૈકગ્રન્થનિર્માપક-વાદિમાનમર્દક-શ્રી-શાહુ છત્રપતિકોલ્હાપુર-
રાજપ્રદત્ત-‘જૈનશાસ્ત્રાચાર્ય’-પદવિભૂષિત-કોલ્હાપુરરાજગુરુ-વાલબ્રહ્મચારી
જૈનાચાર્ય જૈનધર્મદિવાકર-પૂજ્યશ્રી-ઘાસીલાલ-વ્રતિવિરચિતાયાં
શ્રી આચારાંગસૂત્રસ્ય દ્વિતીયશ્રુતસ્કંધસ્ય મર્મપ્રકાશિકાખ્યાયાં
વ્યાખ્યાયાં પિઠૈષ્ણા નામક પ્રથમેઽધ્યયને
ચતુર્થોદ્દેશકઃ સમાપ્તઃ ॥૩॥

સાધ્વી કા સમ્પૂર્ણ મિશ્રુ ભાવ હૈ એસા સમ્મદ્વના ચાહિયે ક્યોંકિ ઉસ સે મિન્ન
પૂર્વોક્ત પ્રકાર સે મિક્ષા લાને સે માતૃસ્થાન સ્પર્શ દોષ હોતા હૈ યહ પહલે
કહા જા ચુકા હૈ પિઠૈષ્ણા કા યહ ચતુર્થ ઉદ્દેશકસમાપ્ત હુઆ ॥સૂ. ૪૪॥

શ્રી જૈનાચાર્ય જૈનધર્મદિવાકર પૂજ્યશ્રી ઘાસીલાલ વ્રતિવિરચિત
આચારાંગસૂત્ર કે દૂસરે શ્રુતસ્કંધકી મર્મપ્રકાશિકા વ્યાખ્યા મેં
॥ પ્રથમ અધ્યયન કા ચૌથા ઉદ્દેશક સમાપ્ત ॥૪॥

તેમ સમજવુ એકએ કેમકે-તેનાથી લિખ પૂર્વોક્ત પ્રકારે મિક્ષા લાવવાથી માતૃસ્થન સ્પર્શ
દોષ લાગે છે એ પહેલાં જ કહેવામા આવી ગયેલા છે આ રીતે પિઠૈષ્ણા નામનો આ
ચોથો ઉદ્દેશો સમાપ્ત થયો ॥સૂ. ૪૪॥

જૈનાચાર્ય જૈનધર્મદિવાકર પૂજ્યશ્રી ઘાસીલાલજી મહારાજ વિરચિત આચારાંગ સૂત્રના
બીજાશ્રુતસ્કંધની મર્મપ્રકાશિકા ટીકાના પહેલા અધ્યયનનો ચોથો ઉદ્દેશો સંપૂર્ણ ॥૪॥

अथ पञ्चमोद्देशकः

मूलम्-से भिक्षू वा भिक्षुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्टेसमाणे से जं पुणजाणिज्जा, अग्गपिंडं उक्खिप्पमाणं पेहाए, अग्गपिंडं णिक्खिप्पमाणं पेहाए, अग्गपिंडं हीरमाणं पेहाए, अग्गपिंडं परिभाइज्जमाणं पेहाए, परिभुंजमाणं पेहाए, अग्गपिंडं परिट्ठविज्जमाणं पेहाए, पुरा असिणाइ वा, अवहाराइ वा, पुरा जत्थन्ने समणमाहण अतिहिक्खिण-वणीसगा खद्धं खद्धं उवसंकमंति, से हंता अहमपि खद्धं खद्धं संकमामि माइट्ठाणं संफासे णो एवं करिज्जा ॥सू० ४५॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् स यत् पुनरेवं जानीयात्-अग्रपिण्डम् उत्क्षिप्यमाणं प्रेक्ष्य, अग्रपिण्डं निक्षिप्यमाणं प्रेक्ष्य, अग्रपिण्डं द्विष्यमाणं प्रेक्ष्य, अग्रपिण्डं परित्यज्यमाणं प्रेक्ष्य, अग्रपिण्डं परिभुज्यमाणं प्रेक्ष्य, अग्रपिण्डं परित्यज्यमाणं प्रेक्ष्य, पुरा अशितवन्तो वा, अपहृतवन्तो वा, पुरा यत्रान्यश्रमणब्राह्मण-अधितिकृपण वनीषकाः त्वरितं त्वरितम् उपसंक्रामन्ति स इन्त ! अहमपि त्वरितं त्वरितम् उपक्रामामि, मातृस्थानं संस्पृशेत् नैवं कुर्यात् ॥ सू० ४६ ॥

टीका-चतुर्थोद्देशके पिण्डग्रहणविधेः प्रतिपादितत्वात् पञ्चमोद्देशकेऽपि तमेवविधिं प्रतिपादयितुमाह-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्टे समाणे’ स पूर्वोक्तो भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत्-पिण्डपातप्रतिज्ञया प्रविष्टः सन् ‘से जं पुण जाणिज्जा’ स यत् पुनः वक्ष्यमाणरीत्या जानीयात्-अवगच्छेत् ‘अग्गपिंडं उक्खिप्पमाणं पेहाए’ अग्रपिण्डम्-प्राणिमात्रार्थं गोघ्रासादिकम् प्रथमं निर्वृतभोजनात् समुद्धृत्य स्थापितं भोजनम्

पांचवें उद्देशक का प्रारंभ

टीकार्थ-चतुर्थोद्देशक में भिक्षाग्रहण की विधिबतलाई गई है अब पञ्चमोद्देशक में उसी विधिका प्रतिपादन करते हैं-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ वह पूर्वोक्त आश्रम साधु और भाव साध्वी ‘गाहावइ कुलं जाव पविट्टे समाणे’ गृहपति-गृहस्थ आश्रम के घर में यावत्-पिण्डपात की प्रतिज्ञा से-भिक्षा लाभ की आज्ञा से अनु-प्रविष्ट होकर ‘से जं पुण जाणिज्जा’-वह साधु और साध्वी यदि वक्ष्यमाणरीति से ऐसा जानले कि-‘अग्गपिंडं उक्खिप्पमाणं पेहाए’ अग्रपिण्ड पहले ही निर्मित

पांचवें उद्देशक का प्रारंभ

अथ उद्देश्यामां भिक्षाग्रहणनी विधि यतावी छे. हुवे आ पाच्यमां उद्देश्यामां पथु ओअ विधितुं प्रति पादन करवामां आवे छे-

टीकार्थ-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ ते पूर्वोक्त साधु अथवा साध्वी ‘गाहावइकुलं जाव पविट्टे समाणे’ गृहपति आश्रम के घरमा यावत् भिक्षा लाभनी छिछाथी अवेश कथा

અગ્રપિન્ડમિત્યુચ્યતે તમ્ અગ્રપિન્ડમ્ ઉત્તિષ્ણ્યમાણમ્ કિંચિત્ કિંચિદ્ નિસ્સાર્યમાણં પ્રેક્ષ્ય દૃષ્ટ્વા એવમ્ 'અગ્રપિન્ડં નિવિસ્ત્રપ્પમાણં પેહાએ' અગ્રપિન્ડં નિક્ષિપ્યમાણમ્ સ્થાનાન્તરે સ્થાપ્યમાનં પ્રેક્ષ્ય દૃષ્ટ્વા, તથા 'અગ્રપિન્ડં હીરમાણં પેહાએ' અગ્રપિન્ડં હ્રિયમાણમ્ અન્દ્રદેવાયતનાદૌ નીયમાનં પ્રેક્ષ્ય અશ્લોક્ય એવમ્ 'અગ્રપિન્ડં પરિમાઙ્ગમાણં પેહાએ' અગ્રપિન્ડં પરિમંજ્યમાનમ્ વિમંજ્યમાનમ્ કિંચિત્ કિંચિદ્ વિમંજ્યદીયમાનં પ્રેક્ષ્ય દૃષ્ટ્વા 'અગ્રપિન્ડં પરિમંજમાણં પેહાએ' અગ્રપિન્ડં પરિમંજ્યમાનમ્ પ્રેક્ષ્ય, એવમ્ 'અગ્રપિન્ડં પરિઠવિજ્જમાણં' અગ્રપિન્ડં પરિત્યજ્યમાનમ્ દેવતાયતનચતુર્દિશ્વુ વિકીર્યમાણં તથા 'પુરા અસિનાહ વા અવહારાહ વા' પુરા પૂર્વમ્ અશિતવન્તો વા ચરકશાક્યાદિશ્રમણાઃ યુક્તવન્તો વા, અપદ્ધતવન્તો વા યેન કેનાપિરુપેણ નીતવન્તો વા સન્તિ, એવં 'પુરા જત્યણ્ણે સમણમાહ્ણઅતિહિક્વણવળીમ્મગા' પુરા પૂર્વે ચત્ર અન્યે શ્રમણબ્રાહ્મણઅતિથિક્કુપણવળીપકાઃ—યસ્મિન્ સ્થાને અન્યે અપરે શ્રમણાઃ ચારકશાક્યાદયઃ,

ખોજન સે નિકાલકર પ્રાણીમાત્ર કે લિયે રક્ષા હુઆ ગોબ્રાસાદિ કો થોડા થોડા નિકાલા જા રહા હૈ એસા દેખકર એવં 'અગ્રપિન્ડં નિવિસ્ત્રપ્પમાણં પેહાએ' અગ્રપિન્ડ દૂસરે સ્થાન મેં રક્ષાજા રહા હૈ એસા દેખકર તથા 'અગ્રપિન્ડં હીરમાણં પેહાએ' અગ્રપિન્ડ દેવાયતન વગેરહ સ્થાન મેં લેજાયા જા રહા હૈ એસા દેખકર એવં 'અગ્રપિન્ડં પરિમાઙ્ગમાણં પેહાએ' અગ્રપિન્ડ થોડા વિભાગ કર દિયા જા રહા હૈ એસા દેખકર તથા 'અગ્રપિન્ડં પરિમંજમાણં પેહાએ' અગ્રપિન્ડ છાયા જા રહા હૈ એસા દેખકર ઔર 'અગ્રપિન્ડં પરિઠવિજ્જમાણં પેહાએ' અગ્રપિન્ડ દેવાયતનકે ચારોં તરફ વિસેરા જા રહા હૈ એસા દેખકર ઔર 'પુરા અસિનાહ વા અવહારાહ વા' પહેલે હી ચરક શાક્યાદિ શ્રમણ સ્થાનકે હૈ ઔર જિસ કિસી-ભી રૂપમેં લે ગયે હૈ એવં ઇસી પ્રકાર મેં 'પુરા જત્યણે સમણમાહ્ણઅતિહિક્વણવળીમ્મગા' પહેલે જહાં જિસ સ્થાન મેં દૂસરે ભી શ્રમણ-ચરક શાક્ય વગેરહ

પછી 'સે જં પુણ જાણેજ્ઞા' તે સાધુ કે સાધ્વી ને નીચે ઢહેવામા આવનાર રીતે એવું બોલીકે કે 'અગ્રપિન્ડં નિવિસ્ત્રપ્પમાણં પેહાએ' અગ્રપિન્ડ—અર્થાત્ બનાવેલી રસોઇમાંથી પહેલાં ઠાઠીને અન્ય પ્રાણિયો માટે રાખેલ ગોબ્રાસાદિને થોડું થોડું કાઢવામા આવે છે એજ પ્રમાણે 'અગ્રપિન્ડં નિવિસ્ત્રપ્પમાણં પેહાએ' અગ્રપિન્ડને અન્ય સ્થાનમાં રાખવામા આવી રહેલ છે. એવું બોધને તથા 'અગ્રપિન્ડં હીરમાણં પેહાએ' અગ્રપિન્ડને દેવાલય વિગેરે સ્થાનમાં લઈ જવાતા બોધને તથા 'અગ્રપિન્ડં પરિમાઙ્ગમાણં પેહાએ' અગ્રપિન્ડમાંથી થોડો થોડો ભાગ પાડીને આપવામાં આવતા બોધને તથા 'અગ્રપિન્ડં મંજમાણં પેહાએ' અગ્રપિન્ડને ખાવામાં આવતો બોધને તથા 'અગ્રપિન્ડં પરિઠવિજ્જમાણં પેહાએ' અગ્રપિન્ડ દેવાયતનની ચારેબાજુ વેરાતુ બોધને 'પુરા અસિનાહ વા અવહારાહ વા' પહેલા ચરક શાક્યાદિ શ્રમણોએ ખાઈ લીધેલ હોય અને કેઈપણુ રૂપે લઈ જવાયેલ હોય તથા 'પુરા જત્યણે સમણમાહ્ણ' પહેલા જ્યાં-જે સ્થાનમાં બીજા સામ્પ્રદાયિક શ્રમણ ચરકશાક્ય વિગેરે અને બ્રહ્મણો તથા 'અતિહિક્વણ વળીમ્મગા'

બ્રાહ્મણાઃ દ્વિજાઃ, અતિથયઃ-આગન્તુકા અભ્યાગતાઃ, કૃપણાઃ દરિદ્રાદયઃ, વનીપકાઃ યાચકાઃ 'સ્વદ્ધિ સ્વદ્ધિ' ત્વરિતંત્વરિતમ્ અતિત્વરયા 'ઉવસંકમંતિ' ઉપસંક્રામન્તિ ઉપસંક્રાન્તા ભવન્તિ 'સે હંતા અહમવિ સ્વદ્ધં સ્વદ્ધં ઉવસંકમામિ' તત્ તસ્માત્ કારણાત્ હન્ત ! ઇતિ વાચ્યોપન્યાસે અહમપિ ત્વરિતં ત્વરિતમ્ અતિશીઘ્રતયા ઉપસંક્રામામિ-ઉપસંક્રાન્ત ઉપસ્થિતો ભવામીત્યર્થઃ, તથા કુર્વન્ ભિક્ષુકો માતૃસ્થાનં સંસ્પૃશેદિત્યાહ-'માહૃદ્વાળં સંકાસે' માતૃસ્થાનં સંસ્પૃશેત્-અન્યતીર્થ-કભાગગ્રહણપ્રયુક્તપ્રત્યવાયમાયાછલકપટાદિરૂપ માતૃસ્થાનદોષ સંસ્પર્શઃ સ્યાત્ તસ્માત્ 'નો એવં કરિજ્જા' નો એવમ્-ઉક્તરીત્યા અગ્રપિંડાદિકં ગ્રહીતું તત્ ત્વરિતં ગચ્છેદિતિ ભાવઃ ॥૬૦૦ ૪૫॥

મૂલમ્-સે ભિક્ષતૂ વા ભિક્ષુલુણી વા જાવ પવિટ્ટેસમાણે અંતરા સે વપ્પાણિ વા, ફલિહાણિ વા, પાગારાણિ વા, તોરણાણિ વા, અગ્ગલાણિ વા, અગ્ગલપાસગાણિ વા સહ પરક્કમે સંજયામેઢ પરક્કમિજ્ઞા, ણો ઉજ્જુયં ગચ્છિજ્ઞા, કેવલીબૂયા આયાણમેયં ॥સૂ૦ ૪૬॥

છાયા-સ ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુકી વા યાવત્ પ્રવિષ્ઠઃ સન્ અન્તરા તસ્ય વપા વા, પરિહા વા, બ્રાહ્મણ, અતિથિ-આગન્તુક અભ્યાગત તથા કૃપણ દીન દરિદ્ર ગરીબ એવં વનીપક-યાચક વગેરેહ 'સ્વદ્ધં સ્વદ્ધં ઉવસંકમંતિ' અત્યન્ત ત્વરા સે ઉપસ્થિત હોતે હું 'સે હંતા' અહમવિ સ્વદ્ધં સ્વદ્ધં ઉવસંકમામિ' હસલિયે મેં શ્રી જન્દી જલ્દી હી ઉપસ્થિત હોતા હું-એસા જાનકર ઉસ મેં સાધુ ઔર સાધ્વી શ્રી યદિ જાય તો ઉસ કો 'માહૃદ્વાળં સંકાસે' માતૃસ્થાનદોષ હોગા યહ ઘતલાતે હું-'ભાવ સાધુ ઔર ભાવ સાધ્વી કો ઉક્ત રીતિ સે અન્યતીર્થિકોં કા ભાગ ગ્રહણ કરને કે કારણ પ્રત્યવાય પાપ તથા છલ કપટાદિ રૂપ માતૃ સ્થાન દોષ હોગા, હસલિયે 'નો એવં કરિજ્જા' ઉક્તરીતિ સે અગ્રપિંડાદિ લેને કે લિયે ઉસ સ્થાન મેં જલ્દી નહીં જાના ચાહિયે અર્થાત્ ભાવ સાધુ ઔર ભાવ સાધ્વી યદિ અગ્રપિંડાદિ કો લેને કે લિયે અત્યન્ત શીઘ્રતા સે ઉસ સ્થાન મેં જાયેંગે તો ઉન્હેં છલકપટાદિ રૂપ માતૃસ્થાન સંસ્પર્શ દોષ લેગેગા ॥૪૫॥

અતિથિ કૃપણ દીનદરિદ્ર તથા વનીપક-યાચક વિગેરે 'સ્વદ્ધં સ્વદ્ધં ઉવસંકમંતિ' જલ્દી જલ્દી આવે છે. 'સે હંતા' અહમવિ સ્વદ્ધં સ્વદ્ધં ઉવસંકમામિ' તેથી હું પણ જલ્દી જલ્દી જાઉં એમ જાણીને તેમા સાધુ અને સાધ્વી પણ જો જાય તો તેને માતૃસ્થાન દોષ લાગે છે. તે ખતાવે છે-'માહૃદ્વાળં સંકાસે' ભાવ સાધુ કે સાધ્વીને એ રીતે બીજા સ પ્રદાયના સાધુને ભાગ ગ્રહણ કરવાથી પાપ તથા છળકપટાદિ રૂપ માતૃસ્થાન દોષ લાગે છે તેથી 'મા એવં કરિજ્જા' પૂર્વોક્ત રીતે અગ્રપિંડાદિ લેવા માટે એ સ્થાનમા ઉતાવળથી જુ ન લેધએ અર્થાત્ સાધુ કે સાધ્વી જો અગ્રપિંડાદિ લેવા માટે ઘણી ઉતાવળથી એ સ્થાનમા જાય તો તેઓને છળ કપટાદિ રૂપ માતૃસ્થાન સંસ્પર્શ દોષ લાગે છે ॥સૂ૦ ૪૫॥

प्राकारा वा, तोरणानि वा, अर्गला वा, अर्गलपाशका वा सति प्रक्रमे संयत एव पराक्रमेत,
नो ऋजुना गच्छेत्, केवलीब्रूयाम्, आदानयेत्तत् ॥ ६० ४६॥

टीका-भिक्षार्थं भिक्षुकस्य कीदृशेन मार्गेण गन्तव्यमिति वक्तुं सूत्रकारआह-‘से भिक्खु-
वा भिक्खुणी वा जाव पविट्ठेसमाणे’ स पूर्वोक्तो भिक्षुर्वा, भिक्षुकी वा यावत्-गृहपतिकुलं
पिण्डपातप्रतिज्ञया भिक्षालाभार्थं प्रविष्टः सन् पाटनगरं ग्रामादिकं स्थानं वा प्रविशन् मार्गं
प्रत्युपेक्षेत, तत्र यदि ‘अंतरा से वप्पाणि वा’ अन्तरा मध्ये मार्गमध्ये इत्यर्थः तस्य भिक्षार्थं
गच्छतो भिक्षुकस्य श्रमणस्य वप्राः समुन्नतभूमागाः, ग्रामान्तरेवा केदाराः स्युः ‘फलिहाणि वा’
परिखा वा खातगर्तरूपा ‘पागाराणि वा’ प्राकारा वा-पुरस्य गृहस्य वा चतुर्दिक्षु निर्मितदुर्ग-
रूपा वरणा इत्यर्थः ‘तोरणाणि वा’ तोरणानि वा-द्वारावयवविशेषतया रचितपत्रपुष्प पर-
म्परारूपाणि पत्रशालानि ‘अगलाणि वा’ अर्गला वा शृङ्खलारूपाः, ‘अगलपासगाणि वा’
अर्गलपाशका वा यत्र अर्गलाग्राणि निक्षिप्यन्ते एतानि तावद् मार्गमध्ये दृष्ट्वा ज्ञात्वा वा

टीकार्थ-अब भिक्षा लेने के लिये साधु और साध्वी को किस प्रकार के मार्ग से
जाना चाहिये यह बतलाते हैं-‘से भिक्खुवा भिक्खुणी वा जाव पविट्ठे समाणे’ वह
पूर्वोक्त भाव साधु और भाव साध्वी यावत्-पिण्डपात की प्रतिज्ञा से भिक्षा लाभ
की आशा से गृहपति-गृहस्थ आदिक के घर में प्रविष्ट होकर ‘अंतरा से’ यदि उस
मार्ग के मध्य-बीच में भिक्षा के लिये जाते हुए साधु को ‘वप्पाणि वा’ वप-समु-
न्नत भूमि ग ही मिले अथवा दूसरे ग्राम में ‘फलिहाणि वा’ केदार-खेत में पानी ले
जाने के लिये खोश हुआ भूभाग या परिखा-नालि गर्तखड्डा बगैरह मिले तथा
‘पागाराणि वा’-प्राकार-नगर या घर के चारोतरफ निर्मित दुर्ग परकोटा मिले
‘तोरणाणि वा’ या तोरण-द्वार में शोभा विशेष के लिये लटकाये हुए पत्ते और
फूलों के बनाये हुए सहाराव रूप तोरण मिले अथवा ‘अगलाणि वा’ अर्गला-
शृङ्खला रूप जंजीर मिले अथवा ‘अगलपासगाणि वा’ अर्गलापाशक-लटकाये
हुए जंजीर रूप शृङ्खला के अग्र भाग छोड़ ही मिले इन सभी को मार्ग के

हुये भिक्षा ग्रहण भाटे जनार साधु साध्वीके जनाना भाग संधी सूत्रकार कथन करे छे

टीकार्थ-‘से भिक्खुवा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त साधु के साध्वीछ ‘जाव पविट्ठे समाणे’
यावत् पिण्डपातनी प्रतिज्ञाथी गृहपती आराधना धरमा प्रवेश करनारासाधुना ‘अंतरा से वप्पाणि
वा फलिहाणि वा’ रस्ताभा तेभने वप्र जमीनने टेकरावाणी लाग आवे अथवा भेतरमां
पाछी लछजवा भाटे भेदेवी जमीन आवे अथवा भाछ के पाछवाणी जमीन नाछु विगेदे
आवे अथवा ‘पागाराणि वा तोरणणि वा’ प्राकार नगर अथवा घरनी आरे तरङ्ग बनावेछ डोट
आवे अथवा पारशुभा शोभा भाटे लटकवेछ पान अने कुँवौना बनावेछ तोरण आवे
अथवा ‘अगलाणि वा अगलपासगाणि वा’ साधु के भेडी आवे अथवा लटकवेछ साँठे
ना अग्र भाग आवे तो ना अथा के अेकठ भागभा आवे तो ‘सइपरक्रमे’ सजयामेवा

બ્રાહ્મણાઃ દ્વિજાઃ, અતિથયઃ-આગન્તુકા અભ્યાગતાઃ, કૃપણાઃ દરિદ્રાદયઃ, વનીપકાઃ યાચકાઃ 'સ્વદ્ધિ સ્વદ્ધિ' ત્વરિતંત્વરિતમ્ અતિત્વરયા 'ઉવસંકમંતિ' ઉપસંક્રામન્તિ ઉપસંક્રાન્ત્યા ભવન્તિ 'સે હંતા અહમવિ સ્વદ્ધં સ્વદ્ધં ઉવસંકમમિ' તત્ તસ્માત્ કારણાત્ હન્ત ! इति वाक्योपन्यासे अहमपि त्वरितं त्वरितम् अतिशीघ्रतया उपसंक्रामामि-उपसंक्रान्त उपस्थितो भवामीत्यर्थः, तथा-कुर्वन् भिक्षुको मातृस्थानं संपृशेदित्याह-'माइद्वाणं संफासे' मातृस्थानं संपृशेत्-अन्यतीथ-कभागग्रहणप्रयुक्तप्रत्यवायमायाछलकपटादिरूप मातृस्थानदोष संस्पर्शः स्यात् तस्मात् 'नो एवं करेज्जा' नो एवम्-उत्तरीत्या अग्रपिण्डादिकं ग्रहीतुं तत्र त्वरितं गच्छेदिति भावः ॥सू० ४५॥

મૂલમ્-સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા જાવ પવિત્રેસમાણે અંતરા સે વપ્પાણિ વા, ફલિહાણિ વા, પાગારાણિ વા, તોરણાણિ વા, અગ્ગલાણિ વા, અગ્ગલપાસગાણિ વા સહ પરક્કમે સંજયામેવ પરક્કમિજ્ઞા, ણો ઉઙ્ગુયં ગચ્છિજ્ઞા, કેવલીબ્બયા આયાણમેયં ॥સૂ૦ ૪૬॥

હાયા-સ મિહુવો ભિક્ષુકી વા યાવત્ પ્રવિષ્ઠઃ સન્ અન્તરા તસ્ય વપા વા, પરિહા વા, બ્રાહ્મણ, અતિથિ-આગન્તુક અભ્યાગત તથા કૃપણ દીન દરિદ્ર ગરીબ એવં વનીપક-યાચક વગેરે 'સ્વદ્ધં સ્વદ્ધં ઉવસંકમંતિ' અત્યન્ત ત્વરા સે ઉપસ્થિત હોતે હેં 'સે હંતા' અહમવિ સ્વદ્ધં સ્વદ્ધં ઉવસંકમમિ' હસલિયે સેં શ્રી જન્દી જલદી હી ઉપસ્થિત હોતા હૂં-એસા જાનકર ઉસ મેં સાધુ ઓર સાધ્વી શ્રી યદિ જાય તો ઉસ કો 'માહ્દવાણં સંફાસે' માતૃસ્થાનદોષ હોગા યહ વતલાતે હેં-'ભાવ સાધુ ઓર ભાવ સાધ્વી કો ઉક્ત રીતિ સે અન્યતીર્થિકોં કા ભાગ ગ્રહણ કરને કે કારણ પ્રત્યવાય પાપ તથા છલ કપટાદિ રૂપ માતૃસ્થાન દોષ હોગા, હસલિયે 'નો એવં કરિજ્ઞા' ઉક્તરીતિ સે અગ્રપિણ્ડાદિ હેને કે લિયે ઉસ સ્થાન મેં જલદી નહીં જાના ચાહિયે અર્થાત્ ભાવ સાધુ ઓર ભાવ સાધ્વી યદિ અગ્રપિણ્ડાદિ કો હેને કે લિયે અત્યન્ત શીઘ્રતા સે ઉસ સ્થાન મેં જાયેગે તો ઉન્હેં છલકપટાદિ રૂપ માતૃસ્થાન સંસ્પર્શ દોષ લેગેગા ॥૪૬॥

અતિથિ કૃપણ દીનદરિદ્ર તથા વનીપક-યાચક વિગેરે 'સ્વદ્ધં સ્વદ્ધં ઉવસંકમંતિ' જલદી જલદી આવે છે. 'સે હંતા' અહમવિ સ્વદ્ધં સ્વદ્ધં ઉવસંકમમિ' તેથી હું પણ જલદી જલદી જાઉં એમ જણીને તેમાં સાધુ અને સાધ્વી પણ જો જાય તો તેને માતૃસ્થાન દોષ લાગે છે. તે ખતાવે છે-'માહ્દવાણં સંફાસે' ભાવ સાધુ કે સાધ્વીને એ રીતે બીજા સ પ્રદાયના સાધુને ભાગ ગ્રહણ કરવાથી પાપ તથા છલકપટાદિ રૂપ માતૃસ્થાન દોષ લાગે છે તેથી 'મા એવં-કરિજ્ઞા' પૂર્વોક્ત રીતે અગ્રપિણ્ડાદિ લેવા માટે એ સ્થાનમાં ઉતાવળથી જવું ન જોઈએ અર્થાત્ સાધુ કે સાધ્વી જો અગ્રપિણ્ડાદિ લેવા માટે ઘણી ઉતાવળથી એ સ્થાનમાં જાય તો તેઓને છલ કપટાદિ રૂપ માતૃસ્થાન સંસ્પર્શ દોષ લાગે છે ॥સૂ૦ ૪૫॥

प्राकारा वा, तोरणानि वा, अर्गला वा, अर्गलपासका वा सति प्रक्रमे संयत एव पराक्रमेत,
नो ऋजुना गच्छेत्, केवलीन्याम्, आदानमेतत् ॥ सू० ४६॥

टीका-मिक्षार्थे भिक्षुकस्य कीदृशेन मार्गेण गन्तव्यमिति वक्तुं सूत्रकारआह-‘से भिक्खु-
वा भिक्खुणी वा जाव पविट्ठेसमाणे’ स पूर्वोक्तो भिक्षुर्वा, भिक्षुकी वा यावत्-गृहपतिकुलं
पिण्डपातप्रतिज्ञया शिक्षालाभार्थं प्रविष्टः सन् पाटनगरं ग्रामादिकं रथ्यां वा प्रविशन् मार्गं
प्रत्युपेक्षेत, तत्र यदि ‘अंतरा से वप्पाणि वा’ अन्तरा मध्ये मार्गमध्ये इत्यर्थः तस्य भिक्षार्थं
गच्छतो भिक्षुकस्य श्रमणस्य वप्पाः समुन्नतभूभागाः, ग्रामान्तरेवा केदाराः स्युः ‘फलिहाणि वा’
परिखा वा खातगर्तरूपा ‘पागाराणि वा’ प्राकारा वा-पुरस्य गृहस्य वा चतुर्दिक्षु निर्मितदुर्ग-
रूपा वरणा इत्यर्थः ‘तोरणाणि वा’ तोरणानि वा-द्वारावयवविशेषतया रचितपत्रपुष्प पर-
स्पाररूपाणि पत्रदायानि ‘अगलाणि वा’ अर्गला वा शृङ्खलारूपाः, ‘अगलपासगाणि वा’
अर्गलपासका वा यत्र अर्गलाग्राणि निक्षिप्यन्ते एतानि तावद् मार्गमध्ये दृष्ट्वा ज्ञात्वा वा

टीकार्थ-अब भिक्षा लेने के लिये साधु और साध्वी को किस प्रकार के मार्ग से
जाना चाहिये यह बतलाते हैं-‘से भिक्खुवा भिक्खुणी वा जाव पविट्ठेसमाणे’ वह
पूर्वोक्त भाव साधु और भाव साध्वी यावत्-पिण्डपात की प्रतिज्ञा से भिक्षा लाभ
की आशा से गृहपति-गृहस्थ श्रावक के घर में प्रविष्ट होकर ‘अंतरा से’ यदि उस
मार्ग के मध्य-बीच में भिक्षा के लिये जाते हुए साधु को ‘वप्पाणि वा’ वप्र-समु-
न्नत भूभाग ही मिले अथवा दूसरे ग्राम में ‘फलिहाणि वा’ केदार-खेत में पानी ले
जाने के लिये खोश हुआ भूभाग या परिखा-नालि गर्तखड्डा बगैरह मिले तथा
‘पागाराणि वा’-प्राकार-नगर या घर के चारोतरफ निर्मित दुर्ग परकोटा मिले
‘तोरणाणि वा’ या तोरण-द्वार में शोभा विशेष के लिये लटकाये हुए पत्ते और
फूलों के बनाये हुए सहारा रूप तोरण मिले अथवा ‘अगलाणि वा’ अर्गला-
शृङ्खला रूप जंजीर मिले अथवा ‘अगलपासगाणि वा’ अर्गलपासक-लटकाये
हुए जंजीर रूप शृङ्खला के अग्र भाग छोड़ ही मिले इन सभी को मार्ग के

हुये भिक्षा ग्रहण आटे जनाए साधु साध्वीके ज्ञाना भाग संधी सूत्रकार कथन करे छे

टीकार्थ-‘से भिक्खुवा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त साधु के साध्वी ‘जाव पविट्ठेसमाणे’
यावत् पिण्डपातनी प्रतिज्ञाथी गृहपती श्रावकना घरमां प्रवेश करनासाधुना ‘अंतरा से वप्पाणि
वा फलिहाणि वा’ रस्तामां तेभने वप्र जमीनने टेकरावाणे भाग आवे अथवा जेतदमां
पाणी लधजवा माटे जोडेही जमीन आवे अथवा भाट के भाडावाणी जमीन नाणु विगरे
आवे अथवा ‘पागाराणि वा तोरणणि वा’ प्राकार नगर अथवा घरनी आरे तरदे जनावेल केट
आवे अथवा आरणाभा शोभा माटे लटकावेल पान अने डूबेना जनावेल तोरण आवे
अथवा ‘अगलाणि वा अगलपासगाणि वा’ साधु के भेडी आवे अथवा लटकावेल सांङ्गे
ना अग्र भाग आवे तो आ जथा के जेजठ मार्गमां आवे तो ‘सद्वपरक्रमे’ स जयमेवा

‘સહપરવક્રમે’ સતિ પ્રક્રમે-અન્યસ્મિન્ ગમનમાર્ગે વિચ્ચમાને સતિ પ્રક્રચ્યતે અનેનેતિ પ્રક્રમો-માર્ગે इत्युच्यते, તથાસતિ ‘સંજયામેવ પરવક્રમિજ્જા’ સંયત એવ સંયમશીલ એવ ભિક્ષુકઃ પરાક્રમેત ગચ્છેત્ અન્યમાર્ગે સંભવે તેનૈવ માર્ગેણ ભિક્ષાર્થ ગચ્છેત્, ‘ળો ઉજ્જુયં ગચ્છિજ્જા’ નો ઋજુના સરલેન અલ્પકાલગમ્યેન વપ્રાદિમાર્ગેણ ગચ્છેત્ તત્ર કારણમાહ ‘કેવલી વૂયા-આયાણમેયં’ કેવલી કેવલજ્ઞાની વીતરાગઃ પ્રમુખગવાન્ મહાવીરો વૂયાત્-વ્રવીતિ ઉપદિશતીત્યર્થઃ, કિમુપદિશતીત્યાહ-આદાનમેતત્-આદીયતે અનેનેતિ આદાનમ્ કર્મવન્ધનમ્ કર્માગમનવર્ત્મ એતત્ વપ્રાદિમધ્યેન ભિક્ષાર્થ ગમનમિત્યર્થઃ તથાગમને સતિ સંયમાત્મવિરાધના સ્યાદિતિશાવઃ તામેવ સંયમાત્મવિરાધનામગ્રે અભિધાસ્યતિ ॥ સૂ. ૪૬ ॥

મૂલમ્-સે તત્થ પરક્કમમાણે પયલિજ્જ વા, પક્કલેજ્જ વા, પદહિજ્જ વા, સે તત્થ પયલેમાણે વા, પક્કલેજ્જમાણે પવડમાણે વા, તત્થ સે કાયે ઉચ્ચારેણ વા પાસવણેણ વા, ચેલેણ વા સિંધાણેણ વા, વંતેન વા પિત્તેણ વા, પૂરણ વા સુલ્લકેણ વા સોણિણ વા, ઉવલિત્તે સિયા, તહપ્પ-ગારં કાયં ણો અણંતરહિયાણ પુલ્લવીણ ણો સિસિણિદ્ધાણ પુલ્લવીણ ણો સસરક્કલાણ પુલ્લવીણ, ણો ચિત્તમંતાણ સિલાણ, ણો ચિત્તમંતાણ લેલ્લુણ,

મધ્ય મેં દેવ્વકર યા જાનકર ‘સહ પરક્રમે સંજયામેવ પરવક્રમિજ્જા’ ભિક્ષાર્થ જાને કે લિયે વૃક્ષરા માર્ગે રહને પર સંયત-સંયમ શીલ સાધુ કો ડસી વૃક્ષરે માર્ગે સે જાના ચાહિયે અર્થાત્ સંયત સાધુ અન્ય રાસ્તા કે હોને પર ડસી રાસ્તા સે ભિક્ષા કે લિગે જાય કિન્તુ ‘નો ઉજ્જુયં ગચ્છિજ્જા’ ઋજુ-સરલ થોડે હી કાલ મેં જાને વાલે વપ્રાદિ માર્ગે સે નહીં જાય ક્યોંકિ ‘કેવલી વૂયા-આયાણમેયં’ કેવલ જ્ઞાની મગવાન્ કહતે હૈં જિ-ભિક્ષા કે લિયે વપ્રાદિમાર્ગે સે જાના સાધુ કે લિયે કર્મવન્ધનરૂપ આદાન હૈં હસલિયે એસે વપ્રાદિ માર્ગે દ્વારા જાને સે સાધુ ઔર સાધ્વી કો સંયમ આત્મ વિરાધના હોગી અતઃ ભિક્ષા કે લિયે વપ્રાદિ માર્ગે સે સાધુ સાધ્વી નહીં જાય ॥ સૂ. ૪૬ ॥

પરિક્કમિજ્જા’ ભિક્ષા માટે જવા માટે ળીજી માર્ગે હોય તો સયમશીલ સાધુએ એ ળીજી માર્ગેથી જવું જોઈએ પરંતુ ‘ળો ઉજ્જુયં ગચ્છિજ્જા’ સરલ એવા ઉપરોક્તવપ્રાદિ દોષોવાળા જલિદ પડેાયાય એવા માર્ગેથી જવું નહીં કેમકે-‘કેવલી વૂયા આયાણમેયં’ કેવળ જ્ઞાની ભગવાન્ મહાવીર સ્વામી કહે છે કે-ભિક્ષાને માટે વપ્રાદિ માર્ગેથી જવું સાધુને કર્મના બધ રૂપ આદાન છે તેથી એવા વપ્રાદિ વાળા માર્ગે જવાથી સાધુ સાધ્વીને સયમ આત્માવિરાધના થાય છે તેથી ભિક્ષા ગ્રહણ માટે તેવા પ્રકારના માર્ગેથી સાધુ કે સાધ્વી એ જવું ન જોઈએ ॥ સૂ. ૪૬ ॥

कोलावासंसि वा, दारुण जीवपट्टिषु सअंडे सपाणे जाव ससंताणए, णो
आमज्जिज्ज वा, पमज्जिज्ज वा, संलिहिज्ज वा, निलिहिज्ज वा, उव्व-
लेज्ज वा, उवट्ठिज्ज वा, आयाविज्ज वा, पयाविज्ज वा, से पुव्वामेव
अप्पससरक्खं तणं वा पत्तं वा, कट्ठं वा, सक्करं वा, जाइज्जा, जाइत्ता, से
तमायाय एगंतमवक्कमिज्जा एगंतमवक्कमित्ता अहे झामथंडिलं सिवा
जाव तहप्पगारंसि पडिलेहिय पडिलेहिय, पमज्जिय पमज्जिय तओ
संजयामेव आमज्जिज्ज वा जाव पयाविज्ज वा ॥सू० ४७॥

छाया-स तत्र पराक्रममाणः प्रचलेद् वा, प्रखलेद् वा, प्रपतेद् वा, स तत्र पराक्रम-
माणो वा प्रखलन् वा, प्रपतन् वा तत्र तस्य कायः उच्चारणे वा प्रस्रवणेन वा श्लेष्मणा
वा सिंधानकेन वा वान्तेन वा पित्तेन वा पूतेन वा शुक्रेण वा शोणितेन वा उपलिप्तः स्यात्,
तथाप्रकारं कायम् अनन्तर्हितया पृथिव्या न सस्निग्धया पृथिव्या न सरजस्कया पृथिव्या न
चिचवत्या शिलया नो चिचवता लेलुना कोलावासे वा दारुणि जीवप्रतिष्ठिते साण्डे सप्रा-
णिनि यावत् सन्तानकेन आमृज्याद् वा प्रमृज्यात् वा संलिखेद् वा उद्वलेद् वा उद्वर्तयेद्
वा आतापयेद् वा, प्रतापयेद् वा स पूर्वमेव अल्परस्कं तृणं वा पत्रं वा काष्ठं वा शर्करं वा
याचेत्, याचित्वा स तमादाय एकान्तमवक्रामेत् एकान्तमपक्रामयित्वा स्थण्डिले वा यावत्
अन्यतरस्मिन् वा तथाप्रकारे प्रतिलिख्य प्रतिलिख्य प्रमृज्य प्रमृज्य ततः संयत एव
आमृज्याद् वा यावत् प्रतापयेद् वा ॥ सू० ४७ ॥

टीका-अथ वप्रादियुक्तमार्गेण भिक्षार्थं गमने दोषानभिधातुमाह-‘स तत्थ परक्कममाणे’
स पूर्वोक्तो भिक्षुः तत्र-वप्रादियुक्ते मार्गे पराक्रममाणः गच्छन् मार्गस्य उच्चावचत्वेन विषम-
तया कदाचित् ‘पयलिज्ज वा’ प्रचलेद् वा-कम्पेत वा ‘पक्खलेज्ज वा’ प्रखलेद् वा-कदा-
चित् प्रखलितः स्यात् ‘पवडिज्ज वा’ प्रपतेद् वा प्रपतितो वा स्यात्, ‘से तत्थ पयलेमाणे वा
पक्खलेज्जमाणे वा पवडमाणे वा’ स भिक्षुकः तत्र वप्रादियुक्तमार्गे प्रचलन् वा कम्पमानो वा,

टीकार्थ-अथ साधु और साध्वी को वप्रादियुक्त मार्ग से भिक्षा के लिये जाने
में दोषों को बतलाते हैं-‘स तत्थ परक्कममाणे’ वह पूर्वोक्त साधु उस वप्रादि-
युक्त मार्ग में जाता हुआ रास्ता के ऊँचे नीचे होने के कारण टेढ़ामेढ़ा होने से
‘पयलिज्ज वा, पक्खलेज्ज वा, पवडिज्ज वा’-प्रचलित-कम्पित-हो जायगा या

इसे साधु अपने साध्वीने वप्रादिवाणा मार्गेथी भिक्षा माटे जवाभा लागता दोषो
सूत्रकार बतावे छे-

टीकार्थ-‘से तत्थ परक्कममाणे’ ओ पूर्वोक्त साधु ओ वप्रादिवाणा मार्गभा जता
रह्ते। उद्योनीया होवाने लधने वाडोयुडो होवाथी ‘पयलिज्ज वा पक्खलेज्ज वा’ कपित थध
भा० १६

प्रस्खलन् वा प्रपतन् वा षण्णाम् अप्पकायादीनामन्यनमं विराधयेद्, अप्पकायादिपट्टसु अन्य-
तमस्य विराधनां करिष्यति, एवं 'तत्थ से काए' तत्र वप्रादियुक्ते मार्गे प्रचलनादिकं कुर्वतस्तस्य
भिक्षुकस्य कायः शरीरम् 'उच्चारणे वा' उच्चारणे वा-पुरीषेण 'पासवणेण वा' प्रसवणेन वा
मूत्रोत्सर्गेण 'खेलेन वा' श्लेष्मणा वा कफेन 'सिंघाणेण वा' सिंघानेन वा-नासिकामलेन
वा 'वंतेन वा' वान्तैन वा वमनरूपेण 'पित्तेन वा' पित्तेन वा 'पूयेण वा' पूयेन वा पूतिरूपेण
'सुक्केण वा' शुक्लेण वा वीर्यरूपेण 'सोणिण्ण वा' शोणितेन वा रुधिररूपेण 'उवलित्ते
सिया' उपलिप्तः स्यात्, तस्मात्, इत्थंभूतेन यथा न मन्तव्यमिति भावः । यदि तु मार्गा-
न्तराभावात् तेनैव वप्रादियुक्तमार्गेण गतः सन् प्रस्खलितः स्यात्तर्हि कर्दमाद्युपलिप्तशरीरः
सन् नैव कुर्यादित्याह-'तहप्पगारं कायं' तथाप्रकारम् अशुचि उच्चारद्युपलिप्तं कायं
शरीरम् 'णो अणंतरहियाए पुढवीए' नो अणन्तर्हितया अव्यवहितया पृथिव्या, एवं

प्रस्खलित-पिच्छड जायगा या गिरजायगा और 'से तत्थ पयलेमाणे वा पक्खलेमाणे
वा पवडमाणे वा' वह साधु वहां पर-प्रचलित-कम्पित होता हुआ या प्रस्खलित
होता हुआ तथा गिरता हुआ अप्पकाय बगैरह छे कायों में किसी भी एक काय की
विराधना करेगा और 'तत्थ से काए उच्चारणे वा पासवणेण वा' उस वप्रादियुक्त
मार्गे में गिरते हुए उस साधु का शरीर चाहे मल से या सूत्र से या 'खेलेण वा'
'सिंघाणेण वा' कफ से या नाकके मल 'नरुटी' से या 'वंतेन वा' वमन 'उत्ती'
से या 'पित्तेण वा पूयेण वा' पित्त से या पीप पडा से या 'सुक्केण वा' शुक्र 'वीर्य'
से या 'सोणिण्ण वा' शोणित से 'उवलित्ते सिया' उपलिप्त हो जायगा इसलिये
इस प्रकार के रास्ता से नहीं जाना चाहिये और 'तहप्पगारं कायं' उस प्रकार के
काय शरीर को अर्थात् अशुचिमल सूत्र कीचड बगैरह से उपलिप्त देह को 'णो
अणंतरहियाए पुढवीए,' अव्यवहित पृथिवी से बिना किसी वस्तु के व्यवधान
रहित पृथिवी से आमार्जन या प्रमार्जन साफ सुथरा नहीं करे अर्थात् दूसरे

नय अथवा क्षपसी जवाथी पछडाए नय अथवा 'पवडिज्ज वा' पटी नय अने 'से तत्थ
पयलेमाणे वा पक्खलेज्जमाणे वा' ते साधु त्या कम्पित थईने अगर क्षपसतां अथवा
'पवडमाणे वा' पडि जता अप्पकाय विगेरे डेअपणु कायनी विराधना थशे अने 'तत्थ
से काए उच्चारणे वा पासवणेण वा' ओ वप्रादिवाणा मार्गमां पडता ओवा ओ साधु
साध्वीतु शरीर कदाचित्तमणथी अगर पेशामथी अथवा 'खेलेण वा सिंघाणेण वा' कइथी अथवा
लीथी अथवा 'वंतेन वा पित्तेन वा' डेलीथी अथवा पित्तथी 'पूयेण वा सुक्केण वा' पीपथी
अगर शुक्कथी अथवा 'सोणिण्ण वा' इधीरथी 'उवलित्ते सिया' भरडाथे तेथी ओता विषम रस्ते
जवुं न जेअओ. अने 'तहप्पगारं कायं' ओथी रीते अशुचि मलमूत्र विगेरेथी भरडाथे
शरीरने 'णा अणंतरहियाए पुढवीए' डेअपणु वस्तुना व्यवधान विनाणी पृथ्वीमा साइयुइ न
करवुं अर्थात् भीजेमार्ग न डेवाथी ओ वप्रादिवाणा विगेरे मार्गथी जवाथी क्षपसी जवाणा

‘ળો સસિણિદ્વાપ પુઢવીપ’ નો સસિનગચા આર્દ્રીભૂતયા પૃથિવ્યા ‘ળો સસર-
વચ્ચાપ પુઢવીપ’ ન સસરજ્જસકયા પૃથિવ્યા ‘ળો ચિત્તમંતાપ સિલાપ’ નો ચિત્તવચ્ચા
સચિત્તયા શિલયા પ્રસ્તરચ્ચણ્ડરૂપયા, એવં ‘ળો ચિત્તમંતાપ લેલુપ’ નો ચિત્તવતા સચિત્તેન
લેલુના લેલુના પૃથિવીચ્ચણ્ડરૂપેણ ‘કોલાવાસંસિ વા દારુપ’ કોલાવાસે કોલા ધુળા-
સ્તદાવાસભૂતે દારુણિ ધુળયુક્તકાણ્ડે ‘જીવપહ્લિપ સઅંડે સપાળે જાવ’ જીવપ્રતિષ્ઠિતે
જીવાધિષ્ઠિતે સાપ્ડે અણ્ડસહિતે સપાળે પ્રાણિસહિતે યાવત્-સર્વજે સહરિતે સહિમે સોદકે
સોતિજ્જપનકદકમૃત્તિકાવર્કટે ‘સ સંતાળપ’ સ સન્તાનકે ‘ળો આમજ્જિજ્જ વા પમજ્જિજ્જ વા’
નો નૈવ આમજ્જાત્-સહુદ્ વા આમર્જનં કુર્યાત્, નવા પ્રમૃજ્યાત્-પુનઃ પુનર્વા પ્રમાર્જનં કુર્યાત્,
કાંયે સંલિપ્તં કર્દમાદિ નૈવ શોધયેત પ્રક્ષાલયેદિત્યર્થઃ । એવં તત્ર સ્થિતપ્ત્ર ‘સંલિહિજ્જ વા
માર્ગ કે નહીં હોને સે ડસી વપ્રાદિયુક્ત માર્ગ સે જાને પર પ્રસ્વલનાદિ કે કારણ
કર્દમાદિ સે ડપલિસ હોને પર મી શરીર કો ‘ળોસસિણિદ્વાપ પુઢવીપ’ ગીલી મિટ્ટી
વગેરે સે સાફ સુધઢા નહીં કરે ડસ તાત્પર્ય સે કહતે હૈં-‘ળો સસરવચ્ચાપ પુઢ-
વીપ’ ઇત્યાદિ, રજોયુક્ત મિટ્ટીસે યા ‘ળો ચિત્તમંતાપ સિલાપ’ સચિત્ત પ્રસ્તર ચ્ચણ્ડ
રૂપ શિલા સે મી કર્દમાદિ સે ડપલિસ શરીર કો પ્રમાર્જિત નહીં કરે ડસી તરહ
‘નો ચિત્તમંતાપ લેલુપ’ સચિત્ત પૃથિવીચ્ચણ્ડરૂપ લેલુ ‘ઢેલા’ સે મી ડસ અશુચિ-
મલમૂત્ર કીચઢ આદિ સે ડપલિસકાય કો પ્રક્ષાલિત નહીં કરે, ડસી તરહ ‘કોલા
વાસંસિ દારુણિ’ ધુળ-દીમકલગે હુપ કાણ્ડ મેં ઓર ‘જીવપહ્લિપ સઅંડે’ જીવ
યુક્ત અણ્ડ યુક્ત અથવા ‘સપાળે’પ્રાણી સે યુક્ત ‘જાવ સસંતાળપ’ યાવત્ ધીજ-યુક્ત,
હરિતયુક્ત એવં સહિમ-પાલા વર્ફ ઓસ સે યુક્ત એવં સોદક-ઠપ્પા જલયુક્ત તથા
ડસિન્ન ક્ષુદ્ર કીટપતન્નયુક્ત એવં પનક પનિગા સે યુક્ત તથા જલમિશ્રિતમિટ્ટીસે યુક્ત
એવં સમર્કટ સંતાન મકરાજાલ સે યુક્ત કાણ્ડ મેં ડસ અશુચિ મલમૂત્રાદિસે ડપલિસ

કારણથી વિષમ કાઢવ વિગેરેથી શરીર ખરડાંઈ ભય તો પણ શરીરને ‘ળોસસિણિદ્વાપ પુઢવીપ’
લીલીમાટી વિગેરેથી સાફસુદ્ધ ન કરવું એજ હેતુથી કહે છે. ‘ળો સસરવચ્ચાપ પુઢવીપ’ ધુળવાળી
માટી અગર ‘ચિત્તમંતાપ લેલુપ’ સચિત્ત પત્થરથી પણ કાઢવ વિગેરેથી ખરડાયેલ શરીર સાફ
કરવું નહીં. એજ પ્રમાણે ઢખલાથી પણ એ અશુદ્ધિ એવા મલમૂત્ર કીચડ વિગેરેથી
ખરડાયેલ શરીરને સાફ ન કરવું એજ પ્રમાણે ‘કોલાવાસંસિ વા દારુણ જીવપહ્લિપ’ કીડા
લાગેલ લાકડામા અને ‘સઅંડે સપાળે જાવ સસંતાળપ’ ઈડાવાળા અથવા પ્રાણીથી યુક્ત અથવા
ખીવાળા હરિત લીલોતરીવાળા તથા સહિમ-ખરડ કે ઓસવાળા તથા ઠંડા પાણીવાળા
તથા છાયા કીડી, પતંગીયા તથા જલ મળેલ માટિવાળા મકોડાના સમૂહવાળા લાકડાથી
એ અશુચિ મૂત્રાદિથી ખરડાયેલ શરીરને ‘આમજ્જિજ્જ વા પમજ્જિજ્જ વા’ એકવાર કે
અનેકવાર પ્રમાર્જન કરવું નહીં. અર્થાત્ એ શરીરમા ચોટેલ મલમૂત્ર કાઢવ વિગેરેને
ધોવે નહીં તેજ રીતે એ સ્થિતિમા ત્યા રહીને ‘સંલિહિજ્જ વા વિલિહિજ્જ વા’ સંલેખન કે

निलिहिज्ज वा' संलिखेद वा नो संलेखनं कुर्यात्, निलिखेद वा-निलेखनं वा नो कुर्यात्, तथा 'उव्वलेज्ज वा उव्वट्टिज्ज वा' उद्वलेद् वा, उद्वर्तनवद् नोद्वर्तनं कुर्यात्, नापि तदेव ईषच्छुष्कमुद्वर्तयेद् वा 'आयाविज्ज वा पयाविज्ज वा' नापि तत्रस्थित एव आतापयेद् वा नो सकृद् आतापनं कुर्यात्, नापि पौन्यः पुन्येन प्रतापयेद् वा, तथाकरणे संयमात्म विराधनास्यादिति तस्मात्तन्न कुर्यादिति भावः । अथ यत्कुर्यात्तदाह-'से पुव्वामेव अप्पससरक्खं तणं वा' स भिक्षुः पूर्वमेव तदनन्तरमेव पूर्वोक्तम् अत्परजस्कम् अत्परजोयुक्तम् तृणं वा 'पत्तं वा कट्ठं वा सक्करं वा जाइज्जा' पत्रं वा काण्ठं वा शर्करां वा प्रस्तरशकलम् याचेत् 'जाइत्ता से तमायाय एगंतमवक्कमिज्जार' याचिता स भिक्षुकः तम् आदाय-अत्परजस्क-

शरीरको 'णोआमज्जिज्ज वा पमज्जिज्ज वा' एकवार या अनेक बार प्रमार्जन नहीं करे अर्थात् उस काय में लिप्तमलमूत्रकर्ममादि को नहीं प्रक्षालित करे इसी तरह उस स्थिति में वहां पर रहते 'संलिहिज्ज वा' संलेखन और 'विलिहिज्ज वा' विलेखन भी नहीं करे एवं 'उव्वलेज्ज वा उव्वट्टिज्ज वा' उद्वलन और उद्वर्तन भी नहीं करे तथा 'आयाविज्ज वा' आतापन और 'पयाविज्ज वा' प्रतापन भी एकवार या अनेकवार नहीं करे क्योंकि ऐसा करने से संयम और आत्मा की विराधना होगी इसलिये साधु और साध्वी वैसा नहीं करे, अब भिक्षालेने जाने के लिये दूसरे मार्ग के नहीं रहने पर यदि वप्रादि से पुक्त उव्वडखावड टेढे मेढे मार्ग से ही जाने के कारण मार्ग के मध्य में स्खलने या गिर पडने से मलमूत्रकर्ममादि से उपलिस शरीर को किस तरह साफ सुथडा साधु और साध्वी करे यह बतलाते हैं-'से पुव्वामेव अप्प ससरक्खं' वह पूर्वोक्त साधु और साध्वी अनन्तर पूर्वके कथनानुसार थोडे ही रज धूलि से युक्त 'तणं वा' तृण सूखा घास या 'पत्तं वा' पता या 'कट्ठं वा' काण्ठ या 'सक्करं वा' पत्थर का टुकडा 'जाइज्जा' मांजले

के विद्वेज्जना पशु करवा नही. तथा 'उव्वलिज्ज वा उव्वट्टिज्ज वा' उद्वलन तथा उद्वर्तन पशु करवु नही तथा 'आयाविज्ज वा पयाविज्ज वा' आतापन अने प्रतापन ओकवार के अनेक बार न करवुं केम के ओम करवार्थी संयम अने आत्मान्नी विराधना थसे तेथी साधु के साध्वीओ तेम करवुं नही.

हुवे शिक्षा लेवा भाटे अन्य मार्गना अलावे जे वप्रादिवाणा मार्गेथी भाडाटेकश अने वाकायुका मार्गेथी न नवाने कारणे रस्तामा लपसवाथी के पडी नवाथी मलमूत्र कडव विगेरेथी भरडाथेल शरीरने कछरीते साधु साध्वीओ साइ करवुं ते सूत्रकार बतावे छे.

'से पुव्वामेव अप्पससरक्ख तणं वा' ते पूर्वोक्त साधु अने साध्वी आ उपर कथा प्रमाणे थोडी न धूगथी युक्त सुके घास डोय अथवा 'पत्तं वा कट्ठं वा सक्करं वा जाइज्जा' पानः डोय अथवा लाकडा के पत्थरने टुकडा भागी दे 'जाइत्ता से तमायाय एगंतमवक्कमिज्जा' अने ते भागीने ओ पूर्वोक्त साधु अने साध्वीओ सुका घास विगेरेने

पत्रादिकं गृहीत्वा एषान्तम् अपक्रम्य, एकान्ते अपक्रम्य एकान्तस्थलं गत्वा 'अहे ज्ञामथं-
डिलंसि वा' अथ दग्धस्थण्डिले वा स्थितः सन् 'जाव अन्नयरंसि वा तहप्पगारंसि' यावद्-
अस्थिराशौ वा किट्टराशौ वा तुषराशौ वा शुष्कगोमयराशौ वा अन्यतरस्मिन् वा एकस्मिन्
तथाप्रकारे दग्धस्थण्डिलादौ 'पडिलेहिय पडिलेहिय' प्रतिलिख्य प्रतिलिख्य पौनः पुन्येन प्रति-
लेहनं कृत्वा 'पमज्जिय पमज्जिय' प्रमृज्य प्रमृज्य पुनः पुनः प्रमार्जनं कृत्वा 'तओ संजया-
मेव' ततः-तदनन्तरं संयतः एव संयमशीलो भूत्वा स भिक्षुकः 'आमज्जिज्ज वा जाव पया-
विज्ज वा' आमृज्यात् वा गात्रस्य आमर्जनं कुर्यात् गात्रं शोधयेदित्यर्थः यावत्-प्रमृज्याद् वा
संलिखेद् वा, उद्वलेद् वा उद्वर्तयेद् वा, आतापयेद् वा प्रतापयेद् वा, पुनः पुनः प्रता-
पनं कुर्याद् ॥ सू० ४७ ॥

और 'जाइत्ता' माङ्गूर वह पूर्वोक्त साधु और साध्वी 'से तमाया य' उसशुष्कतृ-
णादि को लेकर 'एगन्तमवकमिज्जा' एकान्तसे कहीं पर चला जाय और 'अवक्कमिस्ता'
एकान्त स्थल में जाकर 'अहे ज्ञामथंडिलंसि वा जाव' उस के बाद दग्ध स्थण्डिल पर
स्थित होकर अस्थि राशि में या किट्ट राशि में या तुष राशि में या शुष्कगोबर के
राशि में अथवा 'अन्नयरंसि वा तहप्पगारंसि' अन्यत्र किसी स्थान में इस तरह
के दग्ध स्थण्डिल वगैरह पर बारबार 'पडिलेहिय' प्रतिलेहन करके और बारबार
'पमज्जिय' २ परिमार्जन करके उस के बाद 'तओ' प्रतिलेखन और परिमार्जन करने
के बाद 'संजयामेव' संयत-संयम शील होकर ही वह भाव साधु और भाव
साध्वी, मलमूत्रकर्दमादि से उपलिप्त अपने शरीर का 'आमज्जिज्ज वा' आमर्जन
एकवार साफ सुथड़ा करे या 'जाव पयाविज्ज वा' यावत्-परिमार्जन-अच्छी
तरह बार बार साफ सुथड़ा करे एवं संलेखन करे या बिलेखन करे या उद्वलन
झाड़झूड़ कर साफ करे या उद्वर्तन करे या एकवार आतापन करे या बारबार
प्रतापन करे अर्थात् इस तरह वह भाव साधु और भाव साध्वी थोड़ा साही धूली

लघु ने ऐकान्त स्थलमा आह्वा न्वुं, अने ऐकान्तमां नधने 'अहे ज्ञाम थंडिलंसि वा'
भण्णदी भूमि पर ठेवा रहीं अथवा 'जाव' हाडकाना ढगलाभां अथवा तुषणुसाना-ढग-
लाभा अथवा सुका छाणुना ढगलाभा अथवा 'अन्नयरंसि' पीणा 'तहप्पगारंसि' तेवा प्रका-
रना स्थानमां भराभर 'पडिलेहिय पडिलेहिय' प्रतिलेखन करीने अने भराभर 'पमज्जिय
पमज्जिय' परिमार्जन करीने 'तओ' ते पछी 'संजयामेव' सयमशील थधने ओ साधु के
साध्वी भणभूत हाडव विगेरेथी भरडायेल शरीरु' 'आमज्जिज्ज वा जाव पयाविज्ज वा'
आमर्जन अर्थात् ऐकवार साइसुई करे अने यावत् परिमार्जना सारी रीते भराभर साइ
सुई करे तथा सलेखन करे अथवा बिलेखन करे अथवा उद्वलन अर्थात् भण्णरीने
साइ करवुं अथवा उद्वर्तन करवु अथवा ऐकवार आतापन करवु के वारवार प्रतापन
करवु अर्थात् आ रीते ओ भाव साधु अने भाव साध्वी थोड़ी धुणवाणुं धास या पाना

ટીકાર્થ-‘સે મિલ્લૂ વા મિલ્લુણી વા’ તે પૂર્વેકિત સાધુ કે સાધ્વી ‘ગાહાવદ્ કુલં જાવ’ ગૃહસ્થ શ્રાવકના ઘરમા યાવત્ લિલાલાભની ધ્મિછાથી ‘પવિટ્ટે સમાણે’ પ્રવેશ કરીને ‘સે જં પુણ જાગિજ્જા’ તેઓના બાણુવામા બે ઓણુ આવે કે ‘ગોણવિચાલં પહ્પિપહે પેહાપ’ ગાય અથવા બળદ કે જે અત્યંત મદોન્મત્ત હોય તે માર્ગને રોકીને ઉસેલ હોય તો તે બંધને

मार्गमवरुध्य स्थितं प्रेक्ष्य दृष्ट्वा एवं 'महिंसं विद्यालं पडिपहे पेहाए' महिपम् महासरिभं व्या-
लम्-अत्यन्तदृष्टम् मदीन्मत्तं प्रतिपथे तन्मार्गमवरुन्धानं प्रेक्ष्य दृष्ट्वा 'एवं मणुस्सं आसं हत्थि'
एवं तथैव मनुष्यं दुष्टम् दस्युप्रभृतिरूपम् अश्वम्-तुरगम्, हस्तिनम् दिग्गजम् 'सीहं वग्घं
विगं' सिंहं व्याघ्रम्, वृक्षम् 'दीविं अच्छं तरच्छं' द्वीपिनम्-चिन्नम्, ऋक्षम्-भल्लूकम्,
तरक्षुम्-खड्गिनम्, व्याघ्रविशेषं वा 'परिसरं' परिसरम् अष्टापदम् सरभम् 'सियालं' शृगालम्
'विरालं' विडालम् 'सुणयं' शुनकम्-श्वानम्, 'कोलसुणयं' कोलसुकरम्-वनसुकरम् 'कोकं-
तियम्' कोकनिकम्-शृगालाकारम् बहुलोभयुक्तम् वन्यजन्तुविशेषम् (खीखीर इति भाषा)
रात्रौ को को इत्येवं शब्दकर्तारम् 'चित्ताचिल्लडयम्' चित्ताचिल्लडयो वन्यजन्तुविशेषः तम्
'विद्यालं पडिपहे पेहाए' व्यालम्-अत्यन्तघोरम् सर्पम् मन्डूकमित्यर्थः प्रतिपथे पन्थानमव-
रुध्य स्थितं प्रेक्ष्य दृष्ट्वा 'सइपरकमे' सति पराक्रमे-मार्गान्तरे विद्यमाने सति 'संजयामेव
परकमेज्जा' संयत एव पराक्रामेत्-मार्गान्तरेणैव गच्छेत् 'ओ उज्जुयं गच्छिज्जा' नो क्रजुना-

काल-अत्यन्तदृष्ट-मदीन्मत्तसांढ प्रतिपथ मार्गको रोककर खडा है ऐसा देख
कर या जान कर एवं 'महिंसं विद्यालं पडिपहे पेहाए' महिप मैसा जो कि
अत्यन्त मदीन्मत्त होकर रास्ता, को रोक कर खडा है ऐसा देखकर या
जानकर इसी तरह 'मणुस्सं आसं हत्थि' मनुष्य-दुष्ट-चोर दस्यु-डाकू वगै-
रह को तथा तुरगदृष्ट घोडा को या हाथी को या 'सीहं वग्घं' सिंह-
को एवं व्याघ्र-बाघ को और 'विगं दीविं' वृक्ष-भेडिया को अथवा 'दीविं'
द्वीपी-चीत्ता को या 'अच्छं' ऋक्ष-भालू को या 'तरच्छं' तरक्षु-गैडा को या
'परिसरं' परिसर-अष्टापद को या सरभ-सब से बडा अत्यन्त विशाल पक्षी-
विशेष को अथवा 'सियालं' सियार-गीदड को या 'विरालं' विडाल-वन विडाल-
को 'सुणयं' या शुनक-कुत्ता को या 'कोलसुणयं' कोक शुनक-वनैया शूगर को
तथा 'कोकंतियं' कोकनिक-खीखीर को एवं 'चित्ताचेल्लयं' चित्ता चिल्लय-
वन्य जन्तु विशेष को तथा 'विद्यालं' व्याल-अत्यन्त भयंकर सर्प को पिडिपहे

अथवा लक्ष्मीने तथा 'महिंस विद्याल पडिपहे पेहाए' पाडा के ने अत्यन्त मदीन्मत्त यधने
रस्ताने शिकीने उलो डोय ओषु लोडने के लक्ष्मीने ओष प्रभाणे 'मणुस्स आस हत्थि'सीहं
वग्घं विगं दीविं अच्छं तरच्छं परिसरं सियालविरालं सुणयं कोलसुणय कोकंतियं चित्ताचेल्लय
विद्यालं पडिपहे पेहाए' दुष्ट मनुष्य चोर छुटारा विगेरे तथा घोडा, ने हाथी ने अथवा
सिंहने के वाधने अगर नार अथवा चित्ताने अगर रीछने के तरक्षुने के परिसरने सरभ
के सौथी मोटा पक्षि विशेषने अथवा सियालने के भित्ताडीने के कुतराने जंगली कुतराने
अथवा डेहतिह के जगली पशु विशेषने के सर्पने 'पडिपहे पेहाए' मार्ग शिकाने उलोडा
लोडने के लक्ष्मीने 'सइपरकमे' नीले मार्ग डोय तो 'संजयामेव परकमेज्जा' संयम शील
यधने नु. अर्थात् नीला मार्गेथी शिक्षा देवा नु. जेथी संयम अने आत्मान्नी

પથા વલીવર્દાદિયુક્તેન માર્ગેણ ગચ્છેદિતિ, તથા સતિ દુષ્ટવલીવર્દાદિ યુક્તમાર્ગેણ ગમને આત્મ-
વિરાધના સ્યાત્, તસ્માદ્ અન્યમાર્ગેણૈવ ભિક્ષાર્થં ભિક્ષુકેણ ગન્તવ્યમ્ નતુ ઉપર્યુક્તેન સરલેનાપિ
માર્ગેણ ઇતિ ભાવઃ ॥ સૂ. ૪૮ ॥

મૂલમ્—સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા ગાહાવઙ્કુલં જાવ પવિટ્ટે સમાણે
અંતરા સે ઓવાઓવા, ણાણૂ વા, કંટણ વા ઘસી વા, ભિલ્લૂગા વા,
વિસમે વા, વિજ્જલે વા પરિયાવજિજ્ઞા, સતિ પરક્કમે સંજયામેવ પરક્ક-
મેજ્ઞા ણો ઉજ્જુયં ગચ્છિજ્ઞા ॥ સૂ. ૪૯ ॥

છાયા—સ ભિક્ષુકો વા ભિક્ષુકી વા ગૃહપતિકુલં યાવત્ પ્રવિષ્ટઃ સન્ અન્તરા તસ્ય અવ-
પાતો વા, સ્થાણુર્વા, કણ્ઠકો વા, ઘસી વા, ભિલ્લૂગો વા, વિષમો વા, વિજ્જલં વા પરિતાપ-
યેત્, સતિ પરાક્રમે સંયત્ એવ પરાક્રામેત્, નો ઋજુના ગચ્છેત્ ॥ સૂ. ૪૯ ॥

ટીકા—ભિક્ષાર્થમટતો ભિક્ષુકસ્ય પથ્યુપયોગં કર્તું પ્રતિપાદયતિ—‘સે ભિક્ષૂ વા, ભિક્ષુ-
પેહાય’ અર્થાત્ પ્રતિ પથ માર્ગં કો રોક કરેલો છે એવું જાણવા કે ‘સંજયામેવ પરક્કમેજ્ઞા’ સતિપરાક્રમે—દૂસરે માર્ગે રહેવા પર સાધુ અને સાધ્વી
સંયત-સંયમ રીતે જીવવા જાય અર્થાત્ દૂસરે જી માર્ગે સે ભિક્ષા કે લેવા
પ્રસ્થાન કરે જેસ સે સંયમ અને આત્મા કી વિરાધના નહીં હો એવા ધ્યાન
રખવા ચાહિયે હસી તાત્પર્ય સે કહેતે હૈં કે ‘જો ઉજ્જુયં ગચ્છેજ્ઞા’ હસ સરલ
માર્ગે સે નહીં જાય ક્યોંકિ હસ ઘાતક વલીવર્દ સાંઢ એવા વગેરે સે યુક્ત હોને
કે કારણ હસ સીધા રાસ્તા સે જાને પર સંયમ આત્મ વિરાધના હોગી હસલિયે
દૂરવર્તી માર્ગે સે જી સાધુ કો અને સાધ્વી કો ભિક્ષા કે લેવા જાના ચાહિયે મહે
જી હસ રાસ્તે સે જાને પર દેર જી ક્યોં ન હો, કિન્તુ હસ દૂરવર્તી રાસ્તે સે જાકર
ભિક્ષા લેવા સે સંયમ અને આત્મા કી વિરાધના હોવા કી સંભવના રહતી હૈ ॥ ૪૮ ॥

અવ ભિક્ષા કે લેવા જાને વાલે સાધુ અને સાધ્વી કો રાસ્તે મેં ઉપયોગ પૂર્વક

વિરાધના થતી નથી તેમ ધ્યાન રાખવું જોઈએ એજ હેતુથી કહે છે કે—‘જો ઉજ્જુય
ગચ્છેજ્ઞા’ એવા બાધક પ્રાણિવાળા સરળ રસ્તે જવું નહીં કારણ કે એવા ઘાતક બળક,
સાંઢ, ભેંસ, વિગેરેથી યુક્ત હોવાથી એ સીધે રસ્તે થઈને જવાથી સંયમ આત્મ વિરા-
ધના થાય છે. તેથી દૂરથી જનારા પણ સરળ એવા રસ્તેથી જ સાધુ કે સાધ્વીએ ભિક્ષા
લેવા માટે જવું જોઈએ એ રીતે દૂરના માર્ગથી ભિક્ષા લેવા જવાથી સંયમ અને
આત્માની વિરાધના થવાની સંભાવના રહેતી નથી. ॥ સૂ. ૪૮ ॥

હવે ભિક્ષા થકી માટે જનાર સાધુ સાધ્વીએ રસ્તામાં ઉપયોગ પૂર્વક જ જવા
વિશે સૂત્રકર કથન કરે છે—

ટીકાર્થ—‘સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા’ તે સાધુ કે સાધ્વી ‘ગાહાવઙ્કુલં જાવ’ ગૃહસ્થના

णी वा' पूर्वोक्तो भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा 'गाहावङ्कुलं' गृहपतिकुलम् 'जाव पविट्टे समाणे'-
यावत्-पिण्डपातप्रतिज्ञया प्रविष्टः सन् यदि जानीयात् अंतरा से' अन्तरा-मार्गमध्ये तस्य
साधोः 'ओवाओवा' अवपातः-गर्तः, तथा 'खाणू वा' स्थाणुर्वा-स्तम्भविशेषो वा एवं
'कंटए वा' कण्टको वा 'घसी वा' घसी वा-रथलादग्रस्तादवतरणरूपा 'मिल्लगा वा' मिल्लगा-
स्फुटितकुण्डवर्णभूराजिरूपा वा 'विसमेवा, विज्जले वा' विषमो वा-उच्चावचं निम्नोन्नतरूपं
स्थलं वा विज्जलं वा कर्दमरूपं वा 'परियावज्जिज्जा' परितापयेत् परितापनं कुर्यात् तर्हि 'सत्ति
परक्कमे' सत्ति पराक्रमे-भार्गान्तरे विद्यमाने सत्ति 'संजयामेव परक्कमेज्जा' संयत एव स साधुः
मार्गान्तरेणैव पराक्रामेत् गच्छेत् 'णो उज्जुयं गच्छिज्जा' नो ऋजुकम्-ऋजुना सरलेन
गतीदियुक्तेन मार्गेण गच्छेत्, तथा सत्ति गतीदियुक्तमार्गेण गमने सत्ति संयमात्मविराधना
संभवात्, तस्मात् मार्गान्तरे सत्ति ऋजुनापि गतीदियुक्तपथा न गच्छेदिति भावः ॥ सू० ४९॥

ही जाना चाहिये यह बतलाते हैं- 'से भिक्षू वा भिक्षुणी वा गाहावङ्कुलं'
वह भिक्षु-भाव साधु और भिक्षुकी भाव साध्वी-गृहस्थ श्रावक के घर में
'जाव पविट्टे समाणे' यावत्-पिण्डपात की प्रतिज्ञा से-भिक्षालाभ की आज्ञा से
अनुप्रविष्ट होकर-अनुप्रवेशकरते हुए वह यदि ऐसा वक्ष्यमाण रीति से
जाने कि अन्तरा से 'ओवाओवा'-अन्तरा-मार्ग के मध्य में उस साधु को
अवपात-गर्त खड़ा मिले या 'खाणू' वा स्थाणु-स्तम्भ विशेष खूटामिले या 'कंटए
वा' कण्टक-कंटा मिले या 'घसी वा' घसी-स्थल से नीचे उतरने का मार्ग मिले
या 'मिल्लगा वा'-स्फुटित काला वर्ण की भूराजिरूप ऊंचा स्थान विशेष टीलहा
मिले या 'विसमेवा' विषम-उच्चावच-उब्बडखाबड निम्नोन्नत भूमि मिले
अथवा 'विज्जलेवा' विज्जुल कीचड रूप कर्दम मिले अर्थात् ये सभी यदि उस
साधु या साध्वी के 'परियावज्जिज्जा' परितापित करने वाला होतो 'सत्तिपरक्कमे'
दूसरे मार्ग के होने पर 'संजयामेव परक्कमेज्जा' संयमशील होकर ही वह
साधु और साध्वी दूसरे ही रास्ते से भिक्षा के लिये जाय, भले ही वह दूसरा
रास्ता दूरचर्त्ती ही क्यों नहो उसी से जाय किन्तु 'णो उज्जुयं गच्छिज्जा' ऋजु-

धरमा यावत् भिक्षा लाभनी भव्यथा 'पविट्टे समाणे' प्रवेश करीने तेभना बाधुवामा ओपु'
आवे के-अंतरा से ओवाओ वा' मार्गमा ओ साधुने भाडा आवे 'खाणू वा' स्तम्भ
विशेष होय अथवा हुंहु होय 'कंटए वा' कंटा होय 'घसी वा' शुक्राणो रस्ते होय 'मिल्ल-
गा वा' झटेल झणारगनी जमीनतु उयु स्थान होय अथवा 'विसमे वा' नीयाधु उयाधु
प्रदेश होय अथवा 'विज्जले वा' झडववाणी जमीन होय अर्थात् आ जधा ओ साधुसाध्वीने
'परियावज्जिज्जा' परितापित अर्थात् पीडा कारक थाय तो 'सत्ति परक्कमे' पीजे मार्ग होय
तो 'संजयामेव परक्कमेज्जा' संयमशील यधने ज ते साधु के साध्वीओ पील रस्तेथी
भिक्षा लेग जपु. ५२ तु 'णो उज्जुय गच्छिज्जा' सरल रस्तेथी अर्थात् भाडा देकरा विवेक्ये

सूत्रम्—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावइकुलस्स दुवारबाह कंट-
कबोदियाए परिपिहियं पेहाए, तेसिं पुव्वामेव उग्गहं अणणुन्नविय
अपडिलेहिय, अपमज्जिय णो अवंगुणिज्ज वा, पविसिज्ज वा, णिक्ख-
मिज्ज वा, तेसिं पुव्वामेव उग्गहं अणुन्नविय पडिलेहिय, पडिलेहिय,
पमज्जिय पमज्जिय तओ संजयामेव अवंगुणिज्ज वा पविसेज्ज वा
णिक्खमेज्ज वा ॥सू० ५०॥

छाया—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलस्स द्वारभागं कण्टकशाखया परिपिहितं प्रेक्ष्य
तेषां पूर्वमेवावग्रहम् अननुज्ञाप्य अप्रतिलेख्य अप्रमृज्य न उद्घाटयेद् वा प्रविशेद् व, निष्क्रा-
मेद् वा, तेषां पूर्वमेव अवग्रहम् अनुज्ञाप्य प्रतिलेख्य प्रतिलेख्य, प्रमृज्य प्रमृज्य ततः संयत
एव उद्घाटयेद् वा, निष्क्रामेद् वा ॥ सू० ५० ॥

टीका—पुनरपि भिक्षार्थं गपनविधिं प्रतिपादयितुमाह—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स
पूर्वोक्तो भिक्षुको वा भिक्षुकी वा भिक्षार्थं गतः सन् ‘गाहावइकुलस्स’ गृहपतिकुलस्य ‘दुवार-
बाहं’ द्वारभागम्—गृहद्वारकपाटम्, ‘कंटकबोदियाए’ कण्टकशाखया परिपिहितं परिपिहितम्—
आच्छादितम्, आवृतमित्यर्थः ‘पेहाए’ प्रेक्ष्य—दृष्ट्वा ‘तेसिं पुव्वामेव उग्गहं अणणुन्नविय’
तेषाम्—गृहपतीनाम् पूर्वमेव—गृहप्रवेशात् प्रागेव, अवग्रहम्—आज्ञाम् अनुमतिमित्यर्थः, अननु-
ज्ञाप्य—अगृहीत्वा अयाचित्वा, येषां तद्गृहं वर्तते तेषां पूर्वमेव अनुमतिविना इत्यर्थः, तथा
‘अपडिलेहिय’ अप्रतिलेख्य—प्रतिलेखनम् अकृत्वा, चक्षुषा प्रत्युपेक्षणं धिनैवेत्यर्थः, एवम्
‘अपमज्जिय’ अप्रमृज्य—सदोरकमुत्प्लवस्त्रिकाबन्धनपूर्वकं रजोहरणादिना प्रमार्जनम् अकृत्वा

सरल इस खड्डा वगैरह से युक्त मार्ग से नहीं जाय क्योंकि इस रास्ते से जाने
पर संयम आत्म विराधना होगी अतः इस मार्ग से नहीं जाय ॥४९॥

अब भिक्षा के लिये जाने की विधिबतलाते हैं—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी
वा, गाहावइ कुलस्स दुवारबाहं’ वह भिक्षु और भिक्षुकी गृहस्थ श्रावक के
घर का द्वार भाग—दरवाजा को ‘कंटकबोदियाए परिपिहियं पेहाए’ कांटे की
ढालसे आच्छादित—ढका हुआ देखकर ‘तेसिं पुव्वामेव उग्गहं अणणुन्नविय’

युक्त विषम मार्गेऽथी न ज्वु डेम डे ओवा रस्ते ज्वाथी सयम आत्म विराधना
थाय छे ॥ सू ४९ ॥

इसे भिक्षा लेना भाटे ज्वाणी विधि बतावे छे—

टीका—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त साधु के साध्वी ‘गाहावइ कुलस्स
दुवारबाहं’ गृहस्थ श्रावकना घरना द्वार भागने अर्थात् दरवाजाने ‘कंटकबोदियाए’ कांटा-
वाणी जणथी ‘परिपिहियं पेहाए’ अध करेद ओधने ‘तेसिं पुव्वामेव उग्गहं अणणुन्नविय’

‘णो अवंगुणिज्ज वा’ नो उद्घाटयेद् वा-उद्घाटनं न कुर्यात्, तथा ‘णो अवंगुणिज्ज वा पविसिज्ज वा णिक्खमिज्ज वा’ उद्घाटय वा-उद्घाटनं कृत्वा वा प्रविशेद् वा निष्क्रामेद् वा गृहपतेरनुमतिं विना द्वारमुद्घाटय गृहे प्रवेशं न कुर्यात्, नापि ततो निष्क्रमणं विदध्यादित्यर्थः, तथा सति गृहपतिः प्रद्वेषं कुर्यात्, केनचित् अपहृते च वस्तुनि साधु-विषयिणी शङ्का वा उत्पद्येत, उद्घाटिते द्वारे च पश्चादीनां प्रवेशः स्यात् इत्यादि बहुदोष-दर्शनात् संयमात्मविराधना स्यादिति भावः । किन्तु कारणविशेषे सति अपवादरूपेणाह-‘ते सिं पुव्वामेव उग्गहं अणुणविय’ तेषां गृहपतीनां पूर्वमेव-गृहप्रवेशात्प्रागेव अवग्रहम्-आज्ञाम्’ अनुमतम् अनुज्ञाप्य-याचित्वा गृहीत्वा, येषां तद्गृहं वर्तते तेषामनुमतिं पूर्वमेव गृहीत्वै-त्यर्थः ‘पडिलेहिय पडिलेहिय’ प्रतिलेख्य प्रतिलेख्य पुनः पुनः चक्षुभ्यां प्रत्युपेक्षणं कृत्वा ‘पमज्जिय पमज्जिय’ प्रमार्ज्य प्रमार्ज्य-रजोहरणादिना पौनः पुन्येन प्रमार्जनं कृत्वेत्यर्थः

उस गृहपति की अनुमति को प्रवेश करने से पहले लिये बिना ही ‘अपाडिलेहिय’ एवं प्रतिलेखन-आखों से प्रत्युपेक्षण किये बिना ही तथा सदोरक मुखव-स्त्रिका बन्धन पूर्वक रजोहरणादि से ‘अपमज्जिय’ प्रमार्जन किये बिना ही उस के बन्द गृह द्वार को ‘अवंगुणिज्जवा’ उद्घाटित नहीं करना चाहिये एवं उस गृह-स्थ श्रावक के घर के द्वार को उधारकर उस की अनुमति के बिना ‘पविसिज्ज-वा’ प्रवेश भी नहीं करना चाहिये तथा वहां से भिक्षालेकर ‘णिक्खमिज्ज वा’ निकलना भी नहीं चाहिये अर्थात् उस की आज्ञा के बिना नहीं जाना चाहिये अब आचार्यादि के अस्वास्थ्य की परिस्थिति वशा या दुर्लभ द्रव्यादि के कारण अथवा अवमौर्ध्य होने से अपवाद रूप में कहते हैं-

‘तेसिं पुव्वामेव उग्गहं अणुणविय’ उन गृहपति-गृहस्थ श्रावकों की अनुमति या आज्ञा गृहमें प्रवेश करने से पहले ही लेकर अर्थात् जिनका वह घर है उनकी अनुमति पहले ही लेकर और ‘पडिलेहिय पडिलेहिय’ प्रतिलेखन भी बारबार

ये गृहमा प्रवेश करतां पडेवा ये गृहपतिनी अनुमतिं विधा विना ‘अपडिलेहिय’ आभे-
थी प्रत्युपेक्षणं कर्त्ता विना तथा ‘अपमज्जिय’ सदोरकं मुखवस्त्रिका बन्धनपूर्वकं रजोहरणा-
दित्थी प्रमार्जनं कर्त्ता विना न ‘णो अवंगुणिज्ज वा’ ये अपि गृहद्वारने उद्घाटयु न भेधये-
अथवा ‘पविसिज्ज वा णिक्खमिज्ज वा’ ये गृहस्थना धरना द्वारने उद्घाटीने तेनी अनु-
मतिं शिवाय तेमा प्रवेश करेवा नही तथा त्यांथी भिक्षा लधने नीकणपु पणु नही-
अर्थात् गृहपतिनी आज्ञा विना ननु न भेधये

इवे आचार्यादिना अस्वास्थ्यनी परिस्थिति वशात् अथवा दुर्लभ द्रव्यादिना कारणे-
अथवा अवमौर्ध्यं यवाथी अपवाद इये सूत्रकार कहे छे. ते स पुव्वामेव उग्गहं अणुणविय’
ये गृहपतिनी अनुमति गृहमा प्रवेश करतां पडेवा न लधने तथा ‘पडिलेहिय पडिलेहिय’
बारवार आभथी प्रत्युपेक्षणं करीने अर्थात् अपलोचन करीने तथा ‘पमज्जिय पमज्जिय’

‘तओ संजयामेव अवंगुणिज्जवा’ ततः तदनन्तरम्, संयत् एव उद्घाटयेद् वा—गृहद्वारस्योद्घाटनं कुर्यात् ‘पविसेज्ज वा निक्खमेज्ज वा’ प्रविशेद् वा, निष्क्रामेद् वा, प्रवेशं कुर्यात्, ततो निष्क्रमणं वा विदध्यात् । गृहोद्घाटनादिकं कुर्यादित्यर्थः । एतावता साधुना गृहद्वारं स्वत उद्घाटय न तत्र प्रवेष्टव्यम्, किन्तु यदि अस्वस्थाचार्यादिपरिस्थितिः दुर्लभं द्रव्यं वा तत्र वर्तते अवमौदर्यं वाऽस्ति तर्हि पिहितद्वारेऽपि व्यवस्थितः सन् गृहपतिमाह्वयेत्, स्वयं वा यथाविधि समुद्घाटय प्रवेष्टव्यमिति फलितम् ॥ सू० ५० ॥

मूलम्—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्ठे समाणे से जं पुण जाणेज्जा, समणं वा माहणं वा, गामपिंडोलगं वा. अतिहिं वा, पुव्वपविट्ठं पेहाए, णो तेसिं संलोए सपडिदुदारे चिट्ठेज्जा, केवलि-ब्रूया, आयाणमेयं ॥सू० ५१॥

छाया—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा, गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् स यत् पुनः जानीयात्—श्रमणम् वा, ब्राह्मणं वा, ग्रामपिण्डोलकं वा, अतिथिं वा, पूर्वं प्रविष्टं प्रेक्ष्य न तेषां संलोक्य स प्रतिद्वारे तिष्ठेत्, केवली ब्रूयात्—आदानमेतद् ॥ सू० ५१ ॥

टीका—गृहपतिकुले प्रवेशानन्तरं भिक्षुकस्य साधोराहारग्रहणविधिं प्रतिपादयितुमाह—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स पूर्वोक्तो भिक्षुको वा भिक्षुकी वा ‘गाहावइकुलं जाव पविट्ठे

करके अर्थात् आखों से पुनः पुनः प्रत्युपेक्षण करके और रजोहरणादि से बार बार ‘पमज्जिय पमज्जिय’ प्रमार्जन करके ‘तओ’ उसके बाद ‘सजया मेव’ संयत् होकर ही ‘अवंगुणिज्ज वा’ गृहद्वार को खोले या ‘पविसिज्ज वा’ भिक्षा के लिये प्रवेश करे या भिक्षा लेकर वहाँ से ‘णिक्खमिज्ज वा’ निकले, इन सबका सारांश यह है कि—साधु गृहद्वार को स्वयं खोलकर वहाँ प्रवेश नहीं करे किन्तु यदि आचार्य उपाध्याय वगैरह अस्वस्थ हों या द्रव्यादि ही दुर्लभ हो अथवा अवमौदर्य हो तब बन्द दरवाजा होने पर भी व्यवस्थित होकर संयम पूर्वक ही गृहपति को बुलावे, अथवा स्वयं यथाविधि द्वार उघाड कर प्रवेश करे ॥५०॥

रत्नेद्धरणादिथी वार वार प्रभाञ् करीने ‘तओसंजयामेव’ ते पछी संयत् थईने ‘अवंगुणिज्ज वा गृहद्वारने उघाडे अथवा’ पविसेज्ज वा निक्खमेज्ज वा’ भिक्षा गृहस्थ साठे प्रवेश करवे। अगर भिक्षाल ठीने त्यांथी नीकणु। आ कथनने। सारांश जोय छे के साधुज्ये घरना पारणाने स्वयं जोलीने गृहस्थना घरमा प्रवेश न करवे। परंतु जे आचार्य के उपाध्याय विगेरे अस्वस्थ होय अथवा वस्तुनी प्राप्ति दुर्लभ होय अथवा अवमौदर्य होय तो दरवाजे षध होय तो पछी व्यवस्थित थईने संयम पूर्वक जे गृहपतिने जोलाववा अथवा स्वयं विधिपुर सर द्वार उघाडीने प्रवेश करवे। ॥ सू० ५० ॥

સમાણે' ગૃહપતિકુલં યાવત્-પિન્ડપાતપ્રતિજ્ઞા પ્રવિષ્ટઃ સન્ 'સે જં પુણ જાણિજ્ઞા' સ યત્
પુનઃ વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્-અન્નચ્છેદ્, વક્ષ્યમાણપ્રકારમેવાહ- 'સમણં વા માહણં વા'
શ્રમણં વા ચરકશાક્યપ્રભૃતિરૂપમ્ બ્રાહ્મણં વા 'ગામપિંડોલગં વા' ગ્રામભિક્ષુકં વા 'અતિર્હિ
વા' અતિર્થિ વા 'પુન્નવપિટ્ઠં પેદાણ' પૂર્વપ્રવિષ્ટમ્ 'પેદાણ' પ્રેક્ષ્ય દૃષ્ટ્વા 'જો તેસિં સંલોણ' નો
તેષામ્ પૂર્વપ્રવિષ્ટાનાં શાક્યપ્રભૃતીનામ્ સંલોકે સંમુખે 'સપહિદુવારે ચિટ્ઠિજ્ઞા' સ સાધુઃ
પ્રતિદ્વારે-દ્વારાભિમુખે વિષ્ટેત્, ગ્રામાદૌ ભિક્ષાર્થે પ્રવિષ્ટઃ સાધુર્યદિપુનરેવં જાનીયાત્ યથાઽ-
સ્મિન્ ગૃહે શાવ્યાદિઃ કશ્ચિદ્ ભિક્ષાર્થે પૂર્વમેવ પ્રવિષ્ટોઽસ્તિ તર્હિ તં શાવ્યાદિકં પૂર્વપ્રવિષ્ટં
પ્રેક્ષ્ય દાતૃપ્રતિગ્રાહકમધ્યે સમાધાનવિઘ્નવાધાભયાત્તદાલોકે ન વિષ્ટેત્, નવા તર્હિર્ગમદ્વારં
પ્રતિ વિષ્ટેત્, તયોર્મધ્યે સમાધાનવિઘ્નવાધાભયસંભવાત્, કિન્તુ તથા ચ સંયમાત્મવિરાધના

ટીકાર્થ-અબ ગૃહપતિ કે ઘર મેં પ્રવેશાનન્તર સાધુકા આહાર ગ્રહણ વિધિ
બતલાતે હેં-'સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણો વા ગાહાવહ્ કુલં જાવ પવિટ્ટે સમાણે' વહ
પૂર્વોક્તભિક્ષુ-ભાવ સાધુ ઓર ભિક્ષુકી ભાવ સાધ્વી ગૃહપતિ-ગૃહસ્થ શ્રાવક કે ઘર
મેં યાવત્-પિન્ડપાતકી પ્રતિજ્ઞા સે ભિક્ષા લાભ કી આશા સે અનુપવિષ્ટ હોકર 'સે
જં પુણ જાણેજ્ઞા' વહ સાધુ યા સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રીતિ સે જાન લેકિ-
'સમણં વા માહણં વા ગામપિંડોલગં વા' શ્રમણચરક શાક્ય પ્રભૃતિ સાધુ સંન્યાસી,
યા બ્રાહ્મણ અથવા ગ્રામપિંડોલક-ગ્રામકા ભિક્ષુક યા 'અતિર્હિ વા' અતિર્થિ-
આગતુક અભ્યાગત 'પુન્નવપિટ્ઠં પેદાણ' પહેલે સે હો પ્રવેશ કિયે હુણે હેં એસા દેલ
કર 'નો 'જો તેસિં સંલોણ સપહિદુવારે ચિટ્ઠેજ્ઞા' દાતા ઓર પ્રતિ ગ્રાહક-યાચક
કે મધ્ય મેં સમાધાન હોને મેં વિઘ્ન વાધા કે ભય સે ડન પૂર્વ પ્રવિષ્ટ ચરક
શાક્ય પ્રભૃતિ શ્રમણોં કે સામને નહીં ઠહરે ઓર નિકલને કે ડાર પર ભી નહીં
ઠહરે, અન્યથા સંયમ આત્મવિરાધના હોને કી સંભવના રહતી હૈ એસા 'કેવલી
વૂયા આયાણમેયં' કેવલ જ્ઞાની ભગવાન્ મહાવીર પ્રભુ કહતે હેં અર્થાત્ ગૃહપતિ કે

ગૃહસ્થના ઘરમાં પ્રવેશ કર્યા પછી સાધુ ૫૫ આહાર ગ્રહણનો વિધિ સૂત્રકાર બતાવે છે.

ટીકાર્થ-'સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સાધુ કે સાધ્વી 'ગાહાવહ્ કુલં જાવ
પવિટ્ટે સમાણે' ગૃહપતિ-ગૃહસ્થ શ્રાવકના ઘરમાં ભિક્ષા પ્રાપ્તિની ઇચ્છાથી પ્રવેશ કર્યા પછી 'સે
જં પુણ જાણેજ્ઞા' તેમના બાણવામા એવું આવે કે 'સમણં વા માહણં વા' શ્રમણ ચરક શાક્ય
વિગેરે સાધુ સંન્યાસી અથવા બ્રાહ્મણ અથવા 'ગામપિંડોલગ વા' ગામના ભિક્ષુક અથવા
'અતિર્હિ વા' અભ્યાગત 'પુન્નવપિટ્ઠં પેદાણ' પહેલાં જ અર્થાત્ મારા આવતા પહેલાં પ્રવેશેલ
છે એ પ્રમાણે બોધને 'જો તેસિં સંલોણ' તેઓની સંમુખ ઉભા રહેવું નહીં 'જો તેસિં
સંલોણ સપહિદુવારે ચિટ્ઠિજ્ઞા' તથા નીકળવાના દ્વાર પર પણ ઉભા ન રહેવું તેમ કરવાથી
સંયમ આત્મ વિરાધના થવાનો સંભવ રહે છે 'કેવલીવૂયા આયાણમેયં' આ પ્રમાણે કેવળ
જ્ઞાની ભગવાન્ મહાવીર પ્રભુ કહે છે અર્થાત્ ગૃહપતિના ઘરમાં પહેલાં પ્રવેશ કરેલ ચરક

इति 'केवली ब्रूया' केवली-केवलज्ञानी भगवान् महावीरः ब्रूयात्-ब्रवीति उपदिशति 'आया-
णमेयं' आवाणम्-कर्मबन्धनद्वारम् एतत्-पूर्वप्रविष्टशाक्यादिश्रमणप्रभृतीनां संमुखे अव-
स्थानं नित्यर्थः ॥ सू० ५१ ॥

मूलम्-पुरा पेहाए तस्सट्ठाए परो असणं वा पाणं वा खाइमं वा
साइमं वा आहट्ठु दलएज्जा, अह भिक्खूणं पुब्बोवदिट्ठा एस पइत्ता
एस हेऊ, एस उवएसो, जं णो तेसिं संलोए सपडिदुवारे चिट्ठेज्जा, से
तमायाए एगंतमवक्कमिज्जा, अणावायमसंलोए चिट्ठेज्जा । सू० ५२॥

छाया-पुरा प्रेक्ष्य तस्य तिष्ठतः परः अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा आहूय
दद्यात्, अथ भिक्षुणाम् पूर्वोपदिष्टा एषा प्रतिज्ञा, एष हेतुः, एष उपदेशः, यत् नो तेषां संलोके
स प्रतिद्वारे तिष्ठेत्, स तमादाय एकान्तरूपकामेत्, अनापाते असंलोके तिष्ठेत् ॥ सू० ५२॥

टीका-शाक्यादि श्रमणानां भिक्षार्यं पूर्वं प्रवेशे तत्र साधोरगच्छतः भिक्षादानविधिमाह-
'पुरा पेहाए तस्सट्ठाए' पुरा-पूर्वम् गृहपतिकुले प्रविष्टान् शाक्यादि भिक्षुकान् प्रेक्ष्य तस्य
साधोः तिष्ठतः-अन्यत्र स्थितं कुर्वतः एकान्ते स्थितस्येत्यर्थः 'परो' परः गृहपतिः 'असणं
वा पाणं वा खाइमं वा साइमं' अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा चतुर्विधमाहार-

घर में पूर्व प्रविष्ट चरकशाक्यादि श्रमणों के संमुख ठहरना या खडा रहना कर्म-
बन्धनका द्वार-कारण माना जाता है इसलिये संयम आत्म विराधना होनेसे भाव
साधु और भाव साध्वी को गृहस्थ के घर में पूर्वप्रविष्ट श्रमण के सामने भिक्षा
के लिये नहीं ठहरना चाहिये ॥५१॥

अब गृहपति के घर में भिक्षा के लिये पूर्व प्रविष्ट चारकशाक्यादि श्रमणों के
सामने नहीं जानेवाले भिक्षुक भाव साधु को भिक्षा देने की विधि बतलाते हैं

टीકાર્થ-'પુરા પેહાએ' પહેલે હી ગૃહપતિ કે ઘર મેં ભિક્ષા કે લિયે આયે હુએ
ચરકશાક્યાદિ ભિક્ષુકોં કો દેવકર કહીં દૂસરી જગહ એકાન્ત મેં ઠહરે હુએ 'તસ્સ
ટ્ટાએ પરો' ભાવ સાધુ કો સ્વયં ગૃહપતિ 'અસણં વા પાણં વા ક્ષાઈમં વા સાઈમં વા'
અશન પાન ક્ષાદિમં ઓર સ્વાદિમં ચતુર્વિધ આહાર જાત કો 'આહટ્ઠુ દલએજ્જા'

શાક્ય વિગેરે શ્રમણોની સમુખ ઉભા રહેવું કે ઘેસવું કર્મબંધના કારણે રૂપ માનવામાં
આવે છે. તેથી સંયમ આત્મ વિરાધના થવાથી સાધુ કે સાધ્વીએ ગૃહસ્થના ઘરમાં પૂર્વે
પ્રવેશેલ શ્રમણોની સામે ભિક્ષા લેવા માટે ઉભા રહેવું ન જોઈએ. ॥ સૂ. ૫૧ ॥

હવે ભિક્ષા માટે ગૃહપતિના ઘરમાં પૂર્વપ્રવિષ્ટ ચરકશાક્ય વિગેરે શ્રમણોની સામે
ન જનાર સાધુ કે સાધ્વીને ભિક્ષા આપના નીવિધિ સૂત્રકાર બતાવે છે.

ટીકાર્થ-'પુરા પેહાએ' પહેલાં ન ગૃહપતિના ઘરમાં ભિક્ષા માટે આવેલા ચરકશાક્યાદિ
સાધુઓને જોઈને અન્યત્ર એકાન્ત સ્થાનમાં ઉભા રહેલ સાધુને જોઈને 'તસ્સટ્ટાએ પરોઅસણ વા
પાણં વા ક્ષાઈમં વા સાઈમં વા' તેમને માટે ગૃહસ્થ અશન પાન આદિમં અને સ્વાદિમં રૂપ

जातम् 'आहट्टु दलएज्जा' आहत्य एकत्रीकृत्य स्वयमेव दद्यात् 'अहंभिक्षुणं' अथ भिक्षु-
काणाम् साधूनां कृते 'पुव्वोवदिट्ठा एस पइन्ना' पूर्वोपदिष्टा-पूर्वम् आदिष्टा एषा प्रतिज्ञा-
कर्तव्यपालनाभिसन्धिः, 'एस हेऊ' एष हेतुः 'एस उवएसो' एष उपदेशः-आदेशरूपो बोध्यः,
तदाह-'जं णो तेसिं संलोए स पडिदुवारे चिट्ठेज्जा' यत् स साधुः नो तेपाम्-पूर्वप्रविष्टानां
शाक्यप्रभृतिश्रमणानां संमुखे प्रतिद्वारे-द्वाराभिमुखे, तिष्ठेत् संयमात्मविराधनासंभवात्, 'से
तमायाए' स साधुः तम्-पूर्वप्रविष्टम् शाक्यप्रभृतिश्रमणम्-आदाय अवगम्य विज्ञाय 'एगं-
तमवक्कमिज्जा' एकान्तम् अपक्रामेत्-निर्गच्छेत् 'अणावायमसंलोए चिट्ठेज्जा' अनापाते-लोक-
सम्पर्करहिते एकान्तस्थाने इत्यर्थः, असंलोके-असंमुखे तिष्ठेत् ॥ सू० ५२ ॥

मूलम्-से परो अणावायमसंलोए चिट्ठसाणस्स असणं वा पाणं वा
खाइमं वा साइमं वा, आहट्टु दलएज्जा, से य वदेज्जा आउसंतो समणा

एकत्रित्त करके दे देवे 'अहं भिक्षुणं पुव्वोवदिट्ठा एसा पइन्ना' यही भाव साधु
के लिये पूर्वोपदिष्ट प्रतिज्ञा कर्तव्य पालनविधि समझनी चाहिये, और 'एसहेऊ'
यही उपर्युक्त हेतु-कारण है एव 'एस उवएसो' यही उपदेश रूप आदेश है-यही
खुलासा करके बतलाते हैं-'जं नो तेसिं संलोए सपडिदुवारे चिट्ठेज्जा' यह कि-उन
चरकशाक्य वगैरह श्रमणों के सामने भाव साधु प्रतिद्वार पर नहीं ठहरे क्योंकि
उक्त रीति से उन सबके सामने प्रतिद्वार पर ठहरने से संयम आत्मविराधना होने
की संभावना रहता है इसलिये 'से तमायाए एगंतमवक्कमिज्जा' वह भाव साधु
पूर्वप्रविष्ट चरकशाक्यादि श्रमण को जानकर एकान्त में चलाजाय और 'अणा-
वायमसंलोए चिट्ठेज्जा' अनापात लोक सम्पर्क रहित स्थान में जाकर असंमुखे
उन चरकशाक्यादि के संमुख में नहीं ठहरे ऐसे ठहरने से साधु को संयम
आत्म विराधना नहीं होती ॥सू० ५२॥

अनुविध आहार भोजने 'आहट्टु दलएज्जा' ओझा करीने आपे 'अहं भिक्षुणं पुव्वोवदिट्ठा
एस पइण्णा' ओझ भाव साधु के भाव साध्वीने पूर्वोपदिष्ट कर्तव्य पालन विधि समझनी
'एसहेऊ' अने ओझ आज्ञा छे, ओझ उपदेश छे-उपदेश छे. तथा एस उवएसो' उपदेश
इप ओझ छे अने ओझ आज्ञा छे, ओझ बात स्पष्ट रीते बतावेछे-'जं णो तेसिं संलोए
सपडिदुवारे चिट्ठेज्जा' ओ चरकशाक्य विगेरे श्रमणोनी सन्मुख भाव साधुओ द्वार पर उला
न रहेवु. केम के-उक्त रीते ओ अधानी साथे प्रतिद्वार पर उला रहेवाथी संयम आत्म
विराधना थवानी संभवना रहे छे. तेथी 'से तमायाए एगंतमवक्कमिज्जा' ते भाव साधु
के साध्वीओ पोतानी पड़ेवा भिक्षा भाटे आवेव चरकशाक्यादि श्रमणोने आवेवा भिक्षुओने
ओझान्तमा आत्मा नवु'. तथा 'अणावायमसंलोए चिट्ठेज्जा' लोकस पक्ष विनाना स्थानमां नवने
ओ चरकशाक्यादिनी सन्मुख न देणाय तेवी रीते उला रहेवु ओ प्रभावे स्थित रहेवाथी
साधुने संयम आत्म विराधना थती नथी ॥सू० ५२॥

इमं मे असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा सव्वजणाए निसिट्ठं, तं भुंजह य णं परिभाएह च णं तं चेगइओ पडिगाहेत्ता, तुसीणीओ उवेहेज्जा, अवियाइ एयं मममेव सिया एवं माइट्ठाणं संफासे, णो एवं करेज्जा, से तमायाए तत्थ गच्छेज्जा, तत्थ गच्छित्ता से पुव्वामेव आलो-
एज्जा, आउसंतो समणा इमे मे असणं वा, पाणं वा, खाइमं वा साइमं वा सव्वजणाए णिसिट्ठे, तं भुंजह च णं परिभाएह च णं सेवं वदंतं परो वएज्जा आउसंतो समणा, तुमं चेव णं परिभाएहि, से तत्थ परिभाएमाणं णो अप्पणो खद्धं खद्धं डायं डायं ऊसढं ऊसढं रसियं रसियं मणुन्नं मणुन्नं णिद्धं णिद्धं लुक्खं लुक्खं से तत्थ अमुच्छिण्ण अगिद्धे अगिद्धिण्ण अणज्झोवदण्णे, बहुसममेव परिभाएज्जा ॥सू० ५३॥

छाया-तस्य परः अनापाते असंलोके तिष्ठतः अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा आहृत्य दद्यात्, स च वदेत्-‘आयुष्मन्तः श्रमणाः । इदं युष्मभ्यम् अशनं वा, पानं वा, खादिमं वा, स्वादिमं वा सर्वजनेभ्यो निसृष्टम्, तद् भुङ्क्ध्वम् च खलु परिभाजयत च खलु तच्च एकतः परिगृह्य तूष्णीकः उत्प्रेक्षेत, अपि इदं ममैव स्यात् मातृस्थानं संस्पृशेत्, नैवं कुर्यात्, स तमादाय तत्र गच्छेत्, तत्र गत्वा स पूर्वमेव आलोचयेत्-‘आयुष्मन्तः श्रमणाः । इदं युष्मभ्यम् अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा सर्वजनेभ्यो निसृष्टम्, तद् भुङ्क्ध्वं वा परिभाजयत वा, एनमेवं ब्रूयाणं परो वदेत्-आयुष्मन्तः श्रमणाः त्वं चैव खलु परिभाजय, स तत्र परिभाजयन् न आत्मनः प्रचुरं प्रचुरम् शाकं शाकम् उच्छिन्नम् उच्छिन्नम्, रसिकं रसिकम् मनोज्ञं मनोज्ञम् स्निग्धं स्निग्धम् रुक्षं रुक्षम् स तत्र अमूर्च्छितः अगृह्यः अनादृतः अनध्युपपन्नः बहु सभम् एव परिभाजयेत् ॥ सू० ५३ ॥

टीका-गृहपतिकृते पूर्वप्रविष्टशाक्यादि भिक्षुकं दृष्ट्वा अन्यत्र गच्छतः साधोः भिक्षादान-विधिं प्रतिपादयितुमाह-‘से परो अणावायमसंलोए चिट्ठमाणस्स’ परः-गृहपतिः तस्य-भिक्षु-

अथ पूर्वसूत्र में प्रतिपादित विषय को ही खुलाशा करके बतलाते हैं-

टीकार्थ-‘से परो’ वह गृहपति यदि ‘अणावायमसंलोए’ अनापात-जन संपर्क रहित और यातायात रहित एवम् असंलोके-चरक शाक्यादि श्रमणों के परोक्ष स्थान में ‘चिट्ठमाणस्स’ अर्वास्थान उस भाव साधु को ‘असणं वा पाणं

इवे पूर्वसूत्रमां प्रतिपादन करैव विषयने न पुलासा वार अतापे छे.

टीकार्थ-‘से परो अणावायमसंलोए चिट्ठमाणस्स’ ओ गृहपति जनस पक्ष विनाना अने अभिजात रहित तथा अरक्षशाक्यादि श्रमणुथी परोक्ष स्थानमां चिट्ठमाणस्स’ रहैवा ओ भाव

કસ્ય અનાપાતે-યાતાયાતરહિતે, અસંજોકે અમંગ્લસે તિષ્ઠતઃ-સ્થિતિ કુર્વતઃ 'અસળં વા પાળં વા જ્ઞાઈમં વા સાઈમં વા' અજ્ઞનં વા પાનં વા જ્ઞાદિમં વા સ્વાદિમં વા એતચ્ચતુર્વિધમાહારજાતમ્ 'આહટ્ટુ દલણ્જ્ઞા' આહૃત્ય દદ્યાત્, અજ્ઞનાદિકં પ્રયજ્ઞન્ 'સે ય એવં વદ્જ્ઞા' સચ ગૃહપતિઃ એવમ્-વક્ષ્યમાળરીત્યા વદેત્-એતદ્ બ્રૂયાત્-અનન્તઃ વદ્વો મિત્સાર્થમુપસ્થિતાઃ સન્તિ અહશ્ચ કાર્યવ્યસ્તત્વાદ્ આહારં વિભાજયિતું ન સમર્થોઽસ્મિ તસ્માદ્ 'આસંતો સમળા !' હે આયુષ્મન્તઃ શ્રમળાઃ ! 'હમે સે અસળં વા પાળં વા જ્ઞાઈમં વા સાઈમં વા સવ્વજળાણ નિસિદ્ધં' હદમ્ ચતુર્વિધમ્ અજ્ઞનં વા પાનં વા જ્ઞાદિમં સ્વાદિમં વા યુષ્પશ્યમ્-ભવદ્ભ્યઃ સર્વજનેભ્યઃ-ઉપસ્થિત સર્વસાધુભ્યો નિસૃષ્ટમ્-દત્તમસ્તિ 'તં ઝુંજહ વા ણં પરિભાણહ વા ણં' તત્-અજ્ઞનાદિક-માહારજાતમ્ એકત્ર વા યૂયં સર્વે મિલિત્વા મુઝ્ઝમ્, મોજનં કુરુત વા, પરિભાજયત વા-વિમજ્ય વા ગૃહ્ણીતેત્વર્યઃ, ઇતિ વદેદિતિ પૂર્વેળાન્વયઃ, કિન્તુ 'તં ચેગહઓ પઢિગાહિત્તા-તુસિળીઓ ઉવેહિજ્ઞા' સ સાધુઃ તદ્-અજ્ઞનાદિકમાહારજાતમ્ એકતઃ-એકક એવ, પ્રતિગૃહ્ય-ગૃહીત્વા, તૂળીકઃ સૌત એવ ગચ્છન્ યદિ વક્ષ્યમાળરીત્યા ઉત્ત્રેક્ષેત-વિચારયેત્-યથા એકસ્મૈ-મઘમેવ દત્તમિદમજ્ઞનાદિકમ્ એકસ્ય મમેવાસ્તિ ત્યાહ- 'અવિયાઈં એયં મમેવ સિયા' અપિ-ચ એતત્ ચતુર્વિધમપિ આહારજાતં મમેવ-એકસ્ય સાધોઃ સ્યાત્-સંભવતિ વર્તેતે ઇત્યેવં સંભા-

વા જ્ઞાઈમં વા' અજ્ઞન પાન જ્ઞાદિમ ઓર 'સાઈમં વા' સ્વાદિમ ચતુર્વિધ આહાર જાત 'આહટ્ટુ દલણ્જ્ઞા' લાકર દે ઓર 'લેય વદેજ્ઞા' ગૃહપતિ યદિ બોલે કિ 'આસંતો સમળા' હે આયુષ્મન્ ! અમદા શ્રમળ ! 'હમે સે અસળં વા પાળં વા જ્ઞાઈમં વા સાઈમં વા' યહ અજ્ઞન પાન જ્ઞાદિમ ઓર સ્વાદિમ ચતુર્વિધ આહાર જાત યહાં પર સ્થિત 'સવ્વજળાણ નિસિદ્ધં' આપ સભી સાધુઓં કે લિયે દિયા હૈ હસલિયે હસ આહાર જાત કો આપ સભી સાધુ મિલકર હી 'તં ઝુંજહ વા ણં' જ્ઞાલે અથવા 'પરિભાણહ વા ણં' અલગ અલગ હાં બાંટ કર લેલે, એસા કહને પર 'તંચેગહઓ પઢિગાહેત્તા તુસીળિઓ ઉવેહેજ્ઞા' યદિ વહ સાધુ અકેલા હી લેકર મનમેં હી વિચાર કરે કિ- 'અવિયાઈં એયં મમેવ સિયા' યહ સબ ચતુર્વિધ આહાર જાત

સાધુને 'અસળ વા પાળ વા જ્ઞાઈમં વા સાઈમં વા' અજ્ઞન, પાન, જ્ઞાદિમ અને સ્વાદિમ એ પ્રકારના ચતુર્વિધ આહારને 'આહટ્ટુ દલણ્જ્ઞા' લાવીને આપે અને 'સેય વદેજ્ઞા' તે કહે કે 'આસત્તો સમળા' હે આયુષ્યમન્ શ્રમણ ! લગવન્ ! હમે સે અસળં વા પાળં વા જ્ઞાઈમં વા સાઈમં વા' આ અજ્ઞન પાન, જ્ઞાદિમ અને સ્વાદિમ ચાર પ્રકારના આહાર જાત 'સવ્વજળાણ નિસિદ્ધં' અડીયા રહેલા આપ સઘળા સાધુઓ માટે આપેલ છે તેથી 'તંમુજ-હયળ પરિભાણહ વા ણં' આ આહાર જાત આપ સઘળા સાધુઓ મળીને ખાઓ અથવા અલગ અલગ વહેંચીને લઇલા ગૃહપતિના એ પ્રભાણે કહેવાથી 'તંચેગહઓ પઢિગાહેત્તા તુસીળિઓ ઉવેહેજ્ઞા' ને એ સાધુ એકલા જ તે લઇને મનમા જ વિચાર કરે કે- 'અવિયાઈં એયં મમેવ સિયા' આ બધે ચતુર્વિધ આહાર જાત એકલા અને જ મળેલ છે. તેથી હું એક-

इमं मे असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा सव्वजणाए निसिट्ठं, तं भुंजह ष णं परिभाएह च णं तं चेगइओ पडिगाहेत्ता, तुसीणीओ उवेहेज्जा, अविआइ एयं मममेव सिया एवं माइट्ठाणं संफासे, णो एवं करेज्जा, से तमायाए तत्थ गच्छेज्जा, तत्थ गच्छित्ता से पुव्वामेव आलो-
एज्जा, आउसंतो समणा इमे भे असणं वा, पाणं वा, खाइमं वा साइमं वा सव्वजणाए णिसिट्ठे, तं भुंजह च णं परिभाएह च णं सेवं वदंतं परो वएज्जा आउसंतो समणा, तुमं चेव णं परिभाएहि, से तत्थ परिभाएमाणं णो अप्पणो खद्धं खद्धं डायं डायं ऊसढं ऊसढं रसियं रसियं मणुन्नं मणुन्नं णिद्धं णिद्धं लुक्खं लुक्खं से तत्थ अमुच्छिण्ण अगिद्धे अगिद्धिण्ण अणज्झोवदण्णे, बहुसममेव परिभाएज्जा ॥सू० ५३॥

छाया-तस्य परः अनापाते असंलोके तिष्ठतः अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा आहृत्य दद्यात्, स च वदेत्-‘आयुष्मन्तः श्रमणाः । इदं युष्मभ्यम् अशनं वा, पानं वा, खादिमं वा, स्वादिमं वा सर्वजनेभ्यो निसृष्टम्, तद् शुद्ध्वम् च खलु परिभाजयत च खलु तच्च एकतः परिगृह्य तूष्णीकः उत्प्रेक्षेत, अपि इदं ममैव स्यात् मातृस्थानं संस्पृशेत्, नैवं कुर्यात्, स तमादाय तत्र गच्छेत्, तत्र गत्वा स पूर्वमेव आलोचयेत्-‘आयुष्मन्तः श्रमणाः । इदं युष्मभ्यम् अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा सर्वजनेभ्यो निसृष्टम्, तद् शुद्ध्वं वा परिभाजयत वा, एनमेवं ब्रुवाणं परो वदेत्-आयुष्मन्तः श्रमणाः त्वं चैव खलु परिभाजय, स तत्र परिभाजयन् न आत्मनः प्रचुरं प्रचुरम् शाकं शाकम् उच्छ्रितम् उच्छ्रितम्, रसिकं रसिकम् मनोज्ञं मनोज्ञम् स्निग्धं स्निग्धम् रुक्षं रुक्षम् स तत्र अमूर्च्छितः अगृह्यः अनाहतः अनध्युपपन्नः बहु समम् एव परिभाजयेत् ॥ सू० ५३ ॥

टीका-गृहपतिकुडे पूर्वप्रविष्टशाक्यादि भिक्षुकं दृष्ट्वा अन्यत्र गच्छतः साधोः भिक्षादान-विधिं प्रतिपादयितुमाह-‘से परो अणावायमसंलोए चिट्ठमाणस्स’ परः-गृहपतिः तस्य-भिक्षु-

अथ पूर्वसूत्र में प्रतिपादित विषय को ही खुलाशा करके बतलाते हैं-

टीकार्थ-‘से परो’ वह गृहपति यदि ‘अणावायमसंलोए’ अनापात-जन संपर्क रहित और यातायात रहित एवम् असंलोके-चरक शाक्यादि श्रमणो के परोक्ष स्थान में ‘चिट्ठमाणस्स’ अर्वास्थान उस भाव साधु को ‘असणं वा पाणं

इवे पूर्वसूत्रमां प्रतिपादन करेव विषयने न खुलासा वार अतापे छे,

टीकार्थ-‘से परो अणावायमसंलोए चिट्ठमाणस्स’ ओ गृहपति जनस पक्ष विनाना अने समनानाम रहित तथा अरकशाक्यादि श्रमणुथी पदोक्ष स्थानमां ‘चिट्ठमाणस्स’ रहेता ओ भाव

कस्य अनापाते-घातायातरहिते, असंजोके अर्भगमुखे तिष्ठतः-स्थितिं कुर्वतः 'असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा एतच्चतुर्विधमाहारजातम् 'आहट्टु दलएज्जा' आहत्य दद्यात्, अशनादिकं ग्रयञ्जन् 'से य एवं वइज्जा' सच गृहपतिः एवम्-वक्ष्यमाणरीत्या वदेत्-एतद् ब्रूयात्-अनन्तः वद्वो भिक्षार्थेषुपस्थिताः सन्ति अहश्च कार्यव्यस्तत्वाद् आहारं विभाजयितुं न समर्थोऽरिम तस्माद् 'आउसंतो समणा !' हे आयुष्मन्तः श्रमणाः ! 'इमे भे असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा सव्वजणाए निसिद्धं' इदम् चतुर्विधम् अशनं वा पानं वा खादिमं स्वादिमं वा युष्पभ्यग्-भवद्भ्यः सर्वजनेभ्यः-उपस्थित सर्वसाधुभ्यो निष्पृष्टम्-दत्तमस्ति 'तं भुंजह वा णं परिभाएह वा णं' तत्-अशनादिक-माहारजातम् एकत्र वा ययं सर्वे मिलित्वा भुङ्क्ष्वम्, भोजनं कुरुत वा, परिभाजयत वा-विमज्ज वा गृहीतेत्यर्थः, इति वदेदिति पूर्वोक्तान्वयः, किन्तु 'तं चेगइओ पडिगाहेत्ता-तुसीणिओ उवेहेज्जा' स साधुः तद्-अशनादिमाहारजातम् एकतः-एकक एव, प्रतिगृह-गृहीत्वा, तूष्णीकः मौन एव गच्छन् यदि वक्ष्यमाणरीत्या उत्प्रेक्षेत-विचारयेत्-यथा एकस्मै-मममेव दत्तमिदमशनादिकम् एकस्य ममेवास्ति इत्याह-'अविद्याइं एयं ममेव सिया' अपि च एतत् चतुर्विधमपि आहारजातं ममेव-एकस्य साधोः स्यात्-संभवति तर्तते इत्येवं संभा-

वां खाइमं वा' अशन पान खादिम और 'साइमं वा' स्वादिम चतुर्विध आहार जात 'आहट्टु दलएज्जा' लाकर दे और 'देव वदेज्जा' गृहपति यदि बोले कि 'आउ संतोसमणा' हे आयुष्मन् ! भगवन् श्रमण ! 'इमं भे असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' यह अशन पान खादिम और स्वादिम चतुर्विध आहार जात-यहां पर स्थित 'सव्वजणाए निसिद्धं' आप सभी साधुओं के लिये दिया है इसलिये इस आहार जान को आप सभी साधु मिलकर ही 'तं भुंजह वा णं' खाले अथवा 'परिभाएह चणं' अलग अलग हां बांट कर ले ले, ऐसा कहने पर 'तंचेगइओ पडिगाहेत्ता तुसीणिओ उवेहेज्जा' यदि वह साधु अकेला ही लेकर मनमें ही विचार करे कि-'अविद्याइं एयं ममेव सिया' यह सब चतुर्विध आहार जात

साधुने 'असण वा पाण वा खाइम वा साइमं वा' अशन, पान, खादिम अने स्वादिम ओ प्रकारना चतुर्विध आहारने 'आहट्टु दलएज्जा' लापीने आपे अने 'सेय वदेज्जा' ते छडे हे 'आउसत्तो समणा' हे आयुष्मन् श्रमण ! भगवन् ! इमं भे असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा आ अशन पान, खादिम अने स्वादिम यार प्रकारने आहार जात 'सव्वजणाए निसिद्धं' अडीया रहेला आप सघणा साधुओ भाटे आपेक्ष छे तेथी 'तंभुंज-हयण परिभाएह चणं' आ आहार जात आप सघणा साधुओ भणीने आपेक्ष अथवा अलग अलग वडेथीने लधेला गृहपतिना ओ प्रभावे छडेवाथी 'तंचेगइओ पडिगाहेत्ता तुसीणिओ उवेहेज्जा' ने ओ साधु ओकला न ते लधने भनभा न विचार करे हे-'अविद्याइं एयं ममेव सिया' आ भयो चतुर्विध आहार जात ओकला भने न भजेस छे, तेथी हुं ओक-

વયેતર્દિ 'માહટ્ટાણં સંકાસે' તસ્ય માતૃસ્થાનં-છલકપટમાયાદિદોષાન્ સંસ્પૃશેત્-કપટાસક્તિ-
માયાદિદોષસંસ્પર્શઃ સ્યાદિત્યર્થઃ । તથા ચ સંયમાત્મવિરાધના સંભવઃ, તસ્માત્ 'નો એવં
કરેજ્જા' નો એવં પૂર્વોક્તરીત્યા કુર્ષાત્-સર્વસાધુભ્યો દત્તમશ્નાદિકં સર્વં નાત્મીયં ભાવયેત્,
અપિ તુ 'સે તમાયાય' સ સાધુઃ તદ્-અશ્નાદિકં દત્તમાહારજાતમ્, આદાય-ગૃહીત્વા 'તત્થ
ગચ્છિજ્જા' તત્ર-સાધુસમુદાયનિકટે ગચ્છેત્ 'તત્થ ગચ્છિત્તા' તત્ર ગત્વા 'સે પુવ્વામેવ
આલોજ્જા' સ પૂર્વમેવ પ્રાગેવ આહારજાતમ્ તં સાધુસમુદાયમ્ આલોકયેત્-દર્શયેત્, દર્શ-
યિત્વા ચૈવં બ્રૂયાત્-'આઉસંતો સમણા !' હે આયુષ્મન્તઃ શ્રમણાઃ ! 'ઇમે મે અસણં વા પાણં વા
સ્વાહમં વા સાહમં વા' इदम् युष्मभ्यम् अशनं वा पानं वा स्वादिमं वा स्वादिमं वा चतुर्विध-
માહારજાતમ્ 'સવ્વજ્ઞાણ નિસિદ્ધે' સર્વજનેભ્યો યુષ્મભ્યમિતિ પૂર્વેણાન્વયઃ નિસૃષ્ટમ્-દર્શ-
વર્તેતે તસ્માત્ 'તં શુંજહ વા ણં પરિમાણ વાળં' તદ્ આહારજાતમ્ યુયમ્ સર્વેમિલિત્વા શુદ્ધધ્વમ્
વા, પરિમાજયત વા, વિમજ્જય વા ગૃહ્ણોતેતિ, 'સેવં વદંતં પરો વણ્ણા' તમ્ સાધુમ્, એવમ્-

अकेला मुझे ही मिला है इसलिये मैं अकेला ही इसका उपयोग करूंगा 'एयं-
माहट्टाणं संकासे' ऐसा विचारने पर उस को मातृस्थान-छलकपटादि रूपदोष
होगा और संयम आत्मा की विराधना होगी इसलिये 'नो एवं करेज्जा'-उक्त
रीति से उपस्थित उन सभी साधुओं के लिये दिये गये अशनादि चतुर्विध
आहार को केवल अकेला अपना ही नहीं समझना 'से तमायाय' वह एक साधु
अशनादि चतुर्विधआहार जात को लेकर 'तत्थ गच्छेज्जा' उन साधु समुदायों
के निकट में जाय और 'तत्थगच्छित्ता से पुव्वामेव आलोएज्जा' वहां जाकर
वह साधु पहले ही आहार जात उन साधुओं को दिखलावे और उन को
दिखलाकर 'ऐसा कहे कि 'आउसंतो समणा' हे आयुष्मन् ! भगवन् ! श्रमण !
आवक ने 'इमे मे असणं वा पाणं वा स्वाहमं वा साहमं वा' यह अशन पान

હો. જ આને ઉપયોગમાં લઈશ એમ વિચાર કરવાથી એ સાધુને માહટ્ટાણં સંકાસે' છળ-
કપટાદિરૂપ માતૃસ્થાન દોષ લાગે છે. અને સંયમ આત્માની વિરાધના થાય છે તેથી 'નો
એવં કરેજ્જા' આ રીતે ત્યાં ઉપસ્થિત બધા સાધુઓને માટે આપવામાં આવેલ અશનાદિ
ચતુર્વિધ આહારને કેવળ પોતાને માટે જ સમજવો નહીં 'સે તમાયાય તત્થ ગચ્છેજ્જા'
તે એક સાધુએ અશનાદિ ચતુર્વિધ આહારને લઈને એ બીજા સાધુ સમુદાયની પાસે જવું
અને 'તત્થ ગચ્છિત્તા સે પુવ્વામેવ આલોજ્જા' ત્યાં જઈને એ આહાર એ સાધુઓને બતા-
વવો અને એ પ્રમાણે બતાવીને એમ કહેવું કે-આઉસંતો સમણા' હે આયુષ્મન્ બગવન્
શ્રમણ ! 'इमे मे असणं वा पाणं वा स्वाहमं वा साहमं वा' આવકે આ અશન પાન ખા-
દિમ અને સ્વાદિમ ચારે પ્રકારનો આહાર બાત 'सव्वज्जाणं निसिद्धे' આપ બધા ઉપ-
સ્થિત સાધુઓને માટે આપેલ છે તેથી 'तं मुज्ज' આ ચતુર્વિધ આહાર તે આપ ખાઓ
અથવા 'चण परिमाणं' વિભાગ કરીને લઈલો 'सेवं वदंतं परोवण्ण' આ રીતે કહેતા એવા

उत्तरीत्या ब्रुवन्तं वदन्तं परः—कश्चित् साधुः वदेत्-ब्रूयात्—‘आउसंतो समणा?’ भो आयुष्मन्तः श्रमणाः ! ‘तुमं चेवणं परिभाएहि’ त्वच्चैव खलु परिभाजय-विभक्तं कुरु ‘से तत्थ परिभाएमाणे’ स साधुः तत्र तदाहारजातम् परिभाजयन्-विभक्तं कुर्वन् ‘णो अप्पणो खद्धं खद्धं डायं डायं’ नो आत्मनः स्वस्यार्थं प्रचुरं प्रचुरम्-अधिकम् अधिकम् रमणीयं शाकम्, शाकम्, ‘ऊसदं ऊसदं रसियं रसियं’ उच्छिन्नम् उच्छिन्नम्-विशिष्टगुणोपेतम्, रसितं रसितम् अपूर्वरसयुक्तं ‘मणुणं मणुणं’ मनोज्ञम् मनोज्ञम्-अत्यधिकमनोऽभिप्रेतम् ‘णिद्धं णिद्धं’ स्निग्धं स्निग्धम्-अत्यधिकस्निग्धम् ‘लुक्खं लुक्खं’ रुक्षं रुक्षम् न गृहीयादित्यर्थः, अपि तु ‘से तत्थ अमुच्छिण्ण’ स साधुः, तत्र-आहारजाते अमुच्छिन्नः-आसक्तिरहितः, ‘अगिद्धे’ अगृह्यः-गर्धारहितः लोभरहित इत्यर्थः ‘अनादिण्’ अनादृतः-आदररहितः ‘अगड्ढोववन्ने’ अनध्युपपन्नः अनासक्त इत्यर्थः, ‘वहुसममेव परिभाएज्जा’ बहुसमम्-प्रभूतसममेव नतु कथमपि विषमम् परिभाजयेत्-विभक्तं कुर्यात् ॥ सू० ५३ ॥

खादिम और स्वादिम चतुर्विध अहार जात ‘सब्ब जणाए णिसिद्धे’ आप सभी उपस्थित साधुओं के लिये दिया है इसलिये ‘तं भुंजह’ उस चतुर्विध अशनादि आहार जात को सभी साधु खाइये और ‘णं परिभाएह’ विभाजन करलीजिए ‘सेवं वदंतं परो वएज्जा’ इस प्रकार बोलते हुए इस साधु को कोई दूसरा साधु यदि कहे कि ‘आउसंतो समणा’ श्रमण ! आयुष्मन्तः श्रमणः ! त्वच्चैव खलु परिभाजय ‘तुमं चेव ण परिभाएहि’ आप ही इस आहार को बांट दीजिए, तब उस अशनादि चतुर्विध आहार जात को ‘परिभाए माणे’ विभाजन करता हुआ ‘णो अप्पणो खद्धं खद्धं’ अपने लिये पुष्कल अत्यन्त अधिक डायं डायं रोचक शाक एवं ‘ऊसदं ऊसदं’ उच्छिन्न विशिष्ट गुण से युक्त और ‘रसियं रसियं’ अपूर्व रससे युक्त अत्यन्त मनोज्ञ तथा अत्यधिक ‘णिद्धं णिद्धं’ स्निग्ध और ‘लुक्खं लुक्खं’ अत्यन्त रुक्ष भी आहार जात को ग्रहण करें, नहीं अपितु ‘से तत्थ अमुच्छिण्ण’ वह साधु उस अशनादि आहार जात में आसक्ति रहित होकर एवं ‘अगिद्धे’ लोभ रहित होकर तथा ‘अगडिण्’ आदर रहित होकर एवं

ये साधुने ठाई अन्य साधु ने जेभ कडे डे ‘आउसंतो समणा’ आयुष्मन् श्रमण। ‘तुमं चेवण परिभाएहि’ आप न आ आहारने वडेयी आपो. ‘से तत्थ परिभाएमाणे’ जे भिक्षा लावनार साधु जे अशनादि चारे प्रकारना आहार भतने भाग पाडता पाडता ‘णो अप्पणो खद्धं खद्धं’ पेताने भाटे साइ साइ’ अने वधारे पडतुं ‘डायं डायं’ इधिकर शाक ‘ऊसदं ऊसदं’ उच्छिन्न-विशेष प्रकारना शुषुवाणु अने ‘रसियं रसियं’ अत्यंत रसयी युक्त ‘मणुणं मणुणं’ मनोज्ञ मनोज्ञ ‘णिद्धं णिद्धं’ अत्यन्त स्निग्ध ‘लुक्खं लुक्खं’ अने अत्यंत रुक्ष जेवा आहारने थड्यु न करे परतु ‘से तत्थ अमुच्छिण्ण’ ते साधु जे अशनादि आहार भतभां आसक्ति रहित थडने ‘अगिद्धे’ बोस रहित थडने ‘अगडिण्’ तथा आदर रहित थडने तथा

વ્યેત્તિં 'માદ્દાણં સંફાસે' તસ્ય માતૃસ્થાનં-છલકપટમાયાદિદોષાન્ સંસ્પૃશેત્-ઋપટાસક્તિ-
માયાદિદોષસંસ્પર્શઃ સ્યાદિત્યર્થઃ । તથા ચ સંયમાત્મવિરાધના સંભવઃ, તસ્માત્ 'જો એવં
કરેજ્જા' નો એવં પૂર્વોક્તરીત્યા કુર્વાત્-સર્વસાધુભ્યો દત્તમશ્નાદિકં સર્વં નાત્મીયં ભાવયેત્,
અપિ તુ 'સે તમાયાય' સ સાધુઃ તદ્-અશ્નાદિકં દત્તમાહારજાતમ્, આદાય-ગૃહીત્વા 'તત્થ
ગચ્છિજ્જા' તત્ર-સાધુસમુદાયનિકટે ગચ્છેત્ 'તત્થ ગચ્છિત્તા' તત્ર ગત્વા 'સે પુચ્વામેવ
આલોજ્જા' સ પૂર્વમેવ પ્રાગેવ આહારજાતમ્ તં સાધુસમુદાયમ્ આલોકયેત્-દર્શયેત્, દર્શ-
યિત્વા ચૈવં બ્રૂયાત્-'આઉસંતો સમણા !' હે આયુષ્મન્તઃ શ્રમણાઃ ! 'ઈમે મે અસણં વા પાણં વા
સ્વાદિમં વા સાદિમં વા' इदम् યુષ્મભ્યમ્ અશ્નનં વા પાનં વા સ્વાદિમં વા સ્વાદિમં વા ચતુર્વિધ-
માહારજાતમ્ 'સંવજ્જણાપ નિસિદ્ધે' સર્વજનેભ્યો યુષ્મભ્યમિતિ પૂર્વેણાન્વયઃ નિસૃષ્ટમ્-દર્શ-
યતેતે તસ્માત્ 'તં મુંજહ વા ણં પરિમાણહ વા ણં' તદ્ આહારજાતમ્ યુયમ્ સર્વેમિલિત્વા મુદ્ધધ્વમ્
વા, પરિભાજયત વા, વિમજ્જય વા ગૃહ્ણતેતિ, 'સેવં વદંતં પરો વણ્ણા' તમ્ સાધુમ્, એવમ્-

अकेला मुझे ही मिला है इसलिये मैं अकेला ही इसका उपयोग करूंगा 'एयं-
मादद्दाणं संफासे' ऐसा विचारने पर उस को मातृस्थान-छलकपटोदि रूपदोष
होना और संयम आत्मा की विराधना होगी इसलिये 'नो एवं करेज्जा'-उक्त
रीति से उपस्थित उन सभी साधुओं के लिये दिये गये अशनादि चतुर्विध
आहार को केवल अकेला अपना ही नहीं समझना 'से तमायाय' वह एक साधु
अशनादि चतुर्विधआहार जात को लेकर 'तत्थ गच्छेज्जा' उन साधु समुदायों
के निकट में जाय और 'तत्थगच्छित्ता से पुच्चामेव आलोएज्जा' वहां जाकर
वह साधु पहले ही आहार जात उन साधुओं को दिखलावे और उन को
दिखलाकर 'ऐसा कहे कि 'आउसंतो समणा' हे आयुष्मन् ! भगवन् ! श्रमण !
श्रावक ने 'इमे मे असणं वा पाणं वा स्वादमं वा सादमं वा' यह अशन पान

હો. જ અને ઉપયોગમાં લઈશ એમ વિચાર કરવાથી એ સાધુને 'માદ્દાણં સંફાસે' છળ-
કપટાદિરૂપ માતૃસ્થાન દોષ લાગે છે. અને સંયમ આત્માની વિરાધના થાય છે તેથી 'જો
એવં કરેજ્જા' આ રીતે ત્યાં ઉપસ્થિત બધા સાધુઓને માટે આપવામાં આવેલ અશનાદિ
ચતુર્વિધ આહારને કેવળ પોતાને માટે જ સમજવો નહીં 'સે તમાયાય તત્થ ગચ્છેજ્જા'
તે એક સાધુએ અશનાદિ ચતુર્વિધ આહારને લઈને એ બીજા સાધુ સમુદાયની પાસે જવું
અને 'તત્થ ગચ્છિત્તા સે પુચ્વામેવ આલોજ્જા' ત્યાં જઈને એ આહાર એ સાધુઓને બતા-
વવો અને એ પ્રમાણે બતાવીને એમ કહેવું કે-આઉસંતો સમણા હે આયુષ્મન્ ભગવન્
શ્રમણુ ! 'ઈમે મે અસણ વા પાણ વા સ્વાદમં વા સાદમં વા' શ્રાવકે આ અશન, પાન ખા-
દિમ અને સ્વાદિમ ચારે પ્રકારનો આહાર બાત 'સંવજ્જણાપ નિસિદ્ધે' આપ બધા ઉપ-
સ્થિત સાધુઓને માટે આપેલ છે તેથી 'તં મુંજહ' આ ચતુર્વિધ આહાર તે આપ ખાઓ
અથવા 'વગ પરિમાણ' વિભાગ કરીને લઈશો 'સેવં વદંતં પરોવણ્ણા' આ રીતે કહેતા એવા

उत्तरीत्या ब्रुवन्तं वदन्तं परः—कश्चित् साधुः वदेत्—ब्रूयात्—‘आउसंतो समणा?’ भो आयुष्मन्तः श्रमणाः ! ‘तुमं चेवणं परिभाएहि’ त्वञ्चैव खलु परिभाजय—विभक्तं कुरु ‘से तत्थ परिभाएमाणे’ स साधुः तत्र तदाहारजातम् परिभाजयन्—विभक्तं कुर्वन् ‘णो अप्पणो खद्धं खद्धं ङायं ङायं’ नो आत्मनः स्वस्यार्थं प्रचुरं प्रचुरम्—अधिकम् अधिकम् रमणीयं शाकम्, शाकम्, ‘ऊसहं ऊसहं रसियं रसियं’ उच्छिन्नम् उच्छिन्नम्—विशिष्टगुणोपेतम्, रसितं रसितम् अपूर्वरसयुक्तं ‘मणुणं मणुणं’ मनोज्ञम् मनोज्ञम्—अत्यधिकमनोऽभिप्रेतम् ‘णिद्धं णिद्धं’ स्निग्धं स्निग्धम्—अत्यधिकस्निग्धम् ‘लुक्खं लुक्खं’ रुक्षं रुक्षम् न गृह्णीयादित्यर्थः, अपि तु ‘से तत्थ अमुच्छिण्’ स साधुः, तत्र—आहारजाते अमुच्छिन्नः—आसक्तिरहितः, ‘अगिद्धे’ अगृद्धः—गर्धारहितः लोभरहित इत्यर्थः ‘अनाद्धे’ अनादृतः—आदररहितः ‘अगद्धोववन्ने’ अनध्युपपन्नः अनासक्त इत्यर्थः, ‘बहुसमयेव परिभाएज्जा’ बहुसमम्—प्रभूतसममेव नतु कथमपि विषमम् परिभाजयेत्—विभक्तं कुर्यात् ॥ सू० ५३ ॥

खादिम और स्वादिम चतुर्विध आहार जात ‘सब्ब जणाए णिसिद्धे’ आप सभी उपस्थित साधुओं के लिये दिया है इसलिये ‘तं भुंजह’ उस चतुर्विध अशनादि आहार जात को सभी साधु खाइये और ‘णं परिभाएह’ विभाजन करलीजिए ‘सेव वदंतं परो वएज्जा’ इस प्रकार बोलते हुए इस साधु को कोई दूसरा साधु यदि कहे कि ‘आउसंतो समणा’ श्रमण ! आयुष्मन्तः श्रमणः ! त्वंचैव खलु परिभाजय ‘तुमं चेव ण परिभाएहि’ आप ही इस आहार को बांट दीजिए, तब उस अशनादि चतुर्विध आहार जात को ‘परिभाए माणे’ विभाजन करता हुआ ‘णो अप्पणो खद्धं खद्धं’ अपने लिये पुष्कल अत्यन्त अधिक ङायं ङायं रोचक शाक एवं ‘ऊसहं ऊसहं’ उच्छिन्न विशिष्ट गुण से युक्त और ‘रसियं रसियं’ अपूर्व रससे युक्त अत्यन्त मनोज्ञ तथा अत्यधिक ‘णिद्धं णिद्धं’ स्निग्ध और ‘लुक्खं लुक्खं’ अत्यन्त रुक्ष भी आहार जात को ग्रहण करें, नहीं अपितु ‘से तत्थ अमुच्छिण्’ वह साधु उस अशनादि आहार जात में आसक्ति रहित होकर एवं ‘अगिद्धे’ लोभ रहित होकर तथा ‘अगद्धे’ आदर रहित होकर एवं

ये साधुने ठाई अन्य साधु जे जेम कहे के ‘आउसंतो समणा’ आयुष्मन् श्रमणा ‘तुमं चेवण परिभाएहि’ आप न आ आहारने वडेची आपो. ‘से तत्थ परिभाएमाणे’ जे शिक्षा दावनार साधु जे अशनादि यारे प्रकारना आहार जातने बाग पाउता पाउता ‘णो अप्पणो खद्धं खद्धं’ पेटाने माटे साइ साइ अने वधादे पडतु ‘ङायं ङायं’ इच्छिन्न शाक ‘ऊसहं ऊसहं’ उच्छिन्न—विशेष प्रकारना शुष्कवाण अने ‘रसियं रसियं’ अत्यंत रसशी युक्त ‘मणुणं मणुणं’ मनोज्ञ मनोज्ञ ‘णिद्धं णिद्धं’ अत्यन्त स्निग्ध ‘लुक्खं लुक्खं’ अने अत्यंत रुक्ष जेवा आहारने ग्रहण न करे परंतु ‘से तत्थ अमुच्छिण्’ ते साधु जे अशनादि आहार जातमा आसक्ति रहित थयने ‘अगिद्धे’ लोभ रहित थयने ‘अगद्धे’ तथा आदर रहित थयने तथा

मूकम्—से णं परिभाएमाणं परो वएज्जा, आउसंतो समणा माणं तुमं परिभाएहि, सव्वे वेगतियाठिया उ भोक्खामो वा पाहामो वा से तत्थभुंजमाणे णो अप्पणा खद्धं खद्धं, डायं डायं ऊसहं ऊसहं रसियं रसियं मणुन्नं मणुन्नं जाव लुक्खं लुक्खं से तत्थ अमुच्छिण्ण अगिच्छे अनादिण्ण अणज्झोववण्णे बहुसममेव भुंजिज्जवा पीइज्जवा ॥सू० ५४॥

छाया—तं खलु परिभाजयन्तं परो वदेत्—आयुष्मन्तः श्रमणाः ! मा खलु त्वम् परिभाजय, सर्वे एकत्र व्यवस्थिताः भोक्ष्यामहे वा पास्यामोवा, स तत्र भुञ्जाने नो आत्मनः प्रचुरं प्रचुरम्, शाकं शाकम् उश्रितम् उश्रितम् रसितं रसितं मनोज्ञम् मनोज्ञम् यावत् रुक्षम् रुक्षम् स तत्र अमुच्छितः अगृह्यः अनादृतः अतध्युपपन्नः बहुसममेव भुञ्जीत वा पिबेद् वा ॥सू० ५४॥

टीका—सहैव अशनादिकमाहारजातं भोक्तुं कश्चित् साधुः प्रतिपादयन्नाह 'सेणं परिभाएमाणं परो वएज्जा' तम् खलु साधुम् अशनादिकं परिभाजयन्तं—विभक्तुमुद्यतं परः कश्चित् साधुः वदेत् ब्रूयात् ब्रवीतीत्यर्थः, तदाह—'आउसंतो समणा' आयुष्मन्तः श्रमणाः ! हे आयुष्मन् श्रमण ! 'मा णं तुमं परिभाएहि' मा खलु त्वम् अशनादिकमाहारजातं परिभाजय—विभक्तं

'अणज्झोववण्णे' अनासक्त होकर ही 'बहुसममेव परिभाएज्जा' सबको समान रूप से ही विभाजन करें विषम रूप से विभाजन किसी भी तरह नहीं क ॥रें ५३ ॥

अब कोई एक साधु सब साधुओं को एक साथ ही अशनादि आहार जात का भोजन करने के लिये कहते हैं

टीकार्थ—'सेणं परिभाएमाणं परो वएज्जा'—अशनादि चतुर्विध आहार जातको विभाजन करते हुए उस साधु को दूसरा एक साधु यदि ऐसा वक्ष्यमाणरीति से कहे कि 'आउसंतो समणा' हे आयुष्मन् ! भगवन् ! श्रमण ! साधु 'मा णं तुमं परिभाएहि' आप इस अशनादि चतुर्विध आहार जात को नहीं विभाजित करे क्योंकि 'सव्वे वेगतिया ठियाउ' हम सभी साधु एक साथ ही व्यवस्थित

'अणज्झोववण्णे' आ सक्रित रहित यर्धने न 'बहुसममेव परिभाएज्जा' अधाने सरणी रीते न भाग पाडीने आपवु. विशेष प्रकारे कोधने पणु कोधपणु रीते आपवु नहीं. ॥सू० ५३॥

इसे कोध ओक साधु सधणा साधुओने ओक साथे न अशनादि आहार जातनुं लोअन करवा माटे कडे छे.—

टीकार्थ—'से णं परिभाएमाणं परो वएज्जा' अशनादि चतुर्विध आहार जातना भाग पाडता ओ साधुने भील कोध ओक, साधु ने आ वक्ष्यमाणु रीते कडे के 'आउसंतो समणा मा ण तुमं परिभाएहि' हे आयुष्मन् श्रमण भगवन् ! आप आ अशनादि चतुर्विध आहारने भाग पाडेशो नहीं 'सव्वे वेगतिया ठियाउ भोक्खामो वा पाहामो वा केम के आपणु अधा न साधुओ ओक साथे ओकठा यर्धने आ अशनादि चतुर्विध आहार जातने पाधु

मा कुर्वत्यर्थः 'सन्वे वेगतिया ठिया उ भोक्खामो वा पाहामो वा' सर्वे वयम् एकत्र-स्थाने व्यवस्थिताः सन्तः भोक्ष्यामहे वा पास्यामो वा, तत्र केवलम् अन्यतीर्थिकैः साकं न भोक्तव्यम्, स्वयूधिकैश्च पार्श्वस्थादिभिः संभोगिकैश्च सार्द्धम् ओघालोचनां दत्त्वा भुञ्जानानां विधिं प्रतिपादयितुमाह—'से तत्थ भुंजमाणे णो अप्पणा खद्धं खद्धं' स साधुः तत्र-तस्मिन् स्थाने साधुभिः सह भुञ्जानः नो आत्मनः-रसस्यार्थं प्रचुरं प्रचुरम्-अत्यधिकम् 'ढायं ढायं ऊसढं ऊसढं' शाकं शाकम्-सुस्वादुशाकम्, उच्छिन्नम्, उच्छिन्नम्-विशिष्ट गुणोपेतम् 'रसियं रसियं' रसितम् रसितम्-रसयुक्तम् 'मणुण्णं मणुण्णं' मनोज्ञम् मनोज्ञम्-अत्यन्त मञ्जुलम् 'जाव लुक्खं लुक्खं' यावत्-स्निग्धम् स्निग्धम्-अत्यन्त स्निग्धम्, रुक्षं रुक्षम् अत्यधिकं न गृह्णन् इति पूर्वोक्तान्वयः 'से तत्थ अमुच्छिण्णं अगिद्धे अनाद्धिण्णं अणज्झोववण्णे' स साधुः तत्र-अशनादौ चतुर्विधे आहारजाते अमूर्च्छितः-मूर्च्छारहितः आसक्तिवर्जितः, उगृद्धः-गर्दारहितः लोभ-

एकत्रित होकर उस अशनादि चतुर्विध आहार जात को 'भोक्खामो वा पाहामो वा' खायेगे और पीयेगे वहां पर केवल अन्य तीर्थिकों के साथ नहीं भोजन करना चाहिये और अपने यूधिकों और पार्श्वस्थादि सांभोगिकों के साथ ओघा की आलोचना देकर खाने वाले साधुओं की विधि-प्रकार प्रतिपादित करते हैं—'से तत्थ भुंजमाणे' वह पूर्वोक्त अशनादि चतुर्विध आहार जात को लाने वाला साधु वहां पर उन सभी साधुओं के साथ खाते हुए 'णो अप्पणा' अपने लिये 'खद्धं खद्धं ढायं ढायं' अत्यधिक सुस्वादु शाक को या 'ऊसढं ऊसढं' विशिष्ट गुणों से युक्त एवं 'रसियं रसियं' सरस तथा अत्यन्त 'मणुण्णं मणुण्णं जाव' मञ्जुल यावत्-अत्यन्त स्निग्ध तथा 'लुक्खं लुक्खं' अत्यधिक रुक्ष अशनादि आहार जात को नहीं ग्रहण करे, अपितु 'से तत्थ अमुच्छिण्णं' वह साधु उस अशनादि चतुर्विध आहार जात में आसक्ति वर्जित होकर 'अगिद्धे एवं' लोभ रहित होकर तथा 'अनाद्धिण्णं' विशेष आसक्ति से रहित होकर एवं 'अणज्झोव

अने पीधशुं'. आ प्रमाणे छडे त्यारे त्यां केवण अन्य तीर्थिकेनी साथे आहार देवे न नेधये पण्य पोताना स'प्रदायना साधुओ अने पार्श्वस्थादि सांभोगिकेनी साथे ओघाथी आलोचना करीने जानारा साधुजोना विधिनुं प्रतिपादन करतां छडे छे.—'से तत्थ भुंजमाणे णो अप्पणा खद्धं खद्धं' ओ पूर्वोक्त अशनादि चतुर्विध आहार जातने दावनार साधु त्या आगण ओ अधा साधुओनी साथे जाता जाता पोताने माटे वधारे पडता सुस्वादु शाकने अथवा 'ढायं ढायं ऊसढं ऊसढं रसियं रसियं' अथवा विशेष शुष्वाणा अने सरस तथा अत्यंत 'मणुण्णं मणुण्णं जाव लुक्खं लुक्खं' मनोज्ञ यावत् अत्यंत स्निग्ध तथा अत्यधिक रुक्ष अशनादि आहार जातने अडधु न करे परंतु 'से तत्थ अमुच्छिण्णं अगिद्धे अनाद्धिण्णं अणज्झोववण्णे' ते साधु ओ अशनादि चारे प्रकारना आहार जातमां आसक्ति रहित यधने तथा दोस रहित यधने तथा विशेष आसक्ति रहित यधने तथा ओ अशनादि

રહિત इत्यर्थः, अनादृतः-आदररहितः विशेषासक्तिवर्जितः, अनध्युपपन्नः-तत्प्राप्तिविशेषाध्य-
वसायरहितः सन् 'बहुसममेव भुंजिज्जा वा पीइज्जा वा' बहुमममेव सर्व सममेव नतु किमपि
विषमम्, प्रभूत सममेवेत्यर्थः भुञ्जीत वा पिबेद् वा ॥ सू० ५४ ॥

મૂલમ્-સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા ગાહાવકુલં જાવ પવિટ્ટુ કામે
સમાણે સે જં પુણ જાણિજ્જા, સમણં વા, માહળં વા, ગામપિંડોલગં વા,
અતિહિં વા, પુઠ્ઠવપવિટ્ટં પેહાણે જો તે ઉવાહકમ્મ પવિસેજ્જ વા, ઓભા-
સેજ્જ વા, સે તમાયાય એગંતમવક્રમેજ્જા, અણાવાયમસંલોણે ચિટ્ઠિજ્જા,
અહ પુણ એવં જાણિજ્જા, પડિસેહિણ વા દિન્ને વા તઓ તંમિ ણિયતિણ
સંજયામેવ પવિસિજ્જ વા, ઓભાસિજ્જ વા ॥સૂ० ૫૫॥

છાયા-સ ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુકી વા ગૃહપતિકુલં યાવત્ પ્રવેષ્ટુકામઃ સન્ યત્ પુનઃ જાની-
યાત્-શ્રમણં વા બ્રાહ્મણં વા ગ્રામપિંડોલકં વા અતિથિં વા પૂર્વપ્રવિષ્ટં પ્રેક્ષ્ય નો તાન્ ઉપાતિ-
ક્રમ્ય પ્રવિશેદ્ વા, અવભાષેત વા, સ તગાદાય એકાન્તમપક્રામેત્, એકાન્તમપક્રમ્ય અનાપાતા-
સંલોકે તિષ્ઠેત્, અથ પુનરેવં જાનીયાત્-પ્રતિપિદ્ધે વા દત્તે વા તતસ્તસ્મિન્ નિવૃત્તે સંયત એવ
પ્રવિશેદ્ વા, અવભાષેત વા । સૂ० ૫૫ ॥

ટીકા-પૂર્વસૂત્રે બહિરાલોકે સાધોરવસ્થાનં પ્રતિષિદ્ધમ્ સમ્પ્રતિ તત્ર તસ્ય પ્રવેશં પ્રતિષે-
ધિતુમાહ-'સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા' સ પૂર્વોક્તો ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુકી વા 'ગાહાવકુલં જાવ
વણ્ણે' અશનાદિ આહાર પ્રાપ્તિ કે લિયે વિશેષ અધ્યવસાય યત્ન રહિત હોકર
હી 'બહુસમમેવ' સવ સપાન રૂપ સે હી અશનાદિ આહાર જાત કો 'ભુંજિજ્જ વા
પીઈજ્જ વા' જ્ઞાય પિવે, લેશમાત્ર ઓ વિષમતા નહીં કરે અર્થાત્ સમાન રૂપ સે
હી જ્ઞાના પીના ચાહિયે ॥૫૪॥

પહેલે ચરક શાક્ય વગૈરહ શ્રમણાં કે સામને બાહર પ્રકાશ મેં ભાવ સાધુ
કો નહીં રહના ચાહિયે એસા કહ જુકે હૈં અવ ઊન ચરક શાક્યાદિ શ્રમણ વગૈ-
રહ કો ગૃહપતિ કે ઘર મેં ભિક્ષા કે લિયે પહેલે સે હી પ્રવિષ્ટ દેખકર વહાં ભાવ
સાધુ કો નહીં પ્રવેશ કરના ચાહિયે એસા કહતે હૈં-

આહાર પ્રાપ્તિ માટે વિશેષ યત્ન રહિત થઈને 'બહુસમમેવ ભુજિજ્જ વા પીઈજ્જ વા'
ખધાની સાથે સરખી રીતે અશનાદિ આહાર ખાતને આરોગવો અને પીવો લેશમાત્ર પણ
વિષમપણુ કરવુ નહી અર્થાત્ સમાન રીતે જ ખાવુ પીવુ જોઈએ ॥ સૂ० ૫૪ ॥

પહેલાં ચરકશાક્ય વિગેરે શ્રમણોના સામે ખહાર પ્રકાશમાં ભાવ સાધુએ રહેવું
ન જોઈએ એમ કહેવાઈ ગયું છે હવે એ ચરકશાક્યાદિ શ્રમણ વિગેરેને ગૃહપતિને ઘેર
ભિક્ષા માટે પહેલેથી જ પ્રવેશવા જોઈને ત્યાં ભાવ સાધુએ પ્રવેશ ન કરવા સંબંધી
સૂત્રકાર કથન કરે છે.

पविट्टुकामे समाणे' गृहपतिकुलं यावत्-पिण्डपातप्रतिज्ञया-भिक्षार्थं प्रवेष्टुकामः सन्-प्रवि-
विशुः सन् 'सेजं पुण जाणिज्जा' स साधुः यत् पुनः एवं रीत्या जानीयात्-'समणं वा,
माहणं वा गामपिंडोलणं वा' श्रमणं वा-शाक्यादिभिक्षुकम्, ब्राह्मणं वा, ग्रामपिण्डोलकं वा-
ग्रामयाचकं वा 'अतिहिं वा' अतिथिं वा 'पुव्वपविट्ठं पेहाए' पूर्वप्रविष्टं गृहपतिकुले पूर्वकाला-
देव प्रविष्टम्, प्रेक्ष्य दृष्ट्वा 'णो ते उवाइक्कम्म पविसेज्ज वा ओभासेज्ज वा' नो तान् पूर्व-
प्रविष्टान् शाक्यादीन् उपातिक्रम्य-उल्लङ्घ्य प्रविशेद् वा अवभाषेत वा एतावता साधुः
गृहपतिकुले पूर्वप्रविष्टं शाक्यश्रमणादिकं दृष्ट्वा न तान् अतिक्रम्य तत्र प्रविशेत्, नवा तत्रस्थित
एव दातारं याचितु मज्जभाषेत. अपितु 'से तमायाय एगन्तमवक्कमिज्जा' स साधुः तस्-पूर्व-
प्रविष्टम् शाक्यादिश्रमणम् आदाय-अवगम्य तत्स्थानात् एकान्तमपक्रामेत् निर्गच्छेत्।
'एगंतमवक्कमिता अणावायमसंलोए चिट्ठिज्जा' एकान्तमपक्रम्य अनापातासंलोकं-यातायात-

टीकार्थ-‘से भिक्षु वा भिक्षुणी वा’ वह पूर्वोक्त भिक्षु-भाव साधु और
भिक्षुकी-भावसाध्वी ‘गाहावइकुलं’ गृहपति-गृहस्थ श्रावक के घरमें ‘जाव’
यावन्-पिण्डपात की प्रतिज्ञा से-भिक्षा लाभ की आशा से ‘पविट्टुकामे समाणे’
प्रवेश करने का इच्छुक ‘सेजंपुण एवं जाणिज्जा’ वह यदि ऐसा वक्ष्यमाणरिति से
जान लेकि ‘समणं वा माहणं वा गामपिंडोलणं वा’ श्रमण-चरक शाक्य वगैरह
भिक्षुक को-गृहपति के घर में पहले भिक्षा के लिये प्रविष्ट-आये हुए देखकर
एवं ब्राह्मण और ग्राम भिक्षुक तथा ‘अतिहिं वा पुव्वपविट्ठं पेहाए’ अतिथि को
पूर्व प्रविष्ट देखकर जान ले तो ‘णो ते उवाइक्कम्म पविसेज्ज वा ओभा सेज्ज वा’
उन पूर्व प्रविष्ट चरक शाक्य श्रमणादि को उल्लंघनकर गृहपति के घर में भिक्षा
के लिये भाव साधु नहीं प्रवेश करे और वहां रह कर उस गृहपति से भिक्षा के
लिये बोले भी नहीं अपितु ‘से तमायाय’ वह भाव साधु और भाव साध्वी उस
चरक शाक्यादि श्रमण को वहां पर पूर्व प्रविष्ट जान कर या देख कर उस स्थान
से निकलकर ‘एगंतमवक्कमेज्जा’ एकान्त में चला जाय और ‘एकान्तम्’ अप-

टीकार्थ-‘से भिक्षु वा भिक्षुणी वा’ ते पूर्वोक्त साधु और साध्वी ‘गाहावइ कुलं
जाव समाणे’ गृहपति अहस्थ श्रावकना घरभां यावत् ‘पविट्टुकामे समाणे’ भिक्षा लाभनी
धन्दाथी प्रवेश करवानी धन्दा करता ‘से जं पुण जाणिज्जा’ तेमना आधुवाभां ओवी रीते
आवे के ‘समणं वा माहणं वा गामपिंडोलणं वा’ श्रमण चरकशाक्य विगेरे साधु के आ-
शय अथवा आमभिक्षुक तथा ‘अतिहिं वा’ अतिथिने ‘पुव्वपविट्ठं पेहाए’ गृहपातना घरभां
पडेवेथी न भिक्षा अहणु भाटे आवेला ओधने अथवा आधुने ‘णो ते उवाइक्कम्म पवि-
सेज्ज वा ओभासेज्ज वा’ ओ पडेवेथी आवेला चरकशाक्य श्रमणादिने ओण’गीने गृह-
पतिना घरभा भिक्षा अहणु भाटे भाव साधु के साध्वीओ प्रवेश न करवे. अने त्यां
रहीने ओ गृहपतिने भिक्षा भाटे कहेपु पणु नहीं ‘से तमायाय एगंतमवक्कमेज्जा’ ते भाव
साधुओ के भाव साध्वीओ ओ चरकशाक्यादि श्रमणुने त्यां पडेवेथी आवेला ओधने के

સમ્પર્કરહિતે અનાલોક-પ્રદેશે તિષ્ઠેત્, 'અહપુણ એવં જાણિજ્ઞા' અથ પુનઃ એવં-વક્ષ્યમાણ રીત્યા યદિ જાનીયાત્-અવગચ્છેત્ 'પઢિસેહિયે વા દિન્ને વા' પ્રતિપેદ્દે વા-શાક્યશ્રમણાદિકે નિષિદ્દે વા મિક્ષારૂપે પિણ્ડે વા તસ્મૈદત્તે સતિ 'તઓતંમિ નિયત્તિયે' તતઃ સ્થાનાત્ તસ્મિન્ શાક્યશ્રમણાદિકે, નિવૃત્તે-ગૃહપતિર્ગતે સતિ તતઃ 'સંજયામેવ' સંયતેવ 'પવિસિજ્ઞ વા ઓમાસિજ્ઞ વા' પ્રવિશેદ્ વા-મિક્ષાયાં ગૃહપતિકુલે 'પ્રવેશં કુર્યાદ્, અવમાપેત વા-મિક્ષાં યાચિતું વદેદિત્યર્થઃ ॥ સૂ. ૫૫ ॥

મૂલમ્-અયં ચલુ તસ્મ ભિક્ષુસ્સ ભિક્ષુણીય વા સામગ્ગિયં તિવેમિ ॥ સૂ. ૫૬ ॥ પંચમો ઉદ્દેસો સમત્તો

છાયા-એતત્ ચલુ તસ્ય ભિક્ષુકસ્ય ભિક્ષુક્યા વા સામગ્ગ્યમ્ इति ब्रवीमि ॥ सू. ५६ ॥

ટીકા-પંચમોદ્દેશ વક્તવ્યતા મુપસંહરણાદ-‘અયં ચલુ તસ્ય એતત્ ચલુ પૂર્વોક્તરૂપં પિણ્ડે-

ક્રમ્ય ‘અણાવાયમસંલોપ ચિટ્ઠિજ્ઞા’ એકાન્ત મે જાકર અનાપાત્-ગાતાયાત કા સમ્પર્ક સે રહિત ઔર અસંલોક અનાલોક-પ્રકાશ રહિત પ્રદેશ મેં રહે કિન્તુ ‘અહ પુણ એવં જાણિજ્ઞા’ યદિ વહ ભાવ સાધુ ઔર ભાવ સાધ્વી એવમ્ इस प्रकार वक्ष्यमाणरीति से जानलेकि-उन सभी चरकशाक्यादि भिक्षुकों की ‘पडि-सेहिएवा दिन्ने वा’ प्रतिषिद्ध-मना कर दिया है अथवा उनको अशनादि आहार जात देदिया है और वे ‘तओ तंमिणियत्तिए’ चरकशाक्यादि भिक्षुक भिक्षा लेकर या वैसे ही चले गये हैं तो ‘संजयामेव पविसिज्ज वा’ संयमशालि होकर ही गृहपति के घर में भिक्षा के लिये प्रवेश करे या ‘ओ मासिज्ज वा’ भिक्षा माङ्गने के लिये गृहपति से बोले ॥ ५५ ॥

अब इस पञ्चम उद्देशक में पिण्डैषणा विषय में भाव साधु और भाव साध्वी को संयमपालन रूपवक्तव्यता का उपसंहार करते हुए कहते हैं-

જાણીને એ સ્થાનેથી નીકળીને એકાન્તમા ચાલ્યા જવું. અને ‘અણાવાયમસંલોપ ચિટ્ઠિજ્ઞા’ એકાન્તમા જઈને ગમનાગમના સંપર્ક વિનાના અને અસંલોક અર્થાત્ પ્રકાશ રહિત પ્રદેશમા અર્થાત્ બીજા ન જુએ તેવા પ્રદેશમા રહેવું પરંતુ ‘અહ પુણ એવં જાણિજ્ઞા’ એ તે ભાવ સાધુ કે ભાવ સાધ્વીએ રીતે અર્થાત્ વક્ષ્યમાણ રીતે જાણે કે-‘પઢિસેહિયે વા દિન્ને વા’ એ બધા ચરકશાક્યાદિ ભિક્ષુકોને મના કરેલ છે અથવા તેમને અશનાદિ આહાર જાન આપી દીધો છે. તથા ‘તઓ તંમિ ણિયત્તિયે’ એ ચરકશાક્યાદિ સાધુ ભિક્ષા લઈને અથવા એમનેમ વગર લીધે ચાલ્યા ગયા છે તેમ જાણવામા આવે તો ‘સંજયા-મેવ પવિસિજ્ઞ વા આમાસિજ્ઞ વા’ તે પછી સયમશીલ થઈને ગૃહપતિના ઘરમાં ભિક્ષા લેવા માટે પ્રવેશ કરવો અથવા ભિક્ષા આપવા માટે ગૃહપતિને કહેવું ॥ ૫૫ ॥

પાંચમો ઉદ્દેશો સમાપ્ત

હવે આ પાંચમા ઉદ્દેશમાં પિણ્ડૈષણાના સંબંધમાં સાધુ સાધ્વીએ સયમ પાલનરૂપ-

ષઠા વિષયકં સંયમપાલનં તદ્દય-સંયમ પાલસ્ત્વેન પ્રસિદ્ધસ્ય 'મિક્ષુસ્સ' મિક્ષુરુસ્ય સાધોઃ
'મિક્ષુણીય વા' મિક્ષુવ્યાઃ સાધ્વી વા 'સામગ્ગિયં' સામગ્ર્યમ્-સમગ્રતા મિક્ષુભાવસ્ય સમ્પૂ-
ર્ણત્વમ્ 'અવગન્તવ્યમ્ સિવેમિ' इति ब्रवीमि-उपदिशामि इति भगवान् आह ॥सू० ५६॥

પિઠૈષ્ણાયા પશ્ચમોદેશકઃ સમાપ્તઃ ।

ષષ્ઠોદેશકઃ પ્રારમ્ભ્યતે ।

મૂલમ્-સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા ગાહાવૈકુલં પિંડવાયપડિયાણ
જાવ પવિત્રે સમાણે સે જં પુણ જાણેજ્ઞા, રસેસિળો વહવે પાળા ઘાસે-
સળાણ સંથડે સંણિવૈઝા પેહાણ તં જહા-કુક્કુડજાઈયં વા, સૂયરજાઈયં
વા, અગ્ગપિંડંસિ વા, વાયસા સંથડા સંણિવૈઝા પેહાણ પરકમે સંજયામેવ
પરકમેજ્ઞા ણો ઉજ્જુયં ગચ્છિજ્ઞા ॥૫૭॥

છાયા-સ મિક્ષુર્વા મિક્ષુકી વા ગૃહપતિકુલં પિંડપાતપ્રતિજ્ઞાયા યાવત્ પ્રવિષ્ટઃ સન્ સ યત્
પુનઃ જાનીયાત્-રસેષિણઃ બહૂન પ્રાણાન્ ગ્રાસાર્થમ્ સંસ્તૃતાન્ સંનિપત્તિતાન્ વીક્ષ્ય, તદ્વથા-
કુક્કુડજાતિકં વા શૂકરજાતિકં વા, અગ્રપિંડે વા વાયસાન્ સંસ્તૃતાન્ સંપત્તિતાન્ વીક્ષ્ય સતિ
પરાક્રમે સંયતઃ ન ઋજુકં ગચ્છેત્ ॥ સૂ. ૫૭ ॥

ટીકા-પશ્ચમોદેશકે શાક્યાદિ શ્રમણાનામન્તરાયભયાત્ સાધોઃ મિક્ષાર્થે ગૃહપતિકુલ

ટીકાર્થ-‘અયં સ્વલુ તસ્સ મિક્ષુસ્સ મિક્ષુણીય વા સામગ્ગિયં સિવેમિ’ યહ
પૂર્વોક્તરૂપ પિઠૈષ્ણાવિષયક સંયમ પાલન હી ડસ મિક્ષુક-ભાવ સાધુ ઔર મિક્ષુ-
કીભાવ સાધ્વી કા સામગ્ર્ય હૈ અર્થાત્ પિઠૈષ્ણા વિષયક સંયમ પાલન કરના હી
સાધુ ઔર સાધ્વી કે મિક્ષુ ભાવ-સાધુપના કી સમ્પૂર્ણતા સમજની ચાહિયે એસા
વીતરાગ કેવલ જ્ઞાની ભગવાન મહાવીર સ્વામી કહતે હૈં, યહ તાત્પર્ય હૈ ॥૫૬॥

પિઠૈષ્ણાકાપશ્ચમોદેશક સમાપ્ત હુઆ ॥

અવ ષષ્ઠોદેશક કી હિન્દી ટીકાકા આરમ્ભ ક્રિયા જાતા હૈ-

પશ્ચમોદેશક મેં ચરકશાક્યાદિ મિક્ષુકોં કે અન્તરાય-વિદ્ધ યાધાઓં કે

કથનનો ઉપસહાર સૂત્રકાર કરે છે -

ટીકાર્થ-‘અયં સ્વલુ તસ્સ મિક્ષુસ્સ મિક્ષુણી વા’ આ પૂર્વોક્ત રૂપ પિંડૈષ્ણા સધાધી
સંયમ પાલન જ એ ભાવ સાધુ અથવા ભાવ સાધ્વીની સમગ્રતા છે, અર્થાત્ પિંડૈષ્ણા વિષયક
સંયમ પાલન કરવું એજ સાધુ અને સાધ્વીના મિક્ષુ ભાવ અર્થાત્ સાધુપણાની સંપૂર્ણતા છે
તેમ સમગ્રવુ. આ પ્રમાણે વીતરાગ કેવળજ્ઞાની ભગવાન મહાવીર સ્વામીએ કહ્યું છે ॥સૂ. ૫૬॥

પિંડૈષ્ણાનો પાંચમો ઉદ્દેશ સમાપ્ત

છટ્ટો ઉદ્દેશો

પાંચમા ઉદ્દેશમાં ચરકશાક્ય વિગેરે મિક્ષુકોને અતરાય કે વિદ્ધ થાય એ બયથી
સા. ૧૨

પ્રવેશઃ પ્રતિષિદ્ધઃ, સમ્પ્રતિ ષષ્ઠોદ્દેશકેપિ પ્રાગ્-ગાન્તરવિઘ્નવાધા પ્રતિષેધાર્થમાહ-‘સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા’ સ પૂર્વોક્તો મિશ્નુકો વા મિશ્નુકી વા-સાધુર્વા સાધ્વી વા, ‘ગાહાવહ્કુલં’ ગૃહપતિકુલમ્ ‘પિંડવાયપડિયા’ પિંડપાતપ્રતિજ્ઞયા ‘જાવ પવિટ્ટે સમાણે યાવત્-પ્રવિટ્ટઃ સન્ ‘સે જં પુગ જાણિજ્ઞા’ સ સાધુઃ યત્ પુનઃ વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્-અવગચ્છેત્ ‘રસેસિણો વહવેપાણા’ રસૈષિણઃ-રસાભિ આપિણઃ-વહવઃ પ્રાણાઃ-અનેકેપ્રાણિનઃ જીવજન્તવઃ ‘ધાસેસ-ણા’ ગ્રાસેષણયા ગ્રાસાર્થમ્ ‘સંથડે સંનિવહ્ણે પેહા’ સંસ્તૃતાઃ-અક્રિતાઃ એવં સંનિપત્તિતાઃ ભવન્તિ ઇતિ રીત્યા સંસ્તૃતાન્ અક્રીભૂતાન્ સંનિપત્તિતાન્ તાન્ પ્રાણિનઃ પ્રેક્ષ્ય તૌંશ્ચ કાંશ્ચિત્ પ્રાણિન ઉદાહરણાર્થમાહ-‘તં જહા-કુક્કુડજાઈયં વા’ કુક્કુટજાતિકમ્ વા-કુવકુટજાતીયં વા

અમ્ય સે ભાવ સાધુ કો ડન કે સમક્ષ મિક્ષા લેને કે લિયે ગૃહપતિ કે ઘર મેં નહાં જાના વાહિયે એસા કહા હૈ અબ છટ્ટે ઉદ્દેશક મે ખી અન્ય કિસી ખી પ્રાણી કે વિઘ્ન વાધાઓં કા પ્રતિષેધ કરને કે લિયે કહતે હૈ-‘સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા’ વહ પૂર્વોક્ત મિશ્નુ-ભાવ સાધુ ઓર મિશ્નુકી-ભાવ સાધ્વી ‘ગાહાવહ્કુલં’ ગૃહપતિ ગૃહસ્થ આચરક કે ઘર મેં ‘પિંડવાયપડિયા’ જાવ’ પિંડપાત કી પ્રતિજ્ઞા સે-મિક્ષા-લાભ કી આશા સે યાવત્ ‘પવિટ્ટે સમાણે’ અનુપ્રવિટ્ટ હોકર ‘સે જં પુગ જાણેજ્ઞા’ વહ સાધુ યા સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રીતિ જાન લેકિ ‘રસેસિણો વહવે પાણા’ રસકે અમિલાષી વહુન સે પ્રાણી જીવ જન્તુ ‘ધાસેસણા’ સંથડે સંનિવહ્ણે, પેહા’ ગ્રાસ કે લિયે અક્રિત હો રહે હૈ ઓર કુવકુટ કે કુવકુટ, સ નિપત્તિ-આયે હુએ હૈ અથવા આ રહે હૈ એસા દેખકર ‘તં જહા કુક્કુડજાઈયં વા’ જૈસે-વે જીવ જન્તુ કુવકુટ જાતિ-મુર્ગા જાતિ કે હૈ યા ‘સૂરજાઈયં વા’ ગૃગર જાતિ કે હૈ એસા દેખકર યા જાનકર એવં ‘અગ્ગપિંડસિ વા’ સંસ્તૃતાન્ સ નિપત્તિતાન્ પ્રેક્ષ્ય અગ્ર-પિંડ-વાહર સ્થાપિત-રક્તવા હુઆ કાકુલિ રૂપ અગ્રપિંડ કે લિયે ‘સંથડા

ભાવ સાધુ કે ભાવ સાધ્વીએ તેમની સાથે મિક્ષા લેવા માટે ગૃહપતિના ઘરમાં ન જવું તેમ કહેલ છે હવે આ છટ્ટા ઉદ્દેશમાં પણ અન્ય કેાઇ પણ પ્રાણીને વિઘ્ન કે બાધાઓના નિષેધ કરતા સૂત્રકાર કથન કરે છે.

ટીકાર્થ-‘સે મિક્ષુ વા મિક્ષુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત ભાવ સાધુ અને ભાવ સાધ્વી ‘ગાહા-વહ્કુલં પિંડવાયપડિયા’ જાવ’ ગૃહપતિના ઘરમાં મિક્ષાલાભની ઇચ્છાથી યાવત્ ‘પવિટ્ટે-સમાણે’ પ્રવેશ કર્યા પછી ‘સે જં પુગ એવ જાણેજ્ઞા’ તેમના બાણવામાં જો એવું આવે કે-‘રસેસિણો વહવે પાણા ઘાસેસણા’ રસના અમિલાષી ઘણા પ્રાણિયો અર્થાત્ જીવજન્તુઓ આસ મેળવા ‘સંથડે સંનિવહ્ણે પેહા’ આ માર્ગમાં એકઠા થઈ રહેલ છે અને ટોળાને ટોળા આવેલા છે અથવા આવી રહ્યા છે તે પ્રમાણે જોઇને ‘તં જહા’ જેમ કે ‘કુક્કુટ જાઈયં વા સૂરજાઈયં વા’ તે જન્તુઓ કુકુડાની ભાતના હોય કે સૂકર-ભુંડની ભાતના હોય એ પ્રમાણે દેખીને કે બાણીને તથા ‘અગ્ગપિંડસિ વા વાયસા સંથડા સ નિવહ્ણા પેહા’

‘स्यपरजाइयं वा’ शूक्रजातिकम्-वराहजातीयं वा ‘अग्रपिंडं सि वा’ अग्रपिण्डे वा-काकबलि-
रूपे बहिः स्थापिते ‘वायसा’ वायसाः काकाः ‘संयडा संनिवइया’ संस्तृताः-एकत्रीभूताः
संनिपतिताः भवन्ति इति ‘पेहाए’ प्रेक्ष्य तान् संस्तृदान् संनिपतितान् काकान् दृष्ट्वा ‘सइ-
परक्कमे’ सतिपराक्रमे-अन्यस्मिन् गमनमार्गे सति ‘संजयामेव’ सयतः एव संयमशीलत्वात्
अन्यमार्गेणैव गच्छेत् ‘णो उज्जुयं गच्छिज्जा’ नो ऋजुकं गच्छेत्, कुक्कुटादिपक्षिपशुध्या-
प्तेन सरलमार्गेण न गच्छेद् इति भावः, तथा सति अन्यप्राणिबाधा संयमेन संयम-
विराधना स्यादिति ॥ सू० ५७ ॥

मूलम्-से भिक्षु वा भिक्षुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्टे समाणे
णो गाहावइकुलस्स वा दुवारसाहं अवलंबिय अवलंबिय चिट्ठिज्जा, णो
गाहावइकुलस्स दग्गच्छुणभत्तए चिट्ठिज्जा, णो गाहावइकुलस्स चंदणि-
उयए चिट्ठिज्जा णो गाहावइकुलस्स सिणाणस्स वा संलोए सपडिदुवारे
संनिवइया पेहाए’ एकत्रित हुए और झुण्ड के झुण्ड आये हुए कौए हैं ऐसा
देखकर अर्थात् जिस रास्ते में अन्नादि रसों के लोभ से कुक्कुट शूकर वगैरह
बहुत से जीव प्राणी झुण्ड के झुण्ड आये हुए हैं और बाहर में रक्खे हुए काक-
बलि के रूप में अग्रपिण्ड को खाने के लिये कौए जमा हो रहे हैं उस रास्ते से
भिक्षा के लिये साधु और साध्वी को नहीं जाना चाहिये अपितु ‘सइ परक्कमे
संजयामेव परक्कमेज्जा’ दूसरे रास्ते के रहने पर उसी दूसरे रास्ते से संयमशील
साधु और साध्वी भिक्षा के लिये जाय किन्तु ‘णो उज्जुयं गच्छेज्जा’ उस ऋजु
-सरल मार्ग से नहीं जाय जोकि कुक्कुट वगैरह पशु पक्षी से व्याप्त-भरा हुआ
है-उस से नहीं जाय क्योंकि उस रास्ते से जाने पर अन्य जीव जन्तु प्राणीयों
की बाधा होने से संयम विराधना होने की संभावना रहती है ॥५७॥

अग्रपिंड-भहार राजेस हागणलिइय अग्रपिंडने भाटे ओकठा थयेस आने टोणानेटोणा
आवेस हागणलोने ओरने अर्थात् ओ रस्तामां अन्नादि रसोना दोलथी कुंडा लुउ विगेरे
धत्ता प्राणियोना टोणानेटोणा आवेस होय आने भहार राअवामां आवेस हागणलि इये
राजेस अग्रपिंडने भावा भाटे हागणलो ओकठा थछ रहेल होय ओवा रस्तेथी लिक्षा थहलु
करवा साधु के साध्वीओ जयु नही. परतु ‘सइपरक्कमे संजयामेव परक्कमेज्जा’ जीने
रस्ते होय तो ओ परिस्थिमा जीने रस्तेथी संयमशील साधु के साध्वीओ लिक्षा भाटे
जयु. ‘णो उज्जुयं गच्छिज्जा’ पलु ओ सरण मार्गथी जयु नही के ओ मार्ग कुंडा
विगेरे पशु पक्षिओथी लरेस होय ओवा मार्ग जयु नही के ओ-ओवा रस्तेथी जवाथी
जीन लयतु विगेरे प्राणियोने बाधा थवाने स लव होवाथी संयमनी विराधना थवाने
लय रहे छे. ॥सू. ५७ ॥

‘सूयराजायं वा’ शूराजातिकम्-वराहजातीयं वा ‘अग्रपिण्डं सि वा’ अग्रपिण्डे वा-काकबलि-
रूपे बहिः स्थापिते ‘वायसा’ वायसाः काकाः ‘संयडा संनिवइया’ संस्तृताः-एकत्रीभूताः
संनिपतिताः भवन्ति इति ‘पेहाए’ प्रेक्ष्य तान् संस्तृतान् तंनिपतितान् काकान् दृष्ट्वा ‘सइ-
परक्कमे’ सतिपराक्रमे-अन्यस्मिन् गमनमार्गे सति ‘संजयामेव’ संयतः एव संयमशीलत्वात्
अन्यमार्गेणैव गच्छेत् ‘णो उज्जुयं गच्छिज्जा’ नो ऋजुकं गच्छेत्, कुक्कुटादिपक्षिपशुव्या-
प्तने सरलमार्गेण न गच्छेद् इति भावः, तथा सति अन्यप्राणिवाधा संभवेन संयम-
विराधना स्यादिति ॥ सू० ५७ ॥

मूलम्-से भिक्षवू वा भिक्षुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्टे समाणे
णो गाहावइकुलस्स वा दुवारसाहं अवलंबिय अवलंबिय चिट्ठिज्जा, णो
गाहावइकुलस्स दग्गल्लडुणभत्तए चिट्ठिज्जा, णो गाहावइकुलस्स चंदणि-
उयए चिट्ठिज्जा णो गाहावइकुलस्स सिणाणस्स वा संलोए सपडिदुवारे

संनिवइया पेहाए’ एकत्रित हुए और झुण्ड के झुण्ड आये हुए कौए हैं ऐसा
देखकर अर्थात् जिस रास्ते में अन्नादि रसों के लोभ से कुक्कुट शूकर वगैरह
बहुत से जीव प्राणी झुण्ड के झुण्ड आये हुए हैं और बाहर में रक्खे हुए काक-
बलि के रूप में अग्रपिण्ड को खाने के लिये कौए जमा हो रहे हैं उस रास्ते से
भिक्षा के लिये साधु और साध्वी को नहीं जाना चाहिये अपितु ‘सइ परक्कमे
संजयामेव परक्कमेज्जा’ दूसरे रास्ते के रहने पर उसी दूसरे रास्ते से संयमशील
साधु और साध्वी भिक्षा के लिये जाय किन्तु ‘णो उज्जुयं गच्छेज्जा’ उस ऋजु-
सरल मार्ग से नहीं जाय जोकि कुक्कुट वगैरह पशु पक्षी से व्याप्त-भरा हुआ
है-उस से नहीं जाय क्योंकि उस रास्ते से जाने पर अन्य जीव जन्तु प्राणीयों
की बाधा होने से संयम विराधना होने की संभावना रहती है ॥५७॥

अग्रपिण्ड-महार शोभेत् ऋगणसिद्धिः अग्रपिण्डे भाटे ओकठा थयेत्ता अने टोणानेटोणा
आवेत्त ऋगणोने नेटने अर्थात् ने रस्तामां अन्नादि रसोना लोभथी कुकडा लुउ विगेरे
धणु प्राणियोना टोणानेटोणा आवेत्त होय अने महार राखवामां आवेत्त ऋगणसिद्धि इये
शोभेत् अग्रपिण्डे भावा भाटे ऋगणो ओकठा थई रहेत्त होय ओवा रस्तेथी भिक्षा ग्रहण
करवा साधु के साध्वीओ जणु नही परंतु ‘सइपरक्कमे संजयामेव परक्कमेज्जा’ भीजे
रस्ते होय तो ओ परिस्थिमा भीजे रस्तेथी संयमशील साधु के साध्वीओ भिक्षा भाटे
जणु. ‘णो उज्जुयं गच्छिज्जा’ पणु ओ सरण मार्गथी जणु नही के ने मार्ग कुकडा
विगेरे पशु पक्षिओथी लरेत्त होय ओवा मार्ग जणु नही केम के-ओवा रस्तेथी जवाथी
भीज एवए तु विगेरे प्राणियोने बाधा थवानो स लव होवाथी संयमनी विराधना थवानो
सय रहे छे. ॥सू. ५७॥

પ્રવેશઃ પ્રતિષિદ્ઃ, સમ્પ્રતિ ષષ્ઠોદેશકેપિ પ્રાણાન્તરવિઘ્નવાધા પ્રતિષેધાર્થમાદ્-‘સે મિલ્લુ વા મિલ્લુણી વા’ સ પૂર્વોક્તો મિલ્લુકો વા મિલ્લુકી વા-સાધુર્વા સાધ્વી વા, ‘ગાહાવહ્કુલં’ ગૃહપતિકુલમ્ ‘પિંડવાયપડિયા’ પિંડવાતપ્રતિજ્ઞયા ‘જાવ પવિટ્ટે સમાણે યાવત્-પ્રવિટ્ટઃ સન્ ‘સે જં પુણ જાણિજ્ઞા’ સ સાધુઃ યત્ પુનઃ વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્-અવગચ્છેત્ ‘રસેસિણો બહવેપાણા’ રસેષિણઃ-રસામિ ભાષિણઃ-બહવઃ પ્રાણાઃ-અનેકેપ્રાણિનઃ જીવજન્તવઃ ‘ધાસેસણા’ ગ્રાસેષણયા ગ્રાસાર્થમ્ ‘સંથડે સંનિવહ્ણ પેહા’ સસ્તૃતાઃ-અકત્રિતાઃ એવં સંનિપતિતાઃ ભવન્તિ ઇતિ રીત્યા સંસ્તૃતાન્ અકત્રીભૂતાન્ સંનિપતિતાન્ તાન્ પ્રાણિનઃ પ્રેક્ષ્ય તાંશ્ચ કાશ્ચિત્ પ્રાણિન ઉદાહરણાર્થમાહ-‘તં જહા-કુલ્લકુલ્લજાઈયં વા’ કુલ્લકુલ્લજાતિકમ્ વા-કુલ્લકુલ્લજાતીયં વા ભય સે ભાવ સાધુ કો ડન કે સમક્ષ મિક્ષા લેને કે લિયે ગૃહપતિ કે ઘર મેં નહાં જાના ચાહિયે એસા કહા હૈ અબ છટ્ટે ઉદેશક મે મો અન્ય કિસી મો પ્રાણી કે વિઘ્ન વાધાઓં કા પ્રતિષેધ કરને કે લિયે કહતે હૈ-‘સે મિલ્લુ વા મિલ્લુણી વા’ વહ પૂર્વોક્ત મિલ્લુ-ભાવ સાધુ ઓર મિલ્લુકી-ભાવ સાધ્વી ‘ગાહાવહ્કુલં’ ગૃહપતિ ગૃહસ્થ શ્રાવક કે ઘર મેં ‘પિંડવાયપડિયા’ જાવ’ પિંડવાત કી પ્રતિજ્ઞા સે-મિક્ષા-લાભ કી આશા સે યાવત્ ‘પવિટ્ટે સમાણે’ અનુપ્રવિટ્ટ હોકર ‘સે જં પુણ જાણેજ્ઞા’ વહ સાધુ યા સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રીતિ જાન લેકિ ‘રસેસિણો બહવે પાણા’ રસકે અભિલાષી બહુત સે પ્રાણી જીવ જન્તુ ‘ધાસેસણા’ સંથડે સંનિવહ્ણ, પેહા’ ગ્રાસ કે લિયે અકત્રિત હો રહે હૈ ઓર કુણ્ડ કે કુણ્ડ, સનિપતિત-આયે હુણ હૈ અથવા આ રહે હૈ એસા દેખકર ‘તં જહા કુલ્લકુલ્લજાઈયં વા’ જૈસે-વે જીવ જન્તુ કુલ્લકુલ્લ જાતિ-મુર્ગા જાતિ કે હૈ યા ‘સૂરજાઈયં વા’ શૂરજાતિ કે હૈ એસા દેખકર યા જાનકર એવં ‘અગ્ગપિંડંસિ વા’ સસ્તૃતાન્ સનિપતિતાન્ પ્રેક્ષ્ય અગ્ર-પિંડ-બાહર સ્થાપિત-રક્ત્વા હુઆ કાકલિ રૂપ અગ્રપિંડ કે લિયે ‘સથડા

ભાવ સાધુ કે ભાવ સાધ્વીએ તેમની સાથે મિક્ષા લેવા મટે ગૃહપતિના ઘરમાં ન જવું તેમ કહેલ છે હવે આ છટ્ટા ઉદેશમાં પણ અન્ય કોઈ પણ પ્રાણીને વિઘ્ન કે બાધાઓનો નિષેધ કરતા સૂચકાર કથન કરે છે.

ટીકાર્થ-‘સે મિલ્લુ વા મિલ્લુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત ભાવ સાધુ અને ભાવ સાધ્વી ‘ગાહા-વહ્કુલં પિંડવાયપડિયા જાવ’ ગૃહપતિના ઘરમાં મિક્ષાલાભની ઇચ્છાથી યાવત્ ‘પવિટ્ટે-સમાણે’ પ્રવેશ કર્યા પછી ‘સે જં પુણ એ જાણેજ્ઞા’ તેમના બાણુવામાં બે એવું આવે કે-‘રસેસિણો બહવે પાણા ઘાસેસણા’ રસના અભિલાષી ઘણા પ્રાણીઓ અર્થાત્ જીવજન્તુઓ આસ મેળવા ‘સથડે સનિવહ્ણ પેહા’ આ માર્ગમાં એકલા થઈ રહેલ છે અને ટોળાને ટોળા આવેલા છે. અથવા આવી રહ્યા છે તે પ્રમાણે બેઠને ‘તં જહા’ જેમ કે ‘કુલ્લકુલ્લ જાઈયં વા સૂરજાઈયં વા’ તે જન્તુઓ કુલ્લકુલ્લની બાતના હોય કે સૂર-ભુકની બાતના હોય એ પ્રમાણે દેખીને કે બાણીને તથા ‘અગ્ગપિંડંસિ વા વાયસા સથડા સનિવહ્ણ પેહા’

‘स्यरजायं वा’ शूराजातिकम्-वराहजातीयं वा ‘अग्रपिण्डं वा’ अग्रपिण्डे वा-काकबलिरूपे बहिः स्थापिते ‘वायसा’ वायसाः काकाः ‘संश्रडा संनिवइया’ संस्तृताः-एकत्रीभूताः संनिपतिताः भवन्ति इति ‘पेहाए’ प्रेक्ष्य तान् संस्तृतान् संनिपतितान् काकान् दृष्ट्वा ‘सइ परक्कमे’ सतिपराक्रमे-अन्यस्मिन् गमनमार्गे सति ‘संजयामेव’ संयतः एव संयमशीलत्वात् अन्यमार्गेणैव गच्छेत् ‘णो उज्जुयं गच्छिज्जा’ नो ऋजुकं गच्छेत्, कुक्कुटादिपक्षिपशुच्या-प्तेने सरलमार्गेण न गच्छेद् इति भावः, तथा सति अन्यप्राणिवाधा संयमेन संयम-विराधना स्यादिति ॥ सू० ५७ ॥

मूलम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्टे समाणे णो गाहावइकुलस्स वा दुवारसाहं अवलंबिय अवलंबिय चिट्ठिज्जा, णो गाहावइकुलस्स दगच्छुणभत्तए चिट्ठिज्जा, णो गाहावइकुलस्स चंदणि-उयए चिट्ठिज्जा णो गाहावइकुलस्स सिणाणस्स वा संलोए सपडिदुवारे संनिवइया पेहाए’ एकत्रित हुए और झुण्ड के झुण्ड आये हुए कौए हैं ऐसा देखकर अर्थात् जिस रास्ते में अन्नादि रसों के लोभ से कुक्कुट गृहर वगैरह बहुत से जीव प्राणी झुण्ड के झुण्ड आये हुए हैं और बाहर में रक्खे हुए काक-बलि के रूप में अग्रपिण्ड को खाने के लिये कौए जमा हो रहे हैं उस रास्ते से भिक्षा के लिये साधु और साध्वी को नहीं जाना चाहिये अपितु ‘सइ परक्कमे संजयामेव परक्कमेज्जा’ दूसरे रास्ते के रहने पर उसी दूसरे रास्ते से संयमशील साधु और साध्वी भिक्षा के लिये जाय किन्तु ‘णो उज्जुयं गच्छेज्जा’ उस ऋजु-सरल मार्ग से नहीं जाय जोकि कुक्कुट वगैरह पशु पक्षी से व्यास-भरा हुआ है-उस से नहीं जाय क्योंकि उस रास्ते से जाने पर अन्य जीव जन्तु प्राणीयों की बाधा होने से संयम विराधना होने की संभावना रहती है ॥५७॥

अग्रपिंड-महार राजेव हागणलिइय अग्रपिंडने भाटे ओकडा थयेवा अने टोणानेटोणा आवेल हागडाओने लोठने अर्थात् ने रस्तायां अन्नादि रसोना लोभथी कुक्कुड लुठ विगेरे धुवा प्राणियोना टोणानेटोणा आवेल होय अने महार राखवाभां आवेल हागणलि इये राजेव अग्रपिंडने आवा भाटे हागडाओ ओकडा थई रहेल होय ओवा रस्तेथी भिक्षा ग्रहण करवा साधु के साध्वीओ जपुं नही. परंतु ‘सइपरक्कमे संजयामेव परक्कमेज्जा’ पीले रस्ते होय तो ओ परिस्थिमा पीने रस्तेथी संयमशील साधु के साध्वीओ भिक्षा भाटे जपुं ‘णो उज्जुयं गच्छिज्जा’ पशु ओ सरण मार्गथी जपु नही के ने मार्ग कुक्कुड विगेरे पशु पक्षिओथी लरेव होय ओवा मार्ग जपु नही केम के-ओवा रस्तेथी जवाथी पीने एवजपु विगेरे प्राणियोने पाधा थवाना संयम होवाथी संयमनी विराधना थवाना संय रहे छे. ॥सू. ५७ ॥

चिद्विज्जा, णो गाहावइकुलस्स आलोयं वा थिग्गलं वा संधिं वा दग्ग-
भवणं वा बाहाओ पणिज्झिय अंगुलियाए वा उद्दिसिय उण्णमिय उण्ण-
मिय अवनमिय अवनमिय निज्झाइज्जा, णो गाहावइं अंगुलियाए
उद्दिसिय उद्दिसिय जाइज्जा, णो गाहावइं अंगुलिए चालिय चालिय
जाणिज्जा, णो गाहावइं अंगुलियाए तज्जिय तज्जिय, जाइज्जा, णो
गाहावइं अंगुलियाए उक्खुलंपिय उक्खुलंपिय जाएज्जा णो गाहावइं
वंदिय वंदिय जाइज्जा, णो वयणं फस्सं वइज्जा ॥सू० ५८॥

छाया-स भिक्षुको वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् नो गृहपतिकुलस्य
वा द्वारशाखाम् अवलम्ब्य तिष्ठेत्, नो गृहपतिकुलस्य उदकप्रतिष्ठापनमात्रके तिष्ठेत्, नो
गृहपतिकुलस्य आचमनोदके तिष्ठेत्, नो गृहपतिकुलस्य स्नानस्य वा वर्चस्य वा संलोक्ये
तत् प्रतिद्वारे तिष्ठेत्, नो गृहपतिकुलस्य आलोकस्थानं वा थिग्गलं वा संधिं वा उदकभवनं
वा बाहुन् प्रगृह्य अंगुल्या उद्दिश्य उद्दिश्य वा उन्नम्य उन्नम्य अवनम्य अवनम्य निध्यापयेद्
नो गृहपतिम् अंगुल्या उद्दिश्य उद्दिश्य याचेत्, नो गृहपतिम् अङ्गुल्या तर्जयित्वा
याचेत् नो गृहपतिम् अंगुल्या कण्डयित्वा याचेत्, नो गृहपतिम् वन्दित्वा याचेत्, नो वचनं
परुषं वदेत् ॥ सू० ५८ ॥

टीका-गृहपतिकुलं प्रविश्य भिक्षार्थं साधोर्वर्तनव्यवहारं प्रतिपादयितुमाह-‘से भिक्खू
भिक्खुणी वा’ स पूर्वोक्तो भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘गाहावइकुलं’ गृहपतिकुलं ‘जाव पविट्ठे समाणे’
यावत्-पिण्डपातप्रतिज्ञया भिक्षार्थं प्रविष्टः सन् ‘णो गाहावइकुलस्स’ नो गृहपतिकुलस्य
गृहस्थगृहस्थ वा ‘दुवारसाहं’ द्वारशाखाम्-द्वारभागम् ‘अवलंबिय अवलंबिय’ अलम्ब्य अलम्ब्य

अब गृहपति के घरमें प्रवेशकर भिक्षा के लिये साधु का वर्तन व्यवहार का
प्रतिपादन करते हैं-

टीकार्थ-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ वह पूर्वोक्तभिक्षु-भाव साधु और
भिक्षुकी भाव साध्वी ‘गाहावइ कुलं जाव’ गृहपति-गृहस्थ श्रावक के घर में
यावत्-पिण्डपात की प्रतिज्ञा से भिक्षा लाभ की आशा से ‘पविट्ठे समाणे’ अनु-
प्रविष्ट होकर ‘णो गाहा लइकुलस्स’ गृहपति-गृहस्थ श्रावक के घर के ‘दुवारसाहं
अवलंबिय अवलंबिय चिद्विज्जा,’ द्वार भाग को आलम्बन कर खड़ा न रहे क्योंकि

हुवे गृहपतिना घरमा प्रवेशीने भिक्षा अइणु भाटे साधुना व्यवहारुत्तु प्रतिपादन करे छे-

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त भाव साधु अने भाव साध्वी ‘गाहा-
वइकुलं जाव’ गृहपतिना घरमा यावत् भिक्षादातनी आशाथी ‘पविट्ठे समाणे’ प्रवेश करीने
‘णो गाहावइ कुलस्स वा’ गृहस्थ श्रावकना घरना ‘दुवारसाहं अवलंबिय अवलंबिय’ द्वार
भागतु अवलम्बन करीने ‘चिद्विज्जा’ ठेला न रहेतु केम के अे द्वारभाग धरुत्ता शुना

પુનઃ પુનરબલ્મ્બનં કૃત્વા 'ચિદ્વિજ્ઞા' તિષ્ઠેત્, દ્વારભાગસ્ય જોર્ણત્વેન પાનં સ્યાત્, દુષ્પ્રતિષ્ઠિત-
ત્વાદ્ વા ચલનં ભવેત્ તથા ચ તત્પ્રયુક્તસંયમાત્મવિરાધના સ્યાત્ 'જો ગાહાવદ્કુલસ્સ દગ
ચ્છઙ્ગમત્તે ચિદ્વિજ્ઞા' નો વા ગૃહપતિકુલસ્ય-ગૃહસ્થગૃહસ્ય ઉદકપ્રતિષ્ઠાપનમાત્રકે-પાત્રાદિ
ઉપકરણપ્રક્ષાલન જલપ્રક્ષેપસ્થાને તિષ્ઠેત્, તથા સતિ તત્પ્રવચનજુગુપ્સા સંભવાત્, એવમ્ 'જો
ગાહાવદ્કુલસ્સ ચંદણિયયે ચિદ્વિજ્ઞા' નો વા ગૃહપતિકુલસ્ય આચમનોદકે-આચમનજલ-
પ્રવાહસ્થાલે તિષ્ઠેત્, તદ્વાપિ સાધોરવસ્થાને તત્પ્રવચનજુગુપ્સા સ્યાત્, તથા 'જો ગાહાવદ્-
કુલસ્સ સિનાણસ્સ વા વચ્ચસ્સ વા સંલોએ સપહિદુવારે ચિદ્વિજ્ઞા' નો વા ગૃહપતિકુલસ્ય
ઉસ દ્વાર ભાગ કો બહુત જોર્ણ શીર્ણ પુરાણે હોને સે ગિરજાને કી સંભાવના રહતી
હૈ અથવા અચ્છી તરહ સે નહીં સંસ્થાપિત રચિત ક્રિયે જાને સે દ્વાર ભાગ ચલાય
માન હો સકતા હૈ ઇસલિયે તત્પ્રયુક્ત સંયમી આત્મા કી વિરાધના હોગી, એવં 'જો
ગાહાવદ્કુલસ્સ દગચ્છઙ્ગમત્તે ચિદ્વિજ્ઞા' ગૃહપતિ ગૃહસ્થ શ્રાવક કે ઘરકા
પાત્રાદિકા પ્રક્ષાલન જલકે પ્રક્ષેપ સ્થાન મેં બી નહીં યાદા હોકર રહે ક્યોંકિ એસે
બર્તન ધોને કે ઇંઠવાડ કે સ્થાનમેં યાદા રહને સે ડન સાધુ સાધ્વી કે પ્રતિ
શ્રાવકોં કો ઘૃણા દૃષ્ટિ હોગી ઓર ડન કે ધર્મોપદેશ રૂપ પ્રવચન કે પ્રતિ જુગુ-
પ્સા હોને સે ડનકા અનાદર હોગા ઇસલિયે સાધુ કો એસે સ્થાન મેં યાદા નહીં રહના
ચાહિયે ઇસી પ્રકાર 'જો ગાહાવદ્કુલસ્સ ચંદણિયયે ચિદ્વિજ્ઞા, 'નો ગૃહપતિ-
કુલસ્ય આચમનોદકે તિષ્ઠેત્, ગૃહપતિ-ગૃહસ્થ શ્રાવક કે ઘર કે આચમનોદક-
મુખ ધોને કે જલપ્રવાહ સ્થાન મેં બી સાધુ કો યાદા નહીં હોના ચાહિયે ક્યોંકિ
એસે બી મુખ પ્રક્ષાલન સ્થાન મેં યાદા રહને સે સાધુ કે ધર્મોપદેશ રૂપ પ્રવચન
કે પ્રતિ શ્રાવક કો જુગુપ્સા હોગી, ઇસલિયે એસે બી સ્થાન મેં સાધુ કો યાદા
નહીં રહના ચાહિયે એવં 'જો ગાહાવદ્ કુલસ્સ સિનાણસ્સ વા વચ્ચસ્સ સંલોએ
સપહિદુવારે ચિદ્વિજ્ઞા' દ્વારકે એવં ગૃહપતિ-ગૃહસ્થ શ્રાવક કે સ્નાનાગાર કે

હોવાથી દ્વારભાગ હટી જવાને સભવ રહે છે અથવા સારી રીતે સંસ્થાપિત કરેલ ન
હોય તો પણ દ્વાર ભાગહટી જવાને સભવ રહે છે તેથી એ રીતે સંયમી આત્માની વિરાધના
થાય છે. તથા 'જો ગાહાવદ્કુલસ્સ' ગૃહપતિના ઘરના 'દગચ્છઙ્ગમત્તે ચિદ્વિજ્ઞા' વાસથોને
ધોડને પાણી નાખવાના સ્થાનમાં પણ ઉભુ રહેવું નહીં કેમ કે-એ રીતે વાસથુ ધોધને
એઠવાડરાળા સ્થાનમાં ઉભા રહેવાથી તેમના પ્રત્યે શ્રાવકોને ધૃણાદિ થશે તથા તેમના
ધર્મોપદેશ રૂપ પ્રવચન પ્રત્યે નામરજ થવાથી તેમનો અનાદર થશે તેથી સાધુએ એવા
સ્થાનમાં ઉભા ન રહેવું એજ પ્રમાણે 'જો ગાહાવદ્કુલસ્સ ચંદણિયયે ચિદ્વિજ્ઞા' ગૃહ-
સ્થ શ્રાવકના મુખ ધોવાના જલ પ્રવાહ (ચોકડી) સ્થાનમાં પણ ઉભા ન રહેવું તથા
'ગાહાવદ્કુલસ્સ' ગૃહપતિના ઘરના 'સિનાણસ્સ વચ્ચસ્સ સંલોએ' સ્નાન ઘરની સામે તથા
જાગરના 'સપહિદુવારે ચિદ્વિજ્ઞા' દરવાજા સામે પણ સાધુએ ઉભુ ન રહેવું કેમ કે એવા

गृहस्थगृहस्थ, स्नानस्थ वा वर्चसो वा-पुरीषस्थ संलोके-दर्शनस्थाने तत्प्रतिद्वारं वा-स्नाना-
गारस्थ पुरीषोत्सर्गस्थ वा द्वारभागे तिष्ठेत्, एतावता यस्मिन् स्थाने तिष्ठता साधुना गृह-
स्थ-न्य स्नानपुरीषोत्सर्गक्रिये दृश्येते तस्मिन् स्थाने न तिष्ठेत् इति फलितम् दर्शनाशङ्क-
यानिःसंदेहता क्रियाऽसंभवेन निरोधजन्यप्रद्वेषसंभवात् तथा 'णो गाहावइकुलस्स आलोयं
वा थिग्गलं वा संधिं वा दग्गभवणं वा' नो गृहपतिकुलस्थ आलोकम्-वातायनादि-आलोक
स्थानम् वा, थिग्गलं-पतित भित्त्यादिसंस्कारितस्थलप्रदेशं वा, सन्धिम् तस्करादिखात
कुड्यभित्त्यादि सन्धिस्थलं वा, उदकभवनं वा-स्नानागारादि रूपं जलगृहं वा, एतानि सर्वा-
ण्यपि स्थलानि 'बाहाओ पगिज्झियपगिज्झिय' बाहू-भुजौ प्रगृह्य प्रगृह्य-पौनःपुन्येन प्रसार्य
'अंगुलियाए वा उद्दिसिय उद्दिसिय' अङ्गुल्या वा उद्दिश्य उद्दिश्य-निर्देशं कृत्वा, शरीरं वा
'उण्णमिय उण्णमिय' उन्नम्य उन्नम्य-ऊर्ध्वमुत्थाप्य २ 'अवनमिय अवनमिय' अवनम्य अव-
नम्य-अधः संकोच्य २ 'णिज्झाइज्जा' निध्यायेत् नो स्वयम् अवलोकयेद्, नो अन्यस्मै दर्श-

सामने तथा जाजरु-पखाना के सामने भी साधु को खड़ा नहीं रहना चाहिये
क्योंकि ऐसे बाथरूम और पखाना के द्वार पर खड़े रहने से स्नान पेशाब
मलत्याग करने में लज्जा संकोच होने से मल वगैरह का निरोध जन्य प्रद्वेष
होगा, इसलिये ऐसे स्थान में भी साधुको नहीं ठहरना चाहिये इसी तरह
'णो गाहावइकुलस्स अलोयं वा' गृहपति-गृहस्थ श्रावक के घरका वातायन को
अथवा 'थिग्गलं वा परिष्कृत भित्ति-दीवाल वगैरह स्थल प्रदेश को तथा 'संधिं वा'
तस्कर चौर वगैरह के द्वारा खोदा हुआ कुड्य भित्ति आदि सन्धि (सैन्ध)
स्थल को एवं 'दग्गभवणं वा' स्नानागार वगैरह जलगृह को अर्थात् इन सभी
स्थलों को 'बाहाओ पगिज्झिय' बांह फैलाकर और 'अंगुलियाए वा उद्दिसिय'
अंगुलि उठाकर निर्देश नहीं करे एवं शरीर या मस्तक वगैरह को 'उण्णमिय'
ऊपर उठाकर तथा 'अवनमिय' नीचे तरफ संकुचित कर 'णिज्झा इज्जा' स्वयं
नहीं देखे तथा दूसरे को भी नहीं दिखलावे क्योंकि वस्तुओं की चोरी होने से

थोड़ा, पाथरुम के लज्जना पारण आगण उला रडेवाथी स्नान, पेशाब, मलत्याग
करवामा लज्जा अने संकोच थवाथी भग विगेरेना रोकणइय प्रद्वेष थाय छे तेथी
ओवा स्थानोमा पणु साधु के साध्वीओ उला न रडेवु जोधओ ओज प्रमाणे 'णो गाहा-
वइ कुलस्स' गृहपति-गृहस्थ श्रावकना धरनी 'आलोयं वा थिग्गलं वा' पारीने अथवा
दुरस्त करेल सीत विगेरे स्थण प्रदेशने तथा 'संधिं वा' योर विगेरेओ जोडेल सीतनी
संधी स्थणने 'दग्गभवणं वा' तथा स्नानागार विगेरे जलगृहने अर्थात् आ साधणा स्थानोने
'बाहाओ पगिज्झिय पगिज्झिय' हाथइशापीने तथा 'अंगुलियाए वा उद्दिसिय उद्दिसिय' आग-
णीथी उद्दिशीने निर्देश करेओ नही, तथा 'उण्णमिय उण्णमिय' शरीर के माथाने उँथु
करीने अथवा 'अवनमिय अवनमिय' नीचे नभापीने 'णिज्झाइज्जा' पोते जेवु नही अने

चेत् तथा-सति हतनष्टादौ शङ्कोत्पत्त्या तत्प्रवचनजुगुप्सया संयमात्मविराधनात्थात्, 'णो गाहावइं अंगुलियाए उद्दिसिय उद्दिसिय जाइज्जा' नो गृहपतिम् अङ्गुल्या उद्दिश्य उद्दिश्य निर्दिश्य याचेत् 'णो गाहावइं अंगुलिए चालिय चालिय जाइज्जा' नो वा गृहपतिम् अंगुल्या चालयित्वा चालयित्वा अत्यन्त चालनं कृत्वा याचेत्, 'णो गाहावइं अंगुलिया तज्जिय तज्जिय जाइज्जा' नो वा गृहपतिम् अङ्गुल्या तर्जयित्वा तर्जयित्वा-तर्जनेन मयमुत्पाद्य या चेत्, 'णो गाहावइं अंगुलियाए उक्खुलंपिय उक्खुलंपिय जाइज्जा' नो वा गृहपतिम् अङ्गुल्या कण्डूयित्वा कण्डूयित्वा-कण्डूयनं कृत्वा याचेत्, 'णो गाहावइं वंदिय वंदिय जाइज्जा' नो वा गृहपतिं वन्दिता वन्दिता वन्दनं कृत्वा स्तुतिं विधाय याचेत्, 'णो वयणं फरुसं वइज्जा' नो वाचनं परुषं वदेत् भिक्षाया अदाने वा गृहपतिम्प्रति परुषवाक्यं नोच्चारयेदिति ॥५८॥

या जिस किसी भी तरह नष्ट होने के कारण साधु के प्रति भी शङ्का उत्पन्न होगी और उनके प्रवचन में जुगुप्सा घृणा पैदा होगी, अतः साधु को संयम आत्म विराधना होगी, इसी प्रकार 'णो गाहावइं अंगुलियाए उद्दिसिय उद्दिसिय जाइज्जा' गृहपति को अंगुलि से निर्देश कर याचना नहीं करे, एवं 'णो गाहावइं अंगुलिए चालिय चालिय जाइज्जा' गृहपति को अत्यन्त अंगुलि चलाकर भी नहीं याचना करे, एवं 'णो गाहावइं अंगुलिय तज्जिय तज्जिय जाइज्जा' गृहपति को अंगुलि से तर्जन करके भी नहीं याचना करे एवं 'णो गाहावइं अंगुलियाए उक्खुलंपिय उक्खुलंपिय जाइज्जा' गृहपति को अंगुलि से बार बार खुजलाकर भी याचना नहीं करे, इसी तरह 'णो गाहावइं वंदिय वंदिय जाइज्जा' गृहपति-गृहस्थ श्रावक को, बार बार वन्दन करके याचना नहीं करे इसी प्रकार 'णो वयणं फरुसं वइज्जा' भिक्षा नहीं देने से गृहपति को कठोरवाक्य भी नहीं कहे

भीलने अताववु पणु नही' केम के तेम करवाथी वस्तुओथी येरी थवाथी अथवा ?।।४।।
रीते नाश थवाथी के शुभ थवाथी साधुनी प्रत्ये पणु शंका थाय छे अने तेथी तेमने
अवयन प्रत्ये अनादर थशे तेथी साधुने संयम आत्म विराधना थाय छे. ओज प्रमाणे
'णो गाहावइं अंगुलियाए उद्दिसिय उद्दिसिय जाइज्जा' गृहपतिने आगणीथी अतावीने पणु
याचना करवी नही. तेमज 'णो गाहावइं अंगुलियाए चालिय चालिय जाइज्जा' गृहपतिने
अत्यंत आगणी हुलावीने पणु याचना करवी नही तथा 'णो गाहावइं अंगुलियाए तज्जिय
तज्जिय जाइज्जा' गृहपतिने आगणीथी तर्जना करीने याचना करवी नही. तथा 'णो गा-
हावइं अंगुलियाए उक्खुलंपिय उक्खुलंपिय जाइज्जा' गृहपतिने आगणीथी बार बार थज्जा-
णीने पणु याचना करवी नही' ओज प्रमाणे 'णो गाहावइं वंदिय वंदिय जाइज्जा' गृहपति
गृहस्थ श्रावकने बार बार वंदन करीने पणु याचना करवी नही' ओज प्रमाणे 'णो वयणं

મૂલ્ય-અહ તત્થ કંચિ મુંજમાણે પેહાણ, તં જહા-ગાહાવહં વા
 જાવ કમ્મકરિં વા સે પુઠ્ઠામેવ આલોહજ્ઞા, આડસો ત્તિ વા, મહ્ણિ
 ત્તિ વા, દાહિસિ સે ણ્ણો અન્નયરં ભોયણજાયં સે સેવં વયંતસ્સ પરો
 હત્થં વા મત્તં વા દઠ્ઠિં વા ભાયણં વા, સીઓદગવિયહેણ વા, ઉસિણો-
 દગવિયહેણ વા, ઉચ્છોલેજ્ઞ વા, પહોણ્ણ વા, સે પુઠ્ઠામેવ આલોહજ્ઞા
 આડસો ત્તિ, વા મહ્ણિત્તિ વા, મા ઇયં તુમં હત્થં વા, મત્તં વા, દઠ્ઠિં
 વા, ભાયણં વા, સીઓદગવિયહેણ વા, ઉસિણોદગવિયહેણ વા, ઉચ્છો-
 લેહિ વા પહોલેહિ વા, અભિકંઘસિ મે દાડં ઇમેવ દલયાહિ, સે સેવં વયં
 તસ્સ પરો હત્થં વા, મત્તં વા, દઠ્ઠિં વા, ભાયણં વા, સીઓદગવિયહેણ વા,
 ઉસિણોદગવિયહેણ વા, ઉચ્છોલેજ્ઞા પહોહજ્ઞા આહદ્દુ દલણ્ણા તહ્પગા-
 રેણ પુરે કમ્મણં હત્થેણ વા, મત્તેણ વા, દઠ્ઠિવણ વા, ભાયણેણ વા અસણં
 વા પાણં વા ઝાહમં વા સાહમં વા અફાસુયં અણેસણિજ્ઞં જાવ ણો પઢિ-
 ગાહિજ્ઞા, અહ પુણ ઇવં જાણિજ્ઞા ણો પુરે કમ્મણં ઉદડલ્લેણં તહ્પગારેણં
 વા સસિણિદ્ધેણ વા, હત્થેણ વા, મત્તેણ વા, દઠ્ઠિવણ વા, ભાયણેણ વા
 અસણં વા પાણં વા ઝાહમં વા સાહમં વા અફાસુયં અણેસણિજ્ઞં જાવ ણો
 પઢિગાહિજ્ઞા અહ પુણ ઇવં જાણેજ્ઞા ણો ઉદડલ્લેણ સસિણિદ્ધેણં સેસંતં ચેવ,
 ઇવં સત્તરક્ખે, મહિયા, ઝસે હરિયાલે, હિંયુલણ, મણોસિલા, અંજણે, લોણે,
 ગેરુય, વન્નિય, સેઢિય, સોરઢિય, પિટ્ઠ, કુક્કસ ઉક્કુટ્ટ સંસદ્ધેણં ॥ સૂ. ૫૧ ॥

છાયા-અથ તત્ત્વ કશ્ચિદ્ મુજ્ઞાનં પ્રેક્ષ્ય, તથા-ગૃહપતિં વા યાવત્ કર્મકરિં વા સ પૂર્વ મેવ
 આલોચયેદ્ આયુષ્મન્ ! इति, વા મગિનિ ! इति વા દાસ્યસિ મે દત્તઃ અન્યતરદ્ ભોજન જાતમ્
 સ તસ્ય ઇવં વદતઃ પરઃ હસં વા અમત્રં વા દર્વિં વા ભાજનં વા શીતોદકવિક્રટેન વા ઉષ્ણોદક-
 વિક્રટેન વા ઉક્ષાલયેત્ વા પ્રક્ષાલયેદ્ વા, પ્રધાવયેદ્ વા, સ પૂર્વમેવ આલોચયેદ્-આયુષ્મન્ !

क्योंकि उत्तरीति से ऐसे करने पर भी साधु और साध्वी को संयम आत्म
 विराधना होगी । ॥ ५८ ॥

ફરસ વડ્ડજા' ભિક્ષા ન આપવાથી ગૃહપતિને કઠેર વચન પણ કહેવું નહીં કેમ કે
 ઉક્ત રીતે કરવાથી પણ સાધુ અને સાધ્વીને સંયમ આત્મ વિરાધના થાય છે ॥ સૂ. ૫૮ ॥

इति वा, भगिनि ! इति वा, या एवं त्वं हस्तं वा अमंत्रं वा दर्वीं वा भाजनं वा, शीतोदक विक्रटेन वा उष्णोदकविक्रटेन वा उत्क्षाल्य वा, प्रक्षाल्य वा अभिकांक्षसि मे दातुम् एवमेव ददस्व । स तस्यैवं वदतः परः हस्तं वा अमंत्रं वा, दर्वीं वा, भाजनं वा, शीतोदकविक्रटेन वा उष्णोदकविक्रटेन वा उत्क्षाल्य वा प्रक्षाल्य वा आहृत्य दद्यात्, तथाप्रकारेण पूर्वकर्मणा हस्तेन वा अमंत्रेण वा दर्व्या वा भाजनेन वा अग्रनं वा पानं वा स्वादिमं वा स्वादिमं वा अप्रासुकम् अनेषणीयं यावद् नो प्रतिगृह्णीयात् अथ पुनरेवं जानीयात्-नो पुरः कर्मणो उदकार्द्रेण तथाप्रकारेण वा उदकार्द्रेण सस्निग्धेन वारस्नेन वा अमंत्रेण वा दर्व्या वा भाजनेन वा अग्रनं वा पानं वा स्वादिमं वा स्वादिमं वा अप्रासुकम् अनेषणीयं यावद् नो प्रतिगृह्णीयात् अथ पुनरेवं जानीयात्-न उदकार्द्रेण सस्निग्धेन शोषं तच्चैव, एवम् सरजस्केन उदकार्द्रेण स स्निग्धेन सस्निग्धा मृत्तिका उपः (क्षारमृत्तिका) हरिताल-हिङ्गुलक-मनः शिलाअञ्जनं लवणम् गैरिकं वर्णिकं-सेटिक-सौराष्ट्रिक-षिष्ट-कुवकुम-रत्नकृष्ट संस्पृष्टेन॥५९॥

टीका-पिण्डैषणाया अधिकाराद् आहारविषयमेवाधिकृत्य पुनराह-‘अह तत्थ कंचि भुंजमाणं पेहाए’ अथ-अनन्तरम् भिक्षु वा भिक्षुकी वा तत्र गृहपतिगृहं भिक्षार्थं प्रविष्टः सन् कञ्चन गृहपत्यादिक भुञ्जानं भोजनं कुर्वन्तं प्रेक्ष्य-दृष्ट्वा ‘तं जहा-गाहावइं वा जाव कम्मकरिं वा’ तं यथा-गृहपतिं वा गृहस्थं यावत्-गृहपतिभार्या वा गृहपतिभगिनीं वा, गृहपतिपुत्रं वा, गृहपतिपुत्रीं वा, गृहपतिस्त्रुषां वा, धात्रीं वा, दासं वा, दासीं वा, कर्म करं वा कर्मकरिं वा प्रेक्ष्य इति पूर्वोक्तान्वयः ‘से पुन्वामेव आलोइज्जा’ स भिक्षुः पूर्वमेव भिक्षा

टीकार्थ-पिण्डैषणा का अधिकार होने से आहार विषय का ही विशेष प्रतिपादन करते हैं ‘अह तत्थ कंचि भुंजमाणं पेहाए’ उसके बाद वहाँपर-गृहपति के घर में किसी को भोजन करते हुए देखकर तं जहा’ जैसे ‘गाहावइं वा जाव कम्मकरिं वा’ गृहपति को या यावत्-गृहपति भार्या को या गृहपति की भगिनी-बहिन को या गृहपति के लडके को या गृहपति की लडकी को या गृहपति की पुत्रवधू को या धात्री धाई को या दास को या दासी को या कर्मकर नोकर को या कर्म करी-नोकरानी को अर्थात् इनमें से किसी को भी ‘से पुन्वामेव आलोइज्जा’

पिण्डैषणानो अधिगार होवाथो आहारना स'अधमां कथन करे छे -

टीकार्थ-‘अह तत्थ कंचि भुंजमाणं पेहाए’ ते पछी त्यां अर्थात् गृहपतिना घरमां केधने भोजन करता केधने ‘तं जहा’ केभ के ‘गाहावइ वा जाव कम्मकरि वा’ गृहपतिने यावत् गृहपतिनी श्रीने के गृहपतिनी अडेनने के गृहपतिना पुत्रने के गृहपतिनी पुत्रीने के गृहपतिनी पुत्रवधूने अगर धाधने के दास अगर दासी अथवा नोकराणीने अर्थात् आ अधा पैरी केधने पछु ‘से पुन्वामेव आलोइज्जा’ भिक्षा लेता पडेला तेभने जमता साधु वाग २०

ग्रहणात्प्रागेव आलोचयेद्-विचारयेद् यद्यं गृहपतिर्वा तत्पत्नी वा यावत्-कर्मकरी वा भुङ्क्ते इत्येवं पश्येत्, अथ पर्यालोच्य तेभ्यो नामग्राहं याचितुमाह-‘आउसोत्ति वा, भइणि त्ति वा’ हे आयुष्मन् ! गृहपते ! इति वा, हे भगिनि ! इति वा-इत्येवं प्रका-
रेण सम्बोध्य ‘दाहिसि मे इत्तो अन्नयरं भोयणजायं’ दास्पसि मे महं भिक्षुकाय इतः-चतु-
र्विधाद् अशनादिकाद् आहारजाताद् अन्यतरत्-किमपि भोजनजातम् अशनं वा पानं वा
खादिमं वा स्वादिमं वा आहारजातं महं किं त्वं दास्पसि इत्येवं रीत्या याचेत्, ‘से सेवं
वयंतस्स परो’ अथ-याचनान्तरम् तस्य भिक्षुकर एवम् उपर्युक्ती या वदतः-भिक्षां याच
मानस्य पाः गृहपतिः, गृहपतिभार्या वा यावत् कर्मकरी वा यदि कदाचिद् ‘हत्थं वा मत्तं
वा दंवि वा भायणं वा’ हस्त वा, अमत्रं वा पात्रं दर्वी वा (करछी इति भाषा) भाजनं वा
पात्रविशेष वा ‘सीओदगवियडेण वा’ शीतोदकविक्रिकटेन वा-अपकायेन, ‘उसिणोदग-
वियडेण वा’ उष्णोदकविकटेन वा-उष्णोदक मिश्रितेन पूर्व वा अप्रासुकेन पश्चाद् वा सचित्ती
भूतेन उच्छोल्लिज्जा वा पच्छोल्लिज्जा वा’ उक्षालयेद् वा-सकृत् प्रक्षालयेद्, प्रधावयेद् वा-

भिक्षा लेने से पहले ही देखले और उनमें से यथाक्रम एक एक का नाम लेकर
निम्न रीति से भिक्षा की याचना करे ‘आउसोत्ति वा, भइणि त्ति वा,’ हे
आयुष्मन् ! ऐसा पुरुषको सम्बोधित करे और हे भगिनि ! ऐसा स्त्री को सम्बो-
धित कर कहे कि-‘दाहिसि मे एत्तो अन्नयरं भोयणजायं’ मुझे इस अशनादि
चतुर्विध आहार जात में से कुछ भी भोजन जात भिक्षा के रूप से दोगे या देगी
अर्थात् अशन पान खादिम और स्वादिम आहार क्या मुझे देगे ? इस प्रकार
साधु याचना करे, ‘से सेवं वयंतस्स परो’ वह गृहपति इस प्रकार-उत्तरीति से
भिक्षा की याचना करते हुए उस साधु को भिक्षा देने के लिये ‘यदि अपने ‘हत्थं
वा मत्तं वा’ हाथको या पात्र को या ‘दंवि वा भायणं वा’ करछी को या, भाजन
को ‘सीओदगवियडेण वा’ शीतोदक विकट-अपकाय से या ‘उसिणोदग-
वियडेण वा’ उष्णोदक मिश्रित अपकाय से अथवा पहले या पीछे अप्रासुक सचित्त
जल ‘उच्छोल्लेज्ज वा पच्छोल्लेज्ज वा’ एक बार या बार बार प्रक्षालित करे तो अपकाय

लेखते तो अने तेजोना कमवार अथ अथु नाम लघने नीचे भताया प्रभावे भिक्षानी
याचना करनी ‘आउसोत्ति वा, भइणित्ति वा’ हे आयुष्मन् अ रीते पुरुषने उदेशीने
स बोधन करवु अने हे भडेन अ प्रभावे स्त्रीने भडेन करीने छेपु हे-‘दाहिसि मे एत्तो
अन्नयरं भोयणजायं’ मने आ अशनादि चतुर्विध आहार भाथी कथ पणु लोचन द्रव्य
भिक्षाना नइगे आपशा ? आ रीने साधुने याचना करनी ‘से सेवं वयंतस्स’ आ रीते
साधुने भिक्षानी याचना करवाथी ‘परो हत्थं वा मत्तं वा दंवि वा भायणं वा’ अ साधुने
भिक्षा आपवा माटे गृहपति ने पोताना हाथने अथवा पात्रने अथवा कइरीने अगर
वासणुने ‘सीओदगवियडेण वा’ शीतोदक अथवा ‘उसिणोदगवियडेण वा’ उष्णोदक मिश्रित

पुनः पुनः प्रक्षालयेद् वा एवञ्च सकृत् प्रक्षालनं वारं वारं प्रक्षालनं वा कुर्वन्त दृष्ट्वा 'से पुञ्चापेव आलोइज्जा'—स भिक्षुः पूर्वमेव आलोचयेत्—पर्यालोच्य कथयेद्—'आउसोत्ति वा भइणित्ति वा' हे आयुष्मन् ! गृहपति ! इति वा, हे भगिनि ! इति वा, इत्येवं रीत्या सम्बोध्य प्रक्षालननिषेधं कुर्यात् निषेधप्रकारमाह—'मा एयं तुमं हत्थं वा मत्तं वा दव्वि वा भायणं वा' मा एतम् चतुर्णिमम् हरतं वा अपत्रं वा दव्वि वा भाजनं वा 'सीओदगवियडेण वा उस्सिणोदगवियडेण वा' शीतोदकविकटेन वा अप्कायविशेषेण उष्णोदकविकटेन वा, उष्णोदकमिश्रितसच्चित्तजलेन 'उच्छोलेहि वा पहोलेहि वा' उत्क्षालय वा, प्रक्षालय वा, सकृद्वा अनेकवारं वा प्रक्षालनं माकुरु इत्यर्थः अपि तु 'अभिकंखसि मे दाउं एवमेव दलयाहि' अभिकांक्षसि चेद् मे—मह्यं दातुम् तर्हि एवमेव—प्रक्षालनं विनैव देहि—ददस्व, इत्येवं ब्रूयात् 'से सेवं वयंतस्स परो' अथ—तस्य भिक्षुकस्य एवम्—उपर्युक्तरीत्या वदतः—प्रक्षालननिषेधं कुर्वतोऽपि परः गृहपतिः तदन्यतमो वा कश्चिद् यदि 'हत्थं वा मत्तं वा दव्वि

से हस्तादि को एक बार या अनेक बार प्रक्षालित करते हुए गृहपति वगैरह को देखकर 'से पुञ्चा मेव आलोइज्जा आउसोत्ति वा भइणित्ति वा' वह साधु पहले ही उसे देखकर मना कर दे कि—हे आयुष्मन् ! हे भगिनि ! 'मा यं तुमं हत्थं वा मत्तं वा' तुम इस हाथ को या पात्रको या 'दव्वि वा भायणं वा करछी या भाजन को 'सीओदगवियडेण वा' शीतोदक सच्चित्त अप्काय से अथवा 'उस्सिणोदगवियडेण वा' उष्णोदक मिश्रित सच्चित्त अप्काय से 'उच्छोलिज्ज वा पहोलिज्ज वा' एक बार या अनेक बार मत धोओ, अपितु यदितुम् 'अभिकंखसि मे दाउं एवमेव दलयाहि' भुञ्जे भिक्षा देना चाहते हो तो हाथ पात्र वगैरह को शीतोदकादि से प्रक्षालित किये बिना ही देदो अर्थात् ठंडा पानी से प्रक्षालन के बिना ही भिक्षा दो 'से सेवं वयंतस्स' उस साधु के उत्तरीति से मना

सच्चित्त अप्कायथी पड़ेला के पाणी सच्चित्त पाणीथी 'उच्छोलिज्ज वा पहोलिज्ज वा' ओठवार के बार बार धुवे तो अर्थात् अप्कायथी हाथ विगेरेने ओठवार के अनेकवार धोता गृहपति विगेरेने नेधने 'से पुञ्चापेव आलोइज्जा' ते साधु पड़ेलेथी तेने तेमकरता नेधने 'आउसोत्ति भइणित्ति वा' तेमने ना पाडी दे के—हे आयुष्मन् अथवा हे भइने 'मा एयं तुमं हत्थं वा मत्तं वा' तमे आ हाथने के पात्रने 'दव्वि वा भायणं वा' अथवा ठंडीने अथवा पास धोने 'सीओदगवियडेण वा' सच्चित्त ठंडा पाणीथी अथवा 'उस्सिणोदगवियडेण वा' उना पाणीथी मिश्रित सच्चित्त अप्कायथी 'उच्छोलेहि वा, पहोलेहि वा' ओठवार के बार बार धुवे नही, परंतु तने 'अभिकंखसि मे दाउं' मने भिक्षा आपवाने छिछिता हो तो 'एवमेव दलयाहि' हाथ के पात्र विगेरेने ठंडा पाणी विगेरेथी धोया वगर न आपी हो अर्थात् ठंडा पाणीथी धोयावीना न भिक्षा अथवा 'सेवं वयंतस्स' ओ साधुने आ प्रमाणे ना ठंडेवा छता पधु ने 'परो हत्थं वा मत्तं वा दव्वि वा भायणं वा' गृहपति विगेरे धोताना हाथने

વા ભાયણં વા' હસ્તં વા અમત્રં વા દર્વીં વા ભાજનં વા 'સીઓદગવિયહેણ' શીતોદકવિકટેન વા 'ઉસિણોદગવિયહેણ વા' ઉષ્ણોદકવિકટેન વા 'ઉચ્છોલિત્તા પહોલિત્તા' ઉત્પાલ્ય-સકૃત્ પ્રક્ષાલનં કૃત્વા, પ્રક્ષાલ્ય-અનેકવારં પ્રક્ષાલનં કૃત્વા વા 'આહદ્દુ દલહજ્જા' આહત્ય દદ્યાત્ તર્હિં 'તહપ્પગારેણં પુરેકમ્મકણં' હત્થેણ વા મત્તેણ વા દવ્વિણ વા ભાયણેણ વા' તથાપ્રકારેણ-સચિત્તોદકેણ, પુરઃ ક્ષુદ્રકર્મણા-પૂર્વકૃતપ્રક્ષાલનેન હસ્તેન વા અમત્રેણ વા દર્વ્યાં વા ભાજનેન વા, ભિક્ષાદાનાર્થં પુરઃ પૂર્વં કૃતં પ્રક્ષાલનાદિકં કર્મં યસ્ય હસ્તાદેઃ સ તથાવિધેન ઉદકાર્દ્રેણ હસ્તાદિનેત્યર્થઃ 'અસણં વા પાણં વા સ્વાહમં વા સાહમં વા' અશનં વા પાનં વા સ્વાદિમં વા સ્નાદિમં વા એતચ્ચતુર્વિધમપિ આહારજાતમ્ 'અપાસુયં જાવ ભો પહિગાહિજ્જા'

કરને પર ખી યદિ 'પરો' હત્થં વા મત્તં વા' વહ ગૃહપતિ વગૈરહ અપને હાથ કો યા પાત્ર કો યા 'દવ્વિણ વા ભાયણંવા' કરછી કો યા ભાજન કો 'સીઓદગવિયહેણ વા ઉસિણોદગવિયહેણ વા' શીતોદક સચિત્ત જલ સે અથવા ઉષ્ણોદક મિત્રિત સચિત્ત જલ સે 'ઉચ્છોલિત્તા પહોલિત્તા' એકવાર યા અનેક વાર પ્રક્ષાલિત કરકે હી યદિ આહદ્દુ દલહજ્જા' અશનાદિ આહાર કો લાકર દેતો 'તહપ્પગારેણં પુરે-કમ્મકણં' ઉસ પ્રકાર કે સચિત્ત જલ સે, પ્રક્ષાલિત 'હત્થેણ વા મત્તેણ વા' હાથ સે યા, પાત્ર સે યા 'દવ્વિણ વા' કરછી સે યા ભાયણેણ વા ભાજન સે દિયેગયે' યા 'અસણં વા પાણં વા સ્વાહમં વા સાહમં વા' અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત કો 'અપાસુયં જાવ' અપ્રાસુક-સચિત-અનેષણી-આધાકર્માદિ દોષો સે યુક્ત સમજ્ઞ કર સાધુ ઔર સાધ્વી 'જો પહિગાહિજ્જા' ગ્રહણ નહીં કરે ક્યોંકિ ઉસ રે સંયમ આત્મ વિરાધના દોષ હોગા । અર્થાત્ સાધુ કો ભિક્ષા દેને કે લિયે હાથ વગૈરહ કો શીતોદક સે યયપિ પ્રક્ષાલિત નહીં કિયા હૈ કિન્તુ સ્વાભાવિક ગૃહાદિકે કાર્યાન્તર સે હી હસ્તાદિ પ્રક્ષાલિત હૈ તથાપિ શીતોદક સે આર્દ્ર હસ્તાદિ સે દીયમાન

કે પાત્રને અથવા ઠંડીને કે વાસણુને 'સીઓદગવિયહેણ વા' સચિત્ત ઠંડા પાણીથી અથવા 'ઉસિણોદગવિયહેણ વા' ઉના પાણીથી મળેલ સચિત્ત જળથી 'ઉચ્છોલિત્તા પહોલિત્તા' એક વાર કે અનેકવાર પ્રક્ષાલન કર્યા પછી 'આહદ્દુ દલહજ્જા' અશનાદિ આહાર લાવીને આપે તે । 'તહપ્પગારં પુરે કમ્મકણં' એ રીતના સચિત્ત જલથી ધોયેલા 'હત્થેણ વા મત્તેણ વા દવ્વિણ વા ભાયણેણ વા' હાથથી કે પાત્રથી કે ઠંડીથી કે વાસણથી આપવામાં આવેલ 'અસણ વા પાણં વા સ્વાહમં વા સાહમં વા' અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાતને 'અપાસુયં જાવ' અપ્રાસુક-સચિત્ત યાવત્ આધાકર્માદિદોષોવાળું સમજીને સાધુ અને સાધ્વીએ 'જો પહિગાહિજ્જા' અહણુ કરવું નહીં કેન કે તેવી રીતે લેવાથી સયમ આત્મ વિરાધના થાય છે. અર્થાત્ સાધુને ભિક્ષા આપવા માટે હાથ વિગેરેને ઠંડા પાણીથી ધોવા ન હોય પરંતુ સ્વાભાવિક રીતે ઘરના બીજા કાર્યને લઈ હાથ વિગેરે ધોવામાં આવેલ હોય અને એ બીના હાથથી આપવામાં આવેલ અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર ને સચિત્ત અને આધાકર્માદિ

अप्रासुकम् सचित्तम् यावत्-अनेषणीयम्-आधाकर्मदि दोषयुक्तम् मन्दान्नः नो प्रतिगृह्णीयात् तस्य उदकाद्र्द्वेष्टादिना दीयमानस्य आहारजातस्य सचित्तसंपृष्टत्वेन आधाकर्मदि दोषयुक्तत्वेन संयसात्मविराधना स्यात् । 'अह पुण एवं जाणिज्जा' अथ-यदि पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या जानीयात् 'णो पुरेस्समरूपणं उदउल्लेणं' नो पुरः कृतकर्मणा न पूर्वकृतप्रक्षालनेन उदकाद्र्द्वेष्टादिना अशनादिकं दीयते अपि तु 'तद्वपगारेणं वा उदउल्लेणं वा' तथा प्रकारेण वा स्मृत एव गृह्णादिकार्यान्तरप्रयुक्तेनोदकाद्र्द्वेष्टा शीतोदकाद्र्द्विकृतेन 'हस्तेण वा मतेण वा दक्षिणेण वा भायजेण वा' हस्तेन वा अमत्रेण वा दक्षिणे वा भाजनेन वा दीयमानम् 'असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिमं वा चतुर्विधमाहारजातम् 'अफासुयं जाव णो पडिगाहिज्जा' अप्रासुकम् सन्नितम् यावद्-अनेषणीयम्-आधाकर्मदि दोषयुक्तम् मन्दमानः नो प्रतिगृह्णीयात् एतादृता साधवे भिक्षादानार्थं हस्तादिकं नैव शीतोदकेन प्रक्षालितं किन्तु स्नायाधिके नैव गृह्णादिकार्यान्तरेण प्रक्षालितं हस्तादिकं वर्तते एवं विधेनापि शीतोदकाद्र्द्वेष्टादिना दीयमानम् अशनादिकं चतुर्विधमाहारजातमप्रासुकं सचित्तमनेषणीयम् आधाकर्मदिदोषयुक्तं मत्वा नो गृह्णीयादिति फलितम् । अथ किञ्चिन्मात्रं विलम्बेन स्निग्धेनापि हस्तादिना दीयमानमाहारं सचित्तं मत्वा न प्रतिगृह्णीयादित्याह-'अह पुण एवं जाणिज्जा' अथ-यदि पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या जानीयात्-'णो उदउल्लेणं' नो उदकाद्र्द्वेष्टा-न शीतोदकाद्र्द्विकृतं हस्तादिकं वर्तते अपि तु 'ससिणिद्धेणं सेसं तं चेव' सस्निग्धेन-किञ्चिन्मात्रमपि स्निग्धं हस्तादिकं

अशनादि चतुर्विध आहार जातको अप्रासुक-सचित्त और अनेषणीय-आधा-कर्मदि दोष दूषित मान कर नहीं ग्रहण करे। अब थोडा भी गीला और स्निग्ध हस्तादि से दीयमान आहार को भी सचित्त मानकर साधु को नहीं ग्रहण करना चाहिये-यह बतलाते हैं-'अहपुण एवं जाणिज्जा-णो उद उल्लेणं, ससिणिद्धेणं सेसं तं चेव' यदि ऐसा वक्ष्यमाणरीति से जाने कि-हस्तादि शीतोदक से आर्द्र गीला नहीं किया हुआ है अपितु लेशमात्र ही स्निग्ध हस्तादि है तो भी इस-प्रकार के लेश मात्र भी स्निग्ध हस्तादि से दीयमान अशनादि चतुर्विध आहार जात को नहीं ग्रहण करे इसी तात्पर्य से कहा है-'शेषं तच्चैव वचाहुआ-अवशिष्ट कथन पूर्वोक्त ही समझना चाहिये-अर्थात् इस प्रकारका भी दिया जाता

दोषोपेक्षी दूषित मानीने तेने ग्रहण करवा नही हुवे थोडा पणु बीना हाथ (विशेषी आपवामा आवता अहारने पणु सचित्त मानीने सधुअे ग्रहण न करवा विधे सूत्रकार कडे छे, 'अहपुण एवं जाणिज्जा' अे साधुना अणुवामा अेपु आवे के 'णो उदउल्लेणं' हस्तादि ठंडा पाणुथी बीना करेव नथी. परंतु 'ससिणिद्धेणं सेसं तं चेव' लेशमात्र अ हाथ विशेषी बीना छे तो पणु आपा प्रकारना लेशमात्र पणु बीना हाथ विशेषी आपवामा आवेव अशनादि चतुर्विध आहार जात ग्रहण करवा नही. अेव छेपुथी 'सेसं तं चेव'

વર્તે તે તર્હિ એવં વિધેન કિંચિન્માત્ર સ્નગ્નેનાપિ હસ્તાદિના દીયમાનમશનાદિકં નૈવ ગૃહ્ણીયા
 દિત્યાશયેનાહ-શેષં તત્ત્વૈવ-શેષમ્-અવશિષ્ટ તત્ત્વૈવ પૂર્વોક્તમેવ बोध्यम् तथा विधमाहारजात
 નો પ્રતિગૃહ્ણીયાદિત્યર્થઃ । ‘એવં સસરસ્ત્વે ઉદગ્લ્લે’ એવમ્-પૂર્વોક્તરીત્યા રથા શીતોદકાર્દ્રેણ
 સ્નાગ્નેન ચ હસ્તાદિના દીયમાનમશનાદિકં ન ગ્રાહ્યં તથા સરજસ્કેન રજમાયુક્તેનાપિ હસ્તા-
 દિના દીયમાનં ન ગ્રાહ્યમિત્યાશયેનાહ-સરજસ્કા ઉદકાર્દ્રા ‘સસિણિદ્વે’ સસ્નિગ્ધા ‘મદ્વિયા
 ઝસે’ મૃત્તિકા ઉપરમ્-ક્ષારમૃત્તિકા, ‘હરિયાલે’ હરિતાલમ્ ‘હિંગુલુ’ હિંગુલકમ્ મળોસિલા’
 મનઃ શિલા-સ્નિગ્ધપ્રસ્તરવિશેષઃ ‘અંજળે’ અન્નનમ્ ‘લોળે’ લવણમ્ ‘ગેરુય’ ગૈરિકમ્
 ‘વર્ણિય’ વર્ણિકા-પીત્તવર્ણમૃત્તિકા, ‘સેહિય’ સેટિકા-લ્પટિકામૃત્તિકા વિશેષરૂપા ‘સૌરદ્વિય’
 સૌરાષ્ટ્રિકા-તુવરિકા, મૃત્તિકા વિશેષરૂપા ‘પિટ્’ પિષ્ટકમ્-આમતણ્ડુચૂર્ણવિશેષઃ ‘કુક્કુસ’
 કુક્કુસાઃ પિષ્ટકચૂર્ણતુલાઃ ‘ઉક્કુટ્ઠં’ પીલુપર્ણિકાદેરુદ્ધલચૂર્ણનાર્દ્રપર્ણચૂર્ણમ્ इत्येवं स्निग्ध

हुआ आहार को नहीं ग्रहण करे इसी प्रकार पूर्वोक्तरीति से जैसे शीतोदक से
 आर्द्र और स्निग्ध हस्तादि से दिया जाता हुआ अशनादि नहीं लेना चाहिये ऐसा
 कहा है वैसे ही ‘ससरस्त्वे’ रज-धूलि से युक्त हस्नादि से भी दिया जाना हुआ
 अशनादि आहार नहीं लेना चाहिये इस आशय से कहते हैं-सरजस्का-रजधूलि
 से युक्त ‘उदग्ल्ल’ पानी से गीली की गयी एवं ‘ससिणिद्वे’ सरिगन्धा-स्नेह
 युक्त मिट्टी और ‘मद्वियाऊसे हरियाले’ ऊपर-क्षार मिट्टी तथा हरिताल एवं
 ‘हिंगुल’ हिंगुल और ‘मणोसिला’ मनः शिला-शंख मरमर पत्थर विशेष तथा
 ‘अंजणे लोणे’ अन्न एवं लवण-नमक तथा ‘गेरुयवणि या’ गैरिक एवं वर्णिक
 पीलीमिट्टी तथा ‘सेहिय’ सेटिका-लपटिका मिट्टी ‘पत्थरखडी’ और ‘सौरद्विया’ सौराष्ट्र
 का तुवरमिट्टी, एवं ‘पिट्कुक्कुस’ पिष्टक रिदार और कुक्कुस-पिष्टक चूर्ण एवं
 ‘उक्कुट्ठं’ कुक्कुट्ठं-पीलुपर्णिका वगैरह का उद्दल से चूर्ण किया गया आर्द्र
 चूर्ण विशेष इस प्रकार के स्निग्ध रज क्षार मृत्तिका वगैरह से ‘संसद्वेन-संसृष्ट

એ વાક્ય કહેલ છે અર્થાત્ બાકીનું ક્યન પૂર્વકથિત પ્રમાણે સમજવું. અર્થાત્ આવી
 રીતે અપાતો આહાર પણ ગ્રહણ કરવો નહીં. ‘એવ સસરસ્ત્વે ઉદગ્લ્લે’ આજ પ્રમાણે પૂર્વોક્ત
 રીતે જેમ શીતોદકથી આર્દ્ર અને સ્નિગ્ધ હાથ વિગેરેથી આપવામા આવતો અશનાદિ
 લેવો ન જોઇએ. તેજ પ્રમાણે રજ ધૂળવાળા હાથ વિગેરેથી પણ અપાતો અશનાદિ આહાર
 લેવો ન જોઇએ એ હેતુથી કહ્યું છે કે ‘સસરસ્ત્વે’ ધૂળથી યુક્ત ‘ઉદગ્લ્લે’ પાણીથી ભીના
 કરેલ ‘સસિણિદ્વેમદ્વિયા’ સ્નિગ્ધ માટીથી ‘ઝસે’ ખારી માટી તથા ‘હરિયાલે’ હરિતાલ અને
 ‘હિંગુલ’ હિંગુલ અને ‘મળોસિલા’ મન શિલા શંખ મરમર પથ્થર વિશેષ ‘અંજળે’ તથા
 અન્નન તથા ‘લોળે’ મીઠું તથા ‘ગેરુય’ ગેરૂ તથા ‘વર્ણિય’ વર્ણિકા પીળીમાટી તથા ‘સેહિયા’
 ખડીની માટી (પથ્થર ખડી) તથા ‘સૌરદ્વિય’ સૌરાષ્ટ્રિકા (ગોપીચંદન) માટી ‘પિટ્’ તથા પિષ્ટક
 અને ‘કુક્કુસ’ દડ જેવી માટી તથા ‘ઉક્કુટ્ઠં’ પીળા વર્ણ વિગેરેને ખારણીયામા નાખીને

रजःशारमुत्तिका प्रभृतेभिः 'संसद्वेण' संसक्तेन-संसृष्टेन हस्तादिना दीयमानमशनादिकं न गृहीयादिति भावः, गैरिकाशनः शिखादेः खनिविशेषोत्पत्तेः सचित्तत्वाद् स्निग्धरजः प्रभृतीन् च स्निग्धत्वेन सचित्तत्वादिति बोध्यम् ॥५९॥

मूलम्-अह पुण एवं जाणिज्जा णो असंसद्वे संसद्वे तहप्पगारेण संसद्वेण हत्थेण वा मत्तेण वा भायणेण वा असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा फासुयं एनगिज्जं जाव पडिगाहिज्जा ॥सू० ६०॥

छाया-अथ पुनरेव जानीयाद् नो अपंसृष्टः संसृष्टः, तथा प्रकारेण संसृष्टेन हस्तेन वा अमत्रेण वा द्रव्या वा भाजनेन वा अशनं वा पानं वा खादितं वा स्वादिमम् वा प्राशुकम् एषणीयं यावत् प्रनिगृहीयात् ॥६०॥

टीका-अथ ग्राह्याहारविषयमधिकृत्याह-'अह पुण एवं जाणिज्जा' अथ-यदि पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या जानीयात् 'णो असंसद्वे संसद्वे' नो असंसृष्टः न अन्येन शीतोदकादिना संसृष्टः संसृष्टः हस्तादिः अपि तु संसृष्टः तज्जातीयेन ग्राह्याहारेणैव संसृष्टः हस्तादिरस्तीति पर्यालोच्य 'तहप्पगारेण' तथा प्रकारेण-तथाविधेन ग्राह्याहारमात्रेणैव संसृष्टेन संसृष्टेन 'हत्थेण वा मत्तेण वा दन्विण वा भायणेण वा' हस्तेन वा अमत्रेण वा द्रव्या वा भाजनेन हस्तादि से दीयमान अशनादि चतुर्विध आहारजात को नहीं ग्रहण करना चाहिये, क्योंकि गैरिक-मनःशिला वगैरह खान विशेष से उत्पन्न होने से सचित्त माना जाता है और स्निग्ध धूलि वगैरह भी स्निग्ध होने से सचित्त है । सू० ५९॥

अब साधु और साध्वी को ग्रहण करने योग्य आहार विषय का प्रतिपादन करते हैं-'अहपुण एवं जाणिज्जा'-यदि साधु और साध्वी ऐसा वक्ष्यमाण रीति से जान लेकि 'णो असंसद्वे संसद्वे' हस्त पात्र वगैरह अन्य शीतोदकादि से संसृष्ट नहीं है किन्तु केवल ग्राह्य आहार मात्र से ही संसृष्ट है ऐसा देखकर 'तहप्पगारेण संसद्वेण' इस प्रकार के ग्राह्य आहार मात्र से संसृष्ट 'हत्थेण वा

यूयं' करके भीतु यूयं विशेष आ प्रकारना भीना रजः क्षार भाटि विगेश्थी 'संसद्वे' स्पर्शायता हाथ विगेश्थी अपाता अशनादि चतुर्विध आहार जातने अहं करके नहीं. केम के गैरिक मन शिला विगेश्थी भाषु विशेषभाषी उत्पन्न थावाधी सचित्त मनाय छे अने भीनी धूण विगेश्थी पण भीना होवायी सचित्त न छे ॥ सू. ५९ ॥

इसे साधु अने साध्वीने अहं योय आहार सभाधी कथन करे छे -

टीका-अहपुण एव जाणिज्जा' जे साधु अने साध्वीना जणुवाभा जेपु' आवे के-'णो असंसद्वे समद्वे' हस्त के पात्र विगेश्थी भीन शीतोदक विगेश्थी संसृष्टनथी परतु देवण अहं आहं रथी न संसृष्ट छे, जे प्रमाणे जेधने 'तहप्पगारेण संसद्वेण हत्थेण वा' आ रीतना ग्राह्य आहार मात्रथी संसृष्ट हाथथी अथवा 'मत्तेण वा' पात्रथी अथवा

વા 'અસળં વા પાળં વા શ્વાહમં વા સાહમં વા' અશનં વા પાનં વા શ્વાદિમં વા સ્વાદિમં વા. ચતુર્વિધમાહારજાતમ્ 'ફાસુયં જાવ' પ્રાસુકમ્-અચિત્તમ્ યાત્ત્વ એષણીયમ્-આધાકર્માદિદોષોદ્ધારણમ્ સંયમનઃ 'પઢિગાહિજ્ઞા' પ્રતિ ગૃહ્ણીયાત્ કેવલહસ્તાદિમાત્રસંસ્પૃષ્ટ ચતુર્વિધમાહારજાતમ્ સર્વથા અચિત્તત્વાદ્ આધાકર્માદિદોષરહિતત્વાચ્ચ સંયમાત્મવિરાધક-ત્વાભાવેન ગ્રહીતવ્યમિતિ । એતદુક્તં ભવતિ યદિ પુનરસૌ સાધુર્વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્-શીતોદકાદિના અસંસ્પૃષ્ટો હસ્તાદિરસ્તિ અથવા દીયમાનાહારજાતીયમાત્રેણ સંસ્પૃષ્ટો હસ્તાદિ વર્તેતે તર્હિ તથાવિધેન હસ્તાદિનં દીયમાનમ્ અશનાદિકં ચતુર્વિધમાહારજાતમ્ અચિત્તમ્ આધાકર્માદિ દોષરહિતમસ્તીતિ વિભાવ્ય પ્રતિગૃહ્ણીગાદિતિ ॥૬૦॥

સૂત્રમ્-સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા સે જં પુણ જાણિજ્ઞા પિહુયં વા વહુરયં વા જાવ ચાઉલપલંબં વા અસંજણે ભિક્ષુપડિયાણે ચિત્તમંતાણે સિલાણે જાવ સંતાણાણે કુટ્ઠિંતિ વા કુટ્ઠિસ્સંતિ વા ઉપ્પાગિસુ વા ઉપ્પાગંતિ વા ઉપ્પાગિસંતિ વા તહપ્પગારં પિહુયં વા જાવ અપ્પાસુય ણો પઢિગાહિજ્ઞા ॥સૂ. ૬૧॥

મત્તેજ વા' હસ્ત સે યા પાત્ર સે યા 'દન્વિણ વા માયણેજ વા' કઢછીસે યા માજન સે દિયા જાતા હુજા 'અસળં વા પાળં વા શ્વાહમં વા સાહમં વા' અશન પાન શ્વાદિમં ઓર સ્વાદિમં ચતુર્વિધ આહાર જાત કો 'ફાસુયં' પ્રાસુક-અચિત્ત ઓર યાત્ત્વ 'એષણિજ્ઞં જાવ પઢિગાહિજ્ઞા એષણીય આધાકર્માદિ દોષો સે રહિત સમજ્ઞ કર ઉલ્લ કો ગ્રહણ કરના ચાહિયે અર્થાત્ યદિ વહ સાધુ એસા જાનલે કિ હસ્ત પાત્ર કરછી વગેરે શીતોદકાદિ સે સંસ્પૃષ્ટ નહીં હૈ કેવલ દીયમાન આહાર સે હી સંસ્પૃષ્ટ હસ્તાદિ હૈ તો હસ તરહ કે હસ્તાદિ સે દીયમાન અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત અચિત્ત ઓર આધા કર્માદિ દોષો સે રહિત હૈ એસા સમજ્ઞ કર ઉસે લે લે ક્યોંકિ હસ પ્રકાર કે આહાર કો લેને સે સંયમ આત્મ વિરાધના નહીં હો સકતી ॥ ૬૦ ॥

'દન્વિણ વા' કઢછીથી અથવા માયણેજ વા' વાસણથી આપવામા આવતા 'અસળં વા, પાળં વા, શ્વાહમં વા, સાહમં વા' અશન પાન આદિમ અને સ્વાદિમ એ રીતને ચતુર્વિધ આહાર બાદ 'ફાસુયં' અચિત્ત અને 'એષણીયં જાવ પઢિગાહિજ્ઞા' એષણીય આધાકર્માદિ દોષો વિનાનો સમજીને તેને ગ્રહણ કરવો અર્થાત્ યદિ જો તે સાધુના બાણવામા એવું આવે કે-હાથ કે પાત્ર અગર કઢછી વિગેરે શીતોદકાદીથી લાગેલ નથી કેવળ આપવામા આવનારા આહાર માત્રથી જ સંસ્પૃષ્ટ-સ્પર્શિત છે તો તે પ્રકારના હાથ વિગેરેથી અપાતો અશનાતિ ચરે પ્રકારનો આહાર બાદ અચિત્ત અને આધાકર્માદિ દોષો વિનાનો છે તો તેવા પ્રકારનો આહાર લઈ લેવો કેમ કે આ પ્રકારના આહારને લેવાથી સંયમ અને આત્મ વિરાધના થતી નથી ॥ સૂ. ૬૦ ॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा अथ पुनरेऽं जानीयात् पृथुकं वा बहुरजो वा यावत् तण्डुलप्रलम्ब वा असंयताः भिक्षुप्रतिज्ञया चित्तन्त्यां शिलायाम् यावत् संतानोपेतायाम् अकुट्टिषुर्वा कुट्टिन्ति वा कुट्टिष्यन्ति वा, अदुर्वा ददति वा दास्यन्ति वा तथाप्रकारं पृथुकं वा यावत् अप्राप्तुकं न प्रतिगृह्णीयात् । सू० ६१ ॥

टीका-अथ पिण्डैषणाया अधिकाराद् भिक्षाविषयमेवाधिकृत्य निषेधमाह-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स पूर्वोक्तो भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘से जं पुण जाणिज्जा’ अथ यत् पुनरेवं जानीयात्-‘पिहुयं वा बहुरयं वा जाव चाउलपलंबं वा’ पृथुकं वा चिपिटान्नं शालीयवगोधूमादि सचित्तलाजान्नं वा बहुतुषकणोपेतम् यावत्-भर्जितं वा, मन्थुं वा-गोधूमादिचूर्णम्, तण्डुलं वा, तण्डुलप्रलम्बं वा-अर्धप्रक्षाल्यादिकणादिकं धान्यादिचूर्णम् ‘असंजए’ असंयताः-गृहस्थाः ‘भिक्खुपडियाए’ भिक्षुप्रतिज्ञया-साधुमुद्दिश्य ‘चित्तमंताए सिलाए’ चित्तन्त्यां शिलायाम् ‘जाव संताणए’ यावत्-सबीजायां सहरितायां साण्डायाम् सप्राणायाम् ससत्त्वायां सभूतायां मर्कटसन्तानायां लूतावन्तु जालोपेतायाम् ‘कुट्टिंसु वा’ अकुट्टिषुर्वा-कुट्टि-

टीकार्थ-पिण्डैषणा का अधिकार होने से भिक्षा विषय को ही लेकर निषेध बतलाते हैं-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ से जं पुण जाणिज्जा-वह पूर्वोक्त भिक्षु-भाव साधु और भिक्षुकी-भाव साध्वी वह यदि ऐसा वक्ष्यमाण रीति से जान ले कि ‘पिहुयं वा, बहुरयं वा, जाव चाउलपलंबं वा’ पृथुक-पौआं-चूरा को अर्थात् शाली गोधूम यव वगैरह का सचित्त लाजान्न को या बहुरज-अधिकतुष कणों से युक्त अन्न को या यावत्-भर्जित-भुजा हुआ मन्थु गोधूमादि चूर्ण को या तण्डुल चावल को या तण्डुलधान्यादि चूर्ण को ‘असंजए असंयत-गृहस्थ’ श्रावक ‘भिक्खुपडियाए’ भिक्षु की प्रतिज्ञा से-साधु को देने की इच्छा से ‘चित्त मंताएसिलाए’ जाव संताणए’ सचित्त शिला पर जो कि यावत्-सबीज सचित्त बीजों से युक्त है एवं सचिन हरित घास वगैरह से युक्त है तथा अण्डे से युक्त है और अन्य प्राणी-लत्व भूत लूता मकड़ा तन्तु जाल से युक्त है इस प्रकार की सचित्त शिला का खण्ड विशेष’ पर ‘कुट्टिंसु वा कुट्टिति वा’ कुट चुका हैं या

पिण्डैषणानो न अधिकार होवाणी बिक्षा संगधी निषेधनुं न सुनकार कथन करे छे टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्ता भाव साधु के भाव साध्वी ‘से जं पुण जाणिज्जा’ तेओना नल्लवामा ने ओवु आवे के ‘पिहुयं वा बहुरयं वा जाव’ पौआने अर्थात् डागर, धडु, नव, विगेरेनी सचित्त धाणीने अथवा गडुरन अधिक छोडा ना छेओथी युक्त अन्नने अथवा यावत् शेकेला धडु विगेरेना डोटने अर्थात् सत्तने अगर ‘चाउलपलंबं वा’ ओआने अथवा धान्यादिना डोटने ‘असंजए भिक्खु पडियाए’ असंयत-गृहस्थ श्रावक साधुने आपवानी छुट्ठाथी ‘चित्तमंताए सिलाए जाव’ भी न अर्थात् सचित्त शिला पर अर्थात् नेना पर भी पडेक्षा होय तेवी शिला पर

तवन्तो वा, 'कुट्टिति वा' कुट्टन्ति वा-कुट्टनं कुर्वन्ते वा 'कुट्टिस्सन्ति वा' कुट्टिष्यन्ति वा कुट्टनं करिष्यन्ति वा एवम् 'उप्फणिंसु वा' अदुर्वा-तुषापनोदाय वाताभिमुखं दत्तवन्तो वा 'उप्फणिति वा' ददति वा 'उप्फणिस्सन्ति वा' दास्यन्ति वा 'तहप्पगारं पिहुयं वा' तथाप्रकारम्-सचित्तं सचित्तशिलादौ कुट्टयमानं वा पृथुकादिकम् 'जाव' यावत्-बहुसचित्तरजः कणो-पेतम्, भर्जितं मन्थुं वा तण्डुलं वा तण्डुलप्रलम्बं वा 'अप्फासुयं जाव' अप्रासुक सचित्तम् यावद् अनेषणीयम् मन्यमानः 'नो पडिगाहिज्जा' नो प्रतिगृह्णीयात् लाभे सत्यपि सचित्तत्वात् न ग्रहीतव्यम् ॥ सू० ६१ ॥

मूलम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावहकुलं जाव पविट्ठे समाणे से जं पुण एवं जाणिज्जा त्रिलं वा लोणं, उब्भिभयं वा लोणं असंजए भिक्खु पडियाए चित्तमंताए सिलाए जाव संताणाए भिंदिसु वा, भिंदन्ति वा, भिंदिस्सन्ति वा, रुच्चिसु वा रुच्चिति वा रुचिस्सन्ति वा त्रिलं वा लोणं अफासुयं जाव णो पडिगाहिज्जा ॥सू० ६२॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् स यत् पुनः एवं जानी-यात् त्रिलं वा लवणम् उद्भिज्जं वा लवणम् असंयतः भिक्षुप्रतिज्ञया चित्तवत्यां शिलायाम् कूटते है या 'कुट्टिस्सन्ति' कूटने वाले हैं एवं तुष-बुस्सा को हटाने-उड़ाने के लिये 'उप्फणिंसु वा' पवन की ओर वायु के अभिमुख दे चुके हैं या 'उप्फणन्ति वा 'उप्फणिस्सन्ति वा' दे रहे हैं या देने वाले हैं ऐसा देव ले या जान ले तो 'तहप्पगारं पिहुयं वा बहुरयं वा' यावत् इस प्रकार के सचित्त शिला पर कूटे जाते हुए सचित्त पृथुकादि को 'अप्फासुयं जाव' अप्रासुक-सचित्त समझ कर यावत्-अनेषणीय-आधाकर्मोदि दोष युक्त मानकर 'णो पडिगाहिज्जा' नहीं ग्रहण करना चाहिये अर्थात् इस प्रकार के सचित्त पृथुकादि को मिलने पर भी सचित्त होने से नहीं लेना चाहिये ॥ ६१ ॥

तथा सचित्त दीक्षोतरी धासथी युक्त होय तथा छडाथो युक्त होय तथा 'संताणाए' तथा भीज प्राणी सत्त्व-भूत मंडोडनी पडतीथी युक्त होय ओवी सचित्त शिला पर 'कुट्टिसु वा' कूटी चूकेल होय अथवा 'कुट्टति वा' कूटता होय अगर 'कुट्टिस्सन्ति वा' कूटवामां आवनार होय तथा तुष-बुसाने छडाववा भाटे 'उप्फाणसु वा' पवननी तरङ्ग आपेल होय अर्थात् उपणी दीधेल होय 'उप्फणिस्सन्ति वा' अथवा उपणुता होय अथवा 'उप्फणिस्सन्ति वा' उपणु-वाना होय अर्थात् छडावाना होय ओवु नोदाथी के णाणुवाथी 'तहप्पगारं पिहुयं वा बहु रयं वा जाव' ओवा प्रकारना सचित्त शिला पर कूटवामा आवता सचित्त पृथुकादिने 'अफा-सुय' सचित्त समझने यावत् अनेषणीय-आधाकर्मोदि दोषवाणे मानीने अठ्ठणु करवु नही. अर्थात् आ प्रकारना सचित्त पृथुकादि प्राप्त थाय तो पण 'णो पडिगाहिज्जा' अठ्ठण

यावत् संतानायाश्च अभैत्सुर्वा, भिन्दन्ति वा भेत्स्यन्ति वा, अपैक्षुर्वा विपन्ति वा, पेक्ष्यन्ति वा बिलं वा लवणम् उद्भिज्जं वा लवणम् २. प्रासुम् यावत् नो प्रतिशृङ्गीयात् ॥ सू० ६२ ॥

टीका-भिक्षाविशेषमधिकृत्य निषेधमाह-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स पूर्वोक्तो भिक्खुर्वा भिक्खुकी वा ‘गाहावहकुलं जाव’ गृहपतिकुलम् यावत् भिक्षुप्रतिज्ञया ‘पविट्टे समाणे’ प्रविष्टः सन् ‘से जं पुण एवं जाणिज्जा’ अथ यदि स पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या जानीयात् ‘बिलं वा लोणं’ बिलं वा लवणम्-खनिविशेषोत्पन्नं सैन्धवमौर्वचलादिकं वा लवणम् ‘उब्भिज्जं वा’ उद्भिज्जं वा-समुद्रनिकटे क्षारजलसम्पर्काद् जायमानं वा ‘लोणं’ लवणं ‘असंजए’ असंयतः गृहस्थः ‘भिक्खुपडियाए’ भिक्षुप्रतिज्ञया-भिक्षुक्राय भिक्षादानार्थम् ‘चित्तमंताए सिलाए’ चित्तवत्यां सचित्तायां शिलायाम् ‘जाव संताणाए’ यावत्-सबीजायां सहरितायां साण्डायां

टीकार्थ-अब भिक्षा विशेष को लक्ष्य करके उसका निषेध पतलाते हैं-‘से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा’ वह पूर्वोक्त भिक्षु-भाव साधु और भिक्षुकी-भाव साध्वी ‘गाहावह कुलं जाव पविट्टे समाणे’ गृहपति-गृहस्थ आवक के घर में यावत्-पिण्ड पात की प्रतिज्ञा से-भिक्षालाभ की आशा से अनुप्रविष्ट होकर ‘से जं पुण एवं-जाणिज्जा’ वह यदि ऐसा वक्ष्यमाण रीति से जान ले की-‘बिलं वा लोणं’ बिल-खान विशेष में उत्पन्न सैन्धा और सौवर्चलादि (बिट) नमक को या ‘उब्भिज्जं वा लोणं’ उद्भिज्ज-समुद्र के निकट क्षार जल के सम्पर्क से जायमान नमक को ‘असंजए भिक्खुपडियाए’ असंयत गृहस्थ आवक साधु को भिक्षा देने की इच्छा से ‘चित्तमंताए सिलाए जाव’ सचित्त शिलापर यावत् ‘संताणाए’ जो शिला सचिन बीजों से एवं सचित हरित घासों से एवं अंडों से प्राणियों से सत्त्वों से भूतों से और लूता-मकरा वगैरह के तन्तु जालों से भी युक्त है ‘भिंदि-सुवा’ ऐसे शिला पर कूटकर चूर्णकर चुके है या ‘भिंदन्ति वा’ चूर्णकर रहे हैं

४२५ नही सचित्त होवाथी तेने देवानो निषेध करेले छे ॥ सू. ६१ ॥

४२६ भिक्षा विशेष संजधी निषेधतु कथन करे छे-

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त भाव साधु अने भाव साध्वी ‘गाहा-वहकुलं जाव’ गृहस्थ श्रावकना घरम, यावत् भिक्षा प्राप्त करवानी इच्छाथी ‘पविट्टे समाणे’ प्रवेश करीने ‘से जं पुण एवं जाणिज्जा’ तेमना जणुवामा ओषु आवे के-‘बिलं वा लोणं उब्भिज्जं वा लोणं’ भाष्य विशेषगाथी नीकणेल सिंचव अने पीटनामना भीठाने अथवा भिक्षु अर्थात् समुद्रनी नल्लकना क्षार जलना सपर्कथी धनार भीठाने ‘असंजए भिक्खु पडियाए’ श्रावक गृहस्थ साधुने भिक्षा आपवानी इच्छाथी ‘चित्तमंताए सिलाए’ सचित्त शिलानी उपर ‘जाव संताणाए’ यावत् जे शिला सचित्त गीयाथी तथा सचित्त बीडोतरी घासोधी तथा छिडोथी के प्राणियोधी भंडोडा विगेरेनी तन्तु जणोथी युक्त होथ ओणी शिला उपर ‘भिंदितु वा, भिंदन्ति वा भिदिस्सन्ति वा’ कटीने के पाटीने खूष करी बीधेल

तवन्तो वा, 'कुट्टिति वा' कुट्टन्ति वा-कुट्टने कुट्टन्ते वा 'कुट्टिस्सन्ति वा' कुट्टिष्यन्ति वा कुट्टने करिष्यन्ति वा एवम् 'उप्फणिसु वा' अदुर्वा-तुषापनोदाय वाताभिमुखं दत्तवन्तो वा 'उप्फणिति वा' ददति वा 'उप्फणिस्सन्ति वा' दास्यन्ति वा 'तहप्पगारं पिहुयं वा' तथाप्रकारम्-सचित्तं सचित्तशिलादौ कुट्टयमानं वा पृथुकादिकम् 'जाव' यावत्-बहुसचित्तरजः कणो-पेतम्, भर्जितं मन्थुं वा तण्डुलं वा तण्डुलप्रलम्बं वा 'अप्फासुयं जाव' अप्रासुक सचित्तम् यावद् अनेषणीयम् मन्यमानः 'नो पडिगाहिज्जा' नो प्रतिगृह्णीयात् लाभे सत्यपि सचित्तत्वात् न ग्रहीतव्यम् ॥ सू० ६१ ॥

मूलम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावड्कुलं जाव पविट्ठे समाणे से जं पुण एवं जाणिज्जा विलं वा लोणं, उड्ढिमयं वा लोणं असंजए भिक्खु पडियाए चित्तमंताए सिलाए जाव संताणाए भिंदिसु वा, भिंदन्ति वा, भिदिस्सन्ति वा, रुच्चिसु वा रुच्चिति वा रुचिस्सन्ति वा विलं वा लोणं अफासुयं जाव णो पडिगाहिज्जा ॥सू० ६२॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् स यत् पुनः एवं जानीयात् विलं वा लवणम् उड्ढिज्जं वा लवणम् असंयतः भिक्षुप्रतिज्ञया चित्तवत्यां शिलायाम् कूटते है या 'कुट्टिस्सन्ति' कूटने वाले हैं एवं तुष-कुसुमा को हटाने-उड़ाने के लिये 'उप्पणिसु वा' पवन की ओर वायु के अभिमुख दे चुके हैं या 'उप्फणन्ति वा 'उप्फणिस्सन्ति वा' दे रहे हैं या देने वाले हैं ऐसा देव ले या जान ले तो 'तहप्पगारं पिहुयं वा बहुरयं वा' यावत् इस प्रकार के सचित्त शिला पर कूटे जाते हुए सचित्त पृथुकादि को 'अप्फासुयं जाव' अप्रासुक-सचित्त समझ कर यावत्-अनेषणीय-आधाकर्मादि दोष युक्त ध्यानकर 'णो पडिगाहिज्जा' नर्हा ग्रहण करना चाहिये अर्थात् इस प्रकार के सचित्त पृथुकादि को मिलने पर भी सचित्त होने से नहीं लेना चाहिये ॥ ६१ ॥

तथा सचित्त वीक्षोत्तरी घासथी युक्त छाय तथा छिद्यो युक्त छाय तथा 'संताणाए' तथा भीज प्राणी सत्व-भूत भेदाऽनी पकतीथी युक्त छाय ज्येवी सचित्त शिला पर 'कुट्टिसु वा' कूटी चूकेल छाय अथवा 'कुट्टति वा' कूटता छाय अजर 'कुट्टिस्सन्ति वा' कूटवामां आवनार छाय तथा तुष-कुसुमे छिद्योऽवः भाटे 'उप्फाणसु वा' पवननी तरङ्ग आपेक्ष छाय अर्थात् उपप्लु वीधेक्ष छाय 'उप्फणिस्सन्ति वा' अथवा उपप्लुता छाय अथवा 'उप्फणिस्सन्ति वा' उपप्लु-वाना छाय अर्थात् छिद्योऽवाना छाय ज्येव ज्येवाथी के ज्येवाथी 'तहप्पगारं पिहुयं वा बहु रयं वा जाव' ज्येवा प्रकारना सचित्त शिला पर कूटवामा आवता सचित्त पृथुकादिने 'अप्फासुयं' सचित्त समझने यावत् अनेषणीय-आधाकर्मादि दोषवाणो भानीने ग्रहण करवु नही. अर्थात् आ प्रकारना सचित्त पृथुकादि प्राप्त थाय तो पथ 'णो पडिगाहिज्जा' ग्रहण

यावत् संतानायाम् अभैत्सुर्वा, भिन्दन्ति वा भेत्तरयन्ति वा, अपैक्षुर्वा रिपन्ति वा, पेक्ष्यन्ति वा विलं वा लवणम् उद्भिज्जं वा लवणम् प्रासुकम् यावत् नो प्रतिगृहीयात् ॥ सू० ६२ ॥

टीका-भिक्षाविशेषमधिकृत्य निषेधमाह-‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ स पूर्वोक्तो भिक्खुर्वा भिक्खुकी वा ‘गाहावङ्कुलं जाव’ गृहपतिकुलम् यावत् भिक्षुप्रतिज्ञया ‘पविट्टे समाणे’ प्रविष्टः सन् ‘से जं पुण एव जाणिज्जा’ अथ यदि स पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या जानीयात् ‘विलं-वा लोणं’ विलं वा लवणम्-खनिविशेषोत्पन्नं सैन्धवमौर्वर्चलादिकं वा लवणम् ‘उब्भिज्जं वा’ उद्भिज्जं वा-समुद्रनिकटे क्षारजलसम्पर्काद् जायमानं वा ‘लोणं’ लवणं ‘असंजए’ असंयतः गृहस्थः ‘भिक्खुपडियाए’ भिक्षुप्रतिज्ञया-भिक्षुकाय भिक्षादानार्थम् ‘चित्तमंताए सिलाए’ चित्तवत्यां सचित्तायां शिलायाम् ‘जाव संताणाए’ यावत्-सवीजायां सहरितायां साण्डायां

टीकार्थ-अब भिक्षा विशेष को लक्ष्य करके उसका निषेध पतलाते हैं-‘से भिक्खु वा, भिक्खुणी वा’ वह पूर्वोक्त भिक्षु-भाव साधु और भिक्षुकी-भाव साध्वी ‘गाहावङ्कुलं जाव पविट्टेसमाणे’ गृहपति-गृहस्थ श्रावक के घर में यावत्-पिण्ड पात की प्रतिज्ञा से-भिक्षालाभ की आशा से अनुप्रविष्ट होकर ‘से जं पुण एवं-जाणिज्जा’ वह यदि ऐसा वक्ष्यमाण रीति से जान ले की-‘विलं वा लोणं’ विल-खान विशेष में उत्पन्न सैन्धा और सौवर्चलादि (बिट) नमक को या ‘उब्भिज्जं वा लोणं’ उद्भिज्ज-समुद्र के निकट क्षार जल के सम्पर्क से जायमान नमक को ‘असंजए भिक्खुपडियाए’ असंयत गृहस्थ श्रावक साधु को भिक्षा देने की इच्छा से ‘चित्तमंताए सिलाए जाव’ सचित्त शिलापर यावत् ‘संताणाए’ जो शिला सचिन बीजों से एवं सचित हरित घासों से एवं अंडों से प्राणियों से सर्वों से भूतों से और लूता-मकरा वगैरह के तन्तु जालों से भी युक्त है ‘भिदि-सुवा’ ऐसे शिला पर कूटकर चूर्णकर चुके हैं या ‘भिदंति वा’ चूर्णकर रहे हैं

४२वु’ नही सचित्त डोवाथी तेने देवाने निषेध करेले छे ॥ सू० ६१ ॥

इसे भिक्षा विशेष संधी निषेधनु कथन करे छे-

टीकार्थ-‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ वे पूर्वोक्त श्राव साधु अने श्राव साध्वी ‘गाहावङ्कुलं जाव’ गृहस्थ श्रावकना घरम, यावत् भिक्षा प्राप्त करवानी इच्छाथी ‘पविट्टेसमाणे’ प्रवेश करीने ‘से जं पुण एवं जाणिज्जा’ तेमना भिक्षुवासां ओषु आवे के-‘विलं वा लोणं’ उब्भिज्जं वा लोणं आणु विशेषमाथी नीकपेल सिंघव अने भीटनामना मीठाने अथवा उब्भिज्ज अर्थात् समुद्रनी नल्लकना क्षार नल्लना स पक्ष्यी थनार मीठाने ‘असंजए भिक्खु पडियाए’ श्रावक गृहस्थ साधुने भिक्षा आपवानी इच्छाथी ‘चित्तमंताए सिलाए’ सचित्त शिलानी उपर ‘जाव संताणाए’ यावत् जे शिला सचित्त भीयाथी तथा सचित्त लीढातरी घासेथी तथा छडाओथी के प्राणियोथी मडोडा विगेरेनी तन्तु भणोथी युक्त होय ओनी शिला उपर ‘भिदिसु वा, भिदंति वा भिदिस्संति वा’ इथीने के पाटीने चूर्ण करी लीधेल

સસન્ધાયાં સપ્રાણાયાં સમ્ભૂતાયાં મર્કટસન્તાનાયામ્ લઘાતન્તુજાલોપેતાયામ્ શિલાયામિતિ
 પૂર્વેનાન્વયઃ, 'મિંદિસુ વા' અમૈત્સુર્વા વિદાર્ય ચૂર્ગિતવન્તો વા 'મિંદિતિ વા' મિન્દન્તિ વા 'મિંદિ-
 સ્સંતિ વા' મેત્સ્યન્તિ વા, એવમ્ 'રુચિસુ વા' અપૈષુર્વા-પિષ્ટવન્તો વા 'રુચિતિ વા' પિપન્તિવા
 'રુચિસ્સંતિ વા' પેક્ષ્યન્તિ વા-પેષણં કરિષ્યન્તિ વા, તથા પ્રગરં 'વિલં વા લોણં' વિલં વા
 લવણમ્-સ્થનિવિશેષોત્પન્નં સૈન્ધવસૌવર્ચલાદિકં લવણમ્ 'ઉચ્ચિયં વા લોણં' ઉદ્ભિજ્જં વા
 લવણમ્-ક્ષારજલોત્પન્નં લવણમ્ 'અપ્પાસુયં' અપ્રાસુકમ્ સચિત્તમ્ 'જાવ' યાવત્-અનેષણીયમ્
 જ્ઞાત્વા 'ળો પઢિગાહિજ્જા' નો પ્રતિગહ્નીયાત્ સચિત્તત્વાદ્ આધાકર્માદિદોષયુક્તત્વાચ્છા ૦૬૨।

મૂલમ્-સે મિલ્લસૂ વા મિલ્લસુળી વા ગાહાવહકુલં જાવ પવિટ્ટે સમાણે
 સે જં પુણ એવં જાણેજ્ઞા અસણં વા પાણં વા સ્વાહમં વા સાહમં વા
 અગણિણિલ્લિત્તં તહપ્પગારં અસણં પાણં વા સ્વાહમં વા સાહમં વા
 અપ્પાસુયં લાભે સંતે ણો પઢિગાહિજ્ઞા, કેવલીચૂયા, આયાણમેયં અસંજણ
 મિલ્લસુપડિયાણ ઉચ્ચિસચમાણે વા, નિચ્ચિસચમાણે વા, આમ્મજ્ઞમાણે
 વા, પમ્મજ્ઞમાણે વા, ઓચારેમાણે વા ઉચ્ચત્તમાણે વા અગણિજીવેહિં
 સિજ્ઞા, અહ મિલ્લસૂ ણં પુઠ્ઠોવદિટ્ઠા એસ પઢિણ્ણા, એસ હેઊ, એસ કારણે,
 એસુવણ્ણે, જં તહપ્પગારં અસણં વા પાણં વા સ્વાહમં વા સાહમં વા અગણિ
 ણિલ્લિત્તં અપ્પાસુયં અણેસણિજ્ઞં લાભે સંતે ણો પઢિગાહિજ્ઞા । સૂ ૦ ૬૩।

યા મિંદિસ્સંતિ વા' ચૂર્ણ કરને લાલે હૈં એસા દેલ્લકર એવં ઉસ પ્રકાર કે નમ્મક કો
 'રુચિસુવા' પીસ લુકે હૈં યા 'રુચ્ચંતિ વા' પિસ રહે હૈં યા 'રુચિસ્સંતિવા' પીસને
 લાલે હૈં તો 'વિલં વા લોણં વા' ઉસ તરહ કે સૈન્ધા નમ્મક કો યા 'ઉચ્ચિયં વા લોણં
 ક્ષારલવણ કો 'અપ્પાસુયં જાવ ણો પઢિગાહિજ્ઞા' અપ્રાસુક-સચિત્ત સમજ્ઞકર
 તથા યાવત્-અનેષણીય-આધાકર્માદિ દોષાં સે યુક્ત સમજ્ઞકર ઉસે ગ્રહણ નહાં
 કરે ક્યોંકિ ઉસ પ્રકાર કે સચિત્ત અનેષણીય નમ્મક કો લેનેસે સાધુ ઓર સાધ્વી
 કો સંયમ-આત્મ વિરાધના દોલ લગેગા ॥ ૬૨ ॥

હોય અગર ચૂર્ણ કરતા હોય અથવા ચૂર્ણ કરવાના હોય એવું જોઇને તથા એ શિલાપર
 એ પ્રકારના મીઠાને 'રુચિસુ વા, રુચિતિ વા રુચિસ્સંતિ વા' વાટી લીધેલ હોય અથવા
 વાટતા હોય કે વાટવાના હોય 'તહપ્પગારં વિલં વા લોણં વા ઉચ્ચિયં વા લોણં' એ પ્રકારના
 સૈધવ મીઠાને કે ક્ષાર લવણને 'અપ્પાસુયં જાવ' સચિત્ત યાવત્ અનેષણીય આધાકર્માદિ
 દોષોથી યુક્ત સમજીને 'ળો પઢિગાહેજ્ઞા' તેને ગ્રહણ કરવું નહીં કેમ કે એ પ્રકારના
 સચિત્ત અને અનેષણીય મીઠાને લેવાથી સાધુ અને સાધ્વીને સંયમ આત્મ વિરાધનાને
 હોય લાગે છે. ॥ સૂ. ૬૨ ॥

હાયા-સ મિશ્નુર્વા મિશ્નુકી વા ગૃહપતિકુલં યાવત્ પ્રવિષ્ટઃ સન્ સ યદિ પુનરેવં જાની-
યાત્-અગ્નં વા પાનં વા શ્વાદિમં વા સ્વાદિમં વા અગ્નિનિક્ષિપ્તં તથાપ્રકારમ્ અગ્નં વા પાનં વા
શ્વાદિમં વા સ્વાદિમં વા અપ્રાસુકં લામે સતિ નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્, કેવલી દ્રૂયાત્ 'આદાનમેતત્'
અસંયતઃ મિશ્નુપ્રતિજ્ઞયા ઉત્તિશ્ચન્ વા નિપિશ્ચન્ વા આમાર્જયન્ વા પ્રમાર્જયન્ વા અવતારયન્
વા અપવર્તયન્ વા અગ્નિજીવાન્ હિંસ્યાત્ । અથ મિશ્નુણાં પૂર્વોપદિષ્ટા एषા પ્રતિજ્ઞયા, एषદેતુઃ,
एतत् कारणम्, एष उपदेशः, यत् तथाप्रकारम् अग्नं वा पानं वा श्वादिमं वा स्वादिमं वा
अग्निनिक्षिप्तम् अप्रासुकम् अनेपणीयं लाभे सति नो प्रतिगृह्णीयात् ॥ सू. ૬૩॥

ટીકા-પિણ્ડેષણાયા અધિકારાદ્ અગ્નિકાયજીવર્હિસામુદ્વિચ મિશ્નાગ્રહણનિષેધમાહ-
'સે મિક્ષુ વા મિક્ષુણી વા' સ પૂર્વોક્તો મિશ્નુર્વા મિશ્નુકી વા-સાધુર્વા સાધ્વી વા 'ગાહા-
વશ્કુલં જાવ પવિટ્ટે સમાણે' ગૃહપતિકુલં યાવત્-પિણ્ડપાતપ્રતિજ્ઞયા-મિશ્નાલાભાશયા પ્રવિષ્ટઃ
સન્ 'સે જં પુણ એવં જાણેજ્ઞા' સ યદિ પુનરેવં વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્ 'અસળં વા પાળં વા'
અગ્નં વા પાનં વા 'શ્વાદિમં વા સાદિમં વા' શ્વાદિમં વા સ્વાદિમં વા ચતુર્વિધમાહારનાતમ્
'અગ્નિનિક્ષિપ્તં' અગ્નિનિક્ષિપ્તમ્-અગ્ન્યુપરિસ્થાપિતં વર્તેતે તર્હિ 'તદ્દાપ્પગારં' તથાપ્રકારમ્
અગ્ન્યુપરિસ્થાપિતમ્ 'અસળં વા પાળં વા શ્વાદિમં વા સાદિમં વા' અગ્નં વા પાનં વા શ્વાદિમં

પિણ્ડેષણા કા અધિકાર સે અગ્નિકાય જીવોં કી હિંસા કો લક્ષ્યકર મિશ્ના
ગ્રહણ કા નિષેધ કરતે હૈં

ટીકાર્થ-'સે મિક્ષુ વા મિક્ષુણી વા' વહ પૂર્વોક્ત મિશ્નુ-ભાવ સાધુ
ઔર મિશ્નુકી-ભાવ સાધ્વી 'ગાહાવશ્કુલં જાવ પવિટ્ટે સમાણે' ગૃહપતિ ગૃહસ્થ
આવક કે ઘર મેં યાવત્-પિણ્ડપાત કી પ્રતિજ્ઞા સે-મિશ્નાલાભ કી આશા સે
અનુપ્રવિષ્ટ હોકર 'સે જં પુણ એવં જાણેજ્ઞા' વહ યદિ એસા વક્ષ્યમાણરીતિ સે જાન
લેકિ 'અસળં વા, પાળં વા શ્વાદિમં વા સાદિમં વા' અગ્ન પાન શ્વાદિમ ઔર સ્વાદિમ
ચતુર્વિધ આહાર જાત 'અગ્નિનિક્ષિપ્તં' અગ્નિ કે ઉપર રક્ષા હુઆ હૈ તો
એસા દેખ કર યા જાનકર 'તદ્દાપ્પગારં' અસળં વા પાળં વા શ્વાદિમં વા સાદિમં વા
હસ પ્રકાર કે આગ કે ઉપર સ્થાપિત અગ્ન પાન શ્વાદિમ ઔર સ્વાદિમ ચતુર્વિધ

પિ ડેષણાના અધિકારથી અગ્નિકાય જીવોની હિંસાને ઉદ્દેશીને ભિક્ષા ગ્રહણનો નિષેધ
કરતા સૂત્રકાર કહે છે.-

ટીકાર્થ-'સે મિક્ષુ વા મિક્ષુણી વા' તે પૂર્વોક્ત ભાવ સાધુ અને ભાવ સાધ્વી 'ગાહા-
વશ્કુલં જાવ' ગૃહસ્થ આવકના ઘરમા યાવત્ ભિક્ષા લાભની દૃષ્ટિથી 'પવિટ્ટે સમાણે' પ્રવેશ
કરીને 'સે જં પુણ એવં જાણેજ્ઞા' તેમના બાણવામા જો એવું આવે કે- 'અસળં વા, પાળં વા શ્વાદિમં
વા સાદિમં વા' અગ્ન પાન શ્વાદિમ અને સ્વાદિમ ચતુર્વિધ આહાર બન 'અગ્નિનિક્ષિપ્તં'
અગ્નિની ઉપર રાખવામા આવેલ છે. એ પ્રમાણે બોધને કે બાણીને 'તદ્દાપ્પગારં' તેવા પ્રકારનું
'અસળં વા પાળં વા શ્વાદિમં વા સાદિમં વા' અગ્ન પાન શ્વાદિમ અને સ્વાદિમ અકામુચ'

સસન્નાયાં સપ્રાણાયાં સમૂતાયાં મર્કટસન્તાનાયામ્ લતાતન્તુજાલોપેતાયામ્ શિલાયામિતિ
 પૂર્વેનાન્વયઃ, 'મિદિસુ વા' અમૈત્સુર્વા વિદાર્ય ચૂર્ગિતવન્તો વા 'મિદિતિ વા' મિન્દન્તિ વા 'મિદિ-
 સ્સંતિ વા' મેત્સ્યન્તિ વા, એવમ્ 'રુચ્ચિસુ વા' અપૈષ્ણુર્વા-પિષ્ટવન્તો વા 'રુચ્ચિતિ વા' પિપન્તિ વા
 'રુચ્ચિસ્સંતિ વા' પેક્ષ્યન્તિ વા-પેપણં કરિષ્યન્તિ વા, તથા પ્રકારં 'વિલં વા લોણં' વિલં વા
 લવણમ્-સ્થનિવિશેષોત્પન્નં સૈન્ધવસૌર્વર્ચલાદિકં લવણમ્ 'ઉઞ્ચિમયં વા લોણં' ઉદ્મિજ્જં વા
 લવણમ્-ક્ષારજલોત્પન્નં લવણમ્ 'અપ્પાસુયં' અપ્રાસુકમ્ સચિત્તમ્ 'જાવ' યાવદ્-અનેષણીયમ્
 જ્ઞાત્વા 'જો પડિગાહિજ્ઞા' નો પ્રતિગ્લીયાત્ સચિત્તત્વાદ્ આધાકર્માદિદોષયુક્તત્વાચ્ચક્ષ્ણા ૦૬૨।

મૂલમ્-સે મિવસૂ વા મિવસુળી વા ગાહાવઙ્કુલં જાવ પવિટ્ટે સમાણે
 સે જં પુણ એવં જાણેજ્ઞા અસણં વા પાણં વા જ્ઞાહમં વા સાહમં વા
 અગણિણિકિલ્લત્તં તદ્દપ્પગારં અસણં પાણંવા વા જ્ઞાહમં વા સાહમં વા
 અપ્પાસુયં લાભે સંતે જો પડિગાહિજ્ઞા, કેવલીબૂયા, આયાણમેયં અસંજણ
 મિવસુપડિયાણ ઉસ્સિચ્ચમાણે વા, નિસ્સિચ્ચમાણે વા, આમ્મજ્ઞમાણે
 વા, પમ્મજ્ઞમાણે વા, ઓચારેમાણે વા ઉઠ્ઠત્તમાણે વા અગણિજીવેહિં
 સિજ્ઞા, અહ મિવસૂ જં પુવ્વોવદિટ્ઠા એસ પઙ્ગણા, એસ હેઝ, એસ કારણે,
 એસુવણ્ણે, જં તદ્દપ્પગારં અસણં વા પાણં વા જ્ઞાહમં વા સાહમં વા અગણિ
 ણિકિલ્લત્તં અપ્પાસુયં અણેસણિજ્ઞં લાભે સંતે જો પડિગાહિજ્ઞા । સૂ ૦ ૬૩।

યા મિદિસ્સંતિ વા' ચૂર્ણ કરને વાલે હૈં એસા દેલકર એવં ઉસ પ્રકાર કે નમક કો
 'રુચ્ચિસુવા' પીસ ચુકે હૈં યા 'રુચ્ચંતિ વા' પિસ રહે હૈં યા 'રુચ્ચિસ્સંતિવા' પીસને
 વાલે હૈં તો 'વિલં વા લોણં વા' ઉસ તરહ કે સૈન્ધા નમક કો યા 'ઉઞ્ચિમયં વા લોણં
 ક્ષારલવણ કો 'અપ્પાસુયં જાવ જો પડિગાહિજ્ઞા' અપ્રાસુક-સચિત્ત સમજ્ઞકર
 તથા યાવત્-અનેષણિય-આધાકર્માદિ દોષાં સે યુક્ત સમજ્ઞકર ઉસે ગ્રહણ નહાં
 કરે ક્યોંકિ ઉસ પ્રકાર કે સચિત્ત અનેષણીય નમક કો લેનેસે સાધુ ઔર સાધ્વી
 કો સંયમ-આત્મ વિરાધના દોષ લગેગા ॥ ૬૨ ॥

હોય અગર ચૂર્ણ કરતા હોય અથવા ચૂર્ણ કરવાના હોય એવું જોઇને તથા એ શિલાપર
 એ પ્રકારના મીઠાને 'રુચ્ચિસુ વા, રુચ્ચિતિ વા રુચ્ચિસ્સંતિ વા' વાટી લીધેલ હોય અથવા
 વાટતા હોય કે વાટવાના હોય 'તદ્દપ્પગારં વિલં વા લોણં વા ઉઞ્ચિમયં વા લોણં' એ પ્રકારના
 સૈન્ધવ મીઠાને કે ક્ષાર લવણને 'અપ્પાસુયં જાવ' સચિત્ત યાવત્ અનેષણીય આધાકર્માદિ
 દોષથી યુક્ત સમજીને 'જો પડિગાહિજ્ઞા' તેને ગ્રહણ કરવું નહીં કેમ કે એ પ્રકારના
 સચિત્ત અને અનેષણીય મીઠાને લેવાથી સાધુ અને સાધ્વીને સંયમ આત્મ વિરાધનાનો
 દોષ લાગે છે. ॥ સૂ. ૬૨ ॥

છાયા-સ મિશુર્વા મિશુકી વા ગૃહપતિકુલં યાવત્ પ્રવિષ્ટઃ સન્ સ યદિ પુનરેવં જાની-
યાત્-અશનં વા પાનં વા શાદિમં વા સ્વાદિમં વા અગ્નિનિશ્ક્ષિપ્તં તથાપ્રકારમ્ અશન વા પાનં વા
શાદિમં વા શ્વાદિમં વા અપ્રાસુકં લાભે સતિ નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્, કેવળી દ્રૂયાત્ 'આદાનમેતત્'
અસંયતઃ મિશુરતિજ્ઞયા ઉત્તિશ્ચન્ વા નિપિશ્ચન્ વા આમાર્જયન્ વા પ્રમાર્જયન્ વા અવતારયન્
વા અપવર્તયન્ વા અગ્નિજીવાન્ હિંસ્યાત્ । અથ મિશ્રણાં પૂર્વોપદિષ્ટા एषા પ્રતિજ્ઞયા, एषદેહુઃ,
एतत् કારણમ્, एष ઉપદેશઃ, યત્ તથાપ્રકારમ્ અશનં ા પાનં વા શાદિમં વા સ્વાદિમં વા
અગ્નિનિશ્ક્ષિપ્તમ્ અપ્રાસુકમ્ અનેષ્ણીયં લાભે સતિ નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ ॥ સૂ. ૬૩॥

ટીકા-પિન્ડૈષણાયા અધિકારાદ્ અગ્નિકાયજીવર્હિંસામુદ્દિશ્ય મિશ્નાગ્રહણનિષેધમાહ-
'સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા' સ પૂર્વોક્તો મિશુર્વા મિશુકી વા-સાધુર્વા સાધ્વી વા 'ગાહા-
વહ્કુલં જાવ પવિત્રે સમાળે' ગૃહપતિકુલં યાવત્-પિન્ડપાતપ્રતિજ્ઞયા-મિશ્નાલાભાશયા પ્રવિષ્ટઃ
સન્ 'સે જં પુળ એવં જાળેજ્ઞા' સ યદિ પુનરેવં વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્ 'અસળં વા પાળં વા'
અશનં વા પાનં વા 'શાહમં વા સાહમં વા' શાદિમં વા સ્વાદિમં વા ચતુર્વિધમાહારજાતમ્
'અગ્નિનિશ્ક્ષિપ્ત' અગ્નિનિશ્ક્ષિપ્તમ્-અગ્ન્યુપરિસ્થાપિતં વર્તતે તર્હિ 'તહપ્પગારં' તથાપ્રકારમ્
અગ્ન્યુપરિસ્થાપિતમ્ 'અસળં વા પાળં વા શાહમં વા સાહમં વા' અશનં વા પાનં વા શાદિમં

પિન્ડૈષણા કા અધિકાર સે અગ્નિકાય જીવોં કી હિંસા કો લક્ષ્યકર મિક્ષા
ગ્રહણ કા નિષેધ કરતે હૈં

ટીકાર્થ-'સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા' વહ પૂર્વોક્ત મિશુ- ભાવ સાધુ
ઔર મિશુકી-ભાવ સાધ્વી 'ગાહાવહ્કુલં જાવ પવિત્રે સમાળે' ગૃહપતિ ગૃહસ્થ
શ્રાવક કે ઘર મેં યાવત્-પિન્ડ પાત કી પ્રતિજ્ઞા સે-મિક્ષા લાભ કી આશા સે
અનુપ્રવિષ્ટ હોકર 'સે જંપુળ એવં જાળેજ્ઞા' વહ યદિ એસા વક્ષ્યમાણરીતિ સે જાન
લેકિ 'અસળં વા, પાળં વા શાહમં વા સાહમં વા' અશન પાન શાદિમ ઔર સ્વાદિમ
ચતુર્વિધ આહાર જાત 'અગ્નિનિશ્ક્ષિપ્ત' અગ્નિ કે ઉપર રક્ષા હુઆ હૈ તો
એસા દેશ કર યા જાનકર 'તહપ્પગારં અસળં વા પાળં વા શાહમં વા સાહમં વા'
હસ પ્રકાર કે આગ કે ઉપર સ્થાપિત અશન પાન શાદિમ ઔર સ્વાદિમ ચતુર્વિધ

પિન્ડૈષણાના અધિકારથી અગ્નિકાય જીવોની હિંસા સે ઉદ્દેશીને મિક્ષા ગ્રહણનો નિષેધ
કરતા સૂત્રકાર કહે છે.-

ટીકાર્થ-'સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા' તે પૂર્વોક્ત ભાવ સાધુ અને ભાવ સાધ્વી 'ગાહા-
વહ્કુલં જાવ' ગૃહસ્થ શ્રાવકના ઘરમા યાવત્ મિક્ષા લાભની દૃષ્ટિથી 'પવિત્રે સમાળે' પ્રવેશ
કરીને 'સે જં પુળ એવં જાળેજ્ઞા' તેમના બાણવામા જો એવુ આવે કે- 'અસળ વા, પાળં વા શાહમં
વા સાહમં વા' અશન પાન ખાદિમ અને સ્વાદિમ ચતુર્વિધ આહાર બન 'અગ્નિનિશ્ક્ષિપ્ત'
અગ્નિની ઉપર રાખવામા આવેલ છે. એ પ્રમાણે બોધને કે બાણીને 'તહપ્પગારં' તેવા પ્રકારનું
'અસળ વા પાળં વા શાહમં વા સાહમં વા' અશન પાન ખાદિમ અને સ્વાદિમ અકાસુય'

તસન્નવાયાં સપ્રાણાયાં સમૂતાયાં મર્કટસન્તાનાયામ્ લતાતન્તુગાલોપેતાયામ્ શિન્ધાયામિતિ
 પૂર્વેણાન્વયઃ, 'મિંદિસુવા' અમૈત્સુર્વા વિદાર્ય ચૂર્ગિતવન્તો વા 'મિંદિતિ વા' મિન્દન્તિ વા 'મિંદિ-
 સ્સંતિ વા' મેત્સ્યન્તિ વા, એવમ્ 'રુચ્ચિસુવા' અપૈશ્વર્વા-પિષ્ટવન્તો વા 'રુચ્ચિતિ વા' પિપન્તિવા
 'રુચ્ચિસ્સંતિ વા' પેશ્યન્તિ વા-પેષણં કરિષ્યન્તિ વા, તથા પ્રગારં 'વિલં વા લોણં' વિલં વા
 લવણમ્-લ્હનિવિશેષોત્પન્નં સૈન્ધવસૌર્વર્ચલાદિકં લવણમ્ 'ઉન્નિમયં વા લોણં' ઉન્નિમ્જ્જં વા
 લવણમ્-ક્ષારજલોત્પન્નં લવણમ્ 'અપ્પાસુયં' અપ્રાસુકમ્ સચિત્તમ્ 'જાવ' યાવદ્-અનેષણીયમ્
 જ્ઞાત્વા 'ળો પડિગાહિજ્ઞા' નો પ્રતિગ્જ્ઞીયાત્ સચિત્તવાદ્ આધાકર્માદિદોષયુક્તત્વાચ્છેદ્ ॥ ૬૨ ॥

સૂત્રમ્-સે મિલ્લુ વા મિલ્લુળી વા ગાહાવહ્કુલં જાવ પવિટ્ટે સમાણે
 સે જં પુણ એવં જાણેજ્ઞા અસણં વા પાણં વા જ્ઞાહમં વા સાહમં વા
 અગણિણિક્કિલ્લત્તં તહ્પગારં અસણં પાણં વા જ્ઞાહમં વા સાહમં વા
 અપ્પાસુયં લાભે સંતે ણો પડિગાહિજ્ઞા, કેવલીચ્ચયા, આયાણમેયં અસંજણ
 મિલ્લુપડિયાણ ઉસ્સિચ્ચમાણે વા, નિસ્સિચ્ચમાણે વા, આમ્મજ્ઞમાણે
 વા, પમ્મજ્ઞમાણે વા, ઓયારેમાણે વા ઉઠ્ઠત્તમાણે વા અગણિજીવેહિં
 સિજ્ઞા, અહ મિલ્લુ ણં પુઠ્ઠોદ્દિટ્ઠા એસ પડિણ્ણા, એસ હેઝ, એસ કારણે,
 એસુવણ્ણે, જં તહ્પગારં અસણં વા પાણં વા જ્ઞાહમં વા સાહમં વા અગણિ
 ણિક્કિલ્લત્તં અપ્પાસુયં અણેસણિજ્ઞં લાભે સંતે ણો પડિગાહિજ્ઞા । સૂ. ૬૩ ॥

યા મિંદિસ્સંતિ વા' ચૂર્ણ કરને વાલે હૈં એસા દેખકર એવં ઉસ પ્રકાર કે નમક કો
 'રુચ્ચિસુવા' પીસ ચુકે હૈં યા 'રુચ્ચિતિ વા' પિસ રહે હૈં યા 'રુચ્ચિસ્સંતિવા' પીસને
 વાલે હૈં તો 'વિલં વા લોણં વા' ઉસ તરહ કે સૈન્ધા નમક કો યા 'ઉન્નિમયં વા લોણં
 ક્ષારલવણ કો 'અપ્પાસુયં જાવ ણો પડિગાહિજ્ઞા' અપ્રાસુક-સચિત્ત સમજ્ઞકર
 તથા યાવત્-અનેષણિય-આધાકર્માદિ દોષાં સે યુક્ત સમજ્ઞકર ઉસે ગ્રહણ નહાં
 કરે ક્યોંકિ ઉસ પ્રકાર કે સચિત્ત અનેષણીય નમક કો લેનેસે સાધુ ઓર સાધ્વી
 કો સંયમ-આત્મ વિરાધના દોષ લેગેગા ॥ ૬૨ ॥

હોય અગર ચૂર્ણ કરતા હોય અથવા ચૂર્ણ કરવાના હોય એવુ જોઇને તથા એ શિલાપર
 એ પ્રકારના મીઠાને 'રુચ્ચિસુ વા, રુચ્ચિતિ વા રુચ્ચિસ્સંતિ વા' વાટી લીધેલ હોય અથવા
 વાટતા હોય કે વાટવાના હોય 'તહ્પગારં વિલં વા લોણં વા ઉન્નિમયં વા લોણં' એ પ્રકારના
 સૈધવ મીઠાને કે ક્ષાર લવણને 'અપ્પાસુયં જાવ' સચિત્ત યાવત્ અનેષણીય આધાકર્માદિ
 દોષોથી યુક્ત સમજીને 'ળો પડિગાહિજ્ઞા' તેને ગ્રહણ કરવું નહીં કેમ કે એ પ્રકારના
 સચિત્ત અને અનેષણીય મીઠાને લેવાથી સાધુ અને સાધ્વીને સયમ આત્મ વિરાધનાનો
 હોય લાગે છે. ॥ સૂ. ૬૨ ॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रणिष्टः सन् स यदि पुनरेवं जानी-
यात्-अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा अग्निनिक्षिप्तं तथाप्रकारम् अशनं वा पानं वा
खादिमं वा स्वादिमं वा अप्रासुक लाभे सति नो प्रतिगृह्णीयात्, केवली द्रूयात् 'आदानमेतत्'
असंयतः भिक्षुप्रतिज्ञया उत्सिञ्चन् वा निपिञ्चन् वा आमार्जयन् वा प्रमार्जयन् वा अवतारयन्
वा अपवर्तयन् वा अग्निजीवान् हि स्यात् । अथ भिक्षुणां पूर्वोपदिष्टा एषा प्रतिज्ञया, एषदेतः,
एतत् कारणम्, एष उपदेशः, यत् तथाप्रकारम् अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा
अग्निनिक्षिप्तम् अप्रासुकम् अनेपणीयं लाभे सति नो प्रतिगृह्णीयात् ॥ सू० ६३॥

टीका-पिण्डैषणाया अधिकाराद् अग्निकायजीवहिंसासुद्विष्य भिक्षाग्रहणनिषेधमाह-
'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' स पूर्वोक्तो भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा-साधुर्वा साध्वी वा 'गाहा-
वइकुलं जाव पविट्ठे समाणे' गृहपतिकुलं यावत्-पिण्डपातप्रतिज्ञया-भिक्षालाभाशया प्रविष्टः
सन् 'से जं पुण एवं जाणेज्जा' स यदि पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या जानीयात् 'असणं वा पाणं वा'
अशनं वा पानं वा 'खाइमं वा साइमं वा' खादिमं वा स्वादिमं वा चतुर्विधमाहारनातम्
'अगणिणिक्खत्तं' अग्निनिक्षिप्तम्-अग्न्युपरिस्थापितं वर्तते तर्हि 'तहप्पगारं' तथाप्रकारम्
अग्न्युपरिस्थापितम् 'असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशनं वा पानं वा खादिमं

पिण्डैषणा का अधिकार से अग्निकाय जीवों की हिंसा को लक्ष्यकर भिक्षा
ग्रहण का निषेध करते हैं

टीकार्थ-'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' वह पूर्वोक्त भिक्षु- भाव साधु
और भिक्षुकी-भाव साध्वी 'गाहावइकुलं जाव पविट्ठे समाणे' गृहपति गृहस्थ
श्रावक के घर में यावत्-पिण्डपात की प्रतिज्ञा से-भिक्षा लाभ की आशा से
अनुप्रविष्ट होकर 'से जंपुण एवं जाणेज्जा' वह यदि ऐसा वक्ष्यमाणरीति से जान
लेकि 'असणं वा, पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशन पान खादिम और स्वादिम
चतुर्विध आहार जात 'अगणिणिक्खत्तं' अग्नि के ऊपर रक्खा हुआ है तो
ऐसा देख कर या जानकर 'तहप्पगारं' अशनं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा'
इस प्रकार के आग के ऊपर स्थापित अशन पान खादिम और स्वादिम चतुर्विध

पिण्डैषणाया अधिकारशी अग्निकाय जीवानी हिंसाते उद्देशीने भिक्षा ग्रहणना निषेध
करतां सूत्रकार बड़े छे.-

टीकार्थ-'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' ते पूर्वोक्त भाव साधु अने भाव साध्वी 'गाहा-
वइकुलं जाव' गृहस्थ श्रावकना घरमा यावत् भिक्षा लाभनी इच्छाशी 'पविट्ठे समाणे' प्रवेश
करीने 'से जं पुण एवं जाणेज्जा' तेमना जल्लुगामा जे जेवु आवे के- 'असणं वा, पाणं वा खाइमं
वा साइमं वा' अशन पान खादिम अने स्वादिम चतुर्विध आहार ना 'अगणिणिक्खत्तं'
अग्निनी उपर राखवामा आवेत्त छे. जे प्रमाणे जेधने के जल्लुगे 'तहप्पगारं' तथाप्रकारम्
'अशन वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशन पान खादिम अने स्वादिम अफासुय'

સ્વાદિમં વા-ચતુર્વિધાહારજાતમ્ 'અપ્પાસુયં' અપ્રાસુકં સચિત્તં અનેષणीयम् વર્તते अत एव 'लाभे संते' लाभेस्त्यपि 'णो षडिगाहिज्जा' नो प्रतिगृह्णीयात्-साधुभिः साध्वीभिर्वा न ग्रही-
तव्यम् अग्निनिक्षिप्तस्य अशनादिचतुर्विधाहारजातस्य सचित्तत्वेन अग्निकायजीवर्हिसासंभवात्
संयमविराधनास्यादिति 'तात्पर्येणाह-‘केवली बूया-आयाणमेयं’ केवली-केवलज्ञानी भग-
वान् तीर्थङ्करोमहावीरः ब्रूयात्-ब्रवीति-उपदिशतीत्यर्थः, आदानम्-कर्मणमनद्वारम् कर्म-
बन्धनम्, एतत्-अग्निनिक्षिप्तम् अशनादिकमिति भावः, एवम् 'असंजए' असंयतः-गृहस्थः
'भिक्षुपडियाए' भिक्षुप्रतिज्ञया-साध्वर्थम् साध्वीनिमित्तं वा 'उस्सिचमाणे वा' उत्तिञ्चन्
वा अग्न्युपरि स्थापितं स्थालीत, आहारं निष्काशयन् वा 'निस्सिचमाणे वा' निषिञ्चत्
वा-अग्निनिक्षिप्तभाजनाद् निर्गच्छद् दुग्धादिकं पयसा उपसान्वयन् वा 'आमज्जमाणे वा'
आमर्जयन् वा-अग्निनिक्षिप्ताहारं हस्तादिना सकृत् संचालयन् वा 'पमज्जमाणे वा' प्रमर्जयन्
वा-वारंवारं संचालयन् वा 'ओयारेमाणे वा' अवतारयन् वा-अग्नेः अवतारणं कुर्वन् वा

આહાર જાત કો 'અપ્પાસુયં' અપ્રાસુક સચિત્ત સમક્ષકર 'લાભે સંતે ણો ષડિગા-
હિજ્જા' લાભ મિલને પર મી સાધુ ઔર સાધ્વી નહીં ગ્રહણ કરે ક્યોંકિ 'કેવલી
બૂયા' કેવલ જ્ઞાની ભગવાન્ વીતરાગ મહાવીર પ્રભુ કહતે હૈં કિ-હસ પ્રકાર કા
અગ્નિ કે ડપર સ્થાપિત અશનાદિ આહાર જાત 'આયાણેમયં' આદાન-કર્મબન્ધ
નકા કારણ હૈં ફસલિયે ભાવ સાધુ ઔર ભાવ સાધ્વી કો ફસ તરહ કા અશનાદિ
આહાર જહાં લેના ચાહિયે ફસી તરહ 'અસંજણ મિક્ષુપડિયાઈ' અસંયત ગૃહસ્થ
શ્રાવક મિક્ષુ-સાધુકી પ્રતિજ્ઞા-મિક્ષાદેને કી ઇચ્છા સે અગ્નિ કે ડપર સ્થાપિત
વટલોહી વગેરેહ સે અશનાદિ આહાર કો 'ઉસ્સિચમાણેવા' ઉત્સેચન કરતે હુઈ
યા 'નિસ્સિચમાણે' નિકાલતે હુઈ હો ઈયં 'આમજ્જમાણે વા' અગ્નિ કે ડપર સ્થાપિત
પાત્ર સે નિકાલતે હુઈ દૂધ આદિ કો પાની સે સીંચતે હુઈ હો તથા 'પમજ્જમાણે વા'
અગ્નિ કે ડપર સ્થાપિત અશનાદિ આહાર જાત કો હસ્તાદિ સે ફકવાર યા વાર

એ રીતે અગ્નિની ઉપર રાખેલ અશન પાન ખાદિમ અને સ્વાદિમ ચારે પ્રકારના આહાર
જાતને સચિત્ત સમજીને 'લાભે સંતે ણો ષડિગાહેજ્જા' મળે તેા પણ સાધુ કે સાધ્વીએ યજ્ઞ
કરવું નહીં કેમ કે 'કેવલીબૂયા આયાણમેયં' કેવળજ્ઞાની વીતરાગ ભગવાન્ મહાવીર પ્રભુ
એ કહ્યું છે કે આ પ્રમાણે અગ્નિની ઉપર રાખેલ અશનાદિ આહાર જાત કર્મબંધનું કારણ
છે, તેથી ભવ સાધુ અને ભાવ સાધ્વીએ આ પ્રકારના અશનાદિ આહાર લેવો નહીં,
એ પ્રમાણે 'અસંજણ મિક્ષુપડિયાઈ' ગૃહસ્થ શ્રાવક ભિક્ષા આપવાની ઇચ્છાથી 'ઉસ્સિચ-
માણે વા નિસ્સિચમાણે વા' અગ્નિની ઉપર રાખેલ વટલોથ વિગેરેથી અશનાદિ આહારને
ઉત્સેચન કરતા કે બહાર કઢાડતા હોય તથા અગ્નિની ઉપર રાખેલ પાત્રમાંથી નીકળતા
દૂધ વિગેરેને પણીથી છાટતા હોય તથા અગ્નિ ઉપર રાખેલ અશનાદિ આહાર જાતને
હાથ વિગેરેથી એકવાર કે વારવાર 'આમજ્જમાણે વા પમજ્જમાણે વા' આમર્જન પ્રમાર્જન

‘उव्वत्तमाणे वा’ अपवर्तयन् वा-अग्निनिक्षिप्तपात्रं तिर्यक्कुर्वन् वा, ‘अगणिजीवे हिंसिज्जा’ अग्निजीवान्-अग्निकायजीवान् हिंस्यात्-हन्त्यात् ‘अह’ अथ-अनन्तरोक्तम् ‘भिवखूणं’ भिक्षणाम्-साधूनां साध्वीनाञ्च ‘पुव्वोवदिट्ठा’ पूर्वोपदिष्टा पूर्वप्रतिपादिता ‘एस पडन्ना’ एषा प्रतिज्ञा कर्तव्यपालननियमः ‘एसहेऊ’ एषहेतुः ‘एस कारणे’ एतत् कारणम् ‘एसुवदेसे’ एष उपदेशः ‘जं तहप्पगारं’ यत् तथाप्रकारम् उपर्युक्तम्, अग्निनिक्षिप्ताद्याहारजातम् तदाह ‘असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा’ अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा ‘अगणिणिक्खित्तं’ अग्निनिक्षिप्तम्-अग्नौ उपरिस्थापितम् ‘अप्फासुय’ अग्रागुग्मम्-सचित्तम् ‘अणेसणिज्जं’ अनेषणीयम्-आधाकर्मादिदोषयुक्तम् मन्थमानः ‘लामे सति’ लामे सत्यपि ‘णो पडिगाहिज्जा’ नो प्रतिगृह्णीयात् सचित्तत्वाद् आधाकर्मादिदोषदशदोषयुक्तत्वाच्च संयमात्म-विराधना स्यात् ॥ सू० ६३ ॥

चार आमार्जन करते हो एवं ‘ओघारे माणे वा’ अग्नि के ऊपर से अशनादि आहार को उतार ते हुए हो या ‘उव्वत्तमाणे वा’ अपवर्तन-देहेमेहे करते हुए हो तो ‘अगणि जीवे हिंसिज्जा’ अग्नि जीवों की हिंसा करेगा किन्तु उपर्युक्त रीति से साधु और साध्वी की यह प्रतिज्ञा है कर्तव्य का पालन करने का नियम है कि ‘एसकारणे’ कर्तव्य पालन ही कारण है ‘एसुवएसे’ एवं कर्तव्य का पालन करना यही भगवान् का उपदेश है यही कहते हैं कि-‘तहप्पगारं असणं वा पाणं वा खादिसं वा साइमं वा’ उस प्रकार का ‘अगणिक्खित्तं’ अग्नि पर निक्षिप्त अशन पान खादिसं और स्वादिसं चतुर्विध उपर्युक्त आहार जात को ‘अप्फासुयं’ अग्रागुग्म सचित्त और ‘अणेसणिज्जं’ अनेषणीय-आधाकर्मादि दोषों से युक्त समझकर ‘लामेसंते णो पडिगाहिज्जा’ मिलने पर भी नहीं ग्रहण करना चाहिये क्योंकि इस प्रकार का अशनादि आहार जात अग्नि के ऊपर स्थापित बटलोही वगैरह पात्रों से साधु के लिये निकाला हुआ है एवं जलादि से सिञ्चित किया गया है तथा प्रमार्जित एवं अवतारित तथा अपवर्तित किया हुआ है इसलिये अग्नि

करता होय तथा अग्निनी उपरथी ओघारेमाणे वा उव्वत्तमाणे वा’ अशनादि आहारने उतारता होय के वांछायुक्त करता होय तो ‘अगणिजीवे हिंसिज्जा’ अग्निकाय लुवोनी हिंसा थाय छे, परंतु ‘अह भिवखू णं पुव्वोवदिट्ठा एस पडण्णा’ पूर्वोक्त रीते साधु अने साध्वीनी आ प्रतिज्ञा छे. ‘एसहेऊ एसकारणे’ ओर हेतुइय कारण छे, ओर कर्तव्य पालन करवाने नियम छे ‘एसुवएसे’ ओर उपदेश छे. ‘जं तहप्पगारं असणं वा, पाण वा खाइमं वा साइम वा’ ते प्रकारना अग्नि पर रागेश अशन पान खादिसं अने स्वादिसं चतुर्विध आहार जात ‘अगणिणिक्खित्तं अप्फासुय’ अग्नि पर रागेश होवाथी सचित्त अने ‘अणेसणिज्ज’ अनेषणीय-आधाकर्मादि दोषाथी युक्त समझने ‘लामे संते णो पडिगाहिज्जा’ प्राप्त थाय तो पथ देख नही, केम के आ रीतना अशनादि आहार जात अग्निनी उपर

મૂલ્ય-एवं खलु तस्स भिक्षुस्स वा भिक्षुणीए वा सामगियं
त्तिवेमि ॥सू० ६४॥ छट्ठोउद्देशो समत्तो ॥६॥

छाया-एवं खलु तस्य भिक्षुकस्य वा भिक्षुक्या वा सामग्र्यम् इति ब्रवीमि ॥सू० ६४॥

ટીકા-ષ્ટોદેશવત્કવ્યતામુપસંહરન્નાહ-‘एवं खलु’ एवं खलु पूर्वोक्तरीत्या निश्चयेन नियमपालनं कुर्वतः ‘तस्स भिक्षुस्स वा भिक्षुणीए वा’ तस्य पूर्वोक्तस्य भावभिक्षुकस्य वा साधोः, भिक्षुक्या वा साध्व्याः ‘सामगियं’ सामग्र्यम्-समग्रता सम्पूर्णा समाचारी वर्तते उपर्युक्तनियमपालनादेव साधूनां साध्वीनाञ्च साधुत्वं संरक्षितं संभवतीतिभावः । ‘त्तिवेमि’ इति ब्रवीमि इत्यहं प्रतिपादयामीति केवली भगवानाह । इति पिण्डैषणायां षष्ठोद्देशः समाप्तः ॥

કાય જીવોં કી હિંસા કે કારણ ઓર ઉત્તરીતિ સે સચિત્ત તથા આધાકર્માદિ દોષોં સે યુક્ત હોને સે સાધુ કો સમય-આત્મ વિરાધના હોગી ॥૬૩॥

અબ ઉત્તરીતિ સે પ્રતિપાદિત ષષ્ઠો દેશક કી વત્કવ્યતા કા ઉપસંહાર કરતે-
હુએ કહતે હૈં

ટીકાર્થ-‘एवं खलु तस्स भिक्षुस्स वा भिक्षुणीए वा सामगियं त्तिवेमि’ एवं खलु तस्य भिक्षुकस्य वा भिक्षुक्या वा सामग्र्यं इति ब्रवीमि’ पूर्वोक्तरीति से निश्चय पूर्वक नियमका पालन करते हुए उस भिक्षुक-भाव साधु और भिक्षुकी-भाव साध्वी की सम्पूर्ण समाचारी समझनी चाहिये अर्थात् उपर्युक्त नियम का पालन करने से ही साधु और साध्वी का साधुत्व सुरक्षित हो सकता है ऐसा केवल ज्ञानी भगवान् वीतराग महावीर स्वामी कहते हैं ॥ ६४ ॥

વિષ્ણુદેશના કા છટ્ટા ઉદ્દેશક સમાપ્ત હુઆ

શબ્દેલ તપેલી વિગેરે પાત્રોમાથી સધુને માટે કહાડેલ હોય અને પાણી વિગેરેથી છ ટા-
ચેલ હોય તથા પ્રમાણૂત તથા અવતારિત અને અપવર્તિત કરેલ હોય તેથી અશિક્ષાય
હોવાની હિંસા થાય છે તેથી અને પૂર્વોક્ત રીતે સચિત્ત તથા આધાકર્માદિ દોષોથી યુક્ત
હોવાથી સાધુના સમય આત્મવિરાધના થાય છે. ॥ સૂ. ૬૩ ॥

હવે છટ્ટા ઉદ્દેશના કથનનો ઉપસંહાર કરતા કહે છે-

ટીકાર્થ-‘एवं खलु तस्स भिक्षुस्स वा भिक्षुणीए वा’ पूर्वोક્ત કથન પ્રમાણે નિશ્ચય
પૂર્વક નિયમનુ પાલન કરતા એવા એ ભાવ સાધુ અને ભાવ સાધ્વીની ‘સામગિયં ત્તિવેમિ’
સમગ્રતા સંપૂર્ણ સમાચારી સમજવી જોઈએ અર્થાત્ ઉપરોક્ત નિયમોનુ પાલન કરવાથી
જ સાધુ અને સાધ્વીનુ સાધુપણુ સુરક્ષિત રહી શકે છે. એ પ્રમાણે કેવળજ્ઞાની વીતરાગ
ભગવાન મહાવીર સ્વામીએ કહેલ છે ॥ સૂ. ૬૪ ॥

વિષ્ણુદેશના છટ્ટા ઉદ્દેશો પૂર્ણ થયો

सप्तमोद्देशः प्रारभ्यते

ब्रूम—‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा गाहावडकुलं जाव पविट्टेसमाणे
से जं पुण जाणिज्जा असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा खंधंसि
वा, थंभंसि वा, यंचंसि वा, मालंसि वा, पासायंसि वा, हम्मियतलंसि वा
अन्नयरंसि वा, तहप्पगारंसि अंतलिक्खजायंसि उवणिक्खित्ते सिया,
तहप्पगारं मालोहडं असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा जाव
अप्पासुयं लाभे संते णो पडिगाहिज्जा, केवलीवूया ‘आयाणमेयं’ असंजण
भिक्षुपडियाए पीठं वा, फलगं वा, गिस्सेणिं वा, उदूहलं वा आहट्ट
उस्सविय दुरुहेज्जा, से तत्थ दुरुहमाणे पयलेज्जा वा पवडेज्जा वा, से तत्थ
पयलेमाणे वा पवडेमाणे वा, हत्थं वा, पायं वा, बाहुं वा, ऊरुं वा, उदरं
वा, सीसं वा, अण्णयरं वा कायंसि इंदियजायं लूसिज्ज वा, पाणाणि वा,
भूयाणि वा, जीवाणि वा, सत्ताणि वा, अभिहणिज्ज वा, वित्तासिज्ज वा,
लेसिज्ज वा, संघसिज्ज वा, संघट्टिज्ज वा, परियाविज्ज वा, किलामिज्ज वा,
ठाणाओ ठाणं संकासिज्ज वा, तं तहप्पगारं मालोहडं असणं वा पाणं
वा खाइमं वा साइमं वा लाभे संते णो पडिगाहिज्जा’ ॥ सू० ६५ ॥

छाया—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् स यत् पुनः एवं जानी-
यात्—अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा स्कन्धे वा स्तम्भे वा मञ्चके वा माले वा
पासादे वा दृश्यते वा अन्यतरस्मिन् वा तथाप्रकारे अन्तरिक्षजाते उपनिक्षिप्तम् स्यात्
तथाप्रकारम् मालाहतम् अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा यावत् अप्रासुकं लाभे
सति नो प्रतिगृहीयात् केवली वूयाद्—आदानमेतत् असंयतः भिक्षुप्रतिज्ञया पीठं वा फलकं
वा निश्रेणिं वा उदूहलं वा आहत्य उत्सृज्य ऊर्ध्वं संस्थाप्य आरोहेत्, स तत्र आरोहन्
प्रचलेद् वा प्रपतेद् वा स तत्र प्रचलन् प्रपतन् वा हस्तं वा पादं वा वह्नुं वा उरुं वा उदरं वा
शीर्षं वा अन्यताद् वा काये इन्द्रियजालं द्रषयेद् वा विराधयेद् वा, प्राणिनो वा भूतानि वा
जीवान् वा सत्तान् वा अभिद्वन्द्याद् वा, विनासयेद् वा, लेषयेद् वा, संघर्षयेद् वा, संघट्टयेद्
वा, परितापयेद् वा, वलामयेद् वा, स्थानात् स्थानं संक्रामयेद् वा, तत् तथाप्रकारम् माला-
हतम् अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा लाभे सति न प्रतिगृहीयात् ॥ सू० ६५ ॥

टीका—पट्टेद्देशके संयमविराधनायाः प्रतिपादितत्वात् सप्तमोद्देशकेऽस्मिन् संयमात्मदातृ-
विराधना प्रतिपादनद्वारा तथा विराधनया प्रवचनश्रुत्वा स्यादिति प्रतिपादयितुमाह—‘से

મિક્ષુ વા મિક્ષુણી વા' સ પૂર્વોક્તો મિક્ષુર્વા મિક્ષુકી વા 'ગાહાવદ્ફુલં જાવ પવિટ્ટ સમાણે' ગૃહપતિકુલં યાવત્-પિણ્ડપાતપ્રતિજ્ઞયા મિક્ષાલાભાશયા પ્રવિટ્ટઃ સન્ 'સે જં પુણ જાણિજ્ઞા' સ મિક્ષુઃ યદિ પુનઃ એવં વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્ તદ્યથા 'અસણં વા પાણં વા સ્વાહમં વા સાહમં વા' અશનં વા પાનં વા સ્વાદિમં વા સ્વાદિમં વા ચતુર્વિધમાહારજાતમ્ 'સંધંસિ વા યંમંસિ વા' સ્કન્ધે વા-મિત્તૌ વા સ્તમ્ભે દારુમયે કાષ્ઠનિર્મિતસ્થાણુવિશેષે વા 'મંચંસિ વા' મશ્ત્રે વા 'માલંસિ વા' માલે વા-પ્રાસાદોપરિમાણે 'પાસાયંસિ વા' પ્રાસાદે વા-સૌધે 'હમ્મિ-યતલંસિ વા' હર્મ્યતલે વા 'અન્નયરંસિવા' અન્યતરસ્મિન્ વા-અન્યતરસ્મિન્ વા ઊર્ધ્વપ્રદેશે 'તહપ્પગારંસિ' તથાપ્રકારે એવંવિધે 'અંતલિલ્લજ્ઞાયંસિ' અન્તરિક્ષજાતે-અન્તરિક્ષસ્થલે ઉપરિ-તનભાગે 'ઉવનિક્ખિલ્લે સિયા' નિક્ષિપ્તં સ્થાપિતં સ્યાત્ તર્હિ 'તહપ્પગારં' તથાપ્રકારમ્-તથા-

સસમ ઉદ્દેશક કી હિન્દી વ્યાખ્યા-

ટીકાર્થ-છટે ઉદ્દેશક મેં સંયમ-આત્મા ઔર દાતા કી ખી વિરાધના કા પ્રતિ-પાદન દ્વારા પ્રવચનકી નિન્દા હોગી હસ તાત્પર્ય સે પ્રતિપાદન કરના આરમ્મ કરતે હૈં 'સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા' વહ પૂર્વોક્ત મિક્ષુ-ભાવ સાધુ ઔર મિક્ષુ કી ભાવ સાધ્વી 'ગાહાવદ્ફુલં પવિટ્ટે સમાણે' સે જં પુણ એવં જાણેજ્ઞા' વહ યદિ એસા જાનલે કિ 'અસણં વા પાણં વા સ્વાહમં વા સાહમં વા' અશન પાન સ્વાદિમં ઔર સ્વાદિમ ચતુર્વિધ આહાર જાત 'સંધંસિ વા યંમંસિ વા' મિત્તિ પર યા સ્તમ્ભ-સ્તમ્ભા પર યા 'મંચંસિ વા માલંસિ વા' મશ્ત્ર-મચાન પર યા માલા મહલ કે ઉપર કે ભાગ પર યા 'પાસાયંસિ વા હમ્મિયતલંસિવા' પ્રાસાદ-મહલ પર યા હર્મ્યતલ-મહલ કે અંદર યા 'અન્નયરંસિવા અન્ય દૂસરે કિસી 'તહપ્પગારંસિ અંતલિલ્લજ્ઞાયંસિ-ઉવનિક્ખિલ્લે સિયા' હસ પ્રકાર કે અન્તરિક્ષ-ઉપર ભાગ મેં સ્થાપિત હૈં તો 'તહ

સાતમા ઉદ્દેશોના પ્રારભ

છટ્ટા ઉદ્દેશામા સંયમની વિરાધનનુ પ્રતિપાદન કરવામાં આવેલ છે, હવે આ સાતમા ઉદ્દેશામા સયમઆત્મ અને દાતાની વિરાધનાના પ્રતિપાદન પૂર્વક પ્રવચનની નિંદા થશે એ વિષયનુ પ્રતિપાદન કરે છે.-

ટીકાર્થ-'સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સાધુ અને ભાવ સાધ્વી 'ગાહાવદ્ફુલં જાવ' ગૃહપતિનાથ રમાં ભિક્ષા લાભની ઇચ્છાથી 'પવિટ્ટે સમાણે' પ્રવેશ કરીને 'સે જં પુણ એવં-જાણિજ્ઞા' તેમના બાણુવામાં બે એવુ આવે કે-'અસણં વા પાણં વા સ્વાહમં વા સાહમં વા' આ અશન, પાન આદિમ અને સ્વાદિમ ચતુર્વિધ આહાર જાત 'સંધંસિ વા યંમંસિ વા' ખીત ઉપર અથવા ચાલલા ઉપર અથવા 'મંચંસિ વા માલસિ વા' માચડા ઉપર કે મકાનના ઉપરના ભાગમા અથવા 'પાસાયસિ વા હમ્મિયતલંસિ વા' મહેલની ઉપર કે મહેલના અંદરના ભાગમા અથવા 'અન્નયરંસિ વા તહપ્પગારંસિ' બીજા કોઇ એવા પ્રકારના 'અંતરિક્ષજાયસિ' ઉપરના ભાગમા 'ઉવનિક્ખિલ્લેસિયા' રાખવામાં આવેલ હોય તો 'તહપ્પગારં'

विधम् भिरपादौ उपरिभागे स्थापितम् 'मालोहडं' मालोहतम्-भित्त्याद्युपरिभागेन अवतार्य
आनीतम् 'असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं
वा चतुर्विधम् आहारजातम् 'अप्फासुयं' अप्राप्तुम् सचित्तम् 'णो पडिगाहिज्जा' नो
प्रतिगृहीयात् सचित्तत्वात् आधाकर्मादिदोषयुक्तत्वाच्च इति 'केवलीवूया' केवली केवल-
ज्ञानी भगवान् महावीरः ब्रूयात् ब्रवीति उपदिशतीत्यर्थः इति तदाह-"आयाणमेयं" आदानम्-
कर्माणमनद्वारम् कर्मबन्धहेतुः, एतत्-भित्त्याद्युपरिस्थापितम् अशनादिकमाहारजातमित्यर्थः,
कथं कर्मादानहेतुरेतदित्याह-"असंजए" असंयतः-गृहस्थः भिक्षादाता 'भिक्षुपडियाए'
भिक्षुप्रतिज्ञया-साधुनिमित्तम् साधवे भिक्षां दातुमित्यर्थः 'पीठं वा फलगं वा' पीठं वा-
काष्ठपीठकम् फलकम् वा-काष्ठपट्टकम् 'निस्सेणिं वा उदूहलं वा' निश्रेणिं वा सोपानरूपाम्,
उदूखलं वा-उदूखलरूपम् 'आहदुडु उस्सविय दुरुहिज्जा' आहृत्य-आनीय उत्सृज्य ऊर्ध्वं

पगारं मलोहडं' उस प्रकार के भित्ति दीवाल वगैरह के ऊपर भाग पर स्थापित
और भित्ति वगैरह ऊपर के भाग से उतार कर आनीत-लाया हुआ 'असणं वा
पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशनादि चतुर्विध आहार जान को 'अप्फासुयं'
अप्राप्तु-सचित्त और अनेषणीय-आधाकर्मादि दोषों से युक्त समझकर साधु
और साध्वी 'लामे संते णो पडिगाहिज्जा' मिलने पर भी उसे ग्रहण नहीं करें क्योंकि
'केवली वूया आयाणमेयं' केवली-केवलज्ञानी भगवान् महावीर प्रभु कहते हैं कि
-एतत् इस प्रकार का दीवाल वगैरह ऊपर भाग में लटकाए हुए अशनादि चतुर्विध
आहार जात 'आदान' कर्मबन्ध का कारण होता है क्योंकि 'असंजए भिक्षुपडि-
याए' असंयत-गृहस्थ श्रावक भिक्षुकी प्रतिज्ञा से-साधु को भिक्षा देने की इच्छा
से 'पीठं वा फलगं वा' पीठ-काष्ठ की चौकी को या फलक-काष्ठ के पाटा को या
'निस्सेणिं वा' निश्रेणी-सोपान पगथिया या सीढ़ी को या 'उदूहलं वा आहदुडु'
उदूखल-उखड़ी को लाकर और 'उस्सविय दुरुहिज्जा' ऊपर में उसको रखकर

मालोहडं' ऐसा प्रकार से भीत के आलस (विगेरेनी) उपरना लागमा राखवामां आवेल तेमज
भीत विगेरेनी उपरना लागथी लावीने आपवामां आवेल 'असणं वा पाणं वा खाइमं
वा साइमं वा' अशन, पान, खादिम अने स्वादिम ये चार प्रकारना आहार जातने
'जाव अप्फासुयं' सचित्त अने अनेषणीय-आधाकर्मादिदोषो वाणु समझने साधु अने
साध्वीये 'लामे संते णो पडिगाहिज्जा' प्राप्त थाय तो पणु ते अहंशु करवुं नही' केम के
'केवलीवूया आयाणमेयं' केवलज्ञानी भगवान् महावीर प्रभुये कहुं छे के आ रीते भीत
विगेरेना उपरना लागमा लटकावेल अशनादि चतुर्विध आहार जात आदान-नाकर्मबंधना
करवुं थाय छे. केम उ 'असंजए भिक्षुपडियाए' गृहस्थ श्रावक साधुने भिक्षा आपवानी
धच्छथी 'पीठं वा फलगं वा' लाकडानी थोडी अथवा लाकडा पाटला अथवा 'निस्सेणिं
वा उदूहलं वा' नीसरणी अथवा आरणीये 'आहदुडु उस्सविय दुरुहिज्जा' लावीने तेने

स्यापयित्वा आरोहेत्-तदुपरि आरोहणं कुर्यात् आरोक्ष्यतीत्यर्थः, तथासति 'से तत्थ दुरूहमाणे' स-भिक्षादाता तत्र-पीठफलकादौ आरोहन् 'पयलिज्ज वा पवडिज्ज वा' प्रचलेद् वा प्रपतेद् वा-प्रचलितः स्यात् प्रवर्तितो वा स्यात्, पचलिष्यतीत्यर्थः, तथासति 'से तत्थ पयलमाणे वा पवडमाणे वा' स भिक्षादाता गृहस्थः तत्र पीठफलकादौ प्रचलन् वा प्रपतन् वा 'हत्थं वा पायं वा बाहुं वा उरं वा उदरं वा सीसं वा' हस्तम् वा पादम् वा बाहुं वा उरं वा उदरं वा शीर्षं वा 'अण्णयरं वा' अन्यतरद् वा यत् किमपि अङ्गम् 'कायंसि' काये-स्वशरीरे 'इंदियजाळं' इन्द्रियजातम् चक्षुरादीन्द्रियसमूहम् 'लूसिज्ज वा' लूपयेद् वा-विराधयेद्, हस्तपादादिभङ्गो भवेदित्यर्थः, एवम्, 'पाणाणि वा भूयाणि वा जीवाणि वा सत्ताणि वा' प्राणिनो वा भूतानि वा जीवान् वा सत्त्वा वा-एतान् चतुर्विधजीवान् 'अभिहणिज्ज वा' अभिहन्याद् वा-हिंस्याद् 'वित्तासिज्ज वा' विनासयेद् वा-उद्विग्नान् कुर्यात् 'लेसिज्ज

उसपर चढेगा और 'से तत्थ दुरूहमाणे' वह भिक्षा देने वाला गृहस्थ श्रावक उस पीठ फलक वगैरह पर चढता हुआ 'पयलेज्जा वा' प्रचलित-स्थलित हो जायगा 'पवडेज्जा वा' गिरजायगा इस प्रकार 'से तत्थ पयले माणे वा' वह भिक्षादाता गृहस्थ श्रावक उस पीठ फलक वगैरह पर से प्रचलित होता हुआ और 'पवडे माणे वा' गिरता हुआ 'हत्थं वा पायं वा' हाथ को या पादको या 'बाहु वा उरं वा' बाहु को या उर जंघा को या 'उदरं वा सीसं वा' उदर-पेटको या शीर्ष मस्तक को या 'अण्णयरं वा कायंसि' दूसरा ही किसी अङ्गको और अपने काय शरीर में जो 'इंदियजायं' आंख कान नाक वगैरह इन्द्रिय समूह हैं उसको ही 'लूसिज्ज वा' लुपित-विराधित-भग्न कर डालेगा अर्थात् अपने हाथ पांव वगैरह को ही तोड़ डालेगा और इसी तरह 'पाणाणि वा, भूयाणि वा' बहुत से प्राणियों का या भूतों का या 'जीवाणि वा सत्ताणि वा' जीवों-जन्तुओं को या सत्त्वों को 'अभिहणिज्ज वा वित्तासिज्ज वा' मारेगा या विध्वस्त करेगा 'लेसिज्ज वा'

राभीने तेना उपर थडे 'से तत्थ दुरूहमाणे पयलेज्जा वा पवडेज्जा वा' ते भिक्षा आपनार गृहस्थ श्रावक ओ पीठ के पाटिका विगेरेनी उपर थढता स्थलित थाय अर्थान् लथडी लथ के पडि लथ 'से तत्थ पयलेमाणे पवडेमाणे वा' आ रीने ते भिक्षा आपनार गृहपति ओ पीठ इलठ विगेरे परथी लथडता के पडता 'हत्थं वा पायं वा बाहु वा उरं वा उदर वा सीसं वा' हाथने के पग आवडा के उड के लंघ पेट के माथाने 'अण्णयरं वा कायंसि' अथवा शरीरना अन्य डेध लागने के शरीरमा के 'इंदियजायं' आय ठान, नाक विगेरे इन्द्रिय समूहने 'लूसिज्ज वा' लागे अर्थात् उर थडनारना हाथ, पग विगेरे तूटी लथ अने ओ रीने 'पाणाणि वा भूयाणि वा, जीवाणि वा' धव्वा प्राणियोने के लूते। के लूवने के 'सत्ताणि वा' सत्त्वोने 'अभिहणिज्ज वा वित्तासिज्ज वा' मारशे अथवा लथ थीत करशे 'लेसिज्ज वा' परस्पर लेगा थशे के 'संघसिज्ज वा' धसाशे अथवा 'संघट्टिज्ज

वा' श्लेषदेद् वा-संश्लेषं कुर्यात्, परस्परसंयोजनं करिष्यतीत्यर्थः, 'संघसिज्ज वा' संघर्ष-
येद् वा-संघर्ष वा कुर्यात्, 'संघट्टिज्ज वा' संघट्टयेद् वा-संघट्टनं वा करिष्यतीत्यर्थ तथा
कुर्वन् तान् जीवान् 'परियाविज्ज वा' परितापयेद् वा-परितापनं कुर्यात् 'किलामिज्ज वा'
कलामयेद् वा-ग्लामयेद् इत्यर्थः, 'ठाणाओ ठाणं संकामिज्ज वा' स्थानाद् वा स्थानम् संक्रा-
मयेद् एकस्थानात् स्थानान्तरं वा कुर्यात्, तथा च सचित्तहिंसादिदोषः स्यात् तस्मात् 'तं
तहप्पगारं' तत् तथाप्रकारम्-हिंसादिदोषदुष्टम् 'मालोहडं' मालोपहनम्-भित्त्याधूर्ध्वभागा
दानीतम् 'असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं
वा चतुर्विधमाहारजातम् 'लामे संते' लामे सति 'णो पडिगाहिज्जा' नो प्रतिगृह्णीयात्-
सचित्तहिंसा आधाकर्मादिदोषयुक्तत्वेन संयमात्मदातृविराधना संभवात् ॥ सू० ६५ ॥

मूलम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्ठे
समाणे से जं पुण एवं जाणिज्जा असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा

उद्दिग्ध करेगा, या 'संघसिज्ज वा' संश्लिष्ट-परस्पर संयुक्त कर डालेगा या 'संघ-
ट्टिज्ज वा' संघर्षित ही करेगा या संघट्टित-परस्पर टकरायगा और ऐसा करता
हुआ उन जीव जन्तुओं को 'परिया विज्ज वा' परितापित संतप्त करेगा एवं अत्यन्त
ग्लापित दुःखी करेगा तथा उन जीव जन्तुओं को एक स्थान से दूसरे स्थान में
'ठाणाओ ठाणं संकामिज्ज वा' एक स्थान से अन्यत्र भगादेगा, इसलिये उस
गृहस्थ आश्रम को सचित्त हिंसादि दोष होगा अतएव 'तं तहप्पगारं मालोहडं'
'उस प्रकार के हिंसादि दोषों से दूषित और मालोपहृत-भित्ति दीवाल वगैरह के
ऊपर के भाग से लाया हुआ 'असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशनादि
चतुर्विध आहार जात को 'लामे संते णो पडिगाहिज्जा' मिलने पर भी साधु और
साध्वी को नहीं ग्रहण करना चाहिये क्योंकि उत्तरीति से सचित्त जीवहिंसा
और आधाकर्मादि दोषों से युक्त होने के कारण साधु और साध्वी को संयम-
आत्म विराधना दोष होगा और दाता को भी आत्म विराधना दोष होगा ॥ ६५ ॥

वा' अथशशि अथवा 'परियाविज्ज वा' ये एवमनुजोने सताप युक्त करेशे 'किलामिज्ज
वा' अथवा अत्यत दुःखी करेशे अथवा 'ठाणाओ ठाण संकामिज्ज वा' ते एवमनुजोने
एकस्थानथी भीजे स्थाने भगाडी भूकेशे तेथी ये गृहपतिने सचित्तनी हिंसा लागवाने।
दोष लागेशे तेथी 'तहप्पगार मालोहडं' ये प्रमाणेना हिंसादि दोषोथी ह्मिषत अने बीत
थासला विजेरेनी उपरना भागभा राजेव 'असण वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशन
पान आदिम, अने स्वादिम इय चतुर्विध आहार जात 'लामे संते णो पडिगाहिज्जा' प्राप्त
थाय ते पणु ते साधु साध्वीये देवा नडी. डेम डे उक्ता प्रकारे सायत्त एवहिंसा
अने आधाकर्मादि दोषोथी युक्ता होवाना कारणथी साधु अने साध्वीने संयम आत्म विरा-
धनाने दोष लागे छे अने दाताने पणु आत्म विराधना दोष लागे छे, ॥ सू. ६५ ॥

कुट्टियाओ वा कोलेजाओ वा, असंजए भिक्खुपडियाए, उक्कुजिय अव-
उजिय ओहरिय, आहट्टु दलइजा, तहप्पगारं असणं वा पाणं वा खाइमं
वा साइमं वा मालोहडंति णच्चा लाभे संते णो पडिगाहिजा ॥सू. ६६॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् यत् पुनरेवं जानीयात्-
अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा कोष्टिकातो वा अधोवृत्तखाताकाराद् वा असंयतः
भिक्षुप्रतिज्ञया उत्कुञ्ज्य अवकुञ्ज्य अवहृत्य आहत्य दद्यात्, तथाप्रकारम् अशनं वा पानं
वा खादिसं वा स्वादिसं वा लाभे सति नो प्रतिगृह्णीयात् ॥ सू० ६६ ॥

टीका-पुनः प्रकारान्तरेणापि भिक्षानिषेधमाह-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स पूर्वोक्तो
भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘गाहावइकुलं जाव’ गृहपतिकुलं गृहस्थगृहं यावत्-पिण्डपातप्रतिज्ञया-
भिक्षालाभाशया ‘पविट्ठे समाणे’ प्रविष्टः सन् ‘से जं पुण एवं जाणिज्जा’ स भिक्षुः यदि
पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या जानीयात् तद्यथा ‘असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा’ अशनं वा
पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा एतच्चतुर्विधमाहारजातम् ‘कुट्टियाओ वा’ कोष्टिकातो वा-
मृत्तिकानिर्मितकुशूलाद् वा ‘कोलेज्जाओ वा’ वंशादिनिर्मिताधोवृत्तखाताकारविशेषाद् वा
(ढक इति भाषा) उद्घृत्य ‘असंजए’ असंयतः-गृहस्थः भिक्षादाता ‘भिक्खुपडियाए’ भिक्षु-

टीकार्थ-अब दूसरे प्रकार से भी भिक्षाका निषेध बतलाते हैं-‘से भिक्खू वा
भिक्खुणी वा’ वह पूर्वोक्त भिक्षु-भाव साधु और, भिक्षुकी-भाव साध्वी ‘गाहा-
वइ कुलं जाव पविट्ठे समाणे से जं पुण एवं जाणिज्जा’ गृहपति-गृहस्थ श्रावक के
घरमें यावत्-पिण्डपात की प्रतिज्ञा से-भिक्षा लाभ की आशा से अनुप्रविष्ट
होकर यदि ऐसा वक्ष्यमाणरीति से जान ले कि ‘असणं वा पाणं वा खाइमं वा
साइमं वा’ अशनादि चतुर्विध आहार जात ‘कुट्टियाओ वा’ मिट्टि की बनाई हुई
कोठी से या कोलेजाओ वा’ आढक से जो कि बांस बगैरह से बनाया गया नीचे
भाग में अत्यन्त गोलाकार फैला हुआ होता है उद्घृत्य निकालकर ‘असंजए’
असंयत गृहस्थ-श्रावक ‘भिक्खुपडियाए’ भिक्षु-साधु को भिक्षा देने की इच्छा

इसे प्रकारान्तरेण भिक्षाने निषेध बतावे छे.-

प्रतिज्ञया-साधवे भिक्षां दातु मित्यर्थः 'उक्कुञ्जिय' उत्कुञ्जय-ईपत्कुञ्जो भूत्वा ऊर्ध्वकाय-
मुन्नम्य ततो नम्रीभूयेत्यर्थः 'अवउज्जिय' अवकुञ्जय-अतिशयेन कुञ्जोभूत्वा अधोऽवनम्ये-
त्यर्थः 'ओहरिय' अवहृत्य-तिरश्चीनो भूत्वा 'आहट्टु' आहृत्य-आहारं गृहीत्वेत्यर्थः 'दल-
इज्जा' दधातु तर्हि 'तहप्पगारं' तथाप्रकारम्-कुशुलादितो निष्काश्य दीयमानम् 'असणं वा
पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशनं वा पानं वा खादितं वा स्वादितं वा चतुर्विधमाहार-
जातम् 'लाभे संते' लाभे सति 'णो पडिगाहिज्जा' नो प्रतिगृहीयात्-सचित्तजीवहिंसादि-
दोषयुक्तत्वात् आधाकर्मादिदोषयुक्तत्वाच्च संयमात्मादात्तविराधनासंभवात्, तस्मात् कुशु-
लादितो नम्रीभूय निष्काशितम् अशनादिकं चतुर्विधमाहारजातम् भावभिधुर्भावभिधुक्वा वा
संयमात्मदात्तविराधनाभयाद् न गृहीतव्यमिति भावः ॥ सू० ६६ ॥

से 'उक्कुञ्जिय' कुछ टेढ़ा होकर या अपने शरीर को नीचाकर-झुककर या 'अव-
उज्जिय' अत्यन्त कुब्ज होकर नीचे झुक कर या 'ओहरिय' टेढ़ा होकर अशनादि
आहार 'आहट्टु' लाकर 'दलइज्जा' देता है ऐसा देखले या जान ले तो 'तहप्पगारं'
असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' उस प्रकार का कुशुलादि से निकाल
कर दीयमान अशनादि चतुर्विध आहार जात को 'मालोहंति णच्चा' मालो
पहून जानकर लाभेसंते' मिलने पर भी भावसाधु और भावसाध्वी 'णो पडि-
गाहिज्जा' नहीं ग्रहण करे क्योंकि उक्तरीति से सचित्त जीवहिंसादि दोषों से
दूषित और आधाकर्मादि दोषों से दूषित होने के कारण साधु और साध्वी को
संयम-आत्मा तथा दाता की विराधना हो सकती है इसलिये कुशुल-कोठी
और आढक वगैरह से उक्त प्रकार से अत्यन्त झुक कर निकाला हुआ अशनादि
चतुर्विध आहारजात को संयम आत्म-दात्त विराधना के भय से भाव साधु और
भाव साध्वी को नहीं ग्रहण करना चाहिये, पूर्वोक्तरीति से इस तरह से श्रावक
के द्वारा दिया जाता हुआ भी अशनादि चतुर्विध आहार जात साधु और
साध्वी के ग्रहण करने योग्य नहीं समझा जाता है ॥६६॥

'आहट्टुदलइज्जा' अशनादि आहार दातीने आपे जेवु भेधने 'तहप्पगार' तेवी रीते आपेव
'असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशन, पान, आदिम अने स्वादिम जे रीते
चतुर्विध आहार जतने 'मालोहंतिणच्चा' भावाहृत लब्धीने 'लाभे संते 'णो पडिगाहिज्जा'
प्राप्त थाय तो पण भाव साधु के भाव साध्वीजे अहंषु करवु नही' डेम के आ रीते
सचित्त जेव हिंसादि दोषोधी दूषित अने आधाकर्मादि दोषोधी दूषित दोषोधी साधु अने
साध्वीने संयम आत्म तथा दातानी विराधना थाय छे. तेथी कौडी अने आढक विगेइ
भायी पूर्वोक्त प्रकारे अत्यंत वाक्तावणीने कडाइमां आवेल अशनादि चतुर्विध आहार
जतने संयम-आत्म-दातानी विराधनां थवाना लयथी भाव साधु अने भाव साध्वीजे
देवा नजेधजे पूर्वोक्त रीते आपा प्रकारथी श्रावक द्वारा आपवाभा आवतो अशन हि
चतुर्विध आहार जत साधु अने साध्वीने अहंषु करवा योग्य भनातु नथी. ॥ सू० ६६ ॥

कुट्टियाओ वा कोलेज्जाओ वा, असंजए भिक्खुपडियाए, उक्कुज्जिय अव-
उज्जिय ओहरिय, आहट्टु दलइज्जा, तहप्पगारं असणं वा पाणं वा खाइमं
वा साइमं वा मालोहडंति णच्चा लाभे संते णो पडिगाहिज्जा ॥सू. ६६॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् यत् पुनरेवं जानीयात्-
अशनं वा पानं वा खादित्वं वा स्वादित्वं वा कोष्ठिकातो वा अधोवृत्तखाताकाराद् वा असंयतः
भिक्षुप्रतिज्ञया उत्कुब्ज्य अवकुब्ज्य अवहृत्य आहृत्य दद्यात्, तथाप्रकारम् अशन वा पानं
वा खादित्वं वा स्वादित्वं वा लाभे सति नो प्रतिगृह्णीयात् ॥ सू० ६६ ॥

टीका-पुनः प्रकारान्तरेणापि भिक्षानिषेधमाह-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स पूर्वोक्तो
भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘गाहावइकुलं जाव’ गृहपतिकुलं गृहस्थगृहं यावत्-पिण्डपातप्रतिज्ञया-
भिक्षालाभाशया ‘पविट्ठे समाणे’ प्रविष्टः सन् ‘से जं पुण एवं जाणिज्जा’ स भिक्षुः यदि
पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या जानीयात् तद्यथा ‘असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा’ अशनं वा
पानं वा खादित्वं वा स्वादित्वं वा एतच्चतुर्विधमाहारजातम् ‘कुट्टियाओ वा’ कोष्ठिकातो वा-
मृत्तिकानिर्मितकुशूलाद् वा ‘कोलेज्जाओ वा’ वंशादिनिर्मिताधोवृत्तखाताकारविशेषाद् वा
(ढक इति भाषा) उद्घृत्य ‘असंजए’ असंयतः-गृहस्थः भिक्षादाता ‘भिक्खुपडियाए’ भिक्षु-

टीकार्थ-अब दूसरे प्रकार से भी भिक्षाका निषेध बतलाते हैं-‘से भिक्खू वा
भिक्खुणी वा’ वह पूर्वोक्त भिक्षु-भाव साधु और, भिक्षुकी-भाव साध्वी ‘गाहा-
वइ कुलं जाव पविट्ठे समाणे से जं पुण एवं जाणिज्जा’ गृहपति-गृहस्थ आबक के
घरमें यात्रतू-पिण्डपात की प्रतिज्ञा से-भिक्षा लाभ की आशा से अनुप्रविष्ट
होकर यदि ऐसा वक्ष्यमाणरीति से जान ले कि ‘असणं वा पाणं वा खाइमं वा
साइमं वा’ अशनादि चतुर्विध आहार जात ‘कुट्टियाओ वा’ मिट्टि की बनाई हुई
कोठा से या कोलेज्जाओ वा’ आढक से जो कि बांस बगैरह से बनाया गया नीचे
भाग में अत्यन्त गोलाकार फैला हुआ होता है उद्घृत्य निकालकर ‘असंजए’
असंयत गृहस्थ-आबक ‘भिक्खुपडियाए’ भिक्षु-साधु को भिक्षा देने की इच्छा

इसे प्रकारान्तरથી ભિક્ષાનો નિષેધ બતાવે છે.-

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त लाभ साधु અને लाभ साध्वી ‘गाहा-
वइकुल जाव’ भिक्षा लाभनी आशाથી गृहपतिઆવકના ઘરમાં ‘પવિટ્ઠે સમાણે’ પ્રવેશ કરીને
‘સે જં પુણ એવં જાણિજ્જા’ તેમના બાણુવામાં એવું આવે કે ‘અસણ વા પાણ વા ક્ખાઈમં વા
સાઈમં વા’ આ અશનપાન ખાદિમ અને સ્વાદિમ એ ચતુર્વિધ આહાર બાત ‘કુટ્ટિયાઓ વા’
માટીની કેઠીમાથી ‘કોલેજ્જાઓ વા’ આઢકથી અર્થાત વાસ વિગેરેથી બનાવેલ અને નીચેના
ભાગમાં વધારે ગોળ હોય તેમથી કહી દીને ‘અસંજએ’ ગૃહસ્થ આવક ‘ભિક્ખુપડિયાએ’ સાધુને
ભિક્ષા આપવાની ઇચ્છાથી ‘ઉક્કુજ્જિય’ ઠઠક વાકા વાળીને પોતાના શરીરને નીચું નમા
વીને અથવા ‘અવવજ્જિય’ અત્યંત વાકવળીને નીચે નમીને ‘ઓહરિય’ અથવા વાકવળીને

प्रतिज्ञया-साधवे भिक्षां दानु मित्यर्थः 'उक्किज्जिय' उत्कृञ्ज्य-ईषत्कृञ्जो भूत्वा ऊर्ध्वकाय-
मुन्नम्य ततो नम्रीभूयेत्यर्थः 'अवउज्जिय' अवकृञ्ज्य-अतिशयेन कुञ्जोभूत्वा अधोऽवनम्ये-
त्यर्थः 'ओहरिय' अवहृत्य-तिरश्चीनो भूत्वा 'आहट्टु' आहृत्य-आहारं गृहीत्वेत्यर्थः 'दल-
इज्जा' दद्यात् तर्हि 'तहप्पगारं' तथाप्रसारम्-कुशुलादितो निष्काश्य दीयमानम् 'असणं वा
पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा चतुर्विधमाहार-
जातम् 'लाभे संते' लाभे सति 'णो पडिगाहिज्जा' नो प्रतिगृह्णीयात्-सच्चित्तजीवहिंसदि-
दोषयुक्तत्वात् आधाकर्मादिदोषयुक्तत्वाच्च संयमात्मादात् विराधनासंभवात्, तस्मात् कुशु-
लादितो नम्रीभूय निष्काशितम् अशनादिकं चतुर्विधमाहारजातम् भावभिक्षुर्भावभिक्षुक्या वा
संयमात्मदात् विराधनाभयाद् न ग्रहीतव्यमिति भावः ॥ सू० ६६ ॥

से 'उक्कुज्जिय' कुछ टेढा होकर या अपने शरीर को नीचाकर-झुककर या 'अव-
उज्जिय' अत्यन्त कुञ्ज होकर नीचे झुक कर या 'ओहरिय' टेढा होकर अशनादि
आहार 'आहट्टु' लाकर 'दलइज्जा' देता है ऐसा देखले या जान ले तो 'तहप्पगारं
असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' उस प्रकार का कुशुलादि से निकाल
कर दीयमान अशनादि चतुर्विध आहार जात को 'मालोहडंति णच्चा' मालो
पहन जानकर लाभेसंते' मिलने पर भी आवसाधु और भावनाधी 'णो पडि-
गाहिज्जा' नहीं ग्रहण करे क्योंकि उक्तरीति से सचित जीवहिंसादि दोषों से
दूषित और आधाकर्मादि दोषों से दूषित होने के कारण साधु और साध्वी को
संयम-आत्मा तथा दाता की विराधना हो सकती है इसलिये कुशुल-कोठी
और आढक वगैरह से उक्त प्रकार से अत्यन्त झुक कर निकाला हुआ अशनादि
चतुर्विध आहारजात को संयम आत्म-दात् विराधना के भय से भाव साधु और
भाव साध्वी को नहीं ग्रहण करना चाहिये, पूर्वोक्तरीति से इस तरह से आवक
के द्वारा दिया जाता हुआ भी अशनादि चतुर्विध आहार जात साधु और
साध्वी के ग्रहण करने योग्य नहीं समझा जाता है ॥ ६६ ॥

'आहट्टुदलइज्जा' अशनादि आहार लावीने आगे येवु लेधने 'तहप्पगार' तेवी रीते आपेक्ष
'असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशन, पान, आदिम अने स्वादिम ये रीते
चतुर्विध आहार जतने 'मालोहडंतिणच्चा' मालोहट्टु जलुनीने 'लाभे संते 'णो पडिगाहिज्जा'
प्राप्त थाय तो पणु भाव साधु के भाव साध्वीये अहंषु करवु नहीं केम के आ रीने
सचित एव हिंसादि दोषोधी दूषित अने आधाकर्मादि दोषोधी दूषित होनाथी साधु अने
साध्वीने संयम आत्म तथा दातानी विराधना थाय छे. तेथी केठी अने आढक विगेदे
माथी पूर्वोक्त प्रकारे अत्यंत वाकावणीने कडाइमां आवेल अशनादि चतुर्विध आहार
जतने संयम-आत्म-दातानी विराधनां यवाना लयथी भाव साधु अने भाव साध्वीये
देवा नमोदणे पूर्वोक्त रीने आवा प्रकारथी आवक द्वारा आपवाभा आवतो अशन हि
चतुर्विध आहार जत साधु अने साध्वीने अहंषु करवा योग्य मनावु नथी. ॥ सू ६६ ॥

सूत्रम्—‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्ठे समाणे
से जं पुण एवं जाणिज्जा असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा
मट्ठियाओलित्तं तहप्पगारं असणं वा पाणं खाइमं वा साइमं वा अप्फा-
सुयं जाव लाभे संते णो पडिगाहिज्जा, केवली ब्रूया “आयाणमेयं”
असंजए भिक्षुपडियाए मट्ठिओलित्तं असणं वा पाणं वा खाइमं
वा साइमं वा उब्भिमदमाणे पुढवीकायं समारंभिज्जा, तहा तेऊ-वाउ-
वणस्सइ-तसकायं समारंभिज्जा, पुणरपि ओलिपमाणे पच्छाकम्मं
करिज्जा, अह भिक्षूणं पुढवोवदिट्ठा एस पइण्णा, एस हेऊ, एस कारणे
जाव जं तहप्पगारं मट्ठिओलित्तं असण वा पाणं वा खाइमं वा साइमं
वा लाभे संते णो पडिगाहिज्जा ॥ सू० ६७ ॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् स यदि पुनरेवं जानी-
यात्-अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा मृत्तिकोपलित्तं तथाप्रकारम् अशनं वा पानं
वा खादिसं वा स्वादिसं वा अप्रासुकं यावत् लाभे सति नो प्रतिगृह्णीयात्, केवली ब्रूयाद्-
‘आदानमेतत्’ असंयतः भिक्षुप्रतिज्ञया मृत्तिकोपलित्तम् अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं
वा उद्भिन्द्न् पृथिवीकायं समारभेत, तथा तेजो-वायु-वनस्पति-त्रलकायं समारभेत, पुन-
रपि अवलिम्पन् पश्चात्कर्मकुर्यात्, अथ भिक्षुणां पूर्वोपदिष्टा एषा प्रतिज्ञा, एष हेतुः, एतत्
कारणम्, यावत् यत् तथाप्रकारं मृत्तिकोपलित्तम् अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा
लाभे सति नो प्रतिगृह्णीयात् ॥ सू० ६७ ॥

टीका-‘अथ पृथिवीकायजीवहिंसामुद्दिश्य भिक्षानिषेधमाह-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी
वा’ स पूर्वोक्तो भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘गाहावइकुलं’ गृहपतिकुलं यावत् पिण्डपातप्रतिज्ञया
भिक्षालाभाशया ‘पविट्ठे समाणे’ प्रविष्टः सन् ‘से जं पुण एवं जाणिज्जा’ स साधुः यदि

टीकार्थ-अथ पृथिवीकायिक जीव हिंसा को लक्ष्य कर भिक्षा का निषेध
करते हैं-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ वह पूर्वोक्त भिक्षु आथ साधु और
भिक्षुकी-आथ साध्वी ‘गाहावइकुलं जाव पविट्ठे समाणे’ भिक्षा लाभ की

हुवे पृथ्वीकायिक एव हिंसाने उद्देशीनः भिक्षाने निषेध करे छे-

‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्ठे समाणे’

टीका-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ ते पूर्वोक्त भिक्षु-साधु आथ भिक्षुकी-
साध्वी ने भिक्षा लाभनी आशाथी ‘गाहावइकुलं’ गृहपतिना कुलमा ‘जाव पविट्ठे समाणे’
निषेध करता ‘से ज पुण एवं जाणिज्जा’ अहि आगण छेवामा आचनार दीते ते नछे छे-आ

પુનરેવં વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્ 'અસળં વા પાળં વા સ્વાહમં વા સાહમં વા' અશનં વા પાનં વા
 સ્વાદિમં વા સ્વાદિમં વા ચતુર્વિધમાહારજાતમ્ 'મદિયાઓલિત્તં' મૃત્તિકાવલિસમ્-મૃત્તિકાવલિસ
 પિઠરકાદિ ભાજનસ્થિતં વર્તેતે તદિ 'તદ્વપ્પગારં' તથાપ્રકારમ્-મૃત્તિકાવલિસપિઠરકાદિ
 ભાજનસ્થિતમ્ 'અસળં વા પાળં વા સ્વાહમં વા સાહમં વા' અશનં વા પાનં વા સ્વાદિમં વા સ્વાદિમં
 વા એતચ્ચતુર્વિધમાહારજાતમ્ 'અપ્પાસુયં' અપ્રાસુકમ્ સચિત્તં યાવત્-અનેષણીયમ્ આધાકર્મા-
 દિદોષયુક્તં મન્યમાનઃ 'લામે સંતે' લામે સતિ 'જો પઢિગાહિજ્જા' નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ તત્ર
 હેતુમાહ- 'કેવલી વૂયા' કેવલી-કેવલજ્ઞાની વૂયાત્ વ્રવીતિ ઉપદિશતિ 'આયાણમેયં' આદાનમ્-
 કર્માગમનહારમ્ કર્મવન્ધનહેતુઃ એતત્-મૃત્તિકાવલિસપિઠરકાદિ ભાજનસ્થિતમશનાદિધમાહાર-
 જાતં તત્રગણનાણમાહ- 'અવંજર' અસંયતઃ-ગૃહસ્થઃ 'મિક્કલુપડિયાઈ' મિશ્રપ્રતિજ્ઞયા સાધવે-

હજ્જા સે ગૃહસ્થ કે ઘરમેં પ્રવેશ કરકે 'સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા' યદિ એસા વક્ષ્ય-
 માણરીતિ સે જાન લે કિ 'અસળં વા પાળં વા સ્વાહમં વા સાહમં વા' અશ-
 નાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત 'મદિયાઓલિત્તં' મિટ્ટી સે લિપે હુઈ પિટાર વગેરહ
 પાત્ર કે અન્દર રક્ષા હુઆ હૈ તો 'તદ્વપ્પગારં અસળં વા પાળં વા સ્વાહમં વા
 સાહમં વા' ઉસ પ્રકાર કા મિટ્ટિ સે લિપે હુઈ પિટાર વગરહ પાત્ર કે અન્દર રક્ષે
 હુઈ અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત કો 'અપ્પાસુયં જાવ' અપ્રાસુક-સચિત્ત
 ઔર યાવત્-અનેષણીય-આધાકર્માદિ દોષો સે યુક્ત સમજ કર સાધુ 'લામે સંતે
 જો પઢિગાહિજ્ઞા' સાધુ ઔર સાધ્વી મિલને પર મી ઉસ કો નહીં ગ્રહણ કરે ક્યોંકિ
 'કેવલી વૂયાઆયાણ મેયં' કેવલ જ્ઞાની મગવાન્ વીતરાગ સહાવીર પ્રમુને કહા હૈ
 કિ હસ પ્રકાર કા મિટ્ટિ સે અવલિસ પિટાર વગેરહ ભાજન મેં રક્ષા હુઆ
 અશનાદિ આહાર જાત 'આદાન'-કર્મવન્ધ કા કારણ હોતા હૈ હસલિયે હસ
 પ્રકાર કે અશનાદિ આહાર કો નહીં ગ્રહણ કરના ચાહિયે, અબ હસ પ્રકાર કે

'અસળ વા પળ વા સ્વાહમં વા સાહમ વા' અશન પાન આદિમ સ્વાદિમ એ રીતે
 ચતુર્વિધ આહાર 'મદિયાઓલિત્તં' માટીથી લીપેલા પાત્રમાં રાખેલ છે. તો 'તદ્વપ્પગાર'
 માટીથી લીપેલા પાત્રમાં રહેલ 'અસળં વા પાળં વા સ્વાહમં વા સાહમં વા' અશન, પાન,
 આદિમ અને સ્વાદિમ આ રીતે ચાર પ્રકારના આહારને 'અપ્પાસુયં' અપ્રાસુક સચિત્ત માટીથી
 લીપેલ વાસણમાં રાખેલ અશનાદિને યાત્ર અનેષણીય આધાકર્માદિ દોષ દ્વિષિત સમજીને
 'લામે સંતે' મળે તો પણ 'જો પઢિગાહિજ્ઞા' તેનો સ્વીકાર ન કરે કેમ કે- 'કેવલીવૂયા'
 કેવળજ્ઞાની વીતરાગ એવા મહાવીર પ્રમુએ કહ્યું છે કે- માટીથી લીપેલ પાત્રમાં રાખવામાં
 આવેલ અશનાદિ આહાર 'આયાણમેય' કર્મવન્ધના કારણે રૂપ છે. તેથી આવા પ્રકારના
 અશનાદિ આહાર ગ્રહણ કરવો ન જોઈએ

હવે આવા પ્રકારના આહારને ગ્રહણ ન કરવાનું કારણ જતાવતા સૂત્રકાર કહે છે -
 'અસળ' અસંયત ગૃહસ્થશ્રાવકે 'મિક્કલુપડિયાઈ' ભિક્ષુકની પ્રતિજ્ઞાથી અર્થાત્ સાધુને ભિક્ષા
 આ. ૨૩

सूत्रम्—‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्टे समाने
 से जं पुण एवं जाणिज्जा असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा
 मट्ठियाओलित्तं तहप्पगारं असणं वा पाणं खाइमं वा साइमं वा अप्फा-
 सुयं जाव लाभे संते णो पडिगाहिज्जा, केवली ब्रूया “आयाणमेयं”
 असंजए भिक्षुपडियाए मट्ठिओलित्तं असणं वा पाणं वा खाइमं
 वा साइमं वा उन्निमदमाणे पुढवीकायं समारंभिज्जा, तहा तेऊ-वाउ-
 वणस्सइ-तसकायं समारंभिज्जा, पुणरवि ओलिंपमाणे पच्छाकम्मं
 करिज्जा, अह भिक्षूणं पुठोवदिट्ठा एस पइण्णा, एस हेऊ, एस कारणे
 जाव जं तहप्पगारं मट्ठिओलित्तं असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं
 वा लाभे संते णो पडिगाहिज्जा ॥ सू० ६७ ॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् स यदि पुनरेवं जानी-
 यात्-अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्नादिसं वा मृत्तिकोपलिप्तं तथाप्रकारम् अशनं वा पानं
 वा खादिसं वा स्नादिसं वा अप्राप्तुकं यावत् लाभे सति नो प्रतिगृह्णीयात्, केवली ब्रूयाद्-
 ‘आदानमेतत्’ असंयतः भिक्षुप्रतिज्ञया मृत्तिकोपलिप्तम् अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं
 वा उद्भिन्दिन् पृथिवीकायं समारंभेत, तथा तेजो-वायु-वनस्पति-त्रसकायं समारंभेत, पुन-
 रपि अवलिम्पन् पञ्चात्मककुर्यात्, अथ भिक्षुणां पूर्वोपदिष्टा एषा प्रतिज्ञा, एष हेतुः, एतत्
 कारणम्, यावत् यत् तथाप्रकारं मृत्तिकोपलिप्तम् अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा
 लाभे सति नो प्रतिगृह्णीयात् ॥ सू० ६७ ॥

टीका-‘अथ पृथिवीकायजीवहिंसामुद्दिश्य भिक्षुनिषेधमाह-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी
 वा’ स पूर्वोक्तो भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘गाहावइकुलं’ गृहपतिकुलं यावत् पिण्डपातप्रतिज्ञया
 भिक्षालाभाशया ‘पविट्टे समाने’ प्रविष्टः सन् ‘से जं पुण एवं जाणिज्जा’ स साधुः यदि

टीकार्थ-अथ पृथिवीकायिक जीव हिंसा को लक्ष्य कर भिक्षा का निषेध
 करते हैं-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ वह पूर्वोक्त भिक्षु भाव साधु और
 भिक्षुकी-भाव राध्वी ‘गाहावइकुलं जाव पविट्टे समाने’ भिक्षा लाभ की

हुवे पृथ्वीकायिक एवं हिंसाने उद्देशीने भिक्षुना निषेध करे छे-

‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्टे समाने’

टीकार्थ-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ ते पूर्वोक्त भिक्षु-भाव साधु अने भिक्षुकी-
 भाव राध्वी ने भिक्षा लाभ को आशयी ‘गाहावइकुलं’ गृहपतिना कुलभां ‘जाव पविट्टे समाने’
 प्रवेश करता ‘से ज पुण एवं जाणिज्जा’ यदि आगण छेवामा आपनान् रीते ते नव्वे ६-आ

પુનરેવં વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્ 'અસળં વા પાળં વા સ્વાહમં વા સાહમં વા' અશનં વા પાનં વા સ્વાદિમં વા સ્વાદિમં વા ચતુર્વિધમાહારજાતમ્ 'મદિયાઓલિત્તં' મૃત્તિકાવલિપ્તમ્-મૃત્તિકાવલિપ્ત પિટરકાદિ ભાજનસ્થિતં વર્તેતે તર્હિ 'તહપ્પગારં' તથાપ્રકારમ્-મૃત્તિકાવલિપ્તપિટરકાદિ ભાજનસ્થિતમ્ 'અસળં વા પાળં વા સ્વાહમં વા સાહમં વા' અશનં વા પાનં વા સ્વાદિમં વા સ્વાદિમં વા એતચ્ચતુર્વિધમાહારજાતમ્ 'અપ્પાસુયં' અપ્રાસુકમ્ સચિત્તં યાવત્-અનેપણીયમ્ આધાકર્માદિદોષયુક્તં મન્યમાનઃ 'લામે સંતે' લામે સતિ 'ળો પહિગાહિજ્ઞા' નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ તત્ર હેતુમાહ- 'કેવલી વૂયા' કેવલી-કેવલજ્ઞાની વૂયાત્ વ્રવીતિ ઉપદિશતિ 'આયાણમેયં' આદાનમ્-કર્માગમનદારમ્ કર્મબન્ધનહેતુઃ એતત્-મૃત્તિકાવલિપ્તપિટરકાદિ ભાજનસ્થિતમશનાદિધમાહાર-જાતં તરગ્ગાહારમાહ- 'અંજર' અસંપતઃ-ગૃહસ્થઃ 'મિક્કુપહિયા' ભિષુપ્રતિજ્ઞયા સાધવે-

इच्छा से गृहस्थ के घरमें प्रवेश करके 'से ज पुण एवं जाणिज्जा' यदि ऐसा वक्ष्य-माणरीति से जान ले कि 'असणं वा पाणं वा स्वाहमं वा साहमं वा' अश-नादि चतुर्विध आहार जात 'मदियाओ लिच्छं' मिट्टी से लिपे हुए पिटार वगैरह पात्र के अन्दर रक्खा हुआ है तो 'तहप्पगारं असणं वा पाणं वा स्वाहमं वा साहमं वा' उस प्रकार का मिट्टि से लिपे हुए पिटार बगैरह पात्र के अन्दर रक्खे हुए अशनादि चतुर्विध आहार जात को 'अप्पासुयं जाव' अप्रासुक-सचित्त और यावत्-अनेपणीय-आधाकर्मादि दोषों से युक्त समझ कर साधु 'लामे संते णो पडिगाहिज्जा' साधु और साध्वी मिलने पर भी उसको नहीं ग्रहण करे क्योंकि 'केवली वूयाआयाण मेयं' केवल ज्ञानी भगवान् वीतराग महावीर प्रभुने कहा है कि इस प्रकार का मिट्टि से अवलिप्त पिटार वगैरह भाजन में रक्खा हुआ अशनादि आहार जात 'आदान'-कर्मबन्ध का कारण होता है इसलिये इस प्रकार के अशनादि आहार को नहीं ग्रहण करना चाहिये, अब इस प्रकार के

'असणं वा पाणं वा स्वाहमं वा साहमं वा' अशन पान आहिम स्वाहिम ये रीते ચતુર્વિધ આહાર 'મદિયાઓલિત્તં' માટીથી લીપેલા પાત્રમાં રાખેલ છે. તે 'તહપ્પગાર' માટીથી લીપેલા પાત્રમાં રહેલ 'અસણં વા પાળં વા સ્વાહમં વા સાહમં વા' અશન, પાન, આદિમ અને સ્વાદિમ આ રીતે ચાર પ્રકારના આહારને 'અપ્પાસુયં' અપ્રાસુક સચિત્ત માટીથી લીપેલ વાસણમાં રાખેલ અશનાદિને યાવત્ અનેપણીય આધાકર્માદિ દોષ દ્વિષિત સમજીને 'લામે સંતે' મળે તો પણ 'ળો પહિગાહિજ્ઞા' તેનો સ્વીકાર ન કરે કેમ કે- 'કેવલીવૂયા' કેવળજ્ઞાની વીતરાગ એવા મહાવીર પ્રભુએ કહ્યું છે કે-માટીથી લીપેલ પાત્રમાં રાખવામાં આવેલ અશનાદિ આહાર 'આયાણમેય' કર્મબન્ધના કારણ રૂપ છે. તેથી આવા પ્રકારના અશનાદિ આહાર ગ્રહણ કરવો ન જોઈએ

હવે આવા પ્રકારના આહારને ગ્રહણ ન કરવાનું કારણ બતાવતાં સૂત્રકાર કહે છે.- 'અસંજ' અસંયત ગૃહસ્થશ્રાવકે 'મિક્કુપહિયા' ભિષુકની પ્રતિજ્ઞાથી અર્થાત્ સાધુને ભિક્ષા આ. ૨૩

દાતુમ્ 'મદ્વિયાઓલિત્તં' મૃત્તિકોપલિપ્તમ્-મૃત્તિકોપલિપ્ત પિઠરકાદિભાજનસ્થિતમ્ 'અસળં
 વા પાળં વા શ્વાદમં સાદમં વા' અશનં વા પાનં વા શ્વાદિમં વા સ્નાદિમં વા ચતુર્વિધમાહાર-
 જાતમ્ 'ઉર્ઘ્મિદમાણે' ઉદ્ભિન્દન્ મૃત્તિકોપલિપ્ત પિઠરકાદિ ભાજનસ્ય ઉદ્ભેદનં કુર્વન્ 'પુઢ-
 વિકાયં' પૃથિવીકાયમ્-પૃથિવીકાયજીવમ્ 'સમારંભિજ્ઞા' સમારભેત-સમારમ્ભં કુર્યાત્ હિંસ્યા-
 દિત્યર્થઃ 'તદ્વા તેઝવાઝવળસ્સહતસકાયં સમારંભિજ્ઞા' તથા તેજો-વાયુ-વનસ્પતિ-ત્રસકાયાન્
 સમારભેત-હિંસ્યાત્ કિંચ મૃત્તિકોપલિપ્તપિઠરકાદિભાજનં વિસ્ફોટચ સાધવે અશનાદિકે દત્તે
 સતિ ઉત્તરકાલમ્ 'પુનરવિ ઓલિપમાણે' પુનરપિ અવલિપ્તમ્-અવશિષ્ટાશનાદિરક્ષાર્થં તદ્-
 ભાજનાવલેપનં કુર્વન્ 'પચ્છાકમ્મં કરિજ્ઞા' પશ્ચાત્ કર્મ કુર્યાત્-પશ્ચાત્કર્મદોષયુક્તો ભવિષ્યતિ
 'અહ મિત્ત્વુણં પુવ્વોવદિદ્ધા એસ પદ્ધણા' અથ તસ્માત્ મિશ્નુણાં સાધૂનાં સાધ્વીનાશ્ચ કૃતે

આહાર કો નહીં ગ્રહણ કરને કા કારણ બતલાતે હૈં-‘અસંજણ મિત્ત્વુપડિયાણ
 અસંયત-ગૃહસ્થ શ્રાવક મિશ્નુકકી પ્રતિજ્ઞા સે સાધુ કો મિશ્નુ દેનેકી હચ્છા સે
 ‘મિદ્વિઓવલિત્તં’ મિદ્વિ સે અવલિપ્ત પિટાર વગૈરહ મેં સ્થાપિત ‘અસળં વા પાળં
 વા’ અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત કો ‘ઉર્ઘ્મિદમાણે’ ઉદ્ભેદન કરતે સમય
 અર્થાત્ અશનાદિ આહાર કા આધાર શ્રૂત મિદ્વિ સે અવલિપ્ત પિટાર વગૈરહ કા
 ઉદ્ભેદન કરતે સમય ‘પુઢવીકાયં સમારંભિજ્ઞા’ પૃથિવીકાયિક જીવકી હિંસા
 કરેગા તથા ‘તદ્વા’ હસી પ્રકાર ‘તેઝવાઝવળસ્સહ’ તેજસ્કાય-વાયુકાય-વન-
 સ્પતિકાય ઓર ‘તસકાયં’ ત્રસકાય-દ્રોન્દ્રિયાદિ જીવોં કી ખી ‘સમારંભિજ્ઞા’
 હિંસા કરેગા, ઓર ‘પુનરવિ ઓલિપમાણે’ ‘પુનરપિ પશ્ચાત્ કર્મ કુર્યાત્’ મિદ્વિ સે
 અવલિપ્ત પિટાર વગૈરહ પાત્રકોં ઓલ કર સાધુ કો મિશ્નુ દેને વાદ ખી અવ-
 શિષ્ટ અશનાદિ આહાર જાત કો બન્દ કરને કે લિયે ફિર સે મિદ્વિ દ્વારા ઉસ
 પાત્ર કા અવલેપ કરને પર ‘પચ્છાકમ્મં કરિજ્ઞા’ પશ્ચાત્ કર્મ નામ કે દોષોં સે યુક્ત
 હોના પડેગા કિન્તુ ‘અહ મિત્ત્વુણં પુવ્વોવદિદ્ધા’ મિશ્નુણાં પૂર્વોપદિદ્ધા ઇષા પ્રતિજ્ઞા
 ઇષ હેતુઃ, એતત્ કારણમ્ હસલિયે મિશ્નુકકોં-ભાવ સાધુઓં ઓર મિશ્નુકી-ભાવ

આપવાની ઇચ્છાથી ‘મદ્વિઓવલિત્તં’ માટિથી લીપેલ પાત્રમા રાખેલ ‘અસળ વા પાળ વા
 શ્વાદમ વા સાદમ વા’ અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાતને ‘ઉર્ઘ્મિદમાણે’ ઉદ્ભેદન કરતી
 વખતે અર્થાત્ અશનાદિ આહારના આધારરૂપ માટિથી લીપેલ પત્રને ઉદ્ભેદન કરતા-
 ઉદાહરણ ‘પુઢવિકાય’ પૃથ્વીકાયિક જીવની ‘સમારંભિજ્ઞા’ હિંસા કરશે તેમજ ‘તેઝવાઝવળસ્-
 સ્સહતસકાય સમારંભિજ્ઞા’ તેજસ્કાય, વાયુકાય, વનસ્પતિકાય, અને ત્રસકાય-દ્રોન્દ્રિયાદિ જીવોની
 પણ હિંસા કરશે અને ફરીથી પણ માટિથી લીપેલ પાત્રને જોડીને સાધુને મિશ્નુ આપ્યા
 પછીથી પણ ‘પુનરવિઓલિપમાણે’ બાકી રહેલ અશનાદિ આહાર સમૂહને બન્ધ કરવા માટે
 ફરીથી માટિ દ્વારા તે પાત્રને ઢાકવાથી (લીપવાથી) ‘પચ્છાકમ્મં કરિજ્ઞા’ પશ્ચાત્ કર્મનામના
 દોષથી રૂપિત થવાશે ‘અહ મિત્ત્વુણં પુવ્વોવદિદ્ધા એસ પદ્ધણા’ તેથી ભાવ સાધુ અને ભાવ

पूर्वोपदिष्टा एषा प्रतिज्ञा-संयम पालननियमः 'एस हेऊ' एष हेतुः 'एयं कारणे' एतत् कारणम् 'जाव' यावत् एष उपदेशः 'जं तहप्पगारं' यत् तथाप्रकारम्-पूर्वोक्तम् 'मिट्ठियाओलितं' मृत्तिकोपलिप्तम्-मृत्तिकोपलिप्तपिटारकादि भाजनस्थितम् 'असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशनं वा पानं वा खादितं वा स्वादितं वा चतुर्विंशमाहारजातम् 'पृथिवीकाय-समारम्भकत्वेन आधाकर्मादिदोषयुक्तत्वात् 'लाभे संते नो पडिगाहिज्जा' लाभे सति नो प्रतिगृह्णीयात् ॥ सू० ६७ ॥

मूलम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावडकुलं जाव पविट्ठे समाणे से जं पुण एवं जाणिज्जा असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा पुढवी कायपइट्ठियं तहप्पगारं असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा अप्फा-सुयं अणेसणिज्जं जाव णो पडिगाहिज्जा ॥ सू० ६८ ॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् स यत् पुनरेवं जानी-यात्-अशनं वा पानं वा खादितं वा स्वादितं वा पृथिवीकायप्रतिष्ठितं, तथा प्रकारम् अशनं वा पानं वा खादितं वा स्वादितं वा अप्राप्तुकम् अनेपणीयं यावत् नो प्रतिगृह्णीयात् ॥ सू० ६८ ॥

टीका-पृथिवीकायर्हिसामेवाधिकृत्य भिक्षानिषेधमाह-'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा'

साध्वी के लिये वह 'पुव्वोवदिट्ठा' पहले उपदिष्ट-बतलाई हुई 'एस पइण्णा' यह प्रतिज्ञा-संयमपालन करने का नियम है एवं 'एस हेऊ एयं कारणे जाव' हेतु और कारण तथा यावन्-उपदेश है अर्थात् साधु और साध्वी को संयम का पालन करने लिये भगवान् वीतराग महावीर स्वामीने परमावश्यक के रूप में उपदेश किया है कि-'तहप्पगारं मिट्ठियोलितं' उस प्रकार के मिट्टी से अवलिस पिटार आदि में स्थापित 'असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशनादि चतुर्विंश आहार जात को उक्तरीति से पृथिवीकायिक जीवों का समारम्भक हिंसक होने से और आधाकर्मादि दोषों से युक्त होने के कारण भिक्षा के रूप में 'लाभे संते णो पडिगाहिज्जा' मिलने पर श्री साधु और साध्वी नहीं ग्रहण करें । सू० ६७ ॥

साध्वीने पड़ेला मतवेस आ प्रतिज्ञा-संयम पालन करवाने नियम छे, 'एसहेऊ' ओज हेतु 'एयं कारण' आज कारण छे तथा 'जाव' यावत् ओज उपदेश छे अर्थात् साधु अने साध्वीने संयमत पालन करवा भाटे वीतराग लगवान् महावीर स्वामीने परमावश्यक रीते उपदेश छे ई- 'जं तहप्पगारं' ने तेवा प्रकारना अर्थात् 'मिट्ठियोलितं' माटिथी दीपेल पात्रमा राखवाभा आवेल 'असण वा पाणं वा खाइम वा साइम वा' थार प्रकारना आहार मतने उपरोक्त प्रकारे पृथ्वीकायिक छवेना समार लक्ष (डिंसक) होवाथी आधा-कर्मादि दोष इहित होवाथी 'लाभे संते णो पडिगाहिज्जा' भलवा छता पणु साधु अने साध्वीने ग्रहण करवु नही ॥ सू० ६७ ॥

સ મિશ્રુર્વા મિશ્રુકી વા 'ગાહાવઙ્કુલં' ગૃહપતિકુલ યાવત્ પિન્ડપાતપ્રતિજ્ઞયા મિક્ષાલાભાશયા 'પવિટ્ટે સમાણે' પ્રવિટ્ટઃ સન્ 'સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા' સ મિશ્રુઃ મિશ્રુકી વા યદિ પુનરેવં વક્ષ્યમણરીત્યા જાનીયાત્—'અસણ વા પાણં વા સ્વાહમં વા સાહમં વા' અશનં વા પાનં વા સ્વાદિમ વા સ્વાદિમં વા એતચ્ચતુર્વિધાહારજાતમ્ 'પુઢવીકાયપહ્લિયં' પૃથિવીકાયપ્રતિષ્ઠિતમ્-સચિત્તપૃથિવીકાયોપરિસ્થાપિતં વર્તને તર્હિ 'તહપ્પગારં' તથાપ્રહારમ્-પૃથિવીકાયોપરિસ્થાપિતમ્ 'અસણં વા પાણં વા સ્વાહમં વા સાહમં વા' અશનં વા પાનં વા સ્વાદિમં વા સ્વાદિમં વા ચતુર્વિધમાહારજાતમ્ 'અપ્પાસુયં અણેસણિજ્ઞં' અપ્રાસુકમ્ સચિત્તમ્ પૃથિવીકાયોપરિસ્થાપિતત્વાત્, અનેષણીયમ્-આધાકર્માદિદોષયુક્તં 'જાવ' યાવત્-મન્યમાનઃ 'લામે સંતે ણો પઢિગાહિજ્ઞા' લામે સતિ નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ પૃથિવીકાયોપરિસ્થાપિતત્વેન પૃથિવી

ઠીકાર્થ-ફિર મી પૃથિવીકાયિક જીવ કી હિંસા કો લક્ષ્ય કરકે હી મિક્ષાકા નિષેધ કરતે હૈં 'સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા ગાહાવઙ્કુલં જાવ પવિટ્ટે સમાણે' વહ પૂર્વોક્ત મિશ્રુ-ભાવ સાધુ ઔર મિશ્રુકી-ભાવસાધ્વી ગૃહપતિ-ગૃહસ્થ શ્રાવક કે ઘર મેં યાવત્-પિન્ડપાત કી પ્રતિજ્ઞા સે-મિક્ષા લાભ કી આશા સે અનુપ્રવિટ્ટ હોકર 'સે જંપુણ એવં જાણિજ્ઞા' વહ યદિ એસા વક્ષ્યમાણરીતિ સે જાન લે કિ- 'અસણં વા પાણં વા સ્વાહમં વા સાહમં વા' અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત સચિત્ત 'પુઢવીકાયપહ્લિયં' પૃથિવીકાય જીવ કે ઉપર સ્થાપિત હૈં તો-'તહપ્પગારં' 'અસણં વા પાણં વા સ્વાહમં વા સાહમં વા' હસ પ્રકાર કે પૃથિવીકાય જીવ કે ઉપર સ્થાપિત અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત કો 'અપ્પાસુયં' અપ્રાસુક પૃથિવીકાયજીવોપરિસ્થાપિત હોને સે સચિત્ત ઔર 'અણેસણિજ્ઞં' અનેષણીય-આધાકર્માદિ દોષો સે યુક્ત 'જાવ ણો પઢિગાહિજ્ઞા' યાવત્-સમજકર મિક્ષા કે લિયે મિલને

ફરીથી પૃથ્વીકાયિક જીવોની હિંસાને ઉદ્દેશીને મિક્ષાનો નિષેધ કરે છે.—

'સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા ગાહાવઙ્કુલં જાવ પવિટ્ટે સમાણે' ઇત્યાદિ

ટીકાર્થ—'સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા' તે પૂર્વોક્ત ભાવ સાધુ અને ભાવ સાધ્વી 'ગાહાવઙ્કુલં' ગૃહસ્થ શ્રાવકના ઘરમાં યાવત્ મિક્ષા મળવાની આશાથી 'પવિટ્ટે સમાણે' પ્રવેશ કરીને 'સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા' તે જો એવું બાણી લે કે—'અસણ વા પાણં વા સ્વાહમ વા સાહમ વા' અશન, પાન, આદિમ અને સ્વાદિમ ચતુર્વિધ આહાર જાત 'પુઢવીકાયપહ્લિયં' અપ્રાસુક-સચિત્ત પૃથ્વીકાયિક જીવોના ઉપર રાખેલ હોવાથી 'તહપ્પગારં' તેવા પ્રકારના અર્થાત્ સચિત્ત પૃથ્વીકાયિક જીવોના ઉપર રાખવામાં આવેલ 'અસણં વા પાણં વા સ્વાહમ વા સાહમ વા' અશનાદિ ચારે પ્રકારના આહારને 'અપ્પાસુય અણેસણિજ્ઞં' અપ્રાસુક હોવાથી અર્થાત્ પૃથ્વીકાયિક જીવોની ઉપર રાખેલ હોવાથી સચિત્ત હોવાને લીધે આધાકર્માદિ દોષ યુક્ત યાવત્ માનીને 'લામે સંતે ણો પઢિગાહિજ્ઞા' મળવા છતાં પણ સાધુ અને સાધ્વીએ તેને ગ્રહણ કરવો નહીં કેમ કે—પૃથ્વીકાયિક જીવોની ઉપર રાખેલ હોવાથી

કાયસંઘટ્ટનાત્ત સચિત્તારમ્ભકત્વાત્ આધાકર્માદિદોષયુક્તનાચ્ચ તથાવિધમાહારજાતં સાધુભિઃ સાધ્વીમિશ્ર ન ગ્રહીતવ્યમિતિ ॥ સૂ. ૬૮ ॥

મૂલ્મ-‘સે મિક્કૂ વા મિક્કુણી વા ગાહાવહકુલં જાવ પવિટ્ટે સમાણે સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા અસણં ના પાણં વા સ્વાહમં વા સાહમં વા આઠકાયપઙ્કટ્ટિયં ચેવં, એવં અગણિકાયપઙ્કટ્ટિયં લામે તંતે ણો પઢિગા-હિજ્ઞા ‘કેરલી બૂયા-‘આયાણમેયં’ અસંજણ મિક્કુપઢિયાણ અગણિ-કાયં ઉસ્સકિય ઉસ્સકિય ણિસકિય ણિલકિય ઓહરિય ઓહરિય આહદટ્ટુ દલણ્જા, અહમિક્કૂણં પુવ્વોવદિટ્ઠા એસ પઙ્કણા, એસ હેઝ, જાવ ણો પઢિગાહિજ્ઞા ॥ સૂ. ૬૯ ॥

હાયા-સ મિક્કુર્વા મિક્કુકી વા ગૃહપતિકુલં યાવત્ પ્રવિષ્ટઃ સન્ સ યત્ પુનરેવં જાની-યાત્-અશનં વા પાનં વા સ્વાદિમં વા સ્વાદિમં વા અપ્કાયપ્રતિષ્ઠિતમ્ ચૈમ્ એવમ્ અગ્નિકાય પ્રતિષ્ઠિતં લામે સતિ ણો પ્રતિગૃહીયાત્ કેરલી બૂયાત્ ‘આદાનમેતત્’ અસંયતઃ મિક્કુપ્રતિજ્ઞયા અગ્નિકાયમ્ ઉત્તિસચ્ચ ઉત્તિસચ્ચ નિપિચ્ચ નિપિચ્ચ અવહત્ય અવહત્ય આહત્ય દદ્યાત્, અથ મિક્કુણં પૂર્વોપદિષ્ટા એવા પ્રતિજ્ઞા, એવ હેતુઃ યાવત્ નો પ્રતિગૃહીયાત્ ॥ સૂ. ૬૯ ॥

ટીકા-અપ્કાય-અગ્નિકાય જીવહિંસામધિકૃત્ય મિક્સાનિષેધમાહ-‘સે મિક્કૂ વા મિક્કુણી વા’ સ પૂર્વોક્તો મિક્કુર્વા મિક્કુકી વા ‘ગાહાવહકુલં જાવ’ ગૃહપતિકુલં યાવત્-પર ખી સાધુ ઓર સાધ્વી ઉસ્કો નહીં ગ્રહણ કરે ક્યોંકિ પૃથિવીકાયિક જીવોં કે ઝવર સ્થાપિત હોને સે સચિત્ત દૃથિવીકાય કા સંઘટ્ટન હોને સે સચિત્ત કા વધ હો સકતા હૈ ઓર આધાકર્માદિ દોષોં સે ખી યુક્ત હૈ હસલિયે ઉસ પ્રકાર કા અશનાદિ અહાર જાત કો સાધુ સાધ્વી નહીં લે ॥૬૮ ॥

ટીકા-અવ અપ્કાય ઓર અગ્નિકાય જીવ કી હિંસા કો લક્ષ્યકર મિક્સા કા નિષેધ કરતે હૈ-‘સે મિક્કૂ વા મિક્કુણી વા, વહ પૂર્વોક્ત મિક્કુ-ભાવ સાધુ ઓર મિક્કુકી-ભાવ સાધ્વી ‘ગાહાવહ કુલં જાવ પવિટ્ટે સમાણે’ મિક્સા લામ કી હ્ચ્છા સે ગૃહસ્થ કે ઘરમેં પ્રવેશ કરતે હુવે યદિ ‘સે જં પુણ જાણિજ્ઞા’

સચિત્ત પૃથ્વીકાયતુ સઘટ્ટન થવાથી સચિત્તની હિંસા થવાનો સંભવ રહે છે. અને આધા કર્માદિ દોષાથી પણ યુક્ત છે. તેથી તેવા પ્રકારનો અશનાદિ આહાર સાધુ સાધ્વીએ લેવો નહીં ॥ સૂ. ૬૮ ॥

હવે અપ્કાય અને અગ્નિકાય જીવોની હિંસાને ક્ષેત્રીને ભિક્ષાનો નિષેધ કરે છે.-

ટીકા-‘સે મિક્કૂ વા મિક્કુણી વા’ ઇત્યાદિ

‘સે મિક્કૂ વા મિક્કુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત ભાવ સાધુ અને ભાવ સાધ્વી ‘ગાહાવહકુલં જાવ’ ગૃહસ્થ શ્રાવકના ઘરમાં ભિક્ષા લાસની આશાથી ‘પવિટ્ટે સમાણે’ પ્રવેશ કરતાં ‘સે જં

પિણ્ડપાતપ્રતિજ્ઞયા-મિશ્નલાભાશયા 'પવિટ્ટે સમાણે' પ્રવિષ્ટઃ સન્ 'સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા' સ યદિ પુનરેવં વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્, 'અસણં વા પાણં વા સ્વાદમં વા સાદમં વા અશનં વા પાનં વા સ્વાદિમં વા સ્વાદિમં વા ચતુર્વિધમ્ આહારજાતમ્ 'આઉકાયપહ્દિયં ચેવં' અપ્કા-યપ્રતિષ્ઠિતમ્-અપ્કાયિકજીવોપરિ સ્થાપિતં વર્તતે તર્હિં ચૈવમ્-પૃથિવીકાયિકરીત્યા તથાવિધમ્ અપ્કાયોપરિસ્થાપિતમ્ અશનાદિકં ચતુર્વિધમાહારજાતમ્ અપ્રાસુકં સચિત્તમ્ અનેષણીયમ્ આધાકર્માદિદોષયુક્તં મન્યમાનો લાભે સતિ ન પ્રતિશૃક્ષીયાત્, 'એવં અગ્નિકાયપહ્દિયં' એવમ્ ઉપર્યુક્તરીત્યા અશનાદિકં ચતુર્વિધમાહારજાતમ્ અગ્નિકાયપ્રતિષ્ઠિતમ્-અગ્નિકાયિકજીવોપરિ સંસ્થાપિતં વર્તતે તર્હિં તથાવિધમપિ અગ્નિકાયોપરિસ્થાપિતમ્ અશનાદિકં ચતુર્વિધમાહાર-જાતમ્ અપ્રાસુકં સચિત્તમ્ અનેષણીયં મન્યમાનઃ 'લાભે સંતે ણો પહિગાહિજ્ઞા' લાભે સતિ નો પ્રતિશૃક્ષીયાત્, તન્નિષેધકારણમાહ 'કેવલીં વૂયા' કેવલી કેવલજ્ઞાની તીર્થકરો ભગવાન્

એસા વક્ષ્યમાગરીતિ સે જાન લે કિ 'અસણં વા પાણં વા સ્વાદમં વા સાદમં વા' અશનાદિ ચતુર્વિધ અહાર જાત 'આઉકાય પહ્દિયં' સચિત્ત અપ્કાય પર રક્ષા હુઆ હૈં હસીતરહ સચિત્ત 'અગ્નિકાયપહ્દિયં' અગ્નિકાય પર રક્ષા હુઆ હૈં તો 'લાભે સંતે ણો પહિગાહિજ્ઞા' મિલને પર ભી નહીં લે અર્થાત્ પૂર્વોક્ત પૃથિવીકા-યિક કી રીતિ સે અપ્કાયિક જીવ કેઝપર સ્થાપિત અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર કો અપ્રાસુક-સચિત્ત ઔર અનેષણીય-આધાકર્માદિ દોષો સે યુક્ત સમ્મકર મિક્ષા કે લિયે મિલને પર ભી સાધુ ઔર સાધ્વી ઉસે ગ્રહણ નહીં કરે, હસી તરહ ઉપર્યુક્તરીતિ અગ્નિકાય જીવ ઝપર ભી સ્થાપિત અશનાદિ ચતુ-ર્વિધ આહાર જાત કો ભી અપ્રાસુક-સચિત્ત ઔર અનેષણીય-આધાકર્માદિ દોષો સે યુક્ત સમ્મકર મિલને પર ભી સાધુ ઔર સાધ્વી નહીં ગ્રહણ કરે, ક્યોર્કિં- 'કેવલીં વૂયા' કેવલ જ્ઞાની ભગવાન્ વીતરાગ મહાવીર સ્વામી ને કહા હૈં કિ- 'અયાણમેયં' એતત્-અગ્નિકાય જીવ કેઝપર સ્થાપિત અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત આદાન-કર્માગમન-કર્મવન્ધન કા કારણ હોતા હૈં હસલિયે હસ પ્રકાર કે

પુણ એવ જાણિજ્ઞા' ને આગળ કહેવામા આવનાર રીતે જાણી લે કે 'અસણ વા પાણં વા સ્વાદમં વા સાદમં વા' અશન, પાન, પાદિમ અને સ્વાદિમ ચતુર્વિધ આહાર જાત 'આઉ-કાયપહ્દિયં ચેવં' અપ્કાયિક જીવોના ઉપર રાખેલ છે તેમજ એવં અગ્નિકાયપહ્દિયં' અગ્નિ કાયની ઉપર રાખેલ છે તો તેવા પ્રકારના અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાતને અપ્રાસુક-સચિત્ત હોવાથી અનેષણીય માનીને 'લાભે સંતે ણો પહિગાહિજ્ઞા' મળવા છતાં પણ ગ્રહણ ન કરે અર્થાત્ પૂર્વોક્ત પૃથ્વીકાયિકના સર્વવિધમા કહ્યા પ્રમાણે અપ્કાયિક અગર અગ્નિકાયના ઉપર રાખેલ અશનાદિ આહાર જાતને અપ્રાસુક અને આધાકર્માદિ દોષ યુક્ત હોવાથી અનેષણીય સમજીને મળવા છતાં શિક્ષા માટે તેને સાધુ સાધ્વીએ ગ્રહણ કરવો નહીં. કેમ કે- 'કેવલીં વૂયા' કેવલ જ્ઞાની ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીએ કહ્યું છે કે- 'આયાણમેયં' અપ્રાય અથવા અગ્નિકાયની ઉપર રાખેલ અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત 'આદાન' કર્યા

महवीरः ब्रूयात् ब्रवीति उपदिशतीत्यर्थः 'आयाणमेयं' आदानम्-कर्मणमनद्वारम् कर्मबन्ध-
हेतुः एतत्-अग्निकायोपरि स्थापितम् अशनादिकमाहारजातं वर्तते तस्मान्नैनद्मिक्षुभिर्ग्राह्य-
मित्यर्थः, तदुपपादयितुमाह-'असंजए' असंयतः-गृहस्थः 'भिक्षुपण्डियाए' भिक्षुप्रतिज्ञया
साधवे भिक्षां दातुम् 'अग्निकायं' अग्निकायम्-अग्निकायिकजीवम् 'उस्सक्किय उस्सक्किय'
उत्सिच्य उत्सिच्य उल्लुकादिना प्रज्वाल्य प्रज्वाल्य इन्धनादिना उदीपितं कृन्वेत्यर्थः 'णिसि-
क्किय णिस्सक्किय' निषिच्य निषिच्य-प्रज्वलिताग्निना इन्धनादिकं निष्काश्य वह्निर्निः सार्य
निःसार्येत्यर्थः 'ओहरिय ओहरिय' अवहृत्य अवहृत्य-अग्न्युपरि स्थापितं भाजनमधस्ताद्
अवतार्येत्यर्थः 'आहट्टु दलएज्जा' आहत्य-आनीय अग्निकायोपरिस्थापित भाजनस्यमशना-
दिकं चतुर्विधमाहारजातं गृहीत्वेत्यर्थः दद्यात्, तन्न साधुभिर्ग्राह्यमित्यत्र हेतुमाह-'अहभिवखूणं
पुव्वोवदिट्ठा एस पइण्णा' अथ भिक्षूणां साधूनां साध्वीनाञ्च कृते पूर्वोपदिष्टा पूर्वोक्तरीत्या

अग्निकायिक जीवोपरि स्थापित आहार साधु और साध्वी को नहीं लेना चाहिये
अब उसका उपपादन करते हैं-'असंजए भिक्षुपण्डियाए अग्निकायं' क्योंकि
असंयत-गृहस्थ श्रावक भिक्षुकी प्रतिज्ञा से-साधु को भिक्षा देने की इच्छा से
अग्निकाय जीव को 'उस्सक्किय' उत्सक्किय (उल्लुका) वगैरह लकड़ी के डारा
बारबार प्रज्वलित करके और प्रज्वलित अग्नि से इन्धन वगैरह को 'णिस्सक्किय
णिसक्किय' बाहर बारबार निकाल कर और 'ओहरिय ओहरिय' अग्नि के ऊपर
स्थापित पात्र को नीचे उतारकर अशनादि चतुर्विध आहार जात को 'आहट्टु
दलएज्जा' भिक्षा देने के लिये लाकर साधु को भिक्षा देगा किन्तु वक्ष्यमाण
कारणों से साधु उसे नहीं ग्रहण करे यह बतलाते हैं 'अह भिवखूणं पुव्वोव
दिट्ठा एस पइण्णा' किन्तु भिक्षुकोकी साधुओं और भिक्षुकी-साध्वी के लिये
पूर्व में बतलायी हुयी ऐसी प्रतिज्ञा है अर्थात् संयम को अच्छी तरह पालन करने
का नियम बतलाया गया है और 'एस हेऊ' हेतु तथा यावत् कारण एवं उपदेश

गमन-कर्मण धननुं कारणु अने छे तेथी आ रीतना अप्पाय अगर अशिक्षायनी उपर
रापेक्ष आहार साधु अने साध्वीछे लेवे न लेछे.

इवे तेतु उपपादन करतां कहे छे.- 'असंजए' असंयत-गृहस्थ श्रावक 'भिक्षुपण्डि-
याए' साधुने भिक्षा आपवान्नी धृच्छाथी 'अग्निकाय' अशिक्षाय एवने 'उस्सक्किय उत्सक्किय'
उल्लुका-धन लाड्डा विगेरेने बार बार प्रज्वलित करीने अने प्रज्वलित अग्निमांथी धन
विगेरेने 'णिस्सक्किय णिस्सक्किय' बार बार गहार कडाडीने तेमअ 'ओहरिय ओहरिय' अग्नि-
धायनी उपर रापेक्ष पात्रने नीचे उतारीने अशनादि चतुर्विध आहार जातने 'आहट्टु-
दलएज्जा' भिक्षा भाटे आपवा भाटे लावीने साधुने भिक्षा आपसे पणु ते लेवे नही
तेतु कारणु यतावतां सूत्रकार कहे छे-'अह भिवखूणं पुव्वोपदिट्ठा एसपइण्णा' साधु अने
साध्वीने पडेला कडेपामां आवेक्ष जेवी प्रतिज्ञा-नियम छे. अर्थात् संयम सारी रीते

તીર્થઢ્ઢરૈરૂપદિષ્ટા ઇપા પ્રતિજ્ઞા-સંયમપાલનનિયમઃ ‘ઇસ હેઝ’ ઇષ હેતુઃ ‘જાવ’ યાવત્-
 ઇતત્ કારણમ્, ઇષ ઉપદેશો વર્તતે યત્ તથાપ્રકારમ્ તથાવિધમ્ અગ્નિકાયોપરિ સ્થાપિત
 ભાજનરુચમશનાદિકમાહારજાતમ્ અપ્રાસુકં સચિત્તમ્ અનૈષણીયમ્ આધાર્મ્માદિદોષયુક્તં મન્ય-
 માનઃ ‘લાભે સંતે’ લાભે સતિ ‘ળો પઢિગાહિજ્ઞા’ નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્, અગ્નિકાયિકજીવા-
 રમ્મકત્વેન સયમાત્મદાતૃવિરાધકત્વાત્ ॥ સૂ. ૬૧ ॥

મૂલમ્-સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુળી વા ગાહાવઙ્કુલં જાવ પવિટ્ઢે
 સમાળે સે જં પુળ ઇવં જાળિજ્ઞા અસળં વા પાળં વા ઝાઙ્મં વા સાઙ્મં
 વા અચ્ચુસિળં અસંજઇ ભિક્ષુપઢિયાઇ, સુપ્પેળ વા વિહુયળેળ વા
 તાલિયંટેળ વા, પત્તેળ વા, સાહાઇ વા, સાહામંળેળ વા, પિહુળેળ વા,
 પિહુળહત્થેળ વા, ચેલેળ વા, ચેલકળેળ વા, હત્થેળ વા, સુહેળ વા,
 ફુસિજ્ઞ વા, વીઇજ્ઞ વા, સે પુઘ્વામેવ આલોઇજ્ઞા આઝસોત્તિ વા, ભગિળિ
 ત્તિ વા મા ઇયં તુમં અસળં વા પાળં વા, ઝાઙ્મં વા સાઙ્મં વા, અચ્ચુ
 સિળં સુપ્પેળ વા, વિહુયળેળ વા, તાલિયંટેળ વા, પત્તેળ વા, સાહાઇ
 વા, સાહામંળેળ વા, પિહુળેળ વા, પિહુળહત્થેળ વા જાવ ફુમાહિ વા,
 વીયાહિ વા, અભિકંઝસિ મે દાઝં, ઇવમેવ દલયાહિ, સે સેવંવયંતસ્સ
 પો સુપ્પેળ વા, વિહુયળેળ વા, તાલિયંટેળ વા, પત્તેળ વા, સાહાઇ વા,
 સાહામંળેળ વા, પિહુળેળ વા, પિહુળહત્થેળ વા, ચેલેળ વા, ચેલકન્નેળ

ઝી ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીને કિયા હૈ કિ-ઝસ પ્રકારકા અગ્નિકાય જીવ કે
 ઝપર યા અપ્પકાય જીવ કે ઝપર સ્થાપિત પાત્ર કે અન્દર રક્ષે હુઇ અશનાદિ
 ચતુર્વિધ આહાર જાત કો અપ્રાસુક સચિત્ત સમઝકર ઇવં અનૈષણીય-આધાર્-
 મ્માદિ દોષો સે યુક્ત સમઝકર ‘ળો જાવ પઢિગાહિજ્ઞા’ ઝસકો નહીં ગ્રહણ
 કરના ચાહિયે ક્યોંકિ ઝક્તરીતિસે અગ્નિકાયિક જીવોં કા આરમ્મ કરના
 ‘હિંસક’ રોને સે સંયમ-આત્મા ઔર દાતા કી વિરાધના હોગી ॥ ૬૧ ॥

પાલન કરવાનો નિયમ બતાવવામા આવેલ છે ‘ઇમહેઝ’ ઔઁ હેતુ છે ‘જાવ’ યાવત્
 ઔ કારણ અને ઔ પ્રભુશ્રીને ઉપદેશ છે કે તેવા પ્રકારનો અગ્નિકાય કે અપ્પકાયના
 ઉપર રાખવામા આવેલ વામણમાં રહેલ અશનાદિ આકાર બાત સચિત્ત હોવાથી તેમજ
 અધાર્મ્માદિ દેષરી દૂષિત હોવાથી અનૈષણીય માનીને ‘લાભે સંતે’ મળવા છતાં પણ ‘ળો
 પઢિગાહિજ્ઞા’ શ્રદ્ધા કરવું ન જોઈઁ કારણ કે-અગ્નિકાય જીવોના આરમ્મક-હિંસાયુક્ત
 હોવાથી સંયમી આત્મા અને દાતાની વિરાધના થશે. ॥ સૂ. ૬૬ ॥

वा, हृत्थेण वा, मुहेण वा, जाव वीइत्ता दलएज्जा, तहप्पगारं असणं
वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा अप्फासुयं अणोसणिज्जं जाव णो
पडिगाहिज्जा ॥सू० ७०॥

छाया—‘स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं पिण्डपातप्रतिज्ञया प्रविष्टः सन् स यदि पुनरेवं
जानीयात्—अशनं वा पानं वा खादितं वा स्वादितं वा अत्युष्णम् असंयतः भिक्षुप्रतिज्ञया-
शूर्पेण वा व्यजनेन वा तालवृन्तेन वा पत्रेण वा शाखया वा शाखाभङ्गेन वा वर्हेण वा (पिच्छेन
वा) बर्हकलापेन वा (पिच्छहस्तेन वा) चैलेन वस्त्रेण वा चैलकर्णेन वा वस्त्रकर्णेन वा हस्तेन
वा मुखेन वा फूत्कुपात् वा बीजयेद् वा, स पूर्वमेव आलोचयेत्, (आलोच्य) आयुष्मन् ! इति
वा, भग्नि ! इति वा, मा एवं त्वम् अशनं वा पानं वा खादितं वा स्वादितं वा अत्युष्णं
शूर्पेण वा व्यजनेन वा तालवृन्तेन वा पत्रेण वा शाखया वा शाखाभङ्गेन वा वर्हेण वा बर्ह
कलापेन वा चैलेन वा वस्त्रेण वा चैलकर्णेन वा वस्त्रकर्णेन वा यावत् फूत्कुरु वा बीजय वा,
अभिकाङ्क्षसि मे दातुम् एवमेव ददस्व, स तस्य एवं वदतः परः शूर्पेण वा व्यजनेन वा
तालवृन्तेन वा पत्रेण वा शाखया वा शाखाभङ्गेन वा वर्हेण वा बर्हकलापेन वा चैलेन वा
वस्त्रेण वा यावत् बीजयित्वा आहृत्य दद्यात्, तथाप्रकारम् अशनं वा पानं वा खादितं वा
स्वादितम् वा अप्राप्तुकम् अनेषणीयं यावत् नो प्रतिगृह्णीयात् ॥ सू० ७० ॥

टीका—वायुकायिक जीव हिंसामधिकृत्य भिक्षानिषेधमाह—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी-
वा’ स पूर्वोक्तो भिक्षुर्वा—भावसाधुः, भिक्षुकी वा भावसाध्वी ‘गाहावइकुलं’ गृहपतिकुलं
‘पिण्डवायपडियाए’ पिण्डपातप्रतिज्ञया भिक्षालाभाशया ‘पविट्ठे समाणे’ प्रविष्टः सन् ‘से जं
पुण एवं जाणिज्जा’ स भिक्षुः यदि पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या जानीयात् ‘असणं वा पाणं वा
खाइमं वा साइमं वा’ अशनं वा पानं वा खादितं वा स्वादितं वा चतुर्विधम् आहारजातम्

टीकार्थ—अब वायुकायिक जीव की हिंसा को लक्ष्य कर भिक्षा का निषेध
थतलाते हैं ‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावइ कुलं जाव पविट्ठे
समाणे’ स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा, वह पूर्वोक्त साधु और साध्वी गृहपति
गृहस्थ श्रावक के घर में यावत्—पिण्डपात की प्रतिज्ञा से—भिक्षालाभ की
आशा से अनुप्रविष्ट होकर यह ‘से जं पुण एवं जाणिज्जा’ वह ऐसा
वक्ष्यमाणरीति से जान ले कि ‘असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा

डेवे वायुकायिक जिवनी हिंसाने उद्देशीने भिक्षाने निषेध थतावे छे—

टीकार्थ—‘से भिक्खू भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त साधु अने साध्वी ‘गाहावइकुलं’ गृहस्थ
श्रावकना घरभा पिण्डवाय पडियाए भिक्षा लाभनी आशाथी ‘पविट्ठे समाणे’ अवेश करीने
‘से जं पुण एवं जाणिज्जा’ ले तेना जल्लुवामां जेवु आवे के ‘असणं वा पाणं वा खाइमं
वा साइमं वा’ अशन पान आदिम अने स्वादिम आहार जत ‘अच्छुसिणं’ अत्यंत
भा० २४

‘અચ્ચુસિણં’ અત્યુષ્ણમ્ ‘અસંજણ’ અસંયતઃ-ગૃહસ્થઃ ‘મિક્ષુપટિયાણ’ મિક્ષુપ્રતિજ્ઞયા-સાધવે
 મિક્ષાદાનાર્થે શીતલં વિધાતુમ્ ‘સુપ્પેણ વા’ શૂર્પેણ વા ‘વિહુયણેણ વા’ વીજનેન વા-વ્યજનેન
 ‘તાલિયંટેણ વા’ તાલવૃન્તેન વા-તાલપત્રવ્યજનેન ‘પત્તેણ વા’ ‘પત્રેણ વા-પલ્લવરૂપેણ ‘સાહાણ
 વા’ શાખયા વા ‘સાહામંગેણ વા’ શાખામદ્દેન વા-લઘુશાખારૂપેણ ‘પિહુણેણ વા’ પિચ્છેન વા-
 મયૂરપિચ્છકૃતવ્યજનેન ‘પિહુણહત્યેણ વા’ પિચ્છહસ્તેન વા-પિચ્છવ્યજનેન ‘ચેલેણ વા’
 ચૈલેન વા-વલ્લેણ, ‘ચેલકળ્પેણ વા’ ચૈલકળ્પેન વા વલ્લાશ્ચલેન, ‘હત્યેણ વા’ હસ્તેન વા-કરેણ
 ‘મુદ્દેણ વા’ મુલ્લેન વા-વદનેન ‘ફુમિજ્જા વા’ ફૂત્કર્યાત્-ફૂત્કારં વિદધ્યાત્. ‘વીજ્જ વા’
 વીજયેદ વા વ્યજનેન પવનં સચ્ચારયેત્ વા, ‘સે પુવ્વામેવ આલોહજ્જા’ સ-ભાવમિક્ષુઃ મિક્ષુકી
 વા પૂર્વમેવ મિક્ષાદાનાત્પ્રાગેવ આલોચયેત્-ધ્યાનપૂર્વકં યતનાં કુર્યાન્, આલોચ્ય એવં બ્રૂયાત્,
 ‘આડસોત્તિ વા, મહિણિત્તિ વા’ હે આયુષ્મન્ ! ઇતિ વા, હે મગિનિ ! ઇતિ વા સંવોધ્ય

અચ્ચુસિણં’ અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત અત્યન્ત ગરમ હૈં ઇસલિયે ડસ
 અત્યન્ત ગરમ અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત કો ‘અસંજણ મિક્ષુપટિયાણ’
 અસંયત ગૃહસ્થ મિક્ષુકી પ્રતિજ્ઞા સે-સાધુ કો દેને કી ઇચ્છા સે ‘સુપ્પેણ વા’
 શૂર્પ-શૂપ સે યા ‘વિહુયણેણ વા તાલિયં ટેણવા’ વ્યજન-પંખા સે યા તાલ પત્ર કા
 પંખા સે યા ‘પત્તેણવા સાહાણવા’ પલ્લવ સે યા શાખા-ડાલ સે યા ‘સાહા મંગે
 ણવા’ છોટી-શાખા-છોટી ડાલ સે યા ‘પિહુણેણ વા’ પિચ્છ-મોર કી પાંખ સે
 ચનાં હુઆ પંખા સે યા ‘પિહુણહત્યેણ વા’ પિચ્છ હસ્ત સે યા ‘ચેલેણવા ચેલકળ્પે-
 ણ વા’ વલ્લ સે યા વલ્લાશ્ચલ સે યા ‘હત્યેણ વા મુદ્દેણ વા’ હાથ સે યા મુલ્લ સે
 ફૂકેગા અર્થાત્ ‘ફુમિજ્જાવા’ ફુક કર ઢળ્હા કરેગા અથવા ‘વીજ્જ વા’ પંખા સે
 હૌક કર પવન સંચાલન દ્વારા ઠળ્હા કરેગા, ઇસલિયે ‘સે પુવ્વામેવ આલોહજ્જા,
 વહ પૂર્વોક્ત ભાવ સાધુ ઔર ભાવ સાધ્વી મિક્ષા દેને સે પહલે હી ધ્યાન પૂર્વક
 યતના કરે ઔર વિચાર કર ઇસ પ્રકાર વક્ષ્યમાણરીતિ સે સમ્બોધન કર કહે
 અર્થાત્ ‘આડસોત્તિ ‘મહિણિત્તિ’ હે આયુષ્મન્ આવક ! યા હે મગિનિ ! ચહિન !

ગરમ છે તેા તેવા પ્રકારના ગરમ આહાર જાતને ‘અસંજણ’ અસંયત-ગૃહસ્થ ‘મિક્ષુ
 પટિયાણ’ સાધુને મિક્ષા આપવા તેને ઠંડું કરવા ‘સુપ્પેણ વા’ સુપડાથી અથવા ‘વિહુયણે
 વા’ પંખાથી અથવા ‘તાલિયંટેણ વા’ તાલ પત્રથી અથવા ‘પત્તેણ’ પાનડાથી ‘સાહાણ વા’ શાખાથી
 વૃક્ષની ડાળથી ‘સાહામંગેણ વા’ અથવા નાની શાખાથી (ડાખળીથી) ‘પિહુણેણ વા’ અથવા પી છાથી
 અર્થાત્ મોર પિચ્છાથી અથવા ‘પિહુણહત્યેણ વા’ હાથમાં પી છા હોય તેવા હાથથી ‘ચેલેણ
 વા’ વલ્લથી અથવા ‘ચેલકળ્પેણ વા’ વલ્લના છેડાથી અથવા ‘હત્યેણ વા’ હાથથી ‘મુદ્દેણ વા’
 મુખથી ‘ફુમિજ્જા વા’ ફૂકશે અર્થાત્ ફૂકીને ઠંડું કરે અથવા ‘વીજ્જ વા’ પંખા વિગેરે દ્વારા
 પવન નાખીને ઠંડું કરે તેા ‘સે પુવ્વામેવ આલોહજ્જા’ ભાવ સાધુ અથવા સાધ્વીએ શ્રદ્ધસ્થ
 મિક્ષા આપ્યા પહેલા જ ધ્યાનપૂર્વક યતના કરે અને વિચાર કરીને આ રીતે સંબોધન

कथयेत्, किं तदाह—‘मा एयं तुमं असणं वा’ मा न्वप् एतत्—दीयमानम् ‘अशनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा’ खादिमं वा स्वादिमं वा चतुर्विधमाहारजातम् ‘अच्छुसिणं’ अत्युष्णम् ‘सुप्पेण वा’ शूर्पेण वा ‘विहुयणेण वा’ व्यजनेन वा ‘तालियंटेण वा’ तालवृन्तेन वा ‘पत्तेण वा’ पत्रेण वा ‘जाव’ यावत्—शाखया वा शाखामङ्गेन वा पिच्छेन वा पिच्छहस्तेन वा चैलेन वा चैलकर्णेन वा हस्तेन वा मुखेन वा ‘कुमाहि’ फूत्कुरु फूत्कारेण शीतलं माकुरु इत्यर्थः ‘वीयाहि वा’ वीजय वा—व्यजनं वामा चालय व्यजनचालनेन पवनसंचारं मा कुरु इत्यर्थः तथाकरणे वायु-कायिकजीवहिंसया संयमात्मदातृ विराधना स्यात्, तस्मात् ‘अभिकंखसि मे दाउं एवमेव दल-याहि’ यदि त्वम् अभिकाङ्क्षसि मे मह्यं भिक्षां दातुम् तर्हि एवमेव शूर्पादिसंचालनं विनैव-

ऐसा सम्बोधित कर बोले कि ‘मा एयं तुमं’ तुम इस प्रकार के ‘असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा’ अशनादि चतुर्विध आहार जान को ‘अच्छुसिणं सुप्पेण वा’ विहुयणेण वा तालियंटेण वा पत्तेण वा जाव’ अत्यंत गरम आहार को सूप से या पंखा से या ताल पत्र के पंखा से या पल्लव से या यावत्—डाल से या छोटी डाल से या मोर के पांख से या मोर पांख के पंखे से या वस्त्र से या बस्त्राञ्चल से या हाथ से या मुख से ‘कुमाहि वीयाहि वा’ मत फूको अर्थात् अत्युष्ण अशनादि चतुर्विध आहार को मुखादि से फूक कर ठंडा नहीं करे क्योंकि ऐसे फूक कर ठंडा करने से वायु कायिक जीव की हिंसा और संयम—आत्मा और दाता को विराधना दोष होगा, इसलिये ‘अभिकंखसि मे दाउं, एवमेव दल-याहि’ यदि तुम मुझे भिक्षा देना चाहते हो तो ऐसा ही देदो, अर्थात् मुख वगैरह से फूक कर भिक्षा मत दो, अपितु मुखादि से फूके बिना ही दो, क्योंकि शूर्पादि संचालन द्वारा या मुखादि से फूक कर देने से वायु कायिक जीव की

हरीने आ प्रभाणे ठडे—‘आउलोत्ति वा भइणिति वा’ हे आयुष्मन् श्रावक ! अथवा हे भगिनी ! ‘मा एय तुम तमे आंवा प्रकारु’ ‘अच्छुसिणं’ अत्यंत गरम ‘असणं वा’ अशन ‘पाणं वा’ पान ‘खाइम वा साइमं वा’ खादिमं अने स्वादिमं आर प्रकारना आहार जातने ‘सुप्पेण वा’ सुपडाथी ‘विहुयणेण वा’ पत्राथी ‘तालियंटेण वा’ तालपत्राथी ‘पत्तेण वा’ पानथी ‘जाव कुमाहिवियाहि वा’ यावत् नानी उणथी अथवा पीछाथी वस्त्राणी के वस्त्रना अंयदाथी अर्थात् अच्छेथी थवा हाथथी मुख विगेरेथी ठडु करे नही केम के ये रीते पवन नाभीने ठडा करवाथी वायुक यिक एवेनी हिंसा थाय छे, तेथी ‘अभिकंखसि मे दाउ एवमेव दलयाहि’ जे तमे अने भिक्षा आपवा छच्छता होतो जेभनेजेभज आपी हो, अर्थात् पत्राथी के मुख विगेरेथी झूकीने भिक्षा न आपो पणु शुभाहिथी पवन नाभ्या वगैर आपी हो केम के—शूर्पादिना संचालन द्वारा अगर मोढेथी झूक भारीने आपवाथी वायुकायिक एवनी हिंसा थये अने शुभाहिथी पवन नाभ्या वगैर आपवाथी वायुकायिक एवनी हिंसा थये नही. तथा संयम आत्मा दातृ विराधना दोष पणु लागे

ददस्व देहीत्यर्थः, तथासति वायुकायिकजीवहिंसाया असंभवेन संयमात्मदातृविराधना न स्यादिति, किन्तु 'से सेवं वयंतस्स' अथ तस्स भिक्षुकस्य एवम् उपर्युक्तरीत्या वदतः शूर्पादि संचालननिषेधं कुर्वतोऽपि 'परो सुप्पेण वा' परः दाता गृहस्थः यदि शूर्पेण वा 'विहुयणेण वा तालियंटेण वा' व्यजनेन वा तालवृन्तेन वा-तालपत्रनिर्मितव्यजनेन 'पत्तेण वा' पत्रेण पल्लवरूपेण 'जाव' यावत् शाखया वा शाखाभङ्गेन वा पिच्छेन वा पिच्छहस्तेन वा चैलेन वा चैलकर्णेन वा हस्तेन वा मुखेन वा फूत्कृत्य-फूत्कारं कृत्वा 'वीइत्ता' वीजयित्वा व्यजनं चालयित्वा व्यजनेन पवनसंचारं विधायेत्यर्थः 'आहट्टु दलइज्जा' आहत्य-आनीयअशनादिकं दधात् तर्हि 'तहप्पगारं' तथाप्रकारम् शूर्पादिसंचालनद्वारा शीतलीकृतम् अत्युष्णम् 'असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा चतुर्विधमाहारजातम् 'अप्फासुयं' अप्रासुकम् सचित्तम् 'अणेसणिज्जं' अनेषणीयम्-आधाकर्म-

हिंसा होगी और मुखादि से फूके बिना ही देने से वायु कायिक जीव की हिंसा नहीं होगी और संयम आत्म दातृ विराधना दोष भी नहीं होगा, किन्तु यदि से 'सेवं वयंतस्स परो' वह गृहस्थ श्रावक 'एवं' उक्तरीति से 'वयंतस्स' बोलते हुए 'तस्स' उस साधु को यदि 'सुप्पेण' रूप से या 'विहुयणेण वा' व्यजन-पंखा से या 'तालियंटेण वा' ताल पत्र के पंखा से या 'पत्तेण वा' पल्लव से या 'साहाए वा' डाल से या 'साहाभंगेण वा' छोटी डाल (टेहनी) से या 'पिहुणेण वा'-मोर-के बर्ह-पांख से या 'पिहुणहत्येण वा' मोर के पिच्छ का पंखा से या 'चैलेण वा' वल्ल से या 'चैलकर्णेण वा' वस्त्राञ्चल से या 'हत्येण वा' हाथ से या 'मुहेण वा जाव' मुख से या यावत्-फूक कर या पंखा आदि को चलाकर (हौक-कर) पवन का संचार करके अत्युष्ण अशनादि चतुर्विध आहार जात 'आहट्टु दल एज्जा' तहप्पगारं' लाकर देता उस प्रकारका अत्यन्त गरम 'असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशनादि आहार को मुखादि द्वारा फूक कर या पंखादि से हौक कर ठण्डा किये जाने से वायु कायिक जीव की हिंसा होने के कारण उस

नहीं. परंतु जो 'से सेवंवयंतस्स' आ प्रमाणे छेड़ता ते साधुने 'परो' गृहस्थ श्रावक 'सुप्पेण वा' सुपडाथी अथवा 'विहुयणेण वा' पंभाथी अथवा 'तालियंटेण वा' ताल पत्रना पंभाथी अथवा 'पत्तेण वा' पाटडाथी अथवा 'साहाए वा' वृक्षनी शाभाथी अथवा 'साहाभंगेण वा' नानी पाभडीथी अथवा 'पिहुणेण वा' पीछाथी अथवा 'पिहुणहत्येण वा' पीछाना पंभाथी अथवा 'चैलेण वा' वल्लथी अथवा 'चैलकर्णेण वा' वस्त्राञ्चलथी अथवा 'हत्येण वा' हाथथी अथवा 'मुहेण वा' मुभथी 'जाव वीइत्ता' यावत् डूझीने अथवा पंभा आदिने यथावीने ओटखे के पवन नाभीने गरम अशनादि अत्युष्ण आहार जात 'आहट्टु दलएज्जा' लावीने आये तो 'तहप्पगारं' ओवी रीतने 'असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशनादि अत्युष्ण आहार जात लावीने आये तो तेवा प्रकारना अत्यन्त गरम अशनादि आहारने मुभादि द्वारा अथवा पंभा विगेरे यथावीने छंडा करवाथी वायुकायिक जीवनी हिंसा

दिदोषयुक्तं 'जाव' यावत्-मन्यमानः संयमशीलः साधुः 'नो पडिगाहिज्जा' नो प्रतिगृह्णी-
यात् तथाविध शूर्पादि वीजिताशनादि चतुर्थिधमिक्षाग्रहणे वायुकायिकजीवहिंसामभवेन
संयमात्मदातृविराधना स्यादिति भावः ॥ सू० ७० ॥

मूलम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावइकुलं पिंडवायपडियाए
पविट्ठे समाणे से जं पुण एवं जाणिज्जा असणं वा पाणं वा खाइमं वा
साइमं वा वणस्सइकायपइट्ठियं तहप्पगारं असणं वा पाणं वा खाइमं
वा साइमं वा वणस्सइकायपइट्ठियं अप्फासुयं अणेसणिज्जं जाव लाभे
संते णो पडिगाहिज्जा, एवं तसकाए वि ॥सू० ७१॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं पिण्डपातप्रतिज्ञया प्रविष्टः सन् स यत्
पुनरेवं जानीयात्-अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा वनस्पतिकायप्रतिष्ठितं तथा
प्रकारम् अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा वनस्पतिकायप्रतिष्ठितम् अप्रासुकम् अनेष-
णीयम् यावद् लाभे सति नो प्रतिगृह्णीयात् एवं त्रसकायेऽपि ॥ सू० ७१ ॥

टीका-‘पिण्डैषणाया अधिकारात् वनस्पतिकायिकत्रसकायिकजीवहिंसामधिकृत्य भिक्षा-
निषेधं वक्तुमाह-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स पूर्वोक्तो भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘गाहा-
वइकुलं’ गृहपतिकुलं ‘पिंडवायपडियाए’ पिण्डपातप्रतिज्ञया-भिक्षालाभाशया भिक्षाग्रह-
णार्थमित्यर्थः ‘पविट्ठे समाणे’ प्रविष्टः सन् ‘से जं पुण एवं जाणिज्जा’ स भिक्षुः यदि पुन-

आहार जात को ‘अप्फासुयं अणेसणिज्जं जाव’ अप्रासुक-सचित्त और अनेष-
णीय आधाकर्मादि दोषों से युक्त यावत्-समझकर उसे ‘णो पडिगाहिज्जा’ साधु
और साध्वी नहीं ग्रहण करें अन्यथा इस प्रकार के अशनादि आहार को लेने
से संयम आत्मदातृ विराधना होगी ॥७०॥

टीकार्थ-अब पिण्डैषणा का अधिकार होने से वनस्पति कायिक और त्रस-
कायिक जीवों की हिंसा को लक्ष्यकर भिक्षा का निषेध करते हैं-

टीकार्थ-‘से’ स वह पूर्वोक्त ‘भिक्खू वा’ भिक्षुक भाव साधु और ‘भिक्खुणी
वा’ भिक्षुकी-भाव साध्वी ‘गाहावइ कुलं’ गृहपति-गृहस्थ आचक के घर में

यवाने ऋण्ये ये आहार जातने ‘अप्फासुयं’ अप्रासुक-सचित्त ‘अणेसणिज्जं’ आधाकर्मादि
दोषाथी युक्ता समल्ल ‘जाव’ णो पडिगाहिज्जा’ यावत् तेने साधुये के साध्वीये थइल्ल करवा
नही अन्यथा आवा प्रहारनो आहार लेवाथी संयम आत्म दातृ विराधना थशे ॥सू० ७०॥

इसे पिण्डैषणानो अधिकार होवाथी वनस्पतिकायिक अने त्रसकायिक लुपेनी हिंसाने
उदेशीने भिक्षा लेवानो निषेध करतां कडे छे.-

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्ता साधु अथवा साध्वी ‘गाहावइकुलं’
गृहस्थना घरभा ‘पिंडवायपडियाए’ भिक्षा भणवानी आशाथी ‘पविट्ठे समाणे’ प्रवेशीने श्चे

રેવં વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્ તદ્વથા 'અસળં વા પાળં વા શ્વાહમં વા સાહમં વા' અશનં વા પાનં વા શ્વાદિમં વા સ્વાદિમં વા ચતુર્વિધમાહારજાતમ્ 'વળસ્સહકાયપહ્લિયં' વનસ્પતિકાય પ્રતિષ્ઠિતમ્-વનસ્પતિકાયિકજીવોપરિ સ્થાપિતં વર્તેતે તર્હિ 'તહપ્પગારં' તથાપ્રકારમ્ તથા-વિધમ્ ઉપર્યુક્તનિર્દિષ્ટમ્ 'અસળં વા પાળં વા શ્વાહમં વા સાહમં વા' અશનં વા પાનં વા શ્વાદિમં વા સ્વાદિમં વા ચતુર્વિધમાહારજાતમ્ 'વળસ્સહકાયપહ્લિયં' વનસ્પતિકાયપ્રતિષ્ઠિતમ્-વનસ્પતિકાયિકજીવોપરિસંસ્થાપિતમ્ 'અપ્પાસુયં' અપ્રાસુકમ્ સચિત્તમ્, 'અળેસણિજ્જં' અનેષણીયમ્ આધાકર્માદિદોષયુક્તં મન્યમાનઃ 'ળો પહિગાહિજ્જા' નો પ્રાતિગૃહીયાત્, વનસ્પતિકાયિકજીવોપરિસ્થાપિતાશનાદિકમિક્ષાગ્રહણે સતિ વનસ્પતિકાયિકજીવહિંસા સંભવેન સંયમાત્મદાતૃવિરાધના સ્યાત્, તસ્માત્ વનસ્પતિકાયપ્રતિષ્ઠિતમશનાદિક સચિત્તત્વાદ્ આધા-

'પિંડવાય પહિયાએ' પિંડપાત કી પ્રતિજ્ઞા સે-મિક્ષા લાભ કી આશા સે 'પવિટ્ટે સમાળે'—પ્રવિટ્ટ હોકર 'સે જં પુળ એવં જાણિજ્જા' વહ ભાવ સાધુ ઓર ભાવ સાધ્વી એવં એસા વક્ષ્યમાણરીતિ સે જાન લે કિ- 'અસળં વા પાળં વા' અશન-ભોજન કરને યોગ્ય ચાથલ વગેરહ ઓર પીને યોગ્ય દુગ્ધ વગેરહ ઓર 'શ્વાહમં વા સાહમં વા' શ્વાદિમ-ચાટકર શ્વાને યોગ્ય લેહ્ય પદાર્થ ચટની અથાના અંચાર વગેરહ ઓર સ્વાદિમ-સ્વાદકર ચૂષ કર શ્વાને યોગ્ય આમ કેરી વગેરહ ચતુર્વિધ આહાર જાત 'વળસ્સહકાય પહ્લિયં' વનસ્પતિકાયિક જીવ કે પર સ્થાપિત કિયા હુઆ હૈ તો ઉસ વનસ્પતિ કાયિક જીવ કે ઉપર રક્ષે હુએ અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત કો 'અપ્પાસુયં' અપ્રાસુક-સચિત્ત ઓર 'અળેસણિજ્જં જાવ' અને ષણીય-આધાકર્માદિ દોષયુક્ત યાવત્-મન્યમાનઃ સમક્ષકર 'લામે સંતે' ળો પહિ-ગહિજ્જા' મિલને પર મી નહીં ગ્રહણ કરે ક્યોંકિ વનસ્પતિ કાયિક જીવ કે ઉપર સંસ્થાપિત અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત કો મિક્ષા કે રૂપ મેં ગ્રહણ કરને પર વનસ્પતિકાયિક જીવ કી હિંસા હોને કી સંભાવના સે સાધુ ઓર સાધ્વી કો

જં પુળ એવં જાણિજ્જા' તે સાધુ અગર સાધ્વી એવી રીતે જાણી લે કે 'અસળં વા પાળં વા' અશન આહાર કરવા લાયક એળા વિગેરે અને પીવા લાયક દૂધ વિગેરે તેમજ 'શ્વાહમં વા સાહમં વા' એળ્ય-ચૂસીને ખાળ એળ્ય વસ્તુ અગર લેહ્ય, ચટણી અથાણુ વિગેરે પદાર્થ એ રીતનો આ આહાર 'વળસ્સહકાયપહ્લિયં' વનસ્પતિકાય જીવની ઉપર રાખવામાં આવેલ છે. તો તેવી રીતે વનસ્પતિકાય જીવની ઉપર રાખેલા તે અશનાદિ ચાર પ્રકારના આહારને 'અપ્પાસુયં' અપ્રાસુક સચિત્ત અને 'અળેસણિજ્જં' અનેષણીય-આધાકર્માદિ દોષયુક્ત માનીને 'જાવ લામે સંતે' મળે તો પણ 'ળો પહિગાહિજ્જા' થહણુ કરવું નહીં કેમ કે-વનસ્પતિકાયિક જીવની ઉપર રાખેલ અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાતને મિક્ષા તરીકે લેવાથી વનસ્પતિકાયિક જીવની હિંસા થવાનો સંભવ રહે છે. તેથી સાધુ કે સાધ્વીને સંયમ-આત્મા અને દ્વાતાની વિરાધનાનો દોષ લાગશે અર્થાત્ સંયમની વિરાધના થશે

कर्मादिदोषयुक्तत्वाच्च साधुर्गिनं ग्रहीतव्यम् 'एवं तसकाएवि' एवम्-वनस्पतिकायिकरीत्या त्रसकायेऽपि बोध्यम्, तथा च द्वीन्द्रियादिरूपत्रसकायिकजीवोपरि संस्थापितमपि अशनादिकं चतुर्विधभाहारजातं सचित्तत्वाद् अधाकर्मादिदोषयुक्तत्वाच्च साधुभिः साध्वीमिश्च न ग्रहीतव्यमिति भावः एवञ्च वनस्पतिकायप्रतिष्ठित मित्यादिना निम्नरीत्या दर्शयिष्यमाणेषु दश विधेषु एषणा दोषेषु निक्षिप्तरूपस्वतृतीय एषणादोषः प्रतिपादितः । ते च दश एषणादोषाः— 'संकिय १, मक्खिय २ निक्खित्त ३ पिहिय ४ साहरिय ५ दायगु ६ मीसे ७ । अपरिणय ८ लिप्त ९ छड्डिय १० एषणादोषा दस इवन्ति ॥१॥ शङ्कितम् १ अक्षितम् २ निक्षिप्तम् ३ पिहितम् ४ संहतम् दायकदोषदुष्टम् ५ उन्मिश्रम् ७ अपरिणतम् ८ लिप्तम्-९ छर्दितम् १० एषणादोषा दश भवन्ति ॥ तत्र आधाकर्मादिना शङ्कितम्, शीतोदकादिना अक्षितम्

संयम-आत्मा और दाता की भी विराधना दोष होगा अर्थात् संयमकी विराधन होगी एवं आत्मा की विराधना होगी और दाता की भी विराधना होगी इस लिये साधु और साध्वी को इस प्रकारका वनस्पतिकायिक जीव के ऊपर संस्थापित अशनादि आहार को नहीं लेना चाहिये, 'एवं तसकाएवि' एवं-वनस्पतिकायिक जीव की उत्तरीति से त्रसकायेऽपि त्रसकायिक जीव के विषय में भी वैसा ही समझना चाहिये अर्थात् द्वीन्द्रिय वगैरह त्रसकायिक जीव के ऊपर संस्थापित अशनादि चतुर्विध आहार जात को सचित्त और आधाकर्मादि दोषों से युक्त होने के कारण साधु और साध्वी ग्रह नहीं करे, इस प्रकार 'वनस्पतिकाय प्रतिष्ठित-' इत्यादि रीति से आगे निम्न प्रकार दिखलाये जाने वाले दश प्रकारके दोषों में यह निक्षिप्त रूप तृतीय-तीसरा एषणा दोष कहा गया है, वे दश प्रकार के एषणा दोष निम्न प्रकार के हैं-१ 'संकिय' शङ्कित, २-'मक्खिय' अक्षित, ३-'निक्खिय' निक्षिप्त, ४-'पिहिय'-पिहित, ५-'साहरिय'-संहत, ६-'दायग'-दायक

तेभ्य आत्मानि विराधना थशे अने दातानी पणु विराधना थशे. तेथी साधु साध्वीओ आ रीते वनस्पतिकायिक एवनी उपर संस्थापित अशनादि आहार लेवे न लेउओ. 'एवं तसकाएवि' उपर वनस्पतिकायिक एव संभमा कडेल रीत प्रमाणे त्रसकायना लेवाना संभधमा पणु ओज रीते सभज्जु लेउओ अर्थात् द्वीन्द्रिय विगेरे त्रसकाय एवनी उपर राजेअ अशनादि चतुर्विध आहारने सयित अने अधाकर्मादि दोषोथी युक्त होवाना कारणे साधु के साध्वीओ अकणु करवे नही ओ रीते 'वनस्पतिकाय प्रतिष्ठितम्' इत्यादि रीतथी आगण कडेवामा आवनार दश प्रकारना ओषणु दोषोमा आ 'निक्षिप्त इभ त्रीणे ओषणु दोष कडेवामा आवेल छे आ दश प्रकारना ओषणु दोष आ प्रमाणे छे— १ 'संकिय' शङ्कित, २ 'मक्खिय' अक्षित, ३ 'निक्खित्त' निक्षिप्त ४ 'पिहिय' पिहित, ५ 'साहरिय' संहत ६ 'दायग' दायक, ७ 'उन्मिश्र' उन्मिश्र, ८ 'अपरिणय' अपरिणत ९ 'लिप्त' लिप्त, अने १० 'छड्डिय' छर्दित आ दश प्रकारना ओषणु दोष कहा छे. ओआं

पृथिवीकायादौ निक्षिप्तम् बीजपूरकादिना सचित्तेन पिहितम्, मात्रकादेस्तुषादि अदेयम् अन्यत्र सचित्तं पृथिव्यादौ संहृत्य तेन मात्रकादिना दीयमानमशनादिकं संहृतमुच्यते, दायको बालवृद्धादिरयोग्यः, सचित्तमिश्रम् उन्मिश्रम्, सम्यग् न अविच्छिन्नं देयम् अपरिणतम्, दातृग्राहकयोर्वा न सम्यग्भावोपेतम् अपरिणतम्, वसादिनाल्लिप्तम्, परिशाटवद् छर्दितम् उच्यते इति दशविध एषणादोषस्वरूपं बोध्यम् ॥ सू० ७१ ॥

मूलम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावइकुलं पाणगपडियाए जाव पविट्ठे समाणे से जं पुण एवं पाणगजायं जाणेज्जा, तं जहा-उस्सेइमं वा, संसइमं चाउलोदगं वा, अण्णयरं वा तहप्पगारं पाणगजायं अहुणाधोयं, अणंबिलं, अवोक्कंतं, अपरिणयं, अविच्छत्थं, अप्फासुयं, अणैसणिज्जं, मण्णमाणे णो पडिगाहिजा ॥सू० ७२॥

७-उम्मीसे-उन्मिश्र, ८-अपरिणय-अपरिणत, ९-लिप्त-लिप्त और १०-छद्मिय छर्दित, ये दश प्रकार के एषणा दोष माने जाते हैं, उन में आधाकर्मादि से शङ्कित दोष समझना, एवं शीतोदक वगैरह से सिञ्चित होने पर मृक्षित दोष माना गया है, एवं पृथिवीकाय वगैरह पर रखने से निक्षिप्त दोष माना गया है, तथा बीज पूरक वगैरह सचित्त वस्तु से ढके हुआ होने पर पिहित दोष माना जाता है एवं मात्रक वगैरह के द्वारा दिया जाता हुआ अशनादि संहृत कहा जाता है, और बाल वृद्धादि अयोग्यव्यक्ति दाता हो तो उसको दायक दोषदुष्ट माना जाता है तथा सचित्त मिश्रित अशनादि उन्मिश्र कहलाता है, और यदि देय वस्तु अच्छी तरह से अचित्त नहीं किया गया हो तो उसको अपरिणत दोष कहते हैं अथवा दाता तथा ग्रहीता का भाव अच्छा नहीं हो तो भी अपरिणत दोष कहलाता है तथा मिट्टी वगैरह से लिया हुआ को लिप्त कहते हैं और परिशाटवत् जूना पुराना होने से छर्दित कहलाता है ॥७१॥

आधाकर्मादिथी दोष युक्त शङ्कित कहेवाय छे. १ ठडा पाण्णीथी इषित अक्षित कहेवाय छे. २, पृथ्वीकायादि युक्त निक्षिप्त दोष युक्त कहेवाय छे ३ णीनेराविगेरे सचित्त वस्तुथी ढाकेल होय ते पिहित दोष युक्त कहेवाय छे ४ मात्रक विगेरे द्वारा आपेल अशनादि संहृत दोष वाणुं कहेवाय छे ५, तथा आणठ के वृद्धादि अयोग्य दाता होय तो ते दायक दोष वाणुं कहेवाय छे ६ तथा अचित्त मिश्रित अशनदि उन्मिश्र दोष युक्त कहेवाय छे. ७ अने आपवानी वस्तु सारी रीते सचित्त करेल न होय तो ते अपरिणत दोष युक्त कहेवाय छे. ८, तथा दाता तथा ग्रहीतानो भाव सारे न होय तो पणु अपरिणत दोष कहेवाय छे. माटी विगेरेथी दीपेल होय ते लिप्त दोष युक्त कहेवाय छे. ९, परिशाटवत् अर्थात् जूना पुराणु होय ते छर्दित दोष युक्त कहेवाय छे १०. ॥ सू. ७१॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं पानकप्रतिज्ञया प्रविष्टः सन् स यदि पुनरेवं पानकजातं जानीयात्-तद्यथा-उत्स्वेदितं वा संस्वेदितं वा तण्डुलोदकं वा अन्यतरद् वा तथाप्रकारं पानकजातम् अधुना धौतम् अनरुलम् अव्युत्क्रान्तम् अपरिणतम् अविध्वस्तम् अप्राप्तुकम् अनेपणीयम् मन्यमानः नो प्रतिगृह्णीयात् ॥ सू० ७२ ॥

टीका-सम्प्रति पानकदोषमधिकृत्य वक्तुमाह-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स पूर्वोक्तो भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘गाहावृकुलं’ गृहपतिकुलम् ‘पाणगपडियाए’ पानकप्रतिज्ञया पानीय भिक्षाग्रहणार्थं ‘पविट्ठे समाणे’ प्रविष्टः सन् ‘से जं पुण एवं पाणगजायं’ स भिक्षुः यदि पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या पानकजातम्-पानीय जातीयम् उदयप्रभेदम् ‘जाणिज्जा’ जानीयात्-‘तं जहा-उस्सेइमं वा संसेइमं वा’ तद्यथा-उत्स्वेदितं वा-पिष्टस्योत्स्वेदनार्थमुदकं वर्तते, एवं संस्वेदितं वा-तिलानां धावनोदकं वर्तते, अणिकादि शाकसंस्निग्धधावनोदकं वाऽस्ति ‘चाउलोदकं वा’ तण्डुलोदकं वा-तण्डुलानां प्रक्षालनोदकं वर्तते ‘अणयरं वा तहप्पगारं पाणगजायं’ अन्यतरद् वा उत्स्वेदितादितोऽन्यद् वा किमपि तथाप्रकारम् तथाविधम् धावनोदकादिरूपं पानकजातम् उदकप्रभेदम् ‘अहुणाधोयं’ अधुना धौतम्-तात्कालिकधावनोदकम् ‘अणंबिलं’ अनरुलम् न अम्भीयतम् अपरिवर्तितस्वादम् ‘अव्वुक्कतं’ अव्युत्क्रान्तम्-

टीकार्थ-अत्र पानक दोष को लक्ष्य कर बतलाते हैं ‘से भिक्खू वा भिक्खुणी गाहावृ कुलं पाणगपडियाए पविट्ठे समाणे’ स-बह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षुकी-साध्वी गृहपति गृहस्थ श्रावक के घरमें पानककी प्रतिज्ञा से पानी की भिक्षा लेने की इच्छा से प्रविष्ट होकर ‘से जं पुण एवं पाणगजायं जाणेज्जा’ स-बह संयमशील साधु और साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाणरीति से पानक जात-पानी को जान लेकि ‘तं जहा-उस्सेइमं वा, संसेइमं वा’ तद् यथा जैसे कि बह पानक विशेष पिष्ट लोट आटा वगैरह को कुछ सिझाने के लिये यह पानी है एवं संस्वेदित-तिल को प्रक्षालित करने का यह पानी है ‘चाउलोदकं वा’ तण्डुलोदक चावल को धोने का यह पानी है ‘अणयरं वा तहप्पगारं पाणगजायं’ तथा उत्स्वेदित तगैरह से भिन्न किसी दूसरे तरह का ही प्रक्षालन करने का पानी है और ‘अहुणाधोयं’ तात्कालिक ही प्रक्षालनोदक है एवं ‘अणंबिलं, वह

हवे येयद्रव्येने उद्देशीने सूत्रकार कहे छे.-

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी ‘गाहा-वृकुलं’ गृहस्थाश्रावकना घरमा ‘पाणगपडियाए पविट्ठे समाणे’ पानकनी आप्तितना हेतुथी प्रवेशीने ‘से जं पुण एवं पाणगजायं जाणिज्जा’ तेथी ने आगण कहेवाभां आवनार रीते पाणीने जण्ठे के ‘तं जहा’ उस्सेइमं वा’ दोटावाणु पाणी के जे हाथ अगर कथरेट धोयेद होय अथवा ‘संसेइमं वा’ तल धोयेद पाणी होय ‘चाउलोदकं वा’ अथवा थोपा धोयेद पाणी होय ‘अणयरं वा तहप्पगार पाणगजायं’ अथवा तेनाथी खुदा प्रकारे कैंध भीण वस्तु धोयेद पाणी होय अथवा ‘अहुणाधोयं’ तात्काल केध वस्तु धोयेद पाणी होय तथा

अनतिक्रान्तरसम्, 'अपरिणयं' अपरिणतम् वर्णादिपरिवर्तनरहितम्, 'अविद्धत्थं' अविध्वस्तम् शस्त्रपरिणतिरहितजीवम् न शस्त्रपरिणतमित्यर्थः एतादृशं पानकजातम् 'अप्फासुयं' अप्राप्तुकं सचित्तम् 'अणेषणिज्जं' अनेषणीयम् आधाकर्मादिदोषयुक्तं 'मण्णमाणे' मन्यमानः ज्ञात्वेत्यर्थः सचित्तत्वाद् आधाकर्मादिदोषदुष्टत्वाच्च संयमात्मदातृविराधना संभवेन 'णो पडिगाहिज्जा' नो प्रतिगृह्णीयात्, साधुभिर्नग्रहीतव्यम् ॥ सू० ७२ ॥

मूलम्—अह पुण एवं जाणिज्जा चिराधोयं, अंबिलं, वुक्कंतं, परिणयं, बिद्धत्थं, फासुयं एसणिज्जं जाव पडिगाहिज्जा ॥सू० ७३॥

छाया—अथ पुनरेवं जानीयात्—चिरधौतम् अम्लम् व्युत्क्रान्तम् परिणतम् विध्वस्तम् प्रासुकम् एषणीयम् यावत् प्रतिगृह्णीयात् ॥ सू० ७३ ॥

टीका—ग्राह्यं पानकमधिकृत्याह—'अह पुण एवं जाणिज्जा' अथ—यदि पुनः एवं वक्ष्यमाणरीत्या जानीयात् 'चिराधोयं' चिरधौतम् चिरकालिकधौवनोदकम् अंबिलं' अम्लम्—पानी अम्ल खट्टा भी नहीं हुआ है अर्थात् ताजा होने से उस धावनोदक का स्वाद भी नहीं बदला है और 'अवोक्कंतं' उस पानी का रस भी नहीं बदला है 'अपरिणयं' उस पानी का वर्ण—रंग—कलर भी नहीं बदला है एवं 'अविद्धत्थं' विध्वस्त भी नहीं हुआ है अर्थात् शस्त्र परिणत भी नहीं हुआ है याने उस पानी का जीव शस्त्र परिणति से भी रहित है इसप्रकार के उस पानी जात को 'अप्फासुयं' सचित्त और 'अणेषणिज्जं मण्णमाणे' आधाकर्मादि दोषों से दूषित समझकर 'णो पडिगाहिज्जा' साधु और साध्वी नहीं ग्रहण करे क्योंकि उक्तरीति से वह पानी बिलकुल ताजा होने से सचित्त और आधाकर्मादि दोष युक्त होने के कारण उस पानी को लेने से सयन आत्म दातृ विराधना दोष होगा ॥ ७२ ॥

अब साधु के ग्रहण करने योग्य पानी को लक्ष्यकर बतलाते हैं—

टीकार्थ—'अह पुण एवं जाणिज्जा' वह पूर्वोक्त संयमशील साधु और

'अणंबिलं' ते पाणी भाट्ट थयेव डोय अर्थात् ताजु डोवाथी ते धावनोदकने स्वाद भक्षायो न डोय तथा 'अवोक्कंतं' ते पाणीने रस पणु भक्षायो न डोय 'अपरिणयं' ते पाणीने रंग पणु भक्षायो न डोय तथा 'अविद्धत्थं' विध्वस्त पणु थयेव ना डोय अर्थात् शस्त्र परिणति रहित डोय अर्थात् ते पाणीना एव शस्त्र परिणतिथी पणु रहित डोय जेवा प्रकारना ते पाणीने 'अप्फासुयं' सचित्त अने 'अणेषणिज्जं' अनेषणीय 'मण्णमाणे' भाणीने 'णो पडिगाहिज्जा' साधु अथवा साध्वीजे अडुणु करवुं नही. केम के—उपदेशक प्रकारथी ते पाणी भिड्डुव ताजु डोवाथी सचित्त अने आधाकर्मादि दोष युक्त डोवाथी ते पाणी डोवाथी संयम—आत्म दातृ विराधना दोष लागे छे ॥सू० ७२ ॥

इसे साधुजे स्वीकारवा योग्य पाणीने उद्देश्याने कडेवाय छे—

टीकार्थ—'अह पुण एवं जाणिज्जा' ते साधु अगर साध्वी जे जेवुं नाणी दे के आपणी

અમ્લીભૂતમ્ પરિવર્તિતસ્વાદં વર્તેતે 'બુવકંતં' વ્યુત્ક્રાન્તમ્-અતિક્રાન્તરસમ્ 'પરિણયં' પરિણ-
તમ્-પરિવર્તિતવર્ણાદિકમ્ 'વિદ્ધત્યં' વિધ્વસ્તમ્-શસ્ત્રપરિણતમ્ પાનજ્ઞાતમ્ 'ફાસુયં' પ્રાસુ-
કમ્-અચિત્તમ્ 'એસણિજ્જં' ઇષણીયમ્ આધાકર્માદિદોષાર્હિતં મન્યમાનઃ જ્ઞાત્વા 'પઢિગા-
હિજ્ઞા' પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ અચિત્તત્વાદ્ આધાકર્માદિદોષરહિતત્વાચ્ચ સંયમાત્મદાતૃવિરાધનાયા
અસંભવાદિતિ ॥ સૂ. ૭૩ ॥

મૂલમ્-સે ભિક્ષુ દ્વા ભિક્ષુગી વા ગાહાવઙ્કુલં પાણગપઢિયાણ
પવિટ્ટે સમાણે સે જં પુણ એવં પાણગજાયં જાણિજ્ઞા, તં જહા-તિલો-
દગં વા, તુસોદગં વા, જવોદગં વા. આયામં વા, સૌવીરં વા, સુદ્ધવિ-
યહં વા, અપ્પણયરં વા તહપ્પગારં પાણગજાયં પુઠ્ઠામેવ આલોણજ્ઞા
આસોત્તિ વા, ભગિણિ ત્તિ વા, દાહિસિ મે ઇતી અપ્પણયરં પાણગ-
જાયં ? સે સેવં વયંતં પરો વણ્ણા આસંતો સમણા તુમં ચેવેદં પાણગ
જાયં પઢિગ્ગહેણ વા ઉત્તિસચિયાણં ઉત્તિસચિયાણં ઓયત્તિયાણં ગિણ્ણા-

સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણરીતિ સે જાન લે કિ યહ પાની-ધાવનોદક
વગૈરહ 'ચિરાધોયં' વહુત કાલ સે પ્રક્ષાલિત કિયા હુઆ યહ પાની હૈ અર્થાત્
ધાવલ વગૈરહ કો વહુત હી પહેલે ધોકર રક્ષા હુઆ યહ પાની હૈ અતએવ
અંબિલં' અમ્લ ટ્વદા મી હો ગયા હૈ યાને હસપાની કા સ્વાદ મી વદલ ગયા
હૈ તથા 'બુક્કંતં' હસપાની કા રસ મી વ્યુત્ક્રાન્ત-વદલ ગયા હૈ ઓર 'પરિણયં'
હસપાની કા વર્ણ મી વદલ ગયા હૈ ઓર 'વિદ્ધત્યં' યહ પાની શસ્ત્રપરિણત મી હો
ચુકા હૈ અર્થાત્ હસપાની કા જીવ મી શસ્ત્રપરિણતિ સે યુક્ત હૈ અતએવ યહ ધાવ-
નોદક વગૈરહ 'ફાસુયં' અચિત્ત હૈ ઓર 'એસણિજ્જં' આધાકર્માદિ દોષો સે
રહિત મી હૈ એસા યાવત્ 'મન્યમાનઃ' માનતે હુએ અર્થાત્ સમજકર સાધુ ઓર
સાધ્વી 'જાવ પઢિગાહિજ્ઞા' ઉસ વિશુદ્ધ પાની કો ગ્રહણ કરે, એતાવતા હસ પ્રકાર
કે પાની કો લેને મેં દોષ નહીં હૈ, ॥૭૩ ॥

'ચિરાધોયં' લાખા સમયથી ધોયેલ આ પાણી છે. અર્થાત્ ચોખા વિગેરેને ઘણા સમય
પહેલા ધોઇને રાખવામાં આવેલ આ પાણી છે. તેથી 'અંબિલં' ખાટું પણ થઈ પડ્યું છે.
અર્થાત્ આ પાણીનો સ્વાદ પણ બદલાઈ ગયો છે, તથા 'બુક્કંતં' આ પાણીનો રસ પણ
બદલાઈ ગયો છે 'પરિણય' આ પાણીનો રંગ પણ બદલાઈ ગયો છે. 'વિદ્ધત્યં' આ પાણી
શસ્ત્ર પરિણત પણ થઈ ગયેલ છે. અર્થાત્ આ પાણીના જીવો પણ શસ્ત્ર પરિણતીથી યુક્ત
છે. તેથી આ ધાવનોદક 'ફાસુય' અચિત્ત છે. તેમજ 'એસણિજ્જં' આધાકર્માદિ દોષોથી
રહિત પણ છે. એવું માનીને 'જાવ પઢિગાહિજ્ઞા' યાવત તેવા શુદ્ધ પાણીને ગ્રહણ કરવું.
આવા પ્રકારનું પાણી લેવામાં લેખ રહેતો નથી ॥ સૂ. ૭૩ ॥

હિ તહપ્પગારં પાણગજાયં સયં વા ગિપ્પિહજ્જા, પરો સે દિજ્જા, ફાસુયં
લાભે સંતે પડિગાહિજ્જા ॥ સૂ. ૭૪ ॥

છાયા-સ મિશ્નુર્વા મિશ્નુકી વા ગૃહપતિકુલં પાનકપ્રતિજ્ઞયા પ્રવિષ્ટઃ સન્ સ યદિ પુન-
રેવં પાનકજાતં જાનીયાત્, તથથા-તિલોદકં વા, તુષોદકં વા યવોદકં વા, આચામ્લં વા,
સૌવીરં વા, શુદ્ધવિકટં વા, અન્યતરદ્ વા તથાપ્રકારસ્મ વા પાનકજાતસ્મ પૂર્વમેવાલોચયેદ્-
'આયુષ્મન્ !' ઇતિ વા, મગિનિ !' ઇતિ વા, દાસ્યસિ મે' ઇતોઽન્યતરત્ પાનકજાતસ્મ ? અથ
તસ્મ એવં વદન્તં પરો વદેત્-આયુષ્મન્ ! શ્રમણ ! ત્વં ચૈવેદં પાનકજાતસ્મ પતદ્ગ્રહેણ વા
ઉત્તિસચ્ય ઉત્તિસચ્ય અપદૃત્ય ગૃહાણ, તથાપ્રકારં પાનકજાતસ્મ સ્વયં વા ગૃહ્ણીયાત્, પરો વા
તસ્મૈ દયાત્, પ્રાસુકં લાભે સતિ પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ ॥ સૂ. ૭૪ ॥

ટીકા-અથ ગ્રાહ્યં પાનકવિશેષમધિકૃત્યાહ-'સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા' સ પૂર્વોક્તો
મિશ્નુર્વા મિશ્નુકી વા 'ગાહાવહિકુલં' ગૃહપતિકુલં 'પાણગપડિયાએ' પાનકપ્રતિજ્ઞયા પાનીયગ્રહ-
નાર્થસ્મ 'પવિટ્ટે સમાણે' પ્રવિષ્ટઃ સન્ 'સ જં પુણ એવં પાણગજાયં જાણિજ્ઞા' સ મિશ્નુઃ યદિ
પુનરેવં વક્ષ્યમાણરીત્યા પાનકજાતસ્મ-પાનીયવિશેષં જાનીયાત્ 'તં જહા-તિલોદગં વા' તથથા-
તિલોદકં વા તિલધાવનજલં વા 'તુસોદગં વા' તુષોદકં વા-બુસોદકં વા તુષપ્પક્ષાલનજલં
વા 'જવોદગં વા' યવોદકં વા યવધાવનજલં વા, 'આયામં વા' આચામ્લં વા-અવશ્યાનજલં
વા 'સૌવીરં વા' સૌવીરં વા-આરનાલં વા કાઝીકમ્, 'સુદ્ધવિયડં વા' શુદ્ધવિકટં વા-પ્રાસુ-

અથ સાધુકે ગ્રહણ કરને યોગ્ય પાનક-જલ વિશેષ કો લક્ષ્ય કર વતલાતે હૈં
ટીકાર્થ-'સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા' વહ પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ ઓર
સાધ્વી 'ગાહાવહિકુલં' ગૃહસ્થ શ્રાવક કે ઘર મેં 'પાણગ પડિયાએ' પાનક કી પ્રતિજ્ઞા સે
-પાની લેને કી ઇચ્છા સે 'પવિટ્ટે સમાણે' પ્રવિષ્ટ હોકર, વહ સાધુ ઓર સાધ્વી યદિ
'સે જં પુણ એવં પાણગજાયં જાણિજ્ઞા' એસા વક્ષ્યમાણ રીતિ સે પાનક જાત-પાની
વિશેષ કો જાન લે કિ 'તં જહા-તિલોદગંવા, તુસોદગંવા, જવોદગંવા' તથથા જૈસે
કિ-તિલોદક-તિલકો ધોયા હુવા યહ પાની હૈં યા તુષોદક-તણ્ડુલ તુષકળ કો ધોયા
હુવા કા પાની હૈં યા 'યવોદક-યવધાવન જલ હૈં' 'આયામં વા' આચામ્લ-અવશ્યાન
કા જલ હૈં, યા 'સૌવીરં વા' સૌવીર-આરનાલ-કાઝીક કા જલ હૈં અથવા 'સુદ્ધ-

હવે સાધુએ ગ્રહણ કરવા યોગ્ય પાણીના સબધમા કહે છે.-

ટીકાર્થ-'સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા' તે પૂર્વોક્ત ભાવ સાધુ અથવા ભાવ સાધ્વી
'ગાહાવહિકુલં' ગૃહસ્થ શ્રાવકને ઘેર 'પાણગપડિયાએ' પાણી લેવાની ઇચ્છાથી 'પવિટ્ટે સમાણે'
પ્રવેશ કરીને 'સે જં પુણ એવં પાણગજાયં જાણિજ્ઞા' તેઓ બે એવી રીતના તે પાણીને
બાણે-તં જહા' જેમ કે-તિલોદગં વા' તલ ધોયેલ આ પાણી છે અથવા 'તુસોદગં વા'
થોખા ધોયેલ આ પાણી છે અથવા 'જવોદગં વા' જવ ધોયેલ આ પાણી છે. અથવા
'આયામં વા' આચાર-અવશ્યાતત્તુ આ પાણી છે. અથવા સૌવીર વા' સૌવીર ધાંભુ'

કીકૃતમુદ્ધકમ્, 'અળયરં વા' અન્યતરદ્ વા-અન્યદ્ વા 'તદ્વપ્પગારં' તથાગ્રનારમ્-દ્રાક્ષા-
જલાદિ 'પાણગજાયં' પાનકજાતમ્-પાનીયસામાન્યમ્ 'પુન્વામેવ આલોણ્જા' પૂર્વમેવ આલો-
ચયેદ્ ધ્યાનપૂર્વકં યતનાં કુર્યાત્, આલોચ્ય ચ તં ગૃહસ્થં 'આઉસોત્તિ વા, મગિણિત્તિ વા'
હે આયુષ્મન્ ! इति वा पुरुषं संबोध्य हे भगिनि ! इति वा स्त्रियं संबोध्य ब्रूयाद्-'दाहिसि
મે इत्તો અળયરં પાણગજાયં' દાસ્યસિ મે-મહ્યમ્ इतः पूर्वोक्तात् पानकजातात् अन्यतरत-यत्
કિમ્પિ એવતરમ્ પાનકજાતમ્ પાનીયમ્ ? इति, 'से सेवं वयंतं परो वइज्जा' अथ तम् भिक्षु-
કમ્, એવમ્-ઉપયુક્તરીત્યા વદન્તં યાચમાનં પરો-ગૃહસ્થઃ વદેત્-વક્ષ્યમાણરીત્યા યદિ કથ-
યેત્-'આઉસંતો સમણા !' આયુષ્મન્ ! મગવન્ ! શ્રમણ ! 'તુમં ચેવેયં પાણગજાયં' ત્વચ્ચૈવ
एतत्-पुरोवर्ति पानकजातम् पानीयम् तिलोदकादिरूपम् 'पडिग्गहेण वा' पडिग्गहेण वा
પાત્રેણ 'ઉર્સિસચિયાણં ઉર્સિસચિયાણં' ઉર્સિસચ્ય ઉર્સિસચ્ય સ્વયમેવ ઉદ્ધૃત્ય 'ઓયત્તિયાણં'

ચિયડં વા' પ્રાસુકી કૃત-જીવરહિત કિયા હુઆ ચહ ઉણ્ણોદક પાની હૈ યા 'અળ-
યરંવા તદ્વપ્પગારં' તથા પ્રકાર દૂસરે હી હિસ પ્રકાર ફકીસ તરહ કે 'પાણગજાયં'
દ્રાક્ષા જલ વગૈરહ પાનક જાત ઓર પાની સામાન્ય કો પૂર્વ-'પુન્વામેવ આલોણ્જા'
લેને સે પહેલે હી ધ્યાન પૂર્વક આલોચન-જાચપડતાલ કરલે ઓર ઉસ કો અચ્છી
તરહ દેલ ખાલ કરકે ઉસ ગૃહસ્થ શ્રાવક કો યા, શ્રાવિકા કો ક્રમસે 'આઉસો
ત્તિવા, મગિણિ ત્તિવા,' હે આયુષ્મન્ ! હે મગિનિ ! ऐसा सम्बोधितकर कहे कि
'दाहिसि मे एत्तो अण्णयरं पाणगजायं ?' इन पूर्वोक्त शुद्ध तिलोदक वगैरह में
સે કુઝ એક ખી પાની મુજે તુમ દોગે ? इस तरह साधु और साध्वी के शुद्ध पानी
માઝને પર 'સે સેવં વયંતં પરો વહજ્જા' પર-શ્રાવક ગૃહસ્થ એવં ઉક્તરીતિ સે
ચોલતે હુએ ઉસ સાધુ કો કહે કિ-'આઉસંતો ! સમણા ! તુમં ચેવેયં પાણગજાયં'
હે આયુષ્મન્ ! મગવન્ ! શ્રમણ ! साधु महाराज ! तুম ही इस पुरोवर्ती सामने में
રવલે હુયે તિલોદક વગૈરહ શુદ્ધપાની કો 'પડિગ્ગહેણ વા, ઉર્સિસચિયા ણં ઉર્સિસ-

આ પાણી છે. અથવા 'સુદ્ધચિયડં વા' શુદ્ધ-પ્રાસુક અર્થાત્ છત્ર વિનાનુ કરેલ આ પાણી
છે. 'અળયર વા' અથવા ખીજી રીતે આ પ્રકારથી એકવીસ પ્રકારના દ્રાક્ષાજલ વિગેરે પાણી
અને 'તદ્વપ્પગારં' પાણગજાયં તેવી રીતનુ અર્થિત પાણીને 'પુન્વામેવ આલોણ્જા' લેતા
ખેડેલાં ધ્યાન પૂર્વક આલોચન કરીને તે ગૃહસ્થ શ્રાવક અગર શ્રાવિકાને 'આઉસોત્તિ મગિણિ-
ત્તિ વા' હે આયુષ્મન્ અથવા હે ખહેન એવું સંબોધન કરીને કહે કે 'દાહિસિમે એતો
અળયરં પાણગજાયં' આ પૂર્વોક્ત શુદ્ધ તિલોદક વિગેરેમાથી કોઈ એક પાણી અને આપો
આ રીતે સાધુ અથવા સાધ્વી શુદ્ધ પાણી માગે ત્યારે 'સે સેવંવદંતં પરો વહજ્જા' આ
પ્રમાણે કહેતા તેમને ગૃહસ્થ શ્રાવક કહે છે કે-'આઉસંતો સમણા ! તુમંચેવેય પાણગજાયં'
હે આયુષ્મન્ મગવાન્ શ્રમણ તમે જ આ સામે રાખેલ તિલોદક વિગેરેના શુદ્ધ પાણીને
'પડિગ્ગહેણ વા ઉર્સિસચિયાણં ઉર્સિસચિયાણં' પાત્રથી તમે પોતે જ કહાડીને અને 'ઓયત્તિયાણં-

‘अपवृत्य-अपवर्तनं कृत्वा ‘गिण्हाहि’ गृहण, तथा सति ‘तहप्पगारं’ तथाप्रकारम्-तथा-विधम् तिलोदकादिरूपं ‘पाणगजायं’ पानकजातम् ‘सयं वा गिण्हिज्जा’ स्वयं वा साधुः गृहीयात् ‘परो वा से दिज्जा’ परो वा गृहस्थः तस्मै साधवे दद्यात् ‘तथा च ‘फासुयं’ प्रासुकम्-अचित्तम् तिलोदकादिरूपं पानकजातं ‘लाभे संते’ लाभे सति ‘पडिगाहिज्जा’ प्रति-गृहीयात्, अचित्तत्वाद् दातृसंयमात्मविराधना न स्यात् ॥ सू० ७४ ॥

मूलम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावड्कुलं जाव पविट्ठे समाने से जं पुण एवं पाणगं जाणिज्जा अणंतरहियाए पुढवीए जाव संताणए ओहट्ठु णिक्खित्तं सिया असंजए भिक्खुरडियाए, उदउल्लेण वा, ससिणिद्धेण वा, सकसाएण वा, सत्तेण वा सीओदएण वा, संभोएत्ता आहट्ठु दलएज्जा तहप्पगारं पाणगजायं अप्फासुयं लाभे संते णो पडिगाहिज्जा ॥ सू० ७५ ॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् स यदि पुनरेवं पानकं जानीयात्-अनन्तर्हितायां पृथिव्याम् यावत् सन्तानके उद्धृत्य उद्धृत्य निक्षिप्तं स्यात्, असंयतः भिक्षुप्रतिज्ञया उदकारेण वा सस्निग्धेन वा सकषायेण वा मात्रेण वा शीतोदकेन वा संभुज्य (मिश्रयित्वा) आहत्य दद्यात् तथाप्रकारम् पानकजातम् अप्राप्तुकं लाभे सति नो प्रतिगृहीयात् ॥ सू० ७५ ॥

टीका-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स पूर्वोक्तो भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘गाहावड्कुलं’ चियाणं पतद् ग्रह-पात्रसे स्वयं ही निकाल कर और ‘ओयत्तियाणं गिण्हाहि’ अपवर्तन-उलट कर ले लीजिए, ऐसा गृहस्थ आवक के कहने पर ‘तहप्पगारं’ पाणग जायं स्वयं वा गिण्हिज्जा, परो वा से दिज्जा’ उस तरह के तिलोदक वगैरह पानी को साधु स्वयं खुद ग्रहण करे अथवा पर-गृहस्थ आवक ही उस साधु को दे दे, बादमें ‘फासुयं लाभे संते पडिगाहिज्जा’ प्रासुक-उस अचित्त शुद्ध तिलोदक वगैरह पानी को साधु और साध्वी लाभेसति मिलने पर ग्रहण करले क्योंकि इस प्रकार के शुद्ध तिलोदकादि पानी को अचित्त होने के कारण ग्रहण करने से संयम-आत्म-दत्त विराधना नहीं होती ॥ ७४ ॥

गिण्हाहि’ पात्रने उट्टु करीने लभ दे। आ रीते गृहस्थ आवक छडे तयारे ‘तहप्पगार पाणग जाय’ तेवा प्रकारना तिलोदक विगेरेना पाणीने ‘सयं वा गिण्हिज्जा’ साधु स्वयं लभ दे अथवा ‘परो वा से दिज्जा’ गृहस्थ आवक तेमने आपे ते पछी ‘फासुय लाभेसंते पडि गाहिज्जा’ प्राप्तुक ते अचित्त तिलोदक विगेरेना शुद्ध पाणीने भणवाथी ग्रहण करी ले केम के आवा प्रकारनु’ शुद्ध तिलोदक विगेरे पाणी अचित्त होवाथी देवाथी ते संयम आत्म दत्त विराधना थती नथी. ॥ सू ७४ ॥

गृहपतिकुलं 'जाव' यावत्-पानकप्रतिज्ञया पानीयमिच्छाया 'पविष्टे समाने' प्रविष्टः सन् 'से जं पुण एवं पाणगं जाणिज्जा' रा साधुः यदि पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या पानकम् पानीयं जानीयात् तद्यथा 'अणंतरहियाए' अनन्तर्हितायाम्-अव्यवहितायां 'पुढवीए' पृथिव्याम् पृथिवीकायिके 'जाव संताणाए' यावत् पनकोत्तिमदगमद्वियामर्कटमन्तानके-लूता तन्तु जालके 'ओहददु निक्खित्ते सिया' अवहृत्य उद्धृत्य निक्षिप्तं स्थापितं स्पष्टं, अथवा 'असंजए' असंयतः गृहस्थः 'भिक्षुवाडियाए' भिक्षुप्रतिज्ञया साधवे दातुम् 'उदउल्लेण वा' उद्यकारेण वा-गलदुदकविन्दुना 'ससिणिद्धेण वा' सस्निग्धेन स्नेहयुक्तेन आर्द्राभूतेन 'सकसाएण वा' सकपायेण वा सचित्तपृथिवीकायिकावगुण्ठितेन 'मत्तेण वा' अमत्रेण वा

टीकार्थ-अथ पृथिवीकायिक आदि से सम्बद्ध सचित्त पानी को नहीं लेना चाहिये इस तात्पर्य से कहते हैं- 'से भिक्षु वा भिक्षुणी वा गाहावइकुलं जाव एवं पाणगं जाणिज्जा' वह पूर्वोक्त भिक्षु-संयमशील साधु और भिक्षुकी-साध्वी गृहपति-गृहस्थ आवक के घर में यावत् पानकी प्रतिज्ञा से-पानी लेने की इच्छा से 'पविष्टे समाने' प्रविष्ट होकर 'से जं पुण एवं जाणिज्जा' वह साधु और साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाणरीति से पानक-पानी को जान लेकि 'अणंतरहियाए पुढवीए जाव संताणाए' अनन्तर्हित-अव्यवहित-किसी अन्य के व्यवधान के बिनाही साक्षात् पृथिवीकायिक के उपर और यावत्-उत्तिग्ग-अत्यन्त क्षुद्र जन्तु तथा पनक-फनिगा-पतिज्ञा वगैरह कीटों से युक्त तथा शीतोदक मिश्रित मिट्टि तथा मकरा-लूता तन्तु जाल परम्परा से सम्बद्ध पृथिवी पर 'ओहददु निक्खित्ते सिया' लाकर रक्खा हुआ है ऐसा देखले या जान ले और 'असंजए भिक्षुपडियाए' असंयत-गृहस्थ आवक भिक्षु की प्रतिज्ञा से साधु को देनेकी इच्छा से 'उदउल्लेण वा' उद्यकार-पानी से भिगा तथा 'ससिणिद्धेण वा' सस्निग्ध-स्नेह युक्त

इवे पृथ्वीकायिक विगेरेना स भध वाणुं सचित्त पाणी न लेवाना स भधमा सूत्रकार कहे छे —

टीकार्थ- 'से भिक्षु वा भिक्षुणी वा' से पूर्वोक्त संयमशील भिक्षु अथवा साध्वी 'गाहा-वइकुलं जाव' गृहस्थ आवकना घरमा यावत् पाणी लेवानी छिछाथी 'पविष्टे समाने' अवेश करीने 'से जं पुण एवं पाणगं जाणिज्जा' तेओना ललुवामां ओवुं आवे के- 'अणंतरहियाए' अनन्तर्हित-भील कौर्धना व्यवधान वगर न साक्षात् 'पुढवीए' पृथ्वीकायनी उपर 'जाव संताणाए' यावत् अत्यंत लघुजन्तु तथा पनक विगेरे कीओथी युक्त तथा 'ओहददु निक्खित्ते सिया' कडा पाणीवाणी भाटी तथा भंडोडानी तंतुनाय (डार) ना स भधवाणी पृथ्वी पर राओद डोय तेवु ओवामा आवे अने 'असंजए' गृहस्थआवक 'भिक्षुपडियाए' साधने आपवानी छिछाथी 'उदउल्लेण वा' उद्यकार वाणा डायथी अर्थात् पाणीना टी पा पडता डोय तेवा डायथी तथा 'ससिणिद्धेण वा' सस्निग्ध बीना डायथी अथवा सक

—भाजनेन उदकार्द्रिकृतपात्रेण 'सीओदगेण वा' शीतोदकेन वा 'संभोइत्ता' संभोज्य मिश्रयित्वा मिश्रितं कृत्वेत्यर्थः 'आहट्टु दलइज्जा' आहत्य—आनीय दद्यात् तर्हि 'तहप्पगारं' तथाप्रकारम् एवंविधम् सचित्तपृथिवीकायिकाद्युपरिस्थापितं सचित्तोदकादिमिश्रितं वा 'पाणगजायं' पानकजातम् 'अप्फासुयं' अप्रासुकम्—सचित्तम् ज्ञात्वा 'लाभे संते' लाभे सति 'णो पडिगाहिज्जा' नो प्रतिपृच्छीयात् सचित्तं पृथिवीकायिकाद्युपरिस्थापितस्य सचित्तोदकादि मिश्रितस्य च पानकजातस्य सचित्तत्वेन अनेषणीयत्वेन च तद्ग्रहणे साधूनां साध्वीनाञ्च संयमात्मदातृविराधना स्यात्, तस्मात् एतादृशं सचित्तं अनेषणीयं च पानकजातं साधुभिः साध्वीभिश्च न ग्रहीतव्यमिति ॥ सू० ७५ ॥

मूलम्—एयं खलु तस्स भिक्खुस्स वा भिक्खुणीए वा सामग्गियं तिबेमि ॥सू० ७६॥ ॥सत्तमोइसो समत्तो ॥

छाया—एतत् खलु तस्य भिक्षुकस्य भिक्षुव्या वा सामग्र्यम् इति ब्रवीमि ॥सू० ७६॥ सप्तमोद्देशः समाप्तः

एवं 'सकसाएण वा' सकषाय सचित्तं पृथिवीकायिकं से अवगुण्ठित—ढका हुआ 'मत्तेण वा' अमत्र—पात्र से अर्थात् पानी से गीला किया हुआ भाजन से अथवा 'सीओदएण वा संभोइत्ता' शीतोदक से मिश्रित कर के यदि 'आहट्टु दलइज्जा' लाकर देतो 'तहप्पगारं पाणगजायं' इस प्रकार का शीतोदक से मिश्रित या पानी से गीला किया हुआ तथा सचित्त पृथिवीकायिक से ढका हुआ पात्र से लाया गया पानी को 'अप्फासुयं लाभेसंते' अप्रासुक—सचित्त समझकर मिलने पर भी साधु और साध्वी 'णो पडिगाहिज्जा' ग्रहण नहीं करे अर्थात् सचित्त पृथिवीकायिक के ऊपर स्थापित तथा सचित्त शीतोदक मिश्रित पानी को भी सचित्त एवं आधाकर्मादि दोषों से युक्त होने के कारण ग्रहण करने से साधु और साध्वी का संयम—आत्मदातृ विराधना होगी इसलिये इस तरह के अप्रासुक—सचित्त और अनेषणीय—आधाकर्मादि दोष युक्त पानी को नहीं ले ॥७५॥

साएण वा' सचित्तं पृथ्वीकायिकथी ढाँडेल अथवा 'मत्तेण वा' पाणीथी बीना पात्रथी अथवा 'सीओदएण वा' ढाँडा पाणीथी बीना पात्रथी अथवा तथा संभोइत्ता' ढाँडु पाणी भेणवेद पाणी 'आहट्टु दलइज्जा' ले दापीने आपे तो 'तहप्पगार' येवा प्रकारनु अर्थात् पाणीथी मिश्रित अथवा पाणीथी बीना पात्रथी अथवा सचित्त पृथ्वीकायिकथी ढाँडेल पात्रथी दाववामां आवेल 'पाणगजायं' पाणीने 'अप्फासुय' सचित्त भाणीने 'लाभे संते' भणे तो पणु साधु के साध्वी७ये 'णो पडिगाइज्जा' अरुणु करु नही, अर्थात् सचित्त पृथ्वीकायिकनी उपर रापेल तथा ढाँडा पाणीथी भणेल पाणीने पणु सचित्त अने आधाकर्मादि दोषोथी युक्त होवाथी ने अरुणु करवाथी साधु अने साध्वीना संयम—आत्म दातृ विराधना थये माटे आवी रीतना अप्रासुक—सचित्त अने अनेषणीय आधाकर्मादि दोष वाणु पाणी लेवु नही ॥ ७५ ॥

ટીકા-સપ્તમોદેશવક્તવ્યતા મુપસહરન્નાઃ-‘અયં સ્વલુ’ એતમ્-સ્વલુ પિઠૈષણા વિષયક-નિયમપાલનં ‘તસ્સ મિ. સુસ્સ મિક્સુણીએ વા’ તસ્ય પૂર્વોક્તસ્ય મિશ્નુકસ્ય સંયમવાનસાધોઃ, મિશ્નુક્યાઃ સાધ્વાથ્ર ‘સામગ્ગિયં સામય્યમ્-સમગ્રત્વમ્ સમ્પૂર્ણતા સાધુત્વસમાચારી વોધ્યા, સંયમનિયમપાલનેનૈવ સાધૂનાં સાધ્વીનાશ્ચ વસ્તુતઃ સાધુત્વં સંરક્ષિતં સમ્પન્નશ્ચ ભવતીતિ, બ્રવીમિ-ઉપદિશામિ । સૂ. ૭૬॥

इति पिण्डैषणायां सप्तमोद्देशः समाप्तः ।

अथ अष्टमोद्देशः प्रारभ्यते ।

મૂલમ્-સે મિક્સૂ વા મિક્સુણી વા ગાહાવઙ્કુલં જાવ પવિટ્ટે સમાણે સે જં પુણ એવં પાણગજાયં જાણિજ્ઞા, તં જહા-અંવપાણગં વા, અંવા-હગપાણગં વા, કવિટ્ટપાણગં વા, સાહલિંગપાણગં વા, મુહિયાપાણગં વા, દાહિમપાણગં વા, સ્વજ્જૂપાણગં વા, ણાલિયરપાણગં વા, કરીર-પાણગં વા, કોલપાણગં વા, આમલગપાણગં વા, ચિંચાપાણગં વા, અણ્ણ-યરં વા તહપ્પગારં પાણગજાયં સકળુયં સન્નીયગં અસંજણ મિક્સુપહિયાએ

अब सप्तमोद्देशक की पूर्व वक्तव्यता का उपसंहार करते हुआ कहते हैं-
टीकार्थ-‘एवं स्वलु तस्स मिक्सुस्स मिक्सुणीए वा सामगगियं, त्ति वेमि’ यही पिण्डैषणा विषयक नियम पालन करना ‘तस्स मिक्सुस्स’ उस मिश्रक-संयम-शील साधु का और ‘मिक्सुणीए वा’ साध्वी का भी ‘सामगगियं’ समग्रता-साधु पना की सम्पूर्णता अर्थात् साधुत्व समाचारी है एतावता संयम नियम का पालन करने से ही साधु का और साध्वी का वास्तव में साधुत्व सुरक्षित और सम्पन्न होता है-ऐसा भगवान् वीतराग महावीर स्वामी ने कहा है इस आशय से ‘त्ति वेमि’ ऐसा शब्द अन्त में दिया गया है, यहां ब्रवीमि शब्द का अर्थ उपदिशामि’ ऐसा समझना चाहिये ॥ ७६ ॥

पिण्डैषणा का यह सातवां उद्देशक समाप्त हुआ ।

આ સાતમા ઉદ્દેશાના પૂર્વવક્તવ્યનો ઉપસહાર કરતા કહે છે.-

ટીકાર્થ-‘એવં સ્વલુ’ આ પિઠૈષણા વિષયક નિયમ પાલન ‘તસ્સ મિક્સુસ્સ મિક્સુણીએ વા’ તે સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વીના ‘સામગ્ગિ’ સમગ્રતા સાધુપણની પરિપૂર્ણતા છે અર્થાત્ સાધુત્વ સમચારી છે આવા પ્રકારના સયમ નિયમનું પાલન કરવાથી જ સાધુ સાધ્વીનું વાસ્તવિકપણે સાધુપણ સુરક્ષિત અને સમ્પન્ન થાય છે એ રીતે ભગવાન વીતરાગી એવા મહાવીર પ્રભુએ કહ્યું છે એ હેતુથી ‘ત્તિવેમિ’ આ શબ્દ પ્રયોગ છેવટમા કરેલ છે. અહીંયાં ‘બ્રવીમિ’ અર્થ ‘ઉપદિશામિ’ ઉપદેશ કરે છે તેમ સમજવો. ॥ સૂ. ૭૬ ॥

पिण्डैषणा सप्तमी आ सातमो उद्देशक समाप्त.

छब्बेण वा, दूसेण वा, वालग्गेण वा, आवीलियाण वा, पवीलियाण
परिसाइयाण आहट्टु दलएज्जा, तहप्पगारं पाणगजायं अप्फासुयं
लाभे संते णो पडिगाहिज्जा ॥सू० ७७॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् स यदि पुनरेवं पानक-
जातं जानीयात्-तद्यथा-आम्रपानकं वा, आम्रातकपानकं वा, कपित्थपानकं वा, मातु-
लिङ्गपानकं वा, मृद्वीकापानकं वा, दाडिमपानकं वा, खजूरपानकं वा, नारिकेलपानकं वा,
फरीरपानकं वा, कोलपानकं वा, आमलकपानकं वा, चिञ्चापानकं वा, अन्यतरद् वा तथा-
प्रकारं पानकजातम् सकणिकं सवीजकम् असंयतः भिक्षुप्रतिज्ञया चालनीयेन वा दृष्येण
वा, बालेन वा आपीडय परिपीडय परिस्राव्य आहत्य दद्यात्, तथाप्रकारं पानकजातम्
अप्राप्तुकं लाभे सति नो प्रतिगृह्णीयात् ॥ सू० ७७ ॥

टीका-पानकविशेषमधिकृत्य निषेधमाह-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स भिक्षुर्वा-
संयमवान् साधुः, भिक्षुकी वा-भावसाध्वी वा ‘गाहावड्कुलं’ गृहपतिकुलं ‘जाव पविट्ठे समाणे’
यावत्-पानकप्रतिज्ञया पानकभिक्षालाभाशया प्रविष्टः सन् ‘से जं पुण एवं पाणगजायं
जाणिज्जा’ स भावभिक्षुर्यदि पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या पानकजातम्-अचित्तपानीयं जानीयात्
जिज्ञासेत अचित्तपानीयविषयकजिज्ञासां कुर्यादित्यर्थः ‘तं जहा’ तद्यथा ‘अंबपाणगं वा’
आम्रपानकम् वा-आम्रफलप्रक्षालनजलं वा ‘अंबाडगपाणगं वा’ आम्रातकपानकं वा-आम्रा-
तकफलप्रक्षालनजलं वा ‘कपित्थपाणगं’ कपित्थपानकं वा ‘माडलिगपाणगं वा’ मातुलिङ्ग-

अष्टमोद्देशक की हिन्दी व्याख्या

टीकार्थ-अब पानी विशेष को लक्ष्यकर निषेध कहते हैं-‘से भिक्खू वा, भि-
क्खुणी वा’ वह पूर्वोक्त भिक्षु-भाव साधु और भिक्षुकी-भाव साध्वी ‘गाहावड्-
कुलं जाव पविट्ठे समाणे’ गृहपति-गृहस्थ श्रावक के घर में यावत्-पानक की
प्रतिज्ञा से-पानी लेने की आज्ञा से प्रविष्ट होकर ‘से जं पुण एवं’ वह यदि ऐसा
वक्ष्यमाण रूप से ‘पाणग जायं’ पानी को जान ले ‘तं जहा’ जैसे ‘अंबपाणगं वा’
आम्रपानक-आम केरी को घोनेका पानी है, या ‘अंबाडगपाणगं वा’ आम्रातकपानक
-आंबला अमरोरा को घोनेका पानी है अथवा ‘कविट्ठ पाणगं वा’ कपित्थ पानक

आठमा उद्देशकना प्रारंभ

इवे केवु पाणी न लेवुं ते सुत्तरार भतावे छे-

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते स यमशील साधु अथवा साध्वी ‘गाहावड्कुलं’
गृहस्थ श्रावकना घरमा ‘जाव पविट्ठे समाणे’ पाणी लेवानी छच्छाथी प्रवेश करीने ‘से जं
पुण एवं पाणगजाय जाणिज्जा’ तेओ जे ओवा प्रकारना पाणीने जाणु के-‘तं जहा’ जेम के-
‘अंबपाणगं वा’ केरी धोयेद पाणी डोय अथवा ‘अंबाडगपाणगं वा’ आंभणा धोयेद
पाणी डोय ‘कविट्ठपाणगं वा’ केडा धोयेद पाणी डोय ‘माडलिगपाणगं वा’ पीलेरा धोयेद

पानकं वा 'मुद्गिपाणगं वा' मृद्वीकापानकं वा-द्राक्षापानकमित्यर्थः 'दाडिमपाणगं वा' दाडिमपानकं वा 'खज्जूरपाणगं वा' खज्जूरपानकम् वा 'नालियेरपाणगं वा' नारिकेलपानकं वा 'करीरपाणगं वा' करीरपानकं वा 'कोलपाणगं वा' कोलपानकं वा-वदरीफलपानकम्, 'आमलपाणगं वा' आमलकपानकं वा-आत्रीफलपानकमित्यर्थः 'चिंचापाणगं वा' चिंचा-पानकम् वा-तित्तिवडीफलपानकमित्यर्थः 'अन्नयरं वा तहप्पगारं' अन्यतरद् वा-अन्यद् वा तथाप्रकारकं तत्समानम् 'पाणगजायं' पानकजातम् पानकम् 'सअट्ठियं' सास्थिकम्-अस्थना सहितम्, अस्थिशब्देना (गुठली) इति भाषायां प्रसिद्धं गृह्यते 'सकणुयं' सकणुकम् कणुकेन त्वचा सहितम् सकणुकम् त्वक्कसाहितम् 'सवीयगं' सवीजकम् बीजसहितम् आम्रफलादिपानक मित्यर्थः 'असंजए' असंयतः-गृहस्थः भिक्खुपडियाए' भिक्षुप्रतिज्ञया साधुनिमित्तम् 'छव्वेण वा' वंशत्वग्निर्मितच्छव्वकेन चालनीरूपेण वा 'दूसेण वा' दूषेण वा वस्त्रेण 'वालगेण वा' बालेन वा-गवादिवालधिवालनिर्मितचालनकेन वा 'आविलियाण' आपीडय-त्वग्बीजा-

कदम्ब फल को धोने का पानी है तथा 'मानलिंगपाणगं' मातुलिंग पानक-पित्तो-क्षिया चिजोरा' को धोनेका पानी है एवं 'मुद्गिपाणगं वा' मृद्वीका पानक-द्राक्षा का पानी है एवं 'दाडिम पाणगं वा' दाडिम पानक-दाडिम का पानी है या 'खज्जूरपाणगं वा' खज्जूर का पानी है एवं 'नारियेर पाणगं वा' नारियल का पानी है, तथा 'करीर पाणगं वा' करीर पानक-करीर नामका वृक्ष विशेष का पानी है या 'कोल पाणगं वा' कोल पानक-वदरी फल का पानी है या 'आमलगपाणगं वा' आमलक पानक-आंवला-घात्री का पानी है या 'चिंचापाणगं वा' चिंचापानक-फल तित्तिवडी तेतरि का पानी है एवं 'अन्नयरं वा तहप्पगारं पाणगजायं' अन्य कोई दूसरी प्रकार का भी इसी तरह का पानक जात-पानी य 'सअट्ठियं' अस्थि गुठली से युक्त हो या 'सकणुयं' कणुक-त्वचा छिलका सहित हो या 'सवीयगं' बीज बीहन से युक्त हो ऐसा देख ले या जान ले और 'असंजए भिक्खुपडियाए' 'छव्वेण वा, दूसेण वा, वालगेण वा, आविलियाणं, परिबीलियाण, परिसावि-याण 'आहहडु दलहज्जा' गृहस्थ श्रावक यदि साधु को भिक्षा देने की इच्छा से

पाणी अथवा 'मुद्गिपाणगं वा' द्राक्षतुं पाणी अथवा 'दाडिमपाणगं वा' दाडिम धोयेद
पाणी अथवा 'खज्जूरपाणगं वा' खज्जूर धोयेद पाणी अथवा 'नालियेरपाणगं वा' नालियेरतुं
पाणी अथवा 'करीरपाणगं वा' करीर नामना वृक्ष विशेषतुं पाणी अथवा 'कोलपाणगं वा'
धोर धोयेद पाणी अथवा 'आमलगपाणगं वा' आम्रणा धोयेद पाणी अथवा 'चिंचापाणगं वा'
तित्तिव डीतु पाणी अथवा 'अणयरं वा तहप्पगारं' भीलु डैयं आवा प्रकारतुं 'पाणगजायं'
पाणी-पानकजात 'सअट्ठियं' गोठवी युक्त होय अथवा 'सकणुयं' छालवाणु होय 'सवीयगं'
भी वाणुं होय अथवा 'असंजए' असंयत गृहस्थ श्रावक 'भिक्खुपडियाए' साधुने
भिक्षा आपनानी धच्छथी 'छव्वेण वा' वासनी छालथी अनावेद आरणीथी 'दूसेण वा' वस्त्रथी
'वालगेण वा' अमरी गायना पाणथी अनावेद आरणीथी अथवा 'आविलियाणं' छाल, भी

छब्बेण वा, दूसेण वा, बालग्गेण वा, आवीलियाण वा, पवीलियाण
परिसाइयाण आहदट्ट दलएज्जा, तहप्पगारं पाणगजायं अप्फासुयं
लाभे संते णो पडिगाहिज्जा ॥सू० ७७॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् स यदि पुनरेवं पानक-
जातं जानीयात्-तद्यथा-आम्रपानकं वा, आम्रातकपानकं वा, कपित्थपानकं वा, मातु-
लिङ्गपानकं वा, मृद्वीकापानकं वा, दाडिमपानकं वा, खजूरपानकं वा, नारिकेलपानकं वा,
करीरपानकं वा, कोलपानकं वा, आमलकपानकं वा, चिञ्चापानकं वा, अन्यतरद् वा तथा-
प्रकारं पानकजातम् सकणिकं सवीजकम् असंयतः भिक्षुप्रतिज्ञया चालनीयेन वा दृष्येण
वा, बालेन वा आपीडय परिपीडय परिस्नाव्य आहृत्य दद्यात्, तथाप्रकारं पानकजातम्
अप्राप्तुकं लाभे सति नो प्रतिगृह्णीयात् ॥ सू० ७७ ॥

टीका-पानकविशेषमधिकृत्य निषेधमाह-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स भिक्षुर्वा-
संयमवान् साधुः, भिक्षुकी वा-भावसाध्वी वा ‘गाहावइकुलं’ गृहपतिकुलं ‘जाव पविट्ठे समाणे’
यावत्-पानकप्रतिज्ञया पानकभिक्षालाभाशया प्रविष्टः सन् ‘से जं पुण एवं पाणगजायं
जाणिज्जा’ स भावभिक्षुर्यदि पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या पानकजातम्-अचित्तपानीयं जानीयात्
जिज्ञासेत अचित्तपानीयविषयकजिज्ञासां कुर्यादित्यर्थः ‘तं जहा’ तद्यथा ‘अंबपाणगं वा’
आम्रपानकम् वा-आम्रफलप्रक्षालनजलं वा ‘अंबाडगपाणगं वा’ आम्रातकपानकं वा-आम्रा-
तकफलप्रक्षालनजलं वा ‘कपित्थपाणगं’ कपित्थपानकं वा ‘माउल्लिगपाणगं वा’ मातुलिङ्ग-

अष्टमोद्देशक की हिन्दी व्याख्या

टीकार्थ-अब पानी विशेष को लक्ष्यकर निषेध कहते हैं-‘से भिक्खू वा, भि-
क्खुणी वा’ वह पूर्वोक्त भिक्षु-भाव साधु और भिक्षुकी-भाव साध्वी ‘गाहावइ-
कुलं जाव पविट्ठे समाणे’ गृहपति-गृहस्थ श्रावक के घर में यावत्-पानक की
प्रतिज्ञा से-पानी लेने की आशा से प्रविष्ट होकर ‘से जं पुण एवं’ वह यदि ऐसा
वक्ष्यमाण रूप से ‘पाणग जायं’ पानी को जान ले ‘तं जहा’ जैसे ‘अंबपाणगं वा’
आम्रपानक-आम केरी को घोनेका पानी है, या ‘अंबाडगपाणं वा’ आम्रातकपानक
-आंबला अमरोरा को घोनेका पानी है अथवा ‘कविट्ठ पाणगं वा’ कपित्थ पानक

आठमा उद्देशकने प्रारंभ

इवे डेवु पाणी न देवुं ते सत्तहार भतावे छे-

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते स यमशील साधु अथवा साध्वी ‘गाहावइकुलं’
गृहस्थ श्रावकना घरमां ‘जाव पविट्ठे समाणे’ पाणी देवानी छत्ताथी प्रवेश करीने ‘से जं
पुण एवं पाणगजायं जाणिज्जा’ तेओ ने ओवा प्रकारना पाणीने न्हावे डे-‘तं जहा’ नेम डे-
‘अंबपाणगं वा’ डेरी धेयेइ पाणी होय अथवा ‘अंबाडगपाणगं वा’ आंभणां धेयेइ
पाणी होय ‘कविट्ठपाणगं वा’ डेहा धेयेइ पाणी होय ‘माउल्लिगपाणगं वा’ नीजेरा धेयेइ

पानकं वा 'मुद्गियापाणगं वा' मृद्वीकापानकं वा-द्राक्षापानकमित्यर्थः 'दाडिमपाणगं वा' दाडिमपानकं वा 'खजूरपाणगं वा' खजूरपानकम् वा 'नालियेरपाणगं वा' नारिकेलपानकं वा 'करीरपाणगं वा' करीरपानकं वा 'कोलपाणगं वा' कोलपानकं वा-बदरीफलपानकम्, 'आमलपाणगं वा' आमलकपानकं वा-आत्रीफलपानकमित्यर्थः 'चिंचापाणगं वा' चिंचा-पानकम् वा तित्तिवडीफलपानकमित्यर्थः 'अन्नयरं वा तहपगारं' अन्यतरद् वा-अन्यद् वा तथाप्रकारकं तत्समानम् 'पाणगजायं' पानकजातम् पानकम् 'सअट्टियं' सास्थिकम्-अस्थना सहितम्, अस्थिशब्देना (गुठली) इति भाषायां प्रसिद्धं गृह्यते 'सकणुयं' सकणुकम् कणुकेन त्वचा सहितम् सकणुकम् त्वक्साहितम् 'सबीयगं' सबीजकम् बीजसहितम् आम्रफलादिपानक मित्यर्थः 'असंजए' असंयतः-गृहस्थः भिक्खुपडियाए' भिक्षुप्रतिज्ञया साधुनिमित्तम् 'छब्बेण वा' वंशत्वपुनिर्मितच्छब्बकेन चालनीरूपेण वा 'दूसेण वा' दुष्येण वा वस्त्रेण 'वालगेण वा' वालेन वा-गशादिवालधियालनिर्मितचालनकेन वा 'आविलियाण' आपीडच-त्वग्बीजा-

कदम्ब फल को धोने का पानी है तथा 'मानलिंगपाणगं' मातुलिग पानक-पित्तो-झिया बिजोरा' को धोनेका पानी है एवं 'मुद्गियापाणगं वा' मृद्वीका पानक-द्राक्षा का पानी है एवं 'दाडिम पाणगं वा' दाडिम पानक-दाडिम का पानी है या 'खजूरपाणगं वा' खजूर का पानी है एवं 'णारियेर पाणगं वा' नारियल का पानी है, तथा 'करीर पाणगं वा' करीर पानक-करीर नामका वृक्ष विशेष का पानी है या 'कोल पाणगं वा' कोल पानक-बदरी फल का पानी है या 'आमलगपाणगं वा' आमलक पानक-आंवला-आत्री का पानी है या 'चिंचापाणगं वा' चिंचापानक-फल तित्तिवडी तैतरि का पानी है एवं 'अन्नयरं वा तहप्पगारं पाणगजायं' अन्य कोई दूसरी प्रकार का भी इसी तरह का पानक जात-पानी य 'सअट्टियं' अस्थि गुठली से युक्त हो या 'सकणुयं' कणुक-त्वचा छिलका सहित हो या 'सबीयगं' बीज बीहन से युक्त हो ऐसा देख ले या जान ले और 'असंजए भिक्खुपडियाए' 'छब्बेण वा, दूसेण वा, वालगेण वा, आविलियाणं, परिबीलियाण, परिसावि-याण 'आहट्टु दलइज्जा' गृहस्थ आवक यदि साधु को भिक्षा देने की इच्छा से

पाणी अथवा 'मुद्गियापाणगं वा' द्राक्षन्तु पाणी अथवा 'दाडिमपाणगं वा' दाडिम धैथेल पाणी अथवा 'खजूरपाणगं वा' खजूर धैथेल पाणी अथवा 'णालियेरपाणगं वा' नालीयेरन्तु पाणी अथवा 'करीरपाणगं वा' करीर नामना वृक्ष विशेषन्तु पाणी अथवा 'कोलपाणगं वा' कोल धैथेल पाणी अथवा 'आमलगपाणगं वा' आमलग धैथेल पाणी अथवा 'चिंचापाणगं वा' तित्तिवडी धैथेल पाणी अथवा 'अण्णयरं वा तहप्पगारं' पीन्तु केअ आवा प्रकारन्तु 'पाणगजायं' पाणी-पान कन्त 'सअट्टियं' गोठली युक्त होय अथवा 'सकणुयं' छादवाणु होय 'सबीयगं' भी पाणु होय अथवा 'असंजए' असंयत गृहस्थ आवक 'भिक्खुपडियाए' साधुने भिक्षा आपवानी धन्धली 'छब्बेण वा' वासनी छादली अनावेल आरणीथी 'दूसेण वा' वस्त्रथी 'वालगेण वा' अमरी गायना वाणथी अनावेल आरणीथी अथवा 'आविलियाणं' छाद, भी

घपनोदार्थं सकृदापीडनं कृत्वा 'परिवीलियाण' परिपीडय वारंवारं परिपीडनं कृत्वेत्यर्थः, एवं 'परिसावियाण' पारिसाव्य-निर्गाल्य 'आहट्टु दलइज्जा' आहत्य-आनीय दद्यात् तर्हि 'तथाप्रकारम् आमर्दितं निर्गालितञ्च 'पाणगजायं' पानकजातम् उद्गमदोषदुष्टम् 'अप्फासुयं' अप्रासुकम् सचित्तम् 'लामे संते' लामे सति 'णो पडिगाहिज्जा' नो प्रतिगृह्णीयात्, तथा-चोत्तरीत्या आमर्दितं निर्गालितञ्च पानकजातम् सचित्तत्वात् उद्गमदोष दुष्टत्वाच्च साधुभिः साध्वीभिश्च न ग्रहीतव्यम् । ते च पीडय उद्गमदोषाः 'आहाकम्म १ देसिअ २ पूतीकम्म ३ अमीसजाए ४ अ । ठवणा ५ पाहुडियाए ६ पाओअर ७ कीय ८ पामिच्च ९ ॥ परि-यट्टिए १० अमिहडे ११ उब्भिन्ने १२ माओहडे १३ इअ । अच्छेज्जे १४ अणिसडे १५

'छवेण वा' वांस की त्वचा से निर्मित 'दूसेण वा' वस्त्र से या 'बालगेण वा' चमरी गाय के बाल से निर्मित चामर से 'आविलियाणं परिवीलियाणं' त्वचा धीज वगैरह को हटाने के लिये एक बार या अनेक बार परिपीडन कर और 'परिसा-वियाए' निर्गाल-निचोर करके आहत्य लेकर दद्यात् दे तो 'तहप्पगारं पाणगजायं अप्फासुयं लामे संते णो पडिगाहिज्जा' तथाप्रकारं पानक जातम् उस प्रकार का आमर्दित और निचोरकर लाया गया पानक पानी को उद्गमदोष से दुष्ट और अप्रासुक-सचित्त अनेषणीय समझकर मिलने पर भी साधु और साध्वी उसको नहीं ग्रहण करे क्योंकि उत्तरीति से आमर्दित और निचोर कर लाया हुआ पानी सचित्त और उद्गम दोषों से दुष्ट होने के कारण संयम-आत्म-विराधक होने से साधुओं और साध्वियों को नहीं लेना चाहिये, उद्गम दोष सोलह प्रकार के माने गये हैं-जैसे-'आहाकम्म' आधाकर्म २-उद्दे-सिय' उद्देशिकम् उद्देशिक '३-पूतीकम्म' पूतिकर्म, ४-'अ मीसजाए' मिश्रजातम् ५ अ ठवणा' स्थापना, ६-'पाहुडियाए' प्रायुक्तिका, ७-'पाओअर' प्रादुष्करणम् प्रादुष्करण, ८-'कीय'-क्रीतम्-क्रीत, ९-'पामिच्च' प्रामित्यम्-प्रामित्य, १० 'परिय-

विजेशेने इर करवा अेक बार डेवावेद अथवा 'परिवीलियाण' बार बार परिपीडन करेद अने 'परिसावियाण' नीथोपीने 'आहट्टु दलइज्जा' लावीने आपे तो 'तहप्पगारं पाणगजाय' तेवा प्रकारनु पानकजात-पाणी 'अप्फासुय' अप्रासुक-सचित्त समझने 'लामे संते' प्राप्त थाय तो पणु 'णो पडिगाहिज्जा' साधु अथवा साध्वीणे ग्रहण करवु नही. डेम डे-उत्त प्रहारथी आमर्दन अने नीथोपीने लावेद पाणी सचित्त अने उद्गम दोषथी दूषित होवाथी संयम-आत्माना विगधक होवाथी साधु अने साध्वीणे देवु न जोधये.

उद्गम दोष सोण प्रकारना मानवाभा आवेद छे जेम डे-१ 'आहाकम्म' आधाकर्म २ 'उद्देसिय' उद्देशिक, ३ 'पूतिकम्म' पूतिकर्म ४ 'मीसजाए अ,' मिश्रजात ५ 'ठवणा अ,' स्थापना ६ 'पाहुडियाए' प्रायुक्तिका ७ 'पाओअर' प्रादुष्करण ८ कीय' क्रीत ९ 'पामिच्च' प्रामित्य १० परियट्टिए' परिवर्तन ११ 'अमिहडे' आह्वन १२ 'उब्भिन्ने' उद्भिन्न १३

અજ્ઞોઅરણ્ય ૧૬ અ સોલસમે ॥ ઇતિ । આધાકર્મ ૧ ઉદ્દેશિકમ્ ૨ પૂતીકર્મ ૩ મિશ્રજાતમ્ ૪ સ્થાપના ૫ પ્રાપ્તિકા ૬ પ્રાદુષ્કરણમ્ ૭ ક્રીતમ્ ૮ પ્રામિત્યમ્ ૯ પારિવર્તિતમ્ ૧૦ આહતમ્ ૧૧ ઉદ્ભિન્નમ્ ૧૨ માલાહતમ્ ૧૩ આચ્છેદ્યમ્ ૧૪ અનિસૃષ્ટમ્ ૧૫ અધ્યવપૂરનમ્ ૧૬ એતદન્યેનાપિ ઉદ્ગમદોષેણ દુષ્ટં પાનકજાતં સાધુમિઃ સાધ્વીમિશ્ર ન ગ્રાણમિતિ માવઃ । તત્ર સાધવે દાતું યત્ સચિત્તમચિત્તીકરોતિ, અચિત્તં વા યત્ પચતિ તદ્ આશાકર્મ ઉચ્યતે, એવં સ્થાર્ય પૂર્વમેવ નિષ્પાદિતં યદ્ લઙ્કુલચૂર્ણઙ્કાદિ સાધુનિમિત્તં પુનરપિ ગુહાદિના સંસ્કરોતિ તત્ સામાન્યેન ઔદેશિકં કથ્યતે, આધાકર્માદ્યવયવસંમિશ્રં પૂતીકર્મ ઉચ્યતે, એવં સંયતા-સંયતાદ્યર્થમ્ આદિત આરમ્ભ ક્રિયામાણ આહારપરિપાકો મિશ્રમિત્યુચ્યતે, તથા સાધુ નિમિત્તં દુગ્ધપાકક્ષીરાદિ સ્થાપનં સ્થાપના કથ્યતે, પ્રકરણસ્ય સાધુનિમિત્તમ્ ઉત્તર્પણમ્ અવસર્પણં

ટિપ્પણી પરિવર્તિતમ્-પરિવર્તિત, ૧૧-‘અભિહટે’-આહનમ્-આહન હૈ, ૧૨-‘ઉદ્ભિન્ને’ ઉદ્ભિન્નમ્ ઉદ્ભિન્ન, ૧૩-‘માલોહટે’-માલાહતમ્-માલાહત, ૧૪-‘હઅ, અચ્છેદ્યે’ આચ્છેદ્યમ્ આચ્છેદ્ય, ૧૫-‘અનિસૃષ્ટે’-અનિસૃષ્ટમ્-અનિસૃષ્ટ ૧૬ ‘પુઅજ્ઞોઅરણ્ય’ અધ્યવપૂરકમ્-અધ્યવપૂરક, હન સોલહ ઉદ્ગમ દોષોં મેં સે કિસી બી એક ઉદ્ગમ દોષ સે દૂષિત પાનક પાની જાત કો સાધુ ઓર સાધ્વી કબી મિ ગ્રહણ નહીં કરે । અબ હન સોલહ પ્રકાર કે ઉદ્ગમ દોષોં કા અર્થ બતલાતે હૈ-હન મેં ગૃહસ્થ શ્રાવક સાધુ કો દેને કે લિયે સચિત્ત કો અચિત્ત ક્રિયા જાના હૈ અથવા અચિત્ત કો પકાતા હૈ હસકો આધાકર્મ કહતે હૈ ઓર અપને લિયે પહેલેહી નિષ્પાદિત લઙ્કુલ ચુરમા વગૈરહ અમુક સાધુ કે નિમિત્ત ઉદ્દેશ કરકે જો ફિર સે ગુહ વગૈરહ સે સંસ્કારિત ક્રિયા જાતા હૈ હસકો સામાન્ય રૂપ સે ઔદેશિક કહતે હૈ એવં આધાકર્માદિ કે અવયવ-એકદેશ સે સંમિશ્રિત વસ્તુ કો પૂતીકર્મ કહતે હૈ હસી તરહ સંયત સાધુ ઓર અસંયત-ગૃહસ્થ શ્રાવક વગૈરહ કે લિયે આદિ સે આરમ્ભ કર કે ક્રિયા જાતા હુઆ આહાર કા પરિપાક મિશ્ર કહા જાતા હૈ તથા સાધુ કે નિમિત્ત દૂધ-

‘માલોહટે’ માલાહત ૧૪ હઅ, અચ્છેદ્યે’ અચ્છેદ્ય ૧૫ ‘અનિસૃષ્ટે’ અનિસૃષ્ટ ૧૬ ‘અજ્ઞોઅરણ્ય’ અધ્યવપૂરક, આ સોળ ઉદ્ગમ દોષોમાંથી કેઇ પણ એક ઉદ્ગમ દોષથી દૂષિત પાનક જાતને સાધુ અને સાધ્વીએ લેવું નહીં.

હવે આ સોળ પ્રકારના ઉદ્ગમ દોષોના અર્થ બતાવવામાં આવે છે-તેમાં ગૃહસ્થ શ્રાવક સાધુને આપવા સચિત્તને અચિત્ત બનાવે છે. અથવા અચિત્તને પકાવે તેને આધાકર્મ કહે છે, અને પોતાના માટે પહેલા બનાવેલ લાકડું, ચુરસુ વિગેરેને અમુક સાધુને માટે અર્થાત્ તેને ઉદ્દેશીને ફરીથી જોળ વિગેરેથી સંસ્કાર વાળું કરવામાં આવે તેને સામાન્ય રીતે ઔદેશિક કહે છે તથા આધાકર્માદિના અવયવ એક દેશથી મિશ્રિત વસ્તુને પૂતીકર્મ કહે છે. એજ પ્રમાણે સંયત સાધુ અને અસંયત ગૃહસ્થ શ્રાવક વિગેરે માટે પહેલેથી આરંભ કરીને કરવામાં આવેલ આહાર પરિપાકને મિશ્ર કહેવાય તથા સાધુના નિમિત્ત-

વા પ્રાપ્તિકામ્યયતે, સાધુનિમિત્તં ગવાક્ષાદિપ્રકાશનમ્બહિર્વાપ્રકાશે આહારજાતસ્ય વ્યવસ્થા-
પનં પ્રાદુષ્કરણમુચ્યતે, દ્રવ્યાદિવિનિમયેન ગૃહીતં ક્રીતમુચ્યતે, સાધુનિમિત્તમ્ અન્યસ્મા-
દુચ્છિદ્ય ગૃહમાણં પ્રામિત્યમુચ્યતે, પ્રાતિવેશિકગૃહે કોદ્રવાદિના પરિવર્ત્ય દીયમાનં શાલ્યોદ-
નાદિ પરિવર્તિતમુચ્યતે, ગૃહાદિતઃ સાધુપાશ્રયમાનીય દીયમાનમ્ અશનાદિકમાહતમિતિ
કથયતે, ગોમયમૃત્તિકાગુપલિપ્તં ભાજનમુદ્વિધ દીમયાનમશનાદિકમ્ ઉદ્ભિન્નમુચ્યતે,
હર્મ્યપ્રાસાદમાલાદ્યવસ્થાપિત મશનાદિકં નિશ્રેણાદિનાઽવતાર્ય દીયમાનમ્ માલાહતમુચ્યતે ।
મૃત્યાદિત આચ્છિદ્ય દીયમાનમશનાદિકમાચ્છેદ્યમ્ ઉચ્યતે, શ્રેણી ભક્તકાઘેકસ્ય દદતઃ

પાક વગૈરહ કો રખના સ્થાપના કહી જાતી હૈ एवं साधु के निमित्त प्रकरण का
उत्सर्पण या अवसर्पण को प्रामृतिका कहते हैं एवं बत्ती वगैरह को प्रकाशित
करके साधु के निमित्त गवाक्ष-चातायन खिडकी वगैरह प्रकाशित करना या
बाहर प्रकाश में आहार जात को रखना प्रादुष्करण कहलाता है और द्रव्य-रूपया
पैसा वगैरह देकर खरीदकरना 'क्रीत' कहलाता है, एवं साधुके निमित्त दूसरे
से उधार ले लेना 'प्रामित्य' कहलाता है, तथा परोसी आस पास में रहने वाले
गृहस्थ वगैरह के घरमें कोद्व-कोदो वगैरह से बदल कर शालि-भोदन वगैरह
को देना परिवर्तित कहलाता है, इसी प्रकार घर वगैरह से लेकर साधु के उपा-
श्रय में लाकर गृहस्थ श्रावक के द्वारा दिया जाता हुआ अशनादि चतुर्विध आहार
जात आहृत कहलाता है एवं गोमय-गोबर मिट्टी वगैरह से उपलिप्त-लिपा हुआ
भाजन-पात्र का उद्भेदन करदिया जाता हुआ अशनादि आहार जात उद्भिन्न
कहलाता है, तथा हर्म्य-महल प्रासाद की माला-दुम वगैरह पर अवस्थापित
अशनादि आहार को निश्रेणी सोपान-सीढ़ी-पगथिया वगैरह के द्वारा उतार
कर दिये जाने पर मालाहृत कहते हैं, मृत्य-नौकर वगैरह से छीनकर साधु को

દૂધપાક વિગેરે રાખી મૂકવો તેને સ્થાપના કહેવાય છે તથા સાધુને માટે પ્રકરણતુ ઉત્સર્પણ
અથવા અવસર્પણને પ્રામૃતિકા કહેવાય છે તથા સાધુને માટે ખારી કે ખડકી વિગેરેમાં દીવો
વિગેરે પ્રક્ટાવીને પ્રકશ કરવો અથવા ખહાર આહાર જાતને રાખવો તે પ્રાદુષ્કરણ કહેવાય
છે. અથવા દ્રવ્ય આપીને ખરીદેલ ક્રીત કહેવાય છે. તથા સાધુને નિમિત્તે બીજા પાસેથી
ઉધાર લેવું તે પ્રામિત્ય કહેવાય છે. તથા પાડોશી અર્થાત્ નજીકના રહેનારાના ઘરમાં
કોદરા-વિગેરેને ખદ્દવીને બાત વિગેરે લાવીને આપવા તે પરિવર્તિત કહેવાય છે. એજ
પ્રમાણે ઘર વિગેરેથી લઇને સાધુના ઉપાશ્રયમાં લાવીને ગૃહસ્થ શ્રાવક દ્વારા આપવામાં આવતા
અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત આહૃત કહેવાય છે. તેમજ છાણ માટી વિગેરેથી લીધેલ
પાત્રને ઉઘાડીને આપવામાં આવેલ અશનાદિ ઉદ્ભિન્ન કહેવાય છે તથા મહેલના પહેલો
કે બીજો માળ વિગેરેની ઉપર રાખેલ અશનાદિ આહાર ને નીસરણી કે પગથિયા વિગેરે
દ્વારા ઉતારીને આપવામાં આવેલ માલાહૃત કહેવાય છે. તથા નોકર વિગેરેની પાસેથી

सामान्यम् अनिसृष्टमुच्यते, स्वार्थमधिभ्रयणादौ कृते सति पश्चात् तण्डुलदीनां प्रमत्तिशेटक प्रभृति प्रक्षेपादध्यवपूरकमुच्यते ॥ सू० ७७ ॥

मूलम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्ठे समाने से आगंतागारेसु वा, आरामागारेसु वा, गाहावइगिहेसु वा, परियाव-सहेसु वा, अन्नगंधाणि वा, पाणगंधाणि वा, सुरभिगंधाणि वा अग्घाय अग्घाय से तत्थ आसायवडियाए मुच्छिए, गिद्धे, गट्ठिए, अज्झोववन्ने अहो गंधो अहो गंधो णो गंधमाघाइज्जा ॥सू० ७८॥

छाया-‘स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् से आगन्त्रागारेषु वा, आरामागारेषु वा गृहपतिगृहेषु वा पर्यावसयेषु वा, अन्नगन्धान् वा पानगन्धान् वा सुरभि-गन्धान् वा आप्राय आप्राय स तत्र आस्वादनप्रतिज्ञया मूर्च्छितो गृद्धो ग्रथितोऽभ्युपपन्नः सन् अहो गन्धः, अहोगन्धः, न गन्धं जिघ्रेत् ॥ सू० ७८ ॥

टीका-अथ गन्धविषयमधिकृत्य तन्निषेधं कर्तुमाह-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘गाहावइकुलं’ गृहपतिकुलं ‘जाव पविट्ठे समाने’ यावत्-पिण्डपातप्रति-ज्ञया प्रविष्टः सन् ‘से आगंतागारेसु वा’ स भिक्षुः आगन्त्रागारेषु वा-अतिथिगृहेषु वर्मशाला-

दिया जाता हुआ अशनादि को अच्छेय कहते हैं तथा एक स्वामि की इच्छा नहीं होने पर भी दूसरे श्रेणी भक्तक आदि एक देने वाले का सामान्य अनि सृष्ट कहलाता है एवं अपने लिये पाकार्थ चुल्हे पर चढाये जाने पर बादमें णव-शेर आदि चावल वगैरह का बटलोही में डालने को अध्यवपूरक कहते हैं, इस प्रकार सोलह उद्गम दोष माने गये हैं ॥७७॥

अब गन्ध विषय को लक्ष्यकर उस का निषेध करते हैं-

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा गाहावइ कुलं जाव पविट्ठे समाने’ ‘से’ स-वह पूर्वोक्त भिक्षु-संयमशील साधु और भिक्षुकी-साध्वी गृहपति-गृहस्थ श्रावक के घर में यावत् पिण्डपात की प्रतिज्ञा से भिक्षा लाभ की आज्ञा

प्राप्त होने साधुने आपवामां आवेल अशनादि आच्छेद्य कहेवाय छे तथा ओके भाक्षिकनी धृच्छा न होवा छता पणु नीलये आपेल आहार विगेरे श्रेष्ठिभक्तक आदि ओके आपेल होय ते अनिसृष्ट कहेवाय छे तथा पोताने भाटे मनाववा सुदा पर अढाव्या पछी पाछ-णथी पाशेर विगेरे शोभा आदि वासलुमा नाणवा तेने अध्यवपूरक कहेवाय छे. आ-रीते सोण उद्गम दोष मानवामा आवेल छे ॥ सू ७७ ॥

इवे गन्ध विषयने उद्दिशने तेना निषेध जातावे छे.-

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ पूर्वोक्त ते साधु अने साध्वी ‘गाहावइकुलं जाव पविट्ठे समाने’ गृहस्थ श्रावकना घरमां यावत् भिक्षा लाभनी धृच्छथी। अवेश करीने ‘से

રૂપેષુ 'આરામાગારેસુ વા' આરામાગારેસુ વા-ઉદ્યાનગૃહેષુ 'ગાહાવહ્નિહેસુ વા' ગૃહપતિગૃહેષુ વા-ગૃહસ્થગૃહેષુ 'પરિયાવસહેસુ વા' પરિયાવસથેષુ પરિત્રાજકમઠેષુ 'અન્નગંધાણિ વા' અન્નગન્ધાન્ વા 'પાણગંધાણિ વા' પાણગન્ધાન્ વા 'સુરભિગંધાણિ વા' સુરભિગન્ધાન્ વા 'અગ્ધાય અગ્ધાય' આગ્રાય આગ્રાય પૌતઃ પુન્યેન આગ્રાણં કૃત્વેત્યર્થઃ 'સે તત્થ આસાયવહ્નિયા' સ ભિક્ષુઃ તત્ર અન્નપાનસુરભિગન્ધાદિષુ આસ્વાદનપ્રતિજ્ઞયા-આસ્વ'દનાર્થમ્ સુરભિગન્ધાન્ આગ્રાતુમિત્યર્થઃ, 'મુચ્છિ'ય' મિદ્ધે' મૂર્ચ્છિતઃ અત્યાસક્તઃ ગૃહઃ-ગંધાયુક્તઃ, 'ગઢિ'ય' અજ્ઞોવવન્ને' ગ્રથિતઃ વદ્ધઃ તલ્લીનઃ અધ્યુપપન્નઃ-અત્યન્તાસક્તિયુક્તઃ સન્ 'અહો ગંધો !' અહો ગંધોઃ! અહો ગન્ધઃ ! અહો ગન્ધઃ અતિરમણીયઃ ગન્ધઃ અત્યન્ત પ્રશસ્યોગન્ધો વર્તતે इत्येवं પ્રશંસન્ 'જો ગંધ-માઘાહજ્ઞા' નો ગન્ધમ્ આજિઘ્રેત્ અત્યાસક્તત્વાત્ સંયમવિરાધના સ્યાત્ ॥ સૂ. ૭૮ ॥

સે અનુપ્રવિષ્ટ હોકર વહ સાધુ ઔર સાધ્વી 'આગંતાગારેસુ વા' આગંતાગાર-અતિથિ કે ઘરમેં અર્થાત્ ધર્મશાલા વગૈરહમેં અથવા 'આરામગારેસુ વા' આરામ-ઉદ્યાન ગૃહમેં અથવા 'ગાહાવહ્નિહેસુ વા' ગૃહપતિ ગૃહેષુ-ગૃહસ્થ શ્રાવક કે ઘરમેં યા 'પરિયાવસહેસુ વા' પરિત્રાજક સંન્યાસી કે મઠ વગૈરહમેં 'અન્ન-ગંધાણિ વા' અન્ન-ચાવલ વગૈરહ કે ગન્ધો કો યા 'પાણગંધાણિ વા' જલ કે ગન્ધો કો યા 'સુરભિગંધાણિ વા' સુરભિ-રુશબુ ગન્ધો કા 'અગ્ધાય અગ્ધાય' વારવાર સૂઘકર 'સે તત્થ 'સે'-વહ પૂર્વોક્ત સાધુ 'તત્થ' વહાં પર અતિથિશાલા વગૈરહમેં અન્નપાન સુરભિ ગન્ધો કો 'આસાયવહ્નિયા' આસ્વાદન કરને કી પ્રતિજ્ઞા સે અર્થાત્ રુશબુ ગન્ધો કો સૂઘને કે લિયે 'મુચ્છિ'ય' અત્યન્ત આસક્ત હોકર એવં 'મિદ્ધે' ગંધા-લોભ સે યુક્ત હોકર 'ગઢિ'ય' ગૃહ-તલ્લીન હોકર ઔર 'અજ્ઞોવવન્ને' અત્યન્ત આસક્તિ યુક્ત હોકર 'અહો ગંધો અહોગંધો જો ગંધમા-ઘાહજ્ઞા' અત્યન્ત રમણીય સુન્દર ગન્ધ રુશબુ હૈ અત્યન્ત પ્રશંસનીય ગન્ધ હૈ હસ તરહ ઉસ ગન્ધ કી પ્રશંસા કરતે હુ' 'નો ગંધ માઘાહજ્ઞા' ઉસ ગન્ધ કો સાધુ

આગતગારેસુ વા' અતિથિગૃહમાં અર્થાત્ ધર્મશાળા વિગેરેમાં 'આરામાગારેસુ વા' અથવા ખગીયામાં અથવા 'ગાહાવહ્નિહેસુ વા' ગૃહસ્થ શ્રાવકના ઘરમાં અથવા 'પરિયાવસહેસુ વા' સાધુના મઠ વિગેરેમાં 'અન્નગંધાણિ વા' ચોખાની ગંધને અથવા 'પાણગંધાણિ વા' પાણીના ગંધને 'સુરભિગંધાણિ વા' સુગંધવાળા ગંધોને 'અગ્ધાય અગ્ધાય' વારવાર સુધીને 'સે તત્થ આસાયવહ્નિયા' ને સાધુ ત્યા અતિથિગૃહ વિગેરેમાં અન્નપાનની સુગંધવાળા ગંધોને આસ્વાદન કરવાની ઇચ્છાથી 'મુચ્છિ'ય' મિદ્ધે' અત્યંત આસક્ત થઈને લેલ યુક્ત થઈને 'ગઢિ'ય' તલ્લીન થઈને 'અજ્ઞોવવન્ને' અત્યંત આસક્ત બનીને 'અહો ગંધો અહોગંધો' અત્યંત રમણીય આ ગંધ છે અત્યંત પ્રશંસનીય આ ગંધ છે આ રીતથી જો ગંધને વખાણીને 'જો ગંધમાઘાહજ્ઞા' સાધુ સાધ્વીએ તેવા ગંધની સુગંધ લેતી નહીં કેમ કે-જો ગંધમાં અત્યંત અમક્ષિત રાખવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે. તેથી તેને સુધવું નહીં ॥ સૂ. ૭૮

मूलम्—से भिक्षु वा भिक्षुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्टे समाणे
से जं पुण एवं जाणिज्जा, सालुयं वा, विरालियं वा सासवणालियं वा
अण्णतरं वा तहप्पगारं आमगं असत्थपरिणयं अप्फासुयं जाव णो
पडिगाहिज्जा ॥सू० ७९॥

छाया—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् स यत् पुनरेवं जानीयात्
शालूकम् वा विरालियम् वा सर्षपनालिकं वा, अन्यतरद् वा तथाप्रकारम् आमकम् अशस्त्र-
परिणतम् अप्राप्तुकं यावद् नो प्रतिगृह्णीयात् ॥ सू० ७९ ॥

टीका—‘आहारविषयमधिकृत्य पुनरपि निषेधं वक्तुमाह—‘से भिक्षु वा भिक्षुणी
वा’ स पूर्वोक्तो भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘गाहावइकुलं’ गृहपतिकुलं ‘जाव पविट्टे समाणे’ यावत्—
पिण्डपातप्रतिज्ञया भिक्षाग्रहणार्थम् प्रविष्टः सन् ‘से जं पुण एवं जाणिज्जा’ स भिक्षुः यदि
पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या जानीयात्—‘सालुयं वा’ शालूकम् वा जलसम्बन्धिकन्दविशेषम्
‘सासवणालियं वा’ सर्षपनालिकं वा—सर्षपकन्दलीरूपम् ‘अण्णयरं वा तहप्पगारं’ अन्यतरद्
वा अन्यत् किमपि तथाप्रकारम् तथाविधं गृहजनं पलाण्डु बभ्रुनं वा आमगं’ आमकम्—अपरि-

और साध्वी नहीं सू घे, क्योंकि उस गन्ध में अत्यन्त आसक्ति होने से संयम
की विराधना होगी, इसलिये उसे नहीं सू घना चाहिये ॥७८॥

अब आहार विषय को लक्ष्यकर साधु और साध्वी के लिये उसका
निषेध बतलाते हैं,—

टीकार्थ—‘से भिक्षु वा भिक्षुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्टे समाणे से
जं पुण एवं जाणिज्जा) वह पूर्वोक्त भिक्षु-संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी
गृहपति गृहस्थ आचक के घर में यावत् पिण्डपातकी प्रतिज्ञा से—भिक्षालाभ की
आज्ञा से प्रविष्ट होकर वह साधु या साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाण रीति से जान
ले कि—‘सालुयं वा’ शालूक-जल में होने वाले कन्द विशेष शालूक या ‘विरालि-
यं वा’ विरालिक-स्थल सम्बन्धि कन्द विशेष या ‘सासवणालियं वा’ सर्षपना-
लिक-सरसों की कन्दली अथवा ‘अण्णयरं वा तहप्पगारं’ दूसरे अन्य भी उसी

छे आहारने उद्देशीने साधु-साध्वी भाटे तेना निषेध अतावे छे,—

टीकार्थ—‘से भिक्षु वा भिक्षुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी
‘गाहावइकुलं’ गृहस्थ आचकना घरमा ‘जाव पविट्टेसमाणे’ यावत् भिक्षा लाभनी छं अथी प्रवेश
करीने ‘से जं पुण एवं जाणिज्जा’ तेओना भाखुवामा ओवु आवे के ‘सालुयं वा’ पाण्डीमां
थनारा सालूकनामना कन्द विशेष अथवा ‘विरालिय वा’ स्थणमां थनार विरालिकनामना कन्द
विशेष ‘सासवणालिय वा’ सरसपनेा कंद अथवा ‘अण्णयरं तहप्पगारं’ भीमा ने कोठितेवा
प्रकारना गाजर, ध्यान, लसखु, विगेरे ‘आमगं’ अपरिपक्व तथा ‘असत्थपरिणय’ शस्त्रपरिष्कृत
आ० २३

पक्वम् 'असत्थपरिणयं' अशस्त्रपरिणतम् अशस्त्रोपहतम् 'अप्फासुयं' अप्रासुकम् सचित्तम् 'जाव' यावत् अनेषणीयम् आधाकर्मादिदोषदुष्टम् मन्यमानः 'णो पडिगाहिज्जा' नो प्रतिगृहीयात् शालूकादि कन्द प्रभृतीनां सचित्तत्वाद् आधाकर्मादिदोषदुष्टत्वाच्च तेषां ग्रहणे साधूनां साध्वी-नाञ्च संयमात्मविराधनास्यादिति भावः ॥ सू० ७९ ॥

मूलम्—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्ठे समाणे
: से जं पुण एवं जाणिज्जा पिप्पलिं वा पिप्पलित्तुण्णं वा, मिरियं वा मिरि-
यत्तुण्णं वा सिंगवेरं वा, सिंगवेरत्तुण्णं वा, अण्णयरं वा तहप्पगारं आमगं
असत्थपरिणयं अप्फासुयं अणेसणिज्जं जाव णो पडिगाहिज्जा ॥ सू० ८० ॥

छाया—'संभिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपति कुलं यावत् प्रविष्टः सन् स यदि पुनरेवं जानीयात्
पिप्पलीं वा, पिप्पलीचूर्णं वा, मरीचं वा, मरीचचूर्णं वा, शृङ्गवेरं वा, शृङ्गवेरचूर्णं वा, अन्यतरद् वा
तथाप्रकारम् आमकम् अशस्त्रपरिणतम् अप्रासुकम् अनेषणीयं यावत् नो प्रतिगृहीयात् ॥ ८० ॥

प्रकार के गृहजन—गाजर, पलाण्डु—व्याज कान्दा लशुन लहशान वगैरह 'आमगं'
अपरिपक्व और 'असत्थपरिणयं' अशस्त्रपरिणत—अशस्त्रोपहत ऐसा समझे तो
उस शालूक वगैरह को 'अप्फासुयं जाव' अप्रासुक—सचित्त यावत्—अनेषणीय—
आधाकर्मादि दोषों से दूषित मानते हुए साधु और साध्वी 'णो पडिगाहिज्जा'
नहीं ग्रहण करे क्योंकि इस तरह के शालूकादि 'के कन्द' वगैरह सचित्त और
आधाकर्मादि दोषों से युक्त होने से उस को लेने पर साधु और साध्वी को
संयम—आत्मा की विराधना होगी इसलिये संयम पालने वाले साधु और साध्वी
शालूकादि कन्दों को नहीं ले, ॥ ७९ ॥

अब अपरिपक्व पिप्पली मरीच वगैरह का चूर्ण को साधु और साध्वी नहीं
ग्रहण करे यह बतलाते हैं

टीकार्थ—'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावइ कुलं जाव पविट्ठे समाणे से
जं पुण एवं जाणिज्जा'—वह पूर्वोक्त संयमशील साधु और भिक्षुकी—

थयेव न होय तेवा ज्झाय तो तेने 'अप्फासुय जाव' सचित्त यावत् अनेषणीय—आधा-
कर्मादिदोषाथी दूषित मानीने अडुण्ण करुणं नडी. केम के—आवी रीतना शालूकादि कंद
विगेरे सचित्त अने आधाकर्मादि दोषावाणा होवाथी तेने लेवाथी साधु साध्वीने संयम
आत्मानि विराधनानो दोष लागे छे, तेथी संयम पालन करवावाणा साधु साध्वीये शालू-
कादि कंद लेवा नडी. ॥ सू. ७९ ॥

डवे अपरिपक्व पिप्पली के भरयां विगेरेना लूके लेवानो निषेध कडे छे.—

टीकार्थ—'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' ते संयमशील साधु अने साध्वी 'गाहावइकुलं
जाव' गृहस्थ आश्रमना घरमा यावत् निष्ठा दावानी धम्मार्थी 'पविट्ठे समाणे' प्रवेश कर्था

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स पूर्वोक्तो भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘गाहावड्कुलं जात्र पविट्ठे समाणे’ गृहपतिकुलं यावत्-पिण्डपातप्रतिज्ञया भिक्षाग्रहणार्थं प्रविष्टः सन् ‘से जं पुण एवं जाणिज्जा’ स भारभिक्षुः यदि पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या जानीयात् ‘पिप्पलि वा पिप्पलि चुणं वा’ पिप्पली वा पिप्पलीचूर्णं वा ‘मिरियं वा मिरियचुणं वा’ मरीचं वा मरीच-चूर्णं वा ‘सिंगवेरं वा सिंगवेरचुणं वा’ शृङ्गवेरं वा-भार्द्रकमृशृङ्गवेरचूर्णम् वा भार्द्रकचूर्णं वा ‘अण्णयरं वा तहप्पगारं’ अन्यतरद् वा-अन्यत् किमपि आमलकादिकम् तथाप्रकारम् तथाविधम् ‘आमगं’ आमकम्-अपरिपक्वद्रूपम् ‘असत्थपरिणयं’ अशस्त्रपरिणतम्-अशस्त्रोपहतम् न शस्त्रेण परिणतो कृतं वर्तते एवं विधम् ‘अप्फासुयं’ अप्राप्तुकम् सचित्तम् ‘अणेसणिज्जं’ अनेषणीयम्-आधाकर्मादि दोषदुष्टं ‘जाव’ यावत्-मन्यमानः ज्ञात्वा ‘णो पडिगाहिज्जा’ नो प्रतिगृह्णीयात् पिप्पल्यादिकम् अपरिपक्वम् अशस्त्रोपहत्वेन सचित्तत्वात् आधाकर्मादिदोषदुष्टत्वाच्च संयमा-त्मविराधकत्वेन साधुभिर्नग्रहीतव्यमिति ॥८०॥

साध्वी गृहपति-गृहस्थ आचरु के घर में यावत्-पिण्डपात की प्रतिज्ञा से-भिक्षा लेने की इच्छा से, अनुप्रविष्ट होकर वह साधु या साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाण रूप से जानलेकि-‘पिप्पलिं वा, पिप्पलिचुणं वा, पिप्पली-पीपरि या पिप्पली चूर्ण-पीपरि का चूर्ण या ‘मिरियं वा मिरियचुणं वा’ मरीच अथवा मरीच का चूर्ण ‘सिंगवेरं वा सिंगवेरचुणं वा’ शृङ्गवेर-अदरख आदू, या शृङ्गवेर चूर्ण-अदरख-आदू का चूर्ण या ‘अण्णयरं वा तहप्पगारं’ दूसरे भी किसी अन्य आम-लकी-आंबला धात्री वगैरह ‘आमगं’ आमक अपरिपक्व तथा ‘असत्थपरिणयं’ अशस्त्रपरिणत-अशस्त्रोपहत है ऐसा समझ ले तो उस अपरिपक्व पिप्पली वगैरह को ‘अप्फासुयं अणेसणिज्जं जाव’ अप्राप्तुक-सचित्त तथा अनेषणीय-आधा-कर्मादि दोषों से दूषित यावत्-मानते हुए वह साधु और साध्वी उस अपरि-पक्व पिप्पली वगैरह को ‘णो पडिगाहिज्जा’ नहीं ग्रहण करे क्योंकि उस प्रकार अपरिपक्व पिप्पली वगैरह सचित्त एवं अनेषणीय आधाकर्मादि दोषों से दूषित होने के कारण साधु और साध्वी का संयम-आत्म विराधना होगी इसलिये

पञ्ची ‘से जं पुण एवं जाणिज्जा’ तेजाना ञ्जुवामा न्ने जेपुं आवे डे-‘पिप्पलिं वा पिप्प-लिचुणं वा’ पीपली अथवा पीपलीचूर्णं अथवा ‘मिरियं वा मिरियचुणं वा’ मरियां अथवा भरयानो लुके अथवा ‘सिंगवेरं वा सिंगवेरचुणं वा’ आडु अथवा आडुनु चूर्णं ‘अण्ण-यरं वा तहप्पगारं’ पीपल पणु तेना जेवा ‘आमगं’ अपरिपक्व ‘असत्थपरिणयम्’ अशस्त्र परिणत होय तेवु समज्जवामा आवे तो ‘अप्फासुयं’ सचित्त अने ‘अणेसणिज्जं’ अनेषणीय ‘जाव’ यावत् आधाकर्मादि दोष दूषित मानीने ‘णो पडिगाहिज्जा’ साधु साध्वीजे ते वेवु नही. डेम डे-जे प्रकारना अपरिपक्व पीपणी पिण्डे सचित्त अने आधाकर्मादि दोषाथी दूषित होवाना करणु साधु अने साध्वीना संयम-आत्म विराधना थाय छे, तेथी साधु साध्वीजे संयम रक्षा भाटे तेने ग्रहणु करवां नही ॥ सू. ८० ॥

मूलम्-से भिक्षू वा भिक्षुणी वा गाहावङ्कुलं जाव पविट्टे समाणे
से जं पुण एवं जाणिज्जा पलंबजायं तं जहा-अंबपलंबं वा, अंबाडग-
पलंबं वा, तालपलंबं वा, झिज्जिरिपलंबं वा, सुरभिपलंबं वा, अण्णयरं
वा तहप्पगारं पलंबजायं आमगं असत्थपरिणयं अप्फासुयं अणेसणिज्जं
जाव लाभे संते णो पडिगाहिज्जा ॥सू० ८१॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपति कुलं यावत् प्रविष्टः सन् स यत् पुनरेवं जानीयात्
प्रलम्बजातम् तद्यथा-आम्रप्रलम्बं वा, आम्रातकप्रलम्बं वा, तालप्रलम्बं वा झिरझिरीप्रलम्बं
वा सुरभिप्रलम्बं वा शलकीप्रलम्बं वा, अन्यतरद् वा तथाप्रकारं प्रलम्बजातम् आमकम्
अश्वत्थपरिणतम् अप्रासुकम् अनेषणीयं यावत् लाभे सति नो प्रतिगृह्णीयात् ॥८१॥

टीका-फलविशेषमधिकृत्य भिक्षानिषेधं वक्तुमाह-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’
स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘गाहावङ्कुलं’ गृहपति कुलं ‘जाव पविट्टे समाणे’ यावत् प्रविष्टः सन्
‘से जं पुण एवं जाणिज्जा’ स भाव भिक्षुर्यदि पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या जानीयात्-‘पलंब जायं’
प्रलम्बजातम् फलविशेषजातम् ‘तं जहा-अंबपलंबं वा’ तद्यथा-आम्रप्रलम्बं वा-आम्रफलं
वा’ अंबाडगपलंबं वा’ आम्रातक प्रलम्बं वा-आम्रातक फलं वा तालपलंबं वा’ तालप्रलम्बं वा
-तालफलं वा’ झिज्जिरिपलंबं वा’ झिज्जिरीप्रलम्बं वा वल्लरी विशेषरूप प्रलम्बं वा
संयमशील साधु और साध्वी संयम रक्षार्थ उसे नहीं ग्रहण करे ॥८०॥

अब फल विशेष को लक्ष्य कर भिक्षा का निषेध करते हैं ।

टीकार्थ-‘से भिक्षू वा, भिक्षुणी वा, गाहावङ्कुलं जाव पविट्टे समाणे से
जं पुण एवं जाणिज्जा’ वह पूर्वोक्त भिक्षुक-संयमशील साधु और भिक्षुकी-
साध्वी गृहपति-गृहस्थ आचर्य के घर में यावत्-पिण्डगत की प्रतिज्ञा से-
भिक्षा लाभ की आशा से अनुप्रविष्ट होकर वह साधु और साध्वी यदि ऐसा
वक्ष्यमाणरीति से जान लेकि-‘पलंबजायं तं जहा’-प्रलम्बजातम्-फल विशेष
जात जैसे ‘अंबपलंबं वा’ आम्र प्रलम्ब आम फल हो या ‘अंबाडगपलंबं वा’ आम्रा-
तक प्रलम्ब-अमरोरा का फल हो या ‘तालपलंबं वा’ ताल प्रलम्ब ताल का फल हो
अथवा ‘झिज्जिरिपलंबं वा’ झिज्जिरा प्रलम्ब-दल्ली विशेषका प्रलम्ब-अर्थात्

इसे इस विशेषने उद्देशीने भिक्षाने निषेध करवाया आवे छे -

टीकार्थ-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ ते पूर्वोक्त साधु अने साध्वी ‘गाहावङ्कुलं
जाव’ गृहस्थ आचर्यना घरमा यावत् भिक्षा लाभनी छिठ्ठीथी ‘पविट्टे समाणे’ प्रवेश करीने
‘से जं पुण एवंजाणिज्जा’ तेओना ज्ञायवाभा नो ओषु आवे डे ‘पलंबजायं’ इस विशेष
नेम डे ‘अंबपलंबं वा’ आभातु इस डोय अगर ‘अंबाडगपलंबं वा’ आम्रातक प्रलंभ
डोय अगर ‘तापलंबं वा’ ताडतुं इस डोय अथवा ‘झिज्जिपलंबं वा’ विशेषप्रकारनी वेदना ३

पलाश लता फलं वा 'सुरभिपलवं वा' सुरभिप्रलम्बं वा-शतशुक्रं वा 'सल्लःपलवं वा' शल्लकीप्रलम्बं वा शल्लकी नाम वनस्पतिविशेषफलं वा 'अण्णयरं वा' अन्यतरद् वा' अन्यद् वा' किमपि 'तहप्पगारं' तथाप्रकारम् तथाविधम् 'पलंबजायं' प्रलम्बजातम्-फलसामान्यम् 'आमगं' आमकम्-अपरिपक्वरूपम् 'असत्थपरिणयं' अशस्त्रपरिणतम् न शस्त्रेण परिणती कृतम् अशस्त्रोपहतमित्यर्थः 'अप्फासुयं' अप्रासुकम् सचित्तम् 'अणेपणिज्जं' अनेपणीयम् आधाकर्मादिदोषदुष्टम् 'जाव' यावत्-मन्यमानः ज्ञाता 'लामे संते' लामे सति 'णो पडिगाहिज्जा' नो प्रतिगृह्णीयात् अपरिपक्वानाम् आम्रकलादीनाम् अशस्त्रपरिणताना सचित्तत्वेन आधाकर्मादि दोषदुष्टत्वेन च संयमात्मविराधकत्वेन साधुभिर्न ग्रहमिति ॥८१॥

मूलम्-से भिक्षू वा भिक्षुणी वा गाहानइ कुलं जाव पडिटे समाने से जं पुण एवं पञ्चालजायं जाणिज्जा, तं जहा-आसोत्थपवालं वा,

रसरूपलता का फल हो या 'सुरभिपलवं वा' सुरभि प्रलम्ब-शतशु फल हो या 'सल्लःपलवं वा' शल्य का प्रलम्ब-शल्लकी नाम का वनस्पति विशेष का फल हो 'अण्णयरं वा तहप्पगारं पलंबजायं' अथवा दूसरे ही इस प्रकार के प्रलम्ब जात-फल सामान्य हो किन्तु यदि वह 'आमगं' आम फल वगैरह आमकम्-अपरिपक्व है और 'असत्थपरिणयं' अशस्त्रपरिणत-अशस्त्रोपहत है तो उसको 'अप्फासुयं' अप्रासुक-सचित्त और 'अणेपणिज्जं जाव' अनेपणीय-आधाकर्मादि दोषों से दूषित यावत्-समझ कर 'लामेसंते' मिलने पर भी संयमशील साधु, और साध्वी उस अपरिपक्व और अशस्त्रोपहत आम्रादि फलों को 'णो पणिगाहिज्जा' नहीं ग्रहण करे क्योंकि अपरिपक्व और अशस्त्रपरिणत कच्चा आम्रादिका फल अप्रासुक-सचित्त और अनेपणीय-आधाकर्मादि दोषों से दूषित होने के कारण साधु और साध्वी को संयम आत्म विराधना होगी इसलिये संयम पालन करने वाले साधु और साध्वी कच्चा और अशस्त्रपरिणत आम्रादि फल को संयम आत्मविराधक होने से नहीं लेना ॥सू०८१॥

होय अथवा 'सुरभिपलवं वा' शतशु इण होय अथवा 'सल्लःपलवं वा' शल्लकी नामनी वनस्पति विशेषतु इण होय 'अण्णयरं वा तहप्पगारं' अथवा पीला तेना जेवा 'पलंबजायं' इण सामान्य होय परंतु ले ते इणो 'आमगं' अपरिपक्व होय अने 'असत्थपरिणयं' शस्त्र परिणत न होय तो तेने 'अप्फासुयं' सचित्त तथा 'अणेपणिज्जं' अनेपणीय लण्ठिने 'जाव लामेसंते' यावत् ते मणे तो यण्ठु 'णो पडिगाहिज्जा' तेने अडण्ठु करवा नही' केम के- अपरिपक्व अने अशस्त्रपरिणत आम्रादिना कथा इणो सचित्त अने अनेपणीय-आधाकर्मादि दोषोधी दूषित होवाधी साधुने संयम आत्म विराधना थसे तेथी संयम पालन करनारा साधु साध्वीको कथा अने अशस्त्र परिणत आभा विगेरेना इणोने देवा नही' ॥ सू० ८१ ॥

ખગ્ગોહપવાલં વા, પિલ્લુપવાલં વા, ણીપૂરપવાલં વા, સલ્લહપવાલં વા, અણયરં વા તહપ્પગારં પવાલજાયં આમગં અસત્થપરિણયં અપ્પાસુયં અણેસણિજ્જં જાવ ણો પહિગાહિજ્ઞા ॥૮૨॥

છાયા-સ મિશ્નુર્વા મિશ્નુકી વા ગૃહપતિકુલં યાવત્ પ્રવિષ્ટઃ સન્ સયત્ પુનરેવં પ્રવાલ-જાત જાનીયાત્-તદ્વથા-અશ્વત્થપ્રવાલં વા, ન્યગ્રોધ પ્રવાલં વા, પ્લક્ષપ્રવાલં વા, નિપુરપ્રવાલં વા શલ્લકી પ્રવાલં વા અન્યતરદ્ તથા પ્રકારં પ્રવાલજાતમ્ આમકમ્ અશસ્ત્રપરિણતમ્ અપ્રાસુકમ્ અણેપનીયમ્ યાવત્ નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ ॥૮૨॥

ટીકા-અથ અશ્વત્થાદિ કિશલયસામાન્ય મધિકૃત્ય તન્નિષેધં વક્તુમાહ-‘સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા’ સ પૂર્વોક્તો મિશ્નુર્વા મિશ્નુકી વા ‘ગાહાવહ્ કુલં’ ગૃહપતિકુલમ્ ‘જાવ પવિટ્ઠે સમાણે’ યાવત્-પિણ્ડપાતપ્રતિજ્ઞા મિશ્નાલાભાર્થે પ્રવિષ્ટઃ સન્ ‘સે જં પુણ એવં પવાલજાયં જાણિજ્ઞા’ સ ભાવમિશ્નુઃ યદિ પુનરેવં-વક્ષ્યમાણરીત્યા પ્રવાલજાતમ્-કિશલયસામાન્ય જાતમ્ જાનીયાત્-‘તં જહા-આસોત્થપવાલં વા’ તદ્વથા-અશ્વત્થપ્રવાલં વા-પિપ્પલકિશલયં વા ‘ખગ્ગોહપવાલં વા’ ન્યગ્રોધપ્રવાલં વા-વટકિશલયં વા ‘પિલ્લુ પવાલં વા’ પ્લક્ષપ્રવાલં વા-પ્લક્ષકિશલયં વા ‘ણીપૂરપવાલં વા’ નિપુરપ્રવાલં વા-નદી વૃક્ષવિશેષકિશલયં વા ‘સલ્લહપવાલં વા’ શલ્લકીપ્રવાલં વા-શલ્લકી નામ વૃક્ષ વિશેષકિશલયં વા ‘અણયરં

ટીકાર્થ-અવ પિપ્પલ વગેરહ કે નયે કિસલય-પત્તે કો લક્ષ્ય કર ઉસકા નિષેધ કરતે હૈં-‘સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા ગાહાવહ્ કુલં જાવ પવિટ્ઠે સમાણે’ વહ પૂર્વોક્ત મિશ્નુ સંયમશોલ સાધુ ઓર મિશ્નુકી-સાધ્વી ગૃહપતિ-ગૃહસ્થ આવક કે ઘર મેં યાવત્-પિણ્ડપાત કી પ્રતિજ્ઞા સે-મિક્ષા લાભ કી આશા સે પ્રવિષ્ટ હોકર યદિ વહ સાધુ ઓર સાધ્વી યદિ ‘સે જં પુણ એવં પવાલજાયં જાણિજ્ઞા’ એસા વક્ષ્યમાણરીતિ સે પ્રવાલ જાત-કિશલય-નયે પત્તે કો જાનલે કિ ‘તં જહા-આસોત્થપવાલં વા’ જૈસા કિ-અશ્વત્થ પ્રવાલ-પિપ્પલ કા પ્રવાલ-નયા કિસલય હૈ યા ‘ખગ્ગોહ પવાલં વા’ ન્યગ્રોધ પ્રવાલ-વટ કા નયા પત્તા હૈ અથવા ‘પિલ્લુપવાલં વા’ પ્લક્ષ પ્રવાલ-પાકર કા નયા પત્તા હૈ અથવા ‘ણીપૂરપવાલં વા’ નિપુર પ્રવાલ -નદી નિકટવર્તી વૃક્ષવિશેષકા નયા પત્તા હૈ યા ‘સલ્લહપવાલં વા’

હવે પીપળા (વગેરેના નવા અકુદોને ઉદેશીને તેનો નિષેધ કરે છે-

ટીકાર્થ-‘સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સાધુ અગર સાધ્વી ‘ગાહાવહ્ કુલં જાવ’ ગૃહસ્થ આદિના ઘરમાં યાવત્ મિક્ષા લાભની આશાથી ‘પવિટ્ઠે સમાણે’ પ્રવેશ કરીને ‘સે જં પુણ એવંપવાલજાયં જાણિજ્ઞા’ તેઓના બંધુવામાં નવા પાનના અકુર છે તેવું આવે છે તેમ કે-‘આસોત્થપવાલં વા’ આ પીપળાના નવા પાન છે. અથવા ‘ખગ્ગોહપવાલં વા’ વડ ના નવા પાન છે અથવા ‘પિલ્લુપવાલં વા’ પ્લક્ષના નવા પાન છે. અથવા ‘ણીપૂરપવાલં

વા તદ્વપ્પગારં' અન્યતરદ્ વા-અન્યદ્ વા કિમપિ તથા પ્રકારમ્-ઉપર્યુક્ત અશ્વત્થાદિ કિશલય-
સદ્દશમ્ 'પવાલજાયં' પ્રવાલજાતમ્ નૂતનકિશલયસામાન્યમ્ 'આમગં' આમકમ્ અપરિ-
પક્વમ્ 'અસત્થપરિણયં' અશસ્ત્રપરિણતમ્ ન શસ્ત્રેણ પરિણતી કૃતમ્ અશસ્ત્રોપદ્રવ્યમિત્યથા: 'અપ્પા-
સુયં' અપ્રાસુકમ્-સચિત્તમ્ 'અણેસણિજ્જં' અણેષણીયમ્ આધાકર્માદિદોષદુષ્ટં 'જાવ' યાવત્
મન્યમાનઃ લાભે સતિ 'નો પહિગાહિજ્જા' નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ તથાવિધાશ્વત્થાદિ કિશલયા
નામ્ અપરિપક્વાનામ્ અશસ્ત્રપરિણતત્વેન સચિત્તત્વાત્ આધાકર્માદિદોષદુષ્ટત્વેન ચ સંયમાત્મ
વિરાધકત્વાત્ સાધુભિ નૃતનકિશલયરૂપં પ્રવાલમ્ ગ્રાહ્યમ્ । ૮૨॥

મૂલમ્-સે મિક્કલૂ વા મિક્કલુણી વા ગાહાવડકુલં જાય પવિટ્ટે સમાણે
સે જં પુણ એવં સરદુયજાયં જાણિજ્જા, તં જહા-અંવસરદુયં વા, કવિત્થ-
સરદુયં વા, દાહિમસરદુયં વા, ષિલ્લસરદુયં વા, અણ્ણયરં વા તદ્વપ્પગારં

શલ્લકી પ્રવાલ-શલ્લકી નામકે વૃક્ષ વિશેષ કા નયા પત્તા હૈ યા 'અણ્ણયરં
વા તદ્વપ્પગારં પવાલજાયં' અન્યતર-અન્ય કિસી દુસરે વૃક્ષ કા હી નયા પત્તા હૈ
કિન્તુ યે સમી અશ્વત્થાદિ કે નયે પત્તે 'આમગં' આમક-અપરિપક્વ કચ્ચે હૈં ઓર
'અસત્થપરિણયં' અશસ્ત્રપરિણત-અશસ્ત્રોપદ્રવ્ય હૈ અર્થાત્ ચીરે ફારે નહીં હૈ તો
એસે પિપ્પલ બ્રાહ્મ વગેરહ કે નયે પત્તે જો કિ કચ્ચે હૈં ઓર શસ્ત્રપરિણત નહીં
હૈ અર્થાત્ ચીરે ફાઢે મી નહીં ગયે હૈ તો એસે નયે પત્તે કા 'અપ્પાસુયં અણે-
સણિજ્જં જાવ' અપ્રાસુક સચિત્ત ઓર અણેષણીય-આધાકર્માદિ દોષોં સે દૂષિત
યાવત્-સમજ્ઞ કર ડસ પ્રકાર કે નયે પત્તે કો સંયમશીલ સાધુ ઓર સાધ્વી
'નો પહિગાહિજ્જા' નહીં ગ્રહણ કરે ક્યોંકિ હિસ પ્રકાર કચ્ચે ઓર નહીં ચીરે
ફાઢે ગયે નયે પત્તે સચિત્ત ઓર આધાકર્માદિ દોષોં સે યુક્ત હોને કે કારણ
સાધુ ઓર સાધ્વી કે લિયે સંયમ આત્મ વિરાધક હોતે હૈં હિસલિયે સાધુ ઓર
સાધ્વી સંયમ પાલનાર્થ હિસે ગ્રહણ નહીં કરે ॥સૂ. ૮૨॥

વા' નીપૂર નદીની પાસેના વૃક્ષ વિશેષના નવા પાન છે. અથવા 'સલ્લહપવાલ વા' શલ્લહીના
મનાવૃક્ષ વિશેષના નવા પાન છે. અથવા 'અણ્ણયર વા તદ્વપ્પગાર પવાલજાય' ખીબા તેના
એવા વૃક્ષોના નવા પાન છે પરંતુ તે પાન 'આમગં' અપરિપક્વ કાચા છે. તેમજ 'અસ-
ત્થપરિણય' શસ્ત્ર પરિણત થયેલ નથી. અર્થાત્ તેને ચીરેલ કે કાપેલ નથી તો તેને
'અપ્પાસુય' અપ્રાસુક સચિત્ત અને 'અણેસણિજ્જં' અણેષણીય 'જાવ' યાવત્ આધાકર્માદિ દોષથી
દૂષિત સમજીને એવા પ્રકારના નવા પત્તાઓને સાધુ સાધ્વીએ ગ્રહણ કરવા નહીં કેમ
કે આવા પ્રકારના કાચા અને ચીર્યા કાપેલા વગરના નવા પત્તો સચિત્ત અને આધાકર્માદિ
દોષોથી યુક્ત હોવાથી સાધુ સાધ્વીને સયમ આત્મ વિરાધક થાય છે. તેથી સંયમશીલ સાધુ
સાધ્વીએ તેને વજ્ર્ય કરવા નોંધે. ॥સૂ. ૮૨ ॥

सरडुयं आमगं असत्थपरिणयं अप्फासुयं अणैसणिज्जं जाव लाभे संते
णो पडिगाहिज्जा ॥सू० ८३॥

छाया-स भिक्षुवा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् स यदि पुनरेवं सरडु-
जातं (अवद्धास्थिफलजातं) जानीयात्, तद्यथा-आम्रपरडु वा (आम्रावद्धास्थिफलं वा),
कपित्थसरडु वा (कपित्थावद्धास्थिफलं वा), दाडिम सरडुं वा (वद्धास्थिफलं वा) विल्वसरडुं-
वद्धास्थिफलं वा; अन्यतरद् वा तथाप्रकारम् सरडुजातं (अवद्धास्थिफलजातम्) आमकम्
अशस्त्रपरिणतम् अग्रासुकम् अनेपणीयम् यावत् लाभे सति नो प्रतिगृह्णीयात् ॥ सू० ८३ ॥

टीका-कोमलफल सामान्यमधिकृत्य निषेधं वक्तुमाह-‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’
स भिक्षुवा भिक्षुकी वा ‘गाहावडुकुलं’ गृहपतिकुलं ‘जाव पविट्ठे समाणे’ यावत्-पिण्डपात
प्रतिज्ञया भिक्षालाभार्थं प्रविष्टः सन् ‘से जं पुण एवं सरडुयजायं’ स भावभिक्षुः यदि
पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या सरडुजातम् अवद्धास्थिफलजातम् कोमलफलसामान्यम् ‘जाणिज्जा’
जानीयात् ‘तं जहा-अंसरडुयं वा’ आम्रकोमलफलं वा ‘कपित्थसरडुयं वा’ कपित्थकोमल-
फलं वा ‘दडिमसरडुयं वा’ दाडिमकोमलफलं वा ‘विल्लसरडुयं वा’ विल्वकोमलफलं वा
‘अण्णयरं वा तहप्पगारं’ अन्यतरद् वा-अथद् वा किमपि तथाप्रकारम् तथाविधम् अवद्धा-

अथ कोमलफल सामान्य को लक्ष्यकर निषेध करते हैं ।

टीकार्थ-‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा गाहावडुकुलं जाव पविट्ठे समाणे से
जं पुण एवं सरडुयजायं जाणिज्जा’ वह पूर्वोक्त भिक्षु-संघमशील साधु और
भिक्षुकी साध्वी गृहपति-गृहस्थ श्रावक के घर में यावत्-पिण्डपात की प्रतिज्ञा से
भिक्षा लाभ की आशा से प्रविष्ट होकर ‘से जं पुण एवं सरडुजायं जाणिज्जा’ वह
साधु या साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाण रूप से कोमलफल सामान्य को जानलें-‘तं
जहा’ जैसे कि ‘अंसरडुयं वा’ आम्रका कोमल फल हो या ‘कपित्थसरडुयं वा’
कपित्थ-कोठों का कोमलफल है या ‘दडिमसरडुयं दाडिम का कोमल फल है या
‘विल्लसरडुयं वा’ विल्व का कोमल फल है । अथवा ‘अण्णयर वा तहप्पगारं सरडु
जायं’ अन्य किसी दूसरा भी इसी प्रकार का कोमल फल जात है किन्तु ये सभी

स्थिफलं कोमलफलजातम् 'आम्रगं' आम्रकम् अपरिपक्वरूपम् 'असत्थपरिणयं' अशस्त्रपरिणतम् न शास्त्रेण परिणतीकृतम् अशस्त्रोपहतमित्यर्थः 'अप्फासुय' अप्राप्तुम् सचित्तम् 'अणेषणिज्जं' अनेषणीयम्-आधाकर्मादिदोषदुष्टम् 'जाव' यावत्-मन्यमानो ज्ञात्वा 'लाभे संते' लाभे सति 'णो पडिगाहिज्जा' नो प्रतिगृह्णीयात्, अशस्त्रस्थिफलजातरय अशस्त्रपरिणत्वेन सचित्तत्वाद् अ.धा.कर्मादिदोषयुक्तत्वाच्च साधुभिर्न ग्राह्यम् ॥ सू० ८३ ॥

मूलम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावःकुलं जाव पविट्ठे समाणे से जं पुण एवं मथुजायं जाणिज्जा, तं जहा-उंवरमंथुं वा, णग्गोह-मंथुं वा पिल्लुवखुमंथुं वा, आलोत्थमंथुं वा अण्णयरं वा तहप्पगारं मंथुजायं आसगं दुक्कं साणुवीयं अप्फासुयं जाव णो पडिगाहिज्जा ॥८४॥

छाया-स भिक्षु १ भिक्षुकी वा गृहपति कुल यावत् प्रविष्टः सन्न स यदि पुनरेवं मन्थु जातम् जानीयात् तद्यथा-उदुम्बर मन्थुम् वा, न्यग्रोधमन्थुम् वा प्लक्षमन्थुम् वा, अश्वत्थमन्थुम् वा अन्यतरद् वा तथाप्रकारम् मन्थुजातम् आम्रकम् दुष्पिष्टम् सानुशीजम् अप्राप्तुम् यावद् नो प्रतिगृह्णीयात् ॥८४॥

टीका-अथ उदुम्बरादिफलचूर्णमधिकृत्य तन्निषेधं वक्तुमाह-'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' पूर्वोक्तो भावभिक्खुर्वा भावभिक्खुकी वा 'गाहावःकुलं' गृहपतिकुलम् 'जाव पविट्ठे समाणे'

आम्रवगैरह का कोमल फल जात यदि 'आम्रगं असत्थपरिणयं' आम्र-अपरिपक्व कच्चा है और अशस्त्रपरिणत आम्र वगैरह के कोमल फल जात को 'अप्फासुयं अणेषणिज्जं जाव' अप्राप्तुम् सचित्त एवं अनेषणीय-आधाकर्मादि दोषों से दूषित यावत्-समस्त कर मिलने पर भी भाव साधु और भाव साध्वी उसको 'णो पडिगाहिज्जा' नहीं ग्रहण करे क्योंकि उस कोमल आम्र वगैरह के फल सामान्य को कच्चे और अशस्त्रपरिणत होने से सचित्त और आधाकर्मादि दोषों से युक्त होने के कारण संयम और आत्मा का विराधक होने से साधु और साध्वी संयम पालनार्थ उस प्रकार के कच्चे और चीर फार से रहित कोमल फल जात को नहीं ले, अन्यथा उस को लेने पर संयम आत्म विराधना होगी ॥८३॥

टीकार्थ-अब उदुम्बर-गूलर वगैरह का फल चूर्ण को लक्ष्यकर उसका निषेध

पक्ष होय 'असत्थपरिणय' शस्त्र परिशुत श्येद न होय अर्थात् चीरेल के टुकड़े न होय तो तेवा आभा विगेरेना कुमणा इणोने 'अप्फासुय' सचित्त एव अनेषणीय आधाकर्मादि दोषोधी दूषित यावत् समष्टने 'णो पडिगाहिज्जा' प्राप्त थाय तो पणु ते देवा नही' केम के-अे कुमणा डेरी विगेरे सामान्य इणो काया अने अशस्त्र परिशुत होवाथी सचित्त अने आधाकर्मादि दोषोधी युक्त होवाने दीधे सथम अने आत्माना विराधक होवाथी साधु साध्वीअे सथम पालन भटे एवा प्रकारना काया के थीयां इडंथा वगरना इणो देवा नही कारण के ते देवाथी सथम आत्माना विराधना थाय छे ॥सू ८३ ॥

सरडुयं आमगं असत्थपरिणयं अप्फासुयं अणेसणिज्जं जाव लाभे संते
णो पडिगाहिज्जा ॥सू० ८३॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् स यदि पुनरेवं सरडु-
जातं (अवद्धास्थिफलजातं) जानीयात्, तद्यथा-आम्रसरडुं वा (आम्रावद्धास्थिफलं वा),
कपित्थसरडुं वा (कपित्थावद्धास्थिफलं वा), दाडिम सरडुं वा (दाडिमावद्धास्थिफलं वा) वित्त्वसरडुं-
वद्धास्थिफलं वा; अन्यतरद् वा तथाप्रकारम् सरडुजातं (अवद्धास्थिफलजातम्) आमकम्
अशस्त्रपरिणतम् अप्रासुकम् अनेपणीयम् यावत् लाभे सति नो प्रतिगृह्णीयात् ॥ सू० ८३ ॥

टीका-कोमलफल सामान्यमधिकृत्य निषेधं वक्तुमाह-‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’
स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘गाहावइकुलं’ गृहपतिकुलं ‘जाव पविट्ठे समाणे’ यावत्-पिण्डपात
प्रतिज्ञया भिक्षालाभार्य प्रविष्टः सन् ‘से जं पुण एवं सरडुजायं’ स भावभिक्षुः यदि
पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या सरडुजातम् अवद्धास्थिफलजातम् कोमलफलसामान्यम् ‘जाणिज्जा’
जानीयात् ‘तं जहा-अंसरडुयं वा’ आम्रकोमलफलं वा ‘कवित्थसरडुयं वा’ कपित्थकोमल-
फलं वा ‘दडिमसरडुयं वा’ दाडिमकोमलफलं वा ‘वित्त्वसरडुयं वा’ वित्त्वकोमलफलं वा
‘अण्णयरं वा तहप्पगारं’ अन्यतरद् वा-अन्यद् वा किमपि तथाप्रकारम् तथाविधम् अवद्धा-

अव कोमलफल सामान्य को लक्ष्यकर निषेध करते हैं ।

टीकार्थ-‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्ठे समाणे से
जं पुण एवं सरडुजायं जाणिज्जा’ वह पूर्वोक्त भिक्षु-संयमशील साधु और
भिक्षुकी साध्वी गृहपति-गृहस्थ श्रावक के घर में यावत्-पिण्डपात की प्रतिज्ञा से
भिक्षा लाभ की आज्ञा से प्रविष्ट होकर ‘से जं पुण एवं सरडुजायं जाणिज्जा’ वह
साधु या साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाण रूप से कोमल फल सामान्य को जानलें-‘तं
जहा’ जैसे कि ‘अंसरडुयं वा’ आम्रका कोमल फल हो या ‘कवित्थसरडुयं वा’
कपित्थ-कोठों का कोमलफल है या ‘दडिमसरडुयं दाडिम का कोमल फल है या
‘वित्त्वसरडुयं वा’ वित्त्व का कोमल फल है । अथवा ‘अण्णयरं वा तहप्पगारं सरडु
जायं’ अन्य किसी दूसरा भी इसी प्रकार का कोमल फल जात है किन्तु ये सभी

हुये कोमल फल सामान्यने उद्देशीने तेने लेवाना निषेध कइ छे -

टीकार्थ-‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त साधु अने साध्वी ‘गाहावइकुल जाव’
गृहस्थ श्रावकने घेर यावत् भिक्षा लाभनी आज्ञाथी ‘पविट्ठे समाणे’ प्रवेश करीने ‘से जं
पुण एवं सरडुजायं जाणिज्जा’ तेभना लक्षणभा ओवुं आवे नेम के-अंसरडुजायं वा’ आपाना
कोमल फल ‘कपित्थसरडु जायं वा’ अथवा कोमल फल ‘दाडिमसरडुजायं वा’
दाडिमना कोमल फल अथवा ‘वित्त्वसरडुयं वा’ विनीना कोमल फल अथवा ‘अण्णयरं’
अन्य कोमल फल ‘तहप्पगारं’ तेवा प्रकारना ‘सरडुजायं’ कोमल फलने ‘आमगं’ अपरि-

स्थिफल कोमलफलजातम् 'आमकम्' अपरिपक्वरूपम् 'असत्प्रपरिणयं' अशस्त्रपरिणतम् न शास्त्रेण परिणतीकृतम् अशस्त्रोपहतमित्यर्थः 'अप्फासुय' अप्राप्तुम् सचित्तम् 'अनेषणिज्जं' अनेषणीयम्-आधाकर्मादिदोषदुष्टम् 'जाव' यावत्-मन्यमानो ज्ञात्वा 'लामे संते' लामे सति 'णो पडिगाहिज्जा' नो प्रतिगृहीयात्, अस्मादस्थिफलजातरथ अशस्त्रपरिणत्वेन सचित्तत्वाद् आधाकर्मादिदोषयुक्तत्वाच्च साधुभिर्न ग्राह्यम् ॥ सू० ८३ ॥

मूत्रम्-से भिक्खु वा भिक्खुणी वा गाहावइ कुलं जाव पविट्ठे समाणे से जं पुण एवं मथुजायं जाणिज्जा, तं जहा-उंवरमंथुं वा, णग्गोह-मंथुं वा पिल्लवखुमंथुं वा, आसोत्थमंथुं वा अपण्णयरं वा तहप्पगारं मंथुजायं आनगं दुक्कं साणुवीदं अप्फासुयं जाव णो पडिगाहिज्जा ॥८४॥

छाया-स भिक्षु.ी भिक्षुकी वा गृहपति कुल पावत् प्रविष्टः सन् स यदि पुनरेवं मन्थु जातम् जानीयात् तद्यथा-उदुम्बरमन्थुम् वा, न्यग्रोपमन्थुम् वा लक्ष्ममन्थुम् वा, अश्वत्थमन्थुम् वा अन्यतरद् वा तथाप्रकारम् मन्थुजातम् आमकम् दुष्पिष्टम् सानुरीजम् अप्राप्तुकम् यावद् नो प्रतिगृहीयात् ॥८४॥

टीका-अथ उदुम्बरादिफलचूर्णमधिकृत्य तन्निषेधं वक्तुमाह- 'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' पूर्वोक्तो भावभिष्टुर्वा भावभिष्टुकी वा 'गाहावइकुलं' गृहपतिकुलम् 'जाव पविट्ठे समाणे'

आम वगैरह का कोमल फल जात यदि 'आनगं असत्प्रपरिणयं' आम-अपरिपक्व कच्चा है और अशस्त्रपरिणत आम वगैरह के कोमल फल जात को 'अप्फासुयं अनेषणिज्जं जाव' अप्राप्तुक सचित्त एवं अनेषणीय-आधाकर्मादि दोषों से दूषित यावत्-समस्त कर मिलने पर भी भाव साधु और भाव साध्वी उसको 'णो पडिगाहिज्जा' नहीं ग्रहण करे क्योंकि उस कोमल आम वगैरह के फल सामान्य को कच्चे और अशस्त्रपरिणत होने से सचित्त और आधाकर्मादि दोषों से युक्त होने के कारण संयम और आत्मा का विराधक होने से साधु और साध्वी संयम पालनार्थ उस प्रकार के कच्चे और खीर फार से रहित कोमल फल जात को नहीं ले, अन्यथा उस को लेने पर संयम आत्म विराधना होगी ॥८३॥

टीकार्थ-अब उदुम्बर-गूलर वगैरह का फल चूर्ण को लक्ष्यकर उसका निषेध

पक्ष होय 'असत्प्रपरिणय' शस्त्र परिशुत अथैव न होय अर्थात् यदिह के काटेले न होय तो तेवा आत्मा विवेकेना कुमणा इणोने 'अप्फासुय' सचित्त जेव अनेषणीय आधाकर्मादि दोषाधी दूषित यावत् समष्टने 'णो पडिगाहिज्जा' प्राप्त थाय तो पक्ष ते देवा नही केम के-जे कुमणा केरी विवेके सामान्य इणो काया अने अशस्त्र परिशुत होवाधी सचित्त अने आधाकर्मादि दोषाधी युक्त होवाने लीधे संयम अने आत्माना विराधक होवाधी साधु साध्वीजे संयम पालन भट्टे जेवा प्रकारना काया के चौर्या ईडया वगरना इणो लेना नही कारध के ते देवाधी संयम आत्माना विराधना थाय छे ॥सू ८३ ॥

यावत्-पिण्डपातप्रतिज्ञया-भिक्षालाभार्थं प्रविष्टः सन् 'से जं पुण एवं मंथुजायं जाणिज्जा' स-भावभिक्षुर्यदि पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या मन्थुजातम्-चूर्णजातसामान्यम् जनीयात् 'तं जहा उंवरमंथुं वा' तद्यथा-उदुम्बरमन्थु वा-उदुम्बरफलचूर्णं वा 'नग्गोहमंथुं वा' न्यग्रोधमन्थुं वा-वटवृक्षफलचूर्णं वा 'पिलुवखुमंथुं वा' प्लक्षमन्थुं वा-प्लक्षवृक्षफलचूर्णं वा पिप्पल इति भाषा प्रसिद्धवृक्षविशेष चूर्णइत्यर्थः 'आसोत्थमंथुं वा' अश्वत्थमन्थुं वा-पिप्पलवृक्षफलचूर्णं वा 'अण्णयरं वा तहप्पगारं' अन्यतरद् वा-अन्यद् वा किमपि तथाप्रकारम् उदुम्बरवृक्षफल चूर्णसदृशम् 'मंथुजायं' मन्थुजातम्-फलचूर्णसामान्यम् 'आमगं' आमकम्-अपरिपक्वम् 'दुरुक्कं' दुष्पिष्टम् ईषत् पिष्टम्, 'साणुवीयं' सानुबीजम्-अविध्वस्तयोनिबीजम्, अनुपहतबीजसहितम् 'अप्फासुयं' अप्रासुकम् सचित्तम् 'अणेसणिज्जं' जाव अनेषणीयम् आधाकर्मादिदोषसहितम् यावत् करते हैं- 'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्ठे समणे' वह पूर्वोक्त भिक्षु-संघमशील साधु और भिक्षुकी-साःवी गृहपति-गृहस्थ श्रावक के घर में यावत्-पिण्डपात की प्रतिज्ञा से-भिक्षा लेने की इच्छा से प्रविष्ट होकर 'से जं पुण एवं मंथुजायं जाणिज्जा' वह साधु और साःवी यदि ऐसा वक्ष्यमाणरीति से मंथु चूर्ण को जाने- 'तं जहा उंवरमंथुं वा' जैसे कि उदुम्बर-गूलर फलका मन्थुचूर्ण हो या 'नग्गोहमंथुं वा' न्यग्रोध-वट फल का चूर्ण हो या 'पिलुवखुमंथुं वा' प्लक्ष-पाकर फल पीपल जात का वृक्ष विशेष का चूर्ण हो अथवा 'असोत्थमंथुं वा' अश्वत्थ-पीपल फल का चूर्ण हो या 'अण्णयरं वा तहप्पगारं मंथुजायं' अन्य किसी दूसरा ही इस प्रकार का मन्थु जात-चूर्ण हो किन्तु वह गूलर वगैरहका फल चूर्ण यदि 'आमगं' आम-कच्चा है अर्थात् परिपक्व नहीं है तथा 'दुरुक्कं' दुष्पिष्ट-खरावरूप से जरा साही पीसा गया है और 'साणुवीयं' सानुबीज-अनुपहत बीज वाला है अर्थात् जिसका बीज नष्ट नहीं हुआ है इस प्रकार का गूलर वगैरह का फलचूर्ण 'अप्फासुयं जाव' अप्रासुक-सचित्त तथा यावत् अनेषणीय-आधाक

हुवे उभरडा विगेरेना इणेना लूकाने उदेशीने तेने निषेध छडे छे-

टीका- 'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' ते पूर्वोक्त साधु के साःवी 'गाहावइकुलं जाव' गृहस्थ श्रावकना घरमा यावत् भिक्षा लेवानी इच्छाथी 'पविट्ठे समणे' प्रवेश करीने 'से जं पुण एवं मंथुजायं जाणिज्जा' तेमना लक्ष्णवामा येनु मंथुचूर्ण आवे 'तं जहा' नेम के 'उंवरमंथुं वा' उभरडाना इणुं चूर्ण अथवा 'नग्गोहमंथुं वा' वडना इणेनु चूर्ण होय अथवा 'पिलुवखुमंथुं वा' पीपलाना इणुं चूर्ण होय अथवा 'असोत्थमंथुं वा' पीपलाना इणुं चूर्ण होय अथवा 'अण्णयर वा तहप्पगारं' भीम केछ तेना नेवा 'मंथुजायं' चूर्ण होय पण ते चूर्ण ने 'आमगं' कच्चा होय अर्थात् परिपक्व न होय 'दुरुक्कं' खरावर वाटेले होय तथा 'साणु वीयं' नेना भी परापर वटाया न होय आवा प्रकारुं उभरडा विगेरेना इणेनु चूर्ण 'अप्फासुयं जाव' सचित्त तेमन अनेषणीय आधाकर्मादिदोषवाणा होवाथी ते प्राप्त थाय

मन्यमानो ज्ञात्वा लाभे सति 'णो पडिगाहिज्जा' नो प्रतिगृह्णीयात्, तथाविधोदुम्बरफल चूर्णादीनाम् अपरिपक्वतया सचित्तत्वाद् आधाकर्मादिदोषदण्डत्वेन च संयमात्मविराधकत्वात् साधुभिः साध्वीमिश्र न ग्राह्यमिति भावः ॥ सू० ८४ ॥

गूलम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्ठे समाने से जं पुण एवं जाणिज्जा, आमडागं वा, पूइपिण्णागं वा, सर्पिं वा, पेज्जं वा, लेज्जं वा, खाइमं वा साइमं वा, पुराणं एत्थ पाणा अणुप्पसूया, एत्थ पाणा जाया एत्थ पाणा संदुद्धा, एत्थ पाणा अवुक्कंता, एत्थ पाणा अपरिणया, एत्थ पाणा अविच्छत्था, णो पडिगाहिज्जा ॥ ८५ ॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत्-प्रविष्टः सन् स यदि पुनरेवं जानीयात्-आमपत्रकं वा, पूतिपिण्याकं वा, सर्पिर्वा, पेयं वा, लेह्यं वा, खादिसं वा, स्वादिसं वा, पुराणम्, अत्र प्राणाः अनुप्रसूताः, अत्र प्राणाः, जाताः अत्र प्राणाः संवृद्धाः, अत्र प्राणाः, अव्युत्क्रान्ताः, अत्र प्राणाः अपरिणताः, अत्र प्राणाः अविध्वस्ताः नो प्रतिगृह्णीयात् ॥ सू० ८५ ॥

टीका-अपरिपक्वशाकादिकमधिकृत्य तन्निषेधं वक्तुमाह-'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' स पूर्वोक्तो संयमवान् भिक्षुर्वा भावभिक्षुकी 'गाहावइकुलं' गृहपतिकुलं-गृहस्थगृहम् 'ज व पविट्ठे समाने' यावत्-पिण्डपातप्रतिज्ञया भिक्षालाभार्थम् प्रविष्टः सन् 'से जं पुण एवं जाणिज्जा'

मदीं दोषों से युक्त होने से 'णो पडिगाहिज्जा' मिलने पर उसे नहीं ग्रहण करना चाहिये क्योंकि इसतरह का गूलर वगैरह काचूर्ण परिपक्व नहीं होने से सचित्त और आधाकर्मादि दोषों से दूषित होने से साधु और साध्वी का संयम आत्म विराधक होगा, इसलिये इस तरह का कच्चा और लेशमात्र ही पीसा हुआ तथा अनुपहत बीज वाला गूलर वगैरहका फल चूर्ण को संयमशील साधु और साध्वी नहीं ग्रहण करे अन्यथा उस प्रकार के फल चूर्ण को लेने पर संयम आत्मविराधना होगी ॥ ८४ ॥

टीकार्थ-अब अपरिपक्व शाकादि को लक्ष्य कर निषेध करते हैं-'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावइकुल जाव पविट्ठे समाने' वह पूर्वोक्त भिक्षु-भाव साधु

तो पणु 'णो पडिगाहिज्जा' तेने अहणु करवा नही केम के-आवा प्रकारनु इणोनु बूधुं सचित्तं अने आधाकर्मादि दोषोवाणु होवाथी साधु अने साध्वीना सयम-आत्म विराधक थाय छे तेथी आवा प्रकारना उभरका विगेरे ना इणोना बूधुंने साधु के साध्वीअे लेवुं न ओधओ. ॥ सू० ८४ ॥

इसे पुरा अइया न होय तेवा अपरिपक्व शाकादिने उदेशीने निषेध करे छे.-

टीकार्थ-'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' ते पूर्वोक्त साधु अगर साध्वी 'गाहावइकुलं जाव' गृहस्थ श्रावकना घरमां भिक्षा भगवानी आशाथी 'पविट्ठे समाने' प्रवेश कर्या पछी

સ તંયમવાન મિશ્નુઃ અદિ પુનરેવં વક્ષ્યતામરીત્યા જાનીયાત્ ‘આમઢાગં વા’ આમપત્રકં વા-
અપરિપક્વપત્રમ્ વા શારુમ્ વા અરણિકતન્દુલીયાદિરૂપમ્ તદપિ અર્ધપક્વમ્ અપક્વં વા સ્યાત્
‘પૂતિપિણાગં વા’ પૂતિપિણ્યાકમ્ વા કૂથિતચ્છલમ્ તદપિ જીર્ણશીર્ણરૂપમ્ ‘સર્પિં વા’ સર્પિ-
ર્વા-ઘૃતમ્ ‘પુરાણકં’ પુરાણમ્-અધિકકાલિકમ્, એતાનિ પુરાણાનિ સાધુભિઃ સાધ્વીમિશ્વ ન
ગ્રાહ્યાણિ તત્ર હેતુમાહ ‘ઇત્ય પાણા અણુપ્પસૂયાઈ’ અત્ર-અસ્મિન્ પુરાણે શાકઘૃતાદૌ પ્રાણાઃ
જીવાઃ અનુપ્રસૂતાઃ સચુત્પન્ના મરન્તિ ‘ઇત્ય પાણા જાયા’ અત્ર-અસ્મિન્ જીર્ણશીર્ણે આમશા-
કઘૃતાદૌ પ્રાણાઃ જીવાઃ જાતાઃ જાયન્તે ‘ઇત્યપાણા સંવુઢા’ અત્ર-અસ્મિન્ આમસારુ સર્પિ-
રાદૌ પ્રાણાઃ પ્રાણિનઃ સંવુઢાઃ સંવર્દિતા મવન્તિ ‘ઇત્યપાણા અબુક્કંતાઈ’ અત્ર-અસ્મિન્

और मिश्रुकी-भाव साध्वी गृहपति-गृहस्थ आबक के घर में याघत्-पिण्डपात
की प्रतिज्ञा से-भिक्षालाभ की आशा से प्रविष्ट होकर ‘से जं पुण एवं जागिज्जा’
वह साधु और साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाण रूप से जान ले कि-‘आमडागं
वा’ आमपत्रक-अपरिपक्व पत्र युक्त यह शाक है अर्थात् अरणिक तन्दुली-
यादि रूप चौलाई वगैरह का शाक भाजी अर्धपक्व-आधाही पक्व है या बिल
कुल ही अपक्व है इसी तरह ‘पूहपिण्णागं वा’ पूतिपिण्णाक नाम का कूथित खल
रूप शाक विशेष बहुत जीर्ण शीर्ण है एवं ‘सर्पिं वा, पेज्जं वा लेज्जं वा खाइमं
वा साइमं वा पुराणं’ सर्पि-घृत पेय पीने योग्य या लेह्य-लेहन चाटने योग्य
अठाना एवं खादिम स्वादिम बहुत पुराणा है ऐसा जान ले या देखले तो उन
पुराने चौलाई वगैरह शाक भाजी को और अत्यन्त पुराने घृतादि को भाव
साधु और भाव साध्वी नहीं ग्रहण करे क्योंकि ‘इत्यपाणा अणुप्पसूयाइं’ अत्र
यहां पर अर्थात् इस पुराने शाक घृत वगैरह में प्राणी उत्पन्न हो गये है और
‘इत्य पाणा जाया’ इस कच्चे अपरिपक्व जीर्ण शीर्ण शाक घृत वगैरह में प्राणी
उत्पन्न हो रहे हैं एवं ‘इत्यपाणा संवुद्धा’ इस कच्चे शाक घृत आदि पेय लेह्य
खादिम या स्वादिम भोजन जान में प्राणी अत्यन्त उत्पन्न होकर बढ़ रहे हैं और

‘से जं पुण एवंजाणिज्जा’ તેમના નાણુવામા એવુ આવે કે-‘આમઢાગં વા’ અપરિપક્વ
પાન વાળુ, આશાક છે અથવા ‘પૂહપિણાગં વા’ પૂતિપિણ્ણાક જેવી દુર્ગન્ધ વાળું શાક
ઘણુ છુર્ચુ શીર્ષુ છે. ‘સર્પિં વા’ ઘી અથવા ‘પેજ્જં વા’ પીવા લાયક પેય તથા ‘લેજ્જં
વા’ લેહ્ય ચાટવા લાયક અથાણા વિગેરે તથા ખાદિમ સ્વાદિમ પદાર્થ ઘણા જુના છે.
તેવું નાણુવામા આવે કે તેવું નેંધ લે તો તે પુરાણ શાકભાજી કે જુના ઘી વિગેરેને
સાધુ સાધ્વીએ ગ્રહણ કરવા નહી. કેમ કે ‘ઇત્યપાણા અણુપ્પસૂયાઈ’ આ જુના શાકભાજી
ઘી વિગેરેમા જીવો પેદા થઇ ગયેલા હોય છે તથા ‘ઇત્યપાણા જાયા’ એમાં અર્થાત્ કાચા
અપરિપક્વ જુના શાક કે ઘી વિગેરેમા જીવો ઉત્પન્ન થતા હોય છે તથા ‘ઇત્ય પાણા-
સંવુઢા’ તે એ કાચા શાક ઘી વિગેરે પેય, લેહ્ય ખાદિમ સ્વાદિમ આહાર બતમા ઘણા
જીવો ઉત્પન્ન થઇને વધી રહ્યા હોય છે, તથા ‘ઇત્ય પાણા અબુક્કંતાઈ’ આવા છુર્ચુ શીર્ષુ

शीर्णजीर्णपुराणे घृतादौ प्राणाः प्राणिनो जीवाः व्युत्क्रान्ताः-व्युत्क्रान्तिरिति न भ्रियन्ते इत्यर्थः 'इत्यपाणा अपरिणया' अत्र-अस्मिन् अतिपुनर्जातीर्णशीर्णशाकघृतादौ प्राणाः प्राणिनो जीवाः अपरिणताः परिणतिं न प्राप्नुवन्ति, परिणतान् भवन्ति, रूपान्तरं न गच्छन्ति इत्यर्थः 'इत्यपाणा अविद्धत्वा' अत्र-अस्मिन् पुराणे घृतादौ प्राणाः जीवाः अविध्वस्ताः-विध्वस्ता न भवन्ति तस्मात् एतेषां पुराणानां आपन्नशाकभाजीघृतदीनां सचित्तत्वात् तानि 'णो पडिगाहिज्जा' नो प्रतिगृह्णीयात्, अनुग्रहतादिशब्दानां समानार्थकत्वेऽपि अत्रान्तरकिञ्चित् परस्पर भेदश्रुत्यादां पृथक्पृथक्प्राधानं कृतमिति । सू० ८५ ॥

मूलम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्ठे समाणे से जं पुण एवं जाणिज्जा, उल्लुमेरगं वा अंककरेल्लुयं वा, कसेरुगं वा, सिंगघाडगं वा, पूतिआल्लुयं वा, अन्नयरं वा तहप्पशरं आमगं असत्थपरिणयं अप्फाल्लुयं जाव णो पणिगाहिज्जा ॥८६॥

छाया-'स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् स यत् पुनरेवं जानीयात्-इक्षुरमेकं वा, उल्लुकरेल्लुकं वा, कसेरुकं वा, 'शृङ्गाटकं वा' पूति-आल्लुकं वा, अन्यतरद् वा तथाप्रकारम् आसकम् अशङ्कपरिणतम् अप्रासुकं यावत् नो प्रतिगृह्णीयात् ॥ सू० ८६ ॥

टीका-आमरुमिभुखण्डादिकमधिकृत्य तन्निषेधं वक्तुमाह 'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' स पूर्वोक्तो भावभिक्खुर्वा भावभिक्खुकी वा 'गाहावइकुलं' गृहपतिकुलम्-गृहस्थगृहं 'जाव' 'इत्यपाणा अवुत्क्रान्ताः' इत्यजीर्ण शीर्ण पुराणे घृतादिभ्यो उत्पन्न प्राणी व्युत्क्रान्त नहीं हुए हैं अर्थात् नहीं मरे हैं, और 'इत्यपाणा अपरिणया' इस जीर्ण शीर्णशाक घृत वगैरह में उत्पन्न प्राणी परिणत नहीं हुए हैं अर्थात् रूपान्तर को भी प्राप्त नहीं हुए हैं और 'इत्यपाणा अविद्धत्वा' अत्यन्त पुराणे घृतादिभ्यो उत्पन्न प्राणी विध्वस्त भी नहीं हुए हैं इसलिये इन पुराणे आपन्नप्रकृत शाक भाजी घृत वगैरह को सचित्त होने से साधु और साध्वी उस को 'णो पडिगाहिज्जा' नहीं ग्रहण करे अन्यथा उस को ग्रहण करने पर संघन आत्म विराधना होगी इसलिये इस प्रकार के अत्यन्त पुराणे शाक घृतादि को नहीं लेना चाहिये ॥ ८५ ॥

जुना धी विगेरेमा उत्पन्न थयेल प्राणी भर्था नथी तथा 'इत्यपाणा अपरिणयाइ' आ जुना शाक धी विगेरेमा उत्पन्न थयेल प्राणी रूपान्तर थधने परिणत थयेल नथी. तथा 'इत्यपाणा अविद्धत्वा' अत्यंत जुना धी विगेरेमा उत्पन्न थयेल प्राणी विध्वस्त थयेल नथी. तेथी आ जुना आपन्नप्रकृत शाकभाज धी विगेरे स्थित होवाथी साधु साध्वीये तेने देवा न लेउये तेने देवाथी संघन आत्म विराधना थाय छे. तेथी आ प्रकारना अत्यंत जुना शाक धी विगेरे देवा न लेउये. ॥ सू. ८५ ॥

પવિટ્ટે સમાળે' યાવત્-પિણ્ડપાતપ્રતિજ્ઞયા-મિક્ષાગ્રહણાર્થમ્ પ્રવિટ્ટઃ સન્ 'સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા' સ-ભાવમિશ્નુઃ યદિ પુનરેવં વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્ 'ઇચ્છુમેરગં વા' ઇશ્નુમેરકં વા-ઇશ્નુભુવંડમ્ ત્વગ્રરહિતેશ્નુખણિકેત્યર્થ 'અંકકરેલુયં વા' અંકકરેલુકમ્ અંકકરેલુનામકં વનસ્પતિવિશેષ 'કસેરુગં વા' કસેરુકં વા-કન્દવિશેષરૂપમ્ 'સિંઘાડગં વા' શૃંગાટકં વા જલજમ્ (સિંહારં ઇતિ માષા) 'પૂતિ આલુગં વા' પૂતિ-આલુકં વા વનસ્પતિવિશેષરૂપમ્ 'અણ-યરં વા તહપ્પગારં' અન્યતરદ્ વા અન્યદ્ વા તથાપ્રકારમ્ પૂર્વોક્તસદ્દશં જલજાતં કન્દવિશેષ વનસ્પતિવિશેષરૂપં વા 'આમગં' આમકમ્-અપરિપક્વમ્ 'અસત્થપરિણયં' અશસ્ત્રપરિણતમ્ અશસ્ત્રોપહતમ્ 'અપ્પાસુયં' અપ્રાસુકમ્ સચિત્તમ્ 'જાવ નો પડિગાહિજ્ઞા' યાવત્-અનેષણીયમ્-

ટીકાર્થ-અથ આમ-કચ્ચા ઇશ્નુ-ગન્ના-શેરડીં કા વગૈરહ કો લક્ષ્યકર નિષેધ કરતે હૈં-'સે મિક્કુવા મિક્કુણી વા ગાહાવહકુલં જાવ પવિટ્ટે સમાળે' વહ પૂર્વોક્ત મિશ્નુક-ભાવ સાધુ ઔર મિશ્નુકી-ભાવ સાધ્વી, ગૃહપતિ-ગૃહસ્થ શ્રાવક કે ઘર મેં યાવત્-પિણ્ડપાત કી પ્રતિજ્ઞા સે અર્થાત્ મિક્ષા લેને કી ઇચ્છા સે અનુ-પ્રવિટ્ટ હોકર 'સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા' વહ સાધુ ઔર સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે જાન લે કિ 'ઇચ્છુમેરગં વા' ઇશ્નુમેરક-છિલકા રહિત ગન્ને કા ટુકડા હૈ અથવા 'અંકકરેલુયં વા' અંકકરેલુ નામ કા વનસ્પતિ વિશેષ હૈ યા 'કસેરુગં વા' કસેરુક-કસૌર નામ કા કન્દ વિશેષ હૈ યા 'સિંઘાડગં વા' શૃંગાટક જલ મેં ઉત્પન્ન હોનેવાલા સિંહાર હૈ યા 'પૂતિઆલુગં વા' પૂતિ-આલુક નામકા વનસ્પતિ વિશેષ હૈ એસા જાનકર 'અણયરં વા તહપ્પગારં આમગં અસત્થપરિણયં અપ્પાસુયં જાવ નો પડિગાહિજ્ઞા' હસ તરહ કા કોઈ દૂસરા ખી જલ મેં ઉત્પન્ન હોને વાલા કન્દ રૂપ વનસ્પતિ વિશેષ આમ-કચ્ચા હૈ તથા અશસ્ત્રપરિણત શસ્ત્રોપહત નહીં હૈ અર્થાત્ ચીરાપાડા નહીં ગયા હૈ હસ પ્રકાર કે સખી કન્દોં કો અપ્રાસુક-સચિત્ત તથા યાવત્-અનેષણીય-આધાક્ષર્માદિ દોષોં સે યુક્ત સમજ

હવે કાયા શેરડીના સાઠા કે ટુકડા વિગેરેને ઉદ્દેશીને તેના નિષેધ કરે છે.-

ટીકાર્થ-'સે મિક્કુવા મિક્કુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સાધુ કે સાધ્વી 'ગાહાવહકુલં જાવ' ગૃહસ્થ શ્રાવકના ઘરમા યાવત્ ભિક્ષા લાભની ઇચ્છાથી 'પવિટ્ટે સમાળે' પ્રવેશ કરીને 'સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા' તેમના બાણવામાં એવુ આવે કે-'ઇચ્છુમેરગં વા' છે ડા વિનાના શેરડીના ટુકડા છે અથવા 'અંકકરેલુયં વા' અંક કરેલુ નામની વનસ્પતિ છે, અથવા 'કસેરુગં વા' કસેરુક-કસૌર નામના કન્દ વિશેષ છે. અથવા 'સિંઘાડગં વા' પાણીમા થવાવાળા શી થોડા છે. અથવા 'પૂતિઆલુગં વા' પૂતિઆલુક નામની વનસ્પતિ વિશેષ છે. એમ બાણવામા આવે અથવા 'અણયરં વા તહપ્પગારં' ખીબ તેના જેવા જળમા પેદા થનાર કદરૂપ વનસ્પતિ હોય તે 'આમગં' કાયા હોય તથા 'અસત્થપરિણય' શસ્ત્ર પરિણત થયેલ ન હોય તો આવા પ્રકારના બધા જ કદોને 'અપ્પાસુય' સચિત્ત યાવત્ અનેષણીય આધાક્ષર્માદિ દોષેથી યુક્ત સમજીને સાધુ સાધ્વીએ તે લેવા ન જોઇએ કારણ કે આવા પ્રકારના કાયા શેરડીના

આધાકર્માદિદોષદુષ્ટં સંન્યમાનઃ જ્ઞાત્વા લાભે સતિ નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્-અશુભપણાદીનામ્ અગ-
સ્ત્રપરિણતાનાં સચિત્તત્વેન આધાકર્માદિદોષદુષ્ટત્વેન સંન્યમાત્મવિરાધકૃતયા તાનિ સાધુર્ભિર્ન
ગ્રાહ્યાણિ ॥ સૂ. ૮૭ ॥

મૂલમ્-સે મિશ્ત્રુ વા મિશ્ત્રુણી વા ગાહાવહકુલં જાવ પવિટ્ટે સમાણે
સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા, ઉપ્પલં વા, ઉપ્પલનાલં વા, મિસં વા, મિસ-
મુણાલં વા, પોક્કલલં વા. પોક્કલલ વિભંગં વા, અણ્ણયરં તહપ્પમારં આમગં
અસત્થપરિણયં અપ્પાસુયં જાવ લાભેસંતે ણો પઢિગાહિજ્ઞા ॥સૂ. ૮૭॥

છાયા-સ મિશ્ત્રુવાં મિશ્ત્રુકી વા ગૃહપતિકુલમ્ યાવત્ પ્રવિષ્ટઃ સન સ યદિ પુનરેવં જાનીયાત્
-ઉત્પલં વા, ઉત્પલનાલં વા, વિસં વા, વિસમુણાલં વા, પુષ્કરં વા, પુષ્કરવિમન્ન વા. અન્યતરદ્
વા તથાપ્રકારમ્ આમકમ્ અશસ્ત્રપરિણતમ્, અપ્રાસુકમ્ યાવત્ લાભે સતિ નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ ॥૮૭॥

ટીકા-કમલકન્દમુળાલાદિકમધિકૃત્ય તદ્વિષેષ વક્તુમાહ-‘સે મિશ્ત્રુ વા મિશ્ત્રુણી વા’
સ મિશ્ત્રુવાં મિશ્ત્રુકી વા ‘ગાહાવહકુલં’ ગૃહપતિકુલં ‘જાવ’ યાવત્-પિંડપાતપ્રતિજ્ઞાયા મિશ્ત્રા-
લામાર્થે પ્રવિષ્ટઃ સન્ ‘સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા’ સ માવમિશ્ત્રુઃ યદિ પુનરેવં વક્ષ્યમાણરીત્યા
જાનીયાત્ ‘ઉપ્પલં વા’ ઉત્પલં વા નીલોત્પલં વા ‘ઉપ્પલનાલં વા’ ઉત્પલનાલં વા-નીલોત્પલ-

કર સાધુ ઓર સાધ્વી ઉસકો ગ્રહજ નહીં કરે વર્ગોકિં ફસ તરહકા કચ્ચા ગચ્ચા
કશેરુ-સિંહાર વગેરહ આમ ઓર અશસ્ત્રપરિણત હોને સે સચિત્ત ઓર આધા-
કર્માદિ દોષોં સે યુક્ત હોને કે કારણ સંયમ આત્મ વિરાધક હોતા હૈ ફસલિયે
સંયમ પાલનાર્થે માવ સાધુ ઓર માવ સાધ્વી ઉસ કો વહીં લે ॥ ૮૬ ॥

ટીકાર્થ-અવ કમલ કન્દ મુળાલ વગેરહ કો લક્ષ્યકર નિષેષ કરતે હૈં-

ટીકાર્થ-‘સે મિશ્ત્રુ વા મિશ્ત્રુણી વા, ગાહાવહકુલં જાવ પવિટ્ટે સમાણે’
વહ પૂર્વોક્ત મિશ્ત્રુક-માવ સાધુ ઓર મિશ્ત્રુકી માવ સાધ્વી ગૃહપતિ-ગૃહસ્થ
આવક કે ઘર મેં યાવત્-પિંડપાત કી પ્રતિજ્ઞા સે અર્થાત્ મિશ્ત્રાલાભ કી આશા
સે અનુપ્રવિષ્ટ હોકર ‘સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા’ વહ સાધુ ઓર સાધ્વી યદિ એસા
વક્ષ્યમાણ રૂપ સે જાન લે કિ ‘ઉપ્પલંવા’ ઉત્પલ-કમલ અર્થાત્ નીલ કમલ હૈ

ગન્ના, કશેરુ, સીંઘાડા વિગેરે આમ અને અશસ્ત્ર પરિણત હોવાથી સચિત્ત અને આધા
કર્માદિ દોષોવાળા હોવાથી સંયમ આત્મ વિરાધના થાય છે. તેથી સંયમ પાલન કરવા
વાળા સાધુ સાધ્વીએ તે લેવા નહીં ॥ સૂ. ૮૬ ॥

હવે કમલકન્દ-મુળાલ વિગેરેને ઉદ્દેશીને તેના નિષેષ કરે છે -

ટીકાર્થ-‘સે મિશ્ત્રુ વા મિશ્ત્રુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સાધુ કે સાધ્વી ‘ગાહાવહકુલં જાવ’
ગૃહસ્થ શ્રાવકના ઘરમાં યાવત્ મિશ્ત્રા મળવાની ઇચ્છાથી ‘પવિટ્ટે સમાણે’ પ્રવેશ કર્યા પછી
‘સે જં પુણ એવજાણિજ્ઞા’ તેમના બાધુવાસા એવું આવે કે-‘ઉત્પલ વા’ ઉત્પલ-નીલ
કમલ અથવા ‘ઉપ્પલનાલ વા’ નીલ કમલનું નાળ ડહો છે અથવા ‘મિસં વા મિસમુણાલ

પવિટ્ટે સમાળે' યાવત્-પિણ્ડપાતપ્રતિજ્ઞા-મિત્તાગ્રહણાર્થમ્ પ્રવિષ્ટઃ સન્ 'સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા' સ-ભાવમિત્તુઃ યદિ પુનરેવં વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્ 'ઇચ્છુમેરગં વા' ઇચ્છુમેરકં વા-ઇચ્છુસુણ્ડમ્ ત્વગ્રરહિતેભુલ્લિખિકેત્યર્થ 'અંકકરેલુયં વા' અંકકરેલુરૂમ્ અંકકરેલુનામકં વનસ્પતિવિશેષ 'કસેરુગં વા' કસેરુકં વા-કન્દવિશેષરૂપમ્ 'સિંગ્ઘાડગં વા' શૃંગાટકં વા જલજમ્ (સિંહારં ઇતિ માપા) 'પૂતિ આલુગં વા' પૂતિ-આલુકં વા વનસ્પતિવિશેષરૂપમ્ 'અણ્ણ-યરં વા તહપ્પગારં' અન્યતરદ્ વા અન્યદ્ વા તથાપ્રકારમ્ પૂર્વોક્તસદ્દશં જલજાતં કન્દવિશેષ વનસ્પતિવિશેષરૂપં વા 'આમગં' આમકમ્-અપરિપક્વમ્ 'અસત્થપરિણયં' અશસ્ત્રપરિણતમ્ અશસ્ત્રોપહતમ્ 'અપ્પાસુયં' અપ્રાસુકમ્ સચિત્તમ્ 'જાવ નો પહિગાહિજ્ઞા' યાવત્-અનેષણીયમ-

ટીકાર્થ-અથ આવ-કચ્ચા ઇચ્છુ-ગમ્મા-શેરડીં કા વગૈરહ કો લક્ષ્યકર નિષેધ કરતે હૈં-'સે મિત્તસૂવા મિત્તલુણી વા ગાહાવહકુલં જાવ પવિટ્ટે સમાળે' વહ પૂર્વોક્ત મિત્તુક-ભાવ સાધુ ઔર મિત્તુકી-ભાવ સાધ્વી, ગૃહપતિ-ગૃહસ્થ આવક કે ઘર મેં યાવત્-પિણ્ડપાત કી પ્રતિજ્ઞા સે અર્થાત્ મિત્તા લેને કી ઇચ્છા સે અનુ-પ્રવિષ્ટ હોકર 'સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા' વહ સાધુ ઔર સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે જાન લે કિ 'ઇચ્છુમેરગં વા' ઇચ્છુમેરક-છિલકા રહિત ગમ્ને કા ટુકડા હૈ અથવા 'અંકકરેલુયં વા' અંકકરેલુ નામ કા વનસ્પતિ વિશેષ હૈ યા 'કસેરુગં વા' કસેરુક-કસૌર નામ કા કન્દ વિશેષ હૈ યા 'સિંગ્ઘાડગં વા' શૃંગાટક જલ મેં ઉત્પન્ન હોનેવાલા સિંહાર હૈ યા 'પૂતિઆલુગં વા' પૂતિ-આલુક નામકા વનસ્પતિ વિશેષ હૈ એસા જાનકર 'અણ્ણયરં વા તહપ્પગારં આમગં અસત્થપરિણયં અપ્પાસુયં જાવ નો પહિગાહિજ્ઞા' હસ તરહ કા કોઈ દૂસરા ખી જલ મેં ઉત્પન્ન હોને વાલા કન્દ રૂપ વનસ્પતિ વિશેષ આવ-કચ્ચા હૈ તથા અશસ્ત્રપરિણત શસ્ત્રોપહત નહીં હૈ અર્થાત્ ચીરાફાડા નહીં ગયા હૈ હસ પ્રકાર કે સખી કન્દોં કો અપ્રાસુક-સચિત્ત તથા યાવત્-અનેષણીય-આધાકર્માદિ દોષોં સે યુક્ત સમજ

હવે કાયા શેરડીના સાઠા કે ટુકડા વિગેરેને હૃદયેની તેના નિષેધ કરે છે.-

ટીકાર્થ-'સે મિત્તસૂવા મિત્તલુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સાધુ કે સાધ્વી 'ગાહાવહકુલં જાવ' ગૃહસ્થ આવકના ઘરમા યાવત્ મિત્તા લાભની ઇચ્છાથી 'પવિટ્ટે સમાળે' પ્રવેશ કરીને 'સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા' તેમના બહુવામાં એવુ આવે કે-'ઇચ્છુમેરગં વા' છેડા વિનાના શેરડીના ટુકડા છે અથવા 'અંકકરેલુયં વા' અંકકરેલુ નામની વનસ્પતિ છે, અથવા 'કસેરુગ વા' કસેરુક-કસૌર નામના કન્દ વિશેષ છે. અથવા 'સિંગ્ઘાડગ વા' પાણીમા થવાવાળા શી થોડા છે અથવા 'પૂતિઆલુગં વા' પૂતિઆલુક નામની વનસ્પતિ વિશેષ છે. એમ બહુવામાં આવે અથવા 'અણ્ણયર વા તહપ્પગાર ખીબ તેના જેવા બળમા પેદા થનાર કદરૂપ વનસ્પતિ હોય તે 'આમગં' કાયા હોય તથા 'અસત્થપરિણય' શસ્ત્ર પરિણત થયેલ ન હોય તેા આના પ્રકારના બધા જ કદોને 'અપ્પાસુય' સચિત્ત યાવત્ અનેષણીય આધાકર્માદિ દોષોથી યુક્ત સમજીને સાધુ સાધ્વીએ તે લેવા ન જોઇએ કારણ કે આવા પ્રકારના કાયા શેરડીના

आधाकर्मादिदोषदुष्टं मन्यमानः ज्ञात्वा लाभे सति नो प्रतिगृहीयात्-अशुखण्डादीनाम् अग-
स्त्यपरिणतानां सचित्तत्वेन आधाकर्मादिदोषदुष्टत्वेन संयमात्मनिराधकतया तानि साधुभिर्न
ग्राह्याणि ॥ सू० ८७ ॥

मूलम्-से भिक्षू वा भिक्षुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्टे समाणे
से जं पुण एवं जाणिज्जा, उत्पलं वा, उत्पलनालं वा, भिसं वा, भिस-
मुणालं वा, पोक्खलं वा, पोक्खल विभंगं वा, अण्णयरं तहप्पगारं आयगं
असत्थपरिणयं अप्फासुयं जाव लाभे संते णो पडिगाहिज्जा ॥ सू० ८७ ॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलम् यावत् प्रविष्टः सन् स यदि पुनरेवं जानीयात्
-उत्पलं वा, उत्पलनालं वा, विसं वा, विसमृणालं वा, पुष्करं वा, पुष्करविभङ्गं वा, अन्यतरद्
वा तथाप्रकारम् आमकम् अशस्त्रपरिणतम्, अप्रासुकम् यावत् लाभे सति नो प्रतिगृहीयात् ॥ ८७ ॥

टीका-कमलकन्दमृणालादिकमधिकृत्य तन्निषेध वक्तुमाह-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’
स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘गाहावइकुलं’ गृहपतिकुलं ‘जाव’ यावत्-पिण्डपातप्रतिज्ञया भिक्षा-
लाभार्थं प्रविष्टः सन् ‘से जं पुण एवं जाणिज्जा’ स भावभिक्षुः यदि पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या
जानीयात् ‘उत्पलं वा’ उत्पलं वा नीलोत्पलं वा ‘उत्पलनालं वा’ उत्पलनालं वा-नीलोत्पल-

कर साधु आर साध्वी उसको ग्रहण नहीं करे क्योंकि इस तरहका कच्चा गन्ना
कशेरू-सिंहार वगैरह आम और अशस्त्रपरिणत होने से सचित्त और आधा-
कर्मादि दोषों से युक्त होने के कारण संयम आत्म विराधक होता है इसलिये
संयम पालनार्थ भाव साधु और भाव साध्वी उस को नहीं ले ॥ ८६ ॥

टीकार्थ-अब कमल कन्द मृणाल वगैरह को लक्ष्यकर निषेध करते हैं-

टीकार्थ-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा, गाहावइकुलं जाव पविट्टे समाणे’
वह पूर्वोक्त भिक्षुक-भाव साधु और भिक्षुकी भाव साध्वी गृहपति-गृहस्थ
श्रावक के घर में यावत्-पिण्डपात की प्रतिज्ञा से अर्थात् भिक्षालाभ की आशा
से अनुप्रविष्ट होकर ‘से जं पुण एवं जाणिज्जा’ वह साधु और साध्वी यदि ऐसा
वक्ष्यमाण रूप से जान ले कि ‘उत्पलं वा’ उत्पल-कमल अर्थात् नील कमल है

गन्ना, कशेरू, सींघाडा बिगेरे आम अने अशस्त्र परिणत होवाथी सचित्त अने आधा
कर्मादि दोषोपाणा होवाथी संयम आत्म विराधना थाय छे, तेथी संयम पालन करवा
वाणा साधु साध्वीजे ते देवा नही ॥ सू ८६ ॥

इवे कमलकंद-मृणाल बिगेरेने छेदेशीने तेना निषेध करे छे -

टीकार्थ-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ ते पूर्वोक्त साधु के साध्वी ‘गाहावइकुलं जाव’
गृहस्थ श्रावकना घरमा यावत् भिक्षा भजवानी छिछाथी ‘पविट्टे समाणे’ प्रवेश कर्या पछी
‘से जं पुण एवंजाणिज्जा’ तेभना जाणवामां जेपुं आवे के-‘उत्पल वा’ उत्पल-नील
कमल अथवा ‘उत्पलनाल वा’ नील कमलसुं नाण उठे छे अथवा ‘भिसं वा भिसमुणालं’

कन्दं वा 'भिसं वा' विसं वा-पद्मकन्दमूलं वा 'भिसमृणालं' विसमृणालं वा-पद्मकन्दोपरि
भागस्थितत्वरूप 'पोदखलं' पुष्कर वा कमलकेशरं वा पद्मकिञ्जल्करूपम्, 'पोदखलविभंगं
वा' पुष्करविभंगं वा कमलकन्दं खण्डं वा 'अण्णयरं वा तहप्पगारं' अन्यतरद् वा अन्यद् वा
तथाप्रकारम् कसलकन्दादिसदृशम् यत् किमपि कन्दविशेषरूपम् 'आमगं' आमरम् अपरि-
पक्वम् 'असत्थपरिणयं' अशस्त्रपरिणतम्-अशस्त्रोपहतम् 'अप्फासुयं' अप्राप्तुकम् सचित्तम्
'जाव' यावत्-अनेपणीयम्-आधाकर्मादिदोषदुष्टं मन्यमानो ज्ञात्वा 'लामे संते' लामे सति
'णो पडिगाहिज्जा' नो प्रतिशृङ्खीयात् तेषां पद्ममृणाल कन्दादीनाम् अपरिपक्वानाम् अशस्त्रो-
पहतानां सचित्तत्वेन आधाकर्मादिदोषदुष्टत्वेन लामे सति संयमात्म विराधकत्वेन साधुभिर्वा
साध्वीभिर्वा तानि कमलकन्दमृणालादीनि न ग्राह्याणि इति ॥ सू० ८७ ॥

मूलम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्ठे समाणे
से जं पुण एवं जाणिज्जा, अग्गबीयाणि वा, मूलबीयाणि वा, खंध-
वियाणि वा, पोस्वीयाणि वा, अग्गजायाणि वा, मूलजायाणि वा, खंध-

या 'उप्पलनालं वा' उप्पलनाल-नीलोत्पलका कन्द है या 'भिसं वा भिसमृणालं वा'
विस-मृणाल-कमल कन्द मूल है या विस मृणाल पत्र कन्द का नाल तन्तु है या
'पोदखलं' पुष्कर-कमल का केशर-किञ्जल्क है अथवा 'पोदखलविभंगं वा'
पुष्कर विभंग-कमल का कन्द या खण्ड है 'अण्णयरं वा तहप्पगारं' या अन्य
कोई दूसरा ही इस तरह का कमल कन्दादि के समान कन्द विशेष है इस प्रकार
उस कमल कन्दादि को देखकर या जानकर 'आमगं असत्थपरिणयं' आम-कच्चा
तथा अशस्त्रपरिणत-चाकू वगैरह से चीराफारा भी नहीं गया है अर्थात् जैसा
का तेना ही नया रूप वाला है ऐसा देखने या समझने से उस कमल कन्दादि
को कच्चा तथा अशस्त्रोपहत होने से 'अप्फासुयं जाव' अप्राप्तुक-सचित्त तथा
यावत्-अनेपणीय-आधाकर्मादि दोषों से युक्त समझकर संयमआत्म विरा-
धक होने के कारण 'णो पडिगाहिज्जा' याव साधु और याव साध्वी मिलने पर
भी उस को नहीं ग्रहण करे ॥ ८७ ॥

वा' कमल कन्दु' भूण होय के कमल कदना नाल-तंतु होय अथवा 'पोदखल' कमलना
दिनदक होय अथवा 'पोदखलविभंगं वा' कमलना कदना भूण के 'अण्णयर वा तहप्प
गारं' अथवा जीज होई तेना जेवा कंद विशेष होय ओ रीतना ओ कमल कद विगेरेने
लेधने अथवा लणीने 'आमग' कच्चा तथा 'असत्थपरिणय' शस्त्र परिणत करेन न होय
अर्थात् नेमना नेमन होय तेव जेवा के लखवामा आवे तेवा कमल कदादिने 'अप्फासुय
जाव' सचित्त गवत् अनेपणीय आधाकर्मादि दोषोधी युक्त भानीने सयम आत्म विगधक
होवाधी साधु के साध्वीओ भणवा छता पण 'णो पडिगाहिज्जा' तेने थइण करवा नही' इसू ८७

જાયાણિ વા, ગેજાયાણિ વા ણટ્ઠતથ તક્કલિજતથા વા, તક્કલિસીસેણ
વા, ણાલિણમત્થણ વા, સ્વજ્જૂરમત્થણ વા, તાલમત્થણ વા,
અન્નચરં વા તહપ્પગારં આપં અસત્થપરિણયં અપ્પાસુયં જાવ લાભે સંતે
ણો પડિગાહિજ્ઞા ॥સૂ. ૮૮॥

છાયા-સ મિશ્નુર્વા મિશ્નુકી વા ગૃહપતિકુલં યાવત્ પ્રવિષ્ટઃ સન્ સ યદ્દિ પુનરેવં જાની-
યાત્ તથથા-અગ્રવીજાણિ વા, મૂલવીજાણિ વા, સ્કન્ધવીજાણિ વા, પર્વવીજાણિ વા. અગ્ર-
જાતાણિ વા, મૂલજાતાણિ વા, રક્કન્ધજાતાણિ વા, પર્વજાતાણિ વા નાન્યત્ર, કન્દલીમરતકં
વા કન્દલીશીર્ષં વા, નારિકેલમસ્તક વા સર્જૂમસ્તકં વા, તાલમસ્તકં વા, અન્યતરદ્ વા તથા-
પ્રકારમ્ આમરુઝ અશસ્ત્રપરિણતમ્ અપ્રાસુકમ્ યાવત્-લાભે યત્તિ નો પ્રતિગૃહીયાત્ । સૂ. ૮૮॥

ટીકા-પિંડેષણામધિકૃત્ય જપાકુસુમાદીનિ અગ્રવીજાદીનિ નિષેધિતુમાહ 'સે મિવસ્સુ
વા મિવસ્સુણી' સ મિશ્નુર્વા મિશ્નુકી વા 'ગાહાવદ્કુલં' ગૃહપતિકુલં-ગૃહસ્થગૃહં 'જાવ પવિટ્ટે
સમાણે' યાત્ પિંડપાતવ્રતિજ્ઞા-મિશ્નાગ્રહણાર્થ પ્રવિષ્ટઃ સન્ 'સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા'
સ સંયમવાનમિશ્નુઃ યદિ પુનરેવં વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્-'તં જહા-અગ્રવીયાણિ વા' તથથા-
અગ્રવીજાણિ વા જપાકુસુમપમૃતોનિ, 'મૂલવીયાણિ વા' મૂલવીજાણિ વા-જાતિકુસુમાદીનિ,

અથ પિંડેષણા કા અધિકાર હોને સે જપાકુસુમ વગેરહ અગ્ર વીજોં કો
લક્ષ્યકર નિષેધ કરતે હૈં-

ટીકાર્થ-'સે મિવસ્સુ વા મિવસ્સુણી વા ગાહાવદ્ કુલં જાવ પવિટ્ટે સમાણે'
વહ પૂર્વોક્ત મિશ્નુરુ-સંયમચીલ સાધુ ઔર મિશ્નુકી-સાધ્વી ગૃહપતિ-ગૃહસ્થ
આવરુ કે ઘર સે યાવત્-પિંડપાતની પ્રતિજ્ઞા સે અર્થાત્ મિશ્નાલેને કી હચ્છા
સે અનુપ્રવિષ્ટ હોકર વહ સાધુ ઔર સાધ્વી યદિ 'સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા'
એસા વક્ષ્યમાણરૂપ સે જાન લેકિ 'અગ્રવીયાણિ વા' અગ્રવીજ જપાકુસુમ વગેરહ
અગ્રવીજ હૈં તથા યે 'મૂલવીયાણિ વા' જાતિકુસુમ વગેરહ મૂલવીજ હૈં યા
શલ્લકી વગેરહ 'સ્કન્ધવીયાણિ વા' સ્કન્ધવીજ હૈં તથા હશ્તુદણ્ડ-ગન્ના વગેરહ

પિંડેષણાનો અધિકાર પ્રભુશ્રી હોવાથી જપાકુસુમ વિગેરે અથ ખીજને ઉદ્દેશીને હવે
તેના નિષેધ બતાવે છે -

ટીકાર્થ-'સે મિવસ્સુ વા મિવસ્સુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સાધુ કે સાધ્વી 'ગાહાવદ્કુલં જાવ'
ગૃહસ્થ ગ્રાવકના ઘરમા યાવત્ ભિક્ષા મળવાની ઇચ્છાથી 'પવિટ્ટે સમાણે' પ્રવેશ કરીને 'સે જં
પુણ એવં જાણિજ્ઞા' તેમના ભણવામા એણુ આવે કે- 'અગ્રવીયાણિ વા' આ જપાકુસુમ
વિગેરે અગ્રવીજ છે તથા 'મૂલવીયાણિ વા' આ જાતિકુસુમ વિગેરે મૂળ ખીજ વાળા છે.
અથવા 'સ્કન્ધવીયાણિ વા' શલ્લકી વિગેરે સ્કન્ધ ખીજ છે તથા 'પારવીયાણિ વા' શેરડી વિગેરે
પર્વ ખીજ છે. અર્થાત્ જેની ગાઠમા જ ખી હોય છે તેવા છે. તથા 'અગ્રજાયાણિ વા'

‘खंधवीयाणि वा’ स्कन्धवीजानि वा-शल्लकी प्रभृतीनि, ‘पोरबीयाणि वा’ पर्वबीजानि वा-
इक्षुदण्डप्रभृतीनि, एवम् ‘अगजायाणि वा’ अग्रजातानि वा ‘मूलजायाणि वा’ मूलजातानि
वा ‘खंधजायाणि वा’ स्कन्धजातानि वा ‘पोरजायाणि वा’ पर्वजातानि वा इक्षुप्रभृतीनि
‘णणत्थ’ नान्यत्र अग्रादेरन्यस्मादानीय अन्यत्र न प्ररोहितानि अपि तु तत्रैव अग्रादौ जातानि
एवं ‘तक्कलिमत्थएण वा’ कन्दलीमस्तकं वा नेति वाक्यालंकारे ‘कन्दलीमध्यवर्तिगर्भरूपं
‘तक्कलिसीसेण वा’ कन्दलीशीर्षं वा, कन्दलीस्तवकरूपम् अत्रापि नेति वाक्यालंकारे
‘नारिकेरमत्थएण वा’ नारिकेलमस्तकं वा नारिकेलस्तवकरूपम् ‘खज्जूरमत्थएण वा’ खजूर-
मस्तकं वा-खजूरस्तवकरूपम् नेति वाक्यालंकारे ‘तालमत्थएण वा’ तालमस्तकं वा ताल-
फलस्तवकरूपम् ‘अण्णयरं वा तहप्पगारं’ अन्यतरद् वा अन्यद् वा तथाप्रकारम् अग्रवी-

‘पोरबीयाणि वा’ पर्व बीज हैं अर्थात् जिस के पोर में ही बीहन होते हैं ऐसा
गन्ना वांस वगैरह को पर्व बीज कहने में आते हैं इस तरह जिस के स्कन्ध के मध्य
भाग में ही बीहन होते हैं ऐसा शल्लकी नामका वनस्पति विशेष को स्कन्ध
बीज कहते हैं ‘एवं अगजायाणि वा’ इस तरह अग्र जात-अग्र भाग से ही
उत्पन्न होने वाला जपाकुसुम वगैरह एवं ‘मूलजायाणि वा’ मूल जात-मूल
भाग से ही उत्पन्न होने वाला जाति कुसुम वगैरह तथा ‘खंधजायाणि वा’ स्कन्ध
जात-स्कन्ध भाग से ही उत्पन्न होनेवाला शल्लकी वगैरह वनस्पति विशेष ‘पोर
जायाणि वा’ पर्व जात-पोर से ही उत्पन्न होने वाला गन्ना वांस आदि गांठ से होने
वाले को पोर जात कहते हैं तथा ‘णणत्थ’ अर्थात् अग्रादि से भिन्नो को लाकर
दूसरे स्थान में नहीं उत्पन्न होने वाला एतावता उसी अग्रादि भागों में उत्पन्न होने
वाले जपाकुसुम वगैरह वस्तुओं को देखकर या जान कर एवं ‘तक्कलिमत्थएण वा’
कन्दली मस्तक-अर्थात् गोलाकार लता-कन्दली के मध्य में रहने वाले गर्भ युक्त
वस्तु को या ‘तक्कलिसीसेण वा’ कन्दली स्तवक को या ‘नारिकेरमत्थएण वा’ नरि-
यल के स्तवकको अर्थात् कन्दली गुच्छा को या नारियल के गुच्छा को या ‘खज्जूर
मत्थएण वा’ खजूर के गुच्छा को या ‘तालमत्थएण वा’ तफल के गुच्छा को देख
कर या जान कर एवं ‘अण्णयरं वा तहप्पगारं’ इसी तरह के दूसरे भी किसी अन्य

अग्रभागथी न उत्पन्न थवा वाणा नपाकुसुम विगेरे अथवा ‘मूलजायाणि वा’ मूलभाग
थी न उत्पन्न थनारा नती कुसुम विगेरे तथा ‘खंधजायाणि वा’ स्कंध भागथी न उत्प
न्न थनारा शल्लकी विगेरे तथा ‘पोरजायाणि वा’ पर्वजात गांठभाथी न उत्पन्न थनारा
शेरडी, वास विगेरे ‘णणत्थ’ अग्रादीथी भीजने लायीने भीज स्थानभा न उत्पन्न थनारा
ओटवे के ओ अग्रादि भागोभा पेदा थनारा नपा कुसुम विगेरेने लोधने के नलोने तथा
‘तक्कलिमत्थएण वा’ गोलाकार लता-कन्दलीनी मध्यभां रडेवावागा गल विगेरे वस्तुने अथवा
‘तक्कलिसीसेण वा’ कन्दली स्तवकने अथवा ‘नारिकेरमत्थएण वा’ नारिकेलने अथवा

जादिसदृशम् 'आमगं' आमकम्-अपरिपक्वरूपम् 'असत्थपरिणयं' अशस्त्रपरिणतम् अशस्त्रो-
पहतम् 'अप्फासुयं' अप्रासुकं सचित्तम् 'जाव' यावत् अनेपणीयम्-आधाकर्मादिदोषदुष्टम्
मन्यमानो ज्ञात्वा 'लाभे संते' लाभे सति 'जो पडिगाहिज्जा' नो प्रतिगृह्णीयात्, तथाविधा-
नाम् अग्रबीजादीनाम् अपरिपक्वानाम् शस्त्रपरिणतत्वेन सचित्तत्वात् आधाकर्मादिदोषदुष्टत्वेन
संयमात्मविराधकतया साधुभिः साध्वीभिश्च तानि अग्रबीजादीनि न ग्राह्याणि ॥सू० ८८॥

मूलम्-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावड्कुलं जाव पविट्ठे समाणे
से जं पुण एवं जाणिज्जा, उच्छं वा, काणगं अंगारियं संमिस्सं विग-
दूसियं, वेत्तगं वा, कंदली ऊसयं वा, अण्णयरं वा तहप्पगारं आमगं
असत्थपरिणयं अप्फासुयं जाव लाभे संते जो पडिगाहिज्जा ॥सू० ८९॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् स यदि पुनरेवं जानी-
यात्-इक्षुवा काणकम् अङ्गारतिकं वा, संमिश्रं दृक्दूषितं वेत्ताग्रं कन्दलीमध्यम् अन्यतरद् वा
तथाप्रकारम् आमकम् शस्त्रपरिणतम् अप्रासुकं यावत् लाभे सति नो प्रतिगृह्णीयात् ॥सू० ८९॥

टीका-‘सच्छिद्रेषुदण्डादिकमधिकृत्य तन्निषेधं वक्तुमाह-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’

वस्तुओं को जो कि अग्रबीजादि सदृश होते हैं उन सबको भी ‘आमगं असत्थ-
परिणयं’ आम- अपरिपक्व कच्चा और अशस्त्रपरिणत-अशस्त्रोपहत-चीरफाड़
रहित होने से ‘अप्फासुयं जाव’ अप्रासुक सचित्त और यावत् अनेपणीय-आधा-
कर्मादि दोषों से युक्त समझ कर ‘लाभे संते जो पडिगाहिज्जा’ मिलने पर ग्रहण
नहीं करना चाहिये क्योंकि कच्चे और चीरफाड़ से रहित होने से जपाकुसुम
वगैरह अग्रबीज प्रभृति वस्तुएं सचित्त और आधाकर्मादि दोषों से दूषित मानी
जाती हैं इसलिये उन अग्रबीजादि अपरिपक्व पदार्थों को लेने पर साधु और
साध्वी की संयम आत्म विराधना होगी अतः उसे नहीं ले ॥ ८८ ॥

अब छिद्र से युक्त गन्ना वगैरह का निषेध करते हैं-

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावड् कुलं जाव पविट्ठे समाणे’ से

‘खन्नूरसत्थण वा’ भक्षुरना शुचिने अथवा ‘तालमत्थण वा’ तालकलना शुचिने लब्धने
के लब्धिने तेमन् एवं अण्णयर वा तहप्पगार’ आनी रीतना भीष्ण इष्ट अन्ध वस्तुने
के ने अथ भील्लहिना देवा होय ये भक्षाने पणु काया अने अशस्त्रपरिणत होवाथी
‘अप्फासुय जाव’ अप्रासुके यावत् अनेपणीय आधाकर्मादि दोषवाणा मानी ‘लाभे संते जो
पडिगाहिज्जा’ भणवा छान पणु तेने देवा नही केम के-काया तथा थीर्या के काया
वगैरना होवाथी जपाकुसुम विगेरे अग्रणीअ आदि भथी वस्तुओ सचित्त आधाकर्मादि
दोषवाणी होवाथी ते अग्रणीअ विगेरे अपरिपक्व पदार्थोने देवाथी साधु अने साध्वीना
संयम आत्माना विराधना थाय छे तेथी तेने न देवा ॥ सू. ८८ ॥

‘खंधवीयाणि वा’ स्कन्धबीजानि वा-शल्लकी प्रभृतीनि, ‘पोरवीयाणि वा’ पर्वबीजानि वा-
इक्षुदण्डप्रभृतीनि, एवम् ‘अगजायाणि वा-अग्रजातानि वा ‘मूलजायाणि वा’ मूलजातानि
वा ‘खंधजायाणि वा’ स्कन्धजातानि वा ‘पोरजायाणि वा’ पर्वजातानि वा इक्षुप्रभृतीनि
‘णणत्थ’ नान्यत्र अग्रादेरन्यस्मादानीय अन्यत्र न प्ररोहितानि अपि तु तत्रैव अग्रादौ जातानि
एवं ‘तक्कलिमत्थएण वा’ कन्दलीमस्तकं वा नेति वाक्यालंकारे ‘कन्दलीमध्यवर्तिगर्भरूपं
‘तक्कलिसीसेण वा’ कन्दलीशीर्षं वा, कन्दलीस्तवकरूपम् अत्रापि नेति वाक्यालंकारे
‘नारिकेरमत्थएण वा’ नारिकेलमस्तकं वा नारिकेलस्तवकरूपम् ‘खज्जूरमत्थएण वा’ खजूर-
मस्तकं वा-खजूरस्तवकरूपम् नेति वाक्यालंकारे ‘तालमत्थएण वा’ ताल मस्तकं वा ताल-
फल स्तवकरूपम् ‘अण्णयरं वा तहप्पगारं’ अन्यतरद् वा अन्यद् वा तथाप्रकारम् अग्रवी-

‘पोरवीयाणि वा’ पर्व बीज हैं अर्थात् जिस के पोर में ही बीहन होते हैं ऐसा
गन्ना वांस वगैरह को पर्व बीज कहने में आते हैं इस तरह जिस के स्कन्ध के मध्य
भाग में ही बीहन होते हैं ऐसा शल्लकी नामका वनस्पति विशेष को स्कन्ध
बीज कहते हैं ‘एवं अगजायाणि वा’ इस तरह अग्र जात-अग्र भाग से ही
उत्पन्न होने वाला जपाकुसुम वगैरह एवं ‘मूलजायाणि वा’ मूल जात-मूल
भाग से ही उत्पन्न होने वाला जाति कुसुम वगैरह तथा ‘खंधजायाणि वा’ स्कन्ध
जात-स्कन्ध भाग से ही उत्पन्न होनेवाला शल्लकी वगैरह वनस्पति विशेष ‘पोर
जायाणि वा’ पर्व जात-पोर से ही उत्पन्न होने वाला गन्ना वांस आदि गांठ से होने
वाले को पोर जात कहते हैं तथा ‘णणत्थ’ अर्थात् अग्रादि से भिन्नो को लाकर
दूसरे स्थान में नहीं उत्पन्न होने वाला एतावता उसी अग्रादि भागों में उत्पन्न होने
वाले जपाकुसुम वगैरह वस्तुओं को देखकर या जान कर एवं ‘तक्कलिमत्थएण वा’
कन्दली मस्तक-अर्थात् गोलाकार लता-कन्दली के मध्य में रहने वाले गर्भ युक्त
वस्तु को या ‘तक्कलिसीसेण वा’ कन्दली स्तवक को या ‘नारिकेरमत्थएण वा’ नरि-
यल के स्तवक को अर्थात् कन्दली गुच्छा को या नारियल के गुच्छा को या ‘खज्जूर
मत्थएण वा’ खजूर के गुच्छा को या ‘तालमत्थएण वा’ तफल के गुच्छा को देख
कर या जान कर एवं ‘अण्णयरं वा तहप्पगारं’ इसी तरह के दूसरे भी किसी अन्य

अग्रभागथी न उत्पन्न तथा वाणा नपाकुसुम विगेरे अथवा ‘मूलजायाणि वा’ मूलभाग
थी न उत्पन्न थानारा नती कुसुम विगेरे तथा ‘खंधजायाणि वा’ स्कन्ध भागथी न उत्प
न्न थानारा शल्लकी विगेरे तथा ‘पोरजायाणि वा’ पर्वजात गांठमाथी न उत्पन्न थानारा
शेरडी, वांस विगेरे ‘णणत्थ’ अग्रादीथी नीलने लावीने नील स्थानमा न उत्पन्न थानारा
ओटले के ओ अग्रादि भागोमा पेदा थानारा नपा कुसुम विगेरेने लेधने के नालीने तथा
‘तक्कलिमत्थए वा’ गोलाकार लता-कन्दलीनी मध्यमा रुडेवावाणा गल विगेरे वस्तुने अथवा
‘तक्कलिसीसेण वा’ कंदली स्तवकने अथवा ‘नारिकेरमत्थएण वा’ नारिकेरना अस्थाने अथवा

જાદિસદૃશમ્ 'આમગં' આમગ્ન્ય-અપરિપક્વરૂપમ્ 'અસત્થપરિણયં' અજસ્રપરિણતમ્ અશસ્ત્રો-
પહતમ્ 'અપ્પાસુયં' અપ્રાસુકં સચિત્તમ્ 'જાવ' યાત્ અનેષણીયમ્-આધાકર્માદિદોષદુષ્ટમ્
મન્યમાનો જ્ઞાત્વા 'લાભે સંતે' લાભે સતિ 'જો પઢિગાહિજ્ઞા' નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્, તથાવિધા-
નામ્ અગ્રવીજાદીનામ્ અપરિપક્વવાનામ્ અજસ્રપરિણતત્વેન સચિત્તત્વાત્ આધાકર્માદિદોષદુષ્ટત્વેન
સંયમાત્મવિરાધકૃતયા સાધુભિઃ સાધ્વીભિશ્ચ તાનિ અગ્રવીજાદીનિ ન ગ્રાહ્યાણિ ॥૬૦ ૮૮॥

મૂલમ્-**‘સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા ગાહાવઙ્કુલં જાવ પવિટ્ટે સમાણે**
સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા, ઉચ્છંતુ વા, કાણગં અંગારિયં સંમિસ્સં વિગ-
દૂસિયં, વેત્તગં વા, કંદલો કસયં વા, અણ્ણયરં વા તહપ્પગારં આમગં
અસત્થપરિણયં અપ્પાસુયં જાવ લાભે સંતે જો પઢિગાહિજ્ઞા ॥સૂ. ૮૯॥

હાયા-સ ભિક્ષુ ભિક્ષુકી વા ગૃહપતિકુલં યાવત્ પ્રવિષ્ટઃ સન્ સ યદિ પુનરેવં જાની-
યાત-શ્ચુવા કાણકમ્ અજારતિકં વા, સંમિશ્રં વૃદ્ધપિતં વેત્તાગ્રં કંદલીમધ્યમ્ અન્યતરદ્ વા
તથાપ્રકારમ્ આમકમ્ અજસ્રપરિણતમ્ અપ્રાસુકં યાવત્ લાભે સતિ નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ ॥૬૦ ૮૯॥

ટીકા-**‘સંચિદ્રેશુદ્ધણ્ડાદિકમધિકૃત્ય તન્નિવેધં વક્તુમાદ-‘સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા’**
વસ્તુઓં કો જો કિ અગ્રવીજાદિ સદૃશ હોતે હૈં ઉન સવકો ખી ‘આમગં અસત્થ-
પરિણયં’ આમ-અપરિપક્વ કચ્ચા ઓર અજસ્રપરિણત-અશસ્ત્રોપહત-ચીરફાઢ
રહિત હોને સે ‘અપ્પાસુયં જાવ’ અપ્રાસુક સચિત્ત ઓર યાવત્ અનેષણીય-આધા-
કર્માદિ દોષોં સે યુક્ત સમજ કર ‘લાભે સંતે જો પઢિગાહિજ્ઞા’ મિલને પર ગ્રહણ
નહીં કરના ચાહ્યે ક્યોંકિ કચ્ચે ઓર ચીરફાઢ સે રહિત હોને સે જપાકુસુમ
વગેરહ અગ્રવીજ પ્રભૃતિ વસ્તું સચિત્ત ઓર આધાકર્માદિ દોષોં સે દૂષિત માની
જાતી હૈં હસલિયે ઉન અગ્રવીજાદિ અપરિપક્વ પદાર્થોં કો લેને પર સાધુ ઓર
સાધ્વી કી સંયમ આત્મ ચિરાધના હોગી અતઃ ઉસે નહીં લે ॥ ૮૮ ॥

અવ છિદ્ર સે યુક્ત ગન્ના વગેરહ કા નિષેધ કરતે હૈં-

ટીકાર્થ-**‘સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા ગાહાવઙ્કુલં જાવ પવિટ્ટે સમાણે’ સે**

‘લગ્નરમત્થણ વા’ ખલુરના શુચ્છાને અથવા ‘તાલમત્થણ વા’ તાલફલના શુચ્છાને જોધને
કે જાણીને તેમજ ‘એવં અણ્ણયર વા તહપ્પગાર’ આવી રીતના ખીજ કેઈ અન્ય વસ્તુને
કે જે અગ્ર બીજાદિના જેવા હોય એ બધાને પણ કાયા અને અશસ્ત્રપરિણત હોવાથી
‘અપ્પાસુય જાવ’ અપ્રાસુક યાવત્ અનેષણીય આધાકર્માદિ દોષવાળા માની ‘લાભે સંતે જો
પઢિગાહિજ્ઞા’ મળવા છતાં પણ તેને લેવા નહીં. કેમ કે-કાયા તથા ચીર્યાં કે કાપ્યા
વગરના હોવાથી જપાકુસુમ વિગેરે અગ્રબીજ આદિ બધી વસ્તુઓ સચિત્ત આધાકર્માદિ
દોષવાળી હોવાથી તે અગ્રબીજ વિગેરે અપરિપક્વ પદાર્થોને લેવાથી સાધુ અને સાધ્વીના
સંયમ આત્માની વિરાધના થાય છે તેથી તેને ન લેવા ॥ સૂ. ૮૮ ॥

સ પૂર્વોક્તો સંયમવાનમિશ્રુર્વા, મિશ્રુકી વા 'ગાહાવરકુલ' ગૃહપતિકુલં-ગૃહરથગૃહં 'જાવ પવિટ્ટે સમાણે' યાવત્-પિણ્ડવાતપ્રતિજ્ઞાવા મિશ્રાગ્રહણાર્થ પ્રવિટ્ટઃ સન્ 'સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા' સ વિરક્તઃ મિશ્રુઃ યદિ પુનરેવં-વક્ષ્યમાણરીત્સા જાનીયાત્ 'ઉચ્છુ વા કાણગ' રૂક્ષુ વા કાણકમ્-રોગવશાત્ સચ્છિદ્રમ્, એવમ્ 'અંગારિયં' અઙ્ગારકિતમ્ ઋતુપરિવર્તનવશાત્ વિવર્ણીભૂતમ્, તથા 'સંમિસ્સં' સંમિશ્રમ્-વિશીર્ણત્વચ્ 'વિગદ્સિયં' વૃકદૂષિતમ્ વૃકૈઃ ગૃખાલૈ વાં કિશ્ચિદ્ ભક્ષિતમ્ 'વેત્તગં વા' વેત્તકં વા-વેત્તસં વા વેત્તસાગ્રં વા 'કંદલીઝસયં વા' કન્દલીમધ્યમ્ વા 'અણયરં વા તહપ્પગારં' અન્યતરદ્ વા અન્યત્ કિમપિ વા તથાપ્રકારમ્-ઉપર્યુક્તસચ્છિદ્રેષુ પ્રમૃતિસદૃશં વનસ્પતિવિશેષમ્ 'આમગ' આમકમ્-અપરિપક્વમ્ 'અસત્થપરિણયં' અશસ્ત્રપરિણતમ્-અશસ્ત્રોપહતમ્ 'અપ્પાસુયં' અપ્રાસુરુમ્-સચિત્તમ્ 'જાવ' યાવદ્ અનેપણીયસ્-આધાકર્માદિદોદુષ્ટં

જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા'-બહુ પૂર્વોક્ત મિશ્રુક-સંયમશીલ સાધુ ઓર મિશ્રુકી-સાધ્વી ગૃહપતિ-ગૃહસ્થ શ્રાવક કે ઘર મેં યાવત્-પિણ્ડવાતકી પ્રતિજ્ઞા સે અર્થાત્ મિશ્રાલાભ કી આશા સે અનુપ્રવિષ્ટ હોકર બહુ સાધુ ઓર સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે જાન લે કિ-'ઉચ્છુ' વા, કાણગ અંગારિયં' રૂક્ષુ-ગન્ના શેરડી મેં કાણા હૈ અર્થાત્ સચ્છિદ્ર તથા અંગારાંકિત હૈ અર્થાત્ ઋતુ કે પરિવર્તન સે વિવર્ણ વિકૃત વર્ણવાલી હો ગઈ હૈ એવં 'સંમિસ્સં' સંમિશ્ર-છિલકા વિશીર્ણ હો ગયા હૈ અર્થાત્ વિશીર્ણત્વચા વાલી હૈ ઓર 'વિગદ્સિયં' વૃક દૂષિત-મેહિયા યા ગૃખાલ સે, કુછ ભાગ ખાયા હુઆ હૈ તથા યહ 'વેત્તગંવા' વેત્તસાગ્ર-વેત્તસ-વેત્ત કા અગ્ર ભાગ હૈ ઓર યહ 'કંદલી ઝસયં વા' કન્દલી-કાંદા કા મધ્ય ભાગ હૈ એવં 'અણ-યરં વા તહપ્પગાર આમમ્ અસત્થપરિણયં' અન્ય ઓ કોઈ દૂલરા ઉસ પ્રકાર કા સચ્છિદ્ર ગન્ના વગેરહ કે સદૃશ વનસ્પતિ વિશેષ આમ-અપરિપક્વ કચ્ચા હૈ એવં અશસ્ત્રપરિણત-અશસ્ત્રોપહત-ચીરાફાડા ઓ નહીં ગયા હૈ જૈસા કા તૈસા હી હૈ એસા દેખકર યા જાનકર સાધુ ઓર સાધ્વી હસ તરહ કે કચ્ચા ઓર ચીર ફાર સે રહિત ચિલકુલ તાજા સચ્છિદ્ર ગન્ના વગેરહ કો 'અપ્પાસુયં જાવ' અપ્રા-

હવે છિદ્રવાળી શેરડી વિગેરેને લેવાનો નિષેધ કરે છે,-

ટીકાર્થ-'સે મિત્તૂ વા મિત્તુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સાધુ અને સધ્વી 'ગાહાવરકુલ જાવ' ગૃહસ્થ શ્રાવકના ઘરમાં યાવત્ કિક્ષા મળવાની ઇચ્છાથી 'પવિટ્ટેસમાણે' પ્રવેશ કરીને 'સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા' તેમના બાણુવામા એવું આવે કે-'ઉચ્છુ વા કાણગં વા' આ શેરડી કે તેનાગન્ના કાણુવામા છે અર્થાત્ રોગ વશાત્ સચ્છિદ્ર છે તથા 'અંગારિય વા' અંગારિક અર્થાત્ ઋતુના ફેરફારથી વિકૃત વર્ણુવાળી થઇ ગયેલ છે તેમજ 'સંમિસ્સં' તેના છેડા વિખરાઈ ગયા છે તથા 'વિગદ્સિય' વેટા અથવા શિયાળે ઠરડેલ છે. 'વેત્તગં વા' તેનો અથભાગ વેત્તનો છે તથા 'કંદલીઝસયં વા' આ કાંદાનો મધ્યમ ભાગ છે તથા 'અણયરં વા તહપ્પગાર' ખીજા પાણુ તેના એવા સચ્છિદ્રના વિગેરે એવા વનસ્પતિ વિશેષ 'આમગ' અપરિપક્વ હોય 'અસત્થપરિણયં' અશસ્ત્રપરિણત એટલે કે ચીરફાડ કર્યા વિનાના

મન્યમાનો જ્ઞાતા 'જો પડિગાહિજ્ઞા' નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ સચ્ચિદ્રેષુપ્રમૃતિનામ્ અપરિપક્વાનામ્ અશસ્ત્રપરિણતાનામ્ સચિત્તત્વેન આધાકર્માદિદોષદુરુત્ત્વેન સંયમઆત્મવિરાધ ક્વચિત્તાન સચ્ચિદ્રેષુપ્રમૃતીનિ સાધુભિઃ સાધ્વીભિથ ન ગ્રાહ્યાણિ ॥ ૮૦ ૮૧ ॥

મૂલમ્-સે મિલ્લુ વા મિલ્લુણી વા ગાહાવડકુલં જાવ પવિટ્ટે સમાણે સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા લસુણં વા લસુણપત્તં વા, લસુણળાલં વા, લસુણકંદં વા, લસુણચોયં વા, અણ્ણયરં વા તહપ્પગારં કંદજાયં આસગં અસત્થપરિણયં અપ્પાસુયં જાવ જો પડિગાહિજ્ઞા ॥સૂ. ૧૦॥

છાય-સ મિલ્લુવાં મિલ્લુકી વા ગૃહપતિકુલં યાવત્ પ્રવિટ્ટઃ સન્ સ યદિ પુનરેવં જાનીયાત્ લશુનં વા લશુનપત્રં વા લશુનનાલં વા, લશુનકન્દં વા લશુનત્પચં વા, અન્યતરદ્ વા તથાપ્રકારમ્ કન્દજાતમ્ આમકમ્ અશસ્ત્રપરિણતમ્ અપ્રાશુકમ્ યાવદ્ નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ ॥ સૂ. ૧૦ ॥

ટીકા-લશુનપ્રમૃતિ કન્દસામાન્યમવિકૃતય તદ્વિષેષં વક્તુમાહ-'સે મિલ્લુ વા મિલ્લુણી વા' સ પૂર્વોક્તો સયનાત્મામિલ્લુ વા મિલ્લુકી વા 'ગાહાવડકુલં' ગૃહપતિકુલં-ગૃહસ્થગૃહમ્ 'જાવ પવિટ્ટે સમાણે' યાવત્-પિંડપાતપ્રતિજ્ઞયા નિઘ્નાગ્રહણાર્થ પ્રવિટ્ટઃ સન્ 'સે જં પુણ એવં

સુક સચિત્ત ઔર યાવત્-અનેષણીય આધાકર્માદિ દોષોં સે યુક્ત સમક્ષકર ઉસે 'જો પડિગાહિજ્ઞા' ગ્રહણ નહીં કરે ક્યોંકિ છિદ્ર યુક્ત ગન્ના વગૈરહ અપરિપક્વ ઔર અશસ્ત્રોપહત હો તો વહ સચિત્ત ઔર આધાકર્માદિ દોષોં સે દૂષિત માના જાતા હૈં હિસ લિયે હિસપ્રકાર કે કચ્ચે ઔર ચીરફાડ સે રહિત સચ્ચિદ્ર ગન્ના વગૈરહ કો લેને સે સંયમ આત્મ વિરાધના હોગી અતઃ સંયમપાલનાર્થ ઉસકો નહીં લેના ચાહિયે ॥ ૮૧ ॥

અથ લશુન પ્યાજ વગૈરહ કન્દ સામાન્ય કો લક્ષ્યકર નિષેધ કરતે હૈં-

ટીકાર્થ-'સે મિલ્લુ વા, મિલ્લુણી વા, ગાહાવડકુલં જાવ પવિટ્ટે સમાણે સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા' વહ પૂર્વોક્ત મિલ્લુક-સંયમશોલસાધુ ઔર મિલ્લુકી-સાધ્વી

એવા નેધને કે નાણીને સાધુ અને સાધ્વીએ તેને 'અપ્પાસુય જાવ' સચિત્ત અને યાવત્ અનેષણીય આધાકર્માદિ દોષોથી યુક્ત નાણીને 'જો પડિગાહિજ્ઞા' તેને ગ્રહણ કરવા નહીં. કેમ કે-ગ્રીધ્રવાળાગન્ના વિગેરે અપરિપક્વ અને અશસ્ત્રોપહત હોય તો તેને સચિત્ત અને આધાકર્માદિ દોષોવાળા માનવામાં આવે છે. તેથી એવા પ્રકારના કાચા તેમજ ચીર્યા કાઢ્યા પગરના સચિદ્ર શેરડી વિગેરેને લેવાથી સયમ આત્મ વિરાધના થાય છે. તેથી સંયમના રક્ષણ માટે તેવા પ્રકારની વસ્તુ લેવી ન નેધએ ॥સૂ. ૮૬ ॥

હવે લસણ પ્યાજ વિગેરે કદ સામાન્યને ઉદેશીને તેના નિષેધ કરે છે.-

ટીકાર્થ-'સે મિલ્લુ વા મિલ્લુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સાધુ અને સાધ્વી 'ગાહાવડકુલં જાવ' 'પવિટ્ટે સમાણે' ગૃહસ્થ શ્રાવકના ધરમા ભિક્ષા પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છાથી પ્રવેશ કરીને

જાણિજ્ઞા' સ વિરક્તોમિશ્રુઃ યદિ પુનરેવં વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્ 'લસુણં વા' લશુનં વા લશુનનાનકકન્દવિશેષમ્ 'લસુણપત્તં વા' લશુનપત્રં વા લશુનહરિતપત્રં વેત્યર્થઃ 'લસુણનાલં વા' લશુનનાલં વા-લશુનનાલમૂલંવેત્યર્થઃ 'લસુણકંદં વા' લશુનકન્દં વા લશુનકન્દમૂલં વા 'લસુણચોયગં વા' લશુનત્વચં-લશુનબાહ્યત્વચં વા 'અણયરં વા તહપ્પગારં' અન્યતરદ્ વા-અન્યદ્ વા ક્ષિમતિ તથાપ્રકારમ્-લશુનસદૃશં પલાણ્ડુ ગૃહ્જનાદિકં કન્દજાતીયમ્ 'આમગં' આમકમ્-અપરિપક્વમ્ 'અશસ્ત્રપરિણતમ્ અશસ્ત્રોપહતમ્ 'અપ્પાસુયં' અપ્રાસુકમ્ સચિત્તમ્ 'અનેપણીયમ્ આધાકર્માદિદોષદુષ્ટં 'જાવ' યાવત્-મન્યમાનો જ્ઞાત્વા 'ળો પઢિગાહિજ્ઞા' નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્, તથાવિધલશુનપ્રમૃતિ કન્દવિશેષાણામપરિપક્વાનામ્ અશસ્ત્રોપહતાનામ્ સચિત્તત્વેન આધાકર્માદિદોષદુષ્ટત્વેન ચ સંયમાત્મવિરાધકતયા લશુનાદિકમ્ સાધુમિઃ સાધ્વીમિશ્ર ચ ગ્રાહ્યમ્ ॥ સૂ. ૧૦ ॥

ગૃહપતિ-ગૃહસ્થ આવક કે ઘર મેં યાવત્-પિંડપાત કી પ્રતિજ્ઞા સે અર્થાત્ ભિક્ષા લેને કી ઇચ્છા સે અનુપ્રવિષ્ટ હોકર વહ સાધુ ઓર સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે જાન લે કિ-'લસુણં વા' લસુણપત્તં વા યહ લશુન યા લશુન કા પત્તા યા 'લસુણનાલં વા લસુણકંદં વા' લશુન કા નાલ-મૂલ યા લશુન કા કન્દ યા 'લસુણચોયં વા' લશુન કા ત્વચા છિલકા યા 'અણયરં વા તહપ્પગારં કંદજાયં' દૂસરા હી કોઈ અન્ય હસ તરહ કા કન્દ જાત-પ્યાજ કાંદા વગૈરહ યદિ 'આમમ્' આમ અપરિપક્વ-કચ્ચા હૈ ઓર 'અસત્થપરિણયં જાવ' અશસ્ત્રપરિણત-અશસ્ત્રોપહત ચીરા ફાડા નહીં હૈ એસા જાન લે યા દેખ લે તો હસ પ્રકાર કે અપરિપક્વ કચ્ચે ઓર ચીરફાડ સે રહિત લશુન પ્યાજ વગૈરહ કન્દ કો અપ્રાસુક સચિત્ત તથા યાવત્-સંયમવાન્ સાધુ ઓર સાધ્વી 'ળો પઢિગાહિજ્ઞા' ઉસ કો નહીં ગ્રહણ કરે ક્યોંકિ હસ તરહ કા કચ્ચા ઓર ચિલકુલ તાજા, જોકિ ચીરફાડ સે બી રહિત હૈ એસા લશુન પ્યાજ વગૈરહ કન્દ સચિત્ત ઓર આધાકર્માદિ દોષો સે દૂષિત હોને સે સંયમ આત્મ વિરાધક હોતા હૈ હસલિચે સંયમ પાલનાર્થે હસ તરહ કા લશુન

'સે જં પુણ એવ જાણિજ્ઞા' તેમના બહુવામા એવુ આવે કે લસુણ વા લસુણપત્તં વા' આ લસણ અથવા લસણના પાન અથવા 'લસુણનાલં વા લસુણકંદં વા' લસણના મૂળ અથવા લસણના કંદ અથવા લસુણચોયં વા' લસણની છાલ અથવા 'અણયર વા તહપ્પગાર કંદજાયં' ખીખ કાંઈ તેના જેવા કંદ બાત એટલે કે ડુંગળી વિગેરે ને 'આમગ' પાકતા વગરના કંથા હોય તથા 'અસત્થપરિણય' શસ્ત્રપરિણત થયેલ ન હોય અર્થાત્ તેને કાપેલ કે ચીરેલ ન હોય તેવા હોય તો આવા પ્રકારના કંદો 'અપ્પાસુયં જાવ' સચિત્ત યાવત્ અનેપણીય આધાકર્માદિ દોષ દૂષિત માનીને 'ળો પઢિગાહિજ્ઞા' તેને ગ્રહણ કરવા નહીં. કેમ કે આવી રીતના કાથા અને તાળા કે જેને ચીરેલ કાપેલ હોય એવા લસણ ડુંગળી વિગેરે કંદો સચિત્ત અને આધાકર્માદિ દોષવાળા હોવાથી સંયમ આત્મ વિરાધક થાય છે

सूत्रम्—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्ठे समाणे
से जं पुण एवं जाणिज्जा अच्छिअं वा, कुम्भिपक्कं वा, तिंदुगं वा, टिंव-
रुयं वा, बिलुयं वा, पलगं वा, कासयणालियं वा तहप्पगारं आसगं
असत्थपरिणयं अप्पासुयं जाव लाभे संते णो पडिगाहिज्जा ॥सू० ९१॥

छाया—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् स यदि पुनरेवं जानी-
यात्—आस्तिकं वा, कुम्भीपक्वं वा, तिन्दुकं वा, टेम्बरुकं वा, विल्वं वा पलकं वा, श्रीपर्णी-
फलं वा, अन्यतरद् वा तथाप्रकारम् आमकम् अशस्त्रपरिणतम् अप्राप्तुं सचित्तम् यावत् लाभे
सति नो प्रतिगृहीयात् ॥ सू० ९१ ॥

टीका—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स पूर्वोक्तो संयमवानभिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘गाहा-
वइकुलं’ गृहपतिकुलं—गृहस्थगृहं ‘जाव पविट्ठे समाणे’ यावत्—पिण्डपातप्रतिज्ञया भिक्षाग्रह-
णार्थं प्रविष्टः सन् ‘से जं पुण एवं जाणिज्जा’ स भिक्षुः यदि पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या
जानीयात् ‘अच्छिअं वा’ आस्तिकं वा आस्तिकनाम वृक्षविशेषफलम् ‘कुम्भिपक्कं वा’ कुम्भी-
पक्वं वा कुम्भ्यां पक्वीकृतम् ‘तिंदुगं वा’ तिन्दुकं वा—तिन्दुकफलं वा ‘टिंवरुयं वा’ टेम्बरुकं

प्याज वगैरह कांदा को साधु और साध्वी नहीं ले ॥ ९० ॥

अब अपरिपक्व और चीरफाड़ रहित आरितिक फल वगैरह को निषेध
करते हैं—

टीकार्थ—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावइ कुलं जाव पविट्ठे समाणे से जं
पुण एवं जाणिज्जा’ वह पूर्वोक्त भिक्षुक—संयमवान् साधु और भिक्षुकी—साध्वी
गृहपति—गृहस्थ आचक के घर में यावत्—पिण्डपात की प्रतिज्ञा से अर्थात् भिक्षा
लाभ की आशा से अनुप्रविष्ट होकर वह साधु और साध्वी यदि ऐसा वक्ष्य-
माण रूप से जानले कि—‘अच्छिअं वा, कुम्भिपक्कं वा’ आस्तिक—आस्तिक नाम का
वृक्ष विशेष का फल या कुम्भीपक्व—कुम्भी छोटा घड़ा में डालकर पकाया हुआ
फल विशेष, अथवा ‘तिंदुगं वा’ तिन्दुक—तिन्दुक नाम का फल विशेष, या
‘टिंवरुयं वा’ टेम्बरुक—टेम्बरुक नामका वृक्ष विशेष का फल, एवं ‘बिलुयं वा’

तेथी सयमना रक्षण भाटे आवा ठ हो साधु के साध्वीओ लेवा न लेउओ. ॥ सू ९० ॥

हुवे अपरिपक्व तथा अशस्त्रपरिणत आस्तिकदि इव लेवानो निषेध करे छे—

टीकार्थ—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त साधु अने साध्वी ‘गाहावइकुलं जाव’
‘पविट्ठे समाणे’ गृहस्थ आचकना घरमा भिक्षावाहणी धृच्छथी प्रवेश ह्या पछी ‘से जं
पुण एव जाणिज्जा’ तेओना जणुवामा ओषु आवे के—‘अच्छिअं वा’ आस्तिक नामना
वृक्षना इण ‘कुम्भिपक्कं वा’ कुली ओटवे के नाना घडाभा नाभीने पठवेव इव विशेष अथवा
‘तिंदुगं वा’ तिंदुग नामना इण विशेष अथवा टिंवरुयं वा टिंवरु नामना वृक्षना इणो

देम्बरुकनामकवृक्षविशेषफलम्, 'विलुयं वा' बिल्वं वा बिल्ववृक्षफलम् 'पलगं वा' पलकं वा पलकनामवृक्षविशेषफलम् 'कासवणालियं वा' श्रीपर्णीफलं वा कुम्भीपववशब्दस्य प्रत्येकमभिसम्बन्धात् तिन्दुकफलादिकं गर्तादौ निक्षिप्य धूमादिना परिपक्वी कृतमित्यर्थः 'अण्णयरं वा तहप्पगारं' अन्यतरद् वा-अन्यद् वा किमपि तथाप्रकारम् आरितकफलादिसदृशं फलसामान्यम् 'आमगं' आमकम्-अर्धपरिपक्वरूपम् अशस्त्रपरिणतम् अशस्त्रोपहतम् 'अप्फासुयं' अप्राप्तुकं सचित्तं 'जाव' यावद्-अनेषणीयं आधाकर्मादिदोषदुष्टं मन्यमानो ज्ञात्वा लामे सति 'णो पडिगाहिज्जा' नो प्रतिगृह्णीयात्, तथाविधास्तिकवृक्षफलादीनां धूमादिना अप्राप्तपाककालमेव परिपक्वीकृतत्वेन अर्धपरिपक्वतया अप्राप्तुकत्वात् अनेषणीयत्वाच्च तद्ग्रहणे संयमात्मविराधनापर्या साधुभिः साध्वीभिश्च तद् न ग्राह्यम् ॥ सू० ९१ ॥

मूलम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्ठे समाणे से जं पुण एवं जाणिज्जा, कणं वा, कणकुंडगं वा, कणपूयलियं वा, चाउलं वा चाउलपिट्ठं वा, तिलं वा, तिलपिट्ठं वा, तिलपप्पहगं वा, अण्णयरं

बिल्व-बिल्व वृक्ष का फल या 'पलगं वा' पलक पालक नामका वृक्ष का फल विशेष इसी प्रकार 'कासवणालियं वा' श्रीपर्णी का फल अर्थात् तिन्दुक फल वगैरह को जमीन के अन्दर खड्डे में डाल कर छोटा घडा में छेद करके अग्नि धूम के द्वारा पकाया जाता है ऐसे फलों को और 'अण्णयरं वा तहप्पगारं' दूसरे भी इसी तरह के किसी अन्य फल को भी जोकि आस्तिक वगैरह फलों के सदृश हो उन सब को भी 'आमगं' आम-अपरिपक्व कच्चा और 'असत्थपरिणयं' अशस्त्रपरिणत चीरफाड़ से रहित देख कर 'अप्फासुयं जाव' अप्राप्तुक-सचित्त और यावत् अनेषणीय-आधाकर्मादि दोषों से युक्त होने के कारण 'लामे सते' लाभ होने पर भी साधु और साध्वी 'णो पडिगाहिज्जा' उस अपरिपक्व और अशस्त्रोपहत आस्तिक वगैरह फल को नहीं ग्रहण करे क्योंकि उक्तरीति से सचित्त और आधाकर्मादि दोष दूषित होने के कारण उसको लेने पर साधु और साध्वी को संयम-आत्म विराधना होगी, अतः उसे नहीं ले ॥ ९१ ॥

अथवा 'विलुयं वा' जिज्ञीना इण अथवा 'पलगं वा' पालक नामना वृक्षना इण अथवा 'कासवणालियं वा' कासवणाल वृक्ष विशेषना इणो अथवा 'अण्णयरं वा तहप्पगारं' पीण तेना नेवा पीण इणोने के ने आस्तिक विगरे इणो नेवा होय ते अथा ने 'आमगं' अपक्व होय तथा 'असत्थपरिणयं' शस्त्रपरिणत थयेव न होय तो तेवा इणो 'अप्फासुयं जाव' अप्राप्तुक होवाथी अनेषणीय-आधाकर्मादि दोषवण वण्णीने 'लामे सते' भणे तो पण 'णो पडिगाहिज्जा' ते अणु छरवा नही. केम के ये रीतना सचित्त तथा आधाकर्मादि दोषवणो होवाथी ते देवाथी साधु अने साध्वीने संयम आत्म विराधना थाय छे तेथी तेने न देवा ॥ सू. ९१ ॥

वा तद्वत्पुण्यं भागं असत्प्रवर्णितं अप्फासुयं जाव लाभे संते णो
पडिगाहिज्जा ॥सू० ९२॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः। सन् स यदि पुनः एवं वा,
जानीयात् कणिकं वा कणिककुण्डं वा कणपूपलिकं वा, तण्डुलं वा, तण्डुलपिष्टं वा, तिलं वा
तिलपिष्टं वा, तिलपुर्पटिकं वा, अन्यतरद् वा तथाप्रकारम् आमम् अशस्त्रपरिणतम् अप्राप्तु
कम् यावत् लाभे सति नो प्रतिगृह्णीयात् । द० ९२ ॥

टीका-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ स पूर्वोक्तो संयमवान्भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘गाहा
वडकुलं’ गृहपतिकुलम्-गृहस्थगृहं ‘जाव पविट्ठे समाणे’ यावत्-पिण्डपातप्रतिज्ञाया भिक्षाग्रह-
णार्थम् प्रविष्टः सन् ‘से जं पुण एवं जाणिजा’ स भिक्षुर्यदि पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या
जानीयात् तथा-‘कणं वा, कणकुण्डं वा’ कणं वा कणकुण्डं वा-शाल्यादिकाणिका वा
कणिकामिश्रित कुक्कुटा वा, ‘कणपूपलियं वा’ कणपूपलिकं वा कणिकामिश्रितपूपलिकाः,
‘चाउलं वा’ तण्डुलं वा ‘चाउलपिट्ठं वा’ तण्डुलपिष्टं वा-तण्डुलचूर्णरूपं वा ‘तिलं वा तिल-
पिट्ठं वा’ तिलं वा तिलपिष्टं वा-तिलचूर्णपिण्डम् ‘तिलपण्डगं वा’ तिलपुर्पटिका वा

टीकार्थ-अथ अपरिपक्व नृचचा और अशलोपहत चावल कणिका वगैरह
का निषेध कहते हैं-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा गाहावड कुलं जाव पविट्ठेसमाणे
से जं पुण एवं जाणिजा’ वह पूर्वोक्त भिक्षुक-संयमवान् साधु और भिक्षुकी-
साध्वी गृहपात गृह-थ आबक के घर से यावत्-पिण्डपात की प्रतिज्ञा से याने
भिक्षा लेनेकी इच्छा से अनुप्रविष्ट होकर वह संयमवान् साधु और साध्वी यदि
ऐसा वक्ष्यमाण रूप से जानले कि ‘कणिकं वा, कणिककुण्डं वा, कणिका-शालि
चावल का कण हो या कणिक कुण्डक चावल की कणिका से मिला हुआ कुक्कुटा
हो । या ‘कणिकपूपलियं वा’ कणपूपलिक-कणिका मिश्रित पूपलिकाहो या ‘चाउ-
लं वा’ तण्डुल चावल हो एवं ‘चाउलपिट्ठं वा’ तण्डुलपिष्ट-चावल का चूर्ण हो या
‘तिलं वा’ तिल हो एवं ‘तिलपिट्ठं वा’ तिलपिष्ट-तिलका चूर्ण हो या ‘तिल पण-

डवे अपरिपक्व छाया तथा शस्त्रपरिणत अथैव न होय तेवा योभा विगेशे देवाने।
निषेध करे छे -

टीका-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ ने पूर्वोक्त साधु अने साध्वी ‘गाहावडकुलं जाव
पविट्ठे समाणे’ गृहस्थ आबकना घरमा भिक्षाशान्ती धृच्छाशी प्रवेश करीने ‘से जं पुण एवं
जाणिजा’ तेमना जलुवामा ओषु आवे छे ‘कणिक वा’ शाली योभाना दाया होय अथवा
‘कणिककुण्ड वा’ योभानी कलुडीया नयेस बुमु होय अथवा ‘कणिकपूपलियं वा’
कलुडि भिगिन पूपलिका होय अथवा ‘चाउलं वा’ योभा होय अथवा ‘चाउलपिट्ठं वा’
योभानो होय अथवा तिल वा’ तल होय अथवा तिलपिट्ठं वा’ तलने लूके होय
भा० ३०

‘અણયરં વા તદ્વપ્પગારં’ અન્યતરદ્ વા અન્યદ્ વા કિમપિ તથાપ્રકારમ્ કણિકાપ્રભૃતિ સદૃશં-
વસ્તુ ‘આમગં’ આમમ્ અપરિપક્વમ્ ‘અસત્થપરિણયં’ અશસ્ત્રોપહતમ્ અશસ્ત્રોપહતમ્ इत्यर्थः
અપ્રાસુયં’ અપ્રાસુકમ્ સચિત્તમ્ ‘જાવ’ યાવદ્ અનેષણીયમ્ આધાકર્માદિદોષદુષ્ટં મન્યમાનઃ
જ્ઞાત્વા ‘લાભે સંતે’ લાભે સતિ ‘ળો પઢિગાદિજ્ઞા’ નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્, સંયમાત્મવિરાધના
સંભવાત્ ॥ સૂ. ૧૨ ॥

મૂલમ્—‘એસ ચલુ તસ્સ મિક્ખુસ્સ મિક્ખુણીણ વા સામગ્ગિયં
ત્તિવેમિ ॥ સૂ. ૧૩ ॥ ॥ અટ્ટમો ઉદેસો સમત્તો ॥

છયા—‘એતત્ ચલુ તસ્ય મિશ્નુકસ્ય મિશ્નુકચ્ચા વા સામગ્ર્યમ્’ इति ब्रवीमि ॥ सू. १३ ॥

ટીકા—‘એસ ચલુ તસ્સ મિક્ખુસ્સ’ એતત્ ચલુ પિણ્ડૈષણા સંયમપાલનં તસ્ય પૂર્વોક્તસ્ય
મિશ્નુકસ્ય ‘મિક્ખુણીણ વા’ મિશ્નુકચ્ચા વા ‘સામગ્ગિયં’ સામગ્ર્યમ્ સમગ્રતા સમ્પૂર્ણતા સાધુ-
ભાવસ્ય ‘ત્તિવેમિ’ इति ब्रवीमि उपदिशामि । सू. १३ ॥ इति अष्टमोद्देशः समाप्त ॥

હ ગં વા’ તિલપર્પટિકા-તિલપાપડી હો અન્ય મી કોઈ દૂસરા હસ પ્રકાર કા
ચાવલ કણિકા વગૈરહ કે સદૃશ વસ્તુ હો, યે સમી ચાવલ કણિકા વગૈરહ યદિ
આમ- અપરિપક્વ કચ્ચા ઓર અશસ્ત્રોપહત હૈ તો એસે કચ્ચે ઓર અશસ્ત્રોપહત
ચાવલ કણિકા વગૈરહ કો અપ્રાસુક-સચિત્ત ઓર યાવત્-અનેષણીય-આધા-
કર્માદિ દોષો સે દૂષિત સમજ્ઞકર સાધુ ઓર સાધ્વી ઉસ કો ગ્રહણ નહીં કરે
ક્યોંકિ ઉત્તરીતિ સે ચાવલ કણિકા વગૈરહ કચ્ચે ઓર અશસ્ત્રોપહત હોને સે
સચિત્ત ઓર આધાકર્માદિ દોષો સે યુક્ત હોને કે કારણ ઉસ કો ગ્રહણ કરને
પર સાધુ ઓર સાધ્વી કો સંયમ-આત્મ વિરાધના હોગી, અમલિયે હસપ્રકાર કે
ચાવલ કણિકા વગૈરહ કો નહીં લે ॥ ૧૨ ॥

અવ અષ્ટમોદ્દેશક કે અન્ત મેં પિણ્ડૈષણા વિષયક પૂર્વોક્ત વક્તવ્યતા ક ઉપ-
સંહાર કરતે હુણ કહતે હૈં-

ટીકાર્થ-‘એસ ચલુ તસ્સ મિક્ખુસ્સ, મિક્ખુણીણ વા સામગ્ગિયં ત્તિ વેમિ’

અગર ‘તિલપર્પટિકાં વા’ તલ પાપડી હોય અથવા અન્ય તેના જેવી ખીણ વસ્તુ હોય તે
ખધા ચોખા ઠણીક વિગેરે જે અપરિપ્ક હોય પૂરાપાક્યા વગરના અને શસ્ત્રોપહત હોય તો
તેવા ચોખા ઠણીક વિગેરેને સચિત્ત અને આધાકર્માદિ દોષવાળા સમજીને સાધુ કે સાધ્વીએ
તેને લેવા નહી કેમ કે ઉપરોક્ત પ્રકારના ચોખા ઠણીક વિગેરે કાચા અને અશસ્ત્રોપહત
હોવાથી દોષવાળા ગણાય છે તેથી તે ગ્રહણ કરવાથી સાધુ સાધ્વીને સંયમ આત્મ વિરાધના
લાગે છે તેથી તેવા પ્રકારના ચોખા ઠણીક વિગેરેને લેવા નહી ॥ સૂ. ૬૨ ॥

હવે આઠમા ઉદેશાના અતમા પિંડૈષણા સબધી પૂર્વોક્ત કથનનો ઉપસંહાર કરતા
સૂત્રકાર કહે છે -

ટીકાર્થ-‘એસ ચલુ તસ્સ મિક્ખુસ્સ મિક્ખુણીણ વા’ આ પિંડૈષણા સબધી અન્ય -

નવમોદેશઃ પ્રારમ્ભ્યતે

મૂલમ્-ઇહં ખલુ પાર્શ્વિણં વા, પડીણં વા, દાહિણં વા, ઉદીણં વા, સંતેગઈયા સઢ્ઠા ભવંતિ, ગાહાવઈ દા ગાહાવઈમારિયા વા, ગાહાવઈમગિણિ વા, ગાહાવઈપુત્તે વા, ગાહાવઈધૂણ વા, સુળ્હે વા, જાવ કમ્મકરી વા, તેસિં ચ ણં એવં વુત્તપુઠ્ઠં ભવઈ જે ઇમે ભવંતિ સમણા, મગવંતો, સીલમંતા, વય-સંતા, ગુણમંતા સંજયા, સંવુડા વંમચારી, ઉવરયા, મેહુણાઓ ધમ્માઓ, ણો ખલુ એસિં કપ્પઈ આહાકમ્મિએ અસણં વા પાણં વા ખાઈમં વા સાઈમં વા મોહિત્તએ વા, પાઈત્તએ વા, સેં જં પુણ ઇમં અમ્હં અપ્પણો અટ્ટાએ ણિટ્ઠિયં, તં જહા-અસણં વા પાણં વા ખાઈમં વા સાઈમં વા સઠ્ઠમેયં સમણાણં ણિસિરામો, અવિયાઈં વયં પચ્છા અપ્પણો અટ્ટાએ અસણં વા પાણં વા ખાઈમં વા સાઈમં વા ચેઈસ્સામો એપ્પગારં ણિમ્મ્મોસં સોચ્ચા ણિસમ્મ તહપ્પગારં અસણં વા પાણં વા ખાઈમં વા સાઈમં વા અપ્પા-સુયં અણેસણિજ્જં જાવ લામે સંતે ણો પડિગાહિજ્ઞા । સૂ. ૧૪॥

છાયા-ઇહં ખલુ પ્રાચીનં વા, પ્રતીચીનં વા, દક્ષિણં વા, ઉદીચીનં વા સન્તિ એકે શ્રદ્ધા ભવન્તિ, ગૃહપતિર્વા ગૃહપતિભાર્યા વા, ગૃહપતિમગિની વા, ગૃહપતિપુત્રો વા, ગૃહપતિદુહિતા વા, સ્ત્રુષા વા, યાત્ કર્મકરી વા, તેપાશ્ચ ખલુ એવમ્ ઉક્તપૂર્વં ભવતિ, ચે ઇમે યવન્તિ શ્રમણાઃ મગવન્તાઃ, શીલવન્તાઃ, વ્રતવન્તાઃ, ગુણવન્તાઃ, સંયતાઃ સંવૃતાઃ બ્રહ્મચારિણઃ ઉપરતાઃ મૈથુનાદ્ ધર્માત્, ન ખલુ એતેષાં કલ્પતે આધાકર્મિકમ્ અણં વા પાણં વા ખાદિમં વા સ્વાદિમં વા યહં પિઠૈષણા વિષયક સંયમકા પાલન કરના ઉસ પૂર્વોક્ત મિશ્વુક-સંયમશીલ સાધુ કા ઔર મિશ્વુકી સાધ્વી કા સામગ્ર્ય-સાધુ ભાવકી સમ્પૂર્ણતા હૈ અર્થાત્ સાધુ સમાચારી હૈ એસામૈ ત્રવીમિં કહતા હૂં અર્થાત્ વીતરાગ ભગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામી કહતે હૈં યા કહ ગયે હૈં કિ-સાધુ ઔર સાધ્વી કો અચ્છી તરહ સે સંય-મકા પાલન કરના હી મુખ્ય કાર્ય હૈં યહં બાત ગ્રન્થકાર સુધર્મ સ્વામી બતલાતે હૈં । ૧૩।

અષ્ટમો દશક પૂરા હો ગયા ॥૮॥

પાલન કરવું તે પૂર્વોક્ત સાધુ સાધ્વીના 'સામગ્રિયં' સાધુ ભાવથી સંપૂર્ણતા છે. અર્થાત્ સાધુ સમાચારી છે એ પ્રમાણે હું 'ત્રવીમિ' કહું છું અર્થાત્ વીતરાગ ભગવાન્ મહાવીર સ્વામી કહે છે. અથવા કહી ગયા છે કે- સાધુ અને સાધ્વીએ સારી રીતે સયમનું પાલન કરવું એજ મુખ્ય કાર્ય છે. એજ વાત અથકાર સુધર્મ સ્વામીએ કહી છે. ॥ સૂ. ૬૩ ॥

આઠમો ઉદેશક સમાપ્ત

મોક્તું વા પાતું વા, સ ચત્ પુનઃ ઇદમ્ અસ્માકમ્ આત્માર્થઃ નિષ્ઠિતં તદ્ અન્નં વા પાનં વા
 खादिमं वा स्वादिमं वा सर्वम् एतेभ्यः श्रमणेभ्यः मिसृजामः प्रयच्छामः, अपि च वयम्
 पश्चात् आत्मार्थम् अन्नं वा पानं वा खादिम वा स्वादिमं वा चेतयिष्यामः, एतत् प्रकारं
 निर्घोषं श्रुत्वा निश्चम्य तथाप्रकारम् अन्नं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा अप्र.सुकम्
 अनेषणीयं यावत् लाभे सति नो प्रतिगृह्णीयात् ॥ सू० ૧૪ ॥

ટીકા—અષ્ટપોદ્દેશકે આધાકર્માદિદોષયુક્તાહારપારિશરસ્ય પ્રતિપાદિતત્વાત્ નવમોદ્દેશ-
 કેઽપિ તથાવિધાહારપરિશરમેવ પ્રકારાન્તરેણ પ્રતિપાદયિતુગાહ—‘इह खलु पाईणं वा, पडीणं
 वा, दाहिणं वा उदीणं वा’ इह—અથ, खलु इति वावचालङ्कारे प्राचीनं वा प्रतीचीनं वा दक्षिणं
 वा उदीचीनं वा—પ્રાચીપ્રભૃતિ ચતુર્દિશાસુ ‘સંતેગદયા સઢ્ઢા ભવંતિ’ સન્ત્યેકે—બહવઃ પુરુષા
 વિચન્તે તેષુ કેચન શ્રાદ્ધાઃ શ્રદ્ધાશીલાઃ શ્રાવકાઃ પ્રકૃતિભદ્રા વા પુરુષા ભવન્તિ સન્તિ,
 તાનાહ—‘गाहावइ वा’ गृहपतिर्वा गृहस्थो वा ‘गाहानइभारिया वा’ गृहपतिभार्या वा, ‘गाहा-
 वइभगिणि वा’ गृहपतिभगिनी वा ‘गाहावइपुत्ते वा’ गृहपतिपुत्रो वा ‘गाहावइधूए वा’

નવમ ઉદ્દેશક પ્રારંભ

— इस से पहले अष्टम उद्देशक में आधाकर्मादि दोषों से युक्त आहारजात को
 ગૃહણ કરનેકો યના ક્રિયા ગયા હૈ અથ્વ હસ નવમ ઉદ્દેશક મેં બી આધાકર્માદિ
 दोषों से युक्त आहार जात को ही दूसरे प्रकार से यना करते हैं—

ટીકાર્થ—‘इह खलु पाईणं वा, पडीणं वा’ इस प्राची-पूर्व दिशा में या प्रतीची
 पश्चिम दिशामें तथा ‘दाहिणं वा’ दक्षिण दिशा में एवं ‘उदीणं वा’ उदीची-उत्तर
 दिशा में ‘संतेगदया सड्डा’ बहुत से पुरुषों में कोई विरल ही श्रद्धाशील श्रावक
 या प्रकृतिभद्र मनुष्य ‘भवन्ति’ होते हैं जैसे—‘गाहावइ वा, गाहावइ भारिया वा,
 गाहावइ भगिणि वा’ गृहपति-गृहस्थ श्रावक हो या गृहपति भार्या-गृहस्थ
 श्रावककी धर्मपत्नी हो या गृहपति-गृहस्थ श्रावककी भगिनी बहिन हो, या
 ‘गाहावइ पुत्ते वा’ गृहपति-गृहस्थ श्रावक का पुत्र हो या ‘गाहावइधूए वा’ गृह-

નવમા ઉદ્દેશાનો પ્રારંભ—

આનાથી આગળના આઠમા ઉદ્દેશમાં આધાકર્માદિ દોષવાળા આહાર જાત લેવાનો
 નિષેધ કરેલ છે, હવે આ નવમા ઉદ્દેશમાં આધાકર્માદિ દોષવાળા આહાર ખત લેવા
 માટે બીજા પ્રકારે નિષેધ કરતા સૂચકાર કહે છે—

ટીકાર્થ—‘इह खलु पाईणं वा’ આ પૂર્વ દિશામાં ‘पडीणं वा’ અથવા પશ્ચિમ દિશામાં
 અથવા ‘दाहिणं वा’ દક્ષિણ દિશામાં અથવા ‘उदीणं वा’ ઉત્તર દિશામાં ‘संतेगदया सड्डा
 भवति’ ઘણા પુરુષોમાં કેટલો વિરલ જ શ્રદ્ધાવાળા શ્રાવક અથવા પ્રકૃતિભદ્ર મનુષ્ય હોય
 છે જેમ કે—‘गाहावइ वा’ गृहस्थ श्रावक હોય અગર ‘गाहानइभारिया वा’ गृहस्थ श्रावकની
 પત્ની હોય અથવા ‘गाहानइभगिणि वा’ गृहस्थ श्रावकની બહેન હોય અથવા ‘गाहावइ
 पुत्ते वा’ गृहस्थ श्रावकનો પુત્ર હોય અથવા ‘गाहावइधूए वा’ गृहस्थ श्रावकની પુત્રી હોય

गृहपतिगृहिता वा-गृहस्थगृह्या वा 'सुण्डे वा' स्नुषा वा पुत्रवधूः 'ज व म्मकरि वा' यावत्-
दासो वा दासी वा कर्मकरो कर्मकरी-परिचारिका वा स्यात् 'तेसि च णं एवं वुत्तपुव्वं भवइ'
तेषाञ्च खलु अद्वाल्लगृहपतिप्रभृतीनां आदत्तादीनां मध्ये परस्परम् एवं वक्ष्यमाणरीत्या उक्तपूर्वं
प्रथमं वार्तालापो गमति, तथाहि 'जे इमे भवंति समणा' ये नानद्दो भ्रमणाः तावन्तो भवन्ति
-सन्ति 'भगवंता सीलवंतो' भगवन्तः शीलवन्तः अष्टादशशीलानामङ्गसरत्त धारिणः 'वयवंतो
गुणवंतो' व्रतवन्तः-रात्रिभोज विरमणरूप पट्टव्रतसहित पञ्चमहाव्रतस्य धारिणः, वृणव्रत
सहित वन्तः-विण्डविशुद्ध्याद्युत्तरगुणयुक्ताः 'संजया' संयताः इन्द्रियाणां नो इन्द्रियाणाञ्च
संयमशालिनः 'संबुडा' संवृताः-संवर्तन्तः पिहित्तास-मार्गाः 'वमयारी' ब्रह्मचारिणः नवविध-
ब्रह्मचर्यरक्षणतत्पराः 'उवरया मेहुणाओ धममाओ' उपगताः निवृत्ताः मैथुनाद्धर्मात्, सर्वथा
विषयभोगसम्पर्करहिताः 'णो खलु एसिं कप्पइ' नो खलु एतेषां संयमशीलव्रतादिधारिणां

पति-गृहस्थ आचक्र के गृहिता-लडकी हो, 'सुण्डावा जाव कम्मकरी वा' स्नुषा-
पुत्रवधू या-यावत् दास हो या दासी हो, या कर्मकर नोकर हो, या कर्मकरी-
नोकरानी हो सकती है 'तेसि चणं एवं वुत्तपुव्वं भवइ' उन सभी अद्वाल्ल गृहस्थ
आचक्रों के मध्य में परस्पर इस प्रकार वक्ष्यमाण रूप से पहले वार्तालाप होता
है कि 'जे हने भवंति समणा' जो ये भ्रमण 'भगवंतो' सीलवंता' भगवान्
शीलवाले अर्थात् अठारह सहस्रां शीलों के अङ्ग को धारण करने वाले और
'वयवंता गुणवंता' विण्ड विशुद्धि आदि उत्तर गुण युक्त एवं रात्रि भोजन
विरमण रूप छटा महाव्रत को धारण करने वाले 'संजया' संयमशील अर्थात्
इन्द्रियों और नो इन्द्रियों का संयम करने वाले और 'संबुडा' संवृत-संवर युक्त
अर्थात् आसन्न मार्ग को बन्द करने वाले और 'वमयारी' नवविध विशुद्ध ब्रह्मचर्य
का रक्षण करने में तत्पर और 'उवरया मेहुणधम्माओ' विषय भोग रूप मैथुन
रूपअधर्म के सम्पर्क से रहित साधु होते हैं इसलिये 'णो खलु एसिं कप्पइ आहा

अथवा 'सुण्डे वा' पुत्रवधू होय अथवा 'जाव कम्मकरी वा' यावत् दास होय ठे दासी
होय अगर नोकर ठे नोकराणी होय 'तेसि च णं एवं वुत्तपुव्वं भवइ' ये अथवा अद्वाल्ल आचक्राभा
आ नीये प्रमाणे परस्परभा वार्तालाप थाय छे ठे-जे इमे भवंति समणा' ये आ भ्रमणे।
थाय छे 'भगवंता सीलवंता' भगवान् शीलवाणा अर्थात् अठारह अङ्ग प्रकारना शीलोंने अगे
धारण करवावाणा तथा 'वयवंता गुणवंता' पिउ विशुद्धिथी विगेरे उत्तरगुण युक्त
तथा रात्रि ले जन विरमणरूप छटा अथवा पाय महाव्रतने धारण करवावाणा 'संजया'
संयमशील अर्थात् इन्द्रियो अने नोइन्द्रियोने संयम करनारा तथा 'संबुडा' संवर युक्त
अर्थात् आसन्न मार्गने अध करनारा तथा 'वमयारी' नव प्रकारन प्रक्षयर्थु रक्षण करवाभां
त २ तथा 'उवरया मेहुणधम्माओ' विषय भोगरूप मैथुन धर्मथी रहित साधु होय छे. देखी
'णो खलु एसिं कप्पइ' आ पूर्वोक्त संयमशील व्रत धारण करवावाणा साधुओंने 'आहाकस्मिप्

साधूनां कल्पते 'आहारकम्मिण्ण असणे वा पाणे वा खाइमे वा साइमे वा' आधाकर्मिकम्-
 आधाकर्मिकदोषयुक्तम् अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा चतुर्विधमाहारजातम् 'भुत्तए
 वा पायए वा' भोत्तुं वा पातुम् वा, 'से जं पुण इमं अम्हं अप्पणो अट्टाए णिट्ठियं' तत्-
 तस्मात् करणात् यत् पुनः इदम् अस्माकम् आत्मार्थं निष्ठितम् सिद्धं निश्चित्य स्थापितम् 'तं
 असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' तत् चतुर्विधम् अशनं वा पानं वा खादिमं वा
 स्वादिमम् वा आहारजातम् 'सव्वमेयं' सर्वमेतत्-अशनादिकम् 'समणाणं णिसिरामो' श्रमणा-
 नाम्-एतेभ्यः श्रमणेभ्यः निःसृजामः-प्रयच्छामः ददमः, 'अवियाइं वयं पच्छा' अपि च-
 अथ च वयं श्रावकाः पश्चाद् 'अप्पणो अट्टाए' आत्मनः अर्थम् आत्मार्थं निजाय 'असणं वा
 पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा चतुर्विधमाहार-
 जातम् 'चेइस्सामो' चेतयिष्यामः चिन्तयिष्यामः सम्पादयिष्यामः विधास्याम इत्यर्थः
 'एयप्पगारं निग्घोसं सुच्चा निसम्म' एतत्प्रकारम्-एवं विधम् उपर्युक्तरूपम् निर्घोषं-ध्वनिम्

कम्मिण्ण असणे वा, पाणे वा, खाइमे वा, साइमे वा' इन उपर्युक्त संयमशील व्रत को
 धारण करने वाले साधुओं को आधाकर्मिक दोषयुक्त अशन या पान या खादिम
 या स्वादिम चतुर्विध आहारजात 'भोत्तए वा पायए वा' खाने के लिये या पीने के
 लिये नहीं हो सकता, अर्थात् आधाकर्मादि दोष युक्त अशनादि चतुर्विध आहार
 को संयम पालन करने वाले साधु नहीं ले सकते हैं क्योंकि आधाकर्मिक दोष
 युक्त अशनादि को लेने से साधु को संयम आत्म विराधना होगी, इस तरह
 'से जं पुण इमं अम्हं अप्पणो अट्टाए णिट्ठियं तं असणं वा, पाणं वा, खाइमं वा,
 साइमं वा' इसलिये जो यह अपने लिये हम लोगों ने बनाकर रक्खा है उस अशनादि
 आहार जात 'सव्वमेयं समणाणं णिसिरामो' सभी इन श्रमणों साधुओं को
 दे देते हैं और 'अवियाइं वयं पच्छा अप्पणो अट्टाए असणं वा पाणं वा खाइमं वा
 साइमं वा चेइस्सामो' हमलोग सभी श्रावक पश्चात् बाद में अपने वास्ते अश-
 नादि चतुर्विध आहार जात बना लेगे 'एयप्पगारं निग्घोसं' इस प्रकार के उन

असण वा पाणं वा खाइम वा साइमं वा' आधाकर्मादि दोषवाणु अशन, पान, खादिम के
 स्वादिमभ्यादे प्रकारना आहार जात 'भोत्तए वा पायए वा' भावा के पीवानु कल्पतु नथी. केम
 के आधाकर्मादि दोषवाणु अशनादि दोषाथी साधुने संयम आत्म विराधना थाय छे. अये
 रीते 'से जं पुण इमं अम्हं अप्पणो अट्टाए निट्ठियं' अये आ पोताने भाटे अये जनावीने
 राणेस छे 'तं असण वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' ते आ अशनादि चतुर्विध
 आहार जात 'सव्वमेय' समग्र रीते 'समणाणं णिसिरामो' श्रमणोंने आपीअे छीअे 'अवियाइं
 वयं पच्छा' वणी अमी श्रावके पछीथी 'अप्पणो अट्टाए' पछीथी अभादे भाटे 'असणं वा
 पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशनादि चतुर्विध आहार जात 'चेइस्सामो' जनवी लक्षु
 'एयप्पगारं निग्घोसं' भावा प्रकारने अये श्रावकेने शण्ड 'सुच्चा निसम्म' स्वयं सांभलीने

शब्दं श्रुत्वा स्वयमेव निश्चय-निर्भाल्य अन्यतो वा कुतश्चित् श्रुत्वा ज्ञात्वेत्यर्थः 'तहप्पगारं' तथाप्रकारम् तथाविधम् उपर्युक्त संकल्पविषयीभूतम् 'असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा चतुर्विधमाहारजातम् पश्चात्कर्मभिया 'अप्फासुयं' अप्राप्तुकम् सचित्तम् 'अणेसणिज्जं' अनेषणीयम् आधाकर्मदिदोषदुष्टं 'जाव' यावद् मन्यमानः मत्वा 'लामे संते' लामे सति 'णो पडिगाहिज्जा' नो प्रतिगृह्णीयात् एवं विधस्य संकल्पविषयीभूतस्य अशनादि चतुर्विधाहारजातस्य पश्चात्कर्मदोषदुष्टत्वेन संयमात्मविराधकतया साधुभिः साध्वीभिश्च तद्ग्रहणं न कर्तव्यम्, एतेन पश्चात्कर्मदोषदुष्टमपि अशनादिकं चतुर्विधाहारजातम् साधुभ्यः साध्वीभ्यश्च न कल्पते संयमात्मविराधकत्वादिति सिद्धम् ॥सू० ९४॥

मूलम्—'से विखलू वा भिक्खुणी वा गाहावड्कुलं जाव पविट्ठे समाणे वसमाणे वा गामाणुगामं दूइज्जमाणे से जं पुण एवं जाणिज्जा, गामं वा णगरं वा, खेडं वा कव्वडं वा, मडंवं वा, पट्टणं वा आगरं वा दोणमुहं वा जाव गयहाणिं वा, इमंसि खल्लु गामंसि वा णयरंसि वा, खेडं-

आवको के निर्घोष-शब्द को 'सोच्चा णिसम्म' स्वयं सुनकर या किसी दूसरे द्वारा जानकर 'तहप्पगारं असणं वा, पाणं वा, खाइमं वा, साइमं वा अप्फासुयं अणेसणिज्जं जाव लामे संते णो पडिगाहिज्जा' इस प्रकार का आवकों का संकल्प विषयभूत अशनादि चतुर्विध आहार जात को पश्चात्कर्म के भय से अप्राप्तुक-सचित्त अनेषणीय-आधाकर्मदि दोष युक्त यावत् समझकर साधु और साध्वी मिलने पर भी नहीं ग्रहण करे क्योंकि उक्तरीति से आवकों के संकल्प विषयी भूत अशनादि चतुर्विध आहार जात पश्चात् कर्म दोष से दूषित होने से संयम आत्म विराधक होता है इसलिये साधु और साध्वी उस को नहीं ग्रहण करे अर्थात् पश्चात्कर्म दोष दुष्ट भी अशनादि चतुर्विध आहारजात संयम आत्म विराधक होता है इसलिये साधु और साध्वी उसे ग्रहण नहीं करे, अन्यथा ले लेने पर संयम आत्म विराधना होगी ॥९४॥

अथवा णीण द्वारा गच्छीने 'तहप्पगारं असणं वा पाण वा खाइमं वा साइम वा' तेवा प्रकारेण अशनादि चतुर्विध आहार जातने पश्चात्कर्मना लयथी 'अप्फासुयं' सचित्त तथा 'अणेसणिज्जं' अनेषणीय आधाकर्मदि दोषवाणुं 'जाव' यावत् समझने साधु के साध्वीके 'लामे संते' भणे तो पणु 'णो पडिगाहिज्जा' ग्रहण करणु नहीं' केम के ये रीते पाछणथी पनाववाना श्रावकेना स कल्पवाणा अशनादि आहार पश्चात् कर्मना दोषथी दूषित होवाथी संयम आत्म विराधक थाय छे तेथी साधु के साध्वीके तेने देखे न लेथी, अर्थात् पश्चात् कर्मदोषवाणा पणु अशनादि चतुर्विध आहार जात संयम आत्म विराधक थाय छे तेथी तेने देखेना निषेध करेव छे ॥ सू. ६४ ॥

सि वा, कठ्वडंसि वा मडंबंसि वा, पट्टगंसि वा आगरंसि वा द्रोणमुहंसि वा जाव रायहाणिसि वा संतेगइयस्स भिक्खुस्स पुरे संथुया वा, पच्छा संथुया वा, परिवसंति, तं जहा-गाहावइ वा गाहावइभारिया वा, गाहावइभगिणि वा, गाहावइपुत्ते वा गाहावइधूए वा सुण्हा वा, जाव कम्म-करी वा तहप्पगाराइं कुलाइं णो पुब्बामेव भत्ताए वा पाणाए वा णि-क्खमेज्ज वा पविसेज्ज वा केवलीबूया आयामेयं पुरा पेहाए तस्स परो अट्ठाए असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा उवकरेज्ज वा, उव-क्खडेज्ज वा, अह भिक्खूणं पुब्बोवदिट्ठा एस पइण्णा, एस हेऊ एस कारणे, एसुवएसे, जं णो तहप्पगाराइं कुलाइं पुब्बामेव भत्ताए वा पाणाए वा पविसेज्ज वा, णिक्खमेज्ज वा, से तमायाय एगंतमवक्कमिज्जा एगंतमवक्कमित्ता अणावायमसंलोए चिट्ठेज्जा, से तत्थ कालेणं अणुपवि-सिज्जा, अणुपविसित्ता तत्थियरेयरेहि कुलेहिं सामुदाणियं एसियं वेसियं पिंडवायं एसित्ता आहारं आहारिज्जा ॥ सू० ९५ ॥

छाया-स निक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् वसन् वा ग्रामानुग्रामम् गच्छन् वा त पुनरेवं जानीयात्-ग्रामम् वा, नगरं वा, खेटं वा, कर्बटं वा मडम्बं वा, पत्तनं वा, आकरं वा, द्रोणमुखं वा यावत् राजधानीं वा, अस्मिन् खलु ग्रामे वा, नगरे वा, खेटे वा, कर्बटे वा, मडम्बे वा. पत्तने वा, आकरे वा द्रोणमुखे वा, यावत् राजधान्यां वा सन्ति एककस्य भिक्षोः पूर्व संस्तुता वा, पश्चात् संस्तुता वा परित्सन्ति तद्यथा-गृहपतिर्वा, गृह-पतिभार्या वा, गृहपतिभगिनी वा गृहपतिपुत्रो वा गृहपतिदुहिता वा, स्नुषा वा यावत् कर्मकरी वा तथाप्रकाराणि कुलानि नो पूर्वमेव भक्ताय वा पानाय वा निष्क्रामेद् वा, प्रविशेद् वा, केवली ब्रूयात् 'आदानमेतत्' पुरा प्रेक्ष्य तस्य परः अर्थाय अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा उपकुर्याद् नो उपसंस्कुर्यात् वा, अथ भिक्षूणां पूर्वोपदिष्टा एषा प्रतिज्ञा, एष हेतुः एतत् हाणम्, एष उद्देशः, यद् नो तथाप्रकाराणि कुलानि पूर्वमेव भक्ताय वा पानाय वा प्रविशेद् वा निष्क्रामेद् वा, स तमादाय एज्जान्तमपक्कामेद्, एज्जान्तमपक्कम्य अनापाते अमंलोके तिष्ठेत्, स तत्र कालेन अनुप्रविजेद्, अनुप्रविश्य तत्र इतरेतरेभ्यः कुलेभ्यः सामु-दानिकम् एषितं वेषितं पिण्डपातम् इषित्वा आनाम् आहारयेद् ॥ सू० ९६ ॥

टीका-पिण्डेपणाया अवि-गान् पिण्डपात-जिनेपुडिय्य तन्तिपेधं वत्तुमाद्-‘ने भिक्खु वा मित्रसुणी वा’ स पूर्वोक्तो भावभिक्षुर्वा भावभिक्षुकी वा ‘गाहवड्कलं’ गृहपतिकुलं ‘जाव

પવિટ્ટે સમાણે' યાવત્-પ્રવિટ્ટઃ સન્ 'વસમાણે' વા' વસન્ વા-જાનુઙ્ઘાદીનાં પરિક્ષીણતયા
અન્યત્ર ગમનાસામર્થ્યેણ દુઃસ્મિન્નેવ ક્ષેત્રે સ્થિતિં કુર્વન્ માસકલ્પવિદારી વા ભૂત્વા 'ગામાણુ,
ગામં વા દુઃજ્જમાણે' ગ્રામાનુગ્રામં વા મચ્છન્-વિહરન્ 'સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા' ત-સંયમવાન્
મિશ્નુઃ યદિ પુનરેવ વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાન્ 'તં જહા-ગામં તા' તથથા ગ્રામમ્ વા 'ળયરં વા'
નગરં વા 'કચ્ચહં વા' કર્વટં વા 'ચેહં વા' ક્ષેત્રમ્, 'મહંવં વા' મહમ્વં વા 'દોણમુહં વા' દ્રોણ-
મુખં વા 'જાવ' યાવત્-આરરં વા 'રાયહાણિં વા' રાજધાનીં વા જાનીયાદિતિ પૂર્વેણાન્વયઃ
'હમં સિ ચલુ ગામંસિ વા' અસ્મિન્ ચલુ ગ્રામે વા 'ળયરે વા' નગરે વા 'કચ્ચહે વા' કર્વટે

ટીકાર્થ-અન્ન પિંડેષણા ક્ષા અધિકાર હોને સે પિંડપાત-મિક્ષા વિશેષ કો
લક્ષ્ય કર ઉસકા નિષેધ કરતે હૈ- 'સે મિક્ચૂ વા, મિક્ચુણી વા, ગાહાવહકુલં
જાવ પવિટ્ટે સમાણે' વહ પૂર્વોક્ત મિક્ષુક-સંયમવાન્ સાધુ ઔર મિક્ષુકી-સાધ્વી
ગૃહપતિ-ગૃહસ્થ શ્રાવક કે ઘર મેં યાવત્-પિંડપાત કી પ્રતિજ્ઞા સે-અર્થાત્ મિક્ષા
લેને કી ઇચ્છા સે અનુપ્રવિષ્ટ હોતા હુઆ, યા 'વસમાણે' વસતા હુઆ અથવા
'ગામાણુગામં દુઃજ્જમાણે વા' એક ગ્રામ સે દુસરા ગ્રામ જાતા હુઆ 'સે જં પુણ-
એવં જાણિજ્ઞા' વહ સાધુ ઔર સાધ્વી યદિ એસા-વક્ષ્યમાણ રૂપ સે જાનલે કિ
'ગામં વા, નગરં વા, ચેહં વા, કચ્ચહં વા, મહંવં વા, પટ્ટણં વા, આકરં વા, દોણમુ-
હંવં, જાવ રાયહાણિં વા,' યહ ગ્રામ હૈ, યા નગર હૈ યા ચેહ-છોટા નગર હૈ, યા
કર્વટ છોટા ગ્રામ હૈ, યા મહમ્વ-છોટી છોપડી હૈ, યા ક્ષેત્ર હૈ, યા દ્રોણમુખ હૈ
યા યાવત્ પત્તન હૈ અર્થાત્ છોટી વસતી હૈ, યા આકર-ચાન હૈ યા રાજધાની હૈ
એમા સમજલે કિ 'હમંસિ ચલુ ગામંસિ વા, ળયરે વા, કચ્ચહે વા, ચેલે વા,
મહંવે વા, દોણમુહે વા, જાવ-આગરે વા, રાયહાણિંસિ વા,' હસ પૂર્વોક્ત ગ્રામ મેં
યા નગર મેં યા કર્વટ મેં અર્થાત્ છોટા નગર મેં યા ક્ષેત્ર મેં યા મહમ્વ-છોટા ગ્રામ
મેં યા દ્રોણમુખ-છોટી છોપડી મેં, યા યાવત્-પત્તન-છોટી વસતી મેં યા આકર

હરે પિંડેષણાનો અધિકાર હોવાથી મિક્ષા વિશેષને ઉદ્દેશીને તેનો નિષેધ બતાવે છે.-

ટીકાર્થ-'સે મિક્ચૂ વા મિક્ચુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સાધુ અગર સાધ્વી 'ગાહાવહકુલં
જાવ' ગૃહસ્થ શ્રાવકના ધરમા યાવત્ મિક્ષા લેવાની ઇચ્છાથી 'પવિટ્ટે સમાણે' પ્રવેશ કરીને
અગર 'વસમાણે' વાસ કરતા થકા અથવા 'ગામાણુગામ દુઃજ્જમાણે વા' એક ગામથી બીજા
ગામે જતા 'સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા' તે સાધુ કે સાધ્વી બે નીચે કહેવામા આવ્યા પ્રમાણે
બાલે જેમ કે 'ગામ વા' આ ગામ છે 'ળયરં વા' અથવા નગર છે. અથવા 'ચેહ વા' નાનું
નગર છે અથવા 'કચ્ચહં વા' નાનું ગામ છે અથવા 'મહંવં વા' અથવા નાની જુ પડી
છે, અથવા 'પટ્ટણં વા' નાનું ગામ છે અથવા 'આગર વા' ખાણ છે, અથવા 'દોણમુહ વા'
દોણમુખ છે 'જાવ રાયહાણિં વા' અથવા રાજધાની છે. એવું સમજવામા આવે
કે 'હમંસિ ચલુ ગામંસિ' આ પૂર્વોક્ત ગામોમાં અથવા 'ળયરે વા' નગરોમાં અથવા

वा 'खेत्ते वा' क्षेत्रे वा 'मडंबे वा' मडम्बे वा 'दोणमुहे वा' दोणमुखे वा 'जाव' यावत्-
आकरे वा 'रायहारिसिवा' राजधान्यां वा 'संतेगइयस्स भिक्खुस्स' सन्ति-विद्यन्ते एक-
कस्य एकस्य कस्यचिद् भिक्खुकस्य 'पुरे संथुया वा' पुरा संस्तुताः वा पूर्वपरिचिताः सम्ब-
न्धिनः मातापित्रादयः 'पच्छा संथुया वा' पश्चात् संस्तुता वा-पश्चात् परिचिता वा श्वशुर-
श्वश्रादयः 'परिवसन्ति' परिवसन्ति-निवसन्ति 'तं जहा-गाहावइ वा' तद्यथा-गृहपतिर्वा
'गाहावइभारिया वा' गृहपतिभार्या वा 'गाहावइभगिणि वा' गृहपतिभगिनी वा 'गाहावइपुत्ते
वा' गृहपतिपुत्रो वा 'गाहावइधूए वा' गृहपति दुहिता वा 'सुण्हा' स्नुषा-गृहपतिपुत्रवधूवा
'जाव कम्मकरी वा' यावत्-दासो वा दासी वा कर्मकरो वा 'कम्मकरी वा' कर्मकरी वा स्यात्
तर्हि 'तहप्पगाराइं कुलाइं' तथाप्रकाराणि-पूर्वोक्तरूपाणि पूर्वपरिचितानि पश्चात्परिचितानि

खान में या राजधानी में 'संतेगइयस्स भिक्खुस्स, पुरे संथुया वा, पच्छा संथुया
वा, परिवसन्ति' इस पूर्वोक्त ग्राम नगरखेड वगैरह में किसी एक साधु के पूर्व
संस्तुत-पहले के परिचित माता पिता भाइ बन्धु वगैरह रहते हैं अथवा पश्चात्-
पीछे के परिचित श्वशुर भास इत्यादि वगैरह रहते हैं 'तं जहा-गाहावइ वा,
गाहावइभारिया वा, गाहावइ भगिणि वा' जैसे कि-उन संबन्धियों में कोई परि-
चित गृहपति-गृहस्थ श्रावक हो सकता है, या गृहपति की भार्या-धर्मपत्नी हो
सकती है या गृहपति की भागनी-बहन हो सकती है या 'गाहावइ पुत्ते वा' गृह-
पति का पुत्र ही पूर्व परिचित हो सकता है या 'गाहावइ धूए वा' गृहपति की दुहिता
लड़की ही पूर्व परिचित हो सकती है 'सुण्हा वा' स्नुषा-गृहपति की पुत्रवधू ही पूर्व-
परिचित हो सकती है या 'जाव' यावत्-दास या दासी, कर्मकर-नोकर या
'कम्मकरी वा' कर्मकरी-नोकरानी ही पूर्व या पश्चात् की परिचित हो सकती
है इसलिये 'तहप्पगाराइं कुलाइं' इस प्रकार के पूर्व परिचित पित्रादि के घर में

'कच्चडे वा' नाना नगरमा अथवा 'खेत्ते वा' क्षेत्रमा अथवा 'मडंबे वा' मडम्ब-नाना
ग्राममा अथवा 'दोणमुहे वा' दोणमुख नानी ग्रामीणमा 'जाव आगरे वा' अगर यावत्
पत्तन-ननी वस्तीमा अथवा आकार-भाषुमा अथवा 'रायहारिसि वा' राजधानीमा
'संतेगइयस्स भिक्खुस्स' अथवा आ पूर्वोक्त ग्राम नगर विगरेमा कोइ ओइ साधुने 'पुरे
संथुया' पहलेवा ना परिचित माना पिता भाइ भधु विगरे अथवा 'पच्छासंथुया वा' पीछी
परिचित थयेइ साधु, ससर, साणा विगरे 'परिवसन्ति' रहे छे 'तं जहा नेम डे 'गाहा-
वइ वा' ते सण धियोमा कोइ परिचित श्रावक गृहस्थ होय अथवा 'गाहावइ भारिया वा'
गृहपतिना पत्नी होय 'गाहावइ भगिणि वा' गृहस्थ श्रावकनी भडेन होय अथवा 'गाहावइ
पुत्ते वा' गृहस्थने पुत्र होय अथवा 'गाहावइ धूए वा' गृहस्थनी पुत्री पूर्व परिचित
होय अथवा 'सुण्हा वा' गृहस्थनी पुत्रवधू पूर्व परिचित होय अथवा 'जाव' यावत्
दास, दासी, नोकर नोकरानी पूर्व या पश्चात् परिचित होइ गडे छे. 'तहप्पगाराइं कुलाइं'

वा गृहपतिप्रभृतीनां कुलानि-गृहाणि 'गो पुत्रायेव' नो पूर्वमेव भिक्षाग्रहणात्प्रागेव 'भत्ताए वा पाणाए वा' भक्ताय वा पानाय वा 'णिकखमिज्ज वा पविसेज्ज वा' निष्क्रामेद् वा प्रविशेद् वा पूर्वपरिचितेषु पितृपितृव्यादिकुलेषु पश्चात् परिचितेषु श्वशुरश्यालादिकुलेषु च भक्त-पानाद्यर्थं न प्रविशेद् नापि निष्क्रामेदित्यर्थः, तन्निषेधे हेतुपूर्वकं प्रमाणमाह-'केवलीवूया-आयाणमेयं' केवली केवलज्ञानी सर्वज्ञः त्रिकालदर्शी भगवान् महावीरो वृथात्-व्रवीति-उपदिशति-आदानमेतत् आदानम्-कर्मागमनद्वारम् कर्मास्रवकारणम् एतत्-पितृपितृव्यादि सम्बन्धिगृहाद् चतुर्विधम् अशनादिभिक्षाग्रहणम्, तत्र हेतुमाह-'पुरा पेहाए' पुरा पूर्वं, प्रेक्ष्य-दृष्ट्वा भिक्षाग्रहणात्प्रागेव अवलोक्य 'तस्स परो अट्ठाए' तस्य भिक्षुरस्य सम्बन्धी परः दाता-पुरुषः, अर्थात्-निमित्ताय भिक्षादानार्थमित्यर्थः 'असणं वा पाणं वा खादिमं वा साइमं वा'

या पश्चात् परिचित श्वशुर वगैरह के घर में 'गो पुत्रा मेव भत्ताए वा पाणाए वा' भिक्षा ग्रहण करने से पहले ही भक्त-भ्राता के लिये या पान के लिये 'णिकख-मिज्ज वा पविसेज्ज वा' नहीं प्रवेश करे और भिक्षा लेकर वहां से निकले भी नहीं अर्थात् साधु और साध्वी भ्राता दाता वगैरह के लिये और जल दूध चाय वगैरह के लिये भी पूर्व परिचित पिता पितृव्य चाचा वगैरह के घर में एवं पश्चात् परिचित श्वशुर श्यालक वगैरह के घर में नहीं जाय और भिक्षा लेकर निकले भी नहीं क्योंकि-'केवली वूया'-केवली-केवलज्ञानी वीतराग भगवान् त्रिकाल दर्शी प्रभु उपदेश देते हैं कि-एतन् यह पिता चाचा-श्वशुर वगैरह अपने सम्बन्धियों के घर से अशनादि चतुर्विध आहार जात को भिक्षा के रूप में ग्रहण करना 'आयाणमेयं' आदानम्-कर्मागमन का द्वार है अर्थात् कर्मास्रवका कारण है क्योंकि 'पुरा पेहाए' पुरा प्रेक्ष्य-भिक्षा ग्रहण से पहले ही साधु साध्वी को देखकर 'तस्स परो अट्ठाए' उक्त साधु का सम्बन्धी दाता पुरुष भिक्षा देने के लिये 'असणं वा पाणं वा खादिमं वा साइमं वा' अशनादि चतुर्विध आहारजात को

आवा प्रहारना पूर्व परिचित पित्रादिङाना धरमा अथवा पश्चात् परिचित श्वशुर विजेरेना धरमा 'गो पुत्रायेव' भिक्षा ग्रहण कर्त्ता पड़ेला 'भत्ताए वा पाणाए वा' आहार भाटे अथवा पानने भाटे 'गो णिकखमिज्ज वा पविसेज्ज वा' प्रवेश करेवा नही तेमज्ज भिक्षा लधने त्याथी नीकण्णु पणु नही अर्थात् साधु के साध्वी आहार भोगववा भाटे अथवा पान भोगववा भाटे पणु पूर्व परिचित जेवा पिता, काका, विजेरेना धरमा तेमज्ज पश्चात् परिचित समरा, साणा विजेरेना धरमा जणु नही तेमज्ज भिक्षा लधने नीकण्णु पणु नही केम के-केवलीवूया' केवलज्ञानी जेवा वीतराग भगवान् महावीर प्रभु उपदेश आये छे के 'आयाणमेय' पूर्व परिचित के पश्चात् परिचित सम्बन्धीना धरथी आहार पाणी करणु ते कर्मागमनणु द्वार छे केम के-'पुरा पेहाए' भिक्षा लेता पड़ेला ज साधुने लधने साधुना सम्बन्धी 'तस्स परोअट्ठाए' भिक्षा आपवा भाटे अर्थात् अशनादि आहार

अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा चतुर्विधमाहारजातम् 'उवकरिज्ज वा' उपकुर्वात्-
पाकार्थम् उपकरणजातम् उपद्वौक्येद् वा 'उवक्खडिज्ज वा' उपस्कुर्वाद् वा-अशनादिकं पचेद्
वा किन्तु साधूनां साध्वीनाञ्च कृते एतच्च युक्तम् तत्र हेतुमाह-'अहंभिक्षूणं पुव्वोवदिट्ठा एस
पइण्णा' अथ किन्तु भिक्षूणां कृते पूर्वोपदिष्टा-तीर्थकृदुपदिष्टा एषा प्रातेज्ञा-संयमपालन-
नियमो वर्तते, 'एस हेऊ' एष हेतुः 'एस कारणे' एतत् कारणम् 'एसुवदेसे' एष उपदेशः,
तदाह-'णो तहप्पगाराइं कुलाइं' नो तथाप्रकाराणि तथाविधानि पूर्वपरिचितानि पश्चात् परि-
चितानि वा कुलानि पितृपितृव्यादि गृहाणि 'पुव्वामेव भत्ताए वा पाणाए वा' पूर्वमेव-
भिक्षाग्रहणात्प्रागेव भक्ताय वा पानाय वा भक्तपानाद्याहारार्थम् 'पविसिज्ज वा निक्खमिज्ज
वा' प्रविशेद् वा निष्क्रामेद् वा, 'पविसित्ता निक्खमित्ता' प्रविश्य निष्क्रम्य 'से तमायाय'
स-भिक्षुर्गं भिक्षुकी वा सा तम्-पितृपितृव्यादि सम्बन्धि अशनादिकम् आदाय-अवगम्य
ज्ञात्वा 'एगंतमवक्कमिज्जा' एकान्तम्-अपक्रामेद्-निर्जनस्थाने गच्छेत् 'एगंतमवक्कमित्ता'

पकाने के लिये 'उवकरिज्ज वा' उपकरण जात बटलोही बगैरह पात्रादिको पास
में एकट्ठा करेगा और 'उवक्खडिज्ज वा' अशनादि आहार जात को पकायगा,
किन्तु यह साधु और साध्वी के लिये अच्छा नहीं कहा जा सकता क्योंकि
'अहं भिक्षूणं पुव्वोवदिट्ठा एस पइण्णा' एस हेऊ, एस कारणे, एसुवदेसे'
भिक्षुकों-साधुओं के लिये भगवान् तीर्थकरने संयम पालन करने का उपदेश
दिया है कि-'णो तहप्पगाराइं कुलाइं पुव्वामेव भत्ताए वा, पाणाए वा पविसिज्ज
वा निक्खमिज्ज वा' उस तरह के पिता बगैरह और श्वशुर बगैरहके घर में
पहले ही पता लगाकर भक्तादि के लिये और पानी आदि के लिये नहीं जाय
और वहां से भिक्षा लेकर निकले भी नहीं 'पविसित्ता निक्खमित्ता' यदि
धोखा से प्रवेग करे तो वहां से निकल कर वह साधु और साध्वी 'से तमायाय
उस पिता बगैरह सम्बन्धियों के अशनादि चतुर्विध आहार जात को जान
कर 'एगंतमवक्कमिज्जा' एकान्त में चला जाय और 'एगंतमवक्कमित्ता' अणावा

आपवा भाटे 'असण वा पाणं वा खाइम वा साइम वा' अशन पान खादिस अने
स्वादिस चतुर्विध आहारने भनायवा 'उवकरिज्ज वा' वासणु विगेरे साधने ने ओकडा
करशे अने 'उवक्खडिज्ज वा' अशनादि तैयार करशे आ रीतने आर ल सभार ल साधु के
साध्वीने भाटे येत्थ ठडेवाता नथी केम के-'अहं भिक्षूणं पुव्वोवदिट्ठा पइण्णा' साधु साध्वीने
संयम पालन करवा भाटे भगवान् तीर्थकरे पड़ेथेथी न उपदेय आवेल छे के-'णो तहप्प
गाराइं कुलाइं' येवा प्रकरना पूर्व के पश्चात् परिचिताना धरोमा 'पुव्वामेव' पड़ेथेथी भयर
भेगवीने 'भत्ताए वा पाणाए वा' आहार लेना भाटे के पायु आदि लेना भाटे 'पविसि
ज्ज वा निक्खमिज्ज वा' न्यु के त्याथी गडार आववु नही. 'पविसित्ता' जे
लुद्धथी प्रवेग करी दीथे होय तो 'निक्खमित्ता' त्याथी गडार नीडणीने ते साधु के
साध्वीके 'से तमायाय' पिता विगेरेना धरोमाथी दीथेय अशनादिने नालीने 'एगत-

एकान्तम् अपक्रम्य 'अणाशयमसंलोए' अनापाते जनयातायादसम्पर्करहिते अतंलोक-लोका-
वलोकनरहिते स्थाते 'चिद्विज्ञा' तिष्ठेत्, अथानन्तरम् 'से तत्थ कालेणं अणुपविसिज्जा'
स-भिक्षुर्गं भिक्षुकी वा तत्र-पूर्वपरिचिते पश्चात्परिचिते वा तस्मिन् ग्रामे कालेन यथा
कालम् भिक्षाग्रहणावसरे सगुपस्थिते सति अगुप्रविगेत्, मच्छेद् 'अणुपविसित्ता' अगुप्रविश्य
'तत्थियरेयरेहिं कुलेहिं' तत्र इतरेतरेभ्यः कुलेभ्यः-अन्येभ्यो गृहेभ्यः पूर्वपरिचितपश्चात्प-
रिचितभिन्नेभ्यः कुलेभ्यः इत्यर्थः 'सामुदाणियं एसियं' वैसियं पिंडवायं सामुदानिकम्-
सामूहिकम् अनेकगृहसम्बन्धि एषितम्-एषणीयम्-उद्गमादिदोषरहितम्, वैषिकम्-साधु-
वेषमात्रनिमित्तात्प्राप्तम् उत्पादनादिदोषरहितं मित्यर्थः पिण्डपातम्-भिक्षारूपमशनादिक-
माहारजातम् 'एसित्ता' एषित्वा-अन्विष्य, याचित्वा 'आहारं आहारेज्जा' आहारम् एषणा-
दोषरहितं अशनादिकम् भिक्षाग्रहणं कुर्यादित्यर्थः ते च षोडश उत्पादनादोषाः- 'धाई १

यमसंलोए चिद्विज्ञा' एकान्त में जाकर अनापात-ननुष्यों के छातायान सम्पर्क
रहित और असंलोक-लोगों के अवलोकन रहित निर्जन स्थान में जाकर रहे
उस के बाद 'से तत्थ कालेणं अणुपविसिज्जा, वह साधु और साध्वी उस पूर्वपरि-
चित तथा पश्चात् परिचित ग्राम में यथा समय-भिक्षाग्रहण का समय होने पर
प्रवेश करे और 'अणुपविसित्ता' वहां प्रवेश कर 'तत्थियरेयरेहिं कुलेहिं'
उस ग्राम के पूर्वपरिचित पिता वगैरह के घर को छोड़कर एवं पश्चात्परिचित
श्वशुर वगैरह के घर को भी छोड़कर उन से दूसरे के घर 'सामुदाणियं'
सामूहिक रूप में प्राप्त करने योग्य और 'एसियं' एषणीय-उद्गमादि दोषों
से रहित एवं 'वैसियं' वैषिक-साधु वेषमात्र निमित्त से प्राप्त अर्थात् उत्पाद-
नादि दोषों से रहित 'पिंडवायं एसित्ता' पिण्डपात-भिक्षा रूप अशनादि चतु-
र्विध आहार जात को हुंढ कर अर्थात् याचकर आहार को एतायता एषणा
दोषों से रहित 'आहारं आहारेज्जा' अशनादि चतुर्विध आहार की याचना करे
खाय। यहाँ पर उत्पादना दोष षोडश माने जाते हैं- १-धाई, २-दूई, ३-

मन्त्रकमिज्जा' एकान्त स्थाने आह्वय। अणु 'एतन्मवक्कमिता' अने एकान्तमा अधिने 'अणावा-
यमसंलोए चिद्विज्ञा' भाषुसेना अवबवर विनाना लोक न जेवे ते शीते निर्जन स्थानमां
अधिने 'से तत्थ कालेणं अणुपविसिज्जा' ते साधु अगर साध्वी ते पूर्व परिचित ग्राममा
यथा समय अर्थात् भिक्षा लाववाना समये प्रवेश करवे। 'अणुपविसित्ता' अने त्यां प्रवेश
करीने 'तत्थियरेहिं कुलेहिं' ते ग्रामना पूर्व परिचित वाणाओना घरेने छोडीने तेमनाथी
पील घरेमा 'सामुदाणियं' सामूहिकरूपथी प्राप्त करवायेग्य तथा 'एसियं' ओषणीय-उद्गमादि
दोष विनाना तथा 'वैसियं' साधुना वेषमात्रथी प्राप्त थना अर्थात् उत्पादनादि दोष वगरना
'पिंडवायं' भिक्षा रूपे भणे तेवा अशनादि चतुर्विध आहार जतने 'एसित्ता' याचना करीने
'आहार आहारेज्जा' तेवा प्रकारने आहार उपयोगमा लेवे। उत्पादना दोष सोण प्रकारना छे,

દૂઝ ૨ નિમિત્તે ૩ આજીવ ૪ વળીમગે ૫ તિગિચ્છા ૬ ય । કોહે ૭ માળે ૮ માયા ૯
 લોમે ૧૦ ય હવંતિ દસ ૧૧ ॥ પુલ્લિપચ્છા સંધવ ૧૧ વિજ્ઞા ૧૨ મંતે ૧૩ અચુણ્ણ ૧૪
 જોગે ૧૫ ય । ઉપ્પાચણાય દોસા સોલસમે મૂલકમ્મે ય ૧૬ ॥ ધાત્રીપિણ્ડઃ, દૂતીપિણ્ડઃ,
 નિમિત્તપિણ્ડઃ, આજીવિકાપિણ્ડઃ, વનીપકપિણ્ડઃ, ચિકિત્સાપિણ્ડઃ, ક્રોધાદિપિણ્ડઃ માન-
 પિણ્ડ, માયાપિણ્ડ લોભપિણ્ડ પૂર્વપશ્ચાત્ સંસ્તવપિણ્ડઃ, વિદ્યાપિણ્ડઃ, મન્ત્રપિણ્ડઃ, ચૂર્ણપિણ્ડઃ,
 યોગપિણ્ડઃ મૂલપિણ્ડશ્ચેતિ ષોડશ પિણ્ડપાતગતોત્પાદનાદોષાઃ સન્તિ, તેચામી ઉત્પાદનાદોષાઃ
 સાધુસદ્ગુત્થાઃ અવગન્તવ્યાઃ, ગ્રાસૈષણાદોષાશ્ચ પચ્ચ બોધ્યાઃ—‘સંજોઅળા ૧ પમાળે ૨ ઇગાલે
 ૩ ધૂમ ૪ કારણે ચેવ ॥’ સંયોજના, પ્રમાણમ્, અગ્ગારઃ ધૂમ્નઃ કારણશ્ચેતિ । તત્ર આહારલોહ-
 પતયા દધિશુહાદેઃ સંયોજનં સંયોજના દોષઃ, દ્વાત્રિંશત્કવલગ્રાસપ્રમાણાતિરિક્તાહારગ્રહણં પ્રમા-

નિમિત્તે, ૪-આજીવ, ૫-વળીમગે, ૬ તિગિચ્છા, ૭-કોહે ૮ માળે ૯-માયા
 ૧૦-લોમેય, -હવંતિ દસ ૧૧ ॥ ૧૧-પુલ્લિ પચ્છા સંધવ, ૧૨-વિજ્ઞા ૧૩ મંતે
 અ ૧૪-ચુણ્ણ, ૧૫-જોગે ય, ઉપ્પાચણાય દોસા ૧૬ સોલસમે મૂલકમ્મે ય’
 ૧-ધાત્રીપિણ્ડ ૨-દૂતીપિણ્ડ ૩-નિમિત્તપિણ્ડ, ૪-આજીવિકા પિણ્ડ, ૫-વનીપક-
 પિણ્ડ, ૬-ચિકિત્સા પિણ્ડ, ૭-ક્રોધાદિપિણ્ડ ૮-માનપિણ્ડ, ૯-માયાપિણ્ડ,
 ૧૦-લોભપિણ્ડ ૧૧પૂર્વ પશ્ચાત્ સંસ્તવ પિણ્ડ, ૧૨-વિદ્યાપિણ્ડ, ૧૩-મન્ત્રપિણ્ડ
 ૧૪-ચૂર્ણપિણ્ડ ૧૫-યોગપિણ્ડ ૧૬-મૂલપિણ્ડ, એ સોલહ પિણ્ડપાતગત ઉત્પાદના
 દોષ હૈં, એ સમી ઉત્પાદના દોષ સાધુ સે હી ઉત્પન્ન હોતે હૈં ઓર પાંચ ગ્રાસૈ-
 ણા દોષ હોતે હૈં—‘સંજોઅળા ૧, પમાળે ૨, ઇગાલે ૩, ધૂમ, ૪, કારણે ૫, ચેવ’
 ૧-સંયોજના, ૨-પ્રમાણમ્, ૩-અગાર, ૪-ધૂમ્ન ઓર ૫-કારણ, ઊન મેં આહાર
 લોહપતા ચે દહો શુદ્ધ વગૈરહ કા સંયોજન કરના સંયોજના દોષ કહા જાતા હૈં
 ઓર વસ્તીશકવલ ગ્રાસ પ્રમાણ સે અધિક અતિરિક્ત આહાર કા ગ્રહણ કરના
 પ્રમાણ દોષ કહાજાતા, ઓર આહાર કી આસક્તિ સે લોભ કે કારણ રાને સે
 ચારિત્ર કા અગારરૂપ આપાદક હોને સે અગાર દોષ કહા જાતા હૈં ઓર અન્તપ્રાન્ત

તે આ પ્રમાણે—‘ઘાઈ’ ધાત્રીપિંડ ૧ ‘દૂઝ’ દૂતિપિંડ ૨, ‘નિમિત્તે’ નિમિત્ત પિંડ ૩, ‘આજીવ’
 આજીવિકાપિંડ ૪ ‘વળીમગે’ વનીપકપિંડ ૫, ‘તિગિચ્છાય’ ચિકિત્સાપિંડ ૬, ‘કોહે’ ક્રોધાદિ
 પિંડ ૭, ‘માળે’ માનપિંડ ૮, ‘માયા’ માયાપિંડ ૯, ‘લોમેય’ લોભપિંડ ૧૦, ‘પુલ્લિપચ્છા-
 સંધવ’ પૂર્વ પશ્ચાત્ સંસ્તવપિંડ ૧૧, ‘વિજ્ઞા’ વિદ્યાપિંડ ૧૨, ‘મંતેઅ’ મન્ત્રપિંડ ૧૩,
 ‘ચુણ્ણ’ ચૂર્ણપિંડ ૧૪, ‘જોગેય’ યોગપિંડ ૧૫, ‘મૂલકમ્મેય’ મૂલકમ્મ ૧૬, ‘ઉપ્પાચણાય’
 અને ઉત્પાદનના ‘દોસા સોલસમે’ આ સોળ દોષો છે આ બધા ઉત્પાદનના દોષો સાધુથી
 ઉત્પન્ન થાય છે તથા પાચ ગ્રાસૈષણા દોષ થાય છે ‘સંજોઅળા’ સંયોજના ૧, ‘પમાળે’
 પ્રમાણ ૨, ‘ઈગાલે’ અગાર ૩, ‘ધૂમ’ ધૂમ દોષ ૪ તથા ‘કારણેય’ કારણ ૫ તેમાં આહાર
 લોહપતાથી દૂર ગોળ વિગેરે મેળવવા તે સંયોજના દોષ કહેવાય છે તથા બત્રીસ કોળીયા
 પ્રમાણથી વધારે આહાર લેવો તેને પ્રમાણદોષ કહેવાય છે. તથા આહારની આસક્તિથી લોભ

षडोषः, आहारासक्त्या गाढर्याद् भुञ्जानस्य चारित्रस्याङ्गारूपत्वापादकत्वेन अङ्गारदोषः, अन्तप्रान्तादौ आहारद्वेषाद् चारित्रस्याभिधूमनाद् धूम्रदोषः, वेदनादिप्रारणं दिना भुञ्जानस्य कारणदोष उच्यते । इत्येवं ग्रासैषणादि दोषरहितः सन् साधुः साध्वी वा साधुवेषमात्रप्राप्तमाहारं भुञ्जीत ॥ सू० ९५ ॥

मूढम्—सिया से परो कालेण अणुप्पविट्ठस्स आहाकम्मियं असणं वा, पाणं वा खाइमं वा साइमं वा, उवकडेज्ज वा उवक्खवेज्ज वा तं चेगइओ तुसणीओ उवेहेज्जा आहडमेव पच्चाइविस्सतामि माइट्ठाणं संफासे, णो एवं करेज्जा, से पुव्वामेव आलोएज्जा, आउसोत्ति वा, भगिणि त्ति वा, णो खल्ल मे कप्पइ आहाकम्मियं असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं भोत्तए वा पायए वा, मा उवकरेहि, मा उवक्खडेहि, से सेवं वयंतस्स परो आहाकम्मियं असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा, उवक्खडावित्ता आहट्ठ दलएज्जा, तहप्पगारं असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा अप्फासुयं जाव लाभे संते णो पडिगाहिज्जा ॥२५. ९६॥

छाया-स्यात् तस्य परः कालेन अनुप्रविष्टस्य आधाकर्मिकम् अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा उपकुर्वात् वा, उपसंस्कुर्याद् वा, तच्च एककः तूष्णीरुः उत्प्रेक्षेत, आहृतमेव प्रत्याख्यास्यामि, मातृस्थानं संस्पृशेत् नो एवं कुर्यात्, स पूर्वमेव आलोचयेत्-आयुष्मन् ! इति वा, भगिनि ! इति वा नो खलु मे कल्पते आधाकर्मिकम् अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा, भोक्तुं वा पातुं वा, भो उपकुरु, मा उपस्कुरु, अथ तस्य एवं वदतः परः आधाकर्मिकम् अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा उपस्कार्य आहृत्य-दधात्, तथाप्रकारम् अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा अप्राप्तुकं यावत् लाभे सति नो प्रतिगृह्णीयात् ॥ सू० ९६ ॥

आहार वगैरह में द्वेष से चारित्र्य को मलिन करने से घूम दोष कहा जाता, एवं वेदनादि कारण के बिना ही खाने से कारण दोष कहा जाता है, इस तरह प्रास्येष्णादि दोषों से रहित होकर साधु और साध्वी साधुवेष मात्र के कारण प्राप्त अशनादि चतुर्विध आहार जात को स्वाद्य ॥ ९५ ॥

પચાત ખાવાથી ચારિત્રના અગાર રૂપનું આવવાથી અગાર દોષ કહેવાય છે તથા અંતપ્રાત વિગેરે આહાર દ્વેષથી ચારિત્રને મલીન કરવું તે ધૂસરદોષ કહેવાય છે. તથા વેદનાદિ કારણ વિના જ ખાવાથી કારણ દોષ કહેવાય છે. આ રીતે આસૈષણાદિ દોષોથી રહિત થઈને સાધુ સાધ્વીએ સાધુવેષ માત્રથી પ્રાપ્ત થતા અશ્વનાદિ ચતુર્વિધ આહારને ઉપયોગમાં લેવો ॥૨૫॥

ટીકા-‘પિઠૈષ્ણા વિષયમેવાધિકૃત્ય તન્નિષેધં વક્તુમાહ-‘સિયા સે પરો કાલેણ અણુપ્પ-વિટ્ટસ્સ’ અથૈવંસ્યાત્ કદાચિત્ તસ્ય સાધોઃ કાલેન મિક્ષાકાલાનુસારેણ અનુપ્રવિષ્ટસ્ય-મિક્ષાર્થમુપસ્થિતસ્ય કૃતે પરઃ ગૃહસ્થઃ ‘આહાકસ્મિયં’ આધાકર્મિકમ્-આચાકર્મિકદોષયુક્તમ્ ‘અસળં વા પાળં વા સ્વાહમં વા સાહમં વા’ અશનં વા પાનં વા સ્વાદિમં વા સ્વાદિમં વા એત્ ચતુર્વિધં માહારજાતમ્ ‘ઉવકરેજ્જ વા’ ઉપકુર્યાદ્ વા-અશનાદ્યર્થમ્ ઉપકરણજાતમ્ ઉપઘૌ-કયેદ્ વા ‘ઉવક્કલહેજ્જ વા’ ઉપસંસ્કુર્યાદ્ વા, અશનાદિકં સાધ્વર્થં પચેદ્ વા, ‘તં’ ચેગહો તુસણીઓ ઉવેહેજ્જા’ તચ્ચ અશનાદ્યર્થમ્ ઉપકરણોપઘૌકનમ્ પચનં ચ યદિ એકકઃ-કશ્ચિત્ સાધુઃ તૂણ્ણીકઃ મૌનઃ સન્ ઉત્પેક્ષેત્-ઉપેક્ષેત્, ઉપેક્ષાકુર્યાત્ તન્નિષેધં ન વિદધ્યાત્ અપિ તુ ‘આહહમેવ પચ્ચાહ્મિક્વિસ્સામિ’ આહૃતમેવ આહૃત્ય દત્તમેવ અશનાદિકં પ્રત્યાખ્યાસ્યામિત્ય-ક્ષ્યામિ इत्येवं विचार्य नो निषेधेत्तर्हि ‘माहङ्गाणं संफासे’ मातृस्थानं संस्पृशेत्-આધાવમાદિ-

અવ ધી પિઠૈષ્ણા વિષય કો હી લક્ષ્ય કર ઉસકા નિષેધ કરતે હૈ-
ટીકાર્થ-‘સિયા સે પરો કાલેણ અણુપ્પવિટ્ટસ્સ’ યદિ કદાચિત્ એસા
કમી હો કિ મિક્ષાકાલ કે અનુસાર મિક્ષા કે લિયે ગૃહસ્થ આચકકે ઘર
મેં ઉપસ્થિત ઉસ સાધુ કે લિયે કોઈ પર-ગૃહસ્થ આચક ‘આહાકસ્મિયં અસળં
વા પાળં વા સ્વાહમં વા સાહમં વા’ આધાકર્મિક દોષોં સે યુક્ત અશનાદિ
ચતુર્વિધ આહારજાત કો ‘ઉવકલહેજ્જ વા ઉવકલરેજ્જ વા’ બનાવે કે લિયે વટલોહી
વગેરહ પાત્રાદિ ઉપકરણ જાત કો ઉપસ્થાપિત કરે ઔર સાધુ કો હી દેને કે
લિયે અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર કો પકાવે ઔર ‘તંચેગહો તુસણીઓ ઉવેહેજ્જા’
ઉસ ઉપકરણ જાત કા ઉપસ્થાપન તથા અશનાદિ પાચન કો યદિ કોઈ
સાધુ તુણ્ણીક-મૌન હોકર ઉપેક્ષા કરે નિષેધ નહીં કરે ‘આહહમેવ પચ્ચા
હ્મિક્વિસ્સામિ’ અર્થાત્ અશનાદિ કો લાકર દેને પર હી પ્રત્યાખ્યાન કરુ ગા
એસા વિચાર કર ‘માહઙ્ગાણં સંફાસે’ ઉસકા નિષેધ નહીં કરે તો સાધુકો માતૃ-

હરે પશુ પિઠૈષ્ણાને જ દેખીને તેનો નિષેધ બતાવે છે.-

ટીકાથ-‘સિયા સે પરો કાલેણ અણુપ્પવિટ્ટસ્સ’ એ કદાચ એવું કોઈ વખત બને કે મિક્ષા
કાલ અનુસાર સિયા અહુત માટે ગૃહસ્થ આચકના ઘરમા આવેલ એ સાધુને માટે કોઈ
અન્ય ગૃહસ્થ આચક ‘આહા કસ્મિયં આધાકર્મિક દોષવાળો ‘અસળં વા પાળં વા સ્વાહમં વા
સાહમં વા’ અશનાદિ ચારે પ્રકારના આહાર બાતને બનાવવા માટે તપેલી વિગેરે પાત્રાદિ
સામગ્રી ‘ઉવકરેજ્જ વા’ તૈયાર કરે અને સાધુને જ આપવા માટે અશનાદિ ચતુર્વિધ
આહારને ‘ઉવક્કલહેજ્જ વા’ બનાવે અને ‘તં’ ચેવહો તુસણીઓ ઉવેહેજ્જા’ તે સામગ્રીની
તૈયારી તથા અશનાદિ પાચનને એ કોઈ સાધુ મૌન રહી ઉપેક્ષા કરે તેમ કરવાથી શેકે
નહી અર્થાત્ ‘આહહમેવ પચ્ચાહ્મિક્વિસ્સામિ’ અશનાદિ લાવીને આપે ત્યારે જ પ્રત્યાખ્યાન
કરીશ, એવો વિચાર કરીને તેનો નિષેધ ન કરે તો સાધુને ‘માહઙ્ગાણં સંફાસે’ ”

દોષયુક્તો ભવેત્ તસ્માત્ 'જો એવં કરિજ્ઞા' નો એવં કુર્યાત્-આધાકર્મિકાશનાદિપચને સાધુઃ તૂષ્ણીભાવં સમાશ્રિત્ય ન ઉપેક્ષેત્ અપિ તુ પ્રત્યાખ્યાનં કુર્યાત્ તદાહ-'સે પુત્રવામેવ આલોહજ્ઞા' સ-સાધુઃ પૂર્વમેવ ભિક્ષાગ્રહણાત્પ્રાગેવ આલોચયેત્-પર્યાલોચનં વિદધ્યાત્, આલોચનપ્રકાર-માહ-'આહસોત્તિ વા, મગિણિત્તિ વા' આયુષ્મન્ ! इति वा पुरुषं सम्बोध्य, भगिनि ! इति वा स्त्रियं सम्बोध्य कथयेत्, किं तदित्याह-'જો સ્ત્રી મે કપ્પઈ આહાકર્મિયં' નો સ્ત્રી મે-મહ્યમ્, કલ્પતે આધાકર્મિકમ્-આધાકર્મિકદોષયુક્તમ્ 'અસર્ણં વા પાણં વા શ્વાદિમં વા સાદિમં વા' અશનં વા પાનં વા શ્વાદિમં વા સ્વાદિમં વા ચતુર્વિધમાહારજાતં 'શુત્તપ વા પાયપ વા' સ્થાન એવં આધાકર્મીદિ દોષ લગેગા હસલિયે 'જો એવં કરિજ્ઞા' એસા નહીં કરે અર્થાત્ આધાકર્મિક અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર કો પકાને મેં સાધુ મૌન હોકર ઉસકી ઉપેક્ષા હી કેવલ નહીં કરે અપિતુ ઉસકા પ્રત્યાખ્યાન કરે,

અહીં ઉસી પ્રત્યાખ્યાન કે પ્રકાર કો વતલાતે હૈં-'સે પુત્રવામેવ આલોહજ્ઞા-'આહસોત્તિ વા, મગિણિત્તિ વા' વહ સંયમવાન્ પૂર્વોક્ત સાધુ ઓર સાધ્વી ભિક્ષા લેને સે પહેલે હી વિચાર કર કહે કિ-હે આયુષ્મન્ ! શ્રાવક ! હે મગિણિ શ્રાવિકે મુક્ષે આધાકર્મિક-આધાકર્મીદિ દોષોં સે યુક્ત અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત 'શુત્તપ વા પાયપ વા' જાને ઓર પીને મેં નહાં જાપેગા, હસલિયે 'મા ઉવક્કરેહિ' અશનાદિ આહાર જાત કો પકાને કે લિયે પાત્રાદિ ઉપકરણ મત જાઓ તથા 'મા ઉવક્કલ્હેહિ' અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત કો મત પકાઓ, અર્થાત્ હમારે લિયે પાક મત કરો, 'સે સેવં વયંતસ્સ પરો આહાકર્મિયં અસર્ણં વા, પાણં વા, શ્વાદિમં વા, સાદિમં વા' હસ તરહ મના કરને પર મી પર-ગૃહસ્થ

અને આધાકર્મીદિ દોષ લાગે છે. તેથી 'જો એવં કરેજ્ઞા' એવું કરવું નહીં, અર્થાત્ આધાકર્મિક અશનાદિ ચતુર્વિધ આહારને રાધવામાં સાધુએ મૌન રાખીને કેવળ તેની ઉપેક્ષા જ ન કરવી, પરંતુ તેનું પ્રત્યાખ્યાન કરવું.

હવે તે પ્રત્યાખ્યાનના પ્રકારને બતાવે છે.-

'સે પુત્રવામેવ આલોહજ્ઞા' સાધુ કે સાધ્વીએ ભિક્ષા લેતા પહેલાં જ વિચાર કરીને કહે કે-'આહસોત્તિ વા, મગિણિત્તિ વા' હે આયુષ્મન્ શ્રાવક અથવા હે બહેન શ્રાવિકાજી, 'આહાકર્મિયં' આધાકર્મીદિ દોષવાળું 'અસર્ણં વા પાણં વા શ્વાદિમં વા સાદિમં વા' અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર દ્રવ્ય અથવા પાન દ્રવ્ય કે ખાદિમ, સ્વાદિમ પદાર્થ 'શુત્તપ વા પાયપ વા' ખાવા પીવામાં 'જો સ્ત્રી મે કપ્પઈ' અને લેવાને કલ્પતુ નથી તેથી અશનાદિ આહાર બનાવવાની 'મા ઉવક્કરેહિ' સામગ્રી ન લાવે. તથા અશનાદિ આહાર 'મા ઉવક્કલ્હેહિ' બનાવે નહીં અર્થાત્ મારે માટે નવો કંઈ પાક તૈયાર ન કરો સે સેવં વયંતસ્સ પરો આ રીતે નિવેધ કરવા છતાં પર-ગૃહસ્થ શ્રાવક 'આહાકર્મિયં' આધાકર્મીદિ દોષવાળો 'અસર્ણં વા પાણં વા શ્વાદિમં વા સાદિમં વા' અશન પાન, ખાદિમ અને સ્વાદિમ ચતુર્વિધ આહાર

भोक्तुं वा पातुं वा, 'न कल्पते' इति पूर्वणान्वयः, तस्मात् 'मा उवकरेहि, मा उवक्खड्ढेहि' मा उपकुरु अशनादिपाकार्थमुपकरणजातं मा उपहौकय, मा उपसंस्कुरु मा पचेद् अशनादि-पाकम् अस्मदर्थं मा कुरु इत्यर्थः, 'से सेवं वयं तस्स परो' अथ तस्य एवं-पूर्वोक्तरीत्या वदतः साधुः कृते परो-गृहस्थः यदि 'आहाकम्मियं' आधाकर्मिकम्-आधाकर्मदोषयुक्तम् 'असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा चतुर्विधमाहार-जातम् 'उवक्खडावित्ता' उपसंस्कार्य-पाचयित्वा 'आहट्ठु' अह-य-आनीय गृहीत्वा 'दल-इज्जा' दद्यात् तर्हि 'तहप्पगारं असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' तथाप्रकारम्-तथा-विधम्-आधाकर्मिकदोषयुक्तम् अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा चतुर्विधमाहार-जातम् 'अप्फासुयं' अप्रासुकम् सचित्तम् 'जाव' यावत्-अनेषणीयम् मन्यमानः साधुः 'लामे संते' लामे सति 'णो पडिगाहिज्जा' नो प्रतिगृहीयात्, तथाविधस्य आहारमाधाकर्मिकादि-दोषयुक्तत्वेन साधुभिः साध्वीभिश्च न ग्राह्यं तदिति ॥ सू० ९६ ॥

मूलम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्ठे समाणे से जं पुण एवं जाणिज्जा मंसं वा मच्छं वा भज्जिज्जमाणं पेहाए तिल्ल-पूयं वा असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा आप्साए उवक्ख-डिज्जमाणं पेहाए णो खद्धं खद्धं उवसंकमित्ता ओभासेज्जा णन्नतथ गिलाणणीत्ताए ॥ सू० ९७ ॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् स यदि पुनरेवं जानीयात् मांसं वा मत्स्यं वा भर्ज्यमानं प्रेक्ष्य तैलपूयं वा अशनं वा पानं वा खादिसं वा आवक पूर्वोक्तरीति से मना करे हुए साधु की बात पर ध्यान न देकर यदि आधाकर्मिक-आधाकर्मादि दोष युक्त अशनादि चतुर्विध आहार जात को 'उव क्खडावित्ता आहट्ठु दलइज्जा' पकवाकर और लाकर देतो 'तहप्पगारं' उस प्रकार के आधाकर्मादि दोष युक्त अशनादि आहार जान को 'अप्फासुयं जाव' अप्रासुक-सचित्त तथा यावत्-अनेषणीय-आधाकर्मादि दोष से दूषित समझ कर 'लामे संते णो पडिगाहिज्जा' मिलने पर साधु और साध्वी उसे ग्रहण न करे क्योंकि इस तरह के आधाकर्मादि दोष युक्त अशनादि आहार को भिक्षा के रूप में लेने पर सचित्त और अनेषणीय होने से संयम आत्म विराधना होगी ॥ सू० ९६ ॥

जलत 'उवक्खडावित्ता' अनावरावीने 'आहट्ठु' लावीने 'दलइज्जा' आपे तो 'तहप्पगारं असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' जेवा प्रकारना आधाकर्मादि दोषवाणा अशनादि चतु-र्विध आहार जलतने 'अप्फासुयं' सचित्त तथा 'जाव' यावत् अनेषणीय आधाकर्मादि दोष दूषित समझने 'लामे संते' भणे तो पणु 'णो पडिगाहिज्जा' साधु के साध्वीजे तेने देवा नही हेम के आपा प्रकारना दोषयुक्तआहारने देवायी संयम आत्म विराधना धाय छे ॥ सू० ९६ ॥

स्वादिमं वा आदेशाय उपसस्तुपमाणं प्रेक्ष्य नो शीघ्रं शीघ्रम् उपसंक्रम्य अवभापेत, नान्य-
चग्लान निश्चयात् ॥ सू० ९७ ॥

टीका-पिण्डैषणा विषयमधिकृत्याह-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स पूर्वोक्तो भाव-
भिक्खुहो वा भावभिक्खुकी वा ‘गाहावइकुलं’ गृहपतिकुलं ‘जाव पविट्ठे समणे’ यावत्-पिण्ड-
पातप्रतिज्ञया भिक्षालाभार्थम् प्रविष्टः सन् ‘से जं पुण एवं जाणिज्जा’ स पूर्वोक्तो भावभिक्खु
यदि पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या जानीयात् ‘मंसं वा मच्छं वा भज्जिज्जमाणं पेहाए तिल्लपूयं वा’
मांसं वा-मांसफलमध्यवर्तिसाररूपं शिलीन्ध्ररूपं वर्षाकालिक छत्राक नामक वनस्पति-
विशेषं, मत्स्यम्-मत्स्यसदृशबहुकण्टकतुल्य बहुशिरायुक्तं वनस्पतिविशेषरूपं भर्ज्यमानं पच्य-
मानं प्रेक्ष्य-दृष्ट्वा तैलापूपं तैलप्रधानपूपञ्च पच्यमानं ‘दट्ठेत्यर्थः ‘असणं वा पाणं वा खाइमं वा
साइमं वा’ अशनं वा पानं खादिमं वा स्वादिमं वा चतुर्विधमाहारजातम् ‘आएसाए’ आदेशाय

टीकार्थ-अब पिण्डैषणा विषय को लक्ष्य कर के कहते हैं ‘से भिक्खू वा,
भिक्खुणी वा, गाहावइकुलं जाव पविट्ठे समणे’ वह पूर्वोक्त भिक्षुक संघमशील
साधु और भिक्षुकी साध्वी गृहपति गृहस्थ आचक के घर में यावत् पिण्डपात
की प्रतिज्ञा से अर्थात् भिक्षालाभ की आशा से अनुप्रविष्ट होकर ‘से जं पुण
एवं जाणिज्जा’ यह साधु और साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाण रूप से जान ले कि
‘मंसं वा’ मांस अर्थात् फल के अंदर का गर के समान स्वाद वाले वनस्पति
विशेष शिलीन्ध्र छत्राक-गोबर छत्ता जो कि वर्षा समय में जमीन से उत्पन्न
होता है उस को और मत्स्य-अर्थात् मछली के समान बहुत से कण्टक-कांटे
वाले बहुत शिर से युक्त वनस्पति विशेष को ‘भज्जिज्जमाणं पेहाए’ भुङ्गे जाते
हुए अर्थात् पकाये जाते हुए देखकर और ‘तिल्लपूयं वा’ तैलपूप-अधिक तैल
प्रधान मालपूडे को भी पकाये जाते हुए देख कर एवं ‘असणं वा पाणं वा
खाइमं वा साइमं वा’ अशनादि चतुर्विध आहार जात को भी ‘आएसाए उवक्ख-
डिज्जमाणं पेहाए’ अतिथि प्राधूर्णिकों के लिये पकाये जाते हुए देखकर ‘णो खद्धं

इवे पिण्डैषणाने उदेशीने कथन करवाभा आवे छे -

टीकार्थ-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ से पूर्वोक्त साधु के साध्वी ‘गाहावइकुलं जाव’
गृहस्थ आचकना घरमां भिक्षा लालनी धृच्छाथी यावत् ‘पविट्ठे समणे’ प्रवेश करीने ‘से जं
पुण एवं जाणिज्जा’ ने ओपुं तेमना आणुवाभा आवे के ‘मंसं वा मच्छं वा’ मांस अर्थात्
इणनी अहरने गर काग इय वनस्पति विशेष नेम के-शिलीन्ध्र, छत्राक छाणु छत्ता के ने
योभासाभा थाय छे तथा तेने माछलीनी नेम धणुा कटावाणा धणुी शिरावाणा वनस्पतिने
‘भज्जिज्जमाणं पेहाए’ र धाता नेधने तेमन् ‘तिल्लपूयं वा’ तेलवाणा मालपूवाने र धाता नेधने
तेमन् ‘असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा’ अशनादि चतुर्विध आहार ‘आएसाए’
अतिथियो भाटे ‘उवक्खडिज्जमाणं पेहाए’ र धाते नेधने ‘णो खद्धं खद्धं उवसंकमित्ता’ अत्यंत

प्राघूर्णिकाय, यस्मिन् आगते सति परिजनः कर्मकर्तृमादिश्यते स आदेशः प्राघूर्णिक इत्यर्थः तदर्थम् 'उवखखडेज्जमाणं' उपसंस्क्रियमाणम् पच्यमानम् आहारजातमितिशेषः 'पेहाए' प्रेक्ष्य-दृष्ट्वा 'णो खद्धं खद्धं' नो शीघ्रं शीघ्रम् अति सत्वरम् 'उवसंकमिन्ता' उपसंक्रम्य-समीपं गत्वा 'ओभासिज्जा' अवभाषेत याचेत् 'णन्नत्थ गिलाणणीसाए' नान्यत्रग्लाना निश्चात्, ग्लाना-दिकार्यादन्यत्र न याचेतेत्यर्थः ग्लानाद्यर्थेन कदाचिद् याचनं न दोषः इत्यर्थः ॥ सू० ९७ ॥

मूळम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्ठे समाणे अण्णतरं भोयणजायं पडिगाहिन्ता, सुब्बिं सुब्बिं भोच्चा दुब्बिं दुब्बिं परिट्ठवेइ, माइट्ठाणं संफासे, णो एवं करेज्जा, सुब्बिं वा दुब्बिं वा सव्वं भुंजे न किंचि वि परिट्ठविज्जा ॥ सू० ९८ ॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् अन्यतरद् भोजन-जातम् प्रतिगृह्य सुरभि सुरभि भुक्त्वा असुरभि असुरभि परिष्ठापयेद् मातृस्थानं संस्पृशेत्, नो एवं कुर्यात्, सुरभि वा असुरभि वा सर्वं भुञ्जीत न किञ्चिदपि परिष्ठापयेत् ॥ सू० ९८ ॥

टीका-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स पूर्वोक्तो संयमवान् भिक्षुवा भिक्षुकी वा ‘गाहा-वइकुलं’ गृहपतिकुलं-गृहस्थगृहम् ‘जाव पविट्ठे समाणे’ यावत्-पिण्डपातप्रतिज्ञया-भिक्षा

खद्धं उवसंकमिन्ता ओभासिज्जा, णन्नत्थ गिलाणणीसाए’ अत्यन्त शीघ्रं जल्दी से उस के समीप जाकर नहीं याचना करे क्योंकि इस तरह देखकर याचना करने पर संयम आत्म विराधना होगी, किन्तु केवल ग्लान-विमार वगैरह साधु के लिये तो वहाँ पर जाकर याचना करने से भी कोई दोष नहीं होता क्योंकि विमारी वगैरह परिस्थिति वश उक्तरूप से याचना करे तो दोष नहीं होता ऐसा शास्त्र का तथा भगवान् वीतराग महावीर प्रभु का वचन है ॥ ९७ ॥

अब पिण्डैषणा विषय को लक्ष्य करके ही विशेष बात बतलाना चाहते हैं-

टीकार्थ ‘भिक्खू वा, भिक्खुणी वा गाहावइ कुलं जाव पविट्ठे समाणे’ वह पूर्वोक्त भिक्षुक-संयमशील साधु और भिक्षुकी-साध्वी गृहपति-गृहस्थ श्रावक के घर में यावत्-पिण्डपात की प्रतिज्ञा से अर्थात् भिक्षा लेनेकी इच्छा से

उतावण्ठी तेभनी पासे जधने ‘ओभासिज्जा’ याचना करनी नहीं. ‘णणत्थगिलाणणीसाए’ परंतु केवल ग्लान-विमार विगरे साधु मटे तो त्या जधने याचना करवाभां होय दोष नहीं. केम के विमारी विगरे अवस्थाभा उक्ता रीने याचना करवाभां दोष नहीं. तेम शास्त्रेण तथा वीतराग लगवान् महावीर स्थायीन् पचन छे. ॥ सू ९७ ॥

हुवे पिउँषण्णाने ज उद्देशीने विशेष कथन करे छे.-

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त साधु के साध्वी ‘गाहावइकुलं जाव’ गृहस्थ श्रावकता धरमां यावत् भिक्षादायनी धर्यायी ‘पविट्ठे समाणे’ प्रवेशीने ‘अण्णयर भोयणजायं’ अशनादि जे कथ आहार द्रव्य ‘पडिगाहिन्ता’ भणे ते लधने ते पैछी ‘सुब्बिं

ગ્રહણાર્થમ્ પ્રવિષ્ટઃ સન્ 'અળયરં મોયણજાયં અન્યતરદ્-અશનાદિ યત્ કિમપિ અન્યતમદ્
મોજનજાતમ્-આહારજાતમ્ 'પઢિગાહિત્તા' પ્રતિગૃહ્ય-ગૃહીત્વા તત્ર યદિ 'સુઘ્મિ સુઘ્મિ મોચ્ચા'
સુરમિ સુરમિ-સુગન્ધયુક્તમશનાદિકં શુક્ત્વા 'દુઘ્મિ દુઘ્મિ પરિટ્વેઙ્ સંફાસે' અસુરમિ અસુરમિ
-દુર્ગન્ધયુક્તમશનાદિકં પરિષ્ઠાપયેત્-પરિત્યજેત્ તર્હિ 'માઙ્ઘ્રાણં સંફાસે' માતૃસ્થાનં સંસ્પૃશેત્-
માયાછલરૂપટાદિદોષયુક્તો ભવેત્ તસ્માત્ સંયમાત્મવિરાધનામયાત્ 'ળો એવં કરિજ્ઞા' નો
એવં કુર્યાત્-દુર્ગન્ધમશનાદિકં પરિત્યજ્ય ન સુરમિ યુક્તમેવ શુઙ્ગીત, આપિ તુ 'સુઘ્મિ વા
દુઘ્મિ વા' સુરમિવાં અસુરમિ વા 'સઘ્વં શુજે' સઘ્વં શુઙ્ગીત 'ળો કિંચિ વિ પરિટ્વિજ્ઞા' નો
કિંચિદપિ પરિષ્ઠાપયેત્-પરિત્યજેત્, તથા મક્ષણે માયાછલરૂપટાદિદોષદુષ્ટત્વેન સંયમાત્મ
વિરાધના સ્પાત્ ॥ સૂ. ૧૮ ॥

મૂલમ્-સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા ગાહાવઙ્કુલં જાવ પવિટ્ટે સમાળે
અળયરં વા પાળય જાયં પઢિગાહિત્તા પુપ્ફં પુપ્ફં આસાઙ્ગા કસાયં
કસાયં પરિટ્વેઙ્, માઙ્ઘ્રાણં સંફાસે, ળો એવં કરિજ્ઞા. પુપ્ફં પુપ્ફેતિ વા,
કસાયં કસાયેત્તિ વા સઘ્વમેયં શુંજિજ્ઞા, ળો કિંચિવિ પરિટ્વેજ્ઞા ॥સૂ. ૧૯॥

જાયા-સ ભિક્ષુવાં ભિક્ષુકી વા ગૃહપતિકુલં યાવત્ પ્રવિષ્ટઃ સન્ અન્યતરત્ પાનકજાતમ્
અનુપ્રવિષ્ટ હોકર 'અળયરં મોયણજાયં' અન્યતર-અશનાદિ જો કુછ મી મોજન
જાત કો 'પઢિગાહિત્તા' લેકર ઉસમેં યદિ 'સુઘ્મિ સુઘ્મિ' મોચ્ચા' સુગન્ધ યુક્ત
અશનાદિ કો ળાકર 'દુઘ્મિ દુઘ્મિ પરિટ્વેઙ્,' દુર્ગન્ધ યુક્ત અશનાદિ કો કહીં
પર ફેક દે તો ઉસ સાધુ કો 'માઙ્ઘ્રાણં સંફાસે' છલકપટાદિ રૂપ માતૃસ્થાન
દોષ લગેગા, હસલિયે 'ળો એવં કરિજ્ઞા' એસા નહીં કરના ચાહિયે અર્થાત્ ભિક્ષા
કે રૂપ મેં જો અશનાદિ મોજન લાવે ઉસ મેં અચ્છી અચ્છી વસ્તુ કો ળાલે ઔર
ળરાવ ળરાવ કો ફેક દેતો છલકપટાદિ રૂપ માતૃસ્થાન દોષ હોતા હૈ અતઃ
એસા નહીં કરે અપિતુ 'સુઘ્મિ વા દુઘ્મિ વા સઘ્વં શુંજે, ન કિંચિ વિ પરિટ્વિજ્ઞા'
સુરમિ યા અસુરમિ જો મી કુછ મિલે ઉસ સમી કો ળાલેના ચાહિયે ઉસ મેં
કુછ મી નહીં ફેકના ચાહિયે, કયોંકિ ઉક્તરીતિ સે ફેકને પર માતૃસ્થાન દોષ
સે સંયમ આત્મવિરાધના હોગી ॥ ૧૮ ॥

સુઘ્મિ મોચ્ચા' સુગંધવાળા સુગંધવાળા તથા સારા સ્વાદવાળા પદાર્થનો આહાર મળે તે લઇને
'દુઘ્મિ દુઘ્મિ પરિટ્વેઙ્' દુર્ગન્ધવાળા આહારનો ત્યાગ કરે તો તેવા સાધુ સાધ્વીને 'માઙ્ઘ્રાણં
સંફાસે' છાકપટાદિ રૂપ માતૃસ્થાન દોષ લાગે છે. તેથી 'ળો એવં કરેજ્ઞા' એ પ્રમાણે કરવું નહીં.
પરંતુ સુઘ્મિ વા દુઘ્મિ વા' સાફ કે ખરાબ ને કઈ પ્રાપ્ત થાય તે 'સઘ્વં શુંજે' સઘળું
ઉપયોગમાં લેવું જોઈએ, તેમાથી કોઈપણ દ્રવ્યનો ત્યાગ કરવો ન જોઈએ કેમ કે તેવી રીતે
ત્યાગ કરવાથી માતૃસ્થાન દોષથી સંયમ આત્મ વિરાધના થાય છે. ॥ સૂ. ૧૮ ॥

प्राघूर्णिकाय, यस्मिन् आगते सति परिजनः कर्मकर्तृमादिश्यते स आदेशः प्राघूर्णिक इत्यर्थः तदर्थम् 'उवखड्डेज्जमाणं' उपसंस्क्रियमाणम् पच्यमानम् आहारजातमितिशेषः 'पेहाए' प्रेक्ष्य-दृष्ट्वा 'णो खद्धं खद्धं' नो शीघ्रं शीघ्रम् अति सत्वरम् 'उवसंकमिन्ता' उपसंक्रम्य-समीपं गत्वा 'ओभासिज्जा' अवभाषेत याचेत् 'णन्नत्थ गिलाणणीसाए' नान्यत्रग्गलाना निश्रात्, गलाना-दिकार्यादन्यत्र न याचेतेत्यर्थः गलानाद्यर्थतु कदाचिद् याचनं न दोषः इत्यर्थः ॥ सू० ९७ ॥

मूकम्—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्ठे समणे अण्णतरं भोयणजायं पडिगाहिता, सुब्भि सुब्भि भोच्चा दुब्भि दुब्भि परिट्ठवेइ, माइट्ठाणं संफासे, णो एवं करेज्जा, सुब्भि वा दुब्भि वा सब्बं भुंजे न किञ्चि वि परिट्ठविज्जा ॥ सू० ९८ ॥

छाया—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् अन्यतरद् भोजन-जातम् प्रतिगृह्य सुरभि सुरभि भुक्त्वा असुरभि असुरभि परिष्ठापयेद् मातृस्थानं संस्पृशेत्, नो एवं कुर्यात्, सुरभि वा असुरभि वा सर्वं भुञ्जीत न किञ्चिदपि परिष्ठापयेत् ॥ सू० ९८ ॥

टीका—'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' स पूर्वोक्तो संयमवान् भिक्षुवा भिक्षुकी वा 'गाहा-वइकुलं' गृहपतिकुलं—गृहस्थगृहम् 'जाव पविट्ठे समणे' यावत्—पिण्डपातप्रतिज्ञया—भिक्षा खद्धं उवसंकमिन्ता ओभासिज्जा, णन्नत्थ गिलाणणीसाए' अत्यन्त शीघ्र जत्तदी से उस के समीप जाकर नहीं याचना करे क्योंकि इस तरह देखकर याचना करने पर संयम आत्म विराधना होगी, किन्तु केवल ग्लान-विमार वगैरह साधु के लिये तो वहाँ पर जाकर याचना करने से भी कोई दोष नहीं होता क्योंकि विमारी वगैरह परिस्थिति वश उक्तरूप से याचना करे तो दोष नहीं होता ऐसा शास्त्र का तथा भगवान् वीतराग महावीर प्रभु का वचन है ॥ ९७ ॥

अब पिण्डैषणा विषय को लक्ष्य करके ही विशेष बात बतलाना चाहते हैं—

टीकार्थ 'भिक्खू वा, भिक्खुणी वा गाहावइ कुलं जाव पविट्ठे समणे' वह पूर्वोक्त भिक्षुक-संयमशील साधु और भिक्षुकी-साध्वी गृहपति-गृहस्थ श्रावक के घर में यावत्—पिण्डपात की प्रतिज्ञा से अर्थात् भिक्षा लेनेकी इच्छा से

उतावण्णथी तेमनी पासे ळधने 'ओभासिज्जा' याचना करवी नही. 'णणत्थगिलाणणीसाए' परतु केवण ग्लान-विमार विगेरे साधु भाटे तो त्या ळधने याचना करवाभां केध दोष नथी. केम के विमारी विगेरे अवस्थाभा उक्त रीने याचना करवाभां दोष नथी. तेम शास्त्रनुं तथा वीतराग भगवान् महावीर स्वामीनुं वचन छे. ॥ सू ९७ ॥

इवे पिउँषण्णने ळ उदेशीने विशेष कथन करे छे.—

टीकार्थ—'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' ते पूर्वोक्त साधु के साध्वी 'गाहावइकुलं जाव' गृहस्थ श्रावकना घरभा यावत् भिक्षादाबली धर्याथी 'पविट्ठे समणे' प्रवेशीने 'अण्णतरं भोयणजायं' अशनादि ने कंथ आहार द्रव्य 'पडिगाहिता' भणे ते लधने ते पैथी 'सुब्भि

ગ્રહણાર્થમ્ પ્રવિષ્ટઃ સન્ 'અળયરં મોચનજાયં અન્યતરદ્-અશનાદિ યત્ કિમપિ અન્યતમદ્ મોજનજાતમ્-આહારજાતમ્ 'પઢિગાહિત્તા' પ્રતિગૃહ્ય-ગૃહીત્વા તત્ર યદિ 'સુઘ્નિમ સુઘ્નિમ મોચ્ચા' સુરમિ સુરમિ-સુગન્ધયુક્તમશનાદિકં શુક્ત્વા 'દુઘ્નિમ દુઘ્નિમ પરિદ્વેદ્ સંફાસે' અસુરમિ અસુરમિ-દુર્ગન્ધયુક્તમશનાદિકં પરિષ્ઠાપયેત્-પરિત્યજેત્ તર્હિ 'માદ્દ્યાણં સંફાસે' માતૃસ્થાનં સંસ્પૃશેત્-માયાછલકપટાદિદોષયુક્તો ભવેત્ તસ્માત્ સંયમાત્મવિરાધનાભયાત્ 'ળો એવં કરિજ્જા' નો એવં કુર્યાત્-દુર્ગન્ધમશનાદિકં પરિત્યજ્ય ન સુરમિ યુક્તમેવ શુઙ્ગીત, આપિ તુ 'સુઘ્નિમ વા દુઘ્નિમ વા' સુરમિર્વા અસુરમિ વા 'સવ્વં શુજે' સવ્વં શુઙ્ગીત 'ળો કિંચિ વિ પરિદ્વિજ્જા' નો કિંચિદપિ પરિષ્ઠાપયેત્-પરિત્યજેત્, તથા મક્ષણે માયાછલકપટાદિદોષપદુષ્ટત્વેન સંયમાત્મ વિરાધના સ્પાત્ ॥ સૂ. ૧૮ ॥

મૂલમ્-સે મિલ્લુ વા મિલ્લુળી વા ગાહાવઙ્કુલં જાવ પવિટ્ટે સમાળે અળયરં વા પાળય જાયં પઢિગાહિત્તા પુપ્પં પુપ્પં આસાદ્દિત્તા કસાયં કસાયં પરિદ્વેદ્, માદ્દ્યાણં સંફાસે, ળો એવં કરિજ્જા. પુપ્પં પુપ્પેતિ વા, કસાયં કસાયેત્તિ વા સવ્વમેયં મુંજિજ્જા, ળો કિંચિવિ પરિદ્વેજ્જા ॥સૂ. ૧૯॥

છાયા-સ મિલ્લુર્વા મિલ્લુકી વા ગૃહપતિકુલં યાવત્ પ્રવિષ્ટઃ સન્ અન્યતરત્ પાનકજાતમ્ અનુપ્રવિષ્ટ હોકર 'અળયરં મોચનજાયં' અન્યતર-અશનાદિ જો કુછ મી મોજન જાત કો 'પઢિગાહિત્તા' લેકર ઉસમેં યદિ 'સુઘ્નિમ સુઘ્નિમ' મોચ્ચા' સુગન્ધ યુક્ત અશનાદિ કો ખાકર 'દુઘ્નિમ દુઘ્નિમ પરિદ્વેદ્,' દુર્ગન્ધ યુક્ત અશનાદિ કો કહીં પર ફેક દે તો ઉસ સાધુ કો 'માદ્દ્યાણં સંફાસે' છલકપટાદિ રૂપ માતૃસ્થાન દોષ લોગે, હસલિયે 'ળો એવં કરિજ્જા' એસા નહીં કરના ચાહિયે અર્થાત્ મિલ્લા કે રૂપ મેં જો અશનાદિ મોજન લાવે ઉસ મેં અચ્છી અચ્છી વસ્તુ કો ખાલે ઓર ઘરાવ ઘરાવ કો ફેક દેતો છલકપટાદિ રૂપ માતૃસ્થાન દોષ હોતા હૈ અતઃ એસા નહીં કરે અપિતુ 'સુઘ્નિમ વા દુઘ્નિમ વા સવ્વં શુજે, ન કિંચિ વિ પરિદ્વિજ્જા' સુરમિ યા અસુરમિ જો મી કુછ મિલે ઉસ સમી કો ખાલેના ચાહિયે ઉસ મેં કુછ મી નહીં ફેકના ચાહિયે, કયોંકિ ઉત્તરીતિ સે ફેકને પર માતૃસ્થાન દોષ સે સંયમ આત્મવિરાધના હોમી ॥ ૧૮ ॥

સુઘ્નિમ મોચ્ચા' સુગધવાળા સુગધવાળા તથા સારા સ્વાદવાળા પદાર્થનો આહાર મળે તે લઈને 'દુઘ્નિમ દુઘ્નિમ પરિદ્વેદ્' દુર્ગન્ધવાળા આહારનો ત્યાગ કરે તો તેવા સાધુ સાધ્વીને 'માદ્દ્યાણં સંફાસે' છલકપટાદિ રૂપ માતૃસ્થાન દોષ લાગે છે. તેથી 'ળો એવં કરેજ્જા' એ પ્રમાણે કરવું નહીં. પરંતુ સુઘ્નિમ વા દુઘ્નિમ વા' સાદ્ કે ખરાબ ને કઈ પ્રાપ્ત થાય તે 'સવ્વં શુજે' સધળું ઉપયોગમાં લેવું જોઈએ, તેમાંથી કોઈપણ દ્રવ્યને ત્યાગ કરવો ન જોઈએ કેમ કે તેની રીતે ત્યાગ કરવાથી માતૃસ્થાન દોષથી સયમ આત્મ વિરાધના થાય છે. ॥ સુ. ૧૮ ॥

પ્રતિગૃહ્ય પુષ્પં પુષ્પમ્ આપીય કષાયં કષાયં પરિષ્ઠાપયેત્, માતૃસ્થાનં સંસ્પૃશેત્, નો એવં કુર્યાત્, પુષ્પં પુષ્પિમિતિ વા કષાયં કષાયમિતિ વા સર્વમેતત્ શુદ્ધીત નો કિંચિદપિ પરિષ્ઠાપયેદ્ ॥૧૯૧॥

ટીકા-‘પાનકવિષયમધિકૃત્ય તત્ર વિશેષં વક્તુમાહ-‘સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા’ સ પૂર્વોક્તો ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુકી વા ‘ગાહાવદ્કુલં’ ગૃહપતિકુલમ્-ગૃહસ્થગૃહમ્ ‘જાવ પવિત્રે સમાણે’ યાવત્-પિણ્ડપાતપ્રતિજ્ઞયા ભિક્ષાલાભાર્થે પ્રવિષ્ટઃ સન્ ‘અળ્ળયરં પાણગજાયં’ અન્યતરદ્ યત્ કિમપિ પાનકજાતમ્-પેયવસ્તુ ‘પઢિગાહિત્તા’ પ્રતિગૃહ્ય-ગૃહીત્વા તત્ર પાનકજાતે પુષ્પં પુષ્પં આસાહ્તા’ પુષ્પં પુષ્પમ્-સુગન્ધવર્ણરસોપેતમ્ આપીય-પીત્વા ‘કસાયં કસાયં પરિદ્વેદ્’ કષાયં કષાયં-કષાયરસોપેતમ્ યદિ પરિષ્ઠાપયેન્-પરિત્યજેત્ તર્હિ ‘માદ્દુષ્ણં સંફાસે’ માતૃસ્થાનમ્-માયાછલકપટાદિદોષજાતમ્ સંસ્પૃશેત્, છલકપટાદિદોષયુક્તો ભવેત્ તસ્માત્

અથ પાન વિષય કો લક્ષ્ય કર કુછ વિશેષ બાત બાતલાના ચાહતે હૈં-
ટીકાર્થ-‘સે ભિક્ષૂ વા, ભિક્ષુણી વા, ગાહવદ્ કુલં જાવ પવિત્રે સમાણે’ વહ પૂર્વોક્ત ભિક્ષુક-સંયમવાન્ સાધુ ઔર ભિક્ષુકી-સાધ્વી ગૃહતિ-ગૃહસ્થ શ્રાવક કે ઘર મેં યાવત્-પિણ્ડપાત કી પ્રતિજ્ઞા સે અર્થાત્ ભિક્ષાલાભ કી આશાસે અનુપ્રવિષ્ટ હોકર ‘અળ્ળયરં વા પાણગજાયં પઢિગાહિત્તા’ અન્યતર-કિસીં મીં એક પાનક જાત-પેય વસ્તુ કો ગ્રહણ કર ‘પુષ્પં પુષ્પં આસાહ્તા’ ઉસ મેં સે અધિક સુગન્ધિત રસ યુક્ત પેય વસ્તુ કો પીકર અત્યન્ત ‘કસાયં કસાયં’ કષાય કષાયલા રસ યુક્ત પેય વસ્તુ કો યદિ ‘પરિદ્વેદ્’ ફેંકદે તો ‘માદ્દુષ્ણં સંફાસે’ માતૃ સ્થાન દોષ માયાછલકપટાદિ દોષ લગેગા, ઇસલિયે ‘જો એવં કરિજ્ઞા’ એસા નહીં કરે આર્થાત્ ભિક્ષા કે રૂપ મેં પેય વસ્તુ કો લાકર ઉનમેં અચ્છા ગન્ધ રસ વર્ગ યુક્ત પેયવસ્તુ કા પાન કરલે ઔર યદિ કષાય રસ યુક્ત પેય વસ્તુ કા પરિત્યાગ કરદે તો સાધુ ઔર સાધ્વી કો માયાછલકપટાદિ દોષ હોને સે સંયમ આત્મ વિરાધના હોગી, કયોંકિ સાધુ કો સંયમ કા પાલન કરના હી મુખ્ય કર્તવ્ય

હવે પાન વિષયના સ્તબ્ધમા ઠંઠક વિશેષ કથન કરે છે.-

ટીકાર્થ-‘સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા તે પૂર્વોક્ત સાધુ કે સાધ્વી ‘ગાહાવદ્કુલં જાવ’ ગૃહસ્થ શ્રાવકના ઘરમાં યાવત્ ભિક્ષા મળવાની ઇચ્છાથી ‘પવિત્રેસમાણે’ પ્રવેશ કરીને ‘અળ્ળયર વા પાણગજાયં’ કાંઈ એક પાન પદાર્થને ‘પઢિગાહિત્તા’ અર્હણ કરીને તેમાંથી પુષ્પં ‘પુષ્પં આસાહ્તા’ સુગંધ રસવાળા પેય પદાર્થને પોને પીધને તે શિવાયના ‘કસાયં કસાયં પઢિદ્વેદ્’ કષાય રસવાળા પેય દ્રવ્યને જો ફેંકી દે તો તેવા સાધુ સાધ્વીને ‘માદ્દુષ્ણં સંફાસે’ માયા છલકપટાદિ દોષ લાગે છે. તેથી ‘જો એવં કરિજ્ઞા’ તેથી એ પ્રમાણે કરવું નહીં. અર્થાત્ ભિક્ષા રૂપે મળેલ પેય પદાર્થ પૈકી સારા સુગંધદાર કે સ્વાદિષ્ટ રસ યુક્ત પેય વસ્તુનું પાન કરીને બકીના ખાટા તુરા કડવા વિગેરે રસવાળા પદાર્થને ત્યાગ કરવાથી સાધુને માયા છલકપટાદિ દોષ થવાથી સ્તબ્ધ આત્મ વિરાધના થશે, કેમ કે સંયમ પાલન એજ

‘ળો ઇવં કરિજ્ઞા’ નો ઇવં કુર્યાત્-કપાયરસોપેતં પાનકં પરિત્યજ્ય નો સુગન્ધવર્ણરસોપેત-
માત્રં પાનકં પિવેત્, તથા સતિ સંયમાત્મવિરાધના સ્યાત્ અપિ ત્ ‘પુષ્કં પુષ્કેત્તિ વા કસાયં
કસાયેત્તિ વા’ પુષ્પમ્ પુષ્પમ્ ઇતિ વા સુગન્ધવર્ણરસોપેતં વા, કપાયં કપાયમિતિ વા-કપાય-
રસોપેતશ્ચ પાનક્રુજાતમ્ શુક્તીત-પિવેત્ ‘ળો કિંચિવિપરિટ્વેજ્ઞા’ નો કિંચિદપિ પરિ-
ટ્વાપયેત્-પરિત્યજેત્, તથાસતિ ન માયાછલકપટાદિ માતૃસ્થાનદોષ દુષ્ટત્વેન સંયમાત્મ-
વિરાધના સ્યાદિતિ ॥ સૂ. ૧૧ ॥

મૂલમ્-સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુળી વા ગાહાવડ્કુલં જાવ પવિટ્ટે સમાળે
બહુપરિચાવણં ભોયળજાયં પડિગાહિત્તા બહવે સાહમ્મિયા તત્થ વસંતિ
સંભોડયા, સમણુળ્ળા અપરિહારિયા, અદૂરગયા તેસિં અળાલોડયા અળા-
મંતિય પરિટ્વેડ, માડ્ડાળં સંફાસે, ળો ઇવં કરેજ્ઞા, સે તમાદાય તત્થ
ગચ્છેજ્ઞા તત્થ ગચ્છિત્તા સે પુઠ્ઠામેવ આલોળ્ળા, આડસંતો સમળા !
ડમે મે અસળં વા, પાળં વા, ળાડમં વા, સાડમં વા બહુપરિચાવળે,
તં મુંજહ ળળં સે સેવં વયંતં પો વળ્ળા, આડસંતો સમળા ! આહાર-
મેયં અસળં વા પાળં વા ળાડમં વા સાડમં વા જાવડયં જાવડયં પરિ
સડડ તાવડયં તાવડયં મોવ્લામો વા પાહામો વા, સવ્વમેયં પરિસડડ,
સવ્વમેયં મોવ્લામો વા સવ્વમેયં પાયામો વા ॥સૂ. ૧૦૦॥

માના જાતા હૈં ઇસલિયે સંયમ-પાલનાર્થ ઉક્તરીતિ સે અચ્છા પેય વસ્તુ કો પીલેના
ઔર ળારાવ પેય વસ્તુ કો ફેંક દેના ઠીક નહીં કહા જા સકતા ઇસલિયે ડસે
એસા નહીં કરના ળાહિયે ‘અપિતુ ‘પુષ્કં પુષ્કેત્તિ વા, કસાયં કસાયેતિ વા
સવ્વ મેયં મુંજિજ્ઞા, ળો કિંચિવિ પરિટ્વેજ્ઞા’ ળાહે વહ પેય સુગન્ધ વર્ણ રસ સે
યુક્ત હો, યા કષાય રસ સે યુક્ત હો સમી કો પીલેના ળાહિયે, ડન મેં સે કુળ
મી ફેંકના નહીં ળાહિયે, એસે કરને સે ઉક્ત માયા છલ કપટાદિ માતૃસ્થાન
દોષ નહીં લગને સે સંયમ આત્મ વિરાધના નહીં હોમી ॥ ૧૧ ॥

સાધુવં સુખ્ય કર્તવ્ય મનાય છે, તેથી સયમના રક્ષણુર્થ ઉપરોક્ત પ્રકારે સારી પેય વસ્તુને
ઉપયોગમાં લેવી અને ખરાબનો ત્યાગ કરવો ચેત્ય નથી પરંતુ ‘પુષ્કં પુષ્કેત્તિ વા’ સુગંધિત
પદાર્થ હોય કે ‘કસાયં કસાયેતિ વા’ કષાય રસવાળું હોય ‘સવ્વમેયં મુંજિજ્ઞા’ તમામનો
ઉપયોગ કરી લેવો જોઈએ તે પૈકી કશાનો ત્યાગ કરવો ન જોઈએ સારાનો ઉપયોગ
કરવાને અન્યનો ત્યાગ કરવાથી માયા છલકપટાદિ માતૃસ્થાન દોષ લાગે છે. અને
તેમ ન કરવાથી ઉક્ત દોષ ન લગવાથી સયમ આત્મ વિરાધના થતી નથી તેથી તેમ
કરવું નહીં. ॥ સૂ. ૬૬ ॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् बहुपर्यापन्नं भोजन-
जातम् प्रतिगृह्य बहवः साधर्मिकाः तत्र वसन्ति सांभोगिकाः समनोज्ञाः अपरिहार्याः अदूर-
गताः, तेषाम् अनालोच्य अनामन्त्र्य परिष्ठापयेत्, मातृस्थानं संस्पृशेत्, नो एवं कुर्यात्, स
तदादाय तत्र गच्छेत् तत्र गत्वा च स पूर्वमेव आलोचयेत्-आयुष्मन्तः । श्रमणाः ! एतद्
मम अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा बहुपर्यापन्नं तद् शुद्ध्वम्, तस्य चैवं वदतः
परो वदेत्-आयुष्मन्तः ! श्रमणा ! आहरः एषः, अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं
वा यावन्मात्रं शक्नुमः तावन्मात्रं भोक्ष्यामहे वा, पास्यामो वा, सर्वमेतत् परिशटति सर्व-
मेतत् भोक्ष्यामहे वा पास्यामो वा ॥ सू० १०० ॥

टीका-‘पिण्डवणाया अधिकाराद् विशेषं वक्तुमाह-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स
पूर्वोक्तो संयमदान् भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘गाहावइकुलं’ गृहपतिकुलं-गृहस्थगृहम् ‘जाव पविट्ठे
समाणे’ यावत्-पिण्डपातप्रतिज्ञया-भिक्षालाभार्थं प्रविष्टः सन् ‘बहुपरियावणं’ बहुपर्या-
पन्नम्-प्राप्तम् अत्यधिकमशनादिकं ‘भोयणजायं’ भोजनजातम्, ‘बहुना वा आचार्यग्लान-
प्राचूर्णकादीनां कृते लब्धमाहारजातं ‘पडिगाहित्ता’ प्रतिगृह्य-गृहीत्वा ‘बहवे साहम्मिया’
बहवः अनेके साधर्मिकाः समानधर्मिणः ‘तत्थ वसन्ति’ तत्र तस्मिन् ग्रामादौ उपाश्रये वा
वसन्ति तद्यथा-‘संभोइया’ सांभोगिकाः-संभोगिनः साधवः, ‘समणुणा’ समनोज्ञाः स्वस-

अब पिण्डवणा का अधिकार होने से उसी के विषय में कुछ विशेष बात
बतलाना चाहते हैं-‘से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा, गाहाइकुलं जाव पविट्ठे समाणे’

टीकार्थ-वह पूर्वोक्त भिक्षुक-संयमशील साधु और भिक्षुकी-साध्वी-गृहपति
गृहस्थ श्रावक के घर में यावत् पिण्डपात की प्रतिज्ञा से अर्थात् भिक्षा प्राप्त
करने की इच्छा से अनुप्रविष्ट होकर ‘बहु परियावणं’ बहुत पर्याप्त-अत्यन्त
अधिक, ‘भोयणजायं’ भोजन जात-अशनादि चतुर्विध आहार जात को
‘पडिगाहित्ता’ ग्रहण करके ‘बहवे साहम्मिया तत्थ वसन्ति’-तत्र-वहाँ पर
अर्थात् उस उपाश्रय में बहुत से साधर्मिक-समान धर्मवाले साधु रहते हैं-जैसे
कि-‘संभोइया’ संभोगिक-सांभोगी एवं ‘समणुणा’ समनोज्ञ-अपने समान
आचार वाले तथा ‘अपरिहारिया’ अपरिहार्य-नहीं त्याग करने योग्य अर्थात्

पिरैपणाने अधिकार होवाशी तेना संयधमा न् कथन करे छे -

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त साधु अथवा साध्वी ‘गाहावइकुल
जाव’ गृहस्थ श्रावकना घरमा यावत् भिक्षा लाभनी क्षम्यथी ‘पविट्ठे समाणे’ प्रवेश करीने
‘बहुपरियावण भोयणजायं’ वधारे प्रमाणुमां आवेल आहार द्रव्यने ‘पडिगाहित्ता’ अहणु करीने
‘बहवे साहम्मिया’ धणु साधर्मिक समान धर्मवाणा साधु ‘तत्थ वसन्ति’ अ उपाश्रयमा निवास
करे छे जेभ के ‘संभोइया’ सांभोगिक तथा ‘समणुणा’ चेताना मरणा आचारवाणा सम-
नोज्ञ तथा ‘अपरिहारिया’ अपरिहार्य जेना त्याग न थई शई तेवा साधु तथा ‘अ-

मानाचारवन्तः 'अपरिहारिया' अपरिहार्याः अत्पाज्या न कथमपित्यक्तुं योग्याः 'अदूरगया'
: अदूरगताः समीपवर्तिनः एतेषु सत्सु अदूरगतेषु 'तेसिं अणालोइया' तेषाम् अनोचयित्वा-
तान् साधर्मिकसांभोगिकप्रभृतीन् अनिवेद्य अनापृच्छ्य 'अणामंति' अनामन्त्य- 'आमन्त्रण-
मकृत्वा यदि 'परिट्वेइ' परिष्ठापयेत्-प्रमादितया परित्यजेत् तर्हि 'माःद्वाणं संफासे' मातृ-
स्थानं मायाछलकपटादिदोष न संस्पृशेत् प्रायश्चित्ती स्यत् तस्मात् 'णो एवं करेज्जा' नो
एवं कुर्यात्-अधिकमाहारजातं प्रतिगृह्य साधर्मिकादीन् अनापृच्छ्य न परित्यजेत्, किं कुर्यात्
स इत्याह- 'से तमायाए तत्थ गच्छिज्जा' स साधुः तद्-अधिकम् अशनादिकमाहारजातम्
आदाय-गृहीत्वा तत्र-तस्मिन् साधर्मिकादि स्थाने गच्छेत् 'गच्छिज्जा' गत्वा-साधर्मिकादि-
समीपं गत्वा 'से पुव्वामेव आलोइज्जा' स साधुः पूर्वमेव आहारात्प्रागेव आलोचयेत्-तान्
साधर्मिकप्रभृतीन् अधिकमाहारजातं प्रदर्शयेत्-आलोचनप्रकारमाह 'आउसंतो समणा !' हे

जिन को किसी भी तरह नहीं छोड़ सकते हैं इस तरह के साधु तथा 'अदूरगया'
अदूरगत-समीप में रहने वाले साधु 'तेसिं अणालोइया' इन सभी साधुओं
के निकट में रहते हुए भी इन सबको पूछे बिना ही और 'अणामंतिया' आम-
न्त्रण-विचार विमर्श किये बिना ही यदि अधिक आहार को 'परिट्वेइ माइ
द्वाणं संफासे' फेक दे तो मातृस्थान-माया छलकपटादि दोष लगने से प्राय-
श्चित्ती होगा, इसलिये 'णो एवं करिज्जा' ऐसा नहीं करना चाहिये अर्थात्
अत्यधिक अशनादि चतुर्विध आहारजात को भिक्षा के रूप में ग्रहण कर पास
में ही रहने वाले साधर्मिक सांभोगिक वगैरह साधुओं को पूछे बिना ही यदि
कहीं पर फेक डाले तो उस साधु को छलकपटादि दोष लगेगा इसलिये उस
अधिक आहार जात को फेंके नहीं, अपितु 'से तमायाए तत्थ गच्छिज्जा' वह
साधु उस अधिक भिक्षा को लेकर उन साधर्मिक प्रभृति साधुओं के पास जाकर
'से पुव्वामेव आलोइज्जा' वह साधु उस आहार जात को खाने से पहले ही
उन साधर्मिक वगैरह साधुओं को दिखलावे और कहे कि 'आउसंतो समणा !'

समीपस्थ साधु 'तेसिं अणालोइया' आ साधुणा साधुने पूछया बिना तथा 'अणामंतिया'
विचार विनिमय कर्त्ता बिना वधाराना आहारने ने 'परिट्वेइ' डे'डी दे तो तेम डे'कनारने
'माइद्वाणं संफासे' मायाछलकपटादि दोष लागे छे. तेथी 'णो एवं करिज्जा' तेम करवुं नही.
अर्थात् वधारे पडता आहार द्रव्यने भिक्षा माटे लधने पासे रडेनार साधर्मिक सांभोगिक
विगेरे साधुने पूछया बिना तेना नाश करे तो तेम करनारा साधुने मातृस्थान नामने
दोष लागे छे. तेथी वधाराना पदार्थने डे'कवे नही परतु 'से तमायाए' ते साधुये अधिक
आहारने लधने 'तत्थगच्छिज्जा' ते साधर्मिक विगेरे साधुयो पासे लधने 'से पुव्वामेव
आलोइज्जा' पोते आहार लीधा पडेवा न ते साधर्मिक विगेरे साधुयेने ते भतावे अने
डे'डे 'आउसते समणा' डे आधुभन । अगवन् श्रमणा 'इमे मे असणं वा पाणं वा
आ० ३३

આયુષ્મન્તઃ ! શ્રમણાઃ ! 'હમે મે અસણે વા પાણે વા खाइमे वा साइमे वा' इमानि मे-मया, अशनानि वा पानानि वा खादिमानि वा स्वादिमानि वा 'बहुपरियावण्णे' वहूनि अधिकानि पर्यापन्नानि प्राप्नानि सन्ति, 'तं भुंजहणं' तद् अधिकमशनादिकं यूयं भुङ्क्ष्वम्, भोजनं कुरुत, खलु इति वाक्यालंकारे 'से सेवं वयंतं परो वइज्जा' अथ तं भिक्षुकम् एवम्-उत्तरीत्या वदन्तं परः अन्यः कश्चिन् साधर्मिकप्रभृतिः साधुः वदेत्-कथयेत्, किं वदेदित्याह-'आउ-संतो ! समणा !' हे आयुष्मन् ! श्रमण ! 'आहारमेयं' आहारः एषः, एतद् आहारजातम् 'असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा भवतां समुपस्थापितम् 'जावइयं जावइयं परिसरइ' यावन्मात्रं यावन्मात्रं भोक्तुं परिशटति शक्यते-पर्यते, 'तावइयं तावइयं भुक्खामो वा' 'खावन्मात्रं तावन्मात्रं भोक्ष्यामहे वा' 'पाहामो वा' पास्यामो वा 'सव्वमेयं परिसडइ' सर्वं वा यदि एतत्-अशनादिकं परिशटति-उपयुज्यते तर्हि 'सव्वमेयं भुक्खामो वा पाहामो वा' सर्वमेतत्-आहारजातं भोक्ष्यामहे वा पास्यामो वा ॥१००॥

મૂલમ્-સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા ગાહાવહિકુલં જાવ પવિટ્ટે સમાણે

हे आयुष्मन् ! भगवन् ! श्रमण ! हमे मे असणे वा पाणे वा, खाइमे वा साइमे वा' ये मेरे अशनादि चतुर्विध आहार जात 'बहुपरियावण्णे, बहुत अधिक आगये हैं इसलिये 'तं भुंजहणं' इन सब आहार को आप लोग खाइये, 'से सेवं वयंतं परो वइज्जा-आउसंतो समणा ! आहारमेयं असणं वा पाणं वा खाइमं वा वा साइमं वा जावइयं जावइयं परिसरइ तावइयं भोक्खामो वा पाहामो वा' इस प्रकार कहते हुए उस साधु को दूसरा साधर्मिक साधु कहे कि-हे आयुष्मन् भगवन् ! श्रमण ! इस अत्यधिक अशनादि चतुर्विध आहार जात में जितना हो सकेगा उतना हम लोग खापी लेगे 'सव्वमेयं परिसडइ सव्वमेयं भोक्खामो वा, पाहामो वा' अथवा यदि सभी अशनादि आहार उपयोग में आसकेगा अर्थात् उपयुक्त होगा तो सभी को खापी लेगे इस तरह उस अधिक आहार को सभी साधु खापीले किन्तु फेकें नहीं ॥ १०० ॥

खाइमं वा साइमं वा' આ મને પ્રાપ્ત થયેલ અશનાદિ આહાર દ્રવ્ય 'बहुपरियावण्णे' વધારે પ્રમાણમાં આવી ગયેલ છે તેથી 'तं भुंजहणं' આ આહાર દ્રવ્યને આપ ઉપયોગમાં લે। 'से एवं वयंतं परो वइज्जा' એ પ્રમાણે કહેતા તે સાધુને બીજા સાધર્મિક સાધુ કહે છે-'आउ संते समणा' હે આયુષ્મન્ શ્રમણ 'आहारमेयं असणं वा पाणं वा खाइम वा साइम वा' આ વધારના અશનાદિ આહારમાંથી 'जावइय जावइयं परिसरइ' જેટલો શક્ય હશે 'तावइय तावइयं' તેટલો 'भोक्खामो वा पाहामो वा' ખાઈશું અને પીઈશું, 'सव्वमेय परिसडइ' અથવા જો સધળો આહાર ઉપયોગમાં આવી જાય તેમ જનશે તો સધળાને 'भोक्खामो वा पाहामो वा' ખાઈ લઈશું અને પીઈ લઈશું આ રીતે જનતા પ્રત્યક્ષે સધળા આહાર કે જેથી દ્રવ્યને ખાઈ પીઈ લેવું પરંતુ ફેંકવું નહીં ॥ સૂ. ૧૦૦ ॥

સે જં પુળ એવં જાણિજ્ઞા, અસળં વા પાળં વા શ્વાદિમં વા સાહમં વા
પરં સમુદિસ્સ વહિયા ણીહંડં તં પરેહિં અસમણુનાયં અણિસિટ્ઠં અપ્પા-
સુયં અણેસણિજ્ઞં જાવ ણો પહિગાહિજ્ઞા, તં પરેહિં સમણુન્નાયં સંણિ-
સિટ્ઠં ફાસુયં જાવ લામે સંતે પહિગાહિજ્ઞા ॥સૂ. ૧૦૧॥

છાયા-‘સ ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુકી વા ગૃહપતિકુલં યાવત્ પ્રવિષ્ટઃ સન્ સ યદિ પુનરેવં જાની-
યાત્, અશનં વા પાનં વા શ્વાદિમં વા ર્વાદિમં વા પરં સમુદિશ્ય વહિર્નિહંતં તત્ પરૈઃ અસમનુ-
જ્ઞાતમ્ અનિષ્ટદ્રમ્ અપ્રાપ્તકમ્ અનેષણીયં યાદ્ નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ તત્ પરૈઃ સમનુજ્ઞાતં સંનિ-
ષ્ટં પ્રાપ્તકં યાવત્ લામે સતિ પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ ॥ સૂ. ૧૦૧ ॥

ટીકા-‘સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા’ સ પૂર્વોક્તો સંયમવાન ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુકી વા ‘ગાહવહ-
કુલં’ ગૃહપતિકુલમ્-ગૃહસ્થગૃહં ‘જાવ પવિટ્ટે સમાણે’ યાવત્-પિંડપાતપ્રતિજ્ઞા-ભિક્ષાલાભાર્થમ્
પ્રવિષ્ટઃ સન્ ‘સે જં પુળ એવં જાણિજ્ઞા’ સ સંયમવાન ભિક્ષુર્યદિ પુનરેવં-વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્
‘અસળં વા પાળં વા શ્વાદિમં વા સાહમં વા’ અશનં વા પાનં વા શ્વાદિમં વા ર્વાદિમં વા ચતુ-
ર્વિધમાહારજાતં ‘પરં સમુદિસ્સ’ પરમ્-અન્યં ભાટપ્રશ્રુતિ સમુદિશ્ય ‘વહિયા ણીહંડં’ વહિર્નિહં-

ટીકાર્થ-અવ ભી પિંડૈષણા કે વિષય મેં હી કુછ વિશેષ વાત વ્રતલાતે હૈ-
‘સે ભિક્ષુ વા, ભિક્ષુણી વા, ગાહાવહકુલં જાવ પવિટ્ટે સમાણે સે જં પુળ એવં
જાણિજ્ઞા’ વહ પૂર્વોક્ત ભિક્ષુક-સાધુ ઓર ભિક્ષુકી-સંયમશીલ સાધ્વી, ગૃહસ્થ
શ્રાવક કે ઘર મેં યાવત્-પિંડપાતકી પ્રતિજ્ઞા સે અર્થાત્ ભિક્ષાલાભ કી
આશા સે અનુપ્રવિષ્ટ હોકર વહ સાધુ ઓર સાધ્વી યદિ એસા-વક્ષ્યમાણરૂપે સે
જાનલે કિ-‘અસળં વા, પાળં વા, શ્વાદિમં વા સાહમં વા’ અશનાદિ ચતુર્વિધ
આહાર જાત ‘પરં સમુદિસ્સ’ અન્ય ભાટ વગૈરહ કો ઉદ્દેશ કરકે દેને કે
લિયે ‘વહિયા ણીહંડં’ બાહર લાયા ગયા હૈ કિન્તુ બાહર લાયે ગયે ઉસ ચતુ-
ર્વિધ અશનાદિ આહાર જાત કો ‘પરેહિં અસમણુણાયં’ દેને કે લિયે પર ગૃહસ્થ
શ્રાવક ને અનુમતિ નહીં દી હૈ ઓર ‘અણિસિટ્ઠં’ અપને અધીન મેં હી રક્ષા હૈ

પિંડૈષણાના સમ્બંધમા જ વિશેષ કથન કરે છે -

ટીકાર્થ-‘સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સાધુ અગર સાધ્વી ‘ગાહાવહકુલં
જાવ’ ગૃહસ્થ શ્રાવકના ઘરમાં યાવત્ ભિક્ષાલાભની ઇચ્છાથી ‘પવિટ્ટે સમાણે’ પ્રવેશ કરીને
‘સે જં પુળ એવં જાણિજ્ઞા’ તેમના જાણવામા એવું આવે કે ‘અસળ વા પાળં વા શ્વાદિમં
વા સાહમ વા’ અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર ‘પરં સમુદિસ્સ’ અન્ય ભાટઆરણને ઉદ્દેશીને
‘વહિયા ણીહંડં’ તેમને આપવા બહાર લાવવામા આવેલ છે તં પરેહિં અસમણુણાયં પરંતુ
બહાર લાવેલ ચતુર્વિધ આહાર જાત આપવા માટે પર-ગૃહસ્થ શ્રાવકે અનુમતિ આપેલ
નથી. તથા ‘અણિસિટ્ઠં’ પોતાના અધિકારમાં જ રાખેલ છે અર્થાત્ ખીબને આપેલ નથી

तम् वहिरानीतम् वर्तते किन्तु 'तं परेहि असमणुन्नायं' तत्-वहिरानीतम् अशनादिकं परैः-
 अन्यैः गृहस्थैः यदि असमनुज्ञातं-नानुमतम्, अणिसिद्धं अनिसृष्टम्-स्वाधीनी कृतं न
 पराधीनीकृतम् 'वर्तते तर्हि 'अप्फासुयं' अप्रासुकम् सचित्तम् 'अणेसणिज्जं' अनेषणीयम्-
 आधाकर्मादिदोषयुक्तम् 'जाव' यावत्-मन्यमानो ज्ञात्वा लाभे सति 'णो पडिगाहिज्जा' नो
 प्रतिगृह्णीयात्, तथाविधाहारजातस्य गृहस्थैरननुमतत्वेन अनिसृष्टत्वेन च सचित्ताधाकर्मादि-
 दोषदुष्टत्वात् तद्ग्रहणे संयमविराधना स्यात्, परन्तु 'तं परेहि समणुन्नायं' तत्-तथाविध-
 माहारजातम् परैः गृहस्थैः समनुज्ञातम् 'संणिसिद्धं' सन्निसृष्टम् तदधीनीकृतम् तर्हि 'फासुयं'
 प्रासुकम् अचित्तम् 'जाव' यावत् एषणीयम्-आधाकर्मादिदोषरहितं मन्यमानः ज्ञात्वा 'लाभे
 संते' लाभे सति 'पडिगाहिज्जा' प्रतिगृह्णीयात्, आधाकर्मादिदोषरहितत्वात् ॥ सू० १०१ ॥

अर्थात् दूसरे के अधीन में नहीं किया है तो इस प्रकार के स्वाधीन कृत अशना-
 दि आहार जात को 'अप्फासुयं' अप्रासुक सचित्त समझकर और 'अणेसणिज्जं
 जाव' अनेषणीय-आधाकर्मादि दोष से युक्त यावत्-मानते हुए साधु और
 साध्वी मिलने पर भी 'णो पडिगाहिज्जा' नहीं ग्रहण करे क्योंकि इस तरह के
 आहार को गृहस्थ आवाकों ने देने के लिये अनुमति नहीं देने से और अपने
 ही अधीन में रखने से सचित्त आधाकर्मादि दोष युक्त होने के कारण उस को
 लेने पर संयम आत्म विराधना होगी किन्तु 'तं परेहि समणुन्नायं संणिसिद्धं
 फासुयं जाव लाभे संते पडिगाहिज्जा' यदि तथाविध-अशनादि चतुर्विध
 आहार जात को देने के लिये गृहस्थ आवाकों ने अनुमति दे दी है और दूसरे के
 अधीन में भी कर दिया है तो इस तरह के अशनादि आहार जात को प्रासुक
 अचित्त तथा यावत् एषणीय-आधाकर्मादि दोषों से रहित मान कर मिलने पर
 ले लेना चाहिये क्योंकि आधाकर्मादि दोषों से रहित है इसलिये इस प्रकार का
 आवाकों से अनुमत और पराधीनी कृत अशनादि चतुर्विध आहार जात को
 मिलने पर लेने से संयम आत्म विराधना नहीं होगी ॥ १०१ ॥

तो आवा प्रकारना स्वाधीनी कृत अशनादि आहार ज्ञानने 'अप्फासुयं' अप्रासुक तथा अणे-
 सणिज्जं अनेषणीय आधाकर्मादि दोषवाणो यावत् भानीने साधु अने साध्वीअ तेवे
 आहार भणे तो पण तेने ग्रहण करवे नही. कारण के आवा आहारने ग्रहस्थे आपवा अनु-
 मति न आपेक्ष होवाथी अने पोटाने अधीन राणेक्ष होवाथी अप्रासुकादि दोष युक्त होवाने
 कारणे तेने देवाथी सयम आत्म विराधना थाय छे. परंतु 'तं परेहि समणुन्नायं' ने
 तेवे आहार आपवा माटे गृहस्थे अनुमति आपी होय अने संणिसिद्धं अन्यना अधिन
 पणामा करेक्ष होय तो ते आहार फासुयं जाव' अचित्त तथा यावत् एषणीय आधा-
 कर्मादि दोषथी रहित भानीने 'लाभे संते पडिगाहिज्जा' प्राप्त थाय तो ते स्विकारी लेवे.
 केम के सचित्तादि दोष रहित होवाथी तेवी रीते श्रावकअने अनुमत करेक्ष तथा पराधीनि कृत
 अशनादि आहार ज्ञानने प्राप्त यतां ते देवाथी सयम आत्म विराधना थती नथी. ॥सू. १०१॥

मूलम्-एस खलु तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणीए वा सामग्गियं
त्तिवेमि ॥सू० १०२॥ ॥नवमोद्देशो समतो ॥

छाया-एतत् खलु तस्य भिक्षुकस्य भिक्षुक्या वा सामग्र्यम् इति ब्रवीमि । सू० १०२॥

टीका-‘नवमोद्देशवक्तव्यता ग्रुपसंहारपाद-‘एस खलु तस्स भिक्खुस्स’ एतत् खलु
पिण्डैषणाविषयकसंयम नियमपालनं तस्य पूर्वोक्तस्य संयमवानभिक्षुकस्य ‘भिक्खुणीए वा’
भिक्षुक्या वा ‘सामग्गियं’ सामग्र्यम् समग्रता साधुभावस्य सम्पूर्णता वर्तते साधुत्वं सम्पन्नं
भवतीति ब्रवीमि उपदिशामि इति भगवान् महावीर आह ॥सू० १०२॥ नवमोद्देशः समाप्तः
दशमोद्देशः प्रारभ्यते

मूलम्-से एगइओ साहारणं वा पिडवायं पडिगाहिता, से साह-
म्मिण अणापुच्छित्ता जस्स जस्स इच्छइ तस्स तस्स खद्धं खद्धं दलयइ,
माइट्ठणं संफासे, णो एवं करेज्जा, से तमायाए तत्थ गच्छेज्जा, तत्थ
गच्छित्ता पुठ्ठामेव आलोएज्जा आउसंतो ! समणा ! संति मम पुरे-
संथुया वा पच्छा संथुया वा, तं जहा-आयरिण वा, उवज्झाए वा,
पवित्ती वा, थेरे वा, गणी वा, गणहरे वा, गणावच्छेइए वा, अवियाइं
एएसिं खद्धं खद्धं दाहामि से एवं वयंतं परो वएज्जा, कामं खलु आउसो

टीकार्थ-अब इस नवम उद्देशक की वक्तव्यता का अन्त में उपसंहार करते
हुए कहते हैं-‘एस खलु तस्स भिक्खुस्स, भिक्खुणीए वा सामग्गियं त्तिवेमि’
यह पिण्डैषणा विषयक संयम नियमका पालन करना ही उस पूर्वोक्त भिक्षुक
भाव साधु और भिक्षुकी-संयमशील साध्वी का सामग्र्य समग्रता साधु भाव
की सम्पूर्णता समझनी चाहिये अर्थात् नियम पूर्वक पिण्डैषणा विषय संयम का
पालन करना ही साधु की समाचारी है ऐसा वीर भगवान् महावीर स्वामी
कहते हैं इसलिये साधु और साध्वी संयम का अच्छी तरह पालन करे ॥ १०२ ॥
नवन उद्देशक की हिन्दी टीका समाप्त हुई ।

हुये आ नवमा उद्देशाना कथनना उपसंहार करतां कहे छे -

टीकार्थ-‘एस खलु तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणीए वा’ आ पि डैषणा विषयक संयम नियमनु’
पालन करवु ओज ओ पूर्वोक्त साधु अने साध्वीनु ‘सामग्गियं त्तिवेमि’ सामग्र्य-साधु
भावनी समग्रता समझनी अर्थात् नियम पूर्वक पिण्डैषणा संयमधी संयमनु पालन करवु’
ओज साधुनी समाचारी छे. ओम वीर भगवान् महावीर स्वामी कहे छे तेथी साधु
साध्वीओ संयमनु’ अदोअर पालन करवु’ ॥ सू १०२ ॥

॥ नवमा उद्देशक समाप्त ॥

તમ્ વહિરાનીતમ્ વર્તતે કિન્તુ 'તં પરેહિં અસમણુન્નાયં' તત્-વહિરાનીતમ્ અશ્નાદિકં પરૈઃ—
 અન્યૈઃ ગૃહસ્થૈઃ યદિ અસમણુજ્ઞાતં-નાનુમતમ્, અણિસિદ્ધં' અનિસૃષ્ટમ્-સ્વાધીની કૃતં ન
 પરાધીનીકૃતમ્ 'વર્તતે તર્હિં 'અપ્પાસુયં' અપ્રાસુકમ્ સચિત્તમ્ 'અણેસણિજ્જં' અણેષણીયમ્—
 આધાકર્માદિદોષયુક્તમ્ 'જાવ' યાવદ્-મન્યમાનો જ્ઞાત્વા લાભે સતિ 'ળો પઢિગાહિજ્જા' નો
 પ્રતિગૃહ્ણીયાત્, તથાવિધાહારજાતસ્ય ગૃહસ્થૈરનનુમતત્ત્વેન અનિસૃષ્ટત્વેન ચ સચિત્તાધાકર્માદિ-
 દોષદુષ્ટત્વાત્ તદ્ગ્રહણે સંયમવિરાધના સ્યાત્, પરન્તુ 'તં પરેહિં સમણુન્નાયં' તત્-તથાવિધ-
 માહારજાતમ્ પરૈઃ ગૃહસ્થૈઃ સમણુજ્ઞાતમ્ 'સંણિસિદ્ધં' સન્નિસૃષ્ટમ્ તદધીનીકૃતમ્ તર્હિં 'પાસુયં'
 પ્રાસુકમ્ અચિત્તમ્ 'જાવ' યાવત્ ણેષણીયમ્—આધાકર્માદિદોષરહિતં મન્યમાનઃ જ્ઞાત્વા 'લાભે
 સંતે' લાભે સતિ 'પઢિગાહિજ્જા' પ્રતિગૃહ્ણીયાત્, આધાકર્માદિદોષરહિતત્વાત્ ॥ સૂ. ૧૦૧ ॥

અર્થાત્ દૂસરે કે અધીન મેં નહીં કિયા હૈ તો હસ પ્રકાર કે સ્વાધીન કૃત અશના-
 દિ આહાર જાત કો 'અપ્પાસુયં' અપ્રાસુક સચિત્ત સમજ્ઞકર ઓર 'અણેસણિજ્જં
 જાવ' અણેષણીય-આધાકર્માદિ દોષ સે યુક્ત યાવત્-માનતે હુએ સાધુ ઓર
 સાધ્વી મિલને પર ઓ 'ળો પઢિગાહિજ્જા' નહીં ગ્રહણ કરે ક્યોંકિ હસ તરહ કે
 આહાર કો ગૃહસ્થ શ્રાવકોં ને દેને કે લિયે અનુમતિ નહીં દેને સે ઓર અપને
 હી અધીન મેં રલ્ખને સે સચિત્ત આધાકર્માદિ દોષ યુક્ત હોને કે કારણ ઉસ કો
 લેને પર સંયમ આત્મ વિરાધના હોગી કિન્તુ 'તં પરેહિં સમણુન્નાયં સંણિસિદ્ધં
 પાસુયં જાવ લાભે સંતે પઢિગાહિજ્જા' યદિ તથાવિધ-અશનાદિ ચતુર્વિધ
 આહાર જાત કો દેને કે લિયે ગૃહસ્થ શ્રાવકોં ને અનુમતિ દેદી હૈ ઓર દૂસરે કે
 અધીન મેં ઓ કર દિયા હૈ તો હસ તરહ કે અશનાદિ આહાર જાત કો પ્રાસુક
 અચિત્ત તથા યાવત્ ણેષણીય-આધાકર્માદિ દોષોં સે રહિત માન કર મિલને પર
 લે લેના ચાહિયે ક્યોંકિ આધાકર્માદિ દોષોં સે રહિત હૈ હસલિયે હસ પ્રકાર કા
 શ્રાવકોં સે અનુમત ઓર પરાધીની કૃત અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત કો
 મિલને પર લેને સે સંયમ આત્મ વિરાધના નહીં હોગી ॥ ૧૦૧ ॥

તો આવા પ્રકારના સ્વાધીની કૃત અશનાદિ આહાર જાતને 'અપ્પાસુયં' અપ્રાસુક તથા અણે-
 સણિજ્જં' અણેષણીય આધાકર્માદિ દોષવાળો યાવત્ માનીને સાધુ અને સાધ્વીએ તેવો
 આહાર મળે તો પણ તેને ગ્રહણ કરવો નહીં. કારણ કે આવા આહારને ગ્રહસ્થે આપવા અનુ-
 મતિ ન આપેલ હોવાથી અને પોતાને અધીન રાખેલ હોવાથી અપ્રાસુકાદિ દોષ યુક્ત હોવાને
 કારણે તેને લેવાથી સંયમ આત્મ વિરાધના થાય છે. પરંતુ 'તં પરેહિં સમણુન્નાયં' એ
 તેવો આહાર આપવા માટે ગૃહસ્થે અનુમતિ આપી હોય અને સંનિસિદ્ધં' અન્યના અધિન
 પણામાં કરેલ હોય તો તે આહાર પાસુયં જાવ' અચિત્ત તથા યાવત્ ણેષણીય આધા-
 કર્માદિ દોષથી રહિત માનીને 'લાભે સંતે પઢિગાહિજ્જા' પ્રાપ્ત થાય તો તે સ્વીકારી લેવો.
 કેમ કે સચિત્તાદિ દોષ રહિત હોવાથી તેવી રીતે શ્રાવકોએ અનુમત કરેલ તથા પરાધીની કૃત
 અશનાદિ આહાર જાતને પ્રાપ્ત થતા તે લેવાથી સંયમ આત્મ વિરાધના થતી નથી. ॥સૂ. ૧૦ ॥

मूलम्-एस खलु तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणीए वा सामग्गियं
त्तिवेमि ॥सू० १०२॥ ॥नवमोद्देशो समतो ॥

छाया-एतत् खलु तस्य भिक्षुकस्य भिक्षुक्या वा सामग्र्यम् इति त्रयीभि । सू० १०२॥

टीका-‘नवमोद्देशवक्तव्यता गुपसंहारनाह-‘एस खलु तस्स भिक्खुस्स’ एतत् खलु
पिण्डैषणाविषयकसंयम नियमपालन तस्य पूर्वोक्तस्य संयमवान्भिक्षुकस्य ‘भिक्खुणीए वा’
भिक्षुक्या वा ‘सामग्गियं’ सामग्र्यम् समग्रता साधुभावस्य सम्पूर्णता वर्तते साधुत्वं सम्पन्नं
भवतीति त्रयीभि उपदिशामि इति भगवान् महावीर आह ॥सू० १०२॥ नवमोद्देशः समाप्तः
दशमोद्देशः प्रारभ्यते

मूम्-से एगइओ साहारणं वा पिंडवायं पडिगाहिता, से साह-
म्मिअ अणापुच्छित्ता जरुस जरुस इच्छइ तस्स तस्स खद्धं खद्धं दलयइ,
माइट्ठाणं संफासे, णो एवं करेज्जा, से तमायाए तत्थ गच्छेज्जा, तत्थ
गच्छित्ता पुठ्ठामेव आलोएज्जा आउसंतो ! समणा ! संति मम पुरे-
संथुया वा पच्छा संथुया वा, तं जहा-आयरिए वा, उवज्झाए वा,
पवित्ती वा, थेरे वा, गणी वा, गणहरे वा, गणावच्छेइए वा, अवियाइं
एएसिं खद्धं खद्धं दाहामि से एवं वयंतं परो वएज्जा, कामं खलु आउसो

टीकार्थ-अब इस नवम उद्देशक की वक्तव्यता का अन्त में उपसंहार करते
हुए कहते हैं-‘एस खलु तस्स भिक्खुस्स, भिक्खुणीए वा सामग्गियं त्तिवेमि’
यह पिण्डैषणा विषयक संयम नियमका पालन करना ही उस पूर्वोक्त भिक्षुक
भाव साधु और भिक्षुकी-संयमशील साध्वी का सामग्र्य समग्रता साधु भाव
की सम्पूर्णता समझनी चाहिये अर्थात् नियम पूर्वक पिण्डैषणा विषय संयम का
पालन करना ही साधु की समाचारी है ऐसा वीर भगवान् महावीर व्याधी
कहते हैं इसलिये साधु और साध्वी संयम का अच्छी तरह पालन करे ॥ १०२ ॥
नवम उद्देशक की हिन्दी टीका समाप्त हुई ।

इसे आ नवमा उद्देशाना कथनना उपसंहार करतां कहे छे-

टीकार्थ-‘एस खलु तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणीए वा’ आ पि णेण्ण विषयक संयम नियमनु
पालन करवुं ओअ ओ पूर्वोक्त साधु अने साध्वीसु ‘सामग्गियं त्तिवेमि’ सामग्र्य-साधु
भावनी समग्रता समझनी अर्थात् नियम पूर्वक पिण्डैषणा म गंधी संयमनु पालन करवुं
ओअ साधुनी समाचारी छे. ओअ वीर भगवान् महावीर व्याधी कहे छे. तेथी साधु
साध्वीओ संयमनु अरोअर पालन करवुं ॥ सू. १०२ ॥

॥ नवमो उद्देशक समाप्त ॥

अहा पज्जत्तं गिसिराहि जावइयं जावइयं परो वयइ तावइयं तावइयं
गिसिरेज्जा, सव्वमेयं परो वयइ सव्वमेयं गिसिरेज्जा । सू० १०३॥

छाया-स एकतरः साधारणं वा पिण्डपातम् प्रतिगृह्य स साधर्मिकान् अनापृच्छ्य यं यम्
इच्छति तस्मै तस्मै अधिकम् अधिकम् ददाति, मातृस्थानं संस्पृशेत्, नो एवं कुर्यात्, स
तमादाय तत्र गच्छेत्, तत्र गत्वा पूर्वमेव आलोचयेत्-आयुष्मन्तः ! श्रमणा ! सन्ति मम
पुरासंस्तुता वा पश्चात्संस्तुता वा, तद्यथा-आचार्यो वा, उपाध्यायो वा, प्रवर्ती वा, स्थविरो
वा, गणी वा गणधरो वा, गणावच्छेदको वा, अपि च एतेभ्यः प्रभूतं प्रभूतम् दास्यामि
अथ तम् एवं वदन्तं परो वदेत्, कामं खलु आयुष्मन् ! यथा प्राप्तं निसृज, यावत् यावत् परो
वदेत् तावत् तावत् निसृजेत्, सर्वमेतत् परो वदेत् सर्वमेतत् निसृजेत् ॥ सू० १०३ ॥

टीका-‘नवमोद्देशके पिण्डग्रहणप्रकारः प्रतिपादितः एतस्मिन् दशमोद्देशके साधारणादि
भिक्षाप्राप्तौ सत्यां साधुकर्तव्यता मुपदिशन्नाह-‘से एगइओ’ स-पूर्वोक्तो भावभिक्षुः एकतरः
कश्चित् ‘साधारणं वा पिण्डवायं पडिगाहिता’ साधारणं बहुसाधुजनसाधारणम् पिण्डपातम्-
अशनादिकम् आहारजातम् प्रतिगृह्य ‘से साहम्मिए अणापुच्छित्ता’ स संयमवान् भिक्षुः साध-
र्मिकान् स्वसमानधर्मिणः साधून् अनापृच्छ्य-पृच्छामकृत्वा अनामन्त्र्य ‘जस्स जस्स इच्छइ’
यं यं साधुम् इच्छति यदि यस्मै यस्मै रोचते ‘तस्स तस्स खड्दं खड्दं दलयइ’ तस्मै तस्मै

अब दशमोद्देशक की हिन्दी टीका आरम्भ की जानी है-

इस से पहले नवम उद्देशक में पिण्ड ग्रहण प्रकार बतलाया गया है अब
इस दशम उद्देशक में बहुत साधु जन साधारण भिक्षा प्राप्त होने पर साधु की
कर्तव्यता बतलाते हैं-

टीकार्थ-‘से एगइओ साधारणं वा पिण्डवायं पडिगाहिता’ वह पूर्वोक्त कोई
एकतर साधु अनेक साधु जन साधारण के लिये पिण्डपात-अशनादि चतुर्विध
आहार जान लेकर ‘से साहम्मिए अणापुच्छित्ता’ वह साधु साधर्मिक स्वस-
मान धर्मवाले साधुओं को पूछे बिनाही अर्थात् विचार विमर्श किये बिना ही
‘जस्स जस्स इच्छइ’ जिस जिस साधु को अपना इष्टमित्र समझकर ‘तस्स तस्स’

इससे उद्देशो

आ पड़ेला नवमां उद्देशामा पिण्डग्रहण प्रकार बताववमां आवेला छे हवे आ
दशमा उद्देशामा धणु ओवा साधु जनाने योग्य शिक्षा प्राप्त थाय तयारे साधुना कर्तव्यहु
कथन करे छे.-

टीकार्थ-‘से एगइओ’ ते पूर्वाहुत ओठ साधु ‘साधारणं वा पिण्डवायं पडिगाहिता’ धणु
साधुजने थाय तेवु अर्थात् गुरुजन साधारण ओवा अशनादि आर प्रकरना आहार
जतने लउने ते साधु ‘से साहम्मिए अणापुच्छित्ता’ साधर्मिक साधुजने पूछथा बिना न
अर्थात् ओठमीजनी साथे परामर्श कथा बिना न ‘जस्स जस्स इच्छइ’ के के साधुजने

साधवे प्रभूतं प्रभूतम्-अधिकमधिकं ददाति प्रयच्छति तर्हि 'माइट्टाणं संफासे' मातृस्थानम्-
माया छलकपटादिदोषं संस्पृशेत् प्रायश्चिनी स्यात् तस्मात् 'णो एवं करेज्जा' नो एवम्
कुर्यात्-सर्वसाधुजनसाधारणं पिण्डपातं न केवलं कतिपयइष्ट साधुजनेभ्य एव दद्यात्, अपितु
किं कुर्यात् तदाह-'से तमायाए तत्थ गच्छिज्जा' स भावसाधुः तत् सर्वसाधुजनसाधारणम्
आहारजातम् आदाय-गृहीत्वा तत्र-सर्वग धुजनसमीपे गच्छेत् 'तत्थ गच्छिता' तत्र-सर्व-
साधुजनसमीपे गत्वा 'एवं वइज्जा' एवम्-वक्ष्यमाणरीत्या वदेत्, कया रीत्या वा किं वदे-
त्तदाह-'आउसंतो ! समाणा !' आयुष्मन्तः ! भ्रमगाः ! 'संति मम पुरे संधुया' सन्ति मम
पुरासंस्तुताः पूर्वपरिचिताः वा 'पच्छासंधुए' पश्चात् संस्तुताः-पश्चात् परिनिताः वा सन्ति
उनको यदि 'खळं खळं दलयइ' अधिक अधिक अशनादि चतुर्विध आहार
देना है तो उस साधु को 'माइट्टाणं संफासे' मातृस्थान स्पर्श दोष होगा अर्थात्
माया छलकपटादि दोष लगेगा, इसलिये ऐसा नहीं करना चाहिये, एतावता
जिस जिस साधु को चाहता है उस उस साधु को यदि अधिक अधिक अशनादि
आहार देता है तो माया छलकपटादि मातृस्थान दोष होगा अतः अपने इष्टमित्र
साधु को अधिक अशनादि आहार नहीं दे क्योंकि सब साधु जन साधारण
को देने के लिये प्राप्त अशनादि आहार केवल अपने ही इष्ट मित्र को देने से
संयम आत्म विराधना होगी किन्तु 'से तमायाए तत्थ गच्छिज्जा' वह साधु उस
सर्व साधु जन साधारण को देने के लिये प्राप्त अशनादि आहार जात को लेकर
उस सभी साधु के पास जाय 'तत्थ गच्छिता' वहाँ जा कर 'एवं वइज्जा' इस
प्रकार कहे कि 'आउसंतो समाणा' हे आयुष्मन् ! भ्रमवन् ! भ्रमण ! 'संति मम
पुरेसंधुया वा' इन साधुओं में मरे पूर्व परिचित तथा 'पच्छासंधुया वा' पश्चात्

पोते धिच्छे अर्थात् धष्ट मित्र समझे 'तस्स तस्स खळं खळं दलयइ' तेमने अधिक अधिक अश-
नादि चतुर्विध आहार आपे तोने साधुने 'माइट्टाणं संफासे' मातृस्थान स्पर्श दोष लागे
छे, अर्थात् माया छलकपट नामने दोष लागे छे तेथी 'णो एवं करेज्जा' ओ भ्रमणु करणु
नहीं. साराश आ ध्यानने ओ छे के-ने ने साधुओने पोताना भणता वडा भानीने
पोते आडे छे ते ते साधुने जो वधारे वधारे अशनादि आहार आपे तो तेवा साधुने
माया छलकपटादि दोष लागे छे तेथी पोताना धष्टमित्र साधुने वधारे अशनादि आहार
आपवो नहीं केम के वधा न साधुओने सरणी रीते आपवो प्राप्त थयेल अशनादि
आहार केवण पोताने इच्छि कर धष्टमित्रने आपवाथी संयम आत्म विराधना लागे छे,
परंतु 'से तमायाए तत्थ गच्छिज्जा' ते साधुओ सर्व साधुओनेने आपवाने प्राप्त थयेल अश-
नादि आहार नतने लधने ओ सबणा साधुओनी पासे नपुं ओने 'तत्थ गच्छिता' त्या नध
ने 'एवं वइज्जा' ओ रीते कहेपु के-'आउसंतो समाणा' आयुष्मन् ! भ्रमवन् ! भ्रमण ! आ साधु
ओभा 'संति मम पुरेसंधुया वा'भारा पूर्व परिचित तथा 'पच्छासंधुया वा' पश्चात् परिचित धधु

परिचित बहुत से साधु हैं 'तं जहा-आयरिए वा, उवज्झाए वा, पवित्तीवा, थेरे वा, गणी वा, गणहरे व, गणावच्छेइए वा, अवियाइं एएसिं खद्धं खद्ध दाहामि' जैसे कि-आचार्य-अनुयोगधर, एवं उपाध्याय अफ्या क, तथा प्रवर्ती-यथा संभव साधुओं की वैयावृत्ति-सेवा वगैरह का प्रवर्तक एवं स्थविर अत्यन्त प्रतिष्ठित साधु विशेष जो कि संयम का पालन करने में दुःखी होने वाले श्रमणों को संयम पालन में स्थिर करते हैं उन को स्थविर कहे जाते हैं अथवा गणी-गच्छ का अधिपति, या गणधर-आचार्य सदृश, जोकि गुरु की आज्ञा से साधुगण को साथ लेकर पृथक् विहार करने वाले होते हैं उन को गणधर कहा करते हैं एवं गणावच्छेदक-गणकार्य का चिन्तक, इतने हमारे परिचित हैं इसलिये इन सब को आप की आज्ञा-अनुज्ञा से मैं पुष्कल-अधिक अज्ञादि चतुर्विध आहार जात देना चाहता हूँ ऐसा वह साधु उपर्युक्त आचार्य वगैरह को उद्देश कर उन सभी साधु मण्डल को कहे 'से सेवं वयंतं परो वइज्जा-कामं खलु आउसो ! अहापज्जतं णिसिराहि' बाद में उस में उक्त-

સાધુઓ છે 'તં જહા' જેમ કે 'આચરિણ વા' આચાર્ય 'સવજ્ઞાણ વા' તથા ઉપાધ્યાય અર્થાત્ અધ્યાપક તથા 'પવિત્રી વા' પ્રવર્તી—અથાસ ભવ સાધુઓની સેવા વિગેરેના પ્રવર્તક તથા 'ચેરે વા' સ્થવિર અત્યંત પ્રતિષ્ઠિત સાધુ વિશેષ કે જે સંયમના પાલન કરવામાં હુ.ખી થનારા શ્રમભોગને સયમ પાલનમાં સ્થિર કરે છે. તેમને સ્થવિર કહેવામાં આવે અથવા 'ગણી વા' ગચ્છના અધિપતિ અથવા 'ગણહરે વા' ગણધર આચાર્યની સરખા જેઓ ગુરૂની આજ્ઞાથી સાધુગણને સાથે લઈને જુગે વિહાર કરનારા હોય છે. તેમને ગણધર કહેવાય છે. 'ગણા વચ્છેદ્દણ વા' ગણાવચ્છેદક અર્થાત્ ગણકાર્યના નિચારક આટલા મારા પરિચિત છે તેથી આ 'અવિચારં એણં સ્વઠં સ્વઠં વાહમિ' બધાને આપની સમ્મતિથી હું અધિક અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર ભત આપવા ઇચ્છું છું. એ રીતે તે સાધુ ઉપરોક્ત આચાર્ય વિગેરેને હૃદયેથી એ સંઘના સાધુ મંડળને કહે 'સે સેવંવંતં પરો વદ્વજ્જા' એ રીતે ટહેતા એવા એ સાધુને સાધુ મંડળના મુખ્ય આચાર્યાદિકે કે 'કામં સ્વલુ આવસો અહાપગ્ગત્તં ણિસિરાહિ' છે

‘कामं खलु आउसो ! आहापज्जतं णिसिराहि’ कामं खलु यथेच्छम्, आयुष्मन् ! यथा पर्याप्तम् निसृज-देहि, इत्येवंरीत्या ‘जावइयं जावइयं परो वदइ’ यावन्मात्रं यावन्मात्रम् अशनादिकं दातुं परः आचार्यादि वदेत् ‘तावइयं तौवइयं’ निसिरिज्जा’ तावन्मात्रं तावन्मात्रमेव अशनादिकं पूर्वोक्तेभ्यः इष्टेभ्यः निसृजेत्-दद्यात् यदि तु ‘सव्वमेयं परो वयट्’ सर्वमेव अशनादिकं दातुं परः आचार्यादिः वदेत् तर्हि ‘सव्वमेयं णिसिरिज्जा’ सर्वमेव अशनादिकं निसृजेत्-दद्यात्, आचार्यादीनां सर्वदानानुज्ञया सर्वदद्यादित्यर्थः ॥ सू० १०३ ॥

मूलम्-से एगइओ सणुन्नं भोयणजायं पडिगाहिता पंतेण भोयणेण पलिच्छाएति मामेयं दाइयं संतं, ददट्ठणं सयसायए, आयरिए वा उवज्झाए वा पविस्ती वा, थेरे वा जाव गणावच्छेइए वा. णो खलु मे कस्स वि किंचि दायठ्वं सिया माइट्ठाणं संफासे, णो एवं करेज्जा, से

रीति से कहते हुए उस साधु को पर साधु मण्डल का प्रधान आचार्यादि कहे कि हे आयुष्मन् ! साधु आप अपने इच्छानुसार यथा पर्याप्त यथेष्ट अशनादि आहार दे सकते हो, इस प्रकार कहने पर ‘जावइयं जावइयं परो वदइ, तावइयं तौवइयं निसिरिज्जा’ यावन्मात्रं यावन्मात्र-जितना जितना अशनादि आहार को देने के लिये, पर प्रधान आचार्यादि कहे तावन्मात्र-तावन्मात्र-उतना ही अशनादि आहार उपर्युक्त अपने पूर्वपरिचित इष्ट साधुओं को दे, ‘सव्व मेव परो वयट्, सव्वमेयं णिसिरिज्जा’ यदि सभी आहार को देने के लिये प्रधान आचार्यादि कहे तो सभी अशनादि आहार को दे दे अर्थात् प्रधानाचार्य वगैरह की ऐसी आज्ञा हो की उन पूर्व परिचित साधुओं को सभी अशनादि आहार जात दे दो तो वह साधु सभी अशनादि चतुर्विध आहार जात उन पूर्व परिचित साधुओं को दे देवे ॥ १०३ ॥

आयुष्मन् साधु आप तमारी धम्मि प्रभाण्णे यथा पर्याप्त अशनादि आहार आपी शक्के छे. अर्थात् तमारी धम्मि प्रभाण्णे तेओने आप आपो आ रीते छे त्थारे ‘जावइयं जावइयं परो वदइ’ नेट्ठो नेट्ठो अशनादि आहार तेमने आपवा प्रधान आचार्यादि छे ‘तावइयं तौवइयं निसिरिज्जा’ तेट्ठो तेट्ठो अशनादि आहार उपर्युक्त पोताना पूर्वपरिचित छिट् साधुओने आपवे. ‘सव्वमेव परो वयट् सव्वमेयं णिसिरिज्जा’ ने अधो न आहार आपवा प्रधान आचार्यादि छे तो सधणो आहार आपी हेवे. अर्थात् प्रधानाचार्य विरोधनी ओवी आज्ञा होयके ओ पूर्व परिचित साधुओने सधणो अशनादि आहार जात आपी हो तो ते साधुओ सधणो आहार ओ पूर्व परिचित साधुओने आपी हेवे ॥ सू. १०३ ॥

તમાયાણ તત્થ ગચ્છેજ્ઞા, તત્થ ગચ્છિત્તા પુઠ્ઠામેવ ઉત્તાણણ હત્થે પઢિ-
ગ્ગહં કદ્દુદ્ધં ઇમં ચલુ ત્તિ આલોણજ્ઞા, ણો કિંચિવિ ણિગૂહેજ્ઞા ॥૧૦૪॥

છાયા-સ એકતરઃ મનોજ્ઞં ભોજનજાનં પ્રતિગૃહ્ય પ્રાન્તેન ભોજનેન પ્રતિચ્છાદયતિ, મા
મેયં દર્શિતં સત્ દૃષ્ટ્વા ચલુ સ્વયમ્ આદદ્યાત્, આચાર્યો વા ઉપાધ્યાયો વા પ્રવર્તી વા સ્થવિરો
વા યાવદ્ ગણાવચ્છેદકો વા, ચલુ કસ્યાપિ કિંચિદપિ દાતવ્ય સ્યાત્, માતૃસ્થાનં સંસ્પૃશેત્,
નો એવં કુર્યાત્, સ તદાદાય તત્ર ગચ્છેત્, તત્ર ગત્વા પૂર્વમેવ ઉત્તાને હસ્તે પ્રતિગ્રહં કૃત્વા ઇદં
ચલુ ઇદં ચલુ ઇતિ આલોચયેત્. નો કિંચિદપિ નિગૂહેત ॥ સૂ. ૧૦૪ ॥

ટીકા-સાધુભિઃ સાધ્વીભિશ્ચ માયાચલકપટાદિકં ન કદાપિ કર્તવ્યમિતિ પ્રતિપાદયિ-
તુમાહ-‘સે એગ્ગહો’ સ પૂર્વોક્તો ભાવમિશ્નુઃ એકતરઃ કશ્ચિત્ ‘મણુન્નં ભોયણજાયં’ મનોજ્ઞમ્
સરસં સ્વાદિષ્ટં ભોજનજાતમ્ અશનાદિકમાહારજાતમ્ ‘પઢિગાહિત્તા’ પ્રતિગૃહ્ય-ગૃહીત્વા ‘પંતેણ
ભોયણેણ’ પ્રાન્તેન-નીરસેન ભોજનેન ‘પલિચ્છાણિ’ પ્રતિચ્છાદયતિ-આચ્છાદયતિ આચ્છાદ્ય
યદિ વક્ષ્યમાણરીત્યા કથયતિ-‘મામેયં દાહ્યં સંતં’ મા ન ચલુ મેયમ્-આહારજાતમ્ મયા-
દર્શિતં સત્ આચાર્યાદિભ્યો દાતવ્યં વર્તેતે અપિતુ ‘દદ્દુદ્ધં સયમાયણ’ દૃષ્ટ્વા ચલુ સ્વયમ્ આદ-
દ્યાત્, ગૃહીયાત્ તદાહ-‘આયરિણ વા’ આચાર્યો વા અનુયોગધરઃ ‘ઉવજ્ઞાણ વા’ ઉપાધ્યાયો

ટીકાર્થ-અબ સાધુ ઓર સાધ્વી કો છલકપટાદિક કમી મો નહીં કરના
ચાહિયે યહ વતલાતે હૈ-

‘સે એગ્ગહો મણુન્નં ભોયણજાયં પઢિગાહિત્તા, પંતેણ ભોયણેણ પલિચ્છા
યેતિ’ વહ પૂર્વોક્ત એકતર કોઈ એક સાધુ મનોજ્ઞ-સરસ સ્વાદિષ્ટ યોજન જાત
અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત કો ગ્રહણ કર યદિ પ્રાન્ત અર્થાત્ નીરસ ભોજન
સે ઉસ કો આચ્છાદિત કર-ઢાંક કર એસા વક્ષ્યમાણ રીતિ સે કહે કિ-મામેયં
દાહ્યં સંતં, દદ્દુદ્ધં સયમાયણ’ હસ આહાર જાત કો મેં આચાર્ય વગૈરહ કો દિશ્વ-
લાકર નહીં દૂગા ક્યોંકિ યહ ભોજન વહુત નીરસ અર્થાત્ ચરાબ હૈ ઇસલિયે
આચાર્યાદિ કો દેના ઠીક નહીં હૈ અપિતુ દેશ્વકર સ્વયં લે લેવે, આચાર્યાદિ કા
નામ લેકર વતલાતે હૈ-‘આયરિણ વા ઉવજ્ઞાણ વા, પવિત્તી વા, થેરે વા, જાવ
ગણાવચ્છેદક વા, ણો ચલુ કસસવિ કિંચિવિ દાયવ્વં સિયા’ ચાહે આચાર્ય

હવે સાધુ અને સાધ્વીએ છળકપટાદિ કરવાના નિષેધનું કથન સૂત્રકાર કરે છે -

ટીકાર્થ-‘સે એગ્ગહો’ તે પૂર્વોક્ત એક સાધુ ‘મણુન્નં ભોયણજાય’ મનોજ્ઞ સ્વાદિષ્ટ
અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાતને ‘પઢિગાહિત્તા’ ગૃહ્ય કરીને ‘પંતેણ ભોયણેણ’ ને પ્રાન્ત
અર્થાત્ નિરસભોજનથી ‘પલિચ્છતિ’ તેને ઢાંકીને એવું કહે કે-‘મામેય દાહ્યં સંતં’ આ
આહાર જાત હું આચાર્ય વિગેરેને ખતાવીને આપીશ નહીં કેમ કે આ આહાર બિલકુલ
નિરસ અને ખરાબ છે તેથી ‘દદ્દુદ્ધં સયમાયણ’ આચાર્યાદિ સ્વયં તે એકને લઈ લે આચાર્યા-
દિના નામ નિર્દેશ કરીને ખતાવે છે ‘આયરિણ વા’ આચાર્ય દોષ કે ‘ઉવજ્ઞાણ વા’ અધ્યા-

વા અધ્યાપકઃ 'પવિત્તી વા' પ્રાર્તી વા વૈયાદૃત્યાદૌ સાધુનાં પ્રવર્તકઃ થેરે વા' સ્થવિરો વા-
સંયમપાલને વિપીદતાં સાધુનાં સ્થિરીકારકઃ, 'જાવ' યાવત્-ગણી વા ગણધરો વા 'ગણા-
વચ્છેદ્દે વા' ગણાવચ્છેદકો વા-ગચ્છકાર્યચિન્તકો વા ભવતુ 'જા સ્થલ મે વસસવિ' નો
સ્થલ મે મમ કસ્યાપિ આચાર્યસ્ય વા ઉપાધ્યાયસ્ય વા યાવત્ ગણાવચ્છેદકસ્ય વા 'કિંચિવિ
દાયવં સિયા' કિંચિદપિ આહારજાતં દાતવ્યં સ્યાત્, કેભ્યઃ અપિ આચાર્યાદિભ્યઃ કિંચિ-
દપિ નીરસમ્ અશનાદિકં મયા ન દાતવ્યં વર્તતે इतिकृत्वा यदि स्वयमेव सर्वमद्यात् तर्हि
'माइद्वाणं संफासे' માતૃસ્થાનમ્-માયાછલકપટાદિદોષાન સંસ્પૃશેત-પ્રાયશ્ચિત્તી સ્યાત્, તસ્માદ્
'જો એવં કરેજ્જા' નો એવં કુર્યાત્-મનોજ્ઞં સ્વાદિષ્ટ મશનાદિકં નીરસેન ભોજનેન આચ્છાદ્ય ન
સર્વં સ્વયમેવ શુક્તીત, કિં કુર્યાદિત્યાહ-'સે તમાયાપ' સ સાધુઃ તદ્-સ્વાદિષ્ટમાહારજાતમ્

અનુયોગધર હોં યા ઉપાધ્યાય-અધ્યાપક હોં યા પ્રવર્તી-વૈયાદૃત્તિ સેવા વગૈરહ
કે લિયે સાધુઓં કા પ્રવર્તક હોં, યા સ્થવિર હોં યા યાવત્-ગણી યા ગણધર હોં
અથવા ગણાવચ્છેદક હોં અર્થાત્ ગણકાર્ય કા ચિન્તક હાં, इनमें किसी को भी
કુછ મી નીરસ અશનાદિ મેં નહીં દૂગા ચાહે આચાર્ય હી ક્યોં નહીં હોં, યા
ઉપાધ્યાય હી ક્યોં નહીં હોં, इसी प्रकार यावत्-प्रवर्ती ही क्यों नहीं हो,
અથવા સ્થવિર હી ક્યોં નહીં હોં, एवं गणी ही क्यों नहीं हों, तथा गणधर ही
ક્યોં નહીં હોં, યા ગણાવચ્છેદક હી ક્યોં નહીં હોં, ऐसा छलकपट पूर्वक कह
કર સ્વયં સમી મનોજ્ઞ સરસ સ્વાદિષ્ટ ભોજન જાત કો વહ સાધુ સ્થાલે તો
ઉસ સાધુ કો 'માઈદ્વાણં સંફાસે, જો એવં કરેજ્જા' માતૃસ્થાન-છલકપટાદિ દોષ
હોગા, इसलिये ऐसा नहीं करे अर्थात् अच्छा सरस मनोज्ञ स्वादिष्ट भोजन
જાત કો નીરસ ભોજન સે ઢાંકકર ઉન સાધુ મળડલ કો દિશ્વલાયે વિના હી
સ્વયં યદી વહ સાધુ ત્થા જાય તો છલકપટાદિ રૂપ માતૃસ્થાન દોષ લગને સે
પ્રાયશ્ચિત લોગેગા અતઃ ઉક્તરીતિ સે છલકપટકર સ્વયં નહીં સ્થાના ચાહિયે

પક ઉપાધ્યાય હોય અથવા 'પવિત્તી વા' પ્રવર્તિ સેવા વૈયાદૃત્તિ માટે સાધુઓના પ્રવર્તક
હોય અથવા 'થેરે વા' સ્થવિર હોય યાવત્ ગણી હોય કે ગણધર હોય અથવા 'ગણાવચ્છેદ્દે
વા' ગણાવચ્છેદક હોય અર્થાત્ ગણકાર્યના ચિન્તક હોય આ પૈકી કોઈને કોઈપણ પ્રકારનું
નિરસ અશનાદિક હું આપીશ નહીં આ રીતે છળકપટ પૂર્વક કહીને પોતે જ એ સરસ
સ્વાદિષ્ટ આહાર ખાઈ લે એ સાધુને 'માઈદ્વાણં સંફાસે' માતૃસ્થાન છળકપટાદિ દોષ લાગે
છે તેથી 'જો એવં કરેજ્જા' આ રીતે છળકપટવાળો વ્યવહાર કરવો નહીં અર્થાત્ સારા
સરસ મનોજ્ઞ સ્વાદિષ્ટ આહાર ખાતને નીરસ એવા અનિચ્છનીય આહારથી ઠાકીને એ
સાધુ સમુદાયને ખતાવ્યા વગર જ એ સ્વયં તે સાધુ ખાઈ લે તો તે સાધુને છળ-
કપટાદિ માતૃસ્થાન દોષ લાગનાથી પ્રાયશ્ચિત લાગે છે તેથી ઉક્ત પ્રકારથી છળકપટ કરીને
પોતે આહાર લેવો ન બોધાયે. પરંતુ 'સે તમાયાપ' એ પૂર્વોક્ત સાધુએ પ્રકારના સ્વાદિ-

आदाय-गृहीत्वा 'तत्थ गच्छेज्जा' तत्र-आचार्यादि समीपे गच्छेत्, 'तत्थ गच्छित्ता' तत्र-आचार्यादिनिकटे गत्वा 'पुब्बामेव उत्ताणए हत्थे' पूर्वमेव-भोजनात्प्रागेव उत्ताने हस्ते 'पडिग्गहं कट्ठु' प्रतिग्रहम्-भोजन-भोजनसहितं पात्रम् कृत्वा 'इमं खलु इमं खलु त्ति ओलोइज्जा' इदं खलु आहारजातम् इदं खलु आहारजातं वर्तते इति रीत्या यथाऽवस्थितमेव आलोचयेत्-दर्शयेत् 'णो किंचिवि णिगूहेज्जा' नो किमपि आहारजातं निगूहेत्-गोपयेत् आच्छादयेदिति ॥१०४॥

मूलम्-से एगइओ अण्णयरं भोयणजायं पडिगाहित्ता, भइयं भइयं भोच्चा दिवन्नं विरसमाहरइ, माइट्ठाणं संफासे, णो एवं करेज्जा ॥१०५॥

छाया-स एकतरः अन्यतरद् भोजनजातं प्रतिगृह्य भद्रकं भद्रकं भुक्त्वा विवर्णं विरसम् आहरति मातृस्थानं संस्पृशेत्, नो एवं कुर्यात् ॥ सू० १०५ ॥

टीका-प्रकारान्तरेण मातृस्थानभूत मायाछलकपटादि प्रतिषेधमाह-'से एगइओ' स-

अपितु 'से तमायाए तत्थ गच्छेज्जा' वह पूर्वोक्त साधु उस स्वादिष्ट आहार जात को लेकर वहां पर आचार्य वगैरह साधु मण्डल के निकट चला जाय और 'तत्थ गच्छित्ता पुब्बामेव' वहां जाकर भोजन करने से पहले ही 'उत्ताणए हत्थे' उत्तान हस्त में 'पडिग्गहं कट्ठु' भोजन सहित पात्र को रखकर 'इमं खलु इमं खलुत्ति' यह सभी आहार जात है' ऐसा बारं बार उस आहार जात को यथाऽवस्थित रूप में ही जैसा हो वैसा ही 'आलाएज्जा' दिखलावे, उस में कुछ भी 'णो किंचिवि णिगूहेज्जा' आहार को नहीं छिपावे अर्थात् उस अशनादि चतुर्विध आहार जात में से थोड़ा भी स्वादिष्ट आहार को नीरस आहार से नहीं ढाके अपितु सभी को को दिखलावे ऐसा करने पर उस साधुको छल कपटादि रूप मातृस्थान दोष नहीं होता ॥ १०४ ॥

टीकार्थ-अब दूसरे ढंग से माया छलकपटादि रूप मातृस्थान दोष का निषेध करते हैं-'से एगइओ अण्णयरं भोयणजायं पडिगाहित्ता' वह पूर्वोक्त

७८ आहारने ढाधने 'तत्थ गच्छेज्जा' आचार्य विगेरे साधु समुदायणी पासे जणु' अने 'तत्थ गच्छित्ता' त्या जधने 'पुब्बामेव' पोते आहार दीधा पडेवां ७ 'उत्ताणए हत्थे' उत्तान हाथमां 'पडिग्गहं कट्ठु' बोजनपाणा पात्रने ढाधने 'इमं खलु इमं खलुत्ति ओलोइज्ज' आ सधणो आहार छे ओम छडी ते पधा आहार नतने यथावस्थित रीते जेवो डोय तेवो बतावे 'णो किंचिवि णिगूहेज्जा' तेमाथी छठ पणु पहार्थ छुपाववो नही' अर्थात् ओ अशनादि चतुर्विध आहार नतमाथी थे डापणु स्वादिष्ट आहारने निरस आहारथी ढाक्या वगर पधा जेवो डोय तेवो आहार बतावे ओम करवाथी ते साधुने छणकपटादिइय मातृ स्थान दोष लागतो नथी. ॥ सू. १०४ ॥

हुवे पीन प्रकारथी माया छणकपटादि मातृस्थान दोषने निषेध करता नूत्रकार छडे छे.-

टीकार्थ-'से एगइओ ते पूर्वोक्त ओक साधु 'अण्णयरं भोयणजायं पडिगाहित्ता' जे

पूर्वोक्तो भागभिः एकतरः कश्चित् साधुः 'अण्यतरं भोयणायं' 'अन्यतरद्-यत् क्रिमपि भोजनजातम् 'पडिगाहत्ता' प्रतिगृह्य गृहीत्वा तत्र पर्यटन्नेव 'भदयं भदयं भोच्चा' भद्रकं भद्रकम् सुस्वादुमनोज्ञं भोजनजातं भुक्त्वा 'विवर्णं विरसमाहरइ' विवर्णम्-अभद्रकम्, विरसम् अस्वादिष्टम् अशनादिकमाहारजातम् आहरति-उपाश्रये यदि समानयति तर्हि 'माद्दृष्टाणं संफासे' मातृस्थानम्-मायाछलकपटादिदोषान् संस्पृशेत्-प्रायश्चित्ती स्यात् तस्मात् 'णो एवं करेज्जा' नो एव कुर्यात् पर्यटन्नेव सुस्वादुभुक्त्वा विरसमाहारजातम् उपाश्रये नानये दिति, तथासति छलकपटादि मातृस्थान संस्पृशेन संयम.त्मविराधना स्यादिति भावः । सू० १०५॥

मूलम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्ठे समाणे से जं पुण एवं जाणिज्जा, अंतरुच्छियं वा, उच्छुगंडियं वा, उच्छुचोयगं वा, उच्छुमेरगं वा, उच्छुलालगं वा, उच्छुडालगं वा, सिंबलिं वा, सिंबल थालगं वा, अस्सि खलु पडिग्गहियंसि अप्पे सिध्दा भोयणजाए, बहु उज्झिय धम्मिए, तहप्पगारं अंतरुच्छियं, उच्छुगंडियं, उच्छुचोयगं

एकतर कोई एक साधु अन्यतर जो कुछ भी भोजन जात को ग्रहण करे उस में 'भदयं भदयं भोच्चा' भद्रक-भद्रक-अच्छा अच्छा सुस्वादु भोजन जातको खाकर यदि 'विवर्णं विरसमाहरइ' विवर्ण अस्वादिष्ट भोजन जात को उपाश्रय में लावे तो मातृस्थान दोष लगेगा इसलिये 'णो एवं करिज्जा' ऐसा नहीं करना चाहिये क्योंकि यदि वह साधु स्वादिष्ट भोजन को स्वयं खाकर खट्टा विरस आहार जात को दूसरे साधु के लिये उपाश्रय में ले जाता है उक्तरीति से माया छलकपटादि रूप मातृस्थान दोष होने से प्रायश्चित्त करना पड़ेगा, अतः स्वादिष्ट भोजन को केवल स्वयं अकेला ही नहीं खाव अपितु दूसरे साधु को भी दे एवं अस्वादिष्ट भोजन भी केवल अन्य साधु को ही नहीं दे अपितु स्वयं भी ले, तब उक्त दोष नहीं होगा ॥ १०५ ॥

हां भोजन प्राप्त थाय तेने ग्रहण करीने तेमाथी 'भदयं भदयं भोच्चा' तेमाथी सारा सारा स्वादवाणा आहार जातने भाधने 'विवर्णं विरसमाहरइ' जे भराज निरस स्वाद वगरना भोजन जातने उपाश्रयमा लावे तो 'माद्दृष्टाणं संफासे' मातृस्थान दोष लागे छे तेथी 'मा एवं करेज्जा' या रीते करवु नही केम के जे ते साधु स्वादिष्ट आहारने पोते भाधने निरस जे स्वाद आहार जातने पीजा साधुओ माटे उपाश्रयमा लावे ते उक्त प्रकारथी तेने माया छलकपटादि रूप मातृस्थान दोष लागवाथी प्रायश्चित्त करवु पडे छे. तेथी स्वादिष्ट आहारने देवण पोते न जेकलाजे न आवे। परतु पीजा साधुजोने यथु आपवे। तथा अस्वादिष्ट आहार यथु जेथी पीजाओने न आपता पोते यथु देवे। तेथी उक्त दोष लागतो नथी. ॥ सू. १०५ ॥

આદાય-ગૃહીત્વા 'તત્થ ગચ્છેજ્ઞા' તત્ત્વ-આચાર્યાદિ સમીપે ગચ્છેત્, 'તત્થ ગચ્છિત્તા' તત્ત્વ-આચાર્યાદિનિકટે ગત્વા 'પુવ્વામેવ ઉત્તાણપ્પ હત્થે' પૂર્વમેવ-ભોજનાત્પ્રાગેવ ઉત્તાને હસ્તે 'પઢિગ્ગહં કટ્ટુ' પ્રતિગ્રહણ-ભોજન-ભોજનસહિતં પાત્રમ્ કૃત્વા 'ઇમં खलु इमं खलु त्ति ओलोइज्ઞા' इदं खलु आहारजातम् इदं खलु आहारजातं वर्तते इति रीत्या यथाऽवस्थितमेव आलोचयेत्-दर्शयेत् 'णो किंचिवि णिगूहेज्ઞા' नो किमपि आहारजातं निगूहेत्-गोपयेत् आच्छादयेदिति ॥१०४॥

મૂલમ્-સે એગ્ગહો અણ્ણયરં ભોયણજાયં પઢિગાહિત્તા, ભદ્દયં ભદ્દયં ભોઞ્ઞા વિવન્નં વિરસમાહરઈ, માઠ્ઠાણં સંપાસે, ણો એવં કરેજ્ઞા ॥૧૦૫॥

હાયા-સ એકતરઃ અન્યતરદ્ ભોજનજાતં પ્રતિગૃહ્ય ભદ્રકં ભદ્રકં શ્રુત્વા વિવર્ણં વિરસમ્ આહરતિ માતૃસ્થાનં સંસ્પૃશેત્, નો એવં કુર્યાત્ ॥ સૂ ૧૦૫ ॥

ટીકા-પ્રકારાન્તરેણ માતૃસ્થાનભૂત માયાછલકપટાદિ પ્રતિષેધમાહ-'સે એગ્ગહો' સ-

અપિતુ 'સે તમાયાપ્પ તત્થ ગચ્છેજ્ઞા' વહ પૂર્વોક્ત સાધુ ઉસ સ્વાદિષ્ટ આહાર જાત કો લેકર વહાં પર આચાર્ય વગૈરહ સાધુ મળ્ડલ કે નિકટ ચલા જાય ઓર 'તત્થ ગચ્છિત્તા પુવ્વામેવ' વહાં જાકર ભોજન કરને સે પહેલે હી 'ઉત્તાણપ્પ હત્થે' ઉત્તાન હરત મેં 'પઢિગ્ગહં કટ્ટુ' ભોજન સહિત પાત્ર કો રખકર 'ઇમં खलु इमं खलु त्ति' यह सभी आहार जात है' ऐसा बारं बार उस आहार जात को यथाऽवस्थित रूप में ही जैसा हो वैसा ही 'आलाएज्ઞા' दिखलावे, उस में कुछ भी 'णो किंचिवि णिगूहेज्ઞા' आहार को नहीं छिपावे अर्थात् उस अशनादि चतुर्विध आहार जात में से थोडा भी स्वादिष्ट आहार को नीरस आहार से नहीं ढाके अपितु सभी को को दिखलावे ऐसा करने पर उस साधुको छल कपटादि रूप मातृस्थान दोष नहीं होता ॥ १०४ ॥

ટીકાર્થ-અવ દુસરે ઢંગ સે માયા છલકપટાદિ રૂપ માતૃસ્થાન દોષ કા નિષેધ કરતે હેં-'સે એગ્ગહો અણ્ણયરં ભોયણજાયં પઢિગાહિત્તા' વહ પૂર્વોક્ત

૪૮ આહારને લઇને 'તત્થ ગચ્છેજ્ઞા' આચાર્ય વિગેરે સાધુ સમુદાયની પાસે જવુ અને 'તત્થ ગચ્છિત્તા' ત્યા જઇને 'પુવ્વામેવ' પોતે આહાર લીધા પહેલા જ 'ઉત્તાણપ્પ હત્થે' ઉત્તાન હાથમાં 'પઢિગ્ગહં કટ્ટુ' લોજનવાળા પાત્રને લઇને 'ઇમં खलु इमं खलु त्ति ओलोइज्ઞા' આ સઘળો આહાર છે એમ કહી તે બધા આહાર ભાતને યથાવસ્થિત રીતે જેવો હોય તેવો બતાવે 'ણો કિંચિવિ ણિગૂહેજ્ઞા' તેમાથી કંઈ પણ પદાર્થ છુપાવેલો નહીં અર્થાત્ એ અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર ભાતમાથી થેડાપણુ સ્વાદિષ્ટ આહારને નિરસ આહારથી ઢાકયા વગર બધો જેવો હોય તેવો આહાર બતાવે એમ કરવાથી તે સાધુને છળકપટાદિ રૂપ માતૃસ્થાન દોષ લાગતો નથી. ॥ સૂ ૧૦૪ ॥

હવે બીજા પ્રકારથી માયા છળકપટાદિ માતૃસ્થાન દોષનો નિષેધ કરતા ચૂતકાર કહે છે.-

ટીકાર્થ-'સે એગ્ગહો તે પૂર્વોક્ત એક સાધુ 'અણ્ણયર ભોયણજાય પઢિગાહિત્તા' જે

પૂર્વોક્તો માંસમિશ્રુઃ એકતરઃ કશ્ચિત્ સાધુઃ 'અન્યતરદ્-યત્ કિમપિ ભોજનજાતમ્ 'પઢિગાદિત્તા' પ્રતિગૃહ્ય ગૃહીત્વા તત્ પર્યટન્નેવ 'મદ્યં મદ્યં મોચ્ચા' મદ્રકં મદ્રકમ્ સુસ્વાદુમનોર્જં ભોજનજાતં મુક્ત્વા 'વિવર્ણં વિરસમાહરહ' વિવર્ણમ્-અમદ્રકમ્, વિરસમ્ અસ્વાદિષ્ટમ્ અન્નાદિકમાહારજાતમ્ આહરતિ-ઉપાશ્રયે ચદિ સમાનયતિ તર્હિ 'માદ્દુણં સંકાસે' માતૃસ્થાનમ્-માયાછલકપટાદિદોષાન્ સંસ્પૃશેત્-પ્રાયશ્ચિત્તી સ્યાત્ તસ્માત્ 'ળો એવં કરેજ્જા' નો એવ કુર્યાત્ પર્યટન્નેવ સુસ્વાદુમુક્ત્વા વિરસમાહારજાતમ્ ઉપાશ્રયે નાનયે દિતિ, તથાસતિ છલકપટાદિ માતૃસ્થાન સંસ્પર્શેન સંયમત્મવિરાધના સ્પાદિતિ ભાવઃ । સૂ. ૧૦૫॥

મૂલમ્-સે મિક્સૂ વા મિક્સુળી વા ગાહાવડકુલં જાવ પવિત્રે સમાળે સે જં પુળ એવં જાણિજ્ઞા, અંતરુચ્છિયં વા, ઉચ્છુગંડિયં વા, ઉચ્છુચોયગં વા, ઉચ્છુમેરગં વા, ઉચ્છુલાલગં વા, ઉચ્છુડાલગં વા, સિંબલિ વા, સિંબલ થાલગં વા, અસ્મિં સ્વલ્પ પઢિગ્ગહિયંસિ અપ્પે સિયા ભોયળજાણ, વહુ ઉગ્ગિય ધમ્મિય, તહપ્પગારં અંતરુચ્છિયં, ઉચ્છુગંડિયં, ઉચ્છુચોયગં

એકતર કોઈ એક સાધુ અન્યતર જો કુછ મી ભોજન જાત કો ગ્રહણ કરે ઉસ મેં મદ્યં મદ્યં મોચ્ચા' મદ્રક-મદ્રક-અચ્છા અચ્છા સુસ્વાદુ ભોજન જાતકો સ્વાકર ચદિ 'વિવર્ણં વિરસમાહરહ' વિવર્ણ અસ્વાદિષ્ટ ભોજન જાત કો ઉપા-શ્રય મેં લાભે તો માતૃસ્થાન દોષ લગેગા હસલિયે 'ળો એવં કરિજ્જા' એસા નહીં કરના ચાહિયે ક્યોંકિ ચદિ વહ સાધુ સ્વાદિષ્ટ ભોજન કો સ્વયં સ્વાકર સ્વદા વિરસ આહાર જાત કો દૂસરે સાધુ કે લિયે ઉપાશ્રય મેં લે જાતા હૈ ઉક્તરીતિ સે માયા છલકપટાદિ રૂપ માતૃસ્થાન દોષ હોને સે પ્રાયશ્ચિત્ત કરના પડેગા, અતઃ સ્વાદિષ્ટ ભોજન કો કેવલ સ્વયં અકેલા હી નહીં સ્વાય અપિતુ દૂસરે સાધુ કો મી દે એવં અસ્વાદિષ્ટ ભોજન મી કેવલ અન્ય સાધુ કો હી નહીં દે અપિતુ સ્વયં મી લે, તબ ઉક્ત દોષ નહીં હોગા ॥ ૧૦૫ ॥

શ્રાધ્ધ ભોજન પ્રાપ્ત થાય તેને ગ્રહણ કરીને તેમાથી 'મદ્યં મદ્યં મોચ્ચા' તેમાથી સારા સારા સ્વાદવાળા આહાર ભાતને ખાઈને 'વિવર્ણં વિરસમાહરહ' એ ખરાખ નિરસ સ્વાદ વગરના ભોજન ભાતને ઉપાશ્રયમા લાભે તો 'માદ્દુણં સંકાસે' માતૃસ્થાન દોષ લાગે છે. તેથી 'મા એવં કરેજ્જા' આ રીતે કરવું નહીં કેમ કે એ તે સાધુ સ્વાદિષ્ટ આહારને પોતે ખાઈને નિરસ એ સ્વાદ આહાર ભાતને ખીના સાધુઓ માટે ઉપાશ્રયમા લાભે તે ઉક્ત પ્રકારથી તેને માયા છળકપટાદિ રૂપ માતૃસ્થાન દોષ લાગવાથી પ્રાયશ્ચિત્ત કરવું પડે છે. તેથી સ્વાદિષ્ટ આહારને કેવળ પોતે જ એકલાએ ન ખાવે। પરંતુ ખીના સાધુઓને પણ આપવે। તથા અસ્વાદિષ્ટ આહાર પણ ખાધે। ખીનાઓને ન આપતા પોતે પણ લેવે। તેથી ઉક્ત દોષ લાગતો નથી. ॥ સૂ. ૧૦૫ ॥

उच्छुमेरगं जाव सिबलीथालगं वा अप्फासुयं जाव लाभे संते णो पडिगाहिज्जा ॥सू० १०६॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् स यदि पुनरेवं जानीयात्-अन्तरिक्षुकं वा, इक्षुगण्डिका वा, इक्षुचोयकं वा इक्षुमेरुकं वा, इक्षुशालकं वा, इक्षुडालकं वा, सिबलि वा सिबलस्थालकं वा अस्मिन् खलु प्रतिग्रहे अल्पे भोजनजाते बहू-ज्जितधर्मके तथाप्रकारम् अन्तरिक्षुकम् इक्षुगण्डिकाम्, इक्षुचोयकम् इक्षुमेरुकम् यावत् सिबली स्थालकम् अप्राप्तकं यावत् लाभे सति नो प्रतिगृहीयात् ॥ सू० १०६ ॥

टीका-पिण्डैषणामधिकृत्य इक्षुदण्डादिनिषेधं वक्तुमाह-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स पूर्वोक्तो संयमवान् भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘गाहावइकुलं’ गृहपतिकुलम्-गृहस्थगृहम् ‘जाव पविट्ठे समाणे’ यावत्-पिण्डपातप्रतिज्ञया-भिक्षालाभार्थं प्रविष्टः सन् ‘से जं पुण एवं जाणिज्जा’ ए भिक्षुः यदि पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या जानीयात् तद्यथा ‘अंतरुच्छियं’ अन्तरिक्षुकम् वा इक्षुपर्वमध्यम् वा ‘उच्छुगंडियं वा’ इक्षुगण्डिकां वा त्वचारहित सपर्वेक्षुखण्डं वा ‘उच्छुचोयगं वा’ इक्षुच्योतकं वा रसरहितेक्षु त्वचा वा ‘उच्छुमेरगं वा’ इक्षुमेरुकं वा

टीकार्थ-पिण्डैषणा को ही लक्ष्यकर इक्षु ‘शेडी’ दण्ड वगैरह का प्रतिषेध करते हैं-‘से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा, गाहावइ कुलं जाव-पविट्ठे समाणे से जं पुण एवं जाणिज्जा’ स-वह पूर्वोक्त भिक्षुक-भाव साधु और भिक्षुकी-भाव साध्वी गृहपति-गृहस्थ श्रावक के घर में यावत्-पिण्डपात की प्रतिज्ञा से अर्थात् भिक्षालाभ की आशा से अनुप्रवेश कर, स-वह साधु और साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाण रूप से जान लेकि-‘अंतरुच्छियं वा, उच्छुगंडियं वा, उच्छुचोयगं वा, उच्छुमेरगं वा, उच्छुसालगं वा, उच्छुडालगं वा’ अन्तरिक्षुक-इक्षु गन्ने का पर्व मध्य भाग को या इक्षु गण्डिका-त्वचा-छिलका से रहित गन्ने का पोर का खण्ड को एवं इक्षु च्योतक-रस रहित गन्ने का छिलकाको, या इक्षु मेरक-रस रहित गन्ने का बाहर का अग्रभाग को एवं इक्षु शालक-गन्ने की शाखा डाल को, या इक्षु शाखा खण्ड-गन्ने की डाल का टुकड़ा को एवं ‘सिब-

पिण्डैषणाने ष्देशीने शेखडी णापाने निषेध करे छे.-

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त साधु के साध्वी ‘गाहावइकुलं जाव’ गृहपति श्रावकना घरना यावत् भिक्षा लालनी छल्लथी ‘पविट्ठे समाणे’ प्रवेश करीने ‘से जं पुण एवं जाणिज्जा’ तेभना जणुवामा जेपुं आने के ‘अंतरुच्छियं वा’ शेखडीनी गांठ अर्थात् मध्यमभाग अथवा ‘उच्छुगंडियं वा’ छोडा विनानी शेखडीना दुष्टडाने अथवा ‘इच्छु चोयगं वा’ रस विनानी शेखडीना छे डाने अथवा ‘उच्छु मेरगं वा’ रस विनाना सांठाना अभिभागने तथा ‘उच्छुसालगं वा’ सांठानी शांथाने अथवा ‘उच्छुडालगं वा’ सांठानी डणपना

निच्योतितेक्षुवायाग्रभागं वा 'उच्छुमालगं वा' इक्षुगालकं वा-उक्षुगालां वा 'उच्छुडालगं वा' इक्षुगालाखण्डं वा 'सिखलि वा' सिम्बलीं वा-इक्षुगालीनामचित्तफलीं वा 'सिखधा लगं वा' सिम्बली स्थालकं वा-वाचप्रभृतीनामचित्तफलीकां वा यदि जानीयादिति पूर्व णान्वयः 'तदुपसंहारफलितमाह-'अस्मि पडिगहयंमि' अस्मिन् सन्तु प्रतिग्रहे-गृहस्थपात्र-स्थापितं 'अप्येतिया भोयणजाए' अल्पं स्यात् भोजनजातं अल्पभावात्वाहारजातं 'बहु-उज्झिषधम्मिण् बहुज्झितधम्मिकं' अधिवत्याज्यनिस्सारभागं लभ्यमानं सति 'तदुपगारं अंतुरुच्छुयं वा' तथापकारम् अन्तरिक्षुम् वा इक्षुर्धमध्यम् 'उच्छुगंडियं वा' इक्षुगण्डिकां वा खग्रहित सपर्वेषुखण्डं वा 'उच्छुचोयगं वा' इक्षुच्योतकं वा निष्पिण्डेक्षुनिः सारत्वचम् वा 'उच्छुमेरगं वा' इक्षुमेरुकं वा निच्योतितेक्षुवायाग्रभागं वा 'उच्छुमालगं वा' इक्षुमालकम्-लि वा, सिखलि धालगं वा,' सिम्बली-मूंग वगैरह की फली को वा सिम्बली स्थालक-मूंग वगैरह की अचित फली को वक्ष्यमाण रूप से जान ले कि इस पूर्वक्रिया से अन्वय समझना चाहिये, अब उन सबका उपसंहार करते हुए कहते हैं-'अस्मि पडिगहयंमि, अप्ये सिया भोयणजाए, बहु उज्झिषधम्मिण् अस्मिन् प्रतिग्रहे-इस गृहस्थ आबक के पात्र में स्थापित- रखा हुआ, अल्प मात्र आद्य भोजन जान-अज्ञानादि चतुर्विध आहार जात यदि बहुउज्झित धार्मिक-अधिक त्याग करने योग्य निस्सारभाग हो अर्थात् थोड़ा हो भाग ग्रहण करने योग्य हो और अधिक भाग छोड़ने योग्य आहार जात हो तो इस प्रकार के भोजन जात को मिलने पर भी नहीं लेना चाहिये ऐसा बनलाते हुए कहते हैं-'तदुपगारं अंतुरुच्छुयं वा, उच्छुचोयगं वा, उच्छुमेरगं वा' तथा प्रकार-इस तरह का अन्तरिक्षुक-गन्ना के पोर का मध्य भाग, जो कि अधिक त्याज्य भाग वाला है और थोड़ा ही आद्य भाग वाला है इस प्रकार का 'उच्छु-गंडियं वा' गन्ना के पूर्व का मध्य भाग को एवं इक्षुगण्डि का-छिलका से रहित गन्ने का पूर्व खण्ड को तथा 'उच्छु चोयग वा' इक्षुच्योतक-रस निचोरा हुआ

કહેઠાને તથા 'સિંબલિં વા' મગ વિગેરેની સીંગને અથવા 'વિંબલિયાલગં વા' મગ વિગેરેની અચિત્ત સીંગને જો નીચે કહેવામા આવ્યા પ્રમાણે બાણવામા આવે કે-આની સાથે સબધ સમજવો હવે ઉપસહાર કરતાં કહે છે, 'અસ્સિ પહિંગાહિયંસિ' આ ગૃહપતિના પત્રમા રાખવામાં આવેલ 'અપેસિયા મોચળજાણ' રાખેલ અશનાદિ આહાર અલ્પમાત્ર આદ્ય હોય 'વહુહસિવધમ્મિય' અધિક ત્યાગ કરવા યોગ્ય હોય અર્થાત્ થોડો જ ભાગ હેવાને યોગ્ય હોય અને વધારે છોડવા યોગ્ય આહાર હોય તો 'તહપ્પમારં' તેવા પ્રકારના 'અંતરુ-ચ્છુય વા' સાઠાની ગાંઠના મધ્યમ ભાગ કે જે વધારે નાખરી હેવા જેવો હોય છે. તથા થોડો જ હેવા લાયક હોય છે આવા પ્રકારના શેલડીના મધ્યભાગને તથા 'ચ્છુગંહિય વા' છોડા પિનાના શેલડીની ગાંઠવાળા કહેઠાને તથા 'ચ્છુચોયગં વા' રસની થોડેલ શેરડીના

इक्षुशाखां वा 'उच्छुडालगं वा' इक्षुशालकाग्रं वा इक्षुशाखाग्रभागं वा 'जाव' यावत्-सिम्बलीं वा पुद्गादीनामचित्तफलीं वा 'सिंबलथालगं वा' सिम्बलीस्थालकं वा-वालप्रभृतीनामचित्तफलिकां वा 'अफ्फसुयं' अप्रासुकम् सचित्तम् 'अणेसणिज्जं' अनेपणीयम्-आधाकर्मादिदोषदुष्टम् 'जाव' यावत्-मन्यमानो ज्ञात्वा लाभे सति 'णो पडिगाहिज्जा' नो प्रतिगृहीयात्, तेषां खलु इक्षुपर्व मध्यप्रभृतिपुद्गादिफलीनाम् अल्पग्राह्य सारभागतया अत्यधिक परित्याज्य निस्सारभागतया च साधूनां संयमविराधकत्वेनाकल्प्यत्वात् ॥ सू० १०६ ॥

मूलम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्ठे समाणे से जं पुण एवं जाणिज्जा, बहुबोयगं बहुवंटगं फलं अस्सि खलु पडिगहियंसि अप्पे सिया भोयणजाए बहुउज्झिय धम्मिए-तहप्पगारं बहु-

गन्ना का छिलका को एवं 'उच्छुमेरगं वा' इक्षुमेरक-रस रहित गन्ने का अग्रभाग को या 'इच्छुसालगं वा' इक्षु शालक-गन्ने की डाल को एवं 'उच्छुडालगं वा' इक्षु शाखा खण्ड-गन्ने की डाल का छोटा छोटा टुकड़े को 'जाव' यावत् दूसरे भी गन्ने के भाग को जोकि अधिक भाग सार रहित होने से छोड़ने योग्य है और थोड़ा ही भाग सार युक्त होने से ग्रहण करने लायक है इस तरह के सभी गन्ने का भाग को एवं 'सिंबलि वा' सिम्बली-सूंग वहेरह की छोमी को और 'सिंबलीथालगं वा' सिंबली स्थालक-छोमी के गुच्छा को भी इस प्रकार के होने पर 'अफ्फासुयं' अप्रासुक-सचित और 'अणेसणिज्जं' अनेपणीय-आधाकर्मादि दोष युक्त 'जाव णो पडिगाहिज्जा' यावत्-समझकर साधु और साध्वी नहीं ग्रहण करे क्योंकि उन गन्ने के पर्व का मध्य भाग वगैरह के और सूंग-केराव-मटर वगैरह की फली के थोड़े ही भाग सारयुक्त और अधिक भाग सारहीन होने से उन सब को भिक्षा के रूप में ग्रहण करने पर संयम विराधक होने से साधु और साध्वी को नहीं लेना चाहिये, अन्यथा लेने पर संयमकी विराधना होगी ॥ १०६ ॥

छोड़ने तथा 'उच्छुमेरगं वा' रस विनाश शेरडीना आगणना लागने अथवा 'उच्छुसालगं वा' शेरडीनी शाणाने तथा 'उच्छुडालगं वा' शेरडीनी डाणना नाना नाना कडाने तथा 'जाव सिंबलि वा' यावत् भगवटाणा विगेरेनी सिंगने तथा 'सिंबलिथालगं वा' सीगना शुच्छाने ते ओवी रीतनी होय ते 'अफ्फासुयं' सचित्त अने अनेपणीय आधाकर्मादि दोष युक्त यावत् समष्टि ने साधु के साध्वीके अहणु करवा नही केम के-ओवा शेरडीनी जाहने मध्यभाग विगेरे तथा भग येणा वटाणा विगेरेनी सीगने थोड़ा न भाग सार वागे अने वधारे भाग सार वगरने होवाथी ते गधने भिक्षा तरीके लेवा न लेथओ, ते लेवाथी संयमनी विराधना थाय छे. ॥ सू० १०६ ॥

બીયગં बहुकंटगं फलं जाव लामे संते णो पडिगाहिज्जा ॥सू० १०७॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् स यदि पुनरेवं जानीयात्-बहुबीजकं बहुकण्टकं फलम् अस्मिन् खलु प्रतिग्रहे अल्पं स्यात् भोजनजातं बहुज्ज्ञितधर्मिकम् तथाप्रकारं बहुबीजकं बहुकण्टकम् फलं यावत् लामे सति नो प्रतिगृह्णीयात्॥सू० १०७॥

ટીકા-પિણ્ડેષણાયા અધિકારાત્ત્વં बहुबीजकादिफलं निषेधेतुमाह-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ स पूर्वोक्ती संयमदान् भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘गाहावइकुलं’ गृहपतिकुलं-गृहस्थ-गृहम् ‘जाव’ यावत्-पिण्डपातप्रतिज्ञया-भिक्षाग्रहणार्थं ‘पट्टे समाणे’ प्रविष्टः सन् ‘से जं पुण एवं जाणिज्जा’ स भाव भिक्षुः यदि पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या जानीय त् तद्यथा-‘बहुबीजगं’ बहुबीजकम्-अधिकबीजयुक्तम् ‘बहुकंटगं’ बहुकण्टकम्-अधिककण्टकयुक्तम् ‘फलं’ फलम् जाम्बवफलप्रभृति बहुबीजम् शृङ्गाटकप्रभृतिफलं बहुकण्टकं वोयम् ‘अस्सि खलु पडिगहियंसि’ अस्मिन् खलु प्रतिग्रहे-गृहस्थपात्रे स्थापितम् ‘अप्पेसिया भोजनजाप’ अल्प स्यात् भोजनजातम्-भक्ष्यमेव ग्राह्याहारजातं भवेत् ‘बहुज्ज्ञियधम्मिण’ बहुज्ज्ञितधर्मिकं अत्यधिकत्याज्यनिस्सारभागं स्यात्, अतएव ‘तहप्पगारं’ तथाप्रकारम्-तथाविधम् पूर्वोक्तरूपम्

ટીકાર્થ-પિણ્ડેષણા કા અધિકાર હોને સે અધિક વીજ વાલે ફલોં કા મી પ્રતિષેધ કરતે હૈ-‘સે ‘ભિક્ષુ વા, ભિક્ષુણી વા, ગાહાવડકુલં જાવ પવિટ્ટે સમાણે’ વહ પૂર્વોક્ત ભિક્ષુ-સંયમશીલ સાધુ ઔર ભિક્ષુકી-સાધ્વી ગૃહપતિ ગૃહસ્થ શ્રાવક કે ઘર મેં યાવત્-પિણ્ડપાત કી પ્રતિજ્ઞા સે અર્થાત્ ભિક્ષાલાભ કી આશા સે અનુપ્રવિષ્ટ હોકર વહ ‘સે જં પુણ એવં જાણિજ્જા’ વહ સાધુ ઔર સાધ્વો યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે જાન લેકિ-‘બહુવીયગં’ યહ જામફલ સીતા ફલ વગેરહ ફલ બહુત વીજ બાલા હૈ એવં ‘બહુકંટગં વા’ યહ શૃંગાટક સિંગારદાર કા ફલ અધિક કણ્ટક-કાંટાવાલા હૈ હસલિયે ‘અસ્સિ ખલુ પડિગગહિયંસિ’ હસ પ્રતિગ્રહ મેં અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રાવક કે પાત્ર મેં સ્થાપિત-રવજાહુઆ ભોજન જાત ‘અપ્પેસિયા’ થોડા હી ગ્રાહ્ય ભાગ વાલા હોગા કિન્તુ ‘બહુવજ્ઞિય ધમ્મે’ બહુત તો અધિક ત્યાગ કરને યોગ્ય નિસ્સાર ભાગ વાલા હી હોગા હસલિયે ‘તહપ્પગારં’ બહુવીયગં

ટીકાર્થ-પિંડેષણાનો અધિકાર હોવાથી અધિક બી વાળા ફળોનો પણ નિષેધ કરવામાં આવે છે-‘સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા ગાહાવડકુલં જાવ પવિટ્ટે સમાણે’ તે પૂર્વોક્ત સંયમ વાન સાધુ અને સાધ્વી ગૃહપતિ ગૃહસ્થ શ્રાવકના ઘરમાં યાવત્ પિંડપાતની પ્રતિજ્ઞાથી અર્થાત્ ભિક્ષલાભની આશાથી પ્રવિષ્ટ થઈને ‘સે જં પુણ એવં જાણિજ્જા’ તે સાધુના બધવામાં નો એ રીતે આવે કે-‘બહુવીયગં’ આ જામફળ સીતાફળ વિગેરે ફળો બહુ બી વાળા હોય છે તથા ‘બહુકંટગં વા’ આ સીંગાડાના ફળો અધિક કાંટાવાળા છે. તેથી ‘અસ્સિ ખલુ પડિગગહિયંસિ’ આ પ્રતિગ્રહમાં અર્થાત્ ગ્રહસ્થ શ્રાવકના પાત્રમાં રાખી મૂકેલ આકાર નાત ‘અપ્પેસિયા’ થોડો જ ભાગ લેવા લાયક છે, પરંતુ ‘બહુવજ્ઞિયમ્મે’ વધારે ભાગતો

‘વહુવીયગં’ વહુવીજકમ્-અધિકવીજયુક્તમ્ ‘વહુકંટગં’ વહુકન્ટકમ્-અધિકન્ટકયુક્તમ્ ‘ફલં’ ફલમ્ ‘જાવ’ યાવત્-અપ્રાસુકમ્ સચિત્તમ્, અનેષણીયમ્ આધાકર્માદિદોષયુક્તં મન્ય-માનઃ જ્ઞાત્વા ‘લાભે સંતે’ લાભે સતિ ‘ળો પઢિગાહિજ્જા’ નો પ્રતિશૂલીયાત્ તથાવિધ વહુ-વીજકાદિફલાનાં સચિત્તત્વેન આધાકર્માદિદોષદુષ્ટત્વેન સંયમાત્મવિરાધકતયા સાધુમિઃ સાધ્વીમિશ્ચ તદ્ ન ગ્રાહ્યમ્ ॥ સૂ. ૧૦૭ ॥

મૂલમ્-સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા ગાહાવદ્કુલં જાવ પવિટ્ટે સમાળે સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા સિયા ણં પળે વહુવીયણ વહુકંટગેણ ફલેણ ઉવણિમંતેજ્જા આડસંતો ! સમણા ! અભિકંઘસિ ? વહુવીયઅં વહુકંટગં ફલં પઢિગાહિત્તણ ? એયપ્પગારં નિગ્ધોસં સોચ્ચા ણિસમ્મ સે પુઠ્ઠામેવ આલોણ્ણા આડસો તિ વા, મગિણિ ત્તિ વા, ણો ખલ્લુ મે કપ્પઈ સે વહુકંટણ વહુવીયઅં ફલં પઢિગાહિત્તણ, અભિકંઘસિ મે દાઠં જાવતિયં-તાવતિયં ફલસ્સ સારભાગં પુગ્ગલે દલયાહિ, મા ય વીયાઈ, સે સેવં વયં તસ્સ પળે અભિહદ્દુ અંતો પઢિગ્ગહિયંસિ વહુવીયઅં વહુકંટગં ફલં અપરિ માણ્ણા ણિહદ્દુ દલપ્પજ્જા, તહપ્પગારં પઢિગ્ગહગં પરહત્થંસિ વા પરપાયં સિ વા અપ્પાસુયં અળેસણિજ્જં લાભે સંતે ણો પઢિગાહિજ્જા, સે આહચ્ચ

વહુકંટગં ફલં જાવ લાભે સંતે ણો પઢિગાહિજ્જા’ હસ પ્રકાર કા વહુત અધિક વીજવાલા ઔર વહુત અધિક કાંટાવાલા ઉક્ત ફલ કો યાવત્ અપ્રાસુક-સચિત્ત એવં અનેષણીય-આધાકર્માદિ દોષો સે યુક્ત સમક્ષ કર મિલને પર મી સાધુ ઔર સાધ્વી હસ અધિક વીજ વાલે જામફલ વગૈરહ ફલોં કો એવં અધિક કાંટાવાલે સિંગારહાર વગૈરહ ફલ કો નહીં ગ્રહણ કરે ક્યોંકિ હસ તરહ કે અધિક વીજવાલે જામફલ વગૈરહ ફલોં કો ઔર અધિક કાંટાવાલે સિંગાર હાર વગૈરહ ફલોં કો ગ્રહણ કરને સે સંયમ વિરાધના હોગી ॥ ૧૦૭ ॥

ત્યાગ કરવા લાયક છે. સાર વગર નો જ લાગ છે. તેથી ‘તહપ્પગારં વહુવીયગં વહુકંટગ ફલં જાવ લાભેસંતે ણો પઢિગાહિજ્જા’ આવા પ્રકારનું વધારે બીવાળા અને વધારે કાંટાવાળા એવા પ્રકારના ક્ષણોને યાવત્ અપ્રાસુક સચિત્ત અને અનેષણીય-આધાકર્માદિ દોષોવાળી સમજીને મળે તો પણ સાધુ કે સાધ્વીએ તેવા અધિક બીવાળા જામફળ વિગેરે ક્ષણો ને તથા વધારે કાંટાવાળા સીંચોડા વિગેરે ક્ષણોને ગ્રહણ કરવા નહીં કેમકે આવા પ્રકારના વધારે બીવાળા જામફળ વિગેરે ક્ષણોને તથા વધારે કાંટાવાળા સીંચોડા વિગેરે ક્ષણોને લેવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે. ॥ સૂ. ૧૦૭ ॥

पडिगाहिए सिया तं णो हिंत्ति वएज्जा, से तमायाय एगंतमवक्कमेज्जा
एगंतमवक्कमिज्जा अहे आरामंसि वा अहे उवस्सयंसि वा, अप्पंडए
अप्पपाणे, अप्पचीए अप्पहरिए, अप्पोसे अप्पोदए, जाव अप्पसंताणए
फलस्स सारभागं भुज्जा बीयाइं कंटए गहाय से तमायाए एगंतमवक्क-
मिज्जा, अहे ज्झामथंडिलंसि वा किट्टरासिसि वा, तुलगरासिसि वा,
सुक्कगोमयरासिसि वा अप्पणयरंसि वा तहप्पगारंसि जाव पमज्जिय
पमज्जिय परिट्ठविज्जा ॥सू. १०८॥

छाया-‘स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् स यदि पुनरेवं जानी-
यात् स्यात् खलु पर बहुबीजकेन बहुकण्टकेन फलेन उपनिमन्त्रयेत्-आयुष्मन् ! श्रमण !
अभिकाङ्क्षसि बहुबीजकं बहुकण्टकं फलम् प्रतिग्रहीतुम् ? एतत्प्रकारं निर्घोषं श्रुत्वा निशम्य
स पूर्वमेव आलोचयेत्-आयुष्मन् ! इति वा, भगिनि ! इति वा, नो खलु मे कल्पते तत्
बहुबीजकं बहुकण्टकं फलं प्रतिग्रहीतुम्, अभिकाङ्क्षसि मे दातुम्-यावन्मात्रं तावन्मात्रं फलस्य
सारभागं पुद्गलम् देहि, सा च बीजानि, अथ तस्य एव वदतः परः अभिहृत्य अन्तः
प्रतिग्रहे बहुबीजकं बहुकण्टकं फलम् अपरिभाज्य आहत्य दद्यात्, तथाप्रकारम् प्रतिग्रहकं
परहस्ते वा परपात्रे वा अप्रासुकम् अनेषणीयम् लाभे सति नो प्रतिगृहीयात्, अथ आहत्य
प्रतिग्राहितः स्यात्, तम् नो हि इति वदेत्, नो नहि इति वदेत्, स तदादाय एकान्तम् अप-
क्रामेत्, एकान्तमपक्रम्य अथ आरामे वा उपाश्रये वा अल्पाण्डे वा अल्पपाणे वा, अल्पबीजे
वा अल्पहरिते वा अल्पसे वा अल्पोदके वा यावत् अल्पसन्तानके वा फलस्य सारभागं
भुक्त्वा बीजानि कण्टकानि गृहीत्वा स तान्यादाय एकान्तम् अपक्रामेत्, अथ ध्मातस्थण्डिले
वा किट्टराशौ वा तुषराशौ वा शुक्कगोमयराशौ वा अन्यतरस्मिन् वा तथाप्रकारे यावत्
प्रमृज्य प्रमृज्य परिष्ठापयेत् ॥ सू० १०८॥

टीका-पिण्डैयणाया अधिकारात् बहुबीजकं फलमधिकृत्य तन्निषेधं कर्तुमाह-‘से
भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘गाहावइकुलं’ गृहपतिकुलं ‘जाव पविट्ठे
समाणे’ यावत्-पिण्डपातप्रतिज्ञया-भिक्षालाभार्थं प्रविष्टः सन् ‘से जं पुण एवं जाणिज्जा’ स-

टीकार्थ-अत्र विशेष रूप से बहु बीजक फलों को तथा बहु कण्टक फलों
को निषेध करते हैं ‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा, गाहावइकुलं जाव पविट्ठेसमाणे,
से जं पुण एवं जाणिज्जा,’ वह पूर्वोक्त भिक्षुक-संयमवान् साधु और भिक्षुकी-

४७५ गहुमीवाणा इणे। अने गहु छाटावाणा इणेने लेवाने। निषेध करतां सूत्रकार ४७६ छे.-

टीकार्थ-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ ते पूर्वोक्त साधु अने साध्वी ‘गाहावइकुलं
जाव’ गृहपतिने घर यावत् भिक्षावातानी धर्याथी ‘पविट्ठेसमाणे’ प्रवेश करीने ‘से जं पुण

संयमवान् भिक्षुः यदि पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या जानीयात्, तद्यथा 'सिया खलु परो बहुवीय-
गेण बहुकंटगेण फलेण' स्यात्-यदि कदाचित् परः गृहस्थः बहुबीजकेन-अधिकबीजयुक्तेन,
बहुकण्टकेन-अधिककण्टकयुक्तेन फलेन 'उवणिमंतेज्जा' उपनिमन्त्रयेत्-आमन्त्रयेत्, उप-
निमन्त्रणप्रकारमाह-'आउसंतो समणा' आयुष्मन्तः ! श्रमणाः ! 'अभिकंखसि' अभिका-
इक्षसि वाळसि 'बहुवीयअं बहुकंटगं फलं' बहुबीजकं बहुकण्टकं फलं 'पडिग्गहित्तए'
प्रतिग्रहीतुम्-आदातुं-वाळसि ? 'एतत्प्रकारम्-उपर्युक्तरूपम् 'णिग्घोसं' निर्घोषं ध्वनिं 'सुच्चा'
श्रुत्वा 'णिसम्म' निश्चम्य-हृदये विचार्य से पुञ्चामेव आलोएज्जा' स-भावभिक्षुः पूर्वमेव-
बहुबीजकफलग्रहणात्प्रागेव आलोचयेत्-पर्यालोच्य कथयेत्, कथनप्रकारमाह-'आउसोत्ति वा
भगिणित्ति वा' आयुष्मन् ! इति वा, भगिनि ! इति वा क्रमशः पुरुषं स्त्रियञ्च सम्बोध्य
कथयेत्-'णो खलु मे कप्पइ' नो खलु मे महम्म कल्पते उपयुज्यते 'बहुबीयगं बहुकंटगं

साध्वी गृहपति गृहस्थ श्रावक के घर में यावत् पिण्डपात की प्रतिज्ञा से अर्थात्
भिक्षा लेने की इच्छा से अनुप्रविष्ट होकर वह साधु और साध्वी ऐसा वक्ष्यमाण
रूप से यदि जान ले कि-'सिया णं परो' यदि कदाचित् पर कोई गृहस्थ श्रावक
'बहुवीयए वा' बहु बीजक-अधिक बीजवाले फल से और 'बहुकंटगेण वा' बहु-
कण्टकबहुत कांटावाले 'फलेण' फलसे 'उवणिमंतेज्जा' उपनिमन्त्रण-आमन्त्रण करे
कि 'आउसंतो' आयुष्मन्त भगवान् ! 'समणा' श्रमण ! साधो ! आप 'अभिकंखसि
बहुवीयं बहुकंटगं फलं' बहुत बीज वाले तथा बहुत कांटावाले फलों को 'गहित्तए'
लेना चाहते हैं ? अर्थात् आप बहु बीज युक्त एवं बहु कण्टक युक्त फल लेंगे ?
'एयप्पगारं निग्घोसं सोच्चा, णिसम्म' इस प्रकार का श्रावक का उपर्युक्त स्वरूप
निर्घोष-शब्द को सुनकर और हृदय में विचार कर 'से पुञ्चामेव अलोएज्जा'
वह भाव साधु और भाव साध्वी बहुत बीज वाले फल को लेने से पहले ही
सोच विचार कर कहे कि 'आउसोत्ति वा भगिणित्ति वा' हे आयुष्मन् ! श्रावक
या हे भगिनि ! बहिन ! इस प्रकार पुरुष जाति को और स्त्री जाति को सम्बो-

एवं जाणिज्जा' तेमना जणुवामां ओषु आवे के 'सिया णं परो बहुवीयएण' कदाचि कौं गृहस्थ
श्रावक वधारे जीवाणा इणोथी अने 'बहुकंटगेण फलेण' धणुा काटावाणा इणो लधने 'उवणि-
मंतेज्जा' आभंअणु करे छे के 'आउसंतो समणा' के श्रमणु लगवन् ! 'अभिकंखसि बहुवीयअं
बहुकंटगं फलं पडिगाहित्तए' आप आ भहु जीवाणा तथा भहुकाटावाणा इणोने देवा धउछे
छे ? 'एयप्पगारं निग्घोस सोच्चा' आ प्रभाछे श्रावकने अवाअ सासणीने 'णिसम्म' अने
हृदयमां विचार करीने ते साधु के साध्वी 'से पुञ्चामेव' ओ भहुजीववाणा के भहु कांटा
वाणा इणोने देता पडेवां न 'आलोएज्जा' आलोचयना करयी अने आलोचयना कयां पाड
छेपु के 'आउसोत्ति वा भगिणित्ति वा' छे आयुष्मन् श्रावक ! अथवा छे भण्डेन आ प्रभा-
छेपु स बोधन करीने छेपुं के-'णो खलु मे कप्पइ से बहुकंटग बहुवीयअं फलं पडिगाहित्तए'

‘ફલં’ વહુવીચકં વહુરૂપકં ફલં ‘પઙ્ગિગાહિત્ત’ પ્રતિગ્રહીતુમ્’ ઇતિ, અપિતુ ‘અમિકંસસિ-
મે દાઠં’ યદિ ત્વમ્ મે મલ્લમ્ દાતુમ્ અમિકાઙ્ગસિ વાઙ્ઠસિ તર્હિ ‘જાવર્યં તાવર્યં ફલસ-
સારમાયં પુગલં દલયાહિ’ યાવન્માત્રં તાવન્માત્રં ફલસ્ય સારમાયં પુદ્ગલં દેહિ ‘માય-
વીયાણિ’ માત્ર વીજાની-વીજાનિ ન દદસ્વ ‘સે સેવં વયંતસ’ અથ તસ્ય મિશ્રુકસ્ય એવમ્-
ઉક્તરીત્યા વદતઃ ‘પરો અમિહદ્દુ અંતો પઙ્ગિગાહંસિ’ પરઃ ગૃન્સ્થઃ યદિ અમિહત્ય આનીય
અન્તઃ પ્રતિગ્રહે-‘પાત્રાભ્યન્તરે ‘વહુવીચગં’ વહુવીચકં ‘વહુકંડગં’ વહુકણ્ઠકં ‘ફલં’ ફલમ્
‘અપરિમાદ્તા’ અપરિમાજ્ય-‘વિમામમકૃત્તૈવ ‘નિહદ્દુ દલજ્જા’ નિર્હત્ય-આહત્ય દધાત્
તર્હિ ‘તહપ્પગારં’ તથાપ્રકારમ્ તથાવિધમ્ ‘પઙ્ગિગાહં’ પ્રતિગ્રહમ્-પ્રતિગ્રહાન્તઃ પાતિતમ્
પાત્રાભ્યન્તરથાપિતમ્ વહુવીચકં વહુકણ્ઠકં ફલમ્ ‘પરહત્થંસિ વા’ પરહત્તે વા ગૃહસ્ય

ધિતકર કે બોલે કિ-‘ખો જલુ મે કપ્પહ’ બહુત વીજ ચાલાં ફલ ઔર ‘સે વહુ કંડ’
વહુવીચકં ફલં પઙ્ગિગાહિત્ત’ વહુત કણ્ઠકવાલા ફલ કો હમ નહીં ગ્રહણ કર
સકતે ક્યોંકિ હસ પ્રકાર કે વહુત વીજ ચાલે ફલ કો ઔર વહુત કાંટે વાલે
ફલ કો લેને સે સંયમ વિરાધના હોગી, ‘અમિકંસસિ મે દાઠં જાવર્યં તાવર્યં
ફલસસ સારમાયં પુગલં દલયાહિ’ માય વીયાણિ’ યદિ તુમ મુશ્કકો મિક્ષા
દેના ચાહતે હોં તો જિતના ફલ કા સાર ભાગ પુદ્ગલ હો ઉતના હી દો, કિન્તુ
વીજ મત દો ‘સે સેવંવય તસસ પરો અમિહદ્દુ અંતો પઙ્ગિગાહંસિ વહુવીચગં, વહુ
કંડગં ફલં અપરિમાદ્તા નિહદ્દુ દલજ્જા’ હસ પ્રકાર ઉપર્યક્તરીતિ સે બોલતે
હુપ સંયમશોલ સાધુ કે મના કરને પર ખી યદિ વહુ આવક તથા આવિકા
લાકર પાત્રકે અન્દર વહુત વીજ ચાલે તથા વહુત કણ્ઠક વાલે ફલ કો વિમાજન
કિયે ચિના હી દે દેતો ‘તહપ્પગારં પઙ્ગિગાહં પરહત્થંસિવા’ હસ પ્રકાર કે વહુત વીજ
ચાલે ફલ કો તથા વહુત કાંટે વાલે ફલ કો ચાહે સાધુ કે પાત્ર કે અન્દર ઢાલ

ખહુ ખીવાળા અને ખહુ કાટાવાળા ફળો લેવાને અમને કપ્પતા નથી એટલે તે અમે ગ્રહણ
કરી શકતા નથી. કેમ કે આવા પ્રકારના ખહુ ખીવાળા અને ખહુ કાટાવાળા ફળોને લેવાથી
અયમની વિરાધના થાય છે. પરંતુ ‘અમિકંસસિ મે દાઠં’ એ તમે મને એ ભિક્ષામા આપવા
ધૃચ્છતા હોતો ‘જાવર્યં તાવર્યં ફલસસ સારમાયં’ એટલે ફળનો સારભાગ હોય એટલે જ
‘પુગલ’ પુદ્ગલભાગ હોય ‘દલયાહિ’ તેટલો ભાગ આપો પણ ‘મા વીયાણિ’ ખી આપશે
નહીં ‘સે સેવંવય તસસ’ આ રીતે બોલતા એવા સાધુ અને સાધ્વીએ ના કહ્યા છતાં ‘પરો
અમિહદ્દુ અંતો પઙ્ગિગાહંસિ’ પણ એ તે શ્રાવક તે ફળો લાવીને પાત્રની અંદર ‘વહુવીચગં-
વહુકંડગં ફલં’ ખહુ ખીવાળા કે ખહુ કાટાવાળા ફળને ‘અપરિમાદ્તા નિહદ્દુ દલજ્જા’ ખીને કે
કાંટાને ખુદા કર્યા વગર જ તેમને આપી દે તો ‘તહપ્પગારં પઙ્ગિગાહં’ આવા પ્રકારના ખહુ
ખીવાળા કે ખહુ કાટાવાળા ફળને એ તે સાધુના પાત્રની અંદર નાખી દીધેલ હોય ‘પરહ-
ત્થંસિ વા’ અથવા ગૃહસ્થ શ્રાવકના હોયમા જ હોય અથવા ‘પરપાયસિ વા’ શ્રાવકના

इस्तुं वा 'परपायंसि वा' परपात्रे वा-गृहस्थपात्रगतं वा 'अफासुयं' अप्रासुकम् सचित्तम् 'अणेसणिज्जं' अनेपणीयम्-आधाकर्मादिदोषयुक्तं मत्वा लाभे सति 'णो पडिगाहिज्जा' नो प्रतिगृह्णीयात्, तथाविधस्य बहुबीजकादिधुक्तफलस्य साधूनां साध्वीनाञ्च संयमविराधकतया अकल्पत्वात्, यदितु 'से आहच्च पडिगाहिए सिया' स भिक्षुः आहत्य-हठात् गृहस्थेन बहुबीजकफलं प्रतिग्राहितः स्यन् तर्हि 'तं नो हित्ति वइज्जा' तं-पर गृहस्थं बहुबीजकफल-प्रतिग्राहयितारं नो हि इति, -बाढभित्ति वा वदेत्, 'णो अणिहित्ति वा वइज्जा' नो वा नहि इति न बाढम् इति वा वदेत्, अपितु मौनः सन् 'से तमायाय' स भावभिक्षुः तम् सवीज-फळरूपाहारम् आदाय-गृहीत्वा 'एगंतमक्कमिज्जा' एकान्तम् निर्जनस्थानम् अपक्रामेत्-निर्गच्छेत्, 'एगंत मक्कमित्ता' एकान्तम् अपक्रम्य-निर्गत्य 'अहे आरामंसि वा' अथ आरामे

दिया हो, या गृहस्थ श्रावकके हाथ में ही हो या 'परपायंसि वा' गृहस्थ श्रावक के पात्र के अन्दर ही क्यों नहीं हो उसको 'अफासुयं अणेसणिज्जं' अप्रासुक सचित्त और अनेपणीय-आधाकर्मादि दोषों से युक्त 'मण्णमाणे' समझ कर 'लाभे संते' मिलने भी संयमशील साधु और साध्वी 'णो पडिगाहिज्जा' नहीं ग्रहण करे, क्योंकि उस प्रकार का बहुत बीज वाला फल तथा बहुत कांटावाला फल सचित्त और आधाकर्मादि दोषों से युक्त होने से साधु और साध्वी के संयम का निरावक होता है इसलिये साधु और साध्वी कौं वह नहीं खपता है, किन्तु इसतरह पना करने पर भी यदि वह गृहस्थ श्रावक-'से आहच्च पडिगाहिए सिया, तं णो हित्ति वइज्जा, णो अणिहित्ति वा वइज्जा' उस साधु को हठ से बहुत बीज वाला फल तथा बहुत कण्टक युक्त फल दे दे तो वह साधु उस गृहस्थ श्रावक को, बहुत अच्छा ऐसा भी नहीं कहे और 'बहुत खराब है अच्छा नहीं' ऐसा भी नहीं कहे किन्तु मौन होकर ही 'से तमायाय' वह पूर्वोक्त संयमशील साधु उस बहुत बीज वाले तथा बहुत कांटे वाले फल को लेकर 'एगंत-

पात्रमां न डोय पणु तेने 'अफासुयं' ते सचित्त अने 'अणेसणिज्जं मण्णमाणे' अनेपणीय-आधाकर्मादि दोषेयी युक्ता समलने 'लाभे संते प्राप्त थतुं' डोय तो पणु 'णो पडिगाहिज्जा' साधु साध्वीये ते लेवुं नही, कारण के ये रीत ना भहु भीवाणा के भहु काटावाणा केणो सचित्त अने आधाकर्मादि दोषेवाणा डोवायी साधु साध्वीने संयमना भाधक छे. तेथी साधु साध्वीने ते भपता नथी आ रीते ना कडेवा छता पणु ये गृहस्थ श्रावक 'से आहच्च पडिगाहिए सिया' ये साधु के साध्वीने हुं पूर्वक ये भहु भीवाणा के भहु काटावाणा केणो आपी दे तो साधु के साध्वीये ते गृहस्थने 'तं णो हित्ति वइज्जा' 'भहु साइ' तेम न कडे अने 'णो अणिहित्ति वा वइज्जा' 'भहु भराण छे साइ नथी' येम पणु न कडेवु नेधये. परतु मौन राभीने 'से तमायाय' ते साधु के साध्वीये ये भहु भीवाणा के भहु कांटा वाणा केणोने लधने 'एगंतमक्कमिज्जा' येअंतमा यास्था नपु 'अहे आरामंसि वा' थाडे

वा-उद्याने वा 'अहे उवस्सयंसि वा' यथ उपाश्रये वा 'अप्पंहे वा' अल्पाण्डे वा अण्डरहितप्रदेशे वा 'अप्पपाणे वा' अल्पपाणे वा-प्राणिरहितस्थाने वा 'अप्पवीए वा' अल्पवीजे वा बीजरहितप्रदेशे वा 'अप्पहरिए वा' अल्पहरिते वा हरितरहितप्रदेशे वा 'अप्पोसे वा' अल्पहिमकणे वा हिमकणरहित स्थाने वा 'अप्पोदगे वा' अल्पोदके वा शीतोदकरहितप्रदेशे वा 'जाव अप्पसंताणगे वा' यावत्-अल्पोत्तिङ्गपनकोदकमृत्तिका मर्कटसन्तानके वा-उत्तिङ्गपनकोदकमृत्तिका लूतातन्तु जाल रहितस्थाने वा 'फलस्स सारभागं पोग्गलं सुच्चा' फलस्य बहुबीजक बहुकण्टयुक्तफलस्य सारभागं पुद्गलं शुक्त्वा 'बीयाइं कंटए गहाय' बीजानि कण्टकानि गृहीत्वा 'से तमायाय' स-आश्रयिषुः, तदादाय बीजकण्टज्ञानि नीत्वा 'एगंतमवक्कमेज्जा' एकान्तम् अपक्रामेत् 'एगंतमक्कमित्ता' एकान्तमपक्रम्य 'अहे ज्झामथंडिलंसि वा'

मवक्कमिज्जा' एकान्त में चला जाय, और चाहे 'अहे आरामंसि वा'-उद्यान बगीचा में या 'अहे उवस्सयंसि वा' उपाश्रय में अथवा 'अप्पंहे अप्पपाणे' अण्डरहित प्रदेश में या प्राणी से रहित स्थान में या 'अप्पवीए वा' बीज रहित स्थान में अथवा 'अप्पहरिए वा' हराभरा रहित प्रदेश में 'अप्पोसे वा' हिम कण रहित स्थान में या 'अप्पोदगे वा' शीतोदक रहित प्रदेश में अथवा 'जाव-अप्पसंताणगे वा' यावत्-उत्तिङ्ग-छोटी छोटी चिटी पिण्डी, एवं पनक-फनिगा, और उदकमृत्तिकापानी से मिश्रित मिट्टी तथा मर्कट लूता तन्तु संतानक-मकरा का तन्तु जाल से रहित प्रदेश में उस बहु बीज तथा बहुत कण्टक युक्त 'फलस्स सारभागं' फलका सार भाग रूप 'पोग्गलं सुच्चा' पुद्गल को खाकर 'बीयाइं कंटगे गहाय' उस के बीजों को और कंटकों लेकर 'से तमायाय एगंतमवक्कमेज्जा' वह पूर्वोक्त संयमशील साधु उसको ग्रहण कर एकान्त में चला लाय और 'एगंतमवक्कमित्ता' एकान्त में जाकर उन सभी बीजों और कंटकों को 'अहे ज्झामथंडि

तो अशीयाभा अथवा 'अहे उवस्सयंसि वा' उपाश्रयभा अथवा 'अप्पंहे वा अप्पपाणे वा' अण्ड विनाना प्रदेशभा अगर प्राणि विनाना स्थानभा 'अप्पवीए वा अप्पहरिए वा' अथवा भी विनाना स्थानभा अथवा बीजोतरी विनाना प्रदेशभा अथवा 'अप्पोसे वा अप्पोदगे वा' अरइना ठेण्ण विनाना स्थानभा अथवा ठंडा पाणि पगरना स्थानभा अथवा 'जाव अप्पसंताणके वा' यावत् नानी नानी कीडियो स केडी के पनक अने उदकमृत्तिका पाण्णीथी भणेत्ती भाटी भईट-लूता भंडाडाना ततुअल विनाना प्रदेशभा अथवा 'फलस्स सारभागं पोग्गलं सुच्चा' ये भी तथा अहुं डाटावाणा इण्णे सारभाग इप पुद्गलने भाधने 'बीयाइ कंटए गहाय' तेना भी अने डाटाओने लधने 'से तमायाय एगंतमवक्कमेज्जा' ये पूर्वोक्त सयमशील साधु के साध्वीये ते अहुं भीवाणा के अहुं डाटावाणा इण्णे लधने ओकांतमा आह्या अणु अने 'एगंतमवक्कमित्ता' ओकांतमा अण्णे ये अथा भी अन डाटाओने 'अहे ज्झामथंडिलंसि वा'

अथ ध्मात्स्थण्डिले वा दग्धस्थण्डिलप्रदेशे वा 'किट्टरासिसि वा' किट्टराशी वा 'तुसरासि-
सिवा' तुपराशी वा 'सुक्कगोमयरासिसि वा' शुष्कगोमयराशी वा 'जाव' यावत्-अन्यतर-
स्मिन् वा तथाप्रकारे निर्जीवे स्थण्डिले प्रतिलिख्य प्रतिलिख्य पुनः पुनः प्रतिलेखनं
कृत्वा 'पमज्जिय पमज्जिय' प्रमृज्य प्रमृज्य पुनः पुनः प्रमार्जनं विधाय 'परिट्ठविज्जा' परि-
ष्ठापयेत्-परित्यजेत् ॥ सू० १०८ ॥

मूलम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्ठे समाणे
से जं पुण एवं जाणिज्जा, सिया से परो अभिहट्ठु अंतो पडिग्गहिण
बिलं वा लोणं उब्भियं वा लोणं परिभाएत्ता णीहट्ठु दलएज्जा, तहप्प-
गारं पडिग्गहगं परहत्थंसि वा, परपायंसि वा अप्फासुयं अणेसणिज्जं
जाव लाभे संते णो पडिगाहिज्जा, से आहच्च पडिग्गाहिण सिया. तं च
णाइदूरगए जाणिज्जा से तमायाए तत्थ गच्छिज्जा, तत्थ गच्छित्ता पुवामेव
आलोएज्जा आउसोत्ति वा, भगिणित्ति वा, इमं ते किं जाणया दिन्नं उदाहु
अजाणया? सो य भणेज्जा, णो खलु मे जाणया दिन्नं अजाणया दिन्नं,
कामं खलु आउसो इदाणि णिसिरामि, तं भुंजह च णं, परिभाए ह च णं, तं
परेहिं समणुज्जायं समणुसिट्ठं तओ संजयामेव भुंजेज्ज वा पीएज्ज वा, जं च
णो संचाएति भोत्तए वा पायए वा साहम्मिया तत्थ वसंति संभोइया
समणुज्जा अपरिहारिया अदूरगया, तैसि अणुपयायध्वं, सिया णो जत्थ

लंसि' दग्ध स्थण्डिल प्रदेश में या 'किट्टरासिसिवा' किट्टराशि-पुराने अत्यन्त
जीर्णशीर्ण नकम्मे लोहे का ढेर पर अथवा 'तुसरासिसि वा' तुपराशी कुस्सा
छिलका के ढेर पर या 'सुक्कगोमयरासिसि वा'-सूखेगोबर छाणाके ढेर पर या
'जाव-पमज्जिय पमज्जिय परिट्ठविज्जा' यावत्-इसी तरह के दूसरे भी किसी
निर्जीव स्थण्डिल पर बार बारप्रति लेहन कर के और बार बार प्रमार्जित कर
यतना पूर्वक ही रखदे याने छोडदे ! फेक दे ॥ १०८ ॥

दग्ध स्थण्डिल प्रदेशमा 'किट्टरासिसि वा' बुना अत्यन्त लुब्धं यद्य गयेता नकाभा दोष डना
दगदा उपर अथवा 'तुसरासिसि वा' छोडाओना दगदा उपर अथवा 'सुक्कगोमयरासिमि
वा' सुका छाणाना दगदा उपर अथवा 'जाव पमज्जिय पमज्जिय' यावत् आ रीतना
भीज्ज डेछं तिहव स्थण्डिल उपर बार बार प्रति लेखना करीने अने बार बार प्रमार्जना
करीने 'परिट्ठविज्जा' यतना पूर्वक न त्या भूकी देवुं अर्थात् इंधी देवु ॥ सू. १०८ ॥

साहस्मिया, जहेव बहुपरियावन्ने कीरति तहेव कायव्वं सिया ॥सू०१०९॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् स यदि पुनरेवं जानीयात्-स्यात् तस्य परः अभिहत्य अंतः प्रतिग्रहे विलं वा लवणम्, उद्भिज्जं वा लवणम् परिभाज्य निर्हृत्य दद्यात् तथाग्रकारं प्रतिग्रहगतम् परहस्ते वा परपात्रे वा अप्राप्तुकम् अनेषणीयं यावत् नो प्रतिगृह्णीयात् स आहत्य प्रतिग्राहितः स्यात्, तं च नातिदूरगतं जानीयात् 'ज्ञात्वा' स तमादाय तत्र गच्छेत् तत्र गत्वा च पूर्वमेव आलोचयेत्, आयुष्मन् ! इति वा, भगिनि ! इति वा, इदं किं त्वचा जानता दत्तम्, उत अजानता ? स च भणेत् नो खलु मया जानता दत्तम्, अजानता दत्तम्, कामं खलु आयुष्मन् ! इदानीं निष्ठजानि, तं भुङ्ध्वम् वा परिभाजयत तत् परैः समनुज्ञातं, समनुष्टुटं ततः संयतयेव भुंजीत पिवेद् वा, यच्च नो शक्नोति भोक्तुं वा पातुं वा, साधर्मिका यत्र वसन्ति सांभोगिकाः समनोज्ञाः अपरिहारियाः अद्वर्गताः तेभ्यः अनुप्रदातव्यं स्यात् नो यत्र साधर्मिकाः यथैव बहुपर्यापन्नं क्रियेत तथैव कर्तव्यं स्यात् ॥ सू० १०९ ॥

टीका-‘पिण्डैषणाया अधिकारात् आकरस्थ लवणमधिकृत्य तद् भोजनविधिं प्रतिपादयितुमाह-‘से भिक्षु वा भिक्षुणी वा’ स पूर्वोक्तो संयमवान् भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘गाहावडकुलं’ गृहपतिकुलं ‘जाव पविट्ठे समाणे’ यावत्-पिण्डपातप्रतिज्ञया-भिक्षाग्रहणार्थं प्रविष्टः सन् ‘से जं पुण एवं जाणिज्जा’ स भिक्षुः यदि पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या जानीयात् तद्यथा ‘सिया से परो अभिहट्ठु’ स्यात्-कदाचित् तस्य भिक्षुकस्य तस्मै साधवे इत्यर्थः परः-गृहस्थः अभिहत्य-आनीय ‘अंतो पडिग्गहे’ अन्तः प्रतिग्रहे-पात्राभ्यन्तरे ‘विलं वा लोणं’ विडं वा

अथ पिण्डैषणा का अधिकार होने से आकर-खान में उतपन्न होने वाले नमक को लक्ष्यकर उस की भोजनविधि बतलाते हैं-

टीकार्थ-‘से भिक्षु वा भिक्षुणी वा, गाहावडकुलं जाव पविट्ठे समाणे से जं पुण एवं जाणिज्जा’ वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमवान् साधु और भिक्षुकी-साध्वी गृहपति-गृहस्थ आचरक के घर में यावत् पिण्डपात की प्रतिज्ञा से अर्थात् भिक्षा लेने की इच्छा से अनुप्रविष्ट होकर वह साधु और साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाण रूप से जान लेकि-‘सिया से परो अभिहट्ठु अंतो पडिग्गहिण्’ यदि

हुवे पिण्डैषणानो न अधिकार आसतो होवाथी आकर-आलुमां उत्पन्न थनारा भौताने उद्देशीने लोअन विधिनु कथन करे छे.

टीकार्थ-‘से भिक्षु वा भिक्षुणी वा’ ते पूर्वोक्त साधु के साध्वी ‘गाहावडकुलं जाव’ गृहपतिना घरमां यावत् भिक्षालालनी भुञ्जामी ‘पविट्ठे समाणे’ प्रवेश करीने ‘से जं पुण एवं जाणिज्जा’ तेमना अलुवामा ने येवु आवे के-‘सिया से परो अभिहट्ठु अंतो पडिग्गहिण्’ कदाच ये साधुना पात्रनी अहर डोई गृहस्थ श्रावके ‘विलं वा लोणं’ आलु विशेषमां उत्पन्न

સ્થાનિવિશેષોત્પન્નં લવણમ્ 'ઉભિયં વા લોળં' ઉદ્ભિજ્જં વા-લવણાકરજં વા લવણમ્, આકરમુદ્ભિય જાયમાન મુદ્ભિજ્જમિત્યુચ્યતે તથાવિધં વા લવણં 'પરિમાદત્તા' પરિમાજ્ય-વિભજ્ય 'ળીહદ્દુ દલહ્જ્જા' નિહત્ય સમાહત્ય દદ્યાત્ તર્હિ 'તહપ્પગારં' તથાપ્રકારમ્-તથા-વિધમ્ વિહં વા ઉદ્ભિજ્જં વા વિભજ્ય દીયમાનમ્ 'પહિગ્ગહં' પ્રતિગ્રહમતમ્ લવણમ્ 'પરહત્યં સિ વા' પરહસ્તે વા-ગૃહસ્થહસ્તગતં વા 'પરપાયંસિ વા' પરપાત્રે વા-ગૃહસ્થપાત્રગતં વા 'અપાસુયં' અપ્રાસુકમ્ અકલ્પનીયં સચિત્તં વા શસ્ત્રપરિણતત્વાદ્ અચિત્તં વા 'અણેસણિજ્જં' અને પળીયમ્ આધાકર્માદિદોષદુષ્ટં 'જાવ' યાવત્-સત્ત્વા 'લામે સંતે' લામે સતિ 'ળો પહિગા-હિજ્જા' નો પ્રતિગૃહ્નીયાત્ તથાવિધસ્ય લવણસ્ય સાધૂનાં સાધ્વીનાશ્ચ અકલ્પ્યત્વાત્ સંયમ-વિરાધના સ્થાત્ યદિતુ 'સે આહન્ચ પહિગાહિં સિયા' સ મિહુઃ આહત્ય કદાચિત્ પ્રતિ-

કદાચિત્ત ઉસ સાધુ કે અન્તઃ પ્રતિગૃહ-પાત્ર કે અન્દર કોઈ ગૃહસ્થ શ્રાવક 'વિહં વા લોળં' વિહલવણ-સ્થાન વિશેષ મેં ઉત્પન્ન વિહનમક કો લાકર અથવા 'ઉભિયં વા લોળં' ઉદ્ભિજ્જલવણ, લવણાકર મેં ઉત્પન્ન હોનેવાલા નમક, જોકિ આકર સ્થાનિ કો ઉદ્ભેદન કર નિકલને વાલા હોતા હૈં ઉસકો ઉદ્ભિજ્જલવણ કહતે હૈં અર્થાત્ સિન્ધા નમક કો 'પરિમાદત્તા' વિભાજન કરકે ફકદ્દા કર 'ળીહદ્દુ' લાકર 'દલહ્જ્જા' લાકર દે દેવે તો 'તહપ્પગારં પહિગ્ગહં' હિસ તરહ કા વિહનમ કકા યા સિન્ધા નમક કો, જો કિ ઉક્તરીતિ સે વિભાજનકર દિયા જાતા હૈં જસ પ્રકાર કે સાધુ કે પાત્ર મેં રવલે ગયે નમક કો અથવા 'પરહત્યંસિ વા' પર ગૃહસ્થ શ્રાવક કે હસ્તગત નમક કો યા 'પરપાયંસિ વા' ગૃહસ્થ શ્રાવક કે પાત્ર ગત નમક કો 'અપાસુયં' અપ્રાસુક અકલ્પનીય-નહીં સ્વપને યોગ્ય યા સચિત્ત અથવા શસ્ત્રપરિણત હોને સે અચિત્ત હી ક્યોં નહો ફિર મી 'અણેસણિજ્જં જાવ' અનેષળીય-આધાકર્માદિ દોષોં સે યુક્ત યાવત્-સમશ્ચ કર સિલને પર મી સાધુ ઓર સાધ્વી કો 'ળો પહિગાહિજ્જા' નહીં લેના ચાહિયે ક્યોંકિ ઉસ પ્રકાર કા નમક સાધુ ઓર સાધ્વી કે યોગ્ય નહીં હોને સે લેને પર સંયમ વિરાધના હોમી 'સે આહન્ચ પહિગાહિં સિયા' યદિ કદાચિત્ત ઉસ શ્રાવ સાધુ કો વહ ગૃહસ્થ

થયેલ બિહનામતુ લવણ (મીહુ) અથવા 'ઉભિય વા લોળ' ખાણમાથી ખોદીને ઠહાડેલ લવણ અર્થાત્ ત્રિધાલુણને 'પરિમાદત્તા' વિભાજ પૂરક એકદુ કરીને 'નિહદ્દુ દલહ્જ્જા' લાવીને આપે તો 'તહપ્પગાર' તેવા પ્રકારતુ બિહનમક અગર સિધાલુણ ઉક્ત રીતે લાગીને આપેલ હોય તો તે 'પહિગ્ગહં' પાત્રમા આપેલ મીહાને અથવા 'પરહત્યંસિ વા' ગૃહસ્થ શ્રાવકના હાથમા રહેલ મીહાને અથવા 'પરપાયંસિ વા' ગૃહસ્થના પાત્રમા જ તે મીહુ હોય તો પણ તે 'અપાસુય અણેસણિજ્જ' સચિત્ત હોવાથી અકલ્પનીય અથવા શસ્ત્ર પરિણત થયેલ હોવાથી અચિત્ત હોય તો પણ તે અનેષળીય-આધાકર્માદિ દોષોથી યુક્ત 'જાવ' યાવત્ સમશ્ચને 'ળો પહિગાહિજ્જા' મળે તો પણ તે સાધુ સાધ્વીએ લેવ નહીં દેમ કે એ રીતતુ મીહુ લેવુ તે સાધુ અને સાધ્વીને સયમની વિરાધના થાય છે 'સે આહન્ચ પહિગાહિં સિયા' દેવાય એ

ग्राहितः गृहस्थेन तथाविधं लवणं दत्तं स्यात् तर्हि 'तं च नाइदूरगए जाणिज्जा' दञ्च गृहस्थं नाति दूरगतं समीपवर्तिनं जानीयात् ज्ञात्वा 'से तमायाय' स साधुः तद्-लवणम्, आदाय गृहीत्वा 'तत्थ गच्छिज्जा' तत्र-गृहस्थ समीपे गच्छेद् 'तत्थ गच्छित्ता' तत्र गत्वा 'पुन्वामेव आलोइज्जा' पूर्वमेव-तल्लक्षणमक्षणात् प्रागेव भाळोचयेत्-प्रतिपादयेत्, प्रतिपादन प्रकारमाह-'आउसोत्ति वा, भगिणित्ति वा' आयुष्मन् इति वा भगिनि इति वा क्रमशः पुरपं स्त्रियं च सम्बोध्य ब्रूयात्, किं ब्रूयादित्याह-'इमं किं ते जाणयादिणं' इदं लवणं विडं वा उद्भिज्जं वा किं त्वया जानता दत्तम् ? 'उयाहु अजाणया' उताहो अजानता दत्तम् ? इत्येवं पृच्छानन्तरम् 'सेय भणिज्जा' स च गृहस्थो भणेत-कथयेत् 'णो खलु मे जाणयादिणं नो खलु मया जानता दत्तम्, अपि तु 'अजाणया दिणं' अजानता एव दत्तम् 'काम खलु आउसो ! इयाणिं णिसिरामि' कामं खलु आयुष्मन् ! इदानीं निष्ठजामि-ज्ञात्वा भोक्तुम् अनुज्ञापयामि, अनुज्ञादानप्रकारमाह-'तं भुजहवा णं-' तद् लवणं भुङ्क्ष्व वा खलु 'परिभा-

आवक उस प्रकार का नमक देदेतो 'तंच नाइदूरगए जाणिज्जा' उस गृहस्थ आवक को निकट बर्ती देखकर या जान कर 'से तमायाय' वह साधु उस नमक को लेकर 'तत्थ गच्छिज्जा' उस गृहस्थ आवक के पास चला जाय और 'तत्थ-गच्छित्ता' वहां जाकर उस नमक को खाने से 'पुन्वामेव आलोइज्जा' पहले ही कहे कि-'आउसो स्ति वा, भगिणि स्ति वा, इमं किं ते जाणया दिणं ? उयाहु अजाणया ?' हे आयुष्मन् ! आवक ! हे भगिनि ! बहिन ! क्या तुमने जानते हुए यह विड नमक या सिन्धा नमक दिया है ? अथवा बिना जाने ही दिया है ? इस तरह पूछने पर 'सेय भणिज्जा-णो खलु मे जाणयादिणं' वह गृहस्थ आवक कहेकि- 'मैने जानते हुए यहविड नमक या, सिन्धा नमक आपको नहीं दिया है अपितु 'अजाणया दिणं' नहीं जानते हुए ही दिया है इसलिये 'काम खलु आउसो' हे आयुष्मन् ! भगवान् ! श्रमण ! 'इयाणिं णिसिरामि' अभी मैं जान कर आप को उस नमक को खाने के लिये अनुमति देता हूं 'तं भुजहवा णं'

साधु के साध्वीने ते गृहस्थ आवक ओ रीतनु भीडु आभी डेतो 'तंच नाइदूरगए जाणिज्जा' ओ गृहस्थ आवकने समीपस्थ जेधने 'से तमायाय तत्थगच्छिज्जा' साधुओ ते भीडने लधने ओ आपनार गृहस्थनी पांसे अबु अने 'तत्थगच्छित्ता' त्या जधने 'पुन्वामेव आलोइज्जा' ते लवणु आधा पडेदा कडेवु डे-'आउसोत्ति वा, भगिणित्ति वा' हे आयुष्मन् आवक ! अथवा हे भडेन 'इमं किं ते जाणया दिणं' शु तमे जधुने आ भीडनमक अथवा सी धाडुणु आभु छे' सदाहु अजाणया अथवा अनजुता न आवेस छे ? ओ प्रभाणु पूछवाथी 'सेय भणिज्जा' ते गृहस्थ आवक कडे डे-'णो खलु मे जाणया दिणं' मे जधुने आ प्रकारनु' भीडु आपेस नथी परतु 'अजाणया दिणं' अनजुता न ते आपेस छे जेथी 'काम खलु आउसो' हे आयुष्मन् भगवन् श्रमण ! 'इयाणिं णिसिरामि' हवे हु' जधुने आपने ओ भीडु

एह वा णं' परिभाजयत वा खलु-परस्परं विभाजयत वा 'तं परेहिं समणुण्णायं समणुसट्ठं' तद्
 लवणं परैः गृहस्थैः समनुज्ञातम् अनुज्ञापितम्, समनुसट्ठम्-ज्ञात्वा दत्तम् 'तओ संजयामेव
 ततः समनुज्ञादानानन्तरम् संयत एव 'भुंजिज्ज वा पीइज्ज वा' भुञ्जीत वा पिबेद् वा 'जं
 च णो संचाएइ भोत्तए वा पायए वा' यत् च लवणं नो श्वनोति भोक्तुं वा पातुं वा समर्थो
 न भवति, तद् लवणं 'साधम्मिए तत्थ वसंति' साधर्मिकाः स्वसमानधर्मिणः साधव तत्र
 वसन्ति तद्यथा 'संभोगिकाः 'समणुब्बा' समनोज्ञाः 'अपरिहारिया' अपरिहारिकाः अपरि-
 हार्याः परिहर्तुमशक्या इत्यर्थः 'अदूरगया' अदूरगताः समीपवर्तिनः ये सावधः सन्ति 'तेसिं
 अणुप्पयायव्वं सिया' तेषां-तेभ्यः साधर्मिकेभ्य अनुप्रदातव्यं स्यात्, सांभोगिकादिभ्यः
 साधर्मिकेभ्यस्तत्त्वलवणं दातव्य मित्यर्थः । किन्तु 'णो जत्थ साहम्मिया' नो यत्र साधर्मिकाः

'परिभाएह वाणं' अब आप उस नमक को खाय या परस्पर में विभाजन करले
 अर्थात् सभी साधु आपस में बांट ले, यह आपकी इच्छा पर निर्भर है। 'तं
 परेहिं समणुण्णायं समणुसट्ठं' बाद में वह संयमशील साधु और साध्वी
 उस बिड़ नमक या सिन्धा नमक को उन गृहस्थ आचकों से समनुज्ञा
 पित और जान कर दिया हुआ समझकर 'तओ संजया मेव भुंजिज्ज वा' संयत
 संयम पूर्वक ही खाय और 'पीइज्ज वा' पीये किन्तु 'यं च णो संचाएइ भोत्तए
 वा, पायए वा,' जिस, नमक को खा नहीं सके या पी नहीं सके तो उस नमक
 को 'साहम्मिए तत्थ वसंति' जो वहां पर साधर्मिक-अपने समान धर्म वाले
 साधु हों जैसे 'संभोगिया' सांभोगिक हों अथवा 'समणुब्बा' समनोज्ञ हों या
 'अपरिहारिया' अपरिहारिक हों जिन को कि वह छोड़ नहीं सकते ऐसे साधु हों
 और 'अदूर गया' अदूरगत-निकटवर्ती साधु हों 'तेसिं अणुप्पयायव्वं सिया'
 उन साधर्मिक वगैरह साधुओं को दे देना चाहिये अर्थात् सांभोगिक वगैरह

ખાવાની સમતિ આપું છું 'ત મુજહ વા ણં' તેા આપ એ લવણ ખાવો અથવા 'પરિભા-
 ઇહ વા ણં' એક બીજાએ વહેચી લે એવું અર્થાત્ અથા સાધુઓ પરસ્પર વહેચી લેતે આપની
 ઇચ્છાની વાત છે. 'તં પરેહિં સમણુણાય સમણુસટ્ઠં' તે પછીએ સાધુ કે સાધ્વીએ બિડન-
 મક અથવા સિંધવનમકને એ ગૃહસ્થથી સમનુજ્ઞાત થઇએ અને બાણીને આપેલ છે તેમ
 સમજીને 'તઓ સંજયામેવ મુજ્જિજ્જ વા' સયમ પૂર્વક જ તે ખાય અથવા 'પીઇજ્જ વા'
 પીવે 'જંચ ણો સંચાઇ મોત્તએ વા પાયએ વા' પરંતુ જે મીઠાને ખાઇ ન શકે અગર પી
 ન શકે એ મીઠાને 'સાહમ્મિએ તત્થ વસંતિ' ત્યાં જે સાધર્મિક સાધુ હોય જેમ કે 'સાંભો-
 ઇયા' સાંભોગિક સાધુ હોય અથવા 'સમણુબ્બા' સમનોજ્ઞ હોય અથવા 'અપરિહારિયા'
 અપરિહારિક હોય અર્થાત્ જેને છોડી ન શકાય એવા સાધુ હોય અથવા 'અદૂરગવા'
 સમીપસ્થ રહેલ સાધુ હોય 'તેસિં અણુપ્પયાયવ્વં સિયા' એ સાધર્મિક વિગેરે સાધુઓને
 એ આપી દેવું. અર્થાત્ તે લીધેલ મીઠું સાંભોગિક વિગેરે સાધર્મિક સાધુઓને આપી દેવું

સ્યુસ્તર્હિ 'જહેવં વહુપરિયાવન્નં કીરઈ' યથૈવ વહુપર્યાપન્નં ક્રિયતે કૃતમ્ 'તહેવં કાયવ્વં સિયા' તથૈવ કર્તવ્યં સ્યાત્ તથા ચ પૂર્વોક્ત વહુપર્યાપન્નમક્તાદિ વિષયકાલાપકવદેવ લવણવિષય-
કોડપ્યાલાપકો વક્તવ્યઃ, તદ્ લવણં દગ્ધસ્થળિડલાદિપ્રદેશે પરિગ્રાપનીયમિત્યર્થઃ ॥ સૂ. ૧૦૯ ॥

મૂલમ્-એસ ચલુ તસ્સ મિચ્છુસ્સ મિચ્છુણીએ વા સામગ્ગિયં
તિવેમિ ॥ સૂ. ૧૧૦ ॥ ॥ નવમ્મો ઉદેસો સમત્તો ॥

છાયા-एतत् खलु तस्य भिक्षुकस्य भिक्षुच्या वा सामग्र्यम् इति ब्रवीमि ॥ सू. ११० ॥
ટીકા-‘દશમોદેશવક્તવ્યતાપુસંહ્રજ્ઞ-હ-’એસ ચલુ તસ્સ મિચ્છુસ્સ’ એતત્ ચલુ
આહારવિષયકનિયમપાલનં તસ્ય પૂર્વોક્તસ્ય મિષ્ણુકસ્ય સંયમનાન સાધોઃ ‘મિચ્છુણીએ વા
સામગ્ગિયં’ મિષ્ણુકચાઃ સાધ્વીયા વા સામગ્ર્યમ્-સમગ્રતા, સાધુસંયમસમ્પૂર્ણતા બોધ્યા ‘તિ
વેમિ’ ઇતિ બ્રવીમિ-ઉપદિશામિ ઇતિ મહાવીરપ્રચુરાહ ઇત્યર્થઃ ॥ સૂ. ૧૧૦ ॥

દશમોદેશઃ સમાપ્તઃ ।

સાધુઓં કો વહુ વચ્ચા હુઆ નમક દે દેવે, કિન્તુ-‘જો જત્થ સાહમ્મિયા, જહેવં
વહુપરિયાવન્નં કીરઈ, તહેવં કાયવ્વં સિયા,’ જહાં પર સાધર્મિક સાધુ નહાં હાં
તો જૈસે હો પહેલે વહુત પર્યાપન્ન વચ્ચા હુઆ ભક્ત-ભાત વગૈરહ વિષયક આલા-
પક કહા હૈ, વૈસે હી નમક વિષયક આલાપક મી કહના ચાહિયે અર્થાત્ ઉસ
વચ્ચા હુઆ નમક મી દગ્ધ સ્થળિડલાદિ પ્રદેશ મેં હી ફેંક દેના ચાહિયે અથવા
રખ દેના ચાહિયે ॥ ૧૦૯ ॥

ટીકાર્થ-અવ દશમોદેશક વક્તવ્યતા કા ઉપસંહાર કરતે હૈ-‘એસ ચલુ
તસ્સ મિચ્છુસ્સ મિચ્છુણીએ વા સામગ્ગિયં તિવેમિ’ યહી અર્થાત્ આહાર વિષ-
યક સંયમ કા પાલન કરના હી ઉસ મિષ્ણુક-સંયમશીલ સાધુ ઓર મિષ્ણુકી-
સાધ્વી કા સામગ્ર્ય-સમગ્રતા હૈ યાને સાધુ સંયમ કી સમ્પૂર્ણતા સમાચારી હૈ
એસા ભગવાન્ મહાવીર સ્વામી ને કહા હૈ ॥ ૧૧૦ ॥

॥ દશમોદેશક સમાપ્ત હુઆ ॥

પરંતુ ‘જો જત્થ સાહમ્મિયા’ ન્યા સાધર્મિક વિગેરે સાધુ ન હોય તે. ‘જહેવં વહુપરિયા-
વણં કીરઈ’ જેમ પહેલા બહુ પર્યાપન્ન બનેલ આહારના સંબંધમાં આલાપક કહેવામાં આવેલ
છે. ‘તહેવં કાયવ્વં સિયા’ એજ પ્રમાણે નમકમાં સંબંધમાં આલાપક સમજાવેલા અર્થાત્
એ બનેલ મીઠાને પણ દગ્ધ સ્થળિડલાદિ પ્રદેશમાં જ રાખી દેવું બેઈએ ॥ સૂ. ૧૦૯ ॥
હવે આ દસમા ઉદેશાના કથનનો ઉપસંહાર કરતા સૂત્રકાર કહે છે.

ટીકાર્થ-‘એસ ચલુ તસ્સ મિચ્છુસ્સ મિચ્છુણીએ વા’ આ ઉપરોક્ત આહાર સંબંધ સંયમનું
પાલન કરવું એજ એ લાવ સાધુ અને લાવ સાધ્વીનું ‘સામગ્ગિયં તિવેમિ’ સમગ્રપણું છે.
અર્થાત્ સાધુના સંયમની સંપૂર્ણતા છે એમ ભગવાન્ મહાવીરસ્વામીએ કહ્યું છે. ॥ સૂ. ૧૧૦ ॥
દસમો ઉદેશો સમાપ્ત

एकादशोद्देशकः प्रारभ्यते

મૂલ્ય-ભિક્ષાગાણામેમે એવમાહંસુ સમાણે વા વસમાણે વા ગામા-
ણુગામં વા દૂઝજમાણે મણુણં મોયળજાયં લભિત્તા, સે ય ભિક્ષૂ ગિલાઈ
સેહંદહ ણં તસ્સાહરહ સે ય ભિક્ષૂ ણો મુંજિજ્ઞા, આહરિજ્ઞા, તુમં ચેવ
ણં મુંજિજ્ઞાસિ સે એગઈઓ મોક્ષામિત્તિ કદ્દુ પલિંચિય પલિં-
ચિય આલોણ્જ્ઞા, તં જહા-ઈમે પિંડે ઈમે લોણ્ ઈમે તિત્તણ્ ઈમે કહુણ્
ઈમે કસાણ્ ઈમે અંબિલે ઈમે મહુરે ણો ચલ્લુ ઇત્તો કિંચિ ગિલાણસ્સ
સયઈત્તિ, માહિટ્ઠાણં સંકાસે, ણો એવં કરેજ્ઞા, તહેવ તં આલોણ્જ્ઞા, જહેવ
તં ગિલાણસ્સ સયઈત્તિ, તં જહા-તિત્તયં તિત્તણ્ણિ વા, કહુયં કહુણ્ણિ વા,
કસાયં કસાણ્ણિ વા, અંબિલં અંબિલેત્તિ વા, મહુરં મહુરેત્તિ વા ॥સૂ. ૧૧૧॥

છાયા-મિત્તાકા નામ એકે એવમાહુઃ સમાના વા વસન્તો વા ગ્રામાનુગ્રામ વા વ્રતન્તો
મને જ્ઞં મોજનજાતં લબ્ધ્વા સ મિત્તુઃ ગ્લાયતિ, તદ્ શુક્તીન યુયમ્ ચલ્લુ તસ્ય આહરત, સ ચ
મિત્તુઃ નો શુક્તે આહરેત્ ત્વચ્ચેવ ચલ્લુ શુક્તેવ, સ એકકો મોક્ષ્યે ઇતિકૃત્વા પતિકુચ્ચ પરિ-
કુચ્ચ આલોણ્ણેત્ તદ્વથા-અયં પિણ્ડઃ અયં રક્ષઃ અયં તિક્તઃ અયં કહુકઃ અયં કષાયઃ, અયમ્
અમ્લઃ અયં મધુરઃ, નો ચલ્લુ ઇતઃ કિંચિદ્ ગ્લાનસ્ય સ્વદતે ઇતિ લાતૃસ્થાનં સંસ્પૃશેત્, નો એવં
કુર્યાત્, તથાસ્થિતમ્ આલોક્યેદ્ યથાસ્થિત ગ્લાનસ્ય સ્વદતે ઇતિ, તદ્ તિક્તં તિક્તમિતિ વા,
કહુકં કહુકમિતિ વા કષાયં કષાયમિતિ, અમ્લમ્ અમ્લમિતિ, મધુરં મધુરમિતિ ॥સૂ. ૧૧૧॥

ટીકા-‘દશમોદ્દેશકે લબ્ધસ્ય પિણ્ડસ્ય ગ્રહણવિધિઃ પ્રતિપાદિતઃ આસ્મિન્નપિ એકા-
દશોદ્દેશકે વિશેષતઃ તમેવ પિણ્ડગ્રહણવિધિં પ્રતિપાદયિતુમાહ-‘ભિક્ષાગાણામેમે એવમાહંસુ’

एकादशोद्देशक की हिन्दी टीका-

દશમોદ્દેશક મેં પ્રાસપિણ્ડ ગ્રહણ કી વિધિ વતલાયી ગયી હૈ હસલિયે હસ
એકાદશોદ્દેશક મેં વિશેષ રૂપ સે પિણ્ડ ગ્રહણ કી વિધિ કો હી વતલાતે હૈ-

ટીકર્થ-‘ભિક્ષાગાણામેમે એવમાહંસુ’-કોઈ મિત્તાટન કરને વાલે સાધુ હસ
પ્રકાર વક્ષ્યમાણ રીતિસે સાધુ કે નિકટ આકર ચોલે ‘સમાણે વા વસમાણે વા’

अगीयारमो उद्देशक

હસમા ઉદ્દેશામા પ્રાપ્ત થયેલ પિડગ્રહણની વિધી બનાવેલ છે તેથી આ અગી-
યારમાં ઉદ્દેશામાં વિશેષ રીતે પિડગ્રહણની વિધી જ બતાવે છે

ટીકર્થ-‘ભિક્ષાગાણામેમે એવમાહંસુ’ મિત્તાટન કરવાવાળા કોઈ સાધુએ નીચે પ્રમાણે
બીજા સાધુની પાસે આવીને કહ્યું. ‘સમાણે વા વસમાણે વા’ આપ સાતોગિહ છે. કે એક

भिक्षाकाः भिक्षाटनशीलाः नाम एके-केचन साधवः साधुः वा एवम्-वक्ष्यमाणरीत्या
आहुः-साधुनिकटमागत्य उक्तवन्तः, ते खलु साधवः 'समाणे वा वत्समाणे वा' समानाः
वा-सांभोगिकाः वा स्युः, वसन्तो वा-एकत्र वास्तव्या वा भवेयुः 'गामाणुगामं वा दूज्ज
माणे' ग्रामानुग्रामं वा-ग्रामाद्ग्रामान्तरं वा व्रजन्तः-अन्यस्माद् ग्रामाद् समागता वास्युः
'मणुणं भोयणजायं' मनोज्ञं-सुस्वादु भोजनजातम्-अशनादिकमाहारजातम् 'लब्ध्वा' तेषु
च 'से भिक्खू गिलाइ' स-भिक्षु भिक्षुः साधुः ग्लानयति रुग्णो वर्तते ग्लानिभक्तु भवतीत्यर्थः,
तदर्थं मनोज्ञसुस्वादु भोजनलाभे सति तान् सांभोगिकादीन् वक्ष्यमाणरीत्या ते भिक्षाटा
आहुरिति पूर्वशान्वयः किमाहुरित्याह-'रोहंदहणं' तद्-मनोज्ञमशनादिकमाहारजातं यूयं
शुक्नीत खलु 'तस्साहारह' तस्य आहारत, तस्य-ग्लानस्य कृते नयत, तस्मै ग्लानाय प्रयच्छत
इत्यर्थः 'से य भिक्खू नो भुंजिज्जा' स च ग्लानो भिक्षुर्यदि नो भुज्जीत न भुङ्क्ते तर्हि
आहरित्ता 'तुमं चेवणं भुंजिज्जासि' आहृत्य त्वञ्चैव खलु शुद्धस्व 'से एगइओ भोक्खामित्ति

वे साधु समान अर्थात् सांभोगिक हों या एक ही जगह बसने वाले हों 'गामाणु
गामं वा दूज्जमाणे' अथवा एक ग्राम से दूसरे ग्राम बिहार कर आने वाले हों
'मणुणं भोयणजायं लभित्ता' मनोज्ञ-सुस्वादु भोजन जात-अशनादि चतुर्विध
आहार जात का लाभ कर 'से भिक्खू गिलाइ, सेहंदहणं, तस्साहारह' उन साधुओं
में से यदि कोई साधु रुग्ण है तो उस के लिये मनोज्ञ सुस्वादु भोजन
मिलने पर उन सांभोगिक बगैरह साधुओं को वे भिक्षाटन शील साधु ने
निम्न प्रकार कहा कि-उस मनोज्ञ सुस्वादु अशनादि आहार जात को तुम
ग्रहण कर उस ग्लान-बिमार साधु केलिये लेजाओ और उस ग्लान बिमार
रुग्ण साधु को दे दो 'सेय भिक्खू नो भुंजिज्जा' किन्तु यदि वह ग्लान साधु
उस मनोज्ञ आहार जात को नहीं खाए तो 'आहरिज्जा तुमं चेवणं भुंजिज्जासि'
उसे लेकर तुम ही खा लेना इस तरह कहने पर 'से एगइओ भोक्खामित्ति
कइइ' वह साधु यदि 'अकेला ही मैं इस मनोज्ञ सुस्वादु भोजन जात को

७ स्थणे वसन्तारो छे। 'गामाणुगामं वा दूज्जमाणे' अथवा ओक गामाथी जीना गाम बिहार
करवावाणा छे। 'मणुणं भोयणजायं लभित्ता' अथवा मनोज्ञ स्वादिष्ट अशनादि चार
प्रकारना आहारने लाभ करीने आवेल छे। 'से भिक्खू गिलाइ' ओ साधुओ पैकी जे डाँ
साधु बिमार होय तो तेमने भाटे मनोज्ञ स्वादिष्ट आहार भणवाथी ओ सांभोगिक
बिगेरे साधुओने भिक्षाटन करवावाणा साधु कडे दे-सेहंदहणं आ मनोज्ञ सुस्वादु अश-
नादि आहार जातये तमो लधने 'तस्साहारह' ओ बिमार साधुने भाटे लध जाव अने
ते बिमार साधुने आपो 'सेय भिक्खू नो भुंजिज्जा' यही ओ आहारने ओ बिमार साधु
न आय तो 'आहरिज्जा तुमं चेवणं भुंजिज्जासि' ओ आहार लधने तमो ७ भाध लेने
आ रीने ते साधुना कइथाथी 'से एगइओ भोक्खामित्ति कइइ' हु ओकथो ४ आ स्वादिष्ट

કટુ' સ ચ મિશ્રુઃ એકકઃ એકાકી એવ અહં મોક્ષ્યે' इति कृत्वा भिक्षोर्हस्ताद् ग्लानार्थं सुस्वादु आहारजातं ग्रहीत्वा 'पलिउंचिय पलिउंचिय' परिकुञ्च्य परिकुञ्च्य-मनोज्ञमाहारं संगोप्य संगोप्य तत्रासक्तः सन् तस्य वातादिरोगवर्द्धकत्वं दृष्ट्वा न्य 'आलोइज्जा' आलोकयेत्, तथा प्रदर्शयति यथा ग्लानस्य अपथ्योऽयमाहार इति बुद्धिरुत्पद्यते तदाह—'तं जहा-इमे पिंडे इमे लोए' अयं पिण्डः त्वदर्थं साधुनादत्तः किन्तु रुक्षः खलु अयं पिण्डो वर्तते 'इमे तित्ते' अयं पिण्डः तिक्तः 'इमे कडुए' अयं पिण्डः कटुकः, 'इमे कसाए' अयं पिण्डः कषायः 'इमे अंबिले' अयं पिण्डः अम्लः, 'इमे महुरे' अयं पिण्डो मधुरः वर्तते अत एव 'णो खलु इत्तो किंचि' नो खलु इतः—अस्मात् पिण्डजातात् किञ्चित् किमपि पिण्डजातम् 'गिलाणस्स सयइत्ति' ग्लानाय स्वदते—हितकारकं स्यात् इत्येवं छलकपटं विधाय यदि मनोज्ञमह रजातं स्वयं भुङ्क्ते तर्हि 'माइट्ठाणं संकासे' मातृस्थानं—प्रायाछलकपटादिदोषान् संस्पृशेत् प्राय

खाउंगा' ऐसा विचार कर उस साधु के हाथ से ग्लान रुग्ण के लिये लाया हुआ सुस्वादु भोजन जात को ग्रहण कर उस मनोज्ञ आहार को स्वयं खानेकी इच्छा से 'पलिउंचिय पलिउंचिय' छिपा छिपाकर अधिक आसक्ति होने के कारण उस मनोज्ञ आहार को वातादि रोग वर्द्धक कहकर उस ग्लान साधु को 'आलोइज्जा' इस तरह दिखलावे कि, जिस से उस ग्लान साधु को 'यह आहार मेरे लिये अपथ्य-अहित कारक हैं' ऐसी बुद्धि उत्पन्न हो जावे ऐसा बतलाते हुए वह छल कपट करने वाला साधु स्वयं मनोज्ञ सुस्वादु आहार को खाने की इच्छा से कहताहै—कि 'इमे पिंडे इमे लोए' यह पिण्ड—अशनादि आहार तुम्हारे लिये यद्यपि साधुने दिया है किन्तु यह पिण्ड—आहार रुक्ष है 'इमे तित्ते' यह पिण्ड तिक्त है—तोखा है, 'इमे कडुए' यह पिण्ड कडवा है, यह 'इमे कसाए' पिण्ड कसेला है 'इमे अंबिले' यह पिण्ड खट्टा है, 'इमे महुरे' यह पिण्ड मीठा है इसलिये 'णो खलु इत्तो किंचि गिलाणस्स सयइत्ति' इस पिण्ड जात से कुछ भी पिण्ड ग्लान-रुग्ण को हित कारक नहीं है ऐसा छल, कपट करके यदि उस

મનોજ્ઞ ભોજનને ખાઈશ એમ વિચાર કરીને એ સાધુની પાસેથી ગ્લાન બિમાર સાધુને માટેના એ સ્વાદિષ્ટ ભોજનને લઈને એ પોને ખાવાની ઇચ્છાથી 'પલિઉંચિય ર' છુપાવી છુપાવીને તેમાં વધુ પડતી આસક્તિ હોવાથી એ મનોજ્ઞ આહારને વાતાદિ રોગ વધારનાર છે તેમ કહીને એ બિમાર સાધુને 'આલોઈજ્જા' એવી રીતે બતાવે કે બિમારને આ આહાર મારે માટે અપથ્ય છે તેમ લાગે તેજ સૂચકાર બતાવે છે ત જહા' જેમ કે 'इमे पिंडे इमे लोए' આ આહાર તમારે માટે સાધુએ આપેલ છે પરંતુ આ આહાર બારે છે. 'इमे तित्ते' આ તીખો છે 'इमे कडुए' આ કડવો છે 'इमे कसाए' આ કષાય છે. 'इमे अंबिले' આ ખાટો છે. 'इमे महुरे' આ મીઠો છે 'णो खलु इत्तो किंचिगिलाणस्स सयइत्ति' તેથી આ આહારમાંથી કોઈ પણ ભાગ બિમારીવાળાને ફાયદો નથી. આ રીતે છાઠ્ઠપટથી

શ્રિત્તી સ્યાત્ તસ્માત્ 'ળો એવં કરેજ્જા' નો એવ કુર્યાત્-મનોજ્ઞમાહારજાતં છઠ્ઠકપટવશ્વના-
દ્વારા ગ્લાનાપદેશેન ન સ્વયં યુજ્જીત અપિ તુ 'તદ્ઘાઠિયં આલોહજ્જા' તથાસ્થિતં તથાવસ્થિત
મેવ આહારજાતમ્ આલોચયેત્-પ્રદર્શયેત્ 'જહાઠિયં ગિલાણસ્સ સયઈત્તિ' યથાસ્થિતં યથા-
વદવસ્થિતં તદાહારજાતમ્ ગ્લાનસ્ય-ગ્લાનાય સ્વદતે-હિતકરં ભવેત્ 'તં તિત્તયં તિત્તણ્ણ
વા' તત્-તસ્માત્ કારણાત્ તિત્તકં તિત્તકમિતિ વા 'કહુયં કહુયં' કહુકં કહુકમ્ 'કસાયં
કસાયં' કપાયં કપાયમ્ 'અંબિલ' અમ્મલમ્ અમ્મલમ્ 'મહુરં મહુરં' મધુરમ્ મધુરમ્ इतिरीत्या

મનોજ્ઞ આહાર જાત કો સ્વયં જ્વાલે તો 'માહટ્ટાણં સંકાસે' માતૃસ્થાન-માયા
છલકપટાદિ દોષોં કા ભાગી બનેગા, ઓર પ્રાયાશ્રિત્તી હોગા, હસલિયે-'ળો
એવં કરેજ્જા' એસા નહીં કરે અર્થાત્ મનોજ્ઞ સુરવાડુ આહાર જાત કો છલ
કપટ વશ્વના દ્વારા ગ્લાન-રુગ્ણ કે વહાને સે સ્વયં ન જ્વાલે, ક્યોંકિ હસ પ્રકાર
છલ કપટ સે જ્વાલે મેં માતૃસ્થાન દોષ હોતા હૈ। અપિતુ 'તદ્ઘાઠિયં આલોહજ્જા',
જહાઠિયં ગિલાણસ્સ સયઈત્તિ' તથાસ્થિત તથાવસ્થિત અર્થાત્ ડસી સ્વરૂપ મેં
અવસ્થિત અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત કો દિશ્વલાવે જિસ સ્વરૂપ મેં અવ
સ્થિત વહ અશનાદિ આહાર હો, જિસ સે કિ ગ્લાન રુગ્ણ સાધુ કે લિયે હિત
કર હો સકે, અર્થાત્ જૈસા આહાર જાત હો વૈસા હી દિશ્વલાના ચાહિયે, તમ્હી
ડસ વિમાર રુગ્ણ સાધુ કો હિતકારક હો સકતા હૈ ડસીવાત કો સ્પષ્ટ રૂપ
સે વતલાતે હૈં 'તં તિત્તયં તિત્તણ્ણ સિવા' હસલિયે યદિ વહ અશનાદિ ચતુર્વિધ
આહાર જાત વાસ્તવ મેં તિત્ત હો તો ડસકો તિત્ત રૂપ મેં હી દિશ્વલાના ચાહિયે
એવ યદિ વહ અશનાદિ આહાર જાત વાસ્તવ મેં 'કહુયં કહુયં' કહવા હૈ તો
ડસ કો કહવા હી રૂપ મેં દિશ્વલાના ડચિત હૈ ડસી તરહ યદિ વહ આહાર
વાસ્તવ મેં 'કસાયં કસાયં' કસેલા હૈ તો ડસકો કસેલા રૂપ મેં હી કહના ઠીક

એ સાધુને છેતરીને પોતે એ સ્વાદિષ્ટ આહારને ખાઈ લે તો તે ખાનારને 'માહટ્ટાણં
સંકાસે' માયા છળ કપટરૂપ માતૃસ્થાન દોષ લાગે છે. અને પ્રાયાશ્રિત્તી અને છે. તેથી
'ળો એવંકરિજ્જા' આ રીતે ન કરવું. અર્થાત્ મનોજ્ઞ સુરવાડુ આહારને છળકપટ દ્વારા
શરીના બહાનાથી લઇને પોતે ખાવો નહીં કેમ કે આવી રીતે છળકપટથી લઇને ખાવાથી
માતૃસ્થાન દોષ લાગે છે. પરંતુ 'તદ્ઘાઠિયં આલોહજ્જા' તથાવસ્થિત અર્થાત્ જેવો હોય
એજ સ્વરૂપે રહેલ એ અશનાદિ આહાર બીજાને તે બિમારને બતાવવો એટલે કે જે
રીતનો એ અશનાદિ આહાર હોય જેમ કે બિમાર સાધુને હિતકર-પથ્ય હોય તો તેમ
બતાવવું. અર્થાત્ જેવો આહાર હોય તેજ રીતનો કહેવો જોઈએ તો જ એ બિમાર સાધુને
હિતકર થઈ શકે છે. એજ વાત સૂત્રકાર સ્પષ્ટ રીતે બતાવતાં કહે છે. 'તં તિત્તયં તિત્તણ્ણ
વા' એ તે આહાર ખરી રીતે તીખો હોય તો તેને તીખો કહેવો. 'કહુયં કહુયં' કહેવો
આહાર હોય તેને કહેવો કહેવો. 'કસાય કસાય' કષાય આહારને કષાય કહેવો અને 'મહુર

यथावस्थितमेव दर्शयेत् ननु मधुरादिकं मनोज्ञमाहारजातं तित्तकषायादिरूपेण छलकपटादिना प्रदर्शयन् विपरीतं समुद्भावयेत् ॥ सू० १११ ॥

मूलम्—भिक्षागाणामेगे एवमाहंसु समाने वा वसमाने वा, गामाणु-
गामं दूज्जमाणे वा मणुणं भोयणजायं लभित्ता से भिक्षू गिलाइ से
हंदहणं तस्साहरह से य भिक्षू णो भुंजिजा, आहरिज्जा, से णं णो खलु मे
अंतराए आहरिस्सामि इच्चेयाइं आयतणाइं उवाइक्कम्म । सू० ११२ ॥

छाया-भिक्षाका नाम एके एवमाहुः समानान् वा वसतो वा ग्रामानुग्रामं व्रजतो वा
मनोज्ञं भोजनजातं लब्ध्वा स भिक्षुः ग्लायति तत् ययं गृहीत खलु तस्य आहरत, स च
भिक्षुः नो भुङ्क्ते, आहरेत्, अथ खलु नो ये अन्तरा य आहरिष्यामि इत्येतानि आयत-
नानि उपातिक्रम्य ॥ ११२ ॥

टीका—‘पूर्वसूत्रोक्तमेव विषयं किञ्चिद् विशेषेण अतिपादयितुमाह ‘भिक्षागाणामेगे
एवमाहंसु’ भिक्षाकाः भिक्षणशीलाः नामेति वाक्यालंकारे एके-केचन एवं वक्ष्यमाणरीत्या
आहुः ‘समाने वा वसमाने वा’ समानान् वा समानधर्मिकान् सांभोगिकान् वा, वसतो वा
है इसी तरह यदि वह अशनादि आहार वास्तव में ‘अंबिलं अंबिलं’ खट्टा है
तो उस को खट्टा ही कहना चाहिये और ‘मदुर मदुरे त्तिवा’ यदि मीठा है तो
उस को मीठा ही दिखलाना चाहिये इस तरह यथावस्थित ही अशनादि चतु-
र्विध आहार जात दिखलाना चाहिये नकि मधुरादि मनोज्ञ आहार जात को
तित्त कटुक कषायादि विपरीत रूप से छलकपटादि द्वारा दिखलाते हुए उस
रुग्ण साधु को भ्रान्ति में नहीं डाले ॥ १११ ॥

टीकार्थ—अब पूर्व सूत्र में बतलाये हुए विषय को ही कुछ विशेष रूप
से बतलाते हैं—‘भिक्षागाणामेगे एवमाहंसु’ कोई भिक्षाटनशील साधुने
मनोज्ञ-सुरवाटु भोजन जात की प्राप्ति कर अपने समान साधार्मिक सांभोगिक
साधुओं को अथवा एकही जगह पर ‘वसमाने वा’ बसने वाले साधुओं को

मदुरेत्ति वा’ अने जे जे अशनादि आहार जे मीठा होय तो तेने मीठा कहेवे अने
भाटो होय तो भाटो कहेवे, जे रीते जे प्रमाणे होय ते जे प्रमाणे तेने कहेवे जेधजे.
पण मधुरादि मनोज्ञ आहारने तीजो, कडेवे के कषायल कहेवे नही. अर्थात् विपरीत
रीते छट्टा गुणवाणो कहीने ते भिमार साधुने अभिमा नाभववा नही ॥ सू. १११ ॥

पूर्वसूत्रमा प्रतापेन विषयने न विशेष रीते सूत्रकार प्रतापे छे—

टीकार्थ—‘भिक्षागाणामेगे एवमाहंसु’ कोई भिक्षा शील साधु जे ‘मणुणं भोयणजायं
लभित्ता’ मनोज्ञ स्वादिष्ट आहार लतने प्राप्त करीने ‘समाने वा’ पेटाना साधर्मिक
साधुने अथवा ‘वसमाने वा’ साथे वसनावा साधुजोने अथवा ‘गामाणुगामं दूज्जमाणे वा’

एकस्मिन्नेव क्षेत्रे निवासं कुर्वतो वा 'ग्रामाणुग्रामं दृडज्जमाणे वा' ग्रामानुग्रामं व्रजतो वा—ग्रामाद्ग्रामान्तरं विहारं कुर्वतो वा साधून् ऊचुरिति पूर्वेणान्वयः किं कृत्वा इत्याह—'मणुणं भोयणजायं लभित्ता' मनोज्ञं—सुस्वादु, भोजनजातम्—आहारजातं लब्ध्वा, किमाह इत्याह—'से भिक्खू गिलाइ' स—कश्चिदेको भिक्षुः युष्मार्कं सविधे ग्लायति ग्लानो वर्तते तस्मात् 'से हंदहणं तस्साहरह' तत्—मनोज्ञं भोजनजातं ययं गृह्णीत तस्य ग्लानस्य कृते आहरत नयत यदि 'से य भिक्खू णो भुंजिज्जा' स च ग्लानो भिक्षुः नो युङ्क्ते तर्हि 'आहरिज्जा' आहरेत् मदन्तिकमेव ग्लानार्थं परावर्तयेत् भवान् इति कथने सति 'से णं णो खलु मे अतराए' स खलु आहर्ता साधुः कथयति यदि मे मम कश्चिद् अन्तरायो विघ्नो न भवेदागमने तर्हि 'आहरिस्सामि' आहरिष्यामि—भवदन्तिके परावर्तयिष्यामि इत्युक्त्वा ग्लानान्तिके आहारादिरूक्षादिदोषाद्—भावनद्वारा ग्लानाय अदत्त्वा स्वयमेव गाढचर्यात् तन्मनोज्ञमाहार-

अथवा 'ग्रामाणुग्रामं दृडज्जमाणे' एक ग्राम से दूसरे ग्राम में विहार करने वाले अथवा 'मणुणं भोयणजायं लभित्ता' मनोज्ञ सुस्वादु भोजन जात को प्राप्त कर साधुओं को कहा कि 'से भिक्खू गिलाइ' वह भिक्षुक साधु रुग्ण है इसलिये मनोज्ञ-सुस्वादु अशनादि चतुर्विध आहार जात को तुम 'से हंदहणं, तस्साहरह' उस रुग्ण साधु साध्वी के लिये लेजाओ, अर्थात् तुम्हारे पास एक साधु बिमार है इसलिये उस बिमार साधु के लिये मनोज्ञ आहार जात को लेजाओ किन्तु यदि 'से य भिक्खू णो भुंजिज्जा आहरिज्जा' वह ग्लान-बिमार साधु साध्वी उस मनोज्ञ सुस्वादु भोजन जात को नहीं खाय तो मेरे पास ही ग्लान-बिमार साधु के लिये वापस लौटा देना ऐसा कहने पर 'से णं णो खलु मे अंतराये आहरिस्सामि' वह अशनादि लेने वाला आहृता साधु कहने लगा कि—यदि मुझे आने में कोई विघ्न-बाधा नहीं उपस्थित होगी, तो आप के पास वापस लौटा दूंगा, ऐसा कहकर ग्लान-रुग्ण साधु के निकट अशनादि आहार को रूक्षादि दोषों का

एक गाभथी बीजे गाभ विहार करनारा साधुने कहु के 'से भिक्खू गिलाइ' ते साधु भहु बिमार छे. तेथी 'सेहंदहणं तस्साहरह' आ स्वादिष्ट अशनादि आहार तमे ओ बिमार साधु भाटे लथ जव अर्थात् तमारी पासे ओक साधु बिमार छे ते ओ बिमार साधु भाटे आ स्वादिष्ट आहार लथ जव 'सेय भिक्खू णो भुंजिज्जा आहरिज्जा' परंतु ओ ओ बिमार साधु आ स्वादिष्ट आहारने न पाय तो मारी पासे पणु बिमार साधु छे तेमने भाटे पाछे भने आपी देवे ओम कडेवाथी 'से णं णो खलु मे अंतराए' ते अशनादि लेवावाणी आहर्ता साधुओ कहु के ओ भने आपवामा डोर्छ अतराय विघ्न नही थाय 'आहरिस्सामि' तो आ आहार पाछे आपी जधसि ओम कडीने बिमार साधुनी पांसे अशनादि ओ आहारने रूक्षादि दोषोवाणी जतायीने बिमारने न आपतां दोषवशात्

यथावस्थितमेव दर्शयेत् नतु मधुरादिकं मनोज्ञमाहारजातं तित्तकपायादिरूपेण छलकपटादिना प्रदर्शयन् विपरीतं समुद्भावयेत् ॥ सू० १११ ॥

मूलम्—भिक्षागणामेगे एवमाहंसु समाणे वा वसमाणे वा, गामाणु-
गामं दूज्जमाणे वा मणुणं भोयणजायं लभित्ता से भिक्खू गिलाइ से
हंदहणं तस्साहरह से य भिक्खू णो भुंजिज्जा, आहरिज्जा, से णं णो खलु मे
अंतराए आहरिस्सामि इच्चेयाइं आयतणाइं उवाइक्कम्म । सू० ११२ ॥

छाया—भिक्षाका नाम एके एवमाहुः समानान् वा वसतो वा ग्रामानुग्रामं व्रजतो वा
मनोज्ञं भोजनजातं लब्ध्वा स भिक्षुः ग्लायति तत् यूयं गृहीत खलु तस्य आहरतः, स च
भिक्षुः नो भुङ्क्ते, आहरेत्, अथ खलु नो मे अन्तरा य आहरिष्यामि इत्येतानि आयत-
नानि उपातिक्रम्य ॥ ११२ ॥

टीका—'पूर्वसूत्रोक्तमेव विषयं किञ्चिद् विशेषेण अतिपादयितुमाह 'भिक्षागणामेगे
एवमाहंसु' भिक्षाकाः भिक्षणशीलाः नामेति वाक्यालंकारे एके-केचन एवं वक्ष्यमाणरीत्या
आहुः 'समाणे वा वसमाणे वा' समानान् वा समानधर्मिकान् सांभोगिकान् वा, वसतो वा
है इसी तरह यदि वह अज्ञानादि आहार वास्तव में 'अंबिलं अंबिलं' खट्टा है
तो उस को खट्टा ही कहना चाहिये और 'महुरं महुरे त्तिवा' यदि मीठा है तो
उस को मीठा ही दिखलाना चाहिये इस तरह यथावस्थित ही अज्ञानादि चतु-
र्विध आहार जात दिखलाना चाहिये नकि मधुरादि मनोज्ञ आहार जात को
तित्त कटुक कपायादि विपरीत रूप से छलकपटादि द्वारा दिखलाते हुए उस
रूप साधु को भ्रान्ति में नहीं डाले ॥ १११ ॥

टीकार्थ—अब पूर्व सूत्र में बतलाये हुए विषय को ही कुछ विशेष रूप
से बतलाते हैं—'भिक्षागणामेगे एवमाहंसु' कोई भिक्षाटनशील साधुने
मनोज्ञ-सुस्वादु भोजन जात की प्राप्त कर अपने समान साधारणिक सांभोगिक
साधुओं को अथवा एकही जगह पर 'वसमाणे वा' वसने वाले साधुओं को

महुरेत्ति वा' अने जे जे अज्ञानादि आहार जे मीठा होय ते तेने मीठा कहेवे अने
भाटो होय ते भाटो कहेवे, जे रीने जे प्रभाणु होय ते जे प्रभाणु तेने कहेवे जेधजे.
पणु मधुरादि मनोज्ञ आहारने तांजो, कहेवे के कपायल कहेवे नही. अत्रान् विपरीत
रीते हट्टा शुल्लपाणो कहीने ते जिमार साधुने अभिमा नाथवा नही ॥ सू० १११ ॥

पूर्वसूत्रमा जतावेले विषयने जे विशेष रीते व्युत्पन्न जतावे छे—

टीकार्थ—'भिक्षागणामेगे एवमाहंसु' कोई भिक्षा शील साधु जे 'मणुणं भोयणजायं
लभित्ता' मनोज्ञ स्वादिष्ट आहार लतने प्राप्त करीने 'समाणे वा' पोटाना साधर्मिक
साधुने अथवा 'वसमाणे वा' साथे वसनाग साधुजोने अथवा 'गामाणुगामं दूज्जमाणे वा'

एकस्मिन्नेव क्षेत्रे निवासं कुर्वतो वा 'ग्रामाणुग्रामं दृडज्जमाणे वा' ग्रामानुग्रामं व्रजतो वा-
ग्रामाद्ग्रामान्तरं विहारं कुर्वतो वा साधून् ऊचुरिति पूर्वणान्वयः किं कृत्वा इत्याह-'मणुणं
भोयणजायं लभित्ता' मनोज्ञं-सुस्वादु, भोजनजातम्-आहारजातं लब्ध्वा, किमाह इत्याह-
'से भिक्खू गिलाइ' स-कश्चिदेको भिक्षुः युष्माकं सविधे ग्लायति ग्लानो वर्तते तस्मात्
'से हंदहणं तस्साहरह' तत्-मनोज्ञ भोजनजातं ययं गृहीत तस्य ग्लानस्य कृते आहरत
नयत यदि 'से य भिक्खू णो भुंजिज्जा' स च ग्लानो भिक्षुः नो शुद्धे तर्हि 'आहरिज्जा'
आहरेत् मदन्तिकमेव ग्लानार्थं परावर्तयेत् भवान् इति कथने सति 'से णं णो खल्लमे
अंतराए' स खल्ल आहर्ता साधुः कथयति यदि मे मम कश्चिद् अन्तरायो विघ्नो न भवेदा-
गमने तर्हि 'आहरिस्सामि' आहरिष्यामि-भवदन्तिके परावर्तयिष्यामि इत्युक्त्वा ग्लानान्तिके
आहारादिरूक्षादिदोषाद्-भावनद्वारा ग्लानाय अदत्त्वा स्वयमेव गाढर्चात् तन्मनोज्ञमाहार-

अथवा 'ग्रामाणुग्रामं दृडज्जमाणे' एक ग्राम से दूसरे ग्राम में विहार करने वाले
अथवा 'मणुणं भोयणजायं लभित्ता' मनोज्ञ सुस्वादु भोजन जात को प्राप्त
कर साधुओं को कहा कि 'से भिक्खू गिलाइ' वह भिक्षुक साधु रुग्ण है इसलिये
मनोज्ञ-सुस्वादु अशनादि चतुर्विध आहार जात को तुम 'से हंदहणं, तस्साहरह'
उस रुग्ण साधु साध्वी के लिये लेजाओ, अर्थात् तुम्हारे पास एक साधु बिमार है
इसलिये उस बिमार साधु के लिये मनोज्ञ आहार जात को लेजाओ किन्तु यदि
'से य भिक्खू णो भुंजिज्जा आहरिज्जा' वह ग्लान-बिमार साधु साध्वी उस
मनोज्ञ सुस्वादु भोजन जात को नहीं खाय तो मेरे पास ही ग्लान-बिमार साधु के
लिये वापस लौटा देना ऐसा कहने पर 'से णं णो खल्ल मे अंतराये आहरिस्सामि'
वह अशनादि लेने वाला आहर्ता साधु कहने लगा कि-यदि मुझे आने में
कोई विघ्न-बाधा नहीं उपस्थित होगी, तो आप के पास वापस लौटा दूंगा, ऐसा
कहकर ग्लान-रुग्ण साधु के निकट अशनादि आहार को रूक्षादि दोषों का

એક ગામથી બીજા ગામ વિહાર કરનારા સાધુને કહ્યું કે 'સે ભિક્કૂ ગિલાઈ' તે સાધુ બહુ
બિમાર છે. તેથી 'સેહંદહણં તસ્સાહરહ' આ સ્વાદિષ્ટ અશનાદિ આહાર તમે એ બિમાર
સાધુ માટે લઈ જાવ અર્થાત્ તમારી પાસે એક સાધુ બિમાર છે તે એ બિમાર સાધુ
માટે આ સ્વાદિષ્ટ આહાર લઈ જાવ 'સેય ભિક્કુ ણો ભુજિજ્જા આહરિજ્જા' પરંતુ જો એ
બિમાર સાધુ આ સ્વાદિષ્ટ આહારને ન ખાય તો મારી પાસે પણ બિમાર સાધુ છે
તેમને માટે પાછો મને આપી દેવો એમ કહેવાથી 'સે ણં ણો કલ્લ મે અંતરાય' તે અશનાદિ
લેવાવાળા આહર્તા સાધુએ કહ્યું કે જો મને આપવામાં કોઈ અંતરાય વિઘ્ન નહીં થાય
'આહરિસ્સામિ' તો આ આહાર પાછો આપી જઈશ એમ કહીને બિમાર સાધુની પાસે
અશનાદિ એ આહારને રૂક્ષાદિ દોષોવાળો બતાવીને બિમારને ન આપતાં લોકપ્રથાત્

જાતં શુદ્ધક્ટે તર્હિ છલકપટાદિ માતૃસ્થાનદોષસ્પર્શભાક્ સ્યાત્ તથા ચ કર્માગમનદ્વારોદ્-
ઘાટકત્વાદ્ કર્મવધ્નાતિ इत्याशयेनाह-‘इच्छेयाइं आयतणाइं’ इति एतानि पूर्वोक्तानि छल-
कपटपूर्वकभोजनादीनि आयतनानि-कर्मबन्धनस्थानानि सन्ति, अत एव तानि ‘कर्मोपा-
दान स्थानानि’ उवाङ्कम्’ उपातिक्रम्य-सर्वथा परित्यज्य मातृस्थानदोषपरित्यागपूर्वकं पूर्वोक्तं
मनोज्ञं भोजनजातं ग्लानाय वा दद्यात्, दातृ साधुनिकटे वा परावर्तयेदिति भावः ॥ सू० ११२ ॥

મૂલ્કમ્—અહ મિશ્રલૂ જાણિજ્ઞા સત્ત પિંડેસળાઓ સત્ત પાળેસળાઓ

તત્થ ઇમા પઢમા પિંડેસળા અસંસટ્ટે હત્થે અસંસટ્ટે મત્તે, તહ્પગારેણ અસં-
સટ્ટેણ હત્થેણ વા મત્તેણ વા, અસળં વા પાળં વા લ્હાઈમં વા સાઈમં વા સયં
વા ણં જાણજ્ઞા, પરો વા સે ડિજ્ઞા, ફાસુયં જાવ પડિગાહિજ્ઞા ॥સૂ૦ ૧૧૩॥

તિ પઢમા પિંડેસળા ।

છાયા—અથ મિશ્રુ જાનીયાત્ સપ્ત પિંડૈષણાઃ સપ્ત પાનૈષણાઃ, તત્ર ચલ્લુ ઇયં પ્રથમા
પિંડૈષણા, અસસ્ટ્થો હસ્તઃ અસંસ્ટ્થં અમત્રમ્ તથાપ્રકારેણ અસંસ્ટ્થેન હસ્તેન વા અમત્રેણ વા
અશનં વા પાનં વા લ્હાદિમં વા સ્વાદિમં વા સ્વયં વા યાચેત, પરો વા તદ્ દદ્યાત્, પ્રાઠુકં
યાવત્ પ્રતિશૃન્નીયાત્ इति प्रथमा पिण्डैषणा । सू० ११३ ॥

ટીકા—પિંડાધિકારાત્ સપ્ત પિંડૈષણાઃ સપ્તપાનૈષણાશ્ચ અધિકૃત્ય પ્રથમ પ્રધમાં પિંડૈષ-
ણામુદ્દિશ્ય પ્રતિપાદયિતુમાહ—‘અભિકલૂ જાણિજ્ઞા’ અથ—અનન્તરમ્ મિશ્રુઃ સંયમવાન્ સાધુઃ

उद्भाव न करके ग्लान को न देकर स्वयं ही लोभ से उस मनोज्ञ आहार को
खा जाय तो मातृस्थान रूप छल कपटादि दोष वाला होना पड़ेगा, क्योंकि छल
कपट कर ग्लाने से साधु प्रायश्चित्ती होता है और कर्मागमन द्वार का उद्घाटन
होता है अर्थात् कर्मको बाधता है उसी तात्पर्य से कहते हैं ‘इच्छेइयाइं आयत-
णाणि उवाङ्कम्’ अर्थात् ये पूर्वोक्त छलकपट पूर्वक भोजनादि करना कर्म
बन्धन स्थान है, इसलिये इन कर्मोपादान स्थानों को सर्वथा परित्याग कर छल-
कपट रूप मातृस्थानदोषों का परित्यागपूर्वक पूर्वोक्त मनोज्ञ सुस्वादु भोजन जात
को ग्लान साधु के लिये दे देवे, या दाता साधु के निकट ही लौटादे ॥ ११२ ॥

પોતે જ એ આહાર ખાડ છે તો તે ખાનાર સાધુને માતૃસ્થાનરૂપ છળકપટાદિ દોષ લાગે
છે. કેમ કે છળકપટ કરીને ખાવાથી સાધુ પ્રાયશ્ચિત્તવાળા થાય છે અને કર્માગમન દ્વારને
ઉઘાડનાર બને છે અર્થાત્ કર્મને બાધે છે એજ વાત સૂત્રકાર કહે છે—‘इच्छेइयाइं आयत-
णाऽ उवाङ्कम्’ આ પૂર્વોક્ત છળકપટ પૂર્વક આહાર કરવો તે કર્મ બંધનુ સ્થાન છે
તેથી આ કર્મના આપાદાન સ્થાનનો સર્વથા પરિત્યાગ કરીને પૂર્વોક્ત સ્વાદિષ્ટ ભોજન ગિભા-
ન ધુને જ ખાખી દેવો એકએ અથવા દાતા સાધુને પાણુ આપી દેવુ એથી માતૃસ્થાન
દોષ લાગતો નથી ॥ સૂ ૧૧૨ ॥

જાનીયાત્ કતિ વા પિંડૈષણાઃ ? કતિ કા વા પાનૈષણાઃ ? તાઃ જ્ઞાતુમાહ—‘સત્ત પિંડૈષણાઓ સત્ત પાણૈષણાઓ’ સપ્તપિંડૈષણાઃ સન્તિ યત્ત પાનૈષણાથ સન્તિ ‘તત્થ ચલુ ડમા પઢમા પિંડૈષણા’ તત્થ ચલુ તાસુ સપ્તપિંડૈષણાસુ ઇયં તાવત્ પ્રતિપાદ્યમાના પ્રથમા પિંડૈષણા વોઘ્યા, તથાહિ ‘અસંસટ્ટે હત્થે’ અસંસટ્ટો હસ્તો—ગ્રાહ્યપદાર્થેન લિપ્તો ન્હરતો નાસ્તિ, એવમ્ ‘અસંસટ્ટે મત્તે’ અસંસટ્ટમ્ અમત્રમ્ પાત્રમપિ ગ્રાહ્યમોજ્યવસ્તુના લિપ્તં નાસ્તિ ‘તહપ્પગારેણ’ તથાપ્રકારેણ— એવંવિધેન ‘અસંસટ્ટેણ હત્થેણ વા’ અસંસટ્ટેન—ગ્રાહ્ય મોજ્યપદાર્થાલિપ્તેન હરતેન ‘અમત્તેણ વા’ અમત્રેણ વા ગ્રાહ્યપદાર્થાલિપ્તેન પાત્રેણ વા ‘અસણં વા પાણં વા ચાહમં વા સાહમં વા’ અશનં વા પાનં વા ચાદિમં વા રવાદિમં વા ચતુર્વિધમાહારજાતં ‘મયં વા ણં જાણ્ઝજા’ સ્વયં વા

અથ પિંડૈષણા કે અધિકાર હોને સે સાત પિંડૈષણા કા પ્રતિપાદન કરતે હૈ—

ટીકાર્થ—‘અહ મિક્કુ જાણિજ્ઞા સત્ત પિંડૈષણાઓ, સત્ત પાણૈષણાઓ’ અથ— ઇસ કે વાદ મિક્કુક—સંયમશીલ સાધુ જાન લે કિ—સાત પિંડૈષણાં ઓર સાત પાનૈષણાં હોની હૈ ‘તત્થ ચલુ ડમા પઢમા પિંડૈષણા’ ડન સાતો પિંડૈષણાઓં મેં યહ પ્રથમ પિંડૈષણા વધ્યમાણ રૂપ સે સમઝની ચાહિયે—‘અસંસટ્ટે હત્થે’ અસં સૃષ્ટ હસ્ત—યદિ ગ્રહણ કરને યોગ્ય પદાર્થ કે સાથ હાથ લિપ્ત નહીં હૈ એવં ‘અસંસટ્ટે મત્તે’ અસંસટ્ટઅમત્ર—પાત્ર મી ગ્રહણ કરને યોગ્ય વસ્તુ કે સાથ લિપ્ત નહીં હૈ તો ‘તહપ્પગારેણ અસંસટ્ટેણ હત્થેણ વા’ ઇસ પ્રકાર કે અસંસૃષ્ટ હસ્ત સે અર્થાત્ ગ્રાહ્યમોજ્ય પદાર્થ કે સાથ અલિપ્ત હાથસે એવં ‘મત્તેણ વા’ અસંસૃષ્ટ અમત્ર સે અર્થાત્ ગ્રાહ્યપદાર્થ કે સાથ અલિપ્ત પાત્ર સે ‘અસણં વા પાણં વા ચાહમં વા સાહમં વા’ અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત કો ‘મયં વા ણં જાણ્ઝજા’ સ્વયં યાચના સાધુ કરે અથવા ‘પરો વા સે ડિજ્ઞા’ પર—ગૃહસ્થ શ્રાવક હી અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર

પિંડૈષણાને જ અધિકાર હોવાથી સાત પિંડૈષણા અને સાત પાનૈષણાને ઉદ્દેશીને પહેલાં પહેલી પિંડૈષણાનું પ્રતિપાદન કરે છે —

ટીકાર્થ—‘અહ મિક્કુ જાણિજ્ઞા’ પૂર્વોક્ત સાધુ કે સાધ્વી સમજી લે કે ‘સત્ત પિંડૈષણાઓ સત્ત પાણૈષણાઓ’ સાત પિંડૈષણા અને સાત પાનૈષણાઓ હોય છે ‘તત્થ ચલુ ડમા પઢમા પિંડૈષણા’ એ સાતે પિંડૈષણાઓમા આ વધ્યમાણ પહેલી પિંડૈષણા આ પ્રમાણે સમજવી ‘અસંસટ્ટે હત્થે’ એ ગ્રહણ કરવાને યોગ્ય પદાર્થની સાથે હાથ લાગેલ ન હોય ‘અસંસટ્ટે મત્તે’ તથા પાત્ર પણ ગ્રહણ કરવાને યોગ્ય વસ્તુની સાથે લાગેલ ન હોય ‘તહપ્પગારેણ અસંસટ્ટેણ હત્થેણ વા મત્તેણ વા’ આવા પ્રકારના અસંસૃષ્ટ હાથથી અર્થાત્ લેવાના લોભ્ય પદાર્થની સાથે અલિપ્ત હાથથી તથા અમત્રપૃષ્ટ અમત્રથી અર્થાત્ ગ્રાહ્ય પદાર્થની સાથે અલિપ્ત પાત્રથી ‘અસણં વા પાણ વા ચાહમં વા સાહમં વા’ અશનાદિ આહારને ‘સય વા ણં જાણ્ઝજા’ સ્વયં સાધુ યાચના કરે અથવા ‘પરો વા સે ડિજ્ઞા’ પર—ગૃહસ્થ શ્રાવક જ અશનાદિ આહાર આપે આ રીતે આપવામાં આવેલ એ અશનાદિ આહાર ભત

સહુ યાચેત 'પરો વા સે દિજ્જા' પરો વા ગૃહસ્થઃ તત-ચતુર્વિધમશનાદિકમાહારજાતં દદ્યાત્, તથાસતિ 'ફાસુયં' પ્રાસુકમ્ અચિત્તમ્ 'જાવ' ઇષણીયમ્-આધાકર્માદિદોષરહિતં મન્યમાનો- જ્ઞાત્વા લાભે સતિ 'પહિગાહિજ્જા' પ્રતિગૃહીયાત્ તસ્ય સંયમવિરાધકત્વાભાવાત્ इति પ્રથમા પિઠૈષણા । અત્રેદં બોધ્યમ્ સપ્ત તાવત્ પિઠૈષણાઃ પાનૈષણાશ્ચ તથથા-અસંસટ્ટા ૧ સંસટ્ટા ૨ ઉદ્ધટ્ટા ૩ અપ્પલે વા ૪ ઉગ્ગહિયા ૫ પગ્ગહિયા ૬ ઉજ્જિયધમ્મા ૭ ય ઇતિ । અસંસટ્ટા સંસટ્ટા, રુદ્ધતા, અલ્પલેપા, અવગૃહીતા, પ્રગૃહીતા, ઉજ્જિયધર્મિકા ચેતિ । તત્ર સાધવો દ્વિવિધાઃ ગચ્છાન્તર્ગતાઃ ગચ્છવિનિર્ગતાશ્ચ તત્રાદ્યાનાં કૃતે સપ્તાપિ ઉપયુજ્યન્તે દ્વિતીયાનાં નાઘદ્વયમ્ ॥ ૧૧૩ ॥

કો દેવે હસ તરહ દિયે ગયે ડસ અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત કો 'ફાસુયં જાવ પહિગાહિજ્જા' પ્રાસુક-અચિત્ત ઓર યાવત્-ઇષણીય-આધાકર્માદિ દોષોં સે રહિત સમજ્ઞકર મિલને પર સંયમવાન્ સાધુ ઓર સાધ્વી ડસ કો ગ્રહણ કરલે ક્યોંકિ હસ પ્રકાર કા પ્રાપ્ત અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત સંયમ કા વિરાધક નહીં હોતા હસલિયે સંયમ વિરાધક નહીં હોને સે ડસ કો લેને મેં કોઈ દોષ નહીં હૈ 'પદમા પિંડેસણા' યહ પ્રથમ પિઠૈષણા કા સ્વરૂપ સમજ્ઞના ચાહિયે

યહાં પર પ્રસન્નવશ સાત પિઠૈષણા ઓર સાત પાનૈષણાઓં કા સ્વરૂપ વક્ષ્ય માણ રીતિ સે નિમ્ન પ્રકાર સમજ્ઞના ચાહિયે ૧અસંસટ્ટા-અસંસટ્ટ, ૨સંસટ્ટા-સંસટ્ટા, ૩-ઉદ્ધટ્ટા-ઉદ્ધટ્ટતા, ૪-અપ્પલેવા-અલ્પલેપા, ૫-ઉગ્ગહિયા-અવગૃહીતા, ૬-પગ્ગહિયા-પ્રગૃહીતા, ઓર ૭-ઉજ્જિયધમ્મા ય-ઉજ્જિયત ધર્મિકા હસ પ્રકાર સાત પિઠૈષણા ઓર સાત પાનૈષણા હોતી હૈં । ડનમેં ગચ્છાન્તર્ગત સાધુઓં કો સાતોં હી પિઠૈષણા તથા પાનૈષણા ઉપયોગ મેં આતી હૈં કિન્તુ ગચ્છવિનિર્ગત સાધુઓં કો આરમ્ભ કે દો નહીં હોતે ॥ ૧૧૩ ॥

ડન મેં ગચ્છાન્તર્ગત સાધુઓં કે લિયે પહલી પિઠૈષણા પૂર્વમેં વતલાયી જા

'ફાસુય જાવ' અચિત્ત અને યાવત્ ઇષણીય આધાકર્માદિ દોષ વિનાનો સમજ્ઞને પ્રાપ્ત થાય તો સાધુ અને સાધ્વીએ 'પહિગાહિજ્જાત્તિ' તેને ગ્રહણ કરી લેવો કેમ કે આ રીત પ્રાપ્ત થયેલ અશનાદિ આહાર જાત સંયમના વિરધક થતો નથી તેથી સંયમ વિરાધક ન હોવાથી તે લેવામાં કોઈ દોષ નથી 'પદમાપિંડેસણા' આ પહેલી પિંડૈષણાનું સ્વરૂપ સમજ્ઞનું

અહિયા પ્રમગ્ગવશાત્ સાતપિંડૈષણા અને સાત પાનૈષણાઓંનું સ્વરૂપ વક્ષ્યમાણ રીતે નીચે પ્રમાણે સમજ્ઞવું. 'અસંસટ્ટા' અસંસટ્ટ ૧, 'સંસટ્ટા' સંસટ્ટ ૨, ઉદ્ધટ્ટા ૩, 'અપ્પલેવા' અલ્પલેપા ૪, 'ઉગ્ગહિયા' અવગ્રહિતા ૫, 'પગ્ગહિયા' પ્રગૃહીતા ૬ અને 'ઉજ્જિયધમ્માય' ઉજ્જિયત ધર્મિક ૭ આ રીતે સાતપિંડૈષણા અને સાત પાનૈષણા હોય છે. તેમાં ગચ્છમા રહેનારા સાધુઓને સાતે પિંડૈષણા અને સાતે પાનૈષણાઓ ઉપયોગમાં આવે છે પણ ગચ્છથી નીકળેલા સાધુઓને આરભની બે હોતી નથી ॥ સૂ. ૧૧૩ ॥

ગચ્છાન્તર્ગત સાધુઓ માટે પહેલી પિંડૈષણા બતાવી હવે આ બીજી પિંડૈષણા પણ

મૂલમ્-અહાવરા દોચ્ચા પિંડેસણા, સંસટ્ટે હત્થે સંસટ્ટે મત્તણ તહેવ દોચ્ચા પિંડેસણા ઇતિ દોચ્ચા પિંડેસણા ॥સૂ. ૧૧૪॥

છાયા-અથ અપરા દ્વિતીયા પિઠૈષણા, સંસટ્ટો હસ્તઃ, સંસટ્ટમ્ અમત્રમ્, તથૈવ દ્વિતીયા પિઠૈષણા, ઇતિ દ્વિતીયા પિઠૈષણા ॥ સૂ. ૧૧૪ ॥

ટીકા-ગચ્છાન્તર્ગતાનાં સાધુનાં કૃતે પ્રથમા પિઠૈષણા પૂર્વે પ્રતિપાદિતા અથ તેપામેવ કૃતે દ્વિતીયાં પિઠૈષણાં પ્રતિપાદયિતુમાહ-‘અહાવરા દોચ્ચા પિંડેસણા’ અથ અપરા-અન્યા દ્વિતીયા પિઠૈષણા પ્રતિપાદ્યતે-‘સંસટ્ટે હત્થે સંસટ્ટે મત્તણ’ સંસટ્ટઃ ગ્રાહ્યપદાર્થાદિના ઉપલિપ્તો હસ્તઃ, एवं સંસટ્ટમ્-ગ્રાહ્યપદાર્થાદિના ઉપલિપ્તમ્ અમત્રમ્ પાત્રમ્ સ્યાત્, ‘તહેવ દોચ્ચા પિંડેસણા’ તથૈવ-પ્રથમપિઠૈષણાવદેવ અવશિષ્ટવક્તવ્યતા વિષયિણી દ્વિતીયા પિઠૈષણા અવગન્તવ્યા તથા ચ દ્રવ્યં તાવત્ પ્રથમપિઠૈષણાયामપિ સાવશેષં વા સ્યાત્ નિરવશેષં વા તત્ર યદ્યપિ નિરવશેષદ્રવ્યે પશ્ચાત્કર્મદોષઃ સંભાવ્યતે તથાપિ ગચ્છસ્ય બાલાદિવ્યાપ્તત્વાત્ તન્નિષેધો ન કૃતઃ, एवं દ્વિતીયપિઠૈષણાયामપિ દ્રવ્યં તથૈવાગન્તવ્યમ્ ॥ સૂ. ૧૧૪ ॥

ચુકી હૈ અબ ડનકે લિયે દૂસરી પિઠૈષણા કો વતલાતે હૈ-

ટીકાર્થ-‘અહાવરા દોચ્ચા પિંડેસણા, સંસટ્ટે હત્થે સંસટ્ટે મત્તણ’ અથ-ઇસ કે બાદ અપર-અન્ય અર્થાત્ દૂસરી પિઠૈષણા કો કહતે હૈ-સંસટ્ટ ગ્રાહ્ય પદાર્થ વગૈરહ કે સાથ ઉપલિપ્ત હસ્ત-હાથ ઓર સંસટ્ટ-ગ્રાહ્ય પદાર્થ વગૈરહ કે સાથ ઉપલિપ્ત અમત્ર-પાત્ર મી હો તો ‘તહેવ દોચ્ચા પિંડેસણા’ ડસ કો દૂસરી પિઠૈષણા કહતે હૈ ઓર પૂર્વોક્તરીતિ સે પ્રથમ પિઠૈષણા કે સમાન હી ઇસ દૂસરી પિઠૈષણા મેં મી અવશિષ્ટ વક્તવ્યતા સમજની ચાહિયે જૈસે કિ પ્રથમ પિઠૈષણા મેં દ્રવ્ય સાવશેષ ઓર નિરવશેષ વતલાયા ગયા હૈ ડન મેં યદ્યપિ નિરવશેષ દ્રવ્ય મેં પશ્ચાત્કર્મ દોષ કી સંભાવના રહતી હૈ ફિર મી ગચ્છ મેં ચાલ વૃદ્ધ સમી હોતે હૈ ઇસલિયે ડસકા નિષેધ નહીં કિયા ગયા હૈ, ઇસી તરહ દૂસરી પિઠૈષણા મેં મી દ્રવ્ય સાવશેષ ઓર નિરવશેષ સમજના ચાહિયે, ઇસ પ્રકાર

તેમના માટે બતાવવામાં આવે છે -

ટીકાર્થ-‘અહાવરા દોચ્ચા પિંડેસણા’ હવે આ બીજી પિંડૈષણા કહેવામાં આવે છે. સંસટ્ટે હત્થે સંસટ્ટે મત્તણ’ ગ્રાહ્ય પદાર્થ વિગેરેની સાથે ઉપલિપ્ત હાથ હોય અને સંસટ્ટ-ગ્રાહ્ય પદાર્થ વિગેરેની સાથે ઉપલિપ્ત પાત્ર હોય ‘તહેવ દોચ્ચા પિંડેસણા’ તો તેને બીજી પિંડૈષણા કહેવાય છે અને પૂર્વોક્ત રીતે પહેલી પિંડૈષણા પ્રમ.ભુ.જ આ બીજી પિંડૈષણા તુ પશુ બાકીત કથન સમજી લેવું જેમ કે પ્રથમા પિંડૈષણામાં દ્રવ્ય સાવશેષ અને નિરવશેષ બતાવેલ છે. તેમા જો કે નિરવશેષ દ્રવ્યમાં પશ્ચાત્ કમદોષની સંભાવના રહે છે તો પશુ ગચ્છમાં બાલ, વૃદ્ધ બધા હોય છે તેથી તેના નિષેધ કરેલ નથી. તે જ રીતે બીજી પિંડે-

મૂલમ્-અહાવરા તત્ત્વા પિંડેસના, ઇહ સ્થલ પાર્શ્વેનં વા પડીનં વા, દાહિનં વા, ઉદીનં વા સંતેગઈયા સહ્યા ભવંતિ, ગાહાવઈ વા ગાહાવઈ ભારિયા દા ગાહાવઈપુત્તે વા ગાહાવઈ ધૂણ વા સુળ્હા વા જાવ કમ્મકરી વા, તેસિં ચ ણં અણ્ણતરેસુ વિરૂપરૂપેસુ ભાયણજાણસુ ઉવણિચ્ચિત્ત-પુઠ્ઠે સિયા, તં જહા-થાલંસિ વા, પિઠરંસિ વા સરગંસિ વા, પરગંસિ વા, વરગંસિ વા, અહ પુણ એવં જાણિજ્ઞા, અસંસટ્ટે હત્થે સંસટ્ટે મત્તે, સંસટ્ટે હત્થે, અસંસટ્ટે મત્તે સે ય પઢિગ્ગહધારિ સિયા, પાણિપઢિગ્ગહિણ વા, સે પુઠ્ઠા-મેવ આલોણ્ણા આડસો ત્તિ વા, ભગિણિ ત્તિ વા, ણ્ણં તુમં અસંસટ્ટેણ હત્થેણ સંસટ્ટેણ મત્તેણ સંસટ્ટેણ વા હત્થેણ અસંસટ્ટેણ મત્તેણ અસ્સિ પઢિ-ગ્ગહગંસિ વા, પાણિસિ વા, ણિહદ્દુ ઉચ્ચિત્તુ દલયાહિ તહપ્પગારં ભોયણ-જાયં સયં વા ણં જાણ્ણજ્ઞા, પરો વા સે દેણ્ણા, ફાસુયં ણ્ણણિજ્ઞં જાવ પઢિગાહિજ્ઞા, તત્ત્વા પિંડેસના ॥ સૂ. ૧૧૫ ॥

છાયા-અથ અપરા તૃતીયા પિઠ્ઠૈષણા, ઇહ સ્થલ પ્રાચીનં વા પ્રતીચીનં વા દક્ષિણં વા ઉદીચીનં વા સન્તિ એકે શ્રાદ્ધાશયન્તિ, ગૃહપતિર્વા ગૃહપતિભાર્યા વા ગૃહપતિપુત્રો વા ગૃહપતિ-દુહિત્રા વા સ્ત્રુપા વા યાવત્ કર્મકરી વા, તેષાં ચ સ્થલ અન્યતરેષુ વિરૂપરૂપેષુ ભાજનજાતેષુ ઉપનિક્ષિપ્તપૂર્વઃ સ્યાત્, તદ્વથા-રથાલે વા, પિઠરે વા, સરકે વા, પરકે વા, વરકે વા, અથ પુનરેવં જાનીયાત્-અર્ધસપ્તો દસ્તઃ સંસટ્ટમ્ અમત્રં, સંસટ્ટો દસ્તઃ-અસંસટ્ટમ્ અમત્રમ્, સચ પ્રતિગ્રહચારી સ્થાત્, પાણિપ્રતિગ્રહિતો વા, સ પૂર્વમેવ આલોચયેદ્-આયુષ્મન્ ! ઇતિ વા, ભગિણિ ! ઇતિ વા, ણ્ણતેન ત્વમ્ અસંસટ્ટેન હસ્તેન સંસટ્ટેન અમત્રેણ, સસટ્ટેન વા હસ્તેન અસંસટ્ટેન અમત્રેણ, અસ્મિન્ પ્રતિગ્રહે વા પાણૌ વા નિહત્ય ઉચ્ચિત્ય દદસ્વ,' તથાપ્રકારં ભોજનજાતં રાયં વા સ્થલ યાચેત્, પરો વા તસ્ય દદાત્, પ્રાસુકમ્ ણ્ણણીયં યાવત્ પ્રતિગૃહ્ણી-યાત્, તૃતીયા પિઠ્ઠૈષણા ॥ સૂ. ૧૧૫ ॥

પ્રથમ પિઠ્ઠૈષણા કી तरह 'ઇતિ દોચ્ચા પિંડેસના' દ્વિતીય પિઠ્ઠૈષણા મેં બી અવજિઘટ વક્તવ્યના સમજાચી ગયી હૈ ॥ ૧૧૪ ॥

અવ ગચ્છાન્નર્ગત સ્થુઓં કે લિયે ઔર ગચ્છ ચિનિર્ગત સાધુઓં કે લિયે

પણામાં પણ કય સ્થાને અને નિરવશેષ સમજવુ જોઈએ. આ રીતે પહેલી પિંડેષણા પ્રમાણે બ 'ઇતિ દોચ્ચા પિંડેસના' આ બીજી પિંડેષણામાં પણ આકીરુ કથન સમજાવેલ છે ॥ સૂ. ૧૧૪ ॥

હવે ગચ્છાન્નર્ગત અને ગચ્છની બહાર નીકળેલા સાધુ અને સાધ્વીઓ માટે આ ત્રીજી પિંડેષણા સૂત્રગર કથન કરે છે.-

टीका-अथ गच्छान्तर्गतानां गच्छविनिर्गतानाञ्च साधुनां कृते तृतीयां पिण्डैषणां प्रतिपादयितुमाह-‘अहावरा तच्चा पिंडेसणा’ अथ अपरा-अन्या तृतीया पिण्डैषणा प्रतिपाद्यते-‘इह खलु पार्श्वं वा पङ्क्तिं वा, दाहिणं वा उदीणं वा’ इह खलु प्राचीनं वा प्रतीचीनं वा दक्षिणं वा उदीचीनं वा, प्रज्ञापकपुरुषापेक्षया प्राचीप्रभृतिदिक्षु ‘संते गइया सड्डा भवन्ति’ सन्ति-विद्यमाना एके-केचन श्रद्धाः श्रद्धालवः श्रावकाः भवन्ति वर्तन्ते तानाह-‘गाहावइ वा’ गृहपतिर्वा-गृहस्थो वा ‘गाहावइ भारिया वा’ गृहपतिभार्या वा ‘गाहावइ पुत्तो वा’ गृहपतिपुत्रो वा ‘गाहावइ धूए वा’ गृहपतिदुहिता वा ‘सुण्हा वा’ स्नुषा वा-पुत्रवधूवा ‘जाव’ यावत्-दासो वा दासी वा कर्मकरो वा ‘कम्मकरी वा’ कर्मकरी वा-परिचारिका वा स्यात् ‘तेसिं च णं’ तेषां च खलु गृहपतिप्रभृतीनाम् ‘अण्णयरेसु’ अन्यतरेषु अन्येषु ‘विरुवरुवेसु’ विरूपरूपेषु नानाप्रकारेषु ‘भायणजाएसु’ भाजनजातेषु पात्रसमुदायेषु

तीसरी पिण्डैषणा का प्रतिपादन करते हैं-

टीकार्थ-‘अहावरा तच्चा पिंडेसणा’ अथ-इसके बाद तीसरी पिण्डैषणा बतलायी जाती है ‘इह खलु पार्श्वं वा’ यहाँ पर प्रज्ञापक पुरुष की अपेक्षा से पूर्वदिशा में या ‘पङ्क्तिं वा’ पश्चिमदिशा में अथवा ‘दाहिणं वा उदीणं वा’ दक्षिणदिशा में या उत्तरदिशा में रहने वाले ‘संते गइया सड्डा भवन्ति’ श्रद्धालु श्रावक गृहस्थ हों ‘गाहावइ वा, गाहावइ भारिया वा, गाहावइ पुत्तो वा, गाहावइ धूए वा, सुण्हा वा, जाव कम्मकरी वा’ जैसेकि-गृहपति-गृहस्थ श्रावक हो या गृहपति-गृहस्थ श्रावक की भार्या धर्म पत्नी हो या गृहपति का पुत्र हो अथवा गृहपति की लडकी हो या गृहपति की स्नुषा-पुत्रवधू हो, या यावत्-गृहपति का दास हो या गृहपति की दासी हो या गृहपति का कर्मकर-नोकर हो या गृहपति की कर्मकरी-नोकरानी हो ‘तेसिं च णं अण्णयरेसु वा’ उन गृहपति वगैरह गृहस्थ श्रावक प्रभृति के अन्यतर ‘विरुवरुवेसु भायणजाएसु’ किसी भी

टीकार्थ-‘अहावरा तच्चा पिंडेसणा’ इवे आ त्रीण पिंडेसणा अताववामां आवे छे, ‘इह खलु पार्श्वं वा’ अड्डीया प्रज्ञापक पुरुषनी अपेक्षाथी पूर्व दिशाभा अथवा ‘पङ्क्तिं वा’ पश्चिम दिशाभा अथवा ‘दाहिणं वा’ दक्षिण दिशाभा अथवा ‘उदीणं वा’ उत्तर दिशाभा ‘संते गइया सड्डा भवन्ति’ तेभा केटलाइ रडेवावाणा श्रद्धालु श्रावक गृहस्थ होय छे जेभे के ‘गाहावइ वा’ गृहपति होय अथवा ‘गाहावइ भारिया’ गृहस्थ श्रावकनी पत्नी होय के ‘गाहावइ पुत्तो वा’ गृहपतिनो पुत्र होय ‘गाहावइ धूए वा’ गृहपतिनी पुत्री होय अथवा ‘सुण्हा वा’ गृहपतिनी पुत्रवधू होय अथवा ‘जाव कम्मकरी वा’ यावत् गृहपतिनो दास होय के अथवा दासी होय नोकर होय अथवा गृहपतिनी नोकराणी होय ‘तेसिं च णं अण्णयरेसु’ जे गृह-ते विगरेथी अन्य होय तेजोअे ‘विरुवरुवेसु भायणजाएसु’ कौण्ण्य अनेक विधपात्रभां

‘ઉવણિવિસ્તૃત્તપુન્વે સિયા’ ઉપનિશ્ચિત્તપૂર્વ પૂર્વશુક્લિષ્ણપશનાદિકં સ્યાત્, તાન્યેવ નાનાપ્રકાર-
કાણિ માજનાનિ આહ-‘તં જહા ધાલંસિ વા પિઠરંસિવા’ તદ્યથા-સ્થાલે વા પિઠરે વા પાત્ર-
વિશેષે (વટલોહી इतिभाषा) ‘સરગંસિ વા’ સરકે વા-વંશાદિનિર્મિતશૂર્પે વા ‘પરગંસિવા’
પરકે વા-વંશનિર્મિતપાત્રવિશેષે (પિટારી इति भाषा) ‘વરગંસિ વા’ વરકે વા-મહાર્ધ્યપાત્રવિશેષે
વા અશનાદિકં પૂર્વ સ્થાપિતં યદિ ભવેદિત્યર્થઃ ‘અહ પુનરેવં જાણિજ્ઞા’ ‘અથ પુનરેવં વંશ્યમાણ-
રીત્યા જાનીયાત્ તથાહિ-‘અસંસદ્દે હત્યે સંસદ્દે મત્તે’ અસંસદ્દઃ ગ્રાહ્યાદારજાતાનુપલિષ્ઠઃ હસ્તો
વર્તતે, કિન્તુ સંસદ્દમ્-ગ્રાહ્યાદારજાતોપલિષ્ઠમ્ અમત્રં માજનં વર્તતે, અથવા ‘સંસદ્દે વા હત્યે
અસંસદ્દે મત્તે’ સંસદ્દઃ-ગ્રાહ્યાદારજાતોપલિષ્ઠઃ હસ્તો વર્તતે કિન્તુ અસંસદ્દમ્-ગ્રાહ્યાદારજાતાનુ-
પલિષ્ઠમ્ અમત્રમ્-માજનં વર્તતે इत्येवं ज्ञात्वा ‘સેય પઢિગ્ગહધારી સિયા’ સ ચ મિશ્નુઃ
પ્રતિગ્રહધારી-પાત્રધારી સ્થવિરકલ્પી વા સ્યાત્ ‘પાણિપઢિગ્ગહિ વા’ પાણિપ્રતિગ્રાહિતો વા

નાના પ્રકાર કે પાત્ર સમુદાય મેં ‘ઉવણિવિસ્તૃત્તપુન્વે સિયા’ પહેલે સે હી અશનાદિ
ચતુર્વિધ આહાર જાત રચ્ચ દિયા ગયા હો ‘તં જહા’ જૈસે કિ ‘ધાલંસિ વા’ સ્થાલ-
વટલોહી હો યા ‘પિઠરંસિ વા’ પિઠર-પાત્ર વિશેષ કરાહી હો યા ‘સરગંસિ વા’
સરક-વાંસ વગૈરહ સે બનાયા હુઆ શૂર્પ-સૂપ હો યા ‘પરગંસિ વા’ પરક-વાંસ
કા નિર્મિત પાત્ર વિશેષ પિટારી હો, ‘વરગંસિ વા’ વરક-વહુત કીમત વાલા પાત્ર
વિશેષ હો, ઉન સબ મેં પહેલે હી રચ્ચા હુઆ અશનાદિ ચતુર્વિધ બોજન જાત
હો ‘અહપુનેવં જાણિજ્ઞા-ઑર એસા વંશ્યમાણ રૂપ સે જાન લેકિ ‘અસં
સદ્દે હત્યે’ અસંસદ્દ-ગ્રાહ્યાદારજાત સે અનુપલિષ્ઠ હરત હૈ કિન્તુ ‘સંસદ્દે મત્તે’
સંસદ્દ-ગ્રાહ્યાદારજાત સે ઉપલિષ્ઠ પાત્ર હૈ, યા ‘સંસદ્દે વા હત્યે’ સંસદ્દ હરત હૈ
કિન્તુ ‘અસંસદ્દે મત્તે’ અસંસદ્દ પાત્ર હૈ એસા જાન કર ‘સેય પઢિગ્ગહધારી સિયા’
વહ સાધુ પ્રતિગ્રહધારી-પાત્રધારી અર્થાન્ સ્થવિરકલ્પી હો અથવા ‘પાણિ-
પઢિગ્ગહિ વા’ પાણિપ્રતિગ્રાહિત અર્થાન્ જિનકલ્પી સાધુ હો તો ‘સે પુન્વામેવ

સમુદાયમા ‘ઉવણિવિસ્તૃત્તપુન્વે સિયા’ પહેલેથી જ અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત રાખી
મૂકેલ હોય ‘તં જહા’ જેમ કે-‘ધાલંસિ વા’ ધાળીમા અથવા ‘પિઠરંસિ વા’ તપેલીમા અથવા
‘સરગંસિ વા’ વાંસ વિગેરેથી બનાવેલ સૂપડામા અથવા ‘પરગંસિ વા’ પરક-વાંસતું બનાવેલ
એક પ્રકારના પાત્ર વિશેષમા અથવા ‘વરગંસિ વા’ વરક-કીમતી પાત્ર વિશેષમાં એ પૈકી
કોઈમા પહેલેથી રાખી મૂકેલ અશનાદિ ભોજન હોય ‘અહ પુનરેવં જાણિજ્ઞા’ અને એવું
વંશ્યમાણ પ્રકારે તેમના જાણવામા આવે કે ‘અસંસદ્દે હત્યે સંસદ્દે મત્તે’ અસંસદ્દ-સેવાના
આહાર જાતથી હાથ ખરડાયેલ છે અથવા ‘સંસદ્દે વા હત્યે અસંસદ્દે મત્તે’ હાથ સંસદ્દ છે
અર્થાન્ હાથને લાગેલ છે-પણ પાત્ર અસંસદ્દ છે પાત્રમા લાગેલ નથી એવું જાણીને
‘સેય પઢિગ્ગહધારીસિયા’ તે સાધુ પ્રતિગ્રહધારી-પાત્રધારી અર્થાન્ સ્થવિર કલ્પી હોય કે
‘પાણિપઢિગ્ગહિયા’ જન કલ્પી સાધુ હોય તો ‘સે પુન્વામેવ આલોજ્ઞા’ એ પરોક્ષ સ્થ-

जिर्नर्त्तपी वा पूर्वमेव भिक्षाग्रहणात्प्रागेव आलोचयेत्-विचारं कुर्यात् कथयेद् वा, तथाहि
'आउसोत्ति वा, भगिणित्ति वा' हे आयुष्मन् ! इति वा, हे भगिनि ! इति वा सम्बोध्य
'एएण तुमं' एतेन त्वस् 'असंसट्ठेण हत्थेण संसट्ठेण मत्तेण' असंसट्ठेण हस्तेन संसट्ठेण अमत्तेण
अथवा 'संसट्ठेण वा हत्थेण असंसट्ठेण मत्तेण' संसट्ठेण हस्तेन असंसट्ठेण अमत्तेण
'अस्सि पडिग्गहंसि वा पाणिसि वा' अस्मिन् प्रतिग्रहे-पात्रे, पाणी वा 'णिहट्ठु उचित्तु
दलयाहि' निर्हृत्य-आनीय, उचित्तु-उचयं कृत्वा ददस्व-देहि 'तहप्पगारं'-तथाप्रकारम्
तथाविधं पूर्वोक्तरूपम् 'भोयणजायं' भोजनजातम् अशनादिकं चतुर्विधमाहारजातम् 'सयं वा
णं जाइज्जा' स्वयं वा साधुः खलु याचेत् 'परो वा से दिज्जा' परो वा गृहस्थः तस्मै
साधवे दद्यात्, तथाविधम् 'फासुयं' प्रासुकम् अचित्तम् 'एसणिज्जं' एषणीयम्-आधाकर्मादि-

आलोएज्जा-आउसोत्ति वा, भगिणित्ति वा' बह पूर्वोक्त स्थविरकल्पी या जिनकल्पी
साधु भिक्षा लेने से पहले ही विचार कर कहे कि-हे आयुष्मन् ! आवक ! हे
भगिनि ! बहिन ! इस प्रकार संबोधित कर बोले कि 'एएण तुमं असंसट्ठेण हत्थेण'
इस असंसट्ठ हाथ से और 'संसट्ठेण वा मत्तेण' संसट्ठ पात्र से अथवा 'संसट्ठेण
हत्थेण' संसट्ठ हाथ से और 'असंसट्ठेण मत्तेण' असंसट्ठ पात्र से 'अस्सि पडिग्ग-
हंसि वा, पाणिसि वा णिहट्ठु उचित्तु दलयाहि' इस प्रतिग्रह-पात्र में अथवा
हाथ-में लाकर और एकत्रिनकर देदो, इस तरह कहने के बाद 'तहप्पगारं भोय-
णजायं' उस प्रकार का पूर्वोक्त स्वरूप भोजन जात-अशनादि चतुर्विध आहार
जात को 'सयं वा णं जाइज्जा' स्वयं ही साधु याचना करे अथवा 'परो वा से दिज्जा'
पर-गृहस्थ आवक ही उस साधु को देवे और इस प्रकार का स्वयं याचित या
गृहस्थ आवक के द्वारा दिये गये अशनादि चतुर्विध आहार जात को 'फासुयं
एसणिज्जं जाव' प्रासुक-अचित्त और एषणीय-आधाकर्मादि दोषों से रहित

विर कइपी अथवा एनकइपी साधु भिक्षा लेता पड़ेला न विचार करीने कहे के-आउसोत्ति
वा भगिणित्ति वा' हे आयुष्मन् आवक अथवा हे भेडेन ! आ-रीते सम्बोधन करीने कहेपुं
के-एएण तुमं असंसट्ठेण हत्थे' आ असंसट्ठ नडी भरडायेल हाथयी अने 'संसट्ठेण मत्तेण'
संसट्ट भरडायेल पात्रयी अथवा 'संसट्ठेण वा मत्तेण' संसट्ट-भरडायेल पात्रयी अने
'असंसट्ठेण मत्तेण' असंसट्ट-नहीं भरडायेल पात्रयी 'अस्सि पडिग्गहंसि वा' आ-पात्रभां
'पाणिसि वा' अथवा हाथभां 'णिहट्ठु' दावीने 'उचित्तु दलयाहि' ओकहुं करीने आगे. आभ
कहा, पछी 'तहप्पगारं भोयणजाय' ओ प्रकारतु पूर्वोक्त स्वरूपवाण अशनादि चतुर्विध
भोजन जातने 'सय वा णं जाइज्जा' साधु स्वयं लेनी याचना करे अथवा 'परो वा से दिज्जा'
गृहस्थ आवक न ओ साधु साध्वीने आपे तो आ प्रकारे पोते याचना करेला अथवा
गृहस्थे स्वयं आपेला अशनादि चतुर्विध आहार जातने 'फासुय' प्रासुक अचित्त अने
'एसणिज्जं जाव' ओषणीय-आधाकर्मादि दोषाधी रहित यावत् अहेण करवा योग्य सम्भुने

દોષરહિતં 'જાવ' મન્યમાનો જ્ઞાત્વા લાભે સતિ 'પઢિગાહિજ્ઞા' પ્રતિગૃહ્ણીયાન્ એવંવિધસ્યા-
 હારજાતસ્યાચિત્તત્વેન આધાકર્માદિદોષરહિતત્વેન ચ સંયમવિરાધકત્વાભાવાત્ इति तृतीया
 पिण्डैषणा बोध्या अत्र संसृष्टासंसृष्ट सावशेषद्रव्यैरष्टभङ्गा भवन्ति तत्र चाष्टमो भङ्गः—'संसृष्टो
 हस्तः असंसृष्टम् अमत्रम् सावशेषं द्रव्यम्' इत्येवंरूपो गच्छन्निर्गतानामपि साधूनां कल्पते शेषास्तु
 सप्तभङ्गा गच्छान्तर्गतानां सूत्रार्थहान्यादિકं कारणमाश्रित्य कल्पन्ते इत्यवधेयम् । सू० ११५॥

મૂલમ્—અહાવરા ચઉત્થા પિંડેસણા, સે ભિક્ખૂ વા ભિક્ખુણી વા
 ગાહાવઙ્કુલં જાવ પવિટ્ટે સમાણે સે જં પુણ જાણિજ્ઞા, પિહુઅં વા બહુ-
 રયં વા ભુજિયં વા, મંથું વા જાવ ચાઉલપલંબં વા, અસ્સિ સ્વલ્લુ પઢિ-
 ગ્ગહિયંસિ અપ્પે પચ્છા કમ્મે, અપ્પે પજ્જવજાણ, તહપ્પગારં પિહુયં વા
 બહુરયં વા ભુજિયં વા મંથું વા જાવ ચાઉલપલંબં વા, સયં વા જાણજ્ઞા
 પંરો વા સે દેજ્ઞા, ફાસુયં ઇસણિજ્ઞં જાવ પઢિગાહિજ્ઞા ॥૧૧૬॥

इति चउत्था पिंडेसणा ॥

યાવત્-સમજ્ઞતે હુએ સ્થવિરકલ્પી યા જિનકલ્પી સાધુ મિલને પર 'પઢિગા-
 હિજ્ઞા' ગ્રહણ કરે ક્યોંકિ હસ પ્રકાર કા આહાર જાત અચિત્ત તથા આધાકર્માદિ
 દોષોં સે રહિત હોને કે કારણ સંયમ કા વિરાધક નહીં હોતા, હસલિયે હસ
 પ્રકાર કે અચિત્ત ઓર ઇષણીય આહાર જાન કો ગ્રહણ કરને સે સંયમ કી વિરા-
 ધના નહીં હોગી । યહાં પર સંસૃષ્ટ અસંસૃષ્ટ ઓર સાવશેષ દ્રવ્ય કે સાથ
 આઠ ભંગ સમજ્ઞના ચાહિયે ડન મેં આઠવાં ભંગ નિમ્ન પ્રકાર કા હોતા હૈ-
 'સંસૃષ્ટો હસ્તઃ, અસંસૃષ્ટમ્ અમત્રમ્, સાવશેષં દ્રવ્યમ્' યહ આઠવાં ભંગ ગચ્છ
 નિર્ગત જિનકલ્પી સાધુઓં કે લિયે ઓ હોતા હૈ ઓર વાકી સાત ભંગતો
 ગચ્છાન્તર્ગત સ્થવિરકલ્પિક સાધુઓં કો સૂત્રાર્થ કી હાનિ આદિ કારણ સે હોતે
 હૈં ઇસા સમજ્ઞના ચાહિયે ॥ ૧૧૬ ॥

'પઢિગાહિજ્ઞા' સ્થવિર કલ્પી કે જનકલ્પી સાધુએ તેવો આહાર મળેથી તેને ગ્રહણ કરવો.
 કેમ કે આવા પ્રકારનો આહાર અચિત્ત તથા આધાકર્માદિ દોષ વિનાનો હોવાથી સચમનો
 બાધક થતો નથી. તેથી તેવા આહારને લેવાથી સચમની વિશધના થતી નથી અહીં
 સંસૃષ્ટ અસંસૃષ્ટ અને સાવશેષ દ્રવ્યની સાથે આઠ ભંગો સમજવા તે પૈકી
 આઠમો ભંગ નીચે બતાવવામાં આવ્યા પ્રમાણે થાય છે. 'સમસ્ટો હસ્ત ! અસંસૃષ્ટમ્
 અમત્રમ્ સાવશેષમ્ દ્રવ્યમ્' આ આઠમો ભંગગચ્છથી બહાર નીકળેલા જનકલ્પી સાધુઓને
 પણ લાગુ પડે છે. અને બાકીના સાત ભંગો તો ગચ્છમાં રહેનારા સ્થવિર કલ્પિત
 સાધુઓને સૂત્રાર્થની હાનિ વિગેરે કારણથી થાય છે. તેમ સમજવું ॥ સૂ ૧૧૫ ॥

છાયા-અથ અપરા ચતુર્થી પિઠૈષણા, સ મિશ્રુર્વા મિશ્રુકી વા ગૃહપતિકુલં યાવત્ પ્રવિષ્ટઃ સન્ સ યદિ પુનઃ જાનીયાત્-પૃથુકં વા, વહુરજો વા, મર્જિતં વા મન્થુ વા યાવત્ તળ્ડુલપ્રલભ્યં વા, અસ્મિન્ સ્વલ્પ પ્રતિગ્રહે અલ્પં પશ્ચાત્કર્મ, અલ્પં પર્યાયજાતમ્, તથાપ્રકારમ્ પૃથુકં વા વહુરજો વા મર્જિતં વા મન્થુ વા યાવત્ તળ્ડુલપ્રલભ્યં વા સાયં વા યાચેત પરો વા તસ્ય દદ્યાત્, પ્રાસુકમ્ પપનીયં યાવત્ પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ ઇતિ ચતુર્થી પિઠૈષણા ॥ સૂ. ૧૧૬॥

ટીકા-અથ ચતુર્થી પિઠૈષણાં વક્તુમાહ-‘અહાવરા ચતુર્થા પિઠૈસણા’ અથ અપરા-અન્યા ચતુર્થીપિઠૈષણા પ્રતિપાદ્યતે અલ્પલેપાનામ, તથાહિ ‘સે મિક્ષુ વા મિક્ષુણી વા’ સ પૂર્વોક્તો ભાવમિશ્રુર્વા મિશ્રુકી વા ‘ગાહાવહકુલં ગૃહપતિકુલં’-ગૃહસ્થગૃહમ્ ‘જાવ’ યાવત્-પિઠ્ઠપાતપ્રતિજ્ઞયા-મિક્ષાલાભાર્થમ્ ‘પવિટ્ટે સમાણે’ પ્રવિષ્ટઃ સન્ ‘સે જં પુણ જાણિજ્ઞા’ સ મિશ્રુઃ યદિ પુનઃ એવં વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્ ‘પિહુઅં વા’ પૃથુકં વા-તુપરહિતપૃથુવા મર્જિતશાલ્યાદિ ‘વહુરયં વા’ વહુરજો વા-વહુરજઃ કળયુક્તં શાલ્યાદિ ‘મુજ્જિયં વા’ મર્જિતં વાં અગ્નિપરિપક્વં તળ્ડુલં વા ‘ચાઝલપલં વા’ ‘મંથુ વા’ મન્થુ વા પૂર્વોક્તમર્જિતલાજાદિકં

ટીકાર્થ-અથ ચૌથી પિઠૈષણા કો વતલાતે હૈં-‘અહાવરા ચતુર્થા પિઠૈસણા સે મિક્ષુ વા, મિક્ષુણી વા, ગાહાવહકુલં જાવ પવિટ્ટે સમાણે સે જં પુણ જાણિજ્ઞા’ અથ-હસકે વાદ અપરા અન્ય ચતુર્થી પિઠૈષણા વતલાયી જાતી હૈ-વહ પૂર્વોક્ત મિશ્રુક સંયમવાન સાધુ ઔર મિશ્રુકી-સાધ્વી ગૃહપતિ-ગૃહસ્થ શ્રાવક કે ઘરમેં યાવત્-પિઠ્ઠપાત કી પ્રતિજ્ઞા સે અર્થાત્ મિક્ષા લેને કી હચ્છા સે અનુપ્રવિષ્ટ હોકર વહ સાધુ ઔર સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે જ્ઞાન લેકિ-‘પિહુઅં વા’ પૃથુક-પૌઆ ચૂરાકો અથવા ‘વહુરયં વા’ વહુરજ અધિક કળ સે યુક્ત શાલિ કો યા ‘મુજ્જિયં વા મંથુ વા’ જાવ ચાઝલપલં વા’ મર્જિત-મુઝ્જા હુઆ ચાવલ કો એવં મુઝ્જા હુઆ મમરા કો યા યાવત્-ચાવલ કો અથવા તળ્ડુલ

હવે થોથી પિઠૈષણા બતાવવામાં આવે છે.-

ટીકાર્થ-‘અહાવરા ચતુર્થા પિઠૈસણા’ હવે આ થોથી પિઠૈષણા કહેવામાં આવે છે -‘સે મિક્ષુ વા મિક્ષુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સાધુ અથવા સાધ્વી ‘ગાહાવહકુલં જાવ’ ગૃહસ્થ શ્રાવકના ઘરમાં મિક્ષાલાભની ઇચ્છાથી ‘પવિટ્ટે સમાણે’ પ્રવેશ કરીને ‘સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા’ તેમના બાણુવામાં બે એવું આવે કે ‘પિહુઅં વા વહુરયં વા’ પૌઆને અથવા અધિક ૨૦-વાણીશાળીને અથવા ‘મુજ્જિયં વા’ બુ બેલા શેકેલા થોખાને તથા ‘મંથુ વા’ શેકેલા મમરાને ‘જાવ ચાઝલપલં વા’ અથવા યાવત્ થોખાને કે થોખાના કણુને ‘અસ્મિન્ સ્વલ્પ પઢિગાહય સિ’ લેવા છતાં પણ ‘અપે પન્છકર્મમે’ થોડું જ પશ્ચાત્ કર્મ થશે ‘અપે પન્જવજાણ’ અને થોડા જ તુષ વિગેરેના ત્યાગ થશે આ રીતે અલ્પ લેપથી લિપ્ત થવાને કારણે ‘તહપ્પગારં’ પિહુય વા વહુરય વા’ એ પ્રકારનું અલ્પ લેપવાળા પૌઆ વિગેરેને અને અધિક ૨૦-કણુ વાળા મમરા વિગેરેને અથવા ‘મુજ્જિયં વા’ શેકેલા ‘મંથુ વા’ થોખા વિગેરેને પૂર્વોક્ત કથન

દોષરહિતં 'જાવ' મન્યમાનો જ્ઞાત્વા લાભે સતિ 'પડિગાહિજ્ઞા' પ્રતિગૃહ્ણીયાન્ એવંવિધસ્યા-
હારજાતસ્યાચિત્તત્વેન આધાકર્માદિદોષરહિતત્વેન ચ સંયમવિરાધકૃત્વાભાવાત્ इति तृतीया
પિણ્ડેષણા વોધ્યા અત્ર સંસૃષ્ટાસંસૃષ્ટ સાવશેષદ્રવ્યૈરષ્ટમજ્ઞા ભવન્તિ તત્ર ચાષ્ટમો મજ્ઞઃ- 'સંસૃષ્ટો
હસ્તઃ અસંસૃષ્ટમ્ અમત્રમ્ સાવશેષં દ્રવ્યમ્' इत्येवंरूपो गच्छन्निर्गतानामपि साधूनां कल्पते शेषास्तु
સમમજ્ઞા ગચ્છાન્તર્ગતાનાં સૂત્રાર્થહાન્યાદિકં કારણમાશ્રિત્ય કલ્પન્તે इत्यवधेयम् ॥ ૧૧૫ ॥

મૂલમ્-અહાવરા ચડત્યા પિંડેસણા, સે મિક્કલૂ વા મિક્કલુણી વા
ગાહાવહકુલં જાવ પવિટ્ટે સમાણે સે જં પુણ જાણિજ્ઞા, પિહુઅં વા બહુ-
રયં વા મુજ્જિયં વા, મંથું વા જાવ ચાડલપલંબં વા, અસ્સિં રલ્લ પડિ-
ગ્ગહિયંસિ અપ્પે પચ્છા કમ્મે, અપ્પે પજ્જવજાણ, તહપ્પગારં પિહુયં વા
બહુરયં વા મુજ્જિયં વા મંથું વા જાવ ચાડલપલંબં વા, સયં વા જાણ્ઞા
પરો વા સે દેજ્ઞા, ફાસુયં ઇસણિજ્ઞં જાવ પડિગાહિજ્ઞા ॥૧૧૬॥

इति चउत्था पिंडेसणा ॥

યાવત્-સમમજ્ઞતે હુણ સ્થવિરકલ્પી યા જિનકલ્પી સાધુ મિલને પર 'પડિગા-
હિજ્ઞા' ગ્રહણ કરે કયોંકિ હસ પ્રકાર કા આહાર જાત અચિત્ત તથા આધાકર્માદિ
દોષોં સે રહિત હોને કે કારણ સંયમ કા વિરાધક નહીં હોતા, હસલિયે હસ
પ્રકાર કે અચિત્ત ઔર ઇષ્ણીય આહાર જાન કો ગ્રહણ કરને સે સંયમ કી વિરા-
ધના નહીં હોગી । યહાં પર સંસૃષ્ટ અસંસૃષ્ટ ઔર સાવશેષ દ્રવ્ય કે સાથ
આઠ મજ્ઞ સમમજ્ઞના ચાહિયે ડન મેં આઠવાં ભંગ નિમ્ન પ્રકાર કા હોતા હૈ-
'સંસૃષ્ટો હસ્તઃ, અસંસૃષ્ટમ્ અમત્રમ્, સાવશેષં દ્રવ્યમ્' યહ આઠવાં મજ્ઞ ગચ્છ
નિર્ગત જિનકલ્પી સાધુઓં કે લિયે બી હોતા હૈ ઔર વાકી સાત ભંગતો
ગચ્છાન્તર્ગત સ્થવિરકલ્પિક સાધુઓં કો સૂત્રાર્થ કી હાનિ આદિ કારણ સે હોતે
હૈં ઇસા સમમજ્ઞના ચાહિયે ॥ ૧૧૬ ॥

'પડિગાહિજ્ઞા' સ્થવિર કલ્પી કે છનકલ્પી સાધુએ તેવો આહાર મળેથી તેને ગ્રહણ કરવો.
કેમ કે આવા પ્રકારનો આહાર અચિત્ત તથા આધાકર્માદિ દોષ વિનાનો હોવાથી સચમનો
આધક થતો નથી. તેથી તેવા આહારને લેવાથી સચમની વિરાધના થતી નથી અહીં
સંસૃષ્ટ અસંસૃષ્ટ અને સાવશેષ દ્રવ્યની સાથે આઠ ભગો સમજવા તે પૈકી
આઠમો ભગ નીચે બતાવવામા આવ્યા પ્રમાણે થાય છે. 'સમટો હસ્ત' અસંસૃષ્ટમ્
અમત્રમ્ સાવશેષમ્ દ્રવ્યમ્ આ આઠમો ભગગણથી બહાર નીકળેલા છનકલ્પી સાધુઓને
પણ સાધુ પડે છે. અને બાકીના સાત ભગો તે ગચ્છમા રહેનારા સ્થવિર કલ્પિત
સાધુઓને સૂત્રાર્થની હાનિ વિગેરે કારણોથી થાય છે. તેમ સમજવું ॥ સૂ. ૧૧૫ ॥

છાયા-અથ અપરા ચતુર્થી પિઠૈષણા, સ મિશ્રુર્વા મિશ્રુકી વા ગૃહપતિકુલં યાવત્ પ્રવિષ્ટઃ સન્ સ યદિ પુનઃ જાનીયાત્-પૃથુકં વા, વહુરજો વા, મર્જિતં વા મન્થુ વા યાવત્ તળ્ડુલપ્રલમ્બં વા, અસ્મિન્ સ્વલુ પ્રતિગ્રહે અલ્પં પશ્ચાત્કર્મ, અલ્પં પર્યાયજાતમ્, તથાપ્રકારમ્ પૃથુકં વા વહુરજો વા મર્જિતં વા મન્થુ વા યાવત્ તળ્ડુલપ્રલમ્બં વા સ્થાયં વા યાચેત પરો વા તસ્ય દદ્યાત, પ્રાસુકમ્ ઇપનીયં યાવત્ પ્રતિગૃહીયાત્ ઇતિ ચતુર્થી પિઠૈષણા ॥ સૂ. ૧૧૬॥

ટીકા-અથ ચતુર્થી પિઠૈષણાં વક્તુમાહ-‘અહાવરા ચડત્યા પિઠેસણા’ અથ અપરા-અન્યા ચતુર્થીપિઠૈષણા પ્રતિપાદ્યતે અલ્પલેપાનામ, તથાદિ ‘સે મિક્સુ વા મિક્સુણી વા’ સ પૂર્વોક્તો ભાવમિશ્રુર્વા મિશ્રુકી વા ‘ગાહાવઙ્કુલં’ ગૃહપતિકુલં-ગૃહસ્થગૃહસ્થ ‘જાવ’ યાવત્-પિઠ્ડપાતપ્રતિજ્ઞા-મિશ્રાલાભાર્થમ્ ‘પવિઠ્ઠે સમાણે’ પ્રવિષ્ટઃ સન્ ‘સે જં પુણ જાણિજ્ઞા’ સ મિશ્રુઃ યદિ પુનઃ એવં વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્ ‘પિહુઅં વા’ પૃથુકં વા-તુપરહિતપૃથુપા મર્જિતશાલ્યાદિ ‘વહુરયં વા’ વહુરજો વા-વહુરજઃ કળયુક્તં શાલ્યાદિ ‘મુજિયં વા’ મર્જિતં વા’ અગ્નિપરિપક્વં તળ્ડુલં વા ‘ચાઝલપલંબં વા’ ‘મંથુ વા’ મન્થુ વા પૂર્વોક્તમર્જિતલાજાદિકં

ટીકાર્થ-અવ ચૌથી પિઠૈષણા કો વતલાતે હૈ-‘અહાવરા ચડત્યા પિઠેસણા સે મિક્સુ વા, મિક્સુણી વા, ગાહાવઙ્કુલં જાવ પવિઠ્ઠે સમાણે સે જં પુણ જાણિજ્ઞા’ અથ-હસકે બાદ અપરા અન્ય ચતુર્થી પિઠૈષણા વતલાયી જાતી હૈ-વહ પૂર્વોક્ત મિશ્રુક સંયમવાન્ સાધુ ઔર મિશ્રુકી-સાધ્વી ગૃહપતિ-ગૃહસ્થ શ્રાવક કે ઘરમેં યાવત્-પિઠ્ડપાત કી પ્રતિજ્ઞા સે અર્થાત્ મિક્ષા લેને કી ઇચ્છા સે અનુપ્રવિષ્ટ હોકર વહ સાધુ ઔર સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે જાન લેકિ-‘પિહુઅં વા’ પૃથુક-પૌ આ ચૂરાકો અથવા ‘વહુરયં વા’ વહુરજ અધિક કળ સે યુક્ત શાલિ કો યા ‘મુજિયં વા મંથુ વા’ જાવ ચાઝલપલંબં વા’ મર્જિત-મુઝા હુઆ ચાવલ કો એવં મુઝા હુઆ મમરા કો યા યાવત્-ચાવલ કો અથવા તળ્ડુલ

હવે ચોથી પિઠૈષણા બતાવવામાં આવે છે.-

ટીકાર્થ-‘અહાવરા ચડત્યા પિઠેસણા’ હવે આ ચોથી પિઠૈષણા કહેવામાં આવે છે-‘સે મિક્સુ વા મિક્સુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સાધુ અથવા સાધ્વી ‘ગાહાવઙ્કુલં જાવ’ ગૃહસ્થ શ્રાવકના ઘરમાં મિક્ષાલાભની ઇચ્છાથી ‘પવિઠ્ઠે સમાણે’ પ્રવેશ કરીને ‘સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા’ તેમના બાણુવામાં બે એવું આવે કે ‘પિહુઅં વા વહુરય વા’ પૌ આને અથવા અધિક ૨૪-વાળીશાળીને અથવા ‘મુજિયં વા’ બુ બેલા શેકેલા ચોખાને તથા ‘મંથુ વા’ શેકેલા મમરાને ‘જાવ ચાઝલપલંબ વા’ અથવા યાવત્ ચોખાને કે ચોખાના કણેને ‘અસ્મિન્ સ્વલુ પઢિગાહ્ય સિ’ લેવા છતાં પણ ‘અપે પચ્છાકર્મ્મે’ થોડું જ પશ્ચાત્ કર્મ થશે ‘અપે પચ્ચવજાણે’ અને થોડા જ તુષ વિગેરેના ત્યાગ થશે આ રીતે અલ્પ લેપથી લિપ્ત થવાને કારણે ‘તહપ્પગારં’ પિહુય વા વહુરય વા’ એ પ્રકારનું અલ્પ લેપવાળા પૌઆ વિગેરેને અને અધિક ૨૪-કણુ વાળા મમરા વિગેરેને અથવા ‘મુજિયં વા’ શેકેલા ‘મંથુ વા’ ચોખા વિગેરેને પૂર્વોક્ત કથન

‘जाव’ यावत्-तण्डुलं वा ‘चाउलपलवं वा’ तण्डुलप्रलम्बं वा ‘अस्मिन् खलु पडिगाहियंसि’ अस्मिन् खलु प्रतिग्रहे पात्रगते पृथुकादिके गृहीतेऽपि ‘अप्ये पञ्चाकम्मे’ अल्पं पश्चात्कर्म स्यात् ‘अप्ये पञ्चवजाए’ अल्पम् पर्यायजातम् तुषादिकं त्याज्यं स्यात् इत्येवंरीत्या अल्पलेप युक्तत्वात् ‘तहप्पगारं’ तथाप्रकारम् तथाविधमल्पलेपयुक्तं ‘पिहुयं वा’ पृथुकं वा ‘बहुरयं वा’ बहुरजो वा-बहुरजः कणयुक्तं लाजादिकं ‘भुज्जियं वा’ भर्जितम् ‘मंथु वा’ मन्थुं वा ‘जाव’ यावत्-तण्डुलं वा ‘चाउलपलवं वा’ तण्डुलप्रलम्बं वा एवं बल्लचणकादिकं ‘सयं वा जाण्ज्जा’ सयं वा साधुः याचेत् ‘परो वा से देज्जा’ परः गृहस्थः श्रावको वा तस्य तस्मै साधवे दद्यात् ‘फासुयं’ प्राप्तुम् अचित्तम् ‘एसणिज्जं’ एषणीयम्-आधाकर्मादिदोषरहितं ‘जाव’ यावत्-मन्यमानः ज्ञात्वा लाभे सति ‘पडिगाहिज्जा’ प्रतिगृह्णीयात्, तथाविधस्य पृथुकादेर चित्तत्वेन आधाकर्मादिदोषरहितत्वेन च संयमविराधकत्वाभावात् ॥ सू० ११६ ॥

इति चतुर्थी पिण्डैषणा

मूलम्-अहावरा पंचमा पिण्डैषणा-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा

कण को ‘अस्मिन् खलु पडिगाहियंसि’ इस-पात्र-में लेने पर भी-‘अप्ये पञ्चाकम्मे’ थोडा ही पश्चात्कर्म होगा, और ‘अप्ये पञ्चवजाए’ थोडा ही तुष वगैरह त्याज्य होगा, इस प्रकार अल्प ही लेप से युक्त होने के कारण-‘तहप्पगारं पिहुयं वा, बहुरयं वा, भुज्जियं वा’ उस प्रकार का अल्प लेपयुक्त पृथुक को और अधिक रज-कण युक्त लाजा-ममरा वगैरह-को या भर्जित-भुज्जा हुआ चावल वगैरह को ‘मंथु वा’ और मंथु पूर्वोक्तरीति से भर्जित चणा वगैरह को या ‘जाव चाउलपलवं वा यावत्-चावल को एवं चावल कणों को एवं बाल वगैरह को, ‘सयं वा जाण्ज्जा’ स्वयं ही साधु याचना करे या ‘परो वा से देज्जा’ पर गृहस्थ श्रावक हो उस साधु को देवे तो इस प्रकार के पौआं वगैरह को ‘फासुयं एसणि ज्ज-जाव’ प्राप्तुम्-अचित्त तथा एषणीय-आधाकर्मादि दोषों से रहित यावत् समज्जते हुए साधु और साध्वी मिलने पर ‘पडिगाहिज्जा’ ले लेवे क्योंकि इस तरह के पृथुकादि को अचित्त और आधाकर्मादि दोषों से रहित होने से संयम की विराधना नहीं होगी चतुर्थी पिण्डैषणा समाप्त हुई ॥ ११६ ॥

प्रभञ्जे शेज्जला जञ्जा विगेदेने अथवा ‘जाव चाउलपलवं वा’ यावत् शेज्जाने के शेज्जानी धनुषीने तथा वास विगेदेने ‘सय वा जाण्ज्जा’ साधु स्वयम् ले अथवा पर-‘परो वा से देज्जा’ गृहपति श्रावक वा शे साधुने आपे ने आ प्रकारना पौवा विगेदेने ‘फासुयं प्राप्तुम्-अचित्त तथा ‘एसणिज्ज जाव’ एषणीय-आधाकर्मादि दोषाथी रहित यावत् समज्जने ‘पडिगाहिज्जा’ साधु के साध्वीने प्राप्त श्राय तो लक्ष लेवु केम के आ रीतना पौआ विगेदे अचित्त अने आधाकर्मादि दोष रहित होवाथी संयमनी विराधना अती नथी. ॥ सू. ११६ ॥

आ शेथी पिण्डैषणा समाप्त थ

गाहावङ्कुलं जाव पविष्टे समाणे उग्गहितमेव भोयणजायं जाणिज्जा
तं जहा-सरावंसि वा, डिंडिमंसि वा, कोसगंसि वा, अह पुण एवं
जाणिज्जा बहुपरिथावन्नं पाणीसु उदगलेवे तहप्पगारं अत्तणं वा पाणं
वा खाइमं वा साइमं वा सयं वा णं जाएज्जा, परो वा से देज्जा
फासुयं सणिज्जं जाव पडिगाहिज्जा पंचमा पिंडेसणा ॥सू० ११७॥

छाया-अथ अपरा पञ्चमीपिण्डैषणा, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः
सन् उपगृहीतमेव भोजनजातं जानीयात् तद्यथा-शरावे वा, डिंडिमे (कांस्ये) वा, कोशके
वा, अथ पुनरेवं जानीयात् बहुपर्यायः पाणिषु-उदकलेपः, तथाप्रकारम्-अशनं वा पानं वा
खादितं वा स्वादितं वा स्वयं वा खलु याचेत्, परो वा तस्य दद्यात्, प्रायुकम् एषणीयं यावत्
प्रतिगृह्णीयात्, पञ्चमी पिण्डैषणा ॥ सू० ११७ ॥

टीका-अथ पञ्चमीं पिण्डैषणां प्रतिपादयितुमाह-‘अहावरा पंचमा पिंडेसणा’ अथ
अपरा-अन्या पञ्चमी पिण्डैषणा प्रतिपाद्यते तथाहि ‘से भिक्षु वा भिक्षुणी वा’ स पूर्वोक्तो
भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘गाहावङ्कुलं’ गृहपतिकुलम्-गृहस्थ आश्रमिकम् ‘जाव पविष्टे समाणे’
यावत्-पिण्डपातप्रतिज्ञया-भिक्षालाभार्थम् प्रविष्टः सन् ‘उग्गहितमेव भोयणजायं जाणिज्जा’
उपगृहीतमेव पात्रे संस्थापितमेव भोजनजातम् अशनादिक्रमाद्वारजातं जानीयात्, तानि

अथ पञ्चमी पिण्डैषणा की हिन्दी टीका आरम्भ की जानी है

टीकार्थ-इस के बाद पांचवी पिण्डैषणा का निरूपण करते हैं-‘अहावरा
पंचमा पिंडेसणा-से भिक्षु वा, भिक्षुणी वा गाहावङ्कुलं जाव पविष्टे समाणे’
अथ-अब अपर-अन्य पांचवी पिण्डैषणा कही जाती है-वह पूर्वोक्त भिक्षुक
संयमवान् साधु और भिक्षुकी-साध्वी गृहपति-गृहस्थ आश्रमिक के घर में यावत्
पिण्डपात की प्रतिज्ञा-से अर्थात् भिक्षालाभ की आशा से अनुप्रविष्ट होकर
‘उग्गहितमेव भोयणजायं जाणिज्जा’ उपगृहीत-पात्र में संस्थापित-रक्खा हुआ
ही भोजन जात-अशनादि चतुर्विध आहार जात को जान ले ‘तं जहा’ जैसे कि
‘सरावंसि वा’-शराव-सिकोरा में रक्खा हुआ या ‘डिंडिमंसि वा’ डिंडिम-

प्राथमी पिंडैषणा

इसे प्राथमी पिंडैषणा निरूपण करने में आये छे-

टीकार्थ-‘अहावरा पंचमा पिंडेसणा’ इवे आ प्राथमी पिंडैषणा इडेवामां आवे छे
‘से भिक्षु वा भिक्षुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमवान् साधु के साध्वी ‘गाहावङ्कुलं जाव’
गृहस्थ आश्रमिक घर में यावत् भिक्षालाभ की आशा थी ‘पविष्टे समाणे’ प्रवेश किया पछी
‘उग्गहितमेव भोयणजायं जाणिज्जा’ उपगृहीत अर्थात् पात्र में राखे अशनादि चतुर्विध
आहार जातने आशी देवे। ‘तं जहा’ ते आ प्रमाणे ‘सरावंसि वा’ शिकोरा में राखे छे

‘जाव’ यावत्-तण्डुलं वा ‘चाउलपलंबं वा’ तण्डुलप्रलम्बं वा ‘अस्मिन् खलु पडिगिहियंसि’ अस्मिन् खलु प्रतिग्रहे पात्रगते पृथुकादिके गृहीतेऽपि ‘अप्ये पञ्चाकम्पे’ अल्पं पश्चात्कर्म स्यात् ‘अप्ये पञ्चवजाए’ अल्पम् पर्यायजातम् तुषादिकं त्याज्यं स्यात् इत्येवंरीत्या अल्पलेप युक्तत्वात् ‘तहप्पगारं’ तथाप्रकारम् तथाविधमल्पलेपयुक्तं ‘पिहुयं वा’ पृथुकं वा ‘बहुरयं वा’ बहुरजो वा-बहुरजः कणयुक्तं लाजादिकं ‘भुज्जियं वा’ भर्जितम् ‘मंथु वा’ मन्यु वा ‘जाव’ यावत्-तण्डुलं वा ‘चाउलपलंबं वा’ तण्डुलप्रलम्बं वा एवं बल्लचूणकादिकं ‘सयं वा जाएज्जा’ सयं वा साधुः याचेत् ‘परो वा से देज्जा’ परः गृहस्थः श्रावको वा तस्य तस्मै साधवे दद्यात् ‘फासुयं’ प्रासुकम् अचित्तम् ‘एसणिज्जं’ एषणीयम्-आधाकर्मादिदोषरहितं ‘जाव’ यावत्-मन्यमानः ज्ञात्वा लाभे सति ‘पडिगाहिज्जा’ प्रतिगृह्णीयात्, तथाविधस्य पृथुकादेर चित्तत्वेन आधाकर्मादिदोषरहितत्वेन च संयमविराधकत्वाभावात् ॥ सू० ११६ ॥

इति चतुर्थी पिण्डैषणा

मूलम्-अहावरा पंचमा पिण्डैषणा-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा

कण को ‘अस्मिन् खलु पडिगिहियंसि’ इस-पात्र-में लेने पर भी-‘अप्ये पञ्चाकम्पे’ थोड़ा ही पश्चात्कर्म होगा, और ‘अप्ये पञ्चवजाए’ थोड़ा ही तुष वगैरह त्याज्य होगा, इस प्रकार अल्प ही लेप से युक्त होने के कारण-‘तहप्पगारं पिहुयं वा; बहुरयं वा, भुज्जियं वा’ उस प्रकार का अल्प लेपयुक्त पृथुक को और अधिक रजःकण युक्त लाजा-ममरा वगैरह को या भर्जित-सुज्जा हुआ चावल वगैरह को ‘मंथु वा’ और मंथु पूर्वोक्तरीति से भर्जित चणा वगैरह को या ‘जाव’ चाउलपलंबं वा यावत्-चावल को एवं चावल कणों को एवं बाल वगैरह को ‘सयं वा जाएज्जा’ स्वयं ही साधु याचना करे या ‘परो वा से देज्जा’ पर गृहस्थ आदक हो उस साधु को देवे तो इस प्रकार के पौआं वगैरह को ‘फासुयं एसणिज्जं-जाव’ प्रासुक-अचित्त तथा एषणीय-आधाकर्मादि दोषों से रहित यावत् समझते हुए साधु और साध्वी मिलने पर ‘पडिगाहिज्जा’ ले लेवे क्योंकि इस तरह के पृथुकादि को अचित्त और आधाकर्मादि दोषों से रहित होने से संयम की विराधना नहीं होगी चतुर्थी पिण्डैषणा समाप्त हुई ॥ ११६ ॥

प्रमत्ते शेकेला यथा विगेरेने अथवा ‘जाव चाउलपलंबं वा’ यावत् योआने के योआनी, ऋद्धीने तथा वाद विगेरेने ‘सय वा जाएज्जा’ साधु स्वयम् वे अथवा पर-‘परो वा से देज्जा’ गृहपति श्रावक न ये साधुने आपे ना आ प्रकारना यौ वा विगेरेने ‘फासुयं प्रासुकं-अचित्त तथा ‘एसणिज्जं जाव’ एषणीय-आधाकर्मादि दोषाथी रहित यावत् समझने ‘पडिगाहिज्जा’ साधु के साध्वीये प्राप्त थाय तो लभ देवु केम के आ रीतना योआ विगेरे अचित्त अने आधाकर्मादि दोष रहित होवाथी सयनी विराधना थती नथी ॥ सू. ११६ ॥

आ योथी पिण्डैषणा समाप्त थ

गाहावइकुलं जाव पविट्टे समाणे उग्गहितमेव भोयणजायं जाणिज्जा
तं जहा-सरावंसि वा, डिंडिमंसि वा, कोसगंसि वा, अह पुण एवं
जाणिज्जा बहुपरियावन्नं पाणीसु उदगलेवे तहप्पगारं असणं वा पाणं
वा खाइमं वा साइमं वा सयं वा णं जाएज्जा, परो वा से देज्जा
फासुयं सणिज्जं जाव पडिगाहिज्जा पंचमा पिंडैसणा ॥सू० ११७॥

छाया-अथ अपरा पञ्चमीपिण्डैषणा, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः
सन् उपगृहीतमेव भोजनजातं जानीयात् तद्यथा-शरावे वा, डिंडिमे (कांस्ये) वा, कोशके
वा, अथ पुनरेवं जानीयात् बहुपर्यापन्नः पाणिषु-उदकलेपः, तथापन्नारम्भे अशनं वा पानं वा
खादिमं वा स्वादिमं वा स्वयं वा खलु याचेत्, परो वा तस्य दद्यात्, प्रासुकम् एषणीयं यावत्
प्रतिगृहीयात्, पञ्चमी पिण्डैषणा ॥ सू० ११७ ॥

टीका-अथ पञ्चमीं पिण्डैषणां प्रतिपादयितुमाह-‘अहावरा पंचमा पिंडैसणा’ अथ
अपरा-अन्या पञ्चमी पिण्डैषणा प्रतिपाद्यते तथाहि ‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स पूर्वोक्तो
भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘गाहावइकुलं’ गृहपतिकुलम्-गृहस्थ श्रावकगृहम् ‘जाव पविट्टे समाणे’
यावत्-पिण्डपातप्रतिज्ञया-भिक्षालाभार्थम् प्रविष्टः सन् ‘उग्गहितमेव भोयणजायं जाणिज्जा’
उपगृहीतमेव पात्रे संस्थापितमेव भोजनजातम् अशनादिकपाहारजातं जानीयात्, तानि

अथ पञ्चमी पिण्डैषणा की हिन्दी टीका आरम्भ की जाती है

टीकार्थ-इस के बाद पांचवी पिण्डैषणा का निरूपण करते हैं-‘अहावरा पंचमा पिंडैसणा-से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्टे समाणे’
अथ-अब अपर-अन्य पांचवी पिण्डैषणा कही जाती है-वह पूर्वोक्त भिक्षुक
संयमवान् साधु और भिक्षुकी-साध्वी गृहपति-गृहस्थ श्रावक के घर में यावत्
पिण्डपात की प्रतिज्ञा-से अर्थात् भिक्षालाभ की आशा से अनुप्रविष्ट होकर
‘उग्गहितमेव भोयणजायं जाणिज्जा’ उपगृहीत-पात्र में संस्थापित-रक्खा हुआ
ही भोजन जात-अशनादि चतुर्विध आहार जात को जान ले ‘तं जहा’ जैसे कि
‘सरावंसि वा’-शराव-सिकोरा में रक्खा हुआ या ‘डिंडिमंसि वा’ डिंडिम-

प्राथमी पिंडैषणा

इवे प्राथमी पिंडैषणानु निरूपण करवाभा आवे छे-

टीकार्थ-‘अहावरा पंचमा पिंडैसणा’ इवे आ प्राथमी पिंडैषणा कडेवाभा आवे छे
‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमवान् साधु के साध्वी ‘गाहावइकुलं जाव’
गृहस्थ श्रावकना घरमा यावत् भिक्षालाभनी धृष्टाथी ‘पविट्टे समाणे’ अवेश कथा पछी
‘उग्गहितमेव भोयणजायं जाणिज्जा’ उपगृहीत अर्थात् पात्रमा राभेअ अशनादि चतुर्विध
आहार नको नपणी देवे। ‘तं जहा’ ते आ प्रमाणे ‘सरावंसि वा’ शिकोराभा राभेअ के

पात्राणि आह-‘तं जहा-सरावंसि वा’ तद्यथा-शरावे वा (सिकोरा इति भाषा) ‘डिडिमंसि वा’ डिडिमेवा-कांस्यपात्रे ‘कोसगंसि वा’ कोशके वा उपस्थापितमशनादिकं भोजनजातं पश्येत् ‘अह पुण एवं जाणिज्जा’ अथ पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या यदि जानीयात् ‘बहुपरियावन्ने पाणीसु उदगलेवे’ बहुपर्यापन्नः बहुपरिणतः, पाणिषु-हस्तेषु उदरुलेपो नतु हस्तः उदकाद्रौ वर्तते तर्हि तथा ज्ञात्वा ‘तहप्पगारं’ तथाप्रकारम् तथाविधम् शरावादीं संस्थापितम् ‘असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा’ अशनं वा पानं वा खादिस वा स्वादिसं वा भोजनजातम् ‘सयं वा णं जाएज्जा’ स्वयं वा खलु साधुः याचेत् ‘परो वा से देज्जा’ परो वा-गृहस्थो वा तस्य-तस्मै साधवे दद्यात् ‘फासुयं’ प्राप्तुकम् अचित्तम् ‘एसणिज्जं’ एषणीयम् आधाकर्मादिदोष-रहितं ‘जाव’ यावत्-प्रतिमन्यमानो ज्ञात्वा लाभे सति ‘पडिगाहिज्जा’ प्रतिगृह्णीयात् तथा-

कांस्यपात्र में रक्खा हुआ अथवा ‘कोसगंसि वा’ कोश-ढकना में रक्खा हुआ अशनादि चतुर्विध आहार जात को देख ले ‘अहपुण एवं जाणिज्जा’ अथ यदि ऐसा वक्ष्यमाण रीति से जान ले कि हाथ में उदक लेप ‘बहु परियावणो’ बहु पर्यापन्न-बहुत अधिक काल से परिणत हो गया है अर्थात् ‘पाणीसु उदग लेवे’ हस्त में पानी का लेप सूख गया है इसलिये हाथ पानी से गीला आर्द्र नहीं है अर्थात् हाथ जल से भीजा हुआ नहीं है ऐसा जानकर ‘तहप्पगारं’ अशनं वा, पाणं वा, खाइमं वा, साइमं वा’ इस प्रकार का अशनादि चतुर्विध आहार जात को साधु ‘सयं वा णं जाएज्जा’ स्वयं याचना करे या पर-गृहस्थ आवक ही उस साधु को देवे, इस प्रकार स्वयं याचना करे अथवा ‘परोवा से देज्जा’ गृहस्थ आवक के द्वारा ही दिये गये अशनादि चतुर्विध आहार जात को ‘फासुयं एसणिज्जं जाव’ प्राप्तुक अचित्त तथा एषणीय-आधाकर्मादि दोषों से रहित यावत्-समझते हुए साधु और साध्वी मिलने पर ‘पडिगाहिज्जा’ ग्रहण करले, क्योंकि इस प्रकार का प्याला वगैरह में रक्खा हुआ अशनादि आहार

‘डिडिमंसि वा’ डि डिम डडेता कासाना वासणुमा राजेव अथवा ‘कोसगंसि वा’ कोश अर्थात् ढाकणुमां राजेव अशनादि चतुर्विध आहारने लेध लेवे। ‘अह पुण एवं जाणिज्जा’ ने तेओ ओवुं समओ के-‘बहुपरियावणो पाणीसु उदगलेवे’ हाथमा पाणीने लेप धणु लाभा समयथी परिणत थधं गयेव छे. अर्थात् हाथ पाणीथी पलजेवे। नथी सुकाधं गयेव छे तेथी हाथ पाणीवाणो लीनो नथी ओम समओने ‘तहप्पगारं’ ते प्रभावेतुं ‘असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा’ अशनं, पानं आदिमं अने स्वादिमं ओ रीतना चतुर्विध आहार लेतने ‘सयं वा णं जाएज्जा’ साधु पोते याचना करे अगर ‘परोवा से देज्जा’ आवक तेभने आवे तो ओ रीतनो आहार ‘फसुयं’ अचित्त तथा ‘एसणिज्जं जाव’ ओषणीय-आधाकर्मादि दोषो वगरनो यावत् समओने ‘पडिगाहिज्जा’ साधु अने साध्वीओ प्राप्त थाय तो ते ग्रहण करी देवो. केम के आ रीते पवादा विगेदेमा राणवाभा आवेव अश-

विधस्य शरावादौ स्थापितस्य अशनादिकस्य भोजनजातस्य प्राप्नुकत्वेन अचित्तत्वात् एषणी-
यत्वेन चाधाकर्मादिदोषरहितत्वात् संयमविराधकत्वाभावात् ॥ सू० ११७ ॥

इति पञ्चमी पिण्डैषणा बोध्या

मूलम्-अहावरा छट्टा पिंडेसणा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा
पग्गहियमेव भोयणजायं जाणिज्जा, जं च सयट्ठाए पग्गहियं जं च पर-
ट्ठाए पग्गहियं तं पायपरियावन्नं तं पाणिपरियावणं फासुयं जाव पडि-
गाहिज्जा, छट्टा पिंडेसणा ॥सू० ११८॥

छाया-अथ अपरा षष्ठीपिण्डैषणा, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी प्रगृहीतमेव भोजनजातम्
जानीयात् यच्च स्वार्थाय प्रगृहीतं यच्च परार्थाय प्रगृहीतम् तत् पात्रपर्यापन्नं तत् पाणिप-
र्यापन्नं प्राप्नुकं यावत् प्रतिगृह्णीयात् षष्ठी पिण्डैषणा ॥ सू० ११८ ॥

टीका-अथ षष्ठी पिण्डैषणां प्रतिपादयितुमाह-‘अहावरा छट्टा पिंडेसणा’ अथ अपरा-
अन्या षष्ठी पिण्डैषणा प्रतिपाद्यते-तथाहि ‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स पूर्वोक्तो भिक्षुर्वा
भिक्षुकी वा गृहपतिगृहं प्रविष्टः सन् यदि ‘पग्गहियमेव भोयणजायं’ प्रगृहीतमेव पात्रात्
सद्यः उद्धृतमेव नतु केनचिदपिगृहीतम् एवंविधं भोजनजातम्-अशनादिकमाहारजातम्

जात अचित्त होने से और एषणीय आधाकर्मादि दोषों से रहित होने के कारण
संयम विराधक नहीं होता, इसलिये संयमवान् साधु और साध्वी शरावादि
में स्थापित भोजन ले लेवे, यह पंचमी पिण्डैषणा समाप्त हुई ॥ ११७ ॥

टीकार्थ-अब छट्टी पिण्डैषणा का निरूपण करते हैं-‘से भिक्खू वा भिक्खु-
णी वा, पग्गहियमेव भोयणजायं जाणिज्जा’ वह पूर्वोक्त भिक्षुक-संयमवान् साधु
और भिक्षुकी-साध्वी गृहस्थ श्रावक के घर में पिण्डपात की प्रतिज्ञा से अनु-
प्रविष्ट होकर प्रगृहीत-वटलोही तपेली वगैरह पात्र से तुरत ही निकाला हुआ
भोजन जात-अशनादि चतुर्विध आहार जात है अर्थात् अभी तक किसी ने

नाहि आहार जात अचित्त होवाथी अने ओषणीय-आधाकर्मादि दोषो विनानो होवाथी
संयम विराधक थता नथी. तेथी संयमवान् साधु अने साध्वी शराव विगेरेमां रागेद
आहार लई देगे आ रीने आ पांयभी पिंडैषणा समाप्त थई ॥ सू. ११७ ॥

इवे छट्टी पिंडैषणानुं निरूपण करवामां आवे छे.—

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त प्रकारना संयमशील साधु अने साध्वी

गृहस्थ श्रावकना घरमा आहार प्राप्तिनी धृच्छाथी प्रवेश करे त्यारे ‘पग्गहियमेव’ प्रगृहीत
अर्थात् तपेली विगेरेमांथी तरत न ताणु गहार कइअथुं होय तेवा अने आ पडेदां
कैअने आपेद न होय तेवा ‘भोयणजायं जाणिज्जा’ अशनादि चतुर्विध आहार जातने
जालीने अर्थात् आ पडेदां कैअथुं अइअ करेद होय ओ प्रभाणु जाले अने ‘जं च सयट्ठाए
आ० ३९

‘જાણિજ્ઞા’ જાતીયાત્ ‘જં ચ સયદ્વાપ્ પગ્ગહિયં’ યચ્ચ-અશ્નાદિકં ભોજનજાતમ્ સ્વાર્થાય પ્રતિગૃહીતમ્-સ્થાલીતઃ સઘઃ સમુદ્ધૃતં નતુ કસ્મૈચિત્ પ્રદત્તમ્ ‘જં ચ પરદ્વાપ્ પગ્ગહિયં’ યચ્ચ અશ્નાદિકમ્ આહારજાતમ્ પરાર્થાય પ્રગૃહીતમ્-સ્થાલીપ્રમૃતિતઃ સઘઃ સમુદ્ધૃતં વર્તેતે ‘તં પાયપરિયાવણ્ણં’ તત્-અશ્નાદિકં પાત્રપર્યાપ્નમ્ ગૃહસ્થપાત્રસ્થિતમ્ ‘તં પાણિપરિયાવણ્ણં’ તત્-અશ્નાદિકં ભોજનજાતમ્ પાણિપર્યાપ્નમ્ ગૃહસ્થહસ્તસ્થિતં ‘ફાસુયં’ પ્રાસુકમ્ અચિત્તમ્ ‘જાવ’ યાવત્-एषणीयम्-આધાકર્માદિદોષરહિતં મન્યમાનો જ્ઞાત્વા લાભે સતિ પ્રતિગૃહીયાત્ તથાવિધસ્ય આહારજાતસ્ય સ્થાલીપ્રમૃતિપાત્રાદિભ્યઃ સઘઃ સમુત્તારિતસ્ય ગૃહસ્થપાત્રહસ્ત સ્થિતસ્ય પ્રાસુકત્વેન અચિત્તત્વાત્, एषणीयત્વેન આધાકર્માદિદોષરહિત્વાચ્ચ સંયમવિરાધકત્વા : ભાવાત્, इति षष्ठी पिण्डैषणा अवगन्तव्या ॥ સૂ. ૧૧૮ ॥

મી નહીં ગ્રહણ ક્રિયા હૈં હસ પ્રકાર જાન લે કિ ‘જં ચ સયદ્વાપ્ પગ્ગહિયં’ જો સ્વાર્થ કે લિયે અર્થાત્ અપને લિયે અશ્નાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત સ્થાલી-વટલોહી તપેલી વગૈરહ સે તાજા નિકાલા હૈં અમી તક કિસી કો મી નહીં દિયા ઓર ‘જં ચ પરદ્વાપ્ પગ્ગહિયં’ જો અશ્નાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત પરાર્થ કે લિયે સ્થાલી વગૈરહ સે તુરત હી નિકાલા હૈં ‘તં પાયપરિયાવણ્ણં’ ઉસ અશ્નાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત ચાહે પાત્ર પર્યાપ્ન ગૃહસ્થ શ્રાવક કે પાત્ર મેં રક્ષા હો યા ‘તં પાણિ પરિયાવણ્ણં’ પાણિપર્યાપ્ન ગૃહસ્થ શ્રાવક કે હાથ મેં રક્ષા હો ઉસકો ‘ફાસુયં જાવ’ પ્રાસુક-અચિત્ત સમજ્ઞ કર ઓર યાવત્-एषणीय-આધાકર્માદિ દોષોં સે રહિત સમજ્ઞ કર મિલને પર ‘પિંડિગાહિજ્ઞા’ ગ્રહણ કર-લેના ચાહિયે ક્યોંકિ હસ પ્રકાર કા અશ્નાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત સ્થાલી વગૈરહ પાત્ર સે પ્રાસુક અચિત્ત ઓર एषणीय-આધાકર્માદિ દોષોં સે રહિત હોને કે કારણ સંયમ વિરાધક નહીં હોતા, હસલિયે હસપ્રકાર કે આહાર કો લેને મેં કોઈ દોષ નહીં હૈં, યહ છટ્ટી પિંડૈષણા સમજ્ઞની ચાહિયે ॥ ૧૧૮ ॥

‘પગ્ગહિયં’ ને પોતાને માટે અશ્નાદિ ચતુર્વિધ આહાર ભત થાળી તપેલી વિગેરેમાથી તરત બહાર કઢાડેલ હોય અત્યાર પહેલા કોઇને આપેલ ન હોય તથા ‘જં ચ પરદ્વાપ્ પગ્ગહિયં’ ને અન્યના માટે પાત્રમાંથી બહાર કઢાડેલ હોય એવી રીતના અશ્નાદિ ચતુર્વિધ આહાર ભત ‘તં પાયપરિયાવણ્ણં’ આડે ગૃહસ્થના પાત્રમાં રાખેલ હોય અથવા ‘પાણિપરિયાવણ્ણં’ ગૃહસ્થના હાથમાં રાખેલ હોય તેના આહારને ‘ફાસુયં જાવ’ પ્રાસુક-અચિત્ત સમજીને અને યાવત્ એષણીય આધાકર્માદિ દોષોથી રહીત સમજીને તેવો આહાર પ્રાપ્ત થાય તે ગ્રહણ કરી લેવો કેમ કે-આ પ્રકારનો અશ્નાદિ ચતુર્વિધ આહાર ભત થાળી તપેલી વિગેરે પાત્રમાંથી તરત કઢાડેલ હોવાથી અને ગૃહસ્થ શ્રાવકના પાત્રકે હાથમાં રહેવાથી અચિત્ત અને એષણીય-આધાકર્માદિ દોષોથી રહિત હોવાથી સંયમ વિરાધક થતો નથી. તેથી એવા પ્રકારના આહારને લેવામાં કોઈ દોષ નથી ॥ સૂ. ૧૧૮ ॥

આ છટ્ટિ પિંડૈષણા કહી છે

મૂલમ્—અહાવરા સત્તમા પિઠેસણા, તે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા ગાહા-
વહ્કુલં જાવ પવિટ્ટે સમાણે વહુઝજ્ઞિયધમ્મિયં ભોયણજાયં જાણિજ્ઞા,
જં ચ અન્ને વહવે દુપ્પય—ચઉપ્પય—સમણ—માહણ—અતિહિ—કિવણ—
વળીમગા ણાવકંહંતિ, તહપ્પગારં ઝજ્ઞિયધમ્મિયં ભોયણજાયં સયં વા
ણં જાણજ્ઞા, પરો વા સે દિજ્ઞા, ફાસુયં જાવ પઠિગાહિજ્ઞા ॥૧૧૯॥

इच्छेयाओ सत्त पिंढेसणाओ ॥

છાયા—અથ અપરા સપ્તમી પિઠૈષણા, સ મિશ્નુર્વા મિશ્નુકી વા ગૃહપતિકુચમ્ યાવત્
પ્રવિટ્ટઃ સન્ બહુઝજ્ઞિતધર્મિકમ્ મોજનજાતમ્ જાનીયાત્, યન્ન અન્યે વહવો દ્વિપદ ચતુષ્પદ—
શ્રમણ—બ્રાહ્મણ—અતિથિકુપણ—વનીપકા ન અવકાઙ્ક્ષન્તિ, તથાપ્રકારમ્ ઝજ્ઞિતધર્મિકમ્
મોજનજાતમ્ સ્વયં વા યલ્લ યાચેત પરો વા તસ્ય દચાત્, પ્રાસુકં યાવત્ પ્રતિગૃહ્ણીયાત્,
સપ્તમી પિઠૈષણા ॥ સૂ. ૧૧૯ ॥ હત્યેતાઃ સપ્ત પિઠૈષણાઃ ।

ટીકા—અથ સપ્તમી પિઠૈષણાં પ્રતિપાદયિતુમાહ—‘અહાવરા સત્તમા પિઠેસણા’ અથાપરા—
અન્યા સપ્તમી પિઠૈષણા પ્રતિપાદ્યતે તથાહિ ‘સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા’ સ મિશ્નુર્વા
મિશ્નુકી વા ‘ગાહાવહ્કુલં’ ગૃહપતિકુલમ્ ‘જાવ પવિટ્ટે સમાણે’ યાવત્—પિઠપાતપ્રતિજ્ઞયા—
મિશ્નાલામાર્થમ્ પ્રવિટ્ટઃ સન્ ‘વહુઝજ્ઞિયધર્મિયં’ વહુઝજ્ઞિતધર્મિકમ્—અનેક મનુષ્યપશુપક્ષિ
પ્રાણિ પરિત્યક્ત ‘ભોયણજાયં’ મોજનજાતમ્—અશનાદિકમાહારજાતમ્ ‘જાણિજ્ઞા’ જાની-

ટીકાર્થ—અબ સાતવીં પિઠૈષણા કા નિરૂપણ કરતે હૈં—‘અહાવરા સત્તમા
પિંઠેસણા—સે મિક્ખૂ વા, મિક્ખુણી વા, ગાહાવહ્કુલં જાવ પવિટ્ટે સમાણે’
અથ—ઇસ કે વાદ સાતવીં પિઠૈષણા કહી જાતી હૈ—વહ પૂર્વોક્ત મિક્ખુક—
સંયમવાન્ સાધુ ઓર મિક્ખુકી—સાધ્વી ગૃહપતિ—ગૃહસ્થ શ્રાવક કે ઘર મેં યાવત્—
પિઠપાત કી પ્રતિજ્ઞા સે અર્થાત્ મિક્ષા લેને કી ઇચ્છા સે અનુપ્રવિષ્ટ હોકર
‘વહુઝજ્ઞિયધર્મિયં ભોયણજાયં’ વહુ ઝજ્ઞિત ધર્મિક—અર્થાત્ અનેક મનુષ્ય
પશુ પક્ષી પ્રાણિયોં સે પરિત્યક્ત મોજન જાત—અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર

હવે સાતમી પિઠૈષણાનુ નિરૂપણ કરવામા આવે છે —

ટીકાર્થ—‘અહાવરા સત્તમા પિંઠેસણા’ હવે સાતમી પિઠૈષણા કહેવાય છે. ‘સે મિક્ખુ
વા મિક્ખુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘ગાહાવહ્કુલં જાવ’ ગૃહસ્થ
શ્રાવકના ઘરમા યાવત્ ભિક્ષા ગ્રહણની દૃષ્ટિથી ‘પવિટ્ટે સમાણે’ પ્રવેશ કરીને ‘વહુઝજ્ઞિય
ધર્મિય ભોયણજાય’ અનેક માણસો અને પશુપક્ષી વિગેરેએ ત્યજેલા અશનાદિ ચતુર્વિધ
આહાર બંતને ભણે જેમ કે—‘જં ચાન્ને વહવે દુપ્પયચઉપ્પય’ જે અશનાદિ આહારને બીજા

यात्-यदि उक्तरीत्या वक्ष्यमाणरीत्या च अवगच्छेत्, तथाहि 'जंचान्ने बहवे' यच्च-
अशनादिकं भोजनजातम् अन्ये बहवः-अनेके 'दुष्पय चउष्पय-समण माहण अतिहि किवण
वणीमगा' द्विपद-चतुष्पद-श्रमण-ब्राह्मण-अतिथि कृपण याचकदरिद्राः 'णावकंखंति' नाव-
काङ्क्षन्ति न वाञ्छन्ति 'तहप्पगारं' तथाप्रकारम्-एवंविधम् पूर्वोक्तरूपम् 'उज्झियधम्मियं'
उज्झितधर्मिकम् बहुप्राणिपरित्यक्तम् 'भोयणजायं' भोजनजातम्-अशनादिकमाहारजातम्
'सयं वा णं जाएज्जा' स्वयं वा खलु साधुः याचेत्, 'परो वा से दिज्जा' परो वा गृहस्थः,
तस्मै भिक्षवे दद्यात्, तथा सति 'फासुयं' प्राप्तुकम् अचित्तम् 'जाव' यावत्-एषणीयम्-
आधाकर्मादिदोषरहितम् मन्यमानः ज्ञात्वा 'पडिगाहिज्जा' प्रतिगृह्णीयात्, तथाविधस्य बहु-
ज्झितधर्मिकस्य भोजनजातस्य अचित्तत्वेन आधाकर्मादिदोषरहितत्वेन च संयमविराषकत्वा-
भावात् इति 'सत्तमा पिण्डेसणा' इति सप्तमी पिण्डैषणा अवगन्तव्या 'इच्चेयाओ सत्त पिण्डे-
सणाओ' इति एताः पूर्वोक्तरूपाः सप्त पिण्डैषणाः प्रतिपादिताः ॥ सू० ११९ ॥

जात को 'जाणिज्जा' जान ले जैसे की 'जं चान्ने बहवे, दुष्पयचउष्पय-समण
माहण अतिहिकिवणवणीमगा णावकंखंति' जिस अशनादि चतुर्विध आहार
जात को दूसरे बहुत से द्विपद-चतुष्पद-श्रमण-ब्राह्मण-अतिथि-कृपण-वनी
पक-मनुष्य पशुपक्षी शाक्य चरक वगैरह श्रमण ब्राह्मण अतिथि-कृपण याचक
दीन गरीब वगैरह नहीं चाहते हैं 'तहप्पगार उज्झियधम्मियं भोयणजायं
सयंवा णं जाइज्जा, परो वा से दिज्जा-फासुयं जाव पडिगाहिज्जा' इस प्रकार के
पूर्वोक्त स्वरूप बहुतप्राणी से परित्यक्त भोजन जात-अशनादि चतुर्विध आहार
जात को संयमवान् साधु और साध्वी 'सयं वा जाएज्जा' स्वयं याचना करे,
अथवा 'परोवा से दिज्जा' पर-गृहस्थ श्रावक ही देवे तो उस प्रकार के अशनादि
चतुर्विध आहार जात को 'फासुयं जाव पडिगाहिज्जा' प्राप्तुक-अचित्त, और
यावत्-एषणीय-आधाकर्मादि दोषों से रहित समझते हुए साधु और साध्वी
मिलने पर छ लेवे, क्योंकि इस तरह के अनेक प्राणियों से परित्यक्त अशनादि
चतुर्विध आहार जात अचित्त होने से तथा आधाकर्मादि दोषों से रहित होने

धष्ठा द्विपद, चतुष्पद 'समणमाहण' श्रमण, ब्राह्मण 'अतिहि किवण वणीमगा' अतिथि कृपण
याचक दीन गरीब वगैरे 'णावकंखंति' देवा धृच्छता नहीं. 'तहप्पगारं' 'उज्झियधम्मियं'
ओ रीतनु धष्ठा प्राणियोओ त्यजेत्तु 'भोयणजाय अशनादि चतुर्विध आहार जातने 'सयं
वा णं जाइज्जा' सयमशील साधु अने साध्वीओ स्वय गृहस्थ पासो याचना करवी 'परो वा
से दिज्जा' अथवा पर-गृहस्थ श्रावक तेमने आपवो ओ प्रहारना अशनादि चतुर्विध आहार
जातने 'फासुयं जाव पडिगाहिज्जा' अचित्त अने यावत् ओषणीय-आधाकर्मादि दोष वनाने।
झमल्लने भणे तो साधु अने साध्वीओ अल्लु करी देवे। उम के आ रीते अनेक प्राणियोओ त्यजेवो।

મૂળમ્-અહાવરાઓ સત્ત પાણેસણાઓ, તત્થ खलु इमा पढमा पाणे-
सणा, असंसट्ठे हत्थे असंसट्ठे मत्ते, तं चेव भाणियव्वं, णवरं चउत्थाए
णाणत्तं, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गाहावइकुलं जाव पविट्ठे समाणे
से जं पुण पाणगजायं जाणिज्जा, तं जहा-तिलोदगं वा, तुसोदगं वा,
जवोदगं वा, आयामं वा, सोवीरं वा, सुद्धवियडं वा अस्सि खलु पडि-
ग्गहियंसि अप्पे पच्छा कम्मे, तहेव पडिगाहिज्जा ॥सू० १२०॥

છાયા-અથ અપરાઃ સપ્ત પાનેષણાઃ, તત્ર खलु इयं प्रथमा पानेषणा-असंसट्ठं हस्तम्,
असंसट्ठम् अमत्रम्, तच्चैव भणितव्यम्, नवरं चतुर्थ्या नानात्वं, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा
गृहपतिकुलं यावत् प्रविष्टः सन् स यदि पुनः पानकजातं जानीयात्, तद्यथा-तिलोदकं वा,
तुषोदकं वा, यवोदकं वा आयामं वा सौवीरं वा, शुद्धवित्तं वा, अस्मिन् खलु प्रतिग्रहे अल्पं
पश्चात् कर्म, तथैव प्रतिगृह्णीयात् ॥ सू० १२० ॥

ટીકા-અથ સપ્ત પિન્ડૈષણાવત્ સપ્ત પાનેષણા અપિ પ્રતિપાદયિતુમાહ-‘અહાવરાઓ સત્ત
પાણેસણાઓ’ અથ-સપ્ત પિન્ડૈષણાયા અનન્તરમ્ સપ્ત પાનેષણાઃ પ્રતિપાદ્યન્તે ‘તત્થ खलु इमा
पढमा पाणेसणा’ તત્ર खलु सप्तसु पानेषणाम् इयं प्रथमा पानेषणा अवगन्तव्या तथाहि ‘असं-
सट्ठे हत्थे, असंसट्ठे मत्ते’ असंसट्ठः ग्राह्यपदार्थेन अलिप्तः हस्तः, असंसट्ठम्-ग्राह्यपदार्थादलिप्तम्
से संयम विराधक नहीं होता है। ‘इच्छेयाओ सत्तपिन्डेसणाओ’ इस तरह
इतनी पूर्वोक्त स्वरूपा सात पिन्डैषणा समझनी चाहिये ॥११९॥

ટીકાર્થ-અબ સાત પાનેષણાઓં કા પ્રરૂપણ કરતે હૈં ‘અહાવરાઓ સત્ત
પાણેસણાઓ, તત્થ खलु इमा पढमा पाणेसणा-’ પૂર્વોક્ત સાન પિન્ડૈષણા કો
તરહ સાત પાનેષણા મી સમજની ચાહિયે જૈસે કિ-‘असंसट्ठे हत्थे असंसट्ठे मत्ते
तं चेव भाणियव्वम्’ असंसट्ठ हस्त- ग्राह्य पदार्थके साथ अलिप्त हाथ हो, और
असंसट्ठ अमत्र-ग्राह्य वस्तु के साथ अलिप्त पात्र हो यह पहली पानैषणा समझ-

अशनादि अतुर्विध आहार नत अथित होवाथी संयम विराधक थती नथी ‘इच्छेयाओ-
सत्त पिन्डेसणाओ’ आ रीतनी आ पूर्वोक्त स्वइषणाणी सात पिन्डैषणा समझयी. ॥सू. ११९॥

હવે સાત પાનેષણાઓનું નિરૂપણ સૂત્રકાર કરે છે.—

ટીકાર્થ-‘અહાવરાઓ સત્ત પાણેસણાઓ’ પૂર્વોક્ત સાત પિન્ડૈષણાની જેમ સાત પાનેષણાઓ
પણ સમજવી ‘તત્થ खलु इमा पढमा पाणेसणा’ તેમા આ પહેલી પાનેષણા નીચે પ્રમાણે
છે જેમ કે-‘असंसट्ठे हत्थे’ ગ્રાહ્ય પદાર્થની સાથે અલિપ્ત હાથ હોય ‘असंसट्ठे मत्ते’ ગ્રાહ્ય
વસ્તુની સાથે પાત્ર લાગેલ ન હોય આ પહેલી પાનેષણા સમજવી. એજ પ્રમાણે બીજી
ત્રીજી, ચોથી પાત્રમી છઠ્ઠી અને સાતમી પાનેષણાઓને પણ સાત પિન્ડૈષણાઓના કથન

અમત્રમ્ પાત્રમ્ इति प्रथमपानैषणा स्वरूपम् 'तं चेन्न भाणियन्वं' तच्चैव-पिण्डैषणोक्तवदेव पानैषणायासपि सर्वं भणितव्यम् तथा च-संसृष्टो हस्तः, संसृष्टम् अमत्रम् इति द्वितीयपानैषणास्वरूपम्. एवम्-असंसृष्टो हस्तः संसृष्टम् अमत्रम्, संसृष्टो हस्तः असंसृष्टम् अमत्रम् इति तृतीय पानैषणास्वरूपम्, इत्यादिरीत्या सप्ता नामपि पानैषणानां स्वरूपाणि आगन्तव्यानि किन्तु विशेषमाह-'नवरं चउत्थाए नाणत्तं' नवरम्-विशेषस्तु चतुर्थ्या पानैषणायां नानात्म-विशेषत्वम् अवगन्तव्यम् तामेव विशेषतां प्रतिपादयितुमाह-'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' स भिक्षुर्वा अभिग्रहधारी साधुर्वा भिक्षुकी वा साध्वी वा 'गाहावइकुलं' गृहपतिकुलम्-गृहस्थ-गृहम् 'जाव'यावत्-पिण्डपातप्रतिज्ञया-भिक्षालाभार्थम् प्रविष्टः सन् 'से जं पुण एवं पाणमजायं जाणिज्जा' स-अभिग्रहधारी भिक्षुः यदि पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या पानकजातम् जानीयात् 'तं जहा-तिलोदगं वा' तद्यथा-तिलोदकं वा-तिलप्रक्षालनजलं वा, 'तुसोदगं वा' तुषोदकं वा नी चाहिये, इसी तरह दूसरी तीसरी चौथी पांचवीं छठी सातवीं पानैषणा 'तच्चैव भणितव्यम्' अर्थात्-संसृष्टहस्त-लिसहाथ, अमत्र-लिसपात्र, यह दूसरी पानैषणा समझलेनी चाहिये, एवं सृष्टहस्त-अलिस हाथ और संसृष्ट अमत्र-लिसपात्र यह तीसरी पानैषणा समझली चाहिये, तथा अन्य भी पिण्डैषणा की तरह समझ लेनी चाहिये, किन्तु चौथी पानैषणा में चौथी पिण्डैषणा से कुछ विशेषता बतलाना चाहते हैं-'नवरं चउत्थाए नाणत्तं' नवरं-अर्थात् विशेषता चौथी पानैषणा में समझनी चाहिये, अर्थात् पूर्वोक्तरीति से बतलायी गयी चौथी पिण्डैषणा से चौथी पानैषणा कुछ विलक्षण मानी जाती है इसी विशेषता को बतलाते हैं-'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा, गाहावइकुलं जाव पविट्ठे समाणे से जं पुण पाणमजायं जाणिज्जा' वह पूर्वोक्त भिक्षुक अभिग्रह धारी संयमशील साधु और भिक्षुकी-साध्वी गृहपति-गृहस्थ श्रावक के घर में यावत्-पिण्डपात की प्रतिज्ञा से अर्थात् भिक्षा लाभ की आज्ञा से अनुप्रविष्ट होकर वह साधु और साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाणरूप से पानक जात-पेयवस्तु को जान ले 'तं जहा-तिलोदगं वा' जैसे कि-तिलोदक-तिलका प्रक्षालन पानी को,

પ્રમાણે સમજવા માટે સફેદ રીતે કહે છે - 'તં ચેવ ભાણિયન્વમ્' અર્થાત્ દિપ્ત હાથ, દિપ્ત પાત્ર આ બીજી પાનૈષણા સમજવી તથા બાકીની પાનૈષણાઓ પણ પિંડૈષણાની માફક સમજી લેવી. પરંતુ ચોથી પાનૈષણામાં ચોથી પિંડૈષણાથી કંઈક વિશેષતા છે તે સૂત્રકાર બતાવે છે - 'નવરં ચઉત્થાણાણત્તં' ચોથી પાનૈષણામાં વિશેષતા છે તે આ પ્રમાણે 'સે ભિક્ખુ વા ભિક્ખુણી વા' તે પૂર્વોક્ત અભિગ્રહધારી સયમવાન સાધુ અને સાધ્વી 'ગાહા વइकुलं जाव' ગૃહસ્થ શ્રાવકના ઘરમાં યાવત ભિક્ષલાભની ઇચ્છાથી 'પવિટ્ઠે સમાણે' પ્રવેશ કરીને 'સે જં પુણ પાણમજાય જાણિજ્જા' આ નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે પાનકજાત-પેય વસ્તુને જાણે 'તં જહા' જેમ કે- 'તિલોદગં વા' તલ ધોયેલ પાણીને 'તુસોદગં વા' ભુખાના પાણીને

‘ज्वोदगं वा’ यवोदकं वा यवप्रक्षालनजलं वा ‘आयाम वा’ आयामम् वा उष्णवस्तुनः शैत्या-
पादकं जलं वा ‘सौवीरं वा’ सौवीरं वा-काञ्चीजलम् ‘सुद्विविडं वा’ शुद्धविततं वा स्वच्छं
जलम् ‘अस्सिं खलु पडिग्गहिंयंसि’ अरिमन् खलु पतिग्रहके एवंविधस्य पानकजातस्य ग्रहणे
कृते सति ‘अप्पे पच्छाकम्मे’ अल्पं पश्चात् कर्म स्यात् तस्मात् ‘तद्देव पडिग्गहिज्जा’ तथैव-
चतुर्थपिण्डैषणावदेव प्रतिशृङ्गीयात् एवंविधस्य तिलोदकप्रभृतिपानकजातस्य अचित्तत्वेन
आधाकर्मादिदोषरहितत्वेन च मंयमविराधकत्वाभावात् ॥ सू० १२० ॥

मूलम्-इच्छेयासि सत्तण्हं पिण्डैसणाणं सत्तण्हं पाणेसणाणं अपणयरं
पडिमं पडिवज्जमाणे णो एवं वएज्जा मिच्छापडिवण्णा खलु एते भयंतारो
अहमेगे सम्मं पडिवन्ने, जे एते भयंतारो एथाओ पडिमाओ पडिवज्जित्ताणं
विहरति, जो य अहमंसि एवं पडिमं पडिवज्जित्ताणं विहरामि, सव्वेवि तेउ
जिणाणाए उवट्ठिया अन्नोन्नसमाहोए एवं च णं विहरंति ॥सू० १२१॥

छायाः-इत्येतासां समानां पिण्डैषणानां समानां पानैषणानाम् अन्यतरां प्रतिमां प्रति-
पद्यमानो नो एवं वदेत्-मिथ्याप्रतिष्ठाः खलु एते भगवन्तः, अहमेव एकः सम्यक् प्रति-
पन्नः, ये एते भगवन्तः एताः प्रतिमाः प्रतिपद्य खलु विहरन्ति यां चाहम् एतां प्रतिमां

या ‘तुसोदगं वा’ तुषोदक-बुस्सा का पानी को अथवा ‘ज्वोदगं वा’ यवोदक-
जव का प्रक्षालन जलको या ‘आयामं वा’ आयाम-गरम वस्तु को ठंडा करने
वाला पानी को अथवा ‘सौवीरं वा’ सौवीर-काञ्ची का जल को या ‘सुद्विविडं वा’
शुद्धवितत-स्वच्छ पानी को इस प्रकार जाने कि-‘अस्सिं खलु पडिग्गहिंयंसि
अप्पे पच्छा कम्मे, तद्देव पडिग्गहिज्जा’ इस प्रतिग्रह-पात्र में इस प्रकार के
तिलोदक वगैरह पानक जात को ग्रहण करने पर थोड़ा ही पश्चात्कर्म होगा
इसलिये तथैव-चौथी पिण्डैषणा के समान ही ग्रहण करलेना चाहिये, क्योंकि
इस तरह के तिलोदक वगैरह पान जात को अचित्त होने से और आधाकर्मादि
दोष रहित होने से संघम विराधना नहीं होगी, इसलिये तिलोदक प्रभृति
पानक जात को लेने में कोई दोष नहीं है, ॥ १२० ॥

अथवा ‘ज्वोदगं वा’ जव घेयेल पाणी अथवा ‘आयामं वा’ गरम वस्तुने ठंडी करवा रायेल
पाणी ‘सौवीर वा’ कांछु पाणी अथवा ‘सुद्विविड वा’ शुद्ध पाणीने आ प्रभाणुे न्णुे के
‘अस्सिं खलु पडिग्गहिंयंसि’ आ पात्रमां आ रीतना तिलोदक विगेरेना पान न्णतने अहणु
करवाथी ‘अप्पे पच्छा कम्मे’ थोडा ज पश्चात्कर्म थये. ‘तद्देव पडिग्गहिज्जा’ तो जेज प्रभाणुे
आगण ठडेल पानैषणा प्रभाणुे अहणु करी लेवु केम के आ प्रभाणुेना तिलोदक विगेरे पानक
नतने अचित्त होवाथी अने आधाकर्मादि दोष रहित होवाथी संघमनी विराधना थती नथी.
तेथी जे रीतना तिलोदक विगेरे पानक द्रव्यने देवाभा कोउ थणु दोष नथी ॥ सू. १२० ॥

પ્રતિપદ્ય યલ્લુ વિહરામિ સર્વેઽપિ એતૈ તુ જિનાજ્ઞાયાં જિનાજ્ઞયા વા ઉત્થિતાઃ અન્યોન્ય સમાધિના, એવચ્ચ યલ્લુ વિહરન્તિ ॥ સૂ. ૧૨૧ ॥

ટીકા—‘પિઠૈષણાઃ સપ્ત, પાનૈષણાશ્ચ સપ્ત ઉપસંહરન્નાહ—‘ઈચ્છેયાસિં સત્તળ્હં પિંહેસણાણં’ ઇતિ—ઉક્તરીત્યા પ્રતિપાદિતાનામ્ એતાસાં સપ્તાનાં પિઠૈષણાનાં ‘સત્તળ્હં પાણેસણાણં’ સપ્તાનાં પાનૈષણાનાશ્ચ મધ્યે ‘અન્નચરં પઢિમં પઢિવજ્જમાણે’ અન્યતરામ્—એકતરામ્ યાં કામપિ પિઠૈષણાવિષયક—પાનૈષણાવિષયકપ્રતિમામ્ પ્રતિજ્ઞામ્ અભિગ્રહરૂપાં પ્રતિપદ્યમાનઃ સ્વીકૃર્વન્ પાલયન્ વા સાધુઃ ‘ળો એવં વઙ્ગજ્ઞા’ નો એવં—વક્ષ્યમાણરીત્યા વદેત્, કિં ન વદેદિત્યાહ—‘મિચ્છાપઢિવન્ના યલ્લુ એ એ મયંતારો’ મિથ્યાપ્રતિપન્નાઃ ન સમ્યક્તયા પિઠૈષણા પાનૈષણાવિષયપ્રતિજ્ઞાવન્તઃ એતે મયત્રાતારઃ સંસારમયાદ્ રક્ષકાઃ ઇમે મગવન્તઃ સાધવઃ સન્તિ, અપિતુ ‘અહમેગે સમ્મં પઢિવણ્ણે’ અહમેવ એકકઃ સમ્યક્તયા પ્રતિપન્નઃ—પિઠૈષણા પાનૈષણાવિષયકાભિગ્રહપાલકોઽસ્મિ ઇત્યેવં ન વદેત્ તથાવદને વત્કુરહંકારઃ પ્રતિભાસેત તન્નયુક્તમ્ કિન્તુ કિં વદે-

ટીકાર્થ—અચ સાત પિઠૈષણા ઓર સાત પાનૈષણા કા ઉપસંહાર કરતે હૈં—‘ઈચ્છેયાસિં સત્તળ્હં પિંહેસણાણં’ સત્તળ્હં પાણેસણાણં’ ઇતને પૂર્વોક્ત સાત પિઠૈષણાઓ મેં ઓર સાત પાનૈષણાઓ મેં જિસ કિસી મી ‘અળ્ણચરં પઢિમં’ એકપિઠૈષણા વિષયકઅભિગ્રહરૂપ પ્રતિજ્ઞા કો યા જિસ કિસી મી એક પાનૈષણા વિષયક પ્રતિજ્ઞા કો ‘પઢિવજ્જમાણે ળો એવંવણ્ણા’ સ્વીકાર કરતે હુએ સાધુ ઓર સાધ્વી વક્ષ્યમાણ રૂપ સે નહીં બોલે કિ ‘મિચ્છા પઢિવન્ના યલ્લુ એ એ મયંતારો, અહમેગે સમ્મં પઢિવણ્ણે’ યે મય ત્રાતા—અર્થાત્ સંસાર કે મય સે ત્રાણ કરને વાલે સાધુલોગ મિથ્યા પ્રતિપન્ન હૈં અર્થાત્ પિઠૈષણા પાનૈષણા વિષય કી સચ્ચી પ્રતિજ્ઞા કરને વાલે નહીં હૈં અપિતુ છૂટે હી ઢોંગ કર પ્રતિજ્ઞા કરને વાલે યે સાધુ લોગ હૈં કેવલ અકેલ। મેં હી પિઠૈષણા ઓર પાનૈષણા વિષય કી સચ્ચી પ્રતિજ્ઞા કરને વાલા હૂં અર્થાત્ પિઠૈષણા પાનૈષણા કા વાસ્તવિક અભિગ્રહ કા પાલન કરને વાલા હૂં એસા નહીં

હવે સાત પિઠૈષણા અને સાત પાનૈષણાઓનો ઉપસંહાર કરે છે.—

ટીકાર્થ—ઈચ્છેયાસિં સત્તળ્હં પિંહેસણાણં’ આ પૂર્વોક્ત સાત પિઠૈષણાઓમાં અને ‘સત્તળ્હં પાણેસણાણં’ સાત પાનૈષણાઓમાં ‘અળ્ણચરં પઢિમં’ કેઈ પણ એક પાનૈષણા સંબંધી પ્રતિજ્ઞાને ‘પઢિવજ્જમાણે ળો એવં વણ્ણા’ સ્વીકાર કરીને સાધુ અને સાધ્વીએ વક્ષ્યમાણ રીતે અર્થાત્ નીચે કહેવામાં આવનાર રીતે બોલવું નહીં, કે ‘મિચ્છાપઢિવણ્ણા યલ્લુ એ એ મયંતારો’ । ભયત્રાતા અર્થાત્ સંસારના ભયથી રક્ષણ કરનાર, સાધુઓ મિથ્યા પ્રતિપન્ન છે અર્થાત્ પિઠૈષણા અને પાનૈષણા સંબંધી સાચી પ્રતિજ્ઞા કરનારા નથી. પરંતુ શુદ્ધ ઢોંગ કરીને પ્રતિજ્ઞા કરનારા આ સાધુઓ છે. ‘અહમેગે સમ્મં પઢિવણ્ણે’ કેવળ હું એકલો જ પિઠૈષણા અને પાનૈષણા સંબંધી સાચી પ્રતિજ્ઞા કરવાવાળો છું અર્થાત્ પિઠૈષણા અને પાનૈષણા સંબંધી અરેખરા અભિગ્રહનું પાલન કરવાવાળો હું જ છું એમ કહેવું બેગએ નહીં

દિત્યાહ—‘જે એ ભયંતારો’ એ તાવત્ એતે ભયત્રાતારો ભગવન્તઃ સાધવઃ ‘એયાઓ પઢિમાઓ’ એતાઃ પ્રતિમાઃ—પ્રતિજ્ઞાઃ પિઠૈષ્ણા પાનૈષ્ણાવિષયકાભિગ્રહાન્ ‘પઢિવજ્જિત્તાણં વિહરંતિ’ પ્રતિપદ્ય સ્વલ્પ વિહરન્તિ ‘જો ય અહમંસિ એયં પઢિમં પઢિવજ્જિત્તાણં વિહરામિ’ યાં વિહરંતિ’ પ્રતિપદ્ય સ્વલ્પ વિહરન્તિ ‘જો ય અહમંસિ એયં પઢિમં પઢિવજ્જિત્તાણં વિહરામિ’ યાં અહમ્ એતામ્ પ્રતિમાં—પિઠૈષ્ણા પાનૈષ્ણાવિષયકપ્રતિજ્ઞાં પ્રતિપદ્ય—સ્વીકૃત્ય સ્વલ્પ વિહરામિ ‘સન્વેડવિ તેડ જિનાણાણ’ સર્વેડપિ એતે વયં સાધવઃ જિનાજ્ઞાયામ્ ‘ઉવઢિયા’ ઉપસ્થિતાઃ અભ્યુદયતવિહારિણઃ ‘અન્નોન્નસમાહીણ’ અન્યોન્યસમાધિના—યો યસ્ય ગચ્છાન્તર્ગતસ્ય ગચ્છ-નિર્ગતસ્ય વા સાગોઃ સમાધિરુક્તઃ તેન રૂપેણ તથાહિ ગચ્છાન્તર્ગતાનાં સપ્તાપિ પિઠૈષ્ણાઃ પાનૈષ્ણાઓક્તાઃ, ગચ્છનિર્ગતાનાંતુ દ્વયોરાદ્યયોરગ્રહઃ પશ્ચસુ ચાન્તિમેષુ અભિગ્રહઃ—‘એવં વોલે ક્યથોંકિ હસ પ્રકાર વોલને સે વક્તા કા અહંકાર—અભિમાન ઘમંડ પ્રતીત હોતા હૈ હસલિયે એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે વોલે કિ—‘જે એ ભયંતારો, એયાઓ પઢિમાઓ પઢિવજ્જિત્તા ણં વિહરંતિ’ જો યે સભી ભય ત્રાતા—સંસાર કે ભય સે ત્રાણ કરને વાલે સાધુ એસા પ્રતિમા—પ્રતિજ્ઞા અર્થાત્ પિઠૈષ્ણા વિષયક ઔર પાનૈષ્ણા વિષયક અભિગ્રહોં કો સ્વીકાર દાર વિહાર કરતે હૈ ઔર ‘જો ય અહ-મંસિ એયં પઢિમં પઢિવજ્જિત્તા ણં વિહરામિ, સન્વેડવિ તેડ જિનાણાણ ઉવઢિયા’ મૈં જિસ પ્રતિમા—પ્રતિજ્ઞા અર્થાત્ પિઠૈષ્ણા વિષયક ઔર પાનૈષ્ણા વિષયક અભિગ્રહ કો સ્વીકાર કર વિચરતા હૂં, યે સભી હમ સાધુ જિનાજ્ઞા મૈં ઉપ-સ્થિત હૈ અર્થાત્ અભ્યુદયત વિહારી હોકર ‘અણોણ સમાહિણ એવં ચ ણં વિહરંતિ’ અન્યોન્ય સમાધિ સે અર્થાત્ ગચ્છાન્તર્ગત યા ગચ્છનિર્ગત સાધુઓં કે લિયે આરમ્ભ કે દો પિઠૈષ્ણા તથા પાનૈષ્ણા કા નિવેધકિયા હૈ ઔર અન્તિમ પાંચ પિઠૈષ્ણા તથા પાનૈષ્ણા કા પ્રતિજ્ઞારૂપ અભિગ્રહ કહા ગયા હૈ હસ પ્રકાર—ઉક્ત-

કેમ કે આ પ્રમાણે બોલવાથી વક્તાનો અહંકાર જણાઈ આવે છે. તેથી તેમને બોલતાં આ વક્ષ્યમાણ રીતે બોલવું કે ‘જે એ ભયંતારો’ આ સઘળા સ સારના લયથી બચાવનારા સાધુઓ ‘એયાઓ પઢિમાઓ પઢિવજ્જિત્તા’ આવા પ્રકારની પ્રતિમા અર્થાત્ પિઠૈષ્ણા અને પાનૈષ્ણા સ બધી અભિગ્રહોને સ્વીકારીને અર્થાત્ ધારણ કરીને ‘જો વિહરંતિ’ વિહાર કરે છે. અને ‘જો ય અહમંસિ’ હું જે પ્રમાણે આ ‘પઢિવજ્જિત્તાણ વિહરામિ’ પિઠૈષ્ણા સંબંધી અને પાનૈષ્ણા સંબંધી પ્રતિમાઓને ધારણ કરીને વિચરું છું ‘સન્વેડવિ તેડ જિનાણાણ ઉવઢિયા’ આ સઘળા સાધુ જિનાજ્ઞામાં ઉપસ્થિત રહ્યા છીએ અર્થાત્ અભ્યુદયત વિહારી થઈને ‘અન્નોન્નસમાહિણ’ પરસ્પરની સમાધિથી અર્થાત્ ગચ્છાન્તર્ગત અથવા ગચ્છનિર્ગત સાધુઓ માટે સમાધિ કહી છે ‘એવં ચ ણં વિહરંતિ’ એ રીતે વિચરો છીએ. અર્થાત્ ગચ્છાન્તર્ગત સાધુઓને માટે સાતે પિઠૈષ્ણાઓ અને સાતે પાનૈષ્ણાઓ કહેલ છે. પરંતુ ગચ્છથી બહાર નીકળેલા સાધુઓને પ્રારબ્ધી એ પિઠૈષ્ણા અને એ પાનૈષ્ણાઓનો નિવેધ કહેલ છે. તથા છેલ્લી પાંચ પિઠૈષ્ણા તથા પાંચ પાનૈષ્ણાનો પ્રતિમા રૂપ અભિગ્રહ કહેલ છે. આ

ચળં વિહરંતિ' એવજ્ઞં સ્વલ્પ ઉપર્યુક્તરીત્યા પિણ્ઠૈષણા પાનૈષણાવિષયકાભિગ્રહવન્તઃ સાધવઃ વિહરન્તિ યતન્તે, તથાયતમાનાશ્ચ સર્વેડપિતે જિનાજ્ઞાં નોલ્લંઘયન્તિ, તદુક્તમ્ 'જોડવિ દુવ્ત્થ-તિવત્થો બહુવત્થ અચેલઓવ્વ સંથરહ ન હુતે હીલંતિ પરં સવ્વેડવિ અંતે જિનાણાણ ॥૧॥ યોડપિ દ્વિવસ્સસિવસ્સો બહુવસ્સોડચેલકો વા સંસ્તરતિ । નૈવ તે હીલન્તિ પરાન્ સર્વેડપિ ચ તે જિનાજ્ઞાયામ્ ॥ ઇતિ ॥ સૂ. ૧૨૧ ॥

મૂલમ્—એયં સ્વલ્પ તસ્સ મિક્કલુસ્સ મિક્કલુણીણ વા સામગ્ગિયં ત્તિવેમિ ॥સૂ. ૧૨૨॥

છાયા—એતત્ સ્વલ્પ તસ્ય મિશ્રુકસ્ય મિશ્રુકયા વા સામગ્યમ્, ઇતિ વ્રવીમિ ॥ સૂ. ૧૨૨॥

રીતિ સે પિણ્ઠૈષણા ઔર પાનૈષણા વિષયક અભિગ્રહ વાલે સાધુ વિહાર યત્ન કરતે હૈં એતાવતા પિણ્ઠૈષણા વિષયક ઔર પાનૈષણા વિષયક યતના કરનેવાલે સમી સાધુ જિન ભગવાન્ની આજ્ઞા કા ઉલ્લંઘન નહીં કરતે હૈં, કહા મી હૈ 'જો ડવિ દુવ્ત્થતિવત્થો બહુવત્થ અચેલઓવ્વ સંથરહ, ન હુતે હીલંતિ પરં સવ્વે ડવિઅંતે જિનાણાણ ત્તિ' જો મી દ્વિવસ્સધારી યા ત્રિવસ્સધારી, યા બહુત વસ્સ-ધારી અથવા અચેલક-વસ્સ કે વિના હી સંથરા લેતે હૈં, વે સમી સાધુ દૂસરોં કા અપમાન યા અનાદર નહીં કરતે હૈં, અપિતુ સમી સાધુ જિન ભગવાન્ની આજ્ઞામેં હી રહતે હૈં જિનાજ્ઞા કા ઉલ્લંઘન નહીં કરતે હિસ તરહ સાત પાનૈષણા કા નિરૂ-પણ કિયા ગયા હૈ ॥સૂ. ૧૨૧॥

અવ પ્રથમ પિણ્ઠૈષણા-ધ્યયન કા ઉપસંહાર કરતે હૈં—'એયં સ્વલ્પ તસ્સ મિક્કલુ-સ્સ, મિક્કલુણીણ વા સામગ્ગિયં ત્તિ વેમિ,

પ્રમાણે ઉકન પ્રકારથી પિ ડૈંષણા અને પાનૈષણા સંબંધી અભિગ્રહવાળા સાધુ યત્ન કરે છે. એ રીતે પિ ડૈંષણા અને પાનૈષણા સંબંધી યતના કરનારા સઘળા સાધુઓ જીનભગવાનની આજ્ઞાનું પાલન કરીએ છીએ કહ્યું પણ છે. 'જો વિ દુવ્ત્થતિવત્થો' જે જે વસ્સ ધારણ કરનાર કે ત્રણ વસ્સ ધારણ કરનાર 'બહુવત્થ અચેલઓવ્વ' અથવા ઘણા વસ્સોને ધારણ કરનાર અથવા અચેલક-વસ્સ રહિત 'સંથરહ' સથારો લે છે 'ન હુતે હીલંતિ' તે તમામ સાધુઓ ખીલ્લ્યોનું અપમાન કે અનાદર કરતા નથી પરંતુ 'પર સવ્વે વિ તે જિનાણાણત્તિ' સઘળા સાધુઓ જીન ભગવાનની આજ્ઞામાં જ વર્તે છે. જીનાજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન કરતા નથી. આ પ્રમાણે સાત પિ ડૈંષણાઓ અને સાત પાનૈષણાઓનું નિરૂપણ કરવામાં આવેલ છે. ॥સૂ. ૧૨૧॥

હવે પિ ડૈંષણા ધ્યયનનો ઉપસંહાર કરે છે — 'એયં સ્વલ્પ તસ્સ મિક્કલુસ્સ' આ પૂર્વોક્ત પિ ડૈંષણા સંબંધી નિયમોનું પાલન કરવું એજ એ સાધુનું અને 'મિક્કલુણીણ વા' સાધ્વીનું

ટીકા પિઠૈષણાધ્યયન મુપસંહન્નાદ-‘અયં સ્વલ્લ તસ્સ મિશ્વસુસ્સ’ એતત્ સ્વલ્લ પૂર્વોક્તરૂપં પિઠૈષણાવિષયક નિયમપાલનં તસ્ય મિશ્વકસ્ય ‘મિશ્વસુણીણ’ મિશ્વક્યાથ ‘સામગ્ગિયં ત્તિવેમિ’ સામગ્ગ્યમ્ સમગ્રતા સમ્પૂર્ણતા સાધુત્વસ્ય ઇતિ વ્રતીમિ-ઉપદિશામિ ઇતિ મગવતો મહાવીરસ્યો-પદેશ ગ્રન્થકાર આહ ? ઇતિ પિઠૈષણાયમેકાદશ ઉદ્દેશઃ સમાપ્તઃ ॥ સુ. ૧૨૨ ॥

॥ પિઠેસણા ણામઝ્ઝયણસ્સ ણગારસમોદેસો સમત્તો ॥

વિઙ્ગયસુયક્રવંધસ્સ પિઠેસણા ણામં પઠમઝ્ઝયણં ॥૨-૧॥

ઇતિશ્રી વિશ્વવિખ્યાત-જગદ્વલ્લભ-પ્રસિદ્ધવાચકપદ્મદશભાષાકલિત-લલિતકલાપાલાપક-પ્રવિશુદ્ધગદ્યપદ્યાનૈકગ્રન્થનિર્માપક-વાદિમાનમર્દક-શ્રી-શાહુ છત્રપતિકોલ્હાપુર-રાજપ્રદત્ત-‘જૈનશાસ્ત્રાચાર્ય’-પદવિભૂષિત-કોલ્હાપુરરાજગુરુ-વાલબ્રહ્મચારી જૈનાચાર્ય જૈનધર્મદિવાકર-પૂજ્યશ્રી-ઘાસીલાલ-વ્રતિવિરચિતાયાં શ્રી આચારાંગસૂત્રસ્ય દ્વિતીયશ્રુતસ્કંધસ્ય મર્મપ્રકાશિકા-રૂપાયાં વ્યાખ્યાયાં પિઠૈષણાધ્યયનં નામ પ્રથમમધ્યયનં સમાપ્તમ્ ॥૧॥

યહ પૂર્વોક્ત પિઠૈષણા વિષયક કહેહુવે નિયમ કા પાલન કરના હી ડસ સાધુ કા ઔર ડસ સાધ્વી કા સાધુતા કા સામગ્ગ્ય અર્થાત્ સમગ્રતા સમ્પૂર્ણતા હૈ અર્થાત્ પિઠૈષણા વિષયક નિયમ પાલન કરને સે સંયમશીલ સાધુ ઔર સાધ્વી કે સાધુપના કી પરિપૂર્ણતા-સમાચારી સમક્ષી જાતી હૈ એસા મગવાન, મહાવીર સ્વામી કહતે હૈ યહગ્રન્થકાર કહતે હૈ ॥ ૧૨૨ ॥

શ્રોજૈનાચાર્ય જૈનધર્મદિવાકર પૂજ્યશ્રી ઘાસીલાલ વ્રતિવિરચિત

આચારાંગસૂત્ર કે દૂસરે શ્રુતસ્કંધ કી મર્મપ્રકાશિકાવ્યાખ્યા મેં

પિઠૈષણા નામ કા પ્રથમ અધ્યયન સમાપ્ત । ૧ ॥

‘સામગ્ગિય’ સાધુતાનુ’ સામગ્ર અર્થાત્ સ પૂર્ણતા છે, અર્થાત્ પિઠૈષણા સંબંધી નિયમ પાલન કરવાથી સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વીની સાધુપણની પરિપૂર્ણતા-સફળતા ગણાય છે ‘ત્તિવેમિ’ તેથી આ સમાચારીનું યોગ્ય રીતે પાલન કરવા ભગવાન મહાવીર સ્વામીએ કહ્યું છે. એમ ગ્રન્થકાર કહે છે. ‘પિઠેસણા ણામઝ્ઝયણસ્સ ણગારસમોદેસો’ આ રીતે પિઠૈષણા નામનો અધ્યયનનો આ અગીયારમો ઉદ્દેશો કહ્યો છે. ॥ સુ. ૧૨૨ ॥

જૈનાચાર્ય જૈનધર્મદિવાકર પૂજ્યશ્રી ઘાસીલાલજી મહારાજ વિરચિત આચારાંગસૂત્રના બીજા શ્રુતસ્કંધની મર્મપ્રકાશિકા વ્યાખ્યાના પિઠૈષણા નામનું પ્રથમ અધ્યયન સમાપ્ત ॥૧॥

ચર્ણં વિહરંતિ' એવજ્ઞં ચલુ ઉપર્યુક્તરીત્યા પિણ્ઠૈષણા પાનૈષણાવિષયકાભિગ્રહવન્તઃ સાધવઃ
વિહરન્તિ યતન્તે, તથાયતમાનાશ્ચ સર્વેઽપિ તે જિનાજ્ઞાં નોલ્લંઘયન્તિ, તદુક્તમ્ 'જોઽવિ દુવત્થ-
તિવત્થો બહુવત્થ અચેલઓવ્વ સંથરહ્ ન હુતે હીલંતિ પરં સવ્વેઽવિ અંતે જિણાણાણ ॥૧॥
યોઽપિ દ્વિવસ્ત્રસ્ત્રિવસ્ત્રો વહુવસ્ત્રોઽચેલકો વા સંસ્તરતિ । નૈવ તે હીલન્તિ પરાન્ સર્વેઽપિ ચ
તે જિનાજ્ઞાયામ્ ॥ ઇતિ ॥ સૂ. ૧૨૧ ॥

મૂલમ્-એયં ચલુ તસ્સ ભિક્ખુસ્સ ભિક્ખુણીણ વા સામગ્ગિયં
ત્તિબેમિ ॥સૂ. ૧૨૨॥

છાયા-એતત્ ચલુ તસ્ય ભિક્ષુકસ્ય ભિક્ષુક્યા વા સામગ્યમ્, ઇતિ બ્રવીમિ ॥ સૂ. ૧૨૨॥

રીતિ સે પિણ્ઠૈષણા ઓર પાનૈષણા વિષયક અભિગ્રહ વાલે સાધુ વિહાર યતન
કરતે હૈં એતાવતા પિણ્ઠૈષણા વિષયક ઓર પાનૈષણા વિષયક યતના કરનેવાલે
સમી સાધુ જિન ભગવાન્ની આજ્ઞા કા ઉલ્લંઘન નહીં કરતે હૈં, કહા મી હૈં
'જો ડવિ દુવત્થતિવત્થો બહુવત્થ અચેલઓવ્વ સંથરહ્, ન હુતે હીલંતિ પરં સવ્વે
ડવિઅંતે જિણાણાણ ત્તિ' જો મી દ્વિવસ્ત્રધારી યા ત્રિવસ્ત્રધારી, યા બહુત વસ્ત્ર-
ધારી અથવા અચેલક-વસ્ત્ર કે વિના હી સંથરા લેતે હૈં, વે સમી સાધુ દૂસરોં કા
અપમાન યા અનાદર નહીં કરતે હૈં, અપિતુ સમી સાધુ જિન ભગવાન્ની આજ્ઞામેં
હી રહતે હૈં જિનાજ્ઞા કા ઉલ્લંઘન નહીં કરતે ઇસ તરહ સાત પાનૈષણા કા નિરુ-
પણ ક્રિયા ગયા હૈં ॥સૂ. ૧૨૧॥

અવ પ્રથમ પિણ્ઠૈષણાધ્યયન કા ઉપસંહાર કરતે હૈં- 'એયં ચલુ તસ્સ ભિક્ખુ
સ્સ, ભિક્ખુણીણ વા સામગ્ગિયં ત્તિ બેમિ,

પ્રમાણે ઉકત પ્રકારથી પિઠૈષણા અને પાનૈષણા સંબંધી અભિગ્રહવાળા સાધુ યતન કરે છે.
એ રીતે પિઠૈષણા અને પાનૈષણા સંબંધી યતના કરનારા સઘળા સાધુઓ જીનભગવાનની
આજ્ઞાનું પાલન કરીએ છીએ કહ્યું પણ છે. 'જો વિ દુવત્થતિવત્થો' જે એ વસ્ત્ર ધારણ
કરનાર કે ત્રણ વસ્ત્ર ધારણ કરનાર 'બહુવત્થ અચેલઓવ્વ' અથવા ઘણા વસ્ત્રોને ધારણ કરનાર
અથવા અચેલક-વસ્ત્ર રહિત 'સંથરહ્' સથારે લે છે 'ન હુતે હીલતિ' તે તમામ સાધુઓ
ખીબ્બઓનું અપમાન કે અનાદર કરતા નથી પરંતુ 'પર સવ્વે વિ તે જિણાણાણત્તિ' સઘળા
સાધુઓ જીન ભગવાનની આજ્ઞામા જ વર્તે છે. જીનાજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન કરતા નથી. આ પ્રમાણે
સાત પિઠૈષણાઓ અને સાત પાનૈષણાઓનું નિરૂપણ કરવામા આવેલ છે. ॥સૂ. ૧૨૧॥

હવે પિઠૈષણા ધ્યયનનો ઉપસંહાર કરે છે - 'એયં ચલુ તસ્સ ભિક્ખુસ્સ' આ પૂર્વોક્તિ
પિઠૈષણા સંબંધી નિયમોનું પાલન કરવું એજ એ સાધુનું અને 'ભિક્ખુણીણ વા' સાધ્વીનું

टीका पिण्डैषणाध्ययनमुपसंहन्नाह—‘एयं खलु तस्स भिक्खुस्स’ एतत् खलु पूर्वोक्तरूपं पिण्डैषणाविषयक नियमपालनं तस्य भिक्षुकस्य ‘भिक्खुणीए’ भिक्षुस्याथ ‘सामग्गियं त्तिवेमि’ सामग्र्यम् समग्रता सम्पूर्णता साधुत्वस्य इति ब्रवीमि—उपदिशामि इति भगवतो महावीरस्योपदेशग्रन्थकार आह ? इति पिण्डैषणायामेकादश उद्देशः समाप्तः ॥ सू. १२२ ॥

॥ पिंडैसणा णामज्झयणस्स एगारसमोद्देशो समत्तो ॥

विड्यसुयद्वखंधस्स पिंडैसणा णामं पढमज्झयणं ॥२-१॥

इतिश्री विश्वविख्यात-जगद्बल्लभ-प्रसिद्धवाचकपञ्चदशभाषाकलित-ललितकलापालापक-प्रविशुद्धगद्यपद्यानैकग्रन्थनिर्मापक-वादिमानमर्दक-श्री-शाहू छत्रपतिकोल्हापुर-राजप्रदत्त-‘जैनशास्त्राचार्य’-पदविभूषित-कोल्हापुरराजगुरु-बालब्रह्मचारी जैनाचार्य जैनधर्मदिवाकर-पूज्यश्री-घासीलाल-व्रतिविरचितायां श्री आचारांगसूत्रस्य द्वितीयश्रुतस्कंधस्य मर्मप्रकाशिका-ख्यायां व्याख्यायां पिण्डैषणाध्ययनं नाम प्रथममध्ययनं समाप्तम् ॥ १ ॥

यह पूर्वोक्त पिण्डैषणा विषयक कहेहुवे नियम का पालन करना ही उस साधु का और उस साध्वी का साधुता का सामग्र्य अर्थात् समग्रता सम्पूर्णता है अर्थात् पिण्डैषणा विषयक नियम पालन करने से संयमशील साधु और साध्वी के साधुपना की परिपूर्णता-समाचारी समझी जाती है ऐसा भगवान्, महावीर स्वामी कहते हैं यहग्रन्थकार कहते हैं ॥ १२२ ॥

ओजैनाचार्य जैनधर्मदिवाकर पूज्यश्री घासीलाल व्रतिविरचित

आचारांगसूत्र के दूसरे श्रुतस्कंध की मर्मप्रकाशिकाव्याख्या में

पिण्डैषणा नाम का प्रथम अध्ययन समाप्त । १ ॥

‘सामग्गियं’ साधुतात्वं सामग्र्य अर्थात् संपूर्णता छे, अर्थात् पिण्डैषणा संधी नियम पालन करवाथी संयमशील साधु अने साध्वीनी साधुपणानी परिपूर्णता-सङ्गता गणाय छे ‘त्तिवेमि’ तेथी आ समाचारितु योग्य रीते पालन करवा भगवान् महावीर स्वामीछे कहु छे. ओम ग्रन्थकार कहे छे. ‘पिंडैसणा णामज्झयणस्स एगारसमोद्देशो’ आ रीते पिंडैषणा नामने अध्ययनने आ अगीथारमे उद्देशो कहु छे. ॥ सू. १२२ ॥

जैनाचार्य जैनधर्मदिवाकर पूज्यश्री घासीलाल महाशय विरचित आचारांगसूत्र नाम श्रुतस्कंधनी मर्मप्रकाशिका व्याख्यामा पिंडैषणा नामत्वं प्रथम अध्ययन समाप्त ॥ १ ॥

અથ દ્વિતીયં શય્યૈષણાશ્યમધ્યયનમ્ ।

મૂઝ્મ્-સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા અભિક્ષેજ્જા ઉવસ્સયં એસિત્તણ્ણ, સે અણુપવિસિજ્જા ગામં વા નગરં વા, खेडं વા કઠ્ઠં વા મડંબં વા, પટ્ટણં વા, આગરં વા, દોણમુહં વા જાવ રાયહાણિં વા ॥ સૂ. ૧ ॥

છાયા-સ ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુકી વા અભિક્ષેજ્જેત્ ઉપાશ્રયમ્ એપિતુમ્, સ અનુપ્રવિશેત્, ગ્રામં વા નગરં વા खेडं વા કર્વટં વા મડંબં વા, પત્તનં વા આકરં વા દ્રોણમુખં વા યાવત્ રાજધાનીં વા ॥ સૂ. ૧ ॥

ટીકા-પિણ્ડૈષણા નામકે પ્રથમેઽધ્યયને આધ્યાત્મિકચિન્તનાર્થ શરીરસંરક્ષણસ્ય પરમાવશ્યકતયા તદર્થ પિણ્ડગ્રહણપ્રકારઃ પ્રતિપાદિતઃ, સ ચ પિણ્ડરૂપ આહારો ગૃહીતઃ સન્ નૂનમલ્પસાગારિકે ઉપાશ્રયે ભોક્તવ્ય इति કૃત્વા દ્વિતીયં શય્યૈષણાનામકમ્ અધ્યયનં પ્રારભ્યતે-શય્યા તાવત્ ચતુર્વિધા પ્રજ્ઞસા-દ્રવ્યશય્યા, ક્ષેત્રશય્યા, કાલશય્યા, ભાવશય્યા ચ, તત્ર દ્રવ્યશય્યા ત્રિવિધા-સચિત્તા અચિત્તા મિશ્રા ચ, તત્ર સચિત્તા દ્રવ્યશય્યા પૃથિવીકાયાદિઃ, અચિત્તા દ્રવ્યશય્યા સ એવ પ્રાસુકપૃથિવીકાયપ્રભૃતિઃ, મિશ્રા ચ દ્રવ્યશય્યા સ એવાર્ધપરિણતઃ

અથ દ્વિતીય શય્યૈષણા નામકે અધ્યયન કી હિન્દી ટીકા આરમ્ભ કી જાતી હૈ

ટીકાર્થ-અથ પિણ્ડૈષણા નામ કે પ્રથમ અધ્યયન મેં આધ્યાત્મિક ચિન્તન કે લિયે શરીર કા સંરક્ષણ પરમાવશ્યક હોતા હૈ ઇસલિયે શરીર સંરક્ષણાર્થ પિણ્ડગ્રહણ પ્રકાર બતલાયા ગયા હૈ ઇસ પિણ્ડરૂપ આહાર કી ભિક્ષા રૂપ મેં ગ્રહણ કર થોડે હી સાગારિક-ગૃહસ્થ હો તો ઉપાશ્રય મેં જાના ચાહિયે ઇસ તાત્પર્ય સે દ્વિતીય શય્યૈષણા નામકા અધ્યયન આરમ્ભ કિયા જાતા હૈ-શય્યા ચાર પ્રકાર કી હોતી હૈ-૧ દ્રવ્ય શય્યા, ૨-ક્ષેત્રશય્યા, ૩-કાલશય્યા, ઔર ૪ ભાવશય્યા, ઇન મેં ભી દ્રવ્યશય્યા ત્રીન પ્રકાર કી હોતી હૈ-૧ સચિત્તા, ૨-અચિત્તા ઔર ૩ મિશ્રા, ઇનમેં પહલી સચિત્તા દ્રવ્યશય્યા પૃથિવીકાય વગેરે રહ હોતી હૈ, દૂસરી અચિત્તા દ્રવ્યશય્યા વહી પ્રાસુક-અચિત્ત અર્થાત્ જીવ

ખીણુ શય્યૈષણા અધ્યયન

ટીકાર્થ-હવે પિંડૈષણા નામના પહેલા અધ્યયનમા આધ્યાત્મિક ચિન્તન માટે શરીરનું સંરક્ષણ આવશ્યકીય હોય છે તેથી શરીરના સંરક્ષણ માટે પિંડગ્રહણ પ્રકાર બતાવેલ છે. એ પિંડરૂપ આહારને ભિક્ષારૂપે ગ્રહણ કરીને થોડા જ ગ્રહસ્થ હોય તો ઉપાશ્રયમા જ બાઈ લેવું જોઈએ એ હેતુથી આ ખીણ શય્યૈષણા નામના અધ્યયનનો પ્રારંભ કરવામા આવે છે.

શય્યા ચાર પ્રકારની હોય છે. ૧ દ્રવ્યશય્યા ૨ ક્ષેત્રશય્યા ૩ કાલશય્યા ૪ ભાવશય્યા એમા પણ દ્રવ્યશય્યા ત્રણ પ્રકારની હોય છે. ૧ સચિત્તા ૨ અચિત્તા અને ૩ મિશ્રા જોમા પહેલી સચિત્તા દ્રવ્યશય્યા પૃથ્વીકાય વિગેરે હોય છે, ખીણ અચિત્તા દ્રવ્યશય્યા

પૃથિવીકાયાદિઃ, ગ્રામાદિરૂપા ચ ક્ષેત્રશય્યા, કાલશય્યા તુ ઋતુ સંવદ્ધ કાલિકી ભવતિ ભાવ-
શય્યા દ્વિવિધા-પદ્મભાવવિષયા કાયવિષયા તત્ર યો જીવઃ યસ્મિન્ ઔદયિકાદી ભાવે યદા
વર્તેતે તદા તસ્ય પદ્મભાવરૂપા ભાવશય્યા, સ્વ્યાદિકાયગત ગર્ભસ્થ જીવસ્ય સ્વ્યાદિકાય એવ
દ્વિતીયા કાયવિષયા ભાવશય્યા વોધ્યા, તથાચોક્તમ્-

ગાથા-દ્વંચે સ્થિતે કાલે ભાવે સિજ્જા ય જા તર્હિ પગયં ।

કેરિસિયા સિજ્જા સ્વલ્લ સંજય જોગત્તિ નાયન્વા ॥૧॥

તિવિહાય દ્વંચસિજ્જા સચિત્તાઽચિત્તમીસગા ચેવ ।

સ્થિત્તંમિ જંમિ સ્થિતે કાલે જા જંમિ કાલંમિ ॥૨॥

દુવિહાય ભાવસિજ્જા કાયગણ છંચ્ચિદે ય ભાવંમિ ।

ભાવે જો જત્થ જયા સુહ દુહ ગન્માઈ સિજ્જાસુ ॥૩॥ ઇતિ,

છાયા-દ્રવ્યં ક્ષેત્રં કાલઃ ભાવઃ શય્યા ચ યા તસ્યાં પ્રકૃતસુ ।

કીદશીશય્યા સ્વલ્લ સંયત યોગ્યેતિ જ્ઞાતવ્યા ॥

ત્રિવિધા ચ દ્રવ્યશય્યા સચિત્તાઽચિત્ત મિશ્રકાશ્ચૈત્ર ।

ક્ષેત્રમિતિ યસ્મિન્ ક્ષેત્રે, કાલે યા યસ્મિન્ કાલે ઇતિ ॥

દ્વિવિધા ચ ભાવશય્યા-કાયગતા, પદ્મવિધા ચ ભાવે ઇતિ ।

ભાવે યો યત્ર યદા સુસુદુઃખ ગર્ભાદિશય્યાસુ ॥ ઇતિ ।

રહિત પૃથિવીકાયિક વગૈરહ હોતા હૈ, ઓર નિશ્રા દ્રવ્યશય્યા વહી અર્ધપરિણત
પૃથિવીકાયિક વગૈરહ કહી જાતી હૈ । ક્ષેત્રશય્યા ગ્રામાદિરૂપ કહી જાતી હૈ ।
કાલ શય્યા તો ઋતુ સંવદ્ધકાલિક હોતી હૈ, ઓર ભાવશય્યા દો પ્રકાર કી
માની જાતી હૈ-૧-પદ્મભાવ વિષયા ઓર ૨ કાય, ઊન મેં મી જો જીવ જિસ
ઔદયિકાદિ ભાવ મેં જવ રહતા હૈ તત્ત્વ ઊસકો પદ્મ ભાવ વિષયા ભાવ શય્યા
કહતે હૈ ઓર સ્ત્રી વગૈરહ કે શરીરગત ગર્ભસ્થ જીવ કા સ્ત્રી આદિકા શરીર કો
હી દૂસરી કાયવિષયા નામકી ભાવ શય્યા કહતે હૈ, કહાં મી હૈ-

‘દ્વંચે સ્થિતે કાલે ભાવે સિજ્જા ય જા તર્હિ પગયં । કેરિસિયા સિજ્જા સ્વલ્લ
સંજય જોગત્તિ નાયન્વા ॥૧॥ તિવિહાય દ્વંચસિજ્જા સચિત્તાઽચિત્તમીસગા

એજ પ્રાસુક-અચિત્ત અર્થાત્ જીવરહિત પૃથ્વીકાયિક વિગેરે હોય છે, અને નિશ્રા દ્રવ્ય
શય્યા એજ અર્ધપરિણત પૃથ્વીકાયિક વિગેરે હોય છે, ક્ષેત્રશય્યા ગ્રામાદિરૂપ કહેવાય છે.
તથા કાળશય્યા તો ઋતુ સંબંધિત કાળવાળી હોય છે અને ભાવશય્યા બે પ્રકારની માન-
વામા આવે છે. ૧ પદ્મભાવ વિષયક અને ૨ કાય વિષયક એમા પણ બે જીવ બે
ઔદયિકાદિ ભાવમા જ્યારે રહે છે ત્યારે તેને પદ્મભાવશય્યા કહે છે અને સ્ત્રી વિગેરેના
શરીરમા રહેલ ગર્ભસ્થ જીવના સ્ત્રી વિગેરેને જ બીજી કાયવિષયા નામની ભાવશય્યા કહે છે.
કહ્યું પણ છે-‘દ્વંચે સ્થિતે કાલે ભાવે’ ઇત્યાદિ ગાથા સ સ્કૃત ટીકામાં કહ્યા પ્રમાણે સમજી લેવી,

તત્ર ક્ષેત્રશય્યામાધિકૃત્ય પ્રતિપાદયિતુમાહ-‘સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા’ સ મિક્ખુવાં મિક્ખુકી વા ‘અમિક્કંસેજ્ઞા ઉવસ્સયં એસિત્તે’ અમિક્કાહ્લક્ષેત્ત્વં યદિ ઉપાશ્રયમ્ વસતિમ્ એષિતુમ્ તર્હિ ‘અણુપવિસિજ્ઞા’ અનુપ્રવિશેત્ત્વં ‘ગામં વા’ ગ્રામમ્ વા ‘નગરં વા’ નગરં વા ‘સેટ્ઠં વા’ સેટ્ઠમ્ વા ‘કવ્વહં વા’ કવ્વટં વા ‘મહં વા’ મહં વા ‘પટ્ટણં વા’ પત્તનં વા ‘આગરં વા’ આકરં વા ‘દોણમુહં વા’ દ્રોણમુખં વા ‘જાવ’ યાવત્-સંનિવેશં વા ‘રાયહાણિ વા’ રાજધાનીં વા અનુપ્રવિશેદિતિ પૂર્વેણાન્વયઃ ॥ સૂ. ૧ ॥

મૂલમ્-સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા, સઅંડં સપાણં સબીણ સહ-રિણ સોસે સોદણ જાવ સસંતાણયં તહપ્પગારે ઉવસ્સણ ણો ઠાણં વા ચેવ । સ્વિત્તંમિ જંમિ સ્વિત્તે કાલે જા જંમિ કાલંમિ, ॥૨॥ દિવિહાય ભાવસિજ્ઞા કાય-ગણ છવ્વિહે ય ભાવંમિ’ ભાવે જો જત્થ જયા સુહ દુહ ગમ્માદે સિજ્ઞાસુ’ ॥૩॥ દ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલ ઓર ભાવ શય્યા મેં પ્રકૃત મેં કૌનસી શય્યા સંયત કૈ યોગ્ય હૈ યહ જાન લેના ચાહિણ સચિત્ત અચિત્ત એવં મિશ્ર કૈ મેદ સે દ્રવ્ય શય્યા ત્રીન પ્રકાર કી હૈ । ક્ષેત્ર શય્યા કૌન ક્ષેત્ર મેં એવં કિસ કાલ મેં હિસ પ્રકાર દો પ્રકાર કી હૈ ભાવશય્યા બી દો પ્રકાર કી હૈ કાયગત ભાવશય્યા છ પ્રકાર કી હૈ । ભાવ મેં જો જહાં જવ સુખ દુઃખ આદિ ‘સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુ-ણી વા અમિક્કંસેજ્ઞા-ઉવસ્સયં એસિત્તે’, સે અણુપવિસિજ્ઞા ગામં વા, નગરં વા સેટ્ઠં વા, કવ્વહં વા, મહં વા, પટ્ટણં વા, આગરં વા, દોણમુહં વા, જાવ-રાય-હાણિ વા’ વહ પૂર્વોક્ત મિક્ખુક-સંયમશીલ સાધુ ઓર મિક્ખુકી-સાધ્વી યદિ રહને કૈ લિયે ઉપાશ્રય રૂપ આવાસ કી અમિક્કાંક્ષા કરે અર્થાત્ ઠહરને કૈ લિયે ઉપા-શ્રય કો ઢૂંદે તો ગ્રામ મેં યા નગર મેં યા સેટ્ઠ-છોટા ગ્રામ મેં અથવા કવ્વટ-છોટે નગર મેં યા મહં-છોટી ઝોપડી મેં યા પત્તન-વિશાલ નગર મેં યા આકર-વાન મેં યા દ્રોણમુખ-પર્વત કી ગુફા મેં યા યાવત્-સંનિવેશ-છોટે સે કસવા મેં યા રાજધાની-રાજ મહલ મેં અનુપ્રવેશ કરે, હિસ પ્રકાર ક્ષેત્ર શય્યા કા પ્રતિપાદન કિયા ગયા હૈ ॥ ૧ ॥

હવે ક્ષેત્રશય્યાને ઉદ્દેશીને તેનું સૂત્રકાર નિરૂપણ કરે છે.-

ટીકાર્થ-‘સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘અમિક્કંસેજ્ઞા ઉવસ્સયં એસિત્તે’ જો રહેવા માટે ઉપાશ્રય રૂપ નિવાસસ્થાનની ઇચ્છા કરે અર્થાત્ રહેવા માટે ઉપાશ્રયને શોધે તો ‘ગામં વા નગરં વા’ ગામમાં કે નગરમાં ‘સેટ્ઠં વા કવ્વહં વા’ ખેટ-નાના ગામમાં અથવા કવ્વટ-નાના નગરમાં અથવા ‘મહં વા પટ્ટણં વા’ મહાન-નાની ઝૂપડીમાં અથવા પત્તન-વિશાલ નગરમાં ‘આગરં વા દોણમુહં વા’ આકરવા-ણમાં કે પર્વતની ગુફામાં ‘જાવ રાયહાણિ વા’ યાવત્ સંનિવેશ, નાના કસવામાં અથવા રાજધાનીમાં ‘અણુપવિસિજ્ઞા’ પ્રવેશ કરવો. આ પ્રમાણે ક્ષેત્રશય્યાનું પ્રતિપાદન કરવામાં આવેલ છે. ॥ સૂ. ૧ ॥

સેઝ્જં વા ગિસીહિયં વા ચેતેઝ્જા ॥સૂ. ૨॥

છાયા-સ યદિ પુનઃ ઉપાશ્રયં જાનીયાત્, સાણ્ડં સપ્રાણં સર્વીજં સહરિતં સૌપમ્ સોદકં યાવત્ સ સન્તાનકં, તથાપ્રકારે ઉપાશ્રયે નો સ્થાનં વા શય્યાં વા નિપીધિકાં વા ચેતયેત્ ॥સૂ. ૨॥

ટીકા-‘સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા’ સ-ભાવમિશ્નુઃ યદિ પુનરેવં વક્ષ્યમાણરીત્યા ઉપાશ્રયં-વસર્તિ જાનીયાત્ તથાહિ ‘સઅંડં સપાણં સર્વીર’ સાણ્ડં સપ્રાણં-પ્રાણિયુક્તમ્, સર્વી-જમ્ ‘સહરિયે સોસે સોદય’ સહરિતમ્ સૌપમ્-ઓષકળવિન્દુસહિતમ્, સોદકમ્-શીતોદક-સહિતમ્ ‘જાવ’ યાવત્-સોતિજ્ઞ સપનક-સોદક-સમૃત્તિકર્મકંટ સસંતાનકમ્ ઉપાશ્રયં જાની-યાત્તર્હિ ‘તહપ્પગારે’ તથાપ્રકારે તથાવિધે સાણ્ડે સપ્રાણે વીજાદિસહિતે ‘ઉવસ્સય’ ઉપાશ્રયે ‘જો ઠાણં વા સેઝ્જં વા ગિસીહિયં વા’ નો સ્થાનમ્ વા કાયોત્સર્ગસ્થાનમ્ નો શય્યાં વા-

ટીકાર્થ-અવ ઉપાશ્રય રૂપ ક્ષેત્ર શર્યા કે વિષય મેં હી જીવ વિશેષ કે રહને પર સાધુ કો વહાં પર નહીં રહના चाहिये यह बतलाते हैं-‘સે જં પુણ એવં ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા’ વહ પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ ઔર સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્ય-માણ રૂપ સે ઉપાશ્રય કો જાન લેકિ-યહ ઉપાશ્રય ‘સઅંડં જીવોં કે અણ્ડા સે યુક્ત હૈ યા છોટે છોટે યા બહે બહે ‘સપાણં’ પ્રાણિયોં સે યુક્ત હૈ અથવા ‘સર્વીર’ વીજોં સે યુક્ત હૈ યા ‘સહરિય’ હરે ભરે તૂળ ઘાસ સે યુક્ત હૈ અથવા વર્ફ ‘સઓસે’ ઓષકળોં સે યુક્ત હૈ યા ‘સોદય જાવ સસંતાનયં’ શીતોદક સે યુક્ત હૈ યા યાવત્-ઉત્તિજ્ઞ-છોટી છોટી ચીટી પિપીલિ તથા પનક-ફનગા એવં શીત જલ સે મિશ્રિત ગિલી મિટ્ટી સે યુક્ત હૈ, યા મર્કટ-મકોડા-લૂતા તન્તુજાલ રૂપ સન્તાન પરમ્પરા સે યુક્ત હૈ એસા દેખકર યા જાન વૂઝકર ‘તહપ્પગારે ઉવસ્સય જો ઠાણં વા, સેઝ્જં વા, ગિસીહિયં વા ચેતેઝ્જા’ હિસ પ્રકાર કે અણ્ડે પ્રાણી જીવ જાત

હવે ઉપાશ્રયરૂપ ક્ષેત્રશય્યાના સંબંધમા જ એવ વિશેષ ત્યા રહેતા હોય તો સાધુને ત્યાં રહેવાના નિષેધ કરતા સૂત્રકાર કહે છે.-

ટીકાર્થ-‘સે જં પુણ એવં ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા’ એ પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ને વક્ષ્યમાણ રીતે ઉપાશ્રયને એવો સમજે કે-‘સઅંડં સપાણં સર્વીર સહરિય’ આ ઉપાશ્રય એવાના ઇંડાઓથી યુક્ત છે. અથવા નાના નાના પ્રાણિયોથી યુક્ત છે અથવા ખીયાઓથી યુક્ત છે અથવા લીલોતરી ઘાસથી યુક્ત છે. ‘સોસે સોદય’ અથવા ઓસ ખરડના કણોથી યુક્ત છે. અથવા શીતોદકથી યુક્ત છે. ‘જાવ સસંતાનયં’ યાવત નાની નાની કીડી મકોડી તથા પનક તથા ઠંડા પાણીથી મિશ્રિત લીલી માટીથી યુક્ત છે અથવા મકોડાના સમૂહરૂપ સન્તાન પરપરાથી યુક્ત છે. આ પ્રમાણેના ઉપાશ્રયને જોઈને કે જાણીને ‘તહપ્પગારે ઉવસ્સય’ તેવા પ્રકારના અર્થાત ઇંડાઓ, પ્રાણિયો વિગેરે એવજ તુઓથી યુક્ત ઉપાશ્રયમા ‘જો ઠાણં વા સેઝ્જં વા’ કાયોત્સર્ગ રૂપ ધ્યાન માટે સ્થાન કરવું નહીં. તથા શય્યા સથારા પણ ત્યાં કરવા નહીં ‘ગિસીહિયં વા ચેતેઝ્જા’ નિષિધિકા-સ્વાધ્યાય

તત્ર ક્ષેત્રશય્યામધિકૃત્ય પ્રતિપાદયિતુમાહ-‘સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા’ સ મિશ્સુવાં મિક્ખુકી વા ‘અમિકંલેજ્ઞા ઉવસ્સયં एसत्तए’ અમિકાહ્લક્ષેત્તુ યદિ ઉપાશ્રયમ્ વસતિમ્ ઇષિ તુમ્ તર્હિ ‘અણુપવિસિજ્ઞા’ અનુપ્રવિશેત્ ‘ગામં વા’ ગ્રામમ્ વા ‘નગરં વા’ નગરં વા ‘લેહં વા’ લેહમ્ વા ‘કલ્લહં વા’ કર્લેહં વા ‘મહં વા’ મહં વા ‘પટ્ટણં વા’ પત્તનં વા ‘આગરં વા’ આકરં વા ‘દોણમુહં વા’ દ્રોણમુલ્લં વા ‘જાવ’ યાવત્-સંનિવેશં વા ‘રાયહાણિં વા’ રાજધાનીં વા અનુપ્રવિશેદિતિ પૂર્વેણાન્વયઃ ॥સૂ. ૧॥

મૂલમ્-સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા, સઅંહં સપાણં સલીણ સહ-રિણ સોસે સોદણ જાવ સસંતાણયં તહપ્પગારે ઉવસ્સણ ણો ઠાણં વા ચેવ । સ્વિત્તંમિ જંમિ સ્વિત્તે કાલે જા જંમિ કાલંમિ, ॥૨॥ ટિવિહાય ભાવસિજ્ઞા કાય-ગણ છન્નિહે ય ભાવંમિ’ ભાવે જો જત્થ જયા સુહ દુહ ગલ્લાહં સિજ્ઞાસુ’ ॥૩॥ દ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલ ઔર ભાવ શય્યા મેં પ્રકૃત મેં કૌનસી શય્યા સંયત કે યોગ્ય હૈ યહ જાન લેના ચાહિણ સચિત્ત અચિત્ત ંવં મિશ્ર કે મેદ સે દ્રવ્ય શય્યા ત્રીન પ્રકાર કી હૈ । ક્ષેત્ર શય્યા કૌન ક્ષેત્ર મેં ંવં કિસ કાલ મેં હસ પ્રકાર દો પ્રકાર કી હૈ ભાવશય્યા ભી દો પ્રકાર કી હૈ કાપગત ભાવશય્યા છ પ્રકાર કી હૈ । ભાવ મેં જો જહાં જલ સુલ દુઃલ આદિ ‘સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુ-ણી વા અમિકંલેજ્ઞા-ઉવસ્સયં एसत्तए, સે અણુપવિસિજ્ઞા ગામં વા, નગરં વા લેહં વા, કલ્લહં વા, મહં વા, પટ્ટણં વા, આગરં વા, દોણમુહં વા, જાવ-રાય-હાણિં વા’ લહ પૂર્વોક્ત મિક્ખુક-સંયમશીલ સાધુ ઔર મિક્ખુકી-સાધ્વી યદિ રહને કે લિયે ઉપાશ્રય રૂપ આલાસ કી અમિકાંક્ષા કરે અર્થાત્ ઠહરને કે લિયે ઉપા-શ્રય કો ઢૂંહે તો ગ્રામ મેં યા નગર મેં યા લેહ-છોટા ગ્રામ મેં અથલા કર્લેહ-છોટે નગર મેં યા મહં-છોટી શોપડી મેં યા પત્તન-લિશાલ નગર મેં યા આકર-લાન મેં યા દ્રોણમુલ્લ-પર્લત કી ગુલા મેં યા યાલત્-સંનિલેશ-છોટે સે કસલા મેં યા રાજધાની-રાજ મહલ મેં અનુપલેશ કરે, હસ પ્રકાર ક્ષેત્ર શય્યા કા પ્રતિપા-દન કિયા ગયા હૈ ॥ ૧ ॥

હલે ક્ષેત્રશય્યાને ઉદેશીને તેનું સૂત્રકાર નિરૂપણ કરે છે.-

ટીકાર્થ-‘સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘અમિકંલેજ્ઞા ઉવસ્સયં एसत्तए’ જો રહેલા માટે ઉપાશ્રય રૂપ નિલાસસ્થાનની ઇચ્છા કરે અર્થાત્ રહેલા માટે ઉપાશ્રયને શોધે તો ‘ગામં વા નગરં વા’ ગામમા કે નગરમા ‘લેહં વા કલ્લહં વા’ ખેટ-નાના ગામમા અથલા કર્લેહ-નાના નગરમા અથલા ‘મહં વા પટ્ટણં વા’ મહં-નાની ઝૂપડીમા અથલા પત્તન-લિશાલ નગરમા ‘આગરં વા દોણમુહં વા’ આકરમા-ણમા કે પર્લતની શુક્ષમા ‘જાવ રાયહાણિં વા’ યાલત્ સનિલેશ, નાના કસલામા અથલા રાજધાનીમા ‘અણુપવિસિજ્ઞા’ પ્રલેશ કરલે. આ પ્રમાણે ક્ષેત્રશય્યાનું પ્રતિપાદન કરલામા આવેલ છે. ॥ સૂ. ૧ ॥

સેઝ્જં વા ગિસોહિયં વા ચેતેઝ્જા ॥સૂ. ૨॥

હાયા-સ યદિ પુનઃ ઉપાશ્રયં જાનીયાત્, સાણ્ડં સપ્રાણં સવીજં સહરિતં સૌપમ્ સોદકં યાવત્ સ સન્તાનકં, તથાપ્રકારે ઉપાશ્રયે નો સ્થાનં વા શર્યાં વા નિપીધિકાં વા ચેતયેત્ ॥દ્વ. ૨॥

ટીકા-‘સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા’ સ-ભાવભિધુઃ યદિ પુનરેવં વક્ષ્યમાણરીત્યા ઉપાશ્રય-વસર્તિ જાનીયાત્ તથાહિ ‘સઅંડં સપાણં સવીર’ સાણ્ડં સપ્રાણં-પ્રાણિયુક્તમ્, સવી-જમ્ ‘સહરિણ સોસે સોદણ’ સહરિતમ્ સૌપમ્-ઓષકણવિન્દુસહિતમ્, સોદકમ્-શીતોદક-સહિતમ્ ‘જાવ’ યાવત્-સોતિજ્ઞ સપનક-સોદક-સમૃત્તિકમર્કટ સસંતાનકમ્ ઉપાશ્રયં જાની-યાત્તર્હિ ‘તહપ્પગારે’ તથાપ્રકારે તથાવિધે સાણ્ડે સપ્રાણે વીજાદિસહિતે ‘ઉવસ્સણ’ ઉપાશ્રયે ‘જો ઠાણં વા સેઝ્જં વા ગિસોહિયં વા’ નો સ્થાનમ્ વા કાયોત્સર્ગસ્થાનમ્ નો શર્યાં વા-

ટીકાર્થ-અવ ઉપાશ્રય રૂપ ક્ષેત્ર શર્યા કે વિષય મેં હી જીવ વિશેષ કે રહને પર સાધુ કો વહાં પર નહીં રહના चाहिये यह बतलाते हैं-‘સે જં પુણ એવં ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા’ વહ પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ ઔર સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્ય-માણ રૂપ સે ઉપાશ્રય કો જાન લેકિ-યહ ઉપાશ્રય ‘સઅંડં જીવોં કે અણ્ડા સે યુક્ત હૈ યા છોટે છોટે યા બડે બડે ‘સપાણં’ પ્રાણિયોં સે યુક્ત હૈ અથવા ‘સવીર’ વીજોં સે યુક્ત હૈ યા ‘સહરિણ’ હરે ભરે તૂળ ઘાસ સે યુક્ત હૈ અથવા વર્ફ ‘સઓસે’ ઓષકણોં સે યુક્ત હૈ યા ‘સોદણ જાવ સસંતાનયં’ શીતોદક સે યુક્ત હૈ યા યાવત્-ઉત્તિજ્ઞ-છોટી છોટી ચીટી પિપીલિ તથા પનક-ફનગા એવં શીત જલ સે મિશ્રિત ગિલી મિટ્ટી સે યુક્ત હૈ, યા મર્કટ-મકોડા-લૂતા તન્તુજાલ રૂપ સન્તાન પરમ્પરા સે યુક્ત હૈ એસા દેખકર યા જાન વૂઝકર ‘તહપ્પગારે ઉવસ્સણ જો ઠાણં વા, સેઝ્જં વા, ગિસોહિયં વા ચેતેઝ્જા’ હેસ પ્રકાર કે અણ્ડે પ્રાણી જીવ જાત

હેવે ઉપાશ્રયરૂપ ક્ષેત્રસ્થાના સંબંધમાં જ એવ વિશેષ ત્યા રહેતા હોય તે સાધુને ત્યાં રહેવાના નિષેધ કરતા સૂત્રકાર કહે છે.-

ટીકાર્થ-‘સે જં પુણ એવં ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા’ એ પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ને વક્ષ્યમાણ રીતે ઉપાશ્રયને એવો સમજે કે-‘સઅંડં સપાણં સવીર સહરિણ’ આ ઉપાશ્રય એવાના ઇડાઓથી યુક્ત છે. અથવા નાના નાના પ્રાણિયોથી યુક્ત છે અથવા ખીયાઓથી યુક્ત છે. અથવા લીલાતરી ઘાસથી યુક્ત છે. ‘સોસે સોદણ’ અથવા ઓસ બરફના કણોથી યુક્ત છે. અથવા શીતોદકથી યુક્ત છે. ‘જાવ સસંતાનયં’ યાવત્ નાની નાની કીડી મકોડી તથા પનક તથા ઠંડા પાણીથી મિશ્રિત લીલી માટિથી યુક્ત છે અથવા મકોડાના સમૂહરૂપ સન્તાન પર પરાથી યુક્ત છે. આ પ્રમાણેના ઉપાશ્રયને બેધને કે જાણીને ‘તહપ્પગારે ઉવસ્સણ’ તેવા પ્રકારના અર્થાત ઇડાઓ, પ્રાણિયો વિગેરે એવજાણીયોથી યુક્ત ઉપાશ્રયમા ‘જો ઠાણં વા સેઝ્જં વા’ કાયોત્સર્ગ રૂપ ધ્યાન માટે સ્થાન કરવું નહીં તથા શર્યા સથારા પણ ત્યા કરવા નહીં. ‘ગિસોહિયં વા ચેતેઝ્જા’ નિષિધિકા-૨૧/૬/૫૫

संस्तारकस्यानम् नो वा निषीधिकां स्वाध्यायभूमिं वा 'चेतेज्जा' चेतयेत् कुर्यात् तथा सति अप्राप्तुकत्वेन सचित्त जीव हिंसा संभवात् संयमात्मविराधना स्यात् ॥सू० २॥

मूलम्—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण उवस्सयं जाणिज्जा अप्पंडं अप्पणं अप्पवीयं अप्पहरियं अप्पोसं अप्पोदयं जाव अप्प-संताणयं तहप्पगारे उवस्सए पडिलेहिता पमज्जित्ता, तओ संज्जयामेव ठाणं वा सेज्जं वा णिसीहियं वा चेतैज्जा ॥सू० ३॥

छाया—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यदि पुनः उपाश्रयं जानीयात्—अल्पाण्डम् अल्प प्राणम् अल्पवीजम् अल्पहरितम् अल्पौषम् अल्पोदकं यावद्—अल्पसंतानकम्, तथाप्रकारे उपाश्रये प्रतिलिख्य प्रयुज्य ततः संयत एव स्थानं वा शय्यां वा निषीधिकां वा चेतयेत् ॥सू० ३॥

टीका—'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा 'से जं पुण उवस्सयं जाणिज्जा' स—भिक्षुः यदि पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या उपाश्रयं—वसतिम् जानीयात् तथाहि 'अप्पंडं अप्पणं' अल्पाण्डम्—अण्डरहितम्, अल्पप्राणम्—प्राणिरहितम् 'अप्पवीयं' अल्प

से युक्त उपाश्रय में कापोत्सर्ग रूप ध्यान के लिये स्थान नहीं करे एव शय्या संथरा भी वहां पर नहीं बिछावे और निषीधिका—स्वाध्याय भूमि रूप स्थान भी वहां पर नहीं करे क्योंकि इस प्रकार के अण्डे प्राणी जीव जात से भरा हुआ उपाश्रय अप्राप्तुक—सचित्त जीवों से भरे हुए होने के कारण वहां पर हिंसा होने की संभावना रहती है इसलिये इस तरह के सजीव उपाश्रय में रहने से संयम आत्म विराधना होगी, इसलिये ऐसे उपाश्रय में संयमशील साधु और साध्वी को नहीं रहना चाहिये ॥२॥

टीकार्थ—अब अण्डे प्राणी जीव जात से रहित उपाश्रय में संयमशीलसाधु और साध्वी को रहने के लिये प्रतिपादन करते हैं—

'से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा, से जं पुण उवस्सयं जाणिज्जा' वह पूर्वोक्त

भूमि ३। स्थान पणु त्या न करवुं केम के—आ रीतना धडाओ, प्राणिओ अने लव न तुओथी लदेव उपाश्रय सचित्त लवेथी लदेव डोवाथी त्या हिंसा थवानी संला वना रहे छे तेथी आ प्रमाणेना सलव उपाश्रयमा संयमशील साधु अने साध्वीओ रहेवुं नही ॥ सू २॥

इसे धडा अने लवन्तुओ विनाना उपाश्रयमा संयमशील साधु अने साध्वीने रहेवा भाटे सूत्रक २ प्रतिपादन करे छे -

टीकार्थ—'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी 'से जं पुण उवस्सयं जाणिज्जा' तेओ ने आ नीचे कडेवाभा आवनार रीते उपाश्रयने नल्ले के—'अप्पंडं अप्पणं' आ उपाश्रय अट्पाड छे. अर्थात् धडाथी व्याप्त नथी, तथा अ-

बीजम्-बीजरहितम् 'अप्पहरियं' अल्पहरितम्-हरितरहितम् 'अप्पोसं' अल्पोपम्-ओपकण-
वर्जितम् 'अप्पोदयं' अल्पोदकम्-शीतोदकरहितम् 'जाव'-अप्पसंताणयं' यावत्-अल्पोत्तिङ्ग-
पनकदकमृत्तिकामर्कट अल्पसन्तानकम्-उत्तिङ्गपनकोदकमृत्तिकालूतातन्तुजालवर्जितम् उपाश्रयं
यदि जनीयात् तर्हि 'तहप्पगारे' तथाप्रकारे-तथाविधे अण्डप्राणिबीजादिवर्जिते 'उवस्सए'
उपाश्रये 'पडिलेहिता' प्रतिलिख्य-प्रतिलेखनं कृत्वा 'पमज्जित्ता' प्रमृज्य प्रमार्जनं विधाय
'तओ संजयामेव' ततः तदनन्तरम् संयत एव संयमनियमपालनतत्परो भूत्वा 'ठाणं वा' स्थानं
वा-कायोत्सर्गस्थानं 'सेज्जं वा' शय्यां वा-संस्तारस्थानम् 'णिसीहियं वा' निषीधिकां
वा-स्वाध्यायभूमिं 'चेतेज्जा' चेतयेत्-विचिन्त्य निर्धारयेत् ॥ सू० ३ ॥

भिक्षुक--संयमशीलसाधु और भिक्षुकी-साध्वी वह यदि ऐसा वक्ष्यमाण रूप
से उपाश्रय को जान ले कि-यह उपाश्रय 'अप्पंडं' अल्पाण्ड है अर्थात् अण्डा से
युक्त नहीं है एवं 'अप्पपाणं' अल्प प्राणी छोटे छोटे प्राणियों से भी युक्त नहीं
है तथा 'अप्पवीयं' अल्पबीज-बीजों से भी युक्त नहीं हैं एवं 'अप्पहरियं' अल्प
हरित-हरे भरे घास तृण वगैरह से भी युक्त नहीं है और 'अप्पोसं' अल्प
ओष-बर्फ ओष कर्णों से भी युक्त नहीं है एवं 'अप्पोदयं' अल्पोदक-शीतोदक
से भी युक्त नहीं है एवं 'जाव अप्पसंताणयं' यावत्-अल्प उत्तिङ्ग पनक उदक
मृत्तिका मर्कट सन्तान उत्तिङ्ग छोटे छोटे जीव जन्तु और पनक-फनगा पतङ्ग
तथा शीतोदक से मिश्रित गिली मिट्टी से भी युक्त नहीं है एवं मर्कटसन्तान-
मकरा लूना तन्तु जाल परम्परा से भी युक्त नहीं है ऐसा देखकर या जान कर
'तहप्पगारे उवस्सए पडिलेहिता, पमज्जित्ता, तओ संजयामेव,' तथा प्रकारे उपा-
श्रये-इस प्रकार के अण्डे प्राणी जीव जन्तु से रहित उपाश्रय में प्रतिलेखन
और प्रमार्जन-ओषा से साफ सुथराकर ने के बाद ही 'तओसंजया मेव' संयत
-संयम-नियम पालन पूर्वक 'ठाणं वा' स्थान-ध्यानरूप कायोत्सर्ग करे, और

प्राण-नाना नाना प्राणियोथी पणु युक्त नथी तथा 'अप्पवीयं अप्पहरियं' अल्प बीज-
बीजायेथी पणु युक्त नथी तथा अल्पहरित वीक्षीतरी घास तृण विगेशेथी पणु युक्त
नथी तथा 'अप्पोसं अप्पोदयं' अल्पओष, भरक्ष्ना वृक्षोथी पणु युक्त नथी तथा अल्पो-
दक ठंडा पाण्णीथी पणु युक्त नथी 'जाव अप्पसंताणयं' यावत् अल्प उत्तिङ्ग, पनक-
पतङ्ग तथा ठंडा पाण्णीथी मिश्रित वीक्षी भाटीथी पणु युक्त नथी ये प्रमाणे ज्ञेयने
के ज्ञाणीने 'तहप्पगारे उवस्सए' आ प्रकारना ठंडा, प्राण्णी, शुभवन्तुओ विनाना उपाश्रयमा
'पडिलेहिता पमज्जित्ता' प्रतिलेखन अने प्रमाणेन ज्ञेयाथी साक्षसुद्ध करीने 'संजयामेव
ठाणं वा सेज्जं वा' संयत-संयम नियम पालनपूर्वक स्थान-ध्यानरूप कायोत्सर्ग करवा.
अने शय्या संस्तारक पाथरवा स्थान करवुं 'णिसीहिय वा चेतेज्जा' तथा निषीधिका-स्वा-
ध्याय भूमिने भाटे निवास करवे ॥ सू. उ ॥

मूढम्-से जं पुण उवस्सयं जाणिज्जा, अस्सि पडियाए एगं साहम्मियं समुद्दिस्स पाणाइं भूयाइं जीवाइं सत्ताइं समारब्भ समुद्दिस्स कीयं पामिच्चं आच्छिज्जं अणिसट्ठं अभिहणं आहट्ठं चेएति तहप्पगारे उवस्सए पुरिसंतगडे वा अपुरिसंतरगडे वा बहिया णीहडे वा अणीहडे वा अतट्ठिये वा अणतट्ठिये वा परिभुत्ते वा अपरिभुत्ते वा जाव अणासेविये वा णो ठाणं वा सेज्जं वा णिसीहियं वा चैतेज्जा एवं बहवे साहम्मिया एगा साहम्मिणी बहवे साहम्मिणीओ ॥सू० ४॥

छाया-स यदि पुनः उपाश्रयं जानीयात्-अनया प्रतिज्ञया एकं साधर्मिकम् समुद्दिश्य प्राणान् भूतानि जीवान् सत्त्वान् समारभ्य समुद्दिश्य क्रीतं प्रामित्यम् आच्छेद्यम् अनिसृष्टम् अभिहृतम् आहृत्य च चेतयति तथाप्रकारे उपाश्रये पुरुषान्तरकृते वा अपुरुषान्तरकृते वा बहिर्निहृते वा अनिहृते वा अतदर्थिके अनतदर्थिके वा परिभुक्ते वा अपरिभुक्ते वा यावत् अनासेविते वा नो स्थानं वा शय्यां वा निषीधिकां वा चेतयेत्, एवं बहवः साधर्मिकाः, एका साधर्मिणी, बह्व्यः साधर्मिण्यः ॥ सू० ४ ॥

टीका-पुनरपि क्षेत्रशय्यामधिकृत्य उपाश्रयगतान् उद्गमादिदोषान् वक्तुमाह-‘से जं पुण उवस्सयं जाणिज्जा’ संयमवान् भिक्षुः यदि पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या उपाश्रयं वसति स्थानं जानीयात् कीदृशमुपाश्रयं जानीयादित्याह-‘अस्सि पडियाए’ अनया वक्ष्यमाणया प्रतिज्ञया-विचारणया ‘एगं साहम्मियं’ एकं साधर्मिकं समानधर्माश्रय साधु ‘समुद्दिस्स’ समुद्दिश्य विचार्य ‘सेज्जं वा’ शय्या-संथरा बिछाने के लिये स्थान करे तथा ‘णिसीहियं वा चैतेज्जा’ निषीधिका-स्वाध्याय भूमि केलिये निर्धारण करे ॥ ३ ॥

टीकार्थ-अब फिर भी प्रकारान्तर से क्षेत्र शय्या को ही लक्ष्यकर उपाश्रय गत उद्गमादि दोषों का प्रतिपादन करते हैं-‘से जं पुण उवस्सयं जाणिज्जा’ वह पूर्वोक्त संयमशील साधु और साध्वी, यदि ऐसा वक्ष्यमाण रूप से वसति स्थान रूप उपाश्रय को जान ले कि ‘अस्सि पडियाए एगं साहम्मियं’ इस उपाश्रय में इस प्रकार की वक्ष्यमाण रूप से विचारणा रूप प्रतिज्ञा से एक साधर्मिक-समान धर्मवाले साधु को ‘समुद्दिस्स’ उद्देश्यकर अर्थात् लक्ष्यकर

इरीथी प्रकारान्तरथी क्षेत्रशय्याने न उद्देशीने उपाश्रयगत उद्गमादि दोषानुं प्रति पाठन करे छे —

टीकार्थ-‘से जं पुण उवस्सयं जाणिज्जा’ ते पूर्वोक्तिन संयमवाणा साधु अपने साध्वी ने आ वक्ष्यमाण रीते वसति स्थानरूप उपाश्रयने नज़दी देखे छे-‘अस्सि पडियाए एगं साहम्मियं समुद्दिस्स’ आ उपाश्रयभा आ वक्ष्यमाण रूप विचारणा रूप प्रतिज्ञाथी ओछे

‘पाणां भूयां’ प्राणान्-प्राणिनः, भूतानि ‘जीवां सत्तां’ जीवान् सत्त्वान् ‘समारम्भ’ समारम्भ-हिंसनरूपसमारम्भं कृत्वा उपाश्रयार्थमुपमर्द्य ‘समुद्दिस्ते’ समुद्दिश्य-लक्ष्यीकृत्य उपाश्रयं कुर्यात् ‘कीयं’ क्रीतम्-द्रव्यविनिमयेन सम्पादितम् ‘पामिच्चं’ प्राप्तिव्यम्-द्रव्यपर्युदञ्चनेन (पैसा उधार इति भाषा) निर्मितम् ‘अच्छिज्जं’ आच्छेद्यम् हठात् स्वायत्तीकृतम् ‘अणिसट्ठं’ अनिसृष्टम्-सर्वस्वाम्यननुमतम् ‘अभिहट्ठं’ अभिहृतम्-निष्पन्नमेवान्यतः समानीतम् एवंभूत-मुपाश्रयम् ‘आहट्ठु चेएति’ आहत्य-उपेत्य चेतयति यदि गृहस्थः साधवे ददाति तर्हि ‘तहप्पगारे’ तथाप्रकारे तथाविधे पाणिप्रभृतीन् समारम्भ्य क्रीयणादिना सम्पादिते ‘उवस्सए’ उपाश्रये-प्रतिश्रयरूपे ‘पुरिसंतरगडे वा’ पुरुषान्तरकृते वा दातृअपेक्षया पुरुषान्तरनिर्मिते

मन में विचार कर एतावता एक साधु के निमित्त ‘पाणां भूयां’ प्राणियों को और भूतों को एवं ‘जीवां सत्तां’ जीवों की तथा सत्त्वों की हिंसा के लिये ‘समारम्भ’ समारम्भ करके अर्थात् उपाश्रय के लिये प्राणी वगैरह का उपमर्दन करके उस एक साधु को लक्ष्यकर श्रावक उपाश्रय को बनावे ‘कीयं पामिच्चं’ द्रव्य का विनिमय करके रुपया पैसा देकर उपाश्रय को तैयार करे अथवा रुपया पैसा उधार लेकर उपाश्रय निर्माण करे या ‘अच्छिज्जं अणिसट्ठं’ हठात् जबर-दस्ती किसी दूसरे के अधिकार होने पर भी ‘अभिहट्ठं आहट्ठु चेएति’ उस से छीन कर अपना अधिकार में करले अथवा सभी मालिक की अनुमति के बिना ही लेले या बने बनाये हुए उपाश्रय को कहीं से ले आवे इस प्रकार के उपाश्रय को यदि कोई गृहस्थ श्रावक साधु को देवे ‘तहप्पगारे उवस्सए’ इस प्रकार के प्राणी जीव जन्तु का उपमर्दन करके खरीद बिक्री वगैरह के द्वारा सम्पादिक उपाश्रय में चाहे वह उपाश्रय ‘पुरिसंतरगडे वा’ पुरुषान्तर कृत-दाता

साधर्मिक साधुना निमित्ते अर्थात् मनमां विचार करीने ओटवे के ओके साधुना निमित्ते ‘पाणां भूयां जीवां सत्तां’ प्राणियोने तथा भूतोने अने ज्वोने तथा सत्त्वोने ‘समारम्भ’ हिंसा भाटे समारम्भ करीने अर्थात् उपाश्रय भाटे प्राणियो विगेरेनु उपमर्दन करीने ओ ओके साधुने ‘समुद्दिस्ते’ उद्देशीने श्रावक गृहस्थ उपाश्रय बनावे अथवा ‘कीयं’ पैसाने विनिमय-अद्वैत-ग्रहणे करीने उपाश्रय तैयार करे अथवा ‘पामिच्चं’ पैसा उधार छीना लधने उपाश्रय बनावे अथवा ‘अच्छिज्जं’ जबरजस्ती जलात्कारथी डोछ भीलने अधिकार होवा छता तेनी पासोथी जुटावीने उपाश्रय बनावे अथवा ‘अणिसट्ठं’ अधा मादिकेनी समती वगर न लध वे अथवा ‘अभिहट्ठं’ तैयार जनावेल उपाश्रयने भील पासोथी मेणवी दीधेल ज्वा प्रकाने उपाश्रय जे डोछ गृहस्थ श्रावक साधुने आपे तो ‘तहप्प-गारे उवस्सए’ ज्वा प्रकाने प्राण्यी ज्वरज्जुनु उपमर्दन करीने परीद करेले विगेरे उपर ज्जुवेले प्रकाने मेणवेले उपाश्रयमा आडे तो ते उपाश्रय ‘पुरिसंतरगडे’ दाताथी

‘अपुरिसंतरगडे वा’ अपुरुषान्तरकृते वा-दातृपुरुषनिर्मिते वा ‘बहिया णीहडे वा’ बहिर्निहते वा ‘अणीहडे वा’ अनिर्हते वा ‘अतद्विये वा’ अतदर्थिके वा न तदर्थनिर्मिते ‘अणतद्विये वा’ अनत-
दर्थिके वा तदर्थनिर्मिते वा ‘परिभुत्ते वा’ परिभुक्ते वा ‘अपरिभुत्ते वा’ अपरिभुक्ते वा ‘जाव’
यावत्-आसेविते वा ‘अणासेविए वा’ अनासेविते वा उपाश्रये इतिशेषः, ‘णो ठाणं वा सेज्जं वा’
णिसीहियं वा’ नो स्थानं वा कायोत्सर्गस्थानम्, शय्यां वा संस्तारकस्थानम्, निषीधिकं वा
स्वाध्यायभूमिं ‘चेतेज्जा’ चेतयेत्, न कुर्यादित्यर्थः, इति एक साधर्मिकविषयकोऽयमालापकः
‘एवं बहवे साहम्मिया’ एवम्-उत्तरीत्या बहवः साधर्मिकाः बहून् साधर्मिकान् साधून् समुद्दिश्य
प्राणिभूतादिसमारम्भेण क्रयणादिना सम्पादिते उपश्रये कायोत्सर्गस्थानं शय्यासंस्तारस्थानं
स्वाध्यायभूमिं च भावसाधु वा न कुर्युरित्यर्थः इति बहुसाधर्मिकसाधुविषयको द्वितीय आला-

से भिन्नपुरुष से बनाया गया हो ‘अपुरिसंतरकडे वा’ अपुरुषान्तर कृत दाता से
ही बनाया गया हो ‘बहिया णीहडे वा’ एवं बहिर्निहृत-बाहर उपयोग में लाया
गया हो या उपयोग में ‘अणीहडे वा’ नहीं लाया गया हो इसी तरह ‘अतद्विये
वा’ अतदर्थिक-उस साधु के लिये नहीं बनाया गया हो ‘अणतद्विये वा’ या
अनतदर्थिक-उसी साधु के लिये बनाया गया हो ‘परिभुत्ते वा’ एवं परिभुक्त-
उपभोग में लाया गया हो या ‘अपरिभुत्ते वा’ अपरिभुक्त-उपभोग में नहीं लाया
गया हो तथा जाव यावत्-आसेवित व्यवहार में इस्तेमाल किया गया हो या
अनासेवित-व्यवहार में इस्तेमाल नहीं किया गया हो इस प्रकार के उपाश्रय में
ध्यानरूप कायोत्सर्ग के लिये ‘णो ठाणं वा सेज्जं वा’ स्थान नहीं करे एवं शय्या
संधरा बिछाने के लिये भी स्थान नहीं ग्रहण करे एवं ‘णिसीहियं वा चेतेज्जा’
निषीधिका-स्वाध्यायके लिये भी भूमि ग्रहण नहीं करे इस तरह एक साधर्मिक
साधु विषयक यह उपर्युक्त आलापक बतलाया गया है इसी तरह ‘बहवे साह-

अन्य पुरुषे जनावेल होय अथवा ‘अपुरिसंतरकडे वा’ अपुरुषान्तरकृत-दाताये न जनावेल
होय अथवा ‘बहिया णीहडे वा’ बहिर्निहृत-गृह्यार उपयोगमां लाववामा आवेल होय
‘अणीहडे वा’ अगर उपये मा न लावेल होय तथा ‘अतद्विये’ अतदर्थिक-ये साधु माटे
न न जनावेल होय अथवा ‘अणतद्विये वा’ अनतदर्थिक ये न साधु माटे जनावेल होय
अथवा ‘परिभुत्ते वा’ परिभुक्त-उपभोगमा लाववामा आवेल होय अथवा ‘अपरिभुत्ते वा’
अपरिभुक्त-उपभोगमा लावेल न होय ‘जाव णो ठाण वा सेज्जं वा’ यावत् आसेवित-
व्यवहारमां इस्तेमाल करेल होय के अनासेवित-व्यवहारमा इस्तेमाल न करेल होय
आवा प्रकारना उपाश्रयमा ध्यानरूप कायोत्सर्ग माटे स्थान न करवु. तथा शय्या संस्ता-
रक पाथरवा माटे पणु स्थान ग्रहण न करवु. तथा ‘णिसीहियं वा चेतेज्जा’ निषीधिका-
स्वाध्याय माटे पणु भूमिग्रहण करवी नही आ रीते ओक साधर्मिक साधु संणंधी
आ उपरोक्त आलापक कहेल छे. ओन प्रमाणे-‘बहवे साहम्मिया’ धणु साधर्मिक

पक्षो बोध्यः, तथा 'एगं साहम्मिणि' एगं साधर्मिकीं साध्वीं समुद्दिश्य प्राणिभूत जीव-
सत्त्वसमारम्भेण क्रयणादिना सम्पादिते उपाश्रये कायोत्सर्गस्थानं शय्यासंस्तारकस्थानं
स्वाध्यायभूमिं च भावसाध्वी न विदध्यादिति एकसाधर्मिक साध्वीविषयकस्तृतीय आला-
पको बोध्यः, एवं 'बह्वे साहम्मिणीओ' बहुः साधर्मिण्यः-बह्वीः साधर्मिकीः साध्वीः
समुद्दिश्य प्राणिभूतजीवसत्त्वसमारम्भेण क्रयणादिना सम्पादिते उपाश्रये भावसाध्यः कायो-
त्सर्गस्थानं शय्यासंस्तारकस्थानं स्वाध्यायभूमिं च न कुर्वुरिति बहुसाधर्मिकसाध्वी विषयक-
श्रुतयोऽयमालापकोऽवगन्तव्यः ॥ सू० ४ ॥

मिया एगं साहम्मिणि, बह्वे साहम्मिणीओ' बहुत-अनेक साधर्मिक साधु
ओं को लक्ष्यकर प्राणी भूत जीव जन्तु का उपमर्दन करके खरीद विक्री वगैरह
के द्वारा गृहस्थ से सम्पादित उपाश्रय में संयमशील साधु और साध्वी ध्यान
रूप कायोत्सर्ग के लिये आवास नहीं करे एवं शय्या-संथरा बिछाने के लिये
भी आवास नहीं करे और स्वाध्याय के लिये भी आवास स्थान नहीं करे, इस
प्रकार अनेक साधर्मिक साधु विषयक यह दूसरा आलापक समझना चाहिये
इस तरह एक साधर्मिक साध्वी भी इस प्रकार के प्राणी भूत जीव जन्तु का उप-
मर्दन करके खरीद विक्री वगैरह के द्वारा सम्पादित उपाश्रय में ध्यान के लिये
या स्वाध्याय करने के लिये स्थान नहीं करे, इस प्रकार यह एक साधर्मिक
साध्वी विषयक यह तीसरा आलापक समझना चाहिये, इसी तरह अनेक
साध्वी भी इस प्रकार जीवजन्तुओं का उपमर्दन करके आवश्यक गृहस्थ के द्वारा
खरीदविक्री वगैरह करके सम्पादित उपाश्रय में ध्यान करने के लिये या

साधुओंने उद्देशीने प्राणी, भूत, एवञ्जन्तुओंनुं उपमर्दन करीने परीह करेले, अद्वैतमहत्वा
के विचार विगेरे प्रकारथी गृहस्थे सवाहन करेले उपाश्रयमा सयभी साधु अने साध्वीओ
ध्यानइय कायोत्सर्ग निवास करवे नही तथा शय्या सथारा पाथरवा भाटे पणु निवास
न करवे। तथा स्वाध्याय भाटे पणु निवास न करे आ प्रभाणे अनेक साधर्मिक साधु
सध्वी आ भीले आक्षपक समजवे। ओज प्रभाणे 'एगं साहम्मिणि' ओक साधर्मिक
साध्वी पणु आ प्रभाणेना प्राणी, भूत अने एवञ्जन्तु उपमर्दन करीने परीह, विक्रय
करेले छाय विगेरे प्रकारे मेणवेले उपाश्रयमा ध्यान भाटे अगर शय्या भाटे के स्वाध्याय
करवा भाटे स्थान करवु नही। आ प्रभाणे आ ओक साधर्मिक साध्वीन सयधने। त्रीले
आलापक समजवे। ओज प्रभाणे 'बह्वे साहम्मिणीओ' अनेक साध्वीओ ओ पणु आ
रीतना एवञ्जन्तुओंने पीडा करीने आक्ष गृहस्थ द्वारा परीह करेले, वेवेले, विगेरे
प्रकारथी मेणवेले उपाश्रयमा ध्यान करवा भाटे के संस्तारक पाथरवा भाटे अथवा स्वा-
ध्याय करवा भाटे निवास करवे नही आ प्रभाणेना आ अनेक साधर्मिक साध्वीओ
सध्वी आ ओओ आलापक समजवे ॥ सू ४ ॥

‘अपुरिसंतरगडे वा’ अपुरुषान्तरकृते वा-दातृपुरुषनिर्मिते वा ‘बहिया णीहडे वा’ बहिर्निहते वा ‘अणीहडे वा’ अनिर्हते वा ‘अतद्विये वा’ अतदर्थिके वा न तदर्थनिर्मिते ‘अणतद्विये वा’ अनतदर्थिके वा तदर्थनिर्मिते वा ‘परिभुत्ते वा’ परिभुक्ते वा ‘अपरिभुत्ते वा’ अपरिभुक्ते वा ‘जाव’ यावत्-आसेविते वा ‘अणासेविए वा’ अनासेविते वा उपाश्रये इतिशेषः, ‘णो ठाणं वा सेज्जं वा णिसीहियं वा’ नो स्थानं वा कायोत्सर्गस्थानम्, शय्यां वा संस्तारकस्थानम्, निषीधिकां वा स्वाध्यायभूमिं ‘चेतेज्जा’ चेतयेत्, न कुर्यादित्यर्थः, इति एक साधर्मिकविषयकोऽयमालापकः ‘एवं बहवे साहम्मिया’ एवम्-उत्तरीत्या बहवः साधर्मिकाः बहून् साधर्मिकान् साधून् समुद्दिश्य प्राणिभूतादिसमारम्भेण क्रयणादिना सम्पादिते उपश्रये कायोत्सर्गस्थानं शय्यासंस्तारस्थानं स्वाध्यायभूमिं च भावसाधु वा न कुर्युरित्यर्थः इति बहुसाधर्मिकसाधुविषयको द्वितीय आला-

से भिन्नपुरुष से बनाया गया हो ‘अपुरिसंतरकडे वा’ अपुरुषान्तर कृत दाता से ही बनाया गया हो ‘बहिया णीहडे वा’ एवं बहिर्निहृत-बाहर उपयोग में लाया गया हो या उपयोग में ‘अणीहडे वा’ नहीं लाया गया हो इसी तरह ‘अतद्विये वा’ अतदर्थिक-उस साधु के लिये नहीं बनाया गया हो ‘अणतद्विये वा’ या अनतदर्थिक-उसी साधु के लिये बनाया गया हो ‘परिभुत्ते वा’ एवं परिभुक्त-उपभोग में लाया गया हो या ‘अपरिभुत्ते वा’ अपरिभुक्त-उपभोग में नहीं लाया गया हो तथा जाव यावत्-आसेवित व्यवहार में इस्तेमाल किया गया हो या अनासेवित-व्यवहार में इस्तेमाल नहीं किया गया हो इस प्रकार के उपाश्रय में ध्यानरूप कायोत्सर्ग के लिये ‘णो ठाणं वा सेज्जं वा’ स्थान नहीं करे एवं शय्या संथरा बिछाने के लिये भी स्थान नहीं ग्रहण करे एवं ‘णिसीहियं वा चेतेज्जा’ निषीधिका-स्वाध्यायके लिये भी भूमि ग्रहण नहीं करे इस तरह एक साधर्मिक साधु विषयक यह उपर्युक्त आलापक बतलाया गया है इसी तरह ‘बहवे साह-

अन्य पुरुषे णनावेल डोय अथवा ‘अपुरिसंतरकडे वा’ अपुरुषान्तरकृत-दाताये न णनावेल डोय अथवा ‘बहिया णीहडे वा’ बहिर्निहृत-अहार उपयोगमा लाववामा आवेल डोय ‘अणीहडे वा’ अगर उपये मा न लावेल डोय तथा ‘अतद्विये’ अतदर्थिक-अे साधु भाटे न णनावेल डोय अथवा ‘अणतद्वियं वा’ अनतदर्थिक अे न साधु भाटे णनावेल डोय अथवा ‘परिभुत्ते वा’ परिभुक्त-उपभोगमा लाववामा आवेल डोय अथवा ‘अपरिभुत्ते वा’ अपरिभुक्त-उपभोगमा लावेल न डोय ‘जाव णो ठाण वा सेज्जं वा’ यावत् आसेवित-व्यवहारमा धस्तेमाल करेल डोय के अनासेवित-व्यवहारमा धस्तेमाल न करेल डोय आवा प्रकारना उपाश्रयमा ध्यानरूप कायोत्सर्ग भाटे स्थान न करवु. तथा शय्या संस्तारक पाथरवा भाटे पणु स्थान अडणु न करवु. तथा ‘णिसीहियं वा चेतेज्जा’ निषिधिका-स्वाध्याय भाटे पणु भूमिअडणु करवी नडु. आ रीते ओक साधर्मिक साधु स’ण’धी आ उपरोक्त आलापक कडेल छे. ओन प्रमाणे-‘बहवे साहम्मिया’ धणु साधर्मिक

पक्षो बोध्यः, तथा 'एगं साहम्मिणि' एकां साधर्मिकीं साध्वीं समुद्दिश्य प्राणिभूत जीव-
सत्त्वसमारम्भेण क्रयणादिना सम्पादिते उपाश्रये कायोत्सर्गस्थानं शय्यांतरारकस्थानं
स्वाध्यायभूमिं च भावसाध्वी न विदुष्यदिति एकसाधर्मिक साध्वीविषयकस्तृतीय आला-
पको बोध्यः, एवं 'बह्वे साहम्मिणीओ' बह्वः साधर्मिण्यः-बह्वीः साधर्मिकीः साध्वीः
समुद्दिश्य प्राणिभूतजीवसत्त्वसमारम्भेण क्रयणादिना सम्पादिते उपाश्रये भावसाध्वीः कायो-
त्सर्गस्थानं शय्यांतरारकस्थानं स्वाध्यायभूमिं च न कुर्वुरिति बहुसाधर्मिकनाध्वी विषयक-
श्रुतार्थोऽयमालापकोऽवगन्तव्यः ॥ सू. ४ ॥

स्मिया एगं साहम्मिणि, बह्वे साहम्मिणीओ' बहुत-अनेक साधर्मिक साधु
ओं को लक्ष्यकर प्राणी भूत जीव जन्तु का उपमर्दन करके खरीद विक्री बगैरह
के द्वारा गृहस्थ से सम्पादित उपाश्रय में संयमशील साधु और साध्वी ध्यान
रूप कायोत्सर्ग के लिये आवास नहीं करे एवं शय्या-संधरा विधान के लिये
भी आवास नहीं करे और स्वाध्याय के लिये भी आवास स्थान नहीं करे, इस
प्रकार अनेक साधर्मिक साधु विषयक यह दूसरा आलापक समझना चाहिये
इस तरह एक साधर्मिक साध्वी भी इस प्रकार के प्राणी भूत जीव जन्तु का उप-
मर्दन करके खरीद विक्री बगैरह के द्वारा सम्पादित उपाश्रय में ध्यान के लिये
या स्वाध्याय करने के लिये स्थान नहीं करे, इस प्रकार यह एक साधर्मिक
साध्वी विषयक यह तीसरा आलापक समझना चाहिये, इसी तरह अनेक
साध्वी भी इस प्रकार जीवजन्तुओं का उपमर्दन करके आवश्यक गृहस्थ के द्वारा
खरीदविक्री बगैरह करके सम्पादित उपाश्रय में ध्यान करने के लिये या

साधुओंने उद्देशीनि प्राणी, भूत, एवञ्जुओंनुं उपमर्दन करीने परीह करेल, अहलोअहलो
के उधार विगेरे प्रकारथी गृहस्थे सपादन करेल उपाश्रयमा सभमी साधु अने साध्वीओ
ध्यानइय कथोत्सागं निवास करवो नही तथा शय्या संधरा पाथरवा माटे पणु निवास
न करवो. तथा स्वाध्याय माटे पणु निवास न करे आ प्रमळे अनेक साधर्मिक साधु
सभधी आ भीजे आलापक समझवो. ओज प्रमाळे 'एगं साहम्मिणि' ओके साधर्मिक
साध्वी पणु आ प्रमाळुना प्राणी, भूत अने एवञ्जुनुं उपमर्दन करीने परीह, विक्रय
करेल डोय विगेरे प्रकारे मेजवेले उपाश्रयमा ध्यान माटे अगार शय्या माटे के स्वाध्याय
करवा माटे स्थान करवुं नही आ प्रमाळे आ ओके साधर्मिक साध्वीना सभधनेा भीजे
आलापक समझवो ओज प्रमाळे 'बह्वे साहम्मिणीओ' अनेक साध्वीओ ओ पणु आ
रीतना एवञ्जुओंने पीडा करीने आरके गृहस्थ द्वारा परीह करेल, बेवेड, विगेरे
प्रकारथी मेजवेले उपाश्रयमा ध्यान करवा माटे के सन्सारके पाथरवा माटे अथवा स्वा-
ध्याय करवा माटे निवास करवो नही. आ प्रमाळुने आ अनेक साधर्मिक साध्वीओ
सभधी आ ओथो आलापक समझवो ॥ सू. ४ ॥

मूलम्—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण उवस्सयं जाणि-
ज्जा, असंजए भिक्खुपडियाए बहवे समणमाहण अतिहि क्विणवणी-
मए पगणिय पगणिय समुद्दिस्स पाणाइं भूयाइं जीवाइं सत्ताइं समार-
ब्भ समुद्दिस्स कीयं पामिच्चं अच्छिज्जं अणिसट्ठं अभिहटं जाव चेएइ
तहप्पगारे उवस्सए अपुरिसंतरगडे बहिया अणीहडे जाव अणासेविए
णो ठाणं वा सेज्जं वा णिसीहियं वा चेतएज्जा, अह पुण एवं जाणिज्जा
पुरिसंतरकडे बहिया नीहडे जाव आसेविए पडिलेहिता पमज्जिता
तओ संजयामेव ठाणं वा सेज्जं वा णिसीहियं वा चेतएज्जा ॥सू० ५॥

छाया—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यदि पुनः उपाश्रयं जानीयात्—असंयतः भिक्षुप्रतिज्ञया
बहून् श्रमणब्राह्मण अतिधिकृपण वनीपकान् प्रगण्य प्रगण्य समुद्दिश्य प्राणानि भूतानि जीवान्
सत्तान् समारब्ध समुद्दिश्य क्रीतम् प्रामित्यम् आच्छेद्यम् अनिसृष्टम् अभिहतम् यावत् चेतयेत्
तथाप्रकारे उपाश्रये अपुरुषान्तरकृते बहिरनिर्हते यावत्—अनासेविते नो स्थानं वा शय्यां वा
निषीधिकां वा चेतयेत्, अथ पुनरेवं जानीयात्—पुरुषान्तरकृते बहिरनिर्हते यावत्—आसेविते
प्रतिलिख्य प्रतिलिख्य प्रमृज्य ततः संयतएव स्थानं वा शय्यां वा निषीधिकां वा चेतयेत् ॥ ५॥

टीका—‘पुनरपि क्षेत्रशय्यामंवाधिकृत्य विशेषं वक्तुमाह—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’
स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘से जं पुण उवस्सयं’ स—संयमवान् भिक्षुः यदि पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या
उपाश्रय प्रतिश्रय ‘जाणिज्जा’ जानीयात् तथाहि ‘असंजए’ असंयतः गृहस्थः ‘भिक्खुपडि-
याए’ भिक्षुप्रतिज्ञया—साधूनां कृते ‘बहवे’ बहून् ‘समणमाहण अतिहिक्विणवणीमए’ श्राव्य
स्थिरा विद्याने के लिये या स्वाध्याय करने के लिये आवास नहीं करे, इस तरह
एह अनेक साधर्मिक साध्वी विषयक यह चौथा आलापक समझ ना चाहिये ॥४॥

टीकार्थ—फिर भी क्षेत्रशय्या को ही लक्ष्यकर कुछ विशेषा बतलाते हैं
—‘से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा, से जं पुण उवस्सयं जाणिज्जा’ वह पूर्वोक्त
भिक्षुक—संयमशील साधु और भिक्षुकी—साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाणरूप से
उपाश्रय को जान लेकि ‘असंजए भिक्खुपडियाए’ असंयत—गृहस्थ श्रावक
भिक्षुकी प्रतिज्ञा से अर्थात् साधुओं के निमित्त बहुत से ‘बहवे समण माहण’

क्षेत्रशय्याने च उदेशान्ते ऋषि विशेषता गतावे छे—

टीकार्थ—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ये पूर्वोक्त भाव साधु अने भाव साध्वी ‘से
जं पुण उवस्सयं जाणिज्जा’ यही आ वक्ष्यमाण प्रकारे उपाश्रयने लखे के ‘असंजए भिक्खु
पडियाए’ गृहस्थ श्रावक भिक्षुकी प्रतिज्ञाथी अर्थात् साधुना निमित्त ‘बहवे समणमाहण
अतिहि’ धन्या श्रमणो—चरकशास्त्र विगरे साधुजाने तथा ब्रह्मणोने तथा अतिथि

चरकप्रभृति श्रमण-ब्राह्मण-मतिथि-कृपण-वनीपकान् 'पगणिय पगणिय' प्रगण्य प्रगण्य तान् शाक्यादीन् प्रत्येकं गणयित्वा 'समुद्दिस्स' समुद्दिश्य लक्ष्यीकृत्य 'पाणाइं भूयाइं जीवाइं सत्ताइं' प्राणान्-प्राणिनः, भूतानि, जीवान् सत्त्वान् 'समारम्भ' समारम्भ्य समारम्भं कृत्वा 'समुद्दिस्स' समुद्दिश्य लक्ष्यीकृत्य 'कीयं' क्रीतं द्रव्यविनिमयेन सम्पादितं 'पामिच्चं' प्रामित्यम्-पर्युदञ्चनेन (पैसा-उधार इति भाषा) सम्पादितम् 'अच्छेज्जं' आच्छेद्यम्-हठात् भृत्यादेः सकाशाद् गृहीतं 'अणिसिद्धं' अनिसृष्टम् सर्वस्वाम्यननुमतम् 'अमिहडं' अभिहृतम्-निष्पन्नमेव कुतश्चिद् आनीतम् 'जाव' यावद्-आहत्य च 'चेएइ' चेतयति-साधवे ददाति 'तहप्पगारे' तथाप्रकारे तथाविधे उर्युक्तरूपे प्राणिप्रभृतीनां समारम्भेण क्रयणादिना सम्पादिते 'उवस्सए' उपाश्रये प्रतिश्रये 'अपुरिसंतरकडे' अपुरुषान्तरकृते-दातृपुरुषनिर्मिते 'वहिया

श्रमण-साधर्मिक-चरकशाक्य प्रभृति साधुओं को एवं ब्राह्मणों को तथा 'अति-हिकिवण वणीमए' अतिथि-अभ्यागत को एवं कृपण-गरीब दीन दुःखी को और वनीपक-याचकों को 'पगणिय पगणिय' गिन गिन कर अर्थात् चरक शाक्य प्रभृति प्रत्येक की बार बार गिनकर तथा 'समुद्दिस्स' प्रत्येक को लक्ष्यकर 'पाणाइं भूयाइं सत्ताइं' प्राणों को अर्थात् प्राणियों को एवं भूतों का तथा जीवों को एवं सत्त्वों को 'समारम्भ' समारम्भ कर तथा 'समुद्दिस्स कीयं' लक्ष्यकर क्रीत 'रूपया से खरीदा गया, एवं 'पामिच्चं' प्रामित्यं रूपया उधार पैसा लेकर सम्पादित किया गया, तथा 'अच्छेज्जं' आच्छेद्य-हठात् जवरदस्ती भृत्यादि से छिनकर लिया गया 'अणिसिद्धं' अनिसृष्ट-सभी मालिक की अनुमति के बिना ही ले लिया गया, एवं 'अमिहडं जाव चेएइ' अभिहृत-निष्पन्न-बना बनाया ही कहीं से लाकर रक्खा गया एवं यावत्-इस प्रकार के उपाश्रय को यदि गृहस्थ श्रवक साधु के लिये देवेतो 'तहप्पगारे उवस्सए' इस प्रकार के प्राणियों भूतों जीवों और सत्त्वों को सत्ता कर, खरीद विक्री बगैरह के द्वारा लिये गये

गतेने तथा 'क्विवणवणीमए' कृपण गरीबदीन दुःखीने अने वनीपक याचकोने 'पगणिय पगणिय' गण्णी गण्णीने अर्थात् चरकशाक्य विगेरे दरेकने वार वार गण्णीने तथा दरेकने 'समुद्दिस्स' लक्ष करीने 'पाणाइं भूयाइं जीवाइं सत्ताइं समारम्भ' प्राप्तिथेने भूतोने लोवेने। अने सत्तेने समारम्भ करीने अर्थात् तेमने पीडा पडोआडीने तथा तेमने 'समुद्दिस्स' लक्ष करीने 'कीय पामिच्चं अच्छेज्जं' क्रीत-पैसाथी भरीद करेद प्राणित्य-इपिया उधार लभेणवेद अच्छेद्य मलात्कारथी नेकर विगेरेनी पासोथी छीनवी दीधेद तथा 'अणिसिद्धं अमिहडं' अनिसृष्ट सधणा मालिकोनी स भति विना लभ दीधेद तथा अलिङ्ग-तैयार भनावेद केध प्रकारे राभेद 'जाव चेएइ' जेव यावत् आवा प्रकारना उपाश्रय ले गृहस्थ श्रावक साधुयो भाटे आपे तो 'तहप्पगारे उवस्सए' आवा प्रकारथी प्राप्तिथो, भूतो लोवे अने सत्तेने पीडित करीने भरीद करेद विगेरे भेणवेद उपाश्रयमा 'अपुरिसंतरकडे' जे

मूत्रम्—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण उवस्सयं जाणिज्जा, असंजए भिक्खुपडियाए बहवे समणमाहण अतिहि किवणवणीमए पगणिय पगणिय समुद्दिस्स पाणाइं भूयाइं जीवाइं सत्ताइं समारवभ समुद्दिस्स कीयं पामिच्चं अच्छिज्जं अणिसट्ठं अभिहडं जाव चेएइ तहप्पगारे उवस्सए अपुरिसंतरगडे बहिया अणीहडे जाव अणासेविए णो ठाणं वा सेज्जं वा णिसीहियं वा चेतोज्जा, अह पुण एवं जाणिज्जा पुरिसंतरकडे बहिया नीहडे जाव आसेविए पडिलेहिता पमज्जिता तओ संजयामेव ठाणं वा सेज्जं वा णिसीहियं वा चेतोज्जा ॥सू० ५॥

छाया—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यदि पुनः उपाश्रयं जानीयात्—असंयतः भिक्षुप्रतिज्ञया बहून् श्रमणब्राह्मण अतिथिकृपण वनीषकान् प्रगण्य प्रगण्य समुद्दिश्य प्राणानि भूतानि जीवान् सत्तान् समारभ्य समुद्दिश्य क्रीतम् प्रामित्यम् आच्छेद्यम् अनिसृष्टम् अभिहतम् यावत् चेतयेत् तथाप्रकारे उपाश्रये अपुरुषान्तरकृते बहिरनिर्हते यावत्—अनासेविते नो स्थानं वा शय्यां वा निषीधिकां वा चेतयेत्, अथ पुनरेवं जानीयात्—पुरुषान्तरकृते बहिरनिर्हते यावत्—आसेविते प्रतिलिख्य प्रतिलिख्य प्रमुज्यततः संयतएव स्थानं वा शय्यां वा निषीधिकां वा चेतयेत् ॥ ५॥

टीका—‘पुनरपि क्षेत्रशय्यामैवाधिकृत्य विशेषं वक्तुमाह—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘से जं पुण उवस्सयं स—संयमवान् भिक्षुः यदि पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्यां उपाश्रयं प्रतिश्रयं ‘जाणिज्जा’ जानीयात् तथाहि ‘असंजए’ असंयतः गृहस्थः ‘भिक्खुपडियाए’ भिक्षुप्रतिज्ञया—साधूनां कृते ‘बहवे’ बहून् ‘समणमाहण अतिहिकिवणवणीमए’ शायथ संथरा बिछाने के लिये या स्वाध्याय करने के लिये आवास नहीं करे, इस तरह यह अनेक साधर्मिक साध्वी विषयक यह चौथा आलापक समझ ना चाहिये ॥४॥

टीकार्थ—फिर भी क्षेत्रशय्या को ही लक्ष्यकर कुछ विशेषा बतलाते हैं—‘से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा, से जं पुण उवस्सयं जाणिज्जा’ वह पूर्वोक्त भिक्षुक—संयमशील साधु और भिक्षुकी—साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाणरूप से उपाश्रय को जान लेकि ‘असंजए भिक्खुपडियाए’ असंयत—गृहस्थ आवक भिक्षुकी प्रतिज्ञा से अर्थात् साधुओं के निमित्त बहुत से ‘बहवे समण माहण’

क्षेत्रशय्याने व उद्देशाने कथं विशेषता भतावे छे.—

टीकार्थ—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ये पूर्वोक्त भाव साधु अने भाव साध्वी ‘से जं पुण उवस्सयं जाणिज्जा’ यही आ वक्ष्यमाण प्रकादे उपाश्रयने लगे छे ‘असंजए भिक्खु पडियाए’ गृहस्थ श्रमण भिक्षुनी प्रतिज्ञाथी अर्थात् साधुना निमित्त ‘बहवे समणमाहण अतिहि’ धन्या श्रमणो—यरकशाक्य विगेदे साधुओने तथा ब्रह्मणोने तथा अतिथि

चरकप्रभृति श्रमण-ब्राह्मण-प्रतिथि-कृपण-वनीपकान् 'पगणिय पगणिय' प्रगण्य प्रगण्य तान् शाक्यादीन् प्रत्येकं गणयित्वा 'समुद्दिस्स' समुद्दिश्य लक्ष्यीकृत्य 'पाणाइं भूयाइं जीवाइं सत्ताइं' प्राणान्-प्राणिनः, भूतानि, जीवान् सत्त्वान् 'समारम्भ' समारम्भ्य समारम्भं कृत्वा 'समुद्दिस्स' समुद्दिश्य लक्ष्यीकृत्य 'कीयं' क्रीतं द्रव्यविनिमयेन सम्पादितं 'पामिच्चं' प्रामित्यम्-पर्युदञ्चनेन (पैसा-उधार इति भाषा) सम्पादितम् 'अच्छेज्जं' आच्छेद्यम्-हठात् भृत्यादेः सकाशाद् गृहीतं 'अणिसिद्धं' अनिसृष्टम् सर्वस्वाम्यननुमतम् 'अभिहण्डं' अभिहृतम्-निष्पन्नमेव कुतश्चिद् आनीतम् 'जाव' यावद्-आहत्य च 'चेएइ' चेतयति-साधवे ददाति 'तहप्पगारे' तथाप्रकारे तथाविधे उर्युक्तरूपे प्राणिप्रभृतीनां समारम्भेण क्रयणादिना सम्पादिते 'उवस्सए' उपाश्रये प्रतिश्रये 'अपुरिसंतरकडे' अपुरुषान्तरकृते-दातृपुरुषनिर्मिते 'वहिया

श्रमण-साधर्मिक-चरकशाक्य प्रभृति साधुओं को एवं ब्राह्मणों को तथा 'अति-हिकिचण वणीमए' अतिथि-अभ्यागत को एवं कृपण-गरीब दीन दुःखी को और वनीपक-याचकों को 'पगणिय पगणिय' गिन गिन कर अर्थात् चरक शाक्य प्रभृति प्रत्येक की बार बार गिनकर तथा 'समुद्दिस्स' प्रत्येक को लक्ष्यकर 'पाणाइं भूयाइं सत्ताइं' प्राणों को अर्थात् प्राणियों को एवं भूतों का तथा जीवों को एवं सत्त्वों को 'समारम्भ' समारम्भ कर तथा 'समुद्दिस्स कीयं' लक्ष्यकर क्रीत 'रूपया से खरीदा गया, एवं 'पामिच्चं' प्रामित्यं रूपया उधार पैसा लेकर सम्पादित किया गया, तथा 'अच्छेज्जं' आच्छेद्य-हठात् जवरदस्ती भृत्यादि से छिनकर लिया गया 'अणिसिद्धं' अनिसृष्ट-सभी मालिक की अनुमति के बिना ही ले लिया गया, एवं 'अभिहण्डं जाव चेएइ' अभिहृत-निष्पन्न-बना बनाया ही कहीं से लाकर रक्खा गया एवं यावत्-इस प्रकार के उपाश्रय को यदि गृहस्थ श्रवक साधु के लिये देवेतो 'तहप्पगारे उवस्सए' इस प्रकार के प्राणियों भूतों जीवों और सत्त्वों को सत्ता कर, खरीद विक्री वगैरह के द्वारा लिये गये

गतेने तथा 'किचणवणीमए' कृपण गरीबदीन दुःखीने अने वनीपक याचकाने 'पगणिय पगणिय' गण्णी गण्णीने अर्थात् चरकशाक्य विगेरे दरेकने बार बार गण्णीने तथा दरेकने 'समुद्दिस्स' लक्ष करीने 'पाणाइं भूयाइं जीवाइं सत्ताइं समारम्भ' प्राणियोने। भूतोने। एवेने। अने सत्त्वोने। समारम्भ करीने अर्थात् तेभने पीडा पडोआडीने तथा तेभने 'समुद्दिस्स' लक्ष करीने 'कीय पामिच्चं अच्छेज्जं' क्रीत-पैसाथी भरीद करेद प्रागित्य-इपिया उधार लधमेणवेद अच्छेद भलाकारथी नेकर विगेरेनी पासेथी छीनवी दीधेल तथा 'अणिसिद्धं अभिहण्डं' अनिसृष्ट सधणा मालिकोनी सभति विना लध दीधेल तथा अभिहृत-तैयार भनावेल केई प्रकारे रागेद 'जाव चेएइ' जेव यावत् आवा प्रकारना उपाश्रय जे गृहस्थ श्रवक साधुओ माटे आपे ते 'तहप्पगारे उवस्सए' आवा प्रकारथी प्राणियो, भूतो एवे। अने सत्त्वोने पीडित करीने भरीद करेद विगेरे भेणवेद उपाश्रयभा 'अपुरिसंतरकडे' जे

અળીહડે' વહિ: અર્નિહૃતે 'જાવ' યાવત્-અતદર્થિકે અપરિશુક્તે 'અળાસેવિણ' અનાસેવિતે ઉપાશ્રયે ઇતિ પૂર્વેનાન્વયઃ 'ળો ઠાળં વા સેઝ્જં વા ળિસીહિયં વા' નો સ્થાનં વા-કાયોત્સર્ગં સ્થાનં શર્યાં વા સંસ્તારકુસ્થાનમ્ નિષીધિકામ્ વા-સ્વાધ્યાયભૂમિં 'ચેણ્જા' ચેતયેત્-કુર્યાત્. તથાસતિ જીવસમારમ્ભેણ સંયમ્માત્મવિરાધના સંભવાત્' કિન્તુ 'અહ પુળ એવં જાણિજ્ઞા' અથ-યદિ પુનરેવં વક્ષ્યમાળરીત્યા જાનીયાન્-પુરિસંતરકડે' પુરુષાન્તરકૃતે દાતૃભિન્નપુરુષનિર્મિતે 'વહિયા નિહડે' વહિર્નિહૃતે ઉપયોગવિષયીભૂતે 'જાવ આસેવિણ' યાવત્-પરિશુક્તે આસેવિતે ઉપાશ્રય મેં જો કિ 'અપુરિસંતરકડે' પુરુષાન્તર કૃત મી નહીં હૈ અર્થાત્ દાતા સે અન્થ વ્યક્તિ સે નહી બનાયા ગયા હૈ અર્થાત્ દાતા સે હી બના ગયા હૈ ઔર 'વહિયા અળીહડે જાવ' બાહર મી નહીં લાયા ગયા હૈ ઔર યાવત્ તદર્થિક-ઉસ સાધુ કે લિયે હી બનાયા ગયા હૈ એવં અપરિશુક્ત-ઉપભોગ મેં મી નહીં લાયા ગયા હૈ ઔર 'અળાસેવિણ' અનાસેવિત-કિસી સે મી સેવિત નહીં હૈ ઇસ તરહ કે ઉપાશ્રય મેં 'ળો ઠાળં વા' ધ્યાનરૂપ કાયોત્સર્ગ કે લિયે આવાસ નહીં કરે એવં 'સેઝ્જં વા' શર્યા-સંધરા બિહાને કે લિયે મી સ્થાન ગ્રહણ નહીં કરે તથા 'ળિસીહિયં વા ચેણ્જા' નિષીધિકા સ્વાધ્યાય કે લિયે મી ભૂમિ ગ્રહણ નહીં કરે ક્પોંકિ ઇસ પ્રકાર કે ઉપાશ્રય મેં રહને સે જીવોં કી હિંસા હોને કી સંભા-વાના સે સંયમ-આત્મ વિરાધના હોગી, કિન્તુ 'અહ પુળ એવં જાણિજ્ઞા' યદિ એસા વક્ષ્યમાળ રૂપ સે ઉસ ઉપાશ્રય કો સંયમશીલ સાધુ ઔર સાધ્વી જાન લેતિ-યહ ઉપાશ્રય 'પુરિસંતરકડે જાવ' પુરુષાન્તર કૃત હૈ અર્થાત્ દાતા સે ભિન્ન-પુરુષ કે દ્વારા હી કિયા ગયા હૈ એવં બાહર મી ઉપયોગ મેં લાયા ગયા હૈ તથા પરિશુક્ત ઉપભોગ મી કિયા ગયા હૈ એવં 'આસેવિણ' આસેવિત અર્થાત્ સેવન મી

પુરુષાન્ત-કૃત પણ ન હોય અર્થાત્ દાતાથી અન્થ વ્યક્તિ એ બનાવેલ ન હોય એટલે કે દાતા એ જ બનાવેલ હોય 'વહિયા અળીહડે' બહાર લાવેલ ન હોય 'જાવ અળાસેવિણ' યાવત્ તદર્થિક એ સાધુ માટે જ બનાવેલ હોય તથા અપરિશુક્ત-ઉપભોગમાં લેવાયેલ પણ ન હોય તથા અનાસેવિત-પહેલાં કોઈએ ઉપયોગ કરેલ ન હોય આવા પ્રકારના ઉપાશ્રયમાં 'ળો ઠાળં વા સેઝ્જં વા' ધ્યાનરૂપ કાયોત્સર્ગ માટે નિવાસ ન કરવો તથા સંસ્તારક પાથરવા પણ સ્થાન ગ્રહણ ન કરવું. તથા નિષીધિકા-સ્વાધ્યાય માટે પણ ભૂમિ ગ્રહણ કરવી નહીં કેમ કે આ પ્રકારના ઉપાશ્રયમાં રહેવાથી જીવોની હિંસા થવાની સંભાવના રહે છે તેથી સંયમ આત્મ વિરાધના થાય છે પરંતુ 'અહપુળ એવં જાણિજ્ઞા' એ વક્ષ્યમાળ રીતે એ ઉપાશ્રયને સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી બંણી લે કે આ ઉપા-શ્રય 'પુરિસંતરકડે' પુરુષાન્તરકૃત છે અર્થાત્ દાતા શિવાયની વ્યક્તિએ બનાવેલ છે. તથા 'વહિયા નીહડે' બહાર પણ ઉપયોગમાં લેવાયેલ છે 'જાવ આસેવિણ' તથા ઉપભોગ પણ કરેલ છે. આસેવિત અર્થાત્ સેવન પણ કરેલ છે, આ પ્રમાણે બોધને કે બંણીને આવા

एवं भूने उपाश्रये 'पडिलेहिता पडिलेहिता' प्रतिलिख्य प्रतिलिख्य पौनः पुन्येन प्रति-
लेखनं कृत्वा 'पमज्जिता' प्रमृज्य-प्रमृज्जनं विधाय 'तओ संजयामेव' ततः तदनन्तरम् संयतः
एव संयमयतनापालनतत्परो भूत्वा 'ठाणं वा सेज्जं वा' स्थानं वा कायोत्सर्गस्थानं, शय्यां
वा संस्तारकस्थानम् 'णिसीहियं वा' निषीधिकां वा स्वाध्यायभूमिं 'चेतेज्जा' चेतयेत् तथा-
सति जीवादि समारम्भमाभावेन तत्र स्थितिकरणे संयमात्मविराधनाऽसंभवात् ॥ सू० ५॥

मूलम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण उवस्सयं जाणिज्जा,
असंजए भिक्खुपडियाए कडिए वा उक्कंविए वा छन्ने वा लित्ते वा
घट्ठे वा मट्ठे वा संसट्ठे वा संपधूमिए वा, तहप्पगारे उवस्सए अपुरि-
संतरकडे वहिया अनीहडे अपरिभुत्ते जाव अणासेविए, णो ठाणं वा
सेज्जं वा, णिसीहियं वा चेतेज्जा, अह पुण एवं जाणिज्जा पुरिसंतर-
कडे वहिया नोहडे परिभुत्ते जाव आसेविए पडिलेहिता पमज्जिता तओ
संजयामेव ठाणं वा सेज्जं वा जाव चेतेज्जा । सू० ६॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यदि पुनरेवम् उपाश्रयं जानीयात्, असंयतो भिक्षु-
क्रिया गया है ऐसा देखकर या जान कर इस प्रकार के उपाश्रय में 'पडिलेहिता'
पडिलेहिता' बार बार प्रतिलेखन अर्थात् प्रतिलेखन करके और 'पमज्जिता
पमज्जिता' ओघा से प्रमार्जन करके 'तओ संजयामेव' संयत अर्थात् संयम
यतना का पालन करने में तत्पर होकर 'ठाणं वा' ध्यानरूप कायोत्सर्ग के लिये
स्थान को ग्रहण करे तथा 'सेज्जं वा' शय्या-संथरा बिछाने के लिये भी स्थान
ग्रहण करे एवं 'णिसीहियं वा चेतेज्जा' निषीधिका स्वाध्याय के लिये भूमी भि-
ग्रहण करे क्योंकि इस तरह के पुरुषान्तरकृत तथा बाहर लाया गया एवं परि-
भुक्त तथा आसेविन उपाश्रय में रहने से जीव वगैरह की हिंसा का संभव नहीं
होने से साधु और साध्वी को संयम आत्म विराधना नहीं होगी ॥ सू० ५॥

प्रकारना उपाश्रयमा 'पडिलेहिता पडिलेहिता' बार बार प्रतिलेखन करीने तथा 'पमज्जिता
पमज्जिता' ओघाथी प्रमार्जना करीने 'तओ संजयामेव' संयम यतनानु पालन करवाभां
तत्पर थडने 'ठाणं वा' ध्यानरूप कायोत्सर्ग भाटे स्थानने अहणु करवु तथा 'सेज्जं वा
णिसीहियं वा चेतेज्जा' शय्या-संथरा पाथरवा भाटे पणु ओवा प्रकारनु स्थान अहणु करवुं
तेमज निषीधिका-स्वाध्याय भाटे पणु भूमि अहणु करवी केम के आ रीते पुरुषान्तरकृत
तथा अहणु लाववाभा आवेव तथा परिभुक्त तथा आसेविन उपाश्रयमां रडेवाथी एव
विगेहेनी हिसाने स भव न होवाथी साधु के सध्वीने संयम आत्म विराधना
ती नथी. ॥ सू. ५॥

પ્રતિજ્ઞયા કટકિતો વા, ઉત્કમ્બિતો વા, છાદિતો વા, લિપ્તો વા, ધૃષ્ટો વા મૃષ્ટો વા, સંપ્રધૂપિતો વા, તથાપ્રકારે ઉપાશ્રયે અપુરુષાન્તરકૃતે વહિરનિર્મૂર્તે અપરિશુક્ટે યાવ અનાસેવિતે નો સ્થાનં વા શય્યાં વા નિષીધિકાં વા ચેતયેત્, અથ પુનરેવં જાનીયાત્ પુરુષાન્તરકૃતમ્ વહિર્નિર્મૂર્તમ્ પરિશુક્તં યાવત્-આસેવિતમ્, પ્રતિલેહ્ય પ્રમૃજ્ય તતઃ સંયત પ સ્થાનં વા શય્યાં વા નિષીધિકાં વા ચેતયેત્ ॥ સૂ. ૬ ॥

ટીકા-પુનરપિ ક્ષેત્રશય્યામધિકૃત્ય વિશેષં વક્તુમાહ-‘સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા’ ભિક્ષુર્વાં ભિક્ષુકી વા ‘સે જં પુણ એવં ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા’ સ સંયમવાન્ ભિક્ષુ યદિ પુનરેવં વક્ષ્ય માણરીત્યા ઉપાશ્રયં જાનીયાત્ તથાહિ ‘અસંજણ’ અસંયતઃ ગૃહસ્થઃ ‘ભિક્ષુપહિયાણ’ ભિક્ષુ પ્રતિજ્ઞયા સાધુનિમિત્તમ્ ઉપાશ્રયં વિદધ્યાત્, સ ચ કીદ્દશઃ કૃતઃ સ્યાદિત્યાહ ‘કહિણ વા કટકિતો વા-કાષ્ઠાદિના કુહચભિચ્યાદૌ સંસ્કારિતઃ, ‘ઉક્કંબિણ વા’ ઉત્કમ્બિતઃ-વંશાદીન કમ્વાભિઃ સંવદ્ધઃ ‘છન્ને વા’ દર્ભતૃણાસ્તરણાદિના છાદિતઃ ‘લિત્તે વા’ ગોમયાદિના લિપ્તં વા ‘ઘટે વા’ સુખાદિચરણિષ્ઠેન ધૃષ્ટો વા ‘મટે વા’ મૃષ્ટો વા લેપનકાદિભિઃ સમીકૃતો વ

અવ દૂસરે પ્રકાર સે ક્ષેત્ર શય્યા કો હી લક્ષ્યકર વિશેષ વક્તવ્યતા ક પ્રતિપાદન કરતે હૈં-

ટીકાર્થ-‘સે ભિક્ષૂ વા, ભિક્ષુણી વા, સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા’ વહ પૂર્વોક્ત સંયમશીલ ભિક્ષુક-સાધુ ઓર ભિક્ષુકી-જાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણરૂપ સે ઉપાશ્રય કો જાન લે કિ-હસ ઉપાશ્રય કો ‘અસંજણ ભિક્ષુ પહિયાણ’ અસંયત-ગૃહસ્થ શ્રાવકને ભિક્ષુ કી પ્રતિજ્ઞા સે અર્થાત્ સાધુ કે લિયે ‘કહિણ વા’ કટકિત-કાષ્ઠ વગેરહ સે ખીત્તિ દીવાલ વગેરહ મે સંસ્કારિત કિયા હૈ અર્થાત્ અલવારી વગેરહ બનવાયા હૈ એવં ‘ઉક્કંબિણ વા’ ઉક્કંબિત કિયા હૈ અર્થાત્ વાંસ વગેરહ કે કૈચી સે સમ્બદ્ધ કિયા હૈ તથા ‘છન્ને વા’ છાદિત-દર્ભ તૃણ સૂચા ઘાસ કે આસ્તરણ સે ઢાકા હૈ લિસ લિત્તે વા’ ગોવર મિટ્ટી વગેરહ સે લીપા હૈ તથા ‘ઘટે વા’ ધૃષ્ટ-ચૂના વગેરહ ચર તીક્ષ્ણ વસ્તુ સે ઘીસા હૈ અર્થાત્ ચૂના વગેરહ સે ઘીસ કર ચિકના કિયા હૈ

હવે પ્રકારાન્તરથી ક્ષેત્રશય્યાને જ ઉદ્દેશીને વિશેષ ધ્યન કરે છે -

ટીકાર્થ-‘સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સાધુ અને સાધ્વી ‘સે જ પુણ એવં ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા’ ને એવી રીતે ઉપાશ્રયને જાણી લે કે-‘અસંજણ ભિક્ષુપહિયાણ’ ગૃહસ્થ શ્રાવકે સાધુઓને માટે જ ‘કહિણ વા ઉક્કંબિણ વા’ કટકિત અર્થાત્ લાકડા વિગેરેથી બી ત વિગેરેમા દુરસ્તી કરાવેલ છે. અર્થાત્ છબ્બુ વિગેરે બનાવેલ હોય તથા ઉત્કમ્બિત એટલે કે વાસ વિગેરેથી બાંધેલ છે અથવા ‘છન્ને વા લિત્તે વા’ છર્દિત અર્થાત્ દાલ ઘાસ તૃણના આસ્તરણથી ઢાકેલ છે. તથા ‘લિત્તે વા ઘટે વા’ છાણ માટીથી લીપેલ છે અથવા

वर्तते, 'संसृष्टे वा' संसृष्टो वा भूमिकर्मादिभिः संस्कृतः 'संप्रधूमि ए वा' संप्रधूपितो वा-दुर्गन्धाद्यपनयनाय धूपादिभिः सुगन्धिभिः धूपितो 'तदहप्पगारे' तथाप्रकारे तथाविधे उपर्युक्तरूपे 'उवस्सए' उपाश्रये-प्रतिश्रये, 'अपुरिसंतरकडे' अपुरुषान्तरकृते असंयतदातृनिर्मिते 'बहिया अनीहडे' बहिरनिर्हते 'अपरिशुत्ते' अपरिशुक्ते 'जाव अनासेविए' यावत्-अनासेविते उपाश्रये इति पूर्वेषान्वयः 'णो ठाणं वा सेज्जं वा निसीहियं वा' नो स्थानं वा कायोत्सर्गस्थानम्, शय्यां वा संस्ताररुस्थानं, निपीधिकाम् वा-स्वाध्यायभूमिं वा 'चेइज्जा' चेतयेत्-कुर्यात्, तथासति अप्राप्तवत्त्वेन आधाकर्मादिदोषदुष्टत्वेन च संयमात्मविराधकलसंभवात् किन्तु

एवं सृष्ट लेपन वगैरह से लीपकर समतल किया है तथा संसृष्ट-भूमिकर्म वगैरह संस्कृत परिमार्जित किया है अथवा संप्रधूपित-दुर्गन्ध वगैरह को दूर करने के लिये धूप अगर तगर वगैरह से सुवासित किया है 'तदहप्पगारे उवस्सए' इस प्रकार के उत्तरीति से साधु साध्वी के लिये सजाये गये उपाश्रय में जिस को कि 'अपुरिसंतरकडे अपुरुषान्तरकृत दाता असंयत गृहस्थ श्रावक ने ही बनाया है एवं जो कि 'बहिया अनीहडे' बहिः अनिहृत-बाहर भी उपयोग में नहीं लाया गया है तथा 'अपरिशुत्ते जाव' अपरिशुक्त-दूसरे किसी ने भी अभी तक उपभोग नहीं किया है एवम् यावत्-तदर्थिक-उसी साधु के निमित्त बनाया गया है तथा 'अनासेविए' अनासेवित-दूसरों ने उसका इस्तेमाल भी नहीं किया, इस तरह के उपाश्रय में 'णो ठाणं वा' स्थान-ध्यान रूप कायोत्सर्ग के लिये आवास नहीं करना चाहिये एवं 'सेज्जं वा' शय्या-संस्तारक-संधारा बिछाने के लिये भी वास नहीं करना चाहिये तथा 'निसीहियं वा चेइज्जा' निषेधिका-स्वाध्याय के लिये भी भूमि आवास नहीं करना चाहिये क्योंकि

युना विगेश्ठी धोणेल डोय तथा 'मट्टे वा संसृष्टे वा संप्रधूमि ए वा' सृष्ट अर्थात् लेपन विगेश्ठी धीपीने समतल स्रज्जो करेल डोय तथा स संसृष्ट-भूमिकर्म विगेश्ठी संस्कृत अर्थात् वाणीयाणीने तैयार करेल डोय अथवा संप्रधूपित अर्थात् दुर्गन्ध विगेश्ठेने इश करवा भाटे धूप विगेश्ठी सुवासित करेल डोय 'तदहप्पगारे उवस्सए' आ प्रभाण्णे पूर्वोक्त रीते साधुने भाटे सन्नवेले उपाश्रयमां के ने उपाश्रय 'अपुरिसंतरकडे' अपुरुषान्तरकृत अर्थात् दाताये अर्थात् असंयत श्रावके न अनावेल डोय तथा 'बहिया अनीहडे' अहिः अनिहृत-अर्थात् गह्वार उपयोगमां लावेले न डोय तथा 'अपरिशुत्ते जाव अनासेविए' पीण केळये पणु अत्यार सुधी उपसोग करेल न डोय तथा यावत् तदर्थिक-ये न साधु भाटे अनाववामा आवेल डोय तेमज्ज पीणयोये तेना उपयोग करेल न डोय आवा प्रकारना उपाश्रयमां 'णो ठाण वा सेज्जं वा' स न-ध्यानरूप कायोत्सर्ग भाटे निवास करवे नही तेमज्ज शय्या-संस्तारक संधारा पाथरवा भाटे पणु वास करवे नही 'निसीहियं वा चेइज्जा' निपीधिका स्वाध्याय भाटे पणु त्या निवास करवे नही केम के-

‘અહપુણ એવં જાણિજ્ઞા’ અથ-યદિ પુનરેવં વક્ષ્યમાણરીત્યા ઉપાશ્રયં જાનીયાત્ ક્રીદ્ધઃ ઉપાશ્રયો ગૃહસ્થેન કૃતોઽસ્તિ इत्याह-‘પુરિસંતરકહે’ પુરુષાન્તરકૃતઃ દાતૃભિન્નપુરુષનિર્મિતઃ એવં ‘વહિયા નીહહે’ વહિર્નિહતો વર્તતે તથા ‘પરિશુત્તે’ પરિશુક્તઃ સાધ્વાદિભિરુપશુક્તો વર્તતે ‘જાવ’ યાવત્ ‘આસેવિણ’ આસેવિતો વર્તતે તર્હિ ‘પહિલેહિત્તા’ પ્રતિલેહ્ય પ્રતિલેહનં કૃત્વા

इस तरह के उपाश्रय को अप्राप्तुक सचित्त होने से और आधाकर्मादि दोषों से युक्त होने से साधु और साध्वी को संयम आत्मविराधना होगी, क्योंकि उक्त रीति से सजाये गये उपाश्रय में अनेक जीव जन्तु की संभावना रहती है और असंयत से उसी साधु या साध्वी के लिये बनाये हुए होने से अधाकर्मादि दोष की भी संभावना रहती है अतएव इस तरह के बिलकुल नये रूप से बनाये गये और उसी साधु के लिये सजधज कर तैयार किये गये उपाश्रय में संयम वान् साधु और साध्वी को ध्यान-शयन-स्वाध्याय के लिये नहीं रहना चाहिये किन्तु ‘अह पुण एवं जाणिज्जा’ अथ-यदि ऐसा वक्ष्यमाण रूप से उपाश्रय को जान ले कि ‘पुरिसंतरकहे’ यह उपाश्रय पुरुषान्तरकृत है अर्थात् दाता असंयत गृहस्थ श्रावक से भिन्न ही पुरुष से बनाया गया है, और ‘वहिया नीहहे’ बाहर वाले से भी उपयोग में लाया गया है तथा ‘परिशुत्ते जाव आसेविण’ परिशुक्त भी है अर्थात् दूसरे साधु वगैरह से भी उपभोग में लाया गया है एवं यावत्-अतदर्थिक भी है अर्थात् केवल उसी साधु के लिये ही बनाया गया है तथा आसेवित भी है याने दूसरे साधु यहाँ रहकर ध्यानादि भी कर चुके हैं इस लिये इस तरह के उपाश्रय में ‘पहिलेहित्ता’ प्रतिलेहन करके और ‘पमज्जित्ता’

આ રીતનો ઉપાશ્રય અપ્રાપ્તુક-સચિત્ત હોવાથી તથા આધાકર્માદિ દોષોથી યુક્ત હોવાથી સાધુ અને સાધ્વી ને સયમ આત્મ વિરાધના થાય છે કેમ કે ઉક્ત પ્રકારે સજાવેલ ઉપાશ્રયમાં અનેક પ્રકારના છવજતુની હિસાનો સહવ રહે છે અને ગૃહસ્થે જોજ સાધુ સાધ્વીને ઉદ્દેશીને બનાવેલ હોવાથી આધાકર્માદિ દોષનો પણ સહવ છે તેથી આ પ્રમાણેના એકદમ નવા જેવા બનાવેલ તથા એજ સાધુ સાધ્વી માટે સજારીને તૈયાર કરાવેલ ઉપાશ્રયમાં સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વીએ ધ્યાન, શયન, સ્વાધ્યાય માટે નિવાસ કરવો ન જોઇએ પરંતુ ‘અહ પુણ એવં જાણિજ્ઞા’ જો ઉપાશ્રયને આ વક્ષ્યમાણ રીતે બાણુવામાં આવે કે ‘પુરિસંતરકહે’ આ ઉપાશ્રય દાતા ગૃહસ્થ શ્રાવકથી અન્ય કોઇએ બનાવેલ છે, ‘વહિયા નીહહે’ બહારનાઓએ ઉપયોગમાં લીધેલ હોય ‘પરિશુત્તે’ તથા પરિશુક્ત પણ કરેલ હોય અર્થાત્ બીજા સાધુ વિગેરે એ પણ ઉપયોગ કરેલ હોય ‘જાવ આસેવિણ’ એવ યાવત્ અતદર્થિક-અર્થાત્ કેવળ એજ સાધુ માટે બનાવેલ ન હોય તથા બીજા સાધુએ ત્યાં રહીને ધ્યાન આદિ કરીને આસેવિત પણ કરેલ હોય તો આ પ્રકારના ઉપાશ્રયમાં ‘પહિલેહિત્તા’ પ્રતિલેખન કરીને તથા ‘પમજ્જિત્તા’ એવાથી પ્રમાર્જના કરીને ‘ઠાળ વા સેજ્જ વા’

‘पमज्जित्ता’ प्रमृज्य-प्रमार्जनं विधाय ‘तओ’ ततः तदनन्तरम् ‘ठाणं वा सेज्जं वा निसीहियं वा’ स्थानं वा-कायोत्सर्गस्थानं वा, शय्यां वा-संस्तारकस्थानं वा, निषीधिकां वा-स्वाध्याय-भूमिं ‘चेइज्जा’ चेतयेत्-कुर्यात् तथा सति प्रासुकत्वेन आधाकर्मदिदोपरहितत्वेन च संयमात्मविराधना संभवात् ॥ सू० ६ ॥

मूलम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण एवं उवस्सयं जाणि-ज्जा असंजए भिक्खुपडियाए खुड्डियाओ दुवारियाओ महल्लियाओ कुज्जा, जहा पिडेसणाए जाव संथारगं संथारिज्जा, वहिया वा णिण्णक्खु तहप्पगारे उवस्सए अपुरिसंतरकडे वहिया अनीहडे अणिसिट्टे जाव अणासेविए णो ठाणं वा सेज्जं वा निसीहियं वा चेतैज्जा अह पुण एवं जाणिज्जा पुरिसंतरकडे वहिया नीहडे णिसिट्टे जाव आसेविए पडिलेहिच्चा पमज्जित्ता तओ संजयामेव ठाणं वा सेज्जं वा जाव चेइज्जा ॥ सू० ७ ॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यदि पुनः उपाश्रयं जानीयात् असंयतः भिक्षुप्रति-क्षया क्षुद्रद्वारं महाद्वारं कुर्यात् यथा पिण्डेषणायां यावत् संस्तारकं संस्तरेत् बहिर्वा निस्तारयति, तथाप्रकारे उपाश्रये अपुरुषान्तरकृते बहिरनिहते अनिसृष्टे यावत् अनासेविते नो स्थानं वा शय्यां वा निषीधिकां वा चेतयेत्, अथ पुनरेवं जानीयात् पुरुषान्तरकृतं बहिर्निहृतं निसृष्टं यावत् आसेवितं प्रतिलेख्य प्रमृज्य ततः संयतएव स्थानं वा यावत् चेतयेत् । सू० ७ ॥

टीका-अथ क्षेत्रशय्यामेव प्रकारान्तरेण प्रतिपादयितुमाह-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘से जं पुण उवस्सयं जाणिज्जा’ स भाव भिक्षुः यदि पुनरेव वक्ष्य-आवासे प्रमार्जनं करके ध्यान रूप कायोत्सर्ग के लिये स्थान करे एवं शय्या-संथरा भी बिछावे तथा स्वाध्याय के लिये भूमि को भी ग्रहण करे क्योंकि प्रति-लेखन प्रमार्जन करने से प्रासुक अचित्त होने से और पुरुषान्तरकृत वगैरह होने के कारण आधाकर्मदि दोष भी नहीं होसकता अतः इस तरह के उपाश्रय में संयमवान् साधु और साध्वी ध्यान-शयन-स्वाध्याय के लिये रह सकते हैं ॥६॥

अब क्षेत्रशय्या को ही लक्ष्य कर प्रकारान्तर से प्रतिपादन करते हैं-

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा से जं पुण एवं उवस्सयं जाणिज्जा’ वह पूर्वोक्त संयमवान् भिक्षुक साधु और भिक्षुकी-साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाण

ध्यानरूप कायोत्सर्ग भाटे स्थान करे तथा शय्या संस्तारक पशु पाथरउ. तथा ‘निसी-हिय वा चेइज्जा’ स्वाध्याय भाटे पशुअे भूमिने अहणु करवा

प्रासुक अने अचित्त होवाथी तथा पुरुषान्तरकृत होवाथी आधाकर्मदि दोष लागते। नथी तेथी आ प्रकारना उपाश्रयमां संयमशील साधु अने साध्वी अे ध्यान शयन अने स्वाध्यायादि भाटे रहेवुं. ॥सू. ६॥

માણરીત્યા ઉપાશ્રયં જાનીયાત્ તદ્યથા-‘અસંજ’ અસંયતઃ ગૃહસ્થઃ ‘ભિક્ષુપડિયા’ ભિક્ષુ-
પ્રતિજ્ઞયા સાધુનિમિત્તં ‘ચુઢ્યાઓ દુવાર્યાઓ’ છુદ્રદ્વારમ્ લઘુદ્વારમ્ ‘મહલ્લિયાઓ દુવા-
ર્યાઓ’ મહાદ્વારં દીર્ઘદ્વારં ‘કુજ્જા’ કુર્યાત્ ‘જહા પિંડેસણા’ જાવ’ યથા પિંડેષણાયાં
પૂર્વોક્તપિંડેષણાપ્રકરણે યાવત્-મહાદ્વારં છુદ્રદ્વારં કુર્યાત્ સમાઃ શય્યાઃ વિષમાઃ કુર્યાત્
વિષમાઃ શય્યાઃ સમાઃ કુર્યાત્, પ્રવાતાઃ શય્યાઃ નિવાતાઃ કુર્યાત્ નિવાતાઃ શય્યાઃ
પ્રવાતાઃ કુર્યાત્ અન્તર્વાં બહિર્વાં ઉપાશ્રયસ્ય હરિતાનિ છિત્વા છિત્વા વિદાર્ય વિદાર્ય ‘સંથા-
રગં સંથારિજ્જા’ સંસ્તારકં શય્યાં સંસ્તરેત્ ‘બહિયા વા ણિણક્કુ’ ઉપાશ્રયાદ બહિર્વાં નિસ્સા-
રયેત્ નિષ્કાશયેત્ ‘તહ્પ્પગારે’ તથાપ્રકારે તથાવિધે ઉપર્યુક્તરૂપે ‘ઉવસ્સ’ ઉપાશ્રયે પ્રતિ-

રૂપ સે ઉપાશ્રયકો જાન લે કિ ‘અસંજ’ ભિક્ષુપડિયા’ અસંયત-ગૃહસ્થ શ્રાવક
ભિક્ષુકી પ્રતિજ્ઞા સે અર્થાત્ સાધુ કે નિમિત્ત ‘ચુઢ્યાઓ દુવાર્યાઓ’ ઉપાશ્રય
કે છુદ્રદ્વાર-છોટા દ્વાર કો ‘મહલ્લિયાઓ કુજ્જા’ બડા દ્વાર કર રહા હૈ અર્થાત્
સાધુ કો અઠ્છી તરહ પવન લગે હસીલિયે ઉસકે લિયે હી છોટા દરવાજા યા
વારના-ચિઢકી વગૈરહ કો પવન સંચાર કે લિયે બડા કર રહા હૈ ‘તહ્પિંડેસ-
ણા’ જાવ’ જૈસે કિ પિંડેષણા કે પ્રકરણ મેં પહેલે કહ ચુકે હૈં વૈસે હી યહાં પર
મી ક્ષેત્રશય્યા કે શિલશિલે મેં સમક્ષના ચાહિયે હસીલિયે યાવત્ શબ્દ સે વહાં
કે સમી વાતાં કા ઝહાપોહ કર લેના ચાહિયે જૈસે કિ અધિક પવન સાધુ કો
નહીં લગે હસલિયે ઉપાશ્રય કે વહે દ્વાર કો છોટા દ્વાર કરતા હો એવં સમશય્યા
કો વિષમ રૂપ સે વિજાતા હો ક્યોંકિ શિરાન્હે મેં ઝંચા ઓર પૌથાન મેં કુછ
નીચા રહને સે શયન મેં સાધુ કો એશઆરામ હોગા હસ ભાવના સે ‘સંથારગં
સંથારિજ્જા’ સમતલ રૂપ સે વિજાઈ હુઈ શય્યા કો વિષમ રૂપ સે ઝંચા નીચા

હવે ક્ષેત્રશય્યાને ઉદ્દેશીને પ્રકારાન્તરથી તેનું પ્રતિપાદન કરે છે-

તીકાર્થ-‘સે ભિક્કુ વા ભિક્કુણી વા’ એ પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘સે
જં પુણ એવં ઉવસ્સ’ જાણિજ્જા’ એ ઉપાશ્રયને એવી રીતે બાણે કે-‘અસંજ’ ભિક્ષુપડિયા’
ગૃહસ્થ શ્રાવકે સાધુને નિમિત્તે ‘ચુઢ્યાઓ દુવાર્યાઓ’ ઉપાશ્રયના છુદ્રદ્વાર અર્થાત્ નાના
દ્વારને ‘મહલ્લિયાઓ કુજ્જા’ મોટા દ્વાર કરે અર્થાત્ સાધુને સારી રીતે પવન આવે તે
માટે જ નાના બારણાને કે બારીને મોટી બનાવ્યા હોય ‘જહા પિંડેસણા’ જેમ પિંડે-
ષણાના પ્રકરણમાં પહેલાં કહેવામાં આવી ગયેલ છે. એજ પ્રમાણે અહીંયા પણ ક્ષેત્ર
શય્યાના સબધમાં સમજી લેવું તેથી યાવત્ શબ્દથી ત્યાના તમામ કથનની વિચારણા
કરી લેવી જેમ કે વધારે પવન સાધુને ન લાગે તેથી ઉપાશ્રયના મોટા દરવાજાને નાના
બનાવતા હોય ‘જાવ સંથારગં સંથારિજ્જા’ તથા સરખી શય્યાને વિષમ રીતે પાથરતા હોય
કેમ કે શિરોભાગમાં ઉંચો અને પગનો ભાગ કધક નીચો રહેવાથી સુવામાં સાધુને

श्रये 'अपुरिसंतरकडे' अपुरुषान्तरकृते न पुरुषान्तरनिर्मिते दातृपुरुषनिष्पादिते 'बहिया अनीहडे' बाहिरनिर्हते बहिरुपयोगाविषये अनिसिद्धे अनिसृष्टे-सर्वस्वाम्यननुमते 'जाव' यावत् अशिश्रुक्ते 'अणासेविए' अनासेविते उपभोगाविषये उपाश्रये इति पूर्वेणान्वयः 'णो ठाणं वा सेज्जं वा निसीहियं वा' नो स्थानं वा कायोत्सर्गस्थानम् शय्यां वा संस्तारकम् करके बिछाता हो एवं विषम रूप से बिछाई हुई शय्या को सीधा करनेके लिये समरूप से बिछाया जाती हो एवं प्रवात शय्या को निर्वात शय्या की जाती हो अर्थात् अधिक पवन से साधु को बचाने के लिये अधिक पवन को सामने से हटाकर बिल्कुल ही कमती आनेवाले पवन के तरफ की जाती हो और उपाश्रय के हाता के अन्दर या बाहर हरेभरे घास की छीलछाल कर साफ सुथरा करके संस्तारक शय्या संथरा को बिछावे अथवा 'बहिया वा णिण्णक्खु' उपाश्रय से बाहर ही ले जाय अर्थात् बिछाना को सुखाने के लिये या झारने के लिये बाहर निकालता हो ऐसा देखकर या जानकर 'तहप्पगारे उवस्सए अपुरिसंतरकडे' इस प्रकार के उपर्युक्त उपाश्रय में जो अपुरुषान्तरकृत है अर्थात् दाता से ही निष्पादित है और 'बहिया अनीहडे' उसका बाहर भी उपयोग नहीं किया गया है और 'अणिसिद्धे जाव' सभी स्वामी अधिकारी से अनुमत स्वीकृत भी नहीं है एवं यावत्-'अणासेविए' उस उपाश्रय का उपभोग भी किसी भी साधु ने नहीं किया है और आसेवित भी नहीं है अर्थात् किसी साधुने इस उपाश्रय का इस्तेमाल भी नहीं किया है इसलिये इस तरह के उपाश्रय में ध्यान के लिये 'णो ठाणं वा' स्थान ग्रहण नहीं करना चाहिए एवं 'सेज्जं वा' शयन के लिये संथरा को भी नहीं बिछावे तथा 'निसीहियं वा चेइज्जा' स्वाध्याय करने

आराम भणशेअे भावनाथी सरणी रीते पाथरेव शय्याने विषम रीते उय्यानीया करीने पाथरता होय अने विषम रीते पाथरेव शय्याने सीधी करवा माटे सरणी रीते पाथरवाभा आवती होय पवनवाणा प्रदेशमा आवेल शय्याने पवन विनाना प्रदेशमां कराती होय अर्थात् वधारे पवनथी साधुने अयाववा माटे वधारे पवन तरकधी छटावीने भिडकुल थोडा पवन लागे तेम लछ जवाती होय तथा 'बहिया वा णिण्णक्खु' उपाश्रयना अहरना भागमा के भहार लीला घासने उभाडी लधने साइसुइ करीने शय्या भिछावे के उपाश्रयनी भहार लछ लथ अर्थात् पथारीने सुकववा माटे के अटकेवा माटे भहार कडाउता होय अे प्रभाणु नेधने के लण्णीने 'तहप्पगारे उवस्सए' अे रीतना उपर्युक्त उपाश्रयमां के ने पुरुषान्तरकृत नथी अर्थात् दाताअेअे अनावेल छे तथा 'बहिया अनीहडे' भहार पणु तेना उपयोग करवाभा आवेल न होय 'अनिसिद्धे' तथा अथा मालिकेअे अनुमति आवेल न होय 'जाव अणासेविए' तथा यावत् अे उपाश्रयने उपयोग केअपणु साधुअे करेल न होय तेथी आसेवित पणु न होय तेथी आवा प्रकान्ता उपाश्रयमा 'णो ठाणं वा सेज्जं वा' ध्यान माटे के शयन माटे स्थान ग्रहण करणु नही तथा 'निसीहियं वा

નિષીધિકાં વા-સ્વાધ્યયભૂમિ વા 'ચેઙ્જા' ચેતયેત્-કુર્યાત્ તથા સતિ આધાકર્માદિદોષ-
યુક્તત્વેન સંયમવિરાધનાસ્વાત્ કિન્તુ 'અહ પુણ એવં જાણિજ્ઞા' અથ-યદિ પુનરેવં વક્ષ્યમાણ
રીત્યા ઉપાશ્રયં નિમ્નદર્શિતસ્વરૂપં જાનીયાત્ તથાહિ 'પુરિસંતરકઢે' પુરુષાન્તરકૃતમ્
દાતૃપુરુષાપેક્ષયા મિચ્છ પુરુષેણ નિર્મિતં એવં 'વહિયા નિહઢં' વહિર્નિહૃતં 'ણિસિદ્ધં' નિસૃષ્ટમ્-
સર્વસ્વામ્યજુમતં 'જાવ' યાવત્ 'આસેવિયં' આસેવિતમ્-ઉપભોગવિપયીકૃતમ્ એવંવિધમ્
ઉપાશ્રયમ્ 'પહિલેહિત્તા' પ્રતિલેહ્ય પ્રતિલેહનં કૃત્વા પ્રતિલેહ્ય્ય इत्यर्थः, 'પમજ્જિત્તા' પ્રમ-
જ્ઞ-પ્રમાર્જનં વિધાય 'તઓ સંજયામેવ' તતઃ તદનન્તરમ્ 'સંયત એવ સંયમનિયમપાલનતત્પર-
એવ 'ઠાણં વા સેઙ્ગં વા નિસીહિયં વા' સ્થાનં વા શય્યાં વા નિષીધિકાં વા 'ચેઙ્જા'
ચેતયેત્-કુર્યાદિત્યર્થઃ ॥૬૫ ॥

કે લિયે ભૂમિ ગ્રહણ નહીં કરે ક્યોંકિ ઉક્તરીતિ સે આધાકર્માદિ દોષોં સે યુક્ત
હોને કે કારણ સંયમ આત્મવિરાધના હોગી, કિન્તુ 'અહપુણ એવં જાણિજ્ઞા'
ચદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે ઉસ ઉપાશ્રય કો સાધુ ઔર સાધ્વી જાનલે કિ
ચહ ઉપાશ્રય 'પુરિસંતરકઢે' પુરુષાન્તરકૃત હૈ અર્થાત્ દાતા રૂપ ગૃહસ્થ આવકને
હી હસ ઉપાશ્રય કો બનાયા હૈ ઔર 'વહિયા નીહઢં' વહિર્નિહૃતમ્-બાહર મી વ્ય-
વહાર મેં લાયા ગયા હૈ ઔર 'ણિસિદ્ધં' નિસૃષ્ટ સમી સ્વામી-માલિક અધિકારી
સે સ્વીકૃત કિયા ગયા હૈ 'જાવ 'આસેવિયં' યાવત્ અતદર્થિક-કેવલ ડસી
સાધુ કે લિયે હી નહીં બનાયા ગયા હૈ એવં આસેવિત હસ ઉપાશ્રય કા આસેવન
મી કિયા ગયા હૈ એસા જાન લે તો 'પહિલેહિત્તા પમજ્જિત્તા' પ્રતિલેહન કરકે
ઔર પ્રમાર્જન કરકે 'તઓ સંજયામેવ' સંયત હોકર હી અર્થાત્ સંયમ કે નિયમ
કા પાલન કરને મેં તત્પર હોકર હી ધ્યાન રૂપ કાયોત્સર્ગ કે લિયે 'ઠાણં વા
સેઙ્ગં વા' સ્થાન ગ્રહણ કરના ચાહિયે એવં શય્યા-વિસ્તરા અર્થાત્ સંધરા મી
વિછાના ચાહિયે તથા 'નિસીહિયં વા ચેઙ્જા' સ્વાધ્યાય કરને કે લિયે ભૂમિ ગ્રહણ

ચેઙ્જા' સ્વાધ્યાય કરવા માટે પણ એ ભૂમિ ગ્રહણ કરવી નહીં કેમ કે ઉક્તપ્રકારને।
ઉપાશ્રય આધાકર્માદિ દેષોવાળો હોનાથી સયમ આત્મ વિરાધના થાય છે પરંતુ 'અહ
પુનરેવં જાણિજ્ઞા' એ એ ઉપાશ્રય નીચે કહેવામા આવે છે તે પ્રકારને। બાણુવામા આવે
એમ કે 'પુરિસંતરકઢે' આ ઉપાશ્ર। પુરુષાન્તરકૃત છે અર્થાત્ દાતા શિવાય અન્ય વ્યક્તિએ
બનાવેલ નથી તથા 'વહિયા નીહઢં' બહાર વ્યવહારમા પણ લવાયેલ હોય તથા 'ણિસિદ્ધં' બધા
સામીઓએ અનુમત કરેલ હોય 'જાવ આસેવિયં' યાવત્ કેવળ ડોઠ એક સાધુને ઉદ્દેશીને
બનાવવામા આવેલ ન હોય તો તેવા ઉપાશ્રયને 'પહિલેહિત્તા' પ્રતિલેહનના કરીને તથા 'પમ
જ્જિત્તા' પ્રમાર્જના કરીને તઓ સંજયામેવ ઠાણ વા સેઙ્ગ વા' સંયત થઈને અર્થાત્ સયમના
નિયમોના પાલન પૂર્વક જ ધ્યાનરૂપ કાયોત્સર્ગ માટે સ્થાન ગ્રહણ કરવું તેમજ શય્યા અર્થાત્
સાધારે પણ પાથરવા સ્થાન ગ્રહણ કરવું અને 'નિસીહિય વા, ચેઙ્જા' સ્વાધ્યાય માટે

मूलम्—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण उवस्सयं जाणिज्जा, असंजण भिक्खुपडियाए उदगप्पसूयाणि वा, कंदाणि वा, मूलाणि वा, पत्ताणि वा पुष्पाणि वा फलाणि वा, बीयाणि वा, हरियाणि वा, ठाणाओ ठाणं साहरति, बहिया वा णिण्णक्खु तहप्पगारे उवस्सए अपुरिसंतरगडे बहिया अनीहडे अणिसिट्ठे जाव अनासेविए णो ठाणं वा सेज्जं वा णिसीहियं वा चेतेज्जा, अह पुण एवं जाणिज्जा, पुरिसंतर-कडे बहिया णीहडे निसिट्ठे अतट्ठिए जाव आसेविए ठाणं वा सेज्जं वा निसीहियं वा चेतेज्जा ॥सू० ८॥

छाया—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यदि पुनः उपाश्रयं जानीयात् असंयतः भिक्षुप्रति-ज्ञया उदकप्रसृतानि वा कन्दानि वा मूलानि वा पत्राणि वा पुष्पाणि वा फलानि वा, बीजानि वा हरितानि वा, स्थानात् स्थानं समाहरति, बहिर्वा निस्सारयति, तथा प्रकारे उपाश्रये अपुरुषान्तरकृते बहिरनिहृते अनिसृष्टे यात् अनासेविते नो स्थानं वा शय्यां वा निषेधिकां वा चेतयेत् अथ पुनरेवं जानीयात् पुरुषान्तरकृतं बहिर्निहृतं निसिष्टम् अत रक्षिकम् यावत् आसेविं स्थानं वा शय्यां वा निषेधिकां वा चेतयेत् ॥८॥

टीका—पुनरपि प्रकारान्तरेण क्षेत्रशय्यामेवाधिकृत्य विशेषं वक्तुमाह—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘से जं पुण उवस्सयं जाणिज्जा’ स संयमगान् भिक्षु-यंदि पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या उपाश्रयं जानीयात् तद्यथा ‘असंजण’ असंयतः गृहस्थः ‘भिक्खु पडियाए’ भिक्षुप्रतिज्ञया साधुनिमित्तम् ‘उदगप्पसूयाणि वा’ उदकप्रसृतानि वा जलजातानि,

भी करना चाहिये, क्योंकि इस तरह के उपाश्रय में रहने से संयम आत्म विराधना नहीं होगी, इसलिये ध्यानादि के लिये स्थान ग्रहण करने में दोष नहीं ॥सू० ७॥

टीकार्थ—अब भी प्रकारान्तर से क्षेत्र शय्या को लक्ष्य कर ही विशेष वक्त-व्यता बतलाते हैं—‘से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा, से जं पुण एवं उवस्सयं जाणिज्जा’—वह पूर्वोक्त संयमशील भिक्षुक—साधु और भिक्षुकी—साध्वी यदि ऐसा

ये भूमि ग्रहण करवी. डेभ डे आवा प्रकारना उपाश्रयमा रहेवाथी सयम आत्म विराधना थती नथी तेथी ध्यानादि भाटे स्थान ग्रहण करवाभा डेअपणु प्रकारना दोष नथी ॥ सू ७ ॥

प्रकारान्तरथी क्षेत्रशय्याने उदेशीने न विशेष कथन करे छे—

टीकार्थ—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने आव साध्वी ‘से जं पुण एवं जाणिज्जा’ तेओ ओवा प्रकारथी उपाश्रयने नाले डे—‘असंजण भिक्खु पडियाए’ गृहस्थ श्रावके साधुओना निमित्ते ‘उदगप्पसूयाणि वा’ नक्षमां पेहा थावावाणी

કંદાણિ વા' કન્દાણિ વા 'મૂલાણિ વા' મૂલાણિ વા 'પત્તાણિ વા' પત્તાણિ વા 'પુષ્પાણિ વા' પુષ્પાણિ વા 'ફલાણિ વા' ફલાણિ વા, 'વીયાણિ વા' વીયાણિ વા 'હરિયાણિ વા' હરિયાણિ વા-શબ્દલાણિ 'ઠાણાઓ ઠાણં' સ્થાનાત્ સ્થાનસ્-સ્થાનાન્તરમ્ 'સાહરતિ' સમાહરતિ વહિયા વા ણિણ્ણક્કલુ' વહિવાં નિસ્સારયતિ નિષ્કશાયતિ 'તહપ્પગારે' તથા પ્રકારે તથા વિધે ઉપર્યુક્ત રૂપે 'ઉવસ્સણ' ઉપાશ્રયે પ્રતિશ્રયે 'અપુરિસંતરકહે' અપુરુપાન્તરક્રુતે દાતૃપુરુષનિર્મિતે 'વહિયા અણીહરે' વહિરનિહરતે વહિર્નાનીતે 'અણિસિદ્ધે' અનિસદ્ધે સર્વસ્વામ્યનુમતે 'જાવ' યાવત્ અનત-દર્થિકે અપરિશુક્તે 'અણાસેવિણ' અનાસેવિતે ઉપમોગાવિષયીકૃતે ઉપાશ્રયે 'ળો ઠાણં વા સેજ્જં વા ણિસીહિયં વા' નો સ્થાનં વા કાયોત્સર્ગસ્થાનં, શર્યાં વા સંસ્તારકસ્થાનં, નિષી-

વક્ષ્યમાણ રૂપ સે ઉપાશ્રય કો જાનલે કિ 'અસંજણ' અસંયત-ગૃહસ્થ શ્રાવક 'મિક્કલુપડિયાણ મિક્કલુ પડિયાણ મિક્કલુ' કી પ્રતિજ્ઞા સે અર્થાત્ સાધુ કે નિમિત્ત 'ઉદગપ્પ-સૂયાણિ વા' જલ મેં ઉત્પન્ન હોને વાલિ વસ્તુઓં કો યા 'કંદાણિ વા' કન્દો કો તથા 'મૂલાણિ વા' મૂલોં કો યા 'પત્તાણિ વા' પુષ્પાણિ વા' પત્તોં કો એવં પુષ્પોં કો યા 'ફલાણિ વા' વીયાણિ વા 'હરિયાણિ વા' ફલોં કો અથવા વીજોં કો તથા હરિતોં કો અર્થાત્ હરે ઋરે તૂળ ઘાસોં કો 'ઠાણાઓ ઠાણં સાહરતિ' એક સ્થાન સે દુસરે સ્થાન પર લેજા રહા હૈ યા 'વહિયા વા ણિણ્ણક્કલુ' બાહર નિકાલ રહા હૈ તો 'તહપ્પગારે ઉવસ્સણ' હિસ પ્રકાર કે ઉપર્યુક્ત રૂપ ઉપાશ્રય મેં જહાં કિ જલોત્પન્ન કન્દમૂલ પત્ર પુષ્પ ફલ વીજ હરે ઋરે ઘાસ કો એક સ્થાન સે દુસરે સ્થાન પર ગૃહસ્થ અસંયત શ્રાવક ઉસ ઉપાશ્રય મેં રહને કેલિયે આને વાલે સાધુ કે નિમિત્ત લે જા રહા હો હિસ તરહ કે ઉપાશ્રય મેં જોકિ 'અપુરિસંતરકહે' પુરુ-ષાન્તર ક્રુત નહીં હૈ અર્થાત્ દાતા પુરુષ ને હી બનાયા હૈ એવં 'વહિયા અણીહરે' બાહર મી ઉપયોગ મેં નહીં લાયા ગયા હૈ તથા 'અણિસિદ્ધે જાવ' અનિસદ્ધ હૈ અર્થાત્ સમી અધિકારી સ્વામી માલિક સે જિસ કે લિયે અનુમતિ મી નહીં

વસ્તુઓને કે 'કંદાણિ વા' કંદોને કે 'મૂલાણિ વા' મૂળોને અથવા 'પત્તાણિ વા' પુષ્પાણિ વા' પત્રોને કે પુષ્પોને 'ફલાણિ વા' વીયાણિ વા' ફળોને અથવા બીજોને અથવા 'હરિયાણિ વા' લીલાતરી તૃષ્ણ ઘાસોને 'ઠાણાઓ ઠાણં' એક જગ્યાએથી બીજી જગ્યાએ 'સાહરતિ' લઈ જાય છે અથવા 'વહિયા વા ણિણ્ણક્કલુ' બહાર કહાડે છે, તો 'તહપ્પગારે ઉવસ્સણ' એ ઉપર જણાવેલ ઉપાશ્રયમાં કે જ્યાં જળમાં પેદા થનાર કદ, મૂળ, પત્ર, પુષ્પ, ફળ કે બીજ અથવા લીલા ઘાસોને એક સ્થાનથી બીજે સ્થાન પર ગૃહસ્થ શ્રાવક એ ઉપાશ્રયમાં રહેવા આવનારા સાધુઓને માટે લઈ જતા હોય એ પ્રકારના ઉપાશ્રયમાં કે જે 'અપુરિ-સંતરકહે' દાતા પુરુષે જ બનાવેલ હોય તથા 'વહિયા અણીહરે' બહાર ઉપયોગમાં લાવેલ ન હોય તથા 'અણિસિદ્ધે' અનિસદ્ધ અર્થાત્ બધા માલીકોએ જેને માટે અનુમતિ પણ આપી ન હોય તથા 'જાવ અણાસેવિણ' યાવત્ એક સાધુને ઉદ્દેશીને બનાવેલ હોય

ધિકામ્ વા-સ્વાધ્યાયભૂમિં 'ચેતેજ્ઞા' ચેતયેત્-કુર્યાત્ કિન્તુ 'અહ પુણ એવં જાણિજ્ઞા' અથ-
યદિ પુનરેવં વક્ષ્યમાણરૂપમ્ ઉપાશ્રયં જાનીયાત્ તથાહિ 'પુરિસંતરકઢે' પુરુષાન્તરકૃતમ્ દાતૃ
ભિન્નપુરુષનિર્મિતં 'વહિયા ણીહઢે' વહિર્નિહૃતમ્-વહિરાનીતમ્ 'ણિસિદ્ધે' નિસૃષ્ટમ્ સર્વસ્વામ્યજ્ઞ-
મતમ્ 'અતદ્વિષ' અતદર્થિકમ્ ન તદર્થનિષ્પાદિતમ્ 'જાવ' યાવત્-પરિશુક્તમ્ 'આસેવિષ' આસે-
વિતમ્-ઉપશુક્તં વા ઉપાશ્રયં જાનીયાત્તર્હિ 'ઠાણં વા સેજ્જં વા નિસીહિયં વા' સ્થાનં વા-

મિલી હૈ એવં યાવત્-અનતદર્થિક હૈ અર્થાત્ ડસી સાધુ કે નિમિત્ત ઘનાયા ગયા
હૈ એવં અપરિશુક્ત હૈ અર્થાત્ જિમ ઉપાશ્રય કો ઉપયોગ મેં મી અમી તક નહીં
લાયા ગયા તથા જો કિ 'અણાસેવિષ' અનાસેવિત હૈ અમી તક કિસી મી
સાધુ ને ડસ ઉપાશ્રય કો હસ્તેમાલ મી નહીં ક્રિયા હૈ હસ પ્રકાર કે ઉપાશ્રય મેં
'જો ઠાણં વા' ધ્યાન રૂપ કાયોત્સર્ગ કે લિયે સ્થાન ગ્રહણ નહીં કરના ઑહિયે
એવં 'સેજ્જં વા'-સંસ્તારક-સંથરા મી નહીં ઑહિયાના ઑહિયે અર્થાત્ શયન કરને
કે લિયે મી આવાસ નહીં કરના ઑહિયે તથા 'ણિસીહિયં વા ચેતેજ્ઞા' નિષીધિ
કા-સ્વાધ્યાય કરને કે લિયે મી ભૂમિ-વાસ નહીં કરના ઑહિયે ક્યોં કિ ડક્ત-
રીતિ સે કન્દ મૂલ ફલ પુષ્પ હરિત ઘાસ વગૈરહ કો હધર ડધર કરને સે જીવ
જન્તુ કી હિંસા હોને કી સંભાવના રહતી હૈ હસલિયે અપ્રાસુક સચિત્ત તથા
અપુરુષાન્તરકૃતાદિ હોને સે અનેષણીય આધાકર્મોદિ ઢોષોં સે યુક્ત હોને કે
કારણ સંયમ આત્મ વિરાધના હોગી અતઃ ઉપર્યુક્ત રૂપ ઉપાશ્રય મેં સંયમશીલ
સાધુ ઓર સાધ્વી કો નહીં રહના ઑહિયે કિન્તુ 'અહ પુણ એવં જાણિજ્ઞા'-અથ
યદિ ઢસ ઉપાશ્રય કો એસા વક્ષ્યમાણરૂપ સે જાન લેકિ-ઑહ ડપાશ્રય 'પુરિ-
સંતરકઢે' પુરુષાન્તરકૃત હૈ અર્થાત્ ઢાતા સે ભિન્ન પુરુષ કે ઢારા હી ઢનાયા ગયા હૈ
એવં 'વહિયા નીહઢે' વહિર્નિહૃતમ્ ઑહર મી ઉપયોગ મેં લાયા ગયા હૈ તથા 'ણિસિદ્ધે'

અપરિશુક્ત અર્થાત્ પહેલાં ઉપયોગમાં લેવાયેલ પણ ન હોય તથા ને અનાસેવિત છે.
અર્થાત્ ઠાણં સાધુએ આ પહેલાં ઉપયોગમાં લીધેલ ન હોય આવા પ્રકારના ઉપાશ્રયમાં
'જો ઠાણં વા સેજ્જ વા' ધ્યાનરૂપ કાયોત્સર્ગ માટે સ્થાન ગ્રહણ કરવું નહીં તથા
સંસ્તારક-પાથરણું પણ પાથરવું નહીં. અર્થાત્ સુવા માટે પણ વાસ કરવો નહીં તથા
'ણિસીહિયં વા ચેતેજ્ઞા' સ્વાધ્યાય કરવા માટે પણ ત્યા વાસ કરવો નહીં કેમ કે એ
પ્રમાણેના કંઈ મૂળાદિને આધા પાછા કરવાથી જીવજીતુઓની હિંસા થવાનો સંભવ રહે
છે. તેથી સચિત્ત તથા અપુરુષાન્તરકૃતાદિ હોવાથી આધાકર્મોદિ ઢોષ યુક્ત હોવાથી
સંયમ આત્મ વિરાધના થાય છે. તેથી ઉપરોક્ત પ્રકારના ઉપાશ્રયમાં સંયમશીલ સાધુ કે
સાધ્વીએ વાસ કરવો નહીં પરંતુ 'અહ પુણ એવં જાણિજ્ઞા' પરંતુ તે ઉપાશ્રય એવા
પ્રકારનાં બધુવામાં આવે કે-'પુરિસંતરકઢે' આ ઉપાશ્રય પુરુષાન્તરકૃત છે અર્થાત્ ઢાતાથી
પુરુષ પુરુષે ઢનાયેલ છે તથા 'વહિયા નીહઢે' બહાર ઉપયોગમાં આવેલ છે. તથા 'ણિસિદ્ધે'

कंदाणि वा' कन्दानि वा 'मूलाणि वा' मूलानि वा 'पत्ताणि वा' पत्राणि वा 'पुष्पाणि वा' पुष्पाणि वा 'फलाणि वा' फलानि वा, 'बीयाणि वा' बीजानि वा 'हरियाणि वा' हरितानि वा-शब्दलानि 'ठाणाओ ठाणं' स्थानात् स्थानम्-स्थानान्तरम् 'साहरति' साहरति वहिया वा णिणक्खु' वहिवा निस्सारयति निष्कशायति 'तहप्पगारे' तथा प्रकारे तथा विधे उपर्युक्त रूपे 'उवस्सए' उपाश्रये प्रतिश्रये 'अपुरिसंतरकडे' अपुरुषान्तरकृते दातृपुरुषनिर्मिते 'वहिया अनीहरे' बहिरनिहृते वहिर्नानीते 'अणिसिट्ठे' अनिसृष्टे सर्वस्वाम्यनुमते 'जाव' यावत् अनत-
दर्थिके अपरिभुक्ते 'अणासेविण' अनासेविते उपभोगाविषयीकृते उपाश्रये 'णो ठाणं वा सेज्जं वा णिसीहिं वा' नो स्थानं वा कायोत्सर्गस्थानं, शय्यां वा संस्तारकस्थानं, निषी-

वक्ष्यमाण रूप से उपाश्रय को जानले कि 'असंजए' असंयत-गृहस्थ आवक 'भिक्षुपडियाए भिक्षु की प्रतिज्ञा से अर्थात् साधु के निमित्त 'उदगप्प-सूयाणि वा' जल में उत्पन्न होने वालि वस्तुओं को या 'कंदाणि वा' कन्दों को तथा 'मूलाणि वा' मूलों को या 'पत्ताणि वा पुष्पाणि वा' पत्तों को एवं पुष्पों को या 'फलाणि वा बीयाणि वा हरियाणि वा' फलों को अथवा बीजों को तथा हरितों को अर्थात् हरे भरे तृण घासों को 'ठाणाओ ठाणं साहरति' एक स्थान से दूसरे स्थान पर लेजा रहा है या 'वहिया वा णिणक्खु' बाहर निकाल रहा है तो 'तहप्पगारे उवस्सए' इस प्रकार के उपर्युक्त रूप उपाश्रय में जहाँ कि जलोत्पन्न कन्दमूल पत्र पुष्प फल बीज हरे भरे घास को एक स्थान से दूसरे स्थान पर गृहस्थ असंयत आवक उस उपाश्रय में रहने केलिये आने वाले साधु के निमित्त ले जा रहा हो इस तरह के उपाश्रय में जोकि 'अपुरिसंतरकडे' पुरुषान्तर कृत नहीं है अर्थात् दाता पुरुष ने ही बनाया है एवं 'वहिया अनीहरे' बाहर भी उपयोग में नहीं लाया गया है तथा 'अणिसिट्ठे जाव' अनिसृष्ट है अर्थात् सभी अधिकांगी स्वामी मालिक से जिस के लिये अनुमति भी नहीं

वस्तुओंने के 'कंदाणि वा' कंदोंने के 'मूलाणि वा' मूलोंने अथवा 'पत्ताणि वा पुष्पाणि वा' पत्रोंने के पुष्पोंने 'फलाणि वा बीयाणि वा' फलोंने अथवा बीजोंने अथवा 'हरियाणि वा' हरितोंतरी तृण घासोंने 'ठाणाओ ठाणं' एक जगहअथवा भील जगहअ 'साहरति' लैठ जाय छे अथवा 'वहिया वा णिणक्खु' ण्डार कडाडे छे, तो 'तहप्पगारे उवस्सए' ओ उपर जणुवेल उपाश्रयमा के ज्यो जणमा पेदा थनार कद, भूण, पत्र, पुष्प, फल के भी अथवा लीला घासने ओक स्थानधी गीने स्थान पर गृहस्थ आवक ओ उपाश्रयमा रहेवा आवनारा साधुओंने माटे लैठ जता होय ओ प्रकारना उपाश्रयमा के ने 'अपुरि-संतरकडे' दाता पुत्रे ज णनावेल होय तथा 'वहिया अनीहरे' ण्डार उपयोगमा लावेल न होय तथा 'अणिसिट्ठे' अनिसृष्ट अर्थात् णधा मालीकेओ नेने माटे अनुमति पणु आपी न होय तथा 'जाव अणासेविण' यावत् ओक साधुने हृदेशीने णनावेल होय "

ધિકામ્ વા-સ્વાધ્યાયભૂમિ 'ચેતેજ્ઞા' ચેતયેત્-કુર્યાત્ કિન્તુ 'અહ પુણ એવં જાણિજ્ઞા' અથ-
યદિ પુનરેવં વક્ષ્યમાણરૂપમ્ ઉપાશ્રયં જાનીયાત્ તથાહિ 'પુરિસંતરકઢે' પુરુષાન્તરકૃતમ્ દાતૃ
ભિન્નપુરુષનિર્મિતં 'વહિયા ણીહઢે' વહિર્નિહૃતમ્-વહિરાનીતમ્ 'ણિસિદ્ધે' નિસૃષ્ટમ્ સર્વસ્વામ્યન્નુ-
મતમ્ 'અતદિષ્ટિ' અતદર્થિકમ્ ન તદર્થનિષ્પાદિતમ્ 'જાવ' યાવત્-પરિશ્રુતમ્ 'આસેવિ' આસે-
વિતમ્-ઉપશ્રુતં વા ઉપાશ્રયં જાનીયાત્તર્હિ 'ઠાણં વા સેજ્જં વા નિસીહિયં વા' સ્થાનં વા-

મિલી હૈ એવં યાવત્-અનતદર્થિક હૈ અર્થાત્ ડસી સાધુ કે નિમિત્ત બનાયા ગયા
હૈ એવં અપરિશ્રુત હૈ અર્થાત્ જિસ ઉપાશ્રય કો ઉપભોગ મેં ભી અભી તક નહીં
લાયા ગયા તથા જો કિ 'અણાસેવિ' અનાસેવિત હૈ અભી તક કિસી ભી
સાધુ ને ડસ ઉપાશ્રય કો ઇસ્તેમાલ ભી નહીં ક્રિયા હૈ ઇસ પ્રકાર કે ઉપાશ્રય મેં
'જો ઠાણં વા' ધ્યાન રૂપ કાયોત્સર્ગ કે લિયે સ્થાન ગ્રહણ નહીં કરના ચાહિયે
એવં 'સેજ્જં વા'-સંસ્તારક-સંથરા ભી નહીં ચિહ્નાના ચાહિયે અર્થાત્ શયન કરને
કે લિયે ભી આવાસ નહીં કરના ચાહિયે તથા 'ણિસીહિયં વા ચેતેજ્ઞા' નિષીધિ
કા-સ્વાધ્યાય કરને કે લિયે ભી ભૂમિ-વાસ નહીં કરના ચાહિયે ક્યોં કિ ઉક્ત-
રીતિ સે કન્દ મૂલ ફલ પુષ્પ હરિત ઘાસ વગૈરહ કો ઇધર ડધર કરને સે જીવ
જન્તુ કી હિંસા હોને કી સંભાવના રહતી હૈ ઇસલિયે અપ્રાસુક સચિત્ત તથા
અપુરુષાન્તરકૃતાદિ હોને સે અનૈષણીય આધાકર્માદિ દોષોં સે યુક્ત હોને કે
કારણ સંયમ આત્મ વિરાધના હોગી અતઃ ઉપર્યુક્ત રૂપ ઉપાશ્રય મેં સંયમશીલ
સાધુ ઓર સાધ્વી કો નહીં રહના ચાહિયે કિન્તુ 'અહ પુણ એવં જાણિજ્ઞા'-અથ
યદિ ડસ ઉપાશ્રય કો એસા વક્ષ્યમાણરૂપ સે જાન લેકિ-યહ ઉપાશ્રય 'પુરિ-
સંતરકઢે' પુરુષાન્તરકૃત હૈ અર્થાત્ દાતા સે ભિન્ન પુરુષ કે દ્વારા હી બનાયા ગયા હૈ
એવં 'વહિયા નીહઢે' વહિર્નિહૃતમ્ બાહર ભી ઉપયોગ મેં લાયા ગયા હૈ તથા 'નિસિદ્ધે'

અપરિશ્રુત અર્થાત્ પહેલાં ઉપયોગમાં લેવાયેલ પણ ન હોય તથા જે અનાસેવિત છે.
અર્થાત્ કોઈ સાધુએ આ પહેલાં ઉપયોગમાં લીધેલ ન હોય આવા પ્રકારના ઉપાશ્રયમાં
'જો ઠાણ વા સેજ્જ વા' ધ્યાનરૂપ કાયોત્સર્ગ માટે સ્થાન ગ્રહણ કરવું નહીં તથા
સંસ્તારક-પાથરણું પણ પાથરવું નહીં. અર્થાત્ સુવા માટે પણ વાસ કરવો નહીં તથા
'ણિસીહિય વા ચેતેજ્ઞા' સ્વાધ્યાય કરવા માટે પણ ત્યા વાસ કરવો નહીં કેમ કે એ
પ્રમાણેના કંઈ મૂળાદિને આધા પાછા કરવાથી જીવજંતુઓની હિંસા થવાનો સંભવ રહે
છે. તેથી સચિત્ત તથા અપુરુષાન્તરકૃતાદિ હોવાથી આધાકર્માદિ દોષ યુક્ત હોવાથી
સંયમ આત્મ વિરાધના થાય છે તેથી ઉપરોક્ત પ્રકારના ઉપાશ્રયમાં સંયમશીલ સાધુ કે
સાધ્વીએ વાસ કરવો નહીં પરંતુ 'અહ પુણ એવં જાણિજ્ઞા' પરંતુ તે ઉપાશ્રય એવા
પ્રકારનાં જાણવામાં આવે કે-'પુરિસંતરકઢે' આ ઉપાશ્રય પુરુષાન્તરકૃત છે અર્થાત્ દાતાથી
જુદા પુરુષે બનાવેલ છે તથા 'વહિયા ણીહઢે' બહાર ઉપયોગમાં આવેલ છે. તથા 'નિસિદ્ધે'

કાયોત્સર્ગ સ્થાનં 'શય્યાં વા-સંસ્તારકસ્થાનં, નિષીધિકાં વા-સ્વાધ્યાયભૂમિં 'ચેતેજ્જા' ચેતયેત્-કુર્યાત્ ॥ સૂ. ૮ ॥

મૂલ્મ-સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા, અસંજણ ભિક્ષુપડિયાણ પીઠં વા ફલગં વા ણિસ્સેણિં વા ઉદૂહલં વા ઠાંણાઓ ઠાણં સાહરહ, બહિયા વા ણિણકલ્લુ, તહપ્પગારે ઉવસ્સણ અપુરિસંતરકહે બહિયા અનિહહે અણિસિદ્ધે અણતદદિટ્ઠિણ જાવ અનાસે-

નિસૃષ્ટ ભી હૈ યાની સભી ઉસ ઉપાશ્રય કે સ્વામી માલિક અધિકારિયોં ને હસ સાધુ કો રહને કે લિયે અનુમતિ ભી દેદી હૈ एवं 'અત્તદિટ્ઠિ' અતદર્થિક ભી હૈ અર્થાત કેવલ હસ સાધુ કે વાસ્તે હી બનાયા નહીં ગયા હૈ ઓર 'જાવ આસે વિણ' યાવત્ પરિશુક્ત ભી હૈ અર્થાત્ અન્ય સાધુ ભી હસ ઉપાશ્રય મેં પહેલે રહ ચુકે હૈં તથા આસેવિત ભી હૈ યાને દૂસરે સાધુ ભી યહાં રહ કર ઉપયોગ કર ચુકે હૈં એસા યદિ જાનલે તો ધ્યાનરૂપ કાયોત્સર્ગ કે લિયે 'ઠાણં વા સેજ્જં વા' સ્થાન-આવાસ કર સકતે હૈં एवं શય્યા-સંસ્તારક-સંથરા બિઘાને કે લિયે વાસ કર સકતે હૈં તથા 'નિસીહિયં વા ચેતેજ્જા' સ્વાધ્યાય કરને કે લિયે ભી ભૂમિ ગ્રહણ કર સકતે હૈં કિન્તુ પ્રતિલેખન ઓર પ્રમાર્જન કરના અત્યાવશ્યક સમજનાં ચાહિયે અન્યથા ઉક્તરીતિ સે કન્દમૂલાદિ કે સંસ્પર્ક સે જીવ જન્તુ કી સંભાવના હો સકતી હૈં હસલિયે પ્રતિલેખન ઓર પ્રમાર્જન કરકે હી રહે યહ બાત યાવત્ શબ્દ સે વીતરાગ ભગવાન્ મહાવીરસ્વામી ને સૂચિત કરદી હૈં ઓર પુરુષાન્તર કૃત વગૈરહ કહને સે ઉસ ઉપાશ્રય મેં રહને પર આધાકર્મોદિ દોષ નહીં હો સકતા યહ સમજના ચાહિયે ॥સૂ. ૮॥

નિસૃષ્ટ એટલે કે એ ઉપાશ્રય બનાવનારા બધાએ એ સાધુને ત્યાં વાસ કરવા આપેલ હોય તથા 'અત્તદિટ્ઠિ' અતદર્થિક અર્થાત્ કેવળ આ એક સાધુ માટે બનાવેલ ન હોય તથા 'જાવ આસેવિણ' બીજા સાધુઓએ પહેલાં આસેવિત કરેલ હોય અર્થાત્ બીજા સાધુઓ એ ત્યાં રહી ઉપયોગ કરેલ હોય તેવા ઉપાશ્રયમાં 'ઠાણ વા' ધ્યાનરૂપ કાયોત્સર્ગ માટે તે સ્થાન ગ્રહણ કરી લેવું તથા 'સેજ્જં વા' સંથારો પાધરવા માટે પણ ત્યાં વાસ કરવો અને 'નિસીહિયં વા ચેતેજ્જા' સ્વાધ્યાય કરવા માટે પણ સ્થાન ગ્રહણ કરવું પરંતુ પ્રતિ લેખન અને પ્રમાર્જન કરવું તે ખાસ જરૂરી છે નહીં તેા પૂર્વોક્ત પ્રકારથી કદ મૂલાદિના સંપર્કથી છત્રજંતુઓની હિંસાની સંભાવના રહે છે, તેથી પ્રતિલેખન અને પ્રમાર્જન કરીને જ રહેવું એ વાત 'જાવ' શબ્દથી મહાવીર પ્રભુએ સૂચિત કરેલ છે તથા પુરુષાન્તરકૃત વિગેરે કહેવાથી તે ઉપાશ્રયમાં રહેવાથી કામાદિવિકાર થતો નથી. તેમ સમજવું ॥સૂ. ૮॥

विण्णो ठाणं वा सेज्जं वा निसीहियं वा चेइज्जा अह पुण एवं जाणि-
ज्जा, पुरिसंतरकडे बहिया णीहडे अतदट्ठिण्णं जाव आसेविण्णं तओ
संजयामेव ठाणं वा सेज्जं वा निसीहियं वा चेइज्जा ॥सू० ९॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यदि पुनः उपाश्रयं जानीयात् असंयतः भिक्षु प्रति-
ज्ञया पीठं वा फलकं वा निश्रेणिं वा उदूखलं वा स्थानात् स्थानं सभाहरति, वहिर्वा निस्सा-
रयति, तथा प्रकारे उपाश्रये अपुरुषान्तरकृते वहिरनिहृते अनिसृष्टे अनतदर्धिके यावत्
अनासेविते नो स्थानं वा शय्यां वा निषीधिकां वा चेतयेत् अथ पुनरेवं जानीयात् पुरुषा-
न्तरकृतम् वहिरनिहृतम् अतदर्धिकम् यावद् आसेवितम् ततः संयत एव स्थानं वा शय्यां
वा निषीधिकां वा चेतयेत् ॥९॥

टीका-अथ प्रकारान्तरेण क्षेत्रशय्यामधिकृत्य वक्तुमाह-‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा स
भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘से जं पुण उवस्सयं’ स-संयमवान् भिक्षुः यदि पुनरेवं वक्ष्यमाणस्वरूपम्
उपाश्रयं ‘जाणिज्जा’ जानीयात् तद्यथा ‘असंजए’ असंयतः गृहरयः ‘भिक्खुपडियाए’ भिक्षु
प्रतिज्ञया-साधुनिमित्तम् ‘पीढं वा फलगं वा’ पीठं वा काष्ठं निर्मितम् फलकं वा-काष्ठपट्ट-
कम् ‘णिस्सेणिं वा’ निश्रेणिं वा काष्ठनिर्मितसोपानरूपाम् ‘उदूहलं वा’ उदूखलं वा

अब दूसरे ढङ्ग से क्षेत्रशय्या को ही लक्ष्यकर विशेष बतलाते हैं-

टीकार्थ-‘से भिक्खु वा, भिक्खुणी वा, से जं पुण उवस्सयं जाणिज्जा’ वह
पूर्वोक्त भिक्षुक-संयमशीलसाधु और साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाण रूप से
उपाश्रय को जान ले कि-‘असंजए भिक्खुपडियाए’ असंयत-गृहस्थ आवक भिक्षु
की प्रतिज्ञा से अर्थात् साधु को उस उपाश्रय में रहने के लिये ‘पीढं वा फलगं वा’
पीढ-काष्ठ निर्मित पाट को या फलक-चौकी को या ‘णिस्सेणिं वा’ निश्रेणी काष्ठ
की सीढ़ी को या ‘उदूहलं वा’ उदूखल-उखल सुशल वगैरह को ‘ठाणाओ ठाणं
साहरइ’ एक स्थान से दूसरे स्थान में ले जा रहा है अथवा उपाश्रय के ‘बहिया
वा’ बाहर निकाल रहा है तो ‘तहप्पगारे उवस्सए’ इस प्रकार के उपाश्रय में,

इसे प्रकारान्तरशी क्षेत्रशय्याने न उद्देशीने विशेष कथन करे छे -

टीकार्थ-‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अथवा साध्वी
‘से जं पुण उवस्सयं जाणिज्जा’ तेज्जा ने उपाश्रयने जेवा प्रकारने समजे के-‘असंजए
भिक्खुपडियाए’ गृहस्थ आवके साधुने जे उपाश्रयभा रहेवा भाटे ‘पीढं वा फलगं वा’
पाटने के लाकडानी बोझीने अथवा ‘णिस्सेणिं वा’ लाकडानी नीसरखीने अथवा ‘उदूहलं वा’
आरखीये के सुमज्जने ‘ठाणाओ ठाणं साहरइ’ जेक स्थणेत्री बीजे स्थणे लधं जवाता होय
अथवा ‘बहिया वा विण्णज्जु’ उपाश्रयनी अहरे लधं जवाता होय तो ‘तहप्पगारे उवस्सए’
जेवा प्रकारना उपाश्रयभा के ज्थां साधुना निर्मिते गृहस्थ आवक पाट के पाटिया

‘ઠાળાઓ’ સ્થાનાત્ એકસ્થાનાત્ ‘ઠાળં’ સ્થાનમ્-સ્થાનાન્તરમ્ ‘સાહરહ’ સમાહરતિ-નયતિ ‘વહિયા’ વા ગિણ્ણવસ્તુ’ વહિર્વા નિસ્સારયતિ નિષ્કાશયતિ ‘તહપ્પગારે’ તથાપ્રકારે-एवं भूते उपर्युक्तरूपे ‘उवस्सए’ उपाश्रये ‘अपुरिसंतरकडे’ अपुरुषान्तरकृते-दातृपुरुषनिष्पादिते ‘वहिया अणीहडे’ बहिरनिर्हृते-बहिर्नानीते ‘अणिसिट्ठे’ अनिमृष्टे सर्वस्वाम्यननुमते ‘अण-तदद्विए’ अनतदर्थिके तदर्थे निष्पादिते ‘जाव’ यावत्-‘अपरिभुक्ते’ अणासेविण्’ अनासेविते-अनुपभुक्ते उपाश्रये ‘णो ઠાળં વા સેઝ્જં વા નિસીહિયં વા’ નો સ્થાનં વા-કાયોત્સર્ગસ્થાનં, શર્યા-સંસ્તારકસ્થાનં નિપીધિકમ્ વા સ્વાધ્યાયભૂમિ ‘ચેતેજ્જા’ ચેતયેત્-કુર્વાત્ કિન્તુ ‘અહ પુણ એવં જાણિજ્ઞા’ અથ-યદિ પુનરેવં વક્ષ્યમાણસ્વરૂપમ્ ઉપાશ્રયં જાનીયાત્ તથથા-

જહાં કિ સાધુ કે નિમિત્ત અસંયત-ગૃહસ્થ શ્રાવક પીઠ-પાટ, ફલક ચૌકી સીઢી ઉદૂલ્લ-ઉલ્લ મુશલ વગૈરહ કો એકસ્થાન સે દૂસરે સ્થાન પર લે જા રહા હૈ યા ઉપાશ્રય સે બાહર નિકાલ રહા હૈ હસ તરહ કે ઉપાશ્રય મેં તથા જિસકો કિ ‘અપુરિસંતરકડે’ ડસી દાતાને બનાયા હૈ એવં ‘વહિયા અણીહડે’ બાહર મી વ્યવ-હાર મેં નહીં લાયા ગયા હૈ તથા ‘અણિસિટ્ઠે’ સમી સ્વામી અધિકારીને અનુ-મતિ મી નહીં દી હૈ ઓર ‘અણતદદ્વિએ જાવ’ ડસી સાધુ કે નિમિત્ત બનાયા મી ગયા હૈ તથા યાવત્-અમીતક કિસી મી-ગૃહસ્થોને ડસ ઉપાશ્રય મેં નિવાસ મી નહીં કિયા હૈ ઓર કિસી સે અમીતક ‘અણાસેવિણ’ આસેવિત મી નહીં હુઆ હૈ હસ તરહ કે ઉપાશ્રય મેં ‘ણો ઠાળં વા સેઝ્જ વા’ ધ્યાન રૂપ કાયોત્સર્ગ કે લિયે સ્થાન ગ્રહણ નહીં કરના ચાહિયે તથા શર્યા-શયન કે લિયે સંથરા મી નહીં વિઢાના ચાહિયે ઓર ‘નિસીહિયં વા ચેઝ્જા’ સ્વાધ્યાય કરને કે લિયે મી ભૂમિ ગ્રહણ નહીં કરના ચાહિયે ક્યોંકિ ઉક્તરીતિ સે અપ્રાસુક સચિત્ત કા સંપર્ક સે જીવજન્તુ કી હિંસા કી સંભાવના રહતી હૈ ઓર અપુરુષાન્તર કૃત વગૈરહ હોને સે આધાકર્માદિ દોષ મી લગ સકના હૈ કિન્તુ ‘અહપુણ એવં જાણિજ્ઞા’

નીસરણી કે ખારણીયો, સાણેલુ વિગેરે એક સ્થળેથી બીજે લઈ જતા હોય કે ઉપાશ્રયની બહાર ઠહાડના હોય એ પ્રકારના ઉપાશ્રયમાં તથા ‘અપુરિસંતરકડે’ જેને એ દાતાએ જ બનાવેલ હોય તથા ‘વહિયા અણીહડે’ બહાર વ્યવહારમાં પણ લાવવામાં આવેલ ન હોય ‘અણિસિટ્ઠે’ બધા માલિકોએ સમતિ આપેલ ન હોય તેવા તથા ‘અણતદદ્વિએ’ એ જ સાધુને ઉદ્દેશીને બનાવેલ હોય ‘જાવ અણાસેવિણ’ તથા અત્યાર સુધી કોઈએ આસેવિત કરેલ ન હોય યાવત્ અત્યાર સુધી કોઈ ગૃહસ્થોએ ત્યા વામ કરેલ પણ ન હોય એ રીતના ઉપાશ્રયમાં ‘ણો ઠાળ વા’ ધ્યાન રૂપ કાયોત્સર્ગ માટે સ્થાન ગ્રહણ કરવું નહી, ‘સેઝ્જં વા’ તથા શર્યા-એટલે કે સુવા માટે સથારો પણ પાથરવો નહી. ‘નિસીહિયં વા ચેઝ્જા’ તથા સ્વાધ્યાય કરવા માટે પણ એ સ્થાન ગ્રહણ કરવું નહી કેમ કે ઉક્ત પ્રકારથી સચિત્તના સંપર્કથી જીવજન્તુઓની હિંસાની સંભાવના ત્યા હોય છે તથા અપુરુષાન્તરકૃત વિગેરે હોવાથી આધાકર્માદિ દોષો પણ લાગવાનો સંભવ રહે છે. પરંતુ ‘અહ પુણ એવં

‘પુરિસંતરકહે’ પુરુષાન્તરકૃતમ્-દાતૃભિન્નપુરુષનિર્મિતમ્ ‘વહિયા અનીહડે’ વહિર્ગનિહતમ્-વહિ-
નાનીતમ્ ‘અતદ્વિષ્’ અતદર્થિકમ્ ન તદર્થ નિષ્પાદિતમ્ ‘જાવ’ યાવત્-પરિશુક્તમ્ ‘આસેવિષ્’
આસેવિતમ્ ઉપશુક્તમ્ ઉપાશ્રયં જાનીયાત્ તર્હિ ‘સંજયામેવ’ સંયત એવ સંયમનિયમપાલન
તત્પર એવ ‘ઠાળં વા સેઝજં વા નિસીહિયં વા’ સ્થાનં વા કાયોત્સર્ગરૂપં, શર્યાં વા સંસ્તા-
રકરૂપામ્, નિષીધિકાં વા સ્વાધ્યાયભૂમિરૂપાં ‘વેઝજા’ ચેતયેત્ કુર્યાત્ તથા સતિ
સંયમવિરાધનામેતિ ॥ સૂ. ૯ ॥

અથ-યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે જાન લે કિ-‘પુરિસંતરકહે’ યહ ઉપાશ્રય
પુરુષાન્તર કૃત હૈ અર્થાત્ દાતા સે ભિન્ન પુરુષને હી હસ ઉપાશ્રય કો બનાયા હૈ
ઔર ‘વહિયા ણીહડે’ વાહર ભી ઉપયોગ વ્યવહાર મૈં લાયા ગયા હૈ તથા ‘અત-
દ્વિષ્’ અતદર્થિક ભી હૈ અર્થાત્ કેવલ હસી સાધુ કે નિમિત્ત હી નહીં બનાયા
ગયા હૈ અપિતુ અન્ય સાધુ અતિથિ કે લિયે ભી બનાયા ગયા હૈ એવં ‘જાવ
આસેવિષ્’ યાવત્-પરિશુક્ત ભી હૈ એતાવતા અન્ય સાધુને હસ ઉપાશ્રય મૈં પહલે
રહકર ઉપભોગ ભી કરલિયા હૈ ઔર આસેવિત ભી હો ચુકા હૈ અર્થાત્ દુસરે
સાધુ કે રહન સહન મૈં ભી આ ગયા હૈ એસા યદિ વહ સંયમશીલ સાધુ ઔર
સાધ્વી જાન લે તો ‘તઓ સંજયામેવ’ સંયત હોકર-સંયમ નિયમ કા પાલન
કરતા હુઆ હી ‘ઠાળં વા’ સ્થાન-ધ્યાનરૂપ કાયોત્સર્ગ કે લિયે ઝાવાસ કરે
એવં ‘સેઝજં વા’ શર્યા-શયન કેલિયે સંથરા વગૈરહ ભી પાથરે તથા ‘નિસીહિયં વા
વેઝજા’ સ્વાધ્યાય કેલિયે ભૂમિ ગ્રહણ ભી કરે ક્યોંકિ પુરુષાન્તર કૃત વગૈરહ
હોને સે આધાકર્માદિ દોષ નહીં હો સકતા ઔર પ્રતિલેખન ઔર ઓચા વગૈરહ
સે પ્રમાર્જન કરલેને પર જીવ જન્તુ કી હિંસા ભી નહીં હોસકતી ॥૯॥

જાણિજા’ ને તેઓના બાણવામાં એવું આવે કે-આ ઉપાશ્રય ‘પુરિસંતરકહે’ પુરુષાન્તર
કૃત છે. અર્થાત્ દાતાથી અન્ય પુરુષે જ આ ઉપાશ્રયને બનાવેલ છે તથા ‘વહિયા ણીહડે’
બહાર વ્યવહારમાં લાવવામાં આવેલ છે તથા ‘અતદ્વિષ્’ કેવળ દેખ એક સાધુને ઉદ્દેશીને
બનાવેલ ન હોય તેવા તથા અન્ય અતિથિ એવા સાધુઓ માટે બનાવેલ હોય તથા
‘જાવ આસેવિષ્’ યાવત્ પરિશુક્ત પણ થયેલ હોય અર્થાત્ બીજા સાધુઓએ એ ઉપાશ્રયમાં
રહીને તેનો ઉપયોગ કરી લીધેલ હોય તથા આસેવિત અર્થાત્ બીજા સાધુઓના નિવાસ
માટે ઉપયોગમાં આવી ગયેલ હોય એ પ્રમાણે તે સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વીના બાણવામાં
આવે તો ‘તઓ સંજયામેવ ઠાળં વા સેઝજ વા’ સંયમ નિયમોનું સારી રીતે પાલન કરતા
રહીને ધ્યાનરૂપ કાયોત્સર્ગને માટે નિવાસ કરવો તેમ જ શર્યા શયન માટે સંસ્તારક
વિગેરેપણ પાથરવા તેથી સ્વાધ્યાય માટે પણ ભૂમિ ગ્રહણ કરવી કેમ કે-પુરુષાન્તરકૃત વિગેરે
પ્રકારથી હોવાથી આધાકર્માદિ દોષ થતો નથી. તથા પ્રતિલેખન અને ઓધાથી પ્રમાર્જન
કરી લેવાથી બાણવાઓની હિંસા પણ થવાને સંભવ નથી ॥ સૂ. ૬ ॥

विशेषप्रागाढकारणस्य उपस्थितिं त्रिना 'ठाणं वा सेज्जं वा णिसीहियं वा' स्थानं वा कायो-
त्सर्गरूपम्, शय्यां वा संस्तारकरूपाद्, निपोषिकां वा स्वाध्यायभूमिरूपाद् 'णो चेज्जा' नो
चेतयेत् कुर्यात्, प्रगाढग्लानादिकारणविशेषोपस्थितौ तु उपर्युक्तरूपे उपाश्रये उपरितनभा-
गेऽपि स्थानादिकं कर्तुमर्हति संयतोऽपि परिस्थितिवशात् ॥ सू० १० ॥

मूचम्—से आहञ्च चेति ते सिया णो तत्थ सीओदगवियडेण वा,
उसिणोदगवियडेण वा, हत्थाणि दा, पादाणि वा, अच्छीणि वा,
दंताणि वा, मुहं वा, अच्छोलैज्ज वा, प्होएज्ज वा, णो तत्थ ऊसढं पग-
रेज्जा, तं जहा—उच्चारं वा पासवणं वा, खेलं वा, सिंघाणं वा, वंतं वा,
पित्तं वा, पूयं वा, सोणियं वा, अण्णयरं वा सरीरावयवं केवली बूया—
आयाणमेयं से तत्थ ऊसढं पगरेमाणे पयलेज्ज वा, पवडेज्ज वा, से तत्थ
पयलेमाणे वा पवडेमाणे वा, हत्थं वा पायं वा अर्च्छि वा दंतं वा मुहं
वा जाव सीसं वा अण्णयरं वा कायंसि इंदियजालं लूसेज्जा, पाणाणि
वा भूयाणि वा जीवाणि वा सत्ताणि वा अभिहणैज्ज वा जाव ववरोवेज्ज

प्रासाद—दो मजला पर, महल के ऊपर में किसी भी 'णणत्थ आगाढाणागाढेहिं
कारणेहिं' अत्यन्त बिमारी वगैरह आगाढ प्रगाढ कारण के बिना ध्यान रूप
कायोत्सर्ग के लिये या शय्या—संहरा यथरने के लिये या स्वाध्याय करने के लिये
स्थान आवास नहीं करना चाहिये क्योंकि इस तरह के महलों के ऊपर के भाग
में आवास करने से संघमशील साधु और साध्वी की संघम आत्म विराधना
होने की संभावना रहती है इसलिये इस प्रकार के उपाश्रय के ऊपर के भाग
में साधु और साध्वी को नहीं रहना चाहिये किन्तु बिमारी वगैरह विशेष
परिस्थिति वश तो उपाश्रय के ऊपर भाग में भी दुमजले वगैरह पर आवास
करने में कोई दोष नहीं होता ॥ १० ॥

अत रिक्षमा रहेल उपाश्रयनी उपरना लागमा 'णणत्थ आगाढाणागाढेहिं कारणेहिं' स्तम्भ
विशेषनी उपर के भायानी उपर भाण उपर के मे भाणनी उपर अथवा महेलानी उपर
केल अत्यंत माहगी विगेरे पास कारख बिना ध्यानइय कायोत्सर्ग भाटे अगर शय्या
स थारे पाधरवा भाटे अगर स्वाध्याय करवा भाटे स्थान अर्थात् निवास करवे। नहीं
केम के आवा प्रकारना महेलानी उपरना लागमा निवास करवाथी सयमशील साधु अने
साध्वीने सयम आत्म विराधना थाय छे. तेथी आवा प्रकारना उपाश्रयनी उपरना
लागमा साधु के साध्वीके रहेवु नही परतु माहगी विगेरे विशेष कारखवश तो उपा
श्रयना उपरना लागमा पख मे भाण विगेरेनी उपर निवास करवामां केधिये प्रकारने
दोष लागतो नथी. ॥ सू० १० ॥

मूलम्—से भिक्षू वा भिक्षुणी वा, से जं पुण उवस्सयं जाणिज्जा, तं जहा-खंधंसि वा मंचंसि वा, मालंसि वा, पासायंसि वा हम्मिय-तलंसि वा अण्णयरंसि वा तहप्पगारंसि अंतलिक्खजायंसि, णणत्थ आगाढाणागाढेहिं कारणेहिं, ठाणं वा सेज्जं वा णिसीहियं वा णो चेतेज्जा ॥सू० १०॥

छाया—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यदि पुनः उपाश्रयं जानीयात्, तद्यथा—स्कन्धे वा मञ्चे वा णाले वा प्रासादे वा हर्म्यतले वा अन्यतरस्मिन् वा अन्तरिक्षजातेनान्यत्र अगाढा-गाढैः कारणैः स्थानं वा शय्यां वा निषीधिकां वा नो चेतयेत् ॥ सू० १० ॥

टीका—अथ पुनरपि क्षेत्रशय्यामधिकृत्य विशेषं वक्तुमाह—‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘से जं पुण उवस्सयं’ स भावभिक्षुः यदि पुनरेवं वक्ष्यमाणस्वरूपम् उपाश्रयं ‘जाणिज्जा’ जानीयात् ‘तं जहा’—तद्यथा ‘खंधंसि वा’ स्कन्धे वा एकस्मिन् काष्ठ-स्तम्भे ‘मंचंसि वा’ मञ्चे वा ‘मालंसि वा’ माले वा मालारूपे काष्ठविशेषे ‘पासायंसि वा’ प्रासादे वा—द्विभूमिकादौ ‘हम्मियतलंसि वा’ हर्म्यतले वा ‘अण्णयरंसि वा’ अन्यतरस्मिन् वा—अन्यस्मिन् ‘तहप्पगारंसि’ तथाप्रकारे—एवंविधे ‘अंतलिक्खजायंसि’ अन्तरिक्षजाते—उप-रितनभागे ‘णाणत्थ आगाढाणागाढेहिं कारणेहिं’ नान्यत्र आगाढानागाढैः कारणैः कस्यापि-

फिर भी क्षेत्र शय्या को ही लक्ष्यकर कुछ विशेषना बतलाते हैं—

टीकार्थ—‘से भिक्षू वा, भिक्षुणी वा, से जंपुण एवं उवस्सयं जाणिज्जा’ वह पूर्वोक्त भिक्षु—संघमशील साधु और भिक्षुकी—साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाण रूप से उपाश्रय को जान ले कि—‘तं जहा जैसे एक ‘खंधंसि वा मंचंसि वा मालंसि वा’ काष्ठ स्तम्भ पर या मञ्च-मचान पर या मालारूप काष्ठ विशेष (मलित्थम) पर अथवा ‘पासायंसि वा’ प्रासाद-दोमहला कोठा पर या ‘हम्मियतलंसि वा’ हर्म्य-तल-ऊपरका महल पर ‘अण्णयरंसि वा तहप्पगारंसि अंतलिक्ख जायंसि’ इनमें से किसी भी इस प्रकार के अन्तरिक्ष जात में अर्थात् आकाश के स्थित उपाश्रय के ऊपर भाग में स्तम्भ विशेष पर या मचान पर या माला, पर या

क्षेत्रशय्याने ७ उद्देशीने विशेष कथन करे छे—

टीकार्थ—‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ ते पूर्वोक्त सयमशील साधु अने साध्वी ‘से ज पुण एवं उवस्सयं जाणिज्जा’ ले आ नीचे कहेवाभा आवनार रीतना उपश्रयने लगे तं जहा’ जेभ के ‘खंधंसि वा’ ओके बाऊड ना स्तम्भनी उपर अथवा ‘मंचंसि वा’ भाया उपर के ‘मालंसि वा’ भाण उपर भासाइप काष्ठ विशेषनी उपर अथवा ‘पासायंसि’ प्रासाद-अ भाणनी उपर अथवा ‘हम्मियतलंसि वा’ उपरना महलानी उपर अथवा ‘अण्णय-रनि वा तहप्पगारमि’ आ जधा पैडी केछ पर प्रकारना ‘अंतलिक्खजायंसि’

विशेषप्रागादकारणस्य उपस्थितिं विना 'ठाणं वा सेज्जं वा णिसीहिं वा' स्थानं वा कायो-
त्सर्गरूपम्, शय्यां वा संस्तारकरूपाद्, निपोधिकं वा स्वाध्यायभूमिरूपाम् 'णो चेज्जा' नो
चेतयेत् कुर्यात्, प्रागादग्लानादिकारणविशेषोपस्थितौ तु उपर्युक्तरूपे उपाश्रये उपरितनभा-
नेऽपि स्थानादिकं कर्तुमर्हति संयतोऽपि परिस्थितिवशात् ॥ सू० १० ॥

सूत्रम्—से आहञ्च चेत्तित्ते सिया णो तत्थ सीओदगवियडेण वा,
उसिणोदगवियडेण वा, हत्थाणि दा, पादाणि वा, अच्छीणि वा,
दंताणि वा, मुहं वा, अच्छोल्लेज्ज वा, पहोएज्ज वा, णो तत्थ ऊसढं पग-
रेज्जा, तं जहा—उच्चारं वा पासवणं वा, खेलं वा, सिंघाणं वा, वंतं वा,
पित्तं वा, पूयं वा, सोणियं वा, अण्णयरं वा सरीरावयवं केवली बूया—
आयाणमेयं से तत्थ ऊसढं पगरेमाणे पयलेज्ज वा, पवडेज्ज वा, से तत्थ
पयलेमाणे वा पवडेमाणे वा, हत्थं वा पायं वा अच्छि वा दंतं वा मुहं
वा जाव सीसं वा अण्णयरं वा कायंसि इंदियजालं लूसेज्जा, पाणाणि
वा भूयाणि वा जीवाणि वा सत्ताणि वा अभिहणेज्ज वा जाव ववरोवेज्ज

प्रासाद—दो मजला पर, महल के ऊपर में किसी भी 'गण्णत्थ आगाढाणागाढेहिं
कारणेहिं' अत्यन्त बिमारी वगैरह आगाढ प्रगाढ कारण के विना ध्यान रूप
कायोत्सर्ग के लिये या शय्या—संथरा पाथरने के लिये या स्वाध्याय करने के लिये
स्थान आवास नहीं करना चाहिये क्योंकि इस तरह के महलों के ऊपर के भाग
में आवास करने से संयमशील साधु और साध्वी की संयम आत्म विराधना
होने की संभावना रहती है इसलिये इस प्रकार के उपाश्रय के ऊपर के भाग
में साधु और साध्वी को नहीं रहना चाहिये किन्तु बिमारी वगैरह विशेष
परिस्थिति वश तो उपाश्रय के ऊपर भाग में भी दुमजले वगैरह पर आवास
करने में कोई दोष नहीं होता ॥ १० ॥

अतस्त्रिंशत्मा रूढे उपाश्रयनी उपरना लागमां 'गण्णत्थ आगाढाणागाढेहिं कारणेहिं' स्तरम्
विशेषनी उपर के भायानी उपर माण उपर के मे भाणनी उपर अथवा मडेदनी उपर
कोई अत्यंत मादगी विगेरे भास कारणु विना ध्यानरूप कायोत्सर्ग भाटे अगर शय्या
संथारे पाथरवा भाटे अगर स्वाध्याय करवा भाटे स्थान अर्थात् निवास करवे नहीं
है के आवा प्रकारना मडेदनी उपरना लागमा निवास करवाथी संयमशील साधु अने
साध्वीने संयम आत्म विराधना थाय छे. तेथी आवा प्रकारना उपाश्रयनी उपरना
लागमा साधु के साध्वीने रहेवु नहीं परंतु मादगी विगेरे विशेष कारणवश तो उपा-
श्रयना उपरना लागमा पणु मे माण विगेरेनी उपर निवास करवाभां कोधिणु प्रकारने
होय लागतो नहीं ॥ सू. १० ॥

वा, अह भिक्खूणं पुव्वोवदिट्ठा एस पइण्णा जाव जं तहप्पगारे उवस्सए
अंतलिकखजाए णो ठाणं वा सेज्जं वा णिसीहियं वा चेतेज्जा ॥सू० ११॥

छाया-स आहत्य चेतितः स्यात् नो तत्र शीतोदकविकटेन वा उष्णोदकविकटेन वा
हस्तौ वा पादौ वा अक्षिणी वा दन्तान् वा मुखं वा उत्क्षालयेद् वा, प्रक्षालयेद् वा, नो तत्र
उत्सृष्टम् प्रकुर्वीत्, तद्यथा-उच्चारं वा प्रस्रवणं वा, खेलं वा सिंघाणं वा वान्तं वा पित्तं वा
पूतिं वा शोणितं वा अन्यतरद् वा शरीरावयवम् वा, केवली ब्रूयात्-आदानमेतत्, स तत्र
उत्सृष्टम् प्रकुर्वन् प्रचलेद् वा, प्रपतेत् वा, स तत्र प्रचलन् वा प्रपतन् वा हस्तं वा पादं वा
यावत् शीर्षं वा अन्यतरद् वा काये इन्द्रियजालम् लूपयेद् वा, पाणिं वा पादं वा यावत् शीर्षं
वा अभिहन्याद् वा यावद् व्यङ्गरोपयेद् वा, अथ भिक्षूणां पूर्वोपदिष्टा एषा प्रतिज्ञा एष हेतुः,
एतत् कारणम्, अयमुपदेशः, यत् तथाप्रकारे उपाश्रये अन्तरिक्षजाते नो स्थानं वा शय्यां वा
निषीधिकां वा चेतयेद् ॥ सू० ११ ॥

टीका-‘क्षेत्रशय्यामेवाधिकृत्य विशेषं वक्तुमाह ‘से आहट्टु चेइए’ सिया स-पूर्वोक्तो
उपाश्रयान्तरिक्षभागः द्विभूमिकादिः आहत्य-ग्लानादिपरिस्थितिवशाद् यदि चेतितः गृहीतः
साधुभिराश्रितः स्यात् तर्हि ‘णो तत्थ सीओदगवियडेण वा’ शीतोदकविकटेन वा प्रासुक
शीतलजलेन ‘उसिणोदगवियडेण वा’ उष्णोदकविकटेन वा-प्रासुकोष्णोदकेन ‘हत्थाणि
वा’ हस्तौ वा ‘पायाणि वा’ पादौ वा ‘अच्छीणि वा’ अक्षिणी वा ‘दंताणि वा’ दन्तान् वा
‘मुहं वा’ मुखं वा ‘उच्छोलिज्ज वा’ उत्क्षालयेद् वा-सकृत् प्रक्षालयेद् ‘पहोएज्ज वा’ प्रधा-

टीकार्थ-फिर भी प्रकारान्तर से क्षेत्र शय्या कोही लक्ष्यकर विशेषता बतलाने
के लिये प्रारम्भ करते हैं-‘से आहट्टु चेतिते सिया’ स-वह उपाश्रय का ऊपर
भाग का दुमजला वगैरह यदि कदाच आहत्य-लाचारी से ग्लानादि परिस्थिति
वश विमार साधुओं से गृहीत-आश्रित किया जाय तो उस ‘णो तत्थ सीओदग-
वियडेण वा’ उपाश्रय के ऊपर भाग में प्रासुक शीतोदक से अथवा ‘उसिणोदग-
वियडेण वा’ प्रासुक उष्णोदक से ‘हत्थाणि वा पायाणि वा’ हाथों को या पादों को या
‘अच्छीणि वा दंताणि वा’ आखों को या दांतों को या ‘मुहं वा आच्छोलेज्ज वा पहो

इरी पशु प्रकारान्तरથી क्षेत्रशय्याने व उद्देशीने विशेषता बताववा आटे पुन.
कथन करे છે.

टीकार्थ-‘से आहट्टु चेतितेसिया’ ते उपाश्रयानी उपरना भागभां मे माण विगेरेनी
उपर कदाच लाचारीथी अर्थात् ग्लानादि परिस्थितिने वर विमार साधुथी आश्रित
करवाभां आवे ओटले के विमार साधु त्यां वाम करे तो ‘णो तत्थ सीओदगवियडेण वा’
मे उपाश्रयानी उपरना भागभा प्रासुक ठटा पाणीथी अथवा ‘उसिणोदगवियडेण वा’ प्रासुक
गरम पाणीथी ‘हत्थाणि वा पायाणि वा’ हाथीने के पगोने अथवा ‘अच्छीणि वा’ आंखीने
के ‘दंताणि वा’ दांतीने के ‘मुह वा’ मोहोने ‘अच्छोलेज्ज वा पहोएज्ज व’ ओठवार के

वेद् वा, पुनः पुनः प्रक्षालयेद् वा 'णो तत्थ ऊसढं पकरेज्जा' नो तत्र-अन्तरिक्षस्थित द्विभू-
मिकोपाश्रयोर्ध्वभागे उत्सृष्टम्-मूत्रपुरीषोत्सर्गम् प्रकुर्यात्-विदध्यात्, 'तं जहा-उच्चारं वा
पासवणं वा' तच्चथा-उच्चारं वा प्रसवणं वा तत्र उच्चारं-गलोत्सर्गम्, प्रसवणम्-मूत्रणम् 'खेलं
वा सिंघाणं वा' खेलम्-कफम्, सिंघाणम्-नासिकामलम्, 'वंतं वा पित्तं वा' वान्तम्-वमनम्,
पित्तम् 'पूयं वा सोणियं वा' पूति वा विकृतशोणितम्, शोणितं वा 'अण्णयरं वा सरीरावयवं
वा' अन्यतरद् वा अन्यत् किमपि शरीरावयवम्-शरीरावयवविकारम् नो तत्र कुर्यादिति पूर्व-
णान्वयः 'केवली बूया' केवली केवलज्ञानी भगवान् श्रीमहावीरः ब्रूयात्-ब्रवीति-उपदिष्टवान्
किमित्याह-'आयाणमेयं' आदानम् कर्माणमनद्वान् कर्मबन्धनकारणम्, एतत्-उपाश्रयद्विभू-
मिकादौ मलमूत्रादित्यागः तत्र मलमूत्रादित्यागेन कर्मबन्धनद्वारा संयमात्मविराधना संभव-

एज्ज वा' मुख को एक बार या अनेक बार भी नहीं प्रक्षालित करे अर्थात् बिमार
साधु हस्त पाद वगैरह को उपाश्रय के ऊपर भाग पर शीतोदक वगैरह से नहीं
धोए और 'णो तत्थ ऊसढं पकरेज्जा' तथा उस उपाश्रक के ऊपर अन्तरिक्ष भाग
में स्थित दुमजले वगैरह महलों पर उत्कृष्ट-मूत्रपुरीषोत्सर्ग-शौचमल मूत्र
त्याग नहीं करे क्योंकि ऊपर भाग में मल मूत्रादि त्याग करने से गन्दा होने के
कारण जीव जन्तु की उत्पत्ति की संभावना रहती है इसलिये उस मलमूत्रादि
को निषेध करने के लिये एक एक का नाम लेकर बतलाते हैं 'तं जहा-
उच्चारं वा पासवणं वा' जैसे-उच्चार-मलत्याग, प्रसवण-मूत्रत्याग पेशाब
करना तथा 'खेलं वा सिंघाणं वा' खेल कफ तथा सिंघाण-नासिका मल तथा
'वंतं वा' पित्तं वा' वान्त-वमन (उल्टी करना) एवं पित्त या पूय-पूति विकृत
शोणित (पर प्यूज) तथा 'सोणियं वा अण्णयरं वा सरीरावयवं वा' शोणित इस
तरह के शरीरावयव का विकारों को वहां पर नहीं करना चाहिये क्योंकि
'केवली बूया-आयाणमेयं' केवली-केवल ज्ञानी वीतराग भगवान् श्रीमहावीर
स्वामीने फरमाया है कि-एतत्-यह उपाश्रय के दुमजले वगैरह महलों के ऊपर

अनेकवार घेवा नही अर्थात् बिमार साधुओ हाथपग विगेरेने उपाश्रयना उपरना भागमाथी
शीतोदक विगेरेथी घेवा नही तथा 'णो तत्थ ऊसढं पकरेज्जा' ओ उपाश्रयना उपर भागमां
रहीने भक्षभूतने त्याग करवे नही ओ भक्षभूतादिना नाभेदलेख करीने निदेश छे,
'तं जहा' नेम के-उच्चार वा पासवणं वा' उच्चार-मलत्याग प्रसवण-मूत्रत्याग 'खेलं वा
सिंघाणं वा' खेल-कफत्याग अण्णया विगेरे तथा सिंघाण-नासिका भक्ष कीट विगेरे अथवा
'वंतं वा' वान्त वमन उल्टी 'पित्तं वा' तथा पित्त 'पूयं वा' पय अथवा 'सोणिय वा' शूधिर
'अण्णयर वा सरीरावयवं वा' आया प्रधारना शरीरावयवना विकारने त्यां करवा नही' केम के
'केवलीबूया आयाणमेयं' केवलज्ञानी ओवा वीतराग भगवान् महावीर स्वामीओ कहेल छे के
आ उपाश्रयने ओ भजला विगेरे भडेदोनी उपर भक्षभूतादिना त्याग करवे ओ कर्माणमनद्व

तीति भावः तदुपपादयितुमाह—‘से तत्थ ऊसढं पगरेमाणे’ स साधुः तत्र—उपाश्रयद्विभूमि-
कादौ उत्सृष्टम्—मलमूत्रादित्यागं प्रकुर्वन् ‘पयलिज्ज वा पवडिज्ज वा’ प्रचलेद् वा प्रपतेत्
वा ‘से तत्थ पयलमाणे वा पवडमाणे वा’ स साधुः तत्र—उपाश्रयाद्विभूमिकादौ प्रचलन् वा
प्रपतन् वा ‘हत्थं वा पायं वा जाव सीसं वा’ हस्तम् वा पादम् वा यावत्—उरुं वा बाहुं वा
शीर्षं वा ‘अण्णयरं वा कायंसि’ अन्यतरद् वा—अन्यतृकाये—शरीरे ‘इंदियजालं’ इन्द्रियजालम्
अक्ष्यादीन्द्रियजातम् ‘लूसिज्ज वा’ लूपयेद् वा विनाशयेद् वा ‘पाणिं वा भूयाइं वा जीवाइं वा
सत्ताइं वा’ प्राणिनो वा भूतानि वा जीवान् वा सत्त्वान् वा ‘अभिहण्णज्ज वा’ अभिहन्याद्वा
‘जाव ववरोविज्ज वा’ यावद् व्यपरोपयेद्वा विनाशयेद्वा अथ ‘भिक्षुणं पुण्योवदिद्वा

मल मूत्रादि त्याग करना आदान—कर्मगमनका द्वार माना जाता है अर्थात् कर्म-
बन्धन का कारण समझा गया है इसलिये उपाश्रय के दुमजले वगैरह पर
मलमूत्रादि का त्याग करने से कर्मबन्धन द्वारा संयमशील साधु और साध्वी
को संयम आत्म विराधना होती है इसलिये संयम नियम व्रतका पालन करने
वाले साधु और साध्वी को विमार वगैरह ग्लानावस्था में भी उपाश्रय के ऊपर
के महलों पर मलमूत्रादि त्याग नहीं करना चाहिये क्योंकि ‘से तत्थ ऊसढं पग-
रेमाणे पयलिज्ज वा, पवडिज्ज वा’ स—वह पूर्वोक्त साधु वहाँ पर अर्थात् उपाश्रय
के ऊपर भाग में दुमजले वगैरह पर उत्सृष्ट मलमूत्रादि त्याग करता हुआ
प्रचलित हो जायगा या गिरजायेगा और वह साधु ‘से तत्थ पयलमाणे वा’
वहाँ पर प्रचलित होकर या ‘पवडेमाणे वा’ गिरकर ‘हत्थं वा पायं वा जाव
सीसं वा’ हाथ को या पाद को या यावत्—उरु—जंघाको या बाहु को या शीर्ष
मस्तक को ‘अण्णयरं वा कायंसि’ अन्य भी जिस किसी अङ्ग को शरीर में
‘इंदियजालं लूसिज्ज वा’ इन्द्रिय—जाल—आंख वगैरह इन्द्रियों को स्वयं विनष्ट
कर डालेगा अथवा ‘पाणिं वा भूयाइं वा’ प्राणीयों को या भूतों को या ‘जीवाइं

द्वारद्वय मानवामा आवेल छे. अर्थात् कर्मबन्धना कारणद्वय मानवामा आवे छे तेथी
उपाश्रयना ये भाण विगेरेनी उपर मलमूत्रादिना त्याग करवाथी कर्मबन्धनाय छे. अने
तेथी साधु साध्वीने संयम आत्म विराधना थाय छे. तेथी संयम नियम व्रतनु पालन
करवावाणा साधु अने साध्वीये विमार विगेरे इण्ण अवस्थाभा पणु उपाश्रयनी उपरना
मज्जला उपर रहिने त्या मलमूत्रादिना त्याग करवे नही. केम के ‘से तत्थ ऊसढं पगरे-
माणे’ ते पूर्वोक्त इण्ण साधु त्या अर्थात् उपाश्रयना उपरना लागमा ये मज्जला विगेरेनी
उपर मलमूत्रादिना त्याग करता करता ‘पयलिज्ज वा पवडिज्ज वा’ प्रचलित थय नय के
पडि नय अने ‘से तत्थ पयलमाणे वा पवडमाणे वा’ ये साधु त्या प्रचलित थयने के पडि
नयने ‘हत्थं वा पायं वा’ हाथने के पगने ‘जाव सीस वा’ यावत् बंधने के आवडाने
के मस्तकने अथवा ‘अण्णयर वा कायंसि’ अन्य केध पणु अंगने अथवा ‘इंदियजालं
लूसिज्ज वा’ इन्द्रिय जाल अर्थात् आंख विगेरे छे दिथेनोस्वयं विनाश करथे अथवा

एस पइण्णा' अथ भिक्षूणां साधूनां कृते पूर्वोपदिष्टाः पूर्व तीर्थकुटुका एषा संयम नियमपालनरूपा प्रतिज्ञा-कर्तव्यपालननियमो वर्तते 'एस हेऊ' एष-हेतुः 'एयं कारणे' एतत् कारणम्, 'एस उवदेसे' एष उपदेशः जीवादिहिंसात्यागपूर्वकं संयमपालनं कर्तव्यमिति तीर्थकुटुपदेशः भावः, तदाह- 'जं तहप्पगारे उवस्सए' यत् तथाप्रकारे-उपर्युक्तरूपे उपाश्रये 'अंतल्लिक्खजाए' अन्तरिक्षजाते-अन्तरिक्षस्थिते द्विभूमिकादौ 'णो ठाणं वा सेज्जं वा णिसीहियं वा' नो स्थानं वा कायोत्सर्गरूपं, शय्यां वा संस्तारकम्, निषीधिकां वा-स्वाध्यायभूमिं चेज्जा' चेतयेत्-कुर्यात्, अन्तरिक्षस्थितोपाश्रयद्विभूमिमादौ मलमूत्रादित्यागे उपर्युक्तरीत्या प्राणिजीवादीनां हिंसा संभवेन संयमात्मविराधना स्यात् ॥ सू० ११ ॥

वा सत्ताइं वा' जीवों को या सत्तां को 'अभिहणिज्ज वा' मार डालेगा, या 'जाव ववरोविज्ज वा' यावत्-विनाशकर डालेगा, किन्तु 'अहंभिक्षुण पुव्वो वदिट्ठा एस पइण्णा' अथ और भिक्षुकों के लिये भगवान् वीतराग महावीर स्वामीने पहले ही संयम नियमका पालन करने की प्रतिज्ञा बनलायी हैं और 'एसहेऊ' यही भगवान् का हेतु या 'एयं कारणे' कारण भी यही बनलाया है कि साधु और साध्वी को जीवों की हिंसा का त्याग पूर्वक ही संयम नियमका पालन करना चाहिये । अर्थात् भगवान् महावीर प्रभुने साधु साध्वी के लिये 'एस उवदेसे' यहीं उपदेश किया है कि जीव मात्र की हिंसा त्याग पूर्वक ही संयम का पालन करना चाहिये इसलिये 'जं तहप्पगारे उवस्सए' इस प्रकार के उपाश्रय में 'अंतल्लिक्खजाए' अन्तरिक्ष-आकाश में स्थित दो मजला वगैरह ऊपर भाग में 'णो ठाणं वा' कायोत्सर्ग रूप ध्यान या 'सेज्जं वा णिसीहियं वा' शय्या-संस्तारक-संथरा 'चेज्जा' या स्वाध्याय के लिये स्थान ग्रहण नहीं करे क्योंकि उपाश्रय के ऊपर के भाग में दुमजले वगैरह पर मलमूत्रादि का

'पाणि वा भूयाइं वा' प्राणियों के भूनेने 'जीव'इं वा सत्ताइं वा' लुनेने के सत्तेने 'अभिहणिज्ज वा' मारी नाशसे अथवा 'जाव ववरोविज्ज वा' यावत् तेभने विनाश करे, परंतु 'अहं भिक्षुणं पुव्वोवदिट्ठा एस पइण्णा' तेथी साधु अने साध्वीओ भाटे वीतराग भगवान् महावीर स्वामीओ पड़ेवेथी ज संयम नियमोनु पालन करवानी आज्ञा करेले छे, 'एसहेऊ एय कारणे' अने ओज भगवानने उपदेश अने हेतु तथा कारण पणु ओज भतावेले छे के साधु अने साध्वीओ लुनेनी हिंसाना त्याग पूर्वक ज संयम नियमोनु पालन करवु अओ तेथी 'तहप्पगारे उवस्सए' तेवा प्रकारना उपाश्रयभा के जे 'अंतल्लिक्खजाए' आकाश तरङ्ग स्थित जे भज्जा विगेरे उपरना भागभा 'णो ठाणं वा, सेज्जं वा' कायोत्सर्ग रूप ध्यान अथवा शय्या सथारे के स्वाध्याय भाटे स्थान अक्षुप्त करवु नडी केम के उपाश्रयना उपरना भागभा जे भज्जा विगेरेनी उपर मलमूत्रादिने त्याग करवाथी उक्त प्रकारथी प्राणि लुववतुओनी हिंसा थवानी संभावनाथी

તીતિ ભાવઃ તદુપપાદયિતુમાહ-‘સે તત્થ ઝસઢં પગરેમાણે’ સ સાધુઃ તત્ર-ઉપાશ્રયદ્વિભૂમિકાદૌ ઉત્ત્સૃષ્ટમ્-મલમૂત્રાદિત્યાગં પ્રકુર્વેન ‘પયલિજ્જ વા પવહિજ્જ વા’ પ્રચલેદ્ વા પ્રપતેત્ વા ‘સે તત્થ પયલમાણે વા પવહમાણે વા’ સ સાધુઃ તત્ર-ઉપાશ્રયાદ્વિભૂમિકાદૌ પ્રચલન્ વા પ્રપતન્ વા ‘હત્થં વા પાયં વા જાવ સીસં વા’ હસ્તમ્ વા પાદમ્ વા યાવત્-ઝરું વા વાહું વા શીર્ષં વા ‘અણ્ણયરં વા કાયંસિ’ અન્યતરદ્ વા-અન્યત્કાયે-શરીરે ‘ઈદિયજાલં’ इन्द्रियजालम् અક્ષ્યાદીન્દ્રિયજાતમ્ ‘લૂસિજ્જ વા’ લૂષયેદ્ વા વિનાશયેદ્ વા ‘પાણિ વા ભૂયાઈ વા જીવાઈ વા સત્તાઈ વા’ પ્રાણિનો વા ભૂતાનિ વા જીવાન્ વા સત્ત્વાન્ વા ‘અભિહજિજ્જ વા’ અભિહન્યાદ્વા ‘જાવ વવરોવિજ્જ વા’ યાવદ્ વ્યપરોપયેદ્વા વિનાશયેદ્વા અથ ‘મિલ્લુણં પુન્નોવદિદ્ધા

મલ મૂત્રાદિ ત્યાગ કરના આદાન-કર્મગમનકા દ્વાર માના જાતા હૈ અર્થાત્ કર્મ-બન્ધન કા કારણ સમજા ગયા હૈ હસલિયે ઉપાશ્રય કે દુમજલે વગૈરહ પર મલમૂત્રાદિ કા ત્યાગ કરને સે કર્મબન્ધન દ્વારા સંયમશીલ સાધુ ઔર સાધ્વી કો સંયમ આત્મ વિરાધના હોતી હૈ હસલિયે સંયમ નિયમ વ્રતકા પાલન કરને વાલે સાધુ ઔર સાધ્વી કો વિમાર વગૈરહ ગ્લાનાવસ્થા મેં બી ઉપાશ્રય કે ઉપર કે મહલોં પર મલમૂત્રાદિ ત્યાગ નહીં કરના ચાહિયે ક્યોંકિ ‘સે તત્થ ઝસઢં પગરેમાણે પયલિજ્જ વા, પવહિજ્જ વા’ સ-વહ પૂર્વોક્ત સાધુ વહાં પર અર્થાત્ ઉપાશ્રય કે ઉપર ભાગ મેં દુમજલે વગૈરહ પર ઉત્સૃષ્ટ મલમૂત્રાદિ ત્યાગ કરતા હુઆ પ્રચલિત હો જાયગા યા ગિરજાયેગા ઔર વહ સાધુ ‘સે તત્થ પયલમાણે વા’ વહાં પર પ્રચલિત હોકર યા ‘પવહમાણે વા’ ગિરકર ‘હત્થં વા પાયં વા જાવ સીસં વા’ હાથ કો યા પાદ કો યા યાવત્-ઝરુ-જંઘાકો યા વાહુ કો યા શીર્ષ મસ્તક કો ‘અણ્ણયરં વા કાયંસિ’ અન્ય બી જિસ કિસી અઙ્ગ કો શરીર મેં ‘ઈદિયજાલં લૂસિજ્જ વા’ इन्द्रिय-जाल-आंख વગૈરહ इन्द्रियों કો સ્વયં વિનષ્ટ કર ઢાલેગા અથવા ‘પાણિ વા ભૂયાઈ વા’ પ્રાણીયોં કો યા ભૂતોં કો યા ‘જીવાઈ

દ્વારરૂપ માનવામા આવેલ છે. અર્થાત્ કર્મબંધના કારણરૂપ માનવામા આવે છે તેથી ઉપાશ્રયના બે માળ વિગેરેની ઉપર મલમૂત્રાદિનો ત્યાગ કરવાથી કર્મબંધ થાય છે અને તેથી સાધુ સાધ્વીને સયમ આત્મ વિરાધના થાય છે. તેથી સંયમ નિયમ પ્રતિપાદન કરવાવાળા સાધુ અને સાધ્વીએ બિમાર વિગેરે રૂઝુ અવસ્થામા પણ ઉપાશ્રયની ઉપરના મજલા ઉપર રહીને ત્યા મલમૂત્રાદિનો ત્યાગ કરવો નહીં કેમ કે ‘સે તત્થ ઝસઢં પગરેમાણે’ તે પૂર્વોક્ત રૂઝુ સાધુ ત્યાં અર્થાત્ ઉપાશ્રયના ઉપરના ભાગમા બે મજલા વિગેરેની ઉપર મલમૂત્રાદિનો ત્યાગ કરતાં કરતા ‘પયલિજ્જ વા પવહિજ્જ વા’ પ્રચલિત થઈ બીજા કે પડિ બીજા અને ‘સે તત્થ પયલમાણે વા પવહમાણે વા’ એ સાધુ ત્યા પ્રચલિત થઈને કે પડિ બીજાને ‘હત્થં વા પાયં વા’ હાથને કે પગને ‘જાવ સીસં વા’ યાવત જંઘાને કે બાવડાને કે મસ્તકને અથવા ‘અણ્ણયર વા કાયંસિ’ અન્ય કોઈ પણ અંગને અથવા ‘ઈદિયજાલં લૂસિજ્જ વા’ ઇન્દ્રિય બાહ્ય અર્થાત્ આંખ વિગેરે ઇન્દ્રિયોનાસ્વયં વિનાશ કરશે અથવા

‘एस पइण्णा’ अथ भिक्षूणां साधूनां कृते पूर्वोपदिष्टाः पूर्वं तीर्थहृत्कृता एषा संयम नियमपालनरूपा प्रतिज्ञा—कर्तव्यपालननियमो वर्तते ‘एस हेऊ’ एष—हेतुः ‘एय कारणे’ एतत् कारणम्, ‘एस उवदेसे’ एष उपदेशः जीवादिहिंसात्यागपूर्वकं संयमपालनं कर्तव्यमिति तीर्थहृदुपदेशः भावः, तदाह—‘जं तहप्पगारे उवस्सए’ यत् तथाप्रकारे—उपर्युक्तरूपे उपाश्रये ‘अंतल्लिक्खजाए’ अन्तरिक्षजाते—अन्तरिक्षस्थिते द्विभूमिकादौ ‘णो ठाणं वा सेज्जं वा णिसीदियं वा’ नो स्थानं वा कायोत्सर्गरूपं, शय्यां वा संस्तारकम्, निपीपिका वा—स्वाध्यायभूमिं चेज्जा’ चेतयेत्—कुर्यात्, अन्तरिक्षस्थितोपाश्रयद्विभूमिकादौ मलमूत्रादित्यागे उपर्युक्तीत्या प्राणिजीवादीनां हिंसा संभवेन संयमात्मविराधना स्यात् ॥ सू. ११ ॥

‘जाव ववरोविज्ज वा’ जीवों को या सत्त्वां को ‘अभिहणिज्ज वा’ भार डालेगा, या ‘जाव ववरोविज्ज वा’ यावत्—विनाशकर डालेगा, किन्तु ‘अहंभिक्षूण पुव्वो वदिट्ठा एस पइण्णा’ अथ और भिक्षुकों के लिये भगवान् वीतराग महावीर स्वामीने पहले ही संयम नियमका पालन करने की प्रतिज्ञा बतलायी हैं और ‘एसहेऊ’ यही भगवान् का हेतु या ‘एयं कारणे’ कारण भी यही बतलाया है कि साधु और साध्वीको जीवों की हिंसा का त्याग पूर्वक ही संयम नियमका पालन करना चाहिये । अर्थात् भगवान् महावीर प्रभुने साधु साध्वी के लिये ‘एस उवदेसे’ यहीं उपदेश किया है कि जीव मात्र की हिंसा त्याग पूर्वक ही संयम का पालन करना चाहिये इसलिये ‘जं तहप्पगारे उवस्सए’ इस प्रकार के उपाश्रय में ‘अंतल्लिक्खजाए’ अन्तरिक्ष—आकाश में स्थित दो मज्जला चगैरह ऊपर भाग में ‘णो ठाणं वा’ कायोत्सर्ग रूप ध्यान या ‘सेज्जं वा णिसीदियं वा’ शय्या—संस्तारक—संथरा ‘चेज्जा’ या स्वाध्याय के लिये स्थान ग्रहण नहीं करे क्योंकि उपाश्रय के ऊपर के भाग में दुमजले चगैरह पर मलमूत्रादि का

‘पाणि वा भूयाइ वा’ प्राणियों के लूने, ‘जीवइ वा सत्ताइ वा’ लूने के सत्त्वने ‘अभिहणिज्ज वा’ भारी नाशसे अथवा ‘जाव ववरोविज्ज वा’ यावत् तेमने विनाश करे, परंतु ‘अहंभिक्षूण पुव्वोवदिट्ठा एस पइण्णा’ तेथी साधु અને સાધ્વીઓ માટે વીતરાગ ભગવાન મહાવીર સ્વામીએ પહેલેથી જ સયમ નિયમોનું પાલન કરવાની આજ્ઞા કરેલ છે. ‘एसहेऊ एयं कारणे’ અને એજ ભગવાનના ઉપદેશ અને હેતુ તથા કારણ પણ એજ બતાવેલ છે કે સાધુ અને સાધ્વીઓ જીવોની હિંસાના ત્યાગ પૂર્વક જ સયમ નિયમોનું પાલન કરવું જાડે તેથી ‘તહપ્પગારે ઉવસ્સए’ તેવા પ્રકારના ઉપાશ્રયમાં કે જે ‘अंतल्लिक्खजाए’ આકાશ તરફ સ્થિત બે મજ્જલા વિગેરે ઉપરના ભાગમાં ‘णो ठाणं वा, सेज्जं वा’ કાયોત્સર્ग રૂપ ધ્યાન અથવા શય્યા સંથારો કે સ્વાધ્યાય માટે સ્થાન શક્ય કરવું નહીં કેમ કે ઉપાશ્રયના ઉપરના ભાગમાં બે મજ્જલા વિગેરેની ઉપર મલમૂત્રાદિનો ત્યાગ કરવાથી ઉક્ત પ્રકારથી પ્રાણિ જીવજંતુઓની હિંસા થવાની સંભાવનાથી

मूलम्—से भिक्षू वा भिक्षुणी वा से जं पुण एवं उवस्सयं जाणि-
ज्जा, सइत्थियं स खुड्डं सपसुभत्तपाणं तहप्पगारे सागारिण उवस्सए
णो ठाणं वा सेज्जं वा णिसीहियं वा चेत्तेज्जा, आयाणमेयं, भिक्षुस्स
गाहावड्ढकुलेण सद्धिं संवत्तमाणस्स अलसए वा, विसूइया वा छड्डी वा
उववाड्ढिज्जाः अन्नतरे वा से दुक्खे रोगायंके समुप्पज्जेज्जा असंजए
कल्लणपडियाए तं भिक्षुस्स गातं तेल्लेण वा, घण्ण वा, उव्वट्टणेण वा,
अवभंगेज्ज सद्धिउज्ज वा, सिणाणेण वा कक्केण वा, लोद्धेण वा,
वण्णेण वा, चुण्णेण वा, पउमेण वा, आघंसेज्ज वा, पवंसेज्ज वा उव्व-
लेज्जवा, उव्वट्टेज्ज वा सीधोदगवियडेण वा, उस्सिणोदगवियडेण वा
उच्छोलेज्ज वा, पच्छोलेज्ज वा, प्होएज्ज वा, सिणादिज्ज वा, सिन्धि-
ज्ज वा, दारुगा वा दारुपरिणामं कट्ठु, अगणिकायं उज्जालेज्ज वा
पज्जालिज्ज वा, उज्जालित्ता पज्जालित्ता कायं आयावेज्ज वा पयावेज्ज
वा, अह भिक्षूणं पुव्वोवदिट्ठा एस पइन्ना एस हेऊ एयं कारणे
एस उव्वेसे जं तहप्पगारे सागारिण उवस्सए णो ठाणं वा सेज्जं वा
णिसीहियं वा चेत्तेज्जा ॥ सू० १२ ॥

छाया—स भिक्षुर्वा भिक्षुणी वा स यत् पुनरेवम् उपाश्रयं जानीयात्, सन्नियं सधुद्रं स-
पशुभक्तपानं तथाप्रकारे सागारिके उपाश्रये नो स्थानं वा शय्यां वा निषीधिकां वा चेतयेत्,
आदानमेतत्, भिक्षुकस्य गृहपतिकुलेन सद्धिम् संवत्तः अलसकं वा विसूचिका वा, छर्दी वा
उदवाधेरन्, अन्यतरद् वा तस्य दुःखं रोगातङ्कः सपुत्पद्येत, असंयतः कारुण्यप्रतिज्ञया तद्-
भिक्षोः गात्रं तैलेन वा, घृतेन वा नवनीतेन वा वसया वा अभ्यञ्ज्यात् वा भक्षयेद् वा,
स्नानेन वा क्लृप्तेन वा लोभ्रेण वा वर्णेन वा चूर्णेन वा पद्मेन वा, आघर्पेत्, प्रघर्पेत्, उद-
र्ध्वेन वा शीतोदकविकटेन वा उष्णोदकविकटेन वा उत्क्षालयेद् वा प्रक्षालयेद् वा, स्नपयेद्
वा लिश्वेद् वा, दारुणं वा दारुपरिणामं कृत्वा अग्निकायम् उज्ज्वालयेद् वा प्रज्वालयेद् वा,
उज्ज्वालय प्रज्वालय क य ए आतापयेद् वा, प्रतापयेद् वा, अथ भिक्षूणां पूर्वोपदिष्टा एषा-
प्रतिज्ञा एष हेतुः, एतत् कारणम्, एष उपदेशः, यत् तथाप्रकारे सागारिके उपाश्रये नो
स्थानं वा शय्या वा निषीधिका वा चेतयेद् ॥ सू० १२ ॥

त्याग करने पर उक्तरतीति से प्राणी जीव जात की हिंसा होने की संभावना से
संघम आत्मा की विराधना होगी ॥ ११ ॥

ટીકા—અથ પ્રકારાન્તરેણ ક્ષેત્રશર્યામેવાધિકૃત્ય વિશેષં વક્તુમાદ—‘સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા’ સ મિક્ષુર્વા મિક્ષુકી વા ‘સે જં પુણ એવં ઉવરસય’ સ માવમિક્ષુઃ યદિ પુનરેનં વક્ષ્યમાણસ્વરૂપમ્ ઉપાશ્રયમ્ ‘જાણિજ્ઞા’ જાનીયાત્ તથથા ‘સહૃત્થિયં સસુહું સપસુમત્તપાણં’ સસ્ત્રિયમ્—સ્ત્રી બાલકાદિકુટુમ્બપરિવારસહિતમ્ સસુદ્રમ્—શ્વાનવિડાલમાર્જારપ્રમૃતિશ્લુદ્રપ્રાણિયુક્તમ્, સપશુમત્તપાણં ગોમહિષાદિપશુયુક્તમ્, તદ્ ભક્ષ્યરૂપમત્તપાનસહિતજ્ઞ ઉપાશ્રયં જાનીયાદિતિ પૂર્વેણાન્વયઃ તર્હિ ‘તહપ્પગારે સાગારિણ’ તથાપ્રકારે—પૂર્વોક્તરૂપે સાગારિકે—શુદ્ધસ્થકુટુમ્બપરિવારયુક્તે ‘ઉવસ્સણ’ ઉપાશ્રયે ‘જો ઠાણં વા સેજ્જં વા નિસીહિયં વા’ તો સ્થ નં વા કાયોત્સર્ગરૂપમ્, શર્યાં વા સંસ્તારકમ્, નિષીધિકાં વા સ્વાધ્યાયધૂમિ ‘ચેતેજ્ઞા’ ચેતયેદ્—વિદ્યાગત, યતસ્તત્ર વસતઃ સાધોઃ એતે વક્ષ્યમાણદોષા—મન્ત્રિ તથાદિ ‘આયાણમેયં’ આદાનમેતન્—કર્મોપાદાનમ્

ટીકાર્થ—અથ પ્રકારાન્તર સે ક્ષેત્ર શર્યા કો લક્ષ્ય કરકે હી જુછ વિશેષના વતલાતે હૈં—‘સે મિક્ષૂ વા, મિક્ષુણી વા, સે જં પુણ એવં ઉવસ્સય જાણિજ્ઞા’ વહ પૂર્વોક્ત મિક્ષુક-સંયમશીલ સાધુ ઔર મિક્ષુકી—સાધ્વી યદિ એલા વક્ષ્ય માણ રૂપ સે ઉપાશ્રય કો જાન લે કિ—યહ ઉપાશ્રય ‘સહૃત્થિયં’ સ્ત્રી બાલક વગૈરહ કુટુમ્બ પરિવાર સે યુક્ત હૈ, એવમ્ ‘સસુહું’ શ્વાન—કુત્તા, વિડાલ—વિલ્લી, વગૈરહ શ્લુદ્ર—છોટે છોટે પ્રાણિયોં સે મી યુક્ત હૈ તથા ‘સપસુમત્તપાણ’ ગાય મૈસ વગૈરહ પશુઓં સે મી ભરા હૈ ઔર ઊન સ્ત્રીબાલક શ્વાન ગાય વૈલ મૈસ વગૈરહ કે ભક્ષ્ય મત્ત પાન ચારા વગૈરહ સે મી ભરા હુઆ હૈ તો ‘તહપ્પગારે સાગારિણ’ હસ પ્રકાર કે સાગારિક—સ્ત્રીબાલક ગાય ત્રૈલ વગૈરહ સે ભરે હુણ ‘ઉવસ્સણ’ ઉપાશ્રય મૈં ‘જો ઠાણં વા’ સ્થાન ધ્યાન સ્વર કાયોત્સર્ગ કે લિયે તથા ‘સેજ્જં વા’ શર્યા—શયન સંથરા વિસ્તરા કરને કે લિયે એવં ‘નિસીહિયં વા’ નિષીધિકા ‘ચેતેજ્ઞા’ સ્વાધ્યાય કરને કે લિયે સ્થાન ગ્રહણ નહીં કરના ચાહિયે, કથોંકિ ‘આયાણમેયં’ એતત્—હસ પ્રકાર કે સાગારિક ઉપાશ્રય મૈં રહના સાધુ કે લિયે

હજી પ્રકારાન્તરથી ક્ષેત્રશર્યા વિષે જ વિશેષતાનુ ક ન કરે છે.—

ટીકાર્થ—‘સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા’ તે સંયમશીલ સાધુ કે સાધ્વી ‘સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા’ એ આ વક્ષ્યમાણ રીતે ઉપાશ્રયને જાણે કે આ ઉપાશ્રય ‘સહૃત્થિય’ સ્ત્રી બાળક વિગેરે કુટુમ્બ પરિવાર વાળો છે. તથા ‘સસુહું’ કુતરા, ગિલાડા, વિગેરે પ્રાણિયોથી પણ યુક્ત છે તથા ‘સપસુમત્તપાણં’ ગાય બેશ વિગેરે પશુઓથી પણ ભરેલ છે તથા એ સ્ત્રી, બાળકો, કુતરા, ગિલાડાઓ અને ગાય બેસ વિગેરે પશુઓના લક્ષ્ય અનાજ નિગળ વિગેરેથી પણ ભરેલ છે તો ‘તહપ્પગારે સાગારિણ વગરસ’ એવા પ્રકારના સાગારિક અર્થાત્ સ્ત્રી બાળક પશુઓ વિગેરેથી ભરેલા ઉપાશ્રયમા ‘જો ઠાણ વા સેજ્જ વા’ સ્થાન—અર્થાત્ ધ્યાનરૂપ કાયોત્સર્ગ માટે શર્યા સંસ્તારક પાથરવા કે ‘નિસીહિયં વા ચેતેજ્ઞા’ સ્વાધ્યાય કરવા માટે સ્થાન ગ્રહણ કરવું નહીં કેમ કે—‘આયાણમેય’ આવા

कर्मागमनद्वारम् एतत्-सागारिकोपाश्रयनिवासः, तदेवाह-‘भिक्षुस्स गाहावइकुलेन सद्धिं भिक्षुकस्य साधोः गृहपतिकुलेन सार्द्धम् ‘संवसमाणस्स’ संवसतः निवासं कुर्वतः ‘अलसगे वा’ अलसकं वा हस्तपादादिस्तम्भरूपोरोगविशेषः, श्वयथुर्वा ‘विमूड्या वा छड्डी वा’ विमूचिका वा, छर्दिर्वा विरेचनरूपा ‘उब्बाहिज्जा’ उद्वाधेरन्-पीडयेयुः, ‘अण्णयरे वा से दुक्खे-रोगायंके समुपज्जिज्जा’ अन्यतरद् वा अन्यत् यत् किमपि तस्य दुःख रोगातङ्को वा समुत्पद्येत, अथ च ‘असंजए’ असंयतो-गृहस्थः ‘कलुणपडियाए’ कारुण्यप्रतिज्ञया दयाभावेन ‘तं भिक्षुस्स गायं’ तद् भिक्षुकस्य ग्लानस्य रोगातङ्कितस्य गात्रम् शरीरम् ‘तिल्लेण वा’

आदान-कर्मागमन क द्वार माना जाता है अर्थात् कर्मबन्धन का कारण होता है । इसलिये इस तरह के सागारिक-सक्षुद्र सपथु भक्तपान वाले उपाश्रय में संयम-शील साधु और साध्वी को नहीं रहना चाहिये इसी को उपपादन करके बतलाते हुए कहते हैं ‘भिक्षुस्स गाहावइकुलेन सद्धिं संवसमाणस्स’ गृहपति गृहस्थ श्रावक के परिवार के साथ निवास करते हुए भिक्षुक-साधु को ‘अलसगे वा’ अलसक-हाथ पादादि का स्तम्भ रूप (अकड़ जाना) वात विशेष रोग कदाचित् हो जाय, या श्वयथु सृजन हो जाय अथवा ‘विमूड्या वा छड्डी वा’ छर्दा विरेचन-विमूचिका (अत्यधिक शौच टट्टी) होने लगे ‘उब्बाहिज्जा’ उल्टी झाडा वगैरह होने लग जाय और ‘अण्णयरे वा से दुक्खे’ इस प्रकार के अनेकों रोगों से साधु पीडित हो जाय अर्थात् साधु को अनेकों दुःख या ‘रोगायंके समुपज्जिज्जा’ रोगों का आनङ्क त्रास उत्पन्न हो जाय और ऐसी साधुकी विमारी अवस्था में ‘असंजए’ यदि असंयत गृहस्थ श्रावक अर्थात् उसी उपाश्रय में रहने वाला सकुटुम्ब परिवार गृहस्थ ‘कलुणपडियाए तंभिक्षुस्स गायं’ दया भाव से रुग्ण साधु के गात्र शरीर को ‘तिल्लेण वा घण वा नवणीएण वा’ तेल से या घृत से या नवनीत

प्रकारना सागारिक निवासरथानमां रडेपु ते साधु साध्वीने भाटे आदान-कर्मागमननुं द्वार मानवामा आवे छे अर्थात् कर्मबन्धनं कारण गणाय छे तेथी आ प्रकारना सागारिक-सक्षुद्र, सपथु तथा भक्त पान वाणा उपाश्रयमा संयमशील साधु के साध्वीने निवास करवा नही ते न वात उपस्थित करीने हुवे सूत्रकार बतावे छे. ‘भिक्षुस्स गाहावइकुलेन सद्धिं’ गृहपति गृहस्थ श्रावकना परिवारनी साथे ‘संवसमाणस्स’ निवास करनार। साधुने ‘अलसगे वा’ हाथ पगना अकड़ाई नवा ३५ वात विकारना रोग कहाय थई नय अथवा ‘विमूड्या वा’ विमूचिका अर्थात् आडाना रोग थई नय अथवा ‘छड्डी वा’ उल्टी आडा विगेरे ‘उब्बाहिज्जा’ पीडा करे अथवा ‘अण्णयरे वा से दुक्खे’ आवा प्रकारना अनेक रोगोथी साधु ने दुःख कारक ‘रोगायंके समुपज्जिज्जा’ रोगातङ्कोना त्रास उपये अने ओवा प्रकारनी साधुनी भादगीनी अवस्थाभां ‘असंजए कलुणपडियाए’ गृहस्थ श्रावक के न ओन उपाश्रयमा रडेनार सहकृद्गणवाणो गृहस्थ दया कावशी ‘तं भिक्षुस्स गायं तिल्लेण वा’

तैलेन वा 'घण्ण वा' घृतेन वा 'नवणीण वा' नवनीतेन वा 'वसाए वा' वसया वा स्निग्ध
चूर्णविशेषेण 'अब्भंगिज्ज वा' अभ्यञ्जयात् वा-अभ्यञ्जन कुर्यात् 'मक्खिज्ज वा' मक्षयेद् वा
मक्षणे विद्ध्यत्, 'सिणाणेण वा' स्नानेन वा सुगन्धितद्रव्यमिश्रितशीतलजलस्नानेन 'कक्केण
वा' कषायेण वा-कषायद्रव्यमिश्रितशीतलजलेन 'लुद्धेण वा' लोघ्रेण वा 'वण्णेण वा' वर्णेन
वा कम्पिपल्लादि वर्णेन 'चुण्णेण वा' चूर्णेन वा यवादि चूर्णविशेषेण 'पउमेण वा' पद्मेन
वा 'आघंसिज्ज वा' आघर्षयेद् वा 'पघंसिज्ज वा' प्रघर्षयेद् वा सक्कद् वा वारंवारं वा घर्षणं
कुर्यात् करिष्यतीत्यर्थः 'उव्वलिज्ज वा' उद्वलेद् वा 'उव्वट्टेज्ज वा' उद्वर्तयेद् वा यवादि-
चूर्णद्वारा उद्वेलनम् उद्वर्तनं वा कुर्यात् 'सीओदगवियडेण वा' शीतोदकनिकटेन वा-प्राप्तुक-
शीतलजलेन 'उसिणोदगवियडेण वा' उष्णोदकनिकटेन वा-प्राप्तुकोष्णजलेन वा 'उच्छोलेज्ज
वा' उत्क्षालयेद् वा-सकृत्प्रक्षालनं कुर्यात् 'पक्खलिज्ज वा' प्रक्षालयेद् वा पुनः पुनः प्रक्षालनं
कुर्यात् 'सिणाविज्ज वा' स्नपयेद् वा वारंवारं मस्तकादि प्रक्षालनं वा कुर्यात् 'सिचेज्ज वा'
सिञ्चेद् वा जलादिना शरीरादि सेवनं कुर्यात् 'दारुणा वा दारुवरिणामं कट्ठु' दारुणा वा

मक्खन से या 'वसाए वा चुण्णेण वा' स्निग्ध चिक्रकण चूर्ण विशेष से अभ्यं
जन और मालिश करे या सुगन्धित द्रव्य मिश्रित शीतल जल से 'अब्भंगि-
ज्ज वा' मक्खिज्ज वा' स्नान करावे या कषाय द्रव्य मिश्रित शीतल जल से
या लोघ्र से या कम्पिपल्लादि वर्ण से या यवादि चूर्ण विशेष से या पाउडर से
'सिणाणेण वा कक्केण वा' एक बार या बारबार घर्षण करे या उद्वेलन करे या
उद्वर्तन करे अर्थात् यवादि चूर्ण विशेष या पाउडर वगैरह से औ गटन करे
'सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा' शीतोदक विकट-अचित्त शीतोदक
से या अचित्त उष्णोदक से एक बार या 'उच्छोलेज्ज वा' अनेकवार मस्तदिक का
'पक्खलिज्ज वा' प्रक्षालन करे अथवा 'सिणाविज्ज वा' स्नान करावे अथवा
'सिचेज्ज वा' जल वगैरह से सिञ्चन करे 'दारुणा वा दारुवरिणामं कट्ठु' अथवा

घण्ण वा' ते साधुना शरीरने तेलथी के धीथी 'नवणीण वा' अथवा माधुथी 'वसाए
वा' स्निग्ध चिक्रकण चूर्ण विशेषथी 'अब्भंगिज्ज वा, मक्खिज्ज वा' अभ्यंजन अने मालिश
करे 'सिणाणेण वा' सुगन्धित द्रव्यवाणा ठंडा पाणीथी नवरावे तथा 'कक्केण वा' कषाय
द्रव्यवाणा औषध मिश्रित ठंडा पाणीथी नवरावे अथवा 'लुद्धेण वा' लोघ्रथी के 'वण्णेण वा'
कम्पिपल्लादि वर्णथी अथवा 'चुण्णेण वा' यवादिना चूर्ण विशेषथी अथवा 'पउमेण वा'
पाउडरथी के कर्मणथी 'आघंसिज्ज वा' ओषधवार धसे अथवा 'पघंसिज्ज वा' बारवार
धसे अथवा 'उव्वलिज्ज वा' उद्वेलन करे अथवा 'उव्वट्टेज्ज वा' उद्वर्तन करे अर्थात्
यवादिना चूर्ण विशेषथी के पाउडर विगरेथी मालिश करे अथवा 'सीओदगवियडेण वा'
अचित्त ठंडा पाणीथी के 'उसिणोदगवियडेण वा' अचित्त उष्ण पाणीथी 'उच्छोलेज्ज वा' पक्खो
लेज्ज वा' ओषध बार के बारवार अस्तक विगरेने धेवे अथवा सिणाविज्ज वा' स्नान करावे
भा० ५५

કર્માગમનદ્વારમ્ એતત્-સાગારિકોપાશ્રયનિવાસઃ, તદેવાહ-‘મિશ્રલુસ્સ ગાહાવઙ્કુલેન સર્દિ’ મિશ્રલુક્સ્ય સાધોઃ ગૃહપતિકુલેન સર્દિમ્ ‘સંવસમાણસ્સ’ સંવસતઃ નિવાસં કુર્વતઃ ‘અલસગે વા’ અલસકં વા હસ્તપાદાદિસ્તમ્ભરૂપોરોગવિશેષઃ, શ્વયથુર્વા ‘વિસૂઙ્ગા વા છઢ્ઢી વા’ વિસૂચિકા વા, છર્દિર્વા વિરેચનરૂપા ‘ઉઘ્વાહિજ્જા’ ઉદ્વાધેરન્-પીડયેયુઃ, ‘અણ્ણયરે વા સે દુક્ખે-રોગાયંકે સમુપજ્જિજ્જા’ અન્યતરદ્ વા અન્યત્ યત્ કિમપિ તસ્ય દુઃખ રોગાતઙ્કો વા સમુત્પદ્ધેત, અથ ચ ‘અસંજણ’ અસયતો-ગૃહસ્થઃ ‘કલુણપડિયાણ’ કારુણ્યપ્રતિજ્ઞયા દયાભાવેન ‘તં મિશ્રલુસ્સ ગાયં’ તદ્ મિશ્રલુક્સ્ય ગ્લાનસ્ય રોગાતઙ્કિતસ્ય ગાત્રમ્ શરીરમ્ ‘તિલ્લેણ વા’

આદાન-કર્માગમન ક દ્વાર માના જાતા હૈ અર્થાત્ કર્મબન્ધન કા કારણ હોતા હૈ । ઇસલિયે ઇસ તરહ કે સાગારિક-સક્ષુદ્ર સપથુ ભક્તપાન વાલે ઉપાશ્રય મેં સંયમ-શીલ સાધુ ઔર સાધ્વી કો નહીં રહના चाहिये इसी को उपपादन करके बतलाते हुए कहते हैं ‘मिश्रलुस्स गाहावङ्कुलेन सर्दि संवसमाणस्स’ गृहपति गृहस्थ आवक के परिवार के साथ निवास करते हुए मिश्रलु-साधु को ‘अलसगे वा’ अलसक-हाथ पादादि का स्तम्भ रूप (अकड़ जाना) वात विशेष रोग कदाचित् हो जाय, या श्वयथु सृजन हो जाय अथवा ‘विस्सूङ्गा वा छड्डी वा’ छर्दा विरेचन-विस्सूचिका (अत्यधिक शौच टट्टी) होने लगे ‘उघ्वाहिज्जा’ उल्टी आडा वगैरह होने लग जाय और ‘अण्णयरे वा से दुक्खे’ इस प्रकार के अनेकों रोगों से साधु पीडित हो जाय अर्थात् साधु को अनेकों दुःख या ‘रोगायंके समुपज्जिज्जा’ रोगों का आनङ्क त्रास उत्पन्न हो जाय और ऐसी साधुकी बيمारी अवस्था में ‘असंजण’ यदि असंयत गृहस्थ आवक अर्थात् उसी उपाश्रय में रहने वाला सक्कुदुम्ब परिवार गृहस्थ ‘कलुणपडियाण तंमिश्रलुस्स गायं’ दया भाव से रुग्ण साधु के गात्र शरीर को ‘तिल्लेण वा घण्ण वा नवणीण व’ तेल से या घृत से या नवनीत

પ્રકારના સાગારિક નિવાસસ્થાનમાં રહેવું તે સાધુ સાધ્વીને માટે આદાન-કર્માગમનનું દ્વાર માનવામાં આવે છે અર્થાત્ કર્મબન્ધનું કારણ ગણાય છે તેથી આ પ્રકારના સાગારિક-સક્ષુદ્ર, સપથુ તથા ભક્ત પાન વાળા ઉપાશ્રયમાં સચમશીલ સાધુ કે સાધ્વીએ નિવાસ કરવો નહીં તે જ વાત ઉપસ્થિત કરીને હવે સ્વત્કાર બતાવે છે. ‘મિશ્રલુસ્સ ગાહાવઙ્કુલેન સર્દિ’ ગૃહપતિ ગૃહસ્થ શ્રાવકના પરિવારની સાથે ‘સંવસમાણસ્સ’ નિવાસ કરનારા સાધુને ‘અલસગે વા’ હાથ પગના અકડાઈ જવા રૂપ વાત વિકારનો રોગ કદાચ થઈ જાય અથવા ‘વિસૂઙ્ગા વા’ વિસૂચિકા અર્થાત્ ઝાડાનો રોગ થઈ જાય અથવા ‘છઢ્ઢી વા’ ઉલ્ટી ઝાડા વિગેરે ‘ઉઘ્વાહિજ્જા’ પીડા કરે અથવા ‘અણ્ણયરે વા સે દુક્ખે’ આવા પ્રકારના અनेક રોગોથી સાધુ ને દુઃખ કારક ‘રોગાયંકે સમુપજ્જિજ્જા’ રોગાત કેનો ત્રાસ ઉપજે અને એવા પ્રકારની સાધુની માદગીની અવસ્થામાં ‘અસંજણ કલુણપડિયાણ’ ગૃહસ્થ શ્રાવક કે જે જે જો જોપાશ્રયમાં રહેનાર સહકરૂ બવાળો ગૃહસ્થ દયા કાવશી ‘તં મિશ્રલુસ્સ ગાયં’ તિલ્લેણ વા

તૈલેન વા 'ઘણ વા' ઘૃતેન વા 'નવળીણ વા' નવનીતેન વા 'વસાણ વા' વણયા વા સ્નિગ્ધ
ચૂર્ણવિશેષેણ 'અઘ્મંગિજ્જ વા' અઘ્મંજ્યાત્ વા-અઘ્મજ્જન કુર્પાત્ 'મક્ષિજ્જ વા' મક્ષયેદ્ વા
મક્ષણં વિદધ્યાત્, 'સિનાળેણ વા' સ્નાનેન વા સુગન્ધિતદ્રવ્યમિશ્રિતશીતલજલસ્નાનેન 'કક્કેણ
વા' કષાયેણ વા-કષાયદ્રવ્યમિશ્રિતશીતલજલેન 'હુદ્દેણ વા' લોઘ્રેણ વા 'વળેણ વા' વળેન
વા કમ્પિલ્લકાદિ વળેન 'ચુળેણ વા' ચૂળેન વા યવાદિ ચૂર્ણવિશેષેણ 'પડમેણ વા' પડ્મેન
વા 'આધંસિજ્જ વા' આઘર્ષયેદ્ વા 'પઘંસિજ્જ વા' પ્રઘર્ષયેદ્ વા સક્રુદ્ વા વારંવારં વા ઘર્ષણં
કુર્પાત્ કરિષ્યતીત્યર્થઃ 'ઉઘ્વલિજ્જ વા' ઉદ્વલેદ્ વા 'ઉઘ્વટ્ટેજ્જ વા' ઉદ્વર્તયેદ્ વા યવાદિ-
ચૂર્ણદ્વારા ઉદ્વેલનમ્ ઉદ્વર્તનં વા કુર્પાત્ 'સીઓદગવિયહેણ વા' શીતોદકવિકટેન વા-પ્રાસુક-
શીતલજલેન 'ઉસિળોદગવિયહેણ વા' ઉષ્ણોદકવિકટેન વા-પ્રાસુકોષ્ણજલેન વા 'ઉઠ્ઠોલેજ્જ
વા' ઉત્ક્ષાલયેદ્ વા-સક્રુતપ્રક્ષાલનં કુર્પાત્ 'પક્ષ્ણલિજ્જ વા' પ્રક્ષાલયેદ્ વા પુનઃ પુનઃ પ્રક્ષાલનં
કુર્પાત્ 'સિળાવિજ્જ વા' સ્નપયેદ્ વા વારંવારં મસ્તકાદિ પ્રક્ષાલનં વા કુર્પાત્ 'સિંચેજ્જ વા'
સિચ્ચેદ્ વા જલાદિના શરીરાદિ સેચનં કુર્પાત્ 'દારુણા વા દારુણિણામં કટ્ટુ' દારુણા વા

મસ્તકન સે યા 'વસાણ વા' ચુળેણ વા' રિનગ્ધ ચિક્કણ ચૂર્ણ વિશેષ સે અઘ્મં
જન ઔર માલિશ કરે યા સુગન્ધિત દ્રવ્ય મિશ્રિત શીતલ જલ સે 'અઘ્મંગિ-
જ્જ વા' મક્ષિજ્જ વા' સ્નાન કરાવે યા કષાય દ્રવ્ય મિશ્રિત શીતલ જલ સે
યા લોઘ્ર સે યા કમ્પિલ્લકાદિ વર્ણ સે યા યવાદિ ચૂર્ણ વિશેષ સે યા પાડર સે
'સિનાળેણ વા' કક્કેણ વા' એક વાર યા બારબાર ઘર્ષણ કરે યા ઉદ્વલન કરે યા
ઉદ્વર્તન કરે અર્થાત્ યવાદિ ચૂર્ણ વિશેષ યા પાડર વગૈરહ સે ઔ ગટન કરે
'સીઓદગવિયહેણ વા' ઉસિળોદગવિયહેણ વા' શીતોદક વિકટ-અચિત્ત શીતોદક
સે યા અચિત્ત ઉષ્ણોદક સે એક વાર યા 'ઉઠ્ઠોલેજ્જ વા' અનેકવાર મસ્તકિકા
'પક્ષ્ણલિજ્જ વા' પ્રક્ષાલન કરે અથવા 'સિળાવિજ્જ વા' સ્નાન કરાવે અથવા
'સિંચેજ્જ વા' જલ વગૈરહ સે સિચ્ચન કરે 'દારુણા વા દારુણિણામંકટ્ટુ' અથવા

ઘણ વા' તે સાધુના શરીરને તેલથી કે ઘીથી 'નવળીણ વા' અથવા માખણથી 'વસાણ
વા' સ્નિગ્ધ ચિક્કણ ચૂર્ણ વિશેષથી 'અઘ્મંગિજ્જ વા, મક્ષિજ્જ વા' અઘ્મંજન અને માલીશ
કરે 'સિનાળેણ વા' સુગન્ધિત દ્રવ્યવાળા ઠંડા પાણીથી નવરાવે તથા 'કક્કેણ વા' કષાય
દ્રવ્યવાળા ઔષધ મિશ્રિત ઠંડા પાણીથી નવરાવે અથવા 'હુદ્દેણ વા' લોઘ્રથી કે 'વળેણ વા'
કમ્પિલ્લાદિ વર્ણથી અથવા 'ચુળેણ વા' યવાદિના ચૂર્ણ વિશેષથી અથવા 'પડમેણ વા'
પાડરથી કે હમળથી 'આધંસિજ્જ વા' એકવાર ઘસે અથવા 'પઘંસિજ્જ વા' વારવાર
ઘસે અથવા 'ઉઘ્વલિજ્જ વા' ઉદ્વેલન કરે અથવા 'ઉઘ્વટ્ટેજ્જ વા' ઉદ્વર્તન કરે અર્થાત્
યવાદિના ચૂર્ણ વિશેષથી કે પાડર વિશેષથી માલીશ કરે. અથવા 'સીઓદગવિયહેણ વા'
અચિત્ત ઠંડા પાણીથી કે 'ઉસિળોદગવિયહેણ વા' અચિત્ત ઠંડા પાણીથી 'ઉઠ્ઠોલેજ્જ વા' પક્ષ્ણ
લેજ્જ વા' એક વાર કે વારવાર મસ્તક વિશેષને ધોવે અથવા 'સિળાવિજ્જ વા' સ્નાન કરાવે

મન્યનકાષ્ઠવિશેષેણ દારુપરિણાયમ્ અરણિમન્યનં કૃત્વા 'અગ્નિકાયાં' અગ્નિકાયમ્ અગ્નિકા-
યિકજીવમ્ 'ઉજ્જાલેજ્જ વા' ઉજ્જાલયેદ્ વા 'પજ્જાલિજ્જ વા' પ્રજ્જાલયેદ્ વા સકુદ્ વા વારંવારં
વા પ્રજ્જાલનં કુર્યાત્ 'ઉજ્જાલિત્તા પજ્જાલિત્તા' ઉજ્જાલય પ્રજ્જાલય 'કાયં આયાવિજ્જ વા
પયાવિજ્જ વા' કાયં સાધુશરીરમ્ આતાપયેદ્ વા પ્રતાપયેદ્ વા સકુદ્ વા વારંવારં વા પ્રતાપનં
કુર્યાત્ 'અહ ભિક્ખૂણં' અથ ભિક્ષુણામ્ સાધૂનામ્ 'પુવ્વોવદિદ્ધા एस पइण्णा' पूर्वोपदिष्टा-पूर्व-
तीर्थकृदुपदिष्टा एषा प्रतिज्ञा-साधु संयमपालननियमः 'एस हेऊ' एष हेतुः 'एयं कारणे'
एतत् कारणम् 'एम उवदेसे' एष उपदेशः 'जं तहप्पगारे सागारिए' यत् तथाप्रकारे पूर्वो-
त्तरूपे सागारिके-आगारिकगृहस्थ कुटुम्बपरिवारयुक्ते 'उवस्सए' उपाश्रये 'णो ठाणं वा' नो
स्थानं वा कायोत्सर्गरूपम् 'सेज्जं वा' शय्यां वा संस्तारकरूपां 'निसीहियं वा' निपीधिकां
वा स्नाध्यायभूमिं वा 'चेत्तेज्जा' चेत्तयेद् विद्व्यात् ॥ सू. १२ ॥

મન્યન કાષ્ઠ સે અરણિમન્યન કરકે 'અગ્નિકાયાં ઉજ્જાલેજ્જ વા' અગ્નિકાયિક-
જીવોં કો એક વાર યા અનેક વાર 'પજ્જાલિજ્જ વા' પ્રજ્વાલિત કરે તથા 'ઉજ્જા-
લિત્તા પજ્જાલિત્તા' એક વાર યા અનેક વાર અગ્નિકાયિક જીવ કો પ્રજ્વાલિત
કર ઉસ રુગ્ણ-બિમાર સાધુ કે 'કાયં' આયાવિજ્જ વા' શરીર કો એકવાર યા
અનેકવાર 'પયાવિજ્જ વા' તાપિત કરે અર્થાત્ તપાવે તો અપ્રાસુક સચિત્ત અગ્નિ
કાયિક વગેરહ કે સમ્પર્ક સે ઔર ઉક્તરીતિ સે સંયમી મુનિ કો આધાકર્માદિ
દોષ લગને સે સંયમઆત્મ વિરાધના હોગી ફસલિયે 'અહ 'અહ ભિક્ખૂણં પુવ્વો-
વદિદ્ધા एसपइण्णा, કિન્તુ ભિક્ષુકોં કે લિયે પહેલે ઉપદિષ્ટ-વતલાયી ગઈ એસી
પ્રતિજ્ઞા હૈ કિ સંયમ કા પાલન કરના ચાહિયે 'एसहेऊ' यह मुख्य हेतु या
'एसकारणे' मुख्य कारण और 'एसउवदेसे' भगवान् श्रीमहावीरस्वामी का उपदेश
है कि 'जं तहप्पगारे सागारिए उवस्सए णो ठाणं वा सेज्जं वा निसीहियं वा
चेत्तेज्जा' इस प्रकार के सागारिक गृहस्थगृह में साधु को स्थान-शय्या और

અથવા 'સિંચેજ્જ વા' પાણિ વિગેરેનો છટકાવ કરે 'વારુગા વા દારુ પરિમાણં કદ્દુ' અથવા
મન્યન કાષ્ઠથી મન્યન કરીને 'અગ્નિકાયાં' અગ્નિકાયિક જીવોને 'ઉજ્જાલેજ્જ વા પજ્જાલિજ્જ
વા' એકવાર કે અનેક વાર પ્રજ્વલિત કરે તથા 'ઉજ્જાલિત્તા પજ્જાલિત્તા' એકવાર કે
અનેકવાર અગ્નિકાયિક જીવોને પ્રજ્વલિત કરીને 'કાયં આયાવિજ્જ વા પયાવિજ્જ વા' એ રાખી
સાધુના શરીરને એકવાર કે અનેકવાર તપાવે અર્થાત્ એ રીતે તપાવવાથી અપ્રાસુક
સચિત્ત અગ્નિકાયિક વિગેરેના સંપર્કથી અને ઉક્ત પ્રકારથી સંયમી મુનિને આધાકર્માદિ દોષ
લાગવાથી સંયમ આત્મ વિરાધના થાય છે. તેથી 'અહ ભિક્ખૂણં પુવ્વોવદિદ્ધા' સાધુ અને
સાધ્વીને આ પહેલા ઉપદેશેલ 'एस पइण्णा' એવી પ્રતિજ્ઞા છે 'एसहेऊ' સંયમનું પાલન
કરવું એજ મુખ્ય હેતુ છે. અને 'एसकारणे' એજ મુખ્ય કારણ છે અને 'एस उवदेसे'
ભગવાન્ શ્રીમહાવીર પ્રભુનો એજ ઉપદેશ છે. 'जं तहप्पगारे सागारिए' એવા પ્રકારના સાગારિક

મૂલમ્-આયાણમેયં મિશ્નુસ્સ સાગારિય ઉવસ્સણ વસમાણસ્સ इह खलु गाहावइ वा गाहावइशारिथा दा गाहावइपुत्तो वा गाहावइधूया वा सुण्हा वा जाव कम्मकरी वा अन्नमन्नं अक्कोसंति वा, पचंति वा, रुंमंति वा, उद्विंति वा अह भिक्षूणं उच्चादयं मणं णियंछेज्जा, एते खलु अन्नमन्नं उक्कोसंतु वा मा वा उक्कोसंतु पचंतु वा मा वा पचंतु, रुंमंतु वा मा वा रुंमंतु जाव मा वा उद्विंतु, अह भिक्षूणं पुब्बोव-दिट्ठा एस पइण्णा एस हेऊ, जाव जं तहप्पगारे सागारिण उवस्सण णो ठाणं वा सेज्जं वा निसीहियं वा चेतेज्जा ॥सू० १३॥

છાયા-આદાનમેઠત્ મિશ્નુકસ્ય સાગારિકે ઉપાશ્રયે વસતઃ इह खलु गृहपतिर्वा गृहपति-भार्या वा गृहपतिपुत्रो वा गृहपतिदुहिता वा स्त्रुषा वा यावत् कर्मकरी वा अन्योन्यम् उत्क्रो-संति वा पचन्ति वा, रुन्धन्ति वा उद्द्रावयन्ति वा, अथ भिक्षुः उच्चावचं मनः कुर्यात् एते खलु अन्योन्यम् उत्क्रोशन्तु वा मा वा उत्क्रोशन्तु, पचन्तु वा मा वा पचन्तु, रुन्धन्तु वा मा वा रुन्धन्तु यावद् मा वा उद्द्रावयन्तु अथ भिक्षूणां पूर्वोपदिष्टा एषा प्रतिज्ञा, एष हेतुः यावत् यत् तथाप्रकारे सागारिके उपाश्रये नो स्थानं वा शय्या वा निषीधिका वा चेतयेद् ॥१३॥

ટીકા-સાગારિકોપાશ્રયે સાધોર્નિવાસઃ કર્મવન્ધ હેતુ ભવતીત્યાહ-‘આયાણમેયં’ આદા-નમ્-કર્મોપાદાનકારણમ્ एतत्-સાગારિકોપાશ્રયવાસો भवति तदाह-‘मिश्नुस्स सागारिण उवस्सण वसमाणस्स’ मिश्रुकस्य साधोः सागारिके कुटुम्बपरिवारयुक्ते उपाश्रये वसतः-निवासं कुर्वतः कर्मवन्तो भवतीत्याह ‘इह खलु गाहावइ वा’ इह खलु-सागारिकोपाश्रये गृह-निषीधिका नहीं करनी चाहिये क्योंकि उक्तीति से सागारिक निवासस्थान में रहने से संयम आत्म विराधना होती है ॥ १२ ॥

ટીકાર્થ-અવ સાગારિક ઉપાશ્રય અર્થાત્ ગૃહસ્થ કે મકાન મેં રહને સે સાધુ કોકર્મવન્ધ હોતા હૈ યહ બતલાતે હૈ-‘આયાણમેયં, મિશ્નુસ્સ સાગારિય ઉવસ્સણ વસમાણસ્સ’ સાગારિક-અર્થાત્ કુટુમ્બ પરિવાર યુક્ત ઉપાશ્રય મેં રહને સે મિશ્નુક કો કર્મવન્ધન હોતા હૈ-અર્થાત્ સાગારિક વસતિ મેં સંયમશીલ

‘વસ્સણ’ નિવાસસ્થાનમા ‘જો ઠાળં વા સેજ્જ વા’ સાધુએ સ્થાન શય્યા તથા ‘નિસીહિયં વા ચેતેજ્જા’ નિષીધિકા-સ્ત્રાધ્યાય માટે સ્થાન ગ્રહણ કરવું નહી. કેમ કે ઉક્ત પ્રકારથી સાગારિક વસતીમા રહેવાથી સંયમ આત્મ વિગ્રાધના થાય છે ॥ સૂ. ૧૨ ॥

હવે સાગારિક નિવાસસ્થાનમા રહેવાથી સાધુને કર્મબંધ થવાનું સૂત્રકાર કથન કરે-છે.

ટીકાર્થ-‘આયાણમેયં મિશ્નુસ્સ સાગારિય’ કુટુમ્બ પરિવારવાળા ‘વસ્સણ વસમાણસ્સ’ ઉપાશ્રયમા રહેવાથી સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વીને કર્મબંધન થાય છે. અર્થાત્ સાગા

પતિર્વા 'ગાહાવહ્ભારિયા વા' ગૃહપતિભાર્યા વા 'ગાહાવહ્પુત્તો વા' ગૃહપતિપુત્રો વા 'ગાહાવહ્ધૃયા વા' ગૃહપતિદુહિતા વા 'સુણ્ઠા' સ્ત્રુષા વા-પુત્ર વધૂઃ 'જાવ' કમ્મકરી વા 'યાવત્-ધાત્રી વા' દાસો વા દાસી વા કર્મકરો વા કર્મકરી વા 'અન્નમન્નં' અન્યોન્યમ્-પરસ્પરમ્ 'ઉક્કોસંતિ વા' ઉત્ક્રોશંતિ વા-આક્રોશં કરિષ્યન્તિ, તે ગૃહપત્યાદયઃ પરસ્પરં કલહં કરિષ્યન્તિ 'પચંતિ વા, રુમંતિ વા, ઉદ્ધવિંતિ વા' પચન્તિ વા-પાકં કરિષ્યન્તિ, રુન્ધન્તિ વા, અવરોધં કરિષ્યન્તિ, ઉદ્દાવયન્તિ વા-ઉદ્દાવણં કરિષ્યન્તિ વા, તેષાંચ ગૃહપત્યાદીનામાક્રોશાદિકં દૃષ્ટ્વા 'અહ ભિક્ષુણં' અથ સ ભિક્ષુઃ સામારિકોપાશ્રયે વસન્ સાધુઃ સ્વલુ 'ઉચ્ચાવચં મણં નિયંછિજ્જા' ઉચ્ચાવચમ્ મનઃ કુર્ધાત્, તત્ર ઉચ્ચં તાવદ્ મા એવં કુર્વન્તુ, અવચં તાવત્ એવમ્ આક્રોશાદિકં કુર્વન્તુ इत्येवम् ઉચ્ચાવચં મનઃ કરિષ્યન્તિ, તદાહ-'એ સ્વલુ અન્નમન્નં ઉક્કોસંતુ વા, મા વા સાધુ કા રહના કર્મબન્ધન કા કારણ માના જાતા હૈ ક્યોંકિ 'હહ સ્વલુ' હસ સાગરિક નિવાસસ્થાન મેં 'ગાહાવહ વા' ગૃહપતિ-ગૃહસ્થ શ્રાવક યા 'ગાહાવહ ભારિયા વા' ગૃહપતિ કી ભાર્યા યા 'ગાહાવહ પુત્તો વા' ગૃહપતિ કા પુત્ર અથવા 'ગાહાવહધૂયા વા' ગૃહપતિ કી દુહિતા કન્યા યા ગૃહપતિ કી 'સુણ્ઠા વા' સ્ત્રુષા પુત્ર વધૂ 'જાવ કમ્મકરી વા' યા યાવત્-દાસ શ્રુત્થ યા દાસી યા કર્મકર-નૌકર યા કર્મકરી-નૌકરાની 'અણમણ્ણં' અન્યોન્ય-પરસ્પર આપસ મેં 'ઉક્કોસંતિ વા' આક્રોશ કરેંગે અર્થાત્ ગૃહપતિ વગૈરહ આપસ મેં કલહ કરેંગે યા શોર ગુલ મચાચેંગે, યા 'પચંતિ વા' પાક કરેંગે અથવા 'રુમંતિ વા' અવરોધ કરેંગે અથવા 'ઉદ્ધવિંતિ વા' એક દૂસરે કી ઉદ્ધાવિત કરેંગે અર્થાત્ ઉપદ્રવ કરકે મગાચેંગે હસ તરહ ઉન ગૃહપતિ વગૈરહ કા કલહાદિ કો દેખકર 'અહ ભિક્ષુ ણં ઉચ્ચા વચં મણં નિયંછિજ્જા' ભિક્ષુક સંયમશીલ સાધુ ઉસ સાગારિક ઉપાશ્રય મેં રહતે છુપ્પ અપને મન કો ઉચ્ચાવચ કરને લગેંગા અર્થાન્ 'એસ સ્વલુ અન્નમન્નં' ચે લોગ ગૃહપતિ વગૈરહ હસ પ્રકાર કા 'ઉક્કોસંતુ વા મા વા ઉક્કોસંતુ' કલહ નહીં કરે

રિક નિવાસસ્થાનમા સાધુનુ રહેવુ કર્મબન્ધનનુ કારણ માનવામા આવે છે કેમ કે-'હહ સ્વલુ ગાહાવહ વા' આ સામારિક આશ્રયસ્થાનમા ગૃહપતિ ગૃહસ્થ શ્રાવક અથવા 'ગાહાવહ ભારિયા વા' ગૃહપતિની સ્ત્રી અથવા 'ગાહાવહ પુત્તો વા' ગૃહપતિની પુત્ર અથવા 'ગાહાવહ ધૂયા' ગૃહપતિની પુત્રી અથવા 'સુણ્ઠા વા' ગૃહપતિની પુત્રવધૂ 'જાવ કમ્મકરી વા' અથવા યાવત્ દાસ, નોકર, દામી અગર કર્મકર અથવા નોકરની સ્ત્રી 'અન્નમન્નં ઉક્કોસંતિ વા' પરસ્પર કલહ કરીયા કરશે કે શેરણકોર કરશે અથવા 'પચંતિ વા' પાકક્રિયા કરશે અથવા તો 'રુમંતિ વા' અવરોધ કરશે અથવા 'ઉદ્ધવિંતિ વા' એક બીજાને ઉપદ્રવ કરશે અર્થાત્ ઉપદ્રવ કરીને ભગાડવા પ્રયત્ન કરશે આ રીતે એ ગૃહપતિ વિગેરેના કલહાદિને બોધને 'અહ ભિક્ષુણં પુલ્લોવદિટ્ઠા એસ પઙ્ગણાં' પરંતુ સાધુ સાધ્વીયોને પૂર્વોપદિષ્ટ એવી પ્રતિજ્ઞા અર્થાત્ સયમ પાલન કરવાનો નિયમ છે. 'એસહેક' અને સયમ પાલન કરવું

અક્રોશંતુ' એ તે સ્વલ્પ ગૃહપત્યાદયઃ સાગારિકોપાશ્રયે અન્યોન્યમ્-પરસ્પરમ્ ઉત્ક્રોશન્તુ વા-
આક્રોશં કુર્વન્તુ, મા વા ઉત્ક્રોશન્તુ-આક્રોશં મા કુર્વન્તુ 'પચંતુ વા મા વા પચંતુ' પવન્તુ વા,
પાર્કં કુર્વન્તુ, મા વા પવન્તુ-પાર્કં મા કુર્વન્તુ 'જાવ' યાવત્-રુન્ધન્તુ વા મા વા રુન્ધન્તુ ઉદ-
દ્રાવયન્તુ 'મા વા ઉદ્દવિંતુ' મા વા ઉદ્દાવયન્તુ इत्येवं मर्गसि द्वैविध्यं विविकित्सा वा स्यात्
તથા ચ સંયમાત્મવિરાધના ભવેદિત્યાશયેનાહ-**'અહ મિત્સ્વૂળં પુલ્લોવદિદ્વા એસ પડ્ણા'** અથ
મિશ્નૂળાં સાધૂનાં કૃતે પૂર્વોપદિષ્ટા-પૂર્વે તીર્થકુદુપદિષ્ટા યપા પ્રતિજ્ઞા સંયમપાલનનિયમઃ
'એસ હેઝ' એપ હેતુઃ, 'એયં કારણે' એતત્ કારણમ્ 'એસ ઉવદેસે' એપ ઉપદેશઃ મગવતસ્તીર્થ-
કૃતઃ કીદશઃ ઉપદેશ इत्याह-**'જં તહપ્પગારે સાગારિણ ઉવસ્સણ'** યત્ તથાપ્રકારે પૂર્વોક્તરૂપે
સાગારિકે ગૃહસ્થકુદુપ્પરિવારયુક્તે ઉપાશ્રયે 'ળો ઠાળં વા સેઝ્જં વા નિસીહિયં વા' નો
સ્થાનં વા-કાયોત્સર્ગરૂપમ્, શય્યાં વા સંસ્તારકમ્, નિષીધિકાં વા-સ્વાધ્યાયધૂમિં 'ચેઝ્જા'
ચેતયેત્-કુપાત્ ॥ સૂ. ૧૩ ॥

યા કરે હસ તરહ કા અનેકોં ઝંચાનીચા વિચાર મન મેં હોને લગેગા, હસી
તાત્પર્ય સે કહતે હેં કિ-યે સમી ગૃહપતિ વગેરહ હસ સાગારિક ઉપાશ્રય મેં
પરસ્પર મેં કલહ કરે યા નકરે 'પચંતુ મા વા પચંતુ' પકાવે યા નહીં પકાવે
'જાવ મા વા ઉદ્દવિંતુ' યાવન-અવરોધ કરે યા નહીં કરે ઉપદ્રવ કરકે એક દૂસરે
કો યદેરે યા નહીંયદેરે હસ તરહ મન મેં અનેક પ્રકાર કા ઈવિધ્ય યા વિચિ-
કિત્સા ઉત્પન્ન હોને સે સંયમ આત્મ વિરાધના હોગી હસ આશય સે કહા હૈ-
'અહ મિત્સ્વૂળં પુલ્લોવદિદ્વા એસપડ્ણા, એસ હેઝ, એયં કારણે, એસ ઉવદેસે' અથ
કિન્તુ મિશ્નુકોં કે લિયે પૂર્વોપદિષ્ટ-પહિલે વતલાયી ગયી એસી પ્રતિજ્ઞા-સંયમ
પાલન કરને કા નિયમ હૈ યહી સંયમ પાલન કરનાહી સાધુ કા મુખ્ય હેતુ હૈ યા
મુખ્ય કારણ વતલાયા ગયા હૈ ઓર મગવાન વીતરાગ શ્રીમહાવીર સ્વામીને ઉપ-
દેશ દિયા હૈ કિ-**'જં તહપ્પગારે સાગારિણ'** હસ પ્રકાર કે સાગારિક 'ઉવસ્સણ'
ઉપાશ્રય મેં 'ળો ઠાળં વા' સ્થાન-ધ્યાન રૂપ કાયોત્સર્ગ કે લિયે તથા 'સેઝ્જં વા'
શય્યા-શયન સંથરા કરને કે લિયે તથા 'નિસીહિયં વા ચેઝ્જા' નિષીધિકા-
સ્વાધ્યાય કરને કે લિયે મી આવાસ નહીં કરના ચાહિયે, કપોં કિ સાગારિક
નિવાસસ્થાન મેં રહને સે સંયમ આત્મ વિરાધના હોતી હૈ ॥૧૩॥

એજ સાધુને મુખ્ય હેતુ છે. અથવા 'એસ કારણે' એજ મુખ્ય કારણ કહેલ છે 'એસ
ઉવદેસે' તથા વીતરાગ ભગવાન શ્રીમહાવીર સ્વામીએ એજ ઉપદેશ આપ્યો છે કે 'જં તહ
પ્પગારે સાગારિણ ઉવસ્સણ' આવા પ્રકરના સાગારિક નિવાસસ્થાનમાં 'ળો ઠાળં વા' સ્થાન-
ધ્યાનરૂપ કાયોત્સર્ગ માટે તથા 'સેઝ્જં વા' શય્યા શયન સંથારો કરવા માટે તથા 'નિસીહિયં
વા ચેઝ્જા' નિષીધિકા અર્થાત્ સ્વાધ્યાય કરવા માટે પણ વાસ કરવો નહીં કેમ કે સાગા-
રિક ઉપાશ્રયમાં રહેવાથી સંયમ આત્મ વિરાધના થાય છે. સૂ. ॥ ૧૩ ॥

પતિર્વા 'ગાહાવહ્ ભારિયા વા' ગૃહપતિભાર્યા વા 'ગાહાવહ્ પુત્તો વા' ગૃહપતિપુત્રો વા 'ગાહાવહ્ ધૂયા વા' ગૃહપતિદુહિતા વા 'સુણ્ઠા' સ્ત્રુષા વા-પુત્ર વધૂઃ 'જાવ' કમ્મકરી વા 'યાવત્-ધાત્રી વા' દાસો વા દાસી વા કર્મકરો વા કર્મકરી વા 'અન્નમન્નં' અન્યોન્યમ્-પરસ્પરમ્ 'ઉક્કોસંતિ વા' ઉત્ક્રોશંતિ વા-આક્રોશં કરિષ્યન્તિ, તે ગૃહપત્યાદયઃ પરસ્પરં કલહં કરિષ્યન્તિ 'પવંતિ વા, રૂમંતિ વા, ઉદ્ઘવિંતિ વા' પવન્તિ વા-પાકં કરિષ્યન્તિ, રૂમન્તિ વા, અવરોધં કરિષ્યન્તિ, ઉદ્ઘાવયન્તિ વા-ઉદ્ઘાવણં કરિષ્યન્તિ વા, તેષાંચ ગૃહપત્યાદીનામાક્રોશાદિકં દૃષ્ટ્વા 'અહ મિક્કલુણં' અથ સ મિક્કલુઃ સાગારિકોપાશ્રયે વસન્ સાધુઃ સ્વલુ 'ઉચ્ચાવયં મણં નિયંછિજ્જા' ઉચ્ચાવચમ્ મનઃ કુર્વાત્, તત્ર ઉચ્ચં તાવદ્ મા એવં કુર્વન્તુ, અવચં તાવત્ એવમ્ આક્રોશાદિકં કુર્વન્તુ इत्येवम् ઉચ્ચાવચં મનઃ કરિષ્યન્તિ, તદાહ-'એ સ્વલુ અન્નમન્નં ઉક્કોસંતુ વા, મા વા સાધુ કા રહના કર્મબન્ધન કા કારણ માના જાતા હૈ કયોંકિ 'હહ સ્વલુ' હસ સાગરિક નિવાસસ્થાન મેં 'ગાહાવહ્ વા' ગૃહપતિ-ગૃહસ્થ શ્રાવક યા 'ગાહાવહ્ ભારિયા વા' ગૃહપતિ કી ભાર્યા યા 'ગાહાવહ્ પુત્તો વા' ગૃહપતિ કા પુત્ર અથવા 'ગાહાવહ્ ધૂયા વા' ગૃહપતિ કી દુહિતા કન્યા યા ગૃહપતિ કી 'સુણ્ઠા વા' સ્ત્રુષા પુત્ર વધૂ 'જાવ કમ્મકરી વા' યા યાવત્-દાસ શ્રુત્થ યા દાસી યા કર્મકર-નૌકર યા કર્મકરી-નૌકરાની 'અણમણં' અન્યોન્ય-પરસ્પર આપસ મેં 'ઉક્કોસંતિ વા' આક્રોશ કરેંગે અર્થાત્ ગૃહપતિ વગેરહ આપસ મેં કલહ કરેંગે યા શોર ગુલ મચ્ચાએગે, યા 'પવંતિ વા' પાક કરેંગે અથવા 'રૂમંતિ વા' અવરોધ કરેંગે અથવા 'ઉદ્ઘવિંતિ વા' એક દૂસરે કો ઉદ્ઘાવિત કરેંગે અર્થાત્ ઉપદ્રવ કરકે ભગાએગે હસ તરહ ઉન ગૃહપતિ વગેરહ કા કલહાદિ કો દેખકર 'અહ મિક્કલુ ણં ઉચ્ચા વયં મણં નિયંછિજ્જા' મિક્કલુક સંયમશીલ સાધુ ઉસ સાગારિક ઉપાશ્રય મેં રહતે હુએ અપને મન કો ઉચ્ચાવચ કરને લગેગા અર્થાત્ 'એ સ્વલુ અન્નમન્નં' ચે લોગ ગૃહપતિ વગેરહ હસ પ્રકાર કા 'ઉક્કોસંતુ વા મા વા ઉક્કોસંતુ' કલહ નહીં કરે

રિક નિવાસસ્થાનમા સાધુનુ રહેવું કર્મબન્ધનનુ કારણ માનવામા આવે છે કેમ કે-'હહ સ્વલુ ગાહાવહ્ વા' આ સાગારિક આશ્રયસ્થાનમા ગૃહપતિ ગૃહસ્થ શ્રાવક અથવા 'ગાહાવહ્ ભારિયા વા' ગૃહપતિની સ્ત્રી અથવા 'ગાહાવહ્ પુત્તો વા' ગૃહપતિની પુત્ર અથવા 'ગાહાવહ્ ધૂયા' ગૃહપતિની પુત્રી અથવા 'સુણ્ઠા વા' ગૃહપતિની પુત્રવધૂ 'જાવ કમ્મકરી વા' અથવા યાવત્ દાસ, નૌકર, દામી અગર કર્મકર અથવા નૌકરની સ્ત્રી 'અન્નમન્નં ઉક્કોસંતિ વા' પરસ્પર કલહ કરીયા કરશે કે શોરખડોર કરશે અથવા 'પવંતિ વા' પાકક્રિયા કરશે અથવા તે 'રૂમંતિ વા' અવરોધ કરશે અથવા 'ઉદ્ઘવિંતિ વા' એક બીજાને ઉપદ્રવ કરશે અર્થાત્ ઉપદ્રવ કરીને ભગાડવા પ્રયત્ન કરશે આ રીતે એ ગૃહપતિ વિગેરના કલહાદિને બોધને 'અહ મિક્કલુણં પુલ્લોવદિટ્ઠા એસ પહ્ણના' પરંતુ સાધુ સાધ્વીયેને પૂર્વોપદિષ્ટ એવી પ્રતિજ્ઞા અર્થાત્ સયમ પાલન કરવાનો નિયમ છે. 'એસહેક' અને સયમ પાલન કરવું

અક્રોશંતુ' એતે ચલુ ગૃહપત્યાદયઃ સાગારિકોપાશ્રયે અન્યોન્યમ્-પરસ્પરમ્ ઉત્ક્રોશન્તુ વા-
આક્રોશં કુર્વન્તુ, મા વા ઉત્ક્રોશન્તુ-આક્રોશં મા કુર્વન્તુ 'પચંતુ વા મા વા પચંતુ' પચન્તુ વા,
પાકં કુર્વન્તુ, મા વા પચન્તુ-પાકં મા કુર્વન્તુ 'જાવ' યાવત્-રુન્ધન્તુ વા મા વા રુન્ધન્તુ ઉદ્-
દ્રાવયન્તુ 'મા વા ઉદ્વિન્તુ' મા વા ઉદ્દ્રાવયન્તુ इत्येवं मरुसि द्वैविध्यं विविकित्सा वा स्यात्
તથા ચ સંયમાત્મવિરાધના ભવેદિત્યાશયેનાહ-‘અહ મિલ્કલૂણં પુલ્લોવદિદ્વા એસ પડ્ણા’ અથ
મિલ્કલૂણં સાધૂનાં કૃતે પૂર્વોપદિષ્ટા-પૂર્વે તીર્થકુદુપદિષ્ટા એપા પ્રતિજ્ઞા સંયમપાલનનિયમઃ
'એસ હેજ' એપ હેતુઃ, 'એયં કારણે' એતત્ કારણમ્ 'એસ ઉવદેસે' એપ ઉવદેશઃ ભગવત્સ્તીર્થ-
કૃતઃ કીદશઃ ઉપદેશ इत्याह-‘જં તહપ્પગારે સાગારિણ ઉવસ્સણ' યત્ તથાપ્રકારે પૂર્વોક્તરૂપે
સાગારિકે ગૃહસ્થકુદુપ્પરિવારયુક્તે ઉપાશ્રયે 'ળો ઠાળં વા સેજ્જં વા નિસીહિયં વા' નો
સ્થાનં વા-કાયોત્સર્ગરૂપમ્, શય્યાં વા સંસ્તારકમ્, નિષીધિકાં વા-સ્વાધ્યાયધૂમિ 'ચેજ્જા'
ચેતયેત્-કુર્યાત્ ॥ સૂ. ૧૩ ॥

યા કરે હસ તરહ કા અનેકોં જંચાનીચા વિચાર મન મેં હોને લગેગા, હસી
તાત્પર્ય સે કહતે હેં કિ-ચે સમી ગૃહપતિ વગેરહ હસ સાગારિક ઉપાશ્રય મેં
પરસ્પર મેં કલહ કરે યા નકરે 'પચંતુ મા વા પચંતુ' પકાવે યા નહીં પકાવે
'જાવ મા વા ઉદ્વિન્તુ' યાવન-અવરોધ કરે યા નહીં કરે ઉપદ્રવ કરકે એક દૂસરે
કો ચદેરે યા નહીંચદેરે હસ તરહ મન મેં અનેક પ્રકાર કા ઠેવિધ્ય યા વિચિ-
કિત્સા ઉત્પન્ન હોને સે સંયમ આત્મ વિરાધના હોગી હસ આશય સે કહા હૈ-
'અહ મિલ્કલૂણં પુલ્લોવદિદ્વા એસપડ્ણા, એસ હેજ, એયં કારણે, એસ ઉવદેસે' અથ
કિન્તુ મિલ્કલૂં કે લિયે પૂર્વોપદિષ્ટ-પહિલે ચતલાયી ગયી એસી પ્રતિજ્ઞા-સંયમ
પાલન કરને કા નિયમ હૈ યહી સંયમ પાલન કરનાહી સાધુ કા મુખ્ય હેતુ હૈ યા
મુખ્ય કારણ ચતલાયા ગયા હૈ ઓર ભગવાન વીતરાગ શ્રીમહાવીર સ્વામીને ઉપ-
દેશ દિયા હૈ કિ-‘જં તહપ્પગારે સાગારિણ' હસ પ્રકાર કે સાગારિક 'ઉવસ્સણ'
ઉપાશ્રય મેં 'ળો ઠાળં વા' સ્થાન-ધ્યાન રૂપ કાયોત્સર્ગ કે લિયે તથા 'સેજ્જં વા'
શય્યા-શયન સંથરા કરને કે લિયે તથા 'નિસીહિયં વા ચેજ્જા' નિષીધિકા-
સ્વાધ્યાય કરને કે લિયે મી આવાસ નહીં કરના ચાહિયે, કપોં કિ સાગારિક
નિવાસસ્થાન મેં રહને સે સંયમ આત્મ વિરાધના હોતી હૈ ॥૧૩॥

એજ સાધુને મુખ્ય હેતુ છે. અથવા 'એસ કારણે' એજ મુખ્ય કારણ કહેલ છે. 'એસ
ઉવદેસે' તથા વીતરાગ ભગવાન શ્રીમહાવીર સ્વામીએ એજ ઉપદેશ આપ્યો છે કે 'જં તહ
પ્પગારે સાગારિણ ઉવસ્સણ' આવા પ્રકરના સાગારિક નિવાસસ્થાનમાં 'ળો ઠાળં વા' સ્થાન-
ધ્યાનરૂપ કાયોત્સર્ગ માટે તથા 'સેજ્જં વા' શય્યા શયન સંથારો કરવા માટે તથા 'નિસીહિયં
વા ચેજ્જા' નિષીધિકા અર્થાત્ સ્વાધ્યાય કરવા માટે પણ વાસ્તવ કરવો નહીં કેમ કે સાગા-
રિક ઉપાશ્રયમાં રહેવાથી સંયમ આત્મ વિરાધના થાય છે. સૂ. ॥ ૧૩ ॥

મૂલ્ય-આયાણમેયં મિલ્લુસ્સ ગાહાવહિં સદ્ધિં સંવસમાણસ્સ इह खलु गहावइ अप्पणो स अट्ठाए अगणिकायं उज्जालેज्ज वा पज्जालેज्ज वा, विज्ज.लेज्ज वा, अह भिक्खु उच्चावयं मणं णियछेज्जा, एते खलु अगणिकायं उज्जालેतु वा मा वा उज्जालેतु पज्जालેतु वा मा वा पज्जालેतु जाव मा वा विज्जालેतु अह भिक्खूणं पुब्बोदिट्ठा एस पइण्णा एस हेउ जाव जं तहप्पगारे उवस्सद् णो ठाणं वा णिसीहिं वा चेतैज्जा ॥सू० १४॥

છાયા-આદાનમેતત્ મિલ્લુકસ્ય ગૃહપતિભિઃ સાર્દ્ધમ્ સંવસતઃ, इह खलु गृहपतिः आत्मनः स्वार्थाय अग्निकायम् उज्ज्जालयेद् वा प्रज्वालयेद् वा विध्यापयेद् वा अथ भिक्षुः उच्चावचं मनः कुर्यात्, एते खलु अग्निकायम् उवज्ज्जालयन्तु वा मा वा उज्ज्ज्जालयन्तु, प्रज्ज्जालयन्तु मा वा प्रज्ज्जालयन्तु यावद् मा वा विध्यापयन्तु, अथ भिक्षूणां पूर्वोपदिष्टा एषा प्रतिज्ञा, एष हेतुः. यावद्-यत् तथा प्रकारे उपाश्रये नो स्थानं वा शय्या वा निपीधिकां वा चेतयेद् । सू० ૧૪ ॥

ટોકા-પુનરપિ સાગારિકોપાશ્રયે સાધૂનાં નિવાસનિવેધમાહ-‘આયાણમેયં’ આદાનમ્ કર્મોપાદાનકારણમ્ एतत्-સાધૂનાં સાગારિકોપાશ્રયે वासः तदेवोपपादयन्माह-‘मिक्खुस्स गहावइहिं सद्धिं’ મિલ્લુકસ્ય સાધોઃ ગૃહપતિભિઃ સાર્દ્ધમ્ ‘સંવસમાણસ્સ’ સંવસતઃ, કથં કર્મોપાદાનં સ્યાત્ તદાહ-‘इह खलु गहावइ’ इह खलु गृहपतिः ‘अप्पणो सयट्ठाए’ આત્મનઃ

ટીકાર્થ-ફિર બી સાગારિક ઉપાશ્રય-ગૃહસ્થકેમકાન મેં સાધુ કા નિવાસ કા નિવેધ બતલાતે હૈં-‘આયાણમેયં મિલ્લુસ્સ’ एतत्-અર્થાત્ સાધુઓં કા સાગારિક ઉપાશ્રય મેં નિવાસ કરના આદાન-કર્માદાન કા કારણ માના જાતા હૈ અર્થાત્ સાધુ કો સાગારિક આશ્રયસ્થાન મેં રહને સે કર્મ બન્ધ હોતા હૈ ક્યોંકિ ‘ગાહાવહિ સદ્ધિં’ ગૃહપતિ-ગૃહસ્થોં કે સાથ ઉપાશ્રય અર્થાત્ ગૃહસ્થ કે નિવાસ સ્થાન મેં નિવાસ કરતે હુએ સાધુ કે ગન મેં અનેકોં ઉદ્વેગ ઉત્પન્ન હો સકતે હૈં ક્યોં કિ ‘इह खलु गहावइ’ उस उपाश्रय में रहने वाले गृहपति-गृहस्थ आदक‘अप्पणो स अट्ठाए’ अपने स्वार्थ के लिये ‘अगणिकायं’ अग्निकाय

દ્વીતીયા સાગારિક વક્તવ્યમા સાધુના નિવાસના નિવેધનુ કથન કરે છે.

ટીકાર્થ-‘આયાણમેય મિલ્લુસ્સ’ સાધુ કે સાધ્વીએ સાગારિક ઉપાશ્રયમા નિવાસ કરવો એ આદાન અર્થાત્ કર્મોપાદાનનુ કારણ માનવામાં આવે છે અર્થાત્ સાધુ કે સાધ્વીએ સાગારિક નિવાસસ્થાનમા રહેવાથી કર્મબંધન થાય છે કેમ કે ‘ગાહાવહિં સદ્ધિં સંવસમાણસ્સ’ ગૃહપતિ ગૃહસ્થાની સાથે ઉપાશ્રયમા નિવાસ કરનારા સાધુના મનમા અનેક પ્રકારના ઉદ્વેગ ઉત્પન્ન થવા સંભવ રહે છે. કેમ કે ‘इह खलु गहावइ अप्पणो सयट्ठाए’ એ આશ્રયસ્થાનમા રહેનારા ગૃહપતિ ગૃહસ્થઆવક પોતાના ઉપયોગ માટે ‘अगणिकायं’ उज्जालेज्ज

સ્વાર્થાય-સ્વાર્થમિત્યર્થઃ ‘અગ્નિકાયાં’ અગ્નિકાયામ્-અગ્નિકાયિકજીવમ્ અગ્નિમિત્યર્થઃ ‘ઉજ્જાલિજ્જા વા’ ઉજ્જ્વાલયેદ્ વા ‘પજ્જાલિજ્જા વા’ પ્રજ્જ્વાલયેદ્ વા ‘વિજ્જાવિજ્જા વા’ વિધ્યાપયદ્ વા-નિર્વાપયેદિત્યર્થઃ ‘અહ ભિક્ખુ ઉચ્ચાવયં મણં નિયંછિજ્જા’ અથ સ ભિક્ખુઃ ઉચ્ચાવચં મનઃ કુર્યાત્, તત્ર ઉચ્ચં તાવદ્ મનઃ અગ્નિકાયાં મા ઉજ્જ્વાલયન્તુ, શ્વચં તાવદ્ મનઃ અગ્નિકાયામ્ ઉજ્જ્વાલયન્તુ इत्येदंરूपम् उच्चावचं मनो बोध्यम्, तदैव स्फुटीकुर्वन्नाह-‘एए खलु अग्निकायां उज्जालेतु वा मा वा उज्जालेतु’ एते तावत् गृप्त्यादयः अग्निकायम् उज्जालयन्तु वा, मा वा उज्जालयन्तु ‘एवम् ‘पज्जालेतु वा मा वा पज्जालेतु’ प्रज्वालयन्तु वा मा वा प्रज्वालयन्तु एवम् ‘विज्जाविंतु वा मा वा विज्जावितु’ विध्यापयन्तु वा मा वा विध्यापयन्तु इत्येवं मनसि द्वैविध्यं विचिकित्सा वा स्यात् तथा च संयमात्मविराधना भवेत्, अतएवाह-‘अह भिक्खूणं पुव्वोवदिट्ठा एस पइण्णा’ अथ भिक्षूणां साधूनां कृते पूर्वोपदिष्टा पूर्व तीर्थकृत्तुका एषा प्रतिज्ञा संयमपालननियमः ‘एस हेऊ’ एष हेतुः ‘एय कारणे’ एतत् कारणम् ‘एस उवदेसे’ एष उपदेशः ‘जं तहप्पगारे उवस्सए’ यत् तथाप्रकारे गृह्यप्रतिभिः

उज्जालेज्ज वा पज्जालेज्ज वा’ को उज्ज्वलित तथा प्रज्वलित करेगा और ‘विज्जावेज्ज वा’ उस प्रज्वलित अग्निको बुझावेगा, इसलिये ‘अह भिक्खू उच्चावयं मणं नियंछिज्जा’ वह भिक्षुक-भाव साधु उच्चावच अनेक प्रकार का मनमें तर्क वितर्क या ऊंचा नीचा विचार करेगा-‘एए खलु अग्निकायां उज्जालेतु वा’ जैसे कि ये गृहस्थ अग्नि को भले ही उज्ज्वलित करें या ‘मा वा उज्जालेतु’ नहीं करे एवं ‘पज्जालेतु वा मा वा पज्जालेतु’ प्रज्वलित करें या नहीं करें, तथा ‘विज्जावितु वा, मा वा विज्जावितु’ उस प्रज्वलित अग्नि को बुझावे या नहीं बुझावे इस प्रकार के मन में द्वैविध्य यथात् बुविधा या विचिकित्सा संशय उत्पन्न होने से संयम आत्म विराधना होगी इसीलिये कहा है कि-

‘अह भिक्खू णं पुव्वोवदिट्ठा एस पइण्णा’ उस भिक्षुक-संयमशील साधु के लिये पूर्वोपदिष्ट-भगवान् तीर्थकृत ने पहले बतलायीगयी यह प्रतिज्ञा है

वा पज्जालेज्ज वा’ अग्निधायने सणगावशे अने प्रज्वलित कश्चे तथा ‘विज्जावेज्ज वा’ अ-प्रज्वलित अग्निने ओक्षवशे तेथी ‘अह भिक्खू उच्चावयं मणं नियंछिज्ज’ अने संयमशील साधु के साध्वीना मनमां तर्क वितर्क थशे अने उंचानीचो विचार करशे जेमे ठे- ‘एस खलु अग्निकाया उज्जालेतु वा पज्जालेतु वा’ आ गृहस्थ अग्निने लसे सणगावे के प्रज्वलित करे अथवा ‘मा वा पज्जालेतु’ न सणगावे के प्रज्वलित न करे तथा ‘विज्जावितु वा मा वा विज्जावितु’ अने प्रज्वलित अग्निने ओक्षवे अगर न ओक्षवे आवा प्रकारथी मनमां दुग्धा अर्थात् संशय उत्पन्न थवाथी संयम आत्म विराधना थशे तेथी इहु छे ठे-‘अह भिक्खूण पुव्वोवदिट्ठा एस पइण्णा’ अने संयमशील साधु के साध्वी भाटे भगवान् तीर्थकरे पडेवेथी उपदेशे आ प्रकारनी प्रतिज्ञा छे ठे संयम नियम मतनु’ पालन

સહિતે ઉપાશ્રયે 'ળો ઠાળં વા સેજ્જં વા નિસીહિયં વા' નો સ્થાનં વા કાયોત્સર્ગરૂપમ્, શય્યાં વા સંસ્તારકમ્, નિષીધિકાં વા સ્વાધ્યાયભૂમિ 'ચેતેજ્જા' ચેત્તયેદ્ વિદ્યાત્ ॥૧૪॥

મૂલમ્—આયાણમેયં ભિક્ષુસ્સ ગાહાવહિં સદ્ધિ સંવસમાણસ્સ ઇહ
ખલુ ગાહાવહસ્સ કુંડલે વા, ગુણે વા, મળી વા, મોક્ષિણ વા, હિરણ્ણે વા,
સુવર્ણે વા કડગાણિ વા, તુહિયાણિ વા, તિસરગાણિ વા, પાલંબાણિ વા હારે
વા, અદ્ધહારે વા ઇગાવલી વા, મુક્તાવલી વા, રયણાવલી વા, તરુણિયં
વા, કુમારિં અલંકિયવિભૂસિયં પેહાણ અહ ભિક્ષૂ ઉચ્ચાવયં મળં ણિયં
છેજ્જા, 'ઈરિસિયા વા સા, ણો વા ઇરિસિયા' ઇતિ વા બૂયા, ઇતિ વા ણં મળં
સાણ્જ્જા, અહ ભિક્ષૂ ણં પુઠ્ઠોવદિટ્ઠા એસ પડ્ડણા, એસ હેઠ્ઠ જાવ જં તહ-
પ્પગારે ઉવસ્સણ ણો ઠાળં વા સેજ્જં વા નિસીહિયં વા ચેતેજ્જા ॥સુ૦ ૧૫॥

છાયા—આદાનમેતત્ ભિક્ષુસ્સ ગૃહપતિભિઃ સાર્દમ્ સંવસતઃ ઇહ ખલુ ગૃહપતેઃ કુંડલં
વા, ગુણં વા, મળિં વા, મૌક્તિકં વા, હિરણ્યં વા, સુવર્ણં વા, કટકાણિ વા તુટિકાણિ વા,
પ્રાલંબાણિ વા, દારં વા, અર્દ્ધદારં વા, એકાવલીં વા, મુક્તાવલીં વા, કનકાવલીં વા, રત્નાવલીં

કિ સંયમ નિયમ ત્રય કા પાલન કરના હી સાધુ કા પરમ કર્તવ્ય માના જાતા
હૈ ઔર તીર્થકરને ઉપદેશ બી દિયા હૈ કિ સાધુ અવશ્ય સંયમનિયમ કા
પાલન કરેં જિસસે ડન સાધુઓં કો સંયમ આત્મ વિરાધના નહીં હોતો હૈ
'એસ હેઠ્ઠ એસ કારણં' યહી મુખ્ય હેતુ ઔર કારણ બી સમજા જાતા હૈ 'એવં એસ
ઉવદેસે' યહી તીર્થકર ભગવંતોં કા ઉપદેશ હૈ કિ 'તહપ્પગારે ઉવસ્સણ' કિ ડસ
પ્રકાર કે સાનારિક ઉપાશ્રય મેં સાધુ 'ઠાળં વા' સ્થાન-ધ્યાન રૂપ કાયોત્સર્ગ કે
લિયે તથા 'સેજ્જં વા નિસીહિયં વા ચેતેજ્જા' શય્યા-શયન સંસ્તારક પાથરને કે
લિયે ઔર નિષીધિકા સ્વાધ્યાય કરને કે લિયે નિવાસ નહીં કરે ક્યોંકિ ઉક્ત-
રીતિ સે સાનારિક ઉપાશ્રય મેં રહને સે સાધુ કો સંયમ આત્મ વિરાધના હોતી
હૈ ઇસલિયે વહાં નહીં રહે ॥૧૪॥

કરવુ એજ સાધુઓનું પરમ કર્તવ્ય મનાય છે. અને ભગવાન તીર્થકરે ઉપદેશ પણ
કરેલ છે કે—સાધુએ અવશ્ય સયમ નિયમનું પાલન કરવુ. જેથી એ પ્રમાણે સયમ
નિયમનું પાલન કરવાવાળા સાધુઓને સયમ આત્મ વિરાધના થતી નથી 'એસ હેઠ્ઠ એવં
કારણે' એજ મુખ્ય હેતુ અને કારણ પણ સમજવામા આવે છે. 'એસ ઉવદેસે' એજ
ભગવાનનો ઉપદેશ છે 'જં તહપ્પગારે ઉવસ્સણ' કે તેવા પ્રકારના સાનારિક ઉપાશ્રયમા 'ળો
ઠાળં વા સેજ્જ વા' સાધુ કે સાધ્વીએ સ્થાન-ધ્યાનરૂપ કાયોત્સર્ગ માટે તથા શય્યા શયન
સંસ્તારો પાથરવા માટે નિવાસ કરવો નહીં. કે મકે-ઉક્ત પ્રકારે સાનારિક ઉપાશ્રયમાં રહેવાથી
સાધુને સયમ આત્મ વિરાધના થાય છે, તેથી સાનારિક ઉપાશ્રયમાં રહેવુ નહીં ॥૧૪॥

વા, તરુણીં વા, કુવારીં અલંકૃતવિભૂષિતાં પ્રેક્ષ્ય અથ મિશ્રુઃ ઉચ્ચાવચં યતઃ કુર્યાત્, ડટ્ટશી વા સા નો વા ઈટ્ટશી' ઇતિ વા સ્વલુ વ્રૂયાત્, ઇતિ વા મતઃ સ્વદેત, અથ મિશ્રુણાં પૂર્વોપદિષ્ટા ઇષા પ્રતિજ્ઞા, ઇપ હેતુઃ, એતત્ કારણમ્, ઇપ ઉપદેશઃ યત્ તથાપ્રકારે ઉપાશ્રયે નો સ્થાનં વા શુર્યાં વા નિષીધિરૂં વા ચેતદેત્ ॥ સૂ. ૧૫ ॥

ટીકા-ક્ષેત્રજ્ઞાન્યામેવાધિકૃત્ય વિશેષં વક્તુમાહ-'આયાણમેયં' આદાનમ્-કર્મોપાદાન કારણમ્ એતત્-સાગારિકગૃહપત્યાદિભિઃ સાર્ધમ્ સાધુનામુપાશ્રયે નિવાસઃ, તદેવાહ-'મિશ્રુસ્સ ગાહાવહિં સદ્ધિ' મિશ્રુકૃત્ય સાધોઃ ગૃહપતિભિઃ સાર્ધમ્ 'સંવસમાણસ્સ' સંવસતઃ ઉપાશ્રયે નિવાસં કુર્વતઃ આદાનયેતદિતિ પૂર્વેણાન્વય', તથાહિ 'ઇહ સ્વલુ ગાહાવહિસ્સ' ઇહ સ્વલુ ઉપાશ્રયે વસતોગૃહપતેઃ ગૃહસ્થસ્ય 'કુંડલે વા ગુણે વા મળી વા' કુણ્ડલં વા, ગુણો વા રસનારૂપં ગુણમ્, મળિ વા-પદ્મરાગમરક્તપ્રમુતિર્મળિ 'મોત્તિષ વા' મૌક્તિકં વા મૌક્તિકમણિમ્ 'હિરણ્યેષુ વા સુવર્ણેષુ વા કઢગાણિ વા' હિરણ્યેષુ વા સુવર્ણેષુ વા રચિતાનિ કટકાનિ-વલયરૂપહસ્તશૂષણાનિ, 'તુલિયાણિ વા' તુલિતાનિ વા અન્નદરૂપ વાહુશૂષણાનિ 'તિસરાણિ

ફિર મી ક્ષેત્ર જ્ઞાન્યા કો હી લક્ષ્ય કર વિશેષ ચાત વનલાતે હૈં-

ટીકાર્થ-'આયાણમેયં મિશ્રુસ્સ ગાહાવહિં સદ્ધિ સંવસમાણસ્સ' એતન્ યહ સાગારિકઉપાશ્રય મેં નિવાસ કરના સાધુઓં કે લિયે આદાન હૈ અર્થાત્ કર્મ વન્ધન કા કારણ બાના જાતા હૈ ક્યોંકિ ગૃહપતિ-ગૃહસ્થ શ્રાવકોં કે સાથ ઉપાશ્રય મેં નિવાસ કરતે હુએ મિશ્રુ-સાધુ કે મન મેં વક્ષ્યમાણરીતિ સે અનેકોં સંકલ્પ વિકલ્પ હો સકતા હૈ જૈસે કિ 'ઇહસ્વલુ ગાહાવહિસ્સ કુંડલે વા' ઉસ ઉપાશ્રય મેં રહતે હુએ ગૃહપતિ-ગૃહસ્થ શ્રાવક કે કુણ્ડલ કો યા 'ગુણે વા' રચના-કન્દોરા રૂપ ગુણ કો યા 'મળી વા' પદ્મરાગ મરક્ત વગૈરહ મળિ કો યા 'મોત્તિષ વા' મૌક્તિક-મોતી કો અર્થાત્ મુક્તાનળી કો યા 'હિરણ્યે વા સુવર્ણે વા કઢગાણિ વા' હિરણ્ય સુવર્ણ કા રચિત કટક-વલય થા 'તુલિયાણી વા' તુલિત કો યા અન્નદ-કેયૂર વાજૂબન્ધ કો અર્થાત્ વાહુ શૂષણોં કો અથવા 'તિસરાણિ વા' તિસરે ત્રીન લડી કી હાટોં

હોત્રશ્રય્યાને જ ઉદ્દેશીને વિશેષ કથન કરે છે -

ટીકાર્થ-'આયાણમેયં મિશ્રુસ્સ' સાગારિક ઉપાશ્રયમા એટલે કે ગૃહસ્થના મહાનમાં નિવાસ કરવે તે સાધુ કે સાધ્વીને આદાનતુ કારણ છે અર્થાત્ કર્મબંધન કારણ માનવામાં આવે છે કેમ કે 'ગાહાવહિ સદ્ધિ સંવસમાણસ્સ' ગૃહસ્થ શ્રાવકોની સાથે ઉપાશ્રયમા નિવાસ કરવાવાળા સાધુ સાધ્વીના મનમા અનેક પ્રકારના સંકલ્પ થાય છે જેમ કે-'ઇહ સ્વલુ ગાહાવહિસ્સ કુંડલે વા' એ ઉપાશ્રયમા રહેનારા ગૃહપતિ ગૃહસ્થશ્રાવકના કુંડલેને અથવા 'ગુણે વા ક દોશને કે 'મળી વા મોત્તિષ વા' પદ્મરાગ મરક્ત વિગેરે મણિયોને કે મોતીને અર્થાત્ મુક્તામણિને અથવા 'હિરણ્યે વા સુવર્ણે વા' આદીસોનાથી બનેલેલી 'કઢગાણિ વા તુલિયાણિ વા' કડા બાજુ બંધ અર્થાત્ હાથના આભૂષણોને અથવા 'તિસરાણિ વા' ત્રણ સરવાળા હોશોને અથવા

वा' दामत्रययुक्तहारान् 'पालंवाणि वा' प्रालम्बानि वा कण्ठाभरणविशेषान् 'हारे वा अद्धहारे वा' हारान् वा अर्द्धहारान् वा एगावली वा' एकावलि वा 'कणगावली वा' कनकावलि वा 'मुक्तावली वा' मुक्तावलि वा 'रयणावली वा' रत्नावलि वा 'तरुणीयं वा' तरुणीं वा 'कुमारि वा' कुमारीं वा 'अलंकियविभूसियं' अलंकृतविभूषिताम्-नानाऽऽभरणालंकृताम् 'पेहाए' प्रेक्ष्य दृष्ट्वा 'अह भिक्खू उच्चावयं मणं नियंछिज्जा' अथ स भिक्षुः साधुः उच्चावचं मनः कुर्यात् तथाहि 'एरिसिया वा सा' ईदृशी वा सुन्दरी सा तरुणी कुमारी 'णो वा एरिसिया इयं वा णं बूया' नो वा ईदृशी सुन्दरी इयं वा तरुणी कुमारी वर्तते इत्येवं खलु ब्रूयात्, तथा-विधमलंकारजातं दृष्ट्वा युवति कन्यकां वा तथाविधां दृष्ट्वा साधुः मनसि नाना प्रकारक तर्क-वितर्कं कुर्वन् यम गृहेऽपि ईदृशमलंकारजातमासीत् तथा मम भार्याऽपि ईदृशी सुन्दरी आसीत् इत्येवं चिन्तयन् मनसि क्षोभोत्पत्त्या संयमात्मदिराधनास्यात् तदाह-'इयं वा मणं

को या 'पालंवाणि वा' कण्ठाभरण विशेष रूप प्रालम्बों को या 'हारे वा' हार को 'अद्धहारे वा' या अर्द्धहार को या 'एगावलि वा' एकावली-एक लड़ी को या कनकावली को या 'कणगावली वा मुक्तावलि वा' मुक्तावली को अथवा 'रयणावली वा' रत्नावली को अथवा 'तरुणीयं वा कुमारि वा' तरुणी-युवती को या कुमारी को 'अलंकियविभूसियं पेहाए' अलंकृत विभूषित-अर्थात् अनेकों आभरणों से विभूषित देखकर 'अह भिक्खू उच्चावय मणं नियंछिज्जा' वह भिक्षुक साधु अपने मन को उच्चावच-ऊंचे नीचे अनेकों अच्छे बुरे संकल्प विकल्पात्मक विचारों से कलुषित करदेगा-जैसे कि 'सरिसिया वा सा णो वा सरिसिया' ऐसी सुन्दरी स्त्री वह मेरी भी धर्मपत्नी थी या मेरी धर्मपत्नी के समान सुन्दरी रह तरुणी युवती स्त्री या कुमारी नहीं है इस तरह मन में अनेकों तर्कवितर्क कुतर्कात्मक संकल्प विकल्प करने लगेगा 'इयं वा णं बूया' इसी तरह उन मणि कुण्डल बगैरह अलंकारों को भी देखकर अनेकों विचार करने लगेगा कि मेरे भी घर में इस तरह के अनेकों अलंकार भूषण जात थे

'पालंवाणि वा' कंठालरण्य विशेष प्रालम्बोने अथवा 'हारे वा' हारने के 'अद्धहारे वा' अर्ध हारने अथवा 'एगावलि वा' ओकावली-ओक लडवाणा हारने 'मुक्तावलि वा' मुक्ता भागाने के 'कणगावलि वा' कनकावलीने अथवा 'रयणावलि वा' रत्नावलीने अथवा 'तरुणीय वा' तरुणी स्त्रीने अथवा 'कुमारि वा' कुमारी कन्याने 'अलंकिय विभूसिय पेहाए' अलंकृत विभूषित अर्थात् अनेक आभूषणोंथी सुशोभित नेधने 'अह भिक्खुस्स उच्चावयं मणं नियंछिज्जा' ते साधुनु मन अनेक प्रकारना संकल्प विकल्पोंथी कलुषित करी देखे. जेभ के 'सरिसिया वा सा' आना जेवी सुंदर मारी पणु स्त्री हती अथवा तो 'णो वा सरिसिया इयं वा णं बूया' मारी स्त्रीना समान आ स्त्री के कुमारी सुंदर नथी. 'इय वा मणं साद्वज्जा' आ प्रभावेना मनमा अनेक प्रकारना कुतर्कात्मक संकल्प विकल्प थध अ. पथे. जेभ के-मारा घरमां पणु आ प्रभावेना अनेक प्रकारना आभूषणो हता. आ दीत्तेना

સાહજા' એતદ્ વા મનઃ સ્વદેત રોચયેત્ મનસિ રાગદ્વેષોત્પાદઃ સ્યાત્ 'અહ મિક્ષૂણં પુન્વો-
વદિદ્ધા એસ પઙ્ગણા' અથ કિન્તુ મિક્ષુણાં સાધુનાં કૃતે પૂર્વોપદિદ્ધા પૂર્વ તીર્થકૃદુક્તા યથા-
સંયમપાલનનિયમરૂપા પ્રતિજ્ઞા વર્તતે 'એસ હેઝ' એપ હેતુઃ 'એયં કારણે' એતત્ કારણમ્
'એસ ઉવદેસે' એપ ઉપદેશઃ કોડસોં ઉપદેશઃ ? ઇત્યાજ- 'જં તદ્દપ્પગારે ઉવસ્સણ' યત્ તથા
પ્રકારે તથાવિધે ગૃહપતિ સહિતે ઉપાશ્રયે 'ખો ઠાણં વા સેઝ્જં વા નિસીહિયં વા' નો સ્થાનં
વા કાયોત્સર્ગરૂપમ્, શય્યાં વા સંસ્તારકરૂપામ્ નિષીધિકાં વા સ્વાધ્યાયભૂમિરૂપામ્ 'ચેતેજ્જા'
ચેતયેત્-કુર્યાત્ એતાવતા ગૃહપતિ પ્રમૃતિભિઃ સહ ઉપાશ્રયે નિવસતઃ સાશ્રોઃ ગૃહસ્થાનાં સુવર્ણાદિ
ભૂષણાઘલંકૃત યુવતિ દર્શનેન મનસિ સ્તોમોત્પત્ત્યા સંયમાત્મ વિરાધના સ્યાદિતિ ફલિતમ્ ॥ ૧૫ ॥

'હયં વા નર્ણં સાહજા' હસ પ્રકાર મન મેં ક્ષોભ ઉત્પન્ન હોને સે સંયમ આત્મ
વિરાધના હોગી ક્યોંકિ એસે અલંકારો કો ઔર યુવતી કુમારી કો દેખ-
કર મન મેં રાગદ્વેષ ઉત્પન્ન હોને કી સંભવના રહતી હૈ 'અહ મિક્ષૂણં પુન્વોવ-
દિદ્ધા એસ પઙ્ગણા, એસ હેઝ, એયંકારણે, એસ ઉવદેસે' અથ-કિન્તુ મિક્ષુકોં કે
લિયે ભગવાન્ તીર્થકર ને પહેલે એસી પ્રતિજ્ઞા લતલાધી હૈ કિ સાધુઓં કો સંયમ
નિયમ કા પાલન કરના હી પરમ કર્તવ્ય હૈ ઔર મુખ્ય હેતુ યા મુખ્ય કારણ હૈ
એસા ઉપદેશ દિયા હૈ કિ 'જં તદ્દપ્પગારે ઉવસ્સણ' હસ પ્રકાર કે સાગારિક ઉપા-
શ્રય મેં સાધુ કો 'ખો ઠાણં વા' સ્થાન-ધ્યાન રૂપ કાયોત્સર્ગ કે લિયે નિવાસ
નહીં કરના ચાહિયે ઔર 'સેઝ્જં વા' શય્યા-શયન કે લિયે સંધરા મી નહીં પાથ-
રના ચાહિયે તથા 'નિસીહિયં વા ચેતેજ્જા' નિષીધિકા-સ્વાધ્યાય કે લિયે મી
નહીં રહના ચાહિયે ક્યોંકિ ઉક્તરીતિ સે સપરિવાર ગૃહસ્થોં કે સાથે ઉપાશ્રય મેં
રહતે હુણ સાધુ કે મન મેં ગૃહસ્થ કી સુવર્ણાદિ જેલર જાત સે વિભૂષિત યા
સુસજ્જિત સુન્દરી યુવતી સ્ત્રી કો દેખકર ક્ષોભ ઉત્પન્ન હોગા જિસ સે સંયમ
આત્મ વિરાધના હોગી ॥ ૧૫ ॥

મનમાં ક્ષોભ થવાથી સંયમ આત્મ વિરાધના થાય છે. કેમ કે એવા અલંકારોને અને
યુવતી કે કુમારીને જોઈને મનમાં રાગદ્વેષ થવાની સંભાવના રહે છે. 'અહ મિક્ષુ જં
પુન્વોવદિદ્ધા એસ પઙ્ગણા' સાધુઓને માટે ભગવાન્ તીર્થકરે એવી પ્રતિજ્ઞા બતાવી છે કે-
સાધુઓએ સંયમ નિયમનું પાલન કરવું એજ પરમ કર્તવ્ય છે. 'એસ હેઝ' અને એજ
મુખ્ય હેતુ છે. 'એયં કારણે' એજ મુખ્ય કારણ છે. 'એસ ઉવદેસે' એજ ઉપદેશ છે કે-
'જં તદ્દપ્પગારે ઉવસ્સણ આ પ્રમાણેના સાગારિક ઉપાશ્રયમાં 'ખો ઠાણં વા સેઝ્જં વા' સાધુ
કે સાધ્વીએ ધ્યાન રૂપ કાયોત્સર્ગ માટે નિગમ કરવો નહીં. અને શય્યા અર્થાત્ શયન
માટે સંધારો પણ પાથરવો નહીં અથવા 'નિસીહિયં વા' નિષીધિકા અર્થાત્ સ્વાધ્યાય
માટે પણ રહેવું નહીં. કેમ કે એવી રીતના પરિવારવાળા ગૃહસ્થની સાથે ઉપાશ્રયમાં
રહેવાથી સાધુના મનમાં ગૃહસ્થની અલંકારવતી સુંદર યુવતી સ્ત્રીને કે શણગારેલ કન્યાને
જોઈને ક્ષોભ થશે અને તેથી સંયમ આત્મ વિરાધના થાય છે. ॥ સુ. ૧૫ ॥

મૂલમ્—આયાણમેયં મિત્તુસ્સ ગાહાવહિં સદ્ધિં સંવસમાણસ્સ इह
 खलु गाहावइणीओ वा, गाहावइधूयाओ ना, गाहावइसुण्हाओ वा,
 गाहावइधाईओ वा, गाहावइ दासीओ वा, गाहावइकम्मकरीओ वा,
 तासिं च णं एवं वुत्तपुब्बं भवइ, जे इमे भवंति सभणा भगवंतो जाव
 उवरया मेहुणधम्माओ णो खलु एतेसिं कप्पइ मेहुणधम्मं परियारणाए
 आउट्ठित्तए जा य खलु एएहिं सद्धिं मेहुणधम्मं परियारणाए आउट्ठा
 विज्जा पुत्तं खलु सा लभेज्जा, ओयस्सिं तेयस्सिं मच्चस्सिं जसस्सिं संप-
 राइयं आलोयणदरिसिणिज्जं एयणगारं णिग्घोसं सोच्चा णिसम्म तासिं
 च णं अपणयरी सद्धी तं तवस्सिं मित्तुं मेहुणधम्मपरियारणाए आउट्ठा-
 वेज्जा, अह मित्तु णं पुव्वोवदिट्ठा एस पइण्णा, एस हेऊ जाव जं तहप्प-
 गारे सागारिण उवस्सए णो ठाणं वा सेज्जं वा निसीहिયં चेतेज्जा ॥सू० १६॥

સેજ્જાઉચ્ચયણસ્સ પઠમોદેસો સમત્તો ॥

છાયા—આદાનમેતત્ મિત્તુકરણ ગૃહપતિભિઃ સાર્દ્ધં સંવસતઃ, इव खलु गृहपत्यो वा, गृह-
 पति दुहितरो वा गृहपति स्तुषा वा गृहपति धात्र्यो वा, गृहपति दास्यो वा, गृहपति कर्म-
 कर्यो वा, तासां च खलु एवम् उक्तपूर्वं भवति—ये इमे भवन्ति श्रमणाः भगवन्तः यावत्
 उपरता मैथुनधर्मात् नो खलु एतेषां कल्पते मैथुनधर्मपरिचारणाय आकूटयितुम् या च
 खलु एतैः सार्द्धम् मैथुनधर्मपरिचारणाय आकूटयेत् पुत्रं खलु सा लभेत्, ओजस्विनं तेज-
 स्विनं वर्चस्विनम् यशस्विनम् संपरायम् आलोकनदर्शनीयम् एतत्प्रकारम् निर्घोषं श्रुत्वा
 निश्चम्य तासाञ्च खलु अन्यतरा ब्राह्म तं तपस्विनं મિત્તું મૈથુનધર્મપરિચારણાય આકૂટયેત્
 અથ મિત્તુણાં પૂર્વોપદિષ્ટા एषा प्रतिज्ञा, एष हतुः यावत् यत् तथाप्रकारे सागारिके उपाश्रये
 नो स्थानं वा शय्यां वा निषीविकां वा चेतयेत् ॥१६॥

ટીકા—ક્ષેત્રશય્યામધિકૃત્ય પુનરપિ વિશેષ વક્તુમાહ—‘આયાણમેયં’ આદાનમ્—કર્મો-
 પાદાનમ્ કર્મબન્ધકારણમ્ એતત્—વક્ષ્યમાણો ગૃહપતિભિઃ સાર્ધં મિત્તુકસ્ય ઉપાશ્રયે નિવાસઃ,

ક્ષેત્રશય્યા કો હી લક્ષ્યકર વિશેષ કુછ ફિર વતલાનાં ચાહતે હૈં—

ટીકાર્થ—‘આયાણમેયં મિત્તુસ્સ ગાહાવહિં સદ્ધિં સંવસમાણસ્સ’ એતત્ અર્થાત્
 સાધુ કા સપરિવાર ગૃહપતિ—ગૃહસ્થ આચક કે સાથ ઉપાશ્રય મેં રહના, આદાન—

ક્ષેત્રશય્યાને ન હોવાને કારીથી વિશેષ કથન કરે છે —

ટીકાર્થ—‘આયાણમેય મિત્તુસ્સ ગાહાવહિં સદ્ધિં સંવસમાણસ્સ’ પરિવારવાળા ગૃહસ્થ
 શ્રાવકના સાથે ઉપાશ્રયમા રહેવું એ સાધુને માટે કર્મબંધનું કારણ છે કેમ કે સપરિ-
 વાર વાળા ગૃહસ્થની સાથે ઉપાશ્રયમા નિવાસ કરતા એવા સાધુને કર્મબંધ એ માટે

तदुपपादयन्नाह--'मिधसुस्त गाहावइहि साद्ध संवसमाणस्स' मिधुदरय राधोः गृहपतिभिः
सार्द्धम् संवसतः उपाश्रये निवासं कुर्वतः, तथाहि 'एत खलु गाहावइणीओ वा' एत खलु
गृहपति सहिते उपाश्रये गृहपत्यो वा गृहपति भार्याः, 'गाहावइ धूयाओ वा' गृहपतिदुहि-
तरो वा गृहपति कन्यकाः 'गाहावइसुण्हाओ वा' गृहपतिरजुषाः वा-गृहपति पुत्रवधूः,
'गाहावइधाईओ वा' गृहपतिधात्री वा 'गाहावइदासीओ वा' गृहपतिदासी वा 'गाहावइ
कम्मकरीओ वा' गृहपतिकर्मकरी वा-गृहपतिपरिचारिकाः स्युः 'तासि च णं एवं
वुत्तपुव्वं भवइ' तासां च खलु गृहपती प्रभृतीनाम् एवम्-वध्यदापरीत्या उक्तपूर्वम्-पूर्वं
कथितं भवति, किमित्याह--'जे इमे भवन्ति समणा भगवन्तो' ये तादृ इमे भवन्ति भगवन्तः
श्रमणः 'जाव उदरया मेहुणाओ धम्माओ' जावत्-शीलवन्तः व्रतवन्तः गुणवन्तः संयताः
संवृताः ब्रह्मचारिणः उपरयाः स्वयैव निवृत्ताः मैथुनाद् धर्मात् विषयभोगवर्जिताः
भवन्ति, तस्मात् 'णो खलु एतेसि कण्ह' नो खलु एतेषां-सामानां फलपते युज्यते 'मेहुण-
धम्मपरियारणाए आउट्ठिए' मैथुनधर्मपरिचारणाय-विषयभोगपेचनाय आकूटयितुम्-

अर्थात् कर्मबन्ध का कारण होता है क्योंकि गृहपति का विदार गृहस्थ धावन के
साथ उपाश्रय में निवास करने वाले साधु के लिये कर्मबन्ध इतलिये होता है कि
'इह खलु गाहावइणीओ वा गाहावइधूयाओ वा' इस उपरिवार गृहपति-गृहस्थ
सहित के निवासस्थान में कदाचित् गृहपति की भार्या स्त्री या गृहपति
की कन्या या 'गाहावइ सुण्हाओ वा' गृहपति की पुत्रवधू या 'गाहावइ
धाईओ वा' गृहपति की धाई (धात्री) या 'गाहावइदासीओ वा' गृहपति की
दासी या 'गाहावइकम्मकरीओ वा' गृहपति की कर्मकरी 'तासि च णं एवं
वुत्तपुव्वं भवइ' नौकारानी को ऐसा पहले से पता होनी 'जे इमे भवन्ति समणा
भगवन्तो जाव उदरया मेहुणधम्माओ' जो ये साधु जहाज्या शील वाले व्रतवाले
गुणवाले संयत संवृत ब्रह्मचारी होते हैं वे सभी मैथुनधर्म विषयभोग से

थाय छे है- 'इह खलु गाहावइणीओ वा' परिवारवाणा गृहस्थना निवासवाणा स्थानमा
रुडेवाथी क्काम गृहपतिनी स्त्री है 'गाहावइ धूयाओ वा' गृहपतिनी कन्या अथवा 'गाहावइ
सुण्हाओ वा' गृहपतिनी पुत्रवधू अथवा 'गाहावइ धाईओ वा' गृहपतिनी धाई (धात्री-
पादकस्त्री) अथवा 'गाहावइ दासीओ वा' गृहस्थनी दासी अथवा 'गाहावइ कम्मकरीओ
वा' गृहस्थनी कर्मकरी अर्थात् नेकराणीने 'तासि च णं एवं वुत्तपुव्वं भवइ' पडेवेथी ओवी
साधु डोय है जे इमे भवन्ति समणा भगवन्तो' ने आ साधु भङ्गात्मा शीलवाणा, व्रतवाणा,
गुणवाणा संयत संवृत प्रहयरी डोय छे, 'जाव उदरया मेहुणधम्माओ' तेओ 'मैथुनधर्म'
इपीलोगथी अर्थात् सासारिक स्त्री सेवन इय विषय लोभोगथी वर्णित डोय तेओ 'णो खलु
कण्ह' एतेसि मेहुणधम्मपरियारणाए आउट्ठिए' आ साधु भङ्गात्माओने विषय लोभगु'
सेवन करवा भाटे तैयार करवा थोअ नथी. 'जा च खलु एहिं सद्धिं' परंतु ने स्त्री आ

अभिमुखी कर्तुम्. 'जा च खलु एएहिं सद्धिं' या च खलु तरुणी एतैः साधुभिः सार्द्धम् 'मेहुणधम्मं परियारणाए' मैथुनधर्मपरिचारणाय विषयभोगसेवनाय 'आउट्टाविज्जा' आकूटयेत्-अभिमुखीकुर्यात् 'पुत्तं खलु सा लमिज्जा' पुत्रं खलु सा तरुणी लभेत कीदृशं पुत्रं मित्याह-'ओयस्सि' ओजस्विनम्-बलवन्तम् 'तेयस्सि' तेजस्विनम्-दीप्तिमन्तम् 'वच्चस्सि' वर्चस्विनम्-रूपसौन्दर्यवन्तम् 'जसस्सि' यशस्विनम्-कीर्तिमन्तम् 'संपराइयं' सांपरायिकम् संग्रामे शूरवीरम् 'आलोयणदरसणिज्जं' आलोकनीयं दर्शनीयञ्च पुत्रं लभते 'एयप्पगारं' एतत्प्रकारम्-उपर्युक्तरूपम् 'णिग्घोसं सुच्चा' निर्घोषं शब्दश्रुत्वा 'णिसम्म' निश्चय-हृदये संप्रधार्य 'तास्सि च णं अण्णयरी' तासाञ्च तरुणीनां मध्ये खलु अन्यतरा काचिदेका 'सद्धी' श्राद्धा-पुत्रेच्छावती श्राविका 'तं तवस्सिं भिवखुं' तं तपस्विनम् भिक्षुम् साधुम्

निवृत्त अर्थात् सांसारिक स्त्री सेवन रूप विषय भोग से वर्जित होते हैं इसलिये 'णो खलु कप्पइ एतेस्सि मेहुणधम्मपरियारणाए आउट्टाविज्जा' इन साधु महात्माओं को विषय भोग सेवन करने के लिये अभिमुख नहीं किया जा सकता, 'जा च खलु एएहिं सद्धिं मेहुणधम्मं परियारणाए आउट्टाविज्जा, पुत्तं खलु सा लमिज्जा' किन्तु जो स्त्री इन साधु महात्माओं के साथ मैथुन धर्म-विषयभोग करने के लिये अभिमुख करेगी अर्थात् उन साधुओं को विषय भोग में प्रवृत्ति करावगी, वह स्त्री निश्चय ही पुत्र को प्राप्त करेगी, 'ओयस्सि, तेयस्सि, वच्चस्सि जसस्सि, संपराइयं' जो पुत्र ओजस्वी बलवान् होगा एवं तेजस्वी दिसिशाली होगा तथा वर्चस्वी अत्यन्त रूप सौन्दर्य शाली होगा, तथा यशस्वी कीर्तिशाली भी होगा एवं सांपरायिक-संग्राम में शूरवीर भी होगा 'आलोयणदरसणिज्जं' आलोकनीय एवं दर्शनीय पुत्र होगा 'एयप्पगारं णिग्घोसं सुच्चा' इस तरह के निर्घोष शब्द को सुनकर और 'णिसम्म' हृदय में विचार कर 'तास्सि च अण्णयरी सद्धी' उन तरुणी युवती स्त्रियों में कोई एक स्त्री पुत्र की इच्छावाली श्राविका 'तं तवस्सिं भिवखुं' उस तपस्वी भिक्षुक साधु को 'मेहुणधम्मपरियारणाए' मैथुन धर्म-विषय भोग करने के लिये 'आउ-

साधु मंडाभाष्याणी साथे 'मेहुणधम्म परियारणाए' मैथुन धर्म-सेवक करवा 'आउट्टाविज्जा' तैयार करे 'पुत्तं खलु सा लमिज्जा' ते स्त्री ७३२ पुत्र भेजवशे. अने पुत्र 'ओयस्सि' ओजस्वी भगवान् थशे 'तेयस्सि' तेजस्वी शंतीवाणे थशे 'वच्चस्सि' अत्यंत रूप अने सौंदर्यवाणे थशे तथा 'जसस्सि' यशस्वी अर्थात् कीर्तिवाणे थशे. तथा 'संपराइयं' सांपरायिक अर्थात् संग्राममा शूरवीर पण थशे तथा 'आलोयण दरसणिज्जं' आलोकनीय अने दर्शनीय पुत्र थशे 'एयप्पगारं णिग्घोसं सुच्चा' या प्रकारमा निर्घोष अर्थात् शब्दने साभाणीने 'णिसम्म' अने हृदयमा धारण करीने 'तास्सि च णं अण्णयरी सद्धी' जे युवती अथे मा केहि पुत्री इच्छावाणी स्त्री 'तं तवस्सिं भिवखुं' ते तपस्वी साधुने 'मेहुणधम्म परियारणाए' मैथुन धर्म-सेवन माटे 'आउट्टाविज्जा' तत्पर करे तेम अने

‘મેહુળધમ્મપરિચારણા’ મૈથુનધર્મપરિચારણાય વિષયભોગસેવનાર્થં ‘અઉટ્ટાવિજ્ઞા’ આકૂટયેત્ અભિમુખી કુર્યાત્ તસ્માદ્ એતદ્ દોષ મયાદ્ ‘અહ મિલ્લુણં પુવ્વોવદિદ્વા એસ વહ્ણના’ અથ મિલ્લુણં સાધૂનાં કૃતે પૂર્વોપદિદ્વા પર્વ તીર્થક્રદુક્તા યપા મૈથુનધર્મવિવૃત્તિ વિષયિણી પ્રતિજ્ઞા વર્તેતે ‘એસ હેઝ’ એપ હેતુઃ ‘એયં કારણે’ એતત્ ત્તારણમ્ ‘એમ ઉવ્વદેમે’ એષ ઉપદેશઃ તદાહ-‘જં તહ્ણપ્પગારે સાગારિણ ઉવ્વસ્સ’ એત્ તથાપ્રસારે તથાવિધે પૂર્વોક્ત-રૂપે સાગારિકે ગૃહસ્થકુટુમ્બપરિચારયુક્તે ઉપાશ્રયે ‘જો ઠાણં વા સેઝ્જં વા નિસીદ્ધિયં વા’ નો સ્થાનં વા કાયોત્સર્ગરૂપમ્ શય્યાં વા સંસ્તારકરૂપામ્ નિપીધિપ્પં વા સ્વાધ્યાયભૂમિમ્ ‘ચેત્તેજ્ઞા’ ચેતયેત્ કુર્યાત્ તથાવિધસાગારિકોપાશ્રયે નિવાસે સતિ ઉક્તગૈત્યા સાધૂનાં સંયમાત્મવિરાધના સ્યાત્ તસ્માત્ સાધુભિઃ સાગારિકોપાશ્રયે નિવાસો ન કર્તવ્ય ઇતિ ૧૧૧

મૂલમ્-એયં ચલ્લુ તસ્સ મિલ્લુસ્સ મિલ્લુણીણ ચ સામગ્ગિયં તિવેમિ ॥સૂ. ૧૭॥ પદસા સિજ્ઞા સમત્તા ॥૨-૧॥

હાયા-એતત્ ચલ્લુ તસ્ય મિલ્લુકરય મિલ્લુકચાશ્ચ સામગ્યમ્ ઇતિ ત્રીતીયમિ, ૧૭. ૧૭॥
પ્રથમા શય્યા સમાપ્તા । દ્વિતીયાધ્યયનસ્ય પ્રથમોદ્દેશકઃ સમાપ્તઃ

ટ્ટાવિજ્ઞા’ અભિમુલ્લ કર સકતી હૈ ફસલિયે ફલ પ્રતાર કે દોષ કે મય સે ‘અહ મિલ્લુણં પુવ્વોવદિદ્વા એસ વહ્ણના, એસ હેઝ, એય કારણે’ એસ ઉવ્વદેસે, અથ હસ મિલ્લુક સાધુઓં કે લિયે ચીતરાગ અગવાન્ તીર્થકર ને પદ્ધેહી ફસ પ્રકાર કી પ્રતિજ્ઞા-ચતલાયી હૈ અર્થાત્ સંયમનિયમ કા પરિપાલન કરના હી સાધુ કા પરમ કર્તવ્ય હૈ યહી મુલ્ય કારણ યા હેતુ ઓં હૈ એસા ઉપદેશ ઓં દિયા હૈ કિ ‘જં તહ્ણપ્પગારે સાગારિણ ઉવ્વસ્સ’ ફસ પ્રકાર કે સાગારિક ઉપાશ્રય મેં ‘જો ઠાણં વા’ સાધુ સ્થાન ધ્યાનરૂપ કાયોત્સર્ગ કે લિયે સ્થાન ગ્રહણ નહીં કરે એવં ‘સેઝ્જં વા’ શય્યા-શયન કરને કે લિયે સંથરા ઓં નહો પાથરે ઓર ‘નિસીદ્ધિયં વા ચેત્તેજ્ઞા’ સ્વાધ્યાય કરને કે લિયે ભૂમિ ગ્રહણ ઓં નહીં કરે ક્ષણેકિ સાગા-

તેથી આવા પ્રકારના દોષોના લયથી ‘અહ મિલ્લુણં પુવ્વોવદિદ્વા એસ વહ્ણના’ એ સાધુઓ માટે ભગવાન્ તીર્થકરે પહેલેથી જ આ પ્રતિજ્ઞા કહેલ છે કે સયમ નિયમનું પાલન કરવું એજ સાધુનું પરમ કર્તવ્ય છે ‘એસહેઝ’ એજ સાધુતાના હેતુ છે તથા ‘એસ કારણે’ એજ કારણ છે અર્થાત્ એ કારણ સિદ્ધ કરવા જ સાધુ બનેલ છે અને ‘એસ ઉવ્વદેસે’ ભગવાને એજ ઉપદેશ કરેલ છે કે ‘તહ્ણપ્પગારે સાગારિણ ઉવ્વસ્સ’ આવા પ્રકારના ગૃહસ્થ વસના હોય તેવા આગારિક ઉપાશ્રયમાં અર્થાત્ મકાનમાં સાધુએ ‘જો ઠાણં વા’ ધ્યાન રૂપ કાયોત્સર્ગ માટે સ્થાન ગ્રહણ કરવું નહીં. તથા ‘સેઝ્જં વા’ શયન કરવા માટે સથારા પણ પાથરવો નહીં અથવા ‘નિસીદ્ધિયં વા ચેત્તેજ્ઞા’ સ્વાધ્યાય માટે ભૂમિગ્રહણ પણ કરવી નહીં. કેમ

ટીકા-શર્યાધ્યયનસ્ય પ્રથમોદ્દેશકવક્તવ્યતા મુપસંહરન્નાહ-‘एयं खलु तस्स भिक्खुस्स’ एतत् खलु पूर्वोक्त रूपम् तस्य ‘भिक्खुस्स भिक्खुणी ए य सामग्गियं’ भिक्षुकस्य भिक्षुकाश्च सामग्र्यम्-समग्रता समग्रं साधुत्वमवगन्तव्यम् ‘त्ति वेमि’ इति ब्रवीमि उपदिशामि इति भगवान् आह ‘पढमा सिज्जा सम्मत्ता’ प्रथमा शर्या समाप्ता ॥ सू० १७॥

શર્યાધ્યયનસ્ય પ્રથમોદ્દેશઃ સમાપ્તઃ

દ્વિતીયોદ્દેશઃ પ્રારમ્ભ્યતે

મૂલ્ય-ગાહાવદ્દ ણામેગે સુહસમાયારા ભવંતિ સે ભિક્ખુ ય અસિના ણાણ સે તગ્ગંધે દુગ્ગંધે પઢિકૂલે પઢિલોમે યાવિ ભવદ્દ, જં પુઠ્ઠવકમ્મં તં પચ્છા કમ્મં જં પચ્છા કમ્મં તં પુઠ્ઠવકમ્મં તં ભિક્ખુપડિયાણ બટ્ટમાણે કરેજ્ઞા વા ણો કરેજ્ઞા વા. અહ ભિક્ખુણં પુઠ્ઠોવદિટ્ઠા एस पइण्णा, एस हेऊ, जाव जं तहप्पगारे उवस्सए णो ठाणं वा सेज्जं वा निसीहिंयं वा चेतैज्जा ॥ सू० १८॥

છાયા-મુદ્ગપતયો નામ એકે શુચિસમાચારા શવન્તિ, સ ભિક્ષુશ્ચ અસ્નાનતયા તેષાં તદ્ગન્ધો દુર્ગન્ધઃ પ્રતિક્લેષઃ પતિલોગશ્ચાપિ ભવતિ, યત્ પૂર્વકર્મ તત્ પશ્ચાત્કર્મ યત્ પશ્ચાત્ કર્મ તત્ પૂર્વ કર્મ રિક ઉપાશ્રય મેં રહને સે સાધુ ઓ સંયમ આત્મચિરાધના હોગી હસલિયે સાધુ સામારિક ઉપાશ્રય મેં નહીં રહે ॥ ૧૮ ॥

ટીકા-અવ શર્યા અધ્યયન કે પ્રથમોદ્દેશક કો વક્તવ્યતા કા ઉપસંહાર કરતે હૈ-‘एयं खलु तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणीए य सामग्गियं त्ति वेमि, पढमा सिज्जा सम्मत्ता’ यह पूर्वोक्त स्वरूप ही उस भिक्षुक साधु और भिक्षुकी साधु की सामग्र्य-समग्रता है अर्थात् समग्र साधुपना की समाचारी है ऐसा मैं कहता हूं अर्थात् उपदेश देताहूं यह बात भगवान् वीतराग महावीर स्वामी ने कही है । इस तरह पहली शर्या की वक्तव्यता पूरी होगयी । सू० १७॥

ગાથ્યાધ્યયન કા પ્રથમોદ્દેશક મી પૂરા હો ગયા ॥ ૨-૧ ॥

કે સામારિક ઉપાશ્રયમા રહેવાથી સાધુને સયમ આત્મ વિરાધના થાય છે. તેથી સાધુએ સામારિક ઉપાશ્રયમા રહેવુ નહીં. ॥સૂ. ૧૬ ॥

હવે શર્યા અધ્યયનના પહેલા ઉદ્દેશનો ઉપસંહાર કરતાં સૂત્રકાર કહે છે-

ટીકા-‘एयं खलु तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणीए य’ આ પૂર્વોક્ત રીતે જ એ સાધુ અને સ્ત્રીની સામગ્ગિય’ નામત્રય સમગ્રતા અર્થાત્ સમગ્ર સાધુપણની સમાચારી છે ‘त्तिवेमि’ એમ હું કહું છું અર્થાત્ મારેએ ઉપદેશ છે આ વાત વીતરાગ ભગવાન્ મહાવીર સામીએ કહી છે ‘पढमासिज्जा सम्मत्ता’ આ રીતે પહેલી શર્યાત્ કથન પુરૂ થયું ॥સૂ. ૧૭॥

શર્યાધ્યયનનો પહેલો ઉદ્દેશ પછી પુરો થયો ॥ ૨-૧ ॥

તદ્ભિક્ષુપ્રતિજ્ઞયા વર્તમાનઃ કુર્યાદ્ વા નો કુર્યાત્ વા, અથ ભિક્ષુર્ગાં પૂર્વોપદિષ્ટા ઇવા પ્રતિજ્ઞા, એપહેતુઃ યાવદ્ યત્ તથા પ્રકારે ઉપાશ્રયે નો સ્થાન વા ક્ષર્યાં વા નિગીધિકાં વા ચેતયત્ ॥૧૮॥

ટીકા—શર્યાધ્યયનસ્ય પ્રથમોદ્દેશકે સાગારિકસમ્બદ્ધોપાશ્રયસ્ય દોષાઃ પ્રતિપાદિતાઃ, અસ્મિન્ દ્વિતીયોદ્દેશકેઽપિ તથાન્નિધોપાશ્રયસ્ય દોષવિશેષાન્ પ્રતિપાદયિતુમાહ—‘ગાહાવહ્ણામેગે સુહસમાચારા ભવંતિ’ ગૃહપતયો નામ એકે કેચન શુચિસમાચારાઃ શૌચસ્નાનાદિ પવિત્રાચારવન્તઃ ભાગવતપ્રભૃતિભક્તાઃ ભવન્તિ ‘સે મિત્ત્વુ ય અસિનાગા’ સ ભિક્ષુશ્ચ અસ્નાનતયા સ્નાનાદિવર્જિતતયા ‘સે તગ્ગંધે દુર્ગંધે’ તેપાં ગૃહસ્થાનાં કૃતે તદ્ગન્ધઃ સ્નાનાદિરહિતસાધુશરીરગન્ધઃ દુર્ગન્ધઃ અત એવ ‘પઢિકૂલે’ અનભિપ્રેતઃ ‘પઢિલોમે’ પ્રતિલોમઃ ગૃહસ્થગન્ધાદ્ વિપરીતગન્ધઃ ‘યાપિ ભવતિ’ વાપિ ભવતિ, એવમ્ ‘જં પુવ્વકમ્મ તં પચ્છાકમ્મ’

દ્વસરા ઉદ્દેશક

ટીકાર્થ—શર્યાધ્યયન કે પ્રમથ ઉદ્દેશક મેં સાગારિક સમ્બન્ધી ઉપાશ્રય કે દોષ વતલાયે ગયે હેં અન્ન હસ દ્વસરે ઉદ્દેશક મેં મી સાગારિક સમ્બદ્ધ ઉપાશ્રય કે દોષ વિશેષોં કા પ્રતિપાદન કરતે હેં ‘ગાહાવહ્ણામેગે, સુહસમાચારા ભવંતિ, કોઈ પ્રસિદ્ધ દો એક અત્યન્ત પવિત્ર વિશુદ્ધ શૌચ સ્નાનાદિ આચાર વાલે ભાગવત્ પ્રભૃતિ ભક્ત જન હોતે હેં ઓર ‘સે મિત્ત્વુ ય અસિનાગા’ વહ પૂર્વોક્ત ભિક્ષુક સંયમશીલ સાધુ સ્નાનાદિ ક્રિયાઓં સે વર્જિત હોને સે ડન સુચીસમાચારી વિગેરહ ગૃહસ્થોં કો સ્નાનાદિ ક્રિયા રહિત ‘સે તગ્ગંધે દુર્ગંધે’ સાધુકે શરીરકા ગંધ દુર્ગંધ હોગા ઓર ‘પઢિકૂલે’ પ્રતિકૂલ અનભિપ્રેત મી હોગા એવં ડન ગૃહસ્થોં કે ગન્ધ સે ‘પઢિલોમેયાવિ ભવહ’ વિપરીત ગંધ મી હોગી, હસીલિયે ‘જં પુવ્વકમ્મ તં પચ્છાકમ્મ’ ડન ગૃહસ્થાં કા પૂર્વ કર્મ પહલે કરને યોગ્ય કર્મ હોતા હેં ડસકો વે લોગ

ઉદ્દેશક ખીન્ને

શર્યા અધ્યયનના પહેલા ઉદ્દેશમાં સાગારિક સંબંધી નિવાસસ્થાનમાં નિવાસના દોષોનુ કથન કરેલ છે હવે આ ખીન્ને ઉદ્દેશમાં પણ સાગારિક યુક્ત ઉપાશ્રયના દોષ વિશેષનુ પ્રતિપાદન કરવામાં આવે છે.—

ટીકાર્થ—‘ગાહાવહ્ણામેગે, સુહસમાચારા ભવંતિ’ ભક્તજન કોઈ પ્રસિદ્ધ એ ગૃહસ્થ અત્ય ત વિશુદ્ધ શૌચસ્નાનાદિ આચારવાળા શુચીસમાચારી વિગેરે હોય છે ‘સે મિત્ત્વુ ય અસિનાગા’ અને એ પૂર્વોક્ત ભાવ સાધુ સ્નાનાદિ ક્રિયાઓથી રહિત હોવાથી ‘સે તગ્ગંધે દુર્ગંધે’ એ શુચીસમાચારી વિગેરે ગૃહસ્થોને સ્નાનાદિથી રહિત સાધુના શરીરની ગંધ દુર્ગંધ લાગશે. તથા ‘પઢિકૂલે પઢિલોમેયાવિ ભવહ’ પ્રતિકૂલ અર્થાત્ અનભિપ્રેત લાગશે અને તે ગૃહસ્થના ગંધથી બુદ્ધ પ્રકારની ગંધ લાગશે તેથી ‘જં પુવ્વકમ્મ તં પચ્છાકમ્મ’ એ એગૃહસ્થોનુ ‘પૂર્વકર્મ’ અર્થાત્ પહેલાં કરવા યોગ્ય કર્મ હોય તેને એ લોકો પાછળથી કરશે તથા ‘જં પચ્છાકમ્મ તં પુવ્વકમ્મ’ એ પશ્ચાત્કર્મ અર્થાત્ પછીથી કરવા યોગ્ય કર્મ હોય છે. ‘જં

टीका-श्रव्याध्ययनस्य प्रथमोद्देशकवक्तव्यता उपसंहारवाह-‘एयं खलु तस्स भिक्खुस्स’ एतत् खलु पूर्वोक्त रूपम् तरय भिक्खुस्स भिक्खुणी ए य सामग्गियं’ भिक्षुकस्य भिक्षुव्याथ सामग्ग्य-सम्प्रदा समग्रं साधुत्वमवगन्तव्यम् ‘त्ति वेमि’ इति ब्रवीमि उपदिशामि इति भगवान् आह ‘पढमा सिज्जा सम्मत्ता’ प्रथमा श्रव्या समाप्ता । सू० १७॥

श्रव्याध्ययनस्य प्रथमोद्देशः समाप्तः

द्वितीयोद्देशः प्रारभ्यते

मूलम्-गाहाद्वि णामेगे सुइससायारा भवंति से भिक्खु य असिणा णाए से तग्गंधे दुग्गंधे पडिक्खुले पडिलोमे यावि भवइ, जं पुव्वकम्मं तं पच्छा कम्मं जं पच्छा कम्मं तं पुव्वकम्मं तं भिक्खुपडियाए वट्टमाणे करेज्जा वा णो करेज्जा वा. अह भिक्खूजं पुव्वोन्दिट्ठा एस पइण्णा, एस हेऊ, जाज्जं तहप्पगारे उवस्सए णो ठाणं वा सेज्जं वा निसीहियं वा चेतैज्जा ॥ सू० १८ ।

छाया-गृह्यतपो नाम एके शुचिसमाचारा भवन्ति, स भिक्षुश्च अस्नानतया तेषां तद्गन्धो दुर्गन्धः प्रतिकूलः प्रतिकूलश्चापि भवति, यत् पूर्वकर्म तत् पश्चात्कर्म यत् पश्चात् कर्म तत् पूर्व कर्म रिक्त उपाश्रय में रहने से त्याग को संयम आत्मविराधना होगी इसलिये साधु सागारिज उपाश्रय में नहीं रहे ॥ १८ ॥

टीका-अथ श्रव्या अध्ययन के प्रथमोद्देशक की वक्तव्यता का उपसंहार करते हैं-‘एयं खलु तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणी ए य सामग्गियं त्ति वेमि, पढमा सिज्जा सम्मत्ता’ यह पूर्वोक्त स्वरूप ही उस भिक्षुक साधु और भिक्षुकी साध्वी का सामग्र्य-सम्प्रदा है अर्थात् समग्र साधुदत्ता की समाचारी है ऐसा मैं कहना हूँ अर्थात् उपदेश देना हूँ यह वान भगवान् वीतराग महावीर स्वामी ने कही है । इस तरह पहली श्रव्या की वक्तव्यता पूरी होगयी । सू० १७॥

श्रव्याध्ययन का प्रथमोद्देशक भी पूरा हो गया ॥ २-१ ॥

डे सागारिज उपाश्रयमा रहेवाथी साधुने अयम आत्म विराधना थाय छे तेथी साधुने आगारिज उपाश्रयमा रहेवु नही. ॥ अ. १६ ॥

इसे श्रव्या अध्ययनना पडेवा उद्देशाने उपसंहार करतां सूत्रकार कहे छे-

टीका-‘एयं खलु तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणी ए य’ आ पूर्वोक्त रीते न ओ साधु अने साध्वीनी सामग्गिय नामग्रय समग्रता अर्थात् समग्र साधुपुण्यनी समाचारी छे ‘त्तिवेमि’ ओम हुं कहुं छु अर्थात् भावेओ उपदेश छे आ वात वीतराग भगवान् महावीर स्वामीओ कही छे ‘पढमासिज्जा समत्ता’ आ रीने पडेवा श्रव्यानु कथन पुइ धयु ॥ सू० १७॥

श्रव्याध्ययनने पडेवा उद्देशो पष्ठ पुदे धयो ॥ २-१ ॥

તદ્ભિક્ષુપ્રતિજ્ઞયા વર્તમાનઃ કુર્યાદ્ વા નો કુર્યાત્ વા, અથ ભિક્ષુણાં પૂર્વોપદિષ્ટા એવા પ્રતિજ્ઞા, એપહેતુઃ યાવદ્ યત્ તથા પ્રકારે ઉપાશ્રયે નો સ્થાન વા શર્યાં વા નિગીધિકાં વા ચેતયત્ ॥૧૮॥

ટીકા-શર્યાધ્યયનસ્ય પ્રથમોદ્દેશકે સામારિકસમ્બન્ધોપાશ્રયસ્ય દોષાઃ પ્રતિપાદિતાઃ, અસ્મિન્ દ્વિતીયોદ્દેશકેઽપિ તથાત્રિયોપાશ્રયસ્ય દોષવિશેષાન્ પ્રતિપાદયિતુમાહ-‘ગાઢાવડ ણામેગે સુહસમાચારા ભવંતિ’ ગૃહપતયો નામ એકે કેચન શુચિસમાચારાઃ શૌચસ્નાનાદિ પવિત્રાચારવન્તઃ ભાગવતપ્રભૃતિભક્તાઃ ભવન્તિ ‘સે મિત્ત્વુ ય અસિનાપાણ’ સ ભિક્ષુશ્ચ અસ્ના- નતયા સ્નાનાદિવર્જિતતયા ‘સે તમ્ગંધે દુર્ગંધે’ તેવાં ગૃહસ્થાનાં કૃતે તદ્ગન્ધઃ સ્નાનાદિ રહિતસાધુશરીરગન્ધઃ દુર્ગન્ધઃ અત એવ ‘પઢિકૂલે’ અનભિપ્રેતઃ ‘પઢિલોમે’ પ્રતિલોમઃ ગૃહસ્થગન્ધાદ્ વિપરીતગન્ધઃ ‘યાપિ ભવતિ’ ચાપિ ભવતિ, એવમ્ ‘જ પુવ્વકમ્મ તં પચ્છાકમ્મ’

દૂસરા ઉદ્દેશક

ટીકાર્થ-શર્યાધ્યયન કે પ્રમથ ઉદ્દેશક મેં સામારિક સમ્બન્ધી ઉપાશ્રય કે દોષ જતલાયે ગયે હૈં અજ્ઞે અથ દૂસરે ઉદ્દેશક મેં મી સામારિક સમ્બન્ધ ઉપાશ્રય કે દોષ વિશેષોં કા પ્રતિપાદન કરતે હૈં ‘ગાઢાવડનામેગે, સુહસમાચારા ભવંતિ, કોઈ પ્રસિદ્ધ દો એક અત્યન્ત પવિત્ર વિશુદ્ધ શૌચ સ્નાનાદિ આચાર વાલે ભાગવત્ પ્રભૃતિ ભક્ત જન હોતે હૈં ઓર ‘સે મિત્ત્વુ ય અસિનાપાણ’ વહ પૂર્વોક્ત ભિક્ષુક સંયમશીલ સાધુ સ્નાનાદિ ક્રિયાઓં સે વર્જિત હોને સે ડન શુચીસમાચારી વિગૈરહ ગૃહસ્થોં કો સ્નાનાદિ ક્રિયા રહિત ‘સે તમ્ગંધે દુર્ગંધે’ સાધુકે શરીરકા ગંધ દુર્ગંધ હોગા ઓર ‘પઢિકૂલે’ પ્રતિકૂલ અનભિપ્રેત મી હોગા એવં ડન ગૃહસ્થોં કે ગન્ધ સે ‘પઢિલોમેયાવિ ભવહ’ વિપરીત ગંધ મી હોગી, હસીલિયે ‘જં પુવ્વકમ્મં તં પચ્છા કમ્મં’ ડન ગૃહસ્થોં કા પૂર્વ કર્મ પહેલે કરને યોગ્ય કર્મ હોના હૈં ડસકો વે લોગ

ઉદ્દેશક બીજો

શર્યા અધ્યયનના પહેલા ઉદ્દેશામાં સામારિક સંબંધી નિવાસસ્થાનમાં નિવાસના દોષોનુ કથન કરેલ છે હવે આ બીજા ઉદ્દેશામાં પણ સામારિક શુદ્ધ ઉપાશ્રયના દોષ વિશેષનુ પ્રતિપાદન કરવામાં આવે છે.-

ટીકાર્થ-‘ગાઢાવડ નામેગે, સુહસમાચારા ભવંતિ’ ભક્તજન કોઈ પ્રસિદ્ધ એ ગૃહસ્થ અત્ય ત વિશુદ્ધ શૌચસ્નાનાદિ આચારવાળા શુચીસમાચારી વિગેરે હોય છે ‘સે મિત્ત્વુ ય અસિનાપાણ’ અને એ પૂર્વોક્ત ભાવ સાધુ સ્નાનાદિ ક્રિયાઓથી રહિત હોવાથી ‘સે તમ્ગંધે દુર્ગંધે’ એ શુચીસમાચારી વિગેરે ગૃહસ્થોને સ્નાનાદિથી રહિત સાધુના શરીરની ગંધ દુર્ગંધ લાગશે. તથા ‘પઢિકૂલે પઢિલોમેયાવિ ભવહ’ પ્રતિકૂલ અર્થાત્ અનભિપ્રેત લાગશે અને તે ગૃહસ્થના ગંધથી બુદ્ધા પ્રકારની ગંધ લાગશે તેથી ‘જં પુવ્વકમ્મ ત પચ્છા કમ્મં’ એ ગૃહસ્થોનુ ‘પૂર્વકર્મ’ અર્થાત્ પહેલા કરવા યોગ્ય કર્મ હોય તેને એ લોકો પાછળથી કરશે. તથા ‘જં પચ્છા કમ્મં ત પુવ્વકમ્મં’ એ પશ્ચાત્કર્મ અર્થાત્ પછીથી કરવા યોગ્ય કર્મ હોય છે. ‘જં

યત્ પૂર્વ કર્મ ગૃહસ્થાનાં કર્તવ્યં વર્તતે તત્ પશ્ચાત્કર્મ ગૃહસ્થાઃ કરિષ્યન્તિ, 'જં પચ્છાકર્મ્મં તં પુન્નવ કર્મ્મં' યત્ પશ્ચાત્કર્મ કર્તવ્યં તત્ પૂર્વ કર્મ પ્રથમયેવ કર્મ 'તં મિત્ત્વુ પડિયા' તદ્ મિત્ત્વુ પ્રતિજ્ઞયા સાધુનામનુરોધાત્- 'વટ્ટમાળે કરેજ્ઞા વા' વર્તમાનાઃ પ્રવર્તમાનાઃ કુર્યુઃ કરિષ્યન્તિ વા 'ળો કરેજ્ઞા વા' નો વા કુર્યુઃ, કર્તવ્યકર્મણઃ સમયાતિક્રમેનાપિ તત્કર્મ કરિષ્યન્તિ એતાવતા સાધુનામનુરોધાત્ ગૃહસ્થા પૂર્વકાલિકસ્નાનાદિકં પશ્ચાત્કરિષ્યન્તિ પશ્ચાત્કાલિકં ભોજનાદિકશ્ચ પૂર્વ કરિષ્યન્તિ તદુપરોધાદેવ ગ્રાસ કાલશ્ચપિ ભોજનાદિકં ન કરિષ્યન્તિ તથા ચ મહાન્તરાય મનઃ પીડાદિદોષ સમુદ્ભવઃ, સાધવો વા ગૃહસ્થાનુરોધાત્ પૂર્વકાલિકમપિ પ્રત્યુપેક્ષણાદિકં પશ્ચાત્કરિષ્યન્તિ કાલાતિક્રમેણ વિપરીતં વા કરિષ્યન્તિ ન કરિષ્યન્તિ વા, તથા ચ સંયમાત્મવિરાધના સ્યાદિતિ ફલિતમ્ તસ્માત્ 'અહ મિત્ત્વુ ણં પુન્નવો-વદિટ્ઠા એસ પડ્ઢણા' અથ મિત્ત્વુનાં કૃતે પૂર્વોપદિટ્ઠા પૂર્વ તીર્થકૃદુક્તા એવા સંયમપાલન વિપચિની પ્રતિજ્ઞા વર્તતે 'એસહેઝુ' એપ હેતુઃ 'એયં કારણે' એતત્ કારણમ્ 'એસ ઉવદેસે' એપ ઉપદેશઃ

પીછે વાદ મેં કરેગે ઓર 'જં પચ્છા કર્મ્મં તં પુન્નવકર્મ્મં' જો પશ્ચાત્ કર્મ પીછે કરને યોગ્ય કર્મ હોતા હૈ ઉસકો સાધુ દે અનુરોધ સે પહેલે હી કરેગે યા 'મિત્ત્વુ પડિયા' વટ્ટમાળે કરેજ્ઞા વા ણો કરેજ્ઞા વા' સમય વીત જાને સે નહીં કરેંગે અર્થાત્ સાધુઓં કે અનુરોધ સે ઉસ ઉપાશ્રય મેં રહને વાલે ગૃહસ્થ લોગ પૂર્વ-કાલિક સ્નાનાદિ કર્મોં કો પીછે કરેગે ઓર પશ્ચાત્કાલિક ભોજનાદિ કો પહેલે હી કરેંગે અથવા ઉન સાધુઓં કે અનુરોધ સે હી અવસર પ્રાપ્ત હોને પર મી ભોજનાદિ નહીં કરેંગે હસ પ્રકાર વડા હી અન્તરાય દિહન વાધા મનઃ પીડાઆદિ દોષ હોને લગેગા અથવા સાધુ હી ઉન ગૃહસ્થોં કે અનુરોધ સે પૂર્વકાલિક પ્રત્યુ-પેક્ષણાદિ કર્મોં કો પીછે કરેંગે યા સમયાતિક્રમ હોને સે વિપરીત મી કરેંગે યા નહીં મી પ્રત્યુપેક્ષણાદિ કરેંગે હસ પ્રકાર ઉન સાધુઓં કો સંયમ આત્મ વિરા-ધના હોગી, હસલિયે 'અહ મિત્ત્વુ ણં પુન્નવોવદિટ્ઠા એસ પડ્ઢણા, એસ હેઝુ, એયં

મિત્ત્વુપડિયા' વટ્ટમાળે' તેને પહેલા જ સાધુના અનુરોધથી કરી લેશે અગર 'કરેજ્ઞા વા ણો કરેજ્ઞા વા' સમય વીતી જાયથી ન પણ કરે. અર્થાત્ સાધુઓના અનુરોધથી એ ઉપાશ્રયમાં રહેવાવાળા ગૃહસ્થો પૂર્વકાળમાં કરવા યોગ્ય સ્નાનાદિ કર્મોને પછી કરે અને પશ્ચાત્ કાલિક ભોજનાદિને પહેલા જ કરી લેશે અથવા એ સાધુઓના અનુરોધથી જ અવસર પ્રાપ્ત હોવા છતાં પણ ભોજનાદિ ન પણ કરે આ રીતે ઘણે જ અન્તરાય અર્થાત્ વિદ્ય બાધા અને મનની પીડા વિગેરે દોષ થવા લાગશે. અથવા સાધુ જ એ ગૃહસ્થોના અનુરોધથી પૂર્વકાળમાં કરવા યોગ્ય પ્રત્યુપેક્ષણાદિ કર્મોને પાછળથી કરે અને સમયાતિ કરમ થવાથી તેથી વિપરીત પણ કરે અથવા પ્રત્યુપેક્ષણાદિ ન પણ કરે આ રીતે તે સાધુઓને સયમ આત્મ વિરાધના થાય છે તેથી 'અહ મિત્ત્વુ ણં પુન્નવોવદિટ્ઠા એસ પડ્ઢણા' ભાવ સાધુઓ માટે બગવાનું જીવન ગમેતા મહાવીર પ્રભુએ પહેલેથી જ સંયમ પાલન

‘जं तहप्पगारे’ यत् तथा प्रकारे तथाविधे सागारिके ‘उवस्सए’ उपाश्रये ‘णो ठाणं वा सेज्जं वा निसीहियं वा’ नो स्थानं वा शय्यां वा निषीधिकां वा ‘चेतेज्जा’ चेतयेत् कुर्यात् ॥ सू० १८ ॥

मूलम्-आयाणमेयं भिक्षुरस गाहावइहिं सद्धिं संवसमाणस्त इह खलु गाहावइस्स अप्पणो लअट्टाए दिरुवरुद्धे भोयणजाए उवक्खडिए सिया अह पच्छा भिक्खुपडियाए असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा उवक्खडेज्ज वा उवकरेज्ज वा, तं च भिक्खू अभिकंखेज्जा भोत्तए वा पायए वा वियट्ठित्तए वा, अह भिक्खूणं पुब्बोवदिट्ठा एस पइण्णा, एस हेऊ जाव जं णो तहप्पगारे उवस्सए ठाणं वा सेज्जं वा निसीहियं वा चेतेज्जा ॥ सू० १९ ॥

छाया-आदानमेतत् भिक्षुकस्य गृहपतिभिः सार्धम् संवसतः, इह खलु गृहपतेः आत्मनः स्वार्थाय विरूपरूपं भोजनजातस्य उपरकृतं स्यात् अथ पश्चात् भिक्षुप्रतिज्ञया अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा उपसंस्कुर्यात् वा, उपकुर्यात् वा, तच्च भिक्षुः अभिकाङ्क्षेत भोक्तुं वा पातुं वा विवर्तितुं वा, अथ भिक्षूणां पूर्वोपदिष्टा एषा प्रतिज्ञा, एष हेतुः यावत् यद् नो तथा प्रकारे उपाश्रये स्थानं वा शय्यां वा निषीधिकां वा चेतयेत् ॥ १९ ॥

टीका-‘आदानम्-कर्मोपादानम् कर्मागमन द्वारम् एतत् साधोः गृहपतिभिः सह उपाश्रये कारणे, एस उवदेसे’ भिक्षुको के लिये अगवान् बीतराग श्रीमहावीर प्रभुने पहले ही संयम पालन करने की प्रतिज्ञा बतलायी है और हेतु तथा कारण भी बतलाया है एवं उपदेश भी दिया है कि ‘जं तहप्पगारे उवस्सए’ इस तरह के सागारिक उपाश्रय में ‘णो ठाणं वा’ साधु का स्थान ध्यान रूप कायोत्सर्ग के लिये स्थान नहीं ग्रहण करना चाहिये ‘एवं सेज्जं वा’ शय्या संथरा नहीं पाथरना चाहिये तथा ‘निसीहियं वा’ निषिधिका स्वाध्याय करने के लिये भूमि ग्रहण भी ‘चेतेज्जा’ नहीं करना चाहिये क्योंकि सागारिक निवासस्थान में रहनेसे उत्तरिति से संयम नियम का पालन नहीं हो सकेगा ॥ १८ ॥

क्षरवाणी प्रतिज्ञा अतावी छे. अने ‘एस हेऊ’ ओन् साधुपण्णानो डेतु छे. तथा ‘एयं कारणे’ ओन् कारण पणु अतावेव छे. तथा ‘एस उवदेसे’ ओन् उपदेश पणु आपेव छे. के ‘जं तहप्पगारे उवस्सए’ आ प्रकारना सागारिक निवास स्थानमां साधुओ ध्यान रूप कायोत्सर्ग भाटे ‘णो ठाणं वा’ स्थान अहणु करवु नही तथा ‘सेज्जं वा’ शय्या स थारे पणु पाथरवेा नही. तथा ‘निसीहियं वा चेतेज्जा’ निषिधिका स्वाध्याय करवा भाटे पणु भूमिअहणु करवी नही. केम के-सागारिक निवासस्थानमा रडेवाथी उक्त प्रकारथी संयम नियमनु’ पालन थध शकतु नथी. ॥ सू. १८ ॥

નિવાસઃ તદુપપાદયન્નાહ-‘મિશ્નુસ્સ ગાહાવહિં સદ્ધિં સંવ સમાણસ્સ’ મિશ્નુકસ્ય સાધોઃ ગૃહ-
પતિભિઃ સાર્દ્ધમ્ ઉપાશ્રયે સંવસતઃ કર્મવન્ધનં ભવતીતિ ભાવઃ;તથાહિ ‘ઇહ સ્વલ્લુ ગાહાવહસ્સ’ ઇહ
સ્વલ્લુ ઉપાશ્રયે ગૃહપતેઃ ‘અપ્પણો સ અદ્દાપ્પ’ આત્મનઃ સ્વાર્થાય નિજાર્થમ્ ‘વિરુવરુવે ભોયણજાપ્પ’
વિરુવરુપમ્ નાનાપ્રહારકમ્ ભોજનજાતમ્ અશનાદિકમાહારજાતમ્ ‘ઉવવલ્લહિપ્પે સિયા’ ઉપસ્કૃતં
સંસ્કૃતં સ્યાત્ ભવેત્ ‘અહ પચ્છા મિશ્નુપહિયાપ્પ’ અથ-અનન્તરમ્ પશ્ચાત્-સ્વાર્થપાકાનન્તરમ્
મિશ્નુપ્રતિજ્ઞયા સાધુનિમિત્તમ્ ‘અસણં વા પાણં વા સ્વાહમં વા સાહમં વા’ અશનં વા પાનં વા
સ્વાદિમં વા સ્વાદિમં વા ચતુર્વિધમાહારજાતમ્ ‘ઉવવલ્લહિપ્પેજ્ઞા’ ઉપસ્કૃત્યપિ વા ‘પચેદ્ વા
ઉવવલ્લહિપ્પેજ્ઞા વા’ ઉપકુર્યાત્ વા-દાપયેત્ વા ‘તં ચ મિશ્નુ અમિકલ્લેજ્ઞા’ તચ્ચ ઉપસ્કૃતમ્
અશનાદિકં ભોજનજાતં મિશ્નુઃ અમિકલ્લેજ્ઞેત્ વાચ્છેત્, ‘મોત્તપ્પ વા’ મોક્તુમ્ વા ‘પાયપ્પ
વા’ પાતું વા ‘વિયટ્ઠિત્તપ્પ વા’ વિવર્તિતું વા, તત્રૈવ ભોજનગાહ્યેન આસિતું સ્થાતું વા આકાઙ્ક-
ક્ષેત્ કિન્તુ ‘અહ મિશ્નુ ણં’ અથ મિશ્નુણાં સાધુનાં કૃતે ‘પુવ્વોવદિદ્દા એસ પડ્ડણા’ પૂર્વો-

ટીકાર્થ-અહ પૂર્વ સૂત્રોક્ત વિષયકા હી ઉપસંહાર કરતે હૈં ‘આયાળમેયં મિશ્નુ-
સ્સ ગાહાવહિં’ સંવસમાણસ્સ ‘એતત્’ યહ મિશ્નુક કા ગૃહપતિ ગૃહસ્થ કે સાથ
ઉપાશ્રયમેં નિવાસ કરના સાધુ કો કર્મવન્ધકા કારણ માના જાતા હૈ, કયોંકિ-ઇહ
સ્વલ્લુગાહાવહસ્સ અપ્પણો સ અદ્દાપ્પ’ હસ સાગારિક નિવાસસ્થાન મેં ગૃહપતિ કે લિયે
‘વિરુવરુવે ભોયણજાપ્પ ઉવવલ્લહિપ્પે સિયા’ કે નાના પ્રકાર કે ભોજન વનાયે જાયોંગે
ઔર ‘અહ પચ્છા મિશ્નુપહિયાપ્પ અસણં વા પાણં વા સ્વાહમં વા સાહમં વા ઉવ-
વલ્લહિપ્પેજ્ઞા વા’ ઉસકે બાદ માને અપને લિયે પકાને કે બાદ સાધુ કે નિમિત્ત અશનાદિ
ચતુર્વિધ આહારજાત પકાયા જાયગા યા ‘ઉવવલ્લહિપ્પેજ્ઞા વા’ સાધુ કો દિયા જાયગા,
ઔર પકાયે હુપ્પ ‘તં ચ મિશ્નુ અમિકલ્લેજ્ઞા મોત્તપ્પ વા’ ઉસ અશનાદિ ચતુ-
ર્વિધ આહાર કો મિશ્નુક ખાને કે લિયે યા પાન કરને કે લિયે યાહેગા ‘વિયટ્ઠિ-
ત્તપ્પ વા’ વિવર્તિત-પરિવર્તિત કરના યાહેગા અર્થાત્ વહાંપર મિષ્ટાન્નાદિ ભોજન
કે લોભ સે ઠહરના યાહેગા, કિન્તુ યહ ઠીક નહીં હોગા કયોંકિ ‘અહ મિશ્નુ

હવે પૂર્વસૂત્રમા કહેલ વિષયનો ઉપસંહાર કરતા સૂત્રકાર કહે છે -

ટીકાર્થ-‘આયાળમેય મિશ્નુસ્સ ગાહાવહિં સદ્ધિં સંવસમાણસ્સ’ આ સાધુઓ એ ગૃહ-
સ્થની સાથે ઉપાશ્રયમા નિવાસ કરવો તે કર્મબંધનું કારણ માનવામા આવે છે. કેમ કે
‘ઇહ સ્વલ્લુ ગાહાવહસ્સ અપ્પણો સ અદ્દાપ્પ’ આ સાગારિક નિવાસસ્થાનમા ગૃહસ્થને માટે ‘વિરુવ-
રુવે ભોયણજાપ્પ ઉવવલ્લહિપ્પે સિયા’ અનેક પ્રકારના ભોજનાદિ બનાવવામા આવે. ‘અહ પચ્છા
મિશ્નુપહિયાપ્પ’ તે પછી અર્થાત્ પોતાના માટે બનાવ્યા પછી સાધુના નિમિત્તે ‘અસણં વા,
પાણં વા, સ્વાહમં વા સાહમં વા ઉવવલ્લહિપ્પેજ્ઞા વા’ અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર બનાવવામા
આવે અથવા ‘ઉવવલ્લહિપ્પેજ્ઞા વા’ સાધુને આપવામા આવે ‘તં ચ મિશ્નુ અમિકલ્લેજ્ઞા મોત્તપ્પ
વા પાયપ્પ વા’ અને તે સંધેલ અશનાદિ ચતુર્વિધ આહારને સાધુ ખાવા કે પીવાની ઇચ્છા

પદિષ્ટા પૂર્વ તીર્થકૃતા મગવતા મહાવીરેણ ઉપદિષ્ટા એવા સંયમપાલનવિપયિણી પ્રતિજ્ઞા અસ્તિ 'એસહેઝ' એષ હેતુઃ 'જાવ જં ણો તહપ્પગારે ઉવસ્સણ' યાવત્-એનત્ વારણમ્ એવ ઉપદેશઃ, યત્ નો તથાપ્રકારે સાગારિકસમ્બદ્ધે ઉપાશ્રયે 'ઠાણં વા સેઝ્જં વા નિસીહિયં વા' સ્થાનં વા કાયોત્સર્ગરૂપમ્ શય્યાં વા સંસ્તાકરૂપામ્ નિષીધિકાં વા સ્વાધ્યાયભૂમિં 'ચેતેજ્જા' ચેતયેત્ કુર્યાત્ ॥ સૂ. ૧૯॥

મૂલમ્-આયાણમેયં મિલ્લુસ્સ ગાહાવહ્ણા સદ્ધિ સંવસમાણસ્સ ઇહ સ્વલ્લ ગાહાવહ્ણસ્સ અપ્પણો સયટ્ઠાણ વિરુવરુવાઈં દારુયાઈં મિલ્લપુવ્વાઈં ભવંતિ, અહ પચ્છા મિલ્લુપડિયાણ વિરુવરુવાઈં દારુયાઈં મિદેજ્જ વા કિણેજ્જ વા પામિચ્છેજ્જ વા દારુણા વા દારુપરિણામં કદ્દુ અગણિકાયં ઉજ્જાલેજ્જ વા પજ્જાલેજ્જ વા, તત્થ મિલ્લુ અમિકંલેજ્જ વા આતાવેત્તણ વા, પયાવેત્તણ વા, વિચટ્ઠિત્તણ વા, અહ મિલ્લુગં પુવ્વોવદિટ્ઠા એસ પહ્ણના જાવ જં તહપ્પગારે ઉવસ્સણ ણો ઠાણં વા સેઝ્જં વા નિસીહિયં વા ચેતેજ્જા ॥ સૂ. ૨૦॥

છાયા-અદાનમેતત્ મિષ્ઠુકસ્ય ગૃહપતિના સાર્દ્ધમ્ સંવસતઃ ઇહ સ્વલ્લ ગૃહપતેઃ આત્મનઃ ણં પુવ્વોવદિટ્ઠા એસ પહ્ણના, એસહેઝ જાવ' પહેલે હીં મગવાન્ વીતરાગ મહા-વીર સ્વામીને સંયમનિયમ પાલન કરને કી પ્રતિજ્ઞા કતલાઈં હૈં ઓર હેતુ તથા યાવત્ કારણ મીં કતલાયા હૈં એવં ઉપદેશ મીં દિયા હૈં કિ 'જં ણો તહપ્પગારે ઉવસ્સણ' હિસતરહ કે સાગારિક નિવાસસ્થાન મેં સાધુ 'ઠાણં વા સેઝ્જં વા' સ્થાન રૂપ કાયોત્સર્ગ કે લિયે નિવાસ નહીં કરે એવં શય્યા-શયન કરને કે લિયે ભૂમિ ગ્રહણ મીં નહીં કરે કયોંકી પૂર્વોક્ત રીતિ સે સાગારિક નિવાસસ્થાન મેં રહને સે સાધુ કો આત્મ વિરાધના હોગી ॥ ૧૯ ॥

કરે અથવા 'વિચટ્ઠિત્તણ વા' પરિવર્તિત કરવા ઇચ્છે અર્થાત્ મિષ્ટાન્નાદિના લોભથી આસક્ત થઈ ત્યાં જ રહેવા ઇચ્છા કરે તે યોગ્ય નથી કેમ કે- 'અહ મિલ્લુગં પુવ્વોવદિટ્ઠા એસ પહ્ણના' સધુએ માટે વીતરાગ લગવાન્ મહાવીર સ્વામીએ સયમ નિયમ પાલન કરવાની પ્રતિજ્ઞા કહેલી છે. અને 'એસહેઝ જાવ' એજ સધુપણાને હેતુ અને યાવત્ કારણ કહેલ છે. તથા એજ ઉપદેશ આપેલ છે. ને આ પ્રકારના સાગારિક નિવાસસ્થાનમાં સાધુએ ધ્યાનરૂપ સ્થાન કાઢે-સર્ગ માટે નિવાસ કરવો નહીં. તથા શય્યા-શયન કરવા માટે સંસ્તારક-સચારો પણ પાઢરવો નહીં અને નિષીધિકા સ્વાધ્યાય કરવા માટે ભૂમિ ગ્રહણ પણ કરવી નહીં. કેમ કે પૂર્વોક્ત પ્રકારથી સાગારિક ઉપાશ્રયમાં સાધુએ રહેવાથી સયમ આત્મ વિરાધના થાય છે. ॥ સૂ. ૧૯ ॥

સ્વાર્થાય વિરુપરુદાણિ ભિન્નપૂર્વાણિ, ભવન્તિ, અથ પશ્ચાત્ મિશ્રુપ્રતિજ્ઞયા વિરુપરુપાણિ દારુકાણિ ભિન્ન્યાદ્ વા ક્રીનીયાદ્ વા પ્રમિમીત વા દારુના વા દારુપરિણામં કૃત્વા અગ્નિકાયમ્ ઉઝ્જાલયેદ્ વા પ્રજ્જાલયેદ્ વા, તત્ર મિશ્રુઃ અમિકાઙ્ગ્હેત્ વા આતાપયિતું વા પ્રતાપયિતું વા વિવર્તિતું વા, અથ મિશ્રુણાં પૂર્વોપાદિષ્ઠા एषा પ્રતિજ્ઞા યાવત્ યત્ તથા પ્રકારે ઉપાશ્રયે નો સ્થાનં વા શય્યાં વા નિપીધિકાં વા ચેતયેદ્ ॥ સૂ. ૨૦ ॥

ટીકા-‘ગાહાવહ્ણા સદ્ધિ સંવસમાણસ્સ મિક્ખુસ્સ’ ગૃહપતિના સાર્દ્ધમ્ ઉપાશ્રયે સંવસતઃ નિવાસં કુર્વતઃ મિક્ખુકસ્ય સાધોઃ ‘આયાણમેયં’ આદાનમ્ કર્મવન્ધનમ્ एतत् તથાહિ ‘ઇહ સ્થલુ ગાહાવહ્ણસ્સ’ ઇહ સ્થલુ ઉપાશ્રયે ગૃહપતેઃ ગૃહસ્થસ્ય ‘અપ્પણો સયદ્દાए’ આત્મનઃ સ્વાર્થાય નિજાર્થમ્ ‘વિરુવરુવાઈ’ વિરુપરુપાણિ નાનાપ્રકારકાણિ ‘દારુયાઈ’ દારુણિ કાઠેન્ધનાનિ ‘મિન્ન પુઠ્ઠાઈ ભવંતિ’ ભિન્નપૂર્વાણિ પૂર્વમેવ વિમિથ વ્યવસ્થાપિતાનિ ભવન્તિ ‘અહ પચ્છા’ અથ પશ્ચાત્ ‘મિક્ખુપહિયાए’ મિશ્રુપ્રતિજ્ઞયા સાધુનિમિત્તમ્ ‘વિરુવરુવાઈ’ વિરુપરુપાણિ નાનાપ્રકારકાણિ ‘દારુયાઈ’ દારુકાણિ કાઠેન્ધનાનિ ‘મિદેજ્જ વા’ ભિન્ન્યાદ્ વા ‘કિણેજ્જ વા’

ટીકાર્થ-અવ પ્રકારાન્તર સ્થે સાગારિક નિવાસસ્થાન મેં સાધુ કો નહીં રહના યાહિયે યહ બતલાતે હૈ ‘આયાણમેયં મિક્ખુસ્સ ગાહાવહ્ણા સદ્ધિ સંવસમાણસ્સ’ યહ ગૃહપતિ ગૃહસ્થ શ્રાવક કે સાધ નિવાસસ્થાન મેં રહના સાધુ કે લિયે આદાન અર્થાત્ કર્મવન્ધન કા કારણ હોતા હૈ ક્યોંકિ ‘ઇહસ્થલુ ગાહાવહ્ણસ્સ અપ્પણો સ અદ્દાए’ ઉસ સાગારિક ઉપાશ્રય મેં રહતે હુવે ગૃહપતિ ગૃહસ્થ શ્રાવક કો અપને સ્વાર્થ કે લિયે ‘વિરુવરુવાઈ દારુયાઈ’ નાના પ્રકાર કે કાઠ લઠ્ઠી ઇન્ધન વગૈરહકા ‘મિન્ન પુઠ્ઠાઈ ભવંતિ’ ચીર ચાર કર પહલે હી રક્ષે જાયંગે ઓર ‘અહ પચ્છા મિક્ખુ પહિયાए વિરુવરુવાઈ દારુયાઈ મિદેજ્જ વા’ વાદમેં પીછેસે સાધુ કે નિમિત્ત નાના પ્રકાર કે કાઠ ઇન્ધનોં કો ચીરેગા ઓર ‘કિણેજ્જ વા’ સ્વરીદેગા યા ‘પામિચ્છેજ્જ વા’ ઉધાર પૈસા લે ગા ઓર ‘દારુના વા દારુપરિણામં કદ્દહ’

હવે પ્રકારાન્તરથી સાગારિક નિવાસસ્થાનમાં સાધુએ નિવાસ ન કરવા વિષે સૂત્રકાર કથન કરે છે -

ટીકાર્થ-‘આયાણમેયં મિક્ખુસ્સ ગાહાવહ્ણા સદ્ધિ સંવસમાણસ્સ’ આ રીતે ગૃહસ્થ શ્રાવકની સાથે ઉપાશ્રયમાં રહેવું તે સાધુને આદાન અર્થાત્ કર્મબંધનું કારણ કહેવાય છે. કેમ કે-‘ઇહ સ્થલુ ગાહાવહ્ણસ્સ અપ્પણો સઅદ્દાए’ આ સાગારિક નિવાસસ્થાનમાં રહેનારા ગૃહપતિ ગૃહસ્થ શ્રાવકે પોતાના ઉપયોગ માટે ‘વિરુવરુવાઈ’ અનેક પ્રકારના ‘દારુયાઈ’ લાકડા ત્રિજેરે ઇન્ધનને ‘મિન્નપુઠ્ઠાઈ’ ભવંતિ, પહેલેથી ચીરી ફાડીને રાખે છે ‘અહ પચ્છા મિક્ખુ પહિયાए’ બાદમાં પછળથી સાધુના નિમિત્તે ‘વિરુવરુવાઈ દારુયાઈ મિદેજ્જ વા’ અનેક પ્રકારના કાઠોને ચીરે કે ફાડે ‘કિણેજ્જ વા’ અથવા ખરીદે ‘પામિચ્છેજ્જ વા’ અથવા ઉધાર રાખીને ખરીદે અથવા તેા ‘દારુના વા દારુપરિણામં કદ્દહ’ એક લાકડાને બીજા

ક્રીણીયાદ્ વા 'પાશિચ્ચેજ્જ વા' પ્રમિમીત વા પર્યુદશ્ચનં કુર્વાદ્ વા 'દારુણા વા દારુપરિ-
ણામં કદટુ' દારુણા વા કાષ્ઠવિશેષેણ દારુપરિણામમ્ અરણિગન્ધનં કૃત્વા 'અગ્નિઞ્ચાયં'
આગ્નિકાયમ્-અગ્નિમ્ 'ઉજ્જાલેજ્જ વા' ઉજ્જાલયેદ્ વા 'પજ્જાલેજ્જ વા' પ્રજ્જાલયેદ્ વા
'તત્થ મિક્ખુ' તત્ર-અગ્નૌ પ્રજ્વલિતે ભિક્ષુઃ સાધુઃ 'અમિક્કંલેજ્જ વા' અમિક્કાન્નસેત્ વાઞ્છેત્
'આતાવેત્તણ વા' આતાપયિતું વા શૈત્યાપનોદાય આતાપનાં કર્તુમ્ 'પયાવેત્તણ વા' પ્રતાપયિતું
'વિયદ્ધિત્તણ વા' વિવર્તિત્તુમ્ વા-અગ્નિ તાપગાદ્યર્થેન તત્ર આસિતું વા આક્રંક્ષેદિતિ પૂર્વેણાન્વયઃ
'અહમિક્ખૂળં પુવ્વોવદિદ્ધા' અથ ભિક્ષુર્ગાં સાધૂર્નાં કૃતે પૂર્વોદિદ્ધા પૂર્વતીર્થકૃતુક્તા ણા પ્રતિજ્ઞા
'જાવ' યાવત્-અપ્ હેતુઃ, એતત્ કારણમ્ અપ્ ઉપદેશઃ 'જં તહપ્પગારે' યન્ તથાપ્રકારે સાગા

'એક લકડી સે દૂસરી લકડી કો અરણિમન્થન કે દ્વારા 'અગ્નિઞ્ચાયં ઉજ્જાલેજ્જ
વા પજ્જાલેજ્જ વા'-અગ્નિકાય અર્થાત્ અગ્નિ કો પ્રજ્વલિત કરેગા-'તત્થ મિક્ખુ
અમિક્કંલેજ્જ વા આતાવેત્તણ વા' ઉસ પ્રજ્વલિત અગ્નિ સેં વહ સાધુ શૈત્ય ઠંડકુ કો
દૂર કરને કે લિયે તાપને કી ઇચ્છા કરેગા ઔર 'પયાવેત્તણ વા વિયદ્ધિત્તણ વા'
આગકો તાપને કે લિયે વહાં હી બેઠને કી અકાંક્ષા કરેગા-'અહ મિક્ખૂળં
પુવ્વોવદિદ્ધા એસ પઙ્ગણા જાવ'-ઔર સાધુ કે લિયે ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીને
પહેલેહી સંયમ નિયમ પાલન કરને કી પ્રતિજ્ઞા વતલાહ હૈ યાવત્ ઉપદેશ મી દિયા
હૈ કિ 'જાવ જં તહપ્પગારે ઉવસ્સણો ઠાણં વા' ઉસ પ્રકાર કે સાગારિક ઉપા
અય મેં સ્થાન-ધ્યાનરૂપ કાયોત્સર્ગ કરને કે લિયે સ્થાન ગ્રહણ નહીં કરના
ચાહિયે, 'સેજ્જ વા' એવં શય્યા-શયન કરને કે લિયે સસ્તારક-સંથરા મી નહીં
પાથરના ચાહિયે તથા 'નિસીહિયં વા ચેતેજ્જા' નિષીધિકા-સ્વાધ્યાય કરને કે લિયે
ભૂમિ ગ્રહણ મી નહીં કરના ચાહિયે ક્યોંકિ સાગારિક નિવાસસ્થાન મેં રહને સે
ઉક્તરીતિ કે અનુસાર સંયમ વિરાધના હોગી ॥ ૨૦ ॥

લાકડા સાથે ધસિને 'અગ્નિકાય ઉજ્જાલેજ્જ વા' અરણિ મન્થન દ્વારા અગ્નિકાય અર્થાત્
અગ્નિને 'પજ્જાલેજ્જ વા' પ્રજ્વલિત કરશે 'તત્થ મિક્ખુ' અને તે પ્રજ્વલિત અગ્નિને 'અમિ-
કંલેજ્જ વા આતાવેજ્જ વા' શીતતાને દૂર કરવા માટે અર્થાત્ ટાંઢ ઉઠાડવા માટે તાપ
લેશે અને અગ્નિમા તાપવા માટે ત્યા જ બેસશે 'અહ મિક્ખૂળં પુવ્વોવદિદ્ધા એસ પઙ્ગણા'
અને સાધુ માટે ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીએ પહેલેથી જ સંયમ પાલન કરવાની પ્રતિજ્ઞા
કહેલ છે, 'જાવ' યાવત્ ઉપદેશ પણ એજ પ્રમાણે આપેલ છે કે 'જં તહપ્પગારે ઉવસ્સણ'
એ પ્રકારના સાગારિક ઉપાશ્રયમા 'જો ઠાણં વા' સ્થાન ધ્યાનરૂપ કાયોત્સર્ગ કરવા માટે
સ્થાન ગ્રહણ કરવું નહીં 'સેજ્જ વા નિસીહિય વા ચેતેજ્જા' તથા શય્યા-શયન કરવા માટે
પણ સસ્તારક-સંથારો પાથરવો નહીં. તથા નિષીધિકા-સ્વાધ્યાય કરવા માટે પણ ભૂમિ
ગ્રહણ કરવી નહીં. કેમ કે સાગારિક નિવાસસ્થાનમા રહેવાથી ઉક્ત પ્રકારથી સંયમની
વિરાધના થાય છે. ॥ સૂ. ૨૦ ॥

रिक्त सम्बद्धे 'उवस्सए' उपाश्रये 'ठाणं वा' स्थानं वा कायोत्सर्गरूपम् 'सेज्जं वा' शय्या वा संस्काररूपम् 'निसीहियं वा' निषीधिकां वा स्वाध्यायभूमिम् 'चेतेज्जा चेतयेत्-कुर्यात् सागारिकसम्बद्धो पाश्रये निवासेन पूर्वोक्तरीत्या साधूनां संयमात्माविराधना स्यादिति। सू० २०।

मूलम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा उच्चारपासवणेणं उव्वाहिज्जमाणे राओ वा विआले वा, गाहावइकुलस्स दुवारवाहं अवगुणेज्जा तेणे य तस्संधिचारी अणुपविसेज्जा, तस्स भिक्खुस्स णो कप्पइ एवं वदित्तए-अयं तेणे पविसइ वा णो वा पविसइ, उवल्लियइ वा णो वा उवल्लियइ, आवयति वा णोवाआवयति, वदति वा णो वा वदति, तेणहडं अण्णेण हडं, तस्स हडं अण्णस्स हडं, अयं तेणे अयं उवयरए, अयं हंता, अयं एत्थम-कासी तं तवस्सिं भिक्खुं अतेणं तेणं ति संकइ. अह भिक्खूणं पुव्वोवदिट्ठा एस वइण्णा, एस हेऊ जाव णो ठाणं वानिसीहियं वा चेतेज्जा ॥सू० २१॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा उच्चारप्रसवणेन उद्वाध्यमानः रात्रौ वा विकाले वा गृहपतिकुलस्य द्वारभागम् अपावृणुयात् स्तेनश्च तत्सन्धिचारी अनुप्रविशेत् तस्य भिक्षुकस्य नो कल्यते एतं वदितुम्-‘अयं स्तेनः प्रविशति वा नो वा प्रविशति, उपलीयते वा नो वा उपलीयते, आपतति वा नो वा आपतति, वदति वा नो वा वदति, तेन हृतम् अन्येन हृतम् तस्य हृतम् अन्यस्य हृतम् अयं स्तेनः अयम् उच्चारकः अयं हन्ता, अयं मत्र अकर्षीत् तं तपस्विनं भिक्षुकम् अस्तेनं स्तेनम् इति शङ्कत, अथ भिक्षूणां पूर्वोपदिष्टा एषा प्रतिज्ञा, एष हेतुः यापद् नो स्थानं वा शय्यां वा निषीधिकां वा चेतयेत् ॥सू० २१॥

टीका-सागारिकसम्बद्धे उपाश्रये प्रकारान्तरेण साधूनां निवासं प्रतिषेधितुमाह-‘स भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा सागारिकसम्बद्धोपाश्रये निवसन् ‘उच्चारपासवणेणं’ उच्चारप्रसवणेन मूत्रपुरीषोत्सर्गवेगेन ‘उव्वाहिज्जमाणे’ उद्वाध्यमानः पीड्यमानः ‘राओ वा विआले वा’ रात्रौ वा विकाले वा विकटसमये ‘गाहावइ कुलस्स’ गृहपतिकुलस्य गृहस्थ सम्बद्धोपाश्रयरूपगृहस्य ‘दुवारवाहं’ द्वारभागम् द्वारमुखम् ‘अवगुणेज्जा’

टीकार्थ-अब सागारिक उपाश्रय में दूसरे ढंग से साधु के लिये निवास का प्रतिषेध करते हैं-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा उच्चारपासवणेण उव्वाहिज्जमाणे’ वह पूर्वोक्त भिक्षुक और भिक्षुकी उस सागारिक उपाश्रय में रहते हुए मलमूत्र

हवे सागारिक निवासस्थानमा साधुने निवास करवाना निषेध प्रकारान्तरेण सूत्रकार कहे छे

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी ‘उच्चारपासवणेण’ सागारिक निवासस्थानमा रहने ‘उव्वाहिज्जमाणे’ रात्रौ वा विआले वा मलमूत्र त्याग करवाना वेगधी रात्रि अधिना असमये ‘गाहावइ कुलस्स’ दुवारवाहं अवगुणेज्जा’

अपावृणुयात्-उद्घाटयेत् 'तेणे य तस्स धिचारी' स्तेनश्च चोरः तत्सन्धिचारी तच्छिद्रान्वेषी
'अणुपविसेज्जा' अनुपविशेत्-यदि अनुप्रवेशं कुर्यात्तर्हि 'तस्स भिक्खुस्स' तस्स भिक्षुकस्य
'णो कप्पइ एवं वदित्तए'-नो कल्पते एवं इक्ष्यमाणरीत्या वदितुम्-तद्यथा 'अयं तेणे पवि-
सइ वा' अयं स्तेनश्चोरः गृहं प्रविशति वा 'णो वा पविसइ' नो वा प्रविशति, प्रविशति न वा
प्रविशति इति किमपि न ब्रूयात् एवम् 'उवल्लियइ वा णो वा उवल्लियइ' उपलीयते वा नो
वा उपलीयते, उपलीनो भवति नो वा उपलीनो भवति इत्यपि न वदेत् तथा 'आवयति वा
णो वा आवयति' आपनति वा नो आपनति, 'वदति वा णो वा, वदति' वदति वा नो वा वदति
इत्यपि न ब्रूयात्, एवं 'तेण हडं अण्णेण हडं' तेन हनम् द्रव्यं वस्तु वा, अन्येन वा केनचिद्
हतम् 'तस्स हडं अण्णस्स हडं' तस्य हनम्, अन्यस्य वा हनम् 'अयं तेणे' अयं स्तेनः चोरः

त्याग करने के वेगसे बाधित होकर 'राओया विआले वा' रात में या बिकाल में
अर्थात् बिकट समय में 'जाहावई कुलए वुआवाह अवणुजेज्जा' गृहपति गृहस्थ
के घर का द्वार भाग खोल देगा, और 'तेणेय तस्संधि चामी अणुपविसेज्जा' उसी
खोले हुए द्वार आगके तेजसे चोर डाकू उस गृहस्थ के घर में प्रविष्ट हो जायेगा
किन्तु 'तस्स भिक्खुस्स, णो कप्पइ एवं वदित्तए'-यह साधु ऐसा वक्ष्यमाण रूप
से नहीं बोल सकता है कि-'अयं तेणे पविसइ वा'-यह चोर इस गृहपति के घर
में प्रवेश कर रहा है या 'णो वा पविसइ' नहीं प्रवेश कर रहा है अर्थात् घुस गया
है या नहीं घुस गया है ऐसा कुछ भी नहीं बोले इसी प्रकार-'उवल्लियइ वा'
यह चोर गृहस्थ के घर में छिप गया है या 'णो वा उवल्लियइ'-नहीं छिपा है ऐसा
भी नहीं बोले एवं 'आवयति वा' यह चोर आ रहा है भावा कर रहा है 'णो
वा आवयति'-या नहीं आ रहा है अर्थात् नहीं भावा कर रहा ऐसा भी नहीं
बोले तथा-'वदति वा णो वा वदति' यह चोर चुपके से बोल रहा है या नहीं
बोल रहा है ऐसा भी नहीं बोले' एवं-तेणहडं अण्णेण हडं' इसी प्रकार इसी

गृहस्थना धरना हरबाजे जोलवे। पडे 'तेणेय वा तस्संधिचारी अणुपविसेज्जा' अने अने
जोलेवा दरवाजा और डाकू अने गृहस्थना धरमा प्रवेशी जाय परतु 'तस्स भिक्खुस्स णो
कप्पइ एवं वदित्तए' ते साधु आ वक्ष्यमाण रीते कही न शके के अण तेणे पविसइ वा णो
वा पविसइ' आ और आ गृहपतिना धरमा प्रवेश करे छे अथवा प्रवेश नहीं करता
अर्थात् धरमा प्रवेश कर्यो छे के नहीं कर्यो ते कछ पछु जोलवु नही अथवा 'उवल्लियइ
वा णो वा उवल्लियइ' अने प्रमाणे आ और गृहस्थना धरमा सताछ गये छे अथवा
नथी सताये कछ पछु न कहेवु तथा 'आवयति वा णो वा आवयति' आ और आवे छे
अगर नथी आवतो अर्थात् धरमा नवा सताछ रह्यो छे तथा 'वदति वा णो वा वदति'
छानेमाने थछ रह्यो छे के जोले छे अने पछु कहेवु नही तथा 'तेण हड अण्णेण हड'
अने प्रमाणे अने चोरे चोरीने द्रव्य वीधु छे के-केछ भीलले योग्य छे अने पछु न

‘અયં ઉવચરણ’ અયમ્ ઉપચારકઃ તત્પરિવાસ્કો વા વર્તેતે ‘અયં હંતા’ અયં હન્તા-ઘાતકઃ, ‘અયં હ્થમકાસી’ અયમન્ન હ્થમ્ અર પીત’ इत्येवं निमित्तिवाग्व्यापारं न कुर्यात्, यतस्तस्य चौरस्य व्यापादन स्यात्. तत्रैव वा साधुं व्यापादयेदित्यादिशेषः स्युरिति, अथ च ‘तं तवस्सि भिक्खुं अतेणं तेणंति संकइ’ तं तपस्विनम् भिक्षुम् अरतेनम् स्तेनमतिकृत्वा शङ्केत तथा च कदाचित् साधुमेव चौरं मत्वा मिथ्याप्रचारं कुर्यात् तथासति संयमात्मविराधना स्यात् तस्मात् ‘अहमिक्खूणं पुब्बोवदिट्ठा एस पइण्णा’ अथ भिक्षूणाम् साधूनां कृते पूर्वोपदिष्टा पूर्व तीर्थकृता भगवता महावीरेण उपदिष्टा एषा संयमपादनविपरिग्रही प्रतिज्ञा ‘एस हेऊ’ एषहेतुः ‘जाव’ यावत्-एतत् कारणम्, एष उपदेशः ‘जं तहप्पगारे’ यत् तथाप्रकारे सागरिकसम्बद्धे ‘उवस्सए’ उपाश्रये ‘जो ठाणं वा रोज्जं वा निमीदियं वा’ नो स्थानं वा

ચોરને દ્રવ્ય રુપે પૈસે વગેરહ કો ચુરાયા હૈ યા નિસી દૂસરે ને હી ચુરાયા હૈ એસા ખી નહીં બોલે એવં ‘તસ્સ હહં’ ફલી ગૃહસ્થ વા ધન દૌલત વગેરહ ચુરા લિયા હૈ યા ‘અણસ્સ વા હહં’ દૂસરે વા હી ધન દૌલત વગેરહ ચુરા લિયા હૈ એસા ખી નહીં બોલે, ગન્-‘અયતેજે’ ચની ચોર હૈ ઓર ‘અયં ઉવચરણ’ યહ ઉસ ચોરકા ઉપચારક હૈ અર્થાત્ પરિચારક હૈ એસા ખી નહીં બોલે, તથા ‘અયં હંતા અયં હ્થમકાસી’ યહીં ઘાતક મારને વાલા હૈ અથવા ફલને હી યહાં પર સેધેં દેકર ચુરાયા હૈ એસી ખી વાત નહીં બોલે ક્યોંકિ એસા બોલને સે ઉસ ચોર કી હ્થ્યા કર દી જાયેગી યા વહ ચોર ઉચી સાધુ કો માર ઢાલેગા હ્થ્યાદિ બહુત સે દોષ હોંજે ઓર-‘તં તવસ્સિ ભિક્કહં અતેણં તેણંતિ સંકહ, અહ મિક્કહૂંણં પુવ્વોવદિટ્ઠા एस पइण्णा एस हेऊ जाव’ उसी तपस्वी भिक्षुक साधुको जो के चोर नहीं है चोरके रूपमें संदेह करेगा, इसलिये साधु के लिये पहले ही भगवान श्रीमहावीरस्वामीने संयम नियम पालन करने की प्रतिज्ञा बनलायी है और यावत् उपदेश भी दिया है कि-‘जं तहप्पगारे उवस्सए’-‘इस प्रकार के सागा-

કહેવું તથા ‘તસ્સ હહં અણસ્સ વા હહં’ એ ગૃહસ્થના ધન દોલત વિગેરે ચોરું છે કે કોઈ ખીબના ધન દોલત વિગેરે ચોરી લીધું છે એમ પણ કહેવું નહીં તથા ‘અયતેજે, અયંઉવચરણ’ આજ ચોર છે અને આજ એ ચોરનો ઉપચારક અર્થાત્ મહદગાર છે એમ પણ કહેવું નહીં તથા ‘અયંહંતા’ આ મારવાવાળો ઘાતક છે ‘અયં હ્થમકાસી’ અથવા-આણે આહી ખાતરીથી મૂકીને ખાતર પારેલ છે એમ પણ કહેવું નહીં. કેમ કે એમ કહેવાથી એ ચોરની લોકો હ્થ્યા કરે અગર એ ચોર સાધુને મારી નાખે વિગેરે ઘણા દોષોનો પ્રાદુર્ભાવ થશે તથા ‘તં તવસ્સિ ભિક્કહં અતેણં તેણંતિ સંકહ’ એ તપસ્વી ભિક્કુક સાધુને કે જે ચોર નથી તેને ચોર તરીકે માનશે ‘અહ મિક્કહૂંણં પુવ્વોવદિટ્ઠા एस पइण्णा’ તેથી સાધુ માટે પહેલેથી જ ભગવાન શ્રીમહાવીરસ્વામીએ સંયમ નિયમ પાલન કરવાની પ્રતિજ્ઞા રહી છે. ‘एस हेऊ जाव’ એજ સાધુપણનો રેલુ અને શાંખ ચાવત્ ઉપદેશ પણ

કાયોત્સર્ગરૂપમ્, શય્યાં વા સંસ્તારકરૂપામ્, નિષીધિકાં વા સ્વાધ્યાયભૂમિં વા 'ચેતેજા' ચેતયેત્-કુર્યાત્ ॥ સૂ. ૨૧ ॥

મૂલમ્-સે મિલ્લૂ વા મિલ્લુણી વા સે જં પુળ એવં ઉવસ્સયં જાણિ-
જ્જા તળપુંજેસુ વા પલ્લપુંજેસુ ઢા, સઅંડે સપાળે સવીણ સહરિણ સોસે
સોદણ જાવ સસંતાળણ તહ્પગારે ઉવસ્સણ ણો ઠાળં વા સેજ્જં વા
ણિસીહિયં વા ચેણ્જ્જા ॥ સૂ. ૨૨ ॥

છાયા-સ મિલ્લૂ મિલ્લુકી વા સ ચદિ પુનરેવમ્ ઉપાશ્રયં જાનીયાત્-તળપુંજેસુ વા
પલ્લપુંજેસુ વા સાળ્લમ્ સપ્રાણમ્ સવીજમ્ સહરિતમ્ સોપમ્ સોદકમ્ યાવત્ સસન્તાનકમ્,
તથાપ્રકારે ઉપાશ્રયે નો સ્થાનં વા શય્યાં વા નિષીધિકાં વા ચેતયેત્ ॥ સૂ. ૨૨ ॥

ટીકા-ક્ષેત્રશય્યામેવાધિકૃત્ય વિશેષં વક્તુમાહ-'સે મિલ્લૂ વા મિલ્લુણી વા' સ મિલ્લૂ
મિલ્લુકી વા 'સે જં પુળ એવં ઉવસ્સયં જાણિજ્જા' સ ભાવમિલ્લુર્યદિ પુનરેવમ્ વક્ષ્યમાણસ્વરૂપમ્
ઉપાશ્રયં જાનીયાત્ કીદશશુપાશ્રયં જાનીયાદિત્માહ-'તળપુંજેસુ વા પલ્લપુંજેસુ વા' તળ-
પુંજેસુ વા-ઘાસસમૂહેષુ પલ્લપુંજેસુ વા 'સઅંડે સપાળે' સાળ્લમ્ અળ્લયુક્તમ્ સપ્રાણમ્
પ્રાણિસહિતમ્ 'સવીણ' સવીજમ્ વીજસહિતમ્, 'સહરિણ' સહરિતમ્ હરિતશાદ્વલદૂર્વાદિ

રિક ઉપાશ્રય મેં-'ણો ઠાળં વા સેજ્જં વા નસીહિયં વા ચેતેજા' સ્થાન શય્યા
યાનિષીધિકા નહીં કરે ॥ ૨૧ ॥

ફિર મી ક્ષેત્ર શય્યા કો હી લક્ષ્ય કર કુછ વિશેષ વાત વતલાતે હૈ-

ટીકાર્થ-'સે મિલ્લૂ વા મિલ્લુણી વા સે જં પુળ એવં ઉવસ્સયં જાણિજ્જા'
વહ પૂર્વોક્ત મિલ્લુક ઓર મિલ્લુકી ચદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે ઉપાશ્રય કો
જાન લેકિ-'તળપુંજેસુ વા પલ્લપુંજેસુ વા' તળપુંજ મેં અર્થાત્ ઘાસ કે ઢેર
મેં યા પલ્લપુંજ મેં પુઅરનાર ઢળટલ વગૈરહ મેં અર્થાત્ ઘાસ ઓર પુથાર વગૈરહ
કે સમૂહ સે ભરા હુઆ ચહ ઉપાશ્રય 'સઅંડે સપાળે' અળ્લો સે યુક્ત હૈ એવં
પ્રાણિયો સે ભરા હુઆ હૈ 'સવીણ સહરિણ' એવં વીજો સે યુક્ત હૈ તથા હરે ભરે

એજ આપેલ છે કે 'તહ્પગારે ઉવસ્સણ' આવા પ્રકારના સાગારિક નિવાસસ્થાનમા 'ણો ઠાળં
વા સેજ્જં વા' સ્થાન શય્યા કે નિષીધિકા કરવી નહીં ॥ સૂ. ૨૧ ॥

ક્ષેત્ર શય્યાને જ ઉદ્દેશીને વિશેષ કથન કરતાં સૂત્રકાર કહે છે -

ટીકાર્થ-'સે મિલ્લૂ વા મિલ્લુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'સે
જં પુળ એવં જાણિજ્જા' ને આ વક્ષ્યમાણ રીતે ઉપાશ્રયને બાધી લે કે 'તળપુંજેસુ વા
પલ્લપુંજેસુ વા' ઘાસના ઢગલામા કે પરાળના ઢગલામાં અર્થાત્ ઘાસ અને પરાળ
વિગેરેથી ભરેલ આ ઉપાશ્રય 'સઅંડે' ધડાઓથી યુક્ત છે. 'સપાળે' પ્રાણિયોથી યુક્ત
છે 'સવીણ' બીયાઓથી યુક્ત છે. 'સહરિણ' લીલોતરીથી ભરેલ છે. 'સોસે' ઓપઅકળના

‘અયં ઉવચરણ’ અયમ્ ઉપચારકઃ તત્પરિવાસ્કો વા વર્તતે ‘અયં હંતા’ અયં હન્તા-ઘાતકઃ, ‘અયં હ્થમકાસી’ અયમન્ન હ્થમ્ અરપીત્’ इत्येवं मिमपि वाग्व्यापारं न कुर्यात्, यतस्तस्य चौरस्य व्यापादनं स्यात्. तत्रैव वा साधुं व्यापादयेदित्यादिशेषाः स्युरिति, अथ च ‘तं तवस्सि भिक्खुं अतेणं तेणंति संकइ’ तं तपस्विनम् भिक्षुम् अरतेनम् स्तेनमितिकृत्वा शङ्केत तथा च कदाचित् साधुमेव चौरं मत्वा मिथ्याप्रचारं कुर्यात् तथासति संयमात्मविराधना स्यात् तस्मात् ‘अहमिक्खूणं पुव्वोवदिट्ठा एस पइण्णा’ अथ भिक्षूणाम् साधूनां कृते पूर्वोपदिष्टा पूर्व तीर्थकृता भगवता महावीरेण उपदिष्टा एषा संयमपादनविपरिणयी प्रतिज्ञा ‘एस हेऊ’ एषहेतुः ‘जाव’ यावत्-एतत् कारणम्, एष उपदेशः ‘लं तहप्पगारे’ यत् तथाप्रकारे सागारिकसम्बद्धे ‘उवस्सए’ उपाश्रये ‘ओ ठाणं वा सेज्जं ना निप्पीठियं वा’ नो स्थानं वा

ચોરને દ્રવ્ય રુપે પૈસે વગેરહ કો ચુરાયા હૈ યા કિસી દૂસરે ને હી ચુરાયા હૈ એસા બી નહીં બોલે એવં ‘તસ્સ હહં’ ઇસી ગૃહસ્થ કા ધન દૌલત વગેરહ ચુરા લિયા હૈ યા ‘અણસ્સ વા હહં’ દૂસરે કા હી ધન દૌલત વગેરહ ચુરા લિયા હૈ એસા બી નહીં બોલે, એવં-‘અયંતેણે’ યતી ચોર હૈ ઓર ‘અયં ઉવચરણ’ યહ ઉસ ચોરકા ઉપચારક હૈ અર્થાત્ પરિચારક હૈ એસા બી નહીં બોલે, તથા ‘અય હંતા અયં હ્થમકાસી’ યહીં ઘાતક મારને વાલા હૈ અથવા ઇસને હી યહાં પર સેધેં દેકર ચુરાયા હૈ એસી બી વાત નહીં બોલે ક્યોંકિ એસા બોલને સે ઉસ ચોર કી હત્યા કર દી જાયેગી યા વહ ચોર ઉસી સાધુ કો માર ડાલેગા ઇત્યાદિ વહુત સે દોષ હોંં ઓર-‘તં તવસ્સિં ભિક્કું અતેણં તેણંતિ સંકહ, અહ મિક્કૂં પુવ્વોવદિટ્ઠા એસ પઈણ્ણા એસ હેઝ જાવ’ ઉસી તપસ્વી ભિક્ષુક સાધુકો જો કે ચોર નહીં હૈ ચોરકે રુપે સંદેહ કરેગા, ઇસલિયે સાધુ કે લિયે પહેલે હી ભગવાન શ્રીમહાવીરસ્વામીને સંયમ નિયમ પાલન કરને કી પ્રતિજ્ઞા બનલાયી હૈ ઓર યાવત્ ઉપદેશ બી દિયા હૈ કિ-‘જં તહપ્પગારે ઉવસ્સએ’-‘ઇસ પ્રકાર કે સાગા-

કહેવું તથા ‘તસ્સ હહં અણસ્સ વા હહ’ એ ગૃહસ્થના ધન દોલત વિગેરે ચોરને કહેવું છે કે કોઈ બીજાના ધન દોલત વિગેરે ચોરી લીધું છે એમ પણ કહેવું નહીં તથા ‘અયંતેણે, અયંઉવચરણ’ આજ ચોર છે અને આજ એ ચોરનો ઉપચારક અર્થાત્ મહદગાર છે. એમ પણ કહેવું નહીં તથા ‘અયંહંતા’ આ મારવાવાળો ઘાતક છે ‘અયં હ્થમકાસી’ અથવા-આણે આહી ખાતરીય મૂકીને ખાતર પારેલ છે એમ પણ કહેવું નહીં. કેમ કે એમ કહેવાથી એ ચોરની લોકો હત્યા કરે અગર એ ચોર સાધુને મારી નાખે વિગેરે ઘણા દોષોનો પ્રાદુર્ભાવ થશે તથા ‘તં તવસ્સિં મિક્કું અતેણં તેણંતિ સંકહ’ એ તપસ્વી ભિક્ષુક સાધુને કે જે ચોર નથી તેને ચોર તરીકે માનશે ‘અહ મિક્કૂં પુવ્વોવદિટ્ઠા એસ પઈણ્ણા’ તેથી સાધુ માટે પહેલેથી જ ભગવાન શ્રીમહાવીરસ્વામીએ સંયમ નિયમ પાલન કરવાની પ્રતિજ્ઞા રહી છે. ‘એસ હેઝ જાવ’ એજ સાધુપણનો રેતુ અને દાસ્ય યાવત્ ઉપદેશ પણ

કાયોત્સર્ગરૂપમ્, શય્યાં વા સંસ્તારકરૂપામ્, નિષીધિતાં વા સાન્ધ્યાયધૂમિ વા 'ચેતેજ્ઞા' ચેતયેત્-કુર્વાત્ ॥ સૂ. ૨૧ ॥

મૂલમ્-સે મિલ્લૂ વા મિલ્લુણી વા સે જં પુણ એવં ઉવસ્સયં જાણિ-
જ્ઞા તણપુંજેસુ વા પલ્લપુંજેસુ ટા, સઅંડે સપાળે સઘીણ સહરિણ સોસે
સોદણ જાવ સસંતાણણ તહપ્પગારે ઉવસ્સણ ણો ઠાળં વા સેજ્જં વા
ણિસીહિયં વા ચેણ્જ્ઞા ॥ સૂ. ૨૨ ॥

છાયા-સ મિલ્લૂ મિલ્લૂકી વા સ યદિ પુનરેવમ્ ઉપાશ્રયં જાનીયાત્-ત્તણપુજ્જેસુ વા
પલ્લપુજ્જેસુ વા સાણ્ડમ્ સપ્રાણમ્ સઘીજમ્ સહરિતમ્ સોપમ્ સોદકમ્ યાવત્ સસન્તાનકમ્,
તથાપ્રકારે ઉપાશ્રયે તો રથાનં વા શય્યાં વા નિષીધિકાં વા ચેતયેત્ ॥ સૂ. ૨૨ ॥

ટીકા-ક્ષેત્રશય્યામેવાધિકૃત્ય વિશેષ વક્તુમાહ-'સે મિલ્લૂ વા મિલ્લુણી વા' સ મિલ્લૂ
મિલ્લૂકી વા 'સે જં પુણ એવં ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા' સ ભાવમિલ્લૂર્યદિ પુનરેવમ્ વક્ષ્યમાણસ્વરૂપમ્
ઉપાશ્રયં જાનીયાત્ કીદશ્યુપાશ્રયં જાનીયાદિત્યાહ-'તણપુંજેસુ વા પલ્લપુંજેસુ વા' ત્તણ-
પુજ્જેસુ વા-ધાસસમૂહેસુ પલ્લપુજ્જેસુ ટા 'સઅંડે સપાળે' સાણ્ડમ્ અણ્ડયુક્તમ્ સપ્રાણમ્
પ્રાણિસહિતમ્ 'સઘીણ' સઘીજમ્ ઘીજસહિતમ્, 'સહરિણ' સહરિતમ્ હરિતશાદ્વલદૂર્વાદિ
રિક ઉપાશ્રય મેં-'ણો ઠાળં વા સેજ્જં વા નસીહિયં વા ચેતેજ્ઞા' સ્થાન શય્યા
યાનિષીધિકા નહીં કરે ॥ ૨૧ ॥

ફિર મી ક્ષેત્ર શય્યા કો હી લક્ષ્ય કર કુછ વિશેષ પાત બતલાતે હૈ-

ટીકાર્થ-'સે મિલ્લૂ વા મિલ્લુણી વા સે જં પુણ એવં ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા'

વહ પૂર્વોક્ત મિલ્લૂક ઓર મિલ્લૂકી યદિ એલા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે ઉપાશ્રય કો
જાન લેકિ-'તણપુંજેસુ વા પલ્લપુંજેસુ વા' ત્તણપુજ્જ મેં અર્થાત્ ઘાસ કે ઢેર
મેં યા પલ્લપુજ્જ મેં પુઅરનાર ઢળટલ વગેરહ મેં અર્થાત્ ઘાસ ઓર પુથાર વગેરહ
કે સમૂહ સે ભરા હુઆ યહ ઉપાશ્રય 'સઅંડે સપાળે' અણ્ડો સે યુક્ત હૈ એવં
પ્રાણિયો સે ભરા હુઆ હૈ 'સઘીણ સહરિણ' એવં ઘીજો સે યુક્ત હૈ તથા હરે ભરે

એજ આપેલ છે કે 'તહપ્પગારે ઉવસ્સણ' આવા પ્રકારના સામાજિક નિવાસસ્થાનમાં 'ણો ઠાળં
વા સેજ્જં વા' સ્થાન શય્યા કે નિષીધિકા કરવી નહીં ॥ સૂ. ૨૧ ॥

ક્ષેત્ર શય્યાને જ ઉદ્દેશીને વિશેષ કથન કરતાં સ્વપ્રકાર કહે છે -

ટીકાર્થ-'સે મિલ્લૂ વા મિલ્લુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'સે
જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા' ને આ વક્ષ્યમાણ રીતે ઉપાશ્રયને બહી લે કે 'તણપુજ્જેસુ વા
પલ્લપુજ્જેસુ વા' ધાસના ઢગલામાં કે પરાણના ઢગલામાં અર્થાત્ ધાસ અને પરાણ
વિગેરેથી ભરેલ આ ઉપાશ્રય 'સઅંડે' ઇકાગ્રોથી યુક્ત છે. 'સપાળે' પ્રાણિયોથી યુક્ત
છે 'સઘીણ' ખીયાગ્રોથી યુક્ત છે. 'સહરિણ' લીલોતરીથી ભરેલ છે. 'સોસે' ઓપગ્રાકળના

સહિતમ્ 'સોસે' સૌપમ્ ઓપરુણયુક્તમ્ 'સોદણ' સોદકમ્ શીતોદકસહિતમ્ 'જાવ' સસંતાણણ
યાવત્-સોત્તિજ્ઞપનકદકપૃત્તિયા મર્કટસન્તાનકમ્-ઉત્તિજ્ઞાદિલ્હતાતન્તુજાલસહિતમ્ ઉપાશ્રયં
યદિ જાનીયાદિતિ પૂર્વેણાન્વયઃ તર્હિ 'તહ્પગારે' ઉવસ્સણ' તથાપ્રકારે-સાણ્ડપ્રાણિપ્રવૃત્તિ-
લ્હતાતન્તુજાલયુક્તતૃણપુજ્જપલ્લપુજ્જસહિતે ઉપાશ્રયે 'ળો ઠાળં વા સેઝજં વા નિસીહિયં
વા' નો સ્થાનં વા કાયોત્સર્ગરૂપમ્ શય્યાં વા સંસ્તારકરૂપામ્ નિષીધિકાં વા સ્વાધ્યાયભૂમિ
'ચેણ્જા' ચેતયેત્-કુર્યાત્, એવંવિધે વહુપ્રાણિયુક્તે ઉપાશ્રયે નિવાસે હિંસાસંભવેન સંયમાત્પ-
વિરાધના સ્યાત્ ॥ સૂ. ૨૨ ॥

મૂલમ્-સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુગી વા સે જં પુણ એવં ઉવસ્સયં જાણિ-
જ્ઞા તણપુંજેસુ વા પલ્લપુંજેસુ વા અપ્પંડે અપ્પપાળે અપ્પવીણ અલ્પ-
હરિણ જાવ અપ્પસંતાણણ તહ્પગારે ઉવસ્સણ ઠાળં વા સેઝજં વા નિસી-
હિયં વા ચેતેજ્ઞા ॥ સૂ. ૨૩ ॥

ઘાસો સે બી ભરા હુઆ હૈ એવં-'સોસે સોદણ જાવ-' ઓસ કળો સે બી યુક્ત
હૈ એવં યાવત્-ઉત્તિજ્ઞ-છોટે-છોટે પ્રાણિ ચીટી પિપરી સે તથા પનક-ફનગા સે
એવં-શીતોદક મિશ્રિત મિટ્ટી સે તથા 'સસંતાણણ' મરુરે કા જાલ-પરસ્પરાસે
બી ભરા હુઆ હૈ એસા દેલ્લ લે યા જાન લે તો 'તહ્પગારે ઉવસ્સણ-' હસ પ્રકાર
કે તૃણ પુજ્જ ઓર, પલ્લ પુજ્જ લગેરહ મેં અણ્ડે પ્રાણિ બિજાદિ સે યુક્ત ઉપાશ્રય
મેં સાધુ ઓર સાધ્વી-'ળો ઠાળં વા' સ્થાન ધ્યાન રૂપ કાયોત્સર્ગ કે લિયે સ્થાન
નહીં ગ્રહણ કરે તથા 'સેઝજં વા' શય્યા શયન કરને કે લિયે સંસ્તારક સંથરા બી
નહીં પાથરે એવં-'નિસીહિયં વા ચેણ્જા' સ્વાધ્યાય કરને લિયે ભૂમિ ગ્રહણ બી
નહીં કરે ક્યોંકિ હસ તરહ કે લહુત પ્રાણિયો સે યુક્ત ઉપાશ્રય મેં નિવાસ કરને
સે હિંસાકી સંભાવના હોને કે કારણ સંયમ આત્મ વિરાધના હોગી, હસલિયે
હસ અનેક પ્રાણિ યુક્ત ઉપાશ્રય મેં સાધુ ઓર સાધ્વી કો નિવાસ નહીં
કરના ચાહિયે ॥ ૨૨ ॥

હણેથી ભરેલ છે 'સોદણ' પાણીથી યુક્ત છે. 'જાવ સસંતાણણ' એવ યાવત્ છણા છણા
પ્રાણિ કીડી મકોડી તથા પનક તથા શીતોદકથી મળેલ માટીથી તથા મકોડની બાળ
પરંપરાથી પણ ભરેલ છે એ પ્રમાણે જોવામા આવે કે બહુવામા આવે તો 'તહ્પગારે
ઉવસ્સણ' આ રીતના તૃણ પુજ્જ અને પરાળ પુજ્જ વિગેરે તથા ધડા, પ્રાણિ અને બી વિગેરેથી
યુક્ત ઉપાશ્રયમા સાધુએ સ્થાન-ધ્યાનરૂપ કાયોત્સર્ગ માટે સ્થાન ગ્રહણ કરવું નહીં તથા
શય્યા શયન કરવા માટે સંસ્તારક-સંથારો પણ પાથરવો નહીં તથા નિષીધિકા-સ્વા
ધ્યાય કરવા માટે ભૂમિ ગ્રહણ પણ કરવી નહીં કેમ કે આ પ્રમાણેના બહુ પ્રાણિયોથી
યુક્ત ઉપાશ્રયમા નિવાસ કરવાથી હિંસાની સંભાવનાના કારણે સંયમ આત્મ વિરાધના
થાય છે. તેથી આ રીતે અનેક પ્રાણિયોવાળા ઉપાશ્રયમા સાધુ કે સાધ્વીએ નિવાસ
કરવો નહીં. ॥ સૂ. ૨૨ ॥

છાયા-‘સે મિશ્નુર્વા મિશ્નુકી વા ત ચદિ પુનરેવમ્ ઉપાશ્રયં જાનીચાત્ તૃણપુંજેષુ વા પલ્લવપુંજેષુ વા અલ્પાણ્ડમ્ અલ્પપ્રાણમ્ અલ્પવીજમ્ અલ્પહરિતમ્ યાત્ અલ્પતાન્તાનકમ્ તથાપ્રકારે ઉપાશ્રયે રથાનં વા શર્યાં વા ત્રિપીઠિકાં વા ચેતયેત્ ॥ સૂ. ૨૩ ॥

ટીકા-ક્ષેત્રશર્યામેવાધિકૃત્ય પૂર્વોક્તદોષરહિતે ઉપાશ્રયે વસતિર્નિર્વિ પ્રતિપાદયિતુમાત્-
‘સે મિશ્નુ વા મિશ્નુણી વા’ સ મિશ્નુર્વા મિશ્નુકી વા ‘સે જં પુણ એવં ઉવસ્સયં જાણિજ્જા’ સ સાધુર્યદિ પુનરેવં વક્ષ્યમાણસ્વરૂપમ્ ઉપાશ્રયં જાનીચાત્, કીદગમિત્યાદ ‘તૃણપુંજેસુ વા’ તૃણપુંજેષુ વા-ઘાસસમુદાયેષુ ‘પલ્લવપુંજેસુ વા’ પલ્લાવપુંજેષુ વા ‘અપ્પંડે’ અલ્પાણ્ડમ્ = ણ્ડ રહિતમ્ અલ્પશબ્દસ્ય ઈપદ્યક્તયા નવર્યં પર્યવસાનાત્, ‘અપ્પપાણે’ અલ્પપ્રાણમ્-પ્રાણિરહિતમ્ ‘અપ્પવીજ’ અલ્પવીજમ્ વીજરહિતમ્ ‘અપ્પહરિણ’ અલ્પહરિતમ્, અલ્પોત્તિદ્વપનકદક્ષમૃત્તિકા રહિતમ્ અલ્પસન્તાનકમ્ લ્હતાતન્તુજાહરિતમ્ એવંવિધમ્ ઉપાશ્રયં ચદિ જાનીયાત્ તર્હિ

ટીકાર્થ-ક્ષેત્ર શર્યા કો હી લક્ષ્ય કર પૂર્વોક્ત દોષો સે રહિત ઉપાશ્રય મેં સાધુ ઓર સાધ્વી કો રહને કે લિયે પ્રતિપાદન કરતે હૈ-‘સે મિશ્નુ વા મિશ્નુણી વા’ સે જં પુણ એવં ઉવસ્સયં જાણિજ્જા’ વહ પૂર્વોક્ત મિશ્નુક સંયત્તશીલ સાધુ ઓર મિશ્નુકી સાધ્વી ચદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે ઉપાશ્રય કો જાનલે કિ ‘તૃણપુંજેસુ વા’ હસ ઉપાશ્રય કે તૃણપુંજો મેં અર્થાત્ સૂચા હુઆ ઘાસોં કે સમૂહ મેં ‘પલ્લવ પુંજેસુ વા’ તથા પલ્લવ પુંજ મેં પુખારા નારા ડળલ કે સમૂહ મેં-ઢેર મેં ‘અપ્પંડે’ થોડે હી અણડે હૈ અર્થાત્ ચિલકુલ હી અણડે નહીં હૈ, એવં ‘અપ્પપાણે’ થોડે હી પ્રાણી હૈ ઘાને છોટે છોટે ચિટીપિપરી વગૈરહ પ્રાણી મી નહીં હૈ તથા-‘અપ્પવીજ’ અલ્પવીજ થોડે હી વીજ હૈ અર્થાત્ અંકુર પૈદા કરને વાલે વીજ મી નહીં હૈ, તથા ‘અપ્પહરિણ’ થોડે હી હરિત હરેમરે ઘાસ મી નહીં હૈ ઓર-‘જાવ અપ્પસંતાણણ’-યાવત્ થોડે હી ઓષકળ હૈ. અર્થાત્ ઓષકળ મી નહીં હૈ હસી પ્રકાર અલ્પઉત્તિગ-થોડે હી ચિટીપિપરી વગૈરહ પ્રાણી મી હૈ થોડે

ક્ષેત્રપ્રધાને જ ઉદ્દેશીને પૂર્વોક્ત દોષો રહિત ઉપાશ્રયમા સાધુ અને સાધ્વીને નિવાસ કરવાનું સૂચકાર સમર્થન કરે છે -

ટીકાર્થ- ‘સે મિશ્નુ વા મિશ્નુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત ભાવ સાધુ અને ભાવ સાધ્વી ‘સે જં પુણ એવં ઉવસ્સયં જાણિજ્જા’ ના નાણુવામા ને આ વક્ષ્યમાણ રીતે ઉપાશ્રય બાણુ વામા આવે કે ‘તૃણપુંજેસુ વા’ સુકેલા ઘાસોના ઢગલામા તથા ‘પલ્લવપુંજેસુ વા’ પરાળના ઢગલામા ‘અપ્પંડે’ ‘અપ્પપાણે’ થોડા જ ધડા છે અને થોડા જ પ્રાણિયો છે અર્થાત્ ધડા કે છુટ્ટી કીડી મકોડી વિગેરે છુટ્ટા નથી, તથા ‘અપ્પવીજ’ અલ્પવીજ અર્થાત્ થોડા જ બીજ છે અર્થાત્ અકુર ઉત્પન્ન કરનાર બીયા પણ નથી. તથા ‘અપ્પહરિણ’ લીલા ઘાસ પણ નથી ‘જાવ અપ્પસંતાણણ’ અને યાવત્ થોડા જ ઓષકળ છે અર્થાત્ ઓષકળો પણ નથી. એજ પ્રમાણે-અલ્પઉત્તિગ-કીડી વિગેરે છુટ્ટા થોડા જ છે. અને થોડા જ પતક

‘તહપ્પગારે’ તથાપ્રકારે-તથાવિધાણ્ડપ્રાણિ બીજરહિતોદકોત્તિજ્ઞપનકદકમૃત્તિકાલ્હતાતન્તુ-જાલરહિતે ‘ઉવસ્સણ’ ઉપાશ્રયે સર્વથા પ્રાણિજીવજાતવર્જિતે ‘ઠાણં વા સેઝ્જં વા નિસીહિયં વા ચેણ્જા’ સ્થાનં વા ક્કાયોત્સર્ગરૂપમ્ શય્યાં વા સંસ્તારકરૂપામ્, નિષીધિકાં વા સ્વાધ્યાય ધૂમિં ચેતયેત્-કુર્યાત્ એવંવિધે સર્વથા દોષવર્જિતે ઉપાશ્રયે નિવાસે સંયમાત્મવિરાધના ન સ્યાત્ ॥ સૂ. ૨૩ ॥

મૂલમ્-સે આગંતાગારેસુ વા, આરામાગારેસુ વા, ગાહાવડ્કુલેસુ વા, પરિયાવસહેસુ વા અભિક્કલ્લણં અભિક્કલ્લણં સાહમ્મિણ્ણિં ઓવયમાણેહિં ણો ઓવણ્જજા ॥ સૂ. ૨૪ ॥

છાયા-સ આગન્નાગારેષુ વા, આરામાગારેષુ વા, ગૃહપતિકુલેષુ વા, પર્યાવસથેષુ વા અભીક્ષણમ્ અભીક્ષણમ્ સાધર્મિકૈઃ અવપતદ્ધિઃ નો અવપતેત્ ॥ સૂ. ૨૪ ॥

ટીકા-ક્ષેત્રશય્યામેવાધિકૃત્ય વિશેષં વક્તુમાહ-‘સે આગંતાગારેસુ વા’ સ પૂર્વોક્તો સંયમવાન મિશ્નુઃ આગન્નાગારેષુ વા અતિચિશાલાસુ ધર્મશાલઃ રૂપાસુ ‘આરામાગારેસુ વા’ આરામાગારેષુ

હી પનક-ફનગા પ્રાણી મી લેશમાત્ર હી હૈ, તથા થોડી હી જલમિશ્રિત મૃતિકા હૈ ઓર થોડે હી મક્કરેકા જાલ પરપરા હૈ इसलिये-‘તહપ્પગારે ઉવસ્સણ’ इस प्रकार के अल्प प्राणियों से युक्त उपाश्रय में साधु और साध्वी ध्यानरूप कायो-त्सर्ग के लिये-‘ઠાણં વા સેઝ્જં વા’ રથાન ગ્રહણ કરે ઓર શય્યા શયન કરને કે લિયે સંસ્તારક સંથરા મી પાથરે એવં-‘નિસીહિયં વા ચેતેજ્જા’-સ્વાધ્યાય કરને કે લિયે નિષીધિકા ધૂમિ ગ્રહણ મી કરે ક્યોંકો इस तरह के प्राणि रहित होने से दोषवर्जित उपाश्रय में रहने से संयम आत्म विराधना नहीं होगा ॥ ૨૩ ॥

ફિર મી ક્ષેત્ર શય્યા કો હી અમિલક્ષ્ય કર કુછ વિશેષ વાત વતલાતે હિં-ટોકાર્ય-‘સે મિક્કલ્લુ વા મિક્કલ્લુણી વા આગંતાગારેસુ વા, આરામાગારેસુ વા’-વહ પૂર્વોક્ત મિશ્નુક ઓર મિશ્નુકી ધર્મશાલા યા અતિચિશાલાઓ મેં યા આરામાગાર

ફનગા વિગેરે પ્રાણિયો છે અર્થાત્ જીવાજીવજતુ વિગેરે પ્રાણિયો પણ નથી અને જલમિશ્રિત માટી પણ થોડી જ છે. અને મકોડાની જાળ પરપરા પણ થોડી જ છે. ‘તહપ્પગારે ઉવસ્સણ’ તેથી આવા પ્રકારના અલ્પ પ્રાણિયો વાળા ઉપાશ્રયમા સાધુ અને સાધવીએ ધ્યાન રૂપ કાયોત્સર્ગ માટે ‘ઠાણં વા’ સ્થાન ગ્રહણ કરવું અને ‘સેઝ્જં વા’ શયન કરવા માટે સંથારો પણ પાથરવો તેમ જ ‘નિસીહિયં વા ચેતેજ્જા’ સ્વાધ્યાય કરવા માટે નિષીધિકા-માટે પણ ધૂમિ ગ્રહણ કરવી. કેમ કે આવી રીતે પ્રાણિ રહિત હોવાથી સંયમ આત્મ વિરાધના થતી નથી, ॥ સૂ. ૨૩ ॥

ક્ષેત્રશય્યાને જ ઉદ્દેશીને વિશેષ કથન કરે કરે છે-

ટીકા-‘સે મિક્કલ્લુ વા મિક્કલ્લુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત લાવ સાધુ અને લાવ સાધવી

वा उद्यानस्थितातिथिगृहेषु 'गाहावइकुलेषु वा' गृहपतिकुलेषु वा गृहस्थगृहनिशेषरूपातिथि-
गृहेषु 'परियावसहेषु वा' पर्यावसथेषु-परिव्राजकसंन्यासिमठेषु 'अभिव्रखणं अभिव्रखणं'
अभीक्ष्णम् अभीक्ष्णम् अथवा 'साहस्मिहि' साधर्मिकैः-अन्यमतावलम्बि साधुसंन्यासिभिः
'तैषामपि अन्यमतावलम्बिनां साधुसंन्यासिनाम् साधुत्वेन समानधर्मित्वव्यवहारात् तैः
'ओवयमाणेहि' अवपतद्भिः सततमागच्छद्भिः सह 'णो ओवसेज्जा' नो अवपतेत्-मास-
कल्पं चतुर्मासकल्पं वा वसति न तत्र कुर्यादित्यर्थः तैः सह तत्र निवासे सति कलहादि
संभवेन संयमात्मविराधना स्यात् ॥ सू० २४ ॥

मूलम्-से आगन्तागारेसु वा आरामागारेसु वा जाव परियावहेसु वा,
जे भयंतारो उडुवद्धियं वासावासियं वा कप्पं उवातिणिच्चा तत्थेव भुज्जो
भुज्जो संवसन्ति, अयसाउसो कालाइक्कंत किरिया भवइ ॥ सू० २५ ॥

छाया-स भागन्त्रागारेषु वा आरामागारेषु वा जावत् पर्यावसथेषु वा ये भयन्तारः

उद्यान बगीचा के अन्दर बने हुए अतिथि गृहों में वा- 'गाहावइकुलेषु वा'-गृहपति
गृहस्थ श्रावक के गृहविशेष रूप अतिथि गृहों में अथवा- 'परियावसहेषु वा'
पर्यावसथ परिव्राजक साधु संन्यासी के मठों में- 'अभिव्रखणं अभिव्रखणं' अभीक्ष्ण
हमेशा सतत काल अर्थात् अधिक समय उन- 'साहस्मिहि' साधर्मिक अन्य
मतावलम्बी साधु संन्यासीयों के साथ जोकि- 'ओवयमाणेहि' णो ओवसेज्जा'
हमेशा सततकाल आतेजाते रहते हैं उन चरकशाक्य संन्यासीयों के साथ मास
कल्प या चतुर्मासकल्प वसति नहीं करे क्योंकि उन अन्यमतावलम्बी साधु संन्या-
सीयों के- साथ उन धर्मशाला बगैरह स्थानों में रहने से कलह झगडा रगडा
बगैरह होने की संभावना होने से संयम आत्मविराधना होगी, इसलिये उन सा धु
संन्यासीयों के साथ उन धर्मशालाओं में वसती नहीं करनी चाहिये ॥ २४ ॥

'आगन्तागारेसु वा' धर्मशालाभा अथवा 'आरामागारेसु वा' आरामागार उद्यान बगीचाभा
भनेवा अतिथिगृहोभा 'गाहावइकुलेषु वा' गृहस्थ श्रावकभा गृह विशेष उप अतिथि
गृहोभा अथवा 'परियावसहेषु वा' पर्यावसथ-मठके के साधु संन्यासीना मठो भा 'अस्मि
णं अभिव्रखणं' अभीक्ष्ण सततकाल अर्थात् अधिक समय पर्यन्त जो 'साहस्मिहि'
साधर्मिक अन्य मतावलम्बी साधु संन्यासीनी सथे के जेओ 'ओवयमाणेहि' हुशेशा
सतत आवता जाता रहे छे तेवा स्थानभा 'णो ओवसेज्जा' के जथा चरकशाक्य संन्या-
सीओनी साथे मास कल्प अथवा चतुर्मास कल्प साधुओ वसति करी नहीं केम के-
ते अन्य मतावलम्बी साधु संन्यासीओनी साथे जो धर्मशाला निगेरेभा रहेवाथी भइहु
अधो निगेरे यवानी संभावना रहेवाथी 'संयम आत्म विराधना थाय छे तेथी ओ
साधु' संन्यासीओनी साथे जो धर्मशालाओभा वसती करी नहीं ॥ सू० २४ ॥

ऋतुबद्धम् वर्षावासं वा कल्पम् उपनीय तत्रैव भूयो भूयः संवसन्ति, इयम् आयुष्मन् ! काला-
तिक्रान्तक्रिया भवति ॥ सू० २५ ॥

टीका-पुनरपि क्षेत्रशय्यामधिकृत्य विशेषं वक्तुमाह-‘से आगंतागारेसु वा’ स भावमिश्रः
आगन्तागारेसु वा धर्मशालारूपेषु अतिथिगृहेषु ‘आरामागारेसु वा’ आरामागारेसु वा उद्या-
नस्थिताभ्याग-गृहेषु ‘जाव परियावसहेसु वा’ यावत्-गृहपतिकुलेषु-गृहस्थगृहविशेषातिथ्या-
लयेषु पर्यावसथेषु वा-परिव्राजकसंन्यासिमठेषु वा ‘जे भयंतारो’ ये भयत्रातारः भवभीति
घ्राणकर्तारः भगवन्तः जैनसाधवः ‘उडुबद्धियं’ ऋतुबद्धम्-शीतोष्णऋतुकालसम्बद्धं मास-
कल्पं ‘वासावासियं वा कल्पं’ वर्षावासं वा चातुर्मासिकं कल्पं व सतिम् ‘उवातिणिता’ उपनीय-
यापयित्वा अतिवाह्येत्यर्थः ‘तत्थेव भुज्जो भुज्जो संवसन्ति’ तत्रैव-तस्मिन्नेव उपाश्रये भूयो
भूयः पुनरपि संवसन्ति ग्लानादिकारणं विनैव आसते ‘अयमाउसो !’ हे आयुष्मन् ! इयम्
‘कालाङ्कनक्रिया भवइ’ कालातिक्रान्तक्रियापि कालातिक्रमदोषो भवति तस्मात्

फिर भी क्षेत्र शय्या को ही लक्ष्य कर कुछ विशेष बात बतलाना चाहते हैं
टीकार्थ-‘से आगंतागारेसु वा आरामागारेसु वा’ जाव-वह पूर्वोक्त संगमशील
साधु और साध्वी आगन्तागार-आगन्ता अतिथि अभ्यागतों के लिये बनी हुई
धर्मशाला या अतिथिशाला में अथवा आरामगार उद्यान दगीचा में बनाये हुए
अतिथिगृहों में या यावत् गृहपति गृहस्थ के ही अतिथि गृहों में या-‘परियावसे-
हेसु वा’ पर्यावस्थ परिव्राजक चरकशक्य साधु संन्यासीयों के आवसथ भठोंमें-
‘जे भयंतारो’-जो ये भयत्राता संसाररूप भवभीति से घ्राण करने वाले जैन
साधु लोग-‘उडुबद्धियं’ ऋतुबद्ध शीतोष्ण ऋतुकाल संबद्ध मास कल्पकाल और-
‘वासावासियं वा’-वर्षावास चातुर्मासिक अर्थात् चतुर्मासकल्प-‘कल्पं उवाति-
णिता’(चोमासा) वसति निवास को बिताकर फिर भी-‘तत्थेव भुज्जो भुज्जो संव-
सन्ति’-उसी उपाश्रय में ग्लानादि विमारी वगैरह कारण के बिना ही ठहरते हैं यह
जैन साधुओं के लिये ठीक नहीं है क्योंकि ‘अयमायुसो’ हे आयुष्मन् !-‘काला
इङ्कनक्रिया भवइ’-यह कालातिक्रम दोष होता है इसलिये मासकल्प काल-

इरीथी ५७ क्षेत्रशय्याने ज छेशीने विशेष कथन करता सूत्रकार ५७ छे -

टीकार्थ-‘से आगंतागारेसु वा आरामागारेसु वा’ ते पूरेक्षित सयमशील साधु अने
साध्वी आपनार अतिथियो माटे जनावेदी धर्मशाला अथवा अतिथिगृहोमा अगर ‘जाव
परियावसहेसु वा’ यावत् गृहस्थाना अतिथिगृहोमा अथवा पर्यावसथ ओटले के परिव्राजक
चरक शाक्य साधु संन्यासीयाना भठोमां ‘जे भयंतारो’ जे आ भयत्राता अर्थात् संसार
इप लतभीतिथी अव्यापनार जैन साधु वोडे ‘उडुबद्धियं वासावासियं वा’ ऋतुबद्ध
शीतोष्ण ऋतुकाल यणधी ‘कल्प उवातिणिता’ मासकल्प अने वर्षावास चातुर्मासिक
अर्थात् चोमासाना निवासने बीतावीने ‘तत्थेव भुज्जोभुज्जो’ इरीथी ५७ ओज उपाश्रयमा
ग्लानादि विमारीना कारण विनाज ‘संवसन्ति’ निवास करे छे, जे गरीबनार नथी केम के

मासकल्पकालातिक्रमे चातुर्मास कल्पकालातिक्रमे च पुनरपि ग्लानादि कारणमन्तरा साधु-
भिस्तत्र वसतिर्न विधेय इति भावः ॥ सू० २५ ॥

मूलम्—से आगन्तागारेसु वा आरामगारेसु वा जात्र परियावसहेसु
वा जे भयंतारो उडुवद्धियं वा वात्तायातियं वा कप्पं उवातिगावित्ता तं
दुगुणा दुगुणेण अपग्गिहरित्ता तत्थेन भुज्जो भुज्जो संवसंति, अयमाउसो !
इत्तरा उवट्ठाणकिरिया यात्रि भवइ ॥ सू० २६ ॥

छाया—स आगन्तागारेषु वा आरामागारेषु वा यावत् पर्यावसथेषु वा ये भयत्रातारः
ऋतुवद्धं वा वर्षावासं वा कल्पम् उपातिनीय तम् द्विगुणत्रिगुणेन ऋपरिहृत्य तत्रैव भूयो भूयः
संवसन्ति इयम् आयुष्मन् ! इतरा उपस्थानक्रिया चापि भवति ॥ सू० २६ ॥

टीका—उपर्युक्तरीत्या कालातिक्रमदोषमभिज्ञाय उपस्थानदोषमभिधातुमाह—‘से आगन्ता-
गारेसु वा’ स भावभिधुः आगन्तागारेषु धर्मशालारूपेषु अतिथिगृहेषु ‘आरामागारेसु वा’
आरामागारेषु वा उद्यानस्थिताभ्यागनालयेषु ‘जात्र परियावसहेसु वा’ यावत्-गृहपतिकुलेषु
वा गृहस्थगृहविशेषरूपातिथिगृहेषु पर्यावसथेषु वा परिव्राजक साधुतन्त्यासिमठेषु ‘जे भयंतारो’
ये भयत्रातारः भवभीतित्राणकर्तारः भगवन्तो जैनसाधवः ‘उडुवद्धियं वा’ ऋतुवद्धं वा

बीत जाने पर एवम् चतुर्मास कल्पकाल बीत जाने पर विमारी वगैरह कारण
के बिना साधु और साध्वी को वहां नहीं रहना चाहिये, अन्यथा कालातिक्रम
दाष होगा ॥ २५ ॥

टीकार्थ—उत्तरीति से कालानिक्रम दोष बतला कर अब उपस्थान दोष बतलाते
हैं—‘से आगन्तागारेसु वा आरामगारेसु वा, जात्र परियावसहेसु वा’—वह पूर्वोक्त
संयमशील साधु और साध्वी उन अतिथिशाला रूप धर्मशालाओं में तथा उद्यान
के अतिथिगृहों में एवं यावत् गृहपति के अतिथि गृहों में या पर्यावसथ परिव्राजक
संन्यासियोंके मठों में—‘जे भयंतारो उडुवद्धियं वा’—जो ये भयत्राता संसारिक भय

‘अयमायुसो काल इकंतकिरिया भवइ’ हे आयुष्मन् ! ऐसे करवाथी कालातिक्रम दोष
लागे छे तेथी मासकल्प काल बीत गया पछी तथा चातुर्मास कल्पकाल बीती गया
पछी विमारी जेवा पास करषु बिना साधु अने साध्वीके त्यां रडेसु नही. ॥ सू० २५ ॥
उक्त प्रकारची कालातिक्रम दोष बतावीने डवे उपस्थान दोष बतावे छे—

टीकार्थ—‘से आगन्तागारेसु वा’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी ते अतिथि-
शालांरूप धर्मशालाओमा अथवा ‘आरामागारेसु वा’ उद्यानना अतिथिगृहोमां ‘जात्र परिया-
वसहेसु वा’ ऐसे यावत् गृहपतिना अतिथिगृहोमां अथवा परिव्राजक संन्यासीथोना
मठोमा ‘जे भयंतारो’ ससारना लयथी रक्षण करवावाणा साधु भुनि मठोमाओमा ‘उडुव-
डा ० ५५

શીતોષ્ણ ક્ષાલરૂપ ઋતુસમ્બદ્ધ માસકલ્પમ્ 'વાસાવાસિયં વા' વર્ષાવાસં વા વર્ષાઋતુ સમ્બદ્ધં ચાતુર્માસ્યં 'કલ્પં' કલ્પં વસતિય્ 'ઉત્પત્તિનાવિત્તા' ઉત્પત્તિનાય અતિવાહ્ય અન્યત્ર માસમેકં સ્થિત્વા હત્યભિપ્રાયેનાહ 'તં દુગુણા દુગુણેણ અપરિહરિત્તા' તદ્ ઋતુસમ્બદ્ધ માસકલ્પમ્ વર્ષાવાસં ચ તુર્માસ્યકલ્પં વા દ્વિગુણત્રિગુણાદિના માસાદિકલ્પેન અપરિહૃત્ય-દ્વિત્રૈર્માસૈર્વ્યવધાનમકૃત્વા 'તત્થેવ' તત્રૈવ તસ્મિન્નેવ સ્થલે 'મુજ્જો મુજ્જો' મૂયો મૂયઃ 'સંવસંતિ' સંવસન્તિ કારણમન્તરેણ વસતિં કુર્વન્તિ 'અયમાડસો' હે આયુષ્મન્ ! ઇયમ્ 'હત્તરા' હતરા અન્યા ઉપર્યુક્તમિન્ના 'ઉવદ્દાણ-કિરિયા' ઉપસ્થાનક્રિયા 'યાવિ મવઈ' ચાપિ મવતિ, પુનસ્તત્રૈવ વસતિકરણે અયમન્યુપસ્થા-

સે ત્રાણ કરને વાલે જૈન સાધુ મુનિ મહાત્મા લોગ ઋતુ બદ્ધ-અર્થાત્ શીતોષ્ણ કાલ રૂપ ઋતુ સમ્બદ્ધ માસકલ્પ તથા 'વાસાવાસિયં વા કલ્પં ઉત્પત્તિનાવિત્તા' વર્ષાવાસ અર્થાત્ વર્ષાઋતુ સમ્બદ્ધ ચાતુર્માસ્ય કલ્પવાસ કો બિતાકર દૂસરે સ્થાન મેં એકમાસ ઠહર કર ઉસ ઋતુબદ્ધ માસ કલ્પ કો ઓઁ 'તં દુગુણા દુગુણેણ' વર્ષા સંબદ્ધ ચાતુર્માસ્ય કલ્પ કો દો ગુણા યા ત્રીન ગુણા વગૈરહ 'અપરિહરિત્તા' માસાદિ કલ્પ સે વ્યવધાન ક્રિયે ચિના હી અર્થાત્ દ્વિ ગુણા ત્રિ ગુણાદિ માસાદિ કલ્પો કો દૂસરે સ્થાન મેં રહને કે ચિના હી 'તત્થેવ' ઉસી સ્થલ મેં ફિર 'મુજ્જો મુજ્જો સંવસંતિ' વાર વાર આકર ગ્લાનાદિ કારણ કે ચિના હી ઠહરતી હૈં યાને આકર વહીં પર રહતે હૈં સો ઠીક નહીં હૈં હિસ અભિપ્રાય સે મગવાન્ મહાવીર સ્વામો કહતે હૈં કિ હે આયુષ્મન્ ! અમણ ! યહ દૂસરી હી પૂર્વોક્ત પ્રથમ દોષ સે મિન્ન હી ઉપસ્થાન-ઠહરના ક્રિયા કહલાતી હૈં અર્થાત્ એક વાર માસકલ્પ યા ચતુર્માસકલ્પ વાસ કરકે ફિર ઉસી ઉપાશ્રય મેં જલ્દી હી આકર રહના યહ પૂર્વોક્ત કાલાતિક્રમ નામ કે દોષ સે મિન્ન હી ઉપસ્થાન ક્રિયા નામ કા દોષ કહલાતાહૈં હિસલિયે સંયમ નિયમ કો અચ્છી તરહ પાલન કરને વાલે

દ્વિય વા' ઋતુબદ્ધ અર્થાત્ શીતોષ્ણક્ષાલરૂપ ઋતુ સંબધી માસકલ્પ 'વાસાવાસિયં વા' તથા વર્ષાવાસ અર્થાત્ ચાતુર્માસકલ્પ વાસને 'ઉત્પત્તિનાવિત્તા' વીતાવીને ખીજ સ્થાનમાં એકમાત્ર રહીને એ ઋતુબદ્ધ માસકલ્પને અને વર્ષા સંબધી ચાતુર્માસકલ્પને 'દુગુણા દુગુણેણ' બમણા કે ત્રણ ગણા 'અપરિહરિત્તા' માસાદિકલ્પનું વ્યવધાન કર્યા વિના જ અર્થાત્ બમણા ત્રણ ગણ માસાદિકલ્પને ખીજસ્થાનમાં વાસ કર્યા વિના જ 'તત્થેવ મુજ્જો મુજ્જો' એજ સ્થાનમાં વારંવાર આવીને ગ્લાનાદિ કારણ વિના જ 'સંવસતિ' ત્યા જ આવીને રહે છે. તે યોગ્ય નથી. આ અભિપ્રાયથી ભગવાન્ મહાવીર પ્રભુ કહે છે કે- હે આયુષ્મન્ શ્રમણ ! આ ખીજ પૂર્વોક્ત પ્રથમ દોષથી બુદ્ધી જ ઉપસ્થાનક્રિયા કહેવાય છે. અર્થાત્ એકવાર માસકલ્પ અથવા ચાતુર્માસકલ્પ વાસ કરીને પાછા એજ ઉપાશ્રયમાં જલ્દિ આવીને રહેવું એ પૂર્વોક્ત કાલાતિક્રમ નામના દોષથી બુદ્ધ પ્રધારનો ઉપસ્થાન ક્રિયા નામનો દોષ કહેવાય છે તેથી અંચમ મિથમન્ન કારી રીતે પાલન કરવાવાળા

नक्रियारूपदोषो भवति तस्मात् ग्लानादिकारणं विना न तत्र पुनर्वासो युक्तः, । सू० २६॥

मूलम्—इह खलु पाईणं वा, पडीणं वा, दाहीणं वा उदीणं वा संते-
गइया सङ्गा भवन्ति, तं जहा—गाहावइ वा, गाहावइभारिया वा गाहा-
वइपुत्ते वा, माहावइधूया वा, सुण्हा वा धार्ह वा जाव कम्मकरीओ वा,
तेसिं च णं आयागोयरे णो सुणिसंते भवइ, तं सदहमाणेहि, तं
पत्तियमाणेहि, तं रोयमाणेहि वहवे समणसाहण अतिहि किवण वणी-
मए समुद्दिस्स तत्थ तत्थ अगारीहि अगाराइं चेतिआइं भवन्ति, तं
जहा—आएसणाणि वा, आयतणाणि वा, देवकुलाणि वा, सहाओ वा,
पवाणि वा, पणियगिहाणि वा, पणियसालाओ वा, जाणगिहाणि वा,
जाणसालाओ वा, सुहा कम्मंताणि वा, दब्भकम्मंताणि वा, बद्धकम्मं-
ताणि वा, वक्कयकम्मंताणि वा, वणकम्मंताणि वा, इंगालकम्मंताणि
वा, कट्टकम्मंताणि वा, सुसाणकम्मंताणि वा, संतिकम्मंताणि वा,
सुण्णागारकम्मंताणि वा, गिरिकम्मंताणि वा, कंदराकम्मंताणि वा,
सेलोवट्टाणकम्मंताणि वा, भवणगिहाणि वा जे भयंतारो तहप्पगाराइं
आएसणाणि वा, आयतणाणि वा, देवकुलाणि वा, सहाओ वा, पवाणि
'वा पणियगिहाणि वा, पणियसालाओ वा, जाणगिहाणि वा, जाणसा-
लाओ वा, सुहाकम्मंताणि वा, दब्भकम्मंताणि वा, बद्धकम्मंताणि वा,
सुसाणकम्मंताणि वा जाव भवणगिहाणि वा, तेहि ओवयमाणेहि
ओवयन्ति, अयमाउसो ! अभिक्कंतकिरिया यावे भवइ ॥सू० २७॥

छाया—इह खलु प्राचीनं वा प्रतिचीनं वा दक्षिणं वा उदीचीनं वा सन्ति एकके श्राद्धा
भवन्ति, तद्यथा—गृहपतिर्वा, गृहपतिभार्या वा, गृहपतिपुत्रो वा गृहवतिदुहिता वा, स्नुषा वा,
घात्रीवा यावत् कर्मकरी वा, तेषाञ्च खलु आचास्मोचरो नो सुनिश्चितो भवति, तं श्रद्धधानैः
तं प्रतीयमानैः तं रोचमानैः वहन् श्रमणब्राह्मणअतिथिकृपणरूपकान् समुद्दिश्य तत्रतत्र

साधु को विचारी वगैरह कारण के विना ही फिर से शीघ्र ही उसी उपाश्रय में
आकर नहीं रहना चाहिये ॥ २६ ॥

साधुये मिमारी विगरे कारण विना न करीये यदि पाछा आवीने ये न उपाश्रयमा
रहेषु नहीं. ॥ सू. २६ ॥

અગારિભિઃ અગારાણિ ચેતિતાનિ ભવન્તિ, તદ્યથા-આયસાનિ વા, આયતનાનિ વા, દેવકુલાનિ વા, સભા વા, પ્રપા વા પળ્યગૃહાણિ વા, પળ્યશાલા વા, યાનગૃહાણિ વા, યાનશાલા વા સુધા-કર્માન્તાનિ વા, દર્મકર્માન્તાનિ વા વર્ધ્નકર્માન્તાનિ વા, વલ્કલકર્માન્તાનિ વા, વનકર્માન્તાનિ વા, અઙ્ગારકર્માન્તાનિ વા, કાષ્ઠકર્માન્તાનિ વા, રમશાનકર્માન્તાનિ વા, શાન્તિકર્માન્તાનિ વા, શૂન્યાગારકર્માન્તાનિ વા, ગિરિકર્માન્તાનિ વા, કન્દરાકર્માન્તાનિ વા શૈલોપસ્થાપન-કર્માન્તાનિ વા મયનગૃહાણિ વા, યે મયત્રાતારઃ તથાપ્રજાગણિ આયસાનિ વા, આયતનાનિ વા, દેવકુલાનિ વા, સભા વા પ્રપા વા, પળ્યગૃહાણિ વા, પળ્યશાલા વા, યાનગૃહાણિ વા યાનશાલા વા, સુધાકર્માન્તાનિ વા દર્મકર્માન્તાનિ વા વર્ધ્નકર્માન્તાનિ વા રમશાનકર્માન્તાનિ વા યાવદ્ મયનગૃહાણિ વા, તૈઃ અવપતદ્ભિઃ અવપતન્તિ, ઇયમ્ આયુષ્મન્! અભિક્રાન્ત ક્રિયા ચાપિ ભવતિ ॥ સૂ. ૨૭ ॥

ટીકા-પૂર્વમુપસ્થાનક્રિયાદોષઃ પ્રતિપાદિતઃ સમ્પ્રતિ અભિક્રાન્તક્રિયામ્ ઉપશુક્તક્રિયા-રૂપાં પ્રતિપાદયિતુમાદ-‘ઇહ સ્વલુ પાર્દિણં વા પડીણં વા દાહિણં વા ઉદીણં વા’ ઇહ સ્વલુ પ્રાચીનં વા પ્રતીચીનં વા દક્ષિણં વા ઉદીચીનં વા-પ્રજ્ઞાપદ્યપ્રમૃત્યપેક્ષયા પ્રાચ્યાદિદિષ્ઠુ ‘સંતેગઈયા’ સન્તિ વિદ્યમાના એકકે કેવન ‘સદ્ધા મવંતિ’ શ્રદ્ધાઃ પ્રકૃતિમદ્રકાઃ શ્રદ્ધાશીલાઃ શ્રાવકા વા ભવન્તિ-સ્યુઃ, ગૃહપત્યાદયો વા મવેયુઃ, તાનેવ નામગ્રાહમાદ ‘તં જહા-ગાહાવઈ વા’ તદ્યથા-ગૃહપતિર્વા, ‘ગાહાવઈભારિયા વા’ ગૃહપતિભાર્યા વા ‘ગાહાવઈપુત્રે વા’ ગૃહપતિપુત્રો વા ‘ગાહાવઈધૂયા વા’ ગૃહપતિ હુહિતા વા, ‘સુળ્હા વા’ સ્ત્રુષા વા, ગૃહપતિપુત્રવધૂઃ ‘વાઈ વા’ ધાત્રી વા ‘જાવ કમ્મકરીઓ વા’ યાવત્-દાસો વા દાસી વા કર્મકરો વા કર્મકરી વા પરિચારિકા વા સ્યાત્, ‘તેમિચ ણં આયરણોયરે ણો સુનિસંતે મવ્’ તેષાંચ

હસ સે પહેલે ઉપસ્થાન નામકા ક્રિયા દોષ બનલા ચુકે હૈ અમી ઉપશુક્ત રૂપ અભિક્રાન્ત ક્રિયા કા પ્રતિપાદન કરતે હૈ-

ટીકાર્થ-‘ઇહ સ્વલુ પાર્દિણં વા, પડીણં વા, દાહિણં વા, ઉદીણં વા, સંતેગઈયા સદ્ધા મવંતિ’ હસ જગન મેં પૂર્વદિશા યા પશ્ચિમ દિશા તથા દક્ષિણ દિશા યા ઉત્તર દિશા મેં કોઈ શ્રદ્ધાશીલ પ્રકૃતિ મદ્રક શ્રાવક હોતે હૈ, ‘તં જહા-ગાહા વઈ વા, ગાહાવઈ ભારિયા વા, ગાહાવઈ પુત્રે વા, ગાહાવઈ ધૂયા વા, સુળ્હા વા, વાઈવા, જાવ-કમ્મકરીઓ વા’ જૈસે-ગૃહપતિ-ગૃહસ્થ શ્રાવક હો યા ગૃહપતિ કી

આનાથી પહેલા ઉપસ્થાન નામની ક્રિયા દોષ ઠીકી ઠીકેલ છે. હવે ઉપશુક્ત રૂપ અભિક્રાન્ત ક્રિયાનું પ્રતિપાદન કરવામા આવે છે-

ટીકાર્થ-‘ઇહ સ્વલુ પાર્દિણં વા પડીણં વા’ આ જગતમા પૂર્વદિશામાં કે પશ્ચિમ દિશામાં ‘દાહિણ વા ઉદીણ વા’ દક્ષિણ દિશામાં કે ઉત્તર દિશામાં ‘સંતેગઈયા સદ્ધા મવંતિ’ દોષ કેઈ શ્રદ્ધાશીલ પ્રકૃતિમદ્રક શ્રાવક હોય છે ‘તં જહા’ જેમ કે-‘ગાહાવઈ વા’ ગૃહ પતિ ગૃહસ્થ શ્રાવક હોય અથવા ‘ગાહાવઈ ભારિયા વા’ ગૃહપતિની પત્ની હોય અથવા ‘ગાહાવઈ પુત્રે વા’ ગૃહપતિનો પુત્ર હોય અથવા ‘ગાહાવઈ ધૂયા વા’ ગૃહપતિની કન્યા

खलु गृहपतिप्रभृतीनाम् आचारगोचरः साध्वाचारविचारः नो सुनिश्चितो भवति, ते किल श्रद्धा गृहपत्यादयो वस्तुतो जैनमुन्याचारविचारं सुनिश्चितरूपेण न जानन्ति किन्तु 'तं सद्दहमाणेहिं' तं जैनसाधुं श्रद्धानैः श्रद्धावद्भिः 'पत्तियमाणेहिं' प्रतीयमानैः विश्व-सद्भिः 'रोयमाणेहिं' रोचमानैः प्रीतियुक्तैः गृहपतिप्रभृतिश्रद्धैः 'वहवे समणमाहण अतिहिकिवणवणीमए' वहन् श्रमणब्राह्मण-अतिथिकृपणवनीपकान्-शाक्यचरक साधु-संन्यासिप्रभृतिश्रमणान् ब्राह्मणान्' अतिथीन् कृपणान् वनीपकान् दीनयाचकदरिद्रान् 'समुद्दिस्स' समुद्दिश्य 'तत्थ तत्थ अगारीहिं' तत्र तत्र तत्तत्स्थानेषु अगारिभिः सागारिकैः गृहस्थश्रद्धैरित्यर्थः 'अगाराइं' अगाराणि मन्दिराणि धर्मशालाप्रभृतिमठानि 'चेद्यानि भवन्ति'

भार्या हो गृहपति का पुत्र हो या गृहपति की कन्या हो या गृहपति की पुत्रवधू हो या धात्री-धाई हो यावत्-दास हो या दासी हो अथवा कर्मकर-नौकर हो या कर्मकरी नोकरानी हो इन में से कोई एक श्रद्धाशील प्रकृतिसद्ग्राहक हो सकता है। 'तेसि च णं आचारगोचरे णो सुनिंसंते भवई' उन सबको साधुके आचार विचार का पता नहीं रहता है अर्थात् ते गृहपति-वगैरह श्रद्धाशील आचक वास्तव में जैन मुनियों के आचार विचार को सुनिश्चित रूप से यद्यपि कहीं जानते हैं तथापि 'तं सद्दहमाणेहिं पत्तियमाणेहिं' केवल उस जैन साधु मुनि महात्मा को श्रद्धा भक्तिपूर्वक देखते हुए और विश्वास करते हुए और-रोय माणेहिं- प्रीती भाव रखते हुए-वहवे समणमाहणअतिहिं गृहपति अतिहिं' - गृहपति वगैरह श्रद्धालु आचक वहतों श्रमण चरकशाक्य प्रभृति साधुको एवं ब्राह्मणों को तथा अतिथियों को एवं-किवणवणीमट्टि समुद्दिस्स-कृपण दीन दुःखी दरिद्रों को एवं वनीपक याचको को लक्ष्यकर-तत्थ तत्थ' उन उन आवश्यक स्थलों में वे आगारिहीं आगाराई' सागारिक गृहस्थ श्रद्धालु आचक

डोय अथवा 'सुण्हा वा' गृहपतिनी पुत्रवधू डोय अथवा 'धाई वा' धाई डोय अथवा 'जाव कर्मकरी वा' यावत् दास डोय अथवा दासी डोय अथवा कर्मकर नोकर डोय अथवा कर्मकरी नोकरानी पत्नी डोय 'तेसि च णं आचारगोचरे' तेभ्योभाथी डोय अथवा श्रद्धाशील प्रकृतिसद्ग्राहक डोय छे. ते पधाने 'णो सुनिंसंते भवई' साधुभोना आचार विचारनी अणु डोती नथी अर्थात् ये गृहपति विगेरे श्रद्धाशील आचक भरी रीते जैन मुनियोना आचार विचारने निश्चित रीते जे के अणुता नथी तो पणु 'तं सद्दहमाणेहिं पत्तियमाणेहिं' केवण जे जैन साधु मुनिने श्रद्धा भक्ति पूर्वक जेधने विश्वासकरता 'रोयमाणेहिं' अने प्रीतिभाव राखता थका जे गृहपति विगेरे श्रद्धालु आचक 'वहवे समण-माहण अतिहिकिवणवणीमए' धया जेवा श्रमण-चरकशाक्य विगेरे साधुभो अने ब्राह्म-णोने तथा अतिथियोने तथा कृपण दीनदुःखी दरिद्रोने तथा वनीपक याचकोने 'समुद्दिस्स'

चेत्तितानि निर्मितानि कृतानि भवन्ति तानि अगाराण्याह—‘तं जहा—आएसणाणि वा’ तद्यथा—आयमानि वा—लोहसयानि, प्रचुरलोहनिर्मितानि, अयस इमानि इति आयसानि, आदेशनानि इति वा ‘आयतणाणि’ आयतनानि देवकुलस्य पार्श्वारकरूपाणि, ‘देवकुलानि वा’ देवकुलानि तावत् प्रसिद्धानि, ‘सहाओ वा’ सभा वा—सभागृहाः चातुर्वेद्यादिशालारूपाः, ‘पवाणि वा’ प्रपा वा पानीशालारूपा, ‘पणियगिहाणि वा’ पण्यगृहाणि वा पण्यापणरूपाणि, ‘पणियसालाओ वा’ पण्यशाला वा संघशालारूपा, ‘जाणगिहाणि वा’ यानगृहाणि वा रथादि-याननिर्माणगृहाणि ‘जाणसालाओ वा’ यानशाला वा रथादियानस्थानगृहाणि ‘सुहाकम्म-ताणि वा’ सुधाकर्मन्तानि वा—सुधापरिकर्मगृहाणि सुधापरिष्कार गृहाणीत्यर्थः ‘दब्भकम्म-ताणि वा’ दर्भकर्मन्तानि वा कुशास्तरणकटादिनिर्माणगृहाणीत्यर्थः ‘वद्धकम्मन्ताणि’ वद्ध-

धर्मशाला वगैरह मठो को—‘चेइयानि भवन्ति’ बनवा देते है—‘तं जहा—आएसणा-णि वा देवकुलाणि वा’ जैसे कि आरस पत्थर के बने हुए, या आयतन हो या देवकुल हो अर्थात् वे आगार गृहविशेष चाहे अधिक लोह के बनाये गये हो अथवा देवकुल के बगल भाग को ढकने वाले हों या देवकुल ही हो अथवा ‘सहाओ वा’ सभागृह ही हो जो कि चातुर्वेद्यादि शाला वगैरह कहलाते हैं अथवा ‘पवाणि वा’ पानीयशाला हो या ‘पणियगिहाणि वा’ पण्य गृह हो अर्थात् दुकान का ही मकान बनवाया हो या—‘पणियसालाओ वा’—संघशाला रूप पण्यशाला ही बनवायी हो अथवा—‘जाणगिहाणि वा’ यान गृह ही हो अर्थात् रथादियान सवारी गाड़ी बनाने का घर हो या—‘जाणसालाओ वा’ यानशाला रथादियान गाड़ी रखने का ही गृह बनाया हो अथवा—‘सुहाकम्मन्ताणि वा’ सुधा—चूना को साफ करने का ही घर बनावाया हो,—‘दब्भकम्मन्ताणि वा’ दर्भ कर्मन्त अर्थात्

ढेइशीने ‘तत्थ तत्थ’ ते ते ‘अगारिहिं अगाराइं’ आ०श्य३ स्थणोभा ते सागारि३ गृहस्थ श्रद्धा७ श्राव३ धर्मशाणा विगेरे ‘चेइयानि भवन्ति’ भठाने भनावी दे छे ‘तं जहा’ नेम के ‘आएसणाणि वा’ आरस पत्थरना भनावेल होय अथवा ‘आयतणाणि वा’ आयतन होय अथवा ‘देवकुलाणि वा’ देवकुल होय अर्थात् ते अगार—गृह विशेष आडे अधिक ढोढना भनाववामा आवेल होय अथवा देवकुलनी भानुना लागने ढाढनार होय अथवा देवकुल न होय अथवा ‘सहाओ वा’ सभागृह होय के ने चातुर्वेद्यादिशाणा विगेरे ढेइवाय छे. अथवा ‘पवाणि वा’ प्रपा—परम होय ‘पणियगिहाणि वा’ पण्यगृह अथवा दुकाननु भकान भनायु होय—अथवा ‘पणियसालाओ वा’ संघ शाणा के पण्य शाणा न होय अथवा ‘जाण गिहाणि वा’ यानगृह ओटले के रात विगेरेने सवारी लायक गाड़ी भना-ववानु धर होय ‘जाणसालाओ वा’ अथवा यानशाणा रथादिवाहन राभवा भारेनु’ धर भनावेल होय अथवा ‘सुहाकम्मन्ताणि वा’ सुदाने साधु राभवानु धर भनावेल होय अथवा ‘दब्भ कम्मन्ताणि वा’ दर्भकर्मन्त अर्थात् दर्भनी साढी विगेरे भनाववानु’ ६३

कर्मान्तानि चर्ममयमशकारिनिर्माणगृहाणि 'वक्त्रकर्मन्ताणि वा' बल्कलकर्मन्तानि वा बल्क-
लमयवस्तुनिर्माणगृहाणि 'इंगालकर्मन्ताणि वा' अद्धारकर्मन्तानि वा, अद्धारमयकाष्ठनिर्माण
परिणतवस्तु (कोलसा) निर्माणगृहाणि, 'कट्टकर्मन्ताणि वा' काष्ठकर्मन्तानि वा काष्ठमय-
गृहाणि 'सुसाणकर्मन्ताणि वा' श्मशानकर्मन्तानि वा-श्मशानगृहाणि 'संतिकर्मन्ताणि वा'
शान्तिकर्मन्तानि वा शान्तिकर्मविधानगृहाणि 'सुण्णागारकर्मन्ताणि वा' शून्यागारकर्मन्तानि
वा शून्यागारगृहाणि विविक्तगृहरूपाणि, 'गिरिकर्मन्ताणि वा' गिरिकर्मन्तानि वा गिरि-
गृहाणि पर्वतोपरिनिर्मित गृहाणीत्यर्थः 'कंदरकर्मन्ताणि वा' कन्दराकर्मन्तानि वा-गुफा-
गृहाणि, 'सेलोवट्टाण कर्मन्ताणि वा' शैलोपस्थापनकर्मन्तानि-प पाणमण्डपानि 'भवणगि-
हाणि वा' भवनगृहाणि वा, तदेवंभूतानि गृहाणि श्राद्धैः कैवल्य स्वर्गेष्टुभिः क्रियन्ते तत्र 'जे

कुर्शी की चटाई वगैरह बनाने का ही गृह बनवाया हो अथवा 'वक्त्रकर्मन्ताणि वा'
वर्द्धकर्मन्त-अर्थात् चमड़े का मशक चरश वगैरह बनाने का ही घर बनवाया
हो 'वक्त्रकर्मन्ताणि वा' या बल्कल कर्मन्त बल्कल छाल की चीजे बनानेका ही
गृह बनवाया हो अथवा 'इंगालकर्मन्ताणि वा' अद्धारकर्मन्त अर्थात् कोलसा
बनाने का ही घर बनवाया गया हो-'कट्टकर्मन्ताणि वा' काष्ठ कर्मन्त-काष्ठमय
गृह बनवाया गया हो, अथवा 'सुसाणकर्मन्ताणि वा' श्मशान कर्मन्त अर्थात्
श्मशान का ही घर बनवाया गया हो अथवा 'संतिकर्मन्ताणि वा' शान्ति
कर्मन्त-शान्ति कर्मकरने के लिये गृह बनवाया गया है अर्थात् 'सुण्णागारक
र्मन्ताणि वा' शून्यागार-कर्मन्त एकान्त स्थान का घर बनवाया हो या
'गिरिकर्मन्ताणि वा' गिरिकर्मन्त-पर्वत के ऊपर बनवाया गया घर हो अथवा
'कंदरकर्मन्ताणि वा' गुफाओं का ही घर बनवाया गया हो या-'सेलोवट्टाणकर्म
न्ताणि वा'-शैलोपस्थान कर्मन्त-अर्थात् पत्थरका मण्डप ही बनाया गया हो

अनावेल होय अथवा 'वक्त्रकर्मन्ताणि वा' वर्द्ध कर्मन्त ओटले के आभडानु मशक विगेरे
अनाववानु घर अनावेल होय अथवा 'वक्त्रकर्मन्ताणि वा' बल्कल कर्मन्त ओटले के
पृक्षणी छालनी वस्तु अनाववानु घर अनावेल होय अथवा 'इंगाल कर्मन्ताणि वा' अंगार
कर्मन्त अर्थात् कोलसा अनाववानु घर अनावेल होय अथवा 'कट्टकर्मन्ताणि वा'
काष्ठ कर्मन्त ओटले के काष्ठमय घर अनावेल होय अथवा 'सुसाणकर्मन्ताणि वा'
श्मशाननु घर अनाववाना आवेल होय अथवा 'संति कर्मन्ताणि वा' शान्ति कर्मन्त
अर्थात् शान्तिकर्म करवा माटे घर अनावेल होय अथवा 'सुण्णागारकर्मन्ताणि वा' शून्या
गार कर्मन्त अर्थात् एकान्त स्थान माटेनु घर अनावेल होय अथवा 'गिरि कर्मन्ताणि
वा' गिरिकर्मन्त अर्थात् पर्वतनी उपर अनाववाना आवेल घर होय अथवा 'कंदर कर्म
न्ताणि वा' कंदराकर्मन्त अर्थात् गुफाओनु घर अनावेल होय अथवा 'सेलोवट्टाणकर्म
न्ताणि वा' शैलोपस्थापन कर्मन्त अर्थात् पत्थरना मण्डप घर अनावेल होय अथवा

चेत्तितानि निर्मितानि कृतानि भवन्ति तानि अगाराण्याह—‘तं जहा—आएसणाणि वा’ तद्यथो—आयमानि वा—लोहसयानि, प्रचुरलोहनिर्मितानि, अयस इमानि इति आयसानि, आदेशनानि इति वा ‘आयतणाणि’ आयतनानि देवकुलस्य पार्श्वविरकरूपाणि, ‘देवकुलानि वा’ देवकुलानि तावत् प्रसिद्धानि, ‘सहाओ वा’ सभा वा—सभागृहाः चातुर्वेद्यादिशालारूपाः, ‘पवाणि वा’ प्रपा वा पानीशालारूपा, ‘पणियगिहाणि वा’ पण्यगृहाणि वा पण्यापणरूपाणि, ‘पणियसालाओ वा’ पण्यशाला वा संघशालारूपा, ‘जाणगिहाणि वा’ यानगृहाणि वा रथादि-यातनिर्माणगृहाणि ‘जाणसालाओ वा’ यानशाला वा रथादियानस्थानगृहाणि ‘सुहाकम्म-ताणि वा’ सुधाकर्मान्तानि वा—सुधापरिकर्मगृहाणि सुधापरिष्कार गृहाणीत्यर्थः ‘दब्भकम्म-ताणि वा’ दर्भकर्मान्तानि वा कुशःस्तरणकटादिनिर्माणगृहाणीत्यर्थः ‘वद्धकम्मताणि’ वद्ध-

धर्मशाला वगैरह मठो को—‘चेइयानि भवन्ति’ बनवा देते है—‘तं जहा—आएसणा णि वा देवकुलाणि वा’ जैसे कि आरस पत्थर के बने हुए, या आयतन हो या देवकुल हो अर्थात् वे आगार गृहविशेष चाहे अधिक लोह के बनाये गये हो अथवा देवकुल के बगल भाग को ढकने वाले हों या देवकुल ही हो अथवा ‘सहाओ वा’ सभागृह ही हो जो कि चातुर्वेद्यादि शाला वगैरह कहलाते हैं अथवा ‘पवाणि वा’ पानीयशाला हो या ‘पणियगिहाणि वा’ पण्य गृह हो अर्थात् दुकान का ही मकान बनवाया हो या—‘पणियसालाओ वा’—संघशाला रूप पण्यशाला ही बनवायी हो अथवा—‘जाणगिहाणि वा’ यान गृह ही हो अर्थात् रथादियान सवारी गाड़ी बनाने का घर हो या—‘जाणसालाओ वा’ यानशाला रथादियान गाड़ी रखने का ही गृह बनाया हो अथवा—‘सुहाकम्मताणि वा’ सुधा—चूना को साफ करने का ही घर बनावाया हो,—‘दब्भकम्मताणि वा’ दर्भ कर्मान्त अर्थात्

उद्देशीने ‘तत्थ तत्थ’ ते ते ‘अगारिहिं अगाराइं’ आ०श्रयक स्थणोभा ते सागारिक गृहस्थ श्रद्धांशु श्रावक धर्मशाणा विगेरे ‘चेइयानि भवन्ति’ भठाने जनायी दे छे ‘तं जहा’ जेम के ‘आएसणाणि वा’ आरस पत्थरना जनावेल होय अथवा ‘आयतणाणि वा’ आयतन होय अथवा ‘देवकुलाणि वा’ देवकुल होय अर्थात् ते अगार—गृह विशेष चाहे अधिक लोहना जनाववामा आवेल होय अथवा देवकुलनी जानुना लागने ठाठनार होय अथवा देवकुल न होय अथवा ‘सहाओ वा’ सभागृह होय के जे चातुर्वेद्यादिशाणा विगेरे छडेवाय छे अथवा ‘पवाणि वा’ प्रपा—परण होय ‘पणियगिहाणि वा’ पण्यगृह अथवा दुकाननु भकान जनावु होय—अथवा ‘पणियसालाओ वा’ संघ शाणा के पण्य शाणा न होय अथवा ‘जाण गिहाणि वा’ यानगृह ओटले के रात विगेरेने सवारी लायक गाडी जनाववानु घर होय ‘जाणसालाओ वा’ अथवा यानशाणा रथादिवाहन राणवा भारेनु घर जनावेल होय अथवा ‘सुहाकम्मताणि वा’ चुनाने साधु राणवानु घर जनावेल होय अथवा ‘दब्भ कम्मताणि वा’ दर्भकर्मान्त अर्थात् दर्भनी साठडी विगेरे जनाववानु घर

कर्मान्तानि चर्ममयवगकारिनिर्माणगृहाणि 'वक्त्रकर्मन्ताणि वा' वल्कलकर्मन्तानि वा वल्क-
लमयवस्तुनिर्माणगृहाणि 'इंगालकर्मन्ताणि वा' अद्धारकर्मन्तानि वा, अद्धारमयकाष्ठनिर्माण
परिणवस्तु (कोलसा) निर्माणगृहाणि, 'कट्टकर्मन्ताणि वा' काष्ठकर्मन्तानि वा काष्ठमय-
गृहाणि 'सुसाणकर्मन्ताणि वा' इमशानकर्मन्तानि वा-इमशानगृहाणि 'संतिकर्मन्ताणि वा'
शान्तिकर्मन्तानि वा शान्तिकर्मविधानगृहाणि 'सुण्णागारकर्मन्ताणि वा' शून्यागारकर्मन्तानि
वा शून्यागारगृहाणि विविक्तगृहरूपाणि, 'गिरिकर्मन्ताणि वा' गिरिकर्मन्तानि वा गिरि-
गृहाणि पर्वतोपरिनिर्मित गृहाणीत्यर्थः 'कंदरकर्मन्ताणि वा' कन्दराकर्मन्तानि वा-गुफा-
गृहाणि, 'सेलोवट्टाण कर्मन्ताणि वा' शैलोपस्थापनकर्मन्तानि-प पाणमण्डपानि 'भवणगि-
हाणि वा' भवनगृहाणि वा, तदेवंभूतानि गृहाणि श्राद्धैः कैवल्य स्वर्गेऽपुमिः क्रियन्ते तत्र 'जे

कुशी की चटाई वगैरह बनाने का ही गृह बनवाया हो अथवा 'वद्वकर्मन्ताणि वा'
वर्द्धकर्मन्त-अर्थात् चमड़े का मशक चरश वगैरह बनाने का ही घर बनवाया
हो 'वक्त्रकर्मन्ताणि वा' या वल्कल कर्मन्त वल्कल छाल की चीजे बनानेका ही
गृह बनवाया हो अथवा 'इंगालकर्मन्ताणि वा' अद्धारकर्मन्त अर्थात् कोलसा
बनाने का ही घर बनवाया गया हो-'कट्टकर्मन्ताणि वा' काष्ठ कर्मन्त-काष्ठमय
गृह बनवाया गया हो, अथवा 'सुसाणकर्मन्ताणि वा' इमशान कर्मन्त अर्थात्
इमशान का ही घर बनवाया गया हो अथवा 'संतिकर्मन्ताणि वा' शान्ति
कर्मन्त-शान्ति कर्मकरने के लिये गृह बनवाया गया है अर्थात् 'सुण्णागारक
र्मन्ताणि वा' शून्यागार-कर्मन्त एकान्त स्थान का घर बनवाया हो या
'गिरिकर्मन्ताणि वा' गिरिकर्मन्त-पर्वत के ऊपर बनवाया गया घर हो अथवा
'कंदरकर्मन्ताणि वा' गुफाओं का ही घर बनवाया गया हो या-'सेलोवट्टाणकर्म
न्ताणि वा'-शैलोपस्थान कर्मन्त-अर्थात् पत्थरका मण्डप ही बनाया गया हो

अनावेल होय अथवा 'वद्वकर्मन्ताणि वा' वर्द्ध कर्मन्त ओटले के आभंडानु मशक विगेरे
अनाववानु घर अनावेल होय अथवा 'वक्त्र कर्मन्ताणि वा' वल्कल कर्मन्त ओटले के
वृक्षनी छालनी वस्तु अनाववानु घर अनावेल होय अथवा 'इंगाल कर्मन्ताणि वा' अंगार
कर्मन्त अर्थात् कोलसा अनाववानु ७ घर अनावेल होय अथवा 'कट्टकर्मन्ताणि वा'
काष्ठ कर्मन्त ओटले के काष्ठमय ७ घर अनावेल होय अथवा 'सुसाणकर्मन्ताणि वा'
इमशाननु ७ घर अनाववाना आवेल होय अथवा 'संतिकर्मन्ताणि वा' शान्ति कर्मन्त
अर्थात् शान्तिकर्म करवा भाटे घर अनावेल होय अथवा 'सुण्णागारकर्मन्ताणि वा' शून्या
गार कर्मन्त अर्थात् एकान्त स्थान भाटेनु घर अनावेल होय अथवा 'गिरि कर्मन्ताणि
वा' गिरिकर्मन्त अर्थात् पर्वतनी ऊपर अनाववाना आवेल घर होय अथवा 'कंदर कर्म
न्ताणि वा' कंदराकर्मन्त अर्थात् गुफाओनु ७ घर अनावेल होय अथवा 'सेलोवट्टाणकर्म
न्ताणि वा' शैलोपस्थापन कर्मन्त अर्थात् पत्थरना मण्डप ७ अनावेल होय अथवा

મયંતારો' એ મયત્રાતારઃ મયમીતિજાણકર્તારો મયવન્તઃ જૈનસાધવઃ 'તહપ્પગારાઈ' તથા પ્રકારાણિ ઉપર્યુક્તરૂપાણિ 'આણસણાણિ વા' આયસાણિ વા (આદેશનાણિ વા) 'આયતણાણિ વા' આયતનાણિ વા, 'દેવકુલાણિ વા' દેવકુલાણિ વા 'સહામ્મો વા' સમા વા 'પવાણિ વા' પ્રપા વા, 'પણિયગિહાણિ વા' પણ્યગૃહાણિ વા 'પણિય સાલાઓ વા' પણ્યશાલા વા, 'જાણગિહાણિ વા' યાનગૃહાણિ વા 'જાણસાલાઓ વા' યાનશાલા વા 'સુહાકમ્મંતાણિ વા' સુધાકર્માન્તાણિ વા 'દ્વમ્મકમ્મંતાણિ વા' દર્મકર્માન્તાણિ વા, 'વદ્ધકમ્મંતાણિ વા' વર્દ્ધકર્માન્તાણિ વા 'વક્કયકમ્મંતાણિ વા' વલ્લકર્માન્તાણિ વા 'ઈંગાલકમ્મંતાણિ વા' અદ્ધારકર્માન્તાણિ વા, 'કઠ્ઠકમ્મંતાણિ વા' કાઠ્ઠકર્માન્તાણિ વા 'સુસાણકમ્મંતાણિ વા' સ્મશાનકર્માન્તાણિ વા 'જાવ મવણ ગેહાણિ વા' યાવત્-શૂન્યાગારકર્માન્તાણિ વા ગિરિકર્માન્તાણિ વા કન્દરાકર્માન્તાણિ વા શાન્તિકર્માન્તાણિ વા શૈલોપસ્થાપનકર્માન્તાણિ વા મવનગૃહાણિ વા 'તેહિં ઉવચમાણેહિં' તૈઃ શાક્યચરકબ્રાહ્મણસંન્યાસિભિઃ પૂર્વમ્ અવપતદ્ભિઃ અભિક્રામદ્ભિઃ યદિ પૂર્વમભિક્રાન્તાણિ ઉપશ્રુક્તાણિ તાં નિ ગૃહાણિ મવન્તિ પશ્ચાન્ન જૈનગુનયઃ 'ઉવયંતિ' અવપતન્તિ આગચ્છતિ તર્હિં 'અયમાઉસો !' હે આયુષ્મન્ ! શિષ્ય ! ઇયમ્ 'અભિકંતકિરિયા યાદિ મવઈ' અભિક્રાન્ત ક્રિયા ચાપિ મવતિ, ઉપશ્રુત્તક્રિયારૂપા અભિક્રાન્તક્રિયા ઉચ્યતે તથા ચ શાવચ્યાદિભિઃ પૂર્વમુપશ્રુત્ત્વાત્ પશ્ચાદ્ ઉપર્યુક્તાગારેષુ જૈનસાધુનામપિ નિગ્રાસે ન કોપિદોષ ઇતિમાવઃ ॥૨૭॥

અથવા 'મવણગિહાણિવા' મવન ગૃહ્ હી બનવાયા ગયા હો. હસ પ્રકાર કે ગૃહોં કો સ્વર્ગ ઓર મોક્ષ કો ચાહને વાલે ગૃહસ્થ શ્રાવકને હી બનવાયા હો, ડન ગૃહસ્થોં કે ઢારા બનવાયે ગયે હન ગૃહોં મેં 'જે મયંતારો તહપ્પગારાઈ આણસણાણિ વા, આયતણાણિ વા, દેવકુલાણિ વા સહાઓવા, પવાણિ વા, પણિયગિહાણિ વા પણિયસાલાઓ વા, જાણગિહાણિ વા, જાણસાલાઓ વા, સુહાકમ્મંતાણિ વા, દ્વમ્મકમ્મંતાણિ વા, વદ્ધકમ્મંતાણિ વા, ઈંગાલકમ્મંતાણિ વા, કઠ્ઠકમ્મંતાણિ વા, સુસાણકમ્મંતાણિ વા, જાવ મવણગિહાણિ વા' જો યે મયત્રાતા સંસાર કે મય સે ત્રાણ કરને વાલે જૈન સાધુ હોતે હૈં વે સવ્ હસ પ્રકાર કે ઉપર્યુક્ત લોહમય ગૃહ વગૈરહ સે લેક્ષર મવન ગૃહ પર્યન્ત મેં યદિ-તેહિં ઉવચમાણેહિં ઉવચંતિ, અયમાઉસો ! અભિકંતકિરિયા યાવિમવઈ' પહેલે ડન ચરક શાક્ય બ્રાહ્મણ સંન્યાસી લોગોં કે રહને કે બાદ જૈન સાધુ આતે હૈં તો અભિક્રાન્ત ક્રિયા

'મવણગિહાણિ વા' મવનગૃહ જ બનાવેલ હોય આવા પ્રકારના ગૃહો સ્વર્ગ અને મોક્ષની કામનાવાળા ગૃહસ્થ શ્રાવકોએ જ બનાવેલ હોય તો તે ગૃહસ્થાદ્વારા બનાવવામાં આવેલ આ ગૃહોમાં 'જે મયતારો તહપ્પગારાઈ આણસણાણિ વા' જે આ મયત્રાતા સાસારિક મયથી મયાવનાર સાધુ હોય છે તેઓ બધા આ પ્રકારના હોહમય ગૃહ તિગેરેથી લઇને મવનગૃહ પર્યન્તના તમામ ગૃહોમાં 'તેહિં ઉવચમાણેહિં ઉવચંતિ' પહેલા એ ચરકશાક્ય બ્રાહ્મણ સંન્યાસી લોકોના રહી ગયા બાદ જો જૈન સાધુ આવે તો 'અયમાઉસો' હે આયુષ્મન્ 'અભિકંત

- मूलम्—इह खलु पाईणं वा पडीणं वा दाहीणं वा उदीणं वा संते-
गइया सद्धा भवन्ति तं जहा—गाहावइ वा गाहावइभारिया वा जाव
कम्मकरीओ वा, तेसि च णं आधारगोचरे णो सुणिसंते भवइ तं
जाव रोयमाणेहिं बहवे सभणमात्तणअतिहि किवणवणीसए समुद्धिस्स
तत्थ तत्थ अगारीहिं अगाराइं चेतिअइं भवन्ति, तं जहा—आएसणाणि
वा आयतणाणि वा, देवकुलाणि वा जाव भवणगिहाणि वा जे भयं-
तारो तहप्पगाराइं आएसणाणि वा आयतणाणि वा देवकुलाणि वा
जाव भवणगिहाणि वा तेहिं अणोवयमाणेहिं ओवयन्ति, अयमाउसो !

अणभिक्रकंतक्रिया यावि भवति ॥सू० २८॥

छाया—इह खलु प्राचीनं वा प्रतीचीनं वा दक्षिणं वा उदीचीनं वा सन्ति एकके श्राद्धा
गवन्ति, तद्यथा—गृहपतिर्वा गृहपतिभार्या वा यावत्—वर्षसूरी वा, तेषाञ्च खलु आचारगो-
चरो नो सुनिश्चितो भवति, तं यावद् रोमानैः बहून् भ्रमणब्राह्मण अतिथिकृष्णवर्णोपकान्
समुद्दिश्य तत्र तत्र अगारिभिः अगाराणि चेतितानि भवन्ति, तद्यथा—आयसानि वा (आदे-
शनानि वा) आयतनानि वा, देवकुलानि वा यावद् भवनगृहाणि वा, ये भयत्रातारः तथा
प्रकाराणि आयसानि (आदेशनानि) वा आयतनानि वा देवकुलानि वा यावद् भवनगृहाणि
वा, तैः अनवपनद्भिः अवपनन्ति, इयम् आयुष्मन् । अनभिक्रान्तक्रियाचापि भवति ॥२८॥

टीका—‘अथ अनुपभुक्तरूपाम् अनभिक्रान्तक्रियां प्रतिपादयितुमाह ‘इह खलु पाइणं वा
पडीणं वा दाहीणं वा उदीणं वा’ इह खलु प्रज्ञापकाद्यपेक्षया प्राचीनं वा प्रतीचीनं वा दक्षिणं
वा उदीचीनं वा, गच्छ्यादिदिक्षु ‘संतेगइया सद्धा भवन्ति’ सन्ति विद्यमाना एकके केचन
अर्थात् चरकशास्त्रादि से उपभुक्त होने के बाद में उन उपर्युक्त गृहो में जैन
साधु को भी निवास करने में कोई बाध होता नहीं है ॥ २७ ॥

अथ अनुपभुक्ता अनभिक्रान्त क्रिया को बतलाते हैं—

टीकार्थ—इह खलु पाइणं वा, पडीणं वा, दाहीणं वा, उदीणं वा, संते गइया
सद्धा भवन्ति, त जहा—गाहावइ वा, गाहावइभारिया वा, जाव कम्मकरीओ वा’

क्रियायावि भवइ’ अभिक्रान्त क्रिया अर्थात् चरकशास्त्रादिये पड़ेझी उपभोग कर्त्ता पछी
ये उपभोक्त गृहोभा जैन साधुने निवास करवाभा टोछ होष लागते नथी ॥सू २७ ॥

इहे अनुपभुक्त ३१ अभिक्रान्त क्रिया अताववासां आवे छे—

टीकार्थ—‘इह खलु पाइणं वा’ पडीणं वा’ आ जगतभा पूर्व दिशाभा के पश्चिम
दिशाभा ‘दाहीणं वा उदीणं वा’ दक्षिण दिशाभा के उत्तर दिशाभा ‘संतेगइया सद्धा भवन्ति’

શ્રદ્ધાઃ પ્રકૃતિભદ્રકાઃ શ્રાવકાઃ શ્રદ્ધાલવો ગૃહસ્થા વા, તદાહ-‘તં જહા-ગાહાવૈ વા’ તદ્યથા-ગૃહપતિર્વા ‘ગાહાવૈમારિયા વા’ ગૃહપતિમાર્યા વા ‘જાવ કમ્મકરીઓ વા’ યાવત્-ગૃહપતિ-પુત્રો વા ગૃહપતિદુહિતા વા ગૃહપતિસ્ત્રુષા વા, પુત્રવધૂ વા ધાત્રી વા દાસો વા દાસી વા કર્મકરી વા પરિચારિકારૂપા, ‘તેસિ ચઠ્ઠં આયારમોયરે ણો સુણિસંતે ભવઈ’ તેષાંચ્ચ ખલુ ગૃહપતિપ્રભૃતિ શ્રદ્ધાનામ્ આચારમોચરઃ જૈન સાધ્વાચારવિચારઃ નો સુનિશ્ચિતો ભવતિ સુનિશ્ચિતરૂપેણ જ્ઞાતો ન ભવતીત્યર્થઃ કિન્તુ ‘તં જાવ રોયમાણેહિં’ તં જૈનસાધુમ્પ્રતિ યાવત્-શ્રદ્ધાધ્યનૈઃ શ્રદ્ધાવદ્ભિઃ પ્રતીયમાનૈઃ રોચમાનૈઃ પ્રીતિ કુર્વદ્ભિઃ તૈઃ શ્રદ્ધૈઃ ‘બહવે સમણમાહણ અતિહિકિવણવણીમણ્’ વહૂન્ શ્રમણબ્રાહ્મણઅતિથિકૃપણવનીપકાન્-શાવચચરક-પ્રભૃતિશ્રમણાન્, બ્રાહ્મણાન્, અતિથીન્ કૃપણાન્ વનીપકાન્ દીનયાચકદરિદ્રાન્ ‘સમુદિસ્સ’ સમુદિશ્ય શ્રમણાદિ સમુદેશેન ‘તત્થ તત્થ અગારીહિં’ તત્ર તત્ર-અત્યાવશ્યકતત્ત્વ સ્થલવિશેષે

यहां पर पूर्व दिशा में या पश्चिम दिशा में या दक्षिण दिशा या उत्तर दिशा में कोई एक श्राद्ध भावुकजन होते हैं जैसे कि गृहपति हो सकता है या गृहपति की भार्या हो सकती है या यावत्-गृहपति का पुत्र या गृहपति की कन्या या गृहपति की पुत्रवधू या दासदासी या कर्मकर नोकर या कर्मकरी नोकरानी हो सकती है-‘तेसि च णं आयारगायरे णो सुणिसंते भवइ’-किन्तु उन गृहपति वगैरह श्रद्धालु श्रावक गृहस्थों को जैन साधुओं का आचार विचार सुनिश्चित रूप से ज्ञात नहीं होने पर भी ‘तं जाव रोयमाणेहिं’ उन जैन मुनि महात्माओं के प्रति उत्पन्न श्रद्धाभक्ति होने से यावत् आदरणीति करते हुए वे गृहपति अत्यन्त श्रद्धालु प्रकृति भद्र श्रावक गृहस्थ वगैरह बहुत से सागारिक-‘बहवे समणमाहण अति-हिकिवण वणीमण्’ श्रमण चरकशाक्य वगैरह साधु मुनियों को उद्देश करके एवं बहुत से ब्राह्मणों अतिथिओं कृपणों दीन-दुःखियों तथा वनीपको याचकों को भी ‘समुदिस्स तत्थ तत्थ’-उद्देश कर उन उन आवश्यक स्थलों में ‘अगारिहिं

કેાઇ એક શ્રદ્ધાળુ શ્રાવક હોય છે. ‘તં જહા’ જેમ કે ‘ગાહાવૈ વા ગાહાવૈ મારિયા વા’ ગૃહપતિ હોય કે ગૃહપતિની પત્ની હોય અથવા ‘જાવ કમ્મકરીઓ વા’ યાવત્ ગૃહપતિનો પુત્ર હોય કે ગૃહપતિની કન્યા હોય કે ગૃહપતિની પુત્રવધૂ હોય અથવા ગૃહપતિનો દાસ હોય કે દાસી હોય અથવા કર્મકર નોકર હોય કે કર્મકરી નોકરાણી હોય ‘તેસિ ચ ણં આયારમોયરે ણો સુણિસંતે ભવઈ’ પરંતુ એ ગૃહપતિ વિગેરે શ્રદ્ધાળુ શ્રાવક ગૃહસ્થોને સાધુઓનો આચાર વિચાર નિયમની સુનિશ્ચિતપણે બાંધકારી ન હોવા છતાં પણ ‘તં જાવ રોયમાણેહિં’ એ જૈન મુનિઓની પ્રત્યે અત્યંત શ્રદ્ધા હોવાથી યાવત્ આદર સન્માન કરીને તે ગૃહપતિ વિગેરે અત્યંત શ્રદ્ધાળુ પ્રકૃતિભદ્રક શ્રાવક ગૃહસ્થ વિગેરે ‘બહવે સમણ માહણ અતિહિ કિવણવણીમણ સમુદિસ્મ’ સાગારિક ઘણા શ્રમણ-અરજશાક્ય વિગેરે સાધુ મુનિઓને ઉદ્દેશીને તથા ઘણા બ્રાહ્મણો અતિથિઓ દીનદુઃખિઓ તથા વનીપકો અર્થાત

અગારિભિઃ સાગારિકૈઃ શ્રાદ્ધૈઃ 'અગારાઈં ચેદ્ગાણિ ભવંતિ' અગારાણિ ગૃહાણિ ચેતિતાનિ કૃતાનિ ભવન્તિ તાન્યેવાહ—'આણ્ણાણિ વા' આયતાનિ વા લોહમયાનિ (આદેશનાનિ) વા 'આયત્તાણિ વા' આયતનાનિ વા 'દેવકુલાણિ વા' દેવકુલાનિ વા પૂર્વોક્તરૂપાણિ 'જાવ ભવણગિહાણિ વા' યાવત્-સમા વા પ્રપા વા પણ્યગૃહાણિ વા પણ્યશાલા વા યાનગૃહાણિ વા યાન-શાલા વા મુધાકર્માન્તાનિ વા, દર્મકર્માન્તાનિ વા વર્દ્ધકર્માન્તાનિ વા વલ્કલકર્માન્તાનિ વા અજ્ઞારકર્માન્તાનિ વા, કાષ્ઠકર્માન્તાનિ વા શ્મશાનકર્માન્તાનિ વા શૂન્યાગારકર્માન્તાનિ વા, ગિરિકર્માન્તાનિ વા, કન્દરાકર્માન્તાનિ વા શાન્તિકર્માન્તાનિ વા શૈલોપસ્થાપનકર્માન્તાનિ વા ભવનગૃહાણિ વા 'જે મયંતારો તદ્દપ્પગારાઈં' જે મયંતારોઃ ભવમીતિત્રાણકર્તારો મગવન્તો

આગારાઈં ચેતિઆઈં ભવંતિ' આગારો-ગૃહસ્થોં કે દ્વારા ગૃહોં કો બનવા દેતે હૈં જૈસે કિ—'આણ્ણાણિવા, આયત્તાણિ વા, દેવકુલાણિ વા જાવ ભવણગિહાણિ વા,' આયસ-આરસ પથ્થરમય યા લોહમય આયતનોં કો યા દેવકુલોં કો યાવત્-સમાગૃહોં કો યા પ્રપા-પાનીયશાલા (પ્યાઝ) કો યા પણ્યગૃહોં કો યા પણ્યશા-લાઓં કો યા યાનરથ ગૃહોં કો યા યાન શાલાઓં કો ચૂના રાખને કો શાલાઓં કો યા દર્મ-કુશાસ્તરણ ચટાઈ વગૈરહ બનાને કે ગૃહોં યા ચર્મમય મશક ચરસ વગૈરહ નિર્માણ કે ગૃહોં કો યા વલ્કલ છાલમય વસ્તુ નિર્માણ કે ગૃહોં કો અજ્ઞાર-મય કાષ્ઠ કે જલ જાને સે પરિણત હોને વાલે કોલસા નિર્માણ ગૃહોં કો યા કાષ્ઠ મય ગૃહોં કો યા શ્મશાન ગૃહોં કો યા શાન્તિકર્મ કરને કે લિયે બનાયા ગયા ગૃહોં કો યા શૂન્યાગાર ગૃહોં કો યા પર્વતીય ગૃહોં કો યા ગુફા નિર્માણ ગૃહોં કો યા પાષાણ મળ્હપોં કો યા ભવન ગૃહ કો કૈવલ્ય મોક્ષ ઓર સ્વર્ગ કો ચાહને વાલે શ્રદ્ધાલુ ગૃહસ્થ લોગ બનવા દેતે હૈં इसलिये 'जे मयंतारो तदप्पगाराईं आण्णानि

યાચકોને ઉદ્દેશીને પણ 'તત્થ તત્થ અગારીહિં અગારાઈં ચેતિયાઈં ભવંતિ' તે તે જરૂરી સ્થળોમાં શ્રદ્ધાળુ ગૃહસ્થો દ્વારા ગૃહો બનાવવામાં આવે છે. જેમ કે—'આણ્ણાણિ વા આયત્તાણિ વા' આરસ અર્થાત્ આરસ પથ્થરમય અથવા લોહમય આયતનેને 'દેવકુલાણિ વા જાવ ભવણગિહાણિ વા' અથવા દેવકુળોને અથવા યાવત્ સમા ગૃહોને પાનીશાળા-પરખને અથવા પણ્યશ્રદ્ધ અથવા પણ્યશાળાને અથવા યાનગૃહોને અથવા યાનશાળાઓને કે ચૂનો રાખવાના ગૃહોને અથવા દહાંની સાદડી વિગેરે બનાવવાના ગૃહોને અથવા ચર્મમય મશક વિગેરે બનાવવાના ગૃહોને અથવા વલ્કલ વસ્તુ બનાવવાના ગૃહોને અથવા અગારમય એટલે લાકડા બળી જઈ પરિણત થનારા કોલસા રાખવાના ગૃહોને અથવા લાકડાના ગૃહોને અથવા શ્મશાનગૃહોને કે શાન્તિકર્મ કરવાના ગૃહોને અથવા એકાંત ગૃહોને અથવા પર્વતીય ગૃહોને અથવા ગુફા ગૃહોને કે પથ્થરના મંડપોને અથવા ભવન ગૃહોને સ્વર્ગ અને મોક્ષની કામના રાખવાવાળા શ્રદ્ધાળુ ગૃહસ્થ લોકો બનાવી આવે છે. તેથી 'જે મયંતારો તદ્દપ્પગારાઈં' સાસારિક બધથી રક્ષણ કરનારા સાધુઓ તે પ્રકારના

श्राद्धाः प्रकृतिभद्रकाः श्रावकाः श्रद्धालवो गृहस्था वा, तदाह—‘तं जहा—गाहावइ वा’ तद्यथा—
 गृहपतिर्वा ‘गाहावइभारिया वा’ गृहपतिभार्या वा ‘जाव कम्मकरीओ वा’ यावत्—गृहपति-
 पुत्रो वा गृहपतिदुहिता वा गृहपतिस्नुषा वा, पुत्रवधू वा धात्री वा दासो वा दासी वा
 कर्मकरी वा परिचारिकारूपा, ‘तेसि चहुणं आयारगोयरे णो सुणिसंते भवइ’ तेषाञ्च खलु
 गृहपतिप्रभृति श्राद्धानाम् आचारगोचरः जैन साध्वाचारविचारः नो सुनिश्चितो भवति सुनि-
 श्चित्ररूपेण ज्ञातो न भवतीत्यर्थः किन्तु ‘तं जाव रोयमाणेहिं’ तं जैनसाधुम्प्रति यावत्—
 श्रद्धाधनैः श्रद्धावद्भिः प्रतीयमानैः रोचमानैः प्रीतिं कुर्वद्भिः तैः श्राद्धैः ‘बहवे
 समणमाहण अतिहिकिणवणीमए’ बहून् श्रमणब्राह्मणअतिथिकृपणवनीपकान्—शाव्यचरक-
 प्रभृतिश्रमणान्, ब्राह्मणान्, अतिथीन् कृपणान् वनीपकान् दीनयाचकदरिद्रान् ‘समुद्दिस्स’
 समुद्दिश्य श्रमणादि समुद्देशेन ‘तत्थ तत्थ अगारीहिं’ तत्र तत्र—अत्यावश्यकतत्तत् स्थलविशेषे

यहां पर पूर्व दिशा में या पश्चिम दिशा में या दक्षिण दिशा या उत्तर दिशा में कोई
 एक श्राद्ध भायुकजन होते हैं जैसे कि गृहपति हो सकता है या गृहपति की
 भार्या हो सकती है या यावत्—गृहपति का पुत्र या गृहपति की कन्या या गृहपति
 की पुत्रवधू या दासदासी या कर्मकर नोकर या कर्मकरी नोकरानी हो सकती
 है—‘तेसिं च णं आयारगायरे णो सुणिसंते भवइ’—किन्तु उन गृहपति वगैरह
 श्रद्धालु श्रावक गृहस्थों को जैन साधुओं का आचार विचार सुनिश्चित रूप से
 ज्ञात नहीं होने पर भी ‘तं जाव रोयमाणेहिं’ उन जैन सुनि महात्माओ के प्रति
 उत्पन्न श्रद्धाभक्ति होने से यावत् आदरप्रोति करते हुए वे गृहपति अत्यन्त श्रद्धालु
 प्रकृति भद्र श्रावक गृहस्थ वगैरह बहुत से सागारिक—‘बहवे समणमाहण अति-
 हिकिणव वणीमए’ श्रमण चरकशाक्य वगैरह साधु सुनियों को उद्देश करके एवं
 बहुत से ब्राह्मणों अतिथियों कृपणों दीन—दुःखियों तथा वनीपको याचकों को
 भी ‘समुद्दिस्स तत्थ तत्थ’—उद्देश कर उन उन आवश्यक स्थलो में ‘अगारिहिं

३६ अथ श्रद्धालु श्रावक होय छे ‘तं जहा’ जेभ के ‘गाहावइ वा गाहावई भारिया वा’
 गृहपति होय के गृहपतिनी पत्नी होय अथवा ‘जाव कम्मकरीओ वा’ यावत् गृहपतिने
 पुत्र होय के गृहपतिनी कन्या होय के गृहपतिनी पुत्रवधू होय अथवा गृहपतिने दास
 होय के दासी होय अथवा कर्मकर नोकर होय के कर्मकरी नोकराणी होय ‘तेसिं च
 णं आयारगोयरे णो सुणिसंते भवइ’ परतु अे गृहपति विगेरे श्रद्धालु श्रावक गृहस्थेने
 साधुओने आचार विचार नियमनी सुनिश्चिपण्णे लक्ष्यकारी न होवा छतां पण्ण ‘तं जाव
 रोयमाणेहिं’ अे जैन सुनियोनी प्रत्ये अत्यन्त श्रद्धा होवाथी यावत् आदर सम्मान
 करीने ते गृहपति विगेरे अत्यन्त श्रद्धालु प्रकृतिलक्ष्म श्रावक गृहस्थ विगेरे ‘बहवे समण
 माहण अतिहि किणवणीमए समुद्दिस्स’ सागारिक धण्ण श्रमण्ण—चरकशाक्य विगेरे साधु
 सुनियोने उद्देशीने तथा धण्ण ब्राह्मण्णे अतिथियो दीनदुःखियो तथा वनीपको अर्थात्

अगारिभिः सागारिकैः श्राद्धैः 'अगाराइं चेइताणि भवंति' अगाराणि गृहाणि चेतितानि कृतानि भवन्ति तान्येवाह—'आएसणाणि वा' आयसानि वा लोहमयानि (आदेशनानि) वा 'आयतणाणि वा' आयतनानि वा 'देवकुलाणि वा' देवकुलानि वा पूर्वोक्तरूपाणि 'जाव भवणगिहाणि वा' यावत्-सभा वा प्रपा वा पण्यगृहाणि वा पण्यशाला वा यानगृहाणि वा यान-शाला वा सुधाकर्मान्तानि वा, दर्भकर्मान्तानि वा वर्द्धकर्मान्तानि वा वल्कलकर्मान्तानि वा अङ्गारकर्मान्तानि वा, काष्ठकर्मान्तानि वा इमशानकर्मान्तानि वा शून्यागारकर्मान्तानि वा, गिरिकर्मान्तानि वा, कन्दराकर्मान्तानि वा शान्तिकर्मान्तानि वा शैलोपस्थापनकर्मान्तानि वा भवनगृहाणि वा 'जे भयंतारो तहप्पगाराइं' ये भयन्तातारः भवभीतित्राणकर्तारो भगवन्तो

आगाराइं चेतिआइं भवंति' आगारो-गृहस्थो के द्वारा गृहों को बनवा देते हैं जैसे कि—'आएसणाणिवा, आयतणाणि वा, देवकुलाणि वा जाव भवणगिहाणि वा,' आयस-आरस पत्थरमय या लोहमय आयतनों को या देवकुलों को यावत्-सभागृहों को या प्रपा-पानीयशाला (प्याऊ) को या पण्यगृहों को या पण्यशालाओं को या यानरथ गृहों को या यान शालाओं को चूना रखने को शालाओं को या दर्भ-कुशास्तरण चटाई वगैरह बनाने के गृहों या चर्ममय मशक चरस वगैरह निर्माण के गृहों को या वल्कल छालमय वस्तु निर्माण के गृहों को अङ्गारमय काष्ठ के जल जाने से परिणत होने वाले कोलसा निर्माण गृहों को या काष्ठमय गृहों को या इमशान गृहों को या शान्तिकर्म करने के लिये बनाया गया गृहों को या शून्यगार गृहों को या पर्वतीय गृहों को या गुफा निर्माण गृहों को या पाषाण मण्डपों को या भवन गृह को कैवल्य मोक्ष और स्वर्ग को चाहने वाले श्रद्धालु गृहस्थ लोग बनवा देते हैं इसलिये 'जे भयंतारो तहप्पगाराइं आएसणाणि

याअडेने ढेइशीने पणु 'तत्थ तत्थ अगारीहिं अगाराइं चेतियाइं भवंति' ते ते अङ्गरी स्थणोमां श्रद्धाणु गृहस्थो द्वारा गृहो णनाववामां आवे छे. जेम के—'आएसणाणि वा आयतणाणि वा' आरस अर्थात् आरस पत्थरमय अथवा लोहमय आयतनेने 'देवकुलाणि वा जाव भवणगिहाणि वा' अथवा देवकुलेने अथवा यावत् सभा गृहोने पानीशाला-परणेने अथवा पण्यग्रह अथवा पण्यशालाणेने अथवा यानगृहोने अथवा यानशालाणेने के चूने राखवाना गृहोने अथवा दर्भनी साढी विगेरे णनाववाना गृहोने अथवा चर्ममय मशक विगेरे णनाववाना गृहोने अथवा वल्कल वस्त्र णनाववाना गृहोने अथवा अङ्गारमय ओटले लाकडा णणी अथ पविषुत धनारा डोत्रसा राखवाना गृहोने अथवा लाकडाणा गृहोने अथवा स्मशानगृहोने के शान्तिकर्म करवाना गृहोने अथवा ओकात गृहोने अथवा पर्वतीय गृहोने अथवा गुफा गृहोने के पत्थरना मंडपेने अथवा भवन गृहोने स्वर्ग अने मोक्षनी कामना राखवावणा श्रद्धाणु गृहस्थ लोको णनावी आवे छे. तेथी 'जे भयंतारो तहप्पगाराइं' सासारिक अथवा रक्षणु करनारा साधुओ ते प्रकारना

શ્રાદ્ધાઃ પ્રકૃતિભદ્રકાઃ શ્રાવકાઃ શ્રદ્ધાલ્લવો ગૃહસ્થા વા, તદાહ-‘તં જહા-ગાહાવૈ વા’ તથથા-
 ગૃહપતિર્વા ‘ગાહાવૈભારિયા વા’ ગૃહપતિભાર્યા વા ‘જાવ કમ્મકરીઓ વા’ યાવત્-ગૃહપતિ-
 પુત્રો વા ગૃહપતિદુહિતા વા ગૃહપતિસ્ત્રુષા વા, પુત્રવધૂ વા ધાત્રી વા દાસો વા દાસી વા
 કર્મકરી વા પરિચારિકારૂપા, ‘તેસિ ચ્ઠ્ઠાં આચારગોચરે ણો સુણિસંતે ભવઈ’ તેષાંચ્છ ચ્છલ
 ગૃહપતિપ્રભૃતિ શ્રાદ્ધાનામ્ આચારગોચરઃ જૈન સાધ્વાચારવિચારઃ નો સુનિશ્ચિતો ભવતિ સુનિ-
 શ્ચિતરૂપેણ જ્ઞાતો ન ભવતીત્યર્થઃ કિન્તુ ‘તં જાવ રોયમાણેહિ’ તં જૈનસાધુમ્પ્રતિ યાવત્-
 શ્રદ્ધદધાનૈઃ શ્રદ્ધાવદ્ભિઃ પ્રતીયમાનૈઃ રોચમાનૈઃ પ્રીતિ કુર્વદ્ભિઃ તૈઃ શ્રાદ્ધૈઃ ‘વહવે
 સમણમાહણ અતિહિકિવણવણીમણ’ વહૂન્ શ્રમણબ્રાહ્મણઅતિથિકૃપણવનીપકાન્-શાવચચરક-
 પ્રભૃતિશ્રમણાન્, બ્રાહ્મણાન્, અતિથીન્ કૃપણાન્ વનીપકાન્ દીનયાચકદરિદ્રાન્ ‘સમુદિસ્સ’
 સમુદિસ્ય શ્રમણાદિ સમુદેશેણ ‘તત્થ તત્થ અગારીહિ’ તત્ર તત્ર-અત્યાવશ્યકતત્ત્થ સ્થલવિશેષે

यहां पर पूर्व दिशा में या पश्चिम दिशा में या दक्षिण दिशा या उत्तर दिशा में कोई
 एक श्राद्ध भावुकजन होते हैं जैसे कि गृहपति हो सकता है या गृहपति की
 भार्या हो सकती है या यावत्-गृहपति का पुत्र या गृहपति की कन्या या गृहपति
 की पुत्रवधू या दासदासी या कर्मकर नोकर या कर्मकरी नोकरानी हो सकती
 है-‘तेसि च णं आधारगायरे णो सुणिसंते भवइ’-किन्तु उन गृहपति वगैरह
 श्रद्धालु श्रावक गृहस्थों को जैन साधुओं का आचार विचार सुनिश्चित रूप से
 ज्ञात नहीं होने पर भी ‘तं जाव रोयमाणेहि’ उन जैन सुनि महात्माओं के प्रति
 उत्पन्न श्रद्धाभक्ति होने से यावत् आदरप्रोति करते हुए वे गृहपति अत्यन्त श्रद्धालु
 प्रकृति भद्र श्रावक गृहस्थ वगैरह बहुत से सागारिक-‘वहवे समणमाहण अति-
 हिकिवण वणीमण’ श्रमण चरकशाक्य वगैरह साधु सुनियों को उद्देश करके एवं
 बहुत से ब्राह्मणों अतिथियों कृपणों दीन-दुःखियों तथा वनीपको याचकों को
 भी ‘समुदिसस तत्थ तत्थ’-उद्देश कर उन उन आवश्यक स्थलों में ‘अगारिहिं

કેાઈ એક શ્રદ્ધાળુ શ્રાવક હોય છે. ‘તં જહા’ જેમ કે ‘ગાહાવૈ વા ગાહાવૈ ભારિયા વા’
 ગૃહપતિ હોય કે ગૃહપતિની પત્ની હોય અથવા ‘જાવ કમ્મકરીઓ વા’ યાવત્ ગૃહપતિને
 પુત્ર હોય કે ગૃહપતિની કન્યા હોય કે ગૃહપતિની પુત્રવધૂ હોય અથવા ગૃહપતિનો દાસ
 હોય કે દાસી હોય અથવા કર્મકર નોકર હોય કે કર્મકરી નોકરાણી હોય ‘તેસિ ચ
 ણં આચારગોચરે ણો સુણિસંતે ભવઈ’ પરંતુ એ ગૃહપતિ વિગેરે શ્રદ્ધાળુ શ્રાવક ગૃહસ્થોને
 સાધુઓનો આચાર વિચાર નિયમની સુનિશ્ચિતપણે બાણકારી ન હોવા છતાં પણ ‘તં જાવ
 રોયમાણેહિ’ એ જૈન સુનિયોની પ્રત્યે અત્યંત શ્રદ્ધા હોવાથી યાવત્ આદર સન્માન
 કરીને તે ગૃહપતિ વિગેરે અત્યંત શ્રદ્ધાળુ પ્રકૃતિભદ્રક શ્રાવક ગૃહસ્થ વિગેરે ‘વહવે સમણ
 માહણ અતિહિ કિવણવણીમણ સમુદિસસ’ સાગારિક ઘણા શ્રમણ-ચરકશાક્ય વિગેરે સાધુ
 સુનિયોને ઉદ્દેશીને તથા ઘણા બ્રાહ્મણો અતિથિયો દીનદુઃખિયો તથા વનીપકો અર્થાત્

अगारिभिः सागारिकैः श्राद्धैः 'अगाराइं चेइताणि भवंति' अगाराणि गृहाणि चेतितानि कृतानि भवन्ति तान्येवाह—'आएसणाणि वा' आयतानि वा लोहमयानि (आदेशनानि) वा 'आयतणाणि वा' आयतनानि वा 'देवकुलाणि वा' देवकुलानि वा पूर्वोक्तरूपाणि 'जाव भवणगिहाणि वा' यावत्-सभा वा प्रपा वा पण्यगृहाणि वा पण्यशाला वा यानगृहाणि वा यानशाला वा सुधाकर्मान्तानि वा, दर्भकर्मान्तानि वा वर्द्धकर्मान्तानि वा वल्कलकर्मान्तानि वा अङ्गारकर्मान्तानि वा, काष्ठकर्मान्तानि वा श्मशानकर्मान्तानि वा शून्यागारकर्मान्तानि वा, गिरिकर्मान्तानि वा, कन्दराकर्मान्तानि वा शान्तिकर्मान्तानि वा शूलोपस्थापनकर्मान्तानि वा भवनगृहाणि वा 'जे भयंतारो तहप्पगाराइं' ये भयन्तातारः भवभीतित्राणकर्तारो भगवन्तो

आगाराइं चेतिआइं भवंति' आगारो-गृहस्थों के द्वारा गृहों को बनवा देते हैं जैसे कि—'आएसणाणिवा, आयातणाणि वा, देवकुलाणि वा जाव भवणगिहाणि वा,' आयस-आरस पत्थरमय या लोहमय आयतनों को या देवकुलों को यावत्-सभागृहों को या प्रपा-पानीयशाला (प्याऊ) को या पण्यगृहों को या पण्यशालाओं को या यानरथ गृहों को या यान शालाओं को चूना रखने को शालाओं को या दर्भ-कुशास्तरण चटाई वगैरह बनाने के गृहों या चर्ममय मशक चरस वगैरह निर्माण के गृहों को या वल्कल छालमय वस्तु निर्माण के गृहों को अङ्गारमय काष्ठ के जल जाने से परिणत होने वाले कोलसा निर्माण गृहों को या काष्ठमय गृहों को या श्मशान गृहों को या शान्तिकर्म करने के लिये बनाया गया गृहों को या शून्यागार गृहों को या पर्वतीय गृहों को या गुफा निर्माण गृहों को या पाषाण मण्डपों को या भवन गृह को कैवल्य मोक्ष और स्वर्ग को चाहने वाले श्रद्धालु गृहस्थ लोग बनवा देते हैं इसलिये 'जे भयंतारो तहप्पगाराइं आएसणाणि

याथकेने उद्देशीने पण्ण 'तत्थ तत्थ अगारीहिं अगाराइं चेत्तियाइं भवंति' ते ते जइरी स्थणोमां श्रद्धाणु गृहस्थो द्वारा गृहो बनाववामा आवे छे जेम के—'आएसणाणि वा आयतणाणि वा' आरस अर्थात् आरस पत्थरमय अथवा लोहमय आयतनेने 'देवकुलाणि वा जाव भवणगिहाणि वा' अथवा देवकुलेने अथवा यावत् सभा गृहोने पानीशाला-परमने अथवा पण्यश्रद्ध अथवा पण्यशालाने अथवा यानगृहोने अथवा यानशालाओने के शूनो राखवाना गृहोने अथवा दर्भनी साठडी विगेरे बनाववाना गृहोने अथवा अर्भमय मशक विगेरे बनाववाना गृहोने अथवा वल्कल वस्त्र बनाववाना गृहोने अथवा अङ्गारमय ओटले लाकडा गणी जध परिष्कृत धनारा डोवसा राखवाना गृहोने लाकडांना गृहोने अथवा श्मशानगृहोने के शान्तिकर्म करवाना गृहोने अथवा गृहोने अथवा पर्वतीय गृहोने अथवा गुफा गृहोने के पत्थरना मंडपोने अथवा ओकांत गृहोने रागी अने मोक्षनी कामना राखवावणा श्रद्धाणु गृहस्थ लोको बनावी आवे छे, तेथी 'जे भयंतारो तहप्पगाराइं' सासारिक भयथी रक्षणु कनारा साधुओ ते प्रकारना

જૈનમુનયઃ તથાપ્રકારાણિ ડર્યુક્તરૂપાણિ 'અણ્ણાણિ વા' આયસાણિ વા (આદેશનાણિ વા) 'આયત્તણાણિ વા' આયતનાણિ વા 'દેવકુલાણિ વા' દેવકુલાણિ વા 'જાવ ભવણગિહાણિ વા' યાવત્-સમા વા પ્રપા વા પણ્યગૃહાણિ વા પણ્યશાલા વા યાનગૃહાણિ વા યાનશાલા વા સુધાકર્માન્તાણિ વા દર્મકર્માન્તાણિ વા વર્દ્ધકર્માન્તાણિ વા વલ્લકલકર્માન્તાણિ વા અઙ્ગારકર્માન્તાણિ વા કાષ્ઠકર્માન્તાણિ વા શ્મશાનકર્માન્તાણિ શૂન્યાગારકર્માન્તાણિ વા ગિરિકર્માન્તાણિ વા, કન્દરાકર્માન્તાણિ વા, શાંતિકર્માન્તાણિ વા, શૈલોપસ્થાપનકર્માન્તાણિ વા ભવનગૃહાણિ વા 'તેહિ અણોવયમાણેહિ' તૈઃ શાક્યચરકબ્રાહ્મણપ્રમૃતિભિઃ પૂર્વમ્ અનવપડ્દભિઃ અનભિક્રામદ્ભિઃ ઉપભોગમકુર્વદ્ભિઃ અનુપશ્ચુકપૂર્વાણિ તાણિ ગૃહાણિ યદિ 'ઉવયંતિ' અવપતન્તિ આગ-

વા આયાતણાણિ વા, દેવકુલાણિ વા, સહાઓ વા, પવાણિ વા, પણિયગિહાઈ વા, પાણિયસાલાઓ વા, જાણગિહાઈ વા, જાણસાલાઓ વા' સંત્સરિક ભય સે ત્રાણ કરનેવાલે જો સાધુ હસ તરહ કે આયસ-આરસ પત્થરોં કે બને હુપ ગૃહોં મેં યા આયતનદેવકુલ વગૈરહ મઠમન્દિરોં મેં એવં યાન ગૃહોં મેં યા યાનશાલાઓ-સુહાકર્મંતાણિ વા' ચૂના રચને કે ગૃહમેં એવં 'દ્વમ્મકર્મંતાણિ વા' કુશાસ્તરણ ચટાઈ વગૈરહ બનાને કે ગૃહોં મેં એવં 'વલ્લકર્મંતાણિ વા' વલ્લકર્મંતાણિ વા, ચર્મમયશક ચરસ વગૈરહ કા નિર્માણ ગૃહોં મેં યા વલ્લકલ છિલકા કી વસ્તુ નિર્માણ ગૃહોં મેં યા 'ઇંગાલકર્મંતાણિ વા' અઙ્ગારમય કાષ્ઠ કે બનને વાલે કોલસા કા નિર્માણ ગૃહોં મેં યા 'કટ્ટકર્મંતાણિ વા' કાષ્ઠમય ગૃહોં મેં યા 'સુસાણકર્મંતાણિ વા, શ્મશાન ગૃહોં મેં યા 'જાવ ભવણગિહાણિ વા' યાવત્ શૂન્યાગાર કે રૂપ મેં બનાયે ગયે ગૃહોં મેં અથવા પર્વત કે ઉપર બનાયે હુપ ગૃહોં મેં યા કન્દરા-ગુફા મેં બનાયે ગયે ગૃહોં મેં યા પાષાણ મળ્લપો મેં યા ભવન મય ગૃહોં મેં 'તેહિ અણોવયમાણેહિ

'આણ્ણાણિ વા આયત્તણાણિ વા' આરસ પત્થરના બનાવેલ ગૃહોમા કે દોખડના બનાવેલ ગૃહોમા કે દેવકુળ વિગેરે મઠ મઠીરોમા તથા યાન ગૃહોમા અથવા યાન શાળાઓમા 'સુહાકર્મંતાણિ વા' ચુનો રાખવાના ગૃહોમા તથા 'દ્વમ્મકર્મંતાણિ વા' દર્મની સહી વિગેરે બનાવવાના ગૃહોમા અથવા 'વલ્લકર્મંતાણિ વા' ચમડાના મશક વિગેરે બનાવવાના ગૃહોમા અથવા 'વલ્લકર્મંતાણિ વા' છોડાના વલ્લક બનાવવાના ગૃહોમા અથવા 'ઇંગાલકર્મંતાણિ વા' અંગારમય લાકડાના કોલસા બનાવવાના ગૃહોમા અથવા 'કટ્ટકર્મંતાણિ વા' કાષ્ઠમય ગૃહોમા અથવા 'સુસાણકર્મંતાણિ વા' શ્મશાન ગૃહોમા જાવ ભવણગિહાણિ વા' યાવત્ શૂન્યાગાર રૂપે બનાવવામા આવેલ ગૃહોમા અથવા પર્વતની ઉપર બનાવેલા ગૃહોમા અથવા ગુફા ગૃહોમા અથવા પત્થરના મડપોમા અથવા ભવન ગૃહોમા 'તેહિ અણોવયમાણેહિ ઉવયંતિ' એ શાક્ય ચરક (ચાર્વક) વિગેરે શ્રમણ ભિક્ષુક તથા બ્રાહ્મણ સંન્યાસીઓએ પહેલા આવીને એ ગૃહોને ઉપલોગ કરી લીધો હોય અને તે પછી જૈન મુનિ ત્યા આવે તો કે આયુષ્મન્ 'અયમાહસો' ! 'અમિક્કતકિરિયાયાવિ ભવઈ' આઅભિકાંત ક્રિયા કહેવાય

जन्ति तेषामुपभोगं विनैव यदि उपभोगं कुर्वन्ति तर्हि 'अयमाउसो !' हे आयुष्मन् ! शिष्य ! इयम् 'अभिक्रान्तक्रिया यावि भवइ' अभिक्रान्तक्रिया चापि भवति अनुपभुक्तानामुपभुक्त रूपाभनभिक्रान्तक्रिया जैनमाधूनां कृते दोषरूपा इयन्ननिक्रान्तक्रिया बोध्या ॥सू० २८॥

मूलम्—इह खलु पाईणं वा पडीणं वा दाहीणं वा उदीणं वा संते-
गइया सङ्गा भवन्ति, तं जहा—गाहावइ वा गाहावइभारिया वा गाहा-
वइपुत्तो वा गाहावइधूया वा सुण्हा वा जाव कम्मकरी वा, तेसि च णं
एवं वुत्तपुव्वं भवइ जे इमे भवन्ति समणा भगवंतो सीलमंता गुण-
मन्ता, वंभचेरा जाव उवरया सेहुणधम्मभाओ, णो खलु एएसि भयं
तारणं कप्पइ आहाकम्मिण उवस्सए वत्थए, से जाणि इमाणि अम्हं
अप्पणो स अट्ठाए चेतित्ताइं भवन्ति तं जहा—आएसणाणि वा आय-
तणाणि वा देवकुलाणि वा जाव भवणगिहाणि वा, सव्वाणि ताणि
समणाणं णिसिरामो अवियाइं वयं पच्छा अप्पणो सअट्ठाए चेतिस्ताओ
तं जहा—आएसणाणि वा आयतणाणि वा देवकुलाणि वा जाव भवण-
गिहाणि वा, एप्पणारं णिग्घोसं सोच्चा णिसम्म जे भयंतारो तहप्प-
गाराइं आएसणाणि वा आयतणाणि वा देवकुलाणि वा जाव भवण-
गिहाणि वा उवागच्छंति, उवागच्छित्ता इयराइयरेहि दाहुडेहि वट्ठंति
अयमाउसो ! वज्जकिरिया यावि भवइ ॥सू० २९॥

उचयंति, अयमाउसो ! अभिक्रान्तक्रिया यावि भवइ' उन शाक्य चरक वगै-
रह श्रमणभिक्षुक एवं ब्राह्मण संन्यासी लोग पहले आकर उन गृहों को उप-
भोग में वापर लेते हैं और बाद में जैन साधु सुनिमाहात्मा वहाँ आते हैं तो हे
आयुष्मन् ! शिष्य ! यह अभिक्रान्तक्रिया होती है अर्थात् उपभुक्तक्रिया रूप
अभिक्रान्त क्रिया होने से चरक शाक्य संन्यासी ब्राह्मणों के उपभोग में पहले
आने से बाद में जैन साधु भी उन गृहों में आकर निवास करे तो कोई दोष
नहीं होता है ॥ २८ ॥

छे अर्थात् उपभुक्त क्रिया रूप अभिक्रान्त क्रिया होवाथी चरक, शाक्य, संन्यासि અને
બ્રાહ્મણના ઉપભોગમાં પહેલાં આવી બવાથી તે પછી ભાવ સધુ પધુ એ ગૃહોમાં આવીને
નિવાસ કરે તો કોઈ પ્રકારનો दोष लागतो नहीं. ॥ २८ ॥

છાયા-इह खलु प्राचीनं वा प्रतीचीनं वा दक्षिणं वा उदीचीनं वा सन्ति एकै श्राद्धा भवन्ति, तद्यथा-गृहपतिर्वा गृहपतिभार्या वा गृहपतिपुत्रो वा गृहपतिदुहिता वा गृहपति स्नुषा वा यावत् कर्मकरी वा, तेषां च खलु उक्तपूर्वं भवति ये इमे भवन्ति श्रमणा भगवन्तः शीलवन्तः गुणवन्तः ब्रह्मचारिणः यावत् उपरताः मैथुनात् धर्मात्, नो खलु एतेषां भयत्रा-तृणां कल्पते आधाकर्मिके उपाश्रये वसितुम्, अथ यानि इमानि अस्माभिः आत्मनः स्वार्थाय चेतितानि भवन्ति तद्यथा-आयसानि वा (आदेशनानि वा) आयतनानि वा देवकुलानि वा यावद् भवनगृहाणि वा, सर्वाणि तानि श्रमणानां निष्ठजामः, अपि च वयं पश्चाद् आत्मनः स्वार्थाय चेतयिष्यामः, तद्यथा-आयसानि वा (आदेशनानि वा) आयतनानि वा देवकुलानि वा यावद् भवनगृहाणि वा, एतत्प्रकारं निर्धोषं श्रुत्वा निश्चय्य ये भयत्रातारः तथाप्रकाराणि आयसानि वा (आदेशनानि वा) आयतनानि वा देवकुलानि वा यावद् भवनगृहाणि वा उपाग-च्छन्ति उपागम्य इतरेतरैः प्राभृतकैः वर्तन्ते इयम् आयुष्मन् ! वर्ज्यक्रियाचापि भवति ॥२९॥

टीका-सम्प्रति वर्ज्यक्रियादोषमभिधातुं आह-‘इह खलु पार्श्वं वा पडीणं वा दाहीणं वा उदीणं वा’ इह खलु प्रज्ञापकप्रभृत्यपेक्षया प्राचीनं वा प्रतीचीनं वा दक्षिणं वा उदीचीनं वा, प्राच्यादिदिक्षु ‘संतेगइया सद्धा भवंति’ सन्ति विद्यमाना एकै केचन શ્રાદ્ધાઃ મદ્રપ્રકૃતિકાઃ શ્રાવકા ગૃહસ્થા વા શ્રદ્ધાવન્તો ભવન્તિ તાનાહ ‘તં જહા-ગાહાવહ વા’ તદ્યથા-ગૃહપતિર્વા ‘ગાહાવહભારિયા વા’ ગૃહપતિભાર્યા વા ‘ગાહાવહપુત્તો વા’ ગૃહપતિપુત્રો વા ‘ગાહાવહધૂયા વા’ ગૃહપતિદુહિતા વા ‘ગાહાવહસુન્દા વા’ ગૃહપતિસ્ત્રુષા વા ગૃહપતિપુત્રવધૂઃ ‘જાવ કમ્મગકરી વા’ યાવત્-ધાત્રી વા, દાસો વા દાસી વા કર્મકરો વા કર્મકરી વા ‘તેસિં ચ ણં એવં વુત્તપુવ્વં

અવ વર્જ્ય ક્રિયા રૂપ દોષ કો બતલાને કે લિયે કહતે હૈ-

ટીકાર્થ-‘इह पार्श्वं वा पडीणं वा, दाहीणं वा उदीणं वा,’ यहां पर पूर्व दिशा में या पश्चिम दिशामें या दक्षिण दिशामें या उत्तर दिशामें-‘संतेगइया सद्धा भवंति’ कोई दो एक ऐसे श्रद्धा वाले गृहस्थ होते हैं ‘तं जहा गाहावह वा’ जैसे कि गृहपति-‘गाहावहभारिया’ या गृहपति की भार्या-‘गाहावहपुत्तो वा’ या गृहपति का लडका ‘गाहावहधूया’ या गृहपति की लडकी ‘सूणहा वा जाव कम्मकरी वा’ या गृहपति की स्नुषा पुत्रवधू या धात्री धाई या दास या दासी

હવે વર્જ્ય ક્રિયારૂપ દોષ બતાવવા સૂત્રકાર કથન કરે છે.—

ટીકાર્થ-‘इह पार्श्वं वा पडीणं वा’ અહીંયા પૂર્વ દિશામાં કે પશ્ચિમ દિશામાં ‘દાહિણં વા ઉદીણં વા’ અથવા દક્ષિણ દિશામાં કે ઉત્તર દિશામાં સંતેગइया सद्धा भवंति’ કોઈ કોઈ શ્રદ્ધાવાળા શ્રાવક હોય છે ‘તં જહા’ જેમ કે ‘गाहावह वा’ ગૃહપતિ અથવા ‘गाहावहभारिया वा’ ગૃહપતિની પત્ની અથવા ‘गाहावह पुत्तो वा’ ગૃહપતિનો પુત્ર અથવા ‘गाहावह धूया वा’ ગૃહપતિની પુત્રી અથવા ‘सुणहा वा’ ગૃહપતિની પુત્રવધૂ અથવા ‘जाव कम्मकरी वा’ ધાઈ અથવા દાસ અથવા દાસી અથવા ગૃહપતિનો નોકર કે નોકરની પત્ની

भवइ' तेषाञ्च खलु गृहपत्यादीनाम् एवम् वक्ष्यमाणरीत्या उक्तपूर्वम् पूर्वम् उक्तं भवति तान्-
प्रति पूर्व वक्ष्यमाणवचनानि आह 'जे इमे भवन्ति समणा भगवंतो सीलमंता गुणमंता जाव'
ये तावत् प्रसिद्धाः इमे भवन्ति श्रमणाः जैनमुनयो भगवन्तः शीलवन्तः गुणवन्त यावत्
ब्रह्मचारिणः निर्ग्रन्थाः संयताः संयमधनाः 'उवरया मेहुणाओ धम्माओ' उपरताः—सर्वथा
मैथुनाद् धर्मात् विषयभोगात्, तस्मात् 'णो खलु एएसिं भयंताराण' नो खलु एतेषां भय-
त्रातूणां भवभीतित्राणकर्तृणां साधूनां 'कप्पइ आहाकम्मिए उवस्सए वत्थए' कल्पते आधा-
कर्मिके आधाकर्मिकादिदोषदुष्टे उपाश्रये वसितुम् स्यातुं न कल्पते इत्यन्वयः—'से जाणिमाणि
अम्हं अप्पणो' अथ—तस्मात् यानि इयानि भगाराणि अस्माकम् आत्मनः 'स अट्ठाय चेइयाइं
भवन्ति' स्वार्थाय निजार्थं चेतितानि निर्मितानि भवन्ति, तान्याह—'तं जहा—आएसणाणि

या कर्मकर नौकर या कर्मकरी नौकरानी परिचारिका भी श्रद्धा भक्ति भाववाली
हो सकती है किन्तु—'तेसिं च णं एवं वुत्तपुव्वं भवइ' उन गृहपति वगैरह को पहले
ही कह दिया जाता है कि 'जे इमे भवन्ति समणा भगवंतो' ये जो श्रमण भगवान्
जैन साधु लोग 'सीलमंता गुणमंता' शीलवान् और गुणवान् 'जाव उवरया मेहु-
णाओ धम्माओ' यावत् ब्रह्मचारी निर्ग्रन्थ संयत संयमधन वाले होते हैं वे जैन
साधु मुनिगण मैथुन धर्म से विषय भोग से बिल्कुल ही उपरत निवृत्त होते हैं
सर्वथा ही मैथुन से रहित होते हैं अर्थात् विषयभोग से बिल्कुल ही वञ्चित होते
हैं 'णो खलु एएसिं भयंताराणं कप्पइ आहाकम्मिए उवस्सए वत्थए' इसलिये
इन भय त्राता—संसार के जन्म मरण भय से त्राण करने वाले जैन साधु मुनि
महात्माओं को आधाकर्मिक दोषों से युक्त उपाश्रय में निवास करना नहीं
कल्पता है अर्थात् अत्यन्त संयम का पालन करने वाले जैन मुनि गणको आधा
कर्मिक दोष युक्त उपाश्रय में रहना ठीक नहीं समझा जाता है इसलिये 'से
जाणिमाणि अम्हं अप्पणो अट्ठाए चेइयाणि भवन्ति' जो ये हम अपने लिये गृह

श्रद्धावाणा डोछ शके छे परंतु 'तेसिं च णं एवं वुत्तपुव्वं भवइ' ओ गृहपति विगेशेने
पडेवेथी न छडी देवाना आवे के—जे इमे भवन्ति समणा भगवंतो' ओ आ श्रमण भग-
वान् जैन साधु छे तेओ 'सीलमंता' शीलवान् 'गुणमंता' गुणवान् 'जाव उवरया मेहुणाओ
धम्माओ' यावत् ब्रह्मचारी निर्ग्रन्थ संयत संयमधारी धनवाना डोछ छे तेओ मैथुन
धर्मथी अर्थात् विषयभोगथी बिहकुल निवृत्त डोछ छे ओट्ठे के मैथुननो सर्वथा त्याग
करवावाणा डोछ छे 'णो खलु एएसिं भयताराणं कप्पइ' तेथी आ ससारना ओट्ठे के
जन्म मरणना अथथी अन्त्यावनारा जैनमुनियेने 'आहाकम्मिए उवस्सए वत्थए' आधाकर्मिक
दोषवाणा उपाश्रयभा निवास करवावु कल्पतु नथी. अर्थात् अत्यन्त संयमसुं पालन करवा
वाणा जैनमुनियेने आधाकर्मिक दोषवाणा उपाश्रयभा रहेवु ते योग्य नथी तेथी 'से जाणि
इमाणि अम्हं अप्पणो अट्ठाए चेइयाणि भवन्ति' ओ आ अमे अमादे साटे घर अनावेल छे.

वा' तद्यथा-आयमानि वा (आदेशनानि वा) 'आयतणाणि वा' आयतनानि वा 'देवकुलाणि वा' देवकुलानि वा 'जाव भवणगिहाणि वा' यावत्-सभा वा प्रपा वा सुधाकर्मान्तानि वा वर्द्धकर्मान्तानि वा वल्कलकर्मान्तानि वा श्मशानकर्मान्तानि वा शून्यागारकर्मान्तानि वा गिरिकर्मान्तानि वा कन्दराकर्मान्तानि वा शैलोपस्थापनकर्मान्तानि वा भवनग्रहाणि वा 'सव्वाणि ताणि' सर्वाणि तानि इमानि भवनगृहान्तानि 'समणाणं नितिरामो' श्रमणानां जैन-मुनीनाम् जैनमुनिभ्यः इत्यर्थः निसृजामः ददामः 'अविद्याइं वयं पच्छा' अपि च वयं पश्चात् 'अप्पणो सयद्वाए चेइस्सामो' आत्मनः स्वार्थाय निजार्थं चेतयिष्यामः निर्मास्यामः करिष्याम इत्यर्थः तान्याह-'तं जहा-आएसणाणि वा' तद्यथा-आयमानि वा (आदेशनानि वा) 'आय-तणाणि वा' आयतनानि वा 'देवकुलाणि वा' देवकुलानि वा 'जाव भवणगिहाणि वा' यावत्-

बनवाये हैं-'तं जहा' जैसे कि 'आएसणाणि वा' आयस लोह के गृह है या 'आयतणाणि वा' आरस पत्थर के गृह है, अथवा-'देवकुलाणि वा' देवायतन मठमन्दिरो वगैरह हैं या देवकुल है या 'जाव भवणगिहाणि वा' यावत् सभा-गृह है या प्रपा-पानीय शाला है या सुधा चुना को परिस्कार गृह है या चर्ममय चरसमशक बनाने का गृह है या वल्कल छाल की टोपरी वगैरह बनाने का घर है या श्मशान गृह है अथवा शून्य अगार के रूप में बनाये हुए घर है या पर्वत के ऊपर बनाये हुए घर है, या कन्दरा-गुफा के अन्दर बनाये हुए घर या पत्थरों के बनाये हुए मण्डप है या भवन गृह है-'सव्वाणि ताणि समणाणं निसीरामो' उन सभी गृहों को श्रमण जैन साधु मुनिगण के लिये देदेते हैं और बाद में 'अविद्याइं वयं पच्छा अप्पणो सयद्वाए चेइस्सामो' अपने लिये बनवा लेंगे-'तं जहा-आएसणाणि वा, आयतणाणि वा, देवकुलाणि वा जाव भवणगिहाणि वा' जैसे कि-आयस लोहमय गृहों का या आरस पत्थरों के बनाये हुए गृहों

'तं जहा' जेवा के-'आएसणाणि वा' आरस पत्थरना घर अथवा 'आयतणाणि वा' लोहनिर्मित घर अथवा आयतन ओटले के मठ मंटीर विगेरे अथवा 'देवकुलाणि वा' देव गृह अथवा 'जाव भवणगिहाणि वा' यावत् सभागृह के पानीयशाला गृह अगार युने पक्ववाना गृह अथवा आमडा मशक विगेरे बनाववाना गृह अथवा वट्ठलना वखो के साहडी विगेरे बनाववाना गृह अथवा श्मशान गृह अथवा शून्य गृह ओटले के ओकन्त निवात्र माटेयुं गृह अथवा पत्थरना बनावेस मंडप के पर्वत उपर बनावेस घर अथवा गुफानी अदर बनावेस घर अथवा लवन गृह छे ते 'सव्वाणि ताणि समणाण निसीरामो' जे पधा गृहो जैनमुनियोना निवास माटे आपीजे छीजे अने अमारे माटे इरी बनावी लछथु 'तं जहा' ते आ प्रभाण्णे 'आएसणाणि वा' आरस पत्थरना भकाने अथवा 'आयत-णाणि वा' लोहमय गृहो अथवा आयतनो मठ मंदिरो विगेरे अथवा 'देवकुलाणि वा' देव गृहो अथवा 'जाव भवणगिहाणि वा' यावत् सभागृहो अथवा पानीय गृहो अथवा युने

सभा वा प्रपा वा सुशकर्मन्तानि वा वर्द्धकर्मन्तानि वा वल्कलकर्मन्तानि वा श्मशानकर्मन्तानि वा शून्यागारकर्मन्तानि वा गिरिकर्मन्तानि वा कन्दराकर्मन्तानि वा शैलोपस्थापन कर्मन्तानि वा भवनगृहाणि वा 'एयप्पगारं निग्घोसं' एतत्प्रकारम्-उपर्युक्तरूपम् निर्घोषं शब्दं 'सोच्चा निसम्म' श्रुत्वा निश्चय्य हृदये अवधार्य 'जे भयंतारो' ये भयत्रातारः भगवन्तो जैन मुनयः 'तहप्पगाराइं' तथाप्रकाराणि पूर्वोक्तरूपाणि 'आएसणाणि वा' आयसानि वा (आदेशनानि) 'जाव भवणगिहाणि' यावत् आयतनानि वा देवकुलानि वा भवनगृहाणि वा 'उपागच्छंति' उपागच्छन्ति 'उवागच्छित्ता' उपागम्य उपस्थाय 'इयरेयरेहिं पाहुडेहिं'

अथवा आयतनों को अर्थात् मठमन्दिरों का या देवकुलों को या यावत् सभागृहों को या प्रपा-पानीय शालाओं को या सुधा चूना बनाने के गृहों को या वर्द्ध चमड़े का चरस भशक वगैरह बनाने के गृहों या वल्कल छाल वगैरह से बनाने जाने वाले टोकरी वगैरह के गृहों या श्मशान गृहों को शून्यागार के रूप में बनाये गये घरों को चर्म या पर्वतों के ऊपर के भाग में बनाये जाने वाले घरों को या कन्दरा-गुफा के अन्दर बनाये जाने वाले घरों या पत्थरों के टुकड़ों से बनाये जाने वाले मण्डलों को अथवा भवन गृहों को अपने वास्ते बनवाने लगे ऐसा-'एयप्पगारं निग्घोसं सोच्चा निसम्म' इस प्रकार का निर्घोष-शब्दों को सुनकर और हृदय में अवधारण विचार कर जो ये-'जे भयंतारो' भयत्राता सांसारिक भय से त्राण करने वाले जैन साधुगण 'तहप्पगाराइं आएसणाणि वा, जाव भवणगिहाणि वा' इस तरह के आयसगृह वगैरह में यावत् भवन पर्यन्त गृहों में 'उवागच्छंति' रहने के लिये आजाते हैं और 'उवागच्छित्ता इयरेयरेहिं' आकर परस्पर 'पाहुडेहिं वट्ठंति' उपायन भेट के में प्राप्न इव भवन गृहों को उपयोग में लाते हैं 'अयमाउसो' हे आयुष्मन्

भनाववाना गृहो अथवा आसनाना भशक विगेरे भनाववाना गृहो अथवा वट्ठल-छाल विगेरेथी भनाववामां आवती टोपदी सादडी विगेरेना निर्माषु गृहो अथवा श्मशान गृहो अथवा शून्यागाररूपे भनावेल धरे अथवा पर्वतनी उपरना भागमां भनाववामां आवेल गृहो अथवा शुक्राणी अहर भनाववामा आवनार गृहो अथवा पत्थरेशी भनाववामा आवनार भउपोने अथवा भवन गृहोने अमारो मारो भनावी लक्षु 'एयप्पगारं निग्घोसं सोच्चा निसम्म' आ प्रकारना शब्दोने सालणीने अने हृदयमां तेने धारषु अर्थात् विचार करीने 'जे भयंतारो तहप्पगाराइं' जे आ भयत्राता ओटले डे संसारना भयथी भथावनार जैन साधु आ प्रकारना 'आएसणाणि वा' आरस पत्थरना भनावेल विगेरे गृहोमां 'जाव भवणगिहाणि वा' यावत् भवन पर्यन्तना गृहोमां 'उवागच्छंति' वास करे छे अने 'उवागच्छित्ता' वास करीने 'इयरेयरेहिं पाहुडेहिं वट्ठंति' परस्पर भेट रूपे प्राप्न थयेत आ भवन गृहोने नीला अतिथि साधुना उपयोगमा देवरावे छे. 'अयमाउसो'

इतरेतरैः अन्योन्यैः प्राभृतकैः उपायनरूपेण प्राप्तैः तैः भवनशृङ्गैः यदि 'वट्टंति' वर्तन्ते व्यवहरन्ति उपयोगं कुर्वन्ति तर्हि 'अयमाउसो' हे आयुष्मन् ! शिष्य ! इयम् 'वज्जकिरिया यावि भवइ' वर्ज्यक्रिया चापि भवति, एवंविधे उपाश्रये निवासे श्रमणानां जैनमुनीनां वर्ज्यक्रियादोषो भवतीत्यर्थः । तस्मान्नैतादृशे उपाश्रये साधुभिर्वासो विधेयः । सू० २९॥

मूलम्—इह खलु पार्दणं वा पडीणं वा दाहिणं वा उदीणं वा संते-
गइया सद्धा भवन्ति, तेसिं च णं आयारगोयरे णो सुणिसंते भवइ, तं
सदहमाणेहिं जाव तं रोयमाणेहिं बहवे समणमाहणअतिहिकिवण-
वणीमगे पगणिय पगणिय समुदिसस तत्थ तत्थ आगारीहिं अगाराइं
चेतिआइं भवन्ति तं जहा—आएसणाणि वा आयतणाणि वा देवकुलाणि
वा, सहाओ वा पवाणि वा जाव भण्णगिहाणि वा, जे भयंतारो तहप्प-
गाराइं आएसणाणि वा आयतणाणि वा देवकुलाणि वा जाव भवण-
गिहाणि वा उवागच्छन्ति, उवागच्छित्ता इयराइयरेहिं पाहुडेहिं वट्टंति
अयमाउसो ! महावज्जकिरिया यावि भवइ ॥सू० ३०॥

छाया—इह खलु प्राचीनं वा प्रतीचीनं वा दक्षिणं वा उदीचीनं वा सन्ति एकके श्राद्धा
भवन्ति, तेषाञ्च खलु आचारगोचरो नो पुनिश्चितो भवति, तस्मै श्रद्धाधानैः यावत् तं रोच-
मानैः बहून् श्रमणब्राह्मणअतिथिकृपणवनीएकान् प्रगण्य प्रगण्य समुद्दिश्य तत्र तत्र अगारिभिः
अगाराणि चेति तानि भवन्ति, तद्यथा—आयसानि वा आयतनानि वा देवकुलानि वा सभा वा—
प्रपा वा यावत् भवनशृङ्गाणि वा ये भयन्नातारः तथाप्रकाराणि आयसानि वा आयतनानि वा
देवकुलानि वा यावद् भवनशृङ्गाणि वा उपागच्छन्ति, उपागम्य इतरेतरैः प्राभृतकैः वर्तन्ते
इयम् आयुष्मन् ! महावर्ज्यक्रिया चापि भवति ॥ सू० ३० ॥

टीका—'सम्प्रति महावर्ज्यक्रिया नामदोष प्रतिपादयितुमाह—'इह खलु पार्दणं वा पडीणं
वा दाहीणं वा उदीणं वा' इह खलु प्रज्ञापकाद्यपेक्षया प्राचीनं वा प्रतीचीनं वा दक्षिणं वा
शिष्य यह इन जैन साधु के लिये 'वज्जकिरिया यावि भवइ' वर्ज्यक्रिया नाम
का दोष होता है अर्थात् इन प्रकार के निवासस्थान में आकर रहने से जैन
साधु को वर्ज्यक्रिया नाम का दोष लगता है इसलिये इस तरह के उपाश्रय
में आकर जैन साधु मुनि महात्माओं को नहीं रहना चाहिये ॥२९॥

हे आयुष्मन् शिष्य आशी जैन साधुओं ने 'वज्जकिरिया यावि भवइ' वर्ज्य क्रिया नामने दोष
दागे छे. अर्थात् यावा प्रकारना उपाश्रयमा आशीने रहेवाथी साधुओं ने वर्ज्य क्रिया नामने
दोष दागे छे. तेथी यावा प्रकारना उपाश्रयमा आशीने जैनमुनिओने रहेवु नही ॥सू० २६॥

उद्दीचीनं वा, प्राच्यादिषु दिक्षु 'संतेगइया' सन्ति एकके केचन प्रसिद्धाः 'सद्धा भवन्ति' श्रद्धाः श्रद्धावन्तः प्रकृतिभद्राः श्रावका गृहस्था भवन्ति 'तेसि च णं आगारगोयरे' तेषाञ्च खलु आचारगोचरः साध्वचारविचारः 'णो सुणिसंते भवइ' नो सुनिश्चितो भवति सुनिश्चित-रूपेण ज्ञातो न भवतीत्यर्थः, किन्तु 'तं सदहमाणेहि' तम् साधुम् श्रद्धधानैः 'जाव रोय-माणेहि' यावत्-प्रतीयमानैः विश्वसद्भिः रोचमानैः प्रीतिं कुर्वद्भिः तैः श्राद्धैः 'बहवे समण-महण अतिहि किवणवणीमगे' बहुन् श्रमणग्राहण अतिहि कृपणवनीपकान् 'पगणियपगणिय' प्रगण्य प्रगण्य-प्रत्येकं तेषां विभागेन 'समुद्दिस्स' समुद्दिष्टा 'तत्थ तत्थ' तत्र तत्र अत्यावश्यक

अभी महावर्ज्यक्रिया नामका दोष का प्रतिपादन करते हैं ।

टीकार्थ-‘इह खलु पाईणं वा, पडीणं वा दाहिणं वा, उद्दीणं वा’ यहां पर प्रज्ञापक जन की अपेक्षा से पूर्व दिशाओं या पश्चिम दिशा में या दक्षिण दिशामें या उत्तर दिशा में ‘संतेगइया सद्धा भवन्ति’ कोई दो एक-अत्यंत श्रद्धालु भक्ति-भाव वाले लोग होते हैं जैसे कि गृहपति पगैरह किन्तु-‘तेसि च णं आगार गोयरे णो सुणिसंते भवइ’ इन गृहपति गृहस्थ वगैरह को जैन साधु मुनि महा-त्माओं के आचार-विचार का सुनिश्चिन रूप से पता नहीं होता है फिर भी वे-‘तं सदहमाणेहि जाव तं रोयमाणेहि’-गृहस्थ लोग उन जैन साधु के प्रति अत्यन्त श्रद्धा आदर करते हुए यान्तू-प्रतीति विश्वास और प्रेमसत्कार करते हुए वे आगारी-सागारिक गृहस्थ लोग-‘बहवे समणमाहणअतिहि किवण वणीमगे’-बहुत से श्रमण चरकशादय ण्भूति साधु संन्यासीयों के लिये और बहुत से ब्राह्मण अतिथि दीन अनाथ कृपण दया पात्र वनीपक श्रावकों के लिये भी-‘पगणिय पगणिय’-एक एक को अलग अलग गिन गिनकर-‘समुद्दिस्स’-उन सबके उद्देश से-‘तत्थ तत्थ अगारिहि अगाराइं-चेत्तिताइं भवन्ति’-उन

હવે રહ્યા વળ્ય ક્રિયા નામના દોષનું કારણ કરે છે -

ટીકાર્થ-‘इह खलु पाईणं वा पडीणं वा दाहिणं वा उद्दीणं वा’ या जगतमां प्रज्ञापक जननी अपेक्षाથી ‘पूर्व’ दिशाમાં અગર પશ્ચિમ દિશામાં કે દક્ષિણ દિશામાં અથવા ઉત્તર દિશામાં ‘સંતેગઇયા’ સદ્ધા ભવતિ’ કેઇ કેઇ અત્યંત શ્રદ્ધા ભક્તિવાળા હોય છે જેમ કે- ગૃહપતિ વિગેરે ‘તેસિ ચ ણ આચારગોયરે ણો સુણિસંતે ભવइ’ પરંતુ એ ગૃહપતિ વિગેરેને જૈનમુનિઓના આચારોની નિશ્ચિતપણાથી જાણ હોતી નથી તો પણ એ ગૃહસ્થ શ્રાવકોએ જૈનમુનિઓ પ્રત્યે ‘સદહમાણેहि’ શ્રદ્ધા પૂર્વક અદરશાવ કરીને ‘જાવ તં રોયમાણેहि’ યાવત્ પ્રતીતિ વિશ્વાસ અને પ્રેમપૂર્વક સત્કાર કરના એવા ગૃહસ્થ શ્રાવકો ‘બહવે સમણ-માહણ અતિહિ કિવણવણીમગે’ નહિ શ્રમણ, ચરક, શક્ય, વિગેરે સાધુ સંન્યાસીઓ માટે તથા બ્રાહ્મણ અને અતિથિઓ કે દીન અનાથ કૃપણ શ્રાવકો માટે ‘પગણિય પગણિય’ એક એકને અલગ અલગ ગણતરી કરીને ‘સમુદ્દિસ્સ’ તેઓને ઉદ્દેશીને ‘તત્થ તત્થ’ તે તે

તત્તસ્થલેષુ 'અગારિભિઃ સાગારિભિઃ સાગારિકૈઃ ગૃહસ્થૈઃ 'અગારાઈ' અગારાણિ ગૃહાણિ 'ચેતિતાઈ મવતિ' ચેતિતાણિ નિર્મિતાણિ મવન્તિ 'તં જહા આણસણાણિ વા' તદ્યથા-આય-સાણિ વા લોહમયાણિ (આદેશનાણિ વા) 'આયતણાણિ વા' આયતનાણિ વા 'દેવકુલાણિ વા' દેવકુલાણિ વા 'સહાઓ વા' સમા વા 'પવાણિ વા' પ્રપા વા 'જાવ મવણગિહાણિ વા' યાવત્-પણ્યગૃહાણિ વા પણ્યશાલા વા યાનગૃહાણિ યાનશાલા વા સુખાકર્માન્તાણિ વા દર્મકર્માન્તાણિ વા વર્દકર્માન્તાણિ વા વલ્કલકર્માન્તાણિ વા સ્મશાનકર્માન્તાણિ વા શુન્યાગારકર્માન્તાણિ વા ગિરિકર્માન્તાણિ વા કન્દરાકર્માન્તાણિ વા શૈલોપસ્થાપનકર્માન્તાણિ વા મવનગૃહાણિ વા, તત્ર 'જે મયંતારો' યે તાવત્ મયત્રાતારઃ મવમીતિત્રાણકર્તારઃ મગવન્તો જૈનમુનયઃ 'તહપ્પગારાઈ' તથાપ્રકારાણિ ઉપર્યુક્તરૂપાણિ 'આણસણાણિ વા' આયસાણિ વા (આદેશનાણિ વા) 'આયત-

વન અત્યાવશ્યક સ્થલોં મેં વહુત સે અગાર ગૃહોં મઠ મંદિરોં કો વનવા દેતે હૈ 'તં જહા-આણસણાણિ વા'-જૈસે કિ લોહ હસ્પાત કે ઘરોં કો ઔર 'આયતણાણિ વા' આરસ પથર કે ટુકડે સે વનાયે જાનેવાલે ઘરોં કો ઔર આયતનોં કો યા 'દેવકુલાણિ વા સહાઓ વા' યા દેવકુલોં કો યા સમાગૃહોં કો-'પવાણિ વા' યા પ્રપા-પાનીય-શાલાઓં કો 'જાવ મવણગિહાણી વા'-યા યાવત્ પણ્ય ગૃહોં કો યા પણ્યશાલાઓં કો યા યાન ગૃહોં કો યાં રથાદિ યાન શાલાઓં કો સુખા વૃના પરિસ્કારક ગૃહોં કો યા દર્મ-કુશ ડામ કે વનાયે જાને વાલે કટ ચટાઈ કે ગૃહોં કો યા વલ્કલ છાલ વગૈરહ સે વનાયે જાનેવાલે ચોરલા યા ટોકરી વગૈરહ કો ગૃહોં કો યા સ્મશાન ગૃહોં કો યા પર્વત કે ઉપર ભાગ વનાયે જાને વાલે ઘરોં કો કન્દરા ગુફા કે અંદર કે ઘરોં કો યા પથરોં કે મણ્ડપોં કો યા મવન ગૃહોં કો વનવા દેતે હૈ, 'જે મયંતારોં તહપ્પગારાઈ આણસણાણિ વા, આયતણાણિ દેવ-કુલાણિ વા જાવ મવણગિહાણિ વા'-જો યે મયત્રાતા સંસાર કે મય સે ત્રાણ

જરૂરી સ્થળોમા અગારિહિ અગારાઈ ચેતિતાઈ મવંતિ' ગ્રંથસ્થો દ્વારા અનેક પ્રકારના મઠ મંદિરો વિગેરે બનાવી દે છે. 'તં જહા' તે આ પ્રમાણે 'આણસણાણિ વા' આરસના પથરોથી બનાવેલ ઘરોને અને 'આયતણાણિ વા' આયતનોને 'દેવકુલાણિ વા' અથવા દેવ ઘરોને અથવા 'સહાઓ વા' સમા ગૃહોને અથવા 'પવાણિ વા' પરમ વિગેરે પાનીયશાળાને અથવા 'જાવ મવણગિહાણિ વા' યાવત્ પણ્ય ગૃહોને અથવા પણ્ય શાળાઓને અથવા યાન ગૃહોને અથવા રથ વિગેરે રાખવાની યાનશાળાઓને અથવા ચુનો બનાવવાના ગૃહોને અથવા ડાભ ફિંગેરના ટોપલી સાદડી વિગેરે બનાવવાના ગૃહોને અથવા સ્મશાન ગૃહોને અથવા પર્વતના ઉપરના ભાગમાં બનાવવામા આવેલ ઘરોને અથવા શુક્ષ્મી અદર બનાવેલા ઘરોને અથવા પથરના મડપોને અથવા ભવન ગૃહોને બનાવવાની આપે છે. 'જે મયંતારો તહપ્પગારાઈ' સંસારના ભયથી બચાવનાર જે સંધુઓ આવા પ્રકારના 'આણસણાણિ વા' આયસ ગૃહોને અથવા 'આયતણાણિ વા' આયતનોને અથવા 'દેવકુલાણિ વા' દેવ

ણાણિ વા' આયત્તનાનિ વા 'જાવ ભવણગિહાણિ વા' યાવત્ દેવકુલાનિ વા સમા વા પ્રપા વા પણ્યગૃહાણિ વા પણ્યશાલા વા યાનગૃહાણિ વા, યાનશાલા વા, મુધાકર્માન્તાનિ વા, દર્મકર્માન્તાનિ વા વર્ષકર્માન્તાનિ વા વલ્કલકર્માન્તાનિ વા શ્મશાનકર્માન્તાનિ વા શુન્થાગારકર્માન્તાનિ વા ગિરિકર્માન્તાનિ વા કન્દરાકર્માન્તાનિ વા શૈલોપસ્થાપનકર્માન્તાનિ વા ભવનગૃહાણિ વા પૂર્વોક્તશ્રાદ્ધનિર્મિતાનિ અગાનાણિ 'ઉવાગચ્છંતિ' ઉપાગચ્છન્તિ 'ઉવાગચ્છિત્તા' ઉપાગમ્ય 'ઇયરાઇયરેહિં' इतरेतरैः अन्योन्यैः 'પાહુડેહિં' પ્રામૃતકૈઃ ઉપાય-નરૂપૈઃ 'વટંતિ' વ્યવહરન્તિ યદિ ઉપયોગં કુર્વન્તિ તર્હિં 'અયમાસો ?' હે આયુષ્મન્ ! શિષ્ય ! ઇયમ્ 'મહાવજ્જકિરિયા યાવિ ભવઈ' મહાવર્જ્યક્રિયા ચાપિ ભવતિ, તસ્માત્ સાધુભિઃ મહાવર્જ્ય ક્રિયાનામદોષભિયા તત્ર વાસો ન કર્તવ્યઃ, અન્યથા સંયમાત્મવિરાધના સ્યાત્ ॥ સૂ. ૩૦॥

મૂલમ્—ઇહ ખલુ પાઈણં વા પડીણં વા દાહિણં વા ઉદીણં વા સંતે-ગઈયા સઙ્ઘા ભવંતિ, તેસિં ચ ણં આચારગોયરે ણો સુણિસંતે ભવઈ, તં જાવ રોયમાણેહિં વહવે સમણમાહણઅતિહિકિવણવણીમણ જાવ સમુદિસ્સ તત્થ તત્થ અગારીહિં અગારાઈં ચેતિઆઈં ભવંતિ તં જહા—આણસણાણિ વા આયત્તનાણિ વા દેવકુલાણિ વા, જાવ ભવણગિહાણિ વા, જે ભયંતારો તહપ્પગારાઈં આણસણાણિ વા આયત્તનાણિ વા દેવ-કુલાણિ વા સહાઓ વા પવાણિ વા જાવ ભવણગિહાણિ વા ઉવાગ-

કરને વાલે જૈન સાધુ લોગ હસ પ્રકાર કે આયસ ગૃહોં કો આયતનોં કો યા દેવ-કુલોં કો યા યાવત્ સમા ગૃહ વગૈરહ તથા પ્રપા પાનીય શાલા પ્રમૃતિ ભવન-ગૃહ પર્યન્ત મેં 'ઉવાગચ્છંતિ'—આ જાતે હૈં ઓર વહાં 'ઉવાગચ્છિત્તા' વહાં આકૈર 'ઇયરાઇયરેહિં પાહુડેહિં વટંતિ' પરસ્પર મે પ્રામૃત ઉપાયન ભેદ કે રૂપમે પરસ્પર ડન ગૃહોં કો ઉપયોગ મેં લાતે હૈં—'અયમાસો' હે આયુષ્મન્ શિષ્ય ! ડન જૈન સાધુઓ કે લિયે—'મહાવજ્જકિરિયા યાવિ ભવઈ' યહ મહાવર્જ્ય ક્રિયા નામ કા દોષ માના જાતા હૈં હસલિયે સંયમ પાલન કરને વાલે જૈન સાધુ હસ પ્રકાર કે ઉપાશ્રય મેં નહીં રહે ॥ ૩૦॥

ગૃહોને 'જાવ ભવણગિહાણિ વા' યાવત્ સભાગૃહ તથા પાનીયશાળા વિગેરે ભવનગૃહ પર્યન્તમા 'ઉવાગચ્છંતિ' આવી જાય છે. અને 'ઉવાગચ્છિત્તા' ત્યાં આવીને 'ઇયરાઇયરેહિં પાહુડેહિં વટંતિ' અન્યો અન્ય ભેદ રૂપે એ ગૃહોને ઉપયોગમા લાવે છે 'અયમાસો' હે આયુષ્મન્ 'મહાવજ્જકિરિયા યાવિ ભવઈ' એ પ્રમાણે કરવાથી આ જૈન સાધુઓને મહા વર્જ્ય ક્રિયા નામનો દોષ લાગે છે. તેથી સંયમયુત પાલન કરવાવાળા સાધુએ આવા પ્રકારના ઉપાશ્રયોમા નિવાસ કરવો નહીં ॥ સૂ. ૩૦ ॥

ચંદ્રંતિ, ઉચાગચ્છિન્તા ઇયરાઇયરેહિં પાહુડેહિં વદંતિ અયમાડસો !
સાવજ્જકિરિયા યાત્તિ ભવઈ ॥ સૂ. ૩૧ ॥

છાયા-ઈહ સ્વલ્પ પ્રાચીનં વા પ્રતીચીનં વા દક્ષિણં વા ઉદીચીનં વા, સન્તિ એકકે શ્રાદ્ધાઃ
મયન્તિ, તેષાં ચ સ્વલ્પ આચારગોચરો નો સુનિશ્ચિતો ભવતિ તં યાવદ્ રોચમાનૈઃ બહૂન્
શ્રમણબ્રાહ્મણઅતિથિકૃપણવનીપકાન્ યાવત્ સમુદ્દિશ્ય તત્ર તત્ર અગારિભિઃ અગારાણિ
ચેતિતાનિ મયન્તિ તદ્યથા-આયસાનિ વા (આદેશનાનિ વા) આયતનાનિ વા દેવકુલાનિ વા
યાવદ્ મયનગૃહાણિ વા, યે મયગાતારઃ તથાપ્રકારાણિ આયસાનિ વા (આદેશનાનિ વા) આય-
તનાનિ વા દેવકુલાનિ વા સસા વા પ્રપા વા યાવદ્ મયનગૃહાણિ વા ઉપાગચ્છન્તિ ઉપાગમ્ય
ઈતરેતરૈઃ પ્રાપ્તૈકૈઃ ઇયમ્ આયુષ્મન્ ! સાવજ્જકિયા ચાપિ મયતિ ॥ સૂ. ૩૧ ॥

ટીકા-સામ્પ્રતં સાવજ્જકિયા નામદોષમભિધાતુમાહ-‘ઈહ હિ પાઈણં વા પહીણં વા
દાહિણં વા ઉદીણં વા’ ઇહ સ્વલ્પ પ્રજ્ઞાપકપ્રભૃત્યપેક્ષયા પ્રાચીનં વા પ્રતીચીનં વા દક્ષિણં વા
ઉદીચીન વા, પ્રાચ્યાદિદિક્ષુ ‘સંતેગઈયા સઙ્ઘા મવંતિ’ સન્તિ એકે કેચન શ્રાદ્ધા મયન્તિ,
‘તેસિં ચ ણં આચારગોચરે ણો સુણિસંતે મવતિ’ તેષાંચ સ્વલ્પ શ્રાદ્ધાનાં યદ્યપિ આચારગોચરઃ
સાવ્યાચારવિચારો નો સુનિશ્ચિતો મયતિ સુનિશ્ચિતરૂપેણ જ્ઞાતો ન મયતીત્યર્થઃ ‘તં જાવ
રોચમાણેહિં’ તથાપિ તં સાધું યાવત્ શ્રદ્ધાધનાૈઃ પ્રતીયમાનૈઃ રોચમાનૈઃ શ્રાદ્ધૈઃ ‘બહવે
સમણમાહણ અતિહિ કિવણ વળીમણ’ વહૂન્ અનેકાન્ શ્રમણબ્રાહ્મણઅતિથિકૃપણવનીપકાન્

અવ સાવજ્જકિયા નામ કે દોષ કો બતલાતે હૈં-

ટીકાર્થ-‘ઈહ સ્વલ્પ પાઈણં વા, પહીણં વા, દાહિણં વા, ઉદીણં વા સંતેગઈયા
સઙ્ઘા મવંતિ, તેસિં ચ ણં આચારગોચરે ણો સુણિસંતે મવઈ યહાં પર પ્રજ્ઞાપક પુરુ-
ષકી અપેક્ષા સે પૂર્વદિશા મેં યા પશ્ચિમ દિશામેં યા દક્ષિણ દિશામેં યા ઉત્તર
દિશામેં કોઈ દો એક શ્રાદ્ધ-શ્રાદ્ધાલુ શ્રાવક ગૃહપતિ વગેરહ હોતે હૈં, કિન્તુ ઉન
ગૃહપતિ શ્રાદ્ધાલુ શ્રાવક કો જૈન સાધુઓં કે આચાર વિચાર વા સુનિશ્ચિત રૂપ સે
પતા નહીં રહના હૈં તથાપિ ‘તં જાવ રોચમાણેહિં’-ઉન સાધુ કો યાવત્ શ્રદ્ધા પૂર્વક
આદર કરતે હુણ્ઝીર વિશ્વાસ કરતે હુણ્ઝીર અગારી સાગારિક ગૃહપતિ વગેરહ
ગૃહસ્થ શ્રાવક-‘બહવે સમણમાહણઅતિહિ કિવણવળીમણ’ વહૂત સે શ્રમણ ચરક

હવે સાવજ્જકિયા નામનો દોષ બતાવવામા આવે છે.-

ટીકાર્થ-‘ઈહ સ્વલ્પ પાઈણં વા પહીણં વા’ અહીંયા અર્થાત્ પ્રજ્ઞાપક પુરુષની અપેક્ષાથી
પૂર્વ દિશામા અથવા પશ્ચિમ દિશામા અગર ‘દાહિણં વા ઉદીણં વા’ દક્ષિણ દિશામા કે
ઉત્તર દિશામા ‘સંતેગઈયા સઙ્ઘા મવંતિ’ કેઈ કેઈ શ્રદ્ધાવાન્ શ્રાવકો હોય છે પરંતુ ‘તેસિં
ચ ણં આચારગોચરે’ એ શ્રદ્ધાળુ શ્રાવકને સાધુઓના આચાર વિચારની ‘જો સુણિસંતે મવઈ’
નિશ્ચિત રીતે જાણ હોતી નથી. તે પછી ‘તં જાવ રોચમાણેહિં’ એ સાધુ પ્રત્યેના યાવત્
શ્રદ્ધા પૂર્વકના આદર-સાવધી તેમના પ્રત્યે વિશ્વાસ કરીને એ શ્રાવક ગૃહપતિ વિગેરે

शाक्यचरकप्रभृति श्रमणान् ब्राह्मणान् अतिथीन् कृपणान् वनीपकान् दीनवाचमदरिद्रान्
'जाव' यावत्-प्रगण्य प्रगण्य प्रत्येकं विभागेन 'समुद्दिस्स' समुद्दिश्य 'तत्थ तत्थ' तत्र तत्र
अत्यावश्यक तत्तत्स्थलेषु 'अगारिहिं' अगारिभिः 'अगाराइं' अगाराणि 'नेइयाणि भवन्ति'
चेतितानि निर्मितानि भवन्ति तान्याह- 'तं जहा-आएसणाणि वा' तद्यथा-आयसानि वा
(आदेशनानि वा) 'आयतणाणि वा' आयतनानि वा 'देवकुलाइं वा' देवकुलानि वा 'जाव
भवणगिहाणि वा' यावत् सभा वा प्रपा वा भवनगृहाणि वा, 'जे भयंतारो' रे भयन्नातारः
भवभीतिजाणकर्तारः भगवन्तो जैनमुनयः 'तहप्पगाराइं' तथाप्रकाराणि तथाविधानि पूर्वोक्त-
रूपाणि 'आएसणाणि वा' आयसानि वा आदेशनानि वा 'भवणगिहाणि वा' यावद्-
आयतनानि वा भवनगृहाणि वा 'उवागच्छन्ति' उवागच्छन्ति 'उवागच्छिन्' उवागम्य इय-

शाक्य वगैरह साधु संन्यासीयो को तथा ब्राह्मण अतिथि अभ्यागत, कृपण, दीन,
अनाथ दुःखी वनीपक यावको को 'जाव समुद्दिस्स' उद्देश करके 'तत्थ तत्थ'
उन उन अत्या आवश्यकस्थलों में 'अगारिहिं अगाराइं चेत्तिआइं भवन्ति' बहुत
से आगार धर्मशाला वगैरह को बनवा देते हैं- तं जहा जैरे कि 'आएसणाणि
वा' आयसलोहहस्पात के गृहो को 'आयतणाणि वा' आरस पत्थरों के गृहो
को अथवा आयतनों मठमंदिरो को 'देव कुलाणि वा जाव' या देवकुलो देव-
स्थानो को यावत्-सभागृहो को या प्रपा पानीयशालाओं को या दूसरे
प्रकार के भी 'भवण गिहाणि' पूर्वोक्त भवन गृहों को बनवा देते हैं किन्तु 'जे
भयंतारो तहपगाराइं आएसणाणि वा जाव भवणगिहाणि वा उवागच्छन्ति' जो
ये भयन्नाता संसार के भय से जाण करने वाले जैन साधु सुनि अहात्मा इस
प्रकार के आयस लोहे के गृहो में या यावत् आयतनों में या देव कुलो में
या उक्त प्रकार के दूसरे भी नये बनवाये गृहो में या भवन गृहों में आकर

गृहस्थ 'बह्वे समणमाहण अतिहि किण्वणणीमए जाव' धन्य श्रमण्य अरुशाक्य विगेरे
साधु संन्यासीयोने तथा ब्राह्मण अतिथि अभ्यागत दीन अनाथ दुःखी याचकोने 'समुद्दि-
स्स' उद्देशीने 'तत्थ तत्थ' ते ते आवश्यक स्थानोभा 'अगारीहिं अगाराइं चेत्तिआइं भवन्ति'
धर्मशालाओं विगेरे अगार-गृहो गृहस्थ श्रावको बनावी आपे छे 'तं जहा' जेभ दे-
'आएसणाणि वा' लोहभय अथवा आरस पत्थरोंना गृहो अथवा 'आयतणाणि वा'
आयतनो ओटले के मठ मंदिरों अथवा 'देवकुलाणि वा' देवगृहो अर्थात् देवस्थानोने
'भवणगिहाणि वा' यावत् सभागृहो अथवा पानीयशालाओं तथा अन्य प्रकारना पूर्वोक्त
भवनगृहो विगेरे बनावी आपे छे, परंतु 'जे भयंतारो तहपगाराइं' सामाजिक सदृशी
लोकोने अवाचनार अर्थात् जे साधु आवा प्रकारना 'आएसणाणि वा' आयसगृहोभा
अथवा 'जाव भवणगिहाणि वा' यावत् आयतनोभा के देवगृहोभा अथवा पूर्वोक्त प्रकारना
अन्य नवा बनावेला गृहोभा 'उवागच्छन्ति' आपीने पास करे छे. तथा 'उवागच्छिन्'

રાઈયરેહિં' इतरेतरैः 'पाहुडेहिं प्राभृतकैः उपायनरूपैः 'वटंति' वर्तयन्ति उपयोगं कुर्वन्ति 'अयमाउसो' हे आयुष्मन् ! शिष्य ! इयम् 'सावज्जकिरियायावि भवइ' सावधक्रिया चापि भवति, साधुनां कृते उपर्युक्तवसतिः सावधक्रिया नामदोषयुक्ता भवति, तस्मात् तत्र साधु-भिर्वसति न कर्तव्येति ॥ सू० ३१ ॥

મૂલમ્—इइ खलु पाईणं वा पडीणं वा दाहिणं वा उदीणं वा संते-
गइया सङ्गा भवंति, तं जहा गाहावइ वा गाहावइभारिया वा, गाहा-
वई पुत्तो वा, गाहावइधूया वा सुण्हा वा जाव कम्मकरी वा तेसिं च णं
आयारगोयरे णो सुणिसंते भवइ, तं सदहमाणेहिं, तं पत्तियमाणेहिं,
तं रोयमाणेहिं एककं समणजायं समुद्दिस्स तत्थ तत्थ अगारीहिं अगा-
राइं चेत्तिताइं भवंति, तं जहा—आएसणाणि वा आयतणाणि वा
देवकुलाणि वा, सहाओ वा पवाणि वा जाव भवणगिहाणि वा, महया
पुढवीकायसमारंभेणं एवं महया आउ—तेउ—वाउ—वणस्सइ—तसकाय-
समारंभेणं महया संरंभेणं महया आरंभेणं महया विरूवरूवेहिं पाव-
कम्मेहिं तं जहा—छायणओ लेवणओ, संधारदुवारपिहोणाओ, सीतोदए
वा परिट्ठवियपुठ्वे भवइ, अगणिकाए वा उज्जालियपुठ्वे भवइ, जे भयंतारो
तहप्पगाराइं आएसणाणि वा आयतणाणि वा देवकुलाणि वा जाव भव-

રહતે હૈં ઔર—'उवागच्छिता इयराइयरेहिं पाहुडेहिं वटंति' वहां आकर पर-
स्पर उन आयस गृहादि रूपप्राभृत को उपायनों अर्थात् भेंट रूप में समझ कर
उपयोग में लाते हैं—'अयमाउसो' हे आयुष्मन् शिष्य उन जैन साधुओ के
लिये यह—'सावज्जकिरिया यावि भवइ' सावध क्रिया नामका दोष होता है इस
लिये इस प्रकार के आयस गृह वगैरह में परस्पर उपायन रूप में वसति
नहीं करनी चाहिये ॥ ३१ ॥

ત્યા આવીને 'इयराइयरेहिं पाहुडेहिं वटंति' એક ખીલ પરસ્પર એ આયસગૃહ વિગેરે
પ્રાભૂત અર્થાત્ ભેટ રૂપ સમજીને ઉપયોગમાં લે છે. 'अयमाउसो !' हे आयुष्मन् शिष्य ।
'सावज्जकिरिया यावि भवइ' એ પ્રમાણે વર્તનાર આ જૈન સાધુઓ સાવધ ક્રિયા નામના
દોષ યુક્ત થાય છે તેથી આવા પ્રકારના આયસ ગૃહ વિગેરે ગૃહોમાં પરસ્પર ઉપાયન
રૂપે વસતિ કરવી નહીં. ॥ સૂ. ૩૧ ॥

ગણિહાણિ વા ઉવાગચ્છંતિ હપરાહ્યરેહિં પાહુહેહિં વટ્ટંતિ દુપવલં તે કમ્મં
સેવંતિ, અયમાસો ! મહાસાવજ્ઞકિરિયા યાવિ ભવઈ ॥સુ. ૩૨॥

છાયા-ઈહ સલ્લ પ્રાચીનં વા પ્રતીચીનં વા દક્ષિણં વા ઉદીચીનં વા સન્તિ એકકે આદ્ધાઃ
ભવન્તિ, તથા-ગૃહપતિર્વા ગૃહપતિભાર્યા વા, ગૃહપતિપુત્રો વા ગૃહપતિદુહિતા વા સ્તુપા વા
યાવત્ કર્મકરી વા, તેષાં ચ સલ્લ આચારગોચરો નો મુનિશ્રિતો ભવતિ, તં શ્રદ્ધધાનૈઃ તં
રોચમાનૈઃ એકં શ્રમણજાતં સમુદ્વિસ્ય તત્ર તત્ર અગારિભિઃ અગારાણિ ચેતિતાનિ ભવંતિ,
તથા-આયસાનિ વા (આદેશનાનિ વા) આયતનાનિ વા દેવકુલાનિ વા સમા વા પ્રપા વા
યાવદ્ ભવનગૃહાણિ વા, મહતા પૃથિવીકાયસમારમ્ભેણ, એવં મહતા અપ્તેજોવાયુ-વનસ્રતિ-
પ્રસકાયસમારમ્ભેણ મહતા સંરમ્ભેણ મહતા આરંભેણ મહદ્ભિઃ વિરૂપરૂપૈઃ પાવકર્મભિઃ તથા-
છાદનતઃ, છેપનતઃ, સંસ્તારકદ્વારપિચાનતઃ શીતોદકં વા પરિષ્ઠાપિતપૂર્વં ભવતિ, અગ્નિકાયો
વા ઉચ્ચ્વઞ્ચિતપૂર્વો ભવતિ, યે મયત્રાતારઃ તથાપ્રવારારાણિ આયસાનિ વા (આદેશનાનિ વા)
આયતનાનિ વા દેવકુલાનિ વા યાવદ્ ભવનગૃહાણિ વા ઉપાગચ્છન્તિ, ઇતરેતરૈઃ પ્રાશ્રુતકૈઃ
વર્તન્તે દ્વિપક્ષં સે કર્મસેવન્તે ઇયમ્ આયુષ્મન્ ! મહાસાવજ્ઞક્રિયા ચાપિ ભવતિ ॥સુ. ૩૨॥

ટીકા-‘સમ્પ્રતિ મહાસાવજ્ઞક્રિયા નામદોષં પ્રતિપાદયિતુમાહ-‘ઈહ સલ્લ પાર્શ્વં વા પડીર્ણં
વા દાહીર્ણં વા ઉદીર્ણં વા’ ઇહ સલ્લ પ્રજ્ઞાપકપ્રશ્નપેક્ષયા પ્રાચીનં વા પ્રતીચીનં વા દક્ષિણં
વા ઉદીચીનં વા, પ્રાચ્યાદિદિક્ષુ ‘સંતેગઈયા સહ્વા ભવંતિ’ સન્તિ એકકે કેવન આદ્ધાઃ પ્રકૃતિ-
મદ્રક્ષાઃ શ્રાવકા ગૃહસ્થા ભવન્તિ ‘તં જહા-ગાહાવઃ વા’ તથા-ગૃહપતિર્વા ‘ગાહાવઃમારિયા
વા’ ગૃહપતિભાર્યા વા ‘ગાહાવઃ પુત્રો વા’ ગૃહપતિ પુત્રો વા ‘ગાહાવઃ ધૂયા વા’ ગૃહપતિ

અથ મહા સાવજ્ઞક્રિયા નામ કે દોષ કો બતલાતે હૈં-

ટીકાર્થ-‘ઈહ સલ્લ પાર્શ્વં વા, પડીર્ણં વા દાહિર્ણં વા, ઉદીર્ણં વા, સંતેગઈયા
સહ્વા ભવંતિ, તં જહા-ગાહાવઃ વા, ગાહાવઃમારિયા વા, ગાહાવઃ પુત્રો વા, ગાહા-
વઃધૂયા વા, સુણ્હા વા, જાવ-કમ્મકરી વા,’ યહાં પર પ્રજ્ઞાપક પુરુષ કી અપેક્ષા
સે પૂર્વદિશા મેં યા પશ્ચિમ દિશામેં યા દક્ષિણ દિશા મેં યા ઉત્તર દિશા મેં
કોઈ દો એક આદ્ધ-આદ્ધાલુ શ્રાવક હોતે હૈં જૈસે ગૃહપતિ ગૃહસ્થ પુરુષ યા ગૃહ-
પતિ કી ભાર્યા-ધર્મપત્ની યા ગૃહપતિકા પુત્ર અથવા ગૃહપતિ કી લડકી યા ગૃહ-

હવે મહા સાવજ્ઞ ક્રિયા નામના દોષનુ કથન કરે છે -

ટીકાર્થ-‘ઈહ સલ્લ પાર્શ્વં વા પડીર્ણં વા’ આ જગતમા પ્રજ્ઞાપક પુરુષની અપેક્ષાથી
પૂવ દિશામાં અથવા પશ્ચિમ દિશામાં ‘દાહિર્ણં વા ઉદીર્ણં વા’ દક્ષિણ દિશામાં કે ઉત્તર
દિશામાં ‘સંતેગઈયા સહ્વા ભવંતિ’ કોઈ કોઈ શ્રદ્ધાળુ શ્રાવકો હોય છે ‘તં જહા’ જેમ કે
‘ગાહાવઃ વા’ ગૃહપતિ ગૃહસ્થ શ્રાવક અથવા ‘ગાહાવઃમારિયા વા’ ગૃહસ્થ શ્રાવકની
પત્ની અથવા ‘ગાહાવઃ પુત્રો વા’ ગૃહસ્થનો પુત્ર અથવા ‘ગાહાવઃધૂયા વા’ ગૃહપતિની

દુહિતા વા 'સુણ્ઠા વા' સ્ત્રુષા વા ગૃહપતિ પુત્ર વધૂ: 'જાવ' યાવત્-ધાત્રી વા, દાસો વા દાસી વા કર્મકરો વા 'કમ્મકરી વા' કર્મકરી વા, 'તેસિં ચ ણં આયારગોયરે' તેષાંચ સ્વલ્પ ગૃહ-પતિપ્રમુત્તીનામ્ આચારગોચર: સાધ્વાચારવિચર: 'જો સુણિસંતે મવઈ' નો સુનિશ્ચિતો ભવતિ, સુનિશ્ચિતરૂપેણ જ્ઞાતો ન ભવતીત્યર્થ: કિન્તુ તે શ્રદ્ધા: ઉપાશ્રયદાનસ્ય સ્વર્ગાદિફલે જ્ઞાતારો ભવન્તિ અતઃ એવં 'તં સદ્દહમાણેહિં' તં સાધું શ્રદ્ધદધાનૈ: 'તં પત્તિયમાણેહિં' તં જૈન મુનિં પ્રતીયમાનૈ: વિશ્વસદ્મિ: 'તં રોયમાણેહિં' તં સાધું રોચમાનૈ: પ્રીતિવિપયં કુર્વદ્મિ: તૈ: 'એકં સમણજાયં' એકમ્ શ્રમણજાતં સાધું 'સમુદિસ્સ' સમુદિસ્ય 'તત્થ તત્થ અગારિહિં' તત્ર તત્ર તત્તદત્થાવશ્યકસ્થલેષુ અગારિમિ:—સાગારિકૈ: શ્રદ્ધૈ: 'અગારાઈં ચેટિતાઈં મવંતિ' આગારાણિ ગૃહાણિ ઉપાશ્રયરૂપેણ ચેતિતાનિ નિર્મિતાનિ ભવન્તિ 'તાન્યાહ—'તં જહ્ઠા આપ સણાણિ વા' અયસાણિ વા—લોહમયાણિ 'આદેશનાણિ વા' 'આયત્તણાણિ વા' આયત્તનાણિ વા

પતિ કી પુત્રવધૂ યા યાવત્-ધાત્રી ધાઈ યા દાસ-સેવક યા દાસી-સેવિકા યા કર્મકર-નોકર ચાકર યા કર્મકરી-નોકરાની પરિચારિકા શ્રદ્ધા ભક્તિ વાલી હો સકતી હૈ અર્થાત્ ગૃહપતિ વગૈરહ કોઈ એક આદ શ્રાવક યા શ્રાવિકા અત્યન્ત શ્રદ્ધા ભક્તિ વાલે હો સકતે હૈં કિન્તુ 'તેસિં ચ ણં આયારગોયરે જો સુણિસંતે મવઈ' એન ગૃહપતિ વગૈરહ પુરુષોં કો યા ગૃહપતિ ભાર્યા વગૈરહ સ્ત્રિયોં કો એન જૈન સાધુ સંબંધી આચાર વિચાર કા સુનિશ્ચિત રૂપ સે પતા નહીં હોતા હૈં હિસલિયે કેવલ 'તં સદ્દહમાણેહિં' એન જૈન સાધુ કે પ્રતિ શ્રદ્ધા ભક્તિ કરતે હુએ એવં—'તં પત્તિ-યમાણેહિં' પ્રત્યય વિશ્વાસ કરતે હુએ તથા—'તં રોયમાણેહિં' રુચિ પ્રીતિ પ્રેમ આદર ભાવ કરતે હુએ વે 'એકં સમણજાયં સમુદિસ્સ' આગારી સાગારિક ગૃહપતિ વગૈરહ કિસી એક શ્રમણ જાત સાધુમુનિ મહાત્મા કો ઉદ્દેશ કરકે લક્ષ્ય કરકે 'તત્થ તત્થ અગારિહિં અગારાઈં ચેતિતાઈં મવંતિ' કિસી એક સાધુ કે નિમિત્ત એન એન સ્થલોં મેં અગારોં ગૃહોંકો બનવા દેતે હૈં 'ત જહ્ઠા આપસણાણિ વા' જૈસે કિ આય-

કન્યા અથવા 'સુણ્ઠા વા' ગૃહપતિની પુત્રવધૂ 'જાવ કમ્મકરી વા' યાવત્ ધાઈ અગર દાસ કે દાસી અથવા કર્મકર નોકરચાકર અગર કર્મકરી પરિચારિકા નોકરાણી શ્રદ્ધાળુ હોય છે. અર્થાત્ ગૃહપતિ વિગેરે પૈકી કોઈ એકાદ શ્રાવક કે શ્રાવિકા અત્યન્ત શ્રદ્ધા ભક્તિવાળા હોય છે. પરંતુ 'તેસિં ચ ણં આયારગોયરે' એ ગૃહપતિ વિગેરે પુરુષો અથવા ગૃહપતિની સ્ત્રી વિગેરે સ્ત્રિયો એ સાધુઓના આચાર વિચાર 'જો સુણિસંતે મવઈ' સારી રીતે નજીકના નથી. તેથી 'તં સદ્દહમાણે હિં' તેમના પ્રત્યેની શ્રદ્ધાથી તથા 'તં પત્તિયમાણેહિં' તેમના પ્રત્યેના વિશ્વાસથી 'તં રોયમાણેહિં' તેમના પ્રત્યેના આદરભાવથી 'એકં સમણજાયં સમુદિસ્સ' એ ગૃહપતિ વિગેરે કોઈ એક સાધુ મુનિને ઉદ્દેશીને 'તત્થ તત્થ' અર્થાત્ કોઈ એક સાધુ નિમિત્તે તે તે યોગ્ય સ્થાનમાં 'અગારિહિં' 'અગારાઈં ચેતિતાઈં મવંતિ' ગૃહસ્થો ગૃહો બનાવવાની આપે છે. 'તં જહ્ઠા' એવા કે 'આપસણાણિ વા' લોક નિર્મિત અથવા આપસ

દુહિતા વા 'સુળ્હા વા' સ્તુષા વા ગૃહપતિ પુત્ર વધૂ: 'જાવ' યાવત્-ધાત્રી વા, દાસો વા દાસી વા કર્મકરો વા 'કમ્મકરી વા' કર્મકરી વા, 'તેસિં ચ ણં આચારગોચરે' તેષાશ્ચ સ્વલુ ગૃહ-પતિપ્રમૃતીનામ્ આચારગોચરઃ સાધ્વાચારવિચારઃ 'જો સુણિસંતે મવઈ' નો સુનિશ્ચિતો ભવતિ, સુનિશ્ચિતરૂપેણ જ્ઞાતો ન ભવતીત્યર્થઃ કિન્તુ તે શ્રાદ્ધાઃ ઉપાશ્રયદાનસ્ય સ્વર્ગાદિફલે જ્ઞાતારો ભવન્તિ અત એવ 'તં સદ્દહમાણેહિં' તં સાધું શ્રદ્ધદધાનૈઃ 'તં પત્તિયમાણેહિં' તં જૈન મુનિં પ્રતીયમાનૈઃ વિશ્વસદ્ધમિઃ 'તં રોયમાણેહિં' તં સાધું રોચમાનૈઃ પ્રીતિવિપયં કુર્વદ્ધમિઃ તૈઃ 'એકં સમણજાયં' એકમ્ શ્રમણજાતં સાધું 'સમુદ્દિસ્સ' સમુદ્દિશ્ય 'તત્થ તત્થ અગારિહિં' તત્ર તત્ર તત્તદત્યાવશ્યકસ્થલેષુ અગારિભિઃ-સાગારિકૈઃ શ્રાદ્ધૈઃ 'અગારાઈં ચેટ્તાઈં મવંતિ' આગારાણિ ગૃહાણિ ઉપાશ્રયરૂપેણ ચેતિતાનિ નિર્મિતાનિ ભવન્તિ 'તાન્યાહ-તં જહા આ એસણાણિ વા' અયસાનિ વા-લોહમયાનિ 'આદેશનાનિ વા' 'આયતણાણિ વા' આયતનાનિ વા

પતિ કી પુત્રવધૂ યા યાવત્-ધાત્રી ધાઈ યા દાસ-સેવક યા દાસી-સેવિકા યા કર્મકર-નોકર ચાકર યા કર્મકરી-નોકરાની પરિચારિકા શ્રદ્ધા ભક્તિ વાલી હો સકતી હૈ અર્થાત્ ગૃહપતિ વગૈરહ કોઈ એક આદ શ્રાવક યા શ્રાવિકા અત્યન્ત શ્રદ્ધા ભક્તિ વાલે હો સકતે હૈં કિન્તુ 'તેસિં ચ ણં આચારગોચરે જો સુણિસંતે મવઈ' એન ગૃહપતિ વગૈરહ પુરુષોં કો યા ગૃહપતિ માર્યા વગૈરહ સ્ત્રિયોં કો એન જૈન સાધુ સંબંધી આચાર વિચાર કા સુનિશ્ચિત રૂપ સે પતા નહીં હોતા હૈં હસલિયે કેવલ 'તં સદ્દહમાણેહિં' એન જૈન સાધુ કે પ્રતિ શ્રદ્ધા ભક્તિ કરતે હુએ એવં-'તં પત્તિ-યમાણેહિં' પ્રત્યય વિશ્વાસ કરતે હુએ તથા-'તં રોયમાણેહિં' રુચિ પ્રીતિ પ્રેમ આદર ભાવ કરતે હુએ વે 'એકં સમણજાયં સમુદ્દિસ્સ' આગારી સાગારિક ગૃહપતિ વગૈરહ કિસી એક શ્રમણ જાત સાધુમુનિ મહાત્મા કો ઉદ્દેશ કરકે લક્ષ્ય કર કે 'તત્થ તત્થ અગારિહિં અગારાઈં ચેતિતાઈં મવંતિ' કિસી એક સાધુ કે નિમિત્ત એન એન સ્થલોં મેં અગારોં ગૃહોંકો બનવા દેતે હૈં 'તં જહા આ એસણાણિ વા' જૈસે કિ આચ-

કન્યા અથવા 'સુળ્હા વા' ગૃહપતિની પુત્રવધૂ 'જાવ કમ્મકરી વા' યાવત્ ધાઈ અગર દાસ કે દાસી અથવા કમ્મકર નોકરચાકર અગર કમ્મકરી પરિચારિકા નોકરાણી શ્રદ્ધાળુ હોય છે. અર્થાત્ ગૃહપતિ વિગેરે પૈકી કોઈ એકાદ શ્રાવક કે શ્રાવિકા અત્યન્ત શ્રદ્ધા ભક્તિવાળા હોય છે. પરંતુ 'તેસિં ચ ણં આચારગોચરે' એ ગૃહપતિ વિગેરે પુરુષો અથવા ગૃહપતિની સ્ત્રી વિગેરે સ્ત્રિયો એ સાધુઓના આચાર વિચાર 'જો સુણિસંતે મવઈ' સારી રીતે બાજીતા નથી. તેથી 'તં સદ્દહમાણે હિં' તેમના પ્રત્યેની શ્રદ્ધાથી તથા 'તં પત્તિયમાણેહિં' તેમના પ્રત્યેના વિશ્વાસથી 'તં રોયમાણેહિં' તેમના પ્રત્યેના આદરભાવથી 'એકં સમણજાયં સમુદ્દિસ્સ' એ ગૃહપતિ વિગેરે કોઈ એક સાધુ મુનિને ઉદ્દેશીને 'તત્થ તત્થ' અર્થાત્ કોઈ એક સાધુ નિમિત્તે તે તે યોગ્ય સ્થાનમાં 'અગારિહિં' 'અગારાઈં ચેતિતાઈં મવંતિ' ગૃહસ્થો ગૃહો બનાવવાથી આવે છે. 'તં જહા' એવા કે 'આ એસણાણિ વા' લોક નિર્મિત અથવા આરસ

प्रासिद्धानि देवकुलानि, 'देवकुलाणि वा' देवकुलपार्श्वविरकरूपाणि 'सहाओ वा' समा वा
समागृहाणि, 'पवानि वा' प्रपा वा पानीयशाला 'जाव' पण्यगृहाणि वा पण्यशाला वा यान-
गृहाणि वा यानशाला वा सुधाकर्मान्तानि वा वर्द्धकर्मान्तानि वा वत्कलकर्मान्तानि वा
श्मशानकर्मान्तानि वा शून्यागारकर्मान्तानि वा, गिरिकर्मान्तानि वा कन्दराकर्मान्तानि वा
शैलोपस्थापनकर्मान्तानि वा 'भवनगिहाणि' भवनगृहाणि वा, तेषु चागारेषु 'महया पुढवी
कायसमारंभेण' महता पृथिवीकायसमारम्भेण एवं 'महया आउतेउवाउवणस्सइ तसकाय-
समारंभेण' महता अण्काय तेजस्कायवायुकायवनस्पतित्रायत्रसकायसमारम्भेण 'महया
सानि-लोह इस्पात के गृहां को 'आयतणाणि वा' या आरस पत्थरों के गृहों को
या आयतनों को 'देवकुलाणि वा' देवकुल-व्यंतरायतनरूप 'सहाओ वा' या
समागृहों को-'पवाणि वा' या प्रपा पानीयशालाओं को 'जाव भवनगिहाणि वा'
या यावत् पण्य गृहों को या पण्यशालाओं को या यान रथ बनाने के गृहों को या
यान शालाओं को या सुधा चूना बनाने के गृहों को या वर्द्ध चमड़ेका मशक
वरस वगैरह बनाने के गृहों को या वत्कल छाल या छिलका शण वगैरह से बनाये
जाने वाले वस्तु पिटारी टोकरी के लिये बनाये गृहों को या दर्भ कुशा-डाभ वगैरह
से बनाये जाने वाले का चटाई रज्जु वगैरह के निर्मापक गृहों को या श्मशान
गृहों को या शून्यागार के रूप में बनाये जानेवाले गृहों को या गिरिपर्वत के ऊपर
भागमें बनाये जानेवाले गृहों को या कन्दरा गुफा के अन्दर बनाये जानेवाले घर
विशेष को या पत्थर के टुकड़ों से बनाये जाने वाले मण्डप वगैरह गृहविशेष
को या भवनगृहों को बनवा देते हैं और उन उन बनवाये गये अगारोंमें 'महया
पुढवीकायसमारंभेण' अत्यंत बड़े पृथ्वीकाय जीवके समारम्भ से और 'एवं
महया आउ-तेउ-वाउ-वणस्सइ'-अत्यंत बड़े अण्काय-तेजस्काय वायुकाय
वनस्पति काय एवं-'तसकाय समारंभेण' त्रसकाय जीवों के समारंभ से एवं

पत्थरना गृहो अथवा 'आयतणाणि वा' आयतनो भठ भ द्वि विगेरे गृहो अथवा 'देव-
कुलाणि वा' देवगृहो अथवा 'सहाओ वा' समागृहो अथवा 'पवाणि वा' पानीय गृहो
'जाव भवनगिहाणि वा' यावत् पण्य गृहो अथवा पण्यशालाओ अथवा यान गृहो अर्थात्
रथ विगेरे अनाववाना गृहो के यानशालाओ अर्थात् युनो अनाववाना गृहो अथवा
आभउानी मशक विगेरे अनाववाना गृहो अथवा छाल के छोडा अथवा शणु विगेरेथी
अनाववाना आवनार टोपली साहडी विगेरे निर्माणु गृहो अथवा श्मशान गृहो के
शून्यागार गृहो अथवा पर्वतनी उपरना भागमा अनाववेला गृहो अथवा शुक्षमां अनाववेला
गृहो अथवा पत्थरना कडडाओथी अनाववाना आवता भउपाकर गृहो अथवा भवन गृहो
अनाववी आपे छे अने ते अनाववाना आवेल गृहोमां 'महया पुढवीकायसमारंभे णं' अत्यंत
भोटा पृथ्वीकाय एवोनो समारंभथी तथा 'एवं महया आउ-तेउ-वाउ वणस्सइ तसकाय-

સંરંભેણ' મહતા સંરંભેણ ષટ્કાયસંરંભેણેત્યર્થઃ 'મહયા આરંભેણ' મહતા આરંભેણ-
 ષટ્કાયારંભેણેત્યર્થઃ એવં 'મહયા વિરુદ્ધરૂઢેહિ' મહદ્ભિઃ વિરુપરૂપૈઃ નાનાપ્રકારકૈઃ 'પાવ-
 કમ્મકિચ્ચેહિ' પાપકર્મકૃત્યૈઃ પાપકર્માનુષ્ઠાનૈઃ તાન્યાહ-તં જહા-છાયણઓ લેવણઓ'
 તચથા-છાદનતઃ છાદનકર્મતઃ, લેપનતઃ લેપનકર્મતઃ તથા 'સંથારદુવારપિહણઓ' સંસ્તાર-
 રકદ્વારપિધાનતઃ સંસ્તારકાર્ય સ્થલભૂમિ સમીકરણમ્ દ્વારપિધાનાર્થઃ લેપનાદિક્રિયાતઃ
 इत्यादि प्रयोजनान्युद्दिश्य 'सीओदए वा परद्विविपुण्वे भवइ' शीतोदकं परिष्ठापितपूर्वं
 भवति सेचनद्वारा उष्णतापनिवारणार्थं शीतोदकं पूर्वं व्यवस्थापितं भवति शीततौ च 'अग-
 णिकाये उज्जालियपुण्वे भवइ' अग्निकायः शैत्यापनोदार्थं उज्ज्वालितपूर्वो भवति, अग्निः
 पूर्वम् उष्णतार्थं प्रज्वालितो भवतीत्यर्थः-इत्येवं षट्काय संरम्भारम्भसमारम्भैः संयम-

‘મહયા સંરંભેણ’ અત્યંત વડે અષ્ટકાય જીવોં કે આરંભ સે એવં ‘મહયા આરંભેણ’
 વડે હી ષટ્કાય જીવોં કે આરંભસે એવં-‘મહયા વિરુદ્ધરૂઢેહિ’ વડે હી વિરુપ-રૂપ
 નાનાપ્રકાર કે ‘પાવકમ્મેહિ’-પાપકર્મોં કે અનુષ્ઠાન આચરણ સે ‘તં જહા’ જૈસે
 કે ‘છાયણઓ-છાદનકર્મ સે એવં-‘લેવણઓ’-લેપનકર્મ સે તથા-‘સંથારદુવાર
 પિહાણાઓ’ સંસ્તારકદ્વાર પિધાન કે દ્વારા અર્થાત્ સંસ્તારક સંથારાશયપાથરને કે
 લિયે સ્થલ-ભૂમિકો સમતલ કરના ઓર દ્વાર દરવાજાકો પિધાન બંદ કરને કે લિયે
 લેપન કરના इत्यादि અને કોં પ્રયોજનોં કો લક્ષ્યકર ‘શીઓદए वा परिद्विविपुण्वे
 भवइ’ શીતોદક કો પહેલે સે હી રચના પડા હૈ અર્થાત્ સેચન દ્વારા ઉષ્ણતાપ
 નિવારણ કે લિયે પહેલે સે હી ઠંડા પાની કો વ્યવસ્થાપિત કરના પડતા હૈ । ઓર
 ઠંડી ઋતુ સિયાલા મેં ‘અગણિકાए वा उज्जालियपुण्वे भवइ’ અગ્નિકાય કો
 પહેલે સે હી શૈત્ય કો દૂર કરને કે લિયે પ્રજ્વાલિત કરના પડતા હૈ અર્થાત્
 ઉષ્ણતા કે લિયે અગ્નિ કો પ્રજ્વાલિત કિયાજાતાહૈ હસ તરહ ષટ્કાય જીવોં કે

સમારંભે જાં’ મોટા અષ્ટકાય, તેજસ્કાય, વાયુકાય, વનસ્પતિકાય, અને ત્રણકાય જીવોના
 સમારંભથી ‘મહયા સંરંભે જાં’ તથા ઘણા મોટા ષટ્કાય જીવોના સંરંભથી તથા ‘મહયા
 આરંભે જાં’ મોટા ષટ્કાય જીવોના આરંભથી તથા ‘મહયા વિરુદ્ધરૂઢેહિ’ પાવકમ્મેહિ’ મોટા
 અનેક પ્રકારના પાપ કર્મોના આચરણથી ‘તં જહા’ જેવા કે-‘છાયણઓ લેવણઓ’ છાદન
 કર્મથી તથા લેપન કર્મથી તથા ‘સંથાર દુવારપિહાણાઓ’ સંસ્તારક દ્વાર પિધાન દ્વારા
 અર્થાત્ સંથાર પાથરવા માટે ભૂમિને સરખી કરવી અને દ્વાર દરવાજાને પિધાન એટલે
 બંધ કરવા લીંપણ વિગેરે અનેક પ્રયોજનોને ઉદ્દેશીને ‘સીઓદएण वा परद्विविपुण्वे
 भवइ’ શીતોદક પહેલેથી જ રાખણ પડે છે અર્થાત્ છાટવા માટે ગરમીના નિવારણ
 માટે પહેલેથી જ ઠંડુ પાણી રાખી મૂકવામાં આવેલ હોય છે તથા ‘અગણિકાए वा
 उज्जालियपुण्वे भवइ’ ઘિયાણાની ઠંડી ઋતુમાં પહેલેથી જ શીત નિવારણ માટે અગ્નિ-
 કાય પ્રજ્વલિત કરવામાં આવે છે અર્થાત્ ઉષ્ણતા માટે અગ્નિ પેટાવીને તૈયાર કરવામાં

વિરાધનામયેન 'જે મયંતારો' એ મયત્રાતારઃ મયતીતિ પ્રાણકર્તારો મગવન્તો નિર્ગન્થાઃ સાધવઃ 'તહ્પગારાણિ' એ મયત્રાતારઃ મયમીતિત્રાણકર્તારો મગવન્તો નિર્ગન્થાઃ સાધવઃ 'તહ્પગારાણિ' તથા પ્રકારાણિ તથાવિધાનિ પૂર્વોક્તરૂપાણિ 'આપ્સનાણિ વા' આપ્સાણિ વા હોમયણિ આદેશનાણિ વા 'આયતનાણિ વા' આયતનાણિ વા દેવકુલરૂપાણિ ગૃહાણિ 'જાવ' યાવત્-દેવકુલપાશ્વારકરૂપાણિ વા સમા વા પ્રપા વા પપ્પગૃહાણિ વા યાનગૃહાણિ વા યાનશાલા વા સુધાકર્માન્તાણિ વા વર્દ્ધકર્માન્તાણિ વલ્કલકર્માન્તાણિ વા યાવદ્ મવન-ગૃહાણિ વા 'ઉવાગચ્છંતિ' ઉપાગચ્છન્તિ, તત્રોપાગમ્ય 'ઇયરાઇયરેહિ' ઇતરેતરૈઃ 'પાહુડેહિ' પ્રામૃતકૈઃ ઉપાયનરૂપેણ પ્રદત્તૈઃ ઉપાશ્રયૈઃ 'વદંતિ' વર્તન્તે વર્તયન્તિ 'દુપક્ષંતે ષમ્મં સેવંતિ' સંરમ્મ એવં આરમ્મ તથા સમારમ્મોં સે સંયમકી વિરાધના કા મય રહતા હૈં હસલિયે 'જે મયંતારો તહ્પગારાણિ' જો એ મયત્રાતા મવમીતિ સે ત્રાણ કરને વાલે મગવાન્ નિર્ગન્થ જૈન સાધુસુનિ મહાત્મા 'તહ્પગારાણિ' ઉસ પ્રકાર કે પૂર્વોક્ત રૂપ વાલે 'આપ્સનાણિ વા' આપ્સાણિ લોહેં યા ઇસ્પાત કે યનાયે હુપ ગૃહોં મેં યા 'આયતનાણિ વા' દેવકુલ ગૃહ રૂપ આયતનોં મેં યા 'જાવ' દેવકુલ પાશ્વારક રૂપ ગૃહોં મેં યા સમાગૃહોં મેં યા પ્રપા પનીયશાલાઓ મેં યા પપ્પગૃહોં મેં યા પપ્પ શાલાઓં મેં યાન રયોં કે બનાને કે ગૃહોંકે અથવા યાનશાલાઓં મેં યાનરથોં રચને કે ગૃહોં મેં યા સુધા ચૂના કે નિર્માણ ગૃહોં મેં યા વર્દ્ધ-ચમડે કે બનાયે જાને વાલે મશક ચરસ વગૈરહ કે નિર્માણ ગૃહોં મેં યા વલ્કલ છાલ યા છિલકા શણ વગૈરહ સે બનાયે જાને વાલે પિટારી-ટોકરી વગૈરહ કે નિર્માણ ગૃહોં મેં યા મવન ગૃહોં મેં 'ઉવાગચ્છંતિ' આ જાતે હૈં ઓર 'ઉવાગચ્છિન્તા ઇયરાઇયરેહિ પાહુડેહિ વદંતિ' આકર પરસ્પર મેં પ્રામૃતક ઉપાયન ભેટકે રૂપ મેં દિયે ગયે ઉન ઉપાશ્રય રૂપ ગૃહોં કો ઉપયોગ મેં લાતે હૈં તથા વ્યવહાર મેં અમલ કરતે હૈં એ

આવે છે. આ રીતે પદ્ધતિના જીવેના સરભ અને આરભ તથા સમારભોથી સમમની વિરાધના થવાનો ભય રહે છે. તેથી 'જે મયતારો તહ્પગારાણિ' જે આ ભવભયથી ખયા-વનાર નિર્ગન્થ સાધુ સુનિ તેવા પ્રકારના 'આપ્સનાણિ વા' લોહ નિર્મિત ગૃહોમા કે આરસથી બનાવેલ ગૃહોમા અથવા 'જાયતનાણિ વા' દેવકુલરૂપ આયતનોમા અથવા દેવ-ગૃહોમા કે સમાગૃહોમા અથવા પાનીયશાળાઓમા અથવા પપ્પ શાળાઓમા અર્થાત્ હુકાનના ગૃહોમા કે યાન ગૃહોમાં એટલે કે રથો બનાવવાના ગૃહોમાં અથવા યાન-શાળાઓમા અર્થાત્ યાન રથો વિગેરે રાખવાના ગૃહોમા અથવા યુતો બનાવવા ગૃહોમાં અથવા છાલ કે છેડા કે શણ વિગેરેથી બનાવવામા આવનાર ટોપલો ઠડીયા વિગેરે બનાવવાના ગૃહોમા તથવા ભવન ગૃહોમા 'ઉવાગચ્છંતિ' આવી ગય છે અને 'ઉવાગચ્છિન્તા' આવીને 'ઇયરાઇયરેહિ પાહુડેહિ વદંતિ' પરસ્પર ભેટ તરીકે આપેલ એ ઉપાશ્રય રૂપ ગૃહોને ઉપયોગમા લેવામા આવે છે, તથા વ્યવહારમા લે છે તે સાધુ સુનિ ખરી રીતે 'દુપક્ષંતે

દ્વિપક્ષં કર્મ—દ્રવ્યતઃ સાધુરૂપં, ભાવતો ગૃહસ્થરૂપઞ્ચેત્યેવં દ્વિપક્ષં કર્મ તે સાધવઃ સેવન્તે, વેષમાત્રેણ સાધુત્વં ષટ્કાયસમારમ્ભાદિના ચ ગૃહસ્થત્વં મજન્તિ તસ્માત્ ‘અયમાઝસો !’ હે આયુષ્મન્ ! શિષ્ય ! ઇયમ્ ‘મહાસાવજ્જકિરિયા યાત્રિ મવઈ’ મહાસાવચ્ચક્રિયા ચાપિ મવતિ, તસ્માત્ ષટ્કાયસમારમ્ભાદિના સંયમાત્મવિરાધનાસંયમેન ઇતાદૃશે ઉપાશ્રયે સાધુ ભિર્વસતિ ન વિવેયા, અન્યથા તત્ત્વવાસે તેષાં મહાસાવચ્ચક્રિયા દોષઃ સ્યાત્ ॥ સૂ. ૩૨ ॥

મૂલમ્—ઈહ ખલુ પાર્દીનં વા પડીનં વા દાહીનં વા ઉદીનં વા સંતે-
ગઈયા સઢ્ઠા મવંતિ, તેસિં ચ નં આયારગોયરે નો સુણિસંતે મવઈ, જાવ
તં રોયમાણેહિ અપ્પણો સઅઢ્ઠાણ તત્થ તત્થ અગારીહિં અગારાઈં ચેતિ-
તાઈં મવંતિ તં જહા—આણસણાણિ વા જાવ મવણગિહાણિ વા, મહયા
પુઢ્ઠીકાયસમારંભેણં, ઇવં મહયા આઉતેઉવાઉવણસ્સઈ તસકાય-
સમારંભેણં જાવ અગણિકાયે વા ઉજ્જાલિયપુઠ્ઠવે મવઈ, જે મયંતારો

જૈન સાધુમુનિ મહાત્મા ‘દુપક્ષં તે કર્મં સેવંતિ’ વાસ્તવમેં દ્વિપક્ષકા સેવન કરતે
હૈં અર્થાત્ દ્રવ્ય રૂપ સે સાધુ રૂપ કા ભાવરૂપ સે ગૃહસ્થ રૂપકા સેવન ઇસતરહ
દ્વિપક્ષ કર્મકા વે સાધુ સેવન કરતે હૈં ઇતાવતા વેષમાત્ર સે સાધુપન કો ઓર
ઉક્તરીતિ સે ષટ્કાય જીવોં કે સંરંભ આરંભ ઓર સમારંભ કે દ્વારા ગૃહસ્થપના
કો મજતે હૈં ઇસલિયે ‘અયમાઝસો’ હે આયુષ્મન્ શિષ્ય યહ ‘મહાસાવજ્જ
કિરિયાયાત્રિ મવઈ’ મહાસાવચ્ચક્રિયા નામકા દોષ ઉન સાધુઓં કો લગતા હૈં, ઇસા
વીતરાગ મગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામી અપને શિષ્ય રૂપ ગણધર શ્રીગૌતમાદિ
કો ઉપદેશ દેતે હૈં ઇસલિયે ઉક્તરીતિ સે ષટ્કાય જીવોં કા સમારમ્ભાદિ સે
સંયમ આત્મવિરાધના કી સંભાવના, હોને સે ઇસપ્રકાર કે ઉપાશ્રય મેં જૈન સાધુ
ગણ કો નહીં રહના ચાહિયે, ક્યોંકિ ઇસ તરહ કે ઉપાશ્રય મેં રહને સે ઉન સાધુ
મણોં કો મહા સાવચ્ચક્રિયા નામ કા દોષ હોગા ॥ ૩૨ ॥

કર્મ સેવતિ’ દ્વિપક્ષ કર્મોનુ સેવન કરે છે અર્થાત્ દ્રવ્યપણાથી સાધુપણાનુ અને ભાવ
રૂપથી ગૃહસ્થ પણાનુ સેવન કરે છે આ રીતે એ સાધુ દ્વિપક્ષ કર્મનુ સેવન કરે છે.
એટલે કે વેષ માત્રથી સાધુપણાને અને ઉક્તપ્રકારથી ષટ્કાયના જીવોના સંરંભ-આરંભ
અને સમારંભ દ્વારા ગૃહસ્થ પણાને સેવે છે. તેથી ‘અયમાઝસો !’ હે આયુષ્મન્ શિષ્ય !
‘મહા સાવજ્જકિરિયાયાત્રિ મવઈ’ મહા સાવચ્ચ ક્રિયા નામનો દોષ એ સાધુમુનીને લાગે છે,
આ પ્રમાણે વીતરાગ ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીએ પોતાના શિષ્યોને ઉપદેશ આપેલ છે.
તેથી એ પ્રકારથી ષટ્કાયના જીવોના સમારંભાદિ સંયમ આત્મ વિરાધના થવાનો સંભવ
હોવાથી આવા પ્રકારના ઉપાશ્રયમા જૈનમુનિઓએ રહેવું નહીં. કેમ કે આના પ્રકારના
ઉપાશ્રયમા રહેવાથી એ સાધુને મહા સાવચ્ચ ક્રિયા નામનો દોષ લાગે છે. ॥ ૩૨ ॥

तहृत्पगाराइं आएसणाणि वा भवणगिहाणि वा उवागच्छंति इयरा-
इयरेहिं पाहुडेहिं वट्टंति एगपक्खं ते कम्मं सेवंति अयमाउलो ! अप्प-
सावजाकिरिआ यावि भवइ ॥सू० ३३॥

छाया-इह खलु प्रचीनं वा प्रतीचीनं वा दक्षिणं वा उदीचीनं वा सन्ति एकके श्राद्धा
भवन्ति, तेषाञ्च खलु आचारगोचरो नो सुनिश्चितो भवति, यावत् तं रोचमानैः आत्मनः
स्वार्थाय तत्र तत्र अगारिभिः अगाराणि चेतितानि भवन्ति तद्यथा-आयसानि वा यावद्
भवनगृहाणि वा, महता पृथिवीकायसमारम्भेण एवं महता अप्तेजोवायुवनस्पतित्रसकाय-
समारम्भेण यावद् अग्निकायो वा उज्ज्वालितपूर्वो भवति, ये मयत्रातारः तथाप्रकाराणि
आयसानि वा यावद् भवनगृहाणि वा उपागच्छन्ति इतरेतरैः प्राभृतकैः एकपक्षं ते कर्म
सेवन्ते, इयम् आयुष्मन् ! अल्पसावधक्रिया चापि भवति ॥सू० ३३॥

टीका-‘अथ अल्पसावधक्रिया नाम शय्यैषणामधिकृत्य प्रतिपादयितुं माह-‘इह खलु
पार्श्वं वा पडीणं वा दाहीणं वा उदीणं वा’ इह खलु प्रज्ञापकप्रभृत्यपेक्षया प्राचीनं वा
प्रतीचीनं वा दक्षिणं वा उदीचीनं वा, प्राच्यादि दिक्षु ‘संतेगइया सट्ठा भवंति’ सन्ति एकके
केचन श्राद्धाः प्रकृतिभद्रकाः श्रावका गृहस्था वा भवन्ति ते च पूर्वोक्त रीत्या गृहपत्यादयो
बोध्याः, ‘तेसिं च णं आचारगोयरे णो सुणिसंते भवइ’ तेषाञ्च खलु गृहपत्यादि श्राद्धानां

अथ अल्प सावध क्रिया नाम की शय्यैषणा को लक्ष्य कर प्रतिपादन करते हैं

टीकार्थ-‘इह खलु पार्श्वं वा, पडीणं वा, दाहिणं वा, उदीणं वा, संतेगइया
सट्ठाभवंति’ यहां पर प्रज्ञापक पुरुषकी अपेक्षा से पूर्वदिशा में या पश्चिम दिशामें
या दक्षिण तथा उत्तर दिशामें किसी भी एक दिशामें कोई एक आद श्राद्ध
श्राद्धालु पुरुष होते हैं जैसे गृहपति वगैरह-‘जे तेसिं च णं आचारगोयरे णो
सुणिसंते भवइ’ किन्तु उन गृहपति वगैरह श्राद्धालु पुरुषों के जैन सुनिमहात्माओं
के अचार विचार का सुनिश्चितरूपसे पता नहीं रहता हैं-‘जाव तं रोचमाणेहिं’
तथापि उन जैन साधुओं को श्राद्धादृष्टि से देखते हुए एवं विश्वास करते हुए एवं
प्रीति प्रेम आदर भाव करते हुए वे अगारी सागारिक गृहपति वगैरह ‘अप्पणो

इवे अल्प सावध क्रिया नामनी शय्यैषणाने उद्देशीने सूत्रकार कथन करे छे-

टीकार्थ-‘इह खलु पार्श्वं वा पडीणं वा’ आ जगतया प्रज्ञापक पुद्गली अपेक्षाशी
पूर्व दिशाया अथवा पश्चिम दिशाया अथवा ‘दाहिणं वा उदीणं वा’ दक्षिण दिशाया
अथवा उत्तर दिशाया ‘संतेगइया सट्ठा भवंति’ केह केह श्राद्धाणा पुद्गल डोय छे जे
के गृहपति श्रावक विगेरे ‘तेसिं च णं आचारगोयरे’ परतु जे श्राद्धालु गृहपति विगेरेने
साधुओना आचारोनी ‘णो सुणिसंते भवइ’ अत्र निश्चित रूपे डोती नथी, ‘जाव त
रोचमाणेहिं’ तो पक्ष साधुमुनि अथेनी श्राद्ध दृष्टिशी तथा तेभना अथेना विश्वासशी

આચારગોચરઃ સાધ્વાચારવિચારો નો મુનિશ્ચિતો ભવતિ યદ્યપિ મુનિશ્ચિતરૂપેણ જ્ઞાતો ન ભવતિ તથાપિ 'જાવ તં રોયમાણેર્હિ' યાવત્ તં સાધું શ્રદ્ધદધાનૈઃ તં પ્રતીયમાનૈઃ તં રોચમાનૈઃ પ્રીતિવિષયં કુર્વદ્ભિઃ સમાદરદૃષ્ટ્યા જાનદ્ભિઃ ઉપાશ્રયદાનસ્ય સ્વર્ગાદિકલં કામયમાનૈઃ 'અપ્પણો સઅટ્ટાપ' આત્મનઃ સ્વાર્થાય નિજાર્ય 'તત્થ તત્થ અગારીર્હિ અગારાં' ચેતિતાનિ ભવંતિ' તત્ર તત્ર તત્તદ્વ્યાવશ્યક સ્થાનેષુ અગારિભિઃ સાગારિકૈઃ શ્રાદ્ધૈઃ અગારાણિ ગૃહાણિ ચેતિતાનિ નિર્મિતાનિ ભવન્તિ 'જાવ' યાવત્-તથથા-આયસાનિ વા આદેશનાનિ વા આયતનાનિ વા દેવકુલાનિ વા સભા વા પ્રપા વા પણ્યગૃહાણિ વા પણ્યશાલા વા યાનગૃહાણિ વા, યાનશાલા વા સુધાકર્માન્તાનિ વા વર્દ્ધકર્માન્તાનિ વા વલ્કલકર્માન્તાનિ વા શ્મશાનકર્માન્તાનિ સઅટ્ટાપ' અપને સ્વાર્થકેવાસ્તે 'તત્થ તત્થ અગારિર્હિ આગારાં' ચેતિયાં ભવંતિ' ઉન ઉન સ્થલો મેં અગારોં ગૃહોં કો વનવાતે હૈં 'તં જહા આપ્સણાણિ વા' જૈસે કિ આયસાનિ લોહે કે ગૃહોં કો યા યાવત્ આયતનો કો યા દેવકુલો કો યા સભા-ગૃહો કો પ્રપા-પાનિયશાલાઓં કો અથવા પણ્યગૃહો કો યા પણ્યશાલાઓં કો યા વર્દ્ધ-ચર્મમય મશક ચરસ નિર્માણગૃહો કો યા વલ્કલ છાલ નિર્માણ ગૃહો કો યા દર્મ-કુશ-હામ આસ્તરણ નિર્માણ ગૃહો કો યા શ્મશાન ગૃહો કો યા પર્વત ગૃહો કો યા કન્દરા ગૃહો કો શૈલોપસ્થાપન ગૃહો કો યા ભવન ગૃહોં કો વે સાગારિક ગૃહપતિ વગૈરહ થનવાતે હૈં ઔર 'મહ્યા પુઢવીકાયસમારંભેળ' અત્યંત અધિક પૃથ્વીકાય જીવોં કે સમારંભ સે-'એવં મહ્યા આઝ તેજ વાઝ-વણસસઈ' એવ અત્યંત હી અધિક અપ્કાય-તેજસ્કાય-વાયુકાય વનસ્પતિ કાય 'તસકાય સમારંભેળં જાવ' તસકાય જીવોં કે સમારંભ સે યાવત્ અત્યંત હી અધિક સમારંભ સે તથા અત્યંત હી અધિક આરંભ સે એવં અત્યંત અધિક વિરૂપ રૂપોં અર્થાત્ અનેક પ્રકાર કે પાપકર્મોં સે જૈસે કિ છાદના કરના તથા

તથા તેમના પ્રત્યેના પ્રીતિભાવથી 'અપ્પણો સઅટ્ટાપ' તે સાગારિક ગૃહપતિ વિગેરેએ પોતાના ઉચ્ચોગ છુટે 'તત્થ તત્થ' અગારિર્હિ અગારાં ચેતિયાઈ ભવંતિ' તે તે સ્થળોમા ગૃહો બનાવે છે 'તં જહા' એમ કે 'આપ્સણાણિ વા જાવ ભવણગિહાણિ વા' અથવા યાવત્ આયતનોને અથવા દેવ ગૃહોને અથવા સભાગૃહોને અથવા પાનીયશાલાઓને અથવા પણ્ય ગૃહોને અથવા પણ્યશાલાઓને અથવા ચર્મમય મશક વિગેરેના નિર્માણ ગૃહોને અથવા વલ્કલ વસ બનાવવાના ગૃહોને અથવા દાહ વિગેરેની સાદડી વિગેરે બનાવવાના ગૃહોને અથવા પર્વત પર બનાવેલ ગૃહોને અથવા ભવન ગૃહોને સાગારિક ગૃહસ્થ શ્રાવક વિગેરે બનાવે છે. 'મહ્યા પુઢવીકાયસમારંભે ણ' તથા તે તે ગૃહો મોટા એવા પૃથ્વીકાય જીવોના સમારંભથી અને 'એવં મહ્યા આઝ-તેજ-વાઝ-વણસસઈ તસકાયસમારંભેળં જાવ' તથા અત્યંત વધારે અપ્કાય, તેજસ્કાય, વાયુકાય, વનસ્પતિકાય અને તસકાય જીવોના સમારંભથી યાવત્ અત્યંત અધિક સરભથી તથા અત્યંત અધિક આરંભથી તથા અત્યંત

वा शून्यागाररुमान्तानि वा गिरिकन्दरा शैलोपस्थापनक्रमान्तानि वा भवनगृहाणि वा महता पृथिवीकायाः कायते जस्कापवायुवनस्पतिवृत्तकायसमाग्मेण गहता संरम्भेण महता आरम्भेण महद्भिः विरूपरूपैः पापकर्मकृत्यैः तद्यथा-छादनतः लेपनतः संस्तारकद्वारपि धानतः शीतोदकं परिष्ठापितपूर्वं भवति 'अगणिकाए उज्जालियपुव्वे भवइ' अग्निकायः उज्ज्वालितपूर्वो भवति 'जे भयंतारो' ये भयत्रातारो भगवन्तो निर्ग्रन्थाः जैनमुनयः 'तहप्पगाराइ' तथाप्रकाराणि श्राद्धैः आत्मनः स्वार्थं निर्मितानि 'आएसणाणि वा' अयसानि वा आदेशनानि वा 'जाव भवणगिहाणि वा यावत्-भायतनानि वा देवकुलानि वा भवनगृहाणि वा 'उवागच्छन्ति' उपागच्छन्ति 'उवागच्छिता' उपागत्य च 'इयराइयेहि' 'पाहुडेहि' इतरेतरैः

लेपन करना एवं संस्तारक द्वारपिधान अर्थात् संस्तारक शय्या संथरा पाथरने के लिये शयन स्थान को समतल करना और द्वार को बंद करने के लिये लेपन किया करना इत्यादि अनेको प्रयोजनों को अभिलक्ष्य कर पहले से ही सेवन द्वारा उष्णता गर्मी को दूर करने के लिये शीतोदक को रखना पड़ता है और सियाला ठण्डक ऋतुमें शीत्य को दूर करने के लिये 'जाव अगणिकाये वा उज्जालियपुव्वे भवइ' पहले से ही अग्नि को प्रज्वलित करना पड़ता है इसलिये- 'जे भयंतारो तहप्पगाराइ' आएसणाणि वा जाव भवणगिहाणि वा, जो ये भयत्राता-भवभीति से जाण करने वाले जैन साधु मुनि महात्मा उस प्रकार के अपने स्वार्थ के लिये गृहस्थों द्वारा बनवाये गये उपागम्य रूप आयस गृहों में या यावत् आयतनों में या देवकुलों में या सभा गृहों में या प्रपा-पानीयशालाओं में अथवा पण्य गृहों में या पण्य शालाओं में या रथयान निर्माण गृहों में या यान रथ स्थापन गृहों में या वर्द्धचर्म भय अशक चरस निर्माण गृहों में या वल्कल छाल छिलका शण वगैरह से बनने वाले वस्तुनिर्माण गृहों में या इम-

अधिक अनेक प्रकारना पापकर्मोथी नेम के दाकपु, दीपपु, तथा संस्तारक द्वारपिधान अर्थात् संस्तारक शय्या संथरा पाथरवा भाटे सुवाना स्थानने सरपु करवु. तथा द्वार बंद करवा भाटे लेपन किया करवी विगेरे अनेक प्रकारना प्रयोजनोने उद्देशीने पड़ेलेथी न 'अगणिकाय वा उज्जालियपुव्वे भवइ' पाणी छाटीने गरभीने दूर करवा भाटे ठंडा पाणीने- राप्पु पडे छे अने शियाणाभा ठंडीने दूर करवा भाटे पड़ेलेथी न अग्नि सणगाववाभा आवे छे तेथी 'जे भयंतारो तहप्पगाराइ' ने आ भवभीतिथी भयावनार साधु मुनि ने प्रकारना पोताना स्वार्थ भाटे गृहस्थोये जनवेदा उपागम्य रूप 'आएसणाणि वा' आयस गृहोभा अथवा 'जाव भवणगिहाणि वा' यावत् आयतने। अगर देव कुलोभा अथवा सभागृहोभा अथवा पानीयशालाओभा अथवा पण्यगृहोभा अथवा पण्यशालाओभा अथवा रथादि निर्माणनी यानशालाओभा अथवा रथादि यान स्थापन गृहोभा अथवा अभिभय भशकादि निर्माण गृहोभा अथवा वल्कल छाल शण विगेरेथी जननारी वस्तुना निर्माण आ० ५३

પ્રાપ્તૈકૈઃ-ઉપાયનરૂપેણ પ્રાપ્તૈરુપાશ્રયૈઃ 'વદ્વંતિ' વર્તયન્તિ 'એગપક્ષંતે કમ્મં સેવંતિ' એક-
પક્ષં કેવલં સાધુત્વરૂપં કર્મ તે સાધવઃ સેવન્તે, ન તુ દ્વિપક્ષં કર્મ સેવન્તે અતઃ એવં 'અયમા-
ઉસો !' હે આયુષ્મન ! શિષ્ય ! ઇદમ્ 'અપ્પસાવજ્જકિરિયા યાવિ ભવહિ' અલ્પસાવધક્રિયા
વાપિ ભવતિ, તસ્માદ્ શ્રાદ્ધૈઃ એતાદૃશે સ્વાર્થનિર્મિતે ઉપાશ્રયે અલ્પસાવધક્રિયાત્તાત્
સાધુભિઃ વસતિર્વિધાતું શક્યા અત્ર અલ્પશબ્દસ્ય ઈષદર્થકતયા નવર્થે પર્યવસાનાત્ અભાવ-
રૂપોઽર્થો बोध्यः । तथा च अल्पसावधक्रिया शब्देन निरवधक्रियारूपोऽर्थः फलति ॥ ૩૩ ॥

મૂલમ્-एयं खलु तस्स भिक्षुस्स भिक्षुणीए वा सामगियं
तिबेमि ॥सू० ३४॥ सेज्जाज्झयणस्स वितीयोद्देशो समत्तो ॥

છાયા-एतत् खलु तस्य भिक्षुकस्य भिक्षुक्या वा सामग्र्यम्, इति ब्रवीमि, शय्याध्यय-
नस्य द्वितीयोद्देशः समाप्तः ॥ सू० ૩૪ ॥

જાન ગૃહોં મેં યા દૂસરે મી હસી પ્રકાર કે પર્વતાદિ ગૃહોં મેં યા કન્દરા ગૃહોં મેં
અથવા ભવન ગૃહોં મેં 'ઉવાગચ્છંતિ' આ જાતે હૈ ઓર 'ઉવાગચ્છિત્તા હ્યરાહ્ય-
રેહિં પાહુહેહિં વદ્વંતિ' વહાં આકર પરસ્પર મેં પ્રાપ્તમાને ઉપાયન રૂપ મેટકે રૂપ
મેં દિયે ગયે ઉન ઉપાશ્રયોં કો ઉપયોગ મેં લાતે હૈં તો હસસે-'એગપક્ષં કમ્મં
સેવંતિ' વે સાધુગણ એક પક્ષીય કર્મકા હી સેવન કરતે હૈં દ્વિપક્ષીય કર્મકા સેવન
નહીં કરતે ક્યોં કી ગૃહસ્થોં ને અપને સ્વાર્થ કે લિયે હી ઉન ગૃહવિશેષોં વનવાયા
થા, હસલિયે 'અયમાઉસો ! અપ્પસાવજ્જકિરિયા યાવિ ભવહિ' હે આયુષ્મન !
શિષ્ય ! યહ અલ્પ સાવધ ક્રિયા દોષ હી ઉનકો લગતા હૈ અતઃ હસપ્રકાર કે
ઉપાશ્રય મેં સાધુઓં કો રહને મેં કોઈ દોષ નહીં હોતા, ક્યોંકિ યહાં પર અલ્પ
શબ્દ કા ઈષદર્થક નવર્થ મેં હી પર્યવસાન સમજા જાતા હૈ હસલિયે અલ્પ કા
અર્થ અભાવ હી સમજના ચાહિયે અર્થાત્ અલ્પ સાવધ ક્રિયા શબ્દ સે નિરવધ
ક્રિયા રૂપ હી અર્થ ફલિત હોતા હૈ ॥ ૩૩ ॥

ગૃહોમાં અથવા સ્થાન ગૃહોમાં અથવા ખીજા પણ એ પ્રકારના પર્વતાદિ ગૃહોમાં અથવા
ગુફા ગૃહોમાં અથવા ભવન ગૃહોમાં 'ઉવાગચ્છંતિ' આવી જાય છે અને 'ઉવાગચ્છિત્તા'
ત્યાં આવીને 'હ્યરાહ્યરેહિં પાહુહેહિ વદ્વંતિ' પરસ્પરમાં ભેટરૂપે આપેલ એ ઉપાશ્રયોને ઉપ-
યોગમાં લે છે, તો એવી રીતે કરવાથી તે સાધુઓ 'એગપક્ષં તે કમ્મં સેવંતિ' એકપક્ષીય
કર્મનું જ સેવન કરે છે. દ્વિપક્ષીય કર્મનું સેવન નથી કરતા કેમ કે ગૃહસ્થોએ પોતાના
સ્વાર્થ માટે જ એ ગૃહ વિશેષો બનાવેલ હતા તેથી 'અયમાઉસો !' હે આયુષ્મન !
શિષ્ય ! 'અપ્પસાવજ્જકિરિયા યાવિ ભવહિ' આ અલ્પ સાવધ ક્રિયા નામનો દોષ જ તેમને
લાગે છે; તેથી આવા પ્રકારના ઉપાશ્રયમાં સાધુઓએ રહેવામાં કોઈ પ્રકારનો દોષ નથી.
કેમ કે અહીંયાં અલ્પ શબ્દ ઇષદર્થક નવર્થમાં જ પર્યવસિત માનેલ છે. તેથી અલ્પ
સાવધ ક્રિયા એ શબ્દથી નિરવધ ક્રિયા રૂપ જ અર્થ ફલિત થાય છે ॥ સૂ ૩૩ ॥

ટીકા-શર્યાધ્યયનસ્ય દ્વિતીયોદ્દેશ વત્તવ્યતામુપસંહરન્નાદ-‘અયં સ્વલુ તસ્સ મિક્કલુસ્સ’
 ઇતત્ સ્વલુ ઉપર્યુક્તરૂપે નવવિધં કાલાતિક્રાન્તાદિરૂપં કર્મ તસ્ય મિક્કલુકસ્ય સાધોઃ ‘મિક્કલુ-
 ણીપ વા’ મિક્કલુકવા વા ‘સામગ્ગિયં’ સામગ્ર્યમ્ સમગ્રત્વમ્ સમ્પૂર્ણં મિક્કલુત્વં સાધુત્વરૂપં
 બોધ્યમ્, તાથ નવવિધાઃ વસતિ ક્રિયાઃ-‘કાલઙ્ગવંતુ ૧ વઘ્ઞાણ ૨ અમિકંતા ૩ ચેવ અણમિ-
 કંતા ૪ ય। વજ્ઞાય ૫ મહાવજ્ઞા ૬ સાવજ્ઞ ૭ મહ ૮ અપ્પકિરિઆ ૯ ય ॥૧॥ કાલાતિ-
 ક્રાન્તા ૧ ઉપસ્થાના ૨ અમિક્રાન્તા ૩ ચૈવાનમિક્રાન્તા ચ ૪। વર્જ્યાં ચ ૫ મહાવર્જ્યાં ૬
 સાવઘા ૭ મહાસાવઘા ૮ અલ્પક્રિયા ચ ૯ ॥ ઇતિ। એતાથ નવ વસતયો નવમિઃ સૂત્રૈર્યથા-
 ક્રમસ્વ પ્રતિપાદિતાઃ, તાસુ ચ અમિક્રાન્તાલ્પક્રિયે સાધુનાં યોગ્યે શેવાસ્તુ અયોગ્યાઃ પ્રતિ-

અવ શર્યાધ્યયન કે દ્વિતીયોદ્દેશક કી વત્તવ્યતા કા ઉપસંહાર કરતે હૈં-
 ટીકાર્થ-‘અયં સ્વલુ તસ્સ મિક્કલુસ્સ વા મિક્કલુણીપ વા, સામગ્ગિયં ત્તિ વે
 મિ’ યહી પૂર્વોક્ત કાલાતિક્રાન્તાદિ રૂપા કર્મ ઉસ સંવચ્છીલ સાધુ ઓર સાધ્વી
 કા સામગ્ર્ય-સમગ્રતા સમ્પૂર્ણ સાધુત્વ સમજ્ઞાના ચાહિયે અર્થાત્-નવ પ્રકાર કી
 પૂર્વોક્ત વસતિ ક્રિયા જૈસે કિ કાલાતિક્રાન્તરૂપા ૧, ઉપસ્થાનરૂપા ૨, અમિક્રાન્ત
 રૂપા ૩ અનમિક્રાન્તરૂપા ૪, વર્જ્યરૂપા ૫, મહાવર્જ્યરૂપા ૬, સાવઘરૂપા ૭, મહા સાવ-
 ઘરૂપા ૮ ઓર અલ્પ ક્રિયારૂપા વસતિક્રિયાઓ કા નૌ સૂત્રો કે દ્વારા યથાક્રમ સે
 પ્રતિપાદન કિયા ગયા હૈં ઉન સેં દોહી અમિક્રાન્તરૂપા વસતિ ઓર અલ્પક્રિયા-
 રૂપા વસતિ જૈન સાધુ ઓર જૈન સાધ્વી કે લિયે યોગ્ય સમજી જાતી હૈં ઓર
 બાકી સાત પ્રકાર કી વસતિ સાધુ ઓર સાધ્વી કે યોગ્ય નહીં માની જાતી હૈં
 એસા ઉપદેશ વીતરાગ ભગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી ને ગૌતમાદિ ગણધર શિષ્યો
 કો દિયા હૈં, ॥૩૪॥

દ્વિતીય શર્યાધ્યયન કા દ્વિતીયોદ્દેશક સમાપ્ત હુઆ

હવે શર્યાધ્યયનના બીજા ઉદ્દેશના કથનનો ઉપસંહાર કરે છે -

ટીકાર્થ-‘અયં સ્વલુ તસ્સ મિક્કલુસ્સ વા મિક્કલુણીપ વા સામગ્ગિયં ત્તિવેમિ’ આ પૂર્વોક્ત
 કાલાતિક્રાન્તાદિ રૂપ કર્મ એ સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વીની સમગ્રતા અર્થાત્ સ પૂર્ણ
 સાધુશ્રુ સમજુ અર્થાત્ નવપ્રકારની પૂર્વોક્ત વસતિ ક્રિયા જેમ કે-કાલાતિક્રાન્તરૂપા ૧
 ઉપસ્થાનરૂપા ૨ અમિક્રાન્તરૂપા ૩ અનમિક્રાન્તરૂપા ૪ વર્જ્યરૂપા ૫ મહાવર્જ્યરૂપા ૬
 સાવઘરૂપા ૭ મહાસાવઘ રૂપા ૮ અને અલ્પ ક્રિયારૂપા ૯ વસતિ ક્રિયાઓનું નવ સૂત્રો
 દ્વારા યથાક્રમ પ્રતિપાદન કરવામાં આવેલ છે તેમાં જે ૪ અમિક્રાન્તરૂપા વસતિ અને અલ્પ
 ક્રિયારૂપા વસતિ જૈન સાધુ અને જૈન સાધ્વીને માટે યોગ્ય માનવામાં આવેલ છે. અને
 બાકીની સાત પ્રકારની વસતિ સાધુ અને સાધ્વી માટે યોગ્ય માનેલ નથી. આ રીતે
 ઉપદેશ વીતરાગ ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીએ ગૌતમાદિ ગણધરોને આપેલ છે. આ રીતે
 આ બીજા અધ્યયનનો બીજો ઉદ્દેશ સમાપ્ત થયો. ॥૩૫૦ ૩૪॥

पत्तव्याः । 'त्तिवेमि' इति ब्रवीमि-उपदिशामि इति भगवान् महावीर आह । इति द्वितीयस्य शय्याध्ययनस्य द्वितीयोद्देशः समाप्तः ॥ सू० ३४ ॥

तृतीयोद्देशकः प्रारभ्यते-

मूलम्-से य णो सुलभे फासुए उंछे अहेसणिज्जे, णो य खलु सुद्धे इमेहिं पाहुडेहिं, तं जहा-छायणओ, लेवणओ संथारदुवारपिहाणओ पिंडवाएसणाओ से य भिक्खु चरियारए ठाणरए गिसोहियारए सेजासंथारपिंडवाएसणारए संति भिक्खुणो एवमक्खाइणो उज्जुया णियागपडिवन्ना असायं कुब्बमाणा वियाहिया ॥सू० ३५॥

छाया-स च नो सुलभः प्रासुकः उच्छः अथ एपणीयः, नो च खलु शुद्धः एभिः प्राभृतकैः, तद्यथा-छादनतः, छेपनतः, संस्तारकद्वारपिधानतः पिण्डपातैषणातः, स च भिक्षुः चर्यारतः स्थानरतः निपीडिहारतः शय्यासंस्तारपिण्डपातैषणारतः सन्ति भिक्षुकाः एवमाख्यायिनः ऋजुकाः नियागप्रतिपन्नाः असायां कुर्वाणाः व्याख्याताः । सू० ३५॥

टीका-'शय्यैषणानामक द्वितीयाध्ययनस्य द्वितीयोद्देशके अन्तिमसूत्रे शुद्धवसतिवर्णनं कृतम् अस्मिन् प्रस्तुते तृतीयोद्देशके अशुद्धवसतिवर्णनं प्रस्तूयते-'से य णो सुलभे फासुए उंछे अहेसणिज्जे' आहारग्रहणार्थं स्थातुं प्रार्थयमानं श्रावकं साधुः दुर्लभशुद्धवसतिं प्रतिपादयन्नाह-स च उपाश्रयो नो सुलभः प्रासुकः अचित्तः, उच्छः छादनादि-उत्तरगुणीय दोष-

द्वितीय शय्याध्ययन के तृतीयोद्देशक की हिन्दी टीका-

शय्यैषणा नामक द्वितीय अध्ययन के द्वितीयोद्देशक के अन्तिम सूत्र में शुद्ध वसति का वर्णन किया गया है. इसलिये प्रसंगवश इस प्रस्तुत तीसरे उद्देशक में अशुद्ध वसति का वर्णन करते हैं-

टीकार्थ-'से य णो सुलभे फासुए उंछे अहेसणिज्जे' अशनादि चतुर्विध आहार ग्रहणार्थं जैन साधु को ठहरने के लिये प्रार्थना करने वाले श्रावक को साधु कहता है कि-शुद्ध वसति मिलना दुर्लभ है अर्थात् उस प्रकार का शुद्ध वसतिरूप उपाश्रय अप्रासुक अचित्त और उच्छ-छादनादि-उत्तरगुण सम्बन्धी दोष रहित, एवं एपणीय-मूलोत्तर गुण सम्बन्धी दोष रहित और आधाकमादि

उद्देशो ब्रीजे

शय्यैषणा नामना जीन उद्देशाना छेव्वा सूत्रमा शुद्ध वसतिनु वर्युन करवामा आवी गयुं छे. तेही प्रसंगवशात् आ प्रस्तुत जीन उद्देशामा अशुद्ध वसतिनु वर्युन करवामा आवे छे-

टीकार्थ-अशनादि चतुर्विध आहार ग्रहणार्थं साधुओ रडेवा भाटे प्रार्थना करवा वाणा श्रावकने साधु कडे के-'से य णो सुलभे फासुए' शुद्ध वसती ३५ उपाश्रय प्रासुक अचित्त अने 'उंछे' छादनादि उत्तर गुण संभंधी दोष विनाने तथा 'अहेसणिज्जे' अप-

રહિતઃ, અથ-એવમ્ ઉપણીયઃ મૂલોત્તરગીયદોષરિત્વાત્ આધાર્યાદિદોષરિત્વાન્ન ચ
શુદ્ધઃ ઉપાશ્રયો નો સુલભઃ સંભવતિ અપિતુર્લભ એન, તથા 'જોય ચલુ સુદ્ધે ઇમેહિ પાહુદેહિ'
નો ચ ચલુ શુદ્ધઃ ઉપાશ્રયઃ ઇતિઃ પ્રામૃતર્કઃ પાપકર્મકૃત્યૈઃ તિષ્ઠાદિત શુદ્ધઃ સંભવતિ
તાન્યેવ પાપકર્મકૃત્યાન્યાહ- 'ત જહા-છાયળઓ લે-ળઓ સંચારદુવારપિહાળઓ' તથા-
છાદનતઃ સાધ્વર્મ્મ આચ્છાદનકર્મતઃ લેપનતઃ-ગોતરાદિના લેપનકર્મતઃ, સંસ્તારદ્વારપિ-
ધાનતઃ-સંસ્તારક્રમુમિ સમીકરણાદિક્રિયાતઃ દ્વારપિધાનાર્થકપાટાદિનિર્માણતઃ, 'પિંડવાણ-
સળાઓ' પિંડવાણતૈષ્ણાતઃ પિંડવાણતૈષ્ણા દૃષ્ટ્યાપિ શય્યાતરપિંડગ્રહણગ્રન્થતઃ શુદ્ધોપાશ્રયો
દુર્લભ ઇતિ 'સે ચ મિક્કલુ ચરિયારણ' તે ચ મિક્કલુઃ નિર્ગ્રન્થાઃ સાયવઃ ચર્યારતાઃ-નવકલ્પિ-
વિહારચર્યારતા સ્થાનરતાઃ-કાયોત્સર્ગાર્થરૂપ ધ્યાનરતાઃ 'ણિસીહિ-

દોષ રહિત 'જોય ચલુ સુદ્ધે ઇમેહિ પાહુદેહિ' હવ પ્રકાર કે પ્રમુતકોં સે અર્થાત્
પાપકર્મ સે નિષ્પાદિત ઉપાધોં સે શુદ્ધ ઉપાશ્રય નહીં હો સકતા- 'તં જહા
છાયળઓ લેવળઓ' જૈસે કિ સાધુ કે લિયે આચ્છાદન કર્મ ઓર ગોમય ગોચર
વગૈરહ દ્વારા લેવન કર્મ સે એવં 'સંચાર દુવારપિહાળઓ' સંચાર વિસ્તર પાથરને કે
લિયે ભૂમિતલ કો સમતલ કરને કી ક્રિયા સે અર્થાત્-છીલ-છાલ કરને સે એવં
દ્વાર કો બન્દ કરને કે લિયે કપાટાદિ કા નિર્માણ કરને સે એવં 'પિંડવાણસળાઓ'
પિંડવાણ મિક્કલુકી ઇષળા દૃષ્ટિ સે અર્થાત્ શય્યાતર કા પિંડ કા ગ્રહણ કરના વા
ગ્રહણ નહીં કરને કે વિચાર સે મી શુદ્ધ ઉપાશ્રય દુર્લભ હૈ કયોકિ- 'સેય મિક્કલુ
ચરિયારણ' વે મિક્કલુ નિર્ગ્રન્થ જૈન સાધુ લોગ ચર્યારિત અર્થાત્ નવકલ્પિ વિહાર
ચર્યાં મેં તલ્લીન રહતે હૈં એવં 'ઠાળરણ'-સ્થાનરત અર્થાત્ ધ્યાન રૂપ કાયોત્સર્ગ મેં
મી તલ્લીન રહતે હૈં એવં 'ણિસીહિચારણ' નિષીધિકારત અર્થાત્ સ્વાધ્યાય કરને
મેં તલ્લીન રહતે હૈં ઓર 'સેજાસંચારપિંડવાણસળાર' -શય્યા સંસ્તાર પિંડવાણે-

ણીય અર્થાત્ મૂલોત્તર શુદ્ધ સમધી દોષ રહિત અને આધાર્યાદિ દોષ રહિત શુદ્ધ ઉપા-
શ્રય 'જોય ચલુ સુદ્ધે' સુલભ હોતો નથી પરંતુ દુર્લભ છે તથા 'ઇમેહિ પાહુદેહિ'
આવા પ્રકારના પ્રામૃતોથી અર્થાત્ પાપકર્મથી સંપાદિત ઉપાયોથી શુદ્ધ ઉપાશ્રય થઈ
શકતો નથી 'તં જહા' એમ કે- 'છાયળઓ' સાધુને માટે જ આચ્છાદન કર્મથી 'લેવળઓ'
છાણુ વિગેરે દ્વારા લેપન કર્મથી એવ 'સંચારદુવારપિહાળઓ' સંસ્તારક પથારી પાથરવા
માટે ભૂમિતલને સમતલ કરવાની ક્રિયાથી અર્થાત્ ઠીકઠીક કરવાથી તથા કારને બંધ કરવા
માટે કમાડ વિગેરેનું નિર્માણ કરવાથી તથા 'પિંડવાણસળાઓ' પિંડવાણ મિક્કલુકી
દૃષ્ટિથી અથવા શય્યાતરના પિંડને ગ્રહણ કરવા કે ગ્રહણ ન કરવા તેવા વિચારથી પણ
શુદ્ધ ઉપાશ્રય દુર્લભ જ છે કેમ કે- 'સેય મિક્કલુ ચરિયારણ' નિર્ગ્રન્થ સાધુ ચર્યારિત
અર્થાત્ ચર્યામાં તલ્લીન રહે છે. તેમજ ઠાળરણ' સ્થાનરત અર્થાત્ ધ્યાનરૂપ કાયોત્સર્ગમાં
પણ લીન રહે છે. તથા 'ણિસીહિચારણ' નિષીધિકારત અર્થાત્ સ્વાધ્યાય કરવામાં તલ્લીન

યારણ' નિષીધિકારતાઃ સ્વાધ્યાયલીનાશ્ચ ભવન્તિ, एवं 'सिञ्जासंधारपिण्डवायएसणारण' श्रद्धासंस्तारपिण्डपातैषणारताः ग्लानादिकारणतः शयनार्थं संस्तारकरताः अङ्गारधूमादि दोषरहिताहारग्रहणरताश्च भवन्ति, 'संति भिक्खुणो एवमक्खाइणो' सन्ति विद्यन्ते भिक्षुकाः साधवः एवम्-उपर्युक्तरीत्या आरूपायिनः-यथावस्थितउपाश्रयदोषवत्कारः 'ऋजुया' ऋजुकाः सरलाः छलकपटादि दोषवर्जिताः 'णियागपडिवन्ना' नियागप्रतिपन्नाः नियागः संयमः मुक्तिर्वा तत्प्रतिपन्नाः तद्वता भवन्ति 'अमायं कुव्वमाणा वियाहिया' अमायां कुर्वाणाः अमायिनः मायारहिताः साधवः व्याख्याताः प्रतिपादिताः । उक्तञ्च 'मूलोत्तरगुणसुद्धं थीपसुपंडगविवज्जियं वसहिं । सेवेज्ज सव्वकालं विवज्जए हुंति दोसाउ ॥१॥ मूलोत्तरगुण शुद्धां स्त्रीपशुपण्डकविवर्जितां वसतिम् । सेवेत रुदाकालं विपर्ययेतु भवन्ति दोषाः ॥१॥ इति, मूलोत्तरगुणास्तु-‘पट्टी वंसो दो धारणाओ चत्तारि मूलवेलीओ । मूलगुणेहिं विमुद्धा, एसा

ષણારત-અર્થાત્ ગ્લાન વિમાર સાધુ કે લિયે સંથાર પાથરને મેં મી લીન રહતે હેં અઙ્ગધૂમાદિ દોષ રહિત આહાર ગ્રહણ કરને મેં તલ્લીન રહતે હેં ઓર ‘સંતિ ભિક્ખુણો એવમક્ખાઈણો ઋજુયા’ હસ પ્રકાર કે મી બહુત સે જૈન સાધુમુનિ મહાત્મા ગણ હોતે હેં જોકિ ઉક્તરીતિ સે યથાવસ્થિત ઉપાશ્રય કે દોષોં કે વત્તા એવં છલકપટાદિ દોષોં સે રહિત ઋજુ સ્વભાવવાલે ઓર ‘ણિયાગ-પડિવન્ના’-નિયાગપ્રતિપન્ન અર્થાત્ સંયમ યા મુક્તિરત તથા ‘અમાયં કુવ્વમાણા’ માયા રહિત ઓર માયા નહીં કરને વાલે મી ‘વિયાહિયા’ બહુત સે સાધુ હોતે હેં હસીલિયે કહા મી હૈ-‘મૂલોત્તરગુણ સુદ્ધં’ મૂલોત્તર મૂલગુણોં સે ઓર ઉત્તરગુણોં સે શુદ્ધ ઓર ‘થીપસુપંડગવિવજ્જિયં વસહિં’ સ્ત્રી પશુ તથા નપુંસક સે રહિત ઉપાશ્રય રૂપ વસતિ કો ‘સેવેજ્જસવ્વકાલં’ સર્વકાલ સેવન કરે અન્યથા ‘વિવ-જ્જિએહુંતિ દોસાઝ’ અર્થાત્ વિપર્યય મૂલોત્તર ગુણોં સે શુદ્ધ નહીં હો ઓર સ્ત્રી,

રહે છે અને ‘સેજ્જાસંધારપિણ્ડવાયસણારણ’ શ્રદ્ધા સંસ્તાર પિણ્ડપાતૈષણારત અર્થાત્ ગ્લાન વિમાર સાધુ માટે સંથાર પાથરવામા પણ લીન રહે છે. અને અગાર ધૂમ વિગેરે દોષથી રહિત આહાર ગ્રહણ કરવામાં તલ્લીન રહે છે તથા ‘સંતિ ભિક્ખુણો એવમક્ખાઈણો’ આ પ્રકારના પણ ઘણા સાધુ ગણ હોય છે કે જે ઉક્ત પ્રકારથી યથાવ-સ્થિત ઉપાશ્રયના દોષોને કહેનાર તથા ‘ઋજુયા નિયાગપડિવન્ના’ છળકપટ વિગેરે દોષોથી રહિત ઋજુ સરળ સ્વભાવવાળા અને નિયાગ પ્રતિપન્ન અર્થાત્ સંયમ અથવા મુક્તિરત તથા ‘અમાય કુવ્વમાણા વિયાહિયા’ અમાયી-માયા રહિત અર્થાત્ માયા નહીં કરવાવાળા એવા ઘણા સાધુઓ હોય છે તેથી કહ્યું પણ છે. ‘મૂલોત્તરગુણસુદ્ધં’ મૂળ અને ઉત્તર ગુણથી શુદ્ધ તથા ‘થી પસુપંડગવિવજ્જિય વસહિં’ સ્ત્રી પશુ તથા નપુંસક વિનાના ઉપાશ્રયરૂપ વસતિને ‘સેવેજ્જ સવ્વકાલં’ સાધુએ સર્વકાળ સેવન કરવું ‘વિવજ્જિએ હુંતિ દોસાઝ’

આહાગડા વસહી ॥૧॥ વંસગકઢળો કંપણછાચળ લેવળ દુવારભૂમીઓ । પરિકમ્મવિપ્પમુક્કા
 એસા મૂલુત્તરગુણેસુ ॥૨॥ દૂમિય ધૂમિય વાસિય ઉજ્જોવિય વલિકઢાઝ વત્તાય । સિત્તા
 સમ્મહાવિય વિસોહિ કોહીગયા વસહી ॥૩॥ પૃષ્ઠિંશો દે ધારણે ચરસો મૂલવેલ્યઃ । મૂલ-
 ગુણૈર્વિશુદ્ધા યથાકૃતા વસતિઃ ॥ વંશકકટનોત્કમ્પનચ્છાદન લેપન દ્વારભૂમેઃ । પરિકર્મ-

પશુ નપુસકોં સે વિવર્જિત મી નહીં હો દસ પ્રકાર કી ઉપાશ્રય રૂપવસતિ દોપ
 યુક્તહી માની જાતી હૈ

અવ મૂલોત્તર ગુણોં કો વતલાતે હૈ-

‘પટ્ટીવંસો દો ધારણાઓ’ પૃષ્ઠિ ઉપરકા છાદન ઓર વંશ વાંસ-દો ધરણ
 ઓર ‘ચત્તારિમૂલવેલીઓ’ ઓર ચાર મૂલવત્તલી સ્તમ્ભ હોના જાહિયે યેસી વસતિ
 અર્થાત્-ઉપાશ્રય વગૈરહ ‘મૂલગુણેર્હિં વિશુદ્ધા’ મૂલગુણોં સે વિશુદ્ધ ‘એસા અહા-
 ગડા વસહી’ યથાકૃત સમજની જાહિયે ઓર-‘વંસગકઢળો કંપણછાચળ’ ઓર
 વંશ વાંસ કટન વર્ષાવરણ તથા ઉત્કમ્પન એવં છાદન તથા ‘લેવળ દુવારભૂમીઓ’
 દ્વારભૂમિકા લેપન ‘પરિકમ્મ વિપ્પમુક્કા એસા મૂલુત્તરગુણેસુ’ પરિકર્મ વિપ્પ-
 મુક્ત ઓર મૂલોત્તરગુણોં સે વિશુદ્ધ તથા ‘દૂમિય ધૂમિય વાસિય ઉજ્જોવિય’
 ધવલિત ધૂપિત ઓર વાસિત ઓર ‘ઉજ્જોવિય’ ઉદ્યોતિત ઓર-‘વલિકઢા આવત્તા
 અ’-કૃત વલિત એવં વ્યક્ત તથા ‘સમ્મહાવિય વિસોહી કોહીગયા વસહી’-સિત્ત
 ઓર સમૃષ્ટ વસતિ વિશોધિકોટિગત સમજની જાહિયે । હસ તરહ મૂલોત્તર
 ગુણોં કો સમજ કર જો ઉપાશ્રય રૂપ વસતિ મૂલોત્તર ગુણોં સે શુદ્ધ નહીં હો ઓર
 સ્ત્રી-પશુ-નપુંસક સે મી વિવર્જિત મી નહીં હો હસ ઉપાશ્રય મેં દોષ યુક્ત હોને

અન્યથા વિપર્યય અર્થાત્ શુદ્ધોત્તર શુદ્ધોત્તરી શુદ્ધ ન હોય અને સ્ત્રી પશુ અને નપુંસકોત્તરી
 રહિત પણ ન હોય આવા પ્રકારની ઉપાશ્રયરૂપ વસતિ દોષ યુક્ત જ માનવામા આવેલ છે.

હવે મૂલોત્તર શુદ્ધો સૂત્રકર બતાવે છે -

ટીકાર્થ-‘પટ્ટીવંસો’ પૃષ્ઠિ એટલે કે ઉપરનું છાજન અને વંશ એટલે વાંસ ‘દો
 ધારણાઓ’ બે ધરણ અને ‘ચત્તારિમૂલવેલીઓ’ ચાર મૂળ વડત્રી એટલે સ્તંભ હોવા બેધએ
 એવી વસતી અર્થાત્ ઉપાશ્રય વિગેરે ‘મૂલગુણેર્હિં વિશુદ્ધા’ મૂલગુણોત્તરી વિશુદ્ધ ‘એસા અહા
 ગડાવસહી’ યથાકૃત સમજની બેધએ તથા ‘વંસકઢળો’ વાંસનું કટન વર્ષાવરણ તથા ‘કંપ
 ણછાચળ’ ઉત્કમ્પન અને છાદન તથા ‘લેવળ દુવારભૂમીઓ’ દ્વાર ભૂમિનું લેપન ‘પરિકમ્મ
 વિપ્પમુક્કા’ પરિકર્મ યુક્ત ‘એસા મૂલુત્તરગુણેસુ’ અને મૂલોત્તર શુદ્ધોત્તરી વિશુદ્ધ તથા ‘દૂમિય
 ધૂમિય વાસિય’ ધવલિત, ધૂપિત અને વાસિત તથા ‘ઉજ્જોવિય વલિકઢા આવત્તાય’
 ઉદ્યોતિત કૃત વલિત તથા વ્યક્ત તથા ‘સિત્તાસમ્મહાવિય’ પ્રિય અને સમૃષ્ટ વસતિ
 ‘વિસોહીકોટિગયા વસહી’ વિશોધિકોટિગત સમજની આ પ્રમાણે મૂલોત્તર શુદ્ધોત્તરી સમજને
 બે ઉપાશ્રય રૂપ વસતિ મૂલોત્તર શુદ્ધોત્તરી શુદ્ધ ન હોય અને સ્ત્રી પશુ નપુંસકોત્તરી રહિત

વિપ્રમુક્તા एषा मूलोत्तरैर्गुणैः ॥ धवलिता धूपिता दासिता उद्योतिता कृतबलिका च व्यक्ता च । सिक्ता संस्पृष्टाऽपि च विशोधि कोटीगता वसतिः ॥ इति ॥ सू० ३५ ॥

મૂલ્-સંતેગઈયા પાહુડિયા ઉક્લિત્તપુઠ્વા ભવઈ, એવં ણિલિત્તપુઠ્વા ભવઈ, પરિભાઈયપુઠ્વા ભવઈ, પરિશુત્તપુઠ્વા ભવઈ, પરિદ્વિયપુઠ્વા ભવઈ, એવં ટ્રિયાગરેમાણે સમિયાણ વિયાગરેઈ ? હંતા, ભવઈ ॥સૂ૦ ૩૬॥

છાયા-સન્તિ એકકે પ્રાપ્તિકા ઉત્કિષ્ણપૂર્વા ભવતિ, એવં નિક્ષિપ્તપૂર્વા ભવતિ, પરિભા-જિતપૂર્વા ભવતિ, પરિશુક્તપૂર્વા ભવતિ પરિષ્ઠાપિતપૂર્વા ભવતિ, એવં વ્યાકુર્વન સમ્યગ્ વ્યાકરોતિ હન્ત ! ભવતિ ॥ સૂ૦ ૩૬ ॥

ટીકા-અથ ઉપાશ્રયવિષયે સાધુસ્પ્રતિ ગૃહસ્થાનાં છલકપટાદિકં પ્રતિપાદયિતુમાહ-‘સંતેગઈયા’ સન્તિ-વિદ્યન્તે એકકે કેવન એવં શ્રુતા ગૃહસ્થાઃ, યે વક્ષ્યમાગરીત્યા છલકપટા-દિકં કુર્યુઃ તથાહિ ‘પાહુડિયા ઉક્લિત્તપુઠ્વા ભવઈ’ પ્રાપ્તિકા પાપકર્મકૃત્યૈઃ નિષ્પાદિતા ઉપાશ્રયરૂપા વસતિઃ ઉત્કિષ્ણપૂર્વા પૂર્વમેવ ઉદ્ઘાટય દર્શિતા ભવતિ યથા અસ્મિન્ ઉપાશ્રયે સે સાધુ કો નહીં રહના चाहिये किन्तु जो उपाश्रय रूप वसति मूलोत्तर गुणो से शुद्ध हो और स्त्री पशु नपुंसक से रहित हो उस उपाश्रय रूप वसति में जैन साधु सुनि महात्मा को रहने में कोई दोष नहीं है क्योंकि समय का पालन करना परमावश्यक समझा जाना है ॥૩૫॥

અથ ઉપાશ્રય કે વિષય મેં સાધુ કે પ્રતિ ગૃહસ્થ શ્રાવકોં કે છલકપટાદિ કા પ્રતિપાદન કરતે હૈં-

ટીકાર્થ-‘સંતેગઈયા પાહુડિયા ઉક્લિત્તપુઠ્વા ભવઈ, એવં ણિક્લિત્ત પુઠ્વા ભવઈ’-કોઈ દો એક હસ પ્રકાર વક્ષ્યમાગરીતિ સે છલકપટાદિ કરને વાલે ગૃહ-સ્થ શ્રાવક હોતે હૈં જો કિ હસ તરહ છલકપટ કરતે હુણ સાધુકો કહતે હૈં કિ પ્રાપ્તિકા અર્થાન્ પાપકર્મ કૃત્યો સે બનાયી ગયી ઉપાશ્રયરૂપ વસતિ ઉત્કિષ્ણ-

પણ ન હોય એ ઉપાશ્રય દોષ યુક્ત હોવાથી સાધુને ત્યાં રહેવું નહીં પરંતુ એ ઉપા-શ્રય રૂપ વસતિ મૂલોત્તર ગુણોથી શુદ્ધ હોય અને સ્ત્રી પશુ નપુમક વિનાની હોય એ ઉપાશ્રય રૂપ વસતિમા સાધુને રહેવામાં કોઈ પણ દોષ નથી કેમ કે- સમયનું પાલન કરવું તે ખામ જરૂરી માનવામાં આવેલ છે. ॥સૂ૦ ૩૫ ॥

હવે ઉપાશ્રય વિષે સાધુની પ્રત્યે ગૃહસ્થ શ્રાવકોના છળકપટનું પ્રતિપાદન કરે છે- ‘સંતેગઈયા પાહુડિયા ઉક્લિત્તપુઠ્વા ભવઈ’ કોઈ કોઈ આ વક્ષ્યમાણ પ્રકારથી છળકપટ વિગેરે કરવાવાળા ગૃહસ્થ શ્રાવક હોય . કે જે આ રીતે છળકપટ વિગેરે કરવાવાળા ગૃહસ્થ શ્રાવક હોય છે કે જે આ રીતે છળકપટ કરતા કરતા સાધુને ઠગે છે કે-પ્રાપ્તિકા અર્થાત્ પાપકર્મ કૃત્યોથી બનાવવામાં આવેલ ઉપાશ્રય રૂપવસ્તિને ઉત્કિષ્ણ પૂર્વા એટલે કે પહેલેથી જોડીને બનાવે છે, કે આ ઉપાશ્રયમાં આપ રહેા ‘એવં નિક્લિત્તપુઠ્વા ભવઈ’

युयम् वसत इति, 'एवं निखित्तपुव्वा भवइ' निक्षिप्तपूर्वा भवति अस्याभिः पूर्वमेव आत्माद्यं निष्पादिता वर्तते इति, तथा 'परिभाइयपुव्वा भवइ' परिभाजितपूर्वा भवति अस्माभिः पूर्वमेव परस्परं विभाजिता वसतिरियं वर्तते इति एवं 'परिशुक्तपुव्वा भवइ' परिशुक्तपूर्वा भवति अस्माभिरन्यैश्च पूर्वमेव परिशुक्ता उपभोग विपयीकृता वर्तते इति, तथा 'परिद्विविय पुव्वा भवइ' परिष्ठापितपूर्वा भवति पूर्वमेव अस्माभिः परित्यक्ता इयं वसति वर्तते इति, यदि भगवन्तः तत्र भवन्तो वसतिमेतां नोपयोक्ष्यन्ते तर्हि वयमेनां परित्यक्ष्यामः इत्येवं रीत्या गृहस्थकृतच्छलकपटादिकं सम्यग् विज्ञाय साधुभिः सा उपाश्रयरूपा वसतिः परिहर्तव्या इति भावः, अथ छलकपटादि संभवेऽपि यथाऽवस्थित वसति गुणदोषादिकं व्याकुर्वन् साधुः गृहस्थेन पृष्ठः सन् किं सम्यगेव व्याकरोति ? इत्याह—'एवं वियागरेमाणे समियाए वियागरेइ ?' एवम् उक्तरीत्या वसति गुणदोषादिकं कुर्वन् किं सम्यगेव व्याकरोति ? इति शिष्येण पृष्ठः सन् आचार्य आह—'हंता, भवइ' हन्त ! सम्यगेव व्याकर्ता साधु भवन्ति इत्यर्थः॥३६॥

पूर्वा पहले खोलकर साधु को दिखला देते हैं कि इस उपाश्रय में आप लोग रहिये 'निखित्तपुव्वा भवइ' क्योंकि हमलोगोंने निक्षिप्तपूर्वा अपने लिये ही पहले बनवाया है 'परिभाइय पुव्वा भवइ' और परिभाजित आपस में बाँट भी लिया है 'परिशुक्तपुव्वा भवइ' और हम लोगोंने इस उपाश्रय रूप वसति—को पहले उपयोग भी कर लिया है 'परिद्विविय पुव्वा भवइ' हमलोगोंने बहुत पहले ही परिष्ठापितपूर्वा इस उपाश्रय रूप वसति का परित्याग भी कर दिया है इसलिये यदि आप जैन साधु लोग इस वसति रूप उपाश्रय का उपभोग नहीं करेंगे तो हमको इस उपाश्रय रूप वसति को छोड़ देगे 'एवं वियागरेमाणे' इस प्रकार गृहस्थ श्रावक के द्वारा छलकपटादि को जानकर साधु लोग को इस प्रकार के उपाश्रय में नहीं रहना चाहिये अब उक्तरीति से छलकपटादिक होने पर भी यथावस्थित वसति के गुण दोषों का वर्णन करने वाले साधु के विषय में

अमेओ निक्षिप्त पूर्वा ओटले के अमारा भाटे न पड़ेला अनावरावेले छे तेमन 'परिभाइय पुव्वा भवइ' परिभाजित पूर्वा ओटले के परस्पर लाग पाडी दीधेल छे. तथा 'परिशुक्तपुव्वा भवइ' परिशुक्त पूर्वा—ओटले के अमेओ आ उपाश्रयइय वसतिने पड़ेला उपभोग पणु करी दीधेल छे तथा 'परिद्विविय पुव्वा भवइ' अमेओ पड़ेलेथी परिष्ठापित पूर्वा ओटले के आ उपाश्रय इय वसतिने परित्याग पणु करी दीधेल छे. तेथी ओ आप आ वसतिइय उपाश्रयने उपयोग नही करे तो अमेओ आ उपाश्रय इय वसतिने छोडी छथु आ प्रमाणे गृहस्थ श्रावक के द्वारा कराता छलकपटादिने जालीने साधुओओ आपा प्रकारना उपाश्रयमा रहेतु नही 'एवं वियागरेमाणे समियाए वियागरेइ' हवे उक्त प्रकारथी छलकपटादिने सबव होवा छता पणु यथावस्थित वसतिना शुणुदोषेतु' वर्युन करवावाणा साधुना विषयमा शिष्ये आचार्यने पूछथु के आ साधु वसतिना शुणुदोषादितु'

मूलम्—से भिक्षू वा भिक्षुणी वा से जं पुण एवं उवस्सयं जाणि-
ज्जा खुड्डियाओ खुड्डुवारियाओ नीयाओ संनिरुद्धाओ भवन्ति, तहप्प-
गारे उवस्सए राओ वा विआले वा णिक्खममाणे वा पविसमाणे वा
पुरा हत्थेण वा पच्छा पाएण वा तओ संजयामेव णिक्खमेज्ज वा पवि-
सेज्ज वा, केवलीबूया 'आयाणमेयं' जे तत्थ सज्जणाण वा माहणाण वा
छत्तए वा मत्तए वा दंडए वा लट्ठिआ वा भिसिया वा नालिया वा
चेले वा चिलिमिली वा चम्मए वा चम्मकोत्तए वा चम्मछेदणए वा
दुब्बद्धे वा दुण्णिक्खित्ते वा अणिकंपे चलाचले भिक्षू य राओ वा
वियाले वा णिक्खममाणे वा पविसमाणे वा पयलिज्ज वा पवडेज्ज वा,
से तत्थ पयलेमाणे वा पवडेमाणे वा, हत्थं वा पायं वा जाव इंदिय-
जायं वा लूसेज्ज वा, पाणाणि वा भूयाणि वा जाव सत्ताणि वा, अभि-
हणेज्ज वा, जाव ववरोवेज्ज वा, अह भिक्षूणं पुब्बोवदिट्ठा जाव जं तह-
प्पगारे उवस्सए पुरा हत्थेण पच्छा पाएणं तओ संजयामेव णिक्खमेज्ज
वा पविसेज्ज वा ॥सू० ३७॥

छाया—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यत् पुनः उपाश्रयं जानीयात्, छुद्रिकाः छुद्रद्वाराः
नीचाः संनिरुद्धा भवन्ति, तथाप्रकारे उपश्रये राज्ञौ वा विकाले वा निष्क्रममाणेः वा प्रवि-
शन् वा पुरा हस्तेन वा पश्चात् पादेन वा ततः संयत एव निष्क्रामेद् वा प्रविशेद् वा, केवली
बूयाद्—'आदानमेतत्' यत् तत्र श्रमणानां वा ब्राह्मणानां वा छत्रकं वा अमत्रं वा दण्डको वा
यष्टिर्वा वृंशिका वा नलिका वा चैलं वा चिलिमिली वा चर्मकं वा चर्मकोशको वा चर्म
च्छेदनं वा दुर्वदं दुर्निक्षिप्तम् अनिष्क्रम्य चलाचलं भिक्षुश्च राज्ञौ वा विकाले वा निष्क्रम-
माणे वा प्रविशन् वा प्रस्खलेद् वा प्रपतेद् वा स तत्र प्रस्खलन् वा प्रपतन् वा हस्तं वा लप-
येद् वा प्राणिनो वा भूतानि वा जीवान् वा सत्त्वानि वा यावद् व्यपरोपयेद् वा, अथ भिक्षूणां
पूर्वोपदिष्टं यत् तथा प्रकारे उपाश्रये पुरा हस्तेन वा निष्क्रामेद्वा प्रविशेद् वा पश्चात् पादेन,
शिष्येने अचार्य से पूछो कि 'सम्यग्धाए विद्यागरेइ ? हंता भवई' ये साधु वसति
के गुणदोषादि का क्या ठीक ही वर्णन करते हैं ? इतना प्रश्न के उत्तर में
आचार्यने कहा कि साधु लोग सत्य ही वर्णन करते हैं ॥ ३६ ॥

शु भरोभर वधुर्न करे छे ? आ प्रश्नना उत्तरमा आचार्ये कछु के—'हंता भवई' साधुओ
सत्यन न वधुर्न करता होय छे. ॥ सू ३६ ॥

તતઃ સંયત એવ નિષ્ક્રામેદ્ વા પ્રવિશેદ્ વા ॥૬૦ ૩૭॥

ટીકા-ગ્લાનાદિ પરિસ્થિતિવિશેષવજાત્ શાક્યચરકાદિભિઃ સહ સંવાસે વિધિ પ્રતિ-
પાદયિતુ માહ-‘સે ‘મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા’ સંપૂર્વોક્તો ભાવમિશ્રુર્વા મિક્ખુકી વા ‘સે જં
પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા’ સં સાધુઃ યદિ પુનરેવં વક્ષ્યમાણસ્વરૂપમ્ ઉપાશ્રયં જાનીયાત્ તથાહિ
‘સુહિયાઓ’ ક્ષુદ્રિકાઃ લઘ્ન્યઃ તથા ‘સુહુદુવારિયાઓ’ ક્ષુદ્રદ્વારાઃ લઘુદ્વારસહિતાઃ ‘નિય-
યાઓ’ નીચાઃ ઉચ્ચૈસ્ત્વ રહિતા ‘સંનિરુદ્ધાઓ’ સંનિરુદ્ધાઃ શાક્યચરકાદિભિઃ વ્યાપ્તાઃ ‘ભવંતિ’
ભવન્તિ વર્તન્તે તર્હિ ‘તહપ્પગારે ઉવસ્સણ’ તથાગ્રકારે તથાવિષ્ણે ક્ષુદ્રે ક્ષુદ્રદ્વારસહિતે શાક્ય
ચરકાદિભિઃ સંનિરુદ્ધે ચોપાશ્રયે ‘રાઓ વા વિયાલે વા’ રાત્રૌ વા વિકાલે વા વિકટસમયેત્રા
‘નિક્કલ્લમમાણે વા પવિસમાણે વા’ નિષ્ક્રમમાણો વા પ્રવિશન વા ‘પુરા હત્થેણ વા’ પુરા પૂર્વ

અવ ગ્લાનિ બિમારી વગૈરહ કે કારણ પરિસ્થિતિ વિશેષ વશ શાક્ય ચરક
વગૈરહ કે સાથ રહને કી વિધિ પતલાતે હૈં

ટીકાર્થ-‘સે મિક્ખુ વા, મિક્ખુણી વા, સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા-સુહિ-
યાઓ સુહુદુવારિયાઓ નીયાઓ સંનિરુદ્ધાઓ ભવંતિ’ વહ પૂર્વોક્ત મિક્ખુક-
સંયમશીલ સાધુ ઓર મિક્ખુકી-સાધ્વી યદિ એસા-વક્ષ્યમાણ રૂપ સે ઉપાશ્રયકો
જાન લે કિ-યહ ઉપાશ્રય રૂપ વસતિ ક્ષુદ્રિકા-બહુત છોટી ઓર ક્ષુદ્ર દ્વાર છોટે
દ્વાર વાલી હૈ ઓર નીચા-બહુત નીચે હૈ ઓર સંનિરુદ્ધા બહુત સે શાક્ય ચરક
વગૈરહ શ્રમણો સે વ્યાપ્ત હૈ અર્થાત્ ભરી હુઈ હૈં ફસલિયે ‘તહપ્પગારે ઉવસ્સણ
રાઓ વા, વિયાલે વા, નિક્કલ્લમમાણે વા, પવિસમાણે વા પુરા હત્થેણ વા, પચ્છા
પાયેણ વા, તઓ સંજયામેવ નિક્કલ્લમિજ્ઞ વા, પવિસિજ્ઞ વા’ ફસ પ્રકાર કે છોટે
દ્વાર વાલે ઓર નીચે છોટે ઉપાશ્રય મેં જો કિ શાક્ય ચરકાદિ શ્રમણો સે ભરા
હુઆ મી હૈં ફસ તરહ કે ઉપાશ્રય મેં રાતમેં યા વિકાલ સમય મેં બાહર નિકલતે

હવે બિમારી વિગેરેને કારણે પરિસ્થિતિ વશાત્ શાક્ય, ચરક વિગેરેની સાથે રહેવાની
વિધિનુ કથન કરે છે.-

ટીકાર્થ-‘સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા’ તે સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘સે જં પુણ
ઉવસ્સય જાણિજ્ઞા’ ને વક્ષ્યમાણ પ્રકારથી ઉપાશ્રયને બાણે કે ‘સુહુદુવારિયાઓ’
આ ઉપાશ્રય રૂપ વસતિ ધણી નાની છે. અને ‘સુહુદુવારિયાઓ’ ધણી નાના બારણાવાળી
છે. તથા ‘નીયાઓ’ ધણી નીચી છે. તથા ‘સંનિરુદ્ધાઓ ભવંતિ’ સંનિરુદ્ધ અર્થાત્ ધણી
શાક્ય ચરક વિગેરે શ્રમણોથી રોકાયેલી છે એટલે કે તેમનાથી ભરેલી છે. તેથી ‘તહપ્પ-
ગારે ઉવસ્સણ’ આવા પ્રકારના નાના બારણાવાળા અને નીચા અને નાના ઉપાશ્રયમા કે
જે શાક્ય ચરક વિગેરે શ્રમણોથી રોકાયેલ છે, આ પ્રકારના ઉપાશ્રય ‘રાઓ વા રાત્રે’
અથવા ‘વિયાલે વા’ વિકાલમા એટલે કે ‘નિક્કલ્લમમાણે વા’ બહાર નીકળતાં કે ‘પવિસમાણે
વા’ અહર પ્રવેશ કરવાનો સમયે ‘પુરા હત્થેણ વા’ પહેલા હાથથી એ ઉપાશ્રયના સ્થાનને

મૂલ્મ—સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા સે જં પુણ ઇવં ઉવસ્સયં જાણિ-
 ઝજા સુહિયાઓ સુહુદુવારિયાઓ નીયાઓ સંનિરુદ્ધાઓ ભવંતિ, તહપ્પ-
 ગારે ઉવસ્સણ રાઓ વા વિઆલે વા ણિક્ખમમાણે વા પવિસમાણે વા
 પુરા હત્થેણ વા પચ્છા પાણ વા તઓ સંજયામેવ ણિક્ખમેજ્જ વા પવિ-
 સેજ્જ વા, કેવલીબૂયા ‘આયાણમેયં’ જે તત્થ સન્નણાણ વા માહણાણ વા
 છત્તણ વા મત્તણ વા દંડણ વા લટ્ઠિઆ વા મિસિયા વા નાલિયા વા
 ચેલે વા ચિલિમિલી વા ચર્મણ વા ચર્મકોસણ વા ચર્મછેદણ વા
 દુબ્બજ્ઞે વા દુણિણિક્ખત્તે વા અણિકંપે ચલાચલે ભિક્ષૂ ય રાઓ વા
 વિયાલે વા ણિક્ખમમાણે વા પવિસમાણે વા પયલિજ્જ વા પઞ્ઢેજ્જ વા,
 સે તત્થ પયલેમાણે વા પઞ્ઢેમાણે વા, હત્થં વા પાયં વા જાવ ઇંદિય-
 જાયં વા લૂસેજ્જ વા, પાણાણિ વા ભૂયાણિ વા જાજ સત્તાણિ વા, અભિ-
 હ્ણેજ્જ વા, જાવ વવરોવેજ્જ વા, અહ ભિક્ષૂણં પુઠ્ઠોવદિટ્ઠા જાવ જં તહ-
 પ્પગારે ઉવસ્સણ પુરા હત્થેણં પચ્છા પાણં તઓ સંજયામેવ ણિક્ખમેજ્જ
 વા પવિસેજ્જ યા ॥ સૂ. ૩૭ ॥

હાયા—સ ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુકી વા સ યત્ પુનઃ ઉપાશ્રયં જાનીયાત્, છુદ્ધિકાઃ છુદ્ધદ્વારાઃ
 નીવાઃ સનિરુદ્ધા ભવન્તિ, તથાપ્રકારે ઉપાશ્રયે રાત્રૌ વા વિકાલે વા નિષ્ક્રમમાણેઃ વા પ્રવિ-
 શન્ વા પુરા હસ્તેન વા પશ્ચાત્ પાદેન વા તતઃ સંયત્ત ઇવ નિષ્ક્રામેદ્ વા પ્રવિશેદ્ વા, કેવલી
 બૂયાદ્—‘આદાનમેતત્’ યત્ તત્ર શ્રમણાનાં વા બ્રાહ્મણાનાં વા છત્રકં વા અમત્રં વા દણ્ડકો વા
 યદ્ધિ વા ઘંશિકા વા નલિકા વા ચૈલં વા ચિલિમિલી વા ચર્મકં વા ચર્મકોશકો વા ચર્મ
 છેદનં વા દુર્વદ્વં દુર્નિશ્ચિત્તમ્ અનિષ્કમ્પમ્ ચલાચલં ભિક્ષુશ્ચ રાત્રૌ વા વિકાલે વા નિષ્ક્રમ-
 માણે વા પ્રવિશન્ વા પ્રસ્થલેદ્ વા પ્રપતેદ્ દા સ તત્ર પ્રસ્થલન્ વા પ્રપતન્ વા હસ્તં વા લપ-
 યેદ્ વા પ્રાણિનો વા ભૂતાનિ વા જીવાન્ વા સત્વાનિદા યાવદ્ વ્યપરોપયેદ વા, અથ ભિક્ષૂણાં
 પૂર્વોપદિષ્ટં યત્ તથા પ્રકારે ઉપાશ્રયે પુરા હસ્તેન વા નિષ્ક્રામેદ્વા પ્રવિશેદ્ વા પશ્ચાત્ પાદેન,
 શિષ્યને અચાર્ય સે પૂછાં કિ ‘સમિથાણ વિચ્યાગરેહ ? હંતા ભવઈ’ યે સાધુ વસતિ
 કે ગુણદોષાદિ કા કયા ઠીક હી વર્ણન કરતે હૈં ? હસ પ્રશ્ન કે ઉત્તર મેં
 આચાર્યને કહા કિ સાધુ લોગ સત્ય હી વર્ણન કરતે હૈં ॥ ૩૬ ॥

શુ બરોબર વર્ણન કરે છે ? આ પ્રશ્નના ઉત્તરમા આચાર્યે કહ્યું કે—‘હંતા ભવઈ’ સાધુઓ
 સત્ય જ વર્ણન કરતા હોય છે. ॥ સુ. ૩૬ ॥

તતઃ સંયત એવ નિષ્ક્રામેદ્ વા પ્રવિશેદ્ વા ॥૬૦ ૩૭॥

ટીકા-ગ્લાનાદિ પરિસ્થિતિવિશેષવશાત્ શાક્યચરકાદિભિઃ સહ સંવાસે વિધિં પ્રતિ-
પાદયિતુ માદ-‘સે ‘મિક્ષુ વા મિક્ષુણી વા’ સ પૂર્વોક્તો માવમિશ્રુર્વા મિશ્રુકી વા ‘સે જં
પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા’ સ સાધુઃ યદિ પુનરેવં વક્ષ્યમાણસ્વરૂપમ્ ઉપાશ્રયં જાનીયાત્ તથાહિ
‘સુહ્રિયાઓ’ સુહ્રિદાઃ લઘ્ન્યઃ તથા ‘સુહ્રદુવારિયાઓ’ સુદ્રદારાઃ લઘુદ્વારસદ્ધિતાઃ ‘નિય-
યાઓ’ નીચાઃ ઉચ્ચૈસ્ત્વ રહિતા ‘સંનિરુદ્ધાઓ’ સંનિરુદ્ધાઃ શાક્યચરકાદિભિઃ વ્યાપ્તાઃ ‘ભવંતિ’
ભવન્તિ વર્તન્તે તર્હિ ‘તદ્દહ્મગારે ઉવસ્સણ’ તથાગ્રકારે તથાવિષે ક્ષુદ્રે ક્ષુદ્રદ્વારસદ્ધિતે શાક્ય
ચરકાદિભિઃ સંનિરુદ્ધે ચોપાશ્રયે ‘રાઓ વા વિચાલે વા’ રાત્રી વા વિકાલે વા વિકટસમયેત્રા
‘નિક્કલ્લમમાણે વા પવિસમાણે વા’ નિષ્કલ્લમાણો વા પ્રવિશ્ન વા ‘પુરા હત્થેણ વા’ પુરા પૂર્વ

અવ ગ્લાનિ બિમારી વગૈરહ કે કારણ પરિસ્થિતિ વિશેષ વશ શાક્ય ચરક
વગૈરહ કે સાથ રહને કી વિધિ પતલાતે હૈં

ટીકાર્થ-‘સે મિક્ષુ વા, મિક્ષુણી વા, સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા-સુહ્રિ-
યાઓ સુહ્રદુવારિયાઓ નીયાઓ સંનિરુદ્ધાઓ ‘ભવંતિ’ વહ પૂર્વોક્ત મિશ્રુક-
સંયમશીલ સાધુ ઔર મિશ્રુકી-સાધ્વી યદિ એસા-વક્ષ્યમાણ રૂપ સે ઉપાશ્રયકો
જાન લે કિ-યહ ઉપાશ્રય રૂપ વસતિ ક્ષુદ્રિકા-વહુત છોટી ઔર ક્ષુદ્ર દ્વાર છોટે
દ્વાર વાલી હૈ ઔર નીચા-વહુત નીચે હૈ ઔર સંનિરુદ્ધા વહુત સે શાક્ય ચરક
વગૈરહ શ્રમણો સે વ્યાપ્ત હૈ અર્થાત્ ભરી હુઈ હૈ હસલિયે ‘તદ્દહ્મગારે ઉવસ્સણ
રાઓ વા, વિચાલે વા, નિક્કલ્લમમાણે વા, પવિસમાણે વા પુરા હત્થેણ વા, પચ્છા
પાયેણ વા, તઓ સંજયામેવ નિક્કલ્લમિજ્ઞ વા, પવિસિજ્ઞ વા’ હસ પ્રકાર કે છોટે
દ્વાર વાલે ઔર નીચે છોટે ઉપાશ્રય મેં જો કિ શાક્ય ચરકાદિ શ્રમણો સે ભરા
હુઆ મી હૈ હસ તરહ કે ઉપાશ્રય મેં રાતમેં યા વિકાલ સમય મેં બાહર નિકલતે

હવે બિમારી વિગેરેને કારણે પરિસ્થિતિ વશાત્ શાક્ય, ચરક વિગેરેની સાથે રહેવાની
વિધિનું કથન કરે છે.-

ટીકાર્થ-‘સે મિક્ષુ વા મિક્ષુણી વા’ તે સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘સે જં પુણ
ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા’ એ વક્ષ્યમાણ પ્રકારથી ઉપાશ્રયને બાણે કે ‘સુહ્રિદિયાઓ’
આ ઉપાશ્રય રૂપ વસતિ ઘણી નાની છે. અને ‘સુહ્રદુવારિયાઓ’ ઘણા નાના આરબ્યાવાળી
છે. તથા ‘નીયાઓ’ ઘણી નીચી છે. તથા ‘સંનિરુદ્ધાઓ ભવન્તિ’ સંનિરુદ્ધ અર્થાત્ ઘણા
શાક્ય ચરક વિગેરે શ્રમણોથી રોકાયેલી છે એટલે કે તેમનાથી ભરેલી છે. તેથી ‘તદ્દહ્મ-
ગારે ઉવસ્સણ’ આવા પ્રકારના નાના આરબ્યાવાળા અને નીચા અને નાના ઉપાશ્રયમાં કે
જે શાક્ય ચરક વિગેરે શ્રમણોથી રોકાયેલ છે, આ પ્રકારના ઉપાશ્રય ‘રાઓ વા રાત્રે’
અથવા ‘વિચાલે વા’ વિકાલમાં એટલે કે ‘નિક્કલ્લમમાણે વા’ બહાર નીકળતાં કે ‘પવિસમાણે
વા’ અંદર પ્રવેશ કરવાના સમયે ‘પુરા હત્થેણ વા’ પહેલા હાથથી એ ઉપાશ્રયના સ્થાનને

હસ્તેન વા ઉપાશ્રયસ્થાનં સંસ્પૃશ્ય 'પચ્છા પાણ વા' પશ્ચાત્ પાદેન વા ગમનાગમનં કુર્વન્
'તથો સંજયામેવ નિવસ્યમિજ્જ વા પવિસિજ્જ વા' તતઃ સંયત એવ યતનાપૂર્વકમેવ નિષ્કા
મેદ વા પ્રવિશેદ વા, અન્યથા એતાદૃશે ઉપાશ્રયે યતનાપૂર્વકનિષ્ક્રમણાભાવે પ્રવેશાભાવે
વા 'કેવલીબૂયા' કેવલો કેવલજ્ઞાની ભગવાન્ બ્રૂયાત્-બ્રૂયીતિ ઉપદિશતિ કિમિત્યાહ 'આયાણ
મેયં' આદાનં કર્મવન્ધનકારણમ્ એતત્ ભવતિ તથાહિ 'જે તત્થ સમણાણ વા માહણાણ વા'
યત્ તત્ર તથાવિથે ઉપાશ્રયે શ્રમણાનાં વા શાક્યચરકપ્રમૃતિસાધૂનામ્ બ્રાહ્મણાનાં વા
'છત્તે વા' છત્રકં વા 'મત્તે વા' અમત્રકં વા ભાજનવિશેષઃ 'દંડે વા' દંડકો વા 'લઢિ-
યા વા' યટ્ઠિ વા 'મિસિયા વા' યોગાસનવિશેષઃ 'નાલિયા વા' નલિકા વા બૃહદ્ યટ્ઠિઃ,
'ચેલં વા' વસ્ત્રં વા 'ચિલિમિલી વા' ચિલિમિલી વા યવનિકા 'ચમ્મે વા' ચર્મકં વા મૃગચર્મ
વિશેષઃ 'ચમ્મકોસે વા' ચર્મકોશકા વા મૃગ ચર્મપુટકમ્ 'ચમ્મચ્છેવણે વા' ચર્મચ્છેદનં

હુએ યા અન્દર મેં પ્રવેશ કરતે સમયે પહેલે હાથ સે ઉસ ઉપાશ્રય સ્થાન કો
સ્પર્શ કે દ્વારા ટટોલ કર વાદ મેં પાદ સે યાતાયાત કરકે તથ સંયમ પૂર્વકહી વાહર
નિકલે યા અન્દર જાય, અન્યથા હસ પ્રકાર કે ઉપાશ્રય મેં યતના પૂર્વક નહીં
નિકલને યા નહીં પ્રવેશ કરને સે 'કેવલી બૂયા આયાણ મેયં' કેવલી-કેવલ જ્ઞાની
વીતરાગ ભગવાન્ મહાવીર રવામી કહતે હૈં કિ-યહ આદાન હૈ અર્થાત્ કર્મવન્ધ
કા કારણ હૈ એતાવતા હસપ્રકાર કે છોટે દ્વાર વાલે અત્યંત નીચે ઔર અત્યંત
છોટે તથા શાક્ય ચરકાદિ શ્રમણોં સે ભરે હુએ ઉપાશ્રય મેં રહના કર્માગમન કા
હેતુ માના જાતા હૈ ક્યોંકિ 'જે તત્થ સમણાણ વા માહણાણ વા' ઉસ ઉપાશ્રય મેં
ચરકશાક્ય વગૈરહ શ્રમણોં કા ઔર બ્રાહ્મણોં કા 'છત્તેવા' છત્ર-છાતા તથા
'મત્તેવા' અમત્ર ભાજન પાત્ર વિશેષ હોગા યા-'દંડેવા' દંડ-યટ્ઠિ છઢી
હોગી યા 'લઢિયા વા' યા લાઠી હોગી યા 'મિસિયા વા' યોગાસન હોગા યા
'નાલિયા વા' નાલિકા વઢી યટ્ઠિ હોગી યા 'ચેલં વા' વસ્ત્ર હોગા તથા 'ચિલિમિલિ

સ્પર્શ' કરીને ખખડાવણુ અને 'પચ્છા પાણ વા' તે પછી પગથી ગમનાગમન કરીને
'તથો સંજયામેવ' તે પછી સંયમ પૂર્વક જ 'નિવસ્યમિજ્જ વા પવિસિજ્જ વા' બહાર
નીકળણુ અથવા અદર પ્રવેશ કરવો. આવા પ્રકારના ઉપાશ્રયમાં યતના પૂર્વક ન નીકળવા
કે ન પ્રવેશ કરવાથી 'કેવલીબૂયા આયાણમેયં' કેવળજ્ઞાની ભગવાન્ મહાવીર પ્રભુ કહે છે
કે એ આદાન અર્થાત્ કર્મબંધન કારણુ રહેવાય છે. એટલે કે આવા પ્રકારના નાના
ખાશુવાળા અને અત્યંત નીચા તથા ઘણા નાના તથા ચરકશાક્ય વિગેરે શ્રમણોંથી
ભરેલા ઉપાશ્રયમાં રહેણુ એ કર્માગમનનુ કારણુ સાનવામા આવેલ છે, કેમ કે એ ઉપા-
શ્રયમાં 'જે તત્થ સમણાણ વા માહણાણ વા' ચરક શાક્ય વિગેરે શ્રમણોના અને બ્રાહ્મણોના
'છત્તે વા' છત્રિ હોય અથવા 'મત્તે વા' અમત્ર અર્થાત્ વાસણુ કે પાત્ર વિશેષ હોય
અથવા 'દંડે વા' દંડ સોટી હોય અથવા 'લઢિયા વા' લાકડી હોય અથવા 'મિસિયા વા'
યોગાસન નિષ્ઠ હોય અથવા 'નાલિયા વા' ભોટી લાકડી હોય અથવા 'ચેલ વા' વસ્ત્ર

હસ્તેન વા ઉપાશ્રયસ્થાનં સંસ્પૃશ્ય 'પચ્છા પાણ વા' પશ્ચાત્ પાદેન વા ગમનાગમનં કુર્વન્
 'તઓ સંજયામેવ નિઘ્નમિજ્જ વા પવિસિજ્જ વા' તતઃ સંયત એવ યતનાપૂર્વકમેવ નિઘ્ના
 મેદ વા પ્રવિશેદ વા, અન્યથા એતાદૃશે ઉપાશ્રયં યતનાપૂર્વકનિઘ્નક્રમણાશ્વાયે પ્રવેશાભાવે
 વા 'કેવલીબૂયા' કેવલી કેવલજ્ઞાની ભગવાન્ બ્રૂયાત્-બ્રૂવીતિ ઉપદિશતિ કિમિત્યાહ 'આયાણ-
 મેયં' આદાનં કર્મવન્ધનકારણમ્ એતત્ ભવતિ તથાહિ 'જે તત્થ સમણાણ વા માહણાણ વા'
 યત્ તત્ર તથાવિધે ઉપાશ્રયે શ્રમણાનાં વા શાક્યચરકપ્રમૃતિસાધૂનામ્ બ્રાહ્મણાનાં વા
 'છત્તણ વા' છત્રકં વા 'મત્તણ વા' અમત્રકં વા માજનવિશેષઃ 'દંઢણ વા' દળ્ઢકો વા 'લઢ્ઠિ-
 યા વા' યઢ્ઠિ વા 'મિસિયા વા' યોગાસનવિશેષઃ 'નાલિયા વા' નલિકા વા બૃહદ્ યઢ્ઠિઃ,
 'ચેલં વા' વસ્ત્રં વા 'ચિલિમિલી વા' ચિલિમિલી વા યવનિકા 'ચમ્મણ વા' ચર્મકં વા મૃગવર્મ
 વિશેષઃ 'ચમ્મકોસણ વા' ચર્મકોશલા વા મૃગ ચર્મપુટકમ્ 'ચમ્મચ્છેણણ વા' ચર્મચ્છેદનં

હુણ યા અન્દર મેં પ્રવેશ કરતે સમયે પહેલે હાથ સે ઉસ ઉપાશ્રય સ્થાન કો
 સ્પર્શ કે દ્વારા ટટોલ કર બાદ મેં પાદ સે યાતાયાત કરકે તથા સંયમ પૂર્વકહી બાહર
 નિકલે યા અન્દર જાય, અન્યથા હસ પ્રકાર કે ઉપાશ્રય મેં યતના પૂર્વક નહીં
 નિકલને યા નહીં પ્રવેશ કરને સે 'કેવલી બૂયા આયાણ મેયં' કેવલી-કેવલ જ્ઞાની
 વીતરાગ ભગવાન્ મહાવીર સ્વામી કહતે હૈં કિ-યહ આદાન હૈ અર્થાત્ કર્મવન્ધ
 કા કારણ હૈ એતાવતા હસપ્રકાર કે છોટે દ્વાર વાલે અત્યંત નીચે ઓર અત્યંત
 છોટે તથા શાક્ય ચરકાદિ શ્રમણો સે ભરે હુણ ઉપાશ્રય મેં રહના કર્માગમન કા
 હેતુ માના જાતા હૈ ક્યોંકિ 'જે તત્થ સમણાણ વા માહણાણ વા' ઉસ ઉપાશ્રય મેં
 ચરકશાક્ય વગૈરહ શ્રમણો કા ઓર બ્રાહ્મણો કા 'છત્તણ વા' છત્ર-છાતા તથા
 'મત્તણ વા' અમત્ર માજન પાત્ર વિશેષ હોગા યા-દંઢણ વા' દળ્ઢ-યઢ્ઠિ છઢી
 હોગી યા 'લઢ્ઠિયા વા' યા લાઠી હોગી યા 'મિસિયા વા' યોગાસન હોગા યા
 'નાલિયા વા' નાલિકા બઢી યઢ્ઠિ હોગી યા 'ચેલં વા' વસ્ત્ર હોગા તથા 'ચિલિમિલિ

સ્પર્શ કરીને ખખડાવવુ અને 'પચ્છા પાણ વા' તે પછી પગથી ગમનાગમન કરીને
 'તઓ સંજયામેવ' તે પછી સંયમ પૂર્વક જ 'નિઘ્નમિજ્જ વા પવિસિજ્જ વા' ખહાર
 નીકળવુ અથવા અદર પ્રવેશ કરવો આવા પ્રકારના ઉપાશ્રયમાં યતના પૂર્વક ન નીકળવા
 કે ન પ્રવેશ કરવાથી 'કેવલીબૂયા આયાણમેય' કેવળજ્ઞાની ભગવાન્ મહાવીર પ્રભુ કહે છે
 કે એ આદાન અર્થાત્ કર્મવન્ધન કારણ હોવાય છે એટલે કે આવા પ્રકારના નાના
 ખારણાવાળા અને અત્યંત નીચા તથા ઘણા નાના તથા ચરકશાક્ય વિગેરે શ્રમણોથી
 ભરેલા ઉપાશ્રયમાં રહેવુ એ કર્માગમનનુ કારણ માનવામાં આવેલ છે, કેમ કે એ ઉપા-
 શ્રયમાં 'જે તત્થ સમણાણ વા માહણાણ વા' ચરક શાક્ય વિગેરે શ્રમણોના અને બ્રાહ્મણોના
 'છત્તણ વા' છત્રિ હોય અથવા 'મત્તણ વા' અમત્ર અર્થાત્ વાસણ કે પાત્ર વિશેષ હોય
 અથવા 'દંઢણ વા' દડ સોટી હોય અથવા 'લઢ્ઠિયા વા' લાકડી હોય અથવા 'મિસિયા વા'
 યોગાસન વિશેષ હોય અથવા 'નાલિયા વા' સોટી લાકડી હોય અથવા 'ચેલં વા' વસ્ત્ર

वा 'दुग्धदे' दुर्बद्धम् शिथिलबन्धम् 'दुक्षिक्खत्ते' दुर्निक्षिप्तम् न सम्बन्धतया स्थापितम्
'अणिकंपे' अनिष्कम्पम् सरम्पम् 'चलाचले' चलाचलम् विचलितम् नवेद्, अथ च 'भिवत्तु य'
भिक्षुश्च संयमवान् भिक्षुः 'राओ वा' रात्रौ वा 'वियाले वा' विज्ञाते वा 'निक्खममाणे वा'
निष्क्रामन् वा 'पविसमाणे वा' प्रविशन् वा 'पयलिज्ज वा पवडेज्ज वा' प्रस्खलेद् वा प्रपतेद्
वा 'से तत्थ पयलेमाणे वा पवडेमाणे वा' स साधुः तत्र प्रस्खलन् वा प्रपतन् वा 'हत्थ
वा पायं वा' हस्तं वा पादं वा 'लूसिज्ज वा' लूययेद् वा चोटयेद्, 'पाणाणि वा भूयाणि वा'
प्राणिनो वा भूतानि वा 'जीवाणि वा सत्ताणि वा' जीवान् वा सत्त्वानि वा 'जाव ववरोविज्ज
यावद् व्यपरोपयेद् वा विनाशयेद् वा, 'अह भिक्खुणं पुव्वोवदिट्ठ अथ भिक्षूणां पूर्वोपदिष्टं
वा' पर्दा-यवनिका होगी या 'चम्मएवा' या मृगचर्म होगी या चम्मकोसए वा'
चर्मकोश मृगचर्म पुटक होगी या 'चम्मछेयणए वा' चर्मछेदन होगी या ये सभी
छाते वगैरह 'दुग्धदे' अच्छी तरह उस उपाश्रय में बन्धे हुए नहीं होंगे तथा
'दुनिक्खत्ते' अच्छी तरह नहीं रखे होंगे और 'अणिकंपे' निष्कम्प भी नहीं होंगे
तथा 'चलाचले' विचलित भी हो जायेंगे और-भिक्खू य, राओ वा वियालेवा,
निक्खममाणे, पविसमाणे वा' भिक्षुक जैन साधु रातमें या विकाल समय में
उस उपाश्रय से निकलते समय या उपाश्रय में प्रवेश करते समय 'पयलिज्ज वा
पवडेज्जवा' प्रस्खलित होगा या गिर जायेगा 'से तत्थ पयलमाणे वा' वह साधु
उस उपाश्रयमें प्रस्खलित होता हुआ या 'पवडेमाणे वा हत्थं वा पायंवा
लूसिज्जवा' गिरता हुआ हाथ को या पाद को तोड़ डालेगा अथवा 'पाणाणि वा
भूयाणि वा' बहुत से प्राणों अर्थात् प्राणियों का तथा भूतों का एवं 'जीवाणिवा
सत्ताणिवा जाव' जीवों को और सत्त्वों को यावन् 'ववरोविज्जवा' विनाश कर

डोय अथवा 'चिलिमिली वा' पर्दा डोय अथवा 'चम्मए वा' मृगचर्म डोय अथवा
'चम्मकोसए वा' अर्ध केश डोय अथवा 'चम्मछेयणए वा' अर्ध छेदन डोय ये अर्थात्
येटके के छत्र विगेरे उपर कडेल अथवा 'दुग्धदे' सारी रीते ये उपाश्रयभा आधेस न
डोय तथा 'दुणिक्खत्ते' सारी रीते ये दोभस्तथी राधेस न डोय तथा 'अणिकंपे' निष्कम्प
पणु न डोय अर्थात् डालत, डालता डोय तथा 'चलाचले' राधेस स्थण्णीरी अदित पणु
थय नय 'भिक्खूय राओ वा वियाले वा' जैन साधु रातभा के समय ये समये विज्ञाणभा
ये उपाश्रयभाथी 'निक्खममाणे वा पविसमाणे वा' नीकण्ठी वभने के उपाश्रयभा
प्रवेश करता 'पयलिज्ज वा पवडेज्ज वा' भस्ती नय अथवा पडि नय 'से तत्थ पयल-
माणे वा पवडमाणे वा' अने ते साधु ये उपाश्रयभा लपसता के पडि जता 'हत्थं वा
पायं वा' हाथ के पगने 'लूसिज्ज वा' भागी नाभशे अथवा 'पाणाणि वा भूयाणि वा'
धणु प्राणियोने अथवा भूतोने अथवा 'जीवाणि वा सत्ताणि वा' एवोने सत्त्वोने 'जाव
ववरोविज्ज वा' यावत् विनाशित करी नाभशे, अने सारी नाभशे, 'अह भिक्खूणं पुव्वो

‘જં તહ્ણગારે’ યત્ તથા પ્રકારે પૂર્વોક્તરૂપે ‘ઉવસ્સણ’ ઉપાશ્રયે ‘પુરા હત્થેણ’ પૂર્વં હસ્તેન વા સંસ્પૃશ્વત્ । નિક્કલ્લમિજ્જ વા પવિસિજ્જ વા’ નિષ્ક્રામેદ્ વા પ્રવિશેદ્ વા’ ‘પચ્છા પાણ’ પશ્ચાત્ પાદેન નિષ્ક્રામેદ્ વા પ્રવિશેદ્ વા, ‘તઓ સંજયામેવ નિક્કલ્લમિજ્જ વા પવિસિજ્જ વા’ તતઃ તદનન્તરં સંયત એવ યતનાપૂર્વકમેવ નિષ્ક્રામેદ્ વા પ્રવિશેદ્ વા इति ॥સૂ૦ ૩૭॥

મૂલ્ય-સે આગંતાગારેસુ વા અણુવીઢ ઉવસ્સયં જાણ્ઞા, જે તત્થ ઈસરે જે તત્થ સમહિટ્ઠાણ, તે ઉવસ્સયં અણુણવેજ્ઞા, કામં ચલુ આડસો અહાલંદં અહાપરિણાતં વસિસ્સામો જાવ આડસંતો જં વા આડસંતસ્સ ઉવસ્સણ જાવ સાહસ્મિયાણ તઓ ઉવસ્સયં ગિઠિહસ્સામો તેણ પરં વિહરિસ્સામો ॥સૂ૦ ૩૮॥

હાલેગા ઓર માર હાલેગા ‘અહ મિચ્છૂણં પુચ્છોવદિટ્ઠં’ અથ ઓર મિશ્નુકોં કે લિયે પૂર્વોપદિષ્ટ અર્થાત્ વીતરાગ ભગવાન્ શ્રીનહાવીર સ્વામીને પહેલે હી ઉપદેશ દિયા હૈ કિ જં તહ્ણગારે ઉવસ્સણ’ હસ પ્રકાર કે છોટે દ્વાર ચાલે ઓર અત્યંત છોટે તથા નીચે એવં ચરકશાક્ય વગૈરહ શ્રમણોં સે ઠસમઠસ ભરે હુણ ઉપાશ્રય મેં ‘પુરા હત્થેગ’ પહેલે હાથોં સે ઉપાશ્રય સ્થાન કો સંસ્પર્શકે દ્વારા અચ્છી તરહ ટટોલકર દેખમાલ કરકે ઉસ ઉપાશ્રય સે ‘નિક્કલ્લમિજ્જ વા પવિસિજ્જ વા’ નિકલે તથા અંદર પ્રવેશ કરે ‘પચ્છા પાણે’ બાદમેં પાદોં સે ચાતાયાત કરે ઓર ‘તઓ સંજયામેવ’ ઓર ઉસકે બાદ સંયત હોકર હી યતના પૂર્વક ઉસ ઉપાશ્રય સે ‘નિક્કલ્લમિજ્જ વા પવિસિજ્જ વા’ બાહર નિકલે યા ઉસ ઉપાશ્રય કે અંદર પ્રવેશ કરે’ કયોંકિ સંયમ વા પાલન કરના હી સાધુઓંકા પરમ કર્તવ્ય માના જાતા હૈ હસલિયે સંયમ નિયમ પાલનાર્થ યતના પૂર્વક હી આવે જાવે અન્યથા દેખમાલ કિયે વિના જાને આને સે સંયમ આત્મ વિરાધતા હોગી ॥ ૩૭॥

વદિટ્ઠં’ તેથી સાધુઓને પૂર્વોપદિષ્ટ અર્થાત્ વીતરાગ મહાવીર પ્રભુએ પહેલેથી જ ઉપદેશ કરેલ છે કે-‘જ તહ્ણગારે ઉવસ્સણ’ આ રીતના નાના દ્વારવાળા તથા અત્યંત નાના અને નીચા એવ ચરક શાક્ય વિગેરે શ્રમણોથી ઠસાઠમ ભરેલા ઉપાશ્રયમાં ‘પુરા હત્થેગ’ પહેલાં હુ થોથી ઉપાશ્રયના સ્થાનને સ્પર્શ દ્વારા સારી રીતે હલાવીને જોયા પછી ‘નિક્કલ્લમિજ્જ વા પવિસિજ્જ વા’ એ ઉપાશ્રય બહાર નીકળવું કે અંદર પ્રવેશ કરવો અને ‘પચ્છા પાણ વા’ પછીથી પગથી ગમન ગમન કરવું ‘તઓ સંજયામેવ નિક્કલ્લમિજ્જ વા પવિસિજ્જ વા’ તે પછી સયમ પૂર્વક યતનાથી એ ઉપાશ્રયમાંથી બહાર જવું અથવા એ ઉપાશ્રયમાં પ્રવેશ કરવો કેમ કે-સયમનું પાલન કરવું એજ સાધુઓનું પરમ કર્તવ્ય માનવામાં આવેલ છે. તેથી સયમ નિયમના પાલન માટે યતના પૂર્વક જ આવવું જવું. કેપ્પા કે જોયા વિના જવા આવવાથી સયમ આત્મ વિરાધના થાય છે. ॥ ૩૭ ॥

छाया-स आगन्तु-आगारेषु वा अनुविचिन्त्य उपाश्रयं याचेत्, य एतत्र ईश्वरः, य समधिष्ठाता तान् उपाश्रयम् अनुज्ञापयेत् काम खलु आयुष्मन् ! यथाकन्दम् यथापङ्क्तिं वत्स्यामः, यावद् आयुष्मन्तः ! यावद् आयुष्मत् उपाश्रयं यावत् ताधर्मिकाः ततः उपाश्रयं ब्रवीष्यामः, ततः परं विहरिष्यामः ॥ सू० ३८ ॥

टीका-‘अथ उपाश्रययाचनाप्रकारं प्रतिपादयितुमाह-‘से आगन्तागारेषु वा अणुवीय’ स भाव साधुः आगन्तु-आगारेषु वा अतिथिशालारूपेषु धर्मशालाप्रभृतिषु अनुविचिन्त्य कीदृशः अयमुपाश्रयः ? को वा अस्य स्वामी ? इत्येवं पर्यालोच्य ‘उवस्सयं जाएज्जा’ उपाश्रयं याचेत् उपाश्रये वसितुं याञ्चां कुर्यात्, तदनन्तरं ‘जे तत्थ ईसरे’ यस्तत्र ईश्वरः तदुपाश्रयस्य स्वामी ‘जे तत्थ समहिट्ठाए’ यस्तत्र समधिष्ठाता संरक्षणाधिकारी स्य त् स ‘ते उवस्सयं अणुणविज्जा’ तान् साधून् उपाश्रयम् उपाश्रये वसितुम् अनुज्ञापयेत् अनुमतिं दद्यात्, ततः साधुः उपाश्रयाधिकारिभिः वसितुम् अनुज्ञापितः सन् तान्प्रति प्रतिज्ञाविधिं प्रतिपादयितुमाह-‘कामं खलु आउसो ! अहलंदं अहापरिणायं वसिस्सामो’ कामं खलु आयुष्मन् !

अथ साधु को उपाश्रय की याचना करने का प्रकार बतलाते हैं-

टीकार्थ-‘से आगन्तागारेसुवा अणुवीइ’ वह पूर्वोक्त संयमशील साधु आगन्तागारेषु आगन्ता अतिथि शालारूप धर्मशाला वगैरह उपाश्रयों का पता लगावे कि यह उपाश्रय किस प्रकारका है और इस उपाश्रय के स्वामी-मालीक कौन है इस तरह जांच पड़ताल कर ‘उवस्सयं जाएज्जा’ उपाश्रय की याचना करें अर्थात् उपाश्रय में रहने के लिये वसति की याचना करें बाद में साधु ने याचना करने पर ‘जे तत्थ ईसरे जे तत्थ समहिट्ठाए’ उपाश्रय का स्वामी और अधिष्ठाना अर्थात् संरक्षाधिकारी सुनि वगैरह ‘ते उवस्सयं अणुणविज्जा’ उन साधुओंको उपाश्रय में रहने के लिये अनुज्ञा अनुमति दे बादमें वे साधु लोग उपाश्रय के अधिकारीयों द्वारा बसने के लिये अनुज्ञापित होकर उन अधिकारीयों के साथ

इसे उपाश्रयनी याचना करवानेो प्रकार बतावे छे-

टीकार्थ-‘से आगन्तागारेसु वा अणुवीइ’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी आगन्तागार ओटले के अतिथिशाला के धर्मशाला विगेरे आ उपाश्रय केवा प्रकारने छे ओ प्रभावे निचारीने भयर छहाडवी तथा ‘जे तत्थ ईसरे’ आ उपाश्रयने मालीक केण छे ? आ रीते भयर छहाडोने ‘उवस्सयं जाएज्जा’ उपाश्रयनी याचना करवी अर्थात् उपाश्रयमा रहेवा माटे वसतिनी याचना करवी ते पछी ओटले के साधुओ याचना कुर्या पछी ‘जे तत्थ समहिट्ठाए’ उपाश्रयना मालिक अथवा संरक्षणाधिकारी के सुनीय विगेरे होय ‘ते उवस्सयं अणुणविज्जा’ तेओओ ओ साधुओने उपाश्रयमा रहेवा माटे आशा आपनी ते पछी ओ साधुओ उपाश्रयना अधिकारीओओ रहेवा माटे आशा भल्या पछी ओ अधिकारीओ पासे प्रतिज्ञा करे छे ‘कामं खलु आउसो’ छे आयुष्मन् श्रावह । १३६ १६।

તવેચ્છાનુસારમ્ યથાલન્દમ્ યથાસમયમ્ યથાપરિજ્ઞાતમ્ જ્ઞાપનાનુમારમ્ વત્સ્યામઃ । इत्येवं कथयेत्, ततः साधुप्रति गृहस्थो ब्रूयात्-‘जाव आउसंतो’ हे आयुष्मन्तः ! पूज्याः ! यावत् कियत्कालपर्यन्तं भवन्तो वत्स्यन्ति ? इति, ततः साधुः ब्रूयात्-‘जाव आउसंतस्स उवस्सए’ यावत् कालपर्यन्तम् आयुष्मतस्तव उपाश्रयः उपाश्रये अधिकारः ‘जाव साहम्मियाए’ यावत्, मम साधर्मिका -साधवः सन्ति ‘तओ उवस्सयं गिण्हस्सामो’ ततः तावत्कालपर्यन्तम् उपाश्रयं ग्रहीष्यामः ‘तेण परं विहरिस्सामो’ ततः विहरिष्यामः विहारं करिष्यामः ॥सू० ३८॥

મૂલમ્-સે મિદ્ધુવાં મિદ્ધુકી વા ચસ્ય ઉપાશ્રયે સંવસેત્ તસ્ય નામગોત્રં પૂર્વમેવ જાનીયાત્ પ્રતિજ્ઞા કરે કિ ‘કામં ચલુ આઝસો’ હે આયુષ્મન ! શ્રાવક ‘અહાલંદં અહા પરિણાતં’ આપ કે ઇચ્છાનુસાર હી યથા સમય અનુજ્ઞાન કે સુતાચિક્ર હમલોગ ‘વસિસ્સામો જાવ’ હસ ઉપાશ્રય મેં રહેગે એસા કહે તદનન્તર સાધુ કે પ્રતિ ગૃહસ્થ શ્રાવક અધિકારી કહે કિ ‘આઝસંતો આઝસંતસ્સ જાવ’ હે આયુષ્મન્ ભગવન-યાવત્ પરમાદરણીય પૂજ્ય આપલોગ કિતને દિનોં તક હસ ઉપાશ્રય મેં રહેગે એસા પૂછને પર સાધુજન ઉસ શ્રાવક ગૃહસ્થ અધિકારી કો ઉત્તર દે કિ ‘ઉવસ્સએ જાવ’ જવ તક આયુષ્મન આપકા યહ ઉપાશ્રય હૈ અર્થાત ઉપાશ્રય મેં જવ તક આપકા અધિકાર રહેગા ઔર ‘સાહમ્મિયાએ તઓ ઉવસ્સયં ગિણિહસ્સામો’ જવ તક મેરે સાધર્મિક સહવાસી સાધુ ગણ હૈ તવ તક હમ લોગ હસ ઉપાશ્રય મેં રહેગે ‘તેણ પરં વિહરિસ્સામો’ ઉસકે બાદ વિહાર કર દેગે હસ પ્રકાર ઉપાશ્રય કી યાચના કરકે તદનુસાર હી ઉપાશ્રય મેં રહના ચાહિયે ॥ ૩૮ ॥

જાયા-સ મિદ્ધુવાં મિદ્ધુકી વા ચસ્ય ઉપાશ્રયે સંવસેત્ તસ્ય નામગોત્રં પૂર્વમેવ જાનીયાત્ પ્રતિજ્ઞા કરે કિ ‘કામં ચલુ આઝસો’ હે આયુષ્મન ! શ્રાવક ‘અહાલંદં અહા પરિણાતં’ આપ કે ઇચ્છાનુસાર હી યથા સમય અનુજ્ઞાન કે સુતાચિક્ર હમલોગ ‘વસિસ્સામો જાવ’ હસ ઉપાશ્રય મેં રહેગે એસા કહે તદનન્તર સાધુ કે પ્રતિ ગૃહસ્થ શ્રાવક અધિકારી કહે કિ ‘આઝસંતો આઝસંતસ્સ જાવ’ હે આયુષ્મન્ ભગવન-યાવત્ પરમાદરણીય પૂજ્ય આપલોગ કિતને દિનોં તક હસ ઉપાશ્રય મેં રહેગે એસા પૂછને પર સાધુજન ઉસ શ્રાવક ગૃહસ્થ અધિકારી કો ઉત્તર દે કિ ‘ઉવસ્સએ જાવ’ જવ તક આયુષ્મન આપકા યહ ઉપાશ્રય હૈ અર્થાત ઉપાશ્રય મેં જવ તક આપકા અધિકાર રહેગા ઔર ‘સાહમ્મિયાએ તઓ ઉવસ્સયં ગિણિહસ્સામો’ જવ તક મેરે સાધર્મિક સહવાસી સાધુ ગણ હૈ તવ તક હમ લોગ હસ ઉપાશ્રય મેં રહેગે ‘તેણ પરં વિહરિસ્સામો’ ઉસકે બાદ વિહાર કર દેગે હસ પ્રકાર ઉપાશ્રય કી યાચના કરકે તદનુસાર હી ઉપાશ્રય મેં રહના ચાહિયે ॥ ૩૮ ॥

પ્રમાણે જ ‘અહાલંદ’ યથા સમય ઓટલે કે નકિક કરેલ સમય પ્રમાણે તથા ‘અહાપરિણાત વસિસ્સામો’ પ્રતિજ્ઞા કર્યા પ્રમાણે અમે આ ઉપાશ્રયમા રહીશું. તે પછી સાધુને ગૃહસ્થ શ્રાવક કહે કે ‘જાવ આઝસંતો’ હે આયુષ્મન્ત ભગવન્ યાવત્ આદરણીય ‘જાવ આઝસંતસ્સ ઉવસ્સએ’ પૂજ્ય આપ આ ઉપાશ્રયમા કેટલા દિવસ સુધી રહેશો? એમ પૂછ્યા પછી સાધુએ ઉત્તર દેવો કે-‘જાવ સાહમ્મિયાએ’ હે આયુષ્મન્ ન્યા સુધી આપનો આ ઉપાશ્રય છે અર્થાત ઉપાશ્રયમા ન્યા સુધી આપનો અધિકાર છે અને ન્યાં સુધી અમારા સાધર્મિક સહવાસી સાધુ ગણ છે. ‘તઓ ઉવસ્સયં ગિણિહસ્સામો’ ત્યા સુધી અમે આ ઉપાશ્રયમા રહીશું ‘તેણ પર વિહરિસ્સામો’ તે પછી અમે વિહાર કરીશું આ પ્રમાણે ઉપાશ્રયની યાચના કરીને તે પ્રમાણે જ ઉપાશ્રયમાં રહેવ. ॥ ૩૮ ॥

ततः पश्चात् तस्य गृहे निमन्त्रयतो वा अनिमन्त्रयतो वा अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा अप्रासुकम् अनेषणीयं यावद् नो प्रतिगृह्णीयात् । सू० ३९ ॥

टीका—अथ शय्यातरस्य उपाश्रयस्वामिनो नामगोत्रपृच्छाविधि साधुसमाचारीरूपं प्रतिपादयितुमाह 'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा 'जस्सुवस्सए' यस्य उपाश्रये 'संवसिज्जा' संवसेत् 'तस्स णामगोयं पुव्वामेव जाणिज्जा' तस्य शय्यातरस्य उपाश्रय स्वामिनो नामगोत्रज्ञानान्तरमित्यर्थः 'तस्स गिहे' तस्य शय्यातरस्य गृहे 'णिमंतेमाणस्स अणिमंतेमाणस्स वा' निमन्त्रयतः निमन्त्रणं कुर्वन्तः, अनिमन्त्रयतो वा निमन्त्रणम् अकुर्वतो वा 'असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा एतच्चतुर्विधमाहारजातम् 'अप्फासुयं' अप्रासुकम् सचित्तम् 'अणेसणिज्जं' अनेषणीयम्—आधाकर्मादि

अथ शय्यातर अर्थात् उपाश्रय-स्वामी मालिक का नाम गोत्र पूछने की विधि की समाचारी के अनुसार बतलाते हैं—

टीकार्थ—'से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा' जस्सुवस्सए संवसिज्जा' बहपूर्वोक्त भिक्षुक-संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी जिस गृहस्थ श्रावक के उपाश्रय में रहे 'तस्स णामगोयं पुव्वामेव जाणिज्जा' उस शय्यातर गृहस्थ श्रावक के नाम और गोत्र को उपाश्रय में रहने से पहले ही जान लेना चाहिये 'तओ पच्छा' अर्थात् गोत्रनाम को जान लेने के बाद में 'तस्स गिहे णिमंतेमाणस्स' उस शय्यातर गृहस्थ श्रावक उपाश्रय स्वामी के घरमें चाहे निमन्त्रण दे 'अणिमंतेमाणस्सवा' या निमन्त्रण नहीं दे किन्तु किसी भी अवस्था में उस शय्यातर का 'असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशनादि चतुर्विध आहार जातको 'अप्फासुयं अणेसणिज्जं जाव' अप्रासुक सचित्त और अनेषणीय आधाकर्मादि दोषों से युक्त यावत् समझकर संयम विराधक होने से 'णो पडिगाहिज्जा' नहीं

हवे शय्यातर अर्थात् उपाश्रयना मालिकनु नाम अने गोत्र पूछनानी विधिनु' साधुनी समाचारी प्रमाणे कथन करे छे—

टीकार्थ—'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी 'जस्सुवस्सए संवसिज्जा' के गृहस्थ श्रावकना उपाश्रयमा रहे 'तस्स णामगोयं पुव्वामेव जाणिज्जा' के शय्यातर गृहस्थ श्रावकनु नाम अने गोत्र उपाश्रयमा रहेता पडैता न्नाणी देवु 'तओ पच्छा तस्सगिहे' ते पछी ओटवै के नाम अने गोत्र नाइया पछी के गृहस्थ श्रावक उपाश्रयना मालिकने त्या 'णिमंतेमाणस्स अणिमंतेमाणस्स वा' निमन्त्रण आपि अथवा निमन्त्रण न आपि परतु कोसंपलु अवस्थामा के शय्यातर गृहस्थने त्याथी 'असण वा पाणं, खाइम वा साइमं वा' अशन, पान, अहिम के स्वाहिम चतुर्विध आहार 'अप्फासुय अणेसणिज्जं जाव' अप्रासुक सचित्त अने अनेषणीय आधाकर्मादि दोषाथी युक्त यावत् समझने संयमना विराधक होवाथी 'णो पडिगाहिज्जा' अडैथु करवु' जा० ५५

દોષદુષ્ટં 'જાવ' યાવત્-મન્યમાનઃ સંયમવિરાધકત્વાત્ 'ળો પઢિગાદિજ્ઞા' નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્, અન્યથા શય્યાતરસ્ય ગૃહે ભિક્ષાગ્રહણે સંયમવિરાધના સ્યાત્ તસ્માત્ શય્યાતરસ્ય નામગોત્ર-જ્ઞાનેન ભિક્ષામટિતું તદ્ગૃહે ન ગચ્છેત્ ॥ સૂ. ૩૯ ॥

મૂલમ-સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા સે જં પુણ ઉવસ્સણ જાણિજ્ઞા સસાગારિયં સાગણિયં સડદયં ળો પપ્પણસ્સ ણિકલ્લમણપવેસણાણ ળો પપ્પણસ્સ વાયણ જાવ ચિંતાણ, તહપ્પગારે ઉવસ્સણ ળો ઠાણં વા સેજ્જં વા ણિસીહિયં વા ચેતેજ્ઞા ॥ સૂ. ૪૦ ॥

છાયા-સ ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુકી વા સ યદિ પુનઃ ઉપાશ્રયં જાનીયાત્ સ સાગારિકં સાગ્નિકં સોદકં ન પ્રાજ્ઞસ્ય નિષ્ક્રમણપ્રવેશાય યાવદ્ અનુચિન્તયૈ, તથાપ્રકારે ઉપાશ્રયે નો સ્થાનં વા શય્યાં વા નિષીધિકાં વા ચેતયેત્ ॥ સૂ. ૪૦ ॥

ટીકા-‘સમ્પ્રતિ ગૃહસ્થાદિ યુક્તોપાશ્રયે સાધુનાં વાસનિષેધં પ્રતિપાદયિતુમાહ-‘સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા’ સ ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુકી વા ‘સાધુર્વા સાધ્વી વા ‘સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા’ સ યદિ પુનરેવં વક્ષ્યમાણરીત્યા ઉપાશ્રયં જાનીયાત્ તદ્વચ્ચ ‘સસાગારિયં’ સ સાગારિકમ્ સ ગૃહસ્થમ્ સ પરિવારગૃહસ્થયુક્તમ્ ‘સાગણિયં’ સાગ્નિકમ્ અગ્નિસહિતમ્ ‘સડદયં’ સોદકમ્ શીતોદકસહિતમ્ ઉપાશ્રયં યદિ જાનીયાદિતિ પૂર્વેજાન્વયઃ તર્હિ ‘ળો પપ્પણસ્સ’ નો પ્રાજ્ઞસ્ય લેના ચાહિયે, અન્યથા શય્યાતર કે ઘર રેં ભિક્ષા લેને પર સંયમ વિરાધના હોગી इसलिये शय्यातર के नामगोत्र जानकर भिक्षा के लिये उस के घरमें नहीं जाय ॥ ૩૯ ॥

ગૃહસ્થ વગૈરહ સે યુક્ત ઉપાશ્રય મેં સાધુ કો નહીં રહના ચાહિયે યહ વનલાતે હૈં- ટીકાર્થ-‘સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા’ વહ પૂર્વોક્ત ભિક્ષુક ઓર ભિક્ષુકી, જૈન સાધુ ઓર જૈન સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે ઉપાશ્રય કો જાનલે કિ ‘સસાગારિયં’ યહ ઉપાશ્રય સસાગારિક ગૃહસ્થ પરિવાર સે યુક્ત હૈ એવં ‘સાગણિયં’ સાગ્નિક-અગ્નિયુક્ત હૈ તથા ‘સડદયં’ સોદક કચ્ચા પાની સે ભી યુક્ત હૈ તો इस प्रकार के उपाश्रय में ‘ળો પપ્પણસ્સ

નહીં. કારણ કે શય્યાતરને ત્યાથી આહાર લેવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે તેથી શય્યાતરના નામગોત્ર જાણીને ગોચરી માટે તેના ઘર જવું નહીં ॥ સૂ. ૩૯ ॥

હવે ગૃહસ્થ વિગેરેથી યુક્ત ઉપાશ્રયમાં સાધુએ ન રહેવા વિષે સૂત્રકાર કથન કરે છે-

ટીકાર્થ-‘સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા’ ને આ વક્ષ્યમાણ પ્રકારથી ઉપાશ્રયને જાણે કે આ ઉપાશ્રય ‘સસાગારિયં’ સસાગારિક એટલે કે ગૃહસ્થના પરિવારથી યુક્ત છે તથા ‘સાગણિય’ અગ્નિ યુક્ત છે તથા ‘સડદય’ કાચા પાણીથી પણ યુક્ત છે. તો આ રીતના ઉપાશ્રયમાં ‘ળો પપ્પણસ્સ ણિકલ્લમણપવેસણાણ’ પ્રાજ્ઞ-સંયમશીલ સાધુને નીકળવા અને પ્રવેશવાને યોગ્ય

बुद्धिमत्तः संयमशीलस्य साधु, 'निक्खमणपवेसाए' निक्कमणप्रवेशाय तत्र प्रवेष्टुं निक्क
मित्तुञ्च न कल्पते इत्यर्थः 'जावऽणुचिताए' यावद् अनुचिन्तायै प्राज्ञस्य साधोः स्वाध्यायानु-
चिन्तनार्थमपि सागारिकसहितः उपाश्रयो न कल्पते इत्यर्थः तदुपसंहरन्नाह—'तहप्पगारे उव-
स्सये' तथाग्रकारे तथाविधे समागारिक साग्निः शीतोदके उपाश्रये 'णो ठाणं वा' नो स्थानं
वा ध्यानरूपकायोत्सर्गः 'सेज्जं वा' शय्या वा संस्तारकम् 'णिसीहिं वा' निषीधिकां वा
स्वाध्यायभूमिम् 'चेतेज्जा' चेतयेत् कुर्यात् ध्यानसंस्तारं नन्वाध्यायभूमिम् 'चेतेज्जा' चेतयेत्
कुर्यात् ध्यानसंस्तारकस्वाध्यायार्थं न कल्पते इति ॥सू० ४०॥

मृच्छम्—से भिक्षु वा भिक्षुणी वा से जं पुण उवस्सयं जाणिज्जा
इह खलु गाहान्दकुलस्स सज्जं सज्जेणं गंतुं पंथए एए एए पडिपद्धं
णो पणस्स निक्खमणपवेसाए जाव अणुचिताए, तहप्पगारे उवस्सए
णो ठाणं वा सेज्जं वा णिसीहिं वा चेतेज्जा ॥सू० ४१॥

निक्खमणपवेसणाए' प्राज्ञ संयमशील साधु को निकलने और प्रवेश करने के
लिये निषेध किया गया है अर्थात् गृहस्थ परिवार से युक्त उपाश्रयमें संयमशील
साधु और साध्वी को नहीं रहना चाहिये और 'णो पणस्सवायण जाव' यावत्
प्राज्ञ संयमशील साधु को स्वाध्याय के अनुचिन्तन मनन करने के लिये भी
सागारिक उपाश्रय में नहीं रहना चाहिये क्योंकि सागारिक उपाश्रय में रहने
से संयम की विराधना होगी इसलिये—'तहप्पगारे उवस्सए' उस प्रकार के
सागारिक गृहस्थ परिवार से युक्त तथा अग्नि से युक्त एवं शीतोदक से भी
युक्त उपाश्रय में संयमशील साधु और साध्वी—'णो ठाणं वा' स्थान-ध्यान-
रूपकायोत्सर्ग के लिये स्थान ग्रहण नहीं करे—'सेज्जं वा' शय्या शयन करने
के लिये संथरा भी नहीं पाथग्ना चाहिये एवं 'णिसीहिं वा' निषीधिका
स्वाध्याय करने के लिये भूमि ग्रहण 'चेतेज्जा' नहीं करना चाहिये क्योंकि संयम
विराधना होगी ॥ ४० ॥

દોષદુષ્ટં 'જાવ' યાવત્-મન્યમાનઃ સંયમવિરાધકત્વાત્ 'જો પડિગાદિજ્ઞા' નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્, અન્યથા શય્યાતરસ્ય ગૃહે ભિક્ષાગ્રહણે સંયમવિરાધના સ્યાત્ તસ્માત્ શય્યાતરસ્ય નામગોત્ર-જ્ઞાનેન ભિક્ષામટિતું તદ્ગૃહે ન ગચ્છેત્ ॥ સૂ. ૩૯ ॥

મૂલ્ય-સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા સે જં પુણ ઉવસ્સણ જાણિજ્ઞા સસાગારિયં સાગણિયં સઉદયં જો પળણસ્સ ણિક્ખમણપવેસણાણ જો પળણસ્સ વાયણ જાવ ચિંતાણ, તહપ્પગારે ઉવસ્સણ જો ઠાણં વા સેઝજં વા ણિસીહિયં વા ચેતેજ્ઞા ॥ સૂ. ૪૦ ॥

છાયા-સ ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુકી વા સ યદિ પુનઃ ઉપાશ્રયં જાનીયાત્ સ સાગારિકં સાગ્નિકં સોદકં ન પ્રાજ્ઞસ્ય નિષ્ક્રમણપ્રવેશાય યાવદ્ અનુચિન્તયૈ, તથાપ્રકારે ઉપાશ્રયે નો સ્થાનં વા શય્યાં વા નિષીધિકાં વા ચેતયેત્ ॥ સૂ. ૪૦ ॥

ટીકા-‘સમ્પ્રતિ ગૃહસ્થાદિ યુક્તોપાશ્રયે સાધુનાં વાસનિષેધં પ્રતિપાદયિતુમાહ-‘સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા’ સ ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુકી વા ‘સાધુર્વા સાધ્વી વા ‘સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા’ સ યદિ પુનરેવં વક્ષ્યમાણરીત્યા ઉપાશ્રયં જાનીયાત્ તદ્યથા ‘સસાગારિયં’ સ સાગારિકમ્ સ ગૃહસ્થમ્ સ પરિવારગૃહસ્થયુક્તમ્ ‘સાગણિયં’ સાગ્નિકમ્ અગ્નિસહિતમ્ ‘સઉદયં’ સોદકમ્ શીતોદકસહિતમ્ ઉપાશ્રયં યદિ જાનીયાદિતિ પૂર્વેજ્ઞાન્યઃ તર્હિ ‘જો પળણસ્સ’ નો પ્રાજ્ઞસ્ય

લેનાં ચાહિયે, અન્યથા શય્યાતર કે ઘર મેં ભિક્ષા લેને પર સંયમ વિરાધના હોગી હસલિયે શય્યાતર કે નામગોત્ર જાનકર ભિક્ષા કે લિયે ઉસ કે ઘરમેં નહીં જાય ॥ ૩૯ ॥

ગૃહસ્થ વગૈરહ સે યુક્ત ઉપાશ્રય મેં સાધુ કો નહીં રહના ચાહિયે યહ વનલાતે હૈં-

ટીકાર્થ-‘સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા’ વહ પૂર્વોક્ત ભિક્ષુક ઔર ભિક્ષુકી, જૈન સાધુ ઔર જૈન સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે ઉપાશ્રય કો જાનલે કિ ‘સસાગારિયં’ યહ ઉપાશ્રય સસાગારિક ગૃહસ્થ પરિવાર સે યુક્ત હૈ એવં ‘સાગણિયં’ સાગ્નિક-અગ્નિયુક્ત હૈ તથા ‘સઉદયં’ સોદક કચ્ચા પાની સે ભી યુક્ત હૈ તો હસ પ્રકાર કે ઉપાશ્રય મેં ‘જો પળણસ્સ

નહી. કારણ કે શય્યાતરને ત્યાથી આહાર લેવાથી સયમની વિરાધના થાય છે તેથી શય્યાતરના નામગોત્ર જાણીને ગાયત્રી માટે તેના ઘેર જવું નહી ॥ સૂ. ૩૯ ॥

હવે ગૃહસ્થ વિગેરેથી યુક્ત ઉપાશ્રયમાં સાધુએ ન રહેવા વિષે સૂત્રકાર કથન કરે છે-

ટીકાર્થ-‘સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા’ ને આ વક્ષ્યમાણ પ્રકારથી ઉપાશ્રયને જાણે કે આ ઉપાશ્રય ‘સસાગારિયં’ સસાગારિક એટલે કે ગૃહસ્થના પરિવારથી યુક્ત છે તથા ‘સાગણિય’ અગ્નિ યુક્ત છે તથા ‘સઉદય’ કાચા પાણીથી પણ યુક્ત છે. તે આ રીતના ઉપાશ્રયમાં ‘જો પળણસ્સ ણિક્ખમણપવેસણાણ’ પ્રાજ્ઞ-અથમશીલ સાધુને નીકળવા અને પ્રવેશવાને યોગ્ય

બુદ્ધિમતઃ સંયમશીલસ્ય સાધો, 'નિક્કમણપવેસણા' નિક્કમણપ્રવેશાય તત્ત્વ પ્રવેષ્ટું નિક્કમિતુશ્ચ ન કલ્પતે इत्यर्थः 'जावऽणुचिताए' यावद् अनुचिन्तायै प्राज्ञस्य साधोः स्वाध्यायानुचिन्तनार्थमपि सागारिकसहितः उपाश्रयो न कल्पते इत्यर्थः तदुपसंहरन्नाह—'तहप्पगारे उवस्सए' तथाप्रकारे तथाविधे समागारिण साग्निऽसोदके उपाश्रये 'णो ठाणं वा' नो स्थानं वा ध्यानरूपकायोत्सर्गः 'सेज्जं वा' शय्या वा संरतागमम् 'णिसीहियं वा' निषीधिका वा स्वाध्यायभूमिम् 'चेतेज्जा' चेतयेत् कुर्यात् ध्यानसंस्तारस्वाध्यायभूमिम् 'चेतेज्जा' चेतयेत् कुर्यात् ध्यानसंस्तारस्वाध्यायार्थं न कल्पते इति ॥ सू० ४० ॥

મૂલમ્—સે ભિવસૂ વા મિક્કલુણી વા સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા
इह खलु गाहाइकुलस्स सज्जं सज्जेणं गंतुं पंथए एए एए पडिषद्धं
णो पण्णस्स नિક्खमणपवेसाए जाव अणुचिताए, तहप्पगारे उवस्सए
णो ठाणं वा सेज्जं वा णिसीहियं वा चेतेज्जा ॥ सू० ४१ ॥

નિક્કમણપવેસણા' પ્રાજ્ઞ સંયમશીલ સાધુ કો નિકલ્પને ઔર પ્રવેશ કરને કે
લિયે નિપેધ ક્રિયા ગયા હૈ અર્થાત્ ગૃહસ્થ પરિવાર સે યુક્ત ઉપાશ્રયમે સંયમશીલ
સાધુ ઔર સાધ્વી કો નહીં રહના યાહિયે ઔર 'ણો પણ્ણસ્સવાયણ જાવ' યાવત્
પ્રાજ્ઞ સંયમશીલ સાધુ કો સ્વાધ્યાય કે અનુચિન્તન મનન કરને કે લિયે બી
સાગારિક ઉપાશ્રય મેં નહીં રહના યાહિયે ક્યોંકિ સાગારિક ઉપાશ્રય મેં રહને
સે સંયમ કી વિરાધના હોગી હસલિયે—'તહપ્પગારે ઉવસ્સए' ઉસ પ્રકાર કે
સાગારિક ગૃહસ્થ પરિવાર સે યુક્ત તથા અગ્નિ સે યુક્ત એવં શીતોદક સે બી
યુક્ત ઉપાશ્રય મેં સંયમશીલ સાધુ ઔર સાધ્વી—'ણો ઠાણં વા' સ્થાન-ધ્યાન-
રૂપકાયોત્સર્ગ કે લિયે સ્થાન ગ્રહણ નહીં કરે—'સેજ્જં વા' શય્યા શયન કરને
કે લિયે સંથરા બી નહીં પાથરના યાહિયે એવં 'ણિસીહિયં વા' નિષીધિકા
સ્વાધ્યાય કરને કે લિયે ભૂમિ ગ્રહણ 'ચેતેજ્જા' નહીં કરના યાહિયે ક્યોંકિ સંયમ
વિરાધના હોગી ॥ ૪૦ ॥

નથી અર્થાત્ ગૃહસ્થ પરિવારથી યુક્ત ઉપાશ્રયમા સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વીએ રહેવું
નહીં તથા 'ણો પણ્ણસ્સ વાયણ જાવ' યાવત્ પ્રાજ્ઞ—અર્થાત્ સયમશીલ સાધુએ સ્વાધ્યાયના
અનુચિતન કે મનન કરવા માટે પણ સાગારિક ઉપાશ્રયમાં રહેવું નહીં. કેમ કે—સાગા-
રિક ઉપાશ્રયમા સયમની વિરાધના થાય છે. તેથી 'તહપ્પગારે ઉવસ્સए' એવા પ્રકારના
સાગારિક ગૃહસ્થ પરિવારથી યુક્ત તથા અગ્નિથી યુક્ત અને શીતોદકવાળા ઉપાશ્રયમાં
સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વીએ 'ણો ઠાણં વા સેજ્જં વા' સ્થાન-ધ્યાનરૂપ કાયોત્સર્ગ કરવા
માટે સ્થાન ગ્રહણ કરવું નહીં તથા શય્યા-શયન કરવા માટે સથારો પણ પાથરવો ન
નહીં તથા 'ણિસીહિય વા ચેતેજ્જા' નિષીધિકા અર્થાત્ સ્વાધ્યાય કરવા માટે પણ ભૂમિ
ગ્રહણ કરવી નહીં કેમ કે—ગ્રહણ કરવાથી સયમની વિરાધના થાય છે; ॥ સૂ. ૪૦ ॥

છાયા-સ મિશ્નુર્વા મિશ્નુકી વા સ યદિ પુનઃ ઉપાશ્રયં જાનીયાત્-इह खलु गृहपति कुलस्य मध्यमध्येन गन्तुम् पन्थाः पदे पदे प्रतिबद्धः नो प्राज्ञस्य निष्क्रमणप्रवेशनाय यावद् अनुचिन्तायै तथाप्रकारे उपाश्रये नो स्थानं वा शय्यां वा निपीधिकां वा चेतयेत् ॥४१॥

ટીકા-‘ગૃહસ્થગૃહમધ્યમાર્ગે સ્થિતેऽપ્યુપાશ્રયે સાધુભિર્વસતિર્નવિધેયેતિ પ્રતિપાદયિતુ-
માહ-‘સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા’ સ મિશ્નુર્વા મિશ્નુકી વા-સાધુ વા સાધ્વી વા ‘સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા’ સ યદિ પુનરેવં વક્ષ્યમાણરીત્યા ઉપાશ્રયં જાનીયાત્ તચ્ચથા ‘इह खलु गाहावद् कुलस्स’ इह खलु उपाश्रय गृहपति कुलस्य गृहस्थगृहस्य ‘मज्झं मज्झेणं’ मध्य मध्येन ‘गंतुं पंथए पए पए पडिवद्धं’ गन्तुं पन्थाः पदेपदे प्रतिबद्धौ वर्तते तर्हि ‘णो पण्णस्स णिक्खमणपवेसणाए’ नो प्राज्ञस्य संयमशीलस्य साधोः निष्क्रमणप्रवेशनाय प्रवेत्तु निर्ग-
વા ન કલપતે જાવડણુચિતાए’ યાવદ્ અનુચિન્તાયૈ સ્વાધ્યાયાનુચિન્તનાર્થમપિ एवंविध

अव गृहस्थ आवक के घर के मध्य मार्ग के भी उपाश्रय में साधु को नहीं रहना चाहिये यह बतलाते हैं

टीकार્थ-‘સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા’ વહ પૂર્વોક્ત-મિશ્નુક જૈન સાધુ ઔર મિશ્નુકી જૈન સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણરૂપ સે ઉપાશ્રય કો જાન લેકિ ‘इह खलु गाहावद् कुलस्स’ इस उपाश्रय में जाने के लिये गृहपति गृहस्थ आवक के घर के ‘मज्झं मज्झेणं गंतुं’ मध्य भाग में ही ‘पंथए पए पए’ पद पद पर मार्ग ‘णडिवद्धं’ प्रतिबद्ध रुका हुआ है इसलिये ‘णो पण्णस्स’ प्राज्ञ समझदार संयमशील साधु को इस मार्ग से ‘णिक्खमणपवे सणाए’ नीकलना ઔર પ્રવેશ કરના ઠીક નહીં હૈ इस प्रकार ‘जाव अणुचिताए’ यावत् स्वाध्याय के अनुचिन्तन मनन करने के लिये भी ठीक नहीं है अर्थात् साधु ઔર સાધ્વી કો इस प्रकार का उपाश्रय में जो कि गृहस्थ आवक के घर के मध्य भाग से होकर जाते हुवे मार्ग वाले उपाश्रय में नहीं रहना चाहिये

હવે ગૃહસ્થ શ્રવકના ઘરની વચ્ચમાના માર્ગવાળા ઉપાશ્રયમાં સાધુએ ન રહેવા સખંધી કથન કરે છે.-

ટીકાર્થ-‘સે-‘મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘સે જં પુણ ઉવસ્સય જાણિજ્ઞા’ ને વક્ષ્યમાણ પ્રકારથી ઉપાશ્રયને બાણે કે-‘इह खलु गाहावद् कुलस्स मज्झं मज्झेणं’ આ ઉપાશ્રયમાં જવા માટે ગૃહસ્થ શ્રવકના ઘરના મધ્ય ભાગમાંથી ‘गंतुं पंथए’ જવાનો માર્ગ છે અને ‘पए पए पडिवद्धं’ ડગલે ડગલે માર્ગ પ્રતિબદ્ધ અર્થાત્ રૂકાવટ વાળો છે તેથી ‘णो पण्णस्स णिक्खमणपवेसाए’ પ્રાજ્ઞ એટલે કે સમજદાર સયમ શીલ સાધુએ એવા માર્ગમાંથી નીકળવું કે પ્રવેશ કરવો તે યોગ્ય નથી તે જ પ્રમાણે ‘जाव अणुचिताए’ યાવત્ સ્વાધ્યાયના અનુચિતન અર્થાત્ મનન કરવા માટે પણ ઠીક નથી અર્થાત્ સાધુ અને સાધ્વીએ ‘तद्वपगारे उवस्सए’ આવા પ્રકારના ઉપાશ્રયમાં ને

उपाश्रयः साधुना साध्वीनाञ्च न कल्पते इति ज्ञेयः 'तदुपसंहरघाद-नहृत्पगारे उदरस्य' तथा प्रकारे पूर्वोक्त रूपे गृहस्थ गृहस्थमार्गस्थिते उपाश्रये 'णो ठाणं वा' नो स्थानं वा यान रूपकायोत्सर्गम् 'सेज्ज वा' शय्या वा संस्तारकम् 'णिसीहिं वा' निषीधिका वा स्वाध्याय-भूमि 'चेतेज्जा' चेतयेत् कुर्यात्, तथाविधे उपाश्रये नासेन वगपायगमनान् संगमदिगमना स्यादिति भावः ॥ सू० ४१॥

मूलम्-से भिक्षु वा भिक्षुणी वा से जं पुण उदरस्यं जाणिजा इह खलु गाहावइ वा गाहावइभारिया वा गाहावइमणिणी वा गाहा-पुत्तो वा गाहावइधूव वा सुण्हा वा धाई वा दासो वा जाव कर्मकरीओ वा अण्णसण्णमकोसंति वा जान उद्वेति वा णो पण्णस्स णिवखमण पवेसणाए जावण्णुचिताए सेवं णच्चा तहृत्पगारे उदरस्य णो ठाणं वा सेज्जं वा णिसीहियं वा चेतेज्जा ॥ सू० ४२॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यदि पुनः उपाश्रयं जानीयात् इह खलु गृहपति वा गृहपति भार्या वा गृहपति भगिनी वा गृहपति पुत्रो वा गृहपति दुहिता वा रत्नुषा वा धात्री वा दासो वा यानत् कर्मकरी वा अन्योन्यम् आक्रोशन्ति वा यावद् उद्भवन्ति वा नो प्राज्ञस्य निष्क्रमणप्रवेशनाय यावद् अनुचिन्तायै, स एवं ज्ञात्वा तथा प्रकारे उपाश्रये नो स्थानं वा शय्या वा निषीधिका वा चेतयेत् ॥ सू० ४२॥

टीका-कलदायमानप्रतिवेशिकनिकटो पाश्र्वेऽपि साधुना वातप्रतिषेधमाह-'से

कयोकि-'तहृत्पगारे उदरस्य' इत्यत्र के गृहस्थ गृह के बीच रारते के उपाश्रय में रहने से अनेकों अपाय होने की संभानना से संयम विगमना होगी इसलिये इस प्रकार के उपाश्रय में 'णो ठाणं वा सेज्जं वा' स्थान ध्यान रूप कायोत्सर्ग के लिये वसति नहीं करनी चाहिये तथा शय्या शयन के लिये संस्तारक संथरा भी नहीं पथरजा चाहिये एवं 'णिसीहियं वा चेतेज्जा' तथा स्वाध्याय करने के लिये भी भूमिग्रहण नहीं करना चाहिये ॥ ४१॥

अब कलह करने वाले परोक्षी के निकट वर्ती उपाश्रय में भी साधुओं को

गृहस्थ आवकना धरना मध्यमाथी मार्गवाणो छे, तेमा रडेवु नही' केम के आ प्रकारना गृहस्थना धरनी वयमाना रस्तावाणा उपश्रयमा रडेवाथी अनेक पाधा धवानी सभावना होवाथी सयमनी विराधना थय छे तेथी आवा प्रकारना उताश्रयमा 'णो ठाणं वा' स्थान-ध्यानरूप कोरौत्सर्ग करवा माटे वपती करवी नही तथा 'सेज्ज वा' शय्या-सुवा माटे सथारोपणु पाथरवे, नही तथा 'णिसीहियं वा चेतेज्जा' तथा निषीधिका अर्थात् स्वाध्याय करवा माटे पणु भूमि गृहण करवी नही ॥ सू, ४१ ॥

इसे कलह करवावाणा पाडोशीनी समीपना उपाश्रयमा पणु साधुओने वास न

મિલ્લુ વા મિલ્લુણી વા' સ મિલ્લુર્વા મિલ્લુકી વા સાધુર્વા સાધ્વી વા 'સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા' સ યદિ પુનરેવં વક્ષ્યમાણરૂપમ્ ઉપાશ્રયં જાનીયાત્ તથથા 'ઇહ સ્ખલુ ગાહાવહ વા' ઇહ સ્ખલુ ઉપાશ્રયસવિધે ગૃહપતિ વા 'ગાહાવહ મારિયા વા' ગૃહપતિ માર્યા વા 'ગાહાવહ-મગિણિ વા' ગૃહપતિમગિની વા 'ગાહાવહપુત્તો વા' ગૃહપતિપુત્રો વા 'ગાહાવહધૂણ વા' ગૃહપતિદુહિતા વા 'સુણ્હા વા' સ્તુપા ગૃહપતિપુત્રવધૂ વા 'ધાઈ વા' ધાત્રી વા 'દાસો વા' જાવ કમ્મકરીઓ વા દાસો વા યાવત્ દાસી વા કર્મકરો વા કર્મકરી વા અન્યતમાઃ 'અણ મણમકોસંતિ' અન્યોન્યમ્ પરસ્પરમ્ આક્રોશન્તિ કલહં કુર્વન્તિ 'જાવ ઉદ્વંતિ વા' યાવત્ ઉદ્વન્તિ વા ઉપદ્રવં કુર્વન્તિ તત્ર 'ળો પળ્લસ' નો પ્રાજ્ઞસ્ય સંયમશીલસ્ય સાધોઃ 'ળિક્ખમળ-પવેસણા' નિષ્કમળપ્રવેશનાય નિષ્કમિતું પ્રવેષ્ટું વા 'જાવ ણુચિતા' યાવદ્ અનુચિન્તાયે નહીં રહનાં ચાહિયે એસાં વતલાતે હૈં-

ટીકાર્થ-સે મિલ્લુવા મિલ્લુણી વા-સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા' વહ પૂર્વોક્ત મિલ્લુક સંયમશીલ સાધુ ઓર મિલ્લુકી સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે ઉપાશ્રય કો જાન લે કિ 'ઇહસ્ખલુ' હસ ઉપાશ્રય કે નિકટ 'ગાહાવહ વા' ગૃહસ્થ આવક યા 'ગાહાવહ મારિયા વા' ગૃહપતિ માર્યા-ગૃહસ્થ કી ધર્મપત્ની, શ્રાવિકા મો 'ગાહાવહ મગિણી વા' ગૃહપતિ કી મગિની-બહન યા 'ગાહાવહ પુત્તો વા' ગૃહપતિ કા પુત્ર અથવા 'ગાહાવહ ધૂણ વા'-ગૃહપતિ કી દુહિતા કન્યા યા, -'સુણ્હા વા' ગૃહપતિ કી પૂત્રવધૂ યા-'ધાઈ વા'-ધાત્રી-ધાઈ યા 'દાસો વા' દાસ સેવક ઓર 'જાવ કમ્મકરી વા' પરિચારિકા યા કર્મકર યા કર્મકરી નોકરાની-'અણમણમકોસંતિ વા' અન્યાન્ય પરસ્પર મેં આક્રોશ કરતે હૈં લડતે ઝગડતે રહતે હૈં ઓર-'જાવ ઉદ્વંતિ વા' યાવત્ કલહ કરતે રહતે હૈં એવં માર પીટ મો કરતે રહતે હૈં ઓર ઉવદ્રવ મો કરતે રહતે હૈં-'ળો પળ્લસ

ઠરવા ઠથન કહે છે.-

ટીકાર્થ-'સે મિલ્લુ વા મિલ્લુણી વા તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'સે જં પુણ ઉવસ્સય જાણિજ્ઞા' ને આ વક્ષ્યમાણ પ્રકારથી ઉપાશ્રયને બાણે કે 'ઇહ સ્ખલુ ગાહાવહ વા' આ ઉપાશ્રયની સમીપ ગૃહસ્થ આવક અથવા 'ગાહાવહ મારિયા વા' ગૃહસ્થ શ્રાવિકાની પત્ની શ્રાવિકા અથવા 'ગાહાવહમગિણી વા' ગૃહસ્થ આવકની બહેન અથવા 'ગાહાવહ પુત્તો વા' ગૃહપતિનો પુત્ર અથવા 'ગાહાવહ ધૂણ વા' ગૃહપતિની પુત્રી અથવા 'સુણ્હા વા' ગૃહપતિની પુત્રવધૂ અથવા 'ધાઈ વા' ધાત્રી અથવા 'દાસો વા' દાસ સેવક અને 'જાવ કમ્મકરી વા' યાવત્ કર્મ કરી નોકરાણી 'અણમણમકોસંતિ વા' પરસ્પરમાં લડે ઝગડે છે, જાવ ઉદ્વંતિ વા' યાવત્ કલહ કલમ કરે છે એને મારામારી પણ કર્યા કરે છે અને ઉપદ્રવ પણ કર્યા કરે છે તે આ પ્રકારના ઉપાશ્રયમા 'ળો પળ્લસ ળિક્ખમળ-પવેસણા' પ્રાજ્ઞ-સુદ્ધિમાન સંયમશીલ સાધુએ નિષ્કમળ અને પ્રવેશવા માટે 'જાવ

स्वाध्यायानुचिन्तनाय वा तथाविधोपाश्रयः कल्पते तदुपसंहरन्नाह—‘सेवं णवा म मंयमणीलः
साधुः एवं पूर्वोक्तरीत्या ज्ञात्वा विज्ञाय ‘तदह्यगारे उवम्मये’ तथा प्रगारे पूर्वोक्तरूपे उपा-
श्रये ‘णो ठाणं वा’ नो स्थानं वा ध्यानरूपकायोत्सर्गो ‘सेज्जं वा’ शय्या वा संस्तारकम्
‘णिसीहियं वा’ निषीधिकां वा स्वाध्यायभूमिं ‘चेतेज्जा’ चेतनेत कुर्गन् तत्र निवासे
स्वाध्यायाद्युपरोधसंभवात् ॥ सू० ४२ ॥

मूलम्—से भिक्षु वा भिक्षुणी वा से जं पुण उवस्सयं जाणिज्जा
इह खलु गाहानइ वा गाहावइभरिया वा गाहावइभगिणी वा गाहावइ
पुत्तो वा गाहावइधूए वा गाहावइ सुणहा वा धाइ वा दासो वा जाव
कम्मकरी वा अण्णसणस्स गायं तेल्लेण वा घएण वा नवनीएण वा
अब्भंगेति वा मक्खेति वा णो पणस्स णिक्खमणपवेसणाए जावऽणु-
चिताए. तह्यगारे उवस्सए णो ठाणं वा सेज्जं वा जाव चेतेज्जा ॥ ४३ ॥

छाया—‘स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यदि पुनः उपाश्रयं जानीयान् इह खलु गृहपतिर्वा
गृहपति भार्या वा गृहपतिभगिनी वा गृहपति पुत्रो वा गृहपति दुहिता वा गृहपति स्त्रिया वा
धात्री वा दासो वा यावत् कर्मकरी वा अन्योन्यस्य गात्रं तैलेन वा घृतेन वा नवनीतेन वा
णिक्खमणपवेसणाए जाव अणुचिताए’ प्राज्ञ समझदार संयमशील साधु को
इस प्रकार के उपाश्रय में निष्क्रमण और प्रवेश के लिये तथा यावत् स्वाध्याय
का अनुचिन्तन मनन करने के लिये भी नहीं रहना चाहिये क्योंकि इस प्रकार
के परस्पर में लड़ने झगडने कलहादि करने वाले गृहस्थ वगैरह के निरुद्धवर्ती
उपाश्रय में रहने से स्वाध्याय वगैरह करने में विघ्नबाधा होने को संभावना
रहती है और शान्ति से सामायिक ध्यानादि भी नहीं हो सकता है—‘सेवं णच्चा
तह्यगारे उवस्सए’ इसलिये इस प्रकार के उपाश्रय में साधु और साध्वी—‘णो
ठाणं वा’—स्थान ध्यानरूप कायोत्सर्ग के लिये स्थान ग्रहण नहीं करे एवं ‘सेज्जं
वा’—शय्या—शयन संस्तारक संथरा भी नहीं पाथरे तथा ‘णिसीहियं वा चेतेज्जा’
निषीधिका स्वाध्याय करने के लिये भूमिग्रहण भी नहीं करे ॥ ४२ ॥

अणुचिताए’ यावत् स्वाध्यायना अनुचिन्तन अने मनन करवा भाटे पणु रडेवु’ नही
डेभ के आवा प्रकारना परस्पर लडवा उधडवा के कलह ककास करवावाणा गृहस्थनी
नष्टकना उपाश्रयमा रडेवाथी स्वाध्याय विगेरे करवामा विघ्न बाधा थवाने सलव रडे
अने शांतिथी सामायिक ध्यानादि पणु थई सकता नथी ‘सेवं णच्चा’ अे प्रभाणु नाण्णीने
साधु अने साध्वीअे ‘णो ठाण वा’ स्थान—ध्यानरूप कायोत्सर्ग करवा स्थान ग्रहण करवु
नही तेमअ ‘सेज्जं वा’ शय्या—स स्तारक संथारे पणु पाथरवे नही. तथा ‘णिसीहिय वा
चेतेज्जा’ निषीधिका अेटके के स्वाध्याय करवा भाटे पणु भूमी ग्रहण करवी नही ॥ सू. ४२ ॥

અભ્યક્ષ્યન્તિ વા મ્રક્ષ્યન્તિ વા નો પ્રાક્ષ્યસ્ય નિષ્ક્રમણપ્રવેશનાય યાવદ્ અન્નચિન્તાયૈ, તથા પ્રકારે ઉપાશ્રયે નો સ્થાન વા શર્યાં વા યાવત્ ચેતયેત્ ॥૬૦ ૪૩॥

ટીકા—સમ્પ્રતિ તૈલાભ્યક્ષકર્તૃગૃહસ્થ ગૃહનિકટવર્તિ ઉપાશ્રયે સાધૂનાં વાસનિષેધમાદ—
'સે મિત્ત્વુ વા મિત્ત્વુણી વા' સ મિત્ત્વુર્મી મિત્ત્વુકી વા સાધુ વા સાધ્વી 'સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા' સ સાધુઃ ચદિ પુનિરેવં વક્ષ્યમાણસ્વરૂપમ્ ઉપાશ્રયં જાનીયાત્ તદ્ધથા—'ઈહ સ્ખલુ' ગાહાવડ વા' ઈહ સ્ખલુ ઉપાશ્રયનિકટે ગૃહપતિ વા 'ગાહાવડમારિયા વા' ગૃહપતિમાર્યા વા 'ગાહાવડમગિણી વા' ગૃહપતિમગિની વા 'ગાહાવડપુત્તો વા' ગૃહપતિપુત્રો વા 'ગાહાવડ ધૂણ વા' ગૃહપતિદુહિતા વા 'ગાહાવડસુણ્ઠા વા' ગૃહપતિસ્તુષા વા ગૃહપતિપુત્રવધૂર્વા 'ધાઈ વા' ધાત્રી વા 'દાસો વા' દાસો વા 'જાન કમ્મકરી વા' યાવદ્ દાસી વા કર્મકરો વા કર્મકરી વા 'અણમણ્ણસ્સ' અન્યોન્યસ્ય 'ગાયં તિલ્લેણ વા ઘણ વા' ગાત્રમ્ શરીરાવયવં તૈલેન વા ઘૃતેન વા 'નવનીણ વા' નવનીતેન વા હૈયજ્ઞવીનેન જાવ અઠ્ઠમંગેતિ વા' અભ્યક્ષ્યન્તિ વા

અહ શરીર મેં તૈલ વગૈરહ કા માલિશ કરને વાલે ગૃહસ્થ કે ઘર કે નિકટ-વર્તી ઉપાશ્રય મેં સાધુ કો નહીં રહનાં चाहिये ऐसा बतलाते हैं—'સે મિત્ત્વુ વા મિત્ત્વુણી વા' વહ પૂર્વોક્ત મિત્ત્વુક જૈન સાધુ ઔર મિત્ત્વુકી જૈન સાધ્વી ચદિ ऐसा वक्ष्यमाण रूपसे उपाश्रय को जान ले कि 'इहस्खलु' इस उपाश्रय के निकट वर्ती घरमें 'गाहावड व, गाहावड भारिया व, गाहावडमगिणी व'—ગૃહપતિ ગૃહસ્થ શ્રાવક યા—ગૃહપતિ કી આર્યા ધર્મપત્ની યા ગૃહપતિ કી મગિની યા 'ગાહાવડ પુત્તો વા'—યા ગૃહપતિ કા પુત્ર અથવા 'ગાહાવડ ધૂણ વા' ગૃહપતિ કી—દુહિતા—લઢકી યા—'ગાહાવડસુણ્ઠા વા' ગૃહપતિ કી સ્તુષા—પુત્રવધૂ યા 'ધાઈ વા' ધાત્રી યા 'દાસો જાવ કર્મકરી વા' દાસ અથવા દાસી યા કર્મકર યા કર્મકરી યા 'અણમણ્ણસ્સ ગાયં' અન્યોન્ય પરસ્પર મેં ગાત્ર શરીર કા 'તેલ્લેણ વા ઘણ વા, નવનીણ વા'—તૈલ સે યા ઘૃત સે યા નવનીત યક્ષ્ણ સે 'અઠ્ઠમંગે નિ

હવે શરીરમા તેલ વિગેરેની માલીશ કરવાવાળા ગૃહસ્થના ઘરની ખાસેના ઉપાશ્રયમા સાધુને ન રહેવા કમન કરે છે -

ટીકાથ—'સે મિત્ત્વુ વા મિત્ત્વુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા' ને આ વક્ષ્યમાણ પ્રકારવાળા ઉપાશ્રયને બાણે કે—'ઈહ સ્ખલુ ગાહાવડ વા' આ ઉપાશ્રયની નજીકના ઘરમા ગૃહસ્થ શ્રાવક અથવા 'ગાહાવડ મારિયા વા' ગૃહસ્થ શ્રાવકની પત્ની અથવા 'ગાહાવડમગિણી વા' ગૃહસ્થ શ્રાવકની બહેન અથવા 'ગાહાવડ પુત્તો વા' ગૃહસ્થ શ્રાવકનો પુત્ર અથવા 'ગાહાવડ ધૂણ વા' ગૃહસ્થ શ્રાવકની પુત્રી અથવા 'સુણ્ઠા વા' ગૃહસ્થ શ્રાવકની પુત્રવધૂ અથવા 'ધાઈ વા' ધાત્રી અથવા 'દાસો વા' દાસ અથવા 'જાવ કર્મકરી વા' દાસી કે કર્મકર અથવા કર્મકરી 'અણમણ્ણસ્સ ગાય' તેલ્લેણ વા' પરસ્પર શરીરને તેલથી અથવા 'ઘણ વા' ઘીથી અથવા 'નવનીણ વા' માખણથી

સ સાધુઃ યદિ પુનરેવં વક્ષ્યમાણસ્વરૂપમ્ ઉપાશ્રયં જાનીયાન્ તદ્ધયા-‘ઇદં સ્વલ્લુ ગાદાવર્ત વા’
 ઇદં સ્વલ્લુ ઉપાશ્રયનિકટં ગૃહપતિ વા ‘ગાદાવર્તમારિયા વા’ ગૃહપતિમાર્યા વા ‘ગાદાવર્ત
 મગિણિ વા’ ગૃહપતિ મગિની વા ગૃહપતિસ્વસા ‘ગાદાવર્તપુત્તો વા’ ગૃહપતિપુત્રો વા
 ‘ગાદાવર્તધૂણ વા’ ગૃહપતિ દુહિતા વા ‘ગાદાવર્તસુન્દ્યા વા’ ગૃહપતિસ્તુપા વા ‘ધાર્ઠ વા’
 ધાત્રી વા ‘દાસો વા’ દાસો વા ‘જાવ કમ્મકરીઓ વા’ યાવદ્ દાસી યા કર્મકરો વા કર્મ
 કરી વા ‘અણમણસ’ અન્યોન્યસ્ય પરસ્પરસ્ય ‘ગાય સીઓદગવિયદેણ વા’ ગાત્રમ્ શરીરમ્
 શરીરાવયવહસ્તપાદાદિકં વા શીતોદકવિકટેન શીતોદકવિશેષેણ ‘ઉસિણોદગવિયદેણ વા’
 ઉષ્ણોદકવિકટેન વા ઉષ્ણોદકવિશેષેણ ‘અચ્છોલંતિ વા’ ઉત્ક્ષાલયન્તિ વા ‘પધોયંતિ વા’
 પ્રધાવન્તિ વા પ્રક્ષાલયન્તિ વા ‘સિંચંતિ વા’ સિચ્ચન્તિ વા ‘સિણાવેતિ વા’ સ્નપયન્તિ વા
 સ્નાન કારયન્તિ ‘જો પણસ’ જિવસ્થમણપવેસણા’ નો પ્રાજ્ઞસ્ય મંયમગીઝસ્ય નિષ્ક્રમણ પ્રવે-
 માણ રૂપ સે ઉપાશ્રય કો જાન લે કિ ‘ઇદં સ્વલ્લુ ઉવસ્સ’ ઇદમ્ ઉપાશ્રય કા
 નિકટવર્તી ગૃહસ્થ શ્રાવક કે ઘરમેં ‘ગાદાવર્ત વા, ગાદાવર્ત મારિયા વા’ ગૃહપતિ
 ગૃહસ્થ શ્રાવક યા ગૃહપતિ કી માર્યા-ધર્મપત્ની ‘ગાદાવર્ત મગિણી વા’ યા ગૃહ-
 પતિ કી મગિની-વહન ‘ગાદાવર્ત પુત્તો વા’ યા ગૃહપતિ કા પુત્ર ‘ગાદાવર્તધૂણ વા’
 યા ગૃહપતિ કી દુહિતા-કન્યા ‘ગાદાવર્ત સુન્દ્યા વા’-યા ગૃહપતિ કી સ્તુપા પુત્રવધૂ
 ‘ધાર્ઠ વા’-યા ધાત્રી ધાર્ઠ પરિચારિકા અથવા ‘દાસો વા જાવ’ દાસ સેવક યા
 યાવત્ ‘કમ્મ કરીઓ વા’ દાસી સેવિકા અથવા કર્મકર નૌકર યા કર્મકરી નૌક-
 રાની હનમેં સે કોઈ એક સી ‘અણમણસ ગાયં સીઓદગવિયદેણ વા’ અન્યોન્ય
 પરસ્પર કે ગાત્ર શરીર કો યા શરીરાવયવ હાથપાદ વગેરહ કો અત્યંત શીતોદક
 ઠંડા પાની સે યા ‘ઉસિણોદગવિયદેણ વા’ ઉષ્ણોદક વિશેષ ગરમ પાની વિશેષ
 સે ‘અચ્છોલંતિ વા પધોયંતિ વા’ એકવાર પ્રક્ષાલિત કર રહે હેં યા અનેક વાર
 પ્રક્ષાલિત કર રહે હેં ‘સિંચંતિ વા’ યા સિંચન કર રહે હેં અથવા ‘સિણાવેતિ વા’

જં પુણ ઉવસ્સય એવં જાણિજ્ઞા’ જો વક્ષ્યમાણ પ્રકારે એવો ઉપાશ્રય જાણે કે-‘ઇદં સ્વલ્લુ
 ઉવસ્સય ગાદાવર્ત વા’ આ ઉપાશ્રયની નજીકમા રહેતા ગૃહસ્થ શ્રાવક અથવા ‘ગાદાવર્ત
 મારિયા વા’ ગૃહસ્થ શ્રાવકની સ્ત્રી અથવા ‘ગાદાવર્ત મગિણી વા’ ગૃહસ્થની બહેન અથવા
 ગાદાવર્ત પુત્તો વા’ ગૃહસ્થનો પુત્ર અથવા ‘ગાદાવર્ત ધૂણ વા’ ગૃહપતિની પુત્રી અથવા ‘ગાદાવર્ત
 સુન્દ્યા વા’ ગૃહપતિની પુત્રવધૂ અથવા ‘ધાર્ઠ વા’ ધાત્રી પરિચારિકા અથવા ‘દાસો વા’ દાસ-
 સેવક અથવા ‘જાવ કમ્મકરી વા’ યાવત્ દાસી-સેવિકા અથવા કર્મકર-નૌકર અથવા
 કર્મકરી નૌકરાણી આ બધા પૈકી કોઈ એકાદ પણ ‘અણમણસ ગાયં સીઓદગવિયદેણ
 વા’ એક બીજાના શરીરને કે શરીરના અવયવ હાથ પગ વિગેરેને ઠંડા પાણીથી અથવા
 ‘ઉસિણોદગવિયદેણ વા’ ગરમ પાણીથી ‘અચ્છોલતિ વા’ પધોયંતિ વા’ એકવાર ધુવે છે અથવા
 વાર વાર ધોયા કરે છે. અથવા સિંચંતિ વા સિણાવેતિ વા’ છટકાવ કરે છે અથવા નવ-

જ્ઞાન ય નિર્ગતું પ્રવેષ્ટું વા સ ઉપાશ્રયઃ કલ્પતે, 'જાવઽણુચિંતાય' યાવદ્ અનુચિન્તાયૈ સ્વાધ્યાયાનુચિન્તનાર્થમપિ સ ઉપાશ્રયો ન કલ્પતે इति શેષઃ તદુપસંહરન્નાદ્—'તહપ્પગારે ઉવસ્સય' તથાપ્રકારે પૂર્વોક્તરૂપે ઉપાશ્રયે 'ખો ઠાણં વા સેજ્જં વા જાવ ચેતેજ્જા' નો સ્થાનં વા ધ્યાનરૂપં કાયોત્સર્ગં શય્યા વા સંસ્તારકમ્, યાવદ્ નિષીધિકાં વા સ્વધ્યાયભૂમિં ચેતયેત્ કુર્યાત્ તથા સતિ સંયમવિગધના સ્વાન્ ॥ સૂ. ૪૫ ॥

નહલા રહે હૈં અર્થાત્ સ્નાન કરા રહે હૈં એસા દેખ લે તો ઉસ ઉપાશ્રય મેં 'ખો પ્પણસસ' સંયમશીલ સાધુ કો ઔર સાધ્વી કો—'નિવ્વક્ષમણપવેસણાય જાવ' નિવ્વક્ષમણ નિકલના નહીં ચાહિયે ઔર પ્રવેશા મી નહીં કરના ચાહિયે ઔર યાવત્ સ્વાધ્યાય કા 'અણુચિંતાય' અનુચિન્તન મનન મી નહીં કરના ચાહિયે અર્થાત્ જિસ ઉપાશ્રય કે નિકટ મેં ગૃહસ્થ વગૈરહ અપને ઘરમેં એક દૂસરે કો નહલા રહે હૈં એસા દેખને મેં આતા હો તો ઉસ ઉપાશ્રય મેં નહીં યાતાયાત કરના ચાહિયે ઔર સ્વાધ્યાય વગૈરહ કરને કે લિયે રહના મી નહીં ચાહિયે ક્યોંકિ ઉસ પ્રકાર કે ઉપાશ્રય મેં રહને સે ઉક્તરીતિ સે સંયમ આત્મા કી વિરાધના કી સંભાવના રહતો હૈં ઇસલિયે 'તહપ્પગારે ઉવસ્સય' ઉસ પ્રકાર કે ઉપાશ્રય મેં 'ખો ઠાણં વા' સ્થાન ધ્યાન રૂપ કાયોત્સર્ગ કે લિયે સ્થાન ગ્રહણ નહીં કરના ચાહિયે ઔર—'સેજ્જં વા જાવ ચેતેજ્જા' શય્યા શયન કે લિયે સંસ્તારક સંથરા મી નહીં પાથરના—વિછાના ચાહિયે તથા નિષીધિકા—સ્વાધ્યાય કરને કે લિયે મી ભૂમિ ગ્રહણ નહીં કરના ચાહિયે ક્યોંકિ ઉસ પ્રકાર કે ઉપાશ્રય કે નિકટ-વર્તી સાગારિક ગૃહસ્થ લોગ અપને અઃને ઘર મેં સ્નાનાગાર મેં જાકર खुले हुए बाथरूम में ठंडा पानी से या गरम पानी से एक गृहस्थ दूसरे गृहस्थ को या एक गृहपत्नी वगैरह दूसरी स्त्री वगैरह को नहला रही है या सींच रही है या

રાવે છે. તેવુ જુવે તો એવા ઉપાશ્રયમાં 'ખો પ્પણસસ નિવ્વક્ષમણપવેસણાય' પ્રાણ સયમ શીલ સાધુએ કે સાધ્વીએ નીકળવા કે પ્રવેશવાને યોગ્ય નથી. અને 'જાવ અણુચિંતાય' યાવત્ સ્વાધ્યાયનુ અનુચિંતન—મનન પણ કરવું નહીં અર્થાત્ જે ઉપાશ્રયની નજીક ગૃહસ્થ વિગેરે પોતાના ઘરમાં એક ખીબને નવડાવતા હોય તેમ જોવામાં આવે તો એ ઉપાશ્રયમાં ગમનાગમન કરવું નહીં કે સ્વાધ્યાય વિગેરે કરવા માટે પણ ન રહેવું કેમ કે આ પ્રકારના ઉપાશ્રયમાં રહેવાથી સયમ આત્માની વિરાધના થાય છે તેથી 'તહપ્પગારે ઉવસ્સય' એ પ્રકારના ઉપાશ્રયમાં 'ઠાણં વા' સ્થાન-ધ્યાનરૂપ કાયોત્સર્ગ માટે સ્થાન ગ્રહણ કરવું નહીં 'સેજ્જં વા' અને શય્યા-શયન કરવા માટે સંથારો પણ પાથરવો નહીં તથા 'જાવ ચેતેજ્જા' યાવત્ સ્વાધ્યાય કરવા માટે પણ ભૂમિગ્રહણ કરવી નહીં. કેમ કે એવા પ્રકારના કે જેની નજદીક ગૃહસ્થો પોતાના ઘરમાં કે સ્નાનાગારમાં બંધને ઉઘાડા બાથરૂમમાં ઠંડા પાણીથી એક વ્યક્તિ ખીણ વ્યક્તિને અથવા એક સ્ત્રી અન્યસ્ત્રી વિગેરેને નવરાવે કે પાણીનું સીંચન કરતા હોય કે ધોઈ રહ્યા હોય તેમ જોવામાં આવે તો

મૂલ્ય-સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા,
 હહાં ચલ્લુ ગાહાવહં વા ગાહાવહં મારિયા વા ગાહાવહં મગિણી વા ગાહા-
 વહં પુત્તો વા ગાહાવહં ધૂણ વા ગાહાવહં સુણ્હા વા ધાઈ વા જાવ કમ્મ-
 કરીઓ વા જિગિણા ઠિગા જિગિણા ઉલ્લીણા મેહુણધામં દિવ્વણં વેતિ
 રહસ્સિયં વા સંતં સંતેતિ ણો પવ્વણસ્સ જિવ્વણનણપવેસણાણ જાવડ્ઞુ-
 ચિંતાણ તહ્ણપ્પગારે ઉવરસણ પો ઠાણં વા સેજ્ઞં વા જાવ ચેતેજ્ઞા ॥૪૬॥

છાયા-સ ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુરી વા સ ચદિ પુનઃ ઉપાશ્રયં જાનીયાત્ત ડ ચલ્લુ ગૃહપતિ વા
 ગૃહપતિભાર્યા વા ગૃહપતિમગિની વા ગૃહપતિપુત્રો વા ગૃહપતિ દુહિતા ગૃહપતિન્નુપા વા
 ધાત્રી વા યાવત્ કર્મતર્યો વા નગ્નસ્થિતાઃ નગ્નાઃ ઉપલીનાઃ મૈગુનધર્મ દિજ્ઞાપયન્તિ રહસ્યં
 વા મન્નં મન્નવ્યન્તે નો પ્રાજસ્ય નિષ્ક્રમાપ્રોશનાય ચ.વદ્ અનુચિન્તાયૈ, તથાપ્રકારે ઉપાશ્રયે
 નો સ્થાનં વા જ્ઞય્યાં વા યાવત્ ચેતયેત્ ॥સુ. ૪૬॥

ટીકા-પુનરપિ પ્રકારાન્તરેણ ઉપાશ્રયવિશેષે સાધુનાં નિવાસપ્રતિપેથં વત્તુમાઃ-‘સે
 ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા’ સ ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુકી વા-સંયમવાન્ સાધુર્વા સાધ્વી વા ‘સે જં પુણ
 ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા’ સ સંયમવાન્ સાધુઃ યદિ પુનરેવ વક્ષ્યમાણસ્વરૂપમ્ ઉપાશ્રયં જાનીયાત્ત
 તથા-‘હહાં ચલ્લુ ગાહાવહં વા’ હહાં ચલ્લુ ઉપાશ્રયાનિકટ્ટે ગૃહપતિર્વા ગૃહસ્થઃ ‘ગાહાવહં
 મારિયા વા’ ગૃહપતિભાર્યા વા ‘ગાહાવહં મગિણી વા’ ગૃહપતિમગિની વા ગૃહસ્થ સ્વસા ‘ગાહા-
 પ્રક્ષાલિન કર રહી હૈ એડા દેસલેને પર સાધુ કા સંયમ પાલન નહીં હોસકતા ॥૪૬॥

ફિર શ્રી પ્રકારાન્તર સે ઉપાશ્રય વિશેષ મેં જૈન સાધુ કો નિવાસ નહીં
 કરના ચાહિયે યહ યતલાતે હૈ-

ટીકાર્થ-‘સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા, સે જં પુણ ઉવસ્સય એવં જાણિજ્ઞા’
 હહાં ચલ્લુ ગાહાવહં વા, ગાહાવહં મારિયા વા, ગાહાવહં મગિણી વા, ગાહાવહં
 પુત્તો વા, ગાહાવહં ધૂણ વા, ગાહાવહં સુણ્હા વા ધાઈ વા, ધાસો વા, જાવ કમ્મ-
 કરીઓ વા’ વહ પૂર્વોક્ત ભિક્ષુક-સંયમશીલ સાધુ ઝૌર ભિક્ષુકી-સાધ્વી યદિ

સાધુને સયમની વિરાધના થાય છે તેગી તેવા ઉપાશ્રયમા વાસ કરવો નહી ॥ ૪૫ ॥

ફરીથી ઉપાશ્રય વિશેષમાં સાધુએ વાસ ન કરવા વિષે જ સૂચકાર કથન કરે છે.-

ટીકાર્થ-‘સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘સે
 જં પુણ ઉવસ્સય એવં જાણિજ્ઞા’ એ આ વક્ષ્યમાણ પ્રકારથી ઉપાશ્રયને બાણી લે કે-‘હહાં
 ચલ્લુ ગાહાવહં વા’ આ ઉપાશ્રયની નજીક ગૃહસ્થ શ્રાવકે અથવા ‘ગાહાવહં મારિયા વા’
 ગૃહસ્થની સ્ત્રી અથવા ‘ગાહાવહં મગિણી વા’ ગૃહસ્થ શ્રાવકની બહેન અથવા ‘ગાહાવહં
 પુત્તો વા’ ગૃહસ્થનો પુત્ર અથવા ‘ગાહાવહં ધૂણ વા’ ગૃહસ્થની પુત્રી અથવા ‘ગાહાવહં સુણ્હા

વહ્નુત્તો વા' ગૃહપતિપુત્રો વા 'ગાહાવહ્નુષ્ણ વા' ગૃહપતિદુહિતા વા ગૃહસ્થકન્યા 'ગાહાવહ્નુ
 સ્નુષ્ણ વા' ગૃહપતિસ્નુષ્ણ વા ગૃહસ્થપુત્રઘ્નુઃ 'ધાર્ઘ વા' ધાત્રી વા 'જાવ કમ્મકરીઓ વા' યાવદ્
 દાસો વા દાસી વા કર્મકરો વા કર્મકર્યો વા પરિચારિકાઃ 'ગિગિણાઠિઓ' નગ્નાઃ સ્થિતાઃ
 'ગિગિણા ઉલ્લીણા મેહુણધર્મં વિણ્ણવેતિ' નગ્નાઃ ઉપલીનાઃ પ્રચ્છન્નાઃ સત્યઃ મૈથુનધર્મસ્મ
 વિષયભોગવિષયકવર્ણનં વિજ્ઞાપયન્તિ કુર્વન્તિ 'રહસ્સિયં વા મંતં મંતેતિ' રહસ્યં વા મન્ત્રં
 મન્ત્રયન્તિ રહસ્યવિષયક મન્ત્રણાં કુર્વન્તિ તસ્માત્ 'જો પણ્ણસ્સ ગિવલ્લમણપવેસણાણ જાવડણ
 ચિંતાણ' નો પ્રાજ્ઞસ્ય સંયમશીલસ્ય સાધોઃ નિષ્ક્રમણપ્રવેશનાય નિર્ગન્તું પ્રવેષ્ટું વા સ ઉપા-
 શ્રયઃ કલ્પતે યાવત્ અનુચિન્તાયૈ સ્વાધ્યાયાનુચિન્તનાર્થમપિ સ ઉપાશ્રયો ન કલ્પતે इति
 એસા વક્ષ્યમાણરૂપ સે ઉપાશ્રય કો જાન લેકિ હસ ઉપાશ્રય કે નિકટવર્તી
 ગૃહસ્થ શ્રાવક અથવા શ્રાવિકા ગૃહપતિ કી ભગિની-વહન યા ગૃહપતિ
 કા પુત્ર યા ગૃહપતિ કી દુહિતા કન્યા અથવા ગૃહપતિ કી સ્નુષ્ણ-પુત્રવધૂ યા
 ધાત્રી-ધાર્ઘ-પરિચારિકા ઘર્ષ્ણો કો દેવ ખાલ કરને વાલી ઉપમાતા ઓર
 દાસ-સેવક તથા યાવત્-દાસી-સેવિકા યા કર્મકર-નોકર-યા કર્મકરી-નોક-
 રાની વગૈરહ 'ગિગિણા ઠિઆ,' નગ્ના નક્કી યાદી હૈ યા 'ગિગિણા ઉલ્લીણા
 મેહુણધર્મં વિણ્ણવેતિ' નક્કી હી છિપકર મૈથુનધર્મ વિષયભોગ કો વતલા રહી હૈ
 અર્થાત્ રાગિ ભોગના વર્ણન કર રહી હૈ અથવા-'રહસ્સિયં વા મંતં મંતેતિ' રહસ્ય
 એકાન્ત મેં મંત્રણા કર રહી હૈ અર્થાત્ એકાન્ત મેં વિષય ભોગવિલાસ વિષય કી
 વાત કર રહી હૈ હસલિયે 'જો પણ્ણસ્સ ગિવલ્લમણપવેસણાણ' પ્રાજ્ઞ સંયમશીલ
 સાધુ કો હસ તરહ કે ઉપાશ્રય મેં નિષ્ક્રમણ પ્રવેશ કરના નહીં ચાહિયે ઓર
 'જાવ અણુચિંતાણ' યાવત્ સ્વાધ્યાય કા અનુચિન્તન મનન મી નહીં કરના
 ચાહિયે કયોંકિ હસ ઉપાશ્રય કે નિકટવર્તી ગૃહસ્થ કે ઘરમેં ગૃહપતિ વગૈરહ યા
 ગૃહપતિ કી આર્યા વગૈરહ નગન હોકર વિષય ભોગ કી ચર્ચા યા મંત્રણા કર રહે હૈ
 હસ લિયે - 'તહપ્પગારે ઉવસસણ જો ઠાણં વા' હસ પ્રકાર કે ઉપાશ્રય મેં સ્થાન

વા' ગૃહસ્થની પુત્રવધૂ અથવા 'ધાર્ઘ વા' ધાર્ઘ કે 'દાસો વા' દાસ અગર 'જાવ કમ્મ-
 કરીઓ વા' યાવત્ દાસી કે કર્મકર અથવા કર્મકરી વિગેરે 'ગિગિણાઠિયા' નક્કી જ ઉલેલ
 છે. અથવા 'ગિગિણા ઉલ્લીણા મેહુણધર્મં વિણ્ણવેતિ' નક્કી અવસ્થામાં જ છુપાઈને મૈથુન
 ધર્મ-વિષય સેવનનું વર્ણન કરી રહેલ છે અથવા 'રહસ્સિયં વા મંતં મંતેતિ' એકાન્તમાં
 મસલત કરી રહેલ છે અર્થાત્ એકાન્તમાં ભોગ વિલાસ વિષય સંબંધી વાતો કરી રહેલ
 છે. તેમ બાણે તો 'જો પણ્ણસ્સ ગિવલ્લમણપવેસણાણ' પ્રાજ્ઞ-સંયમશીલ સાધુ કે સાધ્વીએ
 આવા ઉપાશ્રયમાં નિષ્ક્રમણ કે પ્રવેશ કરવો નહીં એટલે કે આવડુ જવું નહીં તથા
 'જાવ અણુચિંતાણ' યાવત્ સ્વાધ્યાયનું અનુચિન્તન કે મનન પણ કરવું નહીં કેમ કે આ
 ઉપાશ્રયની નબદીક ગૃહસ્થના ઘરમાં ગૃહસ્થ વિગેરે કે ગૃહસ્થ પતિ વિગેરે નસાવસ્થામાં

અમ્બજનં કુર્વન્તિ 'મર્ચેતિ વા' યાવત્ મુક્ષયન્તિ વા શરીરાવયવદ્વસ્તપાદાદિમર્દનં કુર્વન્તિ
વાં તર્હિ 'જો પળ્લસ' નો પ્રાજ્ઞસ્ય સંયમશીલસ્ય સાધોઃ 'નિક્ષત્રમણપવેસણા' નિષ્ક્રમણ-
પ્રવેશનાય નિષ્ક્રમિતું પ્રવેષ્ટું વા કલ્પતે 'જાવડણ્ચિતા' યાવત્ અનુચિન્તાયે સ્વાધ્યાયાનુ-
ચિન્તનાર્થમપિ એવં વિદ્યોપાશ્રયો ન કલ્પતે ઇતિ જ્ઞેયં તદુપસંહરન્નાહ- 'તદ્વપગારે ઉવસ્સ'૧
તયાપ્રકારે પૂર્વોક્તરૂપે ઉપાશ્રયે યન્નિકટે ગૃહપત્યાદયઃ અમ્બજનં કુર્વન્તિ તત્રેત્યર્થઃ 'જો
ઠાળં વા' નો સ્થાનં વા કાયોત્સર્ગરૂપં ધ્યાનમ્ 'સેજ્જં વા' શર્યા વા સંસ્તારકમ્ 'જાવ ચેતેજ્જા'
યાવત્ નિષેધિકાં વા સ્વાધ્યાયભૂમિં ચેતયેત્ કુર્યાત્ તથા સતિ સંયમવિરાધના સ્યાત્ ॥૪૩॥
મૂલમ્-સે મિક્સૂ વા મિક્સુળી વા સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા,

હહ લ્હુ ગાહાવડ્ વા ગાહાવડ્ઞારિયા વા ગાહાવડ્ઞાગિણિ વા ગાહાવડ્
પુત્તો વા ગાહાવડ્ઞૂપ વા ગાહાવડ્ઞુપ્પહા વા ધાઈ વા દાસો વા જાવ
કમ્મકરીઓ વા અપ્પણસપ્પણસ ગાયં સિણાણેણ વા કક્કેણ વા લોદ્દેણ
વા વપ્પેણ વા ચુપ્પેણ વા પડમેણ વા, આઘંસંતિ વા પઘંસંતિ વા ઉવ્વ-

વા મર્ચંતિ વા અમ્બજનસ્નાન 'માલીશ' કરતે હિં યા મુક્ષણ મર્દન અમ્બ-
જન સ્નાન (માલીશ) કરતે હૈ તો 'જો પળ્લસ નિક્ષત્રમણપવેસણા' જાવ અણુ-
ચિતા' પ્રાજ્ઞ સંયમશીલ સાધુ કો હસ પ્રકાર કે ઉપાશ્રય મેં નિષ્ક્રમણ નિકલને
કે લિયે તથા પ્રવેશ કરને કે લિયે એવં યાવત્ સ્વાધ્યાય કા મનન રૂપ અનુ-
ચિન્તન કરને કે લિયે ખી નહીં રહના યાહિયે હસ તાત્પર્ય સે કહતે હિં કિ
'તદ્વપગારે ઉવસ્સ'૧ હસ પ્રકાર કે ઉપાશ્રય મેં 'જો ઠાળં વા' સ્થાન ધ્યાન રૂપ
કાયોત્સર્ગ કે લિયે સ્થાન ગ્રહણ નહીં કરના યાહિયે એવં 'સેજ્જં વા' શર્યા
યાવત્ નિષેધિકા સ્વાધ્યાય કરને કે લિયે ભૂમિ ગ્રહણ ખી નહીં કરના યાહિયે
ક્યોંકિ હસ ઉપાશ્રય મેં નિકટ મેં ગૃહસ્થ વગેરહ કો તૈલાદિ મર્દન કરતે હુપ
દેખકર સંયમ આત્મ વિરાધના હો સકતી હૈ ॥ ૪૩॥

‘અમ્બજેતિ વા’ અમ્બજન અર્થાત્ માલીશ કરે છે અથવા ‘મર્ચંતિ વા’ મર્દન કરે છે.
તો તેવા ઉપાશ્રયમા ‘જો પળ્લસ નિક્ષત્રમણપવેસણા’ પ્રાજ્ઞ અર્થાત્ સંયમશીલ સાધુએ
આવા પ્રકારના ઉપાશ્રયમા નિકળવા માટે કે પ્રવેશ કરવા માટે ‘જાવ અણુચિતા’ યાવત્
સ્વાધ્યાયના મનન રૂપ અનુચિતન કરવા માટે ‘પણ રહેવું’ નહીં, કે કેમ ‘તદ્વપગારે
ઉવસ્સ’ આવા પ્રકારના ઉપાશ્રયમા ‘જો ઠાળં વા’ સ્થાન-ધ્યાનરૂપ કાયોત્સર્ગ કરવા માટે
સ્થાન ગ્રહણ કરવું નહીં તથા ‘સેજ્જં વા’ શર્યા સંશયે પણ પાથરવો નહીં અને
યાવત્ ‘નિસીહિયં વા ચેતેજ્જા’ નિષેધિકા અર્થાત્ સ્વાધ્યાય કરવા માટે ભૂમિ પણ ગ્રહણ
કરવી નહીં કેમ કે-એ ઉપાશ્રયની સમીપમાં ગૃહસ્થ વિગેરેને તેલ વિગેરેનું મર્દન કરતા
બળને સંયમ આત્મ વિરાધન થાય છે. સુ. ૪૩ ॥

लंति वा उव्वट्ठंति वा णो पणस्स णिक्खमणपवेसणाए जावऽणुचिंताए तहप्पगारे उवस्सए णो ठाणं वा सेज्जं वा जाव चेतैज्जा ॥सू० ४४॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यदि पुनः उपाश्रयं जानीयात्-इह खलु गृहपतिर्वा गृहपतिभार्या वा गृहपतिभगिनी वा गृहपतिपुत्रो वा गृहपतिदुहिता वा गृहपति स्नुषा वा धात्री वा दासो वा यावत् कर्मकरी वा अन्योन्यस्य गात्रम् स्नानेन वा कर्केण वा लोभ्रेण वा चूर्णेन वा पद्मेन वा आघर्षयन्ति वा प्रघर्षयन्ति वा उद्वल्यन्ति वा उद्वर्तयन्ति वा नो प्राज्ञस्य निष्क्रमणप्रवेशनाय यावद् अनुचिन्तायै, तथाप्रकारे उपाश्रये नो स्थानं वा शय्यां वा यावत् चेतयेत् ॥सू० ४४॥

टीका-पुनरपि उपाश्रयविशेषे निवासप्रतिषेधम्-प्रतिपादयितुमाह-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा-साधु वा साध्वी वा ‘से जं पुण उवस्सयं जाणिज्जा’ स संयमवान् भिक्षुः यदि पुनरेवं वक्ष्यमाणस्वरूपम् उपाश्रयं जानीयात् तद्यथा-‘इह खलु गाहावइ वा’ इह खलु उपाश्रयनिकटे गृहपति वा ‘गाहावइभारिया वा’ गृहपतिभार्या वा ‘गाहावइभगिणी वा’ गृहपति भगिनी वा ‘गाहावइपुत्तो वा’ गृहपतिपुत्रो वा ‘गाहावइधूए वा’ गृहपति दुहिता वा ‘गाहावइ सुण्हा वा’ गृहपति स्नुषा वा गृहपति पुत्रवधूः ‘घाई वा’ धात्री वा ‘दासो वा’ दासो वा ‘जाव कम्मकरी वा’ यावद् दासी वा कर्मकरो वा कर्मकरी

फिर भी गृहस्थ के घरके निकटवर्ती उपाश्रय में साधु को नहीं रहना चाहिये यह दूसरे ढङ्ग से बतलाते हैं

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा, से जं पुण उवस्सयं जाणिज्जा’-इह खलु गाहावइ वा, गाहावइभारिया वा, गाहावइ भगिणी वा, गाहावइ पुत्तो वा गाहावइ धूए वा, गाहावइसुण्हे वा, घाई वा दासो वा, जाव-कम्मकरीओ वा’ वह पूर्वोक्त भिक्षुक-संयमशील साधु और भिक्षुकी-साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाण रूप से उपाश्रय को जानलेकि-इस उपाश्रय के निकटवर्ती गृहस्थके घर में गृहपति-गृहस्थ आवक या गृहपति की भार्या या गृहपति की भगिनी-बहिन या घाई परिचारिका या गृहपति का पुत्र वा गृहपति की दुहिता-लडकी या

हुवे प्रकारान्तरथी गृहस्थना घरनी नलुकना उपाश्रयमा साधुने न रहेवा विषे कथन करे छे-

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी ‘से जं पुण उवस्सयं जाणिज्जा’ ने आ वक्ष्यमाण प्रकारथी उपाश्रयने नले छे-‘इह खलु गाहावइ वा’ आ उपाश्रयनी नलुक गृहस्थना घरमा गृहस्थ आवक अथवा ‘गाहावइ भारिया वा’ गृहस्थ आवकनी स्त्री अथवा ‘गाहावइभगिणी वा’ गृहस्थ आवकनी गडेन अथवा ‘गाहावइ पुत्तो वा’ गृहपतिनो पुत्र अथवा ‘गाहावइ धूए वा’ गृहस्थ आवकनी पुत्री अथवा ‘सुण्हे वा’ गृहस्थनी पुत्रवधू अथवा ‘घाई वा’ धार्थ-परिचारिका अथवा ‘दासो

वा 'अणमणस' अन्योन्यस्य परस्परस्य 'गायं सिणाणेण वा' गात्रं शरीरं शरीरावयववृत्त-
पादादिकं वा स्नानेन जलेन 'कक्केण वा' कर्केण वा सुगन्धितद्रव्येण 'लोहेण वा' लोहेण
वा 'वुण्णेण वा' चूर्णेन वा 'पउमेण वा' पद्मेन वा पद्मद्रव्येण 'आधंसंति वा' पधंसंति वा
आधर्षयन्ति वा मर्दयन्ति, प्रधर्षयन्ति वा प्रक्षालयन्ति 'उव्वलंति वा' उव्वलयन्ति वा मर्दनं
कुर्वन्ति 'उज्जट्टंति वा' उज्जट्टयन्ति वा उज्जट्टनं कुर्वन्ति 'णो पणस्स णिक्खमणपवेसणाए'
नो प्राज्ञस्य संयमशीलस्य साधुः निष्क्रमणप्रवृत्तनाय निर्गन्तुं प्रवेष्टुं नास उपाश्रयः कल्पते
'जाव अणुचिंताए' यावद् अनुचिन्तार्थं स्वाध्यायानुचिन्तनार्थमपि स उपाश्रयो न कल्पते
साधुना मित्रिणैः तदुपसंहरन्नाह—'तदप्पगारे उवस्सए' तथाप्रकारे एवंविधे उपर्युक्तस्य

गृहपति की स्तुपा-पुत्रवधू या धात्री-धाई परिचारिका, या दास सेवक यावत्-
दासी सेविका, या कर्मकर नोकर या कर्मकरी-नोकरानी 'अणमणस गाय'
अन्योन्य परस्पर के गात्र शरीर को 'सिणाणेण वा' स्नानीय जलसे या-
'कक्केण वा' या कर्क सुगन्धित द्रव्य से या 'लोहेण वा' लोह से- 'वण्णेण वा'
चूर्ण विशेष आमला वगैरह के 'वुण्णेण वा' चूर्ण से या 'पउमेण' पद्मे द्रव्य
पाउडर से- 'आधंसंति वा, पधंसंति वा' धर्षण करते हैं और अच्छी तरह
प्रक्षालन करते हैं या- 'उव्वलंति वा उज्जट्टंति वा' उव्वलन-मर्दन करते हैं अथवा
उज्जट्टन करते हैं मलते हैं इसलिये 'णो पणस्स णिक्खमणपवेसणाए जाव
अणुचिंताए' प्राज्ञ-संयमशील साधुको इस तरह के शरीरादि में पाउडर साधुन
वगैरह लगाते हुए गृहस्थ के घरके निरुद्धवर्ती उपाश्रय में निष्क्रमण निकलने
के लिये और प्रवेश करने लिये तथा यावत्-स्वाध्याय का मनन रूप अनुचिन्तन
करने के लिये नहीं रहना चाहिये क्योंकि इस प्रकार के गृहस्थ गृह से संबद्ध
उपाश्रय में रहने से उक्तरीति से गृहस्थादि शरीर को उज्जट्टन करते हुए देख-
कर संयम विराधना हो सकती है इसलिये 'तदप्पगारे उवस्सए' इस तरह के

वा' हास 'जाव कम्मकरीओ वा' यावत् दासी-सेविका अगर कर्मकर-नोकर अथवा कर्म-
करी-नोकराणी 'अणमणस्स गायं सिणाणेण वा' ओङ्ग थीलना शरीर से नावाना पाणीथी
अथवा 'कक्केण वा' कर्क ओटले के सुगन्धित पदार्थथी अथवा लोहेण वा' लोहथी अथवा
'वण्णेण वा' चूर्ण, वगैर विगैरे वल्लवाणा पदार्थथी अथवा 'वुण्णेण वा' आमला विगैरेना
चूर्णथी अथवा 'पउमेण वा' पद्म द्रव्य अर्थात् पाउडरथी 'आधंसंति वा' धसे
छे अने प्रक्षालन करे छे. अथवा 'उव्वलंति वा उज्जट्टंति वा' उज्जट्टन ओटले के मर्दन करे
छे अने उज्जट्टन करे छे. तेथी 'णो पणस्स णिक्खमणपवेसणाए' प्राज्ञ-संयमशील साधुओ
आ प्रकारे शरीरमा सुगन्धित पदार्थो लगावनारा गृहस्थना घरनी नजदीकना उपाश्रयमाथी
नीकणवा के प्रवेश करवा भाटे 'जाव अणुचिंताए' स्वाध्यायना मननरूप अनुचिन्तन करवा
भाटे रहेछु नही हेम हे-आवा प्रकारना के जेनी नजिक गृहस्थना घर आवेल होय
ओवा उपाश्रयमा रहेवाथी ओका प्रकारे गृहस्थ विगैरेने उज्जट्टन करता ओधने संयमनी

ઉપાશ્રયે 'ળો ઠાળં વા' નો સ્થાનં વા ધ્યાનરૂપકાયોત્સર્ગમ્ 'સેઝ્જં વા' શર્યાં વા સંસ્તાર-
કમ્ 'જાવ ચેતેઝ્જા' યાવત્ નિષીધિકાં વા સ્વાધ્યાયભૂમિં ચેતયેત્ કુર્યાત્ તથા સતિ સંયમ-
વિરાધના સ્યાદિતિ ॥ સૂ. ૪૪ ॥

મૂલ્ય-સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્જા,
ઇહ લલ્લ ગાહાવઈ વા ગાહાવઈભારિયા વા ગાહાવઈભગિણિ વા ગાહા-
વઈપુત્તો વા ગાહાવઈધૂણ વા ગાહાવઈસુણહા વા ધાઈ વા દાસો વા જાવ
કમ્મકરીઓ વા અપ્પમપ્પણસ્સ ગાયં સીઓદગવિયહેણ વા ઉસિણોદગ-
વિયહેણ વા ઉચ્છોલંતિ વા પધોવેંતિ વા સિંચંતિ વા સિણાવેંતિ વા
ળો પપ્પણસ્સ ણિક્કમ્મપવેસણાણ જાવણ્ણુચિંતાણ, તહપ્પગારે ઉવસ્સણ
ળો ઠાળં વા સેઝ્જં વા જાવ ચેતેઝ્જા ॥ સૂ. ૪૫ ॥

હાયા-સ મિશ્સુર્વા મિશ્સુકી વા, સ યદિ પુનરુપાશ્રયં જાનીયાત્ વા ઇહ લલ્લ ગૃહપતિ વા
ગૃહપતિ ભાર્યા વા ગૃહપતિ ભગિની વા ગૃહપતિ પુત્રો વા ગૃહપતિ દુહિતા વા ગૃહપતિ સ્તુષા
વા દાસો વા યાવત્ કર્મકરી વા અન્યોન્યસ્ય ગાત્ર શીતોદકવિકટેન વા ઉષ્ણોદકવિકટેન વા
ઘટલાલપન્તિ વા પ્રધાવન્તિ વા સિશ્ચન્તિ વા સ્નપયન્તિ વા નો પ્રાજ્ઞસ્ય નિષ્ક્રમણપ્રવેશનાય
યાવદ્ અત્તુચિન્તાયૈ, તથાપ્રકારે ઉપાશ્રયે નો સ્થાનં વા શર્યાં વા યાવત્ ચેતયેત્ ॥ સૂ. ૪૬ ॥

ટીકા-પુનરપિ પ્રકારાન્તરેણ ઉપાશ્રયવિશેષે સાધૂનાં નિવાસં પ્રતિવેદયતિ 'સે મિક્ખૂ
વા મિક્ખુણી વા' સ મિશ્સુર્વા મિશ્સુકી વા-સાધુર્વા સાધ્વી વા 'સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્જા'
ઉપાશ્રય મેં સાધુ ઔર સાધ્વી સ્થાન-ધ્યાન રૂપ કાયોત્સર્ગ કે લિયે 'ળો ઠાળં
વા' સ્થાન ગ્રહણ નહીં કરે एवं 'સેઝ્જં વા જાવ ચેતેઝ્જા' શર્યા-સંથરા મી નહીં
પાથરે તથા સ્વાધ્યાય કે લિયે ભૂમિ ગ્રહણ મી નહીં કરે ॥ ૪૪ ॥

ફિર મી દૂસરે પ્રકાર સે ઉપાશ્રય વિશેષ મેં સાધુ કો નહીં રહના ચાહિયે
યહ બતલાતે હૈં-

ટીકાર્થ-સેમિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા સે જં પુણ ઉવસ્સયં एवं જાણિજ્જા'
યહ પૂર્વોક્ત મિક્ખુક જૈન સાધુ ઔર મિક્ખુકી જૈન સાધ્વી યદિ એસા વશ્ય-

વિરાધના થાય છે તેથી 'તહપ્પગારે ઉવસ્સણ' એવા પ્રકારનાઉપાશ્રયમાં 'ળો ઠાળં વા' સાધુ
કે સાધ્વીએ સ્થાન ધ્યાનરૂપ કાયોત્સર્ગ કરવા સ્થાન ગ્રહણ કરવું નહીં. 'સેઝ્જં વા' શર્યા
સંથારો પણ પાથરવો નહીં. 'જાવ ચેતેઝ્જા' તથા યાવત્ સ્વાધ્યાય માટે પણ ભૂમિ
ગ્રહણ કરવી નહીં ॥ સૂ. ૪૪ ॥

હવે ઉપાશ્રય વિશેષમાં સાધુને નિવાસ ન કરવા વિશે કહે છે.-

ટીકાર્થ-'સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી સે

शेषः तदुपसहरन्नाह—‘तदृप्पगारे उगस्सए’ तथाप्रकारे तथाविधे पूर्वोक्तरूपे उपाश्रये
‘णो ठाणं वा सेज्जं वा जाव चेतेज्जा’ नो स्थानं वा ध्यानरूपं कायोत्सर्गम् शय्या वा
संस्तरकम् यावत् निषीधिकां वा स्वाध्यायभूमिं चेतयेत् कुर्यात् तथा सति साधुनां
साध्वीनाञ्च विषयभोगवासनाविषयकवार्तालापश्रावणेन नग्नावस्थादर्शनेन च विषयवासना
वर्धनात् संयमविराधना स्यात् ॥सू० ४६॥

मूलम्—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण उवस्सयं ज्ञाणिज्जा
आइण्णसंलिकखं णो पणस्स णिक्खमणपवेसणाए जाव चिंताए जाव
णो ठाणं वा सेज्जं वा निसीहियं वा चेतेज्जा ॥सू० ४७॥

छाया—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यत् पुनः उपाश्रयं जानीयात्-आक्रीर्णसंलेख्यं नो प्राज्ञस्य
निष्क्रमणप्रवेशनाय यावत् चिन्तायै यावत् नो स्थानं वा शय्यां वा निषीधिकां वा चेतयेत् ॥४७॥

टीका—पूर्वं परस्पररात्रिसंभोगरहस्य मन्त्रणादि वार्तालापकर्तृस्त्रीपुरुषयुक्तोपाश्रये साधूनां
वासनिषेधः प्रतिपादितः सम्प्रति स्त्रीपुरुषादीनां चित्रयुक्तेऽपि उपाश्रये कामोद्दीपक-

ध्यानरूप कायोत्सर्ग के लिये स्थान ग्रहण नहीं करना चाहिये तथा—‘सेज्जं वा
जाव चेतेज्जा’ शय्या-शयन के लिये संथार पाथरने के लिए भी निवास नहीं
करना चाहिये एवं यावत्-निषीधिका-स्वाध्याय करने के लिये भी भूमि ग्रहण
नहीं करना चाहिये क्योंकि उक्तरीति से पास में सागारिक गृहस्थों के परिवार
सांसारिक विषय भोग करने की बातचित करते रहने से उस को देख कर या
सुनकर भाव साधु का भी मन विचलित हो सकता है इस तरह उनके संयम की
विराधना हो सकती है इस लिये साधु लोग ऐसे उपाश्रय में नहीं रहे ॥ ४६ ॥

अब ईयाँ समिति अध्ययन के प्रथम उद्देशक की १५० सूत्र की हिन्दी में
व्याख्या करके १५१ सूत्र की व्याख्या करते हैं—‘से भिक्खू वा’ इत्यादि

टीकार्थ—इस से पहले परस्पर में रात्रि संभोग रहस्य मन्त्रणा वार्तालाप

विषय भोगनी अर्था के मन्त्रणा करी रहेल होय ‘तदृप्पगारे उवस्सए णो ठाणं वा’ आवा
प्रकरना उपाश्रयभा स्थान-ध्यानरूप कायोत्सर्ग करवा भाटे स्थान ग्रहण करवु नही तथा
‘सेज्जं वा’ शय्या-शयन भाटे संथारे पाथरवा भाटे पणु वास करवो नही, ‘जाव चेतेज्जा’
येव यावत् स्वाध्याय करवा भाटे पणु भूमि ग्रहण करवी नही केम के पूर्वोक्त रीते नल्लकमां
सागारिक गृहस्थाना परिवार ससारना विषयभोग सधधी वातो करवाथी ते जेधने के
साधुजाने सयमशील साधु पणु मनचलित थवानी सभावना रहे छे अने ते रीते तेमना
सयमनी विराधना थाय छे, तेथी साधुजोअे आवा उपाश्रयमां रहेवुं नही ॥ ४६ ॥

परस्परभा रात्रिसंभोग रहस्यमन्त्रणा के वार्तालाप करनारा स्त्री पुद्गेषोना धरनी नल्लकना
उपाश्रयभा साधु के साध्वीअे न रहेवा विषे तथा विषयभोग विषयक ध्यानगी वार्तालापवाण्ण

તથા સાધૂનાં સંયમવિરાધકત્વેન વાસો ન યુક્ત ઇત્યાહ-‘સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા’ ઇત્યાદિ । સ મિક્ખુવાં મિક્ખુકી વા-સાધુવાં સાધ્વી વા-‘સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા’ સ સાધુઃ યત્ પુનઃ યદિ સ્વલ્પ વક્ષ્યમાણસ્વરૂપમ્ ઉપાશ્રયં જાનીયાત્-‘આહ્ણસંલિક્ખં’ આકીર્ણસંલેખ્યમ્-ચિત્રવ્યાપ્તમ્ ઉપાશ્રયં યદિ જાનીયાત્ ઇતિ પૂર્વેણાન્વયઃ, તર્હિ ‘ળો પળ્ણસ્સ ણિક્ખમણપવેસણા’ નો પ્રાજ્ઞસ્ય સાધોઃ નિષ્ક્રમણપ્રવેશનાય સ ઉપાશ્રયઃ કલ્પતે ઇતિ શેષઃ ‘જાવ ચિંતા’ યાવત્-વાચન પૃચ્છા પરિવર્તનાનુપ્રેક્ષણમનનચિન્તાયૈ સ્વાધ્યાયવાચનમનનચિન્તનાર્થમપિ સ ઉપાશ્રયઃ સાધૂનાં ન કલ્પતે ઇતિ શેષઃ ‘એવં જાવ’ યાવત્ તથા પ્રકારે ચિત્રયુક્તે ઉપાશ્રયે ‘ળો ઠાણં વા સેઝ્ઞં વા ણિસીહિયં વા ચેતેજ્ઞા’ નો કરને વાલે સ્ત્રી પુરુષ કે ઘરકે નિકટવર્તી, ઉપાશ્રય મેં સાધુ ઓર સાધ્વી કો નહીં રહના ઑહિયે અથવા વિષય ભોગાદિ કા રહસ્ય વિષય કા વાર્તાલાપ કરને વાલે સ્ત્રી પુરુષ સમ્બદ્ધ ઉપાશ્રય મેં ભી સાધુ ઓર સાધ્વી કો નહીં રહના ઑહિયે યહ બતલાકર સમ્પ્રતિ અભી સ્ત્રી પુરુષોં કે ચિત્ર યુક્ત ઉપાશ્રય મેં ભી સાધુ ઓર સાધ્વી કો નહીં રહના ઑહિયે યહ બતલાતે હૈં-

ટીકાર્થ-‘સે મિક્ખૂ વા, મિક્ખુણી વા, સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા’ વહ પૂર્વોક્ત મિક્ખુક જૈન સાધુ ઓર મિક્ખુકી જૈન સાધ્વી યદિ ંસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે ઉપાશ્રય કો જાન લેકિ ‘આહ્ણ સંલિક્ખં’ યહ ઉપાશ્રય અકીર્ણ સંલેખ્ય અર્થાત્ સંલેખ્ય અર્થાત્ ચિત્રોં સે વ્યાપ્ત હૈ ંતાવતા હસ ઉપાશ્રય મેં અનેક પ્રકાર કે ચિત્ર ટકે હુ’ હૈ જિનકો દેલકર મન વિચલિત હો સકતા હૈ તો હસ પ્રકાર કે અનેક હી લીભત્સ વિષયાકર્ષક ચિત્રોં સે યુક્ત ઉપાશ્રય મેં ‘ળો પળ્ણસ્સ’ પ્રાજ્ઞ સંયમશીલ સાધુ ઓર સાધ્વી કો ‘ણિક્ખમણપવેસણા’ જાવ ચિંતા’ જાવ’ નિષ્ક્રમણ પ્રવેશ કરના ઠીક નહીં હૈ ઓર યાવત્ સ્વાધ્યાય કા અનુચિન્તન મનન ભી કરના ઠીક નહીં હૈ ઓર યાવત્ વાચના પૂછના આવૃત્તિ કરના તથા

સ્ત્રીપુરુષના સબંધવાળા ઉપાશ્રયમાં પણ સાધુ કે સાધ્વીએ ન રહેવા સબંધી કથન કરીને હવે સ્ત્રીપુરુષોના ચિત્રવાળા ઉપાશ્રયમાં સાધુ કે સાધ્વીને ન રહેવા વિષે સૂત્રકાર કથન કરે છે.

ટીકાર્થ-‘સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સાધુ અને સંયમવતી સાધ્વી ‘સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા’ નો વક્ષ્યમાણ પ્રકારથી ઉપાશ્રયને બાણે કે-‘આહ્ણસંલિક્ખં’ આ ઉપાશ્રય આકીર્ણ સંલેખ્ય અર્થાત્ ચિત્રોથી ચિત્રેલ છે એટલે કે ઉપાશ્રયમાં અનેક પ્રકારના ચિત્રો ચિત્રેલ કે ટાંગેલ છે. કે જેને બોધને મન વિચલિત થઈ બાળ તેવા છે. તો આવા પ્રકારના અનેક બીલાત્સ વિષયાકર્ષક ચિત્રોવાળા ઉપાશ્રયમાં ‘ળો પળ્ણસ્સ ણિક્ખમણપવેસણા’ પ્રાજ્ઞ-અર્થાત્ સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વીએ નિકળવું કે પ્રવેશવું નહીં. ‘જાવ ચિંતા’ અને યાવત્ સ્વાધ્યાયનું અનુચિતન મનન પણ કરવું નહીં અને યાવત્ વાંચવું પૂંચવું કે આવૃત્તિ કે અનુપ્રેક્ષણ પણ કરવું નહીં. અર્થાત્ વિષયાકર્ષક ચિત્રવાળા ઉપાશ્રયમાં સાધુ કે સાધ્વીને રહેવા માટે કે સ્વાધ્યાયનું વાંચન મનન અને

સ્થાનં વા કાયોત્સર્ગરૂપં ધ્યાનમ્ શય્યાં વા-સંસ્તારકમ્, નિષીધિકાં વા સ્વાધ્યાયભૂમિ
ચેતયેત્ કુર્યાત્ તથા સતિ સ્વધ્યાય સંયમવિરાધના સ્યાત્ તસ્માત્ ચિત્રયુક્તે ઉપાશ્રયે સાધુ-
મિર્વાસો ન કર્તવ્યઃ ॥સૂ. ૪૭।

મૂલમ્-સે મિક્કૂ વા મિક્કુણી વા અમિકંઘેજ્જા સંથારં એસિત્તણ
સે જં પુણ સંથારયં જાણિજ્જા સઅંડં જાવ સસંતરણગં તહપ્પગારં સંથા-
રં લાભે સંતે ણો પડિગાહિજ્જા ॥સૂ. ૪૮॥

છાયા-સ મિક્કુર્વા મિક્કુકી વા અમિકાદ્ધક્ષેત્ સંસ્તારકમ્ એપિતુમ્ સ યત્ પુનઃ સંસ્તાર-
કમ્ જાનીયાત્ સાણ્ડમ્ યાવત્ સસન્તાનકમ્ તથાગ્રકારકમ્ સંસ્તારકમ્ લાભે સતિ નો
પ્રતિગ્રહીયાત્ સૂ. ૪૮॥

ટીકા-સમ્પ્રતિ-અણ્ડ જીવજન્તુ લૂતાજાલાદિયુક્તમ્ સંસ્તારકં સાધૂનાં નિપેધિતુમાહ-‘સે
મિક્કુર્વા મિક્કુણી વા’ સ મિક્કુર્વા મિક્કુકી વા-સંયમવાન્ સાધુર્વા, સાધ્વી વા, ‘અમિકં-
અનુપેક્ષણ કરના મી ઠીક નહીં હૈ અર્થાત્ વિષયાકર્પક ચિત્ર યુક્ત ઉપાશ્રય સાધુ
ઔર સાધ્વી કો રહને કે લિયે તથા સ્વાધ્યાય કા વાચન મનન ચિન્તન કે લિયે
મી ઉપયુક્ત નહી સમજ્ઞા જાતા હૈ હસી તાત્પર્ય સે યુક્ત ઉપાશ્રય મેં ‘ણો ઠાણં વા’
સ્થાન ગ્રહણ નહીં કરે ઔર ‘સેજ્ઞં વા’ શય્યા શયન કે લિયે સંસ્તારક સંથરા
બિછાના પાથરને કે લિયે નિવાસ નહીં કરે તથા ‘ણિસીહિયં વા ચેતેજ્જા’ નિષી-
ધિકા સ્વધ્યાય કરને કે લિયે મી ભૂમિગ્રહણ નહીં કરે ક્યોંકિ ઉક્તરીતિ સે
સ્વાધ્યાય ઔર સંયમ કી વિરાધના હોગી ॥ ૪૭ ॥

અવ અણ્ડે ઔર જીવ જન્તુઔં સે તથા યકડા જાલ વગૈરહ સે યુક્ત ઉપાશ્રય
મેં જૈન સાધુ ઔર જૈન સાધ્વી કો નહીં રહના ચાહિયે યહ બતલાતે હૈ-

ટીકાર્થ-‘સે મિક્કૂ વા મિક્કુણી વા, અમિકંઘેજ્જા સંથારં એસિત્તણ’ વહ

ચિંતન માટે પણ ઉપયોગી માનેલ નથી એ હેતુથી એ પૂર્વોક્ત વિષયનો ઉપસંહાર
કરતા સૂત્રકારકહે છે કે-‘જાવ ણો ઠાણં વા’ એ પ્રકારના બીભત્સ ચિત્રોવાળા ઉપાશ્રયમાં
સાધુ અને સાધ્વીએ સ્થાન અર્થાત્ ધ્યાનરૂપ કાયોત્સર્ગ કરવા માટે સ્થાન ગ્રહણ કરવું
નહીં અથવા ‘સેજ્ઞં વા’ શય્યા, એટલે કે સુવા માટે સંસ્તારક અર્થાત્ સંથારો પાથરવા
માટે વાસ કરવો નહીં. તથા નિષીધિકા-સ્વાધ્યાય કરવા માટે પણ ભૂમિગ્રહણ કરવી
નહીં ઉક્ત પ્રકારના ચિત્રોવાળા ઉપાશ્રયમાં વાસ કરવાથી સ્વાધ્યાય અને સંયમની
વિરાધના થાય છે. ॥ સૂ. ૪૭ ॥

હવે ઇંડા અને છપજતુવાળા તથા કરોળીયાના બળાવાળા ઉપાશ્રયમાં સાધુ કે
સાધ્વીએ ન રહેવા વિષે કથન કરે છે.-

ટીકાર્થ-‘સે મિક્કૂ વા મિક્કુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી

શેજ્જ સંથારં एसित्तए' अभिकाङ्क्षेत-वाञ्छेत-संस्तारकम् फलकादि शय्यारूपं सं
 एषितुम्-गवेषयितुम् अन्वेषेतुम् यदि इच्छेत तर्हि 'से जं पुण संधारयं जाणिज्जा' स
 पुनः यदि तावत् वक्ष्यमाणरूपं संस्तारकम् फलकादिकं जानीयात् यत् 'सअंडं जाव सर
 णगं' साण्डम्-अण्डयुक्तम् यावत् सप्राणम् सजीवम् सहरितम् सोदकम् सोत्तिङ्गप
 दकमृत्तिकामर्कटससन्तानकम् लूतातन्तुजालसहितम् फलकादि संस्तारकं यदि प
 तर्हि 'तहप्पगारं संधारगं' तथा प्रभारकम् गण्डादि लूतातन्तुजालसहितम् संस्तारकम् फ
 कादिसंस्तरणम् 'लामे संते णो पडिगाहिज्जा' लामे सति-लामे सत्यपि नो प्रा
 णुज्जीयात् अण्डजीवजन्तु लूतातन्तुजालसहितफलकादिसंस्तारकग्रहणे जीवहिंसासंभवं
 संयमविराधना स्यात् ॥ सू० ४८ ॥

पूर्वोक्त भिक्षुक संયમશીલ સાધુ ઔર ભિક્ષુકી સાધ્વી યદિ સંસ્તારક ફલ
 પાટ ચૌકી વગૈરહ શય્યા રૂપ સંસ્તરણ-ગવેષણ અન્વેષણ કરના યાહે અર્થાત્
 જૈન સાધુ ઔર જૈન સાધ્વી યદિ શયન કરને કે લિયે પાટ વગૈરહ સંસ્તરણ કો
 ઢુંઢને કી આકાંક્ષા કરને પર 'સે જં પુણ સંધારયં જાણિજ્જા' વહ યદિ એસા
 વક્ષ્યમાણ રૂપસે સંસ્તારક પાટ ચૌકી વગૈરહ સંસ્તરણ કો જાન લે યા દેખલે
 કિ યહ 'સઅંડં જાવ સસંતાણગં' સંસ્તારક પાટ વગૈરહ સંસ્તરણ અણ્ઠોં સે
 ખરા હુઆ હૈ યાવત્ પ્રાણિયોં સે યુક્ત હૈ તથા બીજોં સે યુક્ત હૈ ઇવં હરિત હરે
 ખરે પત્તે ઘાસોં સે બી ખરે હૈ તથા ઉદક કચ્ચા પાની સે બી સમ્બદ્ધ હૈ તથા
 ઉત્તિંગ છોટે છોટે જીવ જન્તુ ઔર પનક એકેન્દ્રિય તથા અત્યંત સૂક્ષ્મ જીવોં
 પનગોં સે વ્યાપ્ત હૈ ઇવં મકડે કા જાલ પરમ્પરા સે ખરા હુઆ હૈ તો 'તહપ્પગારં
 સંધરગં' હસ પ્રકાર કે સંસ્તારક ફલક પાટ વગૈરહ સંસ્તારક કો દેખકર સાધુ
 ઔર સાધ્વી 'લારે સંતે ણો પડિગાહિજ્જા' મિલને પર બી ગ્રહણ નહી કરે કયોંકિ
 અણ્ઠે જીવ જાંતુઓં સે તથા લૂતાતન્તુ મકરેં કે જાલોં સે ખરે હુપ ફલકાદિ

'અમિકંલિજ્જા સંધારં एसित्तए' નો સંસ્તારક એટલે કે ફલક પાટ ચૌકી વિગેરે શય્યા રૂપ
 સંસ્તરણુતુ ગવેષણ અને અન્વેષણ કરવા વિચારે અર્થાત્ જૈન સાધુ અને જૈન સાધ્વી
 નો સુવા માટે પાટ વિગેરે સંસ્તરણુને મેળવવા ઇચ્છા કરે 'સે જં પુણ સંધારયં જાણિજ્જા'
 અને નો આ વક્ષ્યમાણ પ્રકારના પાટ વિગેરે સંસ્તારકને જાણે કે જોઈલે કે-આ સંસ્તાર
 રક પાટ વિગેરે 'સઅંડં' ઇડાઓથી ભરેલ છે. 'જાવ સસંતાણગ' યાવત્ પ્રાણિયોથી યુક્ત
 છે, ખીયાઓથી યુક્ત છે તથા લીલોતરી પત્તા ઘાસથી પણ ભરેલ છે. તથા ઠંઠાપાણીથી
 પણ યુક્ત છે. તથા ઉત્તિંગ નાના નાના જીવજંતુઓ અને પનક એકેન્દ્રિય અને અત્યંત
 સૂક્ષ્મ જીવો ઇનગાઓથી વ્યાપ્ત છે. તથા કરોળીયાની જાળ પર પરાથી પણ યુક્ત છે.
 તો 'તહપ્પગારં સંધારગં' આવા પ્રકારથી ઇડા વિગેરે યુક્ત સંસ્તારક ફલક, પાટ, વિગેરે
 સંસ્તરણુને જોઈને સાધુ અને સાધ્વીએ 'લારે સંતે ણો પડિગાહિજ્જા' મળે તો પણ થકથ

મૂલમ્—સે મિક્ત્રુ વા મિક્ત્રુણી વા સે જં પુણ સંથારયં જાણિજ્ઞા
અપ્પંડં જાવ સંતાણગં ગરુયં તહપ્પગારં સંથારયં લાભે સંતે નો પડિગા-
હિજ્ઞા ॥સૂ. ૪૧॥

છાયા—સ મિક્ત્રુવાં મિક્ત્રુકી વા સ યન્ પુનઃ સંસ્તારકં જાનીયાત્ અલ્પાણ્ડં યાનત્ સંસ્તારકં
ગુરુકમ્ તથાપ્રકારમ્ સંસ્તારકમ્ લાભે સતિ નો પ્રતિગ્રહીયાત્ ॥સૂ. ૪૦॥

ટીકા—સમ્પ્રતિ અણ્ડાદિ રહિતમપિ સંસ્તારકં યદિ ગુરુત્વયુક્તં વર્તતે તર્હિ ન ગૃહીતવ્ય-
મિત્યાહ—‘સે મિક્ત્રુ વા મિક્ત્રુણી વા’ સ મિક્ત્રુવાં મિક્ત્રુકી વા—સંયમવાન્ સાધુઃ,
સાધ્વી વા ‘સે જં પુણ સંથારગં જાણિજ્ઞા’ સ સાધુઃ યન્ પુનઃ યદિ વક્ષ્યમાણરૂપં
સંસ્તારકમ્ ફલકાદિકં જાનીયાત્ ‘અપ્પંડં જાવ સંતાણગં ગરુયં’ યદ્યપિ ફલકાદિકં
સંસ્તારકમ્ અલ્પાણ્ડમ્—અણ્ડરહિતમ્ અલ્પશબ્દસ્ય ઈપદર્થવતયા નન્નર્યે તસ્ય પર્યવસાનાત્
યાવત્—પ્રાણિરહિતમ્ વીજરહિતમ્ હરિતોદકોત્તિરૂપનકમૃત્તિકાલ્લતાતન્તુજાલરૂપસન્તાનરહિતં

સંસ્તારક શબ્દા કો ગ્રહણ કરને પર જીવહિંસા કી સંભાવના હોને સે સંયમ
વિરાધના હોગી હસલિયે હસકો ઉસ કો નહીં લેના ચાહિયે ॥ ૪૮ ॥

અમી અણ્ડાદિ રહિત મી સંસ્તારક યદિ વહુત મારી હો તો સાધુ ઔર
સાધ્વી કો ઉસે ગ્રહણ નહીં કરના ચાહિયે યહ પતલાતે હૈં—

ટીકાર્થ—‘સે મિક્ત્રુ વા, મિક્ત્રુણી વા, સે જં પુણ સંથારગં એવં જાણિજ્ઞા-
અપ્પંડં’ વહ પૂર્વોક્ત—સંયમશીલ સાધુ ઔર મિક્ત્રુકી સાધ્વી યદિ સંસ્તા-
રક—પાટ વગૈરહ કો હસ પ્રકાર વક્ષ્યમાણરીતિ સે જાનલે કિ ‘અપ્પંડં જાવ
સંતાણગં’ યહ સંસ્તારક યદિ અલ્પાણ્ડ—થોડે’ હી અણ્ડો સે યુક્ત હૈ યહાં પર

કરવા નહીં કેમ કે ઇંડા અને લુપજતુઓથી તથા લૂતાતંતુ કરોળીયાની બાળથી ભરેલ
ફલકાદિ સંસ્તારક શબ્દાને ગ્રહણ કરવાથી લુપ હિંસાની સંભાવના હોવાથી સંયમની
વિરાધના થાય છે તેથી તે લેવા નહીં ॥ સૂ. ૪૮ ॥

ઇંડા વિગેરે વિનાતું સંસ્તારક પણ બે બહુ ભારે હોય તો સાધુ અને સાધ્વીએ
ગ્રહણ ન કરવા વિષે સૂત્રકાર કથન કરે છે.—

ટીકાર્થ—‘સે મિક્ત્રુ વા મિક્ત્રુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘સે
જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા’ બે સંસ્તારક—પાટ વિગેરેને આ વક્ષ્યમાણ પ્રકારના બાણી લે કે—
આ સંસ્તારક ‘અપ્પંડં જાવ’ શબ્દપાઠ અર્થાત્ થોડા જ ઇંડાઓ વાળા છે. અહીંયાં અલ્પ
શબ્દનો અર્થ ઇંડા નબર્થમાં જ સમાવેશ હોવાથી ઇંડાઓથી રહિત એમ જ અર્થ

વર્તેતે કિન્તુ ગુરુકમ્-ગુરુત્વયુક્તં તદસ્તિ, અત એવ ગુરુત્વયુક્તસ્ય ફલકાદિ સંસ્તારકસ્ય ગ્રહણે બહુવિધક્લેશાદિસંભવેન સંયમવિરાધનાપત્યા 'તહપ્પગારં સંથારયં' તથાપ્રકારકમ્-ગુરુત્વયુક્તમ્ સંસ્તારકમ્ ફલકાદિકમ્ 'લામે સંતે ણો પઢિગાહિજ્જા' લામે સત્તિ-લામે સત્યપિ નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ ગુરુત્વયુક્તસ્ય ફલકાદિ સંસ્તારકસ્ય ગ્રહણે આનયનાદૌ હસ્ત પાદાદિ સ્વલ્લનજન્યમજ્ઞાપત્યા બહુવિધક્લેશોપદ્રવાદિ સંભવાત્ ॥સૂ. ૪૯॥

અલ્પ શબ્દ કા ઈષદ્ અર્થક નર્થ મેં હી પર્યવસાન હોને સે અળ્હો સે રહિત અર્થ હી સમજા જાતા હૈ અન્યથા જૈન સિદ્ધાન્ત કે અનુસાર થોહા ખી અળ્હા વગૈરહ કા રહના જૈન સિદ્ધાન્ત કે વિરુદ્ધ હી માના જાયગા, ઇસલિયે અલ્પાળ્હ શબ્દ કા લક્ષ્યાર્થ યા વાચ્યાર્થ અળ્હો સે રહિત સમજના ચાહિયે ઇસી તરહ યાવત્ શબ્દ સે ગ્રાહ્ય અલ્પ પ્રાણી અલ્પબીજ વગૈરહ શબ્દોં કા ખી અર્થ પ્રાણી રહિત તથા બીજ રહિત ઇત્યાદિ હી સમજના ચાહિયે, ઇસ તરહ યાવત્-અલ્પપ્રાણ-પ્રાણી રહિત, અલ્પ બીજ-બીજ રહિત, હરિત ઘાસપત્તા વગૈરહ સે રહિત તથા અલ્પ ઉત્તિગ્ગ પનક ઉદક મૃત્તિકા મર્કટ જાલ સન્તાન અર્થાન્ ઉત્તિગ-છોટે છોટે એકેન્દ્રિયાદિ જલ વગૈરહ જીવજન્તુઓં સે રહિત એવં પનક-છોટે છોટે લાલ લાલ જન્તુ વિશેષ જો કિ વર્ષાં કે સમય મેં હરે હરે ઘાસ વગૈરહ કે ઉપર બૈઠે રહતે હૈં એસે ફનગા વગૈરહ સે ખી રહિત એવં પાનો સે મિલો છુઈ ગિલી મૃત્તિકા મિટ્ટી સે ખી રહિત એવં લૂનાતન્તુ જાલ-મકરે કા જાલ સન્તાન પરમ્પરા સે ખી રહિત હોને પર ખી યદિ વહ 'ગરુયં' સંસ્તારક પાટ વગૈરહ અત્યન્ત વિશાલ તથા અત્યન્ત ભારી હો તો 'તહપ્પગારં સંથારયં' ઉસ પ્રકારકે સંસ્તારક કો અત્યંત ભારી હોને

સમજાય છે. નહીં તર જૈન સિદ્ધાન્ત પ્રમાણે થોહા પણ ઇહા વિગેરે હોય તો તે સિદ્ધાંત વિરુદ્ધ માનવામાં આવેલ છે. તેથી અલ્પાંહ શબ્દનો લક્ષ્યાંક કે વાચ્યાર્થ ઇહાઓથી રહિત એમજ સમજવો. એજ પ્રમાણે યાવત્ શબ્દથી ગ્રહણ થતા અલ્પ પ્રાણી અલ્પ ખીજ એ શબ્દોનો અર્થ પણ પ્રાણી રહિત ખીજ રહિત વિગેરે પ્રકારે જ સમજવો. એજ પ્રમાણે યાવત્ અલ્પ પ્રાણુ-પ્રાણિ રહિત તથા અલ્પ ખીજ-ખીજ વિનાનો લીલા ઘાસ પાનડાથી રહિત તથા અલ્પ ઉત્તિગ્ગ પનક ઉદકમૃત્તિકા કરોળીયાની જાળ પરપરા અને ઉત્તિગ્ગ અર્થાત્ નાના નાના એકેન્દ્રિય વિગેરે ઉલ વિગેરે જીવજન્તુઓ વિનાનો તથા પનક નાના નાના લીલ લીલ જ તુ વિશેષ કે જે વરસાદના સમયમાં લીલા ઘાસ વિગેરેની ઉપર બેસી રહે છે. એવા ફનગા વિગેરેથી પણ રહિત પ્રાણીથી ભીનિ માટીથી રહિત તથા 'સસંતાનગં' કરોળીયાના જાળાઓથી રહિત હોય તો પણ જો એ સંસ્તારક પાટ વિગેરે 'ગરુયં' ઘણી મોટી અને વજનદાર હોય તો 'તહપ્પગાર સંથારયં' એવા પ્રકારનું સંસ્તારક અત્યંત ભારે હોવાથી 'લામે સંતે ણો પઢિગાહિજ્જા' પ્રાપ્ત થાય તો પણ સાધુ કે સાધ્વીએ તેવા સંસ્તારક ગ્રહણ કરવા નહીં. કેમ કે- આ રીતના અત્યંત ભારે અને મોટા

મૂલમ્-સે મિક્સૂ વા મિક્સુણી વા સે જં પુણ સંધારગં જાણિજ્ઞા,
અપ્પંડં જાવ સંતાણગં લહુયં અપાહિહારિયં તહપ્પગારં સેજ્ઞાસંધારગં
લામે સંતે ણો પહિગાહિજ્ઞા ॥સૂ. ૫૦॥

છાયા-સ મિશ્નુર્વા મિશ્નુકી વા સ યત્ પુનઃ મંસ્તારકં જાનીયાત્-અલ્પાણ્ડં યાવત્ સન્તાનકં
લઘુકમ્ અપ્રતિહારકં તથાપ્રકારકમ્ શય્યાસંગત્તારકં લામે ગતિ નો પ્રતિગ્રહીયાત્ । સૂ. ૫૦॥

ટીકા-પુનરપિ ફલકપટ્ટાપ્રભૃતિ સંસ્તારકવિશેષં નિષેધિતુમાદ-‘સે મિક્સૂ વા મિક્સુણી
વા’ સ પૂર્વોક્ત મિશ્નુર્વા મિશ્નુકી વા ‘સે જં પુણ સંધારગં જાણિજ્ઞા’ સ યત્ પુનઃ વક્ષ્યમાણ-
સ્વરૂપં સંસ્તારકમ્ ફલકાદિકં જાનીયાત્ તથા ‘અપ્પંડં જાવ સંતાણગં’ અલ્પાણ્ડમ્-
અણ્ડરહિતમ્ યાવત્-પ્રાણિજીવજન્તુરહિતમ્ ઉત્તિગ્ગપનકલતાતન્તુજાલરપચન્તાનરહિતમ્ एवं
‘લહુયં અપ્પહિહારિયં’ લઘુકમ્-ગુરુત્વરહિત સંસ્તારકં વર્તેતે કિન્તુ અપ્રતિહારકમ્-પ્રત્યર્પણ-
સે ‘લામે સંતે ણો પહિગાહિજ્ઞા’ મિલને પરમી સાધુ ઔર સાધ્વી ડસ સંસ્તારક
કો નહીં ગ્રહણ કરે ક્યોંકિ ડસ પ્રકાર કે અત્યંત ભારી તથા અત્યન્ત વિશાલ
ફલકાદિ સંસ્તારક કો ડઠાને વૈઠાને લાને લે જાને મેં અત્યંત આયાસ કલેશ કે
કારણ હાથ પાડ વગૈરહ કા ડૂટ જાને કા મી ભય રહતા હૈ ઔર ંસી પરિસ્થિતિ
મેં સંયમ વિરાધના હોગી ડસલિયે ડસે ગ્રહણ નહીં કરે ॥ ૪૯ ॥

ફિર મી ફલક પાટ વગૈરહ સંસ્તારક વિશેષ કો નિષેધ કરતે હૈં-

ટીકાર્થ-‘સે મિક્સૂ વા મિક્સુણી વા સે જં પુણ સંધારગં एवं જાણિજ્ઞા’
વહ પૂર્વોક્ત મિશ્નુક સંયમશીલ સાધુ ઔર મિશ્નુકી સાધ્વી યદિ સંસ્તારક ફલ-
કાદિ શય્યા કો ંસા વક્ષ્યમાણ રૂપસે જાન લે યા ડેવ લે કિ યદિ યક ફલક
પાટ વગૈરહ સંસ્તારક-‘અપ્પંડં જાવ સંતાણગં’-અલ્પાણ્ડ અણ્ડો સે રહિત હૈ
અવં યાવત્ અલ્પ પ્રાણી જીવો સે રહિત ઘાસો સે ડત્તિગ્ગ ડલ પનક ફનગા વગૈરહ
જીવ જન્તુ સે મી રહિત હૈ અવં યકડે કે જાલ સંતાન પરંમ્પરા સે રહિત હૈ અવં

ફલકાદિ સંસ્તારકને ડપાડવા કે લાવવા લઈ જવામા ઘણે પ્રયાસ અને કલેશના કારણે
હાથ પગ વિગેરેને ડબ્બ થવાનો યશુ લય રહે છે અને તે સ્થિતિમા સંયમની વિરાધના
થાય છે તેથી તેને સ્વીકારવા નહી ॥ ૪૯ ॥

હવે પ્રકારાન્તરથી ફલક પાટ વિગેરે સંસ્તારક વિશેષનો નિષેધ કરે છે.-

ટીકાર્થ-‘સે મિક્સૂ વા મિક્સુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘સે
જં પુણ સંધારગં एवं જાણિજ્ઞા’ ને સંસ્તારક- ફલકાદિ શય્યાને આ વક્ષ્યમાણ પ્રકારથી
બાણી લે અગર બેઠ લે-આ ફલક પાટ વિગેરે સંસ્તારક ‘અપ્પંડં જાવ સંતાણગં’ અલ્પાણ્ડ
અર્થાત્ ડકાઓથી રહિત છે એવ યાવત્ અલ્પ પ્રાણુ અને અલ્પ જીવોથી રહિત છે.
તથા ખીજેથી અને લીલા ઘાસ ડત્તિગ્ગ ડલ-પનક-ફનગા વિગેરે જીવજન્તુઓથી યશુ

સ્વીકારરહિતં તદસ્તિ इति ज्ञात्वा 'तहप्पगारं' सेज्जासંथારगं' तथाप्रकारकम्-प्रतिहरण-योग्यतारहितम् शय्यासंस्तारकम्-फलकादिकं 'लाभे संते' लाभे सति लाभे सत्यपि 'णो पडिगाहिज्जा' नो प्रतिगृह्णीयात् प्रत्यर्पणयोग्यता रहितस्य फलकादि संस्तारकस्य संरक्षण-प्रयुक्तक्लेशाधिक्यसंभवेन संयमविराधना स्यात् ॥सू० ५०॥

મૂલ્ય-સે મિલ્લૂ વા મિલ્લુણી વા સે જં પુણ સંથારગં જાણિજ્જા અપ્પંડં જાવ સંતાણગં લહુયં પડિહારિયં ણો અહાબદ્ધં તહપ્પગારં સંથારયં જાવ લાભે સંતે ણો પડિગાહિજ્જા ॥સૂ० ૫૧॥

છાયા-સ મિલ્લૂ મિલ્લુની વા સ યત્ પુનઃ સંસ્તારકં જાનીયાત્ અલ્પાપ્પંડં યાવત્ સંતાનકં લઘુકં પ્રતિહારકં નો યથાબદ્ધં તથાપ્રકારં સંસ્તારકં યાવત્ લાભે સતિ નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ ॥સૂ० ૫૧॥

ટીકા-‘પુનરપિ પ્રકારાન્તરેણ શિથિલબન્ધનં સંસ્તારકં નિપેધિતુમાદ-‘સે મિલ્લૂ વા મિલ્લુણી વા’ સ મિલ્લૂ મિલ્લુની વા ‘સે જં પુણ સંથારગં જાણિજ્જા’ સ યત્ પુનઃ વક્ષ્ય-

‘લહુયં’ લઘુક અત્યંત હલકા મી બિલકુલ હી ભારી તથા વિશાલ મી નહીં હૈં કિન્તુ ‘અપાડિહારિયં તહપ્પગારં સેજ્જાસંથારયં’ અપ્રતિહાર્ય બાદ મેં પ્રત્યર્પણ વાપસ દેને લાયક યા સ્વીકાર કરને લાયક મી નહીં હૈં એસા જાનકર ધા દેવકર ‘તહપ્પગારં’ હસ પ્રકાર કે અપ્રતિહાર્ય સંસ્તારક શય્યા કો ‘લાભે સંતે વિ ણો પડિગાહિજ્જા’ મિલને પર મી સાધુ ઓર સાધ્વી કો નહીં લેના ચાહિયે ક્યોંકિ ઉપયોગ કરને કે બાદ વાપસ દેને લેને લાયક નહીં હોને સે હસ કે શય્યા સંસ્તારક ફલક પાટ વૌકી વગૈરહ કા સંરક્ષણ પ્રયુક્ત અધિક કલેશાદિ કી સંભાવના હોને કે કારણ સંયમ વિરાધના હોગી હસીલિયે ઉસે ગ્રહણ નહીં કરના ચાહિયે ॥ ૫૦ ॥

અથ દૂસરે ઢંગ સે કમજોર બંધન વાલે સંસ્તારક પાટ વગૈરહ કા નિવેધક કરતે હૈં-

રહિત છે તથા કંદેગિયાની બાગ પર પરાથી પણ રહિત છે તથા ‘લહુય’ અત્યંત હલકું છે, તેમ વિશાળ-મહુ મોટું પણ નથી પરંતુ ‘અપાડિહારિય’ અપ્રતિહાર્ય એટલે કે ફરીથી પાછું આપવા લાયક કે સ્વીકારવા લાયક પણ નથી તેમ બાણીને કે બેઠને ‘તહપ્પગારં સેજ્જાસંથારય’ આવા પ્રકારના અપ્રતિહાર્ય શય્યા સંસ્તારક ‘લાભે સંતે વિ ણો પડિગાહિજ્જા’ પ્રાપ્ત થાય તો પણ સાધુ કે સાધ્વીએ ગ્રહણ કરવા નહીં. કેમ કે-ઉપયોગમાં લીધા પછી પાછા આપવા કે લેવા લાયક ન હોવાથી આવા પ્રકારના શય્યા સંસ્તારક ફલક પાટ એ કી વિગેરેનું રક્ષણ જનક કલેશાદિની સંભાવના હોવાથી સયમની વિરાધના થાય છે તેથી તેવા સંસ્તારકાદિ ગ્રહણ કરવા નહીં ॥ સૂ. ૫૦ ॥

હવે કમજોર બંધનવાળા સંસ્તારક પાટ વિગેરે લેવાનો નિવેધ કરતાં સૂત્રકાર કહે છે

માણસ્વરૂપં સંસ્તારકં ફલકાદિકં જાનીયાત્ તથા 'અપ્પંડં જાવ સંતાણગં' અલ્પાણ્ડમ્-
અણ્ડરહિતમ્ યાવત્-ઉત્તિદ્વપનકલ્પતાવન્તુજાલરૂપસંતાનરહિતમ્ 'લહુયં પાહિહારિયં' લઘુ-
કમ્-ગુરુત્વરહિતમ્ પ્રતિદારકમ્ પ્રત્યર્પણયોગ્યતા સહિતમ્ કિન્તુ 'ળો અહાવદ્ધં' નો યથામદ્ધમ્
પૂર્વવદ્ધ્યનપનયુક્તમ્ શિથિલબ્ધનં તદસ્મીતિ જ્ઞાન્વા 'તહપ્પગારં સંધારયં' તથાપ્રકારમ્
બંધનશૈથિલ્યયુક્તમ્ સંસ્તારકમ્ ફલકાદિકમ્ મદ્દાદિદોષમંભવેન કલેશકારિત્વાત્
સંયમવિરાધકતયા લાભે સંતે' લાભે રતિ, લાભે રત્યપિ 'ળો પહિગાહિજ્ઞા' નો પ્રતિ-

ટીકાર્થ-‘સે મિક્કલ્લ વા મિક્કલ્લુણી વા સે જં પુણ સંધારયં एवं જાણિજ્ઞા’ વહ
પૂર્વોક્ત મિક્કુલ સંયમશીલ જૈન સાધુ ઓર મિક્કુલી જન સાધ્વી યદિ એસા વદ્ય-
માણ રૂપ સે સંસ્તારક શય્યા પાટ ફલક વગૈરહ કો જાન લે યા દેવ લે કિ યહ
સંસ્તારક પાટ વગૈરહ ‘અપ્પંડં જાવ સંતાણગં’ અલ્પાણ્ડ અર્થાત્ અંણ્ડો સે રહિત હૈ
અલ્પપ્રાણી પ્રાણીયો સે વર્જિત હૈ एवं અલ્પનીજ ધીજો સે મી રહિત હૈ एवं
અલ્પહરિત હરે મરે ઘાસ પત્તો સે મી વર્જિત હૈ તથા અલ્પ ઉત્તિદ્વ, કલ રૂપ સૂક્ષ્મ
જીવ જન્તુઓ સે મી રહિત હૈ તથા અલ્પપનકફનવા વગૈરહ કીટપતંગ વગૈરહ
પ્રાણિયો સે મી વર્જિત હૈ ઓર ‘લહુયં’ લઘુ ઓર હલકા મી હૈ તથા ‘પાહિહારિયં’
પ્રાતિહારક-પ્રત્યર્પણ કરને યોગ્ય મી હૈ તથા મરતી મી નહીં હૈ કિન્તુ ‘ળો અહા-
વદ્ધં’ યથામદ્ધ પૂર્વવત્ મજબૂત બંધન વાલા નહીં હૈ અર્થાત્ ઢીલાબંધન વાલા હૈ
હસલિયે શીઘ્ર હી ટૂટફૂટ જાયેગા એસા સમજકર ‘તહપ્પગારં સંધારયં’ હસ પ્રકાર
કે શિથિલ બંધન વાલે સંસ્તારક ફલક પાટ ચૌકી વગૈરહ સંસ્તારક શય્યા કો
ટૂટને-ફૂટને કે ડર સે કલેશ કારી સજ્જકર સંયમ વિરાધના હોને સે ‘લાભે સંતે
ળો પહિગાહિજ્ઞા’ મિલને પર મી સાધુ ઓર સાધ્વી કો નહીં લેના ચાહિયે

ટીકાર્થ-‘સે મિક્કલ્લ વા મિક્કલ્લુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘સે
જં પુણ સંધારયં एवं જાણિજ્ઞા’ જો આ વદ્યમાણ પ્રકારથી સંસ્તારક શય્યા પાટ ફલક
વિગેરેને જાણી લે કે દેખી લે કે આ સંસ્તારક પાટ વિગેરે ‘અપ્પંડં જાવ’ અલ્પાણ્ડ-
ધંડાઓ વગરના છે. એવ યાવત્ ‘સંતાણગ’ અલ્પ પ્રાણી અર્થાત્ પ્રાણિયો વગરના છે.
તથા લીલા ઘાસ પાના વિનાના છે તથા અલ્પ ઉત્તિંગ હલકા સૂક્ષ્મ છવ જન્તુઓ
વિનાના છે તથા અલ્પ પનક ફનગા વિગેરે કીડા પતંગ વિગેરે પ્રાણિયોથી પણ રહિત
છે તથા પ્રાણિયો મળેલ માટી તથા કરોળીયાની જાળ પર પરથી પણ રહિત છે. તથા
‘લહુય’ હલકા પણ છે અને ‘પાહિહારિય’ પાહિહારક એટલે કે પાછા આપવા યોગ્ય પણ
છે. તથા ભારે વજનદાર પણ નથી પરંતુ ‘ળો અહાવદ્ધં’ મજબૂત બંધનવાળા નથી
અર્થાત્ શિથિલ બંધનવાળા છે તેથી જલ્દિ તુટી કૂટી જાય તેવા છે તેમ જાણીને ‘તહ-
પ્પગાર સંધારયં જાવ’ તેવા પ્રકારે ઢીલા બંધનવાળા સંસ્તારક ફલક પાટ એકી વિગેરે
શય્યા સંસ્તારકને ત.વા ભાગવાન’ કરથી કસેશ જનક સમજાને તથા સંયમ વિરાધક
અ ૧૦ ૫૮

ગૃહીયાત્, શિથિલબન્ધસંસ્તારકગ્રહણે તદ્ભક્તેસતિ પુનર્નિર્માણજન્યવહુવિધાયાસસંભવેન સંયમવિરાધના સ્યાત્ ॥સૂ. ૫૧॥

મૂલમ્—સે મિઝ્ઝૂ વા મિઝ્ઝૂણી વા સે જં પુણ સંથારગં જાણિજ્જા, અપ્પંડં જાવ સંતાણગં લહુયં પાહિહારિયં અહાવહ્નં તહપ્પગારં સંથારયં જાવ લાભે સંતે પહિગાહિજ્જા ॥સૂ. ૫૨॥

ટીકા—‘અથ સંસ્તારકવિશેષં ગ્રહીતુમાહ—‘સે મિઝ્ઝૂ વા મિઝ્ઝૂણી વા’ સ મિઝ્ઝૂ વા મિઝ્ઝૂકી વા ‘સે જં પુણ સંથારગં જાણિજ્જા’ સ સંયમવાન્ મિઝ્ઝુઃ યત્ પુનઃ—યદિ યાવદ્ વક્ષ્યમાણસ્વરૂપં સંસ્તારકમ્ ફલકપટ્ટાદિકમ્ જાનીયાત્ તદ્વથા ‘અપ્પંડં જાવ સંતાણગં’ અલ્પાણ્ડમ્—અણ્ડરહિતમ્ યાવત્ પ્રાણિજીવજન્તુઉત્તિજ્ઞપનકલૂતાતન્તુજાલસન્તાનરહિતમ્ ‘લહુયં પાહિહારિયં’ લઘુકમ્ લઘુત્વયુક્તમ્ ગુરુત્વરહિતમ્ પ્રતિહારકમ્—પ્રત્યર્પણયોગ્યતા ક્યોંકિ શિથિલ ઢીલે કમજોર બંધન વાલે ફલકાદિ સંસ્તારક કો લેને સે ઉસ કો તુરત ટૂટ જાને સે દુવારા બનાનેમેં વહુત આયાસ કષ્ટ હોગા इसलिये संयम की विराधना होगी इसलिये शिथिल बंधनवाले फलकादि संस्तारक को साधु और साध्वी नहीं ग्रहण करें अन्यथा संयम विराधना होगी ॥ ૫૧ ॥

અવ સંસ્તારક વિશેષ કો લેને કે લિયે વતલાતે હૈં—

ટીકાર્થ—‘સે મિઝ્ઝૂ વા મિઝ્ઝૂણી વા, સે જ પુણ સંથારગં એવં જાણિજ્જા’ વહ પૂર્વોક્ત મિઝ્ઝુક ઓર મિઝ્ઝૂકી યદિ ‘એવં’ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે સંસ્તારક ફલક પાટ વગૈરહ કો જાન લે યા દેખ લે કિ યહ સંસ્તારક ‘અપ્પંડ જાવ સંતાણગં’ અલ્પ અણ્ડવાલા અર્થાત્ અણ્ડો સે રહિત હૈ એવં યાવત્ પ્રાણી—બીજ હરિત ઉત્તિજ્ઞ, પનક ઉદક મિશ્રિત મિટ્ટિ મકરે કા જાલ સન્તાન પરમ્પરા સે બી વર્જિત

માનીને ‘લાભે સંતે જો પહિગાહિજ્જા’ પ્રાપ્ત થાય તો પણ સાધુ કે સાધ્વીએ લેવા નહીં કેમ કે ઢીલા કમજોર બંધનવાળા ફલકાદિ સંસ્તારકને લેવાથી તે તરત ભાંગી ટૂટી જવાથી ફરી મેળવવા આયાસ બનક કષ્ટ થાય છે તેથી સયમની વિરાધના થાય છે. તે માટે શિથિલ બંધનવાળા ફલકાદિ સંસ્તારક વિગેરેને સાધુ કે સાધ્વીએ ગ્રહણ કરવા નહીં. કારણ કે તે લેવાથી સયમ વિરાધના થાય છે. ॥ સૂ. ૫૧॥

હવે કેવા સંસ્તારક વિગેરે લેવા તે વિષે કથન કરે છે.—

ટીકાર્થ—‘સે મિઝ્ઝૂ વા મિઝ્ઝૂણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘સે જં પુણ સંથારગં એવં જાણિજ્જા’ જો આ વક્ષ્યમાણ પ્રકારથી સંસ્તારક ફલક પાટ વિગેરેને બાણે કે બેઈ લે કે આ સંસ્તારક ‘અપ્પંડ જાવ સંતાણગં’ અલ્પાણ્ડ અર્થાત્ ધડા વિનાના છે તથા યાવત્ પ્રાણી, બી અને લીલા ઘાસ પાન વિગેરે વિનાના છે તથા ઉત્તિજ પનક અને જળ મિશ્રિત માટી કે કરોળીયાની ભાગ પર પરાથી પણ રહિત છે તથા ‘લહુયં’ હલકા પણ છે. અર્થાત્ બિલકલ ભારે નથી તથા ‘પાહિહારિયં’ પ્રતિહારક અર્થાત્

सहितम् 'अहाबद्ध' यथाबद्धम्-पूर्ववद् दृढबन्धयुक्तम् शिथिलबन्धरहितम् तदरतीति ज्ञात्वा
'तहप्पगारं संधारणं' तथाप्रकारम् दृढबन्धिसहितम् संस्तारकम् फलकादिकम् 'जाव लाभे
संते' यावत् शय्यादिकं लाभे सति 'पडिगाहिज्जा' प्रतिगृहीयात् तथाविधस्य अण्ड जीव
जन्तुउच्छिन्नपनकलूतातन्तुजालगुरुत्वरहितस्य दृढबन्धयुक्तस्य प्रत्यर्पणयोग्यता सहितस्य
फलकादि संस्तारकस्य ग्रहणे संयमविराधकत्वाभावेन दोषाभावात् ॥सू० ५२॥

मूलम्-इच्छेयाइं आयतणाइं उवाइक्कम्म अह भिक्खू जाणिज्जा,
इमाहिं चउहिं पडिमाहिं संधारणं एसित्तए तत्थ खलु इमा पढमा
पडिमा से भिक्खू वा भिक्खुणी वा उद्दिसिय उद्दिसिय संधारणं जाए-
ज्जा, तं जहा-इक्कडं वा, कठिणं वा, जंतुयं वा परणं वा मोरणं वा तणं
वा सोरणं वा, कुसं वा कुच्चणं वा पव्वणं वा पिप्पलणं वा पलालणं वा
से पुव्वामेव आलोएज्जा आउसोत्ति वा, भगिणी वा दाहिसी मे इत्तो
अण्णयरं संधारणं ? तहप्पगारं सयं वा णं जाएज्जा परो वा से देज्जा,
फासुयं एसणिज्जं लाभे संते पडिगाहिज्जा, पढमा पडिमा ॥सू० ५३॥

छाया-इत्येतानि आयतनानि उपातिक्रम्य-अथ भिक्षुः जानीयात्-आभिः चतसृभिः
प्रतिमाभिः संस्तारकमेषितुम् तत्र खलु इयं प्रथमा प्रतिमा-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा उद्दिश्य
उद्दिश्य संस्तारकं याचेत्, तद्यथा-इक्कडं वा, कठिनं वा, जन्तुकं वा, परकं वा मयूरकं वा, तृणकं
वा, सोरकं वा कुशं वा, कूर्चकं वा, पिप्पलकं वा, पलालकं वा, स पूर्वमेव आलोचयेत् आयु-

है एवं 'लहुयं' लघु हलका भी है अर्थात् बिलकुल भारी नहीं है और-'पाडिहा-
रियं' प्रतिहारक पत्यर्पण करने योग्य भी है अर्थात् उपयोग-कर लेने के बाद या
वापरने के बाद वापस दिया भी जा सकता है और 'अहाबद्धे' यथाबद्ध भी है
पूर्ववत् खूब मजबूत से बंधा हुआ भी है ऐसा जान कर या देखकर-'तहप्प-
गारं संधारणं जाव' इस प्रकार के संस्तारक फलक पाट वगैरह शय्या को
'लाभे संते पडिगाहिज्जा' मिलने पर अवश्य ग्रहण कर लेना चाहिये इसलिये
इस तरहके संस्तारक को लेने से संयम विराधना नहीं होगी क्योंकि उक्तरीति
से कोई दोष नहीं दिखाई देता है ॥ ५२ ॥

उपयोग कर्त्ता पछी पाछा आपरा लायक पण्य तथा 'अहाबद्ध' यथ मज्जयूत रीते आधेय
पण्य छे. तेम आधुनि के लेधने 'तहप्पगारं संधारणं जाव' आवा प्रकारना सस्तारक-
इलक पाट विगरे शय्याने 'लाभे संते पडिगाहिज्जा' प्राप्त थाय तो जरर लध देवा आवा
सस्तारक देवाधी सयमनी विराधना थती नथी. केम के- उक्त प्रकारना सस्तारक
देवाधी केध होय थती नथी ॥ सू० ५२ ॥

ખનુ ! इति वा, भग्नि ! इति वा, दास्यसि मे इत्तोऽन्यतरत् संस्तारकम् ? तथा प्रकारं संस्तारकं स्वयं वा याचेत परो वा दधात् प्रसुकमेपणीयं यावत् प्रतिगृह्णीयात् प्रथमा प्रतिमा ॥५३॥

ટીકા-સમ્પ્રતિ ઉપાશ્રયસ્ય સંસ્તારકસ્ય ચ દોષસ્થાનાનિ ઉપસંહારાહ-‘इच्चेयाइं आयतणाइं उवाइक्कम्म’ इत्येतानि पूर्वोक्तानि आयतनानि-उपाश्रयसंस्तारकदोषस्थानानि उपातिक्रम्य अतिक्रमणं कृत्वा उपाश्रयसंस्तारकदोषस्थानानि उपातिक्रम्य अतिक्रमणं कृत्वा उपाश्रयसंस्तारकगतदोषान् दूरीकृत्य ‘अह भिक्खु जाणिज्जा’ अथ-उक्तदोषातिक्रमणानन्तरम् भिक्षुः साधुः जानीयात्-ज्ञातुं प्रयतेत तथादि ‘इमाहिं चउडिं’ आभिः वक्ष्यमाण-स्वरूपाभिः, चतसृभिः चतुः संख्यकाभिः, प्रतिमाभिः-प्रतिज्ञाभिः अभिग्रहविशेषरूपाभिः ‘संधारणं’ संस्तारकम् फलकपट्टादिकम् ‘एसित्तए’ एषितुम् गवेषयितुमित्यर्थः, वक्ष्यमाण प्रकारचतुष्टयाभिग्रहविशेषेण संस्तारकस्य गवेषणा कर्तव्या तत्र प्रथमाभिग्रहस्वरूप प्रतिपादयितुमाह-‘तत्थ खलु इमा पढमापडिमा’ तत्र खलु-अभिग्रह विशेषरूपप्रतिज्ञा चतुष्टम्ये इयं प्रथमा प्रतिमा प्रतिज्ञा, तथाहि ‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स पूर्वोक्तो भिक्षुर्वा भिक्षुकी

અચ ઉપાશ્રય કે ઔર સંસ્તારક કે દોષ સ્થાન કા ઉપસંહાર કરતે હુએ કહતે હૈં

ટીકાર્થ-‘इच्चेयाइं आयतणाइं’ इतने पूर्वोक्त आयतनों अर्थात् उपाश्रयगत दोषस्थानों का और संस्तारकगत दोषस्थानों का ‘उवाइक्कम्म अह भिक्खु जाणिज्जा’ अतिक्रमण करके अर्थात् उपाश्रय संस्तारकगत दोषों को दूरकर भिक्षु संयमशील साधु जानने के लिये प्रयत्न करें अर्थात् ‘इमाहिं चउडिं पडिमाहिं’ इन वक्ष्यमाण चार प्रतिज्ञा स्वरूप अभिग्रह विशेष रूप प्रतिमाओं से ‘संधारणं एसित्तए’ फलक पाट वगैरह संस्तारक की गवेषणा करने के लिये प्रयास करना चाहिये एतावता वक्ष्यमाण प्रकार के चार अभिग्रह विशेषों से संस्तार की गवेषणा करनी चाहिये उन प्रतिज्ञाओं में प्रथम प्रतिज्ञारूप अभिग्रहस्वरूप का प्रतिपादन करते हैं-‘तत्थखलु इमा पढमा पडिमा से भिक्खू वा, भिक्खूणी वा’ उन वक्ष्यमाण स्वरूपवाली चार प्रकार की प्रतिज्ञारूप प्रतिमाओं में यह पहली प्रतिमा

હવે ઉપાશ્રય અને સંસ્તારકના દોષ સ્થાનોનો ઉપસંહાર કરતા સૂત્રકાર કહે છે.-

ટીકાર્થ-‘इच्चेयाइं आयतणाइं’ આ પૂર્વોક્ત આયતનો અર્થાત્ ઉપાશ્રયગત દોષસ્થાનોનું અને સંસ્તારકગત દોષસ્થાનોનું ‘उवाइक्कम्म’ અતિક્રમણ કરીને અર્થાત્ ઉપાશ્રય અને સંસ્તારક ગત દોષોને ‘अह भिक्खु जाणिज्जा’ સંયમશીલ સાધુએ બાળવા માટે પ્રયત્ન કરવો અર્થાત્ આ ‘इमाहिं चउडिं पडिमाहिं’ વક્ષ્યમાણ સ્વરૂપની ચાર પ્રતિજ્ઞાઓ અભિગ્રહ (વિશેષ રૂપ પ્રતિમાઓથી ‘संधारण एसित्तए’ ફલક પાટ વિગેરે સંસ્તારકની ગવેષણા કરવા માટે પ્રયત્ન કરવો કહેવાનો ભાવ એ છે કે વક્ષ્યમાણ પ્રકારના ચાર અભિગ્રહ વિશેષોથી સંસ્તારકની ગવેષણા કરવી એ પ્રતિજ્ઞાઓમા પહેલી પ્રતિજ્ઞારૂપ અભિગ્રહના સ્વરૂપનું પ્રતિપાદન કરવામાં આવે છે. ‘तत्थ खलु इमा पढमा पडिमा’ એ વક્ષ્યમાણ સ્વરૂપ

वा 'उद्दिसिय उद्दिसिय' उद्दिस्य उद्दिस्य तमप्रातः गृहीत्वा 'संध्याग्नं जाह्नवा' संस्तारकम् फलकादिकं याचेत्, 'तं जहा-इक्कडं वा, कठिणं वा' इक्कडं वा' कोमलतृणविशेषनिर्मितं वा फलकादिकं कठिनं वा-कठोरवृक्षान्वचानिर्मितं वा 'जंतुयं वा, परगं वा, मोरगं वा' जंतुक वा-तृणसमाननिर्मितं, परकं वा, पुष्पादिमृगतृणविशेषनिर्मितम् मयूरकं वा-मयूरपिच्छ-निर्मितकटविशेषरूपम्, 'तणगं वा सोरगं वा-तृणविशेषरूपम्, सोरकं वा-मृदुतृणविशेष-निर्मितम्, 'कुसं वा कुच्चगं वा' कुशं वा-दर्भनिर्मितम्, कूर्चकं वा-कूर्चविशेषनिर्मितम्, 'पिप्पलगं वा' पिप्पलकं वा-पिप्पलकाष्टरचितम्, 'पलालगं वा' पलालकं वा-शाल्यादि पलालनिर्मितम् संस्तारकम् प्रत्येकं नामविशेषं गृहीत्वा याचेन्निति पूर्वोक्तान्य याचनप्रकार-

प्रतिज्ञा समझनी चाहिये वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षु की साध्वी 'उद्दिसिय उद्दिसिय संध्याग्नं जाह्नवा' एक एक संस्तारक नाम ले लेकर याचना करे अर्थात् फलक पाट वगैरह प्रत्येक संस्तारक का नाम लेकर मात्र करे 'तं जहा जेसे कि 'इक्कडं वा' इक्कड कोमल तृण घास विशेष से निर्मित फलकादि की याचना करें 'कठिणं वा' एवं कठिनअत्यंत कठोर वांस वगैरह की त्वचासे निर्मित फल-कादि की याचना करे तथा 'जंतुयं वा' जंतुकतृण सामान्य से निर्मित या 'परगं वा' परक पुष्प वगैरहका सीने वाले तृणविशेष से निर्मित तथा 'मोरगं वा'-तथा मयूरक मोरके पिछों से निर्मित कट-चटाई विशेष रूप या 'तणगं वा' तृणक तृण विशेष निर्मित या 'सोरगं वा' या सोरक मृदु कोमल तृण विशेष निर्मित या 'कुसं वा' कुश दर्भ निर्मित अथवा कूर्च विशेष निर्मित या 'पिप्पलगं वा' पिप्पल काष्ठ निर्मित या 'पलालगं वा' पलाल के-शालि धानादि के पलाल से निर्मित संस्तारक को प्रत्येक का नाम विशेष उच्चारण कर याचना करे। याचना करने

वाणी चार प्रकारनी प्रतिज्ञाईय प्रतिभाओभा आ पडेला प्रतिभा कडेवाय छे 'से भिक्षू वा भिक्षुणी वा' ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी 'उद्दिसिय उद्दिसिय' ओक ओक संस्तारकतु 'संध्याग्नं जाह्नवा' नाम लधने याचना करनी अर्थात् इलक पाट विगेरे दरेके संस्तारकना नाम लधने याचना करवी. 'तं जहा' जेभ के 'इक्कड वा' इक्कड-कुमणा तृण घास विशेषथी अनावेल इलक विगेरेनी याचना करवी. तथा 'कठिणं वा' अथवा कठणु वास विगेरेनी छालथी अनावेल इलकादिनी याचना करवी. तथा 'जंतुयं वा' जंतुक ओटले के सामान्य तृणथी अनावेल इलकादिनी याचना करवी. तथा 'परगं वा' पुष्प विगेरेने साधवावाणा अर्थात् ओडवावाणा तृण विशेषथी अनावेल इलकादिनी याचना करवी तथा 'मोरगं वा' मोरना पीछाथी अनावेल कट चटाई विशेषरूप इलकनी याचना करवी तथा 'तणगं वा' तृण विशेषथी अनावेल के 'सोरगं वा' कुमणा तृण विशेषथी अना-वेले अथवा 'कुसं वा' दर्भथी अनावेल के 'कुच्चगं वा' कूर्च विशेषथी अनावेल अथवा 'पिप्पलगं वा' पीपणाना लाकडाथी अनावेल अथवा 'पलालगं वा' शाल विगेरेना पराणथी

માહ-‘સે પુઞ્વામેવ આલોહજ્ઞા’ સ સાધુઃ પૂર્વમેવ યાચનાતઃ પ્રાગેવ આલોચયેત્-પશ્યેત્
 ત્રૂયાચ્ચ-કિ-ત્રૂયાદિત્યાહ-‘આઊસો ત્તિ વા, મગિણિ ત્તિ વા’ હે આયુષ્મન ! इत्येवं पुरुषं
 સંવોધ્ય, હે મગિણિ ! इति स्त्रियं संवोध्य वदेदित्याह-‘દાહિસિ મે હતો અન્નચરં સંથારગં’
 દાસ્યસિ મે-મહચમ્, હતઃ-એતેભ્યઃ પૂર્વોક્તેભ્યઃ ઇક્કલકઠિનાદિ સંસ્તારકેભ્યઃ અન્યતરત્-
 એકં યત્ કિમપિ સંસ્તારકમ્ ? इत्येवं याचेत, तदुपसंहरन्नाह-‘તહપ્પગારગં સંથારગં સયં
 વા ણં જાહજ્ઞા’ તથાપ્રકારકમ્-ઉપર્યુક્તસ્વરૂપં તૃણવિશેષાદિ નિર્મિતં કોમલં કઠિનાદિકં વા
 સંસ્તારકમ્ સ્વયં વા ખલ્લુ સાધુઃ યાચેત, ‘પરો વા દેજ્ઞા’ પરો વા ગૃહસ્થઃ દદ્યાત્, તથા ચ
 ‘ફાસુયં એસણિજ્ઞં જાવ પહિગાહિજ્ઞા’ પ્રાસુકમ્-અચિત્તમ્, એષણીયમ્-આધાકર્માદિ દોષ-
 રહિતં યાવત્ મન્યમાનઃ સમ્યક્તયા જ્ઞાત્વા પ્રતિગૃહીયાત્, સ્ત્રીકુર્યાત્ અચિત્તસ્ય એષણીયસ્ય
 ચ પૂર્વોક્તરૂપસ્ય, સંસ્તારકસ્ય ગ્રહણે સંયમવિરાધના ન સંભવતીતિ ‘પઢમા પહિમા’ પ્રથમા
 પ્રતિમા બોધ્યા ॥સૂ. ૫૩॥

કા પ્રકાર બતલાતે હૈં ‘સે પુઞ્વામેવ આલોહજ્ઞા’ વહ સાધુ યાચના કરને સે પહેલે
 દેઘ લે ઔર બોલે કિ ‘આઊસોત્તિ મગિણિત્તિ વા’ હે આયુષ્મન ! ગૃહસ્થ ! હે
 મગિણિ ! इन पूर्वाक्त कोमल तथा कठिनादि संस्तरकों में से ‘दाहिसि मे इत्तो अन्न-
 ચરં સંથારગં’ એક કોઈ મી સંસ્તારક કો મુજ્ઞે આપ દોગે ? इस तरह याचना करे ।
 ‘તહપ્પગારગં સંથારગં સયં વા ણં જાહજ્ઞા’ इस पूर्वाक्त प्रकार के तृण विशेषों से
 નિર્મિત કોમલ તથા કઠિન વગેરહ સંસ્તારક કો સ્વયં યાચના કરે અથવા ‘પરો-
 વા દેજ્ઞા’ પર ગૃહસ્થ શ્રાવક હી ઉસે દે દે इस प्रकार के ‘फासुयं एसणिज्जं जाव’
 इस प्रकार के प्रासुक अचित्त तथा एषणीय आधाकर्मादि दोषों से रहित यावत्
 સમક્ષતે હુએ અર્થાત્ અચ્છી તરહ જાનકર સાધુ ઉસ સંસ્તારક કો-‘પહિગા-
 હિજ્ઞા, ત્તિપઢમા પહિમા’ ગ્રહણ કરલે ક્યોંકિ ઉક્તરિતિસે અચિત્ત એવં એષણીય

ખનાવેલ સંસ્તારક વિગેરે દરેકના નામ ઉચ્ચારણ કરીને યાચના કરવી.

હવે યાચના કરવાનો પ્રકાર બતાવે છે-‘સે પુઞ્વામેવ આલોહજ્ઞા’ તે સાધુએ યાચના
 કરતા પહેલાં જ જોઈ લેવું અને કહેવું કે-‘આઊસંતોત્તિ વા મગિણીત્તિ વા’ હે આયુષ્મન !
 અથવા હે બહેન ! ‘દાહિસિ મે હતો અન્નચરં સંથારગં’ આ પૂર્વોક્ત કોમળ કે કઠણ વિગેરે
 સંસ્તારક મને આપ આપશે ? આ પ્રમાણે યાચના કરવી.

‘તહપ્પગાર’ સંથારગ સયં વા ણં જાહિજ્ઞા’ આ પૂર્વોક્ત પ્રકારના તૃણ વિશેષોથી ખનાવેલ
 કોમળ કઠણ વિગેરે સંસ્તારકની સાધુએ સ્વયં યાચના કરવી અથવા ‘પરો વા દેજ્ઞા’ પર-
 ગૃહસ્થ શ્રાવક સાધુને આપે ‘ફાસુય એસણિજ્ઞ જાવ’ આ રીતના પ્રાસુક અચિત્ત તથા
 એષણીય આધાકર્માદિ દોષોથી રહિત યાવત્ સમક્ષને અર્થાત્ બરોબર રીતે બાણીને
 ‘પહિગાહિજ્ઞા’ સાધુએ તેને ગ્રહણ કરી લેવા. કેમ કે એ ઉકન રીતે અચિત્ત અને એષ-

मूलम्-अहावरा दोच्चा पडिमा से भिक्खु वा भिक्खुणी वा पेहाए संथारगं जाएज्जा, तं जहा-गाहावइं वा गाहावइभारियं वा गाहावड-पुत्तं वा गाहावइधूयं वा सुण्हां वा जाव कम्मकरिं वा पुब्बामेव आलो-एज्जा-आउसोत्ति वा, भगिणित्ति वा, दाहिसि मे एत्तो अण्णयरं संथा-रगं, तहप्पगारं संथारगं सयं वा णं जाएज्जा, परो वा से देज्जा फासुयं एसणिज्जं जाव पडिगाहिज्जा दोच्चा पडिमा ॥सू० ५४॥

छाया-अथापरा द्वितीया प्रतिमा-स भिक्षु वा, भिक्षुनी वा प्रेक्ष्य सस्तारक याचेत्, तद्यथा-गृहपतिं वा गृहपति भार्यां वा, गृहपति पुत्रं वा गृहपति दुहितरं वा स्नुषां वा यावत् कम्मकरीं वा पूर्वमेव आलोचयेत्-आयुष्मन् ! इति वा, भगिनि ! इति वा दास्यसि मे इतः अन्यतरत् संस्तारकम्, तथाप्रकारकम् स्वयं वा खलु याचेत् परो वा तस्मै दद्यात्, प्राप्नुकम् एषणीयं यावत् प्रतिगृह्णीयात् इति द्वितीया प्रतिमा ॥सू० ५४॥

टीका-अथ संस्तारकस्य गवेपणापूर्वकं याचना विषयिणीं द्वितीयां प्रतिज्ञां प्रतिपादयितुमाह-‘अहावरा दोच्चा पडिमा’ अथ प्रथमप्रतिमास्वरूपप्रतिपादनानन्तरम् अपरा-अन्या द्वितीया प्रतिमा-संस्तारकविषयिणी प्रतिज्ञा प्रतिपाद्यते-‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ स भिक्षु वा भिक्षुकी वा ‘पेहाए संथारगं जाएज्जा’ प्रेक्ष्य दृष्ट्वा सम्यग् अवलोक्य संस्तारकम् पूर्वोक्त स्वरूप संस्तारक को ग्रहण करने से संयम की विराधना नहीं होती इस प्रकार के पहली प्रतिज्ञारूप प्रतिमा समझनी चाहिये ॥ ५३ ॥

अब संस्तारक की गवेपणा पूर्वक याचना विषयक दूसरी प्रतिज्ञारूप प्रतिमाका प्रतिपादन करते हैं-

टीकार्थ-‘अहावरा दोच्चा पडिमा-से भिक्खु वा, भिक्खुणी वा, पेहाए संथारगं जाएज्जा’ अथ पहली प्रतिज्ञारूप प्रतिमा स्वरूप का प्रतिपादन करने के बाद अपरा-दूसरी संस्तारक विषयिणी प्रतिज्ञारूप प्रतिमा का प्रतिपादन करते हैं वह पूर्वोक्त भिक्षु-संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी-‘पेहाए संथारगं’

षीय पूर्वोक्त स्वइपना सस्तारकने अहण्ण करणथी सयमनी विराधना थती नथी ‘त्ति पडिमा पडिमा’ आ प्रमाणे पडेदी प्रतिज्ञाइय प्रतिमा समञ्जी. ॥ सू ५३ ॥

इवे सस्तारकनी गवेपणा पूर्वक याचना स भधी भील प्रतिज्ञाइय प्रतिमावु प्रतिपादन करे छे -

टीकार्थ-‘अहावरा दोच्चा पडिमा’ इवे सस्तारक स भधी आ भील प्रतिज्ञा इय प्रतिमा डडेवाभा आवे ‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त सयमशील साधु अने साध्वी ‘पेहाए संथारगं जाएज्जा’ पाट. इवठ, विगेदे सस्तारकने जेधने अर्थात् सादी

फलकादिरूपं याचेत्, तथाहि 'तं जहा-गाहावई वा, गाहावईभारियं वा, गाहावईपुत्तं वा गाहावईधूयं वा' तद्यथा-गृहपतिं वा, गृहपतिभार्यां वा, गृहपतिपुत्रं वा, गृहपति दुहितरं वा 'सुण्हां वा जाव कम्मकरिं वा' स्नुषां वा-गृहपति पुत्रवधूं यावत्-धार्त्रीं वा, दासं वा दासी वा कर्मकरं वा, कर्मकरी वा 'पुव्वामेल आलोएज्जा' पूर्वमेव संस्तारकगृहणात् प्रागेव आलोचयेत् दृष्ट्वा याचेत्, तथाहि 'आउसो त्ति वा, भगिणी त्ति वा' आयुष्मन् ! इति वा, भगिनि ! इति वा संबोध्य वदेत्-'दाहिसि मे एत्तो अण्णयरं संधारगं' दास्यसि मे महयम्, इतः-एतेभ्यः इक्कडकठिनप्रभृतिसंस्तारकेभ्यः, अन्यतरत्-एकतरम्, पूर्वोक्तेषु यत् किमपि एकम् संस्तारकम् शयनीयम् ? त्वं महयं दास्यसि ? इति पूर्वेणान्वयः । 'तहप्पगारं संधारगं' तथा प्रकारम्-पूर्वोक्तरूपम् इक्कडकठिनादि रूपम् संस्तारकम् 'सयं वा णं जाएज्जा' स्वयं वा खलु साधुः याचेत्, 'परो वा से देज्जा' परो वा-गृहस्थः, तस्मै-साधवे दद्यात्, तथा चोक्तरूपं

फलक पाठ वगैरह संस्तारक को देखकर अच्छी तरह देखभाल कर-'जाएज्जा' अर्थात् गृहपति वगैरह से संस्तारक की याचना करनी चाहिये जैसे कि 'तं जहा गाहावई' गृहपति गृहस्थ श्रावक से या 'गाहावई भारियं वा' गृहपति की भार्या से अथवा-'गाहावई पुत्तं वा' गृहपति के पुत्र से या 'गाहावईधूयं वा' गृहपति की दुहिना कन्यासे या 'सुण्हां वा' गृहपति की स्नुषा-पुत्रवधू से अथवा-'जाव कम्मकरिं वा' यावत् धार्त्री से अथवा दास से या दासी से या कर्मकर नौकर से या कर्मकरी नौकरानी से संस्तारक की याचना करे 'से पुव्वामेल आलोएज्जा आउसोत्तिवा भगिणीत्ति वा'-यह पूर्वोक्त साधु संस्तारक को लेने से पहले ही देखभाल कर याचना करे। याचना का प्रकार बनला ते है हे आयुष्मन् ! पुरुष हे भगिनि बहन 'दाहिसि मे एत्तो अण्णयरं संधारगं' इन संस्तारक में से कोई एक आद्य संस्तारक मुझे भी आप देंगे ?-'तहप्पगारं संधारगं सयं वा णं

रीते जेधने तेनी याचना गृहपतिनी पासे करवी 'तं जहा' जेम डे-'गाहावई वा' गृहपति श्रावक पसे अथवा 'गाहावई भारिया वा' गृहपतिनी पत्नी पासे अथवा 'गाहावई पुत्तं' गृहपतिना पुत्री पासे 'गाहावई धूय वा' अथवा गृहपतिनी पुत्रीनी पासे 'सुण्हा वा' अथवा गृहपतिनी पुत्रवधूनी पासे अथवा 'जाव कम्मकरि वा' यावत् धार्त्री पासे अथवा दासनी पासे अथवा गृहपतिनी दासीनी पासे अथवा नोकरनी पासे डे नोकराणी पसे सन्तारकनी-याचना करवी 'से पुव्वामेल आलोएज्जा' जे पूर्वोक्त साधुजे सन्तारक देता पड़ेवा ज तेने जेदोपर अवलोकन करीने आ प्रभावे कडेपु 'आउसोत्ति वा भगिणीत्ति वा' डे आयुष्मन् अथवा डे जडेन 'दाहिसि मे एत्तो अण्णयरं संधारगं' आ सन्तारके। पैरी जेकाड सन्तारक मने आप आपशे ? 'तहप्पगारं संधारग सय वा णं जाएज्जा' जे रीतना डोभण डे कळु विगेदे सन्तारकनी स्वयं याचना करवी अथवा 'परो वा से देज्जा'

સંસ્તારકમ્ 'ફાલુયં એસણિજ્જ' પ્રાપ્તકમ્-અચિત્તમ્, એષણીયમ્-આધાકર્માદિદોષરહિતં 'જાવ પહિગાહિજ્જા' યાવત્-મન્યમાનઃ પ્રતિગૃહ્ણીયાત્' સ્વીકૃત્વાન્, એવંવિસ્સય સંસ્તારકસ્ય ગ્રહણે દોષાભાવેન સંયમવિરાધનાયા અસંભવાત્ 'દોચ્ચા પહિમા' એતિ દ્વિતીયાપ્રતિમા વોધ્યા ॥૫૪॥

મૂલમ્-અહાવરા તચ્ચા પહિમા-સે ભિવસૂ વા, ભિક્કલુણી વા જસ્સુ-વસ્સણ સંવસેજ્જા, જે તત્થ અહાસમણ્ણાગણ તં જહા-ઇક્કહેઇ વા કઠિ-પેઇ વા જંતુણેઇ વા પરમેઇ વા સોરમેઇ વા તણેઇ વા સોરમેઇ વા જાવ પલાલેઇ વા તસ્સ લામે સંવસેજ્જા, તસ્સ અલામે ઉવ્વકુહુણ વા નિસ-જિણવા વિહરેજ્જા, તચ્ચા પહિમા ॥સૂ. ૫૫॥

છાયા-અથાપરા તૃતીયા પ્રતિમા-સમિશ્રુર્વા મિશ્રુત્રી વા યસ્મિન્ ઉપાશ્રયે સંવસેત્, યાનિ તત્ર યથા સમન્વાગતાનિ, તદ્યથા-ઇક્કહં વા કઠિનં વા, જન્તુકં વા, પરકં વા, મયૂરકં વા, તુળં વા સોરકં વા, યાવત્ પલાલકમ્ વા તમ્ય લામે સંવસેત્, તસ્ય અલામે ઉત્કુટુકં વા વિહરેત્ એતિ તૃતીયા પ્રતિમા ॥૫૫॥

ટીકા-સમ્પ્રતિ તૃતીયાં સંસ્તારકગ્રહણવિષયિણીં પ્રતિજ્ઞાં પ્રતિપાદયિતુમાહ-'અહાવરા તચ્ચા પહિમા' અથ-દ્વિતીયાભિગ્રહવિશેષસ્વરૂપપ્રતિપાદનાનન્તરમ્ અપરા-અન્યા તૃતીયા જાણ્ણા'-હસ તરહ ઉસ પ્રકાર કે કોમલ કઠિનાદિ સંસ્તારક કો સ્વયં યાચના કરે અથવા 'પરો વા સે દેજ્જા' પર ગૃહસ્થ હી ઉસ સાધુ કે લિયે દે દે, વાદ મે ઉસ પ્રકાર કે સંસ્તારક કો 'ફાલુયં એસણિજ્જં જાવ' પ્રાપ્તક અચિત્ત એવં એષણીય આધાકર્માદિ દોષોં સે રહિત યાવત્ સમજ્જકર 'પહિગાહિજ્જા' ગ્રહણ કર લે કયોંકિ હસ તરહ કે પ્રાપ્તક અચિત્ત ઔર એષણીય આધાકર્માદિ દોષોં સે રહિત હોને કે કારણ સંયમ વિરાધના નહીં હોગી 'દોચ્ચા પહિમા' હસ તરહ દૂસરી પ્રતિજ્ઞારૂપ પ્રતિમા સમજ્જની ચાહિયે ॥ ૫૪ ॥

અવ તીસરી સંસ્તારક ગ્રહણ વિષયિણી પ્રતિજ્ઞારૂપ પ્રતિમા કા પ્રતિપાદન કરતે હૈં-'અહાવરા તચ્ચા પહિમા' અથ-દૂસરી પ્રતિજ્ઞારૂપ પ્રતિમા કા પ્રતિપાદન કરને કે વાદ અપરા-તીસરી પ્રતિમા-અભિગ્રહરૂપ પ્રતિજ્ઞા કા પ્રતિપાદન કિયા જાતા હૈં

ગૃહપતિ ગૃહસ્થ શ્રાવક જ એ સાધુ કે સાધ્વીને આપે. એ રીતના આપેલ સંસ્તારકને 'ફાલુયં' અચિત્ત અને 'એસણિજ્જં જાવ' એષણીય આધાકર્માદિ દોષો વિનાનુ યાવત્ સમજ્જને 'પહિગાહિજ્જા' પ્રાપ્ત થાય તો ગ્રહણ કરી લેવા કેમ કે આ રીતના પ્રાપ્તક-અચિત્ત અને એષણીય આધાકર્માદિ દોષો વિનાના હોવાથી સંયમની વિરાધના થતી નથી. 'દોચ્ચા પહિમા' એ રીતે આ બીજી પ્રતિજ્ઞારૂપ પ્રતિમા સમજ્જવી ॥સૂ. ૫૪॥

હવે સંસ્તારક ગ્રહણ સંબંધી ત્રીજી પ્રતિમાનું પ્રતિપાદન કરે છે 'અહાવરા તચ્ચા પહિમા' હવે આ ત્રીજી પ્રતિમા અભિગ્રહરૂપ પ્રતિજ્ઞાનું પ્રતિપાદન કરવામા આવે છે.-

प्रतिमा अभिग्रहविशेषरूपा प्रतिज्ञा प्रतिपाद्यते—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा, ‘जस्सुवस्सए संवसेज्जा’ यस्मिन् उपाश्रये संवसेत् निवासं कर्तुम् आगच्छेत् ‘जे तत्थ अहासमण्णागए’ यानि तत्र—तस्मिन् उपाश्रये यथासमन्वागतानि पूर्वकालतः स्थितानि संस्तारकाणि ‘तं जहा—इक्कडेइ वा, कढिणेइ वा जंतुयेइ वा परगेइ वा’ इक्कडं वा, कठिनं वा जन्तुकं वा, परकं वा ‘मोरगे वा’ मयूरकं वा ‘तणं वा सोरगं वा जाव’ तृणकं वा तृणविशेषनिर्मितम्, सोरकं वा, यावत्—कुशं वा कुर्चकं वा पर्वकं वा पिप्पलकं वा ‘पलालेइ वा’ पलालकम्—शाल्पिलालनिर्मितं कटादि वा रयात् ‘तस्स लाभे’ तस्य इक्कडादेः संस्तारकस्य प्राकालात् तत्र विद्यमानस्य तस्य लाभे सति ‘संवसेज्जा’ संवसेत् तदेव गृहीत्वा तत्र शयना-

टीकार्थ—भिक्खू वा, भिक्खुणी वा जस्सुवस्सए संवसेज्जा’ ‘वह पूर्वोक्त भिक्षु जैन साधु और भिक्षुकी जैन साध्वी जिस उपाश्रय में रहनेके लिये आवे ‘जे तत्थ अहासमण्णागए’ इस उपाश्रय में जो पहले ही से रक्खे हुए संस्तारक हो ‘तं जहा इक्कडेइवा’ जैसे कि इक्कड कोमल तृण घास वगैरह से निर्मित कोमल संस्तारक बिस्तरा हो या ‘कढिणेइवा’ कठिन संस्तरण बिस्तरा हो या ‘जंतुएइ वा’ जन्तुक तृण सामान्य से निर्मित संथरा हों अर्थात् कोमल संथरा हों या अत्यंत कठोर बिस्तरा संथरा हो या साधारण घास वगैरह से बनाया हुआ संथरा हो अथवा ‘परगेइवा’ परक पुष्पादि को सीने वाले तृण विशेष से बनाया हुआ संथरा हो या ‘मोरगेइ वा’ मयूर के पिच्छों से बनाया हुआ कटचटाई वगैरह संथरा हो या ‘तणेइवा’ तृणक तृण विशेष रूप ही संथरा हो या ‘सोरगेइ वा’ सोरक मृदुतृण विशेष से बनाया हुआ संथरा हो या ‘जाव पलालेइ वा जाव’ यावत् कुश दर्भ से बनाया हुआ संथरा अर्थात् चटाई वगैरह संथरा बिस्तरा हो, अथवा कुर्चक—कूची विशेष से बनाया हुआ संथरा बिस्तरा हो या काण्ड से बनाया

टीकार्थ—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते सयमशील पूर्वोक्त साधु अने साध्वी ‘जस्सुवस्सए संवसेज्जा’ ने उपाश्रयमां निवास करवा आवे ते उपाश्रयमा ‘जे तत्थ अहा समण्णागए’ ने पड़ेदेथी न रागेले संस्तारक होय ‘तं जहा’ नेम के ‘इक्कडेइ वा’ कामण तृण घास विगेदेथी अनावेल कामण संस्तारक—शय्या अथवा ‘कढिणेइ वा’ कठणु संस्तारक होय ‘जंतुएइ वा’ न तुक—सामान्य तृणथी अनावेल संस्तारक होय अर्थात् कामण संस्तारक होय के अन्यंत कठणु संस्तारक होय अथवा साधारण घास विगेदेथी अनावेल संस्तारक होय अथवा ‘परगेइ वा’ परक—ओटके के डूल विगेदेने सीववावाणा तृण विशेषथी अनावेल संस्तारक होय अथवा ‘मोरगेइ वा’ मोरना पी छाथी अनावेल संस्तारक होय अथवा तणेइ वा’ तृण विशेषथी अनावेल संस्तारक होय अथवा ‘सोरगेइ वा’ कामण तृणथी अनावेल संस्तारक होय ‘जाव पलालेइ वा’ यावत् दलथी अनावेल साइसी विगेदे संस्तारक होय अथवा कूर्चकथी अनावेल संस्तारक होय अथवा पीपणाना दाइडाथी अनावेल

दिकं कुर्यात् किन्तु 'तस्स अलाभे' तस्य उक्कडादेः संस्तारकस्य अलाभे तु 'उक्कुडुए वा निसज्जिए वा विहरेज्जा' उक्कुट्टो वा कुक्कुटासनो वा, निषण्णो वा-पद्मासनो वा भूत्वा विहरेत्, ध्यानादिकं कुर्वन् रात्रिं यापयेत्, कायोन्सर्गापेक्षया एतदासनद्वयमुक्तम् इति 'तच्चा पडिमा' तृतीया प्रतिमा-अभिग्रहविशेषरूपाप्रतिज्ञा अवगन्तव्या ॥५५॥

मूलम्-अहावरा चउत्था पडिमा-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा, अहा संथरमेव संथारगं जाइज्जा, तं जहा-पुढविसिलं वा कट्टसिलं वा, अहा संथडमेव तस्स लाभे संते संवसेज्जा, तस्स अलाभे उक्कुडुए वा गिस-ज्जिए वा विहरेज्जा, चउत्था पडिमा ॥सू० ५६॥

हुआ संथरा हो या पलाल धान शाली वगैरह के डन्टल से बनाया हुआ कट चटाई वगैरह संथरा हो 'तस्स लाभे संवसेज्जा' इन में से किसी भी एक संथरा के मिलने पर अर्थात् जोकि पहले से ही रक्खवा हुआ है उस संथरा को मिलने पर उसी संथरा को लेकर उस उपाश्रय में रहना चाहिये एतावता पहले से ही स्थापित इक्कड वगैरह संथरा हो तो उसी को लेकर वहां निवास करते हुए शयनादि करना चाहिये किन्तु 'तस्स अलाभे उक्कुडुए वा' पहले से रक्खे हुए इक्कड वगैरह संथरा नहीं हो तो वैसे ही कुक्कुटासन करके ध्यान या शयन करना चाहिये अर्थात् कुक्कुट-सुर्गा के समान अपने हाथ पांव को संकुचित करके घुटने को चिबुक दाढ़ी में सटाकर सोजाना चाहिये अथवा ध्यान करना चाहिये निषण्ण होकर 'गिसज्जिए वा विहरेज्जा' अर्थात् पद्मासन लगाकर ध्यान वगैरह करते हुए रात को बितावे ये दोनों आसन मुख्यरूप से ध्यान के लिये कहा गया है इस प्रकार यह 'तच्चा पडिमा' तीसरी प्रतिज्ञारूप प्रतिमा अभिग्रह विशेष रूप समझनी चाहिये ॥ ५५ ॥

संस्तारक डोय अथवा डोअर विगेरेना पराणथी भनावेल साहसी विगेरे संस्तारक डोय आ भधा संस्तारक पैडी कोड पणु ओक संस्तारक 'तस्स लाभे सवसेज्जो' भणवाथी के जे पडेलेथी ज त्यां राणेल डोय ओ संस्तारक भणवाथी ओ संस्तारकने लधने ओ उपाश्रयमा पास करवो अर्थात् पडेलेथी राणेल छळड विगेरे संस्तारक डोय तो तेने लधने त्यां निवास करीने शयनादि करवुं, परंतु पडेलेथी राणेल 'तस्स अलाभे' छळड विगेरे संस्तारक न डोय तो ओभने ओभ कुक्कुटासन करीने ध्यान के शयन करवुं. अर्थात् कुक्कुटी जेभ पोताना हाथपगने स कोचीने घूंटणुने दाढ़ीनी साथे राणीने सुध जवुं. अथवा ध्यान करवुं जेधंओ अथवा 'गिसज्जिए वा' पद्मासन करीने ध्यान विगेरे करतां रात नीतावची आ ओउ आसन मुख्यरूपथी ध्यान माटे कहेल छे. आ रीते आ त्रीण प्रतिज्ञा-इय पडिमा अभिग्रह विशेष इय समझवी. ॥ सं. ५५ ॥

છાયા—અથાપરા ચતુર્થી પ્રતિમા—સ મિશ્રુર્વા મિશ્રુકી વા યથાસંસ્તૃતમેવ સંસ્તારકં યાચેત, તદ્યથા—પૃથિવીશિલાં વા, કાઠશિલાં વા, યથાસંસ્તૃતમેવ તસ્ય લાભે સતિ સંવસેત, તસ્ય અલાભે ઉત્કુટુકો વા નિષ્ણ્ણો વા વિહરેત, ચતુર્થી પ્રતિમા ॥૬૬॥

ટીકા—સમ્પ્રતિ ચતુર્થી પ્રતિજ્ઞાં પ્રતિપાદાયિતુ માહ—‘અહાવરા ચઉત્થા પઢિમા’ અથ—તૃતીયપ્રતિજ્ઞાસ્વરૂપપ્રતિપાદનાનન્તરમ્ અપરા—અન્યા ચતુર્થી પ્રતિજ્ઞા રૂપા પ્રતિમા પ્રતિપાદ્યતે ‘સે મિક્કૂ વા મિક્કુણી વા’ સ મિશ્રુર્વા મિશ્રુકી વા અહાસંથરમેવ સંથારગં જાહ્જ્જા’ યથાસંસ્તૃતમેવ—પૂર્વવદ્ વિસ્તૃતમેવ સંસ્તારકં તૃણાદિનિર્મિતકાટફલકાદિકં યાચેત, તદાહ ‘તં જહા—પુઢવિસિલં વા કટ્ટસિલં વા ‘પૃથિવીશિલાં વા પ્રસ્તરશિલાં રૂપામ્, કાઠશિલાં વા ફલકાદિરૂપામ્ ‘અહાસંથરમેવ’ યથાસંસ્તૃતમેવ પૂર્વવત્ સંસ્તૃતમેવ ફલકાદિ સંસ્તારકં યાચેતેતિ પૂર્વેણાન્વયઃ ‘તસ્સ લાભે સંતે સંવસેજ્જા’ તસ્ય—યથાસંસ્તૃતસ્ય ફલકાદિ સંસ્તારકસ્ય લાભે સતિ સંવસેત્ ‘તસ્સ અલાભે ઉત્કુટુક વા નિસજ્જિણ વા વિહરેજ્જા’ તસ્ય—યથા

અવ ચૌથી પ્રતિજ્ઞારૂપ પ્રતિમા કા પ્રતિપાદન કરતે હૈં—

ટીકાર્થ—‘અહાવરા’ ચઉત્થા પઢિમા સે મિક્કૂ વા, મિક્કુણીવા’ અથ તીમરી પ્રતિજ્ઞારૂપ પ્રતિમા કા પ્રતિપાદન કરને કે વાદ અપરા ચૌથી પ્રતિમા—પ્રતિજ્ઞા બતલાયી જાતી હૈ વહ પૂર્વોક્ત મિશ્રુક સંયમશીલ સાધુ ઓર મિશ્રુકી સાધ્વી ‘અહાસંથરમેવ સંથારગં જાહ્જ્જા’ યથા સંસ્તૃત પહેલે કે સમાન હી બિછાયે હુણ સંથરા અર્થાત્ તૃણ વગૈરહ સે નિર્મિત કટ ફલક પાટ વગૈરહ વિસ્તરા કી યાચના કરે ‘તં જહા’ જૈસે કિ ‘પુઢવિસિલંવા’ પૃથિવી શિલા અર્થાત્ પ્રસ્તર શિલારૂપ સંથરા હો યા ‘કટ્ટસિલં વા’ કાઠશિલા ફલક પાટ વગૈરહ સંથરા હો ડસકી યાચના કરે ઓર ‘અહાસંથરમેવ’ યથા સંસ્તૃત પૂર્વવત્ બિછાયે હુણ હી ફલકાદિ સંથરા કે ‘તસ્સ લાભે સંતે સંવસેજ્જા’ મિલને પર ડસી પૂર્વવત્ બિછાયે હુણ ફલકાદિ સંથરા કો લેકર શયનાદિ કરના ચાહિયે કિન્તુ યદિ ‘તસ્સ અલાભે’ પૂર્વવત્ બિછાયે હુણ ફલકાદિ સંથરા નહીં મિલે તો ફેવલ ‘ઉત્કુટુકવા’ કુક્કુ-

હવે ચૌથી પ્રતિજ્ઞારૂપ પ્રતિમાનુ પ્રતિપાદન કરવામા આવે છે

ટીકાર્થ—અહાવરા ચઉત્થા પઢિમા’ હવે ચૌથી પ્રતિમા—પ્રતિજ્ઞા બતાવવામા આવે છે. ‘સે મિક્કૂ વા મિક્કુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘અહાસંથરમેવ સંથારગં જાહ્જ્જા’ યથા સંસ્તૃત—પહેલાની જેમ જ બિછાવેલ સંસ્તારકની યાચના કરવી અર્થાત્ તૃણ વિગેરેથી બનાવેલ કટફલક, પાટ વિગેરેની યાચના કરવી ‘તં જહા’ જેમ કે ‘પુઢવિસિલ વા’ પૃથિવીશિલા અર્થાત્ પથ્થરની શિલાડપ સથારો હોય અથવા ‘કટ્ટસિલ વા’ કાઠશિલા—પાટિયાકે પાટ વિગેરેનુ સંસ્તારક હોય તેની યાચના કરવી તથા ‘અહાસંથરમેવ’ યથા સંસ્તૃત પહેલાની જેમ પાથરેલ જ ફલકાદિ સંથારાને ‘લાભે સતે સંવસેજ્જા’ પ્રાપ્ત થાય તો એ પહેલાની જેમ પાથરેલ ફલકાદિ સંથારાને થઇને શયનાદિ કરવું પરંતુ ‘તસ્સ

સંસ્તૃતસ્ય ફલકાદિ સંસ્તારકસ્ય અગ્રથેતુ ઉન્કુટનો વા કુન્કુટાગનઃ નન, નિષ્ણો વા પદમાસનઃ સન્ વિરેત્ તિષ્ઠેત્ ઇતિ 'ચતુર્થા પટિયા' ચતુર્થી પ્રતિમા નરગત્તરત્તરનિનો અભિગ્રહવિશેષરૂપા પ્રતિજ્ઞા વોધ્યા ॥૫૬॥

મૂલમ્-‘હૃચ્ચેયાણં ચતુર્ણં પટિમાણં અન્નયરં પટિવજ્જમાણે તં ચેવ જાવ અન્નોજ્જસમાહીયે’ એવં ચ ણં વિહરંતિ ॥સૂ. ૫૭॥

છાયા—હૃચ્ચેયાણં ચતુર્ણાં પ્રતિમાનામ્ અન્નયર પ્રતિનાં પ્રતિપદ્યમાનાઃ તન્નૈવ યાવત્ અન્નોજ્જસમાહિતાઃ પવશ્ચ સલુ વિહરન્તિ ॥૫૭॥

ટીકા—ઉપર્યુક્તાસુ પ્રતિમાસુ ૧૬૧ યાં કાચ્ચિન્ પ્રતિમાં પ્રતિપદ્ય માહિતઃ સન્ ઉપાશ્રયે સંવસેદિત્યાહ—‘હૃચ્ચેયાણં ચતુર્ણં પટિમાણં’ ઇત્યેતાયામ્ પૂર્વોક્તાનાં ચતુર્ણાં પ્રતિમાના પ્રતિજ્ઞારૂપાણાં મધ્યે ‘અન્નયરં પટિમં પટિવજ્જમાણે’ અન્નયરમ્ કા દામપિ પ્રતિમાં ટાસન કરકે વા ‘નિસજ્જિયે વા વિહરેજ્જા’ પદ્માસન લગાકર ધ્યાનાદિ કરના ચાહિયે અર્થાત્ યથાસંસ્તૃત પાટફલક વગૈરહ સંગરા કે નહીં મિલતે પર કુન્કુટ મુર્ગા કે સમાન આસન લગાકર અથવા પદ્માસન કરકે ધ્યાન સામાયિક કા સંપાદન કરના ચાહિયે ઓર છુટને કો ચિત્તુક દાઢી નેં સડાકર સંકુચિત હોકર શયન કરના ચાહિયે ‘ચતુર્થા પટિમા’ ઇસપ્રકાર ચૌથી પ્રતિજ્ઞારૂપ પ્રતિમા અર્થાત્ સંસ્તારક સમ્બંધી અભિગ્રહ વિશેષરૂપ સમગ્રની ચાહિયે ॥ ૫૬ ॥

અવ ડન ઉપર્યુક્ત ચાર પ્રતિજ્ઞાવિશેષરૂપ પ્રતિમાઓં મેં જિસ કિસી ભી પ્રતિમાકો સ્વીકાર કરકે સમાહિત હોકર ઉપાશ્રય મેં રદના ચાહિયે એસા વતલાતે હું

ટીકાર્થ—‘હૃચ્ચેયાણં ચતુર્ણં પટિમાણં અન્નયરં પટિમં પટિવજ્જમાણે તં ચેવ જાવ’—હન પૂર્વોક્ત ચાર પ્રતિમાઓં સે જિસ કિસી ભી એક પ્રતિમાકો સ્વીકાર કરતે હુય ‘તં ચેવ જાવ’ યાવત્ પ્રતિમા કો સ્વીકાર કર રહને વાલે જિસ કિસી ભી સાધુ કા અનાદર નહીં કરતે હુય હી ‘અન્નોજ્જસમાહીયે’ અન્નોજ્જ સમાહિત

બલમે’ જો પૂર્વવત્ પાઘદેવ દેવકાદિ સંસ્તારક ન મળે તો કેવલ ‘ઉન્કુટુવા વા નિસજ્જિયે વા વિહરેજ્જા’ કુન્કુટાસન કરીને અથવા પદ્માસન કરીને ધ્યાનાદિ કરવા જોઇએ અર્થાત્ યથા સંસ્તૃત પાટ ફલક વિગેરે સંસ્તારક ન મળે તો પૂર્વોક્ત આસન લગાવીને ધ્યાન સામાયિકનું સંપાદન કરવું અને જોખુને દાઢીમા લગાવીને સંકોચાઈને સુઈ જવું. આ પ્રમાણે ચૌથી પ્રતિજ્ઞારૂપ પ્રતિમા અર્થાત્ સંસ્તારક સંબંધી અભિગ્રહ વિશેષ રૂપ પ્રતિમા સમજવી ॥ સૂ. ૫૬ ॥

હેવે એ ચાર પ્રતિજ્ઞા વિશેષરૂપ પ્રતિમાઓ. પૈની કોઈ એક પ્રતિમાનો સ્વીકાર કરીને સમાહિત થઈને ઉપાશ્રયમા રહેવા માટેનું કથન કરે છે—

ટીકાર્થ—‘હૃચ્ચેયાણં ચતુર્ણં પટિમાણં’ એ પૂર્વોક્ત ચાર પ્રતિમાઓમાથી ‘અન્નયરં પટિમં પટિવજ્જમાણે’ કોઈ પણ એક પ્રતિમાનો સ્વીકાર કરીને ‘તં ચેવ જાવ’ યાવત્ પ્રતિ-

प्रतिपद्यमानाः स्वीकुर्वन्तः 'तं चेव जाव' तच्चैव यावत्-प्रतिमां प्रतिपद्यमानस्य यस्य कस्यापि साधोः अवहेलनाय अकुर्वन्तः 'अन्नोन्न समाहीए' अन्योन्य समाहिताः परस्परसमाधिसंप्राप्ताः सन्तः 'एवं च ण विहरन्ति' एवञ्च खलु-पूर्वोक्तरीत्या विहरन्ति-उपाश्रये संवसन्ति ॥५७॥

मूलम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा अभिकंखेज्जा संथारं पच्चप्पिणित्तए, से जं पुण संथारगं जाणिज्जा सअंडं सपाणं सबीयं सहरियं सोसं सोदयं जाव ससंताणगं तहप्पगारगं संथारगं णो पच्चप्पिणित्तए ॥सू० ५८॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा अभिकाङ्क्षेत् संस्तारकं प्रत्यर्पयितुम् सयत् पुनः संस्तारकं जानीयात्-साण्डम् सप्राणम् सवीजम् सहरितम् सौषम् सोदकं यावत् ससंतानकम् तथाप्रकारकं संस्तारकं नो प्रत्यर्पयेत् ॥५८॥

टीका- अथ गृहस्थप्रति संस्तारकप्रत्यर्पणविषयमधिकृत्य विशेषं वक्तुमाह-'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' स भिक्षु वा भिक्षुकी वा 'अभिकंखेज्जा' अभिकाङ्क्षेत् 'संथारं' संस्तारकम्-फलकादिकम् 'पच्चप्पिणित्तए' प्रत्यर्पयितुम् परावर्तयितुं यदि वाञ्छेत् तर्हि 'से जं पुण संथारगं जाणिज्जा' स साधुः यदि पुनः वक्ष्यमाणस्वरूपं संस्तारकम् फलकादिकं जानीयात् तद्यथा-'सअंडं सपाणं सबीयं सोदगं सहरियं जाव ससंताणगं' साण्डम्-अण्डसहितोकर अर्थात् परस्पर में समाधि प्राप्त कर 'एवं च णं विहरन्ति' पूर्वोक्त रीति से उपाश्रय में निवास करना चाहिये ॥ ५७ ॥

अब गृहस्थश्रावक के प्रति संस्तारक को वापस करने के बारे में कुछ विशेष बात बतलाना चाहते हैं

टीकार्थ-'से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा अभिकंखेज्जा संथारं पच्चप्पिणित्तए' वह पूर्वोक्त भिक्षुक संयमवान् साधु और भिक्षुकी साध्वी यदि फलक पाट वगैरह संथरा को वापस करना चाहे तो वह 'से जं पुण संथारगं जाणिज्जा' सो वह वापस करनेवाला साधु और प्रत्यर्पण करने वाली साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाण रूपसे फलकादि संस्तारक संथरा को जान ले या देख ले कि यह फलकादि संस्तारक संथरा-'सअंडं सपाणं सबीयं' अण्डों से युक्त है या प्राणियों से युक्त

माने। स्वीकार करीने रहेवावाणा केछ पणु साधुने अनाहर धर्या विना 'अन्नोन्नसमाहिए' परस्पर समाधि प्राप्त करीने 'एवं च णं विहरन्ति' पूर्वोक्त प्रकारथी उपाश्रयमां पास करवो. ॥ सू. ५७ ॥

इसे गृहस्थ श्रावकने सथाराने पाछे आपवाना सअधमा अथन करे छे.-

टीकार्थ-'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी 'अभिकंखेज्जा' संथारं पच्चप्पिणित्तए ने पाटिया के पाट विगेरे सथाराने परत करवानी छुट्ठा छेय तो 'से जं पुण जाणिज्जा' ते परत करवानी छुट्ठावाणा साधु अथवा साध्वी ने वक्ष्यमाण रीते इलकादि सथाराने लखे के छेजे के 'सअंडं सपाणं सबीयं सहरियं'

તમ્ સપ્રાણમ્-પ્રાણિજીવજન્તુસહિતમ્ સર્વીજમ્, વીજયુક્તમ્, સોદકમ્-ગ્રીતોદકસહિતમ્ મહ
રિતમ્, યાવત્-સોત્તિદ્ગપનકક્લ્તાતન્તુજાલરૂપસન્તાનસહિત ફલકાદિસંસ્તારકં વર્તતે ઇતિ એવં
રીત્યા યદિ જાનીયાત્ તર્હિ 'તહપ્પગારં' તથાપ્રસારકમ્ અણ્ડાદિસહિતમ્ 'સંસ્તારકફલકા-
દિકમ્ 'જો પચ્ચપ્પિણિજ્ઞા'નો પ્રત્યર્પયેત્, ન પગવર્તયેત્, અણ્ડાદિમહિતસંસ્તારકપ્રત્યર્પણે
સાધૂનાં તચ્છુદ્ધાદૌ હિસાસંભવેન અહિંસાવ્રતમજ્ઞાપત્યા સંયમવિરાધના સ્યાત્ । ૫૮॥

મૂલમ્-સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી ચા અભિકંચેજ્ઞા સંથારં પચ્ચપ્પિણિ-
ત્તણ, સે જં પુણ સંથારગં જાણિજ્ઞા-અપ્પંડં અપ્પપાણં અપ્પવીચં અપ્પ-
હરિયં અપ્પોસં અપ્પોદયં જાવ અપ્પસંતાણગં. તહપ્પગારં સંથારગં પઢિ-
હૈ યા 'સહરિયં' હરિત તૃણ ઘાસ વગૈરહ સે ભી યુક્ત હૈ 'સોસં' તથા ઓપ-
કળોં સે ભી ભરા હુઆ હૈ તથા 'સોદયં' સોદક ગ્રીતોદક સે ભી યુક્ત હૈ યા
'જાવ સસંતાણગં' યાવત્ ઉત્તિદ્ગ ઉલ વગૈરહ છોટે છોટે પ્રાણિયોં સે યુક્ત હૈ તથા
પનક ફનગા ચીટી પિપરી પતંગોં સે ભી યુક્ત હૈ તથા મર્કટ મકરા જાલ સન્તાન
પરમ્પરા સે ભી યુક્ત ફલકપાટ વગૈરહ સંથારા હૈ 'તહપ્પગારં સંથારગ જો પચ્ચ-
પ્પિણિજ્ઞા' એસા દેવકર યા જાન કર ઉસ અંડા વગૈરહ સે ભી યુક્ત ફલક પાટ
વગૈરહ સંથાર કો વાપસ નહીં કરના ચાહિયે ક્યોંકોં હસ પ્રકાર કે અણ્ડે પ્રાણી
વીજ હરિત-ઝલ ફનગા પતંગ મકર કે જાલોં સે ભરે હુવે ફલક પાટ ચોંકી
વિગૈરહ સંસ્તારક-સંથારા કો પ્રત્યર્પણ કરને સે ગૃહસ્થાદિ કે દ્વારા ઉસ જીવ-
જન્તુ સે ભરે હુવે ફલકાદિ સંસ્તારક કો સાફસુધરા કરને મેં જીવહિંસા હોને
કી સંભાવના રહતી હૈ, હસલિયે સાધુઓં કે અહિંસાવ્રત કા નાશ હો જાને સે
સંયમ કી વિરાધના હોગી હસલિયે ઉસે વાપસ નહીં કરે ॥ ૫૮ ॥

આ ફલકાદિ સંસ્તારક ધડાઓ વાળા છે અથવા પ્રાણિયોથી યુક્ત છે. કે બીયાઓ વાળું
છે અથવા લીલોતરી વાળું છે. 'સોસં' સોદય જાવ' તથા ઓપ-ગરદ કણોથી પણ ભરેલ
તથા સોદક શીતોદકથી પણ યુક્ત યાવત ઉત્તિગ-પતંગિયા વિગેરે નાના નાના પ્રાણિયોથી
યુક્ત છે. તથા પનક-કીડીયો વિગેરેથી યુક્ત છે, અથવા 'સંતાણગં' મકેડા બલથી પણ આ
ફલક પાટ સથારા ભરેલ છે. 'તહપ્પગારં સંથારગં' એ પ્રમાણે ભેંઇને કે બાણીને એ ધડા
વિગેરેથી યુક્ત ફલક પાટ વિગેરે સંથારાને 'જો પચ્ચપ્પિણિજ્ઞા' પાછા આપવા નહીં કેમ
કે આવા પ્રકારથી ધડા, પ્રાણી-બીજ-હરિત-હલ-પનક-પતંગ મકેડાની પંક્તિથી યુક્ત
ફલક, પાટ, ચોંકી વિગેરે સંસ્તારક પાછા આપવાથી ગૃહસ્થ વિગેરે દ્વારા એ જીવજન્તુથી
ભરેલ ફલકાદિ સંસ્તારક સાફસુદ્ધ કરવાથી જીવ હિંસા થવાની સંભાવના રહે છે તેથી
સાધુઓના અહિંસા વ્રતમા ખામી આવવાથી સંયમની વિરાધના થશે તેથી તે સંથારો
પાછા આપવા ન ભેંઇએ ॥ સૂ. ૫૮ ॥

લેહિય પડિલેહિય, પમજિય પમજિય, આયાવિય આયાવિય, વિધૂણિય વિધૂણિય તઓ સંજયામેવ પચ્ચપ્પિણેજ્જા ॥૫૯॥

છાયા-સ મિશ્નુર્વા । મિશ્નુકી વા, અમિકાદ્ધક્ષેત્ત સંસ્તારકં પ્રત્યર્પયિતુમ્, સ યત્ પુનઃ સંસ્તારકં જાનીયાત્ અલ્પાણ્ડમ્ અલ્પપ્રાણમ્ અલ્પવીજમ્, અલ્પહરિતમ્, અલ્પૌષમ્ યાવત્ અલ્પસન્તાનકમ્ તથાપ્રકારં સંસ્તારકમ્ પ્રતિલિખ્ય, પ્રમૃજ્ય પ્રમૃજ્ય, આતાપ્ય આતાપ્ય, વિધૂય વિધૂય તતઃ સંયત એવ પ્રત્યર્પયેત્ ॥૫૯॥

ટીકા-અથ અલ્પાણ્ડાદિસહિત સંસ્તારકં જ્ઞાત્વા પ્રતિલેખનાદિપૂર્વકં ગૃહસ્થાય પ્રત્યર્પયે-
દિત્યાહ-‘સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા’ સ મિશ્નુ વા મિશ્નુકી વા ‘અમિકંલેજ્જા’ અમિકાદ્ધ-
ક્ષેત્ત ‘સંથારં પચ્ચપ્પિણિત્ત’ સંસ્તારકમ્ ફલકાદિકમ્ પ્રત્યર્પયિતું-પરાવર્તયિતું યદિ ઇચ્છેત્
અથચ ‘સે જ પુણ સંથારગં જાણિજ્જા’ સ સાધુઃ યત્ પુનઃ વક્ષ્યમાણસ્વરૂપં સંસ્તારકં જાની-
યાત્ તદ્વથા-‘અપ્પંડં અપ્પપાણં અપ્પવીયં’ અલ્પાણ્ડમ્ કિચ્ચિન્માઝાણ્ડસહિતમ્, અલ્પપ્રાણમ્

અવ અલ્પ અણ્ડાદિ સહિત સંથરા કો દેશ્વકર પ્રતિલેખનાદિ પૂર્વક હી ગૃહસ્થ
કો વાપસ કરે યહ વતલાતે હૈં-

ટીકાર્થ-‘સે મિક્ખુ વા, મિક્ખુણી વા અમિકંલેજ્જા સંથારગં પચ્ચપ્પિણિ-
ત્ત’ વહ પૂર્વોક્ત મિશ્નુ સંયમવાન્ સાધુ ઔર મિશ્નુકી સાધ્વી યદિ ફલકાદિ
સંથરા કો વાપસ કરના યાહતે હો તો-‘સે જ પુણ સંથારગં જાણિજ્જા’ યદિ વહ
સાધુ ઔર સાધ્વી એલા વક્ષ્યમાણરૂપ લે જાન લે કિ યહ પાટ ફલકાદિ સંસ્તા-
રક સંથરા ‘અપ્પંડં’ અલ્પાણ્ડ અણ્ડોં સે યુક્ત નહીં હૈ અથવા થોડે હી અણ્ડે વાલા
હૈં એવ ‘અપ્પાણં’ થોડે હી પ્રાણિયોં સે યુક્ત હૈ યા પ્રાણિયોં સે રહિત હૈ ક્યોંકિ
અલ્પશબ્દ યહાં પર ઈષત્ અર્થક નઅર્થ મેં લાક્ષણિક હોને સે અભાવાર્થક હી માના
જાતા હૈં હસલિયે અણ્ડરહિત પ્રાણિ રહિત ‘અપ્પવીયં’ વીજ રહિત ઇત્યાદિ અર્થ
સમજના યાહિયે એવં ‘અપ્પહરિયં’ અલ્પ હરિત હરે ભરે પત્તે ઘાસ તૂળ વગૈરહ

હુવે અલ્પ અંડાદિવાળો સંથારો હોય તો તે બેધને પ્રતિલેખનાદિ કરીને ગૃહસ્થને
પાછો આપવા સબધી કથન કરે છે -

ટીકાર્થ-‘સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલસાધુ અને સાધ્વી ‘અમિ-
કલેજ્જા સંથારગ પચ્ચપ્પિણિત્ત’ બે ફલકાદિ સંથારને પાછો આપવા ઇચ્છે તો ‘સે જ પુણ
સંથારગં જાણિજ્જા’ બે તે સાધુ અને સાધ્વીના બહુવામા એવુ આવે કે ‘અપ્પંડં અપ્પપાણં
અપ્પવીયં અપ્પહરિયં’ આ પાટ ફલકાદિ સંથારો અલ્પાણ્ડ-અર્થાત્ ઇંડા વિનાનો છે કે થોડા
જ ઇંડાઓવાળો છે તથા થોડા જ પ્રાણિયોવાળો છે કે પ્રાણિયો વિનાનો કેમ કે અહીં યા અલ્પ-
શબ્દ ઇષદ્ અર્થક નઅ અર્થમાં લાક્ષણિક હોવાથી અભાવાર્થકજ્ઞ માનવામા આવે છે તેથી
ઇંડાઓ વિનાનો પ્રાણિયો વિનાનો બી વિનાનો વિગેરે અર્થ સમજવો તથા અલ્પહરિત-

કિચ્ચિન્માત્રપ્રાણિયુક્તમ્, અન્પવીજમ્, 'અપ્પદ્વરિયં' અન્પહરિતમ્ દરિતકાયવનસ્પતિવિશેષઃ
'અપ્પોસં' અલ્પોપમ્ 'અપ્પોદયં' અલ્પોદકમ્ 'જાવ અપયંતાગમ્' યાવત્-અલ્પોત્તિગ્ગપનકન્ઠતા-
તન્તુજાલરૂપાલ્પસન્તાનયુક્તમ્ ફલકાદિ સંસ્તારકં યદિ જાનીયાત્ તદ્દિ 'તહપ્પગારં' તથાપ્રકારમ્
અલ્પાણ્ડાદિ સહિતં 'સંધારગં' સંસ્તારકમ્ 'પહિલેહિય પહિલેહિય' પ્રતિલિલ્લય પ્રતિલિલ્લય
પુનઃ પુનઃ પ્રતિલેલ્લનં વિધાય एवं 'પમજ્ઞિય પમજ્ઞિય' પ્રમૂજ્ય પ્રમૂજ્ય પુનઃ પુનઃ પ્રમાર્જનં કૃત્વે-
ત્યર્થઃ 'આયાવિય આયાવિય' આતાપ્ય આતાપ્પ-પૌનઃપુન્યેન મર્યાકિરણાદૌ આતાપનં કૃત્વા
'વિધૂણિય વિધૂણિય' વિધૂય વિધૂય પુનઃ પુનઃ વિધૂનન કૃત્વા ડતસ્તતઃ કમ્પાદિના ચાલનં
વિધાય 'તઓ સંજયામેવ' તતઃ તદનન્તરમ્ પ્રતિલેખનાદિદરણાન્તરમિત્યર્થઃ સંયત એવ સંયમ
પાલનપૂર્વકમેવ 'પચ્ચપ્પિણેજ્જા' પ્રત્યર્પયેત્ ફલકાદિસંસ્તારકં ગૃહસ્થેભ્યઃ પરાવર્તયેત્ ॥૫૯॥

સે મી રહિત હૈ एवं 'અપ્પોસં' અન્પઓપ ઓપકળોં સે મી વર્જિત હૈ एवं 'અપ્પો-
દયં જાવ' અલ્પોદક શીતોદક સે મી રહિત હૈ एवं યાવત્ અલ્પ ઉત્તિગ્ગ ઝલ
વગૈરહ ઉત્તિગ્ગ છોટે છોટે પ્રાણિયોં સે મી રહિત હૈ યા થોડે હી ઝલ વગૈરહ
ઉત્તિગ્ગ પ્રાણી સે યુક્ત હૈ एवं થોડે હી પનક-લાલ સૂક્ષ્મ કીટ પનંગો સે યુક્ત હૈ
ઔર થોડે હી શીતોદક મિશ્રિત મીલીમિટ્ટી સે યુક્ત હૈ તથા 'અપ્પસંતાણગં' થોડે
હી મકરે કે જાલ સંતાન પરમ્પરાસે યુક્ત હૈ એસા જાનકર યા દેગ્ગકર 'તહપ્પગારં
સંધારગં' હસ પ્રકાર કે અલ્પાણ્ડ વગૈરહ રો યુક્ત ફલક પાટ વગૈરહ સંસ્તારક
સંધરા કો પહિલેહિય પહિલેહિય' વાર વાર પ્રતિલેલ્લન કરકે ઔર 'પમજ્ઞિય પમ-
જ્ઞિય' વાર વાર પ્રમાર્જન કરકે તથા વાર વાર સૂર્યકિરણાદિ ઢારા 'આયા-
વિય આયાવિય' આતાપન કરકે एवं 'વિધૂણિય વિધૂણિય' વારવાર વિધૂનન
સંચાલન કંપન કે દ્વારા સાફ સુધરા કરકે 'તઓ સંજયામેવ પચ્ચપ્પિણેજ્જા'
ઉસકે વાદ સંયત સંયમશીલ હોકર ફલક પાટ વગૈરહ સંસ્તારક સંધરાકો
પ્રત્યર્પણ સાધુ ગૃહસ્થકો વાપસ કરે ॥૫૯॥

લીલીતરી ધાસ તૃણ વિગેરે વિનાનો છે. તથા 'અપ્પોસ અપ્પોદયં જાવ' અલ્પઓપ-અરક્ષના
કણ્ઠોથી રહિત તથા અલ્પોદક ઠંડા પાણીથી પણ રહિત એવં યાવત્ અલ્પઉત્તિગ્ગ નાના
નાના પ્રાણિયો વિનાનો છે. અથવા થોડા જ ઉલ્લ વિગેરે ઉત્તિગ્ગ પ્રાણિયોવાળો છે. તથા
થોડા જ પનક-લાલજીવા છવ-પતંગથી યુક્ત છે અને થોડી જ ઠંડા પાણીથી મળેલ
માટીવાળો છે. 'અપ્પ સંતાણગં' તથા થોડા જ મકોડાની પકિતવાળો છે. આ પ્રમાણે
જાણીને કે જોધને 'તહપ્પગાર સંધારગં' આવા પ્રકારના અલ્પઅડ વિગેરે વાળા ફલક પાટ
વિગેરે સંધારાને 'પહિલેહિય પહિલેહિય' બરાબર પ્રતિલેખન કરીને તથા 'પમજ્ઞિય પમ-
જ્ઞિય' બરાબર પ્રમાર્જના કરીને તથા 'આયાવિય પયાવિય' સૂર્યકિરણાદિ દ્વારા બરાબર
આતાપન કરીને તપાવીને તથા 'વિધૂણિય વિધૂણિય' વિધૂનન-બખેરીને સાફસુફ કરીને
'તઓ સંજયામેવ પચ્ચપ્પિણેજ્જા' સંયમશીલ થઈને ફલક, પાટ વિગેરે સંસ્તારક સંધારાને
સાધુએ ગૃહસ્થને પાછા આપવા. ॥ સૂ. ૫૬ ॥

લેહિય પડિલેહિય, પમજિય પમજિય, આયાવિય આયાવિય, વિધૂણિય
વિધૂણિય તઓ સંજયામેવ પચ્ચપ્પિણેજ્ઞા ॥૫૯॥

છાગા-સ મિશ્નુવાં । મિશ્નુકી વા, અમિકાદ્ધક્ષેત્ સંસ્તારકં પ્રત્યર્પયિતુમ્, સ યત્ પુનઃ
સંસ્તારકં જાનીયાત્ અલ્પાણ્ડમ્ અલ્પપ્રાણમ્ અલ્પવીજમ્, અલ્પહરિતમ્, અલ્પોપમ્ યાવત્
અલ્પસન્તાનકમ્ તથાપ્રકારં સંસ્તારકમ્ પ્રતિલિખ્ય, પ્રમૃજ્ય પ્રમૃજ્ય, આતાપ્ય આતાપ્ય,
વિધૂય વિધૂય તતઃ સયત એવ પ્રત્યર્પયેત્ ॥૫૯॥

ટીકા-અથ અલ્પાણ્ડાદિસહિત સંસ્તારકં જ્ઞાત્વા પ્રતિલેખનાદિપૂર્વકં ગૃહસ્થાય પ્રત્યર્પયે-
દિત્યાહ-‘સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા’ સ મિશ્નુ વા મિશ્નુકી વા ‘અમિકંલેજ્ઞા’ અમિકાદ્ધ-
ક્ષેત્ ‘સંથારં પચ્ચપ્પિણિત્ત’ સંસ્તારકમ્ ફલકાદિકમ્ પ્રત્યર્પયિતું-પરાવર્તયિતું યદિ ઇચ્છેત્
અથચ ‘સે જ પુણ સંથારગં જાણિજ્ઞા’ સ સાધુઃ યત્ પુનઃ વક્ષ્યમાણસ્વરૂપં સંસ્તારકં જાની-
યાત્ તદ્વથા-‘અપ્પંડં અપ્પપાણં અપ્પવીયં’ અલ્પાણ્ડમ્ કિચ્ચિન્માનાણ્ડસહિતમ્, અલ્પપ્રાણમ્

અથ અલ્પ અણ્ડાદિ સહિત સંથરા કો દેવકર પ્રતિલેખનાદિ પૂર્વક હી ગૃહસ્થ
કો વાપસ કરે યહ્ બતલાતે હૈં-

ટીકાર્થ-‘સે મિક્ખુ વા, મિક્ખુણી વા અમિકંલેજ્ઞા સંથારગં પચ્ચપ્પિણિ-
ત્ત’ વહ પૂર્વોક્ત મિશ્નુ સંયમવાન્ સાધુ ઓર મિશ્નુકી સાધ્વી યદિ ફલકાદિ
સંથરા કો વાપસ કરના યાહતે હો તો-‘સે જં પુણ સંથારગં જાણિજ્ઞા’ યદિ વહ
સાધુ ઓર સાધ્વી એલા વક્ષ્યમાણરૂપ એ જાન લે કિ યહ્ પાટ ફલકાદિ સંસ્તા-
રક સંથરા ‘અપ્પંડં’ અલ્પાણ્ડ અણ્ડોં સે યુક્ત નહીં હૈ અથવા થોડે હી અણ્ડે વાલા
હૈં એવ ‘અપ્પાણં’ થોડે હી પ્રાણિયોં સે યુક્ત હૈ યા પ્રાણિયોં સે રહિત હૈ ક્યોંકિ
અલ્પશબ્દ યહાં પર ઈષત્ અર્થક નગ્ધર્થ મેં લાક્ષણિક હોને સે અભાવાર્થક હી માના
જાતા હૈં હસલિયે અણ્ડરહિત પ્રાણિ રહિત ‘અપ્પવીયં’ વીજ રહિત ઇત્યાદિ અર્થ
સમન્નના યાહિયે એવ ‘અપ્પહરિયં’ અલ્પ હરિત હરે ભરે પત્તે ઘાસ તૂળ વગૈરહ

હવે અલ્પ અંડાદિવાળો સંથારો હોય તો તે બોધને પ્રતિલેખનાદિ કરીને ગૃહસ્થને
પાછો આપવા સંબધી કથન કરે છે.-

ટીકાર્થ-‘સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલસાધુ અને સાધ્વી ‘અમિ-
કલેજ્ઞા સંથારગ પચ્ચપ્પિણિત્ત’ બે ફલકાદિ સંથારને પાછો આપવા ઇચ્છે તો ‘સે જં પુણ
સંથારગં જાણિજ્ઞા’ બે તે સાધુ અને સાધ્વીના બજીવામા એવુ આવે કે ‘અપ્પંડં અપ્પપાણં
અપ્પવીયં અપ્પહરિયં’ આ પાટ ફલકાદિ સંથારો અલ્પાણ્ડ-અર્થાત્ ઇંડા વિનાનો છે કે થોડા
જ ઇંડાઓવાળો છે તથા થોડા જ પ્રાણિયોવાળો છે કે પ્રાણિયો વિનાનો કેમ કે અહીં યા અલ્પ-
શબ્દ ઇંડા અર્થક નજ અર્થમા લાક્ષણિક હોવાથી અભાવાર્થકજ્ઞ માનવામા આવે છે. તેથી
ઇંડાઓ વિનાનો પ્રાણિયો વિનાનો બી વિનાનો વિશેરે અર્થ સમજવો તથા અલ્પહરિત-

કિંચિન્માત્રપ્રાણિયુક્તમ્, અલ્પવીજમ્, 'અપ્પહરિયં' અલ્પહરિતમ્ દરિતકાયવનસ્પતિવિશેષઃ
'અપ્પોસં' અલ્પૌપમ્ 'અપ્પોદયં' અલ્પોદકમ્ 'જાવ અપ્પમંતાણગં' યાવત્-અલ્પોત્તિગ્ગપનકલ્હતા-
તન્નુજાલરૂપાલ્પસન્તાનયુક્તમ્ ફલકાદિ સંસ્તારકં યદિ જાનીયાત્ તર્હિ 'તહપ્પગારં' તથાપ્રકારમ્
અલ્પાળ્હાદિ સહિતં 'સંથારગં' સંસ્તારકમ્ 'પહિલેહિય પહિલેહિય' પ્રતિલિખ્ય પ્રતિલિખ્ય
પુનઃ પુનઃ પ્રતિલેખનં વિધાય એવં 'પમજ્ઞિય પમજ્જિય' પ્રમૂજ્ય પ્રમૂજ્ય પુનઃ પુનઃ પ્રમાર્જનં કૃત્વે-
ત્યર્થઃ 'આયાવિય આયાવિય' આતાપ્ય આતાપ્ય-પૌનઃપુન્યેન સૂર્યકિરણાદૌ આતાપનં કૃત્વા
'વિધૂણિય વિધૂણિય' વિધૂય વિધૂય પુનઃ પુનઃ વિધૂનન કૃત્વા ઇતસ્તતઃ કમ્પાદિના ચાલનં
વિધાય 'તઓ સંજયામેવ' તતઃ તદનન્તરમ્ પ્રતિલેખનાદિચરણાન્તરસિત્યર્થઃ સંયત એવ સંયમ
પાલનપૂર્વક્રમેણ 'પચ્ચપ્પિણેજ્જા' પ્રત્યર્પયેત્ ફલકાદિસંસ્તારકં ગૃહસ્થેભ્યઃ પરાવર્તયેત્ ॥૫૯॥

સે મી રહિત હૈ એવં 'અપ્પોસં' અલ્પઓષ ઓપકર્ણો સે મી વર્જિત હૈ એવં 'અપ્પો-
દયં જાવ' અલ્પોદક શીતોદક સે મી રહિત હૈ એવં યાવત્ અલ્પ ઉત્તિગ્ગ ઝલ
વગૈરહ ઉત્તિગ્ગ છોટે છોટે પ્રાણિયો સે મી રહિત હૈ યા થોડે હી ઝલ વગૈરહ
ઉત્તિગ્ગ પ્રાણી સે યુક્ત હૈ એવં થોડે હી પનક-લાલ સૂક્ષ્મ કીટ પનંગો સે યુક્ત હૈ
ઔર થોડે હી શીતોદક મિશ્રિત ગીલીમિટ્ટી સે યુક્ત હૈ તથા 'અપ્પસંતાણગં' થોડે
હી મકરે કે જાલ સંતાન પરમ્પરાસે યુક્ત હૈ એસા જાનકર યા દેખકર 'તહપ્પગારં
સંથારગં' હસ પ્રકાર કે અલ્પાળ્હ વગૈરહ સે યુક્ત ફલક પાટ વગૈરહ સંસ્તારક
સંથરા કો પહિલેહિય પહિલેહિય' વાર વાર પ્રતિલેખન કરકે ઔર 'પમજ્ઞિય પમ-
જ્જિય' વાર વાર પ્રમાર્જન કરકે તથા વાર વાર સૂર્યકિરણાદિ દ્વારા 'આયા-
વિય આયાવિય' આતાપન કરકે એવં 'વિધૂણિય વિધૂણિય' વારવાર વિધૂનન
સંચાલન કંપન કે દ્વારા સાફ સુથરા કરકે 'તઓ સંજયામેવ પચ્ચપ્પિણેજ્જા'
ઉસકે વાદ સંયત સંયમશીલ હોકર ફલક પાટ વગૈરહ સંસ્તારક સંથરાકો
પ્રત્યર્પણ સાધુ ગૃહસ્થકો વાપસ કરે ॥૫૯॥

લીલોતરી ધાસ તુણુ વિગેરે વિનાનો છે. તથા 'અપ્પોસં' અપ્પોદયં જાવ' અલ્પઓષ-પરિક્ષના
કણ્થી રહિત તથા અલ્પોદક ઠંડા પાણીથી પણુ રહિત એવં યાવત્ અલ્પઉત્તિગ્ગ નાના
નાના પ્રાણિયો વિનાનો છે. અથવા થોડા જ ઝલ વિગેરે ઉત્તિગ્ગ પ્રાણિયોવાળો છે. તથા
થોડા જ પનક-લાલછુણુ છવ-પતંગથી યુક્ત છે અને થોડી જ ઠંડા પાણીથી ભળેલ
માટીવાળો છે. 'અપ્પ સંતાણગં' તથા થોડા જ મકોડાની પક્ષિવાળો છે. આ પ્રમાણે
બાણીને કે બોધને 'તહપ્પગારં' સંથારગં' આવા પ્રકારના અલ્પઓષ વિગેરે વાળા ફલક પાટ
વિગેરે સંથારને 'પહિલેહિય પહિલેહિય' બરાબર પ્રતિલેખન કરીને તથા 'પમજ્જિય પમ-
જ્જિય' બરાબર પ્રમાર્જના કરીને તથા 'આયાવિય પયાવિય' સૂર્યકિરણાદિ દ્વારા બરાબર
આતાપન કરીને તપાવીને તથા 'વિધૂણિય વિધૂણિય' વિધૂનન-ખખેરીને સાફસુફે કરીને
'તઓ સંજયામેવ પચ્ચપ્પિણેજ્જા' સંયમશીલ થઈને ફલક, પાટ વિગેરે સંસ્તારક સંથારને
સાધુએ ગૃહસ્થને પાછા આપવા. ॥ સુ. ૫૬ ॥

मूलम्—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा समाणे वा वसमाणे वा पास-
वणभूमिं पडिलेहिज्जा, केवलीब्रूया, 'आयाणमेयं'—अपडिलेहियाए उच्चा-
रपासवणभूमिण भिक्खू वा भिक्खुणी वा राओ वा वियाले वा उच्चार-
पासवणं परिट्टवेमाणे, पयलेज्ज वा, पवडेज्ज वा, से तत्थ पयलेमाणे पव-
डेमाणे वा हत्थं वा पायं वा जावें लूसिज्जा, पाणाणि वा भूयाणि वा
जीवाइं वा सत्ताइं वा जाव ववरोवेज्जा, अह भिक्खूणं पुब्बोवदिट्ठा जाव
जं पुब्बामेव पण्णस्स उच्चारपासवणभूमिं पडिलेहेज्जा ॥सु० ६०॥

छाया—स भिक्षु वा भिक्षुकी वा समानो वा वसन् वा ग्रामानुग्रामं गच्छन् वा पूर्वमेव
खलु प्राज्ञस्य उच्चारप्रस्रवणभूमिं प्रतिलिखेत्, केवली ब्रूयात्—अप्रतिलिखितायाम् उच्चार
प्रस्रवणभूमौ भिक्षु वा भिक्षुकी वा रात्रौ वा विक्काले वा उच्चारप्रस्रवणं परिष्ठापयन् प्रस्र-
खेद् वा प्रपतेद् वा, स तत्र प्रस्रखलन् वा प्रपत्तन् वा हस्तं वा पादं वा यावत् लूषयेद्,
प्राणिनो वा, भूतानि ना जीवान् वा सत्वानि वा यावत्—व्यपरोपयेद्, अथ भिक्षूणां पूर्वोप-
दिष्टा यावत् यत् पूर्वमेव प्राज्ञस्य उच्चारप्रस्रवणभूमिं प्रतिलिखेत् ॥६०॥

टीका—सम्प्रति साधूनां साध्वीनाञ्च मलमूत्रादिपरित्यागभूमेः प्रतिलेखनादिकं कर्तुं-
माह—'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' सभिक्षु वा भिक्षुकी वा 'समाणे वा वसमाणे वा' समानो
वा=जङ्घादिमङ्गप्रयुक्तगमनासमर्थतया एकत्रैव तिष्ठन्, वसन् वा=मासकल्पादिना एकत्रैव
निवासं कुर्वन् 'ग्रामानुग्रामं दूइज्जमाणे वा' ग्रामानुग्रामं गच्छन् वा 'पुब्बामेव पण्णस्स'
पूर्वमेव—मलमूत्रादि प्रतिक्षेपात्प्रागेव खलु प्राज्ञस्य विवेकिनः साधोः 'उच्चारपासवणभूमिं'

अथ साधु और साध्वी को मलमूत्रादि परित्याग के लिये उस मलमूत्रादि
परित्याग भूमि को प्रतिलेखनादि करने के लिये कहते हैं—

टीकार्थ—'से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा समाणे वा वसमाणे वा ग्रामानु-
ग्रामं दूइज्जमाणे वा' वह पूर्वोक्त भिक्षुक और भिक्षुकी हाथ पांव जंचे वगैरह के
भंग टूट जाने से ग्रामान्तर में जाने में असमर्थ होने के कारण एक ही जगह
रहने वाले या निवास करने वाले मासकल्प विहारी वगैरह साधु या दूसरे

इसे साधु अने साध्वीके मलमूत्रादि त्याग करवानी भूमिने मलमूत्र त्याग करवा
प्रतिक्षेपनादि करवानु कथन सूत्रकार करे छे—

टीकार्थ—'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' ते पूर्वोक्त साधु अने साध्वी हाथ, पग,
जंघा, विगेरे लागी तूरी जवाथी ग्रामान्तर जाने अशक्त थवाने कारणे 'समाणे वा
वसमाणे' ओके ज स्थले रहेवावाणा मासकल्प विहारी विगेरे साधु भील तंदुरस्त हाथ
पगवाणा साधु 'ग्रामानुग्रामं दूइज्जमाणे वा' ओके ग्रामथी भील ग्राम विहाउ करे ॥६०॥

ઉચ્ચારપ્રસવળભૂમિમ્ મલમૂત્રાદિ પ્રતિલેખસ્થાનમ્ 'પડિલેહિજ્ઞા' પ્રતિલિખેત્-સમ્યક્તયા
પશ્યેત્ અન્યથા 'કેવલીવૂયા-આયાણમેયં' કેવલી-કેવલજ્ઞાની ભગવાન્ તીર્થદ્ધરઃ દ્રૂયાત્
બ્રવીતિ ઉપદિશતિ યત્ આદાનમેતત્-આદાનં કર્મબંધકારણમ્, एतत्-મલમૂત્રાદિપરિત્યાગ-
ભૂમેરનવલોકનમ્, તથાહિ 'અપડિલેહિયાણ ઉચ્ચારપાસવળભૂમિણ' અપ્રતિલિખિતાયામ્-
અનવલોકિતાયામ્ ઉચ્ચારપ્રસવળભૂમી-મલમૂત્રાદિ પરિષ્ઠાપનસ્થાને પૂર્વમદૃષ્ટે સતીત્યર્થઃ
'મિક્તૂ વા મિક્તુણી વા' મિક્તુ વાં મિક્તુકી વા 'રાઓ વા વિચાલે વા' રાત્રી વા, વિકાલે
વા વિકટસમયે વા મેઘાચ્છન્નાદિના અન્ધકારાવૃત્તે इत्यर्थः 'ઉચ્ચારપાસવળ' ઉચ્ચારપ્રસ-
વળમ્ મલમૂત્રાદિકમ્ 'પરિદૃવેમાણે' પરિષ્ઠાપયન્ મલમૂત્રાદીનાં પરિષ્ઠાપનં કુર્વન્ 'પયલેજ્ઞ
વા પવલેજ્ઞ વા' પ્રસ્થલેદ્ વા-અન્ધકારાવૃત્તત્વાત્ સ્તમ્ભાદિના આહતઃ સન્ પ્રસ્થલિતો વા

તંદુરસ્ત હાથપાંચ વાલે સાધુ એક ગ્રામ સે દૂસરે ગ્રામ વિહાર કરને વાલે હો પરંતુ
સંયમશીલ હન સમી સાધુઓં કો 'પુન્વામેવ ણં પળ્લરસ્સ ઉચ્ચારપાસવળભૂમિં'
મલમૂત્રાદિ ત્યાગકરને સે પહેલે હી મલમૂત્ર પરિત્યાગ ભૂમિકા 'પડિલેહિજ્ઞા'
પ્રતિ લેખન કર લેનાં ચાહિયે ક્યોંકિ 'કેવલીવૂયા આયાણમેયં' કેવલી ભગવાન્
મહાવીર સ્વામી કહતે હૈં કિ પ્રતિલેખન કે બિના મલમૂત્રાદિ પરિત્યાગ ભૂમિ મેં
મલમૂત્રાદિ પરિત્યાગ કરના આદાન કર્મ બંધન કા કારણ હોતા હૈ 'અપડિલેહિ-
યાણ' પ્રતિલેખના કિયે બિના કી 'ઉચ્ચારપાસવળભૂમિણ' મલમૂત્રોત્સર્ગ કી
ભૂમિ મેં 'મિક્તૂ વા મિક્તુણી વા' સાધુ યા સાધ્વી 'રાઓ વા વિચાલે વા' રાત્રિ
મેં યા વિકાલ મેં 'ઉચ્ચારપાસવળ પરિદૃવેમાણે' મલમૂત્રાદિ કે પરિત્યાગ કરને કે
સ્થાન કો પહેલે હી નહીં દેખ ખાલ કરકે મલમૂત્રાદિ પરિત્યાગ કરતા હુઆ વહ
સાધુ યા સાધ્વી 'પયલેજ્ઞ વા પવલેજ્ઞ વા' પ્રસ્થલિત હો જાયેગા યા ગિરજા-
યગા, અર્થાત્ મલમૂત્રાદિ પરિત્યાગ સ્થાન કો દેખખાલ કિયે બિના હી યદિ
સાધુ વહાં પર મલમૂત્રાદિ કા પરિત્યાગ કરતા હૈ તો અન્ધકાર વગેરહ કે કારણ

એ તમામ સાધુએએ મલમૂત્ર ત્યાગ કરતા 'પુન્વામેવ ણં પળ્લરસ્સ' પહેલા જ 'ઉચ્ચાર-
પાસવળભૂમિં' મલમૂત્ર ત્યાગ કરવાની ભૂમિનું 'પડિલેહિજ્ઞા' પ્રતિલેખન કરી લેવું. 'કેવલી
વૂયા' આ પ્રમાણે કેવલી ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીએ કહ્યું છે કે પ્રતિલેખન કર્યા વિના
જ મલમૂત્રાદિના ત્યાગ કરવાની ભૂમિમાં મલમૂત્રાદિના ત્યાગ કરવો તે 'આયાણમેયં'
આદાન કર્મબંધનું કારણ છે. તેથી 'અપડિલેહિયાણ ઉચ્ચારપાસવળભૂમિણ' સાધુ અને
સાધ્વીએ 'રાઓ વા વિચાલે વા' રાત્રે અથવા સમય વગર મલમૂત્રાદિના ત્યાગ કરવાના
સ્થાનને પહેલેથી જોયા વગર તે 'મિક્તૂ વા મિક્તુણી વા' સાધુ કે સાધ્વી 'ઉચ્ચાર પાસ-
વળ પરિદૃવેમાણે' મલમૂત્રને ત્યાગ કરે તો 'પયલેજ્ઞ વા પવલેજ્ઞ વા' પ્રસ્થલિત થાય છે.
અથવા પતિત થાય છે અર્થાત્ મલમૂત્રના ત્યાગ કરવાના સ્થાનને જોયા વિના જ જો
સાધુ કે સાધ્વી મલમૂત્રાદિના ત્યાગ કરે તો અન્ધકાર વિગેરેના કારણે ખાડા ટેકરા વિગેરેથી

સ્યાત્, પ્રપતિતો વા સ્યાત્ ‘સે તત્થ પયહેમાણે વા પવહેમાણે વા’ તસ્ય સ્વલ્પ સાધોઃ તન્ન-
તસ્યામ્ મલમૂત્રપરિષ્ઠાપનભૂમી પ્રસ્થલતો વા પ્રપતતો વા ‘હત્થં વા પાયં વા’ હસ્તો વા પાદો
વા ‘જાવ લૂસેજ્જ વા’ યાવત્-શિરો વા મુખં વા લૂષયેદ્ વા ત્રુટચેત્ ‘પાણાણિ વા મૂયાણિ વા’
પ્રાણિનો વા મૂતાનિ વા ‘જીવાઈં વા સત્તાઈં વા’ જીવાન્ વા સત્ત્વાનિ વા ‘વવરોવિજ્જા’ વ્યપ-
રોપયેદ્-હિંસ્યાત્, તન્ન યુક્તમિત્યાહ-‘અહ મિક્ખૂળં પુવ્વોવદિદ્ધા एस पइण्णा’ અથ મિશ્નુણાં
સાંધૂનાં કૃતે પૂર્વોપદિષ્ટા-તીર્થકૃદુક્તા ઇષા પ્રતિજ્ઞા આદેશઃ આજ્ઞા વર્તતે જં પુવ્વામેવ
પણ્ણસ્સ ઉચ્ચારપાસવળભૂમિં પહિલેહિજ્જા’ યત્ પૂર્વમેવ-મલમૂત્રપરિષ્ઠાપના ત્રાગેવ પ્રાજ્ઞસ્ય
સાધો રિદમાવશ્યકં યત્ ‘ઉચ્ચારપાસવળભૂમિં’ ઉચ્ચારપ્રસવળભૂમિમ્-મલમૂત્રપ્રક્ષેપસ્થાનં પ્રતિ
લિખેત્-ચયેત્ ॥૬૦॥

સ્તમ્ભ ઘગૈરહ સે ટકરા કર ગિરજાયગા ઓર ‘સે તત્થ પયહેમાણે વા પવહે-
માણે વા હત્થં વા, પાયં વા, જાવ લૂસેજ્જ વા’ વહ પૂર્વોક્ત સાધુ ઉસ મલમૂત્રાદિ
પરિત્યાગ સ્થાન મેં સ્તમ્ભાદિ સે ટકરા કર પ્રસ્થલિત હોતા હુઆ તથા ગિરતા
હુઆ અપને હાથ કો યા પાદ કો યા યાવત્ શિરમસ્તક કો યા મુખકો તોડ
હાલેગા અર્થાન્ હાથ પાંચ ટૂટ જાયેગા ઓર ‘પાણાણિ વા મૂયાણિ વા, જીવાઈંવા,
સત્તાઈં વા, વવરોવિજ્જા’ પ્રાણીભૂત જીવ સત્ત્વો કો મી મારેગા હસ પ્રકાર
અનેકોં કર્મ બંધન કે કારણ ઉપસ્થિત હોગે સો ઠીક નહીં હૈ ક્યોંકિ સાધુ મુનિ
મહાત્મા કર્મ બંધન સે છુટકારા પાને કે લિયે હી સંયમ પાલન કરના પરમાવશ્યક
સમજાતે હૈ ‘અહ મિક્ખૂળં પુવ્વોવદિદ્ધા एस पइण्णा’ હસલિયે મિશ્નુકોં કે લિયે
પહેલે હી વીતરાગ ભગવાન્ મહાવીર પ્રમુને ઇસી પ્રતિજ્ઞા બતલાયી હૈ અથવા
આદેશ દિયા હૈ કિ ‘જં પુવ્વામેવ પળ્ણસ્સ ઉચ્ચારપાસવળભૂમિં’ પ્રાજ્ઞ સંયમશીલ
સાધુ કો મલમૂત્રાદિ કો પરિત્યાગ કરને સે પહેલે હી મલમૂત્રાદિ પરિત્યાગ સ્થાન

ટકરાઈને પડિ જશે અને ‘સે તત્થ પયહેમાણે પવહેમાણે વા’ તે પૂર્વોક્ત સાધુએ મલમૂત્રા-
દિના ત્યાગ કરવાના સ્થાનમાં ટકરાઈને સ્થપિત થાય અથવા પડિ જાય તો ‘હત્થં વા
પાયં વા જાવ લૂસેજ્જ વા’ પોતાના હાથને અથવા પગને યાવત્ માથાને અથવા મુખને
તોડી નાખશે અર્થાત્ હાથ પગ તૂટ જશે, તથા ‘પાણાણિ વા મૂયાણિ વા જીવાઈં વા
સત્તાઈં વા’ પ્રાણીઓ-મૂતો-છૂવો અને સત્ત્વોને પણ ‘વવરોવિજ્જા’ મારશે આ રીતે અનેક
કર્મબંધનના કારણો ઉપસ્થિત થશે એ ઉચિત નથી. કેમ કે સાધુ મુનિ મહાત્માઓ
કર્મબંધનથી છૂટકારો પામવા માટે જ સંયમ પાલન કરવું એ પરમાવશ્યક સમજે છે.
તેથી ‘અહ મિક્ખૂળં પુવ્વોવદિદ્ધા एस पइण्णा’ સાધુઓને માટે વીતરાગ લગવાનું મહાવીર
પ્રમુએ પહેલેથી જ એવી પ્રતિજ્ઞા બતાવી છે અર્થાત્ આજ્ઞા કરી છે, કે ‘જં પુવ્વામેવ
પળ્ણસ્સ ઉચ્ચારપાસવળભૂમિં પહિલેહિજ્જા’ સંયમશીલ સાધુએ મલમૂત્રાદિના ત્યાગ કરતા
પહેલાં જ મલમૂત્રાદિ ત્યાગ કરવાના સ્થાનની પ્રતિષ્ઠા કરવી જોઈએ. અર્થાત્ સ્થાનનું

मूळम्—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा अभिकंखेज्जा सेज्जासंधारभूमि पडिलेहित्तए, णणत्थ आयरिएण वा उवज्झाएण वा जाव गणाव-
च्छेएण वा बालेण वा बुद्धेण वा सेहेण वा गिलाणेण वा आएसेण वा
अंतेण वा मज्जेण वा समेण वा तिसमेण वा पवाएण वा णिवाएण वा
वा तओ संजयामेव पडिलेहिय पडिलेहिय पमज्जिय पमज्जिय तओ
संजयामेव बहुफासुयं सिज्जासंधारगं संथरिज्जा ॥सू० ६१॥

छाया-संभिक्षु वा भिक्षुकी वा अभिकाङ्क्षेन् शय्या संस्तारभूमि प्रतिलेखितम्, नान्यत्र
आचार्येण वा उपाध्यायेन वा यावद् गणावच्छेदकेन वा, बालेन वा बुद्धेन वा शैक्षेण वा
गुह्यानेन वा आदेशेन वा, अन्तेन वा मध्येन वा समेन वा विपमेण वा प्रवातेन वा निर्वातेन
वा ततः संयत एव प्रतिलिख्य प्रतिलिख्य प्रमृज्य प्रमृज्य ततः संयत एव बहुप्रासुकं
शय्या संस्तारकं संस्तरत् ॥६१॥

टीका-सम्प्रति संस्तारकभूमिमधिकृत्य कमपि विशेष वक्तुमाह-‘से भिक्खू वा
भिक्खुणी वा’ स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘अभिकंखिज्जा’ अभिकाङ्क्षेत्-वाञ्छेत्-‘सिज्जा
संधारभूमि पडिलेहित्तए’ शय्या संस्तारकभूमिम्-फलकादि स्थापनस्थानं प्रतिलिखितम्
प्रतिलेखनं कर्तुं यदि इच्छेत् तर्हि ‘णणत्थ’ नान्यत्र वक्ष्यमाणम् आचार्यादिभिः स्वीकृतं
को ‘पडिलेहिज्जा’ प्रतिलेखन करलेना चाहिये या देख लेना चाहिये ॥ ६० ॥

अब संस्तारक संथरा पाथरने की भूमि को भी प्रतिलेखन करलेना चाहिये
यह बतलाते हैं-

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा, अभिकंखेज्जा सेज्जा संधारभूमि
पडिलेहित्तए’ वह पूर्वोक्त भिक्षु और भिक्षुकी यदि शय्या संस्तारक भूमि को
अर्थात् फलकपाट वगैरह स्थापन स्थान को प्रतिलेखन करना चाहे तो ‘णणत्थ
आयरिएण वा’ आचार्यादि से स्वीकृत शय्या संस्तारक स्थान को छोड़कर ही
प्रतिलेखन करना चाहिये उसी को स्पष्ट करते हैं आचार्य से स्वीकृत शय्या
संस्तारक स्थान को तथा ‘उवज्झाएण वा’ उपाध्याय से स्वीकृत एवं ‘जाव

अवलोकन करी लेवु लेधजे. ॥ ६० ॥

इसे संस्तारक संधारो पाथरवानी भूमिनु पबु प्रतिलेखन करवानु’ सूत्रकार
कथन करे छे.-

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा ते पूर्वोक्त सयमशील साधु अने स ध्वी
‘सेज्जा संधारभूमि’ पडिलेहित्तए’ जो शय्या संस्तारक भूमिनु अर्थात् देखकर-पाट विगेरे
स्थापन स्थाननु’ प्रतिलेखन करवा ‘अभिकंखेज्जा’ ध्वजता होय तो ‘णणत्थ आयरिएण
वा’ आचार्य से स्वीकृत शय्या संस्तारकना स्थानने तथा ‘उवज्झाएण वा’ उपाध्याये स्वीकृत

शय्यासंस्तारकस्थानं विहाय इत्यर्थः तदेवाह—‘आयरिण वा’ आचार्येण वा ‘उवज्झाएण वा’ उपाध्यायेन वा ‘जाव’ यावत्—गणधरेण वा ‘गणावच्छेए वा’ गणावच्छेदकेन वा ‘बालेण वा’ बुद्धेण वा ‘बालेन वा’ शिशुना साधुना वृद्धेन वा साधुना ‘सेहेण वा’ शैक्षेण वा—नूतन-दीक्षितेन वा साधुना ‘गिलाणेण वा’ ग्लानेन वा रुग्णेन साधुना ‘आएसेण वा’ आदेशेन वा अभ्यागतेन अतिथिभूतेन साधुना च स्वीकृतां शय्यासंस्तारकभूमिं परित्यज्य ‘अंतेण वा’ मज्जेण वा’ अन्तेन वा—अन्तभागे वा, मध्येन वा मध्यभागे वा ‘समेण वा’ समेन वा सम-भागे वा ‘विसमेण वा’ विषमेण वा विषमभागे वा ‘पवाएण वा’ प्रवातेन वा प्रकृष्ट पवन युक्तभागे वा ‘निवाएण वा’ निवातेन वा निर्वातयुक्तभागे वा ‘तओ संजयामेव’ ततः तद-नन्तरम् संयत एव’ संयमपालनपूर्वक मेव ‘पडिलेहिय पडिलेहिय’ प्रतिलिख्य प्रतिलिख्य पौनः पुन्येन प्रतिलेखनं विधाय ‘पमज्जिय पमज्जिय’ प्रमृज्य प्रमृज्य पुनः पुनः प्रमार्जनं कृत्वा ‘तओ संजयामेव’ ततः—तदनन्तरम्—प्रतिलेखनप्रमार्जनानन्तरम् संयत एव संयम पालनपुरस्सरमेव ‘बहुफासुयं’ बहु प्राप्नुकम्—अनेकाचित्तम् सर्वथा सचित्तरहितम् ‘सेज्जा संधारंगं’ शय्यासंस्तारकम् ‘संधरिज्जा’ संस्तरेत्—विस्तारयेत्, विस्तृतं कुर्यादित्यर्थः ॥६१॥

गणावच्छेएण वा’ यावत् गणधर से स्वीकृत एवं गणावच्छेदक से स्वीकृत एवं ‘बालेण वा’ बाल और ‘बुद्धेण वा’ वृद्ध से स्वीकृत तथा ‘सेहेण वा’ तथा नवीन दीक्षित साधु और ‘गिलाणेण वा’ ग्लान रुग्ण साधु से स्वीकृत एवं ‘आएसेण वा’ अतिथि अभ्यागत साधु से स्वीकृत शय्यासंस्तारक भूमि को छोड़कर ही प्रतिलेखन करना चाहिये एवं ‘अंतेण वा’ अंत भागमें तथा ‘मज्जेण वा’ मध्य-भाग में एवं ‘समेण वा’ समभाग में तथा ‘विसमेण वा’ विषमभाग में एवं ‘पवाएण वा’ अधिक पवनयुक्त भागमें एवं ‘निवाएण वा’ निवात युक्त भागमें ‘तओ संजयामेव पडिलेहिय पडिलेहिय’ संयमशील होकर बार बार प्रतिलेखन कर तथा ‘पमज्जिय पमज्जिय तओ संजयामेव’ बारबार प्रमार्जन कर संयम पालन पूर्वक ही ‘बहुफासुयं सिज्जासंधारंगं संधरिज्जा’ सर्वथा अचित्त शय्या

शय्या संस्तारक स्थानने ‘जाव गणावच्छेएण वा’ यावत् गणधरे स्वीकारेद तथा गणाव-च्छेद के स्वीकारेद तथा ‘बालेण वा बुद्धेण वा’ गण साधुये के वृद्ध साधुये स्वीकारेद तथा ‘सेहेण वा गिलाणेण वा’ नवीन दीक्षा दीधेद साधु तथा ग्लानरोगी साधुये स्वीका-रेद स्थानने तथा ‘आएसेण वा अतिथि अभ्यागत साधुये स्वीकारेद शय्या संस्तारक भूमिने छोडीने न प्रतिलेखन करवु. तेमन ‘अंतेण वा मज्जेण वा’ अन्त भागभां तथा मध्य भागभां ‘समेण वा विसमेण वा’ समभागभां तथा विषम भागभां तथा ‘पवाएण वा निवाएण वा’ पवु पडता पवनवाणा भागभां के वायु विनाना भागभां ‘संजयामेव पडिलेहिय पडिलेहिय’ संयमशील थधने न बारंवार प्रतिलेखन करीने तथा ‘पमज्जिय पमज्जिय’ बारबार प्रमार्जना करीने ‘तओ संजयामेव’ संयम पालन पूर्वक न ‘बहु फासुयं’ सिज्जासंधारंगं सर्वथा अचित्त शय्या संस्तारक इदक पाट, विगेरेने ‘संधरि-

मूलम्—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा बहुफासुयं सेज्जासंधारणं संधरित्ता, अभिकंखेज्जा बहुफासुए सेज्जासंधारणं दुरुहित्तए ॥६२॥

छाया—स भिक्षु वा भिक्षुकी वा बहुप्रासुकं शय्यासंस्तारकं संस्तीर्य अभिकाङ्क्षेत् बहुप्रासुकं शय्यासंस्तारकम् आरोढुम् ॥ ६२ ॥

टीका—‘सम्प्रति शय्यासंस्तारके शयनविधिं प्रतिपादयितुमाह—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स भिक्षु वा भिक्षुकी वा ‘बहुफासुयं सेज्जासंधारणं’ बहुप्रासुकम्—सर्वथा अचित्तम्, शय्यासंस्तारकम्—फलकादि शयनीयम् ‘संधरित्ता’ संस्तीर्य—आस्तीर्य ‘अभिकंखेज्जा’ अभिकाङ्क्षेत् ‘बहुफासुए’ बहुप्रासुके—सर्वथाऽचित्ते ‘सेज्जा संधारणं’ शय्या संस्तारके—फलकादि शयनीये ‘दुरुहित्तए’ आरोढुम्—उपवेष्टुम् इच्छेदिति भावः शय्यासंस्तारकं सर्वथाऽचित्तम् आस्तीर्य तदुपरि शयनार्थम् उपविशेदित्यर्थः ॥६२॥

मूलम्—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा बहुफासुए सेज्जा संधारणे दुरु-

संस्तारक फलक वगैरह को विस्तृत करे अर्थात् आचार्यादि के फलकादि को छोड़कर अपने पाट वगैरह शय्यासंस्तारक को प्रतिलेखन कर बिछावे ॥ ६१ ॥

अब शय्या संस्तारक पाट फलक चौकी वगैरह पर शयनविधि बतलाते हैं—

टीकार्थ—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा, बहुफासुयं सेज्जासंधारणं संधरित्ता’ वह पूर्वोक्त भिक्षु सयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी बहु प्रासुक सर्वथा अचित्त अर्थात् बिल्कुल ही सचित्त रहित शय्या संस्तारक फलक पाट वगैरह शयनीय साधन को संस्तीर्य बिछाकर उस सर्वथा अचित्त ‘अभिकंखेज्जा बहुफासुए सेज्जा संधारणे दुरुहित्तए’ शय्या संस्तारक फलकादि शयनीय स्थान पर अर्थात् पाट वगैरह शयन करने के लिये बैठने की इच्छा करे एतावता फलक पाट वगैरह शय्या संस्तारक को बिल्कुल अचित्त बनाकर उस पर संधरा वगैरह बिछाकर उस के ऊपर शयनार्थ बैठना चाहिये । ६२ ॥

ज्जा’ पाथरु’ अर्थात् आचार्य विगेरेना इलकादिने छोडीने न पोतानी पाट विगेरे शय्या संस्तारकतु प्रतिलेखन करीने पाथरु ॥सू. ६१ ॥

इवे शय्या संस्तारक पाट विगेरे पर शयन विधि मतवे छे.

टीकार्थ—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त सयमशील साधु अने साध्वी ‘बहुफासुय सेज्जासंधारणं संधरित्ता’ बहुप्रासुक—सर्वथा अचित्त शय्या संस्तारक पाट विगेरे सुवाना साधनने ‘संधरित्ता’ पाथरीने ‘बहुफासुए सेज्जा संधारणं’ ओ सर्वथा अचित्त शय्या संस्तारक—इलकादि सुवाना स्थान पर अर्थात् पाट विगेरेनी उपर ‘अभिकंखेज्जा दुरुहित्तए’ सुवा भाटे के भेसवानी छिछा करे अर्थात् इलक, पाट विगेरे शय्या संस्तारकने मिलकुल अचित्त बनानीने तेनी उपर संधराने पाथरीने तेना उपर शयनकरवा भेसवु ॥ ६२ ॥

हमाणे पुत्रामेव ससीसोवरियं कायं पाए य पमज्जिय पमज्जिय तओ संजयामेव बहुफासुए सेज्जासंथारगे सइज्जा ॥ सु० ६३ ॥

छाया—स भिक्षु वा भिक्षुकी वा बहुप्रासुके शय्यासंस्तारके आरोहणपूर्वमेव सशीर्षोपरिकं कायं पादं च प्रमृज्य प्रमृज्य ततः संयत एव बहुप्रासुके शय्यासंस्तारके आरुह्य ततः संयत एव बहुप्रासुके शय्यासंस्तारके शयीत ॥ ६३ ॥

टीका—अथ शय्यासंस्तारके शयनप्रकारमाह—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ सभिक्षु वा भिक्षुकी वा ‘बहुफासुए’ बहुप्रासुके सर्वथा अचित्ते ‘सेज्जासंथारगे’ शय्यासंस्तारके फलकादि शयनीये ‘दुरुहमाणे’ आरोहण-उपविशन् ‘पुत्रामेव’ पूर्वमेव-उपवेशनात् प्रागेव ‘ससीसोवरियं’ सशीर्षोपरिकं शीर्षसहितोपरितनभागम् ‘कायं पाए य’ कायं पादं च ‘पमज्जिय पमज्जिय’ प्रमृज्य प्रमृज्य पुनः पुनः प्रमार्जनं कृत्वा ‘तओ संजयामेव’ ततः तदनन्तरम् सशीर्षकायपादप्रमार्जनानन्तरमित्यर्थः, संयत एव-संयमपालनपूर्वकमेव ‘बहुफासुए’ बहुप्रासुके सर्वथा अचित्ते ‘सेज्जासंथारगे’ शय्यासंस्तारके फलकादि शयनीये ‘दुरुहिता’

अब फलकादि शय्या संस्तारक पर शयन करने का प्रकार बतलाते हैं—

टीकार्थ—‘से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा’ वह पूर्वोक्त भिक्षुक संयमवान् साधु और भिक्षुकी साध्वी ‘बहुफासुए सेज्जासंथारगे’ बहुप्रासुक सर्वथा अचित्त शय्या संस्तारक फलक पाट वगैरह पर ‘दुरुहमाणे पुत्रामेव’ शयन करने के लिये चढ़ते हुए उसपर बैठने से पहले ही ‘ससीसोवरियं कायं’ शीर्ष-मस्तक सहित ऊपर के काय भाग को और ‘पाए य पमज्जिय पमज्जिय’ पादको बारबार प्रमार्जन करके ‘तओ संजयामेव’ करने के बाद संयत एव अर्थात् संयम पालन पूर्वक ही ‘बहुफासुए सेज्जा संथारए दुरुहिता’ बहुप्रासुक-सर्वथा अचित्त शय्या संस्तारक फलक पाट वगैरह संथार पर चढ़ कर ‘तओ संजयामेव’ उस पर चढ़ने के बाद सगमशील होकर ही ‘बहुफासुए सेज्जा संथारए सइज्जा’ बहु प्रासुक अत्यंत अचित्त फलक पाट वगैरह शय्या संस्तारक पर शयन करे अर्थात् संयम पालन पूर्वक ही शयन करना चाहिये एतावता फलकादि शय्या संस्तारक को

इसे इलकदि शय्या संस्तारक पर शयन करवाने। प्रकार बतावे छे.—

टीकार्थ—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त साधु अने साध्वी ‘बहु फासुए सेज्जा सथारगे’ सर्वथा अचित्त शय्या संस्तारक फलक पाट विगेरेनी उपर ‘दुरुहमाणे’ शयन करवा भाटे थठतां ‘पुत्रामेव’ तेना पर जेसता पड़ेलां न ‘ससीसोवरिय काय’ मस्तक सहित उपरना काय भागने अने ‘पाएय पमज्जिय पमज्जिय’ पगने बार-बार प्रमार्जना करीने ‘तओ संजयामेव’ ते पछी अर्थात् प्रमार्जना कर्या पछी संयम पालन पूर्वक न ‘बहुफासुए सेज्जा सथारए’ सर्वथा अचित्त जेवा संस्तारक इलक पाट विगेरेनी उपर ‘दुरुहिता’ थठीने तेना पर जेठा पछी ‘तओ संजयामेव’ संयमशील थठि न

આરહ્ય ઉપવિશ્ય 'તઓ સંજયામેવ' તતઃ શય્યાસંસ્તારકે ઉપવેશનાનન્તરમ્ સંયતણ-સંયમ પાલનપૂર્વકમેવ 'બહુફાસુણ' બહુપ્રાસુકે-સર્વથા અચિત્તે 'સેઝ્જાસંથારગે' શય્યાસંસ્તારકે-ફલકાદિશયનોયે 'સઙ્ગા' શયીત, શયનં કુર્યાત્, તથા ચ શય્યાસંસ્તારકસ્ય આસ્ત-રણાનન્તરમ્ શયનાત્પ્રાગેવ ચતનાપૂર્વકં મસ્તકાદારભ્ય પાદપર્યન્તમ્ પ્રમાર્જનં કૃત્વા સાધુભિઃ સાધ્વીભિશ્ચ શયનં કર્તવ્યમિતિ ॥૬૩॥

મૂલમ્-સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા બહુફાસુણ સેઝ્જાસંથારણ સયમાણે ણો અણ્ણમણ્ણસ્સ હત્થેણ હત્થં, પાણ પાયં, કાણ કાયં આસાણ્ઝ્જા, સે અણાસાયમાણે તઓ સંજયામેવ બહુફાસુણ સેઝ્જા-સંથારણ સણ્ઝ્જા ॥સૂ. ૬૪॥

છાયા-સ ભિક્ષુ વા ભિક્ષુકી વા બહુપ્રાસુકે શય્યાસંસ્તારકે શયાનઃ નો અન્યોન્યસ્ય હસ્તેન હસ્તમ્, પાદેન પાદમ્, કાયેન કાયમ્ આશાતયેત્, સ અનાશાતયન્ તતઃ સંયતણ બહુપ્રાસુકે શય્યાસંસ્તારકે શયીત ॥ ૬૪ ॥

ટીકા-અથ પરસ્પરમનાશાતનપૂર્વકં શયનમાહ-'સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા' સ ભિક્ષુ વા ભિક્ષુકી વા 'બહુફાસુણ સેઝ્જાસંથારણ' બહુપ્રાસુકે-સર્વથા અચિત્તે શય્યા-પાથરને કે બાદ શયન કરને સે પહેલે હી ચતના પૂર્વક મસ્તક સે લેકર પાદપર્ય-ન્ત કા પ્રમાર્જન કરકે સાધુ ઓર સાધ્વી કો સંયમ પાલન પૂર્વક હી શયન કરના ચાહિયે યહ ફલિતાર્થ સમજના ॥ ૬૩ ॥

અવ સાધુઓ કો પરસ્પર આશાતના કે વિનાહી શયન કરના ચાહિયે યહ વતલાતે હૈ-

ટીકાર્થ-'સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા બહુફાસુણ સેઝ્જા સંથારગે સયમાણે' બહુપૂર્વોક્ત ભિક્ષુક ઓર ભિક્ષુકી બહુપ્રાસુક સર્વથા અચિત્ત ફલક પાટ વગેરે શય્યા સંસ્તારક પર શયન કરતે હુણ 'ણો અણ્ણમણ્ણસ્સ હત્થેણ હત્થં' અન્યોન્ય

'બહુફાસુણ' સર્વથા અચિત્ત ઓવા 'સેઝ્જા સંથારણ' ફલક પાટ વિગેરે શય્યા સંસ્તારકની ઉપર 'સઙ્ગા' શયન કરવું. અર્થાત્ સંયમ પાલન પૂર્વક જ શયન કરવું 'ઠેવાતું' તાત્પર્ય એ છે કે ફલકાદિ શય્યા સંસ્તારકને પાથર્યા પછી સુતાં પહેલાં જ ચતના પૂર્વક માથાથી લઈને પગ સુધીનું પ્રમાર્જન કરીને સાધુ અને સાધ્વીએ સંયમ પાલન પૂર્વક જ શયન કરવું ॥ સૂ. ૬૩ ॥

હવે સાધુઓને પરસ્પર આશાતના કર્યા વિના શયન કરવાનું કથન કરે છે,-

ટીકાર્થ-'સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સાધુ અને સાધ્વી 'બહુ ફાસુણ સેઝ્જા સંથારગે' સર્વથા અચિત્ત ઓવા ફલક પાટ વિગેરે શય્યા સંસ્તારકની ઉપર 'સય-માણે' શયન કરતાં 'ણો અણ્ણમણ્ણસ્સ' એક બીબના 'હત્થેણ હત્થં' કાથથી એક બીબ

संस्तारके फलकादि शयनीये 'सयमाणे' शयानः-शयनं कुर्वन् 'णो अणमणस्स' नो अन्यो न्यस्य-परस्परम्, एकःसाधुः अपरस्य साधुः 'हत्थेण हत्थं' हस्तेन हस्तम् 'पाएण पायं' पादेन पादम् 'काएण कायं' कायेन कायम् 'आसाएज्जा' आशातयेत् आशातनां कुर्यात्, नो परस्परं हस्तादिना हस्तादिकं संस्पृशेदित्यर्थः, 'से अणासायमाणे' स साधुः, अनाशातयन् न आशातनां कुर्वन्, असंस्पृशन्नित्यर्थः 'तओ संजयामेव' ततःहस्तादिना अनाशातनानन्तरम् संयतएव-यतनापूर्वकमेव 'बहुफासुए' बहुप्रासुके-सर्वथा अचित्ते 'सेज्जासंथारए' शय्या संस्तारके फलकादिशयनीये 'सएज्जा' शयीत शयनं कुर्यात् । परस्परसंस्पर्शविनैव शय्या संस्तारके शयीतेति ॥ ६४ ॥

मूलम्-से भिक्खु वा भिक्खुणी वा उस्सासमाणे वा णीसासमाणे वा कासमाणे वा छीयमाणे वा जंभायमाणे वा उड्डुए वा वायणिसंगे वा करेमाणे पुव्वामेव आसयं वा पोसयं वा पाणिणा परिपिहित्ता तओ संजयामेव ऊससेज्ज वा णीससेज्ज वा काससेज्ज वा जाव वाय-निसंगं वा करेज्जा ॥सू० ६५ ॥

छाया-स भिक्षु वा भिक्षुकी वा उच्छ्वसन् वा निःश्वसन् वा कासमानो वा क्षुतं कुर्वणो वा जृम्भमाणो वा उद्विग्नः वा वातनिसंगं वा कुर्वन् पूर्वमेव आसयं वा पोष्यं वा पाणिना परिपिधाय ततः संयतएव उच्छ्वसेद् वा निःश्वसेद् वा कासेत वा यावद् वातनिसंगं वा कुर्यात् ॥ ६५ ॥

परस्परमें एक साधु दूसरे साधु के हाथ से हाथका या 'पाएण पायं' पादसे पादको 'कायेण कायं' काया शरीर से शरीर को नहीं 'आसाएज्जा' आशातन करे अर्थात् फलकादि पर सोते हुए एक साधु दूसरे साधु के हाथको हाथ से या पादको पादसे या शरीर से शरीरका स्पर्श नहीं करे अपितु 'से अणासायमाणे तओ संजयामेव' वह साधु हस्तादि को नहीं छूते हुए संयमपालन पूर्वक 'बहुफासुए-सेज्जासंथारए' बहु प्रासुक सर्वथा अचित्त ही फलकादि शय्या संस्तारक पर 'सएज्जा' शयन करे अर्थात् साधु को संयम पालन करना परमावश्यक है इस लिये संघम नियम पालन पर ध्यान देते हुए ही सोना चाहिये ॥ ६४ ॥

साधुना हाथने अगर 'पाएण पायं' ओके भीजा साधुना पगथी पगने अथवा 'काएण कायं' शरीरथी शरीरने 'आसाएज्जा' स्पर्श करेवा नहीं परतु 'अणासायमाणे' ओ साधु ओके भीजना हाथ विगेरेने अडक्या शिवाय न 'तओ संजयामेव' संयम पालन पूर्वक 'बहुफासुए सेज्जासंथारए' सर्वथा अचित्त ओवा इलकादि शय्या संस्तारक पर 'सएज्जा' शयन करवुं. अर्थात् साधुओ संयम पालन करवुं ओ भास नदरी छे. तेथी संयम नियम पालनमां ध्यान आपीने न शयन करवुं नैधओ ॥ सू. ६४ ॥

टीका-सम्प्रति यतना पूर्वकमेव साधुसाध्वीनां श्वासत्यागादिकं कर्तुमाह-‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ स भिक्षुर्वा भिक्षुणी वा जंयमवान् साधुः साध्वी वा ‘उत्सासमाणे वा’ उच्छ्वास-सन् वा-उच्छ्वासं कुर्वन् वा, ‘णीसासमाणे वा’ निःश्वासन् वा-निःश्वासं कुर्वन् वा ‘कासमाणे वा’ कासमानो वा कासश्वासं कुर्वन् वा ‘छीयमाणे वा’ क्षुतं कुर्वन् वा-छिकां कुर्वणो वा ‘जंमायमाणे वा’ जृम्भमाणो वा-जृम्भा कुर्वन् वा, ‘उद्गृह्ण वा’ उद्गिरन् वा उद्गारं कुर्वन् वा ‘वायनिसग्गं वा करेमाणे’ वातनिसर्गं वा कुर्वन् अपाननायुत्यागं वा कुर्वन् ‘पुब्बामेव’-पूर्वमेव उच्छ्वासादिरुणात्प्रागेव ‘आसयं वा पोसयं वा’ आस्यं वा-शुखं वा, पोष्यं वा-पायुं वा मूलो-धिष्ठानं ‘पाणिणा परिपिहिता’ पाणिना-रस्तेन, परिपिधाय-पिहितं कृत्वा ‘तओ संजयामेव’ ततःमुखपाय्यो ईस्तादिना पिधानानन्तरम्, संयतएव यतनापूर्वकमेव ‘ऊससेज्ज वा’ उच्छ्वासैद् वा-उच्छ्वासं कुर्यात् ‘णीससेज्ज वा’ निःश्वासैद्वा-निःश्वासं कुर्यात् ‘काससेज्ज वा’ वासेत

अब यतना पूर्वक ही श्वासप्रश्वासादिक त्यागना चाहिये यह बतलाते हैं-

टीकार्थ-‘से भिक्खु वा, भिक्खुणी वा’ वह पूर्वोक्त भिक्षु साधु और भिक्षुकी साध्वी ‘उत्सासमाणे वा’ उच्छ्वास करते हुए ‘णीसासमाणे वा’ निश्वास करते हुए अर्थात् श्वास को उपर चढाते हुए या नीचे उतारते हुए तथा ‘कासमाणे वा’ कास श्वास करते हुए याने खांसते हुए या ‘छीयमाणे वा’ छीक करते हुए तथा ‘जंमायमाणे वा’ जृम्भ जमूहाई (हांफी) लेते या ‘उद्गृह्ण वा’ उद्गार करते हुए याने ढिकरते हुए या ‘वायनिसग्गे वा, करेमाणे’ वायु त्याग करते हुए अर्थात् अपना वायु का त्याग करते हुए (अधोवात छोडते हुए) ‘पुब्बामेव आसयं वा, पोसयं वा’ उच्छ्वास प्रश्वासादि लेने से पहले ही आस्य अर्थात् मुखको तथा पायुगुदाको ‘पाणिणा परिपिहिता’ हाथ से ढांककर ‘तओ संजया मेव ऊससेज्ज वा’ उसके बाद संयम पूर्वक ही श्वास को छोडे और ‘णीससेज्ज वा’ निश्वास ग्रहण करे ‘काससेज्ज वा’ या कास श्वास करे अर्थात् खांसे और ‘जाव वात

ढवे सयम पूर्वक न श्वास निश्वासादिना त्याग विधे कहे छे.-

टीकार्थ-‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी ‘उत्सासमाणे वा’ उच्छ्वास देता के निश्वास छोडता अर्थात् श्वासने-उपर देवा के नीचे उतारता तथा ‘कासमाणे वा’ छीयमाणे वा’ कास श्वास करतां अर्थात् उधरस देता के छीकती वगैरे ‘जंमायमाणे वा’ अथवा ढाईतां के ‘उद्गृह्ण वा’ उद्गार करतां के ‘वायनिसग्गे वा करेमाणे’ बाहुट करती वगैरे ‘पुब्बामेव आसयं वा पोसयं वा’ उच्छ्वास के निश्वास देता पडेलां न सुगने तथा सुदने ‘पाणिणा परिपिहिता’ हाथथी ढाडीने ‘तओ संजयामेव’ यही संयम पूर्वक न ‘ऊससेज्ज वा’ ‘णीससेज्ज वा’ श्वास छोडवे-के निश्वास अहंथु करवे। अथवा ‘काससेज्ज वा’ कास श्वास करवे अर्थात् उधरस आवी अने ‘जाव वातनिसग्गं वा करेज्जा’ आवत छीकवुं के ढाई देवे। तथा उद्गार करवे।

વા-કાસશ્વાસં કુર્યાત્ 'જાવ વાયનિસર્ગં વા' યાવત્-ક્ષુતં કુર્યાદ્ વા જૃમ્ભેત વા ઉદ્ગિરેદ્ વા, વાતનિસર્ગમ્ વા અપાનવાયુત્યાગમ્ 'કરેજ્જા' કુર્યાત્, તથા ચ હસ્તેન મુખં પાયુશ્ચ પિધા-યૈવ યતનાપૂર્વકમ્ ઉચ્છ્વાસાદિકં વિદધ્યાત્, યેન વાયુકાયિકજીવહિંસા ન ભવેત્ ॥૬૫॥

મૂઠમ્-સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા સમાવેગયા સેજ્જા ભવેજ્જા, વિસમાવેગયા સેજ્જા ભવેજ્જા, પવાતા વેગયા સેજ્જા ભવેજ્જા, ણિવાતા વેગયા સેજ્જા ભવેજ્જા, સસરક્ખા વેગયા સેજ્જા ભવેજ્જા, સદંસમસગા વેગયા સેજ્જા ભવેજ્જા, અપ્પદંસમસગા વેગયા સેજ્જા ભવેજ્જા, સપરિ-સાહાવેગયા સેજ્જા ભવેજ્જા, અપરિસાહાવેગયા સેજ્જા ભવેજ્જા, સઉ-વસગ્ગા વેગયા સેજ્જા ભવેજ્જા, નિરુવસગ્ગા વેગયા સેજ્જા ભવેજ્જા તહ-પ્પગારાહિં સેજ્જાહિં સંવિજ્જમાણાહિં પગ્ગહિતતરાગં વિહારં વિહરેજ્જા, ણો કિંચિવિ ગિલાણ્ણજ્જા ॥૬૬॥

છાયા-સમિશ્તુર્વા મિશ્તુકી વા સમા વા એકદા શય્યા ભવેદ્ વિપમા વા એકદા શય્યા ભવેત્, પ્રવાતા વા એકયા શય્યા ભવેત્, નિવાતા વા એકદા શય્યા ભવેત્ સરજસ્કાવા એકદા શય્યા ભવેત્, અલ્પરજસ્કા વા એકદા શય્યા ભવેત્, સદંશમશકા વા એકદા શય્યા ભવેત્, અલ્પદંશમશકા વા એકદા શય્યા ભવેત્, સપરિશાટા વા એકદા શય્યા ભવેત્, અપરિશાટા વા એકદા શય્યા ભવેત્, સોપસર્ગા વા એકદા શય્યા ભવેત્, નિરુપસર્ગા વા એકદા શય્યા ભવેત્, તથાપ્રકારાભિઃ શય્યાભિઃ સંવિધમાનાભિઃ પ્રગૃહીતતરકં વિહારં વિહરેત્, નો કિશ્ચિ-દપિ ગ્ચાયેત્ ॥૬૬॥

નિસર્ગં વા કરેજ્જા' યાવત્ છીક તથા જમુહાઈ લે અર્થાત્ હાપો કરે તથા ઉદ્ગાર કરે ઢીકરે ઓર અપાન વાયુ કા પરિત્યાગ કરે એતાવતા હાથ સે મુખ કો ઓર ગુદા કો પિધાન કરકે હી યતના પૂર્વક ઉચ્છ્વાસ પ્રશ્વાસાદિ કો કરના ચાહિયે જિસ સે કિ વાયુકાયિક જીવોં કો હિંસા નહીં હો, અન્ય થા વાયુકાયિક જીવ હિંસા સે સંયમ કી વિરાધના હોગી ॥ ૬૫ ॥

અમી સામાન્ય રૂપ સે શય્યા કો લક્ષ્ય કર કુછ વિશેષવતા બતલના ચાહતે હૈં
ટીકાર્થ-‘સે ભિક્ષુ વા, ભિક્ષુણી વા’ વહ પૂર્વોક્ત મિશ્તુ ઓર મિશ્તુકી

અને અપાનવાયુનો ત્યાગ કરવો કહેવાતું તાત્પર્ય એ છે કે-હાથથી મુખ તથા શુદ્ધ સ્થળને ઢાકીને જ યતના પૂર્વક ઉચ્છ્વાસ નિશ્વાસાદિ કરવા ભેદથી કે જેથી વાયુ કાયિક જીવની હિંસા થાય નહીં નહીં તર વાયુકાયિક જીવોની હિંસાથી સંયમની વિરાધના થાય છે. ॥ ૬૫ ॥

કહે સામાન્ય રીતે શય્યાને ઉદ્દેશીને વિશેષતાતું કથન કરે છે.—

ટીકાર્થ-‘સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વીએ

टीका—‘सम्प्रति सामान्यतः शय्यामधिकृत्य किञ्चिद् विशेषं वक्तुमाह—‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ स भिक्खुर्वा भिक्खुनी वा शय्यामधिष्ठाय विहरेत् न किञ्चिदपि ग्लान्येदित्यग्रे-
णान्वयः कीदृशी शय्या स्यादित्याह—‘समावेगया सेज्जा भवेज्जा’ समा वा—समास्तृता
वा एकदा—कदाचित् शय्या भवेत्, ‘विसमावेगया सेज्जा भवेज्जा’ विपमा वा—विपमास्तृता
वा, एकदा—कदाचित् शय्या—संस्तारकरूपा भवेत् ‘पवायावेगया सेज्जा भवेज्जा’ प्रवाता वा—
घाताभिमुखी वा, एकदा—कदाचित् शय्या भवेत् ‘निवायावेगया सेज्जा भवेज्जा’ निवाता
वा प्रतिकूलवाता वा एकदा—कदाचित् शय्या भवेत् ‘ससरक्खावेगया सेज्जा भवेज्जा’ सरज-
स्काधूलियुक्ता वा एकदा—कदाचित् शय्या भवेत् ‘अप्पससरक्खावेगया सेज्जा भवेज्जा’
अल्परजस्का वा—अल्पधूलियुक्ता वा, धूलिरहितता वा, एकदा शय्या भवेत्, ‘सदंसमसगा-
वेगया सेज्जा भवेज्जा’ सदंसमशका वा—दंसमशकयुक्ता वा, एकदा कदाचित् शय्या

जिस किसी भी प्रकार की शय्या हो उस पर शयन करले कुछ भी ग्लानि न करे
चाहे वह शय्या संस्तारक फलक पाट वगैरह कदाचित् ‘समावेगया सेज्जा भवेज्जा’
समरूप से आस्तृत हो या ‘विसमावेगया सेज्जा भवेज्जा’ विषमरूप से ही क्यों न
आस्तृत बिछायी हो एवं वह शय्या ‘पवातावेगया सेज्जा भवेज्जा’ प्रवात के अभि-
मुख हो या ‘निवातावेगया सेज्जा भवेज्जा’ निवात के अभिमुख ही क्यों न
हो अर्थात् चाहे कदाचित् वह अनुकूल वायुके सामने हो या प्रतिकूल वायु के सामने
ही बिछायी गयी हो एवं ससरक्खा वेगया सेज्जा भवेज्जा’ कदाचित् सरजस्का
अत्यंत धूली रज्जोकण से भरी हुई शय्या हो या ‘अप्प ससरक्खा वेगया सेज्जा
भवेज्जा’ थोड़े हो धूली रज्जोकण से भरी हुई हो अथवा धूली रहित हो एवं
‘सदंसमसगावेगया सेज्जा भवेज्जा’ अधिक दश डांसमशक मच्छरों से युक्त
शय्या हो या ‘अप्प दंसमसगावेगया सेज्जा भवेज्जा’ थोड़े ही दंस मच्छरों
से युक्त हो उस पर संयमशील साधु और साध्वी को सो जाना चाहिये किसी

गमे ते प्रकार्णी शय्या डोय तना पर शयन करी लेवु. तेमा कठपणु ग्लानी करवी
नही’ आहें ते शय्या पाट इलक विगरे कदाय ‘समावेगयासेज्जा भवेज्जा’ सरणी रीते
पाथरेल डोय अथवा ‘विसमावेगया सेज्जा भवेज्जा’ विषम रूपी ज केम न पाथरी डोय
‘पवातावेगया सेज्जा भवेज्जा’ तथा ते शय्या वाताभिमुख डोय अथवा ‘निवाता वेगया
सेज्जा भवेज्जा’ अथवा वायु रहित प्रदेशमा डोय अर्थात् आहें ते शय्या अनुकूल वायु
तरङ्ग पाथरेल डोय के प्रतिकूल वायुनी सामे ज पाथरेल डोय तथा ‘ससरक्खा वेगया
सेज्जा भवेज्जा’ सरजस्क अर्थात् अत्यधिक धूणना रज्जुकी लरेल शय्या डोय अथवा
‘अप्पसरक्खा वेगया सेज्जा भवेज्जा’ थोडी ज धूणना रज्जुकी वाणी डोय के धूण विनानी
ज डोय तथा ‘सदंसमसगावेगया सेज्जा भवेज्जा’ पधारे पडतां डास मच्छरावाणी ते
शय्या डोय के ‘अप्पदंसमसगा वेगया सेज्जा भवेज्जा’ थोडा ज डास मच्छरैथी युक्त ओ

भवेत् 'अप्पदंसमसगा वेगया सेज्जा भवेज्जा' अल्पदंशमशका वा-किञ्चिन्मात्र दंशम-
शकयुक्त वा दंशमशकरहिता वा एकदा-कदाचित् शय्या भवेत्, 'सपरिसाडावेगया
सेज्जा भवेज्जा' सपरिशटा वा सर्वथा विशीर्णरूपा वा, एकदा कदाचित् शय्या
फलकादि रूपा भवेत् 'अपरिसाडावेगया सेज्जा भवेज्जा' अपरिशटा वा-सर्वथा
दृढा वा एकदा कदाचित् शय्या भवेत् 'सउवसग्गावेगया सेज्जा भवेज्जा' सोप-
सर्गा वा उपयुक्ता वा अनेकोपाधियुक्ता वा, एकदा-कदाचित् शय्या भवेत्-प्राप्ता स्यात्
'निरुवसग्गा वेगया सेज्जा भवेज्जा' निरुपसर्गा-उपसर्गरहिता वा अनेकविघ्नबाधोपद्र-

भी प्रकार की हिचकिचाट नहीं करनी चाहिये एव 'सपरिसाडावेगया सेज्जा
भवेज्जा' अत्यंत जीर्णशीर्ण फटी पुरानी ही वह शय्या कदाचित् हो या 'अपरि-
साडावेगया सेज्जा भवेज्जा' एवं कदाचित् अत्यंत मजबूत ही वह शय्या हो एवं
'सउवसग्गावेगया सेज्जा भवेज्जा' कदाचित् अनेक उपसर्गउपाधि युक्त ही शय्या
हो या कदाचित् 'निरुवसग्गावेगया सेज्जा भवेज्जा' उपसर्ग उपाधि से रहित वह
हो अर्थात् अनेक प्रकार के विघ्न बाधा उपद्रवों से युक्त हो वह फलकादि शय्या
संस्तारक मिले या अनेक विघ्न बाधा उपद्रवों से रहित वह फलकादि शय्या
संस्तारक मिले उस पर साधु और साध्वी को शयन करलेना चाहिये इसी
तात्पर्य से आगे कहते हैं कि 'तहप्पगाराहिं सेज्जाहिं संविज्जमाणाहिं' उस
प्रकार के उपर्युक्त स्वरूप वाली अर्थात् सम आस्तृत, या विषम आस्तृत, प्रवा-
ताभिमुख या निर्वाताभिमुख, अत्यन्तधूलि युक्त, या अल्पधूलि युक्त अधिक
मत्क्रुण माक्रुण खटमल दंस मच्छरों से युक्त या माक्रुणखटमल दंस डांस
मच्छरों से रहित या अत्यन्त जीर्णशीर्ण अथवा अत्यन्त मजबूत इस प्रकार की

शय्या होय तेना पर ७ संयमशील साधु के साध्वी के शयन करी देवुं. तेमां कंठपणु
प्रकारने कथवाट करवे नही. तथा 'सपरिसाडावेगया सेज्जा भवेज्जा' अत्यंत गुनी
पुराणी इटेल तूटेल ते शय्या होय के 'अपरिसाडावेगया सेज्जा भवेज्जा' अत्यंत मज-
बूत शय्या होय के 'सउवसग्गावेगया सेज्जा भवेज्जा' कदाय अनेकविध उपसर्ग अर्थात्
उपाधीवाणी ते शय्या होय के कदाचित् 'निरुवसग्गा सेज्जा भवेज्जा' उपाधि विनानी ७
के शय्या होय अर्थात् अनेक प्रकारना विघ्न बाधा उपद्रवोथी युक्त ७ ते इलकादि शय्या
संस्तारक भणे अथवा विघ्न बाधा के उपद्रवो विनानी ७ के इलकादि शय्या संस्तारक
भणे तेना पर साधु के साध्वीके कंठपणु सकोय कथा विना शयन करवुं. ओ७ वात
नीयेना सूत्राशथी सूत्रकार कडे छे 'तहप्पगाराहिं सेज्जाहिं संविज्जमाणाहिं' ओवा प्रकारना
पूर्वोक्त स्वस्ववाणी अर्थात् सम पाथरेल के विषम पाथरेल वायुनी सन्मुख
अथवा वायु विनाना प्रदेशमा पाथरेल अत्यंत धूलवाणी के अल्प धूलवाणी वधारे
पडता माकड दंस मच्छरे वाणी अथवा माकड डांस मच्छरे विनानी, अत्यंत गुनी

वादि रक्षिता वा एकदा-इदचित् शय्या भवेत् 'तद्वप्यगाराहि' तयाप्रकाराभिः उपयुक्त
रूपाभिः 'सेज्जाहि' शय्याभिः 'संविज्जमाणाहि' संविज्जमानाभिः संप्राप्ताभिः 'पग्गहियतरागं
विहारं' प्रगृहीततरकम् सम्यक्तरया स्वीकृतं विहारम् समभावेन गृहीत्वा 'विहरिज्जा' विहारे-
निवसेत्. 'णो किंचिवि गिलाइज्जा' नो किञ्चिदपि-लेशमात्रमपि ग्लानेत् विषमादि रूपासु
शय्यासु प्राप्तासु न किञ्चिदपि ग्लानिं कुर्यात् 'समा भवतु शय्या, विषमा वा भवतु, वातानुकूला
वातप्रतिकूला वा, सरजस्का वा नीरजस्का वा दंशमशवादिशुक्ता वा तद् रक्षिता वा जीर्ण
शीर्णा वा सुदृढा वा, सोपसर्गा वा निरूपसर्गा वा भवतु सर्वासु समभावेन निवसन् वर्तमानो
न ग्लानिं कुर्यात् ॥६६॥

मूलम्-एस खलु तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणीए वा सामग्गियं जं
सव्वट्ठेहिं सहिए सया जएज्जा त्तिवेमि ॥सू० ६७॥

सेज्जाज्झयणस्स बितीयोद्देशो समत्तो ॥सेज्जाणाम विइयमज्झयणं समत्तं॥२॥

छाया-एतत् खलु तस्य भिक्षुकस्य भिक्षुक्या वा सामग्र्यम्, यत् सर्वार्थैः सहितः सदा
इति ब्रवीमि, ॥६७॥

शय्या ध्ययनस्य तृतीयोद्देशः समाप्तः । शय्या नाम द्वितीयमध्ययनं समाप्तम् ॥ २ ॥

शय्याओं के प्राप्त होने पर 'पग्गहियतरागं विहारं विहरिज्जा' उन्ही शय्याओं को
स्वीकार कर सम भाव से शयनादि विहार करे 'णो किंचिवि गिलाइज्जा'
कुछ भी मन में ग्लानि या दुःख नहीं करे अर्थात् विषमादि रूप शय्या मिलने
पर लेशमात्र भी ग्लानि नहीं करे एनावना चाहे वह शय्या संस्तारक फलक
पाट वगैरह सम हो या विषम हो वातानुकूल हो या वात प्रतिकूल हो एवं सर-
जस्क हो या नीरजस्क हो तथा डांस मच्छर मारुण खटमलों से युक्त हो डांस
मच्छर वगैरह से रहित हो एवं सोपाधिक हो या निरूपाधिक हो एवं पुराना
जुना हो या नया ही हो सभी शय्याओं पर सम भाव से शयन करते हुए

पुराणी के अत्यंत भोज्यत आवा प्रकारनी शय्याओं प्राप्त यतां ये न शय्याओंने
स्वीकारिने 'पग्गहियतरागं विहार विहरिज्जा' समभावथी शयनादि विहार करवे. 'णो किं
चि वि गिलाइज्जा' मनमां कर्छ पणु ग्लानी के दुःख लगाउवु नही अर्थात् विषमादि
रूप शय्या भणे तो पणु लेशमत्र स डोय पाभवे नही कडेवाने हेतु ये छे के-थाडे
ते शय्या संस्तारक इलक पाट विगेरे सम डोय के विषम डोय अशुद्ध वायुवाणी डोय
के प्रतिकूल वायुवाणी डोय तथा सरजस्क डोय के रज रक्षित डोय तथा डांस मच्छर
माकडोथी युक्त डोय के डांस मच्छर विगेरे विनानी डोय तथा उपाधिवाणु डोय के
विना उपाधिनी डोय तथा जुनी पुराणी डोय के नवे नवु डोय गये तेवी शय्या उपर

ટીકા-સમ્પ્રતિ કથ્યા નામક દ્વિતીયા અધ્યયનસ્ય તૃતીયોદેશ વક્તવ્યતા યુપસંહરન્નાહ
 एस खलु तस्स भिक्खुस्स' एतत् खलु तृतीयोद्देशोक्तं 'तस्य भिक्षुकस्य भावसाधोः, 'भिक्खु-
 णीए वा' भिक्षुव्याः वा भावसाध्याः सामग्र्यम्-साधुत्व सामग्रीरूपं सामस्त्यम् वर्तते
 'जं सव्वट्ठेहिं सहिए' यम् साधुत्वसंयमनियमपालनं सर्वार्थैः-सर्वं गमार्थमोक्षरूपं प्रयोजनैः
 सहितः सन् 'सया जयेज्जा' सदा सर्वदा साधुः यतेव-यतना पूर्वकं साधुत्वसंयमपालनं
 ग्लानि नहीं करे क्योंकि हरतरह की उपाधि को झेलते हुए साधु लोग संयम
 पालन में तत्पर रहते हैं ॥ ६६ ॥

अब शय्या नामक द्वितीय अध्ययन के तृतीय उद्देशक की वक्तव्यता का
 उपसंहार करते हुए कहते हैं

टीकार्थ-'एस खलु तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणीए वा, सामगिगं' एतत् यह
 तृतीय उद्देशक की सहि वक्तव्यता का स्वरूप ही उस भिक्षुक संयमशील साधु
 और भिक्षुकी साध्वी का सामाग्य साधुत्वकी सामग्री रूप समग्रता अर्थात्
 साधुकी तथा साध्वी की समाचारी है 'सव्वट्ठेहिं सहिए' जो कि साधुत्व संयम
 नियम पालन करने के लिये सर्वार्थ धर्म अर्थकाम मोक्ष रू प्रयोजनों के साथ
 युक्त होकर 'सया जयेज्जा तिवेमि' सदा सर्वदा हमेशा साधु और साध्वी यत्न
 करे अर्थात् यतना पूर्वक ही संयम नियम व्रतादि पालन करना चाहिये यह
 भगवान् आदेश देते हैं ऐसा गणधर ने कहा है 'सेज्जाज्झयणस्स तइओदेसो
 समत्तो' यह शय्या अध्ययन का तीसरा उद्देशक समाप्त हो गया 'सेज्जा नाम

સમભવથી શયન કરવું તેમા સકાચ રાખવો નહીં, કેમ કે કરેક પ્રકારની ઉપાધીને
 સહન કરતાં કરતા સાધુઓ સયમ પાલનમાં દૃઢ રહે છે. ॥ સૂ. ૬૬ ॥

હવે શય્યા નામના બીજા અધ્યયનના ત્રીજા ઉદ્દેશાના કથનનો ઉપસંહાર કરતાં
 સૂત્રકાર કહે છે.-

ટીકાર્થ-'एस खलु तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणीए वा' आ त्रीज उद्देशानी समथवक्त-
 व्यतानु स्वरूपं न ये संयमशील साधु अने साध्वीनु 'सामगिगं' साधुपणुनी समग्रता
 अर्थात् साधुनी तथा साध्वीनी समाचारी छे. 'जं सव्वट्ठेहिं सहिए सया जयेज्जा' जे
 साधुत्व संयम नियमनु पालन करवा भाटे सर्वार्थ अर्थात् धर्म, अर्थ, काम अने मोक्ष
 रूप प्रयोजनोनी स ये युक्त थधने सदा साधुअने साध्वीअे यत्न करवे अर्थात् यतना
 पूर्वक न संयम नियम अने व्रतादिनु पालन करवु 'त्तिवेमि' आ प्रभावे भगवान्
 तीर्थंकर उपदेश आपे छे. ओम गणधरोअे कहे छे. 'सेज्जाज्झयणस्स तइओदेसो समत्तो'

कर्तव्यम् 'त्तिवेमि' इति ब्रवीमि-अहं तीर्थकृद्भुक्तपुण्डिशामि ॥६७॥ इति गणधरः आह ।
 'सेज्जाज्जयणस्स' शय्याध्ययनस्य 'तइओद्देशो समत्तो' द्वितीयोद्देशः समाप्तः ।
 'सेज्जाणाम विद्ध्यमज्जयणं समत्तं' शय्या नामका द्वितीयमध्ययनं समाप्तम् ॥२-३॥
 इति श्री विश्वविख्यात-जगद्बल्लभ-प्रसिद्धवाचकपञ्चदशभाषाकलित-ललितकलापालापक-
 प्रविशुद्धगद्यपद्यानैकग्रन्थनिर्मापक-वादिमानमर्दक-श्री-शाह छत्रपतिकोल्हापुर-
 राजप्रदत्त-'जैनशास्त्राचार्य'-पदविभूषित-कोल्हापुरराजगुरु-बालग्रामचारी
 जैनाचार्य जैनधर्मदिवाकर-पूज्यश्री-घासीलाल-व्रतिविरचितायां
 श्री आचारांगसूत्रस्य द्वितीयश्रुतस्कंधस्य मर्मप्रकाशिका-
 ख्यायां व्याख्यायां शय्येपणाध्ययनं नाम
 द्वितीयमध्ययनं समाप्तम् ॥२॥

द्वितीय मज्झगं' और शय्या नामका द्वितीय अध्ययन भी 'समत्तं' समाप्त हो गया ॥ २-३॥ ॥ ६७ ॥

श्रीजैनाचार्य जैनधर्मदिवाकर पूज्यश्री घासीलाल व्रतिविरचित
 आचारांगसूत्र के दूसरे श्रुतस्कंध की मर्मप्रकाशिकाव्याख्या में
 शय्येपणा नामका दूसरा अध्ययन समाप्त ॥२॥

आ प्रभाषे आ शय्या अध्ययनतो त्रीणे उद्देशो समाप्त भवे। तथा 'सेज्जाणाम विद्ध्य-
 मज्जयणं समत्तं' शय्या नामतुं पीणुं अध्ययनं संपुर्णं भवति ॥ सू० ६७ ॥

जैनाचार्य जैनधर्मदिवाकर पूज्यश्री घासीलाल महाराज विरचित आचारांगसूत्रना
 पीणुं श्रुतस्कंधनी मर्मप्रकाशिका व्याख्यायां शय्येपणा नामतुं पीणुं अध्ययनं समाप्त ॥२॥

અથ તૃતીયમ્ ઈર્ષ્યાધ્યયનં પ્રારમ્ભ્યતે

મૂલમ્—અબ્ધુવગણે સ્થલ વાસાવાસે અભિપ્રવૃત્તે બહવે પાળા અભિસંભૂયા, વહવે બીયા અહુળા મિન્ના, અંતરા સે સમ્મા બહુપાળા બહુબીયા જાવ સસંતાળગા અળમિવકંતા પંથા નો વિજ્ઞાયા સમ્મા સેવં ણજ્ઞા ણો ગામા-ણુગામં દૂઢ્ઠિજ્ઞા, તઓ સંજયામેવ વાસાવાસં ઉવલ્લિહ્જ્જા ॥સૂ. ૧॥

છાયાં—અભ્યુપગતે સ્થલ વર્ષાવાસે, અભિપ્રવૃત્તે બહવઃ પ્રાણિનઃ અભિસંભૂતાઃ, બહૂનિ બીજાનિ અધુનાં મિન્નાનિ, અન્તરા તસ્ય માર્ગાઃ વહુપ્રાણાઃ વહુબીજા યાવત્ સસન્તાનકાઃ અનમિક્રાન્તા પત્થાનઃ, તો વિજ્ઞાતા માર્ગાઃ સ એવં જ્ઞાત્વા નો ગ્રામાનુગ્રમં ગચ્છેત્, તતઃસંયત એવ વર્ષાવાસમ્ ઉપલીયેત ॥ ૧ ॥

ટીકા—અથ સાધુનાં સાધ્વીનાશ્ચ કયારીત્યા કદા કુત્ર વા ગમનં કર્તવ્યં ન વા કર્તવ્યમિતિ પ્રતિપાદયિતું તૃતીયમ્ ઈર્ષ્યાધ્યયનં પ્રારમ્ભ્યતે, તત્ર દ્રવ્ય—ક્ષેત્ર—કાલભાવ ભેદાત્ ચતુર્વિધા સ્થલ ઈર્ષ્યા ભવતિ ઈરણમ્ ઈર્ષ્યાં ઇતિ વ્યુત્પત્ત્યા ગમનમ્ ઈર્ષ્યાશ્બ્દાર્થઃ, તત્ર સચિત્તાચિત્તમિશ્રમેદાત્ દ્રવ્યેર્ષ્યાં ત્રિવિધા બોધ્યા, તત્ર સચિત્ત વાતપુરુષાદે દ્રવ્યસ્ય ગમનરૂપા સચિત્ત દ્રવ્યેર્ષ્યાં, અચિત્ત પરમાણ્વાદે દ્રવ્યસ્ય ગમનરૂપા અચિત્તદ્રવ્યેર્ષ્યાં, એવં રથાદિગમનરૂપા સચિત્તાચિત્તા

અથ તીસરા ઈર્ષ્યાધ્યયન આરમ્ભ ક્રિયા જાતા હૈ

ટીકાર્થ—અથ સાધુ ઓર સાધ્વી કો કિસ તરહ કવ ઓર કહાં ગમન કરના ચાહિયે યા નહીં કરના ચાહિયે યહ પ્રતિપાદન કરને કેલિયે તીસરા ઈર્ષ્યાધ્યયન પ્રારમ્ભ ક્રિયા જાતા હૈ, ઉસ મેં દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ ભાવ કે ભેદ સે ચાર પ્રકાર કી ઈર્ષ્યા હોતી હૈ, ઈરણમ્ ઈર્ષ્યાં હસ વ્યુત્પત્તિ સે ‘ઈરૂ ગતૌ’ ગત્યર્થક ઈરૂ ધાતુ સે ભાવ વાચ્ય ક્યપ્ પ્રત્યયકરકે નિષ્પન્ન ઈર્ષ્યા શબ્દ કા ગમન અર્થ હોતા હૈ, ઉનમેં સચિત્ત, અચિત્ત, ઓર મિશ્ર કે ભેદ સે દ્રવ્યેર્ષ્યાં ત્રીન પ્રકારકી હોતી હૈ, ઉન મેં સચિત્ત વાયુ ઓર પુરુષ વગૈરહ દ્રવ્ય કી ગમન રૂપા સચિત્ત દ્રવ્યેર્ષ્યાં કહલાતી હૈ ‘એવં અચિત્ત પરમાણુ વગૈરહ દ્રવ્ય કી ગમન રૂપા અચિત્ત દ્રવ્યેર્ષ્યાં કહી જાતી હૈ ઓર

ત્રીજા ઈર્ષ્યાધ્યયનનો પ્રારભ

ટીકાર્થ—હવે સાધુ અને સાધ્વીના ગમનાગમન વિધિનું પ્રતિપાદન કરવા માટે ત્રીજા ઈર્ષ્યાધ્યયનનો પ્રારભ કરવામા આવે છે તેમા દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર કાલ, અને ભાવના લેહથી ચાર પ્રકારની ઈર્ષ્યા હોય છે. ‘ઈરણમ્ ઈર્ષ્યાં’ આ વ્યુત્પત્તિથી ગત્યર્થક ઈરૂ ધાતુથી ભાવ વાચ્યતા ક્યપ્ પ્રત્યય કરીને થયેલ ઈર્ષ્યા શબ્દનો અર્થ ગમન થાય છે. તેમા સચિત્ત, અચિત્ત અને મિશ્રના લેહથી દ્રવ્ય ઈર્ષ્યા ત્રણ પ્રકારની થાય છે તેમા સચિત્ત વાયુ અને પુરુષ વિગેરે દ્રવ્યની ગમન રૂપા સચિત્ત દ્રવ્ય ઈર્ષ્યા કહેવાય છે. તથા અચિત્ત પરમાણુ વિગેરે દ્રવ્યની ગમન રૂપા અચિત્ત દ્રવ્ય ઈર્ષ્યા કહેવાય છે, અને રથ વિગેરેની ગમનરૂપા સચિત્તાચિત્તાત્મક મિશ્ર

ત્મકમિશ્રદ્રવ્યેર્વા ઉચ્યતે, યરિયન્ ક્ષેત્રે ગમનં ક્રિયતે ગમનરૂપા ઈર્વા વા વર્ણયતે સા ક્ષેત્રેર્વા, एवं यस्मिन् काले गमनं क्रियते सा कालेर्वा कथ्यते, भावेर्वा तावद् द्विविधा-चरणेर्वा-संयमे र्वा भेदात्, तत्र सप्तदशविधसंयमानुष्ठानरूपा संयमेर्वा, चरणं गमन भावे ल्युट् प्रत्ययः तथा च गमनरूपा इर्वा चरणेर्वा उच्यते, तदुक्तम्-

‘द्वव इरियाओ तिविहा सचित्ताचित्तमीसगा चेव ।

खित्तम्मि जम्मि खित्ते काले कालો जहिं होइ ॥

भाव इरियाओ दुविहा चरणरिया चेव संजमेरिया य ।

समणस्स कहं गमणं निहोसं होइ परिमुद्धं ॥ इति ॥

રથ વગેરેની ગમન રૂપા સચિત્તાચિત્તાત્મકમિશ્ર દ્રવ્યેર્વા સમજ્ઞની ચાહિયે, ઓર જિસ ક્ષેત્ર અર્થાત્ દેશ મેં ગમન ક્રિયા જાતા હૈ યા ગમન રૂપા ઈર્વા કા વર્ણન ક્રિયા જાતા હૈ ઓર ક્ષેત્રેર્વા કહતે હૈ, હસી તરહ જિસ કાલ મેં ગમન ક્રિયા જાતા હૈ ઓર કાલેર્વા કહતે હૈ ઓર ચરણેર્વા તથા સંયમેર્વા કે ભેદ સે ભાવેર્વા દો પ્રકારની હોતી હૈ, ઓનમેં સતરહ પ્રકાર કે સંયમાનુષ્ઠાન રૂપા સંયમેર્વા સમજ્ઞની ચાહિયે ઓર ગમનરૂપા ઈર્વા ચરણેર્વા કહલાતી હૈ ક્યોંકિ ‘ચર-ગતૌ’ હસ ધાતુસે ભાવ મેં અનદ્ પ્રત્યય કરકે નિષ્પન્ન ચરણ શબ્દ કા અર્થ ગમન-રૂપા હોતા હૈ હન સમી ઈર્વાઓં કા નિરૂપણ આગમમેં ક્રિયા ગયા હૈ જૈસે ‘દ્વવ ઇરિયાઓ તિવિહા સચિત્તાચિત્ત મીસગા ચેવ’ દ્રવ્ય ઈર્વા ત્રીન પ્રકારની કહી હૈ વહ હસ પ્રકાર સચિત્ત અચિત્ત એવં મિશ્ર ‘ચિત્તમ્મિ જમ્મિ ચિત્તે’ ક્ષેત્ર મેં જિસ ક્ષેત્રમેં ‘કાલે કાલો જહિં હોઈ’ કાલમેં જિસ કિમ્મી કાલમેં હો, ‘ભાવઈરિયાઓ દુવિહા’ ભાવ ઈર્વા દો પ્રકારની હૈ-‘ચરણેરિયાચેવ’ ચરણ ઈર્વા એવં ‘સંજમે-રિયા ય’ સંયમઈર્વા ‘સમણસ્સ કહં ગમણં નિહોસં હોઈ’ અમણોં કા કોનસા ગમન

દ્રવ્ય ઈર્વા સમજ્ઞની. તથા જે ક્ષેત્રમાં અર્થાત્ દેશમાં ગમન કરાતુ હોય અગર ગમન-રૂપા ઈર્વાનું વર્ણન કરવામા આવતુ હોય તેને ક્ષેત્ર ઈર્વા કહે છે અજ પ્રમાણે જે કાળમાં ગમન કરાતુ હોય તેને કાળ ઈર્વા કહે છે. તથા ચરણ ઈર્વા અને સંયમ ઈર્વાના ભેદથી ભાવ ઈર્વા બે પ્રકારની થાય છે. તેમાં સત્તર પ્રકારના સંયમાનુષ્ઠાન રૂપા સંય-મેર્વા સમજ્ઞની. અને ગમનરૂપા ઈર્વા ચરણઈર્વા કહેવાય છે. કેમ કે ‘ચરગતૌ’ આ ધાતુથી ભાવમા અનદ્પ્રત્યય લગાડીને બનાવેલ ચરણ શબ્દનો અર્થ ગમન રૂપ થાય છે આ સઘળી ઈર્વાઓનું નિરૂપણ આગમોમાં કરવામા આવેલ છે જેમ કે ‘દ્વવ ઇરિયાઓ તિવિહા’ દ્રવ્ય ઈર્વા ત્રણ પ્રકારની ‘સચિત્તાચિત્તમીસગા ચેવ’ સચિત્ત, અચિત્ત અને મિશ્ર ‘ચિત્તમ્મિ જમ્મિ ચિત્તે’ કાલેકાલો જહિં હોઈ’ ક્ષેત્ર ઈર્વા જે ક્ષેત્રમા ગમન કરવાનું હોય તે ક્ષેત્ર ઈર્વા છે. જે કાળમા ગમન કરાતુ હોય તે કાળ ઈર્વા છે. ‘ભાવ ઇરિયાઓ દુવિહા’ ભાવ ઈર્વા બે પ્રકારની છે. ‘ચરણઈરિયા ચેવ સંજમેરિયા ચેવ’ ચરણ ઈર્વા અને સંયમ ઈર્વા.

દ્રવ્યેર્યાં ત્રિવિધા સચિત્તાચિત્તમિશ્રકા ચૈવ ।

ક્ષેત્રે યસ્મિન્ ક્ષેત્રં કાલે કાલો યત્ર ભવતિ ॥

માવેર્યાં દ્વિવિધા ચરણેરિયા ચૈવ સંયમેર્યાં ચ ।

શ્રમણસ્ય કથં ગમનં નિર્દોષં ભવતિ પરિશુદ્ધં ઇતિ ।

તથા ચ આલમ્બનેન દિવસે માર્ગેણ ચતનાપૂર્વકં ગમનં કુર્વતઃ સાધોઃ ભાવરૂપં ગમનં નિર્દોષં ભવતિ, અથવાઽત્ર કાલેઽપિ ગ્લાનાઘાલમ્બનેન ચતનયા ગમનં કુર્વતઃ શ્રમણસ્ય ગમનં શુદ્ધમેવ बोध्यम् । ઉક્તશ્ચ—આલંબણે ય કાલે મગ્ગે જયણાઃ ચૈવ પરિશુદ્ધં । મંગેહિં સોલસવિહં જં પરિશુદ્ધં પસત્થં તુ ॥ ચઉકારણપરિશુદ્ધં અહવાવિ હોજ્જ કારણજ્ઞાણ । આલંબણજયણાણ કાલે મગ્ગે જહ્યવ્વં ॥ આલમ્બનશ્ચ કાલો માર્ગો યતના ચૈવ પરિશુદ્ધમ્ । મજ્ઞેઃ, પોહણવિધં યત્ પરિશુદ્ધં પ્રશસ્તં તુ ॥ ચતુઃ કારણપરિશુદ્ધમ્ અથવાઽપિ ભવતિ કારણજાતમ્ । આલમ્બનં યતનયા કાલો માર્ગશ્ચ યતિતવ્યમ્ ॥ અસ્મિન્ સ્વલુ ર્યૈષ્ણાધ્યયને ત્રયઃ ઉદ્દેશકાઃ સન્તિ, તત્ર પ્રથમોદ્દેશકે સાધુનાં સાધ્વીનાશ્ચ કદા વિહારઃ કર્તવ્યઃ માર્ગમધ્યે યદિ કાચિદ્ નરી નિર્દોષ હોતા હૈ એવં કોનસા' ગમન 'પરિશુદ્ધં' પરિશુદ્ધ હોતા હૈ ઇતિ, હસ કથન કા સારાંશ યહ હૈ કિ—આલમ્બન સે, અર્થાત્ દિન મેં માર્ગ સે યતના પૂર્વક ગમન કરતે હુએ સાધુ કો ભાવ રૂપ ગમન નિર્દોષ કહલાતા હૈ અથવા અકાલ મેં મી-ગ્લાનવિમાર આદિ આલમ્બના નિમિત્ત સે યતના પૂર્વક ગમન કરતે હુએ સાધુ કા ગમન નિર્દોષ શુદ્ધ હી માના જાના હૈ—કહા મી હૈ કિ 'આલંબણે ય કાલે મગ્ગે જયણાઃ ચૈવ પરિશુદ્ધં' મંગેહિં સોલસવિહં જં પરિશુદ્ધં પસત્થંતુ । ચઉ કારણપરિશુદ્ધં અહવાવિ હોજ્જ કારણજ્ઞાણ આલંબણ જયણાણ કાલે મગ્ગે ય જહ્યવ્વં' હસકા સ્પષ્ટ અર્થ હૈ—આલમ્બન કાલ માર્ગ ઔર યતના હન ચારોં કા ભેદ સે સોલહ પ્રકાર કા પ્રશસ્ત પરિશુદ્ધ માના જાતા હૈ । અવ હસ ર્યૈષ્ણાધ્યયન મેં ત્રીન ઉદ્દેશક હૈં ઊનમેં પ્રથમ ઉદ્દેશક મેં સાધુ ઔર સાધ્વી કો કવ વિહાર કરના

‘સમણસ કહં ગમનં નિર્દોસં હોઃ પરિશુદ્ધં ઇતિ’ શ્રમણુ ગમન કેવી રીતે નિર્દોષ અને પરિશુદ્ધ થાય છે. આનો સારાંશ એ છે કે આલમ્બનથી અર્થાત્ દિવસમાં માર્ગ ગમનથી યતના પૂર્વક ગમન કરતા સાધુનું ભાવરૂપ ગમન નિર્દોષ કહેવાય છે. અથવા અકાળમાં પણ ગ્લાન—ગ્રિમાર વિગેરેના આલમ્બન નિમિત્તથી યતના પૂર્વક ગમન કરતા સાધુનું ભાવરૂપ ગમન નિર્દોષ કહેવાય છે. અથવા અકાળમાં પણ ગ્લાન—ગ્રિમાર વિગેરેના આલમ્બન નિમિત્તથી યતના પૂર્વક ગમન કરતા સાધુનું ગમન નિર્દોષ અને શુદ્ધ મનાય છે. કહ્યું પણ છે. ‘આલંબણે ય કાલે મગ્ગે ચૈવ પરિશુદ્ધં મંગેહિં સોલસવિહં જં પરિશુદ્ધં પસત્થંતુ । ચઉકારણપરિશુદ્ધં અહવાવિ હોજ્જ કારણજ્ઞાણ આલંબણજયણાણ કાલે મગ્ગે જહ્યવ્વં ॥’ આલમ્બન કાળ માર્ગ અને યતના એ ત્રીણ લેક્ષ્મી સોળ પ્રકારનું પ્રશસ્ત પરિશુદ્ધ ગમન માનવામાં આવે છે,

સ્વાચ્છિત્તસ્યાઃ કથં તરણં કર્તવ્યમિત્યાદેઃ પ્રસ્પષ્ટમસ્તિ, દ્વિતીયોદ્દેશકે તુ નાવા નદી સંતરણ-
સમયે નાવિકસ્ય છલકપટાદિપૂર્વકવ્યવહારે સાધુનાં કર્તવ્યતોષલેખઃ । તૃતીયોદ્દેશકે ચ ગમન-
સમયે સત્યાહિંસાદીનાં પાલનપ્રકારસ્ય સવિસ્તર પ્રસ્પષ્ટં કૃતમસ્તિ । સમ્પ્રતિ વર્ષાવાસસ્થ-
સમાપ્ત્યનન્તરં ક્ષતિત્યેવ સાધુનાં સાધ્વીનાશ્ચ વિહારઃ કર્તવ્ય इति પ્રથમોદ્દેશકે પ્રાપ્તિવાદયિતું
પ્રથમોદ્દેશવક્તવ્યતા ધૂમિકાં રાચદતિ ‘અચ્ચુદગણ સલુવાસાવાસે’ અચ્ચુદગતે સગુપાસ્વતે સલુ
વર્ષાવાસે વર્ષાકાલે સમાગતે તતિ ‘અભિપચુદ્ધે’ અભિપચુદ્ધે મેત્રે ચ વર્ષતિસતિ, તસ્મિન્ કિલ
વર્ષા કાલે ‘વહવે પાળા અમિસંધૂયા’ વહવઃ-અનેકે, પાળાઃ-પ્રાણિનો જીવાઃ ત્રસાઃ એકેન્દ્રિય-
દ્વીન્દ્રિયાદયશ્ચ વર્ષાકાલે મિન્નાનિ અહુરુરુલેખ ધૂમિમુદ્મિધ ઉત્પન્નાનિ ભવન્તિ, ‘અંતરા સે
મગ્ગા’ અંતરા-મધ્યે અંતરાલે ગચ્છતઃ તસ્ય સાયોઃ માર્ગાઃ યન્થાનઃ ‘વહુવાળા’ વહુ-

ચાહિયે માર્ગાં કે મધ્ય મેં યદિ કોઈ નદી હો તો उस नदी को किल तरह पार
करना चाहिये इत्यादि बातों का निरूपण किया गया है, एवं द्वितीय उद्देशक में
नौका के द्वारा नदी को तैरने समय में नाविक यदि छलकपटादि पूर्वक व्यवहार
करे तो साधु की कर्तव्यता का उपदेश बतलाया गया है और तृतीय उद्देशक में
गमन समय में सत्य अहिंसा वगैरह का पालन करने का सविस्तर वर्णन किया
गया है, अभी वर्षावासकल्प की समाप्ति के बाद अत्यन्त शीघ्र ही साधु और
साध्वी को विहार कर देना चाहिये यह प्रथम उद्देशक वक्तव्यता की भूमिका
रचते हैं ‘अच्युदगण सलु वासावासे अभिपचुद्धे वहवે પાળા અમિસંધૂયા’ વર્ષા-
કાલકે સલુપસ્થિત હોને પર ઓર વર્ષાં કે ચાલુ હો જાને પર उसी वर्षा ऋतु में
बहुत से एकेन्द्रिय द्वीन्द्रिय वगैरह प्राणी तथा त्रस जीव जात उत्पन्न होने
लगते हैं और ‘वहवે વીયા અહુળા મિન્ના’ વહુત વીજ વર્ષાઋતુ મેં અંહુરકે રૂપમેં
ભૂમિકો ઉદ્મિન્ન (ફાર) કર ઉત્પન્ન હો જાતે ઓર ‘અંતરા સે મગ્ગા’ માર્ગાં કે

આ ઇર્ષેષણાધ્યયનમા પ્રભુ ઉદ્દેશાઓ છે તેમા પહેલા ઉદ્દેશામા ભગવાન દ્વારા સાધુ અને
સાધ્વીએ કરવારે વિહાર કરવો બોધ્યો માર્ગમા બે કોઈ નદી હોય તો એ નદીને કેવી રીતે
પાર કરવી ઇત્યાદિ નિરૂપણ કરવામા આવેલ છે, તથા બીજા ઉદ્દેશામા હોડી દ્વારા નદીને
તરતી વખતે નાવિક બે છળકપટાદિ પૂર્વક વ્યવહાર કરે તો સાધુની કર્તવ્યતાનો ઉપદેશ
કરવામા આવેલ છે. અને ત્રીજા ઉદ્દેશામા ગમન કરવાના સમયે સત્ય અહિંસા પાલન
કરવાનું વિસ્તાર પૂર્વક વર્ણન કરવામા આવેલ છે. વર્ષાવાસ કલ્પ સમાપ્ત થયા પછી
ધણા જ જલદીથી સાધુ અને સાધ્વીએ વિહાર કરી દેવો બોધ્યો એ રીતના આ પહેલા
ઉદ્દેશાની ભૂમિકાની રચના કરે છે.-‘અચ્ચુદગણ સલુ વાસાવાસે’ વર્ષાકાળ આવતાં અને
પરચાહ ચાલુ થાય ત્યારે ‘અભિપચુદ્ધે વહવે પાળા અમિસંધૂયા’ એ વર્ષાઋતુમાં ધણા એકેન્દ્રિય
દ્વીન્દ્રિય વિગેરે પ્રાણિયો તથા ત્રસ જીવો પેદા થવા લાગે છે. ‘વહવે વીયા અહુળા મિન્ના’
અને ધણા બી વર્ષાઋતુમાં અહુરુરુ પૃથ્વીને ફાડીને ઉત્પન્ન થાય છે. ‘અંતરા સે મગ્ગા’

પ્રાણાઃ અનેકત્રસાદિપ્રાણિયુક્તાઃ ‘બહુવીયા’ बहुवीजाः-अनेकबीजयुक्ताः ‘जाव ससंताणगा’ यावत्-बहुहरिताः बहुदक्षाः बहुत्तिङ्गपनकदकृत्तिकालूतातन्तुजालरूपसंतानयुक्ताः ‘अण-भिकंता पंथा’ अनभिकान्ताः जनानां यातायातविरहेण अवरुद्धाः पन्थानः मार्गाः भवन्ति, अत एव हरिततृणाच्छादितत्वात् ‘णो विण्णायामग्गा’ नो विज्ञाताः साधूभिः नो परिज्ञाताः मार्गाः भवन्ति तस्मात् ‘सेवं णच्चा णो गामाणुगामं दूइज्जिज्जा’ स साधुः एवम्-उपर्युक्तीत्या वर्षांश्च अन्तराले मार्गस्य बहुप्राणिवीजहरिततृणादिभिराकीर्णत्वेन मार्गावरोधं ज्ञात्वा नो ग्रामम् ग्रामाद् ग्रामान्तरं गच्छेत् ‘तओ संजयामेव’ ततः तदनन्तरं

મધ્ય મેં જાતે હુએ उस साधु के मार्ग-रास्ता ‘बहुपाणा’ बहुत त्रसादि प्राणियों से युक्त हो जाते हैं एवं ‘जाव ससंताणगा’ यावत् बहुत हरे भरे पत्ते घास वगैरह से युक्त हो जाते हैं और ‘बहुवीया’ अनेक बीजों से युक्त हो जाते हैं बहुत ठंडे पानी से भर जाते हैं तथा बहुत से उत्तिङ्ग-ऊल तथा पनक छोटे छोटे कीटाणु लाल लाल चिटी-पिपरि वगैरह जीव जन्तुओं से युक्त हो जाते हैं तथा मकरे के जाल परस्पर से भी भर जाते हैं एवं मनुष्यों के यातायात बन्द हो जाने से अवरुद्ध हो जाते हैं इसलिये हरे हरे तृण घास वगैरह से आच्छादित हो जाने से साधुओं को उस मार्ग का पता भी नहीं चलता है और ‘अणभिकंता पंथा णो विण्णायामग्गा’ अनेका रास्ता भी बिजात नहीं हो पाता है इसलिये साधु उक्तीति से वर्षांशु में अर्थात् चोमासा में रास्ते का मध्यभाग बहुत प्राणि बीजहरित घासतृण वगैरह से व्याप्त हो जाने से ‘सेवं णच्चा’ मार्ग का अवरोध जानकर ‘णो गामाणुगामं दूइज्जिज्जा’ एक ग्राम से दूसरे ग्राम नहीं जाय-‘तओ संजयामेव’ अपितु संघत-सयम शील होकर ही यतना पूर्वक ‘वासावासं

તથા માર્ગમા જનારા એ સાધુને માર્ગ ‘बहुपाणा’ ઘણા ત્રસાદિ પ્રાણિયો વાળો બની જાય છે. તથા ‘बहुवीया’ અનેક બીજોથી યુક્ત થાય છે. ‘जाव ससंताणगा’ यावत् ઘણા લીલોતરી ઘાસ પત્તા વિગેરેથી યુક્ત થઈ જાય છે. તથા ઠંડા પાણીથી ભરાઈ જાય છે. તથા ઘણા ઉત્તિંગ-ઉલ તથા પનક નાના નાના છવજતુઓ તથા લાલ લાલ કીડિયો વિગેરે પ્રાણિયોથી યુક્ત થઈ જાય છે તથા મકોડાની જાળ પરપરાથી પણ વ્યાપ્ત થઈ જાય છે તથા માણસોનું ગમના-ગમન બંધ થઈ જવાથી રાક્ષાણુવાળો માર્ગ બની જાય છે તેથી લીલા લીલા ઘાસ વિગેરેથી ઢંકાઈ જવાથી સાધુઓને એ રસ્તાની ખબર પણ પડતી નથી અને ‘अणभिकंता पंथा णो विण्णायामग्गा’ જવાનો રસ્તો પણ પરિચિત નથી હોતો તેથી સાધુએ ઉક્ત પ્રકારે વર્ષાંશુમાં અર્થાત્ ચોમાસામાં રસ્તો ઘણા પ્રાણિયો બીજો લીલોતરી ઘાસ તૃણ વિગેરેથી વ્યાપ્ત થઈ જવાથી ‘सेवं णच्चा’ માર્ગનું રાક્ષાણુ સમજીને ‘णो गामाणुगामं दूइज्जिज्जा’ એક ગામથી બીજો ગામ જવા વિહાર કરવો નહીં ‘तओ संजयामेव’ પરંતુ સંયમશીલ થઈને જ યતના પૂર્વક ‘वासावासं अवलिङ्गजा’ વર્ષાઋણ

तस्माद् वा कारणात् संयत एव संयमशीलो भूत्वा यतनापूर्वकं 'वामावासं उवल्लिङ्गजा' वर्षावासं चातुर्मास्यं यावत् एतन्त्रैव उपलीयेत तिष्ठेत् चातुर्मास्ये विहारं न कुर्यात् ॥सू० १॥

मूलम्—से भिक्षु वा भिक्षुणी वा से जं पुण जाणिजा गां न वा नयरं वा खेडं वा, कव्वडं वा मडवं वा पट्टणं वा जाव रायहाणिं वा, इमंसि खलु गामंसि वा णयरंसि वा खेडंसि वा कव्वडंसि वा मडवंसि वा पट्टणंसि वा जाव रायहाणिसि वा णो महई त्रिहारभूमी णो महई बियारभूमी नो सुलभे पीठफलगसिजासंथारगे नो सुलभे फासुए उंछे अहेसणिज्जे जत्थ वहवे तमणमाहणअतिहिक्किण्वणीमगा उवा- गया उवागमिस्संति य अच्चाइण्णा वित्ती णो पणस्स णिवत्तमणपवे सणाए णो पणस्स वायणपुच्छण परियट्टणाणुपेहधम्माणुओगचिंताए, सेवं णच्चा तहप्पगारं गामं वा णयरं वा खेडं वा कव्वडं वा मडवं वा जाव रायहाणिं वा णो वासावासं उवल्लिङ्गजा ॥सू० २॥

छाया—स भिक्षु वा भिक्षुकी वा स यत् पुनः जानीयात्, ग्रामं वा नगरं वा खेटं वा कर्षटं वा मडम्बं वा पत्तनं वा यावद् राजधानीं वा एतस्मिन् खलु ग्रामे वा नगरे वा खेटे वा कर्षटे वा मडम्बे वा, पत्तने वा यावद् राजधान्यां वा नो महती विहारभूमिः नो महती विचारभूमिः नो सुलभानि पीठफलकशय्यासंस्तारकाणि, नो सुलभः प्रासुकः उज्जः, अथ एषणीयाः, यत्र बहवः श्रमणब्राह्मणातिथिकृपणवनीपकाः उपागताः उपागमिष्यन्ति च अत्याकीर्णा वृत्तिः, नो प्राज्ञस्य निष्क्रमणप्रवेशनाय, नो प्राज्ञस्य वाचनपृच्छनपरिवर्तना नुप्रेक्षाधर्मानुयोगचिन्तायै, स एवं ज्ञात्वा तथाप्रकारं ग्रामवा नगरं वा खेटं वा कर्षटं वा मडम्बं वा यावद् राजधानीं वा नो वर्षावासम् उपलीयेत ॥सू० २॥

टीका—सम्प्रति पूर्वं सूत्रोक्तवक्तव्यताया अपवादरूपेणाह 'से भिक्षु वा भिक्षुणी वा' 'उवल्लिङ्गजा' वर्षावासपर्यन्त अर्थात् चातुर्मास्य में एक ही जगह पर साधु और साध्वी को रहना चाहिये याने चोमासा में विहार न करे ॥१॥

अब पूर्व सूत्र के अपवाद रूप में परिस्थिति विशेष वशा चातुर्मास में भी साधु और साध्वी को विहार करना चाहिये यह बतलाते हैं—

पर्यन्त अर्थात् चातुर्मास चोमासाभा जेऊन स्थण पर साधु अने साध्वीजे निवास करवे जेधजे अर्थात् चोमासाभा विहार करवे नही ॥ सू १ ॥

इसे पूर्व सूत्रना अपवादइये चातुर्मास्यमां पणु स जेग वशात् साधु अने साध्वीने विहार करवाज कथन करे छे—

स भिक्षु वा भिक्षुकी वा 'से जं पुण जाणिज्जा' स संयमवान् साधुः यत्-यदि पुनरेवं वक्ष्य-
 घाणरीत्या जानीयात् 'गामं वा नयरं वा' ग्रामं वा नगरं वा 'खेडं वा कव्वडं वा'
 खेट वा कर्वटं वा 'मडवं वा' मडम्बं वा ग्रामटिकारूपम् जाव रायहाणि वा' यावत्-पत्तनं
 वा द्रोणमुखं वा निगमं वा आश्रमं वा राजधानीं वा यदि वक्ष्यमाणरूपां जानीयादिति पूर्वं
 णान्वयः, तथाहि 'इमंसि खलु गामंसि वा' एतस्मिन् खलु ग्रामे वा 'णयरंसि वा' नगरे वा
 'खेडंसि वा' खेटे वा 'कव्वडंसि वा' कर्वटे वा 'मडवसि वा' मडम्बे वा 'जाव रायहाणिसि
 वा' यावत्-पत्तने वा आकरे वा द्रोणमुखे वा निगमे वा आश्रमे वा राजधान्यां वा 'णो महई
 विहारभूमी' नो महती विशाला विहारभूमिः स्वाध्यायभूमिरस्ति, 'णो महई विचारभूमी' नो
 महती विशाला विचारभूमिः मलमूत्रादि त्यागभूमिर्वा वर्तते 'णो सुलभे पीठफलगसिज्जा
 संधारगे' नो-न वा सुलभानि अनायासलभ्यानि पीठफलकशय्यासंस्तारकाणि सन्ति 'णो सुलभे

टीकार्थ-‘से भिक्षू वा, भिक्षुणी वा, से जं पुण एव जाणिज्जा-गामं वा,
 नयरं वा, खेडं वा, कव्वडं वा, मडवं वा, पट्टणं वा, जाव-रायहाणि वा’ वह पूर्वोक्त
 भिक्षुक संयमशील साधु और भिक्षुकी-साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाणरूप से ग्राम
 को या नगर को या खेट-छोटे ग्राम को या कर्वट छोटे नगर-कसबाको या मडम्ब-
 ग्रामटिका झोंपडी को या यावत्-पत्तन-पुर को या आकर-खानको या द्रोणमुख
 पर्वत के निकट की वस्ती को, या निगम को या आश्रम को या राजधानी को
 इस प्रकार जान लेकि-‘इमंसि खलु गामंसि वा नयरंसि वा, खेडंसि वा, कव्व
 डंसि वा, मडवसि वा, जाव रायहाणिसि वा’ इस ग्राम नगर वगैरह यावत्
 राजधानी पर्यन्तमें ‘णो महई विहारभूमी’ विशाल विहार भूमि स्वाध्याय
 भूमि नहीं है एवं-‘णो महई विचार भूमी’ बड़ी विचार भूमि-अर्थात् मलमूत्रादि
 त्याग भूमि विशाल नहीं है एवं ‘णो सुलभे पीठफलगसिज्जासंधारगे’ पीठ

टीकार्थ-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ ते पूर्वोक्त साधु अने साध्वी ‘से ज पुण
 एवं जाणिज्जा’ तेमना जाणुवामा ओवु आवे के-‘गाम वा नयरं वा खेडं वा’ गामने
 अथवा नगरने के खेट-नाना गामने अथवा ‘कव्वडं वा मडवं वा पट्टणं वा’ कर्वट-नाना
 नगरने के कसबाने अथवा मडण-झुपडीने अथवा ‘जाव रायहाणि वा’ यावत्
 पत्तनने अथवा जाणुने के द्रोणमुख-पर्वत सरूपवर्ती वस्तीने अथवा निगमने
 अथवा आश्रमने के राजधानीने ओवी रीते जाणु के-‘इमंसि खलु गामंसि वा नयरंसि
 वा’ आ गाम नगर खेडसि वा’ अथवा नाना गाम ‘कव्वडंसि वा’ कर्वट अर्थात् नाना
 नगरना अथवा ‘मडवसि’ झुपडीमा ‘जाव रायहाणिसि वा’ यावत् राजधानी पर्यन्तमा
 ‘णो महई विहारभूमि’ विशाल विहारभूमि-स्वाध्याय भूमि नहीं तथा ‘णो महई विचारभूमी’
 मोटी विचारभूमि अर्थात् मलमूत्रादि त्याग भूमि पणु विशाल नहीं तथा ‘णो सुलभे पीठ-
 फलगसिज्जासंधारग’ विविध प्रकारना आसुक्त पीठ दलक पाद शय्यासंस्तारक पणु सुलभ नहीं.

फासुए उंछे' नो वा सुलभः ग्रामुकः अचित्तः पिण्डपातः, उठछः-एपणीये वा तदाह
'अहेसणिज्जे' अथ एपणीयः-आधाकर्मादिपोडशदोपरटितः पिण्डपातो वा नो सुलभो
वर्तते इति पूर्वेषान्वयः अपिच 'जत्थ वहवे समणमाहणअतिहिक्किवणवणीमगा' यत्र-यस्मिन्
ग्रामादौ वहवः-अनेकब्राह्मणअतिक्रुपणवनीपकाः शाक्यचरकप्रभृतिश्रमणाः ब्राह्मणाः
अतिथयः कृपणाः दीना दरिद्राश्च वनीपकाः याचकाः 'उवागया' उपागताः सन्ति 'उवागमि-
स्संति य' उपागमिष्यन्ति च, अत एव 'अच्चाइण्णा वित्ती' अत्याक्रीर्णा-वृत्तिः वर्तते बहु
जनाक्रीर्णत्वात् जीवनयापनव्यवहारः अतिसंकुचितोऽस्ति, तस्मान् 'णो पणस्स' नो प्रज्ञस्य
साधोः 'णिवत्तमणपवेसणाए' निष्क्रमणप्रवेशनाय उपर्युक्तग्रामादिः कल्पते 'णो वा वायण-
पुच्छणपरियट्टणाणुपेहा धम्माणुजोगचिंताए' नो वा वाचनपृच्छापरिवर्तनधर्मानुयोगप्रेक्षा

फलक पाट वगैरह शय्या संस्तरक भी सुलभ नहीं है अर्थात् बिना आयास के
पाटफलक वगैरह शयनीय वस्तु भी नहीं उपलब्ध होनेवाली है और 'णो सुलभे
फासुए उंछे अहेसणिज्जे' प्राप्तुक अचित्त तथा उठछ एपणीय आधाकर्मादि
सोलह दोषों से रहित पिण्डपात अशनादि चतुर्विध आहारजात भी सुभीता से
नहीं मिल सकता है और 'जत्थ वहवे समणमाहण अतिहिक्किवणवणीमगा
उवागया' जहां पर बहुत से श्रमण शाक्य चरकप्रभृति साधु संन्यासी और
ब्राह्मण अतिथि अभ्यागत कृपण दीन दरिद्रवनीपक याचक वगैरह आये हुए हैं
और-'उवागमिस्संतिय' आनेवाले हैं और 'अच्चाइण्णा वित्ती' अत्याक्रीर्णा-
अत्यंत संकीर्ण वृत्ति है अर्थात् बहुत जनों से भरे हुए के कारण जीवन यापन
व्यवहार भी अत्यंत संकुचित हैं इसलिये 'णो पणस्स निक्खमणपवेसणाए
वा' प्राज्ञसंयमशील साधु का निष्क्रमण प्रवेश के लिये उपर्युक्त ग्राम नगर
वगैरह योग्य नहीं है, एवं 'वायणपुच्छण परियट्टण' वाचन-स्वाध्याय के लिये
तथा 'धम्माणुपेहा जोगचिंताए' धर्मानुयोगप्रेक्षा-धर्मविषयक मनन विगैरह

अर्थात् बिना प्रयासे पाट इलक विगैरे शयनीय वस्तु पशु उपलब्ध होती नथी. तथा
'णो सुलभे फासुए उंछे अहेसणिज्जे' प्राप्तुक-अचित्त तथा उठछ-एपणीय आधाकर्मादि सोल
होषो बिना नो अशनादि चतुर्विध आहार जात पशु सरगताथी भणी शकतो नथी. तथा
'जत्थ वहवे समणमाहण अतिहि' जथा आगण धणा भरा श्रमण-शाक्य चरक प्रभृति
साधु संन्यासी ब्राह्मण तथा अतिथी तेभश्च 'क्किवणवणीमगा उवागया' कृपण, दीन दरिद्र
अने याचक विगैरे आग्या होय अने 'उवागमिस्संतिय' आववाना होय तथा 'अच्चाइ-
ण्णा वित्ती' अत्यंत संकीर्ण वृत्ति होय अर्थात् धणा भाणुसोथी बरेल होवाथी अपन
नवाववानो व्यवहार पशु अत्यंत संकुचित होय तेथी 'णो पणस्स निक्खमणपवेसणाए'
संयमशील साधुने निष्क्रमण के प्रवेश भाटे उपरोक्त ग्राम नगर विगैरे योग्य नथी
तथा 'णो वा वायणपुच्छणपरियट्टणा' वाचन-स्वाध्याय करवा भाटे तथा पृच्छण-प्रश्न-पूछवा
भा० ६३

चिन्तायै स ग्रामादिः साधोः कल्पते इति यावः कल्प्यतामुपसंहरन्नाह—‘सेवं णच्चा’ स साधुः एवम्—उपर्युक्तरीत्या ज्ञात्वा ‘तहप्पगारं’ तथा प्रकारम् पूर्वोक्तरूपं ‘गामं वा नयरं वा’ ग्रामं वा नगरं वा ‘खेडं वा’ खेटं वा ‘कब्बडं वा’ कर्वटं वा ‘जाव रायहाणि वा’ यावत्—‘पत्तनं वा द्रोणमुखं वा’ संनिवेशं वा निगमं वा राजधानीं वा तथाविधां ज्ञात्वा तस्मिन् तथाविधे ग्रामादौ ‘णो वासावासं उवल्लिङ्गजा’ नो वर्षावासम् चातुर्मास्य रूपं वर्षाकालम् उपकीयेत् यापयेत् अपि तु चातुर्मास्येऽपि एतादृश्यां परिस्थितौ अन्यत्र गच्छेत् ॥ सू० २ ॥

मूलम्—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण जाणिज्जा गामं वा नयरं वा खेडं वा कब्बडं वा मडवं वा पट्टणं वा जाव रायहाणि वा इमंसि खलु गामंसि वा नयरंसि वा खेडंसि वा कब्बडंसि वा मडवंसि वा पट्टणंसि वा जाव रायहाणिसि वा महई विहारभूमी महई वियार-भूमी सुलभे जत्थ पोढकलकगसिज्जासंथारगे सुलभे फासुए उंछे अहे-सणिज्जे पिंडवाए णो जत्थ बह्वे समणसाहणअतिहिक्खिणवनीमगा उवागया उवागमिस्संति वा अप्पाइण्णा वित्ती पणस्स णिक्खमण-

करने के लिये भी यह ग्राम नगर बगैरह ठीक नहीं माना जाता है इसलिये ‘सेवं णच्चा’ वह पूर्वोक्त संगमशील साधु और साध्वी एवं उक्तरिति से सभी प्रकार के अनुपपत्ति समझकर ‘तहप्पगारे’ उस प्रकार के ‘गामं वा नयरं वा खेडं वा कब्बडं वा’ नगरमें याह खेट छोटे मोटे ग्राम में अथवा कर्वट छोटे नगर शहर में या ‘जाव रायहाणि वा’ यावत् पत्तन में या द्रोणमुख पर्वत की तलेटी में या निवेश छोटे छोटे झोपडी में या निगम छोटे छोटे वस्ती में ‘णो वासावासं उवल्लिङ्गजा’ वर्षावास चौमासा चातुर्मास्यरूप वर्षा कालको नहीं बिताना चाहिये अपितु चौमासा में ऐसी परिस्थिति होने पर दूसरे स्थान में ही चला जाना चाहिये ॥ सूत्र० २ ॥

भाटे तथा परिवर्तन—आवर्तन करवा भाटे तथा ‘धम्मणुपेहाजोमचित्ताए’ धर्मानुयोग प्रेक्षा-चिन्ता—धर्म संघधी मनन चित्तवन विगरे करवा भाटे पशु आ गाम नगर येण्य नथी. तेथी ‘सेवं णच्चा तहप्पगारं’ पूर्वोक्त साधु अने साध्वीये आ पूर्वोक्त रीते भधा प्रकशनी अनुपपत्ति समझने अे प्रकारना गाम विगरेमा के नगर विगरेमा अथवा ओट—नाना ओटा गामोमां अथवा कर्वट—नाना शहरमां अने यावत् पत्तनमा के द्रोण मुखमा ओटले के पर्वतनी तलेटीमां अर्थात् नानी नानी जुपडियोमा अथवा निगम—नानी नानी वस्तीमां वर्षावास अर्थात् चातुर्मास्य वर्षाकाल नीताववा निवास करवा नही परंतु चौमासमां आ रीतनी परिस्थिति होय तो त्याही अन्यत्र भीन स्थानमां आह्या जयु. ॥ सू० २ ॥

पवेसणाए वायणपुच्छणपरियट्टणाणुपेहधम्माणुजोगचिंताए सेवं णच्चा
तहप्पगारं गागं वा णयरं वा खेडं वा मडवं वा पट्टणं वा जाव रायहाणि
वा तओ संजयामेव वासावासं उवल्लिइज्जा ॥सू० ३॥

छाया-स भिक्षु वा भिक्षुकी वा स यत् पुनः जानीयात् ग्रामं वा नगरं वा खेटं वा
कर्वटं वा मडम्बं वा पत्तनं वा यावद् राजधानीं वा अस्मिन् खलु ग्रामे वा नगरे वा खेटे
वा कर्वटे वा मडम्बे वा पत्तने वा यावद् राजधान्यां वा महती विहारभूमिः, महती विचार
भूमिः सुलभानि यत्र पीढफलकशय्यासंस्तारकाणि, सुलभः प्राप्तुकः उठ्ठः अथ एषणीयः
पिण्डपातः नो यत्र बहवः श्रमणब्राह्मणअतिथिकृपणवनीपजाः उपागताः उपागमिष्यन्ति
वा अल्पाकीर्णा वृत्तिः प्राज्ञस्य निष्क्रमणप्रवेशनाय वाचनपृच्छापरिवर्तनानुप्रेक्षाधर्मानुयोग-
चिन्तायै स एवं ज्ञात्वा तथाप्रकारं ग्रामं वा नगरं वा खेटं वा मडम्बं वा पत्तनं वा यावद्
राजधानीं वा ततः संयत एव वर्षावासम् उपलीयेत् ॥सू० ३॥

टीका-सम्प्रति पूर्वसूत्रवैपरीत्येनाह-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स भिक्षु वा
भिक्षुकी वा ‘से जं पुण जाणिज्जा’ स यत् पुनः वक्ष्यमाणरीत्या जानीयात् ‘ग्राम वा
णयरं वा खेडं वा’ ग्रामं वा नगरं वा खेटं वा कव्वडं वा मडवं वा’ कर्वटं वा मडम्बं वा
‘पट्टणं वा जाव रायहाणि वा’ पत्तनं वा यावद् संनिवेशं वा निगमं वा द्रोणमुखं वा आकरं वा
राजधानीं वा यदि वक्ष्यमाणस्वरूपां जानीयादिति पूर्वोक्तान्वयः, तथाहि ‘इमंसि खलु

अब पूर्वसूत्र से विपरीत अर्थात् उक्त प्रकार के सुभीता होने पर चौमासा
में उसी जगह रहना चाहिये दूसरी जगह साधु को नहीं जाना चाहिये यह
बतलाते हैं

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा, से जं पुण एवं जाणिज्जा-ग्राम वा,
नगरं वा, खेडं वा, कव्वडं वा, मडवं वा, पट्टणं वा, जाव-रायहाणि वा,’ वह
पूर्वोक्त भिक्षु-जैन साधु और भिक्षुकी-जैन साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाणरूप
से ग्रामको या नगर को या खेटको पत्तन-छोटा कसबा को या यावत् द्रोणमुख
पर्वतकी तलेटी को या आकर-खान को या संनिवेश छोटा शहर को या निगम

हवे पूर्व सूत्रमा क्ख्वाथी उट्ठु अर्थात् उक्त प्रकारनी सुगमता होय तो अन्यत्रना
जतां त्यां न निवास करवा कथन करे छे —

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त सयमशीलसाधु अने साध्वी ‘से जं
पुण एवं जाणिज्जा’ ना ज्ञाणुवामां ओषु आवे के ‘ग्रामं वा नगरं वा खेडं वा’ ग्रामने के
नगरने के नाना ग्रामने अथवा ‘कव्वडं वा मडवं वा पट्टणं वा’ कर्वटं नाना नगरने
के मडवं नाना वस्तीवाणा ग्रामने अथवा पत्तन-नाना कसबांने ‘जाव रायहाणि वा’
यावत् द्रोणमुख पर्वतनी तलेटीने अथवा आणुने अथवा संनिवेश ओटले नाना शहरने

गामंसि वा णयरंसि वा' अस्मिन् खलु ग्रामे वा नगरे वा 'खेडंसि वा कब्बडंसि वा' खेटे वा कर्बटे वा 'मडंबंसि वा' पट्टणंसि वा' मडम्बे वा पत्तने वा 'जाव रायहणिसि वा' यावद्-संनिवेशे वा निगमे वा द्रोणमुखे वा आकरे वा आश्रमे वा राजधान्यां वा 'महई विहारभूमी' महती विहारभूमिः विशाला स्वाध्यायभूमि वर्तते 'महई विचारभूमी' महती विचारभूमिः अत्यन्त विस्तारा मलमूत्रत्यागभूमिरस्ति 'सुलभे जत्थ पीठफलगसिज्जासंधारणे' सुलभानि-अनायासलभ्यानि यत्र-यस्मिन् ग्रामादौ पीठफलकशय्यासंस्तारकाणि काष्ठपट्टिकादि तृणाच्छादनानि सन्ति 'सुलभे फासुए उंछे अहेसणिज्जे' सुलभः प्रासुकः अचित्तः पिण्डपातरूप उच्छः अथ च एषणीयः आधाकर्मादि दोषवर्जितो भिक्षालाभः संभवति 'णो जत्थ बहवे समणमाहणअतिहिक्किवणवणिमगा' नो यत्र-यस्मिन् ग्रामादौ बहवः अनेके

छोटी झोंपड़ी को या राजधानी-राजमहल को जानले की 'इमंसि खलु गामंसि वा णयरंसि वा, खेडंसि वा, कब्बडंसि वा' इस पूर्वोक्त ग्राम में या नगर में या खेट छोटे छोटे ग्राममें या कर्बट छोटे छोटे नगर में या 'मडंबंसि वा' मडम्ब कसबा में या-'पट्टणंसि वा' पत्तन छोटे छोटे शहर में या-'जाव रायहणिसि वा' यावत् द्रोणमुख पर्वत की तलेटी में या आकर-खान या गुफामें या निगममें या संनिवेश में या राजधानी राजमहल में 'महई विहारभूमी' बड़ी विशाल-विहार-भूमि स्वाध्याय भूमि सुलभ है-एवं 'महई विचारभूमी सुलभे' बड़ी विशाल विस्तृत विचार-भूमि मलमूत्रादि त्याग भूमी है और-'जत्थ पीठ फलगसिज्जासंधारणे सुलभे' जहां पर पीठ फलक पाट वगैरह शयनीय शय्या संस्तारक सुलभ से ही मिलते हैं एवं जहां पर 'फासुए उंछे अहेसणिज्जे' प्रासुक अचित्त-और उच्छ अर्थात् एषणीय आधाकर्मादि सोलह दोषों से रहित पिण्डपात अशनादि चतुर्विध आहार जात अत्यंत सुलभ रूप से ही मिलता है और 'णो जत्थ बहवे

अथवा निगम-नानी जुपडीने के राजधानीने अथवा प्रभारथी सभजे के-'इमंसि खलु गामंसि वा णयरंसि वा' आ पूर्वोक्त ग्रामभा के नगरभा अथवा 'खेडंसि वा कब्बडंसि वा' जेट-नाना नाना ग्रामभा के कण्ट नाना नगरभा 'मडंबंसि वा पट्टणंसि वा' मडम्ब-कसबाभा के पत्तन नाना नाना शहरभा अथवा 'जाव रायहणिसि वा' यावत् द्रोणमुख पर्वतानी तलेटीभा अथवा आश्रुमां गुफाभां अथवा निगमभा अथवा संनिवेशभा के राजधानीभां अथवा 'महई विहारभूमी महई विचारभूमी' भूय विशाल विहार भूमि-स्वाध्याय भूमि छे. तथा धणी भोरी विचारभूमि मलमूत्रादि परित्याग भूमि छे 'सुलभे जत्थ बहवे पीठफलगसिज्जासंधारणे' तथा न्या पीठ इलक विगेरे शय्या संस्तारक सुगमताथी भणे तेम होय तथा 'सुलभे फासुए उंछे अहेसणिज्जे' तथा न्या प्रासुक-अचित्त अने उच्छ अर्थात् एषणीय-आधाकर्मादि सोलह दोषाथी रहित अशनादि चतुर्विध आहारजात

श्रमणब्राह्मणातिथिकृपणवनीपकाः शाक्यचरकप्रभृतिश्रमणाः ब्राह्मणाः द्विजाः अनिधयः कृपणाः दीनाः, वनीपकाः दरिद्रयाचकाः 'उवागया ना उवागमिस्संति वा' उपागता वा समागता एवं उपागमिष्यन्ति-समागमिष्यन्ति वा अथ च 'अप्पाइण्णा वित्ती' अल्पाकीर्णा वृत्तिरस्ति भिक्षाटने बहूनां जनानां संशयो न भवति 'पण्णस्स निक्कलमणपवेसणाए' प्राप्तव्यसाधोः निष्क्रमणप्रवेशनाय उपाश्रयादी निर्गन्तु प्रवेष्टुञ्च न कापि बाधा जायते, 'पण्णस्स वायणपुच्छणपरियट्ठणानुपेहाधरमाणुओगचिताए' प्राज्ञस्य साधोः वाचापृच्छापरिवर्तनानुप्रेक्षाधर्मानुयोगचिन्तायै वाचनादिप्रविधस्त्राध्यायेषु कापि बाधा न संभवति 'सेवं णच्चा' स साधुः पवस्त्र-उत्तरीत्या ज्ञात्वा विज्ञाय 'तहप्पगारं गामं वा जयरं वा' तथाप्रकारम् उपर्युक्तरूपग्रामं वा नगरं वा 'खेडं वा कव्वडं वा' खेटं वा कर्वटं वा 'मडवं वा' मडरवं वा 'पट्ठणं वा'

समणमाहण' जहां पर कि बहुत से श्रमण शाक्य चरक प्रभृति साधु संन्यासी एवं ब्राह्मण तथा-‘अतिहीक्किवणवणीमगा’ अतिथि अभ्यागत और कृपण दीन अनाथ दरिद्र एवं वनीपक याचक भी ‘उवागया’ नहीं आये हैं और ‘उवागमिस्संति वा’ और आने वाले भी नहीं है तथा ‘अप्पाइण्णा वित्ती’ अल्प थोड़े ही आकीर्ण-संकीर्ण अर्थात् लेशमात्र ही संकुचित वृत्ति है याने सभी उदार विचार वाले होने से संकुचितवृत्ति वाले नहीं हैं वह ग्रामादि ‘पण्णस्स निक्कलमण पवेसणाए’ प्राज्ञ संयमशील साधु को निष्क्रमण प्रवेश के लिये योग्य ही माना जाता है एवं ‘वायणपुच्छणपरियट्ठणानुपेह’ वाचन धार्मिक पुरतर्कों का अध्ययन करने के लिये और प्रच्छन्न आचार्य उपाध्याय से पूछने के लिये तथा परिवर्तन आवर्तन आवृत्ति करने के लिये एवं अनुप्रेक्षा मनन करने के लिये और ‘धम्मणुजोगचिन्ताए’ और धर्मानुयोग चिन्तन करने के लिये भी योग्य ही समझना चाहिये इसलिये ‘सेवं णच्चा तहप्पगारं गामं वा, जयरं वा खेडं वा,

अथ त सुलभ इये न भणो शके तेम होय तथा 'णो जत्थ समण माहण अतिहि' नया धणा श्रमण-शाक्यचरक विगेशे साधु संन्यासि तथा ब्राह्मण तथा अतिथि क्विणवनीमगा उवागया' कृपण दीन अनाथ दरिद्र तथा याचके आब्या न होय अने 'उवागमिस्संति वा' आववाना पण न होय 'अप्पाइण्णा वित्ती तथा थोडी न संकुचित वृत्ति होय अर्थात् पधा न उदार विचारवाणा होवाथी संकुचित वृत्तिवाणा नहिपत होय 'पण्णस्स निक्कलमणपवेसणाए' ओ गामादि संयमशील साधुने निष्क्रमण अने प्रवेश भाटे योग्य मानवामा आवे छे तथा 'वायणपुच्छणपरियट्ठणानुपेह' वाचन धार्मिक अध्ययन भाटे अने प्रच्छन्न आचार्य अने उपाध्यायने प्रश्नो पूछवा भाटे तथा परिवर्तन आवर्तन कश्वा भाटे तथा अनुप्रेक्षा मनन करवा भाटे तथा 'धम्मणुजोगचिन्ताए' धर्मानुयोगनुचिन्तन करवा भाटे पय योग्य समझवी 'सेवं णच्चा गामं वा जयर वा' आ प्रभाण्णे अधी रीते सरणतावाणा ओ गाममां के नगरमां 'खेडं वा मडवं वा' भेट-नाना गाममां

पत्तनं वा 'जाव रायहार्णि वा' यावद् उपनिवेशं वा निगमं वा द्रोणमुखं वा आकरं वा आश्रमं वा राजधानीं वा 'तत्रो संजयामेव वासावासं उवल्लिङ्गजा' ततः तदनन्तरम् संयत एव संयत एव संयमशीलो भूत्वा वर्षावासं वर्षाकालं यावद् उपलीयेत निवसेत् नतु ग्रामाद् ग्रामान्तरं गच्छेदिति भावः । एवंविधे ग्रामादौ वर्षाकाले चातुर्मास्यपर्यन्तं निवासे सति साधूनां साध्वीनाञ्च संयमात्मविराधना न संभवतीति भावः ॥ सू० ३॥

मूलम्—अह पुणेवं जाणिजा—चत्तारि मासा वासावासाणं वीइवकंता. हेमंताण य पंचदसरायकप्पे परिवुसिष्, अंतरा से मग्गे बहुपाणा बहुबीआ बहुहरिआ बहूदगा बहूत्तिगपनगदगमट्टिया जाव ससंताणगा, नो जत्थ बह्वे समणमाहणअतिहिकिवणवनीवगा जाव उवागमिस्संति सेवं नच्चा णो गामाणुगामं दूइज्जिजा ॥ सू० ४॥

छाया—अथ पुनरेवं जानीयात्—चत्वारो मासा वर्षावासानां व्यतिक्रान्ताः हेमन्तानां च पञ्चदशरात्रिकल्पे पथुषिते अन्तरा तस्य मार्गाः बहुपाणाः बहुबीजाः बहुहरिताः बहूदकाः बहूत्तिग पनकदकमृत्तिरा यावत् ससंतानकाः, नो यत्र बह्वः श्रमणब्राह्मणअतिथिकृपण-वनीपकाः यावद् उपागमिष्यन्ति, स एवं ज्ञात्वा नो ग्रामानुग्रामं गच्छेत् । सू० ४॥

मडंयं वा, पट्टणं वा, जाव रायहार्णि वा, वह पूर्वोक्त संयमशील साधु और साध्वी उस प्रकार के सद्य तरह से सुभीता वाले ग्राम को या नगर को या खेट-छोटे छोटे ग्राम को या मडम्ब-छोटे छोटे शहर को या पत्तन-उपनगर को या यावत्-कर्बट-छोटे-छोटे कसबा को या उपनिवेशको या निगम को या द्रोणमुख को या आकर को या आश्रम को राजधानी राजमहल को जानकर 'तत्रो संजयामेव वासावासं उवल्लिङ्गजा' संयमशील होकर ही वर्षावास अर्थात् वर्षाकाल चातुर्मास्य पर्यन्त निवास करे किन्तु एक ग्राम से दूसरे ग्राम वगैरह में चातुर्मास्य में नहीं जाय, क्योंकि उक्त प्रकारके ग्राम नगर वगैरह में वर्षा काल चौमासा में निवास करने पर साधु और साध्वी की संयम आत्म विराधना नहीं होती इसलिये चातुर्मास्य में एक ही जगह रहना चाहिये ॥ सू० ३ ॥

के मडंय-नाना शहरमा 'पट्टणं वा जाव रायहार्णि वा' पत्तन उपनगरमा यावत् कर्बट नाना हसग्रामा अथवा सन्निवेशमा के निगममा अथवा द्रोणुमुग्रमा आश्रुमा अथवा आश्रममा के राजधानीमा 'तत्रो संजयामेव' सयमशील थधने 'वासावास उवल्लिङ्गजा' वर्षावास अर्थात् वर्षाकाल सयधी चातुर्मासमा जेक गामथी पील गामे जवु नही' केम के उपरोक्त प्रकारना गाम नगर विगेदेना चेमासामा निवास करवाथी साधु अने साध्वीना संयम आत्म विराधना थती नथी तेथी चेमासाना चार मास जेकज स्थणे निवास करवो. ॥ सू. ३ ॥

टीका-अथ वर्षाकाले व्यतीतेऽपि साधुभिः साध्वीमिथ्य यदा येन प्रकारेण गन्तव्यं तदधिकृत्य प्रतिपादयितुमाह-‘अह पुणेवं जाणिज्जा’ अह-वह, पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या जानीयात्-‘चत्तारि मासा वासावासाणं वीडकंता’ चत्वारो मासाः आपावृष्टिमासमाश्रय कार्तिकपूर्णिमा पर्यन्तम् वर्षाकालानां व्यतिक्रान्ताः व्यतीताः, तथा ‘हेमंताण्य पंचदश राययप्पे परिवुसिए’ हेमन्तानाञ्च पञ्चदशरात्रिकल्पे पर्युपिते सति वर्षाकालिकाचतुर्मास्ये व्यतीतेऽपि यदि वृष्टिर् भवत्येव तर्हि हेमन्तस्य पञ्चदशदिनेषु व्यतीतेषु गमनं कर्तव्यमिति भावः, अतएवाह-‘अंतरा से मग्गे बहुपाणा’ अन्तरा गन्तव्यमार्गमध्ये तस्य-साधोः मार्गः पन्थानः बहुपाणाः अनेकप्राणियुक्ताः ‘बहुवीया बहुहरिया’ बहुबीजाः-अनेक बीजाङ्कुर-युक्ता बहुहरिताः बहुहरितवृणादियुक्ताः ‘बहुदगा’ बहुदशाः अत्यन्ताधिकशीतोदकसहिताः

अब वर्षाकाल समाप्त होनेके पश्चात् चातुर्मासवाले स्थल में अधिक रहने के संबंध में उत्सर्ग एवं अपवाद मार्ग के विषय में सूत्रकार कथन करते हैं-

टीकार्थ-‘अह पुण एवं जाणिज्जा’ चोमासी बीत जाने पर पूर्वोक्त संयमशील साधु एवं साध्वीजी के समझ में इस प्रकार आवे कि ‘चत्तारि मासा वासावासाणं विडकंता’ चोमासे का चारों मास बीत चुके हैं, अर्थात् कार्तिकशुक्ल पूर्णिमा बीत जाने के बाद मार्गशीर्ष प्रतिपदा के दिन साधुको वर्षावास निवासस्थान से विहार करना चाहिए यह उत्सर्ग मार्ग है, अतः अब अपवाद मार्गका प्रतिपादन करते हैं ‘हेमंताण्य पंचदशरायकप्पे परिवुसिए’ यदि हेमन्तऋतु का पंद्रह दिन में वरसाद हो जाय तो पंद्रहदिन बीत जाने पर विहार करना चाहिये। ‘अंतरा से मग्गे बहुपाणा’ कारण की गमन करने के मार्ग में बहुतसे प्राणी ‘बहुवीया, बहु हरिया, बहुदगा’ अनेक बीजाङ्कुर से युक्त तथा अधिक प्रमाण में हरित काय वृणादि वनस्पति तथा अधिक प्रमाण में शीतोदक के साथ ‘बहुत्तिगपनगदगम

हवे वर्षाकाल समाप्त तथा ग्राह रहेवाना संयममा उत्सर्ग अथ अपवाद मार्ग विषे सूत्रकार कथन करे छे-

टीकार्थ-‘अह पुण एवं जाणिज्जा’ चोमासानो समय पूरा तथा पछी पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वीना समज्जवामा ओषु आवे के ‘चत्तारि मासा विडकंता’ चोमासाना चारमास व्यतीत भई गया छे अर्थात् कार्तिक शुक्ल पूर्णिमा बीती गया ग्राह मार्गशीर्ष प्रतिपदाओ साधुओ वर्षावासना स्थण्णी विहार करवो जेधुओ आ उत्सर्ग मार्ग छे, तेथी हवे अपवाद मार्गतु प्रतिपादन करे छे ‘हेमंताण्य पंचदशरायकप्पे परिवुसिए’ जे हेमन्त ऋतुना पहर दिवसमा वरसाद होय तो ते पहर दिवस बीती गया पछी विहार करवो ‘अंतरा से मग्गे बहुपाणा’ कारण के गमन करवाना मार्गमा धण्डा प्राणियो ‘बहुवीया बहुहरिया बहुदगा’ अनेक बीजाङ्कुर युक्त बीजोदारी वृक्ष विगेरे तथा अत्यंत अधिक शीतोदक सहित ‘बहुत्तिगपनगदगमद्विया जाव ससंताणगा’ क्षीता तंतु जल रूप

‘बहूत्तिग पनगदगमट्टिया जाव ससंताणगा’ बहूत्तिगपनकोदकमृत्तिका यावत् लूतातन्तुजाल-
रूपसन्तान परम्परा युक्ताः सन्ति, ‘णो जत्थ बहवे समणमाहणअतिहिक्किवणवणीवगा’ नो
यत्र-यस्मिन् ग्रामादौ काले वा बहवः-अनेके श्रमणब्राह्मणअतिथि कृपण वनीपकाः-शाक्य-
चरकादयः श्रवणाः, द्विजातयो ब्राह्मणाः अतिथयः अभ्यागताः, कृपणाः दीनाः, वनीपकाः
याचकाः ‘जाव उवागच्छन्ति’ यावत्-उपागच्छन्ति उपागमिष्यन्ति वा ‘सेवं णच्चा नो
गामाणुगामं दूइजिज्जा’ स साधुः एवम्-उत्तरीत्या ज्ञात्वा विज्ञाय नो ग्रामानुग्रामं-ग्रामाद्
ग्रामान्तरं गच्छेत्, अपि तु हेमन्तस्य पञ्चदशदिनपर्यन्तं तत्रैव निवसेदित्यर्थः ॥ सू० ४ ॥

मूलम्-अह पुणेवं जाणिज्जा-चत्तारि मासा वासावासाणं दीइक्कंता,
हेमंताण थ पंचदस रायकप्पे परिवुसिए, अंतरा से मग्गे अप्पंडा अप्प-
पाणा अप्पबीआ अप्पहरिया अप्पोदगा अप्पुत्तिगपणगदगमट्टिया जाव
असंताणगा बहवे जत्थ समणमाहणअतिहिक्किवणवणीवगा उवागया
उवागच्छन्ति उवागमिस्सन्ति वा सेवं णच्चा तओ संजयामेव गामाणु-
गामं दूइजिज्जा ॥ सू० ५ ॥

छाया-अथ पुनरेवं जानीयात्-चत्वारि मासा वर्षावासानां व्यतिक्रान्ताः, हेमन्तानां च
पञ्चदश रात्रिः लप्ते पर्युपिते, अन्तरा तस्य मार्गाः अल्पाण्डाः अल्पप्राणाः अल्पबीजाः अल्प-
हरिताः अल्पोदकाः अल्पोत्तिगपनकोदकमृत्तिका यावत् असन्तानकाः बहवो यत्र श्रमण-
ब्राह्मणअतिथिकृपणवनीपकाः उपागताः, उपागच्छन्ति, उपगमिष्यन्ति वा, स एवं ज्ञात्वा
ततः संयत एव ग्रामानुग्रामं गच्छेत् ॥ सू० ५ ॥

ट्टिया जाव ससंताणगा’ लूनातंतूजालरूप संतानपरंपरा वाला मार्ग होता है, तथा
‘णो जत्थ श्रमणमाहणअतिहिक्किवणवणीवगा’ जहां श्रमण, चरक शाक्य, वगै,
रह तथाब्राह्मणअतिथि कृपण दिन गरीब एवं याचक ‘जाव उवागच्छन्ति’ अधिक
प्रमाण में आते जाते न हो, आये न हो या आने वाले न हो अर्थात् मार्ग सुलभ
न होने से गमनागमन रहित हो ‘सेवं णच्चा णो गामाणुगामं दूइजिज्जा’ पूर्वोक्त
साधुओं के जानने में इस प्रकार से आवे तो उसको एक ग्रामसे दूसरे ग्राम
जाना उचित नहीं। अर्थात् विहान नहीं करना चाहिए ॥ सू० ४ ॥

सन्तान पर परावाणो मार्ग थछ गयेल होय तथा ‘णो जत्थ समणमाहणअतिहिक्किवण-
वणीवगा’ जथा श्रमण-शाक्यचरक विगेरे तथा ब्राह्मण अतिथि कृपण दिन गरीब अने
याचको ‘जाव उवागच्छन्ति’ यावत् आवता जाता न होय आब्या न होय के आवनर न
होय अर्थात् मार्ग सुलभ न होवाथी अवरअवर रहित होय सेवं णच्चा णो गामाणुगामं
दूइजिज्जा’ पूर्वोक्त साधुओना जणुवामां ओवु आवे तो तेमणे ओछ जाभथी पीछे गाम
जणु नही अर्थात् विहार करवे नही ॥ सू० ४ ॥

ટીકા-અથ વર્ષાકાલિકચાતુર્માસ્યે વ્યતીતે ડપિ વર્ષાયાઃ સદ્ભાવે હેમન્તસ્ય પશ્ચદશ દિનપર્યન્તં તત્રૈવ નિવાસેડપિ તદનન્તરં ગ્રામાન્તરં ગન્તવ્ય મિત્યાહ-‘અહ પુણેવં જાણિજ્ઞા-’ અથ યદિ પુનરેવં વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્-‘ચત્તારિ માસા વાસાવાસાણં વીઢ્ઠકંતા’ ચત્વારો માસાઃ શ્રાવણભાદ્રપદાશ્વિનકાર્તિકમાસરૂપાઃ, વર્ષાવાસાનાં-વર્ષાકાલાનામ્ વ્યતિક્રાન્તાઃ વ્યતીતાઃ ‘હેમંતાણ ય પંચદસરાયકપ્પે પરિવુસિણ’ હેમન્તાનાઞ્ચ પશ્ચદશરાત્રિકલ્પે પર્યુપિતે વ્યતીતે સતિ ‘અંતરા સે મગ્ગે અપ્પંડા’ અન્તરા-ગ્રામાદ્ ગ્રામાન્તરમધ્યે તસ્ય સાધોઃ માર્ગાઃ પન્થાનઃ અલ્પાણ્ડાઃ અણ્ઢરહિતાઃ અલ્પશબ્દસ્ય ઈપદર્થકતયા નવર્થે પર્યવસાનાત્, તથા ‘અપ્પ-પાણા’ અલ્પપ્રાણાઃ-પ્રાણિવર્જિતાઃ ‘અપ્પવીઆ’ અલ્પવીજાઃ-વીજાહ્નુરરહિતાઃ ‘અપ્પહરિયા’ અલ્પહરિતાઃ-હરિતતૃણાદિવર્જિતાઃ ‘અપ્પોદગા’ અલ્પોદકાઃ શીતોદકરહિતાઃ ‘અપ્પુત્તિગ-

અવ વર્ષાકાલિક ચાતુર્માસ્ય કે વીતને પર મ્હી વર્ષા ચાલુ રહને પર હેમન્ત ઋતુ કે મ્હી પન્દ્રહદિન તક ઉસી જગહ નિવાસ કર વાદ મેં સાધુ તથા સાધ્વી કો દૂસરે ગ્રામ જાના ચહિયે યહ વતલાતે હેં-

ટીકાર્થ-‘અહ પુણેવં જાણિજ્ઞા-ચત્તારિ માસા વાસાવાસાણં વીઢ્ઠકંતા’ અથ યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપસે સાધુ ઔર સાધ્વી જાન લે કિ વર્ષાવાસ ચાતુર્માસ્ય વર્ષાકાલ કે ચાર મહીને વ્યતીત હો ગયે હેં ઔર-‘હેમંતાણ પંચદસરાયકપ્પે પરિ-વુસિણ’ હેમન્તઋતુ કે મ્હી પન્દ્રહ દિન રાત્રિકલ્પ વ્યતીત હો ચુકે હેં ઔર ‘અંતરા-સે મગ્ગે’ ઉસ સાધુ કે ઔર સાધ્વી કે ગમન કે માર્ગ મ્હી અર્થાત્ એક ગ્રામ સે દૂસરે ગ્રામકે મધ્ય કે માર્ગ મ્હી ‘અપ્પંડા’ થોડે હી અણ્ઢોં વાલે હેં યહાં પર મ્હી અલ્પ શબ્દ ઈષદ્ અર્થક હોને સે નવર્થ મેં પર્યવસાન હોને સે અણ્ઢ રહિત અર્થ સમજના ચાહિયે હસ પ્રકાર ‘અપ્પપાણે’ અલ્પપ્રાણ અર્થાત્ પ્રાણિયોં સે રહિત હૈ એવં ‘અપ્પવીઆ’ અન્પવીજ વાલે અર્થાત્ વીજ રહિત મ્હી હેં તથા ‘અપ્પહરિયા’ અલ્પહરિત યાને હરેઅરે તૃણવાસ વગૈરહ સે રહિત માર્ગ હો ચુકા હૈ એવં ‘અપ્પો-

હવે વર્ષાઋતુના ચાતુર્માસ વીત્યા બાદ વરસાદ ચાલુ હોય તો હેમન્ત ઋતુના પણ પદર દિવસ એજ સ્થળે નિવાસ કર્યા બાદ સાધુ અને સાધ્વીને વિહાર કરવા માટેનુ સૂત્રકાર કથન કરે છે.-

ટીકાર્થ- ‘અહ પુણ એવં જાણિજ્ઞા’ હવે જો તેઓના બાણવામાં એવું આવે કે ‘ચત્તારિ માસા વાસાવાસાણં વીઢ્ઠકંતા’ વર્ષાકાળના ચારમાસ વીતી ગયા છે. ‘હેમંતાણય’ અને હેમન્ત ઋતુના પણ ‘પંચદસરાયકપ્પે’ પદર દિવસ રૂપ રાત્રીકલ્પ ‘પરિવુસિણ’ વીતી ગયેલા છે ‘અંતરા સે મગ્ગે’ અને તે સાધુને જવાના માર્ગ પણ ‘અપ્પંડા અપ્પપાણા’ થોડા જ ઇંડાવાળો છે. અહીંયા પણ અલ્પ શબ્દ ઇષિત અર્થમાં હોવાથી નવ અર્થમાં પર્ય-વસિત થયેલ છે તેથી ઇંડાઓ વિનાનો તેમ અર્થ સમજવો. એજ પ્રમાણે અલ્પ પ્રાણ અર્થાત્ પ્રાણિયો વિનાનો તથા ‘અપ્પવીયા અપ્પહરિયા’ બિજા રહિત અને લીલોતરીવાળા

પળગદગમદ્વિયા જાવ અસંતાળગા' અલ્પોત્તિજ્ઞપનકદકમૃત્તિકાયાવત્ અસન્તાનકાઃ ક્ષુદ્ર-
જીવજન્તુત્રસરૂપોત્તિજ્ઞપનકાઃ દકમૃત્તિકાઃ શીતોદકમિશ્રિતમૃત્તિકાઃ યાવત્-ત્તૂતાતન્તુજાલ-
રૂપસસન્તાનવર્જિતાઃ માર્ગા સન્તિ 'વહવે જત્ય સમણમાહ્ણઅતિહિક્વણવળીવળા' વહવઃ
અનેકે યત્ર-યસ્મિન્ ગ્રામાદૌ યદા શ્રમણબ્રાહ્મણઅતિથિકૃપણવનીપક્ષાઃ 'ઉવાગયા ઉવાગ-
ચ્છંતિ ઉવાગમિસ્સંતિ વા' ઉપાગતાઃ, ઉપાગચ્છન્તિ, ઉપાગમિષ્યન્તિ વા 'સેવં ણચ્ચા' સ
સાધુઃ એવમ્-ઉપર્યુક્તરીત્યા જ્ઞાત્વા-વિજ્ઞાય 'તઓ સંજયામેવ' તતઃ તદનન્તરમ્, સંયતઃ એવ-
સંયમનિયમપાલનપૂર્વકમેવ 'ગામાણુગામં દૂઢ્ઝિજ્જા' ગ્રામાનુગ્રામમ્ ગ્રામાદ્ ગ્રામાન્તરં ગચ્છેત્
વિહારં કુર્યાત્, ન કથમપિ તત્ર નિવસેદિતિ ભાવઃ ॥સૂ. ૫॥

મૂલમ્-સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા ગામાણુગામં દૂઢ્ઝજમાણે પુરઓ
જુગમાયાણ પેહમાણે દદ્દટ્ટુણ તસે પાણે ઉચ્છદ્દટ્ટુ પાદં રીઢ્ઝા સાહદ્દટ્ટુ

દગા' અલ્પોદક યાને શીતોદક સે ખી રહિત રાસ્તા હો ચુકા હૈ ઓર 'અપ્પુ-
ત્તિંગ' અલ્પઉત્તિજ્ઞ છોટે છોટે જલ વગૈરહ જીવોં સે રહિત હૈ એવં 'પળગદગ
મદ્વિયા જાવ' અલ્પ પનગા ચિટી પિપરી વગૈરહ સૂક્ષ્મ જીવજન્તુઓં સે રહિત
માર્ગ હો ગયા હૈ એવં શીતોદક મિશ્રિત ગિલિ મોટી ખી નહીં હૈ એવં યાવત્
'અસંતાળગા' મકરાકા જાલ જન્તુ સંતાન પરમ્પરા સે ખી રહિત માર્ગ હો ચુકા હૈ
ઓર જહાં પર 'વહવે સમણમાહ્ણઅતિહિ' વહુત સે શ્રમણ શાક્ય ચરક પ્રથુતિ
સાધુ સંન્યાસી ઓર બ્રાહ્મણ અતિથિ અભ્યાગત 'કિવણવળીમળા ઉવાગયા'
કૃપણ-દીન-દરિદ્ર ઓર વનીપક યાચક આ ગયે હો ઓર 'ઉવાગચ્છંતિ ઉવાગ-
મિસ્સંતિ' આ જાતે હોં ઓર આનેવાલે હોં એસા 'સેવં ણચ્ચા' જાનકર વહ સાધુ
ઓર સાધ્વી 'તઓ સંજયામેવ' સંયમ પૂર્વક હી 'ગામાણુગામં 'દૂઢ્ઝિજ્જા' ગ્રામા-
નુગ્રામ-એક ગ્રામ સે દુસરે ગ્રામ ચલા જાય કિન્તુ કિસી ખી તરહ ઉસ જગહ મેં
નહીં રહે જહાં કિ ચાતુર્માસ રહે હો ॥સૂ. ૫॥

ધાસો વિગેરેથી રહિત થયેલ છે તથા 'અપ્પોદગા અપ્પુત્તિંગપળગા' શીતોદક રહિત રસ્તો
થઈ ગયેલ છે તથા અલ્પ ઉત્તિંગ અર્થાત્ જીવજન્તુઓં રહિત તથા અલ્પપનક
કીડી પતંગિયા વિગેરે જીવજન્તુઓં વિનાનો માર્ગ થઈ ગયેલ છે. 'દગમદ્વિયા જાવ
અસંતાળગા' તથા ઠગ પાણીવાળી લીલી માટિ પણ નથી. એવ યાવત્ મકોડાની બાલ-
તંતુ પર પરાથી પણ રહિત માર્ગ છે તથા 'વહવે જત્ય સમણમાહ્ણ' તથા ધણ શ્રમણ
શાક્ય ચરક વિગેરે સાધુ સંન્યાસી અને પ્રહારી તથા 'અતિહિ કિવણવળીમળા' અતિથિ
અભ્યાગત કૃપણ-દીન દરિદ્ર અને યાચકો. 'ઉવાગયા ઉવાગચ્છંતિ ઉવાગમિસ્સંતિ વા' આવી
ગયેલ હોય અને આવતા જતા હોય અને આવવાના હોય 'સેવં ણચ્ચા તઓ સંજયામેવ'
આ પ્રમાણે બધીને તે સાધુ અને સાધ્વીએ સંયમપૂર્વક જ 'ગામાણુગામં દૂઢ્ઝિજ્જા' એક
ગામેથી બીજે ગામે વિહાર કરવો પણ વર્ષાવાસના સ્થાને કોઈપણ રીતે રહેવું નહીં ॥૫॥

पायं रीइज्जा वित्तिरिच्छं वा कट्टु पायं रीइज्जा, सइ परक्कमे संजयामेव
परिक्कमिज्जा नो उज्जुयं गच्छिज्जा, तओ संजयामेव गामाणुगामं
दूइज्जिज्जा ॥सू० ६॥

छाया-स भिक्षु वा भिक्षुकी वा ग्रामानुग्रामं गच्छन् पुरतः युगमात्रया प्रेक्षमाणः
दृष्ट्वा त्रसान् प्राणिनः, उद्धृत्य पादम् रीयेत, संहृत्य पादम् रीयेत, तिरश्चीनं वा कृत्वा
पाद रीयेत, सति पराक्रमे संयत एव पराक्रमेत् नो ऋजुना गच्छेत्, ततः संयत एव
ग्रामानुग्रामं गच्छेत् ॥सू० ६॥

टीका-सम्प्रति मार्गयतनामधिकृत्य वक्तुमाह-‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ स
भिक्षु वा भिक्षुकी वा ‘गामाणुगामं दूइज्जमाणे’ ग्रामानुग्रामं-ग्रापाद् ग्रामान्तरं गच्छन् पुरओ
जुगमायाए’ पुरतः-अग्रतः, युगमात्रया-सार्धहस्तत्रयप्रमाणम् भूभागं ‘पेहमाणे’ प्रेक्षमाणः
पश्यन् गच्छेदित्यग्रेणान्वयः, ‘दट्ठुण तसे पाणे’ त्रसान् प्राणिनः पतङ्गकीटादीन् दृष्ट्वा
अवलोक्य ‘उद्धट्टु पादं रीइज्जा’ उद्धृत्य पादम् उत्थाप्य तलाग्रभागेन पादपातप्रदेशम्
उल्लङ्घ्य रीयेत-गच्छेत् सार्धहस्तत्रयप्रमाणं भू भागं पश्यन् मार्गस्थितान् कीटादित्रसान्
वर्जयित्वा गमनं कुर्यादित्यर्थः, ‘साहट्टु पायं रीइज्जा’ संहृत्य-स्वामिमुखं संकोच्य पादं
रीयेत-गच्छेत्, ‘वित्तिरिच्छं वा कट्टु पायं रीइज्जा’ तिरश्चीनं वक्रं वा पादं कृत्वा रीयेत-
गच्छेत् ‘सइ परक्कमे संजयामेव परिक्कमिज्जा’ सति पराक्रमे मन्यस्मिन् गमनमार्गे सतितु

अब मार्ग यतना (अर्थात् मार्ग में किस तरह चलना चाहिये) को लक्ष्य
कर बतलाते हैं-

टीकार्थ-‘से भिक्खु वा, भिक्खुणी वा, गामाणुगामं दूइज्जमाणे’ यह पूर्वोक्त
भिक्षु और भिक्षुकी को एक ग्राम से दूसरे ग्राम जाते हुए ‘पुरओ जुगमायाए
पेहमाणे’ आगेसामने की और युगमात्रा अर्थात् साढे तीन हाथ प्रमाण भूभाग
को देखते हुए ‘दट्ठुणतसे पाणे’ त्रस पतंग कीटादि प्राणियों को देखकर
‘उद्धट्टु पादं रीइज्जा’ पाद को उठाकर चलना चाहिये और ‘साहट्टु पायं-
रीइज्जा’ पादको अपनी और सकुचित करके जाना चाहिये या ‘वित्तिरिच्छं वा
कट्टु पायं रीइज्जा’ पदको टेढ़ा करके चले और ‘सइ परक्कमे’ दूसरे मार्ग होने

द्वे मार्ग यतनाना प्रकार सूत्रकार अतावे छे-

टीकार्थ-‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्ता साधु अने साध्वीये ‘गामाणुगामं
दूइज्जमाणे’ ओक गाभथी थीजे गाभ जता ‘पुरओ जुगमायाए पेहमाणे’ आगण साभी आणु
युगमात्रा अर्थात् साढात्रय हाथ प्रमाणु जमीनने लधने ‘दट्ठुणतसे पाणे’ त्रस प्राणी अर्थात्
पतंगिया विगेरेने लधने ‘उद्धट्टुपादं रीइज्जा’ पगने ठंथा हरीने आदपु’ लधये. तथा
‘साहट्टु पादं रीइज्जा’ पगने चोताना आणु स कुचित हरीने आदपु’ लधये अथवा ‘वित्तिरिच्छं

સંયતમેવ તેનૈવ માર્ગાન્તરેણ ચતનાર્પૂર્વકં પરાક્રમેત્ ગચ્છેત્ 'નો ઉઙ્ગુચં ગચ્છિજ્જા' નો ઋજુનાં સરલેનાપિ માર્ગેણ વહુપ્રાણિયુક્તેન ગચ્છેત્. તદુપસંહરન્નાહ- 'તઓ સંજયામેવ ગામાણુગામં દૂઙ્ગિજ્જા' તતઃ તસ્માત્ કારણાત્ સંયતમેવ ચતનાર્પૂર્વકમેવ વહુપ્રાણિરહિત માર્ગેણૈવ ગ્રામાનુગ્રામમ્ ગ્રામાદ્ ગ્રામાન્તરં ગચ્છેત્ । તથા ચ વહુજીવજન્તુરહિતગમનમાર્ગાભાવુક્તગમન વિધિઃ પ્રતિપાદિતઃ, તથાવિધગમનમાર્ગસત્ત્વેતુ તેનૈવ ગમનં કર્તવ્યમિતિ ॥સૂ. ૬॥

મૂલ્ય-સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા ગામાણુગામં દૂઙ્ગિમાણે અંતરા સે પાણાણિ વા બીઆણિ વા હરિઆણિ વા ઉદણ વા મટ્ટિઆ વા અવિદ્ધત્થે સહપરક્કમે સંજયામેવ પરિક્કમિજ્જા નો ઉઙ્ગુઅં ગચ્છિજ્જા તઓ સંજયામેવ ગામાણુગામં દૂઙ્ગિજ્જા ॥સૂ. ૭॥

છાયા-સમિશ્ણુ વાં મિશ્ણુકી વા ગ્રામાનુગ્રામં ગચ્છન્ અન્તરા તસ્ય પ્રાણિનો વા બીજાનિ વા હરિતાનિ વા ઉદકં વા પૃત્તિકા વા, અગ્નિધ્વંસમાનો સતિ પરાક્રમે સંયતમેવ પરિક્રમેત્ પર 'સ જયામેવ પરિક્કમિજ્જા' સ ચમપૂર્વક ઉસી દૂસરે માર્ગે સે જાનાં ચાહિયે કિન્તુ 'નો ઉઙ્ગુચં ગચ્છિજ્જા' વહુત પ્રાણિયોં સે યુક્ત સીધે માર્ગે સે નહાં જાનાં ચાહિયે ક્યોંકિ ઉસ અનેક જીવ જન્તુઓં સે યુક્ત રાસ્તે સે જાને મેં અનેકોં જીવોં કી હિંસા હોગી ઓર ઉસસે સાધુ સાધ્વીકો સચમ વિરાધના હોગી અર્થાત્ વહુન જીવ જન્તુ રહિત ગમન માર્ગ નહીં હોને પર ઉસી માર્ગે સે જાને કી વિધિ બતલાયી ગયી હૈ કિન્તુ યદિ જીવ જન્તુ રહિત દૂસરા માર્ગે હોં તો 'તઓ સંજયામેવ ગામાણુગામં દૂઙ્ગિજ્જા' સ ચમપૂર્વક ગ્રામાનુગ્રામ ઉસી દૂસરે જીવ જન્તુ રહિત માર્ગે સે જાનાં ચાહિયે, કિન્તુ જીવ જન્તુ વાલે માર્ગે કે સરલ સીધે હોને પર ઓ ઉસસે નહીં જાનાં ચાહિયે ઉસ સરલ માર્ગે સે જાને સે જીવ હિંસા કી સંભાવના રહેગી, હસલિયે જીવજન્તુ રહિત માર્ગે સે હી જાનાં ચાહિયે જિસ સે જીવજન્તુ કી હિંસા ન હો એસા અવશ્ય ધ્યાન રાખનાં ચાહિયે ॥સૂ. ૬॥

વા કદ્દુ પાયં રીઙ્ગા' પગને વાકા કરીને ચાલવું અને 'સહ પરક્કમે સંજયામેવ પરિક્કમિજ્જા' ખીન્ને રસ્તો હોય તો સચમપૂર્વકએ ખીન્ન માર્ગેથી જવું પરંતુ 'નો ઉઙ્ગુચં ગચ્છિજ્જા' પણ ઘણા પ્રાણિઓવાળા સીધા રસ્તેથી ન જવું, કેમ કે અનેક જીવ જન્તુઓવાળા રસ્તેથી જવાથી અનેક જીવોની હિંસા થાય છે અને તેનાથી સાધુ સાધ્વીને સચમ વિરાધના થાય છે અર્થાત્ ઘણા જીવજન્તુઓ વિનાનો જવાનો રસ્તો ન હોય તો એ માર્ગેથી જવની વિધિ કહી છે. પરંતુ જો જીવજન્તુ વિનાનો ખીન્ને માર્ગ હોય તો ખીન્ને રસ્તેથી જવું પણ જીવજન્તુઓ વાળો માર્ગસરળ સીધો હોય તો પણ તે માર્ગેથી ન જવું. કારણ કે એ સરળ માર્ગેથી જવાથી જીવ હિંસાની સંભાવના રહે છે તેથી જીવજન્તુ વિનાના માર્ગેથી જ 'તઓ સંજયામેવ ગચ્છિજ્જા' સચમપૂર્વક જવું એજ યોગ્ય છે. ॥સૂ. ૬॥

नो ऋजुकं गच्छेत्, ततः संयतमेव ग्रामानुग्रामं गच्छेत् । सू० ७॥

टीका-पूर्वोक्तार्थमेव प्रकारान्तरेण प्रतिपादयन्नाह 'से भिक्षु वा भिक्षुणी वा' स भिक्षु वा भिक्षुकी वा 'ग्रामानुग्रामं' ग्रामानुग्रामम्-ग्रामाद् ग्रामान्तर 'दृढज्जमाणे' गच्छन् 'अंतरा से पाणाणि वा बीयाणि वा' अन्तरा गमनमार्गमध्ये तस्य सा दोः प्राणिनो वा 'द्वीन्द्रियादयो जीवाः, बीजानि या-शाल्यादि बीजानि वा हरिआणि वा' हरितानि वा-हरित वनस्पतितृणानि वा 'उदएवा' उदकं वा-शीतोदकं वा 'मट्टिया वा' मृत्तिका वा उदकमि-श्रितमृत्तिका वा 'अविद्धत्ये' अविध्वंसमाना सचित्ता यदि मिष्टेयुस्तर्हि 'सङ्परक्रमे-तति-पराक्रमे अन्यस्मिन् सचित्तप्राण्यादिरहिते गमनमार्गे सति तेनैव गमनमार्गेण 'संजया मेव परिक्रमिज्जा' संयतमेव-यतना पूर्वकमेव परिक्रमेत-गच्छेत् ग्रामाद्ग्रामान्तरं यायात् 'नो उज्जुयं गच्छिज्जा' नो ऋजुना सरलेन अपि सचित्तप्राण्यादि युक्तेन मार्गेण गच्छेत् 'तओ संजयामेव' सर्वथा यतनापूर्वकमेव 'ग्रामानुग्रामं दृढज्जिज्जा' ग्रामानुग्रामम् ग्रामाद् ग्रामान्तरं गच्छेत् येन संयमात्मविराधना न स्यात् ॥ सू० ७॥

अब फिर भी उसी पूर्वोक्तार्थ को दूसरे प्रकार से बतलाते हैं-

टीका- 'से भिक्षु वा भिक्षुणी वा ग्रामानुग्रामं दृढज्जमाणे' वह पूर्वोक्त भिक्षु साधु और भिक्षुकी साध्वी एक ग्राम से दूसरे ग्राम जाते हुए- 'अंतरा से मग्गे' उन दोनों ग्रामों के बीच में उस साधु और साध्वी को 'पाणाणि वा, बीयाणि वा' बहुत से प्राणि एवं बहुत बीज 'हरिआणि वा' हरित तृण घास एवं 'उदएवा' उदक-कच्चा पानी और 'मट्टिया वा' मिट्टी अर्थात् उदक मिश्रित गिलिमिट्टी ये सब यदि 'अविद्धत्ये' अविध्वस्त अर्थात् सचित्त हो तो 'सङ्पर-क्रमे' दूसरे मार्ग के सचित्त प्राण्यादि से रहित होने पर उसी सचित्त प्राणि से रहित मार्ग से जाना चाहिये 'संजयामेव' संयमपूर्वक अर्थात् 'परिक्रमिज्जा' यतना पूर्वक ही एक ग्राम से दूसरे ग्राम जाय किन्तु 'नो उज्जुयं गच्छिज्जा' उस ऋजु सरल मार्ग से नहीं जाना चाहिये 'तओ संजयामेव ग्रामानुग्रामं दृढ-ज्जिज्जा' क्योंकि इस मार्ग में अन्य मार्ग में अनेक जीवजंतु की हिंसा की संभा-

हवे ये पूर्वोक्त कथनने भी उरीते प्रतिपादित करे छे -

टीका- 'से भिक्षु वा भिक्षुणी वा' ये पूर्वोक्त साधु अने साध्वी 'ग्रामानुग्रामं' दृढज्जमाणे' एक गाभथी भीने गाभ जाता 'अंतरा से पाणाणि वा' ये जेठ गाभानी वन्थे ये साधु अने साध्वीये धण्डा प्राणियो तथा 'बीयाणि वा' धण्डा भी वाणी वनस्पति 'हरियाणि वा' तथा धण्डा येनी तृषु घास विगेरे वनस्पति 'उदए वा मट्टिया वा' ठंडुपाणी तथा जल मिश्रितलीली माटी आ यथा जे 'अविद्धत्ये' अविध्वस्त अर्थात् सचित्त होय तो 'सङ्परक्रमे' भीन मार्गेथी जयां सचित्त प्राणियो न होय तेवा मार्गेथी 'संजयामेव परिक्रमिज्जा' संयमपूर्वक जवु' अर्थात् यतना पूर्वक जे एक गाभथी भीने गाभ जवु'. परंतु जेवा प्राणियो विगेरेथी युक्त सरण मार्गेथी न जवु' कारण के छव जतुओवाणा मार्गेथी

મૂલમ્—સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા ગામાણુગામં દૂઝ્જમાણે અંતરા
સે વિરૂપરૂપાણિ પચ્ચંતિગાણિ દસ્સુગાયયાણિ મિલિક્ખૂણિ અણાયરિ-
યાણિ દુસન્નપ્પાણિ દુપ્પન્નવણિજ્જાણિ અકાલપડિબોહીણિ અકાલપરિ-
મોર્હીણિ સહ્લાઢે વિહારાણ સંથરમાણેહિં જાણવણિં નો વિહારવડિયાણ
પવજ્જિજ્જા ગમણાણ, કેવલીબૂયા આયાણમેયં, તેણં વાલા અયં તેણે
અયં ઉત્તચરણ અયં તઓ આગણ ત્તિકદ્દુ તં ભિક્ખું અક્કોસિજ્જ વા
જાવ ઉદ્ધવિજ્જ વા, વત્થં પડિગ્ગહં કંચલં પાયપુંછણં અર્ચ્છિદેજ્જ વા
અમિદેજ્જ વા, અવહરિજ્જ વા પરિટ્ઠવિજ્જ વા, અહ ભિક્ખુ ણં પુઠ્ઠો-
વદિટ્ઠા પઙ્ગણા જાવ જં ણો તહપ્પગારાણિ વિરૂપરૂપાણિ પચ્ચંતિઆણિ-
દસ્સુગાયતનાણિ જાવ વિહારવત્તિયાણ ણો પવજ્જેજ્જા ગમણાણ, તઓ
સંજયામેવ ગામાણુગામં દૂઝ્જેજ્જા ॥સૂ. ૮॥

છાયા—સ ભિક્ષુ વાં ભિક્ષુકી વા ગ્રામાણુગામં ગચ્છન્ અન્તરા તસ્ય વિરૂપરૂપાણિ પ્રાત્યન્તિ-
કાનિ દસ્યુકાયતનાનિ મ્હેચ્છાનિ અનાર્યાણિ દૂઃસંજ્ઞાપ્યાનિ દુઃપ્રજ્ઞાપ્યાણિ અકાલપ્રતિબોધાણિ
અકાલપરિમોજીણિ સતિ લાઢે વિહારાય સંસ્તરમાણેષુ જનપદેષુ નો વિહારપ્રતિજ્ઞયા પ્રતિપથેત
ગમનાય, કેવલી બૂયાદ્—આદાનમેતત્, તે સ્વલ્લુ વાલા અયં સ્તેનઃ, અયમ્ ઉપચરકઃ, અયં તત
આગત્ इति કૃત્વા તં ભિક્ષુમ્ ઉત્ક્રોશેત્ વા યાવદ્—ઉપદ્રવેત્ વા વસ્ત્રં પતદ્ ગ્રહં કમ્બલં પાદ
પ્રોઠ્ઠનમ્ આચ્છિન્ધુઃ વા, મિન્ધુર્વા, અપહરેયુર્વા પરિઠ્ઠાપયેયુર્વા, અથ ભિક્ષૂણાં પૂર્વોપદિટ્ઠા
પષા પ્રતિજ્ઞા, યાવદ્ યત્ નો તથા પ્રકારાણિ વિરૂપરૂપાણિ પ્રાત્યન્તિકાનિ દસ્યુકાયતનાનિ
યાવત્ વિહારપ્રતિજ્ઞયા નો પ્રતિપથેત ગમનાય, તતઃ સંયતમેવ ગ્રામાણુગામં ગચ્છેત્ ॥સૂ. ૮॥

ટીકા—સમ્પ્રતિ પ્રકારાન્તરેણ પૂર્વોક્તમેવ ગમનનિષેધં પ્રતિપાદયિતુમાહ—‘સે ભિક્ષુ વા
ભિક્ષુણી વા’ સ ભિક્ષુ વાં ભિક્ષુકી વા ‘ગામાણુગામં—દૂઝ્જમાણે’ ગ્રામાણુગામમ્—ગ્રામાન્તરં

વના હૈં ફસલિયે ફસ સરલ માર્ગ સે નહીં જાવેં અન્યથા સંઘમ્પૂર્વક સરલમાર્ગ
સે જાને પર સંઘમ આત્મ વિરાધના હોગી ॥ સૂ. ૭ ॥

અવ ફિર ખી દૂસરે ઢગ્ગ સે પૂર્વોક્ત ગમન નિષેધ કો હી વતલાતે હૈં—

ટીકાર્થ—‘સે ભિક્ષુ વા, ભિક્ષુણી વા, ગામાણુગામં દૂઝ્જમાણે’ વહ પૂર્વોક્ત

જવાથી એની હિંસા થવાનો ભય રહે છે. તથા એ પ્રકારના સરળ માર્ગથી જવાથી
સંઘમ આત્મ વિરાધના થાય છે. ॥ સૂ. ૭ ॥

હવે બીજા પ્રકારથી એ ગમન નિષેધનું જ કથન કરે છે.—

गच्छन् 'अंतरा से विरुवरूपाणि' तस्य साधोः अन्तरा-मार्गमध्ये निरुपन्पाणि अनेकानि 'पचंचतिगाणि' प्रात्यन्तिकानि सीमासमीपवर्तीनि 'दस्सुगाययाणि' दस्युगायतनानि चौर स्थानानि 'मिलक्खुणि' म्लेच्छस्थानानि 'अणारियाणि' अनार्याणि-अनार्यस्थानानि 'दुसन्नप्पाणि' दुःसंज्ञाप्पाणि-दुःखेन संज्ञापयितुं शक्यानि दुरुच्चाये नामानि 'टप्पन्नवणिज्जाणि' दुःप्रज्ञाप्पाणि दुःखेन बोधयितुं शक्यानि दुर्नोध्यानि इत्यर्थः 'अकालपडिबोहीणि' अकालप्रतिबोधीनि असमयप्रतिबोधीनि निशीथमध्य रात्र्यादौ जागरणवर्तुणि 'अकालपरिभोईणि' अकालप्रतिभोजिनि असमयभोजनवर्तुणि 'सइलादे विहाराए' मति लादे विहाराय विहारयोग्येषु 'संथरमाणेहिं जाणवएहिं' संस्तरमाणेषु जनपदेषु सन्तु 'नो विहारप्रतिज्ञया विहारार्थं 'पवज्जेजा गमणाए' प्रतिपद्येत गमनाय, पूर्वोक्त दस्युस्थानेषु गन्तु

भिक्षु-साधु और भिक्षुकी साध्वी एक ग्राम से दूसरे ग्राम जाते हुए 'अंतरा से विरुवरूपाई' उस साधु को मार्ग के मध्य में विरुपरूप अनेक प्रकार के 'पचंचतिगाणि' प्रात्यन्तिक सीमाके निकटवर्ती 'दस्सुगाययाणि' चौर दस्यु डाकू के स्थान मिलेगे और 'मिलक्खुणी अणारियाणि' अनेकों म्लेच्छों के स्थान होंगे 'दुसन्नप्पाणि' अनेकों अनार्यों के स्थान होंगे जिन स्थानों को हम बड़ी कठिनाई से उच्चारण कर सकते हैं और 'दुप्पन्नवणिज्जाणि' जिन स्थानों का हम बोध या वर्णन भी नहीं कर सकते हैं और 'अकाल पडिबोहीणि' जिन स्थान में निशीथ दो पहर निशा रात्रि में जागने वाले रहते हैं एवं 'अकालपरिभोईणो' अकाल असमय में ही वे चोर डाकू लुटेरा कंसियारा वगैरह भोजन करने वाले होते हैं 'सइलादे विहाराए' इस प्रकार के खनरे से भरे हुए स्थानों में विहार नहीं करना चाहिये अर्थात् विहार करने योग्य जनपदों के रहने पर ऐसे लुटेरे चोर डाकू से भरे हुए स्थानों के बीच से विहार करना ठीक नहीं है क्योंकि 'संथरमाणेहिं जाणवएहिं' ऐसे चोर डाकू लुटेरे वे साधु और साध्वी

टीका—'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' ये पूर्वोक्त साधु अने साध्वी 'गामाणुगामं दुइज्जमाणे' एक गाभथी भीजे गाभ जवा 'अंतरा से विरुवरूपाणि' ये साधुने मार्गमा अनेक प्रकारना 'पचंचतिगाणि' प्रात्यान्तिक सीमाना समीप 'दसुगाययाणि' चौर लुटाराना स्थाना तथा 'मिलक्खुणि' म्लेच्छेना अनेक स्थाना भणे तथा 'अणारियाणि' अनार्येना स्थाना तथा 'दुसन्नप्पाणि' ये स्थानाना नामा घण्टी मुश्केलीथी कडी शडीथे छीये अने 'दुप्पन्नवणिज्जाणि' ये स्थानाना वणुनि पणु करी शकता नथी तथा 'अकालपडिबोहीणि' ये स्थानाभा जे पडोर राते जागनारा चोर अने लुटाराये रहे छे अने 'अकालपरिभोइणो' अकाणभा जे चोर लुटारा विगेरे भोजन करता होयछे, आ प्रकारना मुश्केली अर्था स्थानाभा विहार करवा नही 'सइलादे विहाराए संथरमाणेहिं' विहार करवा योग्य प्रदेशा

સંકરૂપં મનસિ વિચારં વા ન કુર્યૌ દિત્યર્થઃ, હેતુમાહ 'કેવલી બ્રૂયા-આયાણમેયં' કેવલી બ્રૂયાત્-મગગન્-તીર્થઙ્કર ઉપદિશતિ આદાનમ્ કર્મબંધકારણમ્ एतत्-દસ્યુસ્થાનમધ્ય ગમનમ્ તથાહિ 'તેણં બાલા અયં તેણે અયં ઉવચરણ' તે સ્થલ દસ્યુસ્થાનસ્થિતાઃ દસ્યૂનાં બાલકાઃ અયં સાધુઃ સ્તેનઃ ચૌરો વર્તતે, અયં સાધુઃ ઉપચરકઃ ગુપ્તચરો વર્તતે 'અયં તઓ આગ-एत्તિ કદ્દુ' અયમ્ સાધુઃ તતઃ શત્રુનિકટાદ્ આગતોઽતિ इति કૃત્વા-इत्येवं રીત્યા વ્યાહૃત્ય 'તં મિશ્રુવું અક્કોસિજ્જ વા જાવ ઉદ્ધવિજ્જ વા' તં મિશ્રુમ્ ઉત્ક્રોશેયુ વાં આક્રુશ્ય દૂપયેયુઃ,

કો વિહાર કરતે હુણ દેશ્વકર સ્થલ વસ્તુ લૂટલેગેં ઓર માર મી ડાલેંગેં હસલિયે 'જો વિહારવડિવાણ પવ્વજ્જિજ્જા' હસ પ્રકાર કે સ્થલેરે સે મરે હુણ સ્થાનોં કે મધ્ય સે 'ગમણાણ' નહીં જાના ચાહિયે હસી તાત્પર્ય સે કહતે હૈં કિ 'કેવલીબ્રૂયા આયાણમેય' કેવલી કેવલજ્ઞાની મગવાન્ મહાવીર સ્વામી ને કહા હૈં કિ યહ ડાકૂ ચોર લૂટેરા જૈતાનોં કે રહને કે સ્થાનોં કે વીચ ગમન કરના સાધુ ઓર સાધ્વી કે લિયે આદાન હૈ અર્થાત્ કર્મબંધકા કારણ માના જાતા હૈ ક્યોંકિ 'તેણં બાલા અયં-તેણો' હસ દસ્યુ ડાકૂ ચોર ઘરૌરહ કે સ્થાન મેં રહને વાલે ડાકૂ ચોરાં કે લડકે હસ પ્રકાર વક્ષ્યમાણ રૂપસે કહને લગેંગેં કિ યહ સાધુ સ્તેન ચોર હૈ ઓર 'અયં ઉવ-ચરણ' યહ સાધુ ઉપચર અર્થાત્ ગુપ્તચર (સિ. આઈ. ડી.) હૈ ઓર 'અયં તઓ આગ एत्તિકદ્દુ' યહ સાધુ ગુપ્તચર રૂપ સે શત્રુકે નિકટ સે આયા હૈ એસા કહકર કે 'તં મિશ્રુવું અક્કોસિજ્જ વા' હસ સાધુકો આક્રોશિત કરેગે અર્થાત્ આક્રોશ નિન્દા કરકે દૂષિત કરેગે ઓર 'જાવ ઉદ્ધવિજ્જ વા' યાવત્ દળેં સે આહત મી કરેગે અર્થાત્ વે ચોર ડાકૂ કે જૈતાન લડકે સાધુ કો લગુડ યદ્દિ ઘરૌરહ સે

હોય તે આ હુટારા ચોરા વિગેરેથી ભરેલા 'જાળવણદિં' સ્થાનોમાથી 'જો વિહાર-વડિવાણ' વિહારની ધંધાથી 'પવ્વજ્જિજ્જા ગમણાણ' જવા માટે ઉદ્યુક્ત થવું નહીં કેમ કે આવા ચોર હુટારાઓ સાધુ અને સાધ્વીને વિહાર કરતા બોધને તેમની વસ્તુઓ લૂંટ લેશે તથા મારી પણ નાખવાનો સંભવ રહે છે તેથી આવા પ્રકારના ભય ભરેલા સ્થાનોમાથી જવું નહીં એજ હેતુથી સૂચકાર કથન કરે છે. 'કેવલીબ્રૂયા' કેવલજ્ઞાની ભગવાન્ મહા-વીર સ્વામીએ કહ્યું છે કે- 'આયાણમેયં' ચોર હુટારાઓને રહેવાના સ્થાનોની વચ્ચેમાંથી ગમન કરવું તે સાધુ અને સાધ્વીને કર્મબંધન કારણ માનવામા આવે છે કારણ કે 'તે ણં વાલા અયત્તેણે' એ હુટારાના સ્થાનોમા રહેનારા ચોર ડાકુના છોકરાઓ એવી રીતે કહેશે કે સાધુ ચોર છે 'અયં ઉવચરણ' આ સાધુ ગુપ્તચર (સી. આઈ. ડી.) છે અને 'અયં તઓ આગएत्તિકદ્દુ' આ સાધુ ગુપ્તચર રૂપે શત્રુઓની પામેથી આવેલ છે, એ પ્રમાણે કહીને 'તં મિશ્રુવું અક્કોસિજ્જ વા' એ સાધુની નિંદા કરીને દોષિત કરશે 'જાવ ઉદ્ધવિજ્જ વા' તથા યાવત્ ઢાકી તાડિત પણ કરશે અર્થાત્ એ ચોર હુટારાના બદમાશ છોકરાઓ સાધુને સોટી કે લાકડી વિગેરેથી માર પણ મારશે. એને કદાચ મારી પણ નાખે કે

યાવદ્-દણ્ડેન તાડયેયુઃ, જીવિનાદ્ વ્યપરોપયેતુ વાં ઉપદ્વવેયુઃ ઉપદ્વં વા કુર્યુઃ, 'વત્થં વા પહિગ્ગહં વા કંચલં વા પાયપોંછણં વા' વસ્ત્રમ્ વા પતદ્ ગ્રહમ્, કમ્બલં વા પાદપ્રોંછન વા 'અચ્છિદિજ્જ વા મિદિજ્જ વા' અચ્છિન્ધુ વાં, મિન્ધુ વાં 'અવહરિજ્જ વા' અપહરેયુ વાં-વસ્ત્રાદીના મપહરણં વા કુર્યુઃ, 'પરિહવિજ્જા વા' પરિષ્ઠાપયેયુ વાં-છિન્ન મિન્નં કૃત્વા ક્વચિત્ પ્રસિપેયુઃ 'અહ મિત્તલૂણં પુવ્વોવદિદ્ધા एस पइण्णा जाव' અથ-તસ્માત્ મિધૂણાં સાધૂનાં સાધ્વીનાંશ્ચ કૃતે પૂર્વોપદિષ્ટા-તીર્થકૃદુક્તા ઇપા પ્રતિજ્ઞા યાવદ્-પપ ઉપદેશઃ એતત્ કારણમ્ 'જં તહપ્પગારાઈં વિરુવરુવાઈં' યત્ તથા પ્રકારાણિ પૂર્વોક્તરૂપાણિ અનેકાનિ 'પચ્ચંતિયાણિ' પ્રાત્યાંતિકાનિ સીમા સમીપવર્તીં 'દસ્સુગાયતનાણિ' દસ્યુકાયતનાનિ દસ્યુચૌરસ્થાનાનિ 'જાવ વિહારવહિયા' યાવત્-સ્થેચ્છસ્થાનાનિ અનાર્યસ્થાનાનિ દુઃસંજ્ઞાપ્યાનિ દુઃપ્રજ્ઞાપ્યાનિ

તાડન બી કરે જે ઔર જીવન સે બી માર ઢાલેગે યા અનેક પ્રકાર કે ઉપદ્રવ બી કરે'ગે ઔર 'વત્થં વા પહિગ્ગહં વા, કંચલં વા' વસ્ત્ર કપડા પતત્ગ્રહ-પાત્ર-ભાજન કંચલ ઔર 'પાયપોંછણં વા, અચ્છિદિજ્જ વા' ઔર પાદપ્રોંછન વગેરહ કો બી છીન લેગે તથા 'મિદિજ્જ વા' ભેદન બી કર ઢાલેંગે, યા 'અવ-હરિજ્જ વા' વસ્ત્રાદિ કા અપહરણ બી કર લેગે તથા 'પરિહવિજ્જ વા' વસ્ત્રાદિ વગેરહ ઉપકરણોં કો ચીર ફાર કર યા તોડફોડ કર કહીં બી ફેંક ઢાલેગે હસલિયે હસ પ્રકાર કે ચોર ઢાકૂ લુટેરે વગેરહ કે રહને કે સ્થાનો કે મધ્ય સે સાધુ ઔર સાધ્વી કો નહીં વિહાર કરના ચાહિયે હસ તાત્પર્ય સે કહતે હીં કિ 'અહ મિત્તલૂણં પુવ્વોવદિદ્ધા एस पइण्णा जाव' અથ નિશ્ચુ-સાધુઓં કે લિયે પૂર્વ મેં ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીને હસ પ્રકાર કી પ્રતિજ્ઞા અર્થાત્ ઉપદેશ દિયા હૈ કિ 'તહપ્પગારાઈં' હસ પ્રકારકે પૂર્વમેં વર્ણિત 'વિરુવરુવાઈં પચ્ચંતિયાણિ' વિરૂપરૂપ અનેકોં પ્રાત્યાંતિક સીમા સમીપવર્તીં 'દસ્સુગાયતનાણિ' દસ્યુ ઢાકૂ ચોર લુટેરે કે આયતનો સ્થાનોં કે મધ્ય માર્ગ સે ગમન નહીં કરના ચાહિયે એવં 'જાવ

અનેક પ્રકારની પીડા કરે તથા 'વત્થં વા પહિગ્ગહં વા' વસ્ત્ર અથવા પાતરાઓ અથવા કંચલ વા પાયપોંછણં વા' ભાજન કે પાદપ્રોંછન વિગેરે પશુ 'અચ્છિદિજ્જ વા' આચક્રીલે તથા 'મિદિજ્જ વા' તેણે ભેદન અર્થાત્ ભાગ ફેડ પશુ કરી નાખે અથવા 'અવહરિજ્જ વા' છુટી પશુ લે તથા 'પરિહવિજ્જ વા' વસ્ત્રાદિ ઉપકરણોને ફેડી નાખીને કે પાત્રાદિને તોડી ફેડીને ફેડી પશુ દે તેથી આવા પ્રકારના ચોર કે છુટારાઓને રહેવાના સ્થાનોમાંથી સાધુ કે સાધ્વીએ વિહાર કરવો નહીં એજ વાત સૂચકાર નીચેના સૂત્રમાંથી કહે છે - 'અહ મિત્તલૂણં પુવ્વોવદિદ્ધા एस पइण्णा' તેથી સાધુ અને સાધ્વીને ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીએ આ પ્રમાણેના પૂર્વોક્ત રીતે ઉપદેશ કરેલ છે તથા 'જં તહપ્પગાર વિરુવરુવાઈં' આવા પ્રકારના દુર્જનો અને ચોર છુટારાઓના રહેવાના સ્થાનોમાં થઈને જુગુ નહીં તથા 'પચ્ચંતિયાણિ' સીમા સમીપ વર્તીં 'દસ્સુગાયતનાણિ' ચોર છુટારાઓના સ્થાનોમાંથી ગમન કરણું નહીં

अकालप्रतिबोधीनि अकालपरिभोजीनि सति लाढे विहाराय संस्तरमाणेषु जनपदेषु सत्सु नो विहारप्रतिज्ञया 'पवज्जिज्जा गमणाए' प्रतिपद्येत गमनाय, दस्युस्थानमध्य-मार्गतो गन्तुं मनसि संकल्पमपि न कुर्या दित्यर्थः 'तओ संजयामेव गामाणुगामं दूइज्जिज्जा' सतः तस्मात् कारणात् संयत मेव-यतनापूर्वकमेव ग्रामानुग्रामं-ग्रामाद् ग्रामान्तरं गच्छेत्, न तु पूर्वोक्त दस्युस्थानसमीपतः ग्रामानुग्रामं गच्छेदिति भावः । दस्युस्थानानि परित्यजन् संयमशीलो भूत्वा ग्रामान्तरं यायादिति फलितम् । सू० ८॥

मूलम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गामाणुगामं दूइज्जमाणे अंतरा से अरायाणि वा गगरायाणि वा जुवरायाणि वा, दो रज्जाणि वा वेर-ज्जाणि वा विरुद्धरज्जाणि वा, सइलाढे विहाराए संथरमाणेहिं जाण-वयेहिं नो विहारपडियाए पवज्जिज्जा गमणाए, केवलीबूया-आयाण-मेयं, तेणं बाला अयं तेणे अयं उवचरण, अयं ततो आगएत्तिकदट्ठ तं भिक्खुं अक्कोसिज्ज वा जाव उद्विज्ज वा, वत्थं वा पडिग्गहं वा कंबलं

विहारपडियाए पवज्जिज्जा गमणाए' यावत् स्लेच्छ के स्थानों के मध्य से और अनाथों के स्थानों के मध्य से नहीं गुजरना चाहिये जिन स्थानों का वर्णन भी नहीं किया जा सकता इस प्रकार के दुर्जनो चोर डाकुओं के रहने के स्थानों के मध्य होकर विहार करने के लिये मन में भी संकल्प या विचार भी नहीं करना चाहिये 'तओ संजयामेव गामाणुगामं दूइज्जिज्जा' अपितु संयमशील होकर ही यतना पूर्वक एक ग्राम से दूसरे ग्राम जाने का विचार करना चाहिये अर्थात् उक्तरीति से चोर डाकु लुटेरा शैतानों के रहने के स्थानों के मध्य भाग से विहार करने के लिये कभी भी विचार नहीं करे अपितु पूर्वोक्त दस्युस्थानों को छोड़कर ही संयम पूर्वक दूसरे मार्ग से विहार करने का विचार करे यानि एक ग्राम से दूसरे ग्राम जाय ॥ सू० ८ ॥

तेमञ्च 'जाव विहारपडियाए पवज्जिज्जा गमणाए' ओणु यावत् स्लेच्छेना स्थानानि मध्यमा थधने अने अनार्येना स्थानोमां थधने ञ्णु नही. के ने स्थानोतु वधुं न पणु करी शक्य तेम नथी आवा प्रकरना चोर छुटाराओने रडेवाना स्थानोमाथी विहार करवा भाटे मनमा संकल्प पणु न करवो परंतु 'तओ संजयामेव' संयमशील थधने यतना पूर्वक ञ् 'गामाणुगाम दूइज्जिज्जा' ओक गामथी भीजे गाम ञ्णवाने विचार करवो. अर्थात् उक्त प्रकारे चोर छुटारा के अहमासेने रडेवाना स्थानोमा थधने विहार करवा भाटे कयादेय विचार न करवो परंतु पूर्वोक्त छुटाराना स्थानोने छोडीने ञ् संयम पूर्वक भील भाजेथी विहार करवो ॥ सू० ८ ॥

वा पायपोच्छ्रं वा अच्छिदिज्ज वा भिदिज्ज वा अवहरिज्ज वा परिट्ट-
विज्ज वा, अह भिक्खुणं पुव्वोवदिट्ठा तं चेव जाव गमणाए, तओ
संजयामेव गामाणुगामं दूइज्जिज्जा ॥सू० ९॥

छाया-समिक्षु वा भिक्षुकी वा ग्रामानुग्रामं गच्छन् अन्तरा तस्य अराजकानि वा गण-
राज्यानि वा युवराज्यानि वा द्विराज्यानि वा वैराज्यानि वा विरुद्धराज्यानि वा, सति कादे
विहाराय संस्तरमाणेषु जनपदेषु नो विहारप्रतिज्ञया प्रतिपद्येत गमनाय, केवली द्रूयाद् आदान
मेतत् ते खल्ल बाला अयं स्तेनः अयम् उपचरकः, अयं तत् आगत इति कृत्वा तं भिक्षुम्
उत्क्रोशेषु वा यावद् उपद्द्रवेषु वा, वस्त्रं वा पतद् ग्रहं वा, कम्बलं वा पादप्रोक्षणं वा अच्छिन्द्यु
वाभिन्द्यु वा अपहरेयुवां परिष्ठापयेयु वा, अथ भिक्षूणां पूर्वोर्पादष्टा तच्चैव यावत् गमनाय,
ततः संयतमेव ग्रामानुग्रामं गच्छेत् ॥सू० ९॥

टीका-पुनरपि प्रकारान्तरेण गमननिषेधव्याजेन साधूनां ग्रामान्तरगमनविधिं
प्रतिपादयितुमाह-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स भिक्षु वा भिक्षुकी वा ‘ग्रामाणुगामं
दूइज्जमाणे’ ग्रामानुग्रामम्-ग्रामाद् ग्रामान्तरं गच्छन् ‘अंतरा से अरायाणिवा’ अन्तरा गमन-
मार्गमध्ये तस्य साधोः, अराजकानि वा राज्ञो मृतत्वात् राजरहितानि वा ‘गणरायाणि वा’
गणराज्यानि वा प्रजातन्त्र राज्यानि वा यदि नगराणि स्युः ‘जुवरायाणि वा’ युवराज्यानि
वा युवराजाधिष्ठितानि वा राज्यानि ‘दो रज्जाणि वा’ द्विराज्यानि वा राजद्वयाधिष्ठितानि

फिर भी प्रकारान्तर से गमन का निषेध के व्याज से साधुओं को ग्राम-
न्तर जाने की विधि बतलाते हैं-

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा, गामाणुगामं दूइज्जमाणे’ वह पूर्वोक्त
भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी एक ग्राम से दूसरे ग्राम जाते हुए
‘अंतरा से अरायाणिवा’ उस साधुको मध्य में अर्थात् रास्ते के बीच में अराजक
राजासे रहित नगर मिले या ‘गणरायाणि वा’ गणराज्य अर्थात् प्रजातन्त्र राज्य-
वाले नगर मिले या ‘जुवरायाणि वा’ युवराजसे अधिष्ठित नगर मिले या ‘दो-
रज्जाणि वा’ दो राजाओं से अधिष्ठित राज्यवाले नगर मिले या ‘वेरज्जाणिवा’

इरीथी प्रकार-तरीथी गमन निषेधना जानाथी साधुओने ओक गामथी ओने गाम
जवानी विधि बतावे छे —

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ओ पूर्वोक्त साधु अने साध्वी ‘ग्रामाणुगामं
दूइज्जमाणे’ ओक गामथी ओने गाम जता ओ साधुने ‘अंतरा से अरायाणि वा’ रस्तामां
अराजक राजा चिनाना नगर भणे अथवा ‘गणरायाणि वा’ गणराज्य अर्थात् प्रजातन्त्र
वाला राज्य भणे अथवा ‘जुवरायाणि वा’ युवराज्य अर्थात् अधिष्ठित नगर भणे अथवा ‘दो-
रज्जाणि वा’ ओ राजा जेना सादिक होथ ओवा नगर भणे अथवा ‘वेरज्जाणि वा’ अनेक

વા નગરાણિ 'વૈરજ્ઞાણિ વા' વૈરાજ્યાનિ વા વિવિધરાજાધિષ્ઠિતાનિ વા 'વિરુદ્ધરાજાણિ વા' પરસ્પરવિરુદ્ધરાજાદ્વયાધિષ્ઠિતાનિ વા યદિ નગરાણિ ગમનમધ્યમાર્ગે સ્યુઃ તર્હિ 'સઙ્લાઢે વિહારાણ સંથરમાણેહિં જાણવણિં' સત્તિ લાઢે વિહારાય સંસ્તરમાણેપુ જનપદેપુ સત્સુ 'નો વિહારપડિયાણ' નો વિહારપ્રતિજ્ઞયા-વિહારં કર્તુ 'પવજ્ઞિજ્ઞા ગમણાણ' પ્રતિ-પદેથ ગમનાય, વિહારાર્થ ગન્તું મનસિ સંકલ્પં વિચારં વાડપિ ન કુર્યાત્ તન્ન હેતુમાહ-'કેવલીં વ્રૂયા-આયાણ મેયં' કેવલી-કેવલજ્ઞાની ભગવાન્ તીર્થકૃદ્ વ્રૂયાદ્ વ્રવીતિ ઉપદિશતિ-આદાનમ્ કર્મવન્ધકારણમ્ ઇતત્-રાજાદિ રહિતગમનમધ્યમાગસ્થિત નગરાદિ સમીપતો ગ્રામાન્તરગમન મિત્યર્થઃ, તથાહિ 'તેણં વાલા' તે સ્વલુ વાલાઃ અરાજકા દિસ્થિતા ઉચ્છૃ-હ્વાલા ઉદ્દણ્ડા વા તે વાલકઃ 'અયં તેણે અયં ઉવચરણ' અયં સાધુઃ સ્તેનઃ ચૌરો વર્તતે, અયં સાધુઃ ઉપચરકઃ ગુપ્તચરો વર્તતે ઇતદ્ રાજ્યરહસ્યં જ્ઞાતું ગુપ્તચરો મૃત્વા વિચરતીત્યર્થઃ

અનેક રાજાઓં સે અધિષ્ઠિત રાજ્યવાલે નગરમિલે યા 'વિરુદ્ધરાજાણિ વા' પરસ્પર વિરુદ્ધ દો રાજાઓં સે અધિષ્ઠિત રાજ્યવાલે નગર મિલે તો 'સઙ્લાઢે વિહારાણ સંથરમાણેહિં' વિહાર કરને કે લિયે પ્રસ્તુત દૂસરે વિહાર કે યોગ્ય 'જાણવણિં' જનપદ કે રહને પર ઇસ પ્રકાર કે રાજાસે રહિત વગૈરહ નગરોં કે મધ્ય હોકર 'વિહારપડિયાણ' વિહાર કરને કો પ્રતિજ્ઞા સે અર્થાત્ વિહાર કે લિયે મનમેં 'પવજ્ઞિજ્ઞા ગમણાણ' સંકલ્પ યા વિચાર ઓ નહીં કરનાં ચાહિયે ક્યોંકિ 'કેવલીં વ્રૂયા આયાણમેયં' કેવલી કેવલ જ્ઞાની ભગવાન્ વીતરાગ મહાવીર સ્વામીને ઉપદેશ કિયા હૈ કિ યહ રાજાદિ સે રહિત ગમન કે મધ્યમાર્ગ મેં સ્થિત નગરાદિ કે સમીપ સે ગ્રામાન્તર મેં ગમન કરના આદાન સાધુ ઓર સાધ્વી કે લિયે કર્મવન્ધનકા કારણ માના જાતા હૈ ક્યોંકિ રાજાઓં સે રહિત 'તે ણં વાલા' નગરાદિ મેં રહને વાલે લડકે અત્યંત વચ્છુંસલ તથા અત્યંત ઉદ્દણ્ડ હોને સે 'અયં તેણે અયં ઉવચરણ' યહ સાધુ સ્તેન ચોર હૈ યા ઉપચરક ગુપ્તચર હૈ અર્થાત્

રાજાઓ જેના માલિક હોય તેવા નગર મળે અથવા 'વિરુદ્ધરાજાણિ વા' અન્યોન્ય વિરુદ્ધ એવા બે રાજા જેના માલિક હોય તેવા નગરો મળે તો 'સઙ્લાઢે વિહારાણ' વિહાર કરવા માટે બીજા વિહાર યોગ્ય પ્રદેશ હોય તો 'સંથરમાણેહિં જાણવણિં' આવા પ્રકારના રાજાઓ વિનાના વિગેરે નગરોમાથી 'જો વિહારપડિયાણ' વિહાર કરવા માટે 'પવજ્ઞિજ્ઞા ગમણાણ' મનમા વિચાર પણ કરવો નહીં. કેમ કે 'કેવલીંવ્રૂયા' કેવળજ્ઞાની ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીએ ઉપદેશ આપ્યો છે કે-આ રાજા વિગેરે ઉપર કહેલ પ્રદેશોમાથી કે તેવા નગરાદિની સમીપમાથી ગ્રામાન્તરમાં ગમન કરવું એ 'આયાણમેયં' સાધુ અને સધ્વીને માટે કર્મબંધન કારણ માનવામા આવે છે. કેમ કે-રાજાદિ વગરના નગરાદિમા રહેનારા 'તેણં વાલા' તેઓના છાકરાઓ ઘણા જ તોફાની અને ઉચ્છૃષ્ણ હોવાથી તેઓ 'અયં તેણે' આ સાધુ ચોર છે અથવા 'અય ઉવચરણ' આ સાધુ શુભતચર છે. અર્થાત્ આ રાજ્યની

‘અયં તત્તો આગદ્ ત્તિ કદ્દુ’ અયં સાધુઃ તત્તઃ ગત્રુરાજ્યસત્કારાદ્ આગતો વર્તતે પરસ્પરં મેતુમિતિ કૃત્વા ઇત્યેવં સિધ્યાપ્રચારં કૃત્વા તં મિથું સાધું સાધ્વીં વા ઉત્ક્રોગેયુઃ ઉત્ક્રોશં કૃત્વા નિન્દેયુઃ વાવદ્-દણ્ડેન તાડયેયુઃ જીવિતઃ વા વ્યપોપયેયુઃ ઉપદ્વંસેયુ વા-ઉપદ્રવં કુર્યુઃ ‘વત્થં વા પહિગ્ગહં વા કંવલં વા પાયપોંછણં વા’ વસ્થં વા પતદ્ ગ્રહં વા, ઋગ્વલં વા પાદપ્રોંછનં વા ‘અઞ્ઞિદિજ્જ વા મિદિજ્જ વા’ આચ્છિદ્ધુ વા મિન્નુ વા, ‘અવહરિજ્જ વા પરિદ્વિજ્જ વા’ અપહરેયુ વા, વસ્ત્રાદિકમપહૃત્ય ક્વચિત્ પરિષ્ઠાપદેયુ વા પ્રક્ષિપેયુઃ ‘અહ મિવસૂળં પુગ્ગોવદિદ્ધા તં ચેવ જાવ ગમણા’ અથ સિદ્ધુણાં સાધુનાં સાન્નીનાશ્ચ ક્રતે પૂર્વોપ-દિષ્ટા પૂર્વં તીર્થક્રદુક્તા, તત્ત્વૈર પૂર્વોક્તમેવ યાચત્ એવા પ્રતિજ્ઞા એપ ઉપદેશઃ એતત્ કારણમ્ યત્ તથાપ્રકારાણિ પૂર્વોક્તરૂપાણિ અરાજકાદીનિ વિરુદ્ધરાજકાન્તાનિ નગરાણિ વિહાર-પ્રતિજ્ઞા વિહારાર્થમ્ ગમનાય નો પ્રતિપદ્ધેત, અરાજકાદિ નગર મધ્યતો વિહારાર્થં ગન્તું મનસિ

હસ રાજ્ય કેરહસ્ય ચાતકો જાનને કે લિયે ગુપ્તચર (સી. યાદ. ડી.) હોકર સાધુ કે વેષ ધારણ કર વિચરતા હૈ એસા પ્રચાર પ્રસાર કરેંગે અથવા ‘અયં તત્તો આગ-દ્ ત્તિ કદ્દુ’ યહ શત્રુ કે રાજ્ય સે પરસ્પર મેં ફોરને કે લિયે આયા હૈ એસા મિથ્યા પ્રચાર કરકે ‘તં મિથું અઞ્ઞોસિજ્જ વા જાવ’ હસ સાધુકો ઉત્ક્રોશિત કરેંગે યા ઉત્ક્રોશ કરકે નિન્દા કરેંગે યા ‘ઉદ્ધિજ્જ વા’ દંડે સે તાડન કરેંગે યા જીવ સે રહિત કર ઢાલેંગે યા ઉપદ્રવ કરેંગે ‘વત્થ વા પહિગ્ગહં વા કંવલં વા’ અથવા વસ્ત્રકો યા પાત્ર અથવા કંવલ કો યા ‘પાયપોંછણં વા’ પાદપ્રોંછન કો છોન લેંગે યા ‘અઞ્ઞિદિજ્જ વા, મિદિજ્જ વા’ ફારફોર ઢાલેંગે યા ચુરા લેંગે ‘પરિદ્વિ-જ્જ વા’ ફેક ઢાલેંગે હસલિયે મગવાન્ મહાવીર પ્રમુને ‘અહમિવસૂળં પુગ્ગોવ દિદ્ધા’ ઉપદેશ દિયા કિ ‘તં ચેવ જાવ ગમણા’ હસ પ્રકાર કે અરાજક નગર કે સમીપ હોકર સાધુ કો વિહાર નહીં કરના ચાહિયે ક્યોંકિ ઉક્તરિતિ સે સાધુ કો સંયમપાલન મેં વાધા હોગી હસલિયે ‘તત્તો સ જપામેવ’ સંયમપૂર્વક હી સાધુ ઔર

શુપ્ત હકીકતો જાણવા માટે (સી આઇ. ડી) સાધુને વેષ લઇને વિચરે છે અવી વાતો ફેલાવે છે. અથવા ‘અયં તત્તો આગદ્ ત્તિ કદ્દુ’ આ હુમ્મન રાજ્યમાથી આપણામા કુટ પડાવવા આપેલ છે એવો ખોટો પ્રચાર કરીને તં મિથું અઞ્ઞોસિજ્જ વા’ એ સાધુને ઉદ્દેશિત અર્થાત્ ઉશ્કેરશે. અને ઉશ્કેરીને તેમની નિદા કરશે ‘જાવ ઉદ્ધિજ્જ વા’ અથવા દડાથી મારશે કે મારી પથુ નાખે અને ઉપદ્રવ કરે અથવા ‘વત્થ વા પહિગ્ગહં વા’ વસ્ત્રને કે પાત્રને કે ‘કંવલં વા પાદપોંછણ વા’ ઢાખળને અથવા પાદપ્રોંછન વસ્ત્રને કુટવી ફેશે અથવા ‘અઞ્ઞિદિજ્જ વા મિદિજ્જ વા’ અથવા ફાડી નાખશે કે તોડીફેડી નાખશે અથવા ‘અવહરિજ્જ વા’ ચોરી ફેશે ‘પરિદ્વિજ્જ વા’ અથવા ફેડી ફેશે. ‘અહમિવસૂળં પુગ્ગોવદિદ્ધા તં ચેવ જાવ ગમણા’ તેથી ભગવાન્ મહાવીર હાથે ઉપદેશ આપેલો છે કે-આવા પ્રકારના અરાજક નગરોની નજીકથી સાધુઓએ વિહાર કરવો નહીં કેમ કે પૂર્વોક્ત

संश्लेषमपि न कुर्यादिति भावः । ततो संजयामेव गामाणु गामं दूइज्जिज्जा' ततः तस्मात् कारणात् संयतमेव यतनापूर्वकं ग्रामानुग्रामं-ग्रामाद् ग्रामान्तरं गच्छेत् इति भावः ॥सू० ९॥

मूलम्—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गामाणुगामं दूइज्जमाणे अंतरा से विहं सिया, से जं पुण विहं जाणिज्जा—एगाहेण वा दुआहेण वा तिआहेण वा चउआहेण वा पंचाहेण वा पाउणिज्ज वा णो पाउणिज्ज वा तहप्पगारं विहं अणेगाहगमणिज्जं सइलाढे विहाराए संथरमाणेहिं जाणवएहिं नो जाव गमणाए, केवलीबूया—आयाणमेयं अंतरा से वासे सिया पाणेषु वा पणएसु वा बीएसु वा हरिएसु वा उदगे मट्टियाए वा अविद्धत्थाए, अह भिक्खू जं तहप्पगारं अणेगाहगमणिज्जं जाव णो पवज्जिज्ज ततो संजयामेव गामाणुगामं दूइज्जिज्जा ॥सू० १०॥

छाया— स भिक्षु वा भिक्षुकी वा ग्रामानु ग्रामं गच्छन् अनंतरा तस्य विहं स्यात्, स यत् पुनः विहं जानीयात्—एगाहेन वा द्व्यहेन वा त्र्यहेण वा चतुरहेण वा पञ्चाहेन वा प्रापणीयं वा नो प्रापणीयं वा तथाप्रकारं विहम् अनेकाहगमनीयं सति लाढे विहाराय संस्तरमाणेषु जनपदेषु नो यावत् गमनाय; केवली ब्रूयात्—आदानमेतत्, अनंतरा तस्य वर्षा स्यात्, प्राणेषु वा पनकेषु वा बीजेषु वा हरितेषु वा उदके वा मृत्तिकायाम् वा अविध्वस्त-याम्, अथ भिक्षुः यत् तथाप्रकारम् अनेकाहगमनीयं यावद् नो प्रतिपद्येत, ततः संयत-मेव ग्रामानुग्रामम् गच्छेत् ॥सू० १०॥

टीका—सम्प्रति प्रकारान्तरण गमनविधिं निषेधव्याजेन प्रतिपादयितुमाह—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स भिक्षु वा भिक्षुकी वा ‘गामाणुगामं दूइज्जमाणे’ ग्रामाद् ग्राम-साध्वी को ‘गामाणुगामं दूइज्जिज्जा’ एकग्राम से दूसरे ग्राम में जाना चाहिये जिस से संयम पालन करने में साधु और साध्वी को कोई बाधा नहीं हो ॥९॥

अथ प्रकारान्तर से निषेधके व्याज से साधु और साध्वी का गमन विधि बतलाते हैं—

टीकार्थ—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा, गामाणुगामं दूइज्जमाणे’—वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी एक ग्राम से दूसरेग्राम जाते हुए

प्रकारथी जवाथी साधुने संयम पालनमा विध्न थसे ‘तजो संजयामेव गामाणुगाम दूइ-ज्जिज्जा’ तेथी संयम पूर्वक ४ साधु अने साध्वीजे ओके गामथी जीने गाम जणु, के जेथी संयम पालन करवामा साधु अने साध्वीने दोह पणु प्रकारे विध्न न थाय ॥सू. ९॥

इवे प्रकारान्तरथी निषेधना जानाथी साधु अने साध्वीनी गमन विधिनु कथन करे छे.

टीकार्थ—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी

न्तरं गच्छन् 'अंतरा से विहं सिया' अन्तरा-गमनमार्गमध्ये तरय साधोः विहम्-अठवी स्यात्-भवेत्, अथच 'से जं पुण विहं जाणिज्जा' स साधुः यत्-यदि पुनः वध्यमाणस्वरूप विहम् अठवी जानीयात्-एगाहेण वा' एकाहेन वा एकदिनेन वा, 'दुआहेण वा' द्व्यहेन वा 'तिआहेण वा' त्र्यहेन वा दिनत्रयेण वा 'चउआहेण वा' चतुरहेन वा दिनचतुष्टयेन वा अत्र 'दुआहेण वा' इत्यादौ दुअहेन इत्येववक्तु मुचितं दिवसार्थक आह शब्दाभावात् तथापि अत्र आर्षत्वान्नदोषः 'पंचाहेण वा' पञ्चाहेन वा दिनपञ्चकेन वा 'पाउणिज्ज वा' प्रापणीयं वा-उल्लङ्घनीयं वा स्यात् 'णो पाउणिज्ज वा' नो प्रापणीयं वा नवा उल्लङ्घनीयं स्यात् पञ्चमदिनेनापिताम् अठवीम् उल्लंघ्य अग्रे गन्तुं शक्यते नवेत्येवं संशये सति 'तह'प-गारं विहं' तथा प्रकारम् उपर्युक्तीत्या एकाहादि पञ्चाहेनापि उल्लङ्घनीयं स्याद् नवा उल्लं-घनीयं स्यादित्येवं संदिग्धं विहम् विपिनम् 'अणेगाहगमणिज्ज' अनेकाहगमनीयम्-अनेक-दिनैः समुल्लंघ्य गमनयोग्यं विपिनम् 'सईलाढे विहाराए संथरमाणेहि जाणवएहि' सति लाढे विहाराय संस्तरमाणेषु जनपदेषु विहारार्थं गमनयोग्येषु जनपदेषु सत्सु 'णो जाव गमणाए' नो

उस साधुको-‘अंतरा से विहं सिया’ यदि गमन के मध्य मार्ग में विह-वीहर वन-जंगल आ जाय और ‘से जं पुण विहं जाणिज्जा’ उस वीहर वनको यदि साधु और साध्वी ऐसा समझ ले कि यह इतना बड़ा वीहरवन है कि ‘एगाहेण वा’ एक दिन में या ‘दुआहेण वा’ दो दिनमें या ‘तिआहेण वा’ तीन दिनोंमें या ‘चउअहेण वा’ चार दिनमें अथवा ‘पंचाहेण वा पाउणिज्ज वा’ पांच दिनों में पार किया जा सकता है या ‘णो पाउणिज्ज वा’ नहीं भी इतने दिनोंमें पार किया जा सकता है ऐसा जान ले या पता लगा ले तो ‘तहपगारं विहं अणेगाहगमणिज्ज’ उस प्रकार के पांच दिनों तक में पार किये जासकते या नहीं इस प्रकार के संशयस्पर्द्ध होने के कारण अनेक दिनों में गमन करने योग्य इस वीह जंगल मध्य होकर जब की ‘सई लाढे विहाराए संथरमाणेहि जाणवएहि’ दूसरे जनपदों के विहार के लिये प्रस्तुत होने पर भी अर्थात् अन्य जनपदों को विहार करने योग्य होने पर ‘णो जाव गमणाए’ उस अत्यंत वीहर जंगल के बीच में से चलकर एक ग्राम

गामाणुगामं दूइज्जमाणे’ एक गाभथी गीरे गाभ जतां ओ साधुने ओ ‘अंतरा’ मार्गमा ‘से विहसिया’ ओ जगल आवी जाय तथा ‘से जं पुण विहं जाणिज्जा’ ओ वनने ओ साधु अने साध्वी ओवु सभने के ‘एगाहेण वा दुआहेण वा’ आवु भोटु आ वन ओक दिव-समां ‘तिआहेण वा चउअहेण वा’ त्रयु दिवसमा के चार दिवसोमा अथवा ‘पंचाहेण वा’ पाय दिवसोमा ‘पाउणिज्ज वा’ पार करी शकथे अथवा ‘णो पाउणिज्ज वा’ ओटला दिवसोमा पार न त्रयु करी शकथ तेम सभजवामां आवे तो ‘तहपगारं विहं अणे-गाहगमणिज्ज’ ओ रीतना अर्थात् पाय दिवस सुधीमां त्रयु पार करी शकथ अगर न करी शकथ ओवा शकारपद होवाथी अनेक दिवसोमा गमन योग्य ओ जगलनी मध्य-माथी ‘सईलाढे विहाराए’ अन्य प्रदेशोथी विहार करवा योग्य होय तो ‘संथरमाणेहि

ચાવત્-વિહારપ્રતિજ્ઞયા પ્રતિપદ્યેત ગમનાય-ગમનાર્થ મનસિ સંકલ્પમપિ ન કુર્યાત્, અન્યસ્મિન્
વિહારયોગ્યસ્થાને સતિ एनादृશે अभैहाहगमनीयमार्गे गन्तुं न मर्ति विदध्यात्, તત્ર
हेतुमाह-‘केवली ब्रूया आयाण मेयं’ केवली-केवलज्ञानी भगवान् तीर्थङ्करो ब्रूयात् ब्रवीति
उपदिशति यन्-आदानम्-कर्मबन्धकारणम् एतद्-अनेकाहगमनीयविपिनमध्यमार्गतो गमनम्
तेन मार्गेण गमने कर्मबन्धमाह-‘अंतरा से वासे सिया’ अन्तरा-विपिनमार्गगमनमधये
तस्य साधोः यदि वर्षा-वृष्टिः स्यात्-भवेत्, अथ च ‘पाणेषु वा पणपसु वा’ प्राणेषु
वा द्वीन्द्रियादि प्राणिषु उत्पन्नेषु सत्सु पनकेषु वा-त्रसजीवेषु वा समुत्पन्नेषु
‘वीएसु वा’ बीजेषु वा-बीजङ्कुरेषु समुत्पन्नेषु ‘हरिएसु वा’ हरितेषु वा हरित
तृणशाल्यादिषु च समुत्पन्नेषु ‘उदगे वा’ उदके वा शीतोदके जायमाने सति
‘मट्टियाए वा अविद्धत्थाए’ मृत्तिकायां वा शीतोदकमिश्रितायां मृत्तिकायां वा अविध्वस्ता-
याम्-सचित्तायां विद्यमानायाम् सत्याम् ‘साधूनाम् उपर्युक्तविपिनमध्यमार्गतो विहारो
नोचित इत्याह-‘अह भिक्षू जं तहप्पगारं अणेगाहगमणिज्जं’ अथ-अतः भिक्षुः यत् किल

સે દૂસરે ગ્રામ જાના ઠીક નહીં હૈ ક્યૌંકિ ‘કેનલીબ્રૂયા આયાણમેય’ કેવલી
ભગવાન્ વીનરાગ સહાવીર સ્વામી ઉપદેશ દેતેં હૈં કિ ‘एतत्’ इस प्रकार के
वीहर जंगल के मध्य भाग होकर विहार करना आदान-कर्मबंधन का कारण
माना जाता है क्यौंकि इस तरह के विहार ‘अंतरा से वासे सिया’ जंगल के मध्य
होकर चलने से वर्षा होने की संभावना रहती है इसलिये ‘पाणेषुवा, पणप-
सुवा, बीएसुवा हरिएसु वा’ द्वीन्द्रियादि जीवों के एवं त्रस वगैरह प्राणियों के
एवं बीजादि हरित वगैरह के उत्पाद होने से जीवहिंसा की संभावना हो सकती है
‘उदगे वा, मट्टियाए वा, अविद्धत्थाए वा या गिलिमीट्टि से भी जीवहिंसा
होने की संभावना है अतः जिस से कि संयम आत्म विराधना होगी इस-
लिये ‘अह भिक्षू णं तहप्पगार अणेगाहगमणिज्जं जाव णो पव्वज्जिज्जा, तओ
संजयामेव गामाणुगांमं दूहज्जिज्जा’ भिक्षु साधु को इस प्रकार के अनेक

જાળવણિ’ એ અત્યંત વિહર ગાઠ જ ગલની વચ્ચેથી ‘જો જાવ ગમણા’ આલીને એક
ગામથી બીજે ગામ જવું નહી કેમ કે ‘કેવલીબ્રૂયા આયાણમેય’ વીતરાગ એવા કેવલી
ભગવાન્ મહાવીર સ્વમીનો ઉપદેશ છે કે-આવી રીતના વીહર-ગાઠ જ ગલની વચ્ચેથી
જનાર રસ્તેથી વિહાર કરવો તે કર્મબંધના કારણ રૂપ માનવામાં આવે છે, કારણ કે
‘અંતરા સે વાસે સિયા’ આ પ્રકારના ગાઠ જ ગલના રસ્તે ચાલવાથી વચમાં વરસાદ
થવાની પશુ સંભાવના છે અને તેથી ‘પાણેસુ વા પણપસુ વા’ દ્વીન્દ્રિયાદિ છત્રોનો તથા
ત્રસ વિગેરે પ્રાણીઓનો તથા ‘વીએસુ વા હરિએસુ વા’ બીજાદિ લીલોતરી વનસ્પતિનો અથવા
‘ઉદગે વા’ શીતોદકથી તથા ‘મટ્ટિયાએ અવિદ્ધત્થાએ’ શીતોદકથી મળેલ સચિત્ત માટિથી
પ્રાણીને પીકા થવાથી છત્ર દિસા થવાનો સંભવ રહે છે તેથી સયમ આત્મ વિરાધના

તથાપ્રકારમ્ ઉપર્યુક્તરૂપમ્ અનેકાદગમનીયમ્ અનેકદિનગમનેનોલ્લંઘનીયં 'જાવ નો પવજિજ્જા ગમણા' યાવત્-વિહં સતિ લાઢે સંસ્તરમાણેષુ જનપદેષુ સત્તમ્ નો પ્રતિષેધત ગમનાય-અનેકાદગમનીયવિપિનમધ્યમાર્ગતો ગન્તું મનસિ સંકલ્પં ન કુર્યાન્, તથાવિધ-વિપિનમધ્યમાર્ગતો વિહારે વૃષ્ટિ સંધવેન દ્વીન્દ્રિયાદિ ત્રસાદિ પ્રાણિના મુત્પાદેન જીવહિંસયા સંયમાત્મવિરાધના સ્યાત્ 'તઓ સંજયામેવ' તતઃ તસ્માત્ દ્વારણાત્ સપત મેવ-સંયમપાલન-પૂર્વકમેવ ચતનયા 'ગામાણુગામં' ગ્રામાનુગ્રામાશ્-ગ્રામાદ્ ગ્રામાન્તરમ્ 'દૂઢિજ્જા' ગચ્છેત્, વિહારેત્, ન તુ અનેકાદગમનીયમાર્ગેણ ગચ્છેત્ ॥સૂ. ૧૦॥

મૂલમ્-સે ભિક્કુસૂ વા ભિક્કુણી વા ગામાણુગામં દૂઢિજ્જમાણે અંતરા સે નાવા સંતારિમે ઉદ્દા સિયા, સે જં પુળ નાવં જાણિજ્જા, અસંજા અ ભિક્કુપણિયા અ કિણિજ્જ વા પામિચ્ચેજ્જ વા નાવા અ વા નાવં પરિ-ણામં કટ્ટુ થલાઓ વા નાવં જલંસિ ઓગાહિજ્જા, જલાઓ વા નાવં થલંસિ ઉક્કસિજ્જા પુણં વા નાવં ઉસ્સિષ્ઠિજ્જા, સન્નં વા નાવં ઉપ્પી લાવિજ્જા, તહપ્પગારં નાવં ઉઢ્ઢુગામિણિં વા તિરિયગામિણિં વા પરં જોયણ-મેરા અપ્પતરે વા મુજ્જતરે વા નો દુરુહિજ્જા ગમણા, સે ભિક્કુ વા ભિક્કુણી વા પુઠ્ઠામેવ તિરિચ્છસંપાદમં નાવં જાણિજ્જા, જાણિતા સે તમાયા અ ઇગંતમવક્કમિજ્જિજ્જા, અવક્કમિત્તા મંડગં પડિલેહિજ્જા પડિલે-હિત્તા ઇગઓ મોયણમંડગં કરિજ્જા, કરિત્તા સત્તીસોવરિયં કાયં પા અ પમજિજ્જા સાગારં મત્તં પચ્ચક્ખાદ્દિજ્જા, ઇગં પાયં જલે કિચ્ચા ઇગં પાયં થલે કિચ્ચા તઓ સંજયામેવ નાવં દૂરુહિજ્જા ॥સૂ. ૧૧॥

દિનો મેં ગમન કરને યોગ્ય બીહર જંગલ કે મધ્ય માર્ગ સે વિહાર કરને કા મન મેં સંકલ્પ યા વિચાર મી નહીં કરના ચાહિયે અપિતુ સંયમ પૂર્વક હી એક ગ્રામ સે દૂસરે ગ્રામ જાને કા વિચાર કરે જિસ સે હસ પ્રકાર કા બીહર જંગલ મેં હોકર વિહાર નહીં કરના પડે ક્યોંકિ સંયમ પાલન કરના સાધુ કા મુખ્ય કર્તવ્ય હૈ ॥૧૦॥

થાય છે. તેથી 'અહ મિક્કુણં તહપ્પગારં' સાધુ કે સાધ્વીને આવા પ્રકારના 'અજોગાદગમણિજ્જ' જાવ' ઘણા દિવસે પાર કરવા યોગ્ય ગાઢ જંગલની વચ્ચેથી નીકળતા રસ્તેથી 'જો પવ-જિજ્જા' વિહાર કરવો નહીં. અને 'સંજયામેવ ગામાણુગામં દૂઢિજ્જા' સંયમ પૂર્વક જ એક ગામથી બીજો ગામ જવાનો વિચાર કરવો કે બેથી આવા પ્રકારના ગાઢ જંગ-લમાંથી વિહાર કરવો પડે નહીં' કારણ કે સાધુને સંયમતુ પાલન કરવું એજ ઘણું જરૂરી કર્તવ્ય છે ॥ સૂ. ૧૦ ॥

છાયા-સ મિશ્નુ વૌ મિશ્નુકી વા ગ્રામાણુગામં ગચ્છન્ અન્તરા તસ્ય નૌતંતાર્યમ્ ઉદકં સ્પાત, સ યત્ પુનઃ નાવં જાનીયાત્, અસંયતશ્ચ મિશ્નુપ્રતિજ્ઞયા ક્રીણીત વા પ્રમિમીત વા, નાવા વા નાવમ્ પરિણામં કૃત્વા સ્થલાદ વા જલે અવગાદેત, જલાદ વા નાવં સ્થલે ઉત્કર્ષેત્ પૂર્ણા વા નાવમ્ ઉત્તિષ્ઠેત્, સન્નાં વા નાવમ્ ઉત્પ્લાવયેત્, તથાપ્રકારામ્ નાવમ્ ઝર્ધ્વગામિનીં વા અધોગામિનીં વા તિર્યગ્ ગામિનીં વા પરં યોજનમર્યાદાયા અર્ધયોજનમર્યાદાયા અલપતરં વા ભૂષ-સ્તરં વા નો આરોદેત્ ગમનાય, સ મિશ્નુ વૌ મિશ્નુકી વા પૂર્વમેવ તિર્યક્ સંપાતિનીં નાવં જાની-યાત્, જ્ઞાત્વા સ તામાદાય એકાન્તમ્ અપક્રમેત્, અપક્રમ્ય માળ્ડકં પ્રતિલિખેત્, પ્રતિલિખ્ય એકતો ભોજનમાળ્ડકં કુર્યાત્, કૃત્વા સગ્રીર્ષોપરિકં વાયં પાદં પ્રમૃજ્યાત્ સાગારં ભક્તમ્ પ્રસ્થાહ્યા-યેત્, એકં પાદં જલે કૃત્વા એકં પાદં સ્થલે કૃત્વા તતઃ સંયત એવ નાવમ્ આરોદેત્ । સૂ. ૧૧।

ટીકા-સમ્પ્રતિ સાધૂનાં નૌકારોહણં નિષેધિતુ માહ સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા' સ મિશ્નુ વૌ મિશ્નુકી વા 'ગામાણુગામં દૂઝ્જમાણે' ગ્રામાણુગામસુ-ગ્રામાદ્ ગ્રામાન્તરમ્ ગચ્છન્ 'અંતરા સે નાવા સંતારિમે ઉદપ્ સિયા' અન્તરા ગમનમાર્ગમધ્યે તસ્ય સાધોઃ નૌ સંતાર્યમ્-નૌકયા તરણયોગ્યં ઉદકં નદ્યાં જલં સ્યાદ્-ભવેત્, અથ ચ 'સે જં પુણ નાવં જાણિજ્ઞા' સ સાધુઃ યદિ પુનઃ નાવં વક્ષ્યમાણસ્વરૂપાં જાનીયાત્, 'અસંજપ્ ય મિક્ષૂપહિયાપ્' અસંયતશ્ચ ગૃહસ્થઃ મિશ્નુ પ્રતિજ્ઞયા-સાધુનિમિત્તમ્ 'કિણિજ્જ વા પામિચ્ચેજ્જ વા' યદિ નાવં ક્રીણીત દ્રવ્યવિનિમયેન ગૃહીયાત્, પ્રમિમીત વા પર્યુદશ્ચનરૂપેણ વા ગૃહીત 'નાવાપ્ વા નાવં પરિ-

અવ સાધુ ઓર સાધ્વી કો નૌકા પર નહીં ચઢના ચાહિયે યહ વતલાતે હૈ-
ટીકાર્થ-'સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા ગામાણુગામં દૂઝ્જમાણે, અંતરા સે' વહ પૂર્વોક્ત મિશ્નુક સંયમશીલ સાધુ ઓર મિશ્નુકી સાધ્વી એક ગ્રામ સે દૂસરે ગ્રામ જાતે હુપ્ એસ સાધુ એવં સાધ્વી કો એસ માર્ગ કે મધ્ય મેં 'નાવાસંતરિમે' યદિ નૌકા દ્વારા પાર કરને કે લાયક ઉદક મિલે ઓર 'સે જં પુણ નાવં જાણિ-જ્ઞા' એસ નૌકા કો વક્ષ્યમાણ રૂપસે જાન લે કિ 'અસંજપ્ અ મિક્ષુપહિયાપ્' અસંયત ગૃહસ્થ શ્રાવક ને મિશ્નુકી પ્રતિજ્ઞા સે અર્થાત્ સાધુ કે નિમિત્ત 'કિ ણિજ્જ વા' નૌકા કો ખરીદા હૈ યા 'પામિચ્ચેજ્જ વા' પૈસા ઉધાર લિયા હૈ અથવા 'નાવાપ્ વા નાવં પરિમાણં કટ્ટુ' સહી નૌકા કો બદલકર 'થલાઓ વા નાવં

હવે સાધુ અને સાધ્વીને નૌકા પર બેસવાને નિષેધ કરતાં સૂત્રકાર કહે છે -

ટીકાર્થ-'સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ગામાણુગામં દૂઝ્જમાણે' એક ગામથી બીજે ગામ જતા એ સાધુ અને સાધ્વીને 'અંતરા સે નાવા સંતરિમે ઉદપ્ સિયા' એ માર્ગમા બે નૌકાથી પાર કરી શકાય તેવું પાણી હોય અને 'સે જં પુણ નાવં જાણિજ્ઞા' એ નૌકા એવા પ્રકારની બાણુવામા આવે કે 'અસંજપ્ અ મિક્ષુપહિયાપ્' અસંયત-ગૃહસ્થ શ્રાવકે સાધુની પ્રતિજ્ઞાથી અર્થાત્ સાધુને નિમિત્તે 'કિણિજ્જ વા' ખરીદ કરેલ છે અથવા 'પામિચ્ચેજ્જ વા' પૈસા ઉધાર લીધા છે, અથવા 'નાવાપ્

णामं कद्रुड' नावा वा-नौकया वा नावम् नौकाम् नावः परिणामं परिवर्तनं कृत्वा 'थलाओ वा नावं जलंसि' स्थलाद् वा भूमिभागाद् नावं नौकां जले 'ओगाहिज्जा' अवगाहेत-अवगाहनं कुर्यात्, स्थलाद् नावं जले प्रवेशयेत् 'जलाओ वा नावं थलंसि उक्कसिज्जा' जलाद् वा नद्यादि सहाशात् नावं स्थले भूमिभागे उत्करोत्, आकृष्य नयेत् 'पुण्णं वा नावं उरिसिचिज्जा' पूर्णा वा जलपरिपूर्णा नावं नौकाम् उत्तिसृचेत्-उत्सेचनेन जलं वहि निष्काशयेत् 'सन्नं वा नावं उप्पीलाविज्जा' सन्नां वा कर्दमादौ निमग्नां वा नावम् उत्प्लावयेत्-उद्धृत्य बहिर्निष्काशयेत् 'तहप्पगारं नावं' तथाप्रकाराम् क्रीयमाणादिरूपां नावम् 'उड्डुगामिणि वा' ऊर्ध्वगामिनीं वा उपरिवाहिनीं वा 'अहे गामिणि वा' अधो गामिनीं वा जलाधस्तल वाहिनीं वा 'तिरियगामिणि वा' तिर्यग् गामिनीं वा तिरश्चीनतया वाहिनीं वा नावम् 'परं जोयणमेराए' परं योजनमर्यादायाः योजनमर्यादानुपातेन वा 'अद्धजोयणमेराए'

जलंसि ओगाहिज्जा' स्थलभागसे नौका को जलमें अवगाहन प्रवेश कराया है या 'जलाओ वा नावं थलंसि उक्कसिज्जा' जल सेही नौका को स्थल पर ले गया है अथवा 'पुण्णं वा नावं उरिसिचिज्जा' जलसे भरी हुई नौका को उरिसचन कर रहा है अर्थात् पानी से भरी हुई नौका के पानीको बाहर उछालकर निकाल रहा है अथवा 'सन्नं वा नावं उप्पीलाविज्जा' कीचड़ कर्दम वगैरह में निमग्न नौका को बाहर निकाल रहा है ऐसा जानकर या देखकर 'तहप्पगारं नावं उड्डुगामिणि वा,' उस प्रकारकी खरीदी गयी नौका में या उधार पैसा लेकर ली गयी नौका में अर्थात् उपर्युक्त नौकामें चाहे वह नौका ऊर्ध्वगामिनी जल के ऊपर बहने वाली हो या 'अहेगामिणि वा' जल के अधस्तल में बहने वाली हो या 'तिरियगामिणि वा' तिरछी होकर बहने वाली हो या एवं चाहे वह नौका 'परं जोयणमेराए' एक योजन मर्यादा के अनुपात से बहने वाली हो या 'अद्धजोयणमेराए' अर्धयोजन मर्यादा से बहने वाली हो अथवा 'अप्पतरे वा' धीमी

वा नावं परिणामं कद्रुड' नौकाथी नौका गइलीने अर्थात् गइली गइली करीने तथा 'थलाओ वा नावं जलंसि ओगाहिज्जा' जमीन परथी नौकाने जलमां प्रवेश कराव्थे होय अगए 'जलाओ वा नावं थलंसि उक्कसिज्जा' जलमाथी ज नौकाने जमीन पर लध गया होय अथवा 'पुण्णं वा' पाणीथी लदेवी 'नावं उरिसिचिज्जा' नौकामाथी पाणी अडार उछालीने कडाडता होय अथवा 'सन्नं वा नावं उप्पीलाविज्जा' कावमां पू पी गयेलानावने अडार कडाडता होय ऐवु नेधने के जालीने 'तहप्पगार नावं' ऐ प्रकारे भरीड करेड के पैसा उछीना लधने लीधेल नौकामां अर्थात् पूर्वोक्त प्रकारथी लीधेल नौकामां आडे तो ते नौका 'उड्डुगामिणि वा' पाणीनी उपर रहीने आलनारी होय अथवा 'अहेगामिणि वा' पाणी नीचे आलनारी होय अथवा 'तिरियगामिणि वा' तिरछि तरवावाणी होय अथवा 'परजोयणमेराए' ते नौका ऐक येजनी मर्यादाथी जवावाणी होय अथवा 'अद्धजोयणमेराए'

અર્ઘ્યોજનમર્યાદાયાઃ ‘અપ્પતરે વા મુજ્જતરે વા’ અલ્પતરં વા મૂયસ્તરં વા અનુપાત્તેન પ્રવહ માણાં નાવમ્ ‘નો દુરુહિજ્ઞા ગમણા’ નો આરોહેત્ ગમનાય ગન્તુમ્ નો નાવિ આરોહણં કુર્યાત્, અપિતુ ‘સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા’ સમિહ્ધુ વાં મિહ્ધુક્કી વા ‘પુવ્વામેવ તિરિચ્છ સંપાઈમં’ પૂર્વમેવ નાવારોહણાત્ પ્રાગેવ તિર્યક્ સંપાતિનીમ્-તિરશ્ચીનતયા જલોપરિ વાહિ નીમ્ ‘નાવં જાણિજ્ઞા’ નાવમ્ જાનીયાત્ ‘જાણિત્તા સે તમાયા’ જ્ઞાત્વા સ સાધુઃ તામ્ નાવમ્ આદાય સમ્યગ્ અવબુધ્ય મનસિ આરોહુમવધાર્ય ‘અંગંતમવક્કમિજ્ઞા’ એકાન્તમ્ અપ ક્રામેત્ ગચ્છેત્ ‘અંગંતમવક્કમિત્તા’ એકાન્તમ્ અપક્રમ્ય ‘મંડગં પહિલેહિજ્ઞા’ માણ્ડકમ્-અમત્રં પાત્રાદિકમ્ પ્રતિલિખેત્ પ્રતિલેખનં કુર્યાત્ ‘પહિલેહિત્તા’ પ્રતિલિખ્ય પાત્રાદિ પ્રતિ-લેખનં’ વિધાય ‘અગઓ મોયણમંડગં કરિજ્ઞા’ એકુતઃ-એકસ્મિન્ ભાગે મોજનમાણ્ડકમ્-

ધીમી બહને વાલી હો યા ‘મુજ્જતરે વા’ અત્યંત તેજી સે બહને વાલી હો યા હસ પ્રકાર કી નૌકાપર ‘નો દુરુહિજ્ઞા ગમણા’ ગમન કરને કે લિયે નહીં ચઢે અર્થાત્ સાધુ ઓર સાધ્વી એક ગ્રામ જાતે હુએ રાસ્તે કે મધ્ય મેં યદિ કોઈ અગમ અથાહ અગાધ નદી આ જાય તો હસ નદી કો નૌકા પર ચઢકર એકાએક પર નહીં કરે ‘સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા’ અપિતુ વહ સાધુ ઓર સાધ્વી નૌકા પર ચઢને સે પહેલે હી ‘તિરિચ્છસંપાઈમં નાવં જાણિજ્ઞા’ તિરછી બહને વાલી નૌકા કો જાનલે અર્થાત્ દેખ ભાલ કરલે ઓર ‘જાણિત્તા’ હસ નૌકા કો દેખ ભાલ કર અચ્છી તરહ સમજ્ઞ બૂઝકર અર્થાત્ હસ નૌકા પર ચઢને કા વિચાર કર ‘સે તમાયા’ અંગંતમવક્કમિજ્ઞા’ એકાન્ત મેં ચલા જાય ઓર ‘અવક્કમિત્તા’ એકાન્ત મેં જાકર ‘મંડગં પહિલેહિજ્ઞા’ અપને આજનપાત્રાદિ કો પ્રતિલેખન કરે ઓર ‘પહિલેહિત્તા, અગઓ મોયણમંડગં કરિજ્ઞા, કરિત્તા’ પ્રતિલેખન કરકે એક ભાગમેં મોજન પાત્રકો રક્ષે ઓર મોજન પાત્રકો એક તરફ રક્ષકર-

-અર્ધા યોજનની મર્યાદાથી જવાવાળી હોય અથવા ‘અપ્પતરે વા’ ધીમી ગતિથી જવાવાળી હોય કે ‘મુજ્જતરે વા’ ઘણી તેજ ગતિથી જવાવાળી હોય ‘નો દુરુહિજ્ઞા ગમણા’ આવા પ્રકારની નૌકા પર ગમન કરવા માટે ચઢવું નહીં અર્થાત્ સાધુ કે સાધ્વીને એક ગામથી બીજે ગામ જતાં રસ્તામાં જો કોઈ અગાધ પાણીવાળી નદી આવે તો એ નદીને પાર કરવા એકાએક નૌકા પર ચઢવું નહીં પરંતુ ‘સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા’ તે સાધુ કે સાધ્વીએ ‘પુવ્વામેવ’ નૌકા પર ચઢતાં પહેલા ‘તિરિચ્છસંપાઈમં નાવં જાણિજ્ઞા’ તિરછી જવાવાળી અર્થાત્ તરવાવાળી નૌકાને બાણી લેવી અર્થાત્ જોઈ લેવી અને ‘જાણિત્તા’ એ નૌકાને ખરોટર જોઈ સારી રીતે સમજીને એ નૌકા પર ચઢવાને વિચાર કરીને ‘સે તમા-યા’ તે સાધુ કે સાધ્વીએ તેને લઈને ‘અંગંતમવક્કમિજ્ઞા’ એકાન્તમાં આશ્વા જવું અને ‘અવક્કમિત્તા’ એકાન્તમાં જઈને ‘મંડગં પહિલેહિજ્ઞા’ પોતાના ભોજન પાત્રાદિનું પ્રતિલેખન કરવું અને ‘પહિલેહિત્તા’ પાત્રાદિનું પ્રતિલેખન કરીને ‘અગઓ મોયણમંડગં કરિજ્ઞા’ એક

ભોજનપાત્રમ્ કુર્યાત્ 'કરિત્તા' મોનનભાષ્ટકમ્ એકતઃ કૃત્વા 'સમીસોવરિયં કાયં પાપ પમ-
જિજ્ઞા' સશીર્ષાંપરિકં શીર્ષસદ્ધિતમ્ ઉપગિનં કાયં કાયમાગમ્ પાદઞ્ચ પ્રમૃજ્યાત્-પ્રમાર્જનં
કુર્યાત્ તદનન્તરમ્ 'સાગારં ભત્તં પચ્ચક્ષાઙ્ગા' નાગારમ્ અગારસદ્ધિતમ્ ભક્તમ્ પ્રત્યાખ્યાયેત્
પ્રત્યાખ્યાનં કુર્યાત્ તતથ 'એગં પાયં જલે કિચ્ચા' એકં પાદં જલે કૃત્વા 'એગં પાયં થલે
કિચ્ચા' એકં પાદં સ્થલે કૃત્વા 'તઓ સંજયામેવ નાવં દુરુહિજ્ઞા' તતઃ તદનન્તરં સંયતમેવ-
યતનાર્પૂર્ણમેવ નામમ્ આરોહેત્ ॥૬૦ ૧૧॥

મૂલમ્-તે મિશ્રિત્તુ વા મિશ્રિત્તુની વા નાવં દુરુહિજ્ઞાને નો નાવાઓ
પુરઓ દુરુહિજ્ઞા, નો નાવાઓ પ્રગઓ દુરુહિજ્ઞા, નો નાવાઓ મજ્ઞઓ
દુરુહિજ્ઞા, નો વાહાઓ પગિજ્ઞિય પગિજ્ઞિય અંગુલિયાણ ઉદ્ધિસિય
ઉદ્ધિસિય ઓળમિય ઓળમિય ઉદ્ધમિય ઉદ્ધમિય નિજ્ઞાઙ્ગા, સે ણં
પરો નાવાગઓ નાવાગઁ વજ્ઞા આડસંતો ! સમણા એયં તા તુમં નાવં
ઉક્કસાહિજ્ઞા વા ઉક્કસાહિ વા, સ્થિનાહિ વા રજ્જુયાણ વા ગહાય આકા-
સાહિ, નો સે તં પરિન્નં પરિજાગિજ્ઞા, તુસિણીઓ ઉવેહિજ્ઞા ॥સૂ. ૧૨॥

છાયા-સ મિશ્રુ વાં મિશ્રુની વા નામમ્ આરોહન્ નો નાવઃ પુરતઃ આરોહેત્, નો નાવઃ
માર્ગતઃ આરોહેત્, નો નાવઃ મધ્યતઃ આરોહેત્, નો વાહનઃ પ્રગહ્ય પ્રમૃજ્ય અંગુલ્યા ઉદ્ધિય

'સમીસોવરિયં કાયં' ઝસ્તક સદ્ધિત શરીર કે ઉપર કે 'માગઓ' ઓર 'પાપ પમ-
જિજ્ઞા' પૈરકો પ્રમાર્જન કરે ઓર 'પમજિજ્ઞા' પ્રમાર્જન કરકે 'સાગારંભત્તં પચ્ચ-
ક્ષાઙ્ગા' અગાર સદ્ધિત ભક્ત કા પ્રત્યાખ્યાન કરે અગાર કા ઓર ભક્ત કા
પચ્ચક્ષાન લે ઓર સાગારભક્ત પચ્ચક્ષાન લેત્તર 'એગં પાયં જલે કિચ્ચા' એક પૈર
પાની મેં રલ્લકર ઓર 'એગં પાયં થલે કિચ્ચા' એક પૈર કો સ્થલપર-જમીન પર
રલ્લકર 'તઓ સંજયામેવ નાવં દુરુહિજ્ઞા' સયમ પૂર્વક હી ઉસ નૌકા પર
ચઢે જિસસે સયમકી વિરાધના ન હો કયોંકિ સંયમ કા પાલનકરના હી સાધુ
ઓર સાધ્વી કા પરમ કર્તવ્ય માના જાતા હૈ ॥ ૧૧ ॥

ભાગમા ભોજન પાત્રને રાખવા અને 'કરિત્તા' ભોજન પાત્રને એક તરફ રાખીને 'સમી-
સોવરિયં કાયં પાપ પમજિજ્ઞા' ભસ્તક સદ્ધિત શરીરના ઉપરના ભાગતું તથા
પગતું પ્રમાર્જન કરવું અને 'સાગારં ભત્તં પચ્ચક્ષાઙ્ગા' પ્રમાર્જન કરીને આગાર સદ્ધિત
ભક્તતું પ્રત્યાખ્યાન કરવું અર્થાત્ આગાર સદ્ધિત ભક્તતું પચ્ચક્ષાન લેવું અને તે પછી
'એગં પાયં જલે કિચ્ચા' સાગાર ભક્તતું પચ્ચક્ષાન લઈને એક પગ પાણીમાં રાખીને તથા
'એગં પાયં થલે કિચ્ચા' એક પગને જમીન પર રાખીને 'તઓ સંજયામેવ નાવં દુરુહિજ્ઞા'
સયમપૂર્વક જ એ નૌકા પર ચઢવું કે જેથી સયમની વિરાધના ન થાય. કેમ કે સંય-
મતું પાલન કરવું એજ સાધુ અને સાધ્વીનું પરમ કર્તવ્ય માનવામાં આવે છે. ॥સૂ. ૧૧॥

ઉદ્દિશ્ય અવનમ્ય અવનમ્ય ઉન્નમ્ય ઉન્નમ્ય નિધ્યાયેત્ સ સ્વલુ પરઃ નૌગતઃ નૌગતમ્ વદેત્-
આયુષ્મન્તઃ ! શ્રમણાઃ ! एतां तावत् त्वं नावम् उत्कर्षस्व वा व्युत्कर्षस्व वा क्षिपस्व वा,
रज्ज्वा वा गृहीत्वा आकर्षस्व । नो स तौ परिज्ञां परिजानीयात् तूष्णीकः उपेक्षेत । सू० १२॥

ટીકા-નૌકાસમ્બન્ધમધિકૃત્ય પુનઃ પ્રકારાન્તરેણે વક્તુમાહ-‘સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા’
સ મિક્ષુ વા મિક્ષુકી વા ‘નાવં દુરુહમાણે’ નાવમ્ આરોહન્ ‘નો નાવાઓ પુરઓ દુરુહિજ્જા’
નો નાવઃ પુરતઃ-અગ્રતઃ આરોહેત્, ‘નો નાવાઓ મગ્ગઓ દુરુહિજ્જા’ નો નાવઃ માર્ગતઃ પશ્ચાદ્
માગતઃ આરોહેત્, ‘નો નાવાઓ મજ્જઓ દુરુહિજ્જા’ નો નાવઃ મધ્યતઃ મધ્યભાગેન આરોહેત્
તથાડડરોહણે સતિ પ્રાણ વાધાસંભવાત્ ‘નો વાહાઓ પગિજ્ઞય પગિજ્ઞય’ વાહુ-ધુજો પ્રગૃહ્ય
પ્રગૃહ્ય વારંવારમ્ ઊર્ધ્વમ્ ઉત્થાપ્ય ‘અંગુલિયાણ ઉદ્દિસિય ઉદ્દિસિય’ અઙ્ગુલ્યા-ઉદ્દિશ્ય ઉદ્દિ-
શ્ય પુનઃ પુનઃ નિર્દિશ્ય ‘ઓળમિય ઓળમિય’ અવનમ્ય અવનમ્ય-અઙ્ગુલ્યાઃ પૌનઃ પુન્યેન
અવનમનં કૃત્વા ‘ઉન્નમિય ઉન્નમિય’ ઉન્નમ્ય-ઉન્નમ્ય-વારં વારમ્ ઉન્નમનં વિધાયેત્યર્થઃ ‘નિજ્ઞા-

ફિરમી પ્રકારાન્તર સે નૌકા સંબંધી વિષય કા પ્રતિપાદન કરતે હૈ-

ટીકાર્થ-‘સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા નાવં દુરુહમાણે’ વહ પૂર્વોક્ત મિક્ષુ
સંયમશીલ સાધુ ઔર મિક્ષુકી સાધ્વી નૌકા પર ચઢતે હુણ-‘નો નાવાઓ પુરઓ
દુરુહિજ્જા’-નૌકા કે આગે કે ભાગ મેં નહીં ચઢે એવં-‘નો નાવાઓ-મગ્ગઓ દુરુ-
હિજ્જા’-નૌકા કે પીછે ભાગ સે મી નહીં ચઢે તથા ‘નો નાવાઓ મજ્જઓ દુરુ
હિજ્જા’ નૌકા કે મધ્ય ભાગ સે મી નહીં ચઢે ક્યોંકિ નૌકા કે અગ્ર ભાગ એવં
પીછે કે ભાગ યા મધ્ય ભાગ સે ચઢને પર પ્રાણ કી વાધાકા ભય રહતા હૈ इसलिये
आगे और पीछे या मध्यभागसे साधु को और साध्वीको नावपर नहीं चढ़ना
चाहिये और-‘નો વાહાઓ પગિજ્ઞય પગિજ્ઞય’ ઔર વાહુકો વારવાર ઉપર
ઉઠાકર ઔર ‘અંગુલિયાણ ઉદ્દિસિય ઉદ્દિસિય’ અઙ્ગુલિયોં સે નિર્દેશકર તથા
‘ઓળમિય ઓળમિય’ અઙ્ગુલિકો વરાવર નમાકર તથા ‘ઉન્નમિય ઉન્નમિય’
વારવાર અઙ્ગુલિયોં કો આગે વઢાકર મી નહીં દેખના ચાહિયે ક્યોંકિ इस

હવે પ્રકારાન્તરથી નૌકા પર યેસવા સંબંધી વિષયનું પ્રતિપાદન કરે છે -

ટીકાર્થ-‘સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સાધુ અને સાધ્વીએ ‘નાવં દુરુહ-
માણે’ નૌકા પર ચઢતા ‘નો નાવાઓ પુરઓ દુરુહિજ્જા’ નૌકાના આગળના ભાગથી
નૌકા પર ચઢવું નહીં ‘નો નાવાઓ મગ્ગઓ દુરુહિજ્જા’ નૌકાના પાછળના ભાગમાં ચઢવું
નહીં તથા ‘નો નાવાઓ મજ્જઓ દુરુહિજ્જા’ નૌકાના મધ્ય ભાગમાંથી પણ ચઢવું નહીં
કેમ કે નૌકાના આગળના ભાગ અને પાછળના ભાગ અને મધ્યભાગથી ચઢવાથી
પ્રાણિ હિંસા નો ભયરહે છે. તેથી આગળ પાછળ અને મધ્ય ભાગથી સાધુ અને
સાધ્વીએ નાવ પર ચઢવું નહીં ‘નો વાહાઓ પગિજ્ઞય ‘પગિજ્ઞય’ હાથને વારવાર ઉઠા
કરીને ‘અંગુલિયાણ ઉદ્દિસિય ઉદ્દિસિય’ અને આંગળીથી નિર્દેશ કરીને ‘ઓળમિય ઓળ-
મિય’ આંગળીથી વારવાર નમાવીને ‘ઉન્નમિય ઉન્નમિય’ આંગળીથી વારવાર આગળ
કરીને પણ ‘નિજ્ઞાજ્ઞા’ બોલું નહીં. કેમ કે આ રીતે વારંવાર હાથને ઉઠા કરવાથી

इज्जा' निध्यायेत्-पश्येत्, 'से णं परो नावागओ नावागयं वइज्जा' स खलु परः गृहस्थः नौगतः नाविकः नौगतं नावारूढ साधुं वदेत्-‘आउसंतो ! समणा' आयुष्मन्तः ! श्रमणाः ! 'एयं ता तुमं नावं उक्कसाहिज्जा वा' एताम् तावत् त्वम् नावम् उत्कर्षयस्व सामान्यतः उत्कर्षणं कुरु 'वुक्कसाहि वा' व्युत्कर्षयस्व-विशेषेण उत्कर्षणं कुरु 'खिवाहि वा' क्षिपस्व वा-किमपि वस्तु जातम् तत्र प्रक्षिप्य देशान्तरं तटान्तरं वा नय 'रज्जुयाए वा गहाय आकासाहि' रज्ज्वा वा गृहीत्वा आर्कषस्व-आकर्षणं कुरु दृष्ट्येवंरीत्या यदि नाविकः साधुं कथयेत्तर्हि 'नो से तं परिन्नं परिजाणिज्जा' नो स साधुः तां परिज्ञाम् नाविकप्रतिज्ञां प्रेरणा रूपाम् परिजानीयात्-स्वीकुर्यात् तदुत्तररूपेण न किञ्चिदपि वदे दित्यर्थः तदाह-'तुसिणीओ उवेहिज्जा' तृष्णीकः मौनमालम्ब्य उपेक्षेत उपेक्षां कुर्यात् । सू. १२॥

प्रकार बारबार बाहु को ऊपर उठाने से तथा अङ्गुलियों को आगे पढाकर 'निज्झा इज्जा' निर्देश करने से वायु के वेगसे पानी में गिर जाने की संभावना रहती है 'से णं परो नावागओ नावागयं वइज्जा' और वहां पर दूसरा गृहस्थ नावपर चढा हुआ नाविक-नाव पर चढे हुए साधुको यदि ऐसा वक्ष्यमाण रूप से कहे कि-'आउसंतो ! समणा!-' हे आयुष्मन् ! भगवन् ! श्रमण साधु ! 'एयं ता तुमं नावं उक्कसाहिज्ज वा' इस नावको आप जरासा खींचिए । और 'वुक्कसाहिज्ज वा' विशेष रूपसे भी खींचिये । या 'खिवाहि वा' इस नाव पर कुछ वस्तु जात रखकर दूसरे तटतक ले चलिये या 'रज्जुयाए वा गहाय आकासाहि' रस्सी से पकडकर इस नावको आकर्षण करिये एवं नावको चलाइये इसतरह यदि वह नाविक साधु को कहे तो वह साधु 'से तं परिन्नं परिजाणिज्जा' इस नाविक की इस प्रकार की प्रेरणा को स्वीकार करे नहीं अर्थात् उस नाविकको कुछ भी उत्तर नहीं दे अपितु-'तुसिणीओ उवेहिज्जा' तृष्णीक अर्थात् मौन होकर उसकी उपेक्षा कर दे याने उक्त प्रकार नाविक के वाक्य पर बिलकुल

તથા આગળીથેને લાખી કરી નિર્દેશ કરવાથી પવનના વેગથી પાણીમા પડિ જવાને ભય રહે છે 'સે ણં પરો નાવાગઓ' અને તે પર-ખીને ગૃહસ્થ નાવ પર ચઢેલ નાવિક 'નાવાગયં વइज्जा' નાવ પર ચઢેલા સાધુને જો આ નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે કહે કે 'આઉસંતો સમણા !' આયુષ્મન્ શ્રમણ ! 'एयं ता तुमं नावं उक्कसाहिज्जा वा' આ નાવને આપ જરા ખેંચો. 'वुक्कसाहि वा' અને જરા વધારે ખેંચો 'खिवाहि वा' અથવા આ નાવ પર કંઈ વસ્તુ રાખીને ઓળ કિનારા સુધી લઈ લો. 'रज्जुयाए वा गहाय आकासाहि' ઠોરીથી પકડીને આ નાવને ખેંચો અને નાવને ચલાવો. 'णो से तं परिन्नं परिजाणिज्जा' આ પ્રમાણે જો તે નાવિક સાધુને કહે તો તે સાધુએ તે નાવિકની આવી પ્રેરણાને સ્વીકારવી નહી. અર્થાત્ જો નાવિકને કંઈ પણ ઉત્તર આપવો નહી પણ 'तुसिणीओ उवेहिज्जा' મૌન ધારણ કરીને તેની ઉપેક્ષા કરવી. જો રીતના નાવિકના વાક્ય પર જરા સરખું પણ ધ્યાન આપવું

મૂલ્ય-સે જં પરો નાવાગઓ નાવાગયં વહ્જ્જા આડસંતો ! સમણા !
 નો સંચાણસિ તુમં નાવં ઉક્કસિત્તણ વા વુક્કસિત્તણ વા સ્વિવેત્તણ વા, રજ્જૂ-
 યાણ વા ગહાય આકસિત્તણ વા આહરણ એયં નાવાણરજ્જૂયં સયં ચેવ જં વયં
 નાવં ઉક્કસિસ્સામો વા વુક્કસિસ્સામો વા જાવ રજ્જૂણ વા ગહાય આક-
 સિસ્સામો, નો સે તં પરિન્નં પરિજાણિજ્જા, તુસિણીઓ ઉવેહિજ્જા, સે જં
 પરો નાવાગઓ નાવાગયં વહ્જ્જા આડસંતો ! સમણા ! એયં તા તુમં નાવં
 આલિત્તેણ વા પીઠણ વા વંસેણ વા વલણ વા અવલુણ વા વાહેહિ ?
 નો સે તં પરિન્નં પરિજાણિજ્જા, તુસિણીઓ ઉવેહિજ્જા ॥ સૂ. ૧૩ ॥

છાયા-સંખલુ પરો નૌગતઃ નૌગતં વદેત્-આયુષ્મન્તઃ ! શ્રમણાઃ ! નો જ્ઞવનોપિ ત્વમ્
 નાવમ્ ઉત્કર્ષયિતું વા વ્યુત્કર્ષયિતુમ્ વા ક્ષેપ્તું વા રજ્જ્વા વા ગૃહીત્વા આકર્ષયિતું વા, આહર-
 ણતાં નાવઃ રજ્જૂમ્, સ્વયં ચૈવ સંખલુ વયમ્ નાવમ્ ઉત્કર્ષયિષ્યામો વા વ્યુત્કર્ષયિષ્યામો વા
 યાવત્ રજ્જ્વા વા ગૃહીત્વા આકર્ષયિષ્યામો વા, ન સ તાં પરિજ્ઞાં પરિજાનીયાત્, તૂષ્ણીકઃ
 ઉપેક્ષેત, સંખલુ પરઃ નૌગતઃ નૌગતમ્ વદેત્-આયુષ્મન્તઃ ! શ્રમણાઃ ! એતાં તાવત્ ત્વમ્
 નાવમ્ આલિપ્તેન વા પીઠકેન વા વંશેન વા વલકેન વા અવલુકેન વા વહ, નો સ તાં પરિજ્ઞાં
 પરિજાનીયાત્, તૂષ્ણીક ઉપેક્ષેત ॥ સૂ. ૧૩ ॥

ટીકા-અથ પ્રકાગન્તરેણ સાધુનાં નાદારોહણમધિકૃત્ય વિશેષં વક્તુમાહ-‘સે જં પરો
 નાવાગઓ નાવાગયં વહ્જ્જા’ સંખલુ પરો ગૃહસ્થો નૌગતઃ-નાવિકઃ નૌગતમ્ નાવારૂઢં
 હી ધ્યાન નહીં દેકર જુપ્પ હો જાય, ક્યોંકિ બોલને સે સ્વીકારાત્મક ઉત્તર દેને
 સે સંયમ વિરાધના હોગી, ઓર નિષેધાત્મક ઉત્તર દેને સે વહ નાવિક અનેક
 તરહ સે ઉપદ્રવ કર સકતા હૈ ॥ સૂ-૧૨ ॥

અથ પ્રકારાન્તર સે સાધુઓં કા નાવ પર આરોહણ વિષય કો લક્ષ્ય કર
 કુછ વાત વતલાતે હૈ-

ટીકાર્થ-‘સે જં પરો નાવાગઓ નાવાગયં વહ્જ્જા આડસંતો !’ વહાં પર અર્થાત્
 નાવ પર વહા હુઆ નાવિક ગૃહસ્થ નાવ પર વહે હુણ સાધુકો યદિ એસા વક્ષ્ય-

નહી. પણ ચુપ જ રહેવુ કેમ કે બોલવાથી સ્વીકારાત્મક ઉત્તર આપવાથી સંયમની વિરાધના
 થાય છે અને નકારાત્મક ઉત્તર આપવાથી એ નાવિક અનેક પ્રકારનો ઉપદ્રવ કરે ॥ સૂ. ૧૨ ॥

હવે પ્રકારાન્તરથી સાધુઓને નૌકા પર બેસવાના સંબંધમાં જ વિશેષ કથન કરતા
 સૂત્રકાર કહે છે-

ટીકાર્થ-‘સે જં પરો નાવાગઓ’ તે પર અર્થાત્ નાવ પર ચઢેલા નાવિક ગૃહસ્થ
 ‘નાવાગયે’નાવ પર ચઢેલા સાધુને બે ‘વહ્જ્જા’ કહે કે ‘આડસંતો સમણા !’ હે આયુષ્મન !

સાધું યદિ વદેત્ 'આડાંતો ! સમણા ! આયુષ્મન્તઃ ! શ્રમણાઃ ! 'નો સંચાણસિ તુમં નાવં
 ઉક્કસિત્તણ વા' નો શ્રવણોપિ ત્વમ્ નાવણ્ ઉત્કર્ષયિતું વા 'બુક્કસિત્તણ વા' સિવેત્તણ વા'
 વ્યુત્કર્ષયિતું વા-વિશેષેણ ઉત્કર્ષણં કર્તું વા, ક્ષેપ્તું વા કિમપિ વસ્તુજાતં તત્ર પ્રક્ષિપ્ય
 સ્થાપયિતું વા ત્વં નો સમર્થોઽસિ, સાધૂનાં કૃતે અયોગ્યમેતદાકર્ષણાદિકમ્, 'રજ્જુયાણ વા
 મહાય આકસિત્તણ વા' રજ્જુયા વા ગૃહીત્વા નાવમ્ આકર્ષયિતું ય સાધૂનાં ન યોગ્યમ્, અતएव
 ત્વં કેવલ્લમ્ 'આહરણ્યં નાવાણ રજ્જુયં' આહર-અનયણમ્ નાવઃ રજ્જુમ્, 'સયં ચેવ ણં વયં
 નાવં ઉક્કસિસ્સામો વા બુક્કસિસ્સામો વા' સ્વયં ચૈવ સ્વલુદ્ધમ્ નાવિકાઃ નામ્ ઉત્કર્ષયિષ્યમો
 વા વ્યુત્કર્ષયિષ્યામો વા જાવ રજ્જુણ વા મહાય આકસિસ્સામો' યાવત્ ક્ષેપ્સ્યામો વા રજ્જુયા
 વા ગૃહીતા આકર્ષયિષ્યામો વયં સ્વયમેવેતિ પૂર્વોગાન્વયઃ કિન્તુ 'નો સે તં પરિન્નં પરિજા-
 ણિજ્જા' નો સ સધુઃ તાં પરિજ્ઞામ્ નાવિકપ્રતિજ્ઞાં પૂર્વોક્તપ્રેરણામ્ પરિજ્ઞાનીયાત્ સ્વીકૃત્વાત્
 અપિતુ 'તુસિણીઓ ઉવેહિજ્જા' તૂળ્ણીકઃ સૌનમાનસ્ય ઉપેક્ષેત-ન કિંચિદપિ વદેત્, તદનન્ત-
 રમ્ 'સે ણં પરો નાવાગઓ નાવાગયં વહ્જ્જા' સ સ્વલુ પરો ગૃહસ્થઃ નૌ ગતઃ નાવિકઃ નૌગતમ્

માણ રૂપસે કહે આયુષ્મન્ ! શ્રમણ ! 'નો સંચાણસિ તુમં નાવં ઉક્કસિત્તણ વા
 બુક્કસિત્તણ વા' યદિ આવ નાવકો જરાસા, યા અધિક નહીં સ્વીચ સકતે હૈં
 અથવા 'સિવેત્તણ' યદિ ઉસ નાવ પર કુછ વસ્તુ જાત રાવકર સી નહીં લે જાસકતે
 હૈં ઓર 'રજ્જુયાણ વા મહાય આકસિત્તણ વા આહરણ્યં નાવાણ રજ્જુયં' રસંસી
 ડોરી સી પકડકર યદિ નાવ નહીં સ્વીચ સકતે હૈં તો સસ નાવ કી ડોરી
 કો પકડીયે 'સયં ચેવ ણં ઇયં નાવં ઉક્કસિસ્સામો વા, બુક્કસિસ્સામો વા
 જાવ' હમ સ્વયંહિ નાવ કો ઇક વાર યા અનેકવાર સ્વીચેંગે યાવત્ સ્વયં હિ
 હમ સસ નાવપર કુછ વસ્તુ રાગકર દૂસરે તદતક યા દૂસરે ગ્રામ તક લે
 જાયેંગે ઓર 'રજ્જુણ વા મહાય આકસિસ્સામો' ડોરી કો પકડકર સી
 નાવ કો આકર્ષણ કરેંગે સસ પ્રકાર નાવિક કે દ્વારા સાધુ કો કહને
 પર સી વહ સાધુ 'નો સે પરિન્નં પરિજાણિજ્જા' ઉસ નાવિકકી પ્રતિજ્ઞા-
 પ્રેરણા કો સી નહીં સ્વીકાર કરે અપિતુ 'તુસિણીઓ ઉવેહિજ્જા' તૂળ્ણીક

અયમ્ શ્રમણ ! 'નો સંચાણસિ તુમં નાવં ઉક્કસિત્તણ વા' એ આ । નાવને જરા પથુ ખેચી
 ન શકે અથવા 'બુક્કસિત્તણ' વધારે પથુ ખેચી ન શકે અથવા 'સિત્તણ વા' નાવ પર
 કોઈ વસ્તુ સમૂહને રાખીને પથુ ન લઈ જઈ શકે 'રજ્જુયાણ વા મહાય આકસિત્તણ વા' અને
 ડોરીને પકડીને પથુ ને ન ખેચી શકે તો 'આહરણ્યં નાવાણ રજ્જુયં' આ નાવની ડોરી પકડો
 'સયં ચેવ ણં વયં ઉક્કસિસ્સામો વા બુક્કસિસ્સામો વા' હું પોતે જ નાવને એકવાર કે અનેકવાર
 ખેચીશ એવ 'જાવ રજ્જુણ વા મહાય આકસિસ્સામો' યાવત્ અમે પોતે જ આ નાવ
 પર કંઈ વસ્તુ રાખીને બોળે કિનારે કે ખીજા જામ સુધી લઈ જઈશું અને ડોરીથી
 પકડીને પથુ નાચને ખેચીશું 'નો સે તં પરિન્નં પરિજાણિજ્જા' આ રીતે નાવિક સાધુને
 કહે તો પથુ સાધુએ એ નેત્રની પ્રતિજ્ઞા પ્રેરણાને પથુ સ્વીકારવી નહીં પરંતુ 'તુસિ
 કા ૨૬

नावारुहं साधुं वदेत्—‘आउसंतो समणा !’ अ युष्मन्तः ! श्रमणाः ! ‘एयं ता तुमं नावं’ एताम् तावत् तम् नावम् ‘आलिस्तेण वा पीढएण वा’ आलिप्तेन वा—नौ चालककाष्ठविशेषेण, पीठकेन वा—पट्टकेन, ‘वंसेण वा वलएणवा’ वंशेन वा—वंशदण्डेन, बलकेन वा—नावः उपकरण-विशेषेण ‘अवलुएण वा बाहेहि’ अवलुकेन वा नौसंचालकवंशविशेषेण वह-नश्च, देशान्तरं तटान्तरं वा प्रापय, इत्येवंरीत्या यदि नाविको वदेत्तर्हि ‘नो से तं परिन्नं परिजाणिज्जा’ नो स साधुः तां परिज्ञाम् नाविकप्रतिज्ञारूपां प्रेरणाम् परिजानीयात्—स्वीकुर्यात्, अपि तु ‘तुसिणीओ उवेहिज्जा’ तुष्णीकः मौनमालम्ब्य उपेक्षेत न किमपि वदेत् ॥ सू० १३ ॥

मूलम्—से णं परो नावागओ नावागयं वहज्जा आउसंतो ! समणा ! एयं ता तुमं नावाए उदयं हत्थेण वा पाएण वा मत्तेग वा पडिग्गहेण वा नावा उस्सिचणेण वा उस्सिचाहि, नो से तं परिन्नं परिजाणिज्जा, तुसिणीओ उवेहिज्जा, से णं परो नावागओ नावागयं वहज्जा आउ-

होकर ही उसकी उपेक्षा कर दे ‘से णं परो नावागओ नावागयं वहज्जा आउसंतो समणा’ फिर भी वह-पर-गृहस्थ नावपर चढा हुआ नाविक नावपर चढे हुए साधु को कहे कि हे आयुष्मन् भगवन् ! श्रमण ! ‘एयं ता तुमं नावं’ इस नावको यदि आप नावको चलाने वाले काष्ठ विशेष रूप ‘आलिस्तेण वा पीढएण वा’ आलिप्त से या पीठक पट्ट से या ‘वंसेण वा, बलएण वा’ बांस के दण्ड विशेष लगासे या बालक से अर्थात् नावका उपकरण विशेष से या ‘अवलुएण वा बाहेहि’ अवलुक अर्थात् नौ संचालक बांस विशेष से नावको चलाते हुए दूसरे तटतक या दूसरे देशतक ले जाइए इस तरह यदि नाविक साधु को कहे तो ‘णो से तं परिन्नं परिजाणिज्जा’ वह साधु उस नाविक की इस प्रतिज्ञा प्रेरणा को नहीं स्वीकार करे अपितु ‘तुसिणीओ उवेहिज्जा’ तुष्णीक चुप होकर मौन साधे हुए उपेक्षा करदे ॥ सू. १३॥

णीओ उवेहिज्जा’ मौन रखीने न तेनी उपेक्षा करवी, ‘से णं परो नावागओ नावागयं वहज्जा’ मौन रखेवा छता पणु ते नाव पर चढेवा नाविक नाव पर चढेवा साधुने कहे के ‘आउसंतो समणा !’ हे आयुष्मन् श्रमण ! ‘एयं ता तुमं नावं’ आ नावने आप नाव चलाववाना काष्ठ विशेष रूप ‘आलिस्तेण वा’ आलिप्तथी अथवा ‘पीढएण वा’ पीठक-पट्टथी अथवा ‘वंसेण वा’ बासना दंड विशेषथी के ‘वलएण वा’ बलकथी अर्थात् नावना उपकरण विशेषथी अथवा ‘अवलुएण वा’ अवलुक अर्थात् नावने चलाववाना बांस विशेषथी ‘बाहेहि’ भील किनारा सुधी के भील देश सुधी लई जव आ प्रभाणे ओ नाविक साधुने कहे तो पणु ‘णो से तं परिन्नं परिजाणिज्जा’ साधुओ नाविकनीआ प्रेरणानो स्वीकार करवे। नहीं परतु ‘तुसिणीओ उवेहिज्जा’ थप रखीने मौन पूर्वक तेनी उपेक्षा करव ॥ १३॥

संतो ! समणा ! एयं तुमं नावाए उत्तिंगं हत्थेण वा पाएण वा बाहुणा वा, ऊरुणा वा उदरेण वा सीसेण वा काएण वा उस्सिचणेण वा चेलेण वा मट्ठियाए वा कुसपत्तएण वा कुविंदएण वा पिहेहि, नो से तं परिन्नं परिजाणिज्जा, तुस्सिणीओ उवेहिज्जा ॥सू० १४॥

छाया-स खलु परो नौगतः नौगतं वदेत्-आयुष्मन्तः ! एतत् तावत् त्वम् नाव उदकम् हस्तेन वा पादेन वा अमत्रेण वा पतद्ग्रहेण वा नाव उत्तिश्चनेन वा उत्तिश्च, नो स तां परिजां परिजानीयात्, तूष्णीक उपेक्षेत, स खलु परो नौगतः, नौगतं वदेत् आयुष्मन्तः । श्रमणाः । एतत् त्वं नावः रन्ध्रम् हस्तेन वा पादेन वा बाहुना वा ऊरुणा वा उदरेण वा शीर्षेण वा कायेन वा उत्तिश्चनेन वा चैलेन वा मृत्तिकया वा कुशपत्रकेण वा कुविन्दकेन वा पिहेहि नो स तां परिजां परिजानीयात्, तूष्णीक उपेक्षेत ॥सू० १४॥

टीका-‘पुनरपि प्रकारान्तरेण साधूना नावारोहणविषयमधिकृत्य विशेषं वक्तुमाह-‘से णं परो नावागओ नावागयं वड्ज्जा’ स खलु परो नौगतः नाविकः नौगतम् नावा रुढं साधुं वदेत्-‘आउसंतो ! समणा !’ आयुष्मन्तः ! श्रमणाः ! ‘एयं ता तुमं नावाए उदयं’ एतत् तावत् त्वम् नावः उदकम् नौ गतं जलम् ‘हत्थेण वा पाएण वा’ हस्तेन वा पादेन वा ‘मत्तेण वा पडिग्गहेण वा’ अमत्रेण वा पात्रविशेषेण, पतद्ग्रहेण वा पात्रेण ‘नावा उस्सिचणेण वा’ नाव उत्तिश्चनेन वा नौ जलं वहिर्निष्काशनपात्रविशेषेण ‘उस्सिचाहि’ उत्तिश्च

फिर भी यदि वह नाविक उस साधु को प्रेरणा करे-इस तात्पर्य से कहते हैं-

टीकार्थ-‘से जं परो नावागओ नावागयं वड्ज्जा आउसंतो ! समणा !’ वह पर अर्थात् नाव पर बैठा हुआ नाविक नाव पर चढे हुए साधु को यदि कहे कि हे आयुष्मन् ! भगवन् श्रमण ! ‘एयं तुमं नावाए उत्तिंगं’-आप इस नावके छिद्रको ‘हत्थेण वा पाएण वा बाहुणा वा’ हाथसे या पैर से या बाहुसे ‘ऊरुणा वा उदरेण वा सीसेण वा’ उरु जंघा से या उदर से या शीर्षक मस्तक से या ‘काएण वा’ कायशरीर से या ‘उस्सिचणेण वा’ पानी को निकालने वाले पात्र विशेष से या ‘चेलेण वा, मट्ठियाए वा’ वस्त्र से या मिट्टी से या ‘कुसपत्त-

इरीथी प्रकारान्तरथी साधुओने नाव पर आशेहाणु विषयने ज उदेशीने विशेष कथन करे छे.-

टीकार्थ-‘से णं परो नावागओ नावागयं वड्ज्जा’ ते नाव पर चढेले नाविक ने नाव पर भेठेला साधुने कहे के ‘आउस तो समणा !’ छे आयुष्मन् ! श्रमण ! ‘एय ता तुमं नावाए उदयं’ आप आ नौकाना पाणीने ‘हत्थेण वा पाएण वा’ हाथथी के पगथी ‘मत्तेण वा पडिग्गहेण वा’ अमत्रथी ओटले के पात्र विशेषथी अथवा ‘नावाउस्सिचणेण वा’ नावभांथी जल ऊँटार कढावना पात्र विशेषथी ‘उस्सिचाहि’ उग्राणीने ञडार ईंकी हो ‘नो से तं परिन्नं

बहिर्जलनिष्काशनं कुरु इत्येवं यदि नाविकः साधुं वदेत्तर्हि 'नो से तं परिणं परिजाणिज्जा' नो स साधुः तां परिज्ञाम् नाविकप्रेरणारूपां प्रतिज्ञां परिजानीयात् स्वीकुर्यात्, अपि तु 'तुसिणीओ उवेहिज्जा' तुष्णीको भूत्वा उपेक्षेत-उपेक्षां कुर्यात् न किञ्चिदपि वदेदिति भावः, 'से णं परो नावागओ नावागयं वड्ज्जा' स खलु परो नौगतः नाविकः नौ गतम् नावारूढं साधुं यदि वदेत्- 'आउसंतो ! समणा !' आयुष्मन्तः श्रमणा । 'एयं तुमं नावाए उत्तिगं' एतत् खलु त्वम् नावः रन्ध्रम् छिद्रम् 'हत्थेण वा' हस्तेन वा 'पाएण वा' पादेन वा 'बाहुणा वा' बाहुना वा 'उरुणा वा' उरुणा वा जानुना, 'उदरेण वा' उदरेण वा 'सीसेण वा' शीर्षेण वा 'काएण वा' कान्तेन वा 'उरिसवणेण वा' उत्तिस्रवनेन वा बहिर्जलनिष्काशकपात्रविशेषेण 'चेलेण वा' चैलेन वा वस्त्रविशेषेण 'मट्ठियाए वा' मृत्तिकाया वा मृत्पात्रविशेषेण 'कुसपत्तएण वा' कुशपत्रद्वयेण वा कुशनिर्मितपात्रविशेषेण 'कुविंदएण वा' कुविन्दकेन वा कुविन्दनामकतृणविशेषनिर्मितपुटकेन, हस्त पादादिना नावश्छिद्रं 'पिहेहि' पिधेहि

एण वा' कुश पत्र से बने हुए पात्र विशेषसे 'कुविंदएण वा' कुविन्द नामके तृण विशेष से निर्मित पुटकसे या हस्तपादादि से नावके छिद्रको बन्द कर दीजिए, इस तरह कहने पर वह 'नो से तं परिणं परिजाणिज्जा' साधु उस नाविक की इस प्रकार की प्रतिज्ञा-प्रेरणायो भी नहीं स्वीकार करे अपितु तुसिणीओ उवेहिज्जा' चुप होकर ही मौन साधे हुए उसकी उपेक्षा कर दे अर्थात् कुछ भी नहीं बोले अन्यथा इस प्रकार के नाविक के वचनों का उत्तर देने से संयमकी विराधना होगी क्योंकि नाव के छिद्रको बन्द करेगा तो संयमका पालन

'परिजाणिज्जा' ओ रीते कहेवावाणा ते नाविकनी प्रेरणाने साधुओ स्वीकारणी नही परतु 'तुसिणीओ उवेहिज्जा' चुप रहने मौन धारण करीने ते कथननी उपेक्षा करणी तेने उत्तर आपने नही. आवी रीते मौन राखवा छता ते नाविक साधुने 'से णं परो नावागओ नावागयं वड्ज्जा' ओम कहे के-आउसतो समणा' हे आयुष्मन् श्रमण । 'एयं तुमं नावाए उत्तिगं' आप आ नौकाना छिद्रे 'हत्थेण वा पाएण वा' हाथथी के पाएथी अथवा 'बाहुणा उरुणा वा' बाहुनथी के उरुथी अर्थात् बाधथी अथवा 'उदरेण वा सीसेण वा' पेटथी के माथथी अगर 'काएण वा उरिसवणेण वा' शरीरथी के पाष्ठी कडाडवाना पत्रथी अथवा 'चेलेण वा मट्ठियाए वा' वस्त्रथी के भाटीथी अथवा 'कुसपत्तएण वा' कुश-दन्तना बनावेले पात्र विशेषथी अथवा 'कुविंदएण वा' कुविन्दनामना घासथी बनावेले पात्रथी 'पिहेहि' अन्य करी हो या प्रमत्त ते नाविक कहे ते 'नो से तं परिणं परिजाणिज्जा' ते साधुओ ओ नाविकनी आ प्रकारनी प्रेरणाने स्वीकार करवे नही परतु 'तुसिणीओ उवेहिज्जा' मौन रहने ओ तेनी उपेक्षा करणी अर्थात् साधुओ कथिपण मोक्षपुं नही' कारण ओ आ

પિહિતં કુરુ इत्येवं कथने सति 'नो से तं परिन्तं परिनाणिजा' नो स माधुः ना परिज्ञां
नाविकप्रेरणारूपां प्रतिज्ञां परिजानं मात-स्तीर्ज्यात्, अभिक्षु 'तुसिणीयो उवेहिज्जा'
तूष्णीकः सौनमालम्ब्य उपेक्षेत्-उपेक्षां कुर्यात्, न किञ्चिदपि वदेदित्यर्थः ॥सू० १४॥

મૂલમ્-સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા નાનાણ ઉત્તિગેણ ઉદયં આસ-
વમાણં પેહાણ ઉવરુવરિં નાવં કજ્જલાવેમાણિં પેહાણ નો પરં ઉવસંક-
મિત્તુ એવં બ્રૂયા-આપુસંતો ! ગાહાવઙ્ગ એયં તે નાનાણ ઉદયં ઉત્તિગેણ
આસવઙ્ગ, ઉવરુવરિં નાવા વા કજ્જલાવેઙ્ગ, એચ્છપનારં મગં વા વાયં વા નો
પુરઓ કટ્ટુ વિહરિજ્જા અપ્પુસ્સુણ અવહિલ્લેસે ઇગંતમણ અપ્પાણં
વિઉસેજ્જા સમાહીણ, તથો સંજયામેવ નાવાસંતારિમે ઇયડ્ઢણ આહા-
રિયં રીઙ્ગા, એયં ચલુ સયા જઙ્ગાસિ તિવેભિ ॥સૂ० ૧૫॥

इरियाण पढमो उद्देशो समस्तो ॥१॥

છાયા-સ મિષ્ણુ વા મિષ્ણુકી વા નાવિ રન્ધ્રેણ ઉદકમ્ આસ્રવમાણં પ્રેક્ષ્ય ઉપર્યુપરિ
નાવમ્ પ્લાવ્યમાનાં પ્રેક્ષ્ય ન પરમ્ ઉપસંક્રયિતમ્ એયમ્ બ્રૂયાત્-આયુષ્મન્ ! ગૃપતે !
एत् ते नावि उदकम् रन्ध्रेण आस्रवति, उपर्युपरि नौ वा प्लवते, एतत्कारं मनो वा वाचं वा
नो पुरतः कृत्वा विहरेत्. अल्पोत्सुकः अवहिल्लेसः एकांतगतैर्न आत्मानं व्युत्सृजेत्
समाधिना, ततः संयत एव नौ संतार्य चोदकम् यथाऽऽर्थं रीयेत् एतां खलु सदा यतनां
यायाद् इति ब्रवीमि ॥सू० १५॥

इरियाध्ययने प्रथमोद्देशः समाप्तः ॥१॥

ટીકા-સમ્પ્રતિ સાધૂનાં નાવારોહણત્રિપદમચિકૃત્ય કર્તવ્યતામુપદિગ્નનાદ-‘સે ભિક્ષુ
વા ભિક્ષુણી વા’ મ મિષ્ણુ વા મિષ્ણુકી વા ‘નાવાણ ઉત્તિગેણ ઉદયં આસ્રવમાણં પેહાણ’
નહીં હો સકેગા ઔર યદિ ઉસકો નહીં બન્દ કરેગા તો નાવિક અનેકોં ઉપદ્રવ
કરેંગે ઔર ઉમસે ખી સંયમકી વિરાધના હો સકતી હૈ ઇસલિયે મૌન હી રહ
જાના ઉચિત હૈ ॥ ૧૪ ॥

અખી સાધુઓંકા નાવ પર આરોહણ વિષય કો લક્ષ્ય કર કર્તવ્યતા કા
ઉપસંહાર કરતે હુણ થતલાતે હૈ-

પ્રકારના નાવિકના કથનને ઉત્તર દેવાથી સચમની વિરાધના થાય છે. કેમ કે નાવના
છિદ્રને બન્ધ કરે તો સચમનુ પાલન થઈ શકશે નહીં અને તેને બન્ધ ન કરે તો તે
ન વિક અનેક પ્રકારની બાધા પહોંચાડે અને તેનાથી પણ સંયમની વિરાધના થવાનો
સંભવ છે. તેથી મૌન રહેવું જોઈ શોચ્ય છે. ॥ સૂ. ૧૪ ॥

સાધુઓને નાવ પર બેસવા સખધી કર્તવ્યનો ઉપસંહાર કરતાં સૂત્રકાર કહે છે.-

નાવિ નૌકાયાં રન્ધ્રેણ-છિદ્રમાગેન ઉદકમ્ આસ્રવમાણમ્ સ્પન્દમાનમ્ અન્તઃ પ્રવિશન્ પ્રેક્ષ્ય-દૃષ્ટ્વા 'ઉવરુવરિં' ઉપર્યુપરિ ઉપરિતનમાગે 'નાવં કઞ્જલાવેમાણિં પેહાણ' નાવમ્ આ પ્લાયમાનામ્ ઉદકૈઃ પ્રપુર્યમાણાં પ્રેક્ષ્ય-દૃષ્ટ્વા 'નો પરં ઉવસંકમિત્તુ એવં વ્રૂયા' નો પરં ગૃહસ્થં યં કમપિ ઉપસંક્રમિતુમ્ નૌકાસમીપે ગન્તુમ્ એવમ્-વક્ષ્યમાણરીત્યા વ્રૂયાત્ વદેત્. તદાહ- 'આઝસંતો ! ગાહાવહ !' આયુષ્મન્ ! ગૃહપતે ! 'એયં તે નાવાણ ઉદયં ઉત્તિગેણ આસવહ' એતત્ તે-તથ નાવિ-નૌકાયામ્ ઉદકમ્ રન્ધ્રેણ આસ્રવતિ-અન્તરા ગચ્છતિ, 'ઉવરુવરિં નાવા વા કઞ્જલાવેહ' ઉપર્યુપરિ ઉપરિતનમાગે નૌ વા પ્લવતે પરિપૂર્યતે ઉદકૈ રિતિ શેષઃ । 'એયપ્પગારં મળં વા વાયં વા નો પુરઓ કટ્ટુ વિહરિજ્જા' એતત્પ્રકારકમ્-ઉપર્યુક્તરૂપમ્ મનો વા વાચં વા નો પુરતઃ અગ્રતઃ પ્રધાનં કૃત્વા નિહરેત્ વિહરણં કુર્યાત્, મનસા વચસા વા વ્યાપારમકૃત્ત્વૈવ વિદારં કુર્યાદિતિ ભાવઃ અપિતુ 'અપ્પુસ્સુણ અવહિલ્લેસે' અલ્પોત્સુકઃ શરી-

ટીકાર્થ- 'સે મિક્કલુ વા મિક્કલુણી વા નાવાણ ઉત્તિગેણ ઉદયં આસ્રવમાણં પેહાણ' વહ પૂર્વોક્ત મિશ્રુ સંયમશીલ સાધુ ઔર મિશ્રુકો સાધ્વી નાવકે અંદરમેં છિદ્રકે દ્વારા ભરાતે હુણ પાનીકો દેલ્લકર તથા 'ઉવરુવરિં નાવં કઞ્જલાવેમાણિં પેહાણ' ડપર ડપર પાનીસે ભરતે હુણ નાવકો દેલ્લકર 'નો પરં ઉવસંકમિત્તુ' ગૃહરથ કો યા જિસ કિસીકો મી નાવકે પાસ જાને કે લિયે 'એવં વ્રૂયા' હિસ પ્રકારકે વક્ષ્યમાણ રૂપસે નહી કહે કિ 'આઝસંતો ! ગાહાવહ' હે આયુષ્મન્ ! ગૃહપતિ ! 'એયં તે નાવાણ ઉદયં ઉત્તિગેણ આસ્રવહ' નાવકે અંદર યહ પાની છિદ્ર કે દ્વારા ભર રહા હૈ યા 'ઉવરુવરિં નાવા વા કઞ્જલાવેહ' ડપર ડપર ભાગ મેં નાવ પાની સે ભર રહા હૈ યહ મી નહીં કહે 'એયપ્પગારં મળં વા વાયં વા નો પુરઓ કટ્ટુ વિહરિજ્જા' હિસ પ્રકાર કે મન સે યા વાણી સે વ્યાપાર નહીં કરકે હી વિહાર કરે અર્થાત્ મન ઔર વચન કો હિસ પ્રકારકે કહને કા સંકલ્પ સે રહિત કરકે હી વિચરના ચાહિયે ઔર 'અપ્પુસ્સુણ અવહિલ્લેસે' અલ્પ ઉત્સુક

ટીકાર્થ- 'સે મિક્કલુ વા મિક્કલુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'નાવાણ ઉત્તિગેણ ઉદય આસ્રવમાણં પેહાણ' નૌકાની અંદર છિદ્રદ્વારા ભરાતા પાણીને બોધને તથા 'ઉવરુવરિં નાવા વા કઞ્જલાવેમાણિં પેહાણ' ઉપર ઉપર પાણીથી ભરાતી નૌકાને બોધને 'નો પરં ઉવસંકમિત્તુ એવં વ્રૂયા' ગૃહસ્થને કે અન્ય કોઇને નૌકાની પાસે જવા માટે નીચે ઢંઢેવામાં આવનાર પ્રમાણે ઢંઢેવું નહીં કે 'આઝસંતો ગાહાવહ' હે આયુષ્મન્ ગૃહપતિ ! 'એય તે નાવાણ ઉદય ઉત્તિગેણ આસ્રવહ' આ તમારી નૌકામાં છિદ્રદ્વારા પાણી ભરાઈ રહ્યું છે અથવા 'ઉવરુવરિં નાવા વા કઞ્જલાવેહ' ઉપર ઉપરના ભાગમાં નૌકા પાણીથી ભરાતી બધ છે 'એયપ્પગાર મળ વા વાય વા' આ પ્રકારના મનથી કે વાણીથી 'નો પુરઓ કટ્ટુ વિહરિજ્જા' વ્યાપાર કર્યા વિના જ વિહાર કરવો. મન અને વચનથી પણ એ પ્રમાણે ઢંઢેવાનો સંકલ્પ કરવો નહીં અને 'અપ્પુસ્સુણ અવહિલ્લેસે' અલ્પ ઉત્સુક અર્થાત્ શરીર

रोपकरणादिषु ममत्वरहितः सन् अवहिल्लेख्यः संयतान्तःकरणवृत्तिः नासंयत बाह्यमनोवृत्तिरित्यर्थः 'एगंतगण्ण अप्पाणं विउसेज्जा समाहीए' एकान्तगणेन ध्यानलीनेन मयाधिना चित्तवृत्तिनिरोधरूपेण योगेन आत्मानम् व्युत्सृजेत्, आत्मगत ममत्वभावं परित्यज्य ज्ञानदर्शनचारित्र्येषु समाहितो भवेत्. 'तओ संजयामेव नावा संतारिमे व्यउदए' ततः तस्मात् कारणात् संयत एव 'संयम शील एव नौ संतरण योग्ये उदके नावा गच्छन् 'आहारियं रीइज्जा' यथाऽऽर्यम्-आचार्यप्रतिपादनानुसारं रीयेत-गच्छेत्, उद्देशार्थेषुपसंहरन्नाह-'एयं खलु सया जइज्जासि' एषा खलु तस्य साधोः सदा यतना बोध्या. एतदेव तस्य साधोः सदा साधुत्वसामग्र्यम्, सम्पूर्णसाधुत्व सामग्री इति ब्रवीषि-उपदिशामि इति गणधरं सुधर्मस्वामी आह। 'इरियाए पढमो उइसो' इति र्द्विधाः प्रप्रयोदेशः समाप्तः ॥ सू० १५॥

थोडे ही शरीर और उपकरण वगैरह में ममत्व रहित होकर अन्तःकरणकी वृत्तिको संयत करके अर्थात् बाह्यमनोवृत्ति को रोककर 'एगंतगण्ण अप्पाणं विउसेज्जा समाहीए' एकान्तमें जाकर अपनी चित्तवृत्तिको रोककर शांतचित्त होकर योगसमाधिमें लीन होकर आत्मगत आसक्ति रूप ममत्व भावको परित्याग कर सम्यक्ज्ञानदर्शन और चारित्र में समाहित हो जाय तदनन्तर 'तओ संजयामेव' संयत होकर ही यतना पूर्वक 'नावा संतारिमे व्यउदए' नावके द्वारा तैरने या पार करने योग्य पानीके ऊपर नाव से जाते हुए 'आहारियं रीइज्जा' आचार्यके द्वारा यतलाए हुए मार्गके अनुसार ही गमन करना चाहिये-इस हयोंके प्रथम उद्देशक का वक्तव्यको उपसंहार करते हुए कहते हैं कि-'एयं खलु सया जइज्जासि' यही उस साधु और साध्वीकी हमें शा यतना समझना चाहिये और यही संयम पालन करना उस साधु और साध्वीका सामग्र्य साधुत्व सामग्री समाचारी समझनी चाहिये 'त्तिवेमि' ऐसा अगवान् महावीर

अने उपकरण विगोरेभा ममत्व रहित थधने अत करणनी वृत्तिने संयत करीने अर्थात् आहय भनोवृत्तिने शङ्कीने 'एगंतगण्ण अप्पाणं विउसेज्जा समाहीए' एकान्तमां जधने पोतानी चित्तवृत्तिने शङ्कीने शांतचित्त थधने योग समाधिमा लीन थधने आत्मगत आसक्तिरूप ममत्व भावने। परित्याग करीने सम्यक् ज्ञान, दर्शन अने चारित्रमा समाहित थपु. 'तओ संजयामेव नावासंतारिमे व्यउदए' ते पछी संयत थधने यतना पूर्वक नौका द्वारा तरवा के पार करवा योग्य पाणीनी उपर नौका द्वारा जतां 'आहारियं रीइज्जा' आचार्योके अतावेद भाग अनुसार ज गमन करवु 'एयं खलु सया जइज्जासि' आ धर्या समितिना पड़ेवा उद्देशाना कथनने। उपर छुट करवा कडे छे के आर्य ओ सधु अने साध्वीनी निरंतर यतना समजवी अने ओर सयम पालन करवु ते ओ साधु अने साध्वीनी समग्रता अर्थात् साधुत्वनी सामग्री सामाचारी समजवी 'त्तिवेमि' ओ प्रभावे अगवान् महावीर स्वामीना उपदेशने अनुवाद करीने गणधरने सुधर्मा

નાવિ નૌકાયાં રન્ધ્રેણ-છિદ્રભાગેન ઉદકમ્ આસ્રવમાણમ્ સ્પન્દમાનમ્ અન્તઃ પ્રવિશન્ પ્રેક્ષ્ય-દૃષ્ટ્વા 'ઉવરુવરિં' ઉપર્યુપરિ ઉપરિતનભાગે 'નાવં કજ્જલાવેમાણિં પેહાણ' નાવમ્ આ પ્લાયમાનામ્ ઉદકૈઃ પ્રપુર્યમાણાં પ્રેક્ષ્ય-દૃષ્ટ્વા 'નો પરં ઉવસંક્રમિત્તુ એવં બ્રૂયા' નો પરં ગૃહસ્થં યં કમપિ ઉપસંક્રમિત્તુમ્ નૌકાસમીપે ગન્તુમ્ એવમ્-વક્ષ્યમાણરીત્યા બ્રૂયાત્ વદેત્. તદાહ- 'આઝસંતો ! ગાહાવહ !' આયુષ્મન્ ! ગૃહપતે ! 'એયં તે નાવાણ ઉદયં ઉત્તિંગેણ આસવહ' એતત્ તે-તથ નાવિ-નૌકાયામ્ ઉદકમ્ રન્ધ્રેણ આસ્રવતિ-અન્તરા ગચ્છતિ, 'ઉવરુવરિં નાવા વા કજ્જલાવેહ' ઉપર્યુપરિ ઉપરિતનભાગે નૌ વાં પ્લવતે પરિપૂર્યતે ઉદકૈ રિતિ શેષઃ । 'એયપ્પગારં મળં વા વાયં વા નો પુરઓ કટ્ટહ વિહરિજ્જા' એતત્પ્રકારકમ્-ઉપર્યુક્તરૂપમ્ મનો વા વાચં વા નો પુરતઃ અગ્રતઃ પ્રધાનં કૃત્વા વિહરેત્ વિહરણં કુર્યાત્, મનસા વચસા વા વ્યાપારમકૃત્ત્વૈવ વિદારં કુર્યાદિતિ ભાવઃ અપિતુ 'અપ્પુસ્સુણ અવહિલ્લેસે' અલ્પોત્સુકઃ શરી-

ટીકાર્થ- 'સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા નાવાણ ઉત્તિંગેણ ઉદયં આસ્રવમાણં પેહાણ' વહ પૂર્વોક્ત મિશ્રુ સંયમશીલ સાધુ ઔર મિશ્રુકો સાધ્વી નાવકે અંદરમેં છિદ્રકે દ્વારા ભરાતે હુણ પાનીકો દેખકર તથા 'ઉવરુવરિં નાવં કજ્જલાવેમાણિં પેહાણ' ઉપર ઉપર પાનીસે ભરતે હુણ નાવકો દેખકર 'નો પરં ઉવસંક્રમિત્તુ' ગૃહસ્થ કો યા જિસ કિસીકો ઔ નાવકે પાસ જાને કે લિયે 'એવં બ્રૂયા' હિસ પ્રકારકે વક્ષ્યમાણ રૂપસે નહી કહે કિ 'આઝસંતો ! ગાહાવહ' હે આયુષ્મન્ ! ગૃહપતિ ! 'એયં તે નાવાણ ઉદયં ઉત્તિંગેણ આસ્રવહ' નાવકે અંદર યહ પાની છિદ્ર કે દ્વારા ભર રહા હૈ યા 'ઉવરુવરિં નાવા વા કજ્જલાવેહ' ઉપર ઉપર ભાગ મેં નાવ પાની સે ભર રહા હૈ યહ ઔ નહીં કહે 'એયપ્પગારં મળં વા વાયં વા નો પુરઓ કટ્ટહ વિહરિજ્જા' હિસ પ્રકાર કે મન સે યા વાણી સે વ્યાપાર નહીં કરકે હી વિહાર કરે અર્થાત્ મન ઔર વચન કો હિસ પ્રકારકે કહને કા સંકલ્પ સે રહિત કરકે હી વિચરના ચાહિયે ઔર 'અપ્પુસ્સુણ અવહિલ્લેસે' અલ્પ ઉત્સુક

ટીકાર્થ- 'સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'નાવાણ ઉત્તિંગેણ ઉદયં આસ્રવમાણં પેહાણ' નૌકાની અંદર છિદ્રદ્વારા ભરાતા પાણીને જોધને તથા 'ઉવરુવરિ નાવા વા કજ્જલાવેમાણિં પેહાણ' ઉપર ઉપર પાણીથી ભરાતી નૌકાને જોધને 'નો પરં ઉવસંક્રમિત્તુ એવં બ્રૂયા' ગૃહસ્થને કે અન્ય કોઈને નૌકાની પાસે જવા માટે નીચે કહેવામા આવનાર પ્રમાણે કહેવું નહી કે 'આઝસંતો ગાહાવહ' હે આયુષ્મન્ ગૃહપતિ ! 'એય તે નાવાણ ઉદય ઉત્તિંગેણ આસ્રવહ' આ તમારી નૌકામા છિદ્રદ્વારા પાણી ભરાઈ રહ્યું છે અથવા 'ઉવરુવરિ નાવા વા કજ્જલાવેહ' ઉપર ઉપરના ભાગમા નૌકા પાણીથી ભરાતી લાય છે 'એયપ્પગારં મળં વા વાયં વા' આ પ્રકારના મનથી કે વાણીથી 'નો પુરઓ કટ્ટહ વિહરિજ્જા' વ્યાપાર કર્યા વિના જ વિહાર કરવો. મન અને વચનથી પણ એ પ્રમાણે કહેવાનો સ કદપ કરવો નહી અને 'અપ્પુસ્સુણ અવહિલ્લેસે' અલ્પ ઉત્સુક અર્થાત શરીર

रोपकणादिषु ममत्वरहितः सन् अवहिल्लेख्यः संयतान्तःकरणवृत्तिः नासंयत आत्मनोवृत्तिरित्यर्थः 'एगंतगणं अप्पाणं विउसेज्जा समाहीए' एकान्तगतेन ध्यानलीनेन मयाधिना चित्तवृत्तिनिरोधरूपेण योगेन आत्मानम् व्युत्सृजेत्, आत्मगत ममत्वभावं परित्यज्य ज्ञानदर्शनचारित्र्येषु समाहितो भवेत्, 'तओ संजयामेव नावा संतारिमे व्यउदए' ततः तस्मान् कारणात् संयत एव 'संयम शील एव नौ संतरण योग्ये उदके नावा गच्छन् 'आहारियं रीइज्जा' यथाऽऽर्यम्-आचार्यप्रतिपादनानुसारं रीयेत्-गच्छेत्, उद्देशार्थेषुपसंहरन्नाह-'एयं खलु सया जइज्जासि' एषा खलु तस्य साधोः सदा यतना बोध्या, एतदेव तस्य साधोः सदा साधुत्वसामग्र्यम्, सम्पूर्णसाधुत्वं सामग्री इति ब्रवीमि-उपदिशामि इति गणधरं सुधर्मस्वामी आह। 'इरियाए पढमो उदसो' इति ईर्यायाः प्रथमोद्देशः समाप्तः ॥सू० १५॥

थोडे ही शरीर और उपकरण बगैरह में ममत्व रहित होकर अन्तःकरणकी वृत्तिको संयत करके अर्थात् बाह्यमनोवृत्ति को रोककर 'एगंतगणं अप्पाणं विउसेज्जा समाहीए' एकान्तमें जाकर अपनी चित्तवृत्तिको रोककर शांतचित्त होकर योगसमाधिमें लीन होकर आत्मगत आसक्ति रूप ममत्व भावको परित्याग कर सम्यक्ज्ञानदर्शन और चारित्र्य में समाहित हो जाय तदनन्तर 'तओ संजयामेव' संयत होकर ही यतना पूर्वक 'नावा संतारिमे व्यउदए' नावके द्वारा तैरने या पार करने योग्य पानीके ऊपर नाव से जाते हुए 'आहारियं रीइज्जा' आचार्यके द्वारा बतलाए हुए मार्गके अनुसार ही गमन करना चाहिये-इस इर्याके प्रथम उद्देशक का वक्तव्यको उपसंहार करते हुए कहते हैं कि-'एयं खलु सया जइज्जासि' यही उस साधु और साध्वीकी हमेंशा यतना समझना चाहिये और यही संयम पालन करना उस साधु और साध्वीका सामग्र्य साधुत्व सामग्री समाचारी समझनी चाहिये 'त्तिवेमि' ऐसा भगवान् महावीर

अने उपकरण विगेरेमा ममत्व रहित थधने अंतःकरणनी वृत्तिने संयत करीने अर्थात् बाह्य मनोवृत्तिने शक्तीने 'एगंतगणं अप्पाणं विउसेज्जा समाहीए' एकान्तमा जधने पोतानी चित्तवृत्तिने शक्तीने शांतचित्त थधने योग समाधिमा लीन थधने आत्मगत आसक्तिरूप ममत्व भावने। परित्याग करीने सम्यक् ज्ञान, दर्शन अने चारित्र्यमा समाहित थवुं, 'तओ संजयामेव नावासंतारिमे व्यउदए' ते पछी संयत थधने यतना पूर्वक नौका द्वारा तरवा के पार करवा योग्य पाणीनी उपर नौका द्वारा जतां 'आहारियं रीइज्जा' आचार्यके बतावेद मार्ग अनुसार न गमन करवुं 'एयं खलु सया जइज्जासि' आध्यात्मिक समितिना पडेवा उद्देशाना कथनने। उपसंहार करवा कहे छे के आन अने साधु अने साध्वीनी निरंतर यतना समजवी अने अंगे संयम पालन करवु ते अने साधु अने साध्वीनी समग्रता अर्थात् साधुत्वनी सामग्री समाचारी समजवी 'त्तिवेमि' अने प्रभावे भगवान् महावीर स्वामीना उपदेशने अनुवाद करीने गणधरने सुधर्मा

અથ દ્વિતીયાદેશકઃ પ્રારમ્ભયને

મૂલમ્—સે જં પરો નાવાગણ નાવાગયં વજ્જા-આઉસંતો ! સમણા !
 એયં તા તુમં છત્તગં વા જાવ ચમ્મછેયણગં વા ગિણહાહિ, એયાણિ તુમં
 વિરુવરુવાણિ સત્થજાયાણિ ધારેહિ, એયં તુમં દારગં વા પજ્જેહિ, નો
 સે તં પરિણં પરિજાણિજ્ઞા, તુસિણીઓ ઉવેહિજ્ઞા ॥સૂ. ૧૬॥

છાયા-સ સહુ પરો નો ગતો નોગતં વદેત્-આયુષ્મન્તઃ ! શ્રમણાઃ ! એતત્ તાવત્ ત્વં છત્તકં
 વા યાવત્ ચર્મચ્છેદનકં વા ગૃહાણ, એતાનિ ત્વમ્ વિરુપરુપાણિ શસ્ત્રજાતાનિ ધારય, એતં
 તાવત્ ત્વમ્ દારકં વા પાયય, નો સ તં પરિણં પરિજાનીયાત્, તૂણીક ઉપેક્ષેત સૂ. ॥૧૬॥

ટીકા-પ્રથમોદેશકે નાવિ આરુઢસ્ય સાધુઃ વિધિઃ પ્રતિપાદિતઃ, અસ્મિન્ દ્વિતીયોદેશ
 કેડપિ તમેત્ર વિધિ પ્રકારાન્તરેણ પ્રતિપાદયિતુમાદિ ‘સે જં પરો નાવાગણ નાવાગયં વજ્જા’
 સ સહુ પરો ગૃહસ્થઃ નોગતઃ-નાવિકઃ નો ગતમ્ નાવિ-આરુઢં સાધું વદેત્-‘આઉસંતો !
 સમણા !’ આયુષ્મન્તઃ ! શ્રમણાઃ ! ‘એયં તા તુમં છત્તગં વા જાવ ચમ્મછેયણગં વા ગિણહાહિ’
 એતત્ તાવત્ ત્વમ્ સમ છત્તકં વા યાવત્-દણ્ડં વા રજ્જું વા ચર્મચ્છેદનક વા ગૃહાણ ‘એયાણિ
 સ્વામીકે ઉપદેશ કા અનુવાદ દ્વાર ગણપર કો સુધર્મી સ્વામીને કહ્યા હૈ ‘હરિયાણ
 પદ્મો ઉદેસો’ હસ પ્રકાર રૂપા સમિતિકા પ્રથમ ઉદેશ સમાપ્ત હો ગયા ॥સૂ. ૧૫॥

ધર્માધ્યયન કે પ્રથમ ઉદ્દેશમાં સાધુ કો નાવ પર આરુઢ હોને કી વિધિ બત-
 લાવી ગયી હૈ અવ હસ દ્વિતીય ઉદ્દેશક ને બી ઉસી વિધિકા પ્રતિપાદન કરતે હૈ-
 ટીકાર્થ-‘સે જં પરો નાવાગણ નાવાગયં વજ્જા આઉસંતો ! સમણા’ વહ પૂર્વોક્ત
 ગૃહસ્થ નાવ પર પઢા હુઆ નાવિક નાવ પર પઢે છુણ સાધુકો યદિ વક્ષ્યમાણ-
 રૂપસે કહે કિ હે આયુષ્મન્ ! શ્રમણ ! ‘એયં તા તુમં છત્તગં વા’ આપ હમારે હસ
 છાતા કો યા ‘જાવ ચમ્મછેયણગં વા ગિણહાહિ’ યાજત્ હસ દણ્ડેકો યા હસ રજ્જુ-

સ્વામીએ કહ્યું છે આ રીતે ‘હરિયાણ પદ્મો ઉદેસો’ ધર્મા સમિતિને પહેલા ઉદ્દેશો
 સમાપ્ત ॥ સૂ. ૧૫ ॥

ધર્માધ્યયનનો બીજો ઉદ્દેશો

ધર્માધ્યયનના પહેલા ઉદ્દેશમાં નાવ પર બેસનારા સાધુએ પાળવાની વિધિ
 બતાવી છે હવે આ બીજા ઉદ્દેશમાં પણ એજ વિધિનું પ્રતિપાદન કરે છે.—

ટીકાર્થ-‘સે જં પરો નાવાગણ નાવાગયં વજ્જા’ તે પૂર્વોક્ત ગૃહસ્થ નાવ પર ચઢે
 નાવિક નાવ પર ચઢેલા અગર બેઠેલા સાધુને બે આ વક્ષ્યમાણ રીતે કહે કે-‘આઉસ તો
 સમણા !’ હે આયુષ્મન્ ! ભગવાન્ ! શ્રમણ ! ‘એયં તા તુમં છત્તગ વા’ આપ અમારી આ
 છત્રીને ‘જાવ ચમ્મચ્છેયણગ વા’ યાવત આ કાઢોને અગર આ દોરીને અથવા આ ચર્મ
 છેડતને ‘ગિણહાહિ’ સહુ કવે ‘એયાણિ તુમ વિરુવરુવાણં સત્થજાયાણિ’ તથા અ અતેષ

तुमं विरुवरूपाणि सत्थजायाणि भारेहि' एतानि त्वं विरुवरूपाणि-अनेकविधानि शस्त्र
जातानि-आयुधविशेषान् धारय-गृहाण 'एयं ता तुमं दारग वा पज्जेहि' एतं तावत् त्वम्
दारकं शिशुम् वा पयः पायय-पानं कारय 'नो से तं परिणं परिजाणिज्जा' नो स साधुः
ताम् परिज्ञाम्-ताविकरपात्रां परिजानीयात्-स्वीकुर्यात्, अपितु 'तुसिणीओ उवेहिज्जा'
'तूष्णीकः मौनं मालम्ब्य उपेक्षेत-उपेक्षां कुर्यात् न किञ्चिदपि वदेदिति ॥ सू० १६ ॥

मूलम्-से णं परो नावागए नावागयं वइज्जा, आउसंतो ! एसणं
समणे नावाए भंडभारिए भवइ, से णं वाहाए गहाय नावाओ उदगंसि
पक्खिविज्जा, एयप्पगारं गिग्घोसं सुच्चा निसम्भ से य चीवरधारी सिया
खिप्पामेव चीवराणि उव्वेहिज्ज वा निव्वेहिज्ज वा उप्फेसं वा करिज्जा,
अह पुण एवं जाणिज्जा अभिकंतकूरकम्मा खलु वाला वाहाहिं गहाय
नावाओ उदगंसि पक्खिविज्जा, से पुठ्वामेव वइज्जा-आउसंतो ! गाहा-
वई मा मेत्तो वाहाए गहाय नावाओ उदगंसि पक्खिवह, सयं चेव णं अहं
नावाओ उदगंसि ओगाहिस्सामि, से णेवं वयंतं परो सहसा बलसा
वाहाहिं गहाय नावाओ उदगंसि पक्खिविज्जा, तं नो सुमणे सिया नो
दुस्मणे सिया नो उच्चावयं मणं नियंछिज्जा नो तेसिं बालाणं घायाए

डोरीको अथवा इस चर्मछेदन को ग्रहण करो एव 'एयाणि तुमं विरुवरूपाहं'
सत्थ जायाणि भारेहि' इतने नाना प्रकार के अस्त्र शस्त्रोंका अर्थात् आयुध तल-
वार बगैरहको धारण करो याने ग्रहण करो अथवा 'एयं ता तुमं दारयं वा
पज्जेहि' इन वक्त्रों को आप दूध पिलाओ ऐसा कहने पर 'णो से तं परिणं
परिजाणिज्जा' वह साधु गृहस्थ की इस प्रकार ही प्रतिज्ञा प्रेरणा को स्वीकार
नहीं करे अर्थात् उस नाविककी आज्ञाको नहीं स्वीकार करे-'तुसिणीओ उवे
हिज्जा' एपितु तूष्णीक चुप होकर ही मौन साधे हुए उसकी उपेक्षा करे एता-
वता कुछ भी नहीं बोले ॥ १६ ॥

प्रकरना शस्त्रास्त्रने अर्थात् आयुध तलवार बिजेरेने 'भारेहि धारयु करे अर्थात् ग्रहयु
करे, अथवा 'एयं ता तुमं दारयं वा पज्जेहि' आ पाण्डेने आप दूध पिवरावे। ओम
कडे तो 'णो से तं परिणं परिजाणिज्जा' ओ साधुओ ओ गृहस्थनी ओवा प्रकारनी प्रेर-
णाओ स्वीकार करवे नही अर्थात् ओ नाविकनी आज्ञाभा समत थपु नही परतु
'तुसिणीओ उवेहिज्जा' परतु मौन रखीने व तेनी उपेक्षा करवी, अर्थात् कछ पथु
बोलेवु नही ॥ सू० १६ ॥

वहाए समुद्विज्जा, अप्पुस्सुए अबहिल्लेसे एगंतगएण जाव समाहीए
तओ संजयामेव नावाओ उदगंसि पविज्जा ॥सू० १७॥

छाया-स खलु परो नौगतः नौगतं वदेत्-आयुष्मन्तः ! एषः खलु श्रमणः नावो भाण्ड-
भारो भवति, तं खलु बाहुभ्यां गृहीत्वा नावः उदके प्रक्षिप, एतत्प्रकारं निर्घोषं श्रुत्वा निश्चय
स च चीवरधारी स्यात् क्षिप्रमेव चीवराणि उद्वेष्टयेद् वा निर्वेष्टयेद् वा शिरोवेष्टनं वा
कुर्यात्, अथ पुनरेवं जानीयात्-अभिक्रान्तक्रूरकर्माणः खलु बालाः बाहुभ्यां गृहीत्वा नावः
उदके प्रक्षिपेयुः स पूर्वमेव वदेत्-आयुष्मन् ! गृहपते ! मा मा मए इतो बाहुभ्यां गृहीत्वा
नाव उदके प्रक्षिप, स्वयं चैव खलु अहं नाव उदके अवगाहिष्यामि, तं खलु एवं वदन्तं परः
सहसा ब्रह्माद् बाहुभ्यां गृहीत्वा नाव उदके प्रक्षिपेत् तदा नो सुमनाः स्यात्, नो दुर्मनाः
स्यात्, नो उच्चावचं मनो नियच्छेत्, नो तेषां बालानां घाताय वधाय समुत्तिष्ठेत्, अल्पो-
त्सुकः अबहिल्लेस्यः एकान्तगतेन यावत् समाधिना, ततः संयतमेव उदके पवेत् ॥सू० १७॥

टीका-सम्प्रति प्रद्वेषेण साधु नावः उदके नाविकेन प्रक्षिप्ते सति तस्य कर्तव्यता
मुपदिशन्नाह-‘से णं परो नावागए नावागयं वइज्जा’ स खलु परो गृहस्थः नौगतः नाविकः
नौ गतम् नाव्यारूढं परं जनं वदेत्-‘आउसंतो ! एसणं समणे नावाए भंडमारिए भवइ’ हे
आयुष्मन् ! एष खलु श्रमणः साधुः नावः भाण्डभारः-भाण्ड मिव केवलं चेष्टारहितभाण्डो
पकरणवत् भारभूतो भवति-अस्ति, तस्मात् ‘सेणं बाहाए गहाय’ तं साधुं खलु त्वं बाहुभ्यां
गृहीत्वा-आदाय ‘नावाओ उदगंसि पविखविज्जा’ नावः सकाशात् उदके प्रक्षिप, ‘एय

अव रागद्वेष से यदि नाविक साधु को नाव के जल में फेंक डाले तो साधु
की कर्तव्यताका उपदेश करते हैं-

टीकार्थ-‘से णं परो नावागए नावागयं वइज्जा आउसंतो ! समणा’ वह
नाव पर चढ़ा हुआ नाविक नाव पर चढ़े हुए किसी भी पुरुष को कहे की हे आयु-
ष्मन् ! चिरजीविन् गृहस्थ ! ‘एसणं समणे नावाए भंडमारिए भवइ’ यह श्रमण
साधु नावका केवल भाण्ड के समान भारभूत ही हो रहा है इसलिये इस साधुको
‘से णं बाहाए गहाय नावाओ उदगंसि पविखविज्जा’ दोनों बाहों से पकड़कर
नावके पानीमें फेंक दो ऐसा कहने पर ‘एयप्पगार निग्घोसं सुच्चा निसम्म’ इस

हुये रागद्वेषने लध नाविक ने साधुने के नौकाने पाष्ठीमां ड्रेडी दे तो साधुना
कर्तव्यताका उपदेश करे छे-

टीकार्थ-‘सेणं परो नावागए नावागयं वइज्जा’ ते नाव पर चढ़ेले नाविक नाव पर
चढ़ेला केध पणु पुइधने कडे के ‘आउसतो ! हे शिरंछवी गृहस्थ ‘एस णं समणे नावाए
भंडमारिए भवइ’ आ श्रमण-साधु केवण नौकाना लंडारीया नेये लारइय न छे. ‘से
णं बाहाए गहाय’ तेथी आ साधुने जन्ने भावडाथी पकडीने ‘नावाओ उदगंसि पविखविज्जा’
नौकाभांथी पाष्ठीमा ड्रेडी दे जेभ कडे तो ‘एयप्पगार निग्घोसं सुच्चा’ आ प्रकारना

पगारं निगोसं सुच्चा' एतत्प्रकारम्-एतादृशम्, निर्घोषम्-शब्दं श्रुत्वा-आकर्ण्य 'निसम्म से य चीवरधारि सिया' निश्म्य-बुद्ध्वा स च साधुः यदि चीवरधारी-कन्धाधारी स्यात् तर्हि 'खिप्पामेव चीवराणि उव्वेढिज्ज वा' क्षिप्रमेव शीघ्रमेव चीवराणि कन्धाप्रभृति वस्त्राणि उद्वेष्टयेद् वा, शरीरे धारयेत्, 'निवेढिज्ज वा' निर्वेष्टयेद् वा, तेषां चीवराणां शरीरे निर्वेष्टनं कुर्यात्, 'उप्फेसं वा करिज्जा' शिरोवेष्टनं वा कुर्यात्, गिरसि वेष्टनरूपेण तानि धारयेदित्यर्थः । 'अह पुण एवं जाणिज्जा' अथ-यदि पुनः एवं वक्ष्यमाण रीत्या जानीयात्-'अभिकंतकूरकम्मा खलु बाला' अभिक्रान्तकूरकर्मणः-अत्यन्त क्रूरकर्मकर्तारः खलु बालाः भ्रजानिनः यदि 'बाहाहिं गहाय' बाहुभ्यां गृहीत्वा 'नावाओ उदगंसि पक्खि-विज्जा' नावः सकाशाद् उदके-जले साधु यदि प्रक्षिपेयु स्तर्हि 'से पुव्वामेव वहज्जा' स साधुः पूर्वमेव प्रक्षेपात् प्रागेव वदेत्-'आउसंतो ! गाहावई' हे आयुष्मन् ! गृहपते ! 'मामेतो बाहाए गहाय' मा माम् साधुम् इतः नावः सकाशात् बाहुभ्यां गृहीत्वा 'नावाओ

तरह के निर्घोष शब्दों को सुनकर और हृदय में अवधारण कर सेय चीवरधारी सिया' वह साधु यदि चीवरधारी हो तो 'खिप्पामेव चीवराणि उव्वेढिज्ज वा' जल्दी ही उन चीवरों से अर्थात् फटे पुराने कपड़ों से शिर का वेष्टन कर ले अर्थात् उन चीवरों से मस्तक को लपेट ले 'निवेढिज्ज वा' या शरीरको ही लपेट ले वेष्टन के रूप में ही वने 'उप्फेसं वा करिज्जा' चीवरों कन्धाओं को धारण करले और 'अह पुण एवं जाणिज्जा-अभिकंतकूरकम्मा खलु बाला'-यदि वह साधु ऐसा वक्ष्यमाण रूपसे जान ले कि ये लडके अत्यंत क्रूर कर्म करनेवाले हैं इसलिये कदाचित् 'बाहाहिं गहाय' मुझ को बाहों से पकड़कर 'नावाओ-उदगंसि पक्खिविज्जा' नावके पानीमें फेक डालेगे तो बड़ा ही अनर्थ होगा इस लिये 'से पुव्वामेव वहज्जा' वह साधु फेंकने से पहले ही कहे कि 'आउसंतो ! गाहावई !' हे आयुष्मन् ! गृहपति ! 'मामेतो बाहाए गहाय' मुझको बाहों से

शब्दने साधुजीने अने 'निसम्म' तेने हृदयमां अवधारण करीने 'सेय चीवरधारी सिया' ओ साधु ने वस्त्रधारी होय तो 'खिप्पामेव चीवराणि उव्वेढिज्ज वा' जल्दी ही ओ वस्त्रोधी अर्थात् फटेवा के जुता कपडोधी मस्तकने नीटाणी दे अर्थात् ओ वस्त्रोधी मस्तकने लपेटा लैवुं, अथवा 'निवेढिज्ज वा' शरीरने ओ पीटी लैवुं वेष्टनना इये ओ ओ वस्त्रोने धारण करी लेवा. अने 'अह पुण एवं जाणिज्जा' ने ते साधुने आ नीये छडेवामां आवनार प्रकारधी भाषणमा आवे के- 'अभिकंत कूरकम्मा खलु बाला' आ छोकरोओ क्रूर कर्म करवावाणा छे, तेथी 'बाहाहिं गहाय' कहाय भने हाथोधी पकडीने 'नावाओ उदगंसि पक्खिविज्जा' नावमाधी पाणीमां ड्रे'डी डेशे तेथी 'से पुव्वामेव वहज्जा' ते साधुओ नाविकोने पोताने ड्रे'कता पडेवां ओ छडेवु के 'आउसंतो गाहावई' हे आयुष्मन् ! गृह-पति ! 'मा मेतो बाहाए गहाय नावाओ उदगंसि पक्खिवह' भने हाथोधी पकडीने नावमांओ

उदगंसि पक्खिवह' नावः उदके प्रक्षिप, 'सयं चेवणं अहं नावाओ उदगंसि ओगाहिस्सामि' स्वयं चैव खल्ल अहं साधुः नावः सकाशाद् उदके अवगाहिष्यामि प्रवेक्ष्यामि 'से णं वयंतं परो' तं खल्ल वदन्तं साधुस् परः गृहस्थः यदि 'सहसा बलसा' सहसा-साहसपूर्वकं शीघ्रमेव बलात् हठात् 'बाहाहिं गहाय' बाहुभ्यां गृहीत्वा 'नावाओ उदगंसि' नावः सकाशाद् उदके 'पक्खिविज्जा' प्रक्षिपेत् 'तं नो सुमणे सिया' तदा उदके प्रक्षिप्तः सन स साधुः नो सुमनाः प्रसन्नो वा स्यात्-भवेत् 'नो दुम्मणे सिया' नो वा दुर्मनाः अप्रसन्नो वा स्याद्-भवेत् 'नो उच्चावयं मणं नियंछिज्जा' नो वा उच्चावचं मनो नियच्छेत्, रोपाविष्टं वा मनो न कुर्यादित्यर्थः। संयमपरायणस्य साधोः समभाववर्तनस्यैव युक्तत्वात्, अतएव 'नो तेसिं बालाणं घायाए वहाए समुट्ठिज्जा' नो तेषां बालानाम् उदके प्रक्षेप्तृणां घाताय ताडनाय वधाय हननाय वा

पकड़कर 'नावाओ उदगंसि पक्खिवह' नावके पानीमें मत फेंको 'सयं चेवणं अहं नावाओ उदगंसि ओगाहिस्सामि' में स्वयं ही नावके पानीमें अवगाहन-प्रवेश करने को तैयार हूं ऐसा कहने पर 'से णं वयंतं परो सहसा बलसा बाहाहिं गहाय नावाओ उदगंसि-पक्खिविज्जा' इस प्रकारसे बोलते हुए अर्थात् मुझको तुम लोग जबरदस्ती नावके पानीमें मत फेको में स्वयं उस नावके पानी में प्रवेश कर लूंगा-इस प्रकार कहने पर भी यदि वह नाविक या गृहस्थ सहसा एकाएक जबरदस्ती या हठसे उस साधु को बाहों से पकड़कर नावके पानीमें फेक डाले तो वह साधु पानीमें फेके जाने पर-'तं नो सुमणे सिया' प्रसन्नचित्त भी नहीं हो और 'नो दुम्मणे सिया' अप्रसन्नचित्त भी नहीं हो और 'नो उच्चावयं मणं नियंछिज्जा' उच्चावच ऊंचे-नीचे मन को नहीं करे अर्थात् मनमें रोष गुस्सा भी नहीं करे और गाली प्रदान वगैरह खराब शब्द भी नहीं बोले और 'नो तेसिं बालाणं घायाए वहाए उन बाल अर्थात् अज्ञानीयों को ताडन करने के लिये और मारने के लिये भी 'समुट्ठिज्जा' उद्यत नहीं हो क्योंकि संयमपरायण साधुको समभाव से ही रहना अच्छा माना गया है और साधु लोग समदर्शी

पाण्डिमा न ईडे। 'सयं चैव अहं नावाओ उदगंसि' हुं पोते न नावमाथी पाण्डिमां 'ओगाहिस्सामि' उतरवा तैयार छुं. तेम डडेवाथी 'से णं वयंतं परो सहसा' आ प्रभाण्ठे भादता अेवा साधुने जे ते नाविक गृहस्थ अेकदम 'बाहाहिं गहाय' हाथथी पकडीने गहाह्कारथी 'नावाओ उदगंसि' नावमाथी पाण्डिमां 'पक्खिविज्जा' ईंकी दे तो 'तं नो सुमणे सिया' ते साधुअे पाण्डिमा ईंकाथ गया पछी प्रसन्न चित्तवाणा न थवु. तेम न 'नो दुम्मणे सिया' अप्रसन्न चित्तपण थवु नही तथा 'नो उच्चावय मणं निय छिज्जा' भनने उंथा नीथुं पणु करवु नही अर्थात् मनमां गुस्सा करवे नही तथा गाणागाणी ई तेवा गराण शण्डे भादवा नही 'नो तेसिं बालाणं घायाए वहाए समुट्ठिज्जा' तथे ते भाण अर्थात् अज्ञानीअेने मारवा माटे पणु उद्यम करवे नही ईम ई 'अप्पुसुए

સમુત્તિષ્ટેત્-ઉદયતો ભવેત્, સાધુનાં તમદર્શિસ્તમાવત્વેન રાગો દ્વેષઃ ક્રોધો વા ન યુક્તઃ, અપિ તુ 'અપુસ્તુ એ અબહિલ્લેસે' આલોચનુકઃ સાંસારિકવિષયોત્કળ્ઠા રહિતઃ 'અબહિલ્લેસ્યઃ અવા-
હ્યાન્તઃકરણઃ બાહ્યમનોવૃત્તિરહિતઃ સન્ 'ઈગંતગણ' એકાન્તગતેન-એકાન્તસ્થાનસ્થાયિના
'જાવે સમાહી' યાવત્-આત્માનાં સમાધિના વ્યુત્સજેન્-યોજયેત્, સમાહિતો ભવેદિત્યર્થઃ
'અતઃ' તઓ સંજયામેવ ઉદગંસિ પવિજ્જા' તતઃતમ્પાન્ કાળાત સમાહિતચિત્તત્વાત્ સંયત-
મેવ યતનાપૂર્વકમેવ ઉદકે પ્લવેત-તરેત્, નતુ કિંચિદપિ અનુચિતકાર્યં હર્ગાત્ સાધુનાં સંય-
મારાધનાયાઃ પરમાવશ્યત્વાત્ ॥ સૂ. ૧૭ ॥

મૂલમ્-સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા ઉદગંસિ પવરાણે નો હત્થેણ
હત્થં પાણ પાયં કાણ કાયં આસાહજ્જા, સે અણાસાયણાણ અણા-
સાયણાણે તઓ સંજયામેવ ઉદગંસિ પવિજ્જા । સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી
વા ઉદગંસિ પવમાણે નો ઉસ્સુમ્મનિમુગ્ગિયં કરિજ્જા સામેયં ઉદગં કન્ને-
સુ વા અચ્છીસુ વા તવકંસિ વા સુહંસિ વા પરિયાવજ્જિજ્જા, તઓ સંજયા-
મેવ ઉદગંસિ પવિજ્જા, સે ભિક્ષુ વા ઉદગંસિ પવમાણે દુબ્બલિયં પાઉ-
ણિજ્જા હિપ્પામેવ ઉવહિં વિગિંચિજ્જ વા વિસોહિજ્જ વા નો ચેવ ણં સાહ-
જ્જિજ્જા, અહ પુણ એવં જાણિજ્જા પારણ સિયા ઉદગાઓ તીરં પાઉણિ-

સ્વભાવ વાળે હોતે હૈં ફસલિયે ડન્હે રાગદ્વેષ તથા ક્રોધ કરના ઠીક નહાં હૈં ફસલિયે
'અપુસ્તુ એ અબહિલ્લેસે' સાંસારિક વિષયોં કી ઉત્કળ્ઠા સે રહિત હોકર ઔર
બાહ્ય મનોવૃત્તિ સે બી રહિત હોકર 'ઈગંતગણ જાવે સમાહી' એકાન્ત સ્થાનમેં
જાકર અપને આત્માકો સમાધિ યુક્ત બનાવે અર્થાત્ સમાહિત હોકર ધ્યાનમગ્ન
હો જાય-તઓ સંજયામેવ-નાવાઓ ઉદગંસિ' ઔર સંયમ પૂર્વક હી નાવકે
પાનીમેં 'પવિસિજ્જા' સ્વયં પ્રવેશ કરે યા તૈર જાય ઔર કુછ બી અનુચિત કાર્ય
નહીં કરે ક્યોંકિ સાધુકો સંયમકી આરાધના કરના પરમાવશ્યક હૈં ॥ સૂ. ૧૭ ॥

અબહિલ્લેસે' સ યમ પરાયણ સાધુએ સમભાવથી રહેવું એજ ઉત્તમ માનવામાં આવેલ
છે. તથા સાધુઓ સમદર્શિ સ્વભાવવાળા હોય છે તેથી તેઓએ રાગદ્વેષ કે ક્રોધ કરવો
ઠીક નથી. તેથી સાંસારિક વિષયોની ઉત્કંઠાથી રહિત થઇને તથા બાહ્યમનો વૃત્તિથી
પણ રહિત થઇને 'ઈગંતગણ જાવે સમાહી' એકાન્ત ચિત્તથી પોતાના આત્માને સમા-
ધિયુક્ત બનાવે અર્થાત્ સમાહિત થઇને એટલે કે સાવધાન મનવાળા થઇને ધ્યાન મગ્ન
થવું 'તઓ સંજયામેવ નાવાઓ ઉદગંસિ પવિસિજ્જા' અને સ યમ પૂર્વક જ નાવમાંથી
પાણીમાં સ્નાન ઉતરી જવું અને કંઈપણ અથોગ્ય કાર્ય કરવું નહીં કેમ કે સાધુને
સ યમની આરાધના કરવી એજ અત્યંત જરૂરી છે. ॥ સૂ. ૧૭ ॥

त्तए, तओ संजयामेव उदउल्लेण वा ससिणद्धेण वा काएण उदग-
तीरे चिट्ठिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा उदउल्लं वा ससिणद्धं वा
कायं नो आमज्जिज्जा वा, णो पमज्जिज्जा वा संलिहिज्जा वा निल्लि-
हिज्जा वा, उव्वलिज्जा वा उव्वट्ठिज्जा वा आयाविज्ज वा पयाविज्ज
वा, अह पुण एवं जाणिज्जा—विगओदओ मे काए छिन्नसिणेहे काए
तहप्पगारं कायं आमज्जिज्ज वा जाव पयाविज्ज वा, तओ संजयामेव
गामाणुगामं दूइज्जिज्जा ॥सू० १८॥

छाया—संभिक्षु वा भिक्षुकी वा उदके प्लवमानो नो हस्तेन हस्तं पादेन पादम् कायेन
कायम् आसादयेत्, स अनासादनया अनासादमानः ततः संयतमेव उदके प्लवेत्, स भिक्षुर्वा
भिक्षुकी वा उदके प्लवमानः नो उन्मज्जननिमज्जनं कुर्यात्, मा मे इदम् उदकं कर्णयो वा
अक्ष्णो वा नासिकायां वा मुखे वा पर्यापयेत्, ततः संयतमेव उदके प्लवेत्, स भिक्षु वा
उदके प्लवमानो दौर्बल्यं प्राप्नुयात्, क्षिप्रमेव उपधिं परित्यजेत्, विशोधयेद् वा नो चैव खलु
सादयेत्, अथ पुनरेवं जानीयात्—पारगः स्याद् उदकात् तीरं प्राप्नुम्, ततः संयतमेव उदका-
द्र्हेण सस्निग्धेन वा कायेन उदकर्तारं तिष्ठेत्, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा उदकाद्र् वा सस्निग्धं
वा कायं नो आमार्जयेद् वा नो प्रमार्जयेद् वा संलिखेद् वा निलिखेद् वा उद्वलेद् वा
उद्वर्तयेद् वा आतापयेद् वा प्रतापयेद् वा, अथ पुनरेवं जानीयात्—विगतोदको मे कायः
छिन्नस्नेहः कायः तथाप्रकारं कायम् आमार्जयेद् वा यावत् प्रतापयेद् वा, ततः संयतमेव
ग्रामानुग्रामं गच्छेद् ॥सू० १८॥

टीका—सम्प्रति उदके प्लवमानस्य साधोः कर्तव्यविधिं प्रतिपादयितु माह—‘से भिक्खू
वा भिक्खुणी वा’ स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘उदगंसि पवमाणे’ उदके प्लवमानः संतरन् ‘नो
हत्थेण हत्थं पाएण पायं’ नो हस्तेन हस्तम् पादेन पादम् ‘काएण कायं आसाइज्जा’ ‘कायेन

अब नावके पानी में तैरते हुए साधु की कर्तव्य विधि बतलाते हैं—

टीकार्थ— ‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा उदगंसि पवमाणे’ वह पूर्वोक्त भिक्षु
संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी पानीमें तैरते हुए—‘णो हत्थेण हत्थं’ हाथ
से हाथ को या ‘पाएण पायं’ पाद से पादको या ‘काएण कायं आसाइज्जा’ काय
शरीरावयव से—काय शरीरावयवको नहीं संस्पर्श करे और आस्फालन भी

हुवे नावना पाष्ठीमां तरता साधुना कर्तव्यानी विधिनु कथन करे छे —

टीकार्थ—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी
‘उदगंसि पवमाणे’ पाष्ठीमां तरता तरता ‘णो हत्थेण हत्थं पाएण पायं’ हाथथो हाथनो
के पगथी पगनो ‘काएण कायं आसाइज्जा’ अथवा शरीरावयवथी शरीरावयवनो स्पर्श

ત્તણ, તઓ સંજયામેવ ઉદઉલ્લેણ વા સસિણદ્દેણ વા કાણ્ણ ઉદગ-
તીરે ચિટ્ઠિજ્જા, સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા ઉદઉલ્લં વા સસિણદ્ધં વા
કાયં નો આમ્મજ્જિજ્જા વા, ણો પમ્મજ્જિજ્જા વા સંલિહિજ્જા વા નિલ્લિ-
હિજ્જા વા, ઉઠ્ઠલિજ્જા વા ઉઠ્ઠટ્ઠિજ્જા વા આયાવિજ્જ વા પયાવિજ્જ
વા, અહ પુણ એવં જાણિજ્જા—વિગબોદઓ મે કાણ્ણ ઊન્નસિણેહે કાણ્ણ
તહપ્પગારં કાયં આમ્મજ્જિજ્જ વા જાવ પયાવિજ્જ વા, તઓ સંજયામેવ
ગામાણુગામં દૂઙ્ગિજ્જા ॥સૂ. ૧૮॥

હાયા—સમિશ્વ વાં મિશ્વકી વા ઉદકે પ્લવમાનો નો હસ્તેન હસ્તં પાદેન પાદમ્ કાયેન
કાયમ્ આસાદયેત્, સ અનાસાદનયા અનાસાદમાનઃ તતઃ સંયતમેવ ઉદકે પ્લવેત, સ મિશ્વવાં
મિશ્વકી વા ઉદકે પ્લવમાનઃ નો ઉત્તમ્મજ્જનનિમ્મજ્જનં કુર્યાત્, મા મે દ્દમ્ ઉદકં કર્ણયો વાં
અક્ષણો વાં નાસિકાયાં વા મુલે વા પર્યાપેદેત, તતઃ સંયતમેવ ઉદકે પ્લવેત, સ મિશ્વ વાં
ઉદકે પ્લવમાનો દૌર્વલ્યં પ્રાપ્નુયાત્, ક્ષિપ્રમેવ ઉપધિ પરિત્યજેત્, વિશોધયેદ્ વા નો ચૈવ ચ્છ
સાદયેત્, અથ પુનરેવં જાનીયાત્—પારગઃ સ્પાદ્ ઉદકાત્ તીરં પ્રાપ્નુમ્, તતઃ સંયતમેવ ઉદકા-
દ્રેણ સસ્તિગ્ધેન વા કાયેન ઉદકતીરે તિષ્ઠેત્, સ મિશ્વવાં મિશ્વકી વા ઉદકાર્દ્ર વા સસ્તિગ્ધં
વા કાયં નો આમાર્જયેદ્ વા નો પ્રમાર્જયેદ્ વા સંલિખેદ્ વા નિલિખેદ્ વા ઉદ્વલેદ્ વા
ઉદ્વર્તયેદ્ વા આતાપયેદ્ વા પ્રતાપયેદ્ વા, અથ પુનરેવં જાનીયાત્—વિગતોદકો મે કાયઃ
ઊન્નસ્નેહઃ કાયઃ તથાપ્રકારં કાયમ્ આમાર્જયેદ્ વા યાવત્ પ્રતાપયેદ્ વા, તતઃ સંયતમેવ
ગ્રામાનુગ્રામં ગચ્છેત્ ॥સૂ. ૧૮॥

ટીકા—સમ્પ્રતિ ઉદકે પ્લવમાનસ્ય સાધોઃ કર્તવ્યવિધિં પ્રતિપાદયિતુ માહ—‘સે મિક્ખૂ
વા મિક્ખુણી વા’ સ મિશ્વવાં મિશ્વકી વા ‘ઉદગંસિ પવમાણે’ ઉદકે પ્લવમાનઃ સંતરન્ ‘નો
હત્યેણ હત્યં પાણ પાયં’ નો હસ્તેન હસ્તમ્ પાદેન પાદમ્ ‘કાણ્ણ કાયં આસાદ્દજ્જા’ ‘કાયેન

અથ નાવકે પાની મેં તૈરતે હુણ સાધુ કી કર્તવ્ય વિધિ ચતલાતે હૈં—

ટીકાર્થ—‘સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા ઉદગંસિ પવમાણે’ વહ પૂર્વોક્ત મિશ્વ
સંયમશીલ સાધુ ઔર મિશ્વકી સાધ્વી પાનીમેં તૈરતે હુણ—‘ણો હત્યેણ હત્યં’ હાથ
સે હાથ કો યા ‘પાણ પાયં’ પાદ સે પાદકો યા ‘કાણ્ણ કાયં આસાદ્દજ્જા’ કાય
શરીરાવયવ સે—કાય શરીરાવયવકો નહીં સંસ્પર્શ કરે ઔર આસ્ફાલન મી

હવે નાવના પાણીમાં તરતા સાધુના કર્તવ્યની વિધિનુ કથન કરે છે.—

ટીકાર્થ—‘સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી
‘ઉદગંસિ પવમાણે’ પાણીમાં તરતા તરતા ‘ણો હત્યેણ હત્યં પાણ પાયં’ હાથથી હાથનો
કે પગથી પગનો ‘કાણ્ણ કાય આસાદ્દજ્જા’ અથવા શરીરાવયવથી શરીરાવયવનો સ્પર્શ

कायम् पासादयेत्-संस्पृशेत्, आस्फालयेद् वा 'से अणासायणाए' स साधुः अनासादनया-
असंस्पर्शेन अनास्फालनेन वा 'अणासायमाणे' अनासादयमानः दस्तादिना दस्तादिकम्
असंस्पृशन् अनास्फालयन् वा 'तओ संजयामेव उदगंसि पविज्जा' ततः तस्मात् कारणात्
तदनन्तरं वा संयतमेव यतनापूर्वकमेव उदके प्लवत-संतरेत्, 'से भिक्खु वा भिक्खुणी
वा' स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा 'उदगंसि पवमाणे' उदके प्लवमानः 'नो उम्मुग्गनिमुग्गियं
करिज्जा' नो उन्मज्जननिमज्जनं कुर्यात् अन्यथा दस्तादिका स्फालनेन उन्मज्जननिमज्ज-
नेन वा अप्कायिकजीवानां हिंसया संयमविराधना स्यात्, साधुनां तन्नोचितम्, एवम्
'मामेय उदगं कन्नेसु वा अच्छीसु वा नक्कंसि वा मुहसि वा परियावज्जिज्जा' मा मे-मम
इदम् उदकम् कर्णयो वा अक्ष्णो वा नासिकयो वा मुखे वा पर्यायेत प्रविशेदित्येवं मनसि
चिन्तामपि न कुर्यादित्यर्थः, तओ संजयामेव उदगंसि पविज्जा' ततः तस्मात् कारणात् संयत

नहीं करे और-काय 'से अणासायणाए अणासायमाणे' वह साधु अनासादन से
अर्थात् असंस्पर्श से और अनास्फालन से हाथादि को हाथ बगैरह से नहीं छूते
हुए और नहीं आस्फालन करते हुए 'तओ संजयामेव उदगंसि पविज्जा' संयम
पूर्वक ही पानी में तैरे-'से भिक्खु वा, भिक्खुणी वा, उदगंसि पवमाणे'-वह
भिक्षु और भिक्षुकी पानीमें तैरते हुए-'नो उम्मुग्गनिमुग्गियं करिज्जा' उन्म-
ज्जन निमज्जन भी नहीं करे अन्यथा हाथ पाद बगैरह से हाथ पाद बगैरह
का आस्फालन से इधर उधर पटकने से और उन्मज्जन निमज्जन करने से
अप्कायिक जीवों की हिंसा होने से संयम की विराधना होगी सो साधु के लिये
ठीक नहीं कहा जा सकता 'मामेय उदगं कन्नेसु वा अच्छीसु वा' इस प्रकार यह
पानी मेरे कानों में या आंखों में या 'नक्कंसि वा मुहंसि वा' नाकों में या मुख
में या अन्य किसी अवयवों में 'परियावज्जिज्जा' प्रवेश कर जायेगा ऐसी
चिन्ता भी साधु साध्वी के मनमें नहीं करनी चाहिये 'तओ संजयामेव उदगंसि

करवा नही'. 'से अणासायणाए' अने ओ साधु अनासादनाथी असंस्पर्शी तथा 'अणा-
सायमाणे' अनास्फालनथी हाथ विगेरेने हाथ विगेरेथी स्पर्श कर्था विना अने लटका
व्या विना 'तओ संजयामेव उदगंसि पविज्जा' संयम पूर्वक ओ पाणीमा तरता रहेवुं
'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' ते साधु अने साध्वीओ 'उदगंसि पवमाणे' पाणीमा तरता
तरता 'नो उम्मुग्गनिमुग्गियं करिज्जा' उन्मज्जन निमज्जन करवा नही अर्थात्
डुबकीथो भावी नही नहीतर हाथ पाद विगेरेना आस्फालन अर्थात् अथडावाथी तथा
डुबकीथो भावाथी अप्कायना छुवेनी हिंसा यवाथी संयमनी विराधना थरो ओ साधुने
भाटे योग्य रहेवातु नथी. ओओ प्रभाणे 'मामेय उदगं कन्नेसु वा अच्छीसु वा' आ
पाणी मारा कानेमा के आणेमा 'नक्कंसि वा मुहंसि वा' नाकमा के मोहामा के पीला
अवयवमा 'परियावज्जिज्जा' प्रवेश करथे ओवी चिता पणु साधुओ करवी नही. परतु

एव यतनापूर्वकमेव उदके प्लवते-संतरेत्, नतु हस्तापादादिकं किञ्चिदपि संचालयेत् 'से भिक्षु वा उदगंसि पवमाणे दुब्बलियं पाउणिज्जा' स भिक्षु वा उदके प्लवमानः संतरन् यदि दौर्बल्यं कष्टं प्राप्नुयात् तर्हि 'खिप्पामेव उवहिं विगिंचिज्ज वा विसोहिज्ज वा' क्षिप्रमेव-शीघ्र-मेव उपधिं वस्त्रोपकरणादिकं विगिञ्चेत्-परित्यजेत्, वा, विशोधयेद् वा किञ्चिदनुपयुक्तमुपक-रणादिकं त्यजेत् किन्तु 'नो चेवणं साइज्जिज्जा' नो चैव खलु सादयेत्-उपधौ ममत्वं कुर्यात् उपधौ वस्त्रोपकरणादौ आसक्तो न भवेदित्यर्थः, 'अह पुण एवं जाणिज्जा' अथ-यदि पुनरेवं जानीयात्--'पारए सिया उदगाओ तीरं पाउणिज्जए' पारगः स्यात्-पारं गतः स्यात्-उदकात् तीरं प्राप्नुम् समर्थोऽहं संजातः इत्येवं यदि जानीयात्तर्हि 'तओ सजयामेव' ततः तदनन्तरम् संयतमेव यतनापूर्वकमेव 'उदउल्लेण वा ससिणद्वेण वा काएण' उदकाद्र्हेण वा जलविल-पविज्जा' किन्तु स यत्र पूर्वक ही पानी में तैरे और उस पानी में तैरते समय हाथ पैर बगैरह का संचालन भी नहीं करे और 'से भिक्षु वा उदगंसि पवमाणे' वह पूर्वोक्त भिक्षु और भिक्षुकी पानी में तैरते हुए यदि 'दुब्बलियं पाउणिज्जा' दुर्बलता को प्राप्त करे याने कष्ट का अनुभव करें तो-'खिप्पामेव उवहिं विगि-ंचिज्ज वा' शीघ्र ही उपधि वस्त्र उपकरणादि का परित्याग करदे या जो कुछ 'विसोहिज्ज वा' अनुपयुक्त उपकरण हो उसको छोड़ दे किन्तु 'णो चेव णं साइज्जिज्जा' उस उपधि में ममत्त्व आसक्ति नहीं करे अर्थात् उस वस्त्र उपकर-णादि में आसक्त नहीं हो और यदि 'अह पुणरेव जाणिज्जा' वह साधु ऐसा वक्ष्यमाण रूप से जान ले कि 'पारएसिया' उदक में तैरता हुआ मैं 'उदगाओ तीरं पाउणिज्जए' तदके उस पार जाने में समर्थ हूं अर्थात् पानीके दूसरे तटपर में अवश्य जाने में समर्थ हो चुका हूं ऐसा जान ले तो संयमपूर्वक ही पानी से आर्द्र गीलाशरीर और 'ससिणिद्वेण वा, काएण उदगतीरे चिद्विज्जा' जल से

'सजयामेव उदगसि पविज्जा' સયમ પૂર્વક જ પાણીમાં તરતા રહેવું. અને એ પાણીમાં તરતી વખતે હાથપગ વિગેરેને હલાવવા નહીં અને 'સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા' તે પૂર્વો-ક્ત સાધુ કે સાધ્વી 'ઉદગસિ પવમાણે' પાણીમાં તરતા તરતાં 'દુબ્બલિયં પાઠણિજ્જા' બે દુર્બળતા પામે અર્થાત્ અશક્તિ આવે કે કષ્ટનેા અનુભવ થાય તો 'ખિપ્પામેવ ઉવહિં વિગિંચ વા વિસોહિજ્જ વા' જલદિ ઉપધિ વસ્ત્ર પાત્રાદિ ઉપકરણોના ત્યાગ કરી દેવો અથવા જે કંઈ અનુપયોગી ઉપકરણ હોય તેને ફેંકી દેવા 'નો ચેવ ણં સાઈજિજ્જા' પરંતુ એ ઉપ-ધિમાં આસક્તી રાખવી નહીં. અર્થાત્ એ વસ્ત્ર ઉપકરણાદિમાં આસક્ત થવું નહીં 'અહ પુણ એવં જાણિજ્જા' અને બે તે સાધુને એમ સમજાય કે 'પારણ સિયા' પાણીમાં તરતા તરતા હું સામે કિનારે જઈ શકીશ 'ઉદગાઓ તીર પાઠણિજ્જ' પાણીના સામે કિનારે પહોંચવા સમર્થ છું તો 'તઓ સજયામેવ' સંયમ પૂર્વક જ 'ઉદલ્લેણ વા સમિદ્વેણ વા કાણ' પાણીથી ભીના શરીરથી અને પાણીથી સ્નિગ્ધ-ચિકણ શરીરથી 'ઉદગતીરે

ननेन, स्निग्धेन वा कायेन 'उदगतीरे चिद्विज्जा' उदगतीरे निष्ठेन् 'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' स भिक्खुर्वा भिक्खुनी वा 'उदउल्लं वा ससिणद्धं वा कायं' उदकाद्रं वा सस्निग्धं वा कायम् 'नो आमज्जिज्ज वा णो पमज्जिज्ज वा' नो आमार्जयेद् वा नो किञ्चिद् मार्जनं वा कुर्यात्, नो प्रमार्जयेद् वा-नो वा पुनः पुनः प्रमार्जनं वा कुर्यात् 'संलिहिज्ज वा' संलिखेद् वा-मंलेखनं वा प्रोञ्छनं नो कुर्यात् 'निल्लिहिज्ज वा' निलिखेद् वा निलेखनं वा पुनः पुनः प्रोञ्छनं न कुर्यात्, 'उव्वलिज्ज वा उव्वट्टिज्ज वा' उद्वलयेद् वा नो उन्मदनं कुर्यात् 'उद्वर्तयेद् वा उद्वर्तनं वा नो कुर्यात्, 'आयाविज्ज वा, पयाविज्ज वा' आतापयेद् वा सूर्यकिरणादौ आतापनां वा न कुर्यात् प्रतापयेद् वा-पानः पुन्येन प्रतापनां वा न कुर्यात् किन्तु 'अह पुण एवं जाणिज्जा' अथ-यदि पुनः च वक्ष्यमाण रीत्या जानीयात् 'विगओदओ मे काए' विगतोदको मे कायः उदगदिन्दुरहितं मम ग्रीरं वर्तते 'छिन्नसिणेहे काए' !

स्निग्ध शरीर से उदक के तटपर जाकर ठहरे और 'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा उदउल्लं वा, ससिणद्धं वा कायं' वह पूर्वोक्त भिक्षु और भिक्षुकी उदक से आर्द्र गीला और स्निग्ध भीड़ा हुआ काय शरीरान्तर्ग्व को 'णो आमज्जिज्ज वा' एक बार या-'णो पमज्जिज्ज वा' अनेक बार आमार्जन तथा प्रमार्जन नहीं करे एवं 'णो संलिहिज्ज वा, णो निल्लिहिज्ज वा' एक बार या अनेक संलेखन निलेखन भी नहीं करे तथा 'णो उव्वलिज्ज वा, णो उव्वट्टिज्ज वा' उद्वलन-मर्दन एवं उद्वर्तन-मालीश नहीं करे, 'णो आयाविज्ज वा, पयाविज्ज वा' सूर्य किरणादि में उक्त आर्द्र काय को आतापन एवं प्रतापन भी नहीं करे अर्थात् एकवार या अनेकवार आतापन प्रतापन भी नहीं करे-'अहपुण एवं जाणिज्जा विगओदओ मे काए' और यदि वह साधु और साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाण रूपसे जान लेकि मेरा काय शरीर उदक से रहित हो गया है और बिलकुल ही

चिद्विज्जा' पाणीना साभा किनारे जधने उभा रहेवु अने 'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' ते पूर्वोक्त साधु अने साध्वी 'उदउल्ल वा ससिणद्धं वा' पाणीथी बीना अने थिकाश वाणा 'काय' शरीरने 'णो आमज्जिज्ज वा णो पमज्जिज्ज वा' ओकवार के अनेकवार आमार्जन प्रमार्जन करवु नही 'नो संलिहिज्ज वा' अथवा ओकवार संलेखन अर्थात् शरीरने छुंछवु नही 'णो निल्लिहिज्ज वा' बारवार निलेखन करवु नही तथा 'णो उव्वलिज्ज वा णो उव्वट्टिज्ज वा' उद्वलन-मर्दन अने उद्वर्तन मालीश पणु करवा नही तथा 'णो आयाविज्ज वा पयाविज्ज वा' तथा सूर्यना तडका पिगेरेभा ओ बीना शरीरने आतापन के प्रतापन करवु नही अर्थात् ओकवार के बारवार शरीरने तपाववु नही. अह पुण एवं जाणिज्जा' अने ओ ते साधु अने साध्वीना बाणुवाभा ओवुं आवे के 'विगओ दओ मे काए' भाइ शरीर पाणी वगरवु अर्थात् ठोइ थध गयु छे तथा 'छिन्नसिणेहे काए' शरीर निवृद्ध बिनाश वगरवु, थध गयु अर्थात् सारी रीते, छुंछ

છિન્નસ્નેહરહિતો મે યમ કાયઃ સમ્પન્ન इत्येवं यदि जानीयात्तर्हि 'तहृप्पगारं कायं' तथा प्रकारम्-उदकविन्दुरहितं स्नेहरहितञ्च कायम् 'आमज्जिज्ज वा जाव पयाविज्ज वा' आमार्जयेद् वा यावत्-प्रमार्जयेद् वा संलिखेद् वा निलिखेद् वा उद्वलयेद् वा उद्वर्तयेद् वा अन्तापयेद् वा प्रतापयेद् वा, उदकविन्दु स्नेहादिवर्जितकायस्य आमार्जनादिना अप्कायिकजीवहिसाया अभावेन संयमविराधना न संभवति 'तओ' ततः-तदनन्तरम् 'संजयामेव' 'संसरेमेव' यतना पूर्वकमेव 'गामाणुगामं दूइज्जिज्जा' ग्रामानुग्रामम्-ग्रामाद् ग्रामान्तरं गच्छेदिति ॥६०॥ १८॥

મૂલમ્-સે મિલ્લુ વા મિલ્લુળી વા ગામાણુગામં દુહજ્જમાણે અંતરા નો પરેહિં સદ્ધિં પરિજવિય પરિજવિય ગામાણુગામં દૂઃજ્જિજ્જા, તઓ સંજયામેવ ગામાણુગામં દૂહજ્જિજ્જા ॥સુ૦ ૧૯॥

છાયા-સ મિલ્લુવાં મિલ્લુકી વા ગ્રામાનુગ્રામં ગચ્છન્ અન્તરા નો પરૈઃ સર્દ્ધમ્ પરિયાપ્ય પરિયાપ્ય ગ્રામાનુગ્રામં ગચ્છેત્, તતઃ સંયતમેવ ગ્રામાનુગ્રામં ગચ્છેત્ ॥સુ૦ ૧૯॥

‘છિન્નસિનેહે કાઈ’ સ્નેહ સે ઓ રહિત હો ગયા હૈ અર્થાત્ અછી તરહ સે સૂઝ ગયા હૈ એસા સમજ લે તો ‘તહૃપ્પગારં કાયં આમજ્જિજ્જ વા પમજ્જિજ્જ વા’ હસ પ્રકાર કે બિલકુલ સૂઝે હુઈ કાય શરીર કો અમાર્જન પ્રમાર્જન કરે ‘એવં જાવ પયાવિજ્જ વા’ યાવત્ ઉસ ઉદકવિંદુ રહિત શરીર કો સંલેખન તથા પ્રતિલેખન ઓ કરે એવં ઉદ્વલન મર્દન તથા ઉદ્વર્તન ઓ કરે કયોંકિ ઉદક વિંદુ રહિત ઓર સ્નેહાદિ વર્જિત શરીર કા આમાર્જનાદિ કરને સે અપ્કાયિક જીવોં કી હિંસા કા સંભવ નહીં હોને સે સંયમ કી વિરાધના નહીં હોગી હસકે વાદ ‘તઓ સંજયામેવ ગામાણુગામં દૂહજ્જિજ્જા’ સંયમપૂર્વક હી એક ગ્રામ સે દૂસરેગ્રામ ગમન કરે કયોંકિ ઉત્તરીતિ સે સૂઝે હુઈ કાયકો આમાર્જનાદિ કરને કે વાદ સંયમ પૂર્વક વિહાર કરને સે સંયમ વિરાધના નહીં હોતી ॥૧૮॥

અવ સાધુઓં કો વાળી કા સંયમપૂર્વક હી ગ્રામાન્તર મેં જાના ચાહિયે યહ

ગયેલ છે. એમ લાગે છે ‘તહૃપ્પગારં કાય આમજ્જિજ્જ વા’ પમજ્જિજ્જ વા’ એવી રીતના બિલકુલ સુકાઈ ગયેલા શરીરને આમર્જન પ્રમાર્જન કરવું તથા એ પાણીની લિનાશ વગરના શરીરને યાવત્ ‘જાવ પયાવિજ્જ વા’ સંલેખન તથા પ્રતિલેખન પણ કરવું તથા ઉદ્વલન મર્દન તથા ઉદ્વર્તન માલીય પણ કરવી કેમ કે પાણીના છાગ લિનાશ વગરના શરીરનું આમાર્જનાદિ કરવાથી અપ્કાયિક જીવોની હિંસા નો સંભવ ન હોવાથી સંયમની વિરાધના થતી નથી. ‘તઓ સંજયામેવ ગામાણુગામં દુહજ્જિજ્જા’ તે પછી સંયમ પૂર્વક જ એક ગામથી બીજે ગામ ગમન કરવું કેમ કે ઉક્ત પ્રકારથી સુકેલા શરીરને આમર્જનાદિ કર્યા પછી સંયમપૂર્વક વિહાર કરવાથી સંયમની વિરાધના થતી નથી ॥૧૮॥

હવે સાધુઓએ ગ્રામાન્તર ગમન કરતા વાળી સંયમ રાખવા માટે સૂચના

टीका-सम्प्रति साधूनां वाक् संयमपूर्वकमेव ग्रामान्तरगमनं प्रतिपादयितुमाह-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स भिक्षुर्वा भिक्षुती वा ‘गामाणुगामं दूइज्जमाणे’ ग्रामानुग्रामम्-ग्रामाद् ग्रामान्तरं गच्छन् ‘अंतरा नो परेहिं सद्धिं’ अन्तरा-मार्गमध्ये नो परैः गृहस्थैः सार्द्धम् ‘परिजविय परिजविय’ परियाप्य परियाप्य पौनःपुन्येन बहुगर्हभाषणं कुर्वन् ‘गामाणुगामं दूइज्जिज्जा’ ग्रामानुग्रामं ग्रामाद् ग्रामान्तरं गच्छेत्, वृथाऽऽलापवर्जनपूर्वकमेव ग्रामान्तरं गच्छेदिति भावः, तथासति वाक् संयमेन संयमविराधनं न स्यात् ॥ सू० १९ ॥

मूलम्-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गामाणुगामं दूइज्जमाणे अंतरा से जंघासंतारिमे उदगं सिया, से पुव्वामेव ससीसोवरियं कायं पाए य पमज्जिज्जा, पमज्जित्ता एगं पायं जले किच्चा एगं पायं थले किच्चा तओ संजयामेव उदगंसि आहारियं रीएज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा आहारियं रीयमाणे नो हत्थेन हत्थं पायेण पायं जाव अणासायमाणे तओ संजयामेव जंघासंतारिमे उदए आहारियं रीएज्जा से भिक्खू वा भिक्खुणी वा जंघासंतारिमे उदए आहारियं रीयमाणे नो बतलाते हैं-

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा गामाणुगामं दूइज्जमाणे’ वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षुकी-साध्वी एक ग्राम से दूसरे ग्राम जाते हुए ‘अंतरा नो परेहिं सद्धिं परिजविय परिजविय’ मार्ग के मध्य में गृहस्थों के साथ बारबार बहुत से गर्हित निन्दित भाषण करते हुए ‘गामाणुगामं दूइज्जिज्जा’ एक ग्राम से दूसरे ग्राम नहीं जाय अर्थात् वृथा आलाप वर्जन पूर्वक ही ग्रामान्तर में गमन करे क्योंकि बहुत से गर्हित वृथा आलाप करने से संयम की विराधना होगी ‘तओ संजयामेव गामाणुगामं दूइज्जिज्जा’ इसलिये वाक्संयम पूर्वक ही गमन करने से संयमकी विराधना नहीं होती ॥ सू० १९ ॥

कथन करे छे-

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वीके ‘गामाणुगामं दूइज्जमाणे’ ओक गाभथी पीने गाभ जतां ‘अंतरा नो परेहिं सद्धिं’ मार्गभा गृहस्थानी स थे ‘परिजविय परिजविय’ बारबार निन्दित भाषण करता करतां ‘गामाणुगामं दूइज्जिज्जा’ ओक गाभथी पीने गाभ जवुं नही अर्थात् वृथा प्रलापने तयाग करीने ग्रामन्तरमा गमन करवु केम के नभसो वागूविलास करवाथी संयमनी विराधना थाय छे तेथी ‘तओ संजयामेव गामाणुगामं दूइज्जिज्जा’ वाछीना संयम पूर्वक न गमन करवाथी संयमनी विराधना थती नथी ॥ १९ ॥

सायावडियाए नो परिदाहवडियाए सहइमहालयंसि उदयंसि कायं
 त्रिउसिज्जा, तओ संजयामेव जंघासंतरिमे उदए आहारियं रीएज्जा,
 अह पुण एवं जाणिज्जा पारए सिया उदगाओ तीरं पाउणित्तए, तओ
 संजयामेव उदल्लेण वा ससिणिद्धेण वा काएण दगतीरए चिट्ठिज्जा, से
 भिक्खू वा भिक्खुणी वा उदउल्लं वा कायं ससिणिद्धं वा कायं नो आम-
 जिज्ज वा नो पमज्जिज्ज वा संलिहिज्ज वा निल्लिहिज्ज वा उव्वलिज्ज
 वा उव्वट्ठिज्ज वा आयाविज्ज वा पयाविज्ज वा, अह पुण एवं जाणिज्जा
 विगओदए मे काए उन्निसिणेहे, तहपभां कायं आमज्जिज्ज वा जाव
 पयाविज्ज वा तओ संजयामेव गामाणुगामं दूइज्जिज्जा ॥सू० २०॥

छाया-स भिक्षु वा भिक्षुकी वा ग्रामानुग्रामं गच्छन् अन्तरा तस्य जंघासंतार्यम्,
 उदकं स्यात्, स पूर्वमेव सन्नीपोपरिकं कायं पादं च प्रमार्जयेत् प्रमार्ज्य एकं पादं जले कृत्वा
 एकं पादं स्थले कृत्वा ततः संयतमेव उदके यथाऽऽर्यम् रीयेत्, स भिक्षु वा भिक्षुकी वा
 यथाऽऽर्यं रीयमाणो नो हस्तेन हस्तं पादेन पादम् यावद् अनासादयन् ततः संयतमेव जंघा
 संतार्यम् उदकम् यथाऽऽर्यं रीयेत्, स भिक्षु वा भिक्षुकी वा जंघासंतार्यम् उदकम् यथाऽऽर्यं
 रीयमाणो नो साता प्रतिपत्त्या नो परिदाहप्रतिपत्त्या महति महालये उदके कायं व्युत्सजेत्,
 ततः संयतमेव जंघासंतार्यम् उदकं यथाऽऽर्यम् रीयेत्, अथ पुनरेवं जानीयात् पारगः
 स्यात् उदकात् तीरम् प्राप्तुम् ततः संयतमेव उदकार्द्रेण वा सस्निग्धेन वा कायेन उदकतीरे
 तिष्ठेत् स भिक्षु वा भिक्षुकी वा उदकार्द्रं वा कायं सस्निग्धं वा कायम् नो आमार्जयेद्
 वा नो प्रमार्जयेद् वा, संलिखेद् वा निलिखेद् वा उद्वलयेद् वा उद्वर्तयेत् वा आतापयेद् वा
 प्रतापयेद् वा, अथ पुनरेवं जानीयात्-विगतोदको मे कायः, छिन्नस्नेहः तथाप्रकारं कायम्
 आमार्जयेद्वा यावत् पतापयेद् वा ततः संयतमेव ग्रामानुग्रामं गच्छेत् ॥सू० २०॥

टीका-अथ साधूनां जङ्घासंतरणविधिं प्रतिपादयितुमाह-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी
 या’ स भिक्षु वा भिक्षुकी वा ‘गामाणुगामं दूइज्जमाणे’ ग्रामानुग्रामम्-ग्रामाद् ग्रामान्तरं

अथ साधु को जंघे भर पानी को तैरने की विधि बनलाते हैं-

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गामाणुगामं दूइज्जमाणे’ वह पूर्वोक्त
 भिक्षु और भिक्षुकी एक ग्राम से दूसरे ग्राम जाते हुए ‘अंतरा से जंघा संता

हवे साधुने लघपुर पाणीमा नवाने विधि छे छे-

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त सयमशील साधु अने साध्वी
 ‘गामाणुगामं दूइज्जमाणे’ एक गावथी पीछे गाव नतां ‘अंतरा से जंघासंतरिमे उदकं सया’

गच्छन् 'अहंरा से जंघासंतारिमे उदगे मिया' अन्तरा-गर्गन-यो तस्य साधोः ३. ११ 'तायम्
जङ्घया संतरणयोग्यम् जङ्घाप्रमाणं यदि उदकं तत्रान् तर्हि 'से पुनतामेव मरीयोवरियं
काय' स साधुः पूर्वमेव उदकसंत-गान्प्रागेव स्थीर्षोपरिम् शीर्षपङ्क्तिम् उपरितनम्
कायम् 'पाप य पमज्जिज्जा' पादञ्च प्रमार्जयेद् 'पमज्जित्ता ण्ण पायं जले किञ्चा' प्रमाज्ज्य
एकं पादं जले कृत्वा-संस्थाप्य 'एगं पायं थले किञ्चा' पुनं पादं स्वच्छे कृत्वा 'तथो संज-
यामेव' सतः तदनन्तरम् संगतमेव-यतना पूर्वकमेव 'उदकमि आहारियं रीएज्जा' उदके यथा-
ऽऽर्यम्-ईयांसमिति विषये आचार्यादेशानुसारम् रीयेत-ग-डेन्, 'से भिअन् वा भिअत्तुणी वा'
स भिक्षु वा भिक्षुकी वा 'आहारियं रीयमाणे' यथाऽऽर्यम्-आचार्यादेशानुसारम् रीयमाणः
गच्छन् 'नो हत्थेण हत्थं पाएण पायं' नो हस्तेन हस्तम् पादेन पादम् 'जाव अणासायमाणे'
यावत् कायेन कायम् आसादयेत्-संपृच्छेत्, स साधुः अनारगतनया जनापादयत्-असंपृच्छन्

रिमे उदगे स्त्रिया' उस साधु को मध्य में जंघा से पार कराने योग्य अर्थात् जंघा भर पानी हो तो—'से पुञ्चागेव ससीसोवरियं कायं' उस जंघे भर पानी को पार करने से पहले ही मस्तक सहित ऊपर भागके काय गरीर को और 'पाए य पमज्जिज्जा' पैर को प्रमार्जित करे और—'पमज्जित्ता' सशिर ऊपर भाग के काय तथा पैर को प्रमार्जित करके—'एगं पायं जले किज्जा' एक पैर को जल में और 'एगं पायं थले किच्चा' एक पादको स्थल पर करके 'तओ संजयामेव उदगंलि आहारियं रीएज्जा' उसके बाद संयम पूर्वक ही यथाचार्थ अर्थात् इयलमिति के विषय में आचार्य के उपदेश के अनुसार ही गमन करे और 'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा, आहारियं रीयमाणे णो हत्थेणं हत्थं' वह पूर्वोक्त भिक्षु और भिक्षुकी आचार्य के उपदेशानुसारही गमन करते हुए 'हत्थेणं हत्थं' हाथ से हाथ को 'पाएण पायं' पैरसे पैर को 'जाव अणासायमाणे' एवं यावत् कायसे कायको संस्पर्श नहीं करे और वह साधु अनाखादन से अर्थात् असंस्पर्श से हाथ पैर

એ સાધુને માર્ગમાં જ ધારી પાર કરવા લાયક અર્થાત્ તથા પર્યાપ્ત પાણી હોય તો એ જ ધારપુર પાણીને પાર કરવા માટે 'સે પુવ્વામેવ' પહેલાં 'સસીસોવરિયં' કાચ પાણ્ય પમજ્વિજ્ઞા' મસ્તક સહિત ઉપરના ભાગના શરીર નું અને પગનું પ્રમાર્જન કરવું અને 'પમજ્વિજ્ઞા' સમસ્તક ઉપરના ભાગના શરીર અને પગનું પ્રમાર્જન કરીને 'દગં પાય જંલે કિચ્ચા' એક પગને જલમાં રાખીને તથા 'દગં પાય' થલે કિચ્ચા' એક પગને જમીન પર રાખી 'તઓ સજયામેવ ક્કદગંસિ આહારિયં રીષ્જ્ઞા' તે પછી સચમ પૂર્વક જ યથાચાર્ય અર્થાત્ હર્યાં સમિતિના સમયમાં આચાર્યના ઉપદેશાનુસાર જ ગમન કરવું અને 'સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સચમશીલ સાધુ કે સાધ્વી 'અહારિય રીયમાળે' આચાર્યના ઉપદેશ પ્રમાણે ગમન કરતા 'જો હત્યેણ હત્યં પાણ પાય' હાથ વડે હાથનો પગ વડે પગનો અને 'જાવ અપાસાયમાળે' યાવત્ શરીરથી શરીરને

‘તઓ સંજયામેવ’ તતઃ તદનન્તરમ્ સંયતમેવ—યતના પૂર્વકમેવ ‘જંઘાસંતારિમે ઉદણ’ જંઘા-સંતાર્યમુદકમ્ ‘આહારિયં રીણજ્ઞા’ યથાઽઽર્યમ્—આચાર્યદેશાનુસારમ્—ઈર્યાસમિતૌ યથા આચાર્યેનોક્તં તથૈવ રીયેત—ગચ્છેત્, ‘સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા’ સ ભિક્ષુ વાં ભિક્ષુકી વા ‘જંઘા સંતારિમે ઉદણ’ જંઘા સંતાર્યમ્ જંઘયા સંતરણયોગ્યમ્ ઉદકમ્ ‘આહારિયં રીયમાણે’ યથાઽઽર્યમ્ આચાર્યદેશાનુસારં રીયમાણઃ ગચ્છન્ ‘નો સાયાવહિયાણ’ નો સાતાપ્રતિપત્ત્યા—દુઃખશાન્તિ-પ્રાપ્ત્યર્થમ્ ‘નો પરિદાહવહિયાણ’ નો પરિદાહપ્રતિપત્ત્યા—પરિતાપશાન્ત્યર્થમ્ ‘મહૈ મહાલયંસિ ઉદયસિ’ મહતિ મહાઞ્ચે અત્યન્તાગાધે ઉદકે ‘કાયં વિઉસિજ્ઞા’ કાયં વ્યુત્સજેત્, પ્રવેશયેત્ નો નિમજ્જયેદિત્યર્થઃ, અપિતુ ‘તઓ સંજયામેવ જંઘાસંતારિમે ઉદણ’ તતઃ તદનન્તરમ્ સંયતમેવ યતનાપૂર્વકમેવ જંઘાસંતાર્યમ્—ઉદકમ્ ‘આહારિયં રીણજ્ઞા’ યથાઽઽર્યમ્—આચાર્યદેશાનુસારમ્ રીયેત—ગચ્છેત્, ‘અહ પુણ એવ જાણિજ્ઞા’ અથ—યદિ પુનરેવ—વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્—

કાય વગૈરહ કો હાથ પૈર કાયાદિ સે સંસ્પર્શ નહીં કરતે હુણ ‘તઓ સંજયામેવ’ ઉસકે વાદ સંયમપૂર્વક હી ‘જંઘાસંતારિમે ઉદણ’ જંઘા સે તૈરને યોગ્ય પાનીકો ‘આહારિયં રીણજ્ઞા’ આચાર્ય કે આદેશાનુસાર હી પાર કરેં ગમન કરે અર્થાત્ ઈર્યાસમિતિ મેં આચાર્યને જૈસા કહા હૈ ઈસી તરહ જાના ચાહિયે ‘સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા, જંઘા સંતારિમે ઉદણ આહારિયં રીયમાણે’ વહ પૂર્વોક્ત ભિક્ષુ ઔર ભિક્ષુકી જંઘા સે તૈરને યોગ્ય ઉદક કો આચાર્ય કે ઉપદેશાનુસાર હી જાતે હુણ ‘જો સાયાવહિયાણ’ સુખ શાંતિ પ્રાપ્તિ કે લિયે ઔર ‘જો પરિદાહવહિયાણ’ પરિતાપ શાન્તિ કે લિયે મી ‘મહૈ મહાલયંસિ ઉદયસિ કાયં વિઉસિજ્ઞા’ અત્યંત અગાધ પાની મેં કાયકો પ્રવેશ નહીં કરાવે અર્થાત્ અગાધ જલમેં કમી મી નહીં નિમજ્જન કરે અપિતુ ‘તઓ સંજયામેવ’ ઉસ કે વાદ સંયમપૂર્વક હી ‘જંઘાસંતારિમે ઉદગે’ જંઘા સે પાર કરને યોગ્ય ઉદક મેં ‘આહારિયં રીણજ્ઞા’ આચાર્યકે ઉપદેશાનુસાર ગમન કરને કા વિચાર કરે અર્થાત્ જંઘા મર પાની કો તૈર કર ચલે ‘અહ પુણ એવં

સ્પર્શ કરવો નહીં. અને તે સાધુ અનાસાદનાથી અર્થાત્ હાથ પગ અને કાયાદિથી હાથ પગ અને કાયાદિનો સ્પર્શ કર્યા વિના જ ‘તઓ સંજયામેવ જંઘાસંતારિમે ઉદણ’ સયમ પૂર્વક જ નાંધથી તરવા યોગ્ય પાણીને ‘આહારિય રીણજ્ઞા’ આચાર્યના ઉપદેશ પ્રમાણે જ પાર કરે. અર્થાત્ ઈર્યા સમિતિમા આચાર્યે જે પ્રમાણે કહ્યું છે એજ પ્રમાણે તે જલને પાર કરવું ‘સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘જંઘા સંતરિમે ઉદણ’ નાંધથી તરવાને યોગ્ય પાણીને ‘આહારિયં રીયમાણે’ આચાર્યના ઉપદેશ પ્રમાણે જ ગમન કરતાં ‘જો સાયાવહિયાણ’ સુખ શાંતિની પ્રાપ્તિ માટે અને ‘જો પરિદાહ વહિયાણ’ પરિતાપની શાંતિ માટે પણ ‘મહૈમહાલયસિ ઉદયસિ’ અત્યંત અગાધ પાણીમાં ‘કાય વિઉસિજ્ઞા’ શરીરને પ્રવેશાવે નહીં અર્થાત્ અગાધ જળમાં કેઈ પણ સમયે પ્રવેશ કરવો નહીં પરંતુ ‘તઓ સંજયામેવ’ પ્રવેશ કર્યા પછી સયમ પૂર્વક જ ‘જંઘા સંતારિમે ઉદગે’ નાંધથી પાર કરવાને યોગ્ય પાણીમાં ‘આહારિય રીણજ્ઞા’ આચાર્યના ઉપદેશાનુસાર

‘पारण सिया उदगाओ तीरं पाउणित्तए’ पारमः समर्थः स्यात् उदगां तीरं प्राप्तुम्—अहं तीरं प्राप्तुं समर्थोऽस्मीति यदि जानीयात्तर्हि ‘तओ संजयामेव’ ततः तदनन्तरम् संगतमेव यतनापूर्वकमेव ‘उदउल्लेण वा ससिण्हेण वा काएण’ उदकाद्रेण वा सस्निग्धेन वा कायेन ‘दगतीरए चिट्ठिज्जा’ उदकतीरे तिष्ठेत् ‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ स भिक्षु वा भिक्षुकी वा ‘उदउल्लं वा कायं’ उदकाद्र् वा कायम् ‘ससिण्हं वा कायं’ सस्निग्धं वा कायम् ‘नो आमाज्जिज्ज वा’ नो आमार्जयेद् वा ‘नो पमज्जिज्ज वा’ नो प्रमार्जयेद् वा ‘सल्लिहिज्ज वा निल्लिहिज्ज वा’ नो संलिखेद् वा, निल्लिखेद् वा ‘उव्वलिज्ज वा उव्वट्ठिज्ज वा’ नो उद्धृतयेद् वा उद्धर्तयेद् वा ‘आयाविज्ज वा पयाविज्ज वा’ नो आतापयेद् वा प्रतापयेद् वा, आतापना

जाणिज्जा’ किन्तु यदि वह साधु वक्ष्यमाण रूप ले ऐसा जानले की ‘पारण सिया उदगाओ तीरं पाउणित्तए’ पानी को पार कर उस पार के तट तक में जा सजुंगा ऐसा जानले तो ‘तओ संजयामेव’ संगमपूर्वक ही जंघा से पार करने योग्य पानी में ‘उदउल्लेण वा ससिद्धेण वा काएण’ आर्द्र गीला और अत्यंत स्निग्ध शरीर से ‘दगतीरए चिट्ठिज्जा’ पानी के दूसरे तट पर जाकर रुड़ा रहे वहां ग्वडा रहकर ‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ वह पूर्वोक्त भिक्षुक एवं भिक्षुकी ‘उदउल्लं वा कायं’ उदक से आर्द्र गीला काय-शरीर को तथा ‘ससिणिद्धं वा कायं’ स्निग्ध भीजा हुआ काय-शरीर को ‘नो आमज्जिज्ज वा नो पमज्जिज्ज वा’ आमार्जन या प्रमार्जन नहीं करे एवं ‘सल्लिहिज्ज वा विल्लिहिज्ज वा’ संलेखन तथा विलेखन भी नहीं करें, उसी प्रकार उस आर्द्र शरीर को ‘उव्वलिज्ज वा उव्वट्ठिज्ज वा’ उद्धलन-मर्दन एवं उद्धर्तन भी नहीं करे अर्थात् अंग प्रोक्षण वगैरह से अपने शरीर का पोंछपाछ भी नहीं करे तथा ‘आयाविज्ज वा पयाविज्ज वा’

गमन करवुं ‘अहं पुण एवं जाणिज्जा’ की तु जो ते साधु आ कहेवासा ज्ञापनार रीते जाणुं के-‘पारण सिया’ पाणीने पार करीने ‘उदगाओ तीरं पाउणित्तए’ साभा किनारा सुधी हुं जवा समर्थ छु तेम तेने लागे तो ‘तओ संजयामेव’ जघाथी पार करवा योग्य पाणीमां अथम पूर्वक ज ‘उदउल्लेण वा ससिद्धेण वा काएण’ पाणीथी लीना अने अत्यंत स्निग्ध शरीरथी ‘दग तीरए चिट्ठिज्जा’ पाणीना साभे किनारे जधने उला रहेवु अने आचार्यनी आज्ञा प्रमाणे गमन करवानो विचार करवे अप्यात् लघुपुर पाणीमा प्रवेशीने गमन करवु. ‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त साधु अने साध्वी ‘उदकउल्लं वा कायं’ पाणीथी लीला शरीरने ‘ससिणिद्धं वा कायं’ अने स्निग्ध लीना शरीरने ‘नो आमज्जिज्ज वा नो पमज्जिज्ज वा’ आमार्जन के प्रमार्जन करवु नही ‘सल्लिहिज्ज वा निल्लिहिज्ज वा’ तथा संलेखन तथा विलेखन पणु करवु नही अथ प्रमाणे ‘उव्वलिज्ज वा उव्वट्ठिज्ज वा’ जो लीना शरीरने मर्दन के उद्धवर्तन पणु करवु नही अर्थात् अंग धुषवा विगोदेथी जो शरीरने धुषपुष करवु नही. तथा ‘आयाविज्ज वा पयाविज्ज वा’

દિકં નો કુર્વાત્ 'અહ પુન એવં જાણિજ્ઞા' અથ-યદિ પુનરેવં વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્-'વિગ-
ઓદણ મે કાણ' વિગતોદકો જલચિન્દુ રહિતો મે-મમ કાયોઽસ્તિ, 'છિન્નસિનેહે' છિન્ન
સ્નેહઃ સ્નેહરહિતશ્ચ મમ કાયઃ સમ્પન્નઃ ઇત્યેવં યદિ જાનીયા ત્તર્હિ 'તદ્દહ્પગારં કાયં' તથા
પ્રકારમ્-જલચિન્દુરહિતમ્ સ્નેહરહિતશ્ચ કાયમ્ 'આમજ્જિજ્ઞ વા' આમાર્જયેદ્ વા 'પમજ્જિ-
જ્ઞ વા' પ્રમાર્જયેદ્ વા સંલિલેદ્ વા નિલિલેદ્ વા ઉદ્વલયેદ્ વા ઉદ્વર્તયેદ્ વા આતાપયેદ્
વા 'પયાવિજ્ઞ વા' પ્રતાપયેદ્ વા 'તઓ સંજયામેવ' તતઃ તદનન્તરમ્ સંયતમેવ યતનાપૂર્વકમેવ
'ગામાણુગામં' ગ્રામાણુગામમ્-ગ્રામાદ ગ્રામાન્તરમ્ 'દૂઢજ્જિજ્ઞા' ગચ્છેત્ ॥સૂ. ૨૦॥

મૂલમ્-સે મિક્કલૂ વા મિક્કલુણી વા ગામાણુગામં દૂઢજ્ઞમાણે નો
મટ્ટિયાગણ્હિ પાણ્હિ હરિયાણિ છિંદિય છિંદિય વિકુજ્જિય વિકુજ્જિય

સૂર્ય કિરણ જગૈરહ સે આતાપન મી નહીં કરે, તથા પ્રતાપન મી નહીં કરે ।
અર્થાત્ જૈસે કે તૈસે હી પાનીકે દૂસરે તટ પર જાકર રહે 'અહ પુન એવં જાણિ-
જ્ઞા' કિન્તુ યદિ ઘટ્ટ સાધુ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે જાન લેકિ 'વિગઓદણ
મે કાણ' મેરા શરીર પાની સે રહિત હો ચૂકા હૈ ઓર 'છિન્નસિનેહે' સ્નિગ્ધ
મી નહીં હૈ અર્થાત્ બિલકૂલ હી સૂચ્ય ગયા હૈ 'તદ્દહ્પગારં કાયં' એસા દેખલે
યા જાન લે તો હસ પ્રકાર કે શરીર કો 'આમજ્જિજ્ઞ વા પમજ્જિજ્ઞ વા'
આમર્જન તથા પ્રમાર્જન મી કરે એવં 'જાવ પયાવિજ્ઞ વા' યાવત્ સંલેખન
તથા નિલેખન અર્થાત્ પ્રતિલેખન મી કરે તથા હલ્લન એવં ઉદ્વર્તન મી કરે
તથા આતાપન અર્થાત્ સૂર્યાદિ કે કિરણો સે આતાપન તથા પ્રતાપન મી કરે
ઓર 'તઓ સંજયામેવ' ઉસ સૂચ્યે હુણ શરીર કો આમાર્જન પ્રમાર્જન તથા
આતાપન પ્રતાપન કરને કે યાદ સંયમ પૂર્વક હી 'ગામાણુગામં દૂઢજ્જિજ્ઞા' એક
ગ્રામસે દૂસરે ગ્રામ જાય ક્યોંકિ હસ પકાર ગમન કરને સે સંયમ કી વિરાધના
નહીં હોતી, કસલિચે સંયમપાલન કરના સાધુઓં કા પરમ કર્તવ્ય હૈ ॥સૂ. ૨૦॥

સૂર્યકિરણ નિગેરેથી તપાવવું પણ નહીં અને પ્રતાપન પણ કરવું નહીં. અર્થાત્ જેમના
તેમ પાણીના સામે કિન રે જળને રહેવું. 'અહ પુન એવં જાણિજ્ઞા' ૫૦ તુ તે સાધુ કે
સાંભળીના લાણુવામા એવ ગ્યાવે કે-વિગઓદણ મે કાણ' મારૂ શરીર પાણી રહિત થઈ
ગયું છે તથા 'છિન્નસિનેહે' સ્નિગ્ધ પણ નથી અર્થાત્ મિક્કલૂ સુકાઈ ગયેલ છે. એ
રીતે જોઈ લે કે જાણી લે તો 'તદ્દહ્પગારં કાય' આ પ્રમાણેના કોરા શરીરનું 'આમજ્જિજ્ઞ
વા પમજ્જિજ્ઞ વા' આમાર્જન અને પ્રમાર્જન પણ કરવું 'જાવ પયાવિજ્ઞ વા' એવ યાવત
સંલેખન તથા નિલેખન અર્થાત્ પ્રતિલેખન પણ કરવું તથા આતાપન અર્થાત્
કિન્થેથી આતાપન અને પ્રતાપન કર્યા પછી 'તઓ સંજયામેવ ગામાણુગામં'
સયમ પૂર્વક જ એક ગામથી બીજે ગામ જવું, કેમ કે આ પ્રમાણે જ
સયમની વિરાધના થતી નથી સયમપાલન કરવું એજ સાધુઓતુ પરમ કર્તવ્ય

દિકં નો કુર્વાત્ 'અહ પુણ એવં જાણિજ્ઞા' અથ-યદિ પુનરેવં વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્-'વિગ-
ઓદણ મે કાણ' વિગતોદક્તો જલ્પિન્દુ રહિતો યે-મમ કાયોઽસ્તિ, 'છિન્નસિણેહે' છિન્ન
સ્નેહઃ સ્નેહરહિતશ્ચ મમ કાયઃ સમ્પન્નઃ. इत्येवं यदि जानीया तर्हि 'तद्वृष्णगारं कायं' तथा
પ્રકારમ્-જલ્પિન્દુરહિતમ્ સ્નેહરહિતશ્ચ કાયમ્ 'આમજ્જિજ્ઞ વા' આમાર્જયેદ્ વા 'પમજ્જિ-
જ્ઞ વા' પ્રમાર્જયેદ્ વા સંલિલેદ્ વા નિલિલેદ્ વા ઉદ્વલયેદ્ વા ઉદ્વર્તયેદ્ વા આતાપયેદ્
વા 'પયાવિજ્ઞ વા' પ્રતાપયેદ્ વા 'તઓ સંજયામેવ' તતઃ તદનન્તરમ્ સંયતમેવ યતનાપૂર્વકમેવ
'ગામાણુગામં' ગ્રામાણુગામમ્-ગ્રામાદ્ ગ્રામાન્તરમ્ 'દૂઝ્જિજ્ઞા' ગચ્છેત્ ॥સૂ. ૨૦॥

મૂલમ્-સે ભિક્ષુઃ વા ભિક્ષુણી વા ગામાણુગામં દૂઝ્જમાણે નો
મટ્ટિયાગણ્હિ પાણ્હિ હરિયાણિ છિદિય છિદિય વિકુજ્જિય વિકુજ્જિય

સૂર્ય કિરણ વગેરેહ સે આતાપન ખી નહીં કરે, તથા પ્રતાપન ખી નહીં કરે ।
અર્થાત્ જૈસે કે તૈસે હી પાનીકે દૂસરે તટ પર જાકર રહે 'અહ પુણ એવં જાણિ-
જ્ઞા' કિન્તુ યદિ હર સાધુ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે જાન લેકિ 'વિગઓદણ
મે કાણ' મેરા શરીર પાની સે રહિત હો વૂકા હૈ ઓર 'છિન્નસિણેહે' સ્નિગ્ધ
ખી નહીં હૈ અર્થાત્ બિલકુલ હી સૂચ ગયા હૈ 'તદ્વૃષ્ણગારં કાયં' એસા દેખલે
યા જાન છે તો હસ પ્રકાર કે શરીર કો 'આનજ્જિજ્ઞ વા પમજ્જિજ્ઞ વા'
આમર્જન તથા પ્રમાર્જન ખી કરે એવં 'જાવ પયાવિજ્ઞ વા' યાવત્ સંલેખન
તથા નિલેખન અર્થાત્ પ્રતિલેખન ખી કરે તથા લઢલન એવં ઉદ્વર્તન ખી કરે
તથા આતાપન અર્થાત્ સૂર્યાદિ કે કિરણો સે આતાપન તથા પ્રતાપન ખી કરે
ઓર 'તઓ સંજયામેવ' વસ સૂચે હુણ શરીર કો આમાર્જન પ્રમાર્જન તથા
આતાપન પ્રતાપન કરને કે વાદ સંયમ પૂર્વક હી 'ગામાણુગામં દૂઝ્જિજ્ઞા' એક
ગ્રામસે દૂસરે ગ્રામ જાય ક્યોંકિ હમ પકાર ગમન કરને સે સંયમ કી વિરાધના
નહીં હોતી, હસલિયે સંપ્રત્યપાલન કરના સાધુઓં કા પરમ કર્તવ્ય હૈ ॥સૂ. ૨૦॥

સૂર્યકિરણ નિગેરેથી તપાવવું પણ નહીં અને પ્રતાપન પણ કરવું નહીં. અર્થાત્ જેમના
તેમ પાણીના સાથે કિન રે બંધને રહેવું. 'અહ પુણ એવં જાણિજ્ઞા' એવું તે સાધુ કે
સંન્યાસીના બલ્પવામા એવ ગ્યાવે છે-વિગઓદણ મે કાણ' મારું શરીર પાણી રહિત થઈ
ગયું છે તથા 'છિન્નસિણેહે' સ્નિગ્ધ પણ નથી અર્થાત્ બિલકુલ સુકાઈ ગયેલ છે. એ
રીતે બંધ લે કે બંધી લે તો 'તદ્વૃષ્ણગારં કાય' આ પ્રમાણેના ઠેરા શરીરનું 'આમજ્જિજ્ઞ
વા પમજ્જિજ્ઞ વા' આમાર્જન અને પ્રમાર્જન પણ કરવું 'જાવ પયાવિજ્ઞ વા' એવ યાવત
સંલેખન તથા નિલેખન અર્થાત્ પ્રતિલેખન પણ કરવું તથા આતાપન અર્થાત્ સૂર્યાદિના
કિરણોથી આતાપન અને પ્રતાપન કર્યા પછી 'તઓ સંજયામેવ ગામાણુગામં દૂઝ્જિજ્ઞા'
સંયમ પૂર્વક જ એક ગામથી બીજે ગામ જવું, કેમ કે આ પ્રમાણે ગમન કરવાથી
સંયમની વિરાધના થતી નથી સંયમપાલન કરવું એજ સાધુઓનું પરમ કર્તવ્ય છે. ॥સૂ. ૨૦॥

विफालिय विफालिय उरुसमेग हरियञ्ज गच्छिञ्जा. तमेयं पाप्हि
महियं खिप्शमेव हरियाणि अवहरंतु, साइट्टाणं संपासे. नो एवं करिजा,
से पुव्वामेव अप्पहरियं सगं पडिलेहिञ्जा, तओ संजयामेव गामाणु-
गामं दूइज्जिञ्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गामाणुगामं दूइज्जमाणे
अंतरा से वप्पाणि वा फलिहाणि वा, पागाराणि वा, तोग्णाणि वा,
अग्गलाणि वा, अग्गलपासगाणि वा, गन्नाओ वा, दरीओ वा, सइ
परक्कमे संजयामेव परक्कमेज्जा, जो उज्जुयं गच्छेज्जा, केवलीवूया-
'आयाणमेयं' ते तत्थ परक्कममाणे पवडेज्ज वा पवडेज्ज वा. ते तत्थ
पयलमाणे वा पवडेमाणे वा, रुक्खाणि वा गुच्छाणि वा गुमाणि वा
लयाओ वा दल्लीओ वा, तणाणि वा. गहणाणि वा हरियाणि वा
अवलंबिय अवलंबिय उत्तरेज्जा, जे तत्थ पाडिपहिया उवागच्छन्ति,
ते पाणि जाणज्जा, तओ संजयामेव अवलंबिय अवलंबिय उत्तरेज्जा,
तओ गामाणुगामं दूइज्जिञ्जा ॥६० २१॥

छाया-स भिक्षु वा भिक्षुकी वा ग्रामानुग्रामं गच्छन् नो मृत्तिकागतैः पादैः हरितानि
छिरा छिरा विकुञ्ज्य विकुञ्ज्य विपाटय विपाटय उन्नयेण स्तिर गग गच्छेत्, यदेनां
पादाभ्यां मृत्तिकां क्षिप्रमेव हरितानि अपहरन्तु, म.वृ.मानं संगृह्णा, ये प. कृतीत्, स
पूर्वमेव अल्पहरितं मार्गम् प्रतिलिखेत्, ततः संयतमेव ग्रामानुग्रामं गच्छेत्, य भिक्षु वा
भिक्षुकी वा ग्रामानुग्रामं गच्छन् अन्तरा तस्य वप्पाणि वा पणिगा वा, प्रायागाणि वा. तोग्-
णाणि वा अग्गलाणि वा अग्गलपासगाणि वा गन्ना वा दरी वा, मति परक्कमे संयतमेव
परिकायेत् नो ऋजुं गच्छेत्, कैली बूराद्-आदानयेत्, स तत्र परिग्रामन प्रपा-
लेद् वा प्रपतेद् वा, स तत्र प्रस्खलन् वा प्रपतन् वा वृक्षान् वा गुच्छान् वा गन्मानि
वा लता वा वल्ली वा तृणानि वा शइजानि वा हरितानि वा अवलम्ब्य अवलम्ब्य उत्तरेत्, ये
तत्र प्रातिपदिका उपागच्छन्ति तेभ्यः पाणि याचित्वा ततः संयतमेव अवलम्ब्य अवलम्ब्य
उत्तरेत् ततो ग्रामानुग्रामं गच्छेत् । सू० २१॥

टीकाः-सम्प्रति उदकोत्तीर्णानां साधूनां समस्तविधिं प्रतिपदयितुमाह 'से भिक्खू वा
भिक्खुणी वा' स भिक्षु वा भिक्षुकी वा 'गामाणुगामं दूइज्जमाणे' ग्रामानुग्रामे-ग्रामाद्

अथ उदकोत्तीर्णकर बाहर निकले हुए साधुओंका गमन विधि बतलाते हैं

उत्ते पाडीमाथी गङ्गात आयेक साधुनी गमन विधिप्र उच्यते ॥ ६० ॥

ग्रामान्तरं गच्छन् 'नो मद्दियागएहिं पाएहिं' नो मृत्तिकागतैः मृत्तिकालिप्तैः पादैः 'हरि-
याणि छिदिय छिदिय' हरितानि छित्वा छित्वा 'विकुज्जिय विकुज्जिय' विकुब्ज्य विकुब्ज्य
पुनःपुनः विकुब्जानि कृत्वा 'विफालिय विफालिय' विपाटय विपाटय पौनः पुन्येन विपाटनं
कृत्वा 'उम्मगणेण हरियवधाय 'उम्मार्गेण-उत्पथेन हरितवर्णवनस्पतिकायजीववधाय 'गच्छि-
ज्जा' गच्छेत् 'जमेयं पाएहिं मद्दियं' यद्दृष्ट्वा पादाभ्यां संसक्तां मृत्तिकां 'खिप्पामेव
हरियाणि अवहरन्तु' क्षिप्रमेव सत्वरमेव हरितानि हरितवर्णविशिष्टसचित्तद्रव्याणि अवहरन्तु
दूरीकुर्वन्तु इत्येवं विचारेण हरितवर्णवनस्पतिमार्गेण गमने 'माइट्ठाणं संफासे' मातृस्थानं

टीका- 'से भिक्षू वा भिक्षुणी वा गामाणुगामं दृढजमाणे' वह पूर्वोक्त भिक्षु और भिक्षुकी एक ग्राम से दूसरे ग्राम जाते हुए 'जो मट्टियागएहिं पाएहिं' मट्टी से भरे हुए पैरों से 'हरियाणि छिंदिय छिंदिय' बार बार हरेभरे तृण घास विगैरह का छेदनकर अर्थात् छिन्नभिन्न कर एवं 'विकुज्जिय विकुज्जिय' विकुज्ज टेढामेढा कर अर्थात् 'विफालिय विफालिय' अर्थात् गात मर्दनकर तथा बार बार उत्पाटन कर 'उरमग्गेण' ऊन्मार्ग से याने उत्पल से अर्थात् कुमार्ग से 'हरियवहाए गच्छिज्जा' हरितवर्ण वनस्पतिकायिक जीववध के लिये नहीं चले अर्थात् जो मार्ग प्रसिद्ध हो याने जिस मार्ग से लोग जाते आते हो उसी मार्ग से यतना पूर्वक ही साधु और साध्वी को एक ग्राम से दूसरे ग्राम जाना चाहिये जिस मार्ग से चलने पर वनस्पतिकायिक जीवकी हिंसा नहीं हो 'जमेयं पाएहिं मट्टियं खिप्पामेव हरियाणि अवहरंतु' क्यों कि यदि इन दोनों पैरों में लगी हुई संसक्त मिट्टीको शीघ्र ही ये हरित वर्ण वाले वनस्पति दूर कर दे इस तात्पर्य से वह साधु हरित वर्ण वाले वनस्पति युक्त उन्मार्ग से चले तो 'माइट्ठाणं संपासे' आधाकर्मोदि सोलह

વાલે વનસ્પતિ પુત્રી

લીકાર્થ-‘સે મિસ્ત્રુ વા મિસ્ત્રુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી
‘ગામાણુગામે દૂદ્ધજમાણે’ એક ગામથી બીજે ગામ ગમન કરતા ‘મદ્વિયાગદ્દે હિં પાઈદિ’
માટીથી ભરેલા પગે વડે ‘હરિયાણિ છિંદિય છિંદિય’ લીલા તુચ્છ ઘાસ વિગેરેને વાર વાર
છેતીને અર્થાત્ છિન્ન લિન્ન કરીને તથા ‘વિકુજ્જિય વિકુજ્જિય વાકાચુકા કરીને તથા
‘વિફાલિય વિફાલિય’ બરાબર મર્દન કરીને ‘સજ્મગેળ’ કુમાર્ગથી ‘હરિયવહાદ્દે ગચ્છિજ્જા’
સે લે. લીલોતરી વનસ્પતિકાયિક જીવોની હિંસા માટે જવુ નહીં. અર્થાત્ જે માર્ગ પ્રસિદ્ધ
કિસ્મોથીય એટલે કે જે માર્ગથી લોકોને અવરજવર હોય એજ રસ્તેથી ચતના પૂર્વક જ
સયમ પૂર્વક પૂઠ્ઠીએ એક ગામથી બીજે ગામ જવુ જે માર્ગથી ચાલવાથી વનસ્પતિકાયિક
સયમની વિરાધના થી ન થાય તેવા માર્ગે ગમન કરવુ ‘જમેય પાઈદિ મદ્વિય’ કેમ કે નો
સયમની વિરાધના થી ન થાય તેવા માર્ગે ગમન કરવુ ‘જમેય પાઈદિ મદ્વિય’ કેમ કે નો
સયમની વિરાધના થી ન થાય તેવા માર્ગે ગમન કરવુ ‘જમેય પાઈદિ મદ્વિય’ કેમ કે નો

સંસ્પૃશેત્-છલરૂપટાદિ દોષભાક્ સ્યાત્ તસ્માન્ 'નો एवं કલ્પિજ્ઞા' નો एवं પ્રકારકગમનં
 કુર્યાત્-હરિતવર્ણવનસ્પતિમાર્ગેણ ન ગચ્છેત્, તમા મતિ વનસ્પતિજીવકાય વધેન સંયમાત્મ
 વિરાધના સ્યાત્, તસ્માત્ 'સે પુન્વામેવ' સ સાધુઃ પૂર્વમેવ ગમનાત્ પ્રાગેવ 'અપ્પહરિયં
 મર્ગં પહિલેહિજ્ઞા' અપ્પહરિતય્-હરિતવર્ણવનસ્પતિજીવકાયરહિતં માર્ગમ્ પન્થાનમ્,
 પ્રતિલિખેત્-પ્રતિલેખનં કુર્યાત્, 'તઓ સંજયામેવ ગામાણુગામ દ્વહ્જિજ્ઞા' તતઃ પ્રતિ-
 લેખનાનન્તરમ્ સંયતમેવ-યતના પૂર્વતમેવ ગામાણુગામમ્ ગ્રામાદ્ ગ્રામાન્તરં ગચ્છેત્, 'સે
 મિક્કુ વા મિક્કુણી વા' સ મિક્કુર્વા મિક્કુકી વા 'ગામાણુગામં દ્વહ્જમાણે' ગ્રામાનુગ્રામમ્
 ગ્રામાદ્ ગ્રામાન્તરં ગચ્છન્ 'અંતરા સે વપ્પાણિ વા' અન્તરા-માર્ગ મધ્યે તસ્ય સાધોઃ વપ્રાણિ વા
 ઉચ્ચભૂમિરૂપાણિ, 'ફલિહાણિ વા' પરિખા વા સ્તાત્તભૂમિરૂપા 'પાગારાણિ વા' પ્રાકારાણિ વા
 દુર્ગરૂપાણિ 'તોરણાણિ વા' તોરણાણિ વા 'અગ્ગલાણિ વા' અર્ગલાણિ વા કોલકરૂપાણિ
 'અગ્ગલપાસગાણિ વા' અર્ગલપાશકાણિ વા 'ગઢ્ઠાઓ વા' ગર્તા વા 'દરીઓ વા' દર્યો વા
 માતૃ સ્થાન દોષો સે યુક્ત હો જાયગા ઇસલિયે 'જો एवं કરેજ્ઞા' એસા નહીં કરે
 અર્થાત્ હરિત વર્ણ ઘાસ વગેરહ વનસ્પતિ સે યુક્ત કુમાર્ગસે નહીં જાય અન્યથા
 ઉક્ત આધાકર્માદિ દોષ લગેગા, ઇસલિયે 'સે પુન્વામેવ અપ્પહરિયં મર્ગં' વહ
 સાધુ ગમન કરને સે પહેલે હી થોડે હી હરિતવાલે માર્ગકા 'પહિલેહિજ્ઞા' પ્રતિ-
 લેખન કરે 'તઓ સંજયામેવ ગામાણુગામં દ્વહ્જિજ્ઞા' વાદમે સંયમ પૂર્વક હી
 એક ગ્રામ સે દૂસરે ગ્રામ જાય અન્યથા સંયમ આત્મ વિરાધના હોગી 'સે મિક્કુ
 વા, મિક્કુણી વા, ગામાણુગામં દ્વહ્જમાણે' વહ પૂર્વોક્ત મિક્કુ ઓર મિક્કુકી એક
 ગ્રામ સે દૂસરે ગ્રામ જાતે હુણ 'અંતરા સે વપ્પાણિ વા ફલિહાણિ વા' ઉસ સાધુકો
 માર્ગ કે મધ્ય મેં વપ્ર-ઉચ્ચભૂમિ રૂપ ટીલહા ઝંચા ટેકરા મિલે યા પરિખા-
 લાઈ મિલે યા 'પાગારાણિ વા' દુર્ગ રૂપ કિલા પ્રાકાર મિલે યા 'તોરણાણિ વા'
 તોરન મેહરાવ મિલે યા 'અગ્ગલાણિ વા' કોલ રૂપ અર્ગલા મિલે યા 'અગ્ગલ-
 પાસગાણિ' સ્વહ્ઠા રૂપ ગર્ત મિલે યા 'ગઢ્ઠાઓ વા દરીઓ' સ્વહ્ઠા હો યા ગુહા હો તો

આધાકર્માદિ સોળ 'માહટ્ટાણ સંકાસે' માતૃસ્થાન દોષ લાગશે તેથી 'જો एवं કરેજ્ઞા' એ
 પ્રમાણે કરવું નહીં અર્થાત્ લીલા ઘાસ વિગેરે વનસ્પતિથી યુક્ત કુમાર્ગેથી જવું નહીં.
 નહીંતર ઉક્ત પ્રકારે આધાકર્માદિ દોષ લાગશે. તેથી તે સાધુએ ગમન કરતાં પહેલાં જ
 થોડા જ લીલાતરી વાળા માર્ગનું પ્રતલેખન કરવું તે પછી સંયમ પૂર્વક જ એક
 ગામથી બીજે ગામ જવું નહીંતર સયમ આત્મ વિરાધના થશે. 'સે મિક્કુ વા મિક્કુ-
 ણી વા' તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'ગામાણુગામં દ્વહ્જમાણે' એક ગામથી
 બીજે ગામ જતા એ સાધુને 'અંતરા વપ્પાણિ વા' માર્ગમા વપ્ર ખેતરોની ક્યારી આવે
 અથવા 'ફલિહાણિ વા' ખાઈ આવે અથવા 'પાગારાણિ વા' ડુર્ગરૂપ કિલ્લો આવે અથવા
 'તોરણાણિ વા' સુખ્યદાર આવે અથવા 'અગ્ગલાણિ વા' ખીલારૂપ સાંકળ આવે અથવા

ग्रामान्तरं गच्छन् 'नो मट्टियागएहिं पाएहिं' नो मृत्तिकागतैः मृत्तिकालिप्तैः पादैः 'हरियाणि छिंदिय छिंदिय' हरितानि छित्वा छित्वा 'विकुज्जिय विकुज्जिय' विकुञ्ज्य विकुञ्ज्य पुनःपुनः विकुञ्जानि कृत्वा 'विफालिय विफालिय' विपाटय विपाटय पौनः पुन्येन विपाटनं कृत्वा 'उम्मगणेण हरियवधाय 'उम्मार्गेण-उत्पथेन हरितवर्णवनस्पतिकायजीववधाय 'गच्छिज्जा' गच्छेत् 'जमेयं पाएहिं मट्टियं' यद्एनाम् पादाभ्यां संसक्तां मृत्तिकां 'खिप्पामेव हरियाणि अवहरंतु' क्षिप्रमेव सत्वरमेव हरितानि हरितवर्णविशिष्टसचित्तद्रव्याणि अघहरन्तु दूरीकुर्वन्तु इत्येवं विचारेण हरितवर्णवनस्पतिमार्गेण गमने 'माइट्ठाणं संफासे' मातृस्थानं

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गामाणुगामं दूइज्जमाणे’ वह पूर्वोक्त भिक्षु और भिक्षुकी एक ग्राम से दूसरे ग्राम जाते हुए ‘जो मट्टियागएहिं पाएहिं’ मट्टी से भरे हुए पैरों से ‘हरियाणि छिंदिय छिंदिय’ बार बार हरेभरे तृण घास विगैरह का छेदनकर अर्थात् छिन्नभिन्न कर एवं ‘विकुज्जिय विकुज्जिय’ विकुञ्ज देहामेढा कर अर्थात् ‘विफालिय विफालिय’ अर्थात् गात मर्दनकर तथा बार बार उत्पाटन कर ‘उम्मगणेण’ ऊम्मार्ग से याने उत्पल से अर्थात् कुमार्ग से ‘हरियवहाए गच्छिज्जा’ हरितवर्ण वनस्पतिकायिक जीववध के लिये नहीं चले अर्थात् जो मार्ग प्रसिद्ध हो याने जिस मार्ग से लोग जाते आते हो उसी मार्ग से यतना पूर्वक ही साधु और साध्वी को एक ग्राम से दूसरे ग्राम जाना चाहिये जिस मार्ग से चलने पर वनस्पतिकायिक जीवकी हिंसा नहीं हो ‘जमेयं पाएहिं मट्टियं खिप्पामेव हरियाणि अवहरंतु’ क्यों कि यदि इन दोनों पैरों में लगी हुई संसक्त मिट्टीको शीघ्र ही ये हरित वर्ण वाले वनस्पति दूर कर दे इस तात्पर्य से वह साधु हरित वर्ण वाले वनस्पति युक्त उम्मार्ग से चले तो ‘माइट्ठाणं संफासे’ आधाकर्मादि सोलह

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त सयमशील साधु अने साध्वी ‘गामाणुगामं दूइज्जमाणे’ ओह गामथी भीजे गाम गमन ररता ‘मट्टियागए हिं पाएहिं’ माटीथी लरेवा पगे। वडे ‘हरियाणि छिंदिय छिंदिय’ दीवा तूथु घास विगेरेने बार बार छेदीने अर्थात् छिन्न बिन्न करीने तथा ‘विकुज्जिय विकुज्जिय’ पाठाथुका करीने तथा ‘विफालिय विफालिय’ णराणर मर्दन करीने ‘उम्मगणेण’ कुमार्गथी ‘हरियवहाए गच्छिज्जा’ दीदीतरी वनस्पतिकायिक लुवोनी हिंसा भाटे जपु नही. अर्थात् जे मार्ग प्रसिद्ध वेथ ओटवे के जे मार्गेथी बोकेने। अवरजवर होय ओज रस्तेथी यतना पूर्वक ज सदेअसाध्वीओ ओह गामथी भीजे गाम जपु. जे मार्गेथी आलवाथी वनस्पतिकायिक किरणोथी असा न थाय तेवा मार्गे गमन करवुं. ‘जमेय पाएहिं मट्टियं’ केम के जे सयम पूर्वक जेदी संसक्त माटीने ‘खिप्पामेव हरियाणि अवहरंतु’ जइदिथी आ दीदी। सयमनी विशधना थतज्जे ओ हेतुथी ते साधु दीदीतरी वनस्पतिवाणा कुमार्गथी आहो ते।

संपृचेत्-छलकपटादि दोषभाक् स्यात् तस्मात् 'नो एवं करिज्जा' नो एवं प्रकारकगमनं कुर्यात्-हरितवर्णवनस्पतिमार्गेण न गच्छेत्, तत्र सति वनरपतिजीवकाय वधेन संयमात्म विराधना स्यात्, तस्मात् 'से पुञ्चामेव' स साधुः पूर्वमेव गमनात् प्रागेव' 'अप्पहरियं मग्गं पडिलेहिज्जा' अल्पहरितम्-हरितवर्णवनस्पतिजीवकायरहितं मार्गम् पन्थानम्, प्रतिलिखेत्-प्रतिछेदनं कुर्यात्, 'तओ सजगामेव गामाणुगामं दूइज्जिज्जा' ततः प्रति-छेदनानन्तरम् संयतमेव-यतना पूर्वमेव गामाणुगामम् ग्रामाद् ग्रामान्तरं गच्छेत्, 'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा 'गामाणुगामं दूइज्जमाणे' ग्रामानुग्रामम् ग्रामाद् ग्रामान्तरं गच्छन् 'अंतरा से वप्पाणि वा' अन्तरा-मार्ग मध्ये तस्य साधोः वप्पाणि वा उच्चभूमिरूपाणि, 'फलिहाणि वा' परिखा वा खातभूमिरूपा 'पागाराणि वा' प्राकाराणि वा दुर्गरूपाणि 'तोरणाणि वा' तोरणानि वा 'अग्गलाणि वा' अर्गलानि वा कीलकरूपाणि 'अग्गलपासगाणि वा' अर्गलपाशरूपाणि वा 'गड्ढाओ वा' गर्ता वा 'दरीओ वा' दर्यो वा

मात् स्थान दोषो से युक्त हो जायगा इसलिये 'नो एवं करेज्जा' ऐसा नहीं करे अर्थात् हरित वर्ण घास वगैरह वनस्पति से युक्त कुमार्गसे नहीं जाय अन्यथा उक्त आधाकर्मादि दोष लगेगा, इसलिये 'से पुञ्चामेव अप्पहरियं मग्गं' वह साधु गमन करने से पहले ही थोड़े ही हरितवाले मार्गका 'पडिलेहिज्जा' प्रति-छेदन करे 'तओ संजगामेव गामाणुगामं दूइज्जिज्जा' बादमे संयम पूर्वक ही एक ग्राम से दूसरे ग्राम जाय अन्यथा संयम आत्म विराधना होगी 'से भिक्खु वा, भिक्खुणी वा, गामाणुगामं दूइज्जमाणे' वह पूर्वोक्त भिक्षु और भिक्षुकी एक ग्राम से दूसरे ग्राम जाते हुए 'अंतरा से वप्पाणि वा फलिहाणि वा' उस साधुको मार्ग के मध्य में वप्र-उच्चभूमि रूप टील्हा ऊंचा टेकरा मिले या परिखा-खाइ मिले या 'पागाराणि वा' दुर्ग रूप किला प्राकार मिले या 'तोरणाणि वा' तोरन मेहराव मिले या 'अग्गलाणि वा' कील रूप अर्गला मिले या 'अग्गल-पासगाणि' खड्डा रूप गर्त मिले या 'गड्ढाओ वा दरीओ' खड्डा हो या गुहा हो तो

आधाकर्मादि सोण 'माइट्ठणं संकासे' भातस्थान दोष लागशे तेथी 'नो एवं करेज्जा' ओ प्रमाणे करवुं नहीं अर्थात् दीदा घास विगेशे वनस्पतिथी युक्त कुमार्गेथी नवु नहीं, नडोतर उक्त प्रकारे आधाकर्मादि दोष लागशे, तेथी ते साधुओ गमन करतां पडेलां न थोडा न दीदातरि वाणा मार्गनुं प्रातवेथन करवु ते पछी संयम पूर्वक न ओक गामथी भीने गाम नवु नहींतर संयम आत्म विराधना थशे, 'से भिक्खु वा भिक्खु-णी वा' ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी 'गामाणुगामं दूइज्जमाणे' ओक गामथी भीने गाम जता ओ साधुने 'अंतरा वप्पाणि वा' मार्गभा वप्र जेतदेनी क्यारी आवे अथवा 'फलिहाणि वा' भाछ आवे अथवा 'पागाराणि वा' दुर्गइय डिडेवा आवे अथवा 'तोरणाणि वा' सुभ्यदार आवे अथवा 'अग्गलाणि वा' भीलाइय सांकेण आवे अथवा

कन्दारूपाः, यदि ह्युस्तर्हि 'सह परक्कमे' सति परक्कमे-अन्यगमनमार्गे सति न तेन सरलेनापि मध्य पातिवप्रादि मार्गेण गच्छेदित्याह-संजयामेव परिक्रमिज्जा' संयतमेव यतना पूर्वकमेव परिक्रामेत्-अन्य मार्गेणैव गुरुभूतेनापि गच्छेत् 'णो ऋजुएण' नो ऋजुकेन सरलेन तेन मार्गेण न गच्छेदित्यर्थः तत्र हेतुमाह-केवली बूया-आयाणमेयं' केवली-केवल ज्ञानी तीर्थकृत बूयात्-ब्रवीति उपदिशति आदानम्-कर्मबन्धकारणम् एतत्-वप्रादि सहित मार्गेण गमनम्, तथाहि 'से तत्थ परक्कममाणे' स साधुः तत्र मध्य वप्रादिमार्गे परिक्रामन् गच्छन् 'पयल्लिज्ज वा पवडिज्ज वा' प्रसृखलेद् वा प्रपतेद् वा 'से तत्थ पयलेमाणे वा पवडेमाणे वा' स साधुः तत्र तस्मिन् वप्रादियुक्तमार्गे प्रसृखलन् वा प्रपतन् वा 'रुक्खाणि वा गुच्छाणि वा' वृक्षान् वा गुच्छान् वा 'गुम्माणि वा' गुल्मानि वा 'लयाओ वा' लता वा 'वल्लीओ वा' वल्ली वा 'तणाणि वा' तृणानि वा 'गहणाणि वा' गहनानि वा वनस्पति-

'सहपरक्कमे' तो दूसरे गमन मार्ग के होने पर उस सरल भी वप्र किला वगैरह वाले मार्ग से साधु और साध्वीको नहीं जाना चाहिये अपितु 'संजयामेव परिक्रमिज्जा' संयम पूर्वक ही लम्बे भी गुरुभूत मार्ग से जाय किन्तु 'णो ऋजुएण' उस सरल ऋजु वप्र किला वगैरह से युक्त मार्ग से नहीं जावे क्योंकि 'केवलीबूया' केवली केवलज्ञानी भगवान् महावीर स्वामीने कहा हैं कि 'आयाणमेयं' यह वप्र किला वगैरह वाले सरल मार्ग से जाना साधु और साध्वी के लिये आदान कर्म बन्धन का कारण माना जाता है क्योंकि 'से तत्थ पयलेमाणे वा' वह साधु उस वप्र किला वगैरह वाले मार्गमें प्रसृखलित होता हुआ या 'पवडेमाणे वा' गिरता हुआ सहाराके लिये 'रुक्खाणि वा गुच्छाणि वा' वृक्षोंके गुच्छों को या 'गुम्माणि वा लयाओ वा' गुल्मों को गलनाओं को-वल्लीओ वा तणाणि वा' या वल्लियों को या तृणों घासोंको अथवा 'गहणाणि वा' वनस्पति विशेषरूप गहनों को या

'अगलपासगाणि वा' भाडा भण्डावाणी अभीन डोय तो 'गड्डाओ वा दरीओ वा' भीषु डोय के शुद्ध डोय तो ये मार्गे साधु अने साध्वीके जणु नही. 'सहपरक्कमे' जवाने अन्य मार्ग डोय तो ये वप्र कीड्डा विगेरेथी युक्त मार्गेथी साधु के साध्वीके जणु नही परंतु 'संजयामेव परिक्रमिज्जा' संयम पूर्वक ज लाभा मार्गेथी जणु पणु 'णो ऋजुएण' सरण डोवा छा वप्र, कीड्डा विगेरेथी युक्त मार्गेथी जणु नही 'केवलीबूया' आयाणमेयं' केम के केणज्ञानी भगवान् श्रीमहावीर स्वामीके कहु छे के आ वप्र कीड्डा विगेरेथी युक्त सरण मार्गेथी जणु ये साधु अने साध्वीने भाटे कर्मबन्धन कारण मान-वाभा आवे छे केम के-से तत्थ पयलेमाणे वा पवडेमाणे वा' ते साधु के साध्वी के वप्र कीड्डा विगेरेथी युक्त मार्गमा प्रसृखलित थता अर्थात् लपसता के पडतां 'रुक्खाणि वा गुच्छाणि वा' सहारा भाटे वृक्षाने के गुच्छेने अथवा 'गुम्माणि वा' शुद्धेने 'लयाओ वा' अथवा लताओंने 'वल्लीओ वा' के वेढेने अथवा 'तणाणि वा' घासेने अथवा 'गह-

વિશેષાન્ 'હરિયાણિ વા' હરિતાણિ વા વનસ્પતિવનસ્પતિવિશેષાન્ અવલંબિય અવલંબિય
અવલંબ્ય અવલંબ્ય પૌનઃ પુન્યેન અવલંબ્યન કૃત્વા 'ઉત્તરિજ્જા' ઉત્તરેત્ ઉત્તીર્ણો ભવેત્,
અથ ચ 'જે તત્થ પાહિવહિયા' ચે તત્ત-તસ્મિન્-માર્ગે ગમ્મો પ્રાતિપથિકાઃ અન્વર્તનાઃ પ્રતિપા-
ન્યા પથિકાઃ 'ઉવાગચ્છંતિ' ઉવાગચ્છન્તિ 'તે પાણી જાહજ્જા' તેભ્યઃ પાણિ હસ્તાવલંબ્યનં
યાચેત્ 'જાહ્તા તઓ સંજયામેવ' યાચિત્વા તેપાં હસ્તાવલંબ્યનં યદીત્તા તત્તઃ તદનન્તરં સંયત-
મેવ યતનાપૂર્વકમેવ 'અવલંબિય અવલંબિય' અવલંબ્ય અવલંબ્ય હસ્તાવલંબ્યનપૂર્વક 'ઉત્તરિજ્જા'
ઉત્તરેત્-ઉત્તીર્ણો ભવેત્ એતદ્દોષાનદદ્વા 'તઓ સંજયામેવ' તત્તઃ તસ્માત્ નારણાત્ સંયતમેવ
યતનાપૂર્વકમેવ 'ગામાણુગામં દૂહજ્જિજ્જા' ગ્રામાણુગામમ્ ગ્રામાદ્ ગ્રામાન્તરં ગચ્છેત્ ॥ ૨૧ ॥

મૂલમ્-સે ભિક્ખુ વા ભિક્ખુણી વા ગામાણુગામં દૂહજ્જમાણે અંતરા
સે જવસાણિ વા સગડાણિ વા રહાણિ વા સચ્ચકાણિ વા પરચ્ચકાણિ વા

'હરિયાણિ વા' હરિત વર્ણવાલે સચિત્ત વનસ્પતિ વિશેષો કો યા અન્ય કિસી
પૌષ્ઠે કો 'અવલંબિય અવલંબિય' વારંવાર અવલંબ્યન કા સહારા કરકે 'ઉત્તરિજ્જા'
ઉસ માર્ગે કો પાર કરેગા ઓર 'જે તત્થ પાહિવહિયા ઉવાગચ્છંતિ' જો કોઈ
ઉસમાર્ગે કે મધ્ય મેં રાહી વટોહી પથિક મિલેગે ઉનસે મી સહારે કે લિયે
'તે પાણિ જાહજ્જા' હાથકા અવલંબન કી યાચના કરેગા ઓર 'જાહ્તા' હસ્તાવ-
લંબન કી યાચના કરકે અર્થાત્ ઉન રાહગીરોં કા હાથ પકડકર 'તઓ સંજયામેવ
અવલંબિય અવલંબિય ઉત્તરિજ્જા' યતના પૂર્વક હી હસ્તાવલંબન-પૂર્વક ઉસ માર્ગે
કો પાર કરેગા હસલિયે હન દોષોં કો દેસકર અનેક બિહંબના હોને સે ઉસ
વપ્રકિલા હોને સે હસ વપ્રકિલા વગૈરહ સે યુક્ત સરલ માર્ગે કો છોડકર હી
શુરુભૂત માર્ગે સે હી 'તઓ સંજયામેવ ગામાણુગામં દૂહજ્જિજ્જા' સંયમ પૂર્વક હી
એક ગ્રામ સે દુસરે ગ્રામ જાના ચાહિયે અન્યથા ઉત્તરોત્તિ સે જાને પર સંયમ
આત્મ વિરાધના હોગી ॥ સૂ. ૨૧ ॥

ણાણિ વા' વનસ્પતિ વિશેષ રૂપ ગહનેને અથવા 'હરિયાણિ વા' હરિત વર્ણવાળા સચિત્ત
વનસ્પતિ વિશેષેને 'અવલંબિય અવલંબિય' વારંવાર અવલંબન કરીને 'ઉત્તરિજ્જા' એ
માર્ગે પાર કરશે અને 'જે તત્થ પાહિવહિયા ઉવાગચ્છંતિ' એ કોઈ એ માર્ગમા મુસાફર
વટેમાર્ગે મળે 'તે પાણી જાહજ્જા' તેમની પાસે રહેલું માટે તેમના હાથેના સહારાની
માગણી કરશે અને 'જાહ્તા' હસ્તાવલંબનની યાચના કરીને અર્થાત્ એ વટેમાર્ગેઓના
હાથ પકડીને 'તઓ સંજયામેવ' યતના પૂર્વક જ 'અવલંબિય અવલંબિય' હસ્તાવલંબન
કરી કરીને 'ઉત્તરિજ્જા' એ માર્ગને પાર કરશે તેથી આ દોષોને બેધને અનેક પ્રકરની
મુષ્કેલીથી હોવાથી એ વપ્ર કિલ્લા ત્રિગેરે વાળા સરળ માર્ગને છેડને તામા માર્ગેથી જ
'સંજયામેવ ગામાણુગામં દૂહજ્જિજ્જા' સંયમ પૂર્વક એક ગામથી બીજે ગામ જવુ અન્યથા
બીજી રીતે જવાથી સંયમ આત્મ વિરાધના થાય છે. ॥ સૂ. ૨૧ ॥

સે ણં વા વિરુવરુવં સંનિરુદ્ધં પેહાણ સહ પરક્રમે સંજયામેવ પરક્રમેજ્ઞાં,
 ણો ઉજ્જુયં ગચ્છેજ્જા, સે ણં પરો સેનાગઓ વહ્જ્જા, આડસંતો ! एस
 ણં સમણે સેનાણ અભિનિવારિયં કરેહ, સે ણં બાહાણ ગહાય આગસહ,
 સે ણં પરો વાહાહિં ગહાય આગસિજ્જા, તં નો સુમણે સિયા જાવ સમા-
 હીણ તઓ સંજયામેવ ગામાણુગામં દૂહજ્જિજ્જા ॥સૂ. ૨૨॥

છાયા-સ મિશ્ત્રુ વાં મિશ્ત્રુકી વાં ગ્રામણુગામં ગચ્છન્ અન્તરા તસ્ય યવસાનિ વા શકટા-
 નિ વા રથા વા સ્વચક્રાણિ વા પરચક્રાણિ વા, સ ખલુ વા વિરુપરુપં સન્નિરુદ્ધં પ્રેક્ષ્ય સતિ
 પરક્રમે સંયતમેવ પરાક્રમેત્, નો ઋજુકમ્ ગચ્છેત્, સ ખલુ પરઃ સેનાગતો બદેત્-આયુષ્મન્તઃ
 એષ ખલુ શ્રતગઃ સેનાયાઃ અભિનિવારિકાં કરોતિ, તં ખલુ વાહુના ગૃહીત્વા આકર્ષેત્, સ ખલુ
 પરઃવાહુના ગૃહીત્વા આકર્ષેત્, તન્નો સુમનાઃ સ્યાત્ યાવત્ સમાધિના, તતઃ સંયતમેવ ગ્રામા-
 નુગામં ગચ્છેત્ ॥ ૨૨ ॥

ટીકા-પૂર્વોક્તરીત્યા પુનઃ પ્રતિપાદિયિતુમાહ 'સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા' સ મિશ્ત્રુ વાં
 મિશ્ત્રુકી વા 'ગામાણુગામં દૂહજ્જમાણે' ગ્રામાણુગામ-ગ્રામાદ્ ગ્રામાન્તરમ્ ગચ્છન્ 'અંતરા સે
 જવસાણિ વા' અન્તરા-ગમનમાર્ગમધ્યે તસ્ય સાધોઃ યવસાનિ વા ગોધૂમાદિ ધાન્યં વા
 'સગહાણિ વા રહાણિ વા' શકટાનિ વા રથા વા 'સચક્રાણિ વા' સ્વચક્રાણિ વા-સ્વકીય-
 રાજ્યગત સેનાસમૂહો વા 'પરચક્રાણિ વા' પરચક્રાણિ વા પરકીયરાજ્યગત સેનાસમૂહા-
 યોવા યદિ ભવેત્, અથવા 'સે ણં વા વિરુવરુવં સંનિરુદ્ધં પેહાણ' સ ખલુ સાધુર્વા વિરુપ-

ફિર મી દૂસરે પ્રકાર સે પૂર્વોક્ત વિષય કો હી પ્રતિપાદન કરતે હૈં-

ટીકાર્થ-'સે મિક્ખૂ વા, મિક્ખુણી વા ગામાણુગામં દૂહજ્જમાણે' વહ પૂર્વોક્ત
 મિશ્ત્રુ-સંયમશીલ સાધુ મિશ્ત્રુ કી સાધવી એક ગ્રામ સે દૂસરે ગ્રામ જાતે હુણ
 'અંતરા સે જવસાણી વા' ડસ સાધુ કો માર્ગક મધ્ય મેં યવસગોધૂમ વગેરહ ધાન્ય
 હો અથવા 'સગહાણિ વા' શકટ-ગાડી યા 'રહાણિ વા' રથ હો 'સચક્રાણિ વા,
 પરચક્રાણિ વા' સ્વચક્ર અર્થાન્ અપને રાજ્યગતસેના સમૂહ હો યા પરચક્ર દૂસરે
 કે રાજ્ય સેના સમૂહ હો ઓર 'સે ણં વા વિરુવરુવં સંનિરુદ્ધં પેહાણ' વહ સાધુ કા

હવે પ્રકાગન્તરથી પૂર્વોક્ત વિષયનુ જ પ્રતિપાદન કરવામા આવે છે.-

ટીકાર્થ-'સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સયમશીલ
 સાધવી 'ગામાણુગામં દૂહજ્જમાણે' એક ગામથી બીજે ગામ જતા 'અંતરા સે જવસાણિ વા'
 એ સાધુના માર્ગમા ઘડૂ વિગેરે ધાન્ય હોય અથવા 'સગહાણિ વા' ગાડી કે 'રહાણિ વા'
 રથ હોય તથા 'સચક્રાણિ વા' પરચક્રાણિ વા' સ્વચક્ર હોય કે પરચક્ર હોય અર્થાત્
 પોતાના રાજ્યની સેના સમૂહ હોય કે પર રાજ્યની સેના સમૂહ હોય અને 'સે ણં વિરુ-
 વરુવં સંનિરુદ્ધ પેહાણ' તે સાધુ માર્ગમા અનેક પ્રકારના પડાવનાખેલ સેનાઓના તંબુ-

रूपम्-अनेकविधम् सन्निरुद्धम्-सन्निविष्टम् सेनासन्निवेशं प्रेक्ष्य 'सहपरक्रमे' सतिपरा-
क्रमे अन्यगमनमार्गे सति 'संजयामेव परक्रमेज्जा' संयतमेव यननापूर्वकमेव अन्यमार्गे णं व
पराक्रामेत्गच्छेत् 'नो उज्जुणा' नो ऋजुना सरस्तेनापि तथाविधेन शरटादियुक्तमार्गेण
'गच्छेज्जा' गच्छेत्, तत्र हेतुमाह-'से ण परो सेणामओ वःज्जा' स सन्तु परः सद्गृहस्थः
कश्चित् सेनागतः प्रधानपुरुषः वदेत्-यंक्रमपि सैनिकं पुरुषं कथयेत् 'आउमंतो' ! हे आयु-
ष्मन् ! 'एस णं समणे सेणाए अभिनिवारियं करेइ' एष खलु श्रमणः साधुः सेनायाम् अभि-
निवारिकाम् गुप्तचरत्वरूपम् रहस्यभेदं करोति सेनाया रहस्यं ज्ञातुं गुप्तचरकार्यं करो-
तीत्यर्थः 'से णं बाहाए गहाय आगसह' त खलु साधुं बाहुना गृहीत्वा आकर्षत-इत्यस्ततः
आकर्षणं कुरु इत्येवं सेनापते राज्ञां प्राप्य 'से णं परो बाहाहिं गहाय आगसिज्जा' तं खलु
साधुं परः पुरुषः सैनिकः कश्चित् बाहुना गृहीत्वा आकर्षयेत्, किन्तु साधूनां समदर्शितया
आकर्षणे कृतेऽपि 'तं णो सुमणे सिया' तत् तस्मात् कारणात् साधुर्नो सुमनाः प्रसन्नो वा

मार्ग के मध्यमें ही अनेक प्रकार के संनिविष्ट सेनाओं के शिविर को देखे तो
'सहपरक्रमे' गमन करने के लिये दूसरे मार्ग के रहने पर 'संजयामेव परक्रमेज्जा'
संयम पूर्वक ही उस दूसरे मार्ग से ही जाय, किन्तु 'नो उज्जुयं गच्छेज्जा' उस
सरल गोधूमादि धान्य बगैरह वाले मार्ग से नहीं जाय क्योंकि 'से णं परो सेना
गओ वइज्जा आउसंतो' वह पर सद्गृहस्थ सेनागत प्रधान कोई पुरुष जिस
किसी भी सैनिक पुरुष को कहेगा हे आयुष्मन् 'एस णं समणे सेणाए' यह
श्रमण साधु सेना में आकर 'अभिनिवारीयं करेइ' रहस्य को जानने के लिये
गुप्तचर (सी आह. डी.) का काम करता है अर्थात् रहस्यभेद करता है 'से णं
बाहाए गहाए आगसह' इसलिये उस साधुको बाहाँ से पकड़कर हथर ले आओ
इस तरह से सेनापति की आज्ञा पाकर 'से णं परो बाहाहिं गहाय आगसिज्जा'
सैनिक पुरुष इस साधु को बाहाँ से पकड़कर आकर्षित करेगा किन्तु साधु-
महात्मा के समदर्शी होने से आकर्षण करने पर भी 'तं णो सुमणे सिया जाव

जोने हेजे तो 'सहपरक्रमे संजयामेव परक्रमेज्जा' जवा भाटे जीजे रस्तेो डोय तो स'थम
पूर्वक जे भील मार्गेथी जे जेवु 'नो उज्जुयं गच्छेज्जा' परतु जे सरल रस्तेथी हे
जेमा धहु विजेरे आवता डोय तेवे रस्ते'ी जेवु' नही केम के-'से णं परो सेनागओ
वइज्जा' ते पर-गृहस्थ सेना नायक डोय पुरुष डोय सैनिकने कहेथे के-'आउसंतो एस
णं समणे' हे आयुष्मन् ! आ श्रमण सयमशील साधु 'सेनाए अभिनिवारियं करेइ' सेनामां
आवीने तेनी शुभ्रवातो जेवुवा भाटे शुभ्रयस्त्रु काम करे छे 'से णं बाहाए गहाय'
तेथी आ साधुने छथेथी पकडीने 'आगसह' अही या लछ आवे आवे प्रकारनी सेना
नायकनी आज्ञा पावीने 'से णं परो बाहाहिं गहाय' ते सैनिक पुरुष जे साधुने छथेथी
पकडीने 'आगसिज्जा' जेअथे परतु साधु समदर्शि' होवाथी जेअथा छता 'तं णो सुमणे

स्यात् 'जाव समाहीए' यावत् दुर्भनाः अप्रसन्नो वा नो भवेत्, अपितु अवर्हिष्ठेयः एका-
न्तगतेन समाधिना आत्मानं व्युत्सजेत्-समाहितचित्तो भवेत् 'तओ संजयामेव' ततः तद-
नन्तरम् संयतमेव-एतन्नापूर्वकमेव 'गामाणुगामं दूइज्जिज्जा' ग्रामानुग्रामम्-ग्रामाद्
ग्रामान्तरं गच्छेत् ॥ २२ ॥

मूढम्-से भिक्षु वा भिक्षुणी वा गामाणुगामं दूइज्जमाणे अंतरा से
पाडिवहिया उवागच्छिज्जा, ते णं पाडिवहिया एवं वइज्जा-आउसंतो !
समणा ! केवइए एल गामे वा नयरे वा कव्वडे वा मडंबे वा जाव राय-
हाणी वा, केवइया इत्थ आसा हत्थी गामपिंडोलगा मणुस्सा परिवसन्ति !
से बहुभक्ते वहुउदए बहुजणे बहुजवसे से अप्पभक्ते अप्पुदए अप्पजणे
अप्पजवसे । एयप्पगाराणि पसिणाणि पुच्छिज्जा, एयप्पगाराणि पसि-
णाणि पुट्ठो वा अपुट्ठो वा नो वागरिज्जा, एवं खलु तस्स भिक्षुस्स
भिक्षुणीए वा सामग्नियं ॥ सू० २३ ॥

इरियाज्झयणे बीओदेसो समत्तो ॥ ३-२॥

छायाः-स भिक्षुर्वा भिक्षुनी वा ग्रामानुग्रामं गच्छन् अन्तरा तस्य प्रातिपथिकाः
उपागच्छेयुः, ते खलु प्रातिपथिकाः एवं वदेयुः-आयुष्मन्तः ! श्रमणाः ! कियान् एष ग्रामो
वा नगरं वा कर्वट वा मडम्ब वा यावद् राजधानी वा ? कियन्तः अयं अश्वाः, हस्तिनः,
ग्रासपिण्डोलकाः सलुग्गा परिवसन्ति ! सवहुभक्तः बहूदकः, बहुजनः बहुयवमः, स अल्प-
भक्तः, अल्पोदकः, अल्पजनः अल्पयवसः ? एतत्प्रकारान् प्रश्नान् पृच्छेयुः, एतत्प्रकारान्
प्रश्नान् पृष्टो वा अपृष्टो वा नो व्याकुर्यात्, एतत्, खलु तस्य भिक्षुस्स भिक्षुया वा
सामग्र्यम् ॥ २३ ॥ ईर्याध्ययने द्वितीयोद्देशः समाप्तः ।

समाहीए' वह साधु न तो प्रसन्न ही होगा और नापि अप्रसन्न होगा अपितु
बाह्य मनोवृत्ति रहित होकर एकान्त में जाकर समाहित चित्तवाला होजायगा
इसलिये 'तओ संजयामेव गामाणुगामं दूइज्जिज्जा' संयमपूर्वक ही साधु और
साध्वी एक ग्राम से दूसरे ग्राम जाय अन्यथा उक्तरिति से चलने पर अनेक
विडम्बना होने से संयम विराधना होगी ॥ सू० २२ ॥

सिया' ते साधुओ प्रसन्न थवु नही अथवा 'जाव समाहीए' अप्रसन्न पवु थवु नही'
परंतु बाह्य मनोवृत्तिही रहित थवने समाहित चित्तवृत्तिवाणा थवु' अने 'संजयामेव
गामाणुगामं दूइज्जिज्जा' संयम पूर्वक न ओ साधु के साध्वीओ ओके गामथी भीने
गाम ववु अन्यथा उक्त प्रकारे थालवाथी अनेक प्रकारना विध्न आववाथी संयमनी
विराधना यवा संयम नहि छे ॥ सू० २२ ॥

ટીકા-સમ્પ્રતિ દ્વિતીયોદેશ વક્તવ્યતા મુપસંદરન્નાદ-‘સે મિવ્ઝૂ વા મિવ્ઝુની વા’ સ મિષ્ઠુ વા મિષ્ઠુકી વા ‘ગામાણુગામં દૂહ્જ્જમાણે’ ગ્રામાનુગ્રામમ્-ગચ્છન્ ‘અંતરા સે પાહિવહિયા ઉવાગચ્છિજ્જા’ અન્તરા-ગમનમાર્ગમધ્યે તસ્ય ગચ્છતઃ સાધોઃ યદિ પ્રાતિપથિકાઃ-પથિકાઃ ઉપાગચ્છેયુઃ સમ્મુખાઃ ભવેયુઃ અથ વ ‘તેણં પાહિવહિયા એવં વહ્જ્જા’ તે ચલુ પ્રતિપથિકાઃ -વહ્યમાણરીત્યા વદેયુઃ-‘આઉસંતો સમણા!’ આયુષ્મન્તઃ! શ્રમણાઃ! ‘કેવતિએ એસ ગામે વા’ કિયાન્ કિયત્પ્રમાણઃ એપ ગ્રામો વા વર્તેતે! ‘નયરે વા કવ્વહે વા મહંવે વા’ નગરં વા કિયત્પ્રમાણં, કર્વટં વા કિયત્પ્રમાણં, મહમ્વં વા કિયત્પ્રમાણં વર્તેતે ‘જાવ રાયહાણી વા’ યાવત્-પત્તનં વા કિયત્પ્રમાણમ્, દ્રોણમુખં વા કિયત્પ્રમાણમ્, આરુરં વા કિયત્પ્રમાણમ્ આશ્રમો વા કિયત્પ્રમાણઃ! રાજધાની વા કિયત્પ્રમાણા વર્તેતે એવમ્ ‘કેનઈયા इत्य आसा इत्थी’ કિયન્તઃ

અવ દ્વિતીય ઉદ્દેશક કી પૂર્વોક્ત સારી વક્તવ્યતા કા ઉપસંહાર કરતે હુએ કહતે હૈ

ટીકાર્થ-‘સે મિવ્ઝૂ વા, મિવ્ઝુની વા ગામાણુગામં દૂહ્જ્જમાણે’ વહ પૂર્વોક્ત વર્ણિત મિષ્ઠુ સંયમશીલ સાધુ ઓર મિષ્ઠુકી સાધવી એક ગ્રામ સે દુસરે ગ્રામ જાતે હુએ હો ઓર ઉસ સાધુ કો ‘અંતરા સે પાહિવાહિયા ઉવાગચ્છિજ્જા’ માર્ગ કે મધ્ય મેં યદિ કોઈ પ્રતિપથિક રાહી વટોહી પાસમેં આ જાય ઓર ઉસ સાધુકો ‘તે ણં પાહિવહિયા’ વહ પથિક યદિ ‘એવં ‘વહ્જ્જા’ એસા વહ્યમાણ રૂપ સે બોલે અર્થાત્ પૂછે કિ ‘આઉસંતો! સમણા’ હે આયુષ્મન્! ભગવન્! શ્રમણ! સાધુ! ‘કેવતિએ એસ ગામે વા, નયરે વા’ કિતને ચે ગ્રામ હૈ અર્થાત્ કિતના બડા યહ ગ્રામ હૈ? એવં કિતના યડા યહ નગર હૈ? કિતના બડા યહ ‘કવ્વહે વા મહંવે વા, જાવ રાયહાણી વા’ કર્વટ છોટા ગ્રામ હૈ? એવં કિતના બડા યહ છોટા ઉપનગર રૂપ મહંબ હૈ? તથા યાવત્ કિતના બડા યહ પત્તન-કસબા હૈ? તથા કિતના બડા યહ દ્રોણમુખ પર્વતની તલેટી હૈ!

ધર્માધ્યયનના બીજા ઉદ્દેશના પૂર્વોક્ત કથનને ઉપસંહાર કરતાં સૂત્રકાર કહે છે.-

ટીકાર્થ-‘સે મિવ્ઝૂ વા મિવ્ઝુની વા’ તે પૂર્વવર્ણિત સયમશીલ સાધુ અને સયમ શીલ સાધવી ‘ગામાણુગામં દૂહ્જ્જમાણે’ એક ગામથી બીજે ગામ જતા ‘અંતરા સે પાહિવહિયા ઉવાગચ્છિજ્જા’ એ સાધુને માર્ગમાં જો કોઈ વટેમાર્ગી પાસે આવી જાય અને ‘તે ણં પાહિવહિયા એવં વહ્જ્જા’ તે વટેમાર્ગી જો એ પ્રમાણે કહે અર્થાત્ પૂછે કે-‘આઉસંતો! સમણા!’ હે આયુષ્મન્! ભગવન્! શ્રમણ! ‘કેવતિએ એસ ગામે વા નયરે વા’ આ ગામ કેવડું છે? કેવડું આ નગર છે? ‘કવ્વહે વા મહંવે વા’ તથા કેવડું આ કર્વટ-નાનું ગામ છે? કે કેવડું વિશાળ આ નાનું ઉપનગર રૂપમય છે? તથા ‘જાવ રાયહાણી વા’ યાવત્ કેવડું મોટું આ પત્તન-કસબો છે? કેવડું મોટું આ દ્રોણમુખ અર્થાત્ પર્વતની તલેટી છે? તથા કેવડી મોટી આ ખાણ છે? તથા કેવડો મોટો આ આશ્રમ છે? તથા

કિંતુ સંખ્યાકાઃ અન્ન-અસ્થિન્ ગ્રામાદૌ અશ્વાઃ ઘોટકાઃ વર્તન્તે ? હસ્તિનો વા કિયન્તઃ સન્તિ ? 'ગામપિંડોલગા મણુસ્સા પરિવસન્તિ ?' ગ્રામપિંડોલકાઃ ગ્રામભિક્ષુકા દીનદરિદ્રા મનુષ્યાઃ કિયન્તઃ પરિવસન્તિ વર્તન્તે ! 'સે બહુભક્તે વહુ ઉદદ' સંખલ ગ્રામઃ બહુભક્તઃ બહુભક્તાન્તયુક્તો વહુદકઃ બહુજલયુક્તો વર્તતે ? 'બહુજણે વહુજવસે' બહુજનઃ બહુજનયુક્તઃ, બહુયવસ યુક્તો વર્તતે ! અથવા 'સે અપ્પભક્તે અપ્પુદદ અપ્પજણે અપ્પજવસે !' સ ગ્રામઃ અલ્પ-ભક્તઃ-કિંચિન્માત્ર ભક્તાન્તયુક્તઃ અલ્પોદકઃ કિંચિન્માત્ર જલયુક્તઃ અલ્પજનઃ અલ્પજનયુક્તો વર્તતે, અલ્પ યવસઃ-કિંચિન્માત્ર યવસયુક્તો વા વર્તતે ? 'એયપ્પગારાણિ પસિણાણિ પુચ્છિજ્જા' એતત્પ્રકારાન્ ઉપર્યુક્ત ગ્રામાદિ વિષયકાન્ પ્રશ્નાન્ યદિ પૃચ્છેયુઃ તદા 'એયપ્પ-ગારાણિ પસિણાણિ' એતત્પ્રકારાન્ ઉપર્યુક્તરૂપાન્ ગ્રામાદિ વિષયકાન્ પ્રશ્નાન્ 'પુટ્ટો વા-કિતના વડા યહ આકર ચ્વાન હૈ એવં કિતના વડા યહ આશ્રમ હૈ ? એવં કિતની વડી યહ રાજધાની હૈ ? ઔર 'કેવડ્યા હ્થ આસા હ્થી' ઔર હસ ગ્રામ વગૈરહ મેં કિતને ઘોડે હૈ ? ઔર કિતને હાથી હૈ ? એવં 'ગામપિંડોલગા મણુસ્સા પરિવ-સન્તિ' કિતને ગ્રામ પિંડોલક ગ્રામ ભિક્ષુક ગરીબ દીન દુઃખી દરિદ્ર મનુષ્ય રહતે હૈ ? હસ તરહ ઊન પથિકોં કે દ્વારા પૂછને પર ઔર 'સે' વહ ગ્રામનગર વગૈરહ ક્યા- 'વહુભક્તે' અધિક ચાવલ ખાતવાલે હૈ ? એવં 'વહુઉદદ' ક્યા વહુત પાની વાલા હૈ ? તથા 'વહુજણે' ક્યા વહુત મનુષ્ય ભી વહાં રહતા હૈ ? એવં 'વહુજવસે' અધિક ગોધૂમ વગૈરહ ધાન્યવાલા હૈ ! યા 'સે અપ્પભક્તે' વહ ગ્રામ નગર વગૈરહ થોડા હી ભક્ત-ચાવલ વાલા હૈ ? એવં 'અપ્પુદદ' થોડા હી પાનીવાલા હૈ ? તથા 'અપ્પજણે' થોડે હી મનુષ્ય વહાં રહતે હૈ ? તથા ઊસ ગ્રામનગર વગૈરહ મેં 'અપ્પ-જવસે' થોડે હી ગોધૂમ ચના વગૈરહ અનાજ હૈ ? 'એયપ્પગારાણિ પસિણાણિ' હસ પ્રકારકા પ્રશ્નોં કો 'પુચ્છિજ્જા' પૂછે તો વહ 'એયપ્પગારાણિ પસિણાણિ પુટ્ટો વા,

કેવડી મોટી આ રાજધાની છે ! તથા 'કેવડ્યા હ્થ આસા' આ ગામ વિગેરેમા કેટલા થોડા છે ? અથવા 'હ્થી' કેટલા હાથી છે ? તથા 'ગામપિંડોલગા' મણુસ્સા પરિવસન્તિ' કેટલા ગ્રામપિંડોલક અર્થાત્ ગ્રામભિક્ષુક ગરીબદીન દુઃખી અને દરિદ્ર માણસો રહે છે ? આ પ્રમાણે એ વટેમાર્ગના પૂછવાથી 'સે બહુભક્તે' અને તે ગામ વિગેરેમા ચોખા વધારે થાય છે ? અથવા 'વહુઉદદ' એ ગામાદિમાં પાણી વધારે છે ? 'વહુજણે' ઘણા માણસો ત્યાં વસે છે ? 'વહુજવસે' ઘણું વિગેરે ધાન્ય અધિક પ્રમાણમા ત્યાં છે ? અથવા 'સે અપ્પભક્તે' આ ગામ નગર વિગેરે થોડા જ ચોખાવાળા છે ? તથા 'અપ્પુદદ' થોડા જ પાણીવાળા એ ગામ નગરદિ છે ? અથવા 'અપ્પજણે' થોડા જ માણસો ત્યાં નિવાસ કરે છે ? તથા 'અપ્પજવસે' એ ગામાદિમા થોડું જ ઘણું યજ્ઞ વિગેરે અનાજ છે ? 'એયપ્પગારાણિ પસિણાણિ પુચ્છિજ્જા' આવા પ્રકારમા બે પ્રશ્નો પૂછે તો તે સાધુ અગર સાધ્વીએ 'એયપ્પગારાણિ પસિણાણિ પુટ્ટો વા અપુટ્ટો વા' આવા પ્રકારના પ્રશ્નો પૂછે કે ન પૂછે પણ

અપુદ્ગો વા નો વાગરિજ્ઞા' સ સાધુઃ પૃષ્ઠો વા અપૃષ્ઠો વા યદિસ્યાત્ તદા નો વ્યાકુર્યાત્ ન કિમપિ ઉત્તરં દદ્યાત્, અપિહુ તુળ્ણીક એવ આસીત અન્યથા ઉપર્યુક્ત પ્રશ્નોત્તરદાને સાધૂનામ્ ઉદરમ્ભરિત્વાદિ દોષાપત્યા સંયમવિરાધના સ્યાત્, તસ્માત્ તથાનિધ પ્રશ્નાના મુત્તરં ન દદ્યાત્ સંયમધનાનાં સાધૂનામ્ એતાદૃશપ્રશ્નોત્તરદાને કિમપિ ન પ્રયોજનમ્, તદુપસંહરન્નાહ-‘એયં સ્વલ્લુ તસ્સ મિક્કલુસ્સ મિક્કલુણીય વા સામગિયં’ એતત્ સ્વલ્લુ સંયમનિયમપાલનં તસ્ય મિહુકસ્ય મિહુકયા વા સામગ્યમ્ સમગ્રસાધુત્વં વોધ્યમ્ સંયમેન સમગ્રસાધુતા સિધ્ધતિ ॥છ. ૨૩॥

હૈયાધ્યયનસ્ય દ્વિતીયોદ્દેશઃ સમાપ્તઃ ॥

અપુદ્ગો વા જો વાગરિજ્ઞા' સાધુ ઓર સાધ્વી હસ તરહ કે પ્રશ્નોં કો પૂછને પર યા નહીં પૂછને પર કુછ ખી ઉત્તર નહીં દે અપિતુ ચુપ હોકર મૌન હો જાય અન્યથા ઉપર્યુક્ત પ્રશ્નોં કે ઉત્તર દેને સે ડન સાધુઓં કો લોગ પેટ કહેગે ક્યોંકિ પેટ કે લિયે હી યે સાધુ વેષ ધારણ કિયા હૈ હસ પ્રકાર કે બહુતોં દોષ હો સકતે હૈં ઓર હન દોષોં સે સંયમ કી વિરાધના હોગી, હસલિયે હસ પ્રકાર કે ડન પથિકોં કે ગ્રામાદિ વિષયક પ્રશ્નોં કા ઉત્તર સાધુ ઓર સાધ્વી કો નહીં દેના ચાહિયે ક્યોંકિ સંયમ કા પાલન કરના હી સાધુ કા પરમ ધર્મ યા પરમ કર્તવ્ય સમજ્ઞા જાતા હૈ હસલિયે સંયમ પાલન કરને વાલે સાધુ ઓર સાધ્વી હસ પ્રકાર કે પ્રશ્નોં કા કુછ ખી ઉત્તર નહીં દે ક્યોંકિ સાધુ કો હન દુનિયાવી વાતોં કા પ્રયોજન નહીં રહતા હસી તાત્પર્ય સે કહતે હૈં ‘એવં સ્વલ્લુ તસ્સ મિક્કલુસ્સ મિક્કલુણી એવા સામગિયં’ યહી સંયમ નિયમ કા પાલન કરના ડસ સાધુકા ઓર સાધ્વી કા સામગ્ય-સમગ્ર સાધુત્વ અર્થાત્ સમાચારી હૈ ક્યોંકિ સંયમ સે હી સાધુતા

‘જો વાગરિજ્ઞા’ કંઈ પણ ઉત્તર આપવો નહીં પરંતુ મૌનનું અવલંબન કરવું. અને જો ઉત્તર આપે કે બોલે તો એ સાધુઓને લોકો પેટ ભરા કહેશે. કેમ કે-પેટ ભરવા માટે જ આમણે સાધુ વેષ ધારણ કર્યો છે એમ લોક કહેવા લાગશે અને એવા અનેક દોષો થવા સંભવ છે. અને એ દોષોથી સંયમની વિરાધના થશે. તેથી આવા પ્રકારના એ મુસાફરોના ગ્રામાદિ સંબંધી પ્રશ્નોના ઉત્તર સાધુ કે સાધ્વીએ આપવા નહીં, કેમ કે સંયમનું પાલન કરવું એજ સાધુઓનો પરમ ધર્મ અને પરમ કર્તવ્ય માનવામાં આવે છે. તેથી સંયમનું પાલન કરવાવાળા સાધુ અને સાધ્વીએ આવા પ્રકારના પ્રશ્નોના ઉત્તર જ આપવા નહીં કેમ કે સાધુઓને આ લૌકિક વાતોનું કંઈજ પ્રયોજન નથી. એજ હેતુથી સૂત્રકાર કહે છે કે-‘એવં સ્વલ્લુ તસ્સ મિક્કલુસ્સ મિક્કલુણીય વો સામગિયં’ આ રીતે સંયમ નિયમનું પાલન કરવું એજ એ સાધુ અને સાધ્વીનું સામગ્ય અર્થાત્ સમગ્ર સાધુપણ છે. એટલે કે સામાચારી છે. કેમ કે સંયમથી જ સમગ્ર સાધુતા સિદ્ધ થાય છે. ‘હરિયાજ્ઞયને વીઓ વહેસો સમત્તો’ આ ધૈર્યાધ્યનનો ખીજો ઉદ્દેશ સમાપ્ત થયો ॥છ. ૨૩॥

ખીજા ઉદ્દેશો સંપૂર્ણ

इर्याध्ययने तृतीयोद्देशः

मूलम्—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गामाणुगामं दूइज्जमाणे अंतरा से वप्पाणि वा फलिहाणि वा पागाराणि वा तोरणाणि वा अग्गलाणि वा जाव दरीओ वा कूडागाराणि वा पासायाणि वा नूमगिहाणि वा रुक्खगिहाणि वा पठ्वयगिहाणि वा रुक्खं वा चेइयकडं थूमं वा चेइयकडं आएसणाणि वा जाव भवणगिहाणि वा नो बाहाओ पगिज्झिय पगिज्झिय अंगुलियाए उदिसिय उदिसिय ओणमिय ओणमिय उन्नमिय उन्नमिय निज्झाइज्जा, तओ संजयामेव गामाणुगामं वइज्जिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गामाणुगामं वइज्जमाणे अंतरा से कच्छाणि वा द्वियाणि वा नूमाणि वा वलयाणि वा गहणाणि वा गहणविदुग्गाणि वा, वणाणि वा वणविदुग्गाणि वा पठ्वयाणि वा पठ्वयविदुग्गाणि वा अगडाणि वा तलागाणि वा दहाणि वा नईओ वा वावीओ वा पुक्खरिणीओ वा, दीहियाओ वा गुंजालियाओ वा सराणि वा सरपंतियाणि वा सरसरपंतियाणि वा नो बाहाओ पगिज्झिय पगिज्झिय जाव निज्झाइज्जा, केवलीबूया—आयाणमेयं, जे तत्थ मिगा वा पसू वा पंखी वा सरीसिवा वा, सीहा वा जलचरा वा थलचरा वा खहचरा वा सत्ता ते उत्तसिज्ज वा वित्तसिज्ज वा वाडं वा सरणं वा कंखिज्जा, चारित्ति मे अयं समणे, अह भिक्खू णं पुठ्वोर्वेदिट्ठा पइण्णा, जं नो वाहाओ पगिज्झिय पगिज्झिय निज्झाइज्जा, तओ संजयामेव आयरिय उवज्झाएहिं सद्धिं गामाणुगामं दूइज्जिज्जा ॥सू० २४॥

छाया—स भिक्षु वा भिक्षुकी वा ग्रामानुग्रामं गच्छन् अन्तरा तस्य वप्राणि वा परिखा वा, प्राकारा वा यावद् दर्यो वा कूटागाराणि वा प्रासादा वा भूमिगृहाणि वा वृक्षागृहाणि पर्वतगृहाणि वा आदेशनानि वा यावद् भवनगृहाणि वा नो बाहुना प्रगृह्य अङ्गुल्या उद्दिश्य उद्दिश्य अवनम्य अवनम्य उन्नम्य उन्नम्य निध्यायेत्, ततः संयतमेव ग्रामानुग्रामं गच्छेत्, स

सिद्ध होती है 'इरियाज्झयणे बीओदेसो समत्तो' यह इर्या अध्ययनका द्वितीय उद्देशक समाप्त हो गया ॥ २३ ॥

भिक्षु वा भिक्षुकी वा ग्रामानुग्रामं गच्छन् अन्तरा तस्य कच्छा वा द्रुमिकाणि वा निम्नानि वा वक्ष्यानि वा गहनानि वा गहनविदुर्गाणि वा वनानि वा पनविदुर्गाणि वा पर्वता वा पर्वतविदुर्गाणि वा अवटा वा तडागा वा हृदा वा नद्यो वा वाप्यो वा पुष्करिण्या वा दीर्घिका वा गुञ्जालिका वा, सरांसि वा सरःपङ्क्तयो वा सरः सरः पङ्क्तयो वा नो बाहुना प्रगृह्य यावद् निध्यायेत्, केवली ब्रूयाद्-आदानमेतद्, ये तत्र मृगा पक्ष्यो वा पक्षिणो वा सरीसृपा वा जलचरा वा स्थलचरा वा खेचरा वा सन्वाः ते उत्त्रसेयु वा दिनसेयु वा वाटं शरणं वा काङ्क्षेयुः वास्यतीतिमाम् अयं श्रमणः, अथ भिक्षुणां पूर्वोपदिष्टा प्रतिज्ञा यत् नो बाहुना प्रगृह्य प्रगृह्य निध्यायेत्, ततः संयतमेव आचार्योपाध्यायैः सार्द्धम् ग्रामानुग्रामं गच्छेत् ॥ २४ ॥

टीका-द्वितीयोद्देशके साधूनां साध्वीनाञ्च गमनविधेः प्रतिपादितत्वाद् अस्मिन् तृतीयोद्देशकेऽपि तमेव विधिं प्रकारान्तरेण प्रतिपादयितुमाह-‘से भिक्षु वा भिक्षुणी वा’ स भिक्षु वा भिक्षुकी वा ‘ग्रामानुग्रामं दृङ्गमाणे’ ग्रामानुग्रामम्-ग्रामाद् ग्रामान्तरम् गच्छन् ‘अन्तरा से वप्पाणि वा फलिहाणि वा’ अन्तरा-गमनमार्गमध्ये तस्य गमनं कुर्वतः साधोः वप्र वा केदाररूपा क्षेत्रमध्यपरिवेष्टितभूमयो वा स्युः, परिखा वा खातभूमिरूपा गर्तरूपा वा स्युः ‘पागाराणि वा’ प्राकारा वा वरणरूपाः स्युः ‘जाव दरिओ वा’ यावत्-तोरणानि वा स्युः,

इर्याध्ययन का तृतीय उद्देशक-

इर्याध्ययन के द्वितीय उद्देशक में साधु और साध्वी की गमनविधि बतलायी गयी है इस तृतीय उद्देशक में भी उसी गमनविधि का प्रकारान्तर से प्रतिपादन करते हैं

टीकार्थ-‘से भिक्षु वा, भिक्षुणी वा, ग्रामानुग्रामं दृङ्गमाणे, अन्तरा से वप्पाणि वा’ वह पूर्वोक्त भिक्षु-संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी एक ग्रामसे दूसरे ग्राम जाते हुए उस साधुके मार्ग के मध्यमें यदि वप्र-केदाररूप खेत के बीचमें बनाई क्यारी वगैरह से परिवेष्टित भूमि मिले या ‘फलिहाणि वा’ परिखा खाई गर्त रूप खोदी हुई खात भूमि मिले या-‘पागाराणि वा’ प्राकार किला वगैरह से घिरा हुआ स्थल मिले एवं ‘जाव दरिओ वा’ महाराव मिले या

त्रील उद्देशानां आरभ

इर्या अध्ययनना त्रील उद्देशानां साधु अने साध्वीनी गमन विधि अताववामा आवेल छे. ओ गमन विधिनु ज प्रकारन्तरथी आ त्रील उद्देशानां सप्रकार प्रतिपादन करे छे.-

टीकार्थ-‘से भिक्षु वा भिक्षुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी ‘ग्रामानुग्राम दृङ्गमाणे’ ओक ग्रामथी तीजे ग्राम जता ‘अन्तरा से वप्पाणि वा’ ओ साधुना मार्गमा ले वप्र-अंतरमा अनावेल क्यारा आवे अथवा ‘फलिहाणि वा’ आध-ओदेल भूमिनी के आडा इपे वप्रमा आवे अथवा तो ‘पागाराणि वा’ किल्लाथी पीदा-

अर्गलानि वा स्युः, अर्गपाशकानि वा स्युः, गर्ता वा अवटरूपाः खातभूमिरूपा वा स्युः, दर्यो वा कन्दारूपाः स्युः, 'कूडागाराणि वा' कूटागाराणि वा पर्वतोपरिगृहाणि स्युः 'पासायाणि वा' प्रासादा वा हर्म्यरूपा वा स्युः 'नूमगिहाणि वा' भूमितलगतगृहाणि वा स्युः 'रुक्खगिहाणि वा' वृक्षगृहाणि वा-वृक्षोपरिगृहरूपाणि वा स्युः 'पव्वयगिहाणि वा' पर्वतगृहाणि वा स्युः 'रुक्खं वा चेइयकडं' वृक्षो वा चैत्यकृतः व्यन्तरनिर्मितो भवेत् 'थूमं वा चेइयकडं' स्तूपं वा चैत्यकृतम् व्यन्तरनिर्मितं व्यन्तराकृतिविशेषरूपम् वा स्यात्, 'आएसणाणि वा' आदेशनानि वा आयसशालागृहाणि वा स्युः, 'जाव भवणगिहाणि वा' यावत्-भवनगृहाणि वा स्युः तानि वप्रादीनि 'नो बाहाओ पगिज्झिय पगिज्झिय' नो बाहुना प्रगृह्य प्रगृह्य नो बाहुम् अत्तिक्षप्य उत्तिक्षप्य 'अंगुलियाए उदिसिय उदिसिय' अङ्गु-

अर्गला खीला मिले अथवा अर्गलाका पाश मिले या अवटरूप खड्डा मिले या दरी-कन्दरा गुफा मिले या 'कूडागाराणि वा' कूटागार पर्वत के ऊपर बनाये हुए गृह विशेष मिले या 'पासायाणि वा' प्रासाद हर्म्य सहल कोठा मिले अथवा 'नूमगिहाणि वा' नूम-गृह भूमि के अंदर का तरहरा मिले अथवा-'रुक्खगिहाणि वा' वृक्षगृह-वृक्ष के ऊपर बनाये हुए घर मिले या 'पव्वयगिहाणि वा' पर्वत गृह मिले अथवा-'रुक्खं वा, चेइयकडं' व्यन्तर गंधर्व वगैरह चैत्यकृत वृक्षविशेष मिले या 'थूमं वा चेइयकडं' स्तूपरूप-चैत्यकृत व्यन्तर निर्मित व्यन्तर की आकृति विशेषरूप गहर मिले या 'आएसणाणि वा जाव भवणगिहाणि वा' आयसगृह आरस पत्थर के बनाया हुआ घर या आयसशाला मिले या यावत् अन्य प्रकार के भी भवनगृह वगैरह मिले तो उन वप्र वगैरह को 'नो बाहाओ पगिज्झिय' दोनों बाहों को या एक बाहु को ऊंचाकर नहीं देखे एवं इसी प्रकार 'अंगुलियाए उदिसिय उदिसिय' अंगुलियों से भी निर्देश कर

येस स्थण भणे 'जाव दरीओ वा' येव' यावत् तोरस्य द्वार अर्गला-भीला भणे अथवा अर्गला पाश ओटले साकेण भणे के भाडा वयमां आवे अथवा गुक्ष आवे अथवा 'कूटागाराणि वा' कूटागार ओटले के पर्वतनी ऊपर बनावेस गृह विशेष भणे 'पासायाणि वा' भडेस भणे के 'नूमगिहाणि वा' नूमगृह ओटले के जमीननी अंदर बनावेस गृहो भणे अथवा 'रुक्खगिहाणि वा' ओडो पर बनावेस घर भणे अथवा 'पव्वयगिहाणि वा' पर्वत गृहो आवे अथवा 'रुक्खं वा चेइयकडं' व्यन्तर गांधर्व विगेरे चैत्यकृत वृक्ष विशेष-भणे अथवा 'थूमं वा चेइयकडं' स्तूप इप चैत्यकृत अर्थात् व्यन्तरनी आकृति विशेष इप गडूवर भणे अथवा 'आएसणाणि वा' आयस गृह अर्थात् आरस पत्थरथी बनावेस घर के आयस शागा भणे अथवा 'जाव भवणगिहाणि वा' यावत् अन्य प्रकारना भवन गृह विगेरे भणे तो 'नो बाहाओ पगिज्झिय पगिज्झिय' ओ वप्र विगेरेने भन्ने हाथेने के ओक हाथेने उंचा धरीने जेवा नही' अथवा तो 'अंगुलियाए उदिसिय उदिसिय'

स्या उद्दिश्य उद्दिश्य निर्दिश्य निर्दिश्य 'ओणमिय ओणमिय' अवनम्य अवनम्य 'उन्नमिय उन्नमिय' उन्नम्य उन्नम्य नो अङ्गुलिम् अवनम्य उन्नम्य वा 'निज्जाट्ज्जा' निध्यायेत् पश्येत्, एतावता वप्रादिकं साधुः भृशं बाहुमुत्क्षिप्य तथा अङ्गुलीः प्रसार्य कायमवनम्य उन्नम्य वा नावलोक्येत् नापि दर्शयेत्, अन्यथा तेषां वप्रादीनां अंगे साधुरप्रति सन्देहः स्यात् 'तओ संजयामेव' ततः तस्मात् कारणात् संयतमेव यतनापूर्वकमेव 'गामाणुगामं' ग्रामानुग्रामम् ग्रामाद् ग्रामान्तरं 'दुइज्जिज्जा' दृयेत्-गच्छेत्, 'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' स भिक्षु वा भिक्षुकी वा 'गामाणुगामं' ग्रामानुग्रामं-ग्रामाद् ग्रामान्तरं 'दुइज्जमाणे' द्यमानः गच्छन् 'अंतरा से कच्छाणि वा' अन्तरा गगनमार्गमध्ये तस्य गमनं कुर्वतः साधोः कच्छा वा नदी समीपवर्तिनिम्नप्रदेशाः यदिस्युः 'दवियाणि वा' द्रविकाणि वा-अटवी मध्ये घासाचर्थं वृषतिकुलावरुद्धभूमयो वा स्युः 'नूदाणि वा' निम्नानि वा गतादीनि 'वलयाणि वा' वल-

कर उन वप्रादि को नहीं देखे एवं उन अंगुलियों को 'ओणमिय ओणमिय उन्नमिय-उन्नमिय निज्जाट्ज्जा' ऊपर उठाकर अथवा नीचे झुका कर भी नहीं देखे अर्थात् मार्ग के मध्य में आये हुए उन वप्रादिकों को साधु लोग वहाँ को उठाकर अथवा अंगुलियों को फैलाकर या शरीर को ऊपर उठाकर या नीचे झुकाकर भी स्वयं भी नहीं देखे और दूसरेको नहीं दिखलावे क्योंकि कदाचित् उन वप्रादि के टूट-फूट जाने से इन साधुओं पर संदेह होगा इसलिये 'तओ-संजयामेव दुइज्जिज्जा' संयम पूर्वक ही साधु साध्वी एक ग्राम से दूसरे ग्राम जाय, इसी तरह 'से भिक्खु वा, भिक्खुणी वा गामाणुगामं दुइज्जमाणे' वह पूर्वोक्त वर्णित भिक्षु-साधु और भिक्षुकी साध्वी यदि एक ग्राम से दूसरे ग्राम जाते हुए हों और 'अंतरा से कच्छाणि वा' मार्ग के मध्य में उस साधुको और साध्वी को यदि कच्छ अर्थात् नदी के समीप वर्त्ती नीचेका प्रदेश मिले अथवा 'दवियाणि वा' द्रविक अर्थात् जंगल के मध्य में घास वगैरह पैदा करने के लिये

आगणीयेथी अतावीने ओ वप्रादिने जेवा नही' अथवा 'ओणमिय ओणमिय' ओ आगणीयेने उथी करीने के 'उन्नमिय उन्नमिय' नीचे नभावी नभावीने 'निज्जाट्ज्जा' जेवा नही'. अर्थात् साधुने ग्रामान्तर जाता रस्तामा आवेला ओ वप्रादिने हाथे उथी करीने के आगणीयेने इहावीने के शरीरने उथी करीने के नीचे नभावीने पोने पण न पुवे अने भीमने पण अतावपु' नही केम के कदायओ वप्रादिने टूटकुटि जवाथी ओ साधुओ पर शका थशे के तेथी 'तओ संजयामेव गामाणुगाम दुइज्जिज्जा' सथम पूर्वक ओ साधु के साध्वीओ ओक गामथी भीने गाम जपु ओअ प्रभाणे 'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' ओ पूर्वोक्त साधु अने साध्वी 'गामाणुगाम दुइज्जमाणे' ओक गामथी भीने गाम जाता 'अंतरा से कच्छाणि वा दवियाणि वा' मार्गमा जे कच्छ अर्थात् नदीनी नछुकेने नीचावपणो प्रदेश आवे अथवा द्रविक अर्थात् जंगलमा घास उगाववा भाटे शक्यो

યાનિ વા પરિહાદિવેષ્ટિતભૂભાગરૂપાણિ 'ગહ્વાણિ વા' ગહ્વાનિ વા જટિલવિપિનાનિ 'ગહ-
 નવિદુગ્ગાણિ વા' ગહ્વાનવિદુર્ગાણિ વા ગહ્વાનસ્થિત નિમ્નોન્નતભૂભાગરૂપાણિ 'વણાણિ વા'
 વનાનિ વા 'વણવિદુગ્ગાણિ વા' વનવિદુર્ગાણિ વા 'પવ્વયાણિ વા' પર્વતા વા 'પવ્વયવિદુગ્ગા-
 નિવા' પર્વતવિદુર્ગાણિ વા પર્વતસ્થિત નિમ્નોન્નતભૂભાગરૂપાણિ 'અગઢાણિ વા' અવટા વા
 ગર્તરૂપાઃ 'તલાગાણિ વા' તલાગા વા જલાશયરૂપાઃ 'દહાણિ વા' હ્રદા વા વૃહત્તલાગરૂપાઃ
 'નર્દઓ વા' નદ્યો વા 'વાવીઓ વા' વાપ્યો વા 'પુક્કરિણીઓ વા' પુષ્કરિણ્યો વા 'દીહિ-
 યાઓ વા' દીર્ઘિકા વા 'ગુંજાલિયાઓ વા' ગુંજાલિકા વા દીર્ઘગમ્भीરકુટિલજલાશયરૂપા,
 'સરાણિ વા' સરાંસિ વા 'સરપંતિયાણિ વા' સરઃપટ્કયો વા વહુસરાંસિ 'સરસરપંતિયાણિ

રાજાઓ દ્વારા અધિકૃત શ્રુતિમિલે અથવા 'નૂમાણિ વા' નિમ્ન-નીચે કે ભાગ મેં
 ગર્ત જાડા મિલે યા 'વલયાણિ વા' વલય અર્થાત્ પરિહા વગેરેહ સે ઘિરે હુએ
 શ્રુ ભાગ વિશેષ રૂપ સ્થલ પ્રદેશ મિલે યા 'ગહ્વાણિ વા' વીહર વન જંગલ મિલે
 યા 'ગહ્વાનવિદુગ્ગાણિ વા' ગહ્વાન જંગલ મેં સ્થિત નિમ્નોન્નત ઝંજાનીચા શ્રુ ભાગ
 વિશેષ સ્થલ મિલે યા 'વણાણિ વા' વન મિલે અથવા 'વણવિદુગ્ગાણિ વા' વનકે
 વિદુર્ગ નિમ્નોન્નત શ્રુ ભાગ મિલે યા 'પવ્વયાણિ વા' પર્વત મિલે અથવા 'પવ્વય-
 વિદુગ્ગાણિ વા' પર્વત કે વિદુર્ગમિલે અર્થાત્ પર્વત પરસ્થિત નિમ્નોન્નત શ્રુ ભાગ મિલે
 યા 'અગઢાણિ વા' અવટ રૂપ ગર્ત જાડા મિલે યા 'તલાગાણિ વા' તલાગ જલાશય
 મિલે અથવા 'દહાણિ વા' હ્રદ-અર્થાત્ વડા તાલાવ જલાશય મિલે-અથવા 'નર્દઓ
 વા' નદો મિલે અથવા 'વાવીઓ વા' વાપી વાવ મિલે અથવા 'પુક્કરિણી ઓ વા'
 પુષ્કરિણી-વિશેષ તલાવ મિલે અથવા 'દિહિયાઓ વા' દિર્ઘિકા વડા વાપી-
 વાવ મિલે અથવા 'ગુંજાલિયાઓ વા' ગુંજાલિકા-વડી ગમ્भीરકુટિલ ટેકા મેઢા
 જલાશય મિલે યા સરાણિ વા' સરોવર મિલે યા 'સરપંતિયાણિ વા' સરોવર કી

દ્વારા રખાયેલી જમીન આવે અથવા 'નૂમાણિ વા' નીચેના ભાગમા ખાડા આવે અથવા
 'વલયાણિ વા' વલય અર્થાત્ ખાઈ વિગેરેથી ઘેરાયેલ સ્થલ પ્રદેશ મળે અથવા 'ગહ્વાણિ
 વા' ગાંઠ જંગલ આવે અથવા 'ગહ્વાનવિદુગ્ગાણિ વા' ગહ્વાન જંગલમા રહેલ ઊંચા નીચા
 પ્રદેશવાળો ભૂભાગ વિશેષ મળે અથવા 'વણાણિ વા' વન આવે અથવા 'વણવિદુગ્ગાણિવા'
 વનનો ઊંચો-નીચો પ્રદેશ મળે અથવા 'પવ્વયાણિ વા' પર્વત મળે કે 'પવ્વયવિદુગ્ગાણિ વા'
 પર્વત વિદુર્ગ અર્થાત્ પર્વત પર રહેલ ઊંચો નીચો જમીનનો પ્રદેશ આવે અથવા
 'અગઢાણિ વા' ખાડાઓ આવે અથવા 'તલાગાણિ વા' તલાવ મળે અથવા 'દહાણિવા' હ્રદ
 અર્થાત્ મોટા તળાવ મળે અથવા 'નર્દઓ વા' નદીઓ આવે કે 'વાવીઓ વા' વાવો આવે
 અથવા 'પુક્કરિણીઓ વા' પુષ્કરિણી વિશેષ તળાવો આવે અથવા 'દીહિયાઓ વા' મોટી
 વાવો મળે અથવા 'ગુંજાલિયાઓ વા' ગુંજાલિકા અર્થાત્ ઘણી મોટી અને ખૂબ ઊંડી વાંકી
 ઝુકી વાવ મળે અથવા 'સરાણિ વા' સરોવરો મળે અથવા 'સરપંતિયાણિ વા' સરોવરોની

वा' सरःसरः पङ्क्तयो वा परस्परसंलग्नवहुसरांसि एवमादीनि 'नो बाह्यो पगिज्झिय पगिज्झिय जाव निज्झाइज्जा' नो बाहुना प्रगृह्य प्रगृह्य बाहुम् उत्क्षिप्य उत्क्षिप्य यावद् अङ्गुल्या उद्दिश्य उद्दिश्य अवनम्य अवनम्य उन्नम्य उन्नम्य निध्यायेत्-पश्येत्, दर्शयेद् वा, तत्र हेतुमाह-‘केवली ब्रूया-आयाणमेयं’ केवली केवलज्ञानी भगवान् तीर्थकृद् ब्रूयात् ब्रवीति उपदिशतीत्यर्थः आदानस्-कर्मबन्धकारणम् एतत्-कच्छादिकस्य बाह्यादिना प्रदर्शनम् तथाहि ‘जे तत्थ मिगा वा पसू वा पंखी वा’ ये तत्र-तस्मिन् कच्छादि प्रदेशे गृगाः हरिणादयो वा, पशवो वा-गोवृषभादयः पक्षिणो वा-काकशुकादयः ‘सरीसिवा वा’ सरीसृपा वा सर्पादयः ‘सीहा वा’ सिंह वा ‘जलचरा वा’ जलचरा वा वृक्षादयः सारसहंसादयो वा पंक्ति-परम्परा अनेक सरोवर मिले अथवा ‘सरसरपंतियाणी वा’ परस्पर संलग्न मिले हुए अनेक सरोवर मिले ‘नो बाह्यो पगिज्झिय-पगिज्झिय’ इन सब कच्छ प्रभृति स्थलों को बार बार अपने बाहों को, ऊपर उठाकर और अंगु-लियों का निर्देश कर या आगे बढ़ाकर या नीचे झुकाकर ‘जाव निज्झाइज्जा वा’ नहीं देखे अर्थात् अपने बाहू अंगुलि वगैरह को ऊपर उठाकर या निर्देशकर कच्छादि भूभाग विशेष को भी नहीं देखना चाहिये और दूसरों को भी नहीं दिखलाना चाहिये क्योंकि ‘केवलीब्रूया आयाणमेयं’ केवली केवलज्ञानी वीत-राग भगवान् महावीर स्वामी कहते हैं कि यह कच्छादि भूभागों को बाहु अंगुलि वगैरह से निर्देशकर स्वयं देखना और दूसरे को भी दिखलाना साधु और साध्वी के लिये कर्म बंधनका कारण माना जाता है क्योंकि ‘जे तत्थ’ तत्र वहां पर अर्थात् उन कच्छ वगैरह भूभागों में जो ये ‘मिगा वा’ मृग हरिण वगैरह प्राणी होंगे तथा-पसू वा’ गाय बेल वगैरह पशु होंगें तथा ‘पंखी वा’ कौवे तोते पोपट मैना वगैरह पक्षी होंगें तथा ‘सिरिसिवा वा’ सरीसृप सर्प वगैरह प्राणी

पंक्ति भणे पासे पासे अनेक सरोवर भणे ‘सरसरपंतियाणि वा’ अथवा परस्पर संलग्न भणेवा अनेक सरोवरों भणे आ भधा पैरी केअ आवे तो ‘नो बाह्यो पगि-ज्झिय पगिज्झिय’ बार बार पोताना हाथेने उया करीने अगर ‘जाव निज्झाइज्जा’ आग जायेथी निर्देश करीने आगजायेने आगण करीने के नीचे नभावीने जेवा नही’ अर्थात् पोताना हाथे के आगणी विगेरेने उया करीने के नीचे नभावीने के सकेत करीने कच्छादि प्रदेश विशेषने पोते पण न जुवे अने भीजने पण न भतावे केम के ‘केवली ब्रूया आयाणमेयं’ केवण ज्ञानी वीतराग भगवान् महावीर स्वामी कहे छे के-आ कच्छादि भूभागोने हाथ आगजाये विगेरेथी निर्देश करीने पोते जेवा के भीजने भताववा साधु अने साध्वीने माटे कर्मबन्धनचु कारण मानवामां आवे छे. केम के ‘जे तत्थ मिगा वा पसू वा’ ये कच्छ विगेरे भूप्रदेशमा ने हरण विगेरे प्राणियो हसे तथा गाय बेल विगेरे पशुओ हसे तथा ‘पंखी वा सरीसिवा वा’ कागडा, पोपट मैना विगेरे पंखियो

થલચરા વા' સ્થલચરા વા યદિષાદયઃ 'સ્થલચરા વા' સ્થલચરા વા 'સત્તા' સત્તાઃ પ્રાણિનઃ સ્યુઃ 'તે ઉત્તસિજ્જ વા વિત્તસિજ્જ વા' તે ઉત્તસેયુ વાં ઉત્તસ-સ-અયં પ્રાપ્તુયુઃ વિજ્ઞ-સેયુ વાં ગચ્છેયુઃ 'વાહં વા સરણં કંચિજ્જા' વાહં વા શરણં વા આકાશકેયુઃ-વાઠ્ઠેયુઃ, આશ્રયં સમીહેરન્ 'વારિત્તિ મે અયં સમણે' વારયત્તિ-નિવારયત્તિ મામ્ મૃગાદિવન્ અયં શ્રમણઃ સાધુરિત્તિમિયા શરણમ્ આકાશકેયુઃ 'અહ મિક્ખૂણં પુવ્વોવદિદ્ધા પઢ્ડણા' અથ મિક્ખૂણં સાધૂનાં સાધ્વીનાશ્ચ કૃતે પૂર્વોપદિષ્ટા તીર્થકુદુકા પ્રતિજ્ઞા સંયમપાલનરૂપા વર્તતે તદાહ 'જં નો વાહાઓ પગિજ્ઞિય પગિજ્ઞિય નિજ્ઞાહજ્જા' યત્ સ્થલ નો વાહુના પ્રગૃહ્ય પ્રગૃહ્ય નિધ્યા-હોગે 'સીહાવા' સિંહ વ્યાઘ્ર વગૈરહ વનચર પ્રાણી હોગે તથા 'જલચરા વા' વલસારસ હંસ અત્સ્ય કચ્છપ વગૈરહ જલચર પ્રાણી હોગે તથા 'સ્થલચરા વા' સ્થલચર આકાશ મેં વિચરને વાલે ગીધ વગૈરહ 'સત્તા' જીવ જન્તુ પ્રાણી હોગે 'તે ઉત્તસિજ્જ વા' વે સમી હરિણ વગૈરહ પશુપક્ષી પ્રાણી ઉત્તસાસ તથા 'વિત્તસિજ્જ વા' વિત્તસાસ કો પ્રાસ કરેગે અર્થાન્ ત્રાસ કે મારે અત્યંત ભયભીત હોકર વ્યાકુલ હો જાયેગે ઘસડા જાયેગે ઔર 'વાહંવા સરણંવા કંચિજ્જા' વે સમી પ્રાણી અત્યંત ત્રસ્ત હોકર ચાટકો યા સરણ કો ચાહેગે અર્થાન્ ત્રાસસે વચને કે લિયે કિસી આશ્રય કી સહારા કે લિયે આકાશકા કરેગે અર્થાન્ 'વારિત્તિ મે અયં સમણે વા' વે શ્રમણ સાધુ લોગ હરિણ વગૈરહ હમલોગોં કો નિવારણ કર રહે હૈં એસા સંદેહકર કિસી મી શરણ કો ચાહેગે યહ વાત સાધુ કે લિયે ઠીક નહીં હૈં ક્યોંકિ 'અહ મિક્ખૂણં પુવ્વોવદિદ્ધા પઢ્ડણા' સાધુ કે લિયે પહેલે હી અગવાન્ મહાવીર સ્વામી ને એસી પ્રતિજ્ઞા પ્રેરણા કી હૈં કિ 'જં નો વાહાઓ પગિજ્ઞિય પગિજ્ઞિય નિજ્ઞાહજ્જા' સાધુકો વાહુ અંગુલિ નિર્દેશ કર નહીં દેખના ચાહિયે 'તઓ સંજયાસેવ આચરિય

હશે તથા સપ્ત વિગેરે પ્રાણિયો હશે તથા 'સીહા વા જલચરા વા' સિંહ વાઘ વિગેરે વનચર પ્રાણિયો હશે તથા અગલા સારસ, હંસ વિગેરે જલચર પ્રાણિયો હશે તથા 'થલચરા વા સ્થલચરા વા' ઘે વીછી વિગેરે સ્થલચર પ્રાણિયો હશે તથા આકાશગામી ગીધ સમળી વિગેરે 'સત્તા' પ્રાણિયો હશે તે બધા હરણુ વિગેરે પશુ પક્ષી વિગેરે પ્રાણિયો 'તે ઉત્તસિજ્જ વા વિત્તસિજ્જ વા' ઉત્તસાસ તથા વિત્તસાસ પામશે અર્થાન્ સામાન્ય કે વિશેષ ત્રાસને લીધે અત્યંત ભય ભીત થઈને વ્યાકુળ થશે ગભરાઈ જશે અને એ બધા પ્રાણિયો અત્યંત ત્રાસ પામીને 'વાહં વા સરણ વા કંચિજ્જા' આશરે શોધશે અગર શરણુ ચાહશે અર્થાન્ ત્રાસથી બચવા માટે કેઈપણ આશ્રયની સહાય માટે ઇચ્છા કરશે અર્થાન્ 'વારિત્તિ મે અય સમણે' આ શ્રમણ સાધુ લોકે અમને હટાવે છે એમ સદેહ લાવીને કેઈનુ શરણુ ઇચ્છશે એ સાધુને માટે યોગ્ય નથી કેમ કે 'અહ મિક્ખૂણં પુવ્વોવદિદ્ધા પઢ્ડણા' સાધુઓને માટે ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીએ પહેલેથી જ એવી પ્રેરણા આપી છે કે 'જં નો વાહાઓ

યેત્ પચેત્ 'તઓ સંજયામેવ' તતઃ તસ્માત્ કારણાત્ સંયતમેના યતનાપૂર્વકમેવ 'આયરિય ઉવજ્ઞાણિં' આચાર્યોપાધ્યાયૈઃ 'સદ્ધિં' સાર્દ્ધમ્ 'ગામાણુગામં દૂઝ્જિજ્ઞા' ગ્રામાણુગામમ્ ગ્રામાદ્ ગ્રામાન્તર દૂયેત્-ગચ્છેત્ ॥૨૪॥

મૂલમ્—સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા આયરિય ઉવજ્ઞાણિં સદ્ધિં ગામાણુગામં દૂઝ્જમાણે નો આયરિય ઉવજ્ઞાયસ્સ હત્થેગ વા હત્થં પાણં વા પાયં કાણ્ણ વા કાયં જાવ અણાસાયમાણે તઓ સંજયામેવ આયરિય ઉવજ્ઞાણિં સદ્ધિં ગામાણુગામં દૂઝ્જિજ્ઞા, સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા આયરિય ઉવજ્ઞાણિં સદ્ધિં દૂઝ્જમાણે અંતરા સે પાડિવહિયા ઉવાગચ્છિજ્ઞા, તે ણં પાડિવહિયા એવં વઙ્ગા-આઉસંતો ! સમણા ! કે તુભે ! કઓ વા એહ ? કહિં વા ગચ્છિહિ ! જે તત્થ આયરિય વા ઉવજ્ઞાણ વા સે ભાસિજ્ઞ વા, વિયાગરિજ્ઞ વા, આયરિય ઉવજ્ઞાયસ્સ ભાસમાણસ્સ વા વિયાગરેમાણસ્સ વા નો અંતરા ભાસં કરિજ્ઞા, તઓ સંજયામેવ અહારાઈણિય વા સદ્ધિં ગામાણુગામં દૂઝ્જિજ્ઞા, સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા અહારાઈણિયં ગામાણુગામં દૂઝ્જમાણે નો રાઈણિયસ્સ હત્થેગ વા હત્થં જાવ અણાસાયમાણે તઓ સંજયામેવ અહારાઈણિયં ગામાણુગામં દૂઝ્જિજ્ઞા, સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા અહારાઈણિઅં ગામાણુગામં દૂઝ્જમાણે અંતરા સે પાડિવહિયા ઉવાગચ્છિજ્ઞા, તે ણં પાડિવહિયા એવં વઙ્ગા-આઉસંતો ! સમણા ! કે તુભે ? જે તત્થ

ઉવજ્ઞાણિં' હસલિયે સંયમ પૂર્વક હી આચાર્ય તથા ઉપાધ્યાય કે 'સદ્ધિં' સાથ- 'ગામાણુગામં દૂઝ્જિજ્ઞા' એક ગ્રામસે દૂસરે ગ્રામ જાય, તિસસે સંયમ કી વિરાધના નહીં હો ક્યોંકિ સંયમ નિયમવ્રત વગેરહકા પાલન કરના હી સાધુ ઔર સાધ્વી કા પરમ કર્તવ્ય માના જાતા હૈ ॥ ૨૪ ॥

પગિજ્ઞિય પગિજ્ઞિય' સાધુએ હાથ કે આગળીથોથી નિર્દેશ કરીને 'ગિજ્ઞાણ્ણા' બેવું નહીં. 'તઓ સંજયામેવ આયરિય ઉવજ્ઞાણિં સદ્ધિં' અને સંયમ પૂર્વક આચાર્ય અને ઉપાધ્યાયની સાથે 'ગામાણુગામ દૂઝ્જિજ્ઞા' એક ગામથી બીજે ગામ જવું કે બેથી સંયમની વિરાધના થાય નહીં કેમ કે સંયમ નિયમ વ્રત વિગેરેનું પાલન કરવું એ સાધુ અને સાધ્વીનું પરમ કર્તવ્ય માનવામા આવે છે. ॥ સ્ ૨૪ ॥

सव्वराइणिण् से भासिज्ज वा वागरिज्ज वा, राइणियस्स भासमाणस्स वा वियागरेमाणस्स वा नो अंतरा भासं भासिज्जा, तओ संजयामेव अहाराइणियाण् गामाणुगामं दूइज्जिज्जा ॥सू० २५॥

छाया-स भिक्षु वा भिक्षुकी वा आचार्योपाध्यायैः सार्द्धम् ग्रामानुग्रामम् गच्छन् नो आचार्योपाध्यायस्य हस्तेन वा हस्तं यावद् अनासादयन् ततः संयतमेव आचार्योपाध्यायैः सार्द्धम् ग्रामानुग्रामं गच्छेत्, स भिक्षु वा भिक्षुकी वा आचार्योपाध्यायैः सार्द्धम् गच्छन् अन्तरा तस्य प्रातिपथिकाः उपागच्छेयुः, ते खलु प्रातिपथिकाः एवं वदेयुः-आयुष्मन्तः! श्रमणाः! के यूयम्? कुतो वा आगच्छथ? कुत्र वा गमिष्यथ? यस्तत्र आचार्यो वा उपाध्यायो वा स भाषेत् वा, व्याकुर्वाद् वा, आचार्योपाध्यायस्य भाषमाणस्य वा व्याकुर्वाणस्य वा नो अन्तरा भाषणं कुर्यात्, ततः संयतमेव यथारात्तिकैः सार्द्धम् ग्रामानुग्रामं गच्छेत्, स भिक्षु वा भिक्षुकी वा यथारात्तिकैः सार्द्धम् ग्रामानुग्रामं गच्छन् नो रात्तिकस्य सार्द्धम् ग्रामानुग्रामं गच्छन् अन्तरा तस्य प्रातिपथिकाः उपागच्छेयुः, ते खलु प्रातिपथिकाः एवं वदेयुः-आयुष्मन्तः! श्रमणाः! के यूयम्? यस्तत्र सर्वारात्तिकः स भाषेत् वा व्याकुर्वाद् वा, सर्वारात्तिकस्य भाषमाणस्य वा व्याकुर्वाणस्य वा नो अन्तरा भाषणं भाषेत्, ततः संयतमेव यथारात्तिकैः ग्रामानुग्रामं गच्छेत् ॥ २५ ॥

टीका-अथ आचार्योपाध्यायादिना साकं गमनं कुर्वतः साधोः विहारविधिं प्रतिपादयितुमाह-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ स भिक्षु वा भिक्षुकी वा ‘आयरिय उवज्झाएहिं सद्धि’ आचार्योपाध्यायैः सार्द्धं सह ‘गामाणुगामं’ ग्रामानुग्रामम्-ग्रामाद् ग्रामान्तरम् ‘दूइज्जमाणे’ द्यमानः गच्छन् ‘नो आयरिय उवज्झायस्स’ नो आचार्योपाध्यायस्य ‘हत्थेण वा हत्थं जाव

अव आचार्य तथा उपाध्याय प्रभृति के साथ विहार करते हुए साधु की गमनविधि बतलाते हैं-

टीकार्थ-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा आयरिय उवज्झाएहिं सद्धि गामाणुगामं दूइज्जमाणे’ वह पूर्वोक्त भिक्षु-संयमशीलसाधु और भिक्षुकी साध्वी आचार्य तथा उपाध्याय वगैरह के साथ एक ग्राम से दूसरे ग्राम जाते हुए ‘नो आयरिय उवज्झायस्स हत्थेण वा हत्थं’ आचार्य तथा उपाध्याय प्रभृति के हाथों

हुये आचार्य अने उपाध्याय विगेदेनी साथे विहार करता साधुनी गमन विधिधुं कथन करे छे.-

टीकार्थ- ‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी ‘आयरिय उवज्झाएहिं सद्धि’ आचार्य अने उपाध्याय विगेदेनी साथे ‘गामाणुगाम दूइज्जमाणे’ ओके गामथी भीओ गाम जाता ‘नो आयरिय उवज्झायस्स’ आचार्य के उपाध्यायना ‘हत्थेण वा हत्थं’ हाथेने पोताना हाथथी स्पर्श करवे नही तथा ‘ज अणासा-

अणासायमाणे' हस्तेन वा हस्तम् यावत्-पादेन वा पादम् क्रायेन वा कायम् आसादयेत् स्पृशेत्
 एवं अनासादयन् असंस्पृशन् 'तओ संजया मेव' ततः तदनन्तरम् गगनपेन-वतनापूर्वकमेव
 'आयरिय उवज्झाएहिं सद्धिं' आचार्योपाध्यायैः सार्द्धम् 'गामाणुगाम' ग्रमानुग्रामन्-ग्रामाद्
 ग्रामान्तरम् 'दुइज्जमाणे' दयेत-गच्छेत्, 'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' स भिक्षु वा भिक्षुनी
 वा 'आयरिय उवज्झाएहिं सद्धिं' आचार्योपाध्यायैः सार्द्धम् 'दुइज्जमाणे' दयमानः गच्छन्
 'अंतरा से पाडिवाहिया उवागच्छिज्जा' अन्तरा-गगनमार्गमद्ये तस्य गच्छतः साधोः
 संमुखे प्रातिपथिकाः पथिकाः यदि उपागच्छेयुः 'तेणं पाडिवाहिया' तं सत् प्रातिपथिकाः
 सम्मुखसासीनाः पथिकाः 'एवं वइज्जा' एवं-वक्ष्यमाणरीत्या वदेयुः- 'आउसंतो ! समणा !
 आयुष्मन्तः ! श्रमणाः 'के तुम्हे ?' के गृयं भवन्तः 'कओ वा एहि ?' कुतो वा आगच्छथ ? 'कहिं

को अपने हाथों से नहीं छूना चाहिये एक 'जाव अणासायमाणे' यावत् आचा-
 र्यादि के पैरों को अपने पैरों से संस्पर्श नहीं करना चाहिये एवं अपने शरीर
 से भी आचार्यादि के शरीरका स्पर्श नहीं करना चाहिये इस तरह अपने हाथ
 पांव शरीरसे आचार्य उपाध्याय वगैरह के हाथपैर शरीरादि का संस्पर्श नहीं
 करते हुए 'तओ संजयानेव आयरिय उवज्झाएहिं सद्धिं' संयम पूर्वक ही उन
 आचार्य-उपाध्याय-गणधर वगैरह के साथ 'गामाणुगामं दुइज्जिजा' एक ग्राम से
 दूसरे ग्राम जाना चाहिये 'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा आयरिय उवज्झाएहिं
 सद्धिं दुइज्जमाणे' वह पूर्वोक्त भिक्षु-संयमशील साधु और भिक्षुकी-साध्वी
 आचार्य और उपाध्याय वगैरह के साथ जाते हुए हो और 'अंतरा से पाडिवा-
 हिया उवागच्छिज्जा' उस साधुको और साध्वी को मार्ग के मध्य में यदि कोई
 प्रतिपथिक राहगीर वटोही वगैरह पथिक आ जाय और 'तेणं पाडिवाहिया'
 वे पथिक 'एवं वइज्जा' यदि इस प्रकार बोले अर्थात् पूछे कि 'आउसंतो समणा'
 है आयुष्मन् ! भगवन् ! श्रमण ! 'के तुम्हे ?' आप कौन हैं ? और 'कओवा-

यमाणे' यावत् आचार्यादिना पगोने पोताना पगोथी स्पर्श करने नहीं तथा पोताना
 शरीरथी पण आचार्य विगेरेना शरीरने स्पर्श करने नहीं आ प्रमाणे पोताना हाथ
 पग अने शरीरथी आचार्य उपाध्याय विगेरेना हाथ पग शरीर विगेरेना स्पर्श कर्त्ता विना
 'तओ संजयामेय आयरिय उवज्झाएहिं सद्धिं' संयम पूर्वक न आचार्य उपाध्याय गणधर
 विगेरेनी साथे ओक गामथी गीने गाम नु 'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' ते पूर्वोक्त
 संयमशील साधु अने साध्वी 'आयरिय उवज्झाएहिं सद्धिं' आचार्य अने उपाध्याय
 विगेरेनी साथे 'दुइज्जमाणे' गमन करता 'अंतरा से पाडिवाहिया उवागच्छिज्जा' ओ साधु
 के साध्वीने मार्गमा ने केध वटेमार्गु आवी नथ 'ते णं पडिवाहिया एवं वइज्जा' अने
 भुसाक्षर ने ओवी रीते केहे के- 'आउसंतो ! समणा !' हे आयुष्मन् ! हे श्रमण ! 'के
 तुम्हे' तमे केधु छे, 'कओ वा एहि' अने क्याथी आवे छे ? 'कहिं वा गच्छिहि'

वा गच्छिहिह' कुत्र वा गमिष्यथ ! इत्येवं यदि ते पृच्छेयुरतर्हि 'जे तत्थ आयरिए वा उव-
ज्झाए वा' यस्तन्न-तस्मिन् स्थाने तेषु श्रमणेषु आचार्यो वा उपाध्यायो वा स्यात् 'से
भासिज्ज वा वियागरिज्ज वा' सः आचार्यो वा उपाध्यायो वा भाषेत वा पथिकान्प्रति
सामान्यतो वदेत् व्याकुर्वाद् वा-विशेषतो वा वदेत्, 'आयरियउवज्झायरस्स' आचार्योपाध्या-
यस्य 'भासमाणस्स वा' भाषमाणस्य वा सामान्येन वदतः 'वियागरेमाणस्स वा' व्याकुर्वाण-
स्य वा-विशेषतो वा उत्तरतः 'नो अंतरा भासं करिज्जा' नो अन्तरा-शाषणमध्ये भाषां भाषणं
साधुः कुर्यात् अपितु 'तओ संजयामेव अहाराइणिए' ततः तदनन्तरम् संयतमेव यतनापूर्वक-
मेव यथारात्तिकैः श्रेष्ठसाधुभिः सह 'गामाणुगामं दूइज्जिज्जा' ग्रामानुग्रामम्-ग्रामाद्
ग्रामान्तरं 'दूइज्जिज्जा' दूयेत गच्छेत् 'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' स भिक्षु वा भिक्षुकी वा
'अहाराइणियं गामाणुगामं' यथा रात्तिकम्-श्रेष्ठसाधुमनुसृत्य ग्रामानुग्रामम्-ग्रामाद्

एह' कहाँ से आ रहे है? और 'कहिं वा गच्छिहिह' कहाँ जा रहे है? ऐसा
पूछने पर वहाँ पर 'जे तत्थ आयरिए वा उवज्झाए वा' जो आचार्य या
उपाध्याय वगैरह बुजुर्ग हों 'से भासिज्ज वा वियागरिज्ज वा' वेही उत्तर दे
और उक्त सभी प्रश्नों का उत्तर अच्छी तरह से खुलाशावार दे किन्तु उत्तर
देते हुए उन 'आयरिय उवज्झायरस्स वियागरेमाणस्स भासमाणस्स वा'
आचार्य उपाध्याय वगैरह के मध्य में अंतरा 'नो भासं करिज्जा' अन्य साधु
को नहीं बोलना चाहिये अर्थात् आचार्य तथा उपाध्याय वगैरह ही पथिकों के
पूछने पर उन प्रश्नों का उत्तर दे अन्य साधु उत्तर नहीं दे क्योंकि मर्यादा के
अनुसार ही रहना चाहिये इसलिये 'तओ संजयामेव अहाराइणिए' संयमपूर्वक
ही यथारात्तिक श्रेष्ठ बड़े साधुओं के साथ 'गामाणुगामं दूइज्जिज्जा' एक ग्राम
से दूसरे ग्राम जाय 'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा अहाराइणियं गामाणुगामं दूइ-
ज्जमाणे नो राइणियस्स हत्येण हत्थं जाव अणासायजाणे तओ संजयामेव अहा-

अने क्या नबु छे? आ रीते पूछे तो 'जे तत्थ आयरिए वा उवज्झाए वा' त्या ने
आचार्य अथवा उपाध्याय के वडिल डोय 'से भासिज्ज वा वियागरिज्ज वा' तेओओ
उत्तर आपवे। अने पूछेला सधणा प्रश्नोने। उत्तर सारी रीते खुलासावार आपवे। 'आय-
रिय उवज्झायस्स भासमाणस्स वा वियागरेमाणस्स वा' उत्तर आपता ओ आचार्य के
उपाध्याय विगेरेनी 'अंतरा नो भासं करिज्जा' यथभा अन्य साधुओ भेदवु न भेदओ
अर्थात् आचार्य के उपाध्याय विगेरेओ पथिके पूछेला प्रश्नोना उत्तर देवा। भीन साधुओ
उत्तर आपवे। नही। कम के मर्यादानुसार रहेवु भेदओ 'तओ संजयामेव' अने सथम
पूर्वक न 'अहारायणिए' वडिल साधुनी साथे 'गामाणुगामं दूइज्जिज्जा' ओक गामथी भीने
गाम गमन करवु 'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' ते पूर्वोक्त साधु के साथी 'अहाराइ-
णियं' वडिल साधुओनी साथे 'गामाणुगाम दूइज्जमाणे' ओक गामथी भीने गाम जाता
'नो रायणियस्स हत्येण हत्थं' ते पोतानाथी वडिल साधुओना डायने पोताना डायथी

ग्रामान्तरम् 'दूइज्जमाणे' दूयमानः गच्छन् 'नो राईणिग्रहणं हत्थेण हत्थं जाव' नो रात्तिक-
ह्य श्रेष्ठसाधोः हस्तेन हस्तम् यावत्-पादेन पादं कायेन नायं वा 'टणाणायमाणे' अना-
सादयन्-असंस्पृशन् 'तओ संजयामेव अहाराइणियं' ततः तदनन्तरम् रांयतयेव यतनापूर्वक-
मेव यथारात्तिकम् रत्नाधिकेन सह-श्रेष्ठसाधुमनुसृत्येत्यर्थः 'गामाणुगामं दइज्जिज्जा'
ग्रामानुग्रामम्-ग्रामाद् ग्रामान्तरम् दूयेत गच्छेत्, 'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' स भिक्षु वा
भिक्षुकी वा 'अहाराइणिअं गामाणुगामं दूइज्जमाणे' यथारात्तिकम्-श्रेष्ठसाधुमनुसृत्य
ग्रामानुग्रामं-ग्रामाद् ग्रामान्तरं दूयमानः गच्छन् 'अंतरा से पाडिवहिया' अन्तरा-मार्गमध्ये
तस्य गच्छतः साधोः सम्मुखे प्रातिपथिकाः 'उवागच्छिज्जा' उपागच्छेयुः 'तेणं पाडिवहि-
हिया एवं वइज्जा' ते खलु प्रातिपथिकाः गच्छि एवं-नक्षयमाप्तीत्या वदेयुः पृच्छेयुः
'आउसंतो ! समणा ! आयुष्मन्तः ! श्रमणाः ! 'के तुम्हे ?' के युयम्-भगवन्तः ? इत्यादि
रीत्या यदि पृच्छेयुः तर्हि 'जे तत्थ सव्वराइणिए' यस्तत्र-तेषु साधुषु मध्ये सर्वरात्तिकः

राइणियं गामाणुगामं दूइज्जिज्जा' वह भिक्षुक और भिक्षुकी अपने श्रेष्ठ साधु-
ओं के साथ एक ग्राम से दूसरे ग्राम जाते हुए 'नो राइणिग्रहणं हत्थेण हत्थं
जाव' उन अपने श्रेष्ठ साधुके हाथ को हाथ से और पैर को पैर से तथा शरीर से
शरीर को 'अणासायमाणे तओ संजयामेव' नहीं छूते हुए ही संयमपूर्वक 'अहा
राइणियं गामाणुगामं दूइज्जिज्जा' श्रेष्ठ साधु के साथ एक ग्राम से दूसरे ग्राम जाय
क्योंकि इस प्रकार श्रेष्ठ साधुओं के साथ गमन करने से संयम की विराधना
नहीं होती 'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और
भिक्षुकी साध्वी अपने 'अहाराइणिअं' सर्वश्रेष्ठ साधु के साथ 'गामाणुगामं दूइ-
ज्जमाणे' एक ग्राम से दूसरे ग्राम जाते हुए हो और उस साधु और साध्वी को
'अंतरा से पाडिवहिया उवागच्छिज्जा' यदि कोई प्रतिपथिक राइगिर बटोही पथिक
पास में आ जाय और 'तेणं पाडिवहिया एवं वइज्जा' वे पथिक इस प्रकार बोले
अर्थात् उस साधु को पूछे कि 'आउसंतो ! समणा !' हे आयुष्मन् ! भगवन् ! श्रमण !
साधु 'के तुम्हे' आप कौन हैं ? इस तरह उस राही के पूछने पर 'जे तत्थ सव्व

'जाव अणासायमाणे' के तेओना पगने पोताना पगथी तथा शरीरथी शरीरने २५श
न ४२तां 'तओ संजयामेव अहाराइणिय' स यम पूर्वक वडिल साधुनी साथे 'गामाणुगामं'
दुइज्जिज्जा' ओके गामथी ओने गाम जपुं केम के आ रीते वडिल साधुनी साथे गमन
करवाथी संयमनी विराधना अने आशातना थती नथी. 'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' ते पूर्वोक्त
संयमशील साधु अने साध्वी 'अहाराइणिय गामाणुगामं' दुइज्जमाणे' वडिल साधुओनी साथे
ओके गामथी ओने गाम जतां 'अंतरा से पाडिवहिया उवागच्छिज्जा' ओ साधु के साध्वीने
मार्गमां ओ केध मुसाक्षर पासे आवे अने 'ते णं पाडिवहिया एवं वइज्जा' ते मुसाक्षर
ने ओवी रीते छडे के- 'आउसतो ! समणा ! के तुम्हे' हे आयुष्मन् ! भगवन् ! श्रमण !

સર્વરત્નાધિકઃ—સર્વસાધુશ્રેષ્ઠો યથેત્ ‘સે માસિજ્જ’ વા વાગરિજ્જ વા’ સ એવ યાષેત વા વ્યાકુર્યાદ્ વા, સામાન્યતો વિશેષતો વા ઉત્તરં દદ્યાત્, ‘રાઈ’ણિયસ્સ માસમાણસ્સ વા વિયાગરેમાણસ્સ વા’ રાત્નિકસ્ય રત્નાધિકસ્ય સર્વશ્રેષ્ઠસ્ય માસમાણસ્ય વા વ્યાકુર્ણણસ્ય વા પ્રાતિપથિકા ન્પતિ ઉત્તરં કુર્વતઃ પ્રાતિપથિક પ્રશ્નસ્ય ઉત્તરં દદતઃ ‘નો અંતરા માસં માસિજ્જા’ નો અન્તરા મધ્યે માષાં—માષણ માષેત ‘તઓ સંજયામેવ’ તતઃ તદનન્તરં સંયતમેવ યતનાપૂર્વક મેવ યુગમાત્રયા દૃષ્ટયા પચ્ચન્ ‘આહારાઈણિયાઈ’ યથારાત્નિકેન—રત્નાધિકસાધુના શ્રેષ્ઠસાધુના સહેત્યર્થઃ ‘ગામાણુગામં દુહજ્જિજ્જા’ ગ્રામાનુગામં—ગ્રામાદ્ ગ્રામાન્તરં દૂયેત—ગચ્છેત્ ॥ ૨૫ ॥

મૂલ્ય—સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા ગામાણુગામં દુહજ્જમાણે અંતરા સે પાઙ્કિવહિયા ઉવાગચ્છિજ્જા, તેણં પાઙ્કિવહિયા એવં વહજ્જા—આડ-સંતો ! સમ્મણા ! અદિયાઈં ઇત્તો પઙ્કિવહે પાસહ તં જહા—મણુસ્સં વા ગોણં વા મહિસં વા પપ્પં વા પક્કિં વા સરીસિવં વા જલયરં વા સે આઈક્ખહ દંસેહ, તં નો આઈક્ખિજ્જા, નો દંસિજ્જા, નો તસ્સ તં પરિન્નં પરિજ્ઞાણિજ્જા, તુસિણીઈ ઉદેહિજ્જા, જાણં વા નો જાણંતિ વહજ્જા,

રાઈણિઈ’ ઉત્તર સાધુઓને જો સર્વશ્રેષ્ઠ સાધુ હો ‘સે માસિજ્જ વા, વાગરિજ્જ વા’ વહી બોલે ઔર સબ પ્રશ્નોં કા સુલાસા કરકે ઉત્તર દે કિન્તુ ‘રાઈણિયસ્સ માસમાણસ્સ વા’ ઉત્તર સર્વશ્રેષ્ઠ સાધુકે બોલતે હુઈ રહને પર ઔર ‘વિયાગરેમાણસ્સ વા’ ઔર સબ પ્રશ્નોં કા અચ્છી તરહ સે જબાપ દેતે હુઈ રહને પર અર્થાત્ ઉત્તર દેતે હુઈ ‘નો અંતરા માસં માસિજ્જા’ ઉત્તર સર્વશ્રેષ્ઠ સાધુકે બીચમેં કોઈ દૂસરે સાધુ નહીં બોલે યાને દૂસરા સાધુ ઉત્તર પ્રશ્નકા ઉત્તર નહીં દે અપિતુ ‘તઓ સંજયામેવ અહારાઈણિ’ સંયમ પૂર્વક હી ઉત્તર સર્વશ્રેષ્ઠ સાધુ કે સાથ ગામાણુગામં દુહજ્જિજ્જા’ એક ગ્રામ સે દૂસરે ગ્રામ જાય ઔર સંયમ કા પાલન કરે ॥ ૨૫ ॥

આપ કૌણ છે ? આ રીતે તે મુસાફરના પૂછવાથી જે તત્થ સવ્વરાઈણિઈ’ એ સાધુ યોમા જે સર્વ શ્રેષ્ઠ સાધુ હોય ‘સે માસિજ્જ વા વાગરિજ્જ વા’ તેઓએ જે તે મુસાફરની સાથે બોલવું અને તેના પ્રશ્નોના પુલાસાવાર ઉત્તર આપવો પરંતુ ‘રાયણિયસ્સ માસમાણસ્સ’ એ સર્વ શ્રેષ્ઠ સાધુ બોલતા હોય ત્યારે ‘વિયાગરે માણસ્સ’ કે પ્રશ્નોના ઉત્તર આપતા હોય ત્યારે કોઈએ ‘નો અંતરા માસં માસિજ્જા’ ઉત્તર આપતા એ સર્વ શ્રેષ્ઠ સાધુની વચ્ચે કોઈ બીજા સાધુએ બોલવું નહીં. કે બીજા સાધુએ એ પ્રશ્નોના જવાબ આપવા નહીં પરંતુ ‘તઓ સંજયામેવ અહારાઈણિઈ’ સંયમ પૂર્વક જે એ સર્વ શ્રેષ્ઠ સાધુની સાથે ‘ગામાણુગામ દુહજ્જિજ્જા’ એક ગામથી બીજે ગામ જવું અને યથા વિધિ સંયમન પાલન કરવું. ॥ ૨૫ ॥

ततो संजयामैव गामाणुगामं दूइज्जिज्जा से भिक्खू वा भिक्खुणी वा
 गामाणुगामं दूइज्जमाणे अंतरा से पाडिवहिया उवागच्छिज्जा, तेणं
 पाडिवहिया एवं वइज्जा-आउसंतो ! ससणा ! अविद्याइं इत्तो पडिवहे
 पासह, उदगपसूयाणि कंदाणि वा मूलाणि वा तथा पत्ता पुप्फा फला
 बीया हरियाणि वा उदगं वा संनिहियं अगणिं वा संनिखित्तं से आइ-
 क्खह जाव दूइज्जिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गामाणुगामं दूइज्ज-
 माणे अंतरा से पाडिवहिया उवागच्छिज्जा, ते णं पाडिवहिया एवं
 वइज्जा-आउसंतो ! ससणा ! अविद्याइं इत्तो पडिवहे पासह जवसाणि
 वा जाव सेणं वा विरुवरूवं संनिविट्ठं से आइक्खह जाव दूइज्जिज्जा,
 से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गामाणुगामं दूइज्जमाणे अंतरा से पाडि-
 वहिया उवागच्छिज्जा जाव-आउसंतो ! ससणा ! केवइए इत्तो गामे
 वा जाव रायहाणि वा से आइक्खह जाव दूइज्जिज्जा, से भिक्खू वा
 भिक्खुणी वा गामाणुगामं दूइज्जमाणे अंतरा से पाडिवहिया उवाग-
 च्छिज्जा, ते णं पाडिवहिया एवं वइज्जा-आउसंतो ! ससणा ! केव-
 इए इत्तो गामस्स वा नगरस्स वा जाव रायहाणीए वा सग्गे से आइ-
 क्खह तहेव जाव दूइज्जिज्जा । सू० २६॥

छाया-स भिक्षु वा भिक्षुकी वा ग्रामानुग्रामं दूयमानः अन्तरा तस्य प्रातिपथिकाः
 उपागच्छेयुः, ते खलु प्रातिपथिकाः एवं वदेयुः-आयुष्मन्तः ! श्रमणाः ! अपि च इतः प्रतिपथे
 पश्यथ ? तद्यथा-मनुष्यं वा गाम् वा महिष्यं वा पशुं वा पक्षिणं वा सरीसृपं वा जलचरं वा
 आचङ्द्वम् दर्शयत, तं नो आचक्षीत, नो दर्शयेत्, नो तस्य तां परिज्ञां परिजानीयात्, तूष्णीक
 उपेक्षेत, जानन् वा नो जानाति वदेत्, ततः संयतमेव ग्रामानुग्रामं दूयेत, स भिक्षु वा
 भिक्षुकी वा ग्रामानुग्रामं दूयमानः अन्तरा तस्य प्रातिपथिकाः उपागच्छेयुः, ते खलु प्राति-
 पथिकाः एवं वदेयुः आयुष्मन्तः ? श्रमणाः ! अपि च इतः प्रतिपथे पश्यथ, उदकप्रसृतानि
 कन्दानि वा मूलानि वा तथा पत्राणि वा पुष्पाणि वा फलानि वा बीजानि वा, हरितानि वा
 उदकं वा सन्निहितम्, अग्निं वा संनिक्षिप्तं आचङ्द्वम्, यावद् दूयेत, स भिक्षु वा
 भिक्षुकी वा ग्रामानुग्रामं दूयमानः अन्तरा तस्य प्रातिपथिकाः उपागच्छेयुः, ते खलु प्राति-
 पथिकाः एव वदेयुः-आयुष्मन्तः ! श्रमणाः ! अपि च इतः प्रतिपथे पश्यथ, यवसानि वा

યાવત્ તત્ સ્વલ્પ વા વિરૂપરૂપં સંનિવિષ્ટમ્ તમ્ આચદ્દૃશ્યમ્, યાવદ્ દૂયેત, સ મિશ્નુ વાં મિશ્નુકી વા ગ્રામાનુગ્રામં દૂયમાનઃ અન્તરા તસ્ય પ્રાતિપથિકાઃ યાવદ્-આયુષ્મન્તઃ ! શ્રમણાઃ ! ક્રિયાન્ ઇતો ગ્રામો વા યાવત્-રાજધાની વા, તમ્ આચદ્દૃશ્યમ્, યાવદ્ દૂયેત, સ મિશ્નુ વાં મિશ્નુકી વા ગ્રામાનુગ્રામં દૂયમાનઃ અન્તરા તસ્ય પ્રાતિપથિકાઃ ઉપાગચ્છેયુઃ, તે સ્વલ્પ પ્રાતિપથિકાઃ एवं વદેયુઃ-આયુષ્મન્તઃ ! શ્રમણાઃ ! ક્રિયાન્ ઇતો ગ્રામસ્ય વા નગરસ્ય વા યાવદ્ રાજધાન્યા વા માર્ગઃ, તમ્ આચદ્દૃશ્યમ્, તથૈવ યાવદ્દયેત ॥ ૨૬ ॥

ટીકા-સમ્પ્રતિ સાધુનાં ગમનચેતનાં પ્રતિપાદયિતુમાહ-‘સે મિશ્નુ વા મિશ્નુકી વા’ સ મિશ્નુ વાં મિશ્નુકી વા ગામાણુગામં દૂહ્જ્જમાણે’ ગ્રામાનુગ્રામસ્ ગ્રામાદ્ ગ્રામાન્તરમ્ દૂયમાનઃ ગચ્છન્ ‘અંતરા સે પાઙ્કિવહિયા’ અન્તરા ગમનમાર્ગમધ્યે તસ્ય ગચ્છતઃ સાધોઃ સંમુલ્લે પ્રાતિપથિકાઃ પથિકા ‘ઉવાગચ્છિજ્જા’ ઉપાગચ્છેયુઃ ‘તે ણં પાઙ્કિવહિયા एवं વહ્જ્જા’ તે સ્વલ્પ પ્રાતિપથિકાઃ યદિ एवं-વક્ષ્યમાણરીત્યા વદેયુઃ-‘આઠસંતો ! સમણા !’ આયુષ્મન્તઃ શ્રમણાઃ ! ‘અવિયાઈં ઇતો પઙ્કિવહે પાસહ’ અપિ ચ ઇતઃ પ્રતિપથે માર્ગે પશ્યથ-વક્ષ્યમાણં યૂયં દૃષ્ટવન્તઃ તથાહિ ‘તં જહા-મણુસ્સં વા ગોણં વા’ તદ્વથા-મનુષ્યં વા ગામ્ વા ‘મહિસં વા’ મહિષ્યં વા ‘પસું વા’ પશું વા સામાન્યં’ કમપિ, ‘પક્કિં વા’ પક્ષિણં વા કાકાદિકમ્ ‘સિરી-

અવ સાધુઓં કો કિસ પ્રકાર ગમન કરનાં ચાહિયે વહ વતલાતે હૈં-

ટીકાર્થ-‘સે મિશ્નુ વા, મિશ્નુકી વા, ગામાણુગામં દૂહ્જ્જમાણે’ વહ પૂર્વોક્ત મિશ્નુ-સયમશીલ સાધુ ઔર મિશ્નુકી- સાધ્વી એક ગ્રામ સે દૂસરે ગ્રામ જાતે હુએ કો ‘અંતરા સે પાઙ્કિવહિયા ઉવાગચ્છિજ્જા’ યદિ માર્ગ કે મધ્ય મેં કોઈ પ્રતિપથિક વટોહી રાહગીર પથિક પાત્વ મેં આ જાય ઔર ‘તેણં પાઙ્કિવહિયા एवं વહ્જ્જા’ વે મુસાફિર હસ પ્રકાર પૂછે કિ ‘આઠસંતો ! સમણા ! હે આયુષ્મન્ ! ભગવન્ શ્રમણ ! સાધુ ! ‘અવિયાઈં ઇતો પઙ્કિવહે પાસહ’ કયા આપને યહાં સે નિકટ પ્રતિપથ-રાસ્તે મેં કિસી મનુષ્ય આદિ કો દેખા હૈ ? ‘તં જહા મણુસ્સં વા ગોણં વા મહિસં વા’ જૈસે કિ મનુષ્ય કો યા ગાય વેલ કો અથવા ઐસ કો યા ‘પસું વા’ સામાન્ય પશુ કો ‘પક્કિં વા’ કિસી બી સામાન્ય પક્ષીકો યા

હવે સાધુઓની ગમન વિધિનુ કથન કરે છે -

ટીકાર્થ-‘સે મિશ્નુ વા મિશ્નુકી વા’ તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘ગામાણુગામં દૂહ્જ્જમાણે’ એક ગામથી બીજે ગામ જતાં ‘અંતરા સે પાઙ્કિવહિયા ઉવાચ્છિજ્જા’ માર્ગમાં કોઈ વટે માર્ગ પાસે આવે અને ‘તે ણં પાઙ્કિવહિયા एवं વહ્જ્જા’ છે મુસાફર એવી રીતે પૂછે કે-‘આઠસંતો ! સમણા !’ હે આયુષ્મન્ ! ભગવાન્ શ્રમણ ! ‘અવિયાઈં ઇતો પઙ્કિવહે પાસહ’ આપે અહીંથી નજીકના રસ્તામાં કોઈ માણુસ વિગેરેને જોયા છે ? ‘તં જહા’ જેમ કે ‘મણુસ્સં વા’ મનુષ્યને કે ‘ગોણં વા’ ગાય કે બળદને અથવા ‘મહિસં વા’ જેમને ‘પસું વા’ અગર સામાન્ય પશુને અથવા તે ‘પક્કિં વા’ સામાન્ય પક્ષિને

सिवं वा' सरीसृपं वा' सर्पम्, 'जलयरं वा' जलचरं वा वरुहं नादिकम् तर्हि 'से आइक्खह दंसेह' तम् मनुष्यादिकम् यंकमपि आचइह्वम्-वदत, दर्शयत इत्येवंरीत्या प्रातिपथिका यदि पृच्छेयुस्तर्हि 'तं नो आइक्खिज्जा नो दंसिज्जा' तं मनुष्यादिकं नो आचक्षीत-वदेत नो वा दर्शयेत् साधुः अन्यथा संयमविराधना स्यात्, 'नो तस्स तं परिन्नं परिजाणिज्जा' नो तस्य प्रातिपथिकस्य ताम्-पूर्वाक्ताम् परिज्ञां मनुष्यादिविषयिणीं प्रतिज्ञाम् परिजानीयात् वदितुं स्वीकुर्यात्, अपितु 'तुसिणीए उवेहिज्जा' तूष्णीकः मौनमालम्ब्य उपेक्षेत-उदासीनो भूत्वा उपेक्षां कुर्यात् 'जाणं वा नो जानंति वइज्जा' जानन्नपि-मनुष्यादिकं जानानोऽपि नो जानामि इत्येवं साधुः वदेत् 'तओ संजयामेव गामाणुगामं दूइज्जिज्जा' ततः तदनन्तरम् संयतमेव-यतनापूर्वकमेव-साधुः ग्रामानुग्रामम्-ग्रामाद् ग्रामान्तरम् दूयेत-गच्छेत् 'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' स भिक्षु वा भिक्षुकी वा 'गामाणुगामं दूइज्जमाणे' ग्रामानुग्रामम्-ग्रामाद्

'सिरीसिवं वा' सरीसृपं सर्पं छिपकली को या 'जलयरं वा' जलचरं चक सारस हंस तथा मत्स्य कच्छप वगैरह साधारण जलचर को देखा हो तो 'आइक्खह'-कहिये ! और 'दंसह' दिखलाइये। इस प्रकार पूछने पर 'तं नो आइक्खिज्जा नो दंसिज्जा' साधु को नहीं बतलाना चाहिये और दिखलाना भी नहीं चाहिये ? अन्यथा संयम की विराधना होगी 'णो तस्स तं परिन्नं परिजाणिज्जा' इस तरह उस पथिक की मनुष्यादि विषयक प्रतिज्ञा को भी बतलाने के लिये स्वीकार नहीं करे 'तुसिणीए उवेहिज्जा' अपितु चुप होकर मौन धारण करे और उदासीन होकर उसकी उपेक्षा करदे 'जाणं वा नो जानंति वइज्जा, तओ संजयामेव गामाणु गामं दूइज्जिज्जा' और जानते हुए भी हम नहीं जानते हैं ऐसा बोल दे क्योंकि प्राणियों को बचाने के लिये अपलाप के समय मौन करने में कोई दोष नहीं होता, इसलिये संयम पूर्वक ही साधु और साध्वी को एक ग्राम से दूसरा ग्राम जाना चाहिये जिस से दोष न हो 'से

अथवा 'सरीसिवं वा' सर्पने अथवा घेने अथवा 'जलयरं वा' जलचर-अथ, सारस, हंस विगेरे साधारण जलचरने हेणेले होय तो 'आइक्खह दंसेह' कहेले अने ठेभाडे आ प्रभाणु केअ पूछे तो 'तं नो आइक्खिज्जा' साधुणे ते अताववा नही' तेम कहेवुं पणु नही' नहीतर संयमनी विराधना थसे. आ रीते ओ सुसाइरणी मनुष्यादि संअधी 'नो तस्स तं परिन्नं परिजाणिज्जा' प्रतिज्ञाने अताववा भाटे स्वीकार करवेले नही परंतु 'तुसिणीए उवेहिज्जा' मौन रहीने उदासीन थई तेनी उपेक्षा करवी 'जाणं वा नो जानंति वइज्जा' अने अणुता होय तो पणु नथी अणुता तेम कही हेवुं केम के-प्राणिथेने अताववा भाटे असत्य कहेवामा दोष लागतो नथी तेथी 'तओ संजयामेव गामाणुगामं दूइज्जिज्जा' संयम पूर्वक न साधु अने साध्वीओ ओक गाभथी भीने गाभ नवु ओधओ के नेथी दोष लागे नही. 'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी

ग्रामान्तरम् दूयमानः 'गच्छन् 'अंतरा से पाडिवहिया उवागच्छिज्जा' अन्तरा-मार्गमध्ये तस्य गच्छाः साधोः सम्मुखे प्रातिपथिकाः पथिका उपागच्छेयुः, अथ च 'ते णं पाडिवहिया एवं वइज्जा' ते खलु प्रातिपथिकाः एवं-वक्ष्यमाणरीत्या यदि वदेषुः पृच्छेयुः- 'आउसंतो ! समणा ! आयुष्मन्तः ? श्रमणा ! 'अवियाइं इतो पडिवहे पासह' अपि च इतः प्रतिपथे-मार्गमध्ये पश्यथ-यूयं दृष्टवन्तः तथाहि 'उदगपसूयाणि कंदाणि वा' उदकप्रसृतानि जलोत्पन्नानि कन्दानि वा 'मूलाणि वा' मूलानि वा 'तया पत्ता पुप्फा फला बीजा' त्वचा पत्राणि पुष्पाणि, फलानि बीजानि 'हरियाणि वा उदकं वा संनिहियं' हरितानि वा उदकं वा सन्निहितम् जलनिकटवर्ति तडागादिकं वा 'अगणि वा सन्निखितं' अग्नि वा सन्निक्षिप्तम्-प्रज्वालितं यदि यूयं दृष्टवन्तस्तर्हि 'से आइक्खह जाव दूइज्जिज्जा' तम् कन्दादिकम् आचइद्वम्-कथयत, यावद्-दर्शयत, तं नो आचक्षीत नो दर्शयेत्-नो तस्य तां परिज्ञां परिजानीयात्, अपि तु तूष्णीक उपेक्षे, त

भिक्षु वा, भिक्षुणी वा, गामाणुगामं दूइज्जमाणे' वह पूर्वोक्त भिक्षु-संघम-शील साधु और भिक्षुकी साध्वी एक ग्रामसे दूसरे ग्राम जाते हुए 'अंतरा से पाडिवाहिया उवागच्छिज्जा' और मार्ग के मध्य में उस साधु को यदि कोई प्रातिपथिक बटोही राहगीर पथिक आ जाय और 'तं पाडिवाहिया' वे पथिक यदि 'एवं वइज्जा' ऐसा वक्ष्यमाण रूप से बोले कि 'आउसंतो' समणा ? हे आयुष्मन् ! भगवन् ! श्रमण ! साधु 'अवियाइं इतो पडिवहे पासह' इस मार्गके निकट से ही प्रतिपथ में आपने क्या 'उदगपसूयाणि कंदाणि वा' उदक प्रसृत पानी में उत्पन्न होने वाले कन्दों को या 'मूलाणि वा' कन्दमूलों को या 'तया पत्ता पुप्फा फला बीजा' पत्तों को या पुष्पों को या फलों को या बीजों को या 'हरियाणि वा उदकं वा संनिहियं' हरित वर्णवाले वनस्पति को या निकट-वर्ती पानी को या 'अगणि वा सन्निखितं' से आइक्खह' निकटवर्ती रखे हुए अग्नि को यदि आपने देखा हो तो मुझे बताइये ? यावत् 'जाव दूइज्जिज्जा' और

'गामाणुगामं दूइज्जमाणे' એક ગામથી બીજે ગામ જતા 'અંતરા સે પાડિવાહિયા ઉવાગ-
ચ્છિજ્જા' માર્ગમાં તે સાધુને કોઈ વટેમાર્ગી મળે અને 'તે ણં પાડિવાહિયા એવં વइज्जा'
તે મુસાફર નો એમ કહે કે 'આઉસંતો સમણા !' હે આયુષ્મન્ લગવન્ શ્રમણ ! 'અવિ-
યાઈ પડિવહે પાસહ' આ રસ્તાની નજીકમાં માર્ગની બાજુએ આપણે 'ઉદગપસૂયાણિ
કંદાણિ વા' પાણીમાં જ પેદા થનારા કંદોને અથવા 'મૂલાણિ વા' કંદમૂળોને 'તયા વા
પત્તા વા' ત્વગ-છાલ અથવા પાનડા અથવા પુષ્પા ફલા બીયા' પુષ્પોને કે ફળોને અથવા
બીજોને 'હરિયાણિ વા ઉદકં વા સંનિહિય' લીલાતરી વનસ્પતિને અથવા સમીપસ્થ પાણીને
અથવા 'અગણિ વા સંનિખિતં' નજીકમાં રાખેલ અગ્નિને આપે જોયા છે ? અને તેને
આપે જોયા હોય તો 'આઈક્કહ' મને બતાવો અને 'જાવ' યાવત્ દેખાડો આ પ્રમાણે
તે મુસાફર કહે તો સાધુએ તે બતાવવા નહીં કે દેખાડવા નહીં એ પથિકની પૂર્વોક્ત

जानन् वा जानानोऽपि नो जानामि इति वदेत्, ततः संयतमेव ग्रामानुग्रामं दयेत्-नच्छेत्,
'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' स भिक्षुर्वा भिक्षुनी वा 'ग्रामाणुग्रामं दूइज्जमाणे' ग्रामानु-
ग्रामं-ग्रामाद् ग्रामान्तरं दूयमानः गच्छन् 'अंतरा से पाडिवहिया उवागच्छिज्जा' अन्तरा
मार्गमध्ये तस्य-गच्छतः साधोः प्रातिपथिकाः उपागच्छेयुः अथ च 'ते णं पाडिवहिया एवं
वइज्जा' ते खलु प्रातिपथिकाः यदि एवम्-वक्ष्यमाणरीत्या वदेयुःपृच्छेयुः-'आउसंतो !
समणा !' आयुष्मन्तः ! श्रमणा ! 'अविचाइं इत्तो पडिवहे पासह' अपि च इतः प्रतिपथे
मार्गमध्ये पश्यथ-यूयं दृष्टवन्तः, तथाहि 'जवसाणि वा' यवसानि वा धान्यानि गोधूमा-
दीनि वा 'जाव सेणं वा विरुवरूपं सन्निविट्ठं' यावत् राज्ञः सेनां वा, विरूपरूपाम् नाना
प्रकारकाम् हस्त्यश्चरथपदातिरूपां चतुर्विधां सन्निविष्टम् कटकजिविरम् वा यूयं यदि दृष्ट-
वन्तस्तर्हि 'से आइक्खह जाव दूइज्जिज्जा' तम् राजसेनाजिविरादिकं यूयम् आचइइवम्-

दिखाइए ऐसा पूछने पर साधु उस पथिक को कन्दादि को नहीं बतावे और नहीं
दिखावे और उस पथिक की पूर्वोक्त विषयक प्रतिज्ञा को भी कन्दादि दिखलाने
के लिये स्वीकार नहीं करे, अपितु चुप चाप होकर ही मौन पूर्वक उस की उपेक्षा
कर दे और जानते हुए भी 'हम नहीं जानते हैं' ऐसा अपलाप करदे और संयम-
पूर्वक ही एक ग्राम से दूसरे ग्राम जाय 'से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा, ग्रामाणुग्रामं
दूइज्जमाणे' वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और साध्वी के पाल यदि कोई
प्रातिपथिक बटोही राहगीर पथिक आवे और 'तेणं पाडिवहिया एवं वइज्जा' वे
पथिक आकर उस साधुको पूछे कि-'आउसंतो ! समणा !' हे, आयुष्मन् ! भगवन् !
श्रमण ! साधु ! 'अविचाइं इत्तो पडिवहे पासह' यहाँ से निकट से मर्ग के मध्य
में क्या आपने 'जवसाणि वा' यवस-गोधूम वगैरह धान्यों को या 'जाव सेणं
वा विरुवरूपं सन्निविट्ठं' यावत् राजा की सेनाओंको या नाना प्रकारके विरूपरूप
घोडा हाथी रथपदातिरूप चतुर्विध सन्निविष्ट कटक जिविर वगैरह को आपने देखा

इप प्रतिज्ञाने कन्दादि बताववाना कहेषुने स्वीकारपु नहीं परंतु मौन रहने तेना कथननी
उपेक्षा करवी अने जे जाणता होय तो पणु असे जाणता नथी जे प्रमाणे कही देवु
अने 'दूइज्जिज्जा' त्थांथी संयम पूर्वक जे ओक गाभथी भीजे गाभ जवु 'से भिक्खू वा
भिक्खुणी वा' ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अथवा साध्वी 'ग्रामाणुग्रामं दूइज्जमाणे' ओक
गाभथी भीजे गाभ जाता 'अंतरा से पाडिवहिया उवागच्छिज्जा' मार्गमा तेमने जनारा
साधु के साधनीने कोउ सुसाक्षर भणे अने 'ते णं पाडिवहिया एवं वइज्जा' ते सुसाक्षर
आवीने जेवु पूछे के 'आउसंतो ! समणा !' हे आयुष्मन् ! श्रमणु भगवन् ! 'अविचाइं
इत्तो पडिवहे पासह' अहीथी नष्टकना मार्गमा आपे आ कहेवाभा आपनार धान्य
विगेरे जेथा छे ? जेभ के-'जवसाणि वा वहुं' विगेरे धान्येने अथवा 'जाव सेणं वा
विरुवरूपं सन्निविट्ठं' यावत् राजनी सेनाओने अथवा अनेक प्रकारना घोडा हाथी रथ

કથયત-યાવત્ દર્શયત, તં સેનાશિવિરાદિકં નો આચક્ષીત, નો દર્શયેત, નો વા તસ્ય તાં પરિજ્ઞાં પરિજાનીયાત્ અપિતુ તૂષ્ણીક ઉપેક્ષેત, જાનન્નપિ વા નો જાનામિ ઇતિ વદેત, તતઃ સંયતમેવ ગચ્છેત્ 'સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા' સ ભિક્ષુ વાં ભિક્ષુકી વા 'ગામાણુગામં દૂઃ-
જ્જમાણે' ગ્રામાનુગ્રામસ્-ગ્રામાદ્ ગ્રામાન્તરસ્ દૂયમાનઃ ગચ્છન્ 'અંતરા સે પાઙ્કિવહિયા જાવ' અન્તરા-માર્ગમધ્યે તસ્ય ગચ્છતઃ સાધોઃ પ્રાતિપથિકાઃ યાવદ્ ઉપાગચ્છેયુઃ તે ચ્છુ પ્રાતિપથિકાઃ એવં વદેયુઃ 'આઠસંતો ! સમણા !' આયુષ્મન્તઃ ; શ્રમણા ! 'કેવદ્દેવ ઇત્તો ગામે વા જાવ રાયહાણી વા' કિયદ્ દૂરસ્ ઇતઃ ગ્રામો વા યાવદ્ નગરં વા કિયદ્ દૂરસ્, કર્વંત વા મહમ્બં વા દ્રોણમુલ્લં વા આશ્રમં વા આકરો વા રાજધાની વા ઇતઃ કિયદ્ દૂરં વર્તેતે ? 'સે આઠ્ઠક્કલ્હ જાવ દૂઃજ્જિજ્જા' તસ્-ગ્રામાદિકં યુયમ્ આચદ્ધવમ્, યાવત્ દર્શયત તં નો આચક્ષીત દર્શયેદ્ વા નો તસ્ય તાં પરિજ્ઞાં પરિજાનીયાત્, અપિતુ તૂષ્ણીક ઉપેક્ષેત, જાનન્નપિ વા નો જાનામિ ઇતિ વદેત, તતઃ સંયતમેવ દૂયેત-ગચ્છેત્, 'સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા' સ ભિક્ષુ વાં ભિક્ષુકી વા 'ગામાણુગામં દૂઃજ્જમાણે' ગ્રામાનુગ્રામસ્-ગ્રામાદ્ ગ્રામાન્તરસ્ દૂયમાનઃ ગચ્છન્ 'અંતરા સે પાઙ્કિવહિયા' અન્તરા-માર્ગમધ્યે તસ્ય ગચ્છતઃ સાધોઃ પ્રાતિપથિકાઃ 'ઉત્તરાગચ્છિજ્જા' ઉપાગચ્છેયુઃ 'તે જં પાઙ્કિવહિયા એવં વદ્ધજ્જા' તે ચ્છુ પ્રાતિપથિકાઃ એવં વક્ષ્યમાણરીત્યા વદેયુઃ પૃચ્છેયુઃ- 'આઠસંતો ! સમણા !' આયુષ્મન્તઃ !

હો તો બતાઈયે 'સે આઠ્ઠક્કલ્હ' ઓર ઉસ યવસ ગોધૂમ સેનાશિવિર વગૈરહ કો દિખલાઈયે ! પેલા પૂછને પર 'જાવ દૂઃજ્જિજ્જા' ઉસ યવસાદિ કો નહીં બતાવે ઓર નહીં દિખાવે અન્યથા બતાને ઓર દિખલાને સે સંયમકી વિરાધના હોગી, હસ લિયે જાનતે હુએ ખી હુપ હો જાય ઓર જાનતે હુએ ખી નહીં કહે, અપિતુ સંયમ પૂર્વક હી એક ગ્રામ સે દૂસરા ગ્રામ જાય 'સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા, ગામાણુગામં દૂઃજ્જમાણે' બહુ પૂર્વોક્ત ભિક્ષુ-સંયમશીલ સાધુ ઓર ભિક્ષુકી સાધ્વી એક ગ્રામ સે દૂસરા ગ્રામ જાતે હુએ હો ઓર ગ્રામાન્તર જાતે હુએ ઉસ સાધુકો યદિ 'અંતરા સે પાઙ્કિવહિયા ઉત્તરાગચ્છિજ્જા' માર્ગકે મધ્ય મેં કોઈ પ્રાતિપથિક રાહી-વટોહી પથિક પાસ મેં આજાય 'જાવ' આકર પૂછેકિ 'આઠસંતો સમણા !'

પાયઠ્ઠણ ૩૫ અતુર્વિધ સ નિવિષ્ટ કટક તથુ વિગેરે આપે લેયા છે. 'સે આઠ્ઠક્કલ્હ' તે ધાન્ય કે સેના વિગેરે આપે લેયા હોય તો કહે અને બતાવે આ પ્રમાણે મુસાફર પૂછે તો પણ સાધુએ તે ઘડું વિગેરેને બતાવવા નહીં કે દેખાડવા નહીં અને તે બતાવે કે કહે તો સયમની વિરાધના થાય છે તેથી બાણના છતા પણ મૌન જ રહેવું બાણના છતા કહેવું નહીં 'જાવ દૂઃજ્જિજ્જા' અને સયમ પૂર્વક એક ગામથી બીજે ગામ જવું. 'સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ કે સાધ્વી 'ગામાણુગામં દૂઃજ્જમાણે' એક ગામથી બીજે ગામ જતા 'અંતરા સે પાઙ્કિવહિયા ઉત્તરાગચ્છિજ્જા જાવ' માર્ગમા તેમને જો કોઈ મુસાફર મળે અને તે પાસે આવીને પૂછે કે 'આઠસંતો સમણા' હે આયુષ્મન્ ! હે શ્રમણ ! ભગવન્ ! 'કેવદ્દેવ ઇત્તો ગામે વા જાવ રાયહાણી વા' અહીંથી

શ્રમણા ! 'કેવદ્દુરે'ત્તો ગામસ્સ વા નગરસ્સ વા' કિયદ્દુરમ્' ઇતઃ ગ્રામસ્ય વા નગરસ્ય વા 'જાવ રાયહાણી વા' યાવત્-ઋર્વટસ્ય વા મહમ્બસ્ય વા આઋસ્ય વા દ્રોણમુખસ્ય વા આશ્રમસ્ય વા રાજધાન્યા વા માર્ગો વર્તેતે ! 'સે આહક્કલ્હ' તમ્ ગ્રામાદિમાર્ગમ્ આચહ્હવમ્-વદત ? 'તદેવ જાવ દૂહજ્જિજ્ઞા' તથૈવ-ઉપર્યુક્તરીત્યૈવ યાવત્-દર્શયત ? તં નો આચક્ષીત, નો દર્શયેત્, નો તસ્ય પરિજ્ઞાં પરિજાનીયાત્, -અપિતુ તૂષ્ણીક ઉપેક્ષેત, જાનન્નપિ વા નો જાનામિ' ઇતિ વદેત્ તતઃ સંયતમેવ ગ્રામાનુગ્રામં દ્યેત-ગચ્છેત્ ॥ સુ. ૨૬ ॥

હે આયુષ્મન ! શ્રમણ ! ભગવન્ સાધુ ! 'કેવદ્દુરે'ત્તો ગામે વા જાવ-' યહાં સે કિતને દૂરમેં ગ્રામ હૈ યાવત્ કિતને દૂરપર નગર હૈ યા કિતને દૂરપર ઋર્વટ છોટા-ગ્રામ હૈ યા કિતને દૂરપર મહમ્બ છોટા નગર હૈ યા કિતને દૂરપર દ્રોણમુખ પર્વત કી તલેટી હૈ યા કિતને દૂરપર આકર-ખાન હૈ યા કિતને દૂરપર આશ્રમ હૈ યા 'રાયહાણી વા' કિતની દૂરીપર રાજધાની હૈ ? 'સે આહક્કલ્હ' उस ग्रामादि को आप बतलाइये ? और 'जाव दूहज्जिज्जा' ! यावत् दिखलाइये ! इस तरह पूछने पर साधु और साध्वी ग्रामादि को नहीं बतलावे तथा नहीं दिखलावे, अपितु चूप हो कर मौन हो जाय या जानते हुए भी मैं नहीं जानता हूं' ऐसा कहकर अपलाप करदे ऐसा अपलाप करने से संयम की विराधना नहीं होती प्रत्युत बतलाने से ही अनेकों दोष होने से संयमविराधना होने की संभावना रहती है इसलिये संयमपालन पूर्वक ही एक ग्राम से दूसरे ग्राम जाय, जिस से कि संयम विराधना नहीं हो, 'से भिक्खु वા, भिक्खुणी વા, ગામાણુગામં દૂહજ્ઞમાણે' वह पूर्वोक्त भिक्षु-संयमशील साधु और भिक्षुकी-साध्वी एक ग्राम से दूसरे ग्राम जाते हो और गामान्तर जाते हुए उस साधु को 'अंतरा से पाडिवाहिया उवां

ગામ કેટલે દૂર છે ? અથવા યાવત્ નગર કેટલે દૂર છે ? અથવા ઈમર્ટ-નાનુ ગામ કેટલે દૂર છે. અથવા કેટલે દૂરમહમ્બ-નાનુ નગર છે ? અથવા કેટલે દૂર દ્રોણમુખ અર્થાત્ પર્વતની તળેટી છે ? અથવા કેટલે દૂર આકર અર્થાત્ ખાણ છે ? અથવા કેટલે દૂર આશ્રમ છે ? અથવા કેટલે દૂર રાજધાની છે ? 'સે આહક્કલ્હ' તે ગામાદિ આપ કહો અને યાવત્ દેખાડો આ રીતે તે સુસાક્ષર પૂછે તો સાધુ કે સાધ્વીએ ગામાદિ બતાવવા નહીં કે કહેવું પણ નહીં. પરંતુ મૌન રહેવું અથવા બળવા છતાં પણ અમે બળતા નથી તેમ કહી દેવું તેમ કહેવાથી સંયમની વિરાધના થતી નથી પરંતુ તે બતાવવાથી ઘણા દોષો લાગવાથી સંયમની વિરાધના થવાનો સંભવ રહે છે. તેથી સંયમ પાલન પૂર્વક 'જાવ દૂહજ્ઞિજ્ઞા' એક ગામથી બીજે ગામ જવું. 'સે ભિક્ખુ વા ભિક્ખુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'ગામાણુગામં દૂહજ્ઞમાણે' એક ગામથી બીજે ગામ જતાં 'અંતરા સે પાડિવાહિયા ઉવાગચ્છિજ્ઞા' એ સાધુને માર્ગમાં બે કોઈ સુસાક્ષર ભણે અને 'તે જં પાડિવાહિયા પર્વ વહજ્ઞા' તે સુસાક્ષર એમ પૂછે કે-'આવ-

મૂલ્ય-‘સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા ગામાણુગામં દૂઢ્ઝિજ્ઞાણે અંતરા સે ગોણં વિયાલં પઢિવહે પેહાણ જાવ ચિત્તચિલ્લહં વિયાલં પઢિવહે પેહાણ નો તેસિં ભીઓ ઉમ્મગ્ગેણં ગચ્છિજ્ઞા, નો મગ્ગાઓ ઉમ્મગ્ગં સંકમિજ્ઞા, નો ગહણં વા વણં વા દુગ્ગં વા અણુપવિસિજ્ઞા, નો રુક્ખંસિ દૂરહિજ્ઞા, નો મહદ્ મહાલયંસિ ઉદયંસિ કાયં વિડસિજ્ઞા, નો વાહં વા સરણં વા સેણં વા સસ્થં વા કંઠિજ્ઞા, અપ્પુસ્સુણ જાવ સમાહીણ તઓ સંજયામેવ ગામાણુગામં દૂઢ્ઝિજ્ઞા, સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા ગામાણુ-ગામં દૂઢ્ઝિજ્ઞાણે અંતરા સે વિહં સિયા, સે જં પુણ વિહં જાણિજ્ઞા ઇમંસિ ચલ્લુ વિહંસિ બહવે આમોસગા ઉવગરણપઢિયાણ સંપિઢિયા ગચ્છિજ્ઞા, નો તેસિં ભીઓ ઉમ્મગ્ગેણ ગચ્છિજ્ઞા જાવ સમાહીણ તઓ સંજયામેવ ગામાણુગામં દૂઢ્ઝિજ્ઞા ॥સૂ. ૨૭॥

છાયા-સં મિષ્ટુર્વા મિષ્ટુકી વા ગ્રામાનુગામં દૂયમાનઃ અન્તરા તસ્ય ગામ્ વ્યાલં પ્રતિપથે પ્રેક્ષ્ય યાવત્ ચિત્રકમ્ વ્યાલં પ્રતિપથે પ્રેક્ષ્ય નો તેષામ્ ભીત ઉન્માર્ગેણ ગચ્છેત્, નો માર્ગાદ્ ગચ્છિજ્ઞા’ માર્ગ કે મધ્યમેં યદિ કોઈ પ્રાતિપથિક રાહગીર આજાય ઔર ‘તેણં પાઢિવાહિયા’ વે બટોહી પથિક પ્રાતિપથિક ‘એવં વહ્જ્ઞા’ હસ પ્રકાર પૂછે કિ ‘આજસંતો ! સમગા ! કેવહ્ણે હત્તો’ હે આયુષ્મન ! ભગવન્ ! શ્રમણ સાધુ ! યહાં સે કિતને દૂરપર ‘ગામસ્સ વા’ ગ્રામકા યા ‘નયરસ્સ વા જાવ’ નગરકા યા યાવત્ કર્બદ કા યા મહમ્મ કા દ્રોણમુખ કા આકર કા અથવા આશ્રમ કા યા ‘રાયહાણીય વા સે આહ્મલ્લહ ?’ રાજધાની કા માર્ગ હોગા અર્થાત્ યહાં સે ગ્રામ વગૈરહકા રાસ્તા કિતના દૂર હૈ ? એસા પૂછને પર ‘તહેવ જાવ દૂઢ્ઝિજ્ઞા’ પૂર્વવત્ હી સાધુ નહીં ચતલાવે ઔર નહીં દિલલાવે, અપિતુ મૌન હી રહે ઔર સંયમ પાલન પૂર્વક હી એક ગ્રામ સે દૂસરે ગ્રામ જાય જિસ સે સંયમ કી વિરાધના નહીં હો ॥સૂ. ૨૬॥

સતો સમગા’ હે આયુષ્મન્ ! ભગવન્ ! શ્રમણ ! ‘કેવહ્ણે હત્તો ગામસ્સ વા નયરસ્સ વા’ કેટલે દૂર ગામ કે નગર આવેલ છે ? અથવા ‘જાવ રાયહાણીય વા’ યાવત્ કળ્પિતો કે મહંખનો કે દ્રોણમુખનો અથવા આકરનો અથવા આશ્રમનો કે રાજધાનીનો માર્ગ હશે અર્થાત્ અહીંથી ગામ વિગેરેનો રસ્તો કેટલે દૂર છે ? ‘સે આહ્મલ્લહ’ તે કહે ? ‘તહેવ જાવ દૂઢ્ઝિજ્ઞા’ આમ કહે તો સાધુએ પૂર્વ કથન પ્રમાણે તે બતાવવા નહીં કે કહેવું પણ નહીં. પરંતુ જાણવા છતાં પણ હું જાણતો નથી તેમ કહી દેવું. અને સંયમ પાલન પૂર્વક જ એક ગામથી બીજો ગામ જવું કે બીજી સંયમની વિરાધના થાય નહીં. ॥ સૂ. ૨૬ ॥

उन्मार्गं संक्रामेत्, नो गहनं वा दुर्गं वा अनुप्रविशेत्, नो वृक्षे आरोहेत्, नो महति महालये उदके कार्यं व्युत्सृजेत्, नो वाटं वा शरणं वा सेनां वा सार्थं वा काङ्क्षेत्, अल्पोत्सुकः यावत् समाहितः ततः संयतमेव ग्रामानुग्रामं दूयेत्, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ग्रामानुग्रामं दूयमानः अन्तरा तस्य विहं स्यात्, स यत् पुनः विहं जानीयात्-अस्मिन् खलु विहे बहवः आमोषकाः उपकरणप्रतिज्ञया संपिण्डिता आगच्छेयुः, नो तेषां भीतः उन्मार्गेण गच्छेत्, यावत् समाहितः ततः संयतमेव ग्रामानुग्रामं दूयेत् ॥ सू० २७ ॥

टीका-सम्प्रति साधूनां निर्भयपूर्वकं यतनया गमनविधिं प्रतिपादयितुमाह-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘ग्रामानुग्रामं दूइज्जमाणे’ ग्रामानुग्रामम्-ग्रामाद्-ग्रामान्तरम् दूयमानः गच्छन् ‘अंतरा से गोणं वा वियालं वा पडिवहे पेहाए’ अन्तरा-मार्ग-मध्ये तस्य गच्छतः साधोः गाम् वा वृषभम्, व्यालं वा सर्पं लघुव्याघ्रम् वा प्रतिपथे प्रेक्ष्य-अवलोक्य ‘जाव चित्तचित्ठलडं वियालं पडिवहे पेहाए’ यावत्-सिंहं व्याघ्रं चित्रकम् तदपत्य-भूतं वा व्यालं सर्पं शिशु व्याघ्रम् वा प्रतिपथे प्रेक्ष्य ‘नो तेसिं भीओ’ नो तेषाम्-तेभ्यः सिंहव्याघ्रादिभ्यो भीतः ततः सन् ‘उम्मग्गेणं गच्छिज्जा’ उन्मार्गेण उत्पथेन गच्छेत्, ‘नो मग्गाओ उम्मग्गं संकमिज्जा’ नो मार्गात् उन्मार्गं संक्रामेत्, ‘नो गहनं वा वणं वा दुर्गं वा’

अब साधु को निर्भयपूर्वक ही यतना से गमन करना चाहिये यह बतलाते हैं- टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा, गामानुग्रामं दूइज्जमाणे’ वह पूर्वोक्त भिक्षु संप्रमशील साधु और भिक्षुकी-साध्वी एक ग्राम से दूसरे ग्राम जाते हो और ग्रामान्तर जाते हुए वह साधु ‘अंतरा से गोणं वियालं’ मार्ग के मध्य में यदि गाय बैल को या बिडाल को अथवा व्याल सर्प को ‘पडिवहे पेहाए जाव’ देखकर एवं यावत् सिंह को या व्याघ्र को या ‘चित्त चित्ठलडं पडिवहे पेहाए जाव’ चित्ता को प्रतिपथ मार्ग के सामने देखकर ‘णो तेसिं भीओ उम्मग्गेणं गच्छिज्जा’ उन सिंह व्याघ्रादि से डर कर उन्मार्ग से गमन नहीं करे और ‘णो मग्गाओ उम्मग्गं संकमिज्जा’ मार्ग से उन्मार्ग में भी संक्रमण नहीं करे, नहीं जाय ‘नो गहनं वा, वणं वा, दुर्गं वा, अणुपविसिज्जा’

इसे साधुओं निर्भय रहने यतना पूर्वक गमन करवानुं कथन करे छे.

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त स यमशीलसाधु के साध्वी ‘ग्रामानुग्रामं दूइज्जमाणे’ एक ग्रामથી भीने ग्राम जाता ‘अंतरा से गोणं वियालं’ मार्गभां ते साधु ने गाय, अण्डने, के बिडाडाने के सर्पने ‘पडिवहे पेहाए’ मार्गभां नेधने ‘जाव चित्तचित्ठलडं वियालं पडिवहे पेहाए’ तथा यावत् सिंह के बाधने के चित्ताने मार्गानी वयभां नेधने ‘णो तेसिं भीओ उम्मग्गेण गच्छिज्जा’ ते सिंह बाध विगेश्ठी करीने भीने रस्तेधी गमन करवु नही’ तथा ‘णो मग्गाओ उम्मग्गा संकमिज्जा’ मार्गभांभी गील मार्गभां थलु जवु नही. तेम संकमलु करवु नही’ तथा ‘णो गहनं वा वणं वा’

नो गहनं वा वनं वा दुर्गं वा 'अणुपविसिज्जा' अनुप्रविशेत्, 'नो रुक्खंसि दुरुहिज्जा' नो वृक्षे आरोहेत्, 'नो महइमहालयंसि उदयंसि' नो महतिमहालये अतिगम्भीरे अगाधे वा उदके 'कायं विउसिज्जा' कायं व्युत्सजेत् प्रवेशयेत् निमज्जयेद् वा 'नो वाडं वा सरणं वा सेणं वा सत्थं वा' नो वाटं वा शरणं वा सेनां वा सार्थं वा-मित्रमण्डलम् 'कंखिज्जा' काङ्क्षेत्-वाञ्छेत्, अपितु 'अप्पुस्सुए जाव समाहिए' अल्पोत्सुकः अविमनस्क एव यावत्-समाहितः समाधियुक्तः सन् 'तओ संजयामेव' ततः तदनन्तरम् संयत एव यतनापूर्वकं 'गामा-णुगामं दइज्जिज्जा' ग्रामानुग्रामम्-ग्रामाद्ग्रामान्तरम् द्येत-गच्छेत्, 'से भिक्खु वा भिक्खुणी

और उस सिंह व्याघ्र आदि प्राणियों के भय से वीहर गहन जंगल में तथा वन में या दुर्ग-किला परकोटा वगैरह में अनुप्रवेश नहीं करे अर्थात् सिंहादि हिंसक घातक प्राणी के भय से साधु और साध्वी वीहर जंगल वगैरह में नहीं घुस जाय क्योंकि संयमपालन करना ही साधु और साध्वी का मुख्य कर्तव्य माना गया है इसलिये ऐसा कोई भी कर्तव्य कार्य नहीं करना चाहिये जिससे संयम पालन में बाधा हो इसी प्रकार 'नो रुक्खंसि दुरुहिज्जा' सिंहादि के भय से वृक्ष पर भी नहीं चढ़े और 'नो महइ महालयंसि उदयंसि' सिंहादि के भय से अत्यन्त गहरे अगाध तलाब वगैरह के जल में भी 'कायं विउसिज्जा' प्रवेश नहीं करे अर्थात् अगाध पानी में भी जाकर या निमग्न होकर नहीं छिप जाय या 'नो वाडं वा सरणं वा' सिंहादि के भय से बाट-वाडा या शरण या 'से णं वा सत्थं वा कंखिज्जा' सेना या मित्रमण्डल की भी आकाङ्क्षा नहीं करे अपितु 'अप्पुस्सुए जाव समाहिए' अल्प उत्सुक होकर अर्थात् अविमनस्क या उदासीन होकर यावत्-समाहित अर्थात् समाधि युक्त

ये सिद्ध बाध विगेरेना लयथी वीहर-गहन जंगलमां के वनमां अथवा दुर्गमां अणु-पविसिज्जा किल्लामा के कोटमां प्रवेश करवे नही' अर्थात् सिद्धादि हिंसक प्राणियोना लयथी साधु के साध्वीये जंगल विगेरेमा प्रवेश करवे नही' केम के संयम पालन करवुं येज साधु अने साध्वीतु मुख्य कर्तव्य मानवामा आवेल छे तेथी कोर्ध पणु अकर्तव्य कार्य करवुं नही के जेथी संयम पालनमा पाधा आवे येज प्रमाणे सिंहा-दिना लयथी 'नो रुक्खंसि दुरुहिज्जा' वृक्ष पर पणु चढवुं नही'. तथा ये सिद्ध विगेरे हिंसक प्राणियोना लयथी 'नो महइमहालयंसि उदयंसि' अत्यन्त उँडा अगाध तलाब विगेरेना पाणीमा पणु 'कायं विउसिज्जा' प्रवेश करवे नही अर्थात् उँडा पाणीमा जधने डूबकी पाछ छुपाछ जवु नही'. 'नो वाडं वा सरणं वा सेण वा' अथवा सिंहे विगेरेना लयथी वाडांमां के शरणुं ओटले के सेना के 'सत्थ वा कंखिज्जा' मित्र मंडलनी पणु उज्ञात्रा करवी नही परतु 'अप्पुस्सुए जाव समाहिए' अल्प उत्सुक जधने अर्थात् अविमनस्क अगर उदासीन लाववाणा जधने यावत् समाहित अर्थात् समाधिक युक्त ओटले के शात चित्तवाणा जधने 'तओ संजयामेव' संयम पूर्वक ज

વા' મિથુર્વા મિથુકી વા 'ગામાણુગામં દૂઢ્જમાણે' ગ્રામાનુગ્રામન્-ગ્રામાદ્ ગ્રામાન્તરમ્ દ્યમાનઃ ગચ્છન્ 'અંતરા સે વિહં સિયા' અન્તરા-માર્ગમધ્યે તસ્ય ગચ્છતઃ સાધોઃ વિદ્મ્-અટવી રૂપમ્ જનશૂન્યદીર્ઘમાર્ગઃ સ્યાત્ 'સે જં પુણ વિહં જાણિજ્જા' સ સાધુઃ યદિ પુનઃ વિદ્મ્ અટવીરૂપપ્ જનશૂન્યદીર્ઘપન્થાનં જાનીયાત્ 'ઈમંસિ સ્વલ્લ વિહંસિ' અસ્મિન્ સ્વલ્લ વિદ્ધે મહા-ટવીરૂપે જનશૂન્યદીર્ઘમાર્ગે 'વહ્વે આમોસગા' વહ્વઃ અનેકં આમોષકાઃ ચૌરાઃ 'ઉવગરણ-પઢિયા' ઉપકરણપ્રતિજ્ઞયા વસ્ત્રાદ્યુપકરણભેદચ્છયા 'સંપિંડિયા ઉવાગચ્છિજ્જા' સંપિંડિતાઃ ઇકત્રીભૂય ઉપાગચ્છેયુઃ તર્હિં 'નો તેસિં મીઓ ઉમ્મગ્ગેણ ગચ્છિજ્જા' નો તેપાં-તેભ્યઃ ચૌરાદિભ્યઃ મીતઃ ત્રસ્તઃ સન્ ઉન્માર્ગેણ ઉત્પથેન ગચ્છેયુઃ 'જાવ સમાહી' યાવત્-અલ્પૌત્સુકઃ અવિમનસ્ક એવ સમાહિતઃ સમાધિયુક્તઃ સન્ 'તઓ સંજયામેવ' તતઃ

યાને શાન્તચિત્ત હોકર 'તઓ સંજયામેવ ગામાણુગામં દૂઢ્જિજ્જા' સંયમપૂર્વક હી એક ગ્રામ સે દૂસરે ગ્રામ ગમન કરે જિસ સે સંયમ કી વિરાધના નહીં હો 'સે મિક્કૂ વા મિક્કુણી વા, ગામાણુગામં દૂઢ્જમાણે અંતરા સે વિહં સિયા' વહ પૂર્વોક્ત મિથુ સંયમશીલ સાધુ ઓર મિથુકી સાધ્વી એક ગ્રામ સે દૂસરે ગ્રામ જાતે હો ઓર દૂસરે ગ્રામ જાતે હુએ ઉસ સાધુ કે માર્ગ મેં યદિ કોઈ વિહ-અર્થાત્ વીહર જંગલ હો ઓર 'સે જં પુણ વિહં જાણિજ્જા' યદિ વીહર જંગલ કો હસ પ્રકાર વક્ષ્યમાણ રીતિ સે જાનલે કિ 'ઈમંસિ સ્વલ્લ વિહંસિ' હસ વીહર મયં-કર જંગલ દ્વાર મેં 'વહ્વે આમોસગા' પહુત સે આમોષક ચૌર ઢાકૂ વગેરહ 'ઉવાગરણ પઢિયા સંપિંડિયા ઉવાગચ્છિજ્જા' વસ્ત્રાદિ ઉપકરણ કો લે લેનેકી હચ્છા સે ઇકત્રિત હોકહ હુણ્ડ કે હુણ્ડ આજાતે હૈં યા આનેવાલે હૈં એસા જાન લે તો મી 'નો તેસિં મીઓ ઉમ્મગ્ગેણ' ઉન ચૌર ઢાકૂઓં કા મય સે ત્રસ્ત હોકર સાધુ ઓર સાધ્વી ઉન્માર્ગ સે 'ગચ્છિજ્જા' નહીં જાય અપિતુ 'જાવ સમાહી' યાવત્ અલ્પ ઉત્સુક હોકર હી ઉદાસીનતા કે સાથ શાન્તચિત્ત હોકર ઓર

'ગામાણુગામં દૂઢ્જિજ્જા' એક ગામથી બીજે ગામ જવુ કે જેથી સંયમની વિરાધના થાય નહીં. 'સે મિક્કૂ વા મિક્કુણી વા' એ પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'ગામાણુગામં દૂઢ્જમાણે' એક ગામથી બીજે ગામ જતા 'અંતરા સે વિહં સિયા' એમના માર્ગમા ગાઠ જ ગલ આવે 'સે જં પુણ વિહં જાણિજ્જા' અને તે જ ગલને આ કહેવામાં આવનાર રીતે તે બાણે કે 'ઈમંસિ સ્વલ્લ વિહંસિ' આ ભય કર એવા ગાઠ જ ગલમાં 'વહ્વે આમોસગા' ઘણા આમોષક અર્થાત ચોર હુટારાઓ. 'ઉવગરણપઢિયા' વસ્ત્રાદિ ઉપ-કરણોને લેવાની ઇચ્છાથી 'સંપિંડિયા' એકઠા થઇને 'ઉવાગચ્છિજ્જા' આવી રહ્યા છે. તેમ બાણે તો પણ 'નો તેસિં મીઓ ઉમ્મગ્ગેણ ગચ્છિજ્જા' એ ચોર હુટારાઓના ડરથી ભય ભીત થઇને સાધુ કે સાધ્વીએ અવળા રસ્તેથી જવુ નહીં 'જાવ સમાહી' પરંતુ યાવત્ અલ્પ ઉત્સુક થઇને ઉદાસીનપણાથી શાન્તચિત્ત રાખીને અને સમાહિત અર્થાત્ સમાધિ

તદનન્તરમ્ સંયતમેવ યતનાપૂર્વકમેવ 'ગામાણુગામં દૂઝ્જિજ્ઞા' ગ્રામાનુગ્રામસ્-ગ્રામાદ્ગ્રામા-
ન્તરં દૂયેત્-ગચ્છેત્ ॥ સૂ. ૨૭ ॥

મૂલમ્—'સે ભિક્ખુ વા ભિક્ખુણી વા ગામાણુગામં દૂઝ્જમાણે અંતરા
સે આમોસગા સંપિંડિયા ઉવાગચ્છિજ્ઞા, તેણં આમોસગા એવં વઙ્ગા
આડસંતો ! સમણા ! આહરણં વત્થં વા પાયં વા કંબલં વા પાયપુંછણં
વા દેહિ નિક્ખિલ્લવાહિ, તં નો દિજ્ઞા નિક્ખિલ્લવિજ્ઞા, નો વંદિય વંદિય
જાઈજ્ઞા, નો અંજલિં કટ્ટુ જાઈજ્ઞા, નો કલ્લણપિંડિયાણ જાઈજ્ઞા, ધમ્મિ-
યાણ જાયણાણ જાઈજ્ઞા, તુસિણીયભાવેણ વા તેણં આમોસગા સયં
કરણિજ્ઞંતિ કટ્ટુ અક્કોસંતિ વા જાવ ઉદ્ધવિંતિ વા વત્થં વા પાયં વા
કંબલં વા પાયપુંછણં વા અચ્છિદિજ્ઞ વા જાવ પરિટ્ટવિજ્ઞ વા, તં નો
ગામસંસારિયં કુજ્ઞા, નો રાયસંસારિયં કુજ્ઞા, નો પરં ઉવસંકમિત્તુ બૂયા-
આડસંતો ! ગાહાવર્ઘ, એણ જલ્લુ આમોસગા ઉવગરણપિંડિયાણ સયં
કરણિજ્ઞંતિ કટ્ટુ અક્કોસંતિ વા જાવ પરિટ્ટવંતિ વા, એયપ્પગારં મણં
વા વાયં વા નો પુરઓ કટ્ટુ વિહરિજ્ઞા, અપ્પુસ્સુણ જાવ સમાહીણ તઓ
સંજયામેવ ગામાણુગામં દૂઝ્જિજ્ઞા, એણ જલ્લુ તસ્સ ભિક્ખુસ્સ ભિક્ખુ-
ણીણ વા સામગ્ગિયં, જં સવ્વટ્ટેહિં સહિણ સયા જણ્ઞજાસિ તિવેમિ ॥ ૨૮ ॥

ઇરિયાજ્ઞયણસ્સ તઙ્ગોદેસો સમત્તો,

તઙ્ગયં ઇરિયાજ્ઞયણં સમત્તં ।

સમાહિત-અર્થાત્ સમાધિ યુક્ત હોકર 'તઓ સંજયામેવ ગામાણુગામં દૂઝ્જિજ્ઞા' સંયમ પૂર્વક હી એક ગ્રામ સે દૂસરે ગ્રામ જાય જિસસે સંયમ કી વિરાધના નહીં હો ક્યોંકિ સંયમ નિયમ વ્રત કા પાલન કરના હી સંયમશીલ સાધુ ઓર સાધ્વી કા મુખ્ય ઉદ્દેશ માના જાતા હૈં હસલિયે હમેશા સંયમ પાલન કરના પરમ કર્તવ્ય સમઘના ચાહિયે ॥ સૂ. ૨૭ ॥

યુક્ત થઈને 'તઓ સંજયામેવ' સંયમ પૂર્વક જ 'ગામાણુગામં દૂઝ્જિજ્ઞા' એક ગામથી બીજે ગામ જવુ. કે જેથી સંયમની વિરાધના થાય નહીં. કેમ કે-સંયમ નિયમ અને વ્રતાનું પાલન કરવું એજ સાધુ અને સાધ્વીના મુખ્ય ઉદ્દેશ માનવામાં આવે છે. તેથી હમેશા સંયમ પાલન કરવું એને જ પોતાનું કર્તવ્ય સમજવું. ॥ સૂ. ૨૭ ॥

છાયા સ મિશ્રુર્વા મિશ્રુકી વા ગામાનુગ્રામં દ્યમાનઃ અન્તરા તસ્ય આમોષકાઃ સંપિણ્ડિતાઃ ઉપાગચ્છેયુઃ, તે સ્વલ્પ આમોષકાઃ એવં વદેયુઃ આયુષ્મન્તઃ શ્રમણાઃ ! આહર, એતદ્ વસ્ત્રં વા પાત્રં વા કમ્બલં વા પાદપ્રોઞ્છનં વા દેહિ નિશ્ચિપ, તં નો દદ્યાત્ નિશ્ચિપેદ્ વા, નો વન્દિત્વા વન્દિત્વા યાચેત, નો અઙ્ગલિં કૃત્વા યાચેત, નો કરુણપ્રતિજ્ઞયા યાચેત, ધાર્મિકયા યાચનયા યાચેત, તૃણીકમાથેન વા, તે સ્વલ્પ આમોષકાઃ સ્વયંકરણીયમિતિકૃત્વા આક્રોશન્તિ વા યાવદ્ ઉદ્દ્રાવયન્તિ વા. વસ્ત્રં વા પાત્રં વા કમ્બલં વા પાદપ્રોઞ્છનં વા આચ્છિન્ધુર્વા યાવત્ પરિષ્ઠાપયેયુર્વા, તં નો ગ્રામસંસારણીયં કુર્યાત્, નો રાજસંસારણીયં કુર્યાત્, નો પરમ્ ઉપસંક્રમ્ય ધ્રુવાત્-આયુષ્મન્ ! ગૃહપતે ! એતે સ્વલ્પ આમોષકાઃ ઉપકરણપ્રતિજ્ઞયા સ્વયં કરણીયમિતિકૃત્વા આક્રોશન્તિ વા યાવત્ પરિષ્ઠાપયન્તિ વા, એતત્પ્રકારં મનો વા વાચં વા નો પુરતઃ કૃત્વા વિહરેત્, અલ્પોત્સુકો યાવત્ સમાહિતઃ તતઃ સંયતમેવ ગ્રામાનુગ્રામમ્ દૂયેત, એતત્ સ્વલ્પ મિશ્રુકસ્ય મિશ્રુકયા વા સામગ્ર્યમ્ યત્ સર્વાયેઃ સહિતઃ સમિતઃ યતેત્ ઇતિ જ્ઞવીમિ । ઈર્ષ્યાધ્યયનસ્ય તૃતીયોદેશઃ સમાપ્તઃ । ઈર્ષ્યાધ્યયનં સમાપ્તમ્ ॥ સૂ. ૨૮ ॥

ટીકા-સમ્પ્રતિ ઈર્ષ્યાધ્યયનસ્ય વક્તવ્યતામુપસંહરન્નાહ-‘સે મિશ્રુ વા મિશ્રુણી વા’ સ મિશ્રુર્વા મિશ્રુકી વા ‘ગામાનુગ્રામં દૂઙ્જમાણે ગ્રામાનુગ્રામમ્-ગ્રામાન્તરમ્ દ્યમાનઃ ગચ્છન્’ ‘અંતરા સે આમોસગા સંપિણ્ડિયા ગચ્છિજ્ઞા’ અન્તરા-માર્ગમધ્યે તસ્ય ગચ્છતઃ સાધોઃ આમોષકા-ચૌરાઃ સંપિણ્ડિતાઃ સંધીધૃતા એકત્રીયુય આગચ્છેયુઃ-ઉપત્થિતાઃ સ્યુ, અથચ ‘તેણં આમોસગા એવં વદ્જ્ઞા’ તે સ્વલ્પ આમોષકાઃ સ્તેનાઃ એવમ્-વક્ષ્યમાણરીત્યા યદિ વદેયુઃ-કથયેયુઃ-‘આડસંતો ! સમણા !’ આયુષ્મન્તઃ ! શ્રમણાઃ ‘આહર એયં વત્થં વા પાયં વા કંબલં વા પાયપુંછણં વા’ આહર-આનય એતદ્ વસ્ત્રં વા પાત્રં વા, કમ્બલં વા પાદપ્રોઞ્છનં વા ‘દેહિ

અથ ઈર્ષ્યાધ્યયન કો વક્તવ્યતા કા ઉપસંહાર કરતે હુએ કહતે હૈં-

ટીકાર્થ-‘સે મિશ્રુ વા મિશ્રુણી વા, ગામાનુગ્રામં દૂઙ્જમાણે’ વહ પૂર્વોક્ત મિશ્રુ સંયમશીલ સાધુ ઓર મિશ્રુકી સાધ્વી એક ગ્રામ સે દૂસરે ગ્રામ જાતે હો ઓર ગ્રામાન્તર જાતે હુએ ઉસ સાધુ કો ‘અંતરા સે આમોસગા સંપિણ્ડિયા ગચ્છિજ્ઞા’ માર્ગ કે મધ્ય મેં યદિ કોઈ આમોષક અર્થાત્ ચોર ઢાકૂ કા સંઘ આજાય ઓર ‘તેણં આમોસગા એવં વદ્જ્ઞા’ વે ચોર ઢાકૂ કા સપુરાય યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે બોલે કિ ‘આડસંતો સમણા’ હે આયુષ્મન્ ! અગવન્ ! શ્રમણ સાધુ ‘આહર એયં વત્થં વા પાયં વા કંબલં વા પાયપુંછણં વા’ યહ વસ્ત્ર, યા પાત્ર

હવે ઈર્ષ્યાધ્યયનના કથનને ઉપસંહાર કરતા સૂત્રકાર કહે છે -

ટીકાર્થ-‘સે મિશ્રુ વા મિશ્રુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘ગામાનુગ્રામ દૂઙ્જમાણે’ એક ગામથી બીજે ગામ જતા ‘અંતરા સે આમોસગા સંપિણ્ડિયા ગચ્છિજ્ઞા’ એ સાધુને માર્ગમા જો કોઈ ચોર છુટારાનું ટોળું આવી અથ અને ‘તે ણં આમોસગા એવં વદ્જ્ઞા’ અને તે ચોર છુટારાઓ જો એમ કહે કે-‘આડસંતો સમણા’ હે આયુષ્મન્ !

निक्खिवाहि' देहि निक्षिप-संस्थापय अत्र वस्त्रादिकमितिरीत्या यदि स्तेनाः वस्त्रादिकं याचेरन्' तर्हि 'तं नो दिज्जा निक्खिज्जा' तद् वस्त्रादिकं चतुर्विधमुपकरणं नो दद्यात् नो निक्षिपेद् वा 'नो वंदिय वंदिय जाइज्जा' नो वा वन्दित्वा वन्दित्वा याचेत् यदि इठात् स्तेनाः साधूनां वस्त्रादिकम् गृह्णीयुतर्हि तान् स्तेनान् प्रणम्य वस्त्रादिकं नो याचेत् 'नो अंजलिं कइडु जाइज्जा' नो वा अञ्जलिं कृत्वा दीनः सन् याचेत् 'नो कलुणपडियाए जाइज्जा' नो वा करुण-प्रतिज्ञया करुणापूर्वकं याचेत्, अपितु 'धम्मियाए जायणाए जाइज्जा' धार्मिक्या धर्मपरिपूर्णया याचनया धर्मोपदेशपूर्वकं याचेत् 'तुसिणीयभावेण वा' तूष्णीकभावेन-तूष्णीकोभूत्वा वा

या कम्बल या पादप्रोच्छन 'देहि निक्खिवाहि' हम को देदो अर्थात् यहां पर वस्त्रादि को रख दो इस प्रकार यदि वे चोर बगैरह वस्त्रादि की याचना करे तो 'तं नो दिज्जा निक्खिज्जा' वह साधु उस वस्त्रादि को या चतुर्विध उपकरण जात को नहीं दे और उन चोर डाकुओं के सामने भी नहीं रखे और यदि वे चोर डाकू जबरदस्ती साधु से वस्त्रादि चतुर्विध उपकरण जात के लेले या छीन ले तो उस वस्त्रादि को वापस लेने के लिये 'नो वंदिय वंदिय जाइज्जा' साधु बार बार वन्दना नमस्कार या प्रणाम कर याचना नहीं करे और 'नो अंजलिं कइडु जाइज्जा' अञ्जलि बान्ध कर अर्थात् हाथ जोड़कर भी दीन दुःखी होकर साधु उन चोर डाकुओं से जबरदस्ती छीनकर लिये हुए वस्त्रादि चतुर्विध उपकरण जात की याचना नहीं करे 'नो कलुणपडियाए जाइज्जा' एवं करुणापूर्वक अपहृत वस्त्रादि की याचना नहीं करे अपितु 'धम्मियाए जायणाए जाइज्जा' धार्मिक उपदेश पूर्वक ही अपहृत वस्त्रादि की याचना करे या 'तुसिणीयभावेण वा'

लगवन्। श्रमण! 'जाहर एय वत्थं वा पायं वा' आ वस्त्र के पात्र अथवा 'कंबलं वा पाय-प्रुच्छणं वा' कम्बल के पादप्रोच्छन वस्त्र 'देहि निक्खिवाहि' अभिने आपी हो अर्थात् आ तमारवस्त्रादि उपकरणो अर्हिया भूरी हो आ रीते ते चोर विगेरे वस्त्रादिनी याचना करे तो 'तं नो दिज्जा' साधुये वस्त्रादि चतुर्विध उपकरणो तेमने आपवा नही 'निक्खि-विज्जा' तेमन तेमनी सामे पणु रागवा नही. अने जे ते चोर छुटारा जेरणुलमथी तेमनी पासिरी वस्त्रादि उपकरणोने छुटवी ले के गलात्कारथी लथ ले तो जे वस्त्रादि उपकरणोने पाछा भेगववा भाटे साधुये तेमने 'नो वंदिय वंदिय जाइज्जा' बार बार वंदना करी करीने ते करी करीने पाछा भागवा नही तथा 'नो अंजलिं कइडु जाइज्जा' अंजली करीने अर्थात् हाथ जेडीने पणु हु भीनी भाइक थधने साधुये जे चोर छुटारा पासिथी जे वस्त्रादि उपकरणोने पाछा भागवा नही. तथा 'नो कलुणपडियाए जाइज्जा' करुणा पूर्वक अर्थात् दयार्द्र थधने पणु जे हरणु करेवा वस्त्रादिनी याचना करवी नही. परंतु 'धम्मियाए जायणाए जाइज्जा' धार्मिक उपदेश पूर्वक न ते हरणु करेवा वस्त्रादि उपकरणोनी भागणी करवी अथवा 'तुसिणीय भावेण वा' मौन न रहेवु 'ते णं आमोसगा

याचेत 'तेणं आमोसगा सयं करणिज्जंति कट्टु अक्कोसंति वा' ते खलु आमोपकाः स्तेनाः स्वयं करणीयम्-स्वकरणीयम् स्वकर्तव्यमितिकृत्वा यदि अक्रोशन्ति आक्रोशेणुः 'जाव उद्विविति वा' यावद् उद्वावयन्ति वा 'वत्थं ना पायं वा कंबलं वा पादपुच्छं वा' वत्थं वा पात्रं वा कम्बलं वा पादप्रोच्छन्नं वा 'अच्छिदिज्ज वा जाव परिद्विज्ज वा' यदि अस्तिग्गुः हठाद् गृहीयुः यावद्-परिष्ठापयेयुर्वा क्वचिद् भूमौ परिष्ठापनं कुर्यात् 'तं नो गामससारियं कुज्जा' तद् वस्त्राद्यपहरणं नो ग्रामसंसारणीयम् ग्रामे प्रचारणं कुर्यात्, ग्रामादौ न वस्मैचित् तत् कथनीयम् 'नो रायसंसारियं कुज्जा' नो राजसंसारणीयं नापि राजकुलादौ तस्य वस्त्राद्यपहरणस्य प्रचारं कुर्यात् 'नो परं उवसंक्रमित्तु वूया' नो परं कश्चिद् गृहस्थं वा उपसंक्रम्य-उपगम्य ब्रूयात्-चौरचेष्टितं वस्त्राद्यपहरणरूपं कथयेत् कुत्रापि तस्य प्रचारं न कुर्यादित्यर्थः, कया रीत्या प्रचारं न कुर्यादित्याह-'आउसंतो ! गाहावड्' हे आयुष्मन् ! गृहपते, 'एए खलु आमोसगा' एते खलु आमोपकाः वस्त्राद्युपहरणहर्तारश्चौराः 'उवगरणपडियाए' उपकरण-

उपचाप ही मौन धारण पूर्वक याचना करे-'ते ण आमोसगा सयं करणिज्जंति कट्टु अक्कोसंति' वे आमोषक चौर डाकू यदि अपना कर्तव्य सम्झाकर जोर से चिल्लाये और 'जाव उद्विविति वा' यावत् दण्डे से मारे या जीवन से रहित करना चाहे अथवा 'वत्थं वा पायं वा कंबलं वा पादपुच्छं वा' अपहृत वस्त्रादि चतुर्विध उपकरण जातको 'अच्छिदिज्ज वा जाव परिद्विज्ज वा' वहां पर या कहीं दूसरे स्थान पर छोड़ दे तो 'तं नो गामससारियं कुज्जा' साधु उस वस्त्रादि को छीन लेने की बात का ग्राममें प्रचार नहीं करे अर्थात् जबरदस्ती छीनकर लिये हुए वस्त्रादि को छीन लेने की बात ग्रामादि में किसी को भी नहीं कहे एवं 'नो राजसंसारियं कुज्जा' राजकुल में भी वस्त्रादि के अपहरण का प्रचार प्रसार नहीं करे अर्थात् 'नो परं उवसंक्रमित्तु वूया' एवं किसी गृहस्थ के पास भी नहीं कहे हे आयुष्मन् ! गृहपति ! ये चौर 'एए खलु आमोसगा उवगरणपडियाए' लोग वस्त्रादि को ले लेने की इच्छा से वस्त्रादि का

सयं करणिज्ज तिकट्टु' ते चौर छुटाराओ ने पोताणु' कर्तव्य समझने 'उक्कोसंति वा' नेर नेरथी अवाण् ठरे अथवा 'जाव उद्विविति वा' यावत् हंठाधी मारे अगर लपन रहित करवा छूछे अथवा 'वत्थं वा पायं वा कंबलं वा पादपुच्छं वा' हरणु ठरेव वस्त्रादि यत्तुविध उपकरणे 'अच्छिदिज्ज वा जाव परिद्विज्ज वा' त्यां न अगर डोर्ध पीन स्थान पर है छी हे अथवा वर्र नय पणु 'तं नो गामससारियं कुज्जा' साधुओ ते वस्त्रादि छुट्यानी बात ग्राममां नर्र डोर्धपणु ग्राममा ससारी डोर्धोने कहेवी नही, तथा 'नो राजससारियं कुज्जा' राजकुणमां पणु वस्त्रादि अपहरणनी बात कहेवी नही, तथा 'नो परं उवसंक्रमित्तु वूया' डोर्ध अन्य गृहस्थनी पासे नर्रने पणु ओ वस्त्रादि हरणुनी बात कहेवी नही नेम के 'आउसंतो गाहावड् एए खलु आमोसगा' हे आयुष्मन् गृह-

चओवचइयाइं विप्परिणामधम्माइं भवंतीति अक्खायाइं ॥सू० १॥

छाया-स भिक्षुर्भिक्षुकी वा इमान् वागाचारान् श्रुत्वा निश्चय्य इमान् अनाचारान् अनाचीर्णपूर्वान् जानीयात्-ये क्रोधाद् वा वाचं विप्रयुञ्जति ये मानेन वा वाचं विप्रयुञ्जन्ति ये मायाया वा वाचं विप्रयुञ्जन्ति ये लोभाद् वा वाचं विप्रयुञ्जन्ति ये जानाना वा परुषं वदन्ति अजानाना वा परुषं वदन्ति सर्वं चैतत् सावद्यं वर्जयेद् विवेकमादाय, ध्रुवं चैतत् जानीयात् अध्रुवं चैतत् जानीयात् अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा लब्ध्वा नो लब्ध्वा भुक्त्वा नो भुक्त्वा अथवा आगतः, अथवा नो आगतः, अथवा एति अथवा नो एति अथवा एष्यति अथवा नो एष्यति अत्रापि आगतः, अत्रापि नो आगतः, अत्रापि एति, अत्रापि नो एति अत्रापि एष्यति, अत्रापि नो एष्यति, अनुविचिन्त्य निष्ठाभाषी समित्या संयतः भाषां भाषेत, तद्यथा-एकवचनम् १ द्विवचनम् २ बहुवचनम् ३ स्त्रीवचनम् ४ पुरुषवचनम् ५ नपुंसकवचनम् ६ अध्यात्मवचनम् ७ उपनीतवचनम् ८ अपनीतवचनम् ९ उपनीतापनीतवचनम् १० अपनीतोपनीतवचनम् ११ अतीतवचनम् १२ प्रत्युत्पन्नवचनम् १३ अनागतवचनम् १४ प्रत्यक्षवचनम् १५ परोक्षवचनम् १६ स एकवचनं वदिष्यामीति एकवचनम् वदेत् यावत् परोक्षवचनं वदिष्यामीति परोक्षवचनम् वदेत्, स्त्री वा एषा, पुरुषो वा एषः, नपुंसक वा एतत्, एतद् वा चैतद् अन्यद् वा चैतत्, अनुविचिन्त्य निष्ठाभाषी समित्या संयतः भाषां भाषेत, इत्येतानि आयतनानि उपातिक्रम्य, अथ भिक्षुः जानीयात् चत्वारि भाषाजातानि तद् यथा-सत्यमेकं प्रथमं भाषाजातम् (१) द्वितीया मृषा (२) तृतीया सत्यमृषा (३) या नैव सत्या नैव मृषा नैव सत्यामृषा असत्यामृषा नाम तत् चतुर्थं भाषा जातम्, अथ ब्रवीमि ये अतीता ये प्रत्युत्पन्ना ये अनागता अर्हन्तो भगवन्तः सर्वे ते एतानि चैव चत्वारि भाषाजातानि अभाषन्त वा भाषन्ते वा भाषिष्यन्ते वा व्यजिज्ञपन् वा विज्ञापयिष्यन्ति वा विज्ञापयन्ति, सर्वाणि च एतानि अचित्तानि वर्णयन्ति, गन्धवन्ति, रसवन्ति, स्पर्शवन्ति, चयोपचयिकानि विपरिणामधर्माणि भवन्तीति आख्यातानि ॥ सू० १॥

टीका-‘पूर्वम् ईयांसमित्यध्ययने विशुद्धपिण्डानयनार्थं गमनविधिः प्रतिपादितः तत्र च गतेन मार्गेण वा कीदृशं वचनं वक्तव्यं कीदृशञ्च वचनं न वक्तव्यमित्यनेन प्राप्तस्य भाषा-

चतुर्थं भाषाजात अध्ययन प्रारंभ

पहले ईयांसमिति नाम के तृतीय अध्ययन में विशुद्ध शिक्षा लाने के लिये गमन विधि बतलायी गयी है, उस शिक्षा लाने के लिए गये हुए या जाते हुए साधु और साध्वी को मार्ग के लिये मध्य में किस प्रकार का वचन बोलना चाहिये

यथा लापाजात अध्ययनो प्रारंभ

आ पहले ईयांसमिति नामना त्रीन अध्ययनमा विशुद्ध शिक्षा लाववा माटे गमनविधि अतावपमा आवी छे. ओ शिक्षा लाववा माटे गयेला के जता साधु साध्वीने मार्गमा केवा भ्रष्टावती नाणी ओलवती अने केवा भ्रष्टावती नाणी न ओलवती ओ कथन

જાતાધ્યયનસ્ય ચત્વારિ અનુયોગદ્વારાણિ ભવન્તિ તત્ર દ્રવ્યજાતસ્ય ઉત્પત્તિજાત-પર્યવજાત-
અન્તરજાત-ગ્રહણજાતમેદેન ચાતુર્વિધ્યં ભવતિ, તત્ર યાનિ દ્રવ્યાણિ ભાષાવર્ગણાન્તઃપાતિતયા
કાયયોગેન ગૃહીતાનિ વાગ્યોગેન નિસૃષ્ટાનિ ભૂત્વા ભાષાત્વેન પ્રાદુર્ભૂયન્તે તદુત્પત્તિજાતમુચ્યતે,
૯તાવતા ભાષાત્વેન ઉત્પન્નં દ્રવ્યસ્મૃ ઉત્પત્તિજાતમિતિ ફલિતમ્, યાનિ પુનર્દ્રવ્યાણિ તૈરેવ
વાગ્નિસૃષ્ટભાષાદ્રવ્યૈર્વિશ્રેણિસ્થાનિ ભાષાવર્ગણાન્તઃપાતીનિ ભૂત્વા નિસૃષ્ટદ્રવ્યપરાઘાતેન
ભાષાપર્યાયત્વેનોત્પદ્યન્તે તાનિ દ્રવ્યાણિ પર્યવજાતશબ્દેન વ્યપદિશ્યન્તે, યાનિ પુનર્દ્રવ્યાણિ
અન્તરાલે સમશ્રેણ્યામેવ નિસૃષ્ટદ્રવ્યમિશ્રિતાનિ ભૂત્વા ભાષાપરિણામં ભજન્તે તાનિ દ્રવ્યાણિ
અન્તરજાતશબ્દેન વ્યવહ્રિયન્તે, યાનિ તુ દ્રવ્યાણિ સમશ્રેણિવિશ્રેણિસ્થાનિ ભૂત્વા ભાષાત્વેન

और किस प्रकार का वचन नहीं बोलना चाहिये इस के कथन से प्राप्त भाषा
जात नामका अध्ययन आरम्भ किया जाता है—भाषा जात अध्ययन के चार
अनुयोगद्वार होते हैं, उनमें द्रव्यजात के १-उत्पत्ति जात, २-पर्यवजात, ३-
अन्तर जात, और ४-ग्रहण जात के भेदों से चार भेद होते हैं उन में जो
द्रव्य, भाषा वर्गणा के अन्दर आ जाने से काययोग से गृहीत होते हैं और
वाग्योग से बाहर निकाले जाने पर भाषा रूपमें उत्पन्न होते हैं उस द्रव्य
जान को उत्पत्ति जात कहते हैं, अर्थात् भाषा रूप से उत्पन्न द्रव्य उत्पत्ति जात
कहलाता है और जो द्रव्य उन्हीं वाग् निसृष्ट भाषा द्रव्यों से विश्रेणिस्थ होते
हुए भाषा वर्गणा के अन्दर पड़कर निसृष्ट-बाहर निकाले गये द्रव्यों के परा-
घात से भाषापर्यायके रूपमें उत्पन्न होते हैं उन द्रव्योंको पर्यवजात शब्द से
व्यवहार किया जाता है और जो द्रव्य मध्य में समश्रेणी में ही रहते हुए नि-
सृष्ट-बाहर निकाले गये द्रव्यों से मिश्रित होकर भाषा रूप में परिणत हो
जाते हैं उन द्रव्यों को अन्तर जात शब्द से व्यवहार किया जाता है किन्तु जो
द्रव्य समश्रेणी ओर विश्रेणी में रहते हुए भाषा रूप में परिणत होते हुए कर्ण-

સંબંધી આ ભાષાજાત નામના અધ્યયનને પ્રારંભ કરવામા આવે છે. ભાષાજાત અધ્ય-
યનના ચાર અનુયોગ દ્વાર છે, તેમા દ્રવ્યજાતના ઉત્પત્તિજાત ૧, પર્યવજાત ૨, અન્તર-
જાત ૩, અને ગ્રહણજાત ૪ ના ભેદથી ચાર ભેદ થાય છે. તેમાં દ્રવ્ય, ભાષા
વર્ગણામા આવી જવાથી કાયયોગથી ગ્રહીત હોય છે. અને વાગ્ યોગથી બહાર
ઠહાડવાથી ભાષાપણથી ઉત્પન્ન થાય છે. એ દ્રવ્ય જાતને ઉત્પત્તિ જાત કહે છે.
અર્થાત્ ભાષાપણથી ઉત્પન્ન થયેલ દ્રવ્ય ઉત્પત્તિ જાત કહેવાય છે અને જે દ્રવ્ય એ જ
વાણીથી નીકળેલ ભાષા દ્રવ્યોથી વિશ્રેણિસ્થ થઈને ભાષા વર્ગણાની અંદર પડીને બહાર
ઠહાડવામા આવેલ દ્રવ્યોના અથડાવાથી ભાષાપર્યાયરૂપે ઉત્પન્ન થાય છે. એ દ્રવ્યોના
પર્યવજાત શબ્દથી વ્યવહાર કરવામા આવે છે. પરંતુ જે દ્રવ્ય સમશ્રેણી અને વિશ્રેણીમાં
રહીને ભાષાપણથી પરિણત થઈને કર્ણ શબ્દોની વિવરમાં અર્થાત્ જાનની અંદર

પરિણતાનિ કર્ણશબ્દકુલીવિવરપ્રવિષ્ટાનિ ગૃહ્યન્તે તાનિ સ્વલ્પ દ્રવ્યઃ અનન્તપ્રદેશિકાનિ ક્ષેત્રતઃ અસંખ્યેયપ્રદેશાવગાદાનિ, કાલતઃ એકદ્વિત્ર્યાદિ યાવદસંખ્યેયસમયસ્થિતિકાનિ ભાવતો વર્ણગન્ધરસસ્પર્શવન્તિ તાનિ ચૈવંભૂતાનિ દ્રવ્યાણિ ગ્રહણજાતશબ્દેન વ્યપદિશ્યન્તે, યસ્મિન્ ક્ષેત્રે ભાષાજાતં વ્યાવર્ણિતં ભવતિ યાવન્માત્રં વા ક્ષેત્રં સ્પૃશ્યતિ તત્ ક્ષેત્રજાતં બોધ્યમ્, एवं यस्मिन् काले भाषाजातं व्यावर्ण्यते तत् कालजातमवगन्तव्यम्, तानि एव स्वल्प उत्पत्ति पर्यवान्तर-ग्रहणद्रव्याणि यदा शब्दोऽयमिति श्रोतुर्बुद्धिं जनयन्ति तद् भाषाजातमुच्यते, अत्र तु द्रव्य-भाषाजातस्याधिकारो बोध्यः, द्रव्यस्यैव प्राधान्येन विवक्षितत्वात्, तथा द्रव्यस्य विशिष्टा-वस्थाया भावरूपत्वेन भावभाषाजातस्यापि अधिकारो ज्ञेयः तत्र यद्यपि द्वयोरपि उद्देशयोः

શબ્દકુલી કે વિવર મેં અર્થાત્ કાલ કે અન્દર પ્રવિષ્ટ હોકર ગૃહીત હોતે હૈં વે સમી દ્રવ્ય દ્રવ્ય કી અપેક્ષા સે અનન્ત પ્રદેશવાલે ઔર ક્ષેત્ર કી અપેક્ષા સે અસંખ્યેય અપરિગણિત સમય (ક્ષણ) મેં રહને વાલે હોતે હૈં ઔર ભાવ કી અપેક્ષા સે વર્ણ ગન્ધ રસ ઔર સ્પર્શવાલે ઉન દ્રવ્યોં કો ગ્રહણ જાન શબ્દ સે વ્યવહાર ક્રિયા જાતા હૈ ઔર જિસ ક્ષેત્ર મેં ભાષા જાત વ્યાવર્ણિત હોતા હૈ એવં જિતને ક્ષેત્ર કો સ્પર્શ કરતા હૈ ઉસ ભાષા જાત કો ક્ષેત્રજાત કહતે હૈં હિસ પ્રકાર જિસ કાલ મેં ભાષાજાત વ્યાવર્ણિત હોતા હૈ ઉસ ભાષાજાત કો કાલજાત કહતે હૈં, વહી પૂર્વોક્ત ઉત્પત્તિ-પર્યવ-અન્તર ઔર ગ્રહણ રૂપ ચાર પ્રકાર કે દ્રવ્ય જબ શ્રોતા કો 'યહ શબ્દ હૈ' હિસ પ્રકાર કી બુદ્ધિ કો ઉત્પન્ન કરતે હૈં ઉસ કો ભાવજાત કહતે હૈં યહાં તો કેવલ દ્રવ્ય ભાષાજાત કા હી અધિકાર સમ-જ્ઞનાં ચાહિયે ક્યોંકિ હિસ ભાષાજાત અધ્યયન મેં પ્રધાન રૂપ સે દ્રવ્ય હી વિવ-ક્ષિત હૈ ઔર દ્રવ્ય કી વિશિષ્ટ અવસ્થા કો હી ભાવ રૂપ હોને સે ભાવ ભાષા-જાત કા ભી અધિકાર સમજ્ઞનાં ચાહિયે, હિસ ભાષાજાત અધ્યયન કે દોનોં

પ્રવેશ કરીને ગૃહીત થાય છે એ બધા દ્રવ્ય દ્રવ્યની અપેક્ષાથી અનન્ત પ્રદેશવાળા અને ક્ષેત્રની અપેક્ષાથી અસંખ્ય પ્રદેશમાં વ્યાપ્ત થાય છે અને કાળની અપેક્ષાથી એક, બે, ત્રણ અને ચાર વિગેરે અસંખ્ય અપરિગણિત સમય (ક્ષણ) માં રહેનારા હોય છે. અને ભાવની અપેક્ષાથી વર્ણ, ગંધ, રસ અને સ્પર્શવાળા એ દ્રવ્યોને ગ્રહણ ભાત શબ્દોથી વ્યવહાર કરાય છે. અને જે ક્ષેત્રમાં ભાષાભાત વર્ણિત થાય છે, અને જેટલા ક્ષેત્રો સ્પર્શ કરે છે. એ ભાષાભાતને ક્ષેત્રભાત કહે છે આ પ્રમાણે જે કાળમાં ભાષાભાત વર્ણિત થાય છે એ ભાષાભાતને કાળભાત કહે છે. એજ પૂર્વોક્ત ઉત્પત્તિ પર્યવ, અંતર અને ગ્રહણરૂપ ચાર પ્રકારના દ્રવ્ય બ્યારે શ્રોતાને આ શબ્દ છે એ રીતની બુદ્ધિ ઉત્પન્ન કરે છે, તેને ભાવભાત કહે છે અહીંયા તો કેવળ દ્રવ્ય ભાષાભાતનો જ અધિકાર સમ-જ્ઞવો કેમ કે-આ ભાષાભાત અધ્યયનમાં મુખ્ય રીતે દ્રવ્ય જ વિવક્ષિત થયેલ છે અને દ્રવ્યની વિશેષ અવસ્થાને જ ભાવરૂપ હોવાથી ભાવભાષા ભાતનો પણ અધિકાર સમજવો.

સાધૂનાં સાધ્વીનાં ક્રીદશં વચનં વક્તવ્યં ક્રીદશં ચ વચનં ન વક્તવ્યમિત્યેવં વચનવિશુદ્ધિ-
કારકતયા વર્ણનં કૃતં વર્તેતે તથાપિ કિંચિદ્ અનાન્તરવિશેષોઽસ્ત્યેવ, તથાહિ પ્રથમોદ્દેશકે
એકવચનાદિ પોદશવિધવચનવિભાગઃ, એવમ્ એવંભૂતં વચનં ભાષિતવ્યં નેવંભૂતં વચનં
ભાષિતવ્યમિતિ ચ વ્યાવર્ણિતમસ્તિ, દ્વિતીયોદ્દેશકેનુ ક્રોધાદિનામુત્પત્તિચિંથયા ન ભવતિ તથા
ભાષણીયમ્ इति વિશેષો વોધવ્યઃ, ઉત્તર-‘સર્વેઽવિ ય વચનવિસોદિધિભાગા તદ્વિ અત્થિ ડ
વિસેસો । વચનવિભક્તી પદમે ઉપ્પત્તી વજ્જનાવીણ્ ॥ इति । સર્વાવપિ ચ વચનવિશોધિકારકો
તથાપિ અસ્તિ તુ વિશેષઃ । વચનવિભક્તિઃ પ્રથમે ઉત્પત્તિવર્જનં દ્વિતીયં ॥ इति । સમ્પ્રતિ
સાધૂનાં સાધ્વીનાં ક્રીદશં વચનં વક્તવ્યં ક્રીદશી ભાષા ભાષિતવ્યા इत्यેવં રીત્યા વર્ણયિતુ-

હી ઉદ્દેશો મેં યથાપિ સાધુ ઓર સાધ્વી કો કિસ પ્રકાર કા વચન બોલના
ચાહિયે ઓર કિસ પ્રકાર કા વચન નહીં બોલના ચાહિયે इस तरह वचन की
विशुद्धि कारक के रूप में वर्णन किया गया है तथापि (फिर भी) कुछ न कुछ
अवान्तर विशेषता है ही, जैसे क्रि-प्रथम उद्देशक में एक वचनादि सोलह
प्रकार का वचनविभाग किया गया है और ऐसा वचन बोलना चाहिये ऐसा
वचन नहीं बोलना चाहिये इसका भी वर्णन किया गया है किन्तु द्वितीय उद्दे-
शकमें क्रोधादि जिस से उत्पन्न नहीं हो ऐसा वचन बोलना चाहिये इस तरह
दोनों उद्देशकों में परस्पर विशेषता समझनी चाहिये कहा भी है-‘सर्वेऽवि य
वचनकारणा तद्विभक्ति उ विसेसो । वचनविभक्ती पदमे उत्पत्ती वज्जना
वीण्’ इति सर्वावपि च वचनविशोधिकारकौ तथापि अस्ति तु विशेषः वचन
विभक्तिः प्रथमे उत्पत्ति वर्जने द्वितीये ॥ इति ॥

अब साधु और साध्वी को किस प्रकारका वचन बोलना चाहिये और
किस तरह की भाषा का प्रयोग करना चाहिये यह बतलाते हैं-

આ ભાષાજાત અધ્યયનના બંને ઉદ્દેશામાં બે કે સાધુ અને સાધ્વીએ કેવા પ્રકારના
વચન બોલવા અને કેવા પ્રકારના વચન ન બોલવા એ પ્રમાણે વચનની વિશુદ્ધિરૂપમા
વર્ણન કરવામાં આવેલ છે તો પણ કંઈને કંઈ અવાન્તર વિશેષતા છે જ જેમ કે-
પહેલા ઉદ્દેશામાં એક વચનાદિ સોળ પ્રકારના વચન વિભાગ કરવામાં આવેલ છે અને એવા
વચન બોલવા બોધ્યે અને એવા વચન ન બોલવા બોધ્યે એ પ્રકારનું પણ વર્ણન કરાયેલ
છે પરંતુ બીજા ઉદ્દેશામાં જેનાથી ક્રોધ વિગેરે ઉત્પન્ન ન થાય એવા વચન બોલવા
બોધ્યે એ બતાવેલ છે આ રીતે બેઉ ઉદ્દેશામાં પરસ્પર વિશેષતા સમજવી કંઈ પણ છે.-

सर्वेऽवि य वचनविसोदिधि कारणा तद्वि अत्थि ड विसेसो

वचनविभक्ती पदमे उप्पत्ती वज्जणा वीण इति

હવે સાધુ અને સાધ્વીને કેવા પ્રકારનું વચન બોલવું બોધ્યે અને કેવી ભાષાનો
પ્રયોગ કરવો બોધ્યે તે સૂચકાર કહે છે-

માહ-‘સે મિલ્લૂ વા મિલ્લુણી વા’ સ સંયમવાન મિલ્લુ વાં મિલ્લુકી વા ‘ઈમાઈં વયાયારાઈં સુચ્ચા નિસમ્મ’ ઇમાન્ અન્તઃકરણનિષ્પન્નાન્ વક્ષ્યમાણાન્ વાગાચારાન્ વાગૂં વ્યાપારાન્ શબ્દા-ચારાન્ इत्यर्थः श्रुत्या निश्चय-हृदि निश्चित्य ज्ञात्वा भाषासमित्या समितः सहितः सावधान-पूर्वकं भाषां भाषेत इत्यग्रेणान्वयः तत्र साधूनां साध्वीनाश्च यादृशी भाषा न भाषितव्या तां ज्ञापयितुं दर्शयन्नाह ‘इमाइ अणायाराइं अणारियपुच्चाइं जाणिज्जा’ इमान् वक्ष्यमाणप्रकारान् अनाचारान्-साधूनां साध्वीनाश्च भाषणायोग्यान्, अनाचीर्णपूर्वान्-पूर्वसाधुभिः पूर्वसाध्वी-भिश्च अनाचीर्णान् अव्यवहतान् न कदाचिदपि प्राक्काले प्रयुक्तान् एतादृशान् वचनजातान् परिवर्जयेत्तु जानीयात्, तथाहि ‘जे कोहा वा वायं विउंजंति’ ये जनाः क्रोधाद् वा वाचं विप्रयुज्जन्ति-प्रयुज्जते ‘जे माणा वा वायं विउंजंति’ ये जना मानाद्-अभिमानाद् मिथ्या-

‘સે મિલ્લૂ વા મિલ્લુણી વા’ વહ પૂર્વોક્ત મિલ્લુ સંયમશીલ સાધુ ઔર મિલ્લુ કી સાધ્વી ‘ઈમાઈં વયાયારાઈં સુચ્ચા નિસમ્મ’ હન અન્તઃકરણ સે નિષ્પન્ન હોનેવાલે વક્ષ્યમાણ વાગૂ વ્યાપાર રૂપ શબ્દ સમ્બન્ધી આચારોં કો સુનકર ઔર હૃદય મેં ઉસકે તાત્પર્ય કા અવધારણ કર અર્થાત્ સમજાવૂક્ષકર ભાષા સમિતિ સે સમિત ઔર સહિત હોકર અત્યન્ત સાવધાન પૂર્વક હી ભાષા કા પ્રયોગ કરેં હસ અગ્રિમ વક્ષ્યમાણ ક્રિયા કે સાથ સમ્બન્ધ જાનના ચાહિયે, અવ સાધુ ઔર સાધ્વી કો જિસ તરહ કી ભાષા નહીં બોલની ચાહિયે ઉસકો સમજાને કે લિયે દિસલાતે હુએ કહતે હૈં કિ ‘ઈમાઈં અણાયારાઈં’ હસ પ્રકાર કે વક્ષ્યમાણ રૂપસે સાધુ સાધ્વી કે લિયે નહાં બોલને યોગ્ય ઔર ‘અણારિય પુન્ચાઈં જાણિજ્જા’ પહેલે કે બી સાધુ ઔર સાધ્વી સે કબી બી નહીં બોલે ગયે હસ તરહ કે વચન જાત કો છોડ દેનેકે લિયે કહતે હૈં કિ ‘જે કોહા વા વાયં વિ ઉંજંતિ’ જો મનુષ્ય ક્રોધ સે વચનોં કા પ્રયોગ કરતે હૈં તથા ‘જે માણા વા વાયં

‘સે મિલ્લૂ વા મિલ્લુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘ઈમાઈં વયાયારાઈં સુચ્ચા આ અતઃકરણમાથી ઉત્પન્ન થવાવાળા વક્ષ્યમાણ વાગૂ વ્યાપાર રૂપ શબ્દ સમ્બન્ધી આચારોને સામળીને અને ‘નિસમ્મ’તેને હૃદયમા ધારણ કરીને અર્થાત્ બરાબર સમજીને ભાષા સમિતિથી સમિત અને સહિત થઈને અત્યંત સાવધાની પૂર્વક જ ભાષાનો પ્રયોગ કરવો. આગળ કહેવામા આવનાર ક્રિયાની સાથે આનો સબધ સમજવો.

હવે સાધુ અને સાધ્વીએ જે પ્રકારની ભાષા ન બોલવી જોઈએ તે સમજાવવા માટે કહે છે કે ‘ઈમાઈ અણાયારાઈ અણારિયપુન્ચાઈં જાણિજ્જા’ આ રીતના આગળ કહેવાના વચનો સાધુ સાધ્વીએ ન બોલવા યોગ્ય અને પહેલાના સાધુ કે સાધ્વીથી પણ ક્યારેય નહીં બોલાયેલા એવા પ્રકારના વચન સમજીને ત્યાગ કરવા માટે કહે છે-‘જે કોહા વા વાય વિંજંતિ’ જે મનુષ્ય ક્રોધથી વચનોનો પ્રયોગ કરે છે, તથા ‘જે માણા વા વાય વિંજંતિ’ જે મનુષ્ય મિથ્યાભિમાનથી વચન વિન્યાસ કરે છે, તથા ‘જે માયા

ભિમાનાદ્ વા વાચં વિપ્રયુજ્જન્તિ પ્રયુજ્જતે 'જે માયાએ વા વાચં વિડંજતિ' એ જના માયયા મોહાદ્ વા વાચં વિપ્રયુજ્જન્તિ શ્વદાન્ પ્રયુજ્જતે 'જે લોભા વા વાચં વિડંજતિ' એ જાના લોભાદ્ વા વાચં વિપ્રયુજ્જન્તિ વાગ્વ્યાપારં કુર્વન્તિ ભાષન્તે इत्यर्थः, તત્ર ક્રોધાદ્ યથા-ચૌરસ્ત્વમ્, નીચસ્ત્વમ્ इत्यादि, માનાદ્ યથા-અહમ્ ઉત્તમજાતિરસ્મિ, ત્વં હીન જાતિ-રસિ इत्यादि, માયયા યથા ગ્લાનોઽહમ્, અન્ય સન્દેશકં વા કેનાઽપ્યુપાયેન સાવચકમુક્ત્વા સહસા મમૈતદાયાત મિત્યેવં મિથ્યાદુષ્કૃતં કરોતિ इत्यादि। લોભાદ્ યથા અહમ્ અનેન પ્રકારેણ કથયામિ અતઃ કિશ્ચિદ્ લપ્સ્યે इत्यादि, एवं 'જાણઓ વા ફરસં વયંતિ અજાણઓ વા ફરસં વયંતિ' જાનાના વા પરુપં કઠોરવચનં વદન્તિ, અજાનાના વા પરુપં કઠોરવચનં વદન્તિ, ઇતાવતા કસ્યચિદપિ જનસ્ય દોષં જાનન્તો વા તદ્ દોષોદ્ઘાટનાર્થં પરુપં વદન્તિ તદ્દોષમ્ અજાનન્તો વા પરુપં વદન્તિ इति ફલિતમ્, सर्वं चैतद् वर्जनार्थमुपसंहरन्नाह-'सर्वं चेयं

વિડંજતિ' જો મનુષ્ય મિથ્યાભિમાન સે વચનોં કા પ્રયોગ કરતે હું એવં 'જે માયાએ વા વાચં વિડંજતિ' જો જન મોહમાયા સે વચનોં કા પ્રયોગ કરતે હું તથા 'જે લોભા વા વાચં વિડંજતિ' જો પુરુષ લોભ સે શબ્દોં કા પ્રયોગ કરતે હું જૈસે કિ ક્રોધ સે 'તુમ ચોર હો, તુમ નીચ અપ્રમ કાયર હો, इत्यादि, મિથ્યાભિમાન સે મેં અત્યન્ત ઉચ્ચ જાતિવાલા હૂં, ઔર તુમ નીચજાતિ વાલા હૈ' इत्यादि, ઔર માયા સે-'મેં ગ્લાન (વીમાર) હૂં' અથવા દૂસરે કે સન્દેશ ભેટ ઉપાયન કો કિસી બી ઉપાય સે સાવચ કહ કર સહસા કહ દે કી યહ સન્દેશ ભેટ ઉપાયન મેરાહી આયા હૈ इस प्रकार मिथ्या दुष्कृत करता हूँ इत्यादि, લોભ સે 'મેં इस प्रकार से कहूंगा तो सुझे कुछ मिलेगा' इत्यादि, इसी प्रकार 'जाणओ वा फरसं वयंति' जो जानते हुए कठोर वचन बोलते हैं अथवा 'अजाणओ वा फरसं वयंति' नहीं जानते हुए कठोर वचन बोलते हैं अर्थात् जो किसी मनुष्य के दोष को जानते हुए उस दोष को प्रकट करने के लिये कठोर वचन बोलते

વા વાચ વિડંજતિ' એ મનુષ્ય માયાથી વચનોનો પ્રયોગ કરે છે તથા 'જે લોભા વા વાચ' વિડંજતિ' એ પુરુષ લોભથી વાણીનો પ્રયોગ કરે છે. જેમ કે-ક્રોધથી તુ ચોર છે। તું નીચ અપ્રમ અને કાયર ઇત્યાદિ મિથ્યાભિમાનથી હું ઉચ્ચ જાતનો છું અને તું નીચ જાતનો છું વિગેરે તથા માયાથી હું બીમાર છું અથવા બીજાના કોઈ સદેહ કે ભેટ ઉપહારને કોઈ બહાનાથી બુદ્ધ બોલીને એકાએક કહી દે કે આ સદેહ કે ભેટ અગર ઉપહાર મારે માટે જ આવેલ છે. આવી રીતે મિથ્યા દુષ્કૃત કરે છે વિગેરે તથા લોભથી હું આવી રીતે કહીશ તો મને કંઈક મળશે વિગેરે તેવી જ રીતે એ 'જાણઓ વા ફરસં વયંતિ' બાણી બોલને કઠોર વચન બોલે છે અથવા 'અજાણઓ વા, ફરસ વયંતિ' અબણૂતા કઠોર વચન બોલે છે અર્થાત્ જો કોઈ માણસના દોષને બાણીને એ દોષ પ્રગટ કરવા કઠોર વાક્ય કહે અને કોઈના દોષ ન બાણીવા છતાં પણ કઠોર વચન બોલે છે

સાવજ્જં વજ્જિજ્ઞા' સર્વં ચૈતત્ત્ ક્રોધાદિવચનં સાવધમ્-અવધેન પાપેન ગરહ્યેણ વા સહ વર્તતે
 इति सावधम् समहर्यम् वर्तते अतस्तद् वर्जयेद् 'विवेकमायाए' विवेकमादाय-साधुभिर्वि-
 वेकिभिर्भूत्वा सावध्यं क्रोधादिवचनं वर्जनीयमिति भावः, एवं केनचिद् जनेन सार्धं जल्पता
 साधुना सावधारणं वचनं नैव वक्तव्यमित्यभिप્રૈત્યાહ-‘ધ્રુવં ચેયં જાણિજ્ઞા’ ધ્રુવં ચૈતત્ત-
 નિશ્ચિતમ્ અવશ્યમેવ વૃષ્ટ્યાદિકં ભવિષ્યતીત્યાદિરીત્યા જ્ઞાત્વા ન વ્રૂયા દિત્યર્થઃ, અથવા
 ‘અધુવં ચેયં જાણિજ્ઞા’ અધુવં ચૈતત્ત્ નૈવ વા વૃષ્ટ્યાદિકં ભવિષ્યતીત્યાદિરીત્યા વા જ્ઞાત્વા
 અનિશ્ચિતમપિ સંશયાત્મકં વચનં ન વ્રૂયાત્, સાધુભિરેકાન્તવચનં ન વક્તવ્યમિત્યર્થઃ, ‘અવં

हैं और किसी के दोष को नहीं जानते हुए कठोर वचन बोलते हैं ‘सर्वं चैयं
 સાવજ્જં વજ્જિજ્ઞા’ यह सभी क्रोध मिथ्याभिमान लोभ मोहमाया प्रयुक्त बोले
 जानेवाले वचनों को सावध्य-गर्हित पाप युक्त समझकर छोड़ देना चाहिये इस-
 लिये साधु और साध्वी को ‘विवेक मायाए’ विवेकशाली होकर ही सावध्य
 क्रोधादि वचनों को छोड़ देना चाहिये अर्थात् सावध्य क्रोधादि सूचक शब्दों
 का प्रयोग संयम पालन करनेवाले साधु और साध्वी को नहीं करना चाहिये
 क्योंकि क्रोधादि सूचक शब्दों का प्रयोग करने से संयम की विराधना होती
 है और साधु और साध्वी को संयम पालक करना ही मुख्य कर्तव्य है इसी
 प्रकार किसी भी मनुष्य के साथ बोलते हुए साधु को सावधारण वचन नहीं
 बोलना चाहिये अर्थात् ‘ध्रुवं चैयं जाणिज्जा’ ध्रुव निश्चित ही वृष्टि आदि होगी
 ही ऐसा जानकर नहीं बोले क्योंकि कदाचित् संयोगवश वृष्टि बगैरह नहीं हो
 सके तो साधु को मिथ्या दुष्कृत पाप लगेगा इसलिये अवश्य ही यह होगा
 इत्यादि रीति से साधु को नहीं बोलना चाहिये, इस तरह ‘अधुवं चैयं जाणि
 ज्जा’ वृष्टि इत्यादि नहीं ही होगी इत्यादि रीति से भी जानकर नहीं बोलना
 चाहिये अर्थात् अनिश्चिन भी संशयात्मक वाक्य नहीं बोलना चाहिये अर्थात्

‘સર્વ ચેયં સાવજ્જં વજ્જિજ્ઞા’ આ બધા ક્રોધ, મિથ્યાભિમાન, લોભ, મોહ અને માયાથી
 બોલાયેલા વચનોને સાવધ અને નિહિત તથા પાપકારી સમજીને છોડી દેવા જોઈએ તેથી
 સાધુ અને સાધ્વીએ ‘વિવેકમાયાએ’ વિવેકશીલ થઈને સાવધક્રોધાદિ વચનોને છોડી દેવા
 જોઈએ અર્થાત્ સાવધ ક્રોધાદિ સૂચક શબ્દોનો પ્રયોગ કરવાથી સંયમની વિરાધના થાય
 છે. અને સાધુ અને સાધ્વીને સંયમનું પાલન કરવું એ જ પરમ કર્તવ્ય છે. એ જ
 પ્રમાણે ટાઈ પણ મનુષ્યની માથે બોલતી વખતે સાધુએ સાવધારણ (નિશ્ચિત) વચન કહેવા
 ન જોઈએ અર્થાત્ ‘ધ્રુવં ચેય જાણિજ્ઞા’ નક્કી વરસાદ થશે જ તેમ જાણીને ન કહેવું.
 કેમ કે કદાચ સંયોગ વશાત્ વરસાદ ન થાય તો સાધુને મિથ્યા દુષ્કૃત પાપ લાગે તેથી
 અવશ્ય થશે જ એ રીતે સાધુએ બોલવું નહીં એજ પ્રમાણે ‘અધુવં ચેય જાણિજ્ઞા’
 વરસાદ વિગેરે નહીં થાય એ રીતે પણ જાણવા છતાં બોલવું નહીં. અર્થાત્ અનિશ્ચિત

भोजनादि विषयेऽपि एकान्तवचनं न भाषितव्यं मित्याह—‘असणं वा पाणं वा खाइयं वा साइयं वा लभियं नो लभियं, भुंजियं नो भुंजियं’ अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा एतत् चतुर्विधमपि आहारजातम् अवश्यमेव लब्ध्वा वा स साधुः आगमिष्यति नो लब्ध्वा नैव वा लब्ध्वा आगमिष्यति इत्येवमपि सावधारणं वाक्यं साधुः अन्यं साधुम्प्रति न ब्रूयात्, एवम् अशनादिकं भुक्त्वा एव आगमिष्यति स साधुः भिक्षार्थं गतः अशनादिकं भुक्त्वैव आगमिष्यति, नो वा भुक्त्वा नैव वा भुक्त्वा आगमिष्यति इत्येवंरीत्या भोजनादिविषयेऽपि एकान्तवचनं न ब्रूयादित्यर्थः, एतावता कश्चित् साधुं भिक्षार्थं गतं चिरण्तमुद्दिश्य अन्यः साधुः एवं न ब्रूयाद् यद् वयं भुञ्जामहे स ततः अशनादिकं लब्ध्वैव परावर्तिष्यते; अथवा तदर्थं किञ्चित् स्थाप्यते नैवासौ ततो लब्धलामः समागमिष्यति, एवं तत्रैव भुक्त्वैव अभुक्त्वैव वा समागमिष्यति इत्येवं सावधारणं वचनं न वक्तव्यमिति फलितम्, अथ च वक्ष्यमाणरूपामपि सावधारणां वाचं न ब्रूयात् साधुः—यथा आगत एव कश्चिद् राजादिः नैव वा समागतः, एवम् अवश्यमेव आगच्छति नैव वा आगच्छति, एवम् अवश्यमेव आगमिष्यति नैव

साधु को एकान्त वचन नहीं बोलना चाहिये इसी प्रकार भोजनादि विषय में भी साधु को एकान्त वचन नहीं बोलना चाहिये ‘असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा’ जैसे कि अशन पान, खादिस और स्वादिस चतुर्विध आहार जात को ‘लभियं नो लभियं’ वह लेकर ही आवेगा अथवा नहीं लेकर ही आवेगा ऐसा भी एकान्त वचन नहीं बोलना चाहिये अर्थात् एक साधु दूसरे साधु को ऐसा भोजनादि विषयक भी एकान्त वाक्य नहीं बोले इसी प्रकार ‘भुंजियं नो भुंजियं’ वह वहां आहार करके ही आवेगा या बिना किये आवेगा ऐसा भी एकान्त वचन नहीं बोले इसी तरह राजादि के आगमन विषय में

संशयात्मक वचन साधुओं को बोलना नहीं अर्थात् साधुओं को एकान्त वचन बोलना नहीं अथवा प्रमाणों से भोजनादि संबंधित। पण साधुओं को एकान्त वचन बोलना नहीं। जेम् के—‘असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा’ अशन, पान, खादिस, अने स्वादिस चतुर्विध आहार जात ‘लभियं’ लभने व आवेशे। अगर ‘नो लभियं’ दीया बिना व आवेशे। जे प्रमाणों पण एकान्त वचन बोलना नहीं। अर्थात् जेक साधुओं कीन साधुने जे प्रमाणों से भोजनादि विषयक संधि पण एकान्त वचन बोलना नहीं। जेम् के—‘भुंजियं नो भुंजियं’ भिक्षा माटे गयेला साधु अशनादि खादने व आवेशे अथवा खाया वगर व आवेशे जे प्रमाणों से भोजनादिना संधि पण एकान्त वचन कहेवा नहीं। अर्थात् भिक्षा लाभ माटे गयेला कौन साधुने लाभो समय धतां कीन कौन साधुओं जेम् न कहेपुं के—आपणों आहार करी लभने ते त्यांही अशनादि लभने व आवेशे। अथवा तेने माटे थोडो राशी भूके कारण के तेने भिक्षालाभ थो नही ओठले भिक्षा दीया बिना व आवेशे अथवा त्यां व आहार करीने के कर्मा वगर आवेशे यावा एकान्त वचन

આગમિષ્યતિ इत्येवंरीत्या भूतवर्तमानभविष्यत् कालविषयेऽपि कश्चिद् राजादिमुद्दिश्य साधुः
 सावधारणां वाचं न ब्रूयादित्याह—‘अदुवा आगओ अदुवा नो आगओ’ अथवा आगतः एव
 स राजादिः, अथवा नो नैव वा स राजादिः आगतः ‘अदुवा एइ अदुवा नो एइ अदुवा
 एहिइ अदुवा नो एहिइ’ अथवा एति—आगच्छति एव स राजादिः, अथवा नो नैव एति—
 आगच्छति स राजादिः, अथवा एष्यति अवश्यम् आगमिष्यत्येव स राजादि, अथवा न
 एष्यति नैव वा समागमिष्यति स राजादिः, एवम् ‘इत्थवि आगए इत्थवि नो आगए’
 अत्रापि आगत एव स राजादिः, अत्रापि नो नैव वा आगतः स राजादिः ‘इत्थवि एइ
 इत्थवि नो एइ, इत्थवि एहिति इत्थवि नो एहिति’ अत्रापि एति एव राजादिः, अत्रापि नैव
 एति सः, अत्रापि एष्यत्येव स राजादिः, अत्रापि नैव स एष्यति राजादिरीत्येव मेकान्त
 वाक्यं साधुर्न ब्रूयादित्यर्थः, एतावतायमर्थं साधुः साध्वी वा सम्यक्तया न जानाति तदेव-
 मेवैतदिति न ब्रूयादिति फलितम् । अथ साधारण्येन साधुनां साध्वीनाञ्चकृते सर्वत्रगोऽय-

भी एकान्त वचन नहीं बोले जैसे कि ‘अदुवा आगओ’ वह राजा वगैरह
 अवश्य ही आ गया होगा अथवा ‘अदुवा नो आगओ’ अवश्य नहीं आया
 होगा एवं ‘अदुवा एइ’ अवश्य ही आता होगा या ‘अदुवा नो एइ’ अवश्य ही
 नहीं आता होगा ‘अदुवा एहिइ, अदुवा नो एहिइ’ अथवा अवश्य आवेगा
 अथवा अवश्य नहीं आवेगा एवं ‘इत्थ वि आगए, इत्थ वि नो आगए’ यहाँ पर
 वह राजादि आया है या नहीं आया है ‘इत्थ वि एइ, इत्थ वि नो एइ’ यहाँ वह
 राजादि आ रहा है या नहीं आ रहा है ‘इत्थ वि एहिइ इत्थ वि नो एहिति’
 वह राजा अवश्य ही आयेगा अथवा अवश्य ही नहीं आयेगा इस प्रकार भी
 एकान्त वचन नहीं बोलना चाहिये अर्थात् जिस वस्तु को साधु और साध्वी
 निश्चित रूप से नहीं जानता हो उस वस्तुके बारे में ऐसा ही यह है ऐसा

કહેવા નહીં. એજ પ્રમાણે રાજાદિના આગમનના સંબંધમાં પણ એકાન્ત વચન બોલવા
 નહીં જેમ કે ‘અદુવા આગओ’ તે રાજા વિગેરે જરૂર આવ્યા હશે અથવા ‘અદુવા
 નો આગओ’ આવ્યા નહીં હોય ‘અદુવા एइ’ અથવા જરૂર આવતા હશે ‘અદુવા નો
 एइ’ અથવા નહીં જ આવતા હોય ‘અદુવા एहिइ’ અથવા તે રાજા જરૂર આવશે ‘અદુવા
 નો एहिइ’ અથવા જરૂર નહીં જ આવે આ પ્રમાણે પણ એકાન્ત વચન બોલવા
 નહીં. એજ રીતે ‘इत्थ वि आगए इत्थवि नो आगए’ અહીં પણ તે રાજાદિ આવ્યા હતા
 અથવા અહીંયા આવ્યા ન હતા તથા ‘इत्थ वि एइ इत्थ वि नो एइ’ રાજાદિ અહીં
 આવે છે, અથવા અહીં આવતા નથી તથા ‘इत्थ वि एहिइ इत्थ वि नो एहिति’ અથવા
 અહીં આવશે અગર અહીં આવશે નહીં આ રીતે સાધુએ એકાન્ત વચન બોલવા નહીં
 અર્થાત્ જે વસ્તુને સાધુ કે સાધ્વી નિશ્ચિતરૂપે જાણતા ન હોય એ વસ્તુના સંબંધમાં
 આ આમ જ છે આ રીતે એકાન્ત વચન કહેવા નહીં પરંતુ સાધુ અને સાધ્વીએ ‘अणु-

मुपदेश इत्याह—‘अणुवीह निट्भासी समियाए संजए भासं भासिज्जा’ अनुविचिन्त्य—साधुः सम्यग् विचार्य अतिशयेन श्रुतोपदेशेन वा सम्यगनिश्चित्य प्रयोजनप्राप्ताद् निष्ठाभापी सावधारणभापी सन् संयतः समित्या—भाषा समित्या समत्वेन वा रागद्वेषराहित्यलक्षणेन वक्ष्यमाणस्वरूपषोडशवचनविधिज्ञो भाषां भाषेत इति भावः, अथ यादृशीं भाषां भाषेत तां षोडशवचनविधिगतां भाषां दर्शयन्नाह—‘तं जहा—एगवयणं १ दुवयणं २ बहुवयणं ३’ तद्यथा—एकवचनम्, द्विवचनम्, बहुवचनम्, एतावता यत्र एकवचनस्य प्रयोगउचितः, यत्र वा द्विवचनस्य यत्र वा बहुवचनस्य प्रयोगो योग्यस्तत्र यथायथम् एकवचनादिकं व्याकरणसरण्या बुद्ध्वा प्रयुज्जीत साधुरिति फलितम् ।

एकान्त वाक्य नहीं बोलना चाहिये अर्थात् साधु और साध्वी ‘अणुवीह निट्भासी’ अच्छी तरह से विचार कर के ही श्रुत उपदेश के अनुसार निश्चित रूप से प्रयोजन वश निष्ठा पूर्वक भाषा का प्रयोग करे एवं ‘समियाए संजए भासं भासिज्जा’ संयमशील होकर ही भाषा समिति से युक्त होकर समता पूर्वक राग द्वेष से रहित होकर वक्ष्यमाण स्वरूप सोलह प्रकारके वचन विधि का प्रयोग करे । अब जिस प्रकार की भाषा का प्रयोग करे उस सोलह वचन विधिगत भाषा को दिखलाते हुए कहते हैं ‘तं जहा—एगवयणं १, दुवयणं २, बहुवयणं ३’ यथा—एकवचन, द्विवचन बहुवचन इत्यादि, अर्थात् जहाँ पर एक वचन का प्रयोग करना उचित है या द्विवचन का प्रयोग करना उचित है तथा जहाँ पर बहुवचन का प्रयोग करना ही उचित है वहाँ पर यथाक्रम एकवचनादि का प्रयोग व्याकरण की सरणि से समझ कर साधु को करना चाहिये,

वीह निट्भासी’ सारी रीते विचार करीने व श्रुत उपदेश अनुसार निश्चित रीते अच्छीने प्रयोजन वशात् निष्ठा पूर्वक भाषानो प्रयोग करवे। ‘समियाए संजए भासं भासिज्जा’ संयमशील थधने व भाषा समिती युक्त रहीने समता पूर्वक व रागद्वेष रहित थधने आगण कडेवानार सोण प्रकारनी वचन विधिने अच्छीने भाषानो प्रयोग करवे।

छवे भाषानो प्रयोग करवानी सोण प्रकारनी वचन विधि अताववामा आवे छे—‘तं जहा’ जेभ के ‘एगवयणं’ ऐकवचन १ ‘दुवयणं’ द्विवचन २ ‘बहुवयणं’ बहुवचन ३ ‘इत्थिवयणं’ औवचन ४ ‘पुरिसवयणं’ पुत्रवचन ५ ‘नपुसगवयणं’ नपुसकवचन ६ ‘अज्झत्थवयणं’ अर्थात्मवचन ७ ‘उवणीयवयणं’ प्रशंसात्मकवचन ८, ‘अवणीयवयणं’ निंदात्मकवचन ९, ‘उवणीय अवणीयवयणं’ कंछक प्रशंसात्मक अने कंछक निंदात्मक वचन १० तथा ‘अवणीय उवणीयवयणं’ कंछक निंदात्मक अने कंछक प्रशंसात्मक वचन ११ ‘तीयवयणं’ अतीतवचन १२ ‘पडुप्पणवयणं’ वर्तमानकालिकवचन १३ ‘अणागयवयणं’ भविष्यकाल सम्बन्धी वचन १४ ‘परुक्खवयणं’ प्रत्यक्षवचन १५ ‘परुक्खनयणं’ परैक्षवचन १६ तथा ऐकवचन, द्विवचन के बहुवचननो प्रयोग करवाने योग्य होय त्या यथाकम ऐकवचनादिने।

યથા જિનઃ ૧ એકવચનમ્, જિનો ૨ દ્વિવચનમ્, જિનાઃ ૩ बहुवचनम् इत्येवंरीत्या ज्ञात्वा प्रयोक्तव्यम्, एवम् 'इत्थिवयणं ४, पुरिसवयणं ५, नपुंसगवयणम् ६,' स्त्रीवचनम् विद्या, बाला इत्यादि, पुंवचनम् घटः पटः इत्यादि, नपुंसकवचनम् धनं वनं फलम् इत्यादि, एवम् 'अज्ज्ञत्थवयणं ७ उवणीयवयण ८ अवणीयवयणं ९' अध्यात्मवचनम् आत्मनि इति अध्यात्मम् हृद्गतं वस्तु, तद्गोपनेन अन्यद्बदिष्यत स्तदेव सहसा मुखाद् निर्गतम्, उपनीतवचनम् प्रशंसात्मकं वचनम् यथा रूपसौन्दर्यवती नारी, अपनीतवचनम् पूर्ववैपरीत्येन निन्दात्मकं वचनम् यथा कुरूपा इयं स्त्री, इत्यादि, एवम् 'उवणीयअवणीयवयणं १०, अवणीय उवणीयवयणं ११' उपनीतापनीतवचनम्-किञ्चित् प्रशंसात्मकं किञ्चित् निन्दात्मकम्, यथा रूपसौन्दर्यवतीयं स्त्री किन्तु व्यभिचारिणीति अपनीतापनीतवचनम्-किञ्चिद्-निन्दात्मकं किञ्चित् प्रशंसात्मकं वचनम् यथा कुरूपेयं स्त्री किन्तु पतिव्रता इत्यादि, एवम्

अर्थात् जैन साधु 'जिनः' यह एकवचन है तथा 'जिनौ' यह द्विवचन है और 'जिनाः' यह बहुवचन है इत्यादि रीति से जानकर प्रयोग करना चाहिये इस लिये 'इत्थिवयणं' विद्या, बाला इत्यादि स्त्रीवचन है 'पुरिसवयणं' घटःपटः इत्यादि पुंवचन हैं तथा 'नपुंसगवयणं' धनं वनं इत्यादि नपुंसकवचन है ऐसा समझकर प्रयोग करना चाहिये 'अज्ज्ञत्थवयणं' इसी प्रकार हृद्गत वस्तु को छिपाकर कुछ दूसरे ही वस्तु को बोलते हुए मनुष्य के मुख से जो वही हृद्गत वस्तु निकल जाय उसको अध्यात्मवचन कहते हैं एवं 'उवणीयवयणं' यह नारी अत्यन्त रूप सौन्दर्यवती है इस तरह प्रशंसात्मक वचन को उपनीत वचन कहते हैं और 'अवणीयवयणं' इससे विपरीत निन्दात्मक वचन को अपनीत वचन कहते हैं जैसे 'यह स्त्री कुरूपा हैं' इत्यादि एवं 'उवणीयअवणीयवयणं' कुछ प्रशंसात्मक और कुछ निन्दात्मकवचन को उपनीत अपनीत वचन कहते हैं जैसे 'यह स्त्री रूप सौन्दर्यवती है किन्तु व्यभिचारिणी हैं' इत्या-

પ્રયોગ વ્યાકરણના નિયમાનુસાર સમજીને સાધુએ કરવો જોઈએ. અથવા જૈન સાધુ જિન' એ એકવચન છે તથા 'જિનો' એ દ્વિવચન છે અને 'જિના' એ બહુવચન છે. ઇત્યાદિ પ્રકારથી સમજીને પ્રયોગ કરવો એજ પ્રમાણે 'વિદ્યા બાલા' વિગેરે સ્ત્રિલિંગ છે. 'ઘટ' પટ.' ઇત્યાદિ પુલિંગ છે તથા 'ધનં વનં' વિગેરે નપુસક વચન છે. આ રીતે સમજીને પ્રયોગ કરવો. એજ પ્રમાણે હૃદયમા રહેલ વસ્તુને છુપાવીને કોઈ બીજી જ વસ્તુ બતાવતા માણસ ના મુખમાંથી એજ અતરમા રહેલ વસ્તુ નીકળી નાથ તેને અધ્યાત્મ વચન કહેવાય છે. તેમજ આ સ્ત્રી અત્યંત રૂપ સૌન્દર્યવતી છે, આ રીતે પ્રશંસાત્મક વચનને ઉપનીત વચન કહે છે. અને તેનાથી ઉલટું નિન્દાત્મક વચનને અપનીત વચન કહે છે. જેમ કે આ સ્ત્રી કદરૂપા છે, વિગેરે તથા કંઈક પ્રશંસાત્મક અને કંઈક નિન્દાત્મક વચનને ઉપનીત અપનીત વચન કહે છે. જેમકે-આ સ્ત્રી રૂપ અને સૌન્દર્યવતી છે, પરંતુ વ્યભિચારિણી છે વિગેરે તથા

‘તીયવચનં ૧૨, પદ્યુત્પન્નવચનં ૧૩ અનાગયવચનં ૧૪’ અતીતવચનમ્ ભૂતકાલિકવચનં યથા ગતવાન્, પ્રત્યુત્પન્નવચનમ્ વર્તમાનકાલિકવચનમ્ યથા ગચ્છતિ, અનાગતવચનમ્ મદિપ્યત્કાલિકવચનમ્ યથા ગમિષ્યતિ इत्यादि, एवं ‘पञ्चवखवचनं १५ परवखवचनं’ १६ प्रत्यक्षवचनम् यथा अयं जिनदत्तः, परोक्षवचनम् यथा स महावीरः इत्यादि, इत्येतेषां षोडशवचनानां विज्ञाता साधुः एकार्थविवक्षायाम् एकवचनमेव प्रयुज्जीत एवं द्वयर्थदियावत्परोक्षार्थवचनविवक्षायाम् द्विवचनादि यावत् परोक्षवचनमेव प्रयुज्जीत इत्यभिप्रायेण आह—‘से एगवचनं वईस्सामीति एगवचनं वइज्जा जाव परवखवचनं वईस्सामीति परवखवचनं वइज्जा’ स संयमवान् भिक्षुः एकवचनं वदिष्यामीति प्रतिज्ञायाम् एकवचनमेव वदेत्, यावद् द्विवचनं वदिष्यामीति प्रतिज्ञायाम् द्विवचनमेव वदेत्, एवं बहुवचनं वदिष्यामीति विवक्षायां बहुवचनमेव वदेत् एवं रीत्या स्त्रीवचनादि यावत् परोक्षार्थविवक्षायां

दि और ‘अवणीयउवणीयवचनं’ कुछ निन्दात्मक तथा कुछ प्रशंसात्मक वचन को अपनीत उपनीत वचन कहते हैं जैसे ‘यह स्त्री कुरूपा है किन्तु पति व्रता है’ इत्यादि इसी प्रकार ‘तીयवचनं’ भूत कालिक वचन को अतीत वचन कहते हैं जैसे ‘वह गया’ इत्यादि एवं ‘पद्युत्पन्नवचनं’ वर्तमान कालिकवचन को प्रत्युत्पन्न वचन कहते हैं जैसे ‘वह जाता है’ इत्यादि एवं ‘अनागयवचनं’ भविष्यकालिकवचन को अनागतवचन कहते हैं जैसे ‘वह जायगा’ इत्यादि एवं ‘पञ्चवखवचनं’ यह जिनदत्त हैं’ ऐसा प्रत्यक्षवचन कहलाता है और ‘परोक्षवचनं’ वह भगवान् महावीर इत्यादि को परोक्षवचन कहते हैं इतने सोलह प्रकार के वचनों को जानने वाला साधु एक अर्थ की विवक्षा करने पर एक वचन का ही प्रयोग करे इसी प्रकार दो या तीन से लेकर यावत् परोक्ष अर्थ पर्यन्त की विवक्षा करने पर क्रमसे द्विवचन बहुवचनादि परोक्ष वचन पर्यन्त का प्रयोग करना चाहिये इस तात्पर्य से कहते हैं कि ‘से एगवचनं वईस्सामीति एगवचनं वइज्जा’ वह पूर्वोक्त संयमशील साधु ‘एकवचन को ही मैं बोलूंगा’ ऐसी

કંઈક નિંદાત્મક અને કંઈક પ્રશંસાત્મક વચનને અપનીત ઉપનીત વચન કહે છે. જેમ કે ‘આ સ્ત્રી કુરૂપા છે. પરંતુ પતિવ્રતા છે વિગેરે એજ પ્રમાણે ભૂતકાલ સંબંધી વચનને અતીત વચન કહે છે. જેમ કે ‘તે ગયા’ વિગેરે તથા વર્તમાન કાલિક વચનને પ્રત્યુત્પન્ન વચન કહે છે. જેમ કે ‘તે જાય છે’ વિગેરે તથા ભવિષ્ય કાલસંબંધી વચનને અનાગત વચન કહે છે. જેમ કે ‘તે જશે’ વિગેરે તથા આ જનદત્ત છે, આ રીતના વચનને પ્રત્યક્ષ વચન કહે છે. તથા ‘તે ભગવાન્ મહાવીર’ વિગેરે વચનને પરોક્ષ વચન કહે છે. આ સોળ પ્રકારના વચનોને બાણનારા સધુએ એક અર્થની વિવક્ષા કરે તો એક વચનનો જ પ્રયોગ કરવો એજ પ્રમાણે બે અગર ત્રણથી લઈએ યાવત્ પરોક્ષ અર્થ પર્યન્તની વિવક્ષા કરે ત્યારે ક્રમાનુસાર દ્વિવચન, બહુવચન વિગેરેનો પરોક્ષ વચન પર્યન્તનો પ્રયોગ કરવો. એ હેતુથી સૂત્રકાર કહે છે—‘સે એગવચનં વઈસ્સામીતિ એગવચનં વઈજ્જા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ

સ્ત્ર્યાદિ પરોક્ષવચનમેવ વદેદિતિ ભાવઃ । एवं स्त्र्यादिके दृष्टे सति स्त्री एवेयं बहु-
वचनमेव वदेत्, एवंरीत्या स्त्रीवचनादि यावत् परोक्षार्थविवक्षायां पुरुष एवायं, नपुं-
सकमेवेदम् इत्येवं रीत्या एवमेव एतद् अन्यद् वा एतत् इत्येवं निश्चित्य निष्ठाभाषी
सन् भाषा भाषेत इत्याशयेनाह—‘इत्थीवेस पुरिसोवेस नपुंसगं वेस एयं वा चेयं अन्नं
वा चेयं अणुवीह ३, निष्ठाभासी समियाए संजए भासं भासिज्जा’ स्त्री वा एषा—स्त्री
एवेयम्, पुरुषो वा एष—पुरुष एवायम्, नपुंसकं वा एतत्—नपुंसकमेवेदम्, एवं वा चैतत्—
एवमेव एतत्, अन्यद् वा चैतत्—अन्यदेव इदम् इत्येवम् अनुविचिन्त्य—निश्चित्य निष्ठाभाषी
सन् नियतभाषी भूत्वा समित्या समतया संयत एव भाषां भाषेत वदेदित्यर्थः एवम् ‘इच्छे-
याइं आययणाइं उवातिकम्म’ इत्येतानि पूर्वोक्तानि भाषागतानि वक्ष्यमाणानि वा आयत-
नानि दोषस्थानानि उपातिक्रम्य उल्लङ्घ्य भाषां भाषेत इति । ‘अह भिक्खू जाणिज्जा

પ્રતિજ્ઞા કરનેપર એકવચન કો હી બોલે ‘જાવ પરુક્કલવચનં વહસ્સામીતિ પરુક્કલ-
વચનં વહજ્જા’ એવં યાવત્ દ્વિવચન કો હી બોલૂ ગા એસી પ્રતિજ્ઞા કરને પર દ્વિવ-
ચન કા હી પ્રયોગ કરે એવં ‘બહુવચન કો હી બોલૂ ગા’ એસી પ્રતિજ્ઞા હોને પર
બહુવચન કા હી પ્રયોગ કરે હસ રીતિ સે સ્ત્રી વચનાદિ સે લેકર યાવત્ પરો-
ક્ષાર્થ પર્યન્ત કી પ્રતિજ્ઞા કરને પર સ્ત્રી આદિ સે લેકર પરોક્ષવચન પર્યન્ત કા હી
વચન પ્રયોગ કરે, હસી પ્રકાર સ્ત્રી આદિ કે દેહને પર ‘इत्थीवेस’ ‘स्त्री ही यह
है’ एवं ‘पुरिसोवेस’ पुरुष ही यह है तथा ‘नपुंसगवेस’ नपुंसक ही यह है हस
रीति सें ‘एयं वा चेयं’ और भी विचारकर ऐसा ही यह है तथा ‘अन्नं वा चेयं
अणुवीह निष्ठाभासी’ दूसरा ही यह है इत्यादि रूप से शोचविचार कर निष्ठा
पूर्वक नियत भाषी होकर ‘समियाए’ समता पूर्वक ‘संजए भासं भासिज्जा’
संयत होकर ही भाषा का प्रयोग करे हसी प्रकार ‘इच्छेयाइं आययणाइं उवाति-
कम्म’ पूर्वोक्त और वक्ष्यमाण भाषागत दोषस्थानों को छोड़कर संयम पालन

સાધુ ‘હુ એકવચન બોલીશ’ એમ વિચારે તો એકવચન જ બોલવું ‘જાવ’ યાવત્ દ્વિવ-
ચનને બોલીશ એમ પ્રતિજ્ઞા કરે તો દ્વિવચનનોજ પ્રયોગ કરવો તથા ‘બહુવચનને જ
હહીશ’ તેમ પ્રતિજ્ઞા કરે તો બહુવચનનોજ પ્રયોગ કરવો એ પ્રમાણે સ્ત્રી વિગેરેથી લઇને
‘પરુક્કલવચનં વહસ્સામીતિ પરુક્કલવચનં વહજ્જા’ પરોક્ષાર્થ વચનની પ્રતિજ્ઞા કરે તો
પરોક્ષાર્થ વચન જ બોલવા એજ પ્રમાણે સ્ત્રી વિગેરેને બોવાથી ‘इत्थीवेस’ આ સ્ત્રી જ
છે અથવા ‘पुरिसोवेस’ આ પુરુષ જ છે તથા ‘नपुंसगवेस’ આ નપુસક જ છે. આ જ
પ્રમાણે બીજા પણ વિચાર કરીને ‘एयं वा चेयं’ આ એમજ છે. તથા ‘अन्नं वा चेयं’
આ બીજું જ છે વિગેરે પ્રકારથી ‘अणुवीच’ સમજી વિચારીને ‘निष्ठाभासी’ નિષ્ઠા ભાષિ
થઇને ‘समियाए संजए भासं भासिज्जा’ સમતા પૂર્વક સંયત થઇને ભાષાનો પ્રયોગ કરવો
એજ ‘इच्छेयाइं आययणाइं उवातिकम्म’ પ્રમાણે પૂર્વોક્ત અને વક્ષ્યમાણ ભાષાગત
દોષસ્થાનોને છોડીને સંયમ પાલન પૂર્વક ભાષાનો પ્રયોગ કરવો.

ચત્તારિ ભાસજ્ઞાયાઈ' અથ સ સંયવજાન્ મિશ્રુઃ જાનીયાત્-ચત્તારિ ભાષાજાતાનિ ચત્તમ્બો ભાષાં જ્ઞાતું પ્રયતેત 'તં જહા-સચ્ચમેગં પદમં ભાસજ્ઞાયં ૧' તથા સત્યમેગં પ્રથમં ભાષાજાતમ્બુ યથાર્થરૂપમ્ બોધ્યમ્ તથાહિ ઘટો ઘટ એવ, પટઃ પટ એવેત્યાદિ, એતાવતા વસ્તુ વરત્તુનો યત્ સ્વરૂપં તસ્ય તત્સ્વરૂપેણૈવ જ્ઞાતા ભાષણમ્ સત્યરૂપ ભાષાજાતમુચ્યતે ઇતિ ફલિતમ્, અથ તદ્ વૈપરીત્યેન દ્વિતીયામ્ અસત્યભાષામાહ-'વીયં મોસં ૨' દ્વિતીયા મૃષા-અસત્યરૂપા દ્વિતીયા ભાષા મૃષા ભાષા ઇત્યુચ્યતે યથા ઘટઃ પટઃ પટો ઘટ ઇત્યાદિ તામેતામ્ મૃષા ભાષાં સાધુર્ન વદેતિ ભાવઃ । અથ તૃતીયાં ભાષામાહ-'તદ્યં સચ્ચામોસં ૩' તૃતીયા સત્યામૃષા ભાષા,

પૂર્વક ભાષા કા પ્રયોગ કરે 'અહ મિશ્રુ જાગિજ્ઞા-ચત્તારિ ભાસજ્ઞાયાઈ' અથ વહ પૂર્વોક્ત સંયમશીલ મિશ્રુ કો ચાર પ્રકાર કે ભાષા જાત કો જાનને કિ લિયે પ્રયત્ન કરના ચાહિયે 'તં જહા' જૈસે કિ ઉનમેં 'સચ્ચમેગં પદમં ભાસજ્ઞાયં' સત્ય વિષય કા પહલા ભાષા જાત યથાર્થ રૂપ સમજ્ઞના ચાહિયે । જૈસે કિ ઘડા ઘડા હી હૈ ઇસી પ્રકાર પટ પટ હી હૈ અર્થાત્ ઘટ કો ઘટ કહના ઓર પટ કો પટ હી કહના યહ પ્રથમ સત્ય નામ કા ભાષા જાત કહલાતા હૈ । એતાવતા જિસ વસ્તુ કા જૈસા સ્વરૂપ હૈ ઉસ વસ્તુ કો ઇસી રૂપમેં જાન કર ભાષણ કરના સત્ય રૂપ ભાષા જાત કહલાતા હૈ, ઇસકે વિપરીત 'વીયં મોસં' અસત્ય નામ કા દ્વિતીયા ભાષા જાત સમજ્ઞના ચાહિયે અર્થાત્ અસત્ય રૂપા મૃષા નામ કી દ્વિતીયા ભાષા મૃષા ભાષા કહલાની હૈ જૈસે કિ-ઘટ કો પટ કહના ઓર પટ કો ઘટ કહના ઇત્યાદિ રૂપ સે મૃષા ભાષા સમજ્ઞની ચાહિયે અર્થાત્ જિસ વસ્તુ કા જો સ્વરૂપ નહીં હૈ ઉસ વસ્તુ કો ઉસ સ્વરૂપ મેં જાનના ઓર બોલના ઉસ કો મૃષા ભાષા નામ કા દ્વિતીયા ભાષાજાત કહતે હૈ ઓર જહાં પર 'તદ્યં સચ્ચામોસં'

'અહ મિશ્રુ જાગિજ્ઞા ચત્તારિ ભાસજ્ઞાયાઈ' પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ કે સાધ્વીએ ચાર પ્રકારના ભાષાજાત બાણવા માટે પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. 'તં જહા' જેમ કે-સચ્ચમેગ પદમં ભાસજ્ઞાય' સત્ય વિષયક પહેલી ભાષાજાત છે અર્થાત્ યથાર્થ વસ્તુને યથાર્થ સમજવી જેમ કે-ઘડો ઘડો જ છે એજ પ્રમાણે પટ-વસ્ત્ર પટ જ-વસ્ત્ર જ છે અર્થાત્ ઘડાને ઘડો કહેવો એને વસ્ત્રને વસ્ત્ર કહેવું એ પહેલું સત્યનામનું ભાષાજાત છે. એટલે કે જે વસ્તુનું જેવું સ્વરૂપ હોય એ વસ્તુને એ રૂપથી જ બાણીને કહેવું તે સત્યરૂપ ભાષાજાત કહેવાય છે ૧ તેનાથી ઉલટું 'વીયંમોસં' અસત્ય નામનું બીજું ભાષાજાત સમજવું. અર્થાત્ અસત્યરૂપા મૃષા નામની ત્રીજી ભાષા મૃષાભાષા કહેવાય છે. જેમ કે-ઘડાને વસ્ત્ર કહેવું અને વસ્ત્રને ઘડો કહેવો વિગેરે રૂપથી બોલનારી ભાષાને મૃષા ભાષા સમજવી અર્થાત્ જે વસ્તુનું જે સ્વરૂપ ન હોય તે વસ્તુને એ સ્વરૂપે બાણી અને બોલવી તેને મૃષાભાષા નામની ત્રીજી ભાષાજાત કહે છે ૨ અને જેમા કંઈક સાચું હોય અને કંઈક શુદ્ધ હોય તેવી ભાષાને 'તદ્યં સચ્ચામોસં' સત્યામૃષાભાષા નામની ત્રીજી ભાષાજાત કહે છે, જેમ

યત્ર કિશ્ચિત્સત્યં કિશ્ચિન્મૃષા ચ મપેદ્ યથા ઉષ્ટ્રેણ ગચ્છન્તં જિનદત્તમ્ અથેન ગચ્છતીત્યાહ, અથ ચતુર્થી ભાષામાહ—‘જં નૈવ સત્ત્વં નૈવ મોસં નૈવ સત્ચામોસં અસત્ચામોસં નામ તં ચઉત્થં માસજ્ઞાયં ઇ’ યત્ પુનઃ નૈવ સત્યમ્ નૈવ વા મૃષા નાપિ સત્યામૃષા, અપિ તુ અસત્યમૃષા વર્તસે તત્ અસત્યામૃષાનામ ચતુર્થે ભાષાજાતમુચ્યતે ઇયમેવ ચતુર્થી ભાષા અસત્યામૃષારૂપા વ્યાવહારિકી ભાષા બોધ્યા, એતાસુ ચત્તસ્રુ ભાષાસુ સાધુઃ પ્રથમાં ચતુર્થીં ચ ભાષાં ભાષા સમિત્યા સંયતઃ સન્ ભાષેત નતુ દ્વિતીયાં તૃતીયાં વા ભાષામિતિ ફલિતમ્ ।

કુછ સત્ય હો ઓર કુછ અસત્ય હો ઉસ કો સત્યામૃષા ભાષા નામ કા તૃતીય ભાષા જાત કહતે હૈં જૈસે—‘ઉષ્ટ્ર સે જાતે હુએ જિનદત્ત કો ઘોડા સે જિનદત્ત જાતા હૈં’ એસા બોલના સત્યામૃષા ભાષા કહતે હૈં ક્યોંકિ જિનદત્ત અંશમેં યહ ભાષા સત્ય હૈ કિન્તુ ઉષ્ટ્ર સે જાતે હુએ કો ઘોડે સે જાતે હુએ કહના અસત્ય રૂપા મૃષા ભાષા હૈં ઇસલિયે કુછ અંશ મેં સત્ય ઇવં કુછ અંશ મેં અસત્ય હોને સે ઇસ પ્રકાર કે ભાષા જાત કો સત્યમૃષા ભાષા સમજ્ઞનીં ચાહિયે ઇસી પ્રકાર ‘જં નૈવ સત્ત્વં નૈવ મોસં’ જો ભાષા સત્ય ભી નહાં હૈં ઓર અસત્ય રૂપ મૃષા ભી નહીં હૈં ઓર ‘નૈવ સત્ચામોસં’ સત્યામૃષા ભી નહીં હૈં અર્થાત્ કુછ સત્ય ઓર કુછ અસત્ય ભી નહીં હૈં વહ ‘અસત્ચામોસં નામ તં ચઉત્થં માસજ્ઞાયં’ અસત્યામૃષા નામ કા ચતુર્થ ભાષાજાત સના જાતા હૈં અર્થાત્ જો બિલકુલ હી સત્ય નહીં હૈં ઓર એકદમ (બિલકુલ) અસત્યરૂપ મૃષા ભી નહીં હૈં ઓર સત્યમૃષા ભી નહીં હૈં ઉસ વ્યાવહારિક ભાષા કો અસત્યામૃષા કહતે હૈં ક્યોંકિ વ્યાવહારિક ભાષા કો પરમાર્થતઃ સત્ય ભી નહીં કહ સકતે હૈં ઓર બિલકુલ અસત્ય ભી નહીં કહ સકતે હૈં ઇસીલિયે એસા વ્યવહાર ઉસી અસત્યામૃષા ભાષા સે વ્યવહર હોતા હૈં ઇસલિયે યહ ચતુર્થ ભાષા જાત કો અસત્યામૃષા શબ્દ સે વ્યવહાર કરતે હૈં

કે-ઉટ ઉપર જતા છનદત્તને ઘોડા ઉપર છનદત્ત બાથ છે. તેમ બોલવુ તેને સત્યામૃષા-ભાષા કહે છે. કેમ કે છનદત્ત અંશમાં એ ભાષા સાચી છે. પણ ઉંટ પર જનારને ઘોડા પર જતો કહેવો અસત્યરૂપા મૃષાભાષા છે. તેથી કંઈક અશમા સત્ય અને કંઈક અશમા અસત્ય હોવાથી આવા પ્રકારની ભાષાબાતને સત્યામૃષાભાષા સમજવી ડ એજ પ્રમાણે ‘જં નૈવ સત્ત્વં નૈવ મોસં નૈવ સત્ચામોસં’ જે ભાષાસત્ય પણ ન હોય અને અસત્યરૂપા મૃષા પણ ન હોય અને સત્યામૃષા પણ ન હોય અર્થાત્ કંઈક સત્ય અને કંઈક અસત્ય પણ ન હોય તે ‘અસત્ચામોસ નામ તં ચત્વર્યં માસજ્ઞાય’ તે અસત્યા મૃષા નામની થોથી ભાષાબાત મનાય છે. અર્થાત્ જે એકદમ સાચી નથી અને બિલકુલ અસત્ય રૂપભાષા પણ ન હોય અને સત્યામૃષા પણ ન હોય એ વ્યાવહારિક ભાષાને અસત્યામૃષા કહે છે. કેમ કે વ્યાવહારિક ભાષાને એકદમ સત્ય પણ કહી શકતા નથી અને બિલકુલ અસત્ય પણ કહી શકતા નથી અન્યથા એવો વ્યવહાર એ અસત્યામૃષા ભાષાથી વ્યવહાર થાય

અથ પૂર્વોક્તવિષયાણાં સ્વોત્પ્રેક્ષિતત્વ નિરાસાર્થમઃ-‘સે વેમિ જે અર્ઘ્યા જે ય પદુષ્પન્ના જે અણાગયા અરહંતા ભગવંતો સવ્વે તે ઇયાણિ ચેવ ચત્તારિ માસજ્ઞાયાઈં’ સોડહમ્ યદ્ એતદ્ બ્રવીમિ કથયામિ તત્ સર્વમ્ યે અતીતાઃ, યે ચ પ્રત્યુત્પન્નાઃ વર્તમાનાઃ, યે ચ અનાગતા ભાવિનઃ અર્હન્તો ભગવન્તઃ તીર્થકૃતઃ સર્વે ને સૂતવર્તમાનભવિષ્યત્કાલિકાઃ આદિનાથપ્રભૃતિ મહાવીરપર્યન્તાઃ વીતરાગાઃ કેવલિનઃ એતાનિ ચેવ પૂર્વોક્તાનિ ચત્તારિ ભાષાજાતાનિ ‘માસિં-સુવા માસંતિ વા માસિસ્સંતિ વા’ અમાપિત વા-પૂર્વમ્ અવાદિપુઃ, માપન્તે વા-સમ્પ્રતિ વદન્તિ માવિષ્યન્તે વા-વદિષ્યતિ, એવાવતા યદહમેતદ્ બ્રવીમિ તત્ સર્વેવ અતીતાનાગતવર્તમાન-

इन चारों भाषा जातों में साधु प्रथम और चतुर्थ भाषाजात को भाषासमिति से युक्त होकर संयम पूर्वक ही बोले किन्तु द्वितीय और तृतीय भाषाजात को नहीं बोले क्योंकि उक्त द्वितीय तथा तृतीय भाषाजात से बोलने पर संयम की विराधना हो सकती है अब उपर्युक्त विषयों को प्रमाणित करने के लिये ग्रन्थकार सुधर्मास्वामी अपने मनगढन्त कल्पना का निरासार्थ कहते हैं कि ‘से वेमि जे अर्घ्या जे य पडुष्पन्ना’ यह जो कुछ मैं कह रहा हूं उस सभी बात को अतीत वर्तमान ‘जे य अणागता’ एवं भविष्य तीनों कालों में क्रमशः उत्पन्न होजाने वाले तथा उत्पन्न होते हुए और उत्पन्न होने वाले सभी ‘अरहंता भगवंतो सव्वे ते’ भगवान् तीर्थकर आदिनाथ से लेकर महावीर पर्यन्त वीतराग केवल ज्ञानी ‘इयाणि चैव चत्तारि मासज्जयाईं’ इन चार प्रकार के भाषाजातों का ‘मासिंसु वा मासंति वा मासिस्संति वा’ यथायोग्य प्रयोग कर चुके हैं और सम्प्रति प्रयोग कर रहे हैं और आगे भी भविष्य कालमें प्रयोग करेंगे अर्थात् इस चार प्रकार का भाषाजात के विषय में मैं जो कह रहा हूं उस को अतीत

છે. તેથી આ ચોથી ભાષાજાતનો અસત્યાડમ્પા શબ્દથી વ્યવહાર કરે છે. આ ચારે ભાષા જાતમાં સાધુએ પહેલી અને ચોથી ભાષા જાતને ભાષા સમિતિથી યુક્ત થઈને સંયમ પૂર્વક જ બોલેલી. પરંતુ બીજી અને ત્રીજી ભાષાજાત બોલેલી નહીં કેમ કે એ બીજી અને ત્રીજી ભાષાજાત બોલવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે.

હવે ઉપરોક્ત વિષયોના સમર્થન માટે ગ્રન્થકાર સુધર્માસ્વામી પોતાની મનસ્વી કલ્પનાનાનિરાસન માટે કહે છે કે-‘સે વેમિ જે અર્ઘ્યા જે ય પદુષ્પન્ના જે ય અણાગયા’ જે આ હું કહી રહ્યો છું એ સઘળી વાતને અતીત, વર્તમાન અને ભવિષ્ય એ ત્રણે કાળમાં ક્રમશઃ ઉત્પન્ન થઈ ગયેલા તથા ઉત્પન્ન થયેલા અને ઉત્પન્ન થનારા બધા ‘અરહંતા ભગવંતો સવ્વે તે’ ભગવાન્ તીર્થકર આદિનાથથી લઈને મહાવીર સ્વાસ્તી પર્યન્તના વીતરાગ કેવળજ્ઞાની ‘ઇયાણિ ચેવ ચત્તારિ માસજ્ઞાઈં’ આ ચાર પ્રકારની ભાષા જાતોનો યથાયોગ્ય ‘માસિંસુ વા - માસંતિ વા’ પ્રયોગ કરી ચુકેલ છે અને વર્તમાનમાં પ્રયોગ કરી રહ્યા છે અને ભવિષ્યમાં પણ ‘માસિસ્સંતિ વા’ પ્રયોગ કરશે અર્થાત્ આ ત્રણ પ્રકારની ભાષા જાતના સંબંધમાં ‘હું’

કાલિકૈસ્તીર્થકૃદ્મિઃ પૂર્વં ભાષિતં સમ્પ્રતિ ભાષ્યતે ભાવિકાલે ભાષિષ્યતે નતુ કેવલમહમેવ
વદામીતિ ફલિતમ્, एवं 'पन्नविंसु वा पन्नवंति वा पन्नविस्संति वा' प्राजिपन् वा प्राज्ञापयन्
वा, प्रज्ञापयन्ति वा प्रज्ञापयिष्यन्ति वा 'सव्वाइं च णं एयाइं अचित्ताणि वण्णमंताणि गंध-
मंताणि रसमंताणि फासमंताणि चओवचइयाइं विप्परिणामधम्माइं भवंतीति अक्खायाइं'
सर्वाणि च खलु सर्वाण्यपि एतानि भाषाद्रव्याणि अचित्तानि वर्णवन्ति गन्धवन्ति रसवंति
स्पर्शवंति चयोपचयिकानि चयापचययुक्तानि विपरिणामधर्माणि विविधपरिणामधर्मयु-

અનાગત વર્તમાન કાલિક સભી તીર્થકરોને પહેલે મી પ્રયોગ કિયા હૈ ઓર
અમી મી પ્રયોગ કર રહે હૈ ઓર બાદમેં મી પ્રયોગ કરેંગે કેવલ મૈં હી इस प्रकार
चार भाषाजात को कह रहा हूं ऐसी बात नहीं है इसी तरह इस चार प्रकार
का भाषा जात को अतीत कालिक पहले के आदिनाथ प्रभृति तीर्थकरोने 'पण-
विंसु वा पण्णवंति वा' बतलाया भी है और वर्तमान कालिक तीर्थकर भगवान्
महावीर स्वामी बतला रहे हैं और 'पण्णविस्संति वा' भावी तीर्थकर भी बत-
लानेवाले हैं, इस से यह सिद्ध होता है कि केवल मૈं ही कहता हूं ऐसी बात
नहीं है यह सुधर्मास्वामी का तात्पर्य समझना चाहिये 'सव्वाइं च णं एयाइं'
ये सभी भाषा द्रव्य 'अचित्ताणि वण्णमंताणि गंधमंताणि' अचिस्स माने जाते
हैं और वर्णवाले एवं गन्धवाले तथा 'रसमंताणि फासमंताणि' रसवाले एवं
स्पर्श वाले तथा 'चओवचइयाइं' उपचय अपचय वाले अर्थात् वृद्धिह्रासवाले
और 'विप्परिणामधम्माइं भवंतीति' नाना प्रकार के परिणाम धर्म 'अक्खायाइं'
युक्त माने जाते हैं ऐसा तीर्थकरोने कहा है, यहां पर भाषाजात को वर्णगन्ध-

જે કહું છું તેના અતીત, અનાગત, અને વર્તમાન કાળના બધા જ તીર્થ કરોએ પહેલાં
પણુ પ્રયોગ કરેલ છે અને વર્તમાનમાં પણુ પ્રયોગ કરી રહ્યા છે અને ભવિષ્યમાં પણુ
પ્રયોગ કરશે. કેવળ હું જ આ રીતે ચાર ભાષા જાતને કહી રહ્યો છું એવી વાત નથી.
એજ પ્રમાણે 'પન્નવિંસુ વા પન્નવંતિ વા પન્નવિસ્સંતિ વા' આ ચાર પ્રકારની ભાષા જાતને
અતીત કાલીન પહેલાના આદિનાથ વિગેરે તીર્થકરોએ બતાવેલ છે અને વર્તમાન
કાલના તીર્થકર ભગવાન્ મહાવીર સ્વામી બતાવી રહ્યા છે અને ભાવી તીર્થકર પણુ
બતાવશે. આથી એ સિદ્ધ થાય છે કે કેવળ હું કહું છું એવી વાત નથી આ પ્રમાણે
આ સુધર્મા સ્વામીના કથનનુ તાત્પર્ય સમજવુ 'સવ્વાઈં ચ ણં એયાઈં અચિત્તાણિ' આ
બધી ભાષાજાતને અચિત્ત માનવામા આવે છે તથા 'વણ્ણમંતાણિ ગંધમંતાણિ' આ સઘળી
ભાષાજાતને વર્ણવાળા અને ગંધવાળા તથા 'રસમંતાણિ ફાસમંતાણિ' રસવાળા અને સ્પર્શ
વાળા અને તથા 'ચઓવચइयाइं' ઉપચય અપચયવાળા અર્થાત્ વૃદ્ધિહ્રાસવાળા તથા 'વિપ્પ-
રિણામધમ્માઈં ભવંતીતિ અક્ખાયાઈં' અનેક પ્રકારના પરિણામ ધર્મ યુક્ત માનવામા આવે
છે. એમ તીર્થકરોએ કહ્યું છે. અહીયાં ભાષાજાતને વર્ણ ગંધરસ અને સ્પર્શથી યુક્ત

તાનિ ચ ભવન્તીતિ આલ્યાતમ્ કથિતં તીર્થકૃદ્મિરિતિ ગેષઃ, યત્ર ભાષાજાતસ્ય વર્ણગન્ધ-
રસસ્પર્શવત્ત્વકથનેન શબ્દાનાં મૂર્તત્વમાવિષ્કૃતમ્ ન તુ તેષામાકાશગુણત્વં સંભવતિ અમૂર્તસ્યા-
કાશસ્ય વર્ણાદિમનમૂર્તશબ્દગુણતાસંભવાત્, एवं शब्दानां उपचयापचयशालित्वेन अनित्यत्वं
बोध्यम्, अतएव तेषां विविधपरिणामधर्मवत्वमुक्तम् एतेन शब्दानां द्रव्यत्वं नतु गुणत-
मिति पर्यवसितम् ॥ सू० १ ॥

મૂળમ્—સે મિઠ્ઠૂ વા મિઠ્ઠુણી વા સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા પુર્વિ
વીઢ્ઠકંતા ચળં માસિયા માસા અમાસા, સે મિઠ્ઠૂ વા મિઠ્ઠુણી વા
સે જં પુણ જાણિજ્ઞા જા ય માસા સઘ્ઘા? જા ય માસા મોસાર જા ય
માસા સઘ્ઘા મોસા૩ જા ય માસા અસઘ્ઘામોસા૪, તહપ્પગારં માસં સાવ-
જ્ઞં સકિરિયં કક્કસં કહુયં નિદ્દૂરં ફહસં અપ્પહયકરિં છેયણકરિ મેયણ-
કરિં પરિયાવળકરિં ઉદ્ધવળકરિં મૂઓવઘાઇયં અમિકંલ નો માસિજ્ઞા, સે
મિઠ્ઠૂ વા મિઠ્ઠુણી વા સે જં પુણ જાણિજ્ઞા, જા ય માસા સઘ્ઘા
સુહુમા જા ય માસા અસઘ્ઘામોસા તહપ્પગારં માસં અસાવજ્ઞં જાવ
અમૂઓવઘાઇયં અમિકંલ માસં માસિજ્ઞા ॥સૂ૦ ૨॥

જાયા—સ મિષ્ટુર્વા મિષ્ટુકી વા સ યત્ પુનઃ જાનીયાત્—પૂર્વ ભાષા અભાષા, માણ્યમાણા
માષા માષા માષણસમયવ્યતિક્રાન્તા ચ સ્થુ ભાષિતા ભાષા અભાષા, સ મિષ્ટુર્વા મિષ્ટુકી
વા, સ યત્ પુનઃ જાનીયાત્, યા ચ માષા સત્યા, યા ચ માષા મૃષા, યા ચ માષા સત્યામૃષા,
યા ચ માષા અસત્યામૃષા, તથાપ્રકારાદ્ ભાષાં સાવઘાં સક્કિયાં કર્કશાં કહુકાં નિષ્ઠુરાં
રસ ઔર સ્પર્શ સે યુક્ત કહને સે શબ્દોં કો મૂર્ત સમજના ચાહિયે હસલિયે
શબ્દ આકાશ કા ગુણ નહીં હોં સકતા હૈ ક્યોંકિ આકાશ સ્વયં અમૂર્ત હૈ હસ-
લિયે વર્ણગન્ધરસ સ્પર્શ યુક્ત મૂર્ત શબ્દ અમૂર્ત આકાશ કા ગુણ નહીં હોં સકતા
હસી પ્રકાર શબ્દોં કો ઉપચય અપચય શાલી હોને સે અનિત્ય સમજના ચાહિયે
હસીલિયે શબ્દોં કો વિવિધ પરિણામ ધર્મવાલા માના ગયા હૈ હન સમી વાતોં
સે યહ સિદ્ધ હોતા હૈ કિ શબ્દ દ્રવ્ય હૈ ગુણ નહીં હૈ ॥ સૂ. ૧ ॥

છેવાથી શબ્દોને મૂર્ત સમજવા ભેદ છે. તેથી શબ્દ એ આકાશનો શુદ્ધ થઈ શકતો નથી.
કેમ કે આકાશ સ્વયં અમૂર્ત છે. તેથી વર્ણ ગંધરસ અને શબ્દવાળા મૂર્ત શબ્દ અમૂર્ત
આકાશનો શુદ્ધ થઈ શકતો નથી. એજ પ્રમાણે શબ્દોને ઉપચય અપચયશાલી છેવાથી અનિત્ય
સમજવા ભેદ છે એથી જ શબ્દોને વિવિધ પરિણામ ધર્મવાળા માનવામાં આવેલ છે.
આ બધી વાતોથી એ સિદ્ધ થાય છે કે—શબ્દ દ્રવ્ય છે. શુદ્ધ નથી. ॥ સૂ. ૧ ॥

પરુષાં કર્માશ્રવકરીં છેદનકરીં ભેદનકરીં પરિતાપનકરીમ્ અપદ્રાવણકરીમ્ ભૂતોષઘાતિનીમ્ અભિકાઙ્ક્ષ્ય નો માષેત સ મિશ્રુર્વા મિશ્રુકી વા, સ યત્ પુનઃ જાનીયાત્-યા ચ ભાષા સત્યા સૂક્ષ્મા, યા ચ ભાષા અસત્યાઽમૃતા, તથા પ્રકારાં ભાષામ્ અસાવઘાં યાવદ્ અભૂતોષઘાતિનીમ્ અભિકાઙ્ક્ષ્ય ભાષાં માષેત ॥ સૂ. ૨ ॥

ટીકા-સમ્પ્રતિ શબ્દાનામ્ અનિત્યત્વરૂપકૃતકત્વમ્ આવિષ્કર્તુમાદ-‘સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા’ સ સંયમવાન મિશ્રુર્વા મિશ્રુકી વા ‘સે જં પુણ જાણિજ્ઞા-’ સ સાધુઃ યત્ પુન-રેવં ભૂતં શબ્દં જાનીયાત્-‘પુર્વિ ભાસા અભાસા’ પૂર્વમ્ ભાષાદ્રવ્યવર્ગીણાનામ્ ઉચ્ચારણાત્ પ્રાક્ર ભાષા અભાષૈવ ભવતિ અપિતુ ‘માસિજ્ઞમાણી ભાસા ભાસા’ માષ્યમાણૈવ કણ્ઠતાલ્વોષ્ઠાદિના ઉચ્ચાર્યમાણૈવ ભાષા ભાષા દ્રવ્યાણિ ભાષા ભવતિ, તેન પૂર્વમસતઃ શબ્દસ્ય તાલ્વોષ્ઠાદિ વ્યાપારેણૈવ નિષ્પાદ્યમાનત્વાત્ સ્પષ્ટમેવ તસ્યાઽનિત્યત્વરૂપં કૃતકત્વં સિદ્ધમ્, તથા ચ શબ્દાનામુચ્ચરિત-પ્રધ્વંસિત્વાદ્ ભાષણોત્તરકાલમપિ તેપામસત્ત્વં પ્રતિપાદયન્નાદ-‘ભાસાસમયવીક્કંતા ચ ણં માસિયા ભાસા અભાસા’ ભાષણસમયવ્યતિક્રાન્તા ચ રહ્ય ભાષિતા ભૂતકાલિકી ભાષા અપિ

અથ શબ્દ અનિત્ય હૈં હિસ સિદ્ધાન્ત કો વ્યવસ્થાપિત કરને કે લિયે પતલાતે હૈં
- ટીકાર્થ-‘સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા, સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા’-વહ પૂર્વોક્ત મિશ્રુ સંયમશીલ સાધુ ઓર મિશ્રુકી સાધ્વી કો એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે જાનના ચાહિયે કિ ‘પુર્વિ ભાસા અભાસા’ ભાષા દ્રવ્ય વર્ગો પુદ્ગલોં કા ઉચ્ચારણ સે પહેલે ભાષા અભાષા હી રહતી હૈં અપિતુ કણ્ઠ તાલ્વોષ્ઠ વગેરહ સ્થાનોં સે ‘માસિજ્ઞમાણી ભાસા ભાસા’ ઉચ્ચરિત હોને પર હી ભાષા દ્રવ્યપુદ્ગલ ભાષા હોતે હૈં હિસસે યહ સિદ્ધ હોતા હૈં કિ કણ્ઠતાલ્વોષ્ઠાદિ કે વાયુ વ્યાપાર સે હી ભાષા નિષ્પાદ્યમાન હોતી હૈં હિસલિયે શબ્દ રૂપ ભાષા અનિત્ય હી હૈં, હિસી પ્રકાર ‘ભાસાસમયવીક્કંતા ચ ણં માસિયા ભાસા અભાસા’ શબ્દોં કો ઉચ્ચારણ કરને કે વાદ તુરત હી વિનાશ હો જાને સે ભાષણ કરને કે વાદ મી શબ્દ નહીં રહતા હૈં એસા કહતે હૈં-ભાષણ કાલ કે વીત જાને પર ભૂત કાલિકી ભાષા

હવે શબ્દ અનિત્ય હોવાના સિદ્ધાન્તને વ્યવસ્થિત કરવા માટે સૂત્રકાર કથન કરે છે.-

ટીકાર્થ-‘સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વીએ ‘સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા’ એવી રીતે બોલ્યું એ રીતે કે ‘પુર્વિ ભાસા અભાસા’ ભાષા દ્રવ્ય વર્ગીણાના પુદ્ગલોના ઉચ્ચારણની પહેલા ભાષા અભાષા જ રહે છે, અને ‘માસિજ્ઞમાણી ભાસા ભાસા’ કંઠ, તાળુ, ઓષ્ઠ વિગેરે સ્થાનોથી ઉચ્ચારણ થવાથી જ ભાષા દ્રવ્ય પુદ્ગલ ભાષા થાય છે, આનાથી એ સિદ્ધ થાય છે કે-કંઠ, તાળુ, ઓષ્ઠાદિના વાયુ વ્યાપારથી જ ભાષાની ઉત્પત્તિ થાય છે. તેથી શબ્દ રૂપ ભાષા અનિત્ય જ છે. એજ પ્રમાણે શબ્દોં ઉચ્ચારણ કર્યા પછી તરત જ વિનાશ થઈ જવાથી ભાષણ કર્યા બાદ પણ શબ્દ રહેતા નથી, એમ કહે છે. ‘ભાસાસમયવીક્કંતા ચ ણં માસિયા ભાસા અભાસા’ ભાષણ કાળ-

અભાષૈવ ભવતિ તદ્દશા ઉચ્ચરિત પ્રધ્વંસિત્વેન મિનિષ્ટત્વાત્-અથ સાધૂનાં સાધ્વીનાશ્ચકૃતે વક્ષ્ય-
માણાનાં ચતસ્રણાં ભાષાણામ્ મધ્યે દ્વિતીયતૃતીયભાષાજાતયોઃ અભાષણીચત્તમાઃ-‘સે મિશ્વ
વા મિશ્વણી વા’ ૮ સંયમવાન્ મિશ્વર્વા મિશ્વકી વા ‘સે જં પુણ એવં જાણિજ્જા’ સ સાધુઃ
સાધ્વી વા યાં પુનઃ એવંભૂતાં વક્ષ્યમાણરૂપાં ભાષાં જાનીયાત્-તદ્વચ્ચા ‘જા ય ભાસા સચ્ચા’
યા ચ ભાષા સત્યા વર્તતે ‘જા ય ભાસા મોસા’ યા ચ ભાષા મૃષા અસત્યા વર્તતે, ‘જા ય ભાસા
સચ્ચામોસા’ યા ચ ભાષા સત્યામૃષા-ક્લિષ્ઠિત્ સત્યા ક્લિષ્ઠિદાસત્યા વર્તતે ‘જા ય ભાસા
અસચ્ચામોસા’ યા ચ ભાષા અસત્યામૃષા-નાપિ સત્યા નાપિ મૃષા વ્યવહારભાષા इत्यर्थः
एतासु चतसृषु भाषासु मृषा सत्यामृषा चेति भाषाद्वयं साधुभिः साध्वीभिश्च न वक्तव्यम्
अपि तु सत्या असत्यामृषा चेति भाषा द्वयमेव तैः ताभिश्च वक्तव्यम्, किन्तु सत्यापि
भाषा कर्कशादि युक्तत्वात् सावधान् साधुभिर्न वक्तव्या इति दर्शयन्नाह-‘तदुत्पगार भासं सावज्जं

भी अभाषा ही हो जाती है क्योंकि भाषा रूप शब्दों को उच्चारण के बाद
तुरत ही विनष्ट हो जाने से अस्तित्व नहीं रहता है, अथ संयमशील साधु और
साध्वी के लिये वक्ष्यमाण चारों भाषाओं के न-व्य मे द्वितीय तृतीय अभाष-
णीय ही होती हैं यह बतलाते हैं ‘से मिक्षू वा मिक्षुणी वा, से जं पुण एवं
जाणिज्जा’-वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी को ऐसा
वक्ष्यमाण रूप से जानना चाहिये कि ‘जा य भासा सचचा’ जो भाषा सत्य रूपा
है एवं ‘जाच भासा मोसा’ जो भाषामृषा असत्यरूपा है तथा ‘जा य भासा
सचचा मोसा’ जो भाषा सत्यामृषा रूपा है और ‘जा य भासा असचचा मोसा’
जो भाषा असत्य मृषा रूपा है अर्थात् जो भाषा न तो सत्य ही है और
नापि असत्य ही है ऐसी यह असत्यामृषा नाम की चतुर्थीभाषा व्यावहारि-
की भाषा कही जाती है इन चारों भाषाओं में मृषा और सत्यामृषा इन दोनों
भाषाओं का प्रयोग साधु और साध्वी को नहीं करना चाहिये इस तात्पर्य से

વીતી ગયા પછી ભૂતકાળની ભાષા પણ અભાષા જ થઈ બચ છે. ભાષા રૂપ શબ્દોના
ઉચ્ચારણની પછી તરત જ નષ્ટ થઈ જવાથી તેનું અસ્તિત્વ રહેતું નથી.

હવે સાધુ અને સાધ્વીને વક્ષ્યમાણ ચારે ભાષાઓમા બીજી અને ત્રીજી ભાષા
અભાષણીય હોવાનું સૂચકાર કથન કરે છે -

ટીકાથ-‘સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી
‘સે જં પુણ એવં જાણિજ્જા’ તેમણે એ રીતે બણપુ બોલ્યે કે-‘જા ય ભાસા સચ્ચા જા ય
ભાસા મોસા’ જે ભાષા સત્ય રૂપા છે અને જે ભાષા અસત્યરૂપા છે તથા ‘જા ય ભાસા
સચ્ચા મોસા જા ય ભાસા અસચ્ચા મોસા’ જે ભાષા સત્ય મૃષારૂપા છે અને જે ભાષા
અસત્ય અમૃષારૂપ છે અર્થાત્ જે ભાષા સત્યરૂપા નથી તેમ અસત્ય પણ ન હોય એવી
આ અસત્યા અમૃષાનામની ચોથી ભાષા વ્યાવહારિકી ભાષા કહેવાય છે. આ ચારે ભાષા-

સકિરિયં કક્કસં કહુયં નિદ્દુરં ફરુસં' તથા પ્રકારામ્ પૂર્વોક્તરૂપાં સત્યામપિ ભાષાં સાવધામ્
 અવધેન ગર્હેણ સહ વર્તતે' इति सावध्या तां सगर्हां सत्यामपि भाषां साधुर्न भाषेतेत्यग्रेणान्वयः,
 एवं सक्रियाम् क्रियया अनर्थदण्डप्रवृत्तिरूपया सह वर्तते इति सक्रिया तादृशीमपि अनर्थदण्ड-
 प्रवृत्तिलक्षणक्रियायुक्तां भाषां सत्यामपि न भाषेत, एवं कर्कशां कठोराम्, कटुकाम्-मर्म-
 वेधकारिणीम्, निष्ठुराम् नीरसाम् परूषाम्-चित्तोद्वेगकारिणीम्, एवम् 'अण्हयकरिं छेयण-
 करिं भेयणकरिं' अनर्थकरीम् कर्माश्रवजननीम्, छेदनकरीम्-मर्मघातिनीम्, भेदनकरीम्
 हृदयविदारिणीम् 'परियावणकरिं उद्ववणकरिं' परितापनकरीम्-मनसः परितापजननीम्,
 अपद्रावणकरीम्-मर्मघातिनीम् एवं 'भूओवघाइयं अभिकंख नो भासिज्जा' भूतोपघाति-
 नीम्-प्राण्युपतापजननीम् भाषाम्, अभिकाइक्ष्य मनसा पर्यालोच्य सत्यामपि नो भाषेत

કહતે હૈં કિ 'તહપ્પગારં ભાસં સાવજ્ઞં સકિરિયં' હસ તરહ કી પૂર્વોક્ત સ્વરૂપ
 સત્યા ભાષા મી યદિ સાવધ ગહર્ય નિન્દનીય હૈં ઓર અનર્થ કારક દણ્ડ પ્રવૃત્તિ
 રૂપ ક્રિયા સે યુક્ત હૈં એવં 'કક્કસં કહુયં' કર્કશ-અત્યન્ત કઠોર હૈં ઓર કટુ-
 મર્મ કો વેધ કરને વાલી હૈં ઓર 'નિદ્દુરં' નિષ્ઠુર-નિરસ હૈં ઓર 'ફરુસં' પરુષ-
 ચિત્ત કો ઉદ્વિગ્ન કરનેવાલી હૈં ઓર 'અણહયકરિં' અનર્થકરી અર્થાત્ કર્માશ્રવ
 કી જનની હૈં તથા 'છેયણકરિં' છેદનકરી મર્મઘાતિની હૈં એવં 'ભેયણકરિં' ભેદન-
 કરી હૃદયવિદારિણી હૈં અર્થાત્ હૃદય કો વિદીર્ણ કરનેવાલી હૈં ઓર 'પરિયા-
 વણકરિં' મન કો સંતપ્ત કરનેવાલી હૈં અર્થાત્ જિસ ભાષા કો સુનકર મન મેં
 પરિતાપ ઉત્પન્ન હોતા હૈં ઓર જો ભાષા 'ઉદ્વવણકરિં' અપદ્રાવણ કરી મર્મ-
 ઘાતિની હૈં તથા 'ભૂઓવઘાઈયં' ભૂતોપઘાતિની-પ્રાણિયોં કા ઉપતાપ જનની હૈં
 હસ પ્રકાર કી ભાષા કો 'અભિકંખ ણો ભાસિજ્ઞા' મન સે વિચાર કર સત્ય
 મી હો તો નહીં બોલના ચાહિયે અર્થાત્ સાધુ ઓર સાધ્વી સત્ય રૂપ મી એસી
 ભાષા કા પ્રયોગ નહીં કરે જિસ કે પ્રયોગ કરને સે દૂસરે કો હાર્દિક કષ્ટ પૈદા

ઓમા મૃષા અને અસત્યા મૃષા એ બન્ને ભાષાઓનો પ્રયોગ સાધુ કે સાધ્વીએ કરવો
 ભેદથી નહીં. એ હેતુથી કહે છે કે-‘તહપ્પગારં ભાસ સાવજ્ઞં સકિરિયં’ આ રીતની પૂર્વોક્ત
 રૂપ સત્યાભાષા પણ બે સાવધ ગહર્ય અને નીન્દનીય હોય અને અનર્થ કારક ઠંડ પ્રવૃત્તિ
 રૂપ ક્રિયાથી યુક્ત હોય તથા ‘કક્કસ કહુયં નિદ્દુરં ફરુસ’ અત્યંત કઠોર અને મર્મવેધક
 હોય તથા નિષ્ઠુર હોય પરંપ્ર અર્થાત્ ચિત્તને ઉદ્વેગ કરનારી હોય તથા ‘અણહયકરિં
 છેયણકરિં’ અનર્થ કરનારી હોય અર્થાત્ કર્માસિવને ઉત્પન્ન કરનારી હોય તથા છેદન કરી
 અર્થાત્ મર્મઘાતિની હોય તથા ‘ભેયણકરિં પરિવાવણકરિં’ ભેદન કરી અર્થાત્ હૃદય વેધક
 હોય એટલે કે હૃદયને વિદીર્ણ કરવાવાળી હોય તથા મનને સંતાપ કરાવનારી હોય
 અર્થાત્ બે ભાષાને સાભળીને મનમાં પરિતાપ ઉત્પન્ન થાય છે. તથા ‘ઉદ્વવણકરિં
 ભૂઓવઘાઈયં’ બે ભાષા અપદ્રાવણ મર્મઘાતિની હોય તથા ભૂતોપઘાતિની અર્થાત્ પ્રાણિ-
 યોને સંતાપ પમાડનારી હોય એવી ભાષાને ‘અભિકંખ નો ભાસિજ્ઞા’ મનથી વિચાર

इत्यर्थः, साम्प्रतम् साधूनां साध्वीनाञ्च भाषणयोग्यां भाषां प्रतिपादयन्नाह—‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ स संयमवान् भिक्षुर्वा, भिक्षुकी वा ‘से जं पुण जाणिज्जा’ स साधुः यत् पुनः एवं भूतां भाषां जानीयात्—‘जा य भासा सच्चा सुहुमा’ या च भाषा सत्या सूक्ष्मा सूक्ष्मे-
क्षिकया कुशाग्रबुद्ध्या पर्यालोच्यमाना सति मृषापि सत्या भवति यथा हरिणदर्शनेऽपि व्याध-
तोऽपलापात्मकं वचनमुच्यते, तदुक्तम्—‘अलिअं न भासिअव्वं, अत्थिहु सच्चं पि जं न वत्तव्वम् ।
सच्चं पि होइ अलिअं जं परपीडाकरं वयणं’ इति, अलीकं न भाषितव्यम् अस्त्येव सत्यमपि
यन्नवक्तव्यम् । सत्यमपि भवत्यलीकं यत् परपीडाकरं वचनम् ॥ इति, एवम् ‘जा य भासा
होता हो, अब साधु और साध्वी को भाषण योग्य भाषा का प्रतिपादन करते
हैं—‘से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा, से जं पुण एवं जाणिज्जा’ यह पूर्वोक्त भिक्षु
और भिक्षुकी संयमशील साधु और साध्वी को ऐसा वक्ष्यमाण रूप से जानना
चाहिये कि ‘जा य भासा सच्चा सुहुमा’ जो भाषा सत्य रूपा है और अत्यन्त
सूक्ष्मा है अर्थात् सूक्ष्मेक्षिका कुशाग्र बुद्धि से पर्यालोचन करने पर मृषा होने
पर भी सत्य रूपा ही मानी जाती है जैसे हरिण मृग को देखने पर भी व्याध
से छिपाने के लिये अपलाप करना यह भाषा मृषा होने पर भी मृग को वध से
बचाने वाली होने से सत्य रूपा ही मानी जाती है, कहा भी है—‘अलिअं न
भासिअव्वं, अत्थिहु सच्चं पि जं न वत्तव्वम् । सच्चं पि होइ अलिअं जं पर-
पीडाकरं वयणं’ इति अर्थात् अलीक-बिलकुल ही असत्य-झूठ नहीं बोलना
चाहिये किन्तु ऐसा सत्य भी है जिसको नहीं बोलना चाहिये जैसे दूसरे को
पीडा करने वाला अलीक-मिथ्यावचन सत्य भी माना जाता है जैसे हरिण को

કરીને સત્ય હોય તો પણ બોલવી નહીં અર્થાત્ સાધુ અને સાધ્વીએ સત્યરૂપ પણ એવી
ભાષાને પ્રયોગ ન કરવો કે જેના પ્રયોગથી ખીબને હાર્દિકષ્ટ પેદા થતું હોય

હવે સાધુ અને સાધ્વીને બોલવા યોગ્ય ભાષાતુ કથન કરે છે—

टीकार्थ—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु અને સાધ્વીએ
‘से जं पुण एव जाणिज्जा’ એવી રીતે બહુવું બોધએ કે ‘जा य भासा सच्चा सुहुमा’ જે
ભાષા સત્ય રૂપા હોય અને અત્યંત સૂક્ષ્મા હોય અર્થાત્ સૂક્ષ્મેક્ષિકા કુશાગ્ર બુદ્ધિથી પર્યા-
લોચન કરવાથી મૃષા હોવા છતાં પણ સત્યરૂપા જ મનાય છે જેમ કે—‘હરણ ને જોવા
છતા પણ શિકારીથી સંતાડવા અપલાપ કરવો એ ભાષા મૃષા હોવા છતાં સત્ય રૂપા
જ માનવામાં આવે છે. કહ્યું પણ છે કે—

‘अलिअं न भासिअव्वं अत्थि हु सच्चं पि जं न वत्तव्वम् ।

सच्चं पि होइ अलिअं जं परपीडाकरं वयणं’ ઇતિ

અર્થાત્ અલીક બિલકુલ જુઠું બોલવું ન બોધએ પણ એવું સત્ય પણ છે કે જે
બોલવું ન બોધએ, જેમ કે અન્યને પીડાકારક મિથ્યા વચનને પણ સત્ય જ માનવામાં

वा धार्मिक इति वा धर्मप्रिय इति वा, एतत्प्रकाराम् भाषाम् असावधाम् यावत् अभिकाङ्क्ष्य भाषेत, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स्त्रियम् आमन्त्रयन् आमन्त्रितां वा अप्रतिशृण्वतीम् नो एवं वदेत् होलीति वा गोलीति वा स्त्रीगणेन ज्ञातव्यम्, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स्त्रियम् आमन्त्रयन् आमन्त्रितां वा अप्रतिशृण्वतीम् एवं वदेत्-आयुष्मति इति वा भगिनि इति वा भगवति इति वा भवति इति वा श्राविकेति वा उपासिकेति वा धार्मिकीति वा धर्मप्रियेति वा, एतत्प्रकाराम् भाषाम् असावधाम् यावद् अभिकाङ्क्ष्य भाषेत ॥ सू० ३ ॥

टीका-अथ प्रकारान्तरेणापि साधूनां साध्वीनश्च भाषाविषये वक्तव्यताप्रकारमाह-
'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' स पूर्वोक्तो संयमवान् भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा 'पुमं आमंतेमाणे' पुमांसम् आमन्त्रयन् सम्बोधयन् 'आमंति ए वा अपडिसुणेमाणे नो एवं वइज्जा' आमन्त्रितं सम्बोधितं वा अप्रतिशृण्वन्तम्-श्रवणमकुर्वन्तम् नो एवं-वक्ष्यमाणरीत्या वदेत् तद्यथा-
'होलित्ति वा गोलित्ति वा' होल इति वा गोल इति वा, होलगोलशब्दयोः देशान्तरे अवज्ञासूचकत्वाद् एतच्छब्दद्वयेन न सम्बोधयेदित्यर्थः एवम् 'वमुलेत्ति वा कुपवखेत्ति वा

अब प्रकारान्तर से भी साधु और साध्वी के लिये भाषा विषय में वक्तव्यता प्रकार बतलाते हैं-

टीकार्थ-'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी यदि 'पुमं आमंतेमाणे' किसी भी पुरुष को आमन्त्रण-सम्बोधन करते हुए अर्थात् बुलाते हुए या 'आमंति ए वा' आमन्त्रित-सम्बोधित करने पर भी जाने बुलाने पर भी 'अपडिसुणेमाणे' नहीं सुनते हुए अर्थात् श्रवण नहीं करते हुए जाने नहीं सुनने पर उस पुरुष को 'नो एवं वइज्जा' वक्ष्यमाण रीति से ऐसा सम्बोधन नहीं करना चाहिये कि जिससे उस पुरुष को बुरा लगे या दुःख हो जैसे कि 'होलित्ति वा' होल इति, अथवा 'गोलित्ति वा' गोल इति, इस प्रकार से होल गोल शब्दों के द्वारा उस पुरुष को सम्बोधित नहीं करना चाहिये, क्योंकि होल गोल शब्द देशान्तर में अवज्ञा-निन्दा-अनादर सूचक माना जाता है इसलिये ऐसे शब्दों से सम्बोधन नहीं करना चाहिये इस तरह

इसे प्रकारान्तरથી साधुએ સાધ્વી માટે ભાષાના સબધમાં કથનનો પ્રકાર સૂચ-
કાર બતાવે છે-

ટીકાર્થ-'સે ભિક્ખૂ વા ભિક્ખુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'પુમં આમંતે માણે આમંતિ એ વા' એ કેઈ પુરુષને આમંત્રણ અર્થાત્ સંબોધન કરતાં અર્થાત્ બોલાવતાં આમન્ત્રિત એટલે કે સંબોધિત કરવા છતાં પણ અર્થાત્ બોલાવવા છતાં પણ 'અપડિસુણે માણે નો એવં વઈજ્જા' સાંભળે નહીં તે એ પુરુષને આ વક્ષ્યમાણ પ્રકારથી એવું સંબોધન કરવું નહીં કે-જેનાથી તેને ખોટું લાગે અને દુઃખ થાય જેમ કે 'હેલિત્તિ વા ગોલિત્તિ વા' 'હોલ' એ રીતે અથવા 'ગોલ' એ રીતે આ પ્રમાણે હોલગોલ શબ્દો દ્વારા એ પુરુષને બોલાવવો ન જોઈએ કેમ કે હોલગોલ શબ્દ દેશાન્તરમાં નિંદા અને

ઘટ્ટદાસિત્તિ વા' વૃષ્ણ ઇતિ વા કુપક્ષ ઇતિ વા ઘટ્ટદાસ ઇતિ વા તત્ર વૃષ્ણકુપક્ષશબ્દયોઃ કુત્સિત કુલસૂચકતયા ઘટ્ટદાસશબ્દસ્ય ચ નીચજાતિ સૂચકતયા એતન્નિતયશબ્દૈરપિ ન સમ્બોધયેદિતિ ભાવઃ, એવમ્ 'સાણેત્તિ વા તેણિત્તિ વા ચારિણિત્તિ વા માર્દિત્તિ વા મુસાવાડિત્તિ વા' શ્વાન ઇતિ વા-શ્વા ઇતિ શબ્દેન સમ્બોધનં ન કુર્યાત્, તસ્ય કુક્કુરરૂપાધમપશુવાચકતયા તત્ત્વશબ્દેન સમ્બોધને નિન્દાભિવ્યક્તેઃ ક્રોધાદિસમ્ભવેન સંયમવિરાધકત્વાત્, એવં સ્તેન ઇતિ વા ચારિક ઇતિ વા ઇત્યેવં સ્તેનચારિકશબ્દાભ્યામપિ સમ્બોધનં ન કુર્યાત્, એતયોરપિ શબ્દયોઃ ક્રમશઃ ચોરપિશુન સૂચકતયા અવજ્ઞા પ્રતીત્યા સંયમવિરાધના સંભવાત્, એવમ્

'વસુલેત્તિ વા કુપક્ષલેત્તિ વા' વૃષ્ણ ઇતિ, કુપક્ષ ઇતિ, 'ઘટ્ટદાસિત્તિ વા' ઘટ્ટ દાસ ઇતિ, इन तीन शब्दों से भी उस पुरुष को सम्बोधित नहीं करना चाहिये क्योंकि ये भी तीन शब्द निन्दित कुल का सूचक होने से और घट्ट द्दास शब्द नीच जाति का सूचक होने से इन तीन शब्दों के द्वारा भी सम्बोधित नहीं करना चाहिये इसी प्रकार 'साणेत्ति वा' श्वान इति इस शब्द से भी संबोधन नहीं करना चाहिये। क्योंकि श्वान शब्द कुत्ता वाचक है इसलिये किसी भी पुरुष को कुत्ता कह देने से अत्यन्त खराब लगता है इसलिये इस शब्द से भी सम्बोधन नहीं करना चाहिये क्योंकि कुकुर रूप अत्यन्त अधम पशु वाचक होने से इस शब्द से सम्बोधन करने पर निन्दा की प्रतीति होने से क्रोधादि हो सकता है जो कि संयम का विराधक माना जाता है इसलिये संयम का विराधक होने से 'श्वा' अथवा 'श्वान' ऐसा सम्बोधन नहीं करना चाहिये, इसी प्रकार 'तेणिस्ति वा' 'स्तेन' इति, 'चारिणस्ति वा' 'चारिक' इति, ऐसे स्तेन चारिक शब्दों से भी सम्बोधन नहीं करना चाहिये क्योंकि इन दोनों शब्द भी क्रमशः चोर और

અનાદર સૂચક માનવામાં આવે છે તેથી એવા શબ્દોથી સંબોધન કરવું નહીં એ જ પ્રમાણે 'વસુલેત્તિ વા કુપક્ષલેત્તિ વા' 'વૃષ્ણ' એ રીતે કે 'કુપક્ષ' એ રીતે તથા 'ઘટ્ટદાસેત્તિ' વા' ઘટ્ટદાસ એ રીતે આ ત્રણ શબ્દોથી પણ કેાઇ પુરૂષને સંબોધન કરવું નહીં કેમ કે આ ત્રણ શબ્દો પણ નિંદિત કુલ સૂચક હોવાથી અને ઘટ્ટદાસ એ શબ્દો નીચ ભાતીને ખતાવનારા હોવાથી આ ત્રણ શબ્દો દ્વારા પણ સંબોધન કરવું નહીં એ જ પ્રમ.ભૂ 'સાણેત્તિ વા તેણિત્તિ વા' 'શ્વાન' કહીને એ શબ્દોથી પણ સંબોધન કરવું નહીં કેમ કે શ્વાન શબ્દ કુતરા વાચક છે તેથી કેાઇ પણ પુરૂષને કુતરા કહેવાથી અત્યંત ખરાબ લાગે છે. તેથી આવા શબ્દો સંબોધન કરવું નહીં કેમકે કુતરા એ શબ્દ અત્યંત અધમ પશુવાચક હોવાથી એવા શબ્દોથી સંબોધન કરવાથી નિંદાની પ્રતીતિ થાય છે અને તેથી ક્રોધાદિ થવા સંભવ રહે છે કે જે ક્રોધ સંયમનો વિરાધક મનાય છે. તેથી સંયમનો વિરાધક હોવાથી 'શ્વ' કે 'શ્વાન' એ રીતે સંબોધન કરવું નહીં. એજ રીતે 'સ્તેન' એ રીતે કે 'ચારિણિત્તિ વા' ચારિક અર્થાત્ સ્તેન, ચારિક એવા શબ્દોથી પણ સંબોધન કરવું,

માયીતિ વા મૃષાવાદીતિ વા इत्येताभ्यामपि मायिमृषावादि शब्दाभ्यामपि सम्बोधनं न कुर्यात्, एतयोरपि शब्दयोः क्रमश्चल्ललकपटमिथ्यावादित्वसूचकतया निन्दाप्रतीतिः तदुपसंहर-
न्नाह-‘एयाइं तुमं ते जणगा वा’ एतानि पूर्वोक्तानि होल इत्यादि वाक्यानि त्वम् असि तव
जनकौ मातापितरौ वा स्तः इत्येवं रीत्या कथने अवज्ञासूचनद्वारा क्रोधाद्युत्पत्त्या संयमविरा-
धना संभवादिति भावः, अत एव तन्निषेधं कुर्वन्नाह-‘एअप्पगारं भासं सावज्जं’ सकिरियं

પિશુન ચારિયા ચુગલબોર કા સૂચક હોને સે તિરસ્કાર કી પ્રતીતિ હોને સે સંયમ
કી વિરાધના હો સકતી હૈ હસી તરહ ‘માઈત્તિ વા’ માયીં હિતિ ‘મુસાવાઈત્તિ વા’
મૃષાવાદી હિતિ હસ પ્રકાર ભી માયીં ઓર મૃષાવાદી શબ્દોં સે સમ્બોધન નહીં
કહનાં ચાહિયે કયોંકિ યે દોનોં શબ્દ ભી ક્રમશઃ લલકપટ ઓર મિથ્યાવાદી કા
સૂચક હોને સે નિન્દા કા વોધ કરાને વાલે હૈં હસલિયે હન દોનોં શબ્દોં કે દ્વારા
ભી સમ્બોધન નહીં કરનાં ચાહિયે અન્યથા સંયમ વિરાધનાં હો સકતી હૈ અબ
ઉપર્યુક્ત વક્તવ્યતા કા ઉપસંહાર કરતે હુએ કહતે હૈં કિ ‘એયાઈં તુમં તે જણગા
વા’ યે સમીં હોલ ગોલ ઇત્યાદિ મૃષાવાદી પર્યન્ત કે શબ્દ અત્યન્ત અવજ્ઞા
તિરસ્કારાદિ સૂચન દ્વારા ક્રોધાદિ કા ઉત્પાદક હોને સે સંયમ વિરાધક માને
જાતે હૈં હસલિયે જિસ પ્રકાર કિસીં ભી આદરણીય વ્યક્તિ કો ‘તુમ’ કહને સે
ઓર ઉસકે માતા પિતાકો તેરા જનક હૈં એસા કહને સે અપમાન પ્રતીત હોને સે
ક્રોધાદિ ઉત્પન્ન હોતા હૈં ઓર પરસ્પર ઝગડા કલહ ભી હો જાતા હૈં હસી તરહ
હોલ ગોલ આદિ શબ્દોં કો ભી નિન્દા અપમાનાદિ સૂચક સમજનાં ચાહિયે
હસીલિયે સાધુ ઓર સાધ્વી કો હોલ ગોલાદિ શબ્દોં સે સમ્બોધન નહીં કરનાં
ચાહિયે હસ તાત્પર્ય સે હન શબ્દોં કા નિષેધ કરતે હુએ કહતે હૈં કિ ‘એયપ્પગારં

નહીં કેમ કે આ બેકે શબ્દો પશુ કેમશ ચોર અને પિશુન આકિયાના સૂચક હોવાથી
તિરસ્કાર બેવુ લાગવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે. ‘માઈત્તિ વા મુસાવાઈત્તિ વા’ માયીં
એ પ્રમાણે કે મૃષાવાદી એ શબ્દોથી સંબોધન કરવું નહીં કેમ કે એ બંને શબ્દો કેમશઃ
છલકપટ અને મિથ્યાભાષાના સૂચક હોવાથી નિંદાનો બોધ કરાવનારા છે. તેથી એ બંને
શબ્દો દ્વારા પશુ કોઈપણ પુરુષને સંબોધન કરવું નહીં. તેમ કહેવાથી સંયમની વિરાધના
થાય છે. હવે ઉપરોક્ત કથનનો ઉપસંહાર કરતા કહે છે કે-‘એયાઈં તુમં તે જણગા વા’
આ બધા હોલ ગોલ વિગેરે મૃષાવાદી પર્યન્તના શબ્દો અત્યંત અપમાન અને તિરસ્કા-
રના સૂચક હોવાથી ક્રોધાદિ કરાવનારા હોવાથી સંયમના વિરાધક મનાય છે. તેથી જેમ
કોઈ આદરણીય વ્યક્તિને તુ કહેવાથી અને તેના માતા પિતાને તારો જનક છે તેમ
કહેવાથી અપમાન લાગવાથી ક્રોધાદિ ઉત્પન્ન થાય છે. અને અન્યોન્ય ઝઘડો કહ્યો
પશુ થઇ જાય છે એજ પ્રમાણે હોલગોલ શબ્દોને પશુ નિંદા અપમાન સૂચક સમજવા.
તેથી સાધુ અને સાધ્વીએ હોલગોલાદિ શબ્દોથી સંબોધન કરવું નહીં, આ શબ્દોનો

જાવ ભૂઓવઘાદ્યં અભિકંચ નો માસિજ્ઞા' તતપ્રકારાગ્ન ઢોલાદિ ગૃપાવાદિપર્યન્તં ભાષા સાવ-
ધામ્ સગર્હ્યમ્ સક્રિયામ્ અનર્થદણ્ડપ્રવૃત્તિજનનીમ્ યાદત્-एवं કર્કશામ્ વટુકામ્ નિષ્ટુરામ્
પરુષામ્ કર્માશ્રવકરીમ્ છેદનકરીમ્ ભેદનકરીમ્ પરિતાપનકરીમ્ અપદ્રાવણકરીમ્ ભૂતોપઘા-
તિનીમ્ ભાષામ્ અભિક્ષાઙ્ક્ય-મનસા પર્યાલોચ્ય હૃદિ વિચાર્ય નો ભાપેત-ન વદેદિતિ ભાવઃ,

અથ કયા રીત્યા સાધુઃ સમ્બોધ્ય ભાપેતેતિ પ્રતિપાદયિતુમાદ-‘સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુગુણી
વા’ સ સંયમગાન્ મિક્ષુર્ગા મિક્ષુકી વા ‘પુમં આમંતેમાણે’ પુમાસમ્ પુરુષમ્ આમન્ત્રયન્ સમ્બો-
ધયન્ ‘આમતિ૯ વા અપ્પહિસુણેમાણે એવં વહજ્ઞા’ આમન્ત્રિતં સમ્બોધિતં વા અપ્રતિશૃણ્વન્તમ્-
શ્રવણમ્ અકુર્વન્તમ્, એવં વક્ષ્યમાણરીત્યા વદેત્ ભાપેત તથા-‘અમુગેહ વા આઊસોત્તિ વા
આઊસંતારોત્તિ વા’ અમુક ! ઇતિ વા, આયુષ્મન્ ! ઇતિ વા, આયુષ્મન્તઃ ! ઇતિ વા ‘સાવ-
ગેત્તિ વા ઉવાસગેત્તિ વા’ શ્રાવક ઇતિ વા, ઉપાસક ઇતિ વા ‘ધમ્મિ૯ત્તિ વા ધમ્મપિ૯ત્તિ

સાવજ્ઞં સકિરિયં’ હસ પ્રકાર કે ‘હોલ ગોલ’-ઇત્યાદિ મૃષાવાદિ પર્યન્ત કી ભાષા
કો સાવધ સગર્હ્ય સક્રિય અનર્થદણ્ડ પ્રવૃત્તિજનક ‘જાવ ભૂઓવઘાદ્યં’ યાવત્-
કર્કશ-કટુ-નિષ્ટુર-પરુષ-કર્માશ્રવજનક એવં મર્મ છેદન કર તથા હૃદય વિદા-
રક ઓર મન મેં પરિતાપ જનક, ભૂતોપઘાતક શબ્દોં કો ‘અભિકંચ નો માસિજ્ઞા’
હૃદય સે પર્યાલોચન કરકે સાધુ ઓર સાધ્વી નહીં બોલે. અવ કિસ પ્રકાર સાધુ
ઓર સાધ્વી દૂસરે પુરુષ કો સમ્બોધન કર બોલે હસ તાત્પર્ય સે કહતે હેં ‘સે મિક્ષૂ
વા, મિક્ષુગુણી વા પુમં આમંતેમાણે આમંતિ૯વા’-વહ પૂર્વોક્ત મિક્ષુ સંયમશીલ
સાધુ ઓર મિક્ષુકી-સાધ્વી કિસી મી પુરુષકો આમંત્રણ સંબોધન કરતે રહને પર
યા સંબોધિત કરને પર મી ‘અપ્પહિસુણેમાણે’ નહીં સુનતે હુ૯ ડસ પુરુષકો-‘એવં
વહજ્ઞા’ હસ પ્રકાર કહે કિ-‘અમુગેહ વા આઊસેત્તિવા’ હે અમુક ! હે આયુષ્મન્ !
‘આઊસંતારોત્તિ વા સાવગેત્તિ વા’ હે આયુષ્મન્ત ! હે શ્રાવક !-‘ઉવાસગેત્તિ વા’
હે ઉપાસક ! ‘ધમ્મિ૯ત્તિ વા’ હે ધાર્મિક ‘ધમ્મપિ૯ત્તિ વા’ હે ધર્મપ્રિય ‘૯યપ્પગારં

નિષેધ કરતા કહે છે કે-‘૯યપ્પગાર માસં સાવજ્ઞં સકિરિયં’ આવા પ્રકારના ઢોલ, ગોલ
વિગેરે મુષાવાદી પર્યન્તના શબ્દોને સાવધ સગર્હ્ય અનર્થ દડ પ્રવૃત્તિજનક ‘જાવ ભૂઓવ-
ઘાદ્યં અભિકંચ’ નો માસિજ્ઞા’ યાવત્ કર્કશ, કટુ, નિષ્ટુર, પરુષ, કર્માશ્રવજનક અને મર્મ
છેદન કરવાવાળા તથા હૃદય વિદારક અને મનસા પરિતાપજનક ભૂતોપઘાતક શબ્દોને
હૃદયથી પર્યાલોચન કરીને સાધુ અને સાધ્વીએ બોલવું નહીં.

હવે સાધુ અને સાધ્વીએ અન્યની સાથે કેવી રીતે બોલવું તે કહે છે-

‘સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુગુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘પુમં આમંતે
માણે’ અન્ય પુરુષને સંબોધન કરીને બોલાવવા હોય અથવા ‘આમંતિ૯ વા’ સંબોધિત
કરે તો પણ ‘અપ્પહિસુણેમાણે એવં વહજ્ઞા’ નહીં સાલળતા એવા એ પુરુષને એવી રીતે
કહે કે-‘અમુગેહ વા આઊસેત્તિ વા’ હે અમુક ! હે આયુષ્મન્ ! ‘આઊસંતારોત્તિ વા’ હે આયુ-
ષ્મન્ત ‘સાવગેત્તિ વા’ હે શ્રાવક ! ‘ઉવાસગેત્તિ વા’ હે ઉપાસક ! ‘ધમ્મિ૯ત્તિ વા’ હે ધાર્મિક

હોલીતિ વા ગોલીતિ વા इत्येवं होली गोली शब्दाभ्यां स्त्रियं सम्बोधय न वदेदिति भावः
 होली गोली शब्दयोरवज्ञा सूचकतया तच्छब्दाभ्यां स्त्रियाः सम्बोधने क्रोधाद्युत्पत्त्या संयम-
 विराधनासंभवत्, इत्येवं स्त्रीगमेन स्त्रियाः अभिलापकेन स्त्रीलिङ्गवाक्येन पूर्वोक्तरीत्या
 ज्ञातव्यम् प्रयोगः कर्तव्यः तथा च 'वृषणीति कुपक्षेति घटदासीति शुनीति स्तेनीति चारि-
 केति मायिनीति मृषावादिनीति इत्येवंरीत्यापि स्त्रियं न सम्बोधयेदिति, एतेषामपि वृषली
 प्रभृतिशब्दानां साक्षात्परम्परया वा यथाकथञ्चिन् सावध्यत्वात् निन्दासूचकत्वात्, सम्प्रति
 कया रीत्या स्त्रिय सम्बोधयेदित्याह 'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' स संयमवान् भिक्षुर्वा
 सुणेमाणे' यदि वह स्त्री नहीं सुने तो उसको 'णो एवं वहज्जा होलीइ वा गोलीति
 वा' हे होली ! हे गोली ! ऐसा सम्बोधन नहीं करना चाहिये क्योंकि उक्तीति
 से होली तथा गोली ये दोनों शब्द अवज्ञा निन्दा गहाँ अपमान सूचक होनेसे
 उस स्त्री को क्रोधादि उत्पन्न होनेका संभव होने से संयम की विराधना
 होगी, इसी प्रकार 'इत्थो गमेण नेयव्वं' स्त्री जाति के लिये अभिलापक शब्दों
 द्वारा पूर्वोक्त वृषलादि शब्दों को भी स्त्री लिंग बना कर सम्बोधन वाक्य की
 योजना करलेनी चाहिये जैसे हे वृषली ! हे कुपक्षा ! हे घटदासी ! हे शुनी ! हे
 स्तेनी, हे चारिका ! हे मायिनी ! हे मायाविनी ! हे मृषावादिनी ! हे मिथ्याभि-
 मानिनी ! इत्यादि रीति से स्त्री जाति को नहीं सम्बोधन करना चाहिये क्योंकि ये
 सभी वृषली प्रभृति स्त्री लिंग शब्द भी साक्षात् या परम्परासे यथाकथञ्चिन् जिस
 किसी भी रूप से सावध्य गहर्य होने से निन्दा अपमानादि सूचक होते हैं जिस से
 कि क्रोधादि की उत्पत्ति होने से संयम विराधना होगी, अब किस प्रकार स्त्री
 जाती को सम्बोधित करना चाहिये वह बतलाते हैं 'से भिक्खु वा, भिक्खुणी

જ્ઞા' એવી રીતે કહેવું નહીં કે 'હોલીઈ વા ગોલીતિ વા' હે હોલી કે હે ગોલી એવી
 રીતે કહેવું નહીં કેમ કે એ પ્રમાણેના એ હોલી કે ગોલી એ બેક શબ્દો અપમાન નિંદા
 અને અપમાન વાચક છે. તેથી એ સ્ત્રીને ક્રોધાદિ ઉત્પન્ન થવાથી સંયમની વિરાધના
 થાય છે 'इत्थीगमेण नेयव्वं' એ જ પ્રમાણે સ્ત્રી જાતિ સંબંધી અભિલાપક શબ્દો દ્વારા
 પૂર્વોક્ત વૃષલાદિ શબ્દોને પણ સ્ત્રીલિંગ વાચક સંબોધન વાક્યની યોજના કરીને કહેવા
 જેમ કે-હે વૃષલી હે કુપક્ષા હે ઘટદાસી ! હે શુની ! હે સ્તેની ! હે ચારિકા હે માયિની
 હે માયાવિની ! હે મૃષાવાદિની ! ઇત્યાદિ રીતથી સ્ત્રીને સંબોધન કરવું નહિ, કેમ કે-
 આ વૃષલી વિગેરે બધા શબ્દો પણ સાક્ષાત્ અથવા પરંપરાથી કાંઈપણ પ્રકારે સાવધ
 અને ગહર્ય હોવાથી નિંદા અપમાનાદિ સૂચક હોય છે કે જેની ક્રોધાદિની ઉત્પત્તિ
 થવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે.

હવે સ્ત્રી જાતને સંબોધન કરવા યોગ્ય શબ્દોનું કથન કરે છે —

‘સે ભિક્ખુ વા ભિક્ખુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સાધુ અને સાધ્વી ‘इत्थि आमंतेमाणे
 आमंति व’ કાંઈ સ્ત્રીને સંબોધન કરતી વખતે અને સંબોધન કરવા છતાં એ તે સ્ત્રી

મિશ્રુકી વા 'ઈત્થિ આમંતેમાણે' સ્ત્રિયમ્ સ્ત્રીજાતિમ્ આમન્ત્રયન્ સમ્બોધયન્ 'આમંતિએ વા અપ્પહિસુણેમાણીં' એવં વહજ્જા' આમન્ત્રિતાં સમ્બોધિતાં વા અપ્રતિશૃણ્વતીમ્-શ્રવણમકુર્વતીમ્ એવં વક્ષ્યમાણરીત્યા વદેત-તદ્વથા-'આહસીત્તિ વા મહ્ણિત્તિ વા' આયુષ્મતીતિ વા મગ્ગિનીતિ 'મોઈત્તિ વા મગવઈતિ વા' મગ્ગતીતિ વા મગવતીતિ વા 'સાવિગેતિ વા ઉવાસિએત્તિ વા' શ્રાવિકેતિ વા ઉપાસિકેતિ વા 'ધમ્મિએત્તિ વા ધમ્મપ્પિએત્તિ વા' ધાર્મિકીતિ વા ધર્મપ્રિયેતિ ઇત્યેવંરીત્યા સ્ત્રિયં સમ્બોધ્ય માષેતેત્યુપસંહરન્નાહ-'એપ્પગારં માસં અસાવજ્જં જાવ અમિ કંઘ માસિજ્જા' એતત્પ્રકારામ્-આયુષ્મતી મગ્ગિનીપ્રમૃતિ શબ્દપ્રકારામ્ માષામ્ અસાવધામ્-અગર્હામ્ અગ્ગાદિદોષરહિતા મિત્યર્થઃ યાવદ્-અક્રિયામ્ અકર્કશામ્ અકટુકામ્ અનિષ્ઠુરામ્ અપરુપામ્ અકર્માશ્રવકરીમ્, અચ્છેદનકરીમ્ અમેદનકરીમ્ અપરિતાપનકરીમ્ અનપદ્માવળકરીમ્

વા ઇત્થિ આમંતેમાણે' વહ પૂર્વોક્ત મિશ્રુ સંયમશીલ સાધુ ઔર-મિશ્રુકી-સાધ્વી કિસી સ્ત્રી જાતિકો આમંત્રણ સંબોધન કરતે હુએ યા 'આમંતિએ વા' આમંત્રિત સંબોધિત કરને પર યદિ વહ સ્ત્રી 'અપ્પહિસુણેમાણીં' એવં વહજ્જા' નહીં સુને તો ઉસ સ્ત્રી કો હસ પ્રકાર સંબોધિત કર બોલના ચાહિયે કિ 'આહસીત્તિ વા' હે આયુષ્મતી ! 'મહ્ણિત્તિવા' હે મગ્ગિની ! 'મોઈત્તિ વા' હે મગવતી 'સાવિગેત્તિ વા' હે શ્રાવિકા ! 'ઉવાસગેત્તિ વા' હે ઉપાસિકા ! 'ધમ્મિએત્તિ વા' હે ધાર્મિકી ! 'ધમ્મપ્પિએત્તિવા' હે ધર્મપ્રિય ! ઇત્યાદિ શબ્દો દ્વારા સ્ત્રી જાતિ કો સંબોધન કરના ચાહિયે ઔર 'એપ્પગારં માસં અસાવજ્જં જાવ' હસ પ્રકાર કે શબ્દો કે મન સે 'અમિકંઘ માસિજ્જા' પર્યાલોચન કર વિચાર કરકે બોલના ચાહિયે કિન્તુ વહ સમ્બોધન વાક્ય સાવધ સમ્બોધન નહીં હોના ચાહિયે એવં સક્રિય અનર્થ દણ્ડ પ્રવૃત્તિ જનક મી નહીં હોના ચાહિયે તથા કર્કશ તથા પરુષ કઠોર એવં કટુ મી નહીં હોના ચાહિયે તથા વહ સમ્બોધન શબ્દ કર્મા શ્રવકા જનક મી નહીં હોના ચાહિયે જિસ સે સંસાર કે બન્ધન મેં પડને કે લિયે કર્મ રૂપ આશ્રવ ઉત્પન્ન હો એવં હૃદય કો કષ્ટદાયક મી નહીં હોના ચાહિયે

'અપ્પહિસુણેમાણે' સાભળે નહીં તે એ સ્ત્રીને 'એવ વહજ્જા' એવી રીતે સંબોધન કરીને કહેવું જોઈએ કે-'આહસીત્તિ વા મહ્ણિત્તિ વા' હે આયુષ્મતી ! હે મગ્ગિની ! 'મોઈત્તિવા સાવિએત્તિ વા' હે મગવતી ! અગર હે શ્રાવિકા ! 'ઉવાસગેત્તિ વા' હે ઉપાસિકા ! 'ધમ્મિએત્તિ વા' હે ધાર્મિકી 'ધમ્મપ્પિએત્તિ વા' હે ધર્મપ્રિય ! વિગેરે શબ્દોથી સ્ત્રી જાતીને સંબોધન કરવું જોઈએ અને 'એપ્પગારં માસં અસાવજ્જં' આવા પ્રકારના શબ્દોને મનથી પર્યાલોચન કરીને અને વિચાર કરીને બોલવા. પરંતુ તે સંબોધન વાક્ય 'અસાવજ્જં જાવ અમિકંઘ માસિજ્જા' સાવધ ગૃહ્ય હોવા ન જોઈએ તથા સક્રિય અનર્થ દડ પ્રવૃત્તિજનક પણ ન હોવા જોઈએ. તથા કર્કશ તથા પરુષ કઠોર અને કટુ લાગે તેવા હોવા ન જોઈએ. તથા એ સંબોધન શબ્દ કર્માશ્રવ જનક પણ હોવા ન જોઈએ કે જેનાથી સંસારના

अभूतोपघातिनीम् प्राप्यनुपतापनकरीम् भाषाम् अभिकाङ्क्ष्य मनसा पर्यालोच्य विचार्य भाषेत इति भावः ॥ सू० ३ ॥

मूलम्—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा नो एवं वइज्जा—नभोदेवित्ति वा गज्जदेवित्ति वा विज्जुदेवित्ति वा पवुट्टदेवित्ति वा निवुट्टदेवित्ति वा, पडउ वा वासं, मा वा पडउ, निप्फज्जउ वा सस्सं, मा वा निप्फज्जउ, विभाउ वा रयणी, मा वा विभाउ, उदेउ वा सूरिए मा वा उदेउ, सो वा राया जयउ वा मा जयउ, नो एयप्पगारं भासं भासिज्जा, पन्नवं से भिक्खू वा भिक्खुणी वा अंतलिकखेत्ति वा गुज्झाणुचरिएत्ति वा संमुच्छिए वा निवइए वा पओए वइज्जा बुट्टवलाहगेत्ति वा, एयं खल्ल तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणीए वा सामग्गियं जं सव्वट्ठेहि समिए सहिए सया जइज्जाति त्तिवेमि ॥सू० ४॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा नभोदेव इति वा गर्जतिदेव इति वा विद्युद्देव इति वा प्रवृष्टोदेव इति वा निवृष्टोदेव इति वा, पततु वा वर्षा मा वा पततु, निष्पद्यतां वा सयं मा वा निष्पद्यताम्, विभातु वा रजनी, मा वा विभातु उदेतु वा सूर्यः, मा वा उदेतु, असौ वा राजा जयतु मा वा जयतु नो एतत्—प्रकारां भाषां भाषेत्, प्रज्ञावान् स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा अन्तरिक्षमिति वा, गुह्यानुचरितमिति वा संमूर्च्छितो वा निपतति वा पयोदः वदेत् वृष्टो बलाहक इति वा, एतत् खल्ल तस्य भिक्षुकस्य भिक्षुक्या वा सामग्र्यम् यत् सर्वार्थैः समितः सहितः सदा यतेत इति ब्रवीमि ॥ सू० ४ ॥

तथा मर्म घातक भी नहीं होना चाहिये एवं हृदय विदारक भी नहीं होना चाहिये और प्राणियों का उपघातक या उपताप जनक भी नहीं होना चाहिये क्योंकि इस प्रकार दूसरे को दुःख दायक शब्दों के प्रयोग से संयम की विराधना होगी ॥३॥

फिर भी साधु और साध्वी के नहीं बोलने योग्य भाषा का निरूपण करते हैं टीकार्थ—‘से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा, नो एवं वइज्जा’ वह पूर्वोक्त भिक्षु

अधनभां पडवा भाटे कर्माङ्ग आसन्न उत्पन्न थाय तथा हृदयने कण्ट दायक पणु डोवा न लेधये तथा मर्मघातक पणु न डोवा लेधये. अने हृदय विदारक पणु न डोवा लेधये. अने प्राणियोने उपघातक अथवा उपतापजनक पणु न डोवा लेधये केम के आ प्रकावना भीलने दुःखायक शब्दोना प्रयोगशी संयमनी विराधना थाय छे. ॥सू० ३ ॥

इरीथी साधु अने साध्वीये न ओलवा योग्य भाषातु कथन करे छे.—

टीकार्थ—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमशीलसाधु अने साध्वीये

ટીકા-પુનરપિ સાધુનાં સાધ્વીનાશ્ર માષણાયોગ્યાં માષાં નિરુપયિતુમાહ-‘સે મિલ્લુ મિલ્લુણી વા’ સ પૂર્વોક્તો સંયમવાન મિલ્લુર્વા મિલ્લુકી વા ‘નો એવં વહ્જા’ નો એવં-વક્ષ્ય-માણરોત્યા વદેત્-તદ્યથા-‘નમ્મોદેવિત્તિ વા ગજ્જદેવિત્તિ વા’ નમ્મઃ આકાશઃ દેવ इति વા ન વદેદિતિ પૂર્વેણાન્વયઃ, એવં ગર્જતિ ગર્જનકર્તામેઘઃ દેવ इति વા ન વદેદિતિ એવં ‘વિજ્જુદેવિત્તિ વા પવુટ્ટદેવિત્તિ વા’ વિદ્યુદ્ દેવ इति વા પ્રવૃષ્ઠો વર્ષતિ દેવ इति વા ન વદેદિતિમાવઃ, તથા ‘નિવુટ્ટદેવિત્તિ વા’ નિવૃષ્ઠો-નિરન્તરં વર્ષતિદેવ इति વા ન વદેદિતિ ‘પહ્ઠ વા વાસં મા વા પહ્ઠ’ પતતુ વા વર્ષા, મા વા પતતુ इत्यપિ ન વદેદિતિ, ‘નિપ્પજ્જ વા સસ્સં મા વા નિપ્પજ્જ’ નિષ્પદ્યતામ્-ઉત્પદ્યતાં વા સસ્યમ્ શાલ્યાદિકમ્, મા વા નિષ્પદ્યતામ્ इत्यપિ ન વદેદિતિ, ‘વિમાઠ વા રયણી મા વા વિમાઠ’ વિમાતુ શોભતાં વા રજની, મા વા વિમાતુ-શોભતામ્ इत्यપિ ન વદેદિતિ ‘ઉદેઠ વા સૂરિણ મા વા ઉદેઠ’ ઉદેતુ-ઉદયં પ્રાપ્નોતુ વા સૂર્યઃ, મા વા ઉદેતુ-ઉદયં પ્રાપ્નોતુ इत्यપિ ન વદેદિતિ જ્ઞાન ‘સો વા રાયા જયઠ વા મા વા

સંયમશીલ સાધુ એવં મિલ્લુકી સાધ્વી એસા વક્ષ્યમાણરૂપ સે નહીં બોલે જૈસે કિ ‘નમ્મોદેવિત્તિ વા’ નમ્મ-આકાશ દેવ હૈ એસા નહીં બોલે એવ-‘ગજ્જદેવિત્તિ વા’ ગર્જન કરને વાલે મેઘ દેવ હૈ એસા મી-નહીં બોલનાં ચાહિયે એવં ‘વિજ્જુદેવિત્તિ વા’ વિદ્યુત્ દેવ હૈ અથવા ‘પવુટ્ટદેવિત્તિ વા’ દેવ પવૃષ્ઠ અર્થાત્ વરસ રહા હૈ એસા મી નહીં બોલે તથા ‘નિવુટ્ટદેવિત્તિ વા’ નિરંતર લગાતાર દેવ વરસ રહા હૈ એસા મી નહીં બોલે એવં ‘પહ્ઠ વા વાસં મા વા, પહ્ઠ’ વર્ષા પહે યા નહીં મી વર્ષા પહે એસા મી નહીં બોલનાં ચાહિયે એવં ‘નિપ્પજ્જ વા’ શાલી-હાંગર-ચાવલ વગૈરહ શસ્ય ઉપજે અથવા ‘સસ્સં મા વા નિપ્પજ્જ’ શાલ્યાદિ શસ્ય નહીં ઉપજે એસા મી સાધુ ઔર સાધ્વી કો નહીં બોલનાં ચાહિયે એવં ‘વિમાઠ વા રયણી મા વા વિમાઠ’ રજની રાત રૂવ શોમે તથા રજની નહીં શોમે યહ મી નહીં બોલનાં ચાહિયે તથા ‘ઉદેઠ વા સૂરિણ મા વા ઉદેઠ’ સૂર્ય ઉદયકો પ્રાપ્ત હો યા સૂર્ય ઉદય કો નહીં પ્રાપ્ત હો એસા મી નહીં બોલનાં ચાહિયે અર્થાત્ સૂર્ય ઉદિત હો યા સૂર્ય નહીં

‘નો એવં વહ્જા’ આ વક્ષ્યમાણ રીતે બોલવું નહીં જેમ કે-‘નમ્મો દેવિત્તિ વા’ આકાશ દેવ છે તેમ બોલવું નહીં તથા ‘ગજ્જ દેવિત્તિ વા’ ગર્જના કરનારો મેઘ દેવ છે એમ પણ બોલવું નહીં ‘વિજ્જુ દેવિત્તિ વા’ વીજળા દેવ છે તેમ પણ કહેવું નહીં તથા ‘પવુટ્ટ-દેવિત્તિ વા’ દેવ વરસી રહ્યો છે તેમ પણ બોલવું નહીં ‘નિવુટ્ટદેવિત્તિ વા’ લગાતાર દેવ વરસી રહ્યો છે તેમ પણ કહેવું નહીં ‘પહ્ઠ વા વાસં મા વા પહ્ઠ’ તથા વરસાદ પડે અથવા ન પડે તેમ પણ બોલવું નહીં તથા ‘નિપ્પજ્જ વા સસ્સં મા વા નિપ્પજ્જ’ હાંગર વિગેરે અનાજ ઉપર કે બાજરી હાંગર વિગેરે ન ઉપર એવું પણ સાધુ કે સાધ્વીએ કહેવું નહીં ‘વિમાઠ વા રયણિ મા વા વિમાઠ’ તથા રાત ખૂમ શોભે છે અથવા રાત નથી શોભતી તેમ પણ કહેવું નહીં. તથા ‘ઉદેઠ વા સૂરિણ મા વા ઉદેઠ’ સૂર્ય ઉગે

जयउ' असौ वा राता जयतु-विजयं लभताम्, मा वा जयतु-विजयं न लभताम् इत्यपि न वदेदिति भावः, एतदुपसंहरन्नाह-‘नो एष्यपगारं भासं भासिज्जा’ नो एतत्प्रकाराम् नभोदेव इत्यादिरूपां भाषां भाषेत, किन्तु कारणे सति ‘पन्नवं से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ प्रज्ञावान् स संयमशीलः भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा संयतभाषया ‘अंतलिकखेत्ति वा’ अन्तरिक्षम् इति वा मेघ इति पयोद इत्येवंरूपेण भाषेत एवं ‘गुञ्जानुचरिएत्ति वा’ गुह्यानुचरितम्-देवानां गमना गमनमार्गतया प्रसिद्धत्वात् गुह्यानुचरितशब्देनापि मेघ इति भाषेत ‘संमुच्छिए वा निवइए वा’ संमूर्च्छिम वा पयः निपतति-इति वा ‘पओए वइज्जा’ पयोदो जलप्रदाता इति वा वदेत् ‘बुद्धबलाहगेत्ति वा’ वृष्टो बलाहकः इति वा वदेत्, साधूनां साध्वीनाश्च साधुत्वं संयम-

उदित हो ऐसा कुछ भी नहीं बोले एवं ‘सो वा राया जयउ वा मा वा जयउ’ वह राजा विजय को प्राप्त करे अथवा वह राजा विजयको प्राप्त नहीं करे यह भी साधु और साध्वीको नहीं बोलना चाहिये इन पूर्वोक्त विषयका उपसंहार करते हुए कहते हैं कि ‘नो एष्यपगारं भासं भासिज्जा’ इस प्रकार के नभ देव है इत्यादि शब्दों को साधु और साध्वी नहीं बोले अपितु कोई कारण उपस्थित होने पर ‘पन्नवं से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ प्रज्ञावान् बुद्धिमान् वह पूर्वोक्त भिक्षु और भिक्षुकी संयमशील साधु और साध्वी ‘अंतलिकखेत्ति वा’ अन्तरिक्ष ऐसा नभ को कहे एवं मेघ ऐसा कहे तथा पयोद बोले अर्थात् आकाशादि को देवशब्द से व्यवहार नहीं करे तथा ‘गुञ्जानुचरिएत्ति वा’ गुह्यानुचरित होने से अर्थात् आकाश-देवों के यानायात्रा का मार्ग रूप से प्रसिद्ध होने के कारण मेघ को गुह्यानुचरित शब्दसे भी बोल सकते हैं एवं जलवर्षण के विषय में भी ‘संमुच्छिए वा निवइए वा’ संमूर्च्छिमपय पड़ता है ऐसा बोले अथवा ‘पओए वइज्जा’ पयोद-जलप्रदाता है ऐसा बोलना चाहिये अथवा-‘बुद्धबलाहगेत्ति वा’ बलाहक बरस रहा है या

अथवा सूत्रं न उगे तेम पणु ओलपु नही. तथा ‘सो वा राया जयउ वा मा वा जयउ’ ते राजा विजय पाये अथवा ते राजा विजय न पाये ओम पणु साधु के साध्वीओ ओलपु’ नही. ‘नो एष्यपगारं भासं भासिज्जा’ आ पूर्वोक्त विषयको उपसंहार करता सूत्रकार कहे छे के-आवा प्रकारना ‘नभ देव छे’ इत्यादि शब्दों साधु के साध्वीओ ओलपु नही’ परंतु कारण वशात् ‘पन्नवं से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ बुद्धिमान् ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी ‘अंतलिकखेत्ति वा’ अन्तरिक्ष ओ प्रमाणे नभने कहे तथा मेघ ओ प्रमाणे कहेतु तथा पयोद ओम कहेतु अर्थात् आकाश निगेशने देव शब्दथी व्यवहार न करवो. तथा ‘गुञ्जानुचरिएत्ति वा’ गुह्यानुचरित होवथी अर्थात् आकाश देवाना गमनागमनना मार्ग इये प्रसिद्ध होवथी मेघने गुह्यानु चरित शब्दथी पणु कही शक्य छे, तथा ‘संमुच्छिए वा निवइए वा’ जलवर्षणना संबंधमां पणु ‘संमूर्च्छिमजल पडे छे’ तेम कहेतु ‘पओए वइज्जा’ अथवा पयोद-जल प्रदाता छे तेम कहेतु’ अथवा ‘बुद्धबलाहगेत्ति

ઓપસંહરન્ આહ 'एयं खलु तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणीए वा सामगियं' एतत् खलु सर्वथा संयमपालनं तस्य भिक्षुकस्य संयमवान् साधोः, भिक्षुव्या वा साध्व्याः सामग्र्यम् सम्पूर्ण आचारः साधुत्वसामग्री वर्तते 'जं सव्वट्ठेहिं समिए सहिए सया जइज्जासि त्तिवेमि' यत् सर्वार्थैः ज्ञानदर्शनचारित्ररूपैः अर्थैः, समित्या साधनारूप पञ्चसंभितिभिः तिसृभिर्गुप्तिभिश्च सहितः युक्तः सदा निरवद्यभाषां वदितुं यतेत प्रयत्नशीलो भवेदिति अहं ब्रवीमि उपदिशामीत्यर्थः इति प्रथमोद्देशः समाप्तः ॥ सू० ४ ॥

अथ द्वितीयोद्देशः

मूलम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा जहा वेगईयाईं रुवाइं पासिज्जा तहावि ताईं नो एवं वइज्जा, तं जहा-गंडी गंडीति वा कुट्टी कुट्टीति वा जाव मेहुणमेहुणीति वा हत्थच्छिन्नं हत्थच्छिन्नेति वा एवं पायच्छिन्नेति

ધરસ ચુકા હૈ એસા બોલના યાહિયે અર્થાત્ ઇન ભૌતિક વાદલ વગૈરહ કો દેવ શબ્દ સે વ્યવહાર નહીં કરના યાહિયે યહ તાત્પર્ય હૈ અબ સાધુ ઔર સાધ્વીકા સાધુત્વ તથા સંયમકા ઉપસંહાર કરતે હુએ કહતે હૈં કિ 'एयं खलु तस्स भिक्खू स्स, भिक्खुणीए वा'-યહી અર્થાત્ સર્વથા સંયમ પાલન કરના હી ડસ ભિક્ષુ સંયમશીલ સાધુ ઔર ભિક્ષુકી સાધ્વી કા 'સામગિયં' સામગ્ર્ય સમગ્રતા હૈ અર્થાત્ સાધુત્વ કી પરિપૂર્ણ સામાચારી હૈ 'जं सव्वट्ठेहिं' જિસકો સર્વથા અર્થાત્ જ્ઞાનદર્શન ચારિત્રરૂપ અર્થો સે ઔર 'સમિએ સહિએ સયા જહજ્જાસિ ત્તિવેમિ' સાધના રૂપ પાંચ સમતિયો સે તથા ત્રીન ગુણિયો સે યુક્ત હોકર હમેશા નિરવધ-દોષ રહિત ભાષા કો બોલને કે લિયે સાધુ ઔર સાધ્વી કો યત્ન કરના યાહિયે એસા ભગવાન મહાવીર સ્વામી ઉપદેશ દેતે હૈં ॥ ૪ ॥

इस प्रकार चतुर्थ भाषा अध्ययन का पहला उद्देशक पूरा हो गया

જા' બલાહક વરસી રહેલ છે અથવા વરસી ચુકેલ છે તેમ કહેવું' અર્થાત્ આ ભૌતિક વાદળ વિગેરેને દેવ શબ્દથી વ્યવહાર કરવો નહીં

હવે સાધુ અને સાધ્વીના સાધુપણ અને સંયમને ઉપસંહાર કરતાં સૂત્રકાર કહે છે કે-'एयं खलु तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणीए वा' એજ અર્થાત્ સર્વથા સંયમ પાલન કરવું એજ એ સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વીનું 'સામગિયં' સામગ્ર્ય-સમગ્રતા છે. અર્થાત્ સાધુત્વ તથા સામાચારી છે. જેને 'जं सव्वट्ठेहिं समिए सहिए सया जइज्जासि त्तिवेमि' સર્વાર્થ અર્થાત્ જ્ઞાન, દર્શન ચારિત્રરૂપ અર્થોથી અને સાધનારૂપ પાંચ સંભિતિયોથી તથા ત્રણ ગુણિતિયોથી યુક્ત થઇને હમેશાં નિરવધ-દોષ રહિત ભાષા બોલવા માટે સાધુ અને સાધ્વી એ પ્રયત્ન કરવો એવું ભગવાન મહાવીર સ્વામી ઉપદેશ આપે છે. આ રીતે યોગ્ય ભાષા અધ્યયનનો પહેલો ઉદ્દેશ પૂરા થયો ॥ સૂ. ૪ ॥

वा नक्कळिण्णेति वा कण्णळिन्नेति वा उट्टळिन्नेति वा जे यावन्ने तहप्प-
गारा एयप्पगाराहिं भासाहिं बुइया २ कुप्पंति साणवा ते यावि तहप्प-
गाराहिं भासाहिं अभिकंख नो भासिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा जहा
वेगइयाइं रूवाइं पासिज्जा तहावि ताइं एवं वइज्जा-तं जहा-ओयंसी
ओयंसित्ति वा तेयंसी तेयंसीति वा जसंसी जसंसीइ वा वच्चंसी वच्चं-
सीति वा अभिरूवंसी अभिरूवंसीति वा पडिरूवंसी पडिरूवंसीति
वा पासाइयं पासाइयंति वा दरिसणिज्जं दरिसणीयत्ति वा जे यावन्ने
तहप्पगारा तहप्पगाराहिं भासाइं बुइया २ नो कुप्पंति माणवा तेयावि
तहप्पगारा तहप्पगाराहिं भासाहिं अभिकंख भासिज्जा, से भिक्खू वा
भिक्खुणी वा जहा वेगइयाइं रूवाइं पासिज्जा, तं जहा-वप्पाणि वा जाव
गिहाणि वा, तहावि ताइं नो एवं वइज्जा, तं जहा-सुक्कडेइ वा सुट्टुकडेइ
वा साट्टुकडेइ वा कल्लाणेइ वा करणिज्जेइ वा, एयप्पगारं भासं सावज्जं
जाव नो भासिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा जहा वेगइयाइं रूवाइं
पासिज्जा, तं जहा-वप्पाणि वा जाव गिहाणि वा तहावि ताइं एवं वइ-
ज्जा, तं जहा-आरंभकडेइ वा सावज्जकडेइ वा पयत्तकडेइ वा पासाइयं
पासाइए वा दरिसणीयं दरिसणीयंति वा अभिरूवं अभिरूवति वा पडिरूवं
पडिरूवंति वा, एयप्पगारं भासं असावज्जं जाव भासिज्जा ॥सू० ५॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा यथा वा एककानि रूपाणि पश्येत् तथापि तानि नो
एवं वदेत्-तद्यथा-गण्डी गण्डीति वा कुण्ठी कुण्ठीति वा यावद् मधुमेही मधुमेहीति वा
हस्तच्छिन्नं हस्तच्छिन्न इति वा एवं पादच्छिन्न इति वा, नासिकाच्छिन्न इति वा कर्णच्छिन्न
इति वा ओष्ठच्छिन्न इति वा, ये यावन्तः तथाप्रकाराः तान् तथाप्रकाराभिः भाषाभिः
उक्ताः उक्ताः कुप्यन्ति मानवाः तांश्चापि तथाप्रकाराभिः भाषाभिः अभिकाङ्क्ष्य नो भाषेत,
स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा यथा वा एककानि रूपाणि पश्येत् तथापि तानि एवं वदेत्-तद्यथा-
ओजस्विनम् ओजस्वीति वा तेजस्विनं तेजस्वीति वा यशस्विनं यशस्वीति वा वर्चस्विनं वर्च-
स्वीति वा अभिरूपदन्तम् अभिरूपवान् इति वा प्रतिरूपिणं प्रतिरूपीति वा प्रासादनीयं
प्रासादनीयमिति वा, दर्शनीयं दर्शनीयमिति वा, ये यावन्तः तथाप्रकाराः तान् तथाप्रका-
राभिः भाषाभिः उक्ताः उक्ताः नो कुप्यन्ति मानवाः तांश्चापि तथाप्रकारान् एतत् प्रकाराभिः

भाषाभिः अभिकाङ्क्ष्य भाषेत, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा यथा वा एककानि रूपाणि पश्येत् तद्यथा-वप्राणि वा यावद् गृहाणि वा तथापि तानि नो एवं वदेत्-तद्यथा-सुकृतमिति वा सुष्ठुकृतमिति वा साधुकृतम् इति वा कल्याणमिति वा करणीयमिति वा एतत्प्रकाराम् भाषां सावधाम् यावद् नो भाषेत, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा यथा वा एककानि रूपाणि पश्येत् तद्यथा-उप्राणि वा यावद्-गृहाणि वा तथापि तानि एवं वदेत् तद्यथा-आरम्भकृतमिति वा सावधकृतमिति वा प्रयत्नकृतमिति वा प्रासादीयं प्रासादीयमिति वा दर्शनीयं दर्शनीयमिति वा अभिरूपम् अभिरूपमिति वा प्रतिरूपम् प्रतिरूपमिति वा एतत्प्रकाराम् भाषाम् असावधाम् यावद् भाषेत ॥ सू० ५ ॥

टीका-प्रथमोद्देशके साधूनां साध्वीनाञ्च वक्तव्यावक्तव्यविशेषः प्रतिपादितः, अस्मिन् द्वितीयोद्देशकेऽपि तमेव अवशिष्टं वक्तव्यावक्तव्यविशेषं प्रतिपादयितुमाह-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘जहावेगईयाइ रुवाइं पासिज्जा’ यथा वा-यद्यपि एककानि-कतिपयानि अग्रे वक्ष्यमाणानि कानिचिद् रूपाणि पश्येत् ‘तहा वि ताइं नो एवं वइज्जा’ तथापि तानि रूपाणि नो एवम्-वक्ष्यमाणरीत्या वदेत् ‘त जहा-गंडी गंडीति वा कुट्टी कुट्टीति वा जाव महुपेहुणी महुपेहुणीति वा’ गण्डी-गण्डरीगो कण्ठमालरूप गण्डरीगयुक्त पादशोफरूपगण्डरीगयुक्त पुरुषं गण्डी इति शब्देन न भाषेत, तथा भाषणे सति स

भाषा अध्ययन का दूसरा उद्देशक का प्रारंभ

भाषा अध्ययन के प्रथम उद्देशक में साधु और साध्वी को बोलने योग्य और नहीं बोलने योग्य शब्द विशेष का प्रतिपादन किया गया है इस द्वितीय उद्देशक में भी उसी अवशिष्ट वक्तव्यावक्तव्य शब्द विशेष का प्रतिपादन करने के लिये कहते हैं-

टीकार्थ-‘से भिक्षू वा, भिक्षुणी वा, वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी यद्यपि ‘जहा वेगईयाइ रुवाइं पासिज्जा’ आगे वक्ष्यमाण बहुत से रूपों को देखेगा ‘तहावि ताइं नो एवं वइज्जा’ तथापि उन सभी रूपों का वक्ष्यमाण रीति से नहीं बोलना चाहिये जैसे कि ‘गंडी गंडी तिवा’ गण्डरीग

भाषा अध्ययनना भील उद्देशकने प्रारंभ-

भाषा अध्ययनना पड़ेला उद्देशाभा साधु अने साध्वीने गोलवा योग्य अने न गोलवा योग्य शब्द विशेषतु प्रतिपादन करवाभा आवेल छे आ भील उद्देशाभा पणु अण्ण भाहीना वक्तव्यावक्तव्य शब्द विशेषतु प्रतिपादन करवा भाटे सत्रकार ठथन करे छे-

टीकार्थ-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी ‘जहा वेगईयाइ रुवाइं पासिज्जा’ आगण कडेवाभा आपनारा अनेक रूपोने जेवे ‘तहावि ताइं नो एवं वइज्जा’ ते पणु अे सधणा रूपोने वक्ष्यमाण रीते कडेवा नही ‘गंडी गंडीति वा’ कठमाण रूप गंडरीगवाणा पुइयने अथवा पादशोफात्मक द्विपग रूप गंड

गण्डरोगी कुप्येत् तथा च कलहादिना संयमविराधना स्यादिति भावः, एवं कुण्ठी-कुण्ठरोगी गलितकुण्ठरोगयुक्तं पुरुषं कुण्ठी इति शब्देन न भाषेत, एवं यावत् श्वेतकुण्ठरोगयुक्तं कुण्ठी इति शब्देन पुरुषं भाषेत एवम् मधुमेहिनम् मधुमेहरोगयुक्तं पुरुषं मधुमेही इति शब्देन न भाषेत इत्यग्रेयान्वयः । एवं 'हृत्थच्छिन्नं हृत्थच्छिन्नेति वा' हस्तच्छिन्नम्-छिन्नहस्तं पुरुषं हस्तच्छिन्नः छिन्नहस्ता इति शब्देन न भाषेत 'एवं पायच्छिन्नेति वा नक्कच्छिन्नेति वा कण्णच्छिन्नेति वा' पादच्छिन्नं छिन्नपादं मनुष्यं पादच्छिन्नः छिन्नपद इति, नासिकाच्छिन्नम्

अर्थात् कुण्ठमालरूप गण्डरोग युक्त पुरुष को अथवा पादशोपात्मक फिल पांच रूप गण्डरोग युक्त पुरुष को 'यह गण्डी है' ऐसा नहीं बोलना चाहिये क्योंकि 'गण्डी' को गण्डी शब्द से बोलने पर वह गण्डरोगी रक्त्यहोने पर भी कटु होने पर गुस्सा करेगा और कलहादि करने से साधु और साध्वी को संयम की विराधना होगी इसी तरह 'कुट्टीकुट्टीति वा' कुण्ठी अर्थात् गलितकुण्ठरोगयुक्त पुरुष को 'कुण्ठी' इस शब्द से नहीं बोलना चाहिये एतावता साधु और साध्वी कुण्ठ रोग युक्त पुरुष को कुण्ठी शब्द से बचकार न करे इसी प्रकार 'जाव महुमेहुणी महुमेहुणीति वा' यावत् श्वेत कुण्ठ युक्त पुरुष को भी कुण्ठी शब्द से नहीं बोलना चाहिये क्योंकि यह सत्य होने पर भी कटु होने से वह कुण्ठरोग युक्त पुरुष कुपित होजायगा और कुपित हो जाने से जगडा कलह वगैरह करने से साधु और साध्वी को संयम की विराधना होगी एवं मधु प्रमेह रोग युक्त पुरुष को मधु मेही' इस शब्द से नहीं बोलना चाहिये, तथा 'हृत्थच्छिन्नं हृत्थच्छिन्नेति वा' छिन्न हस्त पुरुष को छिन्न हस्त शब्द से नहीं बोलना चाहिये एवं 'पायच्छिन्नेति वा' छिन्नपाद पुरुष को छिन्न पाद शब्द से और 'नक्कच्छिन्नेति वा' छिन्न नासिक पुरुष को छिन्ननासिक शब्द से तथा 'कण्णच्छिन्नेति वा' छिन्नवर्ण

रोगवाणा पुत्रने 'आ ग डरोगी छे' ओम छडेवु नही केम के ग डीने ग डी शब्दथी छडेगथी ते ग डरोगी सत्य होवा छता पणु पे ताने कटु लागवाथी तेने गुस्सा आवशे अने कलहादि करवाथी साधु अने साध्वीना सयमनी विराधना थशे ओम प्रभाणे कुट्टी कुट्टीति वा जाव महुमेहुणी महुमेहुणीति वा' श्वेत कौढवाणा पुत्रने पणु के दिथे ओम छडेवु' नही. ओम प्रभाणे यावत् गलित कौढवाणाने पणु के दिथे ओम छडेवु नही केम के-आ इथन सत्य होवा छता पणु कटु होवाथी ते के दिथे पुत्र को धिक्क थर्ध जशे अने को धित थवाथी जगडा कलह विगेरे करवाथी साधु अने साध्वीने सयमनी विराधना थशे ओम प्रभाणे मधु प्रमेह रोगवाणा पुत्रने मधुमेही' आ शब्दथी ओलाववे नही तथा 'हृत्थच्छिन्नं हृत्थच्छिन्नेति वा' कपाथेल छथवाणा पुत्रने 'छथकटो' कहीने ओलाववे न ओधओ. 'एवं पायच्छिन्नेति वा' पण कपाथेल पुत्रने ओवा 'पणकटो' शब्दथी अने 'नक्कच्छिन्नेति वा' नाक कपाथेल पुत्रने 'नकटो' ओ शब्दथी तथा 'कण्णच्छिन्नेति वा' कान कपाथेल पुत्रने

છિન્નનાસિકં મનુષ્યં નાસિકાચ્છિન્નઃ છિન્નાસિકૃતિ, કર્ણચ્છિન્નં છિન્નકર્ણ મનુષ્ય કર્ણ-
ચ્છિન્નઃ છિન્નકર્ણૃતિ શબ્દેન ચ ન ભાષેતેત્યન્વયઃ એવમ્ 'ઉદ્ઘ્છિન્નેતિ વા' ઓષ્ઠચ્છિન્નમ્
છિન્નોષ્ઠં મનુષ્યમ્ ઓષ્ઠચ્છિન્નઃ છિન્નોષ્ઠૃતિ શબ્દેન ન ભાષેત, તથા ભાષણે સ કુપ્યેત્
તદુપસંદરન્નાહ—'જે યાવન્ને તદ્દહ્પગારા એયપ્પગારાહિં ભાસાર્હિં બુહ્યા બુહ્યા કુપ્પંતિ માણવા'
યે ચાપ્યન્યે તથાપ્રકારાઃ કાશશ્વાસાદિરોગયુક્તાઃ કુબ્જત્વ કાળત્વલ્લત્ત્વાદિ હોનાન્નઃ પુરુષાઃ
એતત્પ્રકારાભિઃ એવચિગમિઃ ભાષાભિઃ તત્તચ્છબ્દૈઃ ઉક્તાઃ ઉક્તાઃ પૌનઃ પુન્યેન ભાષિતાઃ
સમ્બોધિતા વા માનવાઃ મનુષ્યાઃ કુપ્યન્તિ તથા ચ કલહેન સંયમવિરાધના સ્યાત્, તરમત્
'તે યાં વિ તદ્દહ્પગારાહિં ભાસાર્હિં અમિકંચ નો ભાસિજ્ઞા' તાંશ્ચાપિ કાશશ્ચ સાદિરોગદુક્ત ન્

પુરુષ કો છિન્નકર્ણ શબ્દ સે એવં 'ઉદ્ઘ્છિ ન્ને તિવા' છિન્ન ઓષ્ઠ પુરુષ કો છિન્ન
ઓષ્ઠ શબ્દ સે નહીં બોલનાં ચાહિયે ક્યોંકિં યહ સત્ય હોને પરં ભી કટુ હોને
સે વે સભી મધુ પ્રમેહી વગૈરહ પુરુષ કુપિત હો જાયેગે ઓર જ્ઞગરા કલહાદિ
સાધુ કે સાથ કરેંગે ઓર જ્ઞગરા કલહાદિ સાધુ કે સાથ કરેંગે હસલિયે સંયમ
કી વિરાધના હોગી, અતઃસાધુ ઓર સાધ્વી કો હસ પ્રકાર કે કટુ શબ્દોં કા
પ્રયોગ નહીં કરનાં ચાહિયે, અબ ઉપર્યુક્ત વિષયોં કા ઉપસંહાર કરતે હુએ કહતે હૈં
કિં 'જે યાવન્ને તદ્દહ્પગારા' જો ભી હસી પ્રકાર કે દૂસરે કાશ શ્વાસાદિ રોગ
યુક્ત હૈં ઓર કુબ્જત્વ કાળત્વ લ્લત્ત્વાદિ રોગોં સે યુક્ત હીન અંગવાલે પુરુષ હૈં
અન સભી કાશશ્વાસાદિ રોગિયોં કો હસ પ્રકાર કે કાશ શ્વાસાદિ કટુ શબ્દોં સે
નહીં બોલનાં ચાહિયે ક્યોંકિં 'એયપ્પગારાહિં ભાસાર્હિં બુહ્યા બુહ્યા કુપ્પંતિમા-
ણવા' વે સભી કાશ શ્વાસ રોગ વાલે પુરુષ એવં કુબ્જ લ્લત્ત કાળે લુલ્હે પુરુષ
હસ તરહ કે કટુ શબ્દ કો સુનકર ગુસ્સા કરેંગે ઓર સાધુ સે જ્ઞગરા કરેંગે ઓર

‘કાન કટો’ એ શબ્દથી તથા ‘ઉદ્ઘ્છિન્નેતિ વા’ એક કપાયેલ પુરુષને ‘હોઠકટો’ એવા
શબ્દથી બોલાવવા ન ભેદ્યે. કેમ કે આ કથન સત્ય હોવા છતાં કટુ હોવાથી તે બધા મધુ
પ્રમેહી વિગેરે પુરુષો ક્રોધ યુક્ત થશે. અને બધેકા કાસ સાધુની સાથે કરે તેથી સંયમ
વિરાધના થાય છે. જેથી સાધુ અને સાધ્વીએ આવા પ્રકારના કડવા શબ્દોનો પ્રયોગ
કરવો નહીં. હવે ઉપરોક્ત કથનનો ઉપસંહાર કરતાં કહે છે કે—‘જે યાવન્ને તદ્દહ્પગારા’
જે કોઈ આવા પ્રકારના ખીલ કાસ શ્વાસાદિ રોગ યુક્ત હોય અને કુબ્જા કાણા વિગેરે
રોગથી યુક્ત અંગગણા પુરુષ હોય તે બધા કાસ શ્વાસાદિ રોગીએને ‘એયપ્પગારાહિં ભાસા-
ર્હિં’ આવા પ્રકારના કાસ શ્વાસાદિ કટુ શબ્દોથી બોલાવવા નહીં. કેમ કે એ કાસ શ્વાસા-
દિ રોગવાળા પુરુષો તથા કુબ્જ, લગડા, કાણા, લુલા વિગેરે હીનાગી પુરુષ ‘બુહ્યા બુહ્યા
કુપ્પંતિ માણવા’ આ પ્રકારથી બોલાયેલા કટુ શબ્દને સાંભળીને ક્રોધિત થશે તથા સાધુ
સાથે બંડો કરશે તેથી સંયમની વિરાધના થશે તેથી આવી રીતે ‘તેયાં વિ તદ્દહ્પગારાહિં

કાળકુન્જ સજ્જાદિમાનસા, મનુષ્યા, તથાપ્રકારાભિઃ ભાષાભિઃ કાશશ્વાસકુન્જકાળ સજ્જા-
દિશ્વદૈઃ અભિકાન્ધ્ય મનસા પર્યાલોચ્ય નો ભાષેત તાન્ તથાવિધશ્વદૈઃ નો ભાષેતેત્યર્થઃ,
અત્ર ધૂતાધ્યયનોક્તવ્યાધિવિશેષાઃ યાવત્ પદેન ગ્રહીતવ્યાઃ, સમ્પ્રતિ યથા ભાષેત તથા પ્રતિ-
પાદયિતુમાહ-‘સે મિક્ત્વ વા મિક્ત્વુણી વા’ સ મિક્ત્વર્વા મિક્ત્વુની વા ‘જહા વેગહ્યાઈં રુવાઈં
પાસિજ્જા’ યથા વા-યદ્યપિ એકકાનિ કતિપયાનિ વક્ષ્યમાણાનિ કાનિચિદ્ રૂપાણિ યનેક-
પ્રકારાણ્યપિ પચ્ચેત્ ‘તહા વિ તાઈં એવં વહજ્જા’ તથાપિ તાનિ કતિપયાન્યપિ રૂપાણિ એવં વક્ષ્ય-
માણરીત્યા વદેત્, ‘તં જહા-ઓયંસી ઓયંસીતિ વા તેયસી તેયંસીતિ વા તદ્યથા-ઓજસ્વી
ઓજસ્વિનં પુરુષમ્ ઓજસ્વી ઇતિ શબ્દેન તેજસ્વી તેજસ્વિનં પુરુષં તેજસ્વી ઇતિ શબ્દેન વદેદિતિ
પૂર્વેણાન્વયઃ એવં ‘જસંસી જસંસીતિ વા વચ્ચંસી વચ્ચંસીતિ વા’ યશસ્વી-યશસ્વિનં પુરુષં યશસ્વી
ઇતિ શબ્દેન, વર્ચસ્વી-વર્ચસ્વિનં પુરુષં વર્ચસ્વીતિ શબ્દેન વદેદિતિશેષઃ એવમ્ ‘અમિરુવંસી

સંયમકી વિરાધના હોગી હસલિયે ‘તેયાવિ તહપ્પગારાહિં માસાહિં’ હસ પ્રકાર
કે કાશશ્વાસાદિ રોગ યુક્ત પુરુષોં કો ઓર કાળે સ્વજે હુલ્હે નશ્વે કુન્જે પુરુષોં
કો કાશશ્વાસાદિ કટુ શબ્દોં સે ‘અમિકંસ નો માસિજ્જા’ મનમેં વિચાર કર
સાધુ ઓર સાધ્વી નહીં બોલે, યહાં પર ધૂત અધ્યયન સે ઉક્ત વ્યાધિ વિશેષ કો
યાવત્ શબ્દ સે ગ્રહણ કરનાં ચાહિયે, અવ સાધુ ઓર સાધ્વી કો જિસ તરહ કે
શબ્દોં કા પ્રયોગ કરનાં ચાહિયે વૈલાં બતલાતે હૈં ‘સે મિક્ત્વ વા, મિક્ત્વુણી વા’
વહ પૂર્વોક્ત મિક્ત્વ-સંયમશીલ સાધુ ઓર મિક્ત્વુકો સાધ્વી ‘જહા વેગહ્યાઈં રુવાઈં
પાસિજ્જા’ યદ્યપિ વક્ષ્યમાણ રૂપ સે અનેકોં રૂપોં કો દેખેગા ‘તહાવિ તાઈં એવં
વહજ્જા’ તથાપિ ડન રૂપોં કો હસ પ્રકાર વક્ષ્યમાણ રીતે સે બોલનાં ચાહિયે ‘તં
જહા-ઓયંસિ ઓયંસીતિ વા’ જૈસે કિ ઓજસ્વી પુરુષકો ઓજસ્વી શબ્દ સે એવં
‘તેયંસી તેયંસીતિ વા’ તેજસ્વી પુરુષ કો તેજસ્વી શબ્દ સે બોલનાં ચાહિયે એવં
‘જસંસી જસંસીતિ વા’ યશસ્વી પુરુષકો યશસ્વી શબ્દ સે ‘વચ્ચંસી વચ્ચંસી-

માસાહિં અમિકંસ નો માસિજ્જા’ કાસ શ્વાસાદિ રોગવાળા પુરુષોને તથા કાણા કુખડા હુલા
લગડા કુખડા પુરુષોને કાસ શ્વાસાદિના નામોચ્ચાર સાથે કટુ શબ્દોથી મનથી વિચારીને
સાધુ અને સાધ્વીએ બોલવું નહીં અહિયાં ધૂત અધ્યયનમાં ઉક્ત વ્યાધિ વિશેષને યાવત્
શબ્દથી ગ્રહણ કરવા બોધ્યે.

હવે સાધુ અને સાધ્વીએ જે પ્રકારના શબ્દોને પ્રયોગ કરવો બોધ્યે તે શબ્દો
સૂત્રકાર બતાવે છે. ‘સે મિક્ત્વ વા મિક્ત્વુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી
‘જહા વેગહ્યાઈં રુવાઈં પાસિજ્જા’ બોલે કે વક્ષ્યમાણ રીતે અનેક રૂપોને બોલે ‘તહાવિ તાઈં
એવં વહજ્જા’ તથાપિ એ રૂપોને આ વક્ષ્યમાણ રીતે કહેવા બોધ્યે ‘તં જહા’ જેમ કે ‘ઓ-
યંસી ઓયસીતિ વા’ ઓજસ્વી પુરુષને ઓજસ્વી શબ્દથી ‘તેયંસી તેયંસીતિ વા’ તથા તેજ-
સ્વી પુરુષને તેજસ્વી શબ્દથી કહેવું બોધ્યે. ‘જસંસી જસંસીતિ વા’ તથા યશસ્વી પુરુષને

યમ્-કર્તવ્યમેવ એતદ્ એવંવિધં વપ્રાદિકં ભવાદ્જ્ઞાનામ્ ‘એયપ્પગારં ભાસ સાવજ્જં જાવ નો ભાસિજ્જા’ એતત્પ્રકારામ્ અન્યામપિ ભાષામ્ અધિકરણાનુમોદનાત્ સાવધામ્ સગર્હામ્ યાવદ્-ભૂતોપવાતકત્વાદ્ અમિકાદ્ધ્વ-વનસા પર્યાલોચ્ય વિચાર્ય નો માષેત, અથ સાધૂતાં તદ્-વિષયે વક્તવ્યપ્રકારમાહ-‘સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા’ સ મિક્ખુર્વા મિક્ખુકી વા ‘જહા વેગઈ-યાઈ રૂવાઈ પાસિજ્જા’ યથા વા-યદ્યપિ એકકાનિ-કતિપયાનિ વક્ષ્યમાણાનિ કાનિચિદ્ રૂપાણિ-વિશિષ્ટરૂપાણિ વસ્તૂનિ પચ્ચેદ્ અવલોકયેત્ ‘તં જહા-વપ્પાણિ વા જાવ ગિહાણિ વા’ તદ્યથા-વપ્રાણિ વા-દુર્ગરૂપાણિ, યાવદ્ ગૃહાણિ વા હર્મ્યપ્રાસાદરૂપાણિ ‘તદ્દાવિ તાઈં એવં વહજ્જા’ તથાપિ તાનિ વપ્રાદીનિ ગૃહાન્તાનિ વિશિષ્ટરૂપાણિ વસ્તૂનિ એવમ્-વક્ષ્યમાણરીત્યા

અથવા-‘કલ્લાણેહ વા’ કલ્યાણ કારક છે યા ‘કરણિજ્જેહ વા’ કરને યોગ્ય હી છે હસ તરહ કા વપ્રાદિ આપ જૈસે મનુભાવોં કા છે ‘એયપ્પગારં ભાસં સાવજ્જ જાવ’ હસ પ્રકાર કી ભાષા સાવચ સગર્હ્ય નિંદનીય હોને સે અર્થાન્ અધિકરણ કા અનુમોદન સમર્થન કરને સે સાવચ માની જાતી છે એવં યાવત્-ભૂતોં પ્રાણીયોં કા ઉપવાતક હોને સે મી સાવચ માની જાતી છે હસલિયે ઉક્તરીતિ સે વહુત હી સુન્દર બનાયા હુઆ વપ્રાદિ છે એસી ભાષા કા મન સે પર્યાલોચન કર ‘નો ભાસિ જ્જા’ નહીં પ્રયોગ કરના ચાહિયે, અથ સાધુ ઓર સાધ્વી કો કિસ પ્રકાર બનાયે હુએ વપ્રાદિ કે વિષય મેં બોલના ચાહિયે યહ બતલાતે હૈં ‘સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુ-ણી વા જહા વેગઈયાઈ રૂવાઈ પાસિજ્જા’-વહ પૂર્વોક્ત મિક્ખુ-સંયમશીલ સાધુ ઓર મિક્ખુકી સાધ્વી યદ્યપિ અનેકરૂપ વાલે વહુત હી વિશિષ્ટ વસ્તુઓં કો દેલેગા ‘તં જહા વપ્પાણિ વા-જાવ ગિહાણિ વા’ જૈસે કિ વપ્રોં કો દુર્ગોં કો તથા યાવત્ હર્મ્ય-મહલ પ્રાસાદ-વિશિષ્ટ દુમહલા વગૈરહ કો કોઠા કો તથા વિશિષ્ટ ગૃહ વગૈરહકો દેલેગા-‘તદ્દાવિ, તાઈં એવં વહજ્જા’-તથાપિ ઊન વપ્રાદિ વિશિષ્ટ વસ્તુઓં

કરેલ છે. અથવા ‘કલ્લાણેહ વા’ આ કલ્યાણ કારક છે અથવા ‘કરણિજ્જેહ વા’ આ કરવા યોગ્ય જ છે આ પ્રકારના વપ્રાદિ આપ જેવા મહાનુભાવો જ કરી શકે ‘એયપ્પ-ગારં ભાસં સાવજ્જં’ આવા પ્રકારની ભાષા સાવચ નીંદનીય હોવાથી અર્થાત્ અધિકરણત્ અનુમોદન અને સમર્થન કરવાથી સ્વાધ માનવામાં આવે છે. ‘જાવ નો ભાસિજ્જા’ એવં યાવત્ ભૂતો પ્રાણીઓનો ઉપવાત કરનાર હોવાથી પણ સાવચ મનાય છે તેથી ઉક્ત રીતે ઘણા સરસ બનાવવામાં આવેલ વપ્રાદિ છે એવી ભાષાનો મનથી વિચારીને બોલવી ન ભેંધ્યો.

હવે સાધુ અને સાધ્વીએ કેવા પ્રકારના શબ્દોથી વપ્રાદિ વિષે બોલવું તે સૂત્રકાર બતાવે છે.-‘સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘જહા વેગઈયાઈ રૂવાઈ પાસિજ્જા’ ને કે અનેક રૂપાણી ઘણી વિશેષ પ્રકારની વસ્તુઓને દેખશે ‘તં જહા’ જેમ કે ‘વપ્પાણિ વા જાવ ગિહાણિ વા’ વપ્રોને દુર્ગોને તથા યાવત્ હર્મ્ય, મહેલ, પ્રાસાદ વિશેષ પ્રકારના બે મજલા વિગેરે કોઠાને તથા ગૃહ વિગેરે બેવામાં આવશે. ‘તદ્દાવિ તાઈં એવં વહજ્જા’ તે પણ એ વપ્રાદિ વિશેષ વસ્તુઓને આ વક્ષ્યમાણ

વદેદિતિ 'તં જહા-આરંભકહેઈ વા સાવજ્જકહેઈ વા' તથા-આરમ્મકૃતન્-ગદારમ્મકૃતમેતદ્
 इति वा सावद्यकृतमेतत् 'पयत्तकहेई वा' प्रयत्नकृतमेतद् इति वा 'पासाइयं पासाइए वा'
 प्रसादनीयं प्रसादनीय इति वा 'दरिसणीयं दरिसणीयंति वा' दर्शनीयं दर्शनीयम् इति वा 'अभि-
 रूवं अभिरूवंति वा' अभिरूपम् अभिरूपमिति वा 'पडिरूवं पडिरूवंति वा' प्रतिरूपं प्रति-
 रूपमिति वा 'एयप्पगारं भासं असावज्जं जाव गासिज्जा' एतत्પ્રકારમ્-एनाइगीम् आरम्भ-
 कृतशब्दादिरूपां भाषाम् असावद्याम् अगह्याम् निरवद्याम् यावद् अक्रियाम् अकर्तृशाम् अकटु-
 काम् अनिष्ठुराम् अपरूपाम् अच्छेदनाभेदनकरीम् अपरितापनकरीम् अनपद्रावणकरीम् अभू-
 तोपघातिनीम् अभिक्राङ्क्ष्य मनसा पर्यालोच्य भाषेतेति भावः, एतावता से संयमवान्
 भिक्षुः भिक्षुकी वा वप्रादिकं दृष्ट्वापि तदुद्देशेन न किञ्चिद् वदेत् किन्तु कारणे सति संयत

को वक्ष्यमाण रीति से ही बोले 'तं जहा आरंभकहेई वा' जैसे कि यह वप्रादि
 महारम्भ कृत है अर्थात् महारम्भ से किया गया है एवं-'सावज्ज कहेई वा'
 सावद्य कृत है एतावता सगर्ह्य गह्यपूर्वक ही यह वप्रादि किया गया है अथवा
 'पयत्तकहेई वा' प्रयत्न पूर्वक ही किया गया है इस प्रकार ही साधु और साध्वी
 को विशिष्ट रूपसे बनावे हुए वप्रादि के विषयमें बोलना चाहिये अथवा 'पासा-
 इयं-पासाइए वा' प्रसादनीय-प्रसन्न करने योग्य वस्तु को 'प्रसादनीय है' ऐसा
 ही बोलना चाहिये एवं-'दरिसणीयं दरिसणीयंति वा' दर्शनीय वस्तुको भी
 दर्शनीय शब्द से ही बोलना चाहिये एवं-'अभिरूवं, अभिरूवंति वा' अभिरूप
 अत्यंत सुंदर वस्तुको अभिरूप शब्द से और-'पडिरूवं पडिरूवंति वा' प्रतिरूप
 वस्तुको प्रतिरूप शब्द से ही बोलना चाहिये-'एयप्पगारं भासं' इस प्रकार की
 आरंभकृत वगैरह भाषा असावद्य-'असावज्जं जाव गासिज्जा निरवद्यां निरवद्य

રીતે જ કહેવી 'તં જહા' એમ કે 'આરમ્મકહેઈ વા' આ વપ્રાદિ મહારભકૃત છે. અર્થાત્
 મહા આરભ સમારભથી કરવામા આવેલા છે તથા 'સાવજ્જકહેઈ વા' સાવધકૃત છે.
 ગર્હ્યાકૃત આ વપ્રાદિ બનાવેલ છે, અથવા 'પયત્તકહેઈ વા' આ વપ્રાદિ પ્રયત્ન પૂર્વક
 કરાયેલ છે આ રીતે જ સાધુ અને સાધ્વીએ વિશેષ પ્રકારથી બનાવેલ વપ્રાદિના સમ-
 ધર્માં બોલવું. અથવા 'પાસાઇય પાસાઇએ વા' પ્રસાદનીય-પ્રસન્ન કરવા યોગ્ય વસ્તુને
 પ્રસાનીય છે એમ જ કહેવું જોઈએ. અથવા 'દરિસણીય દરિસણીયતિ વા' દર્શનીય વસ્તુને
 પણ દર્શનીય શબ્દથી જ કહેવું. તથા 'અભિરૂવં અભિરૂવતિ વા' અભિરૂપ અત્યંત સુંદર
 વસ્તુને અભિરૂપ શબ્દથી અને 'પડિરૂવં પડિરૂવંતિ વા' પ્રતિરૂપ વસ્તુને પ્રતિરૂપ શબ્દથી જ
 કહેવી જોઈએ 'એયપ્પગારં ભાસં' આવા પ્રકારની આરમ્ભકૃત વિગેરે પ્રકારની નિરવધ અગહ્ય
 ભાષા કહેવાય છે અને યાવત્ અક્રિયા અનર્થ દડ પ્રવૃત્તિ વિનાની અર્થાત્ ક્રિયા વ્યાપાર
 શૂન્ય ભાષા કહેવાય છે. તેથી આવા પ્રકારની આરભકૃત વિગેરે પ્રકારની ભાષા અકર્તૃશા
 અને અકટુ અનિષ્ઠુરા અપરૂપા અચ્છેદન કરી અભેદન કરી અપરિતાપન કરી. અનપ-
 દ્રાવણ કરી, અભૂતોપ ઘાતિની કહેવાય છે તેથી એવી આરભકૃત, સાવધકૃત, પ્રયત્નકૃત

અમિરૂવંસીતિ વા પઢિરૂવંસી પઢિરૂવંસીતિ વા' અમિરૂપિણમ્-સૌન્દર્યશાલિનમ્ અમિરૂપી
 इति शब्देन प्रतिरूपिणम् पुरुषं प्रतिरूपीति शब्देन वदेदिति, एवं 'पासाइयं पासाइयं सीति
 वा दरिसणिज्जं दरिसणीयन्ति वा' प्रसादनीयं प्रासादनयोग्यं प्रसन्नतायुक्तं पुरुषं प्रसादनीय
 इति शब्देन, दर्शनीयम् दर्शनयोग्यं पुरुषं दर्शनीय इति शब्देन वदेदिति पूर्वणान्वयः, एवं
 'जे यावन्ने तहप्पगारा तहप्पगाराहिं भासाहिं बुइया बुइया नो कुप्पंति माणवा' ये चाप्यन्ये
 तथाप्रकाराः पूर्वोक्तसदृशाः प्रशस्य सौन्दर्ययुक्ताः पुरुषाः तथाप्रकाराभिः पूर्वोक्तसदृशीभिः
 भाषाभिः उक्ताः उक्ताः पौनः पुन्येन सम्बोधिताः नो कुप्यन्ति मानवाः 'तेया वि तहप्पगारा'
 तांश्चापि तथाप्रकारान् प्रशंसनीयान् पुरुषान् 'एयप्पगाराहिं भासाहिं' एतत्प्रकाराभिः पूर्वोक्त-
 सदृशीभिः अमिरूपादि शब्दरूपाभिः भाषाभिः 'अमिकंख भासिज्जा' अमिकाङ्क्ष्य मनसा

तिवा' वर्चस्वी पुरुष को वर्चस्वी शब्द से बोलना चाहिये तथा 'अमिरूवંસી
 અમિરૂવંસીતિ વા' અત્યંત સૌંદર્યશાલી અમિરૂપી પુરુષકો અમિરૂપી શબ્દ સે
 તથા 'પઢિરૂવંસી પઢિરૂવંસીતિ' પ્રતિરૂપી પુરુષ કો પ્રતિરૂપી શબ્દ સે બોલના
 चाहिये इसी तरह 'पासाइयं पासाइयंसीति वा' प्रसादन योग्य प्रसादनीय
 पुरुष को प्रसादनीय शब्द से और 'दरिसणिज्जं दरिसणिज्जन्ति वा' दर्शनीय
 पुरुष को दर्शनीय शब्द से बोलना चाहिये इसी प्रकार 'जे यावन्ने तहप्पगारा'
 जो पूर्वोक्त सदृश अत्यंत प्रशस्य सौंदर्यशाली पुरुष है उनको 'तहप्पगाराहिं
 भासाहिं बुइया बुइया नो कुप्पंति माणवा' उसी तरह के प्रशंसनीय शब्दों से
 बोलने पर पुरुष गुस्सा नहीं करते हैं इसलिये 'तेयावि तहप्पगारा' और भी जो
 इस प्रकारके प्रशंसनीय पुरुष है उनको 'एयप्पगाराहिं भासाहिं' इस प्रकार के
 अमिरूपादि शब्दों से 'अमिकंख भासिज्जा' संबोधन करना चाहिये अर्थात् साधु
 और साध्वी मन से विचार कर ऐसे ही रमणीय शब्दों से उन रमणीय प्रशं-

યશસ્વી શબ્દથી તથા 'વચ્ચસી વચ્ચંસીપિ વા' વર્ચસ્વી પુરૂષને વર્ચસ્વી શબ્દથી કહેવું જોઈએ.
 તથા 'અમિરૂવંસી અમિરૂવંસીતિ વા' અત્યંત સ્વરૂપવાન પુરૂષને અભિરૂપ શબ્દથી તથા
 'પઢિરૂવંસી પઢિરૂવંસીતિ વા' પ્રતિરૂપી પુરૂષને પ્રતિરૂપ એ શબ્દથી બોલાવવો જોઈએ. એજ
 પ્રમાણે 'પાસાઈયં પાસાઈયંસીતિ વા' પ્રસાદન યોગ્ય પ્રસાદનીય પુરૂષને પ્રસાદનીય શબ્દથી
 અને 'દરિસણિજ્જં દરિસણિજ્જંતિ વા' દર્શનીય પુરૂષને દર્શનીય શબ્દથી બોલાવવા જોઈએ
 એજ પ્રમાણે 'જે યાવળે તહપ્પગારા' જે પૂર્વોક્ત શબ્દો જેવા અત્યંત પ્રશસ્ય સૌંદર્યશાલી
 પુરૂષ હોય તેને 'તહપ્પગારાહિં ભાસાહિં' એવા પ્રકારના અત્યંત પ્રશસ્ય સૌંદર્યશાળી પુરૂષ
 હોય તેને એ પ્રકારના પ્રશંસનીય શબ્દોથી બોલાવથી 'બુઈયા બુઈયા નો કુપ્પંતિ માણવા' તે
 પુરૂષ ક્રોધ કરતા નથી તેથી 'તે યાવિ તહપ્પગારા એયપ્પગારાહિં ભાસાહિં' બીજા પક્ષે જે
 આવા પ્રકારના પ્રશંસનીય પુરૂષ હોય તેમને એજ પ્રકારની અભિરૂપાદિ શબ્દોથી 'અમિ-
 કંચ ભાસિજ્જા' અબોધન કરીને બોલાવવા અર્થાત્ સાધુ અને સાધ્વીએ મનથી વિચાર
 કરીને આવા સુંદર અને રમણીય શબ્દોથી એ પ્રશંસનીય પુરૂષને સંબોધિત કરવા,

પર્યાલોચ્ય વિચાર્ય માષેત ઓજસ્વી પ્રભૃતિ શબ્દૈઃ તાન સમ્બોધયે દિત્યર્થઃ એતાવતા ગણ્ડી પદાદિવ્યાધિપ્રતિતાતપિ પુરુષાન્ ઓજસ્તેજઃ પ્રભૃતિગુણયુક્તત્વે સતિ તદ્ગુણોદ્ઘાટનપૂર્વકમેવ ગુણગ્રાહી ભૂત્વા વદેદિતિ ફલિતમ્, એવમ્ અન્યાન્યપિ વક્ષ્યમાણાનિ રૂપાણિ દૃષ્ટ્વા યથા ન વદેત્તથા આહ—‘સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા’ સ મિક્ષુર્વા મિક્ષુની વા ‘જહા વેગઈયાઈ સ્વાઈ પાસિજ્જા’ યથા વા—વધપિ એકકાનિ—કૃતિપદાનિ વક્ષ્યમાણાનિ કાનિચિદ્ રૂપાણિ વિશિષ્ટ-રૂપાણિ વસ્તુનિ પશ્યેત્ ‘તં જહા—વપ્પાણિ વા જાવ ગિહાણિ વા’ તદ્વથા—વપ્રાણિ વા દુર્ગરૂપાણિ યાવત્ પ્રાકારાન્ વા પ્રાસાદાન્ વા હમ્પ્યાણિ વા ગૃહાણિ વા પશ્યેત્ ‘તહાવિ તાઈ નો એવં વહજ્જા’ તથાપિ તાનિ વપ્રાદીનિ ગૃહપર્યન્તાનિ નો એવમ્—વક્ષ્યમાણરીત્યા વદેદિતિ ‘તં જહા—સુક્કહેઈ વા સુદ્દુકહેઈ વા સાધુકહેઈ વા’ તદ્વથા—સુગુનમેતદ્ ઇતિ વા, સુષ્ટુકૃતમ્ એતદ્ ઇતિ વા, સાધુકૃતમેતદ્ ઇતિ વા, ‘કલ્લાણેઈ વા કર્ણજ્જેઈ વા’ કલ્યાણમેતદ્ ઇતિ વા, કરણી-

સનીય પુરુષોં કો સંબોધિત કરે એતાવતા ગણ્ડાદિ વ્યાધિપ્રસ્ત પુરુષોં કો ભી ઓજ તેજ વગૈરહ ગુણોં કે રહને પર ડન ગુણોં કા હી ઉદ્ઘાટન પૂર્વક ગુણ ગ્રાહક હોઠ્ઠર બોલના ચાહિયે, અવ દૂસરે ભી વક્ષ્યમાણ રૂપોં કો દેવ કર જિસ તરહ નહીં બોલે વહ બતલાતે હૈં ‘સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા જહા, વેગઈયાઈ સ્વાઈ પાસિજ્જા’ વહ પૂર્વોક્ત મિક્ષુ—સંયમશીલ સાધુ આર મિક્ષુકી—સધ્વી યદિ હસ પ્રકાર કે વક્ષ્યમાણ કિતને હી વિશિષ્ટરૂપવાલી વસ્તુઓ કો દેવે ‘તં જહા’ જૈસે કિ ‘વપ્પાણિ વા જાવ ગિહાણિ વા’ વપ્રોં અર્થાત્ દુર્ગોં કો યા પ્રાકારોં—કિલાઓં પર કોટોં કો તથા પરિચાઓં તથા પ્રાસાદોં મહાલોં કો યા હમ્પ્યોં કો અર્થાત્ દો મજલે કોઠા કો યા ગૃહોં કો અર્થાત્ વિશિષ્ટ-ગૃહોં કો દેવે—‘તહા વિ તાઈ નો એવં વહજ્જા’—ડન વપ્ર વગૈરહ કો વક્ષ્યમાણ રૂપ સે નહીં બોલે ‘તં જહા’ જૈસે કિ ‘સુક્કહેઈવા’ વહુતહી સુંદર બનાયા હુઆ હૈ અથવા ‘સુદ્દુ કહેવા’ વહુત હી અક્કી તરહ કિયા હુઆ હૈ યા ‘સાધુકહેઈ વા’ સાધુ સમ્યગ્ રૂપ સે કિયા હુઆ હૈ

એટલે કે ગણ્ડાદિ વ્યાધિપ્રસ્ત પુરુષોને પણ ઓજ તેજ વિગેરે ગુણો હોય તે એ ગુણો દર્શક શબ્દોચ્ચાર પૂર્વક ગુણગ્રાહક બનીને બોલવું.

હવે બીજા વક્ષ્યમાણ રૂપોને જોઈને જે રીતે બોલવું ન જોઈએ તે સૂત્રકાર બતાવે છે.—‘સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘જહા વેગઈયાઈ સ્વાઈ પાસિજ્જા’ એ વક્ષ્યમાણ કેટલાક વિશેષ રૂપવાળી વસ્તુઓના રૂપોને જુવે ‘તં જહા’ જેમ કે ‘વપ્પાણિ વા’ વપ્રોને ‘જાવ’ યાવત દુર્ગોને અથવા પ્રાકારોને કિલ્લા ઉપરના કેટોને તથા ખાઈઓ અને પ્રાસાદો અર્થાત્ મહેલોને અર્થાત્ એ માણના સકાનોને અથવા ‘ગિહાણિ વા’ વિશેષ પ્રકારના ગૃહોને કહેવે તે ‘તહાવિ તાઈ નો એવં વહજ્જા’ પણ એ વપ્ર વિગેરેને વક્ષ્યમાણ રીતે કહેવા નહીં ‘તં જહા’ જેમ કે—‘સુક્કહેઈ વા’ ધણી જ સુદર બનાવેલ છે, અથવા ‘સુદ્દુકહેઈ વા’ બહુ સારી રીતે કરેલ છે, અથવા ‘સાધુકહેઈ વા’ સમ્યક્ પ્રકારથી

યમ્-કર્તવ્યમેવ એતદ્ એવંવિધં વપ્રાદિકં અવાદ્જ્ઞાનામ્ 'એયપ્પગારં માસ સાવજ્જં જાવ નો માસિજ્જા' એતત્પ્રકારામ્ અન્યામપિ ભાષામ્ અધિકરણાનુમોદનાત્ સાવધામ્ સગર્હ્યામ્ યાવદ્-ભૂતોપઘાતકત્વાદ્ અભિક્કાક્ષય-સનસા પર્યાલોચ્ય વિચાર્ય નો ભાષેત, અથ સાધૂનાં તદ્-વિષયે વક્તવ્યપ્રકારમાહ-'સે ભિક્ખુ વા ભિક્ખુણી વા' સ ભિક્ખુર્વા ભિક્ખુકી વા 'જહા વેગઈ-યાઈ રૂવાઈ પાસિજ્જા' યથા વા-યદ્યપિ એકકાનિ-કતિપયાનિ વક્ષ્યમાણાનિ કાનિચિદ્ રૂપાણિ-વિશિષ્ટરૂપાણિ વસ્તૂનિ પચ્ચેદ્ અવલોકયેત્ 'તં જહા-વપ્પાણિ વા જાવ ગિહાણિ વા' તદ્યથા-વપ્રાણિ વા-દુર્ગરૂપાણિ, યાવદ્ ગૃહાણિ વા હર્મ્યપ્રાસાદરૂપાણિ 'તદાવિ તાઈ એવં વહજ્જા' તથાપિ તાનિ વપ્રાદીનિ ગૃહાન્તાનિ વિશિષ્ટરૂપાણિ વસ્તૂનિ એવમ્-વક્ષ્યમાણરીત્યા

અથવા-'કલ્લાણેહ વા' કલ્યાણ કારક હૈ યા 'કરણિજ્જેહ વા' કરને યોગ્ય હી હૈ
 હસ તરહ કા વપ્રાદિ આપ જૈસે મનુભાવોં કા હૈ 'એયપ્પગારં માસં સાવજ્જં જાવ'
 હસ પ્રકાર કી ભાષા સાવચ સગર્હ્ય નિંદનીય હોને સે અર્થાન્ અધિકરણ કા
 અનુમોદન સમર્થન કરને સે સાવચ માની જાતી હૈ એવં યાવત્-ભૂતોં પ્રાણીયોં કા
 ઉપઘાતક હોને સે બી સાવચ માની જાતી હૈ હસલિયે ઉક્તરીતિ સે બહુત હી
 સુન્દર બનાયા હુઆ વપ્રાદિ હૈ એસી ભાષા કા મન સે પર્યાલોચન કર 'નો માસિ
 જ્જા' નહીં પ્રયોગ કરના ચાહિયે, અવ સાધુ ઓર સાધ્વી કો કિસ પ્રકાર બનાયે
 હુએ વપ્રાદિ કે વિષય મેં બોલના ચાહિયે યહ વતલાતે હૈં 'સે ભિક્ખુ વા ભિક્ખુ-
 ણી વા જહા વેગઈયાઈ રૂવાઈ પાસિજ્જા'-વહ પૂર્વોક્ત ભિક્ખુ-સંયમશીલ સાધુ
 ઓર ભિક્ખુકી સાધ્વી યદ્યપિ અનેકરૂપ વાલે બહુત હી વિશિષ્ટ વસ્તુઓં કો દેખેગા
 'તં જહા વપ્પાણિ વા-જાવ ગિહાણિ વા' જૈસે કિ વપ્રોં કો દુર્ગોં કો તથા યાવત્
 હર્મ્ય-મહલ પ્રાસાદ-વિશિષ્ટ દુમહલા વગૈરહ કો કોઠા કો તથા વિશિષ્ટ ગૃહ
 વગૈરહકો દેખેગા-'તદાવિ, તાઈ એવં વહજ્જા'-તથાપિ ઉન વપ્રાદિ વિશિષ્ટ વસ્તુઓં

કરેલ છે. અથવા 'કલ્લાણેહ વા' આ કલ્યાણ કારક છે અથવા 'કરણિજ્જેહ વા' આ
 કરવા યોગ્ય જ છે. આ પ્રકારના વપ્રાદિ આપ જેવા મહાનુભાવો જ કરી શકે 'એયપ્પ-
 ગારં માસં સાવજ્જં' આવા પ્રકારની ભાષા સાવધ નીંદનીય હોવાથી અર્થાત્ અધિકરણુ
 અનુમોદન અને સમર્થન કરવાથી સાવધ માનવામા આવે છે. 'જાવ નો માસિજ્જા' એવં
 યાવત્ ભૂતો પ્રાણિયોના ઉપઘાત કરનાર હોવાથી પણ સાવધ મનાય છે તેથી ઉક્ત રીતે
 ઘણા સરસ બનાવવામા આવેલ વપ્રાદિ છે એવી ભાષાનો મનથી વિચારીને બોલવી ન જોઈએ.

હવે સાધુ અને સાધ્વીએ કેવા પ્રકારના શબ્દોથી વપ્રાદિ વિષે બોલવુ તે સૂત્રકાર
 બતાવે છે-'સે ભિક્ખુ વા ભિક્ખુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'જહા
 વેગઈયાઈ રૂવાઈ પાસિજ્જા' ને કે અનેક રૂપવાળી ઘણી વિશેષ પ્રકારની વસ્તુઓને દેખશે
 'તં જહા' જેમ કે 'વપ્પાણિ વા જાવ ગિહાણિ વા' વપ્રોને દુર્ગોને તથા યાવત્ હર્મ્ય,
 મહેલ, પ્રાસાદ વિશેષ પ્રકારના બે મજલા વિગેરે કોઠાને તથા ગૃહ વિગેરે જેવામા
 આવશે. 'તદા નિ તાઈ એવં વહજ્જા' તેા પણ એ વપ્રાદિ વિશેષ વસ્તુઓને આ વક્ષ્યમાણ

વદેદિતિ 'તં જહા-આરંભકહેઈ વા સાવજ્જકહેઈ વા' તથા-આરમ્ભકૃતમ્-મહારમ્ભકૃતમેતદ્
 इति वा सावद्यकृतमेतत् 'पयत्तकहेई वा' प्रयत्नकृतमेतद् इति वा 'पासाइयं पासाइए वा'
 प्रसादनीयं प्रसादनीय इति वा 'दरिसणीयं दरिसणीयंति वा' दर्शनीयं दर्शनीयम् इति वा 'अभि-
 रूवं अभिरूवंति वा' अभिरूपम् अभिरूपमिति वा 'पडिरूवं पडिरूवंति वा' प्रतिरूपं प्रति-
 रूपमिति वा 'एयप्पगारं भासं असावज्जं जाव भासिज्जा' एतत्प्रकाराम्-एतादृशीम् आरम्भ-
 कृतशब्दादिरूपां भाषाम् असावद्याम् अगह्याम् निरवद्याम् यावद् अक्रियाम् अकर्तृशाम् अकटु-
 काम् अनिष्ठुराम् अपरूपाम् अच्छेदनाभेदनकरीम् अपरितापनकरीम् अनपद्रावणकरीम् अभू-
 तोपघातिनीम् अभिरूपाङ्क्ष्य मनसा पर्यालोच्य सापेतेति भावः, एतावता से संयमवान्
 भिक्षुः भिक्षुकी वा वप्रादिकं दृष्ट्वापि तदुद्देशेन न किञ्चिद् वदेत् किन्तु कारणे सति संयत

કો વક્ષ્યમાણ રીતિ સે હી બોલે 'તં જહા આરંભકહેઈ વા' જૈસે કિ યહ વપ્રાદિ
 મહારમ્ભ કૃત હૈ અર્થાત્ મહારમ્ભ સે ક્રિયા ગયા હૈ એવં-'સાવજ્જ કહેઈવા'
 સાવચ્ચ કૃત હૈ એતાવતા સગદર્થ ગર્હાપૂર્વક હી યહ વપ્રાદિ ક્રિયા ગયા હૈ અથવા
 'પયત્તકહેઈ વા' પ્રયત્ન પૂર્વક હી ક્રિયા ગયા હૈ હસ પ્રકાર હી સાધુ ઔર સાધ્વી
 કો વિશિષ્ટ રૂપસે બનાયે હુએ વપ્રાદિ કે વિષયમેં બોલના ચાહિયે અથવા 'પાસા-
 ઈયં-પાસાઈએ વા' પ્રસાદનીય-પ્રસન્ન કરને યોગ્ય વસ્તુ કો 'પ્રસાદનીય હૈ' એસા
 હી બોલના ચાહિયે એવં-'દરિસણીયં દરિસણીયંતિ વા' દર્શનીય વસ્તુકો બી
 દર્શનીય શબ્દ સે હી બોલના ચાહિયે એવં-'અભિરૂવં, અભિરૂવંતિવા' અભિરૂપ
 અત્યંત સુદર વસ્તુકો અભિરૂપ શબ્દ સે ઔર-'પડિરૂવં પડિરૂવંતિવા' પ્રતિરૂપ
 વસ્તુકો પ્રતિરૂપ શબ્દ સે હી બોલના ચાહિયે-'એયપ્પગારં ભાસં' હસ પ્રકાર કી
 આરંભકૃત વગૈરહ ભાષા અસાવચ્ચ-'અસાવજ્જં જાવ ભાસિજ્જા નિરવચ્ચાં નિરવચ્ચ

રીતે જ કહેવી 'તં જહા' એમ કે 'આરમ્ભકહેઈ વા' આ વપ્રાદિ મહારંભકૃત છે. અર્થાત્
 મહા આરભ સમારભથી કરવામા આવેલા છે તથા 'સાવજ્જકહેઈ વા' સાવચકૃત છે.
 ગર્હાધિકૃત આ વપ્રાદિ બનાવેલ છે, અથવા 'પયત્તકહેઈ વા' આ વપ્રાદિ પ્રયત્ન પૂર્વક
 કરાયેલ છે. આ રીતે જ સાધુ અને સાધ્વીએ વિશેષ પ્રકારથી બનાવેલ વપ્રાદિના સંખ-
 ધમાં બોલવું. અથવા 'પાસાઈય પાસાઈએ વા' પ્રસાદનીય-પ્રસન્ન કરવા યોગ્ય વસ્તુને
 પ્રસાદનીય છે એમ જ કહેવું જોઈએ. અથવા 'દરિસણીય દરિસણીયતિ વા' દર્શનીય વસ્તુને
 પણ દર્શનીય શબ્દથી જ કહેવું. તથા 'અભિરૂવં અભિરૂવંતિ વા' અભિરૂપ અત્યંત સુદર
 વસ્તુને અભિરૂપ શબ્દથી અને 'પડિરૂવં પડિરૂવંતિ વા' પ્રતિરૂપ વસ્તુને પ્રતિરૂપ શબ્દથી જ
 કહેવી જોઈએ 'એયપ્પગારં ભાસં' આવા પ્રકારની આરંભકૃત વિગેરે પ્રકારની નિરવચ્ચ અગહ્ય
 ભાષા કહેવાય છે અને યાવત્ અક્રિયા અનર્થ દડ પ્રવૃત્તિ વિનાની અર્થાત્ ક્રિયા વ્યાપાર
 શૂન્ય ભાષા કહેવાય છે. તેથી આવા પ્રકારની આરંભકૃત વિગેરે પ્રકારની ભાષા અકર્તૃશા
 અને અકટુ અનિષ્ઠુરા અપદ્ધા અચ્છેદન કરી અભેદન કરી અપરિતાપન કરી, અનપ-
 દ્રાવણ કરી, અભૂતોપ ઘાતિની કહેવાય છે તેથી એવી આરંભકૃત, સાવચકૃત, પ્રયત્નકૃત

भाषयैव महारम्भकृत सावद्यकृत शब्दरूपयैव भाषेत एवं प्रसादनीय दर्शनीयप्रभृति रूपामपि असावद्यां भाषाम् भाषेतेति फलितम् ॥ सू० ५ ॥

मूलम्—से भिक्षू वा भिक्षुणी वा असणं वा पाणं वा खाइयं वा साइयं वा उवक्खडियं तहाविहं नो एवं वइज्जा तं जहा—सुकडेति वा सुट्ठुकडेइ वा साहुकडेइ वा कल्लाणेइ वा करणिज्जेइ वा, तहप्पगारं भासं सावज्जं जाव नो भासिज्जा, से भिक्षू वा भिक्षुणी वा असणं वा पाणं वा खाइयं वा साइयं वा उवक्खडियं पेहाय एवं वइज्जा तं जहा—आरंभकडेत्ति वा सावज्जकडेत्ति वा पयत्तकडेइ वा भइयं भदेति वा उसढं उसडेइ वा रसियं रसियं मणुन्नं मणुन्नं एयप्पगारं भासं असावज्जं जाव भासिज्जा ॥६॥

छाया—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा उपस्कृतं तथाविधं नो एवं वदेत् तद्यथा—सुकृतमिति वा सुष्ठुकृतमिति वा साधुकृतमिति वा कल्याणमिति वा करणीयमिति वा एतत्प्रकारां भाषां सावद्यां यावद् नो भाषेत, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा उपस्कृतं प्रेक्ष्य एवं वदेत्, तद्यथा आरम्भकृतमिति वा सावद्यकृतमिति वा प्रयत्नकृतमिति वा भद्रकं भद्रकमिति वा उच्छ्रितम् उच्छ्रितमिति वा रसितं रसितं मनोज्ञं मनोज्ञम् एतत्प्रकारां भाषाम् असावद्यां यावद् भाषेत ॥ सू० ६ ॥

अगहर्च्य' भाषा कहलाती है और यावत् अक्रिय अनर्थ दण्ड प्रवृत्ति रहित अर्थात् क्रिया व्यापार शून्य भाषा कहलाती है एवं इस प्रकार की आरम्भ कृत इत्यादि भाषा अकर्कशा एवं अक्रुद तथा अनिष्टुरा अपरुषा, अच्छेदन करी, अभेदन करी, अपरितापन करी, अनपद्रावण करी, अभूतोपघातिनी कहलाती है इसलिये ऐसे ही आरम्भ कृत, सावद्यकृत, प्रयत्नकृत आदि भाषा को मन से विचार कर बोलना चाहिये, अर्थात् संयमशील साधु और साध्वी विशिष्ट वप्रादि को देख कर भी उस को उद्देश दे कुछ भी नहीं बोले, किन्तु कारण विशेष के उपस्थित होने पर महारम्भकृत, सावद्यकृत, वगैरह शब्द रूप संयत भाव से ही वप्रादि को देख कर बोले, एवं प्रसादनीय दर्शनीय प्रभृति असावद्य भाषा को भी बोले ॥५॥

विगेरे प्रकारनी भाषाओने 'असावज्जं जाव भासिज्जा' मनथी विचार करीने ओलवी. अर्थात् संयमशील साधु अने साध्वीओ विशेष प्रकारना वप्रादिने नेधने पणु तेने उद्देशीने ह'ध पणु ओलवु नही परतु कारण विशेष उपस्थित थाय तो भहार लक्षित सावद्यकृत विगेरे प्रकारना शब्दोथी संयत भाषाथी न ओलवु. तथा प्रसादनीय दर्शनीय विगेरे प्रकारधी असावद्य भाषा ओलवी नही ॥ सू ५ ॥

ટીકા-સમ્પ્રતિ સાધૂનાં સાધ્વીનાશ્ચ અશનાદિવિધ્યાં પ્રતિષેધસ્તત્ત્રયપ્રકારાં ભાષાં પ્રતિપાદયિતુમાહ-‘સે મિચ્છુ વા મિચ્છુણી વા’ સ મિચ્છુર્વા મિચ્છુકી વા ‘અસણં વા પાણં વા खाइमं वા साइमं वા’ અશન વા પાનં વા खादिमं वા स्वादिमं वા एतच्चतुर्विधमाहारजातम् ‘उवक्खडियं तहाविहं नो एवं वइज्जा’ उपस्कृतम्-निष्पादितम् तथाविधम्-एतत्प्रकारकम् आहारजातं प्रेक्ष्य नो एवम्-वक्ष्यमाणरीत्या वदेत्-‘तं जहा-सुद्धकेत्ति वा सु’ सुद्धकेत्ति वा साहुकडेइ वा’ तथा-सुकृतम् सम्यग् निष्पादितम् एतद् इति वा सुष्ठुकृतम्-शोभनं निष्पादितम् एतद् इति वा, साधुकृतम्-सु सम्यक्तया निष्पादितम् एतद् इति वा ‘कल्लाणेइ वा’ कल्याणमेतद् इति वा ‘करणिज्जेइ वा’ करणीयम् कर्तव्यमेवैतद् भगवद्गमिति वा ‘एयप्पगार भासं सावज्जं जाव नो भासिज्जा’ एतत्प्रकारात्-उक्तत्वां भाषां मावघात्-सगर्ह्याम् यावत् सक्रियाम् कर्कशात् निष्ठुरां परुषां कटुकां भूतोपघातिनीम् अभिधाद्ध्य मनसा

‘અબ સાધુ ઓર સાધ્વી કો ઓજનાદિ વિષયક પ્રતિષેધાત્મક ભાષા કા પ્રતિપાદન કરતે હૈ-

ટીકાર્થ-‘સે મિચ્છુ વા, મિચ્છુણી વા, અસણં વા, પાણં વા, खाइमं वા, साइमं वા, वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशीलसाधु और भिक्षु की साध्वी अशनादि चतुर्विध आहार जातको ‘उवक्खडियं तहाविहं नो एवं वइज्जा’-निष्पादित देखकर ऐसा वक्ष्यमाण रूपसे नहीं बोले कि ‘तं जहा’ जैसे कि चर निष्पादित अशनादि चतुर्विध आहारजात-‘सुद्धकेत्ति वा’ बहुत ही सु दर रूपसे किया गया है एवं ‘सुद्धु कडेत्ति वा’ अत्यंत सुष्ठुरूप से बनाया गया है तथा अत्यंत उत्तम रूपसे पकाया गया है तथा ‘कल्लाणेइ वा’-यह बनाया गया पाककल्याण कारक है और ‘करणिज्जेइ वा’ आप लोगों को करना ही चाहिये ऐसा नहीं बोलना चाहिये-‘एयप्पगारं भासं सावज्जं जाव’-क्योंकि इस प्रकार की सुकृत, सुष्ठुकृत, साधुकृत इत्यादि भाषाको सावधान यावत् सक्रिया, कर्कशा, निष्ठुरा, परुषा और कटु तथा भूतोपघा-

હવે સાધુ અને સાધ્વીને ઓજનાદિ સંબંધી પ્રતિષેધાત્મક ભાષાનું સૂચકાર પ્રતિ પાઠન કરે છે.-

ટીકાર્થ-‘સે મિચ્છુ વા મિચ્છુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘અસણં વા પાણં વા खाइमं वા साइमं वા’ અશનાદિ ચાર પ્રકારના આહાર જાતને ‘उवक्खडिय तहाविहं नो एवं वइज्जा’ બનાવેલ જોઇને આ વક્ષ્યમાણ રીતે તેના વિષે કહેવું નહીં ‘તં જહા’ જેમ કે-‘सुद्धकेत्ति वा’ આ બનાવેલ આહાર જાતને ઘણી જ સરસ રીતે બનાવેલ છે. सुद्धुकडेत्ति वा’ અને અત્યંત સુષ્ટુ પ્રકારથી બનાવેલ છે અથવા ‘साहुकडेत्ति वा’ અત્યંત ઉત્તમ પ્રકારથી બનાવવામાં આવેલ છે તથા ‘कल्लाणेइ वा’ આ બનાવેલ પાક કલ્યાણ કારક છે. અને ‘करणिज्जेइ वा’ તમારા જેવાએ કરવું જ જોઇએ. તેમ કહેવું નહીં. કેમ કે-‘एयप्पगारं भास सावज्जं जाव’ આવા પ્રકારની સૂક્ષ્મ, સુષ્ટુકૃત,

भाषयैव महारम्भकृत सावद्यकृत शब्दरूपयैव भाषेत एवं प्रसादनीय दर्शनीयप्रभृति रूपामपि असावद्यां भाषाम् भाषेतेति कलितम् ॥ सू० ५ ॥

मूलम्—से भिक्षू वा भिक्षुणी वा असणं वा पाणं वा खाइयं वा साइयं वा उवक्खडियं तहाविहं नो एवं वइज्जा तं जहा—सुकडेति वा सुदुक्कडेइ वा लाहुक्कडेइ वा कल्लाणेइ वा करणिज्जेइ वा, तहप्पगारं भासं सावज्जं जाव नो भासिज्जा, से भिक्षू वा भिक्षुणी वा असणं वा पाणं वा खाइयं वा साइयं वा उवक्खडियं पेहाय एवं वइज्जा तं जहा—आरंभकडेत्ति वा सावज्जकडेत्ति वा पयत्तकडेइ वा भइयं भदेति वा ऊसढं ऊसडेइ वा रसियं रसियं मणुन्नं मणुन्नं एयप्पगारं भासं असावज्जं जाव भासिज्जा ॥६॥

छाया—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा उपस्कृतं तथाविधं नो एवं वदेत् तद्यथा—मुकृतमिति वा सुष्ठुकृतमिति वा साधुकृतमिति वा कल्याणमिति वा करणीयमिति वा एतत्प्रकारां भाषां सावद्यां यावद् नो भाषेत, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा उपस्कृतं प्रेक्ष्य एवं वदेत्, तद्यथा आरम्भकृतमिति वा सावद्यकृतमिति वा प्रयत्नकृतमिति वा भद्रकं भद्रकमिति वा उच्छ्रितम् उच्छ्रितमिति वा रसितं रसितं मनोज्ञं मनोज्ञम् एतत्प्रकारां भाषाम् असावद्यां यावद् भाषेत ॥ सू० ६ ॥

अगह्यं' भाषा कहलाती है और यावत् अक्रिय अनर्थ दण्ड प्रवृत्ति रहित अर्थात् क्रिया व्यापार शून्य भाषा कहलाती है एवं इस प्रकार की आरम्भ कृत इत्यादि भाषा अकर्कशा एवं अकटु तथा अनिष्टुरा अपरुषा, अच्छेदन करी, अभेदन करी, अपरितापन करी, अनपद्रावण करी, अशूतोपघातिनी कहलाती है इसलिये ऐसे ही आरम्भ कृत, सावद्यकृत, प्रयत्नकृत आदि भाषा को मन से विचार कर बोलना चाहिये, अर्थात् संयमशील साधु और साध्वी विशिष्ट वप्रादि को देख कर भी उस को उद्देश दे कुछ भी नहीं बोले, किन्तु कारण विशेष के उपस्थित होने पर महारम्भकृत, सावद्यकृत, वगैरह शब्द रूप संयत भाव से ही वप्रादि को देख कर बोले, एवं प्रसादनीय दर्शनीय प्रभृति असावद्य भाषा को भी बोले ॥५॥

विगेरे प्रकारनी भाषायेने 'असावज्जं जाव भासिज्जा' भनथी विचार करीने ओलवी. अर्थात् संयमशील साधु अने साध्वीये विशेष प्रकारना वप्रादिने लेधने पण तेने उद्देशीने छे पण ओलवु नही परंतु कारण विशेष उपस्थित थाय तो महारंभकृत सावद्यकृत विगेरे प्रकारना शब्देथी संयत भाषाथी न ओलवु. तथा प्रसादनीय दर्शनीय विगेरे प्रकारथी असावद्य भाषा ओलवी नही ॥ सू ५ ॥

ટીકા-સમ્પ્રતિ સાધૂનાં સાધ્વીનાં અશનાદિવિધ્યાં પ્રતિષેવચ્ચત્વપ્રકારાં ભાષાં પ્રતિપાદયિતુમાહ-‘સે મિચ્છુ વા મિચ્છુણી વા’ સ મિચ્છુર્વા ચિચ્છુકી વા ‘અસણં વા પાણં વા ચાઈમં વા સાઈમં વા’ અશન વા પાનં વા ચાઈમં વા સ્વાઈમં વા એતચ્ચતુર્વિધમાહારજાતમ્ ‘ઉચ્ચલ્લહિયં તદ્દાવિહં નો એવં વહ્જ્જા’ ઉપસ્કૃતમ્-નિષ્પાદિતમ્ તદ્દાવિધમ્-પતત્પ્રકારકમ્ આહારજાતં પ્રેક્ષ્ય નો એવમ્-વક્ષ્યમાણરીત્યા વદેત્-‘તં જહા-સુદ્ધકેત્તિ વા સુદ્ધકુદેડ વા સાહુકુદેડ વા’ તદ્દથા-સુકૃતમ્ સમ્યગ્ નિષ્પાદિતમ્ એતદ્ ઇતિ વા સુદ્ધકૃતમ્-ગોમનં નિષ્પાદિતમ્ એતદ્ ઇતિ વા, સાધુકૃતમ્-સુ સમ્યક્તયા નિષ્પાદિતમ્ એતદ્ ઇતિ વા ‘કલ્લાણેડ વા’ કચ્ચાણમેતદ્ ઇતિ વા ‘કરણિજ્જેઈ વા’ કરણીયમ્ કર્તવ્યમેવૈતદ્ મગ્ગદશામિતિ વા ‘એચ્ચગારં માસં સાવજ્જં જાવ નો માસિજ્જા’ એતત્પ્રકારામ્-ઉત્તરૂપાં ભાષાં સાવઘામ્-સાગર્વામ્ યાવત્ સક્રિયામ્ કર્કશામ્ નિષ્ઠુરાં પરૂપાં કદુકાં શૂદોપઘાતિનીમ્ અમિચ્છાદ્ધ્ય મનસા

‘અથ સાધુ ઔર સાધ્વી કો ભોજનાદિ ચિપચક પ્રતિષેધાત્મક ભાષા કા પ્રતિપાદન કરતે હૈં-

ટીકાર્થ-‘સે મિચ્છુ વા, મિચ્છુણી વા, અસણં વા, પાણં વા, ચાઈમં વા, સાઈમં વા, વહ પૂર્વોક્ત મિચ્છુ સંયમશીલસાધુ ઔર મિચ્છુકી સાધ્વી અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાતકો ‘ઉચ્ચલ્લહિયં તદ્દાવિહં નો એવં વહ્જ્જા’-નિષ્પાદિત દેહકર એસા વક્ષ્યમાણ રૂપસે નહીં બોલે કિ ‘તં જહા’ જૈસે કિ ચહ નિષ્પાદિત અશનાદિ ચતુર્વિધ આહારજાત-‘સુદ્ધકેત્તિ વા’ વહુત હી સુ દર રૂપસે કિયા ગયા હૈ એવં ‘સુદ્ધકુદેડ વા’ અત્યંત સુદ્ધરૂપ સે બનાયા ગયા હૈ તથા અત્યંત ઉત્તમ રૂપસે પકાયા ગયા હૈ તથા ‘કલ્લાણેડ વા’-યહ બનાયા ગયા પાકકલ્લાણ કારક હૈ ઔર ‘કરણિજ્જેઈ વા’ આપ લોગોં કો કરના હી ચાહિયે એસા નહીં બોલના ચાહિયે-‘એચ્ચગારં માસં સાવજ્જં જાવ’-ક્યોંકિ હસ પ્રકાર કી સુકૃત, સુદ્ધકૃત, સાધુકૃત ઇત્યાદિ ભાષાકો સાવઘા યાવત્ સક્રિયા, કર્કશા, નિષ્ઠુરા, પરૂપા ઔર કદુ તથા શૂદોપઘા-

હવે સાધુ અને સાધ્વીને ભોજનાદિ સમધી પ્રતિષેધાત્મક ભાષાસુ સૂત્રકાર પ્રતિ-પાદન કરે છે.-

ટીકાર્થ-‘સે મિચ્છુ વા મિચ્છુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘અસણં વા પાણં વા ચાઈમં સાઈમં વા’ અશનાદિ ચાર પ્રકારના આહાર ખાતને ‘ઉચ્ચલ્લહિયં તદ્દાવિહં નો એવં વહ્જ્જા’ બનાવેલ બેધને આ વક્ષ્યમાણ રીતે તેના વિષે કહેવું નહીં ‘તં જહા’ જેમ કે-‘સુદ્ધકેત્તિ વા’ આ બનાવેલ આહાર ખાતને ઘણી જ સરસ રીતે બનાવેલ છે સુદ્ધકુદેડ વા’ અને અત્યંત સુદ્ધ પ્રકારથી બનાવેલ છે અથવા ‘સાહુકુદેડ વા’ અત્યંત ઉત્તમ પ્રકારથી બનાવવામા આવેલ છે તથા ‘કલ્લાણેડ વા’ આ બનાવેલ પાક કલ્લાણ કારક છે. અને ‘કરણિજ્જેઈ વા’ તમારા જેવાઓ કરવું જ બેધબે. તેમ કહેવું નહીં. કેમ કે-‘એચ્ચગારં માસં સાવજ્જં જાવ’ આવા પ્રકારની સુકૃત, સુદ્ધકૃત,

પર્યાલોચ્ય નો આપેત સમ્પ્રતિ સાધુનામ્ અશનાદિવિપયે ભાષણયોગ્યભાષાં પ્રતિપાદયિતુ-
માહ-‘સે મિક્ત્વુ વા મિક્ત્વુણી વા’ સ મિશ્તુર્વા મિશ્તુકી વા ‘અસર્ણ વા પાણં વા સ્વાહમં વા
સાહમં વા’ અશનં વા પાનં વા સ્વાદિમં વા સ્વાદિમં વા એતચ્ચતુર્વિધમાહારજાતમ્ ‘ઉવ-
ક્ષલ્લિયં પેહાય’ ઉપસ્કૃતમ્-નિષ્પાદિતમ્ પ્રેક્ષ્ય-દૃષ્ટ્વા ‘એવં વહજ્જા’ એવમ્-વક્ષ્યમાણરીત્યા
વદેત્ ‘તં જહા-આરમ્ભકઢેત્તિ વા’ તચ્ચથા-આરમ્ભકૃતમ્-મહારમ્ભકૃતમેતત્, ‘સાવજ્જ-
કઢેત્તિ વા’ સાવચકૃતમેતત્ ‘પયત્તકઢેત્તિ વા’ પ્રયત્નકૃતમેતત્ इति વા, ‘મહયં મહેત્તિ
વા’ મદ્રકં મદ્રમિતિ વા ‘ઝસઠં ઝસઠેત્તિ વા’ ઉચ્છિત્તમ્ રસયુક્તમ્ રસિતમ્ इति વા

તિની સમજાવક અર્થાત્-‘નો માસિજ્જા’ મનસે પર્યાલોચન વિચાર કર નહીં બોલના
અવ સાધુ ઔર સાધ્વી કો અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાન કે વિષય મેં
બોલને યોગ્ય ભાષા કા પ્રતિપાદન કરતે હૈં-

‘સે મિક્ત્વુ વા, મિક્ત્વુણી વા, અસર્ણ વા, પાણં વા, સ્વાહમં વા, સાહમં
વા’ વહ પૂર્વોક્ત મિશ્તુ સંયમવાન્ સાધુ ઔર મિશ્તુકી સાધ્વી અશનાદિ ચતુર્વિધ
આહાર જાતકો ‘ઉવક્ષલ્લિયં પેહાય’ નિષ્પાદિત દેશ્વકર ‘એવં વહજ્જા’ એસા
વક્ષ્યમાણ રૂપસે બોલે કિ ‘તં જહા’ જૈસે કિ યહ નિષ્પાદિત અશનાદિ ચતુર્વિધ
આહારજાત ‘આરમ્ભકઢેત્તિ વા’ આરમ્ભકૃત હૈ અર્થાત્ મહારમ્ભ પૂર્વક કિયા
ગયા હૈ તથા ‘સાવજ્જકઢેત્તિ વા’ સાવચ કૃત હૈ તથા ‘પયત્તકઢેત્તિ વા’ પ્રયત્ન-
કૃત હૈ એસા બોલના ચાહિયે મહયં મહેત્તિ વા’ મદ્ર-રમણીય અશનાદિ અહારજાત
કો મદ્ર હૈ એસા હી કહના ચાહિયે ‘ઝસઠં ઝસઠેત્તિ વા’ એવં ઉચ્છિત્ત અર્થાત્
યુક્ત આહાર જાતકો ઉચ્છિદ્ર સુગંધાદિ યુક્ત હૈ એસા હી બોલના ચાહિયે એવં
‘રસિયં રસિયંતિ વા’ રસિત અર્થાત્ સુગંધાદિ રસયુક્ત સરસ અશનાદિ આહાર
જાત કો રસિત રસયુક્ત હી કહના ચાહિયે તથા ‘મણુન્નં મણુન્નં’ મનોજ્ઞ

સાધુકૃત, વિગેરે પ્રકારની ભાષાને સાવધા યાવત સક્રિયા, કકર્શા, નિષ્કુરા, પડધા, અને
કટુ તથા ભૂતોપધાતિની સમજીને અર્થાત્ મનથી વિચારીને ‘નો માસિજ્જા’ બોલવી નહીં.

હવે સાધુ અને સાધ્વીએ અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાતના સંબંધમાં બોલવા
યોગ્ય ભાષાનું પ્રતિપાદન કરે છે.-‘સે મિક્ત્વુ વા મિક્ત્વુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ
સાધુ અને સાધ્વીએ ‘અસર્ણ વા પાણં વા સ્વાહમં વા સાહમં વા’ અશનાદિ ચતુર્વિધ
આહારજાતને ‘ઉવક્ષલ્લિયં પેહાય એવ વહજ્જા’ બનાવેલ બોધને આ વક્ષ્યમાણ રીતે કહેવું
‘તં જહા’ જેમ કે ‘આરમ્ભકઢેત્તિ વા’ આ બનાવેલ અશનાદિ ચાર પ્રકારનો આહાર જાત
આરભકૃત છે. અર્થાત્ મહારભ પૂર્વક કરવામાં આવેલ છે. તથા ‘સાવજ્જકઢેત્તિ વા’
સાવચકૃત છે ‘પયત્તકઢેત્તિ વા’ પ્રયત્નકૃત છે એમ કહેવું ‘મહયં મહેત્તિ વા’ તથા મદ્ર-
રમણીય આહાર જાતને મદ્ર છે તેમ કહેવું ‘ઝસઠં ઝસઠેત્તિ વા’ તથા ઉચ્છિદ્ર અર્થાત્
સુગંધાદિ યુક્ત આહાર જાતને ઉચ્છિદ્ર સુગંધાદિ યુક્ત છે. એમ જ કહેવું ‘રસિયં
રસિયંતિ વા’ તથા રસિત અર્થાત્ રસ યુક્ત સરસ અશનાદિ આહાર જાતને રસિત રસ

‘मणुन्नं मणुन्नं’ मनोज्ञम् मनोऽनुकूलम् मञ्जुलम् मनोज्ञमिति ‘एयप्पगारं भासं असावज्जं जाव भासिज्जा’ एतत्प्रकाराम्-उत्तरूपाम्-आरम्भकृतादि शब्दरूपाम् भाषाम् असावद्याम् अगर्हाम् निरवद्याम् यावद्-अक्रियाम् अकर्कशाम् अकटुकाम् अपरुषाम् अनिष्टुराम् अभूतोप-घातिनीम् अमिकारुक्ष्य मनसा पर्यालोच्य विचार्य भाषेत ॥ सू० ५ ॥

मूलम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा मणुस्सं वा गोणं वा महिसं वा मिगं वा पमुं वां पक्खि वा सरीसिवं वा जलयरं वा से तं परिवूढकायं पेहाए नो एवं वइज्जा थूलेइ वा पमेइलेइ वा वट्टेइ वा वज्जेइ वा पाइमेइ वा, एयप्पगारं भासं सावज्जं जाव नो भासिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा मणुस्सं वा जाव जलयरं वा सेत्तं परिवूढ-कायं पेहाए एवं वइज्जा परिवूढकाएत्ति वा उवचियकाएत्ति वा थिरसंघयणेत्ति वा चियवंससोणिएत्ति वा बहुपडिपुन्नइंदिएत्ति वा एयप्पगारं भासं असावज्जं जाव भासिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा विरुवरुवाओ गाओ पेहाए नो एवं वइज्जा तं जहा-गाओ दुज्झाओत्ति वा, दम्मेत्ति वा गोरहत्ति वा, बाहिमत्ति वा रहजोग्गत्ति वा, एयप्पगारं

अर्थात् मनोऽनुकूल मञ्जुल अशनादिचतुर्विध आहारजात को मनोज्ञ शब्द से ही बोलना चाहिये क्योंकि ‘एयप्पगारं भासं असावज्जं जाव भासिज्जा’ इस तरह के आरम्भादि कृत शब्द रूप भाषा को साधु और साध्वी मनसे विचार कर बोले एवं यावत् अक्रिया अकर्कशा अकटु अर्थात् कठोर और कटु नहीं तथा अपरुष एवं अनिष्टुर तथा अभूतोपघातिनी भाषा को मन से विचार कर साधु और साध्वी को भोजनादि विषय में बोलना चाहिये जिससे संघम की विराधना नहीं हो, क्योंकि संघम का पालन करना ही साधु और साध्वी का परम कर्तव्य समझा जाता है ऐसा भगवान् श्रीमहावीर प्रभुने कहा है ॥५॥

शुद्ध ७ छडेपु तथा ‘मणुन्नं मणुन्नं’ मनोज्ञ अर्थात् मनोऽनुकूल अथनपानादि अतुर्विध आहार जातने मनोज्ञ शब्दथी ७ छडेपु’ केम के ‘एयप्पगारं भासं’ आवा प्रकारना आर-भादि कृत शब्दरूप भाषाने ‘असावज्जं जाव भासिज्जा’ आर भादि कृत असावध समझने साधु अने साध्वीके मनथी विचारिने जालवी. जेव यावत् अक्रिया, अकर्कशा, अकटु अर्थात् कठोर अने कटु नही तेवी तथा अपरुष अने अनिष्टुर तथा अभूतोप-घातिनी भाषाने मनथी विचार करी साधु अने साध्वीके भोजनादि सधममां जालवु’ के जेथी सयमनी विराधना थाय नही केम के सयमसु पालन करवु जेव साधु अने साध्वीसु परम कर्तव्य समझवु’ तेम भगवान् महावीर प्रभुके कइ छे, ॥ सु ५ ॥

પર્યાલોચ્ય નો ભાષેત સમ્પ્રતિ સાધૂનામ્ અશનાદિવિષયે સાપણયોગ્યભાષાં પ્રતિપાદયિતુ-
માહ-‘સે મિક્તૂ વા મિક્તુણી વા’ સ મિક્તુર્વા મિક્તુકી વા ‘અસણં વા પાણં વા શ્વાહમં વા
સાહમં વા’ અશનં વા પાનં વા શ્વાદિમં વા સ્વાદિમં વા એતચ્ચતુર્વિધમાહારજાતમ્ ‘ઉવ-
ક્ષલ્પિયં પેહાય’ ઉપસ્કૃતમ્-નિષ્પાદિતમ્ પ્રેક્ષ્ય-દૃષ્ટ્વા ‘એવં વહજ્જા’ એવમ્-વક્ષ્યમાણરીત્યા
વદેત્ ‘તં જહા-આરમ્ભકઢેત્તિ વા’ તથથા-આરમ્ભકૃતમ્-મહારમ્ભકૃતમેતત્, ‘સાવજ્જ-
કઢેત્તિ વા’ સાવઘકૃતમેતત્ ‘પયત્તકઢેત્તિ વા’ પ્રયત્નકૃતમેતત્ इति વા, ‘મહ્યં મહેત્તિ
વા’ મદ્રકં મદ્રમિતિ વા ‘ઝસદં ઝસદેત્તિ વા’ ઉચ્છિત્તમ્ રસયુક્તમ્ રસિતમ્ इति વા

તિની સમજાવર અર્થાત્-‘નો માસિજ્જા’ મનસે પર્યાલોચન વિચાર કર નહીં બોલના

અવ સાધુ ઓર સાધ્વી કો અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાત કે વિષય મેં
બોલને યોગ્ય ભાષા કા પ્રતિપાદન કરતે હૈં-

‘સે મિક્તૂ વા, મિક્તુણી વા, અસણં વા, પાણં વા, શ્વાહમં વા, સાહમં
વા’ વહ પૂર્વોક્ત મિક્તુ સંયમવાન્ સાધુ ઓર મિક્તુકી સાધ્વી અશનાદિ ચતુર્વિધ
આહાર જાતકો ‘ઉવક્ષલ્પિયં પેહાએ’ નિષ્પાદિત દેવકર ‘એવં વહજ્જા’ એસા
વક્ષ્યમાણ રૂપસે બોલે કિ ‘તં જહા’ જૈસે કિ યહ નિષ્પાદિત અશનાદિ ચતુર્વિધ
આહારજાત ‘આરમ્ભકઢેત્તિ વા’ આરમ્ભકૃત હૈ અર્થાત્ મહારમ્ભ પૂર્વક કિયા
ગયા હૈ તથા ‘સાવજ્જકઢેત્તિ વા’ સાવઘ કૃત હૈ તથા ‘પયત્તકઢેત્તિ વા’ પ્રયત્ન-
કૃત હૈ એસા બોલના ચાહિયે મહ્યંમહેત્તિ વા’ મદ્ર-રમણીય અશનાદિ અહારજાત
કો મદ્ર હૈ એસા હી કહના ચાહિયે ‘ઝસદં ઝસદેત્તિ વા’ એવં ઉચ્છિત્ત અર્થાત્
યુક્ત આહાર જાતકો ઉચ્છિત્ત સુગંધાદિ યુક્ત હૈ એસા હી બોલના ચાહિયે એવં
‘રસિયં રસિયંતિ વા’ રસિત અર્થાત્ સુગંધાદિ રસયુક્ત સરસ અશનાદિ આહાર
જાત કો રસિત રસયુક્ત હી કહના ચાહિયે તથા ‘મણુન્નં મણુન્નં’ મનોજ્ઞ

સાધુકૃત, વિગેરે પ્રકારની ભાષાને સાવધા યાવત સક્રિયા, કકર્શા, નિષ્કુરા, પડધા, અને
કટુ તથા ભૂતોપધાતિની સમજીને અર્થાત્ મનથી વિચારીને ‘નો માસિજ્જા’ બોલવી નહીં.

હવે સાધુ અને સાધ્વીએ અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાતના સંબંધમાં બોલવા
યોગ્ય ભાષાનું પ્રતિપાદન કરે છે-‘સે મિક્તૂ વા મિક્તુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ
સાધુ અને સાધ્વીએ ‘અસણં વા પાણં વા શ્વાહમં વા સાહમં વા’ અશનાદિ ચતુર્વિધ
આહારજાતને ‘ઉવક્ષલ્પિયં પેહાએ એવ વહજ્જા’ બનાવેલ બોધને આ વક્ષ્યમાણ રીતે કહેવું
‘તં જહા’ જેમ કે ‘આરમ્ભકઢેત્તિ વા’ આ બનાવેલ અશનાદિ આર પ્રકારનો આહાર જાત
આર ભકૃત છે. અર્થાત્ મહારભ પૂર્વક કરવામા આવેલ છે. તથા ‘સાવજ્જકઢેત્તિ વા’
સાવઘકૃત છે ‘પયત્તકઢેત્તિ વા’ પ્રયત્નકૃત છે એમ કહેવું ‘મહ્યં મહેત્તિ વા’ તથા ભદ્ર-
રમણીય આહાર જાતને ભદ્ર છે તેમ કહેવું ‘ઝસદં ઝસદેત્તિ વા’ તથા ઉચ્છિત્ત અર્થાત્
સુગંધાદિ યુક્ત આહાર જાતને ઉચ્છિત્ત સુગંધાદિ યુક્ત છે. એમ જ કહેવું ‘રસિયં
રસિયંતિ વા’ તથા રસિત અર્થાત્ રસ યુક્ત સરસ અશનાદિ આહાર જાતને રસિત રસ

‘मणुन्नं मणुन्नं’ मनोज्ञम् मनोज्ञकुलम् मञ्जुलम् मनोज्ञमिति ‘एयप्पगारं भासं असावज्जं जाव भासिज्जा’ एतत्प्रकाराम्-उत्तरूपाम्-आरम्भकृतादि शब्दरूपाम् भाषाम् असावयाम् अगर्हाम् निरवयाम् यावद्-अक्रियाम् अकर्कशाम् अकटुकाम् अपरुषाम् अनिष्टुराम् अभूतोपघातिनीम् अभिकारुष्य मनसा पर्यालोच्य विचार्य भाषेत ॥ सू० ५ ॥

मूलम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा मणुस्सं वा गोणं वा महिसं वा मिगं वा पयुं वां पक्खि वा सरीसिवं वा जलयरं वा से त्तं परिवूढकायं पेहाए नो एवं वइज्जा थूलेइ वा पमेइलेइ वा वट्टेइ वा वज्जेइ वा पाइमेइ वा, एयप्पगारं भासं सावज्जं जाव नो भासिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा मणुस्सं वा जाव जलयरं वा सेत्तं परिवूढकायं पेहाए एवं वइज्जा परिवूढकाएत्ति वा उवचियकाएत्ति वा थिरसंघयणेत्ति वा चियं संसोणिएत्ति वा बहुपडिपुन्नइंदिएत्ति वा एयप्पगारं भासं असावज्जं जाव भासिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा विरुवरुवाओ गाओ पेहाए नो एवं वइज्जा तं जहा-गाओ दुज्झाओत्ति वा, दम्मेत्ति वा गोरहत्ति वा, वाहिमत्ति वा रहजोग्गत्ति वा, एयप्पगारं

अर्थात् मनोज्ञकुल मञ्जुल अशनादिचतुर्विध आहारजात को मनोज्ञ शब्द से ही बोलना चाहिये क्योंकि ‘एयप्पगारं भासं असावज्जं जाव भासिज्जा’ इस तरह के आरम्भदि कृत शब्द रूप भाषा को साधु और साध्वी मनसे विचार कर बोले एवं यावत् अक्रिया अकर्कशा अकटु अर्थात् कठोर और कटु नहीं तथा अपरुष एवं अनिष्टुर तथा अभूतोपघातिनी भाषा को मन से विचार कर साधु और साध्वी को भोजनादि विषय में बोलना चाहिये जिससे संयम की विराधना नहीं हो, क्योंकि संयम का पालन करना ही साधु और साध्वी का परम कर्तव्य समझा जाता है ऐसा भगवान् श्रीमहावीर प्रभुने कहा है ॥५॥

युक्त ७ छंदेषु तथा ‘मणुन्नं मणुन्नं’ मनोज्ञ अर्थात् मनोज्ञकुल अशनपानादि चतुर्विध आहार जतने मनोज्ञ शब्दधी ७ छंदेषु. केम के ‘एयप्पगारं भासं’ आवा प्रकटना आर-भादि कृत शब्दरूप भाषाने ‘असावज्जं जाव भासिज्जा’ आर भादि कृत असावध समझने साधु अने साध्वीअने मनधी विचारिने भोलेवी. जेव यावत् अक्रिया, अकर्कशा, अकटु अर्थात् कठोर अने कटु नही तेवी तथा अपरुष अने अनिष्टुर तथा अभूतोपघातिनी भाषाने मनधी विचार करी साधु अने साध्वीअने बोधनादि समधमां भोलेवुं के जेथी संयमनी विराधना थाय नही केम के संयमनु पालन करवुं जेव साधु अने साध्वीउ परम कर्तव्य समझवुं तेम भगवान् महावीर प्रभुअने कहे छे ॥ सू ५ ॥

भासं सावज्जं जाव नो भासिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा विरूव-
रूवाओ गाओ पेहाए एवं वइज्जा तं जहा—जुवंगवित्ति वा धेणुत्ति वा
रसवइत्ति वा हस्सेइ वा सहल्लेइ वा सहव्वएइ वा संवहणित्ति वा, एय-
प्पगारं भासं असावज्जं जाव अभिकंख भासिज्जा से भिक्खू वा भिक्खुणी
वा तहेव गंतुमुज्जाणाइं पव्वयाइं वणाणि वा रुक्खा सहल्ले पेहाए नो
एवं वइज्जा, तं जहा—पासायजोग्गाति वा तोरणजोग्गाइ वा गिहजो-
ग्गाइ वा फलिहजोग्गाति वा अग्नलजोग्गाति वा नावाजोग्गाइ वा
उदगजोग्गाइ वा, दोणजोग्गाइ वा पोढचंगवेरनंगलकुलियजंततल-
ट्टीनाभिगंडी आसणजोग्गाति वा सयणजाण उवस्सयजोग्गाइ वा एय-
प्पगारं भासं नो भासिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा तहेव गंतु
मुज्जाणाइं पव्वयाइं वणाणि वा रुक्खा सहल्ले पेहाए एवं वइज्जा, तं
जहा—जाइमंताइ वा दीहवट्ठाइ वा महालयाइ वा पयायसालाइ वा
विडिमसालाइ वा पाप्पाइयाइ वा जाव पढिरूवाति वा एयप्पगारं भासं
असावज्जं जाव भासिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा बहुसंभूया वण-
फला पेहाए तहावि ते नो एवं वइज्जा तं जहा—पक्काइ वा पायखंजाइ
वा वेलोइयाइ वा टालाइ वा वेहियाइ वा, एयप्पगारं भासं सावज्जं
जाव नो भासिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा बहुसंभूया वणफला
अंवा पेहाए एवं वइज्जा, तं जहा—असंथडाइ वा बहुनिवट्टिमफलाइ
वा बहुसंभूयाइ वा भूयरूचित्ति वा. एयप्पगारं भासं असावज्जं भासि-
ज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा बहुसंभूया ओसही पेहाए तहावि
ताओ न एवं वइज्जा, तं जहा—पक्काइ वा, नीलीयाइ वा छवीइयाइ वा
लाइमाइ वा भज्जिमाइ वा बहुखज्जाइ वा, एयप्पगारं भासं सावज्जं
जाव नो भासिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा बहुसंभूया ओसही
पेहाए तहावि एवं वइज्जा तं जहा—रूढाइ वा बहुसंभूयाइ वा थिराइ
वा, कसढाइ वा गळिभयाइ वा पसूयाइ वा ससाराइ वा, एयप्पगारं

भासं असावज्जं जाव भासिज्जा ॥सू० ६॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा मनुष्यं वा गोणं वा मृगं वा पशुं वा पक्षिणं वा सरीसृपं वा जलचरं वा स तं परिवृद्धकायं प्रेक्ष्य नो एवं वदेत्, स्थूल इति वा ग्रमेदुर इति वा वृत्त इति वा बध्य इति वा पाच्य इति वा, एतत्प्रकारां भाषां सावद्यां यावद् नो भाषेत, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा मनुष्यं वा यावत् जलचरं वा स तं परिवृद्धकायं प्रेक्ष्य एवं वदेत्-परिवृद्धकाय इति वा उपचितकाय इति वा स्थिरसंहनन इति वा वितमांसगोणित इति वा बहुप्रतिपूर्ण इन्द्रिय इति वा एतत्प्रकारां भाषाम् असावद्यां यावद् भाषेत, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा विरूपरूपा गाः प्रेक्ष्य नो एवं वदेत्-तद्यथा-गावो दोह्याति वा दम्य इति वा गोरह इति वा वह्न इति वा रथयोग्य इति वा एतत्प्रकारां भाषां सावद्यां यावद् नो भाषेत, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा विरूपरूपा गाः प्रेक्ष्य एवं वदेत्, तद्यथा रुवा गौरिति वा धेनुरिति वा रसवती इति वा ह्रस्व इति वा महान् इति वा महावयाः इति वा संवहन इति वा एतत्प्रकारां भाषाम् असावद्याम् यावद् अभिकाङ्क्ष्य भाषेत, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा तथैव गत्वा उद्यानानि पर्वतान् वनानि वृक्षान् वा महतः प्रेक्ष्य नो एवं वदेत्, तद्यथा प्रासादयोग्य इति वा तोरणयोग्य इति वा गृहयोग्य इति वा फलकयोग्य इति वा अर्णालायोग्य इति वा नौ योग्य इति वा उदकद्रोणीयोग्य इति वा पीढ-चंगवेर-लांगल-कुलिक-यन्त्र-लष्टि-नाभि-गंडीआसनयोग्य इति वा शयनयान उपाश्रययोग्य इति वा एतत्प्रकारां भाषां नो भाषेत, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा तथैव गत्वा उद्यानानि पर्वतान् वनानि वृक्षान् वा महतः प्रेक्ष्य एवं वदेत्, तद्यथा-जातिवन्त इति वा दीर्घवृत्ता इति वा महालया इति वा प्रयात्ताखा इति वा विटपिशाखा इति वा प्रासादीया इति वा यावत् प्रतिरूपा इति वा एतत्प्रकारां भाषाम् असावद्यां यावद् भाषेत, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा बहुसंभूतानि वनफलानि प्रेक्ष्य तथापि तानि नो एवं वदेत् तद्यथा-पक्वानि इति वा पाकखाद्यानि इति वा वेलोचितानि इति वा टालानि इति वा द्वैधिकानि इति वा एतत्प्रकारां भाषां सावद्यां यावद् नो भाषेत, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा बहुसंभूतानि वनफलानि आम्राणि प्रेक्ष्य एवं वदेत् तद्यथा-असमर्था इति वा बहुनिर्वर्तितफला इति वा बहुसंभूता इति वा शूतरूपा इति वा एतत्प्रकारां भाषाम् असावद्याम् यावद् अभिकाङ्क्ष्य भाषेत, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा बहुसंभूता ओषधीः प्रेक्ष्य तथापि ताः न एवं वदेत्, तद्यथा-पका इति वा नीला इति वा छविमत्य इति वा छाजिमा इति वा भर्जिमा इति वा बहुखाद्या इति वा एतत्प्रकारां भाषां सावद्यां यावद् अभिकाङ्क्ष्य नो भाषेत स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा बहुसंभूताः ओषधीः प्रेक्ष्य तथापि एवं वदेत्, तद्यथा-रूढा इति वा बहुसंभूता इति वा स्थिरा इति वा उच्छिन्ना इति वा गर्भिता इति वा प्रघृता इति वा ससारा इति वा एतत्प्रकारां भाषाम् असावद्यां यावद् भाषेत ॥ सू० ६ ॥

ટીકા-‘સમ્પ્રતિ સાધૂનાં સાધ્વીનાશ્ચ અભાષણયોગ્યાં ભાષામવિકૃત્યાહ-‘સે મિક્ષુ વા મિક્ષુણી વા’ સ સંયમવાન મિક્ષર્વા મિક્ષુકી વા ‘મણુસ્સં વા ગોળં વા મહિસં વા’ મનુષ્યં વા ગાં વા મહિપં વા ‘મિગં વા પસું વા પર્ક્ષિ વા’ મૃગં વા પશું વા પક્ષિણં વા ‘સરીસિવં વા જલચરં વા’ સરીસૃપં વા સર્પાદિકમ્, જલચરં વા ગ્રાહાદિકં ‘સે તં પરિવૃદ્ધકાયં પેહાણ’ સ પૂર્વોક્તો સંયમવાન સાધુઃ તં મનુષ્યાદિકં પરિવૃદ્ધકાયમ્ અત્યન્તવિશાલકાયં પ્રેક્ષ્ય-દૃષ્ટ્વા નો એવં વહજ્જા’ નો એવમ્-વક્ષ્યમાણરીત્યા વદેત્, તથા-‘થૂલેહ વા પમેહલેહ વા’ સ્થૂલોડયમ્ इति વા પ્રમેદુરોડયમ્ इति વા, ‘વટેહ વા વજ્જેહ વા’ વૃત્તોડયમ્-વર્તુલોડયમિતિ વા વધ્યોડયમ્-વધ યોગ્યોડયમ્ વહનયોગ્યોવાડયમ્ इति વા ‘પાહમેહ વા’ પાચ્યોડયમ્-પચનયોગ્યોડયમ્ પાત્યઃ પાતન-યોગ્યોવાડયમ્ इति વા ન વદેદિતિ પૂર્વેણાનાયઃ, તદુપસંહરન્નાહ-‘અયપ્પગાર ભાસં સાવજ્જં

અવ સાધુ ઔર સાધ્વી કો નહીં બોલને યોગ્ય ભાષા કો લક્ષ્યકર વતલાતે હૈં
ટીકાર્થ-‘સે મિક્ષુ વા, મિક્ષુણી વા’ વહ પૂર્વોક્ત મિક્ષુ-સંયમશીલ સાધુ ઔર મિક્ષુકી-સાધ્વી-‘મણુસ્સં વા’ મનુષ્ય કો એવં ‘ગોળં વા’ ગાય વેલ કો તથા ‘મહિસં વા’ મૈસ કો એવં ‘મિગં વા’ એવં મૃગ હિરણ કો એવં-‘પસું વા’ દૂસરે પશુ વિશેષ કો તથા-‘પર્ક્ષિ વા’ પક્ષી વિશેષ કો યા-‘સરીસિવં વા’ સરીસૃપ-સર્પાદિકો તથા-જલચરં વા’-મકર-મત્સ્ય વગૈરહ જલચર વિશેષ કો અર્થાત્ સૌંસ-ઘડિયાલ કો અર્થાત્ વહ સાધુ ઔર સાધ્વી ‘સે તં પરિવૃદ્ધકાયં પેહાણ’ અત્યંત વિશાલકાય મનુષ્યાદિકો દેખકર ‘નો એવં વહજ્જા’ વક્ષ્યમાણરૂપ સે નહીં બોલે કિ-યહ મનુષ્યાદિ અત્યંત-‘થૂલેહ વા’ સ્થૂલ મોટા હૈ યા ‘પમેહલેહ વા’ અત્યંત મેદૂર હૈ અર્થાત્ અત્યંત માંસ મજ્જાવાલા હૈ તથા ‘વટેહ વા’-અત્યંત વર્તુલ અર્થાત્ ઘામન નાટા ગોલાકાર હૈ અથવા યહ મનુષ્યાદિ-‘વજ્જેહ વા’ વધ કરને યોગ્ય હૈ યા વહન કરને અર્થાત્ ઢોને યોગ્ય હૈ તથા ‘પાહમેહ વા’ હ્ય પચન યોગ્ય હૈ યા ગિરાને

સાધુ અને સાધ્વીએ ન બોલવા યોગ્ય ભાષાને ઉદ્દેશીને સૂત્રધાર કહે છે.

ટીકાર્થ-“સે મિક્ષુ વા મિક્ષુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વીએ ‘મણુસ્સં વા’ મનુષ્યને તથા ‘ગોળં વા’ ગાય બળદને તથા ‘મહિસં વા’ હેસને તથા ‘મિગં વા’ હરણને તથા બીજા પશુ વિશેષને તથા ‘પસુ વા’ પશુને તથા ‘પર્ક્ષિ વા’ પક્ષીને તથા ‘સરીસિવ વા’ સરીસૃપ-સાપ ઘો, વિગેરેને તથા ‘જલચર વા’ જલચર અર્થાત્ મધર કાચા મત્સ્ય વિગેરેને સાધુ અને સાધ્વીએ ‘પરિવૃદ્ધકાયં પેહાણ’ અત્યંત વિશાળ શરીર વાળા મનુષ્યાદિને બોલે ‘નો એવ વહજ્જા’ એવી રીતે કહેવું નહીં કે-‘થૂલેહ વા’ આ મનુષ્ય વિગેરે અત્યંત સ્થૂલ અર્થાત્ બડા છે. અગર ‘પમેહલેહ વા’ અત્યંત મેદવાળા છે. અર્થાત્ અત્યંત માંસમજ્જાવાળા છે તથા ‘વટેહ વા’ અત્યંત વર્તુલ અર્થાત્ ઠીંગણા અને ગોળમટોળ છે. તથા ‘વજ્જેહ વા’ આ મનુષ્યાદિ વધ કરવા યોગ્ય છે. અથવા ‘પાહમેહ વા’ વહન કરવા યોગ્ય છે. અર્થાત્ ભાર ખેંચવા યોગ્ય છે. ૮ • ૨ વા યોગ્ય

જાવ નો ભાસિજ્ઞા' પત્તપ્રકારામ્ સ્થૂલાદિ શબ્દરૂપામ્ ભાષામ્ સાવચાં-સગર્હાં યાવત્ સક્રિયાં કટુકાં કર્કશાં પરુષાં પ્રાણ્યુપતાપિનીં ભૂતોપઘાતિનીં માપાં અમિકાદૃશ્ય મનસા પર્યાજોચ્ય નો ભાષેત, એતેષાં શબ્દાનાં ક્રોધાદ્યુત્પાદકત્વેન કલહાદિના સંયમવિરાધના સંમન્નાત્, અથોક્ત મનુષ્યાદિ વિષયે ભાષણયોગ્યાં ભાષામધિકૃત્યાહ-‘સે મિક્ષુ વા મિક્ષુણી વા’ સ મિક્ષુર્વા મિક્ષુકી વા ‘મનુસ્સં વા જાવ જલચરં વા’ મનુષ્યં વા યાવત્-ગામ્ વા મદિપં વા મૃગં વા પશું વા પક્ષિણં વા સરીસૃપં વા જલચરં વા ‘સે તં પરિવૃદ્ધકાર્યં પેઠાપ્’ સ સંયમવાન્ મિક્ષુઃ તં-મનુષ્યાદિકમ્ પરિવૃદ્ધકાર્યમ્-પરિપુષ્ટકાર્યં સ્થૂલકાર્યમિત્યર્થઃ પ્રેક્ષ્ય-દૃષ્ટ્વા ‘એવં વદ્જ્ઞા’ એવમ્-યોગ્ય હૈં હત્યાદિરૂપ સે નહીં બોલનાં ચાહિયે ક્યોકિ ‘એયપ્પગારં ભાસં સાવજ્ઞં હસપ્રકાર કી સ્થૂલાદિ શબ્દરૂપ ભાષાકો સાવચ-નિન્ધ સગર્હ્ય યાવત્ અનર્થદણ્ડ પ્રવૃત્તિજનકરૂપ સક્રિય તથા કટુ એવં કર્કશ તથા પરુષ એવં પ્રાણિયોં કો ઉપઘાત જનક તથા ભૂતાં કો ઉપઘાતજનક સમજ્ઞકર ‘નો ભાસિજ્ઞા’-મનસે વિચારકર નહીં બોલનાં ચાહિયે ક્યોકિ સ્થૂલ વગૈરહ શબ્દ ક્રોધાદિ કા ઉત્પાદક હોને સે કલહાદિ કે દ્વારા સાધુ ઔર સાધ્વી કો સંયમકી વિરાધના હો સક્તી હૈં હસ-લિયે સંયમ નિયમ વ્રત કા પાલન કરને વાલે સાધુ તથા સાધ્વી કો મનુષ્યાદિ કે બારે મેં સ્થૂલાદિ શબ્દોં કા પ્રયોગ નહીં કરનાં ચાહિયે ! અવ મનુષ્યાદિ વિષય મેં બોલને યોગ્ય ભાષા કો લક્ષ્યકર બતલાતે હૈં ‘સે મિક્ષુ વા, મિક્ષુણી વા, મનુસ્સં જાવ-જલચરં વા’ વહ પૂર્વોક્ત મિક્ષુ સંયમશીલ સાધુ ઔર મિક્ષુકી સાધ્વી મનુષ્ય કો તથા યાવત્ ગાયબૈલ કો તથા મદિપ એ સ કો એવં મૃગ હરિણ કો તથા અન્ય પશુ વિશેષ કો એવં પક્ષી વિશેષ કો તથા સર્પાદિકો એવં સોંસ ઘડિયાલકો ‘સે તં પરિવૃદ્ધકાર્યં પેઠાપ્ એવં વદ્જ્ઞા’ અત્યંત વિશાલકાર્ય આકૃતિ

છે અથવા પાડવા યોગ્ય છે. ‘એયપ્પગારં ભાસં સાવજ્ઞં જાવ’ વિગેરે પ્રકારથી ‘નો ભાસિજ્ઞા’ બોલવું નહીં કેમ કે આવા પ્રકારની સ્થૂલાદિ શબ્દરૂપ ભાષાને સારથ-નિન્ધયા સગર્હ્ય-યાવત્ અનર્થ કટુ પ્રવૃત્તિજનક રૂપ સક્રિય તથા કટુ અને કર્કશ તથા પરુષ તથા પ્રાણિ-યોને પરિતાપજનક અને ભૂતોપઘાત જનક સમજીને મનથી વિચાર કરીને બોલવું ન જોઈએ. કેમ કે-સ્થૂલ વિગેરે શબ્દો ક્રોધાદિ કરાવનારા હોવાથી કલહ વિગેરે દ્વારા સાધુ અને સાધ્વીને સયમની વિરાધના થાય છે. તેથી સયમ નિયમ વ્રતોનું પાલન કરવા બાળા સાધુ તથા સાધ્વીએ મનુષ્યાદિના સંબંધમાં સ્થૂલાદિ શબ્દોનો પ્રયોગ કરવો નહીં.

હવે મનુષ્યાદિના સંબંધમાં બોલવા યોગ્ય ભાષાને ઉદ્દેશીને સૂત્રકાર કથન કરે છે.- ‘સે મિક્ષુ વા મિક્ષુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘મનુસ્સં વા જાવ જલચરં વા’ મનુષ્યને યાવત્ ગાય બળદને તથા હેસને અને હરણને તથા બીજા પશુ વિશેષને અને પક્ષિ વિશેષને તથા સર્પાદિને અત્યંત વિશાલકાર્યને જોઈને આ વક્ત્યમાણ રૂપથી બોલવું કે-અર્થાત્ ‘સે તં પરિવૃદ્ધકાર્યં પેઠાપ્ એવં વદ્જ્ઞા’ અત્યંત બડા શરીરવાળાને જોઈને અથવા

‘તં જહા-ગાઓ દુઝ્ઝાઓત્તિ વા’ ગાવઃ એતા દોહ્યાઃ-દોહનયોગ્યાઃ દોહનકાલો વાડ્ય વર્તેતે
 હિતિ, एवं ‘દમ્મેત્તિ વા ગોરહત્તિ વા’ દમ્પઃ-દમનયોગ્યોડ્યં મીરિતિ વા ગોરહઃ યુવાડ્યં
 ગૌઃ ધૃષભ ઇતિ વા ‘વાહિમત્તિ વા રહજોગ્ગત્તિ વા વાહ્યઃ વાહનયોગ્યોડ્યં ળ્લીર્વદસ્વો ગૌ
 રિતિ વા, રથ યોગ્યઃ-રથવહનયોગ્યોડ્યં ગૌરિતિ વા ઇત્યેવં રીત્યા ન વદેદિત્યાદ-‘અયપ્પ-
 ગારં ભાસં સાવજ્જં જાવ નો ભાસિજ્ઞા’ એતત્પ્રકારામ્-દોહ્યા ગૌરિત્યાદિ શબ્દરૂપાં ભાષાં
 સાવધામ્-સગર્હ્યમ્ યાવત્-સક્રિયાં કટુકાં કર્કશામ્ પરુપામ્ પ્રાણ્યુપતાપિનીમ્ ભૂતોપધાતિનીમ્

પૂર્વોક્ત મિશ્ર સંયમશીલ સાધુ એવં સાધ્વી અનેક પ્રકાર કી ગાયોં કો દેશ કર
 ‘ગો એવં વહજ્ઞા’ એસા વક્ષ્યમાણરૂપ સે નહીં બોલે ‘તં જહા જહે કી ‘ગાઓ
 દુઝ્ઝાઓ ત્તિવા’ યે ગાય વહને કે યોગ્ય હૈ અથવા યહ વહને કા સ્વરૂપ હૈ
 એસા નહીં બોલના ચાહિયે, ઇસી પ્રકાર ‘દમ્મેત્તિવા’ યહ બૈલ દમન કરને
 યોગ્ય હૈ એવં યહ ‘વાહિમત્તિવા’ બૈલ યુવા હૈ અથવા યહ બૈલ વાહન યોગ્ય હૈ
 અર્થાત્ બલીર્વદ હૈ એવં ‘રહજોગ્ગત્તિ વા’ રથ વહન યોગ્ય હૈ અર્થાત્ રથ કો
 વહન કર ને વાલા હો સકતા હૈ ઇસ પ્રકાર મી સાધુ ઔર સાધ્વી કો નહીં
 બોલના ચાહિયે, ક્યોંકિ ‘અયપ્પગારં ભાસં સાવજ્જં જાવ’ ઇસ પ્રકાર કી ભાષા
 અર્થાત્ ‘દોહ્યા ગૌઃ’ ઇત્યાદિ શબ્દરૂપ ભાષા સાવધ સગર્હ્ય નિચ તથા અનર્થ
 દળ પ્રવૃત્તિ જનકાત્મક સક્રિય એવં કટુ તથા કર્કશા એવં પરુપા કઠોર એવં
 પ્રાણિયોં કો ઉપતાપ દેને વાલી તથા ભૂતોં કા ઉપધાત કરને વાલી જાની જાતી
 હૈ ઇસ લિયે ‘નો ભાસિજ્ઞા’ ઇસ પ્રકાર કા દોહ્યા ગૌઃ ઇત્યાદિ ભાષા કો
 મન સે વિચાર કર નહીં બોલના ચાહિયે ક્યોંકિ એસે બોલને સે ગાય કા દૂધ
 નિચોરા જાસકતા હૈ ઔર ઉસ ગાય કે વચ્ચે કો દૂધ નહીં મિલને સે પ્રાણી
 વિશેષરૂપ ઉસ ગાય કે વચ્ચે કો ઉપતાપ તથા ઉપધાત હોને સે સાધુ કો સંયમ
 કી વિરાધના હોગી, ઇસી પ્રકાર યહ બૈલ વહન કરને યોગ્ય હૈ’ ઇત્યાદિ ભાષા

વક્ષ્યમાણ રીતે બોલવુ નહીં ‘તં જહા’ જેમ કે ‘ગાઓ દુઝ્ઝાઓત્તિ વા’ આ ગાય દોવા
 યોગ્ય છે. અથવા આ ગાયને દોવાનો સમય છે તેમ પણ કહેવુ નહીં તથા ‘દમ્મેત્તિ વા’
 આ બળદ દમવા યોગ્ય છે તથા આ બળદ યુવાન છે. તથા ‘વાહિમત્તિ વા’ આ બળદ વાહને
 બેઠવા યોગ્ય છે અર્થાત્ ‘રહજોગ્ગત્તિ વા’ રથે બેઠવા લાયક થઈ ગયેલ છે. એ રીતે પણ
 સાધુ અને સાધ્વીએ બોલવુ નહીં. કેમ કે ‘અયપ્પગારં ભાસં’ આવા પ્રકારની ભાષા
 અર્થાત્ ‘દોહ્યાગૌ’ વિગેરે શબ્દરૂપ ભાષા ‘સાવજ્જં જાવ’ સાવધ સગર્હ્ય નિંધ તથા
 અનર્થ દડ પ્રવૃત્તિ જનક, સક્રિય એવ કટુ તથા કર્કશ અને પરુપ કઠોર અને પ્રાણિયોને
 ઉપતાપ કરનારી તથા ભૂતોપધાતિની માનવામા આવે છે તેથી ‘દોહ્યા ગૌઃ’ વિગેરે પ્રકારની
 ભાષાને મનથી વિચાર કરીને બોલવી નહીં કેમ કે એવું બોલવાથી ગાયનું દૂધ દોવામાં
 આવે છે અને તે ગાયના અન્થાને ન મળવાથી માણિ વિશેષરૂપ એ ગાયના બળદાને

અમિકાદ્વક્ષ્ય-મનસા પર્યાલોચ્ય નો ભાષેત, તથાભાષણે સંયમવિરાધના સ્યાત્, અથ ગો વિષયે ભાષણયોગ્યાં ભાષામધિકૃત્યાહ-‘સે મિક્કુ વા મિક્કુણી વા’ સ મિક્કુવાં મિક્કુકી વા ‘વિરુવરુવાઓ ગાઓ પેહાઈ એવં વહજ્જા’ વિરુપરુપાઃ નાનાવિધાઃ વિવિધપ્રકારાઃ इत्यर्थः ગાઃ પ્રેક્ષ્ય-દૃષ્ટ્વા ઇવમ્-વક્ષ્યમાણરીત્યા વદેત્ ‘તં જહા-જુવંગવિત્તિ વા ઘેણુત્તિ વા રસવહિત્તિ વા’ યુવાડયં ગૌરિતિ વા ઘેણુરિતિ વા રસવતી-પયસ્વિની ઇતિ વા ‘હસ્સેઈ વા મહલ્લેઈ વા મહવ્વણ્ણિ વા’ હ્રસ્વઃ લઘુકાયોડયં ગૌ રિતિ વા, મહાન્-દીર્ઘકાયોડયં ગૌરિતિ વા, મહાવયાઃ-દીર્ઘાયુઃ અધિકવયસ્કોડયં વૃષભ ઇતિ વા ‘સંવહણિત્તિ વા’ સંવહનઃ-સંવહનયોગ્યો વર્તેતે ઇતિ વદેદિત્યાહ-‘એયપ્પગારં માસં અસાવજ્જં જાવ અમિકંસ ભાસિજ્જા’ એતત્પ્રકારામ્-ઘેણુ યુવગોપ્રવૃત્તિશબ્દરૂપાં ભાષામ્ અસાવધામ્ અગત્તામ્ નિરવધામ્ યાવદ્ અક્રિયામ્ અકટુકામ્

બોલને સે उस बैल को हल गाड़ि वगैरह में जोड़ा जा सकता है जिस से उस बैल को पीड़ा कष्ट होगा इसलिये इस प्रकार का शब्द भी सावध माना गया है इसलिये इस तरह की भाषा का प्रयोग नहीं करना चाहिये।

અવ સાધુ ઔર સાધ્વી કા ભાષણ યોગ્ય અર્થાત્ ગાય બૈલ કે વારે મેં કિસ પ્રકાર કી ભાષા કા પ્રયોગ કરના ચાહિયે યહ બતલાતે હેં ‘સે મિક્કુ વા મિક્કુણી વા, વિરુવરુવાઓ ગાઓ પેહાઈ’ વહ પૂર્વોક્ત મિક્કુ-સંયમશીલ સાધુ ઔર મિક્કુકી સાધ્વી અનેક પ્રકાર કે ગાયોં તથા બૈલોં કો દેખકર ‘એવં વહજ્જા’ હસ તરહ વક્ષ્યમાણરૂપ સે બોલે ‘તં જહા જૈસે ‘જુવંગવિત્તિ વા’ કિ-યહ બૈલ યુવા હૈ ‘ઘેણુત્તિવા’ યહ ઘેણુ દૂધવાલી હૈ એવં પયસ્વિની હૈ એવં ‘રસવહિત્તિ વા હસ્સેઈ વા’ બૈલ છોટા હૈ અર્થાત્ લઘુ વયસ્ક હૈ તથા ‘મહલ્લેઈ વા’ યહ બૈલ અધિક ‘મહવ્વણ્ણિ વા’ વયસ્ક હૈ અર્થાત્ વડી ઉમર કા હૈ ‘સંવહણિત્તિ વા’ યહ બૈલ સંવહન યોગ્ય હૈ। હસ તરહ ગાય બૈલ કે લિયે સાધુ ઔર સાધ્વી કો ભાષા કા પ્રયોગ

ઉપતાપ અને ઉપધાત થવાથી સાધુને સયમની વિરાધના થાય છે. એજ પ્રમાણે આ બળદ વાહને બેડવા બેવો છે વિગેરે પ્રકારની ભાષા બોલવાથી એ બળદને હળ કે ગાડા વિગેરેમાં બેડવામાં આવે તો તેથી એ બળદને પીડા થાય છે તેથી આવા પ્રકારના શબ્દો પણ સાવધ મનાય છે તેથી ‘નો માસિજ્જા’ આવા પ્રકારની ભાષાને પ્રયોગ કરવો નહીં.

હવે સાધુ અને સાધ્વીએ બોલવા યોગ્ય અર્થાત્ ગાય બળદના સબંધમાં કેવા પ્રકારની ભાષાને પ્રયોગ કરવો તે બતાવે છે.-‘સે મિક્કુ વા મિક્કુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘વિરુવરુવાઓ ગાઓ પેહાઈ’ અનેક પ્રકારનાં ગાય બળદોને બોધને ‘એવં વહજ્જા’ આ પ્રમાણે વક્ષ્યમાણ રીતે બોલવું ‘તં જહા’ જેમ કે-‘જુવ ગવિત્તિ વા’ આ બળદ યુવાન છે ‘ઘેણુત્તિ વા’ આ ગાય દૂધાળ છે ‘રસવહિત્તિ વા’ દૂધવાળી પથ સ્ત્રીની છે ‘હસ્સેઈ વા’ તથા આ બળદ નાનો છે. ‘મહલ્લેઈ વા’ આ બળદ વધારે મોટો છે. ‘મહવ્વણ્ણિ વા’ મોટી ઉમરનો છે ‘સંવહણિત્તિ વા’ આ બળદ બેડવા યોગ્ય છે ‘એયપ્પગારં માસં’ ગાય બળદના વિષે સાધુ અને સાધ્વીએ બોલવું કેમ કે આવા મકાશની

અર્કકર્કશમ્ અનિષ્ટુરામ્ અપ્રાણ્યુપતાપિનીમ્ અભૂતોપઘાતિનીમ્ અભિકાદ્ધ્ય-મનસા પર્યા-
લોચ્ય વિચાર્ય માષેત ।

સમ્પ્રતિ-વૃક્ષાદિવિષયે અભાષણયોગ્યાં ભાષામધિકૃત્યાહ-‘સ મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા’
સ મિક્ષુર્વા મિક્ષુકી વા ‘તદેવ ગંતુ મુઙ્ગાણાઈ પ્વચ્યાઈ વણાણિ વા’ તથૈવ-પૂર્વોક્તરીત્યૈવ ગત્વા
ઉદ્યાનાનિ પર્વતાન્ વનानિ વા ગત્વેતિશેષઃ ‘રુક્ષા મહલ્લે પેહાઈ નો એવં વજ્જા’ વૃક્ષાન્
મહતો-વિશાલાન્ પ્રેક્ષ્ય-દૃષ્ટ્વા નો એવં-વક્ષમાણરીત્યા વદેત્ ‘તં જહા-પાસાયજોગ્ગાતિ વા’

કરના ચાહિયે ક્યોંકિ ‘અસાવજ્જં જાવ’ હસ પ્રકાર કી ભાષા અસાવજ્જા અગદ્યાં
અર્થાત્ અનિન્દનીયા કહી જાતી હૈ એવં અક્રિયા-અનર્થ દળ્લ પ્રવૃત્તિ જનક મી
નહીં માની જાતી હૈ । તથા અકટ્ટ અર્કકર્કશ, અનિષ્ટુર અપ્રાણ્યુપતાપિની તથા
અભૂતોપઘાતિની અર્થાત્ પ્રાણિયોંકો ઉપતાપ નહીં કરનેવાલી તથા ભૂતોં કો ઉપ-
ઘાત નહીં કરને વાલી માની જાતી હૈ ઓર અત્યન્ત સરલ મૃદુ તથા મનોહર
મઝ્જુલ માની જાતી હૈ હસલિયે એસી યુવા ગૌ ધેનુ કે વારેમ્ રસવતી વગૈરહ
શબ્દો કો ‘અમિકંચ માસિજ્જા’ મન સે વિચાર કર સાધુ ઓર સાધ્વી કો
ગાય બૈલ કે વિષય મ્ બોલના ચાહિયે ક્યોંકિ સંયમનિયમ વ્રતાદિ કા પાલન
કરના સંયમશીલ સાધુ ઓર સાધ્વી કા પરમ કર્તવ્ય માના ગયા હૈ હસલિયે
એસી ભાષાઓં કા પ્રયોગ નહીં કરના ચાહિયે જિસ સે કિસી કો કષ્ટ પેદા હો ।

અબ સાધુ ઓર સાધ્વી કે વૃક્ષાદિ કે વિષય મ્ નહીં બોલને યોગ્ય ભાષા કો
લક્ષ્યકર બતલાતે હૈ-‘સે મિક્ષૂ વા, મિક્ષુણી વા’ વહ પૂર્વોક્ત મિક્ષુ-સંયમશીલ
સાધુ ઓર મિક્ષુકી સાધ્વી-‘તદેવ ગંતુમુઙ્ગાણાઈ પ્વચ્યાઈ’ તથૈવ-પૂર્વોક્ત રીતિ સે
હી ઉદ્યાન ઉપવન બગીચા મ્ તથા પર્વતોં મ્ એવં ‘વણાણિ વા’ વનમ્ જાકર વહાં પર

ભાષા ‘અસાવજ્જં જાવ’ અગદ્યાં અની દનીય કહેવાય છે. અને અક્રિયા અનર્થ દંડ પ્રવૃત્તિ-
જનક પણ કહેવાતી નથી. તથા અકટ્ટ અર્કકર્કશ અનિષ્ટુરઅપ્રાણ્યુપતાપિની તથા અભૂતો-
પઘાતિની અર્થાત્ પ્રાણિયોને ઉપતાપ ન કરવાવાળી તથાભૂતોને ઉપઘાત ન કરવાવાળી
માનવામાં આવે છે. અને અત્યંત સરલ, મૃદુ તથા મનોહર મંજૂલ કહેવાય છે. તેથી
એવી યુવાગાય, રસવતી ધેનુ’ સુંદરાકૃતિ વૃષભ વિગેરે શબ્દોને મનથીવિચાર કરીને સાધુ
અને સાધ્વીએ ગાય બળદના સબધમાં બોલવું, કેમ કે સંયમ નિયમવ્રતાદિનું પાલન
કરવું એ સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વીનું પરમ આવશ્યક કર્તવ્ય માનવામાં આવે છે.
તેથી એવી ભાષાઓને પ્રયોગ કરવો નહીં, કે જેનાથી બીબા કોઈને દુઃખ કારક થાય.

હવે સાધુ અને સાધ્વીએ વૃક્ષાદિના સબધમાં ન બોલવા યોગ્ય ભાષાને ઉદ્દેશીને
સૂત્રકાર કથન કરે છે-‘સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી
‘તદેવ’ પૂર્વોક્ત રીતે જ ‘ગંતુમુઙ્ગાણાઈ’ બગીચામાં ‘પ્વચ્યાઈ’ પર્વતોમાં તથા ‘વણાણિ
વા’ વનોમાં જઈને ત્યાં આગળ ‘રુક્ષા મહલ્લે પેહાઈ’ મોટા મોટા ઝાડોને બોધને ‘નો
આ. ૮૨

જાણ ઉવસ્સયજોગ્ગાતિ વા' શયનયાન-ઉપાશ્રયયોગ્યાઃ ઇમે વૃક્ષાઃ, તત્ર શયનં સદ્વાપર્યદ્વા-
દિકમ્, યાનમ્-શઠ્ઠાદિકમ્, ઉપાશ્રયઃ સાધુયોગ્યાવાસઃ ક્યેવ ન વદેદિત્યાહ-‘અયમ્પગારં
ભાસં સાવજ્જં જાવ નો માસિજ્ઞા’ એતત્પ્રકારગમ્-પ્રાસાદયોગ્યવૃક્ષાદિશબ્દરૂપાં ભાષાં સાવ-
ધામ્ સગર્ભામ્ યાવત્ સક્રિયામ્ કટુકામ્ કર્કશાષ્ નિષ્ઠુરગમ્ પ્રાણ્યુપતાપિનીં ભૂતોપઘાતિનીમ્
અમિકાદ્ય-મનસા પર્યાલોચ્ય વિચાર્ય નો માપેત, અથ સાધૂના વૃક્ષવિષયે ભાષણયોગ્યાં
ભાષામધિકૃત્યાહ-‘સે મિલ્લુ વા મિલ્લુણી વા’ સ મિલ્લુવા મિલ્લુકી વા ‘તદેવ ગંતુમુજ્જાણાં

વૃક્ષ ‘સયણજાણઉવસ્સયજોગ્ગાઈ વા’ શયન-ચારપાહ-પર્યદ્વા વગૈરહ ઔર યાન
શઠ્ઠ ગાઢી વગૈરહ તથા ઉપાશ્રય-સાધુઓ કે યોગ્ય આવાસ વનાને કે યોગ્ય હૈં
એસા બોલના નહીં ચાહિયે ક્યોંકિં હસ પ્રકાર કે ‘પ્રાસાદ વગૈરહ વનાને કે યોગ્ય
યે વૃક્ષ હૈં, એસે ‘અયમ્પગારં ભાસં સાવજ્જં જાવ’-પૂર્વોક્ત શબ્દ સાવધ સગર્ભ
સનિગ્ધ માને જાતે હૈં એવં ઉપર્યુક્ત શબ્દ અનર્થ દળ્ડ પ્રવૃત્તિજનકરૂપ સક્રિય
માને જાતે હૈં એવં એસી ભાષા કટુ કર્કશ પગપ કઠોર નિષ્ઠુર પ્રાણિયોં કા ઉપ-
ઘાત જનક તથા ભૂતોંકા ઉપઘાત કારક માની જાતી હૈં હસલિયે હસ પ્રકારકે
શબ્દોં કો-‘નો માસિજ્ઞા’-મનસે વિચાર કર નહીં બોલના ચાહિયે ક્યોંકિં હસ
પ્રકાર કી ભાષાઓં કા પ્રયોગ કરને સે સાધુ ઔર સાધ્વી કો સંયમ કી વિરા-
ધના હોગી હસલિયે હસ પ્રકાર કી ભાષાઓં કા વૃક્ષાદિ કે વિષય મેં સાધુ ઔર
સાધ્વી કો નહીં પ્રયોગ કરના ચાહિયે ક્યોંકિં સંયમનિયમ વ્રતાદિકા પાલન
કરના હી પરમ કર્તવ્ય હૈં.

અબ સાધુ ઔર સાધ્વી કો વૃક્ષાદિ કે વિષય મેં બોલને યોગ્ય ભાષા

વા’ લાઠડી તથા ગાઠાના મધ્યભાગવર્તી ઉધ સોનીનુ કાળકપાત્ર વિશેષ અને પાટલા વિગેરે
આસન બનાવવા યોગ્ય છે. અથવા ‘સયણજાણઉવસ્સયજોગ્ગાઈ વા’ આ વૃક્ષ ખાટલા
કે પલંગ વિગેરે અથવા ગાઠા ગાઢી વિગેરે તથા ઉપાશ્રય બનાવવા યોગ્ય છે ‘અયમ્પગારં
ભાસં સાવજ્જં જાવ’ આવા પ્રકારની એટલે કે ‘પ્રાસાદ વિગેરે બનાવવા યોગ્ય આ વૃક્ષો છે.’
એવા પૂર્વોક્ત શબ્દવાળી ભાષા સાવધ સગર્ભ સનિગ્ધ માનવામાં આવે છે. અને ઉપરોક્ત
શબ્દો અનર્થ દળ પ્રવૃત્તિજનક રૂપ સક્રિય માનવામાં આવે છે. અને આવી ભાષા કટુ,
કર્કશ, પડપ, કઠોર, નિષ્ઠુર પ્રાણિયોના ઉપઘાતજનક તથા ભૂતોને આઘાતજનક માનવામાં
આવે છે. તેથી આવા પ્રકારના શબ્દોવાળી ભાષા ‘નો માસિજ્ઞા’ મનથી વિચાર કરીને
બોલવી નહી, કેમ કે આવા પ્રકારની ભાષાનો પ્રયોગ કરવાથી સાધુ અને સાધ્વીને સંયમની
વિરાધના થશે. તેથી વૃક્ષાદિના સંબંધમાં આવા પ્રકારની ભાષાનો પ્રયોગ કરવો નહીં
કેમ કે સંયમ નિયમ વ્રતાદિનું પાલન કરવું એજ સાધુઓનું પરમ કર્તવ્ય છે.

હવે સાધુ અને સાધ્વીએ વૃક્ષાદિના સંબંધમાં બોલવા યોગ્ય ભાષાને ઉદ્દેશીને સૂત્ર-
કાર કથન કરે છે.-‘સે મિલ્લુ વા મિલ્લુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી

‘પવ્વયાઈ વળાણિ વા’ તથૈવ-પૂર્વોક્તરીત્યૈવ ગત્વા ઉદ્યાનાનિ પર્વતાન વનાનિ વા ગત્વેત્યર્થઃ ‘રુક્ષા મહલ્લે પેહાએ એવં વડજ્ઞા’ વૃક્ષા મહતઃ-વિશાલાન પ્રેક્ષ્ય-દૃષ્ટા એવં-વક્ષ્યમાણરીત્યા વદેત્-‘તં જહા-જાઈમંતાઈ વા દીહવટ્ટાઈ વા’ તથથા-જાન્તિમન્તઃ પ્રશસ્તજાતયઃ ઇમે વૃક્ષાઃ ઇતિ વા, દીર્ઘવૃત્તાઃ દીર્ઘાઃ વિશાલાઃ વૃત્તાઃ વર્તુલાશ્ચ ગોલાકારા ઇમે વૃક્ષા ઇતિ વા ‘મહાલયા ઇવા પયાયસાલાઈ વા’ મહાલયાઃ-અત્યન્તવિસ્તૃતાઃ ઇમે વૃક્ષાઃ, પ્રયાતશાખાઃ-અત્યન્ત વિસ્તૃતાનેકશાખાયુક્તા ઇમે વૃક્ષાઃ ‘વિઢિમસાલાઈ વા પાસાઈયાઈ વા જાવ પઢિરુવાઈ વા’ નિવિઢશાખાયુક્તા ઇમે વૃક્ષાઃ, પ્રસાદનીયાઃ પ્રસન્નતાકારકાઃ ઇમે વૃક્ષાઃ, યાવદ્ અભિરૂપાઃ ઇમે વૃક્ષાઃ, પ્રતિરૂપાઃ ઇમે વૃક્ષાઃ ઇતિ વા વદેદિત્યાહ-‘એયપ્પગારં ભાસં અવાવજ્જં જાવ માસિજ્ઞા’ એતત્પ્રકારામ્ જાતિમત્પ્રવૃત્તિશબ્દરૂપાં માપામ્ અસાવધ્યામ્-નિરવધ્યામ્ યાવત્

કો લક્ષ્યકર વતલાતે હૈં ‘સે ભિક્ખુ વા ભિક્ખુણી વા,-વહ પૂર્વોક્ત ભિક્ષુ-સંયમશીલ સાધુ ઔર ભિક્ષુકી સાધ્વી-‘તહેવ ગંતુમુજ્જાણાઈ’ પૂર્વોક્તરીતિ સે હી ઉદ્યાન ઉપવન ઘીચા વગૈરહ મેં તથા-‘પવ્વયાઈ’ પહાડોં મે એવં-‘વળાણિ વા’ વનોંમેં જાકર ‘રુક્ષા મહલ્લે પેહાએ’ વડે વડે વૃક્ષોં કો દેખકર ‘એવં વડજ્ઞા’ હસ પ્રકાર વક્ષ્યમાણ રીતિ સે હી વૃક્ષાદિ કે વિષય મેં બોલે કિ ‘તં જહા’ જૈસે કિ-‘જાઈમંતાઈ વા’ યે વૃક્ષ પ્રશસ્ત જાત વાલે હૈં તથા ‘દીહવટ્ટાઈ વા’ અત્યંત વિશાલ ઔર ગોલાકાર હૈં તથા ‘મહાલયાઈ વા’ અત્યંત વિસ્તૃત હૈં તથા ‘પયાય-સાલાઈ વા’ અત્યંત વિસ્તૃતશાલા-અનેકોં ડાલોં સે યુક્ત હૈં એવં ‘વિઢિમસાલાઈ વા’ અત્યંત સઘન શાલાઓં સે યુક્ત હૈં એવં ‘પાસાઈયાઈવા’ યે વૃક્ષ અત્યંત પ્રસાદ પ્રસન્નતા ઉત્પન્ન કરને વાલે હૈં એવં ‘જાવ પઢિરુવાઈ વા’ યાવત્-અત્યંત અભિરૂપ રમણીય વૃક્ષ હૈં એવં અત્યંત પ્રતિરૂપ સે યુક્ત યે વૃક્ષ હૈં હસતરહ બોલના ચાહિયે ક્યોંકિ-‘એયપ્પગારં ભાસં’ હસ પ્રકાર કે વૃક્ષ વિષય કા શબ્દ પ્રશસ્ત જાતિ યુક્ત હૈં ‘અસાવજ્જં જાવ’ અસાવધ અગર્હ્ય અનિન્દનીય માને જાતે હૈં તથા યાવત્ અનર્થ દણ્ડ પ્રવૃત્તિ જનકરૂપ સક્રિય ભી નહીં માને

‘તહેવ ગંતુમુજ્જાણાઈ’ પૂર્વોક્ત કથન પ્રમાણે ઉદ્યાનમા અથવા બગીચામા કે ઉપવનોમાં ‘પવ્વયાઈ’ પહાડોમાં કે ‘વળાણિ વા’ વનોમાં બંધને ‘રુક્ષામહલ્લે પેહાએ એવં વડજ્ઞા’ મોટા મોટા વૃક્ષોને બેઠેને તે વૃક્ષાદિના સંબંધમાં આ વક્ષ્યમાણ રીતે બોલવું ‘તં જહા’ જેમ કે ‘જાઈમંતાઈ વા’ આ વૃક્ષો ઉત્તમ બાતવાળા છે. ‘દીહવટ્ટાઈ વા’ તથા અત્યંત વિશાળ છે અને ગોળાકાર છે. ‘મહાલયાઈ વા’ તથા આ વૃક્ષો અત્યંત વિસ્તારવાળા છે. અને ‘પયાયસાલાઈ વા’ મોટી મોટી અનેક ડાળોવાળા છે અથવા ‘વિઢિમસાલાઈ વા’ ઘણી ગાઢ શાખાઓ વાળા છે અને ‘પાસાઈયાઈ વા’ અત્યંત પ્રસન્નતા ઉત્પન્ન કરાવનારા છે. અને ‘જાવ પઢિરુવા’ યાવત્ અત્યંત અભિરૂપ અને રમણીય આ વૃક્ષો છે તથા અત્યંત પ્રતિરૂપવાળા આ વૃક્ષો છે આ રીતે વૃક્ષોના સંબંધમાં બોલવું કેમ કે-‘એયપ્પગારં ભાસં’ આવા પ્રકારના પ્રશસ્ત બાતિ યુક્ત વૃક્ષોના સંબંધમાં બોલવામાં આવેલ શબ્દો

અક્રિયામ્ અકટુકામ્ અકર્કશામ્ અનિષ્ટુરામ્ અપ્રાણ્યુપતાપિનીમ્ અભૂતોપવાતિનીમ્ અમિકા-
લ્ક્ષ્ય-મનસા પર્યાલોચ્ય વિચાર્ય માપેત ।

અથ સાધૂનાં વનીયફલવિષયે અભાષણયોગ્યાં ભાષામધિકૃત્યાદ-‘સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા’
સ-સંયમવાન્ મિક્ષુર્વા મિક્ષુકી વા ‘વહુસંભૂયા વળફલા પેદાઈ’ વહુસંભૂતાનિ-અત્યધિકપરિ-
માણતયા ઉત્પન્નાનિ વનફલાનિ પ્રેક્ષ્ય-દૃષ્ટ્વા ‘તદાવિ તે નો એવં વહજ્જા’ તથાપિ તાનિ પ્રચુ-
રાણિ વનફલાનિ નો એવમ્-વક્ષ્યમાણરીત્યા વદેત્ ‘તં જહા પક્કાઈ વા પાયલ્લજ્જાઈ વા’ પક્વાનિ
ઈતિ વા-પરિપક્વાનિ વર્તન્તે इत्यर्थः પાકલાદ્યાનિ-ઘાસાદિના પરિપાકેન લાદિતું યોગ્યાનિ
સન્તિ ઇતિ વા, ‘વેલોડ્યાઈ વા ટાલ ઇ વા વેહિયાડ વા’ વેલોચિતાનિ-ગ્રહણકાલ યોગ્યાનિ’

જાતે અપિતુ અક્રિય માને જાતે હૈં એવં ઇસ પ્રકાર કે જાતિમત્ વગૈરહ શબ્દ કટુ
મી નહીં માને જાતે હૈં તથા કર્કશ એવં નિષ્ટુર તથા પરુષ ઔર પ્રાણિયોં કા ઉપ-
તાપ જનક મી નહીં માને જાતે હૈં ઔર મૃતોં કા ઉપઘાત જનક નહીં સમજે
જાતે હૈં ઇસલિયે મન સે વિચાર કર વૃક્ષાદિ કે વિષય મેં ‘માસિજ્જા’ એસે હી
જાતિમત્ વગૈરહ શબ્દોં કા પ્રયોગ કરના ચાહિયે ક્યોંકિ સંયમ કા પાલન કરના
હી સાધુ ઔર સાધ્વી કો પરમાવશ્યક હૈ,

અબ સાધુ કો વન્યફલ કે વિષય મેં નહીં બોલને યોગ્ય ભાષા કો લક્ષ્યકર કહતે
હૈં-‘સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા’ વહ પૂર્વોક્ત મિક્ષુ ઔર મિક્ષુકી ‘વહુસંભૂયા
વનફલા પેદાઈ’ અત્યધિક પરિમાણ મેં ઉત્પન્ન વનીય ફલોંકો દેલ્કર ડન અતિ
અધિક માત્રામેં ‘તદાવિ તે નો એવં વહજ્જા’ ડન ઉત્પન્ન વનફલોંકોં ઇસપ્રકાર
વક્ષ્યમાણરીતિ સે નહીં બોલે ‘તં જહા’ જૈસે કિ ‘પક્કાઈવા’ યે ફલ પરિપક્વ હો
ગયે હૈં એવં ‘પાયલ્લજ્જાઈવા’ ઘાસાદિ કે દ્વારા પકાયે જાને સે લાને યોગ્ય હૈં તથા

‘અસાવજ્જં જાવ’ અસાવધ અગકૃત્યં અને અનીદનીય કહેવાય છે તથા યાવત્ અનર્થં કંઠ
પ્રવૃત્તિજનક રૂપ સક્રિય પણ મનાતા નથી પરંતુ અક્રિય કહેવાય છે. અને આવા પ્રકા-
રનો ભતિમાન્ વિગેરે શબ્દો કટુ કહેવાતા નથી. અને કર્કશ તથા નિષ્ટુર અને પરુષ
એવ પ્રાણિયોના ઉપતાપ કારક પણ હોતા નથી, અને ભુતોનાં ઉપઘાત જનક પણ તે
શબ્દો હોતા નથી. તેથી મનથી વિચાર કરીને વૃક્ષાદિના સળધમાં ‘માસિજ્જા’ આવા જ
ભતિમાન્ વિગેરે શબ્દોનો પ્રયોગ કરીને કહેવું. કેમ કે સંયમનું પાલન કરવું એજ સાધુ
અને સાધ્વીને આસ જરૂરી છે

હવે સાધુ અને સાધ્વીએ વન્યફળના સંબંધમાં ન બોલવા યોગ્ય ભાષાને ઉદ્દેશીને
કથન કરે છે.-‘સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી
‘વહુસંભૂયા વળફલા પેદાઈ’ વધારે પ્રમાણમાં ઉત્પન્ન થયેલા વનફળોને જોઈને તે અધિક
માત્રાથી થયેલા વનફળોને ‘તદાવિ તે નો એવં વહજ્જા’ આ વક્ષ્યમાણ રીતે કહેવું નહીં.
‘તં જહા’ જેમ કે ‘પક્કાઈ વા’ આ ફળો પાકી ગયા છે. ‘પાયલ્લજ્જાઈ વા’ તથા ઘાસ

પવ્વયાઈ વળાણિ વા' તથૈવ-પૂર્વોક્તરીત્યૈવ ગત્વા ઉદ્યાનાનિ પર્વતાન વનાનિ વા ગત્વેત્યર્થઃ
 'રુક્ષા મહલ્લે પેહાઈ એવં વડ્જા' વૃક્ષા મહતઃ-વિશાલાન્ પ્રેક્ષ્ય-દૃષ્ટ્વા એવં-વક્ષ્યમાણરીત્યા
 વદેત્-તં જહા-જાઈમંતાઈ વા દીહવટ્ટાઈ વા' તથા-જાન્તિમન્તઃ પ્રશસ્તજાતયઃ ઇમે વૃક્ષાઃ
 ઇતિ વા, દીર્ઘવૃત્તાઃ દીર્ઘાઃ વિશાલાઃ વૃત્તાઃ વર્તુલાશ્ચ ગોલાકારા ઇમે વૃક્ષા ઇતિ વા 'મહાલયા
 ઇવા પયાયસાલાઈ વા' મહાલયાઃ-અત્યન્તવિસ્તૃતાઃ ઇમે વૃક્ષાઃ, પ્રયાતશાખાઃ-અત્યન્ત
 વિસ્તૃતાનેકશાખાયુક્તા ઇમે વૃક્ષાઃ 'વિઢિમસાલાઈ વા પાસાઈયાઈ વા જાવ પઢિરુવાઈ વા'
 નિવિઢિશાખાયુક્તા ઇમે વૃક્ષાઃ, પ્રસાદનીયાઃ પ્રસન્નતાકારકાઃ ઇમે વૃક્ષાઃ, યાવદ્ અભિરૂપાઃ
 ઇમે વૃક્ષાઃ, પ્રતિરૂપાઃ ઇમે વૃક્ષાઃ ઇતિ વા વદેદિત્યાહ-'અયપ્પગારં ભાસં અસાવજ્જં જાવ
 માસિજ્જા' એત્તપ્રકારામ્ જાતિમત્પ્રવૃત્તિશબ્દરૂપાં ભાષામ્ અસાવધામ્-નિરવધામ્ યાવત્

કો લક્ષ્યકર વતલાતે હૈં 'સે ભિક્ખુ વા ભિક્ખુણી વા,-વહ પૂર્વોક્ત ભિક્ષુ-
 સંયમશીલ સાધુ ઓર ભિક્ષુકી સાધ્વી-'તહેવ ગંતુમુજ્જાણાઈ' પૂર્વોક્તરીતિ સે
 હી ઉદ્યાન ઉપવન ઘગીચા વગૈરહ મેં તથા-'પવ્વયાઈ' પહાડોં મે એવં-'વળાણિ
 વા' વનોંમેં જાકર 'રુક્ષા મહલ્લે પેહાઈ' વડે વડે વૃક્ષોં કો દેવકર 'એવં વડ્જા'
 હસ પ્રકાર વક્ષ્યમાણ રીતિ સે હી વૃક્ષાદિ કે વિષય મેં બોલે કિ 'તં જહા' જૈસે
 કિ-'જાઈમંતાઈ વા' યે વૃક્ષ પ્રશસ્ત જાત વાલે હૈં તથા 'દીહવટ્ટાઈ વા' અત્યંત
 વિશાલ ઓર ગોલાકાર હૈં તથા 'મહાલયાઈ વા' અત્યંત વિસ્તૃત હૈં તથા 'પયાય-
 સાલાઈ વા' અત્યંત વિસ્તૃતશાલા-અનેકોં ડાલોં સે યુક્ત હૈં એવં 'વિઢિમસાલાઈ
 વા' અત્યંત સઘન શાલાઓં સે યુક્ત હૈં એવં 'પાસાઈયાઈવા' યે વૃક્ષ અત્યંત
 પ્રસાદ પ્રસન્નતા ઉત્પન્ન કરને વાલે હૈં એવં 'જાવ પઢિરુવાઈ વા' યાવત્-
 અત્યંત અભિરૂપ રમણીય વૃક્ષ હૈં એવં અત્યંત પ્રતિરૂપ સે યુક્ત યે વૃક્ષ હૈં
 હસતરહ બોલના ચાહિયે ક્યોંકિ-'અયપ્પગારં ભાસં' હસ પ્રકાર કે વૃક્ષ વિષય
 કા શબ્દ પ્રશસ્ત જાતિ યુક્ત હૈં 'અસાવજ્જં જાવ' અસાવધ અગર્હ્ય અનિન્દનીય
 માને જાતે હૈં તથા યાવત્ અનર્થ દણ્ડ પ્રવૃત્તિ જનકરૂપ સક્રિય ભી નહીં માને

'તહેવ ગંતુમુજ્જાણાઈ' પૂર્વોક્ત કથન પ્રમાણે ઉદ્યાનમા અથવા બગીચામાં કે ઉપવનમાં
 'પવ્વયાઈ' પહાડોમાં કે 'વળાણિ વા' વનોમાં બંધને 'રુક્ષામહલ્લે પેહાઈ એવં વડ્જા' મોટા
 મોટા વૃક્ષોને બોધને તે વૃક્ષાદિના સંબંધમાં આ વક્ષ્યમાણ રીતે બોલવું 'તં જહા' જેમ
 કે 'જાઈમંતાઈ વા' આ વૃક્ષો ઉત્તમ જાતવાળા છે. 'દીહવટ્ટાઈ વા' તથા અત્યંત વિશાળ
 છે અને ગોળાકાર છે. 'મહાલયાઈ વા' તથા આ વૃક્ષો અત્યંત વિસ્તારવાળા છે. અને
 'પયાયસાલાઈ વા' મોટી મોટી અનેક ડાળોવાળા છે અથવા 'વિઢિમસાલાઈ વા' ઘણી ગાંઠ
 શાખાઓ વાળા છે અને 'પાસાઈયાઈ વા' અત્યંત પ્રસન્નતા ઉત્પન્ન કરાવનારા છે. અને
 'જાવ પઢિરુવા' યાવત્ અત્યંત અભિરૂપ અને રમણીય આ વૃક્ષો છે. તથા અત્યંત
 પ્રતિરૂપવાળા આ વૃક્ષો છે આ રીતે વૃક્ષોના સંબંધમાં બોલવું કેમ કે-'અયપ્પગારં ભાસં'
 આવા પ્રકારના પ્રશસ્ત જાતિ યુક્ત વૃક્ષોના સંબંધમાં બોલવામાં આવેલ શબ્દો

અક્રિયામ્ અકટુકામ્ અકર્કશામ્ અનિષ્ટરામ્ અપ્રાણ્યુપતાપિનીમ્ અભૂનોપવાતિનીમ્ અમિકા-
લ્ક્ષ્ય-મનસા પર્યાલોચ્ય વિચાર્ય ભાષેત ।

અથ સાધૂનાં વનીયફલવિષયે અભાષણયોગ્યાં ભાષામધિકૃત્યાહ-‘સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા’
સ-સંયમવાન્ મિક્ષુર્વા મિક્ષુકી વા ‘વહુસંભૂયા વળફલા પેહાઈ’ વહુસંભૂતાનિ-અત્યધિકપરિ-
માણતયા ઉત્પન્નાનિ વનફલાનિ પ્રેક્ષ્ય-દૃષ્ટ્વા ‘તહાવિ તે નો એવં વહજ્જા’ તથાપિ તાનિ પ્રત્યુ-
રાણિ વનફલાનિ નો એવમ્-વક્ષ્યમાણરીત્યા વદેત્ ‘તં જહા પક્કાઈ વા પાયલજ્જાઈ વા’ પક્વાનિ
ઈતિ વા-પરિપક્વાનિ વર્તન્તે इत्यर्थः પાકલાદ્યાનિ-ઘાસાદિના પરિપાકેન સ્વાદિતું યોગ્યાનિ
સન્તિ ઈતિ વા, ‘વેલોડ્યાઈ વા ટાલ ઇ વા વેહ્યાડ વા’ વેલો, ચિતાનિ-ગ્રહણકાલ યોગ્યાનિ’

જાતે અપિતુ અક્રિય માને જાતે હૈં એવં ઇસ પ્રકાર કે જાતિમત્ વગૈરહ શબ્દ કટુ
ભી નહીં માને જાતે હૈં તથા કર્કશ એવં નિષ્ટુર તથા પરુષ ઔર પ્રાણિયોં કા ઉપ-
તાપ જનક ભી નહીં માને જાતે હૈં ઔર ભૂનોં કા ઉપઘાત જનક નહીં સમજે
જાતે હૈં ઇસલિયે મન સે વિચાર કર વૃક્ષાદિ કે વિષય મેં ‘માસિજ્જા’ એસે હી
જાતિમત્ વગૈરહ શબ્દોં કા પ્રયોગ કરના ચાહિયે ક્યોંકિ સંયમ કા પાલન કરના
હી સાધુ ઔર સાધ્વી કો પરમાવશ્યક હૈં,

અથ સાધુ કો વન્યફલ કે વિષય મેં નહીં બોલને યોગ્ય ભાષા કો લક્ષ્યકર કહતે
હૈં-‘સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા’ વહ પૂર્વોક્ત મિક્ષુ ઔર મિક્ષુકી ‘વહુસંભૂયા
વનફલા પેહાઈ’ અત્યધિક પરિમાણ મેં ઉત્પન્ન વનીય ફલોંકો દેખકર ડન અતિ
અધિક માત્રામેં ‘તહાવિ તે નો એવં વહજ્જા’ ડન ઉત્પન્ન વનફલોંકોં ઇસપ્રકાર
વક્ષ્યમાણરીતિ સે નહીં બોલે ‘તં જહા’ જૈસે કિ ‘પક્કાઈવા’ યે ફલ પરિપક્વ હો
ગયે હૈં એવં ‘પાયલજ્જાઈવા’ ઘાસાદિ કે દ્વારા પકાયે જાને સે સ્વાને યોગ્ય હૈં તથા

‘અસાવજ્જં જાવ’ અસાવધ અગકુર્યં અને અની દનીય કહેવાય છે. તથા યાવત્ અનર્થ દંડ
પ્રવૃત્તિજનક રૂપ સક્રિય પણ મનાતા નથી પરંતુ અક્રિય કહેવાય છે. અને આવા પ્રકારનો
જાતિમાન્ વિગેરે શબ્દો કટુ કહેવાતા નથી. અને કર્કશ તથા નિષ્ટુર અને પરુષ
એવં પ્રાણિયોના ઉપતાપ કારક પણ હોતા નથી, અને જુતોનાં ઉપઘાત જનક પણ તે
શબ્દો હોતા નથી. તેથી મનથી વિચાર કરીને વૃક્ષાદિના સંબંધમાં ‘માસિજ્જા’ આવા જ
જાતિમાન્ વિગેરે શબ્દોનો પ્રયોગ કરીને કહેવું. કેમ કે સંયમનું પાલન કરવું એજ સાધુ
અને સાધ્વીને ખાસ જરૂરી છે.

હવે સાધુ અને સાધ્વીએ વન્યફળના સંબંધમાં ન બોલવા યોગ્ય ભાષાને ઉદ્દેશીને
કથન કરે છે.-‘સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી
‘વહુસંભૂયા વળફલા પેહાઈ’ વધારે પ્રમાણમાં ઉત્પન્ન થયેલા વનફળોને જોઈને તે અધિક
માત્રાથી થયેલા વનફળોને ‘તહાવિ તે નો એવં વહજ્જા’ આ વક્ષ્યમાણ રીતે કહેવું નહીં.
‘તં જહા’ જેમ કે ‘પક્કાઈ વા’ આ રીતે પાકી ગયા છે. ‘પાયલજ્જાઈ વા’ તથા ઘાસ

ઝોટનયોગ્યાનિ इति वा टालानि-कोमलास्थीनि इति वा द्वैधिकानि-भक्षितुं द्विधाकर्तुं योग्यानि खण्डनयोग्यानि सन्तीति न वदेदित्युपसद्हरन्नाह-‘एयप्पगारं भासं सावज्जं जाव नो मासिज्जा’ एतत्प्रकाराम्-एवंविधाम् पक्वादिशब्दरूपां भाषां सावधानम्-सगर्हाम् यावत्-सक्रियां कटुकां कर्कशाम् परुषां निष्ठुराम् ग्राण्युपतापिनीम् भूतोपघातिनीम् अभिक्राड्क्ष्य मनसा पर्यालोच्य विचार्य नो भाषेत, तथा शाषणे संयमविराधना संभवात्, सम्प्रति वनीयफल-विषये भाषणयोग्यां भाषामधिकृत्याह-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स संयमवान् भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘बहुसंभूया वणफला अंबा पेहाए एयं वइज्जा’ बहुसंभूतानि अधिकमात्राया मुत्पन्नानि वनफलानि आम्राणि (आम्रान्) चूतादिफलानि प्रेक्ष्य-दृष्ट्वा एवं-वक्ष्यमागरीत्या वदेत् ‘तं जहा-असंथडाइ वा’ तद्यथा-असमर्थानि बहुभारतया नम्रीभूतानि ‘बहुनिवट्टिम फलाइ वा’ बहुनिवर्तितफलानि-अत्यधिक निष्पादित फलानि इति वा ‘बहुसंभूयाइ वा’ बहुसंभूतानि

‘वेलोइयाइ वा’ ग्रहण करने योग्य काल में निष्पन्न हो चुके हैं तथा ‘टालाइ वा’ तथा तोड़ने योग्य ये फल हैं तथा ‘वेहियाइ वा’ कोमल गुठली वाले हैं एवं खाने के लिये दो टुकड़े करने योग्य हैं ‘एयप्पगारं भासं सावज्जं जाव’ इस प्रकार परिपक्वादि शब्द ‘नो मासिज्जा’ बोलना नहीं चाहिये क्योंकि इस तरह बोलने से ये शब्द साधक फहे जाते हैं।

अब साधु अने साध्वी को वनीयफल के विषय में बोलने योग्य भाषा को लक्ष्यकर बतलाते हैं-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ वह पूर्वोक्त भिक्षु-संयमशील साधु और भिक्षुकी-साध्वी ‘बहुसंभूया वणफला अंबा-पेहाए’ अत्यंत अधिक मात्रा में उत्पन्न आम्र वगैरह फलों को देखकर ‘एवं वइज्जा’ इस प्रकार वक्ष्यमाण रूप से बोले ‘तं जहा’ जैसे कि ‘असंथडाइ वा’ ये आम्र वगैरह फल अधिकभार के कारण नीचे झुक गये हैं और ‘बहुनिवट्टिम फलाइ वा’ अत्यधिक रूपसे निष्पन्न हुए हैं तथा ‘बहु संभूयाइ वा’ प्रचुरतया

विगेरेना राणीने पक्ववाથી ખાવા યોગ્ય છે તથા ‘વેલોइयाइ वा’ લેવાને યોગ્ય કાળમાં નિષ્પન્ન થયેલા છે ‘ટાલાइ वा’ આ ફળો તોડવાં યોગ્ય છે. ‘વેહિયાइ वा’ કોમળ ગોઠલી વાળા છે. તથા ખાવા માટે બે કટકા કરવા યોગ્ય છે ‘एयप्पगारं भासं सावज्जं जाव नो मासिज्जा’ આ પ્રકારના પરિપક્વાદિ શબ્દ બોલવા નહીં કેમ કે-આ રીતે બોલવાથી આ શબ્દ સાવધ હોવાથી આધાકર્માદિ દોષ લાગે છે.

હવે ફળોના સળખમાં સાધુ કે સાધ્વીને બોલવા યોગ્ય ભાષાને ઉદ્દેશીને કથન કરે છે. ‘સે ભિક્કુ વા ભિક્કુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘બહુસંભૂયા અંબા પેહાए’ વધારે પ્રમાણમાં ઉત્પન્ન થયેલ આખા વિગેરેના ફળોને બોધને ‘एवं वइज्जा’ આ વક્ષ્યમાણ રીતે બોલવું ‘તં જહા’ જેમ કે-‘असंथडाइ वा’ આ આખા વિગેરેના ફળો વધારે ભારથી નીચે નમી ગયા છે. તથા ‘बहुनिवट्टिमफलाइ वा’ ખૂબ વધારે પેદા થયેલ

પ્રચુરત્વયોત્પન્નાનિ ઇતિ વા 'ભૂયરૂવિત્તિ વા' ભૂતરૂપાણિ-અવદ્ધારિધકોમલફલાનિ ડતિ વા વદેદિત્યુપસંહરન્નાહ-'અયપ્પગારં ભાસં અસાવજ્જં જાવ અમિકંસ ભાસિજ્જા' એતન્પ્રકારામ્ એવંવિધામ્-અસમર્થાદિ શબ્દરૂપાં ભાષામ્ અસાવધામ્ નિરવધામ્ યાવદ્ અક્રિયામ્ અકટુ-કામ્ અકર્કશામ્ અનિષ્ટુરમ્ અપ્રાણ્યુપતાપિનીમ્ અમૂતોપષાતિનીમ્ અમિકાદ્ધ્ય-મનસા પર્યાલોચ્ય વિચાર્યેત્થઃ ભાષેત્ । અથ ઓપધિવિષયે અમાપણયોગ્યાં ભાષામધિકૃત્યાહ-'સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા' સ સંયમવાન્ મિક્ખુવાં મિક્ખુકી વા 'વહુસંભૂયા ઓસહી પેહાપ્ તદા-વિ તાઓ ન એવં વહુજ્જા' વહુસંભૂતાઃ-અત્યધિકમાત્રા યુત્પન્નાઃ, ઓષધીઃ-કદલીફલાદિરૂપાઃ પ્રેક્ષ્ય-દૃષ્ટ્વા તથાપિ તાઃ કદલીફલાદિરૂપાઃ ઓષધીઃ પ્રેક્ષ્ય-દૃષ્ટ્વા ન એવમ્-વશ્યમાણરીત્યા વદેત્-'તં જહા-પક્કાઈ વા નીલીયાઈ વા' તથથા-પત્તાઃ-પરિપક્વાઃ કદલીફલાદિરૂપા ઓષધયઃ ઇતિ વા, નીલા-હરિતાઃ અપરિપક્વાઃ સન્તીતિ વા 'હવીઈયાઈ વા' હવિમત્યઃ-અત્યધિક-

વશન્ન હુપ્ છે એવં 'ભૂયરૂવિત્તિ વા' શુઠલી ઓ નહીં હોને સે અત્યંત કોમલ યે આત્ર વગૈરહ કે ફલ હૈં-'અયપ્પગારં ભાસં અસાવજ્જં' હસ પ્રકાર કી ભાષા અસાવધ્ય કહી જાતી હૈ એવં 'જાવ અમિકંસ ભાસિજ્જા' યાવત્ અકટુ અકર્કશ તથ અનિષ્ટુર એવં અપરુષ તથા પ્રાણિયો કો ઉપતાપ જનક નહીં હૈ તથા ભૂતોંકા ઉપતાતજનક ઓ નહીં માની જાતી હૈ ।

અથ કેલા વગૈરહ ઓષધિ વિષય મેં સાધુ કો નહીં બોલને યોગ્ય ભાષા કો લક્ષ્યકર ઘતલાતે હૈં 'સે મિક્ખુ વા, મિક્ખુણી વા, વહુસંભૂયા ઓસહી પેહાપ્' વહુ પૂર્વોક્ત મિક્ખુ ઓર મિક્ખુકી સંયમશીલ સાધુ એવં અત્યધિક માત્રામેં ઉત્પન્ન કદલી ફલાદિરૂપ ઓષધિ કો દેશકર 'તદાવિ તાઓ ન એવં વહુજ્જા' ડન કદલી ફલાદિરૂપ ઓષધી કે વિષય મેં કે એસા વશ્યમાણરીતિ સે નહીં બોલના ચાહિયે 'તં જહા' જૈસે કિ 'પક્કાઈ વા' કિ યે કદલી ફલાદિરૂપ ઓષધિયાં પરિપક્વ હો ગયી હૈ અથથા 'નીલીયાઈ વા' અઓ યે કદલી ફલાદિ ઓષધિયાં હરીઝરી અપરિ-

છે તથા 'વહુસંભૂયાઈ વા' ખૂબ વધારે માત્રામા ફળો આવેલા છે 'મૂયરૂવિત્તિ વા' ગોઠલી પથુ ન હોવાથી અત્યંત કુમળા ઓ ઓળા વિગેરેના ફળો છે. 'અયપ્પગારં ભાસં અસાવજ્જં જાવ' આવા પ્રકારની ભાષા અસાવધ્ય કહેવાય છે અને યાવત્ અકટુ અને અકર્કશ તથા અનિષ્ટુર અને અપરુષ તથા પ્રાણિયોને ઉપતાપકારક હોતી નથી તથા ભૂતોને ઉપતાતજનક પથુ નથી તેથી 'અમિકંસ ભાસિજ્જા' તે સંયમપૂર્વક અનેથી વિચારીને એ પ્રમાણે બોલવું.

હવે ફળા વિગેરે ફળોના સંબંધમા સાધુ સાધ્વીએ ન બોલવા યોગ્ય ભાષાને ઉદેશીને કથન કરે છે 'સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'વહુસંભૂયા ઓસહી પેહાપ્' વધારે પ્રમાણુમાં ઉત્પન્ન થયેલા ફળો વિગેરેના ફળોને બોધને તે ફળાદિના સંબંધમા 'તદાવિ તાઓ ન એવં વહુજ્જા' આ વશ્યમાણ રીતે કહેવું નહી 'તં જહા' જેમ કે 'પક્કાઈ વા' આ ફળા વિગેરેના ફળો પાકી ગયા છે, અથવા

શોભાશાલિન્યઃ સન્તીતિ વા 'લાહમાઈ વા' લાજિમાઃ લાજાયોગ્યાઃ શાલિધાન્યાદિરૂપા
ઓષઘ્યઃ સન્તિ इति વા 'ઓષઘ્યઃ ફલપાકાન્તાઃ' इत्यમરઃ, શાલિધાન્યાદીનામપિ ઓષ-
ધિત્વાત્ 'મજ્જિમાઈ વા' મર્જિમાઃ-મર્જનયોગ્યાઃ ઇમાશ્વળકાદિ રૂપૌષધ્યઃ સન્તીતિ વા
'બહુસ્વજ્ઞાઈ વા' બહુસ્વાઘાઃ અત્યન્ત મક્ષણયોગ્યાઃ પૃથુકાદિ યો શાલ્યઃ સન્તીતિ વા ન વદે-
દિત્યુપસંહરબ્રાહ્મ-'અયપ્પગારં માસં સાવજ્ઞં જાવ નો માસિજ્ઞા' એતત્પ્રકારામ્-પૂર્વોક્ત-
રૂપામ્ પક્વાદિ શબ્દરૂપામિત્યર્થઃ ભાષા સાવધામ્ સગર્હામ્ યાવત્ સક્રિયાં કટુકામ્ કર્કશં
નિષ્ઠુરામ્ ભૂતોપઘાતિનીમ્ અમિકાદ્ધ્ય મનસા પર્યાલોચ્ય વિચાર્યેત્યર્થઃ । નો ભાષેત,

પક્વ હી હૈં એવં યે 'છવીહ્યાઈ વા' કદલી ફલાદિરૂપ ઓષધિયાં અત્યધિક શોભા
શાલીની હૈં, તથા યે શાલિ ધાન્યાદિરૂપ ઓષધિયાં 'લાહમાઈ વા' લાજા કરને
કે યોગ્ય હૈં અર્થાત્ इन શાલિ ધાન્ય વગૈરહ ઓષધિયોં કા મમરા 'મુરહી' બનાયા
જાસકતા હૈં ઓર યે 'મજ્જિયાઈ વા' ચના વગૈરહ ઓષધિયાં મર્જન કરને યોગ્ય
હૈં એતાવતા इन ચના વગૈરહ ધાન્યોં કો મૂ જા જા સકતા હૈં તથા 'સ્વજ્ઞાઈ વા'
યે પિથુક-પૌંઆ વગૈરહ બનાને યોગ્ય શાલિ ધાન્ય હૈં એસા નહીં બોલના ચાહિયે,
ક્યોંકિ 'અયપ્પગારં માસં સાવજ્ઞં જાવ' इस પ્રકાર કી પક્વાદિ શબ્દરૂપ ભાષા
સાવધ-સગર્હ્ય નિન્દનીયમાની જાતી હૈં, તથા સક્રિયા-અનર્થ દણ્ડ પ્રવૃત્તિ
જનક માની જાતી હૈં તથા કટુ એવં કર્કશ કઠોર પરુષ એવં નિષ્ઠુર તથા પ્રાણિયોં
કા ઉપતાપ જનક માની જાતી હૈં તથા ભૂતોં કા ઉપઘાત જનક મી માની જાતી
હૈં इसલિયે 'નો માસિજ્ઞા' એસી ભાષા સાધુ ઓર સાધ્વી કો કદલી ફલાદિરૂપ
ઓષધી કે વિષય મેં નહીં બોલના ચાહિયે ક્યોંકિ સંયમ કા પાલન કરના સાધુ
કા પરમ કર્તવ્ય માના ગયા હૈં કિન્તુ ઉપર્યુક્તરૂપ સે કદલી ફલાદિ ઓષધિ કે
વિષય મેં બોલને સે સંયમ કી વિરાધના હો સકતી હૈં ।

'નીલીયાઈ વા' આ કેળા વિગેરે ફળો હળ લીલા અને પાક્યા વગરના છે 'છવીહ્યાઈ વા'
આ કેળા વિગેરે ફળો ખૂબ શે.ભાયમાન છે. તથા 'લાહમાઈ વા' શાલી-ડાંગર વિગેરે
ઔષધિ ધાણી બનાવવા યોગ્ય અર્થાત્ ડાંગર વિગેરે અનાજના મમરા બનાવાય તેણું
છે. તથા આ 'મજ્જિયાઈ વા' ચણા વિગેરે ઔષધિ બુંબવા યોગ્ય છે. એટલે કે આ
ચણા વિગેરે ધાન્ય બુંબાય તેવા છે, તથા 'બહુસ્વજ્ઞાઈ વા' આ ધાન્ય ડાંગર વિગેરેના
ખાવાલાયક પૌંઆ વિગેરે બનાવવા યોગ્ય છે. 'અયપ્પગારં માસં સાવજ્ઞં જાવ નો માસિજ્ઞા'
આવા પ્રકારે બોલવામાં આવેલ ભાષા સાવધ ની દનીય માનવામાં આવે છે તથા સક્રિયા
અનર્થ દડ પ્રાંત જનક મનાય છે તથા કટુ, કર્કશ કઠોર, પરુષ અને નિષ્ઠુર તથા
પ્રાણિયોને ઉપતાપ કરનારી માનવામાં આવે છે. અને ભૂતોને ઉપઘાત કારક પણ કહેવાય
છે- તેથી એવા પ્રકારની ભાષા સાધુ અને સાધ્વીએ કદલી ફળાદિ ફળોના સ મધમા અથવા
શાળી વિગેરે ઔષધિના સંબધમાં બોલવી નહીં. કેમ કે સ્વયંભુત પાલન કરવું એ

અથ ધાન્યાદિ ઓષધિવિષયે ભાષણયોગ્યાં ભાષામધિકૃત્યાહ-‘સે મિશ્નૂ વા મિશ્નુણી વા’ સ સંયમવાન મિશ્નુર્વા મિશ્નુકી વા ‘વહુસંભૂયા ઓસહી પેહાઈ તહાવિ એવં વહજ્જા’ વહુસંભૂતા અત્યધિકપ્રચુરાઃ, ઓષધીઃ-શાલિચળકાદિ ધાન્યવિશેષરૂપાઃ પ્રેક્ષ્ય-દૃષ્ટા તથાપિ એવં-વક્ષ્ય-માણરીત્યા વદેત્ ‘તં જહા-રૂઢાઈ વા વહુસંભૂયાઈ વા’ તચયા-રૂઢાઃ-ઉત્પન્નાહુરા ઈતિ વા, વહુસંભૂતાઃ અત્યધિકતયોત્પન્નાઃ ઈતિ વા ‘થિરાઈ વા’ સ્થિરાઃ-સ્વસ્વરૂપાવસ્થિતાઃ ઈતિ વા ‘ઝસઢાઈ વા’ ઉચ્છિન્નાઃ-રસવત્યઃ સન્તીતિ વા ‘ગન્મિયાઈ વા’ ગર્મિતાઃ-અન્તર્ગર્ભાઃ સન્તીતિ વા ‘પસૂયાઈ વા’ પ્રસૂતાઃ-સમુત્પન્નાઃ સન્તીતિ વા ‘સસારાઈ વા’ સસારા-સારયુક્તાઃ ઉત્પન્ન-સારાઃ સન્તીતિ વા વદેદિત્યુપસંહરન્નાહ-‘એયપ્પગારં ભાસં અસાવજ્જં જાવ ભાસિજ્જા’ એતત્પ્ર-

અથ ધાન્યાદિ ઓષધિ કે વિષય મેં બોલને યોગ્ય ભાષા કો લક્ષ્યકર વતલાતે હૈં ‘સે મિશ્નૂ વા મિશ્નુણી વા, વહુસંભૂયા ઓસહી પેહાઈ’ વહુ પૂર્વોક્ત મિશ્નુ સંયમશીલ સાધુ ઓર મિશ્નુકી સાધ્વી કો અત્યન્ત અધિક માત્રા મેં ઉત્પન્ન શાલિ ધાન્ય ચના વગેરહ ઓષધિયોં કો દેખે તો ‘તહાવિ એવં વહજ્જા’ હસ પ્રકાર વક્ષ્ય-માણરૂપ સે બોલના ચાહિયે ‘તં જહા’ જૈસે કિ યે ‘રૂઢાઈ વા’ શાલી ધાન્ય ચના વગેરહ ઓષધિયાં ઉત્પન્ન અંકુરવાલી હૈં એવં ‘વહુસંભૂયાઈ વા’ અત્યધિકરૂપ મેં ઉત્પન્ન હુઈ હૈં તથા ‘થિરાઈ વા’ અપને અપને સ્વરૂપ મેં સ્થિર અવસ્થિત હો ચુકે હૈં અર્થાત્ સ્પષ્ટરૂપ સે નિષ્પન્ન હો ચુકે હૈં તથા ‘ઝસઢાઈ વા’ ઉચ્છિન્ન-રસ સે ભરે હુઈ હૈં તથા ‘ગન્મિયાઈ વા’ અન્દર મેં ગર્ભવાલે હો ચુકે હૈં એવં ‘પસૂયાઈ વા’ અઠ્ઠી તરહ સમુત્પન્ન હો ચુકે હૈં તથા ‘સસારાઈ વા’ સાર યુક્ત ભી હો ચુકે હૈં ‘એયપ્પગારં ભાસં અસાવજ્જં જાવ ભાસિજ્જા’ હસ પ્રકાર બોલના ચાહિયે ક્યોંકિ હસ તરહ કી રૂઢાદિ શબ્દરૂપ ભાષા સાવચ નહીં માની જાતી હૈ તથા યાવત્ કહુ ભી નહાં

સાધુતું પરમ કર્તવ્ય માનવામા આવેલ છે. અને ઉપરોક્ત પ્રકારથી કૃષ્ણાદિ ઔષધિના સખધમા બોલવાથી સચમની વિરાધના થાય છે. તેથી તેવી ભાષા બોલવી નહીં.

હવે ધાન્યાદિ ઔષધિના વિષયમા બોલવા યોગ્ય ભાષાને ઉદ્દેશીને સૂત્રકાર કથન કરે છે ‘સે મિશ્નૂ વા મિશ્નુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સચમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘વહુસં-ભૂયા ઓસહી પેહાઈ’ અત્ય ત વધુ પ્રમાણમાં ઉત્પન્ન થયેલ ડાગર ચણા વિગેરે ઔષધિ-યોને બોધને ‘તહાવિ એવં વહજ્જા’ આ રીતે નીચે કહ્યા પ્રમાણે બોલવું ‘તં જહા’ જેમકે ‘રૂઢાઈ વા’ આ ડાગર. ચણા વિગેરે ઔષધિ અકુરવાળી છે. તથા ‘વહુસંભૂયાઈ વા’ ધણા વધારે પ્રમાણમાં ઉત્પન્ન થયેલ છે તથા ‘થિરાઈ વા’ પોતપોતાના સ્વરૂપમા સ્થિર થઈ ચુકેલ છે અર્થાત્ સ્પષ્ટપણે નિષ્પન્ન થયેલ છે. તથા ‘ઝસઢાઈ વા’ ઉચ્છિન્ન અર્થાત્ રસથી ભરેલ છે તથા, ‘ગન્મિયાઈ વા’ અંદર ગર્ભવાળા થયેલ છે. તથા ‘પસૂયાઈ વા’ સારી રીતે ઉત્પન્ન થયેલ છે તથા ‘સસારાઈ વા’સારવાળી પણ થયેલ છે. ‘એયપ્પગારં ભાસં અસાવજ્જં જાવ ભાસિજ્જા’ આવી રીતની ભાષા કે જે ૩૬ શબ્દવાળી હોય તે

ટીકા-સમ્પ્રતિ શબ્દાદિવિષયે પ્રમાણયોગ્યાં માપામપ્રિકૃત્યાઢ-‘તે ભિદન્ વા ભિચ્ચુળી વા’ સ સંયમવાન્ ભિચ્ચુર્વા ભિચ્ચુકી વા ‘તહ્પગારાઈં સદાઃ સુગિજ્ઞા’ તથાપિ તથાપ્રકારાન્-અનેકવિધાન્ માઙ્ગલિકાન્ અમાઙ્ગલિકાશ્ચ શબ્દાન્ શૃણુયાત્ ‘તદાવિ ઇયાઃ નો એવં વહજ્ઞા’ તથાપિ એતાન્-સર્વાનપિ માઙ્ગલિકામાઙ્ગલિકાન્ શબ્દાન્ નો એવમ્-વક્ષ્યમાણગીત્યા વદેત્ ‘તં જહા-સુસદેત્તિ વા’ તથા-સુગન્દઃ ઇતિ વા-માઙ્ગલિકામાઙ્ગલિકોભયાનપિ શબ્દાન્ રાગવશાત્ સુશબ્દ ઇત્યેન નો વદેત્ એવં ‘દુસદેત્તિ વા’ દુઃશબ્દ ઇતિ વા-તદુભયાનપિ શબ્દાન્ દ્રેષ્યશાત્ દુઃશબ્દ ઇત્યેવ વા નો વદેત્, તથા નાપણે રાગદ્રેષ્યોત્પન્ન સંયમવિરાધના સ્યાત્, તદુપસંહરન્નાઢ ‘એયપ્પગારં માસં સાવજ્ઞં જાવ નો માસિજ્ઞા’ એવત્પ્રકારામ્ તદુભયી-મપિ શબ્દરૂપાં દુઃશબ્દરૂપાં વા માપાં સાવધામ્ સગર્હામ્ યાવત્-સક્રિયાત્ કટુતા કર્કશાં

ટીકાર્થ-‘સે ભિક્ખૂ વા, ભિક્ખુણી વા’ વહ પૂર્વોક્ત ભિક્ખુ-સંયમગીલ સાધુ ઓર ભિક્ખુકી સાધ્વી યદ્યપિ ‘તહ્પગારાઈં સદાઃ સુગિજ્ઞા’ અનેક પ્રકાર કે માઙ્ગલિક તથા અમાઙ્ગલિક શબ્દોં કો સુનેગા ‘તદાવિ ઇયાઈં નો એવ વહજ્ઞા’ તથાપિ ડન સમી માઙ્ગલિક તથા અમાઙ્ગલિક શબ્દોં કો એસા વક્ષ્યમાણરીતિ સે નહીં બોલે ‘તં જહા’ જૈસે કિ ‘સુસદેત્તિ વા’ સુશબ્દ ઇતિ અર્થાત્ માઙ્ગલિક અમાઙ્ગલિક ડોનોં તરહ કે શબ્દોં કો રાગવશ ‘યે સમી શબ્દ સુશબ્દ હૈં’ એસા નહીં બોલના ચાહિયે. હસી પ્રકાર ‘દુસદેત્તિ વા’ દુઃશબ્દ ઇતિ અર્થાત્ માંગલિક અમાંગલિક હન ડોનોં પ્રકાર કે શબ્દોં કો દ્રેષ્યવશ ‘યે સમી દુઃશબ્દ હૈં’ એસા નહીં બોલના ચાહિયે ક્યોંકિ હસ તરહ કે માંગલિક અમાંગલિક ડોનોં તરહ કે શબ્દોં કો કેવલ સુશબ્દ હી બોલને સે તથા કેવલ દુઃશબ્દ હી બોલને સે રાગદ્રેષ ઉત્પન્ન હોગા ઓર સયમકી વિરાધના હોગી હસલિયે ‘એયપ્પગારં માસં સાવજ્ઞં જાવ નો માસિજ્ઞા’ હસ પ્રકાર કી ભાષા કો સાવધ-સગર્હ નિન્દનીય સમજ્ઞ કર નહીં બોલના ચાહિયે એવં યાવત્ હસ તરહ કી ભાષા સક્રિયા-અનર્થદ્વંડપ્રવૃત્તિજનક તથા

ટીકાર્થ-‘સે ભિક્ખૂ વા ભિક્ખુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમગીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘તહ્-પગારાઈં સદાઃ સુગિજ્ઞા’ જે કે અનેક પ્રકારના માગલિક અને અમાગલિક શબ્દો સાંભળે ‘તદાવિ ઇયાઈં નો એવં વહજ્ઞા’ તેા પણ જે માગલિક અને અમાલિક શબ્દોના સંબંધમાં આ વક્ષ્યમાણ રીતે બોલવું નહીં. ‘તં જહા’ જેમ કે ‘સુસદેહ વા’ ‘સુશબ્દ ઇતિ’ અર્થાત્ માગલિક અને અમાગલિક જેક પ્રકારના શબ્દોને રાગવશાત્ આ બધા શબ્દો સુશબ્દ છે. જેમ કહેવું નહીં તથા ‘દુસદેહ વા’ જેમ પ્રમાણે ‘દુશબ્દ ઇતિ’ અર્થાત્ માગલિક અને અમાંગલિક આ જેક પ્રકારના શબ્દોને દ્રેષ્યવશાત્ ‘આ બધા દુઃશબ્દ છે, જેમ કહેવું નહીં’ જેમ કે આ રીતેના માગલિક અને અમાગલિક જેક પ્રકારના શબ્દોને કેવળ સુશબ્દ કે દુઃશબ્દ જ કહેવાથી રાગદ્રેષ થાય છે અને સંયમની વિરાધના થાય છે. તેથી ‘એયપ્પ-ગાર માસ સાવજ્ઞં જાવ નો માસિજ્ઞા’ આવા પ્રકારની ભાષા સાવધ-સગર્હ નીંદનીય

કારામ્-एवंविधाम्-रूढादिशब्दरूपां भाषाम् असावद्याम्-निरवद्याम् यावत्-अक्रियाम् अक-
दुकाम् अवर्कशाम् अनिष्टुराम् अप्राण्युपतापिनीम् अभूतोपघातिनीम् अभिज्ञाङ्क्ष्य मनसा पर्या
लोच्य विचार्येत्यर्थः भाषेत-ब्रूयात्, एवं रूपेण भाषणे संयमविराधना न संभवतीति भावः॥६॥

મૂલમ્-— સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા તહપ્પગારાઈં સદ્દાઈં સુણિજ્ઞા
તહાવિ ઇયાઈં નો એવં વહજ્ઞા તં જહા સુસદ્દેત્તિ વા દુસદ્દેત્તિ વા ઇયપ્પ-
ગારં ભાસં સાવજ્ઞં જાવ નો ભાસિજ્ઞા, સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા
તહપ્પગારાઈં સદ્દાઈં સુણિજ્ઞા તહાવિ તાઈં એવં વહજ્ઞા, તં જહા-સુસદ્દં
સુસદ્દેત્તિ વા દુસદ્દં દુસદ્દેત્તિ વા, ઇયપ્પગારં ભાસં અસાવજ્ઞં જાવ ભાસિ-
જ્ઞા, એવં રૂપાઈં કિપ્પહેત્તિ વા ૫, ગંધાઈં સુરભિગંધિત્તિ વા ૨, રસાઈં
તિત્તાણિ વા ૫, ફાસાઈં કક્કલહાણિ વા ૮ ॥ સૂ. ૭ ॥

હાયા-સ મિશ્રુર્વા મિશ્રુકી વા તથાપ્રકારાન્ શબ્દાન્ શૃણુયાત્ તથાપિ એતાન્ નો એવં
વદેત્ તથથા-સુશબ્દઃ ઇતિ વા, દુઃશબ્દઃ ઇતિ વા, એતત્પ્રકારામ્ ભાષાં સાવદ્યાં યાવદ્ નો
ભાષેત, સ મિશ્રુર્વા મિશ્રુી વા તથાપ્રકારાન્ શબ્દાન્ શૃણુયાત્ તથાપિ તાન્ એવં વદેત્, તથથા-
સુશબ્દં સુશબ્દઃ ઇતિ વા દુઃશબ્દં દુઃશબ્દઃ ઇતિ વા, એતત્પ્રકારાં ભાષામ્ અસાવદ્યાં યાવદ્
ભાષેત, એવં રૂપાણિ કુણ્ણ ઇતિ વા ૫, ગન્ધાન્ સુરભિગન્ધ ઇતિ વા ૨, રસાન્ તિત્ત ઇતિ વા
૫ સ્પર્શાન્ કર્કશ ઇતિ વા ૮ ॥ સૂ. ૭ ॥

માની જાતી એવં કર્કશ મી નહીં સમજી જાતી તથા કઠોર પરુષ નિષ્ઠુર મી
નહીં ધાની જાતી હૈ। એવં પ્રાણિયોં કે ઉપતાપ જનક મી એસી ભાષા નહીં સમજી
જાતી તથા સૂ-નોં કો ઉપધાત જનક મી એસી ભાષા નહીં હૈ। ફસલિયે એસી રૂઢાદિ
શબ્દરૂપા ભાષા શાલીધાન્યાદિ કે વિષય મેં સંયમવિરાધક નહીં હૈ। ફસલિયે
એસી ભાષા સાધુ બોલ સકતે હૈ ॥૬॥

અથ શબ્દાદિ વિષય મેં સાધુ ઔર સાધ્વી કો નહીં બોલને યોગ્ય ભાષા કો
લક્ષ્યકર કતલાતે હૈ—

સાવધ હોતી નથી તથા યાવત્ કટુ પણુ હોતી નથી. અને કર્કશ પણુ નથી તથા કઠોર
અને નિષ્ઠુર પણુ ગણાતી નથી અને આવી ભાષા પ્રાણિયોને ઉપતાપ કરનાર પણુ હોતી
નથી. અને ભૂતોને ઉપધાત કારક પણુ આવા પ્રકારની ભાષા ગણાતી નથી. તેથી આવી
રૂઢાદિ શબ્દ રૂપા ભાષા શાલી ધાન્યાદિ સંબંધમાં બોલવી. તેથી સંયમની વિરાધના
થતી નથી. તેથી સાધુ કે સાધ્વીએ એવી ભાષા બોલવી. ॥ સૂ. ૬ ॥

હેવે શબ્દાદિ વિષયના સંબંધમાં સાધુ અને સાધ્વીએ ન બોલવા યોગ્ય ભાષાને
અનુલક્ષીને સૂત્રકાર કથન કરે છે.—

ટીકા-સમ્પ્રતિ શબ્દાર્થવિષયે અભાષણયોગ્યાં ભાષામગિકૃત્યાદ-‘તે મિદન્ત્ર વા મિશ્વુળી વા’ સ સંયમવાન્ મિશ્વુર્વા મિશ્વુકી વા ‘તદ્વપ્પગારાં સદાં સુણિજ્ઞા’ યદ્યપિ તથાપ્રકારાન્-અનેકવિધાન્ માત્રલિજ્ઞાન્ અમાત્રલિકાંશ્ચ શબ્દાન્ જૂણુયાત્ ‘તદ્વાવિ ઇયાં નો એવં વહજ્ઞા’ તથાપિ ઇતાન્-સર્વાનપિ માત્રલિજ્ઞામાત્રલિકાન્ શબ્દાન્ નો એવમ્-વક્ષ્યમાણરીત્યા વદેત્ ‘તં જહા-સુમદેત્તિ વા’ તદ્યથા-સુશબ્દઃ इति वा-मात્રल्लिજ्ञामात્રल्लિકोभयानपि શબ્દાન્ રાગવશાત્ સુશબ્દ ઇત્યેવ નો વદેત્ એવં ‘દુસદેત્તિ વા’ દુઃશબ્દ ઇતિ વા-તદ્મય્યાનપિ શબ્દાન્ દ્રેષ્યશાત્ દુઃશબ્દ ઇત્યેવ વા નો વદેત્, તથા નાપણે રાગદ્રેષ્યોત્પન્નસા સંયમવિરાધના સ્થાત્, તદુપસંહરન્નાદ ‘એયપ્પગારં ભાસં સાવજ્ઞં જાવ નો માસિજ્ઞા’ એતત્પ્રકારામ્ તદ્મયી-મપિ શબ્દરૂપાં દુઃશબ્દરૂપાં વા ભાષાં સાવધામ્ સગદ્ધામ્ યાવત્-સક્રિયાત્ કટુતા કર્કશાં

ટીકાર્થ-‘સે મિશ્વુ વા, મિશ્વુળી વા’ વહ પૂર્વોક્ત મિશ્વુ-સંયમશીલ સાધુ ઓર મિશ્વુકી સાધ્વી યદ્યપિ ‘તદ્વપ્પગારાં સદાં સુણિજ્ઞા’ અનેક પ્રકાર કે માત્રલિક તથા અમાત્રલિક શબ્દોં કો સુનેગા ‘તદ્વાવિ ઇયાં નો એવં વહજ્ઞા’ તથાપિ ડન સમી માત્રલિક તથા અમાત્રલિક શબ્દોં કો એસા વક્ષ્યમાણરીતિ સે નહીં બોલે ‘તં જહા’ જૈસે કિ ‘સુસદેત્તિ વા’ સુશબ્દ ઇતિ અર્થાત્ માત્રલિક અમાત્રલિક દોનોં તરહ કે શબ્દોં કો રાગવશ ‘યે સમી શબ્દ સુશબ્દ હૈં’ એસા નહીં બોલના ચાહિયે. હસી પ્રકાર ‘દુસસદેત્તિ વા’ દુઃશબ્દ ઇતિ અર્થાત્ માંગલિક અમાંગલિક હન દોનોં પ્રકાર કે શબ્દોં કો દ્રેષ્યવશ ‘યે સમી દુઃશબ્દ હૈં’ એસા નહીં બોલના ચાહિયે. કયોંકિ હસ તરહ કે માંગલિક અમાંગલિક દોનોં તરહ કે શબ્દોં કો કેવલ સુશબ્દ હી બોલને સે તથા કેવલ દુઃશબ્દ હી બોલને સે રાગદ્રેષ્ય ઉત્પન્ન હોગા ઓર સંયમકી વિરાધના હોગી હસલિયે ‘એયપ્પગારં ભાસં સાવજ્ઞં જાવ નો માસિજ્ઞા’ હસ પ્રકાર કી ભાષા કો સાવધ-સગદ્ધાં નિન્દનીય સમજ્ઞ કર નહીં બોલના ચાહિયે એવં યાવત્ હસ તરહ કી ભાષા સક્રિયા-અનર્થદળદપ્રવૃત્તિજનક તથા

ટીકાર્થ-‘સે મિશ્વુ વા મિશ્વુળી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘તદ્વપ્પગારાં સદાં સુણિજ્ઞા’ એ કે અનેક પ્રકારના માંગલિક અને અમાંગલિક શબ્દો સાંભળે ‘તદ્વાવિ ઇયાં નો એવં વહજ્ઞા’ તેા પણ એ માંગલિક અને અમાંગલિક શબ્દોના સંબંધમાં આ વક્ષ્યમાણ રીતે બોલવું નહીં ‘તં જહા’ એમ કે ‘સુસદેહ વા’ ‘સુશબ્દ ઇતિ’ અર્થાત્ માંગલિક અને અમાંગલિક બેઉ પ્રકારના શબ્દોને રાગવશાત્ આ બધા શબ્દો સુશબ્દ છે, એમ કહેવું નહીં તથા ‘દુસસદેહ વા’ એજ પ્રમાણે ‘દુ શબ્દ ઇતિ’ અર્થાત્ માંગલિક અને અમાંગલિક આ બેઉ પ્રકારના શબ્દોને દ્રેષ્યવશાત્ ‘આ બધા દુઃશબ્દ છે, એમ કહેવું નહીં’ કેમ કે આ રીતેના માંગલિક અને અમાંગલિક બેઉ પ્રકારના શબ્દોને કેવળ સુશબ્દ કે દુઃશબ્દ જ કહેવાથી રાગદ્રેષ્ય થાય છે અને સંયમની વિરાધના થાય છે. તેથી ‘એયપ્પગારં ભાસં સાવજ્ઞં જાવ નો માસિજ્ઞા’ આવા પ્રકારની ભાષા સાવધ-સગદ્ધાં નીંદનીય

નિષ્ઠુરાં પ્રાણ્યુપતાપિનીમ્ ભૂતોપઘાતિનીમ્ અભિકાઢ્ય મનસા પર્યાલોચ્ય વિચાર્યેત્યર્થઃ નો ભાષેત, સંયમવિરાધકત્વાત્, અથ શબ્દાદિ વિષયે ભાષણયોગ્યાં ભાષામધિકૃત્યાહ—‘સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા’ સ ભિક્ષુર્વાં ભિક્ષુકી વા ‘તદ્વપ્પગારાઈં સદ્દાઈં સુણિજ્ઞા તદ્દા યિ તાઈં એવં વહ્જ્ઞા’ તથાપ્રકારાન્—તદુભયરૂપાન્ શબ્દાન્ એવમ્-વક્ષ્યમાણરીત્યા વદેત્ ‘તં જહા—સુસદ્દં સુસદ્દેત્તિવા’ તથા સુશબ્દમ્—માઙ્ગલિકશબ્દમ્ સુશબ્દઃ इत्येव વદેત્ ન તુ દુઃશબ્દ इति, એવમ્ ‘દુસદ્દં દુસદ્દેત્તિ વા’ દુઃશબ્દમ્—અમાઙ્ગલિકશબ્દમ્ દુઃશબ્દ इत्येव વદેત્ ન તુ મુશબ્દ इति, તથા-કદુ એવં કઠોર તથા કર્કશ ઔર પરુષ એવં નિષ્ઠુર માની જાતી હૈ તથા પ્રાણિયોં કા ઉપતાપ જનક એવં ભૂતોં કા ઉપઘાત જનક માની જાતી હૈ, હસલિયે એસી ભાષા સાધુ કો નહીં બોલના ચાહિયે ક્યોંકિ ઉક્તરીતિ સે બોલને સે રાગદ્વેષ ઉત્પન્ન હોગા ઔર સાધુ તથા સાધ્વી કો સંયમ કી વિરાધના હોગી હસલિયે એસી ભાષા નહીં બોલે ।

અવ શબ્દાદિ કે વિષય મેં સાધુ ઔર સાધ્વી કો ભાષણ યોગ્ય ભાષા કો લક્ષ્ય-કર બતલાતે હૈ—‘સે ભિક્ષુ વા, ભિક્ષુણી વા,’ વહ પૂર્વોક્ત ભિક્ષુ સંયમશીલ સાધુ ઔર ભિક્ષુકી સાધ્વી યદ્યપિ ‘તદ્વપ્પગારાઈં સદ્દાઈં સુણિજ્ઞા’ માંગલિક તથા અમાંગલિક દોનોં પ્રકાર કે શબ્દોં કો સુનેગો ‘તદ્દાવિ તાઈં એવં વહ્જ્ઞા’ તથાપિ ઉન દોનોં પ્રકાર કે શબ્દોં કે વિષય મેં એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે બોલના ચાહિયે ‘તં જહા’ જૈસે કિ ‘સુસદ્દં સુસદ્દેત્તિ વા’ સુશબ્દ અર્થાત્ માંગલિક શબ્દોં કો ‘સુશબ્દ’ હૈ એસા હી બોલે ઇતાવતા માંગલિક શબ્દોં કો દુઃશબ્દ નહીં બોલે, એવં ‘દુસદ્દં દુસદ્દેત્તિવા’ અમાંગલિક શબ્દોં કો દુઃશબ્દ હી બોલના ચાહિયે અર્થાત્ સુ-શબ્દ નહીં બોલના ચાહિયે ક્યોંકિ હિસ પ્રકાર માંગલિક શબ્દોં કો સુશબ્દ બોલને

સમજીતે ઝોલવી નહીં એવ યાવત્ આવા પ્રકારની ભાષા સક્રિયા અનર્થ ઠક પ્રવૃત્તિ જનક તથા ઠક્ર અને કઠોર તથા કર્કશ અને પરુષ તથા નિષ્ઠુર મનાય છે તેમ જ પ્રાણિ-યોને ઉપતાપ જનક અને ભૂતોના ઉપઘાત કારક પણ માનવામા આવે છે. તેથી આવી ભાષા ઝોલવી નહીં કેમ કે—ઉક્ત પ્રકારે ઝોલવાથી રાગદ્વેષ ઉત્પન્ન થાય છે. અને સાધુ અને સાધ્વીને સયમની વિરાધના થાય છે. તેથી એવા પ્રકારની ભાષા ઝોલવી નહીં.

હવે શબ્દાદિ વિષયોના સંબંધમા સાધુ અને સાધ્વીએ ઝોલવા યોગ્ય ભાષાને ઉદ્દેશીને કથન કરે છે.—‘સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘તદ્વપ્પગારાઈં સદ્દાઈં સુણિજ્ઞા’ એ કે માંગલિક અને અમાંગલિક બન્ને પ્રકારના શબ્દો સાંભળે ‘તદ્દાવિ તાઈં એવ વહ્જ્ઞા’ તો પણ એ બન્ને પ્રકારના શબ્દોના વિષે આ વક્ષ્યમાણ રીતે ઝોલવું ‘તં જહા’ એમ કે ‘સુસદ્દં સુસદ્દેત્તિ વા’ સુશબ્દ અર્થાત્ માંગલિક શબ્દોને આ સુશબ્દ છે, એમ જ કહે એટલે કે માંગલિક શબ્દોને દુશબ્દ ન કહે તેમજ ‘દુસદ્દં દુસદ્દેત્તિ વા’ અમાંગલિક શબ્દોને દુશબ્દ જ કહેવા એમને અર્થાત્ અમાંગલિક શબ્દને સુશબ્દ ન કહે. કેમ કે આ રીતે માંગલિક શબ્દોને સુશબ્દ કહેવાથી અને અમાંગલિક

માષણે યથાર્થતયા સંયમવિરાધના સંભવતિ, તદુપસંદરન્નાદ-‘એયપ્પગાર માસં અસાવજ્જં જાવ માસિજ્જા’ એતત્પ્રકારામ્ માઙ્ગલિકવિષયે સુશબ્દરૂપામ્ અમાઙ્ગલિકવિષયે ચ દુઃશબ્દરૂપામ્ માષામ્ અસાવધામ્-નિરવધામ્ યાવદ્ અક્રિયામ્ અકટુફામ્ અકર્કશામ્ અનિષ્ઠરામ્ અપ્રાણ્યુ-પતાપિનીમ્ અશૂતોપધાતિનીમ્ અમિકાદ્શ્ય મનસા પર્વાલોચ્ય માષેત, તથામાષણે રાગદ્વેષા-નુપન્ના સંયમવિરાધના ન સંભવતીતિ માવઃ, ‘એવં સ્વાટં કિણ્હેતિ વા ૫’ એવમ્-ઉક્તરીત્યા-

સે ઓર અમાંગલિક શબ્દોં કો દુઃશબ્દ બોલને સે યથાર્થ હી બોલા જાયગા હસ-લિયે સંયમ કી વિરાધના નહીં હોગી, હસી કા ઉપસંહાર કરતે હુપ કહતે હૈં કિ ‘એયપ્પગારં માસં અસાવજ્જં જાવ’ હસ પ્રકાર કી ભાષા અર્થાત્ માંગલિક શબ્દ કો સુશબ્દ ઓર અમાંગલિક શબ્દ કો દુઃશબ્દ કહને કી ભાષા અસાવચ-અગ-હર્ય અનિન્દનીય તથા અક્રિય અર્થાત્ અનર્થદળ્ડ પ્રવૃત્તિ જનક નહીં, તથા અકટુ અર્કશ, અપરુષ, અનિષ્ઠુર માની જાતી હૈં ઓર પ્રાણિયોં કા ઉપતાપ જનક ભી નહીં સમજી જાતી તથા શૂતોં કા ઉપધાત જનક ભી નહીં હોતી હસલિયે હસ પ્રકાર કી માંગલિક વિષય મેં સુશબ્દરૂપ ભાષા કો ઓર અમાંગલિક વિષય મેં દુઃશબ્દ રૂપ ભાષા કો મનસે વિચાર કર ‘માસિજ્જા’ બોલનાં ચાહિયે ક્યોંકિ હસ તરહ સે બોલનેપર રાગદ્વેષ નહીં ઉત્પન્ન હો સકતા હૈં ઓર રાગદ્વેષ કે નહીં ઉત્પન્ન હોને સે સંયમ કી વિરાધના ભી નહોં હોગી હસલિયે ઉક્તરીતિ સે હી સાધુ ઓર સાધ્વી કો બોલનાં ચાહિયે ।

અવ રૂપ ગન્ધ રસ તથા સ્પર્શ કે વિષય મેં સાધુ ઓર સાધ્વી કો બોલને યોગ્ય ભાષાઓં કો લક્ષ્યકર બતલાતે હૈં-‘એવં સ્વાઈ’ હસી પ્રકાર ઉક્તરીતિ સે વર્ણોં અર્થાત્ રૂપોં કો ઉદ્દેશ્ય કર યદિ કૃણ્ણ રૂપ હોય અર્થાત્ કાલા વર્ણ હોય

શબ્દોને દુશબ્દ કહેવાથી તે યથાર્થ જ કહેવાશે અને તેથી સચમની વિરાધના થતી નથી આને ઉપસંહાર કરતા સૂત્રકાર કહે છે-‘એયપ્પગાર માસં અસાવજ્જં જાવ માસિજ્જા’ આ પ્રકારની ભાષા અર્થાત્ માંગલિક શબ્દને સુશબ્દ અને અમાંગલિક શબ્દને દુશબ્દ કહેવા રૂપ ભાષા અસાવધ અગહર્ય-અની દનીય તથા અક્રિય અર્થાત્ અનર્થ દંડ પ્રવૃત્તિ જનક હોતી નથી. તેમ જ અકટુ અર્કશ અપરુષ, અનિષ્ઠુર માનવામાં આવે છે પ્રાણિયોને ઉપતાપ જનક પણ કહેવાતી નથી. તથા શૂતોને ઉપધાત કરવાવાળી પણ હોતી નથી. તેથી એવા પ્રકારની અર્થાત્ માંગલિક વિષયમાં સુશબ્દરૂપ ભાષાને અમાંગલિક વિષયમાં દુઃશબ્દરૂપ ભાષાને મનથી વિચારીને બોલવી. કેમ કે-આ રીતે બોલવાથી રાગદ્વેષ ઉત્પન્ન થતા નથી. અને રાગદ્વેષ ઉત્પન્ન ન થવાથી સચમની વિરાધના પણ થતી નથી તેથી ઉક્ત પ્રકારથી જ સાધુ અને સાધ્વીએ બોલવું જોઈએ.

હવે રૂપ ગન્ધ રસ અને સ્પર્શના સંબંધમાં સાધુ અને સાધ્વીએ બોલવા યોગ્ય ભાષાને ઉદ્દેશીને સૂત્રકાર કથન કરે છે.-‘એવં સ્વાઈ’ એજ પ્રમાણે વર્ણોં અર્થાત્ રૂપોં

રૂપાણિ વર્ણાણિ ઉદ્દિશ્ય કૃષ્ણરૂપાં इत्येव, शुक्लरूपं शुक्ल इत्येव, हरितरूपं हरित इत्येव
 रक्तरूपं रक्त इत्येव पीतरूपं पीतइत्येव उद्देदिति भावः, 'गंधाद् सुरभिगंधित्ति वा २' गन्धान्
 अधिकृत्य सुरभिगन्धं सुरभिगन्ध इत्येव, दुर्भिगन्धं दुर्भिगन्ध इत्येव वदेत् 'रसां
 तित्ताणि वा ५' रसान् उद्दिश्य तिक्तारसं तिक्तारस इत्येव मधुररसं मधुररस इत्येव कटुरसं
 कटुरस इत्येव अम्लरसम् प्रम्लरस इत्येव लवणरसं लवणरस इत्येव वदेत् 'फासां कक्ख-
 डाणि वा' स्पर्शान् अधिकृत्य कर्कशस्पर्शं कर्कशस्पर्श इत्येव, कोमलસ્पर्शं कोमलस्पर्श इत्येव,
 तो उस को 'किण्हेत्ति वा' कृष्ण-काला रूप हैं ऐसा ही बोलना चाहिये एवं शुक्ल
 स्फेद रूप हो तो उस को शुक्ल-स्फेद रूप ही बोलना चाहिये एवं हरित-हरा रूप हो तो उस को हरित-हरा रूप ही बोलना चाहिये
 तथा रक्त-लालरूप हो तो उस को रक्तरूप ही बोलना चाहिये, एवं पीत-पीलारूप
 हो तो उसको पीत-पीला रूप ही बोलना चाहिये, तथा 'गंधां सुरभिगंधित्ति
 वा' सुरभि गन्ध-खुशबू हो तो उस को सुरभि गन्ध ही बोलना चाहिये इसी
 प्रकार असुरभि गन्ध अर्थात् दुर्गन्ध बंदू होय तो उस को दुर्गन्ध ही बोलना
 चाहिये एवं 'रसां तित्ताणि वा' रसों को उद्देश्य कर तिक्त रस तीता कडवा
 रस हो तो उस को तिक्त तीता रस ही बोलना चाहिये तथा मधुर रस हो तो
 उस को मधुर रस ऐसा ही शब्द से बोलना चाहिये अर्थात् मधुर रस ऐसा शब्द
 का प्रयोग करना चाहिये एवं कटुर रस होय तो उस को कटुरस ऐसा शब्द
 ही बोलना चाहिये एवं अम्ल-खट्टा रस हो तो अम्ल रस ही बोलना
 चाहिये, एवं 'फासां कक्खडां वा' लवणरस नमक होय तो उस को लवण रस
 ही बोलना चाहिये इसी प्रकार स्पर्शों को लक्ष्यकर कर्कश स्पर्श-कोमल स्पर्श हो

ઉદ્દેશીને બે કાળુ રૂપ હોય અર્થાત્ કાળો વર્ણ હોય તો તેને આ કાળુ રૂપ છે એમજ
 કહેવું. અને સફેદ રૂપ હોય તો તેને આ શુક્લ-સફેદરૂપ છે એજ રીતે સાધુ અને
 સાધ્વીએ કહેવું. તથા લીલો વર્ણ હોય તો તેને લીલો રંગ છે એ રીતે જ બોલવું.
 તથા લાલરૂપ હોય તો તેને લાલરૂપે જ કહેવું અને પીળો વર્ણ હોય તો તેને પીળો
 વર્ણ જ કહેવો. 'ગંધાં સુરભિગંધિતિ વા' તથા સુગન્ધ યુક્ત સુશબ્દાર ગંધ હોય તો
 તેને સુગંધ રૂપે જ કહેવું એજ પ્રમાણે દુર્ગન્ધ બદળો હોય તો તેને દુર્ગન્ધ જ કહેવી
 તથા 'રસાં તિત્તાણિ વા' રસોને ઉદ્દેશીને તિક્તારસને તીખો અને કડવો રસ હોય તો
 તેને કડવો રસ જ કહેવો. અને મીઠો રસ હોય તો તેને મીઠો રસ જ કહેવો. અર્થાત્
 મીઠારસને મધુર શબ્દનો પ્રયોગ કરીને કહેવું અને કડવો રસ હોય તો તેને કડવો રસ
 એમજ કહેવું. અને ખાટા રસને ખાટો જ કહેવો. અને ખારા સ્વાદને ખારો જ કહેવો.
 એજ પ્રમાણે 'ફાસાં કક્કલ્લાદાં વા' સ્પર્શોને ઉદ્દેશીને કર્કશ એટલે કે કઠોર સ્પર્શ
 હોય તો તેને કઠોર સ્પર્શ જ કહેવો. અને કોમળ સ્પર્શ હોય તો તેને કોમળ સ્પર્શ

ઉષ્ણસ્પર્શમ્ ઉષ્ણસ્પર્શં इत्येव, शीतस्पर्शं शीतस्पर्शं इत्येव, मृदुस्पर्शं मृदुस्पर्शं इत्येव, अनु-
ष्णाशीतस्पर्शम્ अनुष्णाशीतस्पर्शं इत्येव वरेदिति भावः ॥ ६७ ॥

મૂલમ્— સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા વંતા કોહં ચ માણં ચ લોભ
ચ અણુવીઙ્ નિઘ્રામાસી નિસમ્મમાસી અતુરિયમાસી વિવેગમાસી સમિ-
યાણ સંજણ માસં માસિજ્ઞા, एवं खलु तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणीए य
सामग्गियं, जं सव्वट्ठेहिं समिए सहिए सया जइज्जासि त्तिवेमि ॥ ८८ ॥

વિણ ઉદ્દેસે સમત્તે, ચતુર્થ અઙ્ગયણં સમત્તં ૧.૨-૪ ॥

હાયા—સ ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુકી વા વાન્ત્વા ક્રોધઞ્ચ માનઞ્ચ માયાં ચ લોભઞ્ચ અનુવિચિન્ત્ય
નિઘ્રામાપી નિશમ્યમાપી અત્વરિતમાપી વિવેકમાપી સમિત્યા સંયતો માપાં માપેત, एवं खलु
तस्य भिक्षुकस्य भिक्षुक्याश्च सामग्यं, यत् सर्वायैः समित्या सहितः सदा यतेत इति ब्रवीमि
द्वितीयોद्देशः समाप्तः, चतुर्थम् अध्ययनं समाप्तम् ॥ ૬૭ ॥

ટીકા—અથ ચતુર્થ ભાષાધ્યયનમુપસંહરન્નાહ—‘સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા’ સ સંયમવાન્
મિષુર્વા મિષુકી વા ‘વંતા કોહં ચ માણં ચ માયં ચ લોભં ચ’ વાન્ત્વા ક્રોધઞ્ચ માનઞ્ચ
માયાઞ્ચ લોભં ચ, ક્રોધમાનમાયાલોભાન્ સર્વથા પરિત્યજ્ય ‘અણુવીઙ્ નિઘ્રામાસી’ અનુવિ-
તો વસ કો કર્કશ સ્પર્શ હી બોલના ચાહિયે તથા કોમલ સ્પર્શ હો તો વસકો
કોમલ સ્પર્શ હી બોલના ચાહિયે તથા ઉષ્ણસ્પર્શ હો તો વસ કો ઉષ્ણસ્પર્શ હી
બોલના ચાહિયે તથા શીતસ્પર્શ હો તો વસ કો શીતસ્પર્શ હી બોલના ચાહિયે
તથા મૃદુસ્પર્શ હો તો વસ કો મૃદુ સ્પર્શ હી બોલના ચાહિયે एवं अनुष्णाशीत
स्पर्शं—नतो अधिक गरम और नापि अधिक ठण्डा हो तो उस को अनुष्णा
शीत स्पर्श शब्द से ही बोलना चाहिये अर्थात् जैसा रूपादि हो वैसा ही
बोलना चाहिये ॥ ७ ॥

અબ્બ હસ ચતુર્થ ભાષા અધ્યયન કા ઉપસંહાર કરતે હૈં

ટીકાર્થ—‘સે ભિક્ષુ વા, મિષુકી વા, વંતા કોહં, માણં, માયં, લોભં,’
વહ પૂર્વોક્ત મિષુ-ઔર મિષુકી ક્રોધ-માન-માયા ઔર લોભ કો સર્વથા પરિ-

જ કહેવો. અને ઉષ્ણ-ગરમ સ્પર્શને ગરમ જ કહેવો. અને ઠંડા સ્પર્શને ઠંડા સ્પર્શ
જ કહેવો. અને સમશીતોષ્ણ હોય તો તેને સમશીતોષ્ણ શબ્દથી જ કહેવો. અર્થાત્ જેવા
રૂપાદિ હોય તેવા જ તેને કહેવા ॥ ૭ ॥

હવે આ ચાથા ભાષા અધ્યયનનો ઉપસંહાર કરે છે—

ટીકાર્થ—‘સે મિક્ષુ વા મિક્ષુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી
‘વંતા કોહં ચ માણં ચ માયં ચ લોભં ચ’ ક્રોધ, માન માયા, અને લોભને ‘અણુવીઙ્ નિઘ્રામાસી’
સર્વથા ત્યાગ કરીને પચાદિચન કરીને નિષ્કાલાપી થયુ. અર્થાત્ દરેક રીતે નિરવધ ભાષા

ચિન્ત્ય-વિચારપૂર્વકં પર્યાલોચ્ય, નિષ્ઠાભાષી-સર્વથા એકાન્તતઃ નિરવધમાષા ભાષી 'નિસમ્મ-
માસી' નિશ્ચયમાષી-હૃદયે વિચિન્ત્યવક્તા 'અતુરિયમાસી' અત્વરેતમાષી-શનૈઃ શનૈર્વિચાર-
પૂર્વકવક્તા 'વિવેકમાસી' વિવેકમાષી-વિચાર્યવક્તા 'સમિયાણ સંજણમાસં માસિજ્ઞા' સમિત્યા-
માષાસમિત્યા યુક્તઃ સન્ સંયતઃ સંયમપૂર્વકં ભાષાં ભાષેત, 'એવં સ્વલુ તસ્સ ભિક્ખુસ્સ' એવમ્-
ઉક્તરીત્યા સ્વલુ તસ્ય ભિક્ખુકસ્ય સંયમવાન સાધોઃ 'ભિક્ખુણીણ ચ સામગ્ગિયં' ભિક્ખુવચાથ
સામગ્ગ્યમ્-સમગ્રઃ સમ્પૂર્ણઃ આચારઃ, 'જં સવ્વદ્દેહિં સમિણ સહિણ' યત્ સર્વાર્થેઃ-સમ્યગ્જ્ઞાન-
દર્શન ચારિત્રેઃ તથા સમિત્યા-પશ્ચસમિત્યા ત્રિગુપ્ત્યા ચ સહિતઃ યુક્તઃ સન્ 'સયા જહ્જ્ઞાસિ'
સદા-સર્ગકાલે આચારપરિપાલનાર્થં યતેત-યતનાં કુર્યાત્ 'ત્તિવેમિ' इति ब्रवीमि-अहमुपदि-
शामि, इति चतुर्थस्य भाषाध्ययनस्य द्वितीयोद्देशः समाप्तः ॥ ६० ८ ॥

इति श्री विश्वविख्यात-जगद्बल्लभ-प्रसिद्धवाचकपञ्चदशभाषाकलित-ललितकलापालापक-
प्रविशुद्धगद्यपद्यानैकग्रन्थनिर्मापक-वादिमानमर्दक-श्री-शाहू छत्रपतिकोल्हापुर-
राजप्रदत्त-'जैनशास्त्राचार्य'-पदविभूषित-कोल्हापुरराजगुरु-बालब्रह्मचारी
जैनाचार्य जैनधर्मदिवाकर-पूज्यश्री-घासीलाल-व्रतिविरचितायां
श्री आचारांगसूत्रस्य द्वितीयश्रुतस्कन्धस्य मर्मप्रकाशिका-
ख्यायां व्याख्यायां भाषाजातमध्ययनं नाम
चतुर्थ भाषाध्ययनं समाप्तम् ॥४॥

ત્યાગ કરે 'અણુવીહ' વિચાર પૂર્વક પર્યાલોચન કર 'નિષ્ઠામાસી' નિષ્ઠા ભાષી
હો અર્થાત્ હર પ્રકાર સે, નિરવધ માષા ભાષી હોના ચાહિયે ઔર 'નિસમ્મમાસી'
હૃદયમે વિચાર કર બોલના ચાહિયે ઔર 'અતુરિયમાસી,' ધીરે ધીરે વિચાર
પૂર્વક બોલના ચાહિયે તથા 'વિવેક માસી' વિવેક માષી વિચાર કર 'સમિયાણ-
સંજણ માસં માસિજ્ઞા' માષા સમિતિ સે યુક્ત હોકર હી સંયમ પૂર્વક માષા કો
બોલે । 'એવં સ્વલુ તસ્સ ભિક્ખુસ્સ ભિક્ખુણીણ ચ સામગ્ગિયં' એવં-ઉક્તરીતિ સે
હસ ભિક્ખુ સંયમશીલ સાધુ ઔર ભિક્ખુકી-સાધવી કા સમગ્ર-સમ્પૂર્ણ આચાર
અર્થાત્ માષા વિષય ક આચાર વિચાર સમજ્ઞા જાતા હૈ જો કિ 'જં સવ્વદ્દેહિં
સમિણ સહિણ' જો સર્વાર્થો સે અર્થાત્ સમ્યગ્ જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રો સે એવં પાંચ
સમિતિયો સે ઔર ત્રીન ગુણિયો સે યુક્ત હોકર 'સયા જહ્જ્ઞા સિ ત્તિવેમિ' સદા

બોલવી તથા 'નિસમ્મમાસી' હૃદયમા વિચાર કરીને બોલવુ. 'અતુરિયમાસી' ધીરે ધીરે
વિચાર પૂર્વક બોલવુ 'વિવેકમાસી સમિયાણ સંજણ માસં માસિજ્ઞા' વિવેક પૂર્વક માષા
વિચારીને માષા સમિતિથી યુક્ત થઈને જ સયમ પૂર્વકની જ માષા બોલવી. 'એવ સ્વલુ
તસ્સ ભિક્ખુસ્સ' ઉક્ત પ્રકારથી એ સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વીનુ 'સામગ્ગિયં' સમગ્ર
આચાર માનવામાં આવે છે 'જં સવ્વદ્દેહિં સમિણ સહિણ' જે સમ્યક્ જ્ઞાન, દર્શન ચારિત્રોથી તથા
દરેક પ્રકાર પાંચ સમિતિયોથી અને ત્રણ શુભિતિયોથી યુક્ત થઈને 'સયા જહ્જ્ઞાસિ ત્તિવેમિ'

सर्वदा हमेशा आचार का परिपालनार्थ यतना करे ऐसा मैं कहता हूं अर्थात् वीतराग भगवान् महावीर स्वामीने उक्तरीति से ही साधु और साध्वी को आचार पालन करने के लिये उपदेश दिया है यह सुधर्मा स्वामी गणधरों को कहते हैं। यह चतुर्थ भाषा अध्ययन का दूसरा उद्देशक समाप्त हो गया ॥८॥

श्रीजैनाचार्य जैनधर्मदिवाकर पूज्यश्री घासीलाल व्रतिविरचित
आचारांगसूत्र के दूसरे श्रुतस्कंध की मर्मप्रकाशिकाव्याख्या में
चतुर्थ भाषा अध्ययन समाप्त हुआ ॥४॥

सदा सर्वदा आचारनु पालन करवा यतना करवी ओम हुं कहुं धुं अर्थात् वीतराग भगवान् महावीर स्वामीने उक्त प्रकारथी ज साधु अने साध्वीने आचारनु पालन करवा भाटे उपदेश करेले छे. आ कथन सुधर्मा स्वामी गणधराने कहे छे. आ रीते आ योथा भाषा अध्ययनने भीजे उद्देशो पुरो थयो. ॥ सू. ८ ॥

जैनाचार्य जैनधर्मदिवाकर पूज्यश्री घासीलाल महाराज विरचित आचारांगसूत्रना भीजे श्रुतस्कंधनी मर्मप्रकाशिका व्याख्यामा योथु भाषा अध्ययन समाप्त ॥४॥

પંચમં વસ્તૃષણાધ્યયનમ્

મૂલ્ક-‘સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા અભિકંલિજ્ઞા વત્થં एसित्तए, સે જં પુણ વત્થં જાણિજ્ઞા, તં જહા-જંગિયં વા મંગિયં વા સાણિયં વા પોત્તગં વા સ્ખોમિયં વા તૂલકહં વા, તહ્પગારં વત્થં વા જે નિમ્મંથે તરુણે જુગવં બલવં અપ્પાયંકે થિરસંઘયણે સે ઇમં વત્થં ધારિજ્ઞા નો ધીયં, જા નિમ્મંથી સા ચત્તારિ સંઘાડીઓ ધારિજ્ઞા, ઇમં દુહત્થવિત્થારં દો તિહત્થ વિત્થારાઓ ઇમં ચઢહત્થવિત્થારં, તહ્પગારેહિં વત્થેહિં અસં-ધિજ્ઞમાણેહિં, અહ પચ્છા ઇમમેગેણ સંસિવિજ્ઞા ॥સૂ. ૧॥

છાયા-સ મિશ્રુવાં મિશ્રુકી વા અમિકાદ્ધેત્ વસ્ત્રમ્ ઇષિતુમ્ સ યત્ પુનઃ વસ્ત્રં જાનીયાત્ તથા-જાઙ્ગમિકં વા માઙ્ગિકં વા સાણિકં વા પાત્રિકં વા ક્ષૌમિકં વા તૂલકૃતં વા તથા પ્રકારં વસ્ત્રં વા યો નિર્ગન્થઃ તરુણઃ યુવકઃ વ્રત્તવાન અલ્પાતઙ્કઃ સ્થિરસંહનનઃ સ એકં વસ્ત્રં ધારયેત્, નો દ્વિતીયં, યા નિર્ગન્થી સા ચતસ્રઃ સંઘાટિકાઃ ધારયેત્, એકં દ્વિહસ્તવિસ્તારમ્, દ્વૈ ત્રિહસ્ત-વિસ્તારે, એકં ચતુર્હસ્તવિસ્તારમ્, તથા પ્રકારૈઃ વસ્ત્રૈઃ અસંધીયમાનૈઃ, અથ પશ્ચાત્ એકમ્ એકેન સંસીઘ્યેત્ ॥ સૂ. ૧ ॥

ટીકા-ઇતઃ પૂર્વં ચતુર્યાધ્યયને ભાષા સમિત્યધ્યયનં પ્રતિપાદિતં સમ્પ્રતિ પશ્ચમં વસ્ત્ર-ષણાધ્યયનં પ્રતિપાદ્યતે તત્ર પ્રથમં તાવદ વસ્ત્રં દ્વિવિધં દ્રવ્યવસ્ત્રં ભાવવસ્ત્રં, દ્રવ્યવસ્ત્રં ત્રિવિધમ્ એકેન્દ્રિયનિષ્પન્નં કાર્પાસાદિકમ્, વિકલેન્દ્રિયનિષ્પન્નં ચીનાંશુકક્ષૌમપટ્ટવસ્ત્રાદિકમ્, પશ્ચેન્દ્રિયનિષ્પન્નં કમ્બલાદિકં, ભાવવસ્ત્રં તુ વ્રહ્મચર્યપ્રયુક્તાષ્ટાદશહસ્રગુણરૂપં बोध्यम् પ્રકૃતે

પશ્ચમ વસ્ત્રૃષણા અધ્યયન કા પ્રારંભ

इस से पहले चतुर्थ अध्ययन में भाषासमिति अध्ययन प्रतिपादित किया गया है

ટીકાર્થ-અબ પશ્ચમ વસ્ત્રૃષણા અધ્યયન પ્રતિપાદિત ક્રિયા જાતાં છે. ઉસ મેં સબ સે પહેલે વસ્ત્ર દો પ્રકાર કા હોતા હૈ-દ્રવ્ય વસ્ત્ર ઓર ભાવવસ્ત્ર, ડન મેં દ્રવ્ય વસ્ત્ર ત્રીન પ્રકાર કા હોતા હૈ- એકેન્દ્રિય નિષ્પન્ન કાર્પાસાદિ, તથા વિકલેન્દ્રિય-અર્થાત્ દ્વિત્રિચતુરિન્દ્રિય નિષ્પન્ન ચીનાંશુક ક્ષૌમપટ્ટ વસ્ત્રાદિ ઓર પશ્ચે-

પાત્રમા વસ્ત્રૃષણા અધ્યયનનો પ્રારંભ

આનાથી પહેલાં ચોથા અધ્યયનમાં ભાષા સમિતિ અધ્યયનનું પ્રતિપાદન કરવામાં આવેલ છે, હવે પાત્રમા વસ્ત્રૃષણા અધ્યયનનું પ્રતિપાદન કરવામાં આવે છે તેમાં સૌથી પહેલાં વસ્ત્ર જે પ્રકારના હોય છે દ્રવ્યવસ્ત્ર અને ભાવ વસ્ત્ર એમાં દ્રવ્ય વસ્ત્ર ત્રણ પ્રકારના હોય છે એકેન્દ્રિયથી અનેલ કાર્પાસાદિ તેમજ વિકલેન્દ્રિય અર્થાત્ જે ત્રણ અને ચાર ઇન્દ્રિયથી અનેલ ચીનાંશુક ક્ષૌમ વસ્ત્રાદિ અને પચેન્દ્રિયથી અનેલ કામળ વિગેરે અને

द्रव्यवस्त्रस्यैवाधिकारः, तदुक्तं निर्युक्ती-‘पगयं तु द्रव्यवत्त्वेण’ प्रकृतवत् द्रव्यवस्त्रेणेति, तत्र प्रथमोद्देशके द्रव्यवस्त्रग्रहणविधिः प्रतिपादितः, द्वितीयोद्देशके च द्रव्यवस्त्रधारणविधिः प्रतिपादितः, तदनुसारेण साधूनां साध्वीनाञ्च द्रव्यवस्त्रग्रहणविधिं निरूपयितुमाह-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ स संयमवान् भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘अभिकंखिज्जा वत्थं एसित्तए’ अभिक्षा-इक्षेत्-वाञ्छेत् वस्त्रं-द्रव्यवस्त्रम् एषितुम्-अन्वेष्टुम् ग्रहीतुम् अभिक्षाइक्षेदिति अन्वयः, वस्त्र-ग्रहणार्थं तदज्ञानमाह-‘से जं पुण वत्थं जाणिज्जा’ स-संयमवान् साधुः साध्वी वा यत् पुनरेवं वक्ष्यमाणरीत्या वस्त्रं-द्रव्यवस्त्रम्, जानीयात्-कीदृशमिदं द्रव्यवस्त्रम् एकेन्द्रियनिष्पन्नं विकलेन्द्रियनिष्पन्नं पञ्चेन्द्रियनिष्पन्नं वा इत्येवं ज्ञातुं प्रयतेत तदाह ‘तं जहा’-जंगियं वा भंगियं वा साणियं वा पोत्तगं वा’ तद्यथा-जाङ्गमिकं वा-जङ्गमोद्गादिप्रभृति प्राण्यूर्णानिष्पन्नं कम्बलादिकम्, तथा भाङ्गिकम्-अनेकभङ्गिकविकलेन्द्रियकमिलालानिष्पन्नं पटवस्त्रादिकम्,

न्द्रिय निष्पन्न कम्बलादि और भाववस्त्र तो ब्रह्मचर्य प्रयुक्त अष्टादश हजार-गुण रूप समझना चाहिये, यहां पर तो द्रव्य वस्त्र का ही अधिकार समझना चाहिये, निर्युक्ति में कहा भी है-‘पगयंतु द्रव्यवत्त्वेण’ अर्थात् प्रकृत में द्रव्यवस्त्र का ही प्रकरण समझना चाहिये, उन में प्रथम उद्देशक में द्रव्य वस्त्र की ग्रहण विधि बतलायी गयी है और द्वितीय उद्देशक में द्रव्यवस्त्र की धारण विधि बतलायी गयी है नदनुसार साधु और साध्वी को द्रव्यवस्त्र के ग्रहण करने की विधि बतलायी जा रही है ‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी-‘अभिकंखिज्जा वत्थं एसित्तए’ यदि वस्त्र को अन्वेषण करने की इच्छा करे तो ‘से जं पुण वत्थं जाणिज्जा’ वह साधु और साध्वी उस वस्त्रको पहले ऐसा वक्ष्यमाणरूपसे जानले कि ‘तं जहा’ जैसे की यह वस्त्र क्या ‘जंगियं वा’ जाङ्गमिक है अर्थात् ऊंट वेटा (मैंडा) वगैरह प्राणियों के ऊर्णांतंतु से बनाया गया है अथवा ‘भंगियं वा’ भाङ्गिक है एतावता अनेक भाङ्गिक

भाववस्त्र तो ब्रह्मचर्य प्रयुक्त अठार हजार शुष्क ૩૫ સમજવું અહીં તો દ્રવ્ય વસ્ત્રનો જ. અધિકાર સમજવો. નિર્યુક્તિમાં કહ્યું પણ છે ‘પગયં તુ દ્રવ્યવત્ત્વેણ’ અર્થાત્ પ્રાકૃતમાં દ્રવ્ય વસ્ત્રનું જ પ્રકરણ સમજવું તેમાં પહેલા ઉદ્દેશમાં દ્રવ્ય વસ્ત્રની ગૃહણ કરવાની વિધિ બતાવી છે અને બીજા ઉદ્દેશમાં દ્રવ્ય વસ્ત્રની ધારણ કરવાની વિધિ બતાવી છે. તે પ્રમાણે સાધુ અને સાધ્વીને દ્રવ્યવસ્ત્ર ગ્રહણ કરવાની વિધિ બતાવવામાં આવે છે. ‘સે ભિક્ષૂ ના ભિક્ષુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘અભિકંચિજ્જા વત્થં એસિત્તએ’ જો વસ્ત્ર મેળવવાની ઇચ્છા કરે તો ‘સે જં પુણ વત્થં જાણિજ્જા’ તો તે સાધુ અને સાધ્વી જો વસ્ત્રને આ વક્ષ્યમાણ રીતે જાણવું. ‘તં જહા’ જેમ કે ‘જંગિય વા’ આ વસ્ત્ર શું જાગમિક અર્થાત્ ઉટ થેટા વિગેરે પ્રાણીઓની ઉત્તરી બનાવેલ છે ? અથવા ‘ભંગિય વા’ ભાંગિક છે. એટલે કે અનેક ભાંગિક વિકલેન્દ્રિય કીડાની લાળથી બનાવેલ આ વસ્ત્ર

एवं शाणिकम्-शणसूत्रवल्कलनिष्पन्नं पाट (पटुआ) वस्त्रादिकम्, एवं पात्रिकम्-तालपात्रादिसंघातनिष्पन्नम् वस्त्रम्, एवम् 'खोमियं वा तूलकडं वा' क्षौमिकं वा कार्पासिकं, तूलकृतं वा-अर्कादितूलनिष्पन्नं वस्त्रं जानीयात् इति पूर्वेष्वान्वयः 'तहप्पगारं वत्थं वा' तथा-प्रकारम्-तथाविधम् अन्यदपि वस्त्रं वा धारयेदित्यग्रेणान्वयः 'तत्र साधूनां वस्त्रधारणमात्रमाह 'जे निग्गंथे तरुणे जुगवं बलवं अप्पायंके थिरसंघयणे' यो निर्ग्रन्थः साधुः तरुणः युवा बलवान्-शक्ति सम्पन्नः अल्पातङ्कः-रोगरहितः स्थिरसंहननः दृढकायः धैर्यशाली वा वर्तते 'से एगं वत्थं धारिज्जा' स तथाभूतः साधुः एकम्-एकमेव वस्त्रं धारयेत् शरीररक्षार्थम्, वृद्धो बालो रोगी वा साधुः शरीररक्षार्थं द्वितीयमपि 'नो वीयं' नो द्वितीयं, नापि तृतीयं न वा विकलेन्द्रिय कृमिकी लाला (लाड) से यह वस्त्रादि निष्पन्न हुआ है या 'साणियं वा शाणिक-शण सूत्र वल्कल छाल वगैरह से निष्पन्न है 'पोत्तगं वा' पाट-पटुआ वस्त्रादि है अथवा पात्रिक-ताल पत्रादि संघात से निष्पन्न हुआ है 'खोमियं वा' क्षौमिक कार्पास वगैरह से निष्पन्न क्षौम वस्त्र है अथवा 'तूलकडं वा' तूल कृत है अर्थात् आंक वगैरह वृक्षों के रुई से निष्पन्न किया गया है ऐसा जानकर 'तहप्पगारं वत्थं वा धारिज्जा' इस प्रकार के वस्त्रों को साधु और साध्वी ग्रहण करे तथा इस तरह के किसी दूसरे वस्त्र को भी धारण करना चाहिये

अब किस साधु को कितना वस्त्र धारण करना चाहिये सो कहते हैं-‘जे निग्गंथे’ जो निर्ग्रन्थ संयमशील साधु-‘तरुणे जुगवं बलवं’ तरुण युवा तथा बलवान् अर्थात् शक्ति सम्पन्न है एवं-‘अप्पायंके’ अल्प आतंक वाले अर्थात् रोगरहित है और ‘थिर संघयणे’ दृढकाय और धैर्यशील है ‘से एगं वत्थं धारिज्जा’-वह साधु एक ही वस्त्र धारण करे अर्थात् जो साधु अत्यंत मजबूत शरीर तथा रोगरहित याने नीरोग है वह केवल शरीर रक्षार्थ एक ही वस्त्र धारण करे-‘नो वीयं’ दूसरा वस्त्र नहीं पहरे

છે ! અથવા ‘સાણિયં વા’ વલ્કલ-શણસૂત્રથી બનાવેલ આ વસ્ત્રાદિ છે. અથવા ‘પોત્તગં વા’ તાલ પત્ર વિગેરેના સમુદાયથી બનાવેલ આ વસ્ત્રાદિ છે. અથવા ‘ખોમિયં વા’ કપાસ વિગેરેથી બનાવેલ ક્ષૌમવસ્ત્ર છે અથવા ‘તૂલકડં વા’ તૂલકૃત એટલે કે આકડા વિગેરે વૃક્ષના રૂથી બનાવેલ આ વસ્ત્ર છે આ પ્રમાણે સમજીને ‘તહપ્પગાર વત્થં વા ધારિજ્જા’ એ પ્રમાણેના વસ્ત્રો સાધુ અને સાધ્વીએ ગ્રહણ કરવા.

હવે કયા સાધુએ કેટલા વસ્ત્ર ધારણ કરવા તે બતાવે છે-‘જે નિગ્ગંથે તરુણે જુગવં-બલવં’ જે નિર્ગ્રન્થ સંયમશીલ સાધુ તરુણ વયસ્ક યુવાન તથા બળવાન હોય તથા ‘અપ્પાયંકે થિરસંઘયણે’ અલ્પ આતંકવાળા અર્થાત્ રોગ રહિત હોય તથા દૃઢકાય અને ધૈર્યશાળી હોય. ‘સે એગં વત્થં ધારિજ્જા’ તેવા સાધુએ એક જ વસ્ત્ર ધારણ કરવું અર્થાત્ જે સાધુ ખૂબ મજબૂત શરીરવાળા તથા નિરોગી હોય તેમણે કેવળ શરીર રક્ષા માટે એક જ વસ્ત્ર ધારણ કરવું. ‘નો વીયં’ બીજું વસ્ત્ર ધારણ કરવું નહીં તથા ત્રીજું કે ચોથું વસ્ત્ર પણ

ચતુર્થમિતિ વસ્ત્રં ધારયેદિતિ ફલિતમ્ । અથ સાધ્વીનાં વસ્ત્રધારણસંખ્યામાહ—‘જા નિગંથી સા ચતારિ સંઘાડીઓ ધારિજ્ઞા’ યા સ્વલુ નિર્ગંઠી સાધ્વી વર્તેતે ‘સા ચતારિ સંઘાડીઓ ધારિજ્ઞા’ સા ચતસ્રઃ અપિ સંઘાટિકાઃ—શાટિકાઃ ધારયેદિતિ તત્ર ‘એગં દુહત્થવિત્થારં’ એકાં તાવદ્ દ્વિહસ્તવિસ્તારામ્—હસ્તદ્વયપરિમાણામ્ સંઘાટિકામ્ ધારયેદ્ યામ્ ઉપાશ્રયે તિષ્ઠન્તી સાધ્વી પ્રાવૃણોતિ, ‘દો તિહત્થ વિત્થારાઓ’ દ્વે ત્રિહસ્તવિસ્તારે—હસ્તત્રયપરિમાણે સંઘાટિકે ધારયે-દિત્યર્થઃ તત્ર એકાં નિર્મળા સંઘાટિકાં મિહ્લાગ્રહણકાલે પ્રાવૃણોતિ, અન્યા સંઘાટિકાન્તુ વિચારભૂમિગમનાવસરે ધારયતિ, ‘એગં ચઝહત્થવિત્થારં’ એકામ્ ચતુર્દ્વિહસ્તવિસ્તારામ્—હસ્તચતુષ્ઠય પરિમાણાં સંઘાટિકાં ધારયેદ્, યાં પ્રવચનસમવસરણાદૌ સમ્પૂર્ણશરીરાન્ઝાદિકાં પ્રાવૃણોતિ, ‘તહપ્પગારેહિં વત્થેહિં અસંઘિજ્ઞમાણેહિં’ તથાપ્રકારૈઃ—ઉપર્યુક્તરૂપેણ પ્રતિપાદિતૈઃ વસ્ત્રૈઃ ચતુઃ

તથા ત્રીસરા વસ્ત્ર એવં ચતુર્થ વસ્ત્ર ણી ધારણ નહીં કરે કિન્તુ જો સાધુ વૃદ્ધ હૈ તથા બાલ હૈ યા રોગી હૈં એસે સાધુ તો દ્વિતીય વસ્ત્ર ણી શરીર રક્ષાર્થ ધારણ કરે કિન્તુ ‘નિગંથી સા, ચતારિ સંઘાડીઓ ધારિજ્ઞા’ જો સાધ્વી હૈ વહ તો ચાર ચદર ધારણ કરે ડન ચાર ચદર મેં ‘એગં વત્થં દુહત્થ વિત્થારં’ એક ચદર દો હાથ વિસ્તારવાલી હોની યાહિયે જો કિ ઉપાશ્રય મેં રહતી હુઈ સાધ્વી પહનતી હૈ ઓર ‘દો તિહત્થ વિત્થારાઓ’ દો શાટિકા ત્રીન હાથ વિસ્તાર વાલી હોની યાહિયે ડન દોનોં શાટિકા મેં એક અત્યંત નિર્મલ સ્વચ્છ ચદર કો મિહ્લા ગ્રહણ કાલ મેં પહની યાતી હૈ ઓર દૂસરી ત્રીન હાથકી ચદર કો વિચાર ભૂમિ ગમન કરતે સમય મેં ધારણ યાતી હૈ ઓર ‘એગં ચઝહત્થવિત્થારં’ એક ચોથી ચદર જો કિ ચાર હાથ વિસ્તાર વાલી હોની યાહિયે ડસ કો અર્થાત્ ચોથી ચદર કો પ્રવચન ઓર સમવસરણાદિ કાલમે ધારણ કરના યાહિયે યિસ સે શરીર હી ઢક યાતા હૈ એસી ચતુર્થ ણી ચદર હોની યાહિયે કિન્તુ—‘તહપ્પગારેહિં વત્થેહિં અસંઘિજ્ઞમાણેહિં’ યદિ ઉપર્યુક્ત

ધારણ કરવું નહીં પરંતુ જે સાધુ વૃદ્ધ હોય તથા બાળક હોય અથવા રોગી હોય એવા સાધુએ તો શરીર રક્ષાર્થ ણીવું વસ્ત્ર ધારણ કરવું ‘જા નિગંથી સા ચતારિ સંઘાડીઓ ધારિજ્ઞા’ જે સાધ્વી હોય તેમણે તો ચાર ચાદર ૩૫ વસ્ત્ર ધારણ કરવા એ આદેશમા ‘એગ દુહત્થવિત્થાર’ એક ચાદર એક વસ્ત્ર જે હાથ વિસ્તાર વાળું હોવું જોઈએ કે જે ઉપાશ્રયમા રહેનાર સાધ્વી પહેરે છે તથા ‘દો તિહત્થ વિત્થારાઓ’ જે ચાદર ત્રણ હાથના વિસ્તાર વાળી હોવી જોઈએ. એ જે આદેશમા એક અત્યંત નિર્મળ સ્વચ્છ ચાદરને મિહ્લા ગ્રહણ કાળમા પહેરવી જોઈએ અને ણીવું ત્રણ હાથની ચાદરને વિચાર ભૂમિગમન કરવાના સમયે ધારણ કરાય છે. ‘એગ ચઝહત્થવિત્થાર’ ચોથી ચાદર કે જે ચાર હાથ વિસ્તાર વાળી હોવી જોઈએ તેને અર્થાત્ ચોથી ચાદરને પ્રવચન અને સમવસરણાદિ સમયે ધારણ કરવી. જેનાથી સમય શરીર ઢકાઈ નય એવી ચોથી ચાદર હોવી જોઈએ પરંતુ ‘તહપ્પગારેહિં વત્થેહિં’ જે તેવા પ્રકારના અર્થાત્ ઉપરોક્ત ચાર ચાર ચાદરને પહેરવા છતાં ‘અસંઘિ-

સંસ્થાકૈઃ પરિહૃતૈરપિ પરસ્પરમ્ અસંધીયમાનૈઃ અસંશ્લિષ્ટૈઃ સદ્ભિઃ 'અહપચ્છા એગમેગેન સંસિવિજ્ઞા' અથ પશ્ચાત્ અસંશ્લેષણાનન્તરમ્ એકં વસ્ત્રમ્ એકેન અપરેણ વસ્ત્રેણ સંસીન્યાત્-સૂચ્યાદિના સંશ્લેષયે દિતિભાવઃ ॥ સૂ. ૧ ॥

મૂલમ્—સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા પરં અદ્વજોયણમેરાણ વત્થ-પડિયાણ નો અભિસંધારિજ્ઞ ગમણાણ ॥સૂ. ૨॥

છાયા—સ ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુકી વા પરમ્ અર્દ્ધયોજનમર્યાદાયાઃ વસ્ત્રપ્રતિજ્ઞયા નો અભિ-સંધારયેદ્ ગમનાય ॥ સૂ. ૨ ॥

ટીકા—સમ્પ્રતિ સાધુનાં સાધ્વીનાશ્ચ વસ્ત્રયાચનાર્થમ્ ગમનાર્થવિં નિરૂપયતિ—'સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા' સ ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુકી વા 'પરં અદ્વજોયણમેરાણ' પરમ્ અર્દ્ધયોજન-મર્યાદાયાઃ—અર્દ્ધયોજનાત્તરં ક્ષેત્રં 'વત્થપડિયાણ' વસ્ત્રપ્રતિજ્ઞયા—વસ્ત્રયાચનાર્થમ્ 'નો અભિસં-ધારિજ્ઞ ગમણાણ' નો અભિસંધારયેદ્—મનસિ વિચારયેદ્ ગમનાય—ગન્તું હૃદિ સંકલ્પમપિ ન કુર્યાદિત્યર્થઃ। એતાવતા અર્દ્ધયોજન પર્યન્તમેવ ક્ષેત્રં વસ્ત્રગ્રણાર્થં ગચ્છેદિતિ ફલિતમ્ ॥સૂ. ૨॥

ચાર ચાદરોં કો પહન લેને પર ખી પરસ્પર સંબંધ નહીં હો પાતી હો તો 'અહ પચ્છા એગમેગેન સંસિવિસિજ્ઞા' એક વસ્ત્ર કો દૂસરે વસ્ત્ર સે સી લેના ચાહિયે અર્થાત્ સૂઈ સે પરસ્પર દો ચદરોં કો સીકર જોડ લેના ચાહિયે ક્યોંકિ સંયમકા પાલન કરના સાધ્વી કા મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય હૈ ॥ ૧ ॥

અથ સાધુ ઓર સાધ્વી કો વસ્ત્ર યાચના કરને કે લિયે ગમન કી અવધિ બતલાતે હૈ—

ટીકાર્થ—'સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા, અદ્વ જોયણ મેરાણ' વહ પૂર્વોક્ત ભિક્ષુ-સંયમશીલ સાધુ ઓર ભિક્ષુકી સાધ્વી આધા યોજન સે અધિક ક્ષેત્ર મેં અર્થાત્ દો ક્રોશ સે અધિક દૂર મેં 'વત્થપડિયાણ' વસ્ત્ર કી યાચના કે લિયે 'નો અભિસંધારિજ્ઞા ગમણાણ' મન મેં જાને કા વિચાર નહીં કરે, એતાવતા આધા યોજન કે અન્દર હી કિસી ખી ગામ મેં વસ્ત્ર યાચના કે લિયે સાધુ ઓર

જ્ઞમાણે' પરસ્પર સંબંધિત ન થાય તે। 'અહ પચ્છા એગમેગેન સંસિવિજ્ઞા' એક વસ્ત્રને બીજા વસ્ત્ર સાથે સીવી લેવું. અર્થાત્ સાધ્વી બે આદરેને પરસ્પર સીવીને બેડી લેવી. કેમ કે સંયમનું પાલન કરવું એજ સાધુ સાધ્વીને મુખ્ય ઉદ્દેશ હોય છે. ॥ ૧ ॥

ઉદ્દેશક પહેલે।

હવે સાધુ અને સાધ્વીને વસ્ત્રયાચન કરવા ગમન કરવાની અવધિ સૂત્રકાર બતાવે છે—

ટીકાર્થ—'સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'પરં અદ્વજોયણમેરાણ' અર્થા યોજનથી વધારે ક્ષેત્રમાં અર્થાત્ બે ગાઉથી વધારે દૂર 'વત્થ પડિ-યાણ' વસ્ત્રની યાચના કરવા માટે 'નો અભિસંધારિજ્ઞા ગમણાણ' જવાને। મનમાં વિચાર કરવો નહીં. એટલે કે અર્થા યોજન અર્થાત્ બેગાઉની અંદર જ કોઈપણ ગામમાં વસ્ત્ર

મૂલમ્—સે મિલ્લુ વા મિલ્લુળી વા સે જં પુળ જાણિજ્ઞા અર્સિસ પડિયાણ્ એગં સાહમ્મિયં સમુદિસ્સ પાળાઈં જહા પિંડેસળાણ્ ભાણિ-
યવ્વં, એવં બહવે સાહમ્મિયા એગં સાહમ્મિણિં બહવે સાહમ્મિણીઓ,
બહવે સમળમાહળઅતિહિકિવળવંળીમણ્ સમુદિસ્સ તહેવ પુરિસંતરકડા
જહા પિંડેસળાણ્ ॥સૂ. ૩॥

છાયા—સ મિલ્લુવાં મિલ્લુકી વા સ યત્ પુનઃ જાનીયાત્ અસ્વપ્રતિજ્ઞયા એકં સાધર્મિકં
સમુદિચ્ય પ્રાણાન્ યથા પિઠ્ઠૈવળાયાં મળિતવ્યમ્, એવં વહૂન્ સાધર્મિકાન્, એકા સાધર્મિકીમ્,
બહ્વીઃ સાધર્મિકીઃ, વહૂન્ શ્રમળવ્રાહ્મણાતિથિ કૃપણવનીપકાન્ સમુદિચ્ય તથૈવ પુરુપાન્તરકૃતં
યથા પિઠ્ઠૈવળાયામ્ ॥ સૂ. ૩ ॥

ટીકા—સમ્પ્રતિ પિઠ્ઠૈવળાવત્ વસ્ત્રૈવળાયામપિ આધાકર્મિકદોષમુદિચ્ય નિરૂપયિતુમાહ—
'સે મિલ્લુ વા મિલ્લુળી વા' સ મિલ્લુવાં મિલ્લુકી વા 'સે જં પુળ જાણિજ્ઞા' સ સંયમવાન્
સાધુઃ યત્ પુનઃ એવં વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્ તથથા—'અર્સિસપડિયાણ્ અસ્વપ્રતિજ્ઞયા—અકિ-
ચ્ચનનિર્ધનસાધુનિમિત્તમ્ કચ્ચિત્ શ્રાવકઃ 'એગં સાહમ્મિયં સમુદિસ્સ' એકમ્ સાધર્મિકં સાધું
સમુદિચ્ય 'પાળાઈં જહા પિંડેસળાણ્ ભાણિયવ્વં' પ્રાણાન્ યથા પિઠ્ઠૈવળાયાં મળિતવ્યમ્, તથા
સાધ્વી કો જાનેકા વિચાર કરના ચાહિયે, ક્યોંકિ અર્થ યોજન સે અધિક ક્ષેત્ર
મેં વસ્ત્ર યાચનાર્થ જાને કા સે સંયમ કી વિરાધના હોતી હૈ ઓર સંયમ કા
પાલન કરના હી સુચ્ય કર્તવ્ય હૈ ॥ ૨ ॥

સમ્પ્રતિ પિઠ્ઠૈવળા કે સમાન હી વસ્ત્રૈવળા સેં શ્રી આધાકર્મિક દોષ કો
ઉદેશ કરકે નિરૂપણ કરતે હૈ

ટીકાર્થ—'સે મિલ્લુ વા મિલ્લુળી વા સે જં પુળ જાણિજ્ઞા' વહ પૂર્વોક્ત મિલ્લુ-
સંયમશીલ સાધુ ઓર મિલ્લુકી—સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે જાન લેકિ
'અર્સિસપડિયાણ્' અસ્વ પ્રતિજ્ઞા સે અર્થાત્ અકિચ્ચન—નિર્ધન પરિગ્રહવર્જિત સાધુ કે
નિમિત્ત' કોઈ શ્રદ્ધાલુ શ્રાવક 'એગં સાહમ્મિયં સમુદિસ્સ' એક સાધર્મિક અર્થાત્

યાચના માટે સાધુ અને સાધ્વીએ જુલુ કેમ કે અર્ધા યોજનથી વધારે દૂરના ક્ષેત્રમાં
વસ્ત્ર યાચના માટે જવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે. અને સંયમનું પાલન કરવું એ
સાધુ અને સાધ્વીનું પરમ કર્તવ્ય માનેલ છે. ॥ ૨ ॥

હવે પિઠ્ઠૈવળાની જેમ જ વસ્ત્રૈવળામાં પણ આધાકર્મિક દોષને ઉદ્દેશીને સૂત્રકાર
કથન કરે છે.—

ટીકાર્થ—'સે મિલ્લુ વા મિલ્લુળી વા' તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'સે
જં પુળ જાણિજ્ઞા' એ વક્ષ્યમાણ પ્રકારથી એવું બાણી લે કે 'અર્સિસ પડિયાણ્' અસ્વ પ્રતિજ્ઞાથી
અર્થાત્ નિર્ધન પરિગ્રહનો ત્યાગ કરનારા 'એગં સાહમ્મિયં સમુદિસ્સ' સાધુના નિમિત્તે કોઈ શ્રદ્ધાળુ

સંસ્થાકૈઃ પરિહૃતૈરપિ પરસ્પરસ્મૃ અસંધીયમાનૈઃ અસંશ્લિષ્ટૈઃ સદ્ભિઃ 'અહપચ્છા ઇગમેગેન સંસિવિજ્ઞા' અથ પથાત્ અસંશ્લેષણાનન્તરમ્ એકં વસ્ત્રમ્ એકેન અપરેણ વસ્ત્રેણ સંસીઘ્યાત્-સૂચ્યાદિના સંશ્લેષયે દિતિભાવઃ ॥ સૂ. ૧ ॥

મૂલમ્—સે મિક્કવૂ વા મિક્કવુળી વા પરં અદ્દજોયળમેરાણ વત્થ-પડિયાણ નો અભિસંધારિજ્ઞ ગમણાણ ॥ સૂ. ૨ ॥

છાયા—સ મિક્કુવાં મિક્કુકી વા પરમ્ અર્દ્યોજનમર્યાદાયાઃ વસ્ત્રપ્રતિજ્ઞયા નો અભિ-સંધારયેદ્ ગમનાય ॥ સૂ. ૨ ॥

ટીકા—સમ્પ્રતિ સાધૂનાં સાધ્વીનાંચ વસ્ત્રયાચનાર્થમ્ ગમનાવધિં નિરૂપયતિ—‘સે મિક્કવૂ વા મિક્કવુળી વા’ સ મિક્કુવાં મિક્કુકી વા ‘પરં અદ્દજોયળમેરાણ’ પરમ્ અર્દ્યોજન-મર્યાદાયાઃ—અર્દ્યોજનાત્પરં ક્ષેત્રં ‘વત્થપડિયાણ’ વસ્ત્રપ્રતિજ્ઞયા—વસ્ત્રયાચનાર્થમ્ ‘નો અભિસં-ધારિજ્ઞ ગમણાણ’ નો અભિસંધારયેદ્—મનસિ વિચારયેદ્ ગમનાય—ગન્તું હૃદિ સંકલ્પમપિ ન કુર્યાદિત્યર્થઃ। એતાવતા અર્દ્યોજન પર્યન્તમેવ ક્ષેત્રં વસ્ત્રપ્રણયાર્થં ગચ્છેદિતિ ફલિતમ્ ॥ સૂ. ૨ ॥

ચાર ચાદરોં કો પહન લેને પર ભી પરસ્પર સંબંધ નહીં હો પાતી હો તો ‘અહ પચ્છા ઇગમેગેન સંસિવિજ્ઞા’ એક વસ્ત્ર કો દૂસરે વસ્ત્ર સે સી લેના ચાહિયે અર્થાત્ સૂઈ સે પરસ્પર દો ચદરોં કો સીકર જોડ લેના ચાહિયે ક્યોંકિ સંયમકા પાલન કરના સાધ્વી કા મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય હૈ ॥ ૧ ॥

અવ સાધુ ઔર સાધ્વી કો વસ્ત્ર યાચના કરને કે લિયે ગમન કી અવધિ વતલાતે હૈ—

ટીકાર્થ—‘સે મિક્કવૂ વા મિક્કવુળી વા, અદ્દ જોયળ મેરાણ’ વહ પૂર્વોક્ત મિક્કુ-સંયમશીલ સાધુ ઔર મિક્કુકી સાધ્વી આધા યોજન સે અધિક ક્ષેત્ર મેં અર્થાત્ દો ક્રોશ સે અધિક દૂર મેં ‘વત્થપડિયાણ’ વસ્ત્ર કી યાચના કે લિયે ‘નો અભિસંધારિજ્ઞા ગમણાણ’ મન મેં જાને કા વિચાર નહીં કરે, એતાવતા આધા યોજન કે અન્દર હી કિસી ભી ગામ મેં વસ્ત્ર યાચના કે લિયે સાધુ ઔર

જ્ઞમાણે’ પરસ્પર સંબંધિત ન થાય તો ‘અહ પચ્છા ઇગમેગેન સંસિવિજ્ઞા’ એક વસ્ત્રને બીજા વસ્ત્ર સાથે સીવી લેવું. અર્થાત્ સાધ્વી જે આદરેને પરસ્પર સીવીને બેઠી લેવી. કેમ કે સંયમનું પાલન કરવું એજ સાધુ સાધ્વીના મુખ્ય ઉદ્દેશ હોય છે. ॥ ૧ ॥

ઉદ્દેશક પહેલો

હવે સાધુ અને સાધ્વીને વસ્ત્રયાચન કરવા ગમન કરવાની અવધિ સૂત્રકાર બતાવે છે—

ટીકાર્થ—‘સે મિક્કવૂ વા મિક્કવુળી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘પર અદ્દજોયળમેરાણ’ અર્થા યોજનથી વધારે ક્ષેત્રમાં અર્થાત્ જે ગાઉથી વધારે દૂર ‘વત્થ પડિ-યાણ’ વસ્ત્રની યાચના કરવા માટે ‘નો અભિસંધારિજ્ઞા ગમણાણ’ જવાનો મનમાં વિચાર કરવો નહીં. એટલે કે અર્ધા યોજન અર્થાત્ બેગાઉની અંદર જ કોઈપણ ગામમાં વસ્ત્ર

મૂલ્ય-સે મિલ્લુ વા મિલ્લુણી વા સે જં પુણ જાણિજ્ઞા અર્સિસ પઢિયાણ એગં સાહમ્મિયં સમુદિસ્સ પાણાઈં જહા પિંઢેસણાણ માણિ-
યવ્વં, એવં બહવે સાહમ્મિયા એગં સાહમ્મિણિં બહવે સાહમ્મિણીઓ,
બહવે સમણમાહણઅતિહિકિલ્લણંણીસણ સમુદિસ્સ તહેવ પુરિસંતરકડા
જહા પિંઢેસણાણ ॥સૂ. ૩॥

હાયા-સ મિલ્લુવાં મિલ્લુકી વા સ યત્ પુનઃ જાનીયાત્ અસ્વપ્રતિજ્ઞયા એકં સાધર્મિકં
સમુદિશ્ય પ્રાણાન્ યથા પિંઢૈષ્ણાયાં મણિતવ્યમ્, એવં વહૂન્ સાધર્મિકાન્, એકાં સાધર્મિકીમ્,
બહ્વીઃ સાધર્મિકીઃ, વહૂન્ શ્રમણત્રાહ્મણાતિથિ કૃપણવનીપકાન્ સમુદિશ્ય તથૈવ પુરુષાન્તરકૃતં
યથા પિંઢૈષ્ણાયામ્ ॥ સૂ. ૩ ॥

ટીકા-સમ્પ્રતિ પિંઢૈષ્ણાવત્ વચ્ચૈષ્ણાયામપિ આધાકર્મિકદોષમુદિશ્ય નિરૂપયિતુમાહ-
'સે મિલ્લુ વા મિલ્લુણી વા' સ મિલ્લુવાં મિલ્લુકી વા 'સે જં પુણ જાણિજ્ઞા' સ સંયમવાન્
સાધુઃ યત્ પુનઃ એવં વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્ તદ્યથા-'અર્સિસપઢિયાણ અસ્વપ્રતિજ્ઞયા-અકિ-
ચ્ચનનિર્ધનસાધુનિમિત્તમ્ કથિત્ શ્રાવકઃ 'એગં સાહમ્મિયં સમુદિસ્સ' એકમ્ સાધર્મિકં સાધું
સમુદિશ્ય 'પાણાઈં જહા પિંઢેસણાણ માણિયવ્વં' પ્રાણાન્ યથા પિંઢૈષ્ણાયાં મણિતવ્યમ્, તથા
સાધ્વી કો જાનેકા વિચાર કરના યોગ્ય, ક્યોંકિ અર્ધ યોજન સે અધિક ક્ષેત્ર
મેં વચ્ચ યાચનાર્થ જાને કા સે સંયમ કી વિરાધના હોતી હૈ ઓર સંયમ કા
પાલન કરના હી મુખ્ય કર્તવ્ય હૈ ॥ ૨ ॥

સમ્પ્રતિ પિંઢૈષ્ણા કે સમાન હી વચ્ચૈષ્ણા સેં બી આધાકર્મિક દોષ કો
વહેશ કરકે નિરૂપણ કરતે હૈ

ટીકાર્થ-'સે મિલ્લુ વા મિલ્લુણી વા સે જં પુણ જાણિજ્ઞા' વહુ પૂર્વોક્ત મિલ્લુ-
સંયમશીલ સાધુ ઓર મિલ્લુકી-સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે જાન લેકિ
'અર્સિસપઢિયાણ' અસ્વ પ્રતિજ્ઞા સે અર્થાત્ અકિચ્ચન-નિર્ધન પરિગ્રહવર્જિત સાધુ કે
નિમિત્ત' કોઈ શ્રદ્ધાલુ શ્રાવક 'એગં સાહમ્મિયં સમુદિસ્સ' એક સાધર્મિક અર્થાત્

યાચના માટે સાધુ અને સાધ્વીએ જુલુ કેમ કે અર્ધા યોજનથી વધારે દૂરના ક્ષેત્રમાં
વત્ર યાચના માટે જવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે. અને સંયમનું પાલન કરવું એ
સાધુ અને સાધ્વીનું પરમ કર્તવ્ય માનેલ છે. ॥ ૨ ॥

હવે પિંઢૈષ્ણાની જેમ જ વચ્ચૈષ્ણામાં પણ આધાકર્મિક દોષને ઉદ્દેશીને સ્વકાર
કથન કરે છે.-

ટીકાર્થ-'સે મિલ્લુ વા મિલ્લુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'સે
જં પુણ જાણિજ્ઞા' એ વક્ષ્યમાણ પ્રકારથી એવું બાણી લે કે 'અર્સિસ પઢિયાણ' અસ્વ પ્રતિજ્ઞાથી
અર્થાત્ નિર્ધન પરિગ્રહનો ત્યાગ કરનારા 'એગં સાહમ્મિય સમુદિસ્સ' સાધુના નિમિત્તે કોઈ શ્રદ્ધાળુ

च प्राणिनः भूतानि जीवान् सत्त्वान् समारभ्य समुद्दिश्य क्रीतं प्रामित्यम् आच्छिन्नम् अनि-
सृष्टम् अभ्याहृतम् आहृत्य वस्त्रं ददाति तत् तथाप्रकारं वस्त्रं पुरुषान्तरस्वीकृतम् अपुरुषान्तर
स्वीकृतं वा वह्निर्निर्गतम् वा अनिर्गतं वा आत्मार्थिकं वा अनात्मार्थिकं वा परिशुक्तम् अपरि-
शुक्तम् वा आसेवितम् अनासेवितं वा अप्राप्तुकं यावद् अनेपणीयं साधुः मन्थमानो नो प्रति-
गृहीयात्, 'एवं बहवे' साहम्मिया' एवम्-उत्तरीत्या वहन् साधर्मिकान् साधून् समुद्दिश्य
प्राणान् भूतानि जीवान् सत्त्वान् समारभ्य समुद्दिश्य क्रीतं प्रामित्यम् आच्छिन्नम् अनिसृष्टम्
अभ्याहृतम् वस्त्रम् आहृत्य कथित् श्रावको यदि ददाति तर्हि तथाप्रकारं वस्त्रम् पुरुषान्तर-
स्वीकृतम् अपुरुषान्तरस्वीकृतं वा वह्निर्निर्गतं वा अनिर्गतं वा आत्मार्थिकं वा अनात्मार्थिकं
वा परिशुक्तम् अपरिशुक्तं वा आसेवितम् अनासेवितं वा अप्राप्तुकम् अनेपणीयं मत्वा साधवो

एक जैन साधु को उद्देश करके 'पाणाइं जहा पिंडेसणाए भाणियव्वं' पूर्वोक्त
पिण्डैषणा के अनुसार प्राणीयों को एवं भूतों को तथा जीवों को और सत्त्वों को
समारम्भ करके अर्थात् संरम्भ आरम्भ और समारम्भ करके वस्त्र को खरीदता
है या उधार पैचा लेना है या छीन लेना है अथवा स्वामी की अनुमति के बिना
ही अविभक्त होने पर भी ले लेता है तथा कहीं से लाकर देता है तो इस प्रकार
के वस्त्र को चाहे पुरुषान्तर कृत हो अथवा अपुरुषान्तर कृत हो अर्थात् वह वस्त्र
दाता से भिन्न पुरुष से ही बनाया गया हो या लाया गया है या स्वीकार किया
गया हो या नहीं स्वीकार किया गया हो अथवा दाता पुरुष से ही बनाया गया
या लाया गया हो तो नहीं लेना चाहिये एवं वह वस्त्र बाहर भी व्यवहार में
लाया गया हो या नहीं लाया गया हो तथा श्रावक ने अपने लिये बनाया हो या
अपने लिये मङ्गवाया हो अथवा अपने लिये नहीं बनवाया हो या नहीं मंगवाया
हो एवं वह वस्त्र परिशुक्त हो या अपरिशुक्त हो एतावता उपयोग में लाया गया

अथक् ओक जैन साधुने उद्देशाने 'पाणाइ जहा पिंडेसणाए भाणियव्वं' पूर्वोक्त पिण्डैषणाना
कथनानुसार प्राणियोने तथा भूतोने तथा जिवोने अने सत्त्वोने समारभ करीने अर्थात्
आरभ समारभ अने संरभ करीने वस्त्रने भरी हे अथवा उधार ले के जुटवी ले
अथवा भालिकनी सम्भति शिवाय न वगर वेचायेल होवा छता पणु लछ ले तथा
कथाकथी लावीने आपे तो आवा प्रकारना वस्त्रने आडे तो ते पुद्गलान्तर कृत होय
अथवा अपुद्गलान्तर कृत होय अर्थात् ते वस्त्र दाताथी अन्य रूपे अनावेल होय के
लावेल होय के स्वीकार करेल होय अथवा स्वीकारेल न होय अथवा दाता पुद्गल न
अनावेल होय के लावेल होय तो ते देवा नहीं अने ते वस्त्र गहार व्यवहारमा पणु
लाववामा आवेल होय अगर व्यवहारमा न लावेल होय तथा श्रावकें पोताने माटे
न अनावेल होय के पोताना माटे मगावेल होय अगर पोताने माटे न अनावेल होय
के पोताने माटे न मगावेल होय अने ते वस्त्र परिशुक्त होय के परिशुक्त न होय

हो चाहे नहीं लाया गया हो एवं वह वस्त्र आसेवित हो या अनासेवित हो अर्थात् पहना गया हो या नहीं पहना गया हो किन्तु उस प्रकार के वस्त्र को अप्राप्तुक सचित्त तथा अनेपणीय आधाकर्मादि दोषों से युक्त समझ कर साधु को नहि लेना चाहिये अन्यथा इस तरह के वस्त्रों को लेने से साधु को संयम की विराधना होगी इसलिये संयम नियम व्रतादि का पालन करने वाले साधु को पूरा ध्यान रखना चाहिये कि एक साधु को लक्ष्य कर वस्त्र देने के लिये अनेकों प्राणी-भूत जीव और सत्त्वों को सता कर जिस किसी भी तरह खरीद कर या उधार पैसा लेकर या उपर्युक्त रीति से वस्त्र को लाकर यदि आवक साधु को देना चाहे तो उस वस्त्र को नहीं लेना चाहिये 'एवं बहवे साहम्मिया' इस प्रकार उक्तरीति से बहुत से साधर्मिक-संयमशील साधुओं को उद्देशकर यदि प्राणियों को भूतों को एवं जीवों को तथा सत्त्वों को समारम्भादि करके अर्थात् अनेकों प्राणीभूत जीव सत्त्वों को सता कर यदि वस्त्रों को कोई अद्वालु आवक खरीदता हो या खरीद किया हो या उधार पैसा लेता हो या रूपया उधार लेकर वस्त्रों को खरीद कर लाया हो या लाकर देता हो या किसी से जबरदस्ती छीनकर लाया हो या दूसरे किसी से छीन कर साधु और साध्वी को देता हो अथवा अनेक स्वामिक याने बहुत जिस वस्त्र के मालिक याने अधिकारी हैं उनकी अनुमति या स्वीकृति के बिनाही केवल अपने ही विचार से कोई आवक उक्त अनिसृष्ट अविभक्त

अष्टके के उपयोगमां लेवाभा आवेल होय के उपयोगमां लेवाभा आवेल न होय अने ते वस्त्र आसेवित होय अजर अनासेवित होय अथवा पड़ेरावेल होय के पड़ेरावेल न होय परतु जेवा प्रकारना वस्त्र अप्राप्तुक सचित्त तथा अनेपणीय आधाकर्मादि दोषाधी युक्त समझने साधु के साध्वीजे लेवा नही जेवा प्रकारना वस्त्र लेवाधी साधु के साध्वीने संयमनी विराधना थाय छे. तेथी संयम नियम व्रतादिनु पालन करवावाणा साधु अने साध्वीजे संयम पालन भाटे पूण ध्यान आपवु जेछिजे. के अेक साधुने उद्देशीने वस्त्र आपवा भाटे अनेक प्राणी, भूत, एव अने सत्त्वोने सतावीने जेमे ते प्रकारधी भरीहीने के छीना पैसा लधने के उधार राणीने पूर्वोक्त रीने वस्त्र लावीने श्रावक जे साधु के साध्वीने आपे तो तेवा वस्त्र लेवा नही 'एवं बहवे साहम्मिया' जेअ प्रमाणे धष्ठा साधर्मिक जैन साधुजोने उद्देशीने जे प्राणियोने तथा भूतोने तथा एवोने के सत्त्वोने समारम्भादि करीने अर्थात् अनेक प्राणी, एवो अने सत्त्वोने सतावीने जे केअ श्रावके वस्त्र भरीहेल होय के भरीह करता होय छीना पैसा लधने वस्त्र देता होय अथवा उधार राणीने वस्त्रो लावेल होय के लावीने आपता होय अथवा कोछनी पासेधी जगराधधी छीनवीने लावेल होय अने ते साधु के साध्वीने आपता होय अथवा धष्ठा जेना भादिह होय के ह्छकार होय ते सधणानी सम्मति विना जे केवण पोताना

પ્રતિગૃહ્ણીયુ એવમ્ 'एगं साहस्रिणि' एकाम् साधर्मिकीं साध्वीम् समुद्दिश्य कश्चित् श्रावको यदि प्राणान् भूदानि जीवान् सत्त्वान् समारभ्य समुद्दिश्य क्रीतम् वस्त्रम् आहत्य ददाति तर्हि तथाप्रकारं वस्त्रं यावत् अप्राप्तुकम् अनेषणीयं मत्वा साध्वी न प्रतिगૃહ્ણીयात्, એવમ્ 'बहवे वस्त्रां को लाकर साधुओं को देवे तो उस वस्त्रको नहीं लेना चाहिये, एवं बह वस्त्र यदि अभ्याहृत हो-कहीं से अपहरण कर लाया गया हो और लाकर वह श्रावक यदि साधुओं को दे तो इस प्रकार खरीदे गये या उधार पैसा के रूप में लाये गये एवं ऊपर वर्णित उक्त प्रकार के वस्त्र को पुरुषान्तर स्वीकृत होने पर या पुरुषान्तर स्वीकृत नहीं होने पर या बाहर व्यवहार में लाये जाने पर या नहीं लाये जाने पर या आत्मार्थिक होने पर अथवा आत्मार्थिक नहीं होने पर एवं परिभुक्त होने पर या नहीं होने पर एवं आसेवित होने पर या आसेवित नहीं होने पर भी उस वस्त्र को अप्राप्तुक सच्चित्त समझ कर तथा अनेषणीय अधाकर्मादि दोषों से युक्त मानते हुए साधुओं को नहीं लेना चाहिये, अन्यथा इस तरह के उपयुक्त वस्त्र को लेने से संयम की विराधना होगी, इसी तरह 'एगं साहस्रिणि' एक साधर्मिकी-जैन साध्वी को उद्देशकर यदि कोई श्रावक अनेक प्राणी को तथा भूतों को एवं जीवों को एवं अनेक सत्त्वों का समारम्भादि करके सत्ताकर उक्त प्रकार के वस्त्र को खरीद कर या उत्तरीति से लाकर दे तो उस प्रकारके वस्त्र को यावत्-उत्तरीति से अप्राप्तुकसच्चित्त तथा अनेषणीय आधाकर्मादि दोषों से युक्त समझ कर साध्वी को नहीं लेना चाहिये इस प्रकार यदि 'बहवे साहस्रिणीओ' बहुतों जैन साध्वियों को लक्ष्यकर यदि कोई

જ વિચારથી કેઇ શ્રાવક ઉક્ત પ્રકારના અનિસૃષ્ટ અર્થાત્ વગર વેંચાયેલ વસ્ત્રોને લાવીને સાધુ કે સાધ્વીને આપે તો એવા વસ્ત્ર લેવા નહીં. અને તે વસ્ત્ર જો કયાકથી ચોરીથી લાવેલ હોય અને તે લાવીને શ્રાવક જો સાધુઓને આપે તો આવા પ્રકારથી ખરીદાયેલ કે ઉધાર રાખીને ખરીદેલ કે ઉછીના લઇને ખરીદેલ તથા ઉપરોક્ત કથનાનુસારના વસ્ત્રોને પુરુષાન્તર સ્વીકૃત હોય અગર પુરુષાન્તર સ્વીકૃત ન હોય અથવા બહાર વ્યવહારમાં લાવેલ હોય અગર ન લાવેલ હોય અથવા આત્માર્થિક હોય કે આત્માર્થિક ન હોય તથા પરિભુક્ત હોય કે પરિભુક્ત ન હોય તો પણ જો વસ્ત્રને અપ્રાપ્તુક સચિત્ત સમજીને તથા અનેષણીય-આધાકર્માદિ દોષોથી યુક્ત માનીને સાધુઓએ કે સાધ્વીઓએ લેવા નહીં કારણ કે આવા પ્રકારના ઉપરોક્ત વસ્ત્રોને લેવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે. જોજ પ્રમાણે 'एगं साहस्रिणि' એક સાધર્મિકી જૈન સાધ્વીને ઉદ્દેશીને જો કેઇ શ્રાવક અનેક પ્રાણીઓને તથા ભૂતોના અને જીવોના અને અનેક સત્ત્વોના સમારંભાદિ કરીને અર્થાત્ સત્તાવીને ઉક્ત પ્રકારના વસ્ત્રને ખરીદીને અગર પૂર્વોક્ત પ્રકારે લઇને સાધ્વીને આપે તો એવા પ્રકારના વસ્ત્રોને યાવત્ ઉક્ત રીતે અપ્રાપ્તુક-સચિત્ત તથા અનેષણીય-આધાકર્માદિ દોષોથી યુક્ત

સાહમ્મિણીઓ' વહી: સાધર્મિકી: સાધ્વી: સમુદ્દિશ્ય યદિ કશ્ચિત્ શ્રાવક: પ્રાણાન્ ભૂતાનિ જીવાન્ સત્તાન્ સમારભ્ય સમુદ્દિશ્ય ક્રીતં વસ્ત્રમ્ આહૃત્ય દદાતિ તર્હિ તથાપ્રકારં વસ્ત્રં યાવદ્ અપ્રાસુકમ્ અનેષણીયં મત્ત્યા સાધ્વ્યો ન પ્રતિગૃહ્ણીયુ: एवं 'વહવે સમણમાહ્ણઅતિહિકિવણ-વણીમણ સમુદ્દિસ્સ' વહન્ શ્રમણબ્રાહ્મણઅતિથિકૃપણવનીપકાન્-ચરકશાક્યપ્રભૃતિ મિશ્રુક-દ્વિજરૂપબ્રાહ્મણ-અભ્યાગતરૂપાતિથિ-દીનહીનાકિશ્ચનદરિદ્રપ્રભૃતિ કૃપણ-અપાઙ્ગ યાચકરૂપ વનોપકાન્ એકૈકં સમુદ્દિશ્ય 'તહેવ પુરિસતરકઢા જહા પિંડેસણા' તથૈવ-પિંડૈષણોક્તરીત્યૈવ એકૈકં પ્રાણાન્ ભૂતાનિ જીવાન્ સત્તાન્ સમારભ્ય સમુદ્દિશ્ય ક્રીતમ્ આસેવિતમ્ પુરુષાન્તર-સ્વીકૃતમપિ વસ્ત્રમ્ અપ્રાસુકમ્ અનેષણીયં મન્યમાન: સાધુ: યથા પિંડૈષણાયામૃત્તં તથૈવ નો પ્રતિગૃહ્ણીયા દિતિ ભાવ: ॥ સૂ ૩ ॥

શ્રદ્ધાલુ શ્રાવક અનેક પ્રાણિયોં ભૂતોં જીવોં તથા સત્ત્વોં કો કષ્ટ દેતે હુણ વસ્ત્રાં કો ચરીદ કર યા ઉક્તરીતિ સે પૈસા ઉધાર લેકર જિસ કિસીં મીં ઉપયુક્તરીતિ સે વસ્ત્રોંકો લાકર સાધ્વિયોં કો દે તો ઉસ પ્રકાર કે વસ્ત્રોં કો ઉક્તરીતિ સે અપ્રા-સુક-સચિત્ત તથા આધાકર્માદિ દોષોં સે યુક્ત સમજકર જૈન સાધ્વિયોં કો નહીં લેનાં ચાહિયે અન્યથા લેને પર સંયમ કી વિરાધના હોગી, હસ તરહ 'વહવે સમણ માહ્ણઅતિહિકિવણવણીમણ સમુદ્દિસ્સ' અનેકોં ચરક શાક્ય પ્રભૃતિ શ્રમણોં કો તથા બ્રાહ્મણોં કો એવં અતિથિ-અભ્યાગતોં કો તથા કૃપણ-દીન હીન અકિશ્ચન દરિદ્રોં કો તથા વનીપક લઙ્કરે લૂલ્હે અપઙ્ગાદિ રૂપ યાચકોં કો લક્ષ્યકર પિંડૈષણા કી તરહ હી વસ્ત્રૈષણા મેં મીં અનેક પ્રાણીં ભૂત-જીવ સત્ત્વોં કો સતાકર યદિ કોઈ શ્રદ્ધાલુ શ્રાવક ઉક્તરીતિ સે લાકર સાધુકો દેનાં ચાહે તો 'તહેવ પુરિસંતર-કઢા જહા પિંડેસણા' ઉસ પ્રકાર કે પુરુષાન્તર સ્વીકૃત હોને પર મીં અપ્રાસુક-

સમજીને સાધ્વીએ તે લેવા નહીં એજ પ્રમાણે 'વહવે સાહમ્મિણીઓ' ઘણી જૈન સાધ્વીઓને ઉદેશીને જો કોઈ શ્રદ્ધાળુ શ્રાવક અનેક પ્રાણિયોને ભૂતોં જીવોં તથા સત્ત્વોને કષ્ટ આપીને વસ્ત્રોને ખરીદીને અગર પૂર્વોક્ત કથન પ્રમાણે ઉધાર લઈને કે પૈસા ઉછીના લઈને કોઈ પણ ઉપર વસ્ત્રવેદ રીતે વસ્ત્રો લાવીને સાધ્વીઓને આપે તો એવા પ્રકારના વસ્ત્રોને ઉક્ત રીતે અપ્રાસુક-સચિત્ત તથા આધાકર્માદિ દોષવાળા સમજીને સાધ્વીઓએ તે લેવા નહીં. અગર લેતો સયમની વિરાધના લાગે છે. એજ પ્રમાણે 'વહવે સમણમાહ્ણઅતિહિકિવણ-વણીમણ સમુદ્દિસ્સ' અનેક ચરક શાક્ય વિગેરે શ્રમણોને તથા બ્રાહ્મણોને તથા અતિથિ અભ્યાગતોને તથા કૃપણ-દીનહીન નિર્ધન દરિદ્રોને તથા લંગડા લૂલા અંગવાળા યાચકોને ઉદેશીને 'તહેવ પુરિસતરકઢા જહા પિંડેસણા' પિંડૈષણાના કથન પ્રમાણે વસ્ત્રૈષણામાં પણ અનેક પ્રાણિ, ભૂત જીવ, સત્ત્વોને પીડા કરીને જો કોઈ શ્રદ્ધાળુ શ્રાવક ઉક્ત પ્રકારે લાવીને સાધુને આપના ધારે તો એવા પ્રકારના વસ્ત્રો પુરુષાન્તર સ્વીકૃત હોય તો પણ અપ્રાસુક-

મૂલ્મ-સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા
અસંજણે ભિક્ષુપડિયાણે કીયં વા ધોયં વા રત્તં વા ઘટ્ટં વા મટ્ટં વા
પધૂમિયં વા તહપ્પગારં વત્થં અપુરિસંતરકકં જાવ નો પડિગાહિજ્ઞા,
અહ પુણ એવં જાણિજ્ઞા પુરિસંતરકકં જાવ પડિગાહિજ્ઞા, ॥ સૂ ૪ ॥

છાયા-સ ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુકી વા સ યત્ પુનરેવં જાનીયાત્-અસંયતેન ભિક્ષુપ્રતિજ્ઞયા ક્રીતં
વા ધૌતં વા રક્તં વા ઘટ્ટં વા મટ્ટં વા સંપ્રધૂપિતં વા તથાપ્રકારં વસ્ત્રમ્ અપુરુપાન્તરકૃતં યાવદ્
નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ અથ પુનરેવં જાનીયાત્ પુરુપાન્તરકૃતં યાવત્ પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ ॥ સૂ ૪ ॥

ટીકા-સમ્પ્રતિ ઉત્તરગુણાન્ અધિકૃત્ય નિરૂપયિતુમાહ-‘સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા’
સ ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુકી વા ‘સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા’ સ સંયમશીલો સાધુઃ સાધ્વી વા યત્ પુનઃ
એવં વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્ ‘અસંજણે ભિક્ષુપડિયાણે’ અસંયતેન શ્રાવકેણ કેનચિત્ ભિક્ષુ-
પ્રતિજ્ઞયા સાધુનિમિત્તમ્ ‘કીયં વા ધોયં વા રત્તં વા ઘટ્ટં વા મટ્ટં વા’ ક્રીતં વા ધૌતં વા ધાવિતં
સચિત્ત તથા અનેષણીય-આધાકર્માદિ દોષો સે યુક્ત સમદ્ધ કર નહીં લેના ચાહિયે,
અન્યથા હસ પ્રકાર કે વસ્ત્ર કો લેને પર સંયમ કી વિરાધના હોગી ॥ ૩ ॥

અવ ઉત્તર ગુણો કો લક્ષ્યકર વતલાતે હૈં

ટીકાર્થ-‘સે ભિક્ષૂ વા, ભિક્ષુણી વા, સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા’ વહ પૂર્વોક્ત
ભિક્ષુ-સંયમશીલ સાધુ ઓર ભિક્ષુકી સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે જાનલે
કિ ‘અસંજણે ભિક્ષુપડિયાણે’ કિસી અસંયત શ્રાવક ને ભિક્ષુકી પ્રતિજ્ઞા સે
અર્થાત્ સાધુ કે નિમિત્ત સે વસ્ત્રો કો ‘કીયં વા’ ખરીદ કિયા હૈ ઓર ‘ધોયં વા’
:ખરીદ કર ધોયા હૈ અર્થાત્ ધોકર સાફસુથરા સ્વચ્છ કિયા હૈ યા ‘રત્તં વા’
રક્તન દ્રવ્ય સે-રંગ સે રંગકર રક્ત કિયા હૈ યા ‘ઘટ્ટં વા’ ઘર્ષણ કર સરલ કોમલ
યા સીધા કિયા હૈ યા ‘મટ્ટં વા’ મૃષ્ટ-શુદ્ધ કિયા હૈ તથા ‘સંપધૂમિયં વા’ સુગ-

સચિત્ત તથા અનેષણીય આધાકર્માદિ દોષોથી યુક્ત સમજીને તે લેવા નહીં કારણ કે
એવા પ્રકારના વસ્ત્રોને લેવાથી સયમની વિરાધના થાય છે. ॥ સૂ ૩ ॥

હવે ઉત્તરગુણને ઉદ્દેશીને સુત્રકાર કથન કરે છે-

ટીકાર્થ-‘સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા’ પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘સે જં
પુણ એવં જાણિજ્ઞા’ એ આ વક્ષ્યમાણ રીતે બાણે કે-‘અસંજણે ભિક્ષુપડિયાણે’ કોઈ શ્રાવકે
‘સાધુના નિમિત્તે ‘કીયં વા’ ધોયં વા, રત્તં વા’ વસ્ત્રને ખરીદું હોય અને ધોયું હોય
‘અર્થાત્ સાધુના નિમિત્તે વસ્ત્રને ખરીદું હોય અને ખરીદીને ધોયું હોય અથવા ધોઈને
સાફસુદ્ધ કરેલ હોય અથવા રંગન દ્રવ્યથી અર્થાત્ રંગથી રંગીને રાખ્યું હોય અથવા ‘ઘટ્ટં
વા’ મટ્ટં વા, સંપધૂમિયં વા’ ઘર્ષણ કરીને સરલ, કોમળ, અથવા સીધું કરેલ હોય અથવા
મૃષ્ટ-શુદ્ધ કરેલ હોય તથા સુગંધવાળા ધૂપ વિગેરેથી સુવાસિત કરવામા આવેલ હોય એવા

प्रक्षाल्य स्वच्छीकृतम्, रक्तं वा रञ्जनद्रव्येण रागेण रक्तीकृतं, घृष्टं वा घर्षणेन सरलीकृतं मृष्टं वा 'संप्रधूमियं वा' संप्रधूपितं वा सुगन्धिद्रव्येण धूपादिना सुवासितं वा 'तहप्पगारं वत्थं' तथाप्रकारं-तथाविधम् क्रीतादिरूपं वस्त्रं 'अपुरिसंतरकडं' अपुरुषान्तरकृतम् न पुरुषान्तरेण स्वीकृतम् 'जाव' यावद् अप्रासुकम् अनेषणीयं मन्यमानः साधुः साध्वी 'नो पडिगाहिज्जा' नो प्रतिगृह्णीयात्, तथाविधवस्त्रस्य पुरुषान्तरेण अस्वीकृतत्वाद् उत्तरगुणरहितत्वेन तद्ग्रहणे संयमविराधना स्यात्, अथ कीदृशं तथाविधं वस्त्रं गृह्णीयादित्याह--'अह पुण एवं जाणिज्जा' अथ-यदि पुनः एवम्-वक्ष्यमाणरूपं वस्त्रं जानीयात् तद्यथा--'पुरिसंतरकडं जाव पडिगाहिज्जा' पुरुषान्तरकृतं पुरुषान्तरेण स्वीकृतं तद् वस्त्रं यावद् वह्निर्निहतम् आत्मार्थिकम्

न्धित धूपादि द्रव्य से सुवासित किया है तो 'तहप्पगार वत्थं' इस प्रकारके क्रीत-खरीदे गये या प्रक्षालित किये गये या रक्त किये गये एवं घर्षण से कोमल तथा मृष्ट-शुद्ध किये गये तथा सुगन्धित धूपादि से सुवासित किये गये वस्त्रको 'अपुरिसंतरकडं जाव' पुरुषान्तर कृत नहीं होने से अर्थात् दाता से भिन्न पुरुषों द्वारा स्वीकृत नहीं होने के कारण अप्रासुक सचित्त तथा अनेषणीय-आधाकर्मादि दोषों से युक्त समझकर 'नो पडिगाहिज्जा' साधु और साध्वी नहीं ग्रहण करे क्योंकि इस प्रकार का वस्त्र पुरुषान्तर से स्वीकृत नहीं होने के कारण उत्तर गुण रहित होने से उस को ग्रहण करने पर संयमकी विराधना होगी इसलिये इस प्रकार का पुरुषान्तर से अस्वीकृत वस्त्र को आधाकर्मादि दोष युक्त होने से नहीं लेना चाहिये क्योंकि संयम का पालन करना परम कर्तव्य माना गया है

अब साधु और साध्वी को किस प्रकार का वस्त्र ग्रहण करना चाहिये यह बतलाते हैं 'अहपुण एवं जाणिज्जा' यदि वह साधु और साध्वी यदि ऐसे वक्ष्यमाणरूप से वस्त्र को जानले कि यह वस्त्र 'पुरिसंतरकडं जाव पडिगाहिज्जा' पुरुषा

पुरुषान्तर स्वीकृत न होय तो अर्थात् दाताथी अन्य पुरुषों द्वारा स्वीकारेक्ष न होवाने कारणे अप्रासुक सचित्त- तथा अनेषणीय आधाकर्मादि दोषोथी युक्त समझने साधु अने ओ अहपुण करवा नही. कैम के आ प्रकारना वस्त्र पुरुषान्तरथी स्वीकृत न होवाना कारणे उत्तरगुण रहित होवाथी तेने अहपुण करवाथी संयमनी विराधना थायछे. तेथी 'तहप्पगारं वत्थं अपुरिसंतरकडं जाव' आवा प्रकारना वस्त्र पुरुषान्तरथी स्वीकृत न होवाथी उत्तरगुण रहित होवाथी तेने अहपुण करवाथी संयमनी विराधना थाय छे. तेथी तेवा प्रकारना पुरुषान्तरथी स्वीकृत नही ओवा वस्त्र आधाकर्मादि दोष युक्त होवाथी 'नो पडिगाहिज्जा' ते लेवा नही' कैम के संयमतु पालन करवु ओ साधुतु परम कर्तव्य मानवामा आवेल छे.

हने साधु अने साध्वीओ केवा प्रकारना वस्त्रो अहपुण करवा ते कथन करवामा आवे छे. 'अह पुण एवं जाणिज्जा' ओ ते साधु अने साध्वी आ वक्ष्यमाण रीते वस्त्रने ओओ के- 'पुरिसंतरकडं जाव पडिगाहिज्जा' आ वस्त्र पुरुषान्तरे स्वीकृत करी लीधेल छे. अर्थात्

परिशुक्तम् आसेवितम् प्रासुकम् एषणीयम् वर्तते तर्हि प्रतिगृह्णीयात् ॥ एतावता साधुमुद्दिश्य
 श्रावकेण क्रीतधौतादिकं वस्त्रं यदि पुरुषान्तरेण न स्वीकृतं तर्हि साधुः साध्वी वा तद् वस्त्रं
 न प्रतिगृह्णीयात् किन्तु तथाविधमपि वस्त्रं यदि पुरुषान्तरेण स्वीकृतं वर्तते इति जानीयात्
 तर्हि प्रतिगृह्णीयादिति फलितम्, तद्वस्त्रस्य पुरुषान्तरस्वीकृतादि उत्तरगुणसहितत्वेन तद्
 ग्रहणे साधूनां साध्वीनाञ्च संयमविराधना न संभवतीति बोध्यम् ॥ सू० ४ ॥

न्तर से स्वीकृत हो चुका है अर्थात् दाता से भिन्न किसी दूसरे पुरुषने इस
 वस्त्र को स्वीकार कर लिया है तथा यावत्-वाहर भी लाया गया है अर्थात्
 संसार के बाह्यव्यवहार में भी यह वस्त्र लाया जा चुका है एवं दाता श्रावक ने
 अपने लिये ही इस वस्त्र को मंगवाया है या लाया गया है और यह वस्त्र परि
 शुक्त भी हो चुका है अर्थात् इस वस्त्र का उपयोग भी हो चुका है और आ-
 सेवित भी हो चुका है अर्थात् पहना भी गया है ऐसा यदि साधु और साध्वी
 जान ले तो इस प्रकार का वस्त्र प्रासुक अचित्त तथा एषणीय-आधाकर्मादि दोषों
 से रहित होने से ग्रहण कर लेना चाहिये । इस सूत्र का तात्पर्य यह है कि यदि उस
 वस्त्र को श्रावकने खरीद किया है और धोकर साफ सुथरा भी किया है किन्तु
 वह वस्त्र यदि पुरुषान्तर से स्वीकृत नहीं है तो साधु और साध्वी को उस वस्त्र
 का ग्रहण नहीं करना चाहिये किन्तु यदि साधु और साध्वी को ऐसा पता लग
 जाय कि इस वस्त्र को श्रावको से खरीदे गये एवं प्रक्षालित होने पर भी पुरुषा
 न्तर से स्वीकृत हो चुकने के कारण पुरुषान्तर स्वीकृतादि उत्तर गुण युक्त होने से
 आधाकर्मादि दोष रहित समझ कर ग्रहण कर लेना चाहिये क्योंकि इस प्रकारके
 उत्तर गुण युक्त वस्त्र को ग्रहण करने से संयम की विराधना नहीं होती है ॥ सू. ४ ॥

दातानीं पासेवी अन्ये केषां जीम पुंशे ये वस्त्रे स्वीकृताः क्षीयैः डाय यावत् पहर पशु
 दावेः डाय अर्थात् संसारना बाह्यव्यवहारमा पशु आ वस्त्र आवी गयेः छे. तथा
 दाता श्रावके पोताने भाटे न आ वस्त्रो भंगावेः डाय अथवा दावेः डाय अने ते
 वस्त्र परिशुक्त डाय अर्थात् ये वस्त्रनो उपयोग पशु यथ गयेः डाय तथा आसेवित पशु
 डाय अर्थात् पडेरवामां आवी गयेः डाय ये रीते साधु के साध्वीनां लघुवामां आवे
 तो आवा प्रकारना वस्त्र प्रासुक-अचित्त तथा एषणीय आधाकर्मादि दोषाधी रहित
 होवाथी तेवा वस्त्रो ग्रहण करी देवा. आ सूत्रतु तात्पर्यं ये छे के-ने ये वस्त्रने श्रावके
 वेयातुं क्षीयैः डाय अने घाधने साक्षुक्ष पशु करैः डाय पशु ते वस्त्र ने अन्य पुंशे
 स्वीकृते न डाय तो साधु अने साध्वीये ते वस्त्र देवा नही. पशु ने साधु अने
 साध्वीनां लघुवामां येपु आवे के-आ वस्त्रने श्रावके भरीहीने घाया पछी पुंशान्तर
 स्वीकाराथी पुंशान्तर स्वीकृतादि उत्तरगुण युक्त होवाथी आधाकर्मादि दोष रहित सम-
 जने तेवा वस्त्रो ग्रहण करी देवा केम के-आ रीते उत्तरगुण युक्त वस्त्रने ग्रहण करवाथी
 संयमनी विराधना थती नथी. ॥ सू. ४ ॥

मूलम्—से भिक्खु वा भिक्खुणी वा से जाइं पुण वत्थाइं जाणिज्जा विरूवरूवाइं महद्धणमुल्लाइं तं जहा—आईणगाणि वा सहिणाणि वा सहिणकल्लाणाणि वा आयाणि वा कायाणि वा खोमियाणि वा दुयुल्लाणि वा पट्टाणि वा मलयाणि वा पन्नुन्नाणि वा अंसुयाणि वा चीणंसुयाणि वा देसरागाणि वा आभिलाणि वा गज्जफलाणि वा फालियाणि वा कोयवाणि वा कंबलगाणि वा पावराणि अन्नयराणि वा तहप्पगाराइं वत्थाइं महद्धणमुल्लाइं लाभे संते नो पडिगाहिज्जा, से भिक्खु वा भिक्खुणी वा आईणपाउरणाणि वत्थाणि जाणिज्जा, तं जहा—उद्दाणि वा पेसाणि वा पेसलाणि वा किप्पहमिगाईणगाणि वा नीलमिगाईणगाणि वा गोरमिगाईणगाणि वा कणगाणि वा कणगकंताणि वा कणगखइयाणि वा कणगफुसियाणि वा वग्घाणि वा विवग्घाणि वा (विगाणिवा) आभरणाणि वा आभरणविचित्राणि वा अन्नयराणि तहप्पगाराइं आईणपाउरणाणि वत्थाणि लाभे संते नो पडिगाहिज्जा ॥५॥

छाया—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यानि पुनः वस्त्राणि जानीयात् विरूपरूपाणि महाधनमूल्यानि, तद्यथा—आजिनानि वा श्लक्ष्णानि वा श्लक्ष्णकल्याणानि वा आजिनकानि वा कायकानि वा क्षौमिकानि वा दुक्कलानि वा पट्टानि वा मलयानि वा प्रनुत्तानि वा अंशुकानि वा चीनांशुकानि वा, देशरागाणि वा आभिलानि वा गजफलानि वा फालिकानि वा कोयवानि वा कम्बलकानि वा प्रावरणानि वा अन्यतराणि वा तथाप्रकाराणि वस्त्राणि महाधनमूल्यानि लाभे सति न प्रतिगृह्णीयात् । स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा आजिनप्रावरणीयानि वस्त्राणि जानीयात्, तद्यथा—उद्दाणि वा पैसानि वा पेसलानि वा कृष्णमृगाजिनानि वा नीलमृगाजिनानि वा गौरमृगाजिनानि कनकानि वा कनरुकान्तीनि वा कनकपट्टानि वा कनकखचितानि वा कनकस्पृष्टानि वा व्याघ्राणि वा व्याघ्रचर्मविचित्रितानि वा आभरणानि वा आभरणविचित्राणि अन्यतराणि तथाप्रकाराणि आजिनप्रावरणानि वस्त्राणि लाभे सति नो प्रतिगृह्णीयात् ॥ सू० ५ ॥

टीका—पुनरपि प्रकारान्तरेण साधूनां साध्वीनाञ्च वस्त्रग्रहणविषये विशेषवक्तव्यतामाह—‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘से जाइं पुण वत्थाइं जाणिज्जा’ स

फिर भी प्रकारान्तर से साधु और साध्वी को वस्त्र ग्रहण के विषय में ही विशेष वक्तव्यता बतलाते हैं—

साधु અને સાધવીને વસ્ત્ર ગ્રહણ કરવાના સંબંધમાં જ સૂત્રકાર વિશેષ કથન કરે છે.

સાધુ: યાનિ પુનઃ વસ્ત્રાણિ વક્ષ્યમાણરૂપાણિ જાનીયાત્ ‘વિરુવરુવાઈં મહદ્વણમુલ્લાઈં’ વિરુપ-
રૂપાણિ નાનાપ્રકારકાણિ મહાધનમૂલ્યાનિ-મહાર્થાણિ જાનીયાદિતિ પૂર્વેણાન્વયઃ, ‘તં જહા’
તથથા-‘આઈંણગાણિ વા’ આજિનાનિ વા-મૂપકાદિચર્મનિષ્પન્નાનિ ‘સહિણાણિ વા’ શ્લક્ષ્ણાણિ
વા-સૂક્ષ્મચિક્ષણાણિ ‘સહિણકલ્લાણાણિ વા’ શ્લક્ષ્ણકલ્લાણાણિ વા-સૂક્ષ્મચિક્ષણશોભનાનિ
‘આયાણિ વા’ આજિકાણિ વા-દેશવિશેષોદ્ભવાજસૂક્ષ્મચિક્ષણપક્ષમનિષ્પન્નાનિ આજિક-
વસ્ત્રાણિ ઉચ્યન્તે ‘કાયાણિ વા’ કાયકાણિ વા-દેશવિશેષોદ્ભવઈન્દ્રનીલવર્ણકર્પાસનિર્મિતાનિ
વસ્ત્રાણિ કાયકાણિ કથ્યન્તે, ‘હોમિયાણિ વા’ ક્ષૌમિકાણિ વા-સામાન્યકર્પાસનિષ્પન્નાનિ
વસ્ત્રાણિ ક્ષૌમિકાણિ ઉચ્યન્તે ‘દુગુલ્લાણિ વા’ દુક્કૂલાણિ વા-ગૌડદેશેદ્ભૂતવિશિષ્ટ કર્પાસ-

ટીકાર્થ-‘સે મિક્કુ વા, મિક્કુણી વા’ વહ પૂર્વોક્ત મિક્કુ- સયમશીલ સાધુ
ઔર મિક્કુકી-સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપસે ‘સે જાઈં પુણ વત્થાઈં જાણિ-
જ્ઞા’ જિન વસ્ત્રોંકો જો કિ ‘વિરુવરુવાઈં મહદ્વણમુલ્લાઈં’ નાના પ્રકાર કે હૈં ઔર
મહામૂલ્ય અર્થાત્ વહુન અધિક કીમત વાલે વે વસ્ત્ર હૈં એસા જાન લે કિ ‘તં જહા’
જૈસે કિ ‘આઈંણગાણિ વા’ યે વસ્ત્ર આજિન અર્થાત્ મૂષકાદિ કે ચર્મ સે વનાયે ગયે
હૈં ઔર ‘સહિણાણિ વા’ અત્યંત ચિક્ષણ હૈં તથા-‘સહિણકલ્લાણાણિ વા’ સૂક્ષ્મ
ચિક્ષણ તથા સુંદર હૈં તથા ‘આયાણિ વા’ આજિક અર્થાત્ દેશ વિશેષ મેં ઉત્પન્ન
અજ બકરા મેઢા ગેટા વગૈરહ કે સૂક્ષ્મ ચિક્ષણ રોમસે નિષ્પન્ન હુએ હૈં ફસલિયે યે
આજિન વસ્ત્ર કહલાતે હૈં, એવં જો વસ્ત્ર ‘કાયાણિ વા’ કાયક અર્થાત્ દેશવિશે-
ષમેં ઉત્પન્ન ઈન્દ્રનીલમણિ કે નીલવર્ણ કે સમાનનીલ વર્ણવાલે કપાસ રૂઈં સે
વનાયે ગયે વસ્ત્ર કાયક વસ્ત્ર કહલાતે હૈં તથા એવં જો વસ્ત્ર ‘હોમિયાણિ વા’
ક્ષોમિક અર્થાત્ સામાન્ય કપાસ સે વનાયે ગયે હૈં ફસલિયે ક્ષોમિક વસ્ત્ર કહ-
લાતે હૈં એવં યે વસ્ત્ર ‘દુગુલ્લાણિ વા’ દુક્કૂલ અર્થાત્ ગોડદેશમેં ઉત્પન્ન કપાસ

ટીકાર્થ-‘સે મિક્કુ વા મિક્કુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘સે
જાઈં પુણ વત્થાઈં જાણિજ્ઞા’ એ આ વક્ષ્યમાણ રીતે વસ્ત્રોને લે બાણે કે જે ‘વિરુવરુવાઈં’
અનેક પ્રકારના હોય છે. અને ‘મહદ્વણમુલ્લાઈં’ ઘણા કીમતી એ વસ્ત્રો હોય છે. ‘તં
જહા’ જેમ કે ‘આઈંણગાણિ વા’ જે વસ્ત્રો અજીન અર્થાત્ મૃગચર્મથી બનાવેલ હોય
‘સહિણાણિ વા’ અને અત્યંત ચિક્ષણ હોય ‘સહિણકલ્લાણાણિ વા’ તથા સૂક્ષ્મ ચિક્ષણ અને
સુંદર હોય તથા ‘આયાણિ વા’ જે વસ્ત્રો આજીક અર્થાત્ દેશવિદેશમાં ઉત્પન્ન થયેલ
બકરા ઘેટા વિગેરેના સૂક્ષ્મ ચિક્ષણ રૂવાટાથી બનાવેલ હોય તેથી તે આજીક વસ્ત્ર કહે
વાય છે. તથા ‘કાયાણિ વા’ જે વસ્ત્ર કાયક અર્થાત્ દેશવિદેશમાં ઉત્પન્ન થયેલ ઈન્દ્ર
નીલમણીના નીલવર્ણ જેવા નીલવર્ણ વાળા કપાસના રૂથી બનાવેલ વસ્ત્રકાયિક વસ્ત્ર કહેવાય
છે. તથા ‘હોમિયાણિ વા’ જે વસ્ત્ર સામાન્ય કપાસના રૂથી બનાવેલ હોય તે ક્ષોમિક
વસ્ત્ર કહેવાય છે. તથા ‘દુગુલ્લાણિ વા’ જે વસ્ત્ર દુક્કૂળ અર્થાત્ ગૌડ દેશમાં ઉત્પન્ન

નિષ્પન્નાનિ વસ્ત્રાણિ દુક્કૂલાનિ બોધ્યાનિ 'પટ્ટાણિ વા મલયાણિ વા' પટ્ટાણિ વા-પટ્ટસૂત્ર-
નિર્મિતાનિ વિશેષવસ્ત્રાણિ પટ્ટાણિ ઉચ્ચન્તે, મલયાણિ વા-મલયજસૂત્રોત્પન્નાનિ વસ્ત્રાણિ મલ-
યાણિ બોધ્યાનિ, 'પન્નુન્નાણિ વા' પ્રનુન્નાનિ વલ્કલતન્તુનિષ્પન્નાનિ વસ્ત્રાણિ પ્રનુન્નાનિ
ઉચ્ચન્તે 'અંસુયાણિ વા' અંશુકાણિ વા અંશુકદેશોદ્ભવાનિ વસ્ત્રાણિ અંશુકાણિ ઇત્યુચ્યન્તે,
'ચીળંસુયાણિ વા' ચીનાંશુકાણિ વા-ચીનદેશોદ્ભવવિશિષ્ટવસ્ત્રાણિ ચીનાંશુકાણિ કથ્યન્તે,
'દેસરાગાણિ વા' દેશરાગાણિ વા-નાનાદેશોદ્ભવવિશિષ્ટવસ્ત્રાણિ દેશરાગાણિ ઇત્યુચ્યન્તે
'દેશીયરાગનિર્મિતાનિ વા વસ્ત્રાણિ દેશરાગાણિ 'આમિલાણિ વા' આમિલનામકદેશવિશેષોદ્
ભવવસ્ત્રાણિ આમિલાણિ 'ગજફલાણિ વા' ગજફલાણિ વા ગજફલનામકદેશોદ્ભવવસ્ત્રાણિ
ગજફલાણિ વ્યવહિયન્તે 'ફાલિયાણિ વા' ફાલિકાણિ-ફલિકનામક દેશવિશેષોદ્ભવવિશિ-

સે નિષ્પન્ન હુણે છે તથા જો વસ્ત્ર 'પટ્ટાણિ વા' પટ્ટસૂત્રો સે નિર્મિત હોને કે કારણ
વિશિષ્ટ પદ વસ્ત્ર કહલાતે છે इसी तरह जो वस्त्र 'मलयाणि वा' मलयाचल
स्थित सूत्रों से उत्पन्न होने के कारण मलय वस्त्र कहलाते हैं ऐसे ही जो वस्त्र
'पन्नुन्नाणि वा' वल्कल छाल त्वचा तंतुओं से निष्पन्न होनेके कारण प्रनुन्नवस्त्र
कहलाते हैं एवं जो वस्त्र 'अंसुयाणि वा' अंशुक देश में होनेसे अंशुक वस्त्र कह-
लाते हैं तथा जो वस्त्र -'चीणंसुयाणि वा' चीनदेश में उत्पन्न होने से चीनांशुक
कहलाते हैं एवं जो वस्त्र 'देसरागाणि वा' अनेक देश में उत्पन्न होने से देशराग
हैं अथवा देशीयराग से निर्मित होने से देशराग शब्द से व्यवहृत होते हैं तथा
जो वस्त्र-'आमिलाणि वा' आमिल नामके देश विशेष में तैयार किये जाने से
आमिलवस्त्र कहलाते हैं तथा जो वस्त्र 'गजफलाणि वा' गजफलनामके देश में
उत्पन्न होने से गजफल कहलाता है एवं जो वस्त्र 'फालियाणि वा' फलिक नामके

થયેલ કપાસમાથી બનાવવામાં આવેલ હોય તેવા વસ્ત્ર તથા 'પટ્ટાણિ વા' ને વસ્ત્ર પટ્ટ-
સૂત્રથી બનાવેલ હોવાના કારણે વિશેષ પ્રકારનું પદ વસ્ત્ર કહેવાય છે તથા 'મલયાણિ વા'
ને વસ્ત્ર મલયાચલમાં ઉત્પન્ન થયેલ 'સુતરમાંથી બનાવેલ હોવાથી મલય વસ્ત્ર કહેવાય
છે. એજ પ્રમાણે ને વસ્ત્ર 'પન્નુન્નાણિ વા' વલ્કલની છાલના તંતુઓથી બનાવેલ હોય તે
પ્રનુન્ન વસ્ત્ર કહેવાય છે. તથા 'અંસુયાણિ વા' ને વસ્ત્ર અંશુક દેશમાં બનેલ હોય તે અંશુક
વસ્ત્ર કહેવાય છે. તથા 'ચીળંસુયાણિ વા' ચીન દેશમાં નિષ્પન્ન થવાથી ચીનાંશુક કહેવાય
છે. તથા ને વસ્ત્ર 'દેસરાગાણિ વા' અનેક દેશોમાં ઉત્પન્ન થયા હોય તેને દેશ રાગ વસ્ત્ર
કહે છે અથવા દેશીય રાગથી નિર્મિત થવાથી દેશરાગ શબ્દથી વ્યવહાર કરેલ છે.
'આમિલાણિ વા' તથા ને વસ્ત્ર આમિલ નામના દેશ વિશેષમાં તૈયાર થયેલ હોય તેવા વસ્ત્રને
આમિલ વસ્ત્ર કહેવાય છે. તથા 'ગજજફલાણિ વા' ને વસ્ત્ર ગજફલ નામના દેશમાં
ઉત્પન્ન થયેલ હોય તે ગજફલ કહેવાય છે. 'ફાલિયાણિ વા' ને વસ્ત્ર ફલિક નામના દેશમાં
ઉત્પન્ન થયેલ હોય તે ફલિક વસ્ત્ર કહેવાય છે. તથા 'કોયવાણિ વા' ને વસ્ત્ર કોયવ દેશમાં

ષટ્વસ્ત્રાણિ 'કોયવાણિ વા' કોયવદેશનિર્મિતાનિ વિશિષ્ટવસ્ત્રાણિ કોયવાણિ 'કંબલગાણિ વા' કમ્બલકાણિ વા કમ્બલરૂપાણિ વસ્ત્રાણીત્યર્થઃ 'પાવરાણિ વા' પ્રાવરણાણિ વા આચ્છાદન-વસ્ત્રાણિ 'અન્નયરાણિ વા તદ્વપ્પગારાઈં વત્થાઈં' અન્નયરાણિ વા તદ્વપ્પગારાણિ વા તદ્વપ્પગારાણિ વસ્ત્રાણિ 'મહદ્દણ્ણમુલ્લાઈં' મહાધનમૂલ્યાણિ મહાધર્માણિ વહુમૂલ્યાનીતિ કૃત્વા સાધૂનામ્ સાધ્વીનાશ્ચ 'અત્યન્તાલ્પપરિગ્રહતયા વહુમૂલ્યકવસ્ત્રાદિગ્રહણે એદિકામુષ્મિકાપાયજનકતયા 'લાભે સંતે નો પહિગાહિજ્જા' લાભે સત્યપિ તાનિ વસ્ત્રાણિ નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્, એવમ્ સાધૂનાં સાધ્વીનાશ્ચ પુનરપિ વહુમૂલ્યકવિશિષ્ટવસ્ત્રગ્રહણનિષેધમધિકૃત્યાદ-સે મિવસૂ વા મિવસુણી વા' સ મિસુવો મિસુકી વા 'સે જાઈં આઈણ્ણપાઠરણાણિ વત્થાણિ જાણિજ્જા' સ સંયમવાન સાધુઃ સાધ્વી વા યાનિ પુનઃ આજિનપ્રાવરણીયાણિ-અજિનચર્મનિર્મિતાનિ પ્રાવરણ-

દેશમેં ઉત્પન્ન હોને સે ફાલિકવસ્ત્ર કહલાતે હૈં તથા જો વસ્ત્ર 'કોયવાણિ વા' કોયવ દેશમેં નિર્મિત હોનેસે કોયવ નામકે વિશિષ્ટ વસ્ત્ર કહલાતે હૈં એવં જો વસ્ત્ર 'કંબલગાણિ વા' ઝનકે જો વસ્ત્ર વને હૈં વહ કંબલ કહલાતે હૈં । એવ જો વસ્ત્ર 'પાવરાણિ વા' પ્રાવરણ રૂપ હોનેસે અર્થાત્ શરીરકા આચ્છાદનરૂપ હોને સે પ્રાવરણ, વસ્ત્ર કહલાતે હૈં 'અન્નયરાણિ વા તદ્વપ્પગારાણિ વત્થાઈં' ફરૂ પ્રકાર કે દુસરે ખી વસ્ત્રોં કો અત્યંત અધિક મૂલ્ય વાલે હોનેસે સાધુ ઓર સાધ્વી કો નહીં ગ્રહણ કરના વાહિયે ક્યોંકિ ઉસ કો અત્યંત થોડે હી પરિગ્રહ વાલા હોના ઉચિત હૈં ફરૂસાલથે અધિક કીમતવાલા વસ્ત્ર ધારણ કરને સે ફસલોક તથા પરલોકમેં અપાય જનક હોને સે 'લાભે સંતે નો પહિગાહિજ્જા' મિલને પર ખી ફસ પ્રકાર કે વહુ મૂલ્યક વસ્ત્રોં કો નહીં ગ્રહણ કરના વાહિયે ફસી તરહ સાધુ ઓર સાધ્વી કો ફિર ખી વહુ મૂલ્યક વિશિષ્ટ વસ્ત્રોં કો નહીં ગ્રહણ કરને કે તાત્પર્ય સે કહતે હૈં-

વહ પૂર્વોક્ત મિસુ સંયમશીલ સાધુ ઓર મિસુકી સાધ્વી યદિ 'સે જાઈં આઈ-ણ્ણ પાઠરણાણિ વત્થાણિ જાણિજ્જા' અજિન ચર્મનિર્મિત પ્રાવરણ યોગ્ય વસ્ત્રોં કો

ખનેલ હોય તે કોયવ નામના વિશેષ પ્રકારના વસ્ત્ર કહેવાય છે. તથા 'કંબલગાણિ વા' ને વસ્ત્ર ઊનના ખનેલ હોય તેને કંબળ કહેવાય છે તથા 'પાવરાણિ વા' ને વસ્ત્ર પ્રાવરણ રૂપ હોવાથી અર્થાત્ શરીરના આચ્છાદન રૂપ હોવાથી પ્રાવરણ વસ્ત્ર કહેવાય છે તથા 'અન્નયરાણિ વા' તદ્વપ્પગારાણિ વત્થાઈં' આવા પ્રકારના ખીબા કીમતી વસ્ત્રો કે ને 'મહદ્દણ્ણમુલ્લાણિ' અત્યંત વધારે કીમતી હોવાથી સાધુ કે સાધ્વી અત્યંત અલ્પ પરિગ્રહવાળા હોવાથી વધારે કીમત વાળા વસ્ત્રો ધારણ કરવાથી આ લોક એને પરલોકમા આધારૂપ હોવાથી 'લાભેસંતે નો પહિગાહિજ્જા' પ્રાપ્ત થાય તેા પણ આવા વધારે કીમતી વસ્ત્રો ગ્રહણ કરવા નહીં એજ પ્રમાણે સાધુ અને સાધ્વીને બહુમૂલ્ય વસ્ત્ર ન ગ્રહણ કરવાનો હેતુ બતાવતા સૂત્રકાર કહે છે. 'સે મિસૂ વો મિસુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'સે' જાઈં આઈણ્ણપાઠરણાણિ વત્થાણિ જાણિજ્જા' ને અજિન મૃગચર્મથી બનાવેલ પ્રાવરણ યોગ્ય વસ્ત્રોને એવી રીતે બહે 'તં જહા' એમ કે-વહાણિ વા' આ ઉદ્રવસ્ત્ર છે અર્થાત્

યોગ્યાનિ ચ વસ્ત્રાણિ જાનીયાત્ તં જહા-ઉદ્દાણિ વા પેમાણિ વા' ઉદ્દાણિ વા-સિન્ધુદેશે-
દ્ભવમત્સ્યવિશેષે સૂક્ષ્મવર્મનિર્મિતાનિ વસ્ત્રાણિ ઉદ્દાણિ, एवं પેમાણિ વા-સિન્ધુદેશેદ્ભવ-
સૂક્ષ્મવર્મપશુવિશેષવર્મનિર્મિતાનિ વસ્ત્રાણિ પેમાણિ 'પેસલાણિ વા' પેશલાણિ વા-સિન્ધુદેશે-
દ્ભવપશુવિશેષ સૂક્ષ્મવર્મપશુનિર્મિતાનિ વસ્ત્રાણિ પેશલાણિ 'કિન્હમિગાર્ણગાણિ વા' કૃષ્ણ-
મૃગાજિનકાણિ વા-કૃષ્ણમૃગાજિનવર્મનિર્મિતાનિ વસ્ત્રાણિ 'નીલમિગાર્ણગાણિ વા' નીલ-
મૃગાજિનકાણિ વા નીલમૃગાજિનવર્મનિર્મિતાનિ વસ્ત્રાણિ 'ગોરમિગાર્ણગાણિ વા' ગોરમૃગ-
જિનકાણિ વા-ગોરમૃગાજિનવર્મનિર્મિતાનિ વસ્ત્રાણિ 'કળગાણિ વા, કળગકંતાણિ વા'
કળગાણિ વા-સુવર્ણરસલિપ્તાણિ एवं કળગકાન્તોનિ વા-સુવર્ણસદૃશકાન્તિયુક્તાણિ 'કળગ-

જાન છે કે- 'તં જહા' જૈસે કે 'ઉદ્દાણિ વા' યે ઉદ્ર વસ્ત્ર હૈ અર્થાત્ સિન્ધુ દેશ મેં
ઉત્પન્ન હોનેવાલે ઉદ્ર નામકે મત્સ્ય વિશેષ કે સૂક્ષ્મ વર્મ સે નિર્મિત વસ્ત્ર ઉદ્ર કહ-
લાતે હૈં તથા જો 'પેમાણિ વા' પેલનામ કે વસ્ત્ર હૈં અર્થાત્ સિન્ધુ દેશમેં ઉત્પન્ન સૂક્ષ્મ
વર્મવાળે પશુવિશેષ કે વર્મ સે નિષ્પન્ન હોને કે કારણ પેસ વસ્ત્ર કહલાતે હૈં જો
વસ્ત્ર 'પેસલાણિ વા' પેશલ હૈં અર્થાત્ સિન્ધુ દેશમેં ઉત્પન્ન પશુવિશેષ કે અત્યંત
સૂક્ષ્મ બારિક રોમસે નિર્મિત હોને કે કારણ પેશલવસ્ત્ર કહલાતે હૈં તથા જો વસ્ત્ર
'કિન્હમિગાર્ણગાણિ વા' કૃષ્ણમૃગ કે અજિન વર્મ સે નિર્મિત હોને સે કૃષ્ણ
મૃગાજિનક કહલાતે હૈં एवं જો વસ્ત્ર કે 'નીલમિગાર્ણગાણિ વા' નીલમૃગ કે
આજિન વર્મસે નિર્મિત હોનેકે કારણ નીલમૃગાજિનક કહલાતે હૈં एवं જો વસ્ત્ર
'ગોરમિગાર્ણગાણિવા'-ગોરમૃગકે આજિન વર્મસે નિર્મિત હોને સે ગોરમૃગા
જિનક કહલાતે હૈં एवं જો વસ્ત્ર સુવર્ણ કે રસ દ્રવ સે લિપ્ત હોને કે કારણ અર્થાત્
વસ્ત્રોં કો સોને કે રસ સે પાલિશ કરદેને સે 'કળગાણિ વા' કળગ વસ્ત્ર કહ-
લાતે હૈં एवं જો વસ્ત્ર 'કળગકંતાણિ વા' સુવર્ણ કે સદૃશ કાન્તિવાળે હૈં તથા જો

સિન્ધુ દેશમા ઉત્પન્ન થવાવાળા ઉદ્ર નામના મત્સ્ય પ્રાણી વિશેષના સૂક્ષ્મ આમડાથી બનેલ
વસ્ત્ર ઉદ્ર કહેવાય છે. તથા 'પેમાણિ વા' પેસ નામના વસ્ત્ર અર્થાત્ સિન્ધુ દેશમા ઉત્પન્ન
થયેલ સૂક્ષ્મ આમડાવાળા પશુ વિશેષના આમડાથી બનાવેલ હોય તે પેસ વસ્ત્ર કહેવાય
છે તથા 'પેસલાણિ વા' જે વસ્ત્ર પેશલ હોય અર્થાત્ સિન્ધુ દેશના પશુ વિશેષના
અત્યંત સૂક્ષ્મ જાણી રૂંવાટાથી બનાવેલ હોવાથી પેશલ વસ્ત્ર કહેવાય છે. તથા 'કિન્હ
મિગાર્ણગાણિ વા' જે વસ્ત્ર કાળિયાર મૃગના આમડાથી બનેલ હોય તે કૃષ્ણ મૃગાજનક
કહેવાય છે. તથા 'નીલમિગાર્ણગાણિ વા' જે વસ્ત્ર નીલમૃગના આમડાથી બનાવેલ હોય
તે નીલમૃગાજનક કહેવાય છે. તથા 'ગોરમિગાર્ણગાણિ વા' જે વસ્ત્ર ગોર મૃગના આમડાથી
બનેલ હોય તે ગોરમૃગાજનક કહેવાય છે. તથા 'કળગાણિ વા' જે વસ્ત્ર સોનાના રસથી
લિપ્ત થયેલ હોય અર્થાત્ વસ્ત્રને સોનાના રસથી પોલીશ કરવામા આવેલ હોય તે
વસ્ત્ર કળગવસ્ત્ર કહેવાય છે. તથા 'કળગકંતાણિ વા' જે વસ્ત્ર સોના સરખી કાંતીવાળા હોય

પદ્માણિ વા' કનકપદ્માણિ વા-કનકરસલિપ્તપટ્ટવસ્ત્રાણિ 'કળમલ્લપદ્માણિ વા' કનકલલિ
વા-સુવર્ણજટિતાણિ વસ્ત્રાણિ 'કળમલ્લપદ્માણિ વા' કનકસ્પૃષ્ટાણિ વા 'વસ્ત્રાણિ વા
વા વિવર્ણાણિ વા' વ્યાઘ્રાણિ વા-વ્યાઘ્રચર્મનિર્મિતાણિ વિવ્યાઘ્રાણિ વા-ચિત્રવિચિત્ર
ચર્મનિર્મિતાણિ વસ્ત્રાણિ, તથા 'આભરણાણિ વા' આભરણાણિ વા-આભરણપ્રધાનાણિ વા
'આભરણવિચિત્રાણિ વા' આભરણવિચિત્રિતાણિ વા-આભરણવિશેષપાલંકુતાણિ વસ્ત્રાણિ 'પ્રા
રાણિ વા તદ્વપ્પગારાહં' અન્યતરાણિ વા-અન્યાણિ વા તથાપ્રકારાણિ કનકસૂત્રાણિ નિ
તાણિ 'આર્ણપાઝરણાણિ' અજિનપ્રાવરણીયાણિ-અજિનચર્મનિર્મિતાણિ પ્રાવરણયોગ્યાણિ
'વસ્ત્રાણિ લાભે સંતે નો પઢિગાહિજ્ઞા' વસ્ત્રાણિ વદ્મુલ્યકતયા સંયમવિરાધકતાત્ સા
લાભે સત્યપિ નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ ॥૬૦ ॥ ૫॥

વસ્ત્ર 'કળમલ્લપદ્માણિ વા' કનક રસે લિપ્ત હોને કે કારણ કનક પટ વસ્ત્ર કહલા
હૈં તથા જો વસ્ત્ર-'કળમલ્લપદ્માણિ વા' સુવર્ણ સે રચિત હોને સે કનકલલિ
કહલાતે હૈં તથા જો વસ્ત્ર-'કળમલ્લપદ્માણિ વા' કનક સ્પૃષ્ટ કહલાતે હૈં તથા
જો વસ્ત્ર 'વ્યાઘ્રાણિ વા' વ્યાઘ્ર કે ચર્મસે વનાયે જાને કે કારણ વ્યાઘ્ર વસ્ત્ર કા
લાતે હૈં એવં જો વસ્ત્ર-'વિવર્ણાણિ વા' ચિત્રવિચિત્ર નાના પ્રકારકે કલર સે
યુક્ત વ્યાઘ્ર ચર્મ સે નિર્મિત હોને સે વિવ્યાઘ્ર વસ્ત્ર કહલાતે હૈં તથા જો વસ્ત્ર
'આભરણાણિ વા' પ્રધાન આભરણ વાલે અર્થાત્ જિન વસ્ત્રોં મેં અત્યંત અધિક
અલંકાર ઢાલે ગયે હૈં તથા જો વસ્ત્ર-'આભરણવિચિત્રાણિ વા' આભરણ વિશેષ સે
અલંકૃત હૈં તથા-'અન્યતરાણિ વા તદ્વપ્પગારાહં' દુસરે મીં હસ પ્રકાર કે વધુ
મૂલ્ય વસ્ત્રોં કો જો કિ કનક સૂત્રાદિ સે નિર્મિત હોનેકે કારણ તથા-'આર્ણ-
પાઝરણાણિ વસ્ત્રાણિ' અજિન ચર્મસે નિર્મિત હોને સે ઓર પ્રાવરણ અર્થાત્
ઓઢને કે લાયક ઉક્તરિતિ સે અત્યંત વધુ મૂલ્યક વસ્ત્રોં કો 'લાભે સંતે

તથા 'કળમલ્લપદ્માણિ વા' જે સોનાના ઢાળથી લિપ્ત થયેલ હોય તેવા વસ્ત્ર કનકપટ્ટ વસ્ત્ર
કહેવાય છે, તથા 'કનકલલિપ્તપદ્માણિ વા' જે વસ્ત્ર સોનાથી ખચિત હોય તે વસ્ત્ર કનક ખચિત
કહેવાય છે. તથા 'કળમલ્લપદ્માણિ વા' જે વસ્ત્ર કનક સ્પૃષ્ટ વસ્ત્ર હોય તથા 'વ્યાઘ્રાણિ
વા' જે વસ્ત્ર વ્યાઘ્રના ચામડાથી બનાવેલ હોય તે વ્યાઘ્ર વસ્ત્ર કહેવાય છે. તથા 'વિવર્ણાણિ
વા' જે વસ્ત્ર ચિત્રવિચિત્ર અનેક પ્રકારના કલરવાળા વ્યાઘ્રચર્મથી બનાવેલ હોય તે વિવ્યા-
ઘ્રવસ્ત્ર કહેવાય છે. તથા 'આભરણાણિ વા' જે વસ્ત્ર અત્યંત અધિક અલંકાર વાળા હોય
'આભરણવિચિત્રાણિ વા' તથા જે વસ્ત્ર આભરણ વિશેષથી અલંકૃત હોય તેવા વસ્ત્રો તથા
'અન્યતરાણિ વા તદ્વપ્પગારાહં' ખીબા આવા પ્રકારના બહુ મૂલ્ય વસ્ત્રોને કે જે કનકસૂત્રાદિથી
બનેલ હોવાના કારણે તથા 'આર્ણપાઝરણાણિ વસ્ત્રાણિ' અજિનના ચામડાથી બનાવેલ હોવાથી
પ્રાવરણ અર્થાત્ ઓઢવા લાયક ઉક્ત પ્રકારના બહુમૂલ્ય વસ્ત્રો 'લાભે સંતે નો પઢિગાહિજ્ઞા'
પ્રાપ્ત થાય તે પણ સાધુ સાધ્વીએ લેવા નહીં. કેમ કે બહુમૂલ્ય વસ્ત્રોને અહુષ્ય કરવાથી

मूळम्—इच्चेइयाइं आयतणाइं उवाइकम्म अह भिक्खू जाणिजा चउहिं पडिमाहिं वत्थं एसित्तए, तत्थ खलु इमा पढमा पडिमा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा उद्देसियवत्थं जाइजा, तं जहा—जंगियं वा भंगियं वा सणियं वा पोत्तगं वा जाव तूलकडं वा तहप्पगारं वत्थं सयं वा जाइजा, परो वा से देजा, फासुयं एसणिज्जं मण्णमाणे पडिगाहिजा, पढमा पडिमा १, अहावरा दुच्चा पडिमा—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा पेहाए वत्थं जाइजा गाहावई वा गाहावईभारिया वा गाहावईपुत्ते वा गाहावईधूए वा गाहावईसुण्हा वा जाव कम्मकरी वा से पुव्वामेव आलो इजा—आउसोत्ति वा, भगिणित्ति दाहिसि इत्तो अन्नयरं वत्थं, तहप्पगारं वत्थं सयं वा जाइजा, परो वा से देजा फासुयं एसणिज्जं मण्णमाणे लाभे संते पडिगाहिजा, दुच्चा पडिमा २ अहावरा तच्चा पडिमा—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण वत्थं जाणिजा तं जहा अंत-रिज्जं वा, उत्तरिज्जं वा तहप्पगारं वत्थं सयं वा णं जाइजा परो वा से देजा फासुयं एसणिज्जं मण्णमाणे पडिगाहिजा, तच्चा पडिमा ३, अहावरा चउत्था पडिमा—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा उज्झियधम्मि यं वत्थं जाइजा, जं चऽन्ने बहवे समणमाहणअतिहिकिवणवणीमगा नावकंखंति तहप्पगारं उज्झियधम्मियं वत्थं सयं वा णं जाइजा, परो वा से देजा, फासुयं एसणिज्जं जाव पडिगाहिजा, चउत्था पडिमा ४ इच्चेया णं चउण्हं पडिमाणं जहा पिंडेसणाए सिया णं एताए एसणाए एसमाणं परो वइजा=आउसंतो समणा । इजाहि तुमं मासेण वा दसराएण वा पंचराएण वा सुते सुततरेवा तओ ते वयं अन्नयरं वत्थं दाहामो,

नो पडिगाहिजा' मिलने पर भी नहीं लेना चाहिये क्योंकि बहुत मुख्यक वस्त्रों को ग्रहण करने से साधु और साध्वी को संयम की विराधना होगी, इसलिये अत्यन्त अधिक कीमत वाले वस्त्रों को नहीं ग्रहण करे ॥ ६ ॥

साधु અને સાધ્વીને સંયમની વિરાધના થાય છે. તેથી અત્યંત વધારે કીમતવાળા વસ્ત્રોને ગ્રહણ કરવા નહીં ॥ ૬ ॥

પટ્ટાણિ વા' કનકપટ્ટાણિ વા-કનકરસલિપ્તપટ્ટવસ્ત્રાણિ 'કળગલ્હયાણિ વા' કનકલ્હચિતાણિ વા-સુવર્ણજટિતાણિ વસ્ત્રાણિ 'કળગફુસિયાણિ વા' કનકસ્પૃષ્ટાણિ વા 'વસ્ત્રાણિ વર્ગાણિ વા વિવર્ગાણિ વા' વ્યાઘ્રાણિ વા-વ્યાઘ્રચર્મનિર્મિતાણિ વિવ્યાઘ્રાણિ વા-ચિત્રવિચિત્રવ્યાઘ્ર-ચર્મનિર્મિતાણિ વસ્ત્રાણિ, તથા 'આભરણાણિ વા' આભરણાણિ વા-આભરણપ્રધાનાણિ વસ્ત્રાણિ 'આભરણવિચિત્તાણિ વા' આભરણવિચિત્રિતાણિ વા-આભરણવિશેષાલંકૃતાણિ વસ્ત્રાણિ 'અન્નય-રાણિ વા તહ્પગારાઈ' અન્નયરાણિ વા-અન્નયાણિ વા તથાપ્રકારાણિ કનકસૂત્રાદિ નિર્મિ-તાણિ 'આર્ણપાડરણાણિ' અજિનપ્રાવરણીયાણિ-અજિનચર્મનિર્મિતાણિ પ્રાવરણયોગ્યાણિ ચ 'વત્થાણિ લાભે સંતે નો પહિગાહિજ્જા' વસ્ત્રાણિ વહુમૂલ્યકતયા સંયમવિરાધફત્તાત્ સાધુઃ લાભે સત્યપિ નો પ્રતિશ્ચક્કીયાત્ ॥સૂ. ૦ ૫॥

વસ્ત્ર 'કળગપટ્ટાણિ વા' કનક રસસે લિપ્ત હોને કે કારણ કનક પટ્ટ વસ્ત્ર કહલાતે હૈં તથા જો વસ્ત્ર-'કળગલ્હયાણિ વા' સુવર્ણ સે લ્હચિત્ત હોને સે કનકલ્હચિત્ત કહલાતે હૈં તથા જો વસ્ત્ર-'કળગફુસિયાણિ વા' કનક સ્પૃષ્ટ કહલાતે હૈં તથા જો વસ્ત્ર 'વર્ગાણિ વા' વ્યાઘ્ર કે ચર્મસે બનાયે જાને કે કારણ વ્યાઘ્ર વસ્ત્ર કહ-લાતે હૈં એવં જો વસ્ત્ર-'વિવર્ગાણિ વા' ચિત્રવિચિત્ર નાના પ્રકારકે કલર સે યુક્ત વ્યાઘ્ર ચર્મ સે નિર્મિત હોને સે વિવ્યાઘ્ર વસ્ત્ર કહલાતે હૈં તથા જો વસ્ત્ર 'આભરણાણિ વા' પ્રધાન આભરણ વાલે અર્થાત્ જિન વસ્ત્રોં મેં અત્યંત અધિક અલંકાર ઢાલે ગયે હૈં તથા જો વસ્ત્ર-'આભરણવિચિત્તાણિ વા' આભરણ વિશેષ સે અલંકૃત હૈં તથા-'અન્નયરાણિ વા તહ્પગારાઈ' દૂસરે ભી હસ પ્રકાર કે વહુ મૂલ્ય વસ્ત્રોં કો જો કિ કનક સૂત્રાદિ સે નિર્મિત હોનેકે કારણ તથા-'આર્ણ-પાડરણાણિ વત્થાણિ' અજિન ચર્મસે નિર્મિત હોને સે ઓર પ્રાવરણ અર્થાત્ ઓઢને કે લાયક ઉક્તરિતિ સે અત્યંત વહુ મૂલ્યક વસ્ત્રોં કો 'લાભે સંતે

તથા 'કળગપટ્ટાણિ વા' જે સોનાના ઢાળથી લિપ્ત થયેલ હોય તેવા વસ્ત્ર કનકપટ્ટ વસ્ત્ર કહેવાય છે, તથા 'કનકલ્હયાણિ વા' જે વસ્ત્ર સોનાથી ખચિત્ત હોય તે વસ્ત્ર કનક ખચિત્ત કહેવાય છે. તથા 'કળગફુસિયાણિ વા' જે વસ્ત્ર કનક સ્પૃષ્ટ વસ્ત્ર હોય તથા 'વર્ગાણિ વા' જે વસ્ત્ર વાઘના ચામડાથી બનાવેલ હોય તે વ્યાઘ્ર વસ્ત્ર કહેવાય છે. તથા 'વિવર્ગાણિ વા' જે વસ્ત્ર ચિત્રવિચિત્ર અનેક પ્રકારના કલરવાળા વ્યાઘ્રચર્મથી બનાવેલ હોય તે વિવ્યા-ઘ્રવસ્ત્ર કહેવાય છે. તથા 'આભરણાણિ વા' જે વસ્ત્ર અત્યંત અધિક અલંકાર વાળા હોય 'અભરણવિચિત્તાણિ વા' તથા જે વસ્ત્ર આભરણ વિશેષથી અલંકૃત હોય તેવા વસ્ત્રો તથા 'અન્નયરણિ વા તહ્પગારાઈ' ખીબ આવા પ્રકારના બહુ મૂલ્ય વસ્ત્રોને કે જે કનકસૂત્રાદિથી બનેલ હોવાના કારણે તથા 'આર્ણપાડરણિ વત્થાણિ' અજીનના ચામડાથી બનાવેલ હોવાથી પ્રાવરણ અર્થાત્ ઓઢવા લાયક ઉક્ત પ્રકારના બહુમૂલ્ય વસ્ત્રો 'લાભે સંતે નો પહિગાહિજ્જા' પ્રાપ્ત થાય તે પણ સાધુ સાધ્વીએ લેવા નહીં. કેમ કે બહુમૂલ્ય વસ્ત્રોને ગ્રહણ કરવાથી

मूलम्—इच्चेइयाइं आयतणाइं उवाइकम्म अह भिक्खू जाणिजा चउहिं पडिमाहिं वत्थं एसित्तए, तत्थ खल्लु इमा पढमा पडिमा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा उद्देसियवत्थं जाइज्जा, तं जहा—जंगियं वा भंगियं वा सणियं वा पोत्तगं वा जाव तूलकडं वा तहप्पगारं वत्थं सयं वा जाइज्जा, परो वा से देज्जा, फासुयं एसणिज्जं मण्णमाणे पडिगाहिज्जा, पढमा पडिमा १, अहावरा दुच्चा पडिमा—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा पेहाए वत्थं जाइज्जा गाहावई वा गाहावईभारिया वा गाहावईपुत्ते वा गाहावईधूए वा गाहावईसुण्हा वा जाव कम्मकरी वा से पुव्वामेव आलो इज्जा—आउसोत्ति वा, भगिणित्ति दाहिसि इत्तो अन्नयरं वत्थं, तहप्पगारं वत्थं संयं वा जाइज्जा, परो वा से देज्जा फासुयं एसणिज्जं मण्णमाणे लाभे संते पडिगाहिज्जा, दुच्चा पडिमा २ अहावरा तच्चा पडिमा—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण वत्थं जाणिजा तं जहा अंत-रिज्जं वा, उत्तरिज्जं वा तहप्पगारं वत्थं सयं वा णं जाइज्जा परो वा से देज्जा फासुयं एसणिज्जं मण्णमाणे पडिगाहिज्जा, तच्चा पडिमा ३, अहावरा चउत्था पडिमा—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा उज्झियधम्मि यं वत्थं जाइज्जा, जं चऽन्ने बहवे समणमाहणअतिहिकिवणवणीमगा नावकंखंति तहप्पगारं उज्झियधम्मियं वत्थं सयं वा णं जाइज्जा, परो वा से देज्जा, फासुयं एसणिज्जं जाव पडिगाहिज्जा, चउत्था पडिमा ४ इच्चेया णं चउण्हं पडिमाणं जहा पिंडेसणाए सिया णं एताए एसणाए एसमाणं परो वइज्जा=आउसंतो समणा । इज्जाहि तुमं मासेण वा दसराएण वा पंचराएण वा सुते सुततरेवा तओ ते वयं अन्नयरं वत्थं दाहामो,

नो पडिगाहिज्जा' मिलने पर भी नहीं लेना चाहिये क्योंकि बहुत मूल्यक वस्त्रों को ग्रहण करने से साधु और साध्वी को संयम की विराधना होगी, इसलिये अत्यन्त अधिक कीमत वाले वस्त्रों को नहीं ग्रहण करे ॥ ५ ॥

साधु અને સાધ્વીને સયમની વિરાધના થાય છે. તેથી અત્યંત વધારે કીમતવાળા વસ્ત્રોને ગ્રહણ કરવા નહીં ॥ ૫ ॥

एयप्पगारं निग्घोसं सुच्चा निसम्म से पुव्वामेव आलोइज्जा=आउ-
 सोत्ति वा ! भगिणित्ति वा, नो खल्ल मे कप्पइ एयप्पगारं संगारं वयणं
 पडिसुणित्तए, अभिकंखसि मे दाउं इयाणिभेव दलयाहि, से णेवं वयंतं
 परो वइज्जा-आउसंतो समणा ! अणुगच्छाहि तओ ते वयं अन्नयरं
 वत्थं दाहामो, से पुव्वामेव आलोइज्जा-आउसोत्ति ! वा, भगिणित्ति
 वा, नो खल्ल मे कप्पइ लंगारे वयणे पडिसुणित्तए, से सेवं वयंतं परो
 णेया वइज्जा-आउसोत्ति वा, भगिणित्ति वा, आहरेयं वत्थं समणस्स
 दाहामो, अवियाइं वयं पच्छावि अप्पणो सयट्ठाए पाणाइं भूयाइं जीवाइं
 सत्ताइं समारंभ समुद्दिस्स जाव चेइस्सामो, एयप्पगारं निग्घोसं सुच्चा
 निसम्म तहप्पगारं वत्थं अप्फासुयं अणेसणिज्जं जाव पडिगाहिज्जा,
 सिया णं परो नेता वइज्जा आउसोत्ति ! वा भगिणित्ति ! वा, आहर
 एयं वत्थं सिणाणेण वा कक्केण वा लोदेण वा चुण्णेण वा आघं-
 सित्ता वा पघंसित्ता वा समणस्स णं दाहामो एयप्पगारं निग्घोसं
 सुच्चा निसम्म से पुव्वामेव आलोइज्जा आउसोत्ति ! भगिणित्ति ! वा
 मा एयं तुमं वत्थं सिणाणेण वा कक्केण लोदेण वा चुण्णेण वा जाव
 पघंसाहि वा, अभिकंखसि मे दाउं एयमेव दलयाहि, से सेवं वयंतस्स
 परो सिणाणेण वा कक्केण वा लोदेण वा चुण्णेण वा जाव पघंसित्ता
 दलइज्जा, तहप्पगारं वत्थं अप्फासुयं अणेसणिज्जं जाव नो पडिगा-
 हिज्जा, से णं परो नेता वइज्जा-आउसोत्ति वा भगिणित्ति वा आहर
 एवं वत्थं सीओदगवियडेण वा उसिणिओदगवियडेण वा उच्छोलेत्ता
 वा पहोलेत्ता वा समणस्स णं दाहामो, एयप्पगारं निग्घोसं सोच्चा
 निसम्म तहेव जाव नवरं मा एयं तुमं वत्थं सीओदगवियडेण वा
 उसिणिओदगवियडेण वा उच्छोलेहि वा पहोलेहि अभिकंखसि मे
 दाउं एमेव दलयाहि सेसं तहेव जाव नो पडिगाहिज्जा, से णं परो नेता
 वइज्जा-आउसोत्ति वा भगिणित्ति वा आहरेयं वत्थं कंदाणि वा जाव

हरियाणि वा विसोहिता समनस्स णं दाहासो, एयप्पगारं निग्घोसं
सोच्चा निसम्म तहेव जाव, नवरं मा एयाणि तुमं कंदाणि वा जाव
विसोहेहि, नो खल्ल मे कप्पइ एयप्पगारे वत्थे पडिगाहित्तए, से सेवंवयं
तस्स परो नेता जाव विसोहिता दलइज्जा, तहप्पगारं वत्थं अफासुयं
नो पडिगाहिज्जा ! सिया रो परो नेता वत्थं निसिरिज्जा, से पुव्वामेव
आलोइज्जा-आउमोत्ति वा भगिणित्ति वा तुमं चेव णं संत्तियं वत्थं
अंतोअंतेणं पडिलेहिज्जिस्सामि. केवलीबूया आयाणमेय वत्थं तेण वच्चे
सिया कुंडले वा गुणे वा हिरण्णे वा सुदण्णे वा मणी वा जाव रयणा-
वली वा पाणे वा बीए वा हरिए दा, अह भिक्खूणं पुव्वोवदिट्ठा पइण्णा
जं पुव्वामेव वत्थं अंतोअंतेण पडिलेहिज्जा ॥सू० ६॥

छाया-इत्येतानि आगतनानि उपातिक्रम्य यथ भिक्षुजानीयात् चतसृभिः प्रतिमाभिः
बद्धम् एषितुम्, तत्र खल्ल इयं प्रथमा प्रतिमा, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा उद्देश्यं वस्त्रं याचेत्,
तथा-जाङ्गमिकं वा भाङ्गिकं वा शाणिकं वा पत्रकं वा यावत् तूलकृतं वा तथाप्रकारं वस्त्रं
स्वयं वा खल्ल याचेत्, परो वा तस्मै दद्यात् प्रासुकम् एषणीयं मन्यमानः प्रतिगृह्णीयात्,
प्रथमा प्रतिमा १ अथापरा द्वितीया प्रतिमा-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा प्रेक्ष्य वस्त्रं याचेत् गृह-
पतेर्वा गृहपतिभार्याया वा गृहपतिपुत्राद् वा, गृहपतिदुहितुर्वा गृहपतिस्त्रुपाया वा यावत्
कर्मकर्या वा, स पूर्वमेव आलोचयेत्-आयुष्मन् ! इति वा, भगिनि ! इति वा दास्यसि मे इतः
अन्यतरद् वस्त्रम् ? तथाप्रकारं वस्त्रं स्वयं वा याचेत्, परो वा तस्मै दद्यात्, प्रासुकम् एषणीयं
मन्यमानः लाभे सति प्रतिगृह्णीयात्, द्वितीया प्रतिमा २, अथापरा तृतीया प्रतिमा-स भिक्षु
र्वा भिक्षुकी वा स यत् पुनरेवं जानीयात्-तत् अन्तरीयं वा उत्तरीयं वा तथाप्रकारं वस्त्रं स्वयं
वा याचेत् परो वा दद्यात्, प्रासुकम् एषणीयं मन्यमानो लाभे सति प्रतिगृह्णीयात्, तृतीया
प्रतिमा ३, अथापरा चतुर्थी प्रतिमा-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा उज्जितधार्मिकं वस्त्रं याचेत्,
यच्च अन्ये बहवः श्रमणब्राह्मण अतिथिकृपण वनीयकाः नावकाङ्क्षन्ति तथाप्रकारम् उज्जित-
धार्मिकं वस्त्रं स्वयं याचेत्, परो वा तस्मै दद्यात्, प्रासुकम् एषणीयं मन्यमानो यावत् प्रतिगृह्णी-
यात् चतुर्थी प्रतिमा ४, इत्येतासां चतसृणां प्रतिमानां यथा पिण्डैषणायाः । स्यात् एतया
एषणया एषयन्तं परो वदेत्-आयुष्मन् ! श्रमण ! गच्छत्वम् मासेन वा दशरात्रेण वा पञ्चरात्रेण
वा भः परश्चो वा ततः ते वषम् अन्यतरद् वस्त्रं दास्यामः, एतत्प्रकारं निर्घोषं श्रुत्वा निशम्य
स पूर्वमेव आलोचयेत्, आयुष्मन् ! इति वा, भगिनि ! इति वा न खल्ल ये कल्पते एतत्प्रकारं
संकेतं प्रतिश्रोतुम्, अभिकाङ्क्षसि मे वस्त्रं दातुम् इदानीमेव ददस्व । तमेवं वदन्तं परो वदेत्-

આયુષ્મન્ ! શ્રમણ ! અનુગच्छ तावत् ते वयम् अन्यतरद् वस्त्रं दास्यामः, स पूर्वमेव आलोचयेत्-आयुष्मन् ! इति वा भगिनि ! इति वा, न खलु मे कल्पते संकेतवचनं प्रतिश्रोतुम्, तं तदेवं वदन्तम् परो नेता वदेत्-आयुष्मन् इति वा भगिनि ! इति वा आहर एतद् वस्त्रं श्रमणाय दास्यामः अपि च वयं पश्चादपि आत्मनः स्वार्थम् (आत्मार्थम्) प्राणान् भूतानि जीवान् सत्त्वान् समारभ्य समुद्दिश्य यावत् चेतयिष्यामः करिष्यामः, एतत्प्रकारम् निर्घोषं श्रुत्वा निश्म्य तथाप्रकारं वस्त्रम् अप्राप्तुकम् अनेपणीयं यावद् न प्रतिगृह्णीयात् । स्यात् परो नेता वदेत्-आयुष्मन् ! इति वा भगिनि ! इति वा आहर एतत् वस्त्रम् स्नानेन वा कर्केण वा लोघ्रेण वा चूर्णेन वा आघर्ष्य वा प्रघर्ष्य वा श्रमणाय दास्यामः, एतत् प्रकारं निर्घोषं श्रुत्वा निश्म्य स पूर्वमेव आलोचयेत् आयुष्मन् ! इति वा भगिनि ! इति वा मा एतत् त्वं वस्त्रं स्नानेन वा कर्केण वा लोघ्रेण वा चूर्णेन वा यावत् प्रघर्षस्व ! अभिकाङ्क्षसि मे दातुम्, एवमेव ददस्व । स तस्य एवं वदतः परः स्नानेन वा कर्केण वा लोघ्रेण वा चूर्णेन वा प्रघर्ष्य दद्यात्, तथाप्रकारं वस्त्रम् अप्राप्तुकम् यावद् न प्रतिगृह्णीयात् स परो नेता वदेत् आयुष्मन् ! इति वा भगिनि ! इति वा आहर एतद् वस्त्रम् शीतोदकविकटेन वा उष्णोदकविकटेन वा उत्क्षाल्य वा प्रक्षाल्य वा श्रमणाय दास्यामः, एतत्प्रकारं निर्घोषं श्रुत्वा निश्म्य तथैव नवरम् मा एतत् त्वं वस्त्रम् शीतोदकविकटेन वा उष्णोदकविकटेन वा उत्क्षाल्य वा प्रक्षाल्य वा ददस्व, अभिकाङ्क्षसि मे दातुम्, एवमेव ददस्व, शेषं तथैव यावद् नो प्रतिगृह्णीयात्, स परो नेता वदेत्-आयुष्मन् ! इति वा भगिनि ! इति वा आहर एतद् वस्त्रम् कन्दानि वा मूलानि वा यावत् हरितानि वा विशोध्य श्रमणाय दास्यामः, एतत्प्रकारं निर्घोषं श्रुत्वा निश्म्य तथैव नवरम् मा एतानि त्वं कन्दानि वा मूलानि वा यावत् विशोध्य ददस्व, नो खलु मे कल्पते एतत्प्रकाराणि वस्त्राणि प्रतिग्रहीतुम्, स तस्य एवं वदतः परो नेता यावद् विशोध्य दद्यात्, तथाप्रकारं वस्त्रम् अप्राप्तुकम् नो प्रतिगृह्णीयात् । स्यात् स परो नेता वस्त्रं निश्छजेत्, स पूर्वमेव आलोचयेत्-आयुष्मन् ! इति वा भगिनि ! इति वा तवचैव सान्तिकं वस्त्रम् अन्तोपान्तेन प्रत्युपेक्ष्य, केवली ब्रूयाद् आदानमेतत्, वस्त्रान्तेन बद्धं स्यात् कुण्डलं वा गुणं वा हिरण्यं वा सुवर्णं वा मणिर्वा यावद् रत्नावली वा, प्राणी वा वीजं वा हरितं वा, अथ भिक्षुणां पूर्वोपदिष्ट मेतत् यत् पूर्वमेव वस्त्रम् अन्तोपान्तेन प्रतिच्छेद्येत ॥ सू० ६ ॥

टीકા-સમ્પ્રતિ સાધૂનાં સાધ્વીનાઞ્ચ વસ્ત્રગ્રહણપ્રતિજ્ઞા વિશેષમધિકૃત્ય પ્રરૂપયિતુમાહ-‘इच्छेद्याइं आयतणाइ उवाइकम्म’ इत्येतानि पूर्वोक्तानि वक्ष्यमाणानि च आयतनानि

અબ સાધુ ઓર સાધ્વી કો વસ્ત્ર ગ્રહણ કી પ્રતિજ્ઞા વિશેષ કો લક્ષ્યકર બતલાતે હૈં-

હવે સાધુ અને સાધ્વીને વસ્ત્ર ગ્રહણની પ્રતિજ્ઞા વિશેષને ઉદ્દેશીને સૂત્રકાર કથન કરે છે.

ટીકાર્થ-‘इच्छेद्याइं आयतणाइं उवाइकम्म’ પૂર્વોક્ત તથા આગળ કહેવામાં આવનાર દોષ સ્થાનોહું’ અતિક્રમણ કરીને અર્થાત્ ઉક્ત પ્રકારના તથા આગળ કહેવામાં આવનારા

दोषस्थानानि वस्त्रैषणा स्थानानि इत्यर्थः उपातिक्रम्य-उल्लङ्घ्य अतिक्रमणं कृत्वा 'अहं भिक्षू जाणिज्जा' अथ-अनन्तरम् भिक्षुः संयमवान् साधुः जानीयात् 'चउहिं पडिमाहिं वत्थं एसित्तए' चतसृभिः निम्नप्रदर्शिताभिः चतुः संख्यकाभिः प्रतिमाभिः अभिग्रहविशेषरूपाभिः प्रतिज्ञाभिः वस्त्रम् एषितुम्-अन्वेष्टुम् गवेषणाकर्तुम् जानीयादिति पूर्वेषान्वयः, 'तत्थ खलु इमा पढमा पडिमा' तत्र तासु चतसृषु प्रतिमासु वस्त्रग्रहण विषयकप्रतिज्ञासु खलु इयं प्रथमा प्रतिमा प्रतिज्ञा बोध्या 'से भिक्षू वा भिक्षुणी वा उद्देसियवत्थं जाइज्जा' से भिक्षुर्वा भिक्षुणी वा उद्देश्यम् मनसि विचार्य निश्चितं वस्त्रं याचेत् 'तं जहा-जंगियं वा भंगियं वा साणियं वा पोत्तगं वा जाव तूलकडं वा' तद्यथा-जाङ्गमिकं वा-जङ्गम-अविप्रभृतिप्राणि

टीकार्थ- 'इच्छेद्वा इहं आयतणा इहं उवाहकम्' पूर्वोक्त और आगे वक्ष्यमाण दोष स्थानोंका अतिक्रमण कर अर्थात् उत्तरीतिसे तथा आगे भी कहेजाने वाले वस्त्रैषणाका स्थान को पार कर 'अहंभिक्षू जाणिज्जा' भिक्षु-संयमशील साधु वस्त्रों की गवेषणा करने के लिये निम्नरूप से वक्ष्यमाण 'चउहिं पडिमाहिं वत्थं एसित्तए' चार प्रकारके वस्त्र ग्रहण विषयक अभिग्रह विशेषरूप प्रतिमाओं प्रतिज्ञाओं में 'तत्थखलु इमा पढमा पडिमा' यह पहली प्रतिमा अभिग्रह विशेषरूप प्रतिज्ञा समझनी चाहिये इस प्रथम प्रतिमारूप प्रतिज्ञाका स्वरूप यह है कि 'से भिक्षू भिक्षुणी वा' वह पूर्वोक्त संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी 'उद्देसियवत्थं जाणिज्जा' मनमें विचार करके निश्चित वस्त्र की याचना करे 'तं जहा जंगियं वा' जैसे कि वह वस्त्र जाङ्गमिक घेटा-मेडा वगैरह प्राणी संबंधी ऊर्णों से निष्पन्न-कम्बलादि हो या 'भंगियंवा' भाङ्गिक हो अर्थात् विकलेन्द्रिय वगैरह जीव जंतुओं के तंतुओं से निष्पादित यह वस्त्रादि हो या 'साणियंवा' शाणिक हो अर्थात् शाणगंतु सूत्रवल्कल आदि से निर्मित वस्त्रादि हो या 'पोत्तगं वा' तालपत्रादि से निर्मित वस्त्रादि हो एवं 'जाव तूलकडं वा' यावत्

वस्त्रैषणाना दोषस्थानाने पार करीने 'अहं भिक्षू जाणिज्जा' संयमशील साधु 'वत्थं एसित्तए' पखेणी गवेषणा करवा भाटे नीचे कडेवाभा आवनार 'चउहिं पडिमाहिं' चार प्रकारना अभिग्रह विशेषरूप प्रतिज्ञाओंमां वस्त्र ग्रहण संबंधी 'तत्थ खलु इमा पढमा पडिमा' आ पडेदी प्रतिज्ञा समझनी. आ पडेदी पडिमाइय प्रतिज्ञातुं स्वइय आ प्रमाणे छे.- 'से भिक्षू वा भिक्षुणी वा' ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी 'उद्देसियवत्थं जाइज्जा' मनमा विचार करीने निश्चि १ वस्त्रनी याचना करवी 'त जहा' जेम डे- 'जंगियं वा' ते वस्त्र न जगमिड होय अर्थात् घेटा विगेरे प्राणियोंनी इनथी भनेल होय अथवा 'भंगियं वा' भागिक अर्थात् विकलेन्द्रिय कीडा विगेरे जंतुओंना तंतुथी अनावेल होय अथवा 'साणियं वा' शाणसूत्रथी अनावेल शाणिक वस्त्र होय अथवा 'पोत्तगं वा' तालपत्रादिना अनावेल वस्त्र होय अथवा 'जाव तूलकडं वा' यावत् क्षौभभय वस्त्रादि होय डे कपासथी

સમ્બન્ધિ-ઝર્ણા નિષ્પન્નં કમ્વલાદિકં વસ્ત્રમ્, 'ભાદ્રિકમ્-વિકલેન્દ્રિય જીવતન્તુનિષ્પા-
દિતં પદ્મવસ્ત્રાદિકમ્, શાળિકમ્-શણસૂત્રવલ્કલાદિનિર્મિતવસ્ત્રાદિકમ્, પત્રકમ્-તાલપત્રાદિ
નિષ્પન્નવસ્ત્રમ્ યાવદ્ ક્ષૌમિકં કાર્પાસિકમ્ તૂલકૃતમ્ અર્કતૂલનિષ્પન્નમ્ વસ્ત્રમ્ 'તહપ્પગારં
વત્થં સયં વા ણં જાહજ્ઞા' તથાપ્રકારમ્-તથાવિધં મનસિ નિશ્ચિતં જાદ્ગમિકાદિરૂપં વસ્ત્રં સ્વયં
વા ચલ્લ-સ્વયમેવ વા સાધુર્વા સાધ્વી વા યાચેત 'પરો વા સે દેજ્ઞા' પરો વા-શ્રાવકો ગૃહસ્થઃ
તસ્મૈ સાધવે દદ્યાત, 'તચ્ચ ણં ફાસુયં एसणिज्जं जाव पडिगाहिज्जा' તત્ ચલ્લ વસ્ત્રં પ્રાસુકમ્-
અચિત્તમ્, एषणीयम्-આધાકર્માદિદોષરહિતં યાવદ્ મન્યમાનઃ સાધુઃ પ્રતિગૃહ્ણીયાત્-'પદ્મા
પડિમા' इत्युक्तरूपा प्रथमा प्रतिमा-वस्त्रैषणारूपा अभिग्रहविशेषात्मिका प्रतिज्ञा बोध्या ॥

'અહાવરા દુચ્ચા પડિમા-' અથ અપરા-અન્યા નિમ્નપ્રદર્શમાના દ્વિતીયા પ્રતિમા-વસ્ત્ર-
૧ણારૂપા પ્રતિજ્ઞા બોધ્યા તચ્ચા-'સે મિક્ખુ વા મિવસુણી વા' સ મિહ્ણુર્વા મિહ્ણુકી વા
'પેહાણ વત્થં જાહજ્ઞા' પ્રેક્ષ્ય-સમ્યગ્વલોક્ય વસ્ત્રં યાચેત કસ્માત્ સકાશાદિત્યાહ-'ગાહાવર્ઘ

ક્ષૌમિક-ક્ષૌમમયવસ્ત્રાદિ હો યા કાર્પાસિક હો અર્થાત્ કપાસ સે વનાયા ગયા વસ્ત્ર
હો યા તૂલ રૂડે સે વનાયા ગયા ચહ વસ્ત્રાદિ હો અથવા આક કે રૂહ સે વનાયા
ગયા વસ્ત્રાદિ હો તો 'તહપ્પગારં વત્થં સયં વા ણં જાહજ્ઞા' હસ પ્રકાર કે જાંગલિક
પ્રથુનિ વસ્ત્રોંકો સાધુ સ્વયં યાચના કરે યા પર 'પરો વા સે દેજ્ઞા' દૂસરા શ્રાવક
ગૃહસ્થ ડલ સાધુકો દેવે તો 'તચ્ચણં' હસ પ્રકાર કે મનમેં નિર્ધારીત જાદ્ગમિક
વસ્ત્રાદિ કો સાધુ 'ફાસુયં एसणिज्जं' પ્રાસુક અચિત્ત તથા एषणीय આધાકર્માદિ
દોષોં સે રહિત વસ્ત્રકો 'જાવ પડિગાહિજ્ઞા' યાવત્ સમજ્ઞકર ગ્રહણ કરે 'પદ્મા
પડિમા' હસ પ્રકાર કે પહેલી વસ્ત્રૈષણા રૂપ પ્રતિજ્ઞા સમજ્ઞની ચાહિયે ।

અબ દૂસરી પ્રતિમા અર્થાત્ વસ્ત્રૈષણા વિષયક અભિગ્રહ રૂપા પ્રતિજ્ઞા નિમ્નરીતિ
સે સમજ્ઞની ચાહિયે-'અહાવરા દુચ્ચા પડિમા-'સે મિક્ખુ વા, મિક્ખુણી વા' અથ

બનાવેલ કાર્પાસિક વસ્ત્ર હોય કે આકડના તૂલના રૂથી બનાવેલ વસ્ત્ર હોય તો 'તહપ્પ-
ગાર વત્થં સયં વા ણં જાહજ્ઞા' આવા પ્રકારના જાંગમિક વિગેરે વસ્ત્રોને સાધુએ પોતે
યાચના કરવી અથવા 'પરો વા સે દેજ્ઞા' અન્ય શ્રાવક ગૃહસ્થ એ સાધુને આપે તો આવા
પ્રકારના મનમાં નિર્ધારિત જાંગમિક વસ્ત્રાદિને 'તચ્ચ ણં ફાસુયં एसणिज्जं જાવ' સાધુ પ્રાસુક
અચિત્ત તથા એષણીય આધાકર્માદિ દોષોથી રહિત યાવત સમજીને 'પડિગાહિજ્ઞા' તેવા વસ્ત્રોને
ગ્રહણ કરવા આ રીતે આ 'પદ્મા પડિમા' પહેલી વસ્ત્રૈષણા રૂપ પડિમા પ્રતિજ્ઞા કહી છે.

હવે વસ્ત્રૈષણા સંબંધી અભિગ્રહ રૂપ બીજી પડિમાનું કથન કરે છે.-

'અહાવરા દુચ્ચા પડિમા' હવે પહેલી પ્રતિમા રૂપ અભિગ્રહ વિશેષાત્મક
વસ્ત્રૈષણા સંબંધી પ્રતિજ્ઞાનું નિરૂપણ થયા પછી હવે બીજી અભિગ્રહ રૂપ પ્રતિમાનું
નિરૂપણ કરવામાં આવે છે. 'સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સથમશીલ સાધુ

वा' गृहपति वा 'गाहावई भारिया वा' गृहपतिभार्या वा 'गाहावईपुत्रं वा' गृहपतिपुत्र वा 'गाहावईधूए वा' गृहपतिदुहितरं वा 'गाहावई सुण्हां वा' गृहपतिस्तुषां वा 'जाव कम्मकरीं वा' यावद्-धात्रीं वा दासं वा दासीं वा कर्मकरं वा कर्मकरीं-परिचारिकारूपां वस्त्रं याचेत् इति पूर्वोक्तान्वयः 'से पुव्वामेव आलोइज्जा' स साधुः पूर्वमेव-याचनात्प्रागेव आलोचयेत्-विचारयेत् आलोचना प्रकारमाह-'आउसोत्ति वा भगिणित्ति वा' हे आयुष्मन् ! इति वा हे भगिनि ! इति वा इत्येवं सम्बोध्य 'दाहिसि मे इत्तो अन्नयरं वत्थं ?' दास्यसि त्वम् मे-ममम् साधवे इतः पूर्वोक्तात् जाङ्गमिकादिरूपाद् यत् किमपि अन्यतरद् एकम् वस्त्रम् ? 'तहप्पगारं वत्थं सयं वा जइज्जा' तथाप्रकारम्-उथाविधं जाङ्गमिकवस्त्रादिरूपं वस्त्रं स्वयं वा साधुः

पहली प्रतिमा रूप अभिग्रह विशेषात्मक वस्त्रैषणा विषयक प्रतिज्ञा के निरूपण के बादमें अब दूसरी अन्य प्रतिमा का निरूपण करते हैं वह पूर्वोक्त भिक्षु-संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी 'पेहाए वत्थं जाइज्जा' वस्त्रको देग्भाल कर अर्थात् अच्छी तरह से अवलोकन कर याचना करे जैसे कि 'गाहावई वा' गृहपति गृहस्थ श्रावक से या 'गाहावई भारिया वा, गाहावईपुत्तं वा' गृहपति की भार्या से एवं गृहपति के पुत्र से या 'गाहावईधूए वा' गृहपति की कन्या से या 'गाहावई-सुण्हां वा' गृहपति की स्तुषा पुत्रवधू से वस्त्रकी याचना करनी चाहिये एवं 'जाव कम्मकरीं वा' यावत् गृहपति की धाई से या गृहपति के दास से या गृहपति की दासीसे या गृहपति के कर्मकर से या गृहपतिकी कर्मकरी से वस्त्र की याचना करे किन्तु 'से पुव्वामेव आलोइज्जा' वह साधु याचना करने से पहले ही आलोचना विचार करके बोले कि 'आउसोत्ति वा भगिणित्ति वा' हे आयुष्मन् ! श्रावक ! भगिनि ! बहिन ! इस प्रकार से सम्बोधन करके कहे कि 'दाहिसि मे इत्तो अन्नयरं वत्थं' तुम मुझको पूर्वोक्त जाङ्गमिकादि वस्त्रों में से कोई एक भी वस्त्र दोगे ? इस तरह 'तहप्पगारं वत्थं सयं वा जाइज्जा' उस प्रकार के जाङ्गमिक

अने साध्वी 'पेहाए वत्थं जाइज्जा' वस्त्रने सारी रीते ळेधने तेनी याचना करवी जेभ-के 'गाहावई वा' गृहपति गृहस्थ श्रावक पासे अथवा 'गाहावई भारिया वा' गृहपतिनी पत्नीनी पासे अथवा 'गाहावई पुत्तं वा' श्रावकना पुत्रीनी पासे अथवा 'गाहावई धूए वा' गृहपतिनी पुत्रीनी पासे अथवा 'गाहावई सुण्हा वा' गृहपतिनी पुत्रवधूनी पासे अथवा 'जाव कम्मकरीं वा' जेव यावत् गृहपतिनी धाधनी पासे अथवा गृहपतिना सेवक पासे के गृहपतिनी दासी पासे अगर गृहपतिना कर्मकर पासे के गृहपतिनी कर्मकरी पासे वस्त्रनी याचना करवी. परंतु 'से पुव्वामेव आलोइज्जा' जे साधुजे याचना कर्या पड़ेतां जे आलोचना अर्थात् विचार करीने छडेवु के 'आउसोत्ति वा' जे आयुष्मन् श्रावक ! 'भगिणित्ति वा' अथवा जे बहिन आ रीते सम्बोधन करीने छडेवु के 'दाहिसि मे इत्तो अन्नयर वत्थं' तमे अने पूर्वोक्त जाङ्गमिक विगेदे वस्त्रोभाथी कैछं जेक वस्त्र आपणे।

યાચેત 'પરો વા સે દેજ્જા' પરો વા ગૃહસ્થઃ તસ્મૈ સાધવે દધાત્, 'ફાસુયં એસણિજ્જં જાવ લાભે સંતે પઢિગાહિજ્જા' પ્રાસુકમ્ અચિત્તમ્, એષણીયમ્-આધાકર્માદિદોષરહિતં તદ્ વસ્ત્રં યાવદ્ મન્યમાનઃ સાધુઃ લાભે સતિ પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ 'દુચ્ચા પઢિમા' એતિ દ્વિતીયા પ્રતિમા-વસ્ત્રૈષણા અભિગ્રહવિશેષરૂપા વોધ્યા ।

અથ તૃતીયાભિગ્રહસ્વરૂપં પ્રરૂપયિતુમાહ-'અહાવરા તચ્ચા પઢિમા' અથાપરા-અથાનન્તરમ્ અપરા-અન્યા તૃતીયા પ્રતિમા-વસ્ત્રૈષણારૂપા પ્રતિજ્ઞા પ્રરૂપ્યતે-'સે મિલ્લુ વા મિલ્લુણી વા' સ મિલ્લુર્વા મિલ્લુકી વા 'સે જં પુણ એવં જાણિજ્જા' સ સંયમવાન સાધુઃ યત્ પુનઃ એવમ્ વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્ 'તં અંતરિજ્જં વા ઉત્તરિજ્જં વા' તદ્ વસ્ત્રમ્ અન્તરીયં વા-અથઃ પરિધાન-કમ્બલ વગૈરહ વસ્ત્રકો સાધુ સ્વયં યાચના કરે યા 'પરો વા સે દેજ્જા' ગૃહસ્થ આવક હી ડસ સાધુકો દેવે તદનુસાર ડસ દિયે જાતે હુએ કમ્બલાદિ વસ્ત્રોકો 'ફાસુયં એસણિજ્જં' પ્રાસુક અચિત્ત તથા એષણીય આધાકર્માદિ દોષોં સે રહિત 'જાવ લાભે સંતે પઢિગાહિજ્જા' યાવત્ સમજ્જકર વહ સાધુ ડસ કમ્બલાદિ વસ્ત્રો કો આધાકર્માદિ દોષ રહિત હોને સે લે લેવે 'દુચ્ચા પઢિમા' હસ પ્રકાર દૂસરી પ્રતિમારૂપ વસ્ત્રૈષણારૂપ પ્રતિજ્ઞા સમજ્જની ચાહિયે

અવ તીસરી પ્રતિમારૂપ અભિગ્રહ વિશેષાત્મક પ્રતિજ્ઞા કા નિરૂપણ કરતે હૈં 'અહાવરા તચ્ચા પઢિમા-સે મિલ્લુ વા, મિલ્લુણી વા,' અથ દૂસરી વસ્ત્રૈષણારૂપ પ્રતિજ્ઞાકા નિરૂપણ કરને કે વાદ અવ તીસરી વસ્ત્રૈષણા રૂપ પ્રતિમા કા નિરૂપણ કરતે હૈં-વહ પૂર્વોક્ત મિલ્લુ-સંયમશીલ સાધુ ઓર મિલ્લુકી સાધવી 'સે જં પુણ એવં જાણિજ્જા' યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપસે વસ્ત્રવિશેષકો જાન લે કિ યહ 'તં અંતરિજ્જં વા' અન્તરીય વસ્ત્ર હૈ અર્થાત્ પહેરને કે યોગ્ય કપડા હૈ તથા યહ ઉત્તરીય વસ્ત્ર હૈ અર્થાત્ શરીર કે ઉપર ઢાંકને કે યોગ્ય વસ્ત્ર હૈ એસા યદિ જાન

'સહપ્પગારં વર્થં સય વા જાહ્જ્જા' આ રીતે પણ ઉક્ત પ્રકારના બાગમિક કે કાંબળ વિગેરે વસ્ત્રને સાધુએ પોતે યાચના કરવી અથવા 'પરો વા સે દેજ્જા' ગૃહસ્થ આવક એ સાધુને આપે તો એવા પ્રકારના વસ્ત્રને 'ફાસુયં એસણિજ્જં જાવ' પ્રાસુક અચિત્ત તથા એષણીય આધાકર્માદિ દોષોથી રહિત હોવાથી 'લાભે સંતે પઢિગાહિજ્જા' યાવત્ સમજીને તે સાધુએ એ કમ્બલાદિ વસ્ત્રને પ્રાપ્ત થાય તો ગ્રહણ કરવા એ રીતે આ 'દુચ્ચા પઢિમા' બીજી પઢિમા રૂપ અભિગ્રહ વિશેષાત્મક વસ્ત્રૈષણા પ્રતિજ્ઞા સમજવી.

હવે ત્રીજી પ્રતિમા રૂપ અભિગ્રહ વિશેષાત્મક પ્રતિજ્ઞાનું નિરૂપણ કરવામા આવે છે. 'અહાવરા તચ્ચા પઢિમા' બીજી વસ્ત્રૈષણા રૂપ પ્રતિમાનું નિરૂપણ કરીને હવે ત્રીજી વસ્ત્રૈષણા રૂપ પ્રતિમાનું નિરૂપણ કરવામા આવે છે. 'સે મિલ્લુ વા મિલ્લુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સત્રી 'સે જં પુણ એવં જાણિજ્જા' નો આગળ કહેવામાં આવનાર રીતે વસ્ત્ર વિશેષને બાણી લે કે-'તં અંતરિજ્જં વા' આ અંતરીય અર્થાત્ પહેરવા યોગ્ય વસ્ત્ર છે. અથવા 'ઉત્તરિજ્જં વા' આ ઉત્તરીય વસ્ત્ર છે અર્થાત્ શરીરની ઉપર ઓઢવાનું વસ્ત્ર

રૂપમ્, ઉત્તરીયં વા-આચ્છાદનરૂપં દ્વિતીયવસ્ત્રં વા સ્યાત્ 'તહપ્પગારં વત્થં સયં વા જાહજ્જા' તથાપ્રકારમ્ અન્તરીયરૂપમ્ ઉત્તરીયરૂપશ્ચ વસ્ત્રં સ્વયં વા સાધુઃ યાચેત 'પરો વા સે દેજ્જા' પરો વા ગૃહસ્થઃ તસ્મૈ સાધવે દદ્યાત્ 'ફાસુયં એસણિજ્જં જાવ પહિગાહિજ્જા' પ્રામુકમ્-અચિત્તમ્, એષણીયમ્-આધાકર્માદિદોષરહિતં તદ્ વસ્ત્રમ્ યાવદ્-મન્યમાનઃ સાધુઃ ત્રાપે સતિ પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ 'તચ્ચા પહિમાઈ' इति तृतीया प्रतिमा-अभिग्रहविशेषरूपा वस्त्रैषणा बोध्या, अथ चतुर्थम् अभिग्रहविशेषवरूपं प्ररूपयितुमाह-'अहावरा चउत्था पडिमा' अथ अपरा-अन्या चतुर्थी प्रतिमा वस्त्रैषणा प्ररूप्यते-'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा 'उज्झियधम्मियं वत्थं जाइज्जा' उज्झितधार्मिकं धार्मिकोपभुक्तपरित्यक्तम् धार्मिकैः कृतो-

લેતો હસ પ્રકાર કે અન્તરીય વસ્ત્ર તથા 'ઉત્તરિજ્જં વા' ઉત્તરીય વસ્ત્રો વો 'તહપ્પગારં વત્થં સયં વા જાહજ્જા' વહ સાધુ સ્વયં યાચના કરે 'પરો વા સે દિજ્જા' યા વહ ગૃહસ્થ આવક ઉસ સાધુ વો અન્તરીય વસ્ત્ર યા ઉત્તરીય વસ્ત્ર દે દેવે તો ઉસ અન્તરીય વસ્ત્ર તથા દ્વિતીય વસ્ત્રરૂપ ઉત્તરીય વસ્ત્ર વો 'ફાસુયં એસ-ણિજ્જં જાવ' પ્રામુક અચિત્ત ઓર એષણીય અર્થાત્ આધાકર્માદિ દોષોં સે રહિત સમજ્ઞકર 'પહિગાહિજ્જા' મિલને પર મુનિયોં વો ગ્રહણ કર લેના ચાહિયે। ક્યોંકિ હસ પ્રકારકે અધઃ પરિધાનરૂપ અન્તરીય વસ્ત્રવો ઓર ઓઢને યોગ્ય દ્વિતીય વસ્ત્રરૂપ ઉત્તરીય વસ્ત્રવો લેને સે સંયમ વી વિરાધના નહીં હોતી યહ 'તચ્ચા પહિમા' યહ તૃતીય અભિગ્રહ વિશેષરૂપ પ્રતિમા અર્થાત્ વસ્ત્રૈષણા સમજ્ઞના।

અબ ચતુર્થી અભિગ્રહ વિશેષ રૂપ પ્રતિમા અર્થાત્ વસ્ત્રૈષણા વા નિરૂપણ કરતે હૈં 'અહાવરા ચઉત્થા પહિમા સે ભિક્ખૂ વા ભિક્ખુણી વા' અથ તૃતીય વસ્ત્રૈષણા રૂપ પ્રતિમા કે નિરૂપણ કે વાદ ચતુર્થી અન્ય પ્રતિમા વસ્ત્રૈષણા રૂપ પ્રતિજ્ઞા વા નિરૂપણ કરતે હૈં વહ મિશ્શુ પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ ઓર મિશ્શુકી

છે. તો 'તહપ્પગાર વત્થં સયં વા જાહજ્જા' એ રીતનું અતરીય વસ્ત્ર તથા ઉત્તરીય વસ્ત્રને સાધુએ યાચના કરવી. અથવા 'પરો વા સે દેજ્જા' ગૃહસ્થ આવક એ સાધુને અતરીય વસ્ત્ર કે ઉત્તરીય વસ્ત્ર આપે તો તે વસ્ત્રને 'ફાસુય એસણિજ્જં જાવ' પ્રામુક-અચિત્ત અને એષણીય અર્થાત્ આધાકર્માદિ દોષોથી રહિત સમજીને 'પહિગાહિજ્જા' ગ્રહણ કરી લેવી. કેમ કે આવા પ્રકારના અધઃપરિધાન રૂપ અતરીય વસ્ત્રને અને ઓઢવા યોગ્ય બીજા ઉત્તરીય વસ્ત્રને લેવાથી સંયમની વિરાધના થતી નથી. આ ત્રીજી અભિગ્રહ વિશેષ રૂપ પ્રતિમા છે. અર્થાત્ ત્રીજી વસ્ત્રૈષણા સમજવી.

હવે ચોથી અભિગ્રહ વિશેષ રૂપ પ્રતિમાનું નિરૂપણ કરવામા આવે છે. 'અહાવરા ચઉત્થા પહિમા' ત્રીજી વસ્ત્રૈષણા રૂપ પ્રતિમાનું નિરૂપણ કરીને આ ચોથી વસ્ત્રૈષણા રૂપ પ્રતિજ્ઞાનું નિરૂપણ કરવામા આવે છે. 'સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'ઉજ્ઞિયધમ્મિય વત્થં જાહજ્જા' એ વસ્ત્રને ધાર્મિક પ્રરૂપે વાપરી

પશુકંતં જીર્ણં વસ્ત્રં યાચેત 'જં ચડન્ને વહવે સમળમાહળ અતિહિકિવળવળીમગા નાવકંઘંતિ' યજ્ઞ વસ્ત્રમ્ ઉત્તરૂપમ્ અન્યે વહવઃ શ્રમણબ્રાહ્મણ-અતિથિકૃપણવનીપકાઃ શાક્ય ચરક-પ્રમૃતિ શ્રમણ-દ્વિજરૂપબ્રાહ્મણ-અભ્યાગતરૂપાતિથિ-દીનહીનાઙ્ગકૃપણ-દારિદ્રપ્રમૃતિયાચકાઃ ન અવકાઙ્ક્ષન્તિ-ન વાઠછન્તિ 'તદ્દહ્પગારં ઉજ્જિયધમ્મિયં વત્થં' તથાપ્રકારમ્-તથાવિધમ્ ઉત્તરૂપમ્ ઉજ્જિયધાર્મિકમ્-ધાર્મિકોત્સૃષ્ટં વસ્ત્રમ્ 'સયં વા જાહજ્જા' સ્વયં વા સાધુઃ યાચેત 'પરો વા સે દેજ્જા' પરો વા ગૃહસ્થઃ તસ્મૈ-સાધવે દદ્યાત્ 'ફાસુયં एसणिज्जं जाव पडिगाहिज्जा' પ્રાસુકમ્-અચિત્તમ્-एषणीयम्-आधाकर्मादि दोपरहितं यावत्-तद्वस्त्रं मन्यमानः साधुः कामे सति प्रतीगृह्णीयात् 'चउत्था पडिमा' इति चतुर्थी प्रतिमा-वस्त्रैषणा बोध्या तथा च पूर्वसंकल्पितं वस्त्रं याचिष्ये इति प्रथमाभिग्रहविशेषस्वरूपम् एवं दृढगेव वस्त्रं याचिष्ये नान्यद्

સાધ્વી જિસ વસ્ત્ર કો 'ઉજ્જિયધમ્મિયં વત્થં જાહજ્જા' ધાર્મિક પુરુષને ઉપભોગ કર પરિત્યાગ કરદિણ હો હસ પ્રકારકે જીર્ણ વસ્ત્રકો યાચના કરે ઔર 'જં ચડન્ને વહવે સમળમાહળ' જિસ વસ્ત્ર કો ધાર્મિક પુરુષને ઉપભોગકર પરિત્યાગ કર દેને પર મી દૂસરે ચરકશાક્ય વગૈરહ શ્રમણ સાધુ સંન્યાસી તથા બ્રાહ્મણ 'અતિહિકિવળવળીમગા નાવકંઘંતિ' અતિથિ કૃપણ દીન-હીન ગરીબ દુસ્વિયા તથા વનીપક યાચક નહીં યાચેતે હો 'તદ્દહ્પગારં ઉજ્જિયધમ્મિયં વત્થં સયં વા જાહજ્જા' હસ પ્રકારકે ધાર્મિકોં સે ઉપશુક્ત જીર્ણ જીર્ણ વસ્ત્ર કો યાચના કરની યાચિયે અર્થાત્ સાધુ ઔર સાધ્વી ધાર્મિકજનોપશુક્ત તથા શ્રમણોં સે અનાર્કાક્ષિત જીર્ણજીર્ણ વસ્ત્રકો સ્વયં યાચના કરે યા 'પરો વા સે દેજ્જા' ગૃહસ્થ શ્રાવક હી ડસ સાધુ કો દેવે તો હસ પ્રકાર કે વસ્ત્ર કો 'ફાસુયં एसणिज्जं जाव पडिगाहिज्जा' પ્રાસુક અચિત્ત તથા ઇષણીય આધાકર્માદિ દોષોં સે રહિત સમજ્ઞ કર મિલને પર સાધુ ઔર સાધ્વી કો લે લેના યાચિયે 'ચઉત્થા પડિમા' યહ ચતુર્થી વસ્ત્રૈષણા રૂપા પ્રતિમા પ્રતિજ્ઞા સમજ્ઞની યાચિયે ઇતાવતા ઉપર્યુક્ત હન ચારોં પ્રતિમાઓં કા સારાંશ યહ હૈ કિ-'પૂર્વ સંકલ્પિત વસ્ત્ર કો યાચના કરુંગા' યહ પ્રથમ અભિગ્રહ

તેનો ત્યાગ કરેલ હોય એવા ઇશુ વસ્ત્રની યાચના કરવી અને 'જં ચડન્ને વહવે સમળ-માહળ અતિહિકિવળવળીમગા નાવકંઘંતિ' એ વસ્ત્રને ધાર્મિક પુરુષે ઉપયોગ કરીને ત્યજી દીધેલ હોય તો પણ ખીલ ચરક, શાક્ય વિગેરે શ્રમણ સાધુ સંન્યાસી તથા બ્રાહ્મણ અને અતિથિ કૃપણ દીન, હીન, ગરીબ હુ ખી અને વનીપક યાચક વિગેરે તેને લેવા ઇચ્છતા ન હોય 'તદ્દહ્પગારં ઉજ્જિયધમ્મિયં વત્થં' એવા પ્રકારના ધાર્મિક પુરુષથી ઉપશુક્ત ઇશુશીશુ બુના વસ્ત્રોની 'સયં વા જાહજ્જા' સાધુએ યાચના કરવી અથવા 'પરો વા સે દેજ્જા' ગૃહસ્થ શ્રાવકે એ વસ્ત્ર સાધુને આપવા આવા પ્રકારના વસ્ત્રને 'ફાસુયં एसणिज्जं जाव' પ્રાસુક-અચિત્ત તથા ઇષણીય-આધાકર્માદિ દોષોથી રહિત સમજીને પ્રાપ્ત થાય તો 'પડિ-ગાહિજ્જા' સાધુ અને સાધ્વીએ ગ્રહણ કરી લેવા 'ચઉત્થા પડિમા' આ રીતે આ ચોથી વસ્ત્રૈષણા રૂપ પ્રતિમા-પ્રતિજ્ઞા સમજવી. આ ચારે પ્રતિમાઓનો સારાંશ એ છે કે-પૂર્વ

વસ્ત્રમિતિ દ્વિતીયાભિગ્રહવિશેષરૂપમ્, તથા શર્યાતરશ્રાવકેણ અન્તરીયરૂપેણ ઉત્તરીયરૂપેણ વા પરિશુક્તપ્રાયં વસ્ત્રં ગ્રહીષ્યામિ ઇતિ તૃતીયાભિગ્રહવિશેષરૂપમ્, એવં ધાર્મિકપરિશુક્તપરિત્યક્તં વસ્ત્રં ગ્રહીષ્યામીતિ ચતુર્થાભિગ્રહવિશેષરૂપસ્યરૂપં ફલિતમ્, તદુપસંહરન્નાહ-‘હચ્ચેયાળં ચડણં પઢિ- માણં જહા પિંડેસણા’ ઇતિ એતાસામ્-ઉપર્યુક્તસ્વરૂપાણા ચતસ્રણાં પ્રતિમાનામ્ વસ્ત્રૈષણાનામ્ અવશિષ્ટો વક્તવ્યવિધિઃ પિણ્ડૈષણાવદ્ અવગન્તવ્ય ઇતિ માત્રઃ ।

અથ પ્રકારાન્તરેણાપિ વસ્ત્રૈષણાવિધિં પ્રરૂપયિતુમાહ-‘સિયા ણં એતા’ એસણા’ એસમાણં પરો વહજ્ઞા’ સ્યાત્-કદાચિત્ સ્વહ્ણ એતયા-પૂર્વોક્તરૂપા એપણયા-વસ્ત્રૈષણયા એપયન્તમ્-અન્વેષયન્તં સાધુ પરો-ગૃહસ્થો વદેત્-‘આડસંતો ! સમણા !’ આયુષ્મન ! શ્રમણ ! ‘હજ્ઞાહિ વિશેષ રૂપ પ્રતિમા કા સાર હૈ એવં ‘દૃષ્ટ હી વસ્ત્ર કી યાચના કરુ ગા દ્સરે વસ્ત્ર કી યાચના નહીં કરુ ગા’ યહ દ્સરી અભિગ્રહ વિશેષ રૂપ પ્રતિમા કા સાર હૈ, એવં શર્યાતર શ્રાવકોં સે અન્તરીય રૂપ મેં યા ઉત્તરીય રૂપ મેં પરીશુક્ત પ્રાય વસ્ત્ર કો હી ગ્રહણ કરુ ગા’ યહ તીસરી અભિગ્રહ વિશેષ રૂપ પ્રતિમા કા સાર હૈ ઓર ‘ધાર્મિક પુરુષોં સે પરિ ભોગ કરકે પરિત્યક્ત વસ્ત્ર કો હી ગ્રહણ કરુ ગા યહ ચૌથી અભિગ્રહ વિશેષરૂપ પ્રતિમા કા સાર સમજના યાહિયે,

અવ ઉપર્યુક્ત ચારોં પ્રતિમાઓં કા ઉપસંહાર કરતે હુ’ એતલાતે હેં ‘હચ્ચે યાળં ચડણં પઢિમાણં જહા પિંડેસણા’ ઉપર્યુક્ત સ્વરૂપ ચારોં વસ્ત્રૈષણા રૂપ પ્રતિમાઓં અવશિષ્ટ અર્થાત્ બચા હુ’ આ વક્તવ્ય પ્રકાર પિણ્ડૈષણા કે સમાન હી સમજ લેના યાહિયે । અવ પ્રકારાન્તર સે ભી વસ્ત્રૈષણાવિધિ કો નિરૂપણ કરતે હેં ‘સિયા ણં એતા’ એસણા’ એસમાણં પરો વહજ્ઞા’ સ્યાત કદાચિત્ પૂર્વોક્ત વસ્ત્રૈષણા સે વસ્ત્રકા અન્વેષણ કરતે હુ’ સાધુ કો ગૃહસ્થ શ્રાવક યદિ કહે કિ ‘આડસંતો ! સમણા !’ હે આયુષ્મન ! ભગવાન શ્રમણ ! સંયમશીલ સાધુ ! ‘હજ્ઞાહિ તુમં માસેણ વા

સ કલ્પિત વસ્ત્રની યાચના કરીશ’ આ પહેલી અભિગ્રહ વિશેષ રૂપ પ્રતિમાનો સાર છે. તથા દૃષ્ટ વસ્ત્રની જ યાચના કરીશ બીજી વસ્ત્રની યાચના કરીશ નહીં આ બીજી અભિ- ગ્રહ વિશેષ રૂપ પ્રતિમાનો સાર છે. તથા શર્યાતર શ્રાવકો પાસેથી અતરીય રૂપ અથવા ઉત્તરીય રૂપથી પરિશુક્ત પ્રાય વસ્ત્રને જ ગ્રહણ કરીશ આ ત્રીજી અભિગ્રહ વિશેષ રૂપ પ્રતિમાનો સાર છે. અને ‘ધાર્મિક પુરુષે ઉપભોગ કરીને દીધેલ વસ્ત્રને જ ગ્રહણ કરીશ’ આ ચૌથી અભિગ્રહ વિશેષ રૂપ પ્રતિમાનો સાર છે.

હવે ઉપરોક્ત ચારે પ્રતિમાઓનો ઉપસંહાર કરતાં સૂત્રકાર કહે છે ‘હચ્ચેયાળં ચડણં પઢિમાણં’ આ ઉપરોક્ત સ્વરૂપવાળી ચારે વસ્ત્રૈષણા રૂપ પ્રતિમાઓ ‘જહા પિંડેસણા’ સબધી બાંધીતુ કથન પિંડૈષણાના કથન પ્રમાણે જ સમજ લેવું.

હવે પ્રકારાન્તરથી વસ્ત્રૈષણા વિધિનું નિરૂપણ કરે છે.-‘સિયા ણં એતા’ એસણા’ કદાચ પૂર્વોક્ત વસ્ત્રૈષણાથી ‘એસમાણં પરો વહજ્ઞા’ વસ્ત્રની ગવેષણા કરતા સાધુને ગૃહસ્થ શ્રાવક

પશુકંતં જીર્ણં વસ્ત્રં યાચેત 'જં ચડન્ને વહવે સમળમાહ્ણ અતિદિક્ષિવળવળીમગા નાવકંલંતિ' યચ્ચ વસ્ત્રમ્ ઉત્તરૂપમ્ અન્યે વહવઃ શ્રમણબ્રાહ્મણ-અતિથિકૃપણવનીપકાઃ શાક્ય ચરક-પ્રમૃતિ શ્રમણ-દ્વિજરૂપબ્રાહ્મણ-અભ્યાગતરૂપાતિથિ-દીનહીનાન્નકૃપણ-દારિદ્રપ્રમૃતિયાચકાઃ ન અવકાઙ્ક્ષન્તિ-ન વાઠછન્તિ 'તહપ્પગારં ઉઙ્ગિયધમ્મિયં વત્થં' તથાપ્રકારમ્-તથાવિધમ્ ઉત્તરૂપમ્ ઉઙ્ગિયધર્મિકમ્-ધાર્મિકોત્સૃષ્ટં વસ્ત્રમ્ 'સયં વા જાહજ્જા' સ્વયં વા સાધુઃ યાચેત 'પરો વા સે દેજ્જા' પરો વા ગૃહસ્થઃ તસ્મૈ-સાધવે દદ્યાત્ 'ફાસુયં एसणिजं जाव पडिगाहिज्जा' પ્રાસુકમ્-અચિત્તમ્-एषणीयम्-आधाकर्मादि दोषरहितं यावत्-तद्वस्त्रं मन्यमानः साधुः कामे सति प्रतीगृह्णीयात् 'चउत्था पडिमा' इति चतुर्थी प्रतिमा-वस्त्रैषणा बोध्या तथा च पूर्वसंकल्पितं वस्त्रं याचिष्ये इति प्रथमाभिग्रहविशेषस्वरूपम् एवं दृष्टेरेव वस्त्रं याचिष्ये नान्यद्

સાધ્વી જિસ વસ્ત્ર કો 'ઉઙ્ગિયધમ્મિયં વત્થં જાહજ્જા' ધાર્મિક પુરુષને ઉપભોગ કર પરિત્યાગ કરદિયા હો હસ પ્રકારકે જીર્ણ વસ્ત્રકી યાચના કરે ઔર 'જં ચડન્ને વહવે સમળમાહ્ણ' જિસ વસ્ત્ર કો ધાર્મિક પુરુષને ઉપભોગરૂપ પરિત્યાગ કર દેને પર ભી દૂસરે ચરકશાક્ય વગૈરહ શ્રમણ સાધુ સંન્યાસી તથા બ્રાહ્મણ 'અતિદિક્ષિવળવળીમગા નાવકંલંતિ' અતિથિ કૃપણ દીન-હીન ગરીબ દુઃસ્વિયા તથા વની-પક યાચક નહીં ચાહતે હો 'તહપ્પગારં ઉઙ્ગિયધમ્મિયં વત્થં સયં વા જાહજ્જા' હસ પ્રકારકે ધાર્મિકોં સે ઉપમુક્ત જીર્ણ શીર્ણ વસ્ત્ર કી યાચના કરની ચાહિયે અર્થાત્ સાધુ ઔર સાધ્વી ધાર્મિકજનોપમુક્ત તથા શ્રમણોં સે અનાકાંક્ષિત જીર્ણશીર્ણ વસ્ત્રકી સ્વયં યાચના કરે યા 'પરો વા સે દેજ્જા' ગૃહસ્થ શ્રાવક હી ઉસ સાધુ કો દેવે તો હસ પ્રકાર કે વસ્ત્ર કો 'ફાસુયં एसणिजं जाव पडिगाहिज्जा' પ્રાસુક અચિત્ત તથા एषणीय आधाकर्मादि दोषों से रहित समग्र कर मिलने पर साधु ઔર સાધ્વી કો લે લેના ચાહિયે 'ચઉત્થા પડિમા' યહ ચતુર્થી વસ્ત્રૈષણા રૂપા પ્રતિમા પ્રતિજ્ઞા સમજની ચાહિયે એતાવતા ઉપર્યુક્ત હન ચારોં પ્રતિમાઓં કા સારાંશ યહ હૈ કિ-'પૂર્વ સંકલ્પિત વસ્ત્ર કી યાચના કરુંગા' યહ પ્રથમ અભિગ્રહ

તેનો ત્યાગ કરેલ હોય એવા છુટું વસ્ત્રની યાચના કરવી અને 'જં' ચાડન્ને વહવે સમળ-માહ્ણ અતિદિક્ષિવળવળીમગા નાવકંલંતિ' એ વસ્ત્રને ધાર્મિક પુરૂષે ઉપયોગ કરીને ત્યજી દીધેલ હોય તો પણ ખીલ ચરક, શાક્ય વિગેરે શ્રમણ સાધુ સંન્યાસી તથા બ્રાહ્મણ અને અતિથિ કેપણ દીન, હીન, ગરીબ હુ ખી અને વનીપક યાચક વિગેરે તેને લેવા ધૃઢતા ન હોય 'તહપ્પગારં ઉઙ્ગિયધમ્મિયં વત્થં' એવા પ્રકારના ધાર્મિક પુરૂષથી ઉપલુપ્ત છુટું શીર્ષ જુના વસ્ત્રોની 'સય વા જાહજ્જા' સાધુએ યાચના કરવી અથવા 'પરો વા સે દેજ્જા' ગૃહસ્થ શ્રાવકે એ વસ્ત્ર સાધુને આપવા આવા પ્રકારના વસ્ત્રને 'ફાસુય एसणिजं जाव' પ્રાસુક-અચિત્ત તથા एषणीय-आधाकर्मादि दोषोથી रहित समग्रને પ્રાપ્ત થાય તો 'પડિ-ગાહિજ્જા' સાધુ અને સાધ્વીએ શ્રદ્ધણ કરી લેવા 'ચઉત્થા પડિમા' આ રીતે આ ચોથી વસ્ત્રૈષણા રૂપ પ્રતિમા-પ્રતિજ્ઞા સમજવી. આ ચારે પ્રતિમાઓનો સારાશએ છે કે-પૂર્વ

वस्त्रमिति द्वितीयाभिग्रहविशेषरूपम्, तथा शय्यातरश्रावकेण अन्तरीयरूपेण उत्तरीयरूपेण वा परिभुक्तप्रायं वस्त्रं ग्रहीष्यामि इति तृतीयाभिग्रहविशेषरूपम्, एवं धार्मिकपरिभुक्तपरित्यक्तं वस्त्रं ग्रहीष्यामीति चतुर्थाभिग्रहविशेषरूपं फलितम्, तदुपसंहरन्नाह—‘इच्छेयाणं चउणं पडिमाणं जहा पिंडेसणाए’ इति एतासाम्—उपर्युक्तस्वरूपाणां चतसृणां प्रतिमानाम् वस्त्रैषणानाम् अवशिष्टो वक्तव्यविधिः पिण्डैषणावद् अवगन्तव्य इति गात्रः ।

अथ प्रकारान्तरेणापि वस्त्रैषणाविधिं प्ररूपयितुमाह—‘सिया णं एताए एसणाए एसमाणं परो वइज्जा’ स्यात्—कदाचित् खलु एतया—पूर्वोक्तस्या एषणाया—वस्त्रैषणाया एषयन्तम्—अन्वेषयन्तं साधुं परो—गृहस्थो वदेत्—‘आउसंतो ! समणा !’ आयुष्मन् ! श्रमण ! ‘इज्जाहि विशेष रूप प्रतिमा का सार है एवं ‘हट ही वस्त्र की याचना करूंगा दूसरे वस्त्र की याचना नहीं करूंगा’ यह दूसरी अभिग्रह विशेष रूप प्रतिमा का सार है, एवं शय्यातर श्रावकों से अन्तरीय रूप में वा उत्तरीय रूप में परिभुक्त प्राय वस्त्र को ही ग्रहण करूंगा’ यह तीसरी अभिग्रह विशेष रूप प्रतिमा का सार है और ‘धार्मिक पुरुषों से परि भोग करदे परित्यक्त वस्त्र को ही ग्रहण करूंगा यह चौथी अभिग्रह विशेषरूप प्रतिमा का सार समझना चाहिये,

अथ उपर्युक्त चारों प्रतिमाओं का उपसंहार करते हुए यत्नलाते हैं ‘इच्छेयाणं चउणं पडिमाणं जहा पिंडेसणाए’ उपर्युक्त स्वरूप चारों वस्त्रैषणा रूप प्रतिमाओं अवशिष्ट अर्थात् बचा हुआ वक्तव्य प्रकार पिण्डैषणा के समान ही समझ लेना चाहिये। अब प्रकारान्तर से भी वस्त्रैषणाविधि को निरूपण करते हैं ‘सिया णं एताए एसणाए एसमाणं परो वइज्जा’ स्यात् कदाचित् पूर्वोक्त वस्त्रैषणा से वस्त्रका अन्वेषण करते हुए साधु को गृहस्थ आवाक यदि कहे कि ‘आउसंतो ! समणा !’ हे आयुष्मन् ! भगवान् श्रमण ! संयमशील साधु ! ‘इज्जाहि तुमं मासेण वा

स कहियत वस्त्रनी याचना करीश’ आ पहिली अक्षिग्रह विशेष रूप प्रतिमानो सार छे तथा ६०८ वस्त्रनी न याचना करीश भीन वस्त्रनी याचन करीश नही आ भीछ अक्षिग्रह विशेष रूप प्रतिमानो सार छे, तथा शय्यातर श्रावको पानेथी अतरीय रूप अथवा उत्तरीय रूपथी परिभुक्त प्राय वस्त्रने न ग्रहण करीश आ त्रीछ अक्षिग्रह विशेष रूप प्रतिमानो सार छे, अने ‘धार्मिक पुरुषे उपेक्षेण करीने दीधेल वस्त्रने न ग्रहण करीश’ आ चौथी अक्षिग्रह विशेष रूप प्रतिमानो सार छे,

इवे उपरोक्ता आरे प्रतिमाओनो उपसंहार कइतां सूत्रकार कहे छे ‘इच्छेयाणं चउणं पडिमाणं’ आ उपरोक्ता स्वरूपाणी आरे वस्त्रैषणा रूप प्रतिमाओ ‘जहा पिंडेसणाए’ समधी पाडीतु कथन पिण्डैषणाना कथन प्रभाषे न समझ लेतु,

इवे प्रकारान्तरी वस्त्रैषणा विधितु निरूपण करे छे—‘सिया णं एताए एसणाए’ कहाय पूर्वोक्त वस्त्रैषणाथी ‘एसमाणं परो वइज्जा’ वस्त्रनी गवेषणा कइता साधुने गा.२.२०० -

તુમં માસેણ વા દસરાણ વા' इदानीम् गच्छ त्वम् मासेन वा दशरात्रेण वा 'पंचराण वા સુતે સુતતરે વા' पञ्चरात्रेण वा श्वो वा श्वस्तरः-परश्वो वा त्वं पुनरागच्छ 'तओ ते वयं અન્નયરં વત્થં દાહામો' તતઃ-તદનન્તરં તે-તુભ્યમ્ વયમ્ અન્યતરદ્-એકતરમ્ વસ્ત્રં દાસ્યામઃ 'एयप्पगारं निग्घोसं सुच्चा निसम्म' एतत्प्रकारम्-एवंविधं निर्घोषं श्रुत्वा निश्चम्य-हृदि अवधार्य 'से पुव्वामेव आलोइज्जा' स साधुः पूर्वमेव-बल्लग्रहणात् प्रागेव आलोचयेत्-‘आउ सोत्ति वा भगिणित्ति वा’ आयुष्मन् ! इति वा भगिनि ! इति वा सम्बोध्य 'नो खलु मे कप्पइ एयप्पगारं संगारं पडिसुणित्तए' नो खलु मे मह्यं साधवे कल्पते एतत्प्रकारं संकेत-वचनं प्रतिश्रोतुम्, एतादृशं तव संकेतवचनम् अहं श्रोतुमपि ! नेच्छामि 'अभिकंखसि मे दाउं इयाणिमेव दलयाहि' अभिकाङ्क्षसि-त्वं यदि वाञ्छसि मे-मह्यं वस्त्रं दातुम् तर्हि इदानीमेव-अधुनैव देहि 'से जेवं वयंतं परो वइज्जा' तं खलु साधुम्, एवम्-उत्तरीत्या वदन्तं श्रुत्वा

દસરાણ વા' તુમ અમી જાઓ, બાદ મેં તુમ એક મહિને પર યા દશરાત પર અથવા 'પંચરાણ વા, સુતે સુતતરે વા તઓ તે વયં અન્નયરં વત્થં દાહામો' પાંચ રાત પર યા કલ પરસોં તુમ ફિરસે આના તબ તુમકો એક આધા વસ્ત્ર હમદેગે 'एयप्पगारं निग्घोसं सुच्चा निसम्म' इस प्रकार के उस गृहस्थ श्रावक का निर्घोष सुनकर और हृदय में धारणकर 'से पुव्वामेव आलोइज्जा' वह साधु वस्त्र लेने से पहले ही विचार कर कहे कि 'अउसोत्ति वा' हे आयुष्मन् ! श्रमण ! भगिणित्ति वा' हे भगिनी ! 'बहिन !' 'नो खलु मे कप्पइ एयप्पगारं संगारं पडिसुणित्तए' इस प्रकार का संकेत वचन को सुनना मुझको कल्पता नहीं है 'अभिकंखसि मे दाउं इयाणिमेव दलयाहि' यदि तुम मुझको वस्त्र देना चाहते हो तो अभी ही दे दो इस तरह 'से जेवं वयंतं परो वइज्जा' बोलते हुए उस साधु की बातको सुनकर गृहस्थ श्रावक कहे कि 'आऊसंतो समणा' हे आयुष्मन् ! भगवन् ! श्रमण !

ને કહે કે 'આઠસંતો સમણા' હે આયુષ્મન્ શ્રમણ ! 'इज्जहितुम' તમે હમણા જાઓ. 'માસેણ વા દસરાણ વા' આપ એક મહિના પછી અથવા દસ રાત પછી અથવા 'પંચરાણ વા' પાંચ રાત પછી 'સુતેસુતતરે વા' અથવા કાલે કે પરમ દિવસે તમે પાછા આવશે 'તઓ તે વય અન્નયર વત્થં દાહામો' ત્યારે તમને એકાદ વસ્ત્ર હું આપીશ. 'एयप्पगारं निग्घोसं सुच्चा निसम्म' આ પ્રકારનું તે શ્રાવકનું કથન સાંભળીને અને હૃદયમાં ધારણ કરીને 'से पुव्वामेव आलोइज्जा' તે સાધુએ વસ્ત્ર ગ્રહણ કરતાં પહેલા જ વિચાર કરીને કહેવું કે-‘आउसोत्ति वा भगिणित्ति वा’ હે આયુષ્મન્ શ્રમણ ! અથવા હે બહેન ! 'नो खलु मे कप्पइ एयप्पगारं संगारं पडिसुणित्तए' આ પ્રકારના તમારા સંકેત વચન સાંભળવા હું ઇચ્છતો નથી. 'अभिकंखसि मे दाउं' ને તમે મને વસ્ત્ર આપવા ઇચ્છા ધરાવતા હો તે. 'इयाणिमेव दलयाहि' હમણાં જ મને તમે આપો. 'से जेवं वयंतं परो वइज्जा' આ રીતે કહેતા એ સાધુની વાત સાંભળીને ગૃહસ્થ શ્રાવક

परो-गृहस्थः वदे;—‘आउसंतो समणा’ आयुष्मन् ! अन्नम् । ‘अणुगच्छाहि तओ ते वयं अन्न-
यरं वत्थं दाहामो’ अनुगच्छ तावद् अधुना, ततः पश्चात् किञ्चित्कालानन्तरं पुनः समागताय
ते-तुभ्यं साधवे वयम्, अन्यतरद् वस्त्रं दास्यामः ‘से पुव्वामेव आलोइज्जा’ स साधुः पूर्वमेव-
पूर्वोक्तरूपेण गृहस्थकथनात्प्रागेव आलोचयेत्-आलोचनां प्रत्याप्यानं कुर्यात् ‘आउमोत्ति वा
भगिणित्ति वा’ आयुष्मन् ! इति वा भगिनि ! इति वा इत्येवंरूपेण सम्बोध्य प्रत्याचक्षीत-
‘नो खलु मे कप्पइ संगारवयणे पडिप्पुणित्तए’ नो खलु मे-ममम् साधवे कल्पते संकेतवचनं
प्रतिश्रोतुम्, ‘अभिकंखसि मे दाउं इयाणिमेव दलयाहि’ अभिक्षाङ्क्षसि-इच्छसि चेत् त्वं
ममं वस्त्रं दातुं तर्हि इदानीमेव देहि ‘से सेवं वयंतं परो णेया वइज्जा’ अथ तं साधुम्, एवम्-
उक्तरूपेण वदन्तं श्रुत्वा परो-गृहस्थः नेता वदेत् य कमपि स्वसम्बन्धिनं ब्रूयात्-‘आउसो-
त्ति वा भगिणित्ति वा’ आयुष्मन् ! इति वा भगिनि ! इति वा इत्येवंरूपेण संबोध्य कथयेत्

‘अणुगच्छाहि तओ ते वयं अन्नयरं वत्थं दाहामो’ अभी तुम जाओ कुछ कालके
बाद तुम यहाँ आना तब मैं अवश्य ही अन्य वस्त्र दे दूंगा ऐसा गृहस्थ के कहने
पर ‘से पुव्वामेव आलोइज्जा’ उस गृहस्थ आचक्र ओ मना करदे के ‘आउसोत्ति
वा भगिणित्ति वा’ हे आयुष्मन् ! अथवा हे वहिन ! ‘णो खलु मे कप्पइ संगार-
वयणं पडिप्पुणित्तए’ मैं तुम्हारा ऐसा वचन नहीं सुनना चाहता हूं ‘अभि-
कंखसि मे दाउं इयाणि मेव दलयाहि’ यदि तुम मुझको वस्त्र देना चाहते
हो अभी ही देदो ‘से सेवं वयंतं परो णेया वइज्जा’ इस तरह बोलते हुए
उस साधु को गृहस्थ नेता जिस किसी भी अपने सारथी को कहेकि ‘आउ-
सोत्ति वा भगिणित्ति वा’ हे आयुष्मन् ! हे भगिनि ! ‘आहरेयं वत्थं सम-

कहे के ‘आउसंतो समणा’ हे आयुष्मन् ! भगवन् ! श्रमण ! ‘अणुगच्छाहि तओ ते वयं
अन्नयरं वत्थं दाहामो’ हमणु ! आप जओ थोडा समय पछी आप पधारजे तयारे हुं
अन्य वस्त्र जर आपीश. आ रीते गृहस्थ कहे तयारे ‘से पुव्वामेव आलोइज्जा’ साधुओ
ओ गृहस्थने पड़ेवेथी ज कही देवु के ‘आउसोत्ति वा भगिणित्ति वा’ हे आयुष्मन्
अथवा हे भडेन ! ‘णो खलु मे कप्पइ संगारवयण पडिप्पुणित्तए’ हुं आ प्रकारना
तमरा संकेत वचनने साभणवा धिच्छो नथी ने तमे मने वस्त्र आपवा धिच्छता
हो तो अत्यारे ज आपी हो आ रीते कहेता ओ साधुनी वात साभणीने गृहस्थ आवक
कहे के हे आयुष्मन् ! भगवन् श्रमण ! अत्यारे थोडा वजत पछी पाछा आवजे. तयारे
हुं आपने जर वस्त्र आपीश गृहस्थना आब कहेवाथी साधुओ गृहस्थ आवकने कही
देवु के हे आयुष्मन् ! अथवा हे भडेन हुं तमारा आवा वयने सांभणवा धिच्छतो नथी
‘अभिकंखसि मे दाउं’ ने मने तमे वस्त्र आपवा धिच्छता हो तो ‘इयाणिमेव दलयाहि’
हमणु ज आपो ‘से सेवं वयंतं परो णेया वइज्जा’ आ रीते कहेता ओ साधुना वचन
साभणीने गृहस्थ नेता त्या आगण रहेव केध पोताना संभधीने कहे के ‘आउसोत्ति
वा, भगिणित्ति वा’ हे आयुष्मन् ! अगर हे भडेन ! ‘आहरेयं वत्थं समणस्स दाहामो’

કિમિત્યાહ-‘આહરેયં વત્થં સમણસ્સ દાહામો’ આહર ! આનય इदं वस्त्रं, येन श्रमणस्य-श्रमणाय साधवे दास्यामः ‘अवियाइं वयं पच्छावि अप्पणो सअट्ठाए’ अपि च खलु वयम् पश्चादपि आत्मनः स्वार्थाय-आत्मार्थम् ‘पाणाइं भूयाइं जीवाइ सत्ताइं’ प्राणान्-प्राणिनः भूतानि जीवान् सत्त्वान् ‘समारंभ समुद्दिस्स’ समारंभ्य समुद्दिश्य-प्राण्याद्युपमर्देन ‘जाव चेइस्सामो’ यावत् अपरं वस्त्रं चेतयिष्यामः-करिष्यामः उपार्जयिष्याम इत्यर्थः ‘एयप्पगारं निग्घोसं सुच्चा निसम्म’ एतत्प्रकारम्-उपर्युक्तरूपं निर्घोषं श्रुत्वा निश्चय-हृदि अवधार्य ‘तहप्पगारं वत्थं अप्फासुयं जाव नो पडिगाहिज्जा’ तथाप्रकारं वस्त्रम् अप्राप्तुम् सचित्तम् पश्चात्कर्मयुक्तत्वाद् यावद् अनेपणीयं मन्यमानो लाभे सत्यपि नो प्रतिगृह्णीयात्, पुनरपि प्रकारान्तरेण वस्त्रैषणा मेव प्ररूपयितुमाह-‘सिया णं परो नेता वइज्जा’ स्यात्-कदाचित् खलु परो नेता गृहस्थ-प्रमुखः वदेत् ‘आउसोत्ति वा भगिणित्ति वा’ आयुष्मन् ! इति वा भगिनि ! इति वा-इत्येवं-

णस्स दाहामो’ लेआओ इस वस्त्रको क्योंकि इस श्रमण साधु को देना है और ‘अवियाइं वयं पच्छावि अप्पणो सअट्ठाए’ हमलोग अपने स्वार्थ के लिये ‘पाणाइं भूयाइं, जीवाइं, सत्ताइं’ प्राणियो, भूतों जीवों और सत्त्वों को ‘समारंभ समुद्दिस्स जाव चेइस्सामो’ समारंभ संरंभ और आरंभ करके तथा प्राणिआदि को उपमर्दन के द्वारा यावत् दूसरे वस्त्र को बनवा लेंगे-‘एयप्पगारं निग्घोसं सुच्चा निसम्म’ इस प्रकार के उस गृहस्थ का शब्द सुनकर और हृदय में धारण कर ‘तहप्पगारं वत्थं अप्फासुयं जाव’ इस प्रकार के वस्त्रको अप्राप्तुक-सचित्त समझकर तथा यावत् अनैषणीय आधाकर्मादि दोषों से युक्त समझकर पश्चात्कर्म युक्त होने से ‘नो पडिगाहिज्जा’ मिलने पर भी नहीं लेना चाहिये क्योंकि पश्चात्कर्मादि दोषों से युक्त होने से संयमकी विराधना होगी ।

अब दूसरे ढङ्ग से वस्त्रैषणा कोही लक्ष्यकर बतलाते हैं-‘सिया णं परो नेता वइज्जा’ स्यात् यदि कदाचित् पर-गृहस्थ नेता-मुखिया अपने सम्बन्धी जिस

એ વસ્ત્ર લાવેા કેમ કે આ સાધુને તે આપવુ છે. ‘અવિયાઈં વય પચ્છાવિ અપ્પણો સઅટ્ઠાએ’ અને આપણે આપણા ઉપયોગ માટે ‘પાણાઈં ભૂયાઈં જીવાઈ સત્તાઈ સમારંભસમુદ્દિસ્સ’ પ્રાણિયો, ભૂતો છવો અને સત્ત્વોનો સમારંભ સરંભ અને આરંભ કરીને ‘જાવ ચેઈ-સ્સામો’ તથા પ્રાણિ વિગેરેનુ ઉપમર્દન કરીને યાવત્ ખીબ વસ્ત્ર બનાવી લઈશુ. ‘એયપ્પગારં નિગ્ગોસં સુચ્ચા’ આ રીતના તે ગૃહસ્થના શબ્દને સંભળીને ‘નિસમ્મ’ તથા તેને હૃદયમાં ધારણ કરીને ‘તહપ્પગારં વત્થં અપ્પાસુય જાવ નો પડિગાહિજ્જા’ એવા પ્રાર્થના વસ્ત્રને અપ્રાપ્તક-સચિત્ત સમજીને તથા યાવત્ અનૈષણીય આધાકર્માદિ દોષોથી યુક્ત સમજીને પશ્ચાત્કર્મ યુક્ત હોવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે તેથી મુનિઓને તે ગ્રહણ ન કરવા કહેલ છે

હવે પ્રકારાન્તરથી વસ્ત્રૈષણુને ઉદ્દેશીને કથન કરે છે. ‘સિયા ણં પરો જેતા વહજ્જા’ તો કહાવ્ય ગૃહસ્થ નેતા અર્થાત્ પ્રમુખ વ્યક્તિ મરના કોઈ પણ માણસને કહે કે-‘જાવ’

रूपेण सम्बोध्य 'आहर एयं वत्थं' आहर-आनय, एतद् वस्त्रम् 'सिणाणेण वा' स्नानेन वा स्नानसाधनसुगन्धद्रव्येण 'कक्केण वा' कर्केण वा स्नानीय जलघटादिपात्रविशेषेण 'जाव आघंसित्ता वा पघंसित्ता वा' यावद्-लोभ्रेण वा-लोभ्रद्रव्येण, चूर्णेन-आमलकादि स्नानीय चूर्णद्रव्येण वा आवर्ष्य वा-आकिञ्चिद् घर्षणं कृत्वा प्रघर्ष्य वा-पानः पुन्येन वा घर्षणं कृत्वा 'समणस्स णं दाहामो' श्रमणस्य-श्रमणाय साधवे खलु दास्यामः 'एयप्पगारं निग्घोसं सुच्चा निसम्म' एतत्प्रकारम्-एवंविधम् उक्तरूपं निर्घोषं शब्दं श्रुत्वा निगम्य-हृदि अवधार्य 'से पुव्वामेव आलोइज्जा' स साधुः पूर्वमेव-वस्त्रग्रहणात्प्रागेव आलोचयेत्, आलोच्य प्रत्याचक्षीत-'आउसोत्ति वा भगिणित्ति वा' आयुष्मन् ! इति वा, भगिनि ! इति वा सम्बोध्य द्र्यात्-'मा एयं तुमं वत्थं' मा एतत् त्वं वस्त्रम् 'सिणाणेण वा कक्केण वा जाव पघंसाहि वा' स्नानेन वा-स्नानीयसुगन्धद्रव्येण, कर्केण वा-स्नानसाधनजलपात्रविशेषेण यावद् लोभ्रेण वा

किसी भी व्यक्ति को कहे कि 'आउसोत्ति वा भगिणित्ति वा आहर एयं वत्थं' हे आयुष्मन् ! हे भगिनि ! इस वस्त्र को लेआओ 'सिणाणेण वा' स्नानीय सुगन्ध चूर्ण अर्थात् स्नान करने योग्य द्रव्य विशेष से घर्षणकर या 'कक्केण वा जाव' कर्क से अर्थात् स्नानीय जल घटादि पात्र विशेष से एवं यावत् लोभ्र से अर्थात् लोभ्र नामका द्रव्य विशेष से एकवार 'आघंसित्ता वा पघंसित्ता वा' आघर्षण कर या अनेकवार प्रघर्षण कर 'समणस्स णं दाहामो' श्रमण साधु को बूंगा 'एयप्पगारं निग्घोसं सुच्चा निसम्म' इस प्रकार के निर्घोष अर्थात् शब्द को सुनकर वह साधु 'से पुव्वामेव आलोइज्जा' वस्त्र ग्रहण से पहले ही वह साधु आलोचना करे उस वस्त्रको नहीं लेने के लिये प्रत्याख्यान करदे जैसे कि 'आउसोत्ति वा, भगिणित्ति वा'-हे आयुष्मन् ! हे भगिनि ! इस तरह संशोधन करके कहे कि 'मा एयं तुमं वत्थं' तुम इस वस्त्र को 'सिणाणेण वा, कक्केण वा' स्नानीय सुगन्ध द्रव्य विशेष से या कर्क से अर्थात् स्नानका साधन भूत जलपात्र विशेष से एवं

सोत्ति वा भगिणित्ति वा' हे आयुष्मन् ! अथवा हे भडेन 'आहर एयं वत्थं' आ वस्त्रने दावे। 'सिणाणेण वा, कक्केण वा' स्नान करवाना सुगन्धित चूर्ण द्रव्य विशेषथी धसीने अथवा कर्कथी ओटले के स्नान करवाना जगना पात्र विशेषथी 'जाव आघंसित्ता पघंसित्ता' यावत् दोध्रथी अर्थात् दोध्र नामका द्रव्य विशेषथी ओकवार आघर्षण करीने अथवा अनेकवार प्रघर्षण करीने 'समणस्स णं दाहामो' श्रमण अर्थात् श्रमणशील साधुने आपीश. 'एयप्पगार निग्घोसं सुच्चा निसम्म' आवा प्रकारना शब्दोने साक्षणीने 'से पुव्वामेव आलोइज्जा' ते साधुने वस्त्र ग्रहण कर्त्ता पढेला व आलोचयना करवी. अर्थात् ते वस्त्र न दाववातुं प्रत्याख्यान करी देवु नेम के-'आउसोत्ति वा भगिणित्ति वा' हे आयुष्मन् ! अथवा हे भडेन ! 'मा एयं तुमं वत्थं सिणाणेण वा' तमे आ वस्त्रने स्नानना सुगन्ध द्रव्यथी अथवा 'कक्केण वा' स्नानना साधनभूत जलपात्र विशेषथी 'जाव पघंसाहि वा' यावत् दोध्रथी

चूर्णेन वा आघर्षय वा प्रघर्षय वा-स्नानादि सुगन्धद्रव्यचूर्णादिना किञ्चिद् अधिकं वा घर्षणं कृत्वा वस्त्रं वा देहि, 'अभिकंखसि मे वत्थं दाउं एमेव दलयाहि' अभिकाङ्क्षसि यदि त्वं मे मह्यं वस्त्रं दातुम् तर्हि एवमेव-स्नानीय चूर्णादिना घर्षणम् अकृत्वेत्यर्थः देहि 'से सेवं वयंतस्स परो सिणाणेण वा कक्केण वा जाव पघसित्ता दलइज्जा' अथ तस्य-साधोः, एवम्-उत्तरीत्या वदतोऽपि यदि परः गृहस्थः स्नानेन वा-स्नानीय सुगन्धद्रव्येण, कर्षेण वा-स्नानसाधनयात्रविशेषेण यावद्-लोभ्रेण वा चूर्णेन वा-स्नानीयामलकादि चूर्णद्रव्येण आघर्ष्य वा प्रसंघर्ष्य वा दद्यात् तर्हि 'तहप्पगारं वत्थं' तथाग्रकारम्-तथाविधम् स्नानादि चूर्णादिना प्रघर्षितं वस्त्रम् 'अप्फासुयं अणेसणिज्जं जाव णो पडिगाहिज्जा' अप्राप्तुकम्-अचित्तम्, अनेषणीयम्-आधाकर्मादिदोषसहितं यावद् मन्यमानो लाभे सत्यपि नो प्रतिगृह्णीयात्, तथाविधस्य वस्त्रस्य पश्चात्कर्मसहितत्वात् तद्ग्रहणे संयमविराजना संभवात् ।

यावत् 'पघंसिहि वा' लोभ्र से या चूर्ण विशेष से एक बार या अनेकवार आघर्षण प्रघर्षण कर वस्त्र नहीं दे 'अभिकंखसि मे वत्थं दाउं' यदि तुम मुझको वस्त्र देना चाहते हो तो 'एमेव दलयाहि' बिना घर्षण प्रघर्षण के ही देदो 'से सेवं वयंतस्स' इस प्रकार से बोलते हुए उस साधुजी बात सुनकर भी 'परो सिणाणेण वा कक्केण वा जाव' वह गृहस्थ आवक यदि स्नानीय चूर्णादि से 'पघंसित्ता दल इज्जा' आघर्षण प्रघर्षण करके ही साधु को वस्त्र देवे तो 'तहप्पगारं वत्थं' इस प्रकार के स्नानादि चूर्ण से आघर्षित प्रघर्षित किया गया वस्त्र को 'अप्फासुयं अणेसणिज्जं जाव णो पडिगाहिज्जा' मिलने पर भी साधु और साध्वी उस स्नानादि चूर्ण से आघर्षित प्रघर्षित वस्त्र को नहीं ले क्योंकि इस प्रकार का आघर्षित प्रघर्षित वस्त्र को लेने से संयमकी विराधना होगी क्योंकि इस तरह का वस्त्र अप्राप्तुक सचित्त और अनेषणीय-आधाकर्मादि दोषों से युक्त माना जाता है अर्थात् इस प्रकार के स्नानीय चूर्ण द्रव्यादि से आघर्षित प्रघर्षित वस्त्र पश्चात् कर्म सहित होने से उस को लेने पर संयम की विराधना होने की संभावना रहती है । इसलिये

अर्थात् श्रुत्य विशेषधी ऐक्यार अथवा अनेकवार आघर्षण प्रघर्षण करीने वस्त्र न आपो 'अभिकंखसि मे वत्थं दाउं' ने तसे मने वस्त्र आपवा छिछता डो तो 'एवमेव दलयाहि' घर्षण के प्रघर्षण कर्था बिना ऐमने ऐमने आपी हो 'से सेवं वयंतस्स' आ प्रभाणु कडेता ते साधुनी वात सासणीने पणु 'परो सिणाणेण वा कक्केण वा' ते गृहस्थ आवक ने स्नान करवाना श्रुत्य विगेरेथी 'जाव पघंसित्ता' आघर्षण प्रघर्षण करीने न 'दलइज्जा' साधुने वस्त्र आपे तो 'तहप्पगार वत्थं अप्फासुयं अणेसणिज्जं' तेवा प्रकारधी अर्थात् स्नानादि श्रुत्यधी आघर्षित प्रघर्षित करेव वस्त्र अप्राप्तुक-सचित्त अने अनेषणीय आधाकर्मादि दोषोधी युक्त होवाथी 'जाव णो पडिगाहिज्जा' ते साधुने प्राप्त थाय तो पणु अहणु करवुं नही' डेम डे-आपी रीतनु' आघर्षित प्रघर्षित वस्त्र पश्चात् कर्म

સમ્પ્રતિ પુનઃ પ્રકારાન્તરેણ વસૈવળાવિધિં પ્રરૂપયિતુમાદ્ય-‘સે જં પરો નેતા વઙ્ગજા’ અથ
 ચલુ પરો નેતા ગૃહસ્થપ્રમુખઃ વક્ષેત ‘આઉસોત્તિ ! મગિણિત્તિ ! વા’ આયુષ્મન ! ડતિ વા
 મગિનિ ઇતિ વા, ઇત્યેવંરીત્યા સમ્બોધ્ય ‘આહર ઇયં વત્થં’ આહર-આનય ઇતદ્ વસ્ત્રમ્
 ‘સીઓદગવિયઢેણ વા’ શીતોદકવિકટેન વા ‘ઉસિણીઓદગવિયઢેણ વા’ ઉષ્ણોદકવિકટેન
 વા ‘અચ્છોલેત્તા વા પહોલેત્તા વા’ ઉત્પ્લાલ્ય વા-કિશ્ચિત્ પ્રક્ષાલનં કૃત્વા પ્રક્ષાલ્ય વા-અવિકં
 પ્રક્ષાલનં વા કૃત્વા ‘સમણસ્સ જં દાહામો’ શ્રમણસ્ય શ્રમણાય સાધવે ચલુ તદ્વસ્ત્રં દાસ્યામઃ
 ‘ઇયપ્પગારં નિગ્ધોસં સોચ્ચા નિસમ્મ’ એતત્પ્રકારમ્-ઉપર્યુક્તરૂપં નિર્ધોષં શ્રુત્વા નિશ્ચિન્ત્ય-હૃદિ
 અવધાર્ય તદેવ ‘તદેવ’ તથૈવ-પૂર્વોક્તરીત્યૈવ સ સાધુઃ વસ્ત્રગ્રહણાત્પ્રાગેવ આલોચયેત્ આલોચ્ય

હસ તરહ કે ઉપર્યુક્ત વસ્ત્ર કો સંયમ પાલન કરને વાલે સાધુ ઓર સાધ્વી કો
 નહીં લેના ચાહિયે । અચ ફિર મી પ્રકારાન્તર સે વસૈવળા વિધિકા હી નિરૂપણ
 કરતે હૈ-‘સે જં પરો નેતા વઙ્ગજા આઉસોત્તિ વા, મગિણિ ત્તિ વા’ યદિ કોઈ પર
 દૂતરા ગૃહસ્થ નેતા પ્રમુખ કિસી અપને સમ્બન્ધી પુરુષ કો એસા વક્ષમાણ રીતિ
 બોલે કિ-હે આયુષ્મન ! પુરુષ ! ઓર હે મગિનિ ! વહન ! ‘આહર ઇયં વત્થં ત્તિ-
 યોદગવિયઢેણ વા’ તુમ હસ પ્રકાર કે વસ્ત્ર કો અત્યન્ત ઉત્કટ શીતોદક સે વા
 ‘ઉસિણીઓદગવિયઢેણ વા’ અત્યન્ત ઉત્કટ ઉષ્ણોદક સે ‘અચ્છોલેત્તા વા’ એકવાર
 વા ‘પહોલેત્તા વા’ અનેકવાર પ્રક્ષાલન કરકે ચૂંબ સાફ સુથરા કરકે લેઆઓ
 વહ પ્રક્ષાલિત વસ્ત્ર ‘સમણસ્સ જં દાહામો’ હન જૈન સાધુ મહાત્મા કો દેના હૈ
 ‘ઇયપ્પગારં નિગ્ધોસં સોચ્ચા નિસમ્મ’ હસ પ્રકાર કે નિર્ધોષ-શબ્દ કો સુનકર
 ઓર હૃદય મેં વિચાર કર વહ સાધુ ‘તદેવ’ તથૈવ-પૂર્વોક્ત રીતિ કે અનુસાર હી
 વસ્ત્ર કો ગ્રહણ કરને સે પહેલે હી વિચાર કર ઉસ પ્રક્ષાલિત વસ્ત્ર કો લેને સે
 હનકાર કર દે હસ તરહ પૂર્વોક્ત કી તરહ હી સબ સમજ લેના કિન્તુ કેવલ નચરં

સહિત હોવાથી તે લેવાથી સયમની વિરાધના થવાની સંભાવના રહે છે. તેથી આ
 રીતના ઉપરોક્ત વસ્ત્રને સયમનું પાલન કરવાવાળા સાધુ અને સાધ્વીએ લેવા નહીં.

પ્રકારાન્તરથી વસ્ત્રપથ્યા વિધિનું જ નિરૂપણ કરે છે - ‘સે જં પરો નેતા વઙ્ગજા’
 જે કોઈ બીજો ગૃહસ્થ નેતા મુખ્ય વ્યક્તિ કોઈ પોતાની સંબંધી વ્યક્તિને આ વક્ષ-
 માણ રીતે કહે કે ‘આઉસોત્તિ વા મગિણિત્તિ વા’ હે આયુષ્મન ! અથવા હે બહેન !
 ‘આહર ઇયં વત્થં સીઓદગવિયઢેણ વા’ આ વસ્ત્રને એકદમ ઠંડા પાણીથી અથવા ‘ઉસિણી-
 ઓદગવિયઢેણ વા’ એકદમ ગરમ પાણીથી ‘અચ્છોલેત્તા વા પહોલેત્તા વા’ એકવાર કે અનેકવાર
 ધોઈને ખૂબ સાફસુદ્ધ કરીને લાવો તે ધોયેલ વસ્ત્ર ‘સમણસ્સ જં દાહામો’ આ સાધુજીને
 આપવાનું છે ‘ઇયપ્પગારં નિગ્ધોસં સોચ્ચા’ આ પ્રકારનો શબ્દ સાલણીને ‘નિસમ્મ’ અને
 હૃદયમાં વિચાર કરીને તે સાધુએ ‘તદેવ’ પૂર્વોક્ત રીત પ્રમાણે જ વસ્ત્ર લેતાં પહેલાં જ
 વિચાર કરીને એ ધોયેલ વસ્ત્રને લેવાની ના કહી દેવી. આ રીતે સમગ્ર કથન પૂર્વોક્ત

પ્રત્યાચક્ષીત નવરમ્-પૂર્વોપેક્ષયા વિશેષસ્તુ 'મા એયં તુમં વત્યં સીઓદગવિયડેળ વા ડસિળી-ઓદગવિયડેળ વા' શીતોદકવિકટેન વા ડળ્ળોદકવિકટેન વા 'ડચ્છોલેહિ વા પહોલેહિ વા' ડત્ક્ષાલય વા પ્રક્ષાલય વા 'અમિકંલ્લસિ મે દાડં સેસં તહેવ' અમિકાલ્લક્ષસિ-ડચ્છસિ ચેત્ ત્વં મે-મહં સાધવે વસ્ત્રં દાતુમ્ તર્હિ શેષ તથૈવ-પૂર્વોક્તરીત્યૈવ ઇવમેવ-શીતોદકાદિના પ્રક્ષાલનં વિનૈવ દેહિ ઇત્યર્થઃ 'જાવ નો પડિગાહિજ્જા' યાવત્-તસ્ય ઇવં વદતઃ સાધોઃ પરો યદિ શીતોદકાદિના પ્રક્ષાલ્યૈવ દદાતિ તર્હિ તથાપ્રકારં વસ્ત્રમ્ અપ્રાસુકમ્ અનેષળીયં મન્યમાનઃ સાધુઃ લામે સત્યપિ નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ ।

અથ પુનરપિ વસ્ત્રૈષળાવિધિ પ્રરૂપયિતુમાહ--'સે ણં પરો નેતા વડ્જ્જા' અથ સ્વલ્લ પરો નેતા

યહાં પર વિશેષના યહી હૈ કિ-હે આયુષ્મન્ ! 'મા એયં તુમં વત્યં' તુમ ઇસ વસ્ત્ર કો અત્યન્ત 'સીઓદગવિયડેળ વા' ડત્કટ શીતોદક સે તથા 'ડસિળીઓદગવિય-ડેળ વા' તથા અત્યન્ત ડત્કટ ડળ્ળોદક સે 'ડચ્છોલેહિ વા પહોલેહિ વા' ઇકવાર યા અનેકવાર પ્રક્ષાલિત નહીં કરો યદિ તુમ સુલ્લકો યહ વસ્ત્ર દેના ઑાહતે હો તો શેષ તથૈવ અર્થાન્ પૂર્વોક્ત રીતિ કે અનુસાર હી શીતોદક યા ડળ્ળોદક સે પ્રક્ષાલન કે બિના હી દે દો, ઇસ તરહ 'જાવ નો પડિગાહિજ્જા' યાવત્-ડસ સાધુ કો કહને પર વહ પૂર્વોક્ત ગૃહસ્થ નેતા પુરુષ ડસ વસ્ત્ર કો અપ્રાસુક-સચ્ચિત્ ઓર અનેષળીય-આધાકર્માદિ દોષોં સે યુક્ત સમજ્જતે હુઇ મિલને પર મી ડસ પ્રક્ષાલિત વસ્ત્ર કો નહીં લેના ઑાહિયે, અન્યથા શીતોદકાદિ સે પ્રક્ષાલિત વસ્ત્ર કો લેને પર સંયમ કી વિરાધના હોગી, ઇસલિયે સંયમનિયમ વ્રત કા પરિ-પાલન કરને વાલે સાધુ ઓર સાધ્વી કો ઇસ તરહ કે પ્રક્ષાલિત વસ્ત્ર સંયમ કા વિરાધ હોને સે નહીં લેના ઑાહિયે ।

અવ ફિર મી વસ્ત્રૈષળા વિધિ કા હો નિરૂપળ કરતે હૈ--'સે ણં પરો નેતા

કથન પ્રમાણે જ સમજવુ પરતુ 'નવર' કેવળ આહી યા વિશેષતા એજ છે કે-હે આયુ-ષ્મન્ ! 'મા ઇવં તુમં વત્યં સીઓદગવિયડેળ વા' તમે આ વસ્ત્રને અત્યંત ઠંડા પાણીથી અથવા 'ડસિળીઓદગવિયડેળ વા' અત્યંત ગરમ પાણીથી 'ડચ્છોલેહિ વા પચ્છોલેહિ વા' એકવાર અથવા અનેકવાર ધુવો નહીં. 'અમિકંલ્લસિ મે દાડ' ને તમે મને આ વસ્ત્ર આપવા ઇચ્છતા હો તો 'સેસં તહેવ જાવ' પૂર્વોક્ત કથન પ્રમાણે જ શીતોદકથી કે ડચ્છોલેહકથી ધોવા વિના જ આપો એ રીતે સાધુએ કહેવા છતાં તે ગૃહસ્થ પુરુષ એ વસ્ત્રને શીતોદકથી ધોઇને જ ને સાધુને આપવા ઇચ્છે તો એ વસ્ત્રને અપ્રાસુક-સચ્ચિત્ અને અનેષળીય આધાકર્માદિ દોષોવાળું સમજીને મળે તો પણ 'નો પડિગાહિજ્જા' એ વસ્ત્ર લેવું નહીં નહીં તર શીતોદકાદિથી ધોયેલ વસ્ત્ર લેવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે. તેથી સંયમ નિયમ વ્રતનું પરિપાલન કરવાવાળા સાધુ અને સાધ્વીએ આ રીતના ધોયેલ વસ્ત્ર સંયમના વિરાધક હોવાથી લેવા નહીં.

ગૃહસ્થપ્રમુખઃ વદેત્—‘આડસોત્તિ વા મગિણિત્તિ વા’ આયુષ્મન ! ઇતિ વા. મગિનિ ! ઇતિ વા, ઇત્યેવંરૂપેણ સંબોધ્ય ‘આહરેયં વત્થં’ આહર-આનય, એતદ્ વસ્ત્રમ્, અસ્મિન વસ્ત્રે ‘કંદાણિ વા જાવ હરિયાણિ વા વિસોહિત્તા’ કન્દાણિ વા યાવદ્-મૂલાણિ વા હરિતાણિ ણ વિશો’ય તતઃ કન્દાદિ વિશોધનાનન્તરમ્ તદ્ વસ્ત્રમ્ ‘સમણસ્સ ણં દાહામો’ શ્રમણસ્ય-શ્રમણાય સાધવે સ્વલ્લ દાહ્યામઃ, ‘એયપ્પગારં નિગ્ધોસં સોચ્ચા નિસમ્મ તહેવ’ એતત્પ્રકારમ્-ઉપર્યુક્તરૂપં નિર્ઘોપં શ્રુત્વા નિશમ્ય તથૈવ-પૂર્વોક્તરીત્યૈવ સ સાધુઃ વસ્ત્રગ્રહણાત્ પ્રાગેવ આલોચયેત્ આલોચ્ય પ્રત્યાચક્ષીત, પ્રત્યાખ્યાનપ્રકારમાહ-‘નવરં મા એયાણિ તુમં કંદાણિ વા જાવ વિસો-હેહિ’ નવરમ્-પૂર્વાપેક્ષયા વિશેષસ્તુ મા એતાણિ ત્વં કન્દાણિ વા યાવદ્ મૂલાણિ વા હરિતાણિ

વહ્જ્જા આડસોત્તિ વા, મગિણિત્તિ વા,’ અથ-ચદિ કોઈ ગૃહસ્થ શ્રાવક પ્રમુખ અપને સમ્બન્ધી કો બોલે કિ-હે આયુષ્મન ! હે મગિનિ ! ‘આહરેયં વત્થં’ હસ તરહ સમ્બોધન કરકે કહેકિ હસ વસ્ત્ર કો લેઆઓ, વયોકિ હસ વસ્ત્ર મેં સે ‘કંદાણિ વા જાવ હરિયાણિ વા વિસોહિત્તા’ કન્દોં કો અર્થાત્ મૂલોં કો વા હરિતોં કો વિશોધન કર અર્થાત્ ઉસ વસ્ત્ર મેં કદાચ ધોલા સે કન્દ મૂલ વગૈરહ તો નહીં રહ ગયે હૈં ? હસ પ્રકાર અચ્છી તરહ ઉસ વસ્ત્ર કો સંશોધન કર ‘સમણસ્સ ણં દાહામો’ શ્રમણ સાધુ સાધ્વી કો દેના હૈં એસા કહને પર વહ સાધુ ‘એયપ્પગારં નિગ્ધોસં સોચ્ચા નિસમ્મ’ હસ પ્રકાર કે ઉપર્યુક્ત રૂપ નિર્ઘોપ-શબ્દ કો સુન કર ઓર હૃદય મેં વિચાર કર ‘તહેવ’ પૂર્વોક્ત રીતિ સે હી વહ સંયમશીલ સાધુ વસ્ત્ર કો લેને સે પહેલે હી પર્યાલોચન કર અર્થાત્ વિચાર કર ઉસ વસ્ત્ર કા પ્રત્યાખ્યાન કરદેં યાને ઇનકાર કરદેં, અર્થાત્ ઉસ પ્રકાર કે વસ્ત્ર કો નહીં ગ્રહણ કરેં, પ્રત્યા-ખ્યાન કરને કા તરીકા બતલાતે હૈં-‘નવરમ્’ હત્યાદિ, પૂર્વકી અપેક્ષા યહાં પર વિશેષતા યહી હૈં કિ-‘મા એયાણિ તુમં કંદાણિ વા જાવ વિસોહેહિ’ તુમ ઇન કન્દ મૂલ હરિત વસ્તુઓં કો નહીં શોધિત કરો અર્થાત્ કન્દાદિ કો મત હટાઓ,

‘સે ણ પરો નેતા વહ્જ્જા’ એ કેઈ ગૃહસ્થ શ્રાવક નેતા પોનાના સબધીને કહે કે ‘આડસોત્તિ વા મગિણિત્તિ વા’ હે આયુષ્મન્ અથવા હે બહેન ! ‘આહરેય વત્થં’ આ વસ્ત્રને લઈ આવો. ‘કંદાણિ વા જાવ હરિયાણિ વા’ એ વસ્ત્રમા કહેને કે મૂળોને અથવા હરિતોને ‘વિસોહિત્તા’ વિશોધન કરીને ‘સમણસ્સ ણં દાહામો’ શ્રમણ અર્થાત્ સાધુને દેવું છે. ‘એયપ્પગાર નિગ્ધોસં સોચ્ચા’ તે સાધુ આ રીતે ગૃહસ્થના કથનને સાલણીને અને ‘નિસમ્મ’ હૃદયમા વિચારીને ‘તહેવ’ પૂર્વોક્ત કથન પ્રમાણે તે સાધુએ એ વસ્ત્ર લેતા પહેલા જ વિચાર કરીને એ વસ્ત્ર લેવાનું ના કહી દે અર્થાત્ એ પ્રકારના વસ્ત્રને ગ્રહણ કરવા નહીં કેવી રીતે ના પાડવી છે સ્વત્કાર કહે છે ‘નવર’ પૂર્વ કથન કરતાં અહીં વિશેષતા એ છે કે- મા એયાણિ તુમં કંદાણિ જાવ વિસોહેહિ’ તમે આ કંઈ મૂળ કે હરિત વસ્તુઓને શોધન ન કરો, અર્થાત્ કંદાદિને શોધો નહીં ‘તો સ્વલ્લ મેં કપ્પહ એયપ્પગાર’

વા અસ્મિન્ વસ્ત્રે વિશોધય, 'નો खलु मे कप्पइ एयप्पगारं वत्थं पडिगाहित्तए' નો खलु मे-
महं साधवे कल्पते एतत्प्रकारं वस्त्रं प्रतिगृहीतुम् 'से सेवं वयंतस्स परो नेता' अथ तस्य
एवम्-उत्तरीत्या वदतः साधोः वचनमाकर्ण्य परो नेता गृहस्थप्रमुखः 'जाव विसोहिता
दलइज्जा' यावद्-यदितद् वस्त्रे कन्दादिकं विशोध्यैव तद् वस्त्रं दद्यात् तर्हि 'तहप्पगारं वत्थं
अफासुयं जाव नो पडिगाहिज्जा' तथाप्रकारम्-पूर्वोक्तरूपम् विशोधितकन्दादिकं वस्त्रम्
अप्रासुकम् सचित्तम् यावद् अनेषणीयम् मन्यमानः साधुः कामे सत्यपि नो प्रतिगृहीयात् ।

अथ चरमं वस्त्रैषणाविधिं प्ररूपयितुमाह-'सिया से परो नेता वत्थं निसिरिज्जा' स्यात्-

क्योंकि 'णो खलु मे कप्पइ एयप्पगारं पडिगाहित्तए' मुझको इस प्रकार का वस्त्र
लेना कल्पना नहीं है अतः वह मुझे नहीं चाहिये इसलिये इस वस्त्र में कन्दादि
को साफ सुथरा करने की कोई जरूरत नहीं है, इस तरह 'से सेवं वयंतस्स' मना
करते हुए उस साधु के वचन को सुन कर 'परो नेता जाव' वह गृहस्थ आवक
प्रमुख यदि उस वस्त्र में कन्दादिको 'विसोहिता दलइज्जा' साफ सुथरा करके ही
उस वस्त्र को दे तो 'तहप्पगारं वत्थं' वह साधु विशोधित कन्द मूलादि वाले उस
वस्त्र को 'अफासुयं जाव नो पडिगाहिज्जा' अप्रासुक-सचित्त समझकर यावत्
अनेषणीय आधाकर्मादि दोषों से युक्त मानते हुए मिलने पर भी उसे नहीं
ग्रहण करे, क्योंकि इस प्रकार के कन्दमूलादि को शोधन कर हटा देने पर भी
उस वस्त्र को सचित्त वस्तु से युक्त होने की संभावना से संयम की विराधना
हो सकती है इसलिये संयमनियम व्रत पालन करने वाले साधु और साध्वी को
इस प्रकार के विशोधित कन्दादि वाले वस्त्र को नहीं लेने चाहिये ।

अथ अन्तिम वस्त्रैषणा विधि का निरूपण करते हैं 'सिया से परो नेता' यदि
कोई गृहस्थ आवक प्रमुख उस साधु को 'वत्थं निसिरिज्जा' वस्त्र देवे तो 'से

वत्થ පඩිගාහිත්තර' કેમ કે આ પ્રકારના વસ્ત્ર લેવા કલ્પતા નથી. તેથી આ વસ્ત્રમાથી
કદાદિને સાફસુદ કરવાની કંઈ જરૂરત નથી 'સે સેવં વયતસ્સ' આ રીતે ના પાડતા એ
સાધુના શબ્દ સાંભળીને 'પરો નેતા જાવ વસોહિતા દલઇજ્જા' તે ગૃહસ્થ આવક જો તે
વસ્ત્ર માથી કદાદિને સાફ કરીને એ વસ્ત્ર આપે તો 'તહપ્પગાર વત્થં અફાસુયં જાવ' તેવા
પ્રકારનું અર્થાત્ વિશોધિત કંદ મૂલાદિવાળા એ વસ્ત્રને અપ્રાસુક-સચિત્ત યાવત્ અનેષણીય
આધાકર્માદિ દેષેથી યુક્ત માનીને મળે તો પણ 'નો પડિગાહિજ્જા' ગ્રહણ કરવું નહીં
કેમ કે-આ રીતે કદ મૂલાદિને શોધિત કરીને કઢાડવા છતાં પણ એ વસ્ત્રને સચિત્ત વસ્તુથી
યુક્ત હોવાની સંભાવનાથી સંયમની વિરાધના થાય છે. તેથી સંયમ નિયમ વ્રતનું પાલન
કરના વાળા સાધુ અને સાધ્વીએ આ રીતે વિશોધિત કદાદિવાળા વસ્ત્ર લેવા નહીં

હવે અન્તિમ વસ્ત્રૈષણા વિધિનું નિરૂપણ કરવામા આવે છે 'સિયા સે પરો નેતા'
જો કોઈ ગૃહસ્થ આવક 'વત્થ નિસિરિજ્જા' એ સાધુને વસ્ત્ર આપે તો 'સે પુવ્વાસેવ

पदि कदाचित् तस्मै साधवे परो नेता-गृहस्थामो गृहादेव वस्त्रमानीय निरुज्जेत्-दद्यात् तदा
 'से पुष्पामेव आलोइज्जा' स-साधुः पूर्वमेव-वस्त्रग्रहणात् प्रागेव आलोचयेत् तद्वस्त्रं प्रति-
 लेखितुं प्रयतेत तथाहि 'आउमोत्ति वा भगिणित्ति वा' आयुष्मन् ! इति वा भगिनि ! इति
 वा-इत्येवं रूपेण सम्बोध्य वदेत् 'तुमं चेव णं संतियं वत्थं अंतो अंतेण पडिलेहिज्जिस्सामि'
 तव चैवं खलु इदं वस्त्रम् अन्तप्रान्तेन चतुष्कोणपर्यन्तेन प्रतिलेखिष्यामि-अहं प्रतिलेखनं
 करिष्यामि, अन्यथा प्रतिलेखनामकृत्वा तद्वस्त्रं न ग्रहीष्यामि, यतः 'केवलीवूया आयाण-
 मेयं' केवली-केवलज्ञानी भगवान् तीर्थकृद् ब्रूयात्-वदति-यद् आदानमेतत्-अप्रतिलेखित-
 वस्त्रग्रहणम् कर्मबन्धकारणं भवति तथाहि कर्मबन्धकारणमाह-'वत्थतेण वद्धे सिया कुंडले वा'
 वस्त्रान्तेन-वस्त्रप्रान्तेन कुण्डलं वा वद्धं स्यात् कदाचित् वद्धं भवेत् 'गुणे वा हिरण्णे वा
 सुवण्णे वा' गुणो वा सूत्रादिकम्, हिरण्यं वा रजतादिकं, सुवर्णं वा कनकं वा वद्धं भवेत्
 पुष्पामेव' वह साधु वस्त्र लेने से पहले ही 'आलोइज्जा' आलोचन करे अर्थात्
 उस वस्त्र को प्रतिलेखन करने के लिये यतना करे जैसे कि 'आउसोत्ति वा
 भगिणित्ति वा'-हे आयुष्मन् ! गृहस्थ श्रावक प्रमुख ! अथवा हे भगिनि !
 वहन ! इस प्रकार सम्बोधन कर कहे कि 'तुमं चेव णं संतियं वत्थं' इस वस्त्र
 को 'अंतो अंतेण पडिलेहिज्जिस्सामि' अन्त प्रान्त चतुष्कोण पर्यन्त तक मैं प्रति-
 लेखना करूंगा, अन्यथा तुम्हारे इस वस्त्र को प्रतिलेखन किये बिना मैं नहीं
 ग्रहण करूंगा क्योंकि 'केवली वूया' केवली केवल ज्ञानी भगवान् महावीर
 स्वामी ने उपदेश दिया है कि-'आयाणमेयं' यह अप्रतिलेखित वस्त्र का ग्रहण
 करना आदान कर्मबन्धका कारण माना जाता है, क्योंकि 'वत्थतेण वद्धे सिया'
 उस वस्त्र के प्रान्त से छोड़ से 'कदाचित् कोई 'कुंडले वा' कुण्डल बन्धा हुआ
 हो सकता है या 'गुणे वा' सूत्र-सूत धागा वगैरह भी उस वस्त्र के अन्तप्रान्त
 भाग में बन्धा हुआ हो सकता है एवं 'हिरण्णे वा' हिरण्य-रजतादि भी बन्धा
 हुआ हो सकता है तथा 'सुवण्णे वा' सुवर्ण-सोना भी बन्धा हुआ हो सकता

आलोइज्जा' ते साधुये वस्त्र लेता पडेश ७ आलोचन करु अर्थात् ये वस्त्रने प्रति-
 लेखन करवा माटे यतना करवी जेम के-'आउसोत्ति वा भगिणित्ति वा' हे आयुष्मन् !
 गृहस्थ श्रावक ! अथवा हे भगिनि ! आ प्रमाणे सम्बोधन करीने कहेपु के 'तुमं चेव
 संतियं वत्थं' तमारा आ वस्त्रने 'अंतो अंतेण पडिलेहिज्जिस्सामि' अन्त प्रान्त यार थूथु
 सुधी ७ प्रतिलेखन करीश करणु के तमारा आ वस्त्रनी प्रतिलेखना कर्था विना ई
 स्वीकारीश नही. जेम के-'केवलीवूया' केवलज्ञानी भगवान् महावीर स्वामीने उपदेश
 छे के-'आयाणमेयं' आ प्रतिलेखना कर्था विनाना वस्त्रने ग्रहणु करु आदान अर्थात्
 कर्मबन्धु करण मानवामा आवे छे. 'वत्थतेण वद्धेसिया कुंडले वा' जेम के ये वस्त्रना
 छे कदाय कोइ कोइ कुंडल बाधेस होय 'गुणे वा' अथवा दोरा विगेरे पणु ते वस्त्रने
 छे बाधवामा आवेस होय 'हिरण्णे वा सुवण्णे वा' सोनु तथा आदी विगेरे पणु बाधेस

‘મળી વા જાવ રચનાવલી વા’ મળી વા-પદ્મરાગનીલમરકતાદિકમ્ યાવત્-રત્ન વા રત્નાવલી વા તદ્ વસ્ત્રપ્રાન્તેન વદ્ધા સ્યાત્, એવં ‘પાળે વા વીંચ વા હરિંચ વા’ પ્રાણી વા કશ્ચિદ્ જીવ જન્તુપ્રાણી વા વીજં વા-અકુરોપાદાનકારણમ્ હરિતં વા-વનસ્પતિ-શિષેરૂપ કિમપિ સચિત્તં વદ્ધં ભવેત્ તથા ચ તથાવિધવદ્ધકુંડલાદિવસ્ત્રગ્રહણે સાધુનાં સંયમત્રિરાધના સ્યાદિત્યુપ-સંહારવ્યાજેનાહ-‘અહ મિત્રલૂણં પુવ્વોવદિદ્ધા પદ્ધણા’ અથ મિધૂણાં સાધુનાં સાધ્વીનાશ્ચ પૂર્વોપદિષ્ટા તીર્થકૃતા પૂર્વમ્ પ્રતિપાદિતા પ્રતિજ્ઞા વર્તતે તામેવ પ્રતિજ્ઞામાહ-‘જં પુવ્વામેવ વત્થં અંતો અતેણ પહિલેહિજ્ઞા’ યત્ પૂર્વમેવ-ગ્રહણાત્ પ્રાગેવ વસ્ત્રમ્ અન્તપ્રાન્તેન ચતુષ્કોણપ્રાન્ત-ભાગેન પ્રતિલેખયેત્ પ્રતિલેખનમ્ સમ્યગ્ અવલોકનં કૃત્વા વસ્ત્રં ગૃહ્ણીયાદિતિ ભાવઃ । સૂ. ૦૬ ॥

હૈ એવં ‘મળી વા જાવ રચનાવલી વા’ પદ્મરાગ નીલમરકત વગૈરહ મળી મી વન્ધા હુઆ હો સકતા હૈ તથા યાવત્-રત્ન મી હસ વસ્ત્ર કે છોડ સે વન્ધા હુઆ હો સકતા હૈ તથા રત્નાવલી કોઈ એકાવલી વગૈરહ હાર મી મળિમાલા રૂપ હસ વસ્ત્ર કે છોડ સે વન્ધા હુઆ હો સકતા હૈ હમી તરહ ‘પાળે વા વીંચ વા હરિંચ વા’ કોઈ પ્રાણી જીવ જન્તુ કીડે મકોડે મી વન્ધે હુપ હોસકતે હૈં તથા વીજ અંકુર એવં હરિત વર્ણવાલે તૃણ યા ઘાસ વગૈરહ વનસ્પતિ મી સચિત્ત હસ વસ્ત્ર કે અન્ત પ્રાન્ત ભાગમેં વન્ધા હુઆ હો સકતા હૈં હસલિયે હસ પ્રત્તાર કે સંવદ્ધ કુંડલાદિ સહિત વસ્ત્ર કે ગ્રહણ કરને સે જૈન સાધુ કો સંયમ કી વિરાધના હોગી હસલિયે સંયમ પાલન કરને વાલે સાધુ ઓર સાધ્વી હસ તરહ કે વસ્ત્ર કો પ્રતિલેખન કરને કે વિના જહીં ગ્રહણ કરતે હૈં હમી તાત્પર્ય સે ઉપસંહાર કરતે હુપ કહતે હૈં કિ ‘અહ મિત્રલૂણં પુવ્વોવદિદ્ધા પદ્ધણા, જં પુવ્વામેવ વત્થં અંતો અતેણ પહિલેહિજ્ઞા’ અથ-હસલિયે મિધૂ-સંયમશીલ સાધુઓં કે લિયે ઓર સાધ્વીઓં કે લિયે ભગવાન તીર્થકર મહાવીર સ્વામી ને પહેલે હી ઉપદેશ દિયા હૈ કિ-વસ્ત્ર કો ગ્રહણ કરને સે પહેલે હી સંયમશીલ સાધુ ઓર સાધ્વી હસ વસ્ત્ર કો અન્ત ભાગ તક પ્રતિલેખન કરકે હી વસ્ત્ર ગ્રહણ કરના વાહિયે હસલિયે

હોય અગર સોનાની કોઈ વસ્તુ પણ બાધેલી હોય ‘મળી વા જાવ રચનાવલી વા’ પદ્મરાગ, નીલ, મરકત વિગેરે મણિ બાધેલ હોય યાવત્ રત્ન પણ વસ્ત્રના છેડાથી બાધેલ હોવાનો સંભવ છે અથવા રત્નાવલી કે એકાવલી વિગેરે હાર કે મણિમાળા આ વસ્ત્રના છેડે બાધેલ હોય તથા ‘પાળે વા વીંચ વા હરિંચ વા’ કોઈ પ્રાણી જીવ જન્તુ કીડી મકોડી પણ આ વસ્ત્રના છેડાના ભાગમા બાધેલ હોય તેથી આ પ્રકારના બાધાયેલ કુંડલાદિની સાથે વસ્ત્રને ગ્રહણ કરવાથી સાધુને સંયમની વિરાધના થાય છે. તેથી સંયમનું પાલન કરવા વાળા સાધુ અને સાધ્વીએ આ પ્રકારના વસ્ત્રને પ્રતિલેખનકર્યા વિના ગ્રહણ કરવા નહીં. આ હેતુથી ઉપસંહાર કરતા સૂત્રકાર કહે છે-‘અહ મિત્રલૂણં પુવ્વોવદિદ્ધા પદ્ધણા’ તેથી સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વીને ભગવાન તીર્થકર મહાવીર સ્વામીએ પહેલા જ ઉપદેશ આપેલ છે કે-‘જં પુવ્વામેવ વત્થં અંતો અતેણ પહિલેહિજ્ઞા’ વસ્ત્રને ગ્રહણ કરતાં પહેલાં જ એ

मूलम्—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण एवं जाणिज्जा—अंडं जाव ससंताणं तहप्पगारं वत्थं अप्फासुयं अणेसणिज्जं जाव नो पडिगाहिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से न पुण एं जाणिज्जा—अप्पंडं जाव अप्पसंताणं अनलं अधिरं अधुवं आधारणिज्जं रोइज्जंतं न रुच्चइ, तहप्पगारं वत्थं अप्फासुयं अणेसणिज्जं जाव नो पडिगाहिज्जा से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण एवं जाणिज्जा अप्पंडं जाव अप्पसंताणं अलं थिरं धुवं धारणिज्जं रोइज्जंतं रुच्चइ. तहप्पगारं वत्थं अप्फासुयं एसणिज्जं जाव पडिगाहिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा नो नवए मे वत्थेत्ति कट्ठु नो बहुदेसिएण सिणाणेण वा कक्केण वा जाव पधंसिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा नो नवए मे वत्थेत्ति कट्ठु नो बहुदेसिएण सीओदगवियडेण वा उसिणीओदगवियडेण वा जाव पडिगाहिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा दुविभंगे मे वत्थे त्तिकट्ठु नो बहुदेसिएण सिणाणेण वा कक्केण वा जाव तहेव बहुसीओदगवियडेण वा बहुउसिणीओदगवियडेण वा नो पडिगाहिज्जा आलावओ । सू० ७॥

छाया—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यत् पुनरेवं जानीयात्—साण्डम् यावत् स सन्तानकं तथाप्रकारकं वस्त्रम् अप्राप्तुकम् अनेपणीयं यावत् नो प्रतिगृह्णीयात्, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यत् पुनरेवं जानीयात्—अल्पाण्डम् यावत् अल्पसन्तानकम् अनलम् अस्थिरम् अधुवम् आधारणीयम् रोच्यमानं न रोचते तथाप्रकारम् वस्त्रम् अप्राप्तुकम् अनेपणीयम् यावद् नो प्रतिगृह्णीयात्, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा यत् पुनरेवं जानीयात् अल्पाण्डम् यावद् अल्पसन्तानकम् अलम् स्थिरम् ध्रुवं धारणीयम् रोच्यमानं रोचते तथाप्रकारं वस्त्रम् प्राप्तुकम् एषणीयम् यावत् प्रतिगृह्णीयात्, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा नो नव मे वस्त्रम् इति कृत्वा नो बहुदेश्येन स्नानेन वा कर्केण वा यावत् प्रघर्षयेत्, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा नो नवं ये वस्त्रम् इति कृत्वा नो बहुदेश्येन शीतोदकविकटेन वा उष्णोदकविकटेन वा यावत् प्रक्षालयेत्, स भिक्षुर्वा

अच्छी तरह से ही वस्त्र को प्रतिलेखन के द्वारा खूब प्रमार्जनकर के वस्त्र को लेना चाहिये ॥सू० ६॥

पत्रने अंत बाग सुधी प्रतिवेधन करीने व वस्त्र थडणु करुं' तेथी सारी रीते पत्रने प्रतिवेधन द्वारा भूम प्रमाणना करीने पत्रने थडणु करु ॥ सू० ६ ॥

મિશ્રુકી વા દુરભિગન્ધં મે વસ્ત્રમ્ इति કૃત્વા નો બહુદેગ્યેન સ્નાનેન વા કર્કેણ વા યાવત્ તથૈવ બહુશીતોદકવિકટેન વા વહુઽપ્નોદકવિકટેન વા નો પ્રક્ષાલયેદ્ આલાપકઃ ॥૨૦૭॥

ટીકા-‘પુનઃ પ્રકારાન્તરેણ વસ્ત્રૈષણાવિધિં પ્રશ્નયિતુમાહ-‘સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા’ સ મિશ્રુર્વા મિશ્રુકી વા ‘સે જં પુણ એવ જાણિજ્ઞા’ સ સાધુઃ યત્ પુનરેવં-વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્ ‘સઅંડં જાવ સસંતાણગં’ સાણ્ડમ્-પિપીલિકાદીનામણ્ડસહિતમ્ યાવત્-સપ્રાણમ્ સર્વોજમ્ સહરિતમ્ સૌપમ્ સોદકમ્ સોત્તિઙ્ગપનકમૃત્તિકાલ્હતાતન્તુજાલસન્તાનપરમ્પરાસહિતં વસ્ત્રં યદિ જાનીયાદિતિ પૂર્વેગાન્વયઃ તર્હિ ‘તદ્દૃષ્યગારં વત્થ અપ્પાસુયં અણેસણિજ્ઞં જાવ નો પઢિગાહિજ્ઞા’ તથાપ્રકારમ્-તથાવિધમ્ અણ્ડકાદિસહિતં વસ્ત્રમ્ અપ્રાસુકમ્-સચિત્તમ્, અનેષણીયમ્-આધાકર્માદિદોષસહિતં યાવદ્ મન્યમાનો નો પ્રતિશૃઙ્હોયાત્, પુનરપિ કિચ્ચિદ્

ફિર મી દૂસરે પ્રકાર સે મી વસ્ત્રૈષણા વિધિ કા પ્રતિપાદન કરતે હૈં ‘સે મિક્ષૂ વા, મિક્ષુણી વા’-વહ પૂર્વોક્ત મિશ્રુ સંયમશીલ સાધુ ઓર મિશ્રુકી સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે વસ્ત્ર કો જાન લે કિ યહ વસ્ત્ર ‘સઅંડે જાવ સસંતાણગં’ બહુત હી અણ્ડોં સે યુક્ત હૈ અર્થાત્ બહુત પિપીલિકાદિ કે અણ્ડોં સે વ્યાપ્ત હૈ એવં બહુત હી પ્રાણીયોં સે તથા બહુત હી અંકુર ઉત્પાદક વીજોં સે એવં બહુત હી હરે ભરે તૃણ ઘાસોં સે તથા બહુત હી ઓષકર્ણોં સે તથા બહુત હી ઉદક સે એવં બહુત હી ઉત્તિઙ્ગ પનક-પનકે વગૈરહ છોટે છોટે પ્રાણી સે તથા જલ મિશ્રિત મિટ્ટી સે તથા મકરે કે જાલ સન્તાન પરમ્પરા સે મી ભરા હુઆ યહ વસ્ત્ર હૈ એસા જાન લેનો ‘તદ્દૃષ્યગારં વત્થં’ હિસ પ્રકાર કે બહુત અણ્ડા વગૈરહ સે યુક્ત વસ્ત્ર કો ‘અપ્પાસુયં અણેસણિજ્ઞં’ અપ્રાસુક સચિત્ત એવં અનેષણીય આધાકર્માદિ દોષોં સે યુક્ત ‘જાવ નો પઢિગાહિજ્ઞા’ સમજ્ઞ તે હુએ નહીં લેના ઘાહિયે ક્યોંકિ અણ્ડે વગૈરહ સે યુક્ત વસ્ત્ર કો ગ્રહણ કરને સે જીવોં કી હિંસા કી સંભાવના સે સંયમ કી વિરાધના હોગી હિસલિયે સંયમ પાલન કરને વાલે

હવે પ્રકારાન્તરથી જ વસ્ત્રૈષણા વિધિનું પ્રતિપાદન કરે છે-

ટીકા-‘સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘સે જં પુણ એવ જાણિજ્ઞા’ ને આ વક્ષ્યમાણ રીતે વસ્ત્રને બાણી લે કે ‘સઅંડં જાવ સસંતાણગં’ તે વસ્ત્ર ઘણા ઈડ થી યુક્ત છે તથા યાવત્ કીડી વિગેરેના ઈડાથી વ્યાપ્ત છે. તથા પ્રાણિયોથી તથા ઘણા અંકુર ઉત્પાદક બીયાથી અને ઘણા લીલા ઘાસથી તથા ઘણા આકળના કણેથી તથા ઘણા પાણીથી યુક્ત છે ઘણા ઉત્તિઙ્ગ પનક પતંગિયા વિગેરે નાના નાના પ્રાણિયોથી યુક્ત છે. તથા પાણી વાળી માટિથી મકેડાની પરપરાથી પણ ભરેલ આ વસ્ત્ર છે એમ બાણવામા આવે તો ‘તદ્દૃષ્યગારં વત્થં અપ્પાસુયં’ આવા પ્રકારનું વસ્ત્ર અપ્રાસુક-સચિત્ત ‘અણેસણિજ્ઞં જાવ’ અને અનેષણીય-આધાકર્માદિ દોષોથી યુક્ત સમજીને ‘નો પઢિગાહિજ્ઞા’ તે લેવા નહીં કેમ કે ઈડા વિગેરેથી યુક્ત વસ્ત્રને થકણ કરવાથી હિંસાની સંભાવનાથી સંયમની વિરાધના થાય છે. તેથી સંયમ પાલન કરવા

વિશેષેણ વસ્ત્રગ્રહણનિવેધમાહ-‘સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા’ સ ભિક્ષુર્વા મિત્રુકી વા ‘સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા’ સ યત્ પુનરેવં-વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્-‘અપ્પંડં જાવ અપ્પસંતાણગં’ અલ્પાણ્ડમ્-પિપીલિકાદીનામ્ અણ્ડરહિતં યાવત્-પ્રમાણમ્ અવીજમ્ અઠરિતમ્ અનોપમ્ અનુદકમ્ ઉત્તિગ્ગપનકદકમિશ્રિતમૃતિકાલૃતાતાનુજાલગ્રહિતમ્ યદ્યપિ વસ્ત્રમ્ વર્તતે તથાપિ ‘અનલં અસ્થિરં અધુવં’ ન અલ્પમ્ ન સમર્થમ્ પરિધાનાન્ગદનાદિકાર્યાયોગ્યમ્ તથા અસ્થિરમ્ જીર્ણશીર્ણત્, અધુવમ્-ન ચિરકાલ સ્થાયિ તદ્ વસ્ત્રમસ્તિ, એવમ્ ‘અઘારણિજ્ઞં રોઙ્ગજંતં ન રુચ્ચહ’ અધારણીયમ્-ધારણાયોગ્યઃ રોચ્યમાનમપિ-ગૃહસ્થેન શ્રદ્ધયા દીયમાનપિ ન રોચતે-નાભિકાઙ્ગક્ષતિ સાધુઃ તદ્ વસ્ત્રમ્ તર્હિ ‘તદહપ્પમારં વત્થં અપ્પાસુચં’ તથાપ્રકારમ્-તથાવિધમ્ જીર્ણશીર્ણાદિરૂપં વસ્ત્રમ્ અપ્રાસુકમ્ સચિત્તમ્ યાવદ્ અનેપણીયં મન્યમાનો ‘નો પહિગાહિજ્ઞા’

સાધુ ઓર સાધ્વી કો હસ તરહ કે વસ્ત્ર કો નહીં લેના ચાહિયે હસી તરહ ‘સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા’ વહ ભિક્ષુ ઓર ભિક્ષુકી ‘સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા’ યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે વસ્ત્ર કો જાન લેકિ યહ વસ્ત્ર ‘અપ્પંડં જાવ અપ્પસંતાણગં’ અલ્પાણ્ડ-થોડે હી અણ્ડોં સે યુક્ત હૈ એવં થોડે હી અંકુર ઉત્પાદક બીજોં સે યુક્ત હૈ એવં થોડે હી હરિત ઘાસ વગૈરહ વનસ્પતિ વિશેષ સે યુક્ત હૈ એવં ઉદક સે ભી રહિત હૈ તથા ઉતિગ્ગ પનક છોટે છોટે જીવ જન્તુ સે ભી રહિત હૈ ઓર ઉદક મિશ્રિત મિટ્ટી ભી નહીં હૈ ઓર મકરે કે જાલ પરમ્પરા સે ભી રહિત યહ વસ્ત્ર હૈ કિન્તુ યહ વસ્ત્ર ‘અનલં અથિરં અધુવં’ પહનને ઓઢને કે લાયક નહીં હૈ એવં જીર્ણશીર્ણ હૈ અત્યન્ત ફટા પુરાના હૈ ઓર ચિરકાલ તક સ્થાયી ભી નહીં હૈ તથા ‘અઘારણિજ્ઞં’ ધારણ કરને યોગ્ય ભી નહીં હૈ ઓર ‘રોઙ્ગજંતં ન રુચ્ચહ’ ગૃહસ્થ કે દ્વારા શ્રદ્ધા એવં આદર પૂર્વક દિયા જાતા હોને પર

વાળા સાધુ કે સાધ્વીએ એ પ્રકારના વસ્ત્રો ઢેવા નહીં. એ જ પ્રમાણે-‘સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા’ ના બાણવામા એવી રીતે આવે અર્થાત્ વક્ષ્યમાણ રીતે વસ્ત્રને બાણ કે ‘અપ્પંડં જાવ અપ્પસંતાણગં’ આ વસ્ત્ર થોડા જ ઇંડાઓથી યુક્ત છે તથા થોડા જ અંકુર ઉત્પાદક બીવાળુ છે તથા થોડા જ લીલા તૃણ-ઘાસ વિગેરે વનસ્પતિ વિશેષથી યુક્ત છે. તથા પાણીથી રહિત છે તથા નાના નાના જીવજંતુઓથી પણ રહિત છે. તથા પાણી વાળો માટિ પણ નથી તથા મકેડાની પરંપરાથી પણ રહિત છે. પરંતુ આ વસ્ત્ર ‘અનલં અથિરં અધુવં અધારણિજ્ઞં’ પહેરવા કે ઓઢવા લાયક નથી તથા જુદું પુરાણું છે ઘણું જ ફોટેલ છે. અને ‘અધારણિજ્ઞં’ પહેરવા લાયક નથી. તથા ‘રોઙ્ગજંતં ન રુચ્ચહ’ ગૃહસ્થ દ્વારા શ્રદ્ધા ભક્તિથી આદર પૂર્વક ઢેવામા આવતું હોવા છતાં પણ (સાધુને) પસંદ નથી ‘તદહપ્પમારં વત્થં’ આવા પ્રકારનું વસ્ત્ર કે જે જુદું પુરાણું અને ફોટેલ હોય તેવું વસ્ત્ર ‘અપ્પાસુચં’ અપ્રાસુક સચિત્ત ‘અનેપણિજ્ઞ જાવ નો પહિગાહિજ્ઞા’

નો પ્રતિષ્ઠાગામ્ । અથ યોગ્યસ્ત્રગ્રહણવિધિ પ્રરૂપયતિ-‘સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા’ સ ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુકી વા ‘સે જં પુણ જાણિજ્ઞા’ સ સાધુઃ યત્ પુનઃ જાનીયાત્ ‘અપ્પંડં જાવ અપ્પસંતાણગં’ અલં ચિરં ધ્રુવં ધારણિજ્ઞં રોહિજ્ઞં રુચ્ચઈ’ અલ્પાણ્ડય્ અણ્ડરહિતમ્ યાવત્ અપ્રાણમ્ અવીજમ્ હરિતાદિરહિતમ્ અલ્પસન્તાનકમ્ લ્હાતન્તુજાલરહિતમ્ એવમ્ અલમ્-સમર્થમ્

શ્રી સાધુ કો પસન્દ નહીં હૈ તો ‘તહપ્પગાર વત્થં’ હસ પ્રકાર કે જીર્ણશીર્ણ ફટે પુરાને વસ્ત્ર કો ‘અપ્પાસુયં અપેસણિજ્ઞં જાવ’ અપ્રાસુક સચિત્ત એવં અનેષણીય આધાકર્માદિ દોષો સે યાવત્ યુક્ત સમજ્ઞકર સાધુ ઓર સાધ્વી ઉસ પ્રકાર કે વસ્ત્ર કો ‘નો પડિગાહિજ્ઞા’ ગ્રહણ નહીં કરે કયોંકિ હસ સે સંયમકી વિરાધના હોગી હસલિયે સંયમપાલનાર્થ નહીં લેના ચાહિયે ।

અવ યોગ્ય વસ્ત્ર કા ગ્રહણવિધિ બતલાતે હૈં ‘સે ભિક્ષૂ વા, ભિક્ષુણી વા સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા’ વહ પૂર્વોક્ત ભિક્ષુ સંયમશીલ સાધુ ઓર ભિક્ષુકી સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે વસ્ત્ર કો જાન લે કિ યહ વસ્ત્ર ‘અપ્પંડં જાવ અપ્પસંતાણગં’ અલ્પાણ્ડ અર્થાત્ અણ્ડો સે રહિત હૈં એવં પ્રાણી જીવ જન્તુ સે ભી રહિત હૈં તથા અંકુર જનક બીજો સે હી રહિત તૃણ ઘાસ વનસ્પતિ વગૈરહ સે ભી રહિત હૈં એવં ઉત્તિગ્ગ છોટે છોટે કીડે મકોરે સે ભી રહિત હૈં ઓર પનક ઘીટી પીપરી ફનગે વગૈરહ સે ભી રહિત હૈં એવં જલ મિશ્રિત ગિલી મિટ્ટી સે ભી રહિત હૈં તથા મકોરે કે જાલ તંતુ સન્તાન પરમ્મા સે ભી રહિત હૈં એસા જાન ફર યા દેશ ફર તથા ‘અલં ચિરં’ પહનને ઓઢને કે લિયે હી યોગ્ય હૈં તથા સૂબ મજબૂત ભી હૈં ઓર ‘ધ્રુવં ધારણિજ્ઞં’ ધ્રુવ ચિર કાલ સ્થાયી ભી હૈં અત એવ ફટા પુરાના ભી યહ વસ્ત્ર નહીં હૈં ઓર ગૃહસ્થ શ્રાવક કે દ્વારા આદર પૂર્વક દિયા

અનેષણીય આધાકર્માદિ દોષોથી યુક્ત યાવત્ સમજીને સાધુ કે સાધ્વીએ એવા પ્રકારના વસ્ત્રને શ્રદ્ધણ કરવું નહીં કેમ કે તેવા પ્રકારના વસ્ત્ર લેવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે.

હવે યોગ્ય વસ્ત્રને લેવાની વિધિ બતાવે છે.-‘સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ ને સાધ્વી ‘સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા’ ને વક્ષ્યમાણ રીતે વસ્ત્રને જાણે કે આ વસ્ત્ર ‘અપ્પંડં જાવ અપ્પસંતાણગં’ અલ્પાણ્ડ અર્થાત્ ઇંડા વિનાનું છે. તથા પ્રાણી જીવજંતુથી પણ રહિત છે અંકુરજનક બીયા વિનાનું છે. તથા લીલા તૃણ ઘાસ વિગેરે વનસ્પતિ વિગેરે વિનાનું છે ઉત્તિગ્ગ અર્થાત્ નાના નાના કીડી મકોડાથી પણ રહિત છે તથા પતંગ વિગેરે જીવો જીવાત વિનાનું છે. અને જલ મિશ્રિત લીલી માટિથી પણ વર્જીત છે. તથા મકોડાની જાળ તંતુ પરંપરાથી પણ રહિત છે. આ પ્રમાણે જાણીને કે જોઈને તથા પહેરવા ઓઢવા માટે ‘અલં ચિરં ધ્રુવં ધારણિજ્ઞં’ ખૂબ મજબૂત છે તથા લાંબા સમય સુધી ટકે તેવું અર્થાત્ ધ્રુવ છે તથા ફાટેલ કે જુડે પણ આ વસ્ત્ર નથી. તથા ગૃહસ્થ શ્રાવક દ્વારા આદર લાવ પૂર્વક આપેલ છે. તથા

પરિધાનાદિકાર્યયોગ્યમ્, સ્થિરમ્-દૃઢમ્ ધ્રુવમ્ ચિરચાપિ, ધાત્વીયમ્-ધારણયોગ્યમ્ एवं
 રોચ્યમાનમ્-ગૃહસ્થેન શ્રદ્ધયા દીયમાનં તદ્વસ્તં રોચતે સાધુઃ અશિષ્વપતિ તર્તિ 'તદ્વપ્પગારં
 વત્થં ફાસુયં' એસણિજ્જં જાવ પહિગાહિજ્જા' તથાગ્રન્થમ્-તથાવિધમ્ અજીર્ણજીર્ણાદિરૂપં
 વસ્તં પ્રાસુકમ્ અચિત્તમ્-આધાકર્માદિદોષરહિતમ્ યાવદ્ ગન્યમાનઃ પ્રતિગૃહીતાત્ । મથ પુન-
 રપિ પ્રસન્નવશાદ્ વસૈવળામાહ-'સે મિક્કલ્લ વા મિક્કલુણી વા' સ મિક્કલ્લ મિક્કલુણી વા 'નો
 નવણ મે વત્થે ત્તિક્કદ્દુ' નો નવમ્-નૂતનમ્ મે-મમ સાધોઃ વસ્તં વર્તતે' એતિ કુત્તા 'નો બહુદે-
 સિણ સિણાણેણ વા ક્કકેણ વા જાન પર્વસિજ્જા' નો બહુદેશિકેન-ત્તિશ્ચિદ્ બહુના સ્નાનેન-
 સ્નાન સાધનપલ્લપુલાદિના વા ક્કકેણ વા-સ્નાનીયપાત્રવિશેષેણ યાવત્-લોબ્રેણ વા ચૂર્ણેન વા
 તદ્વસ્તં પ્રઘર્ષયેત્, તથાસતિ સંયમવિરાધના સ્થાત્ 'સે મિક્કલ્લ વા મિક્કલુણી વા' સ મિક્કલ્લ

ગયા મી હૈ ઓર 'રોહજ્જનં રુચ્ચહ' સાધુ કો મી પસન્દ કરને યોગ્ય હૈ ઇસલિયે
 હસ પ્રકાર કે વસ્ત્ર કો 'ફાસુયં એસણિજ્જં' પ્રાસુક-અચિત્ત ઓર એપણીય આ-
 ધાકર્માદિ દોષ સે રહિત 'જાવ પહિગાહિજ્જા' યાવત્ સમગ્ર કર સાધુ ઓર
 સાધ્વી કો લે લેના ચાહિયે ।

અવ ફિર મી પ્રસંગ વશ વસૈવળા કા હી પ્રતિપાદન કરતે હૈ 'સે મિક્કલ્લ વા
 મિક્કલુણી વા' વહ પૂર્વોક્ત મિક્કલ્લ ઓર મિક્કલુણી યદિ જેના દિચાર કરે ત્તિ 'નો
 નવણ મે વત્થેતિ કદ્દુ' મુલ્લકો નવા વસ્ત્ર નહીં હૈ ઇસલિયે 'બહુ દેસિણ સિણા
 ણેણ વા' કુછ બહુત સ્નાન સાધન શૂન સાવુન વગૈરહ રો તથા 'વક્કેણ વા જાવ
 પર્વસિજ્જા' સ્નાનીય પાત્ર વિશેષ સે एवं યાવત્ લોબ્ર સે યા ચૂર્ણ સે ઝમ્ પુરાને
 વસ્ત્ર કો ઘર્ષણ કરલે' સો નહીં ઘર્ષણ કરના ચાહિયે વધોન્તિ ઘર્ષણ કરને સે
 સંગમ કી વિરાધના હોગી, ઇસલિયે સાધુ કો ઓર સાધ્વી કો સંયમ પાલન
 કરના મુખ્ય કર્તવ્ય હોને સે ડસ અપને પુરાને વસ્ત્ર કો બહુમૂલ્યક સાવુન વગૈરહ સે
 ઘસ કર સાફ સુથરા નહીં વરના ચાહિયે હસી પ્રકાર પ્રકારાન્તર સે મી અપને

'રોહજ્જનં રુચ્ચહ' અને સાધુએ પસંદ કરવા લાયક છે 'તદ્વપ્પગારં વત્થં ફાસુયં' આવા
 પ્રકારના વસ્ત્રને પ્રાસુક-અચિત્ત અને 'એસણિજ્જં જાવ પહિગાહિજ્જા' એવશ્યીય આધાકર્માદિ
 દોષોથી રહિત યાવત્ શ્રદ્ધા કરવાને યોગ્ય સમજીને પ્રાપ્ત થાય તો શ્રદ્ધા કરવું 'સે
 મિક્કલ્લ વા મિક્કલુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સચમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'નો નવણ મે વત્થેતિ
 કદ્દુ' નો એમ વિચાર કરે કે-મારે નવું વસ્ત્ર નથી. તેથી 'નો બહુદેસિણ સિણાણેણ વા'
 નાનાના સાધન રૂપ સાધુ વિગેરેથી અથવા 'ક્કકેણ વા' નાનાના પાત્ર વિશેષથી 'જાવ
 પર્વસિજ્જા' તથા યાવત્ લોબ્રથી કે ચૂર્ણ દ્રવ્યથી એ જુના વસ્ત્રને ઘસી લઉં પણ તે રૂંટે
 ઘસવું નહીં કેમ કે-વસ્ત્રને ઘસવાથી સચમની વિરાધના થાય છે તેથી સાધુ અને
 સાધ્વીને સંયમપાલન એ મુખ્ય કર્તવ્ય હોવાથી એ જુના વસ્ત્રને કીમતી સાધુ વિગેરેથી

ભિક્ષુકી વા 'નો નવણ મે વત્થેત્તિ કદ્દુ' નો નવમ્-જૂતનં પરિધાનયોગ્યમ્ મે મમ સાધોઃ વસ્ત્રં વર્તતે ઇતિ કૃત્વા 'નો બહુદેસિણ' નો બહુદેશિકેન-કિંચિદ્ બહુના વા 'સીઓદગવિયહેણ વા' શીતોદકવિકટેન વા-અધિકશીતોદકેન 'ઉસિણિઓદગવિયહેણ વા' ઉષ્ણોદકવિકટેન વા-અધિકોષ્ણોદકેન 'જાવ પહોઝ્જા' યાવત્ ઉત્ક્ષાલયેદ્ વા પ્રક્ષાલયેદ્ વા તથાપ્રક્ષાલને સંયમ-વિરાધના સ્યાત્, 'સે મિક્કૂ વા મિક્કુણી વા' સ મિક્કુર્વા મિક્કુકી વા 'દુઘ્મિગંધે મે વત્થે-ત્તિ કદ્દુ' દુરભિગન્ધમ્-દુર્ગન્ધયુક્તં મે મમ સાધોઃ વસ્ત્રં વર્તતે ઇતિ કૃત્વા 'નો બહુદેસિણ' નો બહુદૈગિકેન કિંચિદ્ બહુના વા 'સિણાણેણ વા કક્કેણ વા જાવ તહેવ' સ્નાનેન વા-સ્નાન-

વસ્ત્ર કો પ્રક્ષાલન નહીં કરના ચાહિયે યહ વતલાતે હૈં 'સે મિક્કૂ વા, મિક્કુણી વા' વહ પૂર્વોક્ત ભિક્ષુ ઓર ભિક્ષુકી અર્થાત્ સંયમશીલ સાધુ ઓર સાધ્વી યદિ એસા વશ્યમાણ રૂપ સે વિચારે કિ 'નો નવણ મે વત્થે ત્તિ કદ્દુ' મુક્ષકો નયા વસ્ત્ર નહીં હૈં હસલિયે 'નો બહુદેસિણ સીઓદગવિયહેણ વા' ઉસ પુરાને વસ્ત્ર કો શીતોદકાદિ સે ઘર્ષણ કર સાફ કરલેના ચાહિયે યા 'ઉસિણોદગવિયહેણ વા જાવ' ઉષ્ણ વદક સે સાફ કરલેના સો ઠીક નહીં હૈં ક્યોંકિ અત્યન્ત અધિક શીતોદક સે તથા અત્યન્ત અધિક ઉષ્ણોદક સે 'જાવ' એકવાર તથા અનેક વાર ઉસ વસ્ત્ર કો પ્રક્ષાલન નહીં કરને સે સંયમ કી વિરાધના હોગી, હસલિયે 'પહોઝ્જા' ઉસ વસ્ત્રકો શીતોદકાદિ સે પ્રક્ષાલિત નહીં કરે. ફિર મી પ્રસંગવશ વસ્ત્રૈષણા વિધિ કો વતલાતે હૈં 'સે મિક્કૂ વા મિક્કુણી વા' વહ પૂર્વોક્ત ભિક્ષુ સંયમશીલ સાધુ ઓર ભિક્ષુકી સાધ્વી યદિ વિચાર કરે કિ 'દુઘ્મિ ગંધે મે વત્થે ત્તિ કદ્દુ' મેરા વસ્ત્ર દુરભિ ગન્ધ અર્થાત્ દુર્ગન્ધિ સે ભરા હુઆ હૈં હસલિયે ઉસ વસ્ત્ર કો

ઘસીને સાફસુદ્ધ કરના નહીં એમ પ્રમાણે અન્ય પ્રકારથી પણ પોતાના વસ્ત્રને ધોવા ન જોઈએ એ વિષે સૂત્રકર કથન કરે છે 'સે મિક્કૂ વા મિક્કુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સંયમ શીલ સાધુ અને સંધી 'નો નવણ મે વત્થેત્તિ કદ્દુ' આ કહેવામાં આવનાર રીતે વિચારે કે મારે નવું વસ્ત્ર નથી તેથી 'બહુદેસિણ સીઓદગવિયહેણ વા' આ જુના વસ્ત્રને ઠંડા પાણી વિગેરેથી અથવા 'ઉસિણોદગવિયહેણ વા' ગરમ પાણીથી 'જાવ પહોઝ્જા' ઘસીને સાફ કરવું જોઈએ, તે બરાબર નથી કેમ કે અત્યંત વધારે ઠંડા પાણીથી તથા અત્યંત વધારે ગરમ પાણીથી એકવાર કે અનેકવાર એ વસ્ત્રને ધોવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે તેથી એ વસ્ત્રને શીતોદકાદિથી ધોવું નહીં.

'સે મિક્કૂ વા મિક્કુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી જો એમ વિચાર કરે કે 'દુઘ્મિગંધે મે વત્થેત્તિ કદ્દુ' મારું વસ્ત્ર દુર્ગંધથી ભરેલ છે. તેથી સાફ કરવું જોઈએ પણ તે વિચાર બરાબર નથી. કેમ કે 'નો બહુદેસિણ સિણાણેણ વા' દુર્ગંધ વાળા વસ્ત્રને બહુદેશિક અર્થાત્ અત્યંત મોંઘા સ્નાનના સાધન રૂપ સાબુથી અથવા 'કક્કેણ વા' અત્યંત મોંઘા સ્નાનીય પાત્ર વિશેષથી 'જાવ તહેવ' તથા યાવત્ લોષથી તથા

સાધન પલપુલાદિના કર્કેણ વા-સ્નાનીયપાત્રવિશેષેણ યાવદ્-લોઢ્રેણ વા ચૂર્ણેન વા તથૈવ-
પૂર્વોક્તરીત્યૈવ તદ્ વસ્ત્રમ્ આઘર્ષયેત્ પ્રઘર્ષયેદ્ વા, एवं 'बहु सीओदगवियडेण वा' बहुशी-
तोदकविकटेन वा अधिकशीतोदकेन 'बहु उसिणिओदगवियडेण वा' बहु-उष्णोदकविकटेन
वा-अधिकोष्णोदकेन वा 'आलावओ' आलापकः-पूर्वोक्तरीत्यैव वाक्ययोजना कर्तव्या तथा
च तद्वस्त्रं न शीतोदकादिना प्रक्षालयेदित्यर्थः ॥ सू. ७॥

મૂલમ્-સેભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા અભિકંચિજ્ઞ વત્થં આયાવિત્તણ
વા પયાવિત્તણ વા તહપ્પગારં વત્થં નો અણંતરહિયાણ જાવ પુઢવીણ
સંતાણણ આયાવિજ્ઞ વા પયાવિજ્ઞ વા સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા
અભિકંચિજ્ઞ આયાવિત્તણ વા પયાવિત્તણ તહપ્પગારં વત્થં થૂળંસિ વા
ગિહેલુગંસિ વા ઉસુયાલંસિ વા કામજલંસિ વા અન્નયરે તહપ્પગારે
અંતલિક્ખજાણ દુઢ્વદ્ધે દુન્નિચ્ચિત્તે અણિકંખે ચલાચલે નો આયા-
વિજ્ઞ વા પયાવિજ્ઞ વા સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા અભિકંચિજ્ઞ વત્થં
આયાવિત્તણ વા પયાવિત્તણ વા તહપ્પગારં વત્થં કુડિયંસિ વા ભિત્તંસિ વા
લેલુંસિ વા અન્નયરે વા તહપ્પગારે અંતલિક્ખજાણ નો આયાવિજ્ઞ વા

સાબુન વગૈરહ સે ઘસ કર સાફ કરલેના ચાહિયે, સો વાત ઠીક નહીં હૈ ક્યોંકિ
ઉસ દુર્ગન્ધ સે યુક્ત વસ્ત્ર કો 'નો બહુદેસિણ સિનાણેણ વા' બહુત દેશિક અત્ય-
ન્ત મહગે સ્નાન સાધનભૂત સાબુન સે તથા 'કક્કેણ વા જાવ તહેવ' કર્ક-બહુત
દેશિક અર્થાત્ બહુ મૂલ્ય વાલે સ્નાનીય પાત્ર વિશેષ સે તથા યાવત્ લોઢ્ર સે તથા
ચૂર્ણ પાઉડર સે ઘસ કર માફ સુથરા કરને સે સંયમકી વિરાધના હોગી હસી
તરહ ઉસ દુર્ગન્ધ યુક્ત વસ્ત્ર કો 'બહુ સીઓદગવિયડેણ વા' અત્યન્ત શીતોદક
સે તથા 'ઉસિણોદગવિયડેણ વા આલાવઓ' અત્યન્ત ઉષ્ણોદક સે એક વાર યા
અનેક વાર પ્રક્ષાલન નહીં કરના ચાહિયે ક્યોંકિ અત્યન્ત અધિક શીતોદક સે
પ્રક્ષાલન કરને સે સંયમ કી વિરાધના હોગી, હસલિયે ઉસ દુર્ગન્ધ યુક્ત વસ્ત્ર
કો શીતોદકાદિ સે નહીં પ્રક્ષાલન કરના હી સાધુ ઔર સાધ્વી કા પરમ કર્તવ્ય
સમજા જાતા હૈ ॥ ૭ ॥

ચૂર્ણથી અર્થાત્ પાઉડરથી ઘસીને સાફસુદ્ધ કરવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે. એ જ
પ્રમાણે એ દુર્ગન્ધવાળા વસ્ત્રને ખૂબ ઠંડા પાણીથી અથવા અત્યંત ગરમ પાણીથી એક
વાર અથવા અનેકવાર ધોવા ન જોઈએ. કેમ કે અત્યંત વધારે ઠંડા પાણી વિગેરેથી
ધોવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે. તેથી એ દુર્ગન્ધવાળા વસ્ત્રને શીતોદકાદિથી ધોવું
નહીં એજ સાધુ અને સાધ્વી માટે પરમ કર્તવ્ય માનવામા આવે છે. ॥ સૂ. ૭ ॥

પયાવિજ્ઞ વા, સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા અભિકંચિજ્ઞ વત્થં આયાવિત્તણ વા પયાવિત્તણ વા તહપ્પગારં વત્થં ચંધંસિ વા મંચંસિ વા માલંસિ વા પાસાદંસિ હમ્મંસિ વા અન્નયરે તહપ્પગારે અંતલિક્કજાણ નો આયાવિજ્ઞ વા પયાવિજ્ઞ વા, સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા તમાયાણ ઇગંતમ-
વકકમિજ્ઞા ઇગંતમવકકમ્મ અહે જ્ઞામથંડિલ્લંસિ વા જાવ અન્નયરંસિ વા તહપ્પગારં થંડિલ્લંસિ પડિલેહિય પડિલેહિય પમજિય પમજિય તઓ સંજયામેવ વત્થં આયાવિજ્ઞ વા પયાવિજ્ઞ વા, ઇયં ચલુ તસ્સ ભિક્ષુસ્સ ભિક્ષુણીણ વા સામગ્ગિયં જંસયા સઽવટ્ટેહિં સહિણ જહ્જજાસિ' ॥સૂ. ૮॥

છાયા-સ ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુકી વા અમિકાઙ્ગક્ષેત્ વસ્ત્રમ્ આતાપયિતું વા પ્રતાપયિતું વા, તથાપ્રકારં વસ્ત્રં નો અનન્તરિજાતાયાં યાવત્ પૃથિવ્યામ્ સન્તાનાયામ્ આતાપયેદ્વા પ્રતાપયેદ્વા સ ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુકી વા અમિકાંક્ષેત્ વસ્ત્રમ્ આતાપયિતું વા પ્રતાપયિતું વા, તથાપ્રકારં વસ્ત્રમ્ સ્થૂળાયા વા ગિહેલુકે વા ઉદુલ્લે વા કામજલે વા અન્યતરસ્મિન્ તથાપ્રકારે અન્તરિક્ષજાતે દુર્વદે દુર્નિક્ષિપ્તે અનિક્કમ્પે ચલાચલે નો આતાપયેદ્ વા નો પ્રતાપયેદ્ વા, સ ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુકી વા અમિકાઙ્ગક્ષેત્ આતાપયિતું વા પ્રતાપયિતું વા તથાપ્રકારં વસ્ત્રમ્ કુઢચે વા મિત્તૌ વા શિલાયાં વા લેલી વા અન્યતરસ્મિન્ વા તથાપ્રકારે અન્તરિક્ષજાતે યાવદ્ નો આતાપયેદ્ વા પ્રતાપયેદ્ વા, સ ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુકી વા અમિકાઙ્ગક્ષેત્ વસ્ત્રમ્ આતાપ-
યિતું વા પ્રતાપયિતું વા તથાપ્રકારં વસ્ત્રં સ્કન્ધે વા મજ્જે વા માલે વા પ્રાસાદે વા હમ્મે વા અન્ય-
તરસ્મિન્ વા તથાપ્રકારે અન્તરિક્ષજાતે નો આતાપયેદ્ વા પ્રતાપયેદ્ વા સ ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુકી વા તદાદાય ઇકાન્તમ્ અપક્રમેત્, ઇકાન્તમ્ અપક્રમ્ય અધઃ દગ્ધસ્થણ્ડિલે વા યાવત્ અન્યતર-
સ્મિન્ વા તથાપ્રકારે સ્થણ્ડિલે પ્રતિલિચ્ચ પ્રતિલિચ્ચ પ્રમૂઝ્ય પ્રમૂઝ્ય તતઃ સંયતમેવ વસ્ત્ર-
માતાપયેદ્ વા પ્રતાપયેદ્ વા, એવં ચલુ તસ્ય ભિક્ષુકસ્ય ભિક્ષુકયા વા સામગ્ગ્યમ્, યત્ સર્વાર્યેઃ સમિતઃ સદ્ધિતઃ સદા યતેત્ત ઇતિ બ્રવીમિ, પચ્ચમસ્ય અધ્યયનસ્ય પ્રથમોદ્દેશકઃ સમાપ્તઃ ॥૮॥

ટીકા-‘તથ ધૌતવસ્ત્રસ્ય આતપાદૌ પ્રતાપનવિધિમધિકૃત્યાહ-‘સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા’ સ ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુકી વા ‘અમિકંચિજ્ઞ વત્થં’ આયાવિત્તણ વા પયાવિત્તણ વા’ અમિકા-

ફિર સી પ્રકારાન્તર સે વસ્ત્રવેષણા વિધિ કો હી વતલાતે હૈં-

ટીકાર્થ-‘સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા, અમિકંચિજ્ઞ વત્થં આયાવિત્તણ વા, પયાવિત્તણ વા,’ બહુ પૂર્વોક્ત ભિક્ષુ સંયમશીલ સાધુ ઔર ભિક્ષુકી સાધ્વી યદિ

વસ્ત્રેભ્યઃ વિધીતુ એ વિશેષ કથન કરતા સૂત્રકાર કહે છે -

ટીકાર્થ-‘સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘અમિકંચિજ્ઞ વત્થં આયાવિત્તણ વા પયાવિત્તણ વા’ ને પોતાના વસ્ત્રને તરફથી તપાવવા

જ્ઞેત્વં યદિ ઇચ્છેત્ વસ્ત્રમ્ આતાપયિતુ વા પ્રતાપયિતું વા-કશ્ચિદ્ વા પ્રતાપનાં કર્તુમ્ અવિકં
વા પ્રતાપનાં કર્તું યદિ વાઠ્છેતર્હિ 'તદ્વપ્પગારં વત્થં' તથાપ્રકામ્ ઉપર્યુક્તરૂપં શ્રીતં વસ્ત્રમ્ 'નો
અણંતરહિયાણ જાવ પુઢવીણ સંતાણણ' નો અનન્તરહિયામ્-અવ્યવહિતાયામ્-વ્યવધાન
રહિતાયામ્ સાર્દ્ધં પૃથિવ્યામ્ સંતાનાયામ્-શીતોદકયુક્તાયામિત્યર્થઃ 'આયાવિજ્જ વા પયાવિજ્જ
વા' આતાપયેદ્ વા પ્રતાપયેદ્ વા, તથાવિધોદકાદિ સમ્બદ્ધપૃથિવ્યુપરિવસ્ત્રસ્યાતાપને પ્રતાપને
વા અપ્કાયિકાદિ જીવહિંસાસંભવેન સંયમવિરાધના સ્યાત્, કિંચ 'સે મિવલ્લુ વા મિવલ્લુણી

અપને વસ્ત્ર કો ધૂપ-તરકા મેં આનાપન કરને કે લિયે તથા પ્રતાપન કરને કે લિયે
ઈચ્છા કરે તો 'તદ્વપ્પગાર વત્થં' ઉસ પ્રકાર કે વસ્ત્ર કો 'ળો અણંતરહિયાણ' અન-
ન્તરહિત અર્થાન્ વ્યવધાન શૂન્ય 'જાવ પુઢવીણ સંતાણણ' યાવત્ પૃથિવી કાયિક
સન્તાન પરમ્પરા વાલે પ્રદેશ મેં 'આયાવિજ્જ વા પયાવિજ્જ વા' આતાપિત તથા
પ્રતાપિત નહીં કરે ક્યોંકિં ઇસ તરહ વ્યવધાન શૂન્ય પૃથિવીકાયિક પ્રદેશ મેં વસ્ત્ર
કો સુખા ને સે પૃથિવીકાયિક જીવોં કો હિંસા હોને સે સંયમકી વિરાધના હોગી
ઇસલિયે સંયમ પાલન કરને વાલે સાધુ ઔર સાધ્વી પૃથિવી કે ડુપર કુછ દૂસરે
વસ્તુ કો રખ કર હી ઉસ પર અપને વસ્ત્ર કો સુખાવે, જિસસે સંયમ કી વિરાધના
ન હો, ઇસી પ્રકાર સાધુ ઔર સાધ્વી અન્તરિક્ષ અર્થાન્ આકાશ કે મધ્ય મેં ભી
સ્તમ્ભાદિ કે ડુપર ભી યદિ વહ સ્તમ્ભાદિ ખૂબ મજબૂત સે નહીં ગાડા ગયા હો
યા હિલતા ડોલતા હો અથવા ટેઢા મેઢા હી જિસ કિસી ભી તરહ રખદિયા હો
ઇસ તરહ કે અન્તરિક્ષ આકાશ મેં રહે કિયે ગયે સ્તમ્ભ પર યા ગૃહ કે ધરન
વગેરહ પર યા ઉદ્ગલ અર્થાન્ મલિત્થમ પર યા દૂસરે કિસી ભી ઇસ પ્રકાર કે

માટે કે પ્રતાપન કરવા માટે વિચાર કરે તો 'તદ્વપ્પગાર વત્થં નો અણંતરહિયાણ' એ
પ્રકારના વસ્ત્રને અનન્તરહિત અર્થાન્ વ્યવધાન વગર 'જાવ પુઢવીણ સંતાણણ' યાવત્
પૃથ્વીકાયિક સંતાન પરંપરા પ્રદેશમા 'આયાવિજ્જ વા પયાવિજ્જ વા' આતાપિત કે પ્રતા-
પિત કરવા નહીં કેમ કે એ રીતે વ્યવધાન વગરની જમીન પર વસ્ત્ર સુકવવાથી પૃથ્વી
કાયિક જીવોની હિંસા થવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે. તેથી સંયમનું પાલન કરવા
વાળા સાધુ કે સાધ્વીએ જમીન પર કોઈ ખીણ વસ્તુ રાખીને જ તેના પર પોતાના
વસ્ત્રો સુકવવા કે જેથી સંયમની વિરાધના થાય નહીં એજ પ્રમાણે સાધુ કે સાધ્વી
આકાશમા સ્તભાદિની ઉપર પણ જો તે સ્તભાદિ ખૂબ મજબૂતાઈથી યોડેલ ન હોય તો
અથવા હલતો ડોલતો હોય તો અગર વાકેયુકો જેમ તેમ ઉભો કરી દીધેલ હોય તો એ
રીતે અન્તરિક્ષમા ઉભા કરવામા આવેલ સ્તભ પર કે ધરના છાંયની ઉપર કે તેવા
પ્રકારના અદ્ધર રહેલ સ્તભાદિની ઉપર પોતાના વસ્ત્રોને સુકવવા નહીં કેમ કે એ
રીતે હલતા ડોલતા સ્તભાદિ પર વસ્ત્રને સુકવવાથી પડી જવાની સંભાવના રહે છે તેથી
આ રીતે અદ્ધર રહેલ સ્તભાદિની ઉપર વસ્ત્રને સુકવવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે.

वा' स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा 'अभिकंखिज्ज वत्थं आयावित्तए वा' अभिकाङ्क्षेत-वाञ्छेत वस्त्रम् आतापयितुं वा 'पयावित्तए वा' प्रतापयितुं वा 'तहप्पगारं वत्थं धूणंसि वा गिहेलुगंसि वा' तथाप्रकारम्-तथाविध प्रक्षालितं वस्त्रम् स्थूणाया वा-स्तम्भविशेषरूपायाम् 'गिहेलुगंसि वा' गृहेलुके वा-उम्बररूपे 'उसुयालंसि वा' उदृखले वा 'कामजलंसि वा' कामजले वा-स्नानपीठरूपे 'अन्नयरे तहप्पगारे अंतलिकखजाए' अन्यतरस्मिन् वा-तदन्यस्मिन् वा तथाविधे अन्तरिक्षजाते-अन्तरिक्षस्थले 'दुव्वद्धे दुन्निक्खित्ते अणिकंपे' दुर्वद्धे-न सम्यक्-तया वद्धे शिथिलबन्धयुक्ते इत्यर्थः, दुर्निक्षिप्ते-असम्यक्तयानिक्षिप्ते, अनिष्कम्पे-निष्कम्प-रहिते कम्पसहिते इत्यर्थः 'चलाचले' सञ्चाचले चलायमान अन्तरिक्षान्तर्वर्तिनिस्थाने 'नो

अन्तरिक्ष स्थित स्तम्भादि पर अपने वस्त्र को नहीं सुखाना चाहिये क्योंकि इस तरह के हिलते डोलते या कांपते हुए स्तम्भादि पर वस्त्र को सुखाने से गिरने की संभावना रहती है इसलिये इस प्रकार के अन्तरिक्षस्थित स्तम्भादि के ऊपर वस्त्र को सुखाने से संयमकी विराधना होगी, अतः संयमपालनार्थं यतना पूर्वक ही वस्त्र की आतापन तथाप्रतापना करनी चाहिये इसी तात्पर्य से कहते हैं कि 'से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा, अभिकंखिज्ज वत्थं आयावित्तए वा, पयावित्तए वा' वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी यदि अपने वस्त्रों को आतापन और प्रतापन अर्थात् अच्छी तरह सूर्य के किरण में याने तरका धूप में सुखाना चाहे तो 'तहप्पगारं वत्थं धूणंसि वा' इस प्रकार के स्थूणा अर्थात् स्तम्भ-खम्भा पर या 'गिहेलुगंसि वा' गृहेलुक-धरन पर या उदृखल धरन के ऊपर रक्खे हुए उखर के ऊपर या 'उसुयालंसि वा' मलित्थम पर या 'कामजलंसि वा' कामजल अर्थात् स्नान पीठ पर या बाजोठ पर या 'अन्नयरे तहप्पगारे अंतलिकखजाए' इसी प्रकार के दूसरे किसी भी अन्तरिक्ष-आकाश में खड़े किये हुए आधार विशेष पर जोकि 'दुव्वद्धे' दुर्वद्ध है अर्थात् खूब सजबूती से नहीं बद्ध हुआ है एवं 'दुन्निक्खित्ते' ठीकरूप से निक्षिप्त-स्थापित भी नहीं तथा 'अणिकंपे'

तेथो संयमपु पादन करवा माटे यतना पूर्वक न वस्त्रने आतापना के प्रतापना करना, ओअ हेतुथी आगण सूत्रकार कहे छे के-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' ते पूर्वोक्त संयम-शील साधु अने साध्वी 'अभिकंखिज्ज वत्थं आयावित्तए वा पयावित्तए वा' ने पोताना वस्त्रोने सूर्यना किरणोभा सारी रीते तउकाभां सुकववा धुंछे तो 'तहप्पगार वत्थं' तेवा वस्त्रने थांअला उपर अथवा 'गिहेलुगंसि वा' गृहेलुक अर्थात् धरना उभरा उपर अथवा 'उसुयालंसि वा' धरनी उपरना भाणीया उपर अथवा 'कामजलंसि वा' कामजल अर्थात् नावाना पाटला पर 'अन्नयरे तहप्पगारे अंतलिकखजाए' तथा आ प्रकारना पीला कोअ अंतरिक्षभा उभा करवाभा आवेल आधार पर के ने 'दुव्वद्धे' सारी रीते जोडेअ न डोअ अथवा भूअ भज्जभूत रीते आधेल न डोअ तेवा 'दुन्निक्खित्ते' सारी रीते स्थापित पणु न डोअ तथा 'अणिकंपे' कंपतुं पणु डोअ अर्थात् डालतुं डोअतुं डोअ

आयाविज्ज वा पयाविज्ज वा' नो आतापयेद् वा प्रतापयेद् वा स्मृणादी चलाचले वस्त्रपतन-
संभवात् वायुकायिकजीवहिसासंभवाच्च तेषु वस्त्रं नातापयेदित्यर्थः । 'से भिक्खु वा
भिक्खुणी वा' स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा 'अभिकंखिज्ज वत्थं आयावित्तए वा पयावित्तए वा'
अभिकाङ्क्षेत्-यदि इच्छेद् वस्त्रम् आतापयितुं वा प्रतापयितुं वा तर्हि 'तहप्पगारं वत्थं
कुडियंसि वा भित्तंसि वा' तथाप्रकारम्-तथाविवं प्रभान्ति वस्त्रं कुडये वा भित्ते वा 'सिलंसि
वा लेलुंसि वा' शिलायां वा-प्रस्तर (चट्टान) रूपायाम्, लेलीं लेलीं वा-पाषाणसुष्ठे 'अन्नयरे
तहप्पगारे अंतलिक्खजाए' अन्यतरस्मिन् वा-तदन्यस्मिन् वा तथाप्रकारे तथाविधे अन्तरिक्ष
जाते-अन्तरिक्षस्थले 'जाव नो आयाविज्ज वा पयाविज्ज वा' यावत्-दुर्बले दुर्निक्षिप्ते अनि-
ष्कम्पे चलाचले स्थाने नो आतापयेद् वा, प्रतापयेद् कुडयभित्तशिलादी वस्त्रपतनसंभवात्

निष्कम्प भी नहीं है याने 'चलाचले' हिलता झोलता है एवं चलाचल अर्थात्
चलायमान है इस प्रकार के अस्तव्यस्त रूप से खड़े किये हुए स्तम्भादि के ऊपर
'नो आयाविज्ज वा पयाविज्ज वा' वस्त्र को नहीं सुखाना चाहिये अन्यथा संयम
की विराधना होगी, इसी तरह दीवाल वगैरह पर भी वस्त्र को नहीं सुखाना
चाहिये इस आशय से कहते हैं 'से भिक्खु वा, भिक्खुणी वा, अभिकंखिज्ज
वत्थं आयावित्तए वा, पयावित्तए वा' वह पूर्वोक्त भिक्षु और भिक्षुकी यदि अपने
वस्त्र को सुखाना चाहे तो 'तहप्पगारं वत्थं' इस प्रकार के आनापन प्रतापन
करने योग्य अर्थात् सुखाने के योग्य कपड़े को 'कुडियंसि वा भित्तंसि वा' कुडय
पर झोंपडा के ऊपर तथा दिवालों पर भित्ती-दीवाल पर तथा 'सिलंसि वा लेलंसि
वा' शिला पर या ढेले पर या 'अन्नयरे वा तहप्पगारे' अन्य दूसरे भी इस प्रकार
के टील्हे पर 'अंतलिक्ख जाए जाव' अन्तरिक्ष में यावत् आकाश में वस्त्र को
'णो आयाविज्ज वा पयाविज्ज वा' नहीं सुखाना चाहिये क्योंकि इस तरह
दीवाल वगैरह पर वस्त्र को सुखाने से कपड़े को गिरने की संभावना रहती है और

तथा चलाचले' अलायल अर्थात् अलायमान होय आ शीतना अस्तव्यस्त शीते उभा
करेले स्तम्भादिनी उपर 'नो आयाविज्ज वा पयाविज्ज वा' वस्त्रु आतापन के प्रतापन
करवु' नही तेम सुकववाथी सयमनी विराधना थाय छे तेज प्रमाणे भीत विगेरेनी
उपर पणु वस्त्र सुकववा न लेधये, ये आशयथी सूत्रकार कहे छे.-'से भिक्खु वा भिक्खुणी
वा' ते पूर्वोक्त सयमशील साधु अने साध्वी 'अभिकंखिज्ज वत्थं आयावित्तए वा पयावित्तए
वा' जे वस्त्रने सुकववा धर्ये ते 'तहप्पगार वत्थं' आतापना प्रतापना करवा योग्य अर्थात्
सुकववा लायक कपडाने 'कुडियंसि वा भित्तंसि वा' कुडयनी उपर अर्थात् झुपडा उपर अथवा
भीत उपर 'सिलंसि वा' शिलानी उपर अथवा 'लेलुंसि वा' माटीना ढेडा उपर अथवा
'अन्नयरे तहप्पगारे अंतलिक्खजाए' भील जेवा प्रकारना स्थान उपर 'जाव नो आयाविज्ज
वा पयाविज्ज वा' यावत् आकाशमा वस्त्रने सुकववा नही केम के आ शीते भीत विगेरेनी

તેષુ વસ્ત્રં નાતાપયેદિતિ માવઃ 'સે મિક્સૂ વા મિક્સુણી વા' સ મિક્ષુર્વા મિક્ષુકી વા અમિક્ષિજ્જ વત્થં આયાવિત્તણ વા પયાવિત્તણ વા' અધિક્કાદ્વક્ષેદ્-યદિ વાઠ્ઠેત્ વસ્ત્રમ્ આતાપયિતું વા પ્રતાપયિતું વા તર્હિ 'તહપ્પગારં વત્થં સંધંસિ વા-મંચંસિ વા' તથાપ્રકારમ્-તથાવિધમ્-ધૌતં વસ્ત્રમ્ સ્કન્ધે વા-સ્થાણુરુપે, મચ્છે વા 'માલંસિ વા પાસાદંસિ વા' માલે વા-ગૃહમાલ રુપે, પ્રામાદે વા 'હમ્મંસિ વા અણ્ણયરે વા' હમ્મ્યે વા-ધનિનાં ગૃહવિશેષરુપે, અન્યતરસ્મિન્ વા-તદન્વરિદ્ધન્ વા 'તહપ્પગારે અંતલિક્ખજાણ' તથાપ્રકારે ઉપર્યુક્તરુપે અન્તરિક્ષજાતે-અન્તરિક્ષમ્થલે 'નો આયાવિજ્જ વા પયાવિજ્જ વા' નો આતાપયેદ્ વા પ્રતાપયેદ્ વા વસ્ત્રમિતિશેષઃ, વાયુકાયિક જીવોં કી હિંસા કી બી સંભાવના રહતી હૈ જિસસે સંયમકી વિરાધના હોગી અપલિયે ઇત્ત તરહ કે દીવાલ વગૈરહ પર બી વસ્ત્ર કો નહીં સુઘાનાં ચાહિયે, ઇત્તી તરહ જવાન વગૈરહ પર વસ્ત્ર કો નહીં સુઘાનાં ચાહિયે ઇસ તાત્પર્ય સે કહતે હૈં કિ 'સે મિક્સૂ વા, મિક્સુણી વા, અમિક્ષિજ્જ વત્થં આયાવિત્તણ વા, પયાવિત્તણ વા' વહ પૂર્વોક્ત મિક્ષુ સંયમશીલ સાધુ ઓર મિક્ષુકી સાધ્વી યદિ અપને વસ્ત્ર કો આતાપન ઓર પ્રતાપન કરને કી આકાંક્ષા કરે તો 'તહપ્પગારં વત્થં' ઇસ પ્રકાર કે આતાપન પ્રતાપન કરને યોગ્ય વસ્ત્ર કો 'સંધંસિ વા' સ્કન્ધ કે ઉપર અર્થાત્ મકાન કે સૂલભૂત આધાર સ્તમ્ભ પર યા 'મંચંસિ વા' મચાન પર યા 'માલંસિ વા' માલા પર યા 'પાસાદંસિ વા' પ્રાસાદ મહલ કે ઉપર તથા 'હમ્મંસિ વા' હમ્મ્ય-ઝોડા કે ઉપર યા 'અણ્ણયરે વા તહપ્પગારે વા' હસી તરહ કે કિસી દૂસરે બી 'અંતલિક્ખજાણ' અન્તરિક્ષ-આકાશ કે મધ્ય મેં વિરાજમાન અટારી કે ઉપર 'નો આયાવિજ્જ વા પયાવિજ્જ વા' આતાપન તથા પ્રતાપન નહીં કરનાં ચાહિયે ક્યોંકિ ઉક્ત રીતિ સે સુકાને સે હી સંયમ કી વિરાધના હોને

ઉપર કપડાને સુકવવાથી કપડા પડી જવાની શક્યતા રહે છે તથા વાયુકાયિક જીવોની હિંસાની પણ શક્યતા રહે છે. તેથી સંયમની વિરાધના થાય છે તેથી આવી રીતે ભીત વિગેરેની ઉપર કપડા સુકવવા નહીં એજ પ્રમાણે માથાં વિગેરેની ઉપર પણ વસ્ત્ર સુકવવા ન જોઈએ એ આશયથી સૂત્રકાર કહે છે-‘સે મિક્સૂ વા મિક્સુણી વા’ તે સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘અમિક્ષિજ્જ વત્થં આયાવિત્તણ વા પયાવિત્તણ વા’ ને પોતાના વસ્ત્રને આતાપન પ્રતાપન કરવાની ઈચ્છા કરે તો ‘તહપ્પગારં વત્થં’ એ પ્રમાણે આતાપન કરવા યોગ્ય વસ્ત્રને ‘સંધંસિ વા’ સ્કન્ધની ઉપર અર્થાત્ મકાનના મૂળ આધાર સ્તંભ પર અથવા ‘મંચંસિ વા’ માથા ઉપર ‘માલંસિ વા’ માળ ઉપર અથવા ‘પાસાદંસિ વા’ મહેલ !! ઉપર તથા ‘હમ્મંસિ વા’ હમ્મ્ય-ઝોડાની ઉપર અથવા ‘અણ્ણયરે વા તહપ્પગારે’ એ પ્રકારના અન્ય ‘અંતલિક્ખજાણ’ અન્તરિક્ષ આકાશ સ્થાનમાં રહેલ અટારી વિગેરેની ઉપર ‘નો આયાવિજ્જ વા પયાવિજ્જ વા’ આતાપન પ્રતાપન માટે રાખવા નહીં. કેમ કે’ એ પ્રકારથી વસ્ત્ર સુકવવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે. તેથી સંયમનું પાલન કરવાવાળા

‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘तमायाए’ तद्-वस्त्रम्, अदाय-
 गृहीत्वा ‘एगंतमवक्कमिज्जा’ एकान्तम्-निर्जनस्थलम् अपक्रामेत्-निर्गच्छेत् ‘एगंतमवक्कमिज्जा’
 एकान्तम् अपक्रम्य ‘अहे ब्रामयंडिलंसि वा’ अधः दग्धस्थण्डिले वा ‘जान अन्नयरसि वा
 तहप्पगारंसि थंडिलंसि’ यावत्-किट्टराशी वा तुषराशी वा शुष्कगोमयराशी वा अन्यतरस्मिन्
 वा-तदन्यस्मिन् वा तथाप्रकारे स्थण्डिले ‘पडिलेहिय पडिलेहिय’ प्रतिलिख्य प्रतिलिख्य-
 पौनः पुन्येन प्रतिलेखनं कृत्वा ‘पमज्जिय पमज्जिय’ प्रमृज्य प्रमृज्य-वारंवारं चक्षुषा प्रत्यु-
 पेक्ष्य मुखवस्त्रिकाधारको मुनिः रजोहरणादिनैव नतु मार्जन्या प्रमार्जनं विधाय ‘तओ
 संजयामेव वत्थं आयाविज्ज वा पयाविज्ज वा’ ततः प्रमार्जनानन्तरम् संयतमेव-यतना
 की संभावना रहती है इसलिये संयम पालन करने वाले साधु और साध्वी को
 यतना पूर्वक ही ऐसे स्थल में वस्त्र को सुखाना चाहिये जिस से संयमकी विरा-
 धना न हो, क्योंकि संयम का पालन करना ही साधु का परम कर्तव्य है।

अब किस प्रकार और कहाँ पर वस्त्र को सुखाना चाहिये यह बतलाते हैं-

‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और
 भिक्षुकी साध्वी ‘तमायाए’ अपने उस वस्त्र को लेकर ‘एगंतमवक्कमिज्जा’
 एकान्त में चला जाय और ‘एगंतवक्कम्म अहे ब्रामयंडिलंसि वा’ एकान्त में
 जाकर नीचे दग्ध स्थण्डिल पर अर्थात् विलकुल ही जली हुई भूमि पर जहाँ
 कि हरे भरे तृण घास वगैरह वनस्पति कायिक जीव नहीं हो ‘अन्नयरंसि वा
 तहप्पगारंसि थंडिलंसि’ इस तरह के दग्ध स्थण्डिल पर या किट्टराशि या तुष-
 राशि या गोमय पर उस स्थण्डिल को ‘पडिलेहिय पडिलेहिय’ बार बार प्रति-
 लेखन करके तथा ‘पमज्जिय पमज्जिय’ बार बार प्रमार्जन करके अर्थात् आंख से
 देख भाल कर ‘तओ संजयामेव’ उस के बाद संयम पूर्वक ही ‘वत्थं आया-

साधु અને સાધ્વીએ યતના પૂર્વક જ એવા સ્થળે કપડા સુકવવા બેઠાંએ કે-જેથી સંયમની

વિરાધના થાય નહીં કેમ કે સંયમનું પાલન કરવું એજ સાધુનું પરમ કર્તવ્ય છે

હવે વસ્ત્રને કેવી રીતે અને કયાં સુકવવા તે સ્વચ્છ કહે છે ‘સે ભિક્ખૂ વા ભિક્ખુ-
 ની વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘તમાયાએ એગંતમવક્કમિજ્જા’ યોગાના
 સુકવવા યોગ્ય વસ્ત્રને લઈને એકાત્મા ચાલ્યા જવું અને ‘એગંતમવક્કમ્મ એકાત્મા જઈને
 ‘અહે બ્રામયંડિલંસિ વા’ નીચે ખળી ગયેલ ભૂમિની ઉપર જ્યાં લીલા તુષ ઘાસ વિગેરે
 વનસ્પતિકાયિક છોડો ન હોય એ પ્રકારના બગેલ ભૂમિની ઉપર તથા ‘અન્નયરસિ વા
 તહપ્પગારસિ’ અથવા અન્ય તેવા સ્થાન ઉપર જેમ કે કિટ્ટરાશી કે તુષરાશી અથવા
 સુકેલા છાણા ઉપર ‘થંડિલંસિ પડિલેહિય પડિલેહિય’ એ સ્થાનિલનું વારવાર પ્રતિલેખન
 કરીને તથા ‘પમજ્જિય પમજ્જિય’ વારંવાર પ્રમર્જના કરીને અર્થાત્ સૂક્ષ્મ નિવરથી અવ-
 લોકન કરીને ‘તઓ સંજયામેવ વત્થં આયાવિજ્જ વા પયાવિજ્જ વા’ તે પછી સંયમ પૂર્વક

પૂર્વકમેવ વસ્ત્રમ્ આતાપયેદ્ વા પ્રતાપયેદ્ વા इत्युपसंहरन्नाह—‘एयं खलु तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणीए वा सामग्गियं’ एतत् खलु उक्तरूपं वक्ष्यमाणरूपञ्च तस्य भिक्षुकस्य संयमवान् साधोः, भिक्षुवचाश्च साध्व्याः वा सामग्र्यम्—समग्रता सम्पूर्णः आचारः ‘जं सव्वट्ठेहिं समिए सहिए सया जइज्जासि’ यत् सर्वार्थैः—सम्यग्ज्ञानदर्शनचारितैः समितः पञ्चसमितिभिस्त्रि गुप्त्या च सहितः सन् सदा—सर्वदा यतेत—यतनापूर्वकमेव प्रवर्तेत इति भावः ‘त्तिवेमि’ इति अहं गणधरः ब्रवीमि—उपदिशामि तीर्थकृदुपदेशानुसारेणेति भावः, एतावता भगवता वीतरागेण तीर्थकृता साधुनां साध्वीनाञ्च कृते वस्त्रप्रतापनप्रकारो यथा उपदिष्ट स्तथैवाहमुपदिशामीति फलितम् ‘वत्थेसणस्स पढमो उद्देशो समत्तो’ इति वस्त्रैषणस्य वस्त्रैषणारूपस्य पञ्चमाध्ययनस्य प्रथमः उद्देशः समाप्तः ॥सू० ८॥

મૂળમ—સે ભિક્ખૂ વા ભિક્ખુણી વા અહેસણિજ્જાઈં વત્થાઈં જાઇજ્જા અહાપરિગ્ગહિયાઈં વત્થાઈં ધારિજ્જા નો ધોઇજ્જા નો રણ્જ્જા નો ધોય-રત્તાઈં વત્થાઈં ધારિજ્જા અપલિઉંચમાણે ગામંતરેસુ દૂઇજ્જમાણે ઓમચે લિણ્ણં એયં ચલ્લુ વત્થધારિસ્સ સામગ્ગિયં, સે ભિક્ખૂ વા ભિક્ખુણી વા ગાહાવઙ્કુલં પવિસિઠ્ઠકામે સઠ્ઠં ચીવરમાયાણ ગાહાવઙ્કુલં નિકલ્લ-મિજ્જ વા પવિસિજ્જ વા, એવં બહિયા વિહારભૂમિં વા વિયારભૂમિં વા

વિજ્જ વા પયાવિજ્જ વા’ અપને સુત્થાને લાયક વસ્ત્ર કો આતાપન તથા પ્રતાપન કરે અર્થાત્ તઢકા મેં ડસ વસ્ત્ર કો યતના પૂર્વક કી સુત્થાવે ‘એયં ચલ્લુ તસ્સ ભિક્ખુ-સ્સ વા ભિક્ખુણીએ વા’ યહી ડસ સાધુ ઓર સાધ્વી કી ‘સામગ્ગિયં’ સામ-ગ્ર્ય—સમસ્ત સાધુપના યાને સામાચારી ‘જ સયા સવ્વટ્ઠેહિં’ જિસ કો સદા હમેશાં સર્વાર્થ સે અર્થાત્ જ્ઞાનદર્શન ચારિત્ર પાંચ સમિતિ ઓર ત્રીન શુપ્તિ વગેરહ સે યુક્ત હોકર હી ‘સમિણ્ણં સહિણ્ણં જઇજ્જાસિ ત્તિવેમિ’ યતના પૂર્વક વસ્ત્ર કો સુત્થાને કા પ્રયાસ કરના ચાહિયે એસા ભગવાન્ મહાવીર સ્વામી ને ઉપદેશ દિયા હૈ યહ સુધર્મા સ્વામી ગણધરકો કહતે હૈ, ॥સૂ० ૮॥

પશ્ચમ વસ્ત્રૈષણા અધ્યયન કા પહલા ઉદ્દેશક સમાપ્ત હો ગયા ॥ ૫-૧ ॥

જ સુકવવા યોગ્ય વસ્ત્રને તઢકામા એ વસ્ત્રને યતના પૂર્વક જ સુકવવા. ‘એયં ચલ્લુ તસ્સ ભિક્ખુસ્સ ભિક્ખુણીએ વા સામગ્ગિયં’ એજ એ સાધુ અને સાધ્વીનુ સામગ્ર્ય અર્થાત્ સમસ્ત સાધુપણુ એટલે કે સમાચારી છે. ‘જં સયા સવ્વટ્ઠોહ’ જેને સદા સર્વદા સર્વાર્થથી અર્થાત્ ‘સમિણ્ણં સહિણ્ણં’ જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર પાત્ર સમિતિ અને ત્રણ શુપ્તિ વિગેરેથી ‘સયા જઇ-જ્જાસિ ત્તિવેમિ’ યુક્ત થઇને યતના પૂર્વક વસ્ત્રને સુકવવા પ્રયત્ન કરવો. એ રીતે ભગવાન્ મહાવીર પ્રભુએ ઉપદેશ આપ્યો છે. આ રીતે સુધર્માસ્વામી ગણધરને કહે છે. ॥સૂ. ૮॥

આ પાત્રમા વસ્ત્રૈષણા અધ્યયનનો પહેલો ઉદ્દેશો સમાપ્ત. ॥ ૫-૧ ॥

गामाणुगामं वा दूइज्जिज्जा, अहपुण तिच्चदेसियं वासं वासमाणं पेहाए जहा पिडेसणाए नवरं चीवरमायाए ॥ सू० ९ ॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा यथैषणीयानि वस्त्राणि याचेत्, यथा परिगृहीतानि वस्त्राणि धारयेत्, नो धावेत्, नो रज्जयेत्, नो धौतरक्तानि वस्त्राणि धारयेत्, अपरिगोपयन् ग्रामान्तरेषु गच्छेत् अवयचेलकः एतत् खलु वस्त्रधारिणः सामग्यम्, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं प्रवेष्टुकामः सर्वं चीवरमादाय गृहपतिकुलं निष्क्रामेद् वा प्रविशेद् वा, एव बहिः बिहारभूमिं वा यिचारभूमिं वा ग्रामानुग्रामं वा गच्छेत्, अत्र पुनः तीव्रदेश्यां वा वर्षां वर्षन्तीं प्रेक्ष्य यथा पिण्डैषणायां नवरम् सर्वं चीवरमादाय ॥ सू० ९ ॥

टीका-प्रथमोद्देशके साधूनां साध्वीनाञ्च कृते वस्त्रग्रहणविधिः प्ररूपितः सम्प्रति द्वितीयोद्देशके तेषां वस्त्रधारणविधिं परूपयितुमाह-‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘अहेसणिज्जाइं वत्थाइं जाइज्जा’ यथैषणीयानि आधाकर्मादिदोपरहितानि वस्त्राणि याचेत्, अथ च ‘अहापरिग्गहियाइं वत्थाइं धारिज्जा’ यथापरिगृहीतानि एव वस्त्राणि धारयेत्, ननु रूपान्तरं प्रापितानि इत्याह-‘नो धोइज्जा’ नो धावेत्-पलपुलादिना (सावुन आदि) तानि वस्त्राणि न प्रक्षालयेत् ‘नो रएज्जा’ नो रज्जयेद् गेरुकादिरागादिना नो

द्वितीयोद्देशक का प्रारंभ

पञ्चम अध्ययन के प्रथम उद्देशक में साधु और साध्वी को वस्त्र ग्रहण विधि बतलायी गयी है अब इस द्वितीय उद्देशक में उन साधु और साध्वी को वस्त्र धारण विधि बतलाते हैं-

टीकार्थ-‘से भिक्खु वा, भिक्खुणी वा’ वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी ‘अहेसणिज्जाइं वत्थाइं जाइज्जा’ अर्थात् आधाकर्मादि दोषों से रहित वस्त्रों की याचना करे और ‘अहापरिग्गहियाइं वत्थाइं धारिज्जा’ यथा परिगृहीत अर्थात् जिसी स्वरूप में वस्त्र को प्राप्त करें उसी स्वरूप में उस वस्त्र को धारण करें ‘नो धोइज्जा’ किन्तु पल पुल-सावुन वगैरह से साफ-

पांचमा अध्ययननेो जीजे उद्देशो

पांचमा अध्ययनना पडेलो उद्देशामा साधु अने साध्वीने वस्त्र ग्रहणनी विधि अताववामा आवेल छे हुवे आ जीजे उद्देशामा ओ साधु साध्वीने वस्त्र धारण करवानी विधि अतावता सूत्रकार कडे छे-

टीकार्थ-‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी ‘अहेसणिज्जाइं वत्थाइं’ आधाकर्मादि दोषो वगैरना वस्त्रोनी ‘जाइज्जा’ याचना करवी तथा ‘अहापरिग्गहियाइं वत्थाइं धारिज्जा’ यथा परिगृहीत अर्थात् ओ रीतना वस्त्रने प्राप्त करे ओओ स्वइये ओ वस्त्रने धारण करवा. ‘नो धोइज्जा’ परंतु पावडर के साधु विशेषधी साइ करीने अर्थात् धोधने पडेरवा नही के धोधने धारण करवा नही तथा ‘नो रएज्जा’

રજ્જનં કુર્યાત્ 'નો ધોયરત્તાઈ વત્થાઈ ધારિજ્જા' નો વા ધોતરક્તાનિ વસ્ત્રાણિ ધારયેત્ 'અપ-
લિંઝંચમાણો ગામંતરેસુ દૂહજ્જિજ્જા' અપરિકુશ્વમાનઃ-વસ્ત્રાણિ ન ગોપયન્ અધિકં વસ્ત્રં
ન સંરક્ષન્ સાધુનાં દ્વિસપ્તતિઃ સાધ્વીનાશ્ચ પળ્ણવતિઃ વસ્ત્રાણિ વિહિતાનિ તતોઽધિકં ન
ધારયેદિત્યર્થઃ ગ્રામાન્તરેપુ-ગ્રામાદિપુ દ્યુયેત વિચરેત્ 'ઓમચેલિય' અવમચેલકઃ-અલ્પ-અસા-
રવસ્ત્રધારકઃ સન્ સુખપૂર્વકં વિચરેદિત્યર્થઃ 'એયં खलु वत्थधारिस्स सामगियं' एतत् खलु
अल्प-असारवस्त्रधारणं वस्त्रधारिणः वस्त्रधारकस्य साधोः साध्व्याश्च सामर्थ्यम्-सामग्री-
सम्पूर्ण आचारः 'से भिक्षू वा भिक्षुणी वा' स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा 'गाहावइकुलं' गृह-
पतिकुलं प्रवेष्टुकामः प्रवेष्टुमिच्छन् 'सव्वं चीवरमायाए' सर्वं चीवरं वस्त्रम् आदाय 'गाहा-
वइकुलं निक्खमिज्ज वा पविसिज्ज वा' गृहपतिकुलं निष्क्रामेद् वा-उपाश्रयाद् निर्गच्छेत्

કર યાને ધોકર નહીં પહને યા ધોકર નહીં ધારણ કરે ઔર 'નો રણજા' ગેરુક
ચગૈરહ રંગ સે રંગ કર ખી નહીં ધારણ કરે 'નો ધોયરત્તાઈ વત્થાઈ ધારિજ્જા' હસી
તરહ ધોકર ઔર રંગ કર અર્થાત્ ધોઈ હુઈ ઔર રંગે હુઈ ખી વસ્ત્ર કો નહીં
ધારણ કરે ઔર 'અપલિંઝંચમાણે ગામંતરેસુ દૂહજ્જમાણે' અધિક વસ્ત્રા કો છીપા
કર ખી ગ્રામાન્તર મેં નહીં જાય, વલ્લિક 'ઓમચેલિય' થોડે હી સારહીન તુચ્છ વસ્ત્ર
કો ધારણ કરતે હુઈ સુખશાન્તિ પૂર્વક વિચરના ચાહિયે 'એયં खलु वत्थधारि-
स्स सामगियं' યહી અસાર ઔર અલ્પ વસ્ત્ર ધારણ કરના હી વસ્ત્ર ધારણ કરને
બાલે સાધુ કા ઔર સાધ્વી કા સામર્થ્ય સાધુતા કા સમગ્રતારૂપ આચાર યા
સાધ્વાચારવિચાર અર્થાત્ સામાચારી સમસ્ટની ચાહિયે ।

‘સે ભિક્ષુ વા, ભિક્ષુણી વા, ગાહાવહિકુલં પવિસિઝ કામે’ વહ પૂર્વોક્ત ભિક્ષુ
સંગમશીલ સાધુ, ઔર ભિક્ષુકી સાધ્વી યદિ ગૃહપતિ-ગૃહસ્થ શ્રાવક કે ઘર મેં
પ્રવેશ કરના ચાહે તો અપના ‘સવ્વં ચીવરમાયાએ ગાહાવહિકુલં નિક્કલમિજ્જ’ વા
પવિસિજ્જ વા’ સારા ચીવર, -વસ્ત્ર લેકર હી ગૃહપતિ-ગૃહસ્થ શ્રાવક કે ઘરમેં પ્રવેશ

ગેઝ વિગેઝે રંગથી રંગીને પણ ધારણ ન કરવા. તથા ‘નો ધોયરત્તાઈ વત્થાઈ ધારિજ્જા’
ધોઈને રંગીને અર્થાત્ ધોઈલા અને રંગેલા વસ્ત્રને પણ ધારણ ન કરવા. તથા ‘અપલિ
ઝંચમાણે’ વધારે વસ્ત્રોને છુપાવીને ‘ગામંતરેસુ દૂહજ્જમાણે’ ગ્રામાન્તરમાં જવું નહીં પરંતુ
‘ઓમચેલિય’ થોડા અને સારા વિનાના તુચ્છ વસ્ત્રને ધારણ કરીને સુખ પૂર્વક વિચરણ
કરવું. ‘એયં खलु वत्थधारिस्स सामगियं’ એજ અર્થાત્ અસાર અને અલ્પ વસ્ત્ર ધારણ
કરવા. એજ વસ્ત્ર ધારણ કરનારા સાધુ સાધ્વીનું સામર્થ્ય અર્થાત્ સાધુપણની સમર્થતા
રૂપ આચાર અગર સાધ્વાચાર વિચાર અથવા સામાચારી સમજાવી. ‘સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી
વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘ગાહાવહિકુલ પવિસિઝકામે’ જો ગૃહસ્થ
શ્રાવકના ઘરમાં પ્રવેશ કરવાની ઇચ્છા કરે તો ‘સવ્વં ચીવરમાયાએ ગાહાવહિકુલં નિક્કલ-
મિજ્જ વા પવિસિજ્જ વા’ પોતાના સમગ્ર વસ્ત્રોને લઈને ગૃહસ્થ શ્રાવકના ઘરમાં પ્રવેશ

ગૃહપતિકુલં પ્રવિશેદ્ વા 'एवं बहिय विहारभूमिं वा विचारभूमिं वा' एवम्-उक्तरीत्या बहिः-
 उपाश्रयाद् बहिः प्रदेशे विहारभूमिं स्वाध्यायभूमिम् विचारभूमिं वा मूत्रपुरीषोत्सर्गभूमिं
 स्थण्डिलरूपाम् वा 'गामाणुगामं वा' ग्रामानुग्रामं वा-ग्रामाद् ग्रामान्तरं वा दूयेत गच्छेत् सर्वं
 चीवरमादायेति शेषः 'अह पुण एवं जाणिज्जा' अथ पुनरेवं-वक्ष्यमाणरीत्या जानीयात् 'तिव्व-
 देसियं वा वासं वासमाणं पेहाए' तीव्रदेश्याम् वा न्यूनाधिका वर्षा वर्षन्तीं प्रेक्ष्य अवलोक्य
 जहा पिंडेसणाए' तथा पिण्डैषणायामुक्तं तथैवात्रापि वक्तव्यम् 'नवरं सव्वं चीवरमायाए' नवरम्
 पिण्डैषणापेक्षया वस्त्रैषणायां विशेषस्तु सर्वं चीवरमादाय गच्छेत्, तथा च पिण्डैषणायां सर्वमुप
 धिमादाय गच्छेदित्युक्तम्, वस्त्रैषणायां तु सर्वम् वस्त्रमादाय गच्छेत् इति विशेषो बोध्यः ॥ ६०९ ॥

करे अथवा नीकले 'एवं बहिय विहारभूमिं वा' इसी तरह बाहर प्रदेश में भी
 विहार भूमि-अर्थात् स्वाध्याय के लिये एवं 'विचारभूमिं वा' विचार भूमि अर्थात्
 शौच-मलमूत्र परित्याग करने के लिये तथा 'गामाणुगामं वा दूहज्जिज्जा'
 एक ग्राम से दूसरे ग्राम भी सभी वस्त्रादि को लेकर ही जाय, अन्यथा संयम
 की विराधना होगी, 'अह पुण एवं जाणिज्जा' अथ-यदि वह साधु और साध्वी
 ऐसा वक्ष्यमाणरूप से जान लेकि 'तिव्वदेसियं वा वासं वासमाणं पेहाए'
 अत्यन्त अधिक वर्षा हो रही है ऐसा देख ले या जान ले तो 'जहा पिंडेस-
 नाए' जिस तरह पिण्डैषणा में कहा है उसी तरह यहाँ पर वस्त्रैषणा में भी समझ
 लेना चाहिये अर्थात् जैसे पिंडैषणा में सभी उपधि लेकर एक ग्राम से दूसरा
 ग्राम जाय, वैसे ही यहाँ पर 'नवरं सव्वं चीवरमायाए' यही विशेषता है
 कि वस्त्रैषणा में सभी चीवर-वस्त्र को लेकर ही स्वाध्याय भूमि में या उपाश्रय
 से विचार भूमि में या एक ग्राम से दूसरे ग्राम में जाय, अन्यथा संयम की

કરવો. અથવા બહાર નીકળવું. 'एवं बहिय विहारभूमिं वा, विचारभूमिं वा' એજ પ્રમાણે
 બહારના પ્રદેશમાં પણ વિહારભૂમિ અર્થાત્ સ્વાધ્યાય ભૂમિમાં જવા અથવા વિચારભૂમિ
 અર્થાત્ મલમૂત્ર ત્યાગ કરવા જતાં કે 'गामाणुगामं वा दूहज्जिज्जा' તથા એક ગામથી બીજે
 ગામ જતાં સઘળા વસ્ત્રો સાથે લઇને જ જવું અન્યથા સંયમની વિરાધના થાય છે. 'अह
 पुण एवं जाणिज्जा' એ તે સાધુ અને સાધ્વીના બહુવામાં એવું આવે કે 'तिव्वदेसियं
 वा वासं वासमाणं पेहाए' ખૂબ વધારે વરસાદ પડી રહેલ છે તેમ નોંધ લે કે બાણીલો
 તો 'जहा पिंडेसणाए' જે પ્રમાણે પિંડૈષણામાં કહેવામાં આવેલ છે, એજ પ્રમાણે અહીંયા
 વસ્ત્રૈષણામાં પણ કથન સમજી લેવું. અર્થાત્ જેમ પિંડૈષણામાં અધી ઉપધિ લઇને એક
 ગામથી બીજે ગામ જવા કહેલ છે એજ પ્રમાણે અહીંયા પણ તેમ સમજવું પરંતુ
 'नवरं सव्वं चीवरमायाए' અહીંયા એ વિશેષતા છે કે વસ્ત્રૈષણામાં સઘળા વસ્ત્ર લઇને જ
 સ્વાધ્યાય ભૂમિમાં અગર ઉપાશ્રયમાં કે બહાર વિચારભૂમિમાં અથવા એક ગામથી બીજે
 ગામ જવું. તેમ ન કરવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે. તેથી સંયમ પાલન માટે

मूलम्—से एगइओ मुहुत्तगं मुहुत्तगं पाडिहारियं वत्थं जाइज्जा जाव एगाहेण वा दुवाहेण वा तियाहेण वा चउहेण वा पंचाहेण वा विप्पवसिय विप्पवसिय उवागच्छिज्जा, नो तहप्पगारं वत्थं अप्पणो गिण्हज्जा, नो अन्नमन्नस्स दिज्जा, नो पामिच्चं कुज्जा, नो वत्थेण वत्थपरिणामं करिज्जा, परं उवसंकमित्ता एवं वइज्जा—आउसंतो सनणा ! अभिकंखसि वत्थं धारित्तए वा परिहरित्तए वा ? थिरं वा संतं नो पलिच्छिदिय पलिच्छिदिय परट्टविज्जा, तहप्पगारं वत्थं ससंधियं वत्थं तस्स चैव निसिरिज्जा नो णं साइज्जिज्जा से एगइओ एयप्पगारं निग्घोसं सुच्चा निसम्म जे भयंतारो तहप्पगाराणि वत्थाणि ससंधियाणि मुहुत्तगं मुहुत्तगं जाव एगाहेण वा दुयाहेण वा तियाहेण वा चउहाएण वा पंचाहेण वा विप्पवसिय विप्पवसिय उवागच्छंति, तहप्पगाराणि वत्थाणि नो अप्पणा गिण्हंति नो अन्नमन्नस्स दलयंति तं चैव जाव नो साइज्जंति, बहुवयणेण भाणियव्वं, से हंता अहमवि मुहुत्तगं पाडिहारियं वत्थं जाइत्ता, एगाहेण वा दुयाहेण वा तियाहेण वा चउयाहेण वा पंचाहेण वा विप्पवसिय विप्पवसिय उवागच्छिस्सामि अवियाई एयं ममेव सिया, माइट्ठाणं संफ्रासे नो एवं करिज्जा ॥ सू० १० ॥

छाया—स एककः मुहूर्तकं मुहूर्तकं प्रातिहारिकं वस्त्रं याचेत्, यावद्—एकाहेन वा द्व्यहेन वा त्र्यहेण वा चतुरहेण वा पञ्चाहेन वा विप्रोष्य विप्रोष्य उपागच्छेत्, नो तद् वस्त्रम् आत्मनो गृह्णीयात् नो अन्योन्यस्य दद्यात्, नो पामित्यं कुर्यात्, नो वस्त्रेण वस्त्रं परिणामं कुर्यात्, नो परम् उपसंक्रम्य एवं वदेत् आयुष्मन् ! श्रमण ! अभिकाङ्क्षसि वस्त्रधारयितुं वा परिधातुं वा, स्थिरं वा सत् नो परिच्छिन्द्य परिच्छिन्द्य परिष्ठापयेत्, तथाप्रकारं वस्त्रं स सन्धितं वस्त्रम् तस्य चैव निसृजेत्, नो खलु आस्वादयेत्, स एककः एतत्प्रकारं निर्घोषं श्रुत्वा निश्चम्य ये भयत्रातारः तथाप्रकाराणि वस्त्राणि ससन्धितानि मुहूर्तकं मुहूर्तकं यावद्—

धिराधना होगी, इसलिये संयम पालनार्थ साधु और साध्वी को विचार भूमि या बिहारभूमि या ग्रामान्तर में सभी वस्त्र को लेकर ही गमन करना चाहिये ॥ सू. १॥

साधु अपने साध्वीके विचारभूमि के बिहारभूमि अथवा ओके गामथी भीने गाम नता सधणा वस्त्रोने साथे लधने न गमन करवु. ॥ सू. ६ ॥

एकाहेन वा द्व्यहेन वा त्र्यहेन वा चतुरहेन वा पञ्चाहेन वा विप्रोष्य विप्रोष्य उपागच्छन्ति
तथाप्रकाराणि वस्त्राणि नो आत्मानः गृह्णन्ति नो अन्योन्यस्य ददति तच्च यावत् नो स्वाद-
यन्ति, बहुवचनेन भणितव्यम्, स एतत् अहमपि मुहूर्तक प्रातिहारिक वस्त्रं याचित्वा यावद्
एकाहेन वा द्व्यहेन वा त्र्यहेन वा चतुरहेन वा पञ्चाहेन वा विप्रोष्य विप्रोष्य उपागमिष्यामि,
अपि च एतद् ममैव स्यात्, मातृस्थानं संस्पृजेत्, नो एवं कुर्यात् ॥ सू० १० ॥

टीका—‘सम्प्रति प्रातिहारिकोपहतवस्त्रविषयमविकृत्य प्ररूपयितुमाह—‘से एगड्यो
मुहुत्तगं २’ स—साधुः, एकतः—एकस्मात् साधुः मुहूर्तकम्—मुहूर्तमात्रेणैव ‘पाडिहारियं वस्त्रं
जाइज्जा’ प्रातिहारिकम्—पुनः प्रत्यर्पणीयरूपं वस्त्रं याचेत् ‘जाव एगाहेण वा’ यावद्—
याचित्वा, ‘एकाहेन वा’ ‘दुआहेण वा’ ‘तियाहेण वा’ ‘चउहेण वा’ ‘द्व्यहेन वा’ ‘त्र्यहेन वा’
‘चतुरहेण वा’ ‘पंचाहेण वा’ ‘पञ्चाहेन वा’ ‘विप्पवसिय विप्पवसिय’ विप्रोष्य विप्रोष्य—एका-
हादि पञ्चाहपर्यन्तं ग्रामान्तरे उपित्वा यदि ‘उवागच्छिज्जा’ उपागच्छेत् उपागत्य—पराधृत्य
तत् प्रातिहारिकं वस्त्रं प्रत्यर्पयेत्तर्हि स तद्वस्त्रदाता प्रथम साधुः ‘नो तह वत्थं अप्पणो
गिणिहज्जा’ नो तद् वस्त्रं प्रातिहारिकरूपं नह्यम् आत्मानो—आत्मार्थं गृह्णीयात् तस्य प्रातिहा-

अब फिर वापस करने योग्य प्रातिहारिक उपहत वस्त्र विषय को लक्ष्य कर
बतालाते हैं—

टीकार्थ—‘से एगड्यो मुहुत्तगं मुहुत्तगं’ वह पूर्वोक्त संयमवान् साधु एक साधु मुहूर्त
मात्र के लिये यदि ‘पाडिहारियं’ प्रातिहारिक अर्थात् फिरसे वापस करने योग्य
वस्त्र जाइज्जा’ वस्त्र को याचना करे और यावत् ‘जाव एगाहेण वा, दुआहेण वा’
याचना करके एक दिन में या दो दिनों में या ‘तियाहेण वा’ तीन दिनों में या
‘चउहेण वा’ चार दिनों में अथवा ‘पंचाहेण वा’ पांचदिनों में अर्थात् एकदिन
से लेकर पांचदिन तक ‘विप्पवसिय विप्पवसिय’ दूसरे ग्राम में निवास कर फिर
‘उवागच्छिज्जा’ फिर से वापस आकर उस प्रातिहारिक—प्रत्यर्पणीय वस्त्र को
वापस दे तो ‘नो तह वत्थं अप्पणो गिणिहज्जा’ वह वस्त्र दाता प्रथम साधु उस

हुवे पाछा आपवा योग्य प्रातिहारिक उपहत वस्त्रना संभधने उद्देशीने सूत्रकार
कथन करे छे—

टीकार्थ—‘से एगड्यो मुहुत्तगं मुहुत्तगं’ ते पूर्वोक्त संयमवान् एक साधु मुहूर्त मात्र भाटे
‘पाडिहारिय वत्थं जाइज्जा’ जे प्रातिहारिक अर्थात् पुन पाछा आपवा योग्य वस्त्रनी
याचना करे ‘जाव एगाहेण वा, दुआहेण वा’ अने यावत् याचना कर्था पछी ओक द्विवसभां
अथवा जे द्विवसभा अथवा ‘तियाहेण वा चउयाहेण वा’ त्रयु द्विवसभा के आर द्विवसभां
अथवा पंचाहेण वा’ पाथ द्विवसभां अर्थात् ओक द्विवसथी लधने पाथ द्विवस सुधीभां
‘विप्पवसिय विप्पवसिय’ भील जाभमा निवास करीने ‘उवागच्छिज्जा’ पछी पछा आवीने
ते प्रातिहारिक अर्थात् पाछा आपवाना वस्त्रने पाछा आपी दे तो ‘नो तह वत्थं अप्पणो

રિક્વલ્પસ્ય અધિકદિનોપભોગેન ઉપહતપ્રાયત્વાત્ અત્યન્તમલિનીભૂતત્વેન પરિધાનાયોગ્યત્વાચ્ચ
સ્વનિમિત્તં ગ્રહણં ન કુર્યાદિત્યર્થઃ 'નો અન્નમન્નસ્સ દિજ્જા' નો અન્યોન્યસ્ય પરસ્પર વા અન્ય-
સ્મૈ વા દદ્યાત્ 'નો પામિચ્ચં કુજ્જા' નો વા પ્રામિત્ય પર્યુદ્ધનરૂપેણ વા કસ્મૈચ્ચિદ્દ્યાત્, 'નો
વત્થેણ વત્થપરિણામં કરિજ્જા નો વત્થેણ વસ્ત્રપરિણાનમ્ વસ્ત્રપરિવર્તનં વા કુર્યાત્ 'નો પરં
ઉવસંકમિત્તા એવ વહજ્જા' નો વા પરમ્-અન્યં કમપિ સાધુમ્ ઉપસંક્રમ્ય સમીપં ગત્વા એવમ્-
વક્ષ્યમાણરીત્યા વદેત્ 'તં જહા-આઉસંતો ! સમણા !' આયુષ્મન ! શ્રમણ ! 'અભિકંઘસિ
વત્થં ધારિત્તે વા પરિહરિત્તે વા' અમિકાઙ્ગસિ-વાઙ્ગસિ ત્વં વસ્ત્રં ધારયિતું વા
પરિધાતું વા' ક્યપિ ન પૃચ્છેદિત્યર્થઃ 'થિરં વા સંતં નો પલિચ્છિદિય પલિચ્છિ-

પ્રાનિહારિક વસ્ત્ર કો નહીં ખપને લિયે ગ્રહણ કરે ક્યોંકિ સુદ્ધર્ત માત્ર કે લિયે
ચાચના કર પાંચદિન પર્યન્ત ઉપભોગ મેં લેને સે વહ વસ્ત્ર ઉપહત પ્રાય હો જાતા
હે ફસલિયે અત્યન્ત મલિન હોને કે કારણ પહનને યોગ્ય નહીં રહતા ફસલિયે ફસ
તરહ કે વસ્ત્ર કો અપને લિયે વસ્ત્રદાતા સાધુ નહીં ગ્રહણ કરે 'નો અણ્ણમણ્ણસ્સ
દિજ્જા' ઓર દૂસરે સાધુકો ખી વહ વસ્ત્ર નહીં દિલાવે, યા નહીં દે ફસી પ્રકાર 'નો
પામિચ્ચં કુજ્જા' ઉધાર પૈસા રૂપ મેં ખી દૂસરે કિસી સાધુ કો વહ વસ્ત્ર નહીં દે ઓર
'નો વત્થેણ વત્થપરિણામં કરિજ્જા' ઉસ વસ્ત્ર સે દૂસરે વસ્ત્ર કા અદલા બદલી
ખી નહીં કરે, ઓર 'નો પર ઉવસંકમિત્તા' કિસી દૂસરે અન્ય સાધુ કે પાસ જાકર
'એવં વહજ્જા' એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે વોલે ખી નહીં 'તં જહા અઉસંતો સમણા'
જેસે કિ-હે આયુષ્મન ! શ્રમણ ! 'અભિકંઘસિ વત્થં ધારિત્તે વા' આપ વસ્ત્ર કો
ધારણ કરના ચાહતે હેં ? યા 'પરિહરિત્તે વા' પહનના ચાહતે હેં એસા ખી નહીં પૂછે
'થિરં વા સંતં નો પલિચ્છિદિય પલિચ્છિદિય' અત્યન્ત મજબૂત ઉસ વસ્ત્ર કો છિન્ન

ગિણ્હિજ્જા' તે વસ્ત્ર આપનાર પ્રથમ સાધુએ તે વસ્ત્ર પોતાને માટે ગ્રહણ કરવું નહીં.
કેમ કે એકાદ સુદ્ધર્ત માટે અર્થાત્ થેડા વખત માટે યાચના કરીને પાત્ર દિવસ સુધી
તે ઉપભોગમા લેવાથી તે વસ્ત્ર ઉપહત પ્રાય થઈ જાય છે. તેથી અત્યન્ત મલિન થવાના
કારણે પહેરવાને લાયક રહેતું નથી. તેથી એ પ્રમાણેના વસ્ત્રને વસ્ત્ર દાતાએ પોતાને માટે
ગ્રહણ કરવું નહીં તથા 'નો અન્નમન્નસ્સ દિજ્જા' ખીજા સાધુને પણ તે વસ્ત્ર આપાવવું
નહીં. કે આપવું નહીં 'નો પામિચ્ચં કુજ્જા' તેથી ઉધાર કે ઉછીના રૂપે પણ ખીજા
સાધુને તે વસ્ત્ર આપવું નહીં. તેમ જ 'નો વત્થેણ વત્થપરિણામ કુજ્જા' એ વસ્ત્રના
બદલામાં ખીજા વસ્ત્ર લેવા રૂપ બદલા બદલી પણ કરવી નહીં. 'નો પર ઉવસંકમિત્તા એવં
વહજ્જા' તથા કોઈ ખીજા સાધુની પાસે જઈ આ નીચે કહેવામાં આવનાર રીતે બોલવું
પણ નહીં. 'તં જહા' જેમ કે 'આવસંતો સમણા !' હે આયુષ્મન ! શ્રમણ ! 'અભિકંઘસિ
વત્થં ધારિત્તે વા પરિહરિત્તે વા' આપ વસ્ત્રને ધારણ કરવા ઇચ્છો છો ? અથવા પહેરવા
ઇચ્છો છો ? એમ પૂછવું નહીં તથા 'થિરં વા સંતં નો પલિચ્છિદિય પલિચ્છિદિય

दिय परद्विज्जा' स्थिरं-दृढं वा सत् चिरस्थायि तद् वस्त्र नो परिच्छिद्य परिनिच्छिद्य छिन्नं भिन्नं वा कृत्वा परिष्ठापयेत्-दग्धस्थण्डिलादिषु न निक्षिपेदित्यर्थः, अपि तु 'तहप्पगारं वत्थं ससंधिय वत्थं तस्स चेव निसिरिज्जा' तथाप्रकारकं तथाविधम् प्रातिहारिकरूपं वस्त्रं ससन्धितम्-उपहतरूपवस्त्रम् तस्य-तस्मै चैव साधवे मुहूर्तमात्रार्थं पुनः प्रत्यर्पण-बुद्ध्या प्रातिहारिकवस्त्रग्रहणकर्त्रे एव निसृजेत् दद्यात् 'नो णं साइज्जिज्जा' नो खलु स्वादयेत्-स्वयं तद्वस्त्रोपभोगं वस्त्रदाता न कुर्यादिति भावः 'से एगइओ एयप्पगारं निग्घोसं सुच्चा निसम्म' ते एकके अनेके साधवेऽपि एतत्प्रकारम्-उपर्युक्तरूपं निर्घोषं श्रुत्वा निश्चय

भिन्न भी कर के अर्थात् फाड़ चीर कर 'परद्विज्जा' फेंके भी नहीं, एतावता दग्ध स्थण्डिल वगैरह प्रदेश में अत्यन्त दृढ मजबूत उस वस्त्र को फाड़ चीर कर फेंक भी नहीं दे, अपितु 'तहप्पगारं वत्थं ससंधियं वत्थं तस्स चेव निसिरिज्जा' प्रातिहारिक रूप उस वस्त्र को उपहत होने के कारण इसी साधु को वापस कर दे की जो मुहूर्त मात्र के लिये उस वस्त्र को तुरत वापस लौटाने के लिये कह कर लिया किन्तु पांच दिन तक पहन ओढ़ कर उपहत कर दिया है उसी को दे देवे, किन्तु 'णो णं साइज्जिज्जा' वस्त्र दाता स्वयं उस वस्त्र का उपभोग नहीं करे इसी प्रकार और भी अनेकों साधु उक्तीति से उस वस्त्र दाता साधु के इस वचन को सुनकर और हृदय में अवधारण कर जो दूसरे सांसारिक भय से त्राण करने वाले अनेकों साधु हैं उन से भी फिर वापस कर देने के वादा से वस्त्रों को नहीं लेना चाहिये, और यदि उक्त नियमानुसार मुहूर्त मात्र के लिये लेकर भी यदि पांचदिनों तक दूसरे ग्राम में ही पहन ओढ़ कर उपहत करके वापस करना चाहे तो उन वस्त्रों को भी वस्त्रदाता साधुओं को नहीं लेना चाहिये इसी तात्पर्य से कहते हैं कि-'से एगइओ एयप्पगारं निग्घोसं सुच्चा निसम्म,' वे अनेक साधु इस नरह के उस वस्त्रदाता साधु के शब्द को सुनकर और अपने हृदय में धारण कर

परद्विज्जा' अत्यंत मजबूत जेवा जे वस्त्रने तोड़झाड़रीने ई कपु पणु नही. ओटले के दग्ध स्थण्डिल विगेरे प्रदेशमा अत्यंत मजबूत जेवा जे वस्त्रने झडीने ई झी पणु देवु नही परंतु 'तहप्पगारं वत्थं ससंधिय वत्थं' प्रातिहारिक रूप जे वस्त्रने उपहत होवाथी 'तस्सचेव निसिरिज्जा' जे साधुने पाछु आपी देवु के जेजे ओकाह मुहूर्त मात्र माटे अर्थात् तुरत पाछु आपवानु कडीने दीधेल छे. पणु पाय हिवस सुधी पडेरी ओढीने उपहत करी दीधेल छे. तेमने ज आपी देवु. 'णो णं साइज्जिज्जा' परंतु वस्त्र दाताजे पोते जे वस्त्रने उपभोग करेवा नही.

हुवे अनेक साधु आपी रीते थोडा वणत माटे वस्त्र लथ वधारे हिवस राखे ते संबधी सूत्रकार कथन करे छे.-'से एगइओ एयप्पगारं निग्घोसं सुच्चा' ते अनेक साधुओ आ रीतना जे वस्त्र दाताना शब्दने सांखणीने अने 'निसम्म' तेने हृदयमा धारण करीने

‘જે મયંતારો’ એ મયત્રાતારઃ સાંસારિકમયાત્ ત્રાણકર્તારઃ સાધવઃ સન્તિ તેભ્યઃ સકાશાત્ ‘તદ્વપ્પગારાણિ વત્થાણિ’ તથાપ્રકારાણિ પ્રાતિહારિકરૂપાણિ વસ્ત્રાણિ પુનઃ પ્રત્યર્પણબુદ્ધ્યા મુહૂર્તમાત્રાર્થં મહીત્વા એકાદાદિપચ્ચાદર્શ્યન્તં ગ્રામાન્તરે ઉપિત્થા ઉપાગચ્છન્તિ તર્હિ તાન્યપિ ઉપહતાનિ વસ્ત્રાણિ તદ્વસ્ત્રસ્ત્રામિનઃ સાધવો ન મૃત્તીયુરિત્યાશયેનાહ—‘સ સંધિયાણિ મુહુત્તંગં જાવ એગાહેણ વા’ સસન્ધિતાનિ અધિકકાલપરિધાનાદિના ઉપહતાનિ તાનિ વસ્ત્રાણિ મુહૂર્તકં યાવત્ મુહૂર્તમાત્રાર્થં પરિમૃદ્ધીતાનિ એકાહેન વા ‘દુયાહેણ વા તિયાહેણ વા ચઙ્ગાહેણ વા પંચાહેણ વા’ દ્વચ્છેણ વા ત્રચ્છેણ વા ચતુરહેણ વા પચ્ચાહેણ વા ‘વિપ્પવસિય વિપ્પવસિય’ વિપ્રોષ્ય વિપ્રોષ્ય—એકાદાદિ પચ્ચાદર્શ્યન્તરૂપ ચિરકાલમ્ ઉપિત્થા ‘ઉવાગચ્છંતિ’ ઉપાગચ્છન્તિ—ઉપાગત્ય પરાવર્તયિતુ વાઠ્ઠેપુસ્તર્હિ ‘તદ્વપ્પગારાણિ વત્થાણિ’ તથાપ્રકારાણિ તથાવિધાનિ પ્રાતિહારિકાણિ ચિરકાલોપશુક્તત્વાદ્ ઉપહતાનિ વસ્ત્રાણિ ‘નો અપ્પણા ગિણ્હંતિ’ નો આત્મના સ્વોપભોગાર્થમ્ મૃત્તીયુરિતિભાવઃ ‘નો અન્નમન્નસ્સ દલ્યંતિ’ નો વા અન્યોન્યસ્ય અન્યોન્યેભ્યઃ તાનિ દદતિ—નો દદ્યુરિતિ ભાવઃ ‘નો વા ગ્રામિત્યાનિ તાનિ વસ્ત્રાણિ કુર્યુઃ, નો વા તદ્વસ્ત્રેઃ વસ્ત્રાન્તરારાણાં પરિવર્તનં કુર્યુઃ નો વા પરાન્ ઉપસક્રમ્ય તાનિ વસ્ત્રાણિ ધારયિતું

‘જે મયંતારો સસંધિયાણિ મુહુત્તંગં જાવ’ જો સંસારિક મય સે ત્રાણ કરને વાલે સાધુ હૈં उन से पूर्वोक्त प्रातिहारिक वस्त्रों को फिर से वापस करने की इच्छा से मुहूर्त मात्र के लिये लेकर यदि ‘एगाहेण वा दुयाहेण वा तियाहेण वा’ एक या दो या तीन ‘चउहेण वा पंचाहेण वा विप्पवसिय विप्पवसिय उवागच्छंति’ चार या पांच दिनों के बाद वापस करदेना चाहें तो वे वस्त्रदाता साधु भी ‘तद्वप-
गाराणि वत्थाणि णो गिण्हंति’ अपने लिये उन वस्त्रों को उपभोग में नहीं लेते हैं और ‘नो अणमणस्स दलयंति’ दूसरे साधु को भी नहीं देते हैं, एवं ‘तं चेव जाव णो साहज्जंति’ यावत् उधार पैसा लेकर भी उन वस्त्रों को उपभोग में नहीं लेना चाहिये तथा उन दिए हुए वस्त्रों से दूसरे वस्त्र का अदला बदली भी नहीं करना चाहिये एवं उन वस्त्रों को धारण करने एवं पहनने के लिये भी

‘જે મયંતારો’ જેઓ સાંસારિક લયથી રક્ષણ કરવાવાળા સાધુઓ છે ‘સસંધિયાણિ મુહુત્તંગં જાવ’ તેઓને પૂર્વોક્ત પ્રાતિહારિક વસ્ત્રો ફરીથી પાછા આપવાની ઇચ્છાથી મુહૂર્ત માત્રને માટે લઇને જો ‘એગાહેણ વા દુયાહેણ તિયાહેણ વા ચઙ્ગાહેણ વા પંચાહેણ વા’ એક કે અથવા ત્રણ ચાર કે પાંચ દિવસો ‘વિપ્પવસિય વિપ્પવસિય ઉવાગચ્છંતિ’ વાપરીને તે પછી પાછા આપવા ઇચ્છે તો ‘તદ્વપ્પગારાણિ વત્થાણિ’ તેવા પ્રકારના વાપરેલા વસ્ત્રોને વસ્ત્રદાતા સાધુએ ‘નો અપ્પણા ગેણ્હંતિ’ પોતાના ઉપયોગ માટે એ વસ્ત્રો લેવા નહીં. તથા ‘નો અણમણસ્સ દલ્યંતિ’ ખીજા સાધુઓને પણ આપવા નહીં ‘તં ચેવ જાવ નો સાહજ્જંતિ’ એવ યાવત ઉધાર પૈસા લઇને પણ એ વસ્ત્રોને ઉપયોગમાં લેવા નહીં. એ આપેલા વસ્ત્રોથી ખીજા વસ્ત્રનો અદલો બદલો પણ કરવો નહીં. તથા એ વસ્ત્રો ધારણ કરવા કે પહેરવા પણ ખીજા સાધુઓને કહેવું નહીં તથા ખૂબ મજબૂત એ વસ્ત્રોને ફાડી

परिधातुं वा कथयेयु रित्याज्ञयेनाह—‘तं चेव जाव नो साडज्जंति’ तच्चैव यावत् स्थिराणि वा चिरकालस्थापीनि तानि वस्त्राणि छिन्नभिन्नानि कृत्वा नो परिष्ठापयेयुः न यत्र कुत्रापि निक्षिपेयुः, अपितु तेभ्य एव प्रातिहारिकरूपेण वस्त्रग्रहीतृभ्य तानि वस्त्राणि दधुः नतु स्वयं स्वादयेयुः—स्वयं तदुपभोगं कुर्युः ‘बहुवचनेण भाणियव्वं’ उपर्युक्तरीत्या बहुवचनेन—अनेके साधवः इत्येवं बहुवचनान्तेन भणितव्यम्—प्रयोगः कर्तव्यः, किन्तु ‘से हंता अहमपि’ सः—एकः कश्चिद् अन्योऽपि साधुः हन्त ! वत ! इति खेदे यदि तद् दृष्ट्वा मनसि विचारयेद्—यद् अहमपि ‘मुहुत्तर्गं पाडिहारियं वत्थं जाडत्ता जाव’ मुहूर्तकम्—मुहूर्तमात्रार्थं प्रातिहारिकम्—शुनः प्रत्यर्पणीयं वस्त्रं याचित्वा यावत्—एकाकी एव ग्रामान्तरादौ गत्वा, ततः ‘एगाहेण वा दुआहेण वा’ एकाहेन वा द्व्यहेन वा ‘तिगाहेण वा चउहेण वा’ त्र्यहेण वा चतुरहेण वा

दूसरे साधुओं को नहीं कहे और अत्यन्त मजबूत उन वस्त्रों को छिन्न भिन्न भी करके दग्ध स्थण्डिलादि प्रदेश में फेंक भी नहीं दे, अपितु उन्हीं साधुओं को वापस कर दें जिन्होंने मुहूर्त मात्र के लिये लेकर भी चार पांच दिनोंतक पहन ओढ़कर उपहत भी करदिया है उन्हीं को वापस कर दें, अर्थात् स्वयं वे वस्त्र दाता उन वस्त्रों का उपभोग नहीं करें इस तरह ‘बहुवचनेण भाणियव्वं’ बहु वचन का प्रयोग कर बोलना चाहिये, अर्थात् पहले एक साधु को लक्ष्य कर कहा गया है और अभी अनेक साधुओं को लक्ष्य कर बतलाये गये हैं किन्तु यदि कोई दूसरा साधु में इस तरह के वस्त्र को वापस नहीं लेकर उसी साधु को दे देना जिसने मुहूर्त मात्र के लिये ही वस्त्रदाता साधु से वस्त्र लिया था किन्तु पांच दिनों तक उस वस्त्र को उपभोग कर उपहत करके बाद में वापस देने के लिये आया था ऐसा समाचार जानकर मन से विचार करे कि ‘से हंता अहमपि मुहुत्तर्गं पाडिहारियं वत्थं’ में भी मुहूर्त मात्र के लिये ही वस्त्र की ‘जाडत्ता’ याचना कर इस वस्त्रदाता साधु से वस्त्र लेकर ‘एगाहेण वा दुआहेण

तोडीने दग्ध स्थण्डिलादि प्रदेशमा पणु देक्का जेधये नही परतु ये थोडीवारमा पाछा आपवानु कहीने लथ जथ पाय दिवस सुधी वापरनार साधुने ज पाछा आपी देवा. अर्थात् ये वस्त्रदाता साधुओंको पोते उपयोगमां ते वस्त्राने देवा नही आ रीते ‘बहु वचनेण भाणियव्वं’ बहु वचनना प्रयोग करीने सवणु कथन कही हेवु अर्थात् पडेला जेक साधुने उदेशीने कहेवामा आवेल छे अने आ कथन अनेक साधुओंने उदेशीने भता-ववामा आवेल छे. परतु जे देल गील साधुये पणु आ रीतना वस्त्रो पाछा न देता जेज साधुने पाछा आपी देवा. के जेणु जेक मुहूर्त माटे ज वस्त्रदाता साधुनी पसेथी वस्त्र लीधा हता पणु पाय दिवस सुधी जे वस्त्रने वापरीने उपहत करीने ते पछी पाछा आपवा आवेल हता आ हकीकत जखीने ‘अहमपि मुहुत्तर्गं पाडिहारियं वत्थं जाडत्ता’ भनमा निचार करे के—हु पणु मुहूर्त मात्र माटे वस्त्रनी याचना करीने जे वस्त्रदाता

‘પંચાહેણ વા’ પશ્ચાહેણ વા—‘વિપ્પવસિય વિપ્પવસિય’ વિપ્રોપ્ય વિપ્રોપ્ય—એકાદાદિ યાવત્ પશ્ચાદપર્યન્તમ્ ઉપિત્વા ‘ઉવાગચ્છિસ્સામિ’ ઉપાગમિજ્યામિ, અથ ચ ‘અવિયાઈં एयं ममेव सिया’ अपिच एतत् प्रातिहारिकरूपं वस्त्रं मम एव याचकस्य साधोः स्यात्—भवेदित्येवं बुद्ध्या यदि कस्मादपि साधोः सकाशात् छलकपटेन वस्त्रं गृह्णाति तर्हि ‘माइट्ठाणं संफासे’ मातृस्थानम्—छलकपटादिरूपमायात्मकमातृस्थानदोषं संस्पृशेत्, तस्मात् ‘नो एवं करिज्जा’ नो एवम्—उत्तरीत्या छलकपटादिना प्रातिहारिकरूपेण वस्त्रग्रहणं कुर्यादिति ॥ सू० १० ॥

મૂલમ્—સે ભિક્ખુ વા ભિક્ખુણી વા નો વળમંતાઈં વત્થાઈં વિવળ્લાઈં કરિજ્જા, વિવળ્લાઈં ન વળમંતાઈં કરિજ્જા, અન્નં વા વત્થં લભિસ્સામિ ત્તિકદ્દુ નો અન્નમન્નસ્સ દિજ્જા, નો પામિચ્ચં કુજ્જા, નો વત્થેણ વત્થપરિણામં કુજ્જા નો પરં એવસંકમિત્તુ એવં વદેજ્જા આડસંતો ! સમણા ! સમભિકંલસિ મે વત્થધારિત્તે વા પરિહરિત્તે વા ? થિરં વા સંતં નો પલિચ્છિદિય પલિચ્છિદિય પરિટ્ઠવિજ્જા, જહા મેયં વત્થ-

વા તિયાહેણ વા’ એક દિન યા દો દિન યા ત્રીન દિન યા ‘ચઉહેણ વા પંચા-
હેણ વા ‘વિપ્પવસિય વિપ્પવસિય’ ચાર દિન અથવા પાંચ દિન તક ઉસ વસ્ત્ર
કો દસરે ગામમેં જાકર ઉપભોગ કરકે ‘ઉવાગચ્છિસ્સામિ’ ફિર વાપસ આજા-
લંગા ઓર ‘અવિયાઈં एयं ममेव सिया’ यह वस्त्र भी मुझे ही मिल जायगा इस
प्रकार के छल काट की बुद्धि से वस्त्र का ग्रहण करता है तो ‘माइट्ठाणं संफासे’
उस साधु को मातृस्थान दोष लगेगा अर्थात् छल कपट करके वस्त्र ग्रहण करने
से छलकपट माया रूप मातृस्थान दोष लगता है इसलिये छलकपट करके साधु
को उत्तरीति से ‘णो एवं करेज्जा’ प्रातिहारिक वस्त्र ग्रहण नहीं करना चाहिये
क्योंकि संयम पालन करना साधु का परम कर्तव्य माना जाता है इसलिये छल
कपट करने से संयम और आत्मा की विराधना होती है इसलिये साधु को
छल कपट नहीं करना चाहिये ॥ १० ॥

સાધુની પાસેથી વસ્ત્ર લઇને ‘એકાહેણ વા દુઆહેણ વા તિયાહેણ વા ચઉયાહેણ વા પંચાહેણ વા’
એક દિવસ કે બે દિવસ ત્રણ ચાર દિવસ અગર પાંચ દિવસ પર્યન્ત ‘વિપ્પવસિય’ વિપ્પવસિય
બીજા ગામમાં જઈએ વસ્ત્રને ઉપભોગ કરીને તે પછિ ‘ઉવાગચ્છિસ્સામિ’ પાછો આવીશ અને
એ વસ્ત્ર પછિ ‘અવિયાઈં एयं ममेव सिया’ બીજાને ન આપતા મને જ મળી જશે. આ
રીતે છળકપટના વિચારથી વસ્ત્રને ગ્રહણ કરે તો તે સાધુને ‘માઈટ્ઠાણં સંફાસે’ માતૃસ્થાન
દોષ લાગે છે તેથી ‘નો એવં કરેજ્જા’ છળકપટ કરીને સાધુએ આ રીતે પ્રાતિહારિક વસ્ત્ર
લેવા નહીં. કેમ કે—સંયમનું પાલન કરવું એજ સાધુનું પરમ કર્તવ્ય માનવામાં આવે
છે. તેથી છળ કપટ કરવાથી સંયમ અને આત્માની વિરાધના થાય છે. તેથી સાધુએ
છળકપટ કરવા નહીં ॥ સૂ ૧૦ ॥

पावगं परो मन्नइ, परं च णं अदत्तहारी पडिपहे पेहाए तस्स वत्थस्स
नियाणाया नो तेसिं भीओ उम्मग्गेणं गच्छेज्जा, जाव अप्पुस्सुए,
तओ संजयामेव गामाणुगामं दूइज्जिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी
वा गामाणुगामं दूइज्जमाणे अंतरा से विहं सिया, से जं पुण विहं
जाणिज्जा इमंसि खलु विहंसि बहवे आमोसगा वत्थपडियाए सं-
पिडिया गच्छेज्जा, णो तेसिं भीओ उम्मग्गेणं गच्छेज्जा जाव गामाणु-
गामं दूइज्जिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा गामाणुगामं दूइज्जमाणे
अंतरा से आमोसमा पडियागच्छेज्जा, ते णं आमोसणा एवं वदेज्जा
आउसंतो ! समणा ! आहरेयं वत्थं देहिणिविखवाहि जहारियाए णाणत्तं
वत्थपडियाए, एयं खलु तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणीए वा सामग्गियं जं
सव्वट्ठेहिं समिए सहिए सया जइज्जासि तिवेमि, ॥ सू० ११ ॥

॥ वत्थेसणा समत्ता ॥५॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा नो वर्णवन्ति वस्त्राणि विवर्णानि कुर्यात् विवर्णानि न
वर्णयन्ति कुर्यात्, अन्यद् वा वस्त्रं लप्स्ये इति कृत्वा नो अन्योन्यन्यस्य दद्यात्, नो प्रामित्यं
कुर्यात्, नो वस्त्रेण वस्त्रपरिणामं कुर्यात्, नो परम् उपसंक्रम्य एवं वदेत्-आयुष्मन् ! श्रमण !
समभिकाङ्क्षसि मे वस्त्रं धारयितुं वा परिधातुं वा, स्थिरं वा सत् नो परिच्छिन्नं परिच्छिन्नं
परिष्ठापयेत् यथा ममेदं वस्त्रं पापकं परो मन्यते, परं च खलु अदत्तहारिणं प्रतिपद्ये प्रेक्ष्य
तस्य वस्त्रस्य निदानाय नो तेभ्यो भीतः उन्मार्गेण गच्छेत्, यावद्-अल्पोत्सुकः ततः संयत-
मेव ग्रामानुग्रामं दूयेत्, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ग्रामानुग्रामं दूयमान अन्तरा तस्य विहं
(विपिनं) स्यात्, स यत् पुनः विहं जानीयात्-अस्मिन् खलु विहं बहवः आमोषकाः वस्त्र-
प्रतिज्ञया संपिण्डिताः आगच्छेयुः नो तेभ्यो भीतः उन्मार्गेण गच्छेत्, यावद् ग्रामानुग्रामं
दूयेत् स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ग्रामानुग्रामं दूयमानः अन्तरा तस्य आमोषकाः प्रत्यागच्छेयुः,
ते खलु आमोषकाः एवं वदेयुः-आयुष्मन् ! श्रमण ! आहर इदं वस्त्रम्, देहि निक्षिप यथा
ईयायाम् नानात्वम् वस्त्रप्रतिज्ञया, एतत् खलु तस्य भिक्षुकस्य भिक्षुवचाश्च सामर्थ्यम्, यत्
सर्वार्थैः समितः सहितः सदा यतेत इति ब्रवीमि वस्त्रैषणा समाप्ता ॥ सू० ११ ॥

अब साधु और साध्वी को चोर वगैरह के भयसे विशिष्ट वर्ण युक्त वस्त्र
को मलिन नहीं करना चाहिये इसी तरह विवर्ण वस्त्र को भी विशिष्ट वर्ण

हवे साधु अने साध्वीके चोर विगेरेना हरथी विशेष प्रकारना वस्त्रोने भेला करवा
नही तथा लुना वस्त्रोने विशेष वर्णवाणा करवा न लेधये के विषे सूत्रकार कथन करे छे,

टीका-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ स-संयमवान् भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘नो वण्णमंताइं वत्थाइं विवण्णाइं करिज्जा’ नो वर्णवन्ति-विशिष्टवर्णयुक्तानि वस्त्राणि विवर्णानि-चौरादिभयाद् वर्णरहितानि मलिनानि कुर्यादिति ‘विवण्णाइं न वण्णमंताइं करिज्जा’ विवर्णानि-विशिष्ट वर्ण-रहितानि मलिनानि वा वस्त्राणि न वर्णवन्ति रञ्जनादिना विशिष्टवर्णयुक्तानि कुर्यात्, तथा च निसर्गतः साधुभिः विशिष्टवर्णयुक्तानि वस्त्राणि न ग्राह्याणि, गृहीतानां वा विवर्णानां वस्त्राणां रञ्जनादिपरिकर्म न प्रियेयमिति भावः तथा सम्पादने आसक्तिं जन्य संयमविराधना स्यात् ‘अन्नं वा वत्थं लभिस्सामि त्ति कट्ठु’ अन्यद् वा किमपि नूतनं वस्त्रं लप्स्ये इतिकृत्वा

युक्त नहीं करना चाहिये यह बतलाते हैं-

टीकार्थ-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी ‘नो वण्णमंताइं वत्थाइं विवण्णाइं करिज्जा’ विशिष्ट वर्ण युक्त वस्त्रों को चोर वगैरह के भय से वर्ण रहित नहीं करे अर्थात् उत्तमवर्ण वाले वस्त्रों को चौरादि के डर से मलिन नहीं करना चाहिये ‘नो विवण्णाइं’ इसी तरह विवर्ण मलिन वस्त्रों को भी रञ्जनादि के द्वारा ‘वण्णमंताइं करिज्जा’ विशिष्ट वर्ण वाला नहीं करना चाहिये अर्थात् स्वभावतः साधु को विशिष्टवर्ण युक्त वस्त्रों को नहीं लेना चाहिये और गृहीत मलिन वस्त्रों को भी रञ्जनादि परिकर्म नहीं करना चाहिये क्योंकि इस प्रकार से साधारण वस्त्रों को रञ्जनादि परिकर्म के द्वारा विशिष्ट वर्ण युक्त करने से और विशिष्टवर्ण वाले वस्त्रों को मलिन करने से आसक्ति जन्य संयम की विराधना होगी, अर्थात् रञ्जनादि परिकर्म करने से उस वस्त्र के प्रति आसक्ति बढ़ जायगी और संयम का पालन नहीं हो सकेगा इसलिये विशिष्ट वर्ण युक्त वस्त्रों को मलिनादि नहीं करना चाहिये एवं ‘अन्नं वत्थं लभिस्सामि त्ति कट्ठु’ दूसरे नये वस्त्र को प्राप्त करूंगा

टीकार्थ-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी ‘नो वण्णमंताइं वत्थाइं’ विशेष वस्त्र वाणा वस्त्रोने येर विगेरेना उरथी ‘विवण्णाइं करिज्जा’ वस्त्र विनाना करवा नही अर्थात् उत्तम वस्त्रवाणा वस्त्रोने येर विगेरेना उरथी मलिन करवा नही ओज प्रभाणु ‘विवण्णाइं न वण्णमंताइं करिज्जा’ विवस्त्र अर्थात् अत्यंत मेला वस्त्रोने पणु रंग विगेरे द्वारा विशेष प्रकारना करवा नही अर्थात् साधुओ स्वाभाविक विशेष वस्त्रादिवाणा वस्त्रो लेवा न लोछओ, अने दीधेला मेला वस्त्रोने पणु रंग विगेरे परिकर्म करवा नही’ केम के आ प्रकारना साधारण वस्त्रोने रञ्जनादि परिकर्म द्वारा विशेष प्रकारना वस्त्रवाणा कववाथी अने विशेष प्रकारना वस्त्रवाणा वस्त्रोने मेला करवाथी आसक्तिजन्य संयमनी विराधना थाय छे, अर्थात् रञ्जनादि परिकर्म करवाथी ओ वस्त्र प्रत्ये आसक्ति वधी जाय अने तेथीसंयम पालन थवाभा शिथिलता आवे तेथी विशेष वस्त्रवाणा वस्त्रोने मलिन करवा नही तथा ‘अन्नं वा वत्थं लभिस्सामि त्ति कट्ठु’ भील नवा वस्त्रोने प्राप्त करीथ ओम मनमां

हृदि विचार्य 'नो अक्षमन्नस्त दिज्जा' नो अन्योन्यरमै अन्यस्मै यस्मै कस्मैचित् साधवे दद्यात्
'नो पामिच्चं कुज्जा' नो वा ग्रामित्यम्-पर्युदञ्चितं कुर्यात् पर्युदञ्चनरूपेण वस्त्रं न गृह्णीयाद्,
न वा पर्युदञ्चनरूपेण कस्मैचित् साधवे वस्त्रं दद्यादिति भावः 'नो वत्थेण वत्थपरिणामं
कुज्जा' नो वा वस्त्रेण वस्त्रपरिणामम्-परस्परवस्त्रपरिवर्तनं कुर्यात् 'नो परं उवसंकमित्तु एवं
वदिज्जा'-नो परम्-अन्यं य कमपि साधुम् उवसकम्य समीपं गत्वा एवम्-वक्ष्यमाणरीत्या
वदेत्-'आउसंतो ! समणा !' आयुष्मन् ! श्रमण !' समभिकंखसि मे वत्थं धारित्तए वा परि
हरित्तए वा' समभिकाहसि-शच्छसि त्वं मे मम वस्त्रं धारयितुं वा परिधातुं वा ? इत्यपि
न वदेदिति भावः 'थिरं वा संतं नो पल्लिच्छदिय पल्लिच्छदिय परिद्वविज्जा' स्थिरं-दृढं वा
चिरस्थायिसद् वस्त्रम् नो परिच्छिद्य परिच्छिद्य-छिन्नभिन्नं कृत्वा परिष्ठापयेत्-दग्धस्थण्डि-
लादिषु निक्षिपेत् 'जहा मेयं वत्थं पावगं परो मन्तइ' यथा-चेन परिष्ठापनेन मम इदं वस्त्रम्

ऐसा हृद्य में विचार कर अपने वस्त्रों को 'नो अणमणस्त दिज्जा' जिस किसी
भी दूसरे साधु को नहीं दे एवं 'नो पामिच्चं कुज्जा' उधार पैसा रूप में भी वस्त्रों
को नहीं लेना चाहिये पैसा और उधार के रूप में साधु दूसरे साधु को वस्त्र दे
भी और 'नो वत्थेण वत्थपरिणामं कुज्जा' वस्त्र से वस्त्र का परिवर्तन अदला
बदली भी साधु को नहीं करना चाहिये तथा जिस किसी भी दूसरे साधु के
'नो परं उवसंकमित्तु एवं वदिज्जा' तथा दूसरे साधु के पास जाकर ऐसा वक्ष्य-
माणरीति से बोले भी नहीं जैसे कि 'आउसंतो समणा' हे आयुष्मन् ! हे श्रमण !
'समभिकंखसि मे वत्थं धारित्तए वा, परिहरित्तए वा' क्या तुम मेरे वस्त्र
को ओढ़ना या पहनना चाहते हो ! ऐसा भी नहीं कहे एवं 'थिरं वा संतं नो
पल्लिच्छदिय पल्लिच्छदिय परिद्वविज्जा' अत्यन्त स्थिर-मजबूत चिर स्थायी वस्त्र
को छिन्न भिन्न करके अर्थात् दूसरे वस्त्र को प्राप्त करने के लालच से उस स्थिर
अत्यन्त मजबूत वस्त्र को फाड़ चीर कर दग्ध स्थण्डिल वगैरह प्रदेश में भी नहीं

विचारने 'नो अन्तमन्तस्त दिज्जा' घेताना वस्त्राने भील साधुने आपवा नही, 'नो
पामिच्चं कुज्जा' उधारना रूपमां पण वस्त्रो देवा के देवा नही तथा 'नो वत्थेण वत्थ-
परिणामं कुज्जा' वस्त्रना गहवाभा भील वस्त्र देवा रूप गहवा गहवा रूपे वस्त्रो साधुओ
करवा नही. तेमज 'नो पर उवसंकमित्तु एवं वदिज्जा' भील साधुनी पासो गहने आ
वक्ष्यमाणरीति से कहेपु पण नही. तेम के-'आउसंतो ! समणा !' हे आयुष्मन् ! श्रमण !
'समभिकंखसि मे वत्थं धारित्तए वा' मारा वस्त्रोने तमे ओढ़वा के 'परिहारित्तए वा' पड़े-
रवा ध्वजा शणो छे ? तथा 'थिरं वा संतं नो पल्लिच्छदिय पल्लिच्छदिय' अत्यंत स्थिर
मजबूत चिरस्थायी वस्त्रने डाडीने के 'पल्लिच्छदिय' तोडीने अर्थात् भील वस्त्र प्राप्त करवानी
लालचयी ओ स्थिर अत्यंत मजबूत वस्त्रने डाडी चिरीने दग्ध स्थण्डिल वगैरे प्रदेशमा
पणु देकरा नही. केम के-'मेय वत्थं पावगं परो मन्तइ' परिष्ठापन करवायी दग्ध

પાપકમ્ ગર્હિતં પર:-અન્ય: મન્યતે-મન્યેત્ इति भावः एवम् 'परंच णं अदत्तहारी पडिपहे पेहाए' परञ्च-अन्यं च खलु अदत्तहारिणम्-अदत्तापहारिणम्-चौरम् प्रतिपथे प्रेक्ष्य-दृष्ट्वा 'तस्स वत्थस्स नियाणाय' तस्य वस्त्रस्य निदानाय-रक्षणाय 'नो तेसिं भीओ उम्मग्गेणं गच्छिज्जा' नो तेभ्यः चौरैभ्यः भीतः सन् उन्मार्गेण-कुपथेन गच्छेत् 'जाव अप्पुस्सुए' यावत्-समाहितः अल्पोत्सुकः वस्त्राद्युपधिषु उत्सुकता रहितः सन् 'तओ संजयामेव गामाणु-गामं दूइज्जिज्जा' ततः निरुत्सुको भूत्वा सयतमेव यतनापूर्वकमेव ग्रामानुग्रामम्-ग्रामाद्-ग्रामान्तरं दूयेत-गच्छेत् 'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा 'गामाणुगामं दूइज्जमाणे' ग्रामानुग्रामम्-ग्रामाद्ग्रामान्तरम् दूयमानः-गच्छन् 'अंतरा से विहं सिया' अन्तरा-

फेंकना चाहिये 'जहा मेयं वत्थ पावगं परो मन्नइ' यथा-जिस से परिष्ठापन से अर्थात् दग्ध स्थण्डिल वगैरह प्रदेश में फेंक देने से मेरे उस फेंके हुए वस्त्र को दूसरा पुरुष गर्हित खराब समझ लेगा इस तात्पर्य से उस अपने खूब मजबूत वस्त्र को भी फाड़ चीर कर नहीं फेंकना चाहिये क्योंकि इस तरह नये मजबूत वस्त्र को फेंक देने से संयम की विराधना होगी इसी तरह 'परंच णं अदत्तहारी पडिपहे पेहाए' रास्ते में दूसरे अदत्तहारि चोर को देख कर 'तस्स वत्थस्स नियाणाय' उस अपने वस्त्र को पचाने के लिये 'नो तेसिं भीओ उम्मग्गेणं गच्छिज्जा' उन चोरों से डर कर उन्मार्ग-कुपथ से नहीं जाना चाहिये अपितु 'जाव अप्पुस्सुए' यावत्-समाहित होकर वस्त्रादि उपधि में आसक्ति वर्जित होकर अर्थात् उत्सुकता रहित होकर याने वस्त्रादि उपधि की चिन्ता नहीं करते हुए ही 'तओ संजयामेव गामाणुगामं दूइज्जिज्जा' संयमनियमपालन पूर्वक ही एक ग्राम से दूसरे ग्राम में जाय 'से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा गामाणुगामं दूइज्जमाणे' वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और साध्वी एक ग्राम से दूसरे ग्राम जाते हुए यदि 'अंतरा विहं सिया' रास्ते के मध्य में घोर बीहड़ जंगल मिल जाय और 'से जं पुण विहं

સ્થડિલ વિગેરે પ્રદેશમાં ફેંકી દેવાથી મારા ફેંકેલા વસ્ત્રને બીજો પુરુષ ખરાબ સમજશે એ હેતુથી તેણે પોતાના મજબૂત વસ્ત્રને પણ ફાડીચીરીને ફેંકી દેશ નહીં. કેમ કે આવી રીતે નવા અને મજબૂત વસ્ત્રને ફેંકી દેવાથી સયમની વિરાધના થાય છે. એજ પ્રમાણે રસ્તામાં 'પર ચ ણં અદત્તહારી પડિપહે પેહાએ' અદત્ત હારી ચોરને જોઇને 'તસ્સ વત્થસ્સ નિયાણાય' એ પોતાના વસ્ત્રને બચાવવા માટે 'નો તેસિંં બીઓ ઉમ્મગ્ગેણં ગચ્છિજ્જા' એ ચોરોથી ડરીને કુપથ અર્થાત્ અવળે રસ્તેથી જવું નહીં પરંતુ 'જાવ અપ્પુસ્સુએ તઓ સંજયા-મેવ' યાવત્ સમાહિત થઇને વસ્ત્રાદિ ઉપધિમાં આસક્તિ રહિત થઇને અર્થાત્ ઉત્સુકતા રહિત થઇને એટલે કે વસ્ત્રાદિની ચિંતા કર્યા વિના જ સયમ નિયમના પાલન પૂર્વક જ 'ગામાણુગામ દૂઈજ્જિજ્જા' એક ગામથી બીજે ગામ વિચરવું. 'સે ભિક્ખૂ વા ભિક્ખુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'ગામાણુગામ દૂઈજ્જમાણે' એક ગામથી બીજે ગામ જતા 'અંતરા સે વિહં સિયા' માર્ગમાં જો ઘોર જંગલ આવી જાય 'સે જં

मार्गमध्ये तस्य-ग्रामान्तरं गच्छतः साधोः यदि विहम्-विपिनं म्याद्-उपलभ्येत अथ च 'से जं पुण विहं जाणिज्जा' स-साधुः यत् पुनः विहम्-तद्विपिनं जानीयात् तद्यथा-'इमंसि खलु विहंसि' अस्मिन् खलु विदे विपिने 'वहवे आमोसगा' वहवः-अनेके आमोषकाः-चौराः 'वत्थपडियाए' वस्त्रप्रतिज्ञया वस्त्रलाभेच्छया 'संपिडिया गच्छेज्जा' संपिण्डिताः एकत्रीभूताः आगच्छेयुः तर्हि 'नो तेसि भीओ उम्मगणेणं गच्छेज्जा' नो तेभ्यः संपिण्डितचौरैभ्यः भीतः वस्तः सन् उन्मार्गेण कुमार्गेण गच्छेत्, अपि तु 'जाव गामाणुगामं दूइज्जिज्जा' यावत्-अल्पोन्मुखः समाहितः सन् ततः संयतमेव-यतनापूर्वकमेव ग्रामानुग्रामम्-ग्रामाद्ग्रामान्तरम् द्येत-गच्छेत्, 'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा 'गामाणुगामं दूइज्जमाणे' ग्रामानुग्रामम्-ग्रामाद् ग्रामान्तरम् द्यमानः-गच्छन् 'अंतरा से आमोसगा' अन्तरा-मार्गमध्ये यदि तस्य ग्रामान्तरं गच्छतः साधोः आमोषकाः तस्कराः 'पडियागच्छेज्जा' पर्यागच्छेयुः अथ च 'ते णं आमोसगा एवं वदेज्जा' जाणिज्जा' यदि उक्त विहर जंगल को इस प्रकार वक्ष्यमाणरीति से यदि जानले कि-इमंसि खलु विहंसि' इस विहर घोर भयंकर जंगल में 'वहवे आमोसगा' बहुत से आमोषक चुराने वाले चोर डाकू लुटेरे 'वत्थपडियाए संपिडिया गच्छेज्जा' वस्त्र को लूटने की इच्छा से झुण्ड के झुण्ड मिल कर समूह के रूप से आते रहते हैं, ऐसा जान कर 'नो तेसि भीओ उम्मगणेणं गच्छेज्जा' उन चोर डाकू लुटेरे के भय से वस्त होकर उन्पार्ग-कुपथ से नहीं जाना चाहिये और 'जाव गामाणुगामं दूइज्जिज्जा' यावत्-अल्प उत्सुक होकर शान्त चित्त से समाहित होकर संयम पूर्वक ही अर्थात् यतनापूर्वक ही एक ग्राम से दूसरे ग्राम जाय क्योंकि संयम का पालन करना ही साधु और साध्वी का परम कर्तव्य माना जाता है 'से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा गामाणुगामं दूइज्जमाणे' वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी यदि एक ग्राम से दूसरे ग्राम जा रहे हों और उनको 'अंतरा से आमोसगा पडियागच्छेज्जा' उनको यदि मार्ग के मध्य

पुण विह जाणिज्जा' अने ने ऐ ७ गलने आ वक्ष्यमाणु रीते नाले डे-'इमंसि खलु विहंसि' आ घोर ७ गलमा 'वहवे आमोसगा वत्थपडियाए सपडिया गच्छेज्जा' धणुा येदे के बुटारओ वओने दूरी देवानी धच्छथी टोणाने टोणा भणीने आवे छे, तेम नालुने 'नो तेसि भीओ उम्मगणेणं गच्छेज्जा' ऐ येर डाकूओना लयथी लयलीत थधने अवणे रस्तेथी ७पु नही. 'जाव गामाणुगाम दूइज्जिज्जा' अने यावत् अल्प उत्सुक थधने शांत चित्तथी समाहित भनथी सयम पूर्वक ७ अर्थात् यतना पूर्वक ७ ऐके गामथी भीने गाम ७पु केम के सयमपु पालन करपु ऐव साधु अने साध्वीपु परम कर्तव्य मानवामा आवेल छ. 'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' ते पूर्वोक्त सयमशील साधु अने साध्वी 'गामाणुगाम दूइज्जमाणे' ने ऐके गामथी भीने गाम ७ता होथ अने 'अंतरा

સંસ્તારકમ્ 'ફાસુયં એસણિજ્જં' પ્રાસુકમ્-અચિત્તમ્, એષણીયમ્-આધાકર્માદિદોષરહિતં 'જાવ પહિગાહિજ્જા' યાવત્-મન્યમાનઃ પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ સ્વીકૃયાત્, એવંવિરસ્ય સંસ્તારકસ્ય ગ્રહણે દોષાભાવેન સંયમવિરાધનાયા અસંભવાત્ 'દોચ્ચા પહિમા' એતિ દ્વિતીયાપ્રતિમા બોધ્યા ॥૫૪॥

મૂલ્ય-અહાવરા તચ્ચા પહિમા-સે ભિક્ખૂ વા, ભિક્ખુણી વા જસ્સુ-વસ્સણ સંવસેજ્જા, જે તત્થ અહાસમણ્ણાગણ તં જહા-ઇક્કહેઇ વા કઠિ-નેઇ વા જંતુએઇ વા પરગેઇ વા સોરગેઇ વા તણેઇ વા સોરગેઇ વા જાવ પલાલેઇ વા તસ્સ લામે સંવસેજ્જા, તસ્સ અલામે ઉક્કુહુણ વા નિસ-જિણવા વિહરેજ્જા, તચ્ચા પહિમા ॥સૂ. ૫૫॥

છાયા-અથાપરા તૃતીયા પ્રતિમા-સમિધુર્વા મિધુક્કી વા યસ્મિન્ ઉપાશ્રયે સંવસેત્, યાનિ તત્ર યથા સમન્વાગતાનિ, તથથા-ઇક્કહં વા કઠિનં વા, જન્તુકં વા, પરકં વા, મયૂરકં વા, તૂળં વા સોરકં વા, યાવત્ પલાલકમ્ વા તસ્ય લામે સંવસેત્, તસ્ય અલામે ઉત્કુહુકં વા વિહરેદ્ એતિ તૃતીયા પ્રતિમા ॥૫૫॥

ટીકા-'સમ્પ્રતિ તૃતીયાં સંસ્તારકગ્રહણવિષયિણીં પ્રતિજ્ઞાં પ્રતિપાદયિતુમાહ-'અહાવરા તચ્ચા પહિમા' અથ-દ્વિતીયાભિગ્રહવિશેષસ્વરૂપપ્રતિપાદનાનન્તરમ્ અપરા-અન્યા તૃતીયા જાણ્ણા'-હસ તરહ ઉસ પ્રકાર કે કોમલ કઠિનાદિ સંસ્તારક કો સ્વયં યાચના કરે અથવા 'પરો વા સે દેજ્જા' પર ગૃહસ્થ હી ઉસ સાધુ કે લિયે દે દે, વાદ મે ઉસ પ્રકાર કે સંસ્તારક કો 'ફાસુયં એસણિજ્જં જાવ' પ્રાસુક અચિત્ત એવં એષણીય આધાકર્માદિ દોષો સે રહિત યાવત્ સમજ્જકર 'પહિગાહિજ્જા' ગ્રહણ કર લે ક્યોંકિ હિસ તરહ કે પ્રાસુક અચિત્ત ઓર એષણીય આધાકર્માદિ દોષો સે રહિત હોને કે કારણ સંયમ વિરાધના નહીં હોગી 'દોચ્ચા પહિમા' હિસ તરહ દૂસરી પ્રતિજ્ઞારૂપ પ્રતિમા સમજ્જની ચાહિયે ॥ ૫૪ ॥

અવ તીસરી સંસ્તારક ગ્રહણ વિષયિણી પ્રતિજ્ઞારૂપ પ્રતિમા કા પ્રતિપાદન કરતે હૈં-'અહાવરા તચ્ચા પહિમા' અથ-દૂસરી પ્રતિજ્ઞારૂપ પ્રતિમા કા પ્રતિપાદન કરને કે વાદ અપરા-તીસરી પ્રતિમા-અભિગ્રહરૂપ પ્રતિજ્ઞા કા પ્રતિપાદન કિયા જાતા હૈં

ગૃહપતિ ગૃહસ્થ શ્રાવક જ એ સાધુ કે સાધ્વીને આપે. એ રીતના આપેલ સંસ્તારકને 'ફાસુયં' અચિત્ત અને 'એસણિજ્જં જાવ' એષણીય આધાકર્માદિ દોષો વિનાનુ યાવત્ સમજ્જને 'પહિગાહિજ્જા' પ્રાપ્ત થાય તો ગ્રહણ કરી લેવા કેમ કે આ રીતના પ્રાસુક-અચિત્ત અને એષણીય આધાકર્માદિ દોષો વિનાના હોવાથી સંયમની વિરાધના થતી નથી. 'દોચ્ચા પહિમા' એ રીતે આ બીજી પ્રતિજ્ઞારૂપ પ્રતિમા સમજ્જવી ॥સૂ. ૫૪ ॥

હવે સંસ્તારક ગ્રહણ સંબંધી ત્રીજી પ્રતિમાનું પ્રતિપાદન કરે છે 'અહાવરા તચ્ચા પહિમા' હવે આ ત્રીજી પ્રતિમા અભિગ્રહરૂપ પ્રતિજ્ઞાનું પ્રતિપાદન કરવામાં આવે છે. ૨૦

प्रतिमा अभिग्रहविशेषरूपा प्रतिज्ञा प्रतिपाद्यते—‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा, ‘जस्सुवस्सए संवसेज्जा’ यस्मिन् उपाश्रये संवसेत् निवासं कर्तुम् भागच्छेत् ‘जे तत्थ अहासमण्णागए’ यानि तत्र—तस्मिन् उपाश्रये यथासमन्वागतानि पूर्वकालतः स्थितानि संस्तारकाणि ‘तं जहा—इक्कडेइ वा, कढिणेइ वा जंतुयेइ वा परगेइ वा’ इक्कडं वा, कठिनं वा जन्तुकं वा, परकं वा ‘मोरग वा’ मयूरकं वा ‘तणं वा सोरगं वा जाव’ तृणकं वा तृणविशेषनिर्मितम्, सोरकं वा, यावत्—कुशं वा कूर्चकं वा पर्वकं वा पिप्पलकं वा ‘पलालेइ वा’ पलालकम्—शालिपलालनिर्मितं कटादि वा स्यात् ‘तस्स लाभे’ तस्य इक्कडादेः संस्तारकस्य प्राकालात् तत्र विद्यमानस्य तस्य लाभे सति ‘संवसेज्जा’ संवसेत् तदेव गृहीत्वा तत्र गयना-

टीकार्थ—भिक्षू वा, भिक्षुणी वा जस्सुवस्सए संवसेज्जा’ ‘बह पूर्वोक्त भिक्षु जैन साधु और भिक्षुकी जैन साध्वी जिस उपाश्रय में रहनेके लिये आवे ‘जे तत्थ अहासमण्णागए’ इस उपाश्रय में जो पहले ही से रक्खे हुए संस्तारक हो ‘तं जहा इक्कडेइ वा’ जैसे कि इक्कड कोमल तृण घास वगैरह से निर्मित कोमल संस्तारक विस्तरा हो या ‘कढिणेइ वा’ कठिन संस्तरण विस्तरा हे या ‘जंतुएइ वा’ जन्तुक तृण सामान्य से निर्मित संथरा हों अर्थात् कोमल संथरा हों या अत्यंत कठोर विस्तरा संथरा हो या साधारण घास वगैरह से बनाया हुआ संथरा हो अथवा ‘परगेइ वा’ परक पुष्पादि को सीने वाले तृण विशेष से बनाया हुआ संथरा हो या ‘मोरगेइ वा’ मयूर के पिच्छों से बनाया हुआ कटचटाई वगैरह संथरा हो या ‘तणेइ वा’ तृणक तृण विशेष रूप ही संथरा हो या ‘सोरगेइ वा’ सोरक मृदुतृण विशेष से बनाया हुआ संथरा हो या ‘जाव पलालेइ वा जाव’ यावत् कुश दर्भ से बनाया हुआ संथरा अर्थात् चटाई वगैरह संथरा विस्तरा हो, अथवा कूर्चक—कूची विशेष से बनाया हुआ संथरा विस्तरा हो या काण्ठ से बनाया

टीकार्थ—‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ ते समयमशील पूर्वोक्त साधु अने साध्वी ‘जस्सुवस्सए संवसेज्जा’ ने उपाश्रयभा निवास करवा आवे ते उपाश्रयभा ‘जे तत्थ अहासमण्णागए’ ने पढेलेथी न राखेले संस्तारक होय ‘तं जहा’ नेम के ‘इक्कडेइ वा’ केमण तृण घास विगेरेथी अनावेल केमण संस्तारक—शय्या अथवा ‘कढिणेइ वा’ कठणु संस्तारक होय ‘जंतुएइ वा’ नंतुक—सामान्य तृणथी अनावेल संस्तारक होय अर्थात् केमण संस्तारक होय के अत्यंत कठणु संस्तारक होय अथवा साधारण घास विगेरेथी अनावेल संस्तारक होय अथवा ‘परगेइ वा’ परक—ओटके के डूल विगेरेने सीववावाणा तृण विशेषथी अनावेल संस्तारक होय अथवा ‘मोरगेइ वा’ मोरना पी छाथी अनावेल संस्तारक होय अथवा ‘तणेइ वा’ तृण विशेषथी अनावेल संस्तारक होय अथवा ‘सोरगेइ वा’ केमण तृणथी अनावेल संस्तारक होय ‘जाव पलालेइ वा’ यावत् दर्भथी अनावेल सादडी विगेरे संस्तारक होय अथवा कूर्चकथी अनावेल संस्तारक होय अथवा पीपणाना लाकडाथी अनावेल

दिकं कुर्यात् किन्तु 'तस्स अलाभे' तस्य इक्कुटादेः संतरारकस्य अलाभे तु 'उक्कुट्टए वा निसज्जिए वा विहरेज्जा' उक्कुट्टो वा कुक्कुटासनो वा, निषण्णो वा-पद्मासनो वा भूत्वा विहरेत्, ध्यानादिकं कुर्वन् रात्रिं यापयेत्, कायोत्सर्गापेक्षया एतदासनद्वयमुक्तम् इति 'तच्चा पडिमा' तृतीया प्रतिमा-अभिग्रहविशेषरूपाप्रतिज्ञा अवगन्तव्या ॥५५॥

मूलम्-अहावरा चउत्था पडिमा-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा, अहा संथरमेव संथारगं जाइज्जा, तं जहा-पुढविसिलं वा कट्टुसिलं वा, अहा संथडमेव तस्स लाभे संते संवसेज्जा, तस्स अलाभे उक्कुट्टए वा निसज्जिए वा विहरेज्जा, चउत्था पडिमा ॥सू० ५६॥

हुआ संथरा हो या पलाल धान शाली वगैरह के डन्टल से बनाया हुआ कट चटाई वगैरह संथरा हो 'तस्स लाभे संवसेज्जा' इन में से किसी भी एक संथरा के मिलने पर अर्थात् जोकि पहले से ही रक्खा हुआ है उस संथरा को मिलने पर उसी संथरा को लेकर उस उपाश्रय में रहना चाहिये एतावता पहले से ही स्थापित इक्कड वगैरह संथरा हो तो उसी को लेकर वहां निवास करते हुए शयनादि करना चाहिये किन्तु 'तस्स अलाभे उक्कुट्टए वा' पहले से रक्खे हुए इक्कड वगैरह संथरा नहीं हो तो वैसे ही कुक्कुटासन करके ध्यान या शयन करना चाहिये अर्थात् कुक्कुट-सुर्गा के समान अपने हाथ पांव को संकुचित करके घुटने को चिबुक दाढ़ी में सटाकर सोजाना चाहिये अथवा ध्यान करना चाहिये निषण्ण होकर 'निसज्जिए वा विहरेज्जा' अर्थात् पद्मासन लगाकर ध्यान वगैरह करते हुए रात को बितावे ये दोनों आसन मुख्यरूप से ध्यान के लिये कहा गया है इस प्रकार यह 'तच्चा पडिमा' तीसरी प्रतिज्ञारूप प्रतिमा अभिग्रह विशेष रूप समझनी चाहिये ॥ ५५ ॥

स स्तारक डोय अथवा डांगर विगेरेना पराणथी जनावेल साहडी विगेरे स स्तारक डोय आ जधा स स्तारक पैडी डोय पणु ओक स स्तारक 'तस्स लाभे संवसेज्जा' भणवाथी के जे पडेवेथी जे त्यां राणेले डोय जे स स्तारक भणवाथी जे स स्तारकने लधने जे उपाश्रयमा पास करवे। अर्थात् पडेवेथी राणेले छळड विगेरे स स्तारक डोय तो तेने लधने त्यां निवास करीने शयनादि करवु, परंतु पडेवेथी राणेले 'तस्स अलाभे' छळड विगेरे स स्तारक न डोय तो जेभने जेम कुक्कुटासन करीने ध्यान के शयन करवु' अर्थात् कुक्कुटीनी जेम पोताना हाथपगने स डोयीनी घूटणुने हदीनी साथे राभीने सुध जवु' अथवा ध्यान करवु जेधजे अथवा 'निसज्जिए वा' पद्मासन करीने ध्यान विगेरे करतां रात पीतावपी आ जेड आसन मुख्यरूपथी ध्यान माटे छेले छे आ रीते आ त्रीण प्रतिज्ञा ३५ पडिमा अभिग्रह विशेष ३५ समजवी ॥ सू. ५५ ॥

छाया—अथापरा चतुर्थी प्रतिमा—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा यथासंस्तृतमेव संस्तारकं याचेत, तद्यथा—पृथिवीशिलां वा, काष्ठशिलां वा, यथासंस्तृतमेव तस्य लाभे सति संवसेत्, तस्य अलाभे उक्कुटुको वा निषण्णो वा विहरेत्, चतुर्थी प्रतिमा ॥५६॥

टीका—सम्प्रति चतुर्थी प्रतिज्ञां प्रतिपादायितुं माह—‘अहावरा चउत्था पडिमा’ अथ—तृतीयप्रतिज्ञास्वरूपप्रतिपादनानन्तरम् अपरा—अन्या चतुर्थी प्रतिज्ञा रूपा प्रतिमा प्रतिपाद्यते ‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा अहासंथरमेव संधारणं जाइज्जा’ यथासंस्तृतमेव—पूर्ववद् विस्तृतमेव संस्तारकं तृणादिनिर्मितकाटफलकादिकं याचेत, तदाह ‘तं जहा—पुढविसिलं वा कट्टसिलं वा ‘पृथिवीशिलां वा प्रस्तरशिलां रूपाम्, काष्ठशिलां वा फलकादिरूपाम् ‘अहासंथडमेव’ यथासंस्तृतमेव पूर्ववत् संस्तृतमेव फलकादि संस्तारकं याचेतेति पूर्वोक्तान्वयः ‘तस्स लाभे संते संवसेज्जा’ तस्य—यथासंस्तृतस्य फलकादि संस्तारकस्य लाभे सति संवसेत् ‘तस्स अलाभे उक्कुटुए वा णिसण्णिए वा विहरेज्जा’ तस्य—यथा

अब चौथी प्रतिज्ञारूप प्रतिमा का प्रतिपादन करते हैं—

टीकार्थ—‘अहावरा’ चउत्था पडिमा से भिक्खू वा, भिक्खुणीवा’ अथ तीसरी प्रतिज्ञारूप प्रतिमा का प्रतिपादन करने के बाद अपरा चौथी प्रतिमा—प्रतिज्ञा बतलायी जाती है वह पूर्वोक्त भिक्षुक संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी ‘अहासंथरमेव संधारणं जाइज्जा’ यथा संस्तृत पहले के समान ही बिछाये हुए संधरा अर्थात् तृण बगैरह से निर्मित कट फलक पाट बगैरह बिस्तरा की याचना करे ‘तं जहा’ जैसे कि ‘पुढविसिलं वा’ पृथिवी शिला अर्थात् प्रस्तर शिलारूप संधरा हो या ‘कट्टसिलं वा’ काष्ठशिला फलक पाट बगैरह संधरा हो उसकी याचना करे और ‘अहासंथडमेव’ यथा संस्तृत पूर्ववत् बिछाये हुए ही फलकादि संधरा के ‘तस्स लाभे संते संवसेज्जा’ मिलने पर उसी पूर्ववत् बिछाये हुए फलकादि संधरा को लेकर शयनादि करना चाहिये किन्तु यदि ‘तस्स अलाभे’ पूर्ववत् बिछाये हुए फलकादि संधरा नहीं मिले तो केवल ‘उक्कुटुए वा’ कुक्कु-

डवे योथी प्रतिज्ञाए प्रतिमानु प्रतिपादन करवामा आवे छे

टीकार्थ—अहावरा चउत्था पडिमा’ डवे योथी प्रतिमा—प्रतिज्ञा अताववामा आवे छे, ‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी ‘अहासंथरमेव संधारणं जाइज्जा’ यथा संस्तृत—पडेलानी जेम न्णिछावेव संस्तारकनी याचना करवी अर्थात् तृण विगेरेथी अनावेल कट्टइलक, पाट विगेरेनी याचना करवी ‘तं जहा’ जेम डे ‘पुढविसिलं वा’ पृथिवीशिला अर्थात् पत्थरनी शिलाए संधारा डोय अथवा ‘कट्टसिल वा’ काष्ठशिला—पाटियाडे पाट विगेरेनु संस्तारक डोय तेनी याचना करवी तथा ‘अहासंथडमेव’ यथा संस्तृत पडेलानी जेम पाथरेव न् इलकादि संधाराने ‘लाभे संते संवसेज्जा’ प्राप्त थाय तो जे पडेलानी जेम पाथरेव इलकादि संधाराने थधने शयनादि करवुं परंतु ‘तस्स

संस्तृतस्य फलकादि संस्तारकस्य अलाभेऽतु उत्कुटुमो वा कुक्कुटामनः सन्, निपण्णो वा पद्मासनः सन् विहरेत् तिष्ठेत् इति 'चउत्था पडिमा' चतुर्थी प्रतिमा संस्तारकसंबन्धिनो अभिग्रहविशेषरूपा प्रतिज्ञा बोध्या ॥५६॥

मूलम्—इच्छेयाणं चउण्हं पडिमाणं अन्नयरं पडिवज्जमाणे तं चेव जाव अन्नोन्नसमाहीए एवं च णं विहरंति ॥सू० ५७॥

छाया—इत्येतासां चतसृणां प्रतिमानाम् अन्यतर्गं प्रतिमां प्रतिपद्यमानाः तच्चैव यावत् अन्योन्यसमाहिताः एवञ्च खलु विहरन्ति ॥५७॥

टीका—उपर्युक्तासु प्रतिमासु एकां यां काश्चित् प्रतिमां प्रतिपद्य समाहितः सन् उपाश्रये संवसेदित्याह—'इच्छेयाणं चउण्हं पडिमाणं' इत्येतासाम् पूर्वोक्तानां चतसृणां प्रतिमानां प्रतिज्ञारूपाणां मध्ये 'अणयरं पडिमं पडिवज्जमाणे' अन्यतराम्—कतराम् कां कामपि प्रतिमां दासन करके या 'णिसज्जिए वा विहरेज्जा' पद्मासन लगाकर ध्यानादि करना चाहिये अर्थात् यथासंस्तृत पाटफलक वगैरह संधरा के नहीं मिलने पर कुक्कुट मुर्गा के समान आसन लगाकर अथवा पद्मासन करके ध्यान नामाधिक का संपादन करना चाहिये और छुटने को चिबुक दाढ़ी में सटाकर संकुचित होकर शयन करना चाहिये 'चउत्था पडिमा' इसप्रकार चौथी प्रतिज्ञारूप प्रतिमा अर्थात् संस्तारक सम्बंधी अभिग्रह विशेषरूप समझनी चाहिये ॥ ५६ ॥

अथ उन उपर्युक्त चार प्रतिज्ञाविशेषरूप प्रतिमाओं में जिस किसी भी प्रतिमाको स्वीकार करके समाहित होकर उपाश्रय में रहना चाहिये ऐसा बतलाते हैं

टीकार्थ—'इच्छेयाणं चउण्हं पडिमाणं अणयरं पडिमं पडिवज्जमाणे तं चेव जाव'—इन पूर्वोक्त चार प्रतिमाओं से जिस किसी भी एक प्रतिमाको स्वीकार करते हुए 'तं चेव जाव' यावत् प्रतिमा को स्वीकार कर रहने वाले जिस किसी भी साधु का अनादर नहीं करते हुए ही 'अण्णोणसमाहिए' अन्योन्य समाहित

अलाभे' को पूर्ववत् पाथरेव इवकादि संस्तारक न भणे तो केवल 'उत्कुटुमो वा णिसज्जिए वा विहरेज्जा' कुक्कुटामन करीने अथवा पद्मासन करीने ध्यानादि करवा लेधये अर्थात् यथा संस्तृत पाट फलक बिगरे संस्तारक न भणे तो पूर्वोक्त आसन लगावीने ध्यान साभाविकतु संपादन करवु अने गेठधुने दाढ़ीमा लगावीने संधार्याधने सुधं वपुः आ प्रभाणु येथी प्रतिज्ञारूप प्रतिमा अर्थात् संस्तारक संबंधी अभिग्रह विशेष रूप प्रतिमा समजवी. ॥ सू. ५६ ॥

हवे ओ थार प्रतिज्ञा विशेषरूप प्रतिमाओ पैरी केधं ओक प्रतिमानो स्वीकार करीने समाहित थधने उपाश्रयमा रहेवा भाटेधुं कथन करे छे—

टीकार्थ—'इच्छेयाणं चउण्हं पडिमाणं' ओ पूर्वोक्त थार प्रतिमाओमाथी 'अणयरं पडिमं पडिवज्जमाणे' केधं पधु ओक प्रतिमानो स्वीकार करीने 'तं चेव जाव' यावत् प्रति-

प्रतिपद्यमानाः स्वोर्कुर्वन्तः 'तं चेव जाव' तच्चैव यावत्-प्रतिमां प्रतिपद्यमानस्य यस्य कस्यापि साधोः अवहेलनाम् अकुर्वन्तः 'अन्नोन्न समाधी' अन्योन्य समाहिताः परस्परसमाधिसंप्राप्ताः सन्तः 'एवं च ण विहरन्ति' एवञ्च खलु-पूर्वोक्तरीत्या विहरन्ति-उपाश्रये संवसन्ति ॥५७॥

मूलम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा अभिक्खेज्जा संथारं पच्चप्पिणित्तए, से जं पुण संथारगं जाणिज्जा सअंडं सपाणं सबीयं सहरियं सोसं सोदयं जाव ससंताणगं तहप्पगारगं संथारगं णो पच्चप्पिणित्तए ॥सू० ५८॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा अभिक्काङ्क्षेत् संस्तारकं प्रत्यर्पयितुम् सयत् पुनः संस्तारकं जानीयात्-साण्डम् सप्राणम् सबीजम् सहरितम् सौपम् सोदकं यावत् ससंतानकम् तथाप्रकारं संस्तारकं नो प्रत्यर्पयेत् ॥५८॥

टीका-अथ गृहस्थम्रप्ति संस्तारकप्रत्यर्पणविषयमधिकृत्य विशेषं वक्तुमाह-'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' स भिक्षु र्वा भिक्षुकी वा 'अभिक्खेज्जा' अभिक्काङ्क्षेत् 'संथारं' संस्तारकम्-फलकादिकम् 'पच्चप्पिणित्तए' प्रत्यर्पयितुम् परावर्तयितुं यदि वाञ्छेत् तर्हि 'से जं पुण संथारगं जाणिज्जा' स साधुः यदि पुनः वक्ष्यमाणस्वरूपं संस्तारकम् फलकादिकं जानीयात् तद्यथा-'सअंडं सपाणं सबीयं सोदकं सहरियं जाव ससंताणगं' साण्डम्-अण्डसहि होकर अर्थात् परस्पर में समाधि प्राप्त कर 'एवं च णं विहरन्ति' पूर्वोक्त रीति से उपाश्रय में निवास करना चाहिये ॥ ५७ ॥

अब गृहस्थ श्रावक के प्रति संस्तारक को वापस करने के बारे में कुछ विशेष बात बतलाना चाहते हैं

टीकार्थ-'से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा अभिक्खेज्जा संथारं पच्चप्पिणित्तए' वह पूर्वोक्त भिक्षुक संयमवान् साधु और भिक्षुकी साध्वी यदि फलक पाट वगैरह संथरा को वापस करना चाहे तो वह 'से जं पुण संथारगं जाणिज्जा' सो वह वापस करनेवाला साधु और प्रत्यर्पण करने वाली साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाण रूपसे फलकादि संस्तारक संथरा को जान ले या देख ले कि यह फलकादि संस्तारक संथरा-'सअंडं सपाणं सबीयं' अण्डों से युक्त है या प्राणियों से युक्त

माने स्वीकार करीने रहेवावाणा के। पण साधुने अनादर कर्था विना 'अन्नोन्न समाहि' परस्पर समाधि प्राप्त करीने 'एवं च णं विहरन्ति' पूर्वोक्त प्रकारથી उपाश्रयभां वास करेवा. ॥ सू. ५७ ॥

इसे गृहस्थ श्रावकने स थाराने पाछे आपवाना संयमभां कथन करे छे.-

टीकार्थ-'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी 'अभिक्खेज्जा संथारं पच्चप्पिणित्तए' जे पाटिया के पाट विगेरे स थाराने परत करवानी छिछा होय तो 'से जं पुण जाणिज्जा' ते परत करवानी छिछावाणा साधु अथवा साध्वी जे वक्ष्यमाण रीते इक्षकादि स थाराने जण्ठे के देणे के 'सअंडं सपाणं सबीयं सहरिय'

તમ્ સપ્રાણમ્-પ્રાણિજીવજન્તુસદ્ધિતમ્ સવીજમ્, વીજયુક્તમ્, સોદકમ્-શીતોદકમદ્ધિતમ્ મહ
રિતમ્, યાવત્-સોત્તિદ્રવનકલૂતાતન્તુજાલરૂપસન્તાનસદ્ધિતં ફલકાદિસંસ્તારકં વર્તતે ઈતિ એવં
રીત્યા યદિ જાનીયાત્ તર્હિ 'તહપ્પગારં' તથાપ્રસારકમ્ અણ્ડાદિસદ્ધિતમ્ 'સંસ્તારકફલકા-
દિકમ્ 'ળો પચ્ચપ્પિણિજ્જા'નો પ્રત્યર્પયેત્, ન પરાવર્તયેત્, અણ્ડાદિમદ્ધિતસંસ્તારકપ્રત્યર્પણે
સાધુનાં તચ્છુદ્ધાદૌ હિંસાસંભવેન અહિંસાવ્રતમદ્વાપત્યા સંયમવિરાધના સ્યાત્ । ૫૮॥

મૂલમ્-સે મિક્કલુ વા મિક્કલુણી વા અમ્મિક્કલેજ્જા સંથારં પચ્ચપ્પિણિ-
ત્તણ, સે જં પુણ સંથારગં જાણિજ્જા-અપ્પંહં અપ્પપાણં અપ્પવીયં અપ્પ-
હરિયં અપ્પોસં અપ્પોદયં જાવ અપ્પસંતાણગં, તહપ્પગારં સંથારગં પહિ-

હૈ યા 'સહરિયં' હરિત તૂળ ઘાત વગૈરહ સે ખી યુક્ત હૈ 'સઓસં' તથા ઓષ-
કળો સે ખી ખરા હુઆ હૈ તથા 'સોદયં' સોદક શીતોદક સે ખી યુક્ત હૈ યા
'જાવ સસંતાણગં' યાવત્ ઉત્તિદ્ગ ડલ વગૈરહ છોટે છોટે પ્રાણિયો સે યુક્ત હૈ તથા
પનક ફનગા ચીટી પિપરી પતંગો સે ખી યુક્ત હૈ તથા મર્કટ મકરા જાલ સન્તાન
પરમ્પરા સે ખી યુક્ત ફલકપાટ વગૈરહ સંથારા હૈ 'તહપ્પગારં સંથારગ ણો પચ્ચ-
પ્પિણિજ્જા' એસા દેખકર યા જાન કર ઉસ અંડા વગૈરહ સે ખી યુક્ત ફલક પાટ
વગૈરહ સંથાર કો વાપસ નહીં કરના ચાહિયે વપોંકી હસ પ્રકાર કે અળ્હે પ્રાણી
બીજ હરિત-ડલ ફનગા પતંગ મકર કે જાલોં સે ખરે હુવે ફલક પાટ ચૌકી
વિગૈરહ સંસ્તારક-સંથારા કો પ્રત્યર્પણ કરને સે ગૃહરથાદિ કે દ્વારા ઉસ જીવ-
જન્તુ સે ખરે હુવે ફલકાદિ સંસ્તારક કો સાફસુથરા કરને નેં જીવહિંસા હોને
કી સંભાવના રહતી હૈ, હસલિયે સાધુઓં કે અહિંસાવ્રત કા નાશ હો જાને સે
સંયમ કી વિરાધના હોગી હસલિયે ઉસે વાપસ નહીં કરે ॥ ૫૮ ॥

આ ફલકાદિ સંસ્તારક ધડાઓ વાળા છે અથવા પ્રાણિયોથી યુક્ત છે. કે બીયાઓ વાળું
છે અથવા લીલોતરી વાળું છે 'સોસ સોદય જાવ' તથા ઓષ-મરક કણ્થોથી પણ ભરેલ
તથા સોદક શીતોદકથી પણ યુક્ત યાવત ઉત્તિગ-પતંગિયા વિગેરે નાના નાના પ્રાણિયોથી
યુક્ત છે. તથા પનક-કીડીયો વિગેરેથી યુક્ત છે, અથવા 'સંતાણગં' મકેડા બલથી પણ આ
ફલક પાટ સંથારા ભરેલ છે. 'તહપ્પગારં સંથારગં' એ પ્રમાણે ભેદને કે બાણીને એ ધડા
વિગેરેથી યુક્ત ફલક પાટ વિગેરે સંથારાને 'ળો પચ્ચપ્પિણિજ્જા' પાછા આપવા નહીં કેમ
કે આવા પ્રકારથી ધડા, પ્રાણી-બીજ-હરિત-દલ-પનક-પતંગ મકેડાની પક્તિથી યુક્ત
ફલક, પાટ, ચોકી વિગેરે સંસ્તારક પાછો આપવાથી ગૃહસ્થ વિગેરે દ્વારા એ જીવજન્તુથી
ભરેલ ફલકાદિ સંસ્તારક સાફસુદ્ધ કરવાથી જીવ હિંસા થવાની સંભાવના રહે છે તેથી
સાધુઓના અહિંસા વ્રતમાં ખામી આવવાથી સયમની વિરાધના થશે તેથી તે સંથારો
પાછો આપવો ન ભેદાયે ॥ સૂ. ૫૮ ॥

લેહિય પડિલેહિય, પમજિય પમજિય, આયાવિય આયાવિય, વિધૂણિય વિધૂણિય તઓ સંજયામેવ પચ્ચપ્પિણેજ્જા ॥૫૯॥

છાના-સ મિશ્નુવાં । મિશ્નુકી વા, અમિકાદ્ધક્ષેત્ સંસ્તારકં પ્રત્યર્પયિતુમ્, સ યત્ પુનઃ સંસ્તારકં જાનીયાત્ અલ્પાણ્ડમ્ અલ્પપ્રાણમ્ અલ્પવીજમ્, અલ્પહરિતમ્, અલ્પૌપમ્ યાવત્ અલ્પસન્તાનકમ્ તથાપ્રકારં સંસ્તારકમ્ પ્રતિલિલ્લય, પ્રમૃજ્ય પ્રમૃજ્ય, આતાપ્પ આતાપ્પ, વિધૂય વિધૂય તતઃ સયત એવ પ્રત્યર્પયેત્ ॥૫૯॥

ટીકા-અથ અલ્પાણ્ડાદિસહિત સંસ્તારકં જ્ઞાત્વા પ્રતિલેખનાદિપૂર્વકં ગૃહસ્થાય પ્રત્યર્પયે-
દિત્યાહ-‘સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા’ સ મિશ્નુ વા મિશ્નુકી વા ‘અમિકંસેજ્જા’ અમિકાદ્ધ-
ક્ષેત્ ‘સંથાર પચ્ચપ્પિણિત્ત’ સંસ્તારકમ્ ફલકાદિકમ્ પ્રત્યર્પયિતું-પરાવર્તયિતું યદિ ઇચ્છેત્
અથચ ‘સે જ પુણ સંથારગં જાણિજ્જા’ સ સાધુઃ યત્ પુનઃ વક્ષ્યમાણસ્વરૂપં સંસ્તારકં જાની-
યાત્ તદ્વથા-‘અપ્પંહં અપ્પપાણં અપ્પવીયં’ અલ્પાણ્ડમ્ કિચ્ચિન્માત્રાણ્ડસહિતમ્, અલ્પપ્રાણમ્

અબ અલ્પ અણ્ડાદિ સહિત સંથરા કો દેશ્વકર પ્રતિલેખનાદિ પૂર્વક હી ગૃહસ્થ
કો વાપસ કરે યહ વતલાતે હૈ-

ટીકાર્થ-‘સે મિક્ખુ વા, મિક્ખુણી વા અમિકંસેજ્જા સંથારગં પચ્ચપ્પિણિ-
ત્ત’ વહ પૂર્વોક્ત મિશ્નુ સંયમવાન્ સાધુ ઔર મિશ્નુકી સાધ્વી યદિ ફલકાદિ
સંથરા કો વાપસ કરના ઇચ્છેતે હો તો-‘સે જં પુણ સંથારગં જાણિજ્જા’ યદિ વહ
સાધુ ઔર સાધ્વી એસા વક્ષ્યમાણરૂપ સે જાન લે કિ યહ પાટ ફલકાદિ સંસ્તા-
રક સંથરા ‘અપ્પંહં’ અલ્પાણ્ડ અણ્ડો સે યુક્ત નહીં હૈ અથવા થોડે હી અણ્ડે વાલા
હૈ એવ ‘અપ્પાણં’ થોડે હી પ્રાણિયો સે યુક્ત હૈ યા પ્રાણિયો સે રહિત હૈ ક્યોંકિ
અલ્પશબ્દ યહોં પર ઈષ્ટ અર્થક નજર્ય મેં લાક્ષણિક હોને સે અભાવાર્થક હી માના
જાતા હૈ ઇસલિયે અણ્ડરહિત પ્રાણિ રહિત ‘અપ્પવીયં’ વીજ રહિત ઇત્યાદિ અર્થ
સમજના ઇચ્છિયે એવં ‘અપ્પહરિયં’ અલ્પ હરિત હરે ભરે પત્તે ઘાસ તૂળ વગેરહ

હુવે અલ્પ અંડાદિવાળો સથારો હોય તો તે બેધને પ્રતિલેખનાદિ કરીને ગૃહસ્થને
પાછો આપવા સબંધી કથન કરે છે -

ટીકાર્થ-‘સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલસાધુ અને સાધ્વી ‘અમિ-
કસેજ્જા સંથારગ પચ્ચપ્પિણિત્ત’ બે ફલકાદિ સથારાને પાછો આપવા ઇચ્છે તો ‘સે જં પુણ
સંથારગં જાણિજ્જા’ બે તે સાધુ અને સાધ્વીના બાણવામા બેવુ આવે કે ‘અપ્પંહં અપ્પપાણં
અપ્પવીયં અપ્પહરિયં’ આ પાટ ફલકાદિ સથારો અપ્પાહ-અર્થાત્ ઇંડા વિનાનો છે કે થોડા
જ ઇંડાઓવાળો છે તથા થોડા જ પ્રાણિઓવાળો છે કે પ્રાણિઓ વિનાનો કેમ કે અહીંયા અલ્પ-
શબ્દ ઇષ્ટ અર્થક નવ અર્થમાં લાક્ષણિક હોવાથી અભાવાર્થક જ માનવામા આવે છે. તેથી
ઇંડાઓ વિનાનો પ્રાણિઓ વિનાનો બી વિનાનો વિશેષ અર્થ સમજવો તથા અલ્પહરિત-

भिक्षुणीए वा सामगियं' एतत् खलु-उपर्युक्तरूपेण वस्त्रग्रहणं वस्त्रधारणञ्च तस्य भिक्षु-
कस्य भिक्षुव्याश्च सामग्र्यम्-समग्रत्वम्-सम्पूर्णः आचारो बोध्यः 'जं सन्वट्टेहिं समिए सहिए'
सया जइज्जासि' यत् सवार्यैः सम्यग्ज्ञानदर्शनचारित्र्यरूपैः सर्वार्यैः समित्या पञ्चभिः
त्रिगुप्त्या च सहितः सन् सदा-सर्वथा यतेत-यतनापूर्वकमेव वर्तेत इति भावः 'तिबेमि'
इति अहं गणधरः ब्रवीमि-कथयामि उपदिशामि इत्यर्थः ॥ सू० ११ ॥

'वस्त्रैषणा समाप्ता' इति वस्त्रैषणा समाप्त ॥५-२॥

इति श्री विश्वविख्यात-जगद्वल्लभ-प्रसिद्धवाचकपञ्चदशभाषाकलित-ललितकलापालापक-
प्रविशुद्धगद्यपद्यानैकग्रन्थनिर्मापक-वादिमानसदेक-श्री-शाहू छत्रपतिकोल्हापुर-
राजप्रदत्त-'जैनशास्त्राचार्य'-पदविभूषित-कोल्हापुरराजगुरु-बालब्रह्मचारी
जैनाचार्य जैनधर्मदिवाकर-पूज्यश्री-वासीलाल-व्रतिविरचितायां
श्री आचारांगसूत्रस्य द्वितीयश्रुतस्कन्धस्य मर्मप्रकाशिका

ख्यायां व्याख्यायां वस्त्रैषणाध्ययनं नाम
पञ्चमम् अध्ययनं समाप्तम् ॥५॥

उसके द्वितीयोद्देशक का उपसंहार करते हैं 'एवं खलु तस्स भिक्षुस्स भिक्षु
णीए वा सामगियं' यह उपर्युक्त रूप से वस्त्रका ग्रहण और धारण करना उस
भिक्षु और भिक्षुकी का सामग्र्य-समग्रता साधु सामाचारी समझनी चाहिये 'जं
सन्वट्टेहिं समिए सहिए सया जइज्जासि' जो कि सम्यग्ज्ञान दर्शन और चारित्र्य
रूप सर्वार्यों से और पांच समिति और तीन गुप्ति से युक्त होकर हमेशा यतना
पूर्वक ही रहना चाहिये ऐसा सुधर्मा स्वामी गणधर को उपदेश देते हैं कि
भगवान् वीतराग महावीर स्वामी ने कहा है यह मैं कहता हूं ॥सू० ११॥

श्रीजैनाचार्य जैनधर्मदिवाकर पूज्यश्री वासीलाल व्रतिविरचित
आचारांगसूत्र के दूसरे श्रुतस्कंध की मर्मप्रकाशिकाव्याख्या में
पञ्चम वस्त्रैषणा अध्ययन समाप्त हुआ ॥५॥

ग्रहणु अने धारणु करवा जे साधु अने साध्वीतु 'सामगिय' साधुता अर्थात् साधु
सामाचारी समझवी के जे 'जं सन्वट्टेहिं समिए सहिए सया जइज्जासि' सम्यग् ज्ञान, दर्शन,
अने चारित्र्य रूप सर्वार्थी अने पांच समिति अने त्रयु गुप्तिथी युक्त यधने हमेशा
यतना पूर्वक न रहवु आ प्रभावे सुधर्मास्वामी गणधरने उपदेश आपे छे. के भगवान्
वीतराग महावीर स्वामीजे जे प्रभावे कहु छे जेन प्रभावे हुं कहुं हुं ॥सू. ११॥

पञ्चैषणा नामना पांचमा अध्ययनने जौजे उद्देशो समाप्त ॥५-२॥

जैनाचार्य जैनधर्मदिवाकर पूज्यश्री वासीलाल महाशय विरचित आचारांगसूत्रना
णीन श्रुतस्कंधनी मर्मप्रकाशिका व्याख्यामा पंचमं वस्त्रैषणा अध्ययन समाप्त ॥५॥
खान ९३

अथ पात्रैषणा नाम पष्ठम् अध्ययनम्

मूळम्—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा अभिकंखिज्जा पायं एसित्तए, से जं पुण पायं जाणिज्जा, तं जहा—अलाउयपायं वा दारुपायं वा मट्टियापायं वा, तहप्पगारं पायं जे निग्गंथे तरुणे जाव थिरसंघयणे से एगं पायं धारिज्जा, नो बिइयं, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा परं अद्ध-जोयणमेराए पायपडियाए नो अभिसंधारिज्जा गमणाए, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण अस्सि पडियाए एगं साहम्मिनयं समुद्धिस्स पाणाइं भूयाइं जोवाइं सत्ताइं जहा पिंडेसणाए चत्तारि आलावगा, पंचमे बहवे समणमाहण अतिहिकिवणवणीमगा पगणिय पगणिय तहेव, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण जाणिज्जा असंजए भिक्खुपडियाए बहवे समणमाहणअतिहिकिवणवणीमगा वत्थेसणाऽऽलावओ, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जाइं पुण पायाइं जाणिज्जा विरूवरूवाइं महद्धणमुल्लाइं, तं जहा—अयपायाणि वा तउपायाणि वा तंवपायाणि वा सीसगपायाणि वा हिरण्णपायाणि वा सुवण्णपायाणि वा रीरिअपायाणि वा हारपुटपायाणि वा मणिकायकंसपायाणि वा संखसिंगपायाणि वा दंतपायाणि वा चेलपायाणि वा सेलपायाणि वा चम्मपायाणि वा अन्नयराइं वा तहप्पगाराइं विरूवरूवाइं महद्धणमुल्लाइं पायाइं अफासुयाइं जाव नो पडिगाहिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जाइं पुण पायाइं विरूवरूवाइं महद्धणबंधणाइं, तं जहा—अयबंधणाणि वा जाव चम्मबंधणाणि वा अन्नयराइं तहप्पगाराइं महद्धणबंधणाणि अफासुयाइं जाव नो पडिगाहिज्जा, इच्चेयाइं आयतणाइं उवाइक्कम्म अह भिक्खू जाणिज्जा चउहिं पडिमाहिं पायं एसित्तए, तत्थ खल्ल इमा पढमा पडिमा—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा उदिसिय उदिसिय पायं जाइज्जा, तं जहा—अलाउयपायं वा दारुपायं वा मट्टियापायं वा तहप्पगारं पायं सयं वा णं जाइज्जा जाव पडिगाहिज्जा, पढमा

पडिमा १, अहावरा दोच्चा पडिमा—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा पेदाए पायं जाइज्जा, तं जहा—गाहावइं वा जाव कम्मकरीं वा से पुब्बामेव आलोइज्जा—आउसंतो ! भगिणि ! दाहिसि मे इत्तो अन्नयरं पायं तं जहा—अलाउयपायं वा दारुपायं वा मट्टियापायं वा, तहप्पगारं पायं सयं वा जाव पडिगाहिज्जा दुच्चा पडिमा २ अहावरा तच्चा पडिमा—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण पायं जाणिज्जा संगइयं वा वेज-इयंतियं वा पायं, तहप्पगारं पायं सयं वा जाइज्जा, जाव पडिगाहिज्जा तच्चा पडिमा ३, अहावरा चउत्था पडिमा—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा उज्झियधम्मियं जाएज्जा जावऽन्ने वहवे समणमाहणअतिहिकिवण-वणीमगा जाव नावकंखंति, तहप्पगारं पायं जाएज्जा जाव पडिगाहि-ज्जा चउत्था पडिमा ४, इच्चेइयाणं चउण्हं पडिसाणं अन्नयरं पडिमं जहा—पिंडेसणाए, से णं एयाए एसणाए एसमाणं पासित्ता परो वइज्जा—आउसंतो ! समणा ! एज्जासि तुमं मासेण वा जहा वत्थेसणाए, से णं परो नेता वइज्जा—आउसोत्ति ! भगिणि त्ति ! आहरेयं पायं तिल्लेण वा घएण वा अब्भंगेत्ता वा तहेव सिणाणाइ तहेव, सीओदग-कंदाइं तहेव से णं परो णेया वएज्जा—आउसंतो ! समणा ! मुहुत्तगं मुहुत्तगं अच्छाहि जाव ताव अम्हे असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा उवकरेंसु वा उवक्खडेंसु वा तओ ते वयं आउसंतो समणा सपाणं सभोयणं पडिगहगं दाहामो, तुच्छए पडिगहए दिण्णे समणस्स णो सुदट्ठु साहु भवइ से पुब्बामेव आलोइज्जा—आउसोत्ति वा, भगिणित्ति वा, णो खलु मे कप्पइ आहाकम्मिण एसणे वा पाणे वा खाइमे वा साइमे वा भोत्तए वा पायए वा मा उवकरेहि मा उवक्खडेहि, अभिकं-खसि मे दाउं एमेव दलयाहि, से सेवं वयंतस्स परो असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा उवकरित्ता, उवक्खडित्ता सपाणं सभोयणं पडिग-हगं दलइज्जा, तहप्पगारं पडिगहगं अफासुयं जाव नो पडिगाहिज्जा,

अथ पात्रैषणा नाम षष्ठम् अध्ययनम्

मूळम्—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा अभिकंखिज्जा पायं एसित्तए, से जं पुण पायं जाणिज्जा, तं जहा—अलाउयपायं वा दारुपायं वा मट्टियापायं वा, तहप्पगारं पायं जे निग्गंथे तरुणे जाव थिरसंघयणे से एगं पायं धारिज्जा, नो बिइयं, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा परं अद्ध-जोयणमेराए पायपडियाए नो अभिसंधारिज्जा गमणाए, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण अस्सि पडियाए एगं साहम्मिनयं समुद्धिस्स पाणाइं भूयाइं जोवाइं सत्ताइं जहा पिंडेसणाए चत्तारि आलावगा, पंचमे बहवे समणमाहण अतिहिकिवणवणीमगा पगणिय पगणिय तहेव, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण जाणिज्जा असंजए भिक्खुपडि-याए बहवे समणमाहणअतिहिकिवणवणीमगा वत्थेसणाऽऽलावओ, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जाइं पुण पायाइं जाणिज्जा विरूवरूवाइं महद्धणमुल्लाइं, तं जहा—अयपायाणि वा तउपायाणि वा तंबपायाणि वा सोसगपायाणि वा हिरण्णपायाणि वा सुवण्णपायाणि वा रीरिअ-पायाणि वा हारपुटपायाणि वा मणिकायकंसपायाणि वा संखसिग-पायाणि वा दंतपायाणि वा चेलपायाणि वा सेलपायाणि वा चम्म-पायाणि वा अन्नयराइं वा तहप्पगाराइं विरूवरूवाइं महद्धणमुल्लाइं पायाइं अफासुयाइं जाव नो पडिगाहिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जाइं पुण पायाइं विरूवरूवाइं महद्धणबंधणाइं, तं जहा—अयबंध-णाणि वा जात्र चम्मबंधणाणि वा अन्नयराइं तहप्पगाराइं महद्धणबंध-णाणि अफासुयाइं जाव नो पडिगाहिज्जा, इच्चेयाइं आयतणाइं उवा-इक्कम्म अह भिक्खू जाणिज्जा चउहिं पडिमाहिं पायं एसित्तए, तत्थ खल्ल इमा पढमा पडिमा—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा उद्दिसिय उद्दिसिय पायं जाइज्जा, तं जहा—अलाउयपायं वा दारुपायं वा मट्टियापायं वा तहप्पगारं पायं सयं वा णं जाइज्जा जाव पडिगाहिज्जा, पढमा

पडिमा १, अहावरा दोच्चा पडिमा—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा पेहाए पायं जाइज्जा, तं जहा—गाहावइं वा जाव कम्मकरीं वा से पुव्वामेव आलोइज्जा—आउसंतो ! भगिणि ! दाहिसि मे इत्तो अन्नयरं पायं तं जहा—अलाउयपायं वा दारुपायं वा मट्टियापायं वा, तहप्पगारं पायं सयं वा जाव पडिगाहिज्जा दुच्चा पडिमा २ अहावरा तच्चा पडिमा—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण पायं जाणिज्जा संगइयं वा वेज-इयंतियं वा पायं, तहप्पगारं पायं सयं वा जाइज्जा, जाव पडिगाहिज्जा तच्चा पडिमा ३, अहावरा चउत्था पडिमा—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा उज्झियधम्मियं जाएज्जा जावऽन्ने वहवे समणमाहणअतिहिक्खिवण-वणीमगा जाव नावकंखंति, तहप्पगारं पायं जाएज्जा जाव पडिगाहि-ज्जा चउत्था पडिमा ४, इच्चेइयाणं चउण्हं पडिमाणं अन्नयरं पडिमं जहा—पिडेसणाए, से णं एयाए एसणाए एसमाणं पासित्ता परो वइज्जा—आउसंतो ! समणा ! एज्जासि तुमं मासेण वा जहा वत्थेसणाए, से णं परो नेता वइज्जा—आउसोत्ति ! भगिणि त्ति ! आहरेयं पायं तिल्लेण वा घण्ण वा अवभंगेत्ता वा तहेव सिणाणाइ तहेव, सीओदग-कंदाइं तहेव से णं परो णेया वएज्जा—आउसंतो ! समणा ! मुहुत्तगं मुहुत्तगं अच्छाहि जाव ताव अम्हे असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा उवकरेंसु वा उवक्खडेंसु वा तओ ते वयं आउसंतो समणा सपाणं सभोयणं पडिग्गहगं दाहामो, तुच्छए पडिग्गहए दिण्णे समणस्स णो सुदट्ठु साहु भवइ से पुव्वामेव आलोइज्जा—आउसोत्ति वा, भगिणित्ति वा, णो खल्ल मे कप्पइ आहाकम्मिए असणे वा पाणे वा खाइमे वा साइमे वा भोत्तए वा पायए वा मा उवकरेहि मा उवक्खडेहि, अभिकं-खसि मे दाउं एमेव दलयाहि, से सेवं वयंतस्स परो असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा उवकरित्ता, उवक्खडित्ता सपाणं सभोयणं पडिग्ग-हगं दलइज्जा, तहप्पगारं पडिग्गहगं अफासुयं जाव नो पडिगाहिज्जा,

सिया से परो उवणिन्ता पडिग्गहगं निसिरिज्जा, से पुव्वामेव आलोइज्जा
 आउसोत्ति वा भगिणित्ति वा, तुमं चेव णं संतियं पडिग्गहगं अंतो
 अंतेणं पडिलेहिस्ससि, केवलीबूया-आयाणमेयं, अंतो पडिग्गहगंसि
 पाणाणि वा बीयाणि वा हरियाणि वा अह भिक्खूणं पुव्वोवदिट्ठा पइ-
 ण्णा जं पुव्वामेव पडिग्गहगं अंतो अंतेणं पडिलेहिज्जा, सअंडाइं सव्वे
 आलवगा भाणियव्वा जहा वत्थेसणाए, णाणत्तं तिल्लेण वा घयेण वा
 नवनीएण वा वसाए वा सिणाणादि जाव अन्नवरंसि वा तहप्पगारंसि
 थंडिलंसि पडिलेहिय पडिलेहिय पसज्जिय पसज्जिय तओ संजयामेव
 आमज्जिज्जा एवं खलु तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणीए वा सामगियं जं
 सव्वट्ठेहिं समिए सहिए सया जइज्जात्तिवेमि सू० ॥१॥

जया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा अभिकाङ्क्षेत् पात्रम् एषितुम्, स यत् पुनः पात्रं जानी-
 यात्, तद्यथा-अलावूपात्रं वा दारुपात्रं वा मृत्तिकापात्रं वा, तथाप्रकारं पात्रं यो निर्ग्रन्थः
 तरुणः यावत् स्थिरसंहननः, स एकं पात्रं धारयेत् नो द्वितीयम्, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा
 परम् अर्थयोजनमर्यादायाः पात्रप्रतिज्ञया नो अभिसंधारयेद् गमनाय स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा
 स यत् पुनः एवं जानीयात् अस्वप्रतिज्ञया एकं साधर्मिकं समुद्दिश्य प्राणान् भूतानि जीवान्
 सत्त्वान् यथा पिण्डैपणायां चत्वारः आलापकाः, पञ्चमः बहून् श्रमणब्राह्मण-अतिथि कृपण-
 वनीपकान् प्रगण्य प्रगण्य तथैव, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यत् पुनरेवं जानीयात् असंयतः
 भिक्षुप्रतिज्ञया बहून् श्रमणब्राह्मणअतिथिकृपणवनीपकान् समुद्दिश्य चत्त्रैपणाऽऽलापकः,
 स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यानि पुनः पात्राणि जानीयात्-विरूपरूपाणि महाधनमूल्यानि
 तद्यथा-अयस्पात्राणि वा त्रपु पात्राणि वा ताम्रपात्राणि वा शीशकपात्राणि वा हिरण्यपात्राणि
 सुवर्णपात्राणि वा रीतिपात्राणि वा, हारपुटपात्राणि वा मणिकाचकंसपात्राणि वा शङ्खगृह-
 पात्राणि वा, दन्तपात्राणि वा चेलपात्राणि वा शैलपात्राणि वा चर्मपात्राणि वा अन्यतराणि
 वा तथाप्रकाराणि विरूपरूपाणि महाधनमूल्यानि पात्राणि अप्राप्तुकानि यावद् नो प्रतिशृङ्गी-
 यात्, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यानि पुनः पात्राणि विरूपरूपाणि महाधनवन्धनानि
 जानीयात् तद्यथा-अयोवन्धनानि वा, यावत् चर्मवन्धनानि वा अन्यतराणि तथाप्रकाराणि
 महाधनवन्धनानि अप्राप्तुकानि यावद् नो प्रतिशृङ्गीयात्, इत्येतानि आयतनानि उपातिक्रम्य
 अथ भिक्षुर्जानीयात्-चतसृभिः प्रतिमाभिः पात्रम् एषितुम्, तस्य खलु इयं प्रथमा प्रतिमा-
 से भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा उद्दिश्य उद्दिश्यपात्रं याचेत्, तद्यथा-अलावूपात्रम् वा दारुपात्रं वा
 मृत्तिकापात्रं वा, तथाप्रकारं पात्रं स्वयं वा खलु याचेत् यावत् प्रतिशृङ्गीयात्, प्रथमा प्रतिमा १,

अथापरा द्वितीया प्रतिमा—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा प्रेक्ष्य पात्रं याचेत्, तद्यथा—गृहपतिं वा यावत् कर्मकरीं वा स पूर्वमेव आलोचयेद्—आयुष्मन् ! इति वा, भगिनि ! इति वा, दाम्यसि मे इतः अन्यतरत् पात्रम् तद्यथा—अलावृपात्रं वा दास्यमानं वा मृत्तिकापात्रं वा, तथाप्रकार पात्रं स्वयं वा याचेत् यावत्—प्रतिगृह्णीयात्, द्वितीया प्रतिमा २, अथापरा तृतीया प्रतिमा—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यत् पुनः पात्रं जानीयात्—स्वाङ्गिकं वा वैजयन्तिकं वा तथाप्रकारं पात्रं स्वयं वा याचेत् यावत् प्रतिगृह्णीयात्, तृतीया प्रतिमा ३ अथापरा चतुर्थी प्रतिमा—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा उज्जितधार्मिकं पात्रं याचेत् यावद् अन्ये वरुणः श्रमणब्रह्मण अतिथि-कृपणवनीपकाः यावत् नावकाङ्क्षन्ति तथाप्रकारं पात्रं याचेत् यावत् प्रतिगृह्णीयात्, चतुर्थी प्रतिमा ४, इत्येतासा चतसृणा प्रतिमानाम् अन्यतरा प्रतिमाम् यथा पिण्डैषणायाम्, तं स्रष्ट एताः एषणाः एषमाणं दृष्ट्वा परो वदेत्—आयुष्मन् ! श्रमण ! एष्यसि त्वम् मासेन वा यथा वस्त्रैषणायाम्, अथ खलु परो नेता वदेत्—आयुष्मन् ! इति वा भगिनि इति वा, आह्व इदं पात्रम् तैलेन वा घृतेन वा नवनीतेन वा वसया वा अभ्यज्य वा तथैव स्नानादि तथैव शीतो-दकानि कन्दानि तथैव, तं खलु परो नेता वदेत्—आयुष्मन् ! श्रमण ! मुहूर्तकं यावत् धास्व तावद् वयम् अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा उपकुर्मः, उपस्कुर्मः ततः ते वयम् आयुष्मन् ! श्रमण ! सपानं सभोजनं पतद्ग्रहं दास्यामः, तुच्छके पतद्ग्रहे दत्ते श्रमणस्य नो सुष्ठु साधु भवति, स पूर्वमेव आलोचयेत्, आयुष्मन् ! भगिनि ! नो खलु मे कल्पते आधा-कर्मिकम् अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा भोक्तुं वा पातुं वा, मा उपकुरु मा उपस्कुरु, अभिकाङ्क्षसि मे दातुम्, एवमेव देहि, तस्य एवं वदतः परः अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा उपकृत्य उपस्कृत्यसपान सभोजनं पतद्ग्रहं दद्यात् तथाप्रकारं पतद्ग्रहम् अप्रा-सुकम् यावद् नो प्रतिगृह्णीयात्, स्यात् स परः उपनीय पतद् ग्रहम् निसृजेत्, स पूर्वमेव आलोचयेत्—आयुष्मन् ! भगिनि ! तत्रैव खलु स्वाङ्गिकं पतद्ग्रहकम् अन्तोऽन्तेन प्रति-लेखिष्यामि, केवलीब्रयाद्—आदानमेतत्, अन्तः पतद्ग्रहके प्राणान् वा बीजानि वा हरितानि वा, अथ भिक्षूणां पूर्वोपदिष्टं यत् पूर्वमेव पतद्ग्रहकम् अन्तोऽन्तेन प्रतिलिखेत्, साण्डानि सर्वे आलापकाः भणितव्याः यथा वस्त्रैषणायाम् नानात्वम् तैलेन वा घृतेन वा नवनीतेन वा वसया वा स्नानादि यावत् अन्यतरस्मिन् वा तथाप्रकारे स्थण्डिले प्रतिलिख्य प्रतिलिख्य प्रमृज्य प्रमृज्य ततः संयतमेव आमृज्यात्, एवं खलु तस्य भिक्षुकस्य भिक्षुक्वाश्च सामर्थ्यम्, यत् सर्वायैः समितः सहितः सदा यतेत इति ब्रवीमि ॥ सू० १ ॥

पात्रैषणा नाम का छट्वा अध्ययन आरम्भ किया जाता है

प्रथम अध्ययन में पिण्डविधिका और द्वितीय अध्ययन में पिण्ड से सम्बद्ध वसति विधिका एवं तृतीय अध्ययन में वसति का अन्वेषणार्थ ईर्या समितिका

पात्रैषणा नामना छट्वा अध्ययनना आरंभ

पिण्डा अध्ययनमां पिंडविधिनं अने भीमा अध्ययनमा पिंडशी संयत वसति

ટીકા-‘પ્રથમેऽધ્યયને પિઙ્ડવિધિઃ, દ્વિતીયે ચ તત્સમ્બદ્ધ વસતિવિધિઃ, તૃતીયે ચ તદન્વેષણાર્થમ્ ઈર્યાસમિતિઃ, ચતુર્થે ચ તત્સમ્બદ્ધ માપાસમિતિઃ, પચ્ચમે ચ પિઙ્ડમાપણ-સમ્બદ્ધવસ્ત્રૈષણાવિધિઃ પ્રતિપાદિતઃ, ષષ્ઠે ચાસ્મિન્ અધ્યયને પિઙ્ડાદિ સમ્બદ્ધપાત્રૈષણા વિધિ-પ્રરૂપયિતુમાહ-‘સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા’ સ મિક્ખુવાં મિક્ખુકી વા ‘અમિકંઘિજ્ઞા પાયં એસિત્તે’ અમિકાઙ્ગેત્ પાત્રમ્ એપિતુમ્-અન્વેષ્ટુમ્ ‘સે જં પુણ પાયં જાણિજ્ઞા’ સ સંયમવાન્ મિક્ખુઃ યત્ પુનરેવં વક્ષ્યમાણરીત્યા પાત્રં જાનીયાત્ ‘તં જહા-અલાઝયપાયં વા દારુપાયં વા મદ્દિયાપાયં વા’ તથથા-અલાઘૂપાત્ર વા-તુમ્બીરૂપં પાત્રં વા સ્યાત્, દારુપાત્ર વા-કાઠપાત્રં વા સ્યાત્, મૃત્તિકાપાત્રં વા સ્યાત્ ‘તહપ્પગારં પાયં જે નિગંથે તરુણે’ તથાપ્રકારમ્-અલાઘૂદારુ-મૃત્તિકાન્યતમં પાત્રં યો નિર્ગ્રન્થઃ સાધુઃ તરુણઃ ‘જાવ ‘થિરસંઘયણે’ યાવત્-પૂર્ણસ્વસ્થો યુવા

और चतुर्थ अध्ययन में ईर्या से सम्बद्ध भापा समिति का तथा पञ्चम अध्ययन में पिण्ड भाषा से सम्बद्ध वस्त्रैषणा विधिका प्रतिपादन किया है अब इस षष्ठ अध्ययन में पिण्डादि से सम्बद्ध पात्रैषणा विधि का प्रतिपादन करते हैं-

ટીકાર્થ-‘સે મિક્ખુ વા, મિક્ખુણી વા અમિકંઘિજ્ઞા પાયં એસિત્તે’ વહ પૂર્વોક્ત મિક્ખુ સંયમશીલ સાધુ ઔર મિક્ખુકી સાધ્વી યદિ પાત્ર કો અન્વેષણ કરને કી આકાંક્ષા કરે ઔર ‘સે જં પુણ પાયં જાણિજ્ઞા’ યદિ વહ પાત્ર કો એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે જાન લે ‘તં જહા અલાઝયપાયં વા’ જૈસે કિ-યહ અલાઘૂ કા પાત્ર હૈ અર્થાત્ યહ તુમ્બીરૂપ પાત્ર હૈ એસા નિશ્ચિતરૂપ સે જાન લે, યા ‘દારુપાયં વા’ યહ કાઠ કા પાત્ર હૈ અથવા યહ ‘મદ્દિયા પાયં વા’ મિટી કા પાત્ર હૈ ‘તહપ્પગારં પાયં’ હસ પ્રકાર કે અલાઘૂકે-મૃત્તિકા દારુપાત્રોં મેં ‘જે નિગંથે તરુણે જાવ’ જો નિર્ગ્રન્થ-સંયમશીલ સાધુ તરુણ જવાન હો તથા યાવત્ ‘થિરસંઘયણે’ પૂર્ણ સ્વસ્થ યુવા સ્થિર સંહનન અત્યન્ત દૃઢ મજબૂત સ્કન્ધાદિ શરીરાવયવાલા હો ‘સે એગં પાયં ધારિજ્ઞા, ણો વિહયં’ વહ એક હી પાત્ર કો ગ્રહણ કરે દ્વિતીય પાત્ર કો નહીં ક્યોંકિ

વિધિનુ તથા ત્રીજા અધ્યયનમાં વસતિના લેવા માટે ઈર્યા સમિતિનું અને ચોથા અધ્ય-યનમાં ઈર્યા સમિતિથી સબંધ ભાષા સમિતિનું તથા પાચમા અધ્યયનમાં પિંડ અને ભાષાથી સબંધિત વસ્ત્રૈષણા વિધિનુ પ્રતિપાદન કરવામાં આવેલ છે. હવે આ છઠ્ઠા અધ્ય-યનમાં પિંડાદિથી સબંધિત પાત્રૈષણા વિધિનુ પ્રતિપાદન કરવામાં આવે છે.-‘સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘અમિકંઘિજ્ઞા’ પાયં એસિત્તે’ નો પાત્ર ષેળવવાની ઇચ્છા કરે અને ‘સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા’ નો પાત્રને આ વક્ષ્યમાણ રીતે બાણે ‘તં જહા’ જેમ કે-‘અલાઝયપાય વા’ આ અલાઘુ અર્થાત્ તુંબડાનુ પાત્ર છે. તેમ નિશ્ચિત રૂપે બાણે અથવા ‘દારુપાયં વા’ આ લાકડાનુ પાત્ર છે. અથવા ‘મદ્દિયા પાયં વા’ આ માટિનુ પાત્ર છે. તે ‘તહપ્પગાર પાય નિગંથે જે તરુણે જાવ’ આ પ્રકારના તુંબડા, લાકડા કે માટિના પાત્રોમાં નો નિર્ગ્રન્થ યુવાન હોય યાવત્ ‘થિરસંઘયણે’ પૂર્ણ

स्थिरसंहननः—दृढ स्कन्धादिशरीरावयवो भवेत् 'से एगं पायं धारिज्जा' स—तरुणः साधुः एकम्—एकमेव पात्रं धारयेत्—शृङ्कोयात् 'नो विइयं' नो द्वितीयं पात्रम्, तस्य पूर्ण समर्थत्वेन एकपात्रेणापि निर्वाहसंभवात् साधूनां यथासंभवम् अल्पपरिग्रहत्वस्यैवौचित्यात्, एवं वैधः साधुः जिनकल्पिकादि बोध्यः, तदन्यस्तु मात्रकसद्वितीयं पात्रं धारयेत्, तत्र संघाटकं सत्ये-कस्मिन् भक्तं द्वितीये च पात्रे पानक मात्रकन्तु आचार्यादि प्रायोग्यकृते बोध्यम्, 'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा 'परं अद्ध जोयणमेराए' परम्—अधिकम् अर्ध-योजनमर्यादायाः—अर्धयोजननादधिकम् 'पायपडियाए' पात्रप्रतिज्ञया—पात्रलाभार्थं 'नो अभिसं-धारिज्जा गमणाए' नो अभिसंधारयेत्—विचारयेद्, गमनाय—गन्तुम्, पात्रं याचितुम् अर्ध-वह जवान साधु पूर्ण समर्थ होने से एक पात्र से ही निर्वाह कर सकता है और साधु को यथासंभव थोड़ा ही परिग्रह रखना उचित है इस प्रकार का जिन-कल्पिक वगैरह साधु हो सकते हैं जोकि एक ही पात्र से निर्वाह करने वाले होते हैं और जिनकल्पिक वगैरह से भिन्न साधु तो मात्रक के साथ द्वितीय पात्र को भी ग्रहण कर सकते हैं अर्थात् उनमें संघाटक रहने पर एकपात्र में भक्त (भात वगैरह) और दूसरे पात्रमें पानक (दुग्धादि) रख सकते हैं और मात्रक नामका छोटा तीसरा पात्र तो आचार्यादि प्रायोग्य के लिये समझना चाहिये 'से भिक्खु वा, भिक्खुणी वा' वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी 'परं अद्धजोयणमेराए पायपडियाए' अर्ध योजन मर्यादा से अधिक दूर में पात्र की प्रतिज्ञा से अर्थात् पात्र लाभ की इच्छा से 'नो अभिसं-धारिज्जा गमणाए' गमन करने का विचार नहीं करे अर्थात् अर्ध योजन तक ही पात्र लेने के लिये साधु और साध्वी को जाना चाहिये उस से अधिक

स्वस्थ युवान स्थिर युवान स्थिर संहनन अर्थात् भण्णूत रुक्धादि अवयववाणा होय 'से एगं पाय धारिज्जा' तेभ्ये ऐकञ् पात्रेन ग्रहणं कर्तुं 'नो विइयं' भीणु पात्रं राभणु' नही. केम के ते युवान साधु शक्तिशाली होवाथी ऐक पात्रेण न पोताने। निर्वाह करी शके छे. साधुने यथासंभव थोड़ा न परिग्रह राभवा योग्य छे. भा प्रका-रना अनुकल्पिक विगेरे साधुयो होय छे के नेओ ऐक न पात्रेण पोताने। निर्वाह करवावाणा होय छे. अने अनुकल्पिक विगेरेथी अन्य साधु तो मात्रकनी साथे भीण पात्रे पणु ग्रहण करी शके छे अर्थात् तेभा संघाटक रहवाथी ऐक पात्रभां भक्त (भात विगेरे) अने भीण पात्रभा पानक (इध विगेरे) राभी शकथ छे. अने मात्रक नामनु' नाहु त्रीणु पात्र तो आचार्य विगेरेना प्रायोग्यने भाटे समणु. 'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी 'परं अद्धजोयणमेराए' अर्धा योजननी मर्यादाथी वधारे इर 'पायपडियाए' पात्र ग्रहणनी इच्छाथी 'नो अभिसंधारिज्जा गमणाए' गमन कर्तुं नही. अर्थात् अर्धा योजन सुधी न पात्र लेवा भाटे साधु के

યોજનતઃ પરં ન ગન્તવ્યમિતિ ભાવઃ, 'સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા' સ ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુકી વા 'સે જં પુણ જાણિજ્ઞા' સ સાધુઃ યત્ પુનરેવં વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્ 'અસંજણ અર્હિસ-પહિયાણ' અસંયતઃ ગૃહસ્થઃ અસ્વપ્રતિજ્ઞયા-સાધ્વર્થમ્ 'એગં સાહમ્મિયં સમુદ્દિસ્સ' એકમ્ સાધર્મિકમ્-સાધુમ્ સમુદ્દિશ્ય એકભિક્ષુકોદેશેન પાત્રદાનાર્થમ્ 'પાણાઈં મૂયાઈં જીવાઈં સત્તાઈં' પ્રાણાન્-પ્રાણિનઃ, મૃતાનિ, જીવાન્ સત્ત્વાન્ સમારભ્ય સમુદ્દિશ્ય પાત્રં ક્રીતં પ્રામિત્યમ્ આચ્છેદ્યમ્ અનિસુદ્ધમ્ અભિહૃતમ્ આહૃત્ય ચેતયતે દદાતિ તથાપ્રકારં પાત્રમ્ પુરુષાન્તરસ્વીકૃતમ્ યાવદ્ અપ્રાસુરુમ્ અનેષણીયં મન્યમાનો નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ इत्याद्येनाह-'जहा-पिंडेस-ण ए चत्तारि आलावगा' यथा पिण्डैपगायाम् चत्वारः आलापकाः उक्ताः तथा अत्रापि

દૂર મેં પાત્ર કી યાચના કે લિયે નહીં જાના ચાહિયે 'સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા સે જં પુણ જાણિજ્ઞા'-વહ પૂર્વોક્ત ભિક્ષુ સંયમશીલ સાધુ ઔર ભિક્ષુકી સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણરૂપ સે જાન લે કિ 'અસંજણ અર્હિસ પહિયાણ' અસંયન-ગૃહસ્થ શ્રાવક અપને લિયે નહીં અપિતુ સાધુ કે લિયે 'એગં સાહમ્મિયં સમુદ્દિસ્સ' એક સાધર્મિક સાધુ કો લક્ષ્યકર અર્થાત્ એક સાધુ કો પાત્ર દેને કી ઇચ્છા સે 'પાણાઈ મૂયાઈ જીવાઈ સત્તાઈ' યદિ પ્રાણી કો મૃતો કો જીવો કો ઔર સત્વો કો સમારમ્ભ કર અર્થાત્ સતા કર પાત્ર કો ખરીદતા હૈં યા ઉધાર પૈસા કે રૂપ મેં લેતા હૈં યા કિસી સે છીન લે અથવા ઉસ પાત્ર કે સ્વામી કી અનુમતિ કે વિના હી લે ઔર કહીં સે લાકર દે ઔર વહ પાત્ર પુરુષાન્તર સે સ્વીકૃત મી હો તો યાવત્ અપ્રાસુક સચિત્ત એવમ્ અનેષણીય આધાકર્માદિ દોષો સે દૂષિત સમજ્ઞ કર સાધુ ઔર સાધ્વી કો નહીં લેના ચાહિયે ક્યોંકિ હસ પ્રકાર કે પાત્ર કો લેને પર સંયમ કી વિરાધના હોગી હસલિયે સંયમ પાલનાર્થ ઉપર્યુક્ત રીતિ સે ગૃહસ્થ શ્રાવક કે દ્વારા દિયે જાને પર મી ઉસ પાત્ર કો નહીં લેના

સાધ્વીએ જુ વુ તેનાથી વધારે દૂર પાત્રની યાચના માટે જુ વુ નહીં 'સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુ વા' તે સાધુ અને સાધ્વી 'સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા' ને આ વક્ષ્યમાણ રીતે તેઓ માણે કે- 'અસંજણ અર્હિસ પહિયાણ' અસંયત ગૃહસ્થ શ્રાવક પોતાના માટે નહીં પણ સાધુના માટે જ 'એગં સાહમ્મિયં સમુદ્દિસ્સ' એક સાધર્મિક સાધુને ઉદ્દેશીને અર્થાત્ એક સાધુને પાત્ર આપવાની ઇચ્છાથી 'પાણાઈં મૂયાઈં જીવાઈં સત્તાઈ' ને પ્રાણિયોનો ભૂતોનો જીવોનો અને સત્ત્વોનો સમારભ કરે અર્થાત્ તેમને પીડા કરીને પાત્ર ખરીદે અથવા ઉધાર લે. અથવા કોઈની પાસેથી ગુટવી લે અથવા એ પાત્રના સ્વામીની સમ્મતિ વિના જ લે અને ક્યાકથી લાવીને આપે અને તે પાત્ર પુરુષાન્તરથી સ્વીકૃત પણ ન હોય તો યાવત્ અપ્રાસુક અચિત્ત અને અનેષણીય આધાકર્માદિ દોષોથી દૂષિત સમજીને સાધુ અને સાધ્વીએ લેવું નહીં કેમ કે આવા પ્રકારના પાત્રને લેવાથી સયમની વિરાધના થાય છે તેથી સયમનું પાલન કરવા માટે ઉપરોક્ત પ્રકારથી ગૃહસ્થ શ્રાવક આપે તો પણ એ પાત્ર લેવા નહીં એ હેતુથી સૂત્રકારે કહ્યું છે કે 'જહા પિંડેસણાણ ચત્તારિ આલાવગા' અર્થાત્ જે પ્રમાણે પિંડેશ્વના

बोधाः, तथा च गृहस्थो बहून् साधर्मिकान् साधून् समुद्दिश्य प्राणान् भूतानि जीवान् सत्त्वान् समारभ्य समुद्दिश्य यदि पात्राणि क्रीतानि ग्रामित्यानि यावत् ददाति तर्हि तानि अप्राप्तुकानि अनेषणीयानि मन्यमानो नो प्रतिगृह्णीयुः एवम् एकां साधर्मिकीं साध्वीं समुद्दिश्य बह्वींश्च साधर्मिकीः साध्वीः समुद्दिश्य प्राणान् भूतानि जीवान् सत्त्वान् समारभ्य समुद्दिश्य एकं पात्रम् वहूनि पात्राणि वा क्रीतानि यावद् ददाति तर्हि तानि अप्राप्तुकानि अनेष-

चाहिये इसी तात्पर्य से कहा है कि 'जहा-पिंडेमणाण चत्तारि आलावगा' इति अर्थात् जिस प्रकार पिण्डैषणा के प्रकरण में पहले चार आलापक कह चुके हैं वैसे ही यहाँ पर पात्रैषणा के प्रकरण में भी चार आलापक समझना चाहिये जैसे कि-गृहस्थ अनेक साधर्मिक साधुओं को उद्देश करके प्राणी-भूत-जीव और सत्त्वों से सताकर एक पात्र को या बहुत पात्रों को खरीद कर दे या उधार पैसा लेकर दे एवं यावत्-पूर्वोक्त पिण्डैषणा की रीति से किसी से जवरदस्ती छीन कर पात्रों को दे या अनिसृष्ट अर्थात् उन पात्रों के स्वामी अधिकारी की अनुमति के बिना ही अविभक्त पात्रों में से लाकर दे और वे पात्र पुरुषान्तर से स्वीकृत भी हो चुके हों तो भी यावत्-अप्राप्तुक-सचित्त और अनेषणीय आधाकर्मोदि दोषों से युक्त समझकर साधुओं को नहीं लेना चाहिये इस तरह द्वितीय आलापक समझना चाहिये एवं गृहस्थ श्रावक यदि एक साधर्मिकी साध्वी को उद्देश करके प्राणियों भूतों जीवों और सत्त्वों को समारम्भ करके अर्थात् आरम्भ समारम्भ संरम्भ बगैरह करके यानी जीवजन्तुओं को सताकर यदि एक पात्र को या बहुत पात्रों को खरीदकर यावत् उपयुक्तीति से लाकर दे और पुरुषान्तर स्वीकृत भी हो उन पात्रों को अप्राप्तुक सचित्त और अनेषणीय आधाकर्मोदि

प्रकरणमा चार आलापकें कहा छे ओज प्रमाणे अहीया आ पात्रैषणाना प्रकरणमां पणु चार आलापकें समजवा जेम के-गृहस्थ अनेक साधर्मिक साधुओने उद्देशीने प्राणी-भूत एव अने सत्त्वोने सतावीने ओक पात्र अथवा अनेक पात्रो भरीहीने अथवा उधार पैसा लधने आपे ओव यावत् पूर्वोक्त पिण्डैषणाना प्रकरणमा कहा प्रमाणे कौधनी पासोथी जभराधधी भूटवीने पात्रो लध साधुने आपे अथवा अनिसृष्ट ओटले के ओ पात्रोना माखिकनी अनुमति वगर ज सहियारा पात्रोमांथी लावीने आपे अने ओ पात्र पुरुषान्तरथी स्वीकृत पणु होय यावत् अप्राप्तुक-सचित्त अने अनेषणीय आधाकर्मोदि दोषोथी युक्त समजने साधुओओ तेवा पात्रो लेवा नहीं आ रीतनो आ भीने आलापक समजवो. ओज प्रमाणे गृहस्थ श्रावक ने ओक साधर्मिकी साध्वीने उद्देशीने प्राणियो भूतो एवो अने सत्त्वोना समारम्भ करीने अर्थात् छकायना एवोना आरम्भ समारम्भ अने सरल विगेरे करीने ओटले के एव जतुओने पीडा करीने ने ओक पात्र के अनेक पात्रो भरीहीने यावत् उपरोक्त रीतथी लावीने आपे अने पुरुषान्तर स्वीकृत पणु होय तो

णीयानि मन्यमाना साध्वी साध्व्यो वा नो प्रतिगृह्णीयुरिति फलितम् 'पंचमे बहवे समण-
माहण अतिहि क्विणवणीमए पगणिय पगणिय तहेव' पञ्चमः आलापको यथा गृहस्थः
बहून् श्रमणब्राह्मण अतिथिकृपणवनीपकान् शाक्यचरकदीनदरिद्रान् प्रगण्य प्रगण्य एकैकं
पृथक्कृत्य तथैव-पिण्डैवणावदेव समुद्दिश्य प्राणान् भूतानि जीवान् सत्त्वान् समारभ्य समुद्दिश्य
पात्राणि क्रीतानि यावद् ददाति तर्हि तानि पात्राणि अप्राप्तुकानि सचित्तानि अनेपणीयानि
मन्यमानो नो प्रतिगृह्णीयात् इत्यर्थः, 'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा
'से ज पुण जाणिज्जा' स यत् पुनरेवं जानीयात् 'असंजए भिक्खुपडियाए' असंयतः-गृहस्थः
भिक्षुप्रतिज्ञया-साध्वर्थ पात्राणि 'बहवे समणमाहणअतिहिक्विणवणीमए' बहून् श्रमण-
षोडश दोषों से युक्त समझते हुए साध्वी को नहीं लेना चाहिये इस प्रकार
तृतीय आलापक समझना चाहिये, एवं कोई गृहस्थ श्रावक यदि अनेक साध-
र्मिक साध्वियों को उद्देश करके यदि पात्रों को खरीदकर यावत् पुरुषान्तर से
स्वीकृत हो चुकने पर भी देवे तो उनपात्रों को अप्राप्तुक-सचित्त और आधाक-
मादि षोडश दोषों से युक्त समझते हुए मिलने पर भी साध्वियों को नहीं लेना
चाहिये यह चतुर्थ आलापक समझना चाहिये, अब पञ्चम आलापक बतलाते हैं
'पंचमे बहवे समणमाहण अतिहिक्विणवणीमए पगणिय पगणिय तहेव' पञ्चम
आलापक जैसे कोई गृहस्थ श्रावक बहुत से चरक शाक्य संन्यासी वगैरह
श्रमणों को तथा ब्राह्मणों को एवं अतिथि अभ्यागतों को तथा कृपण-दीन दरिद्रों
को एवं वनीपकों-याचकों को उद्देश करके जीवजन्तु को सताकर पात्रों को खरीद
कर यावत् उधार पैसा लेकर एवं किसी से जबरदस्ती छीन कर या स्वाभि प्रधान
अधिकारी की अनुमति के बिना ही अविभक्त पात्रों को लेकर या कहीं से लाकर
यदि वह पूर्वोक्त गृहस्थ श्रावक साधु को दे तो उस प्रकारके पात्रों को पुरुषान्तर

પણ એ પાત્રોને અપ્રાપ્તુક સચિત્ત અને અનૈષણીય આધાકર્માદિ સોળ દોષોથી યુક્ત
સમજીને સાધ્વીએ તેવા પાત્રો લેવા નહીં. આ રીતે આ ત્રીજો આલાપક છે તેમ જ
કોઈ ગૃહસ્થ શ્રાવક એ અનૈક સાધર્મિક સાધ્વીઓને ઉદ્દેશીને પાત્રોને ખરીદીને યાવત
પુરુષાન્તરકૃત એટલે કે અન્ય પુરુષ દ્વારા સ્વીકૃત પણ હોય તો પણ તેવા પાત્રો આપે
તો એ પાત્રોને અપ્રાપ્તુક-સચિત્ત અને આધાકર્માદિ સોળ દોષોથી યુક્ત સમજીને તેવા પાત્રો
મળે તો પણ સાધ્વીઓએ લેવા નહીં. આ પ્રમાણેનો આ ચોથો આલાપક સમજવો.
હવે પાંચમા આલાપકનું સૂત્રકાર કથન કરે છે. 'પંચમે બહવે સમણમાહણ અતિહિ' પાંચમા
આલાપકમાં કોઈ ગૃહસ્થ શ્રાવક ઘણા ચરક-શાક્ય સંન્યાસીઓ વિગેરે શ્રમણોને તથા
બ્રાહ્મણોને અને અતિથિ અભ્યાગતોને તથા 'ક્વિણવણીમए પગણિય પગણિય તહેવ' કૃપણો
દીન દરિદ્રને અને યાચકોને ઉદ્દેશીને જીવજંતુઓને સતાવીને પાત્રોને ખરીદીને યાવત
ઉધાર પૈસા લઈને અગર કોઈની પાસેથી જળદાઈથી પડાવી લઈને અથવા સુખ્ય અધિ

ब्राह्मणअतिथिकृपणवनीप कान् समुद्दिश्य प्राणान् भूतानि जीवान् सत्त्वान् समारभ्य क्रीतानि यावत् पात्राणि ददाति तर्हि 'वत्थेसणाऽऽलावओ' वस्त्रैपणान्नापकः वस्त्रैपणाया यथा आलापक उक्तस्तथा अत्रापि बोध्यः तथा च तथाप्रकाराणि पात्राणि अपुरुषान्तरस्वीकृतानि यावद् अप्राप्तुकानि अनेषणीयानि मन्यमानो नो प्रतिगृह्णीयात्, किन्तु यदि पुनरेवं जानीयात् पुरुषान्तरस्वीकृतानि यावत् तानि पात्राणि सन्ति तर्हि तानि प्राप्तुकानि अचित्तानि एषणी-
से स्वीकृत होने पर भी यावत्-अप्राप्तुक सचित्त तथा अनेषणीय-आधाकर्मादि षोडश दोषों से युक्त समझते हुए साधु उनपात्रों के मिलने पर भी नहीं ले क्योंकि इस प्रकार के पात्रों को लेने से संयम की विराधना होगी तात्पर्य से कहते हैं कि-'वत्थेसणाऽऽलावओ' इति, अर्थात् वस्त्रैपणा के विषय में पहले जिस प्रकारका पांचवां आलापक कहा है वैसे ही यहां पर भी पात्रैपणाविषयका पांचवां आलापक समझना चाहिये जोकि अभी ही कह चुके हैं। उसका सारांश यह है कि उपर्युक्त प्रकार के पात्र यदि पुरुषान्तर से स्वीकृत नहीं हैं और यावत् बाहर भी व्यवहार में नहीं लाये गये हैं इस प्रकार के पात्रों को अप्राप्तुक सचित्त और अनेषणीय-आधाकर्मादि दोषों से युक्त समझते हुए मिलने पर भी संयम विराधक होने से साधु को नहीं लेना चाहिये किन्तु यदि उस गृहस्थ श्रावक के द्वारा दिये गये पात्र पुरुषान्तर से स्वीकृत है और बाहर व्यवहार में भी लाया गया है ऐसा जान ले तो उस पात्र को प्राप्तुक अचित्त तथा एषणीय-आधाकर्मादि दोषों से रहित समझकर उस पात्र को संयम विराधक नहीं होने से लेलेना चाहिये, क्योंकि वह पात्र पुरुषान्तर से स्वीकृत होने के कारण और उपाश्रय के

काशीनी सम्भति भेजव्या वगर सहियारा पात्राने के कथावधी लावीने ने ते पूर्वोक्त गृहस्थ श्रावक साधुने आपे तो आपा प्रकारना पात्रो पुर्षान्तरे स्वीकारेला होय तो पणु यावनू अप्राप्तुक-सचित्त तथा अनेषणीय-आधाकर्मादि सोण दोषोधी युक्त समझने साधुने तेवा पात्रो भणे तो पणु देवा नही केम के आपा प्रकारना पात्रो देवाधी संयमनी विराधना थाय छे ओज हेतुधी सूत्रकार कहे छे के-'वत्थेसणाऽऽलावओ' इति अर्थात् वस्त्रैपणाना संधमा पड़ेला ने प्रमाणे पांचमे आलापक कहेल छे ओज प्रमाणे अहीया पात्रैपणामां पणु पांचमे आलापक समझवे, के ने उपर कहेल छे. आ! कथनतो सारांश ओ छे के-उपरोक्त प्रकारना पात्रो ने पुर्षान्तरे स्वीकारेला न होय अने यावत् अकारना व्यवहारमा पणु लवायेला न होय आपा पात्राने अप्राप्तुक-सचित्त अने अनेषणीय-आधाकर्मादि सोण दोषोधी युक्त समझने भणे तो पणु संयमना बाधक होवाधी साधुने देवा नही. परंतु ने ओ गृहस्थ श्रावक द्वारा अपायेला पात्रो पुर्षान्तरधी स्वीकृत अने अकार व्यवहारमा पणु लवायेला छे तेम लखवामा आवे तो ओ पात्रने प्राप्तुक-अचित्त अने अनेषणीय-आधाकर्मादि दोषो विनाना समझने तेवा पात्रो संयमना विराधक न होवाधी अहणु करी देवा. केम के तेवा पात्रो पुर्षान्तरधी स्वीकृत

પાનિ મન્યમાનઃ પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ इत्यर्थः ‘સે મિક્લૂ વા મિક્લુળી વા’ સ મિશુર્વા મિશુકી વા ‘સે જાઈં પુળ પાયાઈં જાણિજ્જા’ સ સંયમવાન્ સાધુઃ યાનિ પુનઃ પાત્રાણિ વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્ ‘વિરૂવરૂવાઈં મહદ્દળમુલ્લાઈં’ વિરૂપરૂપાણિ-અનેકવિધાનિ તાનિ પાત્રાણિ મહા-
 ષ્વનમૂલ્યાનિ-મહાર્થાણિ સન્તિ ‘તં જહા-અયપાયાણિ વા’ તથથા-અયસ્પાત્રાણિ વા લોહમયપા-
 ત્રાણિ (સ્ટીલ પ્રમૃતીનિ) ‘તડપાયાણિ વા’ ત્રપુપાત્રાણિ વા-રઙ્ગપાત્રાણિ (રાઙ્ગા) ‘તંવપાયાણિ
 વા’ તામ્રપાત્રાણિ વા ‘સીસગપાયાણિ વા’ શીશકપાત્રાણિ વા (આરસ) ‘હિરણ્ણપાયાણિ વા’
 હિરણ્યપાત્રાણિ વા-રજતપાત્રાણિ ‘સુવર્ણપાયાણિ વા’ સુવર્ણપાત્રાણિ વા ‘રીરિઅપાયાણિ વા’
 રીતિપાત્રાણિ વા (પિત્તલ) ‘હારપુડપાયાણિ વા’ હારપુગપાત્રાણિ વા-લોહવિશેષપાત્રાણિ ‘મણિ
 કાયકંસપાયાઈં વા’ મણિકાચકાસ્યપાત્રાણિ વા-પદ્મરાગમરકતદ્વન્દ્રનીલમણિ પ્રમૃતિર્મણિમય-

બાહર ખી વ્યવહાર મેં લાચે જાને કે કારણ સંયમ કી વિરાધના નહીં હોગા इसलिये
 उसे लेलेना चाहिये, ‘સે મિક્લૂ વા, મિક્લુળી વા, સે જાઈં પુળ પાયાઈં જાણિજ્જા’
 બહ પૂર્વોક્ત મિશુ, સંયમશીલ સાધુ ઓર મિશુકી સાધવી યદિ એસા વક્ષ્યમાણરૂપ
 સે પાત્રોં કો જાન લેં કિ-‘વિરૂવરૂવાઈં’ વે પાત્ર નાના પ્રકાર કે હૈં ઓર ‘મહદ્દળમુ
 લ્લાઈં’ અત્યન્ત અધિક કીમત વાલે હૈં ‘તં જહા-અયપાયાણિ વા’ જૈસે કિ-અય-
 સ્પાત્ર હૈં અર્થાત્ લોહમય પાત્ર યાને સ્ટીલ કે પાત્ર હૈં યા ‘તડપાયાણિ વા’ ત્રપુ-
 પાત્ર હૈં અર્થાત્ રાઙ્ગા કલઈં કે પાત્ર હૈં અથવા ‘તંવપાયાણિ વા’ તાંબા કે પાત્ર હૈં
 एवं ‘સીસગપાયાણિ વા’ શીશે કે પાત્ર હૈં યા રજત ‘હિરણ્ણ પાયાણિ વા’ ચાંદિ
 કે પાત્ર હૈં, યા ‘સુવર્ણ પાયાણિ વા’ સુવર્ણ કે પાત્ર હૈં યા રીતિ ‘રીરિઅ પાયાણિ
 વા’ પિત્તલ કે પાત્ર હૈં અથવા ‘હારપુડપાયાણિ વા’ હારપુર કે પાત્ર હૈં અર્થાત્
 હસ્પાત રૂપ લોહ વિશેષ કે પાત્ર હૈં યા ‘મણિકાયકંસપાયાણિ વા’ પદ્મરાગમણિ
 નીલમણિ મરકતમણિ કે પાત્ર હૈં તથા કાચ કે પાત્ર હૈં ઓર કાંસે કે પાત્ર હૈં તથા

હોવાથી અને ઉપાશ્રયથી બહાર બહારમા લવાયેલ હોવાથી સંયમની વિરાધના થતી
 નથી તેથી તેવા પાત્રો લઈ લેવામા કેઈ બતનેા કોષ નથી ‘સે મિક્લૂ વા મિક્લુળી વા’ તે
 પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધવી ‘સે જાઈં પુળ પાયાઈં જાણિજ્જા’ બે આ વક્ષ્યમાણ
 પ્રકારથી પાત્રોને બાણે કે-‘વિરૂવરૂવાઈં મહદ્દળમુલ્લાઈં’ આ પાત્રો અનેક પ્રકારના છે અને
 બહુી ભારે કીમતવાળા છે. ‘તં જહા’ બેમ કે ‘અયપાયાણિ વા’ આ લોહમય પાત્રો
 છે. એટલે કે સ્ટીલ વિગેરેના આ પાત્રો છે. અથવા ‘તડપાયાણિ વા’ ત્રપુ એટલે કે
 રાંગાના અર્થાત્ કલાઈના પાત્રો છે અથવા ‘તંવપાયાણિ વા’ આ તાંબાના પાત્રો છે. અથવા
 ‘સીસગપાયાણિ વા’ આ સીસાના પાત્રો છે અથવા ‘હિરણ્ણપાયાણિ વા’ ચાંદીના પાત્રો છે.
 અથવા ‘સુવર્ણપાયાણિ વા’ આ સોનાના પાત્રો છે. અથવા ‘રીરિઅપાયાણિ વા’ આ રિતિ
 અર્થાત્ પિત્તળના પાત્રો છે. અથવા ‘હારપુડપાયાણિ વા’ આ હારપુડના પાત્ર છે એટલે
 કે વિશેષ પ્રકારના લોહડના પાત્રો છે. અથવા ‘મણિકાયકંસપાયાણિવા’ પદ્મરાગમણિ
 કે નીલમણી વિગેરે મણિના પાત્રો છે. એટલે કે મણિમય પાત્રો છે. અથવા આ કાચના

પાત્રાણિ કાલમયાણિ પાત્રાણિ કાંસ્યપાત્રાણિ (કાસા) 'સંસ્વસિંગપાયાણિ વા' ગદ્યગદ્યપાત્રાણિ વા-શદ્ધમયપાત્રાણિ (જંલમરમર) શૃંગમયપાત્રાણિ 'દંતપાયાણિ વા' દંતપાત્રાણિ વા-હસ્તિદંત-મયપાત્રાણિ 'ચેલપાયાણિ વા' ચેલપાત્રાણિ વા-વસ્ત્રમયપાત્રાણિ 'સેલપાયાણિ વા' શેલપાત્રાણિ પ્રસ્તરમયપાત્રાણિ વા-'ચમ્મપાયાણિ વા' ચર્મપાત્રાણિ વા-ચર્મમયપાત્રાણિ 'અન્નયરાઈ વા' અન્નયરાઈ વા-પ્લાષ્ટિકપ્રભૃતીનિ 'તદ્વપ્પગારાણિ' અન્યાનિ વા તથાપ્રકારાણિ એતાદૃશાનિ વહુમૂલ્યાનિ પાત્રાણિ 'વિરુવરુવાઈ મહદ્વળમુલ્લાણિ' વિરુપરૂપાણિ-નાનાવિધાનિ મહાધન મૂલ્યાનિ-વહુમૂલ્યાનિ 'પાયાણિ' પાત્રાણિ-આજનાનિ 'અપ્પાસુયાઈ અણેસણિજ્ઞાઈ જાવ નો પડિગાહિજ્ઞા' અપ્રાસુકાનિ-સચિત્તાનિ અણેપણીયાનિ-આધાકર્માદિદોષયુક્તાનિ યાવદ્-મન્ય-માનો નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્, ઉપર્યુક્તરૂપપાત્રગ્રહણે સાધુનાં સાધ્વીનાં આસાત્કર્થકતયા સયમ-વિરાધનાસંભવાત્ તસ્માદ્ વહુમૂલ્યાનિ ઉપર્યુક્તરૂપાણિ પાત્રાણિ સાધુઃ સાધ્વી વા ન પ્રતીગૃહ્ણી-

'સંસ્વસિંગપાયાણિ વા' શંખ કે પાત્ર હૈં યા હરિણ વગૈરહ કે શૃંગ મય પાત્ર હૈં અથવા 'દંતપાયાણિ વા' હાથી કે દાંતોં કે પાત્ર હૈં અર્થાત્ હસ્તિદંતમય પાત્ર હૈં યા 'ચેલપાયાણિ વા' વસ્ત્રમય પાત્ર હૈં અથવા 'સેલપાયાણિ વા' પ્રસ્તર મય પાત્ર હૈં, યા 'ચમ્મપાયાણિ વા' ચર્મમય પાત્ર હૈં યા 'અન્નયરાઈ વા તદ્વપ્પગારાઈ' इसी प्रकार के दूसरे भी प्लाष्टिक प्रभृति के पात्र हॆं ऐसा जान ले तो इस तरह के 'विरुवरुवाई मॆद्वल्लणि पायाणि' बहुमूल्यक नानाप्रकार के पात्रों को 'अप्पासुयाई अणॆसणिज्ज्ञाई' अप्रासुक-सचिॆत्त तथा अणॆपणीय 'जाव नो पडि-गाहिॆज्ञा' आधाकर्मादि षोडश दोषों से युक्त समझते हुए साधु को नही ग्रहण करना चाहिये क्योंकि उपर्युक्त चांदी सोने वगैरह के बहुमूल्यक पात्रों को ग्रहण करने से साधु और साध्वी को उन बहुमूल्य पात्रों के प्रति आसक्ति बढ जाने से संयम की विराधना होगी, इसलिये उपर्युक्त बहुमूल्यक पात्रों को साधु और साध्वी नहीं ग्रहण करें ।

પાત્રો છે અથવા આ કાસાના પાત્રો છે અથવા 'સંસ્વસિંગપાયાણિ વા' આ શંખના પાત્ર છે અથવા હરણ વિગેરના શૃંગમય આ પાત્ર છે. અથવા 'દંતપાયાણિ વા' આ હાથી કાંતના પાત્રો છે એટલે કે હાથી કાંતમય આ પાત્રો છે. અથવા 'ચેલપાયાણિ વા' આ વસ્ત્રમય પાત્રો છે. અથવા 'સેલપાયાણિ વા' પત્થરમય પાત્રો છે. અથવા 'ચમ્મપાયાણિ વા' આ ચામડાના પાત્રો છે, અથવા 'અન્નયરાઈ વા તદ્વપ્પગારાઈ વિરુવરુવાઈ' એ જ પ્રમાણે બીજા પણ પ્લાસ્ટીક વિગેરના અનેક પ્રકારના પાત્રો છે અને 'મહદ્વળમુલ્લાણિ પાયાણિ' અહુકીમતી અનેક પ્રકારના પાત્રોને 'અપ્પાસુય અણેસણિજ્ઞાઈ, અપ્રાસુક-સચિત્ત તથા અણેપણીય આધાકર્માદિ સોળ દોષોવાળા સમજીને 'જાવ નો પડિગાહિજ્ઞા' સાધુએ ધડલ કરવા નહીં. કેમ કે ઉપરોક્ત ચાંદી સોના વિગેરના પાત્રો કે જે ઉચી કીમતવા હોય છે તેને ધડલ કરવાથી સાધુ અને સાધ્વીને એ કીમતી પાત્રો પ્રત્યે આસક્તિ વધી

યાદિત્યર્થઃ, એવમેવ 'સે મિક્તૂ વા મિક્તુળી વા' રા મિશુર્વા મિશુકી વા 'સે જાઈ પુળ પાયાણિ' સ સંયમવાન મિશુઃ યાનિ પુનઃ પાત્રાણિ 'વિરુવરુવાઈ' વિરુવરુપાણિ નાનાપ્રકારાણિ 'મહદ્દળવંધનાઈ' મહાધનવંધનાનિ-વહુમૂલ્યક વસ્તુરુપવંધનસદ્ધિતાનિ 'તં જહા-અયવંધનાણિ વા' તદ્યથા-અયોવંધનાનિ વા-લોહમયવંધનયુક્તાનિ 'જાવ ચમ્મવંધનાણિ વા' યાવત્-ત્રપુવંધનાનિ વા તામ્રવંધનાનિ વા શીશકવંધનાનિ વા હિરણ્યવંધનાનિ વા સુવર્ણવંધનાનિ વા રીતિ વંધનાનિ વા હારપુરવંધનાનિ વા મણિકાચકાંસ્યવંધનાનિ વા શદ્ધશૃદ્ધવંધનાનિ વા દન્તવંધનાનિ વા ચેલ્લવંધનાનિ વા શૈલવંધનાનિ વા ચર્મવંધનાનિ વા 'અન્નચરાઈ વા તહપ્પગારાઈ' અન્ય તરાણિ-અન્યાનિ વા તથાપ્રકારાણિ તથાવિયાનિ 'મહદ્દળવંધનાઈ' મહાધનવંધનાનિ-વહુમૂલ્યક

'સે મિક્તૂ વા મિક્તુળી વા' વહુ પૂર્વોક્ત મિશુ સંયમગીલ સાધુ ઔર મિશુકી સાધ્વો 'સે જાઈ પુળ પાયાણિ વિરુવરુવાઈ' યદિ એસા વક્ષ્યમાણરુપ સે નાના પ્રકાર કે 'મહદ્દળવંધનાઈ જાણિજ્ઞા' વહુમૂલ્ય વંધનયુક્ત પાત્રોં કો જાન લે 'તં જહા અયવંધનાણિ વા' જૈસે કિ લોહ કે વંધન વાલે યે પાત્ર હૈં યા 'જાવ ચમ્મ વંધનાણિ વા' યાવત્-ત્રપુ-રાજ્ઞા કલાઈ કે વંધન વાલે યે પાત્ર હૈં, અથવા તામ્ર-તામે કા વંધન વાલે યે પાત્ર હૈં યા સીસે કા વંધનવાલે યે પાત્ર હૈં યા રજત ચાંદી કે વંધનવાલે યે પાત્ર હૈં અથવા સુવર્ણ કે વંધન વાલે યે પાત્ર હૈં અથવા રીતિ-પિત્તલ કે વંધન વાલે યે પાત્ર હૈં અથવા હારપુર નામ કે લોહ વિશેષ કે વંધન વાલે યે પાત્ર હૈં એવં પદ્મરાગમણિ ઇન્દ્રનીલ મણિ વગૈરહ વિશેષ મણો કે વંધન વાલે યે પાત્ર હૈં એવં કાચ કે વંધન વાલે યે પાત્ર હૈં એવં કાંસ્ય કાંસા કે વંધન વાલે યે પાત્ર હૈં તથા શંખ શૃદ્ધાદિકે વંધન વાલે યે પાત્ર હૈં એવં દાંત કે વંધન વાલે યે પાત્ર હૈં એવં વસ્ત્ર કે વંધન વાલે યે પાત્ર હૈં તથા

જવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે. તેથી ઉપરોક્ત કીમતી પાત્રોને સાધુ અને સાધ્વીએ ઘડેલું કરવા નહીં. 'સે મિક્તૂ વા મિક્તુળી વા' તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'સે જાઈ પુળ પાયાણિ' ને આ વક્ષ્યમાણ રીતે 'વિરુવરુવાઈ' અનેક પ્રકારના 'મહદ્દળવંધનાઈ જાણિજ્ઞા' ધણી કીમતના બધન યુક્ત પાત્રોને બાણી લે. 'તં જહા' જેમ કે 'અયવંધનાણિ વા' લોખંડના બધવાળા આ પાત્રો છે. અથવા 'જાવ ચમ્મવંધનાણિ વા' યાવ કલાઈના બધનવાળા આ પાત્રો છે. અથવા તાંબાના બધનવાળા આ પાત્રો છે. અથવા સીસાના બધનવાળા આ પાત્રો છે. અથવા આંદીના બધનવાળા આ પાત્રો છે. અથવા સોનાના બધનવાળા આ પાત્રો છે. અથવા પિત્તલના બધનવાળા આ પાત્રો છે. અથવા હારપુર નામના લોહ વિશેષના બધનવાળા આ પાત્રો છે. અને પદ્મરાગાદિ મણિના બધનવાળા આ પાત્રો અથવા કાચના બધનવાળા આ પાત્રો છે. અથવા કાંસાના બધનવાળા આ પાત્રો છે. અથવા શંખ કે સીંગડાના બધનવાળા આ પાત્રો છે. અથવા દાંતના બધનવાળા આ પાત્રો છે. અથવા પથ્થરના બધનવાળા આ પાત્રો છે. અથવા ચમડાના બધનવાળા આ પાત્રો છે. તથા 'અન્નચરાઈ વા તહપ્પગારાઈ' આવા પ્રકારના બીજા પણ

બન્ધનસહિતાનિ 'પાયાણિ' પાત્રાણિ 'અપ્કામુ' (અં અણેષણિજ્ઞાં) અપ્રાસુકાનિ સચિત્તાનિ, અને-
ષણીયાનિ આધાકર્માદિદોષયુક્તાનિ 'જાવ નો પડિગાહિજ્ઞા' યાવદ્-મન્યમાનો નો પ્રતિગ્રહી-
યાત્. વહુમૂલ્યકવન્ધનયુક્તપાત્રાણામ્ આસક્તિરૂપપરિચ્છદવર્ત્તયા સાધુનાં સાધ્વીનાં તથાત્રિધ-
પાત્રગ્રહણે સંયમવિરાધના સ્થાત્ તસ્માત્ 'ઇન્ચેયાઈ આયતળાઈ ઉવાહકમ્મ' ક્ત્યેતાનિ-ઉપર્યુ-
ક્તરૂપાણિ વક્ષ્યમાણાનિ ચ આયતનાનિ-કર્મવન્ધનરૂપદોષસ્થાનાનિ ઉપાતિક્રમ્ય-અતિક્રમ્ય
ઉલ્લઙ્ઘ્યેત્યર્થઃ વર્જયિત્વેતિ યાવત્ 'અહમિક્ષૂ જાણિજ્ઞા' અથ-અનન્તરમ્ મિશ્નુઃ-સંયમવાન્
સાધુઃ જ્ઞાનીયાત્- 'ચઙ્ઠિ પડિમાહિ પાયં એસિત્તે' ચતમૃષિઃ ચનુઃ સંન્યકામિઃ અધોવક્ષ્યમા-
ણામિઃ પ્રતિમામિઃ-પ્રતિજ્ઞામિઃ પાત્રૈષણારૂપાભિરિત્યર્થઃ પાત્રમ્-ભાજનમ્ એપિત્મ્-અન્વેદુમ્
પ્રયતેત્ત્વમિતિ શેષઃ 'તત્થ સલ્લુ ઇમા પદમા પડિમા' તત્ર સલ્લુ તામ્ ચતુર્વિધામ્ પાત્રૈષણારૂપ

પથર કે બન્ધન વાલે યે પાત્ર હૈં એવં ચર્મ કે બન્ધન વાલે યે પાત્ર હૈં 'અણયરાઈ
વા તહ્પગારાઈ' इसी प्रकार के दूसरे भी 'महद्वणवंधणां पायाणि' बहुत
कीमत वाले बन्धन युक्त पात्र को 'अप्कासुयाई' अप्रासुक-सचित्त एवं 'अणेषणि
ज्जां जाव' अनेषणीय आधाकर्मादि षोडश दोषों से युक्त समझते हुए साधु
साध्वी मिलने पर भी 'णो पडिगाहिज्जा' नहीं ग्रहण करें क्योंकि बहुमूल्यक
बन्धन युक्त पात्रों को ग्रहण करने से आसक्ति बढ़ जायगी और संयम की विरा-
धना होगी इसलिये बहु मूल्यक बन्धन युक्त पात्रों को नहीं ग्रहण करना चाहिये
क्योंकि संयम का पालन करना ही साधु का परम कर्तव्य है। 'इन्चेयाई आयत-
णाई उवाहकम्म,' ये सभी पूर्वोक्त और वक्ष्यमाण आयतनों कर्मबन्धनरूप दोष
स्थानों को अतिक्रमण कर अर्थात् परित्याग कर 'अहमिक्खू जाणिज्जा चङ्गि
पडिमाहिं पायं एसित्तए' वक्ष्यमाण चार प्रतिज्ञारूप प्रतिमाओं से अर्थात्
पात्रैषणाओं से पात्रों को अन्वेषण करने के लिये यतना करनी चाहिये 'ततथ

'महद्वणवंधणां' उच्यी क्षीमतता अधनवाणा 'पायाणि' पात्रोने 'अप्कासुय अणेषणिज्जं'
अप्रासुक-सचित्त अने अनेषणीय आधाकर्मादि षोण दोषोवणा समझने साधु के साध्वीके
'जाव नो पडिगाहिज्जा' अहंशु करवा नहीं. हेम के-अहुमूल्य अधनवाणा पात्रोने अहंशु
करवाधी तेना प्रत्ये आसक्ति वधी जाय छे तेथो संयमनी विराधना थाय छे. तेथी
अहुमूल्य अधनवाणा पात्रोने अहंशु करवा नहीं हेम के संयमनुं पालन करवु ओज
साधुनु परम कर्तव्य छे 'इन्चेइयाई आयतणाई उवाहकम्म' आ सधणा पूर्वोक्त अने
वक्ष्यमाण आयतनो अर्थात् कर्मअधश्य दोषस्थानोनु अतिक्रमण करीने ओटवे के तेनो
परित्याग करीने 'अह मिक्खू जाणिज्जा चङ्गि पडिमाहिं पाय एसित्तए' वक्ष्यमाण
चार प्रतिज्ञा ३५ प्रतिमाओधी अर्थात् पात्रैषणाओधी पात्रोने प्राप्त करवा भाटे यतना
करवी ओपुओ. 'ततथ सल्लु इमा पदमा पडिमा' ओ थारे प्रतिमाओभां अर्थात् प्रतिज्ञा ३५

યાદિત્યર્થઃ, एवमेव 'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' रा भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा 'से जाइं पुण पायाणि' स संयमवान् भिक्षुः यानि पुनः पात्राणि 'विरुवरूवाइं' विरूपरूपाणि नानाप्रकाराणि 'महद्धणवंधणाइं' महाधनबन्धनानि-बहुमूल्यक वस्तुरूपबन्धनसहितानि 'तं जहा-अयबंधणाणि वा'तद्यथा-अयोबन्धनानि वा-लोहमयबन्धनयुक्तानि 'जाव चम्मबंधणाणि वा'यावत्-त्रपुबन्धनानि वा ताम्रबन्धनानि वा शीशकबन्धनानि वा हिरण्यबन्धनानि वा सुवर्णबन्धनानि वा रीति बन्धनानि वा हारपुरबन्धनानि वा मणिकाचकांस्यबन्धनानि वा शङ्खशृङ्गबन्धनानि वा दन्तबन्धनानि वा चेकबन्धनानि वा शैलबन्धनानि वा चर्मबन्धनानि वा 'अन्नयराइं वा तहप्पगाराइं' अन्य-तराणि-अन्यानि वा तथाप्रकाराणि तथाविधानि 'महद्धणवंधणाइं' महाधनबन्धनानि-बहुमूल्यक

'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी 'से जाइं पुण पायाणि विरुवरूवाइं' यदि ऐसा वक्ष्यमाणरूप से नाना प्रकार के 'महद्धणवंधणाइं जाणिज्जा' बहुमूल्य बन्धनयुक्त पात्रों को जान ले 'तं जहा अयबंधणाणि वा' जैसे कि लोह के बन्धन वाले ये पात्र हैं या 'जाव चम्म बंधणाणि वा' यावत्-त्रपु-राङ्गा कलाई के बन्धन वाले ये पात्र हैं, अथवा ताम्र-तामे का बन्धन वाले ये पात्र हैं या सीसे का बन्धनवाले ये पात्र हैं या रजत चांदी के बन्धनवाले ये पात्र हैं अथवा सुवर्ण के बन्धन वाले ये पात्र हैं अथवा रीति-पित्तल के बन्धन वाले ये पात्र हैं अथवा हारपुर नाम के लोह विशेष के बन्धन वाले ये पात्र हैं एवं पद्मरागमणि इन्द्रनील मणि वगैरह विशेष मणों के बन्धन वाले ये पात्र हैं एवं काच के बन्धन वाले ये पात्र हैं एवं कांस्य कांसा के बन्धन वाले ये पात्र हैं तथा शंख शृङ्गादि के बन्धन वाले ये पात्र हैं एवं दांत के बन्धन वाले ये पात्र हैं एवं वस्त्र के बन्धन वाले ये पात्र हैं तथा

જવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે. તેથી ઉપરોક્ત કીમતી પાત્રોને સાધુ અને સાધ્વીએ શ્રદ્ધા કરવા નહીં. 'સે ભિક્ખૂ વા ભિક્ખુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'સે જાઈં પુણ પાયાણિ' ને આ વક્ષ્યમાણ રીતે 'વિરુવરૂવાઈં' અનેક પ્રકારના 'મહદ્ધણવંધણાઈં જાણિજ્જા' ધર્મી કીમતના બધન યુક્ત પાત્રોને જાણી લે. 'તં જહા' જેમ કે 'અયવંધણાણિ વા' હોખંડના બધવાળા આ પાત્રો છે. અથવા 'જાવ ચમ્મવંધણાણિ વા' યાવ કલાઈના બધનવાળા આ પાત્રો છે. અથવા તાંબાના બધનવાળા આ પાત્રો છે. અથવા સીસાના બધનવાળા આ પાત્રો છે. અથવા આંદીના બધનવાળા આ પાત્રો છે. અથવા સોનાના બધનવાળા આ પાત્રો છે. અથવા પિત્તલના બધનવાળા આ પાત્રો છે. અથવા હારપુર નામના લોહ વિશેષના બધનવાળા આ પાત્રો છે. અને પદ્મરાગાદિ મણિના બધનવાળા આ પાત્રો અથવા કાચના બધનવાળા આ પાત્રો છે. અથવા કાંસાના બધનવાળા આ પાત્રો છે. અથવા શંખ કે સીંગડાના બધનવાળા આ પાત્રો છે. અથવા દાંતના બધનવાળા આ પાત્રો છે. અથવા પત્થરના બધનવાળા આ પાત્રો છે. અથવા ચમડાના બધનવાળા આ પાત્રો છે. તથા 'અન્નયરાઈં વા તહપ્પગારાઈં' આવા પ્રકારના બીજા પથ

બન્ધનસહિતાનિ 'પાયાણિ' પાત્રાણિ 'અપ્પામુ ૥૬ અણેસણિજ્ઞાં' અપ્રાસુકાનિ સચિત્તાનિ, અને-
ષણીયાનિ આધાકર્માદિદોષયુક્તાનિ 'જાવ નો પહિમાહિજ્ઞા' યાવદ્-મન્યમાનો નો પ્રતિગ્રહી-
યાત્, વહુમૂલ્યકવન્ધનયુક્તપાત્રાણામ્ આસક્તિરૂપપરિચ્છદવર્ત્તયા સાધુનાં સાધ્વીનાશ્ચ તથાવિધ-
પાત્રગ્રંથે સંયમવિરાધના સ્થાત્ તસ્માત્ 'ઇન્નેયાઈ આયત્તાઈ ઉવાઙ્કમ્મ' ક્ત્યેતાનિ-ઉપયુ-
ક્તરૂપાણિ વક્ષ્યમાણાનિ ચ આપતનાનિ-કર્મવન્ધનરૂપદોષસ્થાનાનિ ઉપાતિક્રમ્ય-અતિક્રમ્ય
ઉલ્લઙ્ઘ્યેત્યર્થઃ વર્જયિત્વેતિ યાવત્ 'અહમિક્ખૂ જાણિજ્ઞા' અય-અનન્તરમ્ મિશ્નુઃ-સંયમવાન્
સાધુઃ જાનીયાત્-'ચઙ્ઠિ પહિમાહિ પાયં એસિત્તે' ચતમ્ભિઃ ચતુઃ સંન્યકાભિઃ અધોવક્ષ્યમા-
ણાભિઃ પ્રતિમાભિઃ-પ્રતિજ્ઞાભિઃ પાત્રૈષણારૂપાભિરિત્યર્થઃ પાત્રમ્-ભાજનમ્ એપિત્તમ્-અન્વેદુમ્
પ્રયત્તેતિ શેષઃ 'તત્થ સલ્લુ ઇમા પદમા પહિમા' તત્ર સલ્લુ તામુ ચતુર્વિધામુ પાત્રૈષણારૂપ

પથર કે બન્ધન વાલે યે પાત્ર હૈં એવં ચર્મ કે બન્ધન વાલે યે પાત્ર હૈં 'અણગરાઈ
વા તહ્પગારાઈ' इसी प्रकार के दूसरे भी 'महद्वणवंधणाई पायाणि' बहुत
कीमत वाले बन्धन युक्त पात्र को 'अप्पासुयाई' अप्रासुक-सचित्त एवं 'अणेषणि
ज्जाई जाव' अनेषणीय आधाकर्मादि षोडश दोषों से युक्त समझते हुए साधु
साध्वी मिलने पर भी 'णो पडिगाहिज्जा' नहीं ग्रहण करें क्योंकि बहुमूल्यक
बन्धन युक्त पात्रों को ग्रहण करने से आसक्ति बढ़ जायगी और संयम की विरा-
धना होगी इसलिये बहु मूल्यक बन्धन युक्त पात्रों को नहीं ग्रहण करना चाहिये
क्योंकि संयम का पालन करना ही साधु का परम कर्तव्य है । 'इन्नेयाई आयत-
णाइ उवाङ्कम्म,' ये सभी पूर्वोक्त और वक्ष्यमाण आयतनों कर्मबन्धनरूप दोष
स्थानों को अतिक्रमण कर अर्थात् परित्याग कर 'अहमिक्खू जाणिज्जा चङ्गि
पडिमाहि पायं एसित्तए' वक्ष्यमाण चार प्रतिज्ञारूप प्रतिमाओं से अर्थात्
पात्रैषणाओं से पात्रों को अन्वेषण करने के लिये यतना करनी चाहिये 'तत्थ

'महद्वणवंधणाई' ७ वीं कीमतना બધનવાળા 'પાયાણિ' પાત્રોને 'અપ્પાસુય અણેસણિજ્ઞં'
અપ્રાસુક-સચિત્ત અને અનેષણીય આધાકર્માદિ સોળ દોષોવાળા સમજીને સાધુ કે સાધ્વીએ
'જાવ નો પહિમાહિજ્ઞા' ગ્રહણ કરવા નહીં. કેમ કે-બહુમૂલ્ય બધનવાળા પાત્રોને ગ્રહણ
કરવાથી તેના પ્રત્યે આસક્તિ વધી જાય છે તેથી સંયમની વિરાધના થાય છે. તેથી
બહુમૂલ્ય બધનવાળા પાત્રોને ગ્રહણ કરવા નહીં કેમ કે સંયમનું પાલન કરવું એજ
સાધુનું પરમ કર્તવ્ય છે 'ઇન્નેયાઈ આયત્તાઈ ઉવાઙ્કમ્મ' આ સધના પૂર્વોક્ત અને
વક્ષ્યમાણ આયતનો અર્થાત્ કર્મબધરૂપ દોષસ્થાનોનું અતિક્રમણ કરીને એટલે કે તેનો
પરિત્યાગ કરીને 'અહ મિક્ખૂ જાણિજ્ઞા ચઙ્ઠિ પહિમાહિ પાય એસિત્તે' વક્ષ્યમાણ
ચાર પ્રતિજ્ઞા પ્રતિમાઓથી અર્થાત્ પાત્રૈષણાઓથી પાત્રોને પ્રાપ્ત કરવા માટે યતના
કરવી જોઈએ. 'તત્થ સલ્લુ ઇમા પદમા પહિમા' એ ચારે પ્રતિમાઓમાં અર્થાત્ પ્રતિજ્ઞા રૂપ

પ્રતિમાસુ ઇયં વક્ષ્યણસ્વરૂપા પ્રથમા-આધા, પ્રતિમા-પ્રતિજ્ઞા પાત્રૈષણા વોધ્યા-‘સે મિક્કૂ વા મિક્કુણી વા’ સ મિક્કુવા મિક્કુકી વા ‘ઉદ્દિસિય ઉદ્દિસિય પાયં જાણ્જા’ ઉદ્દિસ્ય ઉદ્દિસ્ય પૂર્વમેવ હૃદિવિચાર્ય વિચાર્ય પાત્રં યાચેત ‘તં જહા-અલાઝયપાયં વા’ આલાઝૂપાત્રં વા-તુમ્બીરૂપં પાત્રમ્ ‘દારુપાયં વા મટ્ટિયાપાયં વા’ દારુપાત્રં વા-કાઠવિશેષપાત્રમ્, મૃત્તિકાપાત્રં વા-મૃત્તિકા-મયપાત્રં વા ‘તહપ્પગારં પાયં સયં વા ણં જાહ્જા’ તથાપ્રકારમ્-તથાવિધમ્-અન્નાઘૂદારુમૃત્તિકા-મયાન્યતમ પાત્રં સ્વયં વા ચલ્લુ સાધુઃ યાચેત, ‘પરો વા સે દિહ્જા’ પરો વા ગૃહસ્થઃ તસ્મૈ સાધવે દદ્યાત્ ‘જાવ પહિગાહિજ્ઞા’ યાવત્-તથાવિધં પાત્રમ્ પ્રાસુકમ્ અચિત્તમ્ ઇષણીયમ્ આધાકર્માદિ દોષરહિતં મન્યમાનઃ પ્રતિગૃહ્ણીયાદિતિ ‘પદમા પહિમા’ પ્રથમા પ્રતિમા-પાત્રૈષણા રૂપા પ્રતિજ્ઞા વોધ્યા ।

અથ દ્વિતીયાં પાત્રૈષણામાહ-‘અદાવરા દોઢ્ઢા પહિમા’ અથ-અનન્તરમ્ દ્વિતીયા પ્રતિમા-ચલ્લુ’ ડન ચારોં પ્રતિજ્ઞા રૂપ પાત્રૈષણાઓં મેં ‘હિમા પદમા પહિમા’ અમી કહી જાને વાલી પહલી પ્રતિજ્ઞા હૈ જૈસે કી-‘સે મિક્કૂ વા મિક્કુણી વા’ વહ મિક્કુ-સંયમવાન્ સાધુ ઓર મિક્કુકી સાધ્વી ‘ઉદ્દિસિય ઉદ્દિસિય’ પહેલે હી મન મેં બાર બાર શોચ વિચાર કરકે ‘પાયં જાણ્જા તં જહા’ પાત્ર કી યાચના કરે જૈસે કિ તુમ્બીરૂપ ‘આલાઝુપાયં વા’ આલાઝુ કા પાત્ર હો યા ‘દારુપાયં વા’ દારુ રૂપ કાઠ વિશેષ કા પાત્ર હો યા ‘મટ્ટિયાપાય વા’ મિટ્ટી કા પાત્ર હો ‘તહપ્પગાર પાયં’ હસ પ્રકાર કે તુમ્બી વગૈરહ કે પાત્ર કો ‘સયં વા ણં જાહ્જા’ સ્વયં સાધુ ઓર સાધ્વી યાચના કરે અથવા ‘પરો વા સે દિહ્જા’ પર ગૃહસ્થ શ્રાવક હી ડસ સાધુ કો દે દેવે, ઓર ‘જાવ પહિગાહિજ્ઞા’ યાવત્-હસ પ્રકાર કે આલાઝુ વગૈરહ કે પાત્ર કો પ્રાસુક-અચિત્ત તથા ઇષણીય-આધકર્માદિ દોષોં સે રહિત સમક્ષતે હુઅ ગ્રહણ કરલે, યહ ‘પદમા પહિમા’ પહેલી પાત્રૈષણારૂપ પ્રતિમા-પ્રતિજ્ઞા સમન્વની ચાહિયે, અબ દ્વિતીય પાત્રૈષણા રૂપ પ્રતિમા-પ્રતિજ્ઞા કો બતલાતે હૈં-

પાત્રૈષણાઓમાં આ કહેવામાં આવનારી પહેલી પ્રતિજ્ઞા આ પ્રમાણે છે ‘સે મિક્કૂ વા મિક્કુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘ઉદ્દિસિય ઉદ્દિસિય’ પહેલાથી જ મનમાં વાર વાર વિચાર કરીને ‘પાય જાહ્જા’ પાત્રની યાચના કરવી. ‘ત જહા’ જેમ કે ‘અલાઝયપાય વો’ તુ બડા રૂપ અડાઉતુ પાત્ર છે અથવા ‘દારુપાય વા’ કાઠ પાત્ર છે. અથવા ‘મટ્ટિયા પાય વા’ માટીનું પાત્ર હોય ‘તહપ્પગાર પાય સય વા ણં જાહ્જા’ આ રીતના તુ બડા વિગેરેના પાત્રોને સ્વય સાધુ કે સાધ્વીએ યાચના કરવી ‘પરો વા સે દિહ્જા’ અથવા પર એટલે કે ગૃહસ્થ શ્રાવક જ એ સાધુને આપે ‘જાવ પહિગાહિજ્ઞા પદમા પહિમા’ યાવત્ આ પ્રકારના તુ બડા વિગેરેના પાત્રોને પ્રાસુક-અચિત્ત તથા ઇષણીય આધાકર્માદિ દોષોથી રહિત સમક્ષને ગ્રહણ કરવા. આ પહેલી પાત્રૈષણા પ્રતિમા-પ્રતિજ્ઞા સમન્વની.

હવે બીજી પાત્રૈષણા રૂપ પ્રતિમા-પ્રતિજ્ઞા બતાવે છે-‘અદાવરા દોઢ્ઢા , , , હવે

पात्रैषणा रूपा प्रतिज्ञा उच्यते—‘से भिक्षु वा भिक्षुणी वा’ स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘पेहाए पायं जाइज्जा’ प्रेक्ष्य-दृष्ट्वा पात्रं याचेत, ‘तं जहा-गाहावडं वा जाव कम्मकरिं वा’ तद्यथा-गृहपतिं वा य.वद्-गृहपतिभार्या वा गृहपतिपुत्रं वा गृहपतिदुहितरं वा गृहपतिस्नुषां वा धात्रीं वा दासं वा दासीं वा कर्मकरं वा कर्मकरिं वा याचेत इति पूर्वोक्तान्ययः किन्तु ‘से पुब्बामेव आलोइज्जा’ स संयमवान् साधुः पूर्वमेव-याचनात्प्रागेऽप्यलोचयेत्-मनसि विचारयेत्, तद्यथा-‘आउसोत्ति वा भगिणित्ति वा’ आयुष्मन् ! इति वा भगिनि ! इति वा संवोध्य ‘दाहिसि-मे इत्तो अन्नयरं पायं’ दास्यसि त्वं मे-एतं साधवे इतः-एनस्माद् यत् किमपि अन्यतरत्-एकतरम् पात्रम् ? ‘तं जहा अलाउयपायं वा दारुपायं वा मट्टियापायं वा’ तद्यथा-अलाव-पात्रं वा तुम्बीरूपं पात्रं, दारुपात्रं वा-काष्ठविशेषनिर्मितपात्रं वा, मृत्तिकापात्रं वा-मृन्मयपात्रं

‘अहावरा दोच्चा पडिमा-से भिक्षु वा, भिक्षुणी वा’ अथ अत्र द्वितीय पात्रैषणा रूपा प्रतिज्ञा-प्रतिज्ञा को बनलाते हैं वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी ‘पेहाए पायं जाइज्जा’ देखकर पात्र की याचना करे ‘तं जहा गाहावडं वा जाव कम्मकरिं वा’ जैसे कि-गृहपति-गृहस्थ श्रावक को और यावत्-गृहपति-गृहस्थ की भार्या को या गृहपति के पुत्र को या गृहपति की पुत्री को अथवा गृहपति की स्नुषा-पुत्रवधू को या धात्री-धाई को अथवा दास को या दासी को या कर्मकर-परिचारक सेवक को या कर्मकर-परिचारिका को देखकर पात्र की याचना करे ‘से पुब्बामेव आलोइज्जा’ किन्तु वह साधु याचना करने से पहले ही मनमें विचार कर बोले कि-‘आउसोत्ति वा भगिणित्ति वा’ हे आयुष्मन् ! गृहस्थ श्रावक हे भगिनि ! बहिन ‘दाहिसि मे इत्तो अन्नयरं पायं’ इन अलाव तुम्बी वगैरह पात्र से किसी भी एक पात्र को सुझे दोगे ‘तं जहा अलाउय-पायं वा’ जैसे कि-अलाव के पात्र को या ‘दारुपायं वा’ दारु-काष्ठ के पात्र को

भील प्रतिमाश्च प्रतिज्ञातु स्वल्प अतावतामा आवे छे ‘से भिक्षु वा भिक्षुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वीछे ‘पेहाए पायं जाइज्जा’ निरीक्षण करीने अर्थात् अवशमर लेधने पात्रनी याचना करवी. ‘तं जहा’ जेभ के ‘गाहावडं वा जाव कम्मकरिं वा’ गृहपति-गृहस्थ श्रावकने अथवा यावत् गृहस्थनी पत्नीने अथवा गृहपतिना पुत्रने अथवा गृहपतिनी पुत्रीने अथवा गृहपतिना स्नुषा पुत्रवधूने अथवा धाधने अथवा दाधने अथवा गृहपतिनी दासीने अथवा गृहपतिना कर्मकर-परिचारकने अथवा कर्मकरी परिचारिकने लेधने पात्रनी याचना करवी. परतु ते साधुछे ‘से पुब्बामेव आलोइज्जा’ याचना करता पढेलां ज मनमा विचार करीने कहेपु के-‘आउसोत्ति वा भगिणित्ति वा’ हे आयुष्मन् ! गृहस्थ श्रावक ! अथवा हे भगिनि ! ‘दाहिसि मे इत्तो अन्नयरं पायं’ आ तुमी विगेरना पात्रेमांशी कोण छेक पात्र मने आपशे ? ‘तं जहा’ जेभ के ‘अलाव पायं वा’ तुमीना पात्रने अथवा ‘दारुपायं वा’ काष्ठ वाकडाना पात्रने अथवा ‘मट्टिया

વા દાસ્યસિ ત્વમિતિ પૂર્વેણાન્વયઃ 'તદ્દપ્પગારં પાયં સયં વા જાવં પહિગાહિજ્જા' તથા પ્રકારમ્-તથાવિધમ્ અલાઘૂદારુમૃત્તિકાપાત્રાન્વયતમં પાત્રં સ્વયં વા સાધુઃ યાવદ્ યાચેત, પરો વા ગૃહસ્થઃ તસ્મૈ સાધવે દદ્યાત્, તથાવિધં પાત્રમ્ પ્રાસુકમ્ અચિત્તમ્ એષણીયમ્ આધાકર્માદિદોષ-રહિતં મન્યમાનઃ પ્રતિગૃહ્ણીયાત્, 'દુચ્ચા પહિમા' इति द्वितीया प्रतिमा पात्रैषणारूपा प्रतिज्ञा बोध्या, अथ तृतीयां पात्रैषणां प्ररूपयितुमाह-'अहावरा तच्चा पडिमा'-अथ-अनन्तरम् अपरा तृतीया प्रतिमा-पात्रैषणारूपा प्रतिज्ञाप्ररूप्यते-'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा 'से जं पुण पायं जाणिज्जा' स यत् पुनः पात्र जानीयात् 'संगइयं वा वेजइयं-तियं वा' स्वाङ्गिकं वा उपभुक्तप्रायम् पूर्वमुपभोगविषयीकृतं, वैजयन्तिकं वा-द्वित्रपात्रेषु सत्सु-या 'मट्ठियापायं वा' मृत्तिका-मिट्टि के पात्र को दोगे ? इस तरह 'तदद्दप्पगारं पायं सयं वा जाव' उस अलावू वगैरह के पात्र को साधु स्वयं याचना करे या गृहस्थ श्रावक ही उस साधु को दे देवे, बाद में इस प्रकार के तुम्बी वगैरह पात्र को प्रासुक-अचित्त तथा एषणीय-आधाकर्मादि षोडश दोषों से रहित समझते हुए 'पडिगाहिज्जा' साधु ग्रहण करले, 'दोच्चा पडिमा' यह द्वितीय पात्रैषणा रूपा प्रतिमा-प्रतिज्ञा समझनी चाहिये, अब तृतीय पात्रैषणा प्रतिमा प्रतिज्ञा को बतलाते हैं 'अहावरा तच्चा पडिमा से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा, से जं पुण पायं जाणिज्जा' अथ-द्वितीय प्रतिमा रूप पात्रैषणा के निरूपण के बाद तीसरी प्रतिमा-पात्रैषणा रूपप्रतिज्ञा बतलायी जाती है-वह पूर्वोक्त भिक्षुक-संयमवान् साधु और भिक्षुकी-साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाण रूप से पात्र को जान ले कि 'संगइयं वा' यह पात्र स्वाङ्गिक है अर्थात् पहले उस का उपभोग कर लिया गया है अतएव यह उपभुक्त प्राय है अथवा 'वेजइयंतियं वा' यह पात्र वैजयन्तिक है अर्थात् दो तीन पात्रों के रहने पर क्रम से उपभुज्यमान है ऐसा

પાયં વા' માટિના પાત્રને મને આપશે ? 'તદ્દપ્પગારં પાયં સયં વા જાવં' આ પ્રકારના તુળકા વિગેરેના પાત્રની સાધુએ સ્વયં યાચના કરવી અથવા ગૃહસ્થ શ્રાવક જ એ સાધુને આપે તે પછી આ પ્રકારના તુળકા વિગેરેના પાત્રોને પ્રાસુક-અચિત્ત તથા એષણીય આધાકર્માદિ સોળ દોષો વિનાના સમજીને સાધુએ તે ગ્રહણ કરી લેવા આ બીજી પાત્રૈષણા રૂપા પ્રતિમા પ્રતિજ્ઞા સમજવી

હવે ત્રીજી પાત્રૈષણા રૂપ પ્રતિમા-પ્રતિજ્ઞા બતાવે છે. 'અહાવરા તચ્ચા પહિમા' હવે બીજી પ્રતિમા રૂપ પાત્રૈષણાનું નિરૂપણ કર્યા પછી ત્રીજી પ્રતિમા-પાત્રૈષણા રૂપ પ્રતિજ્ઞા કહેવામાં આવે છે-'સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા' તે સચમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'સે જં પુણ પાયં જાણિજ્જા' વક્ષ્યમાણ રીતે પાત્રને બાણી લે કે-આ પાત્ર 'સંગહય વા' સાગતિક એટલે કે પહેલા તેના ઉપયોગ કરી લીધેલ છે એથી તે ઉપભુક્ત પ્રાય છે અથવા 'વેજઇયંતિય વા' આ પાત્ર વૈજયન્તિક છે, અથવા એ ત્રણ પાત્રો હોય તો કમથી

પર્યાયેણોપશ્રુજ્યમાનં પાત્ર યાચેત, તદાહ—‘તદ્દ્વપ્પગારં પાયં સયં વા જાવ પડિગાહિજ્જા’ તથા પ્રકારમ્—તથા વિધમ્—સ્વાદ્વિકં વૈજયન્તિકં વા પાત્રં સ્વયં વા સાધુઃ યાવદ્ યાચેત, પરો વા ગૃહસ્થઃ સાધવે દદ્યાત્, તત્ત્વ પાત્રમ્ પ્રાસુકમ્ અચિત્તમ્, ઇષણીયમ્—આધાકર્માદિદોષરહિત મન્યમાનઃ પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ ‘તત્ત્વા પડિમા’ इति તૃતીયા પ્રતિમા—પાત્રૈષણા રૂપા પ્રતિજ્ઞા વોધ્યા, અથ ચતુર્થી પાત્રૈષણામાહ—‘અહાવરા ચડત્થા પડિમા’ અથ—અનન્તરમ્, અપરા—અન્યા ચતુર્થી પ્રતિમા—પાત્રૈષણારૂપા પ્રતિજ્ઞા પ્રસ્ફુલ્યતે—‘સે ભિક્ખુ વા ભિક્ખુણી વા’ સ ભિક્ખુર્વા ભિક્ખુકી વા ‘ઉજ્જિયધમ્મિયં જાણ્ણા’ ઉજ્જિયતધાર્મિકમ્—અન્યાનભીષિતત્ત્વ પાત્રં યાચેત ‘જાવડન્ને

જાન કર ઉસ પાત્ર કી યાચના કરની યાહિયે હસી આશય સે કહતે હૈં કિ ‘તદ્દ્વપ્પગારં પાયં સયં વા જાવ પડિગાહિજ્જા’ હસ પ્રકાર કે સ્વાદ્વિક તથા વૈજયન્તિક પાત્ર કો સાધુ સ્વયં યાચના કરે યા ગૃહસ્થ આવક હી ઉસ સાધુ કો દેવે ઓર યાવત્—હસ પ્રકાર કે સ્વાદ્વિક તથા વૈજયન્તિક પાત્ર કો સાધુ પ્રાસુક—અચિત્ત તથા ઇષણીય—આધાકર્માદિ ષોડશ દોષો સે રહિત સમઘ્ણતે હુણ ગ્રહણ કરલે ‘તત્ત્વા પડિમા’ હસ પ્રકાર તૃતીયા પ્રતિમા પાત્રૈષણા રૂપ પ્રતિજ્ઞા સમઘ્ણની ચહિયે,

અવ ચતુર્થ પાત્રૈષણારૂપ પ્રતિમા કો વતલાતે હૈં—‘અહાવરા ચડત્થા પડિમા સે ભિક્ખુ વા, ભિક્ખુણી વા’ અથ—તૃતીય પાત્રૈષણા રૂપ પ્રતિમા કે નિરૂપણ કે બાદ અવ ચતુર્થી પાત્રૈષણા રૂપ પ્રતિમાકા નિરૂપણ કરતે હૈં—બહ પૂર્વોક્ત—સંયમશીલ સાધુ ઓર ભિક્ખુકી સાધ્વી ‘ઉજ્જિયધમ્મિયં જાણ્ણા’ જિસ પાત્ર કો દૂસરે કોઈ નહીં યાહતે હો હસ તરહ કે ઉજ્જિયત ધાર્મિક અર્થાત્ અન્ય અનભીષિત પાત્ર કી યાચના કરની યાહિયે ઓર યાવત્ એવંવિધ અર્થાત્ જિસ પાત્ર કો દૂસરા કોઈ ભી નહીં યાહતા હો હસ પ્રકાર કે પાત્ર કો પ્રાસુક અચિત્ત ઓર ઇષણીય—

ઉપશ્રુજ્યમાન છે. એમ જાણીને એ પાત્રની યાચના કરવી. એજ આશયથી સૂત્રકાર કહે છે—‘તદ્દ્વપ્પગારં પાયં સયં વા જાવ’ આ પ્રકારના સાગતિક તથા વૈજયન્તિક પાત્રને સાધુએ સ્વયં યાચના કરવી. અથવા ગૃહસ્થ—આવકે જ એ સાધુને આપવા અને યાવત્ ‘પડિગાહિજ્જા તત્ત્વા પડિમા’ આ પ્રકારના સાગતિક તથા વૈજયન્તિક પાત્રને સાધુ પ્રાસુક—અચિત્ત તથા ઇષણીય—આધાકર્માદિ સોળ દોષોથી રહિત સમઘ્ણને ગ્રહણ કરી લેવા. આ રીતે ત્રીજી પ્રતિમા પાત્રૈષણા રૂપ પ્રતિજ્ઞા સમજવી.

હવે ચોથી પાત્રૈષણા રૂપ પ્રતિમા કહેવામા આવે છે ‘અહાવરા ચડત્થા પડિમા’ હવે ત્રીજી પાત્રૈષણા રૂપ પ્રતિમાનું નિરૂપણ કરીને આ ચોથી પાત્રૈષણા રૂપ પ્રતિમાનું નિરૂપણ કરવામા આવે છે. ‘સે ભિક્ખુ વા ભિક્ખુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘ઉજ્જિયધમ્મિયં જાણ્ણા’ જે પાત્રને બીજા કોઈ લેવા ઇચ્છતા ન હોય એ પ્રકારના ઉજ્જિયત ધાર્મિક એટલેકે બીજા કોઈ ન ઇચ્છે એવા પાત્રની સાધુએ યાચના કરવી. અને યાવત્

પિઠૈષળાયામુક્તં તથૈવ અત્રાપિ નો એવમ્-વશ્યમાળરીત્યા વદેત્-મિથ્યાપ્રતિપન્નાઃ સ્વલુ પ્ને-
મયત્રાતારઃ સાધવઃ અદ્દમેકઃ સમ્યક્પ્રતિપન્નઃ ઇત્યેવં ન વદેદિત્યર્થઃ, અપિતુ યથ અદ્દમસ્મિ
એતાં પ્રતિમાં પ્રતિપદ્ય સ્વલુ વિહારામિ સર્વેડપિ એને સ્વલુ સાધવો જિનાજ્ઞાયામ્ ઉપસ્થિતાઃ
અન્યોન્યસમાહિતાઃ સ્વલુ વિહરન્તિ ઇત્યેવં વદેદિતિ ભાવઃ । 'સે ણં એયાએ એસળાએ એસ-
માળં પાસિત્તા' 'તં સ્વલુ સાધુમ્ એતાઃ-ઉપર્યુક્તરૂપાઃ ચતસ્રઃ એપળાઃ એપ્યન્તમ્ અન્વેષપન્તં
દદ્ધા 'પરો વહ્જ્જા' પરઃ અન્યઃ ગૃહસ્થો વદેત્-'આડસંતો ! સમળા' આયુષ્મન્ ! શ્રમળ !
'એજ્ઞાસિ તુમં માસેળ વા જહા વત્થેસળાએ' એપ્યસિ-આગમિપ્યસિ ત્વમ્ માસેન વા માસાનન્તર
ત્વયા આગન્તવ્યં તદા તુમ્યં પાત્રં દાસ્યામિ ઇત્યેવં યથા વસૈષળાયામુક્તં તથા અત્રાપિ બોધ્યં
તથા ચ દશરાત્રેળ વા એશ્વરાત્રેળ વા શ્વો વા શ્વસ્તરો વા-પરશ્ચઃ ત્વયા આગન્તવ્યં તદા તુમ્ય

પિઠૈષળા મેં કહ ચુકે હેં વૈસે હી યહાં પર મી એસા નહીં બોલના ચાહિયે કિ
મેં હી એક સમ્યક્ પ્રતિપન્ન હું યે દૂનરે મયત્રાતાર સાધુ તો કેવલ મિથ્યા પ્રતિ-
પન્ન હી હેં, સમ્યક્ પ્રતિપન્ન નહીં હેં એસા નહીં બોલના ચાહિયે, અપિતુ જિસ
પ્રકાર મેં' હસ પાત્રેષળાસૂ પ્રતિમા કો સ્વીકાર કર વિહાર કરતા હું વૈસે હી યે
સમી સાધુગળ મી જિનેશ્વર ભગવાન કી આજ્ઞા મેં ઉપસ્થિત હોકર અન્યોન્ય
પરસ્પર સમાહિત હોકર વિહાર કરતે હેં એસા બોલના ચાહિયે 'સે ણં એયાએ
એસળાએ' હસ પ્રકાર ઉપર્યુક્ત ચારોં એષળાઓં કો 'એસમાળં પાસિત્તા' અન્વેષળ
કરતે હુએ ઉસ સાધુ કો દેસ કર 'પરો વહ્જ્જા' દૂસરા ગૃહસ્થ કહે કિ 'આડસંતો
સમળા' હે આયુષ્મન્ ! શ્રમળ ! 'એજ્ઞાસિ તુમં માસેળ વા' એક મહીના કે બાદ
મેં તુમ ફિર સે આના, તવ તુમ કો પાત્ર દૂંગા, હસ તરહ 'જહા વત્થેસળાએ' જૈસે
વસૈષળા મેં પહેલે કહ ચુકે હેં વૈસે હી યહાં પર પાત્રેષળા મેં મી સમજલેના
ચાહિયે જૈસે કિ-દશ રાત મેં યા પાંચ રાત મેં યા કલ યા પરસો તુમ આના

પાત્રેષળા રૂપ પ્રતિમાને સ્વીકારીને જે પ્રમાણે પિઠૈષળામા કહેળામા આવી ગયેલ છે. એજ
પ્રમાણે અહીંયા પણ એમ ન કહેવું જોઇએ કે-હું જ એક સમ્યક્ પ્રતિપન્ન છું. આ
ખીળ મયત્ર તા સાધુઓ તો કેવળ મિથ્યા પ્રતિપન્ન જ છે સમ્યક્ પ્રતિપન્ન નથી. એમ
કહેવું નહીં, પરંતુ જે પ્રમાણે હું આ પાત્રેષળા રૂપ પ્રતિમાનો સ્વીકાર કરીને વિહાર કરું છું
એજ પ્રમાણે આ બધા સાધુઓ પણ જીનેશ્વર ભગવાનની આજ્ઞામા ઉપસ્થિત થઇને અન્યોન્ય
પરસ્પર સમાહિત થઇને વિહાર કરે છે તેમ જોઇવું. 'સે ણં એયાએ એસળાએ એસમાળં પાસિત્તા'
આ પ્રમાણે ઉપરોક્ત ચારે એષળાઓતુ અન્વેષળ કરતા એ સાધુને જોઇને 'પરો વહ્જ્જા'
અન્ય ગૃહસ્થ કહે કે-'આડસંતો ! સમળા' હે આયુષ્મન્ ! શ્રમળ ! 'એજ્ઞાસિ તુમં માસેળ
વા' એક મહિના પછી આપ ફરીથી આવજો ત્યારે તમને પાત્રો આપીશ 'જહા વત્થેસ-
ળાએ' આ રીતે જેમ વસૈષળામાં પહેલાં કહેલ છે. એજ પ્રમાણે અહીંયા આ પાત્રેષળામાં
પણ સમજ લેવું. જેમ કે-દસ રાતમા અથવા પાંચ રાતમા અથવા ઠાલે કે પરશ

वयं पात्रं दास्यामः इत्येवं प्रकारं निर्घोषं श्रुत्वा निशम्य स साधुः पूर्वमेव पात्रग्रहणाद् आलोचयेत्-आयुष्मन् ! इति वा भगिनि ! इति वा सम्बोध्य वदेत्-नो खलु मम कल्पते एतत्प्रकारं संकेतं वचनं प्रतिश्रोतुम्, अभिकाङ्क्षसि त्वं मह्यं पात्रं दातुं तर्हि इदानीमेव ददस्व इति तं खलु साधुम् एवं वदन्तं परो गृहस्थः वदेत्-आयुष्मन् ! श्रमण ! अन्वा-गच्छ पश्चाद् आगच्छ, ततस्ते तुभ्यं वयं पात्रम् अन्यतरद् दास्यामः इति तदा साधुः पूर्वमेव आलोचयेत्-आयुष्मन् ! इति वा भगिनि ! इति वा सम्बोध्य वदेत्-नो खलु मे मह्यं कल्पते एतत्प्रकारं संकेतवचनं प्रति श्रोतुम्, अभिकाङ्क्षसि मे मह्यं पात्रं दातुं तर्हि इदानीमेव देहि इत्येवं साधोर्वचनं श्रुत्वा 'से णं परो नेता वएज्जा' स खलु परो नेता गृहस्थ-प्रमुखो वदेत्-'आउसती ! भगिणि !' आयुष्मति ! भगिनि ! 'आहरेंयं पायं' आहर-आनय

तब तुम को हम पात्र देंगे इस प्रकार के निर्घोष को सुनकर और हृदय में अवधारण कर वह साधु पात्र को ग्रहण करने से पहलेही विचार कर बोले कि-हे आयुष्मन् ! हे भगिनि ! तुम्हारा इस प्रकार का संकेत वचन मैं नहीं सुनना चाहता, अर्थात् दो चारदिनों के बाद पात्र लेने के लिये आना ऐसा तुम्हारा वचन मुझे पसन्द नहीं है यदि तुम पात्र देना चाहते हो तो इसी समय मैं दो, इस तरह बोलते हुए उस साधु को गृहस्थ श्रावक यदि फिर इस प्रकार कहे की-हे आयुष्मन् ! भगवन् ! श्रमण ! कुछ काल के बाद आना तब तुम को हम लोग पात्र देंगे, ऐसा गृहस्थ श्रावक के शब्द को सुनकर पात्र लेने से पहले ही साधु कहे कि-हे आयुष्मन् ! हे भगिनि ! तुम्हारा इस प्रकार का भी संकेत वचन मुझ को पसन्द नहीं है, यदि तुम मुझ को पात्र देना चाहते हो तो इसी समय मैं दो इस प्रकार के साधु के वचन को सुनकर 'से णं परो नेता वएज्जा' वह गृहस्थ प्रमुख अपनी स्त्री या बहिन को ऐसा बोले कि-'आउसंती भगिणि'

दिवसे आप आवणे त्याहे तमने पात्रो आपीश. आ रीतना गृहस्थना कथनने सालणीने अने तेने हृदयमा धारण करीने ते साधु पात्रने श्रद्धा करता पडेला न विचारीने कडे के-हे आयुष्मन् ! अथवा हे भडेन तमाइं आ रीतनुं संकेत वचन हुं सालणवा धर्यो नथी. अर्थात् जे आर दिवस पछी पात्र लेवा भाटे आवणे जे रीतनुं तमाइं कथन मने पसंद के भान्य नथी. जे तमे पात्र आपवा धर्यता होतो अत्यारे न आपो 'से णं परो नेता वएज्जा' आ प्रमाणे जे लता जे साधुने गृहस्थ श्रावक जे इरीथी आ रीते कडे के-'आउसंती' हे आयुष्मन् ! भगवन् ! श्रमण ! थोडा समय पछी आवणे त्याहे तमने हुं पात्र आपीश आ रीतनुं गृहस्थ श्रावकनु कथन सालणीने पात्र लेना पडेलां न साधुजे कडेपु के-'आउसंती' हे आयुष्मन् ! अथवा 'भगिणि' हे भडेन तमाइं आ कथन पणु मने भान्य नथी. तमे मने पात्र आपवा धर्यता होतो ! अत्यारे न मने पात्र आपो. आ प्रमाणेना साधुना वचनने सालणीने ते गृहस्थ पोतानी स्त्री के भडेनने कडे के-'आउसंती' हे आयुष्मती अथवा 'भगिणि' हे

इदं पात्रम् 'तिल्लेण वा घर्षेण वा नवनीयेण वा वसाए वा अञ्मंगित्ता' तैलेन वा घृतेन वा नवनीतेन वा-हैयंगवीनेन (मकरन) वसया वा-औषधिरसविशेषेण वा अभ्यञ्ज-अभ्यञ्जनं कृत्वा पात्रं ददमः 'तद्देव' वस्त्रैषणोक्तरीत्यैव स्नानादि बोध्यम्, तथा च वयं पश्चादपि आत्मनः स्वार्थं प्राणान् भूतानि जीवान् सत्त्वान् समारभ्य समुद्दिश्य यावन् चेतयिष्यामः इत्येवं गृह-स्थस्य निर्घोषं श्रुत्वा निश्चम्य तथाप्रकारं पात्रम् अप्राप्तुकं सचित्तम् अनेषणीयम् आधाकर्मा-दिदोषयुक्तं मन्यमानो नो प्रतिशृङ्खीयात्, ततः परो नेता गृहस्थो वदेत्-आयुष्मति ! भगिनि ! आह्वर इदं पात्रम्, स्नानेन वा-स्नानीयद्रव्यविशेषेण, कर्केण वा लोघ्रेण वा चूर्णेन वा आघृत्य प्रघृष्य वा श्रमणाय दास्यामः इति, एतत्प्रकारं निर्घोषं श्रुत्वा निश्चम्य स साधुः पूर्व-हे आयुष्मति ! भगिनि ! 'आह्वरेयं पाय' इस पात्र को अभी ले आओ 'तिल्ले-णवा घर्षण वा नवनीयेण वा वसाए वा' तैल से या घृत से या नवनीत मक्खन से या वसा-औषधि विशेष से 'अञ्मंगित्ता' अभ्यञ्जन करके अर्थात् तैल घृतादि से ओत प्रोत करके स्निग्ध पात्र को देते हैं 'तद्देव सिणाणादि' इस प्रकार स्नानादि समझना चाहिये अर्थात् वस्त्रैषणोक्तरीति के अनुसार ही हम पीछे भी अपने स्वार्थ के निमित्त प्राणियों भूतों जीवों और सत्त्वों को समार-म्भादि करके पात्र बनवाएंगे इस प्रकार उस गृहस्थ के वचन को सुनकर और हृदय में अवधारण कर उस तरह के पात्र को अप्राप्तुक-सचित्त तथा अनेषणीय आधाकर्मादि दोषों से युक्त समझकर नहीं ग्रहण करे, उस के बाद वह गृह-स्थ श्रावक अपनी स्त्री या बहन को कहे कि-हे आयुष्मति ! हे भगिनि ! इस पात्र को तुम अभी ले आओ ! स्नानीय चूर्ण विशेष से या लोघ्रसे या पाउडर से या दूधरे किसी भी आंबलादि चूर्ण विशेष से घर्षण कर अर्थात् घिसकर साधु को देंगे, इस प्रकार के उस गृहस्थ प्रमुख का वचन सुनकर वह साधु कहे

ખહેન 'આહ્વરેય પાય' આ પાત્રને આપ્યારે લાવો તેને 'તિલ્લેણ વા' તેલથી અથવા ઘર્ષણ વા' ધીથી અથવા 'નવનીયેણ વા' માખણથી અથવા 'વસાણ વા' વસા અર્થાત્ ઔષધિ વિશેષથી 'અન્મંગિત્તા' અભ્યંજન કરીને અર્થાત્ તેલ ઘ્રૂતાદિથી લિપ્ત કરીને સ્નિગ્ધ પાત્ર કરીને આપીશ 'તદ્દેવ સિનાણાદિ' એજ પ્રમાણે સ્નાનાદિ વિશે સમજાવું અર્થાત્ વસ્ત્રે પશ્ચોક્ત રીત પ્રમાણે જ અમે અમારા સ્વાર્થ નિમિત્તે પ્રશ્નિયો ભૂતો જીવો અને સત્ત્વોને સમારભાદિ કરીને પાત્ર બનાવી લઈશું એ રીતે એ ગૃહસ્થના વચનને સાંભળીને અને હૃદયમાં અવધારણ કરીને એ રીતના પાત્રને અપ્રાપ્તુક-સચિત્ત તથા અનેષણીય આધાકર્માદિ દોષોથી યુક્ત સમજીને ગ્રહણ કરવા નહીં. તે પછી તે ગૃહસ્થ શ્રાવક પોતાની પત્નીને કે પોતાની બહેનને કહે કે-હે આયુષ્મતિ અથવા હે બહેન આ પાત્રને અમે હમણા લાવો અને તેને સ્નાન કરવાના ચૂર્ણ વિશેષથી અથવા લોઘ્રથી કે પાઉડરથી અથવા બીજા કોઈ પણ બાતના ચૂર્ણ વિશેષથી ઘસીને અર્થાત્ એવી રીતે ઘસીને સાફ

वयं पात्रं दास्यामः इत्येवं प्रकारं निर्घोषं श्रुत्वा निश्चय्य स साधुः पूर्वमेव पात्रग्रहणाद् आलोचयेत्-आयुष्मन् ! इति वा भगिनि ! इति वा सम्बोध्य वदेत्-नो खलु मम कल्पते एतत्प्रकारं संकेतं वचनं प्रतिश्रोतुम्, अभिकाङ्क्षसि त्वं मह्यं पात्रं दातुं तर्हि इदानीमेव ददस्व इति तं खलु साधुम् एवं वदन्तं परो गृहस्थः वदेत्-आयुष्मन् ! श्रमण ! अन्वा-गच्छ पश्चाद् आगच्छ, ततस्ते तुभ्यं वयं पात्रम् अन्यतरद् दास्यामः इति तदा साधुः पूर्वमेव आलोचयेत्-आयुष्मन् ! इति वा भगिनि ! इति वा सम्बोध्य वदेत्-नो खलु मे मह्यं कल्पते एतत्प्रकारं संकेतवचनं प्रति श्रोतुम्, अभिकाङ्क्षसि मे मह्यं पात्रं दातुं तर्हि इदानीमेव देहि इत्येवं साधोर्वचनं श्रुत्वा 'से णं परो नेता वएज्जा' स खलु परो नेता गृहस्थ-प्रमुखो वदेत्-'आउसती ! भगिणि !' आयुष्मति ! भगिनि ! 'आहरेयं पायं' आहर-आनय

तब तुम को हम पात्र देंगे इस प्रकार के निर्घोष को सुनकर और हृदय में अब धारण कर वह साधु पात्र को ग्रहण करने से पहलेही विचार कर बोले कि-हे आयुष्मन् ! हे भगिनि ! तुम्हारा इस प्रकार का संकेत वचन मैं नहीं सुनना चाहता, अर्थात् दो चारदिनों के बाद पात्र लेने के लिये आना ऐसा तुम्हारा वचन मुझे पसन्द नहीं है यदि तुम पात्र देना चाहते हो तो इसी समय में दो, इस तरह बोलते हुए उस साधु को गृहस्थ श्रावक यदि फिर इस प्रकार कहे की-हे आयुष्मन् ! भगवन् ! श्रमण ! कुछ काल के बाद आना तब तुम को हम लोग पात्र देंगे, ऐसा गृहस्थ श्रावक के शब्द को सुनकर पात्र लेने से पहले ही साधु कहे कि-हे आयुष्मन् ! हे भगिनि ! तुम्हारा इस प्रकार का भी संकेत वचन मुझ को पसन्द नहीं है, यदि तुम मुझ को पात्र देना चाहते हो तो इसी समय में दो इस प्रकार के साधु के वचन को सुनकर 'से णं परो नेता वएज्जा' वह गृहस्थ प्रमुख अपनी स्त्री या बहिन को ऐसा बोले कि-'आउसंती भगिणि'

द्विसे आप आवणे त्याहे तमने पात्रो आपीश. आ रीतना गृहस्थना कथनने सांलणीने अने तेने हृदयमा धारण करीने ते साधु पात्रने ग्रहण करता पड़ेला न विचारिने कडे के-हे आयुष्मन् ! अथवा हे भडेन तमाइ आ रीतनु संकेत वचन हुं सांलणवा छिछता नथी. अर्थात् जे बार द्विसे पछी पात्र देवा भाटे आवणे जे रीतनु तमाइ कथन मने पसंद के मान्य नथी. जे तमे पात्र आपवा छिछता होतो अत्याहे न आपो 'से णं परो नेता वएज्जा' आ प्रमाणे जेलता जे साधुने गृहस्थ श्रावक जे इरीथी आ रीते कडे के-'आउसंती !' हे आयुष्मन् ! भगवन् ! श्रमण ! थोडा समय पछी आवणे त्याहे तमने हुं पात्र आपीश आ रीतनु गृहस्थ श्रावकनु कथन सांलणीने पात्र देता पड़ेलां न साधुजे कडेपु के-'आउसंती !' हे आयुष्मन् ! अथवा 'भगिणि' हे भडेन तमाइ आ कथन पछु मने मान्य नथी. तमे मने पात्र आपवा छिछता होतो ! अत्याहे न मने पात्र आपो. आ प्रमाणेना साधुना वचनने सांलणीने ते गृह-स्थ पोतानी स्त्री के भडेनने कडे के-'आउसंती !' हे आयुष्मती अथवा 'भगिणि' हे

इदं पात्रम् 'तिल्लेण वा घयेण वा नवनीयेण वा वसाण वा अब्भंगित्ता' तैलेन वा घृतेन वा नवनीतेन वा-ह्रैवंगरीनेन (मक्खन) वसया वा-औषधिरमविशेषेण वा अभ्यज्ज-अभ्यञ्जनं कृत्वा पात्रं ददमः 'तद्देव' वस्त्रैषणोक्तरीत्यैः स्नानादि बोध्यम्, तथा च वयं पश्चादपि आत्मनः स्वार्थं प्राणान् भूतानि जीवान् सत्त्वान् समारभ्य समुद्दिश्य यावन् चैनयिष्यामः इत्येव गृहस्थस्य निर्घोषं श्रुत्वा निश्चम्य तथाप्रकारं पात्रम् अप्राप्तुकं सचित्तम् अनेषणीयम् आधाकर्मास्थस्य निर्घोषं श्रुत्वा निश्चम्य तथाप्रकारं पात्रम् अप्राप्तुकं सचित्तम् अनेषणीयम् आधाकर्मादिदोषयुक्तं मन्यमानो नो प्रतिगृह्णीयात्, ततः परो नेता गृहस्थो वदेत्-आयुष्मति ! भगिनि ! आह्व इदं पात्रम्, स्नानेन वा-स्नानीयद्रव्यविशेषेण, कर्केण वा लोघ्रेण वा चूर्णेन वा आघृष्य प्रघृष्य वा श्रमणाय दास्यामः इति, एतत्प्रकारं निर्घोषं श्रुत्वा निश्चम्य स साधुः पूर्व-हे आयुष्मति ! भगिनि ! 'आह्वरेयं पायं' इस पात्र को अभी ले आओ 'तिल्लेण वा घण्ण वा नवणीएण वा वसाण वा' तैल से या घृत से या नवनीत मक्खन से या वसा-औषधि विशेष से 'अब्भंगित्ता' अभ्यञ्जन करके अर्थात् तैल घृतादि से ओत प्रोत करके स्निग्ध पात्र को देते हैं 'तद्देव सिणाणादि' इस प्रकार स्नानादि समञ्जना चाहिये अर्थात् वस्त्रैषणोक्तरीति के अनुसार ही हम पीछे भी अपने स्वार्थ के निमित्त प्राणियों भूतों जीवों और सत्त्वों को समारम्भादि करके पात्र बनवाएंगे इस प्रकार उस गृहस्थ के वचन को सुनकर और हृदय में अवधारण कर उस तरह के पात्र को अप्राप्तुक-सचित्त तथा अनेषणीय आधाकर्मादि दोषों से युक्त समञ्जकर नहीं ग्रहण करे, उस के बाद वह गृहस्थ आवक अपनी स्त्री या बहन को कहे कि-हे आयुष्मति ! हे भगिनि ! इस पात्र को तुम अभी ले आओ ! स्नानीय चूर्ण विशेष से या लोघ्रसे या पाउडर से या दूसरे किसी भी आंवलादि चूर्ण विशेष से घर्षण कर अर्थात् घिसकर साधु को देंगे, इस प्रकार के उस गृहस्थ प्रमुख का वचन सुनकर वह साधु कहे

गडेन 'आह्वरेय पाय' आ पात्रने अत्थारे दावे तेने 'तिल्लेण वा' तेलथी अथवा घण्ण वा' धीथी अथवा 'नवनीएण वा' भाण्णथी अथवा 'वसाएण वा' वसा अर्थात् औषधि विशेषथी 'अब्भंगित्ता' अभ्यञ्जन करीने अर्थात् तेल घृतादिथी लिप्त करीने स्निग्ध पात्र करीने आपीश 'तद्देव सिणाणादि' जेव प्रभाण्णे स्नानादि विषे समञ्जसु' अर्थात् वस्त्रैषणोक्त रीत प्रभाण्णे जे अथे अमारा स्वार्थ निमित्ते प्रणिथे भूतो एवे अने सवेने समारभादि करीने पात्र बनानी लछंशु जे रीते जे गृहस्थना वचनने साधणीने अने ह्रैवंगरा अवधारण करीने जे रीतना पात्रने अप्राप्तुक-सचित्त तथा अनेषणीय आधाकर्मादि दोषेथी युक्त समञ्जने अछंशु करवा नही. ते पछी ते गृहस्थ आवक पोतानी पत्नीने के पोतानी गडेनने छडे के-छे आयुष्मति अथवा छे गडेन आ पात्रने अथे हभण्णा दावे अने तेने स्नान करवाना चूर्ण विशेषथी अथवा लोघ्रथी के पाउडरथी अथवा भीज केछ पण्ण जतना चूर्ण विशेषथी घसीने अर्थात् जेवी रीते घसीने साइ

મેવ આલોચયેત્-આયુષ્મતિ ! મગિનિ ! મા દત્ત પાત્રં સ્નાનેન વા યાવત્ ચૂર્ણેન વા આધ-
ર્પય પ્રત્યર્પય વા, યદિ ત્વમ્ અભિક્ષાઙ્ક્ષસિ મે દાતું તર્હિ એવમેવ દેહિ, इत्येवं वदतोऽपि साधुः
પરો ગૃહસ્થઃ યદિ સ્નાનાદિ ચૂર્ણેન આઘૃણ્ય પ્રઘૃણ્ય વા પાત્રં દદ્યાત્ તર્હિ તથાપ્રકારં પાત્રમ્
અપ્રાસુકં સચિત્તમ્ અનેપણીય મન્યમાનઃ સાધુઃ ન પ્રતિગૃહ્ણીયાદિતિ ભાવઃ 'તહેવ સીઓદગાઈ'
તથૈવ-વસ્ત્રૈષણા વદેત્ર અત્રાપિ પાત્રૈષણાયાં શીતોદકાનિ વોધ્યાનિ, તથા ચ પરો ગૃહસ્થો યદિ
વદેત્-આયુષ્મતિ ! મગિનિ ! અઃહર, एतत् पात्रशीतोदकनिकटेन वा-अत्यन्तशीतोदकेन,
उष्णोदकनિકटेन वा-अत्यन्तोष्णोदकेन उत्क्षालय वा प्रक्षालय वा श्रमणाय दास्यामः, इत्ये-
તत् प्रकारं निर्घोषं श्रुत्वा निश्चम्य स साधुः पूर्वमेव आलोचयेत्-आयुष्मति ! मगिनि ! मा

કિ હે આયુષ્મતિ ! મગિનિ ! સ્નાનીય દ્રવ્ય ચૂર્ગાદિ વિશેષ સે હસપાત્ર કો મત
ધિસો, યદિ તુમ સુઝકો યહ પાત્ર દેના ચાહની હો તો એસે હી દેનો અર્થાત્
સ્નાનીયાદિ ચૂર્ણ પ્રમૃતિ સે ધિસને કે વિના હી દેનો હસ તરહ કહતે હુએ મી
ઉસ સાધુ કો યદિ વહ ગૃહસ્થ સ્નાનાદિ દ્રવ્ય ચૂર્ણ વગૈરહ સે ધિસકર કે હી
પાત્ર દેના ચાહતા હૈ તો ઉસ પ્રકાર કે સ્નાનીયાદિ દ્રવ્ય ચૂર્ણ વગૈરહ સે ધિસે
હુએ પાત્ર કો સચિત્ત ઓર અનેપણીય આધાકર્માદિ દોષો સે યુક્ત સમજતે હુએ
ઉસ પાત્ર કો નહીં ગ્રહણ કરે ! 'તહેવ સીઓદગાઈ' તથૈવ-વસ્ત્રૈષણા કે સમાન
હો યહાં પર મી પાત્રૈષણા વિષયક વક્તવ્યતા મેં શીતોદક વિષયક ડાલાવક
સમજના ચાહિયે જૈસે ફિ પર ગૃહસ્થ શ્રાવક યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે બોલે
કિ-આયુષ્મતિ ! મગિનિ હસ પાત્ર કો લેઆઓ ! ક્યોંકિ સાધુકો અત્યન્ત
શીતોદક સે તથા અત્યન્ત ઉષ્ણોદક સે એકવાર તથા અનેક વાર પક્ષાલન કર
કે દેના હૈં, હસ પ્રકાર કે ઉસ ગૃહસ્થ શ્રાવક કા શબ્દ સુનકર ઓર હૃદય મેં

કરીને સાધુને આપીએ આ પ્રમાણેના એ ગૃહસ્થના વચનને સાંભળીને તે સાધુએ કહેવું
કે-હે આયુષ્મતિ ! બહેન ! સ્નાન કરવાના ચૂર્ણ વિશેષથી આ પાત્રને ધુવો નહીં જો
તમે મને આપવા ઇચ્છતા હો તો એવાને એવા જ આપી દો અર્થાત્ નહાવાના ચૂર્ણ
વિશેષથી ધસ્યા વિના જ મને આપો સાધુએ આ પ્રમાણે કહ્યા છતાં પણ એ સાધુને
જો તે ગૃહસ્થ સ્નાન કરવાના ચૂર્ણથી ધસીને જ પાત્ર આપવા ઇચ્છે તો એ પ્રકારના
સ્નાન કરવાના ચૂર્ણ વિશેષથી ધસેલા પાત્રને અપ્રાસુક-સચિત્ત અને અનેપણીય આધાક
ર્માદિ દોષોથી યુક્ત સમજીને એ પાત્રને ગ્રહણ કરવા નહીં. 'તહેવ સીઓદગાઈ' વસ્ત્ર-
૧ણના કથન પ્રમાણે જ આ કથન વિષે પણ એટલે કે પાત્રૈષણા સંબંધી કથનમાં
શીતોદક સંબંધી આલાપક સમજવો. જેમ કે-એ ગૃહસ્થ શ્રાવક જો આ વક્ષ્ય-
માણ રીતે કહે કે-હે આયુષ્મતિ ! અથવા હે બહેન ! એ પાત્રને લાવો આ પાત્રને એક
વાર કે અનેકવાર ધોઈને સાધુને આપવા છે એ રીતના એ ગૃહસ્થ શ્રાવકના કથનને
સાંભળીને અને હૃદયમાં અવધારણુ કરીને કહે કે-હે આયુષ્મતિ ! બહેન તમે આ પાત્રને

પત્તપાત્રત્વં શીતોદકવિકટેન વા ઉષ્ણોદકવિકટેન વા ઉત્ક્ષાલ્ય વા પ્રક્ષાલ્ય ! વા, અમિ-
કાદ્દક્ષસિ મે દાતું તર્હિં એવમેવર્દેહિ ટત્યેવં વદને સાધવે યદિ પરો ગૃહસ્થઃ તત્પાત્રં શીતોદ-
કાદિના ઉત્ક્ષાલ્ય વા પ્રક્ષાલ્ય વા દદ્યાત્ તર્હિં તથાપ્રકારં પાત્રમ્ અપ્રાસુકં સચિત્તમ્ અનેષ-
ણીયં મન્યમાનઃ સાધુ નોં પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ ઇતિ ભાવઃ 'કંદાઈં તહેવ' કન્દાનિ તથૈવ વોધ્યાનિ,
તથા ચ પરો નેતા યદિ વદેત્-આયુષ્મતિ ! મગિનિ ! આહર ઇદં પાત્રમ્, અસ્મિન્ પાત્રે
કન્દાનિ વા મૂળાનિ વા વીજાનિ હરિતાનિ વિશોધ્ય પાત્રં શ્રમણાય દાસ્યામઃ ઇત્યેતત્પ્રકારં

અવધાનકર બહુ સાધુ ઉસ પાત્રકો લેને સે પહેલેહી વિચાર કર કિ-હેઆયુષ્મતિ
! મગિનિ ! બહન ! તુમ્મ હસ પાત્રકો શીતોદક સે યા ઉષ્ણોદક એકવાર યા
અનેકવાર મન પ્રક્ષાલિત કરો, કિન્તુ યદિ તુમ્મ હસ પાત્ર કો દેના યાહતી હો તો
એસે હી અર્થાત્ પ્રક્ષાલન કિયે વિના હી દે દો હસ પ્રકાર ઘોલતે હુપ સાધુ કો
યદિ વહ પર-ગૃહસ્થ શ્રાવક ઉસપાત્રકો શીતોદકાદિ સે પ્રક્ષાલિત કરકે હી
દે તો ઉસ પ્રકાર કે શીતોદકાદિ સે પ્રક્ષાલિત પાત્ર કો અપ્રાસુક-સચિત્ત તથા
અનેષણીય-આધાકર્માદિ દોષોં સે યુક્ત સમજતે હુપ સાધુ ઉસ પાત્રકો નહીં લે,
કયોંકિ હસ તરહકે અત્યન્ત શીતોદકાદિ સે પ્રક્ષાલિત પાત્ર કો ગ્રહણ કરને સે
સંયમ કી વિરાધના હોગી, હસલિયે સંયમ પાલનાર્થ સાધુ કો શીતોદકાદિ સે
પ્રક્ષાલિત પાત્રકો નહીં લેના યાહિયે, 'કંદાઈં તહેવ' હસ પ્રકાર 'કન્દાનિ તથૈવ'
અર્થાત્ વસ્ત્રૈષણા કે સમાનહી યહાં પર મી પાત્રૈષણા મેં કન્દમૂલાદિ વિષયક
આલાપક સમજના યાહિયે જૈસે કિ-પર-ગૃહસ્થ શ્રાવક યદિ એસા વક્ષ્યમાણ
રૂપ સે બોલે કિ-હે આયુષ્મતિ ! મગિનિ ! બહન ! હસ પાત્ર કો લેઆમો !
કયોં કિ હસ પાત્ર મેં કન્દોં કો તથા મૂલોં કો એવં વીજોં કો તથા હરિત વર્ણ

ઠઠા પાણીથી કે ઉના પાણીથી એકવાર કે અનેકવાર ધુવો નહીં પણ તમે જો મને તે
આપવા ઇચ્છતા હો તો એમને એમ જ અર્થાત્ ધોયા વિના જ આપો એ રીતે કહેતા
સાધુને જો તે ગૃહસ્થ શ્રાવક એ પાત્રને ઠઠા પાણી વિગેરેથી ધોઈને જ આપે તો એ
રીતે શીતોદકાદિથી ધોયેલા પાત્રને અપ્રાસુક-સચિત્ત તથા અનેષણીય આધાકર્માદિ દોષો
વાળા સમજીને સાધુએ એ પાત્રને લેવા નહીં કેમ કે આ પ્રમાણેના અત્યંત ઠઠા પાણી
વિગેરેથી ધોયેલા પાત્રને લેવાથી મયમની વિરાધના થાય છે. તેથી સંયમનું પાલન
કરવા માટે સાધુએ ઠઠા પાણી વિગેરેથી ધોયેલા પાત્રને લેવા નહીં. એજ પ્રમાણે 'કંદાઈ
તહેવ' અર્થાત્ વસ્ત્રૈષણાના કથન પ્રમાણે જ અહીંયા પણ પાત્રૈષણામા કન્દમૂલાદિ સંબંધી
આલાપક સમજી લેવા. જેમ કે-પર-ગૃહસ્થ શ્રાવક જો આ વક્ષ્યમાણ રીતે કહે કે-
હે મહેન ! આ પાત્રને લાવો કેમ કે આ પાત્રમા કંદોનું તથા મૂળોનું એવ બીજોનું
તથા લીલોતરી તૃણ ઘાસ વિગેરેનું વિશોધન કરીને અર્થાત્ આ પાત્રમા જો કંદ (કંદા
કુગળી) મૂળ (મૂળા ગાજર શકરીયા) વિગેરે અને બીજા (અંકુરોત્પાદક બીયા) તથા

નિર્ઘોષં શ્રુત્વા નિશમ્ય સ સાધુઃ પૂર્વમેવ આલોચયેત્-આયુષ્મતિ ! ભગિનિ ! મા એતસ્મિન્ પાત્રે કન્દાનિ વા મૂલાનિ વા વીજાનિ વા યાવદ્ હરિતાનિ વા વિશોધય, અમિકાઙ્ક્ષસિ મે એતત્ પાત્રં દાતું તર્હિ એવમેવ દેહિ ઇત્યેવં વદતે સાધવે યદિ પરો ગૃહસ્થઃ તત્પાત્રે કન્દાનિ યાવદ્ હરિતાનિ વિશોધ્ય તત્પાત્રં દદ્યાત્ તર્હિ તત્પાત્રમ્ અપ્રાસુકમ્ અનેષણીયમ્ મન્યમાનો નો પ્રતિગૃહ્ણીયા દિત્યર્થઃ 'સે ણં પરો નેતા વઙ્ગજ્ઞા' તં સ્વલુ સાધું પરો નેતા-ગૃહસ્થપ્રમુખઃ વદેત્-

વાલે તૃણ ઘાસ વગૈરહ્ કો વિશોધન કર અર્થાત્ હસ પાત્ર મેં યદિ કન્દ (કાંદા પ્યાજ) મૂલ (મૂલા શકરકંદ ગાજર વગૈરહ્) ઔર વીજ (અંકુર કા ઉત્પાદક વીહન વીઆ) તથા હરિત (હરે ભરે તૃણ ઘાસ વગૈરહ્) રક્ષે હોંગે તો ડન સમી કાંદા વગૈરહ્ કો ડસ પાત્ર સે હટા કર અલગ કર સાફ સુધરા કર સાધુ કો યહ પાત્ર દેના ઑાહતે હૈં-હસ પ્રકાર કે નિર્ઘોષ-અર્થાત્ ડસ ગૃહસ્થ શ્રાવક કે શબ્દ કો સુન કર ઔર હૃદય મેં અવધારણ- નિશ્ચય કર વહ સાધુ ડસ પાત્ર કો લેને સે પહ્લે હી વિઑાર કર કહે કિ-હે આયુષ્મતિ ! ભગિનિ ! વહન ! તુમ હસ પાત્ર મેં કન્દોં કો યા મૂલોં કો યા વીજોં કો તથા હરિતોં કો મત વિશોધિત કરો અર્થાત્ કન્દાદિ કો સાફ સુધરા કર યહ પાત્ર મુઙ્ગકો મત દો, યદિ યહ પાત્ર તુમ દેના ઑાહતી હો તો એસે હી અર્થાત્ કન્દાદિ કા વિશોધન કિયે બિના હી દે દો હમ તરહ્ વોલતે હુઅ ડસ સાધુ કો યદિ પર-ગૃહસ્થ શ્રાવક ડસ પાત્ર મેં કન્દાદિ કા વિશોધન કરકે હી યદિ વહ પાત્ર સાધુ કો દેવે તો ડસ પાત્ર કો અપ્રાસુક-સચિત્ત ઔર અનેષણીય-આધાકર્મોદિ દોષોં સે યુક્ત સમઙ્ગતે હુઅ માધુ ડસ પાત્ર કો નહીં ગ્રહણ કરે ક્યોં કિ હસ પ્રકાર ઉક્તરીતિ સે કન્દમૂલાદિ સે વિશોધિત પાત્ર કો લેને સે સંયમ કી વિરાધના હોને કી સંભાવના રહતી હૈં હસલિયે સંયમ પાલનાર્થ હસ તરહ્ કે પાત્ર કો નહીં લેવે. 'સે ણં પરો નેતા વઙ્ગજ્ઞા'.

હરિત (લીલેતરી તૃણ ઘાસ વિગેરે) શખ્યા હશે તેથી કાંદા વિગેરેને એ પાત્રમાથી હર કરીને સાક્ષુક કરીને સાધુને આ પાત્ર આપવું છે. આ રીતના તે ગૃહસ્થ શ્રાવકના શબ્દને સાંભળીને અને હૃદયમા નિશ્ચય કરીને એ સાધુએ એ પાત્ર લેતા પહેલાં જ વિચાર કરીને કહેવું કે-હે આયુષ્મતિ ! બહેન ! તમે આ પાત્રમાથી કંદોને અથવા મૂળોને અથવા વીજોને કે હરિતોને વિશોધિત ન કરો અર્થાત્ કંદાદિને સાક્ષુક કરીને આ પાત્ર મને ન આપો જો આ પાત્ર તમે મને આપવા દૃષ્ટતા હો તો એમને એમ જ અથવા કંદાદિને સાક્ષુક કર્યા વિના જ આપી દો આ પ્રમાણે બોલતા એ સાધુને જો ગૃહસ્થ શ્રાવક એ પાત્રમાના કંદાદિને સાક્ષુક કરીને જો તે પાત્ર સાધુને આપે તો, એ પાત્રને અપ્રાસુક-સચિત્ત અને અનેષણીય આધાકર્મોદિ દોષોથી યુક્ત સમજીને સાધુએ એ પાત્ર ગ્રહણ કરવા નહીં કેમ કે-એ રીતે કંદાદિ સાક્ષુક કરીને આપેલ પાત્ર લેવાથી સંયમની વિરાધના થવાની સંભાવના રહે છે. તેથી સંયમના પાલન માટે આ પ્રકારના

‘आउसंतो ! समणा !’ आयुष्मन् ! श्रमण ! ‘सुहुत्तगं २ जाव अच्छाहि’ सुहुत्तकं २ किञ्चित्कालं यावत्त्वम् आस्स-तिष्ठ प्रतीक्षां कुरु ‘ताव अम्हे असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा’ तावद् वयम् अशनं वा पानं वा खादिमं वा स्वादिमं वा एतन्वतुर्विधमाहारजातम् ‘उवकरेसु वा उवक्खड्डेसु वा’ उपकुर्मः सम्पादयामः, उपस्कुर्मो वा-परिपूरयामः, अशनादिभिः पात्रं विभ्रमः ‘तो ते वयं आउसंतो ! समणा ! सपाणं स भोयणं पडिग्गह दाहामो’ ततः तदनन्तरम्, अशनादिभिः पात्रपूरणानन्तरमित्यर्थः ते तुभ्यं साधवे वयं गृहस्थाः आयुष्मन् ! श्रमण ! सपानम्-पानकरससहितं सभोजनम्-ओदनाद्यशनसहितं पतद्ग्रहम्-पात्रं दास्यामः ‘तुच्छए पडिग्गहे दिन्ने समणस्स नो सुदुत्तु साहु भवइ’ तुच्छके-रित्ते भोजनादिरहिते पतद्ग्रहे-पात्रे दत्ते सति श्रमणस्य साधोः नो साधु भवति-साधवे केवलं रिक्तपात्रदानं नोचितमिति भावः ‘से पुव्वामेव आलोइज्जा’ ततः स साधुः पूर्वमेव पात्रग्रहणात्प्रागेव

आउसंतो ! समणा ! यदि उस साधु को पर-गृहस्थ प्रमुख ऐसा वक्ष्यमाण रूप से बोले कि हे आयुष्मन् ! श्रमण ! ‘सुहुत्तगं सुहुत्तगं जाव अच्छाहि’-सुहुत्तं मात्र अर्थात् थोड़ा ही समय तक तुम ठहरो, प्रतीक्षा करो-‘ताव अम्हे’ इतने ही काल में अत्यंत शीघ्र ही-‘असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा’-अशनादि-चतुर्विध आहार जात को हम ‘उवकरेसु वा’ वना लेते हैं और ‘उवक्खड्डेसु वा’ उस अशनादि चतुर्विध आहारजात से पात्र को पूर्ण कर देते हैं-‘तोते वयं’ उसके बाद अर्थात् अशनादि चतुर्विध आहार जात से पात्र को परिपूर्ण कर देने के बाद ही आप-को हमलोग-‘आउसंतो समणा ! सपाणं सभोयणं पडिग्गहं दाहामो’-हे आयुष्मन् ! श्रमण ! पानक रस सहित और ओदनादि अशन सहित ही पात्रको देगे क्यो कि-‘तुच्छए पडिग्गहे दिन्ने समणस्स नो सुदुत्तु साहु भवइ’-साधु-महात्मा को केवल खाली पात्र देना ठीक नहीं होता है अर्थात् साधुको रिक्त-

पात्रो देवा नही. ‘से ण परो नेता वइज्जा’ जे जे साधुने पर-गृहस्थ श्रावक आ वक्ष्यमाण प्रकाशयी कडे के-‘आउसंतो समणा !’ जे आयुष्मन् ! श्रमण ! ‘सुहुत्तगं सुहुत्तगं सुहुत्तं मात्र अर्थात् थोड़ा ज समय भाटे तमे ‘जाव अच्छाहि’ अही रहे ओटले के राह भुजे।. ‘ताव अम्हे असणं वा पाण वा खाइमं वा साइमं वा’ ओटलाभा धणी जहदीथी अशनादि यार प्रकारने आहार जात ‘उवकरेसु वा’ अमे जनावी दधंशु. अने ‘उवक्खड्डेसु वा’ जे अशनादिथी पात्र जरी दधंशु ‘तोते वयं आउसंतो ! समणा !’ जे आहार जातथी जे आयुष्मन् श्रमण ! आहार जातथी पात्रने बर्या पछी ज आपने अमे ‘सपाणं सभोयणं पडिग्गह दाहामो’ पानक रस साथै ओदनादि अशन सहित ज पत्र आपीशु. ‘तुच्छए पडिग्गहे दिन्ने समणस्स नो सुदुत्तुसाहु भवइ’ डेम के साधु महात्माजोने केवण जाली पात्र आपवा ठीक नथी अर्थात् साधुने रिक्तपात्र आपवा ते उचित नथी आ रीतना गृहस्थना कथनने साक्षणीने ते साधुजे पात्र देता ‘से पुव्वामेव आलोइज्जा’

आलोचयेत्-विचारयेत् 'आउसंतो ! भगिणि !' आयुष्मन् ! आयुष्मति ! भगिनि ! 'नो खलु मे कप्पइ आहाकम्मिए' नो खलु मे-महं साधवे कल्पते आधाकम्मिकम्-आधाकम्मिक-दोषयुक्तम् 'असणे वा पाणे वा खाइमे वा साइमे वा भुत्तए वा पायए वा' अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा एतच्चतुर्विधम् आहारजातं भोक्तुं वा पातुं वा न कल्पते इति पूर्वणान्यय , तस्मात् 'मा उवकरेहि मा उवक्खडेहि' मा उपकुरु-अशनादिकं मा सम्पादय, मा उपस्कुरु-पात्रम् अशनादिभिः मा परिपूरय इत्यर्थः 'अभिकंखसि मे दाउं' अभिकाइक्षसि-वाठछसि मे-महं पात्रं दातुम् तर्हि 'एमेव दलयाहि' एनमेव-अशनादिभिः पूरणं विनैव देहि, 'से सेव वयंतस्स' तस्मै खलु साधवे एवम्-उत्तरीत्या वदते-भापमाणाय 'परो असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' परो-गृहस्थः अशनं वा पानं वा खादिसं वा स्वादिसं वा 'उवकरित्ता' उवक्खडित्ता' उपकृत्य-विधाय सम्पाद्येत्यर्थः उपस्कृत्य-परिपूर्य अशनादिभिः पूरयित्वा

पात्र देना उचिन नहीं है ऐसा शब्द सुनकर 'से पुढवामेव आलोइज्जा' वह साधु पात्र लेने से पहले ही विचार कर कहे कि 'आउसंतो भगिणि' हे आयुष्मन् ! गृहस्थ श्रावक ! अथवा हे आयुष्मति ! भगिनि ! बहन ! 'नो खलु मे कप्पइ आहाकम्मिए' मुझको अर्थात् मेरे जैसे साधुको आधाकर्मादि दोष युक्त 'असणे वा पाणे वा' अशनादि चतुर्विध आहारजात 'भुत्तए वा पायए वा' खाने पीने के लायक नहीं होता है 'मा उवकरेहि' इसलिये मेरे जैसे साधु के लिये अशनादि चतुर्विध आहार जात को मत बनाओ और 'मा उवक्खडेहि' अशनादि चतुर्विध आहारजात से पात्र को भी परिपूर्ण मत करो 'अभिकंखसि मे दाउं'-यदि तुम मुझको पात्र देना चाहते हो तो 'एमेव दलयाहि' ऐसे ही अर्थात् पात्र को अशनादि चतुर्विध आहारजात से परिपूर्ण किये बिना ही दो 'से सेव वयंतस्स' इस प्रकार बोलते हुए उस साधुको यदि 'परो असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' गृहस्थ श्रावक अशनादि चतुर्विध आहारजात को 'उवक-

पडेहा न विचार करीने कहेपु के 'आउसंतो ! भगिणि' हे आयुष्मन् ! गृहस्थ श्रावक ! अथवा हे आयुष्मति ! भगिनि ! 'नो खलु कप्पइ आहाकम्मिए असणे वा पाणे वा खाइमे वा साइमे वा' मने अर्थात् मारा जेवा साधुजोने आधाकर्म्मिक दोषवाणा अशनादि यत्तु' विधि आहार जात 'भुत्तए वा पायए वा' जावा के पीवाने योग्य नथी होता तेथी मारा जेवा साधुजो भाटे अशनादि यत्तुविधि आहार जात 'मा उवकरेहि' जनावो नही' तेमज 'मा उवक्खडेहि' अशनादि यत्तुविधि आहार जातथी पात्रने पणु लरे नही 'अभिकंखसि मे दाउ' जे तमे मने पात्रो आपवा कच्छता होतो अमने 'एमेव दलयाहि' जेमज अर्थात् पात्रने अशनादि यत्तुविधि आहार जातथी लर्या विना न आपो 'से सेव वयंतस्स परो' जे प्रमाणे कहेता जे साधुने जे गृहस्थ श्रावक ! 'असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा' अशनादि यत्तुविधि आहार जात 'उवकरित्ता उवक्खडित्ता' जनावीने 'सपाणं समोयणं पडि-

‘સપાણં સમોચનં પઢિગ્ગહં દલહ્જ્જા’ સપાનમ્ સમોજનં પતદ્ગ્રહમ્-પાત્રં યદિ દદ્યાત્ તદ્દિ
‘તહ્પગારં પઢિગ્ગહં અપાસુયં જાવ નો પઢિગ્ગહિજ્જા’ તથાપ્રકારમ્-તથાવિયં સપાન-
મોજનસહિતં પતદ્ગ્રહમ્-પાત્રમ્, અપ્રાસુકમ્ સચિત્તં યાવદ્-અનેષણીયમ્-આધાકર્માદિદોષ
યુક્તં મન્યમાનઃ સાધુર્નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્, ‘સિયા સે પરો ઉવણિત્તા પઢિગ્ગહં નિસિરિજ્જા’
સ્યાત્-કદાચિદ્ યદિ તસ્મૈ સાધવે પરો-ગૃહસ્થઃ ઉપનીય-ગૃહાદ્વહિરાનીય પતદ્ગ્રહમ્-
પાત્ર નિસૃજેત્-દદ્યાત્ તદ્દિ ‘સે પુઞ્વામેવ આલોહ્જ્જા’ સ સાધુઃ પૂર્વમેવ-પાત્રગ્રહણાત્પ્રાગેવ
આલોચયેદ્-વિચારયેદ્-‘આઉસંતો ! મગિણિ !’ આયુષ્મન ! આયુષ્મતિ ! મગિણિ ! ‘તુમં

રિત્તા’ બનાકર ઔર उस बनाये हुए ‘उवक्खडित्ता सपाणं समोचनं पडिग्गह
दलह्ज्ज’ अशनादि चतुर्विध आहारजात से पात्र को परिपूर्ण करके दे तो उस
प्रकार के ‘तह्पगारं पडिग्गहं दलह्ज्ज’ अशनादि चतुर्विध आहारजात से पात्र
को परिपूर्ण करके ही देतो ‘तह्पगारं पडिग्गहं’ उस प्रकारके अशनादि चतु-
र्विध आहारजात से परिपूर्ण पात्र को ‘अपासुयं जाव’ अप्रासुक सचित्त तथा
अनेषणीय-आधाकर्मादि दोषों से युक्त समझकर ‘नो पडिग्गहिज्ज’ साधु नहीं
ग्रहण करे क्यों कि उक्तरीति से साधु के निमित्त अशनादि चतुर्विध आहारजात
को पका कर या पकवा कर उस पकाये हुए अशनादि से पात्र को परिपूर्ण करके
देने पर यदि साधु ग्रहण करे तो संयम की विराधना होगी इसलिये संयमपाल-
नार्थ साधु को इस प्रकार के अशनादि से परिपूर्ण पात्र को नहीं ग्रहण करना
चाहिये, क्यों कि संयम का पालन करना ही साधु का परम कर्तव्य है, ‘सिया से
परो उवणित्ता पडिग्गहं निसिरिज्ज’ कदाचित् यदि पर-गृहस्थ श्रावक
उस साधु को घर से बाहर लाकर पात्र दे तो ‘से पुञ्वामेव आलोह्ज्ज’ वह
साधु पात्र को लेने से पहले ही विचार कर कहे कि ‘आउसंतो ! मगिणि’ हे

મહં દલહ્જ્જા’ અને એ વિવિધ પ્રકારથી બનાવેલા અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાતથી પાત્રને
ભરીને આપે તો ‘તહ્પગારં પઢિગ્ગહં’ એ પ્રકારના અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાતથી ભરેલા
પાત્રને ‘અપાસુય જાવ નો પઢિગ્ગહિજ્જા’ અપ્રાસુક-સચિત્ત તથા અનેષણીય-આધાકર્માદિ
દોષોવાળા સમજીને સાધુએ ગ્રહણ કરવા નહીં. કેમ કે ઉક્ત પ્રકારથી સાધુના નિમિત્તે
અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર જાતને બનાવીને અથવા બનાવરાવીને એ બનાવેલા અશનાદિથી-
પાત્રને ભરીને દેવાથી જો સાધુ અને સાધ્વી ગ્રહણ કરે તો સંયમની વિરાધના થાય છે.
તેથી સંયમનું પાલન કરવા માટે સાધુએ આવા પ્રકારના અશનાદિથી ભરેલા પાત્રને ગ્રહણ
કરવા નહીં કેમ કે સંયમનું પાલન કરવું એજ સાધુનું પરમ કર્તવ્ય છે. ‘સિયા સે
પરો ઉવણિત્તા પઢિગ્ગહ નિસિરિજ્જા’ કદાચ ગૃહસ્થ શ્રાવક એ સાધુને ઘરની બહાર લાવીને
પાત્ર દે તો ‘સે પુજ્વામેવ આલોહ્જ્જા’ તે સાધુએ પાત્ર લેતા પહેલા જ વિચાર કરીને
કહેવું કે ‘આઉસંતો ! મગિણિ !’ હે આયુષ્મન્ ! હે બહેન ! ‘તુમ ચેવ ણં સત્તિયં પઢિગ્ગહં’

ચેવ ણં સંતિયં પઢિગ્ગહગં'તવચૈવ ચલુ ગૃહસ્થસ્ય સ્વાઙ્ગિકં-પરિશુક્તપ્રાયં પતદ્ગ્રહમ્-પાત્રમ્
'અંતો અંતેણં પઢિલેહિસ્સામિ' અન્તઃ અન્તેન-અન્તોપાન્તેન પ્રતિલેખિષ્યામિ પ્રત્યુપેક્ષણં
કરિષ્યામિ અન્તો વાહ્યતઃ સર્વતો દ્રક્ષ્યામિ, અન્યથા પ્રતિલેખનાં વિનૈવ તવપાત્રગ્રહણે 'કેવલી
બૂયા-આયાણમેયં' કેવલી-ભગવાન્ વીતરાગઃ તીર્થકૃદ્ બ્રૂયાત્-ઉક્તવાન્ યદ્-આદાનમેતત્
કર્મવન્ધકારણં ભવતિ પ્રતિલેખનાં વિનૈવ પાત્રગ્રહણમ્, અન્યથા 'અંતો પઢિગ્ગહગંસિ' અન્તઃ
પતદ્ગ્રહે-પાત્રામ્-અન્તરે 'પાણાણિ વા વીયાણિ વા હરિયાણિ વા' પ્રાણિનો વા કેચિત્ કૃમિ-
કીટાદયઃ સ્યુઃ, વીજાણિ વા હરિતાણિ વા સચિત્તાણિ કાનિચિત્ ભવેયુઃ, તન્મયુક્તમિત્યાહ-
'અહ મિશ્રલૂણં પુન્નવોદિદ્ધા પઙ્ગણા' અથ ચ મિશ્રૂણાં મિશ્રુકીણાશ્ચ કૃતે પૂર્વોપદિષ્ટા પ્રતિજ્ઞા
વર્તેતે 'જં પુન્નામેવ પઢિગ્ગહગં અંતો અંતેણં પઢિલેહિત્તા પઢિગાહિજ્જા' યત્ પૂર્વમેવ-પાત્ર
ગ્રહણાત્પ્રાગેવ પતદ્ગ્રહકં-અન્તઃ અન્તેન-અન્તોપાન્તેન પ્રતિલિખ્ય પ્રતિલેખનાં કૃત્વા પ્રમાર્જનં
આયુષ્મન્ ! હે ભગિનિ ! 'તુમંચેવ ણં સંતિયં પઢિગ્ગહગં' તુમ્હારે પરિશુક્તપ્રાય
હસપાત્ર કો 'અંતો અંતેણં પઢિલેહિસ્સામિ' અન્તોપાન્ત ભાગ સે પ્રતિલેખન
કરુ ગા અર્થાત્ અન્દર બાહર સભી તરફ સે અચ્છી તરહ દેખ લૂંગા, કયોંકિ
પ્રતિલેખન રૂપ પ્રત્યુપેક્ષણ નહીં કરને પર 'કેવલી બૂયા' કેવલી-કેવલજ્ઞાની
વીતરાગ ભગવાન્ મહાવીર સ્વામી ને કહા હૈ કિ-પ્રતિલેખન કરને કે વિના
પાત્ર કા ગ્રહણ કરના આદાન-અર્થાત્ કર્મવન્ધ કા કારણ માના જાતા હૈ હસ-
લિયે અચ્છી તરહ દેખ ભાલ કરકે હી પાત્ર કો ગ્રહણ કરના ચાહિયે, અન્યથા 'અંતો
પઢિગ્ગહગંસિ પાણાણિ વા' પાત્રકે અંદર કીટકૃમિ વગૈરહ જીવજંતુ હો સકતે હૈં
તથા 'વીયાણિ વા, હરિયાણિ વા' અંકુરોત્પાદક વીજ એવં હરિતતૃણ ઘાસ વગૈરહ
સચિત્ત પ્રાણિ ભી હો સકતે હૈં ઔર 'અહ મિશ્રલૂણં પુન્નવોદિદ્ધા પઙ્ગણા' સાધુ
તથા સાધ્વો કે લિયે ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીને ઉપદેશ દિયા હૈ કિ 'જં પુન્નામેવ
પઢિગ્ગહગં અંતો અંતેણં પઢિલેહિત્તા' પહેલે હી પાત્રકો અંદર બાહર પ્રતિલેખન

તમે પરિશુક્ત કરેલા આ પાત્રને 'અંતો અંતેણં પઢિલેહિસ્સામિ' આધન્ત પર્થન્ત ભાગને
પ્રતિલેખના કરીશ અર્થાત્ અંદર અને બહાર બધી તરફથી તપાસી લઈશ કેમ કે-પ્રતિ-
લેખન રૂપ પ્રત્યુપેક્ષણ ન કરવાથી 'કેવલીબૂયા આયાણમેયં' વીતરાગ કેવળ જ્ઞાની ભગવાન્
મહાવીર સ્વામીએ કહ્યું છે કે-પ્રતિલેખના કર્યા વિના પાત્રનું અર્થ કરવું એ આદાન
અર્થાત્ કર્મબંધનું કારણ માનવામાં આવે છે, તેથી સારી રીતે અવલોકન કરીને જ
પાત્રને અર્થ કરવા ભેઈએ. નહીં તર 'અંતો પઢિગ્ગહગંસિ' પાત્રની અંદર 'પાણાણિ વા'
કીડી મકોડી વિગેરે જીવજંતુ હોઈ શકે છે. તથા 'વીયાણિ વા' અંકુરોત્પાદક બીજ અથવા
'હરિયાણિ વા' લીલોતરી તૃણ ઘાસ વિગેરે સચિત્ત પ્રાણી પણ હોઈ શકે 'અહ મિશ્રલૂણ
પુન્નવોદિદ્ધા પઙ્ગણા' અને સાધુ અને સાધ્વી માટે ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીએ પહેલેથી
જ ઉપદેશ આપ્યો છે કે 'જં પુન્નામેવ પઢિગ્ગહગં અંતો અંતેણં પઢિલેહિત્તા' પહેલેથી જ પાત્રને

च कृत्वा प्रतिगृह्णीयात् 'सअंडाईं सव्वे आलावगा भाणियव्वा जहा वत्थेसणाए' साण्डानि-
अण्डसहितानि सप्राणानि सबोजानि सहरितानि सोदकानि सोत्तिट्ठपनकदक्कमृत्तिकामर्कट-
सन्तानानि पात्राणि अप्रासुकानि सचित्तानि अनेषणीयानि आधाकर्मादिदोषयुक्तानि मन्य-
मानो नो प्रतिगृह्णीयात् किन्तु अण्डादिरहितानि पात्राणि श्रद्धया दीयमानान्यपि साधवे
रोच्यमानानि यदि जानीयात् तर्हि तथाविधानि पात्राणि प्रासुकानि अचित्तानि एषणीयानि
आधाकर्मादिदोषरहितानि मन्यमानः साधुः प्रतिगृह्णीयादित्याशयेनोक्तम्-सर्वे आलापकाः
भणितव्याः यथा वल्लैषणायामुक्तास्तथैव पात्रैषणायामपि वक्तव्या इत्यर्थः 'णाणत्तं' नानात्वम्-
नवरं-वल्लैषणापेक्षया पात्रैषणायां विशेषस्तु-'तिल्लेण वा घयेण वा नवनीयेण वा वसाए वा'
तिल्लेण वा घृतेन वा नवनीतेन वा-हैयद्ग्वीनेन, वसया वा-औषधिरसविशेषेण पात्रम् अभ्यञ्ज-
नं कृत्वा यदि दद्यात् तर्हि अप्रासुकम् सचित्तम् अनेषणीयम् मन्वा नो प्रतिगृह्णीयात्
'सिणाणादि जाव अन्नयरंसि वा' स्नानादि यावत् कर्कलोघचूर्णैः प्रघर्षणेऽपि तत् पात्रं
नो प्रतिगृह्णीयात् अप्रासुकत्वाद् अनेषणीयत्वाच्च। अपि तु अन्यतरमिन् वा-अन्यस्मिन्
'तहप्पगारंसि' तथाप्रकारे 'यंडिलंसि' स्थण्डिले दग्धस्थण्डिलादौ 'पडिलेहिय पडिलेहिय'

तथा प्रमार्जन करके 'पडिगाहिज्जा' ग्रहण करना चाहिये 'स अंडाईं सव्वे आला-
वगा भाणियव्वा' साण्डादि अर्थात् अण्ड सहित वगैरह के सभी पूर्वोक्त आलापक
'जहा वत्थेसणाए' जिस प्रकार वल्लैषणामें कहे गये हैं वैसे ही यहां पर भी
पात्रैषणा विषय में सम्यक् प्रकार से विचार कर समझना चाहिये किन्तु 'णाणत्तं'
तिल्लेणवा घयेण वा' वल्लैषणा से पात्रैषणा में नानात्व विशेषता यही है कि तिल
से या घृत से 'नवनीयेण वा वसाए वा' नवनीत से अर्थात् मक्खन से या वसा
औषधिरस विशेष से पात्रको अभ्यञ्जन करके वह गृहस्थ साधुको दे तो ऐसा पात्र
को अप्रासुक सचित्त और अनेषणीय आधाकर्मादि दोषों से युक्त समझकर नहीं
ग्रहण करे इसी तरह 'सिणाणादि जाव अन्नयरंसि वा' स्नानादिकर्क लोघ चूर्णों
से प्रघर्षण करने पर भी उस पात्रको नहीं ग्रहण करे क्योंकि अप्रासुक सचित्त
और अनेषणीय आधाकर्मादि दोषों से युक्त होने से संयम की विराधना होगी

अ हर अने अह्मर भरेः भर यतना पूर्वक प्रतिवेणन तथा प्रमार्जन करीने अ 'पडिगाहिज्जा' पात्रने
अह्मरु करवा 'सअंडाईं सव्वे आलावगा भाणियव्वा' सअंड अर्थात् अंडा सहित विशेषे संभ धी
अधा अ पूर्वोक्त आलापक। 'जहा वत्थेसणाए' के प्रमाणे वल्लैषणाना कथनमा कहेवाभा
आवेव छे. ओअ प्रमाणे अहीया आ पात्रैषणा संभ धमा सबल देवा. 'णाणत्तं' परंतु
वल्लैषणाना कथनथी आ पात्रैषणाना कथनमा विशेषता ओअ छे के-'तिल्लेण वा घयेण वा
नवनीयेण वा वसाए वा' तेदथी अथवा घीथी अथवा भाअणुथी अथवा वसा अर्थात्
औषधि विशेषथी पात्रने घाधने जे गृहस्थ साधुने आपे तो अप्रासुक-सचित्त अनेषणीय
आधाकर्मादि दोषवाणा सबलने अह्मरु करवा नही ओअ प्रमाणे 'सिणाणादि जाव अन्न-
यरंसि वा' स्नानादि यावत् कर्क के लोघना चूर्ण विशेषथी धसीने साक्ष करेवा पात्र
आपे तो तेवा पात्रो पणु देवा नही केम के-अप्रासुक-सचित्त अने अनेषणीय आधा-

પ્રતિલિખ્ય પ્રતિલિખ્ય પ્રતિલેખનં કૃત્વા 'પમજિજય પમજિજય' પ્રમૃજ્ય પ્રમૃજ્ય પૌનઃ પુન્યેન રજોહરણાદિના પ્રમાર્જનં વિધાય 'તથો પચ્છા સંજયામેવ આમજિજ્ઞા' તતઃ પશ્ચાત્ સંયત-મેવ-યતનાર્પૂર્વકમેવ આમૃજ્યાત્ 'એવં સ્વલુ તસ્સ મિશ્વસુસ્સ મિશ્વસુણીએ વા સામગ્ગિયં' એવં સ્વલુ-ઉક્તરીત્યા યતના કુર્વતઃ તસ્ય મિશ્વકસ્ય મિશ્વક્યાશ્ચ સામગ્ગ્યમ્-સમ્પૂર્ણસાધુ-ત્વાચારઃ 'જ સંઘટ્ટેહિં સમિએ સહિએ સયા જણ્ઞા' યત્ સર્વાર્યઃ-સમ્યગ્જ્ઞાનદર્શનચારિત્રઃ સમિત્યા-પચ્ચમિઃ સમિતિમિસિં ગુપ્ત્યા ચ સહિતઃ યુક્તઃ સન્ સદા યતેત- 'સિવેમિ' ઇતિ બ્રવીમિ-ઉપદિશામિ ઇતિ પઠ્યાધ્યયનસ્ય પાત્રૈષણાયાઃ પ્રથમોદ્દેશઃ સમાપ્તઃ ॥ સૂ. ૧ ॥

હસલિયે 'તહપ્પગારસિ થંડિલસિ' દગ્ધ સ્થંડિલ વગેરહ પ્રદેશ મેં 'પંડિલેહિય પંડિલેહિય' પ્રતિલેખન કરકે ઓર પ્રમાર્જન કરકે ઉસકે વાદ યતના પૂર્વક હી આમાર્જન કરે અર્થાત્ રજોહરણાદિ સે 'પમજિજય પમજિજય' ઘાર ઘાર પ્રમાર્જન કરકે હી 'તથો પચ્છા સંજયામેવ આમજિજ્ઞા' સંયતા પૂર્વક ઉસપાત્રકો અચ્છી તરહ આમાર્જન કરના ચાહિયે 'એવં સ્વલુ તસ્સ મિશ્વસુસ્સ મિશ્વસુણીએ વા સામ-ગ્ગિયં' ઉક્તરીતિ સે યતના કરતે હુએ ઉસ મિશ્વક ઓર મિશ્વકી કા સામગ્ગ્ય સમ્પૂર્ણતા સાધુના અર્થાત્ સામાચારિ સમજ્ઞની ચાહિયે અર્થાત્ યદિ યતનાપૂર્વક હી સાધુ ઓર સાધ્વી પાત્રાદિ કા પ્રમાર્જન કરતે હૈં તોં ઉનકી સાધુના કી સમ્પૂર્ણતા સમજ્ઞા જાના હૈં 'જં સંઘટ્ટેહિં સમિએ' જિસકો સર્વાર્થો સે અર્થાત્ સમ્યક્ જ્ઞાનદર્શન ચારિત્રો સે ઓર 'સહિએ સયા જણ્ઞા સિવેમિ' પાંચ સમિતિ ઓર ત્રીન ગુણિયોં સે યુક્ત હોકર સંયમ પાલન કરને કે લિયે હમેશાં યતના કરની ચાહિયે એસા ભગવાન્ મહાવીર સ્વામી ગૌતમાદિ ગણધરોં કો ઉપદેશ દિયા હૈં યહ્યાત સુધર્મા સ્વામી કહતે હૈં । સૂ. ૧ ॥

યહ છટ્ટા અધ્યયન કે પાત્રૈષણા કા પ્રથમ ઉદ્દેશક સમાપ્ત હો ગયા

કર્માદિ દોષોવાળા હોવાથી સયમની વિરાધના થાય છે તેથી 'તહપ્પગારસિ થંડિલસિ' દગ્ધ સ્થંડિલ વિગેરે પ્રદેશમા 'પંડિલેહિય પંડિલેહિય' પ્રતિલેખન કરીને અને 'પમજિજય પમજિજય' પ્રમાર્જના કરીને 'તથો પચ્છા' તે પછી 'સંજયામેવ આમજિજ્ઞા' સયમ પૂર્વક જ એ પાત્રને સારી રીતે આમાર્જન અને પ્રમાર્જન કરવું 'એવં સ્વલુ તસ્સ મિશ્વસુસ્સ મિશ્વસુણીએ વા' એ પ્રમાણે યતના કરતા કરતા એ સાધુ અને સાધ્વીનું 'સામગ્ગિય' સામગ્ગ્ય અર્થાત્ સ પૂર્ણપણું અર્થાત્ સાધુપણું એટલે કે સામાચારી સમજાવી. અર્થાત્ યતના પૂર્વક જ સધુ અને સાધ્વી પાત્રાદિની પ્રમાર્જના કરે છે એ તેના સાધુપણાની સ પૂર્ણતા સમજાવી 'જં સંઘટ્ટેહિં સમિએ સહિએ સયા જણ્ઞા સિવેમિ' જેને સર્વાર્થોથી અર્થાત્ સમ્યક્ જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રોથી તથા પાત્ર સમિતિ અને ત્રણ ગુણિયોથી યુક્ત થઈને સયમનું પાલન કરવા સદા સર્વદા યતના પૂર્વક ઉદ્યુક્ત રહેવું જોઈએ. એમ ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીએ ગૌતમાદિ ગણધરોને ઉપદેશ આપેલ છે. આ વાત સુધર્મા સ્વામી કહે છે, આ રીતે આ છટ્ટા અધ્યયનનો પાત્રૈષણા નામનો પહેલો ઉદ્દેશક સમાપ્ત ॥૧॥

अथ द्वितीयोद्देशः

मूलम्—सेमिक्खू वा भिक्खुणी वा पिंडवायपडियाए पविट्ठे समाणे पुव्वामेव पेहाए पडिग्गहगं अवहट्ठु पाणे पमज्जियरयं तओ संजया-
मेव गाहावइकुलं पिंडवायपडियाए णिक्खमिज्ज वा पविसिज्ज वा,
केवलीबूया—आयाणमेयं, आउसोत्ति । अंतो पडिग्गहगंसि पाणे वा वीए
वा हरिए वा परियावज्जिज्जा, अह भिक्खूणं पुव्वोवदिट्ठं जं पुव्वामेव
पेहाए पडिग्गहगं अवहट्ठु पाणे पमज्जियरयं तओ संजयामेव गाहा-
वइकुलं निक्खमिज्ज वा पविसिज्ज वा ॥ सू० २ ॥

छाया—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं पिण्डपातप्रतिज्ञया प्रविष्टः सन् पूर्वमेव प्रेक्ष्य
पतद्ग्रहम् आहत्य प्राणान् प्रमृज्य रजः ततः संयतमेव गृहपतिकुलं पिण्डपातप्रतिज्ञया
निष्क्रामेत् वा प्रविशेद् वा, केवली बूयाद्—आदानमेतत्, आयुष्मन् ! अन्तः पतद्ग्रहे प्राणो
वा बीजं वा हरितं वा पर्यापतेत्, अथ भिक्षूणां पूर्वोपदिष्टं यत् पूर्वमेव प्रेक्ष्य पतद्ग्रहम्
आहत्य प्राणान् प्रमृज्य रजः ततः संयतमेव गृहपतिकुलं निष्क्रामेद् वा प्रविशेद् वा ॥ सू० २ ॥

टीका—प्रथमोद्देशके पात्रैषणामधिकृत्य पात्रनिरीक्षणप्रकारः प्ररूपितः सम्प्रति द्वितीयो-
द्देशकेऽपि तद्वशिष्टं प्ररूपयितुमाह—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स भिक्षु वा भिक्षुकी वा
‘गाहावइकुलं पिंडवायपडियाए’ गृहपतिकुलम्—गृहस्थगृहं पिण्डपातप्रतिज्ञया—भिक्षालाभार्थ

द्वितीय उद्देशक का प्रारंभ

षष्ठ अध्ययन के पात्रैषणा के प्रथम उद्देशक में भोजन और पान के पात्रों का
निरीक्षण (देख भाल) करने का प्रकार बतलाया गया, सम्प्रति इस द्वितीय उद्देशक
में श्री अवशिष्ट (बचे हुए) पात्र विषयक निरीक्षण प्रकार को बतलाते हैं—

टीकार्थ—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा, गाहावइ कुलं पिंडवाय पडियाए’
वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी गृहपति-गृहस्थ श्रावक
के घरमें पिण्डपात की प्रतिज्ञा से अर्थात् भिक्षा ग्रहण करने की इच्छा से ‘पविट्ठे

उद्देशो गीत्ते

छटा अध्ययनना पात्रैषणाना पडेलो उद्देशाभा आहार अने पानना पात्रावु निरी-
क्षण करवानी रीत भताववामा आवेल छे हवे आ गीत्ते उद्देशाभा पडु भाडीना पात्र
स भधी अवबोधन प्रकार न भताववामा आवे छे—

टीकार्थ—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी
‘गाहावइकुलं पिंडवायपडियाए पविट्ठे समाणे’ गृहस्थ श्रावकना घरमा पिंडपातनी प्रतिज्ञाथी
अर्थात् भिक्षा प्राप्त करवानी छिन्हाथी प्रवेश करीने ‘पुव्वामेव’ भिक्षा अहणु करता पडेलो

‘પવિટ્ટે સમાણે’ પ્રવિષ્ટઃ સન્ ‘પુન્વામેવ પેહાણ પડિગ્ગહં’ પૂર્વમેવ-મિશ્નાગ્રહણાત્ પ્રાણેવ, પ્રેક્ષ્ય પતદ્ ગ્રહમ્ પાત્રમ્ નિરીક્ષ્ય પ્રતિલિખ્યેત્યર્થઃ ‘અવહટ્ટુ પાણે’ આહૃત્ય પ્રાણાન્-પ્રાણિનઃ કુમિકોટાદીન્ અપહૃત્ય પાત્રતો નિઃસાર્યેત્યર્થઃ ‘પમજ્ઞિય રયં’ રજઃ-ધૂલિકણાન્ પ્રમૃજ્ય રજોહરણાદિના પ્રમાર્જનં કૃત્વેત્યર્થઃ ‘તઓ સંજયામેવ’ તતઃ-તદનન્તરમ્ રજઃ પ્રમાર્જનાનન્તરમ્ સંયતમેવ-યતના પૂર્વકમેવ ‘ગાહાવડ્ઙ્કુલં’ ગૃહપતિકુલમ્ ‘નિવલ્લમિજ્જ વા પવિસિજ્જ વા’ નિષ્ક્રામેદ્ વા-મિશ્નાગ્રહણાર્થમ્ ઉપાશ્રયાદ્ નિર્ગચ્છેદ્ ગૃહસ્થગૃહં પ્રવિશેદ્ વા, અન્યથા પાત્રસ્ય પ્રતિલેખનં પ્રમાર્જનં ચ વિનૈવ મિશ્નાગ્રહણે દોષમાહ-‘કેવલી વૂયા-આયાણમેયં’ કેવલી-વીતરાગઃ કેવલજ્ઞાની ભગવાન્ તીર્થકૃદ્ વૂયાત્-વ્રવીતિ ઉપદિશતીત્યર્થઃ કિમિત્યાહ-આદાનમ્-કર્મવન્ધકારણમ્ એતત્-પાત્રાલેખનપ્રમાર્જનમન્તરા મિશ્નાગ્રહણમ્ કર્મવન્ધકારણં ભવતીતિ

સમાણે પુન્વામેવ’ પ્રવિષ્ટ હોકાર મિશ્ના ગ્રહણ કરને સે પહેલે હી ‘પેહાણ પડિ-ગ્ગહં’ પાત્ર કો અચ્છી તરહ પ્રતિલેખન કરકે ‘અવહટ્ટુ પાણે’ ડન પાત્રોં સે કીડે મ હોડે વગૈરહ જીવ જન્નુઓં કો હટા કર ઔર ‘પમજ્ઞિયરયં’ ડન પાત્રોં સે રજઃ-કણ ધૂલિયોં કો ભી રજોહરણાદિ સે પ્રમાર્જનકર ‘તઓ સંજયામેવ ગાહાવડ્-કુલં’ ડસ કે વાદ અર્થાત્ પ્રમાર્જન વગૈરહ કરને કે અનન્તર યતના પૂર્વક હી ગૃહપતે ગૃહસ્થ શ્રાવક કે ઘર મેં ‘પિંડવાયપડિયાણ’ પિંડવાલ કી પ્રતિજ્ઞા સે મિશ્ના લેને કી ઇચ્છા સે ‘નિવલ્લમિજ્જ વા પવિસિજ્જ વા’ ઉપાશ્રય સે નિકલે ઔર પ્રવેશ કરે, અર્થાત્ પાત્રાદિ કો અચ્છી તરહ રજો હરણાદિ સે સાફ સુધરા કરને કે વાદ હી મિશ્નાગ્રહણ કરને કી આશા સે ઉપાશ્રય સે નિકલ કર ગૃહસ્થ શ્રાવક પ્રમુલ કે ઘર મેં પ્રવેશ કરે, અન્યથા પાત્રકા પ્રતિલેખન ઔર પ્રમાર્જન કરને કે વિના હી મિશ્ના ગ્રહણ કરને સે દોષ હોતા હૈ ક્યોંકિ ‘કેવલી વૂયા આયાણમેયં’ કેવલી-કેવલજ્ઞાની વીતરાગ ભગવાન્ મહાવીર સ્વામી ઉપદેશ દેતે હૈં કિ-પાત્રોં કા પ્રતિલેખન ઔર પ્રમાર્જન કરને કે વિના હી મિશ્ના ગ્રહણ કરના સાધુ ઔર સાધ્વી કો કર્મવન્ધ કા કારણ હોતા હૈં ઇસલિયે વીતરાગ ભગવાન્

જ ‘પડિગ્ગહ અવહટ્ટુ પાણે’ પાત્રોના સારી રીતે પ્રતિલેખના કરીને એ પાત્રોમાથી કીડી મકોડી વિગેરે છુવજીતુઓને દૂર કરીને તથા ‘પમજ્ઞિય રય’ એ પાત્રોમાથી ધૂળ વિગેરેના રજઃકણોને રજોહરણાદિથી પ્રમાર્જન કરીને ‘તઓ સંજયામેવ ગાહાવડ્ઙ્કુલં’ તે પછી યતના પૂર્વક જ ગૃહપતિ ગૃહસ્થ શ્રાવકના ઘરમા ‘પિંડવાયપડિયાણ નિવલ્લમિજ્જ વા, પવિસિજ્જ વા’ મિશ્ના લેવાની ઈચ્છાથી ઉપાશ્રયમાથી નીકળવું અને પ્રવેશ કરવો. અર્થાત્ પાત્રાદિને સારી રીતે રજોહરણાદિથી સાફસુદ્ધ કર્યા પછી જ મિશ્ના ગ્રહણ કરવાથી સચમની વિરાધતાનો દોષ લાગે છે કેમ કે ‘કેવલીવૂયા આયાણમેય’ કેવળ જ્ઞાની વીતરાગી ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીને ઉપદેશ છે કે-પાત્રોતુ પ્રતિલેખન અને પ્રમાર્જન કર્યા વિના જ મિશ્ના ગ્રહણ કરવી તે સાધુ સધ્વીને કર્મવન્ધનું કારણ થાય છે. એ માટે મહાવીર સ્વામીને

બોધ્યમ્, મગવત્ ઉપદેશમાહ—‘આડસતો ! સમણા !’ આયુષ્મન ! શ્રમણ ! ‘અંતો પહિગ્ગહ-
ગંસિ’ અન્તઃ પતદ્ગ્રહે—પાત્રાભ્યન્તરે ‘પાણે વા વીણ વા હરિણ વા’ પ્રાણો વા—ઋચિન્ પ્રાણી
વા કીટાદિઃ વીજં વા કિશ્ચિત્ સચિત્તં હરિતં વા કિશ્ચિદ્ ‘ઉત્તિદ્ગરનકદકપૃત્તિકામર્કટ-
સન્તાનપ્રભૃતિ સચિત્તં વા ‘પરિયાવજ્જિજ્ઞા’ પર્યાપતેત્ આપતિતં સ્યાત્ કિન્તુ ‘અહ મિક્ષુણં
પુવ્વોવદિદ્ઠં’ અથ મિક્ષુણાં સાધુનાં સાધ્વીનાશ્ચ કૃતે પૂર્વોપદિષ્ટા ઇપા પ્રતિજ્ઞા વર્તતે ‘જં પુવ્વા-
મેવ પેહાણ પહિગ્ગહ’ યત્ પૂર્વમેવ—મિક્ષાગ્રહણાત્રાગેવ પ્રેક્ષ્ય પતદ્ગ્રહમ્—પાત્રં પ્રતિલિખ્ય પાત્રા-
લેખનં વિધાયેત્યર્થઃ ‘અવહટ્ઠુ પાણે’ પ્રાણાન્ પ્રાણિનઃ કીટાદીન્ આહૃત્ય—અપહૃત્ય નિસ્સાર્ય
‘પમજ્જિય રયં’ રજઃ—ધૂલિકણમ્ પ્રમૃજ્ય પ્રમાર્જનં કૃત્વા ‘તઓ સંજયામેવ’ તતઃ પાત્રપ્રમાર્જના-
નન્તરમ્ સંયતમેવ—યતના પૂર્વકમેવ ‘ગાહાવહ્કુલં નિકલ્લમિજ્જ વા પવિસિજ્જ વા’ ગૃહપતિકુલમ્—

મહાવીર સ્વામીને ઉપદેશ દિયા છે કે ‘આડસોત્તિ’ હે આયુષ્મન્ શ્રમણ ! ‘અંતો પહિગ્ગહંસિ પાણે વા વીણ વા’ પાત્ર કે અન્દર કોઈ કીટાદિ પ્રાણી, એવં અંકુર ઉત્પાદક સજીવ વીજ તથા ‘હરિણ વા પરિયાવજ્જિજ્ઞા’ હરિત વર્ણ વાળા તૃણ ઘાસ વગેરે સચિત્ત વનસ્પતિ હો સકતા છે. આથી પાત્રના પ્રતિલેખન અને પ્રમાર્જન નહીં કરને સે જીવહિંસા હોને કો સંભાવના રહતી છે. આથી પાત્રના પ્રતિલેખન અને પ્રમાર્જન કરકે હી મિક્ષા ગ્રહણ કરના ચાહિયે. આથી તાત્પર્ય સે ‘અહ મિક્ષુણં પુવ્વોવદિદ્ઠં’ મગવાન્ મહાવીર સ્વામીને મિક્ષુ ઓર મિક્ષુકી કે લિયે પહેલે હી ઉપદેશ દિયા છે કે હે આયુષ્મન્ ! શ્રમણ ! ‘જં પુવ્વામેવ પેહાણ’ મિક્ષા ગ્રહણ કરને સે પહેલે હી પાત્ર કો દેખ માલ કર ‘પહિગ્ગહગં, અવહટ્ઠુ પાણે’ પાત્ર કે અન્દર સે જીવ જન્તુ કો હટાકર ઓર ‘પમજ્જિયરયં’ રજ અર્થાત ધૂલિકણો કો પ્રમાર્જન કર ‘તઓ સંજયામેવ’ ઉસ કે બાદ યતનાપૂર્વક હી ‘ગાહાવહ્કુલં નિકલ્લમિજ્જ વા’ ગૃહપતિ ગૃહસ્થ શ્રાવક કે ઘરમેં મિક્ષા લેને કે લિયે ઉપાશ્રય સે નિકલે તથા ‘પવિસિજ્જ વા’ ગૃહસ્થ કે ઘર મેં મિક્ષાર્થ પ્રવેશ

ઉપદેશ છે કે—‘આડસોત્તિ’ હે આયુષ્મન્ ! શ્રમણ ! ‘અંતો પહિગ્ગહંસિ પાણે વા વીણ વા હરિણ વા’ પાત્રની અંદર કોઈ કીટી મકોડી વિગેરે પ્રાણી તથા અંકુર ઉત્પાદક સજીવ તથા લીલોતરી તૃણ ઘાસ વિગેરે સચિત્ત વનસ્પતિ ‘પરિયાવજ્જિજ્ઞા’ પડેલ હોય છે. તેથી પાત્રનું પ્રતિલેખન અને પ્રમાર્જન કરવાથી જીવ હિંસા થવાની સંભાવના રહે છે. તેથી પાત્રનું પ્રતિલેખન અને પ્રમાર્જનન કરીને જ મિક્ષા ગ્રહણ કરવી. આ હેતુથી ‘અહ મિક્ષુણં પુવ્વોવદિદ્ઠં’ મગવાન્ મહાવીર સ્વામીએ સાધુ અને સાધ્વીને પહેલેથી જ ઉપદેશ કરેલ છે કે—જં પુવ્વામેવ પેહાણ’ હે આયુષ્મન્ ! શ્રમણ ! મિક્ષા ગ્રહણ કરતા પહેલાં જ પાત્રને જોઈને ‘પહિગ્ગહગં’ પાત્રની અંદરના ‘અવહટ્ઠુ પાણે’ જીવજંતુઓને દૂર કરીને તથા ‘પમજ્જિયરય’ ધૂળના રજ કણો દૂર કરીને ‘તઓ સંજયામેવ’ તે પછી સંયમ પૂર્વક જ ‘ગાહાવહ્કુલં’ ગૃહસ્થ શ્રાવકના ઘરમાં મિક્ષા ગ્રહણ કરતા માટે ‘નિકલ્લમિજ્જ વા પવિ-

ગૃહસ્થગૃહમ્ ભિક્ષાર્થમ્ ઉપાશ્રયાદ્ નિષ્ક્રામેદ્ વા નિર્ગચ્છેદ્ વા, પ્રવિશેદ્ વા—ગૃહસ્થગૃહં ભિક્ષાર્થં પ્રવિષ્ઠો વા સ્યાદિતિભાવઃ । एतावता पूर्वं पात्रं प्रत्युपेक्ष्य सम्यक् प्रमृज्य च पिण्डो ग्राह्यः अन्यथा पात्रे अप्रत्युपेक्षिते अप्रमृष्टे च सति पिण्डग्रहणे कर्मबन्धः स्यादिति फलितम् ॥ सू. २॥

મૂલમ્ —સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા ગાહાવઙ્કુલં પિંડવાયપડિયાણ જાવ સમાણે સિયા સે પરો આહદ્દુ અંતો પડિગ્ગહગંસિ સીઓદગં પરિ-
માહિતા નીહદ્દુ દલહિજ્ઞા, તહપ્પગારં પડિગ્ગહગં પરહત્થંસિ વા પરપાયંસિ
વા અફાસુયં અણેસણિજ્ઞં જાવ નો પડિગાહિજ્ઞા, સે ય અહચ્ચ પડિ-
ગ્ગહિણ સિયા સિપ્પામેવ ઉદગંસિ સાહરિજ્ઞા, સે પડિગ્ગહમાયાણ પાણં
પરિટ્ઠવિજ્ઞા, સસિણિદ્ધાણ વા ભૂમીણ નિયમિજ્ઞા, સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી
વા ઉદુલ્લં વા સસિણિદ્ધં વા પડિગ્ગહં નો આમજિજ્ઞ વા પમજિજ્ઞ
વા, અહપુણ જાણિજ્ઞા વિગઓદણ મે પડિગ્ગહણ છિન્નસિણેહે તહપ્પગારં
પડિગ્ગહગં તઓ સંજયામેવ આમજિજ્ઞ વા જાવ પયાવિજ્ઞ વા, સે ભિક્ષૂ વા
ભિક્ષુણી વા ગાહાવઙ્કુલં પવિસિડકામે પડિગ્ગહમાયાણ ગાહાવઙ્કુલં
પિંડવાયપડિયાણ પવિસિજ્ઞ વા નિક્ખમિજ્ઞ વા, एवं वहिया वियारभूमीं
વા વિહારભૂમીં વા ગામાણુગામં દૂહિજ્ઞા, સિઠ્ઠદેસીયાણ જહા બિહિ-
યાણ વત્થેસણાણ, નવરં ઇત્થ પડિગ્ગહે, एवं खलु तस्स भिक्षुस्स
ભિક્ષુણીણ વા સામગ્ગિયં, જં સઘ્વટ્ટેહિ સમિણ સહિણ સયા જણાસિ
ત્તિવેમિ ! પાણસણા સમ્મત્તા ॥ સૂ. ૩ ॥

करें और भिक्षा लेकर उपाश्रय में आवें, अर्थात् पात्र का प्रतिलेखन और प्रमार्जन किये बिना साधु और साध्वी को भिक्षा ग्रहण नहीं करना चाहिये क्योंकि पात्र के अन्दर जीव जन्तुओं के होने से हिंसा जन्य पाप लगेगा और संयम आत्म विराधना होगी इसलिए पात्र का प्रतिलेखन और प्रमार्जन करने के बाद ही भिक्षा ग्रहण करना चाहिये ॥ २ ॥

સિજ્ઞ વાં ઉપાશ્રયમાથી નીકળવું તથા ગૃહસ્થના ઘરમા ભિક્ષા ગ્રહણ કરવા માટે પ્રવેશ કરવો અને ભિક્ષા લઈને ઉપાશ્રયમા આવવું અર્થાત્ 'પાત્રવું' પ્રતિલેખન અને પ્રમાર્જન કર્યા વિના સાધુ અને સાધ્વીએ ભિક્ષા ગ્રહણ કરવી નહીં કેમ કે પાત્રની અંદર જીવ-જંતુઓ હોવાથી હિંસાજન્ય પાપ લાગે છે. અને સયમ આત્મ વિરાધના થાય છે. તેથી 'પાત્રવું' પ્રતિલેખન અને પ્રમાર્જન કરીને પછી જ ભિક્ષા ગ્રહણ કરવી. ॥ સૂ. ૨ ॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं पिण्डपातप्रतिज्ञया प्रविष्टः सन् यावत् पानकं याचेत्, स्यात् तस्मै परः आहृत्य अन्तः पतद्ग्रहे शीतोदकं परिभाज्य निर्हृत्य दद्यात्, तथा-प्रकारं पतद्ग्रहम् परहस्ते वा परपात्रे वा अप्राप्तम् अनेपणीयं यावद् नो प्रतिगृहीयत्, तच्च आहृत्य प्रतिगृहीतं स्यात् क्षिप्रमेव उदके संहरेत्, स पतद्ग्रहमादाय पानं परिष्ठापयेत्, सस्निग्धायां वा भूमौ नियच्छेत्, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा उदकउल्लं वा सस्निग्धं वा पतद्ग्रहम् नो आमृज्यात् वा यावत् प्रतापयेद् वा, अथ पुनः विगतोदकं मे पतद्ग्रहम् छिन्नस्नेहं तथाप्रकारम् पतद्ग्रहम् ततः संयतमेव आमृज्याद् वा यावत् प्रतापयेद् वा, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा गृहपतिकुलं प्रवेष्टुकामः पतद्ग्रहमादाय गृहपतिकुलं पिण्डपातप्रतिज्ञया प्रविशेद् वा निष्क्रामेद् वा, एवम् वहिः विचारभूमिं वा विहारभूमिं वा ग्रामाद् ग्रामान्तरं दयेत्, तीव्रदेशीया यथा द्वितीयायां वस्त्रैषणायां नवरम् अत्र पतद्ग्रहे, एतत् खलु तस्य भिक्षुकस्य भिक्षुव्या वा सामर्थ्यम्, यत् सर्वायैः समितः सहितः सदा यत्तेत, इति ब्रवीमि, ॥सू० ३॥

टीका-अथ पुनरपि प्रकारान्तरेण पात्रैषणां प्ररूपयितुमाह-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘गाहावइकुलं पिण्डवायपडियाए’ गृहपतिकुलं पिण्डपातप्रतिज्ञया-भिक्षालाभार्थं ‘जाव समाणे’ यावत्-प्रविष्टः सन् यदि पानकं याचेत्, तदा ‘से परो आहट्टु अंतो पडिगगहंसि’ तस्मै साधवे परो गृहस्थः आहृत्य-गृहाद् वहिरानीय अन्तः पतद्ग्रहे-स्वपात्राभ्यन्तरे यदि ‘सीओदगं परिभाइत्ता’ शीतोदकं परिभाज्य-विभज्य पृथक्कृत्य ‘निहट्टु दलइज्जा’ निर्हृत्य-तस्मात् स्वपात्राद् निःसार्य दद्यात् तर्हि ‘तहप्पगारं पडिगगहं’

अब फिर भी प्रकारान्तर से पात्रैषणा का ही प्रतिपादन करते हैं-

टीकार्थ-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा, गाहावइकुलं पिण्डवायपडियाए’ वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी गृहपति-गृहस्थ श्रावक के घर में पिण्डपात की प्रतिज्ञा से अर्थात् भिक्षाग्रहण करने की इच्छा से ‘जाव समाणे’ यावत् अनुप्रविष्ट होकर यदि पानक अर्थात् जलकी याचना करे और ‘से परो आहट्टु अंतो पडिगगहंसि’ उस साधु को यदि पर अर्थात् गृहस्थ श्रावक घर से बाहर लाकर अपने पात्र के अन्दर ‘सीओदगं परिभाइत्ता’ शीतोदक को विभक्त कर अर्थात् अलग कर ‘निहट्टु दलइज्जा’ उस अपने पात्र से निकाल

इसी ही प्रकारान्तरથી पात्रैषणातु प्रतिपादन करवायां आवे छे

टीकार्थ-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी ‘पिण्डवायपडियाए’ गृहस्थ श्रावकना घरमा पिण्डपातनी प्रतिज्ञाथी अर्थात् भिक्षा ग्रहण करवानी इच्छाथी ‘जाव समाणे’ यावत् अनुप्रविष्ट थधने जे जणनी याचना करे अने जे साधुने जे ‘से परो आहट्टु’ पर अर्थात् गृहस्थ श्रावक घरनी भहार लावानी ‘अंतो पडिगगहंसि’ पोताना पात्रनी अंदर ‘सीओदग परिभाइत्ता’ शीतोदकने अलग करीने ‘निहट्टु’ जे पोताना पात्रमाथी भहार कडाडीने ‘दलइज्जा’ आपे ते ‘तहप्पगारं पडिगगहं’ जे

तथाप्रकारम् शीतोदकयुक्तम्, पतद्ग्रहम्-पात्रम् 'परहस्यंसि वा' परहस्ते वा-गृहस्थहस्ते 'परपायंसि वा' परपात्रे वा-गृहस्थपात्रे इत्यर्थः 'अफासुयं अणेसणिज्जं जाव नो पडिगाहिज्जा' अप्रासुकम्-सचित्तम् अनेषणीयम्-आधाकर्मादिदोषयुक्तं यावद्-मन्यमानः साधुः नो प्रतिगृह्णीयात् 'तद्ग्रहणे अप्कायिकजीवहिंसासंभवेन संयमविराधना स्यात् 'से य आहच्च पडिग्गहिएसिया' तच्च शीतोदक शीतोदकयुक्तपात्रं वा यदि आहत्य-कदाचित् प्रतिगृहीतं स्यात् तर्हि 'खिप्पामेव उदगंसि साहरिज्जा' क्षिप्रमेव-शीघ्रमेव उदके-क्वचिद् जलाशये तदुदकं संहरेत्-दातुरुदकपात्रे प्रक्षिपेत् 'से पडिग्गहमायाए पाणं परिट्ठविज्जा' तत् पतद्ग्रहम् पात्रम् आदाय गृहीत्वा पानं-पानकं परिष्ठापयेत् कूपादौ प्रक्षिपेत् वा, 'ससिणिद्धाए वा भूमीए नियमिज्जा' सस्निग्धायां वा भूमौ स्निग्धभूमौ छायागर्तादौ नियमेत्-निक्षिपेत्, 'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' स भिक्षुर्वा भिक्षुनी वा 'उदउल्लं वा ससिणिद्धं वा

कर देवे तो 'तहप्पगारं पडिग्गहगं' उस प्रकार के शीतोदक युक्त पात्र को 'परहस्यंसि वा पर पायंसि वा' गृहस्थ के हाथ में या गृहस्थ के पात्र में 'अफासुयं-अणेसणिज्जं जाव' अप्रासुक-सचित्त और अनेषणीय-आधाकर्मादि दोषों से युक्त यावत् समझते हुए साधु उसको 'नो पडिगाहिज्जा' नहीं ग्रहण करे क्योंकि 'से य आहच्च पडिग्गहि एसिया' उस शीतोदक युक्त पात्र को ग्रहण करने से अप्कायिक जीव को हिंसा का संभव होने से संयमकी विराधना होगी इसलिये उस शीतोदक युक्त पात्र को नहीं लेना चाहिये, यदि कदाचित् उस शीतोदक युक्तपात्र को अनजान में ग्रहण करले तो 'खिप्पामेव उदगंसि साहरिज्जा' शीघ्र ही कहीं पर जलाशय में उस शीतोदक वाले पात्र को या शीतोदक को रख दे या दाता के ही पात्र में स्थापित कर दे और 'से पडिग्गहमायाए पाणं परिट्ठविज्जा' उस पात्र को लेकर पानक अर्थात् जलको किसी कूप वगैरह में रखदे या 'ससिणिद्धाए वा भूमीए नियमिज्जा' स्निग्ध भूमि में अथवा छाया गर्तादि में जाने खड्डा में रख दे स्वयं नहीं पिये, 'से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा

प्रकारना ठंडा पाणी वाणा पात्रने 'परहस्यंसि वा परपायंसि वा' गृहस्थना हाथमा के गृहस्थना पात्रमा 'अफासुयं अणेसणिज्जं जाव' अप्रासुक-सचित्त अने अनेषणीय आधा-कर्मादि दोषाधी युक्त यावत् समझने 'नो पडिगाहिज्जा' साधुने तेने ग्रहण करवा नही. केम के-जे ठंडा पाणीवाणा पात्रने ग्रहण करवाधी अप्कायिक लवनी हिंसाने सलव होवाधी संयमनी विराधना थाय छे. तेथी जे ठंडा पाणीवाणा पात्रने लेवा नही. जे कहाय 'से य आहच्च पडिग्गहि एसिया' जे ठंडा पाणीवाणा पात्रने ग्रहण करी दे तो 'खिप्पामेव उदगंसि साहरिज्जा' तत्त ज केछ पण जलाशयमां जे ठंडा पाणीवाणा पात्रने के ठंडा पाणीने राणीदेवु अथवा दाताना ज पात्रमां राणी दे अने 'से पडिग्गहमायाए पाणं परिट्ठविज्जा' जे पात्रने लधने जलने केछ कूपा विगेरेमा राणी देवु' अथवा 'ससिणिद्धाए वा भूमीए नियमिज्जा स्निग्ध भूमिमा अथवा भाडा विगेरेमा राणी देवु पण पोते

પઢિગ્ગહં' ઉદકયુક્તમ્-શીતોદકવિન્દુયુક્તમ્ સસ્નિગ્ધં વા પતદ્ગ્રહમ્-પાત્રમ્ 'નો આમજ્જિજ્ઞ વા પમજ્જિજ્ઞ વા' નો આમૃજ્યાદ વા પ્રમૃજ્યાદ વા શીતોદકવિન્દુયુક્તસ્ય સ્નિગ્ધસ્ય વા તથાવિધસ્ય પાત્રસ્ય આમાર્જનં પ્રમાર્જનં વા ન કુર્યાદિતિભાવઃ 'અહપુણ એવં જાણિજ્ઞા' અથ-યદિ પુનરેવં જાનીયાત્-વિગઓદણ મે પઢિગ્ગહણ વિગતોદકમ્-શીતોદકરહિતં મે-મમ પતદ્ગ્રહમ્-પાત્રં સંજાતમ્ એવં 'છિન્નસિણેહે' છિન્નસ્નેહમ્-સ્નેહરહિતં મે પાત્રં સંજાતમ્ इत्येवं यदा जानीयात् तदा 'तहप्पगारं पडिग्हं' तथाप्रकारम्-तथाविधम् शीतोदकविन्दु स्नेहरहितं पतद्ग्रहम्-पात्रम् 'तओ संजयामेव' ततः संयतमेव-यतनापूर्वकमेव 'आमज्जिज्ઞ વા જાવ પયાવિજ્ઞ વા' આમૃજ્યાદ વા યાવત્-પ્રમૃજ્યાદ વા, આતપે આતાપયેદ વા પ્રતીપ-યેદ વા, એતાવતા સ સાધુઃ શીતોદકાર્દ્રસ્ય સ્નિગ્ધસ્ય વા પાત્રસ્ય આમાર્જનાદિકં ન કુર્યાત્ કિન્તુ ક્ષિન્નિત્ શુષ્કસ્ય તત્પાત્રસ્ય આમાર્જનાદિકં કુર્યાદિતિ ફલિતમ્ 'સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા' સ મિક્ખુરૂં મિક્ખુકી વા 'ગાહાવઙ્કુલં પવિસિડકામે' ગૃહપતિકુલં પ્રવેષ્ટુકામઃ

ઉદલ્લં વા, સસિણદ્ધં વા, પઢિગ્ગહં' વહ પૂર્વોક્ત મિક્ખુ સંયમશીલ સાધુ ઓર મિક્ખુકી સાધ્વી શીતોદક વિન્દુ યુક્ત ઓર સ્નિગ્ધ પાત્ર કો 'નો આમજ્જિજ્ઞવા' પમજ્જિજ્ઞ વા' આમાર્જન ઓર પ્રમાર્જન નહીં કરે કિન્તુ યદિ 'અહ પુણ એવં જાણિજ્ઞા' વહ સાધુ એસા જાન લે કી 'વિગઓદણ મે પઢિગ્ગહણ એવં છિન્નસિ-ણેહે' મેરા પાત્ર શીતોદક સે રહિત હો ગયા હૈ ઓર સ્નેહ રહિત હો ગયા હૈ તથા હસ પ્રકાર જાન લેને પર 'તહપ્પગારં પઢિગ્ગહં તઓ સંજયામેવ' હસ પાત્ર કો શીતોદક રહિત હોને સે યતના પૂર્વક હી 'આમજ્જિજ્ઞ વા જાવ' આમાર્જન ઓર પ્રમાર્જન કરે ઓર યાવત્ 'પયાવિજ્ઞ વા' આતપ મેં આતાપન ઓર પ્રતાપન કરે અર્થાત્ વહ સાધુ શીતોદક સે આર્દ્ર શીલા તથા સ્નિગ્ધ પાત્ર કો આમાર્જન ઓર પ્રમાર્જન નહીં કરે કિન્તુ કુદ્ધ શુષ્ક હસ પાત્ર કો આમર્જ-નાદિકર સકતા હૈ । 'સે મિક્ખૂ વા, મિક્ખુણી વા ગાહાવઙ્કુલં પવિસિડ-

પીવુ નહી 'સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'ઉદ-લ્લં વા સસિણદ્ધં વા' ઠડા પાણીના બિડુવાળા અને બિના પઢિગ્ગહ' પાત્રને 'નો આમજ્જિજ્ઞ વા પમજ્જિજ્ઞ વા' આમર્જન અને પ્રમાર્જન કરવા નહીં 'અહ પુણ એવં જાણિજ્ઞા' પરંતુ જો એ સાધુના બાણવામા એમ આવે કે-'વિગઓદણ મે પઢિગ્ગહણ' માં પાત્ર ઠડા પાણી વિનાયુ થઈ ગયેલ છે 'એવ છિન્નસિણેહે' અને બિનાશ વગરનું થઈ ગયેલ છે 'તહપ્પગારં પઢિગ્ગહં' તેવા પ્રકારના પાત્રને ઠડા પાણી વિનાયુ હોવાથી 'તઓ સંજયામેવ' યતના પૂર્વક જ 'આમજ્જિજ્ઞ વા જાવ પયાવિજ્ઞ વા' આમર્જન અને પ્રમાર્જન કરવું, અને યાવત્ તરકામા તપાવવું કે પ્રતાપન કરવું, અર્થાત્ એ સાધુએ ઠડા પાણીથી ભીના તથા સ્નિગ્ધ પાત્રને આમર્જન કે પ્રમાર્જન કરવું નહીં. પરંતુ સુકાઈ, ગયેલ પાત્રને આમર્જન પ્રમાર્જન કરી શકાય છે. 'સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા' તે પૂર્વો-

‘પડિગ્ગહમાયા’ પતદ્ગ્રહસ્-પાત્રમ્ આદાય-ગૃહીત્વૈવ ‘ગાહાવહ્કુલં પિંડવાયપડિયા’ ગૃહપતિકુલમ્ પિંડપાતપ્રતિજ્ઞયા-ભિક્ષાગ્રહણાર્થ ‘પવિસિજ્જ વા નિવ્વલ્લમિજ્જ વા’ પ્રવિશેદ્ વા, નિષ્ક્રામેદ્ વા ઉપાશ્રયાદ્ નિર્ગચ્છેદ્ ‘એવં વહિયા વિચારભૂમીં વા’ એવમ્-ઉત્તરીત્યા વહિર્વિચારભૂમિં વા-મૂત્રપુરીપોત્સર્ગસ્થલં, ‘વિહારમૂમીં વા’ વિહારભૂમિં વા-સ્વાધ્યાયસ્થલમ્ ‘ગામાણુગામં વા’ ગ્રામાનુગામં વા-ગ્રામાદ્ ગ્રામાન્તરં વા પાત્રમાદાયૈવ ‘દૂહ્જિજ્જા’ દુયેત-ગચ્છેદિત્યર્થઃ ‘તિવ્વદેસિયા’ તીવ્રદેશ્યકે-અત્યન્તજલવર્ષાવર્ષણકાલે ‘જહા વિહ્યા’ વત્થેસણા’ યથા દ્વિતીયાયાં વત્થેષણાયમ્-વત્થેષણાયા દ્વિતીયોદ્દેશ્યકે યથા ઉક્તં તથૈવ અત્રાપિ વક્તવ્યમ્ કિન્તુ ‘નવરં’ इत्य ‘પડિગ્ગહે’ નવરમ્-વિશેષસ્તુ અત્ર પતદ્ગ્રહે-પાત્રૈષણામધિકૃત્ય વક્તવ્યમિત્યર્થઃ ‘એવં’ खलु तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणीए वा’ एतत् खलु पात्रैषणम् कीदृशं पात्रं

કામે’ वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी गृहपति गृहस्थ आवक के घर में प्रवेश करने की इच्छा से ‘પડિગ્ગહમાયા’ પાત્ર કોં લેકર હી ‘ગાહાવહ્ કુલં’ ગૃહપતિ ગૃહસ્થ આવક કે ઘર મેં ‘પિંડવાયપડિયા’ પિંડપાત કી પ્રતિજ્ઞા સે ભિક્ષા ગ્રહણ કરને કી ઇચ્છા સે ‘પવિસિજ્જ વા નિવ્વલ્લમિજ્જ વા’ પ્રવેશ કરે ઓર ભિક્ષા લેકર નિકલે ‘એવં વહિયા વિચારભૂમિં વા’ હસી તરહ ઉપાશ્રય કે બાહર ભી વિચાર ભૂમિ અર્થાત્ મલમૂત્રાદિ કા પરિત્યાગ કરને કે લિયે ઓર ‘વિહારભૂમિં વા’ વિહાર ભૂમિ-સ્વાધ્યાય કરને કે લિયે તથા ‘ગામા-ણુગામં વા દૂહ્જિજ્જા’ એક ગ્રામ સે દૂસરે ગ્રામ મેં જાને કે લિયે ભી પાત્ર કો લેકર હી જાના ચાહિયે ‘એવં તિવ્વદેસિયા’ જહા વિહ્યા’ વત્થેસણા’ અત્યન્ત વર્ષા કાલ મેં જિસ પ્રકાર દ્વિતીય વત્થેષણા કે દ્વિતીય ઉદ્દેશ્યક મેં કહા હૈ હસી તરહ યહાં પર ભી પાત્રૈષણા મેં સમજના ચાહિયે કિન્તુ ‘નવરં’ इत्य ‘પડિગ્ગહે’ કેવલ હતની હી વિશેષના હૈ કિ યહાં પર પાત્ર વિષય કી વક્તવ્યતા સમજની

ક્રત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘ગાહાવહ્કુલં’ ગૃહપતિ ગૃહસ્થ આવકના ઘરમા ‘પવિસિ-જ્જામે પડિગ્ગહમાયા’ પ્રવેશ કરવાની ઇચ્છાથી પાત્રોને લઇને જ ‘ગાહાવહ્કુલં પિંડવાય-પડિયા’ ગૃહસ્થ આવકના ઘરમા પિંડપાત અર્થાત્ ભિક્ષા ગ્રહણ કરવાની ઇચ્છાથી ‘પવિ-સિજ્જ વા નિવ્વલ્લમિજ્જ વા’ પ્રવેશ કરવો અને ભિક્ષા લઇને નીકળવું ‘એવં વહિયા વિચાર-ભૂમિં વા, વિહારભૂમિં વા’ એજ પ્રમાણે ઉપાશ્રયની બહાર પણ વિચાર ભૂમિ અર્થાત્ મલમૂત્રનો ત્યાગ કરવા માટે અથવા બહાર ભૂમિ એટલે કે સ્વાધ્યાય કરવા માટે અથવા ‘ગામાણુગામં વા’ એક ગામથી બીજે ગામ જવા માટે પણ પાત્રને લઇને જ ‘દૂહ્જિજ્જા’ જવું. એજ પ્રમાણે ‘તિવ્વદેસિયા’ અત્યંત વર્ષાકાળમા ‘જહા વિહ્યા’ વત્થેસણા’ જે પ્રમાણે બીજી વત્થેષણાના બીજા ઉદ્દેશ્યામાં કહ્યું છે. એજ પ્રમાણે અહીંયા આ પાત્રૈષણાના કથનમાં પણ સમજ લેવું ‘નવરં’ इत्य ‘પડિગ્ગહે’ પરંતુ આ કથનમા એટલી જ વિશેષતા છે કે-અહીંયા પાત્ર સંબંધી કથન સમજવું. એજ પાત્ર સંબંધી વિવેચન અર્થાત્ કેવા,

ગ્રાહ્યં કીદશઞ્ચ પાત્રં ન ગ્રાહ્યમિત્યેવં વિવેચનં તસ્ય સંયમવતો ભિક્ષુકસ્ય ભિક્ષુક્યાશ્ચ 'સામ-
ગિયં' સામગ્ર્યમ્-સમગ્રતા-સમ્પૂર્ણ આચાર इति 'जं सव्वट्ठेहिं समिए सहिए सया जएज्जासि'
यत् सर्वार्थैः-सम्यग्ज्ञानदर्शनचारित्र्यैः समित्या पञ्चभिः समितिभिस्त्रि गुप्त्या च सहितः सन्
सदा यतेत-यतनापूर्वकमेव साधूनामाचारः सर्वदा परिपालनीयः 'त्तिवेमि' इति ब्रवीमि-
अहं गणधरं कथयामि उपदिशामीत्यर्थः 'पाएसणा सम्मत्ता' इति पात्रैषणा समाप्ता ॥ ३ ॥

इति श्री विश्वविख्यात जगद्वल्लभादिपदभूषित बालब्रह्मचारि जैनाचार्य पूज्यश्री घासीलाल

व्रतिविरचितायां श्री आचारांगसूत्रस्य द्वितीयश्रुतस्कन्धस्य मर्मप्रकाशिकाख्यायां

व्याख्यायां पात्रैषणाध्ययनं नाम षष्ठम् अध्ययनं समाप्तम् ॥ ६ ॥

चाहियે 'एयं खलु तस्स' यही पात्र विषयक विवेचन अर्थात् किस प्रकार का
पात्र साधु को चाहिये किस प्रकार का पात्र नहीं चाहिये इस तरह का निरूपण
करना ही 'भिक्षुस्स भिक्षुणीए वा सामगियं' उस संयमशील साधु और
साध्वी का सामग्र्य है अर्थात् साधु सामाचारी है याने साधु का आचार विचार
है 'जं सव्वट्ठेहिं समिए सहिए' जिस को सम्यक् ज्ञान दर्शन और चारित्र से
तथा पञ्च समिति और तीन गुप्ति से युक्त होकर यतना पूर्वक ही 'सया जए
ज्जासित्तिवेमि' साधु और साध्वी को आचार का परिपालन करना चाहिये
ऐसा भगवान् वीतराग महावीर स्वामीने गणधरों को कहा है यह सुधर्मा
स्वामी कहते हैं, 'पाएसणा समत्ता' पात्रैषणा समाप्त हो गई, और षष्ठ अध्य-
यन भी समाप्त हो गया ॥ ३ ॥

श्रीजैनाचार्य जैनधर्मदिवाकर पूज्यश्री घासीलाल व्रतिविरचित

आचारांगसूत्र के दूसरे श्रुतस्कंध की मर्मप्रकाशिकाव्याख्या में

छट्टा पात्रैषणा अध्ययन समाप्त हुआ ॥ ६ ॥

પ્રકારનુ પાત્ર સાધુએ ગણવુ અને કેવા પ્રકારનુ ન રાખવુ 'एयं खलु तस्स भिक्षुस्स
भिक्षुणीए वा' એ રીતનુ નિરૂપણ કરવુ એજ એ સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વીનુ
'सामगियं' સામગ્ર્ય છે અર્થાત સાધુ સામાચારી છે એટલે કે સાધુને આચાર છે, 'जं
सव्वट्ठेहिं समिए सहिए सया जएज्जासि' બેને સમ્યક્ જ્ઞાન, દર્શન, અને ચારિત્રથી તથા
પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિથી યુક્ત થઈને યતના પૂર્વક જ સાધુ અને સાધ્વીએ
આચારનુ પાલન કરવુ એકેએ 'त्तिवेमि' આ રીતે ભગવાન મહાવીર સ્વામીએ ગણધર્મને
કહ્યું છે આ રીતે સુધર્મા સ્વામી કહે છે 'पाएसणा समत्ता' ઉપરોક્ત પ્રકારથી પાત્રૈષણાનું
કથન સમાપ્ત થયું. ॥ સૂ. ૩ ॥

જૈનાચાર્ય જૈનધર્મદિવાકર પૂજ્યશ્રી ઘાસીલાલજી મહારાજ વિરચિત 'આચારાંગસૂત્રના
ખીલા શ્રુતસ્કંધની મર્મપ્રકાશિકા વ્યાખ્યાના છટ્ટું' પાત્રૈષણા અધ્યયન સમાપ્ત ॥ ૬ ॥

સપ્તમમ્ અધ્યયનમ્ આરભ્યતે

મૂઝ્મ-સમણે ભવિસ્સામિ અણગારે અર્કિચણે અપુત્તે અપસૂ પરદત્ત-
મોઈ પાવં કમ્મં નો કરિસ્સામિત્તિ સમુટ્ટાપ્પ સઠ્ઠં મંતે ! અદિન્નાદાણં
પચ્ચક્ખામિ સે અણુપવિસિત્તા ગામં વા નયરં વા રેવેટં વા કઠ્ઠવડં મડંબં
વા જાવ રાયહાણિં વા નેવ સયં અદિન્નં ગિણિહજ્જા, નેવન્નેહિં અદિન્નં
ગિણહાવિજ્જા, અદિન્નં ગિણહંતે વિ અન્ને ન સમણુજાણિજ્જા જેહિં વિ સદ્ધિં
સંપઠ્ઠવ્વણ્ણે તેસિંપિ જાઈં છત્તગં વા જાવ ચમ્મછેયણગં વા તેસિં પુઠ્ઠા-
મેવ ઉગ્ગહં અણુણ્ણવિય અપહિલેહિય અપહિલેહિય અપમજ્જિય અપ
મજ્જિય નો ઉગ્ગિણિહજ્જ વા પરિગિણિહજ્જ વા, તેસિં પુઠ્ઠામેવ ઉગ્ગહં
જાઈજ્જા અણુણ્ણવિય પહિલેહિય પમજ્જિય તઓ સંજયામેવ ઉગ્ગિણિહ-
જ્જ વા પરિગિણિહજ્જ વા ॥સૂ. ૧॥

છાયા-શ્રમણો ભવિષ્યામિ અનગારઃ અકિશ્ચન અપુત્રઃ અપથુઃ પરદત્તમોજી પાપં કર્મ નો
કરિષ્યામિ ઇતિ સમુત્થાય સર્વં ભદન્ત ! અદત્તાદાનં પ્રત્યાશ્વામિ, સઃ અનુપ્રવિશ્ય ગ્રામં વા
નગરં વા રેવેટં વા કઠ્ઠવડં મડંબં વા યાવદ્ રાજગીરીં વા નૈવ સ્વયમ્ અદત્તં શૃક્લીયાત્, નૈવ અન્યૈઃ
અદત્તં ગ્રાહયેત્, અદત્તં શૃક્લંતં ઇતિ અન્યાન્ ન સમનુજાનીયાત્, યૈરપિ સાર્દ્ધમ્ સંપ્રવ્રજિતઃ
તેષામપિ યત્ છત્રકં વા યાવત્ ચર્મચ્છેદનકં વા તેષાં પૂર્વમેવ અવગ્રહમ્ અનુજ્ઞાપ્ય અપ્રતિલેખ્ય
અપ્રતિલેખ્ય અપ્રમૃજ્ય અપ્રમૃજ્ય નો અવશૃક્લીયાત્ વા પરિશૃક્લીયાત્ વા, તેષાં પૂર્વમેવ અવગ્રહં
યાચેત અનુજ્ઞાપ્ય પ્રતિલેખ્ય પ્રમૃજ્ય તતઃ સંયતમેવ અવશૃક્લીયાત્ વા, પરિશૃક્લીયાત્ વા ॥૧॥

ટીકા-પઠ્ઠેઽધ્યયને પાત્રૈષણાયાઃ પ્રરૂપણં કૃતમ્ પાત્રાદિકશ્લોપકરણં સાધુઃ કસ્યાપિ
ગૃહસ્થાદે રાજ્ઞૈયૈવ ગ્રહણં કરોતિ, યતઃ સાધુના પૂર્ણતયા અસ્તેયમહાવ્રત સ્વીકૃતં, તસ્માત્ પ્રસ્તુ

અવ સપ્તમ અધ્યયન કા હિન્દી ભાષાન્તર આરમ્ભ કિયા જાતા હૈ-

છઠ્ઠે અધ્યયન મેં પાત્રૈષણા કા પ્રરૂપણ કિયા ગયા હૈ ઓર પાત્ર વગૈરહ
ઉપકરણોં કો સાધુ લોગ કિસી મી ગૃહસ્થ શ્રાવક કી અનુમતિ સે હી ગ્રહણ
કરતે હૈં ક્યોંકિ સાધુ મુનિ મહાત્મા ગણ પૂર્ણરૂપ સે અસ્તેય (ચોરી નહીં કરના)

સાતમ અધ્યયન

હવે સાતમા અધ્યયનના શુભરાત્રી ભાષાતરનો આરંભ કરાય છે.-

ટીકાર્થ-છઠ્ઠા અધ્યયનમાં પાત્રૈષણા સબધી નિરૂપણ કરવામાં આવેલ છે. અને
પાત્ર વિગેરે ઉપકરણોને સાધુજન કોઈ પણ ગૃહસ્થ શ્રાવકની સમતિથી જ ગ્રહણ કરે છે.
કેમ કે-સાધુ, મુનીજનો પૂર્ણ રીતે અસ્તેય અર્થાત્ ચોરી ન કરવારૂપ મહાવ્રતનો સ્વીકાર

તેડસ્મિન્ સપ્તમેડધ્યયને પ્રતિજ્ઞાવિશેષરૂપાવગ્રહસ્ય પ્રરૂપણં ક્રિયતે, સ ચાવગ્રહો દ્રવ્યક્ષેત્રકાલ-
ભાવાપેક્ષયા ચતુર્વિધો વૌધ્યઃ, સામાન્યતસ્તુ પચ્ચવિધોડવગ્રહઃ, તથા-દેવેન્દ્રાવગ્રહઃ ૧,
રાજાવગ્રહઃ ૨, ગૃહપત્યવગ્રહઃ ૩, શય્યાતરાવગ્રહઃ ૪, સાધર્મિકાવગ્રહઃ ૫, તત્ર દ્રવ્યાવગ્રહસ્ત્રિ-
વિધઃ, સચિત્તાચિત્તમિશ્રભેદાત્, તત્ર શિષ્યાદેઃ સચિત્તાવગ્રહઃ, સદોરકમુલ્લવસ્ત્રિકારજોહર-
ણાદેરચિત્તાવગ્રહઃ, શિષ્યરજોહરણાદેર્મિશ્રાવગ્રહઃ, એવં ક્ષેત્રાવગ્રહોડપિ ગ્રામનગરાણ્યભેદા

મહાવ્રત કો સ્વીકાર કરકે હી જીવન યાપન કરને વાલે હોતે હૈં ઇસલિયે ઇસ પ્રસ્તુત સસમ અધ્યયન મૈં પ્રતિજ્ઞા વિશેષરૂપ અવગ્રહ કા નિરૂપણ કિયા જાતા હૈ-વહ પ્રતિજ્ઞા વિશેષરૂપ અવગ્રહ દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ઔર ભાવ કી અપેક્ષા સે ચાર પ્રકાર કા સમજના ચાહિયે અર્થાત્ દ્રવ્ય વિશેષ કો ગ્રહણ કરને કી પ્રતિજ્ઞા એવં ક્ષેત્ર વિશેષ કો સ્વીકાર કર રહને કી પ્રતિજ્ઞા તથા કાલ વિશેષ મૈં હી નિવાસ ભિક્ષાટનાદિ કરને કી પ્રતિજ્ઞા ઔર ભાવ વિશેષ કો સ્વીકાર કરને કી પ્રતિજ્ઞા કરના ઇસ તરહ ચાર પ્રકાર કા અવગ્રહ સમજના ચાહિયે, સામાન્યરૂપ સે શાસ્ત્રાનુકૂલ તો પાંચ પ્રકાર કા અવગ્રહ માના જાતા હૈં જૈસે કિ-૧ દેવેન્દ્રા-વગ્રહ, ૨-રાજાવગ્રહ, ૩-ગૃહપત્યવગ્રહ, ૪-શય્યાતરાવગ્રહ ઔર ૫-સાધર્મિકા-વગ્રહ, ઇન મૈં દ્રવ્યાવગ્રહ ત્રીન પ્રકાર કા હોતા હૈં ૧-સચિત્ત, ૨-અચિત્ત ઔર ૩-મિશ્ર કે ભેદ સે, ડન મૈં શિષ્યાદિ કા સચિત્તાવગ્રહ કહા જાતા હૈં અર્થાત્ કિસ તરહ કા શિષ્યાદિ રૂપ સચિત્ત દ્રવ્ય કો ગ્રહણ કરના ચાહિયે ઇસ કો સચિત્તાવગ્રહ કહતે હૈં એવં સદોરકમુલ્લવસ્ત્રિકા (મુહપત્તી) રજોહરણાદિ કો ગ્રહણ કરને કી પ્રતિજ્ઞા કો અચિત્તાવગ્રહ કહતે હૈં ઔર સચિત્ત શિષ્યાદિ ઔર અચિત્ત રજોહરણાદિ ઇન ડોનો કો ગ્રહણ કરને કી પ્રતિજ્ઞા કો મિશ્રાવગ્રહ

કરીને જ જીવન યાપન કરવાવાળા હોય છે તેથી આ સાતમા અધ્યયનમા પ્રતિજ્ઞા વિશેષરૂપ અવગ્રહનું નિરૂપણ કરવામા આવે છે. એ પ્રતિજ્ઞા વિશેષ રૂપ અવગ્રહ દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવની અપેક્ષાથી ચાર પ્રકારનો સમજવો. અર્થાત્ દ્રવ્ય વિશેષને ગ્રહણ કરવાની પ્રતિજ્ઞા તથા ક્ષેત્ર વિશેષનો સ્વીકાર કરીને રહેવાની પ્રતિજ્ઞા એવ કાળ વિશેષમાં જ નિવાસ કે ભિક્ષાટન વિગેરે કરવાની પ્રતિજ્ઞા તથા ભાવ વિશેષને સ્વીકારવાની પ્રતિજ્ઞા કરવી આ રીતે ચાર પ્રકારનો અવગ્રહ સમજવો. જેમ કે દેવેન્દ્રાવગ્રહ ૧, રાજાવગ્રહ ૨, ગૃહપત્યવગ્રહ ૩, શય્યાતરાવગ્રહ ૪ અને સાધર્મિકાવગ્રહ ૫, આમા દ્રવ્યાવગ્રહ ત્રણ પ્રકારનો કહેલ છે. સચિત્ત ૧, અચિત્ત ૨, અને મિશ્ર ૩, ના ભેદથી ત્રણ પ્રકારનો થાય છે. તેમા શિષ્યાદિનો સચિત્તાવગ્રહ કહેવાય છે. અર્થાત્ કેવા પ્રકારના શિષ્યાદિરૂપ સચિત્ત દ્રવ્યને ગ્રહણ કરવું જોઈએ તેને સચિત્તાવગ્રહ કહે છે તથા સદોરક મુખવસ્ત્રિકા (મુહ-પત્તી) રજોહરણાદિને ગ્રહણ કરવાની પ્રતિજ્ઞાને અચિત્તાવગ્રહ કહે છે તથા સચિત્ત શિષ્યાદિ અને અચિત્ત રજોહરણાદિએ બન્નેને ગ્રહણ કરવાની પ્રતિજ્ઞાને-મિશ્રાવગ્રહ અર્થાત્ સચિત્તા

ત્રિવિધઃ, કાલાવગ્રહસ્તુ દ્વિવિધઃ ઋતુવદ્વર્ષાકાલભેદાત્, ભાવાવગ્રહસ્તાવત્ પ્રથમં દ્વિવિધઃ મત્યવગ્રહઃ, ગ્રહણાવગ્રહશ્ચ, તત્ર મત્યવગ્રહો દ્વિવિધઃ અર્થાવગ્રહવ્યજ્જનાવગ્રહભેદાત્, તત્રાપિ અર્થાવગ્રહઃ પદ્મવિઃ, પશ્ચેન્દ્રિય નો ઇન્દ્રિયભેદાત્, વ્યજ્જનાવગ્રહસ્તુ ચક્ષુરિન્દ્રિયમનોર્વજિ-ત્ત્વાચ્ચતુર્વિધઃ, તથા ચ સંકલનેન મત્યવગ્રહો દશવિધઃ ફલિતઃ, પ્રાગુક્તઃ પશ્ચવિધોઽપિ દેવેન્દ્રાચવગ્રહો ગ્રહણાવગ્રહે અન્તર્ભવતિ, અપરિગ્રહસ્ય શ્રમણસ્ય પિઙ્ડવસતિવસ્ત્રપાત્રગ્રહણ-

(સચિત્તાઽચિત્તાવગ્રહ) કહતે હૈં, ઇસ તરહ ગ્રામ નગર ઓર અરણ્ય કે ભેદ સે ક્ષેત્રાવગ્રહ ભી તોન પ્રકાર કા માના જાતા હૈ અર્થાત્ ગ્રામ વિશેષ મેં હી રહના એવં નગર વિશેષ મેં રહના તથા અરણ્ય વિશેષ મેં હી રહને કી પ્રતિજ્ઞા કો ક્ષેત્રાવગ્રહ કહતે હૈં, કિન્તુ કાલાવગ્રહ દો પ્રકાર કા હી માના જાતા હૈ-૧-વસન્તાદિ ઋતુવદ્ કાલ ઓર વર્ષાકાલ કે ભેદ સે, ઓર ભાવાવગ્રહ પહેલે દો પ્રકાર કા માના ગયા હૈ ૧-મત્યવગ્રહ ઓર ૨-ગ્રહણાવગ્રહ, ડન મેં મત્યવગ્રહ દો પ્રકાર કા હોતા હૈ ૧-અર્થાવગ્રહ ઓર ૨-વ્યજ્જનાવગ્રહ, ડનમેં ભી અર્થાવગ્રહ છે પ્રકાર કા હોતા હૈ-૧-એકેન્દ્રિય, ૨-દ્વીન્દ્રિય, ૩-ત્રીન્દ્રિય, ૪-ચતુરિન્દ્રિય, ૫-પંચેન્દ્રિય ઓર ૬-નો ઇન્દ્રિય, કિન્તુ વ્યજ્જનાવગ્રહ ચક્ષુરિન્દ્રિય ઓર મન કો છોડ કર ચાર પ્રકાર કા હી માના જાતા હૈ ઇસ પ્રકાર સંકલન કરને સે મત્યવગ્રહ દશ પ્રકાર કા સિદ્ધ હોતા હૈ ઓર ઉપર્યુક્ત પાંચ પ્રકાર કા ભી દેવેન્દ્રાદિ વિષય અવગ્રહગ્રહણાવગ્રહ વિશેષરૂપ ભાવાવગ્રહ મેં અન્તર્ભૂત હો જાતા હૈ ક્યોંકિ પરિગ્રહરહિત શ્રમણ કા પિઙ્ડ-વસતિ-વસ્ત્ર-ઓર પાત્ર ગ્રહણ કી પરિણામદશા મેં ગ્રહણાવગ્રહ સમજ્ઞા જાતા હૈ ઇસ ગ્રહણાવગ્રહ કે હોને પર કિસ તરહ સુષ્ટે

ઽચિત્તાવગ્રહ કહે છે એજ પ્રમાણે ગામ, નગર અને અરણ્યના ભેદથી ક્ષેત્રાવગ્રહ પણ ત્રણ પ્રકારના માનવામાં આવે છે અર્થાત્ ગામ વિશેષમાં જ રહેવું તથા નગર વિશેષમાં જ રહેવું કે અરણ્ય-જંગલ વિશેષમાં જ રહેવાની પ્રતિજ્ઞાને ક્ષેત્રાવગ્રહ કહેવામાં આવેલ છે. પરંતુ કાળાવગ્રહ બે પ્રકારનો જ માનવામાં આવે છે. ૧ વસન્તાદિ ઋતુ બદલાઈ અને ૨ વર્ષાકાળના ભેદથી બે પ્રકાર થાય છે. તથા ભાવાવગ્રહ પહેલા બે પ્રકારનો માનવામાં આવેલ છે. ૧ મત્યવગ્રહ અને ૨ ગ્રહણાવગ્રહ તેમાં મત્યવગ્રહ બે પ્રકારનો થાય છે. ૧ અર્થાવગ્રહ અને ૨ વ્યજ્જનાવગ્રહ તેમાં પણ અર્થાવગ્રહ છ પ્રકારનો થાય છે. ૧ એકેન્દ્રિય ૨ દ્વીન્દ્રિય ૩ ત્રીન્દ્રિય ૪ ચતુરિન્દ્રિય ૫ પંચેન્દ્રિય ૬ નાદેન્દ્રિય પરંતુ વ્યજ્જનાવગ્રહ ચતુરિન્દ્રિય અને મનને છોડીને ચાર પ્રકારનો જ માનવામાં આવે છે. આ પ્રમાણે બધાનું સંકલન કરવાથી મત્યવગ્રહ દસ પ્રકારનો સિદ્ધ થાય છે. તેમ જ ઉપરોક્ત પાંચ પ્રકારનો દેવેન્દ્રાદિ સંબંધી અવગ્રહ ગ્રહણાવગ્રહ વિશેષરૂપ ભાવાવગ્રહમાં અંતર્ભૂત થઈ જાય છે. કેમ કે પરિગ્રહ રહિત શ્રમણના પીંડ-વસતિ-વસ્ત્ર અને પાત્ર ગ્રહણની પરિણામ દશામાં ગ્રહણાવગ્રહ કહેવાય છે આ ગ્રહણાવગ્રહ હોય ત્યારે કયા પ્રકારથી મને શુદ્ધ પિંડ-વસતિ વિગેરે પ્રાતિહારિક કે અપ્રાતિહારિક મળશે આ પ્રમાણે

પરિણામદશાયાં ગ્રહણાવગ્રહો બોધ્યઃ, એતસ્મિન્ ગ્રહણાવગ્રહે સતિ કેન પ્રકારેણ મમ શુદ્ધં પિષ્ઠ-
વસત્યાદિકં પ્રાતિહારિકમ્ અપ્રાતિહારિકં વા ભવેદિત્યેવં યતના કર્તવ્યા, તદુક્તમ્—‘ગહણુગ્ગ-
હમ્મિ અપરિગ્ગહસ્સ સમણસ્સ ગહણપરિણામો । કહ પાહિહારિયાપ્પાહિહારિય હોઈ ? જહ્યવ્વં ॥
ગ્રહણાવગ્રહે અપરિગ્રહસ્ય શ્રમણસ્ય ગ્રહણપરિણામઃ । કયં પ્રાતિહારિકમ્ અપ્રાતિહારિકં ભવેદ્ ?
યતિતવ્યમ્ ॥ इत्येवं रीत्या द्रव्याद्यवग्रहं प्ररूपयितुमाह—‘समणे भविस्सामि’ श्रमणो भविष्यामि
‘अणगारे अक्किंचणे अपुत्ते अपसू’ अनगारः अगाररहितः, अकिञ्चनः धनदारादि परिग्रह-
रहितत्वाद् दीनो दरिद्रो वा, अपुत्रः, अपशुः—इत्यश्र्नादिरहितः ‘परदत्तभोई’ परदत्तभोजी
भविष्यामि ‘पावं कम्मं नो करिस्सामित्ति’ पापं कर्म—हिंसास्तेयप्रभृतिपापजनककर्म नो
करिष्यामि इति रीत्या ‘समुट्ठाए’ समुत्थाय प्रतिज्ञां विधाय ‘सव्वं भंते ! अदिग्णादाणं पच्च-

શુદ્ધ પિષ્ઠ વસતિ વગૈરહ પ્રાતિહારિક યા અપ્રાતિહારિક મિલેગા હસ પ્રકાર
યતના કરની ચાહિયે, કહા મી હૈ કિ—‘ગહણુગ્ગહમ્મિ અપરિગ્ગહસ્સ સમણસ્સ
ગહણપરિણામો । કહ પાહિહારિયાપ્પાહિહારિય હોઈ જહ્યવ્વં’ ગ્રહાવગ્રહણ હોને
પર પરિગ્રહ રહિત શ્રમણ કો ગ્રહણ પરિણામ પ્રાતિહારિક યા અપ્રાતિહારિક
હોગા ? હસ પ્રકાર યતના કરની ચાહિયે હસ રીતિસે દ્રવ્યાદિ અવગ્રહરૂપ પ્રતિજ્ઞા
વિશેષ કો પ્રરૂપિત કરને કે લિયે કહતે હૈ—‘સમણે ભવિસ્સામિ, અણગારે અક્કિ
ચણે અપુત્તે અપસૂ’ ઇત્યાદિ મૈં સાધુ બનુંગા ઔર અગાર રહિત એવં અકિચ્ચન-
ધનદારાદિ પરિગ્રહ રહિત હોને સે દીન દરિદ્ર એવં અપુત્ર તથા અપશુ-હાથી ઘોડા
વગૈરહ પશુ સે રહિત હોકર ‘પરદત્ત મોઈ’ પરદત્તભોજી-દૂસરે સે દિયે હુણ
ચતુર્વિધ અશનાદિ આહાર જાત કા ભોજન કરુગા, એવં ‘પાવં કમ્મં નો કરિ-
સ્સામિત્તિ સમુટ્ઠાપ’ પાપકર્મ-હિંસા અસ્તેય-ચોરી વગૈરહ પાપ જનક કર્મ નહીં
કરુગા હસ પ્રકાર પ્રતિજ્ઞા કરકે ‘સવ્વં ભંતે ! અદિગ્ણાદાણં પચ્ચક્કલામિ’ હે

યતના કરવી બોધ્યે કહ્યુ પશુ છે કે—

‘ગહણુગ્ગહમ્મિ અપરિગ્ગહસ્સ સમણસ્સ ગહણપરિણામો ।

કહ પહિહારિયાપ્પહિહારિય હોઈ જહ્યવ્વં ॥

અહણુવાગ્રહ હોય ત્યારે પરિગ્રહ રહિત શ્રમણને અહણુ પરિણામ પ્રાતિહારિક અથવા
અપ્રાતિહારિક હોય છે આ પ્રમાણે ની યતના કરવીબોધ્યે આ પ્રમાણે દ્રવ્યાદિ અવગ્રહ રૂપ
પ્રતિજ્ઞા વિશેષનુ પ્રપશુ કરવા માટે સૂત્રકાર કહે છે. ‘સમણે ભવિસ્સામિ’ હુ સાધુ બનીશ તથા
‘અણગારે અક્કિચણે અપુત્તે અપસૂ’ અગર એટલે કે ઘર વિના તેમજ અકિચ્ચન એટલે કે ધનસૌ
વિગેરે પરિગ્રહ વિનાનો હોવાથી દીન અને દરિદ્ર અને અપુત્ર અને પશુ કહેતાં હાથી ઘોડા
વિગેરે પશુથી રહિત થઈને ‘પરદત્તમોઈ’ પરદત્તભોજી એટલે બીજાએ આપેલ ચતુર્વિધ અશનાદિ
આહાર ભાતને આહાર કરીશ તથા ‘પાવં કમ્મ નો કરિસ્સામિત્તિ’ પાપકર્મ—હિંસા, ચોરી
વિગેરે પાપજનક કર્મ કરીશ નહીં. એ પ્રમાણે ‘સમુટ્ઠાપ’ પ્રતિજ્ઞા કરીને ‘સવ્વં ભંતે ! અદિગ્ણા

कखामि' हे भदन्त ! वीतराग ! प्रभो ! सर्वम् अदत्तादानं प्रत्याख्यामि-सर्वस्यैव अदत्ता-
दानस्य प्रत्याख्यानं करोमि इत्येवं प्रतिज्ञाय 'से अणुपविसित्ता' स साधुः अनुप्रविश्य-
प्रवेशं कृत्वा 'गामं वा नयरं वा' ग्रामं वा नगरं वा 'खेडं वा कव्वडं वा मडवं वा' खेटं वा
कर्कटं वा मडम्बं वा 'जाव रायहाणि वा' यावत्-द्रोणमुखं वा आश्रमं वा राजधानीं वा अनु-
प्रविश्य इति पूर्वोक्तान्वयः 'नेव सयं अदिन्नं गिण्हिज्जा' नैव स्वयम् अदत्तं वस्तु गृह्णीयात्
'नेवऽन्नेहिं अदिन्नं गिण्हाविज्जा' नैव वा अन्यैः साधुभिः अदत्तं पिण्डादिवस्तु ग्राहयेत्
'अदिन्नं गिण्हंते वि अन्ने न समणुजानिज्जा' अदत्तं गृह्णन्तमपि अन्यं साधुं न समनुजानीयात्-
नानुमोदयेत्, 'जेहि वि सद्धिं संपव्वइए' यैरपि साधुभिः सार्द्धम्-सार्कं संप्रव्रजितः-दीक्षा
गृहीतवान् 'तेसिपि जाइं छत्तगं' तेषामपि साधूनां यत् छत्रकं वा-वर्षाजलापवारणार्थम्

भदन्त ! वीतराग ! प्रभो ! महावीर स्वामी ! सभी प्रकार के अदात्तादान का
प्रत्याख्यान करता हूं अर्थात् नहीं दिये हुए का आदान-ग्रहण नहीं करूंगा इस
तरह प्रतिज्ञा करके वह साधु 'अणुपविसित्ता गामं वा नयरं वा खेडं वा' ग्राम में
या नगर में या खेड-छोटे ग्राम में या 'कव्वडं वा' कर्कट-छोटे नगर में या 'मडं-
बं वा' मडम्ब-छोटी झोपड़ी में या 'जाव रायहाणि वा' यावत्-द्रोणमुख में
अर्थात् पर्वत की तलेटी में या आश्रम में या राजधानी में अनुप्रवेश कर 'नेव-
सयं अदिण्णं गिण्हिज्जा' स्वयं अदत्तवस्तु को नहीं ग्रहण करे और 'नेवन्नेहिं
अदिण्हं गिण्हाविज्जा' अन्य साधु को भी अदत्त वस्तु का ग्रहण नहीं करावे या
'अदिन्नं गिण्हंते वि अन्ने न समणुजानिज्जा' अदत्त वस्तु को ग्रहण करते हुए
साधु का अनुमोदन भी नहीं करे अर्थात् अदत्त वस्तु को लेने के लिये किसी
भी साधु को अनुमति भी नहीं दे और अदत्त वस्तु को लेतेहुए साधु का
समर्थन भी नहीं करे इसी प्रकार 'जेहि वि सद्धिं संपव्वइए वा' जिन साधुओं
के साथ वह साधु दीक्षा ग्रहण कर चुके हैं 'तेसि पि जाइं छत्तगं वा' उन साधुओं के

द्वारं पचक्खामि' डे लगवन् इरेक प्रकारना अदत्तादानतुं प्रत्याख्यान करे छुं. अर्थात्
वगर आपेक्ष वस्तु लक्ष्य नही आ प्रमाणेनी प्रतिज्ञा लधने 'से गाम वा नयरं वा खेटं
वा' ओ साधुने गाममा के नगरमा के गेट नानागामोमां 'कव्वडं वा मडवं वा' कर्कट
नाना नगरोमा के माडव नानी उ पडाया 'जाव रायहाणि वा' यावत् द्रोणमुख ओटले के
पर्वतानी तणेरीमां के आश्रममा अथवा राजधानीमा 'अणुपविसित्ता' प्रवेश करीने 'नेव
सयं अदिन्नं गिण्हिज्जा' पे ते वगर आपेक्ष वस्तुने लेवी नही अने 'नेवऽन्नेहिं अदि-
ण्हं गिण्हाविज्जा' भीन साधुओने पणु विना आपेक्ष वस्तु ग्रहण न करावे. तथा 'अदि-
ण्हं गिण्हंते वि अन्ने' अदत्त- विना आपेक्ष वस्तुने लेनारा भीन साधुओने 'न समणु-
जानिज्जा' अनुमोदन पणु करवु नही' अर्थात् विना आपेक्ष वस्तुने लेवा माटे कोष पणु
साधुने संभति आपवी नही' अने आ प्रमाणे 'जेहि वि सद्धिं संपव्वइए' ओ साधुओनी

ઉપકરણભૂતમ્ ઝર્ણાકમ્બલાદિકં વા 'જાવ ચમ્મછેયણમં વા' યાવત્-ચર્મછેદનકં વા નર-
કર્તનીરૂપમ્ ભવેત્ 'તેસિં પુઞ્વામેવ ડગ્ગહં અણુણ્ણવિય' તેપાં સલુ છત્રકર્મછેદનકાદીનાં
પૂર્વમેવ અવગ્રહમ્-અનુમતિરૂપ જ્ઞામ્, અનુજ્ઞાપ્ય-અગૃહીત્વા 'અપહિલેહિય અપહિલેહિય'
અપ્રતિલિલ્ય અપ્રતિલિલ્ય-પ્રતિલેખનમ્ અકૃત્વેત્યર્થઃ 'અપમજ્જિય અપમજ્જિય' અપ્રમૃડ્ય
અપ્રમૃડ્ય-પ્રમાર્જનમ્ અકૃત્વા 'નો ડગ્ગિણ્ણિહજ્જા' નો અવગૃહ્ણીયાત્-સકૃદપિ ગ્રહણં ન કુર્યાત્
'પરિગિણ્ણિહજ્જ વા' પરિગૃહ્ણીયાદ વા-અનેકવારં વા ન ગ્રહણં કુર્યાત્, અપિતુ 'તેસિં પુઞ્વામેવ
ડગ્ગહં જાહજ્જા' તેપાં છત્રકર્મછેદનકાદીનામ્ ગ્રહણાર્થમ્ પૂર્વમેવ અવગ્રહમ્-અનુમતિમ્ આજ્ઞામ્
યાચેત, અથ ચ 'અણુણ્ણવિય પહિલેહિય' અનુજ્ઞાપ્ય-આજ્ઞાં ગૃહીત્વા, પ્રતિલિલ્ય-પ્રતિલેખનં
વિધાય 'પમજ્જિય' પ્રમૃડ્ય-પ્રમાર્જનં કૃત્વા 'તઓ સંજયામેવ ડગ્ગિણ્ણિહજ્જ વા પરિગિણ્ણિહજ્જ
વા' તતઃ-તદનન્તરમ્ આજ્ઞાદિગ્રહણાનન્તર મિત્યર્થઃ સંયતમેવ-યતનાપૂર્વમેવ અવગૃહ્ણીયાદ વા-
સકૃદ વા ગ્રહણં કુર્યાત્, પરિગૃહ્ણીયાદ વા-અનેકશો વા ગ્રહણં કુર્યાદિતિ ભાવઃ ॥ સૂ. ૧ ॥

પાસ જો વર્ષા જલ વગૈરહ કો રોકને કે લિયે ઉપકરણ ભૂત છાતા હો યા 'જાવ
ચમ્મછેયણમં વા' ઝર્ણા કમ્બલ વગૈરહ હો યા યાવત્-ચર્મછેદનક હો યા નર
કર્તની-નહરની હો 'તેસિં પુઞ્વામેવ ડગ્ગહં અણુણ્ણવિય' ડન છત્ર કમ્બલ નહ-
રની વગૈરહ કે લિયે પહેલે હી અનુમતિ કે વિના અર્થાત્ અનુમતિ નહીં લેકર તથા
'અપહિલેહિય' અપહિલેહિય' પ્રતિલેખન નહીં કરકે યા 'અપમજ્જિય અપમજ્જિય'
પ્રમાર્જન નહીં કરકે એક વાર મી 'નો ડગ્ગિણ્ણિહજ્જા' ગ્રહણ નહીં કરે એવં અનેક
વાર મી 'પરિગિણ્ણિહજ્જ વા' ગ્રહણ નહીં કરે અપિતુ 'તેસિં પુઞ્વામેવ ડગ્ગહં જાહજ્જા
વા' ડન છત્ર કમ્બલ નહરની વગૈરહ ઉપકરણ કી આજ્ઞા માંગે ઓર અનુમતિ લેકર
ઓર 'અણુણ્ણવિય પહિલેહિય પમજ્જિય' પ્રતિલેખન કરકે તથા પ્રમાર્જન કરકે 'તઓ
સંજયામેવ ડગ્ગિણ્ણિહજ્જ વા' યતના પૂર્વક હી એકવાર યા 'પરિગિણ્ણિહજ્જ વા' અનેક
વાર ગ્રહણ કરે અર્થાત્ આજ્ઞા કે વિના ડન ડન છત્ર ચર્મછેદન કા ગ્રહણ નહીં કરે।સૂ. ૧।

સાથે પોતે દીક્ષાગ્રહણ કરેલ છે. 'તેસિં પિ જાહ છત્તમં વા' એ સાધુઓની પાસે જે વર-
સાફને રોકવા માટે ઉપકરણ રૂપ છત્ર હોય કે ડનની કાબળ વિગેરે હોય અથવા 'જાવ
ચમ્મછેયણમં વા' યાવત્ ચર્મ છેદનક હોય કે નખ કાપવાની નરેણી હોય 'તેસિં પુઞ્વામેવ
ડગ્ગહં અણુણ્ણવિય' એ છત્ર કાબળ નરેણી વિગેરે માટે પહેલા અનુમતિ લીધા વિના
અને 'અપહિલેહિય અપહિલેહિય' પ્રતિલેખન કર્યા વિના કે 'અપમજ્જિય અપમમજ્જિય'
પ્રમાર્જન કર્યા વિના 'નો ડગ્ગિણ્ણિહજ્જા' એકવાર પણ ગ્રહણ કરવુ નહીં 'પરિગિણ્ણિહજ્જ
વા' તથા અનેકવાર પણ ગ્રહણ કરવા નહીં. 'તેસિં પુઞ્વામેવ ડગ્ગહં જાહજ્જા' પરંતુ એ
છત્ર કાબળ વિગેરે ઉપકરણની પહેલેથી આજ્ઞા માગવી અને 'અણુણ્ણવિય પહિલેહિય' અનુ-
મતિ લઇને તથા પ્રતિલેખન કરીને તથા 'પમજ્જિય' પ્રમાર્જન કરીને 'તઓ સંજયામેવ' તે
પછી સયમ પૂર્વક જ 'ડગ્ગિણ્ણિહજ્જ વા પરિગિણ્ણિહજ્જ વા' એક વાર અગર અનેકવાર
ગ્રહણ કરવુ અર્થાત્ આજ્ઞા મેળવ્યા વિના છત્ર વિગેરે ગ્રહણ કરવા નહીં ॥ સૂ. ૨૦ ॥

મૂલ્મ—સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા આગંતાગારેસુ યા આરામા-
ગારેસુ વા ગાહાવઙ્કુલેસુ વા પરિયાવહેસુ વા અણુવીઙ્કુલે ઉગ્ગહં જાઙ્કુલે,
જે તત્થ ઈસરે જે તત્થ સમહિટ્ઠે તે ઉગ્ગહં અણુન્નવિજ્ઞા કામં યલ્લ
આડસોત્તિ ! અહાલંદં અહા પરિન્નાયં વસામો જાત્ર આડસો ! આડ-
સંતસ્સ ઉવગ્ગહે જાત્ર સાહમ્મિયા એઙ્કુલે તાવં ઉગ્ગહં ઉગ્ગિણિહસ્સામો,
તેણપરં વિહરિસ્સામો, સે કિં પુણ તત્થોગ્ગહંસિ એવોગ્ગહિયંસિ જે તત્થ
સાહમ્મિયા સંભોઙ્કા સમણ્ણા ઉવાગચ્છિજ્ઞા જે તેણ સયમેસિત્તે
અસણે વા પાણે વા આદિમે વા સાદિમે વા તેણ તે સાહમ્મિયા સંભોઙ્કા
સમણ્ણા ઉવનિમંતિજ્ઞા, નો ચેવણં પરવડિયાએ ઓગિજ્ઞિય ઓગિ-
જ્ઞિય ઉવનિમંતિજ્ઞા ॥ સૂ. ૧ ॥

છાયા—સ ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુકી વા આગન્ત્રગારેષુ વા આરામાગારેષુ વા ગૃહપતિકુલેષુ વા
પર્યાવસથેષુ વા અનુવિચિન્ન્ય અવગ્રહમ્ યાચેત, યઃ તત્ર ઈશ્વરઃ, યઃ તત્ર સમધિષ્ઠાતા સઃ અવ-
ગ્રહમ્ અનુજ્ઞાપયેત્, કામં યલ્લ આયુષ્મન્ ! યથાલંદં યથાપરિજ્ઞાતમ્ વસામઃ, યાવત્—આયુ-
ષ્મન્ યાવત્ આયુષ્મતઃ અવગ્રહઃ યાવત્ સાધર્મિકાઃ આયાન્તિ તાવદ્ અવગ્રહમ્ અવહીષ્યામઃ,
તેન પરં વિહરિષ્યામઃ, સ કિં પુનઃ તત્ર અવગ્રહે અવગ્રહીતે યેતત્ર સાધર્મિકાઃ, સાંભોગિકાઃ, સ
મનોજ્ઞાઃ, ઉપાગચ્છેયુઃ, યે તેનૈવ સ્વયમેપિતવ્યાઃ, અશનં વા પાનં વા આદિમં વા આદિમં વા
તેન તાન્ સાધર્મિકાન્ સાંભોગિકાન્ સમનોજ્ઞાન્ ઉપનિમન્ત્રયેત્, નો ચૈવ યલ્લ પરાનીતમ્
અવગ્રહ અવગ્રહ ઉપનિમન્ત્રયેત્ ॥ સૂ. ૨ ॥

ટીકા—પુનરપિ પ્રકારાન્તરેણ અવગ્રહં પ્રરૂપયિતુમાહ—‘સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા’ સ
ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુકી વા ‘આગંતાગારેસુ વા’ આગન્ત્રગારેષુ વા—અતિથિશાલાસુ ધર્મશાલારૂપાસુ
‘આરામાગારેસુ વા’ આરામાગારેષુ વા—ઉદ્યાનસ્થિતશાલાસુ ‘ગાહાવઙ્કુલેસુ વા’ ગૃહપતિકુલેષુ

ફિર મી દૂસરે પ્રકાર સે આજ્ઞા ગ્રહણ કરને કા હી નિરૂપણ કરતે હૈં—

ટીકાર્થ—‘સે ભિક્ષૂ વા, ભિક્ષુણી વા’ વહ પૂર્વોક્ત ભિક્ષુ સંયમશીલ સાધુ
ઔર ભિક્ષુકી સાધ્વી ‘આગંતાગારેસુ વા’ ધર્મશાલારૂપ અતિથિ શાલાઓં મેં યા
‘આરામાગારેસુ વા’ આરામાગારોં મેં અર્થાત્ ઉદ્યાન બગીચા મેં વિચ્ચમાન શાલા-

હવે પ્રકારાન્તરથી આજ્ઞા ગ્રહણ કરવાનુ જ નિરૂપણ કરે છે.—

ટીકાર્થ—‘સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી
‘આગંતાગારેસુ વા આરામાગારેસુ વા’ અતિથિ શાલા એટલે કે ધર્મશાલાના અથવા ઉદ્યાન
બગીચાના અથવા ‘ગાહાવઙ્કુલેસુ વા’ ગૃહસ્થ-શ્રાવકના ઘરના અથવા ‘પરિયાવહેસુ વા’

वा-उद्यानरिपतशालासु 'गाहावइकुलेषु वा' गृहपतिकुलेषु वा-गृहस्थगृहेषु 'परियावसहेषु वा' पर्यावसयेषु वा-अन्यतीर्थिकदण्डिप्रभृति श्रतणमटेषु वा 'अणुवीइ उगगहं जाइज्जा' अनु-
विचिन्त्य-साधुविहारयोग्यं क्षेत्रं हृदि विचार्य अवग्रह-स्थातुम् अनुमतिरूपाम् आज्ञाम्
याचेत 'जे तत्थ ईसरे' यस्तत्र-आगन्त्रगारादिषु ईश्वरः गृहस्वामी स्यात् 'जे तत्थ समहिट्टए'
यस्तत्र समधिष्ठाता-तात्कालिककार्याधिकारी स्यात् 'ते उगगहं अणुवविज्जा' तं-स्वामिनम्
अधिष्ठातारं वा अवग्रहम्-क्षेत्रानुमतिम् अनुज्ञापयेत्-स्थातुम् वसत्यादिरूपाम् आज्ञां याचे-
तेत्यर्थः धर्मशालादिषु निवासार्थम् अनुज्ञापनं कुर्यादिति भावः, अनुज्ञापनप्रकारमाह-'कामं
खलु आउसो ! अहालंदं अहापरिन्नायं वसामो' हे आयुष्मन् ! कामं खलु भवतः इच्छानु-
सारेणैव नतु स्वेच्छया यथालन्दम्-यावत्कालार्थं भवान् अनुमन्यते तावत्कालमात्रम्, यथा-
परिजातम्-यावन्मात्रं क्षेत्रञ्च भवान् अनुजानीते तावन्मात्र क्षेत्रम् आश्रित्य वसामः-वयं
स्थातु'-मिच्छामः, एवं 'जाव आउसो ! जाव आउसंतस्स उगगहे' हे आयुष्मन् ! सदृशस्थ !

ओंमें या 'गाहावइकुलेषु वा' गृहस्थ श्रावक के घर में या 'परियावसहेषु वा'
अन्य तीर्थिक दण्डी बगैरह के मठों में जैसा साधु के रहने योग्य 'अणुन्नवीय'
स्थान को देखकर और हृदय में विचार कर 'उगगहं जाइज्जा' ठहरने के लिये
अनुमति की याचना करे और 'जे तत्थ ईसरे' जो उन अतिथिशाला बगैरह के
मालिक हो या 'जे तत्थ समहिट्टए' तात्कालिक कार्य संचालक अधिष्ठाता हो
'ते उगगहं अणुवविज्जा' उन स्वामी (मालिक) और अधिष्ठाता से उन अतिथि
शालाओं में ठहरने के लिये अनुमति मांगे अर्थात् उन धर्मशाला बगैरह में
निवास के लिये अनुमति ग्रहण करने के लिये कहे कि 'कामं खलु आउसोत्ति'
हे आयुष्मन् ! 'अहालंदं अहापरिन्नायं वसामो' आपकी इच्छानुसार ही जितने
दिन के लिये या जितने काल के लिये आपकी अनुज्ञा होगी उतने ही दिन या काल
पर्यन्त और जितनी ही जगह में ठहरने के लिये आपकी अनुमति होगी उतनी
ही जगह में मैं ठहरूंगा, या ठहरना चाहता हूं 'जाव आउसो आउसंतस्स
उगगहे जाव' एवं यावन् काल पर्यन्त ही ठहरने के लिये आपकी अनुमति होगी

अन्यतीर्थिक इ. ३। विगेरेना भठोभा जैन साधुने रहेवा लायक 'अणुन्नवीय' स्थान नेधने
अने हृदयमा विचार करीने 'उगगहं जाइज्जा' त्या पास करवा भाटे संभति भेजववानी
याचना करवी. अने 'जे तत्थ ईसरे' ते अतिथिशाला विगेरेना मालिक होय अथवा 'जे
तत्थ समहिट्टए' ने त्यांना वहीवट कर्ता होय 'ते उगगहं अणुन्नविज्जा' ते मालिक अथवा
वहीवट करनारनी जे अतिथिशाला विगेरेमा रहेवा भाटे तेमनी संभति भेजववा कहेपुं
हे-'कामं खलु आउसोत्ति' अहालंदं अहा परिणायं वसामो' हे आयुष्मन् आपनी आज्ञा
प्रमाणे जेटला दिवस भाटे अथवा जेटला समय भाटे आपनी आज्ञा कशे जेटला न
दिवस के समय पर्यन्त अने जेटली जग्यामा रहेवा भाटेनी तमारी संभति कशे
जेटली न जग्यामा असे रहीशुं 'जाव आउसो आउसंतस्स उगगहे' तथा यावत् भक्ष

યાવત્ કાલમાત્રાર્થમ્ આગુપ્પતઃ-ભવતઃ અવગ્રહઃ-આદેશઃ સ્થાત્ 'જાવ સાહમ્મિયા एइ'
 યાવન્તથ સાધર્મિકાઃ-સાધવઃ એવ્યન્તિ-સમાગમિષ્યન્તિ 'તાવં ઉગ્ગહં ઉગ્ગિણ્હિસ્સામો'
 તાવત્કાલપર્યન્તમેવ અવગ્રહમ્-વસતિરૂપં ક્ષેત્રમ્ અવગ્રહીપ્યામઃ-સ્વીકરિષ્યામઃ સ્થાસ્યામ
 इत्यर्थः 'તેણ પરં વિહરિસ્સામો' તેન પરમ્-તદનન્તરમ્ નિશ્ચિતસમયાનન્તરમિત્યર્થઃ વિહ-
 રિષ્યામઃ તત્સ્થાનાદ્ ગમિષ્યામ્ इति भावः, 'સે કિં પુણ તત્થોગ્ગહંસિ' एवोग्गहिंयंसि' સ સાધુ
 પુનઃ અવગ્રહે અગ્રગૃહીતે સ્વીકૃતે સતિ કિં કુર્યાદિતિ દર્શયિતુમાદ- 'જે તત્થ સાહમ્મિયા' એ
 તત્ર પ્રાધૂર્ણિકાઃ સાધર્મિયાઃ-સાધવઃ 'સંમોહયા' સાંભોગિકાઃ-એક સમાચારીપ્રવિષ્ટાઃ
 'સમણુબ્બા' સમનોજ્ઞાઃ-ઉદ્યુક્તવિહારિણઃ 'ઉવાગચ્છિજ્જા' ઉપાગચ્છેયુઃ-અતિથિરૂપેણ
 ये समागच्छेयुः ते चैवं भूताः प्राधूर्णिकाः अतिथिभूता वा साधर्मिकाः साधवः 'तेण सयमे-
 सित्तए' તેન એવ ગૃહીતાવગ્રહેણ પરલોકાર્થિના સાધુના સ્વયમ્ ઇષિતવ્યાઃ-ઇષણીયાઃ 'અસણે
 વા પાણે વા શ્વાહમે વા સાહમે વા' અશનં વા પાનં વા શ્વાદિમં વા શ્વાદિમં વા સ્વયમેવ
 याचित्वा आनीतं स्यात् 'તેણ તે સાધમ્મિયા સંમોહયા સમણુબ્બા' તેન-સ્વયમાનીતેન અન્ન-
 નાદિના તાન્ સાધર્મિકાન્ સાધુન્ સાંભોગિકાન્ એકસમાચારી પ્રવિષ્ટાન્, સમનોજ્ઞાન્-ઉદ્યુક્ત-
 विहारिणः प्राधूर्णिकान् अतिथिरूपान् वा साधून् 'उवन्निमंतिज्जा' उपनिमन्त्रयेत्-सादरम्
 और जब तक ही 'साहम्मिया एइ तावं' साधर्मिक साधु गण आयेगे उतने
 काल तक ही 'उग्गहं उग्गिण्हिस्सामो' वसति रूप क्षेत्र में मैं रहूंगा या हमलोग
 रहेंगे. 'तेणपरं विहरिस्सामो' उस के बाद हम लोग वहांसे चले जायेंगे 'से किं पुण
 तत्थोग्गहंसि एवोग्गहिंयंसि' वह पूर्वोक्त साधु उन अतिथिशाालाओं में ठहरने के
 लिये अनुमति लेने पर 'जे तत्थ साहम्मिया' जो कोई साधर्मिक साधु एकसामाचारी
 प्रविष्ट हों और प्राधूर्णिक रूप में आवे या 'संमोहया समणुब्बा उवागच्छिज्जा'
 सांभोगिक रूप में उद्युक्त विहार करने वाले अतिथि रूप में वहां आजाय तो
 'तेण सयमेसित्तए' उन साधर्मिक एक सामाचारी प्रविष्ट या सांभोगिक उद्युक्त
 विहारी साधुओं को 'असणे वा पाणे वा खाइमे वा साइमे वा' अशनादि चतु
 विध आहार जात लाकर 'तेण ते साहम्मिया संमोहया' स्वयं याचना द्वारा लाकर

પર્યન્ત રહેવાની આપની સમતિ હશે તથા 'જાવ સાહમ્મિયા एइ' ન્યા સુધી સાધર્મિક
 સાધુઓ આવશે. 'તાવં ઉગ્ગહં ઉગ્ગિણ્હિસ્સામો' એટલા કાળ માટે જ વસતિરૂપ ક્ષેત્રમાં
 રહીશું અને 'તેણ પરં વિહરિસ્સામો' તે પછી અને ત્યાથી ગમન કરીશું 'સે કિં પુણ
 તત્થોગ્ગહંસિ एवोग्गहिंयंसि' તે પૂર્વોક્ત સાધુ અને સાધવી એ અતિથિશાળામાં રહેવા
 માટે અનુમતિ પ્રાપ્ત કર્યા પછી 'જે તત્થ સાહમ્મિયા સંમોહયા' જે કોઈ સાધર્મિક સાધુ
 એક સામાચારી પ્રવિષ્ટ હોય અને પ્રવૃત્તિપણથી અર્થાત્ અતિથિ રૂપે આવે કે સાલો
 ગિહપણથી 'સમણુબ્બા' ઉદ્યુક્ત વિહાર કરનારા અનિથીપણથી 'ઉવાગચ્છિજ્જા' ત્યાં આવી
 બાથ 'તેણ સયમેસિત્તए' તે એ સાધર્મિક એક સામાચારી પ્રવિષ્ટ અથવા સાલોગિહ ઉદ્યુક્ત
 વિહારી સાધુઓને 'અસણે વા, પાણે વા, શ્વાહમે વા સાહમે વા' અશનાદિ ચતુર્વિધ આહાર

उपनिमन्त्र्य भोजयेत् किन्तु 'नो चैवणं परवडियाए ओगिज्झिय ओगिज्झिय उपनिमन्तिज्जा' नो चैव खलु परानीतेन-अन्यसाधुना समानीतेन अशनादिना अग्रगृह्य अवग्रह-भृशमाश्रित्य उपनिमन्त्रयेत्, अन्य साधुसमानोताशनादिना न उपनिमन्त्र्य भोजयेदित्यर्थः अपितु स्वयमेव आनीतेन अशनादिना निमन्त्रयेदिति भावः ॥६० ॥

मूळम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा आगंतागारेसु वा आरामगारेसु वा गाहावड्कुलेसु वा परियावसथेसु वा जाव से किं पुण तत्थोग्गहंसि एवोग्गहियंसि जे तत्थ साहम्मिआ अन्नसंभोइआ समणुन्ना उवागच्छिज्जा जे तेण सयमेसित्तए पीढे वा फलए वा सिज्जा वा संथारए वा तेण ते साहम्मिए अन्नसंभोइए समणुन्ने उवनिमन्तिज्जा नो चैवणं परवडियाए ओगिज्झिय ओगिज्झिय उवनिमन्तिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा आगंतागारेसु वा आरामगारेसु वा गाहावड्कुलेसु वा परियावसथेसु वा जाव से किं पुण तत्थोग्गहंसि एवोग्गहियंसि जे तत्थ गाहावड्ण वा गाहावड्पुत्ताण वा सूई वा पिप्पलए वा कणसोहणए वा नहच्छेयणए वा तं अप्पणो एगस्स अट्ठाए पाडिहारियं जाइत्ता, नो अन्नमन्नस्स दिज्ज वा अणुपइज्ज वा, सयंकरणिज्जंति कट्ठ, से तमायाए तत्थ गच्छिज्जा, तत्थ गच्छित्ता पुब्बामेव उत्ताणए हत्थे कट्ठभूमिए वा ठवित्ता इमं खलु इमं खलुत्ति आलोइज्जा, नो चैवणं सयं पाणिणा परपाणिंसि पच्चप्पिणिज्जा ॥ ३ ॥

'समणुण्णा उवनिमस्सिज्जा' निमन्त्रित कर भोजन करावे किन्तु 'नो चैव णं परवडियाए ओगिज्झिय ओगिज्झिय' दूसरों के द्वारा लाये हुए अशनादि चतुर्विध आहार जात को 'उवनिमन्तिज्जा' उपनिमन्त्रण देकर नहीं खिलावे अर्थात् स्वयं याचना के द्वारा लाये हुए अशनादि चतुर्विध आहार जात ही उन को देवे ॥२॥

नत 'तेण ते साहम्मिया समोइया समणुण्णा' पोते याचना द्वारा लावीने आपनार साधुने आहार करावे। 'उवनिमस्सिज्जा' आहार सहित निमन्त्रण करे परंतु 'नो चैव णं परवडियाए' पीलाओ द्वारा लावामा आवेल अशनादि चतुर्विध आहारने। 'ओगिज्झिय ओगिज्झिय उवनिमस्सिज्जा' निमन्त्रण आपीने आहार न करावे अर्थात् पोते याचना द्वारा लावेल अशनादि चतुर्विध आहार न तेमने आपवे। ॥ सू. २ ॥

यावत् कालमात्रार्थम् आयुष्मतः-भवतः अवग्रहः-आदेशः स्यात् 'जाव साहम्मिया एइ'
 यावन्तश्च साधर्मिकाः-साधवः एष्यन्ति-समागमिष्यन्ति 'तावं उग्गहं उग्गिण्हिस्सामो'
 तावत्कालपर्यन्तमेव अवग्रहम्-वसतिरूपं क्षेत्रम् अवग्रहीष्यामः-स्वीकुरिष्यामः स्थास्याम
 इत्यर्थः 'तेण परं विहरिस्सामो' तेन परम्-तदनन्तरम् निश्चितसमयानन्तरमित्यर्थः विह-
 रिष्यामः तत्स्थानाद् गमिष्याम इति भावः, 'से किं पुण तत्थोग्गहंसि' एवोग्गहिंसि' स साधु-
 पुनः अवग्रहे अग्रहीते स्वीकृते सति किं कुर्यादिति दर्शयितुमाह- 'जे तत्थ साहम्मिया' ये
 तत्र प्राधूर्णिकाः साधर्मिकाः-साधवः 'संभोइया' सांभोगिकाः-एक समाचारीप्रविष्टाः
 'समणुणा' समनोज्ञाः-उद्युक्तविहारिणः 'उवागच्छिज्जा' उपागच्छेयुः-अतिथिरूपेण
 ये समागच्छेयुः ते चैवं भूताः प्राधूर्णिकाः अतिथिभूता वा साधर्मिकाः साधवः 'तेण सयमे-
 सित्तए' तेन एव गृहीतावग्रहेण परलोकार्थिना साधुना स्वयम् एषितव्याः-एषणीयाः 'असणे
 वा पाणे वा खाइमे वा साइमे वा' अशनं वा पानं वा खादिम वा स्वादिम वा स्वयमेव
 याचित्वा आनीतं स्यात् 'तेण ते साधम्मिया संभोइया समणुणा' तेन-स्वयमानीतेन अश-
 नादिना तान् साधर्मिकान् साधून् सांभोगिकान् एकसमाचारी प्रविष्टान्, समनोज्ञान्-उद्युक्त-
 विहारिणः प्राधूर्णिकान् अतिथिरूपान् वा साधून् 'उवनिमंतिज्जा' उपनिमन्त्रयेत्-सादरम्
 और जब तक ही 'साहम्मिया एइ तावं' साधर्मिक साधु गण आयेंगे उतने
 काल तक ही 'उग्गहं उग्गिण्हिस्सामो' वसति रूप क्षेत्र में मैं रहूंगा या हमलोग
 रहेंगे, 'तेणपरं विहरिस्सामो' उस के बाद हम लोग वहांसे चले जायेंगे 'से किं पुण
 तत्थोग्गहंसि एवोग्गहिंसि' वह पूर्वोक्त साधु उन अतिथिशालाओं में ठहरने के
 लिये अनुमति लेने पर 'जे तत्थ साहम्मिया' जो कोई साधर्मिक साधु एकसमाचारी
 प्रविष्ट हों और प्राधूर्णिक रूप में आवें या 'संभोइया समणुणा उवागच्छिज्जा'
 सांभोगिक रूप में उद्युक्त विहार करने वाले अतिथि रूप में वहां आजाय तो
 'तेण सयमेसित्तए' उन साधर्मिक एक समाचारी प्रविष्ट या सांभोगिक उद्युक्त
 विहारी साधुओं को 'असणे वा पाणे वा खाइमे वा साइमे वा' अशनादि चतु
 विध आहार जात लाकर 'तेण ते साहम्मिया संभोइया' स्वयं याचना द्वारा लाकर

पर्यन्त रहैवानी आपनी समति हुशे तथा 'जाव साहम्मिया एइ' तथा सुधी साधर्मिक
 साधुओं आवशे 'तावं उग्गहं उग्गिण्हिस्सामो' ऐटला काण भाटे व वसतिरूप क्षेत्रमा
 रहैशु अने 'तेण परं विहरिस्सामो' ते पछी अमे त्याथी गमन करीशु 'से किं पुण
 तत्थोग्गहंसि एवोग्गहिंसि' ते पूर्वोक्त सधु अने साध्वी अे अतिथिशालामा रहैवा
 भाटे अनुमति प्राप्त कर्या पछी 'जे तत्थ साहम्मिया संभोइया' ने कांछ साधर्मिक साधु
 ओक सामाचारी प्रविष्ट होय अने प्रवृष्टिपणुथी अर्थात् अतिथि रूपे आवे के साक्षा
 गिष्ठपणुथी 'समणुणा' उद्युक्त विहार करनारा अतिथीपणुथी 'उवागच्छिज्जा' त्यां आवी
 अथ 'तेण सय मेसित्तए' ता अे साधर्मिक ओक सामाचारी प्रविष्ट अथवा सांभोगिक उद्युक्त
 विहारी साधुओंने 'असणे वा, पाणे वा, खाइमे वा साइमे वा' अशनादि चतुर्विध आहार

उपनिमन्त्र्य भोजयेत् किन्तु 'नो चेव णं परवडियाए ओगिज्झिय ओगिज्झिय उवनिमंतिज्जा' नो चेव खलु परानीतेन-अन्यसाधुना समानीतेन अशनादिना अग्रगृय अवग्रह-भृगमाश्रित्य उपनिमन्त्रयेत्, अन्य साधुसमानीतागनादिना न उपनिमन्त्र्य भोजयेदित्यर्थः अपितु स्वयमेव आनीतेन अशनादिना निमन्त्रयेदिति भावः ॥ सू. २ ॥

मूलम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा आगंतागारेसु वा आरामगारेसु वा गाहावड्कुलेसु वा परियावसथेसु वा जाव से किं पुण तत्थोग्गहंसि एवोग्गहियंसि जे तत्थ साहम्मिआ अन्नसंभोइआ समणुन्ना उवागच्छिज्जा जे तेण सयमेसित्तए पीढे वा फलए वा सिज्जा वा संथारए वा तेण ते साहम्मिए अन्नसंभोइए समणुन्ने उवनिमंतिज्जा नो चेवणं परवडियाए ओगिज्झिय ओगिज्झिय उवनिमंतिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा आगंतागारेसु वा आरामगारेसु वा गाहावड्कुलेसु वा परियावसथेसु वा जाव से किं पुण तत्थोग्गहंसि एवोग्गहियंसि जे तत्थ गाहावड्कुलेसु वा गाहावड्पुत्ताण वा सूई वा पिप्पलए वा कणसोहणए वा नहच्छेयणए वा तं अप्पणो एगस्स अट्ठाए पाडिहारियं जाइत्ता, नो अन्नमन्नस्स दिज्ज वा अणुपइज्ज वा, संयंकरणिज्जंति कट्ठु, से तमायाए तत्थ गच्छिज्जा, तत्थ गच्छित्ता पुठ्ठामेव उत्ताणए हत्थे कट्ठुभूमिए वा ठवित्ता इमं खलु इमं खलुत्ति आलोइज्जा, नो चेवणं संयं पाणिणा परपाणिंसि पच्चप्पिणिज्जा ॥ ३ ॥

'समणुण्णा उवनिमंतिज्जा' निमन्त्रित कर भोजन करावे किन्तु 'नो चेव णं परवडियाए ओगिज्झिय ओगिज्झिय' दूसरों के द्वारा लाये हुए अशनादि चतुर्विध आहार जात को 'उवनिमंतिज्जा' उपनिमन्त्रण देकर नहीं खिलावे अर्थात् स्वयं याचना के द्वारा लाये हुए अशनादि चतुर्विध आहार जात ही उन को देवे ॥ २ ॥

अतः 'तेण ते साहम्मिया समोइया समणुण्णा' पोते याचना द्वारा दावीने आपनार साधुने आहार करावो। 'उवनिमंतिज्जा' आहर सहित निमन्त्रण करे परंतु 'नो चेव णं परवडियाए' भीलाथो द्वारा दावपामा आवेस अशनादि चतुर्विध आहारनो 'ओगिज्झिय ओगिज्झिय उवनिमंतिज्जा' निमन्त्रण आपीने आहार न करावे अर्थात् पोते याचना द्वारा दावेस अशनादि चतुर्विध आहार न तेमने आपवो। ॥ सू. २ ॥

જાયા-સ મિશ્નુર્વા મિશ્નુકી વા આગન્ત્રાગારેષુ વા આરામાગારેષુ વા ગૃહપતિકુલેષુ વા પર્યાવસથેષુ વા યાવત્ સ કિં પુનઃ તત્ર અવગ્રહે અવગૃહીતે યે તત્ર સાધર્મિકાઃ અન્ય સાંભોગિકાઃ સમનોજ્ઞાઃ ઉપાગચ્છેયુઃ યેનેન સ્વયમ્ અપિતવ્યાઃ પીઠં વા ફલકં વા શય્યા વા સંસ્તારકો વા તેન તાન્ સાધર્મિકાન્ અન્યસાંભોગિકાન્ સમનોજ્ઞાન્ ઉપનિમન્ત્રયેત્, નો ચૈવ ચ્છલ પરપ્રત્યયેન અવગૃહ્ય અવગૃહ્ય ઉપનિમન્ત્રયેત્, સ મિશ્નુર્વા મિશ્નુકી વા આગન્ત્રાગારેષુ વા આરામાગારેષુ વા ગૃહપતિકુલેષુ વા પર્યાવસથેષુ વા યાવત્ સકિં પુનઃ તત્ર અવગ્રહે અવગૃહીતે યેષાં તત્ર ગૃહપતીનાં વા ગૃહપતિપુત્રાણાં વા સૂત્રી વા પિપ્પલકં વા કર્ણશોધનં વા નચ્છેદનકં વા તત્ આત્મનઃ એકસ્ય અર્થાય પ્રાતિહારિકં યાચિત્વા નો અન્યોન્યસ્મૈ દદ્યાત્ વા અનુપ્રદદ્યાત્ વા, સ્વયંકરણીય મિતિકૃત્વા સ તદાદાય તત્રગચ્છેત્, તત્ર ગત્વા પૂર્વમેવ ઉત્તાનકે હસ્તે કૃત્વા ભૂમૌ વા સ્થાપયિત્વા હૃદ ચ્છલ હૃદ ચ્છલ ઇતિ આલોચયેત્, નો ચૈવ ચ્છલ સ્વયં પાણિના પરપાણૌ પ્રત્યર્પયેત્ ॥ સૂ. ૩ ॥

ટાંકા-પુનરપિ પ્રકારાન્તરેણ અવગ્રહં પ્રરૂપયિતુમાહ-‘સે મિશ્નુ વા મિશ્નુણી વા’ સ મિશ્નુર્વા મિશ્નુકી વા ‘આગન્તાગારેષુ વા’ આગન્ત્રાગારેષુ વા-અતિથિશાલારૂપાસુ ધર્મશાલાસુ ‘આરામાગારેષુ વા’ આરામાગારેષુ વા-ઉદ્યાનસ્થિતાશ્રમરૂપગૃહેષુ ‘ગાહાવહકુલેષુ વા’ ગૃહપતિકુલેષુ વા-ગૃહસ્થગૃહેષુ ઉપાશ્રયરૂપેષુ શય્યાતરગૃહેષુ વા ‘પરિયાવસથેષુ વા’ પર્યાવસથેષુ વા-અન્યતીર્થિકદણ્ડિસાધુપ્રશ્રુતિમટેષુ ‘જાવ’ યાવત્-અનુવિચિન્ત્ય અવગ્રહમ્-ક્ષેત્રાવગ્રહરૂપં દ્રવ્યાવગ્રહમ્ યાચેત, યસ્તત્ર ઈશ્વરઃ ગૃહસ્વામી યત્રત્ર અધિષ્ઠાતા ગૃહકાર્યસંચાલકઃ સ્યાત્,

અબ દૂસરે ઢંગ સે પ્રતિજ્ઞા રૂપ અવગ્રહ કા નિરૂપણ કરતે હૈં-

ટીકાર્થ-‘સે મિશ્નુ વા મિશ્નુણી વા આગન્તાગારેષુ વા, આરામાગારેષુ વા ગાહાવહકુલેષુ વા’ વહ પૂર્વોક્ત મિશ્નુ સંયમશીલ સાધુ મિશ્નુકી સાધ્વી અતિથિ શાલાઓ મેં યા ઉદ્યાનશાલાઓ મેં યા ગૃહસ્થ શ્રાવક કે ઘર મેં અથવા ઉપાશ્રય મેં યા ‘પરિયાવસથેષુ વા’ જાવ યા અન્યતીર્થિક દણ્ડી વગૈરહ કે મઠ મેં યાવત્-રહને કે લિયે વિચાર કર ક્ષેત્રાવગ્રહરૂપ દ્રવ્યાવગ્રહ કી યાચના કરે અર્થાત્ ઉપાશ્રય વગૈરહ મેં કુછ દિન યા કુછ કાલ ઠરહને કે લિયે સ્થાન કી યાચના કરેં ઓર જો કોઈ ડન અતિથિશાલા ઉપાશ્રય વગૈરહ કે સ્વામી હોં યા કાર્યસંચાલક અધિષ્ઠાતા

હવે પ્રકારાન્તરથી પ્રતિજ્ઞા રૂપ અવગ્રહનું નિરૂપણ કરવામાં આવે છે.-

ટીકાર્થ-‘સે મિશ્નુ વા મિશ્નુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘આગન્તાગારેષુ વા’ અતિથિ શાલાઓમાં અથવા ‘આરામાગારેષુ વા’ ખગીયાઓમાં અથવા ‘ગાહાવહકુલેષુ વા’ ગૃહસ્થ શ્રાવકના ઘરમાં અથવા ‘પરિયાવસથેષુ વા’ જાવ’ શય્યાતર ગુહોમાં અથવા અન્યતીર્થિક દડી વિગેરેના મઠોમાં યાવત્ રહેવાના વિચાર કરીને ક્ષેત્રાવગ્રહરૂપ દ્રવ્યાવગ્રહની યાચના કરવી. અર્થાત્ ઉપાશ્રય વિગેરેમાં થોડા દિવસ અથવા થોડા સમય માટે રહેવાના સ્થાનની યાચના કરવી. અને જે કોઈ એ અતિથિ શાળા

तम् अवग्रहम् अनुज्ञापयेत् तद्यथा-कामं खलु आयुष्मन् ! यथालन्दम्-यावन्मात्रकालम्, यथापरिज्ञातम्-यावन्मात्रक्षेत्रम् भवान् अनुमन्यते तावन्मात्रकालं तावन्मात्रक्षेत्रञ्च वयं वसामः, यावत् आयुष्मन् यावद् आयुष्मतः भवतः अवग्रहः स्यात्, यावत् साधर्मिकाः एष्यन्ति-आगमिष्यन्ति तावत् कालम् तावत् क्षेत्रावग्रहम् अवग्रहीष्यामः, तेन परम्-तदनन्तरं विहरिष्याम इत्येवं क्षेत्रावग्रहयाचनानुज्ञापनानन्तरम् 'से किं पुन तत्पोग्गहंसि एवोग्गहियंसि' स साधुः किं पुनः तत्रोक्तरीत्या अवग्रहे अवग्रहीते सति-अवग्रहग्रहणानन्तरं किं कुर्यादिति दर्शयितुमाह-'जे तत्थ साहम्मिभा' ये तत्र साधर्मिकाः-साधवः 'अन्नसंभोइआ' अन्यसंभोगिकाः-अन्यतीर्थिकाः स्वभिन्नाचारविचारवन्तः 'समणुष्सा' समनोज्ञाः-उद्युक्तविहारिणः 'उवागच्छिज्जा' उपागच्छेयुः-अतिथिरूपेण समागताः स्युः 'जे तेण सयमेसित्तए' ये च तथाभूताः अतिथिरूपेण आगच्छेयुः, ताम् साधर्मिकान् अन्यसंभोगिकान् इति वक्ष्यमाणेनान्वयः तेन साधुना परलोकार्थिना स्वयम् एषितव्याः-आत्मनैव गवेषयित्वा आनीताः 'पीढे वा फलए वा सिज्जा वा संथारए वा' पीठं वा काष्ठपीठं फलकं वा शय्या वा संस्तारको

हाँ उन से कहे कि-हे आयुष्मन् ! जितने काल के लिये अथवा जितने दिनों के लिये आप हम लोगों को उपाश्रय वगैरह में ठहरने के लिये अनुमति देंगे और जिननी ही जगह की अनुमति देंगे उतने ही काल और उतनी ही जगह में हम लोग निवास करेंगे एव जब तक दूसरे साधर्मिक साधु महात्मा वहाँ नहीं आयेंगे अर्थात् साधर्मिक साधु महात्मा जब उन अतिथिशाला या उपाश्रय में आयेंगे तब हम लोग वहाँ से चले जायेंगे उस प्रकार क्षेत्रावग्रह रूप द्रव्यावग्रह की याचना कर 'से किं पुन तत्पोग्गहंसि एवोग्गहियंसि' उपाश्रय वगैरह में रहने पर 'जे तत्थ साहम्मिभा अन्नसंभोगिया' जो कोई अन्यतीर्थिक साधु महात्मा 'समणुष्सा उवागच्छिज्जा' वहाँ आवे अर्थात् अतिथि विशेषरूप में पधारे तो उन अन्यतीर्थिक साधु महात्माओं का 'जे तेण सयमेसित्तए पीढे वा फलए वा सिज्जावा संथारए

अगर उपाश्रय विगरेना भावीक होय अथवा वहीवट करनार होय तेभने ठडेवु डे-डे आयुष्मन् ! जेट्ठा समय भाटे अथवा जेट्ठा द्विसे भाटे आप अमने उपाश्रय विगरेना रहेवा भाटेनी सभति आपशेा अने जेट्ठी जग्याभा रहेवानी सभति आपशेा, जेट्ठा ज समय अने जेट्ठी ज जग्याभा अमे वास करीशुं अने न्या सुधी पीला साधर्मिक साधु महात्मा त्या आवशे नही अर्थात् साधर्मिक साधु न्यारे अे अतिथि शाणा डे उपाश्रयभा आवशे त्यारे अमे त्याधी आल्या जहशुं आ प्रमाणे 'से किं पुन तत्पोग्गहंसि एवोग्गहियंसि' क्षेत्रावग्रह रूप द्रव्यावग्रहनी याचना करीने उपाश्रयभा रह्या होय तेवा समथे 'जे तत्थ साहम्मिभा अन्नसंभोगिया' अन्यतीर्थिक साधुओ त्या आवे अर्थात् अतिथि तरीके पधारे तो तया 'समणुष्सा उवागच्छिज्जा' उद्युक्त विहारि साधु आवी नथ तो अे अन्यतीर्थिक साधुओहुं पोते 'जे तेण सयमेसित्तए पीढे वा फलए

વા એતદન્યતમરૂપાઃ સ્યુઃ 'તેણ તે સાહમ્મિએ અન્નસંભોદ્દે સમણુન્ને ઉવનિમંતિજ્ઞા' તેન-
 પીઠફલકાદિના ઉપરુરગવિશેષેણૈવ તાન સાધર્મિકાન્ અન્યસાંભોગિકાન્ સમનોજ્ઞાન્ ઉપ-
 નિમન્ત્રયેત્-સત્કુર્યાત્, તૈઃ સહ અશનપાનાદિ વ્યવહારાભાવાત્ કેવલં પીઠફલકાદિનૈવ અતિથિ
 સત્કારં કુર્યાદિતિભાવઃ 'નો ચેવળં પરવહિયાએ ઓગિજ્ઞિય ઓગિજ્ઞિય ઉવનિમંતિજ્ઞા'
 નો ચૈવ ચલુ-નૈવ કિલ પરપ્રત્યયેન-અન્યસાધ્વાનીતેન પીઠફલકાદિના અવગૃહ્ય અવગૃહ્ય-
 અત્યન્તમપેક્ષ્ય ઉપનિમન્ત્રયેદિતિ ભાવઃ, એતાવતા અન્યસાંભોગિકાન્ સાધુન્ પીઠફલકાદિ-
 નૈવોપનિમન્ત્રયેદ્ નો અશનાદિભિઃ, યતસ્તેપાં પીઠકાદિકમેવ સંભોગ્યં નતુ અશનાદીતિ
 ફલિતમ્, एवं 'સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા' સ મિક્ખુર્વા મિક્ખુકી વા 'આગંતાગારેસુ વા'
 આગન્તગારેષુ વા ધર્મશાલાદિપુ 'આરામાગારેસુ વા' આરામાગારેષુ વા-ઉદ્યાનસ્થિતાશ્રમગૃહેષુ
 વા' સ્વયં પીઠ ફલ આસન શય્યા સથરા વગૈરહ કીયાચના કર 'તેણતે સાહ-
 મ્મિએ' સત્કાર કરના ચાહિયે ક્યોંકિ उन अन्यतीर्थिक साधु महात्माओं के साथ
 भोजनादि व्यवहार नहीं होने से केवल स्वयं लाकर पीठ फलक आसन वगैरह
 के द्वारा ही उन आगन्तुक अन्यतीर्थिक साधु महात्माओं का सत्कार करे
 किन्तु अन्य साधु के द्वारा लाये हुए पीठ फलकादि से सत्कार नहीं करे, एता-
 वता अन्य सांभोगिक साधु महात्माओं का पीठ फलकादि से ही सत्कार करना
 चाहिये अशनपानादि के द्वारा सत्कार नहीं करना चाहिये क्योंकि उन अन्य
 तीर्थिक सांभोगिक साधु महात्माओं के लिये पीठ फलकादि से सत्कार ही योग्य
 समझा जाता है अशनपानादि नहीं योग्य समझा जाता है इसलिये केवल पीठ
 फलकादि से ही उन सांभोगिक अन्यतीर्थिक साधु महात्माओं का सत्कार करे ॥

अब द्रव्यावग्रह विशेष का निरूपण करते हैं-

'સે મિક્ખુ વા, મિક્ખુણી વા, આગંતાગારેસુ વા, આરામાગારેસુ વા
 નાહાવહ્કુલેસુ વા, પરિયાવસથેસુ વા' વહ પૂર્વોક્ત મિક્ખુ સંયમશીલ સાધુ ઔર

વા સિજ્ઞા વા સંથારણ વા' પીઠ ફલક આસન શય્યા સથરા વિગેરેની યાચના કરીને
 આદર સત્કાર કરવો. 'તેણ તે સાહમ્મિએ અન્નસંભોદ્દે સમણુન્ને ઉવનિમંતિજ્ઞા' કેમ કે-એ
 અન્યતીર્થિક સાધુ મહાત્માઓની સાથે ભોજનાદિ વ્યવહાર ન હોવાથી કેવળ પોતે
 લાવેલ પીઠ ફલક આસન વિગેરેથી એ આગન્તુક અન્યતીર્થિક સાધુઓનો સત્કાર કરવો.
 પરંતુ 'નો ચેવળં પરવહિયાએ ઓગિજ્ઞિય ઓગિજ્ઞિય ઉવનિમંતિજ્ઞા' કેમ પીઠફલકાદિ
 લાવેલ પીઠ ફલક વિગેરેથી સત્કાર કરવો નહીં. કહેવાનો લાવ એ છે કે અન્ય તીર્થિક
 સાધુઓનો પીઠફલકાદિથી સત્કાર કરવો પણ અશનપાનાદિથી સત્કાર કરવો નહીં કેમકે એ
 સાધુ મહાત્માઓ માટે પીઠ ફલકાદિ જ યોગ્ય સત્કાર મનાય છે. અશન પાનાદિ
 યોગ્ય મનાતા નથી. તેથી કેવળ પીઠ ફલકાદિથી જ એ સાંભોગિક અન્ય તીર્થિક સાધુ-
 ઓનો સત્કાર કરવો.

હવે દ્રવ્યાવગ્રહ વિશેષતઃ નિરૂપણ કરવામાં આવે છે. 'સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા'

‘गाहावङ्कुलेषु वा’ गृहपतिकुलेषु वा-गृहपतिगृहेषु उपाश्रयेषु वा ‘परिवासयेषु वा’ पर्या-
वसयेषु वा-अन्यतीर्थिकृदण्डि प्रभृति साधुमठेषु ‘जाव’ यावत्-अनुविचिन्त्य गृहस्वामि प्रभृ-
तिभ्यः अवग्रहं याचिता यथावग्रहं पूर्वोक्तरीत्या अनुज्ञापनानन्तरम् किं कुर्यादिति दर्शयितुं
प्ररूपयन्नाह- से किं पुन तत्थुगगहंसि एवोगगहियंसि’ स-साधुः किम् पुनः तत्र-आगन्त्र-
गारादिषु धर्मशालादिरूपेषु गृहस्वामिना अधिष्ठात्रा वा अवग्रहे अवगृहीते सति किं कुर्या-
दित्याह- जे तत्थ गाहावटण वा’ तत्र येषां गृहपतीनां वा ‘गाहावड्पुत्ताण व’ गृहपतिपुत्राणां
वा ‘सुई वा’ सूची वा ‘पिप्पलए वा’ पिप्पलक वा-कर्तरिकारूपं (कैंची) ‘कण्णसोहणए वा’
कर्णशोधनकं वा-कर्णमलनिष्कासकयन्त्रविशेषः नहच्छेयणए वा’ नहच्छेदनकं वा-नखकर्त-
कयन्त्रं (नहरनी) वा स्यात् ‘तं अप्पणो एगस्स अट्टाए पाडिहारियं जाइत्ता’ तत्-सूच्यादि-
कम् आत्मनः एवस्य-स्वस्यैव अर्थाय-प्रयोजनाय प्रातिहारियम्-पुनः प्रत्यर्पणीयरूपेण

भिक्षुको साध्वी अतिथिशालाओं में या उद्यानशालाओं में या गृहस्थ श्रावकके
उपाश्रयों में या अन्यतीर्थिक साधु महात्मा दण्डी वगैरह के मठों में यावत्
स्वामी या अधिष्ठाना से ‘से किं पुन तत्थुगगहंसि एवोगगहियंसि’ ठहरने के लिये
अनुमति लेकर रहने पर ‘जे तत्थ गाहावड् वा’ जो वहां गृहपति गृहस्थ श्रावकों
की या ‘गाहावड् पुत्ताण वा’ गृहस्थ पुत्रों की ‘सुई वा पिप्पलए वा कण्णसोहणए
वा सुई या कैंची या कान के मल को निकालने का साधन विशेष यन्त्र या ‘नह-
च्छेयणए वा’ नहरनी वगैरह हो तो ‘तं अप्पणो एगस्स अट्टाए’ उन सुई कैंची
कानखोजर नहरनी वगैरह को केवल अपने एक के लिये ही ‘पाडिहारियं जाइत्ता’
फिर वापस कर देने की भावना से ग्रहण कर उन से अपना कार्य सम्पन्न कर
वापस कर देना चाहिये किन्तु ‘नो अन्नमन्नस्स दिज्ज वा अणुपइज्ज वा’ एकवार
या अनेक बार अपने लिये माँग कर ली हुई दूसरे साधु को नहीं देना चाहिये

ते पूर्वोक्त सयमशील साधु अने साध्वी ‘आगतागारेसु वा, अतिथि शाणाओमा अथवा
‘आरामागारेसु वा’ उद्यान शाणाओमा अथवा ‘गाहावङ्कुलेषु वा’ गृहपति गृहस्थ श्रावकना
उपाश्रयोमा अथवा ‘परिवासयेसु वा’ अन्यतीर्थिक साधुओ दंडी विगेशेना मठोमां
‘जाव’ यावत् ‘से किं पुन तत्थुगगहंसि एवोगगहियंसि’ ते स्थानना स्वामी के वडी-
पट कर्ता पासैथी रहेवा भाटे संभति लधने रहे त्यारे ‘जे तत्थ गाहावड् वा’ गृहपति
गृहस्थ श्रावक के ‘गाहावड्पुत्ताण वा’ गृहपतिना पुत्रोनी ‘सुई वा’ सोय डोय अथवा
‘पिप्पलए वा’ हातर डोय अथवा ‘कण्णसोहणए वा’ कान ओतरछी डोय अथवा ‘नहच्छे-
यणए वा’ नख कापवानी नरेश्छी डोय ‘तं अप्पणो एगस्स अट्टाए पाडिहारियं जाइत्ता’ ओ
सोय विगेशे साधने केवण पोताना उपयोग भाटे न पाछा आपवानी लावनाथी लधने
तेनाथी पोतानु कार्य पूछ् थयेथी पाछा आपी देवा ‘नो अन्नमन्नस्स दिज्ज वा’ परंतु
पोताना उपयोग भाटे याचना करीने लावेव अन्य साधुने ओकवार अथवा ‘अणुपइज्ज वा’

याचित्वा 'नो अन्नमन्नस्स' नो अन्योन्यस्मै-अन्यस्मै साधवे 'दिज्ज वा अणुपइज्ज वा' दद्याद् वा-सकृद् वा अर्पयेत् अनुप्रदद्यात् वा-असकृद् वा अर्पयेत् अपितु 'सयं करणिज्जन्ति कट्टु' स्वयं करणीयम्-स्वस्वैवार्थं तदुपयोगो विधेय इतिकृत्वा-हृदि विचार्य 'से तमायाए'स-साधुः तदादाय-सूच्यादिकं गृहीत्वा 'तत्थ गच्छिज्जा' तत्र गृहपत्यादिनिकटे गच्छेत् 'तत्थ गच्छित्ता' तत्र गत्वा 'पुव्वामेव उत्ताणए हत्थे कट्टु' पूर्वमेव-प्रत्यर्पणात्प्रागेव उत्तानकं हस्तं कृत्वा उत्तानके हस्ते वा सूच्यादिकं कृत्वा 'भूमीए वा ठवित्ता' भूमौ वा सूच्यादिकं स्थापयित्वा 'इमं खलु इमं खलु' इदं खलु इदं खलु तत्र सूच्यादिकं वर्तते इत्येव पुरोवर्तितया प्रत्यक्षम् 'आलोइज्जा' आलोचयेत् प्रदर्शयेत् 'नो चेवणं सयं' नो चैव खलु स्वयं 'पाणिणा परपाणिंसि पच्चप्पिणिज्जा' पाणिना-स्वहस्तेन परपाणौ-सूच्यादिस्वामिनो हस्ते प्रत्यर्पयेत्-प्रत्यर्पणं कुर्यात् स्वयमेव साधुः सूच्यादिकं तत्स्वामिनो हस्ते न दद्यात्, तथा सति परम्परया हिंसादिदोषापत्त्या

अर्थात् केवल अपने वास्ते ही उन सूई कैची वगैरह का उपयोग करना चाहिये और 'सयं करणिज्जन्तिकट्टु' उन सूई कैची वगैरह का उपयोग करके उन सूई वगैरह को वापस कर देने के लिये 'से तमायाए तत्थ गच्छिज्जा' उनको लेकर गृहस्थ के निकट जाय और 'तत्थ गच्छित्ता पुव्वामेव' वहां जाकर प्रत्यर्पण करने से पहले ही 'उत्ताणए हत्थे कट्टु' उत्तान हाथ पर सूची वगैरह को रख कर या 'भूमीए वा ठवित्ता' जमीन पर हो सूची वगैरह को रख कर 'इमं खलु इमं खलु आलोइज्जा' यह आपकी सूची है, यह आपकी कैची है इस प्रकार प्रत्यक्ष रूप से ही दिखलावे किन्तु 'नो चेव णं सयं पाणिणा परपाणिंसि पच्चप्पिणिज्जा' अपने हाथ से गृहस्थ के हाथ में उन सूची वगैरह को नहीं रखे अर्थात् साधु स्वयं ही उन सूई वगैरह को उन के स्वामी के हाथ में नहीं दे क्योंकि स्वयं हाथ से उनके स्वामी गृहस्थ के हाथ में देने से परम्परया हिंसादि दोष की संभावना से संयम की विराधना होगी एतावता अपने कार्य के लिये गृहस्थ

अनेकवार आपवा नही' अर्थात् डेवण पोताने भाटे ओ सोध विगेरेने। उपयोग करवे। अने 'सय करणिज्ज तिकट्टु से तमायाए तत्थ गच्छिज्जा' पोतानुं कार्य थथेथी ते सोध विगेरे तेना मालिकने आपवा तेमनी पांसे जवुं 'तत्थ गच्छित्ता' त्या जधने 'पुव्वामेव' ते प.छा आपता पडेला 'उत्ताणए हत्थे कट्टु' यता हाथ पर सोध विगेरे राभीने 'भूमीए वा ठवित्ता' अथवा जमीन पर ज सोध विगेरे राभीने 'इमं खलु इमं खलु आलोइज्जा' आ आपनी सोध छे अथवा आ आपनी हातर छे. ओम कहीने प्रत्यक्ष देखाडे परतु 'नो चेव णं सय' पोताना 'पाणिणा परपाणिंसि पच्चप्पिणिज्जा' हाथथी गृहस्थना हाथमा ओ सोध विगेरे आपवा नही अर्थात् साधु पोते ज ओ सोध विगेरेने तेना मालिकना हाथमा आपवा नही। डेम डे-पोताना हाथथी तेना मालिक गृहस्थना हाथमा आपवाथी पर परया हिंसादि दोषनी संभावनाथी संयमनी विराधना थाय छे अर्थात् पोताना

संयमविराधना स्यात्, एतावता स्वकार्यार्थं गृहस्थसंज्ञायां नृत्तं वृत्तादिकं कार्यसम्पादना-
नन्तरं गृहस्थायैव उक्तविधिना समर्पयेत् न तु अन्यस्मै नाशवे दद्यादितिकलितम् ॥ सू० ३ ॥

मूळम्-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण उग्गहं जाणिज्जा
अणंतरहियाए पुढवीए जाव संताणए तहप्पगारं उग्गहं नो उगि-
णिहज्जा वा परिगिणिहज्जा वा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण
उग्गहं धूणंसि वा गिहेल्लुगंसि वा उसुयालंसि वा कामजलंसि वा तहप्प-
गारे अंतलिकखजाए दुब्बद्धे दुन्निकिखत्ते जाव नो उगिणिहज्जा वा परि-
गिणिहज्जा वा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण उग्गहं जाणिज्जा
कुडियंसि वा भित्तिसि वा सिलंसि वा लेल्लंसि वा अण्णयरे वा तहप्प-
गारे अंतरिकखजाए जाव नो उगिणिहज्जा वा परिगिणिहज्जा वा, से भिक्खू
वा भिक्खुणी वा खंधंसि वा मंचंसि वा मालंसि वा पासायंसि वा हम्मियत-
लंसि वा अण्णयरे वा तहप्पगारे अंतलिकखजाए जाव नो उग्गहं उगिणिहज्जा
वा परिगिणिहज्जा वा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण उग्गहं
जाणिज्जा ससागारियं सागणियं सउदयं सखुड्डपसुभत्तपाणं नो पणणस्स
निकखमणपवेसे जाव धम्माणुओगचित्ताए, सेवं णच्चा तहप्पगारं उवस्सए
ससागारिए सागणिए सउदए सखुड्डपसुभत्तपाणे नो उग्गहं उगिणिहज्जा-
वा परिगिणिहज्जा वा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण उग्गहं
जाणिज्जा गाहावइकुलस्स मज्झं मज्झेणं गंतु पंथे पए पडिबद्धं वा
नो पणणस्स जाव सेवं नो उग्गहं उगिणिहज्जा वा परिगिणिहज्जा वा, से भिक्खू
वा भिक्खुणी वा से जं पुण उग्गहं जाणिज्जा इह खल्लु गाहावई वा गाहा-
वइ भारिया वा गाहावइपुत्ते वा गाहावइ धूए वा सुणहा वा जाव कम्म-
करीओ वा अन्नमन्नं अक्कोसंति वा तहेव तिल्लादि सिणाणादि सीओ-

आवक के पास में सूची वगैरह को लेकर कार्य सम्पन्न कर देने के बाद गृहस्थ को
ही उक्त रीति से वापस कर दे किन्तु दूसरे साधु को नहीं दे ॥ ३ ॥

अर्थने माटे गृहस्थ श्रावक पासेथी सोध विगेरे लउने काम धर्य गया पछी ते गृहस्थने
उपदेशित प्रकारथी पाछा आपी देवा. ॥ सू. ३ ॥

दगवियडादि निगिगाइ वा जहा सिजाए आलावगा, नवरं उगगहवत्त-
व्वया, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा, से जं पुण उगगहं जाणिज्जा आइ-
न्नसंलिकखे नो पणस्स उगगहे उगिणिहज्ज वा परिगिणिहज्ज वा, एयं
खल्ल तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणीए वा सामग्गियं, जं सव्वट्ठेहिं समिए
सहिए सया जइज्जासि तिवेमि ॥ ४ ॥

उगगहपडिमाए पढमो उद्देशो समत्तो ॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यत् पुनः अवग्रहं जानीयात्-अनन्तर्हितायां पृथिव्या
यावत् संतानके तथाप्रकारम् अवग्रहं नो अवगृह्णीयाद् वा, परिगृह्णीयाद् वा, भिक्षुर्वा भिक्षुकी
वा स यत् पुनः अवग्रहं स्थूणायां वा गृध्रेण वा उदूखले वा कामजले वा तथाप्रकारे अन्त-
रिक्षजाते दुर्वद्धे दुर्निक्षिप्ते यावद् नो अवगृह्णीयाद् वा परिगृह्णीयाद् वा, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी
स यत् पुनः अवग्रहं जानीयात् कुड्ये वा भित्तौ वा शिलायां वा लेलौ वा तथाप्रकारे अन्त-
रिक्षजाते यावत् नो अवग्रहम् अवगृह्णीयाद् वा, प्रतिगृह्णीयाद् वा, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स
यत् पुनः अवग्रहं जानीयाद् स्कन्धे वा मञ्चके वा माले वा प्रासादे वा हर्म्यतले वा अन्य-
तरस्मिन् वा तथाप्रकारे अन्तरिक्ष जाते नो अवग्रहम् अवगृह्णीयाद् वा, परिगृह्णीयाद् वा, स
भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा यत् पुनः उपाश्रयं जानीयात् ससागारिकम् साग्निकं सोदकम् स क्षुद्र-
पशुभक्तपानं नो प्राज्ञस्य निष्क्रमणप्रवेशाय यावद् धर्मानुयोगचिन्तायै स एवं ज्ञात्वा तथा-
प्रकारे उपाश्रये ससागारिके साग्निके सोदके सक्षुद्रपशुभक्तपाने नो अवग्रहम् अवगृह्णीयाद्
वा परिगृह्णीयाद् वा, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यत् पुनः उपाश्रयं जानीयात् गृहपतिकुलस्य
मध्यमध्येन गन्तुं पन्थाः प्रतिवद्धो वा नो प्राज्ञस्य यावद् धर्मानुयोगचिन्तायै, स एवं ज्ञात्वा
तथाप्रकारे उपाश्रये नो अवग्रहम् अवगृह्णीयाद् वा परिगृह्णीयाद् वा, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा
स यत् पुनः उपाश्रयं जानीयात्-इह खल्ल गृहपतिर्वा गृहपतिभार्या वा गृहपतिपुत्रो वा गृह-
पतिदुहिता वा स्नुषा वा यावत् कर्मकर्यो वा अन्योऽन्यम् उत्क्रोशन्ति वा तथैव तैलानि स्ना-
नादि शीतोदरुवियडादि नग्नादि वा यथा शरायाम् आलापकाः, नवरम् अग्रहवत्कव्यता,
स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यत् पुनः उपाश्रयं जानीयात् आकीर्णमलेख्यम् नो प्राज्ञस्य
निष्क्रमणप्रवेशाय यावद् धर्मानुयोगचिन्तायै, तथाप्रकारे उपाश्रये नो अवग्रहम् अवगृह्णीयाद्
वा परिगृह्णीयाद् वा, एतत् खल्ल तस्स भिक्षुस्य भिक्षुक्या वा सामग्र्यम्, यत् सर्वार्थैः
संमितः सहितः सदा यतेत, इति ब्रवीमि, ॥ सू० ४ ॥

अवग्रहप्रतिमायाः सप्तमस्य प्रथमोद्देशकः समाप्तः ॥

टीका-पुनः प्रकारान्तरेण अवग्रहविशेषं प्ररूपयितुमाह-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स
भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘से जं पुण उगगहं जाणिज्जा’ स संयमवान् ! साधुः यत् पुनः अवग्रहम्-

ક્ષેત્રાવગ્રહમ્ જાનીયાત્ 'અંતરહિતાય પુઢવીય' અન્તર્હિતાયમ્-શુક્લતૃણાદિમિત્યવહિતાયા પૃથિવ્યાં-ભૂમી 'જાવ સંતાણ' યાવત્-સંતાનાયાં ગાગ્નિકાયા સોદકાયાં પૃથિવ્યા 'તહપ્પગારા' તથાગ્રકારાયામ્-અનન્તર્હિતાયાં સચિત્તપૃથિવ્યા યાવત્ સન્તાનાયામ્ સાગ્નિકાયાં સોદકાયામ્ 'નો ડગ્ગહં ડગ્ગિહિજ્જા' નો અવગ્રહમ્ અવગ્રહ્ણેયાત્-સકૃદ્ વા અવગ્રહં નો ગૃહ્ણીયાત્, 'પરિગિહિજ્જા' પરિગૃહ્ણીયાદ્ વા-અસકૃદ્ વા અવગ્રહં નો ગૃહ્ણીયાત્, 'સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા' સ મિશ્નુર્વા મિશ્નુકી વા 'સે જં પુણ ડવસ્સણ ડવગ્ગહં જાણિજ્જા' સ યત્ પુનઃ

ફિર મી પ્રકારાન્તર સે ક્ષેત્રાવગ્રહ રૂપ દ્રવ્યાવગ્રહ કા નિરૂપણ કરતે હૈ-
ટીકાર્થ-‘સે મિક્ખુ વા, મિક્ખુણી વા સે જં પુણ ડગ્ગહં જાણિજ્જા’ વહ પૂર્વોક્ત મિશ્નુ-સંયમશીલ સાધુ ઓર મિશ્નુકી સાધ્વી યદી એસા-વધ્યમાણ રૂપ સે જાનલેં કિ-‘અંતરહિતાય પુઢવીય’ યહ પૃથિવી શુક્લ તૃણ ગ્રાસ વગૈરહ સે આચ્છાદિત નહીં હૈ અર્થાત્ અચિત્ત પૃથિવી હૈ એવં ‘જાવ સંતાણ’ યાવત્ અગ્નિકાય સહિત હૈ તથા ડદક અપ્કાય સહિત હૈ એવં લૂના તન્તુ મકડા જાલ વગૈરહ સે ભરી હુય હૈ તો ‘તહપ્પગારા’ નો ડગ્ગહં ડગ્ગિહિજ્જા’ ઇસ પ્રકાર કી અનન્તર્હિત સચિત્ત પૃથિવી પર વસને કે લિયે ક્ષેત્રાવગ્રહ કી એકવાર યા ‘પરિગિહિજ્જા’ અનેકવાર યાચના નહીં કરે ક્યોંકિ ઇસ તરહ કી શુક્લતૃણાદિ સે અના ચ્છાદિત પૃથિવી પર નિવાસ કરને સે પ્રાણિયોં કી હિંસા કી સંભાવના રહતી હૈ જિસસે સંયમકી બિરાધના હોતી હૈ, ઇસલિયે શુક્લ તૃણાદિ સે વ્યવધાન રહિત સચિત્ત પૃથિવી પર રહને કે લિયે ક્ષેત્રાવગ્રહ રૂપ દ્રવ્યાવગ્રહ કી યાચના નહીં કરની યાહિયે ઇસી પ્રકાર ‘સે મિક્ખુ વા, મિક્ખુણી વા સે જં પુણ એવં ડવસ્સણ ડગ્ગહં જાણિજ્જા’ વહ પૂર્વોક્ત મિશ્નુ સંયમશીલ સાધુ ઓર મિશ્નુકી સાધ્વી યદિ

દ્વિતીય પ્રકારાન્તરથી ક્ષેત્રાવગ્રહરૂપ દ્રવ્યાવગ્રહનું નિરૂપણ કરવામા આવે છે -

ટીકાર્થ-‘સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘સે જં પુણ ડગ્ગહં જાણિજ્જા’ જો-આ વધ્યમાણ રીતે અવગ્રહને જાણે કે ‘અંતરહિતાય પુઢવીય’ આ ભૂમી સુકેલા તૃણ ઘાસ વિગેરેથી ઢકાયેલ નથી અર્થાત્ સચિત્ત ભૂમિ છે. ‘જાવ સંતાણ’ એવ યાવત્ અગ્નિકાયથી યુક્ત છે અને અપ્કાયથી યુક્ત છે. તથા લૂના તન્તુ મકર જાળ વિગેરેથી ભરેલ છે તો ‘તહપ્પગારા’ આવા પ્રકારની અનન્તર્હિત સચિત્ત ભૂમીની ઉપર ‘નો ડગ્ગહં ડગ્ગિહિજ્જા’ વાસ કરવા માટે ક્ષેત્રાવગ્રહની એકવાર અથવા ‘પરિગિહિજ્જા વા’ અનેકવાર યાચના કરવી નહીં કેમ કે આ પ્રકારની સુખ ધાસ વિગેરેથી ઢકાયા વગરની જમીન પર નિવાસ કરવાથી પ્રાણિયોની હિંસા થવાની સંભાવના રહે છે. તેથી સંયમની વિરાધના થાય છે. તેથી સુકા ઘાસ વિગેરેના વ્યવધાન વગરની સચિત્ત જમીન પર રહેવા માટે ક્ષેત્રાવગ્રહરૂપ દ્રવ્યાવગ્રહની યાચના કરવી નહીં એજ પ્રમાણે ‘સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘સે જં પુણ એવં

ઉપાશ્રયે અવગ્રહં જાનીયાત્ 'થૂળંસિ વા' સ્થૂળાયાં વા સ્તમ્ભોપરિ વા 'ગિહેલુગંસિ વા' ગૃહેલુકે વા-ગૃહદ્વારે વા 'ઉસુયાલંસિ વા' ઉદૂલ્લે વા, 'કામજલસિ વા' કામજલે વા-સ્નાનપીઠે વા (ચૌકી) 'તહ્પગારે અંતલિક્ષજાણ' તથાપ્રકારે તથાવિધે સ્થૂળાદૌ અન્તરિક્ષજાતે-અન્તરિક્ષપ્રદેશે 'દુબ્બદ્ધે દુણિ ક્ષત્તે' દુર્બદ્ધે-શિથિલબન્ધયુક્તે, દુર્નિક્ષિપ્તે-અસમ્યગ્ અવસ્થાપિતે 'જાવ નો ઉગ્ગહં' યાવત્-અનિષ્ક્રમ્યે ક્રમયુક્તે ચલાચલે ઉપાશ્રયે નો અવગ્રહં 'ઉગિણિહજ્જા પરિગિણિહજ્જા' અવગૃહ્ણીયાત્-સકુદ્ વા ગૃહ્ણીયાત્ પ્રગૃહ્ણીયાત્-અસકુદ્ વા ગૃહ્ણીયાત્, સ્થૂળાદૌ નિર્મિતે ઉપાશ્રયે અન્તરિક્ષસ્થિતે શિથિલબદ્ધે અવગ્રહં ન ગૃહ્ણીયાદિત્યર્થઃ, 'સે મિશ્સુ વા મિશ્સુણી વા' સ મિશ્સુર્વા મિશ્સુકી વા 'સે જં પુણ ઉવસ્સણ ઉગ્ગહં જાણિજ્જા' સ-સાધુઃ યત્ પુનઃ ઉપાશ્રયે અવગ્રહં જાનીયાત્ તર્હિ 'કુહિયંસિ વા મિત્તંસિ વા' કુહચે વા મિત્તૌ વા 'સિલંસિ વા' શિલાયાં વા 'લેલુસિ વા' લેલુકે વા-પ્રસ્તરખણે વા નિર્મિતે ઉપાશ્રયે 'તહ્પગારે અંતલિક્ષજાણ' તથાપ્રકારે-કુહચ'દૌ અન્તરિક્ષજાતે 'નો ઉગ્ગહં ઉગિણિહજ્જા વા પરિ

એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે ઉપાશ્રય મેં અવગ્રહ કો જાન લેકિ હસ ઉપાશ્રય મેં રહને કે લિયે 'થૂળંસિ વા ગિહેલુગંસિ વા' સ્તમ્ભ કે ઉપર સ્થાન હૈ યા ગૃહકે દ્વાર પરસ્થાન હૈ યા 'ઉસુયાલંસિ વા' ઉદૂલ્લ પર સ્થાન હૈ યા 'કામજલંસિ વા' સ્નાન-પીઠ (ચૌકી) પર સ્થાન હૈ 'તહ્પગારે અંતલિક્ષજાણ' યા હસ તરહ કે કાર ભાગ મેં હી સ્થાન હૈ તો હસ પ્રકારકે અન્તરિક્ષ જાત મેં આકાશ મેં સ્થિત સ્તમ્ભાદિ કે ઉપર 'દુબ્બદ્ધે દુણિક્ષત્તે જાવ' અચ્છી તરહ નહીં બન્ધે હુએ અર્થાત્ સ્વ મજબૂતી સે નહીં બાંધે હુએ એવં સુવ્યવસ્થિત રૂપ સે નહીં વ્યવસ્થાપિત યાવત્ કમ્પયુક્ત અર્થાત્ હિલતે હુએ ઉપાશ્રય મેં રહને કે લિયે 'નો ઉગ્ગહં ઉગિણિહજ્જા પરિગિણિહજ્જા' અનુમતિ વિશેષ હુએ અવગ્રહ કો એકવાર યા અનેકવાર યાચની નહીં કરે ક્યોંકિ સ્તમ્ભ વગૈરહ કે ઉપર નિર્મિત અન્તરિક્ષ સ્થિત શિથિલ બદ્ધ ઓર અવ્યવસ્થિત હિલ ચાલ કરતે હુએ ઉપાશ્રય મેં રહને સે ગિરજાને કી સંભા-

લવસ્સણ ઉગ્ગહં જાણિજ્જા' એ આ પ્રમાણે વક્ષ્યમાણ રીતે ઉપાશ્રયમાં અવગ્રહને બાણી લે કે-'થૂળંસિ વા' આ ઉપાશ્રયમાં રહેવા માટે સ્તભની ઉપર રહેવાનું સ્થાન છે. અથવા 'ગિહેલુગંસિ વા' ધરના દ્વાર પર વાસ સ્થાન છે અથવા 'ઉસુયાલંસિ વા' ઉદૂલ્લ-ખારણીયા ઉપર સ્થાન છે. અથવા 'કામજલંસિ વા' સ્નાન પીઠની ઉપર નિવાસ સ્થાન છે તો 'તહ્પગારે અંતલિક્ષજાણ' અથવા આ પ્રકારના ઉપરના ભાગમાં જ સ્થાન છે તો આ પ્રકારના અદ્ધર રહેલા સ્થાનમાં એટલે કે સ્તભાદિની ઉપર તથા 'દુબ્બદ્ધે' સારી રીતે નહીં બાંધેલા અર્થાત્ ધૂબ મજબૂત રીતે નહીં બાંધેલા તથા 'દુણિક્ષત્તે' સુવ્યવસ્થિતપણાથી નહીં રાખેલા 'જાવ' યાવત્ કંપવાવાળા અર્થાત્ હલતારાલતા સ્થાનમાં રહેવા માટે સમતિષ્ઠ અવગ્રહની એકવાર કે અનેકવાર યાચના કરવી નહીં કેમ કે સ્તભ વિશેષની ઉપર બનાવેલા અને અદ્ધર રહેલા અને શિથિલ બધવાળા તથા અવ્યવસ્થિત હોલતા એવા ઉપાશ્રયમાં રહેવાથી

ગિઠિજ્ઞ વા' નો-અવગ્રહમ્ અવગૃહ્ણીયાદ્ વા પ્રગૃહ્ણીયાદ્ વા-સકૃદ્ વા અસકૃદ્ વા અન્ત-
રિક્ષ સ્થિતે ઉપાશ્રયે અવગ્રહં ન ગૃહ્ણીયાદિત્યર્થઃ 'સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા' સ ભિક્ષુર્વા
ભિક્ષુહી વા 'સે જં પુણ ઉવસ્સણ ઉગ્ગહ જાણિજ્ઞા' સ સાધુઃ યત્ પુનઃ ઉપાશ્રયે અવગ્રહં
જાનોયાત્ 'સંધંસિ વા મંચંસિ વા માલંસિ વા' સ્કન્ધે વા મઞ્ચે વા માલે વા 'પાસાણ વા
હમ્મતલંસિ વા' પ્રાસાદે વા હમ્મ્યતલે વા 'અન્યરે વા' અન્યતરસ્મિન્-તદન્યસ્મિન્ વા 'તહપ્પ-
ગારે' તથાપ્રકારે-તથાવિધે સ્કન્ધમઞ્ચાદ્યુપરિ નિર્મિતે 'અંતલિક્ખજાણ' અન્તરિક્ષજાતે-
અન્તરિક્ષસ્થિતે ઉપાશ્રયે 'જાવ નો ઉગ્ગહ ઉગિઠિજ્ઞ વા પરિગિઠિજ્ઞ વા' યાવત્-નો અવ-

વના રહને સે સંયમ કી વિરાધના હો સકતી હૈં હસલિયે હસ પ્રકાર કે ઉપાશ્રય
મેં રહને કે લિયે યાચના નહીં કરનો યાહિયે, હસી તરહ કે અન્ય ઉપાશ્રય મેં ભી
રહને કે લિયે યાચના નહીં કરના યહ બતલાતે હૈં 'સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા સે
જં પુણ ઉવસ્સણ ઉગ્ગહં જાણિજ્ઞા' વહ પૂર્વોક્ત ભિક્ષુ સંયમશીલ સાધુ મુનિ મહાત્મા
ઔર ભિક્ષુકી સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપસે બને હુણ ઉપાશ્રય મેં રહને કે લિયે
અવગ્રહ કે બારે મેં જાન લે કિ 'કુઢિયંસિ વા મિત્તંસિ વા' યહ ઉપાશ્રય કૂઢય
દિવાલ કે ઉપર બનાયા હુઆ હૈં યા ભીંત કે ઉપર બનાયા હુઆ હૈં યા 'સિલં-
સિવા' શિલા પથર કે ઉપર બનાયા હુઆ હૈં યા 'લેલુંસિ વા' મિટ્ટી કે ઢેલે કે
ઉપર બનાયા હુઆ હૈં તા 'તહપ્પગારે અંતલિક્ખજાણ' હસ પ્રકાર કે અન્તરિક્ષ
જાત આકાશ મેં બનાયે હુણ કુઢયાદિ કે ઉપર સ્થાપિત ઉપાશ્રય મેં રહને કે લિયે
'નો ઉગિઠિજ્ઞ વા પરિગિઠિજ્ઞ વા' એક બાર યા અનેક બાર અવગ્રહ કી યાચના
નહીં કરે ક્યોંકિ હસ પ્રકાર કે અન્તરિક્ષ જાત મેં કુઢયાદિ કે ઉપર સ્થાપિત
ઉપાશ્રય મેં રહને સે ગિર જાને કી સંભાવના રહતો હૈં ઔર ગિર જાને સે સંયમ
કી વિરાધના હોગી હસલિયે સંયમ કા પાલન કરને વાલે સાધુ મહાત્માઓ કો

પડી જવાની સંભાવના રહેવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે. તેથી આ રીતના ઉપા-
શ્રયમા રહેવા માટે યાચના કરવી નહીં. એજ પ્રમાણે આ રીતના બીજા ઉપાશ્રયમાં પણ
રહેવા માટે યાચના ન કરવા વિષે સૂચનાર કહે છે.-'સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા' તે
પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'સે જં પુણ ઉવસ્સણ ઉગ્ગહં જાણિજ્ઞા' નો આ
વક્ષ્યમાણ પ્રકારથી અનેલા ઉપાશ્રયમા અવગ્રહના વિષે જાણી લે કે-આ ઉપાશ્રય 'કુઢિયં-
સિ વા' કુંડયની ઉપર બનાવેલ છે. અથવા 'મિત્તંસિ વા' ભીંતની ઉપર બનાવેલ છે.
અથવા 'સિલંસિ વા' પથરના ઉપર બનાવેલ છે. અથવા 'લેલુંસિ વા' માટીના ઢેરાની
ઉપર બનાવેલ છે 'તહપ્પગારે અંતલિક્ખજાણ' તો તેવા પ્રકારના અદ્ધર રહેલા કુંડયાદિની
ઉપર બનાવવામાં આવેલ ઉપાશ્રયમા રહેવા માટે 'નો ઉગ્ગહ ઉગિઠિજ્ઞ વા પરિગિઠિજ્ઞ
વા' એકવાર કે અનેકવાર યાચના કરવી નહીં કેમ કે આ પ્રકારના અદ્ધર રહેલા કુંડયાદિની
ઉપર બનાવેલ ઉપાશ્રયમા રહેવાથી પડી જવાની સંભાવના રહે છે. અને તેમ પડી જવાથી

ઉપાશ્રયે અવગ્રહં જાનીયાત્ 'થૂર્ણસિ વા' સ્થૂળાયા વા સ્તમ્ભોપરિ વા 'ગિહેલુગંસિ વા' ગૃહેલુકે વા-ગૃહદ્વારે વા 'ઉસુયાલંસિ વા' ઉદ્ગલે વા, 'કામજલસિ વા' કામજલે વા-સ્નાનપીઠે વા (ચૌકી) 'તદ્દ્વપ્પગારે અંતલિક્ષજાણ' તથાપ્રકારે તથાવિધે સ્થૂળાદૌ અન્તરિક્ષજાતે-અન્તરિક્ષપ્રદેશે 'દુબ્બદ્દે દુણિવિલ્લે' દુર્બદ્દે શિથિલવદ્ધયુક્તે, દુર્નિક્ષિપ્તે-અસમ્યગ્ અવસ્થાપિતે 'જાવ નો ઉગ્ગહં' યાવત્-અનિષ્કમ્પે કરાયુક્તે ચલાચલે ઉપાશ્રયે નો અવગ્રહં 'ઉગિણિહજ્જા પરિગિણિહજ્જા' અવગૃહ્ણીયાત્-સકુદ્ વા ગૃહ્ણીયાત્ પ્રગૃહ્ણીયાત્-અસકુદ્ વા ગૃહ્ણીયાત્, સ્થૂળારૌ નિર્મિતે ઉપાશ્રયે અન્તરિક્ષસ્થિતે શિથિલવદ્ધે અવગ્રહં ન ગૃહ્ણીયાદિત્યર્થઃ, 'સે મિરલૂ વા મિલ્લુણી વા' સ મિશુર્વા મિશુકી વા 'સે જં પુણ ઉવસ્સપ્પ ઉગ્ગહં જાણિજ્જા' સ-સાધુઃ યત્ પુનઃ ઉપાશ્રયે અવગ્રહં જાનીયાત્ તર્હિ 'કુહિયંસિ વા મિત્તંસિ વા' કુહચે વા મિત્તૌ વા 'સિલંસિ વા' શિલાયાં વા 'લેલુસિ વા' લેલુકે વા-પ્રસ્તરખંડે વા નિર્મિતે ઉપાશ્રયે 'તદ્દ્વપ્પગારે અંતલિક્ષજાણ' તથાપ્રકારે-કુહચ'દૌ અન્તરિક્ષજાતે 'નો ઉગ્ગહં ઉગિણિહજ્જા વા પરિ

એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે ઉપાશ્રય મેં અવગ્રહ્ કો જાન લેંકિ હિસ ઉપાશ્રય મેં રહને કે લિયે 'થૂર્ણસિ વા ગિહેલુગંસિ વા' સ્તમ્ભ કે ઉપર સ્થાન હૈ યા ગૃહકે દ્વાર પરસ્થાન હૈ યા 'ઉસુયાલંસિ વા' ઉદ્ગલ પર સ્થાન હૈ યા 'કામજલંસિ વા' સ્નાન-પીઠ (ચૌકી) પર સ્થાન હૈ 'તદ્દ્વપ્પગારે અંતલિક્ષજાણ' યા હિસ તરહ કે કાર ભાગ મેં હી સ્થાન હૈ તો હિસ પ્રકારકે અન્તરિક્ષ જાત મેં આકાશ મેં સ્થિત સ્ત-મ્ભાદિ કે ઉપર 'દુબ્બદ્દે દુણિવિલ્લે જાવ' અચ્છી તરહ નહીં વધે હુપ અર્થાત્ સ્થૂળ મજબૂતી સે નહીં બાંધે હુપ એવં સુવ્યવસ્થિત રૂપ સે નહીં વ્યવસ્થાપિત યાવત્ કમ્પયુક્ત અર્થાત્ હિલતે હુપ ઉપાશ્રય મેં રહને કે લિયે 'નો ઉગ્ગહં ઉગિણિહજ્જા પરિગિણિહજ્જા' અનુમતિ વિશેષ રૂપ અવગ્રહ કો એકવાર યા અનેકવાર યાચનાં નહીં કરે ક્યોંકિ સ્તમ્ભ વગેરહ કે ઉપર નિર્મિત અન્તરિક્ષ સ્થિત શિથિલ વદ્ધ ઓર અવ્યવસ્થિત હિલ ચાલ કરતે હુપ ઉપાશ્રય મેં રહને સે મિરજાને કો સંભા-

ઉવસ્સપ્પ ઉગ્ગહં જાણિજ્જા' નો આ પ્રમાણે વક્ષ્યમાણ રીતે ઉપાશ્રયમાં અવગ્રહને બાણી હે કે-'થૂર્ણસિ વા' આ ઉપાશ્રયમાં રહેવા માટે સ્તંભની ઉપર રહેવાનું સ્થાન છે. અથવા 'ગિહેલુગંસિ વા' ધરના દ્વાર પર વાસ સ્થાન છે અથવા 'ઉસુયાલંસિ વા' ઉદ્ગલ-ખાસણીયા ઉપર સ્થાન છે. અથવા 'કામજલસિ વા' સ્નાન પીઠની ઉપર નિવાસ સ્થાન છે તો 'તદ્દ્વપ્પગારે અંતલિક્ષજાણ' અથવા આ પ્રકારના ઉપરના ભાગમાં જ સ્થાન છે તો આ પ્રકારના અદ્ધર રહેલા સ્થાનમાં એટલે કે સ્તંભાદિની ઉપર તથા 'દુબ્બદ્દે' સારી રીતે નહીં બાંધેલા અર્થાત્ ધૂળ મજબૂત રીતે નહીં બાંધેલા તથા 'દુણિવિલ્લે' સુવ્યવસ્થિતપણાથી નહીં રાખેલા 'જાવ' યાવત્ કંપવાવાળા અર્થાત્ હલતારાલતા સ્થાનમાં રહેવા માટે સંમતિરૂપ અવગ્રહની એકવાર કે અનેકવાર યાચના કરવી નહીં કેમ કે સ્તંભ વિગેરેની ઉપર બનાવેલા અને અદ્ધર રહેલા અને શિથિલ બંધવાળા તથા અવ્યવસ્થિત ઢોલતા એવા ઉપાશ્રયમાં રહેવાથી

ગિળિહજ્જ વા' નો-અવગ્રહમ્ અવગૃહ્ણોયાદ્ વા પ્રગૃહ્ણોયાદ્ વા-સકૃદ્ વા અસકૃદ્ વા અન્ત-
રિક્ષસ્થિતે ઉપાશ્રયે અવગ્રહં ન ગૃહ્ણીયાદિત્યર્થઃ 'સે મિસસુ વા મિક્કસુળી વા' સ મિશ્સુર્વા
મિશ્સુક્કી વા 'સે જં પુણ ઉવસ્સણ ઉગ્ગહ જાણિજ્જા' સ સાધુઃ યત્ પુનઃ ઉપાશ્રયે અવગ્રહં
જાનોયાત્ 'સંધંસિ વા મંચંસિ વા મારલંસિ વા' સ્કન્ધે વા મશ્ત્રે વા માછે વા 'પાસાડે વા
હમ્મતલંસિ વા' પ્રાસાદે વા હર્મ્યતલે વા 'અન્નયરે વા' અન્યતરસ્મિન્-તદન્યસ્મિન્ વા 'તહપ્પ-
ગારે' તથાગ્રકારે-તથાવિયે સ્કન્ધમશ્ચાણુપરિ નિર્મિતે 'અંતલિક્કજાણ' અન્તરિક્ષજાતે-
અન્તરિક્ષસ્થિતે ઉપાશ્રયે 'જાવ નો ઉગ્ગહ ઉગિળિહજ્જ વા પરિગિળિહજ્જ વા' યાવત્-નો અવ-

વના રહને સે સંયમ કી વિરાધના હો સક્તી હૈં હસલિયે હસ પ્રકાર કે ઉપાશ્રય
મેં રહને કે લિયે યાચના નહીં કરનો ચાહિયે, હસી તરહ કે અન્ય ઉપાશ્રય મેં ભી
રહને કે લિયે યાચના નહીં કરના યહ વતલાતે હૈં 'સે મિક્કસુ વા મિક્કસુળી વા સે
જં પુણ ઉવસ્સણ ઉગ્ગહ જાણિજ્જા' વહ પૂર્વોક્ત મિશ્સુ સંયમશીલ સાધુ મુનિ મહાત્મા
ઔર મિશ્સુકી સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપસે વને હુણ ઉપાશ્રય મેં રહને કે લિયે
અવગ્રહ કે વારે મેં જાન લે કિ 'કુહિયંસિ વા મિત્તંસિ વા' યહ ઉપાશ્રય કૂહય
દિવાલ કે ઉપર બનાયા હુઆ હૈં યા ભીંત કે ઉપર બનાયા હુઆ હૈં યા 'સિલં-
સિવા' શિલા પથર કે ઉપર બનાયા હુઆ હૈં યા 'લેલુંસિ વા' મિટ્ટી કે ઢેલે કે
ઉપર બનાયા હુઆ હૈં તો 'તહપ્પગારે અંતલિક્કજાણ' હસ પ્રકાર કે અન્તરિક્ષ
જાત આકાશ મેં બનાયે હુણ કુહયાદિ કે ઉપર સ્થાપિત ઉપાશ્રય મેં રહને કે લિયે
'નો ઉગિળિહજ્જ વા પરિગિળિહજ્જ વા' એક વાર યા અનેક વાર અવગ્રહ કી યાચના
નહીં કરે ક્યોંકિ હસ પ્રકાર કે અન્તરિક્ષ જાત મેં કુહયાદિ કે ઉપર સ્થાપિત
ઉપાશ્રય મેં રહને સે ગિર જાને કી સંભાવના રહતો હૈં ઔર ગિર જાને સે સંયમ
કી વિરાધના હોગી હસલિયે સંયમ કા પાલન કરને વાલે સાધુ મહાત્માઓ કો

પડી જવાની સંભાવના રહેવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે. તેથી આ રીતના ઉપા-
શ્રયમાં રહેવા માટે યાચના કરવી નહીં. એજ પ્રમાણે આ રીતના બીજા ઉપાશ્રયમાં પણ
રહેવા માટે યાચના ન કરવા વિષે સૂચકાર કહે છે.-'સે મિક્કસુ વા મિક્કસુળી વા' તે
પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'સે જં પુણ ઉવસ્સણ ઉગ્ગહ જાણિજ્જા' નો આ
વક્ષ્યમાણ પ્રકારથી બનેલા ઉપાશ્રયમાં અવગ્રહના વિષે બાણી લે કે-આ ઉપાશ્રય 'કુહિયં-
સિ વા' કુહયની ઉપર બનાવેલ છે. અથવા 'મિત્તંસિ વા' ભીતની ઉપર બનાવેલ છે,
અથવા 'સિલંસિ વા' પથરના ઉપર બનાવેલ છે. અથવા 'લેલુંસિ વા' માટીના ઢેરાની
ઉપર બનાવેલ છે 'તહપ્પગારે અંતલિક્કજાણ' તો તેવા પ્રકારના અક્ષર રહેલા કુહયાદિની
ઉપર બનાવવામાં આવેલ ઉપાશ્રયમાં રહેવા માટે 'નો ઉગ્ગહ ઉગિળિહજ્જ વા પરિગિળિહજ્જ
વા' એકવાર કે અનેકવાર યાચના કરવી નહીં કેમ કે આ પ્રકારના અક્ષર રહેલ કુહયાદિની
ઉપર બનાવેલ ઉપાશ્રયમાં રહેવાથી પડી જવાની સંભાવના રહે છે. અને તેમ પડી જવાથી

પ્રથમ અવગૃહ્ણીયાદ્ વા પ્રગૃહ્ણીયાદ્ વા 'સે મિક્ત્વ વા મિક્ત્વુણી વા' સ મિશ્તુર્વા મિશ્તુકી વા 'સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા' સ સાધુઃ યત્ પુનઃ ઉપાશ્રયં જાનીયાત્ 'સસાગારિયં' સસાગારિકમ્-ગૃહસ્થયુક્તમ્ 'સાગણિયં' સાગ્નિકમ્-અગ્નિસહિતમ્ 'સોદયં' સોદકમ્-શીતોદક-હસ પ્રકાર કે ઉપાશ્રય મેં રહને કે લિયે યાચના નહીં કરની चाहिये इसी तरह के दूसरे उपाश्रय में भी रहने के लिये याचना नहीं करनी चाहिये यह बतलाते हैं-'से मिक्तू वા મિક્ત્વુણી વા, से जं पुण उवस्सए उग्गहं जाणिज्जा' वह पूर्वोक्त मिश्रु संयमशील साधु और मुनि महात्मा और मिश्रुकी साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाण रूप से बनेहुवे उपाश्रय में रहने के लिये अवग्रह के विषय में जान लेंकि-'खंधंसि वા' यह उपाश्रय खन्धे के ऊपर बनाया हुआ है या 'मंचंसिवा' मचान के ऊपर बनाया हुआ है या 'मालंसिवा' माला अर्थात् घरन मलित्थमके ऊपर बनाहुवा है या 'पासाइए वા' प्रासाद महलों के ऊपर बनाया हुआ है या 'हम्मतलंसि वા' हर्म्यतल-अर्थात् धनिकों के कोठा के ऊपर बनाया हुआ है या 'अण्णरे वા तहप्पगारे अंतलिक्खजाए' इसी प्रकार अन्य किसी भी स्थान विशेष में बनाया हुआ है तो इस प्रकार के खन्धे या मचान या माला वगैरह के ऊपर बनाये हुए अन्तरिक्ष स्थित-गगन स्थित उपाश्रय में 'जाव नो उग्गहं उग्गिण्हि उज्जवा' यावत्-रहने के लिये साधु को 'परिगिण्हिज्ज वા' एकवार या अनेक बार याचना नहीं करनी चाहिये क्योंकि इस प्रकार के अन्तरिक्ष स्थित खन्धे वगैरह के ऊपर बनाये हुए उपाश्रय में रहने से गिर जाने की संभावना से संयम की विराधना होगी,

સંયમની વિરાધના થાય છે. તેથી સંયમનું પાલન કરવાવાળા સાધુઓએ આ પ્રકારના ઉપાશ્રયમાં રહેવા માટે યાચના કરવી નહીં. તથા આ પ્રકારના બીજા ઉપાશ્રયમાં રહેવા માટે પણ યાચના ન કરવા માટે સૂત્રકાર કહે છે-'સે મિક્તૂ વા મિક્ત્વુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'સે જં પુણ ઉવસ્સએ ઉગ્ગહં જાણિજ્ઞા' ને વક્ષ્યમાણ પ્રકારથી ઉપાશ્રયમાં અવશ્યક માટે બાહ્યી લે કે 'સંઘંસિ વા' આ ઉપાશ્રય રકંધ પર બનાવેલ છે, અથવા મંચસિ વા' માથા ઉપર બનાવેલ છે. અથવા માલંસિ વા' મેડા અર્થાત્ ઘરના માળીયા પર અથવા 'પાસાઈએ વા' પ્રાસાદની ઉપર બનાવેલ છે અથવા 'હમ્મતલંસિ વા' હર્મ્યતલ અર્થાત્ ધનવાનોના મકાનોની ઉપર બનાવેલ છે. અથવા 'અણ્ણરે વા તહપ્પગારે' આ પ્રકારના બીજા કોઈ પણ સ્થાન વિશેષમાં બનાવેલ છે. તે 'તહપ્પગારે અંતલિક્કજાએ' આવા પ્રકારના રકંધ અગર માળ ઉપર કે માથા ઉપર બનાવેલ અદ્ધર થેડેલ ઉપાશ્રયમાં 'જાવ નો ઉગ્ગહં ઉગ્ગિણ્હિજ્જ વા પરિગિણ્હિજ્જ વા' યાવત નિવાસ કરવા માટે સાધુએ અકવાર કે અનેકવાર યાચના કરવી નહીં કેમ કે-આવા પ્રકારના અદ્ધર થેડેલ રકંધ વિગેરેની ઉપર બનાવવામાં આવેલ ઉપાશ્રયમાં રહેવાથી પડિજવાની સંભાવનાથી સંયમની વિરાધના થાય છે. માટે તેવા ઉપાશ્રયમાં નિવાસ કરવો નહીં.

યુક્તમ્ 'સંસુદ્ધપદ્મભક્તપાણં' સંસુદ્ધપદ્મભક્તપાણમ્-સુદ્ધપદ્મ-શ્રાવણ વિદ્યાલાદિ-ભક્તપાણ-સંહિતમ્ ઉપાશ્રયં યદિ જાનીયાદિતિ પૂર્વેણાન્વયઃ તર્હિ 'નો પણ્ણસ નિક્કલમણપવેસાળ' નો પ્રાજ્ઞસ્ય વિવેકિનઃ સાયોઃ નિષ્ક્રમણપ્રવેશાય-નિર્ગમ્નતુ પ્રવેષ્ટુશ્ચ 'જાવ ધમ્માણુજોગચિંતાઈ' યાવદ્-વાચનાનુપૃષ્ઠાપર્યાવર્તન-ધર્માનુયોગચિંતાઈ તથાવિથે ઉપાશ્રયે અવગ્રહો ન કલ્પતે इत्याशयेनाह-'सेवं णच्चा' स-साधुः एवम्-उत्तरीत्या सागारिकादियुक्तम् उपाश्रयं ज्ञात्वा 'तद्वत्पगारे उवस्सए' तथाप्रकारे-तथाविधे उपाश्रये 'ससागारिए' ससागारिके साग्निके

अब फिर भी प्रकारान्तर से क्षेत्रावग्रह रूप द्रव्यावग्रह का ही निरूपण करते हैं-'से भिक्खु वा, भिक्खुणी वा से जं पुण उवस्सयं जाणिज्जा' वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु मुनि महात्मा और भिक्षुकी साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाण रूप से उपाश्रय को जान लें कि-यह उपाश्रय 'ससागारियं' ससागारिक है अर्थात् गृहस्थ लोग भी इस उपाश्रय में रहते हैं एवं यह उपाश्रय 'सागणियं' साग्निक है-अग्नि से युक्त है अर्थात् अग्निकाय जीवों से सम्बद्ध है तथा 'सोदयं' सोदक है-शीतोदक से भी युक्त है याने अप्काय जीवों से भी सम्बद्ध है और यह उपाश्रय 'सखुद्धपसु भक्तपाणं' छोटे छोटे प्राणी कुत्ते बिल्ली तथा सचित्त अन्न पानी वगैरह से भी युक्त है ऐसा जान ले तो इस प्रकार के सागारिक वगैरह से युक्त उपाश्रय में रहने के लिये 'नो पण्णस्स नित्थमणपवेसाण' प्राज्ञ-समझदार साधु महात्मा को निर्गमन और प्रवेश करने के लिये एवं 'जाव धम्माणुजोग-चिंताए' यावत्-आगमादि धार्मिक पुस्तकों का वाचन के लिये एवं परस्पर पूछने के लिये तथा आवर्तन करने के लिये और धर्मानुयोग चिन्तन करने के लिये अवग्रह अर्थात् याचना नहीं करनी चाहिये अर्थात् 'सेवं णच्चा तद्वत्पगारे

इरीथी प्रकारान्तरથી જાં ક્ષેત્રાવગ્રહરૂપ દ્રવ્યાવગ્રહનું જ નિરૂપણ કરે છે-'સે ભિક્ખુ વા ભિક્ખુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિ-જ્જા' નો વક્ષ્યમાણ પ્રકારથી ઉપાશ્રયને બાણે કે-'સસાગારિયં' આ ઉપાશ્રય સસાગારિક છે. અર્થાત્ ગૃહસ્થ લોકો પણ આ ઉપાશ્રયમા (મકાનમા) રહે છે. તથા 'સાગણિયં' આ ઉપાશ્રય અગ્નિથી યુક્ત છે અર્થાત્ અગ્નિકાય જીવોથી યુક્ત છે તથા 'સોદયં' ઠંડા પાણીથી પણ યુક્ત છે એટલે કે અપ્કાય જીવોથી પણ સંબદ્ધ છે 'સખુદ્ધપસુભક્તપાણં' તથા આ ઉપાશ્રય નાના નાના પ્રાણિયો જેવા કે કુતરા, બિલાડાથી તથા સચિત્ત અનાજ પાણી વિગેરેથી પણ યુક્ત છે તેમ બાણી દેતો 'નો પણ્ણસ્સ નિક્કલમણપવેસાળ' આવી રીતના સાગારિક વિગેરેથી યુક્ત ઉપાશ્રયમા રહેવા માટે બુદ્ધિમાન સાધુએ નિર્ગમન અને પ્રવેશ કરવા માટે તથા 'જાવ ધમ્માણુજોગચિંતાઈ' યાવત્ આગમાદિ ધાર્મિક ગ્રંથોના વાચન માટે તથા અન્યેન્ય પ્રવ્રજા કરવા માટે તથા આવર્તન કરવા માટે તથા ધર્માનુયોગ ચિન્તન કરવા માટે અવગ્રહ અર્થાત્ યાચના કરવી નહીં 'સેવં ણચ્ચો' ગૃહસ્થ આવક વિગેરેથી

સોદકે સ ક્ષુદ્રપશુમક્તપાનયુક્તે 'નો ડગ્ગહં ડગિણિહજ્જ વા પગિણિહજ્જ વા' નો અગ્રમ્ અવ-
ગૃહ્ણીયાદ્ વા પ્રગૃહ્ણીયાદ્ વા સકુદ્ વા અસકુદ્ વા સસાગરિકાદૌ ઉપાશ્રયે અવગ્રહં ગૃહ્ણીયા-
દિત્યર્થઃ । 'સે ભિક્ખુ વા ભિક્ખુણી વા' સ ભિક્ખુર્વા ભિક્ષુકી વા 'સે જં પુણ ઉવસ્સયં
જાણિજ્જા' સ-સાધુઃ યત્ પુનઃ ઉપાશ્રયં જાનીયાત્ 'ગાહાવહકુલસ્સ' ગૃહપતિકુલસ્ય-ગૃહસ્થ
ગૃહસ્ય 'મજ્ઝં મજ્જેણ' મધ્યમધ્યેન 'ગંતું પંથે પઢિવહ્દં વા' ગન્તુમ્ પન્થાઃ પ્રતિવહ્દઃ-સમ્બદ્ધો
વર્તતે 'નો પળ્લસસ જાવ' નો પ્રાજ્ઞસ્ય સાધોઃ યાવત્-નિષ્ક્રમણપ્રવેશાય વાચનાનુપૃચ્છાપર્યા-

ઉવસ્સપ સસાગારિણ' ગૃહસ્થ શ્રાવક વગૈરહ સે સમ્બદ્ધ ઉપાશ્રય કો જાન કર
'જાવ નો ડગ્ગહં ડગિણિહજ્જ વા, પરિગિણિહજ્જ વા' ઉસ મેં રહને કે લિયે વિવેકી
સાધુ એકવાર યા અનેક વાર ક્ષેત્રાવગ્રહ રૂપ દ્રવ્યાવગ્રહ કી યાચના નહીં કરે ક્યોંકિ
ગૃહસ્થ શ્રાવક એવં કુત્તે ચિત્તી અગ્નિકાય જીવ વગૈરહ સે સમ્બદ્ધ ઉપાશ્રય મેં
રહને સે સંયમ કી વિરાધના હોગી ઇસલિયે સંયમ પાલન કરને વાલે જૈન સાધુ
મુનિ મહાત્માઓં કો ઇસ પ્રકાર કે ઉપાશ્રય મેં રહને કે લિયે યાચના નહીં કરની
ચાહિયે ફિર બી દૂસરે ઢંગ સે ક્ષેત્રાવગ્રહ રૂપ દ્રવ્યાવગ્રહ કા હી નિરૂપણ કરતે
હે- 'સે ભિક્ખુવા, ભિક્ખુણી વા સે જંપુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્જા' વહ પૂર્વોક્ત ભિક્ષુ
સંયમશીલ સાધુ ઓર ભિક્ષુકી સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે ઉપાશ્રય
કો જાન લેકિ 'ગાહાવહ કુલસ્સ મજ્ઝંમજ્જેણ ગંતું' ગૃહપતિ-ગૃહસ્થ શ્રાવક કે
ઘર કે મધ્ય મધ્ય ભાગ સે જાને કે લિયે 'પંથે પઢિવહ્દં વા ઉપાશ્રય કા માર્ગ
પ્રતિવહ્દ-સમ્બદ્ધ હૈ તો 'નો પળ્લસસ જાવ' પ્રાજ્ઞ-વિવેકી સાધુ મહાત્મા ઉપાશ્રય
સે નિકલને ઓર ઉપાશ્રય મેં પ્રવેશ કરને કે લિયે તથા આગમશાસ્ત્ર વગૈરહ
કો વાચને કે લિયે એવં પરસ્પર એક દૂસરે કો પૂછને કે લિયે એવં આવર્તન

યુક્ત ઉપાશ્રયને જાણીને 'તહપ્પગારે ઉવસ્સપ સસાગારિણ' તેમા નિવાસ કરવા માટે વિવેકી
સાધુએ એકવાર કે અનેકવાર ક્ષેત્રાવગ્રહરૂપ 'જાવ નો ડગ્ગહં ડગિણિહજ્જ વા પરિગિણિહજ્જ વા'
દ્રવ્યાવગ્રહની યાચના કરવી નહીં. કેમ કે-ગૃહસ્થ શ્રાવક અને કુતરા, બિલાડા કે અગ્નિકાય
વિગેરે જીવોથી યુક્ત ઉપાશ્રયમા રહેવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે. તેથી સંયમનું પાલન
કરવાવાળા જૈન મુનિઓએ આવા પ્રકારના ઉપાશ્રયમાં રહેવા માટે યાચના કરવી નહીં.

દ્વિતીયી પણ પ્રકારાન્તરથી જ ક્ષેત્રાવગ્રહરૂપ દ્રવ્યાવગ્રહનું કથન કરે છે- 'સે ભિક્ખુ
વા ભિક્ખુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિ-
જ્જા' ને વક્ષ્યમાણ પ્રકારથી ઉપાશ્રયને સમજે કે-'ગાહાવહકુલસ્સ મજ્ઝં મજ્જેણ' ગૃહપતિ
અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રાવકના ઘરની વચ્ચેથી 'ગંતું પંથે પઢિવહ્દં વા' જવા માટે ઉપાશ્રયનો
માર્ગ સંબંધિત છે 'નો પળ્લસસ જાવ' તો વિવેકશીલ સાધુએ ઉપાશ્રયમાંથી નીકળવા
તથા ઉપાશ્રયમા પ્રવેશ કરવા માટે અને આગમના અધ્યયન માટે તથા પરસ્પર એક
બીજાને પૃચ્છા કરવા માટે તથા આવર્તન કરવા માટે તેમજ ધર્માનુયોગ ચિંતન કરવા

વર્તનધર્માનુયોગચિન્તાયૈ તથાવિધે ઉપાશ્રયે અવગ્રહો ન કલ્પતે इत्याह-‘સેવં જન્ના’ સ-
સાધુઃ, એવમ્-ઉપર્યુક્તરીત્યા ગૃહસ્થગૃહસ્ય મધ્યમધ્યેન ગન્તું સમ્યક્માર્ગમ્ ઉપાશ્રયં જ્ઞાત્વા તથા-
પ્રકારે ઉપાશ્રયે નો અવગ્રહમ્ અવગ્રહીયાદ્ વા પ્રગૃહ્ણીયાદ્ વા ‘સે મિલ્લુ વા મિલ્લુણી વા’
સ મિલ્લુર્વા મિલ્લુકી વા ‘સે જ પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા’ સ યત્ પુનઃ ઉપાશ્રયં જાનીયાત્
‘ઇહ સ્વલ્લુ ગાહાવર્ધ વા’ ઇહ સ્વલ્લુ-ઉપાશ્રયે ગૃહપતિર્વા ‘ગાહાવર્ધનારિયા વા’ ગૃહપતિભાર્યા વા
‘ગાહાવર્ધપુત્રે વા’ ગૃહપતિપુત્રો વા ‘ગાહાવર્ધધૂ વા’ ગૃહપતિદુહિતા વા ‘સુણ્ઠા વા’ રતુષા વા

કરને કે લિયે એવં ધર્માનુયોગ ચિન્તન કરને કે લિયે હસ પ્રકાર દે યાવત્-
ગૃહસ્થ શ્રાવક કે કુલ કે મધ્ય ભાગ સે જાને કે લિયે ઉપાશ્રય દે માર્ગ કો
જાનકર ‘સેવં જન્ના જાવ’ હસ તરહ કે ઉપાશ્રય મેં રહને કે લિયે એક
વાર યા અનેક વાર ક્ષેત્રાવગ્રહ રૂપ દ્રવ્યાવગ્રહ કી યાચના નહીં કરે ક્યોંકિ
હસ પ્રકાર કે ગૃહસ્થ શ્રાવક કે ઘર કે મધ્ય ભાગ સે જાને કા માર્ગવાલે ઉપા-
શ્રય મેં રહને સે ગૃહસ્થ શ્રાવક કે સ્ત્રી કન્યા વગૈરહ સે સમ્પર્ક હોને કી સંભા-
વના સે મંયમ કી વિરાધના હોગી હસલિયે હસ તરહ કે ઉપાશ્રય મેં રહને કે
લિયે યાચના નહીં કરે ।

અથ ફિર મી અત્યન્ત સાવધાન કરને કે લિયે ક્ષેત્રાવગ્રહ કા હી નિરૂપણ
કરતે હૈં-‘સે મિલ્લુ વા, મિલ્લુણી વા, સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા’ વહ
પૂર્વોક્ત મિલ્લુ સંયમશીલ સાધુ મુનિ મહાત્મા ઓર મિલ્લુકી સાધ્વી યદિ એસા
વક્ષ્યમાણ રૂપ સે ઉપાશ્રય કો જાન લે કી ‘ઇહ સ્વલ્લુ ગાહાવર્ધ વા’ હસ ઉપાશ્રય મેં
યા હસ ઉપાશ્રય કે નિકટ મેં ગૃહપતિ-ગૃહસ્થ શ્રાવક લોગ યા ‘ગાહાવર્ધનારિ-
યા વા’ ગૃહપતિ કી ભાર્યા યા ‘ગાહાવર્ધ પુત્રે વા’ ગૃહપતિ કા પુત્ર યા ‘ગાહાવર્ધ
ધૂ વા’ ગૃહપતિ કી કન્યા યા ‘સુણ્ઠા વા’ ગૃહપતિ કી પુત્રવધૂ યા ‘જાવ કન્નમક-

માટે યાવત્ ‘સેવ જન્ના જાવ’ આવા પ્રકારના યાવત્ ગૃહસ્થ શ્રાવકના ઘરની મધ્યમાથી
જવા આવવા મટે ઉપાશ્રયનો માર્ગ આવતો હોય તો તેવા પ્રકારના ઉપાશ્રયમા રહેવા
માટે એકવાર કે અનેકવાર ક્ષેત્રાવગ્રહ રૂપ દ્રવ્યાવગ્રહની યાચના કરવી નહીં કેમ કે
ગૃહસ્થ શ્રાવકના ઘરની વચમા ઘરને જવાના રસ્તાવાળા ઉપાશ્રયમા રહેવાથી ગૃહસ્થ
શ્રાવકની સ્ત્રી કે કન્યા વિગેરેનો સપર્ક થવાની સંભાવનાથી સંયમની વિરાધના થાય
છે તેથી આવા પ્રકારના ઉપાશ્રયમાં રહેવા માટે યાચના કરવી નહીં

ફરીથી વધારે સાવધાન કરવા ક્ષેત્રાવગ્રહરૂપ જ નિરૂપણ કરે છે-‘સે મિલ્લુ વા
મિલ્લુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘સે જં પુણ ઉવસ્સયં જાણિજ્ઞા’
આ વક્ષ્યમાણ રીતે ઉપાશ્રયને બાણી લે કે ઇહ સ્વલ્લુ ગાહાવર્ધ વા’ આ ઉપાશ્રયની પાસે
ગૃહસ્થ શ્રાવકો અથવા ‘ગાહાવર્ધ નારિયા વા’ ગૃહસ્થ શ્રાવકની સ્ત્રી અથવા ‘ગાહાવર્ધ પુત્ર
વા’ ગૃહપતિનો પુત્ર અથવા ‘ગાહાવર્ધધૂ વા’ ગૃહપતિની પુત્રી અથવા ‘સુણ્ઠા વા’ ગૃહ

પુત્રવધૂર્વા 'જાવ કમ્મકરીઓ વા' યાવત્-ધાત્રી વા દાસો વા દાસી વા કર્મકરો વા કર્મકરી વા 'અન્નમન્નં' અન્યોન્યં પરસ્પરમ્ 'ઉક્કોસંતિ વા' ઉત્કોશન્તિ વા 'તહેવ' તથૈવ-આકોશન્તિ વા 'તિલ્લાદિ સિનાણાદિ સીઓદગવિયઢાદિ' તૈલાદિ-સ્નાનાદિ-શીતોદકવિકટાદિ- 'નિગિણાઈ વા જહા સિજ્જાએ આલાવગા નવર ઉગ્ગહવત્તવ્વયા' નગ્નાદીના વા યથા શય્યા-યામ્-શય્યૈષણયામ્ આલાપકાઃ ઉક્તાઃ તપૈવ અત્રાપિ વક્તવ્યાઃ, નવરમ્ શય્યૈષણાપેક્ષયા વિશેષસ્તુ અત્ર અવગ્રહવક્તવ્યતા વોચ્યા તથા ચ ઉપાશ્રયનિકટે તૈલાદિના હસનપાદાદિકમ્

રીઓ વા' યાવત્-ગૃહપતિ કો ધાત્રી ધાઈ, યા ગૃહપતિ કા દાસ યા ગૃહપતિ કી દાસી યા ગૃહપતિ કા કર્મકર નોકર યા ગૃહપતિ કી કર્મકરી નોકરાની 'અન્ન-મન્નં ઉક્કોસંતિ વા' પરસ્પર મેં ચિલ્લાતે હૈં યા પરસ્પર મેં આકોશ કરતે હૈં યા 'તહેવ તિલ્લાદિ સિનાણાદિ' તૈલ વગૈરહ સે માલિશ કરતે હૈં યા સ્નાન વગૈરહ કરતે હૈં યા 'સીઓદગવિયઢાદિ નિગિણાઈ વા' અત્યન્ત ઠાંડા પાની સે નહાતે હૈં અર્થાત્ તૈલ વગૈરહ સે હાથ પૈર કા મર્દન કરતે હૈં યા સ્નાનીય ચૂર્ણ આમલા વગૈરહ સે શરીર કા મર્દન કરતે હૈં યા લોઢા પાડડર સાગુન વગૈરહ સે શરોર કો સાફ સુથરા કર રહે હૈં ઓર અત્યન્ત શીતોક સે યા અત્યન્ત ઉષ્ણોદક સે શરીર કો ધોતે હૈં યા યુવતી સ્ત્રી જાતિ નગ્ન હોઢર એકાન્ત મેં રતિરભસ કી વાના કરતે હૈં તો સુનિવર એસા જાન કર હસ પ્રકાર કે ઉપાશ્રય મેં રહને કે લિપે ક્ષેત્રાવગ્રહ રૂપ દ્રવ્યાવગ્રહ કી એકવાર યા અનેક વાર યાચકા નહીં કરની ચાહિયે 'જહા સિજ્જાએ આલવગા' યહાં પર શય્યૈષણા કે પ્રકરણ મેં જિસ પ્રકાર કે આલાપક વતલાયે જા ચુકે હૈં 'નવરં ઉગ્ગહવત્તવ્વયા' ઉસી પ્રકાર કે આલાપક યહાં પર મી ક્ષેત્રાવગ્રહ કે શિલશિલે મેં સ્પર્શના ચાહિયે હસલિયે શય્યૈષણા

પતિની પુત્રવધૂ અથવા 'જાવ કમ્મકરીઓ વા' યાવત્ ગૃહપતિની ધાઈ અગર ગૃહપતિનો દાસ કે ગૃહપતિની દાસી અગર ગૃહપતિનો 'કર્મકર' નોકર અથવા ગૃહપતિની કર્મકરી નોકરાણી 'અન્નમન્નં ઉક્કોસંતિ વા' પરસ્પર બૂમે પાડે છે અગર પરસ્પર આકેશન કરે છે અથવા 'તહેવ તિલ્લાદિ સિનાણાદિ' તેલ વિગેરેથી માલીશ કરે છે. અથવા સ્નાન વિગેરે કરે છે અથવા 'સીઓદગવિયઢાદિ' અત્યંત ઠંડા પાણીથી નહાય છે અર્થાત્ તેલ વિગેરેથી હાથ પગને ધસે છે. અગર સ્નાન કરવાના ચૂર્ણ આમળા વિગેરેથી શરીરની માલીશ કરે છે. અથવા લોઢાના પાવડર કે સાબુ વિગેરેથી શરીર સાફ કરે છે અને અત્યંત ઠંડા પાણીથી અથવા અત્યંત ગરમ પાણીથી શરીરને ધુવે છે અથવા 'નિગિણાઈ વા' યુવતી સ્ત્રી નગ્ન થઈને એકાન્તમાં રતિકોડાની વાનો કરે છે તો આવા પ્રકારના ઉપાશ્રયમાં રહેવા માટે ક્ષેત્રાવગ્રહ રૂપ દ્રવ્યાવગ્રહની એકવાર કે અનેકવાર યાચના કરવી નહીં અહીંયા 'જહા સિજ્જાએ આલવગા' શય્યૈષણના પ્રકરણમાં જે પ્રમાણેના આલાપકો કહેવામાં આવી ગયા છે 'નવરં ઉગ્ગહવત્તવ્વયા' એજ પ્રકારના આલાપકો અહીંયા પણ ક્ષેત્રાવગ્રહના પ્રકરણમાં સમાજી લેવું

अभ्यञ्जन्ति गृहस्थाः स्नानेन वा कर्मेण वा लाघ्रेण वा चूर्णेन वा शरीरम् आघर्षन्ति वा प्रघर्षन्ति वा शातादकप्रित्तेन वा उष्णोदकप्रित्तेन वा शरीरम् उत्क्षालयन्ति वा प्रक्षालयन्ति वा, स्त्रियो वा नग्नाः रहस्यम् आमन्त्रयन्ति वा तस्मिन् उपाश्रये नो अग्रहम् अगृह्णीयाद् वा प्रगृह्णीयाद् वा इत्येवम् आलापकाः अग्रगन्तव्याः, 'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा 'से ज पुण उवस्सयं जाणिज्जा' स यत् पुनः उपाश्रयं जानीयात्—'आइ ण्णसल्लिखे जाव' आकीर्णसंलेख्यः—गृङ्गारचित्रयुक्तः उपाश्रयो वर्तते इति तथाप्रकारे गृङ्गारचित्रयुक्ते उपाश्रये 'नो पण्णस्स निक्खमणपवेसाए जाव' नो प्राज्ञस्य—साधोः निष्क्रमणप्रवेशाय यावद्—वाचनानुपृच्छापर्यावर्तनधर्मानुयोगचिन्तायै कल्पते इति स साधुः एवं ज्ञात्वा तथाप्रकारे आकीर्णसंलेख्ये उपाश्रये नो अग्रहम्—वसति याचनप्रतिज्ञारूपम् आभेग्रहम् अगृह्णीयाद् वा प्रगृह्णीयाद् वा—मकृद् वा असकृद् वा अग्रहं न गृह्णीयादिति भावः 'एयं खलु

के अनुसार ही बतलाया गया है ।

फिर भी प्रकारान्तर से क्षेत्रावग्रह का ही निरूपण करते हैं 'से भिक्खु वा, भिक्खुणी वा, से जं पुण उवस्सयं जाणिज्जा' वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु मुनि महात्मा और भिक्षुक साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाण रूप उपाश्रय को जान ले कि 'आइण्णसल्लिखे जाव' यह उपाश्रय आकीर्णसंलेख्य है अर्थात् गृङ्गार युक्त चित्रवाला है ऐसा जान ले तो इस प्रकार के गृङ्गार चित्र युक्त उपाश्रय में रहने के लिये 'नो पण्णस्स निक्खमणपवेसाए जाव' प्राज्ञ विवेकी साधु मुनि महात्मा क्षेत्रावग्रह को याचना नहीं करे क्योंकि इस प्रकार के गृङ्गार चित्रयुक्त उपाश्रय से निर्गमन—निरुत्थान और प्रवेश करना तथा आगमशास्त्रादि का वाचन करना और परस्पर अनुपृच्छा—पूछना तथा आवर्तन करना एवं धर्मानुयोगचिन्तन करना ठीक नहीं है क्योंकि इस प्रकार के गृङ्गार चित्रयुक्त उपाश्रय में रहने से कामोदीपन होने से संयमकी विराधना होगी इसलिये

इरीथी यणु प्रकारान्तरथी क्षेत्रावग्रहनु ४ निरूपण करे छे 'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी 'से ज पुण उवस्सयं जाणिज्जा' तेअो अने वक्ष्यमाण ३५थी उपाश्रयने जाणी ले के—'आइण्णसल्लिखे जाव' आ उपाश्रय आकीर्ण सल्लेख्य छे अर्थात् गृङ्गारिक चित्रवाला छे अने जाणी ले तो आवा प्रकारना शृङ्गारिक चित्रवाला उपाश्रयमा रहेवा माटे 'नो पण्णस्स निक्खमणपवेसाए' प्राज्ञ विवेकी मुनीअे क्षेत्रावग्रहनी याचना करवी नही 'जाव' केम के आ प्रकारना शृङ्गारिक चित्रवाला उपाश्रयमाथी नीकणवुं के प्रवेश करवो तथा आगम शास्त्रादिनु वाचन करवुं अने परस्पर पृच्छा करी तथा आवर्तन करवुं तेमज धर्मानुयोग चिन्तन करवुं ठीक नथी केम के—आ रीन चिक चित्रवाला उपाश्रयमा रहेवाथी कामोदीपन थावाथी संयमनी विराधना थाय छे यमनु पासन करवावाणा साधु मुनिअे आ प्रकारना शृङ्गार युक्त उपा-

તત્સ મિત્તુસ્સ મિત્તુણીય વા સામગ્ગિયં' એતત્ત સલ્લ વિચાર્યે અવગ્રહણં તસ્ય મિત્તુરુપ્પ મિત્તુચ્ચાશ્ચ સામગ્ગયુ-સમગ્રતા સમ્પૂર્ણઃ આચારો વોચ્યઃ 'જં સન્વટ્ઠેહિં સમિણ સહિણ સયા જહ્જાસિ' યદ્ સર્વાર્થેઃ સમ્યગ્ જ્ઞાનદર્શનચારિત્રૈઃ સમિત્વા પઞ્ચભિઃ સમિતિભિસ્ત્રિગુપ્ત્યા ચ સહિતઃ સદા યતેત-યતનાપૂર્વકં વર્તેત 'તિવેમિ' ઇતિ વ્રત્રીભિઃ-કથયમિ-ઉપદિશમિ ઇત્યર્થઃ 'ઉગ્ગહપહિમાણ પદમો ઉદેસો' અવગ્રહપ્રતિમાયાં પ્રથમઃ ઉદ્દેશઃ સમાપ્તઃ ॥ ૬૦ ॥

મૂલ્ય-સે આગંતારેસુ વા આરામાગારેસુ વા ગાહાવહ્નિકુલેસુ વા પરિયાવસહેસુ વા અણુત્રીઙ્ઠ ઉગ્ગહં જાહ્જા, જે તત્થ ઈસરે જે તત્થ સમ-

'અયં સલ્લ તત્સ મિત્તુસ્સ મિત્તુણીય વા સામગ્ગિયં' સંયમ કા પાલન કરને બાલે સાધુ મુનિ મહત્મા કો હસ પ્રકાર કે ગૃત્તાર યુક્ત ઉપાશ્રય મેં રહને કેલિયે ક્ષેત્રાવગ્રહ કી યાચના નહીં કરની चाहिये, यही संयम का अच्छी तरह पालन करना ही संयमशील साधु और साध्वीका सामग्र्य है अर्थात् साधुना की सामाचारी है 'जं सन्वट्ठेहिं समिण सहिण' जिस साधुना सामाचारी को सम्यक् ज्ञान दर्शन चारित्र्य से और पांच समितिओं से और तीन गुप्तियों से युक्त होकर 'सया जह-ज्जासि त्तिवेमि' हमेशां पालन करने के लिये यतना पूर्वक वर्तना चाहिये क्योंकि साधु मुनि महात्माओं का और साध्वी का संयम पूर्वक रहना ही जीवन का सर्वस्व माना गया है इसलिये संयमवान् साधु और साध्वी को संयम का पालन करने के लिये अत्यन्त सावधान रहना चाहिये ऐसा भगवान् वीतराग महावीर स्वामीने गौतमादि गणधरों को उपदेश दिया है यह बात सुधर्मा स्वामी कहते हैं। यह 'उग्वहपडिमाए पदमो उदेसो समत्तो' अवग्रह अर्थात् क्षेत्रावग्रह रूप द्रव्या-वग्रह याचना की प्रतिसारूप प्रतिज्ञा का पहला उद्देशक समाप्त हो गया। ६०॥

સસમ અધ્યયન કે ક્ષેત્રાવગ્રહ કા પ્રથમ ઉદ્દેશક સમાપ્ત ।

અથમા રહેવા માટે ક્ષેત્રાવગ્રહની યાચના કરવી નહીં આ રીતે 'અયં સલ્લ તત્સ મિત્તુસ્સ મિત્તુણીય વા સામગ્ગિયં' સયમનું સારી રીતે પાલન કરવું એજ સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વીનું સામગ્ર્ય છે. અર્થાત્ સાધુની સામાચારી છે. 'જં સન્વટ્ઠેહિં સમિણ સહિણ સયા જહ્જાસિ ત્તિવેમિ' એ સાધુના સામાચારીને સમ્યક્ જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રથી અને પાંચ સમિતિયો તથા ત્રણ ગુપ્તિયોથી યુક્ત થઈને સદા સર્વદા પાલન કરવા માટે યતના પૂર્વક તત્પર રહેવું જોઈએ. કેમ કે સાધુ મુનીએ તથા સાધ્વીએ સયમ પૂર્વક રહેવું એજ જીવનનું સર્વસ્વ માનવામાં આવેલ છે તેથી સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વીએ સંયમનું પાલન કરવા માટે અત્યંત સાવધાન રહેવું. એમ વીતરાગ ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીએ કહ્યું છે આ વાન સુધર્મા સ્વામી કહે છે. 'ઉગ્ગહપહિમાણ પદમો ઉદેસો સમાપ્તો' આ અવગ્રહ અર્થાત્ ક્ષેત્રાવગ્રહરૂપ દ્રવ્યાવગ્રહ યાચનાની પ્રતિમારૂપ પ્રતિજ્ઞાને પહેલો ઉદ્દેશો સમાપ્ત ॥૬૦ ॥

સાતમા અધ્યયનના ક્ષેત્રાવગ્રહને પહેલા ઉદ્દેશો સમાપ્ત.

હિટ્ટુ તે ડગ્ગહં અણુન્નવિજ્જા, કામં ચલ્લુ આડસો ! અહાલંદં અહા
પરિન્નાયં વસામો જાવ આડસો ! જાવ આડસંતસ્સ ડગ્ગહે જાવ સાહ-
મ્મિઆણ્ણ ઇદ્ધ તાવ ડગ્ગહં ડગ્ગિણ્ણિહસ્સામો, તેણ પરં વિહરિસ્સામો, સે
કિં પુણ તત્થોગ્ગહંસિ ઇવોગ્ગહિયંસિ જે તત્થ સમણાણ વા માહણાણ
વા અતિહિ કિવ્વણવનીવગાણ વા છત્તણ વા જાવ ચમ્મચ્છેદણણ વા તં
નો અંતોહિંતો બાહિં નીણિજ્જા, વહિયાઓ વા નો અંતો પવિસિજ્જા, સુત્તં વા
નો પહિવોહિજ્જા, નો તેસિં કિંચિ વિ અપ્પત્તિયં પહિણીયં કરિજ્જા ॥સૂ.૦૫॥

છાચ-સ આગન્નાગારેપુ વા આરામાગારેપુ વા ગૃહપતિકુલેપુ વા પર્યાવસથેપુ વા અનુ-
વિચિન્ત્ય અવગ્રહં યાચેત, યસ્તત્ર ઈશ્વરો દા સમધિષ્ઠાતા વા, તમ્ અવગ્રહમ્ અનુજ્ઞાપયેત્,
કામં ચલ્લુ આયુષ્મન્ ! યથાલંદં યથા પરિજ્ઞાતમ્ વસામઃ, યાવદ્ આયુષ્મન્ ! યાવદ્ આયુષ્મતઃ
અવગ્રહઃ યાવત્ સાધર્મિકા આયાન્તિ તાવદ્ અવગ્રહમ્ અવગ્રહીષ્યામઃ, તેન પરં વિહરિષ્યામઃ, સ
કિં પુનસ્તત્ર અવગ્રહે અવગ્રહીતે ચેપાં તત્ર શ્રમણાનાં વા બ્રાહ્મણાનાં વા અતિયિકુલ્લવનીપકાનાં
વા છત્રક વા યાવત્ ચર્મચ્છેદનકં વા તદ્ નો અન્તરતો વહિન્નિપ્કાશયેદ્ વાહ્યતો વા નો અન્તઃ
પ્રવેશયેત્, સુપ્તં વા નો પ્રતિવોચયેત્, નો તેપાં કિંચિદપિ અપ્રીતિકં પ્રત્યનીકતાં કુર્યાત્ ॥મ્.૦૫॥

ટીકા-પ્રથમોદ્દેશકે અવગ્રહઃ પ્રરૂપિતઃ સમ્પ્રતિ દ્વિતીયોદ્દેશકેऽપિ અવગ્રહાવિવશેમેવ પ્રરૂ-
પયિતુમાહ-‘સે આગંતારેસુ વા’ સ-મા.૨ સાધુઃ, આગન્નાગારેપુ વા-અતિથિશાલાદિરૂપેષુ
‘આરામાગારેસુ વા’ આરામાગારેપુ વા-ઉદ્યાનસ્થિતાશ્રમગૃહેષુ ‘ગાહાવહકુલેષુ વા’ ગૃહપતિ-
કુલેસુ વા’ ગૃહસ્થગૃહેષુ ‘પરિવાસહેસુ વા’ પર્યાવસથેપુ વા-અન્યતીર્થિક દણ્ડિપ્રભૃતિસાધુ-

સસમ અધ્યયન કા દ્વિતીય ઉદ્દેશક

સસમ અધ્યયન કા પ્રથમ ઉદ્દેશક મેં ક્ષેત્રાવગ્રહ રૂપ દ્રવ્યાવગ્રહ (ઉપાશ્રય
મેં રહને કે લિયે જગદ્દ કી યાચના) કા નિરૂપણ કિયા ગયા હૈ અબ્બ્સ ઇસ સસમ
અધ્યયન કે દ્વિતીય ઉદ્દેશક મેં ખી ઉક્ત ક્ષેત્રાવગ્રહ કી અવશિષ્ટ વક્તવ્યતા કા
નિરૂપણ કરતે હૈં

ટીકાર્થ-‘સે આગંતારેસુ વા, આરામાગારેસુ વા, ગાહાવહકુલેસુ વા’ વહ
પૂર્વોક્ત સાધુ ઓર સાધ્વી અતિથિશાલાઓ મેં યા આરામ-ઉદ્યાન શાલાઓ મેં

સાતમા અધ્યયન ને. ખીલે ઉદ્દેશક

સાતમા અધ્યયનના પહેલા ઉદ્દેશમાં ક્ષેત્રાવગ્રહ રૂપ દ્રવ્યાવગ્રહ (ઉપાશ્રયમાં રહેલા
માટેની જગ્યાની યાચના) તુ નિરૂપણ કરવામાં આવેલ છે હવે આ સાતમા અધ્યયનના
ખીન (દેશમાં પણ ઉક્ત ક્ષેત્રાવગ્રહની બાકીની વક્તવ્યતાનું નિરૂપણ કરવામાં આવે છે.-
ટીકાર્થ-‘સે આગંતારેસુ વા આરામાગારેસુ વા’ તે પૂર્વોક્ત સાધુ અને સાધ્વી અતિથિ

मठेषु 'अणुवीड उगगह जाइज्जा' अनुविचिन्त्य-विचार्य अवग्रतं याचेत 'जे तत्थ ईसरे वा' यस्तत्र ईश्वरो वा-गृहस्थामी स्यात्, 'जे तत्थ समहिट्टए वा' यस्तत्र समधिष्ठाता वा-गृहादिकार्यसंचालको वा स्यात् 'ते उगगहं अणुवविज्जा' तम्-गृहस्थामिनम् समधिष्ठातारम् वा अवग्रदम्-वसत्यादिविषयकम् अवग्रहम् अनुज्ञापयेत् तथाहि 'कामं खलु आउसो !' हे आयुष्मन् ! कामं खलु तव इच्छानुसारम् 'अहालं अहापरिणायं' यथालन्दम्-यथाकालम् यावत्कालपर्यन्तम्, यथापरिज्ञातम्-यावन्मात्रक्षेत्रम् त्वया अनुमत तावत्कालमेव तावत्क्षेत्रमात्रम् 'वसामो' वसामः 'जाव आउसो !' यावद्-आयुष्मन् ! आज्ञापयति 'जाव आउसंतस्स उगगहे' यावत् कालम् आयुष्मतः-तव अवग्रदः-कालक्षेत्रविषयक आदेशः 'जाव साहम्मियाए एति' यावत् कालम् साधर्मिकाः साधवः आयान्ति 'ताव' तामन्मात्रकाल

या ग्रहयति के उपाश्रयों में या 'परियावसहेसु वा' अन्यार्थिक दण्डी बगैरह के मठों में 'अणुवीड' रहने के लिये हृदय में विचार कर 'उगगह जाइज्जा' क्षेत्रावग्रह रूप द्रव्यावग्रह (जगह स्थान) की याचना करे और जो जे तत्थ ईसरे वा' उन अतिथिशाला रूप धर्मशाला या उद्यानशाला या उपाश्रय का ईश्वर-मालिक स्वामी अधिकारी हों या 'जे तत्थ समहिट्टए वा' जो उन अतिथिशाला बगैरह के कार्य संचालक अधिष्ठाता हों 'ते उगगहं अणुवविज्जा' उससे क्षेत्रावग्रह रूप द्रव्यावग्रह-अर्थान्तरहने के लिये स्थान की अनुज्ञा करने को विनती करे की 'काम खलु आउसो' हे आयुष्मन् ! ग्रहस्थ ! आप के 'अहालं अहापरिणायं वसामो' इच्छानुसार ही जितने काल के लिये और जितने ही ठहरने के स्थान के लिये आपकी अनुमति होगी उतने ही काल तक और उतने ही स्थान में हम निवास करेंगे और 'जाव आउसो' यावत् जितने ही काल तक ठहरने के लिये आपका आदेश होगा 'जाव आउसंतस्स उगगहे जाव' तथा जबतक ही 'साहम्मियाए एति ताव जगगह उगगणिस्सामो' साधर्मिक साधु मुनि महान्मा नहीं आते हैं

शाणाओम. के उद्यान शाणाओमा 'गहावइकुल्लेसु वा परियावसहेसु वा' अथवा गृहपति आवकना उपाश्रयमा अथवा अन्यतीर्थिक इदी विगेरेना भठेमा रहेवा भाटे 'अणुवीड उगगह जाइज्जा' हृदयमा विचार करीने क्षेत्रावग्रह ३५ द्रव्यावग्रह (जगहा स्थान) नी याचना करवी. अने जे जे अतिथिशाला के उद्यानशाला के उपाश्रयना मालीक होय अथवा पडीपट करनार अधिकारी होय तेनी पासो क्षेत्रावग्रह ३१ द्रव्यावग्रह ओटले के रहेवा भाटेना स्थाननी आज्ञा भेजववा विनति करवी के 'काम खलु आउसो' हे आयुष्मन् श्रावकम् । 'अहालं अहापरिणायं वसामो' आपनी इच्छानुसार जे जेटला समय भाटे अने जेटला स्थान भाटे आपनी स भति हथे ओटला जे काण सुधी अने ओटला जे स्थानमा अमे वास करीथु अने 'जाव आउसो !' जेटला समय भाटे 'जाव आवसतस्स उगगहे' रहेवा तभारी अनुमति हथे तथा 'जाव साहम्मियाए' जे साधर्मिक साधु

पर्यंत तावन्मात्रज्ञेयत्वमेव 'उग्राहं उगिगिहिरसामो' अवग्रहम्-अवग्रहीष्यामः 'तेण परं विहरिस्सामो' तेन परम्-ततः परम् तदनन्तरमित्यर्थः विहरिष्यामः-विहार करिष्यामः 'से किं पुण तत्थ उग्राहंसि एवोग्गहिंसि' स-साधुः किं पुनः तत्र अवग्रहे अवग्रहीते सति कुर्यादित्याकाङ्क्षा माह- 'जे तत्थ समणाण वा' ये तत्र श्रमणाः-चरकशाक्यप्रभृतयः अन्यतीर्थिकाः साधवः स्युः तेषां वा चरकशाक्यप्रभृतिश्रमणानां वा 'माहणाण वा' ब्राह्मणानां वा 'अतिहिक्खिणवणीमगाण वा' अतिथिकृपणवनीषणानां वा-अभ्यागतदीनहरिद्रयाचकानां 'छत्तए वा जाव चम्मछेदणए वा' छत्रकं वा स्नानं यावत्-चर्मछेदनकं-नख-कर्तारिवारूपं वा स्यात् 'तं नो अंतोहिंसो वहिं नीणिज्जा' तत्-छत्रादिकम् नो अन्तरतः-

अर्थात् वे दूसरे साधर्मिक सुनि महात्मा जब आयेगे 'तेण परं विहरिस्सामो' तब हम लोग वहां से चले जायेंगे 'से किं पुण तत्थ उग्राहंसि एवोग्गहिंसि' वहां अवग्रह का स्वीकार करके वह साधु वहां क्या करें सो कहते हैं 'जे तत्थ समणाण वा' जो अन्यतीर्थिक चरक शाक्य वगैरह अन्यतीर्थिक साधु श्रमण और 'माहणाण वा' ब्राह्मण तथा 'अतिहिक्खिणवणीमगाण वा' ब्राह्मण अतिथि दीन दृःखी गरीब याचक गणों के 'छत्तए वा जाव चम्मछेदणए वा' छत्र-छाता यावत् चर्मछेदनक नहरनी कैची वगैरह को 'तं नो अंतोहिंसो वहिं नीणिज्जा बहियाओ वा नो अतो पविसिज्जा' हम लोग अन्दर से बाहर या बाहर से अन्दर नहीं करेंगे अर्थात् उन अन्यतीर्थिक अतिथि अभ्यागतों के छत्र चमगा नहरनी कैची वगैरह को उलटा पुलटा नहीं करेंगे और यथावत् ही रहने देंगे और 'सुत्ते वा नो पडिचो हिज्जा' सोते हुए उन अतिथि अभ्यागतों को नहीं जगावेंगे 'नो तेसिं किंचिवि अपरत्तियं' एवं उनको अप्रीतिजनक कोई भी खराब व्यवहार या वर्तन हमलोग नहीं करेंगे इस प्रकार प्रतिज्ञा कर क्षेत्रावग्रह रूप द्रव्यावग्रह की याचना करे अन्यथा इस तरह की प्रतिज्ञा के बिना ही द्रव्यावग्रह की याचना करके उन अतिथिशाला वगैरह में ठहरने से यदि उन अन्यतीर्थिक श्रमण वगैरह के छत्रादि सामग्री को

मुनि 'एति' आवेशे नहीं ओटले के साधर्मिक मुनिवर न्तरे आवेशे 'ताव उग्राहं उगिगिहिरसामो' त्या मुनीना अवग्रहणी याचना करीये छीये, ओटले के अन्य साधर्मिक साधु आवेशे तयारे 'तेण परं विहरिस्सामो' अमे आ स्थानभारी विहार करी नथथु 'से किं पुण तत्थ उग्राहंसि एवोग्गहिंसि' त्या अवग्रहने स्वीकार करीने ते साधुये त्या शुहरवु ? ते डके छे 'जे तत्थ समणाण वा' त्या जे अन्यतीर्थिक चरक शाक्य विगेरे अन्यतीर्थिक साधु श्रमण अने 'माहणाण वा' ब्राह्मण तथा 'अतिहिक्खिणवणीमगाण वा' अतिथि अभ्यागत दीन, हरिद्र तथा याचकाना 'छत्तए वा जाव चम्मछेदणए वा' छत्र यावत् चर्मछेदनक के नदेखी कतर विगेरेने 'तं नो अंतोहिंसो वहिं नीणिज्जा' अमे अहरथी अहं करीशु नहीं. त्या 'बहियाओ वा नो अंतो पविसिज्जा' मक्षारथी अहर दापीशु

અભ્યન્તરતઃ વાહ્યમ્-વહિઃ પ્રદેશં નિષ્ક્રાશયેત્-નયેત્ 'વહિયામો વા નો અંતો પવિસિજ્ઞા' વાહ્યો વા-વહિઃ પ્રદેશાદ્ વા નો અન્તઃ-અભ્યન્તરં પ્રવેશયેત્, 'સુત્તં વા નો પઢિવોહિજ્ઞા' સુપ્તં વા-શ્રમણબ્રાહ્મણાદિકં નો પ્રતિવોધયેત્-જાગરયેત્, 'નો તેસિ કિંચિવિ અપ્પત્તિય' નો વા તેપાં-શ્રમણબ્રાહ્મણાદીનાં કિંચિદપિ અપ્રીતિક્રમ્-મનસઃ પીઢાજન્કં કાર્યં કુર્યાત્ 'પઢિણીયં કરિજ્ઞા' પ્રત્યનીકતાં પ્રતિકૂલતાં વા તેપાં વિપરીતાચરણરૂપાં ન કુર્યાત્-નો વિદધ્યાદિતિ ભાવઃ, અન્વથા રાગદ્વેષોત્પન્ન્યા સંયમવિરાધના રપાત્ ॥ સૂ. ૫॥

મૂલમ્-સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા અભિકંચિજ્ઞા અંવચ્છણં ઉવા-ગચ્છિત્તણ્ જે તત્થ ઈસરે વા સમહિટ્ઠણ વા તે ઉગ્ગહં અણુજાણાવિજ્ઞા કામં ચલ્લુ જાવ વિહરિસ્સામો, સે કિં પુણ ઉગ્ગહંસિ એવોગ્ગહિયંસિ અહ ભિક્ષૂ ઇચ્છિજ્ઞા અંબં મુત્તણ વા સે જં પુણ અંબં જાણિજ્ઞા સઅંડ સ સંતાણમં તહપ્પગારં અંબં અફાસુયં અણેસણિજ્ઞં જાવ નો પઢિગાહિ-જ્ઞા, સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા સે જં પુણ જાણિજ્ઞા અપ્પંડં અપ્પ સંતાણમં અતિરિચ્છછિન્નં અવ્વોચ્છિન્નં અફાસુયં જાવ નો પઢિગાહિ-જ્ઞા, સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા અપ્પંડં વા જાવ અપ્પસંતાણમં તિરિચ્છછિન્નં વુચ્છિન્નં ફાસુયં એસણિજ્ઞં જાવ

ઉલટા પુલટા કરદે યા અપ્રીતિ કારક કટુવચન વ્યવહાર કરે તો સંયમ કી વિરા-ધના હોગી ફસલિયે સ્થાન કી યાચના કરને કે સાથ હો પ્રતિજ્ઞા મી કરે-કિ-કિસી કે સાથ અનુચિત વ્યવહાર નહીં કરેંગે, ફસ પ્રકાર પ્રતિજ્ઞા કરને સે સંયમ કી વિરાધના નહીં હો સકની હૈ ॥સૂ.૫॥

નહી. અર્થાત્ એ અન્તીર્થિક સાધુઓના તથા અતિથિ અભ્યાગીઓના છત્ર ચામર કે નરણી કાતર વિગેરેને ઉલટા સુલટી કરીશુ નહી તેને જોમના તેમ જ રહેવા ઠંથુ તથા 'સુત્તં વા નો પઢિવોહિજ્ઞા' સુનેલાઓને એટલે કે તે અતિથિ અભ્યાગીઓને જગાડીયું નહી તેમજ 'નો તેસે કિંચિ વિ અપ્પત્તિય' બીબાને અપ્રીતિજનક કોઈપણ ખરાબ વ્ય-વહાર કે વર્તન અમો કરેશુ નહી અને 'પઢિણીયં કરિજ્ઞા' તેમનાથી પ્રતિકૂળ વર્તાવ પણ કરીશુ નહી આ પ્રમાણેની પ્રતિજ્ઞા કરીને શ્લેષાવચ્છરૂપ દ્રવ્યાવચ્છની યાચના કરવી. આ રીતની પ્રતિજ્ઞા વિના જ દ્રવ્યાવચ્છની યાચના કરીને એ અતિથિશાળા વિગેરેમા રહેવાથી જો એ અન્તીર્થિક શ્રમણાદિના દત્તાદિ સામગ્રીને ઉલટ સુલટી કરી દે અગર તેમને અપ્રીતિજનક કટુવચન દિ વાવહાર કરે તો સંયમની વિરાધના થાય છે તેથી સ્થાનની યાચના કરતી વખતે પ્રતિજ્ઞા પણ કરવી કે કોઈની પણ સાથે અનુચિત વ્યવહાર કે વર્તન કરીશુ નહી. આ પ્રકારની પ્રતિજ્ઞા કરવાથી સંયમની વિરાધના થતી નથી. ॥સૂ. ૫॥

पडिगाहिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा अभिकंखिज्जा अंवभित्तगं वा अंवपेसियं वा अंवचोयगं वा अंवसालगं वा अंवडालगं वा भुत्तए वा पायए वा, से जं पुण जाणिज्जा अंवभित्तगं वा अंवपेसियं वा अंवचोयगं वा अंवसालगं वा अंवडालगं वा सअंडं अफासुयं अणेसणिज्जं जाव नो पडिगाहिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण जाणिज्जा अंव वा अंवभित्तगं वा अप्पंडं अप्पसंताणगं अतिरिच्छिन्नं अठ्ठोच्छिन्नं अफासुयं अणेसणिज्जं जाव नो पडिगाहिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण जाणिज्जा अंवडालगं वा अप्पंडं अप्पसंताणगं तिरिच्छिन्नं वुच्छिन्नं फासुयं एसणिज्जं जाव पडिगाहिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा अभिकंखिज्जा उच्छुवणं उवागच्छित्तए जे तत्थ ईसरे वा जाव उग्गहंसि एवोग्गहियंसि, अह भिक्खू इच्छिज्जा उच्छुं भुत्तए वा पायए वा, से जं पुण उच्छुं जाणिज्जा सअंडं जाव नो पडिगाहिज्जा, अतिरिच्छिन्नं तहेव, तिरिच्छिन्नेऽपि तहेव से भिक्खू वा भिक्खुणी वा अभिकंखिज्जा-अंतरुच्छुयं वा उच्छुगंडियं वा उच्छुचोयगं वा उच्छुसालगं वा उच्छुडालगं वा भुत्तए वा पायए वा, से जं पुण जाणिज्जा-अंतरुच्छुयं जाव अफासुयं अणेसणिज्जं जाव नो पडिगाहिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण जाणिज्जा अंतरुच्छुयं वा उच्छुगंडियं उच्छुचोयगं वा उच्छुसालगं वा उच्छुडालगं वा अप्पंडं वा जाव अप्पसंताणगं वा फासुयं जाव पडिगाहिज्जा, अतिरिच्छिन्नं तहेव से भिक्खू वा भिक्खुणी वा अभिकंखिज्जा ल्हसुणवणं उवागच्छित्तए, तहेव तिल्लि वि आलावगा, नवरं ल्हसुणं, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा अभिकंखिज्जा ल्हसुणं वा ल्हसुणकंदं वा ल्हसुणवीयं वा ल्हसुणचोयगं वा ल्हसुणनालगं वा भुत्तए वा पायए वा, से जं पुण जाणिज्जा ल्हसुण वा जाव ल्हसुणवीयं वा सअंडं जाव नो पडिगाहिज्जा, एवं अतिरिच्छिन्नेऽपि, तिरिच्छिन्ने जाव पडिगाहिज्जा ॥सू० ६॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा अभिकाङ्क्षेद्-आम्रानम् उपागन्तुं यस्तत्र ईश्वरो वा समधिष्ठाता वा तम् अवग्रहम् अनुज्ञापयेत्-कामं खलु यावद् विदरिष्यामः, स किं पुनः अवग्रहे अवगृहीते अथ भिक्षुरिच्छेद् आम्रम् भोक्तुं वा स यत् पुनः आम्रं जानीयात् साण्डं ससन्तानकं तथाप्रकारम् आम्रम् अप्राप्तुकम् अनेषणीयं यावद् नो प्रतिगृह्णीयात्, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यत् पुनः आम्रं जानीयात्-अल्पाण्डम् यावद् अल्पसन्तानकम् अतिरथी नच्छिन्नम् अव्यवच्छिन्नम् अप्राप्तुकं यावद् नो प्रतिगृह्णीयात्, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यत् पुनः आम्रं जानीयाद्-अल्पाण्डं वा यावद् अल्पसन्तानकम् अतिरथी नच्छिन्नम् अव्यवच्छिन्नम् प्राप्तुकं यावत् प्रतिगृह्णीयात् स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा आम्रभित्तकं वा आम्रपेशिकां वा आम्रत्वचं वा आम्रशालकं वा आम्रडालकं वा भोक्तुं वा पातुं वा, स, यत् पुनः जानीयात्-आम्रभित्तकं वा आम्रपेशिकां वा आम्रत्वचं वा आम्रशालकं वा आम्रडालकं वा साण्डं यावद् अप्राप्तुकं यावद् नो प्रतिगृह्णीयात्, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यत् पुनः जानीयात्-आम्र वा आम्रभित्तकं वा अल्पाण्डम् यावद् अल्पसन्तानकम् अतिरथी नच्छिन्नम् अव्यवच्छिन्नम् अप्राप्तुकम् यावद् नो प्रतिगृह्णीयात्, स यत् पुनः जानीयात्-आम्रं वा आम्रभित्तकं वा आम्रत्वचं वा आम्रशालकं वा आम्रडालकं वा अल्पाण्डम् यावद् अल्पसन्तानकम् अतिरथी नच्छिन्नम् अव्यवच्छिन्नम् प्राप्तुकं यावत् प्रतिगृह्णीयात्, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा अभिकाङ्क्षेद्-इक्षुवनम् उपागन्तुम्, यस्तत्र ईश्वरो वा यावत्-अवग्रहे अवगृहीते अथ भिक्षुरिच्छेत्-इक्षुं भोक्तुं वा पातुं वा स यत् पुनः इक्षुं जानीयात्-साण्डं यावद् नो प्रतिगृह्णीयात् अतिरथी नच्छिन्नम् स्वयैव, अतिरथी नच्छिन्नोऽपि तथैव, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा अभिकाङ्क्षेद्-अन्तरिक्षुं वा इक्षुगण्डिकां वा इक्षुत्वचं वा इक्षुशालकं वा इक्षुडालकं वा भोक्तुं वा पातुं वा, स यत् पुनः जानीयात्-अन्तरिक्षुं वा यावद् इक्षुडालकं वा साण्डं यावत् स सन्तानकम् अप्राप्तुकं यावद् नो प्रतिगृह्णीयात्, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यत् पुनः जानीयात्-अन्तरिक्षुं वा यावद् अल्पाण्डं वा यावत् प्रतिगृह्णीयात्, अतिरथी नच्छिन्नम् तथैव, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा अभिकाङ्क्षेत्-लथुनवनम् उपागन्तुम्, तथैव त्रयोऽपि आलापताः, नवरम्-लथुनम्, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा लथुनं वा, लथुनकन्दं वा लथुनत्वचं वा लथुनडालकं वा भोक्तुं वा पातुं वा, स यत् पुनः जानीयात्-लथुनं वा यावद् लथुनवजं वा साण्डं यावत् नो प्रतिगृह्णीयात्, एवम् अतिरथी नच्छिन्नोपि अतिरथी नच्छिन्नम् यावत् प्रतिगृह्णीयात् ॥ सू० ६ ॥

टीका-पुनरपि प्रकारान्तरेण अवग्रहं प्ररूपयितुमाह-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘अभिकंखेजा अंगवणं उपागच्छित्तए’ अभिकाङ्क्षेत्-कदा-

फिर भी प्रकारान्तर से क्षेत्रावग्रह रूप द्रव्यावग्रह का निरूपण करते हैं-
टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ वह पूर्वोक्त भिक्षु-संयमशीलसाधु और

इरीथी प्रकारान्तरेथी क्षेत्रावग्रह रूप द्रव्यावग्रहत्वं निरूपणं करवामा आये छे-

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी

ચિદ્ વાઙ્મત્-આમ્રાનમ્ ઉપાગન્તુમ્, સતિકારણે પ્રસન્નોપસ્થિતે યદિ આમ્રવને વિહારં કુર્વાત્તર્હિ 'જે તત્થ ઈસરે વા સમહિટ્ટુ વા' યત્તત્ર-આમ્રાને ઈશ્વાઃ અધિપતિઃ સ્વામી વા સ્વાત્, સમધિષ્ઠાતા વા સ્વાત્ 'તં ડગ્ગહ અણુજાણાવિજ્ઞા' તમ્-આમ્રવનાધિપતિમ્ અવગ્રહમ્-ક્ષેત્રાવગ્રહમ્ અનુજ્ઞાયેત્-કામં ચત્થ જાવ વિહરિસ્સામો' કામં ચલુ-ત્વેચ્છ તુપારં યાવત્-આયુષ્મન્ ! યથાલન્દમ્-યાવન્માત્રકાલમ્, યથાપરિજ્ઞાતમ્-યાવન્માત્રં ક્ષેત્રં ત્વમ્ અનુજાનીયે તાવન્માત્રકાલ, તાન્માત્રક્ષેત્રમેવ વયં વામઃ, એવં યાવત્-આયુષ્પતસ્તવ ધવગ્રહઃ-આદેશઃ, યાવત્ સાધર્મિકાશ્ચ આયાન્તિ એવન્તિ વા તાવદ્ એવ અવગ્રહમ્ અવગ્રહીધ્યામઃ, તેન પરં તદનન્તામ્ વિહરિધ્યામઃ, 'સે કિં પુણ તત્થ ડગ્ગહંસિ એવોગ્ગહિયંસિ' સ સાધુઃ કિં પુનઃ તત્ર આમ્રવને અગ્રહે સ્વામિના અગૃહીતે સતિ કુર્વાદિત્યત આહ-'અઙ્ગ મિત્ત્વ્ ઇચ્છિજ્ઞા

મિશ્નુકી-સાધ્વી યદિ કારણવશ 'અમિકંચિજ્ઞા અંબવણં ઉવાગચ્છિત્તર' આમ્ર કે વગીચે મેં જાનેકી ઇચ્છા કરે તો 'જે તત્થ ઈસરે વા સમહિટ્ટુ વા' જો उस આમ્રવન કે ઈશ્વર સ્વામી-અધિકારી હો યા અધિષ્ઠાતા હો 'તં ડગ્ગહં અણુજાણા વિજ્ઞા' उनको अवग्रह अर्थात् क्षेत्रावग्रह रूप द्रव्यावग्रह की याचना करने के लिये चिन्तित करे की 'कामं चलु जाव विहरिस्सामो' हे आयुष्मन् ! आप के इच्छानुसार ही जितने काल के लिये और जितने ही स्थान के लिये आपकी अनुमति मिलेगी उतने काल और उतने ही स्थान में हम लोग निवास करेंगे या ठहरेंगे और जबतक ही ठहरने के लिये आयुष्मन् आप का आदेश होगा और जबतक साधર્મिक दूसरे साधु मुनि महात्मा नहीं आवेंगे अर्थात् दूसरे साधર્मिक मुनि महात्मा जब पधारेंगे या पधारते हैं तब तक ही हमलोग वहाँ ठहरेंगे उसके बाद तुरत ही विहार करदेंगे इस प्रकार 'से किं पुण तत्थ ડગ્ગહંસિ' उस આમ્રવન મેં રહને કે લિયે સ્વામી સે ક્ષેત્રાવગ્રહ કી યાચના કર નિવાસ કરે ઓર उस આમ્રવન મેં 'એવોગ્ગહિયંસિ' સ્વામી સે આજ્ઞા લેકર

'અમિકંચિજ્ઞા અંબવણં ઉવાગચ્છિત્તર' એ કારણવશાત્ આમાના બગીચામાં જવાની ઇચ્છા કરે તો 'જે તત્થ ઈસરે વા સમહિટ્ટુ વા' તે આમાના બગીચાના માલીક કે અધિકારી પહોંચ કર્તા હોય તં ડગ્ગહ અણુજાણાવિજ્ઞા' તેમની પાસે અવગ્રહ એટલે કે ક્ષેત્રાવગ્રહરૂપ દ્રવ્યાવગ્રહની યાચના કરવી કે-'કામ ચલુ જાવ વિહરિસ્સામો' હે આયુષ્મન્ ! આપની ઇચ્છા પ્રમાણે જ એટલે કે એટલા કાળ માટે અને એટલા સ્થળ માટે તમારી સમતિ મળશે એટલા કાળ અને સ્થાનમાં અમે વાચ કરીશું અને જ્યાં સુધી તેમાં રહેવાની તમારી આજ્ઞા હશે અને જ્યાં સુધી સાધર્મિક અન્ય સાધુ મુની જ્યારે અહીં પધારશે ત્યાં સુધી જ અમે અહીંયા રહીશું તે પછી તરત જ અમે વિહાર કરીશું આ પ્રમાણે 'સે કિં પુણ તત્થ ડગ્ગહંસિ એવોગ્ગહિયંસિ' એ આમાના વનમાં રહેવા માટે સ્વામી પાસે ક્ષેત્રાવગ્રહની યાચના કરીને નિવાસ કરવો અને તે આમાના વનમાં તેના સ્વામીની આજ્ઞા

અંબં મુત્તપ વા પાયપ વા' અથ મિશ્રુઃ ઇચ્છેત્-આમ્રં મોક્તું વા, પાતું વા 'સે જં પુણ અંબં જાણિજ્જા' સ સાધુઃ યત્ પુનઃ આમ્રં જાનીયાત્-'સ અંડં જાવ સસંતાણગં' સ, અણ્ડ-સહિતમ્ યાવત્-સપ્રાણમ્ સ વીજં સહરિતમ્ સોદગં સોત્તિદ્વપનકદદમૃતિકાત્તાતન્તુજાલ સહિતમ્ વર્તેતે ઇત્યેવં યદિ જાનીયાત્ તર્હિ 'તહપ્પગારં અંબં અફાસુયં જાવ નો પહિગાહિજ્જા' તથાપ્રકારમ્-અણ્ડાદિયુક્તમ્ અમ્રમ્-આમ્રફલમ્ અપ્રાપ્તકમ્ સચિત્તં યાવત્ મન્યમાનઃ નો

ઠહરને પર 'અહ મિક્ખુ ઇચ્છિજ્જા અંબં મુત્તપ વા પાયપ વા' વહ સાધુ યદિ આમ્ર કો જ્ઞાને કી ઇચ્છા કરે ઓર આમ્ર રસ કો પીને કી ઇચ્છા કરે ઓર 'સે જં પુણ અંબં જાણિજ્જા' એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે યદિ આમ્ર કો જ્ઞાનલે કિ-યહ આમ્ર 'સઅંડં જાવ સસંતાણગં' અણ્ડો સે યુક્ત હૈ ણવં અનેક કીડે મકોડે છોટે છોટે પ્રાણિયો સે ભરા હૈ તથા સવીજ હૈ ણવં સહરિત હૈ અર્થાત અંકુર ઉત્પાદક વીજો સે યુક્ત હૈ ણવં હરે ભરે વનસ્પતિકાય જીવો સે યુક્ત હૈ ઓર શીતોદક સે મી વ્યાસ હૈ તથા ઉત્તિદ્વ-છોટે છોટે ચીટી પિપરી પ્રાણો ણવં પનક-પનગો સે મી વ્યાસ હૈ તથા શીતોદક મિશ્રિત મિટ્ટી સે મી યુક્ત હૈ તથા લૂતા મકરે કા તન્તુજાલ પરમ્પરા સે મી ભરા હૈ એસા પતા લગ જાય તો 'તહપ્પગારં અંબં અફાસુયં જાવ' હસ પ્રકાર કે અણ્ડાદિ યુક્ત આમ્ર કો અપ્રાપ્ત સચિત્ત સમન્નકર વહ સાધુ ઓર સાધ્વી ઉસ અણ્ડાદિ યુક્ત આમ્ર કો 'જો પહિ ગાહિજ્જા' ગ્રહણ નહીં કરે ક્યોંકિ હસ પ્રકાર કે અણ્ડાદિ યુક્ત આમ્ર કો સચિત્ત હોને સે ગ્રહણ કરને પર જીવહિંસા હોને સે સંયમ કી વિરાધના હોગી હસ લિયે સંયમ કા પાલન કરને વાલે સાધુ ઓર સાધ્વી હસ તરહ કે અણ્ડાદિ યુક્ત આમ્ર કો સચિત્ત હોને સે ગ્રહણ નહીં કરે ક્યોંકિ સંયમ કા અચ્છી તરહ

લઇને રહેવા ઇચ્છેતે તે સાધુને જો 'અહ મિક્ખુ ઇચ્છિજ્જા અંબં મુત્તપ વા પાયપ વા' આખાના ક્ષણે ખાવાની ઇચ્છા થાય અને કેરીને રસ પીવાની ઇચ્છા થાય અને 'સે જં પુણ અંબં જાણિજ્જા' જો આખાને વક્ષ્યમાણ રીતે જાણી લે કે 'સઅંડં જાવ સસંતાણગં' આ કેરી અડાઓથી યુક્ત છે, તથા અનેક કીડીમકોડા તથા નાના નાના પ્રાણિયોથી ભરેલ છે, મરીજ છે તથા લીકોતરીથી યુક્ત છે અર્થાત્ અકુરોત્પાદક ખી તેવાળો છે તથા હરિતકાય જીવોથી યુક્ત છે તથા શીતોદકથી પણ વ્યાપ્ત છે તથા જીણા પ્રાણી અને પનક-પન ગાઓથી પણ વ્યાપ્ત છે. તથા શીતોદક મિશ્રિત માટીથી પણ યુક્ત છે તથા લૂતા મકરાના તંતુ જાળ પર પરાથી પણ ભરેલ છે, એમ જાણવામાં આવે તો 'તહપ્પગારં અંબં અફાસુયં જાવ નો પહિગાહિજ્જા' આ પ્રમાણેના અડાદિ વાળી કેરીને ગ્રહણ કરવી નહીં કેમ કે-આ રીતના ઇડાદિ વાળી કેરી સચિત્ત હોવાથી તેને ગ્રહણ કરવાથી જીવહિંસા થવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે. તેથી સંયમનું પાલન કરવાવાળા સાધુ અને સાધ્વીએ આ પ્રકારના અડાદિ વાળી કેરી સચિત્ત હોવાથી ગ્રહણ કરવી નહીં. કેમ કે સંયમનું સારી

પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ સે મિવસ્તુ વા મિવસ્તુણી વા' સ મિશ્વર્વા મિશ્વુકી વા 'સે જં પુણ અંવં જાણિજ્ઞા' સ-સાધુઃ યત્ પુનઃ આશ્રમ્ આશ્રમફલ જાગીયાત્ 'અપ્પંહં જાવ અપ્પસંતાણગં' અલ્પાણ્ડમ્-અણ્ડ-રહિતમ્ યાવત્-અલ્પસન્નાનકમ્ પ્રાણિરહિતમ્ વીજરહિતમ્ અહરિતમ્ અનુકમ્ ઉત્તિગ્ગપનકદ-કમ્ ઉત્તિગ્ગાલ્લાનુના ગાહિમ્ 'અતિરિચ્છછિન્નં' અતિરશ્ચોતચ્છિન્નમ્-ન તિર્યક્ક છિન્નં 'અવો-

પાલન કરના હી જૈન સાધુ મુનિ મહાત્માઓં કા પરમ કર્તવ્ય સમજા જાતા હૈ
હસલિયે લાલચ સે અણ્ડાદિ યુક્ત આશ્રમ કો ગ્રહણ કરના સાધુ ઓર સાધ્વી કે
લિયે ઉચિત નહીં હૈ યહી તાત્પર્ય સમજના ચાહિયે ॥

ફિર ખી પ્રકારાન્તર સે આશ્રમ કો ગ્રહણ કરને કો સાધુ ઓર સાધ્વી કે
લિયે મના કરતે હૈં

'સે મિશ્વુ વા મિશ્વુણી વા, સે જં પુણ અંવં જાણિજ્ઞા'-વહ પૂર્વોક્ત મિશ્વ
સંયમશીલ સાધુ ઓર મિશ્વુકી-સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે આશ્રમ કો
જાન લે કિ 'અપ્પંહં જાવ અપ્પસંતાણગં' યહ આશ્રમફલ અલ્પાણ્ડ હૈ અર્થાત્ થોડે
હી અણ્ડોં સે યુક્ત હૈ લેશમાત્ર હો અણ્ડ યુક્ત હોને સે અણ્ડ રહિત જૈસા પ્રતીત
હોતા હૈ એવં યાવત્-અલ્પપ્રાણિ યુક્ત હૈ અર્થાત્ લેશમાત્ર હી પ્રાણી સે યુક્ત હોને
સે પ્રાણી રહિત હો પ્રતીત હોતા હૈ, એવં વીજ રહિત હૈ તથા હરિત યુક્ત ખી નહીં
હૈ એવં જીનોદક કે સંપર્ક સે ખી રહિત હૈ એવં ઉત્તિગ્ગ પનક જલમિશ્રિત
મૃત્તિકા તથા લૂના તંતુ જાલ પરમ્પરા સે ખી રહિત હૈ કિન્તુ યહ આશ્રમફલ

રીતે પાલન કરવુ એજ સયમશીલ મુની મહારાજોનું પરમ કર્તવ્ય મનાય છે તેથી લેશ
લાઝમથી અડાદિ વાળી કેરીને શુદ્ધ કરવી ને સાધુ અને સાધ્વીને માટે ઉચિત નથી.
એજ આ કથન તુ તાત્પર્ય છે.

પ્રકારાન્તરથી કેરીને સાધુ અને સાધ્વી ને શુદ્ધ ન કરવા માટેનું કથન કરે છે -
'સે મિશ્વુ વા મિશ્વુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'સે જં પુણ અંવં
જાણિજ્ઞા' ને વક્ષ્યમાણ રીતે કેરીને જાણે કે-આ કેરી 'અપ્પંહં જાવ અપ્પસંતાણગં' અલ્પાણ્ડ
અર્થાત્ થોડા જ ઇંડાવાળી છે. લેશમાત્ર જ ઇંડાવાળી હોવાથી ઇંડા વગરના જેવી જણાય
છે એવ યાવત્ અલ્પ પ્રાણી યુક્ત છે અર્થાત્ લેશમાત્ર જ પ્રાણીવાળી હોવાથી પ્રાણી
વિનાની જ જણાય છે. તથા વીજ રહિત જ છે. તથા હીલોતરી વાળી પણ નથી તથા
ઠંડા પછીના સંપર્ક વિનાની છે તથા ઉત્તિગ પનક જલમિશ્રિત માટિ તથા લૂના તંતુ.
જાળ પરમ્પરાથી પણ રહિત છે પરંતુ આ કેરી 'અતિરિચ્છછિન્નં' તિર્યક્કચ્છિન્ન નથી.
અર્થાત્ વાકી કરીને અપ્પા વિગેરેથી કાપેલ નથી તથા 'અવોચ્છિન્ન' અવ્યવચ્છિન્ન અર્થાત્
અખંડ જ છે ઠંડા કરીને કાપેલ પણ નથી એ રીતે જાણે તો તેવી કેરીને 'અપ્પસુયં

णीयं मन्यमानः प्रतिगृह्णीयात् 'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा अभिक्काद्
क्षेत् 'अंबमित्तगं वा अंबपेत्तियं वा' आम्रमित्तकं वा-आम्रफलार्धखण्डभाग वा, आम्रपेत्तिकां
वा-आम्रफलसारभाग वा 'अंबचोयगं वा' आम्रत्वचं वा-आम्रफलत्वग्भागं, 'अंबसाळगं वा'
आम्रसालकं वा-आम्रफलरसं वा, 'अवडालगं वा' आम्रफलाखण्डं वा 'भुत्तर वा पायए वा भोक्तुं
पा पातुं वा अभिक्काद्क्षेदिति पूर्वोक्तान्वयः 'से ज पुण जाणिज्जा' स स धुः यत् पुनः जानी-
यात् 'अंबमित्तगं वा जाय सअंडं जाव अफासुयं नो पडिगाहिज्जा' आम्र भेत्तकं वा-आम्र
फलार्धभागं यावत्-आम्रपेत्तिकां वा आम्रत्वच वा, आम्रमाळकं वा आम्रडालकं वा साण्डम्-
अण्डसहितम् यावत्-पवीज सद्वरितं सोदरम् सोत्तिङ्गनकदकवृत्तकालागतन्तुत्रालसहित

जाल परमारा रहित भी है और 'तिरिच्छिन्नं' तिर्यक्छिन्न भी है अर्थात् टेढ़ा
काटा हुआ भी है और 'वुच्छिन्नं' व्युच्छिन्न भी है अर्थात् खण्ड परखण्ड करके
काटा हुआ भी है ऐसा जानकर इस प्रकार से आम्रफल को 'फासुयं जाव पडि
गाहिज्जा' प्राप्तुक अचित्त समझते हुए यावत् एषणीय आधाकर्मादि सोलह
दोषों से रहित मानते हुए साधु और साध्वी ग्रहण करले, क्योंकि इस प्रकार के
अण्डादि सम्पर्क से रहित और निरछा काटा हुआ एवं खण्ड खण्ड करके काटा
हुआ आम्रफल प्राप्तुक-अचित्त एवं एषणीय आधाकर्मादि दोषों से रहित होने
से साधु और साध्वी को ग्राह्य होता है ।

अब आम्रफल के अर्धभाग तथा सारभाग वगैरह को भी साधु और साध्वी
के लिये विशेष अवस्था में अर्थात् अण्डादि युक्त होने पर अग्राह्य बतलाते हैं-
'से भिक्खु वा, भिक्खुणी वा' वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षुकी
साध्वी 'अंबमित्तगं वा' आम्रफल के अर्धखण्ड भाग को या 'अंबपेत्तियं वा'
आम्रफल के सार भाग को या 'अंबचोयगं वा' आम्रफल के त्वचा भाग को या

पर पराधी पणु रहित छे तथा 'तिरिच्छिन्नं' तिर्यक्छिन्न अर्थात् कापेदी पणु छे
तथा 'वुच्छिन्नं' व्युच्छिन्न अर्थात् कड़वा कड़ा करीने कापेव छे तो आनी रीनी डेरीने
'फासुयं' प्राप्तुक अचित्त समझते 'जाव पडिगाहिज्जा' यावत् एषणीय-आधाकर्मादि
सोलह दोषात्ती रहित मानीने साधु के साध्वीओ अणुषु करी लेवी केम के-आ प्रकारथी
छडा निगेरेना स पडथी रहित अने वड डेरीने कपेव अने कडवा करेव डेरीने प्राप्तुक
अचित्त अने एषणीय अने आधाकर्मादि दोषात्ती रहित होनाथी साधु अने साध्वीने
अणुषु करवाथी होय लागतो नथी.

हने डेरीना अर्धभागने तथा सारभाग निगेरेने पणु साधु अने साध्वीने अडादि
युक्त होय तो अग्राह्य होवा निचेतु कथन करे छे-'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' ते
पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी 'अंबमित्तगं वा' डेरीना अर्धभागने अथवा 'अंब
पेत्तियं वा' डेरीना सार भागने 'अंबचोयगं वा' डेरीनी छावने अथवा 'अंबसालगं वा'

ચિન્નમ્ અવ્યવચ્છિન્નમ્-અઘ્નમ્ વર્તેતે તર્हि 'અપ્પાસુય જાવ નો પડિગાહિજ્જા' અપ્પાસુકમ્-
 સચિત્તમ્ યાવદ્-અનેષણીયં મન્યમાનો નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ 'સે જ પુણ અંવં જાણિજ્જા' સ સાધુઃ
 યત્ પુનઃ અમ્મરૂ અમ્મરૂમ્ જાનોયાન્-'અપ્પંડ વા જાવ અપ્પસંતાનર્ગ' અપ્પંડમ્-અપ્પં-
 રહિતં યાવત્-અગ્રીજમ્ ભૂતાનુભવરહિત 'નિરિન્ડાચ્છિન્નં યુન્નિત્ત ન' તિરશ્ચોનચ્છિન્નમ્-
 તિર્યક્ ચ્છિન્નમ્ અવ્યવચ્છિન્ન સણ્ણડમ્ 'ફ સુયં જાવ પડિગાહિજ્જા' પ્રામુદ્ધમ્-પવિત્ત યાવદ્-અપ્પ
 'અતિરિન્ડાચ્છિન્નં' તિર્યક્ ચ્છિન્ન નહીં હૈ અર્થાત્ ટેઢા કરકે ચાકૂ વગરહ સે
 કાટા હુઆ નહીં હૈ ઓર 'અવોચ્છિન્નં' અવ્યવચ્છિન્ન અર્થાત્ અઘ્નમ્ હી સણ્ણ
 સણ્ણ કરકે કાટા હુઆ મી નહીં હૈ, એસા સમજ કર 'અપ્પાસુય જાવ નો પડિ
 ગાહિજ્જા' અપ્પાસુક સચિત્ત હોને સે ડસ અઘ્નમ્ આમ્મરૂલ કો અનેષણીય
 સમજ કર નહીં ગ્રહણ કરના ચાહિયે કયોંકિ અપ્પંડાદિ સે રહિત હોને પર મી
 સ્વણ્ણ નહીં હોને સે અપ્પાસુક સચિત્ત હોને કે કારણ એવં અનેષણીય-પ્રાધા
 કમોદિ દોષો સે યુક હોને સે સાધુ ઓર સાધ્વી કો નહીં ગ્રહણ કરના ચાહિયે,
 અન્યથા સંયમ કો વિરાધના હોગી ઓર આત્મા કી મી વિરાધના માની જાયમી,
 હસલિયે નહીં ગ્રહણ કરના ચાહિયે ।

અવ જૈન સાધુ કે ગ્રહણ કરને યોગ્ય આમ્મરૂલ કા નિરૂપણ કરતે હૈ-
 'સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા, સે જં પુણ અંવં જાણિજ્જા' વહ પૂર્વોક્ત મિક્ખુ-
 સંયમશીલ સાધુ ઓર મિક્ખુકી સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણો રૂપ સે આમ્મરૂલ
 કો જાનલે કિ-ગહ આમ્મરૂલ 'અપ્પંડ વા જાવ અપ્પસંતાનર્ગ' અપ્પંડ હૈ અર્થાત્
 અપ્પ શબ્દ કા ઈષદ્ અર્થ હોને સે અપ્પંડ રહિત હૈ યાવત્-અગ્રીજ-ગ્રીજ રહિત
 હૈ એવ હરિત તુણ ઘાસ રૂપ વનસ્પતિકાષ્ય કે સમ્પર્ક રહિત હૈ તથા શીતોદક સે
 મી રહિત હૈ ઓર ઉત્તિગ્ગ પનકાદિ સમ્પર્ક રહિત મી હૈ એવં ભૂતાનુભવકરાનુ-

જાવ નો પડિગાહિજ્જા' અપ્પાસુક-પવિત્ત હોવાથી એ વગર કપાયેલ કેરીને અનેષણીય
 સમજને ગ્રહણ કરવી નહીં, કેમ કે-પડાહિથી રહિત હોવા છતાં પણ કપડા કરેલ ન
 હોવાથી તે અપ્પાસુકસચિત્ત હોવાના કારણથી તથા અનેષણીય એટલે કે આધારમોહિ હોવાથી
 યુક્ત હોવાથી સાધુ કે સાધ્વીએ ગ્રહણ કરવી નહીં ગ્રહણ કરવાથી સયમની વિરાધના થાય છે.
 અને આત્મ વિરાધના પણ માનવાયા આવશે તેથી તેવા પ્રકારની કેરી ગ્રહણ કરવી નહીં

હવે સાધુને ગ્રહણ કરવા યોગ્ય કેરીનું નિરૂપણ કરે છે - 'સે મિક્ખુ વા મિક્ખુ
 વા' તે પૂર્વોક્ત સયમપ્રીત સાધુ અને સાધ્વી. 'સે જ પુણ અંવં જાણિજ્જા' એ આ વક્ષ્ય-
 માણુ રીતે કેરીને ભણે કે-આ કેરી 'અપ્પંડ વા જાવ અપ્પસંતાનર્ગ' અપ્પંડ છે અર્થાત્
 અપ્પશબ્દનો અર્થ હોવાથી અંડ વિનાની છે યાવત્ બીજા વિનાની છે તથા લીલો-
 તરી તુણ્ણાસ વિગેરે વનસ્પતિકાષ્યના સંપર્ક વિનાની છે તથા શીતોદકથી પણ રહિત છે.
 તથા ઉત્તિગ પનક વિગેરેના સંપર્કથી પણ રહિત છે. તથા ભૂતાનુભવકરાનુભવ

णीयं मन्यमानः प्रतिगृह्णीयात् 'से भिक्षुं वा भिक्षुणी वा' स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा अभिक्षाद्-क्षेत् 'अवभित्तं वा अंवपेनियं वा' आम्रभित्तं वा-आम्रफलार्धखण्डभाग वा, आम्रपेशिकां वा-आम्रफलसारभाग वा 'अंवचोयं वा' आम्रत्वचं वा-आम्रफलत्वग्भाग, 'अंवसाळं वा' आम्रसाळकं वा-आम्रफलरसं वा, 'अवडालं वा' आम्रफलादण्डं वा 'भुत्तं वा पायणं वा भोक्तुं वा पातुं वा अभिक्षाद्क्षेदिति पूर्वेष्वन्यः 'से जं पुण जाणिज्जा' स स धुः यत् पुनः जानी-यान् 'अंवभित्तं वा जाय सअंडं जाव अफासुयं नो पडिगाज्जा' आम्रभित्तं वा-आम्रफलार्धभागं यावत्-आम्रपेशिकां वा आम्रत्वचं वा, आम्रसाळकं वा आम्रडालकं वा साण्डम्-अण्डसहितम् यावत्-पवीजं सहितं सोदरुम् सोत्तिहानकरकपृच्छालातन्तुजालसहितं

जाल परमारा रहित भी है और 'निरिच्छछिन्न' तिर्यक्छिन्न भी है अर्थात् देहा काटा हुआ भी है और 'बुच्छिन्न' व्युच्छिन्न भी है अर्थात् खण्ड परखण्ड करके काटा हुआ भी है ऐसा जानकर इस प्रकार से आम्रफल को 'फासुयं जाव पडि गाहिज्जा' प्रासुक अचित्त समझते हुए याऽत् एषणीय आधाकर्मादि सोलह दोषों से रहित मानते हुए साधु और साध्वी ग्रहण करले, क्योंकि इस प्रकार के अण्डादि सम्पर्क से रहित और निरछा काटा हुआ एवं खण्ड खण्ड करके काटा हुआ आम्रफल प्रासुक-अचित्त एवं एषणीय आधाकर्मादि दोषों से रहित होने से साधु और साध्वी को ग्राह्य होता है ।

अब आम्रफल के अर्धभाग तथा सारभाग वगैरह को भी साधु और साध्वी के लिये विशेष अवस्था में अर्थात् अण्डादि युक्त होने पर अग्राह्य बतलाते हैं— 'से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा' वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी 'अंबभित्तगं वा' आम्रफल के अर्धखण्ड भाग को या 'अंबपेसियं वा' आम्रफल के सार भाग को या 'अंबचोयगं वा' आम्रफल के त्वचा भाग को या

પર પરાયો પણ રહિત છે તથા 'તિરિચ્છિન્ન' તિર્યક્ષિન્ન અર્થાત કાપેલી પણ છે તથા બુન્નિન્ન વ્યુન્નિન્ન અર્થાત કકડા કપડા કરીને કાપેલ છે તો આવી રીતની કેરીને 'ફાલુય' પ્રાસુક અથિત સમજીને 'જાત પઢિગાહિજ્ઞા' યાત્રા એવણીય-આધાકમ'દિ સોત દેવોથી રહિત માનીને સાધુ કે સાધ્વીએ ગ્રહણ કરી લેવી કેમ કે-આ પ્રકારથી ઈડા નિગેરના સંપર્કથી રહિત અને વડ કેરીને કપેલ અને કપડા કરેલ કેરીને પ્રાસુક અથિત અને એવણીય અને આધાકમ'દિ દેવોથી રહિત હોવાથી માધુ અને સાધ્વીને ગ્રહણ કરવાથી દોષ લાગતો નથી

હવે કેરીના અર્ધાભાગને તથા સારભાગ વિગેરેને પણ સાધુ અને સદ્મીને અડાદિ યુક્ત હોય તો અગ્ર દ્વા હોવા ત્રિષેતુ કથન કરે છે—‘સે મિમ્લુ વા મિમ્લુની વા’ તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સદ્મી ‘અંબમિત્તગં વા’ કેરીના અર્ધાભાગને અથવા ‘અંબ પેત્તિચં વા’ કેરીના સાર ભાગને ‘અમ્બો ગ વા’ કેરીની છાત્રને અથવા ‘અંબસાલ્લગં વા’

જાણિજ્ઞા' સ સાધુઃ યત્ પુનઃ જાનીયાત્-‘અંવં વા જાવ અંવડાલગં વા’ આમ્રં વા યાવદ્ આમ્રમિત્તકં વા આમ્રપેશિકાં વા આમ્રત્વવં વા આમ્રશાલકં વા આમ્રહાલકં વા ‘અપ્પંડં જાવ તિરિચ્છચ્છિન્નં’ અલ્પાણ્ડમ્-અણ્ડરહિતમ્ યાવત્-વીજરહિતમ્ અરહિતમ્ અનુદકમ્ ઉત્તિજ્ઞ-પનકદકમૃત્તિકા લૂતાતન્તુજાલરહિતમ્, તિરચ્છીનચ્છિન્નમ્-તિર્યક્ચ્છિન્નમ્ ‘વુચ્છિન્નં’ વ્યવચ્છિન્નમ્-ખણ્ડખણ્ડં વર્તેતે તર્હિ ‘ફાસુયં જાવ પડિગાહિજ્ઞા’ પ્રાસુકમ્-અચિત્તમ્ યાવત્-एषणीयं मन्यमानः प्रतिमृह्णीयादिति भावः ‘સે મિશ્વુ વા મિશ્વુણી વા’ સ મિશ્વુર્વા મિશ્વુકી વા કે અર્ધખણ્ડ આમ્રફલ કે અર્ધખણ્ડ ભાગ વગૈરહ કો નહીં ગ્રહણ કરના ચાહિયે ।

અવ સાધુ ઓર સાધ્વી કે લિયે ગ્રહણ કરને યોગ્ય આમ્રફલાદિ ભાગ કોં ઘતલાતે હૈં-‘સે જં પુણ જાણિજ્ઞા’ વહ પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ ઓર સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે જાનલે કિ-‘અંવં વા જાવ અંવડાલગં વા’ યહ આમ્રફલ યા યાવત્ આમ્રફલ કા અર્ધખણ્ડ ભાગ યા આમ્રફલ કા સાર ભાગ યા આમ્રફલ કા છિલકા યા આમ્રફલ કો રસ યા આમ્રફલ કા ખણ્ડ ‘અપ્પંડં જાવ તિરિચ્છ-ચ્છિન્નં’ અણ્ડોં સે સમ્બદ્ધ નહીં હૈં એવં યાવત્ વીજોં સે મી સમ્બદ્ધ નહીં હૈં એવં હરિત તૃણ ઘાસ વગૈરહ વનસ્પતિકાય જીવોં સે મી સમ્બદ્ધ નહીં હૈં એવં શીતોદક કે સમ્પર્ક સે મી રહિત હૈં તથા ઉત્તિજ્ઞ પનક શીતોદક મિશ્રિત મિટ્ટી કે સમ્પર્ક સે મી રહિત હૈં એવં લૂતાતન્તુ-મકરે કે જાલ પરમ્પરા સે મી શૂન્ય હૈં ઓર તિર્યક્ ચ્છિન્ન મી હૈં અર્થાત્ તિરછા કરકે કાટા હુઆ મી હૈં તથા ‘વુચ્છિન્નં’ વ્યુચ્છિન્ન મી હૈં અથવા ખણ્ડ ખણ્ડ કર કે મી કાટા હુઆ હૈં એસા જાનકર હસ પ્રકાર કે આમ્રફલ કો ‘ફાસુયં જાવ પડિગાહિજ્ઞા’ પ્રાસુક-અચિત્ત એવં યાવત્ एषणीय आधाकर्मादि दोषों से भी रहित समझकर ग्रहण कर लेना चाहिये क्योंकि इस प्रकार के आम्रफल भाग को खाने या पीने से संयम की विराधना नहीं होती

હવે સાધુ અને સાધ્વીને ગ્રહણ કરવા યોગ્ય કેરીના ભાગ સમઘમા કથન કરે છે.-‘સે જં પુણ જાણિજ્ઞા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી જો વક્ષ્યમાણ રીતે જાણે કે ‘અંવં વા જાવ અંવડાલગં વા’ આ કેરી યાવત્ કેરીને અર્ધોભાગ અથવા કેરીને સારભાગ કે કેરીનું છોડું અથવા કેરીના રસ અથવા કેરીના કકડા ‘અપ્પંડં’ ઇંડા વિગેરેથી સમઘિત ‘જાવ તિરિચ્છચ્છિન્નં’ તથા યાવત્ પીયાથી પણ સમઘિત નથી તથા લીલા તૃણ ઘાસ વિગેરે વનસ્પતિકાય જીવોથી પણ સમઘિત નથી તથા ઠંડા પાણીના સપકથી પણ રહિત છે તથા ઉત્તિગ પનક ઠંડા પાણીથી મળેલ માટિના સપકથી પણ રહિત છે. તથા હુતા તંતુ કરોળીયાની જાળ પર પરાથી પણ શૂન્ય છે તથા તિર્યક્ચ્છિન્ન પણ છે. અર્થાત્ તિરછી કાપેલ પણ છે. તથા ‘વુચ્છિન્નં’ વ્યુચ્છિન્ન પણ છે. અર્થાત્ કકડા કરીને પણ કાપેલ છે એમ જાણીને આવા પ્રકારની કેરી ને ‘ફાસુયં જાવ પડિગાહિજ્ઞા’ પ્રાસુક-અચિત્ત એવં યાવત્ एषणीय आधाकर्मादि दोषों विनाही समझने ग्राह्य करी देवी.

‘અમિકંચિજ્ઞા’ અમિકાઙ્ગક્ષેત્ર-વાઙ્છેત્ ‘ઉચ્છુવળં ઉવાગચ્છિત્તે’ ઇશુવનમ્ ઉપાગન્તુમ્ ‘જે તત્થ ઈસરે જાવ’ યસ્તન્ન-ઇશુવને ઈશ્વર:-ઇશુવનાધિપતિર્વા સ્માત્ યાવત્-સમધિષ્ઠાતા વા સ્માત્ તમ્ અવગ્રહમ્ અનુજ્ઞાપયેત્, અથ સ સાધુ: ‘ઉગ્ગહંસિ એવોગ્ગહિયંસિ’ અવગ્રહે સ્વામિના અવગૃહીતે સતિ તિં કુર્યાત્? इत्यत आह-‘अह भिक्षु इच्छिज्जा उच्छुं भुत्तए वा पायए वा’ अथ-अनन्तरम् भिक्षु: इच्छेत् इक्षुं भोक्तुं वा इक्षुरसं पातुं वा, तर्हि ‘से जं पुण उच्छुं जाणिज्जा’ स साधु: यत् पुन: इक्षुम् जानीयात् ‘सअंडं जाव’ साण्डम्-अण्डसहितम् यावत्-सबीजं सहरितं सप्राणं सोदकं सोत्तिङ्गपनकदकमृत्तिका लूतातान्तुजालसहितम् वर्तते तर्हि ‘अफा-सुयं जाव नो पडिगाहिज्जा’ अप्रासुकम् सचित्तम् यावद् अनेपणीयं मन्यपान: नो प्रतिगृह्णी-

इसलिये इस प्रकार के आम्र को ग्रहण करे ।

अब गन्ना इक्षु को नहीं ग्रहण करने के लिये यतलाते हैं-‘से भिक्षु वा भिक्षुणी वा’ वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी ‘अमि-कंચिज्जा इच्छुवणं उवागच्छित्तए’ यदि गन्ना के वन में जाने की इच्छा करे और ‘जे तत्थ ईसरे जाव’ जो कोई उस गन्ना वन का स्वामी हो या यावत् अधिष्ठाता हो तो उनसे ‘उग्हंसि एवोग्गहियंसि’ गन्ना को खाने या गन्ना के रस पीने के लिये अनुमति की याचना करे और याचना कर लेने पर ‘अहभिक्षु इच्छिज्जा उच्छुं भुत्तए वा’ वह भिक्षु यदि गन्ना को खाने के लिये या ‘पायए वा’ गन्ना के रस को पीने के लिये इच्छा करे और ‘से जं पुण उच्छुं जाणिज्जा’ वह साधु यदि ऐसा वक्ष्यमाण रूप से जानले कि ‘सअंडं जाव’ यह गन्ना अण्डादि से युक्त है और यावत् बीजादि से सम्बद्ध है तो ऐसा जानकर उस गन्ना को ‘अफासुयं जाव नो पडिगाहिज्जा’ अप्रासुक सचित्त समझकर यावत् नहीं ग्रहण करना चाहिये क्योंकि इस प्रकार के अण्डादि से युक्त गन्ना को

કેમ કે-આ રીતની કેરીના લાગને ખાવા કે પીવાથી સ્વચ્છતા વિરોધના થતી નથી. તેથી આવી રીતની કેરીને અહણ કરી લેવી.

હવે સેલડીને અહણ ન કરના વિષે કથન કરવામાં આવે છે. ‘સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુ-ની વા’ તે પૂર્વોક્ત સ્વચ્છતાશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘અમિકંચિજ્ઞા ઉચ્છુવળં ઉવાગચ્છિત્તે’ એ સેલડીના વનમાં જવાની ઇચ્છા કરે તો ‘જે તત્થ ઈસરે જાવ’ એ કોઈ એ સેલડીના વનના માલિક હોય યાવત્ અધિષ્ઠાતા હોય તેમની પાસે ‘ઉગ્ગહંસિ એવોગ્ગહિયંસિ’ સેલડી ખાવા કે સેલડીના રસને પીવા માટે અનુમતિની યાચના કરવી. અને યાચના કર્યા પછી ‘અહ ભિક્ષુ ઇચ્છિજ્ઞા ઉચ્છુ ભુત્ત વા, પાયર વા’ તે સાધુ એ સેલડી ખાવા માટે કે સેલડીના રસ પીવાની ઇચ્છા કરે ‘સે જં પુણ ઉચ્છુ જાણિજ્ઞા’ અને તે સાધુ એ એવું વક્ષ્યમાણ રીતે જાણે કે-‘સઅંડં જાવ’ આ સેલડી અંડાદિથી યુક્ત છે, અને યાવત્ ખીજ વિગેરેના સંબંધવાળી છે. એમ સમજીને ‘અફાસુય જાવ નો પડિગાહિજ્ઞા’ તે એવું

યાત્ 'અતિરિચ્છિન્નં તદેવ' અતિરશ્ત્રીનચ્છિન્નઃ-ન તિર્યક્ષ્ણિન્નઃ ઇશ્વરદણ્ડો યદિ વર્તતે તર્હિ તથૈવ ઉક્તરીત્યૈવ સચિત્તત્વાત્ અપ્રાસુકં મન્યમાનો નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ 'તિરિચ્છિન્નનેવિ તદેવ' તિરશ્ત્રીનચ્છિન્નોઽપિ ઇશ્વરદણ્ડઃ તથૈવ-ઉપર્યુક્તરીત્યૈવ તિર્યક્ષ્ણિન્નત્વેઽચિત્તત્વાત્ પ્રાસુકં મન્યમાનઃ પ્રતિગૃહ્ણીયાદિતિ ભાવઃ 'સે ભિક્ષુ વા ભિક્ષુણી વા' સ ભિક્ષુર્વા ભિક્ષુકી વા 'અમિકં-

ખાને સે યા ગમ્ના કે રસ કો પીને સે જીવહિંસા હોને કી સંભાવના સે સંયમ કી વિરાધના હોતી હૈ ઓર જીવહિંસાદિ પ્રયુક્ત પાપ લગને સે આત્મ વિરાધના ભી હોગી હસલિયે સંયમ રાહન કરને વાલે સાધુ ઓર સાધ્વી કો અણ્ડાદિયુક્ત ગમ્ના કો નહીં ગ્રહણ કરના ચાહિયે ક્યોંકિ સંયમ પાલન કરના હી સાધુમુનિ કા પરમ કર્તવ્ય હોતા હૈ । 'અતિરિચ્છિન્નં તદેવ, તિરિચ્છિન્નનેઽવિ તદેવ' યદિ ઇશ્વરદણ્ડ-ગમ્ના તિર્યક્ષ્ણિન્ન નહીં હો અર્થાત્ તિરછા નહીં કાટાઢુઆ હો યા તિરછા નહીં ચીરા ફાઢા ઢુઆ હો તો પૂર્વોક્ત રીતિ સે હી સચિત્ત હોને સે અપ્રાસુક સમઘ્નકર નહીં રાના ચાહિયે ઓર યદિ વહ ઇશ્વરદણ્ડ-ગમ્ના તિર્યક્ષ્ણિન્ન હો અર્થાત્ તિરછા કાટા યા ચીરા ફાઢા હો તો પૂર્વોક્તરીતિ સે હી અચિત્ત હોને સે પ્રાસુક સમઘ્નકર ડસ કો રા લેના ચાહિયે ક્યોંકિ ઢેઢા મેઢા કર કાટને યા ચીરને સે અચિત્ત હો જાતા હૈ હસલિયે ડસ તિર્યક્ષ્ણિન્ન ઇશ્વરદણ્ડ કો રાને સે જીવહિંસા કા સંભવ નહીં રહતા હસલિયે સંયમ કી વિરાધના નહીં હોતો ઓર સંયમ કા પાલન કરના હી સાધુઓ કા પરમ કર્તવ્ય હૈ ।

— અબ પ્રકારાન્તર સે ભી ઇશ્વરદણ્ડ કો રાને કા નિષેધ કરતે હૈ—'સે ભિક્ષુ વા,

જાણીને એ સેલડીને અપ્રાસુક સચિત્ત સમજીને યાવત્ અનેષણીય હોવાથી ગ્રહણ કરવી નહીં કેમ કે-આવા પ્રકારના ધંડા વિગેરેથી યુક્ત સેલડીને ખાવાથી કે તેના રસ પીવાથી જીવહિંસા થવાની સંભાવનાથી સયમની વિરાધના થાય છે. તથા જીવહિંસાદિ પાપ લાગવાથી આત્મ વિરાધના પણ થાય છે. તેથી સયમનું પાલન કરવાવાળા સાધુ અને સાધ્વીએ ધંડા વિગેરે વાળી સેલડી ગ્રહણ કરવી નહીં કેમ કે-સયમનું પાલન કરવું એ જ સાધુ મુનીયોનું પરમ કર્તવ્ય છે 'અતિરિચ્છિન્નં તદેવ' એ એ સેલડીના સાઠા તિર્યક્ષ્ણિન્ન ન હોય અર્થાત્ તિરછી કાપેલ ન હોય અથવા તિરછી ચીરેલ કે ફાડેલ ન હોય તો પૂર્વોક્ત રીતે જ સચિત્ત હોવાથી અપ્રાસુક સમજીને તે ખાવી નહીં, તથા 'તિરિચ્છિન્નનેઽપિ તદેવ' એ તે સેલડીના સાઠા તિર્યક્ષ્ણિન્ન હોય અર્થાત્ તિછી કાપેલ કે ચીરેલ ફાડેલ હોય તો પૂર્વોક્ત રીતે જ અચિત્ત હોવાથી પ્રાસુક સમજીને તેને ગ્રહણ કરી લેવી કેમ કે-વાંછીચુકી કરીને કાપવા કે ચીરવાથી અચિત્ત થઇ જાય છે. તે એ રીતે તિર્યક્ષ્ણિન્ન સેલડીના સાઠાને ખાવાથી જીવહિંસા થવાનો સંભવ રહેતો નથી. તેથી સયમની વિરાધના થતી નથી. સયમનું પાલન કરવું એજ સાધુનું પરમ કર્તવ્ય છે.

ચિજ્ઞા' અમિકાદ્દેત્-યદિ વાઙ્ઘેત્ 'અંતરુચ્છયં વા ઉચ્છુગંઢિયં વા' અન્તરિશ્વકં વા-ઇશ્વર્વ-મધ્યભાગમ્, ઇશ્વગણ્ઢિકાં વા-ઇશ્વર્વચ્છણ્ડમ્ 'ઉચ્છુચોયગં વા' ઇશ્વત્વચં વા 'ઉચ્છુસાલગં વા' ઇશ્વસાલકં વા-ઇશ્વસારભૂતરસમ્ 'ઉચ્છુડાલગ વા' ઇશ્વડાલકં વા ઇશ્વચ્છાં 'શુત્તૃ વા પાયૃ વા' મોક્તું વા પાતું વા યદિ પરિસ્થિતિવશાદ્ ઇચ્છેત્તર્હિ 'સે જં પુણ જાણિજ્ઞા' સ સાધુઃ યત્ પુનઃ જાનીયાત્ 'અંતરુચ્છયં વા' અન્તરિશ્વકં વા-ઇશ્વર્વમધ્યભાગમ્ 'જાવ ડાલગં વા' યાવત્-ઇશ્વગણ્ઢિકાં વા ઇશ્વ વચં વા ઇશ્વસાલકં વા ઇશ્વડાલકં વા-ઇશ્વચ્છાં 'સઅંઢં જાવ નો પઢિ-ગાહિજ્ઞા' સાણ્ડમ્-અણ્ડસહિતમ્, યાવત્-સપ્રાણ સર્વોજં સહરિતમ્ સોદકં સોત્તિજ્ઞાનફલક-મૃત્તિકાલૂતાતન્નુજાલપ્રહિતમ્ જાનોયાદિતિ પૂર્વેણાન્વયઃ તર્હિ તથાપ્રકારમ્ અન્તરિશ્વરુમ્ ઇશ્વ-

મિક્ષુણી વા,'-વહ પૂર્વોક્ત મિક્ષુ-સંયમશીલ સાધુ ઔર મિક્ષુકી-સાધ્વી યદિ 'અમિકાચિજ્ઞા અંતરુચ્છયં વા' ઇશ્વદણ્ડ કે પોર કા મધ્ય ભાગ કો જ્ઞાને કી ઇચ્છા કરે યા 'ઉચ્છુગંઢિયં વા' ઇશ્વદણ્ડ-ગન્ના કા પોર કો જ્ઞાને કી ઇચ્છા કરે યા 'ઉચ્છુચોયગં વા' ઇશ્વદણ્ડ-ગન્ના કે સારભૂત રસ કો પીને કી ઇચ્છા કરે યા 'ઉચ્છુડાલગં વા' ઇશ્વદણ્ડ-ગન્ના કે ડાલ કો 'શુત્તૃ વા પાયૃ વા' જ્ઞાને કી યા પીનેકી ઇચ્છા કરે ઔર 'સે જં પુણ જાણિજ્ઞા' વહ સાધુ યા સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્ય-માણરૂપ સે જાન લે કિ 'અંતરુચ્છયં વા જાવ ડાલગં વા' ઇશ્વદણ્ડ-ગન્ના કા પર્વ મધ્ય ભાગ યા યાવત્-ઇશ્વર્વ ચ્છણ્ડ-અર્થાત્ ગન્ના કા પોર યા ગન્ના કા ઢિલકા યા ગન્ના કા સારભૂત રસ યા ગન્ના કા ડાલ અર્થાત્ ચ્છણ્ડ યદિ 'સઅંઢં જાવ નો પઢિગાહિજ્ઞા' અણ્ડોં સે સંયુક્ત હૈ યા અકુર જનક બીજોં સે યુક્ત હૈ યા હરે ભરે તુળધાસ વગૈરહ વનસ્પતિકાથ જીવોં સે સમ્બદ્ધ હૈ, શીતોદક સે સમ્બદ્ધ હૈ અથવા વત્તિજ્ઞ છોટે છોટે કીઢે મકોઢે પ્રાણિયોં સે યુક્ત હૈ યા પનક-પનગે ચીટી પિપડી વગૈરહ જીવોં સે ભી સમ્બદ્ધ હૈ, एवं શીતોદક મિશ્રિત ગિલી મિટ્ટી સે ભી સમ્બદ્ધ

હવે પ્રકારાન્તરથી પણ સેલડીના સાંઠાને ખાવાનો નિષેધ જતાવવામા આવે છે.-
'સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'અમિકાચિજ્ઞા અંતરુચ્છયં વા ઉચ્છુગંઢિયં વા' સેલડીના સાંઠાની કાતળીના મધ્યભાગને ખાવાની ઇચ્છા કરે અથવા સેલડીની કાતળીને ખાવાની ઇચ્છા કરે અથવા 'ઉચ્છુચોયગ વા ઉચ્છુસાલગં વા' સેલડીની છાલને કે સેલડીના રસને પીવાની ઇચ્છા કરે અથવા 'ઉચ્છુડાલગ વા' સેલડીના કકડાને 'શુત્તૃ વા પાયૃ વા' ખાવાની કે પીવાની ઇચ્છા કરે અને 'સે જં પુણ જાણિજ્ઞા' તે સાધુ અથવા સાધ્વી જો આ વક્ષ્યમાણ રીતે જાણે કે- 'અંતરુચ્છયં વા' આ સેલડીના સાંઠાનો મધ્યભાગ 'જાવ ડાલગ વા' યાવત્ સેલડીની કાતળી કે સેલડીના છોડા કે સેલડીના રસ કે સેલડીના કકડો 'સઅંઢ' ઇડાઓથી યુક્ત છે. અથવા અંકુરોત્પાદક ખીથી યુક્ત છે. તથા લીલા ઘાસ વિગેરે વનસ્પતિકાથ જીવોથી સંબંધિત છે. અથવા ઠંડા પાણીના સંબંધવાળી છે. તથા કરોળીયાના જાળ પરંપરાથી પણ સંબંધિત છે. એવું

હાલકપર્યન્તમ્ સવિત્ત્વાદ્ અપ્રાસુકં મન્યમાનો નો પ્રતિગૃહ્ણીયાદિતિ ભાવઃ, 'સે મિક્ષુ વા મિક્ષુણી વા' સ મિક્ષુર્વા મિક્ષુકી વા 'સે જં પુણ જાણિજ્ઞા' સ સાધુઃ યત્ પુનઃ જાનીયાત્ 'અંતરુચ્છુયં વા જાવ' અન્તરિશ્તુકં વા-ઇશ્તુપર્વમધ્યભાગં વા યાવત્-ઇશ્તુગણ્ડિકાં વા ઇશ્તુત્વચં વા ઇશ્તુસાલકં વા ઇશ્તુહાલકં વા 'અપ્પંડં વા જાવ પઢિગાહિજ્ઞા' અલ્પાણ્ડમ્ વા અણ્ડરહિતમ્ યાવત્-પ્રપ્રાણમ્ અવીજમ્ અદરિતમ્ અનુદકમ્ ઉત્તિદ્ગપનકદકમૃત્તિકાલૂતાતન્તુજાલરહિતં યદિ જાનીયાત્ તર્હિ તથાપ્રકારમ્-પન્તરિશ્તુકં યાવદ્ ઇશ્તુહાલકપર્યન્તમ્ અચિત્ત્વાદ્ પ્રાસુકં હૈ તથા લૂતાતન્તુ-મકરે કે જાલ પરમ્પરા સે મી સમ્બદ્ધ હૈ એસા જાન લે તો હસ પ્રકાર કે અણ્ડે વગૈરહ સે સમ્બદ્ધ ઇશ્તુ દણ્ડ-ગન્ને કા પર્વ મધ્ય ભાગ વગૈરહ ઇશ્તુ હાલ પર્યન્ત કો સચિત્ત હોને સે અપ્રાસુક સમદ્ધતે હુણ નહીં જ્ઞાના ચાહિયે ક્યોંકિ હસ પ્રકાર કે અણ્ડાદિસે યુક્ત ગન્ના કો જ્ઞાને સે જીવહિંસા કા સંભવ હોને સે સંયમ કી વિરાધના હોગી હસલિયે નહીં જ્ઞાના ચાહિયે।

અવ અણ્ડે વગૈરહ કે સમ્પર્ક સે રહિત હોને પર ગન્ના પર્વ કો જ્ઞાને કા વિધાન કહતે હૈ- 'સે મિક્ષુ વા, મિક્ષુણી વા, સે જં પુણ જાણિજ્ઞા' વહ પૂર્વોક્ત મિક્ષુ-સંયમશીલ સાધુ ઓર મિક્ષુકી-સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે જાન લે કિ 'અંતરુચ્છુયં વા જાવ' યહ ગન્ને કા પર્વ મધ્યભાગ ઓર યાવત્-ગન્ને કા પર્વ જ્ઞણ્ડ યા ગન્ને કા છિલકા યા ગન્નેકા સારભૂત રસ યા ગન્ને કા જ્ઞણ્ડ 'અપ્પંડં વા જાવ પઢિગાહિજ્ઞા' અણ્ડો સે સમ્બદ્ધ નહીં હૈ એવં યાવત્ અંકુર ઉત્પાદક સજીવ વીજો સે મી સમ્બદ્ધ નહીં હૈ એવં તથા શીતોદક સે મી યુક્ત નહીં હૈ એવં ઉત્તિદ્ગ-છોટે છોટે પ્રાણિયો સે મી સમ્બદ્ધ નહીં હૈ ઓર પનકકીડે મકોડે સે મી સંયુક્ત નહીં હૈ એવં શીતોદક મિશ્રિત ગિલી મિટ્ટી સે મી સમ્બદ્ધ

તેમના જાણવામાં આવે તો આ પ્રકારથી ઇડા વિગેરેના સંબધવાળી સેલડી અથવા તેના કકડા કે મધ્યભાગ વિગેરે સચિત્ત હોવાથી અપ્રાસુક સમજાને ખાવા નહીં. કેમ કે-આ પ્રકારના ઇડાદિથી યુક્ત સેલડીને ખાવાથી જીવહિંસાની સંભાવના હોવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે. તેથી તે ખાવા નહીં

હવે ઇડા વિગેરેના સંપર્કથી રહિત હોય તો તેને ગ્રહણ કરવાનું વિધાન બતાવે છે.- 'સે મિક્ષુ વા મિક્ષુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'સે જં પુણ જાણિજ્ઞા' ને એમ જાણે કે- 'અંતરુચ્છુય વા જાવ' આ સેલડીના સાંઠાને મધ્યભાગ અને યાવત્ સેલડીનો પર્વ ખડ કે સેલડીના છોડા અથવા સેલડીનો રસ અથવા સેલડીના કકડા 'અપ્પંડં વા' ઇડાના સંબધવાળા નથી. 'જાવ પઢિગાહિજ્ઞા' યાવત્ અકુરોત્પાદક સજીવ વીજી પણ સંબધિત નથી તથા લીલા તૃણ ઘાસ વિગેરે વનસ્પતિકાયના જીવોના સંબધવાળી તથા શીતોદકવાળી નથી તેમજ નાના નાના પ્રાણિયોના સંબધવાળી નથી તથા પનક કીડી મકોડાથી પણ સંયુક્ત નથી તથા શીતોદક મિશ્રિત લીલી માટીના સંપર્કવાળી નથી. તથા લૂના તંતુ કરેણીયાની જાગ પરપરાથી પણ સંયુક્ત નથી. તેમ જાણીને કે

मन्यमानः प्रतिगृह्णीयात् 'अतिरिच्छच्छिन्नं तदेव' अतिरश्चीनच्छिन्नम्-न तिर्यक् छिन्नम् अन्तरिक्षप्रभृति इक्षुडालपर्यन्तम् तथैव-पूर्वोक्तसचित्ताम्रफलालापकरीत्यैव सचित्तत्वात् अप्रासुकं मन्यमानो नो प्रतिगृह्णीयात्. एवमेव पूर्वोक्ततिरश्चीनच्छिन्नाम्रफलालापकरीत्या तिरश्चीनच्छिन्नान्तरिक्षप्रभृतीनामपि अचित्तत्वात् तत् प्रासुकं मन्यमानः प्रतिगृह्णीयादिति भावः ।

अथ आमवात जडीकृतकलेवरादि आपत्काले साधूनामग्राह्यमपि लथुनं वा तत्सदृशौषधिविशेषमधिकृत्य तद् विषयकमवग्रहं प्ररूपयितुमाह-'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' स भिक्खुर्वा भिक्खुकी वा 'अभिकंखिज्जा लउमणवणं उवागच्छित्तए' अभिक्काङ्क्षेत-वातादिरोगग्रस्तदशायां लथुनवनम् तत्सदृशमौषधिविशेषवनं वा उपागन्तुम् तर्हि 'तदेव तिन्नि वि आलावगा' तथैव-पूर्वोक्तरीत्यैव आम्रादिविषयकालापवत् त्रयोऽपि लथुनादिविषयका आलापकाः

नहीं है तथा लूतातन्तु-मकरे के जालपरम्परा से संयुक्त नहीं है ऐसा जानकर या देखकर इस प्रकार के अण्डा वगैरह के सम्पर्क से रहित गन्ने का पर्व मध्य भाग वगैरह को अचित्त होने से प्रासुक अचित्त समझते हुए और पपणीय-आधाकर्मादि दोषों से भी रहित समझते हुए ग्रहण करलेना चाहिये किन्तु 'अतिरिच्छच्छिन्नं तदेव, तिरिच्छ छिन्नं तदेव' जो इक्षु पर्व वगैरह तिर्यक् छिन्न नहीं है उस को पूर्वोक्त सचित्त आम्रफल विषयक आलापक के समान ही सचित्त होने से अप्रासुक सचित्त समझते हुए नहीं ग्रहण करना चाहिये किन्तु जो गन्ने का पर्व वगैरह तिरछा काटा या चीरा फाड़ा हुआ है उस को अचित्त होने से प्रासुक अचित्त समझकर खालेना चाहिये क्योंकि अचित्त इक्षुदण्ड वगैरह को खाने से समय की विराधना नहीं होती ।

अब वातव्याधि वगैरह से पीडित दशा में आपत्काल होने से साधुओं के लिये और साध्वी के लिये अग्रह्य लथुन वगैरह का ग्रहण बनलाते हैं-'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' वह पूर्वोक्त भिक्षु-संयमशील साधु और भिक्षुकी

जोधने आ रीते छंडा विगेरेना स पक्ष विनाना सेलडीना मध्यभाग विगेरेने अचित्त होवाथी प्रासुक अचित्त समझने तथा औषधीय आधाकर्मादि दोषाथी पण रहित समझने अक्षु करी देवी. परंतु 'अतिरिच्छच्छिन्नं तदेव' जे सेलडीना सांठा विगेरे तिर्यक् छिन्न न होय तेने पूर्वोक्त सचित्त करी विषयक आलापकणी जेम ज सचित्त होवाथी अप्रासुक सचित्त समझने अक्षु करवी नही. तथा 'तिरिच्छच्छिन्नं तदेव' जे सेलडीना सांठा विगेरे तिछा कापेले के खीरेल होय तो ते अचित्त होवाथी प्रासुक-अचित्त समझने अक्षु करी देवा. डेम डे-अचित्त सेलडीना सांठा विगेरेने आवाथी समयनी विराधना थती नथी.

इसे वातव्याधि विगेरे पीडावाणी अवस्थाभां आपत्काल होवाथी साधु अने साध्वीने अग्राह्य लसणु विगेरेने अक्षु करवानु कथन करे छे.- 'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी जे वातव्याधिनी अवस्थाभा औषधरूपे 'अभिकंखिज्जा

ડાલકર્પ્યન્તમ્ સવિત્ત્વાદ અપ્રાસુકં મન્યમાનો નો પ્રતિગૃહ્ણીયાદિતિ ભાવઃ, 'સે મિક્ષુ વા મિક્ષુણી વા' સ મિક્ષુર્વા મિક્ષુકી વા 'સે જં પુણ જાણિજ્ઞા' સ સાધુઃ યત્ પુનઃ જાનીયાત્ 'અંતરુચ્છયં વા જાવ' અન્તરિક્ષુકં વા-ઇક્ષુપર્વમધ્યભાગં વા યાવત્-ઇક્ષુગણ્ડિકાં વા ઇક્ષુત્વં વા ઇક્ષુસાલકં વા ઇક્ષુડાલકં વા 'અપ્પંડં વા જાવ પઢિગાહિજ્ઞા' અલ્પાણ્ડમ્ વા અણ્ડરહિતમ્ યાવત્-પ્રપ્રાણમ્ અવીજમ્ અદરિતમ્ અનુદકમ્ ઉત્તિગ્ગપનકદકમૃત્તિકાલૂતાતન્તુજાલરહિતં યદિ જાનીયાત્ તર્હિ તથાપ્રકારમ્-અન્તરિક્ષુકં યાવદ્ ઇક્ષુડાલકર્પ્યન્તમ્ અવિત્ત્વાદ્ પ્રાસુકં હૈ તથા લૂતાતન્તુ-મકરે કે જાલ પરમ્પરા સે મી સમ્બદ્ધ હૈ એસા જાન લે તો હસ પ્રકાર કે અણ્ડે વગૈરહ સે સમ્બદ્ધ ઇક્ષુ દણ્ડ-ગન્ને કા પર્વ મધ્ય ભાગ વગૈરહ ઇક્ષુ ડાલ પર્યન્ત કો સવિત્ત્ત હોને સે અપ્રાસુક સમન્નતે હુએ નહીં જ્ઞાના ચાહિયે ક્યોંકિ હસ પ્રકાર કે અણ્ડાદિસે યુક્ત ગન્ના કો જ્ઞાને સે જીવહિંસા કા સંભવ હોને સે સંયમ કી વિરાધના હોગી હસલિયે નહીં જ્ઞાના ચાહિયે।

અવ અણ્ડે વગૈરહ કે સમ્પર્ક સે રહિત હોને પર ગન્ના પર્વ કો જ્ઞાને કા વિધાન કહતે હૈ- 'સે મિક્ષુ વા, મિક્ષુણી વા, સે જં પુણ જાણિજ્ઞા' વહ પૂર્વોક્ત મિક્ષુ-સંયમશીલ સાધુ ઓર મિક્ષુકી-સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે જાન લે કિ 'અંતરુચ્છયં વા જાવ' યહ ગન્ને કા પર્વ મધ્યભાગ ઓર યાવત્-ગન્ને કા પર્વ જ્ઞાણ્ડ યા ગન્ને કા જિલકા યા ગન્નેકા સારભૂત રસ યા ગન્ને કા જ્ઞાણ્ડ 'અપ્પંડં વા જાવ પઢિગાહિજ્ઞા' અણ્ડો સે સમ્બદ્ધ નહીં હૈ એવં યાવત્ અંકુર ઉત્પાદક સજીવ વીજો સે મી સમ્બદ્ધ નહીં હૈ એવં તથા શીતોદક સે મી યુક્ત નહીં હૈ એવં ઉત્તિગ્ગ-છોટે છોટે પ્રાણિયો સે મી સમ્બદ્ધ નહીં હૈ ઓર પનકકીડે મકોડે સે મી સંયુક્ત નહીં હૈ એવં શીતોદક મિશ્રિત ગિલી મિટી સે મી સમ્બદ્ધ

તેમના જાણવાના આવે તો આ પ્રકારથી ઇડા વિગેરેના સ બધવાળી સેલડી અથવા તેના કકડા કે મધ્યભાગ વિગેરે સવિત્ત હોવાથી અપ્રાસુક સમજીને જાવા નહીં. કેમ કે-આ પ્રકારના ઇડાદિથી યુક્ત સેલડીને જાવાથી જીવહિંસાની સલાવના હોવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે. તેથી તે જાવા નહીં.

હવે ઇડા વિગેરેના સ પર્કથી રહિત હોય તો તેને ગ્રહણ કરવાનું વિધાન બતાવે છે- 'સે મિક્ષુ વા મિક્ષુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'સે જં પુણ જાણિજ્ઞા' ને એમ જાણે કે- 'અંતરુચ્છય વા જાવ' આ સેલડીના સાડાને મધ્યભાગ અને યાવત્ સેલડીનો પર્વ ખડ કે સેલડીના છોડા અથવા સેલડીનો રસ અથવા સેલડીના કકડા 'અપ્પંડં વા' ઇડાના સ બધવાળા નથી. 'જાવ પઢિગાહિજ્ઞા' યાવત્ અકુરોત્પાદક સજીવ વીજી પણ સમ્પ્રદિત નથી તથા લીલા તુણ ઘાસ વિગેરે વનસ્પતિક્રયના જીવોના સ બધવાળી તથા શીતોદકવાળી નથી તેમજ નાના નાના પ્રાણિયોના સ બધવાળી નથી તથા પનક કીડી મકોડાથી પણ સયુક્ત નથી તથા શીતોદક મિશ્રિત લીલી માટીના સંપર્કવાળી નથી. તથા લૂના તંતુ કરોળીયાની જાળ પર પરાથી પણ સયુક્ત નથી. તેમ જાણીને કે

मन्यमानः प्रतिगृह्णीयात् 'अतिरिच्छच्छिन्नं तदेव' अतिरश्चीनच्छिन्नम्-न तिर्यक् छिन्नम्
अन्तरिक्षप्रभृति इक्षुडाकपर्यन्तम् तथैव-पूर्वोक्तसचित्ताम्रफलालापकरीत्यैव सचित्तत्वात् अप्रा-
सुकं मन्यमानो नो प्रतिगृह्णीयात्. एवमेव पूर्वोक्ततिरश्चीनच्छिन्नाम्रफलालापकरीत्या तिरश्ची-
नच्छिन्नान्तरिक्षप्रभृतीनामपि अचित्तत्वात् तत् प्रासुकं मन्यमानः प्रतिगृह्णीयादिति भावः ।

अथ आमवात जडीकृतकलेवरादि आपत्काले साधूनामग्राहमपि लशुनं वा तत्सदृशोपधि-
विशेषमधिकृत्य तद् विषयकमवग्रहं प्रकृत्यितुमाह-'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' स भिक्खुर्वा
भिक्खुकी वा 'अभिकखिज्जा दम्मणवणं उवागच्छित्तए' अभिक्खाद्भक्षेत्-वातादिरोगग्रस्त-
दशायां लशुनवनम् तत्सदृशमौपधिविशेषवनं वा उपागन्तुम् तर्हि 'तदेव तिन्नि वि आलावगा'
तथैव-पूर्वोक्तरीत्यैव आम्रादिविषयकालापवत् त्रयोऽपि लशुनादिविषयका आलापकाः

नहीं है तथा लूतातन्तु-मकरे के जालपरम्परा से संयुक्त नहीं है ऐसा जानकर
या देखकर इस प्रकार के अण्डा वगैरह के सम्पर्क से रहित गन्ने का पर्व मध्य
भाग वगैरह को अचित्त होने से प्रासुक अचित्त समझते हुए और एपणीय
-आधाकर्मादि दोषों से भी रहित समझते हुए ग्रहण करलेना चाहिये किन्तु
'अतिरिच्छच्छिन्नं तदेव, तिरिच्छ छिन्नं तदेव' जो इक्षु पर्व वगैरह तिर्यक् छिन्न
नहीं है उस को पूर्वोक्त सचित्त आम्रफल विषयक आलापक के समान ही
सचित्त होने से अप्रासुक सचित्त समझते हुए नहीं ग्रहण करना चाहिये
किन्तु जो गन्ने का पर्व वगैरह तिरछा काटा या चीरा फाड़ा हुआ है उस को
अचित्त होने से प्रासुक अचित्त समझकर खालेना चाहिये क्योंकि अचित्त
इक्षुदण्ड वगैरह को खाने से समय की विराधना नहीं होती ।

अब वातव्याधि वगैरह से पीडित दशा में आपत्काल होने से साधुओं के
लिये और साध्वी के लिये अग्रह लशुन वगैरह का ग्रहण बनलाते हैं-'से
भिक्खू वा भिक्खुणी वा' वह पूर्वोक्त भिक्षु-संयमशील साधु और भिक्षुकी

जेधने आ गीते छडा विगेरेना स पर्व विनाना सेवड'ना मध्यभाग विगेरेने अचित्त
होवाथी प्रासुक अचित्त समझने तथा ओषधीय आधाकर्मादि दोषोथी पक्ष रहित समझने
ग्रहण करी लेनी. परंतु 'अतिरिच्छच्छिन्नं तदेव' जे सेवड'ना साक्षा विगेरे तिर्यक्छिन्न
न होय तेने पूर्वोक्त सचित्त करी विषयक आलापकणी जेम ज सचित्त होवाथी अप्रा-
सुक सचित्त समझने ग्रहण करनी नही. तथा 'तिरिच्छच्छिन्नं तदेव' जे शेवड'ना साक्षा
विगेरे तिर्छा कापेल के चीरेल होय तो ते अचित्त होवाथी प्रासुक-अचित्त समझने ग्रहण
करी लेवा. केम के-अचित्त सेवड'ना साक्षा विगेरेने आवाथी संयमनी विराधना थती नथी.

इसे वातव्याधि विगेरे पीडावाणी अवस्थामा आपत्काल होवाथी साधु अने साध्वीने
अग्राह्य वसणु विगेरेने ग्रहण करवातु कथन करे छे.- 'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' ते
पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी जे वातव्याधिनी अवस्थामा औषधरूपे 'अभिकखिज्जा

વક્તવ્યાઃ અવગન્તવ્યા વા કિન્તુ આમ્રાદિ વિષયાપેક્ષયા વિશેષમાદ-‘નવરં લ્હસુળં’ નવરમ્ આમ્રફલાદિ વિષયાપેક્ષયા વિશેષસ્તુ અત્ર લશુનોઽવગન્તવ્યઃ તત્સદૃશઃ ઔષધિવિશેષો વા ‘સે મિક્ષુ વા મિક્ષુણી વા’ સ ભાવમિશ્રુર્વા મિશ્રુકી વા ‘અમિકંચિજ્ઞા’ અમિકાઙ્ક્ષેત્-યદિ આમવાતાદિ રોગપીડિતત્વાત્ તદ્ દૂરીકરણાર્થમ્ વાઙ્છેત્ ‘લ્હસુળં વા લ્હસુળકંદં વા’ લશુનં વા લશુનસદૃશમ્ ઔષધિવિશેષં વા, લશુનકન્દં વા લશુનસદૃશૌષધિ-વિશેષકન્દમ્ વા તદૌષધિમૂલભાગમિત્યર્થઃ ‘લ્હસુળચોયગં વા’ લશુનત્વચં વા-તત્સદૃશૌષધિ સાધ્વી યદિ વાત વ્યાધિ સે ગ્રસ્ત દશા મેં ઔષધકે રૂપમેં સેવનાર્થ ‘અમિકંચિ જ્ઞા લસુળવળં ઉવાગચ્છિત્તે’ લશુન કે વન મેં જાને કી હચ્છા કરે ઔર લશુન કો યા લશુન સદૃશ પ્યાજ ઔષધિ વિશેષ કો યા લશુન કન્દ કો યા લશુન સદૃશ ઔષધિ વિશેષ કે કન્દ કો યા ઉસકે મૂલ ભાગ કો યા લશુન કે છિલકા કો યા લશુન સદૃશ પ્યાજ ઔષધિ વિશેષ કે છિલકા કો યા લશુન કે નાલ દળ્ડ કો યા લશુન સદૃશ પ્યાજ વગૈરહ ઔષધિ વિશેષ કે નાલ દળ્ડ કો જ્ઞાને કે લિયે યા ઉસ કે રસ કો પીને કે લિયે વિચાર કરે ઔર યદિ વહ સાધુ જાન લે કિ યહ લશુન કાન્દાદિ અળ્ડાં સે સમ્બદ્ધ હૈ યા વીજાદિ સે સમ્બદ્ધ હૈ તો ઉસકો સચિત્ત સમઝ કર નહીં ગ્રહણ કરના ચાહિયે કિન્તુ અળ્ડાદિ સે સમ્બદ્ધ નહીં હો તો ગ્રહણ કર લેના ચાહિયે, એવં વહ લશુનકન્દાદિ તિરછા કાટા હુઆ હો તો અચિત્ત હોને સે ગ્રહણ કર લેના ચાહિયે ઔર યદિ તિરછા નહીં કાટા હુઆ હો તો નહીં ગ્રહણ કરના ચાહિયે ઇસી તાત્પર્ય સે કહા હૈ કિ ‘તહેવ તિન્નિ વિ આલાવગા’ તયૈવ-પૂર્વોક્ત આમ્રાદિ વિષયક આલાપક સમાન હી લશુન વિષયક ઓ ત્રીનો આલાપકોં કો સમઝ લેના ચાહિયે ‘નવરં લ્હસુળં’ કિન્તુ આમ્રાદિ વિષયક આલાપકોં કો અપેક્ષા લશુન વિષયક આલાપકોં કી વિશેષતા યહી હૈ

લસુળવળ ઉવાગચ્છિત્તે’ લસણના વનમાં જવાની ઇચ્છા કરે ‘તહેવ તિન્નિ વિ આલવગા’ અને લસણને અગર લસણ સરખા ડુંગળી વિગેરે ઔષધ વિશેષને કે લસણના કંદને અથવા લસણના સરખા ઔષધિ વિશેષના કંદને અથવા તેના મૂળ ભાગને અથવા લસણના છોડાને અથવા લસણ સરખા ડુંગળી વિગેરેના છોડાને અથવા લસણના નાળ કંડને ખાવા માટે અથવા તેના રસ પીવાનો વિચાર કરે અને એ સાધુના જાણવામાં આવે કે આ લસણના કંદાદિ ઇલાઓના સંબંધવાળા છે અથવા અકુરોત્પાદક ખી વિગેરેના સંબંધવાળા છે. તો તેને સચિત્ત સમજીને ગ્રહણ કરવા નહીં પરંતુ ઇલા-ખી વિગેરેના સંબંધવાળા ન હોય અર્થાત્ અચિત્ત હોય તો ગ્રહણ કરી લેવું. અને એ તિરછુ કાપેલ ન હોય તો ગ્રહણ કરવા નહીં એ હેતુથી જ કહ્યું છે કે ‘તહેવ પૂર્વોક્ત આમ્રાદિના આલાપકની સરખા જ લસણ સંબંધી પણ ત્રણે આલાપકો સમજવા પરંતુ આમ્રાદિ આલાપકો કરતાં લસણના આલાપકોમાં ‘નવર લસુળ’ વિશેષતા એજ છે કે-લસણશબ્દને લગાવીને

વિશેષત્વં વા 'લઘુણનાલકં વા' લઘુનનાલકં વા તત્સદૃશૌપધિવિશેષનાલં વા 'યુત્તપ વા પાયપ વા' 'મોક્તું વા પાતું વા' યદિ અભિકાન્દ્વેદિતિ પૂર્વેણાન્વયઃ 'સે જં પુણ જાણિજ્ઞા' સ ભાવંસાધુઃ યદિ પુનઃ જાનીયાત્ 'લઘુણં વા જાવ લઘુણવીયં વા' લઘુનં વા-લઘુનસદૃશમ્ ઔષધિવિશેષં વા યાવત્-લઘુનવીજં વા-લઘુનવીજસદૃશમૌષધિવિશેષવીજં વા 'સઅંઢં જાવ' સાઢમ્ અઢસહિતમ્ યાવત્ સપ્રાણમ્ સવીજમ્ સહરિતમ્ સોદકં સોત્તિપ્પનકદગમૃત્તિકા લૂતાતન્તુજાલસહિતં જ્ઞાત્વા તથાપ્રકારમ્ અઢાદિલૂતાતન્તુજાલસહિતમ્ લઘુનં લઘુન-સદૃશૌપધિવિશેષં સચિત્તત્વાદ્ અપ્રાસુકં મન્યમાનો નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ 'એવં અતિરિચ્છચ્છિ-ન્નેઽવિ' એવમ્-ઉપર્યુક્તપાઢાદિલઘુન તત્સદૃશૌપધિવિશેષાલાપરીત્યા અતિરશ્વીન ચ્છિન્ન-લઘુનતત્સદૃશૌપધિવિશેષવિષયકોઽપિ આલાપકો વક્તવ્યઃ તથા ચ અતિર્યક્ષિન્ન લઘુન તત્સદૃશૌપધિવિશેષસ્યાપિ સચિત્તત્વેન પ્રાસુકં મન્યમાનો નો પ્રતિગૃહ્ણીયાત્ इत्यर्थः,

કિ-લઘુન કો જોડ કર આલાપક ઘોલના ચાહિયે, હન પૂર્વોક્ત વિષયો કો હી સુલાશા કરકે ઘતલાતે હૈ- 'સે જં પુણ જાણિજ્ઞા' વહ પૂર્વોક્ત સાધુ ઔર સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણરૂપ સે જાન લે કિ 'લઘુણં જાવ' યહ લઘુન યા યાવત્-લઘુન સદૃશ પ્યાજ વગૈરહ ઔષધિ વિશેષ યા 'લઘુણવીયં વા' લઘુન વીજ યા લઘુન સદૃશ પ્યાજ વગૈરહ કા વીજ યા લઘુન કન્દ યા લઘુન સદૃશ પ્યાજ વગૈરહ કા કન્દ યા લઘુન કા નાલદણ્ડ યા લઘુન સદૃશ પ્યાજ વગૈરહ ઔષધિ કા નાલદણ્ડ યદિ 'સઅંઢં જાવ' અઢે સે સમ્બદ્ધ હૈ યા યાવત્-વીજો સે યુક્ત હૈ યા હરિતો સે સમ્બદ્ધ હૈ યા શીતોદક ઉત્તિપ્પનક શીત જલ મિશ્રિત મિટ્ટી સે સમ્બદ્ધ હૈ લૂતાતન્તુ જાલ સે સમ્બદ્ધ હૈ એસા જાન લે તો ઉસ કો સચિત્ત હોને સે અપ્રાસુક સચિત્ત સમજ કર નહીં ગ્રહણ કરના ચાહિયે એવં યદિ 'એવં અતિરિચ્છચ્છિન્ને' વહ લઘુન કન્દાદિ તિરછા નહીં કાઢા હુઆ હૈ એસા જાન લે યા દેખલે તો મી ઉસે સચિત્ત હોને સે પ્રાસુક નહીં સમજતે હુए ગ્રહણ

આલાપકો કહેવા આ પૂર્વોક્ત વિષયોને જ સુલાસાવાર સૂત્રકાર બતાવે છે 'સે જં પુણ જાણિજ્ઞા' તે પૂર્વોક્ત સાધુ કે સાધ્વીના બાણુવામા ને એવુ આવે કે- 'લઘુણં વા જાવ' આ લસણુ યાવત્ લસણુ સરખા ડુંગળી વિગેરે ઔષધ વિશેષ અથવા 'લઘુણવીય વા' લસણુના બી અગર લસણુ સરખા ડુંગળી વિગેરેના બી કે લસણુ કદ અગર લસણુ સરખા ડુંગળી વિગેરેના કદ અથવા લસણુના નાળ દડ અથવા લસણુ સરખા ડુંગળી વિગેરે ઔષધીના નાળ દડ 'સઅંઢં જાવ' ને ઇડાના સબધવાળા છે અથવા યાવત્ ખીયાઓથી યુક્ત છે અગર લીલાતરીથી યુક્ત છે. અથવા ઠંડા પાણી ઉત્તિપ્પનક ઠંડા પાણીથી મળેલ લીલી મટીના સબધવાળુ છે. અથવા લૂના તતુબળથીસબધિત છે તેમ બંને તો તેને સચિત્ત હોવાથી અપ્રાસુક-સચિત્ત સમજીને ગ્રહણ કરવુ નહીં. 'એવં અતિ રિચ્છચ્છિન્ને' ને તે લસણુ કદાદિને તિરછુ કાપેલ ન હોય તેમ બંને કે દેખે તો પણ તે સચિત્ત હોવાથી પ્રાસુક ન હોવાથી ગ્રહણ કરવુ નહીં. પરંતુ 'તિરિચ્છચ્છિન્ને જાવ

किन्तु 'तिरिच्छच्छिन्ने जाव पडिगाहिज्जा' तिरश्चीनच्छिन्नम्—तिर्यक्छिन्नं लशुनं तत्सदृशौपधि-
विशेषं वा तिर्यक्छिन्नत्वेन अचित्तत्वात् प्रासुकं मन्यमानः प्रतिगृह्णीयादिति भावः । सू० ६॥

मूलम्—से भिक्खु वा भिक्खुणी वा आगंतारेसु वा आरामागारेसु
वा गाहावइकुलेसु वा परियावसहेसु वा जावोभगहियंसि जे तत्थ गाहा-
वईण वा गाहावइपुत्ताण वा इच्चेयाइं आयतणाइं उवाइक्कम्मं अह
भिक्खु जाणिज्जा, इमाहिं सत्तहि पडिमाहिं उग्गहं उग्गिण्हत्तण, तत्थ
खलु इमा पढमा पडिमा—से आगंतारेसु वा आरामागारेसु वा गाहा-
वइकुलेसु वा परियावसहेसु वा अणुवीइ उग्गहं जाइज्जा जाव विहरि-
स्सामो पढमा पडिमा१, अहावरा दुच्चा पडिमा—जस्स णं भिक्खुस्स
एवं भवइ—अहं च खलु अन्नेसिं भिक्खुणं अट्ठाए उग्गहं उग्गि-
णिहस्सामि, अण्णेसिं भिक्खुणं उग्गहे उग्गहिण उवल्लिस्सामि दुच्चा
पडिमा२, अहावरा तच्चा पडिमा जस्स णं भिक्खुस्स एवं भवइ—अहं च
खलु अन्नेसिं भिक्खुणं अट्ठाए उग्गहं उग्गिणिहस्सामि, अन्नेसिं च
उग्गहे उग्गहिण नो उवल्लिस्सामि, तच्चा पडिमा३, अहावरा चउत्था
पडिमा—जस्स णं भिक्खुस्स एवं भवइ अहं च खलु अन्नेसिं भिक्खुणं
अट्ठाए नो उग्गहं उग्गिणिहस्सामि, अन्नेसिं च उग्गहे उग्गहिण उव-
ल्लिस्सामि चउत्थी पडिमा४, अहावरा पंचमा पडिमा—जस्स णं भिक्खु-

नहीं करना चाहिये किन्तु यदि 'तिरिच्छच्छिन्ने जाव पडिगाहिज्जा' वह लशुन
कन्दादि तिरछा काटा हुआ है ऐसा समझ ले या जान ले तो उस को अचित्त
एवं प्रासुक होने से ग्रहण करलेना चाहिये क्यों कि अचित्त लशुन कन्दादि
को वातव्याधि वगैरह आपत्काल में ग्रहण करने से संयम की विराधना नहीं
होती है अतएव तिरछा काटा हुआ लशुन कन्दादि को वातव्याधि दशामें ग्रहण
कर लेना चाहिये ॥ सू० ६ ॥

पडिगाहिज्जा' जे ते लसणुना कंदादि तिरछा कापेस होय तेम जणुवामा आवे तो तेम
अचित्त होवाथी प्रासुक समझने अहण करी देवु. केम के अचित्त लसणुना कंदादिने
वातपीडा विगेरे आपत्कालमा अहण करवाथी संयमनी विराधना थती नथी. तेथी ज
वक रीते कापेस लसणुना कंदादिने वातपीडा अवस्थामा अहण करी देवा ॥ सू. ६ ॥

स्स एवं भवइ-अहं च खलु अप्पणो अट्ठाए उग्गहं च उग्गिण्हिस्सामि,
नो दुग्गहं नो तिण्हं नो चउण्ह नो पंचण्हं पंचमा पडिमा५, अहावरा
छट्ठा पडिमा-जस्स एव उग्गहे उवल्लिज्जा जे तत्थ अहासमन्नागए
इक्कडे वा जाव पलाले तस्स लाभे संवसिज्जा तस्स अलाभे उक्कु-
डुओ वा नेसज्जिओ वा विहरिज्जा, छट्ठा पडिमा६, अहावरा सत्तमा
पडिमा-जे भिक्खू अहासंथडमेव उग्गहं जाइज्जा, तं जहा-पुढवि-
सिलं वा कट्टसिलं वा अहासंथडमेव तस्स लाभे संते संवसिज्जा, तस्स
!अलाभे उक्कुडुओ वा नेसज्जिओ वा विहरिज्जा, सत्तमा पडिमा७, इच्चे
यासिं सत्तण्हं पडिमाणं अन्नयरं जहा पिंडेसणाइ ॥सू० ७॥

भाषा-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा आगन्नागारेषु वा आरामागारेषु वा गृहपतिकुलेषु वा
पर्यावसथेषु वा यावद् अवग्रहीते येषां तत्र गृहपतीनां वा गृहपतिपुत्राणां वा इत्येतानि आय-
तनानि उपातिक्रम्य अथ भिक्षुर्नानीयात्-आभिः सप्तभिः प्रतिमाभिः अवग्रहम् अवग्रहीतुम्,
तत्र खलु इयं प्रथमा प्रतिमा-स आगन्नागारेषु वा आरामागारेषु वा गृहपतिकुलेषु वा पर्या-
वसथेषु वा अनुविचिन्त्य अवग्रहं याचेत् यावद् विहरिष्यामः प्रथमा प्रतिमा । अथापरा द्वितीया
प्रतिमा-यस्य खलु भिक्षुकस्य एवं भवति-अहं च खलु अन्येषां भिक्षुकाणाम् अर्थाय अव-
ग्रहम् अवग्रहीष्यामि, अन्येषां भिक्षुणाम् अवग्रहे अवग्रहीते उपालयिष्ये, द्वितीया प्रतिमा २,
अथापरा तृतीया प्रतिमा-यस्य खलु भिक्षुकस्य एवं भवति-अहं च खलु अन्येषां भिक्षुकाणाम्
अर्थाय अवग्रहम् अवग्रहीष्यामि अन्येषां भिक्षुकाणाम् अवग्रहे अवग्रहीते नो उपालयिष्ये,
तृतीया प्रतिमा ३, अथापरा चतुर्थी प्रतिमा-यस्य खलु भिक्षुकस्य एवं भवति-अहं च खलु
अन्येषां भिक्षुकाणाम् अर्थाय नो अवग्रहम् अवग्रहीष्यामि, अन्येषां च भिक्षुकाणाम् अवग्रहे
अवग्रहीते उपालयिष्ये, चतुर्थी प्रतिमा ४, अथापरा पञ्चमी प्रतिमा-यस्य खलु भिक्षुकस्य
एवं भवति-अहं च खलु आत्मनः अर्थाय अवग्रहम् च अवग्रहीष्यामि नो द्वयोः नो त्रयाणाम्
नो चतुर्णाम् नो पञ्चानाम्, पञ्चमी प्रतिमा ५, अथापरा षष्ठी प्रतिमा-यस्य एव अवग्रहम्
उपालयिष्ये यस्तत्र यथा समन्तागतः उत्कटो वा यावत् पलालः तस्य लाभे सवत्स्यामि,
तस्य अलाभे उत्कुक्कुटो वा निषण्णो वा विहरिष्यामि, षष्ठी प्रतिमा ६, अथापरा सप्तमी
प्रतिमा-स भिक्षुः यथासंस्तृतमेव अवग्रहम् याचेत्, तद्यथा पृथिवीशिला वा काष्ठशिला वा
यथासंस्तृतमेव तस्य लाभे सति सवसेत्, तस्य अलाभे उत्कुक्कुटो वा निषण्णो वा विहरेत्,
सप्तमी प्रतिमा, ७ इत्येतासां सप्तानां प्रतिमानाम् अन्यतराम् यथा पिण्डैषणायाम् ॥सू० ७॥

टीका-अथ अवग्रहविपरक सप्तभिर्ग्रहरूप प्रतिज्ञास्वरूपाणि प्ररूपयितुमाह-‘से भिक्खू

वा भिक्षुणी वा' स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा 'आगंतारेसु वा' आगन्त्रागारेषु वा-अतिथिशाला रूपधर्मशालादिषु 'आरामागारेसु वा' आरामागारेषु वा-उद्यानस्थिताश्रमगृहेषु 'गाहावइकुलेसु वा' गृहपतिकुलेषु वा-गृहस्थ गृहसमीपवर्त्युपाश्रयेषु 'परियावसहेसु वा' पर्यावसथेषु वा-चरकशाक्यप्रभृतिदण्डिमठेषु वा 'जावोग्गहियंसि' यावत्-अनुविचिन्त्य अवग्रहं याचित्वा अधिपतिप्रभृति सकाशे अवग्रहानुज्ञापनानन्तरम् अवग्रहे अवग्रहीते सति 'जे तत्थ गाहावईण वा गाहावइपुत्ताण वा' येषां तत्र गृहपतीनां गृहपतिपुत्राणां वा 'इच्चेयाइं आयतणाइं उवात्तिकम्म' इत्येतानि पूर्वोक्तानि वक्ष्यमाणानि च आप्तनानि दोषस्थानानि उपातिक्रम्य-अतिक्रम्य उल्लङ्घ्य 'अह भिक्खू जाणिज्जा' अथ भिक्षुर्जानीयात् 'इमाहिं सत्तहिं पडिमाहिं उग्गह उग्गिण्हित्तए' आभिः सप्तभिः प्रतिमाभिः-अभिग्रहरूपप्रतिज्ञाभिः अवग्रहम्-काल-क्षेत्रावग्रहविशेषम् अवग्रहीतुं जानीयात्-इति पूर्वोक्तान्वयः यतनां कुर्यादिति तदर्थः

अब काल क्षेत्रावग्रह के विषय में सप्त अभिग्रह रूप प्रतिज्ञा स्वरूप का प्रतिपादन करते हैं-

टीकार्थ-'से भिक्खू वा, भिक्षुणी वा' वह पूर्वोक्त भिक्षु-संघमशील साधु और भिक्षुकी-साध्वी 'आगंतारेसु वा' अतिथि शालारूप धर्मशालाओं में या 'आरामागारेसु वा' आराम-उद्यानशालाओं में या 'गाहावइकुलेसु वा' गृहपति गृहस्थआवक के उपाश्रयों में या 'परियावसहेसु वा' अन्यतीर्थिक दण्डि वगैरह के मठों में 'जावोग्गहियंसि' रहने के लिये हृदय में विचार कर अवग्रह की याचना कर उन अतिथि शाला वगैरह के स्वामी या अधिष्ठाता से रहने के लिये अनुमति लेकर रहने पर 'जे तत्थ गाहावईण वा' वहाँ के जिन गृहपति गृहस्थ आवकों के या 'गाहावइपुत्ताण वा' गृहपति पुत्रों के पूर्वोक्त और 'इच्चेयाइं आयतणाइं उवात्तिकम्म' पूर्वोक्त और वक्ष्यमाण दोषों के स्थान हैं उनको उल्लङ्घन कर 'अह भिक्खू जाणिज्जा' साधु मुनि महात्मा वक्ष्यमाण 'इमाहिं सत्तहिं पडिमाहिं' सात अभिग्रह रूप प्रतिज्ञाओं से

हुवे काल क्षेत्रावग्रहना विषयमा सप्तअभिग्रहइय प्रतिज्ञाना स्वरूपतु' प्रतिपादन करवाभा आवे छे-

टीकार्थ-'से भिक्खू वा भिक्षुणी वा' ते पूर्वोक्त संघमशील साधु अने-साध्वी 'आगंतारेसु वा' अतिथिशालाइय धर्मशालाओमां अथवा 'आरामागारेसु वा' उद्यानशाला ओमां 'गाहावइकुलेसु वा' अथवा गृहस्थ आवकना उपाश्रयोमा अथवा 'परियावसहेसु वा' अन्यतीर्थिक इडी विगेरेना मठोमा रहेवा माटे 'जावोग्गहियंसि' अवग्रहणी याचना करीने ओ अतिथिशाला विगेरेना भासिक अगर वहीवट करनार पांसेथी रहेवा माटे अनुमति दधने त्या रहे ते इत्थान 'जे तत्थ गाहावईण वा' त्याना गृहपति गृहस्थ आवकोना अथवा 'गाहावइपुत्ताण वा' गृहपतिना पुत्रोना 'इच्चेयाइं आयतणाइ उवात्तिकम्म' पूर्वोक्त अने वक्ष्यमाण दोषस्थानोने ओणगीने 'अह भिक्खू जाणिज्जा' साधु मुनि-वक्ष्यमाण 'इमाहिं सत्तहिं पडिमाहिं' आ सात अभिग्रहइय प्रतिज्ञाओथी 'उग्गह उग्गि

તત્ર પ્રથમા પ્રતિમામાહ—‘તત્થ સ્વલુ હમા પદમા પહિમા’ તત્ર સ્વલુ સપ્તમ પ્રતિમાસુ ઇયં પ્રથમા પ્રતિમા—‘સે આગંતારેસુ વા’ સ સાધુઃ આગન્નાગારેસુ વા—અતિથિશાલાદિ ‘આરામાગારેસુ વા’ આરામાગારેસુ વા—ઉદ્યાનસ્થિતાશ્રમગૃહેષુ ‘ગાઢાવહ્કુલેસુ વા’ ગૃહપતિકુલેષુ વા ‘પરિયાવસહેસુ વા’ પર્યાવસયેષુ વા—અન્યતીર્થિકદળિદ્રમૃતિમરુતેષુ ‘અણુવીહ ઉગ્ગઢ જાહ્જ્જા’ અનુવિચિન્ત્ય—વિચાર્ય અવગ્રહં યાચેત ‘જાવ વિહરિસ્સામો’ યાવત્—અથાલન્દં યાવત્કાન્તમાત્રમ્ યાવત્ક્ષેત્રમાત્રમ્ અધિપતેરાદેશઃ તાવત્કાલમેવ તાવત્ક્ષેત્રમેવ અવગ્રહ ગૃહીત્વા વત્સ્યામઃ તતઃ પરં વિહરિધ્યામઃ ‘ઉગ્ગહં ઉગ્ગિણિહત્તણ’ કાલ ક્ષેત્રાવગ્રહ વિશેષ કો ગ્રહણ કરને કે લિયે યતન કરે ઉન વક્ષ્યમાણ સાત પ્રતિજ્ઞા રૂપ પ્રતિમાઓં મેં પ્રથમ પ્રતિજ્ઞા રૂપ પ્રતિમા કા સ્વરૂપ થતલાતે હૈં—‘તત્થ સ્વલુ હમા પદમા પહિમા’—ઉન પૂર્વોક્ત ઓર વક્ષ્યમાણ સાત પ્રતિજ્ઞા રૂપ પ્રતિમાઓં મેં યહ પહલી પ્રતિમા અર્થાત્ પ્રતિજ્ઞા સમગ્રની યાદિયે ‘સે આગંતારેસુ વા’ યહ પૂર્વોક્ત ભિક્ષુ સંયમશીલ સાધુ ઓર ભિક્ષુકી સાધ્વી અતિથિશાલા-રૂપ ધર્મશાલાઓં મેં યા ‘આરામાગારેસુ વા’ આરામ—ઉદ્યાનસ્થિત કુટી આશ્રમ વગેરહ શાલાઓં મેં યા ‘ગાઢાવહ્કુલેસુ વા’ ગૃહપતિ—ગૃહસ્થ શ્રાવક કે ઉપાશ્રયોં મેં યા ‘પરિયાવસહેસુ વા’ ચરક શાક્ય પ્રમૃતિ દળડી વગેરહ કે મઠોં મેં રહને કે લિયે ‘અણુવીહ ઉગ્ગહં જાહ્જ્જા’ હૃદય મેં વિચાર કર અવગ્રહ અર્થાત્ કાલ ક્ષેત્રાવગ્રહ કી યાચનાકરે ઓર યાવત્ ઉન અતિથિશાલા વગેરહ કે સ્વામી સે યા મુખ્ય અધિષ્ઠાતા સે ઉન અતિથિશાલા ધર્મશાલા ઉપાશ્રય મઠોં મેં ઠહરને કે લિયે કાલ ક્ષેત્રાવગ્રહ કી યાચના કરે કિ—હે આયુષ્મન ! હમ લોગ આપકે હી ઇચ્છાનુસાર ન કિ સ્વેચ્છા સે અર્થાત્ જિતને કાલ કે લિયે ઓર જિતને હી સ્થાન કે

ણિહત્તણ’ કાળ ક્ષેત્રાવગ્રહ વિશેષને ગ્રહણ કરવા માટે યતન કરવો.

એ વક્ષ્યમાણ સાત પ્રતિજ્ઞા રૂપ પ્રતિમાઓમા પ્રથમ પ્રતિજ્ઞા રૂપ પ્રતિમાનુ સ્વરૂપ સૂત્રાકાર બતાવે છે—‘તત્થ સ્વલુ હમા પદમા પહિમા’ એ પૂર્વોક્ત અને વક્ષ્યમાણ સાત પ્રતિજ્ઞા-રૂપ પ્રતિમાઓમા આ પહેલી પ્રતિમા અર્થાત્ પ્રતિજ્ઞા સમગ્રની. તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ-સાધુ અને સાધ્વી ‘આગંતારેસુ વા’ અતિથિ શાળા રૂપ ધર્મશાળાઓમા અથવા ‘આરામા-ગારેસુ વા’ ઉદ્યાનમા આવેલ કુટિર કે આશ્રમ વિગેરેમાં અથવા ‘ગાઢાવહ્કુલેસુ વા’ ગૃહ-પતિ ગૃહસ્થ શ્રાવકના ઉપાશ્રયમાં અથવા ‘પરિયાવસહેસુ વા’ ચરકશાક્ય દહી વિગેરેના મઠોમાં ‘અણુવીહ’ રહેવા માટે હૃદયમા વિચાર કરીને ‘ઉગ્ગહં જાહ્જ્જા’ અવગ્રહ. અર્થાત્ કાળ ક્ષેત્રાવગ્રહની યાચના કરવી ‘જાવ વિહરિસ્સામો’ અને યાવત્ એ અતિથિશાળા વિગેરેના સ્વામી અગર મુખ્ય વહીવટ કરનાર પાસેથી એ ધર્મશાળા કે ઉદ્યાનશાળા કે ઉપાશ્રયમાં રહેવા માટે કાળ ક્ષેત્રાવગ્રહની યાચના કરવી કે હે આયુષ્મન અમે આપની જ ઇચ્છા પ્રમાણે નહીં કે સ્વેચ્છાથી અર્થાત્ જેટલા કાળ માટે જેટલા સ્થાન માટે આપની સંમતિ હશે જેટલા જ કાળ સુધી અને જેટલા જ સ્થાનમા રહીને અમે વિહાર કરી જશું.

‘પદમા પડિમા’ इति प्रथमा प्रतिमा-प्रतिज्ञारूपाभिग्रहो बोध्यः, ‘अदावरा दुच्चा पडिमा’ अथापरा द्वितीया प्रतिमा-अभिग्रहरूपा प्रतिज्ञाप्ररूप्यते-‘जस्स णं भिक्खुस्स एवं भवइ-‘यस्य खलु भिक्षुस्य एवम्-बक्ष्यमाणरीत्या मनसि विचारो भवति-‘अहं च खलु’ अहम् च खलु अवग्रहयाचको भिक्षुः ‘अन्नेसिं भिक्खुणं अट्ठाए’ अन्येषां भिक्षुकाणाम् अर्थाय-निमित्ताय ‘उग्गहं उग्गिण्हिस्सामि’ अवग्रहम् अवग्रहीष्यामि अथ च ‘अण्णेसिं भिक्खुणं उग्गहे उग्गहिए उवल्लिस्सामि’ अन्येषां भिक्षुकाणाम् अवग्रहे अग्रगृहीते सति उपालयिष्ये-वत्स्यामि ‘दुच्चा पडिमा’ इति द्वितीया प्रतिमा-प्रतिज्ञा बोध्या, ‘अदावरा तच्चा पडिमा’

લિયે આપકો અનુમતિ હોગી ઉતને હી કાલ તક ઓર ઉતને હી સ્થાન મેં રહ કર ‘જાવ બિહરિસ્સામો’ હમ લોગ વહીં સે બિહાર કર દેગે અર્થાત્ વહાં સે ચલે જાયેગે એમાબતા જિતને હો સમય તક ઓર જિતને હી સ્થાન મેં રહને કે લિયે આપ કા આદેશ હોગા, ઉતને હી સમય તક ઓર ઉતને હી સ્થાન મેં રહ કર હમ લોગ ‘યથાસમય હી વહાં સે નિકલ્લ જાયેંગે’ હસ પ્રકાર પ્રતિજ્ઞા કર જૈન સાધુ ઓર જૈન સાધ્વી કો ઠહરના ચાહિયે ‘પદમા પડિમા’ યદ્દ પહલી પ્રતિજ્ઞા રૂપ પ્રતિમા યા અભિગ્રહ કા સ્વરૂપ સમજના ચાહિયે ।

અવ દૂસરી અભિગ્રહ રૂપ પ્રતિમા યા પ્રતિજ્ઞા કા સ્વરૂપ વતલાતે હૈં-‘જસ્સ ણં ભિક્ખુસ્સ એવં ભવઈ’-જિસ ભિક્ષુક અર્થાત્ સંયમશીલ સાધુ કો હસ પ્રકાર વક્ષ્યમાણરૂપ સે મન મેં વિચાર હોતા હૈ કિ-‘અહં ચલુ અણ્ણેસિં ભિક્ખુ ણં અટ્ઠાએ’ અવગ્રહ કી યાચના કરને ચાલા મૈં દસરે ભિક્ષુ સંયમશીલ સાધુઓ કે લિયે ‘ઉગ્ગહં ઉગ્ગિણ્હિસ્સામિ’ અવગ્રહ કી યાચના કરુ ગા ઓર ‘અણ્ણેસિં ભિક્ખુ ણં ઉગ્ગહે’ દૂસરે સાધુઓ કે લિયે ‘ઉગ્ગહિએ ઉવલ્લિસ્સામિ’ અવગ્રહીતશ્રિત અવગ્રહ હોને પર હી મૈં નિવાસ કરુંગા, યહ ‘દુચ્ચા પડિમા’ દૂસરી પ્રતિજ્ઞા રૂપ પ્રતિમા કા સ્વરૂપ સમજના ચાહિયે, અવ તૈસરી પ્રતિજ્ઞા રૂપ પ્રતિમા

અર્થાત્ સમય પુરો થતા અમે તે સ્થાનભાથી ચાલ્યા જઈશું એટલે કે એટલા સમય માટે-અને એટલા સ્થાનમા રહેવા માટે આપની સ મતિ હશે એટલા જ સમય સુધી અને એટલા જ સ્થાનમાં રહીને અમે સમય પુરો થતા ત્યાંથી નીકળી જઈશું. આ પ્રમાણેની પ્રતિજ્ઞા કરીને સાધુ કે સાધ્વીએ ત્યા રહેતુ આ ‘પદમા પડિમા’ પહેલી પ્રતિજ્ઞા રૂપ પ્રતિમા અથવા અભિગ્રહનું સ્વરૂપ સમજવું

હવે બીજી અભિગ્રહરૂપ પ્રતિમા-પ્રતિજ્ઞાનું સ્વરૂપ સૂચનાર બતાવે છે-‘જસ્સ ણં ભિક્ખુસ્સ એવં ભવઈ’ જે સાધુના મનમા વિચાર આવે કે ‘અહં ચલુ અન્નેસિં ભિક્ખુ ણં અટ્ઠાએ ઉગ્ગહં ઉગ્ગિણ્હિસ્સામિ’ અવગ્રહની યાચના કરનાર હું. અન્ય સાધુઓ માટે અવગ્રહની યાચના કરીશ તેમજ ‘અણ્ણેસિં ભિક્ખુ ણં ઉગ્ગહે ઉગ્ગહિએ ઉવલ્લિસ્સામિ’ બીજા સાધુઓ માટે અવગ્રહીત નિશ્ચિત અવગ્રહ થાય ત્યારે જ હું. જ નિવાસ કરીશ. ‘દુચ્ચા પડિમા’ આ બીજી પ્રતિજ્ઞા રૂપ પ્રતિમાનું સ્વરૂપ સમજવું.

અથાપરા તૃતીયા પ્રતિમા-પ્રતિજ્ઞા અભિગ્રહરૂપા પ્રરૂપ્યતે 'જસ્સ ણં મિલ્લુસ્સ એવં મવહ્'-
યસ્ય સ્વલુ મિશ્વકસ્ય એવં મનસિ વિચારો મવતિ-'અહં ચ સ્વલુ અણેસિ મિલ્લુણં અટ્ટાએ
ઉગ્ગહં ઉગ્ગિણ્હિસ્સામિ' અહં ચ સ્વલુ અવગ્રહયાચકો મિત્તુ; અન્યેણાં મિશ્વકાણામ્ અર્થાય
નિમિત્તાય-અવગ્રહમ્ અ.ગ્રહીપ્યામિ કિન્તુ 'અન્નેસિ ચ ઉગ્ગહે ઉગ્ગિણ્ નો ઉલ્લિસ્સામિ'
અન્યેણાં ચ મિશ્વકાણામ્ અવગ્રહે અવગ્રહીતે સત્તિ નો ઉપાલયિધ્થે-વસ્યામિ 'તત્ત્વા પહિમા'
इति तृतीया प्रतिमा-अभिग्रहरूपा प्रतिज्ञा बोध्या, 'अहावरा चउत्था पडिमा' अथापरा चतुर्थी-
प्रतिमा प्ररूप्यते-'जस्स णं मिवल्लुस्स एवं मवट' यस्य स्वलु मिवल्लुस्स एवम्-मनसि विचारो
भवति-'अहं च स्वलु अण्णेसि मिवल्लुणं अट्टाए नो उग्गहं उग्गिण्हिस्सामि' अहं च स्वलु
अवग्रहयाचकः साधुः अन्येणां मिश्वकाणाम् अर्थाय-निमित्ताय नो अवग्रहम् अवग्रहीष्यामः,

अर्थात् अवग्रह को बतलाते हैं-'जस्स णं मिवल्लुस्स एवं मवट'-जिस मिश्वक
संयमशील साधु को ऐसा वक्ष्यमाण रूप से मन में विचार होता है कि 'अहं
स्वलु 'अण्णेसि च उग्गहं उग्गिण्हिए' मैं दूसरे साधुओं के निमित्त अवग्रह की
'उग्गिण्हिस्सामि' याचना करूंगा, किन्तु 'अन्नेसि च उग्गहे उग्गिण्हिए' दूसरे
साधुओं के अवग्रह गृहीत होने पर 'नो उल्लिस्सामि' मैं उनके गृहीत अव-
ग्रह में निवास नहीं करूंगा, 'तत्तत्त्वा पडिमा' यह तीसरी अभिग्रह रूप प्रतिमा
का स्वरूप है।

अब चौथी अभिग्रह रूप याचना अर्थात् प्रतिमा का स्वरूप बतलाते हैं-
'अहावरा चउत्था पडिमा'-

अब अन्य चौथी प्रतिज्ञा रूप प्रतिमा का स्वरूप कहते हैं कि-'जस्स णं मिवल्लु-
स्स एवं मवट' जिस मिश्वक अर्थात् संयमशील साधु को इस वक्ष्यमाण रूप से मन
में विचार होता है कि 'अहं च स्वलु अन्नेसि मिवल्लुणं अट्टाए' मैं अन्य दूसरे
मिश्वक साधुओं के निमित्त 'नो उग्गहं उग्गिण्हिस्सामि' अवग्रह अर्थात् काल

હવે ત્રીજી પ્રતિજ્ઞા રૂપ પ્રતિમા અર્થાત્ અવગ્રહહુ' કથન કરે છે.

'જસ્સ ણં મિલ્લુસ્સ એવં મવહ્' ને સાધુને એવા પ્રકાર નો વિચાર આવે કે 'અહં ચ
સ્વલુ અણ્ણેસિ મિલ્લુણં અટ્ટાએ ઉગ્ગહં ઉગ્ગિણ્હિસ્સામિ' હું બીજા સાધુના નિમિત્તે અવ-
ગ્રહની યાચના કરીશ પરંતુ 'અણ્ણેસિ ચ ઉગ્ગહે ઉગ્ગિણ્હિ' બીજા સાધુ માટે અવગ્રહ
ગ્રહણ કરીને હું તેમના માટે ગ્રહણ કરેલ અવગ્રહમા 'નો ઉલ્લિસ્સામિ' નિવાસ કરીશ
નહીં 'તત્ત્વા પહિમા' આ અવગ્રહ રૂપ ત્રીજી પ્રતિમાનું સ્વરૂપ છે.

હવે ચોથી અવગ્રહ રૂપ યાચના અર્થાત્ પ્રતિમાનું સ્વરૂપ બતાવે છે. 'અહાવરા
ચઉત્થા પહિમા' હવે ચોથી પ્રતિજ્ઞા રૂપ પ્રતિમાનું સ્વરૂપ બતાવવામા આવે છે. 'જસ્સ
ણ મિલ્લુસ્સ' ને સાધુને 'એવં મવહ્' એવા વિચાર આવે કે-'અહં ચ સ્વલુ અન્નેસિ
મિલ્લુણં અટ્ટાએ' હું બીજા સાધુઓ માટે અવગ્રહ અર્થાત્ કાલક્ષેત્રાવગ્રહની યાચના

अपितु 'अण्णेसिं च उग्गहे उग्गहिण् उवल्लिस्सामि' अन्येपाञ्च साधूनाम् अवग्रहे अवग्रहीते एव उपाकयिष्ये—वत्स्यामि 'चउत्था पडिमा' इति चतुर्थी प्रतिमा बोध्या 'अहावरा पंचमा पडिमा'—अथापरा पञ्चमी प्रतिमा—प्रतिज्ञा प्ररूप्यते—'जस्सणं भिक्खुस्स एवं भवइ'—यस्य खलु भिक्षुकस्य एवं मनसि विचारो भवति—'अहं च खलु अप्पणो अट्टाए उग्गहं च उग्गि ण्हिस्सामि' अहं च खलु अवग्रहयाचको भिक्षुः आत्मनः अर्थाय—स्वनिमित्तम् अवग्रहश्च अवग्रहीष्यामि नो अन्यार्थमित्याह—'नो दुण्हं नो तिण्हं नो चउण्हं नो पंचण्हं' नो द्वयोर्भिक्षुकयोः नो वा त्रयाणां भिक्षुकाणां वा कृते अवग्रहम् अवग्रहीष्यामि अपितु स्वनिमित्तमेवेति भावः 'पंचमा पडिमा' इति पञ्चमी प्रतिमा बोध्या, 'अहावरा छट्ठा पडिमा'—अथ अपरा षष्ठी प्रतिमा प्ररूप्यते—'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' स भिक्षुको वा भिक्षुकी वा 'जस्स एव

क्षेत्रावग्रह की याचना नहीं करूंगा और 'अण्णेसिं च उग्गहे उग्गहिण्' दूसरे साधुओं के अवग्रहीत अवग्रह में 'उवल्लिस्सामि' चसूंगा, अर्थात् दूसरे साधु के द्वारा काल क्षेत्र के लिये याचना करके गृहीत अवग्रह में ही निवास करूंगा, 'चउत्था पडिमा' यह चौथी प्रतिमा रूप प्रतिज्ञा अर्थात् अभिग्रह समझना चाहिये।

अब पांचवीं प्रतिमा रूप प्रतिज्ञा का स्वरूप बतलाते हैं—'अहावरा पंचमा पडिमा'—अब अन्य पांचवीं प्रतिमा का स्वरूप कहते हैं कि—'जस्सणं भिक्खुस्स एवं भवइ' जिस भिक्षु—संयमशील साधु को इस प्रकार का वक्ष्यमाण रूप से मनमें विचार होना है कि 'अहं च खलु अप्पणो अट्टाए उग्गहं' मैं अपने लिये ही अवग्रह अर्थात् काल क्षेत्र विषय की याचना 'उग्गिण्हिस्सामि' करूंगा किन्तु 'नो दुण्हं नो तिण्हं नो चउण्हं' दो साधुओं के लिये या तीन साधुओं के लिये या चार साधुओं के लिये या 'नो पंचण्हं' पांच साधुओं के लिये अभिग्रह अर्थात् काल क्षेत्र विषय की याचना नहीं करूंगा 'पंचमा पडिमा' यह पांचवीं प्रतिमा रूप प्रतिज्ञा समझनी चाहिये।

'नो उग्गहं उग्गिण्हिस्सामि' करीश नहीं अने 'अण्णेसिं च उग्गहे उग्गहिण् उवल्लिस्सामि' भील साधुओओ अहण्ठ करेव अवग्रहमां णस करीश अर्थात् भील साधुओओ काल क्षेत्र भाटे याचना करीने अहण्ठ करेव अवग्रहमां न निवास करीश, 'चउत्था पडिमा' आओथी प्रतिमा इय प्रतिज्ञा अर्थात् अलिअह समजवे।

हवे पायभी प्रतिमा इय प्रतिज्ञानुं स्वइय गताववाभां आवे छे

'अहावरा पंचमा पडिमा' हवे पायभी प्रतिमानु स्वइय कडे छे 'जस्स णं भिक्खुस्स एव भवइ' ने साधुने आवा प्रकारेनो मनमां विचार आवे के—'अहं च खलु अप्पणो अट्टाए उग्गहं च उग्गिण्हिस्सामि' हुं भादे भाटे न अवग्रह अर्थात् काल क्षेत्रनी याचना करीश परंतु 'नो दुण्हं' ने साधुओ भाटे 'नो तिण्हं' अथवा त्रणु साधुओ भाटे 'नो चउण्हं' अथवा चार साधुओ भाटे 'नो पंचण्हं' अथवा पांच साधुओ भाटे अलिअह अथवा कालक्षेत्र-संबंधी याचना करीश नहीं 'पंचमा पडिमा' आ पायभी प्रतिमाइय प्रतिज्ञा समजवी.

મર્મપ્રકાશિકા ટીકા શ્રુતસ્કંધ ૨ ડ. ૩ છ. ૭ સત્તમ અવગ્રહપ્રતિમાધ્યયનનિરૂપણમ્ - ૮૩૩

‘ઉગ્રહે ઉવલ્લિહજ્જા’ યસ્યૈવ મિશ્નુકસ્ય અવગ્રહે ઉપાલીયેત-વસેત્, જે તત્થ અઘાસમળ્ળાગર્’ યસ્તત્ર યથા સમન્નાગતઃ-યથા પ્રાપ્તઃ યથાડવસ્થિતો વા ‘ઇક્કહે વા’ ઉત્કટકો વા-કટો વા ‘જાવ પલાલે’ યાવત્-સંસ્તારકો વા પલાલે વા સ્યાત્ ‘તસ્ય લામે સંવસિજ્જા’ તસ્ય કંટાદિ-કસ્ય સંસ્તારકસ્ય લામે સતિ સંવસેત્-તદુપરિ આસનં કુર્યાત્, અન્યથાત્ ‘તસ્ય અલામે’ તસ્ય કંટાદેઃ સંસ્તારકસ્ય અલામે સતિ ‘ઉત્કુહુઓ વા નેસજ્જિઓ વા વિહરિજ્જા’ ઉત્કુટક વા-કુક્કુટાસનો ભૂત્વા નિપળ્ળો વા-ઉપવિષ્ઠઃ સન્ વિહરેત્-તિષ્ઠેત્, ‘છટ્ઠા પહિમા’ इति પઠ્ઠી પ્રતિમા બોધ્યા ‘અઘાવરા સત્તમા પહિમા’ અથાપરા સપ્તમી પ્રતિમા-અભિગ્રહરૂપા પ્રતિજ્ઞા

અવ ભગવાન્ છટ્ઠી પ્રતિમા રૂપ પ્રતિજ્ઞા કા સ્વરૂપ વતલાતે હૈં-‘સે મિશ્નુ વા મિશ્નુણી વા’ વહ પૂર્વોક્ત મિશ્નુ સંયમગીલ સાધુ ઓર મિશ્નુકી સાધ્વી ‘જસ્સ એવં ઉગ્રહે ઉવલ્લિહજ્જા’ જિસ મિશ્નુક કે અવગ્રહ મેં વાસ કરે ઓર ‘તત્થ અઘાસમળ્ળાગર્’ વહાં પર જો મી કુહ્ઠ યથાપ્રાપ્ત યા ‘ઇક્કહે વા જાવ પલાલે વા’ પૂર્વ સે હી સ્થાપિત કટ ચટાઈ યા યાવન્ સંસ્તારક ખિસ્તરા યા પલાલ હો ‘તસ્ય લામે સંવસિજ્જા’ ઉસી કે ઉપર નિવાસ શયન કરના ચાહિયે અર્થાન્ત્ ઉસ ઉપાશ્રય વગૈરહ મેં રહને કે લિયે કાલ ઓર ક્ષેત્ર કી યાચના કરને પર ઉસ ઉપાશ્રય મેં પહલે સે રક્ષે હુઅ વિસ્તરા વગૈરહ પર હી શયનાદિ કરના ચાહિયે કિન્તુ ‘તસ્ય અલામે ઉત્કુહુઓ વા’ ઉસ સ્થાન મેં ઉસ ચટાઈ સંસ્તારક વગૈરહ કે નહીં મિલને પર કુક્કુટ કે સમાન આસન કરકે નિવાસ કરના ચાહિયે વા ‘નેસજ્જિઓ વા વિહરિજ્જા’ બેઠ કર હી નિર્વાહ કરના ચાહિયે યહ ‘છટ્ઠા પહિમા’ છટ્ઠી પ્રતિમા સમસૂની ચાહિયે।

અવ સાતવીં પ્રતિમા રૂપ પ્રતિજ્ઞા કા સ્વરૂપ વતલાતે હૈં-‘અઘાવરા સત્તમા

હવે ભગવાન્ છટ્ઠી પ્રતિમા રૂપ પ્રતિજ્ઞાનુ સ્વરૂપ બતાવે છે.

‘સે મિશ્નુ વા મિશ્નુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘જસ્સ એવં ઉગ્રહે ઉવલ્લિહજ્જા’ જે સાધુના અવગ્રહમાં વાસ કરે અને ‘જે તત્થ અઘાસમળ્ળાગર્’ ત્યા આગળ જે કોઈ યથાપ્રાપ્ત અથવા પહોંચેથી રાખેલ ‘ઇક્કહે વા’ ચટાઈસાઢી અથવા ‘જાવ પલાલે વા’ યાવત્ સંસ્તારક ખિસ્તરે કે પરાળ હોય ‘તસ્ય લામે સંવસિજ્જા’ તેના પર શયન કરવું અર્થાત્ એ ઉપાશ્રય વિગેરેમાં રહેવા માટે કાલક્ષેત્રની યાચના કર્યા બાદ એ ઉપાશ્રયમાં આગળથી રાખેલા પાથરણા વિગેરેના ઉપર જ શયનાદિ કરવું. પરંતુ એ સ્થાનમાં ‘તસ્ય અલામે’ ચટાઈ કે સંસ્તારક નમળે તો ‘ઉત્કુહુઓ વા’ કુકડાની જેમ આસન કરીને વાસ કરવો અથવા ‘નેસજ્જિઓ વા વિહરિજ્જા’ બેસીને જ નિવાસ કરવો ‘છટ્ઠી પહિમા’ આ છટ્ઠી પ્રતિમાનુ સ્વરૂપ છે.

હવે સાતમી પ્રતિમા રૂપ પ્રતિજ્ઞાનુ સ્વરૂપ બતાવે છે

‘અઘાવરા સત્તમા પહિમા’ સાતમી પ્રતિમા રૂપ પ્રતિજ્ઞાનુ સ્વરૂપ આ પ્રમાણે છે-
સા. ૧૦૫

प्ररूप्यते-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘अहासंथडमेव उग्गहं जाइज्जा’ यथासंस्तारकमेव संस्तारकानतिक्रमेणैव यथाप्राप्तसंस्तारकानुकूलमेव अवग्रहं याचेत् ‘तं जहा-पुढविसिलं वा’ तद्यथा-पृथिवीशिलां वा-पृथिव्युपरिस्थापितप्रस्तरो वा स्यात् ‘कट्टसिलं वा’ काष्ठशिलां वा-दारुशिलां वा स्यात् ‘अहासंथडमेव’ यथासंस्तृतमेव-आस्तृतानुसारेणैव अवग्रहं याचेत् ‘तस्स लामे संते संवसिज्जा’ तस्य यथासंस्तृतस्य तृणा-देर्लाभे सति संवसेत् ‘तस्स अलामे उक्कुडुओ वा’ तस्य-यथासंस्तृतस्य घासादेरलामे तु उत्कुटुको वा-कुक्कुटासनो भूत्वा ‘नेसज्जिज्जो वा विहरिज्जा’ निषण्णो वा उपविष्टः सन् विहरेत्-तिष्ठेत् ‘सत्तमा पडिमा’ इति सप्तमी प्रतिमा-अभिग्रहरूपा प्रतिज्ञा बोध्या, ताः

पडिमा से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा,’ अब सातवीं प्रतिमा रूप प्रतिज्ञा का स्वरूप यह है-वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी ‘अहा-संथडमेव उग्गहं जाइज्जा’ यथाप्राप्त संस्तारक के अनुसार ही अर्थात् पूर्व काल से स्थापित संथरा के मुनाबिक हि रहने के लिये अवग्रह-स्थान की याचना करे ‘तं जहा-पुढविसिलं वा’ जैसे कि पृथिवीशिला हो अर्थात् पृथिवी के ऊपर स्थापित पत्थर हो या ‘कट्टसिलं वा’ काष्ठशिला हो अर्थात् दारु लकड़ी का बनाया हुआ पीठासन हो या फलक हो या ‘अहासंथडमेव’ पाट हो पहले से वहाँ पर रक्खा हुआ हो उसके अनुसार ही स्थान की याचना करनी चाहिये, और ‘तस्स लामे संते संवसिज्जा’ यथासंस्तृत अर्थात् पहले से बिछाये हुए तृण पलाल पुआरा घासविशेष वगैरह के मिलने पर निवास करना चाहिये और ‘तस्स अलामे उक्कुडुओ वा’ उस घास वगैरह बिछाने के नहीं मिलने पर कुक्कुटासन होकर या ‘नेसज्जिज्जो वा विहरिज्जा’ बैठ कर ही रहना चाहिये यह ‘सत्तमा पडिमा सातवीं प्रतिज्ञा रूप पडिमा समझलेनी चाहिये, अब उपर्युक्त सातों प्रतिमाओं का

‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी ‘अहासंथडमेव उग्गहं जाइज्जा’ यथाप्राप्त संस्तारक प्रमाणे न अर्थात् पड़ेलेही रापेल स थारा प्रमाणे न रहेवा भाटे अवग्रह स्थाननी याचना करवी ‘तं जहा’ ते आ प्रमाणे ‘पुढवीसिलं वा’ पृथिवी शिला होय अर्थात् नमीन पर रापेल पत्थर होय ‘कट्टसिलं वा’ काष्ठ शिला होय अर्थात् दाकडानु गनावेल पीठासन होय के इलक होय अथवा पाट होय ‘अहा संथडमेव’ पड़ेलेही त्या रापेल होय ते प्रमाणे न स्थाननी याचना करवी ‘तस्स लामे संते संवसिज्जा’ अने यथासंस्तृत अर्थात् पड़ेलेही पाथरेल तृण, पराण, विगेरे मण-वाथी निवास करेयो. तथा ‘तस्स अलामे’ अने घास विगेरे पाथरलु न मणवाथी ‘उक्कुडुओ वा’ कुक्कुटासन अथवा ‘नेसज्जिज्जो वा’ भेठा भेठा न रहेवु. ‘सत्तमा पडिमा’ आ सातमी प्रतिज्ञा रूप पडिमा समझवी.

हुवे आ साते प्रतिमाओने उपसहार करता सूत्रकार कहे छे

‘इन्वेयासिं सत्तण्हं पडिमाणं’ आ उपरोक्त अभिग्रह रूप सात प्रतिमाओमा नै केध

मैत्रप्रकाशिका टीका भूतस्कंध २ उ. २ सू० ७ सप्तमं अवग्रहप्रतिमाध्ययननिरूपणम् ८३५

सप्तप्रतिमाः सगुणसंहरन्नाह—‘इच्चेयासि सत्तण्हं पडिमाणं’ इत्येतासां सप्तानाम् प्रतिमानाम्—
अभिग्रहरूपप्रतिज्ञानां मध्ये ‘अण्णयरं जहा पिंडेसणाए’ अन्यतराम्—यां कामपि एकाम्
प्रतिमाम्—अभिग्रहविशेषरूपप्रतिज्ञामाश्रित्य याचित्वा सवसेत् यथा पिण्डैपणायामुक्तं तथा
अत्रापि बोध्यम्, तथा च नान्यान स्वतीर्थिकान् परतीर्थिकान् वा साधून् निन्दादृष्ट्या घृणा-
दृष्ट्या वा पश्येदिति भावः ॥ सू० ६ ॥

मूळम्—सुयं मे आउसंतेणं भगवया एवमक्खायं इह खलु थेरेहिं
भगवंतेहिं पंचविहे उग्गहे पणत्ते, तं जहा—देविंदउग्गहे१, रायउग्गहे२,
गाहावइ उग्गहे३, सागारियउग्गहे४, साहम्मियउग्गहे५, एवं खलु तस्स
भिवखुस्स भिवखुणीए वा सामग्गियं, उग्गहपडिमा सम्मत्ता ॥सू० ७॥

सत्तमं अज्झयणं समत्तं ॥७॥

छाया—भुतं मया आयुष्मन् ! तेन भगवता एवम् आढ्यातम्—इह खलु स्वविरैः भग-
वद्भिः पञ्चविधः अग्रहः प्रज्ञप्तः, तद्यथा—देवेन्द्राग्रहः १, राजाग्रहः २, गृहपत्यग्रहः ३,
सागारिकाग्रहः ४, साधर्मिकाग्रहः ५, एवं खलु तस्य भिक्षुकस्य भिक्षुका वा सामर्थ्यम्,
अवग्रहप्रतिमा समाप्ता, सप्तमं अध्ययनं समाप्तम् ॥ सू० ७ ॥

टीका—सम्प्रति प्रागुक्तमग्रहं पञ्चविधमुपसंहरन्नाह—‘सुयं मे आउसंतेणं भगवया’ श्रुतं
मया—सुधर्मस्वामिना गणवरेण, आयुष्मन् ! प्रियशिष्य ! तेन भगवता—वीतरागेण तीर्थकृता
उपसंहार करते हुए बतलाते हैं—‘इच्चेयासि’ इन उपरोक्त अभिग्रह रूप ‘सत्तण्हं
पडिमाणं’ सातों प्रतिमाओं का मध्य में ‘अण्णयरं जहा पिंडेसणाए’ जिस
किसी भी एक अभिग्रह रूप प्रतिज्ञा का आश्रय करके क्षेत्र रूप स्थान को
याचना कर ठहरना चाहिये जिसरीति से पिण्डैपणा के प्रकरण में पहले कह
चुके हैं उसी तरह यहां भी समझ लेना चाहिये इस का तात्पर्य यह है कि—दूसरे
किसी भी स्वतीर्थिकों या परतीर्थिकों साधु सुनि महात्माओं को निन्दा की
दृष्टि से या घृणा की दृष्टि से नहीं देखना चाहिये ॥ सू० ६ ॥

अब पूर्वोक्त पांच प्रकार के अवग्रहों का उपसंहार करते हुए कहते हैं

टीकार्थ—‘सुयं मे आउसंतेणं भगवया एवमक्खायं’ मैंने अर्थात् सुधर्मस्वामी

को एक अभिग्रह रूप प्रतिज्ञाने आश्रय करीने क्षेत्ररूप स्थाननी याचना करीने रखेहु ओधजे.
‘अण्णयरं जहा पिंडेसणाए’ जे प्रभाण्णे पिंडैपणाना प्रकरणुमा कहेल छे. ओज प्रभाण्णे अडिआ
पणु समज्जु. कहेवाने भाव जे छे के—जीअ कौठ स्वतीर्थिके अथवा परतीर्थिकाना साधु
सुनिमहात्माओंनी निंदा के घृणानी दृष्टिथी होअवा नही. ॥ सू० ६ ॥

इसे पूर्वोक्त पांच प्रकारना अवग्रहने उपसंहार करतां सूत्रकार कहे छे के—

टीकार्थ—‘सुयं मे आउसंतेणं भगवया एव मक्खायं’ मे’ अर्थात् सुधर्मस्वामीजे आ
प्रभाण्णे कहेल छे. हे आयुष्मन् ! शिष्य ! वीतराग भगवान् महावीर स्वामीजे आ प्रभाण्णे

મહાવીરેણ વર્ધમાનેન 'एवमवखाय' एष-वक्ष्यमाणरीत्या आख्यातम्-उक्तम्. 'इह खलु थेरेहि भगवन्तेहि' इह खलु स्थविरैः स्थविरकल्पिकैः भगवद्भिः 'पंचविहे उगगहे पन्नत्ते' पञ्चविधः अवग्रहः प्रज्ञप्तः-कथितः, व्याख्यात इत्यर्थः 'तं जहा-देविदुगगहे'-देवेन्द्रावग्रहः, 'राय उगगहे' राजावग्रहः, 'गाहावइ उगगहे' गृहपत्यवग्रहः, 'सागारिय उगगहे' सागारिकावग्रहः 'साहम्मिय उगगहे' साधर्मिकावग्रहश्चेति, अत्रेदं बोध्यम्-अवगृह्यते स्वामिना स्वीक्रियते य सोऽग्रह इति व्युत्पत्त्या अवपूर्वकाद्ग्रह धातोः कर्मणि बाहुलकाद् अच्प्रत्यये अवग्रहशब्दनिष्पत्त्या दक्षिणभरतक्षेत्रे विचरतां मुनीनां प्रथमदेवलोकस्य सुधर्मेन्द्राज्ञाग्रहणं देवेन्द्रावग्रह उच्यते, अनेन ज्ञायते तिर्यग्लोकाधिपत्यमपि देवाना नासीदिति, आगमे प्रतिपादितं यत् साधुः अरण्यादि जनशून्यस्थानेष्वपि देवेन्द्रावग्रहमादाय तृणकाष्ठादिग्रहणं कुर्यादिति, भरतक्षेत्रस्य भारतादि पट्टखण्डेषु चक्रवर्तिनो राज्ञः शासनात् तत्र निचरता मुनीनां

गणधर ने ऐसा वक्ष्यमाण रूप से कहा है कि-हे आयुष्मन् ! प्रिय शिष्य भगवान् वीतराग तीर्थंकर श्री महावीरस्वामी ने इस प्रकार वक्ष्यमाण रूप से कहा है कि 'इहखलु थेरेहि भगवन्तेहि' यहां पर भगवान् स्थविरकल्पिक महात्मा ने 'पंचविहे उगगहे पणत्ते' पांच प्रकार का अवग्रह बतलाया है 'तं जहा देविद उगगहे' जैसे कि-१ देवेन्द्रावग्रह, २ 'रायउगगहे' राजावग्रह, ३-'गाहावइ उगगहे' गृहपत्यवग्रह, ४-'सागारिय उगगहे' सागारिक अवग्रह, और ५-'साहम्मिय उगगहे' साधर्मिक अवग्रह इस प्रकार पांच प्रकार का अवग्रह (अनुमति ग्रहण) समझलेना चाहिये इस का तात्पर्य यह है कि-स्वामी जिस को स्वीकार करें उस को अवग्रह कहते हैं, उन में दक्षिण भरतक्षेत्र भारत में विचरने वाले मुनि महात्माओं को प्रथम देव लोकका सुधर्मेन्द्र की आज्ञा का ग्रहण करना देवेन्द्रावग्रह कहलाता है, इस से पता चलता है कि तिर्यग् लोकका आधिपत्य भी देवों का ही था, आगमे में कहा हुआ भी है कि-साधु मुनि महात्मा अरण्य जंगल वगैरह शून्य स्थानों में भी देवेन्द्रों की आज्ञा लेकर ही तृण काष्ठादि को ग्रहण करे, और

કહ્યું છે કે 'इह खलु थेरेहि भगवन्तेहि पंचविहे उगगहे पणत्ते' स्थविर कल्पिक એવા ભગવાને પાંચ પ્રકારના અવગ્રહ બતાવેલ છે 'ત જહા' તે આ પ્રમાણે 'દેવિદ ઉગગહે' દેવેન્દ્રાવગ્રહ ૧ 'રાયઉગગહે' રાજાવગ્રહ ૨, 'ગાહાવઇઉગગહે' ગૃહપતિ અવગ્રહ ૩, 'સાગારિય ઉગગહે' સાગારિક અવગ્રહ ૪, 'સાહમ્મિયઉગગહે' અને સાધર્મિક અવગ્રહ ૫, આ રીતે પાંચ પ્રકારના અવગ્રહ (અનુમતિ ગ્રહણ) સમજવા આ કથનને ભાવ એ છે કે સ્વામી જેને સ્વીકાર કરે તેને અવગ્રહ કહે છે. તેમા દક્ષિણ ભારતમા વિચરવાળા મુનિઓએ પહેલાં દેવલોકના સુધર્મેન્દ્રની આજ્ઞા ગ્રહણ કરવી તે દેવેન્દ્રાવગ્રહ કહેવાય છે. આનાથી એમ જણાય છે કે તિર્યકલોકના અધિપતિપણે પણ દેવે તુ જ હતુ આગમમાં કહ્યું પણ છે કે સાધુ મુનિએ જગત વિગેરે શૂન્ય સ્થાનોમા પણ દેવેન્દ્રની આજ્ઞા લઈને જ તૃણ, કાષ્ઠ વિગેરેને ગ્રહણ કરવાં અને ભરતક્ષેત્રના ભારત વિગેરે છ ખડેમા ચક્રવર્તિ રાજાઓ શાસન હોવાથી

રાજાજ્ઞાગ્રહણં રાજાવગ્રહઃ ઉચ્યતે, પ્રાન્તે ગૃહપતેઃ શાવનાત્ તત્ર વિદરતાં સાધુના ગૃહપત્યાગ્રા-
ગ્રહણં ગૃહપત્યવગ્રહઃ કથ્યતે, વ્યક્તિગતગૃહે નિવાગાર્યં મુનીના સામારિકવ્યત્યાગ્રાગ્રહણં
સામારિકાવગ્રહઃ ઉચ્યતે, અગારેણ ગૃહેણ સહાતંતે इति સામાય સ એવ સામારિકસ્તમ્યાવ-
ગ્રહો ગૃહમેવેતિ તદાજ્ઞાગ્રહણં સામારિકાવગ્રહો બોધ્યઃ, શર્યાતગવગ્રહશબ્દેનાપિ અયં વ્યપ-
દિશ્યતે, પૂર્વકાલાદ્ ઉપાશ્રયે નિવસતાં મુનીનામાગ્રાગ્રહણં સાધર્મિકાવગ્રહ ઉચ્યતે, સપ્સામ્બો-
ગિક સાધુવસ્તુગ્રાગ્રણપિ તદાજ્ઞાં ગૃહીત્વૈવ કર્તવ્યમિતિરોત્પા સાધુના સામાન્ય ક્રિત્તિદપિ
વિશેષવસ્તુનાં ગ્રહણમ્ આજ્ઞામન્તરા નો કલ્પાને इति બોધ્યમ્, 'તદ્વપસંદરન્નાદ-એવં સહ

ભરત ક્ષેત્ર કે ભારત ગૌરહ છે સ્વપર્ણો મેં ચકવર્તી રાજાઓ વા શાસન હોને સે
उन रथानों में विहार करने वाले साधुओं को राजा को आज्ञा का ग्रहण करना
રાજાવગ્રહ કહલાતા હૈ ઓર પ્રાન્ત મેં ગૃહપતિ કા શાસન હોને સે વહાં પર વિચરને
વાલે સાધુઓં કો ગૃહપતિ કી આજ્ઞા કા ગ્રહણ કરના ગૃહપત્યવગ્રહ કહલાતા હૈ,
एवं व्यक्तिगत किसी भी गृहस्थ श्रावक के घर में या उपाश्रय में निवास करने
કે લિયે મુનિ મહાત્માઓં કો સામારિક અર્થાત્ ગૃહસ્થાશ્રમ મેં રહને વાલે ગૃહસ્થ
व्यक्ति विशेष की आज्ञा का ग्रहण करना सागारिक अवग्रह कहलाता है क्योंकि
અગાર અર્થાત્ ઘર કે સાથ રહને વાલે કો સામારિક કહતે હૈ અંતર उनको आज्ञा
કા ગ્રહણ કરને સે સામારિક અવગ્રહ સમજના ચાહિયે, इस सागारिक अवग्रह
કો શર્યાતરાવગ્રહ શબ્દ સે મો વ્યવહાર કિયા જાતા હૈ ઓર પૂર્વ કાલં સે હી
उपाश्रय में निवास करते हुए मुनियों की आज्ञा का ग्रहण करना 'साधर्मिक
અવગ્રહ કહલાતા હૈ, अपने साम्बोगिक साधुओं की वस्तुओं का ग्रहण भी उनकी
આજ્ઞા લેકર હી કરના ચાહિયે इस रीति से साधु मुनि महात्माओं के कुछ भी
साधारण या विशेष वस्तुओं का ग्रहण आज्ञा के बिना नहीं करना चाहिये

એ સ્થાનમા વિહાર કરનારા સાધુઓએ રાજાની આજ્ઞા ગ્રહણ કરવી તે રાજાવગ્રહ છે.
અને પ્રાન્તમાં ગૃહપતિનું શાસન હોવાથી ત્યાં વિચરવાવાળા સાધુઓએ ગૃહપતિની આજ્ઞા
ગ્રહણ કરવી તે ગૃહપત્યવગ્રહ કહેવાય છે તથા વ્યક્તિગત કોઈપણ ગૃહસ્થ શ્રાવકના
ઘરમાં કે ઉપાશ્રયમાં નિવાસ કરવા માટે મુનિએ સામારિક અર્થાત્ ગૃહસ્થપણમાં રહેનારે
ગૃહસ્થ વ્યક્તિની આજ્ઞા ગ્રહણ કરવી તે સામારિક અવગ્રહ કહેવાય છે. કેમકે અર્થાત્
અર્થાત્ ઘર સાથે રહેનારાને સામારિક કહે છે અને તેમની આજ્ઞા ગ્રહણ કરવી તે સામા-
રિક અવગ્રહ સમજવો આ સામારિક અવગ્રહને 'શર્યાતરાવગ્રહ' એ શબ્દથી પણ વ્યવ-
હાર કરવામાં આવે છે અને પૂર્વકાળથી જ ઉપાશ્રયમાં નિવાસ કરનારા મુનિઓની આજ્ઞા
ગ્રહણ કરવી તે સાધર્મિક અવગ્રહ કહેવાય છે. પોતાના સામ્બોગિક સાધુઓની વસ્તુઓને ગ્રહણ
કરવા પણ તેમની આજ્ઞા લેવી જોઈએ. આ રીતે સાધુ મુનિએ કોઈ પણ સાધારણ કે વિશેષ
પ્રકારની વસ્તુને આજ્ઞા વિના ગ્રહણ કરવી નહીં. આ સિદ્ધાંત આગમ પ્રતિપાદિત છે.

तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणीए वा सामग्गियं' एव खलु-उत्तरीत्या तस्य भिक्खुस्य भिक्खुया
वा सामग्गियम्-समग्रता सम्पूर्णः आचार उच्यते, 'उग्गहपडिमा समत्ता' अवग्रहप्रतिमा
समाप्ता, अवग्रहप्रतिमाख्यं नाम सप्तमम् अध्ययनं समाप्तम् । तत्समाप्तौ प्रथमाऽऽचाराङ्ग
चूला समाप्ता ॥ सू० ७ ॥ २ । ७ ।

इति श्री विश्वविख्यात-जगद्बल्लभ-प्रसिद्धवाचस्पत्यदशभाषाकलित-ललितरुलापालापक-
प्रविशुद्धगणपधानैकग्रन्थनिर्मापक-वादिमानमर्दक-श्री-शाहू छत्रपतिकोल्हापुर-
राजप्रदत्त-'जैनशास्त्राचार्य'-पदविभूषित-कोल्हापुरराजगुरु-बालब्रह्मचारी
जैनाचार्य जैनधर्मदिवाकर-पूज्यश्री-घासीलाल-व्रतिविरचितायां
श्री आचारांगसूत्रस्य द्वितीयश्रुतस्कन्धस्य मर्मप्रकाशिका-
ख्यायां व्याख्यायां अवग्रहप्रतिमा नाम
सप्तमं अध्ययनं समाप्तम् ॥ ७ ॥

यह सिद्ध होता है इन उपर्युक्त बातों का उपसंहार करते हुए कहते हैं कि 'एवं
खलु तस्स भिक्खुस्स' उत्तरीति से उस साधु का और 'भिक्खुणीए वा साम-
ग्गियं' साध्वी का सामग्र्य-समग्रता अर्थात् साधुसामाचारी है कि अच्छी तरह
संयम का पालन करना ही साधुता की पूर्णमा समझी जाती है । 'उग्गह पडिमा
समत्ता' इस प्रकार अवग्रह रूपा प्रतिमा अर्थात् प्रतिज्ञा समाप्त हुई यह अवग्रह
प्रतिमा नाम का सप्तम अध्ययन समाप्त हो गया, और उसकी समाप्ति होने पर
प्रथम आचाराङ्ग चूला भी समाप्त हो गयी ॥ सू० ७ ॥

श्रीजैनाचार्य जैनधर्मदिवाकर पूज्यश्री घासीलाल व्रतिविरचित
आचारांगसूत्र के दूसरे श्रुतस्कन्ध की मर्मप्रकाशिकाव्याख्या में
सातवां अवग्रहप्रतिमा अध्ययन समाप्त हुआ ॥ ७ ॥

आ उपरोक्त कथनने उपसंहार करता स्वरकार कहे छे के-'एव खलु तस्स भिक्खुस्स
भिक्खुणीए वा सामग्गियं' 'उग्गह पडिमा समत्ता' आ उपरोक्त प्रकारशी ओ साधु साध्वीतु
समग्रपणु अर्थात् साधु सामाचारी छे के-सारी रीते संयमतु' पालन करतु ओज साधु
पणुनी पूर्यता समजयी. 'उग्गह पडिमा समत्ता' आ प्रमाणे अवग्रहपडिमा प्रतिमा अर्थात्
प्रतिज्ञा समाप्त थई. तथा आ अवग्रह प्रतिमा नामतु सातसु' अध्ययन समाप्त थयुं.
अने आ प्रथम आचारांग चूला पणु समाप्त थई ॥ सू २-७ ॥

जैनाचार्य जैनधर्मदिवाकर पूजाश्री घासीलाल महाराज विरचित "आचारांगसूत्र"नी
भील श्रुतस्कन्धनी मर्मप्रकाशिका व्याख्यामा सातसु' अवग्रहप्रतिमा अध्ययन समाप्त ॥७॥

अथ सप्तसप्तिकाख्या द्वितीया चला । अष्टमम् अभ्ययनम्

मूम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा अभिक्खिज्जा ठाणं ठाइत्तए, से अणुपविसिज्जा गामं वा जाव रायहाणिं वा, से जं पुण ठाणं जाणिज्जा, सअंडं जाव मक्खडासंताणयं तं तहप्पगारं ठाणं अफासुयं अणे-सणिज्जं लाभे संते नो पडिगाहिज्जा, एवं सिज्जागमेग नेयव्वं जाव उदयपसूयाइंति, इच्चेयाइं आयतणाइं उवाइक्कम्म२ अह भिक्खू इच्छिज्जा चउहिं पडिमाहिं ठाणं ठाइत्तए, तत्थिमा पढमा पडिमा-अचित्तं खलु उवसज्जिज्जा अवलंबिज्जा काएण विप्परिकम्माइ सवियारं ठाणं ठाइस्सामि पढमा पडिमा१, अहावरा दुच्चा पडिमा-अचित्तं खलु उवसज्जेज्जा अवलंबिज्जा काएण विप्परिकम्माइ नो सवियारं ठाणं ठाइस्सामि दुच्चा पडिमा २, अहावरा तच्चा पडिमा-अचित्तं खलु उवसज्जेज्जा अवलंबिज्जा नो काएण विप्परिकम्माइ नो सवियारं ठाणं ठाइस्सामि तच्चा पडिमा३, अहावरा चउत्था पडिमा-अचित्तं खलु उवसज्जेज्जा नो अवलंबिज्जा काएण नो परक्कम्माइ, नो सवियारं वोसट्ठकाए वोसट्ठकेसमंसुलोमनहे संनिरुद्धं वा ठाणं ठाइस्सामि, चउत्था पडिमा४, इच्चेयासि चउगहं पडिमाणं जाव पग्गहियतरायं विहरिज्जा, नो किंचिवि वइज्जा, एवं खलु तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणीए वा सामग्गियं, जं सव्वट्ठेहिं जाव जइज्जासि त्तिवेमि ॥सू० १॥

ठाणसत्तिकयं सम्मत्तं ॥८॥

छाया-स भिक्षुः भिक्षुनी वा अभिक्काइक्षेत् स्थानं स्यादुम्, सः अनुप्रविशेत् ग्रामं वा यावत्-राजधानीं वा, स यत् पुनः स्थानं जानीयात् साण्डं यावत् मर्कटसन्तानकं, तत् तथा-प्रकारं स्थानम् अप्राप्तुम् अनेपणीयम् मन्यमानो लाभे सति नो प्रतिगृह्णीयात् एवं शय्यागमेन नैतव्यं यावद्-उदकप्रसूतानि इति, इत्येतानि आयत्तनानि उपातिक्रम्य २ अथ भिक्षुः इच्छेत् चतसृभिः प्रतिमाभिः स्थानं स्यादुम् तत्र इयं प्रथमा प्रतिमा-अचित्तं खलु उपाश्रयिष्यामि अवलम्बयिष्ये कायेन विपरिक्रमिष्यामि सविवारं स्थानं स्थास्यामि प्रथमा प्रतिमा १ अथापरा द्वितीया प्रतिमा-अचित्तं खलु उपाश्रयिष्यामि अवलम्बयिष्ये कायेन विपरिक्र-

तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणीए वा सामग्गियं एव खलु-उत्तरोत्था तस्स भिक्कुस्य भिक्कुया
वा सामग्ग्यम्-समग्रता सम्पूर्णः आचार उच्यते, 'उग्गहपडिमा समत्ता' अवग्रहप्रतिमा
समाप्ता, अवग्रहप्रतिमाख्यं नाम सप्तमम् अध्ययनं समाप्तम् । तत्समाप्तौ प्रथमाऽऽचाराङ्ग
चूला समाप्ता ॥ सू० ७ ॥ २ । ७ ।

इतिश्री विश्वविख्यात-जगद्बल्लभ-प्रसिद्धावरूपश्चदशभाषाकलित-ललितकलापालापक-
प्रविशुद्धगद्यपद्यानैकग्रन्थनिर्मापक-वादिमानमर्दक-श्री-शाह छत्रपतिकोल्हापुर-
राजप्रदत्त-'जैनशास्त्राचार्य'-पदविभूषित-कोल्हापुरराजगुरु-वालत्रक्षचारी
जैनाचार्य जैनधर्मदिवाकर-पूज्यश्री-घासीलाल-व्रतिविरचितायां
श्री आचारांगसूत्रस्य द्वितीयश्रुतस्कन्धस्य मर्मप्रकाशिका-
ख्यायां व्याख्याया अवग्रहप्रतिमा नाम
सप्तमं अध्ययनं समाप्तम् ॥ ७ ॥

यह सिद्ध होता है इन उपर्युक्त बातों का उपसंहार करते हुए कहते हैं कि 'एवं
खलु तस्स भिक्खुस्स' उत्तरोति से उस साधु का और 'भिक्खुणीए वा साम-
ग्गियं' साध्वी का सामग्ग्य-समग्रता अर्थात् साधुसामाचारी है कि अच्छी तरह
संयम का पालन करना ही साधुता की पूर्णमा समझी जाती है। 'उग्गह पडिमा
समत्ता' इस प्रकार अवग्रह रूप प्रतिमा अर्थात् प्रतिज्ञा समाप्त हुई यह अवग्रह
प्रतिमा नाम का सप्तम अध्ययन समाप्त हो गया, और उसकी समाप्ति होने पर
प्रथम आचाराङ्ग चूला भी समाप्त हो गयी ॥सू० ७॥

श्रीजैनाचार्य जैनधर्मदिवाकर पूज्यश्री घासीलाल व्रतिविरचित
आचारांगसूत्र के दूसरे श्रुतस्कन्ध की मर्मप्रकाशिकाव्याख्या में
सातवां अवग्रहप्रतिमा अध्ययन समाप्त हुआ ॥ ७ ॥

आ उपरोक्त कथनने उपसंहार करता स्वकार कहे छे के-'एव खलु तस्स भिक्खुस्स
भिक्खुणीए वा सामग्गियं 'उग्गह पडिमा समत्ता' आ उपरोक्त प्रकारथी ओ साधु साध्वीतु
समग्रपणु अर्थात् साधु सामाचारी छे के-सारी रीते संयमतु' पालन करतु ओव साधु
पणुनी पूणुता समजणी. 'उग्गह पडिमा समत्ता' आ प्रभावे अवग्रहरूप प्रतिमा अर्थात्
प्रतिज्ञा समाप्त थछ. तथा आ अवग्रह प्रतिमा नामतु' साततु अध्ययन समाप्त थयु.
अने आ प्रथम आचारांग चूला पणु समाप्त थछ ॥ सू २-७ ॥

जैनाचार्य जैनधर्मदिवाकर पूजाश्री घासीलाल महाराज विरचित "आचारांगसूत्र"नी
जीव श्रुतस्कन्धनी मर्मप्रकाशिका व्याख्यामा साततु अवग्रहप्रतिमा अध्ययन समाप्त ॥७॥

अथ सप्तसप्तिकाख्या द्वितीया चृत्वा । अष्टमम् अध्ययनम्

मूर्ध्—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा अभिकखिज्जा ठाणं ठाइत्तए, से अणुपविसिज्जा गामं वा जाव रायहाणिं वा, से जं पुण ठाणं जाणिज्जा, सअंडं जाव मक्खडासंताणयं तं तहप्पगारं ठाणं अफासुयं अणे-सणिज्जं लामे संते नो पडिगाहिज्जा, एवं सिज्जागमेग नेयव्वं जाव उदयपसूयाइंति, इच्चेयाइं आयतणाइं उवाइक्कम्मं अह भिक्खू इच्छिज्जा चउहिं पडिमाहिं ठाणं ठाइत्तए, तत्थिमा पढमा पडिमा—अचित्तं खलु उवसज्जिज्जा अवलंबिज्जा काएण विप्परिकम्माइ सवियारं ठाणं ठाइस्सामि पढमा पडिमा १, अहावरा दुच्चा पडिमा—अचित्तं खलु उवसज्जेज्जा अवलंबिज्जा काएण विप्परिकम्माइ नो सवियारं ठाणं ठाइस्सामि दुच्चा पडिमा २, अहावरा तच्चा पडिमा—अचित्तं खलु उवसज्जेज्जा अवलंबिज्जा नो काएण विप्परिकम्माइ नो सवियारं ठाणं ठाइस्सामि तच्चा पडिमा ३, अहावरा चउत्था पडिमा—अचित्तं खलु उवसज्जेज्जा नो अवलंबिज्जा काएण नो परक्कम्माइ, नो सवियारं वोसट्टकाए वोसट्टकेसमंसुलोमनहे संनिरुज्जं वा ठाणं ठाइस्सामि, चउत्था पडिमा ४, इच्चेयासिं चउण्हं पडिमाणं जाव पग्गहियतरायं विहरिज्जा, नो किंचिवि वइज्जा, एयं खलु तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणीए वा सामग्गियं, जं सव्वट्टेहिं जाव जइज्जासि त्तिवेमि ॥सू० १॥

ठाणसत्तिकयं सम्मत्तं ॥८॥

छाया—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा अभिकाङ्क्षेत् स्थानं स्थातुम्, सः अनुप्रविशेत् ग्रामं वा यावत्—राजधानीं वा, स यत् पुनः स्थानं जानीयात् साण्डं यावत् मर्कटसन्तानकं, तत् तथा-प्रकारं स्थानम् अप्राप्तुम् अनेषणीयम् मन्यमानो लामे सति नो प्रतिगृह्णीयात् एवं शय्यागमेन नैतव्यं यावद्—उदकप्रसूतानि इति, इत्येतानि आयतनानि उपातिक्रम्य २ अथ भिक्षुः इच्छेत् चतसृभिः प्रतिमामिः स्थानं स्थातुम् तत्र इयं प्रथमा प्रतिमा—अचित्तं खलु उपाश्रयिष्यामि अवलम्बयिष्ये कायेन विपरिक्रमिष्यामि सविवारं स्थानं स्थास्यामि प्रथमा प्रतिमा १ अथापरा द्वितीया प्रतिमा—अचित्तं खलु उपाश्रयिष्यामि अवलम्बयिष्ये कायेन विपरिक्र-

મિષ્યામિ નો સવિચારં સ્થાનં સ્થાસ્યામિ દ્વિતીયા પ્રતિમા ૨, અથાપરા તૃતીયા પ્રતિમા-
અચિત્તં સ્વલ્પ ઉપાશ્રયિષ્યામિ, અવલમ્બયિષ્યે નો કાયેન વિપરિક્રમિષ્યામિ નો સવિચારં
સ્થાનં સ્થાસ્યામિ, તૃતીયા પ્રતિમા ૩, અથાપરા ચતુર્થી પ્રતિમા-અચિત્તં સ્વલ્પ ઉપાશ્રયિષ્યામિ
નો અવલમ્બયિષ્યે કાયેન નો વિપરિક્રમિષ્યામિ નો સવિચારં સ્થાનં સ્થાસ્યામિ વ્યુત્પન્નકાયઃ
વ્યુત્પન્નકેશઞ્ચ શ્રુલોમનસઃ સંનિરુદ્ધં વા સ્થાનં સ્થાસ્યામિ ચતુર્થી પ્રતિમા ૪, इत्येतासांचतसृणां
પ્રતિમાનાં યાવત્ પ્રતિગૃહીતાન્યતરાં વિહરેત, નો કિચ્ચિદપિ વદેત, एतत् સ્વલ્પ તસ્ય મિશ્નુ-
કસ્ય મિશ્નુક્યા વા સામગ્ર્યમ્, યત્ સર્વાયૈઃ યાવત્ યતેત ઇતિ ત્રયીતિ ॥ સૂ. ૧ ॥

સ્થાનસપ્તિકા સમાપ્તા ॥ ૮ ॥

ટીકા-આચારાઙ્ગદ્વિતીયશ્રુતસ્કન્ધદસ્ટપુ ચૂલાસુ વિભક્તોઽસ્તિ, તત્ર પ્રથમચૂલા
દ્વિતીયચૂલા ચ સપ્તસપ્તાધ્યયનેષુ વિભક્તા, તૃતીયા ચતુર્થી ચ ચત્તૈઃ સાધ્યયનયુક્તા વર્તતે
અનયા રીત્યા ચતસ્ટપુ ચૂલાસુ પોઢશાધ્યયનાનિ સન્તિ, પ્રથમચૂલાયા અન્નિમે સપ્તમે અધ્યયને
અવગ્રહદ્વારા યાચિત્સ્થાનેષુ કેન પ્રકારેણ કયા વા રીત્યા સાધુનાં સાધ્વીનાશ્ચ ધ્યાનરૂપકાયો-
ત્સર્ગાદિ ક્રિયા કર્તવ્યેતિ દ્વિતીયચૂલાયાં પ્રરૂપણં કૃતં વર્તતે, દ્વિતીયચૂલાયાઃ સપ્તાધ્યયનાનાં
સમ્બન્ધઃ અવગ્રહદ્વારા ગૃહીતસ્થાનેષુ સાધના વિધિના સહવિધ્યતે અતएव इयं દ્વિતીયચૂલા

અવ સપ્તસપ્તિકા નામ ત્રી દ્વિતીય ચૂલા આરમ્ભ કી જાતી હૈ

યહાં સે અપ્તમ અધ્યયન કા નિરૂપણ કિયા જાતા હૈ

આચારાઙ્ગ કા દ્વિતીય શ્રુતસ્કન્ધ ચાર ચૂલાઓં મેં વિભક્ત ક્રિયા ગદ્યા હૈ ઉન
મેં પ્રથમ ચૂલા ઓર દ્વિતીય ચૂલા સાત સાત અધ્યયનોં મેં વિભક્ત કી ગયી હૈ
ઓર તૃતીય તથા ચતુર્થ ચૂલા એક એક અધ્યયન સે યુક્ત હૈ ઇસ રીતિ સે કુલ
ચાર ચૂલાઓં મેં સોલહ અધ્યયન હૈ, ઉનમેં પ્રથમ ચૂલા કે અન્ત મેં સપ્તમ અધ્ય-
યન મેં અવગ્રહદ્વારા યાચિત સ્થાનોં મેં કિસ પ્રકાર સે યા કિસ રીતિ સે સાધુ
ઓર સાધ્વી કો ધ્યાન રૂપ કાયોત્સર્ગાદિ ક્રિયા કરની ચાહિયે યહ બાત દ્વિતીય
ચૂલા મેં બતલાયી ગઈ હૈ, દ્વિતીય ચૂલા કે સાતોં અધ્યયનોં કા સમ્બન્ધ અવ-

સપ્તસપ્તિકા નામની બીજી ચૂલાનો આરંભ

અધ્યયન આઠમું ઉદ્દેશ્ય પહેલો

આચારાંગ સૂત્રનું બીજું શ્રુતસ્કન્ધ ચાર ચૂલાઓમાં વહેંચાયેલ છે તેમાં પહેલી
ચૂલા અને બીજી ચૂલા સાત સાત અધ્યયનોમાં વહેંચાયેલ છે તથા ત્રીજી અને ચોથી
ચૂલા એક એક અધ્યયનથી યુક્ત છે. આ રીતે કુલ ચાર ચૂલાઓમાં સોળ અધ્યયનનો
સમાવેશ થાય છે તેમાં પહેલી ચૂલાના અતમા સાતમાં અધ્યયનમાં અવગ્રહ દ્વારા
યાચિત સ્થાનોમાં કેવા પ્રકારથી અને કેવી રીતે સાધુ અને સાધ્વીએ ધ્યાનરૂપ કાયોત્સર્ગાદિ
ક્રિયા કરવી એ વાત બીજી ચૂલામાં બતાવવામાં આવેલ છે. બીજી ચૂલાના સાતે અધ્યય-
નોનો સમ્બન્ધ અવગ્રહ દ્વારા યાચના કરીને ગ્રહણ કરેલ સ્થાનોમાં સાધના વિધિની સાથે

સપ્તસપ્તિકા શબ્દેનોચ્યતે, એતમ્યા દ્વિતીયચૂલાયાઃ પ્રથમાધ્યયને સાધુનામ્ ઉપાશ્રયે ધ્યાનરૂપ કાયોત્સર્ગવિધિ પ્રરૂપયિતુમાહ-‘સે મિલ્લુ વા મિલ્લુણી વા’ સ મિલ્લુર્વા મિલ્લુકી વા ‘અમિકંલિજ્ઞા ઠાળં ઠાહત્તણ’ અમિકાન્નક્ષેત્-વાઙ્ઘેત્ સ્થાનં રથાતુમ્ તર્હિ ‘સે અણુપવિસિજ્ઞા ગામં વા જાવ રાયહાણિ વા’ સ સંયમવાન સાધુઃ અનુપ્રવિગેત્ ગ્રામં વા યાવદ્-નગરં વા સ્વેટં વા કર્વટં વા મહમ્બં વા દ્રોણમુખં વા આશ્રમં વા રાજધાનીં વા અનુપ્રવિશેદિતિ પૂર્વેનાન્વયઃ ‘સે જં પુણ ઠાળં જાણિજ્ઞા’ સ સાધુઃ યત્ પુનઃ સ્થાનં જાનીયાત્ ‘સઅંહં જાવ મક્કહાસંતાણયં’ સાણ્હમ્-અણ્હસહિતમ્, યાવત્-સપ્રાણમ્ સર્વોજં સહરિતં સોદરકં સોત્તિદ્વપનકદકમૃતિકા મર્કટસન્તાનકમ્ ક્ષુદ્રન્તુ એકેન્દ્રિયદ્વીન્દ્રિયત્રસપૃથિવીકાયલ્પતાતન્તુજાલમહિતં યદિ જાની-ગ્રહ દ્વારા ગૃહીત સ્થાનોં મેં સાધના વિધિકે સાથ માના જાતા હૈં હિંબીલિયે હસ દ્વિતીય ચૂલા કે પ્રથમ અધ્યયન મેં સાધુઓં કે ઉપાશ્રય મેં ધ્યાનરૂપ કાયોત્સર્ગ વિધિ કા પ્રરૂપણ કરતે હૈં ।

ટીકાર્થ-‘સે મિલ્લુ વા, મિલ્લુણી વા’ અમિકંલિજ્ઞા ઠાળં ઠાહત્તણ’ વહ પૂર્વોક્ત મિલ્લુ-સંયમશીલ સાધુ ઔર મિલ્લુકી સાધ્વી યદિ ઉપાશ્રય વગૈરહ કે સ્થાન મેં ઠહરના ચાહેં ઔર ‘સે અણુપવિસિજ્ઞા’ ઉપાશ્રય વગૈરહ મેં નિવાસ કરને કી ભાવના સે યદિ ‘ગામં વા જાવ રાયહાણિ વા’ ગ્રામ મેં યા નગર મેં યાવત્-સ્વેટ મેં અર્થાત્ છોટે ગ્રામ મેં યા કર્વટ-છોટે નગર મેં યા મહમ્બ છોટે કસવા મેં યા દ્રોણમુખ મેં પર્વત કી તલેટી મેં યા આશ્રમ મેં યા રાજધાની મેં અનુપ્રવેશ કરે ઔર ‘સે જં પુણ ઠાળં જાણિજ્ઞા’ વહ સાધુ યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે ઉપાશ્રયાદિ સ્થાન કો જાનલે કિ-યહ ઉપાશ્રય કા સ્થાન ‘સઅંહં જાવ મક્કહાસંતા-ણયં’ અણ્હોં સે યુક્ત હૈં યાવત્-પ્રાણિયોં સે યુક્ત હૈં યા અંકુરોત્પાદક સચિત્ત બીજોં સે યુક્ત હૈં યા હરે ભરે તૃણ ઘાસ વગૈરહ વનસ્પતિ કાય જીવોં સે સમ્બદ્ધ

માનવામા આવેલ છે તેથી આ બીજી ચૂલાના પહેલા અધ્યયનમા સાધુઓને ઉપાશ્રયમાં ધ્યાનરૂપ કાયોત્સર્ગ વિધિનું નિરૂપણ કરે છે.

ટીકાર્થ-‘સે મિલ્લુ વા મિલ્લુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘અમિકલિજ્ઞા ઠાળં ઠાહત્તણ’ ને ઉપાશ્રય વિગેરે સ્થાનમા રહેવા ઇચ્છે તો ‘સે અણુપવિ-સિજ્ઞા ગામં વા જાવ રાયહાણિ વા’ ઉપાશ્રય વિગેરેમા નિવાસ કરવાની ભાવનાથી ને ગામમા કે નગરમા યાવત્ ખેટમાં અર્થાત્ નાના નાના ગામોમા અથવા કર્ખટમાં નાના નગરોમા અથવા મહમ્બ નાના કસબામા અથવા દ્રોણમુખમા કે પર્વતની તળેટીમા અથવા આશ્રમમા અથવા રાજધાનીમાં પ્રવેશ કરે અને ‘સે જ પુણ एवं જાણિજ્ઞા’ તે સાધુના બાણુવામા ને એવું આવે કે આ ઉપાશ્રય વિગેરે સ્થાન ‘સઅંહં જાવ મક્કહાસંતાણયં’ ઇંડાથી યુક્ત છે, યાવત્ પ્રાણિયોથી યુક્ત છે અથવા અંકુરોત્પાદક સચિત્ત બીયાઓથી યુક્ત છે તથા લીલા ઘાસ તૃણાદિ વનસ્પતિ કાય જીવોથી સુખધિત છે. અથવા ઠંડા

યાદિતિ પૂર્વેણાન્નયઃ તર્हि 'તં તદ્વપ્પગારં ઠાણં અપાસુયં' તત્ તથાપ્રકારસ્મ અણ્ઠાદિ-
સહિતં સ્થાનમ્ અપ્રાસુકમ્-સચિત્તમ્ 'અણેસણિજ્જં જાવ' અનેષણીયમ્-આધાકર્માદિદોષયુક્તં
યાવદ્-મન્યમાનઃ 'લાભે સંતે' લાભે સત્પિ સચિત્તત્વાત્ આધાકર્માદિદોષયુક્તત્વાચ્ચ 'નો
પહિગાહિજ્જા' નો પ્રતિશ્ઠીયાત્ 'એવં સિજ્જાગમેણ નેયવ્વં' એવમ્ પૂર્વોક્તરીત્યા શર્યાગમેન-
શર્યાસમ્બન્ધિ-આલાપકેન નેતવ્યં જ્ઞાતવ્યમ્ 'જાવ ઉદયપસૂયાઈતિ' યાવદ્-ઉદકપ્રસૂતાનિ
કન્દાનિ વા મૂલાનિ વા ફલાનિ વા પત્રાણિ પુષ્પાણિ વા બીજાનિ વા હરિતાનિ વા સ્થાનાત

હૈ યા શીતોદક સે યુક્ત હૈ અથવા ઉત્તિજ્ઞ છોટે છોટે કીડે મકોડે જીવ
જન્તુઓં સે સમ્બદ્ધ હૈ યા પનક-ફનગે ચીંટી પિપરી વગૈરહ ક્ષુદ્ર પ્રાણિયોં સે
સમ્બદ્ધ હૈ યા શીતોદક મિશ્રિતગિલીમિટ્ટી સે યુક્ત હૈ યા મકડે કે જાલ પરમ્પરા
ઓં સે સમ્બદ્ધ હૈ અર્થાત્ એકેન્દ્રિય દ્વીન્દ્રિય ત્રસ પૃથ્વીકાયાદિ જીવોં સે યુક્ત હૈ
એસા જાન લેતો 'તં તદ્વપ્પગારં ઠાણં' હસ પ્રકાર કે અણ્ઠા વગૈરહ સે યુક્ત સ્થાનકો
'અપાસુયં અણેસણિજ્જં જાવ' અપ્રાસુક-સચિત્ત ઓર અનેષણીય-આધાકર્માદિ
દોષોં સે યુક્ત યાવત્-સમઙ્ગતે હૂણ 'લાભે સંતે ણો પહિગાહિજ્જા' મિલને પર ભી
સંચિત્ત ઓર આધાકર્માદિ દોષોં સે યુક્ત હોને સે નહીં ગ્રહણ કરના ચાહિયે
વર્ષોંકિ હસ પ્રકાર કે અણ્ઠાદિ યુક્ત સ્થાનોં મેં રહને સે સંયમ ઓર આત્મા કી
વિરાધના હોગી હસલિયે સંયમકા પાલક કરને વાલે સાધુ કો હસ પ્રકાર કે
ઉપાશ્રય મેં નહીં રહના ચાહિયે 'એવં સિજ્જાગમેણ નેયવ્વં' હસ પ્રકાર પૂર્વોક્તરીતિ
સે શર્યા સમ્બન્ધી આલાપક કે દ્વારા સમઙ્ગના ચાહિયે 'જાવ ઉદય પસૂયાઈતિ'
યાવત્-ઉદક સે ઉત્પન્ન કન્દ હોં યા મૂલ હોં યા ફલ હોં યા પત્ર હોં યા પુષ્પ હોં યા

પાણીથી યુક્ત છે તથા ઉત્તિગ અર્થાત્ નાના નાના કીડી મકોડી વિગેરે જીવજન્તુઓથી
યુક્ત છે. અથવા પનક-ફનગા જીવોથી તથા વિગેરે ક્ષુદ્રપ્રાણિયોથી સંબંધિત છે. અથવા
કડા પાણિથી મિશ્રિત લીલી માટિથી યુક્ત છે. અથવા કરોળીયાની જાળ પર પરાથી સં-
બંધિત છે અર્થાત્ એકેન્દ્રિય દ્વીન્દ્રિય ત્રસ પૃથ્વીકાયા વિગેરે જીવોથી યુક્ત છે એમ તેમના
જાણવામાં આવે 'તં તદ્વપ્પગારં ઠાણં' તેવા પ્રકારથી ઇડા વિગેરેથી યુક્ત સ્થાનને 'અપાસુયં
અણેસણિજ્જં જાવ' અપ્રાસુક સચિત્ત અને અનેષણીય-આધાકર્માદિ દોષોથી યુક્ત યાવત્
સમજીને 'લાભે સંતે ણો પહિગાહિજ્જા' પ્રાપ્ત થાય તો પણ સચિત્ત અને આધાકર્માદિ
દોષોથી યુક્ત હોવાથી ગ્રહણ કરવું નહીં. કેમ કે-આવા પ્રકારના ઇડા વિગેરેથી યુક્ત
સ્થાનોમા રહેવાથી સંયમ અને આત્માની વિરાધના થાય છે. તેથી સંયમનું પાલન
કરવાવાળા સાધુએ આવા પ્રકારના ઉપાશ્રયમા રહેવું નહીં 'એવં સિજ્જાગમેણ નેયવ્વં' એ
પ્રમાણે પૂર્વોક્ત શર્યા સંબંધી આલાપકો દ્વારા કહ્યા પ્રમાણે સમજી લેવું 'જાવ ઉદય
પસૂયાઈતિ' યાવત્ ઉદકથી ઉત્પન્ન થયેલ કદ હોય કે મૂળ હોય અથવા ફળ હોય કે
પાન હોય અથવા પુષ્પ હોય, અગર બી હોય અથવા લીલા તુષ્ણ ઘાસ હોય આ બધા

स्थानान्तरं समाहरति तर्हि तत्तथाभूतं कन्दादियुक्तं स्थानं न गृह्णीयादिति भावः तथा च श्रुत्याध्ययने अन्यान्यपि सूत्राणि यथा प्ररूपितानि सन्ति तथा अत्रापि द्रष्टव्यानि अण्डादि-रहितसूत्रादारभ्य उदकप्रसूतकन्दादिसूत्रपर्यन्तमिति फलितम्, सम्प्रति वक्ष्यमाण प्रतिमा चतुष्टय स्वरूपाणि प्ररूपयितुमाह—‘इच्छेयाइं आयतणाइं उवाइक्कम्म’ इत्येतानि—पूर्वोक्तानि वक्ष्यमाणानि च आयतनानि—कर्मोपादानरूपदोषस्थानानि उपातिक्रम्य २ अतिलङ्घनं कृत्वा सर्वथा उल्लङ्घयेत्यर्थः ‘अह भिक्खू इच्छिज्जा’ अथ—अनन्तरम् भिक्षुः इच्छेत् ‘चउहि पडिमाहिं ठाणं ठाइत्तए’ चतसृभिः प्रतिमाभिः निम्न प्रदर्श्यमानाभिः अभिग्रहरूपप्रतिज्ञाभिः स्थानं स्थापुमिच्छेत् इति पूर्वोक्तान्वयः, ताश्च यथाक्रमं वक्तुम् प्रथमां पडिमाह—‘तत्थिमा पढमा पडिमा’—तत्र—तासु चउष्टु प्रतिमासु इयं प्रथमा प्रतिमा बोध्या—कस्यचित् साधोः एवं बीज हों या हरित तृण घास हों इस प्रकार इन सभी कन्दादि को यदि उपाश्रय के एक स्थान से दूसरे स्थान में ले जाये जाते हों तो इस प्रकार के कन्दादि युक्त स्थान को नहीं ग्रहण करना चाहिये इस प्रकार श्रुत्याध्ययन में दूसरे भी सूत्रों का जिस तरह निरूपण किया गया है उसी तरह यहां भी समझना चाहिये, अर्थात् अण्डादि रहित सूत्रों से लेकर उदक प्रसूतकन्दादि विषयक सूत्र पर्यन्त जिस तरह निरूपण किया है उसी तरह यहां भी निरूपण कर लेना चाहिये अब वक्ष्यमाणप्रतिमा चतुष्टय का स्वरूप बतलाते हैं—‘इत्येतानि’ इत्यादि, ‘इच्छे-याइं आयतणाइं उवाइक्कम्म’ ये पूर्वोक्त और वक्ष्यमाण कर्मोपादान रूप दोष-स्थानों का उल्लंघन करके यदि ‘अह भिक्खू इच्छिज्जा’ भिक्षु—संयमशील साधु नीचे बतलाये जाने वाला ‘चउहि पडिमाहिं ठाणं ठाइत्तए’ चार प्रतिमाओं से अर्थात् अभिग्रहरूप प्रतिज्ञाओं से उपाश्रय वगैरह के स्थान में रहना चाहें तो उन चारों प्रतिज्ञारूप प्रतिमाओं का निरूपण करने के लिये सबसे पहले ‘तत्थिमा पढमा पडिमा’ प्रथम प्रतिमा रूप प्रतिज्ञा का स्वरूप बतलाते हैं—किसी साधुमुनि

कदादिने ने उपाश्रयना ओक स्थानथी पीमा स्थानमा लछ जवामां आवता डोय तो आ प्रकारना कदादिथी युक्त स्थान ग्रहण करवु नही. आ प्रमाणे श्रुत्याध्ययनमा पणु सूत्रेषु’ ने प्रमाणे निरूपण करवामां आवेल छे ओज प्रमाणे अहीया पणु समजवु. अर्थात् अउहि रहित सूत्रेथी आरंभी ने उदकप्रसूत कदादि सजधी सूत्रपर्यन्त ने प्रमाणे त्यां निरूपण करवामां आवेल छे. ओज प्रमाणे अहीयां पणु निरूपण समज वेवु ‘इच्छेयाइं आयतणाइं उवाइक्कम्म २’ आ पूर्वोक्त अने वक्ष्यमाण कर्मोपादानरूप दोषस्थानेषु’ उल्लं-घन करीने ‘अह भिक्खू इच्छिज्जा’ ने संयमशील साधु नीचे अताववामा आवनारी ‘चउहि पडिमाहिं’ आर प्रतिमाओथी अर्थात् अभिग्रहरूप प्रतिज्ञाओथी ‘ठाणं ठाइत्तए’ उपाश्रय विगेरे स्थानमा रडेवा छिच्छे तो ओ आरे प्रतिज्ञारूप प्रतिमाओषु निरूपण करवा भाटे ‘तत्थिमा पढमा पडिमा’ सौथी पडेवा पडेवी प्रतिज्ञारूप प्रतिज्ञासु स्वरूप अतावे छे

વિધોઽભિગ્રહો ભવતિ—‘અચિત્તં ચ્ચલુ ઉવસજ્જેજ્ઞા’ અહમ્ અચિત્તં ચ્ચલુ પ્રાસુકં ભૂમ્યાદિ સ્થાન મુપાશ્રયિષ્યે આશ્રયં કરિષ્યે ‘અવલંબિજ્ઞા કાણ’ એમ કિંચિદ્ અચિત્તં કુડચભિત્યાદિકમ્ અવલમ્બયિષ્યે કાચેન, एवं ‘વિપ્પરિક્કમ્માઈ’ વિપરિક્રમિષ્યામિ—હસ્તપાદાદીનામાકુચ્ચન પ્રસારણરૂપરિસ્પન્દં કરિષ્યામિ, एवं ‘સવિગારં ઠાણં ઠાડસ્મામિ’ સવિચારં—પાદાદિના કિંચિદ્ વિહરણયુક્તં સ્થાનં સ્થાસ્યામિ—સમાશ્રયિષ્યામિ અવગ્રહદ્વારા ગૃહીતક્ષેત્રે એવ કિંચિત્ પરિભ્રમણમપિ કરિષ્યામિ ‘પઢિમા પઢિમા’ इति પ્રથમા પ્રતિમા—અભિગ્રહવિશેષરૂપા પ્રતિજ્ઞા વોધ્યા, ‘અહાવરા દુચ્ચા પઢિમા’—અથાપરા દ્વિતીયા પ્રતિમા પ્રરુપ્યતે—‘અચિત્તં ચ્ચલુ ઉવસજ્જેજ્ઞા’ અહમ્ અચિત્તં ચ્ચલુ ભૂમ્યાદિસ્થાનમ્ ઉપાશ્રયિષ્યે—આશ્રયં કરિષ્યે કાચેન ‘વિપ્પરિક્કમ્માઈ’ વિપરિક્રમિષ્યામિ—હસ્તપાદાદીનામાકુચ્ચનપ્રસારણં વિધાસ્યામિ કિન્તુ પ્રથમપ્રતિમાતઃ કિંચિદ્ વૈશિષ્ટ્યમાહ—‘નો સવિચારં ઠાણં ઠાડસ્મામિ’ નો સવિચારમ્—કિંચિત્ક્ષેત્રાવધિવિહરણયુક્તં

મહાત્મા કા ઇસ પ્રકાર કી અભિગ્રહરૂપ પ્રતિજ્ઞા હોતી હૈ કિ—મૈ અચિત્ત પ્રાસુક ભૂમિ વગૈરહ સ્થાન કા આશ્રય કરુંગા ઔર કુછ અચિત્ત કુડચ દીવાલભિત્તિ વગૈરહ કા હી શરીર સે અવલમ્બન કરું ગા ઔર અભિગ્રહ દ્વારા ગૃહીત સ્થાન કે અન્દર હી હાથ પાદાદિ આકુચ્ચન—સમેટના ઔર પ્રસારણ—ફેલાના વગૈરહ પરિસ્પન્દ કરું ગા, ઔર પાદ વગૈરહ સે કુછ વિહરણરૂપ પરિભ્રમણ મી અવગ્રહ દ્વારા ગૃહીત સ્થાન મૈં હી કરુંગા’ ઇસ પ્રકાર પ્રથમ પ્રતિમારૂપ પ્રતિજ્ઞા સમજની ચાહિયે।

અવ દૂસરી પ્રતિમા રૂપ પ્રતિજ્ઞા કા રૂપ વતલાતે હૈ—‘અહાવરા—દુચ્ચા પઢિમા—અચિત્તં ચ્ચલુ ઉવસજ્જેજ્ઞા’ અવ અન્ય દૂસરી પ્રતિમા અર્થાત્ પ્રતિજ્ઞા કા તાત્પર્ય યહ હૈ કિ—મૈ અચિત્ત ભૂમિ વગૈરહ સ્થાન કા આશ્રય કરુંગા, ઔર ‘અવલંબિજ્ઞા કાણ વિપ્પરિક્કમ્માઈ’ કાચ—શરીર સે અચિત્ત કુડચ દીવાલ વગૈરહ કા અવલમ્બન (સહારા) કરું ગા, ઔર હાથ પાદ વગૈરહ કા આકુચ્ચન—સમેટના ઔર પ્રસારણ—ફેલાના મી અભિગ્રહ દ્વારા ગૃહીત સ્થાન કે અન્દર હી કરુંગા, ‘નો

કે કોઇ સાધુ મુનિને આવા પ્રકારની અવગ્રહરૂપ પ્રતિજ્ઞા હોય છે કે—હું અચિત્ત પ્રાસુક ભૂમિ વિગેરે સ્થાનને આશ્રય કરીશ અને કોઇ ભીત વિગેરેનો જ શરીરથી આશ્રય લઇશ અને અભિગ્રહ દ્વારા ગ્રહણ કરેલ સ્થાનની અંદર હાથ પગ વિગેરે લાખાટુકા કરીશ તથા પગ વિગેરેથી વિહરણ અર્થાત્ ફરવારૂપ પરિભ્રમણ પણ અવગ્રહ દ્વારા ગ્રહણ કરેલ સ્થાનમાં જ કરીશ. આ રીતે પહેલી પ્રતિમારૂપ પ્રતિજ્ઞા સમજવી

હવે બીજી પ્રતિમારૂપ પ્રતિજ્ઞાનું સ્વરૂપ બતાવવામાં આવે છે.—‘અહાવરા દુચ્ચા પઢિમા’ બીજી પ્રતિમા અર્થાત્ પ્રતિજ્ઞાનું સ્વરૂપ આ પ્રમાણે છે—‘અચિત્તં ચ્ચલુ ઉવસજ્જેજ્ઞા’ હું અચિત્ત ભૂમિ વિગેરે સ્થાનને આશ્રય કરીશ અને ‘અવલંબિજ્ઞા કાણ’ શરીરથી અચિત્ત ભીત વિગેરેનું અવલંબન (સહારો) કરીશ. અને ‘વિપ્પરિક્કમ્માઈ’ હાથ પગ વિગેરે લાખા ટુકા કરવા તે પણ અભિગ્રહ દ્વારા ગ્રહણ કરેલ સ્થાનની અંદર જ કરીશ.

સ્થાનં સ્થાસ્યાગિ પરિભ્રમણં ન કરિષ્યામિ તથા ચ પ્રથમપ્રતિમાપેક્ષયા દ્વિતીયાપ્રતિમાયાં વિહરણામાત્રેન પ્રગતિઃ સૂચિત્ત્વા 'દુચ્ચા પઢિમા' इति द्वितीया प्रतिमा अवगन्तव्या 'अहावरा तच्छा पडिमा' अथापरा तृतीया प्रतिमाप्ररूप्यते—'अचित्तं खलु उवसज्जेज्जा' अहम् अचित्तं खलु भूम्यादिकं स्थानम् उपाश्रयिष्ये-आश्रयरूपेण ग्रहीष्यामि 'अवलंबिज्जा' कुड्यादिकम् अपलम्बयिष्ये किन्तु 'नो काएण विपरिकम्माइ' नो कायेन हस्तपादादिना विपरिक्रमिष्यामि-आकुञ्चनप्रसारणादिकं हस्तपादादीनां न करिष्यामि इति, 'नो सविचार ठाणं ठाइस्सामि' नो वा सविचारम्-किञ्चित् पादादिना विहरणार्थम् स्थानं स्थास्यामि समाश्रयिष्यामि 'तच्छा पडिमा' इति तृतीया प्रतिमा अभिग्रहविशेषरूपा प्रतिज्ञा अवगन्तव्या तथा च द्वितीयપ્રતિમાપેક્ષયા તૃતીયપ્રતિમાયાં પાદાદીનામાકુञ्चनપ્રસારણस्यापि निषेधाद् वैशिष्ट्यं बोध्यम् 'अहावरा चउत्था पडिमा' अथापरा चतुर्थी प्रतिमा प्ररूप्यते—'अचित्तं खलु उवसज्जेज्जा' अहं केवलम् अचित्तम् खलु प्रायुक्तं भूमिफलकादिमेव स्थानम् उपाश्रयिष्ये-ग्रहीष्यामि, ननु तदन्तिमत्रयमित्याह—'नो अवलंबिज्जा काएण' नो कुड्यादिकम् अपलम्बयिष्ये कायेन 'नो विपरिकम्माइ' नो वा विपरिक्रमिष्यामि-हस्तपादादीनामाकुञ्चना-

સવિચારં ઠાઠં ઠાઈસ્સામિ' સવિચાર અર્થાત્ કુલ્લ ક્ષેત્રાવધિ યાને અવગ્રહ દ્વારા ગૃહીત સ્થાન કે અન્દર વિહરણ રૂપ પરિભ્રમણ નહીં કરુ ગાં. આ પ્રમાણે પહેલી પ્રતિજ્ઞા રૂપ પ્રતિમા ત્રી અપેક્ષા દ્વિતીય પ્રતિજ્ઞા રૂપ પ્રતિમામાં મેં વિહરણરૂપ પરિભ્રમણ નહીં કરને સે પ્રગતિ અર્થાત્ વિશેષતા સૂચિત્ત્વ હોતી હૈં. આ 'દુચ્ચા પડિમા' દ્વિતીય પ્રતિમા સમજાનીં ચાહિયે,

અબ તસરી પ્રતિમા બતલાતે હૈં—'અહાવરા તચ્ચા પડિમા-અચિત્તં ખલુ ઉવ-સજ્જેજ્ઞા' અથ અન્ય ત્રીસરી પ્રતિમા અર્થાત્ અભિગ્રહ રૂપ પ્રતિજ્ઞા કા તાત્પર્યં યહ હૈં કિ-મેં અચિત્ત હીં ભૂમ્યાદિ સ્થાન કા આશ્રયણ કરુંગાં. આર 'અવલંબિજ્ઞા નો કાણ વિપરિકમ્માઈ' શરીરરૂપ કાથ સે કુડય દીવાલ વગેરહ કા અવલમ્બન નહીં કરુંગાં. કિન્તુ કાથ અર્થાત્ શરીર સે યા હાથ પાદ વગેરહ સે આકુચ્ચન પ્રસારણ

પરંતુ 'નો સવિચાર ઠાણં ઠાઈસ્સામિ' સવિચાર અર્થાત્ કલ્લ ક્ષેત્રાવધિ અર્થાત્ અવગ્રહ કરેલ સ્થાનનીં અહં વિહરણ રૂપ પરિભ્રમણ કરીશ નહીં. આ પ્રમાણે પહેલી પ્રતિજ્ઞારૂપ પ્રતિમા કરતા બીજી પ્રતિજ્ઞારૂપ પ્રતિમામાં વિહરણ રૂપ પરિભ્રમણ ન કરવાથી વિશેષતા બતાવેલ છે. આ રીતે 'દુચ્ચા પડિમા' બીજી પ્રતિમાનું સ્વરૂપ સમજાયું.

હવે ત્રીજી પ્રતિમાનું સ્વરૂપ બતાવવામાં આવે છે—'અહાવરા તચ્ચા પડિમા' હવે ત્રીજી પ્રતિમા કહેવાય છે 'અચિત્તં ખલુ ઉવસજ્જેજ્ઞા' હું અચિત્ત ભૂમિ વિગેરે સ્થાનને આશ્રય કરીશ અને 'અવલંબિજ્ઞા' બીજી વિગેરેનું અવલમ્બન કરીશ અર્થાત્ આશરો લઈશ. પરંતુ 'નો કાણ વિપરિકમ્માઈ' શરીરથી કે હાથ પગને લાળા ઢૂંકાં કરીશ નહીં અને 'નો સવિચાર ઠાણં ઠાઈસ્સામિ' સવિચાર અર્થાત્ પગ વિગેરેને ફેરવવા કે લાળાઢૂંકાં

પ્રસારણં કરિષ્યામિ 'નો સવિચારં ઠાળં ઠાઙ્ઘસ્સામિત્તિ' નો વા સવિચારમ્-પાદાદિના કિચ્છિદ્ વિહરણયુક્તં સ્થાનમ્ સ્થાસ્યામિ-સપાશ્રયિષ્યામિ અપિતુ 'વોમટ્ટકાણ વોસટ્ટકેસમંસુલોમનહે' વ્યુત્સટ્ટકાયઃ કિચ્છિત્કાલં કાયિકત્ત્વેષ્ટારૂપ પરિસ્પન્દરહિતઃ સન વ્યુત્સટ્ટ કેશશ્મશ્રુલોમનસઃ-
 ૧. અન્યકૃતસ્વ કેશશ્મશ્રુલોમનસોત્પાટનાનુ ત્વરહિતો ભૂત્વા 'સંનિરુદ્ધં વા ઠાળં ઠાઙ્ઘસ્સામિત્તિ'
 ૨. સમ્પન્નનિરુદ્ધં યથા સ્યાત્તથા ઇન્દ્રિયાદિનિરોધપૂર્વકં સ્થાનં સ્થાસ્યામિ-આશ્રયિષ્યામિ इत्येवं
 પ્રતિજ્ઞાય ધ્યાનરૂપકાયોત્તર્ગલીનો ભૂત્વા સુમેલ્લન્નિષ્પ્રકમ્પસ્તિષ્ઠેત્, કચ્છિદ્ યદિ કેશાદ્યુ-
 નહીં કરુ ગા અર્થાત્ હાથ પાદ વગેરહ કો નહીં સમેદૂંગા ઓર નહીં ફેલાડંગા, 'નો
 સવિચારં ઠાળં ઠાઙ્ઘસ્સામિ' સવિચાર અર્થાત્ કુલ પાદ વગેરહ કા વિહરણ પરિભ્રમણ
 કે લિયે સ્થાન કા આશ્રયણ નહીં કરુ ગા 'તત્ત્વા પઢિમા' યહ તીસરી પ્રતિમારૂપ
 પ્રતિજ્ઞા સમજની ચાહિયે હસ તરહ દૂતરી પ્રતિમા કી અપેક્ષા તીસરી પ્રતિમા મેં
 પાદાદિ કા આકુચ્ચન પ્રસારણ કા ભી નિષેધ કરને સે વિશેષતા સમજની ચાહિયે,

અવ ચતુર્થ પ્રતિમા કા સ્વરૂપ વતલાતે હે- 'અહાવરા ચડત્થા પઢિમા-
 અવિત્તં ચલ્લ ઉવસજ્જેજ્જા' ચતુર્થી પ્રતિમા રૂપ પ્રતિજ્ઞા કા તાત્પર્ય યહ હૈ કિ-
 મેં અવિત્ત હી કેવલ પ્રાસુક ભૂમિ ફલકાદિ સ્થાન કા આશ્રયણ કરુ ગા, કિન્તુ
 અન્તિમ તીનો કા આશ્રયણ નહીં કરુ ગા જૈસે કિ 'નો અવલંચિડ્ઝા કાણ' કાય
 સે કુહથ-દિવાલ વગેરહ કા ભી અવલમ્બન નહીં કરુ ગા ઓર 'નો વિપ્પરિકમ્માઈ'
 હાથ પાદ વગેરહ કા ભી આકુચ્ચન ઓર પ્રસારણ નહીં કરુ ગા, ઓર 'નો સવિ-
 ચારં ઠાળં ઠાઙ્ઘસ્સામિત્તિ' પાદ વગેરહ સે વિહરણ રૂપ પરિભ્રમણ ભી નહીં કરુ ગા
 અર્થાત્ પાદાદિ સે પરિભ્રમણ કરને કે લિયે ભી અવગ્રહ કે દ્વારા સ્થાન કા ગ્રહણ
 નહીં કરુ ગા કિન્તુ 'વોસટ્ટકાણ' વ્યુત્સટ્ટ કાય હોકર અર્થાત્ કિચ્છિત્કાલ કાયિક
 વેષ્ટા રૂપ પરિસ્પન્દ રહિત હોકર 'વોસટ્ટ કેસમંસુલોમનહે' વ્યુત્સટ્ટ કેશ શ્મ-

કરવા સ્થાનનો આશ્રય કરીશ નહીં આ પ્રમાણે આ 'તત્ત્વા પઢિમા' ત્રીજી પ્રતિમા-
 રૂપ પ્રતિજ્ઞા સમજવી, બીજી પ્રતિજ્ઞા કરતા ત્રીજી પ્રતિમામા પગ વિગેરેને લાખા ટુકા
 કરવાનો પણ નિષેધ કરવા રૂપ વિશેષતા સમજવી

'અહાવરા ચડત્થા પઢિમા' હવે ચોથી પ્રતિમારૂપ પ્રતિજ્ઞા બતાવવામા આવે છે.-
 'અવિત્તં ચલ્લ ઉવસજ્જેજ્જા' હું કેવળ અવિત્ત પ્રાસુક ભૂમિ કે ફલકાદિને આશ્રય કરીશ.
 પરંતુ 'નો અવલંચિડ્ઝા કાણ' છેલ્લી ત્રણેનો આશ્રય કરીશ. નહીં જેમ કે-શરીરથી
 હીંત વિગેરેના પણ આશ્રય કરીશ નહીં 'નો વિપરિકમ્માઈ' અને હાથ પગ વિગેરેના
 પણ લાખા ટુકા કરીશ નહીં. 'નો સવિચારં ઠાળં ઠાઙ્ઘસ્સામિત્તિ' અને પગ વિગેરેથી
 વિહરણ રૂપ પરિભ્રમણ પણ કરીશ નહીં અર્થાત્ પગ વિગેરેથી કરવા માટે પણ અવગ્રહ
 દ્વારા સ્થાન શ્રદ્ધણ કરીશ નહીં પરંતુ 'વોસટ્ટકાણ' વ્યુત્સટ્ટકાય થઈને અર્થાત્ કિચ્છિત્
 કાળ કાયિકવેષ્ટારૂપ હલનચલન રહિત થઈને 'વોસટ્ટકે સમંસુલોમનહે' સુસ્ત વ્યુ કેશ

ત્પાટનમપિ કુર્યાત્તથાપિ સ્થાનાન્ન વિચલેદિતિ 'ચઉત્થા પડિમા' ઇતિ ચતુર્થી પ્રતિમા-અભિ-
ગ્રહવિશેષરૂપા પ્રતિજ્ઞા અવગન્તવ્યા, અત્રેદંત્રોધ્ય પ્રથમપ્રતિમાયાં સ્થાન કુડચાચાલમ્બન-
હસ્તપાદાઘાકુચ્ચનપ્રસારણ-પાદવિહરણરૂપ ચતુર્ણામુપાદાનં દ્વિતીયપ્રતિમાયા પાદવિહરણપરિ-
ત્યાગેન પૂર્વચયાણામુપાદાન તૃતીયપ્રતિમાયાં પુનઃ હસ્તપાદાઘાકુચ્ચનપ્રસારણ-પાદવિહરણ
રૂપાન્તિમદ્વયપરિત્યાગેન અઘદ્વયસ્યૈવોપાદાનમ્ ચતુર્થપ્રતિમાયાન્તુ કુડચાચાલમ્બન-હસ્ત-
શ્રુનસ્થ લોમ હોકર અર્થાત્ દસરે કે દ્વારા અપને કેશ ઠમશ્રુદાદો મૂંડ લોમ નમ્બ
કા ઉત્પાતનાનુભવ રહિત હોકર 'સંનિરુદ્ધં વા ઠા ં ઠાહસ્મામિત્તિ' અચ્છી તરહ
સે હિન્દ્રય વગૈરહ કા નિરોધ પૂર્વક સ્થાન કા આશ્રયણ કરુગા, હમ્બ તરહ પ્રતિજ્ઞા
કરકે ધ્યાન રૂપ કાચોત્સર્ગલીન હોકર સુમેર પદ્માડ કે સમાન નિશ્ચલ નિષ્કમ્પ
હોકર રહે અર્થાત્ યદિ કોઈ કેશાદિ કા ઉત્પાટન ભી કરે તો ભી સ્થાન સે વિચ-
લિત નહીં હો યહ 'ચઉત્થી પડિમા' ચૌથી પ્રતિમા સમગ્રની ચાહિયે । યહાં યહ
જાનના ચાહિયે કિ-પ્રથમ પ્રતિમા મેં સ્થાન કુડચાદિ કા આલમ્બન ઓર હાથ
પાદ વગૈરહ કા આકુચ્ચન પ્રસારણ પાદ વિહરણ ચારોં કા ઉપાદાન કિયા ગયા હૈ
ઓર દ્વિતીય પ્રતિમા મેં પાદ વિહરણ કા પરિત્યાગ કર કેવલ પૂર્વ કે તીનોં કા હી
ઉપાદાન કિયા ગયા હૈ અર્થાત્ સ્થાન કા એવં કુડચાદિ દિવાલ વગૈરહ કા આલ-
મ્બન એવં હાથ પાદ વગૈરહ કા આકુચ્ચન પ્રસારણ કિયા જાતા હૈ હસ તરહ તીનોં
કા હી ગ્રહણ સમજાના ચ હિયે ઓર તૃતીય પ્રતિમા મેં તો કેવલ આરમ્ભ કે દોનોં
કા હી ગ્રહણ કિયા ગયા હૈ અર્થાત્ અભિગ્રહ કે દ્વારા સ્થાન કા આશ્રયણ ઓર કાચ

શમશ્રુ નમ્બ લોમ સુક્રત યદને અર્થાત્ જાનના દ્વારા પોતાના કેશ શમશ્રુ દાદો મૂંડ લોમ
નમ્બ ઉપાડવાના અનુભવ રહિત થ-ને 'સંનિરુદ્ધં વા ઠાળં ઠાહસ્મામિત્તિ' સારી રીતે ધિન્દ્રય
વિગેરેનો નિરોધ કરીને સ્થાનને આશ્રય કરીય આ પ્રમાણે પ્રતિજ્ઞા કરીને ધ્યાનરૂપ
કાચોત્સર્ગમા લીન થઈને સુમેર પર્વની જેમ નિશ્ચલ અને નિષ્કમ્પ થઈને રહેવું, અર્થાત્
જો કોઈ કેશ વિગેરેને ઉપાડે તો પણ સ્થાનથી ચલિત થવું નહીં 'ચઉત્થી પડિમા' આ
પ્રમાણે ચૌથી પ્રતિમા સમગ્રની અહીયા એ સમગ્રવું જોઈએ કે-પહેલી પ્રતિમામા સ્થાન
લીત વિગેરેનું અવલમ્બન અને હાથ પગ વિગેરે સંકેચવા કે ફેલાવવા એ ચારેનું ઉપા-
દાન કરેલ છે. અને બીજી પ્રતિમામા પાદ વિહરણને પરિત્યાગ કરીને બળપૂર્વક ત્રણેનું
ઉપાદાન કરેલ છે. અર્થાત્ સ્થાનનું અને કુડચાદિનું આલમ્બન તથા હાથ પગ વિગેરેનું
સંકેચ અને પ્રસારણ કરવામાં આવે છે આ રીતે ત્રણેનું અહણ સમગ્રવું, અને ત્રીજી
પ્રતિમામા તો શરૂઆતના એ અભિગ્રહોનું અહણ કરેલ છે. અર્થાત્ અભિગ્રહ દ્વારા સ્થાનનું
આશ્રયણ અને શરીરથી કુડચ લીતનું અવલમ્બન જ કરેલ છે પરંતુ દેહદા બન્નેનું
અર્થાત્ હાથ પગ વિગેરેનું સંકેચ વિસ્તરણ અને પાદ વિહરણરૂપ છેલ્લાબન્નેને અહણ
કરેલ નથી તથા ચૌથી પ્રતિમામા તો લીત વિગેરેનું આલમ્બન અને હાથ પગ વિગેરેનું

सम्प्रति-अष्टमाध्यायनवक्तव्यता मुपसंहन्नाह-‘इच्छेयार्ति चउण्हं पडिमाणं’ इत्येतासां चतसृणां प्रतिमानाम्-अभिग्रहविशेषरूपप्रतिज्ञानाम् ‘जाव’ यावत्-मध्ये ‘पग्गहियतरायं विहरिज्जा’ प्रगृहीतान्यतराम्-यां कामपि अन्यतरायम् प्रतिपद्य विहरेत्-तिष्ठेत् किन्तु ‘नो किंचि वि वड्ज्जा’ नो किञ्चिदपि वदेत्-नो अन्यम् अप्रतिपन्नप्रतिमं साधुम् निन्देत्, नापि आत्मोत्कर्षं प्रतिपादयेत् ‘एय खलु तस्स भिवग्गुस्स भिवग्गुणीए वा सामग्गियं’ एतत् खलु

से कुड्यादिका अवलम्बन ही किया गया है किन्तु अन्तिम दोनों का अर्थात् हाथ पाद वगैरह आकुञ्चन प्रसारण और पादविहरण रूप अन्तिम दोनों का ग्रहण नहीं किया गया है और चतुर्थ प्रतिमा में तो कुड्यादि आलम्बन एवं हस्तपाद वगैरह का आकुञ्चन प्रसारण और पादविहरण इस प्रकार अन्तिम तीनों का आश्रयण नहीं किया गया है केवल अभिग्रह के द्वारा स्थान मात्र का आश्रयण ही किया गया है इस प्रकार पूर्व पूर्व प्रतिमाकी अपेक्षा उत्तरोत्तर प्रतिमा में विशेषता समझनी चाहिये, अब अष्टम अध्यायन की दक्षव्यता का उपसंहार करते हुए बतलाते हैं—‘इच्छेयासि चउण्ह पडिमाणं पग्गहिथतरायं विहरिजा’ इस प्रकार उपर्युक्त चारों प्रतिमाओं के मध्य अर्थात् अभिग्रह विशेषरूप प्रतिज्ञाओं में से जिस किसी भी एक प्रतिज्ञा रूप अभिग्रह को स्वीकार कर रहना चाहिये किन्तु ‘नो किंचिवि वड्डजा’ अन्य दूसरे किसी भी अप्रतिपन्न प्रतिमा वाले अर्थात् अभिग्रह को नहीं स्वीकार करने वाले साधु की भिन्दा नहीं करे और अपनी बड़ाई प्रशंसा भी नहीं करे, ‘एयं खलु तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणी एवा’ इस प्रकार संघम का पालन करना ही संघमशील साधु का और साध्वी का ‘सामग्गिय’ समग्र आचार माना जाता है अर्थात् संघम का मुख्यरूप से प्रतिपालन करने पर ही साधुता की पूर्णता समझनी चाहिये, जिस संघम

આકૃતિન પ્રસારણ અને પાઠનિહરણ આ રીતે છેલ્લા ત્રણેનો આશ્રય કરેલ નથી કેવળ અભિગ્રહ દ્વારા સ્થાનમાર્ગનુ આશ્રયણ જ કરવામાં આવેલ છે આ પ્રમાણે પહેલી પહેલી પ્રતિમાના કરતા પછી પછીની પ્રતિમામા વિશેષતા સમજવી

હવે આઠમા અધ્યયનના કથનનો ઉપસહાર કરતાં સૂત્રકાર કહે છે. - 'इच्छेयासि चउण्ह पडिमाणं' આ પ્રમાણે ઉપરોક્ત ચારે પ્રતિમામા અર્થાત્ અભિગ્રહ વિશેષરૂપ પ્રતિશાઓમાર્થી 'पग्गहियत्तराग विहरिज्जा' કોઈ એક પ્રતિમારૂપ અભિગ્રહનો સ્વીકાર કરીને રહેવું જોઈએ, પરંતુ ખીજ કોઈ પણ અપ્રતિપન્ન પ્રતિમાવાળા અર્થાત્ અભિગ્રહને ન સ્વીકારવાવાળા સાધુના માટે 'नो किंचि वि वइज्जा' નિદાયુક્ત કંઈ પણ કહેવું નહીં તેમજ પોતાની મોટાઈ કે પ્રશસા પણ કરવી નહીં આ પ્રમાણે 'एयं खलु तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणीए वा सामग्गियं' સયમનું પાલન કરવું એજ સયપશીલ સાધુ અને સાધ્વીનો સમગ્ર આચાર

संयमपालनं तस्य भिक्षुकस्य भिक्षुव्या वा सामग्र्यम्-समग्रः आचारो बोध्य 'जं सच्चट्टेदि जाव जाइज्जासि' यत् सर्वाथैः-सम्यग्ज्ञानदर्शनचारित्र्यैः यावत् समित्या पञ्चसमितित्रि-
गुण्यादिभिः सहितः सदा यनेत-यतनापूर्वकं वर्तेत इति 'त्तिवेमि' इति व्रवीमि-वदामि ।
'ठाणसत्तिकयं सम्मत्तं' स्थानसप्तिका समाप्ता ॥ ५० १ ॥

अष्टममध्ययनं समाप्तम्

नवमम् अध्ययनम्

मूलम्-से भिक्खू वा भिक्खुणी वा अभिकंखिज्जा निसीहियं फासुयं
गमणाए, से पुण निसीहियं जाणिज्जा-सअंडं जाव संताणगं तहप्पगारं
निसीहियं अफासुयं अणेसणिज्जं जाव नो चेइस्सामि, से भिक्खू वा
भिक्खुणी वा अभिकंखिज्जा निसीहियं गमणाए, से पुण निसीहियं
अप्पांडं अप्पपाणं अप्पवीजं जाव संताणयं तहप्पगारं निसीहियं फासुयं
चेइस्सामि, एवं सिज्जागमेणं नेयव्वं जाव उदयप्पसूयाइं, जे तत्थ
दुवग्गा तिवग्गा चउवग्गा पंचवग्गा अभिसंधारिति निसीहियं गमणाए
ते नो अन्नमन्नस्स कायं आलिं गिज्ज वा विलिं गिज्ज वा चुंविज्ज वा दंतेहिं
वा नहेहिं वा अचिंउदिज्ज वा वुचिंउदिज्ज वा. एयं खलु तस्स भिक्खु-
स्स भिक्खुणीए वा सामग्गियं, जं सव्वट्ठेहि समिए सहिए सया जए-
ज्जा, सेयमिणं सन्निज्जासि तिबेमि ॥१॥

का पालन करने के लिये 'जं सव्वद्वेहिं जाव जहज्जासि त्तिबेमि' सवार्थ-सम्यग् ज्ञान दर्शन चारित्र्यों से और पांच समितियों से और तीन गुणियों से युक्त हो कर यत्ना पूर्वक वर्तना चाहिये ऐसा वीतराग भगवान् केवल ज्ञानी महावीर स्वामीने गौतमादि गणधर्मों को उपदेश किया है यह मैं सुधर्मा स्वामी कहता हूँ इस प्रकार 'ठाणसत्तिकयं सम्मत्तं' स्थान सप्तिका समाप्त हो गयी और 'अट्ठमं अज्झयणं सम्मत्तं' अष्टम अध्ययन भी समाप्त हो गया ।

માનવામા આવે છે. અર્થાત્ પરમ શુદ્ધ સચમતુ મુખ્યરૂપે પાલન કરવાથી જ સાધુતાની પૂર્ણતા સમજવી 'જ સન્વદેહિં જાવ જહ્જ્જાસિ' જે સંચમતુ પાલન કરવા માટે સર્વાર્થ સમ્યક્જ્ઞાન દર્શન ચરિત્રથી અને પાંચ સમિતિયોથી તથા ત્રણ ગુપ્તિયોથી યુક્ત થઈને ચતુના પૂર્વક વર્તવું નેપથ્યે 'ત્તિભેસિ' આ પ્રમાણે વીતરાગ ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીએ ગૌતમાદિ ગણધરોને ઉપદેશ આપેલ છે આ હૂં સુધર્માસ્વામી કહ્યું છું 'ઠાળસત્તિકયં સમત્તં' આ રીતે સ્થાન સપ્તિકા સમાપ્ત થઈ અને 'અદ્દમં અજ્ઞાયણં સમત્તં' નાં ઇંડુ અધ્યયનપણ સમાપ્ત થયું ॥૨૨ ॥

હાયા-સ મિશ્નુર્વા મિશ્નુકી વા અમિકાઙ્ક્ષેત્-નિપીધિકાં પ્રાસુકાં ગન્તુમ્, સ પુનઃ નિપીધિકાં જાનીયાત્-સાણ્ડાં યાવન્ સ સંતાનકાં તથાપ્રકારાં નિપીધિકામ્ પ્રામુકામ્ અનેપનીયાં યાવદ્ નો ચેતયિષ્યામિ, સ મિશ્નુર્વા મિશ્નુકી વા અમિકાઙ્ક્ષેત્-નિપીધિકાં ગન્તુમ્, સ પુનઃ નિપીધિકામ્ અલ્યાણ્ડામ્ અલ્પપ્રાણામ્ અલ્પગીજામ્ યાવદ્-અલ્પસન્તાનકામ્ તથાપ્રકારામ્ નિપીધિકામ્ પ્રાસુકામ્ ચેતયિષ્યામિ, એવ ગર્યાગમેન નેતવ્યય યાવદ્-ઉદક-પ્રસૂતાનિ, યે તત્ર દ્વિવર્ગાઃ ત્રિવર્ગાઃ ચતુર્વર્ગાઃ પશ્ચવર્ગાઃ વા અભિગંધારયન્તિ નિપીધિકાં ગન્તુમ્, તે નો અન્યોન્યસ્ય કાયમ્ આલિદ્વેયુર્વા વિલિદ્વેયુર્વા ચુમ્વેયુર્વા દન્તૈર્વા નૈલૈર્વા આચ્છિન્ધુર્વા વ્યુચ્છિન્ધુર્વા, એતત્ સ્થલુ તમ્ય મિશ્નુકસ્ય મિશ્નુવચા વા સામઘ્યમ્, સર્વાર્થૈઃ સમિતઃ સહિતઃ સદા યતેત, શ્રેય ઇદમ્ મન્યેત ઇતિ વ્રજામિ ॥ સૂ. ૧ ॥

નિપીધિકા સપ્તિકા સમાપ્તા ॥ ૨-૨-૯ ॥ નવમમ્ અધ્યયનં સમાપ્તમ્ ।

ટીકા-અષ્ટમાધ્યયને સ્થાનં પ્રરૂપિતમ્. તત્ત્વ કીદૃશં સ્વાધ્યાયયોગ્યમ્ સંભવતિ ? તસ્યાઞ્ચ સ્વાધ્યાયભૂમૌ યદાચરણીયં યત્ત્વ નાચરણીયમિત્યેવં પ્રરૂપયિતું નિપીધિકાધ્યયનમારભતે સે મિક્કૂ વા મિક્કુણી વા' સ મિશ્નુર્વા મિશ્નુકી વા 'અમિકંસિજ્જા નિસીહિયં ફાસુયં ગમણા' અમિકાઙ્ક્ષેત્-નિપીધિકામ્-ઉપાશ્રયાદન્યત્ર સ્વાધ્યાયભૂમિં ગન્તુમ્ ઇચ્છેદિત્યર્થઃ, 'સે પુણ નિસીહિયં જાણિજ્જા' સ સાધુઃ પુનઃ નિપીધિકામ્-સ્વાધ્યાયભૂમિં જાનીયાત્ અધ્યમાણ

અતઃ યદાં સે નવમ અધ્યયન કા આરમ્ભ ક્રિયા જાતા હૈ-અષ્ટમ અધ્યયન મેં સ્થાન કા નિરૂપણ ક્રિયા ગયા હૈ ઇસલિયે વહ સ્થાન કિસ પ્રકાર કા સ્વાધ્યાય કે યોગ્ય હો સકતા હૈ ઓર ઉત્ત સ્વાધ્યાય ભૂમિ મેં જો આચરણ કરના ચાહિયે ઓર જો આચરણ નહીં કરના ચાહિયે ઇસ પ્રકાર નિરૂપણ કરને કે લિયે નિપીધિકા અધ્યયન કા આરમ્ભ કરતે હૈ,

ટીકાર્થ-‘સે મિક્કૂ વા, મિક્કુણી વા’ વહ પૂર્વોક્ત મિશ્નુ-સંયમશીલ સાધુ ઓર મિશ્નુકી સાધ્વી યદિ ‘અમિકંસિજ્જા’ નિસીહિયં ફાસુયં ગમણા’ નિપીધિકા અર્થાત્ ઉપાશ્રય સે બાહર સ્વાધ્યાય ભૂમિ મેં જાને કી ઇચ્છા કરે ઓર ‘સે પુણ નિસીહિયં જાણિજ્જા’ વહ સાધુ ઓર સાધ્વી યદિ એસા વધ્યમાણ રૂપ સે

હવે નવમા અધ્યયનનો આરભ કરવામા આવે છે

ટીકાર્થ-આઠમા અધ્યયનમા સ્થાનતું નિરૂપણ કરવામા આવેલ છે. તેથી તે સ્થાન કેવા પ્રકારતુ સ્વાધ્યાય માટે યોગ્ય કહેવાય છે અને એ સ્વાધ્યાયભૂમિમાં જે આચરણ કરવુ બાંધ્યે અને જે આચરણ ન કરવુ બાંધ્યે એ વિષયતુ નિરૂપણ કરવા માટે આ નિપીધિકાધ્યયન નામના નવમા અધ્યયનનો આરભ કરવામા આવે છે

‘સે મિક્કૂ વા મિક્કુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘અમિકંસિજ્જા નિસીહિયં ફાસુયં ગમણા’ એ નિપીધિકા અર્થાત્ ઉપાશ્રયની બહાર સ્વાધ્યાય ભૂમિમા જવાની ઇચ્છા કરે ‘સે પુણ નિસીહિયં જાણિજ્જા’ અને તે સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી એ આ

રીત્યા અવગચ્છેત્ યથા-‘સઅંડં જાવ સંતાણય’ સાળ્હામ્-અળ્હસહિતા યાવત્-સપ્રાણામ્ સર્વીજામ્ સહરિતામ્ સોદક્ષામ્ સંતિજ્ઞપનફદકમૃત્તિકાત્તાતન્તુજાલસન્તાનયુક્તાં પચ્યેત્ તર્હિ ‘તહ્પ્પગાર નિસીહિયં’ તથાપ્રકારામ્-અળ્હાદિયુક્તાં નિષીધિકામ્-સ્વાધ્યાયભૂમિ ‘અફા-સુયં અણેમણિજ્ઞં જાવ’ અપ્રાસુકામ્-સચિત્તામ્ અણેપણીયામ્-આધારુર્માદિદોષયુક્તાં યાવત્-મન્યમાનો લાભે સત્યપિ સચિત્તવાત્ આધારુર્માદિદોષયુક્તત્વાચ્ચ નો ચેતયિપ્યામિ-ન પરિ-

નિષીધિકા રૂપ સ્વાધ્યાય ભૂમિ કો જાનલે કિ-‘સઅંડં જાવ સસંતાણગં’ યહ નિષીધિકા અર્થાત્ સ્વાધ્યાય ભૂમિ અળ્હાં સે યુક્ત હૈ ઔર યાવત્-પ્રાણિયોં સે યુક્ત હૈ યા બીજોં સે યુક્ત હૈ યા હરિત તુળધાસ વગૈરહ વનરપતિકાય જીવોં સે સમ્બદ્ધ હૈ યા શીતોદક સે યુક્ત હૈ યા ઉત્તિજ્ઞ છોટે છોટે એકેન્દ્રિય एवं દ્વીન્દ્રિય પ્રાણિયોં સે સમ્બદ્ધ હૈ યા પનક-પનગે કીડે મકોડે ત્રસકાય જીવોં સે યુક્ત હૈ યા શીતોદકમિશ્રિત ગિલીમિટી રૂપ પૃથ્વીકાય જીવોં સે સંયુક્ત હૈ યા મકડે કે જાલ પરમ્પરાઓં સે સમ્બદ્ધ હૈ એસા જાન લે તો ‘તહ્પ્પગારં નિસીહિયં’ હિસ પ્રકાર કે અળ્હાદિ જીવોં સે યુક્ત સ્વાધ્યાય ભૂમિ કા અપ્રાસુક-‘અફાસુય અણેમણિજ્ઞં જાવ’ સચિત્ત ઔર અણેપણીય-આધારુર્માદિ દોષોં સે યુક્ત, યાવત્ સમજ્ઞતે હુવે સાધુ ઔર સાધ્વી કો ‘નો ચેહ્સામિ’ નહીં ગ્રહણ કરના ચાહિયે અધ્યયન કે લિયે ઉપાશ્રય સે બાહર હિસ પ્રકાર કે અળ્હાદિ યુક્ત સ્વાધ્યાય ભૂમિ રૂપ નિષીધિકા મેં નહીં જાના ચાહિયે યો કિ સંયમ કા પાલન કરના હી સાધુ ઔર સાધ્વી કા પરમ કર્તવ્ય હોતા હૈ ઔર હિસ પ્રકાર કે સચિત્ત બીજ અળ્હાદિ યુક્ત સ્વાધ્યાય ભૂમિ મેં જાને સે જીવોં કી હિંસા કી સંભાવના હોને સે સંયમ

વક્ષ્યમાણ રીતે નિષીધિકાં રૂપ સ્વાધ્યાય ભૂમિને (સ્થાન વિશેષ) સમજી લે કે ‘સઅંડં’ આ નિષીધિકાં રૂપ સ્વાધ્યાય ભૂમિ ઇડાઓથી યુક્ત છે ‘જાવ સંતાણગં’ યાવત્ પ્રાણિયોથી યુક્ત છે અથવા ખીથી યુક્ત છે અથવા લીલા તુણ ઘાસ વિગેરે વનરપતિકાય જીવોના સઅંધ વાળી છે અથવા ઠંડાપાણીથી યુક્ત છે. અથવા ઉત્તિગ નાના નાના એકેન્દ્રિય અને દ્વીન્દ્રિય પ્રાણિયોથી યુક્ત છે અથવા પનક ફનગા કીડી મકોડી વિગેરે ત્રસકાય જીવોથી યુક્ત છે. અથવા શીતોદક મિશ્રિત બીની માટી રૂપ પૃથ્વીકાયના જીવોથી યુક્ત છે. અથવા કરોળીયાની બાળ પરપાથી યુક્ત છે આ રીતે તેમના જાણીમા આવે તો ‘તહ્પ્પગાર નિસીહિયં’ આ રીતથી ઇડાથી યુક્ત સ્વાધ્યાય ભૂમિને ‘અફાસુયં અણેમણિજ્ઞં જાવ’ અપ્રાસુક સચિત્ત અણેપણીય આધારુર્માદિ દોષોથી યુક્ત સમજીને ‘નો ચેહ્સામિ’ સાધુ કે સાધ્વીએ ગ્રહણ કરવું નહીં અને અધ્યયન માટે ઉપાશ્રયની બહાર આ પ્રકારના ઇડા વિગેરેથી યુક્ત સ્વાધ્યાય ભૂમિ રૂપ નિષીધિકામા જવું નહીં કેમકે-સંયમનું પાલન કરવું એજ સાધુ અને સાધ્વીનું પરમ કર્તવ્ય છે, અને આવા પ્રકારના ઇડા વિગેરેથી યુક્ત સ્વાધ્યાય ભૂમિમા જવાથી જીવોની હિંસા થવાનો સહન હોવાથી સંયમની વિરોધના થાય છે. તેથી સંય-

ગૃહીયાદિતિ ભાવઃ ‘સે મિલ્લુ વા મિલ્લુણી વા’ સ મિલ્લુર્વા મિલ્લુકી વા ‘અમિકલ્લેજ્જા નિસીહિયં ગમળાણ’ અમિકલ્લેજ્જેત્-નિપીધિકામ્-સ્વાધ્યાયભૂમિમ્ ગન્તુમ્ તર્હિ ‘સે પુણ નિપી હિયં’ સ પુનઃ સાધુઃ નિપીધિકામ્-સ્વાધ્યાયભૂમિમ્ ‘અપ્પંડં અપ્પપાણં અપ્પવીયં’ અલ્પાણ્ડામ્-અણ્ડરહિતામ્ અલ્પપ્રાણામ્-પ્રાણિરહિતામ્, અલ્પવીજામ્-વીજરહિતાં ‘જાવ સંતાણયં’ યાત્તદ્-અનુદકામ્ ઉત્તિદ્ગપનકપૃતિકાલ્પતાતન્તુજાલસન્તાનરહિતાં યદિ પચ્ચેત્ તર્હિ ‘તહપ્પગારં’

કી વિરાધના હોગી इसलिये संयम पालनार्थं साधु और साध्वी को इस प्रकार के स्थान में नहीं जाना चाहिये इसलिये साधु और साध्वी प्रतिज्ञा करे कि इस प्रकार की सजीवि स्वाध्याय भूमि में मिलने पर भी मैं नहीं जाऊंगा या ग्रहण करूंगा,—ऐसी प्रतिज्ञा कर वहां नहीं जाय,

अब निर्ग्रथों को किस प्रकार की भूमि में स्वाध्याय करने के लिये गमन करे यह बतलाते हैं—‘से मिल्लु वા મિલ્લુણી વા, અમિકલ્લેજ્જા-નિસીહિયં ગમળાણ’ वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी यदि निषीधिका में अर्थात् उपाश्रय से बाहर स्वाध्याय भूमि में स्वाध्याय करने के लिये जाने की इच्छा करे और यदि ‘से जं पुण निसीहियं जाणिज्जा’ वह साधु और साध्वी यदि ऐसा वक्षमाण रूप से निषीधिका स्वाध्याय भूमिको जानले कि—‘अपपंडं अप्पवीयं जाव संताणयं’ यह निषीधिका स्वाध्याय भूमि अल्पाण्ड है अर्थात् अण्डों से रहित है अर्थात् अल्प शब्द ईषदर्थक होने से ईषत् लेश मात्र ही अण्डे हैं अर्थात् अण्डों का अस्तित्वलेश मात्र ही है इसलिये नहीं जैसा ही अण्डे हैं इस तरह छोटे छोटे ऐकेन्द्रिय आदि प्राणियों से भी रहित है एवं सचित्त बीजो से भी रहित है तथा हरे भरे तृण घास वगैरह वनस्पतिकाय जीव से भी

મના રક્ષણ માટે સાધુ અને સાધ્વીએ આવા પ્રકારના સ્થાનમાં જવું નહીં. સાધુ અને સાધ્વીએ પ્રતિજ્ઞા કરવી કે આવા પ્રકારની સજીવ સ્વાધ્યાય ભૂમિ પ્રાપ્ત થવા છતાં પણ હું ત્યાં જઈશ નહીં શ્રદ્ધણ કરીશ નહીં. આ રીતની પ્રતિજ્ઞા કરીને ત્યાં જવું નહીં.

હવે કેવા પ્રકારની ભૂમિમાં સ્વાધ્યાય કરવા જવું તે સૂત્રકાર બતાવે છે,—‘સે મિલ્લુ વા મિલ્લુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘અમિકલ્લેજ્જા નિસીહિયં ગમળાણ’ એ નિષીધિકામાં અર્થાત્ ઉપાશ્રયની બહાર સ્વાધ્યાયભૂમિમાં સ્વાધ્યાય કરવા માટે જવાની ઇચ્છા કરે ‘સે જં પુણ નિસીહિયં જાણિજ્જા’ અને એ તે સાધુ કે સાધ્વી આ વક્ષ્યમાણ રીતે એ નિષીધિકા એટલે કે સ્વાધ્યાય ભૂમિને જાણે કે—આ નિષીધિકા ‘અપ્પંડં’ અલ્પાણ્ડ અર્થાત્ ઇંડાઓ વિનાની છે, અહીંયા અ-પ્પ શબ્દનો ઇષદર્થ હોવાથી ઇષત્ લેશમાત્ર નહીં વત્ ઇંડા છે, અર્થાત્ ઇંડાનું અસ્તિત્વ લેશમાત્ર જ છે તેથી તે નહીં વત્ છે તેવી જ રીતે ‘અપ્પપાણં’ નાના નાના એકેન્દ્રિય વિગેરે પ્રાણિયો પણ નથી તથા ‘અપ્પવીયં’ બીયાઓ વિનાની છે, ‘જાવ સંતાણયં’ તથા લીલા તૃણ ઘાસ વિગેરે વનસ્પતિકાય જીવોથી

નિસીદિયં ફાલુયં ચેદસ્સામિ' તથાપ્રહારામ્-અણ્ડપ્રાણ્યાદિરહિતાં નિપીધિતાં પ્રામુકામ્
અચિત્તામ્ ઇષણીયાં સત્વા ચેતવિષ્ણામિ-પરિગૃહ્ણીયાત્ 'એવં મિજ્ઞાગમેણં નેયવ્વ' એવમ્-
ઉક્તરીત્યા શર્યાગમેન શર્યાસમ્બન્ધિ આલાપકેન નેતવ્યમ્ સ્વયં જ્ઞાતવ્યમ્, તદવધિમાદ-
'જવ ઉદયપ્પસૂયાઈ' યાવદ્-ઉદકપ્રસૂતાનિ કન્દાનિ મૂલાનિ વીજાનિ પુષ્પાણિ હરિતાનિ
ફળાનિ વા ચદિ તસ્યાં સ્વાધ્યાયભૂમી સ્યુસ્તર્હિ તા ભૂમિ સ્વાધ્યાયાર્થે નો પરિગૃહ્ણીયાદિત્યર્થઃ,
સમ્પ્રતિ સ્વાધ્યાયાર્થે તત્રગતાનાં સાધુનાં કર્તવ્યવિધિમાદ-'જે તત્થ દુવગ્ગા તિવગ્ગા ચડવગ્ગા
પંચવગ્ગા વા' એ તત્ત્વ-સ્વાધ્યાયભૂમી દ્વિર્ગાઃ-દ્વી સાધુ, ત્રિવર્ગાઃ-ત્રયો વા સાધવઃ, ચતુ-
ર્વર્ગાઃ-ચત્વારો વા સાધવઃ. પચ્ચર્ગાઃ-પચ્ચ વા સાધવઃ 'અમિસંધારિતિ નિસીદિયં ગમણા'
રહિત હૈ એવં ઉત્તિગ્ગ પનક તથા શીતોદક પૃથ્વીકાય જીવોં સે મી રહિત હૈ તથા
મકકે કે જાલ પરપરા સે મી રહિત હૈ હસ પ્રકાર એકેન્દ્રિય દ્વીન્દ્રિય ત્રસ પૃથ્વી
કાયિક જીવ વગેરહ સે રહિત હોને પર 'તહપ્પગારં નિસીદિયં' હસ તરહ કે સ્વા-
ધ્યાયભૂમિ મેં 'ફાલુયં ચેદસ્સામિ' અપ્રાસુક અચિત્ત ઓર ઇષણીય-આધાકર્માદિ
દોષોં સે રહિત હોને પર ઉસે અચિત્ત ઓર ઇષણીય સમજતે હુએ સ્વાધ્યાય કે
લિયે ગ્રહણ કરલેનાં ચાહિયે, 'એવં સિજ્ઞાગમેણં નેયવ્વ' એવં ઉક્તરીતિ સે શર્યા
ધ્યયન કે પ્રકરણ કે અનુસાર સ્વયં સમજ લેનાં ચાહિયે 'જાવ ઉદયપ્પસૂયાઈ'
યાવત્-ઉદક પ્રસૂત કન્દમૂલાદિ પર્યંત શર્યાધ્યયન કે આલાપક કે અનુસાર
હી યહાં પર મી આલાપક સમજલેનાં ચાહિયે અર્થાત્ યદિ સ્વાધ્યાય ભૂમિ મેં મી
ઉદક સે ઉત્પન્ન કન્દ કાંદા મૂલ વીજ ફલ પુષ્પ હરિત વગેરહ વસ્તુ હો તો ઉસ
ભૂમિ મેં સ્વાધ્યાય કે લિયે નહીં જાય ।

અવ સ્વાધ્યાય કે લિયે સ્વાધ્યાય ભૂમિ મેં ગયે હુએ સાધુઓં કા કર્તવ્યવિધિ
વતલાતે હૈં-'જે તત્થ દુવગ્ગા તિવગ્ગા ચડવગ્ગા પંચવગ્ગા' વહાં સ્વાધ્યાયભૂમિ મેં
મેં દો સાધુ યા ત્રીન સાધુ યા ચાર સાધુ યા પાંચ સાધુ 'અમિસંધારિતિ નિસી-

પણુ રહિત છે તથા ઉત્તિગ પનક તથા શીતોદક પૃથ્વીકાયના જીવો વિનાની છે, તથા
કરણીયાની જાળ પર પરથી પણુ રહિત છે આ પ્રકારના એકેન્દ્રિય દ્વીન્દ્રિય ત્રસ પૃથ્વી-
કાય જીવ વિગેરથી રહિત હોવાથી 'તહપ્પગારં નિસીદિયં' આ પ્રકારની સ્વાધ્યાય ભૂમિને
'ફાલુયં ચેદસ્સામિ' પ્રાસુક અચિત્ત અને એષણીય આધાકર્માદિ દોષો વિનાની હોવાથી તેને
સ્વાધ્યાય માટે અકલ્પ કરી લેવી. 'એવં સિજ્ઞાગમેણં નેયવ્વ' તથા ઉક્ત પ્રકારથી શર્યાધ્યયનના
પ્રકરણમા કહેલ આલાપકો પ્રમાણે જ અહીંયા પણુ આલાપકો સમજવા, અર્થાત્ જો
સ્વાધ્યાય ભૂમિમા પણુ 'જાવ ઉદયપ્પસૂયાઈ' પાણીથી પેદાથનાર કદ, મૂળ ખી ફળ પુષ્પકે
લીલોતરી વિગેરે વસ્તુ હોય તો તે ભૂમિમા સ્વાધ્યાય માટે જલુ નહીં,

હવે સ્વાધ્યાય માટે સ્વાધ્યાય ભૂમિમાં ગયેલા સાધુઓની કર્તવ્ય વિધિનુ કથન કરે
છે-'જે તત્થ દુવગ્ગા તિવગ્ગા ચડવગ્ગા પંચવગ્ગા' એ સ્વાધ્યાય ભૂમિમા એ સાધુ અગર

ગૃહીયાદિતિ ભાવઃ 'સે મિચ્છુ વા મિચ્છુણી વા' સ મિચ્છુર્વા મિચ્છુકી વા 'અમિકંત્વિજ્જા નિસીહિયં ગમણા' અમિકાન્ત્વેત્-નિષીધિકામ્-સ્વાધ્યાયભૂમિં ગન્તુમ્ તર્હિ 'સે પુણ નિષી હિયં' સ પુનઃ સાધુઃ નિષીધિકામ્-સ્વાધ્યાયભૂમિમ્ 'અપ્પંડં અપ્પપાણં અપ્પવીયં' અલ્પાણ્ડામ્-અણ્ડરહિતામ્ અલ્પપ્રાણામ્-પ્રાણિરહિતામ્, અલ્પવીજામ્-વીજરહિતાં 'જાવ સંતાણયં' યાવદ્-અનુદકામ્ ઉત્તિદ્ગપનકપૃતિકાલ્પનાતન્તુજાલસન્તાનગમ્ભિતાં યદિ પચ્ચેત્ તર્હિ 'તહપ્પમારં

કી ચિરાધના હોગી इसलिये संयम पालनार्थं साधु और साध्वी को इस प्रकार के स्थान में नहीं जाना चाहिये इसलिये साधु और साध्वी प्रतिज्ञा करे कि इस प्रकार की सजीवि स्वाध्याय भूमि में मिलने पर भी मैं नहीं जाऊंगा या ग्रहण करूंगा, -ऐसी प्रतिज्ञा कर वहां नहीं जाय,

अब निर्ग्रंथों को किस प्रकार की भूमि में स्वाध्याय करने के लिये गमन करे यह बतलाते हैं- 'से भिच्छू वा भिच्छुणी वा, अमिकंत्विज्जा-निसीहियं गमणाए' वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षु की साध्वी यदि निषीधिका में अर्थात् उपाश्रय से बाहर स्वाध्याय भूमि में स्वाध्याय करने के लिये जाने की इच्छा करे और यदि 'से जं पुण निसीहियं जाणिज्जा' वह साधु और साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाण रूप से निषीधिका स्वाध्याय भूमि को जानले कि- 'अप्पंढं अप्पवीयं जाव संताणयं' यह निषीधिका स्वाध्याय भूमि अल्पाण्ड है अर्थात् अण्डों से रहित है अर्थात् अल्प शब्द ईषदर्थक होने से ईषत् लेश मात्र ही अण्डे हैं अर्थात् अण्डों का अस्तित्वलेश मात्र ही है इसलिये नहीं जैसा ही अण्डे हैं इस तरह छोटे छोटे एकेन्द्रिय आदि प्राणियों से भी रहित है एवं सचित्त बीजों से भी रहित है तथा हरे भरे तृण घास वगैरह वनस्पतिकाय जीव से भी

મના રક્ષણ માટે સાધુ અને સાધ્વીએ આવા પ્રકારના સ્થાનમાં જવું નહીં. સાધુ અને સાધ્વીએ પ્રતિજ્ઞા કરવી કે આવા પ્રકારની સજીવ સ્વાધ્યાય ભૂમિ પ્રાપ્ત થવા છતાં પણ હું ત્યાં જઈશ નહીં. ગ્રહણ કરીશ નહીં. આ રીતની પ્રતિજ્ઞા કરીને ત્યાં જવું નહીં.

હવે કેવા પ્રકારની ભૂમિમાં સ્વાધ્યાય કરવા જવું તે સૂત્રકાર બતાવે છે, - 'સે મિચ્છૂ વા મિચ્છુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'અમિકંત્વિજ્જા નિસીહિયં ગમણા' એ નિષીધિકામાં અર્થાત્ ઉપાશ્રયની બહાર સ્વાધ્યાયભૂમિમાં સ્વાધ્યાય કરવા માટે જવાની ઇચ્છા કરે 'સે જં પુણ નિસીહિયં જાણિજ્જા' અને એ તે સાધુ કે સાધ્વી આ વક્ષ્યમાણ રીતે એ નિષીધિકા એટલે કે સ્વાધ્યાય ભૂમિને જણે કે- આ નિષીધિકા 'અપ્પંડં' અલ્પાણ્ડ અર્થાત્ ઇંડાઓ વિનાની છે, ગ્રહીયા અદ્યમ શબ્દનો ઇષદર્થ હેવાથી ઇષત્ લેશમાત્ર નહીં વત્ ઇંડા છે, અર્થાત્ ઇંડાનું અસ્તિત્વ લેશમાત્ર જ છે તેથી તે નહીં વત્ છે. તેવી જ રીતે 'અપ્પપાણં' નાના નાના એકેન્દ્રિય વિગેરે પ્રાણિયો પણ નથી તથા 'અપ્પવીયં' બીજાઓ વિનાની છે, 'જાવ સંતાણયં' તથા લીલા તૃણ ઘાસ વિગેરે વનસ્પતિકાય જીવોથી

વાપિ નો કુર્યુ: 'एयं खलु तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणीए वा सामग्गियं' एतत् खलु संयम
पालनं तस्य भिक्खुस्य भिक्खुच्या वा सामग्र्यम्-समग्राचारः सम्पूर्ण आचारो बोध्यः 'जं
सव्वट्ठेहिं सहिए समिए सया जइज्जा' यत् सर्वार्थः-सम्यग्ज्ञानदर्शनचारित्र्यैः सहितः समितः
पञ्चभिः समितिभिः समन्वितास्ति गुप्तिभिश्च सहितो भूत्वा सदा-सर्वदा यावदायुस्ताव-
त्संयमानुष्ठाने यतेत यतनापूर्वकं वर्तेत इत्यर्थः 'सेयमिणं मन्निज्जासि' श्रेयः इदम्- एतदेव
कल्याणमिति मन्येत 'त्तिवेमि' इति ब्रवीमि-कथयामि उपदिशामीत्यर्थः 'निसीद्वियास-
त्तिकय समत्तं' निषीधिकासप्तिका समाप्ता । नवमम् अध्ययनं समाप्तम् ॥ सू० १ ॥

होगी, औ ब्रह्मचर्य का पालन नहीं होने से संयम की विराधना होगी इसलिये
दन्तच्छेदादि साधुओं को परस्पर नहीं करना चाहिये,

अब नवम अध्ययन की वक्तव्यता का उपसंहार करते हुए कहते हैं कि-यही
अर्थात् 'एयं खलु तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणीए वा सामग्गियं' संयम का पालन
करना ही साधु और साध्वी का परम आचार है या साधुता की पूर्णता है
अर्थात् सामाचारी है 'जं सव्वट्ठेहिं सहिए समिए' जिस को सर्वार्थों से अर्थात्
सम्यक्ज्ञान सम्यक्दर्शन और सम्यक् चारित्र से युक्त होकर और पांच समितियों
से भी युक्त होकर तथा तीन गुणियों से सम्पन्न होकर 'सया जइज्जा' सदा सर्वदा
यतनापूर्वक वर्तना चाहिये क्यों कि आगम में कहा भी है कि-यावत् आयु हो
तावत् काल पर्यन्त संयम का अनुष्ठान करना चाहिये 'सेयमिणं मन्निज्जासि
त्तिवेमि' इसलिये साधु मुनि महात्माओं का जीवन पर्यन्त ही संयम का अच्छी-
तरह से पालन करने के लिये ध्यान रखना चाहिये, ऐसा वीतराग भगवान्
श्रीमहावीरस्वामी ने गौतमादि गणधरों को उपदेश दिया है यह सुधर्मास्वामी
कहते हैं कि-यही श्रेय या कल्याण है अर्थात् अच्छी तरह से संयम का पालन
शोभाहीनथी प्रहयर्थभां भाधा आवे छे. तेमज्ज प्रहयर्थनुं पालन न थवाथी सयमनी
विराधना थाय छे तेथी साधुओओ परस्पर दंतच्छेदादिक करवा नडी

હવે નવમા અધ્યયનની વક્તવ્યતાને ઉપસંહાર કરતા સુત્રકાર કહે છે કે-‘एयं खलु
तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणीए वा सामग्गियं’ આ સયમનુ પાલન કરવું એજ ક્રિયાશીલ સાધુ અને
સાધ્વીનો ઉત્તમ આચાર છે, અને સાધુતાની પૂર્ણતા છે. અર્થાત્ સામાચારી છે. ‘जं सव्व
ट्ठेहिं सहिए समिए सया जइज्जा’ જેને સર્વાર્થથી સર્વ પ્રકારે અર્થાત્ સમ્યક્જ્ઞાન, સમ્યક્
દર્શન, અને સમ્યક્ ચારિત્રથી યુક્ત થઈને તથા પાત્ર સમિતિઓ અને ત્રણ ગુણિયોથી પણ
યુક્ત થઈને યતનાપૂર્વક વર્તવું, કેમકે આગમમા કહ્યું છે કે-યાવત્ કાળ આયુ શેષ હોય
તાવત્ કાળ પર્યન્ત સયમનુ અનુષ્ઠાન કરવું જોઈએ. તેથી સાધુ મુનિએ જીવન પર્યન્ત
સયમનુ દ્રઢતા પૂર્વક પાલન કરવું આ પ્રમણે વીતરાગ ભગવાન મહાવીર સ્વામીએ ગૌતમાદિ
ગણધરોને ઉપદેશ આપેલ છે, આ પ્રમાણે સુધર્મા સ્વામી કહે છે-કે ‘सेयमिणं मन्निज्जासि

અભિસન્ધારયન્તિ-વિચારયન્તિ નિપોધિકાં-સ્વાધ્યાયભૂમિં ગન્તુમ્. ગતા વા સ્યુઃ તર્હિ 'તે નો અન્નમન્નસ્સ કાયં' તે દ્વિત્રિપ્રમૃતયઃ સાધવો નો અન્યોઽન્યસ્ય પરસ્પરસ્ય કાયમ્-શરીરમ્ 'આલિંગિજ્જ વા' આલિંગ્યેયુર્વા-આલિંગનં વા પરસ્પરં ગાત્રસ્પર્શં ન કુર્યુઃ 'વિલિંગિજ્જ વા' વિલિંગ્યેયુર્વા-વિવિધમ્ અનેકપ્રકારં યથા મોહકામવાસના ઉત્પદ્યેન્ તથા વા ગાત્રસ્પર્શં નો વિદધ્યુરિત્યર્થઃ 'ચુંપિજ્જ વા' ચુમ્બ્યુર્વા-કામોદીપકવક્ત્રસંયોગાદિરૂપચુમ્બનં વા નો કુર્યુરિતિભાવઃ 'દંતેહિં વા નહેહિં વા અચ્છિદિજ્જ વા વુચ્છિદિજ્જ વા' દન્તૈર્વા નલૈર્વા આચ્છિદ્યુર્વા-દન્તચ્છેદં નલચ્છેદં વા નો વિદધ્યુઃ, વ્યુચ્છિદ્યુર્વા વિવિધમ્-અનેકપ્રકારં વા દન્તચ્છેદં હિયં ગમણાણં સ્વાધ્યાય કે લિયે જાના ચાહતે હિં યા ગયે હુવે હિં 'તે નો અન્નમન્નસ્સ કાયં આલિંગિજ્જ વા' વે સમી સાધુ પરસ્પર મેં શરીર કા આલિંગન યા ગાત્રસ્પર્શ નહીં કરે તથા જિસ સે અનેક પ્રકાર કા મોહ કામવાસના વગૈરહ ઉત્પન્ન હો એસા ગાત્રસ્પર્શ નહીં કરે તથા 'વિલિંગિજ્જ વા' કામોદીપક વક્ત્ર મુલ્ય સંયોગાદિ રૂપ 'ચુંપિજ્જ વા' ચુમ્બન મી નહીં કરે એવં 'દંતેહિં વા નહેહિં વા અચ્છિદિજ્જ વા' દન્તચ્છેદ ઓર નલચ્છેદ મી નહીં કરે, અર્થાત્ સંયમપાલન કરને વાલે સાધુ મુનિ મહાત્માઓ કો પરસ્પર મેં આલિંગનાદિ કમી મી નહીં કરના ચાહિયે ક્યોંકિ હંસી મજાક મેં મી શરીર સ્પર્શોદિ સે કામ વાસના ઉત્પન્ન હો સકતી હૈ જિસસે બ્રહ્મચર્ય મેં વાધા પડને સે સંયમ કી વિરાધના હોગી ઇસ લિયે સંયમપાલનાર્થ સાધુ મહાત્માઓ કો કમી મી પરસ્પર ગાત્ર સ્પર્શ નહીં કરના ચાહિયે ઇસી તરહ અનેક પ્રકાર કે દન્તચ્છેદ યા નલચ્છેદ અર્થાત્ દાંતો સે કાટના યા 'વુચ્છિદિજ્જ વા' નાલૂન ચુમાના મી નહીં ઠીક હૈ ક્યોંકિ દન્તચ્છેદ નલચ્છેદ સે મી કામોદીપન હોતા હૈ ઓર કામોદીપન સે બ્રહ્મચર્ય કી વાધા

ત્રથુ સાધુ કે ચાર સાધુ અથવા પાચ સાધુ 'અભિસધારિંતિ નિસીહિદ' ગમણાણં સ્વાધ્યાય કરવા માટે જતા હ'એ અગર ગયા હોય તે બધા સાધુએ 'તે નો અન્નમન્નસ્સ કાયં આલિંગિજ્જ વા' અન્યાન્ય શરીરનુ આલિંગન કરવું નહીં તેમજ શરીરનો પરસ્પર સ્પર્શ કરવો નહીં 'વિલિંગિજ્જ વા' તથા તેનાથી કામોદિપક શરીર સ્પર્શ કરવો નહીં 'ચુંપિજ્જ વા' વક્ત્રમુખ સંયોગાદિ રૂપ ચુમન પણ કરવું નહીં અથવા 'દંતેહિં નહેહિં વા અચ્છિદિજ્જવા વુચ્છિદિજ્જ વા' દંતચ્છેદ તથા નલચ્છેદ પણ કરવા નહીં અર્થાત્ સંયમનુ પાલન કરવાવાળા સાધુ, સાધુમુનિઓએ પરસ્પર આલિંગન વિગેરે કામજનક વ્યવહાર ક્યારેય પણ કરવો નહીં. કેમકે હમીમશકરીમા પણ શરીરના સ્પર્શોદિથી કામવાસના ઉત્પન્ન થવાનો સંભવ રહે છે. જેથી બ્રહ્મચર્યમા વિદ્ધ થવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે. તેથી સંયમશીલ મુનીએ કોઈ પણ વખતે અન્યાન્યના શરીરનો સ્પર્શ કરવો નહીં. તેજરીતે અનેક પ્રકારના દંતચ્છેદ અને નલચ્છેદ અર્થાત્ દાંતોથી કાપવું કે નખ કરડવા એ પણ ઠીક નથી. કેમકે દંતચ્છેદ અને નખચ્છેદથી પણ કામોદીપન થાય છે. અને

વાપિ નો કુર્યુઃ 'एयं खलु तस्म भिक्षुस्म भिक्षुणी वा सामगिर्यं' एतत् खलु संयम
 पाठनं तस्य भिक्षुस्य भिक्षुच्या वा सामग्र्यम्-समग्राचारः सम्पूर्ण आचारो बोध्यः 'जं
 सव्वट्ठेहिं सहिए समिए धया जाइज्जा' यत् सर्वार्थः-सम्यग्ज्ञानदर्शनचारित्र्यं: सहितः समितः
 पञ्चभिः समितिभिः समन्वितास्त्रि गृप्तिभिश्च सहितो भूत्वा सदा-सर्वदा यावदायुष्माव-
 त्संयमानुष्ठाने यतेत यतनापूर्वकं वर्तेत इत्यर्थः 'सेयमिणं मन्निज्जामि' श्रेयः इदम्- एतदेव
 कल्याणमिति मन्येत 'त्तिवेमि' इति ब्रवीमि-कथयामि उपदिशामीत्यर्थः 'निसीदियाम-
 त्तिकय समत्तं' निषीदिकास्तप्तिका समाप्ता । नवमम् अध्ययनं समाप्तम् ॥ सू० १ ॥

હોગી, ઔ બ્રહ્મચર્ય કા પાલન નહીં હોને સે સંયમ કી ચિરાયના હોગી इसलिये
 दन्तच्छेदादि साधुओं को परस्पर नहीं करना चाहिये,

अब नवम अध्ययन की वक्तव्यता का उपसंहार करते हुए कहते हैं कि-यही
 अर्थात् 'एयं खलु तस्म भिक्षुस्म भिक्षुणी वा सामगिर्यं' संयम का पालन
 करना ही साधु और साध्वी का परम आचार है या साधुता की पूर्णता है
 अर्थात् आमाचारी है 'जं सव्वट्ठेहिं सहिए समिए' जिस को सर्वार्थों से अर्थात्
 सम्यग्ज्ञान सम्यग्दर्शन और सम्यक् चारित्र से युक्त होकर और पांच समितियों
 से भी युक्त होकर तथा तीन गुप्तियों से सम्पन्न होकर 'सया जइज्जा' सदा सर्वदा
 यतनापूर्वक वर्तना चाहिये क्यों कि आगम में कहा भी है कि-यावत् आयु हो
 तावत् काल पर्यन्त संयम का अनुष्ठान करना चाहिये 'सेयमिणं मन्निज्जासि
 त्तिवेमि' इसलिये साधु मुनि महात्माओं का जीवन पर्यन्त ही संयम का अच्छी-
 तरह से पालन करने के लिये ध्यान रखना चाहिये, ऐसा वीतराग भगवान्
 श्रीमहावीरस्वामी ने गौतमादि गणधरों को उपदेश दिया है यह सुधर्मास्वामी
 कहते हैं कि-यही श्रेय या कल्याण है अर्थात् अच्छी तरह से संयम का पालन
 क्षमाहीननशी प्रहस्यर्थमा पाधा आवे छे तेमज् प्रहस्यर्थनुं पालन न थवार्थी संयमनी
 विगधना थाय छे तेथी साधुओओ परस्पर दन्तच्छेदादिक करवा नडी

હવે નવમા અધ્યયનની વક્તવ્યતાનો ઉપસંહાર કરતા સુતકાર કહે છે કે-‘एयं खलु
 तस्म भिक्षुस्म भिक्षुणी वा सामगिर्यं’ આ સંયમનું પાલન કરવું એટલે ક્રિયાશીલ સાધુ અને
 સાધવીનો ઉત્તમ આચાર છે, અને સાધુતાની પૂર્ણતા છે. અર્થાત્ આમાચારી છે ‘जं सव्व
 ट्ठेहिं सहिए समिए मया जइज्जा’ જેને સર્વાર્થથી સર્વ પ્રકારે અર્થાત્ સમ્યક્જ્ઞાન, સમ્યક્
 દર્શન, અને સમ્યક્ ચારિત્રથી યુક્ત થઈને તથા પાત્ર સમિતિયો અને ત્રણ ગુપ્તિયોથી પણ
 યુક્ત થઈને યતનાપૂર્વક વર્તવું, કેમકે આગમમા કહ્યું છે કે-यावत् काण आयु शेष होय
 तावत् काण पर्यन्त संयमनु अनुष्ठान કરવું જોઈએ તેથી સાધુ મુનિએ જીવન પર્યન્ત
 સંયમનું પ્રવર્તના પૂર્વક પાલન કરવું આ પ્રમણે વીતરાગ ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીએ ગૌતમાદિ
 ગણધરોને ઉપદેશ આપેલ છે, આ પ્રમાણે સુધર્મા સ્વામી કહે છે-કે ‘सेयमिण मन्निज्जासि

દશમમ્ અધ્યયનમ્

મૂલમ્—સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા ઉચ્ચારપાસવળકિરિયાણ ઉઘ્વા-
 હિજ્જમાણે સયસ્સ પાયપુંહણસ્સ અસર્ફણ તઓ પચ્છા સાહમ્મિયં જાહ
 ઝજા, સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા સે જં પુણ થંહિલં જાણિજ્ઞા સઅંહં
 જાવ સંતાણયં તહપ્પગારંસિ થંહિલસિ નો ઉચ્ચારપાસવળં વોસિરિજ્ઞા,
 સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા સે જં પુણ થંહિલં અપ્પંહં અપ્પાણં જાવ
 સંતાણયં તહપ્પગારંસિ થંહિલમિ ઉચ્ચારપાસવળં વોસિરિજ્ઞા, સે
 ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા સે જં પુણ અર્સિંસ પહિયાણ ઇગં સાહમ્મિયં
 સમુદ્દિસ્સ વા અર્સિંસ પહિયાણ વહવે સાહમ્મિયા સમુદ્દિસ્સ અર્સિંસ પહિ-
 યાણ ઇગં સાહમ્મિણિ સમુદ્દિસ્સ અર્સિંસ પહિયાણ વહવે સાહમ્મિણીઓ
 સમુદ્દિસ્સ અર્સિંસ પહિયાણ વહવે સમળમાહણઅતિહિકિવળમળીમણ
 પગણિય પગણિય સમુદ્દિસ્સ પાણાં વા ભૂયાં વા જીવાં વા સત્તાં વા
 જાવ ઉદેસિયં ચેણ્ઠ, તહપ્પગારં થંહિલં પુરિસંતરકહં જાવ વહિયા નીહં
 વા અનીહં વા અન્નયરંસિ વા તહપ્પગારંસિ થંહિલંસિ ઉચ્ચારં નો
 વોસિરિજ્ઞા સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા સે જં પુણ જાણિજ્ઞા વહવે સમળ-
 માહણકિવળવળીવગ અતિહો સમુદ્દિસ્સ પાણાં ભૂયાં જીવાં સત્તાં જાવ
 ઉદેસિયં ચેણ્ઠ, તહપ્પગારં થંહિલં અપુરિસંતરગહં જાવ વહિયા અનીહં
 અન્નયરંસિ વા તહપ્પગારંસિ થંહિલંસિ નો ઉચ્ચારપાસવળં વોસિરિજ્ઞા, અહ
 પુણ ઇવં જાણિજ્ઞા પુરિસંતરગહં જાવ વહિયા નીહં અન્નયરંસિ તહપ્પ-

કરના હી સંયમશીલ સાધુ ઓર સાધ્વી કા પરમકર્તવ્ય હૈ इसी तात्पर्य से कहा
 है कि—मै सुधर्मास्वामी साधु साध्वी गृहस्थ भावकादि को उपदेशदेता हूं
 ‘निमीहिंया सत्तिकयं समत्तं’ इस प्रकार निषीधिका अर्थात् स्वाध्याय भूक्ति का
 समस्त समाप्त हो गया और ‘नवमं अज्झयणं समत्तं’ नवम अध्ययन भी
 समाप्त हो गया ॥सू० १॥

તિવેમિ’ આ શ્રેય અને કલ્યાણકર છે, અર્થાત્ સારી રીતે સયમનુ પાલન કરવું એજ સાધુ
 અને સાધ્વીનુ પરમ કર્તવ્ય છે એ હેતુથી કહ્યું છે કે—હું સુધર્માસ્વામી સાધુ સાધ્વી અને
 ગૃહસ્થ શ્રાવકાદિને ઉપદેશ આપુ છું, આ રીતે ‘નિમીહિયાસત્તિકયં સમત્ત’ નિષીધિકા સમસ્ત
 સમાપ્ત થયું તેમજ ‘નવમં અજ્ઞયણં સમત્ત’ નવમુ અધ્યયન પણ સમાપ્ત થયું ॥સૂ. ૧॥

गारंसि थंडिलंसि उच्चारपासवणं वोसिरिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण जाणिज्जा—अस्सि पडियाए कयं वा कारियं वा पामिच्चियं वा छन्नं वा घट्टं वा मट्टं वा लित्तं वा संसट्टं वा संपभूवियं वा अन्नय-
रंसि वा तहप्पगारंसि थंडिलंसि नो उच्चारपासवणं वोसिरिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण थंडिलं जाणेज्जा—इह खलु गाहावई वा गाहावइपुत्ता वा कंदाणि वा जात्र हरियाणि वा अंतराओ वा वाहिं नीहरंति बहियाओ वा अंतो स्वाहरंति अन्नयरंसि वा तहप्पगारंसि थंडि-
लंसि नो उच्चारपासवणं वोसिरिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण थंडिलं जाणिज्जा—खंधंसि वा पीठंसि वा मंचंसि वा मालंसि वा अट्ठंसि वा पासायंसि वा अन्नयरंसि वा तहप्पगारंसि थंडिलंसि नो उच्चारपासवणं वोसिरिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण थंडिलं जाणिज्जा—अणंतरहियाए पुढवीए ससिणिद्धाए पुढवीए ससरक्खाए पुढवीए मट्टियाए मक्कडाए चित्तमंताए सिलाए चित्तमंताए लेलुयाए कोलावासंसि वा दारुयंसि वा जीवपइट्टियंसि वा जात्र मक्कडा संताणयंसि अन्नयरंसि तहप्पगारंसि थंडिलंसि नो उच्चारपासवणं वोसिरिज्जा ॥सू० १॥

छाया—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा उच्चारप्रसवणक्रियया उद्वाध्यमानः स्वस्य पाद-
प्रोष्ठनस्य असत्त्वे ततः पश्चात् साधर्मिकं याचेत्, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यत् पुनः
स्थण्डिल जानीयात्—साण्डं यावत् तथाप्रकारे स्थण्डिले नो उच्चारप्रसवणं व्युत्सृजेत्, स
भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यत् पुनः स्थण्डिलं जानीयात्—अल्पाण्डम् अल्पप्राणं यावत् संतानकं
तथाप्रकारे स्थण्डिले उच्चारप्रसवणं व्युत्सृजेत्, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यत् पुनः अस्व-
प्रतिज्ञया एकं साधर्मिकं समुद्दिश्य वा, अस्वप्रतिज्ञया बहून् साधर्मिकान् समुद्दिश्य अस्व-
प्रतिज्ञया एकां साधर्मिकीं समुद्दिश्य अस्वप्रतिज्ञया बह्वीः साधर्मिक्यः समुद्दिश्य अस्वप्रति-
ज्ञया बहून् श्रमणब्राह्मण अतिथिकृपणवनीपकान् प्रगण्य प्रगण्य समुद्दिश्य प्राणान् भूतानि
जीवान् सत्तान् यावत् औद्देशिकं चेतयते तथाप्रकारं स्थण्डिलं पुरुषान्तरकृतं यावद् बहिर्नीतं
वा अनीतं वा अन्यतरस्मिन् तथाप्रकारे स्थण्डिले उच्चारप्रसवणं नो व्युत्सृजेत्, स भिक्षुर्वा
भिक्षुकी वा स यत् पुनः स्थण्डिलं जानीयात्—बहून् श्रमणब्राह्मण—अतिथिकृपणवनीपकान्
समुद्दिश्य प्राणान् भूतानि जीवान् सत्तान् यावत् औद्देशिकं चेतयते तथाप्रकारं स्थण्डिलम्
अपुरुषान्तरकृतं यावत् बहिर्नीतम् अन्यतरस्मिन् वा तथाप्रकारे स्थण्डिले नो उच्चारप्रसवणं
व्युत्सृजन्, अथ पुनरेवं जानीयात्—पुरुषान्तरकृतं यावद् बहिर्नीतम् अन्यतरस्मिन् वा तथा-

પ્રકારે સ્થળિલે ઉચ્ચારપ્રસવળં વ્યુત્સજેત્, સ મિશ્રુર્વા મિશ્રુકી વા સ યત્ પુનઃ સ્થળિલં જાનીયાત્-અસ્વપ્રતિજ્ઞયા કૃતં વા કારિતં વા પ્રામિત્ય વા છન્નં વા ઘૃટં વા ઘૃષ્ટં વા લિપ્તં સંઘૃષ્ટં વા સંપ્રધૂપિતં વા અન્યતરસ્મિન્ વા તથાપ્રકારે સ્થળિલે નો ઉચ્ચારપ્રસવળં વ્યુત્સજેત્, સ મિશ્રુર્વા મિશ્રુકી વા સ યત્ પુનઃ સ્થળિલં જાનીયાન્-ઝઙ્ગ યલ્લુ ગૃદ્ધપતિર્ગા ગૃદ્ધપતિપુત્રો વા કન્દાનિ વા યાવદ્-હરિતાનિ વા અન્તરતો વા વર્હિર્નિર્દેરન્તિ, વાહ્યતો વા અન્તઃ સમાહરન્તિ અન્યતરસ્મિન્ વા તથાપ્રકારે સ્થળિલે નો ઉચ્ચારપ્રસવળં વ્યુત્સજેત્, મ મિશ્રુર્વા મિશ્રુકી વા સ યત્ પુનઃ સ્થળિલં જાનીયાત્-સ્કન્ધે વા પીઠે વા મઞ્ચે વા માલે વા અઢ્ઢે વા પ્રાસાદે વા અન્યતરસ્મિન્ વા તથાપ્રકારે સ્થળિલે નો ઉચ્ચારપ્રસવળં વ્યુત્સજેત્, સ મિશ્રુર્વા મિશ્રુકી વા સ યત્ પુનઃ સ્થળિલં જાનીયાત્ અનન્તર્ઘિતાયા પૃથિવ્યા સસ્તિગ્ધાગં પૃથિવ્યાં સર-જસ્કાયાં પૃથિવ્યાં મૃત્તિકાયામ્ મર્કટાયાં ચિત્તવત્યાં શિલાયામ્ ચિત્તવત્યાં લેપ્તી વા ઘુણાવાસે વા દારુકે વા જીવપ્રતિષ્ઠે વા યાવદ્ મર્કટાપન્નાનકે અન્યતરસ્મિન્ વા તથાપ્રકારે સ્થળિલે નો ઉચ્ચારપ્રસવળં વ્યુત્સજેત્ ॥ સૂ. ૧ ॥

ટીકા-નવમેઽધ્યયને સ્વાધ્યાયભૂમિરુપ નિષીધિકાયાઃ પ્રરૂપિતત્વેન તત્ર ભૂમિપ્રસન્નાત્ કથંભૂતાયાં ભૂમૌ ઉચ્ચારપ્રસવળરૂપમૂત્રપુરીષોત્સર્ગો વિધેય इति જિજ્ઞાસાયામ્ ઉચ્ચારપ્રસવળ-સસિકાલ્યં દશમમધ્યનં પ્રરૂપયિતુમાહ-‘સે મિક્સૂ વા મિક્સુળી વા’ સ-સંયમવાન્ મિશ્રુર્વા મિશ્રુકી વા ‘ઉચ્ચારપાસવળકિરિયાઈ ઉન્વાહિજ્જમાળે’ ઉચ્ચારપ્રસવળક્રિયા-ઉચ્ચરતિ-શરીરાદ્ ઉત્ પ્રાવલ્યેન અવગચ્છેત્ ચવતે વા इति ઉચ્ચારઃ-વિષ્ણ, પુરીષમ્, પ્રકર્ષેણ સ્વતિ

અથ દશમ અધ્યયન કા નિરૂપણ ક્રિયા જાના હૈ ।

નવમ અધ્યયન મેં સ્વાધ્યાયભૂમિ રૂપ નિષીધિકા કા પ્રરૂપણ ક્રિયા ગયા હૈ વહાં પર ભૂમિ કે પ્રસન્ન સે કિમ્ પ્રકાર કી ભૂમિ મેં ઉચ્ચારપ્રસવળ રૂપ મૂત્ર ઓર પુરીષ કા ત્યાગ કરના ચાહિયે ઇસ જિજ્ઞાસા સે ઉચ્ચાર પ્રસવળસસિકા નામ કા દશવાં અધ્યયન કા નિરૂપણ ક્રિયા જાતા હૈ-

ટીકાર્થ-‘સે મિક્સૂ વા, મિક્સુળી વા’ વહ પૂર્વોક્ત મિશ્રુ સંયમશીલ સાધુ ઓર મિશ્રુકી સાધ્વી ‘ઉચ્ચારપાસવળકિરિયાઈ’ ઉચ્ચાર પ્રસવળ ક્રિયા સે અર્થાત્ મૂત્રપુરીષોત્સર્ગ કરને કે વેગ સે ‘ઉન્વાહિજ્જમાળે’ સયસ્ત પાયપુંજ ણસ્ત અસદ્દૈ’ બાધિત હોકર અપને પાદગ્રોચ્છન વચ્ચ કે નહીં રહને પર ‘તઓ

નવમા અધ્યયનમા સ્વાધ્યય ભૂમિરૂપ નિષીધિકાતુ નિરૂપણ કરવામા આવેલ છે, ત્યા આગળ ભૂમિનાપ્રસંગથી કેવા પ્રકારની ભૂમિમા ઉચ્ચાર પ્રસવળ રૂપ મૂત્રપુરીષનો ત્યાગ કરવો એ જિજ્ઞાસા થવાથી ઉચ્ચાર પ્રસવળ સસિકા નામના દસમા અધ્યયનતુ નિરૂપણ કરવામાં આવે છે

ટીકાર્થ-‘સે મિક્સૂ વા મિક્સુળી વા’ તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘ઉચ્ચારપાસવળકિરિયાઈ ઉન્વાહિજ્જમાળે’ ઉચ્ચાર પ્રસવળ ક્રિયાથી અર્થાત્ મૂત્ર પુરીષો-

इति प्रसवणं मूत्रम् एकिकारूपम् तत्क्रियया उद्वाध्यमानः अत्यधिकं पीड्यमानः उच्चार-
प्रसवणवेगपीडितः सन् 'सयस्स पायपुंछणस्स' स्वस्य पादप्रोच्छनस्य 'असइए तओ पच्छा'
असत्त्वे असदुभावे अविचयान्तत्वे सति ततः पश्चात् 'साहम्मिय जाइज्जा' साधर्मिकम्-सांभो-
गिकरूपं साधुं याचेत्-पूर्वप्रत्युपेक्षितं पादप्रोच्छनं समाध्यादिकं स्वसविधे यदि न स्यात्तर्हि
साधर्मिकसाधुसकाशाद् गृह्णीयादित्यर्थः न तु कदाचित् मूत्रोच्चारवेगधारणं युक्तम्, अथ च
स साधुः उच्चारप्रसवणाशङ्कायां पूर्वमेव स्थण्डिलभूमिं गत्वा तत्र साण्डादिके दृष्टे सति
सचित्तत्वेन अप्रागुक्तत्वाद् उच्चारानि न कुर्यादित्याशयेनाह-'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा'
स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा 'से जं पुण थंडिलं जाणज्जा' स नत् पुनः स्थण्डिलं वक्ष्यमा-

पच्छा साहम्मियं जाइज्जा' उस के बाद साधर्मिक रूप सांभोगिक साधु से याचना
के द्वारा पूर्व प्रत्युपेक्षित अर्थात् पूर्व में प्रतिलिखित पादप्रोच्छनादि बन्धको
और समाधि आदि को ग्रहण करना चाहिये अर्थात् यदि अपने पास
पादप्रोच्छन समाधि वगैरह पात्रविशेष नहीं हो तो अपने साधर्मिक सांभोगिक
साधु से पादप्रोच्छनादि बन्ध ले लेना चाहिये किन्तु कभी भी मूत्रपुरीषोत्सर्ग के
वेग को नहीं रोकना चाहिये या मूत्रोच्चारवेग को धारण भी नहीं करना चाहिये
अब मूत्रपुरीषोत्सर्ग की आशंका होने पर वह साधु पहले ही स्थण्डिल
जगह भूमि में जाकर वहाँ पर अण्डादि के रहने पर उसको देख कर सचित्त
और अनेक्षणिय होने से उच्चारप्रसवण नहीं करे इस तात्पर्य से कहते हैं-'से
भिक्खू वा भिक्खुणी वा, वह पूर्वोक्त भिक्षुक संयमशील साधु और भिक्षुकी
साध्वी यदि 'से जं पुण थंडिलं जाणिज्जा' ऐसा वक्ष्यमाण रूप से स्थण्डिलभूमि

त्सर्ग કરવાના વેગથી બાધિત થઇને 'સયસ્સ પાયપુછણસ્સ અસइए' પોતાનુ પાદપ્રોછન
વચ્ચ પાસે ન હોય તો 'તઓ પચ્છા સાહમ્મિય જાહજ્જા' તે સાધર્મિક ૩૫ સામોગિક સાધુની
પાસેથી યાચના દ્વારા પહેલા પ્રત્યુપેક્ષિત અર્થાત્ પહેલા પ્રતિલિખિત પાદ પ્રોછન વિગેરે
વચ્ચને અને સમાધિ વિગેરેને ગ્રહણ કરવા, અર્થાત્ જો પોતાની પાસે પાદપ્રોછન સમાધિ
વિગેરે ન હોય તો પોતાના સાધર્મિક સામોગિક સાધુની પાસેથી પાદપ્રોછનાદિવચ્ચ લઇ
લેવા બોધએ પરંતુ ક્યારેય મૂત્રપુરીષોત્સર્ગના વેગને રોકવો ન બોધએ અથવા મૂત્રો
ચ્ચાર વેગને ધારણ પણ કરવો ન બોધએ.

હવે મૂત્ર પુરીષોત્સર્ગની શકા થવાથી તે સાધુએ પહેલાં સ્થંડિલ (ઠેલો) ભૂમિમાં
જવુ ત્યાં ઇડાં વિગેરે હોય તો તેને બોધને સચિત્ત તથા અનેષણીય હોય તો ત્યાં ઉચ્ચાર
પ્રસવણ કરવા નહીં, એ બતાવવા સ્વકાર કહે છે 'સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા' તે પૂર્વોક્ત
સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'સે જં પુણ થંડિલં જાણિજ્જા' જો વક્ષ્યમાણ પ્રકારથી સ્થંડિલ

ખાળડાદિયુક્ત જાનીયાત્ તદાહ-‘સઅંઢં સપાળં જાવ સંતાગય’ સાળડમ્ સપ્રાણમ્-પ્રાણિયુ-
ક્તમ્, યાવત્-સવીજમ્ સહરિતં સોદકં સોત્તિઙ્ગપનકદ્રકમૃત્તિકાલૃતાતન્તુજાલસન્તાનયુક્તં
જાનીયાદિતિ પૂર્વેણાન્વયઃ તર્હિ ‘તહપ્પગારસિ થંઢિલંસિ’ તથાપ્રકારે-અળડાદિયુક્તે સ્થળિલે
‘નો ઉચ્ચારપાસવળં વોસિરિજ્ઞા’ નો ઉચ્ચારપ્રસ્રવળમ્-મલમૂત્રત્યાગં વ્યુત્સજેત્-કુર્યાત્ કિન્તુ
‘સે મિલ્લુ વા મિલ્લુણી વા’ સ મિલ્લુર્વા મિલ્લુક્કી વા ‘જં પુળ થંઢિલં જાણિજ્ઞા’ યત્ પુનઃ

કો અર્થાત્ મૂત્ર પુરીષોત્સર્ગ કરને કે પ્રાસુક સ્થાન કો જાનેગા યા જાનલે કિ-
યહ ‘સઅંઢં સપાળં જાવ સંતાગયં’ સ્થળિલભૂમિ અળડોં સે યુક્ત હૈ ઓર પ્રાણિયોં
સે મી યુક્ત હૈ એવં યાવત્ વીજોં સે યુક્ત હૈ તથા હરિત તૃણ ઘાસ વગેરહ વન-
સ્પતિકાગ્રિક જીવોં સે મી સમ્બદ્ધ હૈ એવં શીતોદક સે મી સમ્બદ્ધ હૈ તથા ઉત્તિગ
છોટે છોટે એકેન્દ્રિય પ્રાણિયો સે મી સંયુક્ત હૈ તથા પનક-ફનગે કીઢે મકોઢે
ત્રસ પ્રાણિયો સે મી યુક્ત હૈ તથા શીતોદક મિશ્રિત ગિલીમિટ્ટી પૃથિવીકાગ્રિક
જીવો સે મી સમ્બદ્ધ હૈ એવં મકડી કે જાલ તન્તુ પરમ્પરા સે મી સમ્બદ્ધ હૈ એસા
જાનલે યા દેખલેતા તો ‘તહપ્પગારસિ થંઢિલંસિ’ હિસ પ્રકાર કે અળડાદિ યુક્ત
સ્થળિલ ભૂમિ મેં ‘નો ઉચ્ચારપાસવળં વોસિરિજ્ઞા’ ઉચ્ચારપ્રસ્રવળ અર્થાત્ મૂત્ર
પુરીષોત્સર્ગ નહીં કરના ચાહિયે ક્યોંકિ હિસ પ્રકાર કે અળડાદિ સે યુક્ત સ્થળિલ
ભૂમિ મે મૂત્ર પુરીષોત્સર્ગ કરને સે જીવોં કી હિંસા હોને સે સંયમ કી વિરાધના
હોગી હિસલિયે સંયમ પાલન કરને વાલે સાધુ ઓર સાધ્વી કો હિસ પ્રકાર કે
અળડાદિ યુક્ત સ્થળિલ ભૂમિ મેં મૂત્રપુરીષોત્સર્ગ નહીં કરના ચાહિયે ક્યોંકિ
સંયમ કા પાલન કરના હી સાધુ ઓર સાધ્વી કા પરમ કર્તવ્ય સમજા જાતા હૈ,

ભૂમિને અર્થાત્ મૂત્રપુરીષોત્સર્ગ કરવાના (ઢેલ્લા) સ્થાનને બળીલે કે બુવે કે આ સ્થિલ
ભૂમિ ‘સઅંઢ’ ઇડાઓથી યુક્ત છે, ‘સપાળં’ અને પ્રાણિયોથી પણ યુક્ત છે. ‘જાવ
સંતાગયં’ તથા યાવત્ બીયાઓથી યુક્ત છે તથા લીલા તૃણ ઘાસ વિગેરે વનસ્પતિકાયાના
બુવોથી પણ સંબંધિત છે તથા શીતોદકથી પણ યુક્ત છે તથા ઉત્તિગ નાના નાના
એકેન્દ્રિય દ્વીન્દ્રિય પ્રાણિયેથી પણ સંયુક્ત છે. તથા પનક ફનગા કીડી મકોડી વિગેરે
ત્રસ પ્રાણિયોથી પણ યુક્ત છે તથા શીતોદક મિશ્રિત બીનો માટીના પૃથ્વીકાગ્રિક બુવોથી
પણ સંબંધિત છે. તથા કૌણીયાના બલતતુ પરપરાથી પણ યુક્ત છે, આ રીતે બધે કે
દેખે તો ‘તહપ્પગારસિ થંઢિલંસિ’ તેવા પ્રકારના ઇડા વિગેરેથી યુક્ત સ્થિલ ભૂમિમા ‘નો
ઉચ્ચારપાસવળ વોસિરિજ્ઞા’ ઉચ્ચાર પ્રસ્રવળ અર્થાત્ મૂત્રપુરીષોત્સર્ગ કરવા નહીં કેમકે
આવા પ્રકારના ઇડા વિગેરેથી યુક્ત સ્થિલ ભૂમિમા મૂત્રપુરીષોત્સર્ગ કરવાથી બુવોની
હિંસા થવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે તેથી સંયમનું પાલન કરવાવાળા સાધુ કે
સાધ્વીએ આવા પ્રકારના ઇડા વિગેરે વાળી સ્થિલ ભૂમિમા મૂત્રપુરીષોત્સર્ગ કરવા નહીં.
કેમકે સંયમનું પાલન કરવું એજ સાધુ અને સાધ્વીનું પરમ કર્તવ્ય માનવામા આવેલ છે.

સ્થળિલં વક્ષ્યમાણરૂપં જાનીયાત્-‘અપ્પંડં અપ્પપાણં જાવ સંતાણય’ અલ્પાણ્ડમ્-અણ્ડરહિતમ્, અલ્પપ્રાણમ્-પ્રાણિરહિતમ્, યાવત્-ભવીજમ્ અઠરિતમ્ અનુદકમ્ ઉત્તિદ્વપનકદકમૃત્તિ કાન્દતા-તન્તુજાલસન્તાનરહિતં દૃષ્ટ્વા ‘તદ્દપ્પગારસિ યંડિલંસિ’ તથાપરારે અણ્ડાદિરહિતે સ્થળિલે ‘ઉચ્ચારપાસવળં વોસિગિજ્ઞા’ ઉચ્ચારપ્રસવળમ્-મલમૂત્રત્યાગં વ્યુત્સજેત્-કુર્યાત્ ‘સે મિક્કલ્લુ’

અવ કિસ પ્રકાર કે સ્થળિલ ભૂમિ મેં સાધુ અને સાધ્વી કો મૂત્રપુરીપોત્સર્ગ કરના चाहिये यह बतलाते हैं-‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु भिक्षुकी साध्वी यदि ‘जं पुण थंडिलं जाणिज्जा’ ऐसा वक्ष्यमाण रूप से स्थण्डिलभूमि को जानले कि-यह ‘अप्पंडं अप्पपाणं जाव संताणयं’ स्थण्डिल भूमि अल्पाण्ड अर्थात् अण्डों से युक्त नहीं है अल्प शब्द ईषदर्थक होने से लेशमात्र ही अण्डों का अस्तित्व प्रतीत होता है इसलिये नहीं की तरह होने से अभाव ही सिद्ध हो जाता है इसी नात्पर्य से अल्पाण्ड शब्द का अर्थ अण्डों से रहित होता है एवं अल्पप्राणी अर्थात् छोटे छोटे प्राणियों से भी रहित है एवं अंकुरोत्पादक बीजों से भी रहित है एवं हरे भरे तृण घास वगैरह वनस्पतिकायिक जीवों से भी सम्बद्ध नहीं है तथा शीतोदक से भी युक्त नहीं है तथा उत्सिग छोटे छोटे तिनके पतङ्ग एकेन्द्रिय द्वीन्द्रिय जीवों से भी सम्बद्ध नहीं है तथा पनक-फनगे कीड़े मकोड़े त्रस प्राणियों से भी सम्बद्ध नहीं है एवं उदक मिश्रित गिली मिट्टी रूप पृथिवीकायिक जीवों से भी सम्बद्ध नहीं है एवं मकोड़े के जाल परम्परा से भी सम्बद्ध नहीं है ऐसा जान कर या ‘तद्दप्पगारंसि

હવે કેવા પ્રકારની સ્થ ડિલ ભૂમિમા સાધુએ મૂત્ર પુરીપોત્સર્ગ કરવો તે સૂત્રકાર બતાવે છે-‘સે મિક્કલ્લુ વા મિક્કલ્લુની વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી “જં પુણ થંડિલં-જાણિજ્ઞા” એ આ વક્ષ્યમાણ પ્રકારથી સ્થ ડિલ ભૂમિને બાણીલે કે આ સ્થ ડિલ ભૂમિ ‘અપ્પંડ અપ્પપાણં’ ગદ્યાડ એટલે કે ઇંડાઓ વાળી નથી તથા અલ્પ પ્રાણી અર્થાત્ નાના નાના પ્રાણિયોથી પણ રહિત છે. અલ્પ શબ્દનો ઇષદ્ અર્થ હોવાથી લેશમાત્ર જ ઇંડા-ઓની પ્રતીતિ થાય છે. તેથી તે નહીંવત્ હોવાથી તેના અભાવ જ સિદ્ધ થાય છે. એજ તાત્પર્યથી અહીંયા અલ્પાડ કે અલ્પ પ્રાણી શબ્દનો અર્થ ઇંડાઓ વિનાની કે પ્રાણિયો વિનાની એ પ્રમાણે સમજવો, ‘જાવ સંતાણયં’ તથા અંકુરોત્પાદક બીયાઓ વિનાની છે. અને લીલેતરી તૃણ ઘાસ વિગેરે વનસ્પતિ કાયિક જીવોના સંબંધ વાળી પણ નથી. તથા શીતોદક વાળી પણ નથી તથા ઉત્તિગ જીવા જીવા જીવો પતંગ એકેન્દ્રિય દ્વીન્દ્રિય જીવોના સંબંધવાળી પણ નથી તથા પનક ફનગો કીડો મકોડો વિગેરે ત્રસ પ્રાણિયોના સંબંધવાળી પણ નથી પ્રાણિયો ભરેલ ભીની માટી રૂપ પૃથ્વીકાય જીવોના સંબંધવાળી પણ નથી તથા કોરોળીનાના બાળ પરપરાથી પણ યુક્ત નથી એવું બાણીને કે બોધને ‘તદ્દપ્પગારંસિ થંડિલંસિ’ આ પ્રકારથી ઇંડા વિગેરે વિનાની સ્થ ડિલ ભૂમિમા ‘ઉચ્ચારપાસવળં

वा भिक्खुणी वा' स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा 'से जं पुण थंडिलं जाणिज्जा' स यत् पुनः स्थण्डिलं जानीयात्—'अस्सि पडियाए एगं साहम्मियं समुद्दिस्स वा' अस्वप्रतिज्ञया साधुनिमित्तम् एकं साधर्मिकं साधुं समुद्दिश्य वा 'अस्सि पडियाए' अस्वप्रतिज्ञया साध्वर्थम् 'बह्वे साहम्मिया समुद्दिस्स' बहून् साधर्मिकान् साधून् समुद्दिश्य 'अस्सि पडियाए एगं साहम्मिणि समुद्दिस्स' अस्वप्रतिज्ञया—साध्वीनिमित्तम् एकां साधर्मिकीं साध्वीं समुद्दिश्य 'अस्मि पडियाए बह्वे साहम्मिणीओ समुद्दिस्स' अस्वप्रतिज्ञया—साध्व्यर्थम् बह्वीः साधर्मिकीः साध्वीः समुद्दिश्य थंडिलंसि' देख कर इस प्रकार के अण्डा वगैरह से रहित स्थण्डिल भूमि में 'उच्चारपासवणं' उच्चार प्रसवण-सूत्रपुरीषोत्सर्ग नहीं करना चाहिये क्योंकि इस प्रकार के अण्डादि से रहित स्थण्डिल भूमि में सूत्रपुरीषोत्सर्ग करने से जीवों की हिंसा नहीं होने से समय की विराधना नहीं होती, इसलिये इस प्रकार के अण्डादि रहित अचित्त स्थण्डिल भूमि में सूत्रपुरीषोत्सर्ग करना चाहिये,

अब एक साधर्मिक साधु या अनेक साधुओं के निमित्त एवं एक साधर्मिक साध्वी के निमित्त या अनेक साधर्मिक साध्वी के निमित्त तथा अनेक अन्य-तीर्थिक साधु सन्त अतिथि ब्राह्मण कृपणवनीपक याचक वगैरह के निमित्त बनाये गये स्थण्डिल भूमि में सूत्रपुरीषोत्सर्गका निषेध बतलाते हैं 'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा, से जं पुण थंडिलं जाणिज्जा'—वह पूर्वोक्त भिक्षु-संयमशील साधु और भिक्षुकी-साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाण रूप से स्थण्डिल-भूमि को जानलेकि—'अस्सि पडियाए एगं साहम्मियं'—यह स्थण्डिल अपने लिये नहीं अपि तु एक साधर्मिक साधु को 'समुद्दिस्स वा' उद्देश करके 'अस्सि पडियाए बह्वे

वोसिरिज्जा' उच्चार प्रसवण-सूत्रपुरीषोत्सर्ग करवु केमके आरीते छडादि विनानी स्थंडिल भूमिमा भूत्र पुरीषोत्सर्ग करवाथी छवेनी छि सा न धवाथी सयमनी विराधना थती नथी तेथी आ प्रकारथी छडादि विनानी स्थंडिल भूमिमा भूत्रपुरीषोत्सर्ग करवा जेछये

हवे ओक साधर्मिक साधु अनेक साधर्मिक साधुओने निमित्ते तथा ओक साधर्मिक साध्वीना निमित्ते अथवा अनेक साधर्मिक साध्वीना निमित्ते तथा अनेक अन्य तीर्थिक साधु सन्त अतिथि ब्राह्मण कृपण वनीपक याचक विगेरे ने निमित्ते अताववामा आवेल स्थंडिल भूमिमा भूत्रपुरीषोत्सर्ग करवाना निषेधतु सूत्रकार कथन करे छे—'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी 'से जं पुण थंडिलं जाणिज्जा' वक्ष्यमाण प्रकारथी स्थंडिल भूमिने जेछे के 'अस्सि पडियाए एगं साहम्मियं समुद्दिस्स वा' आ स्थंडिल अभादे भाटे नथी परतु ओक साधर्मिक साधुने उद्देशीने अथवा 'अस्सि पडियाए बह्वे साहम्मिया समुद्दिस्स' अनेक साधर्मिक साधुओने उद्देशीने अथवा 'अस्सि पडियाए एगं साहम्मिणि समुद्दिस्स' ओक साधर्मिक साध्वीने उद्देशीने अथवा 'अस्सि पडियाए बह्वे साहम्मिणीओ समुद्दिस्स' अनेक साधर्मिक साध्वीओने उद्देशीने अथवा 'बह्वे समण-

‘अस्मि पडियाए वहवे समणमाहणअतिहिक्खिणमीए’ अस्वप्रतिज्ञा-न स्वनिमित्तं वहन श्रम-
णब्राह्मणअतिथिकृपणवनीपकान्-चक्रज्ञाव्यप्रभृति अनेकप्रकारज्ञान अन्यतीर्थिकसाधु-द्विज-
अभ्यागत दीनदरिद्रयाचकान् ‘पगणिय पगणिय’ प्रगण्य प्रगण्य-पृथक् पृथक् गणना पूर्वक
‘समुद्दिस्स’ समुद्दिश्य-अभिलक्ष्य ‘पाणाइ भूयाइ जीवाइ सत्ताइ’ प्राणान्-प्राणिनः भूतानि
जीवान् सत्त्वान् ‘जाव उदेसियं चेएइ’ यावत्-समारम्भ, उद्दिश्य, औद्देशिकं स्थण्डिलं चेत-
यते-कुर्यात् तर्हि ‘तहप्पगार थंडिलं’ तथाप्रकारम्-एकानेक साधुदेशेन प्राणभूतादि समारम्भ-
पूर्वकं निर्मितं स्थण्डिलम् ‘पुरिसंतरकडं वा जाव वहिया नीहड वा अनीहडं वा’ पुरुषान्तर-
कृतम्-अन्यपुरुषस्वीकृतं वा यावत्-अपुरुषान्तरकृतम्-पुरुषान्तरास्वीकृतम् वा वहिर्नीतं वा
बहिरनीतं वा स्यात् किन्तु ‘अन्नयरंसि तहप्पगारंसि थंडिलंसि’ अन्यतरस्मिन्-अन्यस्मिन् वा
तथाप्रकारे-एकानेक साधुदेशेन कृते स्थण्डिले ‘उच्चारपासनणं नो वोसिरिज्जा’ उच्चारप्रस-

साहम्मिया’ अनेक साधर्मिक साधुओं को-‘समुद्दिस्स’ उद्देश करके एवं-‘अस्मि
पडियाए एगं साहम्मिणि समुद्दिस्स’-एक साधर्मिक साध्वीको उद्देश करके या-
‘अस्मि पडियाए वहवे सहम्मिणीओ समुद्दिस्स’-अनेक साधर्मिक साध्वी को
उद्देश करके या ‘अस्मि पडियाए वहवे समणमाहणअतिहिक्खिणवणीमए’
बहुत से श्रवण अन्य तीर्थिक साधु ब्राह्मण अतिथि-कृपण दीन याचक दरिद्र
दुःखी अपाहिज-हीनाङ्ग लंगड़े लूढ़े सबको ‘पगणिय पगणिय समुद्दिस्स’
निमित्त करके बनाया गया है और प्राणो भूतो जीवो और सत्त्वो को समा-
रम्भ पूर्वक उद्देश करके औद्देशिक स्थण्डिल को बनाया गया है तो ऐसा जान
कर इस प्रकार के एकानेक साधु को उद्देश करके ‘पाणाइ भूयाइ जीवाइ सत्ताइ
जाव’ प्राण भूत जीव सत्त्वों को समारम्भ पूर्वक निर्मित स्थण्डिल को पुरुषान्तर
स्वीकृत होने पर भी यावत्-जो पुरुषान्तर स्वीकृत नहीं होने पर भी या बाहर
व्यवहार में लाया गया है या, बाहर व्यवहार में नहीं लाया गया है, इस प्रकार
के दूसरे भी एकानेक साधु के ‘उदेसियं चेएइ’ उद्देश से बनाये गये स्थण्डिल

माहणअतिहिक्खिण वणीमए’ धृषा श्रमण अन्य तीर्थिक साधु ब्राह्मण अतिथि कृपण दीन
याचक दरिद्र दुःखी लूढ़ा लंगड़ा अपग विगेरे अधाने ‘पगणिय पगणिय समुद्दिस्स’ ओके
ओकेने उद्देशीने अथवा अधाने निमित्त बनाववाभा आवेल तथा ‘पाणाइ भूयाइ जीवाइ
सत्ताइ’ ‘जाव उदेसियं चेएइ’ प्राण भूतो, अने सत्त्वोना समारम्भ पूर्वक उद्देशीने औद्देशिक
स्थ डिल बनावेला होय तो ‘तहप्पगार थंडिलं पुरिसंतरकडं जाव’ आवा प्रकारना ओके अथवा
अनेक साधुने उद्देशीने प्राण, भूत सत्त्वोना समारम्भ पूर्वक बनावेला स्थ डिल पुरुषान्तर
स्वीकृत होय तो पण यावत् पुरुषान्तर स्वीकृत न होय अथवा अहार व्यवहारमा लावेला
होय अथवा अहारना व्यवहारमा लावेला न होय ‘अन्नयरंसि तहप्पगारंसि’ आवा प्रकारना
भीन पण ओके के अनेक साधुना उद्देशीने बनाववाभा आवेल ‘थंडिलंसि’ स्थ डिलमा

वर्ण-मलमूत्रत्यागं नो व्युत्सृजेत्-कुर्यात्, 'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा 'से जं पुण थंडिलं जाणिज्जा' स भावभिक्षुः यत् पुनः स्थण्डिलं जानीयात् 'वहवे समण-माहण अतिहिकिषणवणीमगे समुद्दिस्स' बहून् श्रमणब्राह्मणअतिशिकृषणवनीपकान्- 'पाणाइं भूयाइं जीवाइं सत्ताइं' प्राणान्-प्राणिनः, भूतानि जीवान् सरान् 'जाव उद्देसियं चेप्पइ' यावत्-समारभ्य समुद्दिश्य औद्देशिकं स्थण्डिलं चेतयने-कुर्यात् तर्हि 'तहप्पगारं थंडिलं अपुरिसंतरगड' तथाप्रकारम्-बहुश्रमणाद्युद्देशेन प्राण्यादि समारम्भपूर्वकं कृतं स्थण्डिलम् अपुरुषान्तरकृतम्-न पुरुषान्तरस्वीकृतं 'जाय वहिया अनीहडं' यावद्-वहिर्नीतम्, वहिरनीतम्

में उच्चार प्रस्रवण-सूत्रपुरीषोत्सर्ग नहीं करना चाहिये एवं अनेक चरक शाक्य दण्डी वगैरह श्रमणों को उद्देश करके एवं अतिथि ब्राह्मण दीन याचक वगैरह को निमित्त करके बनाये गये स्थण्डिल में सूत्रपुरीषोत्सर्ग नहीं करना चाहिये क्योंकि पुरुषान्तर स्वीकृत नहीं होने से और बाहर भी व्यवहार में लाया गया या नहीं लायागया है किन्तु इस प्रकार के पुरुषान्तर अस्वीकृत स्थण्डिल में उच्चारप्रस्रवण मलमूत्र त्याग नहीं करना चाहिये ।

'अह पुण एवं जाणिज्जा' किन्तु यदि वह संयमशील साधु ऐसा वक्ष्यमाण रूप से जानले कि यह स्थण्डिल, 'पुरिसंतरकडं जाव वहिया नीहडं' पुरुषान्तर से स्वीकृत है यावत् और बाहर भी व्यवहार में लाया गया है ऐसा पता लग जाय तो 'अन्नयरंसि वा तहप्पगारंसि थंडिलंसि' इस तरह के स्थण्डिल में 'उच्चारपासवणं वोसिरिज्जा' उच्चार प्रस्रवण-मलमूत्र त्याग साधु मुनि महात्माओं को करने से संयम की विराधना नहीं होती इसलिये संयमपालन करने वाले साधु मुनि महात्माओं को स्थण्डिल की पूरी जानकारी करके ही मलमूत्र का त्याग करना चाहिए ।

'उच्चारपासवणं नो चेद्दज्जा' उच्चार प्रस्रवण सूत्रपुरीषोत्सर्ग करना नहीं तेमज्ज अनेक चरक शाक्य दंडी विगेरे अन्य तीर्थिक श्रमणोंने उद्देशीने तथा अतिथि, ब्राह्मण, दीन, याचक विगेरेने निमित्ते बनाववाभा आवेल स्थंडिल भूमिमा भूत्रपुरीषोत्सर्ग करवा नही, ठेभके पुरुषान्तर स्वीकृत न होवाथी पहारना व्यवहारमा पण लावेल के न लावेल होय परंतु आवा प्रकारना पुरुषान्तर अस्वीकृत स्थंडिलमा उच्चार प्रस्रवण मलमूत्रना-त्याग करवा नही. 'अह पुण एवं जाणिज्जा' परंतु जे ते साधुना जणुवाभा ओवु आवेके-'पुरिसंतरकडं जाव' आ स्थंडिल पुरुषान्तरे स्वीकारेल छे. यावत् 'वहिया नीहडं' पहारना व्यवहारमा पण ल आवेल छे तथा 'अन्नयरंसि वा' अन्य प्रकारथी पण व्यवहारमा आवेल छे जेभ जणुवाभा आवे तो 'तहप्पगारंसि थंडिलंसि' तेवा प्रकारना स्थंडिलमा 'उच्चारपासवणं वोसिरिज्जा' उच्चार प्रस्रवण-मलमूत्र त्याग करवाथी साधु मुनीने सयमनी विराधना थती नथी तेथी सयमनु पासन करवावाणा साधुमुनिजे स्थंडिल भूमिने योग्य रीते जणुनीने मलमूत्रने त्याग करवा.

વા વર્તેતે તર્હિ 'અન્નયરંસિ વા' અન્યતરસ્મિન્ વા અન્યસ્મિન્ વા 'તદ્વપ્પગારંસિ થંડિલંસિ' તથાપ્રકારે-પુરુષાન્તરાસ્વીકૃતે સ્થળિડલે 'નો ઉચ્ચારપાસવણં વોસિરિજ્જા' નો ઉચ્ચારપ્રસવણમ્-મલમૂત્રત્યાગં વ્યુત્પજેત્-કુર્યાત્, 'અહ પુણ એવં જાણિજ્જા' અથ પુનર્યદિ એવમ્-વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્-'પુરિસંતરકડં જાવ વહિયા નોહડં' પુરુષાન્તરકૃતમ્-અન્યપુરુષ સ્વીકૃતમ્ યાવદ્-અન્યોપશુક્તમ્ વહિર્નીતમ્ સ્થળિડલં વર્તેતે તર્હિ 'અન્નયરંસિ વા તદ્વપ્પ ગારંસિ થંડિલંસિ' અન્યતરસ્મિન્ વા-અન્યસ્મિન્ વા તથાપ્રકારે-પુરુષાન્તરસ્વીકૃતે સ્થળિડલે 'ઉચ્ચારપાસવણં વોસિરિજ્જા' ઉચ્ચારપ્રસવણમ્-મલમૂત્રપરિત્યાગં વ્યુત્પજેત્-કુર્યાત્ 'સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા' સ મિશ્સુવાં મિશ્સુકી વા 'સે જં પુણ થંડિલં જાણિજ્જા' સ યત્ પુનઃ સ્થળિડલ જાનીયાત્ 'અસ્સિ પહિયાએ કયં વા કારિયં વા પામિચ્ચિયં વા' અસ્વપ્રતિજ્ઞયા-સાધ્વર્થે સ્થળિડલં કૃતં વા નિર્મિતં કારિતં વા-અન્યદ્વારા નિર્માપિતં પ્રામિત્યં વા-પર્યુદશ્ચનરૂપેણ ગૃહીતં 'છન્નં વા ઘટ્ટં વા મટ્ટં વા લિત્તં વા' છન્નં વા-છાદિતં, ઘટ્ટં વા ઘર્પિતમ્ મૃષ્ટં વા લિપ્તં વા-ઉપલિપ્તમ્ 'સંમટ્ટં વા સંપધૂવિયં વા' સંમૃષ્ટં વા સંપ્રધૂપિતં વા ધૂપાદિના સુવાસિત સુગન્ધયુક્તં કૃતમ્ સ્થળિડલં યદિ જાનીયાત્તર્હિ 'અન્નયરંસિ વા તદ્વપ્પગારંસિ થંડિલં

ફિર ખી પ્રકારાન્તર સ્વાસ કર સાધુ કે નિમિત્ત સજયજ કર વનાયે હુએ સ્થળિડલ મેં સાધુ કો મલમૂત્ર કા પરિત્યાગ નહી કરના ચાહિયે યહ બતલાતે હૈં-'સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા, સે જં પુણ થંડિલં જાણિજ્જા'-વહ પૂર્વોક્ત મિશ્સુ-સંયમશીલ સાધુ ઔર મિશ્સુકી-સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણરૂપ સે સ્થળિડલ કો જાન લેકિ-'અસ્સિ પહિયાએ કયં વા કારિયં વા' અરવપ્રતિજ્ઞા સે અર્થાત્ સાધુ કે નિમિત્ત સ્થળિડલ કો ગૃહસ્થ આવકને ક્રિયા હૈ યા કરવાયા હૈ અર્થાત્ સ્વયં નિર્માણ ક્રિયા હૈ યા દુસરોં કે દ્વારા નિર્માણ કરાયા હૈ યા 'પામિચ્ચિયં વા' પૈ ચા ઉધાર લેકર વનવાયા હૈ યા 'છન્નં વા ઘટ્ટં વા મટ્ટં વા' આચ્છાદિત ક્રિયા હૈ તથા ચિહ્ન કરને કે લિયે સ્થલ ભાગ કો ઘર્પિત ક્રિયા હૈ યા મૃષ્ટ અર્થાત્ સાફ સુથરા ક્રિયા હૈ અથવા 'લિત્તં વા સંમટ્ટં વા સંપધૂવિયં વા' ગોમય ગોબર મિટ્ટી વગૈરહ સે ઉપલેપન ક્રિયા હૈ, યા ધૂપ અગર તગર વગૈરહ સે

ફરીથી પ્રકારાન્તરથી ખાસ કરીને સાધુને નિમિત્તે સજયીને બનાવેલ સ્થ ડિલ ભૂમિમા સાધુએ મલમૂત્રને ત્યાગ ન કરવા વિષે સૂત્રકાર કથન કરે છે.-'સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'સે જં પુણ થંડિલં જાણિજ્જા' બે સ્થ ડિલ ભૂમિને આ વક્ષ્યમાણ રીતે જાણે કે 'અસ્સિ પહિયાએ કય વા કારિય વા' અસ્વ પ્રતિજ્ઞાથી અર્થાત્ સાધુના નિમિત્તથી સ્થ ડિલને ગૃહસ્થ આવકે બનાવેલ છે અથવા બનાવરાવેલ છે અર્થાત્, પોતે બનાવરાવ્યુ છે. કે ખીજાની પાસે બનાવેલ છે કે ઢાકેલ છે તથા સરખું કરવા માટે સ્થળભાગને 'ઘટ્ટં વા મટ્ટં વા' ઘસેલ છે કે મઠારેલ અર્થાત્ સાફ સુકે કરીને સુઠર બનાવેલ છે 'લિત્તં વા' અથવા છાણ માટીથી લીપેલ છે. અથવા 'સંમટ્ટં વા' મઠારેલ છે, 'સંપધૂવિયં વા'

સ્કન્ધે વા-સ્તસ્માદિમધ્યભાગે, પીઠે વા ‘મંચંસિ વા માચંસિ વા’ મન્ત્રે વા માલે વા ‘અટંસિ વા પાસાયંસિ વા’ અટ્ટે વા-અટ્ટાલિકાયાં વા, પ્રાસાદે વા ‘અન્નયરંસિ વા તહપ્પગારંસિ થંઢિલંસિ’ અન્યતરસ્મિન્ વા-અન્યસ્મિન્ વા તથાપ્રકારે-સ્કન્ધાદ્યુપરિ નિર્મિતે સ્થળિલે ‘નો ઉચ્ચારપાસવળં વોસિરિજ્ઞા’ નો ઉચ્ચારપ્રસવળમ્-મલમૂત્રપરિત્યાગં વ્યુત્સજેત્-કુર્યાત્ ‘સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા’ સ મિશ્સુર્વા મિશ્સુકી વા ‘સે જં પુણ થંઢિલં જાણિજ્ઞા’ સ સંયમવાન મિશ્સુર્યત્ પુનઃ સ્થળિલં વક્ષ્યમાણસ્થલે જાનીયાન્ યથા-‘અણંતરહિયાણ પુઢવીણ’ અનન્તરિ-
 એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે સ્થળિલ કો જાનલે કિ-‘શ્વંધસિ વા પીઠંસિ વા’ યહ સ્થળિલ સ્કન્ધે કે ઉપર અર્થાત્ સ્કન્ધ કે ઉપર વનવાયા ગયા હૈ યા પીઠ અર્થાત્ ફલક કે ઉપર વનવાયા ગયા હૈ યા ‘મંચંસિ વા માલંસિ વા’ મ્ચાન કે ઉપર વનવાયા ગયા હૈ યા માલા અર્થાત્ મલિત્થમ ઘરન કે ઉપર વનવાયા ગયા હૈ યા ‘અટંસિ વા’ અટ્ટ અર્થાત્ અટ્ટાલિકા કે ઉપર વનવાયા ગયા હૈ યા ‘પાસાયંસિ વા’ પ્રાસાદ મહલો કે ઉપર વનવાયા ગયા હૈ તો ‘અન્નયરંસિ વા તહપ્પગારંસિ થંઢિલંસિ’ હસ પ્રકાર કે સ્થળિલ મેં ગિરને કા ભય સે સંયમ કી વિરાધના હોને કી સંભાવના સે ‘નો ઉચ્ચારપાસવળં વોસિરિજ્ઞા’ મલમૂત્ર કા પરિત્યાગ નહીં કરના चाहिये क्योंकि संयम का पालन करना ही संयमशील साधु और साध्वी का परम कर्तव्य समझा जाता है इसलिये स्कन्धादि के ऊपर निर्मित स्थण्डिल में साधु और साध्वी को मलमूत्र का परित्याग नहीं करना चाहिये ।

अब दूसरे ढंग से भी स्थण्डिल में मलमूत्र का परित्याग नहीं करना चाहिये यह बतलाते हैं-‘से मिक्खू व, मिक्खुणी व, से जं पुण थंढिलं जाणिज्जा’ वह पूर्वोक्त मिश्र-संयमशील साधु मुनि महात्मा और मिश्रक्री साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाण रूप से स्थण्डिल को जानले कि-‘अणंतरहियाए पुढवीए’ यह

साध्वी ‘સે જં પુણ થંઢિલં જાણિજ્ઞા’ નો સ્થ ડિલને એવા પ્રકારથી જાણે કે-‘શ્વંધસિ વા પીઠંસિ વા’ આ સ્થ ડિલભૂમી સ્કંધ અર્થાત્ સ્તભના ઉપર બનાવેલ છે અથવા પીઠ એટલે કે પાટિયા ઉપર બનાવેલ છે ‘મંચંસિ વા’ માયાની ઉપર બનાવેલ છે અથવા ‘માલંસિ વા’ માળા અથવા ઘરના ઉપર બનાવવામા આવેલ છે. અથવા ‘અટંસિ વા’ અટ્ટારીની ઉપર બનાવેલ છે. અથવા ‘પાસાયંસિ વા’ મહેલની ઉપર બનાવેલ છે ‘અન્નયરંસિ વા તહપ્પ ગારંસિ’ બીજા તેવા પ્રકારના ‘થંઢિલંસિ’ સ્થ ડિલભૂમીમા પડિજવાનું વિરાધના થવાની સંભાવનાથી ‘નો ઉચ્ચારપાસવળં વોસિરિજ્ઞા’ નહીં. કેમકે સંયમનું પાલન કરવું એજ સાધુ અને સાધ્વીનું તેથી સ્કન્ધાદિની ઉપર બનાવેલ સ્થ ડિલમા સાધુ અને સાધ્વીએ મલ પ્રકારાન્તરથી સ્થ ડિલભૂમીમાં મલમૂત્રને ત્યાગ ન કરવા વિશે ‘સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને

તાયામ્-વ્યવધાનરહિતાયામ્ અવ્યવહિતાયામિત્યર્થઃ પૃથિવ્યાં-ભૂમૌ 'સસિણિદ્વાર્ પુઢવીર્' સસિન્ધ્રાયાં-શિલાભ્રાયામ્ આર્દ્રાશ્રુનાયા પૃથિવ્યામ્ 'સસરસ્વાર્ પુઢવીર્' સરજસ્કાયામ્-આર્દ્રસચિત્તરજઃકણયુક્તાયા પૃથિવ્યામ્ 'મદ્વિર્વાર્ મક્કડાર્' મૃત્તિકાયામ્-કર્દમરૂપાયાંભૂમૌ, મર્કટાયાં-લૂતાતન્તુ જાલસહિતાયાં મૃત્તિકાયામિતિ પૂર્વેણાન્વયઃ 'ચિત્તમંતાર્ સિલાર્' ચિત્તવત્યાં શિલાયામ્-સચિત્તાયાં પ્રસ્તરશિલાયામિત્યર્થઃ 'ચિત્તમંતાર્ લેલુયાર્' ચિત્તવત્યાં લેટ્ટો-મૃત્તિકાત્તોષ્ટરૂપાયાં વા 'કોલાવાસંસિ વા' ઘુળાવાસે વા 'દારુકે વા' દારુકે વા 'જીવ પદ્વિયંસિ વા' જોડપ્રતિષ્ઠે વા જીવયુક્તે સ્થાને રદ્ધ 'જાવ મક્કડાસંતાળયસિ' યાવત્-સપ્રાણે સર્વોજે સદ્-રિતે સદકે સોત્તિદ્વાનરુદ્ધમૃત્તિકા મર્કટાસન્જાનકે વા સ્થલે 'અન્નયરંસિ વા તદ્દપ્પગારંસિ

સ્થણિલ અનન્નરહિત-અર્થાત્ શુષ્ક તૃણ ઘાસ વગૈરહ કે વ્યવધાન સે રહિત પૃથિવી પર બનાયા હુઆ હૈ યા 'સસિણિદ્વાર્ પુઢવીર્' સિન્ધવાલી 'મદ્વિર્વાર્' ગિલીમિટ્ટીવાલી પૃથિવી પર નિર્મિત હૈ યા 'સસરસ્વાર્ પુઢવીર્' સરજસ્ક અર્થાત્ આર્દ્ર-ગિલીમિટ્ટી કે સચિત્ત રજઃ કણ યુક્ત પૃથિવી પર બનાયા હુઆ હૈ યા કર્દમ કીચડવાલી ભૂમિ મેં બનાયા હુઆ હૈ, યા 'મક્કડાર્ સ્વિત્તમંતાર્ સિલાર્' મર્કટ-લૂતાતન્તુ-મકરે કે જાલ સહિત મિટ્ટી પર બનાયા હુઆ હૈ યા 'ચિત્તમંતાર્ લેલુયાર્' સંચિત્ત પથ્થર કી શિલા પર બનાયા હુઆ હૈ યા સચિત્ત મિટ્ટી કે ઢેલે પર બનાયા હુઆ હૈ યા 'કોલાવાસંસિ વા' કોલાવાસ અર્થાત્ ઘુળ દીમક કે ડપર બનાયા હુઆ હૈ યા 'દારુયંસિ વા' દારુમય અર્થાત્ કાષ્ઠ કે ડર બનાયા હુઆ હૈ અથવા 'જીવપદ્વિયંસિ વા' અર્થાત્ જીવયુક્ત સ્થાનપર બનાયા હુઆ હૈ અથવા 'જાવ મક્કડાસંતાળયંસિ વા' યાવત્ સપ્રાણ અર્થાત્ પ્રાણિયુક્ત સ્થાન મેં બનાયા હુઆ હૈ, યા અંકુરોત્પાદક સચિત્ત વીજયુક્ત સ્થાન પર બનાયા હુઆ હૈ યા હરે ભરે તૃણ ઘાસ વગૈરહ વનસ્પતિકાય જીવયુક્ત પ્રદેશ મેં બનાયા ગયા હૈ યા

ચંદિલં જાણિજ્ઞા' એ સ્થ ડિલચૂમી ને એવા પ્રકારથી જાણે કે-‘અંગંતરદિવાર્ પુઢવીર્’ આ સ્થ ડિલ ચુકા ઘાસ તૃણ વિગેરેના વ્યવધાન વિનાની જમીન પર બનાવેલ છે અથવા ‘સસિણિદ્વાર્ પુઢવીર્’ ભીની માટીવાળી જમીન પર બનાવેલ છે અથવા ‘સસરસ્વાર્ પુઢવીર્’ સરજસ્ક અર્થાત્ ભીની માટીના સચિત્ત રજઃકણવાળી પૃથ્વી પર બનાવેલ છે. ‘મદ્વિર્વાર્’ કાદવ કીચડ વાળી ભૂમિમા બનાવેલ છે અથવા ‘મક્કડાર્’ મર્કટ લૂતાતન્તુ-અર્થાત્ કરોળીયાની બલવાળી માટી પર બનાવેલ છે, ‘ચિત્તમંતાર્ સિલાર્’ અથવા સચિત્ત પથ્થરનીશિલા પર બનાવેલ છે. અથવા ‘ચિત્તમંતાર્ લેલુર્’ સચિત્ત માટીના ઢેશની ઉપર બનાવેલ છે અથવા ‘કોલાવાસંસિ વા’ કોલાવાસ અર્થાત્ ઘુણની ઉપરની જમીન ઉપર બનાવેલ છે. અથવા ‘દારુયંસિ વા’ લાકડાની ઉપર બનાવેલ છે અથવા ‘જીવપદ્વિયંસિ વા’ જીવ યુક્ત સ્થાન પર બનાવેલ છે. અથવા ‘જાવ મક્કડાસંતાળયંસિ વા’ યાવત્ પ્રાણિ યુક્ત સ્થાનમા બનાવેલ છે અંકુરોત્પાદક સચિત્ત બીયાવાળા સ્થાન પર બનાવેલ છે. અગર લીકા તૃણ ઘાસ વિગેરે વનસ્પતિ કાય જીવ વાળા પ્રદેશમાં બનાવેલ છે. અથવા ઠંડાપાણી વાળા સ્થાનમાં બનાવેલ છે.

સ્કન્ધે વા-સ્તમ્ભાદિમધ્યભાગે, પીઠે વા 'મંચંસિ વા માલંસિ વા' મચ્ચે વા માલે વા 'અટંસિ વા પાસાયંસિ વા' અટ્ટે વા-અટ્ટાલિકાયાં વા, પ્રાસાદે વા 'અન્નયરંસિ વા તહપ્પગારંસિ થંઢિલંસિ' અન્યતરસ્મિન્ વા-અન્યસ્મિન્ વા તથાપ્રકારે-સ્કન્ધાદ્યુપરિ નિર્મિતે સ્થળિલે 'નો ઉચ્ચારપાસવળં વોસિરિજ્જા' નો ઉચ્ચારપ્રસવળમ્-મલમૂત્રપરિત્યાગં વ્યુત્સજેત્-કુર્યાત્ 'સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા' સ મિશ્સુર્વા મિશ્સુકી વા 'સે જં પુણ થંઢિલં જાણિજ્જા' સ સંયમવાન મિશ્સુર્યત્ પુનઃ સ્થળિલં વક્ષ્યમાણસ્થલે જાનીયાત્ યથા-'અણંતરહિયાણ પુઢવીણ' અનન્તર્હિ-

એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે સ્થળિલ કો જાનલે કિ-'ગ્વંધસિ વા પીઠંસિ વા' યહ સ્થળિલ સ્કન્ધે કે ઉપર અર્થાત્ સ્કન્ધ કે ઉપર બનવાયા ગયા હૈ યા પીઠ અર્થાત્ ફલક કે ઉપર બનવાયા ગયા હૈ યા 'મંચંસિ વા માલંસિ વા' મચ્ચાન કે ઉપર બનવાયા ગયા હૈ યા માલા અર્થાત્ મલિત્થમ ઘરન કે ઉપર બનવાયા ગયા હૈ યા 'અટંસિ વા' અટ્ટ અર્થાત્ અટ્ટાલિકા કે ઉપર બનવાયા ગયા હૈ યા 'પાસાયંસિ વા' પ્રાસાદ મહલોં કે ઉપર બનવાયા ગાયા હૈ તો 'અન્નયરંસિ વા તહપ્પગારંસિ થંઢિલંસિ' હસ પ્રકાર કે સ્થળિલ મેં ગિરને કા મધ સે સંયમ કી વિરાધના હોને કી સંભાવના સે 'નો ઉચ્ચારપાસવળં વોસિરિજ્જા' મલમૂત્ર કા પરિત્યાગ નહીં કરના चाहिये क्योंकि संयम का पालन करना ही संयमशील साधु और साध्वी का परम कर्तव्य समझा जाता है इसलिये स्कन्धादि के ऊपर निर्मित स्थण्डिल में साधु और साध्वी को मलमूत्र का પરિત્યાગ નહીં કરના चाहियે ।

અવ દૂસરે ઢંગ સે 'મી સ્થળિલ મેં મલમૂત્ર કા પરિત્યાગ નહીં કરના चाहिये यह बतलाते हैं-'से मिक्खू वा, मिक्खुणी वा, से जं पुण थंढिलं जाणिज्जा' वह पूर्वोक्त मिश्रु-संयमशील साधु मुनि महात्मा और मिश्रुकी साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाण रूप से स्थण्डिल को जानले कि-'अणंतरहियाण पुढवीण' यह

સાધ્વી 'સે જં પુણ થંઢિલં જાણિજ્જા' નો સ્થ ડિલને એવા પ્રકારથી બાણે કે-'ગ્વંધસિ વા પીઠંસિ વા' આ સ્થ ડિલભૂમી સ્કંધ અર્થાત્ સ્તભના ઉપર બનાવેલ છે અથવા પીઠ એટલે કે પાટિયા ઉપર બનાવેલ છે. 'મંચંસિ વા' માચ્ચાની ઉપર બનાવેલ છે અથવા 'માલંસિ વા' માળા અથવા ઘરના ઉપર બનાવવામાં આવેલ છે. અથવા 'અટંસિ વા' અટ્ટારીની ઉપર બનાવેલ છે. અથવા 'પાસાયંસિ વા' પ્રાસાદની ઉપર બનાવેલ છે. 'અન્નયરંસિ વા તહપ્પ ગારંસિ' બીજા તેવા પ્રકારના 'થંઢિલંસિ' સ્થ ડિલભૂમીમાં પડિજવાના લયને લઈ સંયમની વિરાધના થવાની સંભાવનાથી 'નો ઉચ્ચારપાસવળં વોસિરિજ્જા' મલમૂત્રનો ત્યાગ કરવો નહીં કેમકે સંયમનું પાલન કરવું એજ સાધુ અને સાધ્વીનું પરમ કર્તવ્ય માનેલ છે. તેથી સ્કંધાદિની ઉપર બનાવેલ સ્થ ડિલમા સાધુ અને સાધ્વીએ મલમૂત્રનો ત્યાગ કરવો નહીં.

પ્રકારાન્તરથી સ્થ ડિલભૂમીમાં મલમૂત્રનો ત્યાગ ન કરવા વિશે સૂત્રકાર કથન કરે છે 'સે મિક્ખૂ વા મિક્ખુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'સે જં પુણ

તાયામ્-વ્યવધાનરહિતાયામ્ અવ્યવહિતાયામિત્યર્થઃ પૃથિવ્યાં-ભૂમૌ 'સપિણિદ્વાપ્ પુઢવીપ્'
સસ્તિગધાયાં-શિલાભ્રાયામ્ આર્દ્રીભૂતાયા પૃથિવ્યામ્ 'સસરક્ષાપ્ પુઢવીપ્' સરજસ્કાયામ્-
આર્દ્રસચિત્તરજઃકણયુક્તાયા પૃથિવ્યામ્ 'મદ્વિપાપ્ મક્કડાપ્' મૃત્તિકાયામ્-કર્દમરૂપાયાંભૂમૌ,
મર્કટાયાં-હતાતન્તુ જાલસહિતાયાં મૃત્તિકાયામિતિ પૂર્વેણાન્વયઃ 'ચિત્તમંતાપ્ સિલાપ્' ચિત્ત-
વત્યાં શિલાયામ્-સચિત્તાયાં પ્રસ્તરશિલાયામિત્યર્થઃ 'ચિત્તમંતાપ્ હેલુયાપ્' ચિત્તવત્યાં હેલો-
મૃત્તિકાતોષ્ઠ્યાયાં વા 'કોલાવાસંસિવા' ઘુળાવાસે વા 'દારુકે વા' દારુકે વા 'જીવ પદ્વિયંસિ
વા' જીવપ્રતિષ્ઠે વા જીવયુક્તે સ્થાને દ્વઃ 'જાવ મક્કડાસંતાળયસિ' યાવત્-સપ્રાણે સવીજે સહ-
રિતે સદકે સોત્તિદ્વરનરુદ્ધમૃત્તિકા મર્કટાસન્જાનકે વા સ્થલે 'અન્નયરંસિ વા તદપ્પગારંસિ

સ્થળિલ અનન્નહિત્-અર્થાત્ શુષ્ક તૃણ ઘાસ વગૈરહ કે વ્યવધાન સે રહિત
પૃથિવી પર બનાયા હુઆ હૈ યા 'સપિણિદ્વાપ્ પુઢવીપ્' સિંગધવાલી 'મદ્વિપાપ્'
ગિલીમિટ્ટીવાલી પૃથિવી પર નિર્મિત હૈ યા 'સસરક્ષાપ્ પુઢવીપ્' સરજસ્ક અર્થાત્
આર્દ્ર-ગિલીમિટ્ટી કે સચિત્ત રજઃ કણ યુક્ત પૃથિવી પર બનાયા હુઆ હૈ યા કર્દમ
કીચડવાલી ભૂમિ મેં બનાયા હુઆ હૈ, યા 'મક્કડાપ્ ચિત્તમંતાપ્ સિલાપ્' મર્કટ-
હતાતન્તુ-મકરે કે જાલ સહિત મિટ્ટી પર બનાયા હુઆ હૈ યા 'ચિત્તમંતાપ્ હેલુયાપ્'
સંચિત્ત પથ્થર કી શિલા પર બનાયા હુઆ હૈ યા સચિત્ત મિટ્ટી કે ઢેલે પર બનાયા
હુઆ હૈ યા 'કોલાવાસંસિવા' કોલાવાસ અર્થાત્ ઘુળ દીમક કે ડપર બનાયા
હુઆ હૈ યા 'દારુયંસિવા' દારુમય અર્થાત્ કાષ્ઠ કે ડર બનાયા હુઆ હૈ
અથવા 'જીવપદ્વિયંસિવા' અર્થાત્ જીવયુક્ત સ્થાનપર બનાયા હુઆ હૈ અથવા
'જાવ મક્કડાસંતાળયંસિવા' યાવત્ સપ્રાણ અર્થાત્ પ્રાણિયુક્ત સ્થાન મેં બનાયા
હુઆ હૈ, યા અંકુરોત્પાદક સચિત્ત વીજયુક્ત સ્થાન પર બનાયા હુઆ હૈ યા હરે
મરે તૃણ ઘાસ વગૈરહ વનસ્પતિકાય જીવયુક્ત પ્રદેશ મેં બનાયા ગયા હૈ યા

થંહિલ જાણિજ્ઞા' ને સ્થ ડિલચૂમી ને એવા પ્રકારથી બાણે કે-અંગતરહિયાપ્ પુઢવીપ્' આ સ્થ ડિલ
સુકા ઘાસ તૃણ વિગેરેના વ્યવધાન વિનાની જમીન પર બનાવેલ છે અથવા 'સપિણિદ્વાપ્
પુઢવીપ્' ભીની માટીવાળી જમીન પર બનાવેલ છે અથવા 'સસરક્ષાપ્ પુઢવીપ્' સરજસ્ક
અર્થાત્ ભીની માટીના સચિત્ત રજઃકણેવાળી પૃથ્વી પર બનાવેલ છે. 'મદ્વિપાપ્' કાઠવ
કીચડ વાળી ભૂમિમાં બનાવેલ છે અથવા 'મક્કડાપ્' મર્કટ હતાતન્તુ-અર્થાત્ ઠરેાળીયાની
બલવાળી માટી પર બનાવેલ છે, 'ચિત્તમંતાપ્ સિલાપ્' અથવા સચિત્ત પથ્થરનીશિલા પર
બનાવેલ છે. અથવા 'ચિત્તમંતાપ્ હેલુપ્' સચિત્ત માટીના ઢેકાની ઉપર બનાવેલ છે અથવા
'કોલાવાસંસિવા' કોલાવાસ અર્થાત્ ઘુણની ઉપરની જમીન ઉપર બનાવેલ છે. અથવા 'દારુયંસિ
વા' લાકડાની ઉપર બનાવેલ છે અથવા 'જીવપદ્વિયંસિવા' જીવ યુક્ત સ્થાન પર બનાવેલ
છે. અથવા 'જાવ મક્કડાસંતાળયંસિવા' યાવત્ પ્રાણિ યુક્ત સ્થાનમાં બનાવેલ છે અંકુરો-
ત્પાદક સચિત્ત ખીયાવાળા સ્થાન પર બનાવેલ છે. અગર લીલા તૃણ ઘાસ વિગેરે વનસ્પતિ
કાય જીવ વાળા પ્રદેશમાં બનાવેલ છે. અથવા ઠંડાપાણી વાળા સ્થાનમાં બનાવેલ છે.

યંદિલંસિ' અન્યતરસ્મિન્ તથાપ્રકારે-અનન્તર્દિતપૃથિવ્યાદિગતે સ્થળિલ્લે 'નો ઉચ્ચારપાસવર્ણ વોસિરિજ્જા' નો ઉચ્ચારપસવર્ણ-મલમૂત્રપરિત્યાગં વ્યુત્પન્નજેત્-કુર્યાદિતિ ભાવઃ ॥સૂ. ૧॥

મૂલમ્-સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા સે જં પુણ જાણિજ્ઞા-ઇહ ચ્છલ્લુ ગાહાવર્ઘ્ઠ વા ગાહાવઙ્ પુત્તા વા કંદાણિ વા જાવ વીયાણિ વા પરિસાહિંસુ વા પરિસાહિંતિ વા પરિસાહિસ્સંતિ વા અન્નયરંસિ વા તહપ્પગારંસિ થંદિલંસિ નો ઉચ્ચારપાસવર્ણ વોસિરિજ્ઞા, સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા સે જં પુણ થંદિલં જાણિજ્ઞા-ઇહ ચ્છલ્લુ ગાહાવર્ઘ્ઠ વા ગાહાવઙ્ પુત્તા વા સાલીણિ વા વીહીણિ વા મુગાણિ વા માસાણિ વા કુલત્થાણિ વા જત્તાણિ વા

શીતોદકયુક્ત સ્થાન મેં બનાયા હુઆ હૈ યા ઉલ્લિદ્ધ છોટે છોટે એકેન્દ્રિય ક્ષીન્દ્રિય જીવ યુક્ત પ્રદેશ મેં બનાયા ગયા હૈ યા પનક-પનગે કીડે મકોડે ત્રસ જીવ જાત યુક્ત પ્રદેશ મેં બનાયા હુઆ હૈ યા શીતોદક મિશ્રિત ગીલિ મિટ્ટી રૂપ પૃથિવી-કાય જીવ સંબદ્ધ પ્રદેશ મેં બનાયા હુઆ હૈ યા મકરે કે જાલપરમ્પરા યુક્ત પ્રદેશ મેં બનાયા ગયા હૈ 'તહપ્પગારંસિ થંદિલંસિ' હિસ પ્રકાર કે સ્થલ મેં બનાયે હુએ સ્થળિલ્લ મેં સાધુ ઓર સાધ્વી કો 'નો ઉચ્ચારપાસવર્ણ વોસિરિજ્ઞા' મલ મૂત્ર કા પરિત્યાગ નહીં કરના ચાહિયે ક્યોંકિ હિસ તરહ કે સાક્ષાત્ પૃથિવીકાયિક જીવ વગેરહ સે સમ્બદ્ધ સ્થળિલ્લ મેં મલમૂત્ર કા પરિત્યાગ કરને સે જીવહિંસા કી સંભાવના હોને સે સંયમ કી વિરાધના હોગી હિસલિયે સંયમ પાલન કરને ચાલે સાધુ ઓર સાધ્વી હિસ પ્રકાર કે પૃથિવીકાયિક જીવ વગેરહ સે સમ્બદ્ધ સ્થળિલ્લ મેં મલમૂત્ર કા પરિત્યાગ નહીં કરે ક્યોંકિ સંયમ કા પાલન કરના હી સાધુ ઓર સાધ્વી કા પરમ કર્તવ્ય સમજા જાતા હૈ ॥સૂ. ૧॥

અથવા ઉત્તિગ-નાના નાના એકેન્દ્રિય ક્ષીન્દ્રિય જીવવાળા પ્રદેશમાં બનાવવામાં આવેલ છે. અથવા પનક ફનગા કીડી મકોડા વિગેરે ત્રસ જીવવાળા પ્રદેશમાં બનાવેલ છે. અથવા ઠંડાપાણીથી મળેલ લીની માટી રૂપ પૃથ્વીકાય જીવોથી સંબંધિત પ્રદેશમાં બનાવેલ છે. અથવા કુદોળીયાની બળપરપરા વાળા પ્રદેશમાં બનાવેલ છે. 'અન્નયરંસિ વા તહપ્પગારંસિ થંદિલંસિ' ખીબ પશુ તેવા પ્રકારથી બનાવેલા સ્થળિલ્લમાં સાધુ અને સાધ્વીએ 'નો ઉચ્ચાર-પાસવર્ણ વોસિરિજ્ઞા' મલમૂત્રનો ત્યાગ કરવો નહીં કેમકે-આ પ્રકારના સાક્ષાત્ પૃથ્વી-કાયના જીવો વિગેરેના સંબંધિત સ્થળિલ્લમાં મલમૂત્રનો ત્યાગ કરવાથી જીવહિંસાનો સંભવ હોવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે તેથી સંયમનું પાલન કરવા વાળા સાધુ અને સાધ્વીએ સ્થળિલ્લમાં મલમૂત્રનો ત્યાગ કરવો નહીં. કેમકે-સંયમનું પાલન એજ સાધુ અને સાધ્વીનું પરમ કર્તવ્ય માનવામાં આવેલ છે. ॥ સૂ. ૧ ॥

जवजवाणि वा पइरिसु वा पइरिति वा पइरिस्सति वा अन्नयरंसि वा तहप्पगारंसि थंडिलंसि नो उच्चारपासवणं वोसिरिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण थंडिलं जाणिज्जा-आमोयाणि वा घासाणि वा मिलुयाणि वा विज्जुलयाणि वा खाणुयाणि वा कडयाणि वा पगडाणि वा दरीणि वा पटुग्गाणि वा समाणि वा विसमाणि वा अन्नयरंसि तहप्पगारंसि थंडिलंसि नो उच्चारपासवणं वोसिरिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण थंडिलं जाणिज्जा, माणुसरंधणाणि वा महि-सकरणाणि वा वसहकरणाणि वा अस्सकरणाणि वा कुक्कुटकरणाणि वा मक्कडकरणाणि वा गयकरणाणि वा, लावयकरणाणि वा वट्ठय करणाणि वा तित्तिरकरणाणि वा कवोयकरणाणि वा कविंजलकरणाणि वा अन्नयरंसि वा तहप्पगारंसि थंडिलंसि नो उच्चारपासवणं वोसिरिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण थंडिलं जाणिज्जा-वेहाणसट्ठाणेसु वा गिद्धपट्ठाणेसु वा तरुपडण्डाणेसु वा मेरुपडण्डाणेसु वा विसभक्खणयट्ठाणेसु वा अगणिपडण्डाणेसु वा अन्नयरंसि वा तहप्पगारंसि थंडिलंसि नो उच्चारपासवणं वोसिरिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण थंडिलं जाणिज्जा-आरामाणि वा उज्जाणाणि वा वणाणि वा वणसंडाणि वा देवकुलाणि वा सभाणि वा पवाणि वा अन्नयरंसि तहप्पगारंसि थंडिलंसि नो उच्चारपासवणं वोसिरिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण थंडिलं जाणिज्जा-अट्ठालयाणि वा चरियाणि वा दाराणि वा गोपुराणि वा अन्नयरंसि वा तहप्पगारंसि थंडिलंसि नो उच्चारपासवणं वोसिरिज्जा से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण थंडिलं जाणिज्जा तिगाणि वा चउक्काणि वा चच्चराणि वा चउ-म्मुहाणि वा अन्नयरंसि वा तहप्पगारंसि थंडिलंसि नो उच्चारपासवणं वोसिरिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण थंडिलं जाणिज्जा-इंगालदाहेसु वा खारदाहेसु वा मडयदाहेसु वा मडयथूभियासु वा मडयचेइएसु वा अन्नयरंसि वा तहप्पगारंसि थंडिलंसि नो उच्चारपास-

वणं वोसिरिज्जा, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण थंडिलं जाणि-
 ज्जा-नइयायतणेसु वा पंकाययणेसु वा ओघाययणेसु वा सेयणवहंसि
 वा अन्नयरंसि वा तहप्पगारे थंडिले नो उच्चारपासवणं वोसिरिज्जा से
 भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण थंडिलं जाणिज्जा-नवियासु वा
 मट्ठियखाणिआसु नवियासु गोप्पहेलियासु वा गवाणीसु वा, खाणीसु वा
 अन्नयरंसि तहप्पगारंसि थंडिलंसि नो उच्चारपासवणं वोसिरिज्जा, से जं
 पुण थंडिलं जाणिज्जा-डागवच्चंसि वा सागवच्चंसि वा मूलगवच्चंसि
 हत्थंकरवच्चंसि वा अन्नयरंसि वा तहप्पगारंसि थंडिलंसि नो उच्चारपास-
 वणं वोसिरिज्जा से भिक्खू वा भिक्खुणी वा से जं पुण थंडिलं जाणिज्जा
 -असणवणंसि वा सणवणंसि वा धायइवणंसि वा केयइवणंसि वा अंब-
 वणंसि वा असोगवणंसि वा नागवणंसि वा पुन्नागवणंसि वा चुल्लग-
 वणंसि वा अन्नयरेसु तहप्पगारेसु पत्तोवेएसु वा पुप्फोवेएसु वा फलो-
 वेएसु वा बीओवेएसु वा नो उच्चारपासवणं वोसिरिज्जा ॥ सू० २॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यत् पुनः स्थण्डिलं जानीयात्-इह खलु गृहपतिर्वा
 गृहपतिपुत्रा वा कन्दानि वा यावत्-बीजानि वा परिशाटितवन्तो वा परिशाटयन्ति वा परि-
 शाटयिष्यन्ति वा अन्यतरस्मिन् वा तथाप्रकारे स्थण्डिले नो उच्चारप्रस्रवणं व्युत्स-
 जेत्, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यत् पुनः स्थण्डिलं जानीयात्-इह खलु गृहपतिर्वा गृहपतिपुत्रा वा
 बालीन् वा ब्रीहीन् वा मुद्गान् वा मापान् वा कुलत्थान् वा यवान् वा यवयवान् वा अराप्सु
 वा वपन्ति वा वप्स्यन्ति वा अन्यतरस्मिन् वा तथाप्रकारे स्थण्डिले नो उच्चारप्रस्रवणं व्युत्स-
 जेत्, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा यत् पुनः स्थण्डिलं जानीयात्-आमोकानि वा घासान् वा
 म्लिक्तानि वा विञ्जलकानि वा स्थाणून् वा कडवानि वा प्रगतान् वा दरीर्वा, प्रदुर्गाणि वा
 क्षमानि वा विषभाणि वा अन्यतरस्मिन् वा तथाप्रकारे स्थण्डिले नो उच्चारप्रस्रवणं व्युत्स-
 जेत्, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यत् पुनः स्थण्डिलं जानीयात् सानुषरन्वनानि वा मडिप-
 करणानि वा वृषभकरणानि वा अश्वकरणानि वा कुक्कुटकरणानि वा मर्कटकरणानि वा गज-
 करणानि वा लावककरणानि वा वर्तककरणानि वा तिच्चिरकरणानि वा कपोतकरणानि वा
 कपिश्ललकरणानि वा अन्यतरस्मिन् वा तथाप्रकारे स्थण्डिले नो उच्चारप्रस्रवणं व्युत्स-
 जेत् स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स यत् पुनः स्थण्डिलं जानीयात्-वेहानसस्थानेषु वा गृध्रपृष्ठ-
 स्थानेषु वा तरुपतनस्थानेषु वा मेरुपतनस्थानेषु वा विषभक्षणस्थानेषु वा अग्निपतनस्था-

નેષુ વા અન્યતરસ્મિન્ વા તથાપ્રકારે સ્થળિલે નો ઉચ્ચારપ્રસવળં વ્યુત્સજેત્, સ મિશ્રુર્વા મિશ્રુકી વા સ યત્ પુનઃ સ્થળિલં જાનીયાત્-આરામાન્ વા ઉઘાનાનિ વા વનાનિ વા વન-
 ણ્ડાનિ વા દેવકુલાનિ વા સમા વા પ્રપા વા અન્યતરસ્મિન્ વા તથાપ્રકારે સ્થળિલે નો ઉચ્ચાર-
 પ્રસવળં વ્યુત્સજેત્, સ મિશ્રુર્વા મિશ્રુકી વા સ યત્ પુનઃ સ્થળિલં જાનીયાત્-અટાલકાનિ
 વા ચરિકાણિ વા દ્વારાણિ વા ગોપુરાણિ વા અન્યતરસ્મિન્ વા તથાપ્રકારે સ્થળિલે નો ઉચ્ચાર-
 પ્રસવળં વ્યુત્સજેત્, સ મિશ્રુર્વા મિશ્રુકી વા સ યત્ પુનઃ સ્થળિલં જાનીયાત્-ત્રિકાણિ વા
 ચતુષ્કાણિ વા ચત્વરાણિ વા ચતુર્મુખાનિ વા અન્યતરસ્મિન્ વા તથાપ્રકારે સ્થળિલે નો
 ઉચ્ચારપ્રસવળં વ્યુત્સજેત્, સ મિશ્રુર્વા મિશ્રુકી વા સ યત્ પુનઃ સ્થળિલં જાનીયાત્-અદ્વાર-
 દાહેષુ વા ક્ષારદાહેષુ વા મૃતકદાહેષુ વા મૃતકસ્તૂપિકાસુ વા મૃતકૃષ્ટેયેષુ વા અન્યતરસ્મિન્ વા
 તથાપ્રકારે સ્થળિલે નો ઉચ્ચારપ્રસવળં વ્યુત્સજેત્, સ યત્ પુનઃ સ્થળિલં જાનીયાત્
 નઘાયતનેષુ વા પઙ્કાયતનેષુ વા ઓઘાયતનેષુ વા સેવનપયે વા અન્યતરસ્મિન્ વા તથાપ્રકારે
 સ્થળિલે નો ઉચ્ચારપ્રસવળં વ્યુત્સજેત્, સ મિશ્રુર્વા મિશ્રુકી વા સ યત્ પુનઃ સ્થળિલં
 જાનીયાત્-નવાસુ વા મૃત્તિકાશ્વાનિષુ નવાસુ ગોપ્રહેલ્યાસુ વા ગવાદનીષુ વા યનીષુ વા અન્ય-
 તરસ્મિન્ વા તથાપ્રકારે સ્થળિલે નો ઉચ્ચારપ્રસવળં વ્યુત્સજેત્, સ યત્ પુનઃ સ્થળિલં
 જાનીયાત્-હાલવર્ચસિ વા શાકવર્ચસિ વા મૂલકવર્ચસિ વા હસ્તકૃવર્ચસિ વા અન્યતરસ્મિન્
 વા તથાપ્રકારે સ્થળિલે નો ઉચ્ચારપ્રસવળં વ્યુત્સજેત્, સ મિશ્રુર્વા મિશ્રુકી વા સ યત્
 પુનઃ સ્થળિલં જાનીયાત્ અશનવને વા શણવને વા ઘાતકીવને વા કેતકીવને વા આશ્રવને
 વા અશોકવને વા નાગવને વા પુષ્પાગવને વા ચુલ્લાગવને વા અન્યતરેષુ વા તથાપ્રકારેષુ સ્થ-
 ણિલેષુ વા પત્રોષેતેષુ વા પુષ્પોષેતેષુ વા ફલોષેતેષુ વા વીજોષેતેષુ વા હરિતોષેતેષુ વા નો
 ઉચ્ચારપ્રસવળં વ્યુત્સજેત્ ॥ સૂ. ૨ ॥

ટીકા-ષટ્કાયજીવરક્ષણત્પરેણ સાધુના કીદશસ્થળિલે ઉચ્ચારપ્રસવળં કર્તવ્યં કીદશે
 ચ સ્થળિલે ન કર્તવ્યમિતિ પુનરપિ પ્રકારાન્તરેણ પ્રરૂપયિતુમ્-‘સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી
 વા સ મિશ્રુર્વા મિશ્રુકી વા ‘સે જં પુણ થંડિલં જાણિજ્જા’ સ-સંયમવાન સાધુઃ યત્ પૂર્વશ્ચ-
 માણરીત્યા સ્થળિલં જાનીયાત્-‘ઈહ સલ્લ ગાહાઈ વા ગ’હાવડપુત્તા વા’ ઈહ સલ્લ-સ્થળિલે

ટીકાર્થ-અંબ ષટ્કાય જીવોં કે રક્ષણ મેં તત્પર રહને વાલે સાધુ કો કિસ પ્રકાર
 કે સ્થળિલ મેં મલમૂત્ર કા ત્યાગ કરના ચાહિયે ઓર કિસ પ્રકાર કે સ્થળિલ મેં
 મલમૂત્ર કા ત્યાગ નહીં કરના ચાહિયે હસ ઘાત કો પ્રકારાન્તર સે નિરૂપણ કરતે હેં
 -‘સે મિક્ષૂ વા, મિક્ષુણી વા, સે જં પુણ થંડિલં જાણિજ્જા’ ઘહ પૂર્વોક્ત મિશ્રુ
 સંયમશીલ સાધુ મિશ્રુકી સાધ્વી યદિ એસા વશ્યમાણ રૂપ સે સ્થંડિલ કો જાન લે

ટીકાર્થ-ષટ્કાય જીવોના રક્ષણમા તત્પર રહેવાવાળા સાધુએ કેવા પ્રકારના સ્થળિલમા
 મલમૂત્રનો ત્યાગ કરવો અને કેવા પ્રકારના સ્થળિલમા ત્યાગ ન કરવો એ વાત પ્રકારાન્તરથી
 સ્પષ્ટકાર કરે છે.-‘સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી
 આ. ૧૧૦

ગૃહપતિર્વા ગૃહપતિપુત્રા વા 'કંદાણિ વા જાવ વીયાણિ વા' કન્દાણિ વા યાવત્-મૂલાણિ વા હરિતાણિ પુષ્પાણિ વા ફલાણિ વા વીજાણિ વા 'પરિસાહિંસુ વા પરિસાહિંતિ વા પરિસાહિ સંસંતિ વા' પરિશાટિતવન્તો વા-ભૂતકાલે સ્થાપિતવન્તઃ આસન્, વર્તમાનકાલે ચ પરિશાટ યન્તિ વા-સ્થાપયન્તિ, ભવિષ્યત્કાલે પરિશાટયિષ્યન્તિ વા-સ્થાપયિષ્યન્તિ 'અન્નયરંસિ વા તદ્દહ્નગારંસિ ચંદિલંસિ' અન્નયરસ્મિન્ વા-અન્નયસ્મિન્ વા તથાપ્રકારે-કન્દમૂલાદિસાહિતે સ્થળિલે 'નો ઉચ્ચારપાસવળં વોસિરિજ્ઞા' નો ઉચ્ચારપ્રસવળમ્-મલમૂત્રપરિત્યાગં વ્યુસૃજેત્ કુર્યાત્ 'સે મિત્ત્વુ વા મિત્ત્વુણી વા' સ મિત્ત્વુર્મ મિત્ત્વુકી વા 'સે જં પુણ ચંદિલં જાણિ-જ્ઞા' સ-સંયમવાન્ સાધુઃ યત્ પુનઃ સ્થળિલં જાનીયાત્-ઈહ સ્થળ ગાહાવર્ઘ વા ગાહાવર્ઘ-

કિ-ઈહ સ્થળ ગાહાવર્ઘ વા' હસ સ્થળિલ મેં ગૃહપતિ-ગૃહસ્થ શ્રાવક યા 'ગાહા-વર્ઘ પુત્તા વા' ગૃહપતિ કા પુત્ર 'કંદાણિ વા' કન્દોં કો યાવત્ મૂલોં કો યા હરિતાં કો અર્થાત્ હરેભરે તૂળ ઘાસ વગૈરહ કો યા પુષ્પોં કો યા ફલોં કો યા વીજોં કો 'પરિસાહિંસુ વા' ભૂતકાલ મેં પહેલે સ્થાપિત કિયે હુપ થે ઓર 'પરિસાહિંતિ વા' અમી મી વર્તમાન કાલ મેં સ્થાપિત કર રહે હૈં ઓર 'પરિસાહિંસંતિ વા' ભવિષ્ય ત્કાલ મેં મી સ્થાપિત કરેગે એસા જાન લે યા દેખલે તો હસ પ્રકાર કે કન્દાદિ કો સ્થાપિત કિયે જાને વાલે સ્થળિલ મેં 'નો ઉચ્ચારપાસવળં વોસિરિજ્ઞા' સંયમી સાધુ ઓર સાધ્વી મલમૂત્ર કા ત્યાગ નહીં કરે ક્યોંકિ હસ તરહ કે કન્દાદિ સે સમ્બદ્ધ સ્થળિલ મેં મલમૂત્ર કા ત્યાગ કરને સે જીવહિંસા કી સંભાવના હોને સે સયમ કી વિરાધના હોગી હસલિયે સંયમ પાલન કરનેવાલે સાધુ ઓર સાધ્વી કો કન્દાદિ સે યુક્ત સ્થળિલ મેં મલમૂત્ર કા ત્યાગ નહીં કરના ચાહિયે।

ફિર મી પ્રકારાન્તર સે શાલિ વગૈરહ સે સમ્બદ્ધ સ્થળિલ મેં મલમૂત્ર કા નિષેધ કરતે હૈં-'સે મિત્ત્વુ વા મિત્ત્વુણી વા, સે જં પુણ ચંદિલં જાણિજ્ઞા'

'સે જં પુણ ચંદિલં જાણિજ્ઞા' નો સ્થ ડિલેને એવી રીતે બાણે કે 'ઈહ સ્થળ ગાહાવર્ઘ વા ગાહા-વર્ઘ પુત્તા વા' આ સ્થ ડિલેભૂમીમા ગૃહસ્થ શ્રાવક અથવા ગૃહપતિને। પુત્ર 'કંદાણિ વા જાવ વીયાણિ વા' કંદોને યાવત્ મૂલોને અથવા લીલા ઘાસ તૂણ વિગેરેને અથવા પુષ્પોને અથવા ફળોને કે બીયાઓને 'પરિસાહિંસુ વા' ભૂતકાળમા રાખ્યા હતા અથવા 'પરિસાહિંતિ વા' હાલમા વર્તમાન કાળમા પશુ રાખે છે અને 'પરિસાહિંસંતિ વા' ભવિષ્યમા પશુ રાખશે એવું બાણી લે કે દેખે 'અન્નયરંસિ વા તદ્દહ્નગારંસિ ચંદિલંસિ' આરીતના કંદાદિ રાખવામાં આવતા સ્થ ડિલમા સાધુ અને સાધ્વીએ 'નો ઉચ્ચારપાસવળં વોસિરિજ્ઞા' મલમૂત્રનો ત્યાગ કરવો નહીં કેમકે આવા પ્રકારના કંદાદિના સંયમ વાળા સ્થ ડિલમા મલમૂત્રનો ત્યાગ કરવાથી જીવ હિંસા થવાનો સંભવ હોવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે, તેથી સંયમનું પાલન કરવા વાળા સાધુ અને સાધ્વીએ કંદાદિના સંપર્કવાળા સ્થ ડિલમા મલમૂત્રનો ત્યાગ કરવો નહીં

શાલિ વિગેરેના સંપર્ક વાળા સ્થ ડિલમા મલમૂત્રનો ત્યાગ કરવાનો નિષેધ કરે છે. 'સે મિત્ત્વુ વા મિત્ત્વુણી વા' તે પુર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'સે જં પુણ ચંદિલં

પુત્તા વા' 'ઇહ સ્વલુ-સ્થળિલે ગૃહપતિ વા' ગૃહપતિપુત્રા વા' 'સાલીણિ વા' વીહીણિ વા' શાલીન્ વા-કલમતળુલાન્ વ્રીહીન્ વા-યવ ધાન્યાનિ 'મુગાણિ વા' મામાણિ વા' મુદ્ગાન્ વા' માપાન્ વા' 'કુલત્યાણિ વા' જવાણિ વા' જવજવાણિ વા' કુલત્યાન્ વા' (કુલયો) યવાન્ વા-દીર્ઘશૂક-ધુક્ત ગોધૂમવિશેષાન્, યવયવાન્ વા-દુષ્ટયવાન્ (જૌ) 'પહરિસુ વા' પહરિતિ વા' પહરિસ્સંતિ વા' પર્યવાપ્સુર્વા-ઉપ્પન્તઃ, પરિવપન્તિ વા' પરિવપ્સ્યન્તિ વા' 'અન્નયરંસિ વા' તહપ્પગારંસિ યંહિલંસિ' અન્યતરસ્મિન્ વા-અન્યસ્મિન્ વા' તયાપ્રકારે-શાલિપ્રમૃત્તિપરિવાપસદ્ધિતે સ્થળિલે 'નો ઉચ્ચારપાસવળં વોસિરિજ્ઞા' નો ઉચ્ચારપ્રસવળમ્-મલમૂત્રપરિત્યાગં વ્યુત્પન્નજેત્-કુર્યાત્

વંહ પૂર્વોક્ત મિશ્રુ સંયમશોલ મુનિ મહાત્મા ઓર મિશ્રુકી સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે સ્થળિલ કો જાનલે કિ 'ઇહ સ્વલુ ગાહાવહ વા' ગાહાવહૈ પુત્તા વા' 'ઇસ સ્થળિલ મેં ગૃહપતિ-ગૃહસ્થ શ્રાવક ઓર ગૃહપતિ કા પુત્ર 'સાલીણિ વા' વીહીણિ વા' શાલી-કલમ-ચાવલો કો યા વ્રીહી ધાન્યો કો યા 'મુગાણિ વા' મામાણિ વા' મુંગો કો અર્થાત્ મગ કો યા માપો કો અર્થાત્ ડરદો કો યા 'કુલ-ત્યાણિ વા' કુલત્યો કો યા 'જવાણિ વા' જવજવાણિ વા' યવો યા ગોધૂમો કો યા જવજવો (જૌ) કો 'પહરિસુ વા' પહરિતિ વા' પહેલે ખી બોતે થે ઓર અખી ખી બોતે હૈ-ઓર 'પહરિસ્સંતિ વા' આગે ખી અવિધ્ય કાલ મેં બોંંગે યા બોને વાલે હૈ એસા જાન લે યા દેખ લે તો 'અન્નયરંસિ વા' તહપ્પગારંસિ યંહિલંસિ' ઇસ પ્રકાર કે બોપ જાનેવાલી શાલી વગેરહ સે સંબદ્ધ સ્થળિલ મેં સાધુ કો 'નો ઉચ્ચારપાસવળં વોસિરિજ્ઞા' મલમૂત્ર કા ત્યાગ નહીં કરના ચાહિયે ક્યોંકિ ઇસ પ્રકાર કે શાલી-ચાવલ ગોધૂમાદિ સે સમ્બદ્ધ સ્થળિલ મેં મલમૂત્રકા ત્યાગ કરને સે જીવોં કી હિંસા કી સંભાવના હોને સે સંયમ કી વિરાધના હોગી ઇસ-લિયે સંયમ પાલન કરને વાલે સાધુ ઓર સાધ્વી કો ગોધૂમાદિ સમ્બદ્ધ સ્થળિલ

જાણિજ્ઞા' બે એવી રીતે સ્થ ડિલ્લને અથ્થેકે-ઇહ સ્વલુ ગાહાવહ વા' ગાહાવહૈ પુત્તા વા' આ સ્થ ડિલ્લમાં ગૃહસ્થ શ્રાવક અને ગૃહપતિને પુત્ર 'સાલિણી વા' શાલી અર્થાત્ હાંગરને કે 'વીહીણિ વા' વીહી ધાન્યને અથવા 'મુગાણિ વા' મગને કે 'મામાણિ વા' અડદને અથવા 'કુલત્યાણિ વા' કળત્રીને અથવા 'જવાણિ વા' યવોને અથવા 'જવજવાણિ વા' જવજવે અર્થાત્ ઘડુને 'પહરિસુ વા' પહેલા વાવતા હતા 'પહરિતિ વા' વર્તમાનમાં પણ વાવે છે, અને 'પહરિસ્સંતિ વા' અવિધ્યમાં પણ વાવશે. તેણે બાથે કે જુવે તો 'અન્નયરંસિ વા' તહપ્પગારંસિ યંહિલંસિ' આવા પ્રકારમાં શાલી ઘડુ વિગેરેના સમઘવાળા સ્થ ડિલ્લમાં 'નો ઉચ્ચારપાસવળં વોસિરિજ્ઞા' મલમૂત્રને ત્યાગ કરવો નહીં કેમકે આવા પ્રકારથી હાંગર ઘડુ વિગેરેથી સમઘ સ્થ ડિલ્લમાં મલમૂત્ર ત્યાગ કરવાથી જીવોની હિંસા થવાની સંભાવના હોવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે તેથી સંયમનું પાલન કરવા વાળા આધુ અને સાધ્વીએ, હાંગર ઘડુના સપડ વાળા સ્થ ડિલ્લમાં મલમૂત્રને ત્યાગ કરવો નહીં કેમકે સંયમનું પાલન

‘સે મિક્કૂ વા મિક્કુણી વા’ સ મિશ્તુર્વા મિશ્તુકી વા ‘સે જં પુણ થંહિલં જાણિજ્જા’ સ-સંયમવાન સાધુઃ યત્ પુનઃ સ્થળિલં વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્ ‘આમોયાણિ વા ઘાસાણિ વા’ આમોકાનિ વા-કચવરપુજ્ઞાન્ ઘાસાન્ વા-બૃહદ્ભૂમિરાજીઃ, ‘મિલુયાણિ વા વિજ્જુલયાણિ વા’ મિલુકાનિ વા-ચિક્કણશ્લક્ષ્ણભૂમિરાજીઃ, વિજ્જલકાનિ વા-પિચ્છલભૂમિરાજીઃ ‘સ્થાણુ-યાણિ વા કહયાણિ વા’ સ્થાણુકાનિ વા-સ્થાણુન્ કહવાનિ વા-શ્શુનલકાદિદ્ધાન્ ‘પગ-હાણિ વા’ પ્રગતાન્ વા-મહાગતાન્ ‘દરીણિ વા’ દરીર્વા-ગુફાઃ ‘પદુગ્ગાણિ વા’ પ્રદુર્ગાણિ વા મેં મલમૂત્ર કા ત્યાગ નહીં કરના ચાહિયે ક્યોંકિ સંયમ કા પાલન કરના હી સાધુ ઔર સાધ્વી કા પરમ કર્તવ્ય માના ગયા હૈં ફસલિયે સંયમ પાલનાર્થ એસે સ્થળિલ મેં મલમૂત્ર ત્યાગ નહીં કરે ।

અવ પ્રાકારાન્તર સે વહુત સે કચવર પુજ્ઞ વગૈરહ સે યુક્ત સ્થળિલ મેં મી સાધુ ઔર સાધ્વી કો મલમૂત્ર ત્યાગ કા નિપેધ કરતે હૈં-‘સે મિક્કૂ વા મિ-ક્કુણી વા સે જં પુણ થંહિલં જાણિજ્જા’ વહ પૂર્વોક્ત મિશ્તુ સંયમશીલ સાધુ ઔર મિશ્તુકી સાધ્વી યદિ ફસ પ્રકાર સ્થંહિલ કો જાન લે કિ ફસ સ્થળિલ મેં યા સ્થળિલ કે નિકટ મેં ‘આમોયાણિ વા’ આમાક અર્થાત્ કચવરોં કે પુજ્ઞ હૈં અર્થાત્ ઢગલે કે ઢગલે કચવરોં કે ઢેર હૈં યા ‘ઘાસાણિ વા’ ઘાસોં કી રાજિ-ઢેર હૈં યા બૃહદ્ ભૂમિ કી રાજિ-પંક્તિ હૈં યા મિલુયાણિ વા’ મિલુક ચિક્કણ શ્લક્ષ્ણ ભૂમિ કી રાજિ હૈં યા ‘વિજ્જુયાણિ વા’ વહુત હી વિજ્જલક યાને પિચ્છલ ભૂમિ કી રાજિ હૈં યા વહુત સે ‘સ્થાણુયાણિ વા’ સ્થાણુ હૈં અર્થાત્ સૂચે હુઅ વહુત સે વૃક્ષ હૈં યા ‘કહયાણિ વા’ વહુત સે ગન્ને કે સૂચે હુઅ ઢાલ એવં નલક અર્થાત્ શરકળે કે વહુત સે ઢેર લગે હુઅ હૈં યા વહી સી ‘પગહાણિ વા’ ત્વાઈ હૈં યા દરી ગુફા ત્વહુ હૈં યા ‘પદુગ્ગાણિ વા’ વહે સે દુર્ગ કિલ્લે પરકોટે પ્રાકાર વગૈરહ હૈં ફન્

કરંવુ એ જ સાધુ અને સાધ્વીનુ પરમ કર્તવ્ય માનવામા આવે છે. તેથી સયમના પાલન માટે એવા સ્થિતિમા મલમૂત્રનો ત્યાગ ન કરવો.

હવે બીજી રીતે ઘણા કથરાના ઢગલા વિગેરેથી યુક્ત સ્થિતિમાં પણ સાધુ સાધ્વીએ મલમૂત્રનો ત્યાગ ન કરવા વિષે સૂત્રકર કથન કરે છે.-‘સે મિક્કૂ વા મિક્કુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘સે જં પુણ થંહિલં જાણિજ્જા’ એ સ્થિતિને એવી રીતે જાણે કે-‘આમોયાણિ વા’ આ સ્થિતિમાં કે સ્થિતિની નજીક કથરાના ઢગલા છે. અથવા ‘ઘાસાણિ વા’ ઘાસોના ઢગલા છે. અથવા ‘મિલુયાણિ વા’ ચિક્કણી ભૂમિની પંક્તિ છે અથવા તે ‘વિજ્જુલયાણિ વા’ ઘણી વિજ્જલક એટલે કે લપસણી ભૂમિની પંક્તિ છે. ‘સ્થાણુયાણિ વા’ ઘણા ઢુંઠા વાળી ભૂમિ છે અર્થાત્ સુકાયેલ ઘણા અડના થડવાળી ભૂમિ છે. અથવા ‘કહયાણિ વા’ ઘણા શેરડીના સુકાયેલ ડાળા અગર સુકેલા સાકાના ઢગલાવાળી આ ભૂમિ છે. અથવા ‘પગહાણિ વા’ મોટીખાઈ છે અથવા ‘દરીણિ વા’ ગુફા છે. એટલે

પ્રાકારાદીન્ 'સમાણિ વા વિસમાણિ વા' એતાનિ કચવપુજ્જપ્રથ્વીનિ સમાનિ વા-સમતલ્લાનિ, વિષમાણિ વા-વિષમતલ્લાનિ વા યદિ જાનીયાત્તર્હિ 'અન્નયરંસિ તદ્દપ્પગારંસિ થંહિલંસિ' અન્ય-તરસ્મિન્ વા-અન્ય સ્મિન્ વા તથાપ્રકારે આમોકાદિસહિતે સ્થળિહલે 'નો ઉચ્ચારપાસવળં વોસિ-રિજ્ઞા' નો ઉચ્ચારપાસવળમ્-મલમૂત્રપરિત્યાગં વ્યુ-સૃજેત્-કુર્યાત્ એતેષુ આત્મસંયમવિરાધના સ્થાત્ 'સે મિક્ખુ વા મિવ્વુણી વા' સ મિક્ખુર્વા મિક્ખુકી વા 'સે જં પુણ થંહિલં જાણિજ્ઞા' સ સંયમવાન્ મિક્ખુઃ યન્ પુનઃ સ્થળિહલં વક્ષ્યમાણરીત્યા જાનીયાત્-'માણુસરંધણાણિ વા મહિસ-કરણાણિ વા' માનુપરંધનાનિ વા-મનુષ્યચુલ્લિકા પાપસ્થાનાનિ, મહિપકરણાનિ વા મહિપ-સમ્પી કચરા પુજ્જ વગૈરહ કો 'સમાણિ વા વિસમાણિ વા' સમતલ રૂપ સે યા વિષમ રૂપ સે સ્થાપિત ક્રિયે હુણ જાન કર યા દેઘ્વ કર 'અન્નયરંસિ તદ્દપ્પગારંસિ થંહિલંસિ' હિસ પ્રકાર કે કચવર વગૈરહ કે પુજ્જો સે ભરે હુણ સ્થળિહલ મેં સાધુ ઓર સાધ્વી કો 'નો ઉચ્ચારપાસવળં વોસિરિજ્ઞા' મલમૂત્ર કા ત્યાગ નહીં કરના ચાહિયે ક્યોંકિ હિસ તરહ કે કચવર અર્થાત્ કૂડે કચડે તૂળ ઘાસ વગૈરહ કે ઢેરો સે ભરે હુણ સ્થળિહલ મેં ગિરને કો સંભાવના હોને સે સંયમ કો ઓર આત્મા કો વિરાધના હોગો, હિસલિયે સંયમ પાલન કરને વાલે સાધુ ઓર સાધ્વી કો હિસ પ્રકાર કે કૂડે કચડે સ્વડ્ડે વગૈરહ સે યુક્ત સ્થળિહલ મેં મલ-મૂત્ર કા ત્યાગ નહીં કરના ચાહિયે ।

અથ દુસરે પ્રકાર સે મી પાકશાળા વગૈરહ સે સમ્પદ્ધ સ્થળિહલભૂમિ મેં મલમૂત્ર ત્યાગ કા નિષેધ કરતે હૈં-'સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા સે જં પુણ થંહિલં જાણિજ્ઞા' વહ પૂર્વોક્ત મિક્ખુ ક સંયમશીલ સુનિ મહાત્મા ઓર મિક્ખુકી સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે સ્થળિહલભૂમિ કો જાન લે કિ 'માણુસરંધણાણિ વા' મનુ-

હે ખાડાવાળી આ ભૂમિ છે અથવા 'પદુગાણિ વા' મોટા કિલ્લા ઉપર પ્રાકાર વિગેરે છે. 'સમાણિ વા' આ બધા કચરાના ઢગલા વિગેરેને સમતલ રૂપથી અથવા 'વિસમાણિ વા' વિષમ પશુથી સ્થાપિત કરેલ બાણીને 'અન્નયરંસિ વા તદ્દપ્પગારંસિ થંહિલંસિ' આ રીતના કચરાના ઢગલાથી ભરેલા સ્થળિહલમાં સાધુ અને સાધ્વીએ 'નો ઉચ્ચારપાસવળં વોસિરિજ્ઞા' મલમૂત્રનો ત્યાગ કરવો નહીં કેમકે આ રીતે કૂડા કચરા અને તૂળ ઘાસ વિગેરેના ઢગલાથી ભરેલા સ્થળિહલમાં પડવાની સંભાવના હોવાથી સયમની અને આત્માની વિરાધના થાય છે. તેથી સયમનું પાલન કરવા વાળા સાધુ અને સાધ્વીએ આ રીતના કૂડા કચરા ખાડા ટેકરા વિગેરે વાળા સ્થળિહલમાં મલમૂત્રનો ત્યાગ કરવો નહીં.

હવે પાકશાળા વિગેરેના સબધ વાળા સ્થળિહલમાં મલમૂત્રના ત્યાગ કરવાનો નિષેધ સત્પ્રકાર બતાવે છે.—'સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'સે જં પુણ થંહિલં જાણિજ્ઞા' સ્થળિહલભૂમિને એવાપ્રકારથી બાંધે કે 'માણુસરં-ધણાણિ વા' આ સ્થળિહલની ભૂમિકા નજીક માથુસો માટેનું રસોડું એટલે કે પાકશાળા છે.

બન્ધનસ્થાનાનિ, 'વસહકરણાણિ વા' વૃષભકરણાણિ વા-વૃષભવન્ધનસ્થાનાનિ વા 'અસ્સકરણાણિ વા' અશ્વકરણાણિ વા-ઘોટકવન્ધનસ્થાનાનિ વા 'કુક્કુડકરણાણિ વા' કુક્કુટકરણાણિ વા-કુક્કુટ-વન્ધનસ્થાનાનિ વા 'મક્કડકરણાણિ વા' મર્કટકરણાણિ વા-વાનરવન્ધનસ્થાનાનિ વા 'ગયકરણાણિ વા' ગજકરણાણિ વા-હસ્તિવન્ધનસ્થાનાનિ વા 'લાવયકરણાણિ વા' લાવકકરણાણિ વા-લાવકનામધુદ્રલધુપક્ષિવન્ધનસ્થાનાનિ વા 'વદ્યકરણાણિ વા' વર્તકકરણાણિ વા-વર્તકનામલધુપક્ષિજાતિવન્ધનસ્થાનાનિ વા 'તિત્તિરકરણાણિ વા' તિત્તિરકપક્ષિવન્ધનસ્થાનાનિ વા 'કવોયકરણાણિ વા' કાગોતકરણાણિ વા પારાવતવન્ધનસ્થાનાનિ વા 'કર્વિંજલકરણાણિ વા' કપિજ્ઞકરણાણિ વા-કપિજ્ઞકનામપક્ષિવિશેષવન્ધનસ્થાનાનિ વા યદિ જાનીયાદિતિ પૂર્વેજાન્વયસ્તર્હિ 'અન્નયરંસિ વા તહપ્પગારંસિ થંડિલંસિ' અન્યતરસ્મિન્ વા-અન્યસ્પિન્ વા તથાપ્રકારે-મનુષ્યચુલ્હિકાપાદરન્ધનાદિ સ્થાનયુક્તે સ્થળિલે 'નો ઉચ્ચારપાસવર્ણ વોસિ-વ્યો' કી રન્ધન રસોઈઘર પાકશાલા હૈ યા 'મહિમ્મકરણાણિ વા' મહિષી અર્થાત્ ખેસોં કો વાન્ધને કા સ્થાન હૈ યા 'વસહકરણાણિ વા' વૃષભ બૈલોં કો વાન્ધને કા સ્થાન હૈ યા 'અસ્સકરણાણિ વા' અશ્વ અર્થાત્ ઘોડે કો વાંધને કા સ્થાન હૈ યા 'કુક્કુડકરણાણિ વા' કુક્કુટ-મુગોં કો વાન્ધને કા સ્થાન હૈ યા 'મક્કડકરણાણિ વા' મર્કટ અર્થાત્ વાનરોં કો વાંધને કા સ્થાન હૈ યા 'ગયકરણાણિ વા' ગજ અર્થાત્ હાથી કો વાંધને કા સ્થાન હૈ 'લાવયકરણાણિ વા' લાવક નામ કે છોટે છોટે પક્ષિયોં કો વાંધને કા સ્થાન હૈ યા 'વદ્યકરણાણિ વા' વતક અર્થાત્ વટેર નામ કે પક્ષિયોં કો વાંધને કા સ્થાન હૈ યા 'તિત્તિરકરણાણિ વા' તિત્તિર નામકે પક્ષિયોં કો વાંધને કા સ્થાન હૈ યા 'કવોયકરણાણિ વા' કપોત અર્થાત્ કબૂતર નામ કે પક્ષિયોં કો વાંધને કા સ્થાન હૈ યા 'કર્વિંજલકરણાણિ વા' કર્પિંજલ નામ કે પક્ષિ વિશેષ કો વાંધને કા સ્થાન હૈ યા 'અન્નયરંસિ વા તહપ્પગારંસિ થંડિલંસિ' હસ પ્રકાર યદિ જાન લે યા દેખ લે તોં સાધુ ઔર સાધ્વી કો હસ પ્રકાર કે

અથવા 'મહિમ્મકરણાણિ વા' લે શેા ખાંધવાનું સ્થાન છે. અથવા 'વસહકરણાણિ વા' બળાડેને ખાંધવાનું સ્થાન છે અથવા 'અસ્સકરણાણિ વા' ઘેડા ખાંધવાનું સ્થાન છે અથવા 'કુક્કુડકરણાણિ વા' મરઘડા ખાંધવાનું સ્થાન છે અથવા 'મક્કડકરણાણિ વા' માંકડા ખાંધવાનું સ્થાન છે. અથવા 'ગયકરણાણિ વા' હાથીયેા ખાંધવાનું સ્થાન છે અથવા 'લાવયકરણાણિ વા' લાવક નામના નાના નાના પક્ષિઓને ખાંધવાનું સ્થાન છે. 'વદ્યકરણાણિ વા' અથવા વર્તક એટલે કે બતક નામના પક્ષિઓને ખાંધવાનું સ્થાન છે અથવા 'તિત્તિરકરણાણિ વા' તેતર ને ખાંધવાનું સ્થાન છે અથવા 'કવોયકરણાણિ વા' કબુતરોને ખાંધવાનું સ્થાન છે. અથવા 'કર્વિંજલકરણાણિ વા' કર્પિજલ નામના પક્ષિને ખાંધવાનું સ્થાન છે. અથવા 'અન્ન-યરસિ વા તહપ્પગારસિ થંડિલંસિ' ખીખ પશુ તેવા પ્રકારના સ્થાનિલમાં 'સાધુ અને સાધ્વીએ આ રીતના માણસોના રસોડા વિગેરે વાળા સ્થાનિલમાં 'ના ઉચ્ચારપાસવર્ણ વોસિરિજા'

રિજ્ઞા' નો ઉચ્ચારપ્રસવળમ્-મલમૂત્રપરિત્યાગં વ્યુત્સજેત્-કુર્યાત્ એનેપુ સ્થાનેપુ લોકવિરુદ્ધ-પ્રવચનોપધાતાદિ સંભવાત્ તત્ર ઉચ્ચારાદિ ન કુર્યાદિતિભાવઃ 'સે મિદમ્ વા મિદમ્લુણી વા' સ મિધુર્વા મિધુકી વા 'સે જં પુણ થડિલં જાણિજ્ઞા' સ-સંયમવાન સાધુઃ યત્ પુનઃ સ્થળિલં વક્ષ્યમાણરીત્યા જત્રીયાન્ 'વેદાણસદ્વાણેસુ વા' વેદાણસ સ્થાનેપુ વા મનુષ્યોલ્લમ્બનવધસ્થા નેષુ 'ગિદ્ધપદ્ધટાણેસુ વા' ગૃધ્રપૃષ્ઠસ્થાનેપુ વા-ગૃધ્રાદિમક્ષણાર્થ રુધિરાદિ લિપ્તદેહમુપ્પુજન-નિપાતનસ્થાનેપુ 'તરુપદ્ધટાણેસુ વા' તરુપતનસ્થાનેપુ વા-વૃક્ષાવધિકપતનશીલમુમ્પુજન-સ્થાનેપુ 'મેરુપદ્ધટાણેસુ વા' મેરુપતનસ્થાનેપુ વા-સુમેરુપર્વતાવધિકપતનસ્થાનેપુ મૃગપતન-

મનુષ્યોં કી પાકશાલા વગૈરહ સે સમ્બદ્ધ સ્થળિલભૂમિ મેં 'નો ઉચ્ચારપાસવળં ઘોસિરિજ્ઞા' મલમૂત્ર કા ત્યાગ નહીં કરના ચાહિયે ક્યોંકિ ઇન સ્થાનો મેં મલ મૂત્ર કા ત્યાગ કરને સે લોક વિરુદ્ધ પ્રવચન ઉપધાત વગૈરહ કી સંભાવના હોને સે સંયમ કી વિરાધના હોગી અતઃ ઇસ પ્રકાર કે સ્થાનો સે સમ્બદ્ધ સ્થળિલ મેં મલમૂત્ર કા ત્યાગ નહીં કરના ચાહિયે ।

અવ પ્રકારાન્તર સે મી સ્થળિલભૂમી વિશેષ મેં મલમૂત્ર ત્યાગ કા નિષેધ કરતે હૈં-'સે મિદમ્ વા, મિદમ્લુણી વા, સે જં પુણ થડિલં જાણિજ્ઞા' વહ પૂર્વોક્ત મિધુ સંયમશીલ સાધુ ઓર મિધુકી સાધ્વી યદિ એમા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે સ્થળિલ ભૂમી કો જાનલે કિ-ઇસ સ્થળિલભૂમી કે નિકટ 'વેદાણસદ્વાણેસુ વા' મનુષ્યોં કો લટકાકર મારને કા સ્થાન હૈ અર્થાત્ ઇસ સ્થળિલભૂમી કે પાસ શૂલી પર ચઢાકર વધ કરને કા સ્થાન હૈ એવં 'ગિદ્ધપદ્ધટાણેસુ વા' ઇસ સ્થળિલ કે પાસ ગીધ વગૈરહ પક્ષી કો રાને કે લિયે રુધિર વગૈરહ સે લિયે હુપ દેહ વાલે મુમુર્ષુ અર્થાત્ મરણાસન્ન જનોંકો રાવ દેને કા સ્થાન હૈ એવં ઇસ સ્થળિલ કે પાસ 'તરુપદ્ધટાણેસુ વા' વૃક્ષ સે ગિરકર મરનેવાલે મુમુર્ષુ જનોંકા સ્થાન હૈ એવં ઇસ ઉપા-શ્રય કે પાસ 'મેરુપદ્ધટાણેસુ વા' સુમેરુ પર્વત સે ગિરકર મરનેવાલે મનુષ્યોં

મલમૂત્રને ત્યાગ કરવો નહીં કેમકે-આ સ્થાનોમા મલમૂત્રને ત્યાગ કરવાથી લોકવિરુદ્ધ પ્રવચનને ઉપધાત વિગેરેનો સંભવ હોવાથી સંયમનો વિરાધના થાય છે, તેથી આવા પ્રકારના સ્થાનોના સંબંધવાળા સ્થાનિમા મલમૂત્રને ત્યાગ કરવો નહીં.

હરે પ્રકારાન્તરથી સ્થાનિલ વિશેષમા મલમૂત્રના ત્યાગને નિષેધ કરે છે-'સે મિદમ્ વા મિદમ્લુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'સે જં પુણ થડિલં જાણિજ્ઞા' ને એવા પ્રકારના થડિલને બાધી લે કે-'વેદાણસદ્વાણેસુ વા' આ સ્થાનિલની પાસે માણસને શૂલીપર ચઢાવીને મારવાનું સ્થાન છે અથવા 'ગિદ્ધપદ્ધટાણેસુ વા' ગીધ વિગેરે પક્ષીઓને ખાવા માટે લોહી વિગેરેથી ખરડેલા શરીર વાળા મૃણુ જેવું નજીક છે એવા માણસોને રાખવાનું સ્થાન છે અથવા 'તરુપદ્ધટાણેસુ વા' આ સ્થાનિલ પાસે ઝાડ પરથી સ્વેચ્છાથી પડીને મરવાની ઇચ્છાવાળાં માણસોવાળું સ્થાન છે. 'મેરુપદ્ધટાણેસુ વા' તથા આ સ્થાનિલની

સ્થાનત્વેન પ્રસિદ્ધેષુ 'વિસમક્ર્વણઠાણેસુ વા' વિષમક્ષણસ્થાનેષુ વા 'અગ્નિપદ્મઠાણેસુ વા' અગ્નિપતનસ્થાનેષુ વા-અગ્નિપ્રવેશસ્થાનેષુ વા-'અન્નયરંસિ વા તદ્દપ્પગારંસિ થંહિલંસિ' અન્ય-
તરસ્મિન્ વા-અન્યસ્મિન્ વા તથાપ્રકારે-મનુષ્યવધસ્થાનાદૌ સ્થળિલે 'નો ઉચ્ચારપાસવળં
વોસિરિજ્જા' નો ઉચ્ચારપ્રસવળમ્-મલમૂત્રપરિત્યાગ વ્યુત્થજેત્-કુર્યાત્, 'સે ભિવ્સુ વા ભિવ્સુ
ળી વા' સ ભિશ્સુવાં ભિશ્સુકી વા 'સે જં પુગ થંહિલં જાણિજ્જા' સ સાધુઃ યત્ પુનઃ સ્થળિલં

કા સ્થાન હૈ જિસ કો મૃગુપતનસ્થાન, બી કહતે હૈં એવં હિસ સ્થળિલભૂમીકે પાસ
'વિસમક્ર્વણઠાણેસુ વા' વિષ-જહર સ્વાકર મરનેવાલે મુમુર્ષુ જનોં કા સ્થં ન
હૈ એવં 'અગ્નિપદ્મઠાણેસુ વા' હિસ સ્થળિલભૂમી કે પાસ અગ્નિ મેં પ્રવેશ કર
મરં જાનેવાલે કા બી સ્થાન હૈ એસા જાનકર યા દેખકર 'અન્નયરંસિં વા તદ્દપ્પ-
ગારંસિ થંહિલંસિ' હિસ તરહ મનુષ્યવધ સ્થાન સમ્પદ્ધ સ્થળિલ ભૂમી મેં સાધુ
ઔર સાધ્વી કો 'નો ઉચ્ચારપાસવળં વોસિરિજ્જા' મલમૂત્ર કા ત્યાગ નહીં કરના
ચાહિયે ક્યોં કિ હિસ પ્રકાર કે મનુષ્યવધાદિ સ્થાનોં સે સમ્બદ્ધ સ્થળિલભૂમી મેં
મૂત્રપુરીષોત્સર્ગ કરને સે જીવહિંસાદિ દોષોં કી સંભાવના હોને સે સંયમ કી
વિરોધના હોગી, અતઃ સંયમ કા પાલન કરનેવાલે સાધુ ઔર સાધ્વી કો હિસ
તરહ કે મનુષ્યાદિ વધ સ્થાનોં સે સંયુક્ત સ્થળિલભૂમી મેં મલમૂત્ર કા ત્યાગ
નહીં કરના ચાહિયે ક્યોં કિ સંયમ કા પાલન કરના હી સાધુ ઔર સાધ્વી કા
પરમ કર્તવ્ય સમજા જાતા હૈ હિસલિયે હિસ પ્રકાર કે વધસ્થાનોં સે સમ્બદ્ધ
સ્થળિલભૂમી મેં જૈન મુનિયોં કો મલમૂત્ર કા ત્યાગ નહીં કરના ચાહિયે ।

અવ ફિર બી પ્રકારાન્તર સે યક્ષ કિન્નર વગૈરહ દેવ મન્દિરોં કે પાસ કી

પાસે મેઝ પર્વત પરથી પડીને મરવા વાળાઓનું સ્થાન છે જેને ભૃગુપતન સ્થાન પણ
કહે છે. અર્થાત્ ઉચ્ચેથી પડીને મરવાનું સ્થાન તેમજ 'વિસમક્ર્વણઠાણેસુ વા' આ સ્થ.
ડિલની પાસે જહેર ખઈ મરવાવાળાઓનું સ્થાન છે. અથવા આ સ્થ ડિલભૂમીની પાસે
'અગ્નિપદ્મઠાણેસુ વા' અગ્નિમા પ્રવેશ કરીને મરવાનું સ્થાન છે એવું બાણીને કે જેને
'અન્નયરંસિ વા તદ્દપ્પગારંસિ થંહિલંસિ' આ પ્રકરના મનુષ્ય વધ સ્થાનના સંબંધવાળી
સ્થ ડિલમા સાધુ અને સાધ્વીએ 'નો ઉચ્ચારપાસવળં વોસિરિજ્જા' મલમૂત્રનો ત્યાગ કરવો
ન જોઈએ કેમકે આવા પ્રકારના માણસોના વધાદિ સ્થાનોના સંબંધવાળા સ્થ ડિલમા મલ-
મૂત્રનો ત્યાગ કરવાથી જીવહિંસા વિગેરે દોષોની સંભાવના હોવાથી સંયમની વિશર્ધના
થાય છે. તેથી સંયમનું પાલન કરવાવાળા સાધુ અને સાધ્વીએ આવા પ્રકારના મનુષ્યાદિ
વધ સ્થાનોના સંબંધવાળા સ્થ ડિલમા મલમૂત્રનો ત્યાગ કરવો નહીં કેમકે સંયમનું પાલન
કરવું એજ સાધુ અને સાધ્વીનું પરમ કર્તવ્ય માનેલ છે તેથી આ રીતના વધ સ્થાનોના
સંબંધવાળા સ્થ ડિલમા સાધુએ મલમૂત્રનો ત્યાગ કરવા જવું નહીં.

જાનીયાત્-‘આરામાણિ વા ઉજ્જાણાણિ વા’ આરામાન્ વા વિશિષ્ટોદ્યાનરૂપાન્, ‘ઉદ્યાનાનિ વા’ વળાણિ વા વળપંડાણિ વા’ વનનિ વા વનપંડાણિ વા-વૃહદ્વનનિ વા ‘દેવકુલાણિ વા’ દેવકુલાણિ વા-યક્ષાદિમન્દિરાણિ ‘સમાણિ વા’ સમા વા-પરિપત્ સ્થાનં વા ‘પવાણિ વા’ પ્રપાવા પાનીયશાલિકા, જાનીયાદિતિ પૂર્વેણાન્વયઃ ‘અન્નચરંસિ વા તહપ્પગારંમિ થંઢિલંસિ’ અન્યતરસ્મિન્ વા-અન્યસ્મિન્ વા, તથાપ્રકારે-આરામોદ્યાનસ્થાને સ્થળિહલભૂમી ‘નો ઉચ્ચાર-

સ્થળિહલભૂમીમેં સંયમશીલ સાધુ સુનિ મહાત્માઓં કો ઔર સાધ્વી કો મલમૂત્ર ત્યાગ કરને કા નિષેધ કરતે હૈં-‘સે મિક્કુ વા, મિક્કુણી વા સે જં પુણ થંઢિલં જાણિજ્ઞા’ વહ પૂર્વોક્ત-સંયમશીલ સાધુ ઔર મિક્કુ-સાધ્વી યદિ ંેસા વક્ષ્યમાણ રૂપસે સ્થળિહલભૂમી કો જાન લે કિ હલ સ્થળિહલ ભૂમી કે પામ ‘આરામાણિ વા’ આરામ અર્થાત્ અત્યંત સુંદર રમણીય શીતલ વગીચા હૈં યા ‘ઉજ્જાણાણિ વા’ ઉદ્યાન સુશોભિત ઘાટિકા હૈં યા ‘વળાણિ વા વળસંઢાણિ વા દેવકુલાણિ વા’ વન હૈં યા વડા વન હૈં, યા દેવકુલ અર્થાત્ યક્ષ ગંધર્વ કિન્નરોં કા મંદિર હૈં યા ‘સમાણિ વા’ સમાગૃહ પરિષદોં કા સ્થાન હૈં યા ‘પવાણિ વા’ પ્રપા-પાનીય શાલા અર્થાત્ પ્યાઝ પાનિશાલા હૈં ંેસા યદિ જાન લે થા દેખ લે તો ‘અન્નચરંસિ વા તહપ્પગારંસિ થંઢિલંસિ’ હસ પ્રકાર કે આરામ વગૈરહ સે સમ્બદ્ધ સ્થળિહલભૂમી મેં સાધુ ઔર સાધ્વી કો ‘નો ઉચ્ચારપાસવળં વોસિરિજ્ઞા’ મલમૂત્ર કા ત્યાગ નહીં કરનાં ચાહિયે ક્યોંકિ હસ પ્રકાર કે દેવમન્દિરોં કે પાસ કી સ્થળિહલ ભૂમી મેં મલમૂત્ર કા ત્યાગ કરને સે પાપ હોને સે આત્મ સંયમ કી વિરાધના હોગી હસલિયે સંયમ કા પાલન કરનેવાલે ઔર કલ્યાણ કરનેવાલે યા ચાહનેવાલે સંયમશીલ સાધુ

દ્વીતીયી યક્ષકિન્નર વિગેરે દેવમ દીરની પાસેનાં સ્થ ડિહલભૂમીમા સાધુ અને સાધ્વીએ મલમૂત્ર ત્યાગ ન કરવાતુ કથન કરે છે-‘સે મિક્કુ વા મિક્કુણી વા’ તે સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘સે જં પુણ થંઢિલં જાણિજ્ઞા’ બે એવા પ્રકારની થ ડિહલભૂમીને બાણે કે-આ સ્થ ડિહલભૂમીની પાસે ‘આરામાણિ વા’ અત્યંત સુંદર રમણીય બગીચા છે. અથવા ‘ઉજ્જાણાણિ વા’ ઉદ્યાન વાટિકા છે અથવા ‘વળાણિ વા’ વન છે અથવા ‘વળસંઢાણિ વા’ મહાવન છે. અથવા ‘દેવકુલાણિ વા’ દેવકુલ એટલે કે યક્ષ ગંધર્વ, કે કિન્નરોના મંદીર છે અથવા ‘સમાણિ વા’ સમાગૃહ એટલે કે પરિષદાનુ સ્થાન છે અથવા ‘પવાણિ વા’ પ્રપા અર્થાત્ પરમશાળા છે તેમ તેઓના બાણવામા કે બેવામા આવે તો ‘અન્નચરંસિ વા તહપ્પગારંસિ થંઢિલંસિ’ અથવા બીજા તેવા પ્રકારની સ્થ ડિહલભૂમીમાં સાધુ કે સાધ્વીએ ‘જો ઉચ્ચારપાસવળં વોસિરિજ્ઞા’ મલમૂત્રનો ત્યાગ કરવો નહીં કેમકે આવા પ્રકારના દેવ મંદીરોની પાસેના સ્થ ડિહલભૂમીમા મલમૂત્રનો ત્યાગ કરવાથી પાપ લાગવાથી સંયમ અને આત્માની વિરાધના થાય છે તેથી સંયમનુ પાલન કરવાવાળા અને આત્મ કલ્યાણની લાવના વાળા સાધુ અને સાધ્વીએ આવા પ્રકારના દેવમંદિર વિગેરેના સંબંધવાળી સ્થ ડિહલભૂમીમાં મલમૂત્રનો ત્યાગ કરવો નહીં,

पासवर्ण वोसिरिज्जा' नो उच्चारप्रसवणं-मलमूत्रपरित्यागं व्युत्सृजेत्-कुर्यात्-'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' स भिक्खु भिक्खुणी वा 'से जं पुण थंडिलं जाणिज्जा' स यत् पुनः स्थण्डिलं जानीयात्-'अट्टालियाणि वा चरियाणि वा' अट्टालिका वा-प्रासाददृश्योपरितनभागान्, चरिकाणि वा-राजमार्ग वा 'दाराणि वा' द्वाराणि वा गृहद्वाररूपाणि 'गोपुराणि वा' गोपुराणि वा-पुरद्वाररूपाणि 'अन्नयरंसि वा तहप्पगारंसि थंडिलंसि' अन्यतरस्मिन् वा अन्य स्मिन् वा तथाप्रकारे-अट्टालिकादौ स्थण्डिले 'नो उच्चारपासवर्ण वोसिरिज्जा' नो उच्चार-प्रसवणम्-मलमूत्रपरित्यागं व्युत्सृजेत्-कुर्यात्, 'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' स भिक्खुवा

और साध्वी को इस तरह के देव मन्दिर वगैरह से सम्बद्ध स्थण्डिलभूमी में मलमूत्र का त्याग नहीं करना चाहिये।

अब फिर भी दूसरे ढंग से राजमार्ग अटारी वगैरह के पास बनाये हुए स्थण्डिलभूमी में मलमूत्र त्याग करने का निषेध करते हैं 'से भिक्खु वा, भिक्खुणी वा, से जं पुण थंडिलं जाणिज्जा'-वह पूर्वोक्त भिक्षु-संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी यदि ऐसा वक्ष्यमाण रूप से स्थण्डिलभूमी को जान ले कि-इस स्थण्डिलभूमी के पास 'अट्टालियाणि वा चरियाणि वा' अटारी अर्थात् प्रासाद या महल के ऊपर के भाग में स्थण्डिलभूमी हो, अगर राजमार्ग के पास की स्थण्डिलभूमी हो अथवा 'दाराणि वा' घर के द्वार समीप की स्थण्डिलभूमि हो अगर तो 'गोपुराणि वा' नगर द्वार समीप की स्थण्डिलभूमी हो 'अन्नयरंसि वा तहप्पगारंसि थंडिलंसि'। उस प्रकार के अन्य स्थानों में स्थण्डिलभूमी हो तो संयमी मुनिको उस प्रकार के स्थान में 'नो उच्चारपासवर्ण वोसिरिज्जा' उच्चारप्रसवण अर्थात् मलमूत्र का परित्याग नहीं करें।

पुनः प्रकारान्तर से तीनमार्गादि से सम्बद्ध स्थण्डिलभूमी में मलमूत्र त्याग करने का निषेध करते हैं-'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' पूर्वोक्त संयमशील साधु

इसे राजमार्ग अटारी विगेशनी पास आनेवाली स्थण्डिलभूमीमा मलमूत्रना त्यागने। निषेध करे छे- से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी 'से जं पुण थंडिलं जाणिज्जा' ले जेवा प्रकारथी स्थण्डिलभूमीने जाणु के-आ स्थण्डिलभूमीनी पास 'अट्टालियाणि वा चरियाणि वा' अटारी ओटले के प्रासाद के भेदलेना उपरना भागमा आवेल स्थण्डिलभूमी डोय अथवा राजमार्गना पासनी स्थण्डिलभूमि डोय अथवा 'दाराणि वा' घरना दरवाजा नञ्छे स्थण्डिलभूमी डोय अथवा 'गोपुराणि वा' नगरना दरवाजानी समीपनी स्थण्डिलभूमीडोय 'अन्नरसि वा तहप्पगारसि थंडिलंसि' आवा प्रकारना अन्य स्थानेमा स्थण्डिलभूमी डोय तो संयमी मुनिके तेवा प्रकारना स्थानमा 'नो उच्चारपासवर्ण वोसिरिज्जा' उच्चार-प्रसवण अर्थात् मलमूत्रने त्याग करवे। नही।

द्वितीय प्रकारान्तरथी त्रय भाग के चार भागना संयमधवाणी स्थण्डिलभूमीमा मल-

મિથુની વા 'સે જં પુણ થંડિલં જાણિજ્ઞા' સ-ગયમવાન સાધુઃ ચત્ પુનઃ સ્થળિલં જાનીયાત્
'તિગાણિ વા ચઢકાણિ વા' ત્રિગાણિ વા-ત્રિપથરૂપાણિ, ચતુષ્કાણિ વા-ચતુષ્પથરૂપાણિ
ચચ્ચરાણિ વા' ચત્વરાણિ વા 'ચઢમ્મુહાણિ વા' ચતુર્મુહાણિ વા 'અન્નયરંસિ વા તદ્દપ્પગારંસિ
થંડિલંસિ' અન્નયરંસિન્-ઇતદન્નયસ્મિન્ વા તથાપ્રજ્ઞાં ત્રિકચતુષ્કાદિ પથસ્થાને સ્થળિલે
'નો ઉચ્ચારપાસવર્ણ' નો ઉચ્ચારપ્રમ્વણમ્-મલમૂત્રપરિત્યાગં 'બોસિરિજ્ઞા' વ્યુત્પન્નજેત્-કુર્યાત્
એવ સાધ્વી 'સે પુણ એવં જાણિજ્ઞા' જો હસ પ્રકાર કી સ્થળિલભૂમી કો જાને
કિ યહ સ્થળિલભૂમી 'તિગાણિ વા' ત્રિપથરૂપ ત્રીન તરફ જાને કા માર્ગ હૈ અર્થાત્
તેવટી હૈ યા 'ચઢકાણિ વા' ચતુષ્ક ચતુષ્પથરૂપ ચૌતરફ જાને કા માર્ગ હૈ અર્થાત્
ચૌવટી હૈ યા 'ચચ્ચરાણિ વા' ચત્વર ચૌરાહા હૈ યા 'ચઢમ્મુહાણિ વા' ચતુર્મુહ
યાને ચારોં તરફ સુખવાલા સ્થાન વિશેષ હૈ એસા જાનલે યા દેવ લે તો 'અન્નય-
રંસિ વા તદ્દપ્પગારંસિ થંડિલંસિ' હસ પ્રકાર કે ત્રિક ચતુષ્ક વગેરહ તેવટી ચૌવટી
વગેરહ સ્થાનોં સે સમ્બદ્ધ સ્થળિલભૂમી મેં સાધુ ઓર સાધ્વી કો 'નો ઉચ્ચારપાસ-
વર્ણ બોસિરિજ્ઞા' મલમૂત્ર કો ત્યાગ નહીં કરના ચાહ્યે ક્યોંકિ હસ પ્રકાર કે સાર્વ-
જનિક ચૌરાહા વગેરહ માર્ગ સે સમ્બદ્ધ સ્થળિલભૂમી મેં મૂત્રપુરીપોત્સર્ગ કરને સે
સંયમ ઓર આત્મા કી વિરાધના હોગી ક્યોંકિ હસ તરહ કે ચૌરાહે વગેરહ
વગેરહમાર્ગ સે યુક્ત સ્થળિલભૂમી મેં મલમૂત્ર કા ત્યાગ કરને સે સંયમશીલ સાધુ
ઓર સાધ્વી કે પ્રતિ ગૃહસ્થ શ્રાવકો કી આસ્થા યા શ્રદ્ધા હટ જાયગી ઓર વન
જૈન મુનિ મહાત્માઓ કે પ્રવચન કે પ્રતિ આદર નહીં હોગા હસલિયે હસ તરહ કે
રાસ્તો સે સમ્બદ્ધ સ્થળિલભૂમી મેં મલમૂત્ર કા ત્યાગ કરને સે સંયમ ઓર આત્મા
કી વિરાધના હોગી હસલિયે સંયમ કા પરિપાલન કરને વાલે ઓર આત્મા કા

મૂત્રનો ત્યાગ કરવાનો નિષેધ બતાવે છે.—'સે મિથુ વા મિથુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સયમ-
શીલ સાધુ અગર સાધ્વી 'સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા' નો આ નિમ્નોક્ત પ્રકારની સ્થિલ-
ભૂમીને બાંધે કે આ સ્થિલભૂમી 'તિગાણિ વા' ત્રિમાર્ગ અથવા ત્રણ તરફ જવાના માર્ગ
સમીપે છે અથવા 'ચઢકાણિ વા' ચતુષ્પથ રૂપે ચારે તરફ જવાનો માર્ગ છે એટલે કે ચૌવટી છે
અથવા 'ચચ્ચરાણિ વા' ચત્વર છે, અથવા 'ચઢમ્મુહાણિ વા' ચારે બાજુ ચુખવાળું સ્થાન
વિશેષ છે. એમ બાંધીલે અથવા બોધે તો 'અન્નયરંસિ વા તદ્દપ્પગારંસિ થંડિલંસિ' આ રીતના
ત્રિક ચતુષ્ક, વિગેરે સ્થાનોની સબધ વાળી સ્થિલભૂમીમા સાધુ અને સાધ્વીએ 'નો ઉચ્ચાર-
પાસવર્ણ બોસિરિજ્ઞા' મલમૂત્રનો ત્યાગ કરવો નહીં કેમકે આવા પ્રકારના સર્વજનિક ત્રણ
કે ચાર માર્ગના સબધવાળા સ્થાનમા મલમૂત્રનો ત્યાગ કરવાથી સયમ અને આત્માની
વિરાધના થાય છે કેમકે આ પ્રકારના સાર્વજનિક ચૌરાહા વગેરે માર્ગના સબધ વાળી
સ્થિલભૂમીમા મલમૂત્રનો ત્યાગ કરવાથી સયમ અને આત્માની વિરાધના થાય છે. કેમકે
આ રીતના ચાર માર્ગ વિગેરેથી યુક્ત સ્થિલભૂમીમા મલમૂત્રનો ત્યાગ કરવાથી સાધુ
અને સાધ્વી પ્રત્યે ગૃહસ્થ શ્રાવકોની આસ્થા કે શ્રદ્ધામાં ખામી આવે અને તેથી એ સાધુ

‘સે મિલ્લુ વા મિલ્લુણી વા’ સ સંયમવાન્ મિલ્લુવાં મિલ્લુકી વા ‘સે જં પુણ થંડિલં જાણિજ્જા’ સ-સંયમવાન્ મિલ્લુઃ યત્ પુનઃ સ્થળિલં જાનીયાત્ ‘ઇંગાલદાહેસુ વા’ અઙ્ગારદાહેસુ વા-અઙ્ગારદાહસ્થાનાદૌ ‘સ્વારદાહેસુ વા’ ક્ષારદાહેસુ વા-ક્ષારદાહસ્થાનેષુ ‘મહયદાહેસુ વા’ મૃતમ્ દાહેસુ વા-શ્મશાનભૂમિષુ ‘મહયથૂમિયાસુ’ મૃતકસ્તૂપેષુ વા-મૃતકસ્થાપિતમૃતિ ‘મહયચેદ્દસુ વા’ મૃતકચૈત્યેષુ વા-મૃતકચૈત્યરૂપગૃહેષુ ‘અન્નયરસિ વા તદ્દપ્પગારંસિ થ

કલ્યાણ કરને વાલે યા કલ્યાણ ચાહને વાલે સાધુ ઔર સાધ્વી કો ફેસ : કે સાર્વજનિક ચૌરાહા વગેરહ કે રાસ્તા સે સમ્બદ્ધ સ્થળિલભૂમી મેં મલમૂત્ર ત્યાગ નહીં કરના ચાહિયે ક્યોકિ સંયમ ઔર આત્મા કો પાલન કરના . સાધુ ઔર સાધ્વી કા પરમ કર્તવ્ય સમજા જાતા હૈ .

અબ ફિર મી પ્રકારાન્તર સે સ્થવિરકલ્પિ સાધુ ઔર સાધ્વી કો શ્મશાન ભૂમિ સે સમ્બદ્ધ સ્થળિલભૂમી મેં મલમૂત્ર કા ત્યાગ કરના નહીં ડચિત હૈ યહ વતલાતે હૈં ‘સે મિલ્લુ વા, મિલ્લુણી વા, સે જં પુણ થંડિલં જાણિજ્જા’-વહ પૂર્વોક્ત મિલ્લુ સંયમશીલ સુનિમહાત્મા ઔર મિલ્લુકી-સાધ્વી યદિ ઇસા વક્ષ્યમાણ રૂપ સે સ્થળિલભૂમી કો જાન લે કિ ‘ઇંગાલદાહેસુ વા’ ફસ સ્થળિલભૂમી કે પાસ અંગાર-દાહ અર્થાત્ આગ કી જ્વાલા કા રથાન હૈ યા ‘સ્વારદાહેસુ વા’ ક્ષાર-દાહ અર્થાત્ રાખદાહ સ્થાન હૈ યાને આગ કો જલાકર શાન્ત કરકે રાખ કા ઢેર કરને કા સ્થાન હૈ યા ‘મહયદાહેસુ વા’ યહાં પર મૃતક મુર્દા કો જલાને કા સ્થાન હૈ અર્થાત્ શ્મશાન ભૂમિ હૈ યા યહાં પર ‘મહયથૂમિયાસુ વા’ મૃતક મુર્દે કો જમીન કે અંદર છોદકર રખને યાને ગાઢ દેને કા સ્તૂપ-કબર કા સ્થાન હૈ યા ‘મહયચેદ્દસુ

સુનિતા પ્રવચન પ્રતિ આદર થ.ય નહી . તેથી આ પ્રકારના રસ્તાઓથી સંબધવાળી સ્થિતિભૂમીમા મલમૂત્રનો ત્યાગ કરવાથી સયમ અને આત્માની વિરાધના થાય છે તેથી સયમનુ પાલન કરવા વાળા અને આત્માનુ કલ્યાણ ચાહનારા સાધુ કે સાધ્વીએ આ રીતના સાર્વજનિક અતુષ્પથ વિગેરે રસ્તાના સંબધવાળી સ્થિતિભૂમીમા મળમૂત્રનો ત્યાગ કરવો નહી . કેમકે-સયમ અને આત્માનું પાલન કરવું એજ સાધુ સાધ્વીનુ પરમ કર્તવ્ય સમજવામાં આવે છે.

હવે સાધુ અને સાધ્વીને શ્મશાલ ભૂમી વિગેરેના સંબધ વાળી સ્થિતિભૂમીમા મલમૂત્રનો ત્યાગ કરવો તે અનુચિત હોવા વિષે કથન કરે છે -‘સે મિલ્લુ વા મિલ્લુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘સે જં પુણ થંડિલં જાણિજ્જા’ ને એ રીતની સ્થિતિભૂમીને જાણે કે-આ સ્થિતિભૂમીની પાસે ‘ઇંગાલદાહેસુ વા’ અંગારદાહ અર્થાત્ આગની જ્વાલા વાળું સ્થાન છે. અથવા ‘સ્વારદાહેસુ વા’ ક્ષારદાહ અર્થાત્ અગ્નિ બળીગયા પછી રાખનો ઢગલો કરવાનું સ્થાન છે અથવા ‘મહયદાહેસુ વા’ મર્દા બાળવાનું સ્થાન છે. એટલે કે શ્મશાન ભૂમી છે. અથવા ‘મહયથૂમિયાસુ વા’ મર્દાને જમીનની અંદર દાટવાનું સ્થાન છે. અથવા ‘મહયચેદ્દસુ વા’ મૃતકોનું ચૈત્ય ગૃહ છે. અર્થાત્ મર્દાને માટિ વિગેરેમા રાખીને

અન્યતરસ્મિન્ તદન્યરિમન વા તથાપ્રકારે-પજ્ઞાદાદિ સ્થાનમુત્તમસ્થિલભૂમી 'નો ઉચ્ચાર-
પાસવળં વોસિરિજ્ઞા' નો ઉચ્ચારપ્રસવળમ્-મલમૂત્રપગિત્યાગં વ્યુત્તમૃજેત-કુર્યાત્ 'સે જં પુણ
થંદિલં જાણિજ્ઞા' સ-સંયમવાન સાધુઃ યત્ પુનઃ સ્થિલિલં જાનીયાત્-'નદ્યાયતણેસુ વા'
નદ્યાયતણેસુ વા-તીર્થસ્થાનનદીતટેષુ 'પંકાયણેસુ વા' પદ્માયતણેસુ વા-પદ્મમય નદીતીર્થસ્થા-
નેષુ 'ઓઘાયણેસુ વા' ઓઘાયતણેસુ વા-નદીપ્રવાહરૂપતીર્થસ્થાનેષુ તટાગજલપ્રવેશોઘમાર્ગેષુ
વા 'સેયણવહંસિ વા' સેવનપથે વા 'અન્નયરંસિ વા તદ્વપ્પમાર્ગંમિ થંદિલંસિ' અન્યતરસ્મિન્
વા' શ્રુતકોં કા ચૈત્ય ગૃહં હૈ અર્થાત્ મુદ્દે કો મિટ્ટી વગૈરહ મે રથાપિત ઘર રગ્વને કા
ચૈત્ય કા ઘર હૈ એસા જાનલે યા દેસલ લે તો 'અન્નયરંસિ વા તદ્વપ્પમાર્ગંમિ થંદિ
લંસિ' હસ પ્રકાર કે અઙ્ગાર વગૈરહ કે દાહો કે રથાનો સે સમ્બદ્ધ સ્થિલભૂમી
મેં સંયમશીલ સાધુ ઓર સાધ્વી કો 'નો ઉચ્ચારપાસવળં વોસિરિજ્ઞા' મલમૂત્ર
કા ત્યાગ નહીં કરના ચાહિયે કયોં કિ હસ તરહ કે અઙ્ગારદાહાદિ સ્થાનો સે
સમ્બદ્ધ સ્થિલભૂમી મેં મલમૂત્ર કા ત્યાગ કરને સે સનય કી વિરાધના હોગી
કયોંકિ હસ તરહ કે અઙ્ગાર દાહ કમશાન ભૂમિ વગૈરહ સે સમ્બદ્ધ સ્થિલભૂમી
મેં મલમૂત્ર કા ત્યાગ કરને સે જીવો કી હિ સાકી સંભાવના હોને સે સંયમ
કી વિરાધના હોગી હસલિયે સંયમ પાલન કરનેવાલે સાધુ ઓર સાધ્વી કો
હસ તરહ કે કમશાન ભૂમિ વગૈરહ સે સમ્બદ્ધ સ્થિલભૂમી મેં મલમૂત્ર કા
ત્યાગ નહીં કરના ચાહિયે કયોંકિ સંયમ પાલન કરના હી સંયમશીલ સાધુ
ઓર સાધ્વી કા પરમ કર્તવ્ય માના ગયા હૈ

વહ સંયમશીલ સાધુ વા સાધ્વી 'સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા' સ્થંદિલભૂમી કો
વક્ષ્યમાણ પ્રકાર સે જાન લે કો યહ સ્થંદિલભૂમી 'નદ્યાયતણેસુ વા' નદ્યાદિ-
તીર્થ સ્થાન કે સમીપસ્થ હૈ અથવા 'પંકાયણેસુ' કદમમય નદી તીર્થસ્થાન કે

રાખવાનુ ચૈત્ય ગૃહં છે આ રીને જાણી લે કે દેખીલે તો 'અન્નયરંસિ વા તદ્વપ્પમાર્ગંમિ થંદિ
લંસિ' આવા પ્રકારના અઙ્ગાર દાહ વિગેરે સ્થાનોના સંબંધવાળી સ્થંદિલભૂમીમાં જૈન સાધુ અને
સાધ્વીએ 'નો ઉચ્ચારપાસવળં વોસિરિજ્ઞા' મલમૂત્રનો ત્યાગ કરવો નહીં. કેમકે આવા પ્રકરના
અઙ્ગારદાહાદિ સ્થાનોના સંબંધ વાળી સ્થંદિલભૂમીમાં મલમૂત્રનો ત્યાગ કરવાથી સંયમની
વિરાધના થાય છે. કેમકે આવા સ્થાનોના સંબંધવાળા સ્થંદિલમાં મલમૂત્રોત્સર્ગ કરવાથી
જીવહિંસા થવાની સંભાવના હોવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે તેથી સંયમનુ પાલન
કરવાવાળા સાધુ અને સાધ્વીએ આવા પ્રકારના સ્થંદિલમાં મલમૂત્રનો ત્યાગ કરવો નહીં.
કેમકે સંયમનુ પાલન કરવુ એજ સાધુ અને સાધ્વીનુ પરમ કર્તવ્ય માનેલ છે.

સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'સે જં પુણ એવં જાણિજ્ઞા' સ્થંદિલભૂમી ને વક્ષ્યમાણ
પ્રકારે જાણે કે આ સ્થંદિલભૂમી 'નદ્યાયતણેસુ વા' નદી વિગેરે તીર્થ સ્થાનની સમીપમા
છે અથવા 'પંકાયણેસુ' કાદવવાળી નદી કે તીર્થ સ્થાનની નજીક છે. અથવા 'ઓઘાયણેસુ વા'

वा-तदन्यस्मिन् वा तथाप्रकारे नदीतीर्थस्थानादां स्थण्डिले 'नो उच्चारपासवणं वोसिरिज्जा' 'नो उच्चारप्रस्रवणम्-मलमूत्रपरित्यागं व्युत्सृजेत्-कुर्थात् 'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' स भिक्खुर्वा भिक्खुनी वा 'से जं पुण थंडिलं जाणिज्जा' स-सयमशील साधुः यत् पुनः स्थण्डिलं जानीयात् 'नवियासु वा मट्टियखाणियासु' नवासु वा मृत्तिहाखतिषु-अभिनवासु मृत्तिका-खनिषु-अभिनवासु मृत्खनिषु 'नवियासु गोप्पहेलियासु वा' नवासु गोप्रहेल्यासु वा-नूतन-गोचरभूमिषु 'गवाणीसु वा' गवादनीषु वा-सामान्यगोचरभूमिषु 'खाणीसु वा' खनीषु वा-खनिभूमिषु 'अन्नयरांस वा तहप्पगारसि थंडिलंसि' अन्यतरास्मन् वा-तदन्यस्मिन् वा तथा-प्रकारे-नूतनमृत्खनिप्रभृति स्थाने स्थाण्डिले 'नो उच्चारपासवणं' नो उच्चारप्रस्रवणम्-

समापनं है अथवा 'ओघाययणेषु' नदी प्रवाहरूप तीर्थस्थान के पास अथवा तालाव आदि के जल प्रवेश के मार्ग के पास है अथवा 'सेयणवहंसि वा' पानी सिंचन मार्ग के समीपमे ह। 'अन्नयरसि वा तहप्पगारसि थंडिलंसि' उसी प्रकार के अन्य स्थण्डिलभूमि स्थान म अर्थात् नदी तीर्थ स्थानादि स्थण्डिलभूमि में 'नो उच्चारपासवणं वासिरिज्जा' उच्चार प्रस्रवण मलमूत्र का त्याग नहीं करे 'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' सयमशील साधु एवं साध्वी 'से जं पुण थंडिलं जाणिज्जा' यदि इस प्रकार से स्थाण्डिलभूमि को जानले का 'नवियासु मट्टिय-खाणियासु' नवीन माटी को खाण के समाप की स्थण्डिलभूमि मे तथा 'नवियासु गोप्पहेलियासु वा' नूतन गोचरभूमिमें 'गवाणीसु वा' सामान्य गोचरभूमि में 'खाणीसु वा' खाण म ए. 'अन्नयरांस वा तहप्पगारसि थंडिलंसि' इसी प्रकार की अन्य स्थाण्डिलभूमि में 'नो उच्चारपासवणं वासिरिज्जा' मलमूत्र का परि-त्याग नहीं करे। 'स जं पुण थंडिलं जाणिज्जा' वह संयमशील साधु एवं साध्वी इस प्रकार की स्थाण्डिलभूमि को जानले कि यह स्थण्डिलभूमि 'डागवच्चंसि वा' छोटी छोटी शाखा प्रधान शाक के स्थान में 'सागवच्चंसि वा' शाकवाले स्थान

नदीना प्रवाह रूप तीर्थस्थाननी पास अथवा तालाव (वगेरेना जल प्रवेश भाग नी) पास अथवा 'सेयणवहंसि वा' पाणु छ।टेला मार्गनी समापमा होय अथवा 'अन्नयरसि वा तहप्पगारसि थंडिलंसि' तेवा प्रकारना अन्य स्थानमा अर्थात् नदी तीर्थस्थाननी नज्जकनी स्थण्डिलभूमिमा 'नो उच्चारपासवणं वासिरिज्जा' उच्चार प्रस्रवण मलमूत्रना परित्याग करवे नही 'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' सयमशील साधु अने साध्वी 'से जं पुण थंडिलं जाणिज्जा' स्थण्डिलभूमिने ओवी रीते जणुदी के 'नवियासु मट्टियखाणियासु' माटीना नवी पाणुना नज्जकनी स्थण्डिलभूमिमा तथा 'नवियासु गोप्पहेलियासु वा' नवी गोचरभूमिमा 'गवाणीसु वा' सामान्य गोचरभूमिमा 'खाणीसु वा' पाणुमा अने 'अन्नयरसि वा तहप्पगारसि थंडिलंसि' आवा प्रकारनी अन्य स्थण्डिलभूमिमा 'नो उच्चारपासवणं वासिरिज्जा' मलमूत्रना त्याग करवे नही 'से जं पुण थंडिलं जाणिज्जा' ने सयमशील साधु अने साध्वी स्थण्डिलभूमिने ओवी रीतनी जणु

મલમૂત્રપરિત્યાગં 'વોસિરિજ્ઞા' વ્યુત્સૃજેત્ કુર્વાત્ 'સે જં પુણ થંડિલં જાણિજ્ઞા' ન વત્
પુનઃ સ્થળિલં જાનીયાન્- 'હાગવર્ણસિ વા' હાલવતિ વા-લઘુશાખાપ્રધાનશાખ્યાને 'માગ
વર્ણસિ વા' ગાઠવતિ વા-શાકપ્રધાનસ્થાને 'મૂલગવર્ણસિ વા' કપિત્થવતિ વા-કપિત્થ-
નામવનસ્પતિવિશેષસ્થાને 'અન્નચરંસિ વા તહ્પગારંસિ થંડિલંસિ' અન્યનરમ્મિન્ વા તદન્ય-
સ્મિન્ વા તથાપ્રગારે-શાકપ્રધાનસ્થાનાદિયુક્તે સ્થળિલે 'નો ઉચ્ચારપાસવણં વોસિરિજ્ઞા'
નો ઉચ્ચારપ્રસવણમ્ મલમૂત્રપરિત્યાગં વ્યુત્સૃજેત્-કુર્વાત્ 'સે મિક્કૂ વા મિક્કુણી વા' સ
મિક્કુર્વા મિક્કુકી વા 'સે જં પુણ થંડિલં જાણિજ્ઞા' સ-સંયમવાન સાધુઃ ચદિ પુનઃ સ્થળિલં
જાનીયાન્ 'અસણવર્ણસિ વા' ઝનનવને વા-વીચકનામકવનસ્પતિવને વા 'સણવર્ણસિ વા'
શણવને વા 'ધાયઙ્વર્ણસિ વા' ધાતકીવને વા ધાતમીવૃક્ષવિશેષવને 'કેયઙ્વર્ણસિ વા' કેતકી-
વને વા 'અંવર્ણસિ વા' આમ્રવને વા 'અમોગવર્ણસિ વા' અશોકવને વા 'નાગવર્ણસિ વા' નાગ
મેં 'મૂલગવર્ણસિ વા' કપિત્થનામક વનસ્પતિ વિશેષવાલે સ્થાન મેં છે, અગર
'અન્નચરંસિ વા તહ્પગારંસિ થંડિલંસિ' હસ કે અલાવા હસ પ્રકાર કે અન્ય
સ્થાન મેં અર્થાત્ શાકપ્રધાન સ્થાનવાલે સ્થાન મેં 'નો ઉચ્ચારપાસવણં વોસિરિજ્ઞા'
મલમૂત્ર કા પરિત્યાગ નહીં કરે ।

ફિર મી પ્રકારાન્તર સે શણ વગેરહ કે વનો સે સમ્બદ્ધ સ્થળિલભૂમી મેં સંયમ
શીલ સુનિમહાત્માકો મલમૂત્ર ત્યાગ કા નિષેધ કરતે હૈ- 'સે મિક્કૂ વા, મિક્કુણી
વા સે જં પુણ થંડિલં જાણિજ્ઞા' -વહ પૂર્વોક્ત મિક્કુ-સંયમશીલ સાધુ ઓર મિક્કુકી
સાધ્વી ચદિ યેસી વક્ષ્યમાણ રૂપસે સ્થળિલભૂમી કો-જાન લે કિ હસ સ્થળિલભૂમી
કે પાસ- 'અસણવર્ણસિ વા' -અઝાનવન અર્થાત્ વીચકનામ કે વનસ્પતિ કા વન
હૈ યા- 'સણવર્ણસિ વા' -શણ કા વન હૈ યા-ધાયઙ્વર્ણસિ વા' -ધાતકી નામ કે
વૃક્ષ વિશેષ કા વન હૈ યા- 'કેયઙ્વર્ણસિ વા' -કેતકી-કેવહે કા વન હૈ યા- 'અંવ-

આ સ્થ ડિલભૂમિ 'હાગવર્ણસિ વા' નાની નાની હાળયુક્ત અનેક પ્રકારના શાકવાળા સ્થાનની
પાસે છે 'માગવર્ણસિ વા' શાકભાણી વાડીવાળા સ્થાનમા છે, અથવા 'મૂલગવર્ણસિ વા'
કપિત્થ નામના વનસ્પતિ વિશેષ વાળા સ્થાનમા છે અથવા 'અન્નચરંસિ વા તહ્પગારંસિ
થંડિલંસિ' આના સિવાય આના જેવા અન્ય સ્થાનમા અર્થાત્ શાકપ્રધાન સ્થાનમા 'નો
ઉચ્ચારપાસવણં વોસિરિજ્ઞા' મલમૂત્રના ત્યાગ કરવો નહીં,

હવે શબ્દ વિગેરેના વનોના સમઘવાળી સ્થ ડિલભૂમીમા સાધુ કે સાધ્વીને મલમૂત્રના
ત્યાગનો નિષેધ કરતા સૂત્રકાર કહે છે- 'સે મિક્કૂ વા મિક્કુણી વા' તે સયમશીલ સાધુ અને
સાધ્વી 'સે જં પુણ થંડિલં જાણિજ્ઞા' જે સ્થ ડિલભૂમીને એવા પ્રકારથી જાણે કે દેખીલે કે આ
સ્થ ડિલભૂમીની પાસે 'અસણવર્ણસિ વા' અઝાનવન અર્થાત્ બીજક નામની વનસ્પતિનું
વન છે અથવા 'સણવર્ણસિ વા' શણનું વન છે અથવા 'ધાયઙ્વર્ણસિ વા' ધાતકી નામના
વૃક્ષ વિશેષનું વન છે અથવા 'કેયઙ્વર્ણસિ વા' કેતકી અર્થાત્ કેવડાનું વન છે, અથવા
'અંવર્ણસિ વા' આમ્રાનું વન છે. અથવા 'અમોગવર્ણસિ વા' અશોક નામના વૃક્ષનું વન છે,

वने वा-‘पुन्नागवर्णसि वा पुन्नागवने वा-पुन्नागवृक्षविशेषवने वा ‘चुल्लगवर्णसि वा’ चुल्ल-
कवने वा-चुल्लकनामवृक्षविशेषवने वा ‘अन्नयरेसु वा तहप्पगारेसु’ अन्नयरेषु वा तदन्येषु
वा तथाप्रकारेषु-अशनश्नादिषु ‘पत्तोवेएसु वा’ पत्तोपेतेषु वा ‘पुण्णोवेएसु वा’ पुण्णोपेतेषु
वा ‘फलोवेएसु वा’ फलोपेतेषु वा ‘वीओवेएसु वा’ वीओपेतेषु वा ‘हरिओवेएसु वा’ हरि-
तोपेतेषु वा ‘नो उच्चारापासवणं’ नो उच्चारप्रसवणम्-मलमूत्रपरित्यागं ‘वोसिरिज्जा’
व्युत्सृजेत्-कुर्यात् ॥ सू० २ ॥

सूत्रम्-से भिक्षु वा भिक्षुणी वा सयपाययं वा परपाययं वा
गहाय से तमायाए एगंतमवक्रमे अणावायंसि असंलोयंसि अप्पपा-
णंसि जाव मक्खडा संताणयंसि अहारामंसि वा उवस्सयंसि तओ संज-
वणंसि वा’-आम्रहा वन है या-“नागवर्णंसि वा पुन्नागवर्णंसि वा’ नागकेसर का
वन है, या पुन्नागकैशर का वन है या-‘चुल्लगवर्णंसि वा’-चुल्लक नामके वृक्ष
विशेष का वन है या-‘अन्नयरेसु वा तहप्पगारेसु-थंडिलेसु पत्तोवेएसु वा’-अन्य
इस प्रकार का भी पत्रों से युक्त वन है जेसा जानकर या देखकर-‘पुस्पोवेएसु वा’-
पुष्पों से युक्त वन है इस प्रकार के पत्रों से या पुष्पों से या-‘फलोवेएसु वा वीओ-
वेएसु वा हरिओवेएसु वा’-फलों से बीजों से हरितों से सम्बद्ध वनों के पास की
स्थण्डिलभूमी में सयमशील साधु साध्वी को-‘नो उच्चारापासवणं वोसिरिज्जा’-
मलमूत्र का त्याग नहीं करना चाहिये क्योंकि इस प्रकार के केतनी वगैरह के
पुष्पादि से सम्बद्ध स्थण्डिलभूमी में मलमूत्र का त्याग करने से संयम की विरा-
धना होगी क्योंकि इस तरह के विशेष फल पुष्पादि से सम्बद्ध स्थण्डिलभूमी में
मलमूत्र का त्याग करना उचित नहीं है इसलिये इस तरह के आम्रादि वृक्षों से
सम्बद्ध स्थण्डिलभूमी में मलमूत्र का त्याग नहीं करना चाहिये ॥ सू० २ ॥

अथवा ‘नागवर्णंसि’ वा’ नागकेसरसु वन छे अथवा ‘पुन्नागवर्णंसि वा’ पुन्नाग केसरसु
वन छे. अथवा ‘चुल्लगवर्णंसि वा’ चुल्लक नामका वृक्ष विशेषसु वन छे. ‘अन्नयरेसु वा
तहप्पगारेसु थंडिलेसु’ पत्तोवेएसु’ अथवा अन्य प्रकारका पत्रो वाणु वन छे. तेम जेणे के
हेणे तो आवा प्रकारका पत्रो के ‘पुण्णोवेएसु’ पुष्पो अथवा ‘फलोवेएसु’ फलो के ‘वीओवेए
सु’ भी अथवा ‘हरिओवेएसु’ हरितोतरीना सयम वाणा वनोनी पासोनी स्थण्डिलभूमीमा
साधु के साध्वीजे ‘नो उच्चारापासवणं वोसिरिज्जा’ मलमूत्रनो त्याग करवो नही केमके
—आवा प्रकारका केतकी विगेरेना पुष्पादिना सयम वाणी स्थण्डिलभूमीमा मलमूत्रनो त्याग
करवाथी सयमनी विराधना थाय छे केमके-आवा प्रकारका इव पुष्पादि विशेषना सयम
वाणा स्थण्डिलमा मलमूत्रनो त्याग करवो योग्य नथी तेथी आ प्रकारका आमाना आरोना
सयम वाणा स्थण्डिलमा मलमूत्र त्याग न करवो. ॥ सू० २ ॥

यामेव उच्चारपासवणं वोसिरिज्जा से तमायाए एगंतमवक्रमे अणा-
वाहंसि जाव संताणयंसि अहारामंसि वा झामथंडिलंसि वा अन्नयरंसि
तहप्पगारंसि थंडिलंसि अचित्तंसि तथो संजयामेव उच्चारपासवणं
वोसिरिज्जा, एयं खल्ल तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणीए वा सामगियं जं
सव्वट्ठेहिं समिए सहिए सया जइज्जासि, त्ति वेमि ॥सू० ३॥

उच्चारपासवणलत्तिकओ समत्तो । १०॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स्वपात्रकं वा परपात्रकं वा गृहीत्वा स तदादाय एकान्तम्
अपक्रामेत्-अनापाते असंलोके अल्पप्राणे यावत् मर्कटासन्तानके यथा रामे वा उपाश्रये ततः
संयतमेव उच्चारप्रसवणम् व्युत्सृजेत्, स तदादाय एकान्तमपक्रामेत्, अनावाये यावत् संता-
नके यथारामे वा धमातस्थण्डिले वा अन्यतरस्मिन् वा तथाग्रकारे स्थण्डिले अचित्ते ततः
संयतमेव उच्चारप्रसवणम् व्युत्सृजेत्, एतत् खल्ल तस्य भिक्षुकस्य भिक्षुव्या वा सामग्र्यम्,
यत् सर्वार्थैः समितः सदितः सदा यतेत इति ब्रवीमि ॥ सू० ३ ॥

उच्चारप्रसवणासप्तिका समाप्ता ॥ १० ॥

टीका-सम्प्रति साधूनाम् उच्चारादिक्रियाविधिं प्ररूपयितुमाह-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी
वा’ स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘सयपाययं वा परपाययं वा’ स्वपात्रकं वा-स्वकीयं स्थण्डिलपात्रं
वा, परपात्रं वा-परकीयपात्रं वा-अन्य साधर्मिकसाधुपात्रं वा ‘गहाय से तमायाए’ गृहीत्वा स

टीकार्थ-अब संयमशील साधु और साध्वी का मलमूत्र त्यागविधि बतलाते हैं-
‘से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा’ वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षुकी
साध्वी अपने ‘सयपाययं वा’ स्थण्डिल पात्र को ‘परपाययं वा’ परकीय स्थण्डिल
पात्र को अर्थात् दूसरे साधर्मिक साधु के स्थण्डिल पात्र को ‘गहाय’ ग्रहणकर
अर्थात् वह जैनमुनि महात्मा अपने स्थण्डिल पात्र को या दूसरे साधर्मिक जैन
साधु के स्थण्डिल पात्र को ‘से तमाए एगंतमवक्रमे’ लेकर एकान्त अर्थात् निर्जन
स्थान में चला जाय और ‘अणावायंसि असंलोकंसि’ उस अनापात अर्थात्

टीकाथ-हुवे साधु अने साध्वीके भलभूत त्याग करवाने। विधि सूत्रकार .अतावे
छे.-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी ‘सयपाययं वा’
पेताना स्थंडिल पात्रने ‘परपाययं वा’ अथवा भीलना स्थंडिल पात्रने अर्थात् भील साधर्मिक
साधुना स्थंडिल पात्रने ‘गहाय’ ग्रहण करीने अर्थात् ते मुनिअे पेताना स्थंडिल पात्रने
अथवा भील साधर्मिक साधुना स्थंडिल पात्रने लईने ‘से तमायाए एगंतमवक्रमे’ अक्षान्तमां
अट्ठे के निर्जन स्थानमा आत्था जपु, अने ‘अणावायंसि असंलोकंसि’ ते अनापात
अर्थात् जनागम रहित अक्षान्त स्थानमा तथा झोको न हेजे तेवा अक्षान्तस्थानमां ‘अप-

વને વા-‘પુન્નાગવર્ણસિ વા’ પુન્નાગવને વા-પુન્નાગવૃક્ષવિશેષવને વા ‘ચુલ્લગવર્ણસિ વા’ ચુલ્લ-
કવને વા-ચુલ્લકનામવૃક્ષવિશેષવને વા ‘અન્નયરેસુ વા ત્હપ્પગારેસુ’ અન્નયરેસુ વા તદન્યેસુ
વા તથાપ્રકારેસુ-અશનચનાદિસુ ‘પત્તોવેણસુ વા’ પત્તોવેણેસુ વા ‘પુષ્પોવેણસુ વા’ પુષ્પોવેણેસુ
વા ‘ફલોવેણસુ વા’ ફલોવેણેસુ વા ‘વીઓવેણસુ વા’ વીઓવેણેસુ વા ‘હરિઓવેણસુ વા’ હરિ-
તોવેણેસુ વા ‘નો ઉચ્ચારપાસવર્ણ’ નો ઉચ્ચારપ્રસવર્ણ-મલમૂત્રપરિત્યાગં ‘વોમિરિજ્જા’
વ્યુત્સજેત્-કુર્યાત્ ॥ સૂ. ૨ ॥

મૂલ્ય-સે મિક્ખુ વા મિક્ખુણી વા સયપાયય વા પરપાયય વા
ગહાય સે તમાયાણ ઇગંતમવક્કમે અણાવાયંસિ અસંલોયંસિ અપ્પપા-
ણંસિ જાવ મક્કઠા સંતાણયંસિ અહારામંસિ વા ઉવસ્સયંસિ તઓ સંજ-
વણંસિ વા’-આમ્રના વન હૈ યા-“નાગવર્ણસિ વા પુન્નાગવર્ણસિ વા’ નાગકેસર કા
વન હૈ, યા પુન્નાગકૈશર કા વન હૈ યા-‘ચુલ્લગવર્ણસિ વા’-ચુલ્લક નામકે વૃક્ષ
વિશેષ કા વન હૈ યા-‘અન્નયરેસુ વા ત્હપ્પગારેસુ-થંડિલેસુ પત્તોવેણસુ વા’-અન્ય
હસ પ્રકાર કા ઓ પત્રો સે યુક્ત વન હૈ જેવા જાનકર યા દેશકર-‘પુષ્પોવેણસુ વા’-
પુષ્પો સે યુક્ત વન હૈ હસ પ્રકાર કે પત્રો સે યા પુષ્પો સે યા-‘ફલોવેણસુ વા વીઓ-
વેણસુ વા હરિઓવેણસુ વા’-ફલો સે વીજો સે હરિતો સે સમ્બદ્ધ વનો કે પાસ કી
સ્થળિલભૂમી મેં સયમશીલ સાધુ સાધ્વી સો-‘નો ઉચ્ચારપાસવર્ણ વોસિરિજ્જા’-
મલમૂત્ર કા ત્યાગ નહીં કરના ચાહિયે ક્યોંકિ હસ પ્રકાર કે કેતની વગેરહ કે
પુષ્પાદિ સે સમ્બદ્ધ સ્થળિલભૂમી મેં મલમૂત્ર કા ત્યાગ કરને સે સંયમ કી વિરા-
ધના હોગી ક્યોંકિ હસ તરહ કે વિશેષ ફલ પુષ્પાદિ સે સમ્બદ્ધ સ્થળિલભૂમી મેં
મલમૂત્ર કા ત્યાગ કરના ઉચિત નહીં હૈ હસલિયે હસ તરહ કે આમ્રાદિ વૃક્ષો સે
સમ્બદ્ધ સ્થળિલભૂમી મેં મલમૂત્ર કા ત્યાગ નહીં કરના ચાહિયે ॥ સૂ. ૨ ॥

અથવા ‘નાગવર્ણસિ’ વા’ નાગકેસરનું વન છે અથવા ‘પુન્નાગવર્ણસિ વા’ પુન્નાગ કેસરનું
વન છે. અથવા ‘ચુલ્લગવર્ણસિ વા’ ચુલ્લક નામના વૃક્ષ વિશેષનું વન છે. ‘અન્નયરેસુ વા
ત્હપ્પગારેસુ થંડિલેસુ’ ‘પત્તોવેણસુ’ અથવા અન્ય પ્રકારના પત્રો વાળું વન છે. તેમ જાણે કે
દેખે તો આવા પ્રકારના પત્રો કે ‘પુષ્પોવેણસુ’ પુષ્પો અથવા ‘ફલોવેણસુ’ ફળો કે ‘વીઓવે-
ણસુ’ બી અથવા ‘હરિઓવેણસુ’ લીલાતરીના સંબંધ વાળા વનની પાસેની સ્થળિલભૂમીમાં
સાધુ કે સાધ્વીએ ‘નો ઉચ્ચારપાસવર્ણ વોસિરિજ્જા’ મલમૂત્રનો ત્યાગ કરવો નહીં કેમકે
-આવા પ્રકારના કેતલી વિગેરેના પુષ્પાદિના સંબંધ વાળી સ્થળિલભૂમીમાં મલમૂત્રનો ત્યાગ
કરવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે કેમકે-આવા પ્રકારના ફલ પુષ્પાદિ વિશેષના સંબંધ
વાળા સ્થળિલમાં મલમૂત્રનો ત્યાગ કરવો યોગ્ય નથી તેથી આ પ્રકારના આંખાના ઝારાના
સંબંધ વાળા સ્થળિલમાં મલમૂત્ર ત્યાગ ન કરવો ॥ સૂ. ૨ ॥

यामेव उच्चारपासवणं वोसिरिज्जा से तमायाए एगंतमवक्रमे अणा-
वाहंसि जाव संताणयंसि अहारामंसि वा झागथंडिलंसि वा अन्नयरंसि
तहप्पगारंसि थंडिलंसि अचित्तंसि तओ संजयामेव उच्चारपासवणं
वोसिरिज्जा, एयं खलु तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणीए वा सामग्गियं जं
सव्वट्ठेहिं समिए सहिए सया जइज्जासि, त्ति वेमि ॥सू० ३॥

उच्चारपासवणसत्तिकओ समत्तो । १०॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा स्वपात्रकं वा परपात्रकं वा गृहीत्वा स तदादाय एकान्तम्
अपक्रामेत्-अनापाते असंलोके अल्पप्राणे यावत् मर्कटासन्तानके यथा रामे वा उपाश्रये ततः
संयतमेव उच्चारप्रसवणम् व्युत्सजेत्, स तदादाय एकान्तमपक्रामेत्, अनावधे यावत् संता-
नके यथारामे वा धमातस्थण्डिले वा अन्यतरस्मिन् वा तथाप्रकारे स्थण्डिले अचित्ते ततः
संयतमेव उच्चारप्रसवणम् व्युत्सजेत्, एतत् खलु तस्य भिक्षुकस्य भिक्षुक्या वा सामग्र्यम्,
यत् सर्वार्थैः समितः सहितः सदा यतेत इति ब्रवीमि ॥ सू० ३ ॥

उच्चारप्रसवणासप्तिका समाप्ता ॥ १० ॥

टीका-सम्प्रति साधूनाम् उच्चारादिक्रियाविधिं प्ररूपयितुमाह-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी
वा’ स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘सयपाययं वा परपाययं वा’ स्वपात्रकं वा-स्वकीयं स्थण्डिलपात्रं
वा, परपात्रं वा-परकीयपात्रं वा-अन्य साधर्मिकसाधुपात्रं वा ‘गहाय से तमायाए’ गृहीत्वा स

टीकार्थ-अब संयमशील साधु और साध्वी का मलमूत्र त्यागविधि बतलाते हैं-
‘से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा’ वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षुकी
साध्वी अपने ‘सयपाययं वा’ स्थण्डिल पात्र को ‘परपाययं वा’ परकीय स्थण्डिल
पात्र को अर्थात् दूसरे साधर्मिक साधु के स्थण्डिल पात्र को ‘गहाय’ ग्रहणकर
अर्थात् वह जैनमुनि महात्मा अपने स्थण्डिल पात्र को या दूसरे साधर्मिक जैन
साधु के स्थण्डिल पात्र को ‘से तमाए एगंतमवक्रमे’ लेकर एकान्त अर्थात् निर्जन
स्थान में चला जाय और ‘अणावायंसि असंलोयंसि’ उस अनापात अर्थात्

टीकार्थ-इसे साधु अने साध्वीके मलमूत्र त्याग करवाने विधि सूत्रकार बतावे
छे.-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी ‘सयपाययं वा’
पेताना स्थंडिल पात्रने ‘परपाययं वा’ अथवा पीलना स्थंडिल पात्रने अर्थात् पील साधर्मिक
साधुना स्थंडिल पात्रने ‘गहाय’ ग्रहण करीने अर्थात् ते मुनिके पेताना स्थंडिल पात्रने
अथवा पील साधर्मिक साधुना स्थंडिल पात्रने लक्षने ‘से तमायाए एगंतमवक्रमे’ ऐकान्तभां
अटले के निर्जन स्थानभा आल्या जणु, अने ‘अणावायंसि असंलोयंसि’ ते अनापात
अर्थात् जनागम रहित ऐकान्त स्थानभा तथा झोके न देणे तेवा ऐकान्तस्थानभा ‘अप्प-
आ० ११२

संयमवान् साधुः तत्-पात्रं स्वकीयं परकीयं वा अदाय 'एगंतमवक्रमे' एकान्ते-निर्जनस्थाने
 अपक्रामेत्-निर्गच्छेत्-कीदृशमेकान्तस्थानमित्याह-‘अणावायंसि असंलोयंसि’ अनापाते-
 जनसंपातरहिते-यातायातरहिते इत्यर्थः, एवम्-असंलोके-लोकदर्शनायोग्ये ‘अप्पपाणंसि’
 अल्पप्राणे-एकेन्द्रियद्वीन्द्रियादिजीव रहिते ‘जाव मक्कडासंताणयंसि’ बीजरहिते हरितशून्ये
 अनुदके उत्तिङ्गपनकदकमृत्तिका मर्कटासंतानरहिते लूतातन्तुजालरहिते इत्यर्थः ‘अहारामंसि’
 वा उवस्सयंसि’ यथारामे वा उद्यानगर्तादौ वा, उपाश्रये वा एकान्तस्थाने निर्गत्य इत्यर्थः
 ‘तओ संजयामेव’ ततः संयतमेव-यतनापूर्वकमेव ‘उच्चारपासवणं वोसिरिज्जा’ उच्चारप्रस-
 वणम्-मलमूत्रत्यागं द्युत्सृजेत्-कुर्यात्, ‘से तमायाए एगंतमवक्रमे’ स-संयमवान् साधुः तद्-
 मलमूत्रसहित पात्रम् आदाय-गृहीत्वा एकान्ते निर्जनप्रदेशे अपक्रामेत्-निर्गच्छेत्, कीदृशं
 निर्जनस्थानमित्याह-‘अणावाहंसि जाव संताणयंसि’ अनावाधे-जीवबाधा रहिते यावत्-
 अण्डरहिते प्राणिरहिते बीजरहिते अहरिते उत्तिङ्गपनकदकमृत्तिका लूतातन्तुजालसंतान-

जन संपात रहित स्थाने मनुष्यों के यानागान रहित, एकान्त स्थान में एवं लोगों
 के नहीं देखे जानेवाले एकान्त स्थान में ‘अप्पपाणंसि वा जाव’ एकेन्द्रिय द्वीन्द्रि-
 यादि जीवों से रहित उस एकान्त स्थान में एवं यावत्-बीजों से रहित हरितों
 से रहित शीतोदक से रहित उत्तिङ्गपनक उदकमिश्रितमिट्टी तथा ‘मक्कडासंताण-
 यंसि वा’ मक्कडे का जाल परम्पराओं से रहित उस एकान्त स्थान में ‘अहारामंसि
 वा’ यथाराम-उद्यान बगैरह के खड्डे में या ‘उवस्सयंसि वा’ उपाश्रय के एकान्त
 स्थान में जाकर ‘तओ संजयामेव उच्चारपासवणं वोसिरिज्जा’ संयम पूर्वक
 ही मलमूत्र का त्याग करे और वह संयमशील साधु और साध्वी ‘से तमायाए
 एगंतमवक्रमेज्जा’ उस मलमूत्र सहित के पात्र को लेकर एकान्त में चला जाय
 और ‘अणावाहंसि जाव संताणयंसि’ उस जीव बाधा रहित एव यावत्-अण्डों
 से रहित एवं प्राणियों से रहित तथा बीजों से रहित एवं हरितों से रहित एवं शीतो-

पाणंसि जाव’ तथा एकेन्द्रिय द्वीन्द्रिय, विगेरे लुवे विनाना ओ एकान्त स्थानमा एव
 यावत् पीजे रहित वीदोतरीथी रहित शीतोदक रहित उत्तिङ्ग पनक, उदकमिश्रित भाटि
 तथा ‘मक्कडासंताणयंसि’ करौणीयानी जण पर पराओ विनाना ओ एकान्त स्थानमा
 ‘अहारामंसि’ यथाराम अर्थात् उद्यान विगेरे ना भाडामा अथवा ‘उवस्सयंसि वा’ उपाश्र-
 यना ओकान्त स्थानमा जधने ‘तओ संजयामेव’ संयमपूर्वक अ ‘उच्चारपासवण वोसिरिज्जा’
 मलमूत्रना त्याग करवे. ‘से तमायाए एगंतमवक्रमेज्जा’ ते पछी ते साधु के साध्वीओ ओ
 मलमूत्र सहितना पात्र ने लधने ओकान्तमा निर्जन स्थानमा आइया जवु. ‘अणावाहंसि
 जाव संताणयंसि’ अने ओ जन बाधा विनाना तथा यावत् धडाविनाना तथा प्राणियो
 विनाना तथा पीयाओ विनाना अने वीदोतरी विनाना तथा शीतोदक विनाना अने
 उत्तिङ्ग पनक जलमिश्रित भाटी तथा लूता तन्तु करौणीयानी जण पर परा विना नाओ

રહિતે પ્રદેશે 'અહારામંસિ વા જ્ઞામયંઢિલંસિ વા' યથાગમે વા-ઉદ્યાનગર્તાદી વા દગ્ધસ્થ-
 ણિડલે વા 'અન્નયરંસિ વા તદ્દહ્પગારંસિ' અન્યતરસ્મિન્ વા-તદન્યસ્મિન્ વા તથાગ્રકારે-જીવ
 હિંસા રૂપવાધારહિતે 'યંઢિલંસિ અચિત્તંસિ' સ્થળિડલે અચિત્તે 'તથો સંજયામેવ' તત્
 સંયતમેવ સંયમપાલનપૂર્વકમેવ 'ઉચ્ચારપાસવણં વોસિરિજ્ઞા' ઉચ્ચારપ્રસ્તવણમ્-મલમૂત્રપરિત્યાગં
 વ્યુત્સજેત્-કુર્યાત્-'અયં સ્વલુ તસ્સ મિસ્સુસ્સ મિસ્સુણીણ વા' એતન્ સ્વલુ સંયમપાલન-
 પૂર્વકમ્ ઉચ્ચારપ્રસ્તવણપરિત્યાગનિષ્કેપણમ્ તસ્ય મિશ્નુરુસ્ય-સંયમવતઃ સાધુઃ, મિશ્નુવચ્ચાઃ
 વા ભાવસાધ્વ્યા વા 'સામગ્ગિય' સામગ્ર્યમ્-સમગ્ર આચારઃ સમ્પૂર્ણઃ સાધ્વાચારો વોધ્યઃ 'જં
 સવ્વદ્દેહિં સમિણ્ણે સહિણ સયા જહ્જ્ઞાસિ' યત્-સંયમપાલનં સર્વાયંઃ-સમ્યક્જ્ઞાનદર્શનચારિત્ર-
 રૂપરત્નત્રયલક્ષણપ્રયોજનૈઃ સમિતિભિઃ-પચ્ચભિઃ સમિતિભિલ્લિ ગુપ્તિમિથ્થ સહિતઃ સન્
 સદા-સર્વદા યતેત-યતનાપૂર્વકં કુર્યાદિતિ ભાવઃ 'તિવેમિ' इति अहं ब्रवीमि-कथयामि

દકસે રહિત એવં ઉત્તિદ્ગાનક ઉદકમિશ્રિતમિટ્ટી એવં લૂતાતન્તુ મકઢે જાલ પરમ્પરા
 સે રહિત ઉસ એકાન્ત પ્રદેશ મેં જાકર 'અહારામંસિ વા જ્ઞામયંઢિલંસિ વા' ઉદ્યાન
 ગર્ભ મેં યા દગ્ધ સ્થળિડલ મેં યા 'અન્નયરંસિ વા તદ્દહ્પગારંસિ યંઢિલંસિ અચિત્તંસિ'
 દૂસરે મીં હસ પ્રકાર કે જીવહિંસારૂપ વાધા રહિત અચિત્ત સ્થળિડલ મેં 'તથો
 સંજયામેવ ઉચ્ચારપાસવણં વોસિરિજ્ઞા' સંયમપૂર્વક હી મલમૂત્ર કા ત્યાગ કર દે
 યાને મલમૂત્ર કો પરઠ દેવેં, યહી 'અયં સ્વલુ તસ્સ મિસ્સુસ્સ મિસ્સુણીણવા સામ-
 ગ્ગિય' સંયમ પરિપાલન પૂર્વક મલમૂત્ર કા પરિત્યાગ ઔર નિષ્કેપણ કરના ઉસ
 સંયમશીલ સાધુ ઔર સાધ્વી કા સમગ્ર આચાર અર્થાત્ સાધુકી પૂર્ણ સમાચારી
 હૈ 'જં સવ્વદ્દેહિં સમિણ્ણે સહિણ' જિસ સાધુસમાચારી કો ઔર સંયમપાલન કો
 સમ્યક્જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રોં સે ઔર પાંચ સમિતિઓં સે ઔર ત્રીનગુણોં સે
 યુક્ત હોકર 'સદા જહ્જ્ઞાસિ તિવેમિ' સર્વદા યતનાપૂર્વક સમ્પાદન કરે એસા ભગ-
 વાન્ વીતરાગ મહાવીર સ્વામી ને ગૌતમાદિ ગણધરો કો ઉપદેશ દિયા હૈ એસા

એકાન્ત પ્રદેશમાં 'અહારામંસિ વા' ઉદ્યાનના ખાડામાં અથવા 'જ્ઞામયંઢિલંસિ વા' ખળેદ
 સ્થળિડલ ભૂમીમાં અથવા 'અન્નયરંસિ તદ્દહ્પગારંસિ યંઢિલંસિ અચિત્તંસિ' ખીખ એવા
 પ્રકારના છવઢિસા વિગેરે ખાધા રહિત સ્થળિડલભૂમીમાં 'તથો સંજયામેવ ઉચ્ચારપાસવણં
 વોસિરિજ્ઞા' સયમ પૂર્વક જ મલમૂત્રને ત્યાગ કરી દેવો અર્થાત્ મલમૂત્ર પરઠી દેવા,
 'અયં સ્વલુ તસ્સ મિસ્સુસ્સ મિસ્સુણીણ વા સામગ્ગિય' એજ સયમ પરિપાલન પૂર્વક મલ-
 મૂત્રને પરિત્યાગ અને નિષ્કેપણ કરવુ તે સાધુ અને સાધ્વીને સમગ્ર આચાર અર્થાત્
 પૂણું સમાચારી ને, 'જં સવ્વદ્દેહિં સમિણ્ણે સહિણ સયા જહ્જ્ઞાસિ તિવેમિ' ને સાધુ સમા-
 ચારીને અને સયમ પાલનને સમ્યક્જ્ઞાન, દર્શન ચારિત્રોથી ત્રણ ગુણોથી યુક્ત થઈને
 સર્વદા યતના પૂર્વક આચરણ કરવુ આ પ્રમાણે વીતરાગ ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીએ
 ગૌતમાદિ ગણધરોને ઉપદેશ કરેલ છે. આ પ્રમાણે મુધર્માં સ્વામી કહે છે. 'ઉચ્ચારપાસ-

उपदिशामि इत्यर्थः 'उच्चारपासवणसत्तिकओ सम्मत्तो' उच्चारप्रसवणसत्तिका समाप्ता,
दशमम् अध्ययनं समाप्तम् ॥ ३ ॥ तृतीयं सप्तकैकं समाप्तम् ॥

एकादशम् अध्ययनम्

मूळम्—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा मुइंगसद्दाणि वा नंदीसद्दाणि
वा झल्लरीसद्दाणि वा अन्नयराणि वा तहप्पगाराइं विरूवरूवाइं सद्दाइं
वितताइं कण्णसोयणपडियाए नो अभिसंधारिज्जा गमणाए, से भिक्खू वा
भिक्खुणी वा अहावेगइयाइं सद्दाइं सुणेइ, तं जहा—वीणासद्दाणि वा
विपंचीसद्दाणि वा पिप्पीसगसद्दाणि वा तूणयसद्दाणि वा वणयसद्दाणि
वा तुंबवीणियसद्दाणि वा ढंकुणसद्दाणि वा अन्नयराइं तहप्पगाराणि
विरूवरूवाइं सद्दाइं तताइं कण्णसोयणपडियाए नो अभिसंधारिज्जा
गमणाए, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा अहावेगइयाइं सद्दाइं सुणेइ, तं
जहा—तालसद्दाणि वा कंसतालसद्दाणि वा लतियसद्दाणि वा गोधिय-
सद्दाणि वा किरिकिरिया सद्दाणि वा अन्नयराइं वा तहप्पगाराणि विरूव-
रूवाइं घणाणि सद्दाणि कण्णसोयणपडियाए नाभिसंधारिज्जा गमणाए,
से भिक्खू वा भिक्खुणी वा अहावेगइयाइं सद्दाइं सुणेइ, तं जहा—
संखसद्दाणि वा वेणुसद्दाणि वा, वंससद्दाणि वा, खरमुहसद्दाणि वा, परि-
पिरिया सद्दाणि वा अन्नयराइं वा तहप्पगाराइं विरूवरूवाइं सद्दाइं
झुसिराइं कम्मसोयणपडियाए नाभिसंधारिज्जा गमणाए ॥सू० ४॥

छाया—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा मृदङ्गशब्दान् वा नन्दीशब्दान् वा झल्लरी शब्दान् वा
अन्यतरान् वा तथाप्रकारान् विरूपरूपान् शब्दान् विततान् कर्णश्रवणप्रतिज्ञया नो अभि-
सन्धारयेद् गमनाय, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा यथा वा एकान् शब्दान् शृणोति तद्यथा-
वीणा शब्दान् वा विपञ्ची शब्दान् वा पिप्पीसक शब्दान् वा (वद्धीसकशब्दान् वा) तूणक
सुधर्मास्वामी कहतेहैं 'उच्चारपासवणसत्तिकओ सम्मत्तो' यह उच्चारप्रसवण
सत्तिका समाप्त हो गई और दशमा अध्ययन भी समाप्त हो गया ॥ सू० ३ ॥

और तृतीय सप्तकैक भी समाप्त हो गया ॥ सू० २-३-१० ॥

वणसत्तिकओ समत्तो' आ शीते आ उच्चारप्रसवण सत्तिका समाप्त थय तथा दसथुं
अध्ययन पथु समाप्त थयु. तथा त्रीशु सप्तक पथु समाप्त थयु ॥ सू. ३ ॥

शब्दान् वा पणकशब्दान् वा तुम्बीणाशब्दान् वा ढक्शब्दान् वा अन्यतरान् वा तथाप्रकारान्
विरूपरूपान् शब्दान् ततान् कर्णश्रवणप्रतिज्ञया नाभिसंवारयेद् गमनाय, रा भिक्षुर्वा भिक्षुकी
वा यथा वा एककान् शब्दान् शृणोति तद्यथा-तालशब्दान् वा कंसतालशब्दान् वा लतिका
(कंशिका) शब्दान् वा गोदिकशब्दान् वा किरिकिरिया शब्दान् वा अन्यतरान् वा तथा-
प्रकारान् विरूपरूपान् घनान् शब्दान् कर्णश्रमणप्रतिज्ञया नाभिसंवारयेद् गमनाय, स भिक्षुर्वा
भिक्षुकी वा यथा वा एककान् शब्दान् शृणोति-तद्यथा-शब्दशब्दान् वा वेणुशब्दान् वा वज्र-
शब्दान् वा सरमुखीशब्दान् वा पिगिपिरियाशब्दान् वा अन्यतरान् वा तथाप्रकारान् विरूप-
रूपान् शब्दान् शृणोति कर्णश्रवणप्रतिज्ञया नाभिसंवारयेद् गमनाय ॥ सू० ३ ॥

टीका-अष्टमे नवमे दशमे च अध्ययने क्रमशः स्थान स्वाध्यायभूमि-मलमूत्रपरित्याग
विधीनां प्रतिपादित्वेन तेषु वर्तमानः साधुः अनुकूलप्रतिकूलशब्दान् श्रुत्या न तेषु शब्देषु
आसक्त्या रागद्वेषं कुर्यादिति प्ररूपयितुमेकादशमध्ययनं प्रारभते-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी
वा’ स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘मुहंगसहाणि वा नंदीसहाणि वा झल्लरीसहाणि वा’ मृदङ्गशब्दान्

एकादश अध्ययन का निरूपण

अष्टम नवम और दशम अध्ययन में क्रमशः उपाश्रयस्थान और स्वा-
ध्यायभूमी तथा स्थण्डिलरूप मलमूत्र त्यागविधि का निरूपण किया गया है अब
इस एकादशवें अध्ययन में उन उपाश्रय वगैरह में रहते हुए साधु मुनि महा
त्माओं को अनुकूल शब्दों को सुनकर उन अनुकूल प्रतिकूल शब्दों में आसक्ति
से रागद्वेष नहीं करना चाहिये यह बतलाते हैं ।

टीकार्थ-‘से भिक्षू वा, भिक्षुणी वा, मुहंगसहाणि वा’ वह पूर्वोक्त
भिक्षु सयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी मृदङ्गशब्दों को अर्थात् मृदङ्गनाम
वाद्यविशेष के शब्दों को एवं ‘नंदीसहाणि वा’ नन्दी शब्दों को अर्थात् नन्दी
नाम के वाद्यविशेष (पटह) के शब्दों को या ‘झल्लरी सहाणि वा’ झल्लरी शब्दों
को अर्थात् झालर के शब्दों को या ‘अन्नयराणि वा तहप्पगाराणि’ इसी

अगीधारमा अध्ययनो प्रारंभ-

आठमा नवमा अने दसमा. अध्ययनमा क्रमशः उपाश्रयस्थान अने स्वाध्याय
भूमि तथा स्थण्डिलरूप मलमूत्रना त्यागने विधि निरूपण करेपमा आवेल छे. छेवे आ
अगीधारमा अध्ययनमा ये उपाश्रय विगेरेमा रहेनारा साधुमुनिये अनुकूल अथवा प्रति-
कूल शब्दोने सामग्रीने ये अनुकूल अने प्रतिकूल शब्दोमा आसक्तिथी रागद्वेष करेवे
नही ये सधधमा सूत्रकार कथन छे छे-‘से भिक्षू वा भिक्षुणी वा’ ते पूर्वोक्त
सयमशील साधु अने साध्वी ‘मुहंगसहाणी वा’ मृदङ्ग नगारा विगेरेना शब्दोने सामग्री
भाटे कयाय पण्डु नही ‘झल्लरीसहाणी वा’ झल्लरी शब्दोने तथा ‘अण्णयराणि वा
तहप्पगाराणि विरुवरुवाइं सहाइं वितताइं’ तथा-वितत-तत-धन अने शुषिर आर प्रकारना

उपदिशामि इत्यर्थः 'उच्चारपासवणसत्तिको सम्मत्तो' उच्चारप्रसवणसत्तिका समाप्ता, दशमम् अध्ययनं समाप्तम् ॥ ३ ॥ तृतीयं सप्तकैकं समाप्तम् ॥

एकादशम् अध्ययनम्

मूलम्—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा सुइंगसद्दाणि वा नन्दीसद्दाणि वा झल्लरीसद्दाणि वा अन्नयराणि वा तहप्पगाराइं विरूवरूवाइं सद्दाइं वितताइं कन्नसोयणपडियाए नो अभिसंधारिज्जा गमणाए, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा अहावेगइयाइं सद्दाइं सुणेइ, तं जहा—वीणासद्दाणि वा विपंचीसद्दाणि वा पिप्पीसगसद्दाणि वा तूणयसद्दाणि वा वणयसद्दाणि वा तुंबवीणियसद्दाणि वा ढंकुणसद्दाणि वा अन्नयराइं तहप्पगाराणि विरूवरूवाइं सद्दाइं तताइं कण्णसोयणपडियाए नो अभिसंधारिज्जा गमणाए, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा अहावेगइयाइं सद्दाइं सुणेइ, तं जहा—तालसद्दाणि वा कंसतालसद्दाणि वा लतियसद्दाणि वा गोधियसद्दाणि वा किरिकिरिया सद्दाणि वा अन्नयराइं वा तहप्पगाराणि विरूवरूवाइं घणाणि सद्दाणि कण्णसोयणपडियाए नाभिसंधारिज्जा गमणाए, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा अहावेगइयाइं सद्दाइं सुणेइ, तं जहा—संखसद्दाणि वा वेणुसद्दाणि वा, वंससद्दाणि वा, खरमुहसद्दाणि वा, परिपिरिया सद्दाणि वा अन्नयराइं वा तहप्पगाराइं विरूवरूवाइं सद्दाइं झुसिराइं कम्मसोयणपडियाए नाभिसंधारिज्जा गमणाए ॥सू० ४॥

छाया—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा मृदङ्गशब्दान् वा नन्दीशब्दान् वा झल्लरी शब्दान् वा अन्यतरान् वा तथाप्रकारान् विरूपरूपान् शब्दान् विततान् कर्णश्रवणप्रतिज्ञया नो अभिसन्धारयेद् गमनाय, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा यथा वा एकान् शब्दान् शृणोति तद्यथा—वीणा शब्दान् वा विपञ्ची शब्दान् वा पिप्पीसक शब्दान् वा (वद्धीसकशब्दान् वा) तूणक

सुधर्मास्वामी कहतेहैं 'उच्चारपासवणसत्तिको सम्मत्तो' यह उच्चारप्रसवण सत्तिका समाप्त हो गई और दशमा अध्ययन भी समाप्त हो गया ॥ सू० ३ ॥

और तृतीय सप्तकैक भी समाप्त हो गया ॥ सू० २-३-१० ॥

वणसत्तिको सम्मत्तो' आ शीते आ उच्चारप्रसवण सत्तिका समाप्त यथ तथा दसयुं अध्ययनं पद्य समाप्तं यथु. तथा त्रीण्यु सप्तकं पद्य समाप्तं यथु' ॥ सू. ३ ॥

शब्दान् वा पणकशब्दान् वा तुम्बयीणाशब्दान् वा ढक्शब्दान् वा अन्यतरान् वा तथाप्रनागान्
विरूपरूपान् शब्दान् ततान् कर्णश्रवणप्रतिज्ञया नाभिसंवारयेद् गमनाय, रा भिक्षुर्वा भिक्षुकी
वा यथा वा एककान् शब्दान् शृणोति तद्यथा-तालशब्दान् वा कंसतालशब्दान् वा लतिका
(कंशिका) शब्दान् वा गोहिकशब्दान् वा किरिकिरिया शब्दान् वा अन्यतरान् वा तथा-
प्रकारान् विरूपरूपान् घनान् शब्दान् कर्णश्रमणप्रतिज्ञया नाभिसंवारयेद् गमनाय, स भिक्षुर्वा
भिक्षुकी वा यथा वा एककान् शब्दान् शृणोति-तद्यथा-शद्वशब्दान् वा वेणुशब्दान् वा वत-
शब्दान् वा खरमुखीशब्दान् वा पिग्गिपिरियाशब्दान् वा अन्यतरान् वा तथाप्रकारान् विरूप-
रूपान् शब्दान् शृणिरान् कर्णश्रवणप्रतिज्ञया नाभिसंवारयेद् गमनाय ॥ सू० ३ ॥

टीका-अष्टमे नवमे दशमे च अध्ययने क्रमशः स्थान स्वाध्यायभूमि-मलमूत्रपरित्याग
विधीनां प्रतिपादित्वेन तेषु वर्तमानः साधुः अनुकूलप्रतिकूलशब्दान् श्रुत्वा न तेषु शब्देषु
आसक्त्या रागद्वेषं कुर्यादिति प्ररूपयितुमेकादशमध्ययनं प्रारभते-'से भिक्खू वा भिक्खुणी
वा' स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा 'मुडंगसद्दाणि वा नंदीसद्दाणि वा झल्लरीसद्दाणि वा' मृदङ्गशब्दान्

एकादश अध्ययन का निरूपण

अष्टम नवम और दशम अध्ययन में क्रमशः उपाश्रयस्थान और स्वा-
ध्यायभूमि तथा स्थण्डिलरूप मलमूत्र त्यागविधि का निरूपण किया गया है अब
इस एकादशवें अध्ययन में उन उपाश्रय चगैरह में रहते हुए साधु मुनि महा
त्माओं को अनुकूल शब्दों को सुनकर उन अनुकूल प्रतिकूल शब्दों में आसक्ति
से रागद्वेष नहीं करना चाहिये यह बतलाते हैं ।

टीकार्थ-'से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा, मुडंगसद्दाणि वा' वह पूर्वोक्त
भिक्खु समयशील साधु और भिक्खुकी साध्वी मृदङ्गशब्दों को अर्थात् मृदङ्गनाम
वाद्यविशेष के शब्दों को एवं 'नंदीसद्दाणि वा' नन्दी शब्दों को अर्थात् नन्दी
नाम के वाद्यविशेष (पटह) के शब्दों को या 'झल्लरी सद्दाणि वा' झल्लरी शब्दों
को अर्थात् झालर के शब्दों को या 'अन्नचराणि वा तहप्पगाराणि' इसी

अगीयारमा अध्ययनो प्रारभ-

आठमा नवमा अने इसमा, अध्ययनमा क्रमशः उपाश्रयस्थान अने स्वाध्याय
भूमि तथा स्थण्डिलरूप मलमूत्रना त्यागने विधि निरूपण करवाभा आवेल छे. छेवे आ
अगीयारमा अध्ययनमा छे उपाश्रय विगेरेमा रहेनारा साधुमुनिछे अनुकूल अथवा प्रति-
कूल शब्दोने सातणीने छे अनुकूल अने प्रतिकूल शब्दोमा आसक्तिथी रागद्वेष करवे
नही छे सधधमा सूत्रकार कथन छे छे-'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' ते पूर्वोक्त
सयमशील साधु अने साध्वी 'मुडंगसद्दाणी वा' मृदङ्ग नगारा विगेरेमा शब्दोने सातणवा
भाटे कथाय पणु नही 'झल्लरीसद्दाणी वा' झल्लरी शब्दोने तथा 'अण्णचराणि वा
तहप्पगाराणि विरूपरुपाई सद्दाई वितताई' तथा-वितत-तत-धन अने शुधिर आर प्रकाशना

વા-મૃદ્ગનામકવાદ્યવિશેષશબ્દાન્, નન્દીશબ્દાન્ ॥-નન્દીનામકવાદ્યવિશેષશબ્દાન્, શ્વલ્લ-
શબ્દાન્ વા-શ્વલ્લરીનામક (શ્વાલ) વાદ્યવિશેષશબ્દાન્ ‘અન્નયરાણિ વા લહપ્પમારાણિ’ અન્ન-
તરાન્ વા-તદન્યાન્ વા તથાપ્રકારાન્-મૃદ્ગપ્રપૃત્તિશબ્દાન્ ‘વિરુવરુવાઈં સદાઈં’ વિરુપરૂપાન્
નાનાવિધાન્ શબ્દાન્ વિતતાઈં’ વિતતાન્-વિતતશબ્દવ્યપદેશ્યાન્ ‘કણ્ણસોયળપહિયાણ’
કર્ણશ્રવણપ્રતિજ્ઞયા-કર્ણેન શ્રોતુમિચ્છયા ‘નો અભિસંધારિજ્ઞા ગમણાણ’ નો અભિસંધારયેત્-
મનસિ વિચારયેત્ ગમનાય-ગન્તુમ્, મૃદ્ગાદિશબ્દાન્ શ્રોતું ન ગચ્છેદિત્યર્થઃ એવાવતા વિતત-
તત-ધન-શુષિરરૂપચતુર્ધિતાતોદ્યશબ્દાન્ યદિ ગૃણુયાત્તર્હિ તદાકર્ણનાય ગમનં ન કુર્યાદિ-
ત્યભિપ્રાયેણ પ્રથમં વિતતશબ્દમુક્ત્યા ક્રનશઃ તતાદિશબ્દાન્ પ્રરૂપયન્ નિપેદયતિ ‘સે મિલ્લુ-
વા મિલ્લુળી વા’ સ મિલ્લુર્વા મિલ્લુકી વા ‘અહાવેગદ્યાઈં સદાઈં સુણેઈ’ યથા વા એકકાન્-
વક્ષ્યમાણરૂપાન્ શબ્દાન્ શૃણોતે ‘તં જહા વીણાસદાણિ વા’ તદ્યથા-વીણાશબ્દાન્ વા
‘વિપંચીસદાણિ વા’ વિપચ્ચીશબ્દાન્ વા-વિપચ્ચીનામાતોદ્યવિશેષશબ્દાન્ ‘પિપ્પી (વદ્દી) સગ-
સદાણિ વા’ પિપ્પીસક (પિપહી) શબ્દાન્ વા ‘તૂળયસદાણિ વા’ તૂળક શબ્દાન્ વા-તન્ત્રી

તરહ કે દૂસરે ખી પચ્છાલજ જ્ઞાલરમૃદ્ગ વગૈરહ કે શબ્દો ઓ યા ‘વિરુવરુવાઈં
સદાઈં’ નાનાપ્રકારકે શબ્દોં કો એવ ‘વિતતાઈ કણ્ણસોયળપહિયાણ’ વિતતનામ
કે શબ્દ વિશેષો કો કાન સે સુનને કો ઇચ્છા સે ‘નો અભિસંધારિજ્ઞા’ કહીં
ખી દૂસરે સ્થાન મેં નહીં જાય, અર્થાત્ મૃદ્ગાદિ શબ્દોં કો સુનને કે લિયે
કહીં ખી નહીં જાય એવાવતા વિતત-તત-ધન ઓર શુષિરરૂપ ચાર પ્રકાર
કે આતોચ વાદ્યવિશેષશબ્દો કો યદિ સુને તો ડન આતોચ શબ્દોં કો
સુનને કે લિયે જૈન સાધુ સુનિમહાત્મા કહીં ખી દૂસરે સ્થાન નહીં જાય, ઇસ
પ્રકાર ઋષ સે પહલે વિતત શબ્દો કા નિરૂપણ કરકે અગ્ર ક્રમ સે તત-ધન-
શુષિર કે શબ્દો કા નિરૂપણ કરને કે લિયે કહતે હૈ-‘સે મિલ્લુ વા, મિલ્લુળી
વા, અહાવેગદ્યાઈ સદાઈં સુણેઈ’ વહ પૂર્વોક્ત મિલ્લુ સંયમશીલ સાધુ સુનિ
મહાત્મા ઓર મિલ્લુકી-સાધ્વી યદિ એસા વક્ષ્યમાણ રૂપ કે શબ્દો કો સુન લે
‘તં જહા’ જૈસે કિ ‘વીણાસદાણિ વા’ વીણા કે શબ્દો કો યા ‘વિપંચીસદાણિ વા’
વિપચ્ચીનામ કે આતોચવિશેષ કે શબ્દો કો યા ‘પિપ્પીસગસદાણિ વા’ પિપહી-

આતોચ વાળ વિશેષના શબ્દોને જો સાંભળે તો ‘કણ્ણસોયળપહિયાણ નો અભિસંધારિજ્ઞા
ગમણાણ’ એ કર્ણપ્રિય આતોચ શબ્દને સાંભળવા માટે સાધુએ કાંઈ પણ ખીળ સ્થાનમાં
જવું નહીં. આ પ્રમાણે સૌથી પહેલા વિતત શબ્દોનું નિરૂપણ કરીને હવે ક્રમથી તત-
ધન અને શુષિરના શબ્દોનું નિરૂપણ કરવા માટે સૂચનાર કહે છે. ‘સે મિલ્લુ વા મિલ્લુળી
વા’ તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘અહાવેગદ્યાઈં સદાઈં સુણેઈ’ જો વક્ષ્યમાણ
રીતના શબ્દોને સાંભળે ‘તં જહા’ એવા કે-‘વીણાસદાણી વા’ વીણાના શબ્દોને અથવા
‘વિપંચીસદાણિ વા’ વિપચ્ચી નામના આતોચ વિશેષના શબ્દોને અથવા ‘પિપ્પીસગસદાણિ
વા’ પીપહી શરણાઈ નામના આતોચ વિશેષના શબ્દોને અથવા ‘તૂળયસદાણી વા’ તૂળક

वाद्यविशेषशब्दान 'पण्यसद्वाणि वा' पण्यशब्दान वा 'तुम्बीणीयसद्वाणि वा' तुम्बीणीयशब्दान वा 'दंकुणसद्वाणं वा' दंकुणशब्दान वा 'अन्नयराइं वा तहप्पगाराइं' अन्नयराण वा- तदन्त्यान् वा तथाप्रकारान्-वीणाप्रभृतिवन्त्री वाद्यविशेषशब्दान 'विस्वरूवाइं सद्वाइं तताइं' विस्वरूपान्-नानाविधान् शब्दान तवान्-तनशब्देन प्रसिद्धान 'कण्णसोयणपडियाण' कर्णश्रवणप्रतिज्ञया कर्णश्रवणेन्द्रिया 'नो अभिसंधारिज्जा गमणाए' नो अभिसंधारयेद् मनसि विचारयेत् गमनाय-ग-तुं संकल्प न कुर्यादित्यर्थः, सम्प्रति घनशब्दान श्रोतुं निषेधति-'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा 'अहावेगइयाइं सद्वाइं सुणेइ' यथा वा रसनचौको नाम के आतोद्यविशेष के शब्दों के या 'तृण्यसद्वाणि वा पण्यसद्वाणि वा' तृणक तन्त्री वाद्यविशेष के शब्दों को या पणक-पट्टहनात्मक आतोद्य विशेष के शब्दों की या 'तुम्बीणीयसद्वाणि वा' तुम्बीणीयशब्दान आतोद्यविशेष के शब्दों को या 'दंकुणसद्वाणं वा' दंकुणशब्दान के आतोद्यविशेष के शब्दों को या 'अन्नयराइं वा तहप्पगाराइं' इन्हीं तरह के दूसरे भी किसी भी आतोद्यविशेष के शब्दों को अर्थात् वीणा वगैरह तन्त्री वाद्यविशेष के शब्दों याने 'विस्वरूवाइं सद्वाइं तताइं' नानाप्रकार के ततशब्द से प्रसिद्ध शब्दों को 'कण्णसोयण पडियाए' कान से सुनने की इच्छा से कहीं भी दूसरे स्थान में 'नो अभिसंधारिज्जा गमणाए' गमन करने की इच्छा या मनमें विचार नहीं करे क्योंकि इस प्रकार के आतोद्य शब्दों को सुनने की आसक्ति होने से संयम की विराधना होगी, इसलिये समयपालन करनेवाले साधु को इस प्रकार के शब्दों को सुनने की इच्छा भी नहीं करनी चाहिये।

अब संयमशील साधु और लाध्वी को घनशब्दों को भी नहीं सुनना चाहिये यह बतलाते हैं-"से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा, अहावेगइयाइं सद्वाइं

तन्त्री वाद्यविशेषने अथवा 'पण्यसद्वाणि वा' पट्टह नामना आतोद्य विशेषना शब्दोने अथवा 'तुम्बीणीयसद्वाणि वा' तुम्बीणीयशब्दान आतोद्यविशेषना शब्दोने 'दंकुणसद्वाणं वा' दंकुण नामना आतोद्य विशेषना शब्दोने अथवा 'अन्नयराइं वा तहप्पगाराइं' आवा प्रकारना वीणा केड पण्य 'विस्वरूवाइं सद्वाइं तताइं' आतोद्य विशेषना शब्दोने अर्थात् वीणा विशेष तन्त्रीवाद्य विशेषना शब्दोने अर्थात् अनेक प्रकारना तत शब्दथी प्रसिद्ध शब्दोने 'कण्णसोयणपडियाए' कानथी साधनवानी ध्वजाथी केडपण्य वीणा गमना 'नो अभिसंधारिज्जा गमणाए' गमन करवानी ध्वजा के मनमा विचार करवे नही केम के-आवा प्रकारना आतोद्य शब्दोने साधनवानी आसक्ति राधवाथी समयनी विराधना थाय छे तेथी समयनु पालन करवावाणा साधुओ आवा प्रकारना शब्दोने साधनवानी ध्वजा पण्य करवी नही।

हवे साधु अने साध्वीओ घन शब्दोने साधनवानी सूत्रकार निषेध बतावे छे-"से भिक्खू वा भिक्खुणी वा" ते पूर्वोक्ता संयमशील साधु अने साध्वी 'अहावेगइयाइं सद्वाइं सुणेइ' ने पक्षपात प्रकारना ओठ ओठ शब्दोने साधने 'व जहां जेभके 'नंदीसद्वाणि वा'

एककान्-वक्ष्यमाणस्वरूपान् शब्दान् शृणोति 'तं जहा-तालसद्दाणि वा' तद्यथा-तालशब्दान् वा हस्ततालशब्दान् वा 'कंसतालसद्दाणि वा' कंसतालशब्दान् वा 'लत्तियसद्दाणि वा' लत्तिका-शब्दान् वा-कंशिकाशब्दान् वा 'गोधियसद्दाणि वा' गोधिकाशब्दान् वा-भाण्डकक्षिकाहस्त-गततोद्यविशेषशब्दान् 'किरिकिरियासद्दाणि वा' किरिकिरियाशब्दान् वा-भाण्डानां वंशादि-कम्बिकाशब्दान् 'अन्नयराणि वा तहप्पगाराणि' अन्यतरान् वा-तदन्यान् वा तथाप्रकारान्-हस्ततालप्रभृतिशब्दान् 'विरुवरूवाइं सद्दाणि घगाइ' विरूपरूपान्-अनेकविधान् शब्दान् घनान्-घनशब्देन प्रसिद्धान् 'कण्णसोयणपडियाए' कर्णश्रवणप्रतिज्ञया-कर्णश्रवणेच्छया 'नो अभिसंधारिज्जा गमणाए' नो अभिसन्धारयेद्-मनसि संकल्पं कुर्याद् गमनाय-गन्तुं

सुणेइ'-वह पूर्वोक्त भिक्षु-संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी यदि वक्ष्यमाण रूप के एक एक शब्दों को सुने 'तं जहा तालसद्दाणि वा' जैसे कि तालशब्दों को अर्थात् हस्ततालशब्दों को या, 'कंसतालसद्दाणि वा' कंसताल शब्दों के या 'लत्तियसद्दाणि वा' लत्तिका-कंशिकाताल शब्दों को या 'गोधियसद्दाणि वा' गोधिका शब्दों को याने भाण्डकक्षिका नाम के हस्तगत आतोद्यविशेष के शब्दों को या 'किरिकिरियासद्दाणि वा' किरिकिरिया शब्दों को अर्थात् भाण्डों के वंश (वांस) के कम्बिका-वस्ती से बनाये हुए वाद्यविशेष के शब्दों को 'अन्न यराणि तहप्पगाराणि विरुवरूवाइं सद्दाणि वा' इस तरह के दूसरे भी बहुत से हस्ततालप्रभृति के शब्दों को अर्थात् विरूपरूप-नानाप्रकार के शब्दों को याने 'घगाइं कण्णसोयणपडियाए' घनशब्दों से प्रसिद्ध शब्दों को कान से सुनने की प्रतिज्ञा से 'नो अभिसंधारिज्जा गमणाए' बाहर कहीं भी जाने के लिये मन में संकल्प या विचार भी नहीं करे क्योंकि इस प्रकार के शब्दों को सुनने की आसक्ति होने से संयम की विराधना होगी इसलिये संयम पालनार्थ साधु

न'दी नामना वाद्यविशेष (ढोल)ना मनोहरशब्दोंने 'तालसद्दाणि वा' ताल शब्दोंने अर्थात् हस्तताल शब्दोंने अथवा 'कंसतालसद्दाणि वा' कंसताल शब्दोंने 'लत्तियसद्दाणि वा' लत्तिका कंशिका ताल शब्दोंने अथवा 'गोधियसद्दाणि वा' गोधिका शब्दोंने अटले के बाड कक्षिका नामना हस्तगत आतोद्य विशेषना शब्दोंने अथवा 'किरिकिरिया सद्दाणि वा' किरिकिरिया शब्दोंने अथवा वांसथी बनावेला याद्य विशेषना शब्दोंने अथवा 'अन्नयराणि तहप्पगाराणि विरुवरूवाइं सद्दाणि' आ प्रकारना धृष्टा अथवा हस्तताल विगेरेना शब्दोंने अर्थात् अनेक प्रकारना शब्दोंने अटले के घन शब्दथी ओणभाता शब्दोंने 'कण्णसोयणपडियाए' कानथी साधनवानी धृष्टाथी 'नो अभिसंधारिज्जा गमणाए' गहारे ध्याय पण्डु जवा मनमा संकल्प के विचार पण्डु करवे नही, केभके आवा प्रकारना शब्दोंने साधनवानी आसक्ति धवाथी सयमनी विराधना थाय छे, तेथी सयमनु' पालन करवा भाटे साधुअे आवा अनेक प्रकारना हस्तताल विगेरेना घन शब्दोंने क्यादेय साधनवानी नही.

मनसि न विचारयेदित्यर्थः, अथ शुषिरशब्दान श्रोतुं निषेधति—‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ स भिक्खुवां भिक्खुकी वा ‘अहावेगयाइं सदाइं सुणेइ’ यथा वा—एककान् शब्दान शणोति—‘तं जहा—संखसहाणि वा’ तद्यथा—गङ्गशब्दान् वा ‘वेणुसहाणि वा’ वेणुशब्दान वा ‘वंससहाणि वा’ वंशीशब्दान वा ‘खरमुहसहाणि वा’ खरमुखीशब्दान वा—तोहादिकाशब्दान ‘पिरिपिरिया सहाणि वा’ पिरिपिरियाशब्दान् वा—कोलियकपुटावनद्धवंशादिनलिकाशब्दान् ‘अन्नयराइं वा तहप्पगाराइं’ अन्ययरात् वा—तदन्यान् वा तथाप्रकारान्—शद्रप्रभृतिशब्दान् ‘विरुवरूवाइं’ विरूपरूपान्—नानाविधान् ‘सदाइं’ शब्दान् ‘झुसिराइं’ शुषिरान्—छिद्रोत्पन्नान् शब्दान् को इस तरह के अनेक प्रकार के हस्तनाल वगैरह के घन शब्दों को भी नहीं सुनना चाहिये ।

अब जैन मुनि महात्माओं को शुषिर वाद्यविशेष के शब्दों को सुनने का निषेध करते हैं—‘से भिक्खु वा, भिक्खुणी वा, अहावेगयाइं सदाइं सुणेइ’—वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी यदि वक्ष्यमाणरूप के एक एक शब्दों को सुने ‘तं जहा—संखसहाणि वा’ जैसे कि—शंख के शब्दों को अर्थात् शंखध्वनि को ‘वेणुसहाणि वा’ वेणु के शब्दों को या ‘वंससहाणि वा’ वंशी—मुरली के शब्दों को या ‘खरमुहसहाणि वा’ खरमुखी के शब्दों को अर्थात् धू धू बाजा के शब्दों को जिस को तोहादिका बाजा भी कहते हैं उस के शब्दों को या ‘पिरिपिरियासहाणि वा’ पिरिपिरिया के शब्दों को अर्थात् कोलियक पुटो से बजते हुए वांस वगैरह की नलिका के शब्दों को या ‘अन्नयराइं वा तहप्पगाराइं विरुवरूवाइं सहाणि झुसिराइं’ इसी प्रकार के दूसरे भी नानाप्रकार के शुषिर शब्दों को याने विरूपरूपवाले नानाप्रकार के शब्दों को जो कि छिद्रों से उत्पन्न होने से शुषिर शब्द से व्यवहृत होते हैं इस तरह के नाना प्रकार के शुषिर अर्थात् छिद्रवाले शंख वेणु वंशी मुरली वगैरह के शब्दों को ‘कण्णमोयणपडियाए’ कान से सुनने की इच्छा से बाहर कहीं भी जाने का विचार या

हुवे सयमी मुनिने शुषिरवद्य विशेषना शब्दोने सासणवाना निषेधनु कथन करे छे ‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ ते सयमशील साधु अने साध्वी ‘अहावेगयाइं सदाइं सुणेइ’ जे वक्ष्यमाण श्रुतशी अेक अेक शब्दोने सासणे ‘तं जहा’ जेभके संखसहाणि वा’ शब्दना शब्दोने अेटले के शब्दनीने अथवा ‘वेणुसहाणि वा’ वेणुना शब्दोने अथवा ‘वंससहाणि वा’ वासणीना शब्दोने अथवा ‘खरमुहसहाणि वा’ भरमुखीना शब्दोने अर्थात् धू धू अवाज वाजा शब्दोने अथवा ‘पिरिपिरिया सहाणि वा’ पिरि पिरिया शब्दोने अथवा ‘अन्नयराइं वा तहप्पगाराइं विरुवरूवाइं सहाणि झुसिराइं’ आवा प्रकारना पीछा अनेक प्रकारना शुषिर शब्दोने अेटलेके अनेक प्रकारना शब्दोने के जे छिद्रोथी उत्पन्न थवावाजा शुषिर शब्दथी ओणआ’ छे. आ प्रकारना शुषिर छिद्रवाजा शब्द वेणु वांसणी मुरली विगेदेना शब्दोने आण ११३

‘કળ્પસોયળપડિયા’ કર્ણશ્રવણપ્રતિજ્ઞયા-કર્ણશ્રવણે=ડયા ‘નો અભિસંધારિજ્ઞા ગમળા’ નો અભિસંધારયેત્-મનસિ વિચારયેત્ ગમનાય-ગન્તું સંકલ્પં ન કુર્યોદિતિ ॥ સૂ. ૧ ॥

મૂલ્ય-સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુણી વા અહાવેગઇયાઇં સદાણિ સુળેઇ-તં જહા-વપ્પાણિ વા ફલિહાણિ વા જાવ સરાણિ વા સાગરાણિ વા સરસરપંતિયાણિ વા અન્નયતરાઇં તહપ્પગારાઇં વિરુવરૂવાઇં સદાણિ કળ્પસોયળપડિયા નો અભિસંધારિજ્ઞા ગમળા, સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુ-ળી વા અહાવેગઇયાઇં સદાણિ સુળેઇ તં જહા-કચ્છાણિ વા ણૂમાણિ વા ગહળાણિ વા વળાણિ વા વળદુગ્ગાણિ વા પઠ્વયાણિ વા પઠ્વય-દુગ્ગાણિ વા અન્નયરાઇં તહપ્પગારાઇં વિરુવરૂવાઇં સદાણિ કળ્પસોયળ-પડિયા નો અભિસંધારિજ્ઞા ગમળા સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુળી વા અહાવેગઇયાઇં સદાણિ સુળેઇ-તં જહા-ગામ્માણિ વા નગરાણિ વા નિગમાણિ વા રાયહાણિ વા આસક્ષપટ્ટણસંનિવેસાણિ વા અન્નયરાઇં વા તહપ્પગારાઇં વિરુવરૂવાઇં નો અભિસંધારિજ્ઞા ગમળા સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુળી વા અહા વેગઇયાઇં સદાણિ સુળેઇ તં જહા-આરામાણિ વા ઉજ્જાળાણિ વા વળાણિ વા વળસંઢાણિ વા દેવકુલાણિ વા સભાણિ વા પવાણિ વા અન્નયરાઇં તહપ્પગારાઇં વિરુવરૂવાઇં સદાણિ નો અભિસંધારિજ્ઞા ગમળા, સે ભિક્ષૂ વા ભિક્ષુળી વા અહાવેગઇયાઇં સદાણિ

મન મેં સંકલ્પ મી નહીં કરે ક્યોંકિ હસ પ્રકાર વંશી વગૈરહ વાચવિશેષ કે શબ્દ અત્યન્ત મોહ ઉત્પન્ન કરનેવાલે હોતે હૈં હસ પ્રકાર કે શુષિરવાલે વાચોં કે મનોહર શબ્દોં કો સુનને કી આસક્તિ વઢ જાને સે સંયમ કી વિરાધના હોગી હસલિયે સંયમ પાલનાર્થ જૈન સાધુ સુનિ મહાત્માઓં કો હસ પ્રકાર કે વંશી મુરલી વગૈરહ કો શબ્દોં કો નહીં સુનવા ચાહિયે ॥ સૂ. ૨ ॥

‘કળ્પસોયળપડિયા’ કાનોથી સાભળવાની ઇચ્છાથી ‘નો અભિસંધારિજ્ઞા ગમળા’ બહાર કાઢપણુ સ્થાને જવાને વિચાર કે મનમા સકલ્પ પણ કરવો નહીં કેમકે-આવા પ્રકારના વાસણી વિગેરે વાદ્ય વિશેષના શબ્દો અત્યંત મોહ ઉત્પન્ન કરવા વાળા હોય છે આવા પ્રકારના શુષિર વાળા વાદ્યોના મનોહર શબ્દોને સાભળવાની આસક્તિ વધી જવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે તેથી સંયમનું પાલન કરવા માટે સાધુસુનિએ આવા પ્રકારના વાસણી મોરલી વિગેરેના શબ્દોને સાભળવા નહીં ॥ સૂ. ૧ ॥

सुणेइ, तं जहा-अट्टाणि वा अट्टालयाणि वा चरियाणि वा दाराणि वा गोपुराणि वा अन्नयराइं वा तहप्पगाराइं विरुवरुवाइं सदाइं नो अभिसंधारिज्जा गमणाए से भिक्खू वा भिक्खुणी वा अहावेगइयाइं सदाणि सुणेइ, तं जहा-तियाणि वा चउक्काणि वा चच्चराणि वा चउम्मुहाणि वा अन्नयराइं वा तहप्पगाराइं विरुवरुवाइं सदाइं नो अभिसंधारिज्जा गमणाए, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा अहावेगइयाइं सदाइं सुणेइ, तं जहा-महिसकरणट्टाणाणि वा वसभकरणट्टाणाणि वा अस्सकरणट्टाणाणि वा हत्थिकरणट्टाणाणि वा जाव कविंजलकरणट्टाणाणि वा अन्नयराइं वा तहप्पगाराइं विरुवरुवाइं सदाइं नो अभिसंधारिज्जा गमणाए, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा अहावेगइयाइं सदाइं सुणेइ, त जहा-महिसजुद्धाणि वा जाव कविंजलजुद्धाणि वा अन्नयराइं तहप्पगाराइं विरुवरुवाइं सदाइं नो अभिसंधारिज्जा गमणाए, से भिक्खू वा भिक्खुणी वा अहावेगइयाइं सदाइं सुणेइ, तं जहा-जूहियठाणाणि वा हयजूहियठाणाणि वा गयजूहियठाणाणि वा अणयराइं तहप्पगाराइं विरुवरुवाइं सदाइं नो अभिसंधारिज्जा गमणाए ॥ सू० २ ॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा यथा वा एककान् शब्दान् शृणोति, तद्यथा-वप्राणि वा परिखा वा यावत् सरासि वा सागरान् वा सरः सरः पङ्क्तिरूपानि वा अन्यतरान् वा तथा-प्रकारान् विरूपरूपान् शब्दान् कर्णश्रवणप्रतिज्ञया नो अभिसंधारयेत् गमनाय, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा यथा वा एककान् शब्दान् शृणोति तद्यथा-कच्छानि वा नूमानि वा गहनानि वा वनानि वा वनदुर्गान् वा पर्वतान् वा पर्वनदुर्गान् वा अन्यतरान् वा तथाप्रकारान् विरूपरूपान् शब्दान् कर्णश्रवणप्रतिज्ञया नो अभिसंधारयेद् गमनाय, यथा वा एककान् शब्दान् शृणोति तद्यथा-ग्रामान् वा नगराणि वा निगमानि वा राश्रधान्यो वा आश्रमपत्तनसन्निवेशान् वा अन्यतरान् वा तथाप्रकारान् विरूपरूपान् शब्दान् कर्णश्रवणप्रतिज्ञया नो अभिसंधारयेद् गमनाय, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा यथा वा एककान् शब्दान् शृणोति तद्यथा-आरामान् वा उद्यानानि वा वनानि वा वनषण्डानि वा देवकुलानि वा सभा वा प्रपा वा अन्यतरान् वा तथाप्रकारान् विरूपरूपान् शब्दान् कर्णश्रवणप्रतिज्ञया नो अभिसंधारयेद् गमनाय, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा यथा वा एककान् शब्दान् शृणोति तद्यथा-अट्टाणि वा अट्टालिका वा चरिकाणि वा

वनानि वा-वनोद्भवान् शब्दान् 'वणदुग्गाणि वा पव्वयाणि वा' वनदुर्गान् वा-वनप्राकारोद्भवान् शब्दान्, पर्वतान् वा-पर्वतोद्भवान् शब्दान् 'पव्वयदुग्गाणि वा' पर्वतदुर्गान् वा-पर्वतोद्भवान् शब्दान् 'पव्वयदुग्गाणि वा' पर्वतदुर्गान् वा-पर्वतीयप्राकारोद्भवान् शब्दान् 'अन्नयराइं वा तहप्पगाराइं' अन्नयतरान् वा-तदन्यान् वा तथाप्रकारान् कच्छप्रभृतिसमुद्भवान् 'सद्दाइं' शब्दान् 'कण्णसोयणपडियाए' कर्णश्रवणप्रतिज्ञया-कर्णश्रवणेच्छया श्रोतुं 'नो अभि संधारिज्जा गमणाए' नो अभिसंधारयेद्-मनसि कल्पयेत् गमनाय-गन्तु संकल्पं न कुर्यात् 'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' स पूर्वोक्त भिक्षुः साधुः तथा भिक्षुकी-साध्वी 'अहावेगइ-

अर्थात् नदी से घिरे हुए वनमें उत्पन्न शब्दों का या 'गूमाणि वा' वृक्षों से उत्पन्न शब्दों को या 'गहणाणि वा' सघन वन में उत्पन्न शब्दों को 'वणाणि वा' वन में उत्पन्न शब्दों को या 'वनदुग्गाणि वा' वन के प्राकार अर्थात् जंगल के परकोटे (किला) में उत्पन्न शब्दों को या 'पव्वयाणि वा' पर्वतो में उत्पन्न शब्दों को या 'पव्वयदुग्गाणि वा' पर्वतीय प्राकार में उत्पन्न शब्दों को अर्थात् पर्वत के उपर या अन्दर गुफा में बनाये हुए किले में उत्पन्न शब्दों को. या 'अणयराइं तहप्पगाराइं विरुवरुवाइं सद्दाणि' इस प्रकार के दूसरे भी शब्दों को एवं कच्छादि उपर्युक्त स्थानों के शब्दों को 'कण्णसोयणपडियाए' कानों से सुनने की इच्छा से 'नो अभिसंधारिज्जा गमणाए' दूसरे बाहर किली भी स्थान में नहीं जाना चाहिये क्योंकि इस प्रकार के कच्छ प्रभृति स्थानों में उत्पन्न शब्दों को सुनने की आसक्ति बढ़ जाने से संयम की विराधना होगी इसलिये संयम पालन करनेवाले साधु और साध्वी को इस प्रकार के कच्छादि समुद्भव शब्दों को सुनने का मन में संकल्प या विचार भी नहीं करना चाहिये ।

अब फिर भी प्रकारान्तर से अन्य प्रकार के शब्दों को नहीं सुनना चाहिये

शब्देने अथवा 'गहणाणि वा' सघनवनभा यता शब्देने अथवा 'वणाणि वा' वनभा यता शब्देने अथवा 'वणदुग्गाणि वा' वनती अदरना प्राकार अर्थात् जंगलना કિલ્લાभा यता शब्देने અથવા 'પવ્વયાણિ વા' પર્વતોભા યતા શબ્દોને અથવા 'પવ્વયદુગ્ગાણિ વા' પર્વતીય કિલ્લાભા યતા શબ્દોને અર્થાત્ પર્વતની ઉપરકે અદર ગુફામાં બનાવેલ કિલ્લામાં યતા શબ્દોને અથવા 'અન્નયરાઈ તહપ્પગારાઈ વિરુવરુવાઈ સદ્દાણિ' આવા પ્રકારના ખીલ પણ શબ્દોને અર્થ કચ્છાદિ ઉપરોક્ત સ્થાનોના શબ્દોને 'કણ્ણસોયણપડિયાએ' નો અભિસંધારિજ્જા ગમણાએ' કાનોથી સાલણવાની ઇચ્છાથી બહારના કોઈપણ સ્થાનમાં જવું નહીં. કેમકે-આ પ્રકારના કચ્છ વિગેરે સ્થાનોમાં થતા શબ્દોને સાલણવાની ઇચ્છા થવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે તેથી સંયમપાલન કરવાવાળા સધુ અને સાધ્વીએ આવા પ્રકારના કચ્છાદિમાં થતા શબ્દોને સાલણવાનો મનમાં સંકલ્પ કે વિચાર પણ કરવો નહીં

દ્વીતીય અન્ય પ્રકારના શબ્દોને પણ ન સાલણવાનું કથન કહે છે.-'સે ભિક્ખૂ વા

યાઈ સદાઈ સુણેઈ' યથા વા એકકાન્ શબ્દાન્ જૂળોતિ 'ત જહા-ગામાણિ વા નગરાણિ વા' ગ્રામાન્ વા-ગ્રામોદ્ભવાન્ શબ્દાન્, નગરાણિ વા-નગરોદ્ભવાન્ શબ્દાન્ 'નિગમાણિ વા' નિગમાણિ વા-બૃહન્નગરોદ્ભવાન્ વા શબ્દાન્ 'રાયઠાણાણિ વા' રાજધાન્યો વા-રાજધાનીસમૃદ્ધવાન્ શબ્દાન્ 'આસમપટ્ટણ્મંનિવેસાણિ વા' આશ્રમ-પત્તન-સન્નિવેશાન્ વા-આશ્રમાદિસમૃદ્ધવાન્ શબ્દાન્ 'અન્નયરાઈ વા તહપ્પગારાઈ' અન્નયરાન્ વા તદન્યાન્ વા તથાપ્રકારાન્-ગ્રામાદિસમૃદ્ધ-ભવસદૃશાન્ 'વિસ્વરુવાઈ' વિસ્વરૂપાન્-અનેકવિધાન્ 'સદાઈ' શબ્દાન્ 'કણ્ણસોયણપહિયા' કર્ણશ્રવણપ્રતિજ્ઞા-કર્ણશ્રવણેચ્છયા શ્રોતુમ્ 'નો અભિસંધારિજ્ઞા ગમણા' નો અભિસંધાર-

યહ બતલાતે હૈં-સે ભિક્ષુ વા, ભિક્ષુણી વા, અહાવેગદ્યાઈ મહાણિ સુણેઈ' વહ પૂર્વોક્ત ભિક્ષુ સંયમશીલ સાધુ ઓર ભિક્ષુકી સાધ્વી યદિ વક્ષ્યમાણ રૂપ વાલે એકૈક શબ્દો કો સુને 'તં જહા ગામાણિ વા' જૈસે નિ ગ્રામ મેં ઉત્પન્ન શબ્દો કો યા 'નયરાણિ વા' નગર મેં ઉત્પન્ન શબ્દો કો 'નિગમાણિ વા' નિગમ અર્થાત્ વહે નગર મેં ઉત્પન્ન શબ્દો કો અગર 'રાયઠાણાણિ વા' રાજધાની મે ઉત્પન્ન શબ્દો કો યા 'આસમપટ્ટણ્મંનિવેસાણિ વા' આશ્રમ-પત્તન ઓર સન્નિવેશ મેં અર્થાત્ કુટી-બ્રાંપહી છોટે છોટે નગરો મેં ઉત્પન્ન શબ્દો કો યા 'અન્નયરાઈ વા તહપ્પગારાઈ' હસ પ્રકાર કે યા દૂસરે અન્ય પ્રકાર કે મી ગ્રામાદિ મેં 'વિસ્વરુવાઈ સદાઈ' ઉત્પન્ન નાના પ્રકાર કે શબ્દો કો 'કણ્ણસોયણપહિયા' કાનો સે સુનને કી ઇચ્છા સે વાહર 'નો અભિસંધારિજ્ઞા ગમણા' કિસી મી સ્થાન મેં જાને કે લિયે મન મેં સંકલ્પ યા વિચાર નહીં કરે કયોંકિ હસ પ્રકાર કે ગ્રામાદિ મેં ઉત્પન્ન શબ્દો કો સુનને કી આસક્તિ વઢ જાને સે સંયમ કી વિરાધના હોગી હસલિયે સંયમ કા પાલન કરનેવાલે સાધુ ઓર સાધ્વી કો હસ પ્રકાર કે

મિલ્લુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'અહાવેગદ્યાઈ સદાઈ સુણેઈ' નો વક્ષ્યમણુ રીતના શબ્દોને સાંભળે 'તં જહા' જેવાકે-ગામાણિ વા' ગામમા થતા શબ્દોને અથવા 'નયરાણિ વા' નગરમા થતા શબ્દોને અથવા 'નિગમાણિ વા' નિગમ અર્થાત્ મોટા નગરમા થતા શબ્દોને અથવા 'રાયઠાણાણિ વા' રાજધાનીમા થતા શબ્દોને અથવા 'આસ-મપટ્ટણ્મંનિવેસાણિ વા' આશ્રમ, પત્તન, અને સન્નિવેશમાં અર્થાત્ ઝુપડી કે નાના નાના નગરોમા થતા અનેક પ્રકારના શબ્દોને 'અન્નયરાઈ વા તહપ્પગારાઈ વિસ્વરુવાઈ સદાઈ' આ પ્રકારના કે બીજા અન્ય પ્રકારના પણ આમાદિમા થતા અનેક પ્રકારના શબ્દોને 'કણ્ણસોયણપહિયા' નો અભિસંધારિજ્ઞા ગમણા' કાનોથી સાભળવાની ઇચ્છાથી બહાર કોઈપણ સ્થાનમા જવા માટે મનમા સંકલ્પ કે વિચાર પણ કરવો નહીં. કેમકે-આવા પ્રકારના ગામાદિમા ઉત્પન્ન થતા શબ્દોને સાભળવાની આસક્તિ થવાથી સયમની વિરાધના થાય છે તેથી સયમનું પાલન કરવાવાળા સાધુ અને સાધ્વીએ આવા પ્રકારના આમાદિમા

યેદ્-મનસિવિચારયેદ્ ગમનાય-ગન્તું ન સંકલ્પં કુર્યાદિત્યર્થઃ 'સે મિક્ષુ વા મિક્ષુણી વા' સ મિક્ષુર્વા મિક્ષુકી વા 'અહાવેગદ્વયાઈ સદાઈ સુણેઈ' યથા વા એકાન્ શબ્દાન્ શૃણોતિ- 'તં જહા-આરામાણિ વા ઉજ્જાણાણિ વા' આરામાન્ વા-આરામોદ્ભવાન્ વા, ઉદ્યાનાનિ વા-ઉદ્યાનોદ્ભવાન્ વા 'વણાણિ વા વણસંઢાણિ વા' વનાનિ વા-વનોદ્ભવાન્, વનવણ્ડાણિ વા-વનસમૂહોદ્ભવાન્ 'દેવકુલાણિ વા' દેવકુલાણિ વા-યક્ષાદિમન્દિરોદ્ભવાન્ 'સમાણિ વા' સમા વા-પરિપદુદ્ભવાન્ 'પવાણિ વા' પ્રપા વા-પાનીયશાલિકાસમુદ્ભવાન્ વા 'અણયરાઈ વા તહ-પ્પગારાઈ' અન્યત્રાન્ વા તહપ્પગારાઈ તથાપ્રકારાન્-આરામાદિસમુદ્ભૂત શબ્દસદૃશાન્ 'વિરુ વરુવાઈ સદાઈ' વિરુપરુપાન્-અનેકવિધાન્ શબ્દાન્ 'કળ્લસોયળવડિયાઈ' કર્ણશ્રવણપ્રતિજ્ઞયા-ગ્રામાદિ મેં ઉત્પન્ન નાના પ્રકાર કે શબ્દોં કો નહીં સુનેને કા મન મેં સંકલ્પ યા વિચાર કરના વાહિયે અર્થાત્ કમીં મીં હસ પ્રકાર કે શબ્દોં કો નહીં સુનેં ।

અવ ફિર મીં પ્રકારાન્તર સે આરામ વગીચા વગૈરહ મેં ઉત્પન્ન શબ્દોં કો મીં સયમશીલ સાધુ ઔર સાધ્વી નહીં શ્રવણ કરે યહ વતલાતે હૈં-

'સે મિક્ષુ વા, મિક્ષુણી વા, અહાવેગદ્વયાઈ સદાઈ સુણેઈ' વહ પૂર્વોક્ત મિક્ષુ સયમશીલ સાધુ ઔર મિક્ષુકી સાધ્વી યદિ વક્ષ્યમાણ રૂપ વાલે એકૈક શબ્દોં કો સુને 'તં જહા આરામાણિ વા' જૈસે કિ આરામ અત્યન્તરમણીય વગીચોં મેં ઉત્પન્ન શબ્દોં કો યા 'ઉજ્જાણાણિ વા' ઉદ્યાન અર્થાત્ વાટિકા મેં ઉત્પન્ન શબ્દોં કો 'વણાણિ વા' વનોં મેં ઉત્પન્ન શબ્દોં કો યા 'વણસંઢાણિ વા' વનવણ્ડ-વન સમૂહ અથવા વન વણ્ડ મેં ઉત્પન્ન શબ્દોં કો યા 'દેવકુલાણિ વા' દેવકુલ અર્થાત્ દેવમન્દિર યક્ષ કિન્નર ગન્ધર્વ વગૈરહ કે મન્દિરોં મેં ઉત્પન્ન શબ્દોં કો યા 'સમાણિ વા' સમા-પરિપદ્ ગોષ્ઠી મેં ઉત્પન્ન શબ્દોં કો યા 'પવાણિ વા' પ્રપા-પાનીયશાલા મેં ઉત્પન્ન શબ્દોં કો યા 'અણયરાઈ વા તહપ્પગારાઈ વિરુવરુવાઈ' હસી પ્રકાર કે

થતા અનેક પ્રકારના શબ્દોને સાંભળવા મનમા સંકલ્પ કે વિચર કરવો નહીં અર્થાત્ આવા પ્રકારના શબ્દોને કપાદિય પણ સાંભળવા નહીં

ફરીથી બીજીયા વિગેરેમા થતા શબ્દોને પણ સાધુ કે સાધ્વીએ ન સાંભળવા વિશે સૂત્રકાર કથન કરે છે-'સે મિક્ષુ વા મિક્ષુણી વા' તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'અહાવેગદ્વયાઈ સદાઈ સુણેઈ' એ વક્ષ્યમાણ રૂપવાળા એક એક શબ્દોને સાંભળે 'તં જહા' એમકે-'આરામાણિ વા' અત્યંત રમણીય બીજીય મા ઉત્પન્ન થતા શબ્દોને અથવા 'ઉજ્જાણાણિ વા' ઉદ્યાન અર્થાત્ વાટિકામા ઉત્પન્ન થત શબ્દોને અથવા 'વણાણિ વા' વનોમા થતા શબ્દોને 'વણસંઢાણિ વા' વનવણ્ડ-વનસમૂહ કે વનવણ્ડમા થતા શબ્દોને અથવા 'દેવકુલાણિ વા' દેવકુલ અર્થાત્ દેવમંદિર એટલે કે યક્ષ, કિન્નર, ગન્ધર્વ, વિગેરેના મંદીરોમા થતા શબ્દોને અથવા 'સમાણિ વા' સભાની ગોષ્ઠીમા થતા શબ્દોને અથવા 'પવાણિ વા' પાનીય શાળામા ઉત્પન્ન થતા શબ્દોને અથવા 'અણયરાઈ વા તહપ્પગારાઈ સદાઈ' આ પ્રકારના બીજા સ્થા-

કર્ણશ્રવણેચ્છયા શ્રોતુમ્ 'નો અભિસંધારિજ્ઞા ગમણા' નો અભિસંધારયેદ્-મનસિ વિચાર-
યેદ્ ગમનાય-ગન્તું સંકલ્પં ન કુર્યાદિતિભાવઃ 'સે મિક્ષુ વા મિક્ષુણી વા' સ મિક્ષુર્વા
મિક્ષુકી વા 'અહાવેગદ્યાઈં સદ્યાઈં સુણેઈં' યથા વા ઇન્દ્રિયાન શબ્દાન શૃણોતિ-'તં જહા-અદ્યા-
ણિ વા અદ્યાલિયાણિ વા' અદ્યાનિ વા-આપણોદ્ભવાન્ વા 'અદ્યાલિકા વા-પ્રાસાદોપરિતનભાગ-

દૂસરે ખી સ્થાનોં મેં ઉત્પન્ન નાના પ્રકાર કે શબ્દોં કો 'કળસોયળપડિયા' કાનોં સે સુનને કી હ્ચ્છા સે 'નો અભિસંધારિજ્ઞા ગમણા' ઉન આરામાદિસ્થાનોં મેં નહીં જાય ક્યોં કિ હસ પ્રકાર કે શબ્દોં કો સુનને સે આસક્તિ વદ જાયગી જિસ સે સંયમ કી વિરાધના હોગી ક્યોં કિ યે આરામાદિકે શબ્દ અત્યન્ત આકર્ષક હોતે હૈં હસલિયે આત્મા કી ઉન્નતિ કે લિયે તપશ્ચાર્યાદિ મેં મન નહીં લોગેા ઓર શબ્દાદિ વિષયોં કી ઓર ફંસાવટ વદ જાને સે સંયમ કા પાલન નહીં હો સકેગા કિન્તુ સંયમ કા પાલન કરના હી સંયમશીલ સાધુ મુનિ મહાત્મા કા ઓર સાધ્વી કા પરમ કર્તવ્ય માના ગયા હૈં હસલિયે સંયમપાલન કરને વાલે સાધુ ઓર સાધ્વી કો હસ પ્રકાર કે આરામ વગૈરહ મેં ઉત્પન્ન શબ્દોં કો સુનને કે લિયે ઉપાશ્રય સે વાહર કિસી ખી સ્થાન મેં નહીં જાના ચાહિયે ।

ફિર ખી પ્રકારાન્તર સે અટારી વગૈરહ મેં ઉત્પન્ન રમણીય શબ્દોં કો ખી સુનને કે લિયે સંયમશીલ સાધુ ઓર સાધ્વી કો નહીં જાના ચાહિયે યહ્ વતલાતે હૈં- 'સે મિક્ષુ વા મિક્ષુણી વા, અહા વેગદ્યાઈં સદ્યાઈં સુણેઈં'-વહ પૂર્વોક્ત મિક્ષુ સંયમશીલ સાધુ ઓર મિક્ષુકી સાધ્વી યદિ વક્ષ્યમાણ રૂપ વાલે શબ્દોં કો સુને 'તં જહા' જૈસે કિ-'અદ્યાણિ વા' અદ્ય અર્થાત્ આપળ દુકાન મેં ઉત્પન્ન શબ્દોં કો યા 'અદ્યાલિયાણિ વા' અદ્યાલિકા-અટારી મેં ઉત્પન્ન શબ્દોં કો યા 'ચરિયાણિ

થતા અનેક પ્રકારના શબ્દોને 'કળસોયળપડિયા' નો અભિસંધારિજ્ઞા ગમણા' કાનેથી સાંભળવાની ઇચ્છાથી એ ખગીચા વિગેરે સ્થાનોમા જવુ નહીં કેમકે આ પ્રકારના શબ્દોને સાંભળવાથી તેમા આસક્તિ ઉત્પન્ન થાય છે જેથી સયમની વિરાધના થાય છે કેમકે આ આરામ વિગેરેના શબ્દો અત્યંત આકર્ષક હોય છે. તેથી આત્માની ઉન્નતિ રૂપ તપ શ્ચાર્યાદિમા મન લાગે નહીં અને શબ્દાદિ વિષયોની તરફ આર્ષ્ણુ થવાથી સંયમતુ' ખરોખર પાલન થઇ ન શકે પરંતુ સયમતુ પાલન કરવુ એજ સયમી મુનિ અને સાધ્વીતુ પરમ કર્તવ્ય હોવાથી આ રીતના ખગીચા વિગેરેમા થતા શબ્દોને સાંભળવા માટે ઉપાશ્રયમ.થી બહુર ઠાઇપણુ સ્થાનમા જવુ નહીં.

અટારી વિગેરેમા ઉત્પન્ન થતા રમણીય શબ્દોને પણ સાંભળવા માટે સાધુ અને સાધ્વીએ ન જવા વિષે કથન કરે છે.-'સે મિક્ષુ વા મિક્ષુણી વા' તે સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'અહાવેગદ્યાઈં સદ્યાઈં સુણેઈં' એ વક્ષ્યમાણ પ્રકારથી થતા શબ્દોને સાંભળે 'તં જહા' જેવા કે-'અદ્યાણિ વા' અદ્ય એટલે કે દુકાનમા ઉત્પન્ન થતા શબ્દોને 'અદ્યાલિયાણિ વા'

येद्-मनसिविचारयेद् गमनाय-गन्तुं न संकल्पं कुर्यादित्यर्थः 'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' स भिक्खुर्वा भिक्खुकी वा 'अहावेगइयाइं सदाइं सुणेइ' यथा वा एकान् शब्दान् शृणोति- 'तं जहा-आरामाणि वा उज्जाणाणि वा' आरामान् वा-आरामोद्भवान् वा, उद्यानानि वा-उद्यानोद्भवान् वा 'वणाणि वा वणसंडाणि वा' वनानि वा-वनोद्भवान्, वनपण्डानि वा-वनसमूहोद्भवान् 'देवकुलाणि वा' देवकुलानि वा-यक्षादिमन्दिरोद्भवान् 'सभाणि वा' सभा वा-परिषदुद्भवान् 'पवाणि वा' प्रपा वा-पानीयशालिकासमुद्भवान् वा 'अण्णयराइं वा तह-प्पगाराइ' अन्यतरान् वा तदन्यान् वा तथाप्रकारान्-आरामादिसमुद्भूत शब्दसदृशान् 'विरूवरूवाइं सदाइं' विरूपरूपान्-अनेकविधान् शब्दान् 'कण्णसोयणपडियाए' कर्णश्रवणप्रतिज्ञया-ग्रामादि में उत्पन्न नाना प्रकार के शब्दों को नहीं सुनने का मन में संकल्प या विचार करना चाहिये अर्थात् कभी भी इस प्रकार के शब्दों को नहीं सुनें।

अब फिर भी प्रकारान्तर से आराम बगीचा बगैरह में उत्पन्न शब्दों को भी समयशील साधु और साध्वी नहीं श्रवण करे यह बतलाते हैं-

'से भिक्खु वा, भिक्खुणी वा, अहावेगइयाइं सदाइं सुणेइ' वह पूर्वोक्त भिक्षु समयशील साधु और भिक्षुकी साध्वी यदि वक्ष्यमाण रूप वाले एकैक शब्दों को सुने 'तं जहा आरामाणि वा' जैसे कि आराम अत्यन्तरमणीय बगीचों में उत्पन्न शब्दों को या 'उज्जाणाणि वा' उद्यान अर्थात् वाटिका में उत्पन्न शब्दों को 'वणाणि वा' वनों में उत्पन्न शब्दों को या 'वणसंडाणि वा' वनपण्ड-वन समूह अथवा वन खण्ड में उत्पन्न शब्दों को या 'देवकुलाणि वा' देवकुल अर्थात् देवमन्दिर यक्ष किन्नर गन्धर्व बगैरह के मन्दिरो में उत्पन्न शब्दों को या 'सभाणि वा' सभा-परिषद् गोष्ठी में उत्पन्न शब्दों को या 'पवाणि वा' प्रपा-पानीयशाला में उत्पन्न शब्दों को या 'अण्णयराइं वा तहप्पगाराइं विरूवरूवाइं' इसी प्रकार के

थता अनेक प्रकारना शब्दोने साधुगवा मनमा सङ्कल्प के विचार करेवा नही अर्थात् आवा प्रकारना शब्दोने ध्याये पणु सांलणवा नही

इरीथी भगीया विगेरेमा थता शब्दोने पणु साधु के साध्वीओ न सांलणवा विषे सूत्रकार कथन करे छे-'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' ते पूर्वोक्त समयशील साधु अने साध्वी 'अहावेगइयाइं सदाइं सुणेइ' जे वक्ष्यमाण रूपवाणा ओक ओक शब्दोने सांलणे 'तं जहा' जेभडे-'आरामाणि वा' अत्यंत रमणीय भगीय मा उत्पन्न थता शब्दोने अथवा 'उज्जाणाणि वा' उद्यान अर्थात् वाटिकांमां उत्पन्न थत शब्दोने अथवा 'वणाणि वा' वनोंमां थता शब्दोने 'वणसंडाणि वा' वनपण्ड-वनसमूह के वनपण्डमा थता शब्दोने अथवा 'देवकुलाणि वा' देवकुल अर्थात् देवमन्दिर ओटखे के यक्ष, किन्नर, गन्धर्व, विगेरेना महीशेमा थता शब्दोने अथवा 'सभाणि वा' सभाणी गोष्ठीमा थता शब्दोने अथवा 'पवाणि वा' पानीय शालांमा उत्पन्न थता शब्दोने अथवा 'अण्णयराइ वा तहप्पगाराइ सदाइ' आ प्रकारना भीम स्थ-

કર્ણશ્રવણેચ્છયા શ્રોતુમ્ 'નો અભિસંધારિજ્ઞા ગમણા' નો અભિસંધારયેદ્-મનસિ વિચાર-યેદ્ ગમનાય-ગન્તું સંકલ્પં ન કુર્યાદિતિભાવઃ 'સે મિક્ષુ વા મિક્ષુણી વા' સ મિધુર્વા મિધુકી વા 'અહાવેગદ્યાઈં સદાઈં સુણેઈ' યથા વા ઇત્થાન શબ્દાન શૃણોતિ-'તં જહા-અટ્ટા-ણિ વા અટ્ટાલિયાણિ વા' અટ્ટાણિ વા-આપણોદ્ભવાન્ વા 'અટ્ટાલિકા વા-પ્રાસાદોપરિતનભાગ-

દૂસરે ભી સ્થાનોં મેં ઉત્પન્ન નાના પ્રકાર કે શબ્દોં કો 'કણસોયણપહિયા' કાનોં સે સુનને કી હ્ચ્છા સે 'નો અભિસંધારિજ્ઞા ગમણા' ઉન આરામાદિસ્થાનોં મેં નહીં જાય ક્યોં કિ હસ પ્રકાર કે શબ્દોં કો સુનને સે આસક્તિ વઢ જાયગી જિસ સે સંયમ કી વિરાધના હોગી ક્યોં કિ યે આરામાદિકે શબ્દ અત્યન્ત આકર્ષક હોતે હૈં હસલિયે આત્મા કી ઉન્નતિ કે લિયે તપશ્ચાર્યાદિ મેં મન નહીં લગેગા ઓર શબ્દાદિ વિષયોં કી ઓર ફંસાવટ વઢ જાને સે સંયમ કા પાલન નહીં હો સકેગા કિન્તુ સંયમ કા પાલન કરના હી સંયમશીલ સાધુ મુનિ મહાત્મા કા ઓર સાધ્વી કા પરમ કર્તવ્ય માના ગયા હૈં હસલિયે સંયમપાલન કરને વાલે સાધુ ઓર સાધ્વી કો હસ પ્રકાર કે આરામ વગૈરહ મેં ઉત્પન્ન શબ્દોં કો સુનને કે લિયે ઉપાશ્રય સે બાહર કિસી ભી સ્થાન મેં નહીં જાના ચાહિયે ।

ફિર ભી પ્રકારાન્તર સે અટારી વગૈરહ મેં ઉત્પન્ન રમણીય શબ્દોં કો ભી સુનને કે લિયે સંયમશીલ સાધુ ઓર સાધ્વી કો નહીં જાના ચાહિયે યહ્ વતલાતે હૈં- 'સે મિક્ષુ વા મિક્ષુણી વા, અહા વેગદ્યાઈં સદાઈં સુણેઈ'-વહ પૂર્વોક્ત મિધુ સંયમશીલ સાધુ ઓર મિધુકી સાધ્વી યદિ વક્ષ્યમાણ રૂપ વાલે શબ્દોં કો સુને 'તં જહા' જૈસે કિ-'અટ્ટાણિ વા' અટ્ટ અર્થાત્ આપણ દુકાન મેં ઉત્પન્ન શબ્દોં કો યા 'અટ્ટાલિયાણિ વા' અટ્ટાલિકા-અટારી મેં ઉત્પન્ન શબ્દોં કો યા 'ચરિયાણિ

થતા અનેક પ્રકારના શબ્દોને 'કણસોયણપહિયા' નો અભિસંધારિજ્ઞા ગમણા' કાનોથી સાંભળવાની ઇચ્છાથી એ ખગીયા વિગેરે સ્થાનોમા જવુ નહી કેમકે આ પ્રકારના શબ્દોને સાંભળવાથી તેમા આસક્તિ ઉત્પન્ન થાય છે જેથી સયમની વિરાધના થાય છે કેમકે આ આરામ વિગેરેના શબ્દો અત્યંત આકર્ષક હોય છે તેથી આત્માની ઉન્નતિ રૂપ તપ શ્ર્યાદિમા મન લાગે નહીં અને શબ્દાદિ વિષયોની તરફ આર્ષણ થવાથી સંયમનું ખરાબર પાલન થઈ ન શકે પરંતુ સયમનું પાલન કરવુ એજ સયમી મુનિ અને સાધ્વીનું પરમ કર્તવ્ય હોવાથી આ રીતના ખગીયા વિગેરેમાં થતા શબ્દોને સાંભળવા માટે ઉપાશ્રયમાંથી બહુર દેઈપણ સ્થાનમા જવુ નહી

અટારી વિગેરેમા ઉત્પન્ન થતા રમણીય શબ્દોને પણ સાંભળવા માટે સાધુ અને સાધ્વીએ ન જવા વિષે કયન કરે છે.-'સે મિક્ષુ વા મિક્ષુણી વા' તે સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'અહાવેગદ્યાઈં સદાઈં સુણેઈ' એ વક્ષ્યમાણ પ્રકારથી થતા શબ્દોને સાંભળે 'તં જહા' જેવા કે-'અટ્ટાણિ વા' અટ્ટ એટલે કે દુકાનમા ઉત્પન્ન થતા શબ્દોને 'અટ્ટાલિયાણિ વા'

समुद्भवान् वा 'चरियाणि वा' चरिकाणि वा-प्राकारोद्भवान् 'दाराणि वा' दाराणि वा-
द्वारदेशोद्भवान् 'गोपुराणि वा' गोपुराणि वा पुग्द्वारोद्भवान् वा 'अन्नयराइं तहप्पगाराइं'
अन्यतरान्-तदन्यान् वा तथाप्रकारान्-अष्टादिकादिसमुद्भूतशब्दसदृशान् 'विरुवरूवाइं'
विरुपरूपान् नानाविधान् 'सदाइं' शब्दान् 'कण्णसोयणपडियाए' कर्णश्रवणप्रतिज्ञया श्रोतुम्
'नो अभिसंधारिज्जा गमणाए' नो अभिसंधारयेद् गमनाय गन्तुं मनसि संकल्पं न कुर्यादिति
'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा 'अदावेगइयाइं सदाइं' यथा वा एककान्

वा' चरिक अर्थात् प्राकार परकोटे में उत्पन्न शब्दों को या 'दाराणि वा' द्वार-
द्वारदेश में उत्पन्न शब्दों को या 'गोपुराणि वा' गोपुर-अर्थात् पुर के द्वार में
उत्पन्न शब्दों को या 'अन्नयराइं तहप्पगाराइं विरुवरूवाइं' इसी प्रकार के
दूसरे भी किसी स्थानों में उत्पन्न अनेक प्रकार के 'सदाणि कण्णसोयणपडि-
याए' शब्दों को कानों से सुनने की इच्छा से संयमशील साधु मुनि महात्माओं
को और साध्वियों को 'नो अभिसंधारिज्जा गमणाए' उपाश्रय से बाहर किसी
भी दूसरे स्थान में जाने के लिये मन में संकल्प या विचार नहीं करना चाहिये
क्यों कि इस प्रकार के शब्दों को सुनने से आसक्ति बढ़ जाने की संभावना से
संयम में विराधना होगी, अर्थात् संयमपालन करने में अनेक तरह की विघ्न
बाधा उपस्थित होने लगेगी, अतः संयमशील साधु और साध्वी इस प्रकार के
आपण दुकान अटारी वगैरह में उत्पन्न शब्दों को सुनने के लिये उपाश्रय से
बाहर कहीं भी जाने का मन में संकल्प भी नहीं करे क्यों कि इस से संयम
पालन नहीं हो सकेगा ऐसा वीतरागमहावीर स्वामीने कहा है ।

अब फिर भी प्रकारान्तर से अन्य प्रकार के शब्दों को भी नहीं सुनना

अटारीमां थता शण्होने अथवा 'चरियाणि वा' चरिक अर्थात् प्राकार उपरना कोटमां थता
शण्होने अथवा 'दाराणि वा' द्वारदेशमां थताशण्होने अथवा 'गोपुराणि वा' गोपुर
ओटहे के पुरना द्वारमां उत्पन्न थता शण्होने 'अन्नयराइं तहप्पगाराइं विरुवरूवाइं सदाणि' आवा
प्रकारना भीजा पणु कोठ स्थानोमा उत्पन्न थता अनेक प्रकारना शण्होने 'कण्णसोयण-
पडियाए नो अभिसंधारिज्जा गमणाए' कानोथी सांलणवानी छण्ठाथी साधु के साध्वीओ
उपाश्रयनी ग्हार कोठपणु अन्य स्थानेमां जवा भाटे मनमा सकट्ठे अथवा विथर पणु
करवे नही केमके आवा प्रकारना शण्होने सांलणवाथी आसक्ति थवानी सांलणवाथी
संयमनी विराधना थवा सांलणना छे. अर्थात् संयम पालन करवामा अनेक प्रकारना
विघ्न उपस्थित थाय भाटे साधु के साध्वीओ आवा प्रकारना दुकान अटारी विगेरेमा
थता शण्होने सांलणवा भाटे उपाश्रयनी ग्हार कोठ पणु स्थणे जवा मनमा सकट्ठे पणु
करवे नही केमके आवा करवाथी संयम पालन थध शकतु नथी आ प्रभाणु वीतराग
महावीर स्वामीओ कहु छे.

हुवे प्रकारान्तरथी अन्य प्रकारना शण्हो पणु न सांलणवा विधे कथन करे छे-

शब्दान् शृणोति 'तं जहा-तियाणि वा चउक्काणि वा' त्रिकाणि वा-त्रिपथराष्ट्रभूतान्, चतुष्काणि वा-चतुष्पथसमुद्भूतान् वा 'चच्चराणि वा चउम्मुहाणि वा' चत्तराणि वा-चत्तरोद्भवान्, चतुर्मुखानि वा-चतुर्मुखोद्भवान् वा 'अन्नयराइं तहप्पगाराइं' अन्यतरान् वा-तदन्यान् वा तथाप्रकारान्-त्रिरूपथप्रभृतिशब्दसदृशान् 'विस्वस्ववाइं सद्दाइं' विस्वरूपान्-अनेकविधान् शब्दान् 'कण्णसोयणपडियाए' कर्णश्रवणप्रतिज्ञया-श्रोतुं 'नो अभिसंधारिज्जा गमणाए' नो अभिसंधारयेद् गमनाय-गन्तुं मनसि संकल्पं न कुर्यात्, 'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा 'अहावेगइयाइं सद्दाइं गुणेइ' यथा वा पुरुषान् शब्दान् शृणोति 'तं

चाहिये यह बतलाते हैं-‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा-अहावेगइयाइं सद्दाइं सुणेइ’-वह पूर्वोक्त भिक्षु-संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी यदि वक्ष्यमाण रूप वाले एकैक शब्दों को सुने-‘तं जहा तियाणि वा’-जैसे कि त्रिक अर्थात् त्रिपथ तेवही में उत्पन्न शब्दों को या-‘चउक्काणि वा’ या चतुष्क अर्थात् चतुष्पथ-चौवही पर उत्पन्न शब्दों को या-‘चच्चराणि वा’ चत्तर अर्थात् चौराहा पर उत्पन्न शब्दों को या ‘अन्नयराइं तहप्पगाराइ विस्वस्ववाइं सद्दाइं’ दूसरे किसी भी इसी प्रकार के नानातरह के शब्दों को ‘कण्णसोयणपडियाए’ कानों से सुनने की इच्छा से उपाश्रय से बाहर ‘नो अभिसंधारिज्जा गमणाए किसी भी दूसरे स्थान में जाने के लिये मनमें संकल्प या विचार भी नहीं करें क्योंकि इस तरह के त्रिपथ चतुष्पथ वगैरह स्थानों में उत्पन्न शब्दों को सुनने से आसक्ति बढ़ जाने की संभावना से संयमकी विराधना होगी इसलिये संयम पालन करने वाले साधु को और साध्वी को इस प्रकार के शब्दों को नहीं सुनना चाहिये-

‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी ‘अहावेगइयाइं सद्दाइ सुणेइ’ ने वक्ष्यमाण प्रकारना ओठ ओठ शब्दोने साधने ‘तं जहा’ जेवा डै-‘तियाणि वा त्रयु भागवाणा रस्तामा थता शब्दोने अथवा ‘चउक्काणि वा’ अत्तर आर रस्ता वाणा थोगडांमा उत्पन्न तथा शब्दोने अथवा ‘चच्चराणि वा’ अत्तर अर्थात् चौराहा पर उत्पन्न थता शब्दोने अथवा ‘चउम्मुहाणि वा’ अतुमुअ अर्थात् थौटांमा उत्पन्न थता शब्दोने अथवा ते ‘अन्नयराइ तहप्पगाराइ विस्वस्ववाइ सद्दाइं’ थील पणु आवा प्रकारना अनेक प्रकारनाशब्दोने ‘कण्णसोयणपडियाए’ कानेथी सांभणवानी धृच्छाथी उपाश्रनी पहार डेअ पणु अन्य स्थानमां जवा भाटे मनमा स कल्प डे विचार पणु करवे नही डेमडे-आवा प्रकारना त्रिभार्ग, अतुर्भार्ग विगेरे स्थानेमा उत्पन्न थता शब्दोने सांभणवाथी आसक्ति वधी जवानी स भावनाथी संयमनी विराधना थाय छे तेथी संयमनु पालन करवावाणा सधु डे साध्वीमे आवा प्रकारना शब्दोने सांभणवा नही.

इवे हाथी विगेरेने सांभवाना स्थानेमा उत्पन्न थता शब्दोने पणु न सांभणवा विषे कथन करे छे-‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी

जहा-महिसकरणट्टाणाणि वा' तद्यथा-महिपकरणस्थानानि वा-महिपवन्धनस्थानोद्भवान्
'वसभकरणट्टाणाणि वा' वृषभकरणस्थानानि वा-वृष-वलीवर्दवन्धनस्थानोद्भवान् वा 'अस्स-
करणट्टाणाणि वा' अश्वकरणस्थानानि वा-अश्ववन्धनस्थानोद्भवान् 'हत्थिकरणट्टाणाणि वा'
हस्तिकरणस्थानानि वा-गजवन्धनस्थानोद्भवान् 'जाव कविजलकरणट्टाणाणि वा' यावत्-
मर्कटवन्धनस्थानोद्भवान् वा लावक वर्तकवन्धनस्थानोद्भवान् कपिजलकरणस्थानानि वा-
कपिजलनामकपक्षिविशेषवन्धनस्थानोद्भवान् 'अन्नयराइं वा तहप्पगाराइं' अन्यतरान् वा-तद-
न्यान् वा तथाप्रकारान्-महिपप्रभृतिवन्धनस्थानोद्भवशब्दसदृशान् 'विरुवरूवाइं सदाइं'
विरुपरूपान्-नानाविधान् शब्दान् 'कण्णसोयणपडियाए' कर्णश्रवणप्रतिज्ञया श्रोतुम् 'नो अभि-
संधारिज्जा गमणाए' नो अभिसंधारयेद् गमनाय-गन्तुं मनसि संकल्प न कुर्यात् 'से भिक्खू

यह बतलाते हैं- 'से भिक्खू वा, यिक्खुणी वा, अहावेगइयाइं सदाणि सुणेइ'
यह पूर्वोक्त संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी यदि वक्ष्यमाणरूपवाले एकैक
शब्दों को सुने- 'तं जहा' जैसे कि 'महिसकरणट्टाणाणि वा' भैस के बांधने के
स्थानों में उत्पन्न शब्दों को या 'वसभ करणट्टाणाणि वा' वृषभ बैल के बांधने
के स्थानों में उत्पन्न शब्दों को या 'अस्सकरणट्टाणाणि वा' अश्व-घोड़ों के बांधने
के स्थानों में उत्पन्न शब्दों को या 'हत्थिकरणट्टाणाणि वा' हाथी के बांधने के
स्थानों में उत्पन्न शब्दों को या 'जाव कविजलकरणट्टाणाणि वा' यावत् मर्कट-
बंदरों को बांधने के स्थानों में उत्पन्न शब्दों को या लावक छोटी छोटी सी
चिरै को बांधने के स्थानों में उत्पन्न शब्दों को या वर्तक अर्थात् बटेर को बांधने
के स्थानों में उत्पन्न शब्दों को या- 'अन्नयराइं वा तहप्पगाराइं' दूसरे भी
इसी प्रकार के- 'विरुवरूवाइं सदाइं' पशु पक्षी विशेष को बांधने के स्थानों
में उत्पन्न शब्दों को- 'कण्णसोयणपडियाए' कानों से सुनने की इच्छा से
संयमशील साधु और साध्वी को 'नो अभिसंधारिज्जा गमणाए' उपाश्रय से बाहर

'अहावेगइयाइं सदाइं सुणेइ' जे वक्ष्यमाण प्रकारना ओक ओक शब्दोने सांभणे 'तं जहा'
जेवाके- 'महिसकरणट्टाणाणि वा' जे सोने अथवा 'वसभकरणट्टाणाणि वा' ओलओने आध-
वाना स्थानोमा उत्पन्न थता शब्दोने अथवा 'अस्सकरणट्टाणाणि वा' ओलाओने आध-
वाना स्थानोमा थता शब्दोने अथवा 'हत्थिकरणट्टाणाणि वा' अथवा 'जाव कविजलकरण
ट्टाणाणि वा' यावत् वाहराओने आधवाना स्थानोमां शब्दोने अथवा लावक-अनकने आध-
वाना स्थानोमा थता शब्दोने अथवा कपिजल नामना पक्षि विशेषने आधवाना स्थानोमा
उत्पन्न थता शब्दोने 'अन्नयराइं तहप्पगाराइं विरुवरूवाइं सदाइं' ओला पशु आवा
प्रकारना पशुपक्षिओने आधवाना स्थानोमा उत्पन्न थता शब्दोने 'कण्णसोयणपडियाए
नो अभिसंधारिज्जा गमणाए' कानोथी सांभणवानी छच्छाथी साधु साध्वीजे उपाश्रयनी ओहार
कैल पशु अन्य स्थानोमां जवा भाटे मनमा सकल्प के विचार पशु करणे नही केमके

વા મિલ્લુની વા' સ મિલ્લુર્વા વા મિલ્લુક્તી 'અદાવેગદ્યાઈ સદાઈ સુણેઈ' યથા વા પરુકાન્ શબ્દાન્ શૃણોતિ 'તં જહા-મહિસજુદ્ધાણિ વા જાવ કવિંજલજુદ્ધાણિ વા' તદ્વથા-મહિપયુદ્ધાણિ વા-મહિપયુદ્ધોદ્ભવાન્ યાવત્-વૃષભયુદ્ધોદ્ભવાન્ વા અશ્વયુદ્ધોદ્ભવાન્ વા હસ્તિયુદ્ધોદ્ભવાન્ વા વાનરયુદ્ધોદ્ભવાન્ વા લાવકયુદ્ધોદ્ભવાન્ વા વર્તકયુદ્ધોદ્ભવાન્ વા કપિજ્જલપક્ષિવિશેષયુદ્ધોદ્ભવાન્ વા 'અન્યરાડ તદ્દપ્પગારાડ' અન્યતરાન્ વા-તદન્યાન્ વા

કિસી મી દૂસરે સ્થાનો' મે જાને કે લિયે મન મેં સંકલ્પ યા વિચાર નહીં કરના ચાહિયે ક્યોં કિ હસ પ્રકાર કે મહિપ વગૈરહ પશુ ઔર લાવક બટેર વગૈરહ પક્ષી કો બહને કે સ્થાનોં મેં ઉત્પન્ન શબ્દો કો સુનને કે લિયે જાને સે સંયમ કી વિરાધના હોગી હસલિયે સંયમ પાલન કરને વાલે સંયમશીલ મુનિ મહાત્માઓ કો હસ પ્રકાર કે હાથી વગૈરહ પશુઓ કો ઔર કપિજ્જલ વગૈરહ પક્ષિયોં કો બાહને કે સ્થાનોં મેં ઉત્પન્ન શબ્દોં કો સુનને કે લિયે કહીં મી દૂસરી જગહ નહીં જાના ચાહિયે । અબ ફિર મી દૂસરે પ્રકાર કે શબ્દોં કો નહીં સુનના ચાહિયે યહ બતલાતે હૈં 'સે મિલ્લુ વા, મિલ્લુની વા, અદાવેગદ્યાઈ સદાઈ સુણેઈ' વહ પૂર્વોક્ત મિલ્લુ સંયમશીલ સાધુ ઔર મિલ્લુકો સાધ્વી યદિ વક્ષ્યમાણ રૂપ સે એકેક શબ્દોં કો સુને 'તં જહા મહિસજુદ્ધાણિ વા' જૈસે કિ મહિષી કે યુદ્ધ મેં ઉત્પન્ન શબ્દોં કો યા 'જાવ કવિંજલ જુદ્ધાણિ વા' યાવત્ વૃષભ વૈલોં કો યુદ્ધ મેં ઉત્પન્ન શબ્દોં કો યા અશ્વોં-ઘોડોં કે યુદ્ધ મેં ઉત્પન્ન શબ્દોં કો યા હાથી કે યુદ્ધ મેં ઉત્પન્ન શબ્દોં કો યા વાનરોં કે યુદ્ધ મેં ઉત્પન્ન શબ્દોં કો યા લાવકપક્ષિયોં કે યુદ્ધ મેં ઉત્પન્ન શબ્દોં કો યા વર્તક અર્થાત્ બટેર કે યુદ્ધ મેં ઉત્પન્ન શબ્દોં કો યા કપિજ્જલ

આવા ના ભેસ વિગેરે પશુ અને લાવક બતક વિગેરે પક્ષીને આંધવાના સ્થાનોમાં ઉત્પન્ન થતા શબ્દોને સાંભળવા માટે જવાથી સયમની વિરાધના થાય છે. તેથી સયમનું પાલન કરવા વાળા મુનિએ આ પ્રકારના હાથી વિગેરે પશુઓને અને કપિજ્જલ વિગેરે પક્ષિઓને આંધવાના સ્થાનોમાં ઉત્પન્ન થતા શબ્દોને સાંભળવા માટે કોઈ પણ અન્ય સ્થળે જવું નહીં.

હવે પ્રકારાન્તરથી શબ્દોને ન સાંભળવા વિષે કથન કરે છે—'સે મિલ્લુ વા મિલ્લુની વા' તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'અદાવેગદ્યાઈ સદાઈ સુણેઈ' એ એવી રીતના એક એક શબ્દોને સાંભળે 'તં જહા' જેવાકે—'મહિસજુદ્ધાણિ વા જાવ' પાઠાઓની લડાઈમાં ઉત્પન્ન થનારા શબ્દોને અથવા યાવત્ બળદોની લડાઈમાં ઉત્પન્ન થતા શબ્દોને અથવા ઘોડાઓના યુદ્ધમાં ઉત્પન્ન થતા શબ્દોને કે હાથીઓની લડાઈમાં થનારા શબ્દોને અથવા વાનરોની લડાઈમાં થનારા શબ્દોને અથવા લાવક પક્ષીઓની લડાઈમાં થનારા શબ્દોને અથવા બતકોની લડાઈમાં ઉત્પન્ન થતા શબ્દોને અથવા 'કવિંજલજુદ્ધાણિ વા' કપિજ્જલ

તથાપ્રકારાન્-મહિપાદિયુદ્ધોદ્ભવશબ્દસદૃશાન્ 'વિરુવરુવાઈં સદાઈં' વિરુપરુપાન્-નાનાવિધાન્ શબ્દાન્ 'કળ્ણસોયળપહિયાઈ' કર્ણશ્રવણપ્રતિજ્ઞયા-શ્રોતુમિચ્છયા 'નો અમિસંધારિજ્ઞા ગમ-ળાઈ' નો અમિસંધારયેદ્ગમનાય-ગન્તું મનસિ સકલ્પં ન કુર્યાત્ 'સે મિલ્લુ વા મિલ્લુળી વા' સ મિલ્લુવાં મિલ્લુકી વા 'અહાવેગઈયાઈં સદાઈં સુળેઈ' યથા વા ઇદ્ગાન્ શબ્દાન્ શૃણોતિ- 'તં જહા-જૂહિયઠાળાણિ વા હયજૂહિયઠાળાણિ વા' યૂથકસથાનાનિ વા-યૂથસથાનોદ્ભવાન્ વા વરવધૂપ્રભતિદ્વન્દ્વરૂપ યૂથસમ્ભવન્ધિવેદિસંભવાન્ શબ્દાનિત્યર્થઃ વરવધૂવર્ણનં શૃણુયાત્ હય-નામ કે પક્ષિયોં કે યુદ્ધ સેં ઉત્પન્ન શબ્દોં કો યા 'અન્નયરાઈં તહ્પ્પગારાઈ' હસી તરહ કે કિસીં મી અન્ય પશુ પક્ષિયોં કે યુદ્ધ સેં ઉત્પન્ન 'વિરુવરુવાઈં સદાઈં' નાના પ્રકાર કે શબ્દોં કો 'કળ્ણસોયળપહિયાઈ' સુનને કે લિયે જૈન મુનિ મહાત્માઓં કો 'નો અમિસંધારિજ્ઞા ગમળાઈ' ઉપાશ્રય સે બાહર કિસીં મી દૂસરે સ્થાન મેં નહીં જાના ચાહિયે ક્યોંકિ હસ પ્રકાર કે મેંસ વૈલ ઘોડે કે યા હાથી વગૈરહ કે યુદ્ધોં સેં ઉત્પન્ન શબ્દોં કો સુનને સે રૌદ્ર ભાવના ઉત્પન્ન હોતી હૈં ઓર રૌદ્ર ભાવનાઓં સે જીવહિંસા કી ભાવના પૈદા હોતી હૈં જિસ સે સંયમ કી વિરાધના હોગી હસલિયે સંયમ પાલન કરનેવાલે સંયમશીલ સાધુ ઓર સાધ્વી કો હસ પ્રકાર કે પશુ પક્ષિયોં કે યુદ્ધ સે ઉત્પન્ન શબ્દોં કો નહીં સુનના ચાહિયે યહ વીતરાગ પ્રભુ મહાવીર સ્વામીને કહા હૈં ।

અબ અન્ત મેં મી અન્ય પ્રકાર કે શબ્દોં કો નહીં સુનના ચાહિયે યહ વત-લાતે હૈં- 'સે મિલ્લુ વા મિલ્લુળી વા, અહાવેગઈયાઈં સદાઈં સુળેઈ'-વહ પૂર્વોક્ત મિલ્લુ સંયમશીલ સાધુ ઓર મિલ્લુકી સાધ્વી યદિ વક્ષ્યમાળ રૂપ સે એકેક શબ્દોં કો સુને 'તં જહા જૂહિય ઠાળાણિ વા' જૈસે કિ યૂથકે શબ્દોં કો અર્થાત્ વરવધૂ

નામના પક્ષિયોની લડાઇમા ઉત્પન્ન થનારા શબ્દોને તેમજ 'અન્નયરાઈ તહ્પ્પગારાઈ વિરુવરુવાઈ સદાઈં' એજ પ્રમાણે કાઇપણ બીજા પશુપક્ષિઓના યુદ્ધમા થનારા શબ્દોને 'કળ્ણસોયળપહિયાઈ નો અમિસંધારિજ્ઞા ગમળાઈ' કાનોથી સાંભળવાની ઇચ્છાથી સાધુ કે સાધ્વીએ ઉપાશ્રયની બહાર અન્ય સ્થાનોમાં જવાને મનમા સ કલ્પ કે વિચાર પણ કરવો નહીં. કેમકે-આ પ્રકારના ભેદ કે બગદ, ઘોડા હાથી વિગેરેની લડાઇમા થતા શબ્દોને સાંભળવાથી રૌદ્રભાવ ઉત્પન્ન થાય છે, અને રૌદ્રભાવ થવાથી જીવહિંસાની ભાવના ઉત્પન્ન થાય છે, તેથી સયમની વિરાધના થાય છે તેથી સયમનુ પાત્રન કરવાવાળા સાધુ અને સાધ્વીએ આવા પ્રકારના પશુ પક્ષિયોની લડાઇમા થનારા શબ્દોને સાંભળવા નહીં. આ પ્રમાણે વીતરાગ પ્રભુશ્રી મહાવીર સ્વામીએ કહ્યું છે,

હવે અન્ય પ્રકારના શબ્દોને ન સાંભળવા વિષે કથન કરે છે.- 'સે મિલ્લુ વા મિલ્લુળી વા' તે પૂર્વોક્ત સયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી 'અહાવેગઈયાઈ સદાઈ સુળેઈ' બે વક્ષ્યમાણ પ્રકારના એક એક શબ્દોને સાંભળે 'ત જહા' એજ કે- 'જૂહિયઠાળાણિ વા' વરવધૂ

યૂથકસ્થાનાનિ વા-અથયૂથધાનોદ્ભવાન વા શબ્દાન્ 'ગયજૂહિયઠાણાણિ વા' ગજયૂથસ્થા-
નાનિ વા-હસ્તિયૂથસ્થાનોદ્ભવાન વા 'વાનરયૂથસ્થાનોદ્ભવાન વા, લાવયૂથસ્થાનોદ્ભવાન
વા વર્તકયૂથસ્થાનોદ્ભવાન વા કપિઝ્જલયૂથસ્થાનોદ્ભવાન વા 'અન્નયરાઈં તહપ્પગારાઈં' અન્ય-
તરાન્ વા તથાપકારાન્ 'સદ્દાઈં' શબ્દાન્ 'કણ્ણસોયણપહિયા' કર્ણશ્રવણપ્રતિજ્ઞયા શ્રોતૃ-
મિચ્છયા 'નો અમિસંધારિજ્ઞા ગમણા' નો અમિસંધારયેદ્ ગમનાયેતિ ॥ ૬૦ ૨ ॥

વગૈરહ દો દો કે દ્વન્દ્વરૂપ યૂથ સમ્બન્ધી વેદી મેં ઉત્પન્ન શબ્દોં કો અર્થાન્ ઘર
વધૂ કે વર્ણન કો નહીં સુને ક્યોંકિ વરવધૂ કે વર્ણન કો સુનને સે સાધુ ઔર
સાધ્વી કો બી વિષયાભિલાપ વઢ જાને સે વિગ્રાહ કરને કી ઇચ્છા હોને સે
સંયમ કી વિગ્રાધના હોગી एवं 'હયજૂહિયઠાણાણિ વા' હય-ઘોડે કે યૂથોં કે
સ્થાનોં મેં ઉત્પન્ન શબ્દોં एवं 'ગયજૂહિયઠાણાણિ વા' ગજ હાથી કે યૂથકે સ્થાનોં
મેં ઉત્પન્ન શબ્દોં કો યા 'વાનરજૂહિયઠાણાણિ વા' વાનર યૂથોં કે સ્થાનોં મેં
ઉત્પન્ન શબ્દોં કો યા 'જાવ અન્નયરાઈં વા તહપ્પગારાઈં સદ્દાઈં' લાવક પક્ષિયોં
કે યૂથોં કે સ્થાનોં મેં ઉત્પન્ન શબ્દોં કો યા વર્તક વટેર પક્ષિયોં કે યૂથ કે સ્થાનોં
મેં ઉત્પન્ન શબ્દોં કો યા કપિઝ્જલ નામ કે પક્ષિયોં કે યૂથોં કે સ્થાનોં મેં ઉત્પન્ન
શબ્દોં કો બી 'કણ્ણસોયણપહિયા' કાનોં સે સુનને કી ઇચ્છા સે જૈન સાધુ ઔર
સાધ્વી કો 'નો અમિસંધારિજ્ઞા ગમણા' ઉપાશ્રય સે બાહર કિસી બી અન્ય
સ્થાનોં મેં જાને કે લિયે મન મેં સંકલ્પ યા વિચાર બી નહીં કરના ચાહિયે ક્યોં-
કિ હસ પ્રકાર કે હાથી ઘોડે બન્દરોં કે યૂથોં કે સ્થાનોં મેં ઉત્પન્ન શબ્દોં કો
સુનને સે બી વિષયવાસના વઢ જાતી હૈ ઔર સંયમ મેં વિગ્રાધના હો સકતી
હૈ હસલિયે સંયમ પાલન કરનેવાલે જૈન મુનિ મહાત્માઓં કો હસ પ્રકાર કે ઘોડે

વિગેરે બપ્પે બેઠકાઈંપ યૂથ સંબંધી વેદીમા થનારા શબ્દોને એટલે કે વરવધૂના વર્ણનને
સાંભળવું નહીં કેમકે વરવધૂના વર્ણનને સાંભળવાથી સાધુ સાધ્વીને વિષય વાસના
થવાથી લગ્ન કરવાની ઇચ્છા થવાથી સયમની વિગ્રાધના થાય છે. અથવા 'હયજૂહિયઠાણાણિ
વા' ઘેડાના યૂથોના સ્થાનોમા થનારા શબ્દોને અથવા 'ગયજૂહિયઠાણાણિ વા' હાથીના
યૂથના સ્થાનોમા થનારા શબ્દોને અથવા 'વાનરજૂહિય ઠાણાણિ વા' વાનરોનાયૂથોના સ્થાનો
મા થનારા શબ્દોને 'જાવ' ચાવત લાવક પક્ષિયોના યૂથોના સ્થાનોમા થનારા શબ્દોને
અથવા બતક પક્ષિયોના યૂથોના સ્થાનોમા થતા શબ્દોને તથા 'અન્નયરાઈં તહપ્પગારાઈં'
સદ્દાઈં બીજા પણ તેવા પ્રકારના યૂથ સંબંધી શબ્દોને 'કણ્ણસોયણપહિયા' નો અમિસંધારિજ્ઞા
ગમણા' કોનોથી સાંભળવાની ઇચ્છાથી સાધુ કે સાધ્વીએ ઉપાશ્રયની બહાર અન્ય સ્થાનોમા
જવા માટે મનમા સકલ્પ કે વિચાર પણ કરવો નહીં કેમકે આવા પ્રકારના હાથી ઘેડા
વાનરના યૂથોના સ્થાનોમા ઉત્પન્ન થનારા શબ્દોને સાંભળવાથી પણ વિષય વાસના પેદા
થાય છે. અને સયમમા વિગ્રાધના થાય છે. તેથી સયમનું પાલન કરવાવાળાં સાધુ અને

मूष्-से भिक्षू वा भिक्षुणी वा जात्र सुणेइ, तं जहा-अक्खाइ-
यट्ठाणाणि वा माणुम्माणियट्ठाणाणि वा महताऽऽहयनट्टगीयवाईयतंती-
तलतालतुडियपडुप्पवाईयट्ठाणाणि वा अन्नयराइं वा तहप्पगाराइं सदाइं
नो अभिसंधारिज्जा गमणाए, से भिक्षू वा भिक्षुणी वा जात्र सुणेइ,
तं जहा-कलहाणि वा डिंवाणि वा डमराणि वा दोरज्जाणि वा वेरज्जाणि
वा विरुद्धरज्जाणि वा अन्नयराइं वा तहप्पगाराइं सदाइं नो अभिसंधा-
रिज्जा गमणाए, से भिक्षू वा भिक्षुणी वा जात्र सुणेइ, तं जहा-खुड्डियं
दारियं परिभुत्तमंडियं अलंक्रियं निबुज्झमाणिं पेहाए एगं वा पुरिसं
वहाए नीणिज्जमाणं पेहाए अन्नयराणि वा तहप्पगाराणि सदाइं नो
अभिसंधारिज्जा गमणाए, से भिक्षू वा भिक्षुणी वा अन्नयराइं विरुव-
रूवाइं महासवाइं एवं जाणिज्जा-तं जहा-बहुसगडाणि वा बहुरहाणि
वा बहुमिलक्खुणि वा बहुपच्चंताणि वा अन्नयराइं वा तहप्पगाराइं
विरुवरूवाइं महासवाइं कण्णसोयणपडियाए नो अभिसंधारिज्जा गम-
णाए, से भिक्षू वा भिक्षुणी वा अन्नयराइं विरुवरूवाइं महूस्सवाइं
एवं जाणिज्जा, तं जहा-इत्थीणि वा पुरिसाणि वा थेराणि वा डहराणि
वा मज्झिमाणि वा आभरणविभूसियाणि वा गायंताणि वा वायंताणि
वा नच्चंताणि वा हसंताणि वा रमंताणि वा मोहंताणि वा विपुलं
असणं पाणं खाइमं साइमं परिभुंजंताणि वा परिभायंताणि वा विच्छ-
ड्डियमाणानि वा विगोवयमाणानि वा अन्नयराइं तहप्पगाराइं विरुव-
रूवाइं महूस्सवाइं सदाइं कण्णसोयणपडियाए नो अभिसंधारिज्जा गम-
णाए, से भिक्षू वा भिक्षुणी वा नो इहलोइएहिं सदेहिं नो परलोइ-
एहिं सदेहिं नो सुएहिं सदेहिं नो अस्सुएहिं सदेहिं नो दिट्ठेहिं सदेहिं

हाथी वगैरह के यूथों के स्थानों में उत्पन्न शब्दों को नहीं सुनना चाहिये ॥२॥

साध्वीने व्यावा प्रकारना घोडा हाथी विगेरेना यूथीना स्थानोभा यनारा शब्दोने सावणवा
भनभा नित्यार पणु करवा नही. ॥ सू. २ ॥

नो अदिष्टेहिं सदेहिं नो कंतेहिं सदेहि सज्जिजा नो गिज्जिजा नो मुज्जिजा नो अज्जोववज्जिजा, एवं खलु तस्स भिक्खुस्स जाव जए-ज्जासि त्ति वेमि ॥ सू० ३ ॥

सहसत्तिकश्रो सम्मतो ॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा यावत् शृणोति, तद्यथा-आख्यायिका स्थानानि वा मानोन्मानस्थानानि वा महान्ति आहउत्त्यगीतवादिततन्त्रीतलताल त्रुटितप्रत्युत्पन्नानि स्थानानि वा अन्यतरान् वा तथाप्रकारान् शब्दान् नो अभिसंधारयेद् गमनाय, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा यावत् शृणोति, तद्यथा-कलहान् वा डिम्बानि वा डभराणि वा द्विराज्यानि वा वैराज्यानि वा विरुद्धराज्यानि वा अन्यतरान् वा तथाप्रकारान् शब्दान् वा नो अभिसंधारयेद् गमनाय, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा यावत् शृणोति-क्षुल्लिकां दारिकां परिभुक्तमण्डिताम् अलङ्कृताम् नीयमानाम् प्रेक्ष्य एकं वा पुरुषम् वधाय नीयमानम् प्रेक्ष्य अन्यतरान् वा तथा प्रकारान् शब्दान् नो अभिसंधारयेद् गमनाय, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा अन्यतरान् विरूपरूपान् शब्दान् महाश्रवान् एवं जानीयात्, तद्यथा-बहुशकटान् वा बहुस्थान् वा बहुम्लेच्छान् वा बहुप्रान्तान् वा अन्यतरान् वा तथाप्रकारान् विरूपरूपान् महाश्रवान् कर्णश्रवणप्रतिज्ञया नो अभिसंधारयेद् गमनाय, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा अन्यतरान् विरूपरूपान् महोत्सवान् एवं जानीयात्-तद्यथा-स्त्रियो वा पुरुषान् वा स्थविरान् वा बालान् वा मध्यमान् वा आभरणविभूषितान् वा गायतो वा वाद्यतो वा नृत्यतो वा हस्ततो वा रममाणान् वा मोहयतो वा विपुलम् अशनम् पानं खादिमं स्वादिमम् परिभुज्जानान् वा परिभाजयतो वा प्रक्षिपतो वा विगोपयतो वा अन्यतरान् वा तथाप्रकारान् विरूपरूपान् महोत्सवान् शब्दान् कर्णश्रवणप्रतिज्ञया नो अभिसंधारयेद् गमनाय, स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा नो ऐहलौकिकैः शब्दैः नो पारलौकिकैः शब्दैः नो श्रुतैः शब्दैः नो अश्रुतैः शब्दैः नो दृष्टैः शब्दैः नो अदृष्टैः शब्दैः नो कान्तैः शब्दैः सज्येत नो गृह्येत नो मुह्येत नो अध्युपपद्येत, एवं खलु तस्य भिक्षुकस्य यावत् यतेत, इति ब्रवीमि ॥ सू० ३ ॥ शब्दसप्तिका समाप्ता ॥

एकादशम् अध्ययनं समाप्तम् ॥ ११ ॥

टीका-पुनरपि प्रकारान्तरेण शब्दान् श्रोतुं निषेधति-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘जाव सुणेह’ यावत्-यथावा एकान् शब्दान् शृणोति ‘तं जहा-

अब फिर भी प्रकारान्तर से आख्यायिक कथानक चगैरह के स्थानों में उत्पन्न शब्दों को भी नहीं सुनना चाहिये यह इस ग्यारहवाँ अध्ययन के अन्त में पतलाते हैं-

इसे आख्यायिका कथानक विगेरे स्थानोभा यता शब्दोने पञ्च न साधणवा विषे सूत्रकार कथन करे छे-

भा० ११५

अक्खाइयठाणाणि वा' आख्यायिकास्थानानि वा-कथानकस्थानसंज्ञातान् 'माणुस्माणियट्ठाणाणि वा' मानोन्मानस्थानानि वा-परिमाण-ऊर्ध्वमानस्थानसमुद्भूतान् 'महताऽऽहयनट्ठगीयवाईयतंतीतलतालतुडियपडुप्पवाइयट्ठाणाणि वा' महान्ति आहतनृत्यगीतवादिततन्त्रीतलतालतुटितप्रत्युत्पन्नस्थानानि वा-वादितनृत्यगीतवादिततन्त्रीतलतालतौर्यत्रिक वाद्यविशेषस्थानसमुद्भवान् 'अन्नयराइं वा तहप्पगाराइं सहाइं' अन्यतरान् वा तदन्यान् वा तथाप्रकारान्-आख्यायिका मानोन्मान नृत्यगीतादि शब्दसदृशान् शब्दान् श्रोतुमिच्छया 'नो अभिसंधारिज्जा गमणाए' नो अभिमन्धारयेद्-मनसि संकल्पं न कुर्याद् गमनाय-गन्तुम्

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा, जाव सुणेइ’ वह पूर्वोक्त भिक्षु-संघमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी यावत्-यदि वक्ष्यमाण रूपवाले शब्दों को सुने ‘तं जहा अक्खाइयठाणाणि वा’ जैसे कि आख्यायिका अर्थात् कथानकों के स्थानों में उत्पन्न शब्दों को ‘माणुस्माणियट्ठाणाणि वा’ मानोन्मान अर्थात् मान मापतौल वगैरह परिमाणों के स्थानों में उत्पन्न शब्दों को एवं उन्मान ऊर्ध्वमान अर्थात् ऊपर नुकती वगैरह पर सोनाचांदि को-माप करने के स्थानों में उत्पन्न शब्दों को या ‘महताऽऽहयनट्ठगीयवाईयतंतीतलतालतुडियपडुप्पवाइयट्ठाणाणि वा’ अत्यंत जोर से आहत ढोल मृदङ्ग नृत्य गीत-वादित्र तन्त्रीताल झालतौर्यत्रिक पखाउज वाद्य विशेष के स्थानों में उत्पन्न शब्दों को या ‘अन्नयराइं वा तहप्पगाराइं वा सहाइं’ या इसी तरह के दूसरे भी अनेक प्रकार के स्थानों में उत्पन्न शब्दों को ‘नो अभिसंधारिज्जा गमणाए’ सुनने की इच्छा से उपाश्रय से बाहर किसी भी दूसरे स्थानों में जाने के लिये मन में संकल्प या विचार भी नहीं करे क्योंकि इस प्रकार के आख्यायिका कथानक नौटङ्की नाटक रास-

टीकार्थ-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त संघमशील साधु अने साध्वी ‘जाव सुणेइ’ यावत् जे वक्ष्यमाण प्रकारना शब्दोने सांखणे ‘तं जहा’ जेमके-‘अक्खाइयठाणाणि वा’ आख्यायिका अर्थात् कथानको ना स्थानोमां उत्पन्न थता शब्दोने अथवा ‘माणुस्माणिय टाणाणि वा’ मनोन्मान ओटले के मान-तोड भाप विगेरे परिमाणोना स्थानोमां उत्पन्न थता शब्दोने तथा उन्मान ओटले के सोना याही ने मापवाना तोडवाना स्थानोमा उत्पन्न थता शब्दोने अथवा ‘महताहयनट्ठगीयवाईयतंतीतलतालतुडियपडुप्पवाइयठाणाणि वा’ अथ त जेर जेरथी वागना डोड, मृदंग नृत्यगीत वादित्र तन्त्री ताल तौर्यत्रिक पखाउज विगेरे वाद्य विशेषना थनरा शब्दो वाणा स्थानोमा अथवा ‘अन्नयराइ वा तहप्पगाराइ सहाइ’ आ प्रकारना भीन अनेक प्रकारना स्थानोमा थता शब्दोने सांखणवानी छुच्छाथी ‘नो अभिसंधारिज्जा गमणाए’ उपाश्रयनी भडार केड पणु भीन स्थानोमा थनरा शब्दोने सांखणवा साटे मनमा संकल्प अगर विचार पणु करवे नही केमके आ प्रकारना आख्यायिका कथानक नाटक रासलीला, रासलोला, विगेरेना स्थानोमा ओडरे

नो विचारयेदित्यर्थः—‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘जाव सुणेइ’ यावत्—यथा वा एककान्—शब्दान् शृणोति ‘तं जहा—कलहाणि वा डिंवाणि वा’ कलहान् परस्परकलहप्रयुक्तशब्दान्, डिम्बान् वा—स्वराष्ट्रचक्रे राज्ञां परस्परविरोधशब्दान् ‘डमराणि लीला रामलीला वगैरह के स्थानों में झाल मृदङ्ग पखाउज ढोल पिपही नाना प्रकार के बाजाओं बजाये जाने से उत्पन्न शब्दों को सुनने से संयमशील साधु और साध्वी को शब्द विशेष को सुनने की आसक्ति बढ़ जाने से संयम की विराधना होगी क्योंकि सांसारिक विषयों की ओर अधिक आकर्षण से तपश्चर्यादि पूर्वक सामायिक वगैरह करने में मन नहीं लगेगा और संयम का पालन भी नहीं हो सकेगा इसलिये संयम पालन करनेवाले मुनि महात्माओं को इस प्रकार के आख्यायिका वगैरह के शब्दों को नहीं सुनना चाहिये और उन आख्यायिक कथानक वगैरह स्थानों में उन वैषयिक शब्दों को सुनने के लिये उपाश्रय से बाहर कभी भी जाने का मन में संकल्प या विचार भी नहीं करना चाहिये,

अब फिर भी प्रकारान्तर से कलह झगडारगड़ा एवं स्वराष्ट्रपरराष्ट्र वगैरह में कूटनीति राजनीति वगैरह के शब्दों को भी नहीं सुनना चाहिये यह बतलाते हैं—‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा जाव सुणेइ’ वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी यावत् यदि वक्ष्यमाण रूप के शब्दों को सुने ‘कलहाणि वा’ जैसे कि कलह—परस्पर झगड़ा या रगड़ा मारा पिटी में उत्पन्न माली गिलौज वगैरह धीमत्स शब्दों को या ‘डिंवाणि वा’ डिम्ब अर्थात् स्वराष्ट्र चक्र में राजाओं के परस्पर विरोध वाले शब्दों को अर्थात् अपने राज्य में

मृदङ्ग, पखाउ, ढोल, शरणाध, विगेरे अनेक प्रकारना वज्जो पगाडवाभा आववाथी थनारा शब्दोने सांखणवाथी साधु अने साध्वीने शब्द विशेषने सांखणवाणी आसक्ति थई आवे छे तेथी संयमनी विराधना थाय छे केमडे सांसारिक विषयोनी तरङ्ग आके पंथु थवाथी तपश्चर्या विगेरे सामायिक विगेरे करवाभा मन लागे नही’ अने संयमनु’ पालन पणु थई न शके तेथी संयमनु’ पालन करवावाणा साधुओ आवा प्रकारना आख्यायिका विगेरेना शब्दोने सांखणवा नही. अने ओ आख्यायिका, कथानक विगेरे थता डोय तेवा स्थानोभा थता शब्दोने सांखणवा भाटे उपाश्रयनी भडार जवानो. मनभां सकल्पडे विचार पणु करवेो नही.

हुवे प्रकारान्तरथी कण्ड ककास तथा स्वराष्ट्र परराष्ट्र विगेरेभां कूटनीति, राजनीति विगेरेना शब्दो न सांखणवा विषे कथन करे छे

‘से भिक्खु वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी ‘जाव सुणेइ’ यावत् ओ वक्ष्यमाण प्रकारथी शब्दोने सांखणे ‘तं जहा’ जेवाडे—‘कलहाणि वा’ कलह कलहा भार पीटभा थता गाणो विगेरे धीमत्स शब्दोने अथवा डिंवाणि वा’ डिम्ब

વા' હમરાજ વા-પરરાષ્ટ્રે વિરોધિશબ્દાન્ 'દોરજ્ઞાણિ વા' દ્વિરાજ્યાનિ વા-નૃપતિદ્વય
વિરોધિશબ્દાન્ વેરરજ્ઞાણિ વા' વૈરરાજ્યાનિ વા-પરસ્પરવૈરપ્રયુક્તવિરોધિશબ્દાન્ 'વિરુદ્ધરજ્ઞા-
ણિ વા' વિરુદ્ધરાજ્યાનિ વા-વિરોધિરાજ્યદ્વયશબ્દાન્ 'અન્નયરાઈ વા તહપ્પગારાઈ વિરુવરુવાઈ'
અન્યતરાન્ વા-તદન્યાન્ વા તથાપ્રકારાન્-કલહાદિશબ્દસદ્દશાન્ વિરુપરુપાન્-નાનાવિધાન્
'સદ્દાઈ' શબ્દાન્ શ્રોતુમિચ્છયા 'નો અભિસંધારિજ્ઞા ગમણાણ' નો અભિસંધાયેદ્-મનસિ
સંહર્ષં ન કુર્યાત્ ગમનાય-ગન્તું ન વિચારયેત્ 'સે મિલ્લુ વા મિલ્લુણી ના' સ મિશુર્વા મિશુકી

હી અનેક રાજા મહારાજાઓં કે આપસ મેં મતમતાન્તર હોને સે ઉત્પન્ન વિરુદ્ધ
શબ્દો કો યા 'હમરાણિ વા' હમર અર્થાત્ પરરાષ્ટ્ર મેં યાને દૂસરે રાજ્યોં કે
અંદર પરસ્પર મતમતાન્તર હોને સે ઉત્પન્ન વિરુદ્ધ શબ્દોં કો યા 'દો રજ્ઞાણિ વા'
દ્વિરાજ્ય અર્થાત્ દો રાજ્યોં કે નૃપતિ કે વિરુદ્ધ શબ્દો કો યા 'વેરરજ્ઞાણિ વા'
વૈરરાજ્ય અર્થાત્ પરસ્પર વૈર પ્રયુક્ત ઉત્પન્ન વિરોધી શબ્દોં કો યા 'વિરુદ્ધરજ્ઞાણિ
વા' વિરુદ્ધ રાજ્ય અર્થાત્ વિરોધી રાજ્યોં કે શબ્દોં કો યા 'અન્નયરાઈ વા તહપ્પ-
ગારાઈ વિરુવરુવાઈ સદ્દાઈ' હસ પ્રકાર કે દૂસરે મી નાના પ્રકાર કે કુતિસત નિદા
સૂચક શબ્દો કો સુનને કી હચ્છા સે 'નો અભિસંધારિજ્ઞા ગમણાણ' ઉપાશ્રય સે
બાહર કિસી મી દૂસરે સ્થાનોં મેં જૈન મુનિ મહાત્માઓં કો નહીં જાના ચાહિયે
કયો કિ હસ પ્રકાર કે કલહાદિ શબ્દો કો સુનને સે રૌદ્ર ભાવના ઉત્પન્ન હો
સકતી હૈ ઓર રૌદ્ર ભાવના ઉત્પન્ન હોને સે સંયમ કી વિરાધના હોગી ઓર
આત્મા કી મી વિરાધના હોગી હસલિયે આત્મ કલ્યાણ કરનેશલે મુનિ મહા
ત્માઓં કો સંયમ પાલનાર્થ હસ પ્રકાર કે કલહાદિ શબ્દો કો નહીં સુનના ચાહિયે,

અર્થાત્ સ્વરાષ્ટ્ર ચક્રમાં રાજાઓના પરસ્પરના વિરોધ શબ્દોને એટલે કે પોતાના રાજ્ય
માં જ અનેક રાજા મહારાજાઓના પરસ્પર વિવાદ હોવાથી થનારા વિરુદ્ધ શબ્દોને અથવા
'હમરાણિ વા' હમર અર્થાત્ પરરાષ્ટ્રમાં એટલે કે અન્ય રાજ્યોની અંદર એક બીજાને
વિવાદથવાથી ઉત્પન્નથનારા શબ્દોને અથવા 'દો રજ્ઞાણિ વા' દ્વિરાજ્ય એટલે કે બે રાજ્યોના
રાજાઓની વિરુદ્ધના શબ્દોને અથવા 'વેરરજ્ઞાણિ વા' વૈરાજ્ય એટલે કે પરસ્પર વેરથી
પ્રયુક્ત થતા વિરોધિ શબ્દોને અથવા 'વિરુદ્ધરજ્ઞાણિ વા' વિરુદ્ધ રાજ્ય એટલે કે વિરો-
ધિરાજ્યોના શબ્દોને અથવા 'અન્નયરાઈ વા તહપ્પગારાઈ વિરુવરુવાઈ સદ્દાઈ' આવા
પ્રકારના બીજા અનેક પ્રકારથી કુતિસત નિદા સૂચક શબ્દોને સાલળવાની ઇચ્છાથી
'નો અભિસંધારિજ્ઞા ગમણાણ' ઉપાશ્રયની બહાર કોઈ પણ અન્ય સ્થાનોમાં સાધુ કે સાધ્વીએ
જવું નહીં. કેમકે-આ પ્રકારના કલહાદિથી ઉત્પન્ન થનારા શબ્દોને સાલળવાથી રૌદ્રભાવના
ઉત્પન્ન થાય છે. અને રૌદ્ર ભાવના ઉત્પન્ન થવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે અને
આત્માની પણ વિરાધના થાય છે તેથી આત્મકલ્યાણ કરવાવાળા મુનિઓએ સંયમ પાલન
માટે આવા પ્રકારના કલહાદિના શબ્દોને સાલળવા નહીં.

वा 'जाव सुणेइ' यावत्-यथा वा एकान् शब्दान् गृणेति 'सुड्डियं दारियं परिशुत्तमंडियं'
 क्षुल्लिकाय-अपवपस्कां दारिकाय-कन्यकाय परिशुत्तमण्डिताय परिवारावृताय 'अलंकियं'
 अलङ्कृताय-आभरणादि भूषिनाय 'निबुज्जमाणि पेहाए' तीयमानाय-अश्वादिना दोला-
 दिना वा स्थानान्तरं प्राप्यमाणाय प्रेक्ष्य-दृष्ट्वा 'एगं वा पुरिसं वहाए नीणिज्जमाणं' एकं वा
 पुरुषं वधाय हननाय नीप्रमानए-वधस्थानं प्राप्यमाणम् 'पेहाए' प्रेक्ष्य-अवलोक्य 'अन्नयराइं'
 तहप्पगाराइ' अन्यतरान वा तदन्थान् वा तथा इकागन्-तथाविधान् 'सदाइं' शब्दान् श्रोतुमि-
 च्छया 'नो अभिसंधारिज्जा गमणाए' नो अभिसंधारयेद्-पनसि विचारयेद् गमनाब-गन्तुं

अब फिर भी प्रकारान्तर से अन्य सांसारिक लडकी वगैरह के शशुराल
 जाने के समय रोदनादि शब्दों या किसी भी पुरुष को वध के लिये ले जाने के
 समय में उत्पन्न रोदनादि शब्दों को भी जैन बुद्धि-वद्वात्माओं को नहीं सुनना
 चाहिये यह बतलाते हैं-‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा, जाव सुणेइ’-वह पूर्वोक्त
 भिक्षु संयमशील महात्मा और भिक्षुकी साध्वी या-त यदि वक्ष्यमाण रूपवाले
 एकैक शब्दों को सुने-‘तं जहा सुड्डियं दारियं परिशुत्तमंडियं’ जैसे कि छोटी सी
 कमती उमरवाली लडकी को जो कि अपने मातापिता भाइबहन सखीसहेली
 वगैरह परिवार से घिरि हुई एवं ‘अलंकियं’ आभरण वलय हारमणि नूपुर कटक
 कुंडल परङ्ग नाना प्रकार के भूषणों से अलंकृत है इस प्रकार की छोटी सी
 लडकी की ‘निबुज्जमाणि पेहाए’ डोला महका पालकी या घोड़े की सवारी के
 द्वारा दूसरे स्थान में अर्थात् शशुराल वगैरह में ले जाने के समय करुण क्रन्दन
 रोदन शब्दों को सुनकर एवं देखकर एवं ‘एगं वा पुरिसं वहाए नीणिज्जमाणं
 पेहाए’ एक किसी भी पुरुष को वधस्थान पर मारने के लिये ले जाये जाने के
 समय में उस पुरुष के या उस के परिवार मातापिता स्त्री बालक बालिका वगै-

हवे कन्या विगेरे साक्षरे जता रडाना शब्दोंने अथवा पुङ्गवने वध भाटे लधज-
 वाना होय तेवा समये थता रोदनादि शब्दोंने न सांभणना विषे कथन करे छे-‘से भिक्खू
 वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी ‘जाव सुणेइ’ ने वक्ष्यमाण-
 प्रकारना ओक ओक शब्दोंने सांभणे ‘तं जहा’ जेवा के-‘सुड्डियं दारियं परिशुत्तमंडियं’ नानी
 उमरवाणी कन्या के जे पोताना भा भाए साथ गडेन सभी सांभेला विगेरेथी वेशयेल
 होय तथा ‘अलंकियं’ आभूषणु हार थूडी मण्डी, नूपुरकडो कुण्डो अरिग विगेरेअनेक
 प्रकारना अलङ्कारेथी अलंकृत कन्याने ‘निबुज्जमाणि पेहाए’ रथ के माई अथवा पादभी
 अथवा घेठानी सवारी द्वारा भीज स्थणे अर्थात् साक्षरे विगेरेमां लध जवाना समये
 कइथा जनक रोदन ना शब्दोंने सांभणीने अथवा नेधने तथा ‘एगं वा पुरिसं’ केअ
 ओक पुङ्गवने ‘वहाए नीणिज्जमाण पेहाए’ मारवा भटे वधस्थान पर लध जवाना समये ते
 पुङ्गवना अथवा तेना परिवार माता पिता स्त्री भाण्डे विगेरेना दीनता वाणा शब्दोंने

संक्रयं न कुर्यादित्यर्थः, 'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा 'एवं जाणिज्जा' एवं-वक्ष्यमाणरीत्या जानीयात्-तं जहा बहुसगडाणि वा बहुरहाणि वा' तद्यथा-बहुशकटानि वा बहुशकटस्थानजन्यशब्दान्, बहुरथान् वा अनेकरथस्थाने प्रयुक्तशब्दान् 'बहुमिलक्खूणि वा' बहुम्लेच्छान् वा अनेकम्लेच्छस्थानशब्दान् 'बहुपत्ताणि' बहुप्रान्तर-

रह के दयनीय शब्दों को सुनकर या देखकर या 'अन्नयराइं वा तहप्पगाराइं सदाइं' इसी प्रकार के दूसरे भी अनेक प्रकार के शब्दों को सुनने की इच्छा से 'नो अभिसंधारिज्जा गमणाए' उपाश्रय से बाहर किसी भी स्थान में जाने के लिये मन में संकल्प या विचार नहीं करना चाहिये क्योंकि इस प्रकार के भी अल्प वयस्क लड़की वगैरह के शब्दों को सुनने से सांसारिक विषयों में आसक्ति बढ़ जाने से संयम की विराधना होगी, इसलिये संयम पालन करने वाले जैन मुनि महात्माओं को और जैन साध्वी को इस तरह की लड़की वगैरह के करुण क्रन्दन सुनने से मोह उत्पन्न हो जायगा और संयम पालन में मन नहीं लगेगा इसलिये इस प्रकार के शब्दों को सुनने के लिये याहर नहीं जाय

अब फिर भी प्रकारान्तर से भी अनेको शकटरथ वगैरह के शब्दों को भी नहीं सुनना चाहिये यह बतलाते हैं- 'से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा' वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु एवं भिक्षुकी साध्वी यदि 'एवं सदाणि जाणिज्जा' एवं वक्ष्यमाण रूपवाले शब्दों को जाने 'तं जहा बहु सगडाणि वा' जैसे कि बहु शकट अर्थात् अनेको गाड़ी के स्थानों में उत्पन्न शब्दों को या 'बहुरहाणि वा' बहुरथ अर्थात् अनेको रथों के स्थानों में उत्पन्न शब्दों को या 'बहु मिलक्खूणि वा' बहुम्लेच्छ अर्थात् अनेको म्लेच्छों के रहने के स्थानों में उत्पन्न शब्दों को जाने नीच

सांभज्जिने के ओष्ठने अथवा 'अन्नयराइं वा तहप्पगाराइं सदाइं' आवा प्रकटना भील पणु अनेक प्रकारना शब्दोने सांभज्जिनी धम्माथी 'नो अभिसंधारिज्जा गमणाए' उपाश्रयनी भट्टार कोष्ठ पणु स्थानभा ज्वा भाटे मनभा सकल्प के विचार करवो नही केमके आरीतना नानी कन्या विगेरेना शब्दोने सांभज्जिनी सासारिक विषयोभा आसक्ति थवाथी संयमनी निराधना थाय छे, तेथी संयमनु पालन करवावाणा मुनियोओ के साध्वीओओ आ प्रकटना कश्चु आकटन विगेरेना शब्दो सांभज्जिनी मोह उत्पन्न थवाथी संयम पालनभा भन लागे नही तेथी आवा शब्दो सांभज्जिनी हेतुथी भट्टार ज्वा नही.

हुवे शकट, रथ, विगेरेना शब्दोने न सांभज्जिनी विषे कथन करे छे

'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी 'एवं सदाणि जाणिज्जा' ओ आ वक्ष्यमाण प्रकटना शब्दोने ओष्ठे 'तं जहा' ओम के 'बहुसगडाणि वा' अनेक गाडावाणा स्थानोभा उत्पन्नथनरा शब्दोने अथवा 'बहुरहाणि वा' धणु रथोवाणा स्थानोभा उत्पन्नथता शब्दोने अथवा 'बहु मिलक्खूणि वा' धणुम्लेच्छोना रहेवाना स्थानो-

સ્થાનશ્વદાન્ 'અન્નયરાઈ' અન્યતરાન્ 'તહ્પગારાઈ' તથાપ્રકાગન્ વિરુપરૂપાન્ મહાશ્રવાન્
'વિરુપરૂવાઈ સદાઈ' અન્યતરાન્-અન્યાન્ વા વિરુપરૂપાન્-અનેક પ્રકારાન્ શ્વદાન્ 'મહા
સવાઈ' મહાશ્રવાન્-મહાશ્રવસ્થાનભૂતાન્ શ્વદાન્ 'કળ્ણસોયળપહિયાઈ' કર્ણશ્રવણપ્રતિજ્ઞયા-
શ્રોતુમિચ્છયા 'નો અભિસંધારિજ્ઞા ગમળાઈ' નો અભિસંધારયેદ્-વિચારયેદ્ ગમનાય ગન્તું
સંકલ્પં ન કુર્પોદિતિભાવઃ 'સે ભિવલ્લુ વા ભિવલ્લુની વા' સ મિલ્લુર્વા મિલ્લુકી વા 'અન્નયરાઈ

કોમ કે કરોડી વગૈરહ કે રહને કે સ્થાનો મેં ઉત્પન્ન શ્વદો' કો 'વહુ પન્ચત્તાણિ
વા' एवं बहु प्रांत अर्थात् अनेक प्रांतप्रांत के स्थानों में उत्पन्न शब्दों को या
'अण्णयराई' वा तह्पगाराई विरुवल्वाई' इस प्रकार के दूसरे भी अनेक स्थानों
में उत्पन्न अनेक प्रकार के 'सदाई' शब्दों को 'महासवाई' जो महाश्रव अर्थात्
अत्यंत आश्रव कर्मागमन के मार्ग हो सकते हैं अर्थात् इस प्रकार के शब्दों को
सुनने से संसार में बार बार जन्म मरण परंपरा के कारणभूत कर्मों के आगमन
का मार्ग माने जाते हैं इस प्रकारसे अनेक कर्मागमन के मार्गभूत शब्दों को 'कળ
सोयणपडियाई' कानों से सुनने की इच्छा से जैनमुनि महात्माओं को उपा-
श्रय से बाहर किसी भी दूसरे स्थान में 'नो अभिसंधारिज्ज्ञा गमणाई' जाने के
लिये मन में संकल्प या विचार भी नहीं करना चाहिये क्योंकि इस तरह के
बहुत शकट रथ म्लेच्छ प्रांत वगैरह में उत्पन्न शब्दों को सुनने से संयम की
विराधना होगी इसलिये संयम पालन करनेवाले जैन महात्माओं को आत्म
कल्याणार्थ उपर्युक्त शब्दों को नहीं सुनना चाहिये क्योंकि संयम का पालन
करना ही जैन साधु और साध्वी को परम कर्तव्य माना जाता है ।

अब फिर भी प्रकारान्तर से सांसारिक शब्दादि विषयों की आसक्ति से दूर

માં થતા શબ્દોને અથવા નીચ ક્રોમના રહેવાના સ્થાનોમાં થતા શબ્દોને અથવા 'પન્ચ
ત્તાણિ વા' અનેક પ્રાંત સ્થાનમાં થતા શબ્દોને 'અન્નયરાઈ' વા તહ્પગારાઈ વિરુવલ્લુવાઈ
સદાઈ' આ પ્રકારના બીજા પણ અનેક સ્થાનોમાં થતા અનેક પ્રકારના શબ્દોને કે જે
'મહાસવાઈ' મહાશ્રવ અર્થાત્ અત્યંત આશ્રવ એટલે કે સાંભળવાથી સંસારમાં વારંવાર
જન્મમરણ પર પરાના કારણભૂત કર્મોના આગમન રૂપ માનવામાં આવે છે. આવીરીતના
અનેક કર્માગમનના માર્ગભૂત શબ્દોને 'કળ્ણસોયળપહિયાઈ' કાનોથી સાંભળવાની ઇચ્છાથી
મુનીમહારાજઓએ 'નો અભિસંધારિજ્ઞા ગમળાઈ' ઉપાશ્રવની બહાર કેઈ પણ અન્ય સ્થાનમાં
જવા માટે મનમાં સંકલ્પ કે વિચાર પણ કરવો નહીં. કેમકે-આ પ્રકારના ઘણાગણ
રથ મ્લેચ્છ પ્રાંત વિગેરેમાં થતા શબ્દોને સાંભળવાથી સંયમની વિરાધના થાય તેથી
સંયમનું પાલન કરવાવાળા મુનીમહારાજઓએ આત્મકલ્યાણ માટે પૂર્વોક્ત શબ્દોને સાંભ
ળવા નહીં કેમકે સંયમનું પાલન કરવું એજ સાધુ અને સાધ્વીનું પરમ કર્તવ્ય માન્યું છે
હવે સાંસારિક શબ્દાદિ વિષયોમાં આસક્તિથી દૂર રહેવા મુનીઓએ અન્ય શબ્દોને

विरुवरूपाइं महूस्सवाइं' अन्यतरान्-अन्यान् विरुपरूपान्-नानाविधान् महोत्सवान् 'एवं जाणिज्जा' एवम्-वक्ष्यमाणरीत्या जानीयात्-'तं जहा-इत्थीणि वा पुरिसाणि वा' स्त्रीर्वा पुरुषान् वा 'थेराणि वा' स्थविरान् वा 'डहराणि वा' बालकान् वा 'मज्झिमाणि वा' मध्यमान् वा-युवकान् 'आभरणविभूसियाणि' आभरणविभूषितान्-अलंकारालंकृतान् 'गायंताणि वा' गायतो वा-गानं कुर्वतो वा 'वायंताणि वा' वादयतो वा-नाद्यविशेषाणां वादनं कुर्वतो वा 'नच्चंताणि वा' नृत्यतो वा-नृत्यं कुर्वतो वा 'हसंताणि वा' हसतो वा 'रमंताणि वा' रममाणान् वा 'मोहंताणि वा' मोहयतो वा-मोहनं कुर्वतो वा 'विपुलं असणं पाणं साइमं साइमं' विपुलम्-प्रचुरम् अशनं पानं खादिसं स्वादिसं 'परिभुजंताणि वा' परिभुज्जानान् वा 'परिभायंताणि वा' परिभाजयतो वा-परिभाजनं वितरणं वा कुर्वतो 'विच्छिद्यमाणाणि वा'

रहने के लिये जैन मुनि महात्माओं को दूसरे प्रकार के भी शब्दों को नहीं सुनना चाहिये यह बतलाते हैं 'से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा' वह पूर्वोक्त भिक्षु संघम शील साधु और भिक्षुकी जैन साध्वी यदि 'अन्नयराइं विरुवरूपाइं महूस्सवाइं एवं जाणिज्जा' अनेक प्रकार के नाना रूपवाले महोत्सवों को यदि वक्ष्यमाण रीति से जान ले कि 'तं जहा इत्थीणि वा' स्त्री जाति को या 'पुरिसाणि वा' पुरुष जाति को या 'थेराणि वा' स्थविर वृद्धों को या 'डहराणि वा' डहर बालकों को या 'मज्झिमाणि वा आभरणविभूसियाणि' मध्यम युवकों को आभरणों से विभूषित अर्थात् अलंकारों से अलंकृत एवं 'गायंताणि वा' गान करते हुए तथा 'वायंताणि वा' झाल मृदङ्ग वगैरह अनेक प्रकार के वाद्य विशेष को बजाते हुए या 'नच्चंताणि वा' नृत्य करते हुए एवं 'हसंताणि वा' हसते हुए तथा 'रमंताणि वा मोहंताणि वा' रमते हुए या मोहन करते हुए या 'विपुलं असणं पाणं खाइमं साइमं परिभुजंताणि वा' प्रचुर अशन भोजन पान खादिसं एवं स्वादिसं इस तरह के चार प्रकार के आहारका भोजन करते हुए तथा 'परिभायंताणि वा'

न भांजणवा विषे सुत्तरार कथन करे छे.

'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' ते पूर्वोक्त संघमशीलसाधु अने साध्वी 'अन्नयराइं-विरुवरूपाइं महूस्सवाइं एवं जाणिज्जा' अनेक प्रकारना लुदा लुदा रूपवाणा भडोत्सवेने 'एवं जाणिज्जा' जे वक्ष्यमाण प्रकार्थी जाल्ले 'तं जहा' जेम डे-इत्थीणि वा' स्त्रीलतने 'पुरिसाणि वा' पुरुषलतने 'थेराणि वा' वृद्धोने अथवा 'डहराणि वा' बालकोने अथवा 'मज्झिमाणि वा' युवानोने 'आभरणभूसियाणि, गायंताणि वा' अबूषणुथी विभूषित अने गायन करता 'वायंताणि वा' ढोल मृदङ्ग विगेरे अनेक प्रकारना वाद्यवगेने बजाउता अथवा 'नच्चंताणि वा' नृत्य करता तथा 'हसंताणि वा' हसता अने 'रमंताणि वा' रमता 'मोहंताणि वा' मोहोत्साहित अथवा 'विपुल असणं पाण खाइमं साइमं परिभुजंताणि वा' विपुल अशनलोअथ पान-पेय आदिसं अने स्वादिसं आ आर प्रकारनु लोअन करता

विक्षेपयतो वा इतस्त-प्रक्षेपं कुर्वतो वा 'विगोवयमाणाणि वा' विगोप्यमानान वा-प्रसिद्धिं कुर्वतो वा 'अन्नयराइं तहप्पगाराइं' अन्यतरान् वा तथाप्रकारान् 'विरुवरूवाइं महस्सवाइं' विरूपरूपान्-अनेक प्रकारान् महोत्सवान्-महोत्सवप्रयुक्तशब्दान् 'कण्णसोयणपडियाए' कर्ण-श्रवणप्रतिज्ञया-श्रोतुमिच्छया 'नो अभिसंधारिज्जा गमणाए' नो अभिसंधारयेद्-नो मनसि संकल्पं कुर्यादि गमनाय-गन्तुम् न विचारयेद् 'से भिक्खु वा भिक्खुणी वा' स भिक्षुर्वा

अशनादि चतुर्विध आहार जात को वितरण अर्थात् परोक्षते हुए या 'विच्छदिय-माणाणि वा' इधर उधर विक्षेप प्रक्षेप करते हुए जाने अशनादि चतुर्विध आहार जात को परस्पर में इधर उधर दूसरे की ओर रंगरमस में या हंसी मखौल में फेकतेहुए या 'विगोवयमाणाणि वा' विगोपन अर्थात् प्रसिद्धि करते हुए या 'अन्न-यराइं वा तहप्पगाराइं' अन्य दूसरे भी इस प्रकार के 'विरुवरूवाइं महस्सवाइं' विरू-परूपवाले अनेक तरह के महोत्सवों के शब्दों को 'कण्णसोयणपडियाए' कानों से सुनने की इच्छा से 'नो अभिसंधारिज्जा गमणाए' उपाश्रय से बाहर किसी भी दूसरे स्थानों में जाने के लिये जैन मुनि महात्माओं को मन में संकल्प या विचार भी नहीं करना चाहिये क्योंकि इस प्रकार के अनेक महोत्सव के शब्दों को सुनने से मुनि महात्माओं का भी मन विचलित हो सकता है और सांसारिक विषयवासना बढ़ सकती है जिस से संयम की विराधना हो सकती है इसलिये आत्म कल्याण करनेवाले जैन साधु और जैन साध्वी को इस प्रकार के महो-त्सव प्रयुक्त नाना प्रकार के शब्दों को सुनने के लिये मन में संकल्प भी नहीं करे और तदनुसार सुनने के लिये उपाश्रय से बाहर कहीं भी नहीं जाय ।

अब इस ग्यारहवां अध्ययन के अन्त में उपसंहार करते हुए बतलाते हैं-

अथवा 'परिभाय ताणि वा' अशनादि चतुर्विध आहारने पिरसता तथा 'विच्छदियमाणाणि वा' आभ तेभ भूक्ता के देता अथवा 'विगोवयमाणाणि वा' अशनादि चतुर्विध आहारने ओक पीण आभ तेभ ओकपीणनी तरइ भश्शरीमां इक्कता के छूपावता के प्रसिद्ध करता अथवा 'अन्नयराइ तहप्पगाराइ विरुवरूवाइ महस्सवाइ' पीण पणु आवा प्रकारना अनेक रीतना भहोत्सवेना शण्ढेने 'कण्णसोयणपडियाए' कानेथी सांभणवानी छिछाथी 'नो अभिसंधारिज्जा गमणाए' उपाश्रयनी पहार केडि पणु पीण स्थानमां जवा भाटे मुनियो ओ मनमा सकल्प के विचार पणु करवे नही केभके-आवा प्रकारना अनेक भहोत्स-वेना शण्ढेने सांभणवाथी मुनियोना पणु मन अलित थवा संभव छे अने सांसारिक विषयवासनामा आसक्ति थाय छे तेथी संयमनी विराधना थाय छे. तेथी आत्म कल्याण करवावाणा साधु अने साध्वीओ आवा प्रकारना भहोत्सवमा थनारा अनेक प्रकारना शण्ढेने सांभणवनेना मनमा विचार पणु करवे नही तथा ते सांभणवानी छिछाथी उपाश्रयनी पहार पणु जवु नही'.

भिक्षुकी वा 'नो इहलोइएहिं सदेहिं' नो न खलु ऐहलोकिः मनुष्याद्युच्चारितैः शब्दैः 'नो परलोइएहिं सदेहिं' नो वा परलौकिकैः देवतिर्यक् पशुपक्षिकृतैः शब्दैः 'नो सुएहिं सदेहिं' नो श्रुतैः शब्दैः 'नो असुएहिं सदेहिं' नो अश्रुतैः शब्दैः 'नो दिट्ठेहिं सदेहिं' नो दृष्टैः साक्षादुपलब्धैः शब्दैः 'नो अदिट्ठेहिं सदेहिं' नो अदृष्टैः-अनुपलब्धैः शब्दैः 'नो कंतेहिं सदेहिं' नो कान्तैः-कमनीयैः मनोरमणीयैः शब्दैः 'सज्जिज्जा' सज्येत-अनुसज्येत नो मनुष्य देवतिर्यक् प्रभृतिशब्देषु आसक्तो भवेत् 'नो गिज्जिज्जा' नो गृह्येत, न तेषु शब्देषु गर्धा वा कुर्यात् 'नो मुज्जिज्जा' नो मुह्येत-तेषु शब्देषु मोहं वा न कुर्यात् 'नो अज्झोववज्जिज्जा' नो अध्युपपद्येत-नो वा तेषु शब्देषु अध्युपपन्नो वा भवेत्, एतावता मनुष्यदेवतिर्यक्प्रभृति-शब्देषु न सङ्गं कुर्यात् न वा रागं प्राप्नुयात् नो वा गाढर्यं प्रतिपद्येत नो वा तेषु मुह्येत नापि अध्युपपद्येत अन्यथा शब्दासक्त्या अजितेन्द्रियता स्वाध्यायान्निरागद्वेषादयो दोषाः इति

'से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा' वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी 'नो इहलोइएहिं सदेहिं' ऐहलौकिक अर्थात् मनुष्यादि उच्चारित शब्दों से एवं 'नो परलोइएहिं सदेहिं' परलौकिक अर्थात् देवतिर्यक् पशु पक्षीकृत शब्दों से तथा 'नो सुएहिं सदेहिं, नो असुएहिं' श्रुत शब्दों से एवं अश्रुत शब्दों में एवं दृष्ट अर्थात् साक्षात् उपलब्ध शब्दों में एवं 'नो अदिट्ठेहिं सदेहिं' अदृष्ट अर्थात् अनुपलब्ध शब्दों से एवं 'नो कंतेहिं सदेहिं सज्जिज्जा' कान्त अर्थात् कमनीय शब्दों में आसक्त नहीं हो अर्थात् मनुष्य देव ति र्यक् पशु पक्षियों के शब्दों में आसक्त नहीं हो एवं 'नो गिज्जिज्जा' इस प्रकार के मनुष्यादि के शब्दों के श्रवण लिये गर्धा लोभ नहीं करे और 'नो मुज्जिज्जा' इनके शब्दों को मोह भी नहीं करे एवं 'नो अज्झोववज्जिज्जा' इन शब्दों में अत्यन्त आसक्त या तल्लीन भी नहीं हो, अन्यथा शब्दों में आसक्ति से अजितेन्द्रियता और स्वाध्याय हानि एवं राग-

हुवे अगीयारमां अभ्ययनने उपसहार करता ठहे छे

'से भिक्खू वा भिक्खुणी वा' ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी 'नो इहलोइएहिं सदेहिं' ऐह लौकिक अर्थात् मनुष्यादि के ऐहलोका शब्दोंमा तथा 'नो परलोइएहिं सदेहिं' परलौकिक अर्थात् देव ति र्यक् पशु पक्षी के करेला शब्दोंमा 'नो सुएहिं सदेहिं' श्रुत शब्दोंमा अने 'नो असुएहिं सदेहिं' अश्रुत शब्दोंमा तथा 'नो दिट्ठेहिं सदेहिं' दृष्ट अर्थात् साक्षात् धरेला शब्दोंमा तथा 'नो अदिट्ठेहिं सदेहिं' अदृष्ट अर्थात् अनुपलब्ध शब्दोंमा अथवा 'नो कंतेहिं सदेहिं' कान्त ऐहलो के कमनीय शब्दोंमा 'सज्जिज्जा' आसक्त थपु नहि. ऐहलो के मनुष्य, देव, ति र्यक्, पशु पक्षीयोना शब्दोंमा आसक्त थपु नही तथा 'नो गिज्जिज्जा' आसीतना मनुष्यादिना शब्दोंमा भाटे गर्धा अर्थात् दोल करेला नही तथा 'नो मुज्जिज्जा' तेसना शब्दोंमा मोह करेला नही. तथा 'नो अज्झोववज्जिज्जा' तेसना शब्दोंमा अत्यंत आसक्त अथवा तल्लीन थपु नही कारण के शब्दोंमा आस-

ફલિતમ્ 'અધ્યયનમિદુપસંહરગ્રાહ-‘અયં સ્વલુ તસ્મ ભિક્ષુસ જાવ જહ્જાસિ’ એતત્ સ્વલુ શબ્દવિશેષેષુ અનાસત્તિપૂર્વકં સંયમપાલનં તસ્ય મિશ્રુક્સ્ય-માવમાધોઃ યાવત્-મિશ્રુક્વા વા સામગ્ર્યમ્-સમગ્રઃ આચારઃ-સમ્પૂર્ણઃ સાધ્વાચારો વોધ્યઃ, યત્ સર્વાર્થઃ-સમ્યગ્જ્ઞાનદર્શન-ચારિત્રૈઃ સમિત્યા-પન્થમિઃ સમિતિમિત્તિ ગુમ્મિમિશ્વ સહિતઃ સન સાધુઃ સદા-સર્વદા યતેત-યતનાપૂર્વકં વર્તેત ‘તિવેમિ’ इति વ્રજીગિ-કથયામિ-ઉપદિશામીતિ ભાવઃ ‘સદ્સત્તિકઓ સમ્મત્તો’ શબ્દસત્તિકા સમાપ્તા, ॥ સૂ. ૩ ॥

इतिश्रो विश्वप्रख्यात-जगद्बृह-प्रसिद्धाचरुपञ्चदशभाषाकलित-ललितकलापालापक-प्रविशुद्धगद्यपद्यानैकग्रन्थनिर्मापक-वादिमानमर्दक-श्री-गृह छत्रपति कोरहापुर-राजप्रदत्त-‘जैनशास्त्राचार्य’-पद्मनिभूषित-कोरहापुरगजगुरु-बालब्रह्मचारी जैनाचार्य जैनधर्मदिवाकर-पूज्यश्री-वासीलाल-व्रतिविरचितायां श्री आचारांगसूत्रस्य द्वितीयश्रुतस्कन्धस्य मर्मप्रकाशिका-ख्यायां व्याख्यायां शब्दसप्तिका नाम

एकादशमं अध्यायनं समाप्तम् ॥ ११ ॥

કેષ ઘગૈરહ દોષ હો સકતે હૈં હસલિચે હન શબ્દોં મેં આસત્તિ નહીં કરે ‘અયં સ્વલુ તસ્મ ભિક્ષુસ જાવ જહ્જાસિ તિવેમિ’ યહી ઉક્ત શબ્દ વિશેષો મેં અનાસત્તિ પૂર્વકં સંયમ તા પાલન કરના સાધુ ઔર સાધ્વી કા સમ્પૂર્ણ આધાર સમજા જાતા હૈં એસા વીતરાગ મહાવીર સ્વામીને કહા હૈં યહ સુધર્મા સ્વામી કહતે હૈં ‘સદ્સત્તિકઓ સમ્મત્તો’ શબ્દસપ્તક સમાપ્ત ॥સૂ. ૩॥

श्रीजैनाचार्य जैनधर्मदिवाकर पूज्यश्री वासीलाल व्रतिविरचित आचारांगसूत्र के दूसरे श्रुतस्कंध की मर्मप्रकाशिकाव्याख्या में शब्द सप्तक नामका ग्यारहवां अध्यायन समाप्त ॥ ११ ॥

ક્રિત રાખવાથી અશુતેન્દ્રિયપણુ તથા સ્વાધ્યાય હુની તેમ જ રાગદ્વેષ વિગેરે દોષો ઉત્પન્ન થાય છે. તેથી આવા પ્રકારના શબ્દોમાં અસક્રિત રાખવી નહીં ‘અયં સ્વલુ તસ્મ ભિક્ષુસ જાહ્જાસિતિવેમિ’ શબ્દોમાં અસક્રિત ન થવું અને ઉક્ત પ્રકારના શબ્દ વિશેષોમાં અનાસક્રિત પૂર્વક સંયમનું પાલન કરવું એ સાધુ અને સાધ્વીનો સંપૂર્ણ આચાર મનાય છે, આ પ્રમણે વીતરાગ મહાવીર સ્વામીએ કહ્યું છે આ રીતે સુધર્મા સ્વામી ગૌતમાદિ ગણુધરોને કહે છે. ‘સદ્સત્તિકઓ સમ્મત્તો’ આ શબ્દસપ્તક સમાપ્ત થયું ॥ સૂ. ૩ ॥

श्रीजैनाचार्य जैनधर्मदिवाकर पूज्यश्री वासीलाल व्रतिविरचित आचारंगसूत्रनी व्याख्या श्रुतस्कंधनी मर्मप्रकाशिका व्याख्यामा एष्टकं सप्तकं नामतुं अगियारमु अध्ययनं समाप्तं ॥ ११ ॥

द्वादशमध्ययनं प्रारम्भते

मूलम्—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा अहावेगइयाइं रूवाइं पासइ, तं जहा—गंथिमाणि वा वेढिमाणि वा पूरिमाणि वा संघाइमाणि वा कट्ट-कम्माणि वा पोत्थकम्माणि वा चित्तकम्माणि वा मणिकम्माणि वा दंत-कम्माणि वा पत्तच्छिज्जकम्माणि वा विविहाणि वा वेढिमाइं अन्नयराइं वा विरुवरूवाइं रूवाइं चक्खुदंसणपडियाए नो अभिसंधारिज्ज गमणाए, एवं नायव्वं जहा सदपडिसा सव्वा वाइत्तवज्जा रूवपडिसा वि ॥ सू० १ ॥

पंचमं सत्तिकं सप्तमं ॥ ५ ॥

छाया—स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा यथा वा एकानि रूपाणि पश्यति, तद्यथा ग्रथितानि वा वेष्टिमानि वा पूरिमाणि वा संघातिमानि वा काष्ठकर्माणि वा पुस्तकर्माणि वा चित्रकर्माणि वा मणिकर्माणि वा दन्तकर्माणि वा पत्रच्छेद्यकर्माणि वा विविधानि वा वेष्टिमानि अन्य-तराणि वा विरुपरूपाणि रूपाणि चक्षुर्दर्शनप्रतिज्ञया नो अभिसंधारयेद् गमनाय, एवं ज्ञातव्यं यथा शब्दप्रतिमा सर्वा वादित्रवर्जा रूपप्रतिमापि ॥ सू० १ ॥

पञ्चमी रूपसप्तिका समाप्ता द्वादशम् अध्ययनं समाप्तम् ॥ ५-१२ ॥

टीका—एकादशे अध्ययने कर्णेन्द्रियसम्बद्धशब्दविषयकं प्ररूपणं कृतम् सम्प्रति द्वादशे अध्ययने चक्षुरिन्द्रियसम्बद्धरूपविषयकं प्ररूपणं करोति—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा ‘अहावेगइयाइं रूवाइं पासइ’ यथा वा एकानि रूपाणि पश्यति ‘तं जहा—गंथिमाणि वा’ तद्यथा—ग्रथितानि वा—ग्रथितपुष्पादि निष्पादितस्वस्तिकादिरूपाणि

द्वादशवे अध्ययन का प्रारंभ

ग्यारहवें अध्ययन में कर्णेन्द्रिय से सम्बद्ध शब्द का निरूपण किया गया है अब इस बारहवें अध्ययन में चक्षुरिन्द्रियसे सम्बद्ध रूप का निरूपण किया जाता है—

टीकार्थ—‘से भिक्खू वा, भिक्खुणी वा, अहावेगइयाइं रूवाइं पासइ’ वह पूर्वोक्त भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी यदि वक्ष्यमाण स्वरूप एकैक रूपों को देखे ‘तं जहा गंथिमाणि वा’ जैसे कि ग्रथित अर्थात् पुष्पादि से निष्पादित

अध्ययन पारम्भ

अगीयारमा अध्ययनमा कर्णेन्द्रियेण संभद्ध शब्दं निरूपणं करवामा आवेल छे. छेवे आ पारमा अध्ययनमा चक्षु धिन्द्रियेण संभद्धवाणा रूपं निरूपणं करवामा आवे छे—

टीका—‘से भिक्खू वा भिक्खुणी वा’ ते पूर्वोक्त संयमशील साधु अने साध्वी ‘अहा वेगइयाइं रूवाइं पासइ’ जे वक्ष्यमाण रीतना ओठ ओठ रूपाने छेवे ‘तं जहा’ जेवा छे—

‘વેદિમાણિ વા’ વેષ્ટિમાણિ વા-વસ્ત્રાદિનિષ્પાદિતપુતલિકાપ્રમૃતિરૂપાણિ ‘પૂરિમાણિ વા’ પૂરિમાણિ વા અભ્યન્તરપુરણદ્વારા નિષ્પાદિતપુરુષાદ્યાકૃતિરૂપાણિ ‘સંઘાઈમાણિ વા’ સંઘાતિમાણિ વા-ચોલકપ્રમૃતિરૂપાણિ ‘કટ્ટકર્માણિ વા’ કાષ્ટકર્માણિ વા-કાષ્ઠતક્ષણક્રિયાનિષ્પાદિત રથાદિરૂપાણિ ‘પોત્થકર્માણિ વા’ પુસ્તકર્માણિ વા મુદ્રાદિ લેપનદ્વારા કૃતલેપ્યકર્માણિ ‘ચિત્તકર્માણિ વા’ ચિત્રકર્માણિ વા પ્રસિદ્ધાન્યેવ ‘મણિકર્માણિ વા’ મણિકર્માણિ વા પદ્મ-રાગાદિ વિચિત્રમણિનિષ્પાદિતસ્વસ્તિકાદિરૂપાણિ ‘દંતકર્માણિ વા’ દન્તકર્માણિ વા દન્ત-મયપુતલિકાદિરૂપાણિ ‘પત્તછિજ્જકર્માણિ વા’ પત્રચ્છેદ્યકર્માણિ વા પત્રચ્છેદનક્રિયાનિષ્પન્ન રૂપાણિ ‘ત્રિવિધાણિ વા’ વિવિધાણિ વા અનેકપ્રકારાણિ ‘વેદિમાઈ’ વેષ્ટિમાણિ રૂપાણિ ‘અન્ન-ચરાઈ વા’ અન્નચરાણિ વા અન્યાણિ ‘વિરુવરુવાઈરુવાઈ’ વિરુવરૂપાણિ-અનેકવિધાણિ રૂપાણિ સ્વસ્તિક આદિ કે રૂપો’ કો એવં ‘વેદિમાણિ વા’ વેષ્ટિમ અર્થાત્ વસ્ત્રાદિ સે નિષ્પાદિત કઠપુતલી વગૈરહ કે રૂપો કો યા ‘પૂરિમાણિ વા’ પૂરિમ અર્થાત્ અંદર કો પૂરણ દ્વારા નિષ્પાદિત પુરુષાદિ આકૃતિ વાલે રૂપો કો એવં ‘સંઘાઈમાણિ વા’ સંઘાતિમ અર્થાત્ ચોલક પ્રકૃતિ કે રૂપો કો યા ‘કટ્ટકર્માણિ વા’ કાષ્ઠકર્મ અર્થાત્ લકડી કો છીલછાલ કર નિષ્પાદિત રથાદિ કે રૂપો કો એવં ‘પોત્થકર્મા-ણિ વા’ પુસ્તક મેં અર્થાત્ સુધા ચુના વગૈરહ કે લેપ દ્વારા કિયા હુઆ લેપ્ય કર્મો કો એવં ‘ચિત્તકર્માણિ વા’ ચિત્રકર્મો કો એવં ‘મણિકર્માણિ વા’ મણિકર્મ અર્થાત્ પદ્મરાગ વગૈરહ અનેક મણિ દ્વારા નિષ્પાદિત સ્વસ્તિક આદિ કે રૂપો કો એવં ‘દંતકર્માણિ વા’ દંતકર્મ અર્થાત્ દંતમય પુત્તલાદિ યાને દાંતોં સે બનાયે હુપ કઠપુતલી વગૈરહ કે રૂપોંકો એવં ‘પત્તછિજ્જકર્માણિ વા’ પત્રચ્છેદ્ય કર્મ અર્થાત્ પત્રોં કે છેદન ક્રિયા સે નિષ્પન્ન રૂપોં કો એવં ‘ત્રિવિધાણિ વા’ ત્રિવિધ અર્થાત્ અનેક પ્રકાર કે ‘વેદિમાઈ અન્નચરાઈ વા’ વેષ્ટિમ અર્થાત્ વસ્ત્રાદિ સે નિષ્પાદિત

‘ગથિમાણિ વા’ પુષ્પાદિથી ગૂથીને બનાવેલ સ્વસ્તિક વિગેરે રૂપોને ‘વેદિમાણિ વા’ અથવા વેષ્ટિત એટલે કે વસ્ત્રાદિથી બનાવેલ પુતળી વિગેરેના રૂપોને અથવા ‘પૂરિમાણિ વા’ પૂરિમ એટલે કે અંદર રૂ. ભરીને બનાવેલ પુરુષ વિગેરેની આકૃતિવાળા રૂપોને અથવા ‘સંઘાઈ-માણિ વા’ સંઘાતિમ એટલે કે-ચોલક વિગેરે રૂપોને અથવા ‘કટ્ટકર્માણિ વા’ કાષ્ઠ કર્મ એટલે કે-લાકડાને છોદીને બનાવેલ રથાદિના રૂપોને અથવા ‘પોત્થકર્માણિ વા’ પુસ્તકર્મ એટલે કે ચુના વિગેરેથી કરેલ લેપ્ય કર્મને તથા ‘ચિત્તકર્માણિ વા’ ચિત્ર કર્મોને તથા ‘મણિકર્માણિ વા’ મણિકર્મ અર્થાત્ પદ્મરાગ વિગેરે અનેક મણિયો દ્વારા બનાવેલ સ્વસ્તિક વિગેરે રૂપોને અથવા ‘દંતકર્માણિ વા’ દંતકર્મ અર્થાત્ હાથીદાન વિગેરે દાંતથી બનાવેલ પુતળી વિગેરેના રૂપોને અથવા ‘પત્તછિજ્જકર્માણિ વા’ પત્રચ્છેદ ક્રિયા અર્થાત્ પત્રોને છેદ-નક્રિયાથી બનાવેલ પુતળી વિગેરેના રૂપોને અથવા ‘ત્રિવિધાણિ વા વેદિમાઈ’ અનેક પ્રકારના વેષ્ટિમ વસ્ત્ર વિગેરેથી બનાવેલ પુતળી વિગેરેના રૂપોને અથવા ‘અન્નચરાઈ વા વિરુવરુવાઈ’

त्रयोदशम् अध्ययनं प्रारभ्यते—

मूलम्—परकिरियं अज्झत्थियं संरोसियं नो तं सायए नो तं नियमे,
 सिया से परो पाए आमज्जिज्ज वा पमज्जिज्ज वा नो तं सायए नो तं नियमे,
 से सिया परो पायाइं संवाहिज्ज वा पलिसदिज्ज वा नो तं सायए नो तं
 नियमे, से सिया परो पायाइं कुसिज्ज वा रइज्ज वा नो तं सायए नो तं
 नियमे, से सिया परो पायाइं तिल्लेण वा घयेण वा वसाए वा मक्खि-
 ज्ज वा अब्भंगिज्ज वा नो तं सायए नो तं नियमे, से सिया परो पायाइं
 लुद्धेण वा कक्केण वा चुन्नेण वा वण्णेण वा उल्लोहिज्ज वा उव्व-
 लिज्ज वा नो तं सायए नो तं नियमे, से सिया परो पायाइं सीओदग-
 वियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलिज्ज वा पहेलिज्ज वा नो तं
 सायए नो तं नियमे, से सिया परो पायाइं अन्नयरेण त्रिलेवणजाएण
 आलिपिज्ज वा विलिपिज्ज वा नो तं सायए नो तं नियमे, से सिया परो
 पायाइं अन्नयरेण धूवणजाएण धूविज्ज वा पधूविज्ज वा नो तं सायए नो
 तं नियमे, से सिया परो पायाओ आणुयं वा कंटयं वा नीहरिज्ज वा
 विसोहिज्ज वा नो तं सायए नो तं नियमे, से सिया परो पायाओ पूयं
 वा सोणियं वा नीहरिज्ज वा विसोहिज्ज वा नो तं सायए नो तं
 नियमे, से सिया परो कायं आमज्जेज्ज वा पमज्जिज्ज वा, नो तं सायए
 नो तं नियमे, से सिया परो कायं लोद्वेण वा संवाहिज्ज वा पलिसदिज्ज
 वा नो तं सायए नो तं नियमे, से सिया परो कायं तिल्लेण वा घयेण
 वा वसाए वा मक्खिज्ज वा अब्भंगिज्ज वा नो तं सायए नो तं नियमे,
 से सिया परो कायं लुद्धेण वा कक्केण वा चुन्नेण वा वण्णेण वा उल्लो-
 हिज्ज वा उव्वलिज्ज वा नो तं सायए नो तं नियमे, से सिया परो
 कायं सीओदगवियडेण वा उसिणिओदगवियडेण वा उच्छोलिज्ज वा
 पहोलिज्ज वा नो तं सायए नो तं नियमे, से सिया परो कायं अन्न-
 यरेण त्रिलेवणजाएण आलिपिज्ज वा विलिपिज्ज वा नो तं सायए नो

तं नियमे, से सिया परो कायं अन्नयरेण धूवणजाएण धूविज्ज वा
 पधूविज्ज वा नो तं सायए नो तं नियमे, से सिया परो कायंसि वणं
 आमज्जिज्ज वा पमज्जिज्ज वा नो तं सायए नो तं नियमे, से सिया
 परो कायंसि वणं संवाहिज्ज वा पलिसदिज्ज वा नो तं सायए नो नियमे,
 से सिया परो कायंसि वणं तिल्लेण वा घएण वा वसाए वा मक्खि-
 ज्ज वा अब्भंगिज्ज वा नो तं सायए नो तं नियमे, से सिया परो
 कायंसि वणं लुद्धेण वा कक्केण वा चुण्णेण वा वण्णेण वा उल्लोढिज्ज
 वा उव्वलेज्ज वा नो तं सायए नो तं नियमे, से सिया परो कायंसि
 वणं सीओदगवियडेण वा उसिणिओदगवियडेण वा उच्छोलिज्ज वा
 पहोलिज्ज वा नो तं सायए नो तं नियमे से सिया परो कायंसि वणं
 वा गंडं वा अरइं वा पुलयं वा भगंदलं वा अन्नयरेण वा सत्थजाएणं
 अच्छिदिज्ज वा विच्छिदिज्ज वा, नो तं सायए नो तं नियमे, से सिया
 परो कायंसि वणं वा गंडं वा अरइं वा पुलयं वा भगंदलं वा अन्नयरेणं
 सत्थजाएणं आच्छिदित्ता वा विच्छिदित्ता वा पूयं वा सोणियं वा
 नीहरिज्ज वा विसोहिज्ज वा नो तं सायए नो तं नियमे, से सिया परो
 कायंसि वणं वा गंडं वा अरइं वा पुलइयं वा भगंदलं वा आमज्जिज्ज
 वा पमज्जिज्ज वा नो तं सायए नो तं नियमे, से सिया परो कायंसि
 वणं वा गंडं वा अरइं वा पुलयं वा भगंदलं वा संवाहिज्ज वा पलिसदिज्ज
 वा नो तं सायए नो तं नियमे, से सिया परो कायंसि वणं वा गंडं वा
 अरइं वा पुलयं वा भगंदलं वा तिल्लेण वा घएण वा वसाए वा मक्खि-
 ज्ज वा अब्भंगिज्ज वा नो तं सायए नो तं नियमे, से सिया परो कायंसि
 वणं वा गंडं वा अरइं वा पुलयं वा भगंदलं वा लुद्धेण वा कक्केण वा
 चुन्नेण वा वण्णेण वा उल्लोढिज्ज वा उव्वलेज्ज वा नो तं सायए नो
 तं नियमे, से सिया परो कायंसि वणं वा गंडं वा अरइं वा पुलयं वा
 भगंदलं वा सीओदगवियडेण वा उसिणिओदगवियडेण वा उच्छोलि-

ज्जा वा पहोलिज्ज वा नो तं सायए नो तं नियमे, से सिया परो कायंसि
 वणं वा गंडं वा अरइं वा पुलयं वा भगंदलं वा अन्नयरेणं सत्थजाएणं
 अच्छिदिज्ज वा विच्छिदिज्ज वा अन्नयरेणं सत्थजाएणं अच्छिदित्ता वा
 विच्छिदित्ता वा पूयं वा सोणियं वा नीहरिज्ज वा विसोहिज्ज वा नो
 तं सायए नो तं नियमे, से सिया परो कायंसि सेयं वा जल्लं वा
 निहरिज्ज वा विसोहिज्ज वा नो तं सायए नो तं नियमे, से सिया परो
 अच्छिमलं वा कण्णमलं वा दंतमलं वा नहमलं वा नीहरिज्ज वा विसो-
 हिज्ज वा नो तं सायए नो तं नियमे, से सिया परो दीहाइं वालाइं दीहाइं
 वा रोमाइं, दीहाइं भमुहाइं, दीहाइं कक्खरोमाइं दीहाइं वत्थिरोमाइं
 कपिज्ज वा संठविज्ज वा नो तं सायए नो तं नियमे, से सिया परो
 सीसाओ लिक्खं वा जूयं वा नीहरिज्ज वा विसोहिज्ज वा नो तं सायए नो
 तं नियमे, से सिया परो अंकंसि वा पलियंकंसि वा तुयट्ठावित्ता पायाइं
 आमज्जिज्ज वा पमज्जिज्ज वा नो तं सायए नो तं नियमे, एवं हिट्ठिमो
 गमो पायाइ भाणियव्वो, से सिया परो अंकंसि वा पलियंकंसि वा
 तुयट्ठावित्ता हारं वा अञ्जहारं वा उरत्थं वा नेवेयं वा सउडं वा पालंवं
 वा सुदण्णसुत्तं वा आविहिज्ज वा पिणहिज्ज वा नो तं सायए नो तं
 नियमे, से सिया परो आरामंसि वा उज्जाणंसि वा नीहरित्ता वा पवि-
 सित्ता वा पायाइं आमज्जिज्ज वा पमज्जिज्ज वा नो तं सायए नो तं
 नियमे, एवं नेयव्वा अन्नमन्नकिरिया वि ॥सू० १॥

छाया-परक्रियाम् आध्यात्मिकीम् सांश्लेषिकीम् नो ताम् आस्वादयेत् नो तां नियम-
 येत् स्यात् तस्य परः पादौ आमृज्याद् वा प्रमृज्याद्वा नो ताम् आस्वादयेत् नो ताम्
 नियमयेत् तस्य स्यात् परः पादौ संवाहयेत् वा परिमर्दयेद् वा नो ताम् आस्वादयेद् नो तां
 नियमयेद्, तस्य स्यात् परः पादौ स्पृशेद् वा रञ्जयेद् वा नो ताम् आस्वादयेद् नो तां
 नियमयेद् वा तस्य स्यात् परः पादौ तैलेन वा घृतेन वा वसया वा म्रक्षयेद् वा अभ्यञ्जयेद्
 वा नो ताम् आस्वादयेद् नो तां नियमयेद् तस्य स्यात् परः पादौ लोभ्रेण वा कर्केण वा
 चूर्णेन वा वर्णेन वा उल्लोचयेद् वा उद्वलयेद् वा नो ताम् आस्वादयेद् नो तां
 नियमयेत् तस्य स्यात् परः पादौ शीतोदकविकटेन वा उष्णोदकविकटेन वा उत्क्षा-

[illegible]

वा अरतिं वा पुलकं वा भगन्दरं वा लोभ्रेण वा कर्केण वा चूर्णेन वा वर्णेन वा उल्लोलयेद् वा उद्वर्तयेद् वा नो ताम् आस्वादयेद् नो तां नियमयेत् तस्य स्यात् परः काये व्रणं वा गण्डं वा अरतिं वा पुलकं वा भगन्दरं वा शीतोदकविकटेन वा उष्णोदकविकटेन वा उक्षा लयेद् वा प्रक्षालयेद् वा नो ताम् आस्वादयेद् नो तां नियमयेत्, तस्य स्यात् परः काये व्रणं वा, गण्डं वा अरतिं वा, पुलकं वा भगन्दरं वा अन्यतरेण शास्त्रज्ञातेन आच्छिन्ध्यात् वा विच्छिन्ध्याद्वा अन्यतरेण शास्त्रज्ञातेन अन्धिद्य वा विच्छिद्य वा पूयं वा शोणियं वा निर्हरेद्वा विशोधयेत् नो ताम् आस्वादयेद्वा नो तां नियमयेत्, तस्य स्यात् परः काये स्वेदं वा जलं वा निर्हरेद्वा विशोधयेद् वा नो ताम् आस्वादयेद् नो तां नियमयेत् तस्य स्यात् परः अक्षिमलं वा कर्णमलं वा दन्तमलं वा नखमलं वा निर्हरेद् वा विशोधयेद् वा नो ताम् आस्वादयेद् नो तां नियमयेत्, तस्य स्यात् परः दीर्घान् बालान् दीर्घाणि वा लोमानि दीर्घौ भ्रुवौ, दीर्घाणि कक्षारोमाणि दीर्घाणि वस्तिरोमाणि कृन्तेद् वा संस्थापयेद् वा नो ताम् आस्वादयेद् नो तां नियमयेत्, तस्य स्यात् परः शीर्षकाद् लिक्षां वा यूकां वा निर्हरेद् वा विशोधयेद् वा नो ताम् आस्वादयेद् वा नो तां नियमयेत्, तस्य स्यात् परः अङ्गुके वा पर्यङ्गुके वा स्वापयित्वा हारं वा अर्धहारं वा उरःस्थं वा ग्रैवेयकं वा मुकुटं वा प्रालम्बं वा सुवर्णसूत्रं वा अवघ्नीयाद् वा पिनहयेद् वा नो ताम् आस्वादयेत् नो ताम् नियमयेत् तस्य स्यात् परः आरामे वा उद्याने वा निर्हृत्य वा प्रविश्य वा पादौ आमृज्याद् वा प्रमृज्याद् वा नो ताम् आस्वादयेत् नो तां नियमयेत्, एवं ज्ञातव्या अन्योन्यक्रियापि ॥ सू० १ ॥

टीका—द्वादशेऽध्ययने रागद्वेषोत्पत्ति निमित्तभूत रूपविशेषदर्शनस्य प्रतिषेधः प्ररूपितः सम्प्रति त्रयोदशेऽध्ययनेऽपि प्रकारान्तरेण रागद्वेषोत्पत्ति निमित्तस्य प्रतिषेधं प्ररूपयितुं परक्रियानामकं सप्तैककस्य पष्ठमध्ययनं प्रारभते, तत्र साधुनिमित्तम् अन्यव्यक्तिद्वारा

अब तेरहवाँ अध्ययन का प्रारंभ

टीकार्थ—बारहवाँ अध्ययन में रागद्वेष की उत्पत्ति में निमित्तभूत रूप विशेष के दर्शन का प्रतिषेध किया गया है अब तेरहवें अध्ययन में भी प्रकारान्तर से रागद्वेष की उत्पत्ति में निमित्तभूत परक्रिया वगैरह का प्रतिषेध करने के लिये सप्तैक का छठा अध्ययन आरम्भ करते हैं—उस में साधु के निमित्त किसी भी अन्य व्यक्ति द्वारा क्रियमाण क्रिया को परक्रिया कहते हैं, यहाँ पर पर शब्द के छे अर्थ बतलाये गये हैं—१ तत्पर, २-अन्यतरपर, ३-आदेशपर, ४-क्रमपर, ५-

अध्ययन तेरह

टीकार्थ—प्रारम्भ अध्ययनमा रागद्वेषनी उत्पत्तिमा निमित्तरूप परक्रिया विग्रेतेना निषेध करवाभा आवेल छे. छे आ तेरमा अध्ययनमा पणु प्रकारान्तरधी राग द्वेषनी उत्पत्तीमा निमित्त रूपना परक्रिया विग्रेतेना निषेध करवा साटे सप्तैककना छट्ठा अध्ययनने प्रारंभ करवाभा आवे छे. आ अध्ययनमा साधुना निमित्ते कोष्ठपणु अन्य व्यक्ति द्वारा करवाभा आवनारी क्रियाने

ક્રિયમાણક્રિયા પરક્રિયા ઉચ્યતે, પરગચ્છદાર્થ્ય પ્રકૃતે પદ્ધતિઃ પૂર્વાવાયે કથિતઃ ૧ તત્પરઃ, ૨ અન્યતરપરઃ, ૩ આદેશપરઃ, ૪ ક્રમપરઃ, ૫ વહુપરઃ, ૬ પ્રધાનપરચેતિ તત્ર એકઃ પરમાણુઃ દ્વિતીયપરમાણોઃ સઠાશાદ્ ભિન્નત્વાન્ તત્પરશબ્દેન ઉચ્યતે સ પરમાણુઃ તસ્માદ્ અન્ય (દ્વિતીય) પરમાણોઃ પરઃ ભિન્નો વર્તતે ઇતિ તત્પરશબ્દાર્થઃ, અન્યતરપર શબ્દાર્થસ્તુ-એકં દ્વચણુકં પરમાણુદ્વયયુક્ત-વાત્, દ્વિતીયં ત્રચણુકં દ્વચણુકત્રયયુક્તત્વાત્ઃ એવમ્ અન્યત્ ચતુરણુકાદિક્રમનેન પરશાણુપુણ્ણયુક્તત્વાત્ પરસ્પરં તૈ દ્વચણુકાદયઃ એકસ્ય દ્વિતીય-સ્માદ્ ભિન્નત્વેન અન્યતરપરત્વેન ઉચ્યતે, આદેશપરશબ્દાર્થસ્તુ કસ્યાપિ સ્વામિનઃ અધિ-કારિણો વા આજ્ઞારૂપાદેશપાલનતત્પરો ભૃત્યાદિઃ આદેશપરો ચોભ્યઃ, એકપ્રાદેશિક દ્રવ્યાદ્ દ્વિપ્રાદેશિકદ્રવ્યં ક્રમપરત્વેન ઉચ્યતે એવ રીત્યા સંખ્યાક્રમદૃષ્ટ્યા પરઃ પદાર્થઃ ક્રમપરઃ કથ્યતે, વહુપરસ્તુ-એકપરમાણોઃ પરમાણુત્રયપરમાણુચતુષ્ટ્યાદિયુક્તં દ્રવ્યં વહુપરં કથ્યતે,

વહુપર ઓર ૬-પ્રધાનપર, એકપરમાણુ દ્વિતીય પરમાણુ સે ભિન્ન હોને સે તત્પર શબ્દ સે વ્યવહૃત હોતા હૈ અર્થાત્ વહુ પરમાણુ ઉસ સે અન્ય યાને દૂસરે પરમાણુ સે ભિન્ન હૈ ઇસ કો તત્પર કહતે હૈ, અન્યતરપર શબ્દ કા અર્થ તો યહ હૈ કિ-એક દ્વચણુક દો પરમાણુઓ સે યુક્ત હોતા હૈ ઓર દ્વિતીય ત્રચણુક ત્રીન દ્વચણુકો સે યુક્ત હોતા હૈ એવ અન્ય ચતુરણુકાદિ અનેક પરમાણુપુણ્ણો સે યુક્ત હોતા હૈ ઇસ તરહ વે દ્વચણુક વગૈરહ એક કો દૂસરે સે ભિન્ન હોને સે અન્યતરપર શબ્દ સે વ્યવહૃત હોતે હૈ, આદેશપર શબ્દ કા અર્થ યહ હૈ કિ-કિસી ખો સ્વામી યા અધિકારી કી આજ્ઞા રૂપ આદેશ કે પાલન મેં તત્પર ભૃત્ય વગૈરહ કો આદેશપર શબ્દ સે વ્યવહૃત કિયા જાતા હૈ, એવં ક્રમપર શબ્દ કા અર્થ-યહ હૈ કિ એક પ્રાદેશિક દ્રવ્ય સે દ્વિપ્રાદેશિક દ્રવ્ય ક્રમપર શબ્દ સે વ્યવહૃત હોતા હૈ ઇસ પ્રકાર સંખ્યા ક્રમ કી દૃષ્ટિ સે પરપદાર્થ ક્રમપર કહલાતા હૈ, ઓર વહુપર શબ્દ કા અર્થ યહ હૈ કિ-એક પરમાણુ કે પરમાણુત્રય ઓર પરમાણુ ચતુષ્ટ્યાદિ

પરક્રિયા કહે છે અહીં યા પર શબ્દના છ અર્થ બતાવવામા આવ્યા છે. ૧ તત્પર ૨ અન્યતરપર ૩ આદેશપર ૪ ક્રમપર ૫ બહુપર અને ૬ પ્રધાનપર તેમા એક પરમાણુ થી બીજા પરમાણુ બુદ્ધિ હોવાથી તત્પર શબ્દથી વ્યવહાર થાય છે અન્યતરપર શબ્દનો અર્થ તો એ છે કે-એક દ્રવ્યભૂક એ પરમાણુ બોધી યુક્ત હોય છે અને બીજુ ત્રચણુક ત્રણ દ્રવ્યભૂકોથી યુક્ત હોય છે. અને બીજા ચાર અણુકાદિ અનેક પરમાણુ પુંબોથી યુક્ત હોય છે એ પ્રમાણે એ દ્રવ્યભૂક વિગેરે એકને બીજાથી બુદ્ધિ હોવાથી અન્યતરપર શબ્દથી વ્યવહાર કરાય છે આદેશપર શબ્દનો અર્થ એ છે કે-કોઇપણ સ્વામીની કે અધિકારીની આજ્ઞારૂપ આદેશના પાલનમાં તત્પર એવા નોકર વિગેરેને આદેશપર શબ્દથી વ્યવહાર કરવામા આવે છે તથા ક્રમપર શબ્દનો અર્થ એ છે કે-એક પ્રાદેશિક દ્રવ્યથી દ્વિ પ્રાદેશિક દ્રવ્ય ક્રમપર શબ્દથી વ્યવહાર થાય છે આ પ્રમાણે સ ખ્યા ક્રમની દૃષ્ટિથી પરપદાર્થ ક્રમપર કહેવાય છે. અને બહુપર

एकस्माद् परमाणोः द्वितीयस्य परमाणोः अधिकपरमाणुभेदकृतमेव तयोः परस्परभिन्नत्वं बोध्यम्, प्रधानपरशब्दार्थः खलु स्वपरप्राधान्य महिम्ना यः सजातीयेभ्यो भिन्नत्वव्यप-
देशभागे भवति स प्रधानपरो बोध्यः, यथा मनुष्येषु भगवान् तीर्थकृत् प्रधानो वर्तते,
पशुषु सिंहः, वृक्षेषु वटपनस अशोकादिः प्रधान उच्यते एतेन इदं निर्गलितम्—निजापेक्षया
अन्यो जनः परः कथ्यते तस्मात् अन्यगृहस्थादि द्वारा साधुनां कृते क्रियमाणा क्रिया पर
क्रियात्वेन व्यपदिश्यते, तामेतां परक्रियां प्ररूपयन् तां निषेधति सूत्रकारः—‘परकिरियं
अज्ज्ञत्थियं संसेसियं’ परक्रियाम्—परः स्वापेक्षयाऽन्यस्तस्य शारीरिकव्यापाररूपा क्रिया पर-
क्रिया तां परक्रियाम्, आत्मसम्बन्धितया क्रियमाणां तथा सांश्लेषिकीम्—कर्मबन्धनरूप

સે યુક્ત દ્રવ્ય કો બહુપર કહતે હૈં અર્થાત્ એક પરમાણુ સે દ્વિતીય પરમાણુ કો
અધિક પરમાણુ ભેદ કૃત હો એન દોનો પરમાણુઓ કો પરસ્પર ભિન્ન રૂપ
સે સમજાતા હૈં એવં પ્રધાનપર શબ્દ કા અર્થ યહ હૈં કિ—અપને પદ કી પ્રધા-
નતા કી મહિમા સે જો સજાતીય વસ્તુઓ સે ભિન્ન કહલાતા હૈં એસ કો પ્રધાન-
પર કહતે હૈં જૈસે મનુષ્યો મેં ભગવાન્ તીર્થકર પ્રધાન હૈં, પશુઓ મેં કેસરીસિંહ
ઔર વૃક્ષો મેં વટ યા આમ્ર ઔર અશોક વગૈરહ પ્રધાન કહલાતા હૈં હસ સબ કા
સારાંશ યહ હૈં કિ અપને સે દૂસરા પર કહલાતા હૈં હસલિયે અન્ય ગૃહસ્થાદિ કે
દ્વારા સાધુ કે લિયે કી જાતી હુઈ ક્રિયા કો પરક્રિયા કહતે હૈં હસ પરક્રિયા કા
નિરૂપણ કરતે હુએ એસ કો સૂત્રકાર નિષેધ કરતે હૈં—‘પરકિરિયં’ પરક્રિયા અર્થાત્
અપને સે અન્ય દૂસરા પર કહલાતા હૈં ઔર એસ કી શારીરિક વ્યાપાર રૂપ ક્રિયા
કો પરક્રિયા કહતે હૈં હસ પરક્રિયા કો ‘અજ્ઞાત્થિયં’ આધ્યાત્મિકી અર્થાત્ આત્મ
સમ્બન્ધી, યાને અપને લિયે કી જાતી હુઈ હોને સે ઔર ‘સંસેસિયં’ ‘સાંશ્લેષિકી
કહતે હૈં એતાવતા ગૃહસ્થ શ્રાવક કે દ્વારા શારીરિક વ્યાપાર કે રૂપ મેં સાધુ કે

શબ્દનો અર્થ એ છે કે—એક પરમાણુના પરમાણુત્રય અને પરમાણુ ચતુષ્ટય વિગેરેથી યુક્ત
દ્રવ્યને બહુપર કહે છે અર્થાત્ એક પરમાણુ બીજા પરમાણુને અધિક પરમાણુ ભેદ કૃત
જ એ બેઉ પરમાણુઓને પરસ્પર ભિન્ન રૂપથી સમજવામા આવે છે તેમ જ પ્રધાનપર
શબ્દનો અર્થ એ છે કે—પોતાના પદની પ્રધાનતાના મહિમાથી જે સજાતીય વસ્તુઓથી
ભિન્ન કહેવાય છે. તેને પ્રધાનપર કહે છે જેમ મનુષ્યોમા ભગવાન્ તીર્થકર પ્રધાન છે
પશુઓમા સિંહ અને વૃક્ષોમા વટ કે આમ્ર અને અશોક વિગેરે પ્રધાન કહેવાય છે. આ
કથનનો સારાંશ એજ છે કે—પોતાનાથી બીજા પર કહેવાય છે તેથી અન્ય ગૃહસ્થાદિ દ્વારા
સાધુને માટે કરવામા આવતી ક્રિયાને પરક્રિયા કહે છે આ પરક્રિયાનું નિષેધ કરતા સૂત્રકાર
તેના નિષેધ કરે છે—‘પરકિરિયં અજ્ઞાત્થિયં’ પરક્રિયા અર્થાત્ પોતાનાથી બીજા પર કહેવાય છે
અને તેની શારીરિક વ્યાપારરૂપ ક્રિયાને પરક્રિયા કહે છે. એ પરક્રિયાને આધ્યાત્મિકી અર્થાત્
આત્મ સમ્બન્ધી એટલે કે પોતાના માટે કરવામા આવતી હોવાથી અને ‘સંસેસિયં’ સાંશ્લેષિકી

સંશ્લેષક્ષારિणीમ્ 'નો તં સાયણ' નો નૈવ સ્વલ્પ તામ્ આધ્યાત્મિકીમ્ સાંશ્લેષિકીશ્ચ પર-
ક્રિયાં સાધુઃ આસ્વાદયેત્ 'અભિનૃપેત્, મનસા તત્રાભિલાષં ન કુર્યાદિત્યર્થઃ, एवं 'નો તં
નિયમે' નો-નૈવ વા તાં-તથાવિધાં પરક્રિયાં નિયમયેત્-કાયેન વચસા વા કારયેદિતિ
ભાવઃ મનસા વચસા કાયેન વા તાં પરક્રિયાં નાનુમોદયેદિત્યર્થઃ સમ્પ્રતિ તાં પરક્રિયાં
વિશેષતો દર્શયિતુમાહ-'સે સિયા પરો પાણ આમજ્જિજ્ઞ વા પમજ્જિજ્ઞ વા' તસ્ય-પ્રતિકર્મરહિત
શરીરસ્ય સાધોઃ સ્યાત્-કદાચિત્, પરઃ-ગૃહસ્થઃ શ્રદ્ધયા પાદો રજસાઽવલિપ્તો આમૃજ્યાદ્
લિયે કી જાતી હુઈ ક્રિયા બન્ધન કે કારણ હોને સે 'નો તં સાયણ' ઉગ્ર કો સાધુ
આસ્વાદન નહીં કરે અર્થાત્ મન સે ઉસ પરક્રિયા કો સાધુ અભિલાષા નહીં કરે
ઔર 'નો તં નિયમે' एवं વચન સે ઉસ પરક્રિયા કો ન કરાવે, અર્થાત્ મન વચન
ઔર શરીર સે ઉસ પરક્રિયા કા અનુમોદન સાધુ નહીં કરે ક્યો કિ ઉક્ત રીતિ
સે ઉપર્યુક્ત પરક્રિયા કો મન સે ચાહને પર યા કાય તથા વચન સે સમર્થન કરને
પર કર્મબન્ધન હોતા હૈં હસલિયે સંયમશીલ સાધુ ઔર સાધ્વી કો મન વચન
ઔર કાય સે પરક્રિયા કા અનુમોદન યા સમર્થન નહીં કરના ચાહિયે ક્યો કિ
કર્મબન્ધન કો દૂર કરને કે લિયે હો જૈન મુનિ મહાત્માઓં ને પ્રવ્રજ્યા ગ્રહણ કી
હૈં હસલિયે સાધુ ઔર સાધ્વી ઈસા કિસી સ્ત્રી પરક્રિયા કા સમર્થન નહીં કરે
જિસ સે કિ કર્મબન્ધ હો,

અબ વિશેષ રૂપ સે પરક્રિયા કા પ્રદર્શન કરતે હૈં-'સે સિયા પરો પાણ આમ-
જ્જિજ્ઞ વા' ઉસ પ્રતિકર્મરહિત શરીરવાલે સાધુ કે યદિ કદાચિત્ પર અર્થાત્
ગૃહસ્થ શ્રાવક શ્રદ્ધા ભક્તિ સે ધૂલિ વગૈરહ સે લિસપાદોં કા આમાર્જન કરે યા

અર્થાત્ કર્મ બંધનરૂપ સંશ્લેષને કરવા વાળી હોવાથી આધ્યાત્મિકી અને સંશ્લેષિકી કહે
છે કહેવાનો હેતુએ છે કે-ગૃહસ્થ શ્રાવક દ્વારા શારીરિક વ્યાપાર રૂપે સાધુને માટે કરવામા
આવતી ક્રિયા કર્મ બંધના કારણ રૂપ હોવાથી 'નો તં સાયણ નો તં નિયમે' સાધુએ મનથી
એ પરક્રિયાની અભિલાષા કરવી નહીં અને કાય અર્થાત્ શરીરથી અને વચનથી એ પર-
ક્રિયાને કરાવવી નહીં અર્થાત્ મન, વચન અને શરીરથી એ પરક્રિયાનુ સાધુએ અનુમોદન
કરવું નહીં. 'સે સિયા પરો પાણ આમજ્જિજ્ઞ વા પમજ્જિજ્ઞ વા' ઉક્તપ્રકારથી ઉપરોક્ત પર-
ક્રિયાને મનથી ચાહવાથી અથવા કાયથી તથા વચનથી સમર્થન કરવાથી કર્મબંધ થાય
છે. તેથી 'નો તં સાયણ નો તં નિયમે' સાધુ અને સાધ્વીએ મન વચન અને કાયાદી
પરક્રિયાનુ અનુમોદન કે સમર્થન કરવું નહીં કારણ કે કર્મબંધને દૂર કરવા માટે જ જૈન
મુનિઓએ સાધુપણ સ્વીકારેલ છે તેથી સાધુ અને સાધ્વીએ એવી કોઈ પણ પરક્રિયાનુ
સમર્થન કરવું નહીં કે જેનાથી કર્મબંધ થાય.

હવે વિશેષ પ્રકારથી પરક્રિયા બતાવે છે-'સે સિયા પરો પાણ આમજ્જિજ્ઞ વા પમ
જ્જિજ્ઞ વા' એ પ્રતિકર્મ રહિત શરીરવાળા સાધુના ધૂળ વિગેરેથી ખરડાયેલ પગનુ પર

वा-ईषद् मार्जनं कुर्यात्, प्रगृज्याद् वा-बहुमार्जनं कुर्याद् वा 'नो त सायए नो तं नियमे' नो-नैव खलु ताम् आमार्जनप्रमार्जनरूपां परक्रियाम् आस्वादयेत्-साधुः मनसा नाभिलषेत् इति, भावः नो-नैव वा नियमयेत्-कायेन वाचा वा न अनुमोदयेत्, कारयेद् वा 'से सिया परो पायाइं संवाहिज्ज वा पलिमदिज्ज वा' तस्य-प्रतिकर्मरहितशरीरस्य साधोः स्यात्-कदाचित् परः-गृहस्थः पादौ संवाहयेत् संमर्दयेद् वा परिमर्दयेद् वा 'नो त सायए' नो नैव खलु त-पादौ संवाहयन्त परिमर्दयन्त वा गृहस्थम् साधुः आस्वादयेत्-मनसा नाभिलषेदित्यर्थः 'नो तं नियमे' नो-नैव किल तम्-पादयोः संवाहनं परिमर्दनं वा कुर्वन्तम् गृहस्थं नियमयेत्-कायेन वचसा वा नानुमोदयेत् कारयेद् वा 'से सिया परो पायाइं 'पमज्जिज्ज वा' प्रमार्जनं करे अर्थात् प्रतिकर्म संस्कारादि रहित साधु के धूलिकर्मो से अवलिसपैरो' का थोडा या अधिक मार्जन यदि श्रद्धा से आवक गृहस्थ करे तो 'नो तं सायए' जैन मुनि महात्मा उस का आस्वादन अर्थात् मन से अभिलाषा भी नहीं करे और 'नो तं नियमे' काय तथा वचन से भी पादमार्जन का अनुमोदन या समर्थन नहीं करे क्योंकि उक्त रीति से गृहस्थ आवक के द्वारा साधु मुनि महात्माओ के पैरो को प्रमार्जन करने से जैन साधु को कर्मबन्ध होगा इसलिये उस का मन वचन काय से नहीं समर्थन करना चाहिये, एवं 'से सिया परो पायाइं संवाहिज्ज वा' उस प्रतिकर्म संस्कार रहित शरीरवाले साधु के पैरो का यदि कदाचित् पर अर्थात् गृहस्थ आवक संवाहन करे दबावे या 'पलिमदिज्ज वा' संमर्दन करे तो उस पादसंवाहन तथा संमर्दन क्रिया रूप परक्रिया की 'नो तं सायए' मन से अभिलाषा नहीं करे और 'नो तं नियमे' वचन एवं काय से उस पादसंवाहन तथा संमर्दन क्रिया का अनुमोदन या समर्थन भी नहीं करे अर्थात् उस गृहस्थ आवक के द्वारा किये जाते हुए पाद संवाहन या पाद संमर्दन क्रिया

अर्थात् गृहस्थ आवक लङ्कितश्रावणी आमार्जन के प्रमार्जन करे अर्थात् प्रतिकर्म संस्कार विनाता साधुना धूणना कण्ठोत्थी भरडायेल पगोने थोडु के वधावे मार्जन अर्थात् प्रक्षालन करे तो 'नो तं सायए नो तं नियमे' मुनिओ तेनु आस्वादन अर्थात् मनथी अभिलाषा करणी नही अने काय तथा वचनथी पणु ओ पाद-प्रक्षालननु अनुमोदन के समर्थन करणु नही डेम के-छेक प्रकरथी गृहस्थ आवक द्वारा साधुना पादोनु प्रक्षालन के प्रमार्जन करवाथी साधुने कर्मबन्ध धाय छे तेथी मन वचन अने कायाथी तेनु' समर्थन करणु नही 'से सिया परो पायाइं संवाहिज्ज वा पलिमज्जिज्ज वा' तथा ओ प्रतिकर्म संस्कार वगरना शरीरवाणा साधुना पगोनु ओ कदाच पर अर्थात् गृहस्थ आवक संवाहन करे दबावे अथवा समर्दन करे तो 'नो तं सायए' ओ पादसंवाहन तथा समर्दन क्रियाइए परक्रियाणी मनथी छव्छा न करे 'नो तं नियमे' अने वचनथी ओ पाद संवाहन तथा समर्दन क्रियातु अनुमोदन के समर्थन न करणु, अर्थात् ओ गृहस्थ

ફુસિજ્જ વા રહ્જ્જ વા' તસ્ય-સાધોઃ સ્યાત્-કદાચિત્ પરઃ-ગૃહસ્થઃ પાદો સ્પર્શયેદ્ વા રહ્જ્જયેદ્ વા 'નો તં સાયણ' નો-નૈવ ફિલિ તમ્-પાદો સ્પર્શયન્તં રહ્જ્જયન્તં વા ગૃહસ્થમ્ સાધુઃ આસ્થાશ્ચેત્-મનસા નામિલપેત્, 'નો તં નિયમે' નો-નૈવ સ્ખલુ તમ્-ગૃહસ્થમ્ પાદો સ્પર્શ-યન્તં રહ્જ્જયન્તં વા કાયેન વચસા વા નાનુમોદયેત્ ॥ 'સે સિયા પરો પાયાઙં તિલ્લેણ વા ઘણ વા વસાણ વા' તસ્ય-ભાવસાધોઃ સ્યાત્-કદાચિત્ પરો-ગૃહસ્થઃ પાદો તૈલેન વા, કા સાધુ ઔર સાધ્વી કો અનુમોદન નહીં કરના ચાહિયે હમી તરહ 'સે સિયા પરો પાયાઙં ફુસિજ્જ વા રહ્જ્જ વા' ઉસ પ્રતિકર્મ રહિત શરીરવાલે સાધુ કે પાદો કા સ્પર્શન ઔર અનુરજ્જન યદિ કદાચિત્ કોઈ ગૃહસ્થ શ્રાવક કરે તો 'નો તં સાયણ' ઉસ ગૃહસ્થ શ્રાવક કે દ્વારા કિયે જાતે હુણ સાધુ કે પાદો કે સ્પર્શન ઔર રહ્જ્જન ક્રિયા રૂપ પરક્રિયા કો જૈન મુનિ મહાત્મા મન સે અમિલાપા નહીં કરે ઔર 'નો તં નિયમે' ઉસ ગૃહસ્થ શ્રાવક કે દ્વારા શ્રદ્ધા ભક્તિ સે કિયે જાતે હુણ સાધુ કે પાદો કા સ્પર્શન ઔર રહ્જ્જન રૂપ પરક્રિયા કા વચન કાય સે મી અનુમોદન નહીં કરે ક્યોંકિ ઉક્ત રીતિ સે પાદ સ્પર્શાદિ કર્મવન્ધ કા કારણ માના જાતા હૈં હસલિયે ઉસ કા મન વચનકાય સે સમર્થન નહીં કરના ચાહિયે ક્યોંકિ જૈન મુનિ મહાત્માઓંને કર્મવન્ધોં સે છુટકારા પાને કે લિયે પ્રવ્રજ્યા યા દીક્ષા સંયમ કા ગ્રહણ કિયા હૈં હસલિયે કર્મવન્ધ કા હેતુભૂત પાદસ્પર્શનાદિ કા સમર્થન નહીં કરના ચાહિયે । ઉક્ત રીતિ સે યદિ ગૃહસ્થ શ્રાવક સાધુ મુનિ મહાત્માઓં કે ચરણોં કા તૈલાદિ સે માલિશ કરે તો જૈન સાધુ એવં સાધ્વી ઉસ કા અનુમોદન નહીં કરે યહ બતલાતે હૈં- 'સે સિયા પરો પાયાઙં તિલ્લેણ વા' યદિ ઉસ જૈન સાધુ કે પાદોં

શ્રાવક દ્વારા કરવામા આવતા પાદસ્પર્શન કે પાદસ્પર્શન ક્રિયાનું સાધુ કે સાધ્વીએ અનુમોદન કરવું નહીં એજ પ્રમાણે 'સે સિયા પરો પાયાઙં ફુસિજ્જ વા રહ્જ્જ વા' એ પ્રતિકર્મ વિનંના શરીરવાળા સાધુના પગોને સ્પર્શ અને અનુરજ્જન નો કદાચ કોઈ ગૃહસ્થ શ્રાવક કરે તો એ ગૃહસ્થ શ્રાવક દ્વારા કરવામા આવતા સાધુના પગોનું સ્પર્શન અને અનુરજ્જન ક્રિયારૂપ પરક્રિયાને મુનિએ મનથી 'નો તં સાયણ' અમિલાપા કરવી નહીં અને ગૃહસ્થ શ્રાવક દ્વારા શ્રદ્ધાભક્તિથી કરવામા આવતા સાધુના પગોને સ્પર્શ અને અનુરજ્જનરૂપ ક્રિયાનું 'નો તં નિયમે' વચન અને કાયથી અનુમોદન પણ કરવું નહીં કેમ કે ઉક્ત પ્રકારથી પાદસ્પર્શાદિ કર્મબંધનું કારણ માનવામાં આવે છે. તેથી તેનો મનવચન અને કાયથી સમર્થન કરવું નહીં કેમકે મુનિમહારાજોએ કર્મબંધથી છૂટવા માટે દીક્ષા ગૃહણ કરેલ છે તેથી કર્મબંધના હેતુભૂત પાદસ્પર્શનાદિ ક્રિયાનું સમર્થન કરવું નહીં ઉક્ત પ્રકારથી નો ગૃહસ્થ શ્રાવક સાધુઓના પગોને તેલ વિગેરેથી માલિશ કરેતો મુનિમહારાજોએ તેનું અનુમોદન ન કરવા વિષે કથન કરે છે, - 'સે સિયા પરો પાયાઙં તિલ્લેણ વા' નો તે સાધુના પગે કદાચ કોઈ અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રાવક તેલથી અથવા 'ઘણ વા' ધીથી અથવા 'વસાણ વા'

घृतेन वा, वसाया वा द्रव्यौषधिविशेषेण 'मक्खिज्ज वा अग्निमग्निज्ज वा' ब्रक्षयेद्वा परिमर्दनं कुर्यात्, अभ्यञ्जयेद्वा अभ्यञ्जनं कुर्याद्वा तां ह 'नो तं सायए नो तं नियमे' नो तम्-ब्रक्षयन्तम् अभ्यञ्जयन्तम् गृहस्थम् आस्वादयेत्-मनसा अभिलपेत् नो तम् ब्रक्षयन्तम् अभ्यञ्जयन्तम् गृहस्थं नियमयेत्-कायेन वचना वा अनुमोदयेत्-'से सिया परो पायाइं' तस्य-भावभिक्षुकस्य स्यात्-यदि कदाचित् परो-गृहस्थः पादौ 'लुद्धेण वा को कदाचित् पर अर्थात् गृहस्थ आवक तैल से या 'घएण वा वसाए वा' घृत से या, वसा अर्थात् द्रव्यौषधि विशेष से 'मक्खिज्ज वा' ब्रक्षण अर्थात् परिमर्दन या मालिश करे या 'अग्निमग्निज्ज वा' अभ्यञ्जन करे तो उस की अर्थात् तैलादि से पाद का मर्दन और अभ्यञ्जन की जैन साधु अभिलाषा नहीं करे 'नो तं सायए' मन से उस की इच्छा नहीं करे और 'नो तं नियमे' वचन से तथा शरीर से भी उस का अनुमोदन नहीं करे, एतावता साधु के चरणों को तैल घृतादि से मालिश करते हुए उस गृहस्थ आवक को मन वचन कर्म से समर्थन नहीं करना चाहिये क्योंकि इस प्रकार के गृहस्थ आवक के द्वारा किये जाते हुए पादादि का तैल घृतादि से मर्दन अभ्यञ्जन कर्मबन्ध का कारण होता है इसलिये सांसारिक कर्मबन्धों से छुटकारा पाने के लिये प्रव्रज्या दीक्षा ग्रहण करनेवाले साधु को उक्त मर्दनादि क्रिया रूप परक्रिया का स्वीकार नहीं करना चाहिये और अनुमोदन या समर्थन भी नहीं करना चाहिये ।

अब फिर भी प्रकारान्तर से गृहस्थ द्वारा साधु के पादादि का पिष्टकादि द्रव्यों से उद्बर्तन करे तो उस को भी साधु स्वीकार नहीं करे यह बतलाते हैं-'से सिया परो पायाइं लुद्धेण वा' उस जैन साधु के पादों को यदि कदाचित्

વસા અર્થાત્ દ્રવ્યોષધિ વિશેષથી 'મક્ખિજ્જ વા' બ્રક્ષણ અર્થાત્ માલીશ કરે અથવા 'અગ્નિમગ્નિજ્જ વા' અભ્યંજન કરે તો 'નો તં સાયએ નો તં નિયમે' તેની ઇચ્છા કે તેલ વિગેરેથી પાદમર્દન અને અભ્યંજનની સાધુ કે સાધ્વીએ અભિલાષા કરવી નહીં. તથા મનથી પણ તેની ઇચ્છા કરવી નહીં તથા વચનથી અને શરીરથી પણ તેનું અનુમોદન કરવું નહીં કહેવાનો હેતુ એ છે કે-સાધુના પગોનું તેલ કે ઘીથી માલીશ કરતા એ ગૃહસ્થ શ્રાવકને મનવચન અને કર્મથી સમર્થન કરવું નહીં કેમ કે ગૃહસ્થ શ્રાવકદ્વારા આ રીતે કરવામા આવતા પગ વિગેરેનું તેલ કે ઘી વિગેરેથી મર્દન-માલીશ કે અભ્યંજન કર્મબંધનું કારણ થાય છે તેથી સામારિક કર્મબંધોથી છુટકારા મેળવવા માટે દીક્ષા ગ્રહણ કરનારા સાધુએ એરીતની મર્દનાદિ ક્રિયારૂપ પરક્રિયાનો સ્વીકાર કરવો નહીં- તેમજ અનુમોદન કે સમર્થન પણ કરવું નહીં.

હવે પ્રકારાન્તરથી ગૃહસ્થ દ્વારા સાધુના પગવિગેરેનું લોટવિગેરે પદાર્થોથી ઉદ્બર્તનનો સ્વીકાર સાધુએ ન કરવા વિષે સૂત્રકાર કથન કરે છે.- 'સે સિયા પરો પાયાઈ લુદ્ધેણ વા'

कक्केण वा' लोघ्रेण वा-पिष्टकद्रव्येण कर्केण वा-स्नानीयद्रव्यविशेषेण वा 'चुण्णेण वा वण्णेण वा' चूर्णेन वा-गोधूमादि चूर्णद्रव्यविशेषेण वर्णेन वा-कुङ्कुमादि वर्णविशेषेण (पा. ३.३.२) आदि 'उल्लोढिज्ज वा उव्वलिज्ज वा' उल्लोलयेद् वा-संसृष्टी कुर्याद्, उद्वर्तन वा कुर्यादित्यर्थः तर्हि 'नो तं सायए नो तं नियमे' नो तम्-उद्वर्तयन्तं गृहस्थम् नियमयेत्-मनसा अभिलपेत् नो वा तम् उद्वर्तयन्तं गृहस्थम् आश्वादयेद् 'कायेन वचसा वा अनुमोदयेत्, तस्य गृहस्थस्य उद्वर्तनादि क्रियात् मनसा वचसा वपुषा वा

पर-गृहस्थ आवक श्रद्धाभक्ति के कारण लोघ्र द्रव्य से अर्थात् पिष्टक द्रव्य से या 'कक्केण वा चुण्णेण वा' कर्क अर्थात् स्नानीय द्रव्य विशेष से या चूर्ण अर्थात् गोधूमादि चूर्ण द्रव्यविशेष से या 'वण्णेण वा' वर्ण अर्थात् कुङ्कुमादि वर्ण विशेष से या पाउडर वगैरह से 'उल्लोढिज्ज वा' संसृष्ट करे या 'उव्वलिज्ज वा' उद्वर्तन करे तो उस उद्वर्तनादि परक्रिया को 'नो तं सायए' जैन साधु मन से आश्वादन नहीं करे अर्थात् उस लोघ्रादि द्रव्यों से पादों के उद्वर्तनादि की मन से अभिलाषा नहीं करे और 'नो तं नियमे' वचन तथा काय से उस का अनुमोदन या समर्थन भी नहीं करे क्योंकि इस प्रकार के गृहस्थ आवकों द्वारा किया गया पादों के पिष्टकादि द्रव्यों से उद्वर्तनादि परक्रिया कर्मबन्धन का हेतु मानी जाती है इसलिये सांसारिक कर्मबन्धनों से छुटकारा पाने के लिये दीक्षा प्रव्रज्या ग्रहण करनेवाले जैन साधु मुनि महात्माओं को इस प्रकार गृहस्थ आवकों द्वारा किये जाने वाले पिष्टक चूर्ण द्रव्यों से पादों के उद्वर्तनादि को मन से अभिलाषा नहीं करनी चाहिये और वचन से तथा शरीर से उस उद्वर्तनादि परक्रिया का अनुमोदन भी नहीं करना चाहिये ।

એ સાધુના પગને એ કદાચ પર અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રાવક શ્રદ્ધાભક્તિને લઈ લોઘ્ર દ્રવ્યથી અર્થાત્ લોટ વિગેરેથી અથવા 'કક્કેણ વા' કર્ક અર્થાત્ નાવાના વિશેષ પ્રકારના પદાર્થથી અથવા 'ચુણ્ણેણ વા' ચૂર્ણથી ચૂર્ણ પદાર્થથી એટલે કે પાવડર વિગેરેથી અથવા 'વણ્ણેણ વા' વર્ણ અર્થાત્ કંકુ વિગેરે વર્ણ વિશેષથી 'ઉલ્લોઢિજ્જ વા ઉવ્વલિજ્જ વા' સંસૃષ્ટ કરે અથવા લગાવે કે ઉદ્વર્તન કરે તો એ ઉદ્વર્તનાદિ પરક્રિયાની ભૈન સાધુએ 'નો ત સાયણ નો તં નિયમે મનથી તેતુ' આસ્વાદન કરવું નહીં અર્થાત્ એ લોઘ્રાદિ પદાર્થથી પગ વિગેરેના ઉદ્વર્તન વિગેરેની મનથી અભિલાષા કરવી નહીં. તથા વચન અને કાયાથી તેતુ અનુમોદનકે સમર્થન પણ કરવું નહીં કેમકે આ પ્રકારના ગૃહસ્થ શ્રાવકો દ્વારા કરવામાં આવતા પિષ્ટકાદિ પદાર્થથી ઉદ્વર્તનાદિ પરક્રિયા કર્મબંધનો હેતુ મનાય છે. તેથી સાંસારિક કર્મ-બંધનોથી છુટકારો મેળવવા દીક્ષા ગ્રહણ કરવાવાળા સાધુમુનિ મહારાજઓએ આ રીતે ગૃહસ્થ શ્રાવકો દ્વારા કરવામાં આવતા પિષ્ટક વિગેરે ચૂર્ણાદિ દ્રવ્યોથી ઉદ્વર્તનાદિની મનથી અભિ-લાષા કરવી નહીં. તેમજ વચનથી શરીરથીએ ઉદ્વર્તનાદિ પરક્રિયાવું અનુમોદન કરવું નહીં.

નો સમર્થયેદિત્યર્થઃ ‘સે સિયા પરો પાયાઈ સીઓદગવિયહેણ વા’ તસ્ય-ભાવસાધોઃ સ્યાત્-કદાચિત્ત્વંમિદં પરી-ગૃહસ્થઃ પાદૌ શીતોદકવિકટેન વા-અત્યન્તશીતોદકેન ‘ઉસિ-ળીઓદગવિયહેણ વા’ ઉષ્ણોદકવિકટેન વા-અત્યન્તોષ્ણોદકેન વા ‘ઉચ્છોલિજ્જ વા પહો-લિજ્જ વા’ ઉત્ક્ષાલયેદ્ વા-કિંચિત્ પ્રક્ષાલનં કુર્યાત્, પ્રક્ષાલયેદ્ વા-અધિકં વા પ્રક્ષાલનં વા કુર્યાત્ ‘નો તં સાયણં નો તં નિયમે’ નો તમ્-આક્ષાલયન્તં પ્રક્ષાલયન્તં વા ગૃહસ્થમ્ આસ્વા-દયેત્ત્વં મનસા નો અભિલષેત્, નો વા તમ્-આક્ષાલયન્તં પ્રક્ષાલયન્તં વા ગૃહસ્થમ્ નિયમયેત્-કાયેન વચસા વા પ્રેરયેત્, મનસા વચસા યપુષા વા ગૃહસ્થસ્ય સાધુઃ પાદપ્રક્ષાલનક્રિયાં નાનુ-

અવ ફિર ઓ પ્રકારાન્તર સે ગૃહસ્થ શ્રાવકોં દ્વારા કિયે જાનેવાલે સાધુ મુનિ મહાત્મા કે ચરણોં કા શીતોદકાદિ સે પ્રક્ષાલનાદિ પરક્રિયા કો બી જૈન સાધુ મન વચન કર્મ સે અનુમોદન નહીં કરે યહ્ બતલાતે હૈં-‘સે સિયા પરો પાયાઈ સીઓદગવિયહેણ વા’ ઉસ જૈન સાધુ કે ચરણોં કો યદિ કદાચિત્ત્વં પર અર્થાત્ ગૃહપતિ ગૃહસ્થ શ્રાવક શ્રદ્ધા ભક્તિ સે અત્યન્ત શીતોદક સે યા ‘ઉસિળોદગ-વિયહેણ વા’ અત્યન્ત ઉષ્ણોદક સે ‘ઉચ્છોલિજ્જ વા’ થોડા સા યા અધિક સા ‘પહોલિજ્જ વા’ પ્રક્ષાલન કરે તો ઉસ શીતોદક ઓર ઉષ્ણોદક સે પાદપ્રક્ષાલન ક્રિયા રૂપ પરક્રિયા કા ‘નો તં સાયણં’ મન સે આસ્વાદન અર્થાત્ અભિલાષા જૈન સાધુ નહીં કરે ઓર ‘નો તં નિયમે’ વચન શરીર સે બી ઉસ પાદ પ્રક્ષાલ નાદિ ક્રિયા કા અનુમોદન યા સમર્થન નહીં કરે ક્યોંકિ ગૃહસ્થ શ્રાવકોં કે દ્વારા કિયે જાને વાલે હસ પ્રકાર કે શીતોદકાદિ સે સાધુ કે ચરણોં કા પ્રક્ષાલનાદિ પરક્રિયા કર્મબન્ધન કા કારણ માની જાતી હૈં હસલિયે સંસાર કે કર્મબન્ધનોં સે મુક્ત હોને કે લિયે પ્રવ્રજ્યા યા દીક્ષા ગ્રહણ કરને વાલે જૈન સાધુ મુનિ મહાત્મા કો હસ પ્રકાર કે શીતોદકાદિ સે પાદપ્રક્ષાલનાદિ ક્રિયા રૂપ પરક્રિયા કો મન

હવે ગૃહસ્થ શ્રાવકો દ્વારા કરવામા આવતા ઠંડાપાણીથી સાધુઓના પગોતુ પ્રક્ષા-લન વિગેરે પરક્રિયાનું સાધુએ મન વચન અને કર્મથી, અનુમોદન ન કરવા વિષે કથન કરે છે ‘સે સિયા પરો પાયાઈ સીઓદગવિયહેણ વા’ સાધુના ચરણોને જો ઠંડાચ પર અર્થાત્ ગૃહસ્થશ્રાવક શ્રદ્ધા ભક્તિથી અત્યંત ઠંડાપાણીથી અથવા ‘ઉસિળોદગવિયહેણ વા’ અત્યંત ગરમ પાણીથી ‘ઉચ્છોલિજ્જ વા પહોલિજ્જ વા’ થોડુ કે વધારે ધ્રુવે તો એ ઠંડા પાણીથી કે ગરમ પાણીથી પગધોવારૂપ પરક્રિયાનું ‘નો તં સાયણં’ મનથી આસ્વાદન અર્થાત્ ઇચ્છા જૈન મુનિએ કરવી નહીં અને ‘નો તં નિયમે’ વચનથી કે શરીરથી પણ એ પાદપ્રક્ષાલનાદિ ક્રિયારૂપ પરક્રિયાનું અનુમોદન કે સમર્થન કરવું નહીં. કેમ કે-ગૃહસ્થ શ્રાવકો દ્વારા કરવામા આવતી આ પ્રકારની ઠંડાપાણિ વિગેરેથી સાધુના પગધોવારૂપ પર-ક્રિયા કર્મબન્ધનું કારણ મનાય છે. તેથી સંસારના કર્મબન્ધનોથી મુક્ત થવા માટે દીક્ષા ગ્રહણ કરવા વાળા મુનિમહારાજે આ પ્રકારના ઠંડાપાણિ વિગેરેથી પગધોવા વિગેરેરૂપ ક્રિયા

મોદયેદિત્યર્થઃ ‘સે સિયા પરો પાયાઈં અન્નયરેણ વિલેવણજાણ’ તસ્ય-ભાવસાધોઃ સ્યાદ્-
યદિ કદાચિત્ પરઃ-શ્રાવકો વા ગૃહસ્થઃ પાદૌ અન્યતરેણ-કેનાપિ એકતરેણ વિલેપનજાતેન-
વિલેપન દ્રવ્યેણ ‘આલિપિજ્જ વા વિલિપિજ્જ વા’ આલિમ્પેદ વા-કિચ્ચિદ્લેપન કુર્યાદ્,
વિલિમ્પેદ વા-અધિકં વા લેપન કુર્યાત્ તર્हि ‘નો તં સાયણ નો તં નિયમે’ નો તમ્-આલે-
પનં કુર્વન્તમ્ વિલિમ્પયન્તં વા ગૃહસ્થમ્ આસ્વાદયેત્-મનસા અમિલપેત્, નો વા તમ્-આલિ-
મ્પયન્તં વિલિમ્પયન્તં વા ગૃહસ્થમ્ નિયમયેત્-પ્રેરયેત્ ‘સે સિયા પરો પાયાઈં’ તસ્ય-ભાવ

વચન એવં કર્મ સે અનુમોદન યા સમર્થન નહીં કરના ચાહિયે કયોંકિ હમ પ્રકાર
કે પાદપ્રક્ષાલનાનિ કરવાને સે સંયમ કી વિરાધના હોગી હસલિયે સંયમ પાલન
કરનેવાલે સાધુ મુનિ મહાત્મા હસ કી અમિલાપા નહીં કરેં ।

ફિર ખી દૂસરેં ઢંગ સે જૈન મુનિ મહાત્માઓં કે ચરણોં કો ચન્દનાદિ વિલે-
પન દ્રવ્યોં સે વિલેપન ગૃહસ્થ શ્રાવક કરના ચાહે તો હસ કો ખી જૈન સાધુ
સ્વીકાર નહીં કરે યહ વતલાતે હૈં-‘સે સિયા પરો પાયાઈં અન્નયરેણ વિલેવણ
જાણ’ હસ જૈન સાધુ કે પાદોં કો યદિ પર અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રાવક શ્રદ્ધા ભક્તિ
સે અન્યતર અર્થાત્ કિસી ખી એક વિલેપન ચન્દનાદિ દ્રવ્યોં સે ‘આલિપિજ્જ વા
વિલિપિજ્જ વા’ આલેપન યા વિલેપન કરે તો હસ ચન્દનાદિ વિલેપન દ્રવ્ય સે
પાદોં કે વિલેપનાદિ ક્રિયા રૂપ પર ક્રિયા કો જૈન સાધુ ‘નો તં સાયણ’ મન સે
આસ્વાદન અર્થાત્ અમિલાપા નહીં કરેં, એવં ‘નો તં નિયમે’ વચન ઓર કર્મ સે
ખી હસ વિલેપનાદિ ક્રિયા કા અનુમોદન યા સમર્થન નહીં કરેં કયોંકિ ગૃહપતિ
ગૃહસ્થ શ્રાવકોં કે દ્વારા કિયે જાનેવાલે હસ પ્રકાર કે ત્યાગશીલ પૂર્ણ તપસ્વી
જૈન સાધુ કે ચરણો કા ચન્દનાદિ વિલેપન દ્રવ્યોં સે આલેપનાદિ ક્રિયા કો પર-
ક્રિયા હોને સે હસ કો કર્મ બંધન કે કારણ માને જાને સે સંયમ કી વિરાધના
હોગી હસલિયે સંયમપાલન કરને વાલે જૈન સાધુ મુનિ મહાત્મા હસ પ્રકાર કે

રૂપ પરક્રિયાતુ મન, વચન, અને કર્મથી અનુમોદન કે સમર્થન કરવું નહીં.

જૈન સાધુ મુનિના પગને ચંદન વિગેરે વિલેપન પદાર્થથી વિલેપન કરે તેને સાધુએ
ન સ્વીકારવા વિષે કથન કરે છે. ‘સે સિયા પરો પાયાઈં અન્નયરેણ વિલેવણજાણ’ સાધુના
પગોને જો પર અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રાવક શ્રદ્ધા ભક્તિથી કોઈ પણ ચંદનાદિ દ્રવ્યથી ‘આલિ-
પિજ્જ વા’ વિલિપિજ્જ વા’ આલેપન કે વિલેપન કરે તો એ ચંદનાદિ વિલેપન દ્રવ્યથી
પગોની વિલેપન ક્રિયારૂપ પરક્રિયાતુ સાધુએ ‘નો તં સાયણ’ મનથી આસ્વાદન અર્થાત્
ધ્વંષા કરવી નહીં તથા ‘નો તં નિયમે’ વચનથી અને કર્મથી પણ એ વિલેપનાદિ ક્રિયાતુ
અનુમોદન કે સમર્થન કરવું નહીં કેમ કે-ગૃહસ્થ શ્રાવકો દ્વારા કરવામાં આવનારા આવા
પ્રકારના ત્યાગશીલ સાધુના પગોતું ચંદનાદિ વિલેપન દ્રવ્યથી આલેપનાદિક્રિયા પરક્રિયા
હોવાથી તેને કર્મબંધનું કારણ માનવામાં આવ્યાથી સંયમની વિરાધના થાય છે. તેથી

સાધોઃ નિષ્પ્રતિકર્મશરીરસ્ય સ્યાત્-કદાચિદ્ યદિ પરો-ગૃહસ્થઃ પાદૌ 'અન્નયરેણ ધૂવળ-જાણ' અન્યતરેણ-અતરેણ ધૂપનજાતેન-ધૂપેન અગુરુગુગુલાદિ સુગન્ધિદ્રવ્યવિશેષેણ 'ધૂવિજ્જ વા પધૂવિજ્જ વા' ધૂપયેદ્ વા-કશ્ચિદ્ વા ધૂપિતૌ કુર્યાત્, પ્રધૂપયેદ્ વા-અધિકં વા સુધૂપિતૌ કુર્યાત્ પાદૌ ઇતિ શેષઃ, 'નો તં સાયણ નો તં નિયમે' નો તસ્મ-ધૂપયન્તં પ્રધૂપયન્તં વા ગૃહસ્થસ્મ આસ્વાદયેત્-મનસા અમિલષેત્, નો વા તસ્મ-પાદૌ ધૂપયન્તં પ્રધૂપયન્તં વા ગૃહસ્થસ્મ નિયમયેત્-પ્રેરયેત્-કાયેન વચસા વા અનુમોદયેત્, તસ્ય ગૃહસ્થસ્ય ધૂપનક્રિયાં

ગૃહસ્થ શ્રાવકો દ્વારા ક્રિયે જાને વાળે ચન્દનાદિ વિલેપન કો મન સે સ્વીકાર નહીં કરે ઓર વચન તથા કાય સે ઉત્ત કા સમર્થન યા અનુમોદન નહીં કરે ક્યોંકિ હસ પ્રકાર કા વિલેપનાદિ ક્રિયા કર્મબન્ધ કરતી હૈ ઓર કર્મબન્ધ હોને સે જૈન મુનિ કો સંસાર સે છુટકારા નહીં હો સકેગા હસલિયે હસ કી અનુમતિ ગૃહસ્થ શ્રાવકો કો નહીં દે, યા હસ કે લિયે ઉત્ત કો પ્રેરણા બી નહીં કરે ।

અબ દૂસરે બી પ્રકાર સે પરક્રિયા વિશેષ કા નિષેધ કરતે હૈ-‘સે સિયા પરો પાયાઈ અન્નયરેણ ધૂવળજાણ’ ઉત્ત જૈન સાધુ કે ચરણો કો યદિ પર અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રાવક શ્રદ્ધાભક્તિ સે ધૂપ જાત અર્થાત્ ધૂપ અગરવતી વગૈરહ સે યા ગુગુલાદિ સુગન્ધિત દ્રવ્ય વિશેષ સે ‘ધૂવિજ્જ વા’ થોડા સા ધૂપિત અર્થાત્ સુવાસિત કરે યા ‘પધૂવિજ્જ વા’ અધિક સુવાસિત કરે તો ઉત્ત ગૃહસ્થ શ્રાવકો કે દ્વારા ક્રિયે જાને વાળે પાદો કો ધૂપાદિ સે સુધૂપના ક્રિયા રૂપ પર ક્રિયા ‘નો તં સાયણ’ જૈન મુનિ મહાત્મા મન સે આસ્વાદન અર્થાત્ અભિલાષા નહીં કરે’ ઓર ‘નો તં નિયમે’ વચન કાય સે બી ઉત્ત સુધૂપનાદિ ક્રિયા કા અનુમોદન યા સમર્થન નહીં કરે ક્યોંકિ હસ પ્રકાર કે ગૃહસ્થ શ્રાવકો દ્વારા ક્રિયે જાનેવાળે જૈન

સંયમનુ પાલન કરવાવાળા સાધુએ આ રીતે ગૃહસ્થ શ્રાવકો દ્વારા કરવામા આવનારા અઘ-નાદિ વિલેપનનો મનથી સ્વીકાર કરવો નહીં. અને વચનથી અને કાયથી તેનું સમર્થન કે અનુમોદન કરવું નહીં. કેમ કે આ પ્રકારની વિલેપનાદિ ક્રિયા કર્મબંધ કરે છે. અને કર્મબંધ થવાથી સાધુનો સંસારથી છુટકારો થતો નથી. તેથી તેની અનુમતિ આપવી નહીં અથવા તેને માટે તેની પ્રેરણા પણ કરવી નહીં.

હવે પ્રકારાન્તરથી પરક્રિયાનો નિષેધ કરે છે-‘સે સિયા પરો પાયાઈ અન્નયરેણ’ એ સાધુના પગોને જો પર અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રાવક શ્રદ્ધાભક્તિથી અનેક પ્રકારના ‘ધૂવળજાણ ધૂવિજ્જ વા’ ધૂપનત અર્થાત્ ધૂપ અગરભક્તિ વિગેરેથી અથવા શુભળ વિગેરે સુગન્ધિત પદાર્થ વિશેષથી થોડો ધૂપિત અર્થાત્ સુવાસિત કરે અથવા ‘પધૂવિજ્જ વા’ વધારે સુવાસિત કરે તો એ ગૃહસ્થ શ્રાવકો દ્વારા કરવામા આવનારી પગોને ધૂપાદિથી સુવાસિત કરવારૂપ પરક્રિયાને ‘નો તં સાયણ’ સાધુએ મનથી આસ્વાદન અર્થાત્ અભિલાષા કરવી નહીં અને ‘નો તં નિયમે’ વચનથી કે કાયથી પણ એ સુવાસિત વિગેરે ક્રિયાનું અનુમોદન કે સમર્થન કરવું નહીં. કેમકે આ પ્રકારના ગૃહસ્થ શ્રાવકો દ્વારા કરવામા આવનારા સાધુના

કણ્ટકાદિક મુદ્દરન્તં વિશોધયન્તં વા ગૃહસ્થમ્ આસ્વાદયેત્-મનસા અભિલ્ષેત્, નો વા તમ્-
કણ્ટકાદિકનિષ્કાશનવિશોધનં કુર્વન્તં ગૃહસ્થમ્ નિયમયેત્-કાયેન વચસા વા નાનુમોદયેદ્
'સે સિયા પરો પાયાઓ પૂયં વા સોણિયં વા' તસ્ય-ભાવભિક્ષુકસ્ય સ્યાત્-કદાચિત્ પરો-
ગૃહસ્થઃ પાદાભ્યાં પાદાદ્ વા પૂયં વા શોણિતં વા 'નીહરિજ્જ વા વિસોહિજ્જ વા' નિર્હેરેદ્ વા-

તથા શરીર સે મી ઉસ કણ્ટકાદિ નિષ્કાશન વિશોધન ક્રિયા કા અનુમોદન યા સમર્થન નહીં કરે, કયો કિ હસ પ્રકાર કે ગૃહસ્થ આવકોં દ્વારા જૈન સાધુ મુનિ મહાત્માઓ' કે ચરણો મેં ચુમે હુએ કણ્ટકાદિ કો નિષ્કાશન યા વિશોધન કારક ક્રિયા પરક્રિયા વિશેષ હોને સે કર્મબન્ધન કા કારણ હોતા હૈ હસલિયે સંસાર કે કર્મબન્ધનો' સે છુટકારા પાને કે લિયે દીક્ષા યા પ્રવ્રજ્યા ગ્રહણ કરનેવાલે જૈન મુનિ મહાત્મા કો હસ પ્રકાર કે કર્મબન્ધ કા કારણભૂત આવકાદિ દ્વારા પાદ સે કણ્ટકાદિ કા નિષ્કાશન યા વિશોધન ક્રિયા કા મન વચન તન સે સમર્થન યા અનુમોદન નહીં કરના ચાહિયે કયો કિ હસ સે સંયમ કી વિરાધના મી હોતી હૈ અતઃ હસ કા સમર્થન નહીં કરે અર્થાત્ પાદાદિ મેં ચુમે હુએ કણ્ટકાદિ કો ગૃહસ્થ આવકાદિ કે દ્વારા નિકાલે જાને પર યદિ જૈન સાધુ ઉસ કા સમર્થન કરે તો કર્મબન્ધ હોગા હસલિયે ગૃહસ્થ આવકાદિ કે દ્વારા પાદોં સે કણ્ટકાદિ કો નહીં નિકલવાના ચાહિયે યહ ફલિત હુઆ ।

અવ ફિર મી પ્રકારાન્તર સે ગૃહસ્થ આવકાદિ કે દ્વારા પૂય (પ્યૂજ) મહાજ શોણિતાદિ કો શરીર સે નિકલવાના નહીં ચાહિયે યહ બતલાતે હૈં-'સે સિયા પરો પાયાઓ પૂયં વા' ઉસ જૈન સાધુ કે પાદોં સે યા એક પાદ સે યદિ પૂય મહાજ ઔર દૂષિત ફોડા યા ગુમડા કે અન્દર સે 'સોણિયં વા' શોણિત કો પર-ગૃહસ્થ

હઞ્છા કરવી નહીં તથા વચન અને શરીરથી પણ એ કાંટા વિગેરેના નિષ્કાસન વિશોધન ક્રિયાનું અનુમોદનકે સમર્થન કરવું નહીં કેમકે-આ પ્રકારે ગૃહસ્થ શ્રાવકોદ્ધારા મુની મહારાજાઓના પગોમાં લાગેલા કાંટા વિગેરેનું નિષ્કાસન કે વિશોધનક્રિયા પરક્રિયા હોવાથી કર્મબન્ધનું કારણ થાય છે. તેથી સંસારના કર્મબન્ધનોથી છુટકારો પામવામાટે દીક્ષા ગ્રહણ કરવાવાળા મુનિઓએ આવા પ્રકારના કર્મબન્ધના કારણરૂપ શ્રાવકોદ્ધારા પગમાંથી કાંટા વિગેરેને કઢાડવા કે વિશોધન કરવા રૂપ પરક્રિયાનું મન વચન અને કાયાથી સમર્થન કે અનુમોદન કરવું નહીં કેમ કે-તેમ કરવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે જેથી તેનું સમર્થન કરવું નહીં અર્થાત્ પગ વિગેરેમાં લાગેલા કાંટા વિગેરેને ગૃહસ્થ શ્રાવક વિગેરેની પાસે કઢાડવામાં આવે અને સાધુ તેનું સમર્થન કરે તો કર્મબન્ધ થાય છે તેથી ગૃહસ્થ શ્રાવક વિગેરે દ્વારા પગોમાંથી કાંટા વિગેરેને કઢાવવા નહીં,

હવે ગૃહસ્થ શ્રાવકોદ્ધારા પાસે પડે કે લોહી વિગેરેને શરીરમાંથી ન કઢાવવા વિષે સૂત્રકાર કથન કરે છે.-'સે સિયા પરો પાયાઓ પૂય વા' એ એ સાધુના પગોમાંથી કે

નિસ્મારયેદ્, વિશોધયેદ્ વા તર્हि 'નો તં સાયણ નો તં નિયમે' નો તમ્-શોણિતાદિકં નિસ્મારયન્તં ગૃહસ્થં નિયમયેત્-કાયેન વચસા વા અનુમોદયેત્, મનસા વચસા વપુષા વા તદ-નુમોદનં ન કુર્યાદિત્યર્થ: 'સે સિયા પરો કાર્યં આમઙ્ગિજ્ઞ વા પમઙ્ગિજ્ઞ વા' તસ્ય-ભાવ-આવક 'નીહરિજ્ઞ વા વિસોહિજ્ઞ વા' નિકાલે યા વિગોચન (માફ મુથડા) કરે તો સાધુ उस का 'नो तं सायण' मन से नहीं आस्वादन करे अर्थात् पादों से पूय मवाज शोणितादि को निकालते हुए या विगोधित करते हुए उस गृहस्थ आवक को मन से अभिलाषा नहीं करनी चाहिये और पूय शोणितादि को पाद से निकालने या विशोधन करने के लिये 'नो तं नियमे' काय वचन से भी प्रेरणा नहीं करनी चाहिये, एनावाता मनवचन और तन से भी उस का समर्थन या अनुमोदन नहीं करना चाहिये क्योंकि इस प्रकार के गृहस्थ द्वारा पादादि से पूय शोणितादि का निस्सारण या विशोधन कराना परक्रिया कहीं जाती है और इस प्रकार की परक्रिया से भी जैन मुनि महात्माओं को कर्मबन्ध होगा इसलिये संसार के कर्मबन्धनों से छुटकारा पाने के लिये दीक्षा और प्रव्रज्या को स्वीकार करनेवाले जैन साधु को संयम पालनार्थ इस का भी समर्थन अनुमोदन नहीं करना चाहिये क्योंकि इस प्रकार के गृहस्थ आवक द्वारा पादादि से पूय शोणितादि को निकलवाने से या निकलवाने के लिये प्रेरणा करने से संयम की विराधना भी और कर्मबन्ध भी होगा इसलिये ऐसा नहीं करे ।

अब गृहस्थ के द्वारा जैन साधु के शरीर का प्रमार्जन रूप परक्रिया विशेष

એક પગમાથી પડે કે બગડેલ ફેલાડે શુભકામાથી 'સોણિયં વા' લોહી પર એટલે કે ગૃહસ્થ આવક 'નીહરિજ્ઞ વા' કઢાડે અથવા 'વિસોહિજ્ઞ વા' વિશોધિત અર્થાત્ સાફસુદ્ધ કરે તો સાધુએ 'નો તં સાયણ નો તં નિયમે' મનથી તેનું સમર્થન કરવું નહીં અર્થાત્ પગમાથી પડે કે બગડેલ લોહી વિગેરેને કાઢવા અને સાફ સુદ્ધ કરવા ગૃહસ્થ આવકની મનથી અભિલાષા કરવી નહીં. અને પડે કે લોહી વિગેરેને પગમાથી કઢાડવા કે વિશોધન કરવા કાય અને વચનથી પણ પ્રેરણા કરવી નહીં. એટલે કે મન વચન અને કાયથી પણ તેનું સમર્થન કે અનુમોદન કરવું નહીં કેમકે-આવા પ્રકારથી ગૃહસ્થદ્વારા પગ વિગેરેમાથી પડે કે લોહી કઢાવવું કે સાફ સુદ્ધ કરાવવું એ પરક્રિયા કહેવાય છે. તેથી આવા પ્રકારની પરક્રિયાથી પણ સાધુને કર્મબંધ થાય છે તેથી સંસારના કર્મબંધથી મુક્તિ મેળવવા દીક્ષાનો સ્વીકાર કરવાવાળા સાધુએ સંયમના પાલન માટે આ પ્રકારની પરક્રિયાનું સમર્થન કે અનુમોદન કરવું નહીં. કેમ કે-આ પ્રકારના ગૃહસ્થ આવકદ્વારા શરીરમાંથી પડે કે લોહીને કઢાવવાથી કે કઢાવવા માટે પ્રેરણા કરવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે. અને કર્મબંધ પણ થાય છે તેથી આ પ્રમાણે કરવું કરાવવું નહીં.

હવે ગૃહસ્થ દ્વારા સાધુના શરીરના પ્રમાર્જનરૂપ ક્રિયાનો નિવેધ કરે છે.-'સે સિયા જા ૧૧૨

મિશ્રુકસ્ય સ્યાત્-કદાચિત્ યદિ પરો-ગૃહસ્થઃ કાયમ્-શરીરમ્ આમૃજ્યાદ્ વા પ્રમૃજ્યાદ્ વા-કિચ્ચિદ્ વા અધિકં વા માર્જનં કુર્માન્ તર્હિ 'નો તં સાયણ નો તં નિયમે' નો તમ્-કાયમાર્જનં કુર્વન્તં ગૃહસ્થમ્ આસ્વાદયેત્-મનસા અભિલપેત્, નો વા તમ્-માર્જયન્તં ગૃહસ્થં નિયમયેત્-પ્રેરયેત્-નાતુ પોદયેદિત્યર્થઃ 'સે સિયા પરો કાયં' તસ્ય-ભાવમિશ્રુકસ્ય સ્યાત્-કદાચિત્ પરો-ગૃહસ્થઃ યદિ કાયમ્-શરીરમ્ 'કોટ્ટેણ સંવાદિજ્ઞ વા પલિમદિજ્ઞ વા' કા નિષેધ કારણે હૈં- 'સે નિયા પરો કાયં આમજિજ્ઞ વા' ઉત્ત જૈન સાધુ કે કાય અર્થાત્ શરીર કા યદિ પર અર્થાન્ ગૃહસ્થ શ્રાવક આમાર્જન કરે યા 'પમજિજ્ઞ વા' પ્રમાર્જન કરે યાને એક વાર યા અનેક વાર માર્જન કરે તો ઉત્ત ગૃહસ્થ શ્રાવક કે દ્વારા કિયે ગયે શરીર કા માર્જન કો જૈન સાધુ 'નો તં સાયણ' મન સે આસ્વાદન અર્થાત્ અભિલાષા નહીં કરે ઓર 'નો ત નિયમે' વચન કાય સે મો ઉત્ત કા સમર્થન યા અનુમોદન મો નહીં કરે ક્યોંકિ ઉત્ત ગૃહસ્થ શ્રાવક કે દ્વારા શરીર કા આમાર્જન ઓર પ્રમાર્જન ક્રિયા રૂપ પરક્રિયા વિશેષ મો કર્મબન્ધ કા કારણ માના જાતા હૈં, ફલિયે જૈન સાધુ સાધ્વી કો ફલ પ્રકાર કે ગૃહસ્થ શ્રાવક દ્વારા શરીર કા આમાર્જનાદિ ક્રિયા નહીં કરવાના ચાહિયે ઓર ઉત્ત ગૃહસ્થ શ્રાવકાદિ કો શરીર કા આમાર્જનાદિ કે લિયે પ્રેરણા મો નહીં કરની ચાહિયે અર્થાત્ તન મન ઓર વચન સે ઉત્ત ગૃહસ્થ શ્રાવકાદિ કે દ્વારા કિયે જાનેવાલે શરીર કા આમાર્જનાદિ ક્રિયા રૂપ પરક્રિયા વિશેષ કા સમર્થન યા અનુમોદન નહીં કરના ચાહિયે ॥

અય ગૃહસ્થ શ્રાવકાદિ કે દ્વારા કિયે જાનેવાલે લોષ્ટાદિ દ્રવ્ય વિશેષ સે જૈન સાધુ કે શરીર કા સંવાહન ઓર પરિમર્દન રૂપ પરક્રિયા વિશેષ કા નિષેધ

પરો કાય આમજિજ્ઞ વા' જો સાધુના શરીરનુ પર ગૃહસ્થ શ્રાવક આમર્જન કરે અથવા 'પમજિજ્ઞ વા' પ્રમાર્જન કરે અર્થાત્ એકવાર કે અનેકવાર સ્નાનાદિ કરાવે તો એ ગૃહસ્થ શ્રાવકદ્વારા કરવામા આવતા શરીરના માર્જનની સાધુએ મનથી અભિલાષા કરવી નહીં અને વચન અને કથાથી પણ તેનુ સમર્થન કે અનુમોદન પણ કરવુ નહીં કેમ કે એ ગૃહસ્થ શ્રાવક દ્વારા સાધુના શરીરનુ આમર્જન અને પ્રમાર્જન ક્રિયા રૂપ પરક્રિયા વિશેષ ને પણ કર્મબધનુ કારણ માનવામા આવે છે તેથી સાધુએ આ પ્રકારના ગૃહસ્થ શ્રાવકદ્વારા કરાતી શરીરની આમર્જનાદિ ક્રિયા કરાવવી નહીં અને એ ગૃહસ્થ શ્રાવકાદિ ને શરીરના આમર્જનાદિ માટે પ્રેરણા પણ કરવી નહીં અર્થાત્ તનમન કે વચનથી એ ગૃહસ્થ શ્રાવકાદિ દ્વારા કરવામા આવતી શરીરના આમર્જનાદિ ક્રિયા રૂપ પરક્રિયા વિશેષનુ સમર્થન કે અનુમોદન કરવુ નહીં

હવે ગૃહસ્થ શ્રાવક વિગેરે દ્વારા કરાનારા લોષ્ટાદિ પદાર્થ વિશેષથી સાધુના શરીરના સંવાહન અને પરિમર્દન રૂપ ક્રિયા વિશેષના નિષેધનુ કથન કરે છે.- 'સે સિયા પરો લોટેણ

छोष्टेन द्रव्यविशेषेण संवाहयेद् वा, परिमर्दयेद् वा 'नो तं सायणं नो तं नियमे' नो तम्-संवाहयन्तं परिमर्दयन्तं वा गृहस्थम् आस्वादयेत्-मनसा अभिलाषेन्, नो वा तम्-संवाहनादिकं कुर्वन्तं गृहस्थम् कायेन रचसा वा नियमयेत्-मैत्रयेन्-नानुमादयेदित्यर्थः 'से सिया परो कार्यं' तस्य-भाव साधोः स्यात्-कदाचित् परो गृहस्थः कायम्-शरीरम् 'तिल्ले-णवा घयेण वा वसाए वा' तैलेन वा घृतेन वा स्यनीलेन वा-द्रव्योपविशिवेणेण वा 'मक्खि-

करते हैं- 'से सिया परो काय लोष्टेण संवाहिज्ज वा' उस जैन साधु के काय अर्थात् शरीर को यदि पर अर्थात् गृहपति गृहस्थ आवक लोष्ट द्रव्य विशेष से संवाहन करे या 'पलिमहिज्ज वा' परिमर्दन करे या तो उसको अर्थात् गृहस्थ आवकादि के द्वारा किये जानेवाले साधु के शरीर का लोष्ट द्रव्य विशेष से संवाहन परिमर्दन क्रिया रूप परक्रिया विशेष को वह जैन साधु मुनि महात्मा 'नो तं सायणं' आस्वादन नहीं करे अर्थात् उस कायसंवाहनादि की मन से अभिलाषा नहीं करे और 'नो तं नियमे' वचन से तथा काय से भी उस का अनुमोदन या समर्थन नहीं करे अर्थात् उस गृहस्थ आवक को काय संवाहनादि के लिये वचन तन से भी प्रेरणा नहीं करे क्योंकि गृहस्थ आवकादि के द्वारा किये जानेवाले कायसंवाहनादि क्रिया परक्रिया विशेष होने से कर्मबन्ध का कारण होती है इसलिये संसार के कर्मबन्धों से छुटकारा पाने के लिये दीक्षा और प्रव्रज्या ग्रहण करनेवाले जैन साधु मुनि महात्मा इस प्रकार के गृहस्थ आवकादि के द्वारा काय संवाहनादि को अभिलाषा नहीं करे और उसको करने के लिये वचन तन से प्रेरणा भी नहीं करे अर्थात् मन तन और वचन से उस काय संवाहनादि क्रिया का समर्थन या अनुमोदन नहीं करे क्योंकि उस से संयम की भी विराधना होगी अतः संयम पालनार्थ ऐसी प्रेरणा नहीं करे,

वा' जे साधुना शरीरने पर अर्थात् गृहस्थ आवक लोष्ठ नामना द्रव्य विशेषथी 'संवाहिज्ज वा' स व छेन करे अथवा 'पलिमहिज्ज वा' परिमर्दन करे तो तेनु अर्थात् गृहस्थ आवक द्वारा करवामा आवता साधुना शरीरनु लोष्ठादि पदार्थ विशेषथी स वा छेन के परिमर्दन क्रियाइय परक्रियाइय जे साधुजे 'नो त सायणं' आस्वादन करवु नही. अर्थात् जे काय स वा छेनादि क्रियानी मनथी छंछा करवी नही तथा 'नो तं नियमे' वचन अने कायथी पणु तेनु अनुमोदन के समर्थन करवु नही अर्थात् जे गृहस्थ आवकने कायसंवाहन विगेरे भाटे वचनथी के शरीरथी पणु प्रेरणा करवी नही. केमके-गृहस्थ आवक विगेरे द्वारा करवामा आवनारी कायसंवाहनादि क्रिया जे परक्रिया विशेष होवाथी कर्मबन्धना कारणइय होय छे. तेथी संसारना कर्मबन्धनोथी छुटकारे पाववा भाटे दीक्षा गृहस्थ कर-नारा साधुजे आवा प्रकृतथी गृहस्थ आवकादिद्वारा करातो कायसंवाहनादि क्रियानी छंछा करवी नही. अर्थात् तन मन अने वचनथी जे कायसंवाहनादि क्रियाइय समर्थन के अनुमोदन करवु नही.

उज वा अब्भंगिज्ज वा' अक्षयेद् वा-विशोधयेद्, अभ्यञ्जयेद् वा-अभ्यञ्जनं वा कुर्यात् तर्हि 'नो तं सायए नो तं नियमे' नो तम्-अक्षयन्तम् अभ्यञ्जयन्तं वा गृहस्थम् आस्वादयेत्-हृदयेन वाञ्छेत्, नो वा तम्-अक्षणादिकं कुर्वन्तं गृहस्थं नियमयेत्-प्रेरयेत् कायेन वचसा वाऽपि नानुमोदयेदित्यर्थः 'से सिया परो कायं' तस्य-भावभिभूकस्य स्यात्-कदाचित् परो

अब फिर भी प्रकारान्तर से साधु के शरीर को तैलादि से मालिश करना भी परक्रिया होने से ठीक नहीं है इसलिये उस को भी मना करते हैं-‘से सिया परो कायं तिल्लेण वा’ उस जैन साधु के काय शरीर को यदि पर अर्थात् गृहस्थ आचक तैल से या ‘घएण वा’ घृत से अर्थात् नवनीत मक्खन से ‘वसाएण वा’ या वसा अर्थात् द्रव्यौषधि विशेष से ‘मक्खिज्ज वा’ अक्षण अर्थात् मालिश करे ‘अब्भंगिज्ज वा’ और अभ्यञ्जन करे तो उस को अर्थात् तैलादि से शरीर का अक्षण अभ्यञ्जन को जैन मुनि ‘नो तं सायए’ आस्वादन नहीं करे’ याने मन से उस की अभिलाषा नहीं करे और ‘नो तं नियमे’ काय वचन से भी उस अक्षणादि क्रिया का समर्थन या अनुमोदन नहीं करे एतावता उस गृहस्थ आचक को वचन से या कायिक चेष्टा संकेत के द्वारा भी तैलादि से शरीर को मालिश करने के लिये प्रेरणा भी नहीं करे क्योंकि उस प्रकार के शरीर का तैलादि से अक्षण अभ्यञ्जन परक्रिया विशेष होने से कर्मबन्धन का कारण माना जाता है इसलिये सांसारिक सभी प्रकार के कर्मबन्धों से मुक्त होने के लिये दीक्षा या प्रव्रज्या ग्रहण करनेवाले जैन साधु को इस प्रकार के गृहस्थ आचक के द्वारा शरीर का तैलादि से मालिश या अभ्यञ्जन नहीं करवाना चाहिये और

હવે સાધુના શરીરની તેલ વિગેરેથી માલીશ કરવી તે પરક્રિયા હોવાથી તે ન કરવા સૂચકાર કથન કરે છે-‘સે સિયા પરો કાયં તિલ્લેણ વા’ એ સાધુના શરીરની પર અર્થાત્ ગૃહસ્થ આચક તેલથી અથવા ‘ઘયેણ વા’ ઘીથી અથવા માખણથી ‘વસાએ વા’ અથવા વસા એટલે કે ઔષધિ વિશેષથી ‘મક્ખિજ્જ વા’ અક્ષણ અર્થાત્ માલીશ કરે અને ‘અબ્ભંગિજ્જ વા’ અભ્યંજન કરે તો તેનું અર્થાત્ તેલ વિગેરેથી શરીરમા અક્ષણ-માલીશ અને અભ્યંજનનું સાધુએ ‘નો તં સાયએ’ આસ્વાદન કરવું નહીં અર્થાત્ મનથી તેની અભિલાષા કરવી નહીં’ તથા ‘નો તં નિયમે’ કાય અને વચનથી પણ એ માલીશ વિગેરે ક્રિયાનું સમર્થન કે અનુમોદન કરવું નહીં. એટલે કે એ ગૃહસ્થ આચકને વચનથી કે કાયિક ચેષ્ટા સંકેત દ્વારા પણ તેલ વિગેરેથી શરીરની માલીશ કરવા માટે પ્રેરણા પણ કરવી નહીં કેમ કે એ પ્રકારે શરીરની તેલ વિગેરેથી માલીશ કે અભ્યંજન ક્રિયા પરક્રિયા વિશેષ હોવાથી કર્મબંધનું કારણ મનાય છે તેથી સાંસારિક દરેક પ્રકારના કર્મબંધનોથી મુક્ત થવા દીક્ષા અક્ષણ કરવાવાળા સાધુએ આ પ્રકારથી ગૃહસ્થદ્વારા શરીરની તેલ વિગેરેથી માલીશ કે અભ્યંજન કરાવવું નહીં. અને તે કરવા માટે પ્રેરણા પણ કરવી નહીં. કેમ

ગૃહસ્થઃ કાયમ્-શરીરમ્ 'લુહેણ વા કક્કેણ વા ચુણેણ વા વળ્ણેણ વા' લોઘ્રેણ વા-ઓઘ્ર-
દ્રવ્યવિશેષેણ (સ્નો) કક્કેણ વા-સ્નાનીય દ્રવ્યોપધિવિશેષેણ ચર્ણેણ વા-ગોઘ્રમાદિચૂર્ણદ્રવ્યેણ
વળ્ણેણ વા-કુઙ્કુમાદિ દ્રવ્યવિશેષેણ 'ઉલ્લોહિજ્જ વા ઉવ્વલિજ્જ વા' ઉલ્લોહયેદ વા-ઉદ્વર્ત-
યેદ, ઉદ્વલયેદ વા-સંસ્ટં વા કુર્યાત્ તર્હિ 'નો તં સાયણ નો તં નિયમે' નો તમ્-ઉદ્વર્ત-

હસ કો કરને કે લિયે પ્રેરના ખી નહીં કરની ચાહિયે વ્યોંકિ જેમા કરને સે
સંયમ કી વિરાધના હોગી ફસલિયે સંયમ પાલનાર્ય જૈન મુનિ ફસ પ્રકાર કે પર-
ક્રિયા વિશેષ કા મન વચન ઓર તન સે અનુમોદન યા સમર્થન નહીં કરં વ્યો-
કિ સંયમ કા પાલન કરના હી પરમ કર્તવ્ય માના જાતા હૈ ।

અવ પ્રકારાન્તર સે ગૃહસ્થ શ્રાવક કે દ્વારા જૈન સાધુ કે શરીર કા લોઘાદિ
દ્રવ્યોપધિ ચૂર્ણાદિ સે ઉદ્વર્તનાદિ ક્રિયા રૂપ પરક્રિયા કા નિષેધ કરતે હિં-‘સે
સિયા પરો કાયં લુહેણ વા’ હસ જૈન સાધુ મુનિ મહાત્મા કો કાય અર્થાન્ શરીર
કા પર અર્થાન્ ગૃહસ્થ શ્રાવક વગૈરહ લોઘ્ર નામક (સ્નો) દ્રવ્યોપધિ વિશેષ સે યા
‘કક્કેણ વા’ કર્ક સે અર્થાન્ સ્નાનીય દ્રવ્યોપધિ વિશેષ સે યા ‘ચુણેણ વા’ ચૂર્ણ
અર્થાન્ ગોઘ્રમાદિચૂર્ણ દ્રવ્ય સે યા ‘વળ્ણેણ વા’ વળ્ણ અર્થાન્ કુઙ્કુમાદિ દ્રવ્ય સે
યા પાહડર સે યા સાવુન સે ‘ઉલ્લોહિજ્જ વા ઉવ્વલિજ્જ વા’ ઉદ્વર્તન કરે યા ઉદ્વલન
અર્થાન્ ઔગટન લગાવે યા લોઘાદિ દ્રવ્યોપધિ વગૈરહ સે સાધુ કે શરીર કો
ઉદ્વર્તનાદિ કરતે હુણ ગૃહસ્થ શ્રાવક કો જૈન સાધુ ‘નો તં સાયણ’ આસ્વાદન
અર્થાન્ અભિલાષા નહીં કરે યાને ગૃહસ્થ શ્રાવક કે દ્વારા કિયે જાનેવાલે ઉદ્વર્ત-

કે તેમ કરવાથી સયમની વિરાધના થાય છે. તેથી સયમનું પાલન કરવા માટે સાધુએ
આ પ્રકારની પરક્રિયા વિશેષનું મન વચન અને કાયથી અનુભાવન કે સમર્થન કરવું નહીં
કેમ કે-સયમનું પાલન કરવું એજ સાધુનું પરમ કર્તવ્ય માનેલ છે.

હવે ગૃહસ્થ શ્રાવકદ્વારા સાધુના શરીરની લોઘાદિ પદાર્થ કે ઔપધિના ચૂર્ણથી
ઉદ્વર્તનાદિ ક્રિયારૂપ પરક્રિયાના નિષેધનું સૂત્રકાર કથન કરે છે.

‘સે સિયા પરો કાયં લુહેણ’ જો જૈન મુનિના શરીરનું પર અર્થાન્ ગૃહસ્થ શ્રાવક
વિગેરે લોઘ્ર નામની સ્નાનીય દ્રવ્ય ઔપધિ વિશેષથી અથવા ‘કક્કેણ’ કર્ક અર્થાન્ એક
વિશેષ પ્રકારની સ્નાનીય ઔપધિથી ‘ચુણેણ વા’ ચૂર્ણ અર્થાન્ ઘડું વિગેરેના લોટ વિગેરેથી
અથવા ‘વળ્ણેણ વા’ કકું વિગેરે પદાર્થથી કે પાવડરથી અથવા સાણથી ‘ઉલ્લોહિજ્જ વા,
ઉવ્વલિજ્જ વા’ ઉદ્વર્તન કરે અથવા ઉદ્વલન એટલે કે માલીશ કરે અગર એ લોઘાદિ
દ્રવ્યોપધિ વિગેરેથી સાધુના શરીરને સાફ સુક કરે તો તેને એટલે કે લોઘાદિ દ્રવ્યોપધિ
વિગેરેથી સાધુના શરીરનું ઉદ્વર્તનાદિ કરનારા ગૃહસ્થ શ્રાવકને ‘નો તં સાયણ’ સાધુએ તેનું
સમર્થન કરવું નહીં અર્થાન્ તેવી અભિલાષા કરવી નહીં. એટલે કે ગૃહસ્થ શ્રાવકદ્વારા
કરવામા આવતા ઉદ્વર્તનાદિની મનથી અભિલાષા કરવી નહીં. તથા ‘નો તં નિયમે’ વચન

યન્તં ગૃહસ્થમ્ આરવાદયેત્-વનસા વાઙ્છેત્ નો વા તમ્-ઉદ્વર્તનાદિકં કુર્વન્તમ્, નિયમયેત્-પ્રેરયેત્, કાયેન વચસા વા નાતુમોદનં કુર્યાત્ 'સે સિયા પરો કાયં' તસ્ય-ભાવસાધોઃ સ્યાત્-કદાચિત્ પરો-ગૃહસ્થઃ કાયમ્-શરીરમ્ 'સીઓદગવિયટેણ વા' શીતોદકવિકટેન વા અત્યન્તશીતોદકેનેત્યર્થઃ 'ઉસિણોદગવિયટેણ વા' ઉષ્ણોદકવિકટેન વા-અત્યન્તોષ્ણોદકે નેત્યર્થઃ 'ઉચ્છોલિજ્જ વા પહોલિજ્જ વા' ઉત્સાલયેદ્ વા-કિશ્ચિત્ પ્રક્ષાલનં કુર્યાત્, પ્રક્ષાલનાદિકી 'નો તં નિયમે' અભિલાષા નહીં કરે एवं વચન ઓર કાય સે ઉસ ઉદ્વર્તનાદિ કા અનુમોદન યા સમર્થન નહીં કરે' અર્થાત્ તન મન ઓર વચન સે ઉસ ઉદ્વર્તનાદિ રૂપ પરક્રિયા કિ જો ગૃહસ્થ શ્રાવક કે દ્વારા સાધુ કે શરીર કો ક્રિયા જાતા હૈ, પરક્રિયા વિશેષ હોને સે કર્મવન્ધન કા કારણ માના જાતા હૈ इसलिये बार बार जन्म मरण परम्परा का मूल कारणभूत कर्मवन्धनों से छुटकारा पाने के लिये दोक्षा या प्रव्रज्या ग्रहण करनेवाले जैन साधु मुनि महात्मा को इस प्रकार के गृहस्थ श्रावक के द्वारा किये जानेवाले शरीर के उद्वर्तनादि की अभिलाषा या इच्छा जन से नहीं करनी चाहिये और वचन से तथा कાય से भी उस को करने के लिये प्रेरणा नहीं करनी चाहिये। क्योंकि इस से संयम की विराधना होगी इसलिये संयम पालनार्थ ऐसा नहीं करे' ।

ફિર મી દૂતરે ઢંગ સે મી ગૃહસ્થ શ્રાવક કે દ્વારા શીતોદકાદિ સે જૈન સાધુ કે શરીર કા માજેન મી પરક્રિયા હોને સે નહીં કરના ચાહિયે યહ બતલાતે હૈ- 'સે સિયા પરો કાયં સીઓદગવિયટેણ વા' ઉસ જૈન સાધુ મુનિ મહાત્મા કે કાય અર્થાત્ શરીર કા યદિ પર અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રાવક અત્યન્ત શીતોદક સે યા 'ઉસિણોદગવિયટેણ વા' અત્યન્ત ઉષ્ણોદક સે 'ઉચ્છોલિજ્જ વા પહોલિજ્જ વા'

અને કાયથી પણ એ ઉદ્વર્તનાદિ ક્રિયાનુ અનુમોદન કરવું નહીં. એટલે કે તન મન અને વચનથી એ ઉદ્વર્તનાદિરૂપ ક્રિયાનુ જૈન મુનિએ સમર્થન કરવું નહીં. કેમકે-આ પ્રકારની ઉદ્વર્તનાદિ ક્રિયા કે જે ગૃહસ્થ શ્રાવક દ્વારા સાધુના શરીરે કરવામાં આવે છે તે પરક્રિયા વિશેષ હોવાથી કર્મબંધન કારણ માનવામાં આવે છે. તેથી જન્મમરણની પરંપરાના મૂળ કારણરૂપ કર્મબંધનોથી છૂટવા માટે ત્રીક્ષા શ્રદ્ધા કરવાવાળા મુનિએ આવા પ્રકારના શરીરની ઉદ્વર્તનાદિની ઇચ્છા મનથી કરવી નહીં અને વચનથી તથા કાયથી પણ તેમ કરવા પ્રેરણા કરવી નહીં. કેમ કે એવી રીતની ઉદ્વર્તનાદિ ક્રિયા કરવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે તેથી સંયમનું પાલન કરવા તેમ કરવું નહીં.

હવે ગૃહસ્થ શ્રાવક દ્વારા ઠંડા પાણી વિગેરેથી સાધુના શરીરનું માર્જનાદિ ક્રિયાને નિષેધ સૂચકાર બતાવે છે- 'સે સિયા પરો કાય સીઓદગવિયટેણ વા' એ જૈન મુનિને શરીરનું પર અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રાવક એકદમ ઠંડા પાણીથી અથવા 'ઉસિણોદગવિયટેણ વા' અત્યંત ગરમ પાણીથી 'ઉચ્છોલિજ્જ વા, પહોલિજ્જ વા' એક વાર કે અનેકવાર પ્રક્ષાલન

येद् वा-अत्यन्तं प्रक्षालयेद्वा तर्हि 'नो तं सायए नो तं नियमे' नो तम्-प्रक्षालयन्तं गृहस्थम् आस्वादयेत्-मनसा समीहितं, नो वा तम्-प्रक्षालनं कुर्वन्तं गृहस्थम् निषमयेद्-अनुमोदयेत्, कायेन मनसा दचसा वा अनुमोदनं कुर्यादित्यर्थः 'से सिया परो कायं' तस्य भावमिक्षुकस्य स्यात् कदाचित् परो गृहस्थः यदि कायं प्रीयते 'अन्नपरेण विलेपनजाएण' अन्यतरेण-एकतरेण येन केनापि विलेपनजागेन-लेपनद्रव्येण (मरहम)

एकवार या अनेकवार प्रक्षालन करे तो उस को अर्थात् गृहस्थ आवक के द्वारा शरीर की शीतोदकादि से प्रक्षालन क्रिया को जैन साधु 'नो तं सायए' आस्वादन अर्थात् मन से अभिलाषा नहीं करे और 'नो तं नियमे' वचन तथा काय से भी उस प्रक्षालन का अनुमोदन या समर्थन नहीं करे याने तन मन वचन से उस के लिये प्रेरणा नहीं करनी चाहिये, क्योंकि इस प्रकार का गृहस्थ आवक के द्वारा किये जानेवाले अत्यन्त शीतोदकादि से काय का प्रक्षालन परक्रिया विशेष होने से कर्मबन्धन का वारण होता है इसलिये कर्मबन्धनों से अत्यन्त छुटकारा पाने के लिये प्रव्रजया ग्रहण करनेवाले जैन साधु इस प्रकार के गृहस्थ द्वारा शरीर प्रक्षालन का समर्थन या अनुमोदन नहीं करे ।

फिर भी प्रकारान्तर से भी साधु को यदि गृहस्थ आवक लेपन द्रव्य (मरहम) से शरीर में लेपन करे तो उस लेपनादि को भी परक्रिया विशेष होने से निषेध करते हैं-'से सिया परो कायं' उस पूर्वोक्त जैन साधु के काय अर्थात् शरीर को यदि पर अर्थात् गृहपति गृहस्थ आवक अर्द्धा भक्ति दया दाक्षिण्य से 'अन्नपरेण वा विलेपनजाएण' अन्यतर किसी भी एक विलेपन जात (मरहम) से 'आलिपिज्ज वा' अलिपन करे याने एकवार लेपन करे या 'विलिपिज्ज वा' विले

करे अर्थात् स्नान करावे तो गृहस्थ आवक द्वारा शरीरना शीतोदकादि से प्रक्षालन क्रिया नु साधु 'नो तं सायए' मन की अभिलाषा करनी नहीं, तथा 'नो तं नियमे' वचन आने काय की पण्य से प्रक्षालन नु अनुमोदन करनु नहीं तेम समर्थन पण्य करनु नहीं ओटले के तन मन आने वचन की तेम करवा प्रेरणा करनी नहीं' केम के-या रीते गृहस्थ आवक द्वारा करवाभा आवता ठंडा पाणी विगोरेथी शरीर नु प्रक्षालन परक्रिया विशेष होवाथी कर्मबन्धन कारणु बाध छे, कर्मबन्धन छुटवा भाटे दीक्षा धारणु करवावाणा साधु ओ आ रीते गृहस्थ द्वारा शरीरना प्रक्षालन नु समर्थन के अनुमोदन करनु नहीं ।

साधुना शरीर नु गृहस्थ लेपन द्रव्य की शरीरना लेपन करनु ते पण्य परक्रिया होवाथी सूत्रकार तेना निषेध नु कथन करे छे, 'से सिया परो काय अन्नपरेण विलेपन जाएण' ओ पूर्वोक्त साधुना शरीरने ओ पर अर्थात् गृहस्थ आवक साक्षात्कृत की ओटपिण्य

યન્તં ગૃહસ્થમ્ આરવાદયેત્-નનસા વાઙ્મ્ ચો વા તમ્-ઉદ્વર્તનાદિકં કુર્મન્તમ્, નિયમયેત્-પ્રેરયેત્, કાયેન વચસા વા નાલુપોદનં કુર્યાત્ 'સે સિયા પરો કાયં' તસ્ય-ભાવસાધોઃ સ્યાત્-કદાચિત્ પરો-ગૃહસ્થઃ કાયમ્-શરીરમ્ 'સીઓદગવિયટેણ વા' શીતોદકવિકટેન વા અત્યન્તશીતોદકેનેત્યર્થઃ 'ઉસિણોદગવિયટેણ વા' ઉષ્ણોદકવિકટેન વા-અત્યન્તોષ્ણોદકે નેત્યર્થઃ 'ઉચ્છોલિજ્જ વા પહોલિજ્જ વા' ઉત્કાલયેદ્ વા-નિશ્ચિત્ પ્રક્ષાલનં કુર્યાત્, પ્રક્ષાલનાદિ કી 'જો તં નિયમે' અભિલાષા નહીં કરે એવ વચન ઓર કાય સે ઉસ ઉદ્વર્તનાદિ કા અનુમોદન યા સમર્થન નહીં કરે અર્થાત્ તન મન ઓર વચન સે ઉસ ઉદ્વર્તનાદિ રૂપ પરક્રિયા કિ જો ગૃહસ્થ શ્રાવક કે દ્વારા સાધુ કે શરીર કો ક્રિયા જાતા હૈ, પરક્રિયા વિશેષ હોને સે કર્મબન્ધન કા કારણ માના જાતા હૈ इसलिये बार बार जन्म मरण परम्परा का मूल कारणभूत कर्मबन्धनों से छुटकारा पाने के लिये दोक्षा या प्रव्रज्या ग्रहण करनेवाले जैन साधु मुनि महात्मा को इस प्रकार के गृहस्थ श्रावक के द्वारा किये जानेवाले शरीर के उद्वर्तनादि की अभिलाषा या इच्छा जन से नहीं करनी चाहिये और वचन से तथा कાય से भी उस को करने के लिये प्रेरणा नहीं करनी चाहिये। क्योंकि इस से संयम की विराधना होगी इसलिये संयम पालनार्थ ऐसा नहीं करे।

फिर भी दूसरे ढंग से भी गृहस्थ श्रावक के द्वारा शीतोदकादि से जैन साधु के शरीर का मार्जन भी परक્રिया होने से नहीं करना चाहिये यह बतलाते हैं- 'से सिया परो कायं सीओदगवियडेण वा' उस जैन साधु मुनि महात्मा के कાય अर्थात् शरीर का यदि पर अर्थात् गृहस्थ श्रावक अत्यन्त शीतोदक से या 'उसिणोदगवियडेण वा' अत्यन्त उष्णोदक से 'उचछोलिज्ज वा पहोलिज्ज वा'

અને કાયથી પણ એ ઉદ્વર્તનાદિ ક્રિયાનુ અનુમોદન કરવુ નહીં. એટલે કે તન મન અને વચનથી એ ઉદ્વર્તનાદિરૂપ ક્રિયાનુ જૈન મુનિએ સમર્થન કરવુ નહીં. કેમકે-આ પ્રકારની ઉદ્વર્તનાદિ ક્રિયા કે જે ગૃહસ્થ શ્રાવક દ્વારા સાધુના શરીરે કરવામાં આવે છે તે પરક્રિયા વિશેષ હોવાથી કર્મબન્ધન કારણુ માનવામાં આવે છે. તેથી જનમમરણની પરંપરાના મૂળ કારણરૂપ કર્મબન્ધનોથી છૂટવા માટે દોષા ગ્રહણ કરવાવાળા મુનિએ આવા પ્રકારના શરીરની ઉદ્વર્તનાદિની ઇચ્છા મનથી કરવી નહીં અને વચનથી તથા કાયથી પણ તેમ કરવા પ્રેરણા કરવી નહીં. કેમ કે એવી રીતની ઉદ્વર્તનાદિ ક્રિયા કરવાથી સયમની વિરાધના થાય છે તેથી સયમનુ પાલન કરવા તેમ કરવુ નહીં.

હવે ગૃહસ્થ શ્રાવક દ્વારા ઠંડા પાણી વિગેરેથી સાધુના શરીરનુ માર્જનાદિ ક્રિયાને નિષેધ સુત્રકાર બતાવે છે- 'સે સિયા પરો કાય સીઓદગવિયડેણ વા' એ જૈન મુનિને શરીરનુ પર અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રાવક એકદમ ઠંડા પાણીથી અથવા 'ઉસિણોદગવિયડેણ વા' અત્યંત ગરમ પાણીથી 'ઉચ્છોલિજ્જ વા, પહોલિજ્જ વા' એક વાર કે અનેકવાર પ્રક્ષાલન

येद् वा-अत्यन्तं प्रक्षालयेद्वा तर्हि 'नो तं सायए ना तं नियमे' नो तम्-प्रक्षालयन्तं गृहस्थम् आस्वादयेत्-मनसा समीहेत्, नो वा तम्-प्रक्षालनं कुर्वन्तं गृहस्थम् नियमयेद्-अनुमोदयेत्, कायेन मनसा वचसा वा अनुमोदनं कुर्यादित्यर्थः 'से सिया परो कायं' तस्य भावभिक्षुकस्य स्पात् कदाचित् परो गृहस्थः यदि काय वरीरम् 'अन्नयरेण विलेवणजाएण' अन्यतरेण-एकतरेण येन केनापि विलेपनजाणेन-लेपनद्रव्येण (मरहम)

एकवार या अनेकवार प्रक्षालन करे तो उस को अर्थात् गृहस्थ आवक के द्वारा शरीर की शीतोदकादि से प्रक्षालन क्रिया को जैन साधु 'नो तं सायए' आस्वादन अर्थात् मन से अभिलाषा नहीं करे और 'नो तं नियमे' वचन तथा काय से भी उस प्रक्षालन का अनुमोदन या समर्थन नहीं करे याने तन मन वचन से उस के लिये प्रेरणा नहीं करनी चाहिये, क्योंकि इस प्रकार का गृहस्थ आवक के द्वारा किये जानेवाले अत्यन्त शीतोदकादि से काय का प्रक्षालन परक्रिया विशेष होने से कर्मबन्धन का कारण होता है इसलिये कर्मबन्धनों से अत्यन्त छुटकारा पाने के लिये प्रव्रजया ग्रहण करनेवाले जैन साधु इस प्रकार के गृहस्थ द्वारा शरीर प्रक्षालन का समर्थन या अनुमोदन नहीं करे ।

फिर भी प्रकारान्तर से भी साधु को यदि गृहस्थ आवक लेपन द्रव्य (मरहम) से शरीर में लेपन करे तो उस लेपनादि को भी परक्रिया विशेष होने से निषेध करते हैं-'से सिया परो कायं' उस पूर्वोक्त जैन साधु के काय अर्थात् शरीर को यदि पर अर्थात् गृहपति गृहस्थ आवक अर्थात् भक्ति दया दाक्षिण्य से 'अन्नयरेण वा विलेवणजाएण' अन्यतर किसी भी एक विलेपन जात (मरहम) से 'आलिपिज्ज वा' अलिपन करे याने एकवार लेपन करे या 'विलिपिज्ज वा' विले

करे अर्थात् स्नान करावे तो गृहस्थ आवक द्वारा शरीरना शीतोदकादिशी प्रक्षालन कियातु साधुओं 'नो तं सायए' मन्थी अभिलाषा करनी नहीं. तथा 'नो तं नियमे' वचन अने कायथी पणु ओ प्रक्षालनतु अनुमोदन करवुं नहीं तेम समर्थन पणु करवुं नहीं ओटले के तन मन अने वचनथी तेम करवा प्रेरणा करवी नहीं डेम के-या रीते गृहस्थ आवक द्वारा करवाभा आवता ठडा पाण्णी विगेरेथी शरीरतु प्रक्षालन परक्रिया विशेष होवाथी कर्मबन्धनु कारणु थाय छे. कर्मबन्धनी छूटवा भाटे दीक्षा धारणु करवावाणा साधुओ आ रीते गृहस्थ द्वारा शरीरना प्रक्षालनतु समर्थन के अनुमोदन करवुं नहीं.

साधुना शरीरतुं गृहस्थे लेपन द्रव्यथी शरीरमा लेपन करवुं ते पणु परक्रिया होवाथी सूत्रकार तेना निषेधतुं कथन करे छे 'से सिया परो काय अन्नयरेण विलेवण जाएण' ओ पूर्वोक्त साधुना शरीरने ओ पर अर्थात् गृहस्थ आवक बाधकृतिथी केषपिणु

‘आलिपिज्ज वा विलिपिज्ज वा’ आलिम्पेद्वा विलिम्पेद्वा—किञ्चिद्वा अधिकं वा विलेपनं कुर्यात् तर्हि ‘नो तं सायए नो तं नियमे’ नो तम्—विलिम्पन्तं गृहस्थम् आश्वादयेत्—मनसा अभिलषेद्, नो वा तम्—विलेपनं कुर्वन्तम् गृहस्थम् नियमेत्—प्रेरयेत्, वचसा वपुषा वा नानुमोदयेदिति भावः ‘से सिया परो कायं’ तस्य—भावभिन्नुक्तस्य स्यात्—रुदाचित् परो गृहस्थः यदि कायम्—शरीरम् ‘अन्नयरेण धूवणजाएण’ अन्यतरेण एकतयेन येन केनापि धूपनजातेन—

पन करे अर्थात् अनेक बार लेपन करे तो उस गृहस्थ श्रावक के द्वारा किये जाने वाले शरीर में विलेपन जात को ‘नो तं सायए’ जैन साधु मुनि महात्मा आस्वादन नहीं करे अर्थात् मन से उस विलेपन की अभिलाषा नहीं करें एवं ‘नो तं नियमे’ वचन और काय से भी उस विलेपन जात का अनुमोदन या समर्थन नहीं करें क्योंकि इस प्रकार के गृहस्थ श्रावक द्वारा किये जानेवाला साधु के शरीर में विलेपन क्रिया भी परक्रिया होने से कर्मबन्धन के कारण होते हैं इसलिये सांसारिक कर्मबन्धन से छुटकारा पाने के लिये दीक्षा या प्रव्रज्या ग्रहण करने वाले जैन साधु इस प्रकार के गृहस्थ श्रावक द्वारा किये जानेवाले विलेपनादि क्रिया जान को तन मन और वचन से अनुमोदन या समर्थन नहीं करे क्योंकि इस तरह के विलेपनादि के लिये इच्छा करने पर या प्रेरणा करने पर पूर्वोक्त रीति से कर्मबन्ध द्वारा जंघम की विराधना होगी इसलिये संयम पालन करने वाले जैन साधु विलेपनादि के लिये गृहस्थ को प्रेरणा नहीं करें ।

अब दूसरे ढङ्ग से भी साधु के शरीर को गृहस्थ श्रावक सुगन्धित धूपादि से सुधूपित करें तो यह भी परक्रिया विशेष होने से नहीं करना चाहिये यह

एक विलेपन द्रव्यथी ‘आलिपिज्ज वा विलिपिज्ज वा’ आलिपन करे अर्थात् एकवार लेपन करे के विलेपन ओटवे के बार बार लेपन करे तो ‘नो तं सायए’ ओ गृहस्थ द्वारा करवाभा आवता शरीरना विलेपननुं ओ साधुओ आस्वादन करवु नहीं अर्थात् मनथी ओ विलेपननी छुंछा करवी नही तथा ‘नो तं नियमे’ वचन अने शरीरथी पणु ओ विलेपननुं अनुमोदन के समर्थन करवु नही केम के आ रीते गृहस्थ श्रावक द्वारा करवाभा आवती साधुना शरीरनी विलेपन क्रिया पणु परक्रिया होवाथी कर्मभधनुं कारण थाय छे, तेथी स सारना कर्मभधथी छूटवा भाटे दीक्षा ग्रहण करवावाणा साधुओ आ रीते गृहस्थ श्रावक द्वारा करवाभा आवती विलेपनादि क्रियानु तन मन अने वचनथी अनुमोदन के समर्थन करवुं नही. केम के आ प्रकरना विलेपनादिनी छुंछा करवाथी के प्रेरणा करवाथी पूर्वोक्त प्रकारथी कर्मभध द्वारा संयमनी विराधना थाय छे, तेथी संयमनुं पालन करनारा साधुओ शरीरनुं गृहस्थ द्वारा विलेपनादि करवा भाटे गृहस्थ श्रावकने प्रेरणा करवी नही.

हुवे साधुना शरीरने गृहस्थ सुगन्धवाणा धूप त्रिजरेथी सुगन्धित करवाने सूत्रकार निषेध करे छे— ‘से सिया परो काय अन्नयरेण धूवणजाएण’ ओ पूर्वोक्त साधुना शरीरने

ધૂપાશુરુગુગુલાદિના સુગન્ધિધૂપદ્રવ્યેણ 'ધૃવિજ્ઞ વા પધૃવિજ્ઞ વા' ધૂપાયેદ્વા પ્રધૂપયેદ્વા-
 કિશ્ચિદ્ અધિકં વા સંધૂપિતં કુર્યાત્ તર્हि 'નો તં સાયર નો તં નિયમે' નો તમ્-સંધૂપયન્તં
 ગૃહસ્થમ્ આસ્વાદયેત્-મનસા વાઙ્મહેત્, નો વા તમ્-ધૂપયન્તં ગૃહસ્થમ્ નિગમયેત્-પ્રેરયેત્,
 કાયેન વચસા વા નાનુમોદયેદિત્યર્થઃ 'સે સિયા પરો કાયસિ વળં' તમ્ય-માવશિશ્વરસ્ય સ્યાત્
 વતલાતે હૈં-'સે સિયા પરો કાયં અન્નચરેણ ધૂરણજાળ્ણ' ઉમ પૂર્વેન્ત જૈન સાધુ
 કે શરીર કો યદિ પર અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રાવક અન્યતર કિન્ની મીં ઁક ધૂપ જાન
 સે અર્થાત્ સુગંધિત ધૂપ અગુરુ ગુગુલુ વગૈરહ ધૂપ દ્રવ્ય સે 'ધૃવિજ્ઞ વા પધૃવિજ્ઞ
 વા' સુધૂપિત અર્થાત્ સુવાસિન યા સુગન્ધિત કરે તો હસ પ્રકાર કે ગૃહસ્થ
 શ્રાવક દ્વારા શ્રદ્ધા ભક્તિપૂર્વક કિયે જાનેવાલે ઁકવાર યા અનેકવાર ધૂપન ક્રિયા
 મી પર ક્રિયા હોને સે કર્મવન્ધન કા કારણ હોને સે જૈન મુનિ મહાત્મા 'નો તં
 સાયર' મન સે ઉસ ધૂપન ક્રિયા કા મી આસ્વાદન નહીં કરે અર્થાત્ હૃદય મેં
 ધૂપન ક્રિયા કી અભિલાપા નહીં કરે ઁર 'નો તં નિયમે' વચન કાય સે મી
 ઉસ ધૂપન ક્રિયા કે લિયે પ્રેરણા નહીં કરે ક્યૉંકિ હમ પ્રકાર કે સુગન્ધિત ધૂપાદિ
 સે ગૃહસ્થ શ્રાવક દ્વારા કિયે જાનેવાલે ધૂપન ક્રિયા કા આસ્વાદન યા અનુમો
 દન યા પ્રેરણા કરને સે ઉક્ત રીતિસે પરક્રિયા વિશેષ હોને કે કારણ જૈન સાધુ
 કો કર્મવન્ધાદિ દોષ લગેગા ઁર સંયમ કી વિરાધના હોગી હસલિયે સંયમ પાલ
 નાર્થ જૈન મુનિ મહાત્મા કો હસ વિલેપનાદિ ક્રિયા કો સ્વીકાર નહીં કરના ઁહિયે ।
 અવ ફિર મી પ્રકારાન્તર સે જૈન સાધુ કે શરીર મેં વ્રણ ઘાવ વગેરહ કો
 યદિ ગૃહસ્થ શ્રાવક જલાદિ સે માર્જન કરે તો વહ માર્જનાદિ ક્રિયા મી પરક્રિયા
 વિશેષ હોને સે નહીં કરના ઁહિયે યહ વતલાતે હૈં 'સે સિયા પરો કાયસિ વળં'

એ પર-અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રાવક કૉઈપણ પ્રકારના ઁક ધૂપથી અર્થાત્ સુગંધિત ધૂપ-અગર,
 ગુગળ, વિગેરે ધૂપ દ્રવ્યથી સુવાસિત કે સુગંધિત કરે તો આ પ્રકારે ગૃહસ્થશ્રાવક
 દ્વારા શ્રદ્ધા પૂર્વક 'ધૃવિજ્ઞ વા પધૃવિજ્ઞ વા' ઁકવાર કે અનેકવાર-કરેલ ધૂપાદિ ક્રિયા પણ
 પર ક્રિયા હોવાથી કર્મબંધ રૂપ હોવાથી 'નો તં સાયર' મુનિએ મનથી ઁ ધૂપન ક્રિયાનુ
 આસ્વાદન કરવુ નહી અર્થાત્ હૃદયમા ઁ ધૂપન ક્રિયાની અભિલાપા કરવી નહીં તથા
 'નો તં નિયમે' વચન અને કાયાથી પણ ઁ ધૂપન ક્રિયા કરવા પ્રેરણા કરવી નહીં કેમ
 કે આ પ્રકારના સુગંધિત ધૂપ વિગેરેથી ગૃહસ્થ શ્રાવક દ્વારા કરવામા આવતી ધૂપન
 ક્રિયાનુ આસ્વાદન કે અનુમોદન અગર પ્રેરણા કરવાથી પૂર્વોક્ત પ્રકારે ઁ પરક્રિયા હોવાથી
 સાધુને કર્મબંધનાદિ દોષ લાગે છે અને સયમની વિગધના થાય છે. તેથી સયમશીલ
 મુનિએ આ વિલેપન વિગેરે ક્રિયાને સ્વીકાર કરવો નહીં.

હવે સાધુના શરીરમા થયેલ ઘા વિગેરેને ઁ ગૃહસ્થ શ્રાવક પાણી વિગેરેથી ધુવે તો તે
 માર્જનાદિ ક્રિયા પણ પરક્રિયા હોવાથી તેના સ્વપ્રકાર નિષેધ કહે છે.-'સે સિયા પરો કાયસિ વળં'
 જા. ૧૨૦

કદાચિદ્ યદિ પરો ગૃહસ્થઃ કાયે-શરીરે વ્રણમ્ 'આમજ્જિજ્જ વા પમજ્જિજ્જ વા' આમૃત્યાદ્વા પ્રમૃત્યાદ્વા-ઈપન્માર્જનં વા અધિકં માર્જનં વા કુર્યાત્ તર્હિ 'નો તં સાયણ્ નો તં નિયમે' નો તમ્-શરીરે વ્રણં માર્જયન્તં ગૃહસ્થમ્ આસ્વાદયેદ્-મનસા અભિલપેત્, નો વા તમ્ વ્રણ-માર્જનં કુર્વન્તં ગૃહસ્થમ્ નિયમયેમ્-પ્રેરયેત્ કાયેન વચસા વા પિ નાનુમોદયેદિત્યર્થઃ 'સે સિયા' ઉસ પૂર્વોક્ત જૈન સાધુ કે શરીર મેં વ્રણ ઘાવ અર્થાત્ ગુમરા ફોરા વગૈરહ્ કો 'આમ જ્જિજ્જ વા પમજ્જિજ્જ વા' જલાદિ સે એકવાર થા અનેકવાર માર્જન પર-અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રાવક કરે તો ઉસ પ્રકાર કે ગૃહસ્થ શ્રાવક કે દ્વારા શ્રદ્ધા ભક્તિ દયા સે કિયે જાનેવાલે સાધુ કે શરીર મેં વ્રણ વગૈરહ્ કા માર્જન ક્રિયા મી પરક્રિય વિશેષ હોને સે કર્મબન્ધન કા કારણ હોતી હૈ હસલિયે ઉસકો અર્થાત્ વ્રણકો ગૃહસ્થ કે દ્વારા જલ સે માર્જન યા સાફ સુથરા કરનેકી ક્રિયા કો જૈન સાધુ 'નો તં સાયણ્' આસ્વાદન નહીં કરે અર્થાત્ મનસે ઉસ વ્રણ માર્જન ક્રિયા કા અનુ-મોદન યા સમર્થન મી નહીં કરે ક્યોંકિ હસ પ્રકાર કે શરીર મેં વ્રણ કા માર્જન કરાને કે લિયે ઇચ્છા કરને સે યા અભિલાષા કરને સે યા પ્રેરણા કરને સે સાધુ કો કર્મબન્ધ દોષ હોતા હૈ હસલિયે હસ પ્રકાર કે શરીરસ્થ ગુમરા ફોરા વગૈરહ્ વ્રણ-ઘાવ કો માર્જન યા સાફ સુથરા સાધુ કો સ્વયંકર લેના ચાહિયે કિન્તુ ગૃહ સ્થ શ્રાવક કો ઉસ કે લિયે તન મન વચન સે અભિલાષા યા પ્રેરણા નહીં કરની ચાહિયે ક્યોંકિ જૈન છુનિ મહાત્માને સાંસારિક કર્મબન્ધનોં સે હમેશા કે લિયે છુટકારા પાને કે લિયે હી દીક્ષા ઓર પ્રવ્રજ્યા કા ગ્રહણ ક્રિયા હૈ ઓર સંયમ કા પૂર્ણ રૂપ સે પાલન કરના હી ઉનકા પરમ કર્તવ્ય હોતા હૈ હસલિયે સંયમ પાલનાર્થ

આમજ્જિજ્જ વા, પમજ્જિજ્જ વા' એ પૂર્વોક્ત સાધુના શરીરમા ઘા કે ગુમડા ફેલ્લા વિગેરેને પાણી વિગેરેથી એકવાર કે અનેકવાર પર અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રાવક ધુવે તો એ રીતે ગૃહસ્થ શ્રાવકે ભક્તિથી કરેલ સાધુના શરીરની ઘા વિગેરેની માર્જન ક્રિયા પણ પરક્રિયા વિશેષ હોવાથી કર્મબંધનનું કારણરૂપ હોય છે તેથી તેનું અર્થાત્ ઘા વિગેરેનું ગૃહસ્થ દ્વારા પાણીથી માર્જન કે સાંકેતિક સાધુએ 'નો તં સાયણ્' આસ્વાદન કરવું નહોતે તેમ જ 'નો તં નિયમે' મનથી એ ધાના માર્જન ક્રિયાની ઇચ્છા કરવી નહીં અને કાય તથા વચનથી પણ એ પણ માર્જન ક્રિયાનું અનુમોદન કે સમર્થન કરવું નહીં કેમ કે આ રીતે શરીરમા થયેલ વ્રણનું માર્જન કરાવવાની ઇચ્છા કરવાથી અથવા અભિલાષા કરવાથી કે પ્રેરણા કરવાથી સાધુને કર્મબંધ દોષ થાય છે તેથી આ પ્રકારના શરીરના ગુમડા વિગેરે ધાનું માર્જન કે સાંકેતિક સાધુએ પોતે જ કરી લેવી. પરંતુ ગૃહસ્થ શ્રાવકને તેમ કરવા તન મન વચનથી અભિલાષા અગર પ્રેરણા કરવી નહીં. કેમ કે સાધુએ સાંસારિક કર્મબંધનોથી છૂટવા માટે જ દીક્ષા ધારણ કરેલ છે. અને પૂર્ણ રીતે સંયમનું પાલન કરવું એ જ સાધુનું કર્તવ્ય માનેલ છે. તેથી સંયમના પાલન માટે તન મન અને વચનથી તેનું સમર્થન કરવું નહીં.

परो वणं संवाहिज्ज वा पलिमहिज्ज वा' तस्य-भावसाधोः स्यात्-कदाचित् परो गृहस्थः यदि शरीरे व्रणं संवाहयेद् वा-किञ्चित् संवाहनं कुर्यात्, परिमर्दयेद् वा-परिमर्दनं वा कुर्यात् तर्हि 'नो तं सायए नो तं नियमे' नो तम्-व्रणं संवाहयन्तं गृहस्थम् आस्वादयेत्-हृदयेन वाळ्हेत्, मनसा नाभिलषेदित्यर्थः, नो वा तम्-व्रणसंवाहनं कुर्वन्तं गृहस्थं नियमयेत् प्रेरयेत्

तन मन वचन से इसका समर्थन नहीं करे ।

फिर भी दूसरे तरीका से परक्रिया विशेष का निषेध करते हैं 'से सिया परो वणं' उस पूर्वोक्त जैन साधु के शरीरस्थ व्रण (घाव गुमरा फोरा वगैरह) को यदि पर अर्थात् गृहस्थ श्रावक करसे संवाहन करे अर्थात् श्रद्धा दया भक्ति से उस 'वणं संवाहिज्ज वा' व्रण को धीरे से दबावे या 'पलिमहिज्ज वा' परिमर्दन करे याने साधु को शान्ति के लिये गृहस्थ श्रावक यदि शरीर में व्रणादि का संवाहनादि करे तो उस व्रण संवाहनादि को 'नो तं सायए' साधु आस्वादन नहीं करे' अर्थात् मन से उस शरीर व्रणादि संवाहनादि की अभिलाषा नहीं करें और 'नो तं नियमे' वचन काय से भी उस व्रणादि संवाहन के लिये गृहस्थ श्रावकों को प्रेरणा नहीं करे क्योंकि इस प्रकार के गृहस्थ श्रावक द्वारा किये जानेवाले व्रणादि का संवाहन परिमर्दन भी परक्रिया विशेष होने से कर्मबन्धों का कारण होता है इसलिये जन्ममरण परस्परों के मूल कारणभूत कर्मबन्धनों को सर्वथा दूर करने लिये दीक्षा और प्रव्रज्या स्वीकार करनेवाले जैन मुनि महात्मा इस प्रकार के शरीरस्थ व्रणादि को संवाहनादि के लिये तन मन वचन से गृहस्थ श्रावक को प्रेरणा नहीं करे अन्यथा संयम की विराधना होगी अतः ऐसा नहीं करे'

हुवे प्रकारान्तरथी किया विशेषना निषेध करे छे 'से सिया परो वणं संवाहिज्ज वा' जे पूर्वोक्त साधुना शरीरना वा गुमडा विगरेने जे पर अर्थात् गृहस्थ श्रावक हाथथी सवाहन करे अर्थात् श्रद्धाभक्तिथी जे वणु के घाने धीरेथी हभावे के 'पलिमहिज्ज वा' परिमर्दन करे अर्थात् साधुने शांति भाटे गृहस्थ श्रावक जे शरीरभा वणुदिनु सवाहन करे ते जे संवाहनादिनु साधुजे 'नो तं सायए आस्वादन करवु' नही अर्थात् मनथी जे शरीरभा थजेले ते वणुदिना सवाहनादिनी धृच्छा करवी नही तथा 'नो तं नियमे' वचन जे हाथथी वणु जे वणुदिना सवाहन भाटे गृहस्थ श्रावकने प्रेरणा करवी नही. केम के आ प्रकारथी गृहस्थ श्रावक द्वारा करवाभा आपता वणुदिना सवाहन परिमर्दन वणु परक्रिया विशेष होवाथी कर्मबंधनु कारण थाय छे तेथी जन्ममरण परपराजोना भूगभूत कर्मबंधनोने सर्वथा दूर करवा भाटे दीक्षाने स्वीकार करवावाजा मुनिजे आ प्रकारना शरीरभा थजेले वणुदिनी सवाहनादि करवा भाटे तन, मन, जे वचनथी श्रावकने प्रेरणा करवी नही. प्रेरणा करवाथी संयमनी विराधना थाय छे. तेथी तंम करवु नही.

કાયેન વચસાપિ નાનુમોદયેદિતિ ભાવઃ ‘સે સિયા પરો કાયે વર્ણ’ તસ્ય-ભાદમિશ્લુકસ્ય સ્યાત્-કદાચિત્ પરો ગૃહસ્થઃ યદિ કાયે-શરીરે વ્રણમ્ ‘તિલ્લેણ વા ઘયેણ વા વસાણ વા’ તૈલેન વાઘૃતેન વા વસયા વા દ્રવ્યૌષધિવિશેષેણ ‘મક્ષિજ્જ વા અઘ્મંગિજ્જ વા’ મ્રક્ષયેદ્ વા-મ્રક્ષણં કુર્યાદ્, અમ્યજ્જયેદ્ વા-અમ્યજ્જનં વા કુર્યાત્તદ્દિ ‘નો તં સાયણ નો તં નિયમે’ નો તમ્-વ્રણં મ્રક્ષયન્તમ્ અમ્યજ્જયન્તં વા ગૃહસ્થમ્ આસ્થાદયેત્-મનસા વાઠ્ઠેત્, નો વા તમ્-વ્રણમ્રક્ષ-ણામ્યજ્જનં કુર્વન્તં ગૃહસ્થમ્ નિયમયેત્-પ્રેરયેત્ કાયેન વચસા વાપિ નાનુમોદયેદિત્યર્થઃ તથા સતિ સંયમવિરાધના સ્પાત્, તસ્માત્ કાયે વ્રણમ્રક્ષણાદિકસ્થાપિ નાનુમોદનં કુર્યાદિતિ ભાવઃ

અવ પ્રકારાન્તર સે જૈન સાધુ કે શરીર મેં વ્રણ ઘાવ યદિ ગૃહસ્થ શ્રાવક તૈલાદિ સે મ્રક્ષણ યા અમ્યજ્જન કરે તો હસ પ્રકાર કા તૈલાદિ સે અમ્યજ્જનાદિ મી પરક્રિયા વિશેષ હોને સે સાધુ કો નહીં સ્વીકાર કરના ચાહિયે યહ વતલાતે હૈં-‘સે સિયા પરો કાર્યસિવર્ણ’ ઉસ જૈન સાધુમુનિ મહાત્મા કે શરીર મેં વ્રણ અર્થાત્ ઘાવ ફોડા ફૌનસી વા ગુમડા કો યદિ પર-અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રાવક-‘તિલ્લેણ વા ઘયેણ વા’ તૈલ સે યા ઘૃત યાને નવનીત મક્ષન સે યા-‘વસાણવા’ વસા અર્થાત્ દ્રવ્યૌષધિ વિશેષ સે ‘મક્ષિજ્જ વા’ મ્રક્ષણકરે અર્થાત્ શુદ્ધકરે થા ‘અઘ્મંગિજ્જવા’ અમ્યજ્જન અર્થાત્ મહરમપટ્ટી કરે તો ઉસકો અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રાવક કે દ્વારા કિયે જાને વાલે જૈન સાધુ કે શરીર મેં વ્રણાદિ કો તૈલાદિ સે મ્રક્ષણ ઓર અમ્યજ્જન કો ‘નો તં સાયણ’ મન સે અભિલાષા નહીં કરે ઓર ઉસ વ્રણાદિ કો તૈલાદિ મ્રક્ષણ અમ્યજ્જન કરને કે લિયે ‘નો તં નિયમે’ વચન ઓર તન સે મી પ્રેરણા નહીં કરે અર્થાત્ ઉસ વ્રણાદિ કે અમ્યજ્જન કો તન મન ઓર વચન સે અનુમોદન યા સમર્થન નહીં કરે ક્યોં કિ હસ પ્રકાર કા જૈન સાધુ કે શરીર મેં વ્રણાદિ કા તૈલાદિ સે મ્રક્ષણ ઓર અમ્યજ્જન પરક્રિયા વિશેષ હોને

હવે પ્રકારાન્તરથી સાધુના શરીરમા થયેલ વ્રણાદિ ઘાને બે ગૃહસ્થ દ્વારા તૈલાદિ મ્રક્ષણ કે અભ્યજ્જનાદિને સાધુએ સ્વીકાર ન કરવા વિષે સૂત્રકાર કથન કરે છે-‘સે સિયા પરો કાર્યસિ વર્ણ’ પૂર્વોક્ત સાધુના શરીરમા વ્રણ અર્થાત્ ઘા કે ફેડા કે ગુમડાને પર અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રાવક ‘તિલ્લેણ વા ઘયણ વા’ તેલથી અથવા ઘીથી અથવા ‘વસાણ વા’ માખણથી કે વસા અર્થાત્ ઔષધિ વિશેષથી ‘મક્ષિજ્જ વા’ મ્રક્ષણ કરે અર્થાત્ ધુવે અથવા અઘ્મંગિજ્જવા’ અભ્યજ્જન અર્થાત્ મહરમપટ્ટી કરે તો ‘નો તં સાયણ’ એ ગૃહસ્થ શ્રાવકના દ્વારા કરવામા આવનારા સાધુના શરીરમાના વ્રણાદિને તેલ વિગેરેથી મ્રક્ષણ અને અભ્યજ્જનની મનથી અભિલાષા કરવી નહી તથા ‘નો તં નિયમે’ એ વ્રણાદિનુ તેલ વિગેરેથી મ્રક્ષણ કે અભ્યજ્જન કરના માટે વચન અને શરીરથી પણ પ્રેરણા કરવી નહી અર્થાત્ એ વ્રણાદિના અભ્યજ્જનનુ તન મન અને વચનથી અનુમોદન કે સમર્થન કરવુ નહી કેમકે-આ પ્રકારના સાધુના શરીરમા વ્રણાદિનુ તેલ વિગેરેથી મ્રક્ષણ કે અભ્યજ્જન પરક્રિયા વિશેષ હોવાથી કર્મબંધન

‘से सिया परो कायंसि वणं’ तस्य-भावमिदुक्तस्य स्यात्-कदाचित् परो-गृहस्थः काये-शरीरे व्रणम् ‘लुद्धेण वा कक्केण वा चुण्णेण वा वण्णेण वा’ लोघ्रेण वा-लोघ्रनामक द्रव्यविशेषेण (स्नो) चूर्णेन वा-गोधूमादि चूर्णद्रव्यविशेषेण, वर्णेन वा-वर्णविशेष कुङ्कुमादिना ‘उल्लो-दिज्ज वा उवल्लिज्ज वा’ उल्लोलयेद् वा-उद्वर्तयेत्, उद्वलयेद् वा-परिमर्दयेत् तर्हि ‘नो तं

से कर्मबन्धन का कारण माना जाता है, इसलिये इस संसार में अनादि काल से आती हुई जन्म मरण परम्परा का मूल कारणभूत कर्म बन्धों से छुटकारा पाने के लिये दीक्षा या प्रव्रज्या ग्रहण करने वाले जैन मुनि महात्मा इस प्रकार के व्रणादिका तैलादि से गृहस्थ आवक द्वारा किये जाने वाले प्रक्ष्ण और अभ्यञ्जन के लिये मन से अभिलाषा नहीं करे और तन वचन से भी उस के लिये गृहस्थ आवकों को प्रेरणा नहीं करे क्योंकि इस प्रकार के गृहस्थ आवक द्वारा व्रणादि को तैलादि से प्रक्ष्णादि (मालीश) कराने से संयमकी विराधना होगी इसलिये संयमपालनार्थ साधु ऐसा नहीं करे ।

अब फिर भी दूसरे प्रकार से जैन साधु को गृहस्थ आवक के द्वारा शरीर में व्रण घाव वगैरह को लोघ्रादि द्रव्यों से उद्वर्तनादि नहीं करवाना चाहिये यह बतलाते हैं क्यों कि उद्वर्तनादि भी परक्रिया विशेष माना जाता है-‘से सिया परो कायंसि वणं’ यदि उस पूर्वोक्त-जैन साधु के शरीर में व्रण अर्थात् घाव याने गुमडा फोडा फुनसी वगैरह को पर-अर्थात् गृहस्थ आवक-‘लुद्धेण वा’ लोघ्र नामके द्रव्य विशेष से अर्थात् पाउडर से ‘कक्केण वा’ कर्क अर्थात् स्नानीय रिनग्ध द्रव्य विशेष ‘स्नो’ या ‘चुण्णेण वा’ चूर्ण अर्थात् गोधूमादि चूर्ण द्रव्य विशेष से या ‘वण्णेण वा’ वर्ण अर्थात् कुङ्कुमादि वर्ण विशेष से ‘उल्लो-

कारणु मनाय छे तेथी आ स पारमा अनादिक्काणथी आवत्ती जन्म मरण परपराना भूण-कारणभूत कर्मण घोथी छूटवा भाटे दीक्षा ग्रहण करवावाणा मुनिये ये रीते व्रणादिनु’ तेल विगेरेथी गृहस्थ आवक द्वारा करवाया आवता प्रक्ष्ण अने अभ्यञ्जन भाटे मनथी अभिलाषा करवी नही अने तन के वचनथी यणु तेने भाटे आवकने प्रेरणा करवी नही’ कर्मके-आ रीते गृहस्थ आवक द्वारा व्रणादिने तेल विगेरेथी प्रक्ष्णादि करवावाथी संयमनी विराधना घाय छे तेथी जैन साधुये संयमपालन भाटे तेम करवु नही .

इसे साधुये गृहस्थ आवक द्वारा शरीरना व्रण वा विगेरेनु लोघ्रादि द्रव्योथी उद्धर्तनादि करवावाना निषेधनु कथन करे छे ‘से सिया परो कायंसि वणं’ ये पूर्वोक्त साधुना शरीरमा व्रण अर्थात् घा के गुमडा विगेरेने पर अर्थात् गृहस्थ आवक ‘लुद्धेण’ लोघ्रनामना द्रव्य विशेषथी अर्थात् पाउडरथे २. १०. ‘कक्केण वा’ कर्क अर्थात् मापाना शिक्काषाणा द्रव्य विशेष ‘स्नो’ के यणु अर्थात् छोट विगेरेथी अथवा ‘चुण्णेण वा’ औषधी विशेषना यणुथी अथवा ‘वण्णेण वा’ वर्ण अर्थात् कुङ्कु विगेरे वर्ण विशेषथी ‘उल्लोदिज्ज

सायए नो तं नियमे' नो तम्-व्रणम् उद्वर्तयन्तं गृहस्थम् आस्थादयेत्-मनसा अभिलषेत्, नो वा तम्-व्रणोद्वर्तनं कुर्वन्तं गृहस्थम् नियमयेत्-प्रेरयेत् कायेन वचसा वापि नानुमोदयेदिति भावः । 'से सिया परो कायसि वणं' तस्य-भावभिक्षुकस्य स्यात्-कदाचित् परो

द्विज्जा वा' उद्वर्तन या 'उव्वलिज्ज वा' परिमर्दन करेतो उस उद्वर्तनादि को जैन साधु गृहस्थ आवक के द्वारा करवाने के लिये 'नो तं सायए' मन से आस्था दन अर्थात् अभिलाषा नहीं करे' और 'नो तं नियमे' उस को तन वचन से भी अनुमोदन या समर्थन नहीं करे अर्थात् गृहस्थ आवकके द्वारा श्रद्धादया भक्ति से जैन साधु के शरीर में व्रणादि को ठोक करने के लिये लोघादि द्रव्य चूर्णों से उद्वर्तनादि क्रिया परक्रिया विशेष होने से कर्मबन्धन का कारण मानी जाती है इसलिये जैन साधु तनमन और वचन से उसके लिये गृहस्थ आवक को प्रेरणा नहीं करे क्यों कि उस उद्वर्तनादि से मलने की क्रिया को मन से अभिलाषा करने पर कर्मबन्ध दोष होगा, और उसके लिये वचन तथा काय से प्रेरणा करने पर संयम की विराधना होगी, इसलिये संयम पालन करने वाले जैन मुनि महात्मा इस उद्वर्तनादि की इच्छा नहीं करे और वचन या शरीर से उद्वर्तनादि के लिये आवक को प्रेरणा भी नहीं करे ।

अब फिर भी प्रकारान्तर से जैन साधु के शरीर में व्रणादि को यदि गृहस्थ आवक अत्यन्त शीतोदकादि से प्रक्षालित करे तो उस को भी जैन साधु नहीं स्वीकार करें यह बतलाते हैं क्यों कि शीतोदकादि से गृहस्थ आवकों के द्वारा जैन साधु के शरीरस्थ घाव का प्रक्षालनादि भी परक्रिया विशेष माना जाता है जिस को स्वीकार करने से जैन साधु को कर्मबन्ध दोष लगेगा,

वा उव्वलिज्ज वा' उद्वर्तन अथवा परिमर्दन करे तो ये उद्वर्तनादिनु 'नो तं सायए' जैन साधुये गृहस्थ आवक द्वारा तेम कराववा भाटे मनथी अबिलाषा करवी नही तथा 'नो तं नियमे' तेने तन अने पयनथी पणु अनुमो न के समर्थन करवु नही अर्थात् गृहस्थ आवक द्वारा श्रद्धाभक्ति वशात् साधुना शरीरना थयेद्व प्रणुहि मटाउवा दोघादि द्रव्यना गूळुथी कराती उद्वर्तनहि किया परक्रिया विशेष होवाथी कर्मबन्धनु कारण मानवाभा आवे छे तेथी साधुये तन मन अने पयनथी तेम करवा गृहस्थ आवकने प्रेरणा करवी नही केमके-ये उद्वर्तनादिनी मनथी छ्छा करवाथी कर्मबन्ध थाय छे अने ते भाटे पयन अने कायनी प्रेरणा करवाथी संयमनी विराधना थाय छे तेथी संयमनु पालन करवावाणा साधु मुनिये आ उद्वर्तनादि किया नी मनथी छ्छा करवी नही तथा पयन अने शरीरथी उद्वर्तनादि करवा भाटे आवकने प्रेरणा पणु करवा नही'

हुवे साधुना शरीरमा थयेद्व प्रणुहिने गृहस्थ आवक द्वारा ठडा के जरम पाणुथी प्रक्षालित करवाने तथा गृहस्थ द्वारा प्रक्षालित कियाने साधुये स्वीकार करवाने सूत्रकार

गृहस्थः काये-शरीरे व्रणम् 'सीओदगवियडेण वा' शीतोदकविकटेन वा-अत्यन्त शीतोदकेन 'उसिणोदगवियडेण वा' उष्णोदकविकटेन वा-अत्यन्तोष्णोदकेन 'उच्छोलिज्ज वा प्होलिज्ज वा' उत्क्षालयेद् वा प्रक्षालयेद् वा-किञ्चिदधिकं वा प्रक्षालनं कुर्यात्तर्हि 'नो तं सायए नो तं नियमे' नो तम् प्रक्षालयन्तं गृहस्थम् आस्वादयेत्-मनसा अभिलषेत्, नो वा तम्-व्रण-प्रक्षालनं कुर्वन्तं गृहस्थम् नियमयेत् प्रेरयेत्-कायेन वचना वापि नानुमोदयेदित्यर्थः 'से सिया

यह खुलाशा करके बतलाने के लिये कहते हैं-'से सिया परो कायंसि वणं' उस पूर्वोक्त जैन साधु के काय अर्थात् शरीर में व्रण अर्थात् घाव गुमडा फोडा फुन्सी वगैरह को यदि पर अर्थात् गृहस्थ आवक भद्रा भक्ति से साफ सुथडा करने के लिये 'सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा' अत्यन्त शीतोदक से या अत्यन्त उष्णोदक से 'उच्छोलिज्ज वा प्होलिज्ज वा' एक बार और अनेक बार यदि प्रक्षालन करें तो उस को अर्थात् गृहस्थ आवक के द्वारा किये जानेवाले व्रणादि को अत्यन्त शीतोदकादि से प्रक्षालन क्रिया को जैन साधु 'नो तं सायए' आस्वादन नहीं करें अर्थात् उस प्रक्षालन को मन से अभिप्राय नहीं करें और 'नो तं नियमे' काय वचन से भी प्रक्षालन कराने के लिये उसका अनुमोदन या समर्थन नहीं करें क्योंकि इस प्रकार के गृहस्थ आवकों के द्वारा किये जाने वाले अत्यन्त शीतोदकादि से व्रणादि का प्रक्षालन भी परक्रिया विशेष होने से कर्मबन्धन का कारण माना जाता है इसलिये जन्ममरण परस्परा के मूल कारण भूत कर्मबन्धों से हमेशा के लिये छुटकारा पाने के लिये दीक्षा या प्रव्रज्या ग्रहण करनेवाले जैन मुनि महात्मा इस प्रकार के गृहस्थ आवकादि के द्वारा व्रणादि को शीतोदकादि से प्रक्षालन के लिये अभिलाषा नहीं करें और तन वचन से

निषेध बतावे छे 'से सिया परो कायंसि वणं' ओ पूर्वोक्त साधुना शरीरमां थयेल वणु अर्थात् घाने के गुमडा विगरेने ने पर अर्थात् गृहस्थ आवक भद्राधी साई करवा भाटे 'सीओदग-वियडेण वा' अत्यंत ठंडा पाणीधी 'उसिणिओदगवियडेण वा' अथवा अत्यंत गरम पाणीधी 'उच्छोलिज्ज वा, प्होलिज्ज वा' साईमुई करे अर्थात् ओकवार के अनेकवार ने प्रक्षालन करे तो तेना गृहस्थ आवक द्वारा करवाभा आवता वणुहिनी अत्यंत ठंडा पाणीधी कराती प्रक्षालन कियातुं साधुओ आस्वादन करवु नही अर्थात् 'नो त सायए' ओ प्रक्षालनकियानी अशिखावाकरवी नही. तथा 'नो त नियमे' काय अने वचनधी पणु तेम कराववा अनुमोदन के समर्थन करवु नही केमके आवा प्रकारधी गृहस्थ आवक द्वारा करवाभा आवतां अत्यंत ठंडा के गरम पाणीधी वणुहिनु प्रक्षालन पणु परक्रिया विशेष होवाधी कर्मबधनुं करवु मानवाभा आवे छे देखी जन्ममरण परंपराना भूण करवुइय कर्मबधोधी छूटवा भाटे दीक्षा ग्रहण करवावाणा मुनी साधुओ आवा प्रकारधी गृहस्थ आवकादि द्वारा वणुहिना ठंडा पाणि विगरेधी घोवा भाटे अशिखावा करवी नही, तथा तन अने वचनधी

પરો કાયંસિ' તસ્ય-સાધોઃ સ્યાત-કર્દાચિદ્દ્વિત્ત્વમ્ પરો ગૃહસ્થઃ કાયે-ગૃહીરે 'વળં વા ગઢં વા અરહં વા પુલ્કયં વા ભગંદલં વા' વળં ગ ટટ્ટા ગઢં ગ-ગઢનામક વળવિશેષ વા (ફોરા) અરતિ વા અરતિનામકવળવિશેષં અર્શઃ' इति પ્રસિદ્ધમ્ અવલોચ્ય, પુલ્કયં વા-પુલકનામકં વા વળવિશેષં વળવિસ્ફોટકં ટટ્ટા ભગંદરં વા-ભગંદરનામકં વા ગુહ્યસ્થાન સ્થિતં વળવિશેષમ્ ટટ્ટા 'અન્નયરેણં સત્થજાણં' અન્યતરેણ-અન્યતમેન વા નચ્છેદનિકાપ્રભૃતિના શત્રુજાતેન-શત્રુવિશેષેણ

भी उस के लिये प्रेरणा नहीं करे क्योंकि जीतोदकादि से प्रक्षालन करने में अप्कायिक जीवों की हिंसा होती है जिस से जैन साधु मुनि महात्मा को संयम की विराधना होगी इसलिये संयम पालन करनेवाले जैन साधु इस प्रकार के गृहस्थों के द्वारा व्रणादि का जीतोदकादि से प्रक्षालनादि क्रिया की अभिलाषा भी मन में नहीं करें और वचन काय से उस के लिये गृहस्थ श्रावकों को प्रेरणा भी नहीं करें ।

अब फिर प्रकारान्तर से जैन साधु के शरीर में अर्ज आदि का गृहस्थ श्रावकों के द्वारा ओप्रेषन आदि क्रिया भी परक्रिया विशेष होने से कर्मबन्धन का कारण मानी जाती है इसलिये गृहस्थ के द्वारा इस चौरफार ओप्रेषन आदि का भी निषेध करते हैं 'से सिया परो कायंसि वणं वा' उस पूर्वोक्त जैन साधु के काय अर्थात् शरीर में यदि पर अर्थात् गृहस्थ श्रावक व्रण को अर्थात् गुमड़ा फोड़ा फुन्सी वगैरह घाव को या 'गंडं वा' गण्ड को अर्थात् गलगण्ड नाम के फोरा व्रण विशेष को या 'अरहं वा' अरति अर्थात् गुह्य स्था । स्थित अर्श नाम के (बवाशीर) व्रण को या 'पुलकं वा' पुलक को अर्थात् पुलक नाम के व्रण विस्फोटक को देखकर या 'भगंदलं वा' भगंदर नाम के गुह्य स्थान के व्रण विशेष को देखकर 'अन्नयरेण सत्थजाएणं' अन्यतः अर्थात् नचच्छेदनिका (नहरनी)

પણ તેમ કરવા માટે પ્રેરણા કરવી નહીં કેમકે ઠડા પાણી વિગેરેથી તેને ધોવાથી અપ્કાયિક જીવોની હિંસા થાય છે. જેથી સાધુને સંયમની વિરાધના થાય છે. તેથી સંયમનું પાલન કરવાવાળા સાધુએ આ પ્રમાણે ગૃહસ્થો દ્વારા વ્રણાદિનું ઠડા પાણી વિગેરેથી ધોવા વિગેરે ક્રિયાની અભિલાષા મનથી પણ કરવી નહીં અને વચન તથા કાયાથી તેમ કરવા ગૃહસ્થ શ્રાવકને પ્રેરણા કરવી નહીં.

હવે સાધુના શરીરમા હરસ વિગેરે વ્યાધિનું ગૃહસ્થ શ્રાવક દ્વારા ઓપરેશન વિગેરે ક્રિયા કરાવવાનો સૂત્રકાર નિષેધ કરે છે 'સે સિયા પરો કાયંસિ વળં વા' એ પૂર્વોક્ત સાધુના શરીરમા જો પર અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રાવક વ્રણ અર્થાત્ ગુમડાને કે ફેણા વિગેરે ધાને અથવા 'ગંડવા' ગડને એટલે કે ગળગડ એટલે કે કઠમાગની ગાઠને અથવા 'અરહ' અરતિ અર્થાત્ અર્શ (કરસ) નામના વર્ણનો અથવા 'પુલક' પુલક નામના વ્રણ વિશેષને જોધને અથવા 'ભગદલ વા' ભગદર નાર ના ગુહ્યસ્થાનમા થતા વ્રણને જોધને 'અન્નયરેણ

‘अच्छिदिज्ज वा विच्छिदिज्ज वा’ आच्छिन्धाद् वा विच्छिन्धाद् वा-ईषच्चेदनं कुर्यात् अधिकं छेदनं वा कुर्यात् तर्हि ‘नो तं सायणं नो तं नियमे’ नो तम्-व्रणादिकं छिन्दन्तं गृहस्थम् आस्वादयेत्-मनसा नाभिलषेत्, नो वा तम्-व्रणादिच्छेदनं कुर्वन्तं गृहस्थम् नियमयेत्-प्रेरयेत् हस्तादिचेष्टया वचसा वा नानुमोदयेदित्यर्थः ‘से सिया परो वगैरहं शस्त्रं जातं से एकवारं या अनेकवारं चीरफारं करे अर्थात् ओप्रेक्षणं करे तो उस गृहस्थ आचक्र के द्वारा किये जानेवाले शस्त्र से अर्थात् भगन्दरादि का ओप्रेक्षण चीरफार को जैन साधु ‘नो तं सायणं’ आस्वादन नहीं करे अर्थात् जैन साधु इस प्रकार के गृहस्थ आचक्र के द्वारा किये जानेवाले अर्थात् विमारी के चीरफार को मन से अभिलाषा नहीं करे और ‘नो तं नियमे’ तन वचन से भी इस प्रकार के फोड़ा, फुन्सी के चीरफार करने के लिये गृहस्थ आचक्रों को प्रेरणा भी नहीं करें क्योंकि इस तरह की विमारी का चीरफार करना भी परक्रिया विशेष होने से कर्मबन्धक का कारण माना जाता है इसलिये सांसारिक जन्ममरण परम्परा से हमेशा के लिये छुटकारा पाने के लिये दीक्षा या प्रव्रज्या ग्रहण करनेवाले जैन साधु इस प्रकार के अपने शरीर में अर्थात् विमारी के गृहस्थ आचक्रों के द्वारा किये जानेवाले चीरफार या ओप्रेक्षण को तन मन और वचन से भी प्रेरणा नहीं करें क्योंकि ऐसा करने से संयम की विराधना भी होगी इसलिये संयम पालन करनेवाले जैन मुनि महात्मा इस तरह की चीरफार या ओप्रेक्षण को कराने के लिये गृहस्थ आचक्र को प्रेरणा नहीं करे ।

अब दूसरे ढङ्ग से भी जैन साधु को गृहस्थ आचक्र के द्वारा किये जानेवाले

‘सत्यजाणं’ अन्यतर अर्थात् नरेष्ठी विगेरे शस्त्रविशेषथी ‘आच्छिदिज्ज वा विच्छिदिज्ज वा’ ओकवार के अनेकवार चीरफाड़ कापकुप करे अर्थात् ओप्रेक्षण करे तो ये गृहस्थ आचक्र द्वारा करवाया जाता ओप्रेक्षण अर्थात् अर्थात् भगदर विगेरेनु शस्त्र द्विती कापकुपपु साधुये ‘नो तं सायणं’ आस्वादन करवु नही ओटले के साधुये गृहस्थ आचक्र द्वारा आरीते कराता अर्थात् विमारीनी चीरफाड़थी मनथी अभिलाषा करवी नही, तथा ‘नो तं नियमे’ तन अने वचनथी पणु आ प्रकारना दीक्षा गडगुमडना चीरफाड़ करवा भाटे गृहस्थ आचक्रने प्रेरणा पणु करवी नही केमके-आ प्रकारना गडगुमडनी चीरफाड़ करवी ओ पणु परक्रिया विशेष होवथी कर्मबन्धनु कारण मानवाया आवेल छे, तेथी ससारनी जन्म-मरणनी परपराथी कायमना छुटकारा भाटे दीक्षा ग्रहण करवावाणा साधुये आवा प्रकारनी पोताना शरीरमा अर्थात् विमारीनी गृहस्थ आचक्र द्वारा करवाया जाता ओप्रेक्षणनी तन मन अने वचनथी पणु प्रेरणा करवी नही केमके ओ रीते प्रेरणा करवाथी संयमनी विराधना थाय छे तेथी संयमनु पालन करवावाणा भाटे साधुये आ प्रकारना चीरफाड़ के ओप्रेक्षण करवानी गृहस्थ आचक्रने प्रेरणा करवी नही,

कायंसि वर्णं वा' तस्य-भावसाधोः स्यात्-ऊदाचिन् परो गृहस्थः काये-शरीरे 'वर्णं वा गंडं वा अरइ वा पुलयं वा भगंदलं वा' गण्डं वा व्रणविशेषम्, अरति वा-व्रणविशेषं पुलकं वा व्रणविशेषम्, भगन्दरं वा-गुह्यस्थानस्थितं व्रणविशेषम् 'अन्नयरेण सत्थजाएणं' अन्यतरेण-एकतमेन नखच्छेदनिकादिना शस्त्रजातेन-शस्त्रविशेषेण 'आच्छिदित्ता वा विच्छिदित्ता वा' आच्छिद्य वा विच्छिद्य वा-किञ्चिद् वा अधिकं वा छेदनं कृत्वा 'पूयं वा सोणियं वा' पूयं वा-विकृतशोणितं शोणितं वा 'नीहरिज्ज वा विसोहिज्ज वा' निर्हरेद्वा-निस्सारयेद्वा, विशोधयेद्वा-विशोधनं वा कुर्यात् तर्हि 'नो तं सायए नो तं नियमे' नो तम्-विकृत घाव के पूय मबाज शोणितादि का निकालना भी परक्रिया विशेष होने से कर्म-बन्ध कारण माना जाता है इसलिये नहीं स्वीकार करना चाहिये यह बतलाते हैं 'से सिया परो कायंसि वर्णं वा' उस पूर्वोक्त जैन साधु के काय अर्थात् शरीर में यदि पर अर्थात् गृहस्थ आवश्यक व्रण को अर्थात् फोडा फुन्सी गुमडा वगैरह घावको या 'गंडं वा गण्ड-अर्थात् गल गण्ड वगैरह घाव को या 'अरइ वा' अरति अर्थात् गुह्य स्थानस्थित अर्श (बवासीर) को या 'पुलयं वा' पुलक नाम के फोडा को या 'भगंदलं वा'-भगन्दर नामके गुह्यस्थान स्थित रोग को या इस प्रकार के दूसरे भी किसी-फोडा या घावको-'अन्नयरेण सत्थजाएणं' नखच्छेदनिका अर्थात् नहरनी वगैरह शस्त्र जात से-'आच्छिदित्ता वा विच्छिदित्ता वा' फार करके या ओपशान करके यदि उस अर्शादि फोडा से-'पूयं वा सोणियं वा' पूय अर्थात् मबाज या विकृत शोणित वगैरह को-'नीहरिज्ज वा विसोहिज्ज वा' निकाले या साफ सुथरा करे तो जैन साधु उसको-'नो तं सायए'-आस्वादन नहीं करे अर्थात् उस अर्शादि फोडा वगैरह को चोरफार करके उससे पूयमबाज विकृतशोणित निकालने की अभिलाषा नहीं करे और-'नो तं नियमे'-तन

हुवे साधुओ गृहस्थ आवश्यक द्वारा करवाभा आवता धाना पइ के ले हीने कडाडवाने। सूत्रकार निषेध करे छे-‘से सिया परो कायंसि वर्णं वा, ओ पूर्वोक्त साधु ना शरीरभां ओ पर अर्थात् गृहस्थ आवश्यक प्रश्नने ओटवे के गडगुमडना धाने के ‘गडवा’ गलगड अर्थात् कठमाणना धाने अथवा ‘अरइ वा’ अरति ओटवे के गुह्यस्थानभा थयेल अर्श (छरस) ने अथवा तो ‘पुलय वा’ पुलक नामना गुमडाने अथवा ‘भगंदल वा’ भगंदर नामना गुह्यस्थानभा थयेल रोगने तथा आवा प्रकारना भीण पणु झेझा के धाने ‘अन्नयरेण सत्थ जाए ण’ नरेष्ठी विगेरे प्रकारना शस्त्र भाथी ‘आच्छिदित्तावा विच्छिदित्ता वा’ थीरक्षड करीने ओ ओ अर्शादि धामाथी ‘पूय वा सोणिय वा’ पइ अथवा भगडेल दोही विगेरेने ‘नीह-रिज्जवा, विसोहिज्जवा’ भडार कडाडे के साइसुके करे तो ‘नो तं सायए’ साधुओ तेनु आ-स्वादन कएनु नही अर्थात् ओ अर्शादि झेझा विगेरेने थीरक्षड करीने तेमाथी पइ के भगडेल दोही विगेरे भडार कडाडता गृहस्थ आवश्यकनी भनथी अलिदाषा कवपी नही तथा

शोणितादिक निस्सारयन्तं गृहस्थम् आस्वादयेत्-मनसा न समीहेत, कायेन वचसा वा नो
तम्-शोणितादिकमपसारयन्तं गृहस्थम् नियमयेत्-प्रेरयेत्, इस्तचेष्टादिना वचसा वापि नानु
मोदनं कुर्यादित्यर्थः 'से सिया परो कायंसि' तस्य-भावसाधोः स्यात्-रुदाचित् परो-गृह-
स्थः यदि काये-शरीरे 'वणं वा गंडं वा अरइं वा पुलयं वा भगंदलं वा' व्रणं वा, गण्डं वा
(फोड़ा) अरतिं वा-व्रणविशेषम्, पुलकं वा व्रणविस्फोटम्, भगन्दरं वा-व्रणविशेषं गुदवि

वचन से भी उसका अनुमोदन या समर्थन नहीं करे इस प्रकार के अर्शादि
को चीरफार करके उस से गृहस्थ श्रावक के द्वारा किये जाने वाले प्रत्येक मवाज
विकृत शोणितादिका निस्सारण या समर्थन नहीं करे क्योंकि इस प्रकार की
विशोधनादि क्रिया कर्मवन्धन का कारण मानी जाती है इसलिये संसार के
जन्ममरण परम्परा के मूल कारण भूत कर्मवन्धनों से हमेशा के लिये छुटकारा
पाने के वास्ते दीक्षा या प्रव्रज्या ग्रहण करने वाले जैन मुनिमहात्मा इस प्रकार
के अर्शादि को चीरफार कर गृहस्थ श्रावकों के द्वारा किये जाते हुए विशोधनादि
क्रिया का अनुमोदन नहीं करें।

अब प्रकारान्तर से जैन साधु गृहस्थ श्रावक के द्वारा किये जाने वाले व्रण
घाव फोड़ा वगैरह को प्रमार्जनादि क्रिया को भी परक्रिया विशेष होने से निषेध
करते हैं-'से सिया परो कायंसि वणं वा, गंडं वा' उस पूर्वोक्त मुनि के काय-
अर्थात् शरीर में यदि पर गृहस्थ व्रण घाव फोड़ा गुमडा को या-'गंडं वा' गण्ड-
याने गलगण्डादि फोड़ा को या-'अरइं वा'-अरति अर्थात् गुह्यस्थान स्थित अर्श
(यबागीर) को या-'पुलयं वा' पुलक नामके गुह्येन्द्रिय रोगको या-'भगंदलं वा'

'नो त नियमे' तन अने वचनशी पणु तेनु अनुमोदन के समर्थन करवु नही अेटवे
हे आवा प्रकारना अर्शादिने चीरक्षाड करीने गृहस्थ श्रावक द्वारा करवाभा आवता पइ के
अगडेले डोहीना निस्सारण के विशेषन किया परकिना होवाथी मन वचन अने कायाथी
अनुमोदन के समर्थन करवु नही. केभके-आवा प्रकारनी विशेषन-दिहियाने कर्मअधनु
कारण मानेले छे तेथी संसारना जन्ममरण पर पराना मूल कारण इप कर्मअधनेथी
कायमने भाटे छुटकारे भोगववा दीक्षा अहण करवावणा साधुअे आवा प्रकारना अर्शादिने
चीरक्षाड करीने गृहस्थ श्रावको द्वारा करवाभा आवता मयु गडगुमडाना प्रमार्जन के
विशोधनादि क्रियातु अनुमोदन करवु नही.

इसे प्रकारान्तरशी साधुअे गृहस्थ श्रावक द्वारा करवाभा आवता मयुादिनी प्रमार्जनादि
क्रिया करवावना निषेध करे छे —'से परो कायंसि वणं वा' अे पूर्वोक्त साधुना शरीरमा
थयेले मयुतु नो पर अर्थात् गृहस्थ श्रावक मयुना घातु अथवा 'गंडवा' गलगण्ड अर्थात्
कलमाणना गुमडानु अथवा 'अरइं वा' गुह्यसागमा थयेले अर्शादिना घातु के 'पुलयं वा'
पुलक नामना गुह्येन्द्रिय रोगतु अथवा 'भगंदलं वा' यगदर नामना रोगतु चीरक्षाड कयं

દારકં રોગમ્ 'આમજ્જિજ્જ વા પમજ્જિજ્જ વા' આમૃજ્યાઢા પ્રમૃજ્યાઢા-ઈપદ્માર્જનમ્ અધિકં વા માર્જનં કુર્યાત્ તર્હિ 'નો તં સાયણ નો તં નિયમે' નો તમ્-વ્રગમાર્જનં કુર્વન્તં ગૃહસ્થમ્ આસ્વાદયેત્-મનસા નામિલષેત્ इत्यर्थः; નો વા તમ્-વ્રણાદિમાર્જનં વિઘાતું ગૃહસ્થમ્ નિયમ-યેત્-પ્રેરયેત્ કાયેન વચસા વા નાનુમોદયેદિત્યર્થઃ, હસ્તાદિવેષ્ટાભિઃ; ઇદ્ગિતૈર્ વા નયનાદિ વ્યાપારાદિના વા તત્સમર્થનં ન કુર્યાત્, 'સે સિયા પરો કાર્યસિ' તસ્ય-ભાવસાધોઃ સ્યાત્-

ભગંદર નામ કે ગુદા કે પાસ હોને વાલે અત્યંત ભયંકર રોગકો ચીરફાર કરને કે વાદ જલ સે-'આમજ્જિજ્જ વા પમજ્જિજ્જ વા'-એક વાર યા અનેક વાર પ્રમાર્જન કરે તો ઉસકો અર્થાત્ વ્રણાદિકો ગૃહસ્થ શ્રાવક કે દ્વારા ક્રિયે જાને વાલે પ્રમાર્જન કો જૈનસાધુ-'નો તં સાયણ' આસ્વાદન નહીં કરે અર્થાત્ મનસે ઉસકી અભિલાષા નહીં કરે ઓર-'નો તં નિયમે' કમિ વચન સે મિ ઉસકે લિયે અર્થાત્ વ્રણાદિ કો પ્રમાર્જન કરને કે લિયે ગૃહસ્થ શ્રાવક કો પ્રેરણા નહીં કરે યાને તન મન વચન સે ઉસ કા સમર્થન નહીં કરે ક્યોંકિ હસ પ્રકાર કે ગૃહસ્થ શ્રાવક કે દ્વારા ક્રિયે જાને વાલે વ્રણાદિ કા પ્રમાર્જન પર ક્રિયા વિશેષ હોને સે કર્મ બન્ધનોંકા કારણ માના જાતા હૈ હસલિયે કર્મબન્ધોં સે છુટકારાપાને કે લિયે દીક્ષા ઓર પ્રવૃજ્યા ગ્રહણ કરને વાલે જૈન સાધુ મુનિ મહાત્મા હસ પ્રકાર કે ગૃહસ્થ શ્રાવક કે દ્વારા ક્રિયે જાને વાલે વ્રણાદિ પ્રમાર્જન કો નહીં સ્વીકાર કરે યા હસકે લિયે ગૃહસ્થ શ્રાવક કો પ્રેરણા મી નહીં કરે અન્યથા કર્મબન્ધ દોષલગેગા,

અથ પ્રકારાન્તર સે મી જૈન સાધુ કો ગૃહસ્થ શ્રાવક કે દ્વારા ક્રિયે જાને વાલે વ્રણાદિકા સંવાહન (માલિશ) ઓર પરિમર્દન કો પરક્રિયા વિશેષ હોને સે નિષેધ કરતે હૈં-'સે સિયા પરો કાર્યસિ વળં વા, ગંઢં વા'-ઉસ પૂર્વોક્ત જૈન સાધુ

પછી 'આમજ્જિજ્જવાં પમજ્જિજ્જ વા' પાણીથી એક વાર કે અનેકવાર પ્રમાર્જન કરે એટલે કે ધાને ધુવે તો એ વ્રણાદિના ગૃહસ્થ શ્રાવક દ્વારા કરવામા આવતા પ્રમાર્જનનુ 'નો ત સાયણ' સાધુએ આસ્વાદન કરવુ નહીં' અર્થાત્ મનથી તેની અભિલાષા કરવી નહીં. તથા 'નો ત નિયમે' કાય અને વચનથી પણ તે માટે એટલે કે વ્રણાદિને ધેવા માટે ગૃહસ્થ શ્રાવકને પ્રેરણા કરવી નહીં. અર્થાત્ તન મન અને વચનથી તેનુ સમર્થન કરવુ નહીં. કેમકે-આ પ્રકારના ગૃહસ્થ શ્રાવક દ્વારા કરવામા આવતા વ્રણારિનુ પ્રમાર્જન વિગેરે પર-ક્રિયા વિશેષ હોવાથી કર્મબંધનનુ કારણ મનાય છે તેથી કર્મબંધનોથી છુટકારો મેળવવા દીક્ષા ગ્રહણ કરવાવાળા સાધુએ આવા પ્રકારના ગૃહસ્થ શ્રાવક દ્વારા કરવામા આવતા વ્રણારિના પ્રમાર્જનને સ્વીકારવુ નહીં અગર તેને ગૃહસ્થ શ્રાવકને પ્રેરણા પણ કરવી નહીં. કારણ કે તેમ કરવાથી કર્મબંધનની દોષ લાગે છે

હવે સાધુને ગૃહસ્થ દ્વારા કરવામા આવતા વ્રણાદિના સંવાહન અને પરિમર્દનના નિષેધનુ કથન કરવામા આવે છે-'સે સિયા પરો કાર્યસિ વળં વા' પૂર્વોક્ત સાધુના શરીરમા

कदाचित् परो-गृहस्थः यदि काये-शरीरे 'वर्णं वा गण्डं वा अरइं वा पुल्यं वा भगंदलं वा' व्रणं वा, गण्डं वा-व्रणविशेषम् (फोडा) भरति वा, पुलकं वा (व्रणविस्फोटः) भगन्दरं वा-गुदविदारकरोगविशेषम् 'संवाहिज्ज वा पल्लिमहिज्ज वा' संवाहयेद्वा, परिमर्दमेद्वा 'नो तं सायए नो तं नियमे' नो तम्-व्रणादिकं संवाहयन्तं परिमर्दयन्तं वा गृहस्थम् आस्वादयेत्-मनसा समीहेत्, मनसा नाभिलषेदिति भावः, नो वा तम्-व्रणादिसंवाहनादिकं कुर्वन्तम् गृहस्थम् नियमयेत्-कायेन वचसा वा प्रेरयेत्, मनसा वचसा वपुषा वा व्रणादिसंवाहनपरिमर्दनं नानुमोदयेदित्यर्थः। 'से सिया परो कायंसि' तस्य भावसाधोः स्यात्-कदाचित् परो गृहस्थः काये-शरीरे 'वर्णं वा गण्डं वा अरइं वा पुल्यं वा भगंदलं वा' व्रणं वा गण्डं वा के शरीरमें व्रण अर्थात् फोडा फुन्सी या गुमडा वगैरह घावको या-'गण्डं वा'-गण्ड अर्थात् गलगण्डादि फोडा को या-'अरइं वा'-अरति अर्थात् अर्श को या गुह्य स्थान स्थित-'पुल्यं वा'-पुलक नामके व्रणविस्फोटक को या-'भगंदलं वा' भगंदर नामके गुदा के पास होने वाले अत्यंत भयंकर रोगको पर अर्थात् गृहस्थ आवक यदि श्रद्धा भक्ति से-'संवाहिज्ज वा' संवाहन करे याने धीरे धीरे शांति के लिये दबावे या मालिश करे या-'पल्लिमहिज्ज वा'-परिमर्दन करे तो उसको अर्थात् गृहस्थ आवक के द्वारा किये जाने वाले व्रणादि के संवाहन परिमर्दन को वह जैनसाधु-'नो तं सायए' आस्वादन अर्थात् मनसे अभिलाषा नहीं करें और 'नो तं नियमे'-तन वचन से उसका अनुमोदन या समर्थन नहीं करें क्योंकि इस प्रकार के गृहस्थ आवक के द्वारा किये जाने वाले व्रणादि का संवाहन परिमर्दन भी परक्रिया विशेष होने से कर्मबन्धों का कारण होता है इसलिये कर्मबन्धों से हमेशा के लिये छुटकारापाने के लिये दीक्षा और प्रवृत्त्या ग्रहण करने वाले जैन साधु को इस प्रकार के अपने शरीर में उत्पन्न व्रणादि के गृहस्थ आवक द्वारा किये जाने वाले संवाहन परिमर्दन को तन मन वचन से कभी भी

'वर्णं वा' मल्लु अर्थात् श्लेष्मा शुभ्रञ्ज विगरेत्ता घाने अथवा 'गण्डं वा' गण्डं अर्थात् कठमाण विगरेत्ता गाठेने तथा 'अरइं वा' अरति अर्थात् अर्श (डरसने) अथवा 'पुल्यं वा' शुभ स्थानमां थनारा पुलक नामना मल्लुविस्फोटकेने अथवा 'भगंदलं वा' भगंदर नामना रोगता घाने पं अर्थात् गृहस्थ आवक ले श्रद्धाभक्तिथी 'संवाहिज्जवा पल्लिमहिज्जवा' संवाहन करे अर्थात् धीरेधीरे शांति लावथी ह्मन्ने अथवा मालिश करे के परिमर्दन करे तो 'नो तं सायए' तेलु साधुअे आस्वादन अर्थात् मनथी अभिलाषा करवी नही. तथा 'नो तं नियमे' तन अने वचनथी पणु तेलु अनुमोदन के समर्थन करवु नही. केमके आ प्रभारे गृहस्थ आवक द्वारा करवाभा आपनारा मल्लाहित संवाहन के परिमर्दनपणु परक्रिया विशेष होवाथी कर्मबन्धनु काण्णु मनाथ छे तेथी कर्मबन्धनेथी कायमने भाटे छूटवा दीक्षा धारणु करवावाणा साधुअे आ रीतना पोताना शरीरमा थयेद

અરતિ વા મગ્નદરં વા 'તિલ્લેણ વા ઘણેણ વા વસાણ વા' તૈલેણ વા ઘૃતેણ વા વસ્યા વા દ્રવ્યૌષધિવિશેષેણ 'મક્ષિજ્જ વા અઘ્મંગિજ્જ વા' મ્રક્ષયેદ્વા-મ્રક્ષણં કુર્યાત્, અમ્યજ્જયેદ્વા-અમ્યજ્જનં વા કુર્યાત્ તર્હિ 'નો તં સાયણ નો તં નિયમે' નો તમ્-વ્રણાદિકં મ્રક્ષયન્તમ્ અમ્યજ્જયન્તં વા ગૃહસ્થમ્ આસ્વાદયેત્-મનસા વાઠ્ઠેત્, મનસા નોઽભિલષેદિત્યર્થઃ, નો વા તમ્-વ્રણાદિમ્રક્ષણામ્યજ્જનં કુર્વન્તં ગૃહસ્થમ્ નિયમયેત્-કાયેન વચસા વા પ્રેરયેત્ નાનુમોદયેદિત્યર્થઃ 'સે

અનુમોદન યા સમર્થન નહીં કરના ચાહિયે, અન્યથા સમર્થન કરને સે સંયમ કી વિરાધના હોગી હસલિયે સંયમ પાલનાર્થ અનુમોદન નહીં કરેં ।

અવ દુસરે ઢંગ સે જૈનસાધુકે શરીર મેં ગૃહસ્થ શ્રાવક કે ઢારા વ્રણાદિકા તૈલાદિ સે મ્રક્ષણ અમ્યજ્જન કો મી પાક્રિયા વિશેષ હોને સે નિપેધ કરતે હૈં-'સે સિયા પરો કાયંસિ વણં વા' ઉસ પૂર્વોક્ત જૈનસાધુ કે શરીર મેં વ્રણકો યા-'ગંઢં વા અરહં વા'-ગણ્ઢકો યા અરતિ અર્થાત્ અર્શી કો યા-'પુલયં વા' પુલક અર્થાત્ વ્રણવિસ્ફોટકકો યા ગૃહસ્થાન મેં હોને વાલે અત્યંત મયંકર-'મગંદલ વા' મગંદર નામકે રોગકો યદિ વહ ગૃહસ્થ શ્રાવક સાધુ કી શાંતિ કે લિયે-'તિલ્લેણ વા ઘણેણ વા વસાણ વા' તેલ સે યા ઘૃત સે યા વાસ સે 'મક્ષિજ્જ વા' મ્રક્ષણ (મહરમપટ્ટી) કરે યો-'અઘ્મંગિજ્જ વા' અમ્યજ્જન કરે તો ઉસકો અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રાવક કે ઢારા કિયે જાને વાઠે વ્રણાદિકા મ્રક્ષણ અમ્યજ્જન કો વહ જૈનસાધુ-'નો તં સાયણ'-આસ્વાદન નહીં કરે યાને મનસે ઉસકી અભિલાષા નહીં કરેં ઔર-'નો તં નિયમે'-તન વચન સે મી ઉસકા અનુમોદન યા સમર્થન નહીં કરેં વ્યોંકિ હિસ પ્રકાર કા ગૃહસ્થ શ્રાવક કે ઢારા કિયે જાને વાલે વ્રણાદિ કા મ્રક્ષણ

મજ્જાદિતુ ગૃહસ્થ શ્રાવક દ્વારા કરવામા આવતા સવાહન કે પરિમર્દનનુ તન મન કે વચન થી કહી પણ અનુમોદન કે સમર્થન કરવુ નહીં કારણ કે સમર્થન કરવાથી સયમની વિરાધના થાય છે તેથી સયમના પાલન કરવા માટે આવી પરક્રિયાનુ અનુમોદન કરવુ નહીં

હવે સાધુના શરીરમા થયેલ મજ્જાદિતુ ગૃહસ્થ દ્વારા તેલ વિગેરેથી મ્રક્ષણ કે અભ્યજન કરવા સૂત્રકાર કથન કરે છે-'સે સિયા પરો કાયંસિ વણં વા' એ પૂર્વોક્ત ભાવ સાધુના શરીરમાના મજ્જાને અથવા 'ગંઢ વા' ગલગંઠ અથવા 'અરહ વા' અરતિ અર્થાત્ અર્શને અથવા 'પુલય વા' પુલક અર્થાત્ મજ્જા કે વિસ્ફોટકને અથવા 'મગંદલ વા' ગૃહસ્થાનમા થનારા લગદર નામના રોગને એ પર-અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રાવક સાધુને શાંતિ થવા 'તિલ્લેણ વા ઘણેણ વા વસાણ વા' તેલ ત્રી કે ઘીથી કે વપાથી 'મક્ષિજ્જ વા' મ્રક્ષણ અર્થાત્ મહરમપટ્ટિ અથવા 'અઘ્મંગિજ્જ વા' અભ્યજન કરે તો 'નો તં સાયણ' સાધુએ ગૃહસ્થ શ્રાવક દ્વારા કરવામા આવતા મજ્જાદિતુ મ્રક્ષણ કે અભ્યજનનુ આસ્વાદન કરવુ નહીં. અથવા મનથી અભિલાષા કરવી નહીં અથવા તથા 'નો તં નિયમે' તન અને વચનથી પણ તેનુ અનુમોદન કે સમર્થન કરવુ નહીં. કેમકે-આ પ્રકારે ગૃહસ્થ શ્રાવક દ્વારા

सिया परो कायंसि' तस्य-भावसाधोः स्यात्- 'दाचिन् परो-गृह्णाः काये-शरीरे 'वणं वा गंडं वा अरइं वा पुलयं वा भगंदलं वा' व्रणं वा गण्डं वा अरतिं वा पुलकं वा भगन्दरं वा 'लुद्धेण वा कक्केण वा चुण्णेण वा वण्णेण वा' लोभ्रेण वा-लोभ्रद्रव्यविशेषेण (स्नो) कर्केण वा-स्नानीयामलहादि द्रव्येण, चूर्णेन वा-गोधूमादि चूर्णविशेषेण (पाउडर) वर्णेन वा-वर्ण-विशेषकुङ्कुमादिना 'उल्लेहिज्ज वा उवल्लिज्ज वा' उल्लोलयेद्वा-उद्वर्तयेत्, उद्वल्लयेद्वा तर्हि

और अभ्यञ्जन परक्रिया विशेष होने से कर्मबन्धनों का कारण माना जाता है इस लिये कर्मबन्धों से छुटकारापाने के लिये दीक्षा प्रव्रज्या ग्रहण करने वाले जैनमुनि महात्मा इस के लिये प्रेरणा नहीं करें अन्यथा संयम की विरधना होगी, अतः संयम पालनार्थ इस के लिये गृहस्थ को प्रेरणा नहीं करें ।

अब प्रकारान्तर से भी जैन साधु के शरीर में उत्पन्न व्रणादि का लोघादि द्रव्यों से उद्वर्तनादि को गृहस्थ आचकों के द्वारा किये जाने पर परक्रिया विशेष होने से निषेध करते हैं- 'से सिया परो कायंसि वणं वा' उस पूर्वोक्त जैन साधु मुनि महात्मा के काय अर्थात् शरीर में उत्पन्न व्रण अर्थात् गुमडा या फोडा फुन्सी बगैरह घाव कों या 'गंडं वा' गण्ड अर्थात् गल गण्डादि रोगविशेष को या 'अरइं वा' अरति अर्थात् अर्श (बवाशरीर) को या 'पुलयं वा' पुलक नाम के व्रण विस्फोटक को या गुह्यस्थान में होने वाले अत्यन्त भयंकर 'भगंदलं वा' भगन्दर नाम के रोग को चीरफार करने के बाद शान्ति के लिये या शीघ्र ही ठीक करने के लिये या सुगन्धाने के लिये 'लुद्धेण वा' लोभ्र नाम के द्रव्य से या 'कक्केण वा' कर्क नाम के 'चुण्णेण वा' चूर्ण विशेष से या दूसरे प्रकार के चूर्ण द्रव्य से या 'वण्णेण वा' वर्ण अर्थात् कुङ्कुमादि से यदि पर गृहस्थ आचक

करवाभा आवता मण्डिना अक्षय्ये अने अक्षय्येन पर किया विशेषण होवाथी तेने कर्म-अधनु कारण मानवाभा आवेले छे तेथी कर्मअधनोथी छूटवा भाटे दीक्षा अडुण करवा वाणा साधुने तेम करवा प्रेरणा करवी नही' कारण के तेम करवाथी संयम निराधना थाय छे तेथी संयमना पावन भाटे तेवा प्रकारथी गृहस्थने प्रेरणा करवी नही.

छे प्रकरान्तरथी साधुना शरीरमा थयेले मण्डिनु दोध विगेरेथी गृहस्थ द्वारा उद्वर्तनादिना निषेध करता छे छे- 'से सिया परो कायंसि वणं वा' ते पूर्वोक्त साधु साधुना शरीरमा थयेले मण्ड अर्थात् गुमडा के घाने अथवा 'गण्डवा' गल अर्थात् गलगंड-कठमाण विगेरे रोग विशेषने अथवा 'अरइं वा' अरति ओटले के अर्श (डरस)ने 'पुलयं वा' पुलक नामना मण्ड विस्फोटके अथवा 'भगंदलं वा' गुह्यस्थानमा थनारा लगंदर नामना रोगने चीरकाड कर्वा पछी शांती थवा अने अच्छी ठीक करवा भाटे अने मटाडवा 'लुद्धेण वा' लोभ्र नामना द्रव्यथी अथवा कक्केण वा' कर्क नामना चूर्ण विशेषथी अथवा 'चुण्णेण वा' वर्ण नामना दोध विगेरे चूर्णथी अथवा 'वण्णेण वा' वर्ण अर्थात् कुङ्कु, विगेरेथी वर्णथी

‘નો તં સાયણ નો તં નિયમે’ નો તમ્-ત્રગાઘુદ્વર્તનં કર્ત્વંતં ગૃહસ્થમ્ આસ્વાદયેત્-મનસા અભિલષેન્, નો વા તમ્-ત્રગાઘુદ્વર્તનં કર્ત્વંતં ગૃહસ્થં નિયમયેત્-કાયેન વચસા વા પ્રેરયેત્, નાનુમોદયે-દિત્યર્થઃ, ‘સે સિયા પરો કાયંસિ’ તસ્ય-ભાવભિક્ષુકસ્ય સ્માત્-કદાચિન્ પરો-ગૃહસ્થઃ કાયે-શરીરે ‘વળં વા ગંઢં વા અગંઢં વા’ પુલકયં વા ભગંદલં વા’ વ્રણ વા ગણ્ઢં વા અરતિં વા પુલકં

‘ઉલ્લોહિજ્જ વા ઉબ્બલિજ્જ વા’ ઉદ્વર્તન યા ઉદ્વલન કરે તો उस को अर्थात् गृहस्थ के द्वारा किये जानेवाले उस लोघ्रादि चूर्णों से उद्वर्तनादि को परक्रिया विशेष होने से वह जैन साधु ‘नो तं सायण’ आस्वादन नहीं करे’ याने उस की मन से अभिलाषा नहीं करे और ‘नो तं नियमे’ तन वचन से भी उस के लिये गृहस्थ आचक को प्रेरणा नहीं करे याने अनुमोदन या समर्थन नहीं करे, क्योंकि इस प्रकार गृहस्थ आचक द्वारा किये जाने वाले शरीरस्थ व्रणादि का उद्वर्तनादि क्रिया परक्रिया विशेष होने से कर्म बन्धनों का कारण मानी जाती है इसलिये कर्मबन्धों से छुटकारा पाने के लिये दीक्षा और प्रव्रज्या ग्रहण करने वाले जैन साधु इस प्रकार के अपने शरीर के अन्दर व्रणादि के उद्वर्तनादि के लिये गृहस्थ आचक को तन मन वचन से प्रेरणा नहीं करे ।

फिर भी जैन साधु के व्रणादि को गृहस्थ आचक के द्वारा किये जानेवाले अत्यन्त शीतोदकादि से प्रक्षालन को भी परक्रिया विशेष होने से मना करते हैं ‘से सिया परो कायंसि वणं वा’ उस पूर्वोक्त जैन साधु के शरीर में व्रण को या ‘गंढं वा’ गण्ड को या ‘अरइं वा’ अरति अर्थात् अर्श को या ‘पुलयं वा’ पुलक नाम के व्रण विस्फोटक को या ‘भगंदलं वा’ भगन्दर नाम के गुह्यस्थान में होने वाले अत्यन्त भयंकर रोग को चीरफार करने के बाद यदि पर गृहस्थ आचक

‘उल्लोहિज्ज वा, उब्वलिज्ज वा’ ઉદ્વર્તના અથવા ઉદ્વલન કરે તો એ ગૃહસ્થ આચક દ્વારા કરવામાં આવતા લોઘ્રાદિ ચૂર્ણના ઉદ્વર્તનાદિનુ ‘નો ત સાયણ’ સાધુએ આસ્વાદન કરવું નહીં. એટલે કે મનથી તેની અભિલાષા કરવી નહીં. તથા નો ત નિયમે’ તન અને વચ-નથી પણ તેમ કરવા ગૃહસ્થ આચકને પ્રેરણા કરવી નહીં અર્થાત્ તેનું અનુમોદન કે સમર્થન કરવું નહીં કેમ કે-આ પ્રમાણે ગૃહસ્થ આચક દ્વારા કરવામાં આવતા શરીરના પ્રજ્વ વિગેરેના ઉદ્વર્તનાદિ ક્રિયા પરક્રિયા વિશેષ હોવાથી કર્મબંધનુ કરણ માનવામાં આવેલ છે. તેથી કર્મબંધનોથી છૂટવા માટે દીક્ષા ગ્રહણ કરવાવાળા સાધુએ આ પ્રકારના પોતાના શરીરની અદર થનારા પ્રજ્વાદિના ઉદ્વર્તનાદિ માટે ગૃહસ્થ આચકને તન મન અને વચનથી પ્રેરણા કરવી નહીં

હવે સાધુના શરીરસ્થ પ્રજ્વાદિનુ ગૃહસ્થ દ્વારા કરવામાં આવતા ઠંડા પાણીથી પ્રક્ષાલન વિગેરે કરવાના નિષેધનુ કથન કરે છે ‘સે સિયા પરો કાયસિ વળ વા’ એ પૂર્વોક્ત ભાવ સાધુના શરીરમાં પ્રજ્વને અથવા ‘ગંઢવા’ ગંઢને અથવા ‘અરइं વા’ અરતિ અર્થાત્ હરસને અથવા ‘પુલયં વા’ પુલક નામના પ્રજ્વ રિસ્ફોટકને અથવા ‘ભગંદલં વા’ ભગંદર નામના

वा भगन्दरं वा 'सीओदगवियडेण वा' शीतोदकविकटेन वा-अन्यन्त शीतोदकेन 'उसिणो दगवियडेण वा' उष्णोदकविकटेन वा-अन्यन्तोष्णोदकेन 'उच्छोलिज्ज वा पहेलिज्ज वा' उत्क्षालयेद्वा प्रक्षालयेद्वा-किञ्चिद्वा अधिकं वा वर्णादीना प्रक्षालनं कुर्यात् तर्हि 'नो तं सायए नो तं नियमे' नो तम्-व्रणादिकमु-क्षालयन्तं प्रक्षालयन्तं व गृहस्थम् आस्वादयेत्-मनसा अभिलषेत्, नो वा तम्-उत्क्षालनप्रक्षालनं कुर्वन्त गृहस्थं नियमयेत्-कायेन वचसा वा प्रेरयेत्, नानुमोदनं कुर्यादिति भावः । 'से सिया परो कायंसि' तस्य-भावसाधोः स्यात्-कदाचित् परो-गृहस्थः काये-शरीरे 'वणं वा गण्डं वा अरटं वा पुलङ्गं वा भागंदलं वा' व्रणं वा गण्डं वा अरतिं वा पुलङ्गं वा भगन्दरं वा रोगविशेषम् 'अन्नयरेणं सत्थजाएण' अन्य-तरेण एकतमेन येन केनापि नखच्छेदनिकादिना शस्त्रजातेन-शस्त्रेण 'आच्छिदिज्ज वा विच्छिदिज्ज वा' आच्छिन्धात् वा विच्छिन्धाद्वा-किञ्चिद्वा अधिकं वा छेदनं कुर्यात्तर्हि 'नो तं सायए नो तं नियमे' नो तम्-व्रणादिकं छिन्दन्तं गृहस्थम् आस्वादयेत्-मनसा अभिलषेत्, नो वा तम्-व्रणादिच्छेदनं कुर्वन्त गृहस्थम् नियमयेत्-प्रेरयेत्, कायेन वचसा वा नानुमोदनं कुर्यात् दित्याशयेनाह-'अन्नयरेणं सत्थजाएण आच्छिदिता वा विच्छिदिता वा' अन्य-तरेण-एकतमेन येन केनापि नखच्छेदनिकादिना शस्त्रजातेन-शस्त्रेण आच्छिद्य वा विच्छिद्य वा-ईषच्छेदनम् अधिकच्छेदनं वा कृत्वा 'पूयं वा सोणिय वा' पूयं वा-विकृतशोणितम् शोणितं वा 'नीहरिज्ज वा विसोहिज्ज वा' निर्हरेद् वा-गिष्काशयेद् विशेषयेद् वा विशेषनं वा कुर्यात्तर्हि 'नो तं सायए नो तं नियमे' नो तम्-शोणितं निस्सारयन्तं गृहस्थम्

'सीओदगवियडेण वा' अत्यन्त शीतोदक से या 'उसिणोदगवियडेण वा' अत्यन्त उष्णोदक से 'उच्छोलिज्ज वा पहेलिज्ज वा' एक वार या अनेकवार प्रक्षालन करे तो उस को अर्थात् गृहस्थ श्रावक के द्वारा किये जानेवाले अत्यन्त शीतोदकादि से व्रणादि के प्रक्षालन को परक्रिया विशेष होने से जैन मुनि महा-त्मा 'नो तं सायए' आस्वादन नहीं करे अर्थात् मन से उस की अभिलाषा नहीं करे और 'नो तं नियमे' तन वचन से भी उस का अनुमोदन या समर्थन नहीं करे क्योंकि इस प्रकार के गृहस्थ द्वारा किये जानेवाले व्रणादि का शीतोदकादि से प्रक्षालन परक्रिया विशेष होने से कर्मबन्धों का कारण होता है इस

गृहस्थ नभा यनारा रोगने खीरकाड कथा भाः जे पर-मर्थात् गृहस्थ श्रावक 'सीओदगवियडेण वा' ठंडा पाणीथी अथवा 'उसिणोदगवियडेण वा' अत्यंत गरम पाणीथी 'उच्छोलिज्ज वा पहेलिज्ज वा' ओकवार अथवा अनेकवार धुये तो तेने अर्थात् गृहस्थ श्रावक द्वारा करवाभा आवतारा अत्यंत ठंडा पाणी विगेरेथी प्रक्षालना प्रक्षालनने ते परक्रिया होवाथी 'नो त सायए' साधुमे तेनु आस्वादन करवु नही अर्थात् मनथी तेनी अभिलाषा करवीनही तथा 'नो त नियमे' तन वचनथी पणु तेनु अनुमोदन के समर्थन करवु नही ठंभके आ रीते गृहस्थ द्वारा करवाभा आवता प्रक्षालितुं ठंडा पाणीवा प्रक्षालन परक्रिया विशेष होवाथी कर्मण धनुं कारण मनाय छे तेथी तेम करवा

आस्वादयेद्-मनसा अभिषेत् नो वा तम्-द्विकृतशोणितादि निस्सारणं कुर्वन्तं गृहस्थम् नियमयेत्-प्रेरयेत् कायेन वचसा वा तानुमोदनं कुर्यादित्यर्थः 'से सिया परो कायंसि' तस्य-भावसाधोः स्यात्-कदाचित् परो गृहस्थः काये-शरीरे 'सेयं वा जलं वा' स्वेदं वा घर्मजलम्, जलं वा-सामान्यजलम् 'नीहरिज्ज वा विसोहिज्ज वा' निर्हरेद् वा-निस्सारयेद्, विशोधयेद् वा प्रोच्छयेत् तर्हि 'नो तं सायए नो तं नियमे' नो तम्-स्वेदजलं प्रोच्छयन्तं गृहस्थम् आस्वादयेत्-मनसा नाभिषेदित्यर्थः, नो वा तम्-स्वेदादि प्रोच्छनं कुर्वन्तं गृहस्थं नियमयेत्-प्रेरयेत्, वचसा स्वेदादिप्रोच्छनं कर्तुं न कथयेत् कायेन वा तत्प्रोच्छनं न लिये इस के लिये साधु मुनि गृहस्थ को तन मन वचन से प्रेरणा नहीं करे अपितु स्वयं करले

अब भी प्रकारान्तर से जैन साधु के शरीर में स्वेद पसीना वगैरह को गृहस्थ आचक के द्वारा प्रोच्छन (पोंछना) किया को परक्रिया विशेष होने से जना करते हैं-'से सिया परो कायंसि, सेयं वा, जलं वा, नीहरिज्ज वा, विसोहिज्ज वा, नो तं सायए, नो तं नियमे' उस पूर्वोक्त जैन साधु के शरीर में स्वेद (पसीना) को या जल साधारण जल को यदि पर अर्थात् गृहस्थ आचक निकाले अर्थात् पोंछे या विशोधन करे याने पोंछ कर साफ सुभटा करे तो उस को अर्थात् गृहस्थ आचक के द्वारा किये जाने वाले साधु के शरीर से स्वेद पसीना वगैरह का प्रोच्छन और विशोधन का जैन मुनि महात्मा आस्वादन नहीं करे अर्थात् मन से उस की अभिलाषा नहीं करे और तन तथा वचन से भी उस का अनुमोदन या समर्थन नहीं करे अर्थात् वचन और काय से भी उस के लिये याने शरीर के स्वेद पसीना वगैरह को पोंछने के लिये प्रेरणा नहीं करे क्योंकि इस प्रकार के गृहस्थ आचक के द्वारा किये जानेवाले साधु के शरीर में उत्पन्न स्वेद

साधुओं गृहस्थने तन मन के वचनથી प्रेरणा करी नहीं. परंतु तेम करवाणी जरूर लागे तो स्वयं करी लेवु.

हुवे साधुना शरीरना परसेवा विगेरेनु विशोधनगृहस्थ आवडे न करवा निसे सूत्रकार कथन करे छे.

'से सिया परो कायंसि' ते पूर्वोक्त साधुना शरीरमा 'सेयं वा' स्वेद अर्थात् परसेवाने अथवा 'जलं वा' साधारण जलने ने पर अर्थात् गृहस्थ आचक 'नीहरिज्जवा' छे अथवा 'विसोहिज्ज वा' विशोधन करे ओटवे के छुछीने साई करे तो 'नो तं सायए' साधुओं तेनु अर्थात् गृहस्थ द्वारा करवामा आवता साधुना शरीरना परसेवा विगेरेना प्रोच्छन अने विशोधननु आस्वादन करवु नहो. अर्थात् मनशी तेनी अभिलाषा करवी नहो. अने 'नो तं नियमे' तन तथा वचनशी पण तेनु अनुमोदन करवु नहो. अर्थात् वचन अने कायशी पण तेम करवा ओटवे के शरीरना परसेवा विगेरेने छुछवा प्रेरणा करवी नहो. डेमके-ओ प्रकारशी गृहस्थ आचक द्वारा करवामा आवता साधुना शरीरमा

कारये दित्यर्थः 'से सिया परो' तस्य-भावसाधोः स्यात् कदाचित् परो-गृहस्थः 'अच्छि मलं वा कण्णमलं वा दंतमलं वा' अक्षिमलं वा नेत्र विस्फारभूतं मलं 'कांची' कर्ण मलं वा-श्रोत्रविकारभूत मलं (गुज्जी) दन्तमलं वा 'नहमलं वा' नखमलं वा 'नीहरिज्ज वा विसो-हिज्ज वा' निर्हरेद् वा निरसायेद्, विशोधयेद् वा-विशोधनं कुर्वतीति 'नो तं सायए नो त नियमे' नो तम्-नेत्रादिमलं निरसारयन्तं गृहस्थम् आसादयेद् यनसा अमिलपेत् नो वा पत्तीना वगैरह का पोच्छन और विशोधन परक्रिया विशेष होने से कर्मबन्धनों का कारण माना जाता है इसलिये गृहस्थ आवक के द्वारा किये जानेवाले साधु शरीर के स्वेद पत्तीना को पोच्छने के लिये प्रेरणा नहीं करनी चाहिये क्योंकि कर्मबन्धनों से छुटकारा पाने के लिये दोक्षा और प्रव्रज्या को स्वीकार करने वाले जैन मुनि महात्मा को गृहस्थ आवक को इस के लिये अनुमति नहीं देनी चाहिये, और संयम को विराधना भी होगी इसलिये संयम पालन करनेवाले जैन साधु को गृहस्थ आवक को तन मन वचन से इस का निषेध करके स्वयं अपने शरीर से स्वेद पत्तीना वगैरह को पोंछ लेना चाहिये।

अब प्रकारान्तर से भी जैन साधु को गृहस्थ आवक के द्वारा आंखों के नखों के दातों तथा कानों के मलों को दूर करना परक्रिया विशेष होने से ठीक नहीं है इसलिये उस को मना करते हैं-'से सिया परो कायंसि अच्छिमलं वा' उस पूर्वोक्त जैन साधु के शरीर में अक्षिमल को अर्थात् काँची को तथा 'कण्ण मलं वा' कर्ण मल को अर्थात् गुज्जी को एवं 'दंतमलं वा' दंतमल को एवं 'नह मलं वा' नखमल को यदि गृहस्थ आवक 'नीहरिज्ज वा, विसोहिज्ज वा' निकाले या विशोधन करे अर्थात् अक्षि आंख वगैरह के मलों को निकाल कर साफ

थयेव परसेवा विगेरेतु प्रेछन अने विशोधन परक्रिया विशेष होवाथी कर्मबन्धनु कारण मानवामा आवेत्त छे तेथी साधुना शरीरमाना परसेवाने लूछवा भाटे गृहस्थ आवकने प्रेरणा करी नही केमके कर्मबन्धनेथी छूटवा भाटे दीक्षाने स्वीकार करवावाणा साधुणे गृहस्थ आवकने पोताना शरीरमाना परसेवा विगेरेने लूछवा अनुमति आपवी नही. कारण के तेम करवाथी सयमनी विराधना थाय छे तेथी सयमनु पालन करवावाणा साधुणे गृहस्थ आवकने तन मन अने वचनथी तेने निषेध करी पोते पोताना शरीरना परसेवा विगेरेने लूछी देवा.

हुवे साधुणे गृहस्थ आवक पासे आंभोना के नपोना, के दातोना अथवा कानोना मेदने न कटाववा विषे सूत्रकार कथन करे छे.—

'से 'परो कायंसि अच्छिमलं' ते पूर्वोक्त साधुना शरीरमाथी आंभोना मेदने अथवा 'कण्णमल वा' काना मेदने 'दंतमल वा' दांतना मेदने अथवा 'नहमल वा' नखना मेदने गृहस्थ आवक पासे 'नीहरिज्जवा' कटावे अथवा 'विसोहिज्जवा' विशोधन करावे अर्थात् साधु

તમ-નેત્રાદિમલનિસ્સારણં કુર્વન્તં ગૃહસ્થં નિયમયેત્, નિયચ્છેત્ નેત્રાદિમલં નિસ્સારયિતું વચસા કથયેત્ કાચેન વા નેત્રાદિ મલનિસ્સારણં ન કારયેદિતિ માવઃ 'સે સિયા પરો' તસ્ય માવસાધોઃ સ્યાત્-કદાચિત્ પરો- ગૃહસ્થઃ 'દીહાઈં વાલાઈં' દીર્ઘાન્ વાલાન્ અત્યન્ત દીર્ઘતયા લમ્બમાનકેશાન્ 'દીહાઈં વા રોનાઈં' દીર્ઘાણિ વા રોમાણિ-અત્યન્ત દીર્ઘશરીરસ્થ સુથરા કરેં તો ઉસ કો યાને ગૃહસ્થ શ્રાવક કે દ્વારા અક્ષિ મલાદિ કે નિષ્કાશન ઔર વિશોધન કો જૈન સાધુ 'નો તં સાયણ' આસ્વાદન નહીં કરે અર્થાત્ મન સે ઉસ કી અભિલાષા નહીં કરે ઔર 'નો તં નિયમે' તન વચન સે ઉસ કા અનુમોદન યા સમર્થન નહીં કરે અર્થાત્ અક્ષિ મલાદિ કો નિકાલને કે લિયે પ્રેરણા નહીં કરે, ક્યોંકિ હસ પ્રકાર કે ગૃહસ્થ શ્રાવક દ્વારા સાધુ કે શરીર મેં અક્ષિમલાદિ કા વિશોધન પરક્રિયા વિશેષ હોને સે કર્મબન્ધોં કા કારણ માના જાતા હૈં હસલિયે અક્ષિ મલાદિ કો નિકલવાને કે લિયે ગૃહસ્થ શ્રાવક કો પ્રેરણા નહીં કરની ચાહિયે ક્યોંકિ એસે કરને સે સંયમ કી વિરાધના હોગી હસલિયે સંયમ પાલનાર્થ જૈન સાધુ આંખ કાન નખ દાન્ત વગૈરણ કે મલોં કો સ્વયં નિકાલ કર સાફ સુથરા કર લે કિન્તુ ઉસ કે લિયે કિસી દૂસરે ગૃહસ્થ શ્રાવક કો પ્રેરણા નહીં કરે ક્યોંકિ સંયમ કા પાલન કરના પરમ કર્તવ્ય હોતા હૈં ।

ફિર મી દૂસરે ઢગ્ગ સે જૈન સાધુ કો ગૃહસ્થ શ્રાવક કે દ્વારા અત્યન્ત વડે કેશાદિ કા કર્તવ્ય યા ઉત્પાદન નહીં કરવાના ચાહિયે યહ વતલાતે હૈં હસ કો મી પરક્રિયા વિશેષ હોને સે કર્મબન્ધ કા કારણ માના જાતા હૈં હસલિયે હસે મી નિવેધ કરતે હૈં- 'સે સિયા પરો દીહાઈં વાલાઈં, દીહાઈં રોમાઈં, દીહાઈં મમુહાઈં'

વિગેરેના મેલને કઢાલીને ગૃહસ્થ પાસે સાક્ષીક કરાવે તો એ ગૃહસ્થ પાસે આખ આદિના મેલના કઢાવવાને કે એ સાક્ષીકીને નો ત સાયણ' સાધુએ આસ્વાદન કરવુ નહીં અર્થાત્ મનથી તેની અભિલાષા કરવી નહીં તથા 'નો ત નિયમે' વચન અને કાયથી તેનુ અનુમોદન કે સમર્થન કરવુ નહીં અર્થાત્ આખ વિગેરેના મેલને કઢાડવા માટે ગૃહસ્થને પ્રેરણા કરવી નહીં. કેમકે આ પ્રકારથી ગૃહસ્થ શ્રાવક પાસે સાધુના શરીરમાથી આખના મેલ કઢાડવા-પર વિશોધનક્રિયા પરક્રિયા હોવાથી તેને કર્મબંધનુ કારણ માનવામા આવેલ છે. તેથી આખ વિગેરેના મેલને કઢાડવા માટે ગૃહસ્થ શ્રાવકને પ્રેરણા કરવી નહીં. કેમ કે તેમ કરવાથી સયમની પણ વિરાધના થાય છે. તેથી સયમનુ પાલન કરવા માટે સાધુએ આખ, કાન, નખ કે દાંતોના મેલને સ્વય કાલીને સાક્ષીક કરવુ પરતુ તેમ કરવા દોઈ ગૃહસ્થ શ્રાવકને પ્રેરણા કરવી નહીં કેમકે-સંયમનુ પાલન કરવુ એ સાધુનું કર્તવ્ય માનેલ છે

હવે સાધુના લાળાવાળોને ગૃહસ્થ પાસે કઢાવવા કે ઉખેડવાનો નિવેધ કરતા સૂત્રકાર કહે છે.- 'સે સિયા પરો દીહાઈ વાલાઈં તે પૂર્વોક્ત સયમી સાધુના શરીરના મસ્તકના લાળા વાળોને અથવા 'દીહાઈ રોમાઈ' લાળા રોમને અથવા 'દીહાઈ' મમુહાઈ' લાળા ભ્રમરના

लोमानि वा 'दीहाइं भगुहाइं' दीर्घाश्च भुवम्-अत् नन् दीर्घभूकेशान् 'दीहाइं दवसरोमाइं' दीर्घाणि कक्षरोमाणि-अत्यन्त दीर्घं नाहुमूलागेनर्ति कक्षकेशान् 'दीहाइं वस्तिरोमाइं' दीर्घाणि वस्तिरोमाणि-अत्यन्त दीर्घान् यथोक्तवर्तिलोमानि 'कप्पिज्ज वा संठविज्ज वा' कन्तेत् वा कर्तयेद् वा संस्थापयेद् वा संशोभयेत् नर्ति 'नो तं सायए नो तं नियमे' नो तम्-केशलोमादि कुतस्तत् गृहस्थम् आस्वादयेत्-मनसा अभिलाषेत् नो वा तम्-कृत्वादिकर्तनं कुर्वन्तं कर्तुमुद्यतं वा गृहस्थं नियमयेत्-नियच्छेत् मनसा वा नो कृत्वादि कर्तनं कर्तुं कथयेत् उस पूर्वोक्त जैन साधु के शरीर में अस्तक के अत्यन्त दीर्घ बड़े लंबे केशों को या अत्यन्त दीर्घ रोमों को या अत्यन्त दीर्घ औंवे के केशों को या 'दीहाइं कक्षरोमाइं' अत्यन्त दीर्घ कक्ष अर्थात् कांखों के केशों को या अत्यन्त दीर्घ बाहुमूल के अर्धो भाग स्थित बगल के केशों को या 'दीहाइं वस्ति रोमाइं' अत्यन्त दीर्घ वस्ति रोमों को या नभि के अर्धो भाग स्थित गुह्य प्रदेश के रोमों को यदि पर अर्थात् गृहस्थ आवक वगैरह दूसरा कोई व्यक्ति 'कप्पिज्ज वा' कर्तन करे अर्थात् काटे या 'संठविज्ज वा' संशोधन करे अर्थात् उक्त अवयवों के केशों को काटकर साफ सुथरा करे तो उस को अर्थात् गृहस्थ आवक वगैरह किसी भी दूसरे व्यक्ति के द्वारा किये जानेवाले माथा वगैरह के केशों के कर्तन और विशोधन को जैन साधु 'नो तं सायए' आस्वादन नहीं करे क्योंकि इस प्रकार के केशादि कर्तनों को जन से अभिलाषा करने पर परक्रिया विशेष होने से कर्मबन्ध लगेगा इसलिये साधु को इस की अभिलाषा नहीं करनी चाहिये और 'नो तं नियमे' वचन तथा शरीर से भी इस का अनुमोदन या समर्थन नहीं करना चाहिये क्योंकि इस से संघन की विराधना भी होगी इसलिये संयमपालनार्थ जैन बुद्धि महात्मा गृहस्थ आवक को केशादि कर्तन के लिये प्रेरणा नहीं करे ।

केशोने अथवा 'दीहाइं कक्षरोमाइं' बाण्य क्षण्य अर्थात् भगलना वाणोने अथवा 'दीहाइं वस्तिरोमाइं' बाण्य अस्ति केशोने अर्थात् गुह्य प्रवेशना वाणोने जे पर अर्थात् गृहस्थ आवक विगेदे 'कप्पिज्ज वा संठविज्ज वा' आपे के संशोधन करे अर्थात् गृहस्थ आवक विगेदे अन्य व्यक्ति उक्त अवयवोना वाणोने कपीने साइसइ करे तो 'नो तं सायए' तेनु ओटवे के गृहस्थ आवक विगेदेकोई अन्य व्यक्ति द्वारा करवाना आवना अस्तक विगेदेना केशोना कर्तन अने विशोधनसु साधु ने आस्वादन करवु नही. केमके आ प्रशरना केशादिना क्षापवानी मनशी अभिलाषा करवाथी परकि । विशेष हेवथी कर्मबंध होव लागे छे तेथी साधुओ तेनी अभिलाषा करवी नही तथा 'नो तं नियमे' वचन अने शरीरथी पणु तेनु' अनुमोदन के समर्थन करवु नही. केन के तेन प्रशरथी वचननी विराधना पणु थाय छे. तेथी संयमना पालन भाटे बाव साधुओ गृहस्थ आवकने शरीरना पूर्वोक्त अवयवोना

કાએન વા તત્કર્તનં નો કારયેદિત્યર્થઃ, 'સે સિયા પરો'તસ્ય ભાવસાધોઃ સ્માદ્-કદાચિત્ પરો-ગૃહસ્થઃ- 'સીસાઓ લિક્ષ્વં વા જૂયં વા' શીર્ષતઃ-મસ્તકાત્ ત્રિક્ષાં વા યૂકાં વા (ઢીલ-લીલ) 'નીહરિજ્જ વા વિસોહિજ્જ વા' નિર્હેરેદ્ વા નિસ્સારયેદ્ વિશોધયેદ્ વા સંશોધનં વા કુર્યાત્, તર્હિ 'નો તં સાયણ નો તં નિયમે' નો સમ્-લિક્ષાદિ નિસ્સારણં કુર્વન્તમ્ ગૃહસ્થમ્ આસ્વાદયેત્-મનસા 'અભિલપેત્ નો વા તમ્ લિક્ષાદિકં નિસ્સારયન્તં ગૃહસ્થમ્ નિયમયેત્ નિયચ્છેત્ વચસા વા લિક્ષાદિકં નિસ્સારયિતું ન રુધયે દિત્યર્થઃ, કાએન વા તન્નિસ્સારણં ન કારયેદિતિ ભાવઃ 'સે સિયા પરો' તં ભાવસાધુમ્ સ્માત્ કદાચિત્ પરો-ગૃહસ્થઃ 'અંકસિ

અવ પ્રકારાન્તર સે ખો પરક્રિયા વિશેષકા નિષેધ કરતે હૈં-'સે સિયા પરો સીસાઓ લિક્ષ્વં વા' ઉસ પૂર્વોક્ત જૈન સાધુ કે શીર્ષ અર્થાત્ મસ્તક સે લિક્ષોં કો યા 'જૂયં વા' યૂકા કો અર્થાત્ ઢીલ લીલ કો 'નીહરિજ્જ વા વિસોહિજ્જ વા' નિકાલે યા નિકાલ કર વિશોધન અર્થાત્ સાફ સુથરા કરે તો ઉસ કો અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રાવક કે દ્વારા ક્રિયે જાનેવાલે મસ્તક સે ઢીલ લીલોં કા વિશોધન કો જૈન સાધુ 'નો તં સાયણ' આસ્વાદન નહીં કરે અર્થાત્ મન સે ઉસ કી અભિલાષા નહીં કરે ઓગ 'નો તં નિયમે' વચન તથા કાય સે ખી ઉસ કા અનુમોદન યા સમર્થન નહીં કરે ક્યોંકિ હસ પ્રકાર કે ગૃહસ્થ શ્રાવક કે દ્વારા ક્રિયે જાનેવાલે સાધુ કે મસ્તક સે ઢીલ લીલોં કા નિકલવાના યા વિશોધન કરવાના પરક્રિયા વિશેષ હોને સે કર્મબન્ધોં કા કારણ માના જાતા હૈં ઇસલિયે કર્મબન્ધોં સે છુટકારા પાને કે લિયે દીક્ષા તથા પ્રવ્રજ્યા ગ્રહણ કરનેવાલે જૈન સાધુ તન મન વચન સે હસ પ્રકાર કા મસ્તક સે યૂકા લીલોં કો નિકલવાને કે લિયે ગૃહસ્થોં કો પ્રેરણા નહીં કરે

અવ ફિર ખી પ્રકારાન્તર સે જૈન સાધુ કો ગૃહસ્થ શ્રાવક અપને ગોદ મેં યા

વાળ કાપવા કે સશોધન કરવા પ્રેરણા કરવી નહી

હવે પ્રકારાન્તરથી પરક્રિયા વિશેષના નિષેધ કહે છે-'સે સિયા પરો સીસાઓ લિક્ષ્વં વા' તે પૂર્વોક્ત સયમી સાધુના મસ્તકમાથી લીખોને અથવા જૂય વા' જૂને અર્થાત્ જૂ કે લીખને 'નીહરિજ્જ વા' બહાર કઢાડે અથવા 'વિસોહિજ્જવા' મસ્તકનું વિશોધન કરે અર્થાત્ સાફસૂદ કરે તો ગૃહસ્થ શ્રાવક દ્વારા કરવામા આવતા માથામાથી જૂ કે લીખોના વિશોધનને 'નો ત સાયણ' સાધુએ આસ્વાદન કરવું નહીં. અર્થાત્ મનથીતેની અભિલાષા કરવી નહીં તથા 'નો ત નિયમે' વચનથી અને શરીર યાં પણ તેનું અનુમોદન કે સમર્થન કરવું નહીં કેમ કે આ પ્રકરના ગૃહસ્થ શ્રાવક દ્વારા કરવામા આવતા સાધુના માથામાની જૂ કે લીખોનું કઢાડવાનું કે સાફસૂદ કરાવવાને પરક્રિયા વિશેષ હોવાથી કર્મબધનું કારણ માનવામા આવે છે, તેવી કર્મબધનોથી છૂટકો મેળવવા દીક્ષા ધારણ કરવાવાળા સાધુએ તન મન અને વચનથી આ રીતે નાથામાની જૂ કે લીખો કઢાવવા માટે ગૃહસ્થને પ્રેરણા કરવી નહીં.

પરિવર્તસિ વા' અહ્ને વા ક્ષોડે પર્યક્તે વા 'તુયદ્વાવિત્તા' સ્થાપયિત્વા-ચુસ્થાપ્ય મમ્યાપ્ય ચા
'પાયાઈ' આમજિજ્ઞ વા પમજિજ્ઞ વા' પાદો અમૃજ્યાદ્ વા પ્રમૃજ્યાદ્ વા ક્ષિપ્તિદ્ અધિકં
વા યદિ પ્રમૃજ્યાત્ તર્દિ 'નો તં સાયણ્ નો ત નિયમે' નો તમ્-પાદો માર્ગયન્તં ગૃહસ્થમ્
આસ્વાદયેદ્-પનસા અગિલપેન્ તો વા તમ્ પાદો માર્ગિનં કુર્વન્તં ગૃહસ્થ નિયમયેન્ નિયન્હેત્
વચસા વા પાદમાર્ગિનં કર્તુ ન કથયેત્, કાચેન વા તન્માર્ગિન ન કારયેદિત્યર્થઃ 'દ્વં દિદ્વિપો

પર્યક્ત વગૈરહ પર સુલાકર પાદોં કા પ્રમાર્જન કરે તો હસ કા ખી પરક્રિયા વિશેષ
હોને સે નિષેધ કરતે હૈં- 'સે સિયા પરો અંકસિ વા' હસ પૂર્વોક્ત સાધુ કો પર
અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રાવક અદ્વા પ્રતિ ભાવ સે અંક મેં અર્થાત્ ક્ષોડ મેં યાને મોડ મેં
યા 'પલિયંકસિ વા' પર્યક્ત પર અર્થાત્ પલંગ ચાર પાઈ વગૈરહ પર 'તુયદ્વાવિત્તા'
સુલાકર 'પાયાઈ' પાદોં કો 'આમજિજ્ઞ વા પમજિજ્ઞ વા' પત્તવાર ચા અનેકવાર
આમાર્જન ચા પ્રમાર્જન કરે તો હસ કો અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રાવક કે દ્વારા કિયે
જાને વાલે પાદોં કે આમાર્જન પ્રમાર્જન કા જૈન સાધુ 'નો તં સાયણ્' આસ્વાદન
નહીં કરે યાને હસ પ્રકાર કે આમાર્જન પ્રમાર્જન પરક્રિયા વિશેષ હોને સે કર્મ-
બન્ધોં કા કારણ યાના જાતા હૈં હસલિયે જૈન સાધુ મુનિ મહાત્મા હસ કી મન
સે અભિલાષા નહીં કરે ઔર 'નો તં નિયમે' તન મન સે યી ગૃહસ્થ શ્રાવક કે
દ્વારા કિયે જાને વાલે પાદોં કે પ્રમાર્જન કા અનુમોદન યા સમર્થન નહીં કરે
અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રાવક કો અપને ચરણોં કો પ્રમાર્જન કરને કે લિયે જૈન સાધુ તન
મન ઔર વચન સે યી પ્રેરણા નહીં કરે ક્યોંકિ હસ પ્રકાર કે પાદોં કે પ્રમાર્જન
કી અભિલાષા કરને સે જૈન સાધુ કો કર્મબન્ધ દોષ હોગા ઔર તન વચન સે

હવે સાધુને ગૃહસ્થ પોતાના પોળામા કે પલંગ વિગેરે પર સુવરાવીને પાદમર્દન
(પગથપી)ના નિષેધનું કથન કરે છે. 'સે સિયા પરો અંકસિ વા' એ પૂર્વોક્ત સાધુની
સાધુને પર અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રાવક ભક્તિભાવથી 'અંકસિ વા' અંક અર્થાત્ પોળામાં
અથવા 'પલિયંકસિ વા' પલંગ ઉપર 'તુયદ્વાવિત્તા' સુવરાવીને 'પાયાઈ' પગોને
'આમિજ્ઞજ્ઞવા પમિજ્ઞજ્ઞ વા' એકવાર કે અનેકવાર આમર્જન પ્રમાર્જન કરે તો
તેનું અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રાવક દ્વારા કરવામાં આવતા પગોના આમર્જન કે પ્રમાર્જન પર
ક્રિયા વિશેષ હોવાથી કર્મબંધનું કારણ મનાય છે તેથી સાધુ મુનિએ તેની અભિલાષા
કરવી નહીં. તથા 'નો તં સાયણ્' સાધુએ આસ્વાદન કરવું નહીં. એટલે કે આ પ્રકારના
આમર્જન પ્રમાર્જન પરક્રિયા વિશેષ હોવાથી કર્મબંધનું કારણ મનાય છે તેથી સાધુ-
મુનિએ તેની અભિલાષા કરવી નહીં. તથા 'નો તં નિયમે' શરીર અને વચનથી પણ
ગૃહસ્થ શ્રાવક દ્વારા કરવામાં આવનારા પગોના પ્રમાર્જનનું અનુમોદન કે સમર્થન કરવું
નહીં અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રવકને પોતાના પગોનું પ્રમાર્જન કરવા સાધુએ તન મન અને
વચનથી પણ પ્રેરણા કરવી નહીં, કેમકે આ પ્રકારથી પગોના પ્રમાર્જનની અભિલાષા

गमो पायाइ भाणियव्वो' एवं-अनेन प्रहारेण-पादमार्जनरीत्या, अन्तिमः-पादयोः मार्जना
नन्तरं पूर्वोक्त गमः-आलापकः पाठ इत्यर्थः पादयोः भणितव्यः-उक्तव्यः, तथा च अङ्के
पर्यङ्के वा तं स्थापयित्वा संस्थाप्य वा परो गृहस्थः यदि दाचित् तस्य पादौ संवाहयेद्
वा परिमर्दयेद् वा तर्हि नो परिमर्दनं कुर्मन्म तम् अस्थादयेद् नो वा तं नियमयेत्, एवं

गृहस्थ आचक को इस के लिये प्रेरणा करनेपर संयम की विराधना होगी इस
लिये संयम पालनार्थ और कर्मबन्धनों से छुटकारा पाने के लिये इस प्रकार के
पादों के प्रमार्जन के लिये गृहस्थ आचकों को प्रेरणा नहीं करें क्योंकि संयम का
पालन करना ही परम कर्तव्य समझा जाता है।

पूर्वोक्त रीति से पादों के प्रमार्जन के बाद दूसरे भी पादों का संवाहन परि-
मर्दन तथा स्पर्शन रञ्जन विषय का आलापक एवं पादों के अक्षय अभयजन
विषय का आलापक एवं पादों के उद्धर्तन उद्धलन विषय का आलापक तथा पादों
के प्रक्षालन विषय का आलापक तथा विलेपन एवं संधूपन विषयों का आलापक
एवं पादों से कण्टहादि निकालने का आलापक एवं पूय शोणितादि के निस्सार-
ण तथा विशोधन का आलापक भी समझना चाहिये यह बतलाते हैं-‘एवं
हिट्ठिमो गमो पायाइ भाणियव्वो’ एवं उक्त रीति से पादों के प्रमार्जन के बाद के
संवाहन परिमर्दन से लेकर अन्तिम अर्थात् पूय शोणितादि के विशोधन विषय
के आलापक पर्यन्त स्वयं उदापोह कर लेना चाहिये, सुभीता के लिये संक्षेप में
बतलाते हैं-अङ्गुली में या पर्यङ्ग पर लाधु को सुलाकर या संस्थापित कर गृह-
स्थ आचक यदि लाधु के पादों का संवाहन और परिमर्दन करे तो जैन लाधु

करवाथी साधुने कर्मबंध छोड़ दोगे छे. अने तन तथा पयनधी गृहस्थ आचकने तेम
करवा प्रेरणा करवाथी संयमनी विराधना धाय छे. तेथी संयमनु पालन करवा भाटे
तथा कर्मबंधाथी छूटवा भाटे आ प्रकारथी पगेना प्रमार्जन भाटे गृहस्थ आचकने प्रेरणा
करवी नही. केमके संयमनु पालन जेज साधुनु परम कर्तव्य मानेल छे पूर्वोक्त
प्रकारथी प्रमार्जन कर्या पछी जीम पणु पगेना संवाहन, परिमर्दन, तथा स्पर्शन,
संयमधी आलापको तथा पगेना अक्षय अभयजन संयमधी आलापको तथा पगेना उद्धर्तन
उद्धलन संयमधी आलापको तथा पगेना प्रक्षालन, संयमधी आलापको तथा विलेपन अने संधूपन
संयमधी आलापको तथा पगेनाथी माटा विगेरे कडाडवा संयमधी आलापको तथा पड़ इधिर
विगेरेने जहार कडाडवा के विशोधन संयमधी आलापको पणु समज देवा ते भताववा
सूत्रकार कडे छे ‘एवं हिट्ठिमो गमो पायाइ भाणियव्वो’ उक्त प्रकारथी पगेना प्रमार्जना
पछीना संवाहन, परिमर्दनथी लघने छेत्ता पड़ के बोझीना विशोधन संयमधी आलापको
पर्यन्तना आलापको स्वयं समज देवा सरणता भाटे नही संक्षेपथी भताववामा आवे
छे.-जोगामा के पल्लव उपर साधुने सुवराचीने के जेसारीने गृहस्थ आचक जे साधुना

तं साधुम् अङ्गे वा पर्यङ्गे स्थापयित्वा परं यदि कदाचित् पादौ संस्पृशेद् वा रज्जयेद् वा तर्हि नो तम् आस्वादयेद् नो तं नियमयेत् तं साधुम् अङ्गे पर्यङ्गे वा स्थापयित्वा स्थापयित्वा वा परो गृहस्थः कदाचित् तरग पादौ तैलेन वा घृतेन वा वसया वा भ्रक्षयेद् वा अभ्यञ्जयेद् वा नो तम् भ्रक्षयन्मभ्यञ्जयन्तं गृहस्थम् आस्वादयेद्, नो तम्-गृहस्थम् नियमयेत्, मनसा वचसा वपुषा वा तम् अनुमोदयेत्, तं साधुम् अङ्गे वा पर्यङ्गे वा स्थापयित्वा स्थापयित्वा वा परो गृहस्थः कदाचित् पादौ लोभ्रेण वा कर्णेन वा चूर्णेन वा वर्णेन वा उल्लोलयेद् वा उद्वलयेद् वा नो तम् आस्वादयेत्, नो तं नियमयेत् तम् साधुम् अङ्गे

इस का आस्वादन अर्थात् मन में इस की अभिलाषा नहीं करे और वचन काय से भी इस प्रकार के पादों का संवाहन और परिमर्दन के लिये प्रेरणा नहीं करे, एवं साधु को गोद में या पर्यङ्कपर सुलापर या संस्थापित कर यदि कोई गृहस्थ आवश्यक पादों को तैल से या घृत से या वसा से भ्रक्षण और अभ्यञ्जन करे तो इस को भी जैन साधु मन में आस्वादन याने अभिलाषा नहीं करे एवं उस जैन साधु के पादों का संस्पर्शन तथा रज्जन करे तो उस गृहस्थ आवश्यक के द्वारा किये जाने वाले पादों के संस्पर्शन और रज्जनको साधु मन से आस्वादन अर्थात् अभिलाषा नहीं करे और वचन काय से भी उस का अनुमोदन या समर्थन नहीं करे एवं उस जैन साधु के चरणों को तैलादि से कोई गृहस्थ आवश्यक भ्रक्षण और अभ्यञ्जन करे तो उस को जैन साधु मन से आस्वादन नहीं करे और वचन काय से भी उसका अनुमोदन या समर्थन नहीं करे एवं साधु को अङ्कपर या पर्यङ्कपर सुलाकर या संस्थापित कर यदि कोई गृहस्थ आवश्यक साधु के चरणों का लोभ्रादि द्रव्य के चूर्णों से उद्वर्तन या उद्वलन करे तो उस को भी जैन साधु मन से आस्वादन

पगोनु सवाहन के परिमर्दन करे तो साधुओं तेनु आस्वादन अर्थात् मनसा तेनी अभिलाषा करनी नहीं तथा वचन अने शरीरथी पणु आ रीतना पगोना सवाहन अने परिमर्दन करवा भाटे प्रेक्षा करनी नहीं तथा साधुने जोगाभा के पलग उपर सुवरावीने के जेसादीने जे छोड़ गृहस्थ आवश्यक पगोनु तेलथी के धीथी के वसाथी भ्रक्षण अने अभ्यञ्जन करे तो तेनु पणु साधुओं मनसा आस्वादन अर्थात् अभिलाषा करनी नहीं तथा जे साधुना पगोनु, संस्पर्शन तथा रज्जन करे तो जे गृहस्थ आवश्यक द्वारा करवाभा आवनारा पगोना संस्पर्शन अने रज्जन साधुओं मनथी आस्वादन अर्थात् अभिलाषा करनी नहीं तथा वचन अने शरीरथी पणु तेनु अनुमोदन के समर्थन करवु नहीं तथा जे साधुना पगोने तेल विगरेथी छोड़ गृहस्थ आवश्यक भ्रक्षण अने अभ्यञ्जन करे तो तेनु साधुओं मनथी आस्वादन करवु नहीं, तथा वचनथी के कायथी पणु तेनु अनुमोदन के समर्थन करवु नहीं, तथा साधुने जोगाभा के पलग उपर सुवरावीने के जेसादीने जे छोड़ गृहस्थ आवश्यक साधुना पगोनु लोभ्रादि द्रव्यना चूर्णथी उद्वर्तन अथवा उद्वलन करे तो तेनु

आ० १२३

वा पर्यङ्के वा स्वापयित्वा स्थापयित्वा वा परो गृहस्थः कदाचित् पादौ शीतोदकविकटेन वा उष्णोदकविकटेन वा उत्शालयेद् वा प्रक्षालयेद् वा नो तम् आस्वादयेत् नो तं नियमयेत्, तं साधुम् अङ्के वा पर्यङ्के वा स्वापयित्वा स्थापयित्वा वा परो गृहस्थः कदाचित् पादौ अन्यतरेण विलेपनजातेन आलिम्पेद् वा विलिम्पेद् वा नो तम् आस्वादयेद् नो तं नियमयेत्, तं साधुम् अङ्के वा पर्यङ्के वा स्वापयित्वा स्थापयित्वा वा परो गृहस्थः कदाचित् पादौ अन्यतरेण धूपनजातेन धूपयेद् वा प्ररूपयेत् वा नो तम् आस्वादयेत् नो तं नियमयेत्, तं साधुम् अङ्के वा पर्यङ्के वा स्वापयित्वा स्थापयित्वा वा परो गृहस्थः कदाचित् पादाभ्यां पादाद् वा

नहीं करें और वचन तथा काय से भी उस का अनुमोदन या समर्थन नहीं करे एवं उस साधु को यदि कोई गृहस्थ श्रावक पर्यङ्क या गोद में सुलाकर या बैठाकर चरणों को अत्यन्त शीतोदक या अत्यन्त उष्णोदक से एक बार या अनेक बार प्रक्षालन करे तो उस को जैन साधु मन से आस्वादन नहीं करें अर्थात् मन में उस की अभिलाषा नहीं करें और तन वचन से भी उसका अनुमोदन या समर्थन नहीं करे एवं उस जैन साधु को यदि कोई गृहस्थ श्रावक अङ्क में या पर्यङ्क पर सुलाकर या बिठाकर चरणों का किसी भी विलेपन जात से विलेपन करे तो उस को भी जैन साधु मन से आस्वादन नहीं करें और वचन काय से भी उस विलेपन का अनुमोदन या समर्थन नहीं करें इसी तरह उस जैन साधु को कोई गृहस्थ श्रावक अङ्क में या पर्यङ्क पर सुलाकर या संस्थापित कर चरणों को अत्यन्त सुगन्धित धूप जात से सुवासित करे तो उस को भी साधु मन से आस्वादन नहीं करे और वचन काय से भी उसका अनुमोदन या समर्थन नहीं करे, एवं उस जैन साधु को यदि कोई गृहस्थ श्रावक अद्धाभक्ति भाव से साधु के चरणों से या पाद से चुमे हुए सूची के अग्रभाग को या चुमे

पण साधुओं मनथी आस्वादन करवु नही तथा ओ साधुने ओ छोड़ गृहस्थ श्रावक जोगाभा के पलंग पर ओसाडीने पगोले ठंडा पाणीथी के अत्यंत गरम पाणीथी ओठवार के अनेकवार धुवे तो साधुओं तेनु आस्वादन करवु नही अर्थात् मनमा ते भाटे अलि लावा करवी नही. तथा तन अने वचनथी पण तेनु अनुमोदन के समर्थन करवु नही. तथा ओ साधुने ओ छोड़ गृहस्थ श्रावक जोगाभा के पलंग पर सुवडावीने के ओसाडीने पगोलुं छोड़ विलेपन द्रव्यथी विलेपन करे तो तेनु साधुओं मनथी आस्वादन करवु नही अने वचन तथा कायथी पण ओ विलेपननु अनुमोदन के समर्थन करवु नही ओज प्रभाणु ओ साधुने छोड़ गृहस्थ श्रावक जोगाभा अथवा पलंग उपर सुवडावीने के ओसारीने पगोलु अत्यंत सुगंधवाणा धूप द्रव्यथी सुगन्धित करे अथवा जोगाभा के पलंग पर सुवडावीने के ओसाडीने छोड़ अत्यंत सुगंधवाणा धूप द्रव्यथी सुवासित करे तो तेनु पण साधुओं मनथी आस्वादन करवु नही. अने वचन तथा कायथी पण तेनु अनुमोदन के समर्थन करवु नही तथा ओ छोड़

खलु कंठकं वा निर्हरेद् वा विशोधयेद् वा नो तम् आस्वादयेत् नो तं नियमयेद्, एवं तं साधुम्
अङ्गके वा पर्यङ्गके वा स्थापयित्वा स्थापयित्वा वा पादाभ्यां पादाद् वा पूय वा शोणित वा
निर्हरेद् वा विशोधयेद् वा नो तम् आस्वादयेत् नो तं नियमयेत् इत्येवं रीत्या पादविषयः
आलापो बोध्यः 'से सिया परो जंक्रंति वा पलियंक्रंति वा' तम्-साधुम् स्यात् कदाचित् परो

हुए कांटा को निकाले या निकालकर विशोधन करे तो उस को भी जैन साधु
मन से आस्वादन नहीं करे' अर्थात् मन से उसकी अभिलाषा नहीं करे और
वचन तथा शरीर से भी उसका अनुमोदन या समर्थन नहीं करे तथा उस जैन
साधु को यदि कोई गृहस्थ आवश्यक अङ्ग में तथा पर्यङ्ग पर सुलाकर या बैठाकर
पाद से पूय अर्थात् मवाज को या विद्रुतशोणित को निकाले या विशोधन करे
तो उस को भी जैन साधु मन से उस का आस्वादन नहीं करे और वचन तथा
शरीर से भी उस का अनुमोदन या समर्थन नहीं करे' क्योंकि इस प्रकार से जैन
साधुको गोद में या पलङ्ग पर सुलाकर या बैठाकर पादों के संवाहन-परिमर्दन
एव संस्पर्शन रञ्जन तथा प्रक्षालन-अभ्यञ्जन एवं लोघ्रादि चूर्ण से उद्घर्तन-उद्-
बलन एवं शीतोदकादि से प्रक्षालन तथा विलेपन एवं संधूपन और कण्टकादि
निस्सारण एवं पूयशोणितादि का विशोधनादि क्रिया भी परक्रिया विशेष होने से
जैन साधु को कर्मबन्धन दोष लगने का कारण होगा इसलिये कर्मबन्धन दोष से
वचने के लिये जैन मुनि महात्मा इस प्रकार के गृहस्थ द्वारा पादादिका संवाह-
नादि का मन वचन काय से अनुमोदन या समर्थन कभी भी नहीं करे

अब फिर भी प्रकारान्तर से जैन साधु के गले में गृहस्थ आवश्यक हार वगैरह

गृहस्थ आवश्यक श्रद्धा भक्तिरूपी साधुना पगमा लागेला काटाने कडाडे के कडाडीने तेनु
विशोधन करे तो तेनु साधुने आस्वादन करवु नही. अर्थात् मनमा तेनी अभिलाषा
करवी नही अने पयन तथा शरीररूपी पणु तेनु अनुमोदन के समर्थन करवु नही.
तथा जे साधुने ठोड गृहस्थ आवश्यक जोगामा के पलंग पर जेसाडीने पगमाथी पड़े
अथवा जगडेउर डोहीने कडाडे के तेनु विशोधन करे तो तेनु पणु साधुने मनथी आस्वादन
करवु नही अने पयन तथा शरीररूपी पणु तेनु अनुमोदन के समर्थन करवु नही.
कर्मके-आ प्रकारथी जैन साधुने जोगामा के पलंग उपर सुपडापीने के जेसाडीने जोगामा
स वाहन के परिमर्दन जेव संस्पर्शन रञ्जन तथा प्रक्षालन के अथवा जन तथा लोघ्रादि
चूर्णरूपी उद्घर्तन के उद्बलन अथवा ठंडा पाणी विगेरेथी प्रक्षालन अथवा विलेपन
अने संधूपन तथा काटा विगेरे कडाड । तथा पड़े के डोहीना विशोधन विगेरे
क्रियापणु परक्रिया विशेष डोवाथी साधुने कर्मबन्धन दोष लागवाने सत्तर छे तेथी कर्मबन्धन
दोषरूपी पयन माटे साधुने 'अ' प्रकारथी गृहस्थना द्वारा पग विगेरेना स वाहनतु मन
पयन के शरीररूपी अनुमोदन करवु नही.

गृहस्थः अङ्गके वा पर्यङ्गके वा 'तुयद्वावित्ता' स्वापयित्वा स्थापयित्वा वा 'हारं वा अद्धहारं वा' हारं वा—मष्टादशशृङ्खलाकहारविशेषम्, अर्द्धहारं वा—नवशृङ्खलाकहारविशेषं वा 'उरस्थं वा गेवेयं वा' उरस्थं वा—वक्षस्थलस्थितम्, ग्रैवेयकं वा—ग्रीवालङ्कारभूतम् 'मउडं वा पालवं वा' मुकुटं वा—शिरोमौलिभूषणभूतम्, प्रालम्बं वा—कर्णावतंसरूपं वा 'सुवण्णसुत्तं वा' सुवर्णसूत्र वा—सुवर्णसूत्ररूपम् भूषणम् 'आविहिज्ज वा पिण्हिज्ज वा' आवन्तीयाद् वा, पिण्होद् वा पिनद्धं वा कुर्यात् परिधादयेदित्यर्थः तर्हि 'नो तं सायए नो तं नियमे' नो तम् हारादिकम् आवधनन्तं पिनहन्तं वा गृहस्थम् अस्मादयेत्—मनसा अभिगृहेत्, नो वा तम्—हारादिभूषणं वधनन्तं पिनहन्तं वा गृहस्थं नियमयेत्—नियच्छेत्, मनसा वचसा वपुषा वा कायिरुहस्तादि

पहनावे तो उस को भी परक्रिया विशेष होने से निषेध करते हैं—'से सिया-परो अंकसि वा, पलियंकसि वा' उस पूर्वोक्त जैन साधु को यदि कदाचित् पर अर्थात् गृहस्थ श्रावक अङ्ग अर्थात् गोद में या पर्यङ्ग चार पाई पर 'तुयद्वावित्ता' सुलाकर या संस्थापित कर उस साधु के गले में 'हारं वा' हार का अर्थात् अठा रह शृङ्खला (लड़ी) वाले हार विशेष को या 'अद्धहारं वा' अर्द्धहार को अर्थात् नौ शृङ्खला (लड़ी) वाले हार को या 'उरस्थं वा' उरस्थ अर्थात् वक्षस्थल (छाती) में लटकने वाले 'गेवेयं वा' ग्रैवेयक अर्थात् ग्रीवालङ्कार विशेष को या 'मउडं वा' मुकुट को अर्थात् मरतक के भूषण भूत मौलि मुकुट को या 'पालवं वा' प्रालम्ब को अर्थात् कर्णावतंसभूत कर्णभूषण विशेष को या 'सुवण्णसुत्तं वा' सुवर्ण सूत्र रूप भूषण विशेष को 'आविहिज्ज वा पिण्हिज्ज वा' पहनावे या बांधे तो उस को अर्थात् गृहस्थ श्रावक के द्वारा साधु के गला बगैरह में पहनाये जानेवाले हारादिका जैन साधु 'नो तं सायए' आस्वादन नहीं करे' अर्थात् मन में उस की अभिलाषा नहीं करे और 'नो तं नियमे' वचन शरीर से भी उस का अनुमोदन या सम-

हुवे साधुना गणामा गृहस्थ श्रावके हार विगेरे पडेरवावतो सू-कार निषेध करे छे—

'से सिया परो अकसि वा' ये पूर्वोक्त संन्यासी साधुने जे कदाच पर अर्थात् गृहस्थ श्रावक गणामा अथवा 'पलियंकसि वा' पलंग उपर 'तुयद्वावित्ता' सुवरावीने के भेसारिने 'हार वा' साधुना गणामा डर ओटवे के अहार शेरवाणा डारने अथवा 'अद्ध हारं वा' अर्द्धहारने अर्थात् नवशेरवाणा डारने अथवा 'उरस्थं वा' उरस्थ अर्थात् वक्षस्थल (छाती) उपर लटकनारा गणानु आभूषणने अथवा 'गेवेयं वा' गणामा पडेरवाता आभूषणने अथवा 'मउडं वा' मुकुटने अर्थात् नाथाना भूषणरूप आभूषणने अथवा 'पालवं वा' प्रालम्ब अर्थात् कानना आभूषणने अथवा तो 'सुवण्णसुत्तं वा' सुवर्णसूत्र—सोतानो दोरे 'आविहिज्ज वा, पिण्हिज्ज वा' पडेरवे के बांधे तो ते रीते गृहस्थ श्रावक द्वारा साधुना गणा विगेरेमा पडेरवावामा आवनारा हारादिनु 'नो त सायए' साधुने आस्वादन करवु नही. अर्थात् मनमा तेनी अभिलाषा करवा नही. तथा 'नो तं नियमे' वचन

વેદાવ્યાપારાદિના રત્નુપોદનં ન કુર્યાદિત્યાદિઃ, 'સે સિયા પરો આરામંસિ વા ઉજ્જાણંસિ વા' તસ્-સાધુસ્, સ્વાત્-સ્વાચિત્ત્વં વદિ પાઃ કથિદ્ ગૃહસ્થઃ આરામે વા, ઉદ્યાને વા-વૃદ્ધિ લ્પુરુપે વા ઉદ્યાને इत्यर्थः 'नीह-रित्ता वा पवि-सित्ता वा' निर्धार्य वा-नोत्वा, प्रवेश्य वा-प्रवेशं कारयित्वा 'पायाई आयज्जिज्ज वा पमज्जिज्ज वा' पादौ-चरणी आगुज्याद् वा प्रमुज्याद् वा-क्रिश्चिद् अधिकं वा पादशोच्छदस्सं मार्जनं कुर्याज्जि 'नो तं सायए नो तं नियमं' नो र्थन नहीं करे क्योंकि इस प्रकार के गृहस्थ आचर्य द्वारा गला वगैरह में हार आदि का पहनाया जाना भी परक्रिया विशेष होने से कर्मबन्धों का कारण माना जाता है इसलिये कर्मबन्धों से छुटकारा पाने के लिये दीक्षा या प्रव्रज्या ग्रहण करनेवाले जैन साधु इस प्रकार के गृहस्थ द्वारा अपने गला वगैरह में हारादि का बन्धन हो मनवचन करने से जमिलापा या अनुपोदन या समर्थन नहीं करे अन्यथा मना नहीं करते पर कर्मबन्धद्वारा संयम की विराधना भी होगी इसलिये संयम पालनार्थ जैन साधु जो गृहस्थ आचर्य के द्वारा किये जानेवाले हारादिवन्धन को तन मनवचन से पूर्ण बना कर दे। अब दूसरे ढङ्ग से भी जैन साधु को परक्रियाविशेष का निषेध करते हैं-'से सिया परो आरामंसि वा' उस पूर्वोक्त जैन साधु को यदि कदाचित् पर अर्थात् कोई गृहस्थ आचर्य आराम में अर्थात् अत्यन्त रमणीय बगोचा में या 'उज्जाणंसि वा' उद्यानमें 'नीह-रित्ता वा पविसित्ता वा' ले जाकर या प्रवेश कराकर उस साधु के 'पादाई आमज्जिज्ज वा पमज्जिज्ज वा' पादों का आमार्जन करें या प्रमार्जन करे अर्थात् एक बार या अनेकवार साधुके चरणों को पोंछे तो उसको अर्थात् इस प्रकार के गृहस्थ आचर्य द्वारा किये जानेवाले पाद प्रोच्छनादि को जैन साधु 'नो तं सायए' मन

અને શરીરથી તેણે અનુમોદન કે સમર્થન કરવું નહીં કેમકે આ રીતે ગૃહસ્થ શ્રાવકે ગળા વિગેરેમાં હાર વિગેરે પહેરાવવું તે પણ પરક્રિયા વિશેષ હોવાથી કર્મબંધનું કારણ માનવામાં આવે છે. તેથી કર્મબંધથી છૂટવા માટે દીક્ષા ધારણ કરવાવાળા સાધુએ આ રીતે ગૃહસ્થે આપેલ કે ગળા વિગેરેમાં પહેરાવેલ હારાદિ બંધનની મન વચન અને કાયાથી અભિલાષ કે અનુમોદન અથવા સમર્થન કરવું નહીં. કાણ કે તે હારાદિ સ્વીકારવાથી કર્મબંધ દ્વારા સંયમની વિરાધના પણ થાય છે તેથી સંયમનું પાલન કરવાના હેતુથી સાધુએ ગૃહસ્થ શ્રાવકના હારાદિ બંધનને તન મન અને કાયાથી અસ્વીકાર કરી દેવો.

હવે પ્રકાશનતરથી સાધુને પરક્રિયા વિશેષનો નિષેધ કરે છે. 'પરો આરામંસિવા ઉજ્જાણસિ વા' પૂર્વોક્ત લાવસાધુને જો કદાચ પર અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રાવક રમણીય બગીચામાં કે ઉદ્યાનમાં 'નીહરિત્તા વા પવિસિત્તા વા' લઈ બગ અગર પ્રવેશ કરાવીને તે સાધુના 'પાયાઈ' પગેનું 'આમજ્જિજ્જ વા, પમજ્જિજ્જ વા' આમાર્જન અથવા પ્રમાર્જન કરે અર્થાત્ એકવાર કે અનેકવાર સાધુના પગને લુછે તેા 'નો ત સાયए' તેણે એટલે કે આ રીતે

તમ્-પાદપ્રોઞ્ઞનં કુર્વન્તં ગૃહસ્થમ્ આસ્વાદેત્-મનસા અભિલ્ષેત્, નો વા તમ્-પાદૌ પ્રોઞ્ઞયન્તં ગૃહસ્થમ્ નિયમયેત્-પ્રેરયેત્, વચસા વા પાદૌ માર્જયિતું ન કથયેત્, કાપેન વા હસ્તાદિ ચેષ્ટાદ્વારા પાદમાર્જનં ન કારયેદિત્યર્થઃ । એવમેત્રોક્તરીત્યા પરસ્પરમપિ કશ્ચિત્ સાધુઃ પરસ્ય સાધોઃ પાદમાર્જનાદિકં ન કુર્યાદ્, અન્યથા સંયમવિરાધના સ્યાદિત્યતિ દિશન્નાહ-‘એવં નેયન્વા અન્નમન્નકિરિયાવિ’ એવમ્-ઉક્તરીત્યેવ ગૃહસ્થાદિ કર્તૃક સાધુપાદ-માર્જનાદિ ક્રિયાનિષેધવદેવ જ્ઞાનવ્યા-અવગન્તવ્યા અન્યોન્યક્રિયાડપિ-પરસ્પરસાધુપાદાદિ માર્જનાદિક્રિયાડપિ ન કર્તવ્યા इत्यર્થઃ, તથા ચ કશ્ચિત્ સાધુરપિ પરસ્ય સાધોઃ પાદૌ યદિ કદાચિત્ આમૃજ્યાદ્ વા પ્રમૃજ્યાદ્ વા-પાદપ્રોઞ્ઞનાદિકં કુર્યાત્તર્હિ તામપિ સાધુકર્તૃકપર-સે આસ્વાદન નહીં કરે અર્થાન્ મન મેં ઉસકી અભિલાષા નહીં કરે ઔર ‘નો તં નિયમે’ વચન કર્મ સે મી ઉસકા અનુમોદન યા સમર્થન નહીં કરે ક્યોં કિ હસ પ્રકાર કે ગૃહસ્થ શ્રાવક કે દ્વારા કિયે જાને વાલે પાદપ્રોઞ્ઞનાદિ મી પર ક્રિયા વિશેષ હોને સે કર્મબન્ધ કા કારણ યાના જાતા હૈ હસલિયે કર્મબન્ધ દોષ સે છુટકારા પાને કે લિયે દીક્ષા યા પ્રવ્રજ્યા ગ્રહણ કરને વાલે જૈન સાધુ કો હસ તરહ કે પાદપ્રોઞ્ઞનાદિ કા મનવચન કર્મ સે સમર્થન નહીં કરેં ક્યોંકિ સંયમ કા પાલન કરના હી જૈન સાધુ કા પરમકર્તવ્ય હૈ હત્તી તરહ પરસ્પર મેં એક સાધુ દૂસરે સાધુકો પાદમાર્જનાદિ નહીં કરે અન્યથા એક સાધુ કે દ્વારા દૂસરે સાધુ કે પાદમાર્જનાદિ હોને સે સંયમ કી વિરાધના હોગી યહ વતલાને કે લિયે અતિદેશ કરતે હૈ-‘એવં નેયન્વા અન્નમન્ન કિરિયાવિ’ એવં અર્થાત્ પૂર્વોક્તરીતિ સે યાને ગૃહસ્થ શ્રાવક કે દ્વારા જૈસે સાધુ કે પાદમાર્જનાદિ ક્રિયા કા નિષેધ ક્રિયા હૈ વૈસેહી પરસ્પર એક સાધુ કે દ્વારા દૂસરે સાધુ કે પાદમાર્જનાદિ ક્રિયા કા મી નિષેધ સમ-જ્ઞાના ચાહિયે જૈસે કિ એક સાધુ મી યદિ દૂસરે સાધુ કે પાદોં કો આમાર્જન ઔર

ગૃહસ્થ શ્રાવકે કહેલ પાદપ્રોઞ્ઞન વિગેરેનુ સાધુએ મનથી આસ્વાદન કરવુ નહીં અર્થાત્ મનમા તેની અભિલાષા કરવી નહીં તથા ‘નો તં નિયમે’ વચન અને કાયાથી પણ તેનુ અનુ મોદન કે સમર્થન કરવુ નહીં કેમકે આ પ્રમાણે ગૃહસ્થ શ્રાવકે કરેલ પાદપ્રોઞ્ઞનાદિ પણ પણ પરક્રિયા વિશેષ હોવાથી કર્મબંધનુ કારણ માનવામા આવેલ છે. તેથી કર્મબંધથી છુટવા માટે દીક્ષા ધારણ કરનારા સાધુએ આ રીતના પાદપ્રોઞ્ઞનાદિનુ મન વચન અનેકાયાથી સમર્થન કરવુ નહીં. કેમકે સયમનુ પાલન જ સાધુનુ કર્તવ્ય માનેલ છે. આજ રીતે પરસ્પર એક સાધુએ બીજાસાધુના પાદમાર્જનાદિ કરવા નહીં કારણ કે એક સાધુએ બીજા સાધુના પાદમાર્જનાદિ કરવાથી સયમની વિરાધના થાય છે એ બતાવના માટે આ અતિદેશ કહેલ છે.- એવં નેયન્વા અન્નમન્ન કિરિયા વિ પૂર્વોક્ત કથન પ્રમાણે અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રાવકને જેમ સાધુના પાદમાર્જન ક્રિયા કરવાને નિષેધ કહેલ છે એ પ્રમાણે અન્યોન્ય એક સાધુએ બીજા સાધુના પાદમાર્જનાદિ ક્રિયાને પણ નિષેધ સમજવો જેમ કે-એક સાધુ પણ બે

साधु पादप्रोच्छनादिक्रियां परः साधुः ना स्यादयेत्-मनसा नाभिरूपेत्, वचमा वा तं साधुं पादप्रोच्छनादिक्रियां कर्तुं न क्षययेत्, काणेन वा रस्तादि चेष्टादिद्वारा नां पादप्रोच्छनादिक्रियां न कारयेदित्यर्थः, अनया रीत्यैव साधु कर्तृकपरसाधुणादादि संवाहन-संस्पर्शन-म्रक्षणाभ्यञ्जन-उद्वर्तन-प्रक्षालन-विछेदन-धूपन-निशोयनादिक्रिया निषेधमिषयात्मापका अपि स्वयमेव ऊहनीया इत्यर्थः ॥ सू० १ ॥

प्रमार्जन करे तो उस को भी अर्थात् एक साधु के द्वारा किये जाने वाले दूसरे साधु के पादप्रोच्छनादि क्रिया को भी दूसरा साधु आस्वादन नहीं करे अर्थात् मन से उसकी अभिलाषा नहीं करे और वचन से भी उस साधु को पादप्रोच्छनादि क्रिया करने के लिये नहीं कहे एवं काय से भी हस्तादि चेष्टा द्वारा उस पादप्रोच्छनादि क्रिया को करने के लिये प्रेरणा नहीं करे क्योंकि एक साधु के द्वारा भी किये जाने वाले दूसरे साधु के पादप्रोच्छनादि क्रिया परक्रियाविशेष होने से कर्मबन्धनों का कारण मानी जाती है इसलिये कर्मबन्ध के दोषों से छुटकारा पाने के लिये दीक्षा और प्रव्रज्या ग्रहण करने वाले जैन साधु इस प्रकार के एक साधु द्वारा किये जाने वाले पादप्रोच्छनादि क्रिया को तनमन वचन से नहीं करावे । क्यों कि संयमपालन करना ही जैन साधु का परमकर्तव्य समझा जाता है इसी तरह एक साधु दूसरे साधु के पादों का मंवाहन और परिमर्दन भी नहीं करें तथा एक साधु दूसरे साधु के चरणों का संस्पर्शन रञ्जन भी नहीं करे तथा एक साधु दूसरे जैन साधु सुनि महात्मा के चरणों का म्रक्षण अभ्यञ्जन भी नहीं करे और एक साधु दूसरे साधु के पादों का उद्वर्तन-उद्वलन भी नहीं

णील साधुनापणेनु आनार्जन अने प्रमार्जन करे तो तेना पणु अर्थात् ओक साधु द्वारा करवामा आवनारा णील साधुना पादप्रोच्छनादि क्रियानु पणु णील साधुओ आस्वादन करवु नही अर्थात् मनथी तेनी असिलाषा करवी नही तथा वचनथी पणु ओ साधुने पाद प्रोच्छनादि करवा भाटे छेवु नही. तेमज्झ कायथी पणु हाथ विगेरेना धंसारा द्वारा ओ पाद प्रोच्छनादि क्रिया करवा भाटे प्रेरणा करवी नही. केमके ओक साधुथी पणु करवामा आवनारी णील साधुना पाद प्रोच्छनादि क्रिया परक्रिया विशेष होवाथी कर्मजघनु कान्ण मानवामा आवेल छे. तेथी कर्मजघादि दोषोधी छूटवा भाटे दीक्षा अडणु करवावाणा साधु ओ आ प्रकारे ओक साधुथी करवामा आवनारी पाद प्रोच्छनादि क्रिया तन मन अने वचनथी पणु करावरी नही. केमके समयमनु पालन करवुं ओज्झ साधुवुं परम कर्तव्य छे तेथी आ रीते ओक साधुओ णील साधुना पणेनु संवाहन अने परिमर्दन पणु करवु नही. तथा ओक साधुओ णील साधुना पणेनु संस्पर्शन के रञ्जन पणु करवु नही. तथा ओक साधुओ णील साधुना पणेनु म्रक्षय के अभ्यञ्जन पणु करवु नही. तथा ओक साधुओ णील साधुना पणेनु उद्वर्तन उद्वलन पणु करवु नही. तथा ओक साधुओ णील साधुना पणेनु

તમ્-પાદપ્રોઞ્ઞનં કુર્વન્તં ગૃહસ્થમ્ આસ્વાદેત્-મનસા અભિલાપેત્, નો વા તમ્-પાદૌ પ્રોઞ્ઞયન્તં ગૃહસ્થમ્ નિયમયેત્-ગ્રેયેત્, વચસા વા પાદૌ માર્જયિતું ન કથયેત્, કાપેન વા હસ્તાદિ ચેષ્ટાદ્વારા પાદમાર્જનં ન કારયેદિત્યર્થઃ । એવમેવોક્તરીત્યા પરસ્પરમપિ કથિત્ સાધુઃ પરસ્પ સાધોઃ પાદમાર્જનાદિકં ન કુર્યાદ્, અન્યથા સંયમવિરાધના સ્યાદિત્યતિ દિશન્નાહ-‘એવં નેયન્વા અન્નમન્નકિરિયાવિ’ એવમ્-ઉક્તરીત્યેવ ગૃહસ્થાદિ કર્તૃક સાધુપાદ-માર્જનાદિ ક્રિયાનિષેધવદેવ જ્ઞાતવ્યા-અવગન્તવ્યા અન્યોન્નક્રિયાડપિ-પરસ્પરસાધુપાદાદિ માર્જનાદિક્રિયાડપિ ન કર્તવ્યા इत्यર્થઃ, તથા ચ કથિત્ સાધુરપિ પરસ્પ સાધોઃ પાદૌ યદિ કદાચિત્ આમૃજ્યાદ્ વા પ્રમૃજ્યાદ્ વા-પાદપ્રોઞ્ઞનાદિકં કુર્યાત્તર્હિ તામપિ સાધુઃ કૃત્કર-સે આસ્વાદન નહીં કરે અર્થાત્ મન મેં ઉત્સકી અભિલાપા નહીં કરે ઓર ‘નો તં નિયમે’ વચન કર્મ સે મી ઉત્સકા અનુમોદન યા સમર્થન નહીં કરે વયોં કિ હસ પ્રકાર કે ગૃહસ્થ શ્રાવક કે દ્વારા કિયે જાને વાલે પાદપ્રોઞ્ઞનાદિ મી પર ક્રિયા વિશેષ હોને સે કર્મબન્ધ કા કારણ યાના જાતા હૈ હસલિયે કર્મબન્ધ દોષ સે છુટકારા પાને કે લિયે દીક્ષા યા પ્રવ્રજ્યા ગ્રહણ કરને વાલે જૈન સાધુ કો હસ તરહ કે પાદપ્રોઞ્ઞનાદિ કા મનવચન કર્મ સે સમર્થન નહીં કરે વયોંકે સંયમ કા પાલન કરના હી જૈન સાધુ કા પરમકર્તવ્ય હૈ હસી તરહ પરસ્પર મેં એક સાધુ દૂસરે સાધુકો પાદમાર્જનાદિ નહીં કરે અન્યથા એક સાધુ કે દ્વારા દૂસરે સાધુ કે પાદમાર્જનાદિ હોને સે સંયમ કી વિરાધના હોમી યહ વતલાને કે લિયે અતિદેશ કરતે હૈ-‘એવં નેયન્વા અન્નમન્ન કિરિયાવિ’ એવં અર્થાત્ પૂર્વોક્તરીતિ સે યાને ગૃહસ્થ શ્રાવક કે દ્વારા જૈસે સાધુ કે પાદમાર્જનાદિ ક્રિયા કા નિષેધ ક્રિયા હૈ વૈસેહી પરસ્પર એક સાધુ કે દ્વારા દૂસરે સાધુ કે પાદમાર્જનાદિ ક્રિયા કા મી નિષેધ સમ-પ્તના યાહિયે જૈસે કિ એક સાધુ મી યદિ દૂસરે સાધુ કે પાદોં કો આમાર્જન ઓર

ગૃહસ્થ શ્રાવકે કહેલ પાદપ્રોઞ્ઞન વિશેરેનુ સાધુએ મનથી આસ્વાદન કરવુ નહી અર્થાત્ મનમા તેની અભિલાપા કરવી નહી તથા ‘નો તં નિયમે’ વચન અને કાયાથી પણ તેનુ અનુ મોદન કે સમર્થન કરવુ નહી કેમકે આ પ્રમાણે ગૃહસ્થ શ્રાવકે કરેલ પાદપ્રોઞ્ઞનાદિ પણ પરક્રિયા વિશેષ હોવાથી કર્મબન્ધનુ કારણ માનવામા આવેલ છે. તેથી કર્મબન્ધથી છુટવા માટે દીક્ષા ધારણ કરનારા સાધુએ આ રીતના પાદપ્રોઞ્ઞનાદિનુ મન વચન અનેકાયાથી સમર્થન કરવુ નહી. કેમકે સયમનુ પાલન જ સાધુનુ કર્તવ્ય માનેલ છે. આજ રીતે પરસ્પર એક સાધુએ બીજાસાધુના પાદપ્રમાર્જનાદિ કરવા નહી કારણ કે એક સાધુએ બીજા સાધુના પાદપ્રમાર્જનાદિ કરવાથી સયમની વિરાધના થાય છે એ બતાવના માટે આ અતિદેશ કહેલ છે.-એવં નેયન્વા અન્નમન્ન કિરિયાવિ પૂર્વોક્ત કથન પ્રમાણે અર્થાત્ ગૃહસ્થ શ્રાવકને જેમ સાધુના પાદમાર્જન દિક્રિયા કરવાનો નિષેધ કહેલ છે એ જ પ્રમાણે અન્યોન્ય એક સાધુએ બીજા સાધુના પાદમાર્જનાદિ ક્રિયાનો પણ નિષેધ સમજવો. જેમ કે-એક સાધુ પણ જે

साधु पादप्रोञ्चनादिक्रियां परः साधुः ना स्यादयेत्-मनसा नाभिलाषेत्, वचसा वा तं साधुं पादप्रोञ्चनादिक्रियां कर्तुं न कथयेत्, कानेन वा तन्नादि चेष्टादिद्वारा नां पादप्रोञ्चनादिक्रियां न कारयेदित्यर्थः, अनया रीत्यैव साधु कर्तृकपरसाधुभादादि संवाहन-संस्पर्शन-भक्षण-भ्यञ्जन-उद्वर्तन-प्रक्षालन-विछेपन धूपन-निशोयनादिक्रिया निषेधप्रियात्यापका अपि स्वयमेव ऊहनीया इत्यर्थः ॥ सू० १ ॥

प्रमार्जन करे तो उस को भी अर्थात् एक साधु के द्वारा किये जाने वाले दूसरे साधु के पादप्रोञ्चनादि क्रिया को भी दूसरा साधु आस्वादन नहीं करे अर्थात् मन से उसकी अभिलाषा नहीं करे और वचन से भी उस साधु को पादप्रोञ्चनादि क्रिया करने के लिये नहीं कहे एवं काय से भी हस्तादि चेष्टा द्वारा उस पादप्रोञ्चनादि क्रिया को करने के लिये प्रेरणा नहीं करे क्योंकि एक साधु के द्वारा भी किये जाने वाले दूसरे साधु के पादप्रोञ्चनादि क्रिया परक्रियाविशेष होने से कर्मबन्धनों का कारण मानी जाती है इसलिये कर्मबन्ध के दोषों से छुटकारा पाने के लिये दीक्षा और प्रव्रज्या ग्रहण करने वाले जैन साधु इस प्रकार के एक साधु द्वारा किये जाने वाले पादप्रोञ्चनादि क्रिया को तनमन वचन से नहीं करावे । क्यों कि संयमपालन करना ही जैन साधु का परमकर्तव्य समझा जाता है इसी तरह एक साधु दूसरे साधु के पादों का संवाहन और परिमर्दन भी नहीं करें तथा एक साधु दूसरे साधु के चरणों का संस्पर्शन रञ्जन भी नहीं करे तथा एक साधु दूसरे जैन साधु सुनि महात्म्या के चरणों का भक्षण अभ्यञ्जन भी नहीं करें और एक साधु दूसरे साधु के पादों का उद्वर्तन-उद्वलन भी नहीं

भी। साधुना पगोलु आभार्जन अने प्रमार्जन करे तो तेना पणु अर्थात् ओक साधु द्वारा करवाभा आवनारा भील साधुना पादप्रोञ्चनादि क्रियातु पणु भील साधुये आस्वादन करवु नही अर्थात् मनथी तेनी अभिलाषा करवी नही तथा वचनथी पणु ओ साधुने पाद प्रोञ्चनादि करवा भाटे कहेवु नही. तेमज्ज कायथी पणु हाथ विगेरेना धसारा द्वारा ओ पाद प्रोञ्चनादि क्रिया करवा भाटे प्रेरणा करवी नही. केमके ओक साधुथी पणु करवाभा आवनारी भील साधुना पाद प्रोञ्चनादि क्रिया परक्रिया विशेष होवाथी कर्मबन्धनु भावणु मानवाभा आवेल छे. तेथी कर्मबन्धनि होवाथी छूटवा भाटे दीक्षा अहणु करवावाणा साधु ओ आ प्रकारे ओक साधुथी करवाभा आवनारा पाद प्रोञ्चनादि क्रिया तन मन अने वचनथी पणु करावनी नही. केमके संयमनु पालन करवु ओज्ज साधुनु परम कर्तव्य छे तेथी आ शीते ओक साधुये भील साधुना पगोलु संवाहन अने परिमर्दन पणु करवु नही. तथा ओक साधुये भील साधुथी पणु भक्षण अहणु के अर्थ अने पणु करवु नही. तथा ओक साधुये भील साधुना पगोलु उद्वर्तन उद्वलन पणु करवु नही. तथा ओक साधुये भील साधुना पगोलु

करे तथा एक साधु दूसरे साधु के चरणों का शीतोदकादि से प्रक्षालन भी नहीं करे एवं एक साधु दूसरे साधु के पादों का विलेपन भी नहीं करे तथा एक कोई साधु दूसरे साधु के चरणों को सुगन्धित धूपों से सुधुपित भी नहीं करे, एवं एक साधु दूसरे साधु के पादों में चुगेदुए कांश वगैरह को नहीं निकाले तथा एक साधु दूसरे साधु के चरणों से पूथ विकृत शोणित वगैरह को भी नहीं निकाले क्योंकि उत्तरीति से ही एक साधु के द्वारा दूसरे साधु के चरणों का प्रोक्षण-संवाहन-परिमर्दन-संस्पर्शन-रञ्जन-अक्षय-अभ्यञ्जन-उद्धर्तन प्रक्षालन-विलेपन-धूपन विशोधन निस्सारणादि क्रिया भी परक्रियापिशोपहोने से कर्मबन्धों के कारण माने जाते हैं इसलिये जन्ममरण परम्परा का मूल कारण भूत कर्मबन्धनों से छुटकारा पाने के लिये दीक्षा और प्रव्रज्याग्रहण करनेवाले जैन साधु मुनि महात्मा साधु के द्वारा भी पादप्रोक्षणादि क्रिया को करने के लिये तन मन वचन से प्रेरणा नहीं करे और स्वीकार भी नहीं करे क्योंकि इस तरह करने से संयम की विराधना भी होगी इसलिये संयम पालनार्थ ऐसा नहीं करना चाहिये ॥सू० १॥

કહા પાણીથી પ્રક્ષાલનાદિ પણ કરવા નહી તથા એક સાધુએ બીજા સાધુના પગોનું વિલેપન પણ કરવું નહીં. તથા એક સાધુએ બીજા સાધુના પગોને સુગંધવાળા ધૂપોથી સુવાસિત પણ કરવા નહીં તથા એક સાધુએ બીજા સાધુના પગોમા લાગેલ કાટા વિગેરે કઢાડવા નહીં. તથા એક સાધુ દ્વારા બીજા સાધુના પગોમા થયેલ પડ કે બગડેલ લોહી વિગેરે પણ કઢાડવા નહીં. કેમકે ઉક્ત પ્રકારથી એક સાધુ દ્વારા બીજા સાધુના પગોનું પ્રોહન સંવાહન-ધૂપન-વિશોધન અને કટક નિસ્સારણાદિક્રિયા પણ પરક્રિયા વિશેષ હોવાથી કર્મ-બંધનું કારણ માનવામા આવેલ છે. તેથી જન્મમરણ પર પરાના મૂળ કારણરૂપ કર્મબંધનોથી છૂટવા માટે દીક્ષા ધારણ કરવાવાળા સાધુએ બીજા સાધુ પાસે પાદપ્રોહનાદિ ક્રિયા કરાવવા માટે તનમન વચનથી પ્રેરણા કરવી નહીં અને તેનો સ્વીકાર પણ કરવો નહીં કેમકે એ પ્રમાણે કરવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે તેથી સંયમના પાલન માટે આ રીતે કરવું નહીં. ॥સૂ૦ ૧૧॥

टीका-पुनरपि प्रकारान्तरेण परक्रियां प्रतिषेधितुमाह-‘से सिया परो’ तस्य-भाव-
भिक्षुकस्य स्यात्-कदाचित्, परो- गृहस्थः ‘सुद्वेणं असुद्वेणं वा वड्वलेणं वा’ शुद्वेन-पशु-
पक्षिप्रभृतिप्राणिहिंसां विनैव लब्धसिद्धिकेन, असुद्वेन वा-तथाविधप्राणिहिंसा लब्धसिद्धिकेन
वाग्वलेन वा-मन्त्रादि सामर्थ्येन ‘तेऽच्छं आउट्टे’ चिकित्साम्-व्याधेरुपशमम्, आवर्तेत-
कर्तुमिच्छेत्, रोगापनयनं विधातुं वाञ्छेदित्यर्थः, एवं ‘से सिया परो असुद्वेणं वड्वलेणं’
तस्य-भावभिक्षुकस्य स्यात्-कदाचित् यदि परः कश्चिद् गृहस्थः असुद्वेन-प्राणिवधप्राप्त-
सामर्थ्येन वाग्वलेन-मन्त्रादिना ‘तेऽच्छं आउट्टे’ चिकित्साम्-रोगशान्तिम् आवर्तेत-कर्तुं

टीकार्थ-अब फिर भी प्रकारान्तर से जैन साधु को परक्रिया विशेष का प्रतिषेध करते हैं-‘से सिया परो सुद्धेणं असुद्धेणं वा’ उस पूर्वोक्त जैन साधु की कदाचित्-पर अर्थात् कोई गृहस्थ श्रावक शुद्ध से अर्थात् पशुपक्षी वगैरह प्राणियों की हिंसा के बिना ही लब्ध सिद्धाई से या अशुद्ध से अर्थात् तथाविध पशुपक्षी वगैरह प्राणियों की हिंसा से लब्ध सिद्धाई से या-‘वइबलेणं वा’ वाग्बल से अर्थात् मंत्रादि के सामर्थ्य-से याने मंत्र यंत्र और तंत्र के बल से-‘तेइच्छं आउट्टे’ चिकित्सा अर्थात् व्याधि रोगका उपशम करना चाहे, अर्थात् रोगको दूर करना चाहे एवं-‘से सिया परो असुद्धेणं’ उस पूर्वोक्त जैन साधु की यदि कदाचित् पर गृहस्थ श्रावक केवल अशुद्ध से अर्थात् प्राणियों के वध से प्राप्त सामर्थ्य वाले ‘वइबलेणं तेइच्छं आउट्टे’-वाग्बल से याने प्राणियों की हिंसा के द्वारा ही प्राप्त सिद्धाई वाले मंत्रा-

ફરીથી પ્રકારાન્તરથી પરક્રિયા વિશેષના નિષેવનુ કથન કરે છે 'સે સિયા પરો મુદ્ધેણં અસુદ્ધેણં વા' તે પૂર્વોક્ત બાવધાધુની ને કહાય પર-અર્થાત્ કોઇ ગૃહસ્થ શ્રાવક શુદ્ધતાથી અર્થાત્ પશુપક્ષી વિગેરે પ્રાણિયોની હિંસા વિના જ પ્રાપ્ત થયેલ સિદ્ધાર્થથી અથવા અશુદ્ધતાથી અર્થાત્ પશુ-પક્ષી વિગેરે પ્રાણિયોની હિંસાથી પ્રાપ્ત થયેલ સિદ્ધાર્થથી અથવા 'વૃઙ્ગલેણં વા' વાગ્ગમળથી એટલે કે મત્રાદિની શક્તિથી કે મત્ર યત્ર અને તત્રના બળથી 'તે હૃદ્ધં આદ્દે' ચિકિત્સા કરવા ઇચ્છે અર્થાત્ વ્યાધિ કે રોગને મટાડવા ઇચ્છે અને 'સે સિયા પરો અસુદ્ધેણં વૃઙ્ગલેણં' તે પૂર્વોક્ત સાધુની ને કહાય પર એટલે કે ગૃહસ્થ શ્રાવક કેવળ અશુદ્ધપણથી અર્થાત્ પ્રાણિયોના વધથી મેળવેલ શક્તિવાળા વાગ્ગમળથી અર્થાત્ પ્રાણિયોની હિંસા દ્વારા મેળવેલ સિદ્ધાર્થવાળા મત્રાદિરૂપ વાગ્ગમળથી 'તે હૃદ્ધં આદ્દે' ચિકિત્સા કરવા જાન ૧૨૪

वाञ्छेत् व्याध्युपशमं कर्तुमभिलषेत्, एवं 'से सिया परो गिलाणस्स' तरय-भावमिषुकस्य-
स्यात्-यदि कदाचित् पर-कश्चिद् गृहस्थः ग्लानस्य-रोगिणः साधोः चिकित्सार्थम् 'सचि-
त्ताणि वा कंदाणि वा मूलाणि वा' सचित्तानि-अप्रासुकानि कन्दानि वा मूलानि वा 'तयाणि
वा हरियाणि वा' त्वचो वा हरितानि वा-वनस्पतिकायिकानि सचित्तहरितपत्रादीनि 'खणितुं
वा' खनित्वा वा स्वयम्, अन्येन वा खानयित्वा 'कड्डित्तु वा कड्ढावित्तु वा' कर्षित्वा वा
स्वयं समाकृष्य वा, कर्षयित्वा वा-अन्येन समाकृष्य वा 'तेइच्छं आउट्टाविज्ज' चिकित्साम्
आवर्तयेत्-कर्तुंकारयितुं वा अभिलषेत् तर्हि 'नो तं सायए नो तं नियमे' नो ताम्-चिकित्सा-
रूपां परक्रियाम् आस्वादयेत्-मनसा अभिलषेत्, नो वा ताम्-तथाविधां चिकित्सारूपां पर-
क्रियाम् नियमयेत्-प्रेरयेत् न अनुमोदयेदित्यर्थः मनसा वचसा कायेन वा ताम्-तथाविध-

दिरूप बाग्बलसे चिकित्सा करना चाहे अर्थात् जैन साधु के व्याधिको दूर करना
चाहे तथा-'से सिया परो गिलाणस्स'-उस पूर्वोक्त जैन साधु को जोकि रोगी
अर्थात् बिमार है (उसकी) कोई पर-गृहस्थ श्रावक चिकित्सा के लिये-'सचि-
त्ताणि कंदाणि वा' सचित्त अप्रासुक कंदों के एवं सचित्त 'मूलाणि वा तयाणि वा
हरियाणि वा' मूलों को या त्वचाओं को या हरित पत्रों को अर्थात् वनस्पति
कायिक सचित्त हरित पत्रादि को-'खणित्तु वा कड्डित्तु वा' स्वयं खोदकर या दूसरों
के द्वारा खुदवाकर या स्वयं कर्षण कर या-'कड्ढावित्तु वा तेइच्छं आउट्टाविज्ज'
दूसरों-के द्वारा कर्षण करवा कर चिकित्सादिको करना चाहे या दूसरों के द्वारा
चिकित्साकरवाना चाहे तो उस को अर्थात् गृहस्थ श्रावक के द्वारा चिकित्सा रूप
परक्रिया को 'नो तं सायए' वह जैन साधु आस्वादन नहीं करे अर्थात् गृहस्थ
श्रावक के द्वारा की जाने वाली परक्रियारूप चिकित्सा को मन में अभिलाषा
नहीं करे और 'नो तं नियमे' वचन से उस परक्रियारूप चिकित्सा को करने
के लिये अनुमोदन नहीं करे तथा काय से भी उस परक्रियारूप चिकित्सा को

छिछे तथा 'से सिया परो गिलाणस्स' ये पूर्वोक्त साधुनी के ये बिमार होय तेनी कोय गृहस्थ
श्रावक चिकित्सा करवा 'सचित्ताणि वा कंदाणि वा' सचित्त अप्रासुक कंदोने तेमअ 'मूलाणि
वा' सचित्त भूषोने अथवा 'तयाणि वा' छावने अथवा 'हरियाणि वा' छीला पाना ने
अर्थात् वनस्पतिकायिक सचित्त पादशब्दोने 'खणित्तु वा' पोने भोदने अथवा भीलओ
पासे भोदवीने 'कड्डित्तु वा कड्ढावित्तु' वा' पोते उभाडीने के अथवा भील पासे
उभोदवीने 'तेइच्छं आउट्टाविज्ज' चिकित्सा करवा धारे के भीलओ पासे चिकित्सा करवावा
धारे तो 'नो तं सायए' तेनु अर्थात् गृहस्थ श्रावक द्वारा करवाभा आपनारो परक्रियाइय
चिकित्सानी मनथी अभिलाषा करवी नही. तथा 'नो तं नियमे' वचनथी के कायथी
पणु ओ परक्रियाइय चिकित्सा करवा अनुमोदन करवु नही तथा कायथी पणु ओ पर-
क्रिया इय चिकित्सा करवा भाटे होय विगेरेना धंसारा द्वारा पणु समर्थन करवु नही.

परक्रियारूपां चिकित्सां कर्तुं समर्थनं न कुर्वादित्यर्थः, अपितु 'कडुवेयणा पाणभूय जीव सत्तावेयणं वेइति' कटुकवेदनाः स्वपूर्वजन्मोपार्जितदुष्कर्म जन्यकटुफलभोगभागिनो जीवाः कर्मविपाकयुक्तकटुवेदनामनुभवन्तीति कृत्वा सर्वेपि प्राणिभूत जीव सत्त्वाः, वेदनाम्-स्वोपार्जितकर्मविपाकजनितां वेदनाम् वेदयन्ति-अनुभवन्ति, अतोऽहमपि स्वपूर्वजन्मकृत सुकर्मदुष्कर्मरूप प्रारब्धसञ्चितादि कर्मफलमनुभवामि इति कृत्वा नास्ति ममकृते चिकित्सायाः प्रयोजनमितिरीत्या तथाविध चिकित्सा रूपपरक्रियां साधुनां स्वादयेन्मनसा, वचसा वा कर्तुं न कथयेत्, कायेन वा हस्तादि चेष्टादिना न कारयेदिति भावः, एतावता साधुः स्वव्याध्युपशमार्थं पशुपक्ष्यादि वधादि सावधक्रियां कर्तुं साक्षात्परस्परया वा न प्रोत्साहयेत्, तथैव स्वस्वास्थ्यलाभार्थं सचित्तौषधीनामपि उपयोगं न कुर्वात्, सर्वथैव सर्वांस्थानां आत्मशक्तिवर्धनार्थं प्रयतेत्, वेदनीयकर्मोदयादुदितरोगान् समभावपूर्वकं सहेतु, स साधुः इत्यमपि विचारयेत्-पूर्वकृतशुभरुमोदयेनैव व्याधिर्मा वाधते पीडयति वा, अतोऽहमेव एतद्व्याधिवेदकोऽस्मि, यथैव मया पूर्वं मेतत्कर्म उपार्जितं सञ्चितं वा तथैव मयैवैतत्कर्मफलमपि

करने के लिये हस्तादि चेष्टा द्वारा भी समर्थन नहीं करे अर्थात् तनमन वचन से भी गृहस्थ श्रावक द्वारा की जाने वाली परक्रिया रूप चिकित्सा को करने के लिये प्रेरणा नहीं करे अपितु 'कडुवेयणा पाणभूयजीवसत्ता वेयणं वेइति' सभी प्राणी कटुक वेदना-अर्थात् अपने पूर्व जन्मोपार्जित दुष्कर्म जन्य कटु फल भोग भागी होते हुए कर्मविपाक प्रयुक्त कटु वेदना का अनुभव करते हैं अर्थात् सभी प्राणी भूत जीव सत्त्व वेदना को अर्थात् स्वोपार्जित कर्म विपाक जनित वेदना का अनुभव करते हैं इसलिये मैं भी अपने पूर्वजन्मोपार्जित या कृत सुकर्म या दुष्कर्म रूप प्रारब्ध और सञ्चित तथावर्तमान कर्मफल का अनुभव करता हूं इसलिये मुझे चिकित्सा की जरूरत नहीं इसतरह उस पूर्वोक्त चिकित्सा रूप परक्रिया को साधु तनमन वचन से करने के लिये गृहस्थ श्रावक को नहीं कहे और उस के लिये हस्तादि चेष्टा द्वारा प्रेरणा भी नहीं करे एतावता जैनसाधु

अर्थात् तन मन वचन वही श्रावक द्वारा करवा सा आवतारी परक्रिया रूप चिकित्सा भाटे प्रेरणा करनी नहीं परंतु 'कडुवेयणा पाणभूयजीवसत्ता वेयणं वेइति' सधना प्राणि कटु वेदना अर्थात् पताना पूर्वजन्मोपार्जित दुष्कर्म जनित कटु इण लोगनालोगी यधने कर्म विपाक जन्य कटु वेदनानो अनुभव करे छे अर्थात् अधाज प्राणियो लूत लवेो अने सत्त्वो वेदनानो अर्थात् स्वोपार्जित कर्म विपाक जनित वेदनानो अनुभव करे छे तेथी हुं पणु भारा पूर्व जन्मोपार्जित सुकर्म के दुष्कर्म रूप प्रारब्ध अने सञ्चित तथा वर्तमान कर्म इणनो अनुभव करे छु, तेथी मने चिकित्सानी जरूर नथी. आ रीने पूर्वोक्त चिकित्सा रूप पर क्रिया करवानो म. वयनथी गृहस्थ श्रावकने निषेध करे अर्थात् चिकित्सा करवा गृहस्थ श्रावकने न करे. तेम ते करवा हस्तादिना छसारा विगेरे द्वारा चेष्टा प्रेरणा पणु

सोढव्यं भोक्तव्यञ्च, तस्मात् तदुपशमार्थं प्राणिहिंसादि सावद्यक्रियायाः प्रोत्साहको नाहं भविष्यामि, न वा तदुपशमार्थं तन्त्रमन्त्रादिसाहाय्यमपि नाहं गृहीष्यामीति फलितम् । उक्तञ्च—
“पुनरपि सहनीयो दुःखपाकस्तवायं, न खलु भवति नाशः कर्मणां सञ्चितानाम् । इति सह गणयित्वा यद्यदायाति सम्यक्, सदसदिति विवेकोऽन्यत्रभूयः कुतस्ते ! ॥१॥ इति त्रयोदशं

अपने व्याधि के उपशमार्थं पशुपक्षी वगैरह के बधादि रूप सावद्य क्रिया को करने के लिये गृहस्थ श्रावक को साक्षात् या परम्परा द्वारा प्रोत्साहित नहीं करें और अपने स्वास्थ्य लाभ के लिये सचित्त औषधियों का भी उपयोग नहीं करें, सभी प्रकार से सभी अवस्थाओं में आत्मशक्ति को बढ़ाने के लिये प्रयत्न करें और वेदनीय कर्मोदय से उदित रोगों को सम्भाव पूर्वक शान्ति से सहन करें और वह साधु ऐसा भी मनमें विचार करे कि पूर्वकृत अशुभ कर्मों के उदय से ही व्याधि सुझको बाधित कर रही है या सना रही है इसलिये मैं ही इसव्याधि का वेदक हूँ याने इसव्याधि से उत्पन्न दुःख का अनुभव करने वाला हूँ इसलिये जैसे ही मैंने पूर्व जन्म में इस कर्म को उपार्जित या सञ्चित किया वैसेही मैंही इस कर्मका फल भी सहन करूँगा और भोग भी करूँगा इसलिये इसव्याधि के उपशमार्थं प्राणियोंकी हिंसा रूप सावद्य क्रिया का प्रोत्साहक मैं नहीं बनूँगा और व्याधि के उपशमार्थं तन्त्र मन्त्रादि के साहाय्य को भी मैं नहीं स्वीकार करूँगा, यह फलित हुआ । कहा भी है—‘पुनरपि सहनीयो दुःखपाकस्तवायं न खलु भवति नाशः कर्मणां सञ्चितानाम् । इति सह गणयित्वा यद्यदायाति सम्यक्, सदसदिति विवेकोऽन्यत्र भूयः कुतस्ते ! ॥१॥ इति, अर्थात् हे जीव ! तुम को इस दुष्कर्म दुःख विपाक को बारबार सहन करना चाहिये, क्योंकि भोग

करवी नहीं. ओटले के साधुओ पोताना व्याधिनी शांति भाटे पशुपक्षी विगेरेना वधादिइय सावद्यक्रिया करवा गृहस्थ श्रावकने साक्षात् के अन्य प्रकारथी प्रोत्साहित करवा नहीं तथा पोताने स्वास्थ्य थावा सचित्त औषधियोना पशु उपयोग करवे. नहीं दरेक प्रकारथी बधी न अवस्थाभां आत्मशक्ति वधारवा प्रयत्न करवे तथा साधुओ मनमा ओवो विचार करवे के पूर्वकृत अशुभ कर्मोना उदयथी न मने व्याधि पीडे छे तेथी हु न ओ व्याधिने लोक्ता छु अर्थात् आ व्याधिथी थनार दुःखने अनुभव करवावाणो हु न छु तेथी नेम मे पूर्व जन्ममा आ कर्मनु उपार्जन के सिथन कथुं छे ओ न प्रभाणु हु न आ कर्मनु इण पशु लोगनीश अने सहन पशु करीश तेथी आ व्याधिने मटाडवा प्राणियोनी किसा इय सावद्य क्रियाने प्रोत्साहकहुं गनीश नहीं. तथा व्याधिनी शांति भाटे तन्त्रमन्त्रदिनी सहायताने हु पशु स्वीकारीश नहीं. कछु पशु छे ‘पुनरपि सहनीयो दुःखपाकस्तवायं’ धत्यादि अर्थात् हे एव तारे आ दुष्कर्म दुःखविपाकने बारबार सहन करवे ओछओ. केमके ते लोगव्या विना पूर्वजन्मोपाणुत कर्मो नाश पावता नथी तेथी

સપ્તૈક કાધ્યયનં સમુપસંદરન્નાડ-‘અયં ચલુ તરસ મિચ્ચુસ્સ મિચ્ચુણીણ વા સામગ્ગિયં’ એતત્
ચલુ પરક્રિયાપ્રતિષેધરૂપં સંયમાનુષ્ઠાનં તસ્ય મિશ્ચુકસ્ય-ભાવસાધોઃ, મિશ્ચુકયાશ્ચ-ભાવ-
સાધ્યાશ્ચ સામગ્ગ્યમ્-સમગ્રતા, સમ્પૂર્ણઃ આચારઃ ‘જં સન્વદ્દેહિં સમિણ સ્સદ્દિણ સયાજણ’ યત્-
સામગ્ગ્યં સર્વોર્થઃ-સમ્પગ્જ્ઞાનદર્શનચારિત્રૈઃ સગિતિભિઃ પઞ્ચભિઃ, તિસ્ટમિશ્ચ ગુપ્તિભિઃ સદ્ધિતઃ
સદા યતેત, ‘સેયમિણં મન્નિજ્ઞાસિ’ શ્રેયઃ કલ્યાણમ્ ઇદમ્-સંયમાનુષ્ઠાનં મન્યેત ‘તિવેમિ’
ઇત્યહં વ્રીમિ । ‘છદ્ધઓ સત્તિક્કઓ સમત્તો’ પઠ્ઠી સપ્તિકા સમાપ્તા ॥ ૧૩ ॥ સૂ. ૨ ॥

इतिश्री विश्वविख्यात-जगद्गुरु-प्रसिद्धवाचकपञ्चदशभाषाकलित-ललितकलापालापक-
प्रविशुद्धगद्यपद्यानैकग्रन्थनिर्मापक-वादिमानमर्दक-श्री शाहू छत्रपतिकेल्हापुर-
राजप्रदत्त-‘जैनशास्त्राचार्य’-पदविभूषित-कोल्हापुरराजगुरु-बालब्रह्मचारी
जैनाचार्य जैनधर्मदेवाकर-पूज्यश्री घासीलाल-व्रतिविरचितायां
श्री आचारांगसूत्रस्य द्वितीयश्रुतस्कन्धस्य मर्मप्रकाशिका-
रूपायां व्याख्यायां पञ्चमी सप्तिका नाम
त्रयोदशमध्ययनम् समाप्तम् ॥२-१३॥

કે વિના પૂર્વ જન્મોપાર્જિત કર્મોં કા નાશ નહીં હોતા હૈં ફસલિયે જો જો અચ્છા
યા બુરા જો કુછમી આતા હૈં ઉસ કો એક સાથ ગિનકર સહન કરના ચાહિયે
ક્યોંકિ મનુષ્ય જન્મ કે અલાવા દૂસરે કિસી મી જન્મ મેં ફિર અચ્છા યા બુરા
કર્મ કા જ્ઞાન નહીં હોગા ફસલિયે મનુષ્ય જન્મ પાકર સમી પ્રકાર કે કર્મોં કે
ફલોં કો ભોગલેના ચાહિયે કહા મી હૈં-‘ના ચુક્તં ક્ષીયતે કર્મ કલ્પકોટિ શતૈ-
રપિ, પ્રારબ્ધકર્મણાં ભોગાદેવક્ષયઃ’ ઇત્યાદિ ! અર્થાત્ સૌ કરોડ જન્મોં મેં મી
પ્રારબ્ધ કર્મોં કા ભોગ સેહી નાશ હોતા હૈં, ઓર પ્રારબ્ધ કર્મોં કા ભોગસે હી
ક્ષય હોતા હૈં ફસલિયે દુઃકર્મોં કે દુઃસ્વ રૂપ ફલોં કો સહન કરના ચાહિયે ।

અબ ત્રયોદશ સસકૈકક અધ્યયન કા અન્ત મેં ઉપસંહાર કરતે હુએ કહતે
હૈં કિ ‘અવં ચલુ તરસ મિચ્ચુસ્સ મિચ્ચુણીણ વા સામગ્ગિયં’ યહ પૂર્વોક્ત પરા

સાડં કે પુર જે કઇ આવે તેને એક સાથે જ સહન કરી લેવું બેઝબે કહ્યું પણ છે.
‘ના ચુક્તં ક્ષીયતે કર્મ’ ઇત્યાદિ અર્થાત્ કરોડ ઉપાયથી પણ પ્રારબ્ધ જ ભોગવ્યા વિના
નાશ પામતા નથી તથા કરોડો જન્મોમા પ્રારબ્ધ કર્મોનો ભોગથી જ ક્ષય થાય છે. તેથી
દુઃકર્મોના દુઃખ રૂપ ફળોને સહન કરવા બેઝબે

હવે આ તેરમા સપ્તકેકક અધ્યયનનો ઉપસંહાર કરતા કહે છે. ‘અવં ચલુ તરસ
મિચ્ચુસ્સ’ આ પૂર્વોક્ત પરક્રિયાના નિષેધ રૂપ સંયમનુ અનુષ્ઠાન એ સાધુન અને ‘મિચ્ચુ

ક્રિયા કા પ્રતિષેધ રૂપ સંયમ કા અનુષ્ઠાન વસ મિશ્નુક જૈન સાધુ કા ઔર મિશ્નુકી જૈન સાધ્વી કા સામગ્ર્ય-સમગ્રતા સમ્પૂર્ણ આચાર હૈ 'જં સવ્વદ્દેહિં સમિણ સહિણ' જિસ કો સમ્યગ્ જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર સે ઔર પાંચ સમિતિઓ સે ઔર ત્રીન શુસિયો સે યુક્ત હોકર 'સયા જયિજ્ઞાસિ' સદા યતના પૂર્વક પાલન કરના ચાહિયે ઔર 'સેયમિણં મન્નિજ્ઞાસિ' હસ સંયમાનુષ્ઠાન શ્રેય પરમ કલ્યાણ માનના ચાહિયે 'તિવેમિ' ઁસા વીતરાગ પ્રમુ મહાવીર સ્વામીને ઉપદેશ દિયા હૈ યહ મૈ અર્થાત્ સુધર્મા સ્વામી કહતા હૂં । 'છદ્ધઓ સત્તિકઓ સમત્તો' યહ છદ્ધા સસ-કૈકક સમાસ હો ગયા । ઔર ત્રયોદશ અધ્યયન મીં સમાસ હો ગયા ॥૧૩॥સૂ. ૧॥

શ્રીજૈનાચાર્ય જૈનધર્મદિવાકર પૂજ્યશ્રી ઘાસીલાલ વ્રતિવિરચિત
આચારાંગસૂત્ર કે દૂસરે શ્રુતસ્કંધ કી મર્મપ્રકાશિકાવ્યાખ્યા મેં
પરક્રિયા નામકા તેરહવાં અધ્યયન સમાપ્ત ॥૧૩॥

ળીણ વા' સાધ્વીશુ 'સામગ્રિય' સામગ્ર્ય-સમગ્રતા અર્થાત્ સ પૂર્ણ આચાર છે. 'જ સવ્વદ્દેહિં સમિણ સહિણ' જેને સમ્યક્જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રી તથા પાંચ સમિતિયો અને ત્રણ શુસિયોથી યુક્ત થઈને 'સયા જયજ્ઞાસિ' સદા યતનાપૂર્વક પાલન કરવું અને 'સેયમિણ મન્નિજ્ઞાસિતિ વેમિ' આ સયમાનુષ્ઠાનને શ્રેયરૂપ અર્થાત્ પરમ કલ્યાણકારી માનવું. એમ વીતરાગ મહાવીર સ્વામીએ ઉપદેશ કરેલ છે અર્થાત્ હું સુધર્મા સ્વામી છું' છુ. 'છદ્ધઓ સત્તિકઓ સમત્તો' આ છદ્ધ સપ્તૈકક સમાપ્ત ॥ સૂ. ૨ ॥

શ્રીજૈનાચાર્ય જૈનધર્મદિવાકર પૂજ્યશ્રી ઘાસીલાલ વ્રતિવિરચિત આચારાંગસૂત્રની
ખીજી શ્રુતસ્કંધની મર્મપ્રકાશિકા વ્યાખ્યામાં પરક્રિયા નામનું
તેરમું અધ્યયન સમાપ્ત ॥ ૧૩ ॥

चतुर्दशम् अध्ययनम् प्रारभ्यते ।

मूष-से भिक्षु वा भिक्षुणी वा अन्नमन्नकिरियं अज्झतिथियं संसेइयं नो तं सायए, नो तं नियमे, से अन्नमन्नं पाए आमज्जिज्ज वा पमज्जिज्ज वा नो तं सायए नो तं नियमे, सेसं तं चेव, एय खलु तस्स भिक्षुस्स भिक्षुणीए वा सामगियं, जं सव्वट्ठेहिं समिए सहिए सया जइज्जासि, तिबेमि ॥ सू० १ ॥

चउहसेज्झयणे सम्मत्ते । विए चुलिए समत्ते । १४॥

छाया-स भिक्षुर्वा भिक्षुकी वा अन्योन्यक्रियाम् आध्यात्मिकीं सांश्लेषिकीम् नो ताम् आस्वादयेत्, नो तां नियमयेत्, सः अन्योऽन्यः पादो आमृज्याद् वा प्रमृज्याद् वा नो ताम् आस्वादयेत्, नो तां नियमयेत्, ज्ञेयं तच्चैव, एतत् खलु तस्य भिक्षुकस्य भिक्षुक्या वा सामग्र्यम्, यत् सर्वार्थैः समित्या सहितः सदा यतेत ॥ इति ब्रवीमि ॥ सू० १ ॥

चतुर्दशमध्ययनं समाप्तम् । द्वितीय चूला समाप्ता ॥ १४ ॥

टीका-त्रयोदशेऽध्ययने परक्रियाया निषेधः प्ररूपितः, सम्प्रति चतुर्दशेऽध्ययने स्थविर-
कल्पिसाधूनां परस्परेक्रियायाः प्रतिषेधं प्रतिपादयितुमाह, जिनकल्पिनां प्रतिमा सम्प-
न्नानाञ्च मुनीनाम् एकाकितया विचरणशीलत्वात् तेषां कृते औपधावेरावश्यकतैव न भवति
अतएव अस्य अध्ययनस्य जिनकल्पिप्रभृतिभिः सम्बन्धो नास्ति अपितु स्थविरकल्पिभिः
साधुभिरेवास्य सम्बन्धो बोध्यः, तथा च स्थविरकल्पिसाधूनां परस्परे औपधादिक्रियाणां

चतुर्दश अध्ययन का आरंभ

टीकार्थ-त्रयोदश अध्ययन में परक्रिया का प्रतिषेध किया गया है अब इस चतुर्दश अध्ययन में स्थविरकल्पिक साधु को पारस्परिक क्रिया का प्रतिषेध करते हैं अर्थात् जिनकल्पिसुनियों को और प्रतिमासम्पन्न सुनियों को अकेला भी विचरणशील होने से उन के लिये औषधादि की आवश्यकता ही नहीं होती है इसलिये इस चतुर्दश अध्ययन का जिनकल्पि वगैरह के साथ सम्बन्ध नहीं है अपितु स्थविरकल्पि साधुओं के साथ इस अध्ययन का सम्बन्ध है

ચોદસુ અધ્યયન

તેરમા અધ્યયનમા પરક્રિયાનો નિષેધ કરવામા આવેલ છે. હવે આ ચૌદમા અધ્યયનમા સ્થવિર કલ્પિત સાધુને પારસ્પરિક ક્રિયાના નિષેધનું કથન કરે છે. જનકલ્પિત સુનિયોને અને પ્રતિમા સપન્ન સુનિયોને એકલાવિચરણુશીલ હોવાથી તેઓ માટે ઔષધિ-વિગેદની જરૂર જ હોતી નથી તેથી આ ચૌદમા અધ્યયનનો સમ્બંધ જનકલ્પિત વિગેદ સાથે નથી પરંતુ સ્થવિર કલ્પિત સાધુઓની સાથે જ આ અધ્યયનનો સમ્બંધ છે, તેથી સ્થવિર

પ્રતિષેધં કર્તુમારભતે, પરન્તુ કસ્યાપિ સાધોઃ સેવા શુશ્રૂષા વૈયાવૃત્યનિમિત્તં ક્રિયમાણ ક્રિયાયાઃ પ્રતિષેધો ન ક્રિયતે इत्यभिप्रायेण પ્રરૂપયતિ—‘સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા’ સ મિશ્નુઃ—ભાવ સાધુર્વા, મિશ્નુકી—ભાવસાધ્વી વા ‘અન્નમન્નકિરિયં’ અન્યોન્યક્રિયાય્—પરસ્પરક્રિયા પાદાદિ-પ્રમાર્જનાદિરૂપામ્ ‘અજ્ઞતિથય સંસેદ્યં’ આધ્યાત્મિકીમ્—આત્મનિ ક્રિયમાણામ્ સાધોરાત્મ સમ્બન્ધિનીં ક્રિયામ્, સાંશ્લેષિકીમ્—કર્મવન્ધનકારિણીમ્ પાપકર્મોત્પાદિકાં ક્રિયામ્ જ્ઞાત્વા ‘નો તં સાયણ નો તં નિયમે’ નો તામ્—પરસ્પરપાદાદિ પ્રમાર્જનાદિ ક્રિયામ્ આસ્વાદયેત્—મનસા અભિલષેત્, નો વા તામ્—અન્યોન્ય ક્રિયમાણપાદાદિ પ્રમાર્જનાદિક્રિયામ્ નિયમયેત્—વચસા કર્તુ ન કથયેત્, કાયેન વા વિધાતું ન વ્યાપારયેત્ इत्यर्थः ‘સે અન્નમન્નં પાણ આપ-

इसलिये स्थविरकल्पिक साधुओं को परस्पर औषधादि क्रियाओं का प्रतिषेध करने के लिये आरम्भ करते हैं, किन्तु किसी भी साधु को सेवाशुश्रूषा वैयावृत्य निमित्तक क्रियमाण क्रिया का प्रतिषेध नहीं किया जाता है इस अभिप्राय से निरूपण करते हैं—‘से भिक्षू वा, भिक्षुणी वा’ वह पूर्वोक्त स्थविरकल्पिक भिक्षु संयमशील साधु और भिक्षुकी साध्वी ‘अन्नमन्नकिरियं अज्ज्ञतिथयं’ आध्यात्मिकी अर्थात् साधु के आत्म सम्बन्धी क्रियमाण क्रिया रूप अन्योन्य क्रिया को अर्थात् परस्पर क्रिया को याने परस्पर पादादि प्रमार्जनादि रूप क्रिया को ‘संसेदय’ सांश्लेषिकी—कर्मबन्ध कारिणी अर्थात् पापकर्मोत्पादिका क्रिया सम-झकर उस को अर्थात् आत्मा के लिये क्रियमाण क्रिया रूप अन्योन्य क्रिया को जैन साधु ‘नो तं सायण’ आस्वादन नहीं करे अर्थात् मन से उस की अभिलाषा नहीं करे और ‘नो तं नियमे’ वचन से भी उस का अनुमोदन नहीं करे और काय से भी उस का समर्थन नहीं करे अर्थात् अन्योन्य क्रियमाण पादादि प्रमार्जनादि क्रिया को करने के लिये मन से इच्छा नहीं करे’ और वचन से भी प्रेरणा

કલ્પિત સાધુઓને પરસ્પર ઔષધાદિ ક્રિયાઓનો નિષેધ કરવા માટે આ અધ્યયનનો આરંભ કરવામાં આવેલ છે પરંતુ કોઈ પણ સાધુને સેવાશુશ્રૂષા વૈયાવૃત્તિ નિમિત્તે ક્રિયમાણ ક્રિયાનો નિષેધ કરવામાં આવેલ નથી એ ભાવથી સ્વરૂપર કહે છે ‘સે મિક્ષૂ વા મિક્ષુણી વા’ તે પૂર્વોક્ત સ્થવિર કલ્પિત સંયમશીલ સાધુ અને સાધ્વી ‘અન્નમન્નકિરિયં અજ્ઞતિથયં’ આધ્યાત્મિકી અર્થાત્ સાધુના આત્મસંબંધી ક્રિયમાણ ક્રિયારૂપ પરસ્પર ક્રિયાને અર્થાત્ અન્યોન્યની ક્રિયા એટલે કે પરસ્પર પાદાદિ પ્રમાર્જનાદિ ક્રિયાનો ‘સંસેદ્યં’ સંશ્લેષિકી અર્થાત્ કર્મબંધ કરનારી એટલે કે પાપકર્મોત્પાદિકા ક્રિયાને ‘નો તં સાયણ’ આત્મા માટે કરાતી ક્રિયારૂપ અન્યોન્યની ક્રિયાને સાધુએ આસ્વાદ કરવો નહીં અર્થાત્ મનથી તેની અભિલાષા કરવી નહીં તથા ‘નો તં નિયમે’ વચનથી પણ તેનું અનુમોદન કરવું નહીં. તથા કાયથી પણ તેનું સમર્થન કરવું નહીં. અર્થાત્ અન્યોન્ય દ્વારા કરાતી પાદાદિના પ્રમાર્જનાદિ ક્રિયા કરવા માટે મનથી ઇચ્છા કરવી નહીં તથા વચનથી પણ પ્રેરણા કરવી

જિજ્ઞ વા પમજિજ્ઞ વા' સ-સાધુઃ અન્યોન્યમ્-પરસ્પરમ્ પાદૌ-ચરણૌ આમૃગ્યાદ વા પ્રમૃ-
ગ્યાદ વા, ઈપદ્મા માર્જનમ્ અધિકં વા માર્જનં કુર્યાત્ તર્हि 'નો તં સાયણ નો તં નિયમે' નો
તામ્ પરસ્પરપાદાદિ પ્રમાર્જનક્રિયામ્ મનસા અભિક્ષેપેત્, નો વા તામ્-અન્યોન્યપાદાદિ
પ્રમાર્જનક્રિયામ્ કર્તુ નિયમયેત્-પ્રેરયેત્-વચસા કર્તુ ન કથયેત્ કાયેન વા વિચારતુ ન વ્યા-
પારયેત્ इति भावः, સમ્પ્રતિ ત્રયોદશાધ્યયને પ્રરૂપિતા સર્વામપિ પરક્રિયામતિદિશન્નાહ-'સે-

નહી કરે ઓર કાય સે ખી હસ્તાદિ ચેષ્ટા દ્વારા ઉસકે લિયે હશારા નહીં કરે'
કયોંકિ હસ પ્રકાર કે પરસ્પર ક્રિયા રૂપ પરક્રિયા ખી પાપકર્મોં કા ઉત્પાદક માની
જાતી હૈં હસલિયે સ્થવિરકલ્પિક સાધુ કો પરસ્પર ક્રિયા નહીં કરની ચાહિયે
યાને ઉક્ત પરસ્પર ક્રિયા કા મન વચન ઓર તન સે સમર્થન નહીં કરના ચાહિયે
કયોંકિ સંયમ પાલન કરને વાલે સાધુ કો એસા કરને સે સંયમ કી વિરાધના હોગી,

અબ પરસ્પર ક્રિયા વિશેષ કા ખી પ્રતિવેધ કરતે હૈં-'સે અન્નમન્નં પાપ
આમજિજ્ઞ વા, પમજિજ્ઞ વા, નો તં સાયણ, નો તં નિયમે' વહ પૂર્વોક્ત સ્થ-
વિર કલ્પિક સાધુ અન્યોન્ય-પરસ્પર પાદોં કો યાને પરસ્પર મેં ચરણોં કો આમા-
ર્જન કરેં યા પ્રમાર્જન કરે અર્થાત્ એકવાર યા અનેકવાર પ્રમાર્જન કરેં તો ઉસ
કો અર્થાત્ પરસ્પર પાદાદિ પ્રમાર્જન ક્રિયા કો વહ સાધુ આસ્વાદે નહીં, અર્થાત્
મન મેં ઉસ કી અભિલાષા નહીં કરે ઓર વચન સે ખી ઉસ કા અનુમોદન નહીં
કરે તથા કાય સે ખી ઉસ કા સમર્થન નહીં કરેં અર્થાત્ પરસ્પર ક્રિયામાળ
પાદાદિ પ્રમાર્જન ક્રિયા કો પાપકર્મોં કા ઉત્પાદક હોને સે મન વચન ઓર કાય
સે સમર્થન નહીં કરના ચાહિયે,

અબ ત્રયોદશ અધ્યયન મેં બતલાયે હુણ સખી પરક્રિયા વિશેષોં કા હસ

નહી તથાકથથી હસ્તાદિના ઇશારાથી તેમ કરવા ચેષ્ટા કરવી નહી. કેમકે આ પ્રકારની
પરસ્પરની ક્રિયાને પણ પાપકર્મોત્પદિકા માનેલ છે. તેથી સ્થવિર કલ્પિક સાધુએ પારસ્પરિક
ક્રિયા કરવી નહી. અર્થાત્ ઉક્ત પારસ્પરિક ક્રિયાનું મન વચન અને કાયથી સમર્થન
કરવું નહી કેમકે સયમનું પાલન કરવાવાળા સાધુએ તેમ કરવાથી સયમની વિરાધના થાય છે.

હવે પરસ્પર ક્રિયા વિશેષને નિવેધ કરે છે-'સે અન્નમન્નં પાપ આમજિજ્ઞ વા, પમ-
જિજ્ઞ વા' તે પૂર્વોક્ત સ્થવિર કલ્પિક સાધુ પરસ્પરના પગોને એટલે કે એકબીજાના પગોને
આમર્જન કરે કે પ્રમાર્જન ન કરે અર્થાત્ એકવાર કે અનેકવાર લુછાલુછ કરે તો 'નો તં
સાયણ' તેનું અર્થાત્ પરસ્પર પાદાદિના પ્રમાર્જન ક્રિયાનું સાધુએ આસ્વાદન કરવું નહી.
અર્થાત્ મનમા તેની ઇચ્છા કરવી નહી. તથા 'નો તં નિયમે' અને વચનથી પણ તેનું સમર્થન
કરવું નહી. અર્થાત્ પરસ્પર કરાતી પાદાદિ પ્રમાર્જન ક્રિયા પાપકર્મોત્પાદક હોવાથી
મન વચન અને કાયથી પણ તેનું સમર્થન કરવું નહી.

હવે તેરમા અધ્યયનમા બતાવવામા આવેલ બધી જ પરક્રિયા વિશેષોને આ ચૈકમા
જાગ ૧૨૫

‘સં તં ચેવ’ શોષમ્-પાદપ્રમાર્જનાવશિષ્ટમ્ તત્ત્વૈવ-પૂર્વોક્તરીત્યૈવ પરસ્પરં પાદયોઃ સંવાહનપરિ-
મર્દનસંસ્પર્શનરક્તન-મ્રક્ષણ-અભ્યક્તન-ઉદ્વર્તન-પ્રક્ષાલન-વિલેપન-સંધૂપન-નિર્દરણ-વિશો-
ધન-કાયપ્રમાર્જનાદિક્રિયાઃ નો આસ્વાદયેત્-મનસા નાભિલપેદિત્યર્થઃ વચમા વપુષા
વા તાઃ પરસ્પરપાદાદિપ્રમાર્જનાદિક્રિયાઃ કર્તુ ન કથયેત્ નવા વ્યાપારયેદિત્યર્થઃ

ચતુર્દશ અધ્યયન મેં ખી અતિદેશ કરને કે લિયે કહતે હૈં-‘સેસં તં ચેવ’ શોષ
અર્થાત્ પાદપ્રમાર્જન ક્રિયા સે અવશિષ્ટ સખી પરસ્પર પાદોં કી સંવાહન, પરિ-
મર્દન-સંસ્પર્શન રક્તન-મ્રક્ષણ અભ્યક્તન-ઉદ્વર્તન ઉદ્વલન-પ્રક્ષાલન-વિલેપન
સંધૂપન નિર્દરણ વિશોધન કાયપ્રમાર્જનાદિ ક્રિયાકો ખી મનસે આસ્વાદે નહીં
અર્થાત્ મન મેં ડન પરસ્પર પાદ સંવાહનાદિ ક્રિયાઓં કી અભિલાષા નહીં કરેં ઓર
વચન સે ખી ડન પરસ્પર ક્રિયાઓં કા અનુમોદન નહીં કરે ઓર કાય સે ખી
ડન પરસ્પર ક્રિયાઓં કા સમર્થન નહીં કરેં ક્યોંકિ ઉક્તરીતિ સે યે સખી પરસ્પર
ક્રિયાં પાપકર્મોં કે ઉત્પાદક હોને સે સંયમ કે વિરાધક માની જાતી હૈં હસલિયે
इन उपर्युक्त परस्पर पाद संवाहनादि क्रियाओं को तन मन वचन से करने के लिये
પ્રેરણા નહીં કરેં ક્યોંકિ इन के लिये प्रेरणा या अनुमतिदेने से संयमकी विराधना
હોગી ઓર ઉક્તરીતિ સે યે ખી સખી પરસ્પર ક્રિયાં કર્મબન્ધનોં કે કારણ માની
જાતી હૈં હસલિયે કર્મબન્ધનોં સે છુટકારા પાને કે લિયે દીક્ષા પ્રવ્રજ્યા ગ્રહણ
કરને વાલે સ્થવિર કલ્પિક સાધુઓં કો પરસ્પર પાદસંવાહનાદિ ક્રિયાઓં કો
કરને કે લિયે પ્રેરણા નહીં કરની યાહિયે इन उपर्युक्त कथन से यह सिद्ध होता
है कि स्थविरकल्पिक साधु को परस्पर में भी पादों की तरह कायोंकी भी मार्जन

અધ્યયનમા પણ અતિદેશ કરવા માટે સૂત્રકાર કહે છે. ‘સેસં તં ચેવ’ શોષ અર્થાત્ પાદપ્રમા-
ર્જન ક્રિયાથી બાકીની બધીજ પરસ્પરના પગોના સંવાહન, પરિમર્દન સંસ્પર્શન રક્તન
મ્રક્ષણ અભ્યક્તન અને ઉદ્વર્તન ઉદ્વલન તથા પ્રક્ષાલન વિલેપન-સંધૂપન-વિશોધન અને
કાયપ્રમાર્જનાદિ ક્રિયાઓનું પણ મનથી આસ્વાદન કરવું નહીં. અર્થાત્ મનથી
પરસ્પરના પાદસંવાહનાદિ ક્રિયાઓની અભિલાષા કરવી નહીં તેમજ વચનથી પણ
એ પારસ્પરિક ક્રિયાઓનું અનુમોદન કરવું નહીં. તથા કાયથી પણ એ પારસ્પરિક ક્રિયા
ઓનું સમર્થન કરવું નહીં. કેમકે ઉક્ત પ્રકારથી આ સઘળી પારસ્પરિક ક્રિયાઓ પાપકર્મો-
ત્પાદક હોવાની સંયમવિરાધક માનવામાં આવેલ છે, તેથી આ ઉપરોક્ત પરસ્પર પાદ-
સંવાહનાદિ ક્રિયાઓ કરવા તન મન અને વચનથી પ્રેરણા કરવી નહીં કેમ કે-તે માટે
પ્રેરણા કે અનુમતિ આપવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે અને ઉક્ત પ્રકારે આ સઘળી
પારસ્પરિક ક્રિયાઓ કર્મબંધનોના કારણ રૂપમાન વામા આવે છે. તેથી કર્મબંધનોથી છૂટવા માટે
દીક્ષા ધારણ કરવાવાળા સ્થવિર કલ્પિક સાધુએ અન્યોન્ય દ્વારા પાદસંવાહન વિગેરે ક્રિયાઓ
કરવા પ્રેરણા કરવી નહીં. આ ઉપરોક્ત કથનથી એ સિદ્ધ થાય છે કે સ્થવિર કલ્પિક સાધુઓએ

સમપ્રતિ ચતુર્દર્શાધ્યયન વક્તવ્યતા ઇપસંહરણાદ--‘एयं खलु तस्स भिक्खुस्स भिक्खुणीए वा सामग्गियं’ एतत् खलु-परस्परपाददि प्रमार्जनादिक्रियाप्रतिषेधरूपं संयमपालनम् तस्य भिक्षु-
कस्य भाव साधोः भिक्षुक्याः-भावसाध्या वा सामग्र्यम्-समग्रता-सम्पूर्णः आचारो बोध्यः
‘जं सव्वट्ठेहिं समिए सहिए सया जइज्जासि, यत्-यत् यदर्थम् सर्वार्थः--सम्यग्ज्ञानदर्शनचारित्र-
रूपैः समित्या पञ्च समितिभिः त्रिगुप्तिभिश्च सहितः सन् सदा-सर्वदा यतेत यतना विदध्या-
दिति भावः त्विवेमि’ इति ब्रवीमि-अहं गणधरः तीर्थकृत आज्ञानुसारेण कथयामि-उपदिशामि
इत्यर्थः। इति चतुर्दशम् सप्तैककाध्यायनं समाप्तम्, द्वितीया च चूलिका समाप्ता ॥ १४॥ ५०॥ १॥

चतुर्दशमध्ययनं समाप्तम्

સંવાહન, પરિમર્દન સંસ્પર્શન, -રક્તન-ઋક્ષણ અભ્યશ્વન-ઉદ્વર્તન ઉદ્વલન-પ્રક્ષા-
લન-વિલેપન-સંધૂપન-નિર્હરણ-વિશોધન-પ્રમાર્જનાદિ ક્રિયાઓં કા મન વચન
કાચ સે અનુમોદન યા સમર્થન નહીં કરના ચાહિયે

અબ ચતુ રા મધ્યયન કી વક્તવ્યતા કા ઉપસંહાર કરતે હુએ કહતે હૈં-‘एयं
खलु तस्स भिक्खुस्स, भिक्खुणीए वा सामग्गियं’ यही अर्थात् परस्परपादादि
प्रमार्जनादि क्रियाओं का प्रतिषेध रूप संयमका पालन करना ही उस स्थविर
कल्पिक साधु का और साध्वी का सामग्र्य अर्थात् समग्रता याने सम्पूर्ण आचार
समपन्नता चाहिये ‘जं सव्वट्ठेहिं समिए सहिए’ जिस को सर्वार्थो से अर्थात्
सम्यग् ज्ञान सम्यग् दर्शन और सम्यक् चारित्र से तथा पांच समितियों से
और तीन गुप्तियों से युक्त होकर ‘सया जइज्जासि’ सर्वदा यतना पूर्वक पालन
करना चाहिये ऐसा वीतराग भगवान प्रभु महावीर स्वामी ने गौतमादि गण-
धरो को उपदेश दिया है इसलिये मैं भी सुधर्मा स्वामी भगवान महावीर
स्वामी की आज्ञानुसार ही कहता हूं इस तात्पर्य से कहा है-‘त्तिवेमि’ इति

પરસ્પરમા પણ પગોની જેમ શરીરોના પણ માર્જન-સંવાહન-પરિમર્દન સંસ્પર્શન
રક્તન-ઋક્ષણ અભ્યશ્વન-ઉદ્વર્તન-ઉદ્વલન પ્રક્ષાલન વિલેપન સંધૂપન-નિર્હરણ-વિશોધન
અને પ્રમાર્જનાદિ ક્રિયાઓનુ મન વચન અને કાયાથી અનુમોદન કે સમર્થન કરવું નહીં.

હવે ચૌદમા અધ્યયનનેા ઉપસંહાર કરતાં સૂત્રકાર કહે છે. ‘एयं खलु तस्स
भिक्खुस्स भिक्खुणीए वा सामग्गियं’ આજ અર્થાત્ પરસ્પરના પગ વિગેરેના પ્રમા-
ર્જનાદિક્રિયાઓના નિષેધ રૂપ સંયમનું પાલન કરવું એજ એ સ્થવિર કલ્પિક સાધુ અને
સાધ્વીનુ સામગ્ર્ય અર્થાત્ સંપૂર્ણ આચાર સમજવો, ‘जं सव्वट्ठेहिं समिए सहिए सया
जइज्जासि’ જેને સર્વાર્થથી અર્થાત્ સમ્યક્ જ્ઞાન સમ્યક્ દર્શન અને સમ્યક્ ચારિત્રથી તથા
પાંચ સમિતિયો અને ત્રણ ગુપ્તિયોથી યુક્ત થઈને સદા સર્વદા ‘यतना पूर्वक’ પાલન
કરવું ભેદ્યો. આ પ્રમાણે વીતરાગ મહાવીર પ્રભુશ્રીએ ગૌતમાદિ ગણધરોને ઉપદેશ આપેલ
છે, તેથી હું સુધર્માસ્વામી પણ ભગવાન મહાવીર સ્વામીની આજ્ઞાનુસાર જ કહું છું. એ
ભાવથી કહે છે. ‘त्तिवेमि’ ઇતિ અર્થાત્ ઉપરોક્ત ચૌદમા અધ્યયનની વક્તવ્યતા એ કહેલ.

પશ્ચદશમ્ અધ્યયનમ્, તૃતીયાચૂલા-ભાવનાધ્યયનમ્

મૂલમ્-તે પં કાલેણં તેણં સમણં સમણે ભગવં મહાવીરે પંચહત્યુત્તરે
યાવિ હોત્થા, તં જહા-હત્યુત્તરાઈં ચુણ્ ચણ્ત્તા ગઘ્મં વક્કંતે હત્યુત્તરાહિં
ગઘ્માઓ ગઘ્મં સાહરિણ્ હત્યુત્તરાહિં જાણ્ હત્યુત્તરાહિં મુંઢે ભવિત્તા
અગારાઓ અણગારિયં પઘ્વણ્ હત્યુત્તરાહિં કસિણે પઢિપુન્ને અઘ્વાઘાણ્
નિરાવરણે અણંતે અણુત્તરે કેવલવરનાણદંસણે, સમુપ્પન્ને, સાઢિણા
ભગવં પરિનિવ્વુણ્ ॥ સૂ. ૧ ॥

છાયા-તસ્મિન્ સ્થલ કાલે તસ્મિન્ સમયે શ્રમણો ભગવાન્ મહાવીરઃ પશ્ચદસ્તોત્તરશ્ચાપિ
અભવત્, તદ્વયા-હસ્તોત્તરાસુ ચ્યુતઃ, ચ્યુતા ગર્ભે વ્યુત્ક્રાન્તઃ, હસ્તોત્તરાસુ ગર્ભાદ્ગર્ભે સંહતઃ,
હસ્તોત્તરાસુ જાતઃ, હસ્તોત્તરાસુ મુણ્ડો ભૂત્વા અગારાદ્ અનગારતાં પ્રવ્રજિતઃ, હસ્તોત્તરાસુ
કૃત્સ્નં પ્રતિપૂર્ણમ્ અઘ્વાઘાત નિરાવરણમનન્તમણુત્તરં કેવલવરજ્ઞાનદર્શનં સ્વાતૌ ભગવાન્ પરિ
નિર્વૃતઃ ॥ સૂ. ૧ ॥

ટીકા-આચારાઙ્ગ પ્રથમશ્રુતસ્કન્ધસ્ય નવમે અધ્યયને ભગવતો મહાવીરસ્ય સાધનાયા
મહત્ત્વપૂર્ણે વર્ણનમુપલભ્યતે, તત્ર વીરતરાગસ્ય મહાવીરપ્રભોઃ ઉત્કટ સાધનાયાઃ પ્રત્યક્ષરૂપેણ-
દર્શનં ભવતિ કિન્તુ તત્ર સાધનાયા વર્ણને સહ ભગવતો જીવનસ્યેતિવૃત્તં ન વર્ણિત મસ્તિ,
અર્થાત્ ઉપર્યુક્ત ચતુર્દર્શ-અધ્યયન સમાપ્ત હો ગયા ઔર દૂસરી ચૂલા મી
સમાપ્ત હો ગયી ॥ સૂ. ૧ ॥ ૧૪ ॥ ૨ ॥

॥ ચૌદહવાં અધ્યયન સમાપ્ત ॥

પશ્ચદશ અધ્યયન કા પ્રારંભ

ટીકાર્થ-આચારાઙ્ગ પ્રથમ શ્રુતસ્કન્ધ કે નવમ અધ્યયન મેં ભગવાન્ મહાવીર
સ્વામીની સાધના કા મહત્ત્વપૂર્ણ વર્ણન ઉપલબ્ધ હોતા હૈ વહાંપર સાધના કે વર્ણન
કે સાથ ભગવાન્ મહાવીર સ્વામી કે જીવન કા ઇતિવૃત્ત (ઇતિહાસ) નહીં વર્ણિત
હૈ ઇસલિયે ડસ ઇતિવૃત્ત કી પૂર્તિરૂપ પન્દ્રહવાં અધ્યયન હૈ ઇસ પન્દ્રહવાં અધ્યયન

છે. અર્થાત્ સુધર્માસ્વામીએ સઘળા ગણધરોને તથા શ્રાવકોને કહેલ છે. આ ચૌદમું સપ્તૈકક
અધ્યયન સમાપ્ત થયું તથા ૧૧૭ ચૂલા પણ સમાપ્ત થઈ. ॥ સૂ. ૧-૧૪-૨ ॥

ચૌદમું અધ્યયન સમાપ્ત

પંદરમા અધ્યયનનો પ્રારંભ-

ટીકાર્થ-આચારાંગ સૂત્રના પહેલા શ્રુત સ્કન્ધના નવમા અધ્યયનમાં ભગવાન્ મહાવીર
સ્વામીની સાધનાનું મહત્ત્વપૂર્ણ વર્ણન પ્રાપ્ત થાય છે. ત્યાં વીરતરાગ મહાવીર પ્રભુની ઉત્કૃષ્ટ
સાધનાના પ્રત્યક્ષરૂપે દર્શન થાય છે. પરંતુ ત્યાં આગળ સાધનાના વર્ણનની સાથે ભગ-
વાન્ મહાવીર સ્વામીના જીવનનો ઇતિહાસ જ વર્ણવેલ છે. તેથી એ ઇતિહાસની પૂર્તિરૂપ

અતઃ તસ્ય પૂર્તિરૂપં પશ્ચદશમધ્યયનં કૃતમ્, અસ્મિન્ પશ્ચદશેઽધ્યયને વીરસ્ય જન્મનો જીવન-
ચર્યાયાશ્ચોલ્લેખં વિધાય ભગવતા સીકૃતસ્ય પશ્ચમહાવ્રતસ્ય ૨૫ પશ્ચવિંશતિ ભાવનાનાં વર્ણનં
કૃતમસ્તિ, અત્ર કેવલં ભગવતઃ કુમારગ્રામાદારમ્ય જૃમ્મિકા પર્યન્તં સંજાતપટ્ટસ્ય વર્ણનં કૃત-
મસ્તિ તદ્વીજન્તુ ઇદમેવ યત્ તદ્વિવરણમ્ ઉપધાનાધ્યયને વિદિતમેવ, પુનરુક્તિમિયા નેહ
તદુલ્લિખિતમ્, તેન જ્ઞાયતે યદિદં પશ્ચદશમધ્યયનમ્ તૃતીયચૂલારૂપેણ સન્નિહિતત્વાદ્ ઉપ-
ધાનાધ્યયનસ્ય સંપૂર્તિરૂપમેવ વક્તું શક્યતે, અસ્ય અધ્યયનસ્ય મહત્વન્તુ ભગવતો દિવ્યભવ્ય-
કલ્યાણકારિ જીવનસ્ય અલૌકિકત્વપ્રદર્શને एव નિહિત વર્તતે અથચ તસ્યૈવાદર્શભૂત જીવનસ્ય
સાધનાં પ્રેરનારૂપેણ ગૃહીત્વા સાધકઃ સ્વજીવનોપરિ અપિ સાધનાયા ઉજ્જ્વલપ્રકાશં વિસ્તારયિતું
શકનોતીતિ પ્રતિપાદનર્થશ્ચ બોધ્યમ્, તસ્માદ્ ભગવતો વીતરાગસ્ય મહાવીરસ્ય જીવનમુલ્લિખન્

મેં ભગવાન્ મહાવીર સ્વામી કે જન્મ ઓર જીવનચર્ચાં કા ઉલ્લેખ કરકે ભગ-
વાન્ મહાવીર સ્વામી ને જિન પશ્ચ મહાવ્રતોં કો સ્વીકાર કિયા હૈ ઉસ કી પશ્ચ-
વિંશતિ ભાવનાઓ કા વર્ણન કિયા ગયા હૈ કિન્તુ હસ પન્દ્રહવાં અધ્યયન મેં
કેવલ ભગવાન્ મહાવીર સ્વામી કે કુમાર ગ્રામ સે લેકર જૃમ્મિકા પર્યન્ત ઉત્પન્ન
કષ્ટ કા જો વર્ણન નહીં કિયા ગયા હૈ ઉસકા રહસ્ય તો યહી હૈ કિ ઉસકા
વિવરણ ઉપધાનાધ્યયન મેં કિયા હી ગયા હૈ હસલિયે પુનરુક્તિ કે ભય સે યહાં
પર ઉસ કા ઉલ્લેખ નહીં કિયા હૈ હસ સે સમજ્ઞા જાતા હૈ કિ હસ પન્દ્રહવાં
અધ્યયન કો તૃતીય ચૂલા રૂપ સે સન્નિહિત હોને સે ઉપધાનાધ્યયન કી પૂર્તિ
રૂપ હી કહ સકતે હૈં ઓર હસ પન્દ્રહવાં અધ્યયન કા મહત્વ તો ભગવાન્ મહા-
વીર કે દિવ્ય ભવ્ય કલ્યાણ કારી જીવન કી અલૌકિકતા કે પ્રદર્શન મેં હી
નિહિત હૈ ઓર ઉસી ભગવાન્ વીર કે આદર્શભૂત જીવન કી સાધના કો પ્રેરણા
રૂપ સે ગ્રહણ કર સાધક ગણ અપને જીવન મેં બી સાધના કા ઉજ્જ્વલ પ્રકાશ
કો ફેલા સકતા હૈ હસ વાત કા પ્રતિપાદન કે લિયે બી સમજ્ઞનાં વાહિયે હસ

આ પદરમ્ અધ્યયન છે. આ પદરમા અધ્યયનમા ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીના જન્મનો
અને જીવનચર્યાનો ઉલ્લેખ કરીને ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીએ જે પાંચ મહાવ્રતોનો સ્વીકાર
કરેલ છે. તેની પચીસ ભાવનાઓનું વર્ણન કરેલ છે. પરંતુ આ પદરમા અધ્યયનમાં કેવળ
ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીના કુમારગ્રામથી લઈને જૃમ્મિકા સુધી થયેલ કષ્ટોનું વર્ણન નથી
કર્યું તેનું રહસ્ય તો એજ છે કે-તેનું વર્ણન ઉપધાનાધ્યયનમા કરેલ જ છે. તેથી પુન-
રૂક્તિના ભયથી અહીંયાં તેનો ઉલ્લેખ કરેલ નથી તેથી એમ સમજાય છે કે આ પદરમ્
અધ્યયન ત્રીજી યુગ રૂપે સન્નિહિત હોવાથી ઉપધાનાધ્યયનની પૂર્તિ રૂપજ કહી શકાય છે. અને
આ પદરમા અધ્યયનનું મહત્વ તો ભગવાન્ મહાવીરના દિવ્ય ભવ્ય કલ્યાણકારી જીવનની
અલૌકિકતાના પ્રદર્શનમા જ નિહિત થયેલ છે. અને ભગવાન્ મહાવીરના આદર્શરૂપ
જીવનની સાધનાને પ્રેરણારૂપે ગ્રહણ કરીને સાધક ગણ પોતાના જીવનમાં પણ સાધનાના
ઉજ્જ્વલ પ્રકાશને ફેલાવી શકે છે. એ વાતનું પ્રતિપાદન કરવા માટે પણ સમજવું.

प्ररूपयितुमाह—‘तेणं कालेणं तेणं समएणं’ तस्मिन्काले चतुर्थे आरके तस्मिन् समये खलु गर्भागमनकाले इत्यर्थः ‘समणे भगवं महावीरे’ श्रमणो भगवान् महावीरः ‘पंचहत्थुत्तरे यावि होत्था’ पञ्चहस्तोत्तरश्चापि अभवत्—भगवतो महावीरस्य वक्ष्यमाण पञ्चकल्याणकम् उत्तराफाल्गुनी नक्षत्रे अभूत्, इत्तं नक्षत्रम् उत्तरं यस्माद् नक्षत्रात् तद् हस्तोत्तरं नक्षत्रम् इत्यर्थः, पञ्चहस्तोत्तराणि नक्षत्राणि यस्य स पञ्चहस्तोत्तर इत्येवं विग्रहो बोध्यः, ‘तं जहा—हत्थुत्तराई चुए’ तद्यथा तथाहि हस्तोत्तरासु च्युतः, भगवान् महावीरः उत्तराफाल्गुनी नक्षत्रे देवलोकात् च्युतः च्युतवान् ‘चइत्ता गव्भं वक्कंते’ च्युता—देवलोकात् च्यवनं कृत्वा अस्मिन् लोके गर्भे व्युत्क्रान्तः गर्भे उत्पन्नः इत्यर्थः इति प्रथमं कल्याणकम् बोध्यम्, अथ द्वितीयं कल्याणकमाह—‘हत्थुत्तराई गव्भाओ गव्भं साहरित्तए’ हस्तोत्तरासु—उत्तराफाल्गुनी नक्षत्रे गर्भाद्—देवानन्दागर्भादित्यर्थः गर्भे त्रिशलाया गर्भे संहृतः—संकृष्टः नीत इत्यर्थः इति आश्चर्यजन-

लिये भीतराग भववान् महावीर स्वामी के जीवन का निरूपण करते हैं—‘तेणं कालेणं, तेणं समएणं भगवं महावीरे पंच हत्थुत्तरे यावि होत्था’ उस काल में अर्थात् चतुर्थ आरक में और उस समय में अर्थात् गर्भागमन काल में श्रमण भगवान् महावीर स्वामी पञ्च हस्तोत्तर भी हुए अर्थात् भगवान् महावीरस्वामी को वक्ष्यमाण पञ्चकल्याणक उत्तराफाल्गुनी नक्षत्र में हुआ ‘तं जहा हत्थुत्तराई चुए’ जैसे कि—भगवान् महावीर उत्तराफाल्गुनी नक्षत्र में देवलोक से च्युत हुए अर्थात् देवलोक से गिरे और ‘चइत्ता’ देवलोक से च्यवन कर अर्थात् देवलोक से गिरकर इसलोक में ‘गव्भं वक्कंते’ गर्भ में उत्पन्न हुए, इस प्रकार प्रथम कल्याणक समझना चाहिये, अब द्वितीय कल्याणक कहते हैं ‘हत्थुत्तराई गव्भाओ गव्भं साहरित्तए’ हस्तोत्तरा नक्षत्र में अर्थात् उत्तराफाल्गुनी नक्षत्र में देवानन्दा के गर्भ से त्रिशला के गर्भ में संहृत हुए अर्थात् संकर्षणकर (खींचकर) लाये गये एतावता देवानन्दा के गर्भ से खींचकर त्रिशला के गर्भ में रखे गये

तेथी सूत्रकार कहे छे. ‘तेणं कालेणं तेणं समएणं’ जे कालमा अर्थात् यथा आरामां अने जे समये अर्थात् गर्भागमनना कालमां ‘समणे भगवं महावीरे’ श्रमण भगवान् महावीर प्रभुने ‘पंच हत्थुत्तरे यावि होत्था’ पांच हस्तोत्तर पणु थया. अर्थात् भगवान् महावीर स्वामीने वक्ष्यमाण पांच कल्याणक उत्तरा इत्युन नक्षत्रमा थया ‘तं जहा’ जेभके ‘हत्थुत्तराई चुए’ श्रीभगवान् महावीरस्वामी उत्तरा इत्युन नक्षत्रमा देवलोकमाथी च्युतथया अर्थात् देवलोकमाथी भूलोकमाथी च्युतथया ‘चइत्ता’ देवलोकमाथी च्यवन करीने अर्थात् देवलोकमाथी भूलोकमाथी आवीने ‘गव्भं वक्कंते’ आ लोकमां गर्भमां प्रवेश कर्यो आ पड़ेछु कल्याणक समजणु, डेवे भीणुं कल्याणक डेवेमां आवे छे—‘हत्थुत्तराई’ हस्तोत्तरा नक्षत्रमां अर्थात् उत्तराफाल्गुनी नक्षत्रमां ‘गव्भाओ गव्भं’ देवानंदाना गर्भमाथी त्रिशलाना गर्भमां संहृत थया अर्थात् संकर्षण करीने (जे खीने) लाववामा आव्या. जेटवे के देवानंदाना गर्भमाथी जे खीने

કત્વાદેવ અકલ્યાણકસ્યાપિ ગર્ભાદ્ગર્ભાન્તરસંહરણસ્ય ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્રે સમ્પચમાનત્વાદ્
નક્ષત્રસામ્યેન કલ્યાણકત્વેન વ્યપદેશઃ કૃતઃ અન્યથા પञ्चકલ્યાણકસ્યૈવ પ્રસિદ્ધત્વાદ્ વક્ષ્ય-
માણ ગણના રીત્યા પદ્મકલ્યાણકત્વાપત્યા સિદ્ધાન્તવિરોધઃ સ્યાત્, અથ તૃતીયં કલ્યાણક-
માહ-‘હત્યુત્તરાહિં જાણ’ હસ્તોત્તરામુ-ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્રે જાતઃ-ઉત્પન્નઃ ત્રિશલાયાગર્ભાત્
પ્રાદુર્ભૂ સમ્પ્રતિ ચતુર્થ કલ્યાણકમાહ-‘હત્યુત્તરાહિં મુંડે ભવિતા’ હસ્તોત્તરામુ-ઉત્તરાફાલ્ગુની

યહ વાત અત્યન્ત આશ્ચર્ય જનક હોને સે હી એક ગર્ભ સે દૂસરે ગર્ભ મેં સંહરણ
કરના યદ્યપિ અકલ્યાણક હૈ તથાપિ ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્ર મેં સમ્પન્ન હોને
સે નક્ષત્ર કી સમતા સે કલ્યાણક રૂપ મેં હી કહા ગયા હૈ યા ગિના ગયા હૈ,
નહીં તો પञ્ચ કલ્યાણક હી પ્રસિદ્ધ હૈ ઓર વક્ષ્યમાણ ગણના રીતિ સે હે કલ્યા-
ણક હો જાયેગે તો સિદ્ધાન્ત સે વિરોધ હોગા, એતાવતા એક ગર્ભ સે દૂસરે ગર્ભ
મેં સંહરણ કરના વ્યવહાર કી દૃષ્ટિ સે કલ્યાણક નહીં હો સકતા કિન્તુ ઉત્તરા
ફાલ્ગુની નક્ષત્ર કલ્યાણકારી માના જાતા હૈ હસલિયે હસ નક્ષત્ર મેં સંહરણ બી
કલ્યાણક માના ગયા હૈ હસલિયે હસ કો ઔપચારિક હી કલ્યાણક કહ સકતે
હૈ હસ કા ખુલાશા અબી કરેગે હસ પ્રકાર દ્વિતીય કલ્યાણક સમજના ચાહિયે,

અવ તૃતીય કલ્યાણક બતલાતે હૈ-ભગવાન્ મહાવીર સ્વામી ‘હત્યુત્તરાહિં
જાણ’ હસ્તોત્તરા અર્થાત્ ઉત્તરા ફાલ્ગુની નક્ષત્ર મેં ઉત્પન્ન હુણ યાને ત્રિશલા
કે ગર્ભ સે પ્રાદુર્ભૂત હુણ હસપ્રકાર તૃતીય કલ્યાણક સમજના ચાહિયે સમ્પ્રતિ
ચતુર્થકલ્યાણક કા નિરૂપણ કરતે હૈ ‘હત્યુત્તરાહિં મુંડે ભવિતા’ હસ્તોત્તરા
અર્થાત્ ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્ર મેં મુણ્ડિત હોકર યાને માથા મુઢાંકર ‘અગારા-

ત્રિશલાના ગર્ભામા રાખવામા આવ્યા. આ વાત ધણી જ આશ્ચર્ય પમાડનારી છે. તોપણ
એક ગર્ભામાંથી બીજા ગર્ભા સંહરણ કરવું એ બોલે અકલ્યાણક છે તો પણ ઉત્તરા ફાલ્ગુની
નક્ષત્રમા એ કાર્ય અનેલ હોવાથી નક્ષત્રની સમતાથી કલ્યાણરૂપે જ ઠહેવામાં આવેલ છે.
અર્થાત્ તેમ માનેલ કે ગણેલ છે. નહીં તો પાંચ કલ્યાણક જ પ્રસિદ્ધ છે અને વક્ષ્યમાણ
ગણના પ્રકારથી છ કલ્યાણક થઈ જશે અને તેમ થાય તો સિદ્ધાન્તથી વિરોધ આવશે
એટલા માટે એક ગર્ભામાંથી બીજા ગર્ભા સંહરણ કરવું વ્યવહારની દૃષ્ટિએ કલ્યાણક
નથી. પરંતુ ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્રને કલ્યાણકારી માનવામાં આવે છે તેથી આ નક્ષત્રમાં થયેલ
સંહરણ પણ કલ્યાણરૂપ માનેલ છે. તેથી આને ઔપચારિક રીતથી જ કલ્યાણક કહી
શકાય છે આનો ખુલાસો આગળ કરવામા આવશે. આ રીતે બીજી કલ્યાણક સમજવું.

હવે ત્રીજી કલ્યાણક બતાવવામા આવે છે. ભગવાન્ મહાવીર સ્વામી ‘હત્યુત્તરાહિં જાણ’
હસ્તોત્તરા અર્થાત્ ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્રમા ઉત્પન્ન થયાં એટલે કે ત્રિશલાના ગર્ભામાંથી પ્રગટ
થયા. આ ત્રીજી કલ્યાણક સમજવું હવે ચોથા કલ્યાણકને બતાવવામાં આવે છે - ‘હત્યુત્તરા
હિં મુંડે ભવિતા’ હસ્તોત્તરા એટલે કે ઉત્તરા ફાલ્ગુની નક્ષત્રમા મુણ્ડિત થઈને એટલે કે કેશ
હુચન કરીને ‘અગારાઓ અળગારિય’ પવ્વડાઈ અગારથી અર્થાત્ ગૃહસ્થાશ્રમમાંથી નીકળી

નક્ષત્રે મુળ્હો મૃત્વા-મુળ્હિતઃ સન્ 'અગારાઓ અળગારિયં પવ્વહ્ણ' અગારાત્-ગૃહાદ્ ગૃહસ્થા-
શ્રમાત્ નિર્ગતઃ સન્ અનગારિકતામ્-સાધુવૃત્તિમ્ પ્રવ્રજિતઃ-પ્રતિપન્ન इत्यर्थः સાધુઃ સમ્પન્ન
इति भावः, સમ્પ્રતિ પશ્ચમં કલ્યાણકમાહ-'હસ્તોત્તરાહિં કસિણે પહ્લિપુન્ને' હસ્તોત્તરાસુ-
ઉત્તરાફાલગુની નક્ષત્રે કૃત્સ્નમ્-સમ્પૂર્ણમ્, પ્રતિપૂર્ણમ્-પરિપૂર્ણમ્ 'અવ્વાઘાણ' અવ્વાઘાતમ્-
વ્યાઘાતરહિતમ્-અપ્રતિહતમિત્યર્થઃ અપ્રતિકુળિતમિતિ ભાવઃ 'નિરાવરણે' નિરાવરણમ્-આવ-
રણરહિતમ્ 'અનંતે' અનન્તમ્ 'અણુત્તરે' અણુત્તરમ્-પ્રધાનમ્ 'કેવલવરનાણદંસણે' કેવલવર-
જ્ઞાનદર્શનમ્-વરં મુખ્યં પ્રધાનં કેવલજ્ઞાનં કેવલદર્શનશ્ચ 'સમુપ્પન્ને' સમુત્પન્નમ્ ભગવતો મહા-
વીરસ્યેતિ શેષઃ, इति पञ्चमं कल्याणकं वस्तुतस्तु इदं चतुर्थमेव कल्याणकमुक्तरीत्या बोध्यम्,
પશ્ચમસ્યાધુનૈવ વક્ષ્યમાણત્વાત્, તદાહ-'સાઙ્ગા ભગવ પરિનિવ્વણ' સ્વાતૈ-સ્વાતિનક્ષત્રે

ઓ અળગારિયં પવ્વહ્ણ-અગાર સે અર્થાત્ ગૃહસ્થાશ્રમસે નિકલકર અનગારિ-
કતા અર્થાત્ સાધુ વૃત્તિ કો સ્વીકાર કિયા યાને પ્રવ્રજ્યાકો ગ્રહણ કિયા સાધુ
હો ગયે હસ પ્રકાર ચતુર્થ કલ્યાણક સમજ્ઞના ચાહિયે અબ પશ્ચમ કલ્યાણક
કા નિરૂપણ કરતે હૈ-'હસ્તોત્તરાહિં કસિણે પહ્લિપુન્ને' હસ્તોત્તરા અર્થાત્ ઉત્તરા
ફાલગુની નક્ષત્ર મેં કૃત્સ્ન અર્થાત્ સંપૂર્ણ યાને પરિપૂર્ણ ઔર 'અવ્વાઘાણ'
અર્થાત્ વ્યાઘાત રહિત યાને અપ્રતિહત એવં અકુળિત તથા 'નિરાવરણે'
નિરાવરણ અર્થાત્ આવરણ રહિત એવં 'અનંતે અણુત્તરે કેવલવર-
નાણદંસણે' અનંત તથા અણુત્તર પ્રધાન કેવલવર જ્ઞાન દર્શન અર્થાત્ મુખ્યપ્રધાન
કેવલજ્ઞાન ઔર કેવલ દર્શન 'સમુપ્પન્ને' સમુત્પન્ન હુઅ અર્થાત્ ભગવાન્ મહાવીર
કો પૂર્ણ અકુળિત આવરણ રહિત અનન્ત પ્રધાન કેવલ જ્ઞાન ઔર કેવલ દર્શન
ઉત્પન્ન હુઆ હસ પ્રકાર પશ્ચમ કલ્યાણક સમજ્ઞના ચાહિયે । વાસ્તવ મેં યહ કેવલ
જ્ઞાન દર્શન ચતુર્થ કલ્યાણક હી ઉક્તરીતિ સે સમજ્ઞના ચાહિયે ક્યોંકિ એકગર્ભ

ને અનગારિતા એટલે કે સાધુપણાનો સ્વીકાર કર્યો અર્થાત્ દીક્ષા ધારણ કરી સાધુ થયા
આ રીતે થોડું કલ્પણક સમજવું.

હવે પાંચ કલ્યાણકનું નિરૂપણ કરવામા આવે છે. 'હસ્તોત્તરાહિં કસિણે પરિપુન્ને
અવ્વાઘાણ' હસ્તોત્તરા એટલે કે ઉત્તરા ફાલગુની નક્ષત્રમા કૃત્સ્ન અર્થાત્ સ પૂર્ણ તથા પરિ-
પૂર્ણ તથા અવ્યાઘાત અર્થાત્ વ્યાઘાત વિનાનું અર્થાત્ અપ્રતિહત અને અકુળિત તથા
'નિરાવરણે અણંતે અણુત્તરે' નિરાવરણ અર્થાત્ આવરણ વિનાનું તથા અનંત તથા અણુત્તર પ્રધાન
'કેવલવરનાણદંસણે' કેવલ વર જ્ઞાન દર્શન અર્થાત્ મુખ્ય પ્રધાન કેવલજ્ઞાન અને કેવલદર્શન
ઉત્પન્ન થયા અર્થાત્ ભગવાન શ્રીમહાવીર સ્વામીને પૂર્ણ અકુળિત આવરણરહિત અનન્ત
પ્રધાન કેવલ જ્ઞાન અને કેવલદર્શન ઉત્પન્ન થયા. આ પાંચનું કલ્પણક સમજવું
વાસ્તવિક રીતે આ કેવલ જ્ઞાનદર્શન ઉક્ત પ્રકારથી થોડું જ કલ્પણક સમજવું જોઈએ કેમ

भगवान्-महावीरः परिनिर्बृतः-मोक्षं प्राप्तवान्, तथा च मोक्षप्राप्तिरेव पञ्चमं कल्याणकं बोध्यम्, गर्भाद् गर्भान्तरसंहरणस्यापि कल्याणत्वस्वीकारेण पदकल्याणकत्वाप्रत्ययप्रसिद्ध-पञ्चकल्याणकप्राप्तेर्विरोधापत्तिः स्यात्, यदितु उत्तराफल्गुनी नक्षत्रदृष्ट्या गणना क्रियते तदा गर्भाद्गर्भान्तरसंहरणस्यापि उत्तराफाल्गुनी नक्षत्रे एव संभवेन कल्याणकत्वेन परिगण-नया पञ्चकल्याणकमध्ये उत्तराफाल्गुनी नक्षत्रोद्भूतत्वेन तस्यापि कल्याणकत्वं युज्यते, मोक्षप्राप्तेस्तु स्वातिनक्षत्रे सम्पद्यमानत्वेन पृथगेव परमकल्याणत्वेन परिगणना कर्तव्येत्यभिप्रायो बोध्यः । एतावता 'पंचहत्थुत्तरे याविहुत्था' इत्यारभ्य 'आरोगगा आरोगं पसूयति'

से दूसरे गर्भ में संहरण करना परमार्थतः अकल्याणक ही जानना चाहिये इसी लिये पञ्चम कल्याणक को अभी कहते हैं-‘साङ्गणा भगवं परिनिव्वुए’ अर्थात् स्वाती नक्षत्र में भगवान् श्री महावीर स्वामी परम निवृत्ति अर्थात् मोक्ष को प्राप्त हुए याने मुक्त हुए इस प्रकार भगवान् श्री महावीर स्वामी को मोक्ष प्राप्ति ही पञ्चम कल्याणक समझना चाहिये, एक गर्भ से दूसरे गर्भ में संहरण करने को भी कल्याणक मान लेनेपर छे कल्याणक हो जाने से प्रसिद्ध पञ्च कल्याणक के साथ विरोध होगा इसलिये एक गर्भ से दूसरे गर्भ में संहरण को कल्याणक रूप से गणना नहीं करनी चाहिये, यदि उत्तरा फाल्गुनी नक्षत्र की दृष्टि से गणना की जाती है तो एक गर्भ से दूसरे गर्भ में संहरण भी उत्तरा फाल्गुनी नक्षत्र में ही होने से कल्याणक रूपसे परिगणना करने पर पञ्च कल्याणक के मध्यमें उस को भी समझना चाहिये मोक्ष प्राप्ति तो स्वाती नक्षत्र में सम्पन्न होने से अलगही उस को परम कल्याणक रूप से परिगणना करनी चाहिये यही अभिप्राय समझा जा सकता है परमार्थ रूप से उक्त ग्रन्थ का तात्पर्य यह है कि ‘पंच हत्थुत्तरे यावि हुत्था’ यहाँ से लेकर ‘आरोगगा आरोगं पसूयति’ यहाँ तक

के-जेक गर्भमाथी पीज गर्भमा सहरणु करवु, जरी रीते अकल्याणक सभजवु. तेथी पायसु कल्याणक न सूरकार जनावे छे-‘साङ्गणा भगवं परिनिव्वुए’ अर्थात् स्वाती नक्षत्रमा भगवान् महावीर स्वामी परिनिवृत्त अर्थात् मोक्षमा पधार्या अर्थात् मुक्त थया. आ रीते भगवान् महावीर स्वामीने मोक्ष प्राप्ति न पायसु कल्याणक सभजवी. जे जेक गर्भमाथी पीज गर्भमा सहरणुने पय कल्याणक मानी लेवामा आवे तो आ छद्दुं कल्याणक यछ जथे जे प्रसिद्ध पाय कल्याणुना कथननी साथे विरोध आवथे तेथी जेक गर्भमाथी पीज गर्भमा सहरणुने कल्याणकइये गणवु न जेछजे जे उत्तरा फाल्गुनी नक्षत्रनी दृष्टिथी गणना करवामा आवे तो जेक गर्भमाथी पीज गर्भमा सहरणु पय उत्तरा फाल्गुनी नक्षत्रमा लेवाथी कल्याणकइये गणना करवाथी पायमा कल्याणकनी वथमा तेने पय कल्याणक सभजवु. मोक्षप्राप्ति तो स्वाती नक्षत्रमा थयेल लेवाथी अलग न तेने परम कल्याणक इये गण्णी लेवु जेछजे. जेअ अभिप्रायथी सभजय छे परमार्थपण्णथी उक्त कथनसु तात्पर्य जेअ छे के-‘पंच

इत्यन्नेन वक्ष्यमाणग्रन्थेन भगवतो महावीरस्याभिर्नो विमान, चन्वयनं देवानन्दा ब्राह्मणीगर्भा
धानं शक्रादिदेवेन्द्रादेशात् त्रिशलागर्भे संहरणमुत्पत्तिश्चाभिधास्यते, तत्र पञ्चसु स्थानेषु
गर्भाधानसंहरणजन्मदीक्षारूप प्रवज्या केवलज्ञानप्राप्तिरूपेषु पञ्चोत्तराफाल्गुनीनक्षत्राणि
संवृत्तानि तस्मात् पञ्चहस्तोत्तरो भगवान् महावीरोऽभूदिति फलितम् ॥ सू० १ ॥

मूलम्-समणे भगवं महावीरे इमाए ओसप्पिणीए सुसमसुसमाए
समाए वीइक्कंनाए सुसमाए समाए वीइक्कंनाए सुसमदुस्समाए
समाए वीइक्कंनाए दुसमसुसमाए समाए बहुवीइक्कंनाए पन्नहत्तीए
वासेहिं मासेहिय अद्धनवमेहिं सेसेहिं जे से गिम्हाणं चउत्थे मासे
अट्टमे पक्खे आसाढसुद्धे तस्स णं आसाढसुद्धस्स छट्ठी पक्खेणं हत्थु-
त्तराहि नक्खत्तेणं जोगमुवागएणं महाविजयसिद्धत्थ पुप्फुत्तरवरपुंडरीय
दिस्सा सोवत्थिय वद्धमाणाओ महाविमाणाओ बीसं सागरोवमाइं आउयं
पालइत्ता आउक्खएणं ठिइक्खएणं भक्खएणं चुए चइत्ता इह खलु
जंबुदीवे णं दीवे भारहे वासे दाहिणड्ढभरहे दाहिणमाहणकुंडपुरसंनि-
वेसंमि उसभदत्तस्स माहणस्स कोडालसगोत्तस्स देवाणंदाए माहणीए
जालंधरस्स गुत्ताए सीहब्भभवभूरणं अप्पाणेणं कुच्छिंसि गवभं वक्कंते,

वक्ष्यमाण ग्रन्थ से यही स्पष्टांश निकलता है कि भगवान् महावीर स्वामी का
विमान से च्यवन, देवानन्दा ब्राह्मणी का गर्भाधान और शक्रादि देवेंद्रों के
आदेश से त्रिशला के गर्भ में संहरण तथा जन्म एवं दीक्षा रूप प्रवज्या और
केवल ज्ञान प्राप्तिरूप पञ्च स्थानों में पांच उत्तर फाल्गुनी नक्षत्र निष्पन्न हो चुके
थे अर्थात् स्थानी नक्षत्र में केवल ज्ञान उत्पन्न होने पर उसमें उत्तरा फाल्गुनी
नक्षत्र बीत चुका था इसलिये पञ्च हस्तोत्तरा भगवान् वीर कहलाते हैं यह
फलितार्थ हुआ ॥ सू० १ ॥

हत्थुत्तरेयावि हांथा' આ કથનથી લઈને 'આરોગ્યા આરોગ્ય પસૂયતિ' આ કથન પર્યન્ત વક્ષ્યમાણ
ઉદ્દેશથી એજ સારાશ સમજવામા આવે છે કે-ભગવાન મહાવીર સ્વામીનું વિમાનમાથી
ચ્યવન, દેવાનંદા બ્રાહ્મણીના ગર્ભમાથી શક્રાદિ દેવેન્દ્રોની આજ્ઞાથી ત્રિશલા મહારાણીના
ગર્ભમાથી સંહરણ તથા જન્મ અને દીક્ષા રૂપ પ્રવજ્યા અને કેવળ જ્ઞાનપ્રાપ્તિરૂપ પાત્ર
સ્થાનામા પાત્ર ઉત્તરા ફાલ્ગુન નક્ષત્ર આવતું હતું. અર્થાત્ સ્વામી નક્ષત્રમા કેવળજ્ઞાન
ઉત્પન્ન થવાથી તેમા ઉત્તરા ફાલ્ગુન નક્ષત્ર વીતી ગયેલ હતું તેથી પાત્ર હસ્તોત્તર
ભગવાન વીર કહેવાય છે એજ નિષ્કર્ષાર્થ છે, ॥ સૂ૦ ૧ ॥

समणे भगवं महावीरे तिन्नाणोदगए यावि हुत्था, चडस्सामित्ति
जाणइ, चुएमित्ति जाणइ, चयमाणे न जाणइ, सुहुमेणं से काले पन्नत्ते,
तओ णं समणे भगवं महावीरे हियाणुकंपएणं देवेणं जायमेयत्ति कट्ठ
जे से वासाणं तच्चवे मासे पंचमे पक्खे आसोयवहुले तस्स णं आसोय-
बहुलस्स तेगसीपक्खेणं हत्थुत्तराहि नक्खत्तेणं जोगमुवागएणं वासीहि
राइदिहं विइक्कंतेहि तेसीइयस्स राइदियस्स परियाए वट्ठमाणे दाहिण
माहणकुंडपुरसंनिवेसाओ उत्तरखत्तियकुंडपुरसंनिवेसंसि नायाणं खत्ति-
याण सिद्धत्थस्स खत्तियस्स कासवदुत्तस्स तिसलाए खत्तियाणीए वासि-
ट्ठस्सगुत्ताए असुभाणं पुग्गलाणं अवहारं करित्ता सुभाणं पुग्गलाणं
पक्खेवं करित्ता कुच्छिसि गव्वं साहरइ, जे वि य से तिसलाए खत्ति-
याणीए कुच्छिसि गव्वे तं पि य दाहिणमाहणकुंडपुरसंनिवेसंसि उत्तम
दत्तस्स माहणस्स कोडालसगोत्तस्स देवाणंदाए माहणीए जालंधरा-
यणगुत्ताए कुच्छिसि गव्वं साहरइ, समणे भगवं महावीरे तिन्नाणो-
वगए यावि होत्था, साहरिजिस्सामित्ति जाणइ, साहरिजिमाणे न जाणइ
साहरिए मित्ति जाणइ, समणाउसो ! तेणं कालेणं तेणं समएणं तिस-
लाए खत्तियाणीए, अहउत्तया कयाई नवणहं मासाणं बहुपडिपुन्नाणं
अद्धट्ठमाणराइदियाणं ओइक्कंताणं जे गिम्हाणं पढमे मासे दुच्चवे पक्खे
चित्तसुद्धे तस्स णं चित्तसुद्धस्स तेरसीपक्खेणं हत्थुत्तराहि नक्खत्तेणं जोग-
मुवागएणं सवणं भगवं महावीरं अरोग्गा अरोग्गं पसूया ॥२॥

छाया श्रमणो भगवान् महावीरः अस्याम् अवसर्पिण्या सुपमसुपमायां समायां व्यति-
क्रान्तायां सुपमायां समाया व्यतिक्रान्ताया सुपमदुष्पमायां समाया व्यतिक्रान्ताया दुष्पम
सुपमायां समाया बहु व्यतिक्रान्ताया पञ्चसप्ततिवर्षेषु मासेषु च अर्द्धस्वयेषु शेषेषु योऽसौ
ग्रीष्मस्य चतुर्थो मासः अष्टमः पक्षः आपादः शुद्धः (आपाद शुक्लः) तस्य आपादशुद्धस्य
पञ्चोपक्षे गह्वरोत्तराभिः नक्षत्रेण योगमुवागते चन्द्रमसि महाविजय सिद्धार्थपुण्योत्तर वरपुण्ड-
रीरुद्धि स्वर्दिक्कवर्द्धमानात् महाविमानात् त्रिशनिसागरोपमानि अधुष्क पालयित्वा आयुः
क्षयेण स्थितेक्षयेण अवक्षयेण च्युतः कुत्वा इह खलु जम्बूद्वीपे द्वीपे भारते वर्षे दक्षिणार्द्धे-

भरते दक्षिणब्राह्मणकुण्डपुरसंनिवेशे ऋषभदत्तस्य ब्राह्मणस्य कौण्डिल्यगोत्रस्य देवानन्दायाः ब्राह्मण्याः जालन्धरगोत्रायाः सिंहोद्भवभूतेन आत्मना कुक्षौ गर्भे द्युत्क्रान्तः, श्रमणो भगवान् महावीरः त्रिज्ञानोपगतश्चापि अभवत्, च्योग्ये इति जानाति, द्युतोऽस्मीति जानाति च्यवमानो न जानाति सूक्ष्मः स खलु कालः प्रज्ञप्तः, ततः खलु श्रमणो भगवान् महावीरो हितानुकम्पकेन देवेन जितमेतत् इति कृत्वा यः स वर्षाणां तृतीयो मासः पञ्चमः पक्षः, आश्विनकृष्णस्य, तस्य खलु आश्विनकृष्णस्य त्रयोदशीपक्षेण उत्तराफाल्गुनी नक्षत्रेण योगमुपागते चन्द्रमसि द्व्यशीती रात्रिन्दिवे व्यतिक्रान्ते त्र्यशीतितमस्य रात्रिन्दिभ्यस्य पर्याये वर्तमाने दक्षिणब्राह्मणकुण्डपुरसंनिवेशात् उत्तरक्षत्रियकुण्डपुरसन्निवेशे ज्ञातानां क्षत्रियाणां सिद्धार्थस्य क्षत्रियस्य काश्यपगोत्रस्य त्रिशलायाः क्षत्रियाण्याः वासिष्ठगोत्रायाः अशुमानां पुद्गलानाम् अपहारं कृत्वा शुमानां पुद्गलानां प्रक्षेपं कृत्वा कुक्षौ गर्भे समाहरति, योऽपि च तस्याः त्रिशलायाः क्षत्रियाण्याः कुक्षौ गर्भे तमपि च दक्षिणब्राह्मणकुण्डपुरसन्निवेशे ऋषभदत्तस्य कौण्डिल्यगोत्रस्य देवानन्दायाः ब्राह्मण्याः जालन्धरायण गोत्रायाः कुक्षौ गर्भे समाहरति, श्रमणो भगवान् महावीरः त्रिज्ञानोपगतश्चापि अभवत्, समाहरिष्ये इति जानाति, समाह्रियमाणोऽपि जानाति, समाहृतोऽस्मीति जानाति श्रमणायुष्मन् ! तस्मिन् काले तस्मिन् समये त्रिशलायाः क्षत्रियाण्याः अथ अन्यदा कदाचित् नवसु मासेषु बहु प्रतिपूर्णेषु अर्धाष्टम-रात्रिन्दिवे व्यतिक्रान्ते योऽसौ ग्रीष्माणां प्रथमोमासः द्वितीयः पक्षः चैत्रशुक्लः तस्य चैत्रशुक्लस्य त्रयोदशी पक्षः (दिवसः) हस्तोत्तराभिः नक्षत्रेण योगमुपागतेन चन्द्रमसि श्रमणम् भगवन्तं महावीरम् आरोग्या आरोग्यं प्रवृत्ता ॥ सू० २ ॥

टीका-पूर्वोक्तमेव भगवतो महावीरस्वामिनः देवलोकद्वयवनप्रभृतिपञ्चकल्याणकं सविस्तरं प्ररूपयितुं क्रमशः प्रतिपादयिष्यन् आह-‘समणे भगवं महावीरे’ श्रमणो भगवान्-अर्कयोनिरूपाद्यन्तमगरहितोऽपि ज्ञान-महात्मत्व-यशः-वैराग्य-मुक्ति-रूप-वीर्यं (शक्ति) प्रयत्न-इच्छा-श्री-धर्म-ऐश्वर्यरूपद्वादश भगवन्पक्षः महावीरस्वामी ‘इमा ए ओसप्विणी ए सुसमसुसमा ए समा ए वीटक्कता ए’ अस्यां खलु अवमर्षिण्यां सुषमसुषमायाम्-प्रथमारकं

टीकार्थ-अथ पूर्वोक्त ही भगवान् महावीर स्वामी के देवलोक से च्यवन (गिरना) प्रभृति पंच कल्याणक का सविस्तर निरूपण करने के लिये क्रम से प्रतिपादन करने की इच्छा से कहते हैं-“समणे भगवं महावीरे’ श्रमण महावीर भगवान् अर्थात् अर्कयोनि रूप आद्यन्तभग रहित होने पर ज्ञान, महात्मत्व, यश वैराग्य, मुक्ति, रूप, वीर्य (शक्ति) प्रयत्न, इच्छा, श्री, धर्म, और ऐश्वर्य रूप बारह भगों

टीकार्थ-इये पूर्वोक्त ७ भगवान् महावीर स्वामीना देवलोकथी च्यवन (पडवु) त्रिगेरे पाच कल्याणुडु सविस्तर निरूपणु करवा भाटे कथथी प्रतिप दन करवाना इच्छाथी कडेवासा आवे छे ‘समणे भगवं महावीरे’ भगवान् अर्थात् अर्कयोनि रूप आद्यन्त भगरहित होवाथी ज्ञान महात्मत्व, यश, वैराग्य, मुक्ति, रूप, वीर्य शक्ति प्रयत्न, इच्छा, श्री, धर्म अने ऐश्वर्य-

रूपायां व्यतिक्रान्तायां-व्यतीतायां सत्याम्, 'एवं सुसमाए समाए वीङ्कन्ताए' सुषमायाम्-
सुषमानाम-त्रिकोटाकोटी सागरोपमप्रमाणयुक्ताया समायाम्-द्वितीयारकरूपायां व्यतिक्रान्ता-
याम्-अतीतायां सत्याम्, एवं 'सुसमदुस्समाए समाए वीङ्कन्ताए' सुषमदुष्पमायाम्-
सुषमदुष्पमानामक द्विकोटाकोटी सागरोपमप्रमाणवत्यां समायाम् तृतीयारकरूपायां व्यति-
क्रान्तायाम्-व्यतीतायां सत्याम्, एवं 'दुसमसुसमाए समाए बहु वीङ्कन्ताए' दुष्पम सुष-
मायाम्-दुष्पमसुषमानामक चतुर्थारकरूपायां समायां समायां-उर्षामिधायाम् बहु व्यति-
क्रान्तायाम् द्विचत्वारिंशत् सहस्रवर्षन्यूनैककोटाकोटी सागरोपमप्रमाणवत्या सत्याम् 'पन्नहत्त-
रीए वासेहि' पञ्चसप्तति वर्षेषु 'मासेहि य अद्धनवमेहि सेसेहि' मासेषु च अद्धनवमेषु-साद्धा
ष्टमासेषु च शेषेषु-अवशिष्टेषु तत्सु एतावता द्वाचत्वारिंशद् वर्षसहस्रन्यूनैककोटाकोटी-
सागरोपमप्रमाणकस्य चतुर्थारकस्य केवलं साद्धाष्टमासाधिकपञ्चसप्ततिवर्षशेषेषु कालेषु

से सम्पन्न महावीर स्वामी 'इमाए ओसप्पिणीए सुसमसुसमाए समाए वीङ्क-
कन्ताए' सुषमसुषमा नामक चतुःकोटाकोटी सागरोपम प्रमाण युक्त समा
अर्थात् प्रथम आरक रूप इस अवसर्पिणीके व्यतीत होने पर एवं सुषमा नामक
त्रिकोटाकोटी सागरोपम प्रमाण युक्त समा अर्थात् द्वितीय आरक रूप वर्ष के
बीत जाने पर 'सुसमदुस्समाए समाए वीङ्कन्ताए' एवं सुषम दुष्पमा नामक
द्विकोटाकोटी सागरोपम प्रमाण वाली समा अर्थात् तृतीय आरक रूप वर्ष के
बीत जाने पर एवं 'दुसमसुसमाए समाए बहु वीङ्कन्ताए' दुष्पम सुषमा
नामक चतुर्थ आरक रूप द्विचत्वारिंशत् सहस्र वर्ष न्यून एक कोटा कोटी साग-
रोपम प्रमाण वाली समा अर्थात् वर्ष के बहुत अधिक बीत जाने पर अर्थात्
'पन्नहत्तरीए वासेहि' पञ्च सप्तति अर्थात् पचहत्तर (पंचोत्तर) वर्ष और 'मासे-
हिय अद्ध नवमेहि सेसेहि' साठे आठ मास अवशिष्ट रह जाने पर एतावता
द्विचत्वारिंशत् (बयालिंश) वर्ष सहस्र न्यून एक कोटा कोटी सागरोपम प्रमाण

इय प्रकारना अगोथी युक्त श्री महावीर स्वामी 'इमाए ओसप्पिणीए सुसमसुसमाए समाए'
सुषम सुषमा नामना आर केटाकोटी सागरोपम प्रमाणवाणे समाअर्थात् पडेला आराइय आ
अवसर्पिणी समाअर्थात् थाय त्थारे तथा सुषमा नामना त्रिकोटाकोटी सागरोपम प्रमाणवाणा
समाअर्थात् बीज आरा इय वर्ष वीति गया पछी तथा 'सुसमदुस्समाए समाए विङ्क-
कन्ताए' सुषम दुष्पमा नामना जे केटाकोटी सागरोपम प्रमाणवाणे समाअर्थात् बीज
आराइय वर्षना वीति गया पछी तथा 'दुसमसुसमाए समाए विङ्ककताए' दुष्पमसुषमा
नामना थोथा आराइय जेताहीस छठर वर्ष न्यून ओक केटाकोटी सागरोपमप्रमाणवाणी
समाअर्थात् वर्षना पधारे बाग वीति गया पछी ओटले के 'पन्नहत्तरीए वासेहि' पथ
सप्तति अर्थात् पचोत्तर वर्ष अन 'मासेहि अद्धनवमेहि सेसेहि' साठ आठ मास पाडी
रडे त्थारे ओटले के जेताहीस छठर वर्ष न्यून ओक केटाकोटी सागरोपम प्रमाणवाणा

इत्यर्थः 'जे से गिम्हाणं चउत्थे मासे' योजसो ग्रीष्माणाम्-ग्रीष्मऋतुना चतुर्थो मासः 'अट्ठमे पक्खे' अष्टमः पक्षः 'आसाढसुद्धो' आपादशुद्ध-आपादशुक्लपक्षः, खलु वर्तते 'तस्सण आसाढ सुद्धस्स' तस्य खलु आपादशुद्धस्य-आपादशुक्लपक्षस्य 'छट्ठी पक्खेण' षष्ठीपक्षे खलु-षष्ठीतिथिरात्रौ 'हत्थुत्तराहिं नक्खत्तेण' हस्तोत्तराभिः-उत्तराफाल्गुनीरूपाभिः नक्षत्रेण 'जोगमुवागएणं' योगमुवागनेन-उत्तराफाल्गुनी नक्षत्रेण सह चन्द्रामसो गोमे प्राप्ते सति इत्यर्थः 'महा विजयसिद्धत्थ पुण्णुत्तरवरपुंडरीयदिसासोवत्थिय वद्धमाणाओ' महाविजय-सिद्धार्थपुष्पोत्तरवर-पुण्डरीकदिक् स्वस्तिकवर्द्धमानात्-महाविजयसिद्धार्थं,-पुष्पोत्तरप्रधान-पुण्डरीककमलवत् श्वेत-दिक्-स्वस्तिक-वर्द्धमाननामकः तु 'महाविमाणाओ' महाविमानात्-महाविमानरूपदेवल्लोकादित्यर्थः 'वीसं सागरोदमाइं आउयं पालइत्ता' विंशतिं सागरोपमानि आयुष्यं पालयित्वा-पूर्णं कृत्वा ततः 'आउक्खएणं' आयुः क्षयेण-आयुपोनाशेन देवायुः क्षये णेत्यर्थः 'ठिइक्खएणं' स्थितिक्षयेण देवलोकस्य वैक्रियशरीरस्थितिकालनाशेन 'भवक्खएणं'

वाले चतुर्थ आरक का केवल पचहत्तर वर्ष और साढे आठमास अवशेष रह जाने पर 'जे से गिम्हाणं चउत्थे मासे' जो वह प्रसिद्ध ग्रीष्म ऋतु का चतुर्थ मास 'अट्ठमे पक्खे आसाढ सुद्धे' अष्टम पक्ष आसाढ शुद्ध अर्थात् ग्रीष्म ऋतु के चतुर्थ मास में और अष्टम पक्ष में याने 'तस्स णं आसाढसुद्धस्स छट्ठी पक्खे ण' आपाद शुक्ल पक्षके षष्ठी तिथि की रात में 'हत्थुत्तराहिं नक्खत्तेण' हस्तोत्तर अर्थात् उत्तरा फाल्गुनी नक्षत्र में 'जोगमुवागएणं' योग होने पर अर्थात् उत्तरा फाल्गुनी नक्षत्र के साथ चन्द्रमा का योग प्राप्त होने पर 'महाविजय सिद्धत्थ पुण्णुत्तरवर पुंडरीय' महा विजय-सिद्धार्थ पुष्पोत्तर वर अर्थात् पुष्पोत्तर प्रधान पुण्डरीक कमलवत् श्वेत दिसासोवत्थिय वद्धमाणाओ महाविमाणाओ' द्विकस्वस्तिक वर्द्धमान नामक महाविमान रूप देवलोक से 'वीसं सागरोदमाइं' विंशति सागरोपम 'आउयं पालइत्ता' आयुष्य को पूर्णकर बाद से 'आउक्खएणं' आयुष्य के क्षय होने पर अर्थात् देवायुष्य का क्षय होने पर और 'ठिइक्खएणं' देवलोक के

ओथा आशाना केवण प ओतेर वर्ष अने स डा अठ म स आठो १६ त्थारे 'जे से गिम्हाण चउत्थे मासे' प्रसिद्ध ओवी अ षमऋतुना ओथा मावमा 'अट्ठमे पक्खे आसाढसुद्धे' आठमा पक्षमा ओटसे के अष ढ शुद्ध पक्षनी छट्ठी तिथीनी राते 'हत्थुराहिं नक्खत्तेण' हस्तोत्तर अर्थात् उत्तराह्दयुनी नक्षत्रमा, 'जोगमुवागएणं' योग आवे त्थारे अर्थात् उत्तराह्दयुनी नक्षत्रनी साथे यद्रने थो । अ म वाय त्थारे 'महाविजयसिद्धत्थ पुण्णुत्तरवरपुंडरीया' महाविजय सिद्धार्थ पुष्पोत्तरवर अर्थात् प्रधान पुंडरीक कमलनी ओम 'दिसासोवत्थियवद्धमाणाओ' श्वेतद्विकस्वस्तिक वर्द्धमान नामना 'महाविमाणाओ' महाविमानरूप देवलोकथी 'वीस सागरोदमाइ आउय पालइत्ता' वीस सागरोपम आयुष्यने पूषुं कर्था पछी 'आउक्खएणं' आयुष्यने क्षय थया पछी अर्थात् देवायुष्यने क्षय थया पछी 'ठिइक्खएणं' देवलोकना वैक्रियशरीरनी स्थितिकाल समाप्त थया पछी

भवक्षयेण-देवगतिनाम कर्मक्षयेण देवभवं समासदेत्यर्थः 'चुए' च्युतः-तस्माद् देवलोकान्
 च्युत इत्यर्थः 'चइत्ता' च्युता-देवलोकान् च्यवनं कृत्य 'इह खलु जंबुद्वीपेणं दीवे' इह-
 अस्मिन् खलु जम्बूद्वीपे नाम्निद्वीपे 'भारहे वासे' भारते वर्षे 'दाहिणद्वभरहे' दक्षिणार्द्ध-
 भरते-दक्षिणार्द्धभरतगण्डे 'दाहिणमाहणकुंडपुरसंनिवेशसि' दक्षिणब्राह्मणकुंडपुरसंनिवेशे-
 दक्षिणदिशायाम् ब्राह्मणकुंडपुरनापोदनने 'उसभदत्तस्स माहणस्स' ऋषभदत्तस्य ब्राह्म-
 णस्य 'कोडालसगोत्तस्स' कौण्डिल्यगोत्रस्य पत्न्याः 'देवानंदाए' देवानन्दायाः 'माहणीए
 जालंधरस्सगुत्ताए' ब्राह्मण्याः जालंधरायणगोत्रायाः 'सीहुभवभूएणं अप्पाणेणं' सिद्धोद्-
 भवभूतेन गुफायां प्रविशन् सिद्धमदृशेन आत्मना-निजात्मना 'कुच्छिसि गवमं वर ते' कुक्षौ-
 उदरे गर्भे व्युत्क्रान्तः-गर्भरूपेण उत्पन्न इत्यर्थः तत्र तस्मिन् समये 'समणे भगवं महावीरे'
 श्रमणो भगवान् महावीरस्वामी 'तिन्नाणोवगए यावि होत्था' विज्ञानोपगतश्चापि-अभवत्-
 श्रुतमति-आविज्ञानरूपज्ञानप्रयोगपन्नः अभूदित्यर्थः अतएव 'चइस्सामित्ति जणइ' चोप्ये-
 वैक्रिय शरीर के स्थिति काल के नाश होने पर और 'भवक्खएणं' भव क्षय
 देवगति नामक कर्म के क्षय होने पर अर्थात् देव भव के समासक और 'चुए
 चइत्ता' देवलोक से च्युत होकर अर्थात् देवलोक से च्यवन कर इस 'इह खलु
 जंबुद्वीपेणं दीवे' जम्बूद्वीप (एशिया) नाम के द्वीप से अर्थात् जम्बूद्वीप में 'दाहि-
 णद्वभरहे' दक्षिणार्ध भरतगण्ड में 'दाहिणमाहणकुंडसंनिवेशसि' दक्षिण दिशा
 में ब्राह्मण कुंडपुर नामक उपनगर में 'उसभदत्तस्स माहणस्स' ऋषभदत्त
 ब्राह्मण जोकी 'कोडालसगोत्तस्स' कौण्डिल्यगोत्री थे उनकी 'देवानंदाए'
 देवानंदा नाम की 'माहणीए' ब्राह्मणी जो की 'जालंधरसगुत्ताए' जालंधर
 गोत्र की थी 'सीहुभवभूएणं अप्पाणेणं' गुफा में प्रवेश करते हुए सिंह के
 समान अपने आत्मा से 'कुच्छिसि गवमं वक्कते' उदर में गर्भरूप में उत्पन्न
 हुवे, 'समणे भगवं महावीरे' उस समय श्रमण भगवान् महावीर स्वामी
 'तिन्नाणोवगए याविहोत्था' तीन ज्ञानों से भी युक्त हुए अर्थात् श्रुतज्ञान

तथा 'भवक्खएणं' भवक्षय देवगति नामका कर्मने क्षय भया पछी अर्थात् देवभव समाप्त
 करीने तथा देवलोकस्थी 'चुए' च्युत धरने 'चइत्ता' देवलोकस्थी स्थानी 'इह खलु जंबुद्वीपेणं दीवे'
 अथ जम्बूद्वीप (एशिया) नामका द्वीपमा अर्थात् जम्बूद्वीपमा 'दाहिणद्वभरहे' दक्षिणार्ध भरतमा
 दक्षिण उत्तरमा 'दाहिणमाहणकुंडपुरसंनिवेशसि' दक्षिण दिशामा अथ दक्षिण कुंडपुर नामका
 उपनगरमा 'उसभदत्तस्स माहणस्स कोडालसगोत्तस्स' कौण्डिल्य गोत्रमा ऋषभदत्त नामका अथ
 क्षत्री पत्नी 'देवानंदाए माहणीए जालंधरस्स गुत्ताए' जालंधरायण गोत्रवासी देवानंदा ब्राह्मणीना
 उरमा प्रवेश करमा 'सीहुभवभूएणं' सिद्ध भरण 'अप्पाणेणं' पोताना आत्माथी 'कुच्छिसि
 गवमं वक्कते' गर्भरूपमा उत्पन्न भया तथा ने समये 'समणे भगवं महावीरे' श्रमण भगवान्
 महावीर स्वामी 'तिन्नाणोवगए यावि होत्था' त्रय ज्ञानेमा युक्त भया अर्थात् श्रुतज्ञान,

इत्यर्थः 'जे से गिम्हाणं चउत्थे मासे' योऽसौ ग्रीष्माणाम्-ग्रीष्मऋतूना चतुर्थोमासः 'अट्टमे पक्खे' अष्टमः पक्षः 'आसाढसुद्धो' आपाढशुद्ध-आपाढशुक्लपक्षः, खलु वर्तते 'तस्सणं आसाढ सुद्धस्स' तस्य खलु आपाढशुद्धस्य-आपाढशुक्लपक्षस्य 'छट्ठी पक्खेणं' षष्ठीपक्षे खलु-षष्ठीतिथिरात्रौ 'हत्थुत्तराहिं नक्खत्तेणं' हस्तोत्तराभिः-उत्तराफाल्गुनीरूपाभिः नक्षत्रेण 'जोगमुवागणं' योगमुवागनेन-उत्तराफाल्गुनी नक्षत्रेण सह चन्द्रामसो योगे प्राप्ते सति इत्यर्थः 'महा विजयसिद्धत्थपुप्फुत्तरवरपुंडरीयदिसासोवत्थिय वद्धमाणाओ' महाविजय-सिद्धार्थपुष्पोत्तरवर-पुण्डरीकदिक् स्वस्तिवर्द्धमानात्-महाविजयसिद्धार्थं, -पुष्पोत्तरप्रधान-पुण्डरीककमलवत् श्वेत-दिक्-स्वस्तिक-वर्द्धमाननामकः तु 'महाविमाणाओ' महाविमानात्-महाविमानरूपदेवलोकादित्यर्थः 'वीसं सागरोवमाइं आउयं पालइत्ता' विंशति सागरोपमानि आयुष्यं पालयित्वा-पूर्णं कृत्वा ततः 'आउक्खएणं' आयुः क्षयेण-आयुषोनाशेन देवायुः क्षये नेत्यर्थः 'ठिइक्खएणं' स्थितिक्षयेण देवलोकस्य वैक्रियशरीरस्थितिकालनाशेन 'भवक्खएणं'

वाले चतुर्थ आरक का केवल पचहत्तर वर्ष और साढे आठमास अवशेष रह जाने पर 'जे से गिम्हाणं चउत्थे मासे' जो वह प्रसिद्ध ग्रीष्म ऋतु का चतुर्थ मास 'अट्टमे पक्खे आसाढ सुद्धे' अष्टम पक्ष आसाढ शुद्ध अर्थात् ग्रीष्म ऋतु के चतुर्थ मास में और अष्टम पक्ष में याने 'तस्सणं आसाढसुद्धस्स छट्ठी पक्खे ण' आपाढ शुक्ल पक्षके षष्ठी तिथि की रात में 'हत्थुत्तराहिं नक्खत्तेणं' हस्तोत्तर अर्थात् उत्तरा फाल्गुनी नक्षत्र में 'जोगमुवागणं' योग होने पर अर्थात् उत्तरा फाल्गुनी नक्षत्र के साथ चन्द्रमा का योग प्राप्त होने पर 'महाविजय सिद्धत्थ पुप्फुत्तरवर पुंडरीय' महा विजय-सिद्धार्थ पुष्पोत्तर वर अर्थात् पुष्पोत्तर प्रधान पुण्डरीक कमलवत् श्वेत दिसासोवत्थिय वद्धमाणाओ महाविमाणाओ' द्विकस्वस्तिक वर्द्धमान नामक महाविमान रूप देवलोक से 'वीसं सागरोवमाइं' विंशति सागरोपम 'आउयं पालइत्ता' आयुष्य को पूर्णकर बाद में 'आउक्खएण' आयुष्य के क्षय होने पर अर्थात् देवायुष्य का क्षय होने पर और 'ठिइक्खएणं' देवलोक के

ओथा आशाना केवण प दोतेर वर्ष अने स डा अठ म स आडी रहे त्यारे 'जे से गिम्हाण चउत्थे मासे' प्रसिद्ध ओवी ग्रोष्मऋतूना ओथा भाप्रमा 'अट्टमे पक्खे आसाढसुद्धे' आठमा पक्षमा ओटले के आपाढ शुद्ध पक्षनी छट्ठी तिथीनी राते 'हत्थुराहिं नक्खत्तेणं' हस्तोत्तर अर्थात् उत्तराफाल्गुनी नक्षत्रम. 'जोगमुवागणं' योग आवे त्यारे अर्थात् उत्तराफाल्गुनी नक्षत्रनी साथे यद्रना ये। प्रम थाय त्यारे 'महाविजयसिद्धत्थ पुप्फुत्तरवरपुंडरीया' महाविजय सिद्धार्थ पुष्पोत्तरवर अर्थात् प्रधान पुंडरीक कमलनी श्वेत 'दिसासोवत्थियवद्धमाणाओ' श्वेतद्विकस्वस्तिक वर्द्धमान नामना 'महाविमाणाओ' महाविमानरूप देवलोकथी 'वीस सागरोवमाइ आउय पालइत्ता' वीस सागरोपम आयुष्यने पृष्ठं कर्था पछी 'आउक्खएण' आयुष्यने क्षय थया पछी अर्थात् देवायुष्यने क्षय थया पछी 'ठिइक्खएणं' देवलोकना वैक्रियशरीरनी स्थितिकाल समाप्त थया पछी

भवक्षयेण-देवगतिनामकर्मक्षयेण देवभवं मयाप्येत्यर्थः 'चुए' च्युतः तस्माद् देवलोकान् च्युत इत्यर्थः 'चइत्ता' च्युत्ता-देवलोकान् च्यवनं कृत्वा 'इह खलु जंबुद्वीपेण दीवे' इह-अस्मिन् खलु जम्बूद्वीपे नास्मिन्द्वीपे 'भारहे वासे' भारने वसे 'दाहिणद्वुभाहे' दक्षिणार्द्ध-भरते-दक्षिणार्द्धभरतखण्डे 'दाहिणमाहणकुंडपुरमंनिवेससि' दक्षिणब्राह्मणकुण्डपुरमनिवेशे-दक्षिणदिशायाम् ब्राह्मणकुण्डपुरनामोपनगरे 'उसमदत्तस्स माहणस्स' ऋषभदत्तस्य ब्राह्म-णस्य 'कोडालसगोत्तस्स' कौण्डिल्यगोत्रस्य पत्न्याः 'देवानंदाए' देवानन्दायाः 'माहणीए जालंधरस्सगुत्ताए' ब्राह्मण्याः जालन्धरायणगोत्रायाः 'सीहुमभवभूएणं अप्पाणेणं' सिंहोद्भवभूतेन गुफायां प्रविशन् सिंहमहशेन आत्मना-निजात्मना 'कुच्छिसि गग्गं वक्कंते' कुक्षी-उदरे गर्भे व्युत्क्रान्तः-गर्भरूपेण उत्पन्न इत्यर्थः तत्र तस्मिन् समये 'समणे भगवं महावीरे' श्रमणो भगवान् महावीरस्वामी 'तिन्नाणोवगए यावि होत्था' तिन्नाणोपगतश्चापि-अभवत्-श्रुतमति-प्रशिक्षितरूपज्ञानत्रयोपपन्नः अभूदित्यर्थः अतएव 'चइत्तामिति जणइ' चोप्ये-वैक्रिय शरीर के स्थिति काल के नाश होने पर और 'भवक्खएणं' भव क्षय देवगति नामक कर्म के क्षय होने पर अर्थात् देव अव दे समाप्तक और 'चुए चइत्ता' देवलोक से च्युत होकर अर्थात् देवलोक से च्यवन कर इस 'इह खलु जंबुद्वीपेण दीवे' जम्बूद्वीप (एशिया) नाम के द्वीप से अर्थात् जम्बूद्वीप में 'दाहि-णद्वुभाहे' दक्षिणार्द्ध भरतखण्ड में 'दाहिणमाहणकुंडसंनिवेससि' दक्षिण दिशा में ब्राह्मण कुंडपुर नामक उपनगर में 'उसमदत्तस्स माहणस्स' ऋषभदत्त ब्राह्मण जोकी 'कोडालसगोत्तस्स' कौण्डिल्यगोत्री थे उनकी 'देवानंदाए' देवानंदा नाम की 'माहणीए' ब्राह्मणी जो की 'जालंधरसगुत्ताए' जालंधर गोत्र की थी 'सीहुमभवभूएणं अप्पाणेणं' गुफा में प्रवेश करते हुए सिंह के समान अपने आत्मा से 'कुच्छिसि गग्गं वक्कंते' उदर में गर्भरूप में उत्पन्न हुवे. 'समणे भगवं महावीरे' उस समय श्रमण भगवान् महावीर स्वामी 'तिन्नाणोवगए याविहोत्था' तीन ज्ञानों से भी युक्त हुए अर्थात् श्रुतज्ञान

तथा 'भवक्खए ण' अवक्षय देवगति नामका कर्मना क्षय तथा पछी अर्थात् देवलोक समाप्त करीने तथा देवलोकथी 'चुए' च्युत यधने 'चइत्ता' देवलोकथी च्यवीने 'इह खलु जंबुद्वीपेण दीवे' आ जम्बूद्वीप (एशिया) नामका द्वीपमा अर्थात् जम्बूद्वीपमा 'दाहिणद्वुभाहे' दक्षिणार्द्ध भरतमा दक्षिण भरतखण्डमा 'दाहिणमाहणकुंडपुरसंनिवेससि' दक्षिण दिशाभां ब्राह्मण कुंडपुर नामका उपनगरमा 'उसमदत्तस्स माहणस्स कोडालसगोत्तस्स' कौण्डिल्य गोत्रना ऋषभदत्त नामका ब्राह्मणी पत्नी 'देवानंदाए माहणीए जालंधरस्स गुत्ताए' जालंधरायण गोत्रवाणी देवानंदा ब्राह्मणीना उ २मा प्रवेश करता 'सीहुमभवभूएणं' सिंह सरणा 'अप्पाणेणं' पोताना आत्माथी 'कुच्छिसि गग्गं वक्कंते' गर्भपञ्चाथी उत्पन्न तथा तथा ने समये 'समणे भगव महावीरे' श्रमण भगवान् महावीर स्वामी 'तिन्नाणोवगए यावि होत्था' त्रय ज्ञानाथी युक्त तथा अर्थात् श्रुतज्ञान,

च्यवनें करिष्ये इति जानाति 'चुष्मिति जाणइ' च्युतः अस्मि इति जानाति 'चयमाणे न जाणइ' चयमानो न जानाति तत्र वीजमाह—'सुहुमेणं से काले पणत्ते' सूक्ष्मः खलु स कालः—प्रज्ञप्तः च्यवनस्य वर्तमानकालः अत्यन्त सूक्ष्मत्वात् न सलक्षितुं योग्यः संभवति ऋजुगत्या च्यवनकाले एकः समयः वक्रगत्या च च्यवने जघन्यतो द्विसमयम् उत्कृष्टतः चतुष्टयसमयम् अतएव अत्यन्तसूक्ष्मत्वात् च्यवनकालो न संलक्ष्यते इति भावः 'तओणं समणे भगवं महावीरे' ततः खलु—च्यवनानन्तरम्, श्रमणस्य भगवतो महावीरस्वामिनः 'हियाणु-कंपणं देवेणं' द्वितानुकम्पकेन—द्वितसाधकेन दयालुना च देवेन—शक्रप्रेरितदेवेन्द्रेण 'जीयमेयं तिकट्ठु' जितमेतदितिकृत्वा—अस्माकं जितः एष आचार इति रीत्या 'जे से वासाणं

मतिज्ञान और अवधिज्ञान रूप ज्ञानत्रय से उत्पन्न हुए अन एव च्यवन करुंगा अर्थात् 'चइस्सामिति जाणइ' देवलोक से च्यवन करुंगा यह भी जानते हैं और 'चुष्मिति जाणइ' में च्युत हूं अर्थात् देवलोक से च्यवन कर चुका हूं यह भी जानते हैं किन्तु 'चयमाणे न जाणइ' च्यवन कर रहा हूं अर्थात् 'सुहु-मेणं से काले पणत्ते' वर्तमान काल में च्यवन कर रहा हूं यह नहीं जानते हैं क्योंकि च्यवन का वर्तमान काल अत्यन्त सूक्ष्म (बारीक) होने से जानने योग्य नहीं होता है अर्थात् ऋजु गति से च्यवन काल में एक समय होता है और वक्रगति (टेढ़ी गति) से च्यवन करने में न्यून से न्यून दो समय और जादे से जादे चार समय होते हैं इसलिये च्यवन काल अत्यन्त सूक्ष्म होने से नहीं जानने योग्य माना जाता है 'तओ णं समणे भगवं महावीरे' इस देवलोक से च्यवन करने के बाद श्रमण भगवान् महावीर स्वामीका 'हियाणुकंपणं देवेणं' द्वितसाधक और दयालु शक्र देवेन्द्रने प्रेरित हृदय में समझा कि 'जीयमेयं तिकट्ठु' हम लोगों ने आचार को जीत लिया ऐसा समझते हुवे 'जे से वासाणं तच्चे

मतिज्ञान અને અવધિજ્ઞાનરૂપ ત્રણ જ્ઞાનોથી યુક્ત થયે તેથી જ 'ચઇસ્સામિતિ જાણइ' ચ્યવન કરીશ અર્થાત્ દેવલોકમાંથી ચ્યવન કરીશ એ પણ બહુતા હતા અને 'ચુષ્મિતિ જાણइ' હું ચ્યવિત થાઉં છું અર્થાત્ દેવલોકમાંથી ચ્યવન કરી ચુકેલ છું એ પણ બહુતા હતા પરંતુ 'ચયમાણે ન જાણइ' ચ્યવન કરી રહેલ છું, અર્થાત્ વર્તમાનકાળમાં ચ્યવન કરીશ તે બહુતા ન હતા કેમકે—'સુહુમેણ સે કાલે પણત્તે' ચ્યવનને વર્તમાનકાળ ધણેજ સૂક્ષ્મ હોવાથી બહુવા યોગ્ય હોતો નથી, અર્થાત્ ઋજુગતિથી ચ્યવનકાળમાં એક સમય હોય છે. અને વક્રગતિથી ચ્યવન કરવામાં ઓછામાં ઓછા બે સમય અને વધારે ચાર સમય હોય છે તેથી ચ્યવનકાળ ધણેજ સૂક્ષ્મ હોવાથી ન બહુવા યોગ્ય માનવામાં આવેલા છે 'તઓ ણં સમણે ભગવ મહાવીરે હિયાણુકંપણ દેવેણં' તે દેવલોકથી ચ્યવન કર્યા પછી શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીના દ્વિતરિત અને દયાળુ શક્રપ્રેરિત દેવે હૃદયમાં વિચાર્યું કે—'જીયમેય તિકટ્ઠુ' અમેએ આ આચાર જીતી લીધો છે તેમ સમજીને 'જે સે વાસાણ તચ્ચે

तच्चे मासे' योऽसौ वर्षाणां तृतीयो मासः 'पंचमे पक्खे' पञ्चमः पक्षः 'आसोयबहुले' अश्विन बहुलः—आश्विनमासस्य कृष्णपक्षः आश्विनवदिद्वयर्थः 'तस्मिन् आसोयबहुलस्स' तस्य खलु आश्विनबहुलस्य—आश्विनकृष्णपक्षस्य 'तेस्मी पक्खेणं' त्रयोदशीं रात्रौ 'हत्थुत्तराहिं नक्खत्तेणं' हस्तोत्तराभिः—उत्तराफाल्गुनीभिः नक्षत्रेण सह 'जोगमुवागणं' योगम्—सम्बन्धम् उपमाने—प्राप्ते चन्द्रमसि उत्तराफाल्गुनी नक्षत्रेण सह चन्द्रस्य योगे सतीत्यर्थः 'वासीहिं राइंदिएहिं विइक्कंतेहिं' द्वाशीती रात्रिन्दिवे व्यतिक्रान्ते द्व्यशीति १२ रात्रिन्दिवे अतीते सति 'तेसीइमस्स राइंदियस्स' व्यतीतितमस्य रात्रिन्दिवस्य—महोरात्रस्य 'परियाण वट्टमाणे' पर्याये वर्तमाने सति व्यतीतितमरात्रौ इत्यर्थः 'दाहिणमाहणकुंडपुरसंनिवेशाओ' दक्षिणब्राह्मणकुण्डपुरसन्निवेशात्—दक्षिणदिग्दर्ति द्विजातिकुलनिवासस्थानभूत कुण्डपुरनामोपनगरात् 'उत्तरखत्ति-यकुंडपुरसंनिवेशंसि' उत्तरक्षत्रियकुण्डपुर नामके राजिवेगे—उत्तरदिग्दर्ति क्षत्रियकुलनिवास-स्थानभूतकुण्डपुरनामोपनगरे 'नायाणं खत्तियाणं' जातानां क्षत्रियाणाम् ज्ञातवंशीय क्षत्रिय-

मासे' जैसे उस वर्ष के तीसरे महिने और 'पंचमे पक्खे' इसी पञ्चम पक्ष में अर्थात् 'आसोय बहुले' अश्विन कृष्ण पक्ष में तेरली पक्खे णं' त्रयोदशी तिथि की रात में 'हत्थुराहिं नक्खत्तेणं' हस्तोत्तर अर्थात् उत्तराफाल्गुनी नक्षत्र के साथ 'जोगमुवागणं' योग प्राप्त होने पर अर्थात् पूर्वोक्त वर्ष के तीसरे महिने में अश्विन कृष्ण पक्ष की त्रयोदशीतिथि की रात में उत्तराफाल्गुनी नक्षत्र के साथ चंद्रमा का संबंध प्राप्त होने पर 'वासीहिं राइंदिएहिं विइक्कंतेहिं' विराशी रातदिन बीत जाने पर 'तेसीइमस्स राइंदियस्स परियाण वट्टमाणे' तिराशीवां रातदिन के पर्याय (वारी) आने पर अर्थात् 'दाहिणमाहणकुंडपुरसंनिवेशाओ' तिराशीवीं रात में दक्षिण दिग्दर्ति ब्राह्मण कुल का निवास स्थान भूत कुंडपुर नाम के उप नगर से 'उत्तरखत्तियकुंडपुरसंनिवेशंसि' उत्तर दिग्दर्ति क्षत्रिय कुल का निवास स्थान भूत कुंडपुर नाम के उपनगर में 'नायाणं खत्तियाणं' ज्ञातवंशीय क्षत्रिय

मासे' ये वर्षना त्रीजे मास अने 'पंचमे पक्खे' पाचमा पक्षमा अर्थात् 'आसोयबहुले' अश्विन कृष्ण पक्षमा 'तस्स णं आसोयबहुलस्स तेरसीपक्खेणं' आसो मासनी तेरस तिथिनी रात्रे 'हत्थुत्तराहिं नक्खत्तेणं' हस्तोत्तरा अर्थात् उत्तरा फाल्गुनी नक्षत्रनी साथे 'जोगमुवागणं' योग प्राप्त भय त्पारे ओटले के पूर्वोक्त वर्षना त्रीजा महीनाना आसो वहनी तेरस तिथिनी रात्रे उत्तरा फाल्गुनी नक्षत्रनी साथे अद्रमाने संबध थये त्पारे 'वासीहिं राइ-दिएहिं' वासी रात दिवस 'विइक्कंतेहिं' गीति गया पडी 'तेसीइमस्स राइंदियस्स परियाण' त्राशीमी रात दिवसना पर्याय (वारी) 'वट्टमाणे' आओ त्पारे अर्थात् त्राशीमी रात्रे 'दाहिणमाहणकुंडपुरसंनिवेशाओ' दक्षिण दिशा आशुना ब्राह्मण कुलना निवास स्थानइय कुंडपुर नामना उपनगरथी 'उत्तरखत्तियकुंडपुरसंनिवेशंसि' उत्तर दिशा तरक्षना क्षत्रिय कुलना निवास स्थानइय कुंडपुर नामना उपनगरनी 'नायाणं खत्तियाणं' ज्ञात वंशना क्षत्रिय अतिभा

जातीनाम् मध्ये 'सिद्धत्थस्स खत्तियस्स' सिद्धार्थस्य-सिद्धार्थनामकस्य क्षत्रियस्य 'कासव गुत्तस्स' काश्यपगोत्रस्य पत्न्याः 'तिसलाए खत्तियाणीए' त्रिशलायाः-त्रिशलानाम्न्याः क्षत्रियाण्याः-क्षत्रियजातिस्रियाः 'वासिट्ठसगुत्ताए' वासिष्ठगोत्रायाः 'असुभाणं पुग्गलाणं' अशुभानां पुद्गलानाम्-परमाणूनाम् 'अवहारं करित्ता' अवहारं कृत्वा-गर्भाशयाद् वह्निर्निस्सारणं विधाय 'सुभाणं पुग्गलाणं' शुभानां पुद्गलानाम् 'पक्खेव करित्ता' प्रक्षेपं कृत्वा-अशुभपुद्गलस्थाने शुभपुद्गलान् संस्थाप्येत्यर्थः 'कुच्छिसि गम्भे साहरइ' कुक्षौ-त्रिशलायाउदरे-गर्भाशये इत्यर्थः गर्भं संहरति-गर्भसंहणं करोति गर्भे प्रवेशयतीति भावः, तथा 'जे वि य से तिसलाए खत्तियाणीए' योऽपि च असौ त्रिशलायाः क्षत्रियाण्याः 'कुच्छिसि गम्भे' कुक्षौ-उदरे गर्भः आसीत् 'तं पि य' तमपि च गर्भम् 'दाहिणमाहण कुंडपुरसंनिवेसंसि' दक्षिणब्राह्मणकुण्डपुरसन्निवेशे-दक्षि-

जाती के मध्य में 'सिद्धत्थस्स खत्तियस्स कासवगुत्तस्स' काश्यप गोत्रवाले सिद्धार्थ नाम के क्षत्रिय की पत्नी 'तिसलाए खत्तियाणीए वासिट्ठस्स गुत्ताए' वासिष्ठ गोत्रवाली त्रिशला नाम की क्षत्रिय स्त्री जाति के 'असुभाणं पुग्गलाणं' अशुभ पुद्गलों को अर्थात् अमांगलिक परमाणुओं को 'अवहारं करित्ता' अपहार कर के अर्थात् गर्भाशय से बाहर निकाल कर और 'सुभाणं पुग्गलाण पक्खेणं करित्ता' उस गर्भाशय में शुभ पुद्गलों को प्रक्षेप कर याने मांगलिक परमाणु रूप पुद्गलों को रखकर 'कुच्छिसि गम्भे साहरइ' त्रिशला के गर्भाशय में प्रवेश कराया अर्थात् शक्र की आज्ञा से देवेन्द्रने देवानन्दा ब्राह्मणी के गर्भ से निकाल कर भगवान् महावीर स्वामी को त्रिशला के गर्भ में रख दिया और त्रिशला के गर्भ में जो वच्चा उत्पन्न होने वाला था उस को देवानन्दा ब्राह्मणी के गर्भ में लाकर रख दिया, इसी आशय से कहते हैं कि-'जे वि य से तिसलाए खत्तियाणीए कुच्छिसि गम्भे' अर्थात् जो भी वह गर्भ त्रिशला नाम की क्षत्रियाणी के कुक्षि-उदर में था 'तं पि य दाहिणमाहणकुंडपुरसंनिवेसंसि' उस को भी दक्षिण दिग्वर्ती

'सिद्धत्थस्स खत्तियस्स कासवगुत्तस्स' काश्यप गोत्रना सिद्धार्थ नामना क्षत्रीयनी पत्नी 'तिसलाए खत्तियाणीए वासिट्ठस्स गुत्ताए' वासिष्ठगोत्रवाणी त्रिशला नामनी क्षत्रिय स्त्री जातना 'असुभाणं पुग्गलाणं' अशुभ पुद्गलानो अर्थात् अमांगलिक परमाणुओना 'अवहार करित्ता' अपहार करीने अर्थात् गर्भाशयथी अहार कडाडीने अने 'सुभाणं पुग्गलाण पक्खेव करित्ता' ओ गर्भाशयमा शुभ पुद्गलानो प्रक्षेप करीने अर्थात् मांगलिक परमाणु रूप पुद्गलानो राणीने 'कुच्छिसि गम्भे साहरइ' त्रिशला महागण्णीना गर्भमा प्रवेश कर व्थो अर्थात् शकेन्द्रनी आज्ञाथी देवेन्द्रे देवानदा ब्राह्मणीना गर्भमाथी कडाडीने भगवान् श्रीमहावीर स्वामीने त्रिशलाना गर्भमा भूकी दीधो अने त्रिशलाना गर्भमा रडेव जाणकने देवानदा ब्राह्मणीना गर्भमा लावीने भूकी दीधो ओज लावथी कहु छे के-'जे वि य से तिसलाए खत्तियाणीए' ओ त्रिशला क्षत्रियाणीना 'कुच्छिसि गम्भे' उदरमा गर्भ छतो 'तं पि य' तेने यथु 'दाहिण

णदिग्वर्ति ब्राह्मणकुण्डनिवासस्थानभूतकुण्डपुरनामोपनगरे 'उत्तमदत्तस्य माहणस्स' ऋषभ-
दत्तस्य ब्राह्मणस्य 'कोडालसगोत्तस्स' कौण्डिल्यगोत्रस्य पत्न्याः 'देवानंदाए माहणीए'
देशानन्दायाः ब्राह्मण्याः 'जालंधरायणगुत्ताए' जालंधरायणगोत्रायाः 'कुच्छिसि गवमं साह-
रइ' कुक्षी-उदरे गर्भाशये इत्यर्थः गर्भम्-त्रिशलाया गर्भमित्यर्थः संरति-आनीय संस्था
पयति, तस्मिन् गर्भपरिवर्तनकालेऽपि 'समणे भगवं महावीरं' श्रमणो भगवान् महावीरः
'तिन्नाणोवगए यावि होत्था' त्रिज्ञानोपगतश्चापि अभवत्-सम्यक्श्रुतमति-अवधिज्ञान सम्प-
न्नश्चाभूदित्यर्थः, तस्मिन् गर्भसंहरणकाले 'साहरिज्जिस्सामित्ति जाणइ' अहं संहरिष्ये-
देवेन गर्भान्तरं प्रापयिष्ये इति भगवान् जानाति एवम् 'साहरिज्जिमाणे जाणइ' संहरिष्य
माणः देवेन अहं गर्भान्तरं नीयमानोऽस्मीति भगवान् जानाति, उक्तश्रुतादिज्ञात्रयसम्पन्नत्वात्,
ब्राह्मण कुण्डपुर नाम के सन्निवेश अर्थात् उपनगर में कौण्डिल्य गोत्रवाले 'उत्तम-
दत्तस्य माहणस्स कोडालसगोत्तस्स' ऋषभदत्त ब्राह्मण की पत्नी 'देवानंदाए माह-
णीए कुच्छिसि जालंधरायणगुत्ताए' जालंधरायणगोत्रवाली देवानंदा ब्राह्मणी के
कुक्षि उदर में 'गवमं साहरइ इति' गर्भका संहरण किया रख दियो और जालंध-
रायण गोत्रवाली देवीउसगर्भ परिवर्तन काल में ही 'समणे भगवं महावीरे तिन्ना-
णोवगए यावि होत्था'श्रमण भगवान् महावीर स्वामी तीन ज्ञानों से उपपन्न युक्त
भीहो गये अर्थात् उक्त रीति से गर्भ परिवर्तन काल में ही श्रमण भगवान् महावीर
स्वामी को श्रुतज्ञान मतिज्ञान और अवधिज्ञान भी प्राप्त हो गया इसलिये उक्त श्रुत-
ज्ञानादि से सम्पन्न होने से मैं (महावीर स्वामी) 'साहरिज्जिस्सामित्ति जाणइ'देवों
से दूसरे गर्भ में पहुंचाया जाऊंगा ऐसा भी ज्ञान भगवान् महावीर स्वामी को

माहणकुण्डपुरसंनिवेशसि' इक्षिषु दिशाना आह्वयु कुक्षना निवास स्थान भूत कुण्डपुर नामना
उपनगरमां 'उत्तमदत्तस्य माहणस्स' ऋषभ दत्त आह्वयुनी 'कोडालसगोत्तस्स' कौण्डिल्य गोत्र-
वाणा 'देवानंदाए माहणीए' देवानंदा आह्वयुनी 'जालंधरायणगुत्ताए' जालंधरायण गोत्र-
वाणी पत्नीना 'कुच्छिसि गवमं साहरइ' उदरमा निरालाना गर्भने दावीने राभी दीधे,
अर्थात् जे गर्भ त्रिशला नामनी क्षत्रीयाणीना उदरमा छेतो ते गर्भने इक्षिषु दिशामां
रहेवावाणा आह्वयु कुण्डपुर नामना स निवेश अर्थात् उपनगरमा कौण्डिल्य गोत्रना ऋषभ
दत्त आह्वयुनी पत्नी जालंधरायण गोत्रवाणी देवानंदा आह्वयुना उदरमा सहरण करीने
भूरी दीधे अने गर्भना हेरकारवाणा समयमा ज 'समणे भगवं महावीरे' श्रमण भगवान्
महावीर स्वामी 'तिन्नाणोवगए यावि होत्था' त्रय ज्ञानथी युक्त पण थई गया अर्थात्
उक्त प्रकारथी गर्भना परिवर्तन समयमा ज श्रमण भगवान् महावीर स्वामीने श्रुतज्ञान,
मतिज्ञान अने अवधिज्ञान पण प्राप्त थई गया, तेथी अर्थात् जे त्रय ज्ञानथी युक्त होवाथी
'साहरिज्जिस्सामित्ति जाणइ' अने (महावीर स्वामि) देवे द्वारा जीव गर्भमां पहुँचायाओ.
ऐवुं पणु नाणुता छता 'साहरिज्जिमाणे जाणइ' तथा देवेन्द्र द्वारा गर्भान्तरमा भने लध

તથા 'સાહરિષમિત્તિ જાણહ સમણાડસો !' સંહિયે-દેવેન ગર્ભાન્તરં પ્રાપ્યે અહમ્મ્ ઇત્યપિ ભગવાન્ જાનાતિ ઉક્તયુક્તેઃ, હે શ્રવણાયુષ્મન્ ! ઇતિ સુધર્મસ્થામી ગણધરઃ શિષ્યં સમ્બોધ્ય કથયતીત્યર્થઃ કચિત્ તુ આગમોદયસમિતિદ્વારા પ્રકાશિતે આચારાંગસૂત્રે ચ 'સાહરિજ્જમાણે જાણહ' ઇતિ પાઠસ્થાને 'સાહરિજ્જમાણે નો જાણહ' ઇત્યેવં પાઠઃ પ્રકાશિતોઽસ્તિ કિન્તુ પ્રાચીન હસ્તલિખિતે, અન્યસ્મિન્ પ્રકાશિતે ચ પુસ્તકે 'સાહરિજ્જમાણે જાણહ' ઇત્યેવ પાઠ ઉપલબ્ધતે ઇતિ અયમેવ પાઠઃ સમીચીનઃ પ્રતિભાતિ ચતઃ ગર્ભસંહરણકાલસ્ય અન્તર્મુહૂર્તરૂપત્વેન અત્યન્ત સૂક્ષ્મત્વાભાવાત્ તસ્મિન્કાલે ગર્ભસંહરણક્રિયાયા ભગવતા જ્ઞાતું શક્યત્વાત્ । સમ્પ્રતિ ભગવતો મહાવીરસ્વામિનો જન્મ પ્રરૂપયન્નાહ 'તેણં કાલેણં તેણં સમણં' તસ્મિન્કાલે તસ્મિન્સમયે સુખ દુષ્પમસુષ્પમનામકે ચતુર્થે પારકે વહુ વ્યતીતે સતિ 'તિસલાપ સ્વચિયાણીપ' ત્રિશલાયાઃ ક્ષત્રિ-
હુઆ ઓર 'સાહરિજ્જમાણે જાણહ' દેવેન્દ્ર સે મેં ગર્ભાન્તર મેં લે જાયા જા રહા હૂં એસાં ભી ભગવાન્ જાનતે હૂંં હસી તરહ 'સાહરિષમિત્તિ જાણહ સમણાડસો' મેં દેવેન્દ્ર કે દ્વારા ગર્ભાન્તર મેં પ્રાપ્ત કરાયા જા રહા હૂંં એસાં ભી જ્ઞાન ભગવાન્ મહાવીર સ્વામી કો હુઆ યહ વાત સુધર્મા સ્વામી ગણધરોં કો હે શ્રમણ ! આયુ-
ષ્મન્ ! એસાં સમ્બોધન કરકે કહતે હૂંં કહીં પર ય્વપિ આગમોદય સમિતિ દ્વારા પ્રકાશિત આચારાંગ સૂત્ર મેં ઓર કલ્પસૂત્ર મેં 'સાહરિજ્જમાણે જાણહ' હસ પાઠ કે સ્થાન પર 'સાહરિજ્જમાણે નો જાણહ' એસાં પાઠ પ્રકાશિત હૈ તથાપિ પ્રાચીન હસ્ત લિખિત ઓર અન્ય પ્રકાશિત પુસ્તકોં મેં 'સાહરિજ્જમાણે જાણહ' યહી પાઠ ઉપલબ્ધ હો રહા હૈ હસલિયે યહી પાઠસમીચીન ઓર યુક્તિયુક્ત લગતા હૈ ક્યોં કિ ગર્ભસંહરણ કાલ કા અન્તર મુહૂર્ત રૂપ હોને સે અત્યન્ત સૂક્ષ્મ રૂપ નહીં હૈ હસલિયે સંહરણ ક્રિયા કો ભગવાન્ જાન સકતે હૈ ।

અથ ભગવાન્ મહાવીર સ્વામી કે જુમ જન્મ કા નિરૂપણ કરતે હૂંં-તેણં કાલેણં તેણં સમણં' ઉસ કાલમેં ઓર ઉસ સમય મેં અર્થાત્ દુષ્પમ

જવાબ છે એમ પણ ભગવાન બાણતા હતા, એજ પ્રમાણે 'સાહરિષમિત્તિ જાણહ સમણાડસો' હું દેવેન્દ્ર દ્વારા બીજા ગર્ભમાં લઈ જવાઈ રહ્યો છું એવું પણ જ્ઞાન ભગવાન મહાવીર સ્વામીને થયું આ વાત સુધર્મા સ્વામી ગણધરેને હે આયુષ્મન્ શ્રમણ એવું સંબોધન કરીને કહે છે જો કે કયાક આગમોદય સમિતિ દ્વારા પ્રકાશિત થયેલ આચારાંગસૂત્રમાં અને કલ્પસૂત્રમાં 'સાહરિજ્જમાણે જાણહ' એ પાઠની જગ્યાએ 'સાહરિજ્જમાણે નો જાણહ' આવેા પાઠ પ્રગટ થયેલ છે પરંતુ પ્રાચીન હસ્તલિખિત અને અન્ય પ્રકાશિત થયેલ પુસ્તકોમાં 'સાહરિજ્જમાણે જાણહ' પાઠ ઉપલબ્ધ થાય છે તેથી આજ પાઠ યોગ્ય લાગવાથી અત્રે રજૂ કરેલ છે કેમકે ગર્ભસંહરણ કાળ અત્યુદ્ભૂતરૂપ હોવાથી અત્યંત સૂક્ષ્મ રૂપ નથી, તેથી એ કાળમાં ગર્ભસંહરણની ક્રિયાને ભગવાન બાણી શકે છે.

હવે ભગવાન શ્રીમહાવીર સ્વામીના શુભ જન્મનું નિરૂપણ કરવામાં આવે છે 'તેણં કાલેણં તેણં સમણં' તે કાળમાં અને તે સમયમાં અર્થાત્ દુષ્પમ સુષ્પમ નામના ચોથા

યાળ્યાઃ-ક્ષત્રિયાયાઃ 'અહસ્ત્યા કયાઈ' અથ-અનન્નમ્ અન્યદા કદાચિન' નવણ્દ માસાણં' નવાના માસાનામ્ નવસુ માસેષુ 'બહુ પહ્લિપુણ્ણાણં' વત્ પ્રતિપૂર્ણાનામ્ પદ્મપર્ણેષુ 'અદ્વદમાણ રાઈંદિયાણં' અર્થાદ્દમાણાં રાત્રિન્દિવાનામ્-અર્થાદ્દસરાત્રિન્દિવે સાર્થસમરાત્રિન્દિવે ઉત્તર્યથઃ 'વીડકંતાણં' વ્યતિક્રાન્તાનામ્-વ્યતિક્રાન્તે વ્યતીતે રતિ' જે સે ગિમ્હાણં પદ્મમે માસે' ચોડમો ગ્રીષ્માણામ્-ગ્રીષ્મઋતુનામ્ પ્રથમો માસઃ 'દુન્નચે પક્ષે' દ્વિતીયઃ પક્ષઃ 'ચિત્ત સુદ્ધે' ચૈત્ર-શુકલઃ-ચૈત્રશુકલઃ ચૈત્રશુકલપક્ષ આસીત્ 'તસ્મ જં ચિત્તસુદ્ધસ' તસ્મ જન્ત્ ચૈત્રશુકલસ્ય-ચૈત્રશુકલપક્ષસ્ય 'તેરસી-પક્ષેણં' ત્રયોદશીપક્ષે-ત્રયોદશીતિથિ 'હત્યુત્તરાહિં નક્ષત્રેણં' હસ્તોત્તરગમિઃ ઉત્તરાફાલ્ગુનીભિઃ નક્ષત્રેણ 'સમં જોગશુવાગ' સમમ્-સાર્દ્ધમ્ યોગમ્-સમ્બન્ધમ્ ઉપાગતે-પ્રાપ્તે સતિ-ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્રેણ સહ ચન્દ્રમયા યોગે સતીત્યર્થઃ 'સમણં મગવં મહાવીરં' શ્રમણં મગવન્તં મહાવીરં-વર્દ્ધમાનસ્વામિનમ્ 'અરોગ્યા અરોગ્યા પસૂયા' આરોગ્યા-પૂર્ણારોગ્યા ત્રિશલા આરોગ્યમ્-પૂર્ણારોગ્યં પ્રશું મહાવીરં પ્રશુતા-પ્રાસોષ્ટ ઉત્પાદિતવતી, મગવદો મહાવીરસ્વામિનઃ શુભં

સુષમા નામકે ચતુર્થ આરક કે વહુત અધિક વ્યતીત હોને પર 'તિસલાઈ લક્ષિયાણીઈ'-ત્રિશલાનામકી ક્ષત્રિયાઓ-અન્નયા કયાઈ-એક કિસી સમય મેં-નવણં માસાણં બહુ પહ્લિપુણ્ણાણં-નૌમાસકે પરિપૂર્ણ હો જાને પર ઔર 'અદ્વદમાણરાઈંદિયાણં' સાહેસાત રાતદિન વ્યતીત હોને પર -'જે સે ગિમ્હાણં' પદ્મમે માસે' ગ્રીષ્મઋતુ કે પ્રથમમાસ અર્થાત્-દુન્નચે પક્ષે' દૂસરા શુકલ પક્ષ મેં ચૈત્ર માસ કા 'ચિત્તસુદ્ધે' 'તસ્મ જં ચિત્તસુદ્ધસ તેરસી પક્ષેણં' ઉસ ચૈત્ર શુકલ કી-ત્રયોદશી તિથિ મેં-હત્યુત્તરાહિં નક્ષત્રેણં-હસ્તોત્તર અર્થાત્ ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્ર કે સાથ-સમં જોગશુવાગ-સાથ-ચંદ્રમા કે યોગ હોને પર-સમણં મગવં મહાવીરં-શ્રમણ મગવાનુ મહાવીર સ્વામી કો-અરોગ્યા' પૂર્ણ આરોગ્યા ત્રિશલા ક્ષત્રિયાને 'અરોગ્યા પસૂયા' પૂર્ણ આરોગ્ય યુક્ત ઉત્પન્નક્રિયા અર્થાત્ ગ્રીષ્મઋતુ કે પ્રથમ ચૈત્રમાસ કે શુકલ પક્ષ કે ત્રયોદશી તિથિ મેં ઉત્તરા ફાલ્ગુની નક્ષત્ર કે સાથ ચન્દ્ર કે યોગ હોને પર પૂર્ણ આરોગ્ય

આરાને ઘણો ખરો સમય વીતિ ગયા પછી 'તિસલાઈ લક્ષિયાણીઈ' ત્રિશલા નામની ક્ષત્રિયાણીને 'અહસ્ત્યા કયાઈ' કોઈ એક સમયમા 'નવણં માસાણં બહુપહ્લિપુણ્ણાણં' નવ માસ પૂરા થયા પછી અને અદ્વદમાણરાઈંદિયાણં વાઈકંતાણં સાહસાત દિવસ વીતિ ગયા પછી 'જે સે ગિમ્હાણં પદ્મમે માસે' ગ્રીષ્મ ઋતુના પહેલા માસ અને 'દુન્નચે પક્ષે' બીજો પક્ષ અર્થાત્ 'ચિત્ત સુદ્ધે' ચૈત્ર શુકલ પક્ષ અર્થાત્ ચૈત્ર માસના શુકલ પક્ષમા 'તસ્મ જં ચિત્તસુદ્ધસ તેરસીપક્ષેણં' ચૈત્ર માસના શુકલ પક્ષની તેરશ તિથિમાં 'હત્યુત્તરાહિં નક્ષત્રેણં' હસ્તોત્તર અર્થાત્ ઉત્તરા ફાલ્ગુની નક્ષત્રની 'સમં જોગશુવાગ' સાથે ચંદ્રમાનો યોગ થયો ત્યારે 'સમણં મગવં મહાવીર અરોગ્યા અરોગ્યા પસૂયા' પૂર્ણ આરોગ્યવાળા શ્રમણ મગવાન મહાવીર સ્વામીને પૂર્ણ આરોગ્યવાળા ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણીએ જન્મ આપ્યો અર્થાત્ ગ્રીષ્મઋતુના પહેલા ચૈત્ર માસના શુકલ પક્ષની તેરશને દિવસે ઉત્તરા ફાલ્ગુની નક્ષત્રની સાથે ચંદ્રનો યોગ હતો ત્યારે

जन्म बभूव इत्यर्थः, तथा च अस्मिन् शुभबुद्धौ वीतरागस्य श्रुतादिज्ञानत्रयसम्पन्नस्य प्रभोः महावीरस्य शुभ जन्म संजातम्, इत्येवं तृतीयं कल्याणकं सम्पन्नम् ॥ सू० २ ॥

मूलम्—जपणं राइं तिसला खत्तियाणि समणं भगवं महावीरं अरोया अरोयं पसूया तण्णं राइं भवणवइ वागमंतरजोइसिय विमाणवासि देवेहिं देवीहिं य उवयंतेहिं उवायंतेहिं य एगे महं दिव्वे देवुजोए देवसन्निवाए देवकहक्कहए उप्पिजलगभूए यावि होत्था, जपणं रयणिं तिसला खत्तियाणी समणं भगवं महावीरं अरोग्गा अरोग्गं पसूया, तण्णं रयणिं बहवे देवा य देवीओ य एगं महं अमयवासं च१ गंधवासं च२ चुन्नवासं च३ पुष्कवासं च४ हिरन्नवासं च५ रयणवासं च६ वासिसु, जपणं रयणिं तिसला खत्तियाणी समणं भगवं महावीरं अरोग्गा अरोग्गं पसूया तण्णं रयणिं भवणवइ वाणमंतरजोइसिय विमाणवासिणो देवा य देवीओ य समणस्स भगवओ महावीरस्स सूइकम्माइं नित्थयराभिसेयं च करिसु, जओणं पभिइ भगवं महावीरे तिसलाए खत्तियाणीए वासिट्ठस्सगुत्ताए कुच्छिसि गब्भं आगए, तओ णं पभिइ तं कुलं विपुलेणं हिरण्णेणं सुवण्णेणं धणेणं धन्नेणं माणिक्केणं मुत्तिण्णेणं संखसिलप्पवालेणं अईव अईव परिवड्ढइ, तओ णं समणस्स भगवओ महावीरस्स अम्मापियरो एयमट्ठं जाणित्ता निव्वत्तदसाहंसि वुक्कंतंसि सुइभूयंसि विपुलं असणपाणखाइमसाइमं उवक्खडावित्ति, उवक्खडावित्ता मित्तनाइसयणसंबंधिवग्गं उवनिमंतंति, मित्तनाइसयणसंबंधिवग्गं उवनिमंतित्ता बहवे समणमाहणकिवणपणीमगाहिं भिच्छुंडगपंडरगाईण विच्छड्ढंति विगोवित्ति विस्साणित्ति दायारेसु दाणं पज्जभाइंति विच्छड्ढित्ता विगोवित्ता विस्साणित्ता दायारेसु दाणं पज्जभाइत्ता मित्तनाइसयणसंबंधिवग्गं

वीतराग श्रुतादि ज्ञान सम्पन्न श्रमण भगवान् महावीर का शुभ जन्म हुआ इस प्रकार तृतीय कल्याणक सम्पन्न हुआ ॥ सू० २ ॥

पूछा आदेशोपवणा वीतराग श्रुतादि त्रय ज्ञानवागा श्रीमहवीर स्वामीने शुभ जन्म थयो. आ रीते त्रीणु कल्याणक स पन्न थयु. ॥ सू० २ ॥

भुजाविति मित्तणाइसयणसंवंधिवग्गं भुजावित्ता मित्तणाइसयणसंवंधिवग्गेण इयमेयारूढं नामधज्जं कारविति जओ णं पभिइ इमे कुमारे तिसलाए खत्तियाणीए कुच्छिसि गढमे आहूए तओ णं पभिइ इमं कुलं विपुलेणं हिरण्णेणं सुवण्णेणं धणेणं धन्नेणं माणिक्केणं मुत्तिएणं संखसिलप्पवालेणं अतीव अतीव परिवड्ढइ ता होऊणं कुमारे वद्धमाणे, तओ णं समणे भगवं महावीरे पंचधाइपरिवुडे तं जहा—खीरधाईए१ मज्जणधाईए२ मंडणधाईए३ खेलावणधाईए ४ अंकधाईए५, अंकाओ अंकं साहरिज्जमाणे रस्से मणिकुट्टिमतले गिरिकंदरसमुल्लीणे विव चंप-यपायवे अहाणुपुठ्ठीए संवड्ढइ, तओ णं समणे भगवं महावीरे विन्ना-यपरिणय (मित्ते) विणियत्तबालभावे अप्पुस्सुयाइं उरालाइं माणुस्स-गाइं पंचलक्खणाइं कामभोगाइं सदफग्सिरस्सरूवग्गं धाइं परिचारेमाणे एवं च णं विहरइ ॥सू० ३॥

छाया—यस्यां रात्रौ त्रिशला क्षत्रियाणी श्रमणं भगवन्तं महावीरम् आरोग्या आरोग्यं प्रसूता तस्यां रात्रौ भवनपति—वानव्यन्तर—ज्योतिषिक विमानवासिदेवैः देवीभिश्च अवपतद्भिः उत्पतद्भिश्च एको महान् दिव्यो देवोद्घोतः देवसन्निपातः देवकहकहकः उत्पिञ्जलभूत-श्चापि अभवत्, यस्यां रजन्यां त्रिशला क्षत्रियाणी श्रमणं भगवन्तं महावीरम् आरोग्या आरोग्यं प्रसूता तस्यां रजन्यां बहवो देवाश्च देव्यश्च एकं महान्तम् अमृतवर्षं च १ गन्धवर्षश्च २ चूर्ण-वर्षश्च ३ पुष्पवर्षश्च ४ हिरण्यवर्षश्च ५ रत्नवर्षश्च ६ अवर्षयन्, यस्यां रजन्यां त्रिशला क्षत्रि-याणी श्रमणं भगवन्तं महावीरम् आरोग्या आरोग्यं प्रसूता तस्यां रजन्यां भवनपति—वान-व्यन्तर—ज्योतिषिक विमानवासिनो देवाश्च देव्यश्च श्रमणस्य भगवतो महावीरस्य शुचिकर्माणि तीर्थकराभिषेकं च अकार्षुः, यतः खलु प्रभृति भगवान् महावीरः त्रिशलायाः क्षत्रियाण्याः कुक्षौ गर्भम् आगतः ततः खलु प्रभृति तत् कुलम् विपुलेन हिरण्येन सुवर्णेन धनेन धान्येन माणिक्येन मौक्तिकेन शङ्खशिलाप्रशालेन अतीव अतीव परिवर्द्धते, ततः खलु श्रमणस्य भग-वतो महावीरस्य अम्बापितरौ एतमर्थं ज्ञात्वा निर्वर्तितदशाहे व्युत्क्रान्ते शुचिभूते विपुलम् अशनपानखादिमस्वादिमम् उपस्कारयतः, उपस्कार्य मित्रज्ञातिस्वजनसम्बन्धिवर्गम् उप-निमन्त्रयतः, मित्रज्ञातिस्वजनसम्बन्धिवर्गम् उपनिमन्त्र्य बहून् श्रमणब्राह्मणकृपणवनी-पकान् भस्मच्छुरितपाण्डरकान् विच्छर्दयतः, विगोपयतः, विश्राणयतः, दातृषु दानं प्रभा-जयतः, विच्छर्द्य विगोप्य विश्राण्य दातृषु दानं प्रभाज्य मित्रज्ञातिस्वजनसम्बन्धिवर्गम् भोज-यतः मित्रज्ञातिस्वजनसम्बन्धिवर्गम् भोजयित्वा मित्रज्ञानिस्वजनसम्बन्धिवर्गेण इदमेता

वद्रूपं नामधेयं कारयतः यतः खलु प्रभृति अपं कुताः त्रिशलायाः क्षत्रियाण्याः कुक्षौ गर्भे
आहृतः ततः खलु प्रभृति इदं कुत्र विपुलेन हिरण्येन सुवर्णेन धनेन दान्येन माणिक्येन
मौक्तिकेन शङ्खशिलाप्रसाधेन अतीव अतीव परिवर्द्धते, एतद् भवतु खलु कुमारो वर्द्धमानः,
ततः खलु श्रमणो भगवान् महावीरः पञ्चधात्रीपरिवृतः, तद्यथा-क्षीरधात्र्या १ मज्जनधात्र्या
२ मण्डनधात्र्या ३ खेलापनधात्र्या ४ अङ्कधात्र्या ५ अङ्काद् अङ्कं संहृत्तपाणः रम्ये मणि
कुट्टिमतले गिरिकन्दरासमुल्लीन इव चम्पकपादपः यथानुपूर्व्या संवर्द्धते, ततः खलु श्रमणो
भगवान् महावीरः विज्ञातपरिणतः विज्ञातबालभारः अल्पोत्सुक्यान् उदारान् मानुष्यान्
पञ्चलक्षणान् कामभोगान् शब्दस्पर्शरसरूपगन्धान् परिनिग्न एवञ्च खलु विहरति ॥सू० ३॥

टीका-अथ जन्मानन्तरं भगवतो महावीरस्वामिनः दिव्यातिशयाद्वात्म्यं प्ररूपयन् बाल-
क्रीडामाह-'जण्हं राइं' तिसलाखत्तियाणी' यस्यां किल रात्रौ त्रिशला क्षत्रियाणी-क्षत्रिया
'समणं भगवं महावीरं' श्रमणं भगवन्तं महावीरसु-महावीरस्वामिन्धु 'अरोया अरोयं पसूया'
आरोग्या-पूर्णस्वस्था आरोग्यं-पूर्णस्वस्थं प्रभुम् प्रसूता-सुपुत्रे 'तण्हं राइं' तस्यां खलु रात्रौ
'भवणवइवाणमंतरजोइसिय विमाणवासिदेवेहि' भवनपति-वानव्यन्तरं ज्योतिषिक-विमानवासी-
देवैः-भवनपतिभिः वानव्यन्तरैः ज्योतिषिकैः वैमानिकैश्च देवैः 'देवीहिं य' देवीभिश्च
'उवयंतेहिं उप्पयंतेहिं य' अवपतद्भिः-स्वर्गलोकाद् भूलोकम् अवतरद्भिः, उत्पतद्भिश्च-
सुमेरुपर्वतमारोहद्भिश्च भूमौ उपरि 'एगे महं दिव्वे देवुज्जोए' एको महान् दिव्यः-प्रधानः
देवोद्द्योतः-विमानप्रकाशः 'देवसन्निपाए' देवसन्निपातः-देवानां सन्निपातजन्यः 'देवक-
हकहए' देव कहकहकः-देवकोलाहलशब्दः 'उत्पिणलगभूए याविहोत्था' उत्पिञ्जलगभूतश्चापि

टीकार्थ-अब भगवान् महावीर स्वामी के शुभ जन्म होने के बाद दिव्यातिशय
माहात्म्य का निरूपण करते हुए बालक्रीडा का वर्णन करते हैं-'जण्हं राइं तिसला
खत्तियाणी समणं भगवं महावीरं अरोया अरोयं पसूया' जिसरातमें पूर्ण स्वस्थ
त्रिशला क्षत्रियाने पूर्ण आरोग्य श्रमण भगवन् महावीर स्वामी को जन्माया-
'तण्हं राइं भवणवइ वाणमंतर जोइसिय विमाणवासि देवेहिं देवीहिंय' उस रातमें
भवनपति वानव्यन्तर-ज्योतिषिक विमानवासी देवोंने-और देवियोंने 'उवयंतेहिं
उप्पयंतेहिंय'-स्वर्गलोक से भूलोक पर उतरते समय और सुमेरु पर्वत पर चढते
समय 'एगे महं दिव्वे देवुज्जोए' एक महान् दिव्य विमान प्रकाश किया और

टीकार्थ-इसे भगवान् श्रीमहावीर स्वामीने जन्म तथा पछी दिव्यातिशय भाङ्क
रयन्तु निरूपण करत भगवाननी भाण कीडतु पण्णि करवामा आवे जे-'जण्हं
राइं तिसला खत्तियाणी' जे रात्रे पूण 'समण भगव महावीर' आरोग्यवाणा
श्रमण भगवान् महावीर स्वामीने 'अरोया अरोयं पसूया' पूण स्वस्थ त्रिशला
क्षत्रियाणिजे पूण आरोग्यवाणा भगवानने जन्म आप्पे 'तण्हं राइं भवणवइवाणमंतरजोइ-
सियविमाणवासि देवेहिं' जे रात्रे भवनपति-वानव्यन्तर-ज्योतिषिक-विमानवासी देवोजे
अने देवीहिंय' देवियाजे 'उवयंतेहिं उप्पयंतेहिंय' भूलोक पर उतरता अने सुमेरु पर्वत

अमवत्-सा वीरजन्मरात्रिः देवानामदृहासेन उद्योनेन प्रकाशेन युक्ताचाभृदित्यर्थः 'जणं-
रयणि' यस्यां खलु रजन्यां-रात्रौ 'तिसला खत्तिगाणी' त्रिशलाक्षत्रियाणी-क्षत्रिया 'समणं भगवं
महावीरं' श्रमणं भगवन्तं महावीरम्-महावीरस्वामिनम् 'अरोया अरोयं पसूया' आरोग्या-पूर्ण
स्वस्था सती आरोग्यम्-पूर्णस्वस्थं प्रभुम् प्रभुता-सुपुत्रे 'तणं रयणि' तस्या खलु रजन्यां-रात्रौ
'वहवे देवा य देवी भो य' वहवे देवाश्च देव्यश्च-अनेके वैमानिकदेवाः देव्यश्चेत्यर्थः 'एगं महं
अमयवासं च' एकम् महत् अमृतवर्षणम् च सुधावर्षणम् 'गंधवासं च' गन्धवर्षणम्-सुगन्धितद्रव्य-
वृष्टिम् 'चुणवासं च' चूर्णवर्षणम्-सुगन्धमयचूर्णवृष्टिम् 'पुप्फवासं च' पुष्पवर्षणम्-प्रसून
वृष्टिम् 'हिरणवासं च' हिरण्यवर्षणम्-सुवर्णरजतवृष्टिम् 'रयणवासं च' रत्नवर्षणम्-पद्मराग-
मरकतइन्द्रनीलमणिप्रभृति रत्नवृष्टिश्च 'वासिसु' अवर्षिषुः-अमृतादीना वर्षामकार्षुः 'जणं
रयणि' यस्यां खलु रजन्याम्-रात्रौ 'तिसलाखत्तिगाणी' त्रिशलाक्षत्रियाणी-क्षत्रिया 'समणं'

'देवसंनिवाए'-देवों के निपात जन्य-'देवकहक्कहए' देवकोलाहल शब्द भी एक
साथ उत्पन्न हुआ अर्थात् वह वर्द्धमान महावीर स्वामी के शुभ जन्म की रात
'उप्पिजलगभूए यावि होत्था'-देवों के अदृहास्य से दिव्य प्रकाश से युक्त हुई
'जणं रयणि तिसला खत्तिगाणी समणं भगवं महावीरं अरोया अरोयं
पसूया' जिस रात में त्रिशला क्षत्रिया ने पूर्ण आरोग्य श्रमण भगवान्
श्रीमहावीर स्वामी को जन्म दिया 'तणं रयणि' उस रात में-'वहवे'-बहुत से
वैमानिक-'देवा य देवी भोय' देवों ने और देवियों ने 'एगं महं'-एक महान्
'अमयवासं च गंधवासं च' अमृत-सुधा वर्षण किया, एवं सुगन्धित द्रव्य का
वर्षण किया, एवं-'चुणवासं च'-सुगन्धमय चूर्ण का वर्षण किया तथा-'पुप्फ
वासं च' सुगन्धित पुष्पों का वर्षण किया एवं 'हिरणवासं च' हिरण्य सुवर्ण
रजतका वर्षण किया एवं 'रयण वासं च'-वासिसु'-पद्मराग मरकत इन्द्रनीलमणि
वगैरह का वर्षण किया और-'जणं रयणि'-जिस रातमें अत्यंत स्वस्थ-'तिसला

पर अर्थात् 'एगं महं वहवे देवउत्तोए' ओक महान् दिव्य विमान प्रकाश कर्त्ता अने 'देवसंनिवाए
देवकहक्कहए' देवाना निपातशी थयेव देवकोलाहल शब्द पण 'उप्पिजलगभूए यावि होत्था'
ओक साथे उत्पन्न थये अर्थात् ते वर्द्धमान श्रीमहावीर स्वामीना शुभ जन्मणी रात्रे अदृहास्यशी
अने दिव्य प्रकाशशी युक्त थय 'जणं रयणि तिसलाखत्तिगाणी' ये रात्रे पूषुस्वस्थ त्रिशला
क्षत्रियाशुओ 'समणं भगवं महावीरं अरोया अरोयं पसूया' पूषु आरोग्यवाणा श्रमण भग-
वान् महावीरस्वामीने जन्म आप्थे। 'तणं रयणि वहवे देवा य देवीओ य' ओ रात्रे धणु
वैमानिक हेवे अने देवीओ ओ 'एगं महं अमयवासं च' ओक अमृत-सुधाने। भारे वरसाद
वरसाओ तथा 'गंधवासं च चुणवासं च' सुगन्धित द्रव्यने। वरसाद वरसाओ तथा
सुगन्धवाणा धूषुने। वरसाद वरसाओ तथा 'पुप्फवासं च' पुष्पवृष्टि करी ओव 'हिरणवासं
च रयणवासं च वासिसु' इन्द्रिय, सुवर्षु अने रत्नने। वरसाद वरसाओ। तथा पद्मराग
आण १२८

भगवं महावीरं' श्रमणं भगवन्तम् महावीरम् 'अरोया अरोयं पसूया' आरोग्या-पूर्णत्वस्था
सती आरोग्यम् पूर्णस्वस्थं महावीरस्वामिनं प्रवृत्ता-गुपुवे 'तण्णं रयणि' तस्मां सल्लु रज्ज्वा-
रात्रौ 'भवणवईवाणमंतरजोइसिय विमाणवासिणो' भवनपति-वानव्यन्तर-उजोतिपिक-
विमानवासिनः-भवनपत्यादिवैमानिकाः 'देवा य देवी ओ य' देवाश्च देव्यश्च 'समणस्स भगवओ
महावीरस्स' श्रमणस्य भगवतो महावीरस्य 'सुट्ठकम्माइं' शुचिकर्माणि पवित्रताप्रयोजक-
कर्माणि पदपञ्चाशद् दिशाकुमार्यः भगवतः शुचिकर्माणि अकार्पुः, 'तित्थयराभिसेयं च
करिंसु' तीर्थकराभिषेकश्च अकार्पुः-चतुष्पण्ठिन्द्राः सुमेरुपर्वतस्य पण्डकोद्याने भगवन्तं
नीत्वा तस्य जन्माभिषेकम् कृतवन्तः 'जओणं पभिइ'यतः सल्लु प्रभृति-यस्माद् दिनादारभ्य
'समणे भगवं महावीरे' श्रमणो भगवान् महावीरः 'तिसलाए खत्तियाणीए' त्रिशलायाः
क्षत्रियाण्याः-क्षत्रियायाः 'कुच्छिसि गम्भं आगए' कुक्षो-उदरे गर्भम् गर्भाशये आगतः
'तओणं पभिइ' ततः सल्लु प्रभृति-तदिनादारभ्य 'तं कुळं' तत् कुलम्-त्रिशलायाः कुल-
मित्यर्थः 'विपुलेणं हिरण्णेणं' विपुलेन प्रचुरेण पुष्करेण इत्यर्थः हिरण्येन-रजतादिना
खत्तियाणी' त्रिशला क्षत्रिया ने पूर्ण आरोग्य-समणं भगवं महावीरं-श्रमण
भगवान् महावीर को-अरोया अरोयं पसूया'-उत्पन्न किया-तण्णं रयणि' उस
रातमें 'भवणवईवाणमंतर जोइसिय विमाणवासिणो देवा य देवीओय' भवनपति
वानव्यन्तर उजोतिपिक विमानवासी देवों ने और देवीओने-समणस्स भगवओ
महावीरस्स' श्रमण भगवान् महावीरस्वामीको 'सुट्ठकम्माइं' शुचिकर्म याने प्रसूति
होने के बाद पवित्रता प्रयोजक कर्मों को छप्पनदिशाकुमारियों ने संपन्न किया
और 'तित्थयराभिसेयं च करिंसु' चौसठइंद्रोने सुमेरुपर्वत के पडक नामके उद्या
नमें भगवान् महावीरस्वामी को लेजाकर उनका अभिषेक-किया और-जओणं
पभिइ'-जिस दिनसे-समणे भगवं महावीरे' श्रमण-भगवान् महावीर स्वामी
'तिसलाए-खत्तियाणीए कुच्छिसि' त्रिशला क्षत्रिया के उदरमें-गम्भं आगए

भरकत ध-द्रनीलमणि वज्रोरेतो वरप्राप्त वरसाध्या। तथा 'जण्ण रयणि तिसलाखत्तियाणी' ने
रात्रे अत्यंत स्वस्थ जेवा त्रिशलाक्षत्रियाणियो 'समणं भगवं महावीर अरोया अरोय पसूया'
पूषु आरोग्यवाणा श्रमण भगवान् महावीर प्रभु ने जन्म आये। 'तण्णं रयणि भवणवई
वाणमंतरजोइसिय' जे रात्रे भवनपति वानव्यन्तर जेओतिपिक 'विमाणवासिणो देवा य
देवीओ य' विमानवासी देवाजे आने देवियेजे 'समणस्स भगवओ महावीरस्स' श्रमण भगवान्
महावीर स्वामीने 'सुट्ठं कम्माइ तित्थयराभिसेयं च करिंसु' शुचि कर्म अर्थात् प्रसूति
थया पञ्ची पवित्रता हजारके कर्मों छप्पन दिशा कुमारियोंजे कथु' आने जोसठ इंद्रोंजे
सुमेरु पर्वतना पडक नामना उद्यानमा भगवान् महावीर स्वामिने लक्ष जेधने तेजोने।
जन्माभिषेक कथी 'जओ ण पभिइ समणे भगव महावीरे' तथा जे द्विपञ्चमी श्रमण भगवान्
महावीर स्वामी 'तिसलाए खत्तियाणीए' त्रिशला क्षत्रियाणी ना 'कुच्छिसि गम्भं आगए'

‘सुवर्णेण’ सुवर्णेन-कनकादिना ‘धनेण’ धनेन रूप्यकादिना ‘धन्नेण’ धान्येन-शालिप्रभृति-
धान्येन ‘माणिक्येण’ माणिक्येन-मरकतमण्णादिना ‘मुक्तिर्ण’ मौक्तिकेन-मौक्तिरुमण्यादिना
‘संखसिलपत्रवालेण’ गङ्गाशिलाप्रवालेन ‘अईव अईव परिवद्दुह’ अतीव अतीवअत्यन्तं परि-
वर्द्धने समृद्धं भवति ‘तओणं’ ततः सुख-तदन्तरम् ‘समणस्स’ भगवओ महावीरस्स’ श्रम-
णस्य भगवतो महावीरस्स-महावीरस्वानिनः ‘अम्मापियरो’ अन्वापितरो मातापितरो ‘एयमट्ठ
जाणित्ता’ एतस् अर्थस्-एतावन्तं हिरण्यप्रभृति रत्नधान्यादिना समृद्धियुक्तम् अर्थम् ज्ञात्वा-विज्ञाय
‘निवत्तदसाहंसि बुक्कतंसि’ निर्वर्तितदशाहे व्युत्क्रान्ते अर्शोचकादशदिनेषु व्यतीतेषु ‘सुइभूयंसि’
शुचीभूते सति ‘विपुलं असणपाणखाइमसाइमं’ विपुलम्-प्रचुरम् अशनपानखादिमसादिमं-
चतुर्विधमाहारजातम् ‘उवक्खडाविति’ उपस्कारयतः-पाचकद्वारा निर्गोपयतः ‘उवक्खडा
वित्ता’ उपस्कार्य-अशनादिकं चतुर्विधमाहारजातं निर्गोप्य ‘मित्तनाइसयणावधिवग्गं’ मित्र-

तओणं पमिह’ गर्भरूपं माघे उत्सर्जनं से लेकर ‘तं कुलं विपुलेण हिरण्णेण’
त्रिशलाका कुलवशा विपुल पुष्कल हिरण्य रजतादि से एवं-‘सुवर्णेण’-सुवर्ण
कनकादि से और ‘धनेण’ रूप्यकादि धन से और ‘धन्नेण’ शालि विगैरह
धान्य से ‘माणिक्येण’-मरकत मणि वगैरह मणियों से-‘मुक्तिर्ण’ मौक्तिक
मणि वगैरह से तथा-‘संख सिलपत्रवालेण’ संख शिलाप्रवाल से-‘अईव अईव
परिवद्दुह’ बढ़ने लगा अर्थात् धन धान्य हिरण्य रजत सुवर्ण कनक मणि मौक्तिकादि
से समृद्ध होने लगा ‘तओणं समणस्स भगवओ महावीरस्स अम्मापियरो एय
मट्ठ जाणित्ता’ उसके बाद श्रमण भगवान् श्री महावीर स्वामी के मातापिता-
‘एयमट्ठ जाणित्ता’-इतने हिरण्य वगैरह धन धान्यादि समृद्धि से युक्त अर्थको
जानकर-‘निवत्तदसाहंसि बुक्कतंसि’-आशोचका दशदिनबीत जाने पर-‘सुइभू-
यंसि’ शुचि-पवित्र होने पर-‘विपुलं असणं पाणं खाइमं साइमं’ पुष्कल अशन
पान खादिम और स्वादिम चतुर्विध आहार जान को-‘उवक्खडाविति’ पाचक

उद्देश्यमा गर्भरूपे आग्या ‘तओण पमिह तं कुलं विपुलेण हिरण्णेण सुवर्णेण’ ते द्विसथी
त्रिशलाना वशमा पुष्कल प्रमाणमा रजत, हिरण्य, लोहेरेथी अने सुवर्णथी तथा ‘धनेण
धन्नेण’ रूप्यकादि धनथी तेभ्य अंगर, धडु, भाजरी, गुवार विगेरे धान्यथी तथा
‘माणिक्येण मुक्तिर्ण’ मरकतमणि विगेरे मणिथी तथा मुक्तामणि विगेरेथी तथा ‘संख
सिलपत्रवालेण’ अईव अईव परिवद्दुह’ शंख, शिलाप्रवालथी पथंग लाग्या अर्थात् धनधान्य
हिरण्य, रजत, सुवर्ण इनके मणि मौक्तिक विगेरेथी समृद्ध तथा लाग्या. ‘तओणं समण-
स्स भगवओ महावीरस्स अम्मापियरो’ ते पथी श्रमण लोगवान् महावीर स्वामीना माता-
पिता ‘एयमट्ठ जाणित्ता’ ओटला हिरण्य विगेरे धनधान्य विगेरे समृद्धिथी युक्त थयेल
अर्थ-प्रकरणेण जाणित्ते तेभ्य ‘निवत्तदसाहंसि बुक्कतंसि’ आशोच-सूतकना दस द्विस
थीया पथी ‘सुइभूयंसि’ पवित्र तथा आह ‘विपुल असणपाणखाइमसाइम उवक्खडाविति’ पु-
ष्कल प्रमाणमा अशनपान आदिम अने स्वादिम चार प्रकारना आहार जातने रसेधिया

ज्ञातिस्वजनसम्बन्धिवर्गम्-स्नेहिज्ञातिकुटुम्बबन्धुवर्गम् 'उवनिमंतति' उपनिमन्त्रयतः-
 निमन्त्रितं कुरुतः 'मित्तनाइसयणसंबंधिवर्गं उवनिमंतित्ता' मित्रज्ञातिस्वजनसम्बन्धिवर्गम्
 उपनिमन्त्रय-निमन्त्रणं दत्त्वा 'बह्वे समणमाहणकिवणवणीमगाहिं' वहून्-अनेकान् श्रमण-
 ब्राह्मणकृपणवनीपकान् चरकशाक्यप्रभृति अन्यतीर्थिकसाधु-द्विजाति-भूसुरदयनीय दीनान्ध-
 याचकदरिद्रान् 'भिच्छुंडगपंडरगाईण' भस्मच्छुरितपाण्डुरशरीरान् भिक्षुकगणांश्च 'विच्छंडंति'
 विच्छर्दयतः-भोजयतः 'विगोविंति' विगोपयतः-प्रेमपूर्वकं भोजनसत्कारादिना संरक्षतः
 'विस्साणित्ति' विश्राणयतः-विशेषरूपेण भोजनास्वादनं कारयतः 'दायारेसु दाणं पज्जभाइति'
 दातृषु-अन्नवस्त्रादिवितरणकर्तृषु याचकेषु वा दानं-देयान्नवस्त्रादिदानं प्रभाजयतः-विभा-
 जयतः, याचकेभ्यः अन्नवस्त्रादीनां दानार्थं विभाजनं कुरुतः 'विच्छड्डित्ता विगोवित्ता
 विस्साणित्ता' विच्छर्दय-भोजयित्वा, विगोप्य भोजनादिना संरक्ष्य, विश्राण्य प्रेमपूर्वकं
 भोजनास्वादनं कारयित्वा 'दायारेसु दाणं' दातृषु याचकेषु वा दानं-देयान्नवस्त्रादिकं 'पज्जभा-

द्वारा बनवाने लगे और पाचक द्वारा अशनादि चतुर्विध आहार जातको-'उव
 कखडावित्ता' पकवाकर-'मित्तनाइ सयणसंबंधिवर्गं उवनिमंतति' मित्रज्ञाति
 स्वजन संबंधी वर्गको निमन्त्रण दिया-'मित्तनाइ सयणसंबंधिवर्गं उवनिमंतित्ता'
 बहुत से श्रमण ब्राह्मण कृपण वनीपक को निमन्त्रण देकर 'बह्वे समणमाहण
 'वणीमगाहिं' अर्थात् चरक शाक्य वगैरह अन्यतीर्थिक साधुको द्विजाति भूसुर
 ब्राह्मण दयनीय दीन याचक अंध बधिर पंगु लंगुड़े लुछे वर्गों को एवं
 'भिच्छुंडगपंडरगाईण' भस्म धारण करने वाले भिक्षुक गणोंको 'विच्छंडंति'
 भोजन कराने लगे और 'विगोविंति' भोजन अन्न वस्त्रादि के सत्कारादि
 से रक्षण करने लगे एवं 'विस्साणित्ति' विशेष रूप से भोजनास्वादन कराने
 लगे और 'दायारेसु दाणं पज्जभाइति' याचकों को अन्नवस्त्रादि का विभा-
 जन पूर्वक दान दिया 'विच्छड्डित्ता' विगोवित्ता, भोजन करा कर 'विस्साणित्ता'

द्वारा भनावराख्या 'उवकखडावित्ता' तथा अशनादि चारे प्रकरने आहारगत भनावराधीने
 'मित्तनाइसयणसंबंधिवर्ग' मित्र ज्ञाति, स्वजन, कुटुम्ब तथा सम्बन्धी वर्गने 'उवनिमंतति' निम-
 न्त्रण आभ्यु 'मित्तनाइसयणसंबंधिवर्ग' मित्र ज्ञाति स्वजन कुटुम्ब तथा सम्बन्धी वर्गने 'उवनिमंत-
 त्ता' निमन्त्रण आभीने तथा 'बह्वे समणमाहणकिवणवणीमगाहि' धन्य श्रमण ब्राह्मण
 -कृपण्य अने वनीपकेने अर्थात् चरक शाक्य विगेरे अन्यतीर्थिक साधु द्विज भूसुर दीन
 याचक आधना भडरा बुद्धा लंगडा विगेरेने 'भिच्छुंडगपंडरमाईण विच्छंडंति' भस्म धारण
 करनारा भिक्षुक गणुने भोजन कराववा लाग्या. तथा 'विगोवित्ति' भोजन अन्न वस्त्र
 विगेरेना सत्कारधी तेभनु रक्षण करवा लाग्या तथा 'विस्साणित्ति' विशेषरूपधी भोजनादि
 कराववा लाग्या तथा 'दायारेसु दाणं पज्जभाइति' याचकेने अन्न-वस्त्रादिना विलेन पूर्वक दान
 आपवा लाग्या. ये रीते 'विच्छड्डित्ता विगोवित्ता विस्साणित्ता' ये रीते भोजन करावीने तथा
 अन्नवस्त्रादिधी संरक्षण करीने प्रेमपूर्वक विश्राम प्रभाडीने 'दायारेसु दाणं परिभाइत्ता' याचकेने

इत्ता' प्रभाज्य-विभाजनपूर्वकं वितीर्य 'मित्तनाडसयणमंबंधिरगं' मित्रज्ञातिस्वजनसम्बन्धिवर्गम् 'भुजावित्ति' भोजयतः-भोजनं कारयतः 'मित्तनाडसयणमंबंधिरगं' मित्रज्ञातिस्वजनसम्बन्धिवर्गम् 'भुजावित्ता' भोजयित्वा-भोजनं कारयित्वा 'मित्तनाडसयणसंबंधिवर्गेण' मित्रज्ञातिस्वजन सम्बन्धिन्यर्गेण वन्धुवर्गादिद्वारा 'इमेयाखं नामधिज्ज कारवित्ति' इदमेयाखं रूपम्-एतत्तत्कारकं नामधेयम् नामकरणं कारयतः-विधाययतः नामकरणसंस्कार कारयत इत्यर्थः तथाहि 'जओणं पमिइ इमे कुमारे' यतः खलु प्रभृति-वदिनादारभ्य अयं कुमारः-शिशुः 'तिलसाए खत्तियाणीए' त्रिशलायाः क्षत्रियाणां-क्षत्रियायाः 'कुच्छिसि गम्मे आहूए' कुक्षी-उदरे, गर्भे-गर्भाग्रे आहृतः देवैः संस्थापितः आकारित आगतोऽस्ति 'तओणं पमिइ' ततः खलु प्रभृति-वदिनादारभ्य 'इमं कुल त्रिपुलेणं हिरण्णेणं' इदं कुलम्-सिद्धार्थक्षत्रियस्य कुलमित्यर्थः त्रिपुलेन-प्रचुरेण पुष्कलेन हिरण्येन-रजतेन 'सुवण्णेणं धणेणं धन्नेणं' सुवर्णेन-रजकेन धनेन-गोमूत्रादि धनेन, धान्येन-अन्नशालिप्रभृतिधान्येन 'माणिक्केणं मुत्तिएणं' माणिक्येन-मरकतादि गणिना मौक्तिकेन 'संखसिलप्पवालेणं' शङ्खशिलाप्रवालेन 'अतीव अतीव परिवड्ड' अतीव अतीव-अत्यन्ताधिकं परिवर्द्धने वृद्धिं प्राप्नोति 'ता एवं अन्न वस्त्रादि से सत्कार कर के 'दायारेसु दाणं पज्जमाहत्ता' याचकों को दान देकर 'मित्तणाह सयण संबंधिवर्गं भुजावित्ता' मित्र ज्ञाति स्वजन कुटुंबादि संबंधि वर्गों को भोजन कराकर उनके द्वारा 'इमेयाखं नामधिज्ज कारवित्ति' वक्ष्यमाण रूप से नामधेय अर्थात् नामकरण संस्कार कराने लगे 'जओणं पमिइ इमे कुमारे' क्योंकि जिस दिन से लेकर यह कुमार शिशु बालक-'तिलसाए खत्तियाणीए'-त्रिशला नामकी क्षत्रिया के-'कुच्छिसि गम्मे आहूए' उदरसे गर्भ रूपमें देवों से स्थापित किया गया है-'तओणं पमिइ इमं कुलं'-उस दिनसे लेकर यह कुल अर्थात् सिद्धार्थ क्षत्रिय का कुल-'त्रिपुलेणं हिरण्णेणं'-पुष्कलहिरण्य रजत-'सुवण्णेणं धणेणं धन्नेणं'-सुवर्णधन धान्य अन्नशालिप्रभृति वस्तुओं से तथा-'माणिक्केणं मुत्तिएणं'-मरकतादि गणिमौक्तिक-'संखसिलप्पवालेणं'-शङ्खशिला प्रवाल वगैरह से 'अईव अईव परिवड्ड' नाना प्रकार के समृद्धि-

अन्नवस्त्रादि आपीने ते पछी 'मित्तणाह सयणसंबंधिवर्गं' मित्र ज्ञाति, स्वजन अने स भंधि वर्गने 'भुजावित्ता' भोजन दि करावीने 'मित्तनाडसयणसंबंधिवर्गेण' मित्र ज्ञाति स्वजन कुटुम्बादि स भंधिवर्ग द्वारा 'इमेयाखं नामधिज्ज कारवित्ति' वक्ष्यमाण प्रकारથી नामकरण संस्कार कराव्यो 'जओणं पमिइ इमे कुमारे' ये दिवसથી ग्या कुमार 'तिलसाए खत्तियाणीए कुच्छिसि' त्रिशला नामकी क्षत्रियाणीना उदरमा 'गम्मे आहूए' गर्भाग्रे देवोके स्थापित कर्था 'तओणं पमिइ इमं कुलं' ते दिवसથી आरंभीने आकृण गंधार्त् सिद्धार्थ क्षत्रियनु इण 'त्रिपुलेणं हिरण्णेणं सुवण्णेणं पुष्कल हिरण्य, रजत, सुवर्ण' धणेणं धन्नेणं धन धान्य अन्नादि वस्तुओशी तथा 'माणिक्केणं मुत्तिएणं' मरकतादि भद्रियेथी मोतीथी तथा 'संखसिलप्पवालेणं' शङ्खशिला-

हो उणं कुमारे वद्धमाणे' तत्-तस्मात् कारणात्-हिरण्य सुवर्णादिपरिवर्द्धनाद् हेतोः भवतु खलु अयं कुमारः शिशुः वर्द्धमानः वर्द्धमाननाम्ना प्रसिद्धो भवतु इत्यर्थः 'तओणं समणे भगवं महावीरे' ततः खलु-तदनन्तरम् श्रमणो भगवान् महावीरः-महावीरस्वामी 'पंचधाइपरिवुडे' पञ्चधात्रीपरिवृतः-वक्ष्यमाण पञ्चसंख्यरुधात्रीभिः परिवृतः परिचारकतया ताभिः पञ्चभिः समलङ्कृतोऽभूत् 'तं जहा-खीरधाईए' तद्यथा-क्षीरधात्र्या-दुग्धपानकारयित्र्या दास्या परिवृतः 'मज्जनधाईए' मज्जनधात्र्या-स्नानविशेषयित्र्या दास्या परिवृताः 'मंडणधाईए' मण्डनधात्र्या-वस्त्राभूषणपरिधापयित्र्या दास्या परिवृतः 'खेलावणधाईए' खेलापनधात्र्या-क्रीडाकारयित्र्या दास्या परिवृतः 'अंकधाईए' अङ्कधात्र्या-क्रोडे स्थापयित्र्या दास्या परिवृतः आवेष्टितोऽभूदित्यर्थः 'अंकाओ अंकं साहरिज्जमाणे' अङ्कात्-क्रोडात् अङ्कं-क्रोडान्तरं संह्रिय से भरपूर हो रहा है-'ता होउण कुमारे वद्धमाणे'-इसलिये अर्थात् हिरण्यादि समृद्धि से परिवर्द्धित होने के कारण यह कुमार शिशु नवजान बालक वर्द्धमान नामसे प्रसिद्ध हो ऐसा विचार कर वर्द्धमान नाम रखवा 'तओणं समणे भगवं महावीरे पंच धाइपरिवुडे' उसके बाद श्रमण भगवान् महावीर स्वामी पांच धात्रियों से परिवृत हुए याने भगवान् श्रीमहावीर स्वामी की परिचर्या वगैरह करने के लिये पांचधात्री वक्ष्यमाण कार्यों को करने के लिये नियुक्त की गयी -'तं जहा'-खीर धाईए'-जैसे कि क्षीर धात्री याने दूध पीलाने वाली धात्री और -'मज्जणधाईए'-मज्जन अर्थात् स्नान करने वाली धात्री-'मंडण धाईए'-एवं वस्त्र आभूषण अलंकार पहनाने वाली धात्री तथा-'खेलावणधाईए' क्रीडा रमन गम्मत कराने वाली धात्री एवं-'अंकधाईए'-अंक धात्री माने गोद में रखकर खेलाने वाली धात्री इस प्रकार पांच धात्री दासी से परिवृत हुए-'अंकाओ अंकं साहरिज्जमाणे'-उसके बाद एक गोदसे दूसरे गोदमें लिए जाते हुए भगवान्

प्रमाण विगेरे अनेक प्रकारनी समृद्धिथी 'अईव अईव परिवड्डह' अत्यंत अधिक भरपूर रहे थे 'ता होउण कुमारे वद्धमाणे' ते कारणथी अर्थात् हिरण्यादि समृद्धिथी वृद्धिगत थयाना कारणे आ भाणक वर्द्धमान नामथी प्रसिद्ध थावे। जेम विचाराने वर्द्धमान जे प्रमाणे नाम राख्यु 'जओणं समणेभगव महावीरे ते पछी श्रमण भगवान् श्री महावीर स्वामी 'पंचधाई परिवुडे' पाच धात्रिओथी परिवृत थया अर्थात् भगवान् महावीर स्वामीनी परिचर्या विगेरे करवा माटे पाच धात्री वक्ष्यमाण कार्य करवा माटे राखवासा आवी 'तजहा' जेम के-'खीर धाईए' क्षीरधात्री ओट्ठे के दूध पीववावाणी धात्री तथा 'मज्जणधाईए' मज्जन अर्थात् नवराववावाणी धात्री तथा 'मंडणधाईए' वस्त्र आभूषण अने अलंकार पहिराववाणी धात्री तथा 'खेलावणधाईए' रमनगम्मत विगेरे जेवाववाणी धात्री तथा 'अंकधाईए' अंकधात्री अर्थात् जोलाभा राखीने रमाववाणी धात्री जे रीने पाच धात्री अर्थात् दासीयोथी युक्त थया. ते पछी 'अंकाओ अंकं साहरिज्जमाणे' ओक जोलाभाथी भीण जोलाभा

माणः—वीरमानो भगवान् महावीरः 'रम्मे मणिकुट्टिमत्ते' रम्मे—परमरमणीये मणिकुट्टिम-
 तले—शङ्खमर्मरमणिजटितप्राङ्गणे 'गिरिकंदरसमुल्लीणे विव' गिरिकंदरान्मुल्लीन इव—
 पर्वतगुफापिहितः 'चंपयपायवे' चम्पकपुष्पवृक्षः इव 'अहाणुपुव्वीए संवड्डुइ'
 यथानुसूच्या—यथाक्रमम् संवर्धते क्र. ३३ उत्तरोत्तरम् प्रतिदिनं वर्द्धमान आसीत् 'तओ णं समणे
 भगवं महावीरे' ततः खलु—तदनन्तरम् श्रमणो भगवान् महावीरः 'विण्णायपरिणय' विज्ञातपरि-
 णतः—स्वयमेव ज्ञानविज्ञान सम्पन्नः 'विणियत्तवालभावे' विनिवर्तितवालभाव—शैशवावस्था-
 रहितः युवावस्थाप्रतिपन्न इत्यर्थः 'अप्पुस्सुयाइं' अल्पौत्सुक्यान्—अधिकोन्मुक्ता रहितान्—
 विशेषलिप्साऽविषयान् 'उरालाइं माणुस्सगाइं' उदारान्—महोदारयुक्तान्, मानुष्यकान्—मनुष्यो-
 पभोगयोग्यान् 'पंचलक्खणाइं' पञ्चलक्षणान्—वक्ष्यमाणपञ्चसंख्यकलक्षणस्वरूपान् 'कामभो-
 गाइं' कामभोगान्—कामोपभोगान् 'सदफरिसरसरुवगंघाइं' शब्दस्पर्शरसरूपगन्धान्—पञ्च-
 विषयान्—'परियारेमाणे' परिचरन्—उपभुञ्जानः अनासक्त्या उपभोगं कुर्वाणः श्रमणो भग-

श्रीमहावीर स्वामी—'रम्मे मणिकुट्टिमत्ते'—परमरमणिय शङ्ख मर्मर मणिजटित
 प्राङ्गण में—'गिरिकंदर समुल्लीणे विव'—पर्वतकी गुफामें ढके हुए—'चंपयपायवे
 अहाणुपुव्वीए संवड्डुइ'—चम्पक वृक्षके समान क्रमशः उत्तरोत्तर प्रतिदिन
 बढ़ने लगे 'तओ णं समणे भगवं महावीरे' उसके बाद श्रमण भगवान् श्री
 महावीर वर्धमान स्वामी—'विण्णायपरिणय' रचयं ही ज्ञान विज्ञान संपन्न
 होकर—'विणियत्त वालभावे'—कौमार शैशव बाल्यावस्था से रहित याने युवा
 वस्था में प्रतिपन्न होकर—'अप्पुस्सुयाइं'—अधिक उत्सुकता रहित होते हुए
 अर्थात् विशेषलिप्सा रहित होकर—'उरालाइं माणुस्सगाइं' महोदार युक्त
 मनुष्यों के उपभोग योग्य वक्ष्यमाण—'पंचलक्खणाइं'—पंच संख्यक लक्षणयुक्त
 रूपवाले—'कामभोगाइं' कामोपभोगों को अर्थात्—'सदफरिसरसरुवगंघाइं'—शब्द
 स्पर्श रूपरस गंध विषयक उपभोगों को अनासक्ति पूर्वक—'परियारेमाणे एवं चणं

लेवाता भगवान् श्री महावीर स्वामी 'रम्मे मणिकुट्टिमत्ते' परम रमणीय शङ्ख
 मर्मर अने रत्नजडित आगुष्ठाभा 'गिरिकंदरसमुल्लीणे विव' पर्वतनी गुफामें ढकेयेले
 'चंपय पायवे इव' पर्वतनी गुफामें ढकेयेले यथाना वृक्षनी जेम् 'अहाणुपुव्वीए
 संवड्डुइ' क्रमशः, दरदरान् वधवा लाय्या 'तओण समणे भगव महावीरे' ते पछी श्रमण
 भगवान् श्रीमहावीर वर्धमान स्वामी 'विण्णायपरिणय—विणियत्तवालभावे' स्वयं ज्ञान विज्ञाना
 रहित युक्त थधने कौमार शैशव अने बाल्य अवस्थाथी निवृत्त अर्थात् युवावस्था प्राप्त
 करीने 'अप्पुस्सुयाइं' अधिक उत्सुकताथी रहित अने अर्थात् विशेष बाल्य रहित थधने
 'उरालाइं माणुस्सगाइं' महा उदार मनुष्येण भोगववा लायक 'पंचलक्खणाइं' वक्ष्यमाण पाथ
 संपन्नाना लक्षण युक्त स्वरूपवाला 'कामभोगाइं' कामोपभोगाने अर्थात् 'सदफरिसरस
 रुवगंघाइं' शब्द रस गंध विषयक उपभोगाने 'परियारेमाणे' अनासक्ति

वान् महावीरः 'एवं च णं विहरइ' एवञ्च खलु-उक्तगीत्या औदासीन्येन विषयोपभोगं कुर्वन् विहरति-तिष्ठति ॥ सू० ३ ॥

मूलम्-समणे भगवं महावीरे कासवगुत्ते तस्स णं इमे तिन्नि नाम-
धिजा एवमाहिज्जन्ति, तं जहा-अम्मापिउसन्ति वद्धमाणे? सहसंमुइए
समणे२ भीमं भयभेरव उरालं अवेलयं परीसह-सह त्तिकट्टु देवेहिं से
नाम कयं समणे भगवं महावीरे समणस्स णं भगवओ महावीरस्स
पिया कासवगुत्तेणं तस्स णं तिन्नि नामधिजा एवमाहिज्जन्ति, तं जहा-
सिद्धत्थेइ दा सिज्जंसेइ वा जसंसेइ वा, समणस्स भगवओ महावीरस्स
अम्मा वासिट्ठस्सगुत्ता, तीसे णं तिन्नि नामधिजा एवमाहिज्जन्ति,
तं जहा-तिसलाइवा विदेहदिन्नाइवा पियकारिणीइवा, समणस्स णं
भगवओ महावीरस्स पितिअए सुपासे कासवगुत्तेणं, समणस्स णं भग-
वओ महावीरस्स जिट्ठेभाया नंदिवद्धणे कासवगुत्तेणं, समणस्स णं
भगवओ महावीरस्स जेट्ठा भइणी सुदंसणा कासवगुत्तेणं, समणस्स णं
भगवओ महावीरस्स भज्जा जसोया कोडिन्नागुत्तेणं, समणस्स णं भग-
वओ महावीरस्स धूया कासवगुत्तेणं तीसेणं दो नामधिजा एवमाहि-
ज्जन्ति-अणुज्जाइ वा पियदंसणाइ वा, समणस्स णं भगवओ महावीर-
स्स नत्तुई कोसियागुत्ते णं तीसे णं दो नामधिजा एव माहिज्जति, तं
जहा-सेसवईइ वा जसवईइ वा ॥ सू० ४ ॥

विहरइ'-उपभोग करते हुए उक्त रीति से उदासीनतापूर्वक रहने लगे अर्थात्
श्रमण भगवान् श्रीमहावीर वर्द्धमान स्वामी जन्मान्तर के संस्कार से स्वयं ज्ञान
विज्ञान से परिपूर्ण होकर युवावस्था में विषय सेवन की विशेष उत्सुकता रहित
होकर शब्द स्पर्शादि पांच विषयो को अनासक्ति पूर्वक उपभोग करते हुए
सांसारिक विषयो से उदासीन होकर जीवन यापन करने लगे ॥ सू० ३ ॥

पूर्वक उपभोग करता करता 'एवं च णं विहरइ' उक्त प्रकारથી उदासीनतापूर्वक रहनेवा लाग्या
अर्थात् श्रमण भगवान् महावीर वर्द्धमान स्वामी जन्मान्तरना संस्कारથી पोते ज्ञानविज्ञानથી
परिपूर्ण થઈને युवावસ્થામાં વિષય સેવનની વધુ પડતી ઉત્સુકતા રહિત થઈને શબ્દસ્पर्शादि
पांच विषयेने अनासक्तिपूर्वक उपभोग करता करता सांसारिक विषयेથી उदास થઈને
જીવન વીતાવવા લાગ્યા. ॥ सू० ३ ॥

छाया-श्रमणो भगवान् महावीरः काश्यपगोत्रः, तस्य खलु इमानि त्रीणि नामधेयानि एवम् आख्यायन्ते-अम्बापितृसत्कं वर्द्धमानः १ महसंगुदिनः श्रमणः २ भीमं भयभैरवम् उदारम् अचलं परीपहं सद्यते इति कृत्वा देवैः तस्य नामकृतं श्रमणो भगवान् महावीरः ३ श्रमणस्य खलु भगवतो महावीरस्य पिता काश्यपगोत्रः तस्य खलु त्रीणि नामधेयानि एवमाख्यायन्ते-तद्यथा-सिद्धार्थः इति वा १, श्रेयम् इति वा २, यशस्वी इति वा ३, श्रमणस्य खलु भगवतो महावीरस्य अम्बा वासिष्ठगोत्रा, तरयाः खलु त्रीणि नामधेयानि एवमाख्यायन्ते-त्रिशला इति वा १ विशेददत्ता इति वा २ प्रियकारिणी इति वा ३ श्रमणस्य खलु भगवतो महावीरस्य पितृव्यः सुपार्थः काश्यपगोत्रः श्रमणस्य खलु भगवतो महावीरस्य ज्येष्ठो भ्राता नन्दिवर्द्धनः काश्यपगोत्रः श्रमणस्य खलु भगवतो महावीरस्य ज्येष्ठा भगिनी सुदर्शना काश्यपगोत्रा श्रमणस्य खलु भगवतो महावीरस्य भार्या यशोदा कौण्डिन्यगोत्रा श्रमणस्य खलु भगवतो महावीरस्य दुहिता काश्यपगोत्रा तस्याः खलु द्वे नामधेये एव आख्यायेते-अनोज्ञा इति वा १ प्रियदर्शना इति वा २, श्रमणस्य खलु भगवतो महावीरस्य नन्दि(दोहित्री) कौशिकगोत्रा तस्याः खलु द्वे नामधेये एवमाख्यायेते-तद्यथा-शेषवती इति वा १, यशस्वती इति वा २ ॥ सू० ४ ॥

टीका-सम्प्रति श्रमणस्य भगवतो महावीरस्वामिनः कुटुम्बपरिवारस्य नामधेयानि प्रतिपादयति-‘समणे भगवं महावीरे’ श्रमणो भगवान् महावीरः ‘कासवगुत्ते’ काश्यपगोत्रः आसीत् ‘तस्स णं इमे तिन्नि नामधिज्जा एवमाहिज्जंति’ तस्य खलु महावीरस्वामिनः इमानि-वक्ष्यमाणानि त्रीणि नामधेयानि-नामानि एवम्-वक्ष्यमाणरीत्या आख्यायन्ते-कथयन्ते तथाहि ‘तं जहा-अम्मापिउ संति वद्धमाणे’ तद्यथा-अम्बापितृसत्कम्-मातापितृकृतम् वर्द्धमान इति

अथ अपण भगवान् श्री महावीर स्वामी के कुटुम्ब परिवार के नाम का प्रतिपादन करते हैं-

टीकार्थ-‘समणे भगवं महावीरे कासवगुत्ते’ श्रमण भगवान् श्रीमहावीर स्वामी काश्यप गोत्र के थे ‘तस्स णं इमे तिन्निनामधिज्जा’ उनके तीन नाम ‘एवमाहिज्जंति’ वक्ष्यमाणरीति से कहे जाते हैं ‘तं जहा’ जैसे कि उन तीनों नामों को क्रमशः बनलाते हैं उस काश्यप गोत्र श्रमण भगवान् श्रीमहावीर स्वामीका नाम ‘अम्मापिउसंति वद्धमाणे’ माना पिता ने ‘वर्द्धमान’ रक्खा था, अथ माता पिता

हुवे श्रमण भगवान् श्रीमहावीर स्वामीना कुटुम्ब परिवारना नामोतु प्रतिपादन करवाभा आवे छे -

टीकार्थ-‘समणे भगवं महावीरे कासवगुत्ते’ श्रमण भगवान् महावीर स्वामी काश्यप गोत्रना हुवा, ‘तस्स णं इमे तिन्नि नामधिज्जा एवमाहिज्जंति’ तेमना त्रणु नाम आ वक्ष्यमाणु रीते कहेवाभा आवे छे ‘तं जहा’ ते त्रणु नामोने क्रमशः बनाववाभा आवे छे - ओ काश्यप गोत्रवाणा श्रमण भगवान् महावीर स्वामीतु पडेहु नाम ‘अम्मापिउ संति

નામધેયમ્ ૧ માતાપિતૃકૃતં દ્વિતીયં નામ મહાવીરસ્ય પ્રરૂપયન્નાહ-‘સહસંમુદ્ધૃ સમણે’ સહસં-
મુદિતઃ-સ્વાભાવિકગુણોત્પન્નઞ્ચાત્ સમભાવધારણાત્ અત્યન્તઘોરતપઃકરુણાચ્ચ શ્રમણ ઇતિ
નામધેયમ્ ૨, સમ્પ્રતિ ભગવતો મહાવીર ઇતિનામકરણે હેતું પ્રતિપાદયન્નાહ-‘ભીમંભયભેરવં
ઊરાલં અવેલયં’ ભીમમ્-ભયાનકમ્, ભયભૈરવમ્-અત્યન્તભયોત્પાદકં નીષણમ્, ઉદારમ્-
પ્રધાનમ્ અવિચલ્ય અવિચલતમમ્ ‘પરીસહં સહત્તિકદ્દુ’ પરીપદમ્-ક્લેશં સહતે ઇતિકૃત્વા
સર્વપ્રકારકલેશસહનકર્તૃત્વાત્ ‘દેવેહિં સે નામ કય’ દેવૈઃ તસ્ય-ભગવતઃ નામકૃતમ્-
‘સમણે ભગવં મહાવીરે’ શ્રમણો ભગવાન્ મહાવીર ઇતિ ૩ સાંસારિક સર્વવલેગસહનશાલિત્વાત્
દેવૈઃ ભગવતઃ શ્રમણસ્ય મહાવીર ઇતિ નામધેયં કૃતપ્રિતિભાવઃ, સમ્પ્રતિ ભગવતો મહાવીરસ્ય
પિતુર્નામધેયાનિ પ્રતિપાદયિતુમાહ-‘સમણસ્સ ણં ભગવઞ્જો મહાવીરસ્સ’ શ્રમણસ્ય સ્વલ્લ ભગવતો

કે દ્વારા રક્ષે ગયે દ્વિતીય નામ કા નિરૂપણ કરતે હૈ-‘સહસંમુદ્ધૃ સમણે’ સહ
સંમુદિત અર્થાત્ સ્વાભાવિક ગુણોં સે ઉત્પન્ન હોને સે ઓર સમભાવ ધારણ કરને
સે તથા અત્યન્ત ઘોર તપસ્યા કરને સે ‘શ્રમણ’ એસા નાન સમજના ચાહિયે, અવ
ભગવાન્ કા ‘મહાવીર’ એસા નામ કરને મેં હેતુ કા પ્રતિપાદન કરતે હુએ કદતે હૈ
-‘ભીમં ભયભેરવં ઊરાલં અવેલયં, પરીસહં સહત્તિકદ્દુ’ ભીમ અર્થાત્ ભયાનક
ઔર ભય ભૈરવ યા અત્યન્ત ભયોત્પાદક હોને સે નીષણ તથા ઉદાર અર્થાત્
પ્રધાન ઔર અવિચલ યાને અપને કર્તવ્યપથ સે વિચલિત નહીં હોને વાલે તથા
પરીષદ્દ કો અર્થાત્ સમી પ્રકાર કે કલેશ કો સહન કરનેવાલે હોને સે ‘દેવેહિં સે
નામં કાયં સમણે ભગવં મહાવીરે’ દેવોંને ડન ભગવાન્ કા મહાવીર એસા નામ ક્રિયા
થા, અર્થાત્ સાંસારિકસર્વ કલેશોં કા સહન શીલ હોને સે દેવોંને ‘મહાવીર’ એસા
નામ ક્રિયા થા, અવ ભગવાન્ શ્રી મહાવીર કે પિતા કા નામ પ્રતિપાદન કરતે હૈ-
‘સમણસ્સ ણં ભગવઞ્જો મહાવીરસ્સ પિયા કામ્મવગુત્તે ણં’ શ્રમણ ભગવાન્ શ્રીમહાવીર

વદ્ધમાણે’ માતાપિતાએ ‘વર્ધમાન’ એ પ્રમાણે રાખ્યુ હતુ હવે માતાપિતા દ્વારા રાખવામા
આવેલ ધીજુ નામ ‘સહસંમુદ્ધૃ સમણે’ સહસંમુદિત અર્થાત્ સ્વાભાવિક ગુણોથી ઉત્પન્ન થવાથી
તથા સમભાવ રાખવાથી તથા ઘોર તપસ્યા કરવાથી ‘શ્રમણ’ એવુ નામ સમજવું

હવે મહાવીર એ પ્રમાણે નામ કરવાના હેતુનુ પ્રતિપાદન કરે છે ભીમં ભયભેરવં
ઊરાલં અવેલયં ભીમ અર્થાત્ ભયાનક અને ‘ભય ભૈરવ’ એટલે કે અત્યંત ભયોત્પાદક
હોવાથી નીષણ તથા ઉદાર અર્થાત્ પ્રધાન તથા અવિચલ અર્થાત્ પોતાના કર્તવ્ય માર્ગથી
ચલિત ન થવાવાળા તથા ‘પરીસહં સહત્તિકદ્દુ’ પરીષદ્દ એટલે કે બધા પ્રકારના કલેશોને
સહન કરવાવાળા હોવાથી દેવેહિં સે નામ કયં સમણે ભગવ મહાવીરે’ દેવોંએ તેમનુ નામ શ્રમણ
ભગવાન મહાવીર એ પ્રમાણે રાખ્યુ હતુ એટલે કે સાંસારિક સઘળા કલેશોને સહન
હોવાથી દેવોંએ ‘મહાવીર’ એ પ્રમાણે નામ રાખ્યુ હતુ હવે ભગવાન શ્રીમહાવીરના પિતાના
નામનુ કથન કરે છે. ‘સમણસ્સ ણં ભગવઞ્જો મહાવીરસ્સ’ શ્રમણ ભગવાન શ્રી મહાવીર -વાણીના

મહાવીરસ્ય 'પિયા કાસવગુત્તેન' પિતા કાશ્યપગોત્રઃ આસીત્ 'તસ્મિન્ ણં તિન્નિ નામધેજ્ઞા એવ-
માહિજ્ઞંતિ' તસ્ય ચલુ મહાવીરપિતુઃ ત્રીણિ નામધેયાનિ એવમ્-વક્ષ્યમાણરીત્યા આલ્યાયન્તે-
કથ્યન્તે તથાહિ 'તં જહા-સિદ્ધત્યેહ વા' તથવા-સિદ્ધાર્થઃ ઇતિ વા, 'સિજ્ઞંસેહ વા' શ્રેયસ્
ઇતિ વા 'જસંસેહ વા' યજ્ઞસ્વી ઇતિ વા, તથા ચ મગવતો મહાવીરસ્ય પિતુઃ સિદ્ધાર્થઃ ૧
શ્રેયસ્ ૨ યજ્ઞસ્વી ૩ ઇતિ ત્રીણિ નામધેયાનિ આસન્ । મગવતો મહાવીરસ્ય માતુર્નામાનિ પ્રહુ
પયિતુમાહ-'સમણસ્સ ણં મગવતો મહાવીરસ્ય' શ્રમણસ્ય ચલુ મગવતો મહાવીરસ્ય 'અમ્મા
વાસિદ્ધસ્સગુત્તા' અમ્મા-માતા વાસિદ્ધગોત્રા આસીત્ 'તીસેણં તિન્નિનામધેજ્ઞા એવમાહિજ્ઞંતિ'
તસ્યાઃ ચલુ મહાવીરમાતુઃ ત્રીણિ વક્ષ્યમાણાનિ નામધેયાનિ એવમ્-વક્ષ્યમાણરીત્યા આલ્યા-
યન્તે-કથ્યન્તે-'તં જહા-તિસલાહ વા' તથવા-ત્રિશલા ઇતિ વા ૧ 'વિદેહદિન્નાહ વા' વિદે-
હદત્તા ઇતિ વા ૨, 'પિયકારિણીહવા' પ્રિયકારિણી ઇતિ વા ૩ તથા ચ મહાવીરમાતુઃ ત્રિશલા
૧ વિદેહદત્તા ૨ પ્રિયકારિણી ઇતિ ચ ૩ નામધેયાનિ ત્રીણિ આસન્ ઇતિ ભાવઃ । સમ્પ્રતિ

સ્વામી કે પિતા મી કાશ્યપ ગોત્ર વાલે થે ઔર 'તસ્મિન્ ણં તિન્નિ નામધેજ્ઞા' ડન
મહાવીર અગવાનુ કે પિતા કે મી ત્રીન નામ 'એવમાહિજ્ઞંતિ' વક્ષ્યમાણરીતિ સે કહે
જાતે હૈં 'તં જહા' જૈસે કિ 'સિદ્ધત્યેહ વા' સિદ્ધાર્થ યહ પહલા નામ, એવં 'સિજ્ઞં
સેહ વા' શ્રેયસ યહ દુસરા નામ ઔર 'જસંસેહ વા' યજ્ઞસ્વી યહ ત્રીસરા નામ થા,
અર્થાત્ શ્રમણ અગવાન મી મહાવીર સ્વામી કે પિતા કે નામ ૧ સિદ્ધાર્થ, ૨ શ્રેયસ
ઔર ૩ યજ્ઞસ્વી હસ પ્રકાર ત્રીન નામધેય થે, અબ શ્રમણ અગવાન શ્રી મહાવીર
સ્વામી કી માતા કા નામ બનલાતે હૈં-'સમણસ્સ ણ અગવતો મહાવીરસ્ય અમ્મા
વાસિદ્ધસ્સ ગુત્તા' શ્રમણ અગવાન શ્રી મહાવીર સ્વામી કી માતા વાસિદ્ધગોત્રા થી
'તીસે ણં તિન્નિ નામધેજ્ઞા એવમાહિજ્ઞંતિ' ડસ કે મી ત્રીન નામ વક્ષ્યમાણ રૂપ
સે કહે જાતે હૈં 'તં જહા' જૈસે કિ 'તિસલાહ વા' ત્રિશલા યહ પહલા નામ હૈં ઔર
'વિદેહદિન્નાહ વા' વિદેહદત્તા યહ દુસરા નામ હૈં ઔર 'પિયકારિણી હવા'
પ્રિયકારિણી' યહ ત્રીસરા નામ હૈં અર્થાત્ મહાવીર સ્વામી કી માતા કે ક્રમશઃ

'પિયા કાસવગુત્તેન' પિતા કાશ્યપ ગોત્રના હતા. 'તસ્મિન્ તિન્નિ નામધેજ્ઞા એવમાહિજ્ઞંતિ'
અને એ મહાવીર સ્વામીના પિતાના પશુ ત્રણ નામે આ વક્ષ્યમાણ પ્રકારના હતા. 'તં જહા'
જેમકે-'સિદ્ધત્યેહવા' સિદ્ધાર્થ આ પહેલું નામ છે. 'સિજ્ઞંસેહવા' શ્રેયસ આ બીજું નામ
છે અને 'જસંસેહવા' યજ્ઞસ્વી આ ત્રીજું નામ છે હવે શ્રમણ અગવાન મહાવીરના માતાના
નામનું કથન કરે છે. 'સમણસ્સ ણ મગવતો મહાવીરસ્ય' શ્રમણ અગવાન મહાવીર સ્વામીના
'અમ્મા વાસિદ્ધસ્સ ગુત્તા' માતા વાસિદ્ધ ગોત્રોત્પન્ના હતા. 'તીસેણ તિન્નિનામધેજ્ઞા એવમાહિ-
જ્ઞંતિ' તેમના પશુ ત્રણ નામ આ વક્ષ્યમાણ રીતે કહેવાય છે. 'તં જહા' જેમકે-'તિસલાહવા'
'ત્રિશલા' આ પહેલું નામ છે અને 'વિદેહદિન્નાહવા' વિદેહદત્તા, આ બીજું નામ છે.
તથા 'પિયકારિણીહવા' પ્રિયકારિણી આ ત્રીજું નામ છે અર્થાત્ મહાવીર સ્વામીના માતાના

મગવતો મહાવીરસ્ય પિતૃવ્યનામધેયાનિ પ્રરૂપયિતુમાહ-‘સમણસ્સ ણં મગવઓ મહાવીરસ્સ’ શ્રમણસ્ય સ્ખલુ મગવતો મહાવીરસ્ય ‘પિત્તિઅણ સુપાસે કાસવગુત્તેણં’ પિતૃવ્યઃ-પિતૃત્રાતા સુપાર્થઃ કાશ્યપગોત્ર આસીત્, મહાવીરસ્ય જ્યેષ્ઠભ્રાતુર્નામાહ-‘સમણસ્સ ણં મગવઓ મહાવીરસ્સ’ શ્રમણસ્ય સ્ખલુ મગવતો મહાવીરસ્ય ‘જિદ્દા માયા નંદિવદ્ધેણે કાસવગુત્તેણં’ જ્યેષ્ઠો ભ્રાતા નન્દિવર્દ્ધનઃ કાશ્યપગોત્રઃ સ્ખલુ આસીત્, મહાવીરજ્યેષ્ઠભ્રાતુર્નામ નન્દિવર્દ્ધનઃ આસીદિત્યર્થઃ મગવતો મહાવીરસ્ય જ્યેષ્ઠમગિન્યાનામાહ-‘સમણસ્સ ણં મગવઓ મહાવીરસ્સ’ શ્રમણસ્ય સ્ખલુ મગવતો મહાવીરસ્ય ‘જેદ્દા મહ્ણી સુદંસણા કાસવગુત્તેણં’ જ્યેષ્ઠા મગિની-સ્વસા સુદર્શના કાશ્યપગોત્રા સ્ખલુ આસીત્, તથા ચ મહાવીરસ્ય જ્યેષ્ઠસ્વસુર્નામ સુદર્શના ઇતિ આસીદિત્યર્થઃ અથ મહાવીરસ્ય માર્યાયા નામાહ-‘સમણસ્સ ણં મગવઓ મહાવીરસ્સ’ શ્રમણસ્ય સ્ખલુ મગવતો

ત્રિશલા, વિદેહદત્તા ઓર પ્રિયકારિણી હસ પ્રકાર ત્રીન નામધેય સમજના ચાહિય,

અવ મગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી કે પિતૃવ્ય (ચાચા) કા નામ બતલાતે હૈ- ‘સમણસ્સ ણં મગવઓ મહાવીરસ્સ પિત્તિઅણ સુપાસે કાસવગુત્તે ણં’ શ્રમણ મગવાન્ મહાવીર સ્વામી કે પિતૃવ્ય અર્થાત્ પિતાકે ભ્રાતા કા નામ સુપાર્શ્વ કાશ્યપ ગોત્ર થે,

અવ મહાવીર સ્વામી કે જ્યેષ્ઠ ભ્રાતા કા નામ બતલાતે હૈ- ‘સમણસ્સ ણં મગવઓ મહાવીરસ્સ જિદ્દા માયા નંદિવદ્ધેણે કાસવગુત્તેણં’ શ્રમણ મગવાન્ મહાવીર સ્વામી કે જ્યેષ્ઠ ભ્રાતા અર્થાત્ બડે ભાઈ કા નામ નન્દીવર્ધન કાશ્યપગોત્ર થા, અર્થાત્ શ્રી મહાવીર સ્વામી કા બડા ભાઈ કાશ્યપગોત્ર નન્દી વર્ધન નામ કા થા,

અવ શ્રમણ મગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી કી બડી બહન કે નામ બતલાતે હૈ- ‘સમણસ્સ ણં મગવઓ મહાવીરસ્સ જેદ્દા મહ્ણી સુદંસણા કાસવગુત્તે ણં’ શ્રમણ મગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી કે જેષ્ઠા મગિની અર્થાત્ બડી બહન કાશ્યપગોત્રા સુદર્શના નામકી થી, ઓર ઉસકા ગોત્ર કાશ્યપ થા, અવ શ્રમણ મગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી કી માર્યા કા નામ ગોત્ર કા પ્રતિપાદન કરતે હૈ- ‘સમણસ્સ ણં

કમશ ‘ત્રિશલા, વિદેહદત્તા અને પ્રિયકારણી એ રીતે ત્રણ નામધેય સમજવા.

હવે ભગવાનના કાકાનું નામ કહેવામા આવે છે- ‘સમણસ્સ ણ મગવઓ મહાવીરસ્સ’ ભગવાન મહાવીર સ્વામીના પિતૃવ્ય અર્થાત્ પિતાના ભાઈ (કાકા)નું નામ ‘સુપાસે કાસવ ગુત્તેણં’ સુપાર્શ્વ કાશ્યપ ગોત્રના હતા. હવે મહાવીર સ્વામીના મોટાભાઈનું નામ બતાવે છે. ‘સમણસ્સ ણ મગવઓ મહાવીરસ્સ’ શ્રમણ ભગવાન મહાવીરના ‘જેદ્દા માયા’ મોટાભાઈનું નામ ‘નંદિવદ્ધેણે’ નન્દીવર્ધન હતું ‘કાસવગુત્તેણ’ અને તે કાશ્યપ ગોત્રવાળા છે.

હવે શ્રમણ ભગવાન મહાવીર સ્વામીની મોટીબહેનનું નામ કહે છે ‘સમણસ્સ ણ મગવઓ મહાવીરસ્સ’ શ્રમણ ભગવાન મહાવીર સ્વામીની ‘જેદ્દા મહ્ણી’ મોટી બહેનનું નામ ‘સુદંસણા કાસવગુત્તેણ’ સુદર્શના હતું અને તે કાશ્યપ ગોત્રા હતા અર્થાત્ કાશ્યપ ગોત્રમા જ મેલ હતા. હવે શ્રમણ ભગવાન મહાવીર સ્વામીની પત્નીનું નામ અને ગોત્ર બતાવે છે- ‘સમણસ્સ

મહાવીરસ્ય 'મજ્ઞા જસોયા કોહિન્નગુત્તેણ' માર્યા-ધર્મપત્ની યજ્ઞોદાનામ કોણિડન્યગોત્રા
 સ્થુ આસીત્ તથા ચ મહાવીરસ્ય ધર્મપત્ન્યા નામ યજ્ઞોદા આમીદિતિમાદ્, અથ મગવતો
 મહાવીરસ્ય દુહિતુર્ગાપાદ- 'સમણસ્સ ણં મગવઓ મહાવીરસ્સ' શ્રમણસ્ય સ્થુ મગવતો મહાવી-
 રસ્ય 'ધૂયા કાસવગુત્તેણ' દુહિતા-કન્યા કાશ્યપગોત્રા સ્થુ આસીત્ 'તીસેણં દો નામધિજ્ઞા
 એવમાહિજ્ઞંતિ' તસ્યાઃ સ્થુ મહાવીરદુત્તિતુઃ દ્વે નામધેયે એવમ્-વક્ષ્યમાણરીત્યા આશ્વાયેતે-
 કથયેતે તથાદિ 'તં જહા-અણુજ્ઞાદ વા' તથા-અનોજ્ઞા ઇતિ વા ૧, 'પિયદંસણાદ વા'
 પ્રિયદર્શ ૥ ઇતિ વા, તથા ચ મહાવીરકન્યાદાઃ-અનોજ્ઞા, પ્રિયદર્શના ચ ઇત્યેવં નામધેયદ્વય
 માસીત્ સમ્પ્રતિ મગવતો મહાવીરસ્ય દૌહિત્ર્યાઃ નામધેયમાદ્- 'સમણસ્સ ણં મગવઓ મહાવી-
 રસ્સ' શ્રમણસ્ય સ્થુ મગવતો મહાવીરસ્ય 'નત્તૂં કોસિયાગુત્તેણ' નત્તૂ-દૌહિત્રી કૌશિક-
 ગોત્રા સ્થુ આસીત્ 'તીસેણં દો નામધિજ્ઞા એવમાહિજ્ઞંતિ' તસ્યાઃ સ્થુ મહાવીરદૌહિત્ર્યાઃ

મગવઓ મહાવીરસ્સ મજ્ઞા જસોયા કોહિન્ના ગુત્તેણ' શ્રમણ મગવાન્ શ્રી મહાવીર
 સ્વામી કી માર્યા અર્થાત્ ધર્મપત્ની યજ્ઞોદા કૌણિડન્યગોત્રા થી પતાવતા શ્રી મહા
 વીર સ્વામી કી પત્ની કા નામ યજ્ઞોદા થા ઓર ઉસકા કૌણિડન્ય ગોત્ર થા, અથ
 શ્રમણ મગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી કી દુહિતા-કન્યા કા નામ વતલાતે હૈં-
 'સમણસ્સ ણં મગવઓ મહાવીરસ્સ ધૂયા કાસવગુત્તેણ' શ્રમણ મગવાન્ શ્રી
 મહાવીર સ્વામી કી દુહિતા અર્થાત્ કન્યા કાશ્યપગોત્રા થી ઓર 'તી સેણં દો
 નામધેજ્ઞા એવમાહિજ્ઞંતિ' ઉસ કે દો નામ વક્ષ્યમાણ રીતિ સે કહે જાતે હૈં-
 'તં જહા અણુજ્ઞાદવા' પિયદંસણાદવા' અનોજ્ઞા ઓર પ્રિયદર્શના અર્થાત્ શ્રી
 મહાવીર સ્વામી કે કન્યા કા નામ અનોજ્ઞા ઓર પ્રિયદર્શના થા, સમ્પ્રતિ મગવાન્
 શ્રીમહાવીર સ્વામી કે દૌહિત્રી કા નામ વતલાતે હૈં- 'સમણસ્સ ણં મગવઓ મહા-
 વીરસ્સ નત્તૂં કોસિયા ગુત્તેણ' શ્રમણ મગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામી કી દૌહિત્રી
 કૌશિક ગોત્રા થી ઓર 'તીસેણં દો નામધિજ્ઞા એવમાહિજ્ઞંતિ' ઉસ કે દો નામ

ણં મગવઓ મહાવીરસ્સ' શ્રમણ મગવાન્ મહાવીર સ્વામીની 'મજ્ઞા જસોયા કોહિન્ના ગુત્તેણ'
 ધર્મપત્નીનુ નામ યજ્ઞોદા હેતુ અને તે કૌણિડન્ય ગોત્રોત્પન્ના હતા.

હવે શ્રમણ મગવાન્ મહાવીર સ્વામીની કન્યાનુ નામ બતાવે છે. 'સમણસ્સ ણં મગ-
 વઓ મહાવીરસ્સ ધૂયા' શ્રમણ મગવાન્ મહાવીર સ્વામીની કન્યા 'કાસવગુત્તેણ' કાશ્યપ
 ગોત્રા હતા. 'તીસેણં દો નામધેજ્ઞા એવમાહિજ્ઞંતિ' તેમના બે નામ વક્ષ્યમાણ રીતે કહેલ
 છે 'તં જહા' તે આ પ્રમાણે 'અણુજ્ઞાદવા પિયદંસણાદવા' અને અનોજ્ઞા અને પ્રિયદર્શના અર્થાત્
 મહાવીર સ્વામીની કન્યાનુ નામ અનોજ્ઞા અને પ્રિયદર્શના એમ બે નામ હતા. હવે
 મગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામીના ભાણેણુ નામ કહે છે 'સમણસ્સ મગવઓ મહાવીરસ્સ નત્તૂં'
 શ્રમણ મગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામીના ભાણેણુ 'કોસિયાગુત્તેણ' કૌશિક ગોત્રા હતી અને 'તીસેણં

મગવતો મહાવીરસ્ય પિતૃવ્યનામધેયાનિ પ્રરૂપયિતુમાહ-‘સમણસ્સ ણં મગવઓ મહાવીરસ્સ’ શ્રમણસ્ય ચલુ મગવતો મહાવીરસ્ય ‘પિત્તિઅણ સુપાસે કાસવગુત્તેણં’ પિતૃવ્યઃ-પિતૃબ્રાતા સુપાર્થઃ કાશ્યપગોત્ર આસીત્, મહાવીરસ્ય જ્યેષ્ઠબ્રાતુર્નામાહ-‘સમણસ્સ ણં મગવઓ મહાવીરસ્સ’ શ્રમણસ્ય ચલુ મગવતો મહાવીરસ્ય ‘જિદ્દે માયા નંદિવલ્લુણે કાસવગુત્તેણં’ જ્યેષ્ઠો બ્રાતા નન્દિવલ્લુણઃ કાશ્યપગોત્રઃ ચલુ આસીત્, મહાવીરજ્યેષ્ઠબ્રાતુર્નામ નન્દિવલ્લુણઃ આમીદિત્યર્થઃ મગવતો મહાવીરસ્ય જ્યેષ્ઠમગિન્યાનામાહ-‘સમણસ્સ ણં મગવઓ મહાવીરસ્સ’ શ્રમણસ્ય ચલુ મગવતો મહાવીરસ્ય ‘જેટ્ઠા મહ્ણી સુદંસણા કાસવગુત્તેણં’ જ્યેષ્ઠા મગિની-સ્વસા સુદર્શના કાશ્યપગોત્રા ચલુ આસીત્, તથા ચ મહાવીરસ્ય જ્યેષ્ઠસ્વસુર્નામ સુદર્શના ઇતિ આસીદિત્યર્થઃ અથ મહાવીરસ્ય માર્યાયા નામાહ-‘સમણસ્સ ણં મગવઓ મહાવીરસ્સ’ શ્રમણસ્ય ચલુ મગવતો

ત્રિશલા, વિદેહદત્તા ઓર પ્રિયકારિણી હસ પ્રકાર ત્રીન નામધેય સમજના ચાહિય, અબ મગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી કે પિતૃવ્ય (ચાચા) કા નામ બતલાતે હૈ- ‘સમણસ્સ ણં મગવઓ મહાવીરસ્સ પિત્તિઅણ સુપાસે કાસવગુત્તે ણં’ શ્રમણ મગવાન્ મહાવીર સ્વામી કે પિતૃવ્ય અર્થાત્ પિતાકે બ્રાતા કા નામ સુપાર્થ કાશ્યપ ગોત્ર થે,

અબ મહાવીર સ્વામી કે જ્યેષ્ઠ બ્રાતા કા નામ બતલાતે હૈ- ‘સમણસ્સ ણં મગવઓ મહાવીરસ્સ જિદ્દે માયા નંદિવલ્લુણે કાસવગુત્તેણં’ શ્રમણ મગવાન્ મહાવીર સ્વામી કે જ્યેષ્ઠ બ્રાતા અર્થાત્ બહે ભાઈ કા નામ નન્દીવર્ધન કાશ્યપગોત્ર થા, અર્થાત્ શ્રી મહાવીર સ્વામી કા બડા ભાઈ કાશ્યપગોત્ર નન્દી વર્ધન નામ કા થા,

અબ શ્રમણ મગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી કી બડી બહન કે નામ બતલાતે હૈ- ‘સમણસ્સ ણં મગવઓ મહાવીરસ્સ જેટ્ઠા મહ્ણી સુદંસણા કાસવગુત્તે ણં’ શ્રમણ મગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી કે જેષ્ઠા મગિની અર્થાત્ બડી બહન કાશ્યપગોત્રા સુદર્શના નામકી થી, ઓર ઉસકા ગોત્ર કાશ્યપ થા, અબ શ્રમણ મગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી કી માર્યા કા નામ ગોત્ર કા પ્રતિપાદન કરતે હૈ- ‘સમણસ્સ ણં

કમશ ‘ત્રિશલા, વિદેહદત્તા અને પ્રિયકારણી એ રીતે ત્રણ નામધેય સમજવા

હવે ભગવાનના કાકાનું નામ કહેવામા આવે છે- ‘સમણસ્સ ણ મગવઓ મહાવીરસ્સ’ ભગવાન મહાવીર સ્વામીના પિતૃવ્ય અર્થાત્ પિતાના ભાઈ (કાકા)નું નામ ‘સુપાસે કાસવ ગોત્તેણં’ સુપાર્થ કાશ્યપ ગોત્રના હતા. હવે મહાવીર સ્વામીના મોટાભાઈનું નામ બતાવે છે. ‘સમણસ્સ ણં મગવઓ મહાવીરસ્સ’ શ્રમણ ભગવાન મહાવીરના ‘જેદ્દે માયા’ મોટાભાઈનું નામ ‘નંદિવલ્લુણે’ નન્દીવર્ધન હતું ‘કાસવગુત્તેણં’ અને તે કાશ્યપ ગોત્રવાળા છે.

હવે શ્રમણ ભગવાન મહાવીર સ્વામીની મોટીબહેનનું નામ કહે છે. ‘સમણસ્સ ણ મગવઓ મહાવીરસ્સ’ શ્રમણ ભગવાન મહાવીર સ્વામીની ‘જેટ્ઠા મહ્ણી’ મોટી બહેનનું નામ ‘સુદંસણા કાસવગુત્તેણં’ સુદર્શના હતું અને તે કાશ્યપ ગોત્રા હતા અર્થાત્ કાશ્યપ ગોત્રમા જન્મેલ હતા. હવે શ્રમણ ભગવાન મહાવીર સ્વામીની પત્નીનું નામ અને ગોત્ર બતાવે છે- ‘સમણસ્સ

મહાવીરસ્ય 'મજ્ઞા જમોયા કોઢિન્નાગુત્તેણ' માર્યા-ધર્મપત્ની યજોદા નામ કાઠિન્દ્રગોત્રા
 સ્તુ આસીત્ તથા ચ મહાવીરસ્ય ધર્મપત્ન્યા નામ યજોદા આસીદિતિમાન', અથ ભગવતો
 મહાવીરસ્ય દુહિતુર્ગામદ્-**'સમણસ્સ ણં મગવઓ મહાવીરસ્સ'** શ્રમણસ્ય સ્તુ ભગવતો મહાવી-
 રસ્ય 'ધૂયા કાસવગુત્તેણ' દુહિતા-કન્યા કાશ્યપગોત્રા સ્તુ આસીત્ 'તીસેણં દો નામધિજ્ઞા
 એવમાહિજ્ઞંતિ' તસ્યા: સ્તુ મહાવીરદુહિતુ: દે નામયેયે એવમ્-વક્ષ્યમાણસિત્યા આસ્વાયેતે-
 કથયેતે તથાદિ 'તં જહા-અણુજ્ઞાદિવા' તથા-અનોજ્ઞા રૂતિ વા ૧, 'પિયદંસણાદિ વા'
 પ્રિયદર્શ ॥ રૂતિ વા, તથા ચ મહાવીરકન્યાના: -અનોજ્ઞા, પ્રિયદર્શના ચ રૂત્યેવં નામયેયદ્વય
 માસીત્ સમ્પ્રતિ ભગવતો મહાવીરસ્ય દૌહિત્ર્યા: નામયેયમાદ્-**'સમણસ્સ ણં મગવઓ મહાવી-
 રસ્સ'** શ્રમણસ્ય સ્તુ ભગવતો મહાવીરમા 'નત્તૂં કોસિયાગુત્તેણ' નત્તૂં-દૌહિત્રી કૌશિક-
 ગોત્રા સ્તુ આસીત્ 'તીસેણં દો નામધિજ્ઞા એવમાહિજ્ઞંતિ' તસ્યા: સ્તુ મહાવીરદૌહિત્ર્યા:

ભગવઓ મહાવીરસ્સ મજ્ઞા જમોયા કોઢિન્ના ગુત્તેણ' શ્રમણ મગવાન્ શ્રી મહાવીર
 સ્વામી કી માર્યા અર્થાત્ ધર્મપત્ની યજોદા કૌઠિન્દ્રગોત્રા થી ગતાવતા શ્રી મહા
 વીર સ્વામી કી પત્ની કા નામ યજોદા થા ઓર ઉમજા કૌઠિન્દ્ર ગોત્ર થા, અથ
 શ્રમણ મગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી કી દુહિતા-કન્યા કા નામ વતલાતે હૈં-
 'સમણસ્સ ણં મગવઓ મહાવીરસ્સ ધૂયા કાસવગુત્તેણ' શ્રમણ મગવાન્ શ્રી
 મહાવીર સ્વામી કી દુહિતા અર્થાત્ કન્યા કાશ્યપગોત્રા થી ઓર 'તીસેણં દો
 નામધેજ્ઞા એવમાહિજ્ઞંતિ' ઉસ કે દો નામ વક્ષ્યમાણ રીતિ સે કહે જાતે હૈં-
 'તં જહા અણુજ્ઞાદિવા' પિયદંસણાદિવા' અનોજ્ઞા ઓર પ્રિયદર્શના અર્થાત્ શ્રી
 મહાવીર સ્વામી કે કન્યા કા નામ અનોજ્ઞા ઓર પ્રિયદર્શના થા, સમ્પ્રતિ મગવાન્
 શ્રીમહાવીર સ્વામી કે દૌહિત્રી કા નામ વતલાતે હૈં-**'સમણસ્સ ણં મગવઓ મહા-
 વીરસ્સ નત્તૂં કોસિયા ગુત્તેણ'** શ્રમણ મગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામી કી દૌહિત્રી
 કૌશિક ગોત્રા થી ઓર 'તીસેણં દો નામધિજ્ઞા એવમાહિજ્ઞંતિ' ઉસ કે દો નામ

ણં મગવઓ મહાવીરસ્સ' શ્રમણ મગવાન્ મહાવીર સ્વામીની 'મજ્ઞા જમોયા કોઢિન્ના ગુત્તેણ'
 ધર્મપત્નીનું નામ યજોદા હતું અને તે કૌઠિન્દ્ર ગોત્રોત્પન્ના હતી.

હવે શ્રમણ મગવાન્ મહાવીર સ્વામીની કન્યાનું નામ બતાવે છે. 'સમણસ્સ ણં મગ-
 વઓ મહાવીરસ ધૂયા' શ્રમણ મગવાન્ મહાવીર સ્વામીની કન્યા 'કાસવગુત્તેણ' કાશ્યપ
 ગોત્રા હતા. 'તીસેણં દો નામધેજ્ઞા એવમાહિજ્ઞંતિ' તેમના બે નામ વક્ષ્યમાણ રીતે કહેલ
 છે. 'તં જહા' તે આ પ્રમાણે 'અણુજ્ઞાદિવા પિયદંસણાદિવા' અનોજ્ઞા અને પ્રિયદર્શના અર્થાત્
 મહાવીર સ્વામીની કન્યાનું નામ અનોજ્ઞા અને પ્રિયદર્શના એમ બે નામ હતા. હવે
 મગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામીના ભાણેજીનું નામ કહે છે. 'સમણસ્સ મગવઓ મહાવીરસ નત્તૂં'
 શ્રમણ મગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામીના ભાણેજી 'કોસિયાગુત્તેણ' કૌશિક ગોત્રા હતી અને 'તીસેણં

द्वे नामधेये एवम्-वक्ष्यमाणरीत्या आख्यायेते-कथ्येते तथाऽऽ 'तं जहा-सेसवईइवा जम-वईइवा' तद्यथा-शेषवती इति वा, १, यशस्वती इति वा २, तथा च महावीरस्वामिनो दौहित्र्याः शेषवती, यशस्वती च इति नामधेयद्वयमासीदिति भावः ॥ सूत्र ३ ॥

मूलम्-समणस्स णं भगवओ महावीरस्स अम्मापियरो पासावच्चि
ज्जा समणोवासगा यावि होत्था, तेणं बहूइं वासाइं समणोवासगपरि-
यागं पालइत्ता छण्हं जोवनिकायाणं सारक्खणनिमित्तं आलोइत्ता निं-
दिता गरिहिता पडिक्कमित्ता अहारिहं उत्तरगुणपायच्छित्ताइं पडिवज्जित्ता
कुससंथारगं दुरुहिता भत्तं पच्चक्खायंति, भत्तं पच्चक्खित्ता अपच्छिमाए
मारणंतियाए संलेहणाए जुसियसरीरा कालमासे कालं किच्चा तं
सरीरं विप्पजहित्ता अच्चुए कप्पे देवत्ताए उववन्ना, तओ णं आउ-
क्खएणं भवक्खएणं ठिइक्खएणं चुए चइत्ता महाविदेहेवासे चरमेणं
उस्सासेणं सिज्झिस्संति, बुज्झिस्संति, मुच्चिस्संति, परिनिव्वाइस्संति,
सव्वदुक्खाणमंतं करिस्संति ॥ सू० ५ ॥

छाया-श्रमणस्य खलु भगवतो महावीरस्य अम्मापितरौ पार्श्वपत्ये श्रमणोपासकौ चापि
अभूताम्, तौ खलु बहूनि वर्षाणि श्रमणोपासकपर्यायं पालयित्वा षण्णां जीवनिकायानां सर-
क्षणनिमित्तम् आलोच्य निन्दित्वा गरिह्ता प्रतिक्रम्य ययार्हम् उत्तरगुणपायश्चित्तानि प्रतिपद्य
कुशसंस्तारकं दुरुह्य भक्तं प्रत्याख्यातः भक्तं प्रत्याख्याप्य अपश्चिमथा मारणान्तिकया संलेख-
नया शोषितशरीरौ कालमासे कालं कृत्वा तच्छरीरं विप्रहाय अच्युते कल्पे देवतया उत्पन्नौ,
ततः आयुः क्षयेण भवक्षयेण स्थितिक्षयेण ग्युतौ च्युत्वा महाविदेहवर्षे चरमेण उच्छ्वासेन
सेरस्यतः भोत्स्येते मोक्षयतः परिनिर्वात्यतः सर्वदुःखानामन्तं करिष्यतः ॥ सू० ५ ॥

टीका-‘सम्प्रति भगवतो महावीरस्वामिनः मातापित्रोः श्रमणोपासनाद्वारा तपश्चर्यया
अच्युत नाम द्वादशदेवलोऽप्राप्य तत-च्युत्वा महाविदेहक्षेत्रोत्पत्त्याऽन्ते सिद्धिप्राप्तिं प्ररू-
पयितुमाह-‘समणस्स णं भगवओ महावीरस्स’ श्रमणस्य खलु भगवतो महावीरस्य-‘अम्मापि-
यरो’ अम्मापितरौ-मातापितरौ ‘पागावच्चिज्जा’ पार्श्वपत्ये-पार्श्वनाथस्य तीर्थकृतः शिष्य-
वक्ष्यमाण रूप से कहे जाते हैं-‘तं जहा सेसवईइवा’ जैसे कि-शेषवती, और
‘जसवईइ वा’ यशस्वती अर्थात् महावीर स्वामीजी की दौहित्री (नतिनी) का
नाम शेषवती और यशस्वती था और उस का गोत्र कौशिक था । सू० ४ ॥

दो नमधिज्जा’ तेमना ये नामो ‘एवमाहिज्जाते’ आ पक्षमाणु प्रधारथी छेडला छे ‘तं जहा’
येमई-‘सेसवईइवा जसवईइवा’ शेषवती आने यशस्वती के प्रमाण छेडा ॥ सू० ४ ॥

परम्पराया सरूपन्नौ, पार्श्वनाथसेवको भूत्वा समणोपासका यावि होत्था' श्रमणोपासको चापि अभूताम् 'ते णं बहूँ वासाः' तौ गल्ल-श्रमणस्य महावीरस्य मातापितरौ त्रिशलासिद्धार्थौ बहूनि वर्षाणि 'समणोवासगपरियागं पालइत्ता' श्रमणोपासकरूपयायम्-आवकधर्मं पालयित्वा 'छण्ह जीवनिक्कायाणं' पण्णा जीवनिक्कायानाम्-पृथिवीकाय-अप्पाय-तेजस्साय-वायुकाय वनस्पतिकाय त्रिसात्मकजीवसमूहानाम् 'सारस्खणनिमित्तं' संरक्षणनिमित्तं संरक्षणार्थम् 'आलोइत्ता' आलोच्य-आलोचनां कृत्वा निदित्ता' निन्दित्वा-आत्मनः साक्षिनिन्दां कृत्वा

टीकार्थ-अत्र श्रमण भगवान् वीतराग श्रीमहावीर स्वामी के माता पिता को श्रमणों की उपासना द्वारा और तपश्चर्या से अच्युत नाम का चारहवां देवलोक प्राप्त हुआ, बाद में वहाँ से अर्थात् चारहवां देवलोक से च्युत होकर महाविदेह क्षेत्र में उत्पत्ति हुई और अन्त में सिद्धि प्राप्त हुई इन सभी बातों का निरूपण करते हैं-'समणस्स णं भगवओ महावीरस्स अस्मापियरो पासावच्चिज्जा, समणो वासगा यावि होत्था' श्रमण अर्थात् जैन साधु वीतराग भगवान् श्री महावीर स्वामी के माता पिता को अर्थात् त्रिशला नाम की माता और तथामिद्धार्थ नाम के पिता को श्रीपार्श्वनाथ तीर्थंकर के शिष्य परम्परा में प्राप्त होने का अवसर मिला याने तीर्थंकर भगवान् श्री पार्श्वनाथ प्रभु के पास दीक्षा प्रव्रज्या को ग्रहण कर श्रमण जैन साधुओं के भी उपासक हुए । 'ते ण बहूँ वासाइं समणोवासगपरियागं पालइत्ता' वे दोनों श्रमण भगवान् श्री महावीर स्वामी के माता पिता अर्थात् त्रिशला और सिद्धार्थ बहुत वर्षों तक श्रमणों के उपासक पर्याय की अर्थात् आवक धर्मका पालन कर-'छण्ह जीवनिक्कायं' छ जीवनिक्कायों का याने पृथिवीकाय-अप्पाय तेजस्साय-वायुकाय वनस्पतिकाय और त्रिसात्मक जीव समूहों का-'सारस्खणनिमित्तं आलोइत्ता' संरक्षण के लिये आलोचन कर और 'निदित्ता'

टीकार्थ-हवे श्रमणु भगवानना मातापिताने भाग्भा देवदेवनी प्राप्ति अने त्याथी श्रुत थर्धने महाविदेह क्षेत्रमा उपत्ती अने सिद्धिप्राप्तिनु कथन करवामां आवे छे-'समणस्स णं भगवओ महावीरस्स' श्रमणु भगवान महावीर स्वामीना 'अस्मापियरो पासावच्चिज्जा' मातापिताने अर्थात् त्रिशला नामनीमाताने अने सिद्धार्थ नामना पिताने पार्श्वनाथ तीर्थंकरनी शिष्य पर परा प्राप्त थवाने अवसर अण्ये अर्थात् तीर्थंकर पार्श्वनाथ प्रभु पासो दीक्षा ग्रहण करीने 'समणोवासगा यावि होत्था' श्रमणु जैन साधुओना उपासक थया. 'तेण बहूँ वासाइं' तेओओ अर्थात् श्रमणु भगवानना मातापिताओ ओटवे के त्रिशला अने सिद्धार्थ ओ अनेओ छषा वर्ष पर्यन्त 'समणोवासगपरियागं पालइत्ता' श्रमणुना उपासक-पणुनी पर्यायने अर्थात् श्र १६ धर्मनु पालन करीने 'छण्ह जीवनिक्कायणं' छ जीवनिक्कायणु अर्थात् पृथ्वीकाय-अप्पाय-तेजस्साय-वायुकाय-वनस्पतिकाय अने त्रिसात्मक जीव समूहोना 'सारस्खणनिमित्तं संरक्षणु भाटे 'आलोइत्ता' आलोचना करीने अने 'निदित्ता' निंदा करीने

‘गरिहिता’ गर्हित्वा-गुरुप्रभृतीनां साक्ष्ये गर्हिणं कृत्वा ‘पडिक्कमित्ता’ प्रतिक्रम-पापकर्मतः निवृत्तिरूपं प्रतिक्रमणं विधाय ‘अहारिहं उत्तरगुणपायच्छित्ताइं पडिवज्जित्ता’ यथार्हम्-यथा-योग्यम् उत्तरगुणप्रायश्चित्तानि-मूलोत्तरगुणसम्बन्धिप्रायश्चित्तं प्रतिपद्य स्वीकृत्य गृहीत्वेत्यर्थः ‘कुससंथारगं दुरुहिता’ कुशसंस्तारकम्-कुशासनम् दुरुह-आरुह्य कुशासने उपविश्येत्यर्थः ‘भत्तं पच्चक्खायंति’ भक्तं प्रत्याख्यातः भक्तप्रत्याख्याननामकम् अनशनं स्वीकृत्य इत्यर्थः ‘भत्तं पच्चक्खित्ता’ भक्तं प्रत्याख्याय-भक्तप्रत्याख्याननामकम् अनशनव्रत विधाय तदनन्तरम् ‘अपच्छिमाए मारणंतियाए संलेहणाए’ अपश्चिमया-अन्तिमया मारणान्तिगया संलेखनया-शरीरसंलेखनया ‘झुमियसरीरा’ शोषितशरीरौ-शरीरे शुष्के कृत्वा ‘कालमासे कालं किच्चा’ कालमासे-यथासमये कालं कृत्वा-मृत्युं प्राप्य ‘तं सरीरं विप्पज्जहिता’ तत् शरीरम्-औदारिकशरीरे विप्रहाय-त्यक्त्वा ‘अच्चुए कप्पे’ अच्युते कल्पे-द्वादशे देवल्लोके-अच्युत नामकद्वादशे विमाने ‘देवत्ताए उव्वन्ना’ देवत्वेन उपपन्नौ-उत्पन्नौ इत्यर्थः ‘तमोणं आउ

निंदा कर अर्थात् अपने आत्मसाक्षिता में निंदा करके-‘गरिहिता’ गुरु आचार्य वगैरह के सामने गर्हिणा करके और ‘पडिक्कमित्ता’ प्रतिक्रमण कर याने पूर्वकृत पाप कर्म से निवृत्ति रूप प्रतिक्रमण कर ‘अहारिहं उत्तरगुणपायच्छित्ताइं’ अर्थात्-यथायोग्य उत्तरगुणों का प्रायश्चित्त अर्थात् मूलोत्तर गुण संबंधी प्रायश्चित्तके ‘पडिवज्जित्ता’ स्वीकार कर ‘कुससंथारगं दुरुहिता’ कुश संस्तारक याने कुशासन पर बैठकर ‘भत्तं पच्चक्खायंति’ भक्तप्रत्याख्यान नामका अनशन-संधारा को स्वीकार किया ‘भत्तं पच्चक्खित्ता’ एवं भक्तप्रत्याख्यान नामका अनशनव्रत कर ‘अपच्छिमाए’ उसके बाद अपश्चिम अर्थात् अंतिम ‘मारणंतियाए संलेहणाए’ मारणान्तिक शरीर संलेखना के द्वारा ‘झुमियसरीरा’ शरीर को सुखाकर ‘कालमासे कालं किच्चा’ यथाकाल याने यथासमय काल करके अर्थात् मृत्यु को प्राप्त करके ‘तं सरीरं विप्पज्जहिता’ उस शरीर को अर्थात् औदारिक शरीर को छोड़कर ‘अच्चुए कप्पे’ अच्युत कल्पमें याने अच्युत नामके द्वादश वें

अर्थात् पोतानी साक्षिपण्युमां निंदा करीने तथा ‘गरहिता’ गुरु आचार्य विगेहेनी सामे गर्हिणा करीने तथा ‘पडिक्कमित्ता’ प्रतिक्रमण अर्थात् पापकर्मनी निवृत्तिरूप प्रतिक्रमण करीने ‘अहारिहं’ यथाहं यथायोग्य ‘उत्तरगुणपायच्छित्ताइं पडिवज्जित्ता’ उत्तर गुणना प्रायश्चित्त अर्थात् मूलोत्तर गुणसंबंधी प्रायश्चित्तने स्वीकार करीने ‘कुससंथारगं दुरुहिता’ कुशसंस्तारक ओटवे के दर्बोना आसनपर भेसीने ‘भत्तं पच्चक्खित्ता’ भक्तप्रत्याख्यान नामका अनशनने स्वीकार करीने ‘अपच्छिमाए मारणंतियाए’ अपश्चिम अर्थात् छेदनी मारणान्तिक ‘संलेहणाए’ संलेखना द्वारा ‘झुमियसरीरा’ शरीरने सुखावीने ‘कालमासे कालं किच्चा’ यथाकाल ओटवे के योग्य समये काल करीने ओटवे के भरखुने स्वीकार करीने ‘तं सरीरं विप्पज्जहिता’ ओ शरीरने अर्थात् औदारिक शरीरने छोड़ीने ‘अच्चुए कप्पे’ देवत्ताए उव्वन्ना’ अच्युत कल्पमा अर्थात् अच्युत नामका पारमा विमानमा ओटवे के अच्युत नामका पारमा

वखणं 'ततः खलु-तदनन्तरम् आयुक्षयेण-देवभवक्षयं कृत्वा स्थितिक्षयेण-देवस्थितिक्षयं कृत्वा 'चुए चइत्ता' च्युतः-तस्माद् अन्युतनामद्वादश देवल्लोकात् च्यवन कृतवन्तो, च्युत्वा-ततः च्यवनं कृत्वा 'महाविदेहे वासे' महाविदेहे वर्षे-महाविदेहक्षेत्रे इत्यर्थः 'चरमेणं उत्सासेणं' चरमेण-अन्तिमेन उच्छ्वासेन-श्वासप्रश्वासेन-श्वासोच्छ्वासेन इत्यर्थः 'सिद्धिस्संति' सेत्स्यतः-सिद्धिं प्राप्स्यतः, 'बुद्धिस्संति' मोत्स्येते-बोधं लप्स्येते 'मुच्चिस्संति' मोक्षयेते कर्मबन्धभोक्षं लप्स्येते 'परिनिव्वाइस्संति' परिनिर्वास्यतः-निर्वाणं प्राप्स्यत, 'सव्वदुक्खाणमंतं करिस्संति' सर्वदुःखानाम् अन्तं करिष्यतः-सर्वप्रकारक दुःखनाशं विधास्यत इत्यर्थः ॥ सू ० ५ ॥

विमान में अर्थात् अन्युत नामके बाहरवें देवलोकमें 'देवत्ताए उववन्ने' देव रूप में उत्पन्न हुए 'तओणं' उसके बाद याने द्वादश वें देवलोक में उत्पन्न होने के बाद 'आउक्खएणं' आयु के क्षय से अर्थात् देवलोकमें रहने की आयु का क्षय करके और 'भवक्खएणं' भवक्षय याने देव भव का क्षय करके और 'ठिइक्खएणं' 'देव स्थिति' का क्षय करके 'चुए' च्युत अर्थात् अन्युत नामके बारह वां देवलोक से च्यवन किया और 'चइत्ता' उस बारहवां देवलोक से च्यवन करने के बाद 'महाविदेहे वासे चरमेणं उत्सासेणं' महाविदेह क्षेत्रमें चरम उच्छ्वास अर्थात् अंतिम श्वास उच्छ्वास लेकर 'सिद्धिस्संति' सिद्ध होंगे याने सिद्धि को प्राप्त करेंगे और 'बुद्धिस्संति' बोध को प्राप्त करेंगे याने तत्त्वज्ञानरूप विशिष्ट ज्ञान को प्राप्त करेंगे और 'मुच्चिस्संति' अर्थात् कर्मबन्धनों से छुटकारा प्राप्त करेंगे और 'परिनिव्वाइस्संति' निर्वाण को प्राप्त करेंगे और 'सव्वदुक्खाणमंतं करिस्संति' एवं सर्व दुःखों का अंत करेंगे। अर्थात् सभी प्रकार के प्रारब्ध संचित वर्तमान कर्म जन्य दुःखों का नाश करेंगे एतावता श्रमण भगवान् श्री महावीर स्वामी के त्रिशला नाम की माता और सिद्धार्थ नाम के पिता श्री पार्ष्वनाथ तीर्थंकर

देवलोकमा देवपणुथी उत्पन्न थया 'तआणं आउक्खएणं भवक्खएणं ठिइक्खएणं' ते पणु 'अर्थात्' पारमा देवलोकमा उत्पन्न थया पणु आयुना क्षयथी अर्थात् देवलोकमां रहैवानो आयुष्यं समाप्त करीने अने लवक्षय अर्थात् देवलवना क्षय करीने तथा देवस्थितिना क्षय करीने च्युन अर्थात् अन्युत नामना पारमा देवलोकमाथी 'चुए' च्यवन कथुं अने 'चइत्ता' ओ पारमा देवलोकथी च्यवन करीने 'महाविदेहे वासे' महाविदेह क्षेत्रमा 'चरमेणं उत्सासेणं' चरम उच्छ्वास अर्थात् अंतिम श्वास उच्छ्वास लधने 'सिद्धिस्संति' सिद्ध थशे. अर्थात् सिद्धिने प्राप्त करशे तथा 'बुद्धिस्संति' बोध प्राप्त करशे. अर्थात् तत्त्वज्ञान रूप विशेष प्रकारना ज्ञानने प्राप्त करशे. तथा 'मुच्चिस्संति' मुक्त थशे ओटले के-कर्मबन्धनोथी छुटि जशे तथा 'परिनिव्वाइस्संति' निर्वाण प्राप्त करशे अने 'सव्वदुक्खाणमंतं करिस्संति' सर्व दुःखोना अंत करशे अर्थात् यथा प्रकारना प्रारब्ध संचित वर्तमान कर्मजन्य दुःखोना नाश करशे. छडेवानो लाव ओ छे के श्रमण लागवान महावीर स्वामीना

मूलम्-तेणं कालेणं तेणं समणं समणे भगवं महावीरे नाए
 नायपुत्ते नायकुलनिव्वत्ते विदेहे विदेहदिन्ने विदेहजच्चे विदेहसूमाले
 तीसं वासाइं विदेहंसि त्तिग्दट्टु अगारमज्जे वसित्ता अम्मापिऊहिं काल-
 गण्हिं देवलोगमणुपत्तेहिं समत्तपइन्ने चिच्चा हिरणं चिच्चा सुवणं
 चिच्चा बलं चिच्चा वाहनं चिच्चा धनकणगरयणसंतसारसावइज्जं विच्छ-
 डित्ता विगोवित्ता विस्साणित्ता दायारेसु णं दाइत्ता संवच्छरं दलइत्ता
 जे से हेमंताणं पढमे मासे पढमे पक्खे मग्गसिरबहुले तस्स णं मग्ग-
 सिरबहुलस्स दसमीपक्खेणं हत्थुत्तराहि नववत्तेणं जोगमुवागए अभि-
 निक्खमणाभिप्पाए यावि हुत्था ॥ सू० ६ ॥

छाया-तस्मिन् काले तस्मिन् खलु समये श्रमणो भगवान् महावीरो ज्ञानः ज्ञातपुत्रः
 ज्ञातकुलनिवृत्तः विदेहः विदेहदत्तः विदेहार्चः विदेहसुकुमारः विंशद्वर्षाणि विदेहे इति कृत्वा
 अगारमध्ये उपित्वा अम्बापित्रोः कालगतयोः देवलोकमनुप्राप्तयोः समाप्तप्रतिज्ञः त्यक्त्वा हि-
 रण्यं त्यक्त्वा सुवर्णम् त्यक्त्वा बलम्, त्यक्त्वा वाहनं त्यक्त्वा धनकनकरत्नसत्सारस्वापतेयं
 विच्छर्धं विगोप्य विप्राणः दत्तपु खलु दानं दत्त्वा परिभाज्य संवत्सरं दत्त्वा योऽमौ हेमन्तानां
 प्रथमो मासः प्रथमः पक्षः मार्गशीर्षबहुलः, तस्य खलु मार्गशीर्षबहुलस्य दशमीपक्षे खलु
 हस्तोत्तरार्धः नक्षत्रेण योगपुष्यागते चन्द्रमसि अभिनिष्क्रमणाभिप्रायश्चापि अभूत् ॥ सू० ६ ॥

के पास प्रव्रज्या ग्रहण कर श्रमण जैन साधुओं की परिचर्या उपासना करके
 बहुत वर्षों तक संयम धर्म को स्वीकार कर-पालन करते हुए पृथिवीकाय बगैरह
 छे प्रकार के जीवनिकायों का संरक्षा के निमित्त आलोचनादि करके पापकर्मों
 से निवृत्त होकर यथायोग्य मूलोत्तर गुण सम्बन्धी प्रायश्चित्त कर कुशासन पर
 बैठकर भक्त प्रत्याख्यान कर अन्तिम मारणान्तिक शरीर की संलेखना द्वारा
 शरीर सुखाकर यथासमय मृत्यु को प्राप्त कर के अच्युत : देवलोक से आकर
 महाविदेह क्षेत्र में अन्तिम उच्छ्वास लेकर मोक्ष को प्राप्त हुए ॥ सू० ५ ॥

निशिक्षा नामना मातये अने सिद्धार्थ नामना पिताये पार्श्वनाथ तीर्थ करनी पासे
 दीक्षा ग्रहण करीने श्रमण-जैन साधुओं की परिचर्या अर्थात् सेवा उपासना करीने
 धन्य वर्षों पर्यन्त श्रावक धर्मना स्वीकार करीने तेनु पालन करीने पृथ्वीकाय विगेदे
 छ प्रकार की जीवनिकायों का संरक्षण निमित्त आलोचनादि करीने पापकर्मों से निवृत्त
 यधने यथायोग्य मूलोत्तर गुणसम्बन्धी प्रायश्चित्त करीने कुशासन पर लेसीने लक्ष-
 प्रत्याख्यान करीने अन्तिम मारणान्तिक नामनी शरीर की संलेखना द्वारा शरीर से सुकषीने
 योग्य समये मृत्युने प्राप्त करीने अच्युत देवलोक से आयेने महाविदेह क्षेत्र में अन्तिम
 उच्छ्वास लधने मोक्षगतिने प्राप्त ॥ सू० ५ ॥

टीका-सम्प्रति भगवतो श्रीमहावीर/स्वामिनो दीप्ताग्रहणमंकप ग्रहणयितुमाह-‘तेणं कालेणं तेणं समणं’ तस्मिन् काले तस्मिन् समये सल्लु चतुर्थे आरके बहुव्यक्तिकान्ते सति ‘समणे भगवं महावीरे’ श्रमणो भगवान् महावीर ‘नाए नायपुत्ते’ ज्ञातः ज्ञातवन्तीयः ज्ञात-पुत्रः-ज्ञातवंशीयसिद्धार्थपुत्रः, ‘नायकुलनिवत्ते’ ज्ञातकुलनिवृत्तः ज्ञानकुलरूप चन्द्रवद् आलोककः ‘विदेहे विदेहदिन्ने’ विदेहः-वज्रनाराचमंडनन समचतुरस्रसंस्थानगद् विशिष्टदेह (शरीर) सम्पन्नः, विदेहदत्तः-त्रिशलायाः विदेहदत्तायाः पुत्र-मात् महावीरोऽपि विदेहदत्त इत्युपवर्त्यते ‘विदेहजच्चे विदेहसुमाले’ विदेहार्चः-त्रिशलायाः शरीरोत्पन्नत्वात् कामदेवोपरि-विजयप्राप्तिकरणाच्च श्रीमहावीरो विदेहार्च इत्युच्यते, विदेहसुकुमारः-गृहस्थावासे अत्यन्त

टीकार्थ-अब भगवान् वीतराग श्री महावीर स्वामी के दीक्षा ग्रहण करने का संकल्प बतलाते हैं-‘तेणं कालेणं, तेणं समणं, समणे भगवं महावीरे नाए’ उस काल और उस समय अर्थात् चतुर्थ आरक के बहुत से काल के बीत जाने पर श्रमण भगवान् श्री महावीर स्वामी ज्ञात याने ज्ञातवन्तीय एवं ‘नायपुत्ते’ ज्ञातपुत्र अर्थात् ज्ञातवंशीय सिद्धार्थ का पुत्र और ‘नायकुलनिवत्ते’ ज्ञान कुल को चन्द्रमा के समान प्रकाशक आह्लाद जनक और ‘विदेहे’ विदेह अर्थात् विशिष्ट देहवाला अर्थात् वज्र नाराच संहनन के समान चतुरस्र संस्थान होने से याने अत्यन्त सुडोल नाक कान कन्धा वगैरह अवयवों का संगठन वाले शरीर से सम्पन्न और ‘विदेहदिन्ने’ विदेहदत्त-अर्थात् विदेहदत्ता त्रिशला के पुत्र होने से भगवान् श्री महावीर स्वामी भी विदेहदत्त कहलाते थे एवं ‘विदेहजच्चे’ भगवान् श्री वीतराग महावीर स्वामी विदेहार्च याने त्रिशला के शरीर से उत्पन्न होने के कारण और कामदेव के ऊपर विजय प्राप्त करने के कारण विदेहार्च भी कहलाते थे, एवं ‘विदेहसुमाले’ विदेहसुकुमार अर्थात् भगवान् श्री महावीर

टीकार्थ-इसे वीतराग श्रीमहावीर स्वामीना दीक्षा ग्रहण करवाना संकल्प जाता है। ‘तेणं कालेणं तेणं समणं’ ते काले अने ते समये अर्थात् योथा आगाने धण्डा भरे समय वीति गया पछी ‘समणे भगव महावीरे’ श्रमण भगवान महावीर स्वामी ‘नाए नयपुत्ते’ ज्ञात अर्थात् ज्ञातवंशना अने ज्ञातपुत्र ‘नायकुलनिवत्ते’ ज्ञातवन्तीय सिद्धार्थना पुत्र अने ज्ञातकुलने अद्रभा समान प्रकाशक आह्लादक तथा विदेह अर्थात् विशेष प्रकारना देहवाला अर्थात् पञ्च नाराय संहननी समान चतुरस्र संस्थान होवाथी ओटले के अत्यंत सुडोल नाक, कान, भंडा वगैरे अवयवोना संगठनवाणा शरीरथी युक्ता तथा ‘विदेहदिन्ने’ विदेह दत्त अर्थात् विदेहदत्ता त्रिशलाना पुत्र होवानी भगवान श्रीमहावीर स्वामी पण्ड विदेहदत्त कहेवाय छे। तथा भगवान वीतराग श्रीमहावीर स्वामी ‘विदेह जच्चे’ विदेहार्च अर्थात् त्रिशलाना शरीरथी उत्पन्न भयेव होवाथी तथा कामदेव उपर विजय प्राप्त करवाथी विदेहार्च पण्ड कहेवाता हता। तथा ‘विदेहसुमाले’ विदेह सुकुमार अर्थात् भगवान श्रीमहावीर स्वामी

सुकुमारत्वाद् भगवान् महावीरो वर्द्धमानः 'तीसं वासाइं विदेहंसिच्चि कद्दु' त्रिशद्वर्षाणि विदेह इति कृत्वा गृहावासे निवासं कृत्वेत्यर्थः तदाह—'अगारमज्जे वसित्ता' अगारमध्ये-गृहमध्ये उषित्वा-निवासं कृत्वा 'अस्मापिउहिं कालगएहि' अस्मापित्रोः-मातापित्रोः, कालधर्मप्राप्तयोः 'देवलोगमणुपत्तेहि' देवलोकमनुप्राप्तयोः सतोः 'समत्तपइन्ने' समाप्तप्रतिज्ञा-जीवन्मातापित्रोः दीक्षाऽग्रहणविषयक प्रतिज्ञायाः परिपूर्णत्वात् सम्प्रति निवृत्तप्रतिज्ञा इत्यर्थः 'चिच्चा हिरण्णं' तपवत्त्वा हिरण्यम्-रजतादिधनं त्यक्त्वा परित्यज्येत्यर्थः 'चिच्चा सुवण्णं' सुव-स्वामी गृहस्था वस्था में अत्यन्त सुकुमार होने से विदेह सुकुमार भी कहलाते थे, इस प्रकार के ज्ञातवंशीय सिद्धार्थ के पुत्र विदेहदत्त एवं विदेहार्च तथा विदेह सुकुमार भगवान् वर्द्धमान श्री महावीर स्वामी 'तीसं वासाइं विदेहंसिच्चि कद्दु' तीस वर्ष तक विदेह अर्थात् गृहस्थावास में निवास कर याने तीस वर्ष तक 'अगार मज्जे वसित्ता' गृहस्थाश्रम में रहकर और अगार मध्य अर्थात् गृह मध्य में निवास करके 'अस्मापिउहिं कालगएहि' माना पिता को काल धर्म प्राप्त करने पर याने त्रिशला नाम की माता और सिद्धार्थ नाम के पिता मृत्यु रूप काल धर्म प्राप्त कर 'देवलोगमणुपत्तेहि' देवलोक अनुप्राप्त होने पर और 'समत्त पइन्ने' समाप्त प्रतिज्ञा होने पर अर्थात् जीवित माता पिता के याने त्रिशला नाम की माता के और सिद्धार्थ नाम के पिता के पुत्र रूप वर्द्धमान श्री महावीर स्वामी की दीक्षा ग्रहण करने के बारे में प्रतिज्ञा के पूर्ण हो जाने पर एतावना माता पिता के जीवित रहने पर 'मै दीक्षा नहीं ग्रहण करूंगा' इस प्रकार की श्री महावीर वर्द्धमान स्वामी की प्रतिज्ञा पूर्ण हो जाने पर क्योंकि उनके माता पिता त्रिशला और सिद्धार्थ दोनों ही कालधर्म को प्राप्त कर चुके थे इसलिये भग-

गृहस्थावस्थामा अत्यन्त सुकुमार होवाथी विदेहसुकुमार पणु कहेवाय छे. आ प्रकारना ज्ञात वंशीय सिद्धार्थना पुत्र विदेहदत्त अने विदेहार्थ अने विदेहसुकुमार भगवान् वर्द्धमान महावीर स्वामी 'तीसं वासाइं विदेहंसिच्चि कद्दु' तीस वर्ष पर्यन्त विदेह गृहस्थावासमा निवास करीने ओटले के तीस वर्ष सुधी गृहस्थाश्रममा रहीने 'अगारमज्जे वसित्ता' अगार मध्य अर्थात् गृहस्थावासमा निवास करीने 'अस्मापिउहिं कालगएहि' मातापिताओ काण धर्म प्राप्त करवाथी अर्थात् त्रिशला नामनी माता अने सिद्धार्थ नामनी पिताओ आयुध्य पूर्य थवाथी काणधर्म प्राप्त करी 'देवलोगमणुपत्तेहि' देवलोक प्राप्त करवाथी तथा 'समत्त पइन्ने' समाप्त प्रतिज्ञा थवाथी अर्थात् एवता मातापिताना अर्थात् त्रिशला नामनी माताना अने सिद्धार्थ नामनी पिताना पुत्ररूप वर्द्धमान महावीर स्वामीनी दीक्षा ग्रहण नही करवा संभवी प्रतिज्ञा पूर्य थवाथी ओटले के मातापिताना एवता हुं दीक्षा ग्रहण करीथ नही, ओ प्रकारनी श्रीमहावीर वर्द्धमान स्वामीनी प्रतिज्ञा पूर्य थय थवाथी अर्थात् माता पिता अने काणधर्म प्राप्त थय गया छना तेथी भगवान् श्रीमहावीर स्वामी निवृत्त प्रतिज्ञावाणा थयने

र्णम्-कनक-दिन त्वत्वा परित्यज्य 'चिच्चा वलं' बलम्-चतुरङ्गमेनाख्यं वलं त्वत्वा 'चिच्चा वाहणं' व इतम् हस यथाथ-दिवाहनं त्यक्त्वा 'चिच्चा धणकणगरयण संत सारसावड्जं' त्यक्त्वा धनकनकरत्न सत्सारस्यापनेयं-कनकरत्नमाणिक्यादिसारभूतलक्ष्मीमपि परित्यज्येत्यर्थः 'विच्छुद्धिता' विच्छुद्ध-धनादिदानं दत्त्वा 'विगोवित्ता' विगोप्य विशेषेण त्यागद्वारा धनादीनां सदुपयोगं कृत्वा 'विस्साणित्ता' विभ्राण्य सम्यग्व्यतीर्य 'दायारेसु दाणं दाइत्ता' दातृषु याचकेषु वा दानं दत्त्वा 'परिभाइत्ता' परिभाज्य-वितरणार्थं विभाजनं कृत्वा विभागपूर्वकं वा दत्त्वा एवरीत्या 'संवच्छरं दलइत्ता' संवत्सरं-वर्षपर्यन्तं यावत् दत्त्वा दानं कृत्वा 'जे से हेमं-

वान् श्री महावीर चर्द्धमान स्वामी निवृत्त प्रतिज्ञ होकर 'चिच्चा हिरण्यं' रजतादि हिरण्य धन को छोड़कर और 'चिच्चा सुवर्णं' सुवर्ण कनक वगैरह धन का भी परित्याग कर और 'चिच्चा वल' चतुरङ्ग बल अर्थात् हस्ती सवार, घोड़े सवार एवं रथ सवार तथा पैदल हस्त प्रकार चतुरङ्ग सेनाओं को भी छोड़कर और 'चिच्चा वाहणं' हाथी घोड़ा रथादि वाहनों का भी परित्याग कर और 'चिच्चा धणकणगरयण संनसारसावड्जं' धन कनक रत्न माणिक्यादि सारभूत लक्ष्मी को छोड़कर एवं 'विच्छुद्धिता' सुवर्ण कनक मरकत मणि पन्नास मणि इन्द्रनीलमणि वगैरह माणिक्य जान तथा धन धान्यादि का भी दान देकर और 'विगोवित्ता' विगोपन कर याने विशेष रूपसे त्याग-दान द्वारा धनादि का सदुपयोग करके और धनादि को 'विस्साणित्ता' वितरण करते हुए 'दायारेसु दाणं दाइत्ता' दीन दरिद्र गरीब अपाहिज अङ्गहीन षड्ग लूखे लंगड़े वगैरह याचकों को दान देकर या 'परिभाइत्ता' धनादि को वितरण करने के लिये विभाजन कर याने किस को क्या देना चाहिये इस प्रकार जिज्ञासा या आकांक्षाओं को धनादि वितरण की व्यवस्था करने के द्वारा दूर कर और 'संवच्छरं दलइत्ता' वर्ष पर्यन्त दान देते हुए अर्थात् एक वर्ष तक धनादि का दान करते हुए 'जे से हेमंताणं पढमे

'चिच्चा हिरण्यं चिच्चा सुवर्णं' रजतादि हिरण्यादि धनने छोड़ने अने सुवर्णकनक विगेरे ननेने पण त्याग करीने 'चिच्चावलं' चतुरङ्गबल अर्थात् हयदण, अश्वदण, रथदण, तथा पायदण आ रीतनी चतुरङ्गी सेनाने त्याग करीने 'चिच्चा वाहणं' हाथी घोडा आदि वाहनाने पण त्याग करीने 'चिच्चा धणकणगरयण संतसारसावड्जं' विच्छुद्धिता' स्वापतेय अर्थात् धन, कनक, रत्नमाणिक्यादि सारभूत लक्ष्मीने त्याग करीने तथा सोतुं, कनक भरकतमणि, पद्मराजमणी, इन्द्रनील मणी विगेरे माणिक्य समूह तथा धनधान्यादितुं दान करीने 'विगोवित्ता' विगोपन करीने ओटवे के-विशेष प्रकारची दानद्वारा धनादिना त्यागपूर्वक सदुपयोग करीने 'विस्साणित्ता' धनादितु वितरण करता 'दायारेसु दाणं दाइत्ता' दीन दरिद्र, गरीब, ढीन ग लूखा लंगडा, विगेरे याचकेने दान आपीने अथवा धनादितु वितरण करवा भाटे 'परिभाइत्ता' भाग पाडीने अर्थात् केने शु आपवु ? ओ रीतनी जिज्ञासा के आकांक्षाओंनुं धनादि वितरणनी व्यवस्था कहीने तथा 'संवच्छरं दलइत्ता' वर्ष पर्यन्त दान देता देता

ताणं पढमे मासे' योऽसौ हेमन्तानाम् ऋतूनां प्रथमो मासः 'पढमे पक्खे' प्रथमः पक्षः 'मग्गसिरवहुले' मार्गशीर्षवहुलः—अग्रहणमासकृष्णपक्षः आसीत् 'तस्स णं मग्गसिरवहुलस्स' तस्य खलु मार्गशीर्षवहुलस्य—अग्रहणकृष्णपक्षस्य 'दसमी पक्खेणं' दशमीपक्षे खलु—दशम्यां तिथौ 'हत्थुत्तराहिं नक्खत्तेणं' हस्तोत्तराभिः—उत्तराफाल्गुनीभिः नक्षत्रेण सह 'जोगमुवागए' योगम्—सम्बन्धम् उपागते चन्द्रमसि उत्तराफाल्गुनी नक्षत्रेण सह चन्द्रस्य योगे सतीत्यर्थः 'अभिनिक्खमणाभिप्पाए याविहोत्था' अभिनिष्क्रमणाभिप्रायः—दीक्षाग्रहणस्य विचारः शुभ संकल्पश्चापि अभूत्, भगवतो महावीरस्य दीक्षाग्रहणमंत्तलोऽभूदिति भावः ॥ सू० ६ ॥

मूलम्—संवच्छरेण होहिइ अभिनिक्खमणंतु जिणवरिंदस्स । तो अत्थसंपयाणं पवत्तई पुव्वसूराओ ॥१॥ एगा हिरणकोडी अट्टेव अणूणगा सयसहस्सा । सूरोदयमाईयं दिज्जइ जा पायरसुत्ति ॥२॥ तिन्नेव

मासे' हेमन्त ऋतु के प्रथम मास रूप 'मग्गसिर वहुले' मार्गशीर्ष कृष्णपक्ष (अग्रहण) 'तस्स णं मग्गसिरवहुलस्स' उस मार्गशीर्ष मास के प्रथम पक्ष याने कृष्ण पक्ष की 'दसमी पक्खेणं' दशमी तिथि में और 'हत्थुत्तराहिं नक्खत्तेणं' हस्तोत्तर याने उत्तरा फाल्गुनी नक्षत्र का चंद्रमा के साथ 'जोगमुवागए' योग होने पर अर्थात् हेमन्त ऋतु का प्रारंभ होने पर मार्गशीर्ष अग्रहण महीना के कृष्ण पक्ष की दशमी तिथि में उत्तरा फाल्गुनी नक्षत्र के साथ चंद्र के संबंध होने पर इस प्रकार के अत्यंत शुभ मांगलिक मुहूर्त में 'अभिनिक्खमणाभिप्पाए याविहोत्था' भगवान् वर्द्धमान वीतराग श्री महावीर स्वामी को दीक्षा ग्रहण करने के लिये हृदय में शुभ संकल्प या शुभ विचार उत्पन्न हुआ अर्थात् भगवान् श्री महावीर स्वामीने अपने मन में हेमन्त ऋतु के आरम्भ होने पर मार्गशीर्ष—अग्रहण मास के कृष्ण पक्ष की दशमी तिथि में उत्तराफाल्गुनी नक्षत्र में दीक्षा लेने का शुभ विचार किया ॥ सू० ६ ॥

'जे से हेमताण पढमे मासे' हेमन्त ऋतुना पड़ेला मास—महीनाना 'पढमे पक्खे' पड़ेला पक्ष 'मग्गसिरवहुले' मार्गशीर्ष मासना कृष्ण पक्षमां तथा 'तस्स णं मग्गसिरवहुलस्स' मार्गशीर्ष मासनी 'दसमी पक्खेणं' दशमी तिथिमा याने 'हत्थुत्तराहिं नक्खत्तेणं' हस्तोत्तर अर्थात् उत्तराफाल्गुनी नक्षत्रमा 'जोगमुवागए' यद्भवानो योग थयो त्यारे अर्थात् हेमन्त ऋतुने प्रारंभ थयो त्यारे मार्गशीर्ष महीनाना कृष्ण पक्षनी दशमी तिथिमा उत्तरा फाल्गुनी नक्षत्रनी साथे यद्भवो संबंध थयो त्यारे आ प्रकारना अत्यंत शुभ मांगलिक मुहूर्तमा वीतराग भगवान् वर्द्धमान श्री महावीर स्वामीने 'अभिनिक्खमणाभिप्पाए यावि होत्था' दीक्षा ग्रहण करवा माटे हृदयमा शुभ विचार उत्पन्न थयो अर्थात् भगवान् श्री महावीर स्वामीने पोताना मनमा हेमन्त ऋतुने आरंभ थयो त्यारे मार्गशीर्ष मासना कृष्ण पक्षनी दसमना दिवसे उत्तरा फाल्गुनी नक्षत्रमा दीक्षा धारण करवानो शुभ विचार थयो ॥ सू० ६ ॥

य कोडिसया अट्टासीइं च हुति कोडीओ । असिइं च समयसहस्सा एयं
संवच्छरे दिन्नं ॥३॥ वेसमणकुंडलधारी देवा लोगंतिया सहिद्धीया ।
बोहिति य तित्थयरं पन्नरससु कम्मभूमिसु ॥४॥ वंभंमि य कप्पंमी
बोद्धव्वा कणहराइणो नज्जे । लोगंतिया विमाणा अट्टमुवत्था असं-
खिज्जा ॥५॥ एए देवनिकाया भगवं वोहंति जिगवरं वीरं ॥ सव्वजग-
ज्जीवहिं अरिहं । तित्थं पवत्तेहि ॥६॥ ॥सू० ७॥

छाया-संवत्सरेण भविष्यति अभिनिष्क्रमणं तु जिनवरेन्द्रस्य ।

ततः अर्थसम्पदा प्रवर्तते पूर्वं सूर्यात् ॥१॥

एका हिरण्यकोटिः श्रष्टैव अन्यूनकाः शतसहस्राः ।

सूर्योदयादादौ दीयते या प्रातराश इति ॥२॥

त्रीण्येव च कोटिशतानि, अष्टाशीतिश्च यवन्ति कोटयः ।

अशीतिश्च शतसहस्राणि, एतन् संवत्सरे दत्तम् ॥३॥

वैश्रमणकुण्डलधराः देवा लोकान्तिकाः महर्षिकाः ॥

बोधयन्ति च तीर्थकरं पञ्चदशसु कर्मभूमिषु ॥४॥

ब्राह्मे च कल्पे बोद्धव्याः कृष्णराजेः मध्ये ।

लोकान्तिका विमानाः अष्टसु विस्ताराः असंख्येयाः ॥५॥

एते देवनिकायाः भगवन्तं बोधयन्ति जिनवर वीरम् ॥

सर्वजगज्जीवहितम् अहं ! तीर्थं प्रवर्तय ॥६॥ सू० ७ ॥

टीका-सम्प्रति भगवतो महावीरस्य दीक्षाग्रहणात्प्राक् दानविधिप्ररूपणपूर्वकं लोकान्तिक-
देवानां प्रतिबोधनस्वरूप निरूपयितुमाह-‘संवच्छरेण होहिइ अभिनिवस्त्रमणंतु जिणवरि-

सम्प्रति भगवान् वीतराग वर्द्धमान श्री महावीर स्वामी को दीक्षा ग्रहण करने
से पहले ही दान करने की विधि का निरूपण करते हुए लोकान्तिक देवों का प्रति-
बोधन अर्थात् श्रीमहावीर स्वामी के प्रति प्रार्थना स्वरूप का निरूपण करते हैं-

टीकार्थ-‘संवच्छरेण होहिइ अभिनिवस्त्रमणंतु जिणवरिंदस्स, तो अत्थ-
संवयाणं पवत्तई पुव्वसूराइओ’ ॥१॥ संवत्सर अर्थात् एक वर्ष के बाद जिनवरेन्द्र

हुये वीतराग भगवान् श्रीवर्द्धमान महावीर स्वामीको दीक्षा ग्रहणु करता पहलेका करेला
दान कर्मनी विधीनु निरूपणु करता लोकान्तिक देवानु प्रतिबोधन अर्थात् महावीर स्वामी
प्रत्येना उपदेशनु निरूपणु करवामा आवे छे

टीकार्थ-‘संवच्छरेण होहिइ अभिनिवस्त्रमणंतु जिणवरिंदस्स’ ओठ वर्ष पछी जिनवरेन्द्र
भगवान् श्री महावीर तीर्थकरनु अभिनिष्ठभञ्ज अर्थात् दीक्षा ग्रहणु थरो त्या सुधी ओठ वर्ष

દક્ષ' સંવત્સરેણ એક વર્ષાનન્તરમ્, મહિવ્યતિ-સમ્પત્સ્યતે, અભિનિષ્ક્રમણમ્-દીક્ષાગ્રહણંતુ
 જિત્વરેન્દ્રસ્ય-ભગવતો મહાવીરસ્ય તીર્થકૃતઃ વર્ષાનન્તર દીક્ષાગ્રહણં સ્પાદિત્યર્થઃ, 'તો અત્ય-
 સંપયાણં પવત્તઈ પુવ્વસુરાઓ ॥૧૧૧' તતઃ-તસ્માત્ કારણાત્, દીક્ષાગ્રહણાત્પૂર્વમેવ એકવર્ષ-
 પર્યન્તમ્ અર્થસંપદાનામ્-ધનસંપત્તીનાં દાનં પ્રવર્તતે પૂર્વં સુગાત્-પૂર્વદિશિ સૂર્યોદયાદારમ્ય
 મહાવીરપ્રમોદાનવિધિઃ પ્રવર્તતે इत्यર્થઃ; એવાતા ભગવાન દીક્ષાગ્રહણાત્ પૂર્વમ્ એકવર્ષ યાત્
 પ્રતિદિનં સાંવત્સરિકદાન વર્ષિદાનઞ્ચ વર્તુમારમતે इति ફલિતમ્, સમ્પ્રતિ દાનસંખ્યામાહ-
 'એગા હિરણ્મકોડી ડટ્ટે અણૂણગા સયસહસ્સા' એકા હિરણ્યકોટિઃ-એક સુવર્ણમુદ્રાકોટિઃ,
 અથ ચ અન્યૂનકાઃ-સમ્પૂર્ણાઃ અષ્ટૈવ-અષ્ટૌ, શતસહસ્રમ્-અષ્ટઞ્ચસુવર્ણમુદ્રાધિકાઃ એક
 કોટિ સુવર્ણમુદ્રાઃ પ્રતિદિનં વર્ષપર્યન્તં દીયતે इत्यર્થઃ; દાનસમયમાહ-'સૂરોદયમાર્દ્યં દિગ્ગજા

ભગવાન્ શ્રીમહાવીર તીર્થંકર કા અભિનિષ્ક્રમણ યાને દીક્ષા ગ્રહણ હોગા એતા
 ચતા એક વર્ષ તક ભગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી વક્ષ્યમાણ રીતિ સે અનેક પ્રકાર
 કા પ્રતિદિન દાન કરેંગે ઉસ કે વાદ ભગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી દીક્ષા ગ્રહણ
 કરેંગે હસલિયે દીક્ષા ગ્રહણ સે પહેલે એક વર્ષ પર્યન્ત અર્થ સપદાઓં કી સૂર્યોદય સે
 લેકર ભગવાન્ શ્રીમહાવીરસ્વામી કી દાનવિધિ ચાલૂ હોગી યાને ભગવાન્ શ્રીમહા-
 વીર સ્વામી દીક્ષા ગ્રહણ કરને સે પહેલે એક વર્ષ પર્યન્ત પ્રતિદિન સૂર્યોદય સે
 આરમ્ભ કર એક પ્રહર ત્રીન ઘણ્ટા તક સાંવત્સરિકદાન ઓર વર્ષિદાન આરંભ કરેંગે

અવ દાનવિધિ કી સમ્પત્તિ સંખ્યા વતલાતે હૈ-'એગા હિરણ્મકોડી અટ્ટેવ
 અણૂણગા સયસહસ્સા' એક કોટી હિરણ્ય અર્થાત્ એક કોટી સુવર્ણમુદ્રા ઓર
 અન્યૂનકા અર્થાત્ સમ્પૂર્ણ આઠ શતસહસ્ર યાને આઠ લાખ સુવર્ણ મુદ્રા અધિક
 એક કોટી સુવર્ણ મુદ્રા એતાવતા એક કોટિ આઠ લાખ સુવર્ણોં કી મુદ્રા પ્રતિ
 દિન એક વર્ષ પર્યન્ત દાન દેને લગે । અવ દાન કરને કા સમય વતલાતે હૈં-'સૂરો-

પર્યન્ત ભગવાન મહાવીર સ્વામી વક્ષ્યમાણ પ્રકારથી અનેક પ્રકારતુ દરરોજ દાન કરશે તે
 પછી ભગવાન શ્રીમહાવીર સ્વામી દીક્ષા ધારણ કરશે તેથી દીક્ષા ગ્રહણ કરતા પહેલા એક
 વર્ષ સુધી અર્થ સંપત્તિઓની 'તો અત્યસંપયાણ પવત્તઈ પુવ્વસુરાઓ' સૂર્યોદયથી આરભીને
 મહાવીર પ્રભુની દાનવિધિ ચાલુ થાય છે. એટલે કે ભગવાન શ્રીમહાવીર સ્વામીએ દીક્ષા
 ધારણ કરી તે પહેલા એક વર્ષ સુધી દરરોજ સૂર્યોદયથી આરભ કરીને એક પ્રહર અર્થાત્
 ત્રણ કલાક સુધી સાંવત્સરિક દાન અને વર્ષિદાનનો આરભ કરશે

હવે દાન વિધિની સખ્યા બતાવે છે. 'એગા હિરણ્મકોડી અટ્ટેવ અણૂણગા સયસહ-
 સ્સા' એક કરોડ હિરણ્ય અર્થાત્ એક કરોડ સોનામહેર અને 'અન્યૂનકા' અર્થાત્ સપૂર્ણ
 આઠ શતસહસ્ર એટલે કે એક કરોડ અને આઠ લાખ સુવર્ણમુદ્રાઓ દરરોજ આપતા
 હતા એ રીતે એક વર્ષ પર્યન્ત દાન આપવા લાગ્યા હવે દાન આપવાના સમયતુ
 કથન કરે છે.-'સૂરોદયમાર્દ્યં દિગ્ગજા પયરા મુત્તિ' સૂર્યોદયથી આરભીને ત્રણ કલાક સુધી

पायरासुत्ति ॥२॥' सूर्योदयाद्, आदौ-सूर्योदयम्, आरभ्य दीयते या-अष्टलक्षाधिकैककोटिः प्रातराशः एक प्रहरपर्यन्तमित्यर्थः, सूर्योदयादारभ्य एकप्रहरपर्यन्तं तत्-पूर्वोक्तसंख्यकसुवर्ण-मुद्रादानं दीयते भगवता इति सारांशः, अथ प्रतिदिनोक्तदानसंख्याया वर्षपर्यन्त संकलनेन सम्पूर्णदानसंख्यामाह-'तिन्नेव य कोडिसया अट्टासीइं च हुंति कोडीओ' त्रीण्येव च कोटि-शतानि-त्रीणि अर्बुदानि (अरब) अष्टाशोतिश्च भवन्ति कोटयः 'असिइं च सयसहस्सा एयं संवच्छरे दिन्नं ॥३॥' अशीतिश्च शतसहस्राणि अशीतिलक्षाणि इत्यर्थः एतावता एतत्-अशी-तिलक्षाधिक-अष्टाशीतिकोट्यधिकाः अर्बुदत्रयमिताः (३८८८००००००) सुवर्णमुद्राः दानम् एकस्मिन् संवत्सरे-अर्धे दत्तम्-वित्तीर्णं भगवता वीरेणेत्यर्थः, सम्प्रति लौकान्तिकदेवानां भग-वन्सम्प्रति प्रतिबोधनं प्ररूपयितुमाह-'वेसमणकुंडलधारीदेवा लोगंतिया महिड्डीया।' वैश्रमण कुण्डलधारिणो देवाः लौकान्तिकाः महर्द्धिकाः-महाकृद्धिसम्पन्नाः लौकान्तिका देवा इत्यर्थः

दयमाईयं दिज्जइज्जा पयरासुत्ति' सूर्योदय से आरम्भ कर एक प्रहर पर्यन्त अर्थात् सूर्योदय से लेकर तीन घण्टातक लगातार आठ लाख एक करोड सुवर्ण मुद्रा (असर्फी) मोहर का दान भगवान् श्री महावीर स्वामी करते थे। अब पूर्वोक्त आठ लाख एक कोटी सुवर्णमुद्रा का प्रतिदिन दान की संख्या का वर्ष पर्यन्त संकलन (परिगणन) करके सम्पूर्ण दान संख्या का निरूपण करते हैं-'तिन्नेव य कोडिसया अट्टासीइं च हुंति कोडीओ ॥ असीइं च सयसहस्सा एयं संव-च्छरे दिन्नं ॥' तीन कोटिशत अर्थात् तीन अर्बुद (अरब) और अठाशी कोटी और अस्सी लाख अर्थात् तीन अरब अठाशी कड़ोक और अस्सी लाख ३८८८०००००० सुवर्ण मुद्रा एक वर्ष में भगवान् श्री महावीर स्वामी ने गरीब दीन दुःखी याचकों को वितरण किया।

अब भगवान् श्रीमहावीर स्वामी को लोकान्तिक देवों ने प्रतिबोधन अर्थात् उपदेश का निरूपण करते हैं-'वेसमणकुंडलधारी देवा लोगंतिया महिड्डीया। बोहिंति य तित्थयरं पन्नरससु कम्मभूमीसु' वैश्रमण कुण्डलधारी लोकान्तिक

लागट ओक करेड अने आठ लाख सोनामडोरो' दान भगवान् श्रीमहावीर स्वामी आपता देता.

डेवे दरदेश ओक करेड आठ लाखना कम्मथी आपता ओक वर्षानी दान सभ्या सूत्रधार बतावे छे तिन्नेवय कोडिसया' त्रयसो करेड अर्थात् त्रय अभय 'अट्टासीइं च सय हुति कोडीओ' अने अठ्यासी करेड 'असीइं च सयसहस्सा' जेसी लाख अर्थात् त्रय अभय अठ्यासी करेड अने जेसी लाख सोनामडोरो 'एयं सवच्छरे दिन्नं' ओक वर्षमा भगवान् श्रीमहावीर स्वामीजे गरीब दीन दुःखी याचकाने वडे रथा.

डेवे भगवान् श्रीमहावीर स्वामीने लोकान्तिक देवाजे आपेव प्रतिबोधन अर्थात् उपदेश' निरूपण करे छे 'वेसमणकुंडलधारी देवा लोगंतिया महिड्डीया' वैश्रमण कुंडलधारी लोकान्तिक देव अर्थात् अत्यंत समृद्धिवाणा लोकान्तिकदेवाजे भगवान् तीर्थ कर छुने- पीत-

‘વોહિતિ ય તિત્થયરં પન્નરસસુ કમ્મભૂમીસુ’ વોધયન્તિ ચ-પ્રતિગોધનં કુર્વન્તિ તીર્થઙ્કરં-ભગવન્તં પશ્વદશસુ કર્મભૂમિપુ-પશ્વદશકર્મભૂમિપુ અવતારધારિણં તીર્થકૃતં જિનેન્દ્રં લોકાન્તિકા દેવાઃ પ્રતિવોધયન્તીત્યર્થઃ, સમ્પ્રતિ લોકાન્તિકદેવાનાં નિવાસસ્થાનમાહ-‘વંમંમિ ય કપ્પંમી વોદ્ધવ્વા કપ્પરાહ્ણો મજ્ઞે ।’ બ્રહ્મે ચ કલ્પે-પશ્ચમતમરકાય વ્રહ્મકલ્પસ્ય મધ્યે વોદ્ધવ્વાઃ-જ્ઞાતવ્વાઃ કૃષ્ણરાજયઃ સન્તિ, તન્મધ્યેત્યર્થઃ ‘લોગંતિયા વિમાણા અટ્ટસુ વત્થા અસંખિજ્ઞા’ ॥૫॥ લોકાન્તિકાઃ વિમાનાઃ-લોકાન્તિકદેવનિવાસસ્થાનાનિ અટ્ટસુ-અટ્ટપ્રકારકાઃ, વિસ્તારાઃ-અસંખ્યાતાઃ-અસંખ્યાતવિસ્તારવન્તઃ અટ્ટપ્રકારકાઃ લોકાન્તિકવિમાનાઃ સન્તીત્યર્થઃ, સમ્પ્રતિ પ્રતિવોધનત્રિપયમાહ-‘एए देवनिकाया भगवं वोहिति जिणवरं वीरं’ एते-

દેવ અર્થાત્ અત્યન્ત સમૃદ્ધિ શાલી લોકાન્તિક દેવોં ને ભગવાન્ તીર્થ કર જિનેન્દ્ર ચીતરાગ વર્દ્ધમાન શ્રી મહાવીર સ્વામી કો અર્થાત્ પશ્વદશ પન્દ્રહ કર્મ ભૂમિ મેં અવતાર ધારણ કરને વાલે તીર્થકર ભગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામી કો ધર્મપ્રચારાર્થ પ્રતિ વોધનાત્મક ઉપદેશ દિયા ।

અવ લોકાન્તિક દેવોં કે નિવાસ સ્થાનોં કા નિરૂપણ કરતે હેં-‘વંમંમિ ય કપ્પંમી વોદ્ધવ્વા કપ્પરાહ્ણો મજ્ઞે । લોગંતિયા વિમાણા અટ્ટસુ વત્થા અસં-ખિજ્ઞા ॥૫॥ વ્રાહ્મ કલ્પ અર્થાત્ પશ્ચમ તમસ્કાય રૂપ વ્રહ્મકલ્પ કે મધ્ય મેં કૃષ્ણરાજિ હેં, ઉસ કે મધ્ય ભાગ મેં લોકાન્તિક દેવોં’ કા નિવાસ સ્થાન આઠ પ્રકાર કા હૈ યાને લોકાન્તિક વિમાન અર્થાત્ લોકાન્તિક દેવોં કા નિવાસ સ્થાન, અસંખ્યાત વિસ્તાર વાલે આઠ પ્રકાર કે લોકાન્તિક દેવોં કે નિવાસ સ્થાન રૂપ વિમાન હેં યાને લોકાન્તિક દેવ આઠ પ્રકાર કે નિવાસ સ્થાન રૂપ વિમાનોં મેં નિવાસ કરતે હેં । સમ્પ્રતિ લોકાન્તિક દેવોં કે ભગવાન્ ચીતરાગ શ્રી મહાવીર સ્વામી કે પ્રતિ પ્રતિવોધન કા સ્વરૂપ બનલાતે હેં-‘एए देवनिकाया भगवं

राज वर्धमान श्रीमहावीर स्वामीने अर्थात् पद्मकर्मभूमिस्थिता अवतार धारण करवावाणा ‘वोहितिय तित्थयरं पन्नरससु कम्मभूमीसु’ भगवान् श्रीमहावीर स्वामीने धर्मप्रचार करवा प्रतिबोध अर्थात् उपदेश आये।

હવે લોકાન્તિક દેવાના નિવાસસ્થાનોનું નિરૂપણ કરવામા આવે છે.-‘વંમંમિ ય કપ્પંમી વોદ્ધવ્વા કપ્પરાહ્ણો મજ્ઞે’ બ્રહ્મકલ્પ પાત્રમા તમસ્કાયરૂપ બ્રહ્મકલ્પની મધ્યમા કૃષ્ણરાજ છે. ‘લોગંતિયા વિમાણા અટ્ટસુ વત્થા અસંખિજ્ઞા’ તેની વચ્ચમા લોકાન્તિક દેવાના નિવાસ સ્થાન આઠ પ્રકારના છે અટલે કે લોકાન્તિક વિમાન અર્થાત્ લોકાન્તિક દેવાના નિવાસ સ્થાનરૂપ વિમાનો અસંખ્યાત વિસ્તારવાળા આઠ પ્રકારના લોકાન્તિક દેવાના નિવાસ-સ્થાનરૂપ છે તેમા તેઓ નિવાસ કરે છે.

હવે લોકાન્તિક દેવાઓ ભગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામીને આપેલ પ્રતિબોધનું સ્વરૂપ બતાવવામાં આવે છે. ‘एए देवनिकाया भगवं वोहिति जिणवरं वीरं’ આ પૂર્વોક્ત દેવનિકાય

पूर्वोक्ताः देवनिष्ठायाः—लोकान्तिकदेवसमूहाः भगवन्तं तीर्थकरं बोधयन्ति—प्रतिबोधनं कुर्वन्ति, जिनवरम्—जिनेन्द्रं भगवन्तं वीरम्—महावीरम्, वर्द्धमानस्वामिनं प्रतिबोधयन्तीत्यर्थः किं प्रतिबोधयन्तीत्याह—‘सर्वजगज्जीवहितं अरिहं तित्थं पवत्तेहि’ ॥६॥ हे अर्हन् ! तीर्थकर ! सर्वजगज्जीवहितम्—निखिलसंसारिजीवकल्याणकारकं तीर्थम्—धर्मम्, साधु—साध्वी—श्रावक—श्राविकारूपं वा तीर्थं प्रवर्तय—संसारवर्ति सकलप्राणिहितार्थं धर्मरूपतीर्थं स्थापय इत्येवं लोकान्तिका देवा भगवन्तं प्रतिबोधयन्तीति भावः ॥६॥ सू० ७ ॥

मूलम्—तओ णं समणस्स भगवओ महावीरस्स अभिनिक्खमणा-
भिप्पायं जाणित्ता भवणवइ वाणमंतरजोइसिय विमाणवासिणो देवा य
देवीओ य सएहिं सएहिं रूवेहिं सएहिं सएहिं नेवत्थेहिं सएहिं सएहिं
चिंधेहिं सव्विइए सव्वजुइए सव्ववलसमुदएणं सयाइं सयाइं जाण-
विमाणाइं दुरुहंति, सयाइं सयाइं जाणविमाणाइं दुरुहित्ता अहा वाय-
राइं पुग्गलाइं परिसाडंति परिसाडित्ता अहा सुहुमाइं पुग्गलाइं परिया-
इंति, परियाइत्ता उडुं उप्पयंति उडुं उप्पइत्ता ताए उक्किट्ठाए सिग्घाए
चवलाए तुरियाए दिव्वाए देइगईए अहे णं ओवयमाणा ओवयमाणा
तिरिए णं असंखिजाइं दीवसमुदाइं वीइक्कममाणा वीइक्कममाणा
जेणेव जंबुद्वीवे दीवे तेणेव उवागच्छंति, उवागच्छित्ता जेणेव उत्तरं

बोहिति जिणवरं वीरं ! सव्व जगज्जीवहितं तित्थं पवत्तेहि ॥६॥ ये पूर्वोक्त
देवनिष्ठाया अर्थात् लोकान्तिकदेव समूह भगवान् जिनेन्द्र तीर्थकर श्रीमहावीर
को प्रतिबोधन करते हैं कि—हे अर्हन् ! तीर्थकर ! भगवान् ! महावीर स्वामिन् !
आप सभी जगत् के जीवों के कल्याण कारक तीर्थको अर्थात् धर्म को अथवा
साधु, साध्वी, श्रावक, और श्राविका रूप चतुर्विध तीर्थ को प्रवर्तित करिये
याने संसार के अन्दर रहने वाले सभी प्राणियों के हितार्थ धर्मरूप तीर्थका स्था-
पन कीजिए इस प्रकार लोकान्तिक देवोंने भगवान् श्रीमहावीर स्वामी को उपदे-
शात्मक प्रतिबोधन किया । सू० ७॥

अर्थात् लोकान्तिक देव समूह भगवान् जिनेन्द्र श्रीमहावीर स्वामीने प्रतिश्राध कर्थां हे—‘सर्व
जगज्जीवहितं, अरिहं तित्थं पवत्तेहि ॥६॥ हे अर्हन् ! तीर्थकर ! धर्मने अर्थात् साधु,
साध्वी, श्रावक अने श्राविकाइय यार प्रकारना तीर्थने प्रवर्तवो अर्थात् जगतमा रहेवा
वाग जग प्राणियोना हिन माटे धर्मइय तीर्थनु स्थापन करे आ प्रकारे लोकान्तिक
देवोअे भगवान् श्रीमहावीर स्वामीने उपदेशात्मक प्रतिश्राध आये, ॥सू० ७॥

खत्तियकुंडपुरसंनिवेसस्त उत्तरपुरच्छिमे दिसीभाए तेणेव झत्तिवेगेण
 ओवइया, तओ णं सक्के देविंदे देवराया सणियं सणियं जाणविमाणं
 पट्टवेत्ति, सणियं सणियं जाणविमाणं पट्टवेत्ता सणियं सणियं जाणविमा-
 णाओ पच्चोरुहइ, सणियं सणियं एगंतमवक्कमइ, एगंतमवक्कमित्ता महया
 वेउव्विएणं समुग्घाएणं समोहणइ, समोहणित्ता एगं महं नाणामणि-
 कणगरयणभत्तिचित्तं सुभं चारु कंतरूवं देवच्छंदयं विउव्वइ, तस्स णं
 देवच्छंदयस्स बहुमज्झदेसभाए एगं महं सपायपीढं नाणामणिकणग-
 रयणभत्तिचित्तं सुभं चारुकंतरूवं सीहासणं विउव्वइ, विउव्वित्ता जेणेव
 समणे भगवं महावीरे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छित्ता समणं भगवं
 महावीरं तिक्खुत्तो आयाहिणं पयाहिणं करेइ, आयाहिणं पयाहिणं
 करित्ता, समणं भगवं महावीरं वंदइ नमंसइ, वंदित्ता नमंसित्ता समणं
 भगवं महावीरं गहाय जेणेव देवच्छंदए तेणेव उवागच्छइ, सणियंसणियं
 पुरत्थाभिमुहं सीहासणे निसीयावेइ, सणियं सणियं निसीयावित्ता सय-
 पागसयस्सपागेहिं तिल्लेहिं अब्भंगेइ, गंधकासाईएहिं उल्लोलेइ,
 उल्लेलित्ता सुद्धोदएण मज्जावेइ मज्जावित्ता जस्स णं मुल्लं सयसहस्से
 णं तिपडोलत्तित्तिए णं साहिएणं सीतेणं गोसीसरत्तचंदणेणं अणुलिं-
 पइ, अणुलिंपित्ता ईसिं निस्सासवायवोज्झं वरनयरपट्टणुग्गयं कुसल
 नरपससियं अस्सलालापेलवं छेयारियकणगखइयंतकम्मं हंसलक्खणं
 पट्टजुयलं नियंसावेइ, नियंसावित्ता हारं अद्धहारं उरत्थं नेवत्थं एगावलिं
 पालंवसुत्तं पट्टमउडरयणमालाउ आविंधावेइ, आविंधावित्ता गथिम-
 वेढिम पूरिमसंघाइमेणं मल्लेणं कप्परुक्खमिव समलंकरेइ, समलंक-
 रित्ता दुच्चंपि महया वेउव्वियसमुग्घाएणं समोहणइ, समोहणित्ता एगं
 महं चंदप्पहं सिबियं सहस्सवाहणियं विउव्वंति, तं जहा-ईहामिग-
 उसभत्तुरगनरमकरविहगवानरकुंजररुसरभच्चमरसद्धूल सीहवणलयभत्ति-
 चित्तलयविज्जाहरमिहुणजुयलजंतजोगजुत्तं अच्चीसहस्स मालिणीयं

सुनिरुविंयं मिसि मिसित रूवगसहस्सकलियं ईसि भिसमाणं भिन्भि-
समाणं चङ्खुल्लोयणलेसं मुत्ताहलमुत्ताजालंतरोविंयं तवणीय पवरलंबू-
सपलंबंतमुत्तदामं हारद्धहार भूसणसमोणय अहियपिच्छणिज्जं पउमलय-
भत्तिचित्तं असोगलयभत्तिचित्तं कुंदलयभत्तिचित्तं नाणालयभत्तिचित्तं
विरइयं सुभं चारुक्तंरूवं नाणामणि पंचवन्नघंटापढायपडिमंडियग्ग-
सिहरं पासाइयं दरिसणिज्जं सुरूवं-सीया उवणीया जिणवरस्स जर-
मरणविप्पमुक्कस्स । ओसत्तमल्लदामा जलथलयदिव्वकुसुमेहिं ॥१॥
सिबियाइ मज्झयारे दिव्वं वररयण रूवच्चिचइय । सीहासणं महारियं
सपायपीढं जिणवरस्स ॥२॥ आलइयमालमउडो भासुरवुंदीवराभरण-
धारी । खोमियवत्थनियत्थो जस्स य सुल्लं सयसहस्सं ॥३॥ छट्ठेणउ
भत्तेण अज्झवसाणेण सुंदरेण जिणो । लेसाहिं विसुज्झंतो आरुहई
उत्तमं सीयं ॥४॥ सीहासणे निविट्ठो सक्कीसाणा य दोहि पासेहिं ।
वीयंति चामराहिं मणिरयणविचित्तं दंडाहिं ॥५॥ पुर्वि उक्खित्ता माणु-
सेहिं साहदट्ठ रोमकूवेहिं पच्छा वहंति देवा सुर असुग गरुलनागिंदा ॥६॥
पुरओ सुरा वहंती असुरा पुण दाहिणंमि पासंमि । अवरे वहंति गरुला
नागा पुण उत्तरे पासे ॥७॥ वणसंडं व कुसुमियं पउमसरो वा जहा सरय
काले सोहइ कुसुमभरेण इय गगणयलं सुरगणेहिं ॥८॥ सिद्धत्थवणं व
जहा कणयारवणं व चंपयवणं वा, सोहइ कुसुमभरेणं इय गगणयलं
सुरगणेहिं ॥९॥ वरपडहभेरीझल्लरि संखसयसहस्सिएहिं तूरेहिं । गय-
णतले धरणियले तूरनिनाओ परमरस्सो ॥१०॥ तत्त वित्तं घणञ्जुसिरं आउ-
ज्जं च उक्खिहं बहुविहीयं । वाहति तत्थ देवा बहूहिं आनट्ठगसएहिं ॥सू० ८॥

छाया-ततः खलु श्रमणस्य भगवतो महावीरस्य अभिनिष्कृपणाभिप्रायं ज्ञात्वा भवन-
पति-वानव्यन्तर-ज्योतिषिक-विमानवासिनो देवाश्च देव्यश्च स्वकैः स्वकैः रूपैः स्वकैः स्वकैः
नेपथ्यैः स्वकैः स्वकैः चिदैः सर्वद्वार्या सर्वगुत्या सर्वबलसमुदयेन स्वकानि स्वकानि यानवि-
मानानि आरोहन्ति, स्वकानि स्वकानि यानविमानानि आरुह्य यथावादरान् पुद्गलान् परि-

शातयन्ति परिशात्य यथास्त्रक्ष्म न पुद्गलान् पर्याददते, पर्यादाय ऊर्ध्वम् उत्पतन्ति, ऊर्ध्वम्
 उत्पत्य तथा उत्कृष्टया शीघ्रया चपलया त्वरितया दिव्यया देवगत्या अधः अवपतन्तः
 तिर्यग् असंख्येयान् द्वीपसमुद्रान् व्यतिक्रामन्तः व्यतिक्रामन्तः यत्रैव जम्बूद्वीपो द्वीपः तत्रैव
 उपागच्छन्ति, उपागत्य यत्रैव उत्तरक्षत्रियकुण्डपुरसन्निवेशः तत्रैव उपागच्छन्ति यत्रैव उत्तर-
 क्षत्रियकुण्डपुरसन्निवेशस्य उत्तरपौरस्त्यो दिग्भागः तत्रैव झटिति वेगेन अवपतिताः, ततः शक्रो
 देवेन्द्रः देवराजः शनैः शनैर्यानविमानं प्रस्थापयति, शनैः शनैः यानविमानं प्रस्थाप्य शनैः
 शनैः यानविमानतः प्रत्यवतरति, प्रत्यवतीर्य शनैः शनैः एकान्तमपक्रामति, एकान्तमपक्रम्य
 महता वैक्रियेण समुद्धातेन समवहन्यते, समवहत्य एकं महत् नानामणिकनकरत्नभक्तिचित्रं
 शुभं चारुकान्तरूपं देवच्छन्दकं विकुरुते, तस्य देवच्छन्दकस्य बहुमध्यदेशभागे एक महत्
 सपादपीठं नानामणिकनकरत्नभक्तिचित्रं शुभं चारुकान्तरूपं सिंहासनं विकुरुते, विहृत्य
 यत्रैव श्रमणो भगवान् महावीरः तत्रैव उपागच्छति उपागत्य श्रमणं भगवन्तं महावीरं त्रिकलः
 आदक्षिणं प्रदक्षिणम् करोति, कृत्वा श्रमणं भगवन्तं महावीरं वन्दते नमस्यति, वन्दित्वा
 नमस्यित्वा श्रमणं भगवन्तं महावीरं गृहीत्वा यत्रैव देवच्छन्दकस्तत्रैवोपागच्छति, शनैः शनैः
 पौरस्त्याभिमुखसिंहासने निपादयति शनैः शनैः निपाद्य शतपाकसहस्रपाकैः तैलैः अभ्य-
 ज्जयति गन्धकापायिकैः उल्लोलयति शुद्धोदकेन मज्जयति, मज्जयित्वा यस्य मूल्यं शतसहस्रेण
 त्रिपटोलतिक्तकेन साधिकेन शीतेन गोशीर्षकरक्तचन्दनेन अनुलिम्पति, अनुलिप्य ईषत्
 निश्वासवातावाहम् वरनगपट्टनोद्गतम् कुशलनरप्रशंसितम् अश्वलालापेलम् (श्वेतम्)
 छेकाचार्यकनकलुचितान्तरुर्म हंसजञ्जनं पट्टयुगलम् परिग्राहयति, परिग्राह्य हारमर्द्धहार
 मुरस्थं नेपथ्यम् एकावलिम् प्रालम्बस्त्रम् पट्टमुकुटरत्नमाला आवन्धायति आवन्धाय
 ग्रन्थिमवेष्टिमपूरिमसंघातिमेन माल्येन कल्पवृक्षमिव समलंकरोति समलंकृत्य द्वितीयमपि
 महता वैक्रियसमुद्धातेन समवहन्यते, समवहत्य एकां महतीं चन्द्रप्रभां शिबिकां सहस्रवाह-
 नीयां विकुरुते, तद्यथा—ईहामृगवृषभतुरगनरगकरविहगजानरकुञ्जररुक्मशरभ चमर शार्दूलहि
 वनलता भक्तिचित्रञ्जताविद्याधरविशुनयुगलयन्त्रयोग्ययुक्ताम् अर्चिसहस्रमालनीयां सुनि-
 रूषितां मिसीमिसन्तरूपकमङ्गलकलिताम् ईषद् भिसमानां भिभिसमानाम् चक्षुर्लोचनलोक-
 नीयाम् मुक्ताफलमुक्तामालान्तरोपितां तपनीय प्रवरलम्बूसरप्रलम्बमानमुक्तादामां—हारार्द्धहार
 भूषणसमन्विताम् अधिकप्रेक्षणीयाम् पद्मलताभक्तिचित्राम् अशोकवनभक्तिचित्राम् कुन्दलता
 भक्तिचित्राम् विरचितां शुभाय चारुकान्तरूपाम् नानामणि पञ्चार्ण घटापतराप्रतिभण्डिता-
 ग्रशिखराम् प्रासादीया दर्शनीयाम् सुरूपां—शिबिका उपनीता जिनवरस्य जरामरणविप्रमु-
 क्तस्य । अवसक्तमालप्रदामा जलस्थलजदिव्यकुपुमैः ॥१॥ शिबिकाया मध्यभागे दिव्यं
 वररत्नरूपमतिविम्बितम् । सिंहासनं महार्हम् सपादपीठं जिनवरस्य ॥२॥ अलंकृतमालामुकुट-
 मासुशरीरा वराभरणधारी । परिहित क्षामिकरञ्जः, यस्य च मूल्यं शतसहस्रम् ॥३॥ पठेन
 तु भक्तेन अध्यवसानेन सुन्दरेण जिनः । लेख्याभिः विशुद्धान्तः आरोहति उत्तमां शिबिकाम्

।४॥ सिंहासने निविष्टः शकेशानौ च द्वाभ्यां पार्थाभ्याम् । वीजयतः चामरैः मणिरत्न-
विचित्रदण्डैः । ५॥ पूर्वम् उत्क्षिप्ता मानुषैः संहृष्ट रोमकूपैः । पश्चाद् वहन्ति देवाः सुगमुर-
गरुडनागेन्द्राः ॥६॥ पुरतः सुराः वहन्ति अमुराः पुनः दक्षिणे पार्श्वे । अपरे वहन्ति गरुडाः
नागाः पुनरुत्तरे पार्श्वे ॥७॥ वनपण्डमिर कुभृमि तं पद्मसरड्व यथा शरत्फाळे । शोभते
कुसुमभरेण इति गगनतलं सुरगणैः ॥८॥ सिद्धार्थवनमिव यथा कर्णिकारवनमिव चम्पक-
वनमिव शोभते कुसुमभरेण इति गगनतलं सुरगणैः ॥९॥ वरपट्टभेरी अल्लरीशंवजनसहस्रैः
तूर्यैः । गगनतले धरणेतले तूर्य निनादः परमरम्यः ॥१०॥ ततविततं घनशृणुपिरम् आतोद्यम्
चतुर्भिर्धं बहुविधं वा । वाद्ययन्त्रे तत्र देवाः बहुभिः आनर्तक शतैः ॥११॥ ७॥

टीका—सम्प्रति भगवतो महावीरस्य दीक्षाग्रहणाभिप्रायं ज्ञात्वा शक्रादिवैमानिकदेवादि-
कृत सत्कारादिविधिं प्ररूपयितुमाह—‘तथो णं समणस्स भगवओ महावीरस्स’ ततः खलु—
महावीर कर्तृकसांवत्सरिक दानानन्तरम् श्रमणस्य भगवतो महावीरस्य ‘अभिनिक्खमणाभिप्पायं
जाणिता’ अभिनिष्क्रमणाभिप्रायं—दीक्षाग्रहणाशयं ज्ञात्वा ‘भवणवड्वाणमंतरजोइसिय
विमानवासिणो देवाय देवीओय’ भवनपति—वानव्यन्तर—ज्योतिषिक—विमानवासिनो वैमा-
निका देवाश्च देव्यश्च ‘सएहिं सएहिं रुवेहिं’ स्वकैः स्वकैः—निजैः निजैः आत्मीयैरित्यर्थः
रूपैः—स्वरूपैः ‘सएहिं सएहिं नेवत्थेहिं’ स्वकैः स्वकैः नेपथ्यैः—वेपैः ‘सएहिं सएहिं चिंधेहिं’

अब भगवान् श्री महावीर स्वामी के दीक्षा ग्रहण करने का अभिप्राय जान
कर शक्रादि वैमानिक आदि देवों के द्वारा किये गये भगवान् श्रीमहावीर स्वामीकी
सत्कार सम्मान विधिका निरूपण करते हैं—‘तओ णं’ उसके बाद अर्थात् भगवान्
श्रीमहावीर स्वामी के सांवत्सरिक दान विधि लेनेके अनन्तर—‘समणस्स भगवओ
महावीरस्स अभिनिक्खमणाभिप्पायं जाणिता’ श्रमण भगवान् श्री महावीर स्वामी
के निष्क्रमणाभिप्राय अर्थात् दीक्षा ग्रहण करने का आशय जानकर—‘भव
णवड्वाणमंतरजोइसियविमानवासिणो देवाय देवीओय’ भवनपति वान
व्यन्तरज्योतिषिक विमानवासी वैमानिक देवो ने और देवियोंने ‘सएहिं
सएहिं रुवेहिं’—अपने अपने आत्मीय स्वरूपों से और—‘सएहिं सएहिं नेवत्थेहिं’

इसे भगवान् श्रीमहावीर स्वामीना दीक्षा धारण करनेवाला अभिप्रायने ज्ञातीने शक्रादि
वैमानिक देवादि द्वारा करनेवाला आवेक्ष भगवान् श्रीमहावीर स्वामीना सत्कारविधितु निर-
ूपण करे छे ‘तओ समणस्स भगवओ महावीरस्स’ ते पछी अर्थात् भगवान् श्रीमहावीर
स्वामीओ सांवत्सरिक दान विधि पूर्ण कर्था पछी श्रमण भगवान् श्रीमहावीर स्वामीना ‘अभि-
निक्खमणाभिप्पाय जाणिता’ अभिनिष्क्रमणाभिप्राय अर्थात् दीक्षा ग्रहण करनेवाला आशयने
ज्ञातीने ‘भवणवड्वाणमंतरजोइसियविमानवासिणो देवा य देवीओ य’ भवनपति, वानव्यन्तर
ज्योतिषिक विमानवासी वैमानिक देवओ अने अने देवियोंओ ‘सएहिं सएहिं रुवेहिं’ पोत
पोताना आत्मीय स्वरूपओ तथा ‘सएहिं सएहिं नेवत्थेहिं’ पोतपोताना नेपथ्यओ अर्थात्

સ્વકૈઃ સ્પૃકૈઃ ચિદ્વૈઃ—સ્વસ્વપરિચાયકચિદ્વિશેષૈઃ યુક્તાઃ સન્તઃ ‘સન્વિદ્ધૃષ્ટૌ સન્વજુર્દૌ સન્વ-
બલસમુદ્દર્શનં’ સર્વદ્વર્ચા—સર્વપ્રકારક ઋદ્ધિમપ્પન્નાઃ ‘સર્વધૃત્યા—સર્વપ્રકારવદ્યુતિયુક્તાઃ સર્વ
બલસમુદાયેન—સર્વપ્રકારક સ્વસ્વસૈન્યબલસમેતાઃ ‘સયાઈ સયાઈ જાણવિમાણાઈ’ સ્વકાનિ
સ્પૃકાનિ—આત્મીયાનિ યાનવિમાનાનિ ‘દુરુહંતિ’ આરોહન્તિ, ‘સયાઈ સયાઈ જાણવિમાણાઈ
દુરુહિતા’ સ્વકાનિ સ્વકાનિ યાનવિમાનાનિ આરુહ્ય નિજનિજયાનવિમાનેષુ ઉપવિશ્યેત્યર્થઃ
‘અહાવાયરાઈ પુગલાઈ પરિમાહંતિ’ યથાવાદરાન્—યથારથૂલાન્ પુદ્ગલાદ્—સ્થૂલ નિસ્સાર
પુદ્ગલાનિત્યર્થઃ પરિશાતયન્તિ—પાતયન્તિ—દૂરીકુર્વન્તિ ‘પરિસાહિતા’ પરિશાત્ય સ્થૂલપુદ્ગ-
લાન્ શાતયિત્વા નિસ્સાર્ય નિસ્સાર સ્થૂલપુદ્ગલાન્ પાતયિત્વેત્યર્થઃ ‘અહાસુહુમાઈ પુગલાઈ
પરિયાઈતિ’ યથાસૂક્ષ્માન્ પુદ્ગલાન્ સારભૂતસૂક્ષ્મપુદ્ગલાનિત્યર્થઃ પર્યાદદતે—પરિગૃહ્ણન્તિ
‘પરિયાહિતા ઉઢું ઉપ્પયંતિ’ પર્યાદાય પરિગૃહ્ય ઊર્ધ્વન્—ઊર્ધ્વલોકમ્—ઉચ્ચૈરિત્યર્થઃ ઉત્પતન્તિ—

અપને અપને નેપથ્યોં સે યાને વેષોં સે એવં—‘સપહિં સપહિં ત્રિવેહિં’—અપને અપને
સ્વરૂપોં કે પરિચાયક (પહ્ચાન કરાને વાલે) ચિદ્વ વિશેષોં સે યુક્ત હોકર—‘સન્વિ
દ્ધૃષ્ટૌ’ સમી પ્રકારકી ઋદ્ધિયોં સે સંપન્ન હોકર ઔર સર્વ પ્રકાર કી વૃત્તિસે યુક્ત
હોકર ‘સન્વ બલસમુદર્શનં’ સમી પ્રકાર કે અપને અપને સૈન્યબલ કે સાથ
‘સયાઈ સયાઈ જાણવિમાણાઈ દુરુહંતિ’—અપને અપને આત્મીય યાનવિમાન પર
આરુહ્યુવે ‘સયાઈ સયાઈ જાણવિમાણાઈ દુરુહિતા’ અપને અપને આત્મીય યાન
વિમાનોં પર ચઢ કર અર્થાત્ અપને અપને યાન વિમાનોં મે બેઠકર ‘જહા વાયરાઈ’
યથા વાદર અર્થાત્ સ્થૂલ બઢે વઢે ‘પુગલાઈ પરિમાહંતિ’ નિસ્સાર પુદ્ગલોં કી
પરિશાતન કરતે હૈં યાને ગિરાતે હૈં યા દૂર કરતે હૈં ઇતાવતા સાર રહિત વઢે
વઢે પુદ્ગલોં કી નીચે ગિરાતે હૈં ઔર ‘પરિસાહિતા’ પરિશાતનકર અર્થાત્
નિસ્સાર સ્થૂલ પુદ્ગલોં કી ગિરાકર યાને સાર હીન વઢે વઢે પુદ્ગલોં કી નિકા-
લકર ‘અહાસુહુમાઈ પુગલાઈ પરિયાઈતિ’ યથા સૂક્ષ્મ અર્થાત્ સારભૂત સૂક્ષ્મ છોટે
છોટે પુદ્ગલોં કોં પરિગ્રહણ કરતે હૈં ઔર ‘પરિયાહિતા’ ડન સારભૂત સૂક્ષ્મ છોટે

વેષેશી તથા ‘સપહિ સપહિ ત્રિવેહિં’ પોતપોતાના સ્વરૂપોના પરિચયના ચિન્હ વિશેષોથી
યુક્ત થઈને ‘સન્વિદ્ધૃષ્ટૌ’ બીજા પ્રકારની ઋદ્ધિયેથી યુક્ત થઈને તથા ‘સન્વજુર્દૌ’ બીજા
પ્રકારની વૃત્તિથી યુક્ત થઈને તથા ‘સન્વબલસમુદર્શનં’ બીજા પ્રકારના પોતપોતાના સૈન્ય
બળની સાથે ‘સયાઈ સયાઈ જાણવિમાણાઈ દુરુહિતા’ પોતપોતાના યાનવિમાનોના બેસીને
‘અહા વાયરાઈ પુગલાઈ પરિમાહંતિ’ યથા બાહર અર્થાત્ સ્થૂલ મોટા મોટા નિસ્સાર પુદ્ગલોને
નીચે ફેંકી દે છે. અને ‘પરિસાહિતા’ પરિશાતન અર્થાત્ નિસ્સાર સ્થૂલ, પુદ્ગલોને ફેંકી
દીધા પછી એટલે કે સારવગરના મોટામોટા પુદ્ગલોને બહાર કઢાડીને ‘અહા સુહુમાઈ પુગ-
લાઈ પરિયાઈતિ’ યથાસૂક્ષ્મ નાના નાના પુદ્ગલોને ગ્રહણ કરે છે ‘પરિયાહિતા’ અને એ સાર
ભૂત સૂક્ષ્મ નાના નાના પુદ્ગલોને ગ્રહણ કરીને ‘ઉઢું ઉપ્પયંતિ’ ઉર્ધ્વ અર્થાત્ ઉપરની

उत्पतनं कुर्वन्ति 'उड्डं उप्पइत्ता' ऊर्ध्वम्-उच्चैः, उत्पत्य-उत्पतनं कृत्वा 'ताए उक्किट्ठाए सिग्घाए चवलाए तुरियाए' तथा-कृत्वापि विचक्षणया उत्कृष्टया-लोकोत्तरया शीघ्रया चप-
लया त्वरितया-अतिवेगवत्या 'दिग्वाए देवगईए' दिव्यया देवगत्या 'अहेण ओवयमाणा' अधः
खलु-नीचैः अवपतन्तः अवपतन्तः-भूमौ अधोभागे अवतरन्त इत्यर्थः 'तिरिएणं असंखि-
ज्जाइ दीवसमुद्दाइ' तिर्यक् खलु-तिर्यग्लोके स्थितान् असंख्येयान्-अपरिगण्यान् द्वीप-
समुद्रान् 'वीइक्कममाणा' व्यतिक्रामन्तः-उल्लङ्घयन्तः 'वीइक्कममाणा' व्यतिक्रमन्तः
पुनः पुनरुल्लङ्घयन्तः 'जेणेव जंबूदीवे दीवे' येनैव-यस्मिन्नेव भागे जम्बूद्वीपो द्वीपः
आसीदिति शेषः 'तेणे उवागच्छन्ति' तेनैव-तस्मिन्नेव भागे इत्यर्थः उपागच्छन्ति आग-
च्छतीति भावः आगता इति तदर्थः 'उवागच्छित्ता' उपागत्य-उपागम्य 'जेणेव उत्तर-
छोटे पुद्गल को परिग्रहण कर-'उड्डं उप्पयंति'-ऊर्ध्वं अर्थात् ऊपर की ओर
याने उर्ध्वलोक के तरफ उत्पतन करते हैं याने उड्डकर उर्ध्वलोक की ओर जाते हैं
और-'उड्डं उप्पइत्ता'-उर्ध्वलोक की ओर उत्पतन कर 'ताए उक्किट्ठाए' कोई चि-
क्षण अवर्णनीय उत्कृष्ट अर्थात् लोकोत्तर-'सिग्घाए चवलाए'- शीघ्र अत्यंत चपल
अर्थात् अत्यंत चंचल और-'तुरियाए' अत्यंत वेगशाली 'दिग्वाए देवगईए'
दिव्य देवगति से 'अहेण ओवयमाणा' नीचे की ओर अवपतन करते हुए याने
भूमि के नीचे का भागमें उतरते हुए-'तिरिएणं' तिर्यक लोकमें स्थित अर्थात्
तिर्यक् लोकमें विराजमान-'असंखिज्जाइ दीवसमुद्दाइ' असंख्येय याने नहीं
गिनने योग्य द्वीप समुद्रों को-'वीइक्कममाणा वीइक्कममाणा' लाँघते हुए याने
बार बार द्वीपसमुद्रों का उल्लंघन करते हुए-'जेणेव जंबूदीवेदीवे तेणेव उवाग
च्छन्ति' जिसी तरफ याने जिसी पृथिवी के एक भाग में या जिसी दिशा तरफ
जम्बूद्वीप (एशिया) नाम का द्वीप था, उसी तरफ आते हैं अर्थात् आगये और
'तेणेव उवागच्छित्ता' उस तरफ वे भवनपति वानव्यन्तर वैमानिक देवगण

तरङ्ग ओटले के उर्ध्वलोक तरङ्ग उत्पतन करे छे अर्थात् उड्डिने उर्ध्वलोक तरङ्ग
लय छे अने 'उड्डं उप्पइत्ता' उर्ध्वलोक तरङ्ग उड्डिने 'ताए उक्किट्ठाए सिग्घाए चवलाए'
कोई चिह्नक्षेत्र अवर्णनीय उत्कृष्ट अर्थात् लोकोत्तर शीघ्र अत्यंत चपल अने
'तुरियाए दिग्वाए देवगईए' अत्यंत वेगशाली दिव्य देवगतिशी 'अहेण ओवयमाणा' नीचेना
तरङ्ग अवपतन करता करता अर्थात् भूमिना नीचेना भाग तरङ्ग उतरता 'तिरिएणं असंखिज्जाइ'
तिर्यङ्गलोकमा विराजमान असंख्यात अर्थात् गणनी न शक्य तेदवा 'दीवसमुद्दाइ वीइक्कम-
माणा, विहक्कममाणा' द्वीप समुद्रोंतु उल्लंघन करीने अर्थात् बार बार द्वीपसमुद्रोंतु उल्लंघन
करीने 'जेणेव जंबूदीवे दीवे तेणेव उवागच्छन्ति' के तरङ्ग अर्थात् पृथ्वीना के ओर भागमा
अर्थात् के दिशा तरङ्ग जम्बूद्वीप (एशिया) नामना द्वीप छेना के तरङ्ग आवे छे अर्थात्
आयी गया. अने 'तेणेव उवागच्छित्ता' त्या आवीने अर्थात् ते भवनपति, वानव्यन्तर

खत्तियकुंडपुरसंनिवेशे ' येनैव-यस्मिन्नेव भूभागे उत्तरक्षत्रियकुण्डपुरसन्निवेशः- उत्तर-
दिग्वर्ति क्षत्रियवंशनिवासस्थानभूत कुण्डपुरनामोपनगरम् आसीत् ' तेणेव उवागच्छन्ति '
तेनैव-तस्मिन्नेव भूभागे उपागच्छन्ति-उपागता इत्यर्थः 'उत्तरखत्तियकुण्डपुरसंनिवेशस्य'
उत्तरक्षत्रियकुण्डपुरसन्निवेशस्य-उत्तरदिग्वर्तिक्षत्रियकुण्डनिवासस्थानभूतकुण्डपुरनामोपनगरस्य
'उत्तरपुरच्छिमे दिसीभाए' उत्तरपश्चिमे दिग्भागे-वायव्यकोणे इत्यर्थः 'तेणेव झत्ति वेगेण
ओवइया' तेनैव-तस्मिन्नेव दिग्भागे झटिति-सपदि शीघ्रयेण वेगेन-त्वरया अवपतिताः-
समागताः, उपस्थिता इत्यर्थः 'तओणं सक्के देविदे देवराया' ततः खलु-वैमानिकदेवानां
समागमानन्तरम्, शक्रो देवेन्द्रः देवराजः 'सणियं सणियं जाणविमाणं पट्टवेत्ता' शनैः शनैः-
मन्द मन्दं यानविमानं प्रस्थापयति 'सणियं सणियं जाणविमाणं पट्टवेत्ता' शनैः शनैः यान-
विमानं प्रस्थाप्य 'सणियं सणियं जाणविमाणाओ पच्चोरुहइ' शनैः शनैः यानविमानात्

आकर 'जेणेव उत्तरखत्तिय कुंडपुरसंनिवेशे, तेणेव उवागच्छन्ति' जिसी भूभा-
गमें याने सुखण्ड में उत्तर दिशावर्ती क्षत्रियवंशीय राजाओं का निवास स्थान
भूत कुण्डपुर नाम का उपनगर था, उसी तरफ याने उसी भूभाग में आते हैं
अर्थात् आगये और-'उत्तरखत्तियकुंडपुरसंनिवेशस्य' उत्तर दिग्वर्ती क्षत्रिय
वंशीय राजाओं का निवास स्थान भूत कुण्डपुर नाम के संनिवेश याने उपनगर
का 'उत्तर पुरच्छिमे दिसीभाए'-उत्तर पश्चिम दिग्भाग-'तेणेव झत्तिवेगेण'
वायव्य कोण में झटिति अत्यंत शीघ्रतासे और अत्यंत त्वरा याने अत्यंत
वेगसे 'ओवइया'-अवपतन कर उपस्थित हो गये और अवपतन कर उपस्थित
होने के बाद 'तओणं सक्के देविदे देवराया' शक्र देवेन्द्र देवराजा-'सणिय
सणियं'शनैः शनैः धीमे धीमे 'जाणविमाणं पट्टवेत्ता' यान विमानको प्रस्थापित
कर याने भूमि पर उतार कर-'सणियं सणियं जाणविमाणाओ पच्चोरुहइ' धीमे
धीमे यान विमान से भूमि पर उतारते हैं अर्थात् यान विमान से उतरकर धीरे

वैमानिक देवे त्या आवीने 'जेणेव उत्तरखत्तियकुंडपुरसंनिवेशे' जे भूमिभा ओटवे के पृथ्वीना जे
भागमां उत्तर दिशाना क्षत्रीय वंशना राजाओना निवास स्थानइय कुंडपुर नामनु उपनगर
हुनु 'तेणेव उवागच्छन्ति' जे भूमि भाग तरफ आओया अने 'उत्तरखत्तियकुंडपुरसंनिवेशस्य'
उत्तर दिशा तरफना क्षत्रिय राजाओना निवासस्थानइय कुंडपुर नामना संनिवेश अर्थात्
उपनगरना 'उत्तरपुरच्छिमे दिसीभाए' उत्तर पश्चिम दिग्भाग ओटवे के वायव्य सुषुभा
'तेणेव झत्तिवेगेण ओवइया' त्वराथी अर्थात् अत्यंत शीघ्रगतिथी अने अत्यंत त्वरा ओटवे
के अत्यंत वेगपूर्वक अवपतन करीने आवी गया. 'तओणं सक्के देविदे देवराया' अव-
पतन करीने आवी गया पछी देवेन्द्र देवराज शक्र 'सणियं सणियं जाणविमाणं पट्टवेत्ता'
धीमे धीमे यान विमानने स्थापित करीने 'सणियं सणियं जाणविमाणाओ पच्चोरुहइ'
ओटवे धीमे धीमे यान विमानथी भूमी पर उतर्या, 'पच्चोरुहइ' विमानमाथी

प्रत्यवतरति-भूमौ अवतरतीत्यर्थः 'सणियं सणियं एगंतमवक्कमइ' शनैः शनैः एकान्तम्-निर्जने स्थाने अपक्रामति-एकान्ते अपक्रमणं करोतीत्यर्थः 'एगंतमवक्कमिच्चा' एकान्तम् अपक्रम्य 'महया वेउव्विएण समुग्घाएणं समोहणइ' महता-विशाखेन वैक्रियेण समुद्घातेन समवहन्यते-प्रस्फोटयति महान्तं वैक्रियसमुद्घातं करोतीत्यर्थः 'समोहणिच्चा' समवहत्य-वैक्रियसमुद्घातं कृत्वा 'एगं महं नाणामणि कणगरयणभत्तिचित्त' एकं महत् नानामणि कनकरत्नभक्ति-चित्रम्-नानाप्रकारकमरकतादिमणिसुवर्णरत्नादिस्वचितचित्रविचित्र भित्तियुक्तम् 'सुभं चारु कंतरूपं' शुभम्-मंगलमयं, चारु-रमणीयं कान्तरूपम्-कमनीयरूपम् 'देवच्छंदयं विउव्वइ' देवच्छन्दकं-मण्डविशेषम्, विक्कवैते-विकुरुने वैक्रियसमुद्घातेन निष्पादयतीत्यर्थः 'तस्स णं

से जमीन पर उतर गये और धीरे से पृथिवी भाग पर उतर कर-'सणियं सणियं एगंतमवक्कमइ' धीरे धीरे एकांत अर्थात् निर्जन स्थान में चले जाते हैं याने एकांतमें धीमे धीमे चले गये और-'एगंत मवक्कमिच्चा' वे भवनपति वानव्यतर वैमानिक देवगण एकान्त निर्जन स्थानमें अवक्रमण कर याने जाकर 'महया वेउव्विएण समुग्घाएणं समोहणइ' अत्यंत विशाल वैक्रिय समुद्घात से प्रस्फोट करते हैं अर्थात् एक अत्यन्त बड़ा वैक्रिय समुद्घातकिया और-'समोह-णिच्चा' वैक्रिय समुद्घात कर 'एगं महं नाणामणि कणगरयणभत्तिचित्त' एक महान् अर्थात् अत्यंत विशाल नाना मणि कनकरत्न भक्तिचित्र अर्थात् अत्यन्त बड़ा एक अनेक प्रकार के मरकतमणि पद्मरागमणि इन्द्रनीलमणि और सुवर्ण कनक नाना प्रकारके रत्न हीरकादि से स्वचित चित्रविचित्र भित्ति दीवाल कुडय से युक्त 'सुभं चारुकंतरूपं' शुभ मंगल मय चारु रमणीय एवं कान्तरूप याने अत्यंत कमनीय 'देवच्छंदय विउव्वइ' देवच्छन्दक के अर्थात् मंडप विशेष को वैक्रिय समुद्घात से निष्पादित किया एतावता भवनपति वानव्यन्तर वैमा-निक देवाने अपनी दिव्य प्रतिभा या अलौकिक शक्ति से निष्पादित हो कि जिस

नीचे उल्लेखित 'सणिय सणिय एगंतमवक्कमइ' धीरे धीरे ऐकान्तभा अर्थात् जनसंघर्ष रहित अकांत स्थानभा आख्या गया अने 'एगंतमवक्कमिच्चा' ऐ लवनपति वानव्यतर वैमानिक देवा ऐकांत निर्जन स्थानभा जगने 'वेउव्विएण समुग्घाएण समोहणइ' अत्यंत विशाल वैक्रिय समुद्घातथी प्रस्फोट करे छे अर्थानू ऐक अत्यंत मोटा वैक्रिय समुद्घात कर्यो अने 'समोहणिच्चा' वैक्रिय समुद्घात करीने 'एगं महं' ऐक अत्यंत विशाल 'नाणा-मणि कणगरयणभत्तिचित्त' अनेक प्रकारना भण्डियो अने कनकना लक्षितयित्र अर्थानू अत्यंत मोटा ऐक अनेक प्रकारना मरकत विगेरे भण्डियो अने सुवर्ण कनक तथा अनेक प्रकारना रत्नो अने हीराथी मंडप यित्रविचित्र यित्रोथी दिवालोथी युक्त 'सुभं चारु कंतरूपं' शुभ मंगलमय अर्द्ध रमणीय अने हातड़पवणु अर्थात् अत्यंत कमनीय 'देवच्छंदय विउव्वइ' देवच्छन्दक अर्थात् विशेष प्रकारना मंडप वैक्रिय समुद्घातथी तैयार कर्यो. ऐटले के लवनपति वानव्यतर

देवच्छदयस्स' तस्य खलु देवच्छन्दकस्य-मण्डपविशेषस्य 'बहुमज्झदेसभाए' बहुमध्यदेशभागे-
मध्यभागे इत्यर्थः 'एगं महं सपायपीठं' एकं महत् सपादपीठम् पादपीठसहितम् 'नानामणिकणग-
रयणभत्तिचित्तं' नानामणिकनकरत्नभक्तिविभ्रम्-अनेकप्रकारकपद्मरागादिमणिमुवर्णरत्नखचित
चित्रविचित्रभित्ति सहितम् 'सुभं चारुकंतरूवं' शुभम्-माङ्गलिकं चारु-मनोहरं कान्तरूपम्-
रमणीयरूपं 'सीहासणं विउव्वइ' सिंहासनम् विकुर्वते-वैक्रियसमुद्घातेन निष्पादयतीत्यर्थः
'सीहासणं विउव्वित्ता' सिंहासनं विकुर्वित्वा विकृत्य, वैक्रियसमुद्घातेन निष्पाद्येत्यर्थः

को वैक्रिय समुद्घात कहते हैं उस से नाना प्रकार के रत्नादि से जड़े हुए
चित्रविचित्र कुडय भित्ति से युक्त एक अत्यन्त विलक्षण देवच्छन्द याने मण्डप
विशेष का निर्माण किया यह फलित हुआ, 'तस्स णं देवच्छंदयस्स बहु मज्ज-
देसभाए' 'उस वैक्रिय समुद्घात क्रिया द्वारा निष्पादित देवच्छन्द याने मंडप
विशेष के बहु मध्य भाग में अर्थात् बीच भाग में 'एगं महं सपायपीठं' एक
महान् अत्यंत विशाल सपादपीठ अर्थात् पाद को रखने के पीठ स्थान के साथ
'नानामणि कणगरयण भत्तिचित्तं' नाना मणि-अनेक प्रकार के पद्म राग मणि
मरकत मणि इन्द्रनील मणि वगैरह से युक्त तथा कनक सुवर्ण हिरण्य रजत
हीरक वगैरह रत्नों से जड़े हुए चित्रविचित्र भित्ति कुडय से युक्त 'सुभं चारु
कंतरूवं' शुभ अत्यंत मंगलमय चारु अत्यंत रमणीय एवं कान्त रूप याने अत्यंत
कमनीय 'सीहासणं विउव्वइ' सिंहासन का भी विकुर्वण किया याने भवनपति
वानव्यन्तर वैमानिक देवोंने वैक्रिय समुद्घात रूप विलक्षण दिव्यशक्ति से अनेक
प्रकार के रत्नादि से जड़े हुवे और चित्रविचित्र रूप से चमकते हुए उस विलक्षण
मण्डप विशेष के मध्य भाग में दिव्य सिंहासन का भी निर्माण किया और
'सीहासणं विउव्वित्ता' दिव्य नाना मणि रत्न कनक सुवर्णादि विभूषित

अने ज्योतिषि देवोअे पोताणी दिव्य शक्तिथी के अने अनावेखडोय तेने वैक्रिय समुद्घात कडे
छे. तेनाथी अनेक प्रकारना रत्नादिथी जडेल चित्रविचित्र ली तोपाणा अेक अत्यंत विलक्षण
प्रकारना देवच्छंद अेटले के मंडप विशेषनु निर्माण कथुं. 'तस्स णं देवच्छंदयस्स' अे वैक्रिय
समुद्घात क्रियाथी तैयार करेल देवच्छंद अेटले के मंडप विशेषना 'बहुमज्झदेसभाए' अहु मध्य
भागमा अर्थात् मध्यमा भागमा 'एगं महं सपायपीठं' अेक महान् अत्यंत विशाल सपादपीठ
अर्थात् पग राखवानु पीठ (आजोठ) अने 'नानामणिकणगभत्तिचित्तं' अनेक प्रकारना पद्म
रागभत्ति, मरकतभत्ति, इन्द्रनीलभत्ति विगेरेथी तथा कनक सुवर्ण हिरण्य रजत हीरा विगेरे
रत्नोथी जडेल चित्रविचित्र रचना युक्त अने 'सुभं चारु कंतरूवं' शुभ अत्यंत मंगल
मय अत्यंत रमणीय अने कमनीय रूपवाणा 'सीहासणं विउव्वइ' सिंहासननी विकुर्वण
करी अेटले के भवनपति वानव्यतर ज्योतिषि विगेरे वैमानिक देवोअे वैक्रिय समुद्घातथी
अर्थात् दिव्यशक्तिथी अनेक प्रकारना रत्ना विगेरेथी मडेल अने चित्रविचित्ररूपथी अमकता
अेवा अे विलक्षण मंडपनी मध्यमा दिव्य सिंहासननु निर्माण कथुं अने 'सीहासणं विउव्वित्ता'

‘जेणेव समणे भगवं महावीरे’ येनैव-यस्मिन्नेव भूभागे श्रमणो भगवान् महावीरः आसीत्
‘तेणेव उवागच्छइ’ तेनैव-तस्मिन् एव भूभागे उपागच्छति’ तेणेव उवागच्छिता तेनैव-तस्मि-
न्नेव दिग्भागे उपागत्य ‘समणं भगवं महावीरं तिक्खुत्तो’ श्रमणं भगवन्तं महावीरं त्रिःकृत्यः—
वारत्रयम् ‘आयाहिणं पयाहिणं करेइ’ आदक्षिणं प्रदक्षिणं करोति, ‘आयाहिणं पयाहिणं करेत्ता’
आदक्षिणं प्रदक्षिणं कृत्वा ‘समणं भगवं महावीरं’ श्रमणं भगवन्तं महावीरं ‘वंदइ नमंसइ’ वन्दते
नमस्यति ‘वंदित्ता नमंसित्ता’ वन्दित्वा-नमस्यित्वा-वन्दननमस्कारं कृत्वा ‘समणं भगवं
महावीरं’ श्रमणं भगवन्तं महावीरम् ‘गहाय’ गृहीत्वा-आदाय ‘जेणेव देवच्छंदए तेणेव

सिंहासन को विकुर्वितकर याने वैक्रिय समुद्धान के द्वारा निष्पादित कर
‘जेणेव समणे भगवं महावीरे’ जिसी दिशा में श्रमण भगवान् वीतराग
वर्द्धमान श्रीमहावीर स्वामी विराजमान थे ‘तेणेव उवागच्छइ’ उसी दिशा में
उपस्थित होते हैं और ‘तेणेव उवागच्छिता’ उसी तरफ उपस्थित होकर वे
भवनपति वानव्यन्तर वैमानिक देवगण ‘समणं भगवं महावीरं’ भगवान् वीतराग
श्रीमहावीर स्वामी को ‘तिक्खुत्तो आयाहिणं पयाहिणं करेइ’ तीन बार आदक्षिण
प्रदक्षिण करते हैं अर्थात् तीन बार भगवान् श्रीमहावीर स्वामी के चारों तरफ
घूम घूमकर प्रदक्षिणा करते हैं उन भवनपति वानव्यन्तर वैमानिक देवोंने भग-
वान् श्रीमहावीर स्वामी के पास जाकर चारों तरफ घूम घूमकर अत्यंत श्रद्धाभक्ति
के साथ प्रदक्षिणा की और ‘आयाहिणं पयाहिणं करेत्ता’ तीन बार आदक्षिण प्रद-
क्षिणा करके ‘समणं भगवं महावीरं’ श्रमण भगवान् वीतराग वर्द्धमान तीर्थंकर जि-
नेन्द्र श्री महावीर स्वामी को ‘वंदइ नमंसइ’ वन्दन और नमस्कार करते हैं याने भग-
वान् श्रीमहावीर स्वामी को प्रणिपात पूर्वक वंदन एव नमस्कार किया और ‘वंदित्ता
नमंसित्ता’ वन्दन नमस्कार करके ‘समणं भगवं महावीरं गहाय’ श्रमण भगवान्

नाना भण्डि रत्न कनक सुवर्णदिथी युक्ता दिव्य सिंहासननी विकुर्वण्ण करीने अर्थात् वैक्रिय
समुद्घात द्वारा सिंहासन उतारनीने ‘जेणेव समणे भगव महावीरे तेणेव उवागच्छइ’ जे
दिशाभा श्रमण भगवान् श्रीमहावीर स्वामी विराज्या हुता जे दिशा तरफ आव्या, अने
‘तेणेव उवागच्छिता’ अने त्यां आवीने जे भवनपति वानव्य तर ज्ये तिष्ठ अने वैमानिक देवाज्ये
‘समणं भगव महावीर’ श्रमण भगवान् श्री महावीर स्वामीने ‘तिक्खुत्तो आयाहिणं पयाहिणं
करेइ’ त्रणवार आदक्षिण प्रदक्षिण करी अर्थात् त्रणवार भगवान् श्री महावीर स्वामीनी आइ
पान्छु करीने प्रदक्षिण करी अने ‘आयाहिणं पयाहिणं करेत्ता’ त्रणवार आदक्षिण प्रदक्षिण
करीने ‘समणं भगव महावीर’ श्रमण भगवान् वर्द्धमान श्रीमहावीर स्वामीने ‘वंदइ नमंसइ’
वन्दन अने नमस्कार कर्था, ज्येठवे के भगवान् महावीर स्वामी ने प्रणिपात पूर्वक वंदन
अने नमस्कार कर्था अने ‘वंदित्ता नमंसित्ता’ वन्दन नमस्कार करीने ‘समणं भगव महावीर’
श्रमण भगवान् वर्द्धमान श्रीमहावीर स्वामीने ‘गहाय’ अर्थात् पकडीने जेणेव

उपागच्छ' येनैव यस्मिन्नेव दिग्भागे भूभागेऽपि देवच्छन्दःकम्-मण्डपनिशेषः असीत्, तेनैव-तस्मिन्नेव दिग्भागे भूभागेऽपि उपागच्छति 'सणियं सणियं पुरत्थाभिमुखं' शनैः शनैः पौरस्त्याभिमुखम्-पूर्वाभिमुखमित्यर्थः 'सीहासणे निसीयावेड' सिंहासने-सिंहासनोपरि निपादयति-उपवेशयति, 'सणियं सणियं निसीयावित्ता' शनैः शनैः निपाद्य-सिंहासनोपरि उपवेशयेत्यर्थः 'सयपागसहस्रपागेहिं तिल्लेहिं' शतपाकसहस्रपाकैः-शत-सहस्रौपधियो

वीतराग तीर्थंकर जिनेन्द्रवर वर्द्धमान श्री महावीर स्वामी को ग्रहण कर 'जेणेव देवच्छन्द' जिसी दिशामें या जिसी भू भाग में देवच्छन्दक याने वैक्रिय समुद्घातके द्वारा निष्पादित नाना रत्नमणि कनक सुवर्ण हिरण्य रजत हीरकादि जडित चित्र विचित्र दिव्य वह पूर्वोक्त मण्डप विशेष शोभायमान हो रहा था 'तेणेव उवागच्छ' उसी तरफ याने उसी दिशा में या उसी भू भाग में वे भवनपति वानव्यन्तर वैमानिक देवगण उपस्थित होते हैं एतावता महावीर प्रभु को उठाकर वे भवनपति वानव्यन्तर वैमानिक देवगण पूर्वोक्त वैक्रिय समुद्घात क्रिया द्वारा निष्पादित मण्डप विशेष में श्रद्धा भक्ति से ले गये और उस मण्डप विशेष में भगवान् श्री महावीर स्वामी को धीरे धीरे ले जाकर 'सणियं सणियं पुरत्थाभिमुखं सीहासणे निसीयावेड' शनैः शनैः धीमे धीमे पौरस्त्यभिमुख अर्थात् पूर्वाभिमुख भगवान् श्री महावीर स्वामी को पूर्वोक्त नाना मणि रत्नादि खचित अत्यन्त चित्रविचित्र रूप से शोभायमान सिंहासन पर बैठाते हैं अर्थात् भगवान् श्री महावीर स्वामी को वे भवनपति वानव्यन्तर ज्योतिषिक और वैमानिक देवोंने मणि रत्नादि खचित सिंहासन पर पूर्वाभिमुख करके भगवान् श्री महावीर स्वामी को बैठाया, और 'सणियं सणियं निसीयावित्ता' शनैः शनैः धीरे धीरे उस पूर्वोक्त दिव्य सिंहासन पर बैठकर 'सयपागसहस्रपागेहिं तिल्लेहिं अवंगेह' शत

देवच्छन्द' के दिशाभा अर्थात् के भूमिभागभा देवच्छन्द अर्थात् वैक्रिय समुद्घातकी उत्पन्न करेले अने अनेक प्रकारना रत्नादि मण्डियो अने कनक सुवर्ण हिरण्य रजत हीरा विगेरेथी जडेले चित्र विचित्र दिव्य मण्डप विशेष शोभातो हुतो 'तेणेव उवागच्छ' के दिशा तरफ अर्थात् के भूमिभागभा के भवनपति, वानव्यन्तर वैमानिक देवो आख्या ओटले के महावीर प्रभुने उठावने के भवनपति वानव्यन्तर विगेरे वैमानिक देवो पूर्वोक्त वैक्रिय समुद्घातकी जनावेल मण्डपभा श्रद्धाभक्ति पूर्वक लक्ष गया अने धीरे धीरे भगवान् श्री महावीर स्वामीने के मण्डपभा लज्जने सणिय सणियं पुरत्थाभिमुख सीहासणे निसीयावेड' धीमे धीमे पूर्वाभिमुख भगवान् श्री महावीर स्वामीने पूर्वोक्त अनेक प्रकारना मणिरत्नादिथी जनावेल अत्यन्त चित्रविचित्र शोभावाणा सिंहासन पर जेसार्था, अर्थात् के भवनपति वानव्यन्तर ज्योतिषिक अने वैमानिक देवो के अपूर्वोक्त मणिरत्नादिथी जडेले सिंहासन उपर भगवान् श्री महावीर स्वामीने जेसार्था अने 'सणियं सणियं निसी-

मेन निष्पादितैः शतपाक-सहस्रपाकनाम्ना प्रसिद्धैः तैलैः 'अवभगेड' अभ्यञ्जयति-अभ्यञ्जनं कारयति अभ्यञ्जनं कारयित्वा 'गंध कासाईएहिं उल्लोलेड' गन्धकापायैः-सुगन्धयुक्तद्रव्यैः उल्लोलयति-उद्बर्तयति 'उल्लोलित्ता' उल्लोल्य-उद्बर्तय-उद्बर्तनं कारयित्वा 'सुद्धोदणं मज्जावेड' शुद्धोदकेन मज्जयति-स्नपयति 'सुद्धोदणं मज्जावित्ता' शुद्धोदकेन मज्जयित्वा-स्नपयित्वा-स्नानं कारयित्वेत्यर्थः 'जस्स णं मूल्लं सयसहस्सेण' यस्य खलु-गोशीर्षक-चन्दनस्य मूल्यं शतसहस्रं-लक्षं सुवर्णमुद्रा खलु वर्तते, एतादृशेन 'तिपडोलतित्तिणं साहि-

पाक-सहस्रपाक तैलोंसे याने शतमूली चगैरह औषधि विज्ञेप के योग से निष्पादित किये गये शतपाक सहस्रपाक नाम से प्रसिद्ध तैलोंसे अभ्यञ्जन कराते हैं याने वे भवनपति वानव्यन्तर ज्योतिषिक वैमानिक देवोंने भगवान् श्रीमहावीर स्वामी के उस पूर्वोक्त दिव्य वैक्रिय समुद्धात द्वारा निष्पादित सिंहासन पर पूर्वाभिमुख करके बैठाए हुए भगवान् श्रीमहावीर स्वामी को 'अवभगणं करेत्ता' शतपाक सहस्रपाक वाले प्रसिद्ध तैलों से अभ्यञ्जन करके याने भगवान् श्रीमहावीर स्वामी के शरीर में तैल का लेप कर के या तैल से मर्दन या मालिश करके 'गंधकासाइ एहिं उल्लोलेड' गंध कषायों से याने सुगंध युक्त द्रव्यों से उद्बर्तन करते हैं और 'उल्लोलित्ता' गंधकषायों से याने सुगंध युक्त द्रव्यों से उद्बर्तन करके 'सुद्धोदणं मज्जावेड' शुद्धोदक से अत्यंत पवित्र जल से स्नपन कराते हैं याने भगवान् वीतराग श्रीमहावीर स्वामी को अत्यंत पवित्र जल से नहलाते हैं और 'सुद्धोदणं मज्जावित्ता' शुद्धोदक से अर्थात् अत्यंत पवित्र जल से भगवान् श्रीमहावीरस्वामी को नहलाकर 'जस्स णं मूल्ल' जिसे गोशीर्षक रक्त चंदन याने गोरोचन रक्त चंदन का मूल्य याने कीमत 'सयसहस्सेण' एक लाख सुवर्ण मुद्रा थी इस

यावित्ता' धीरे धीरे ओ पूर्वोक्त प्रकारना सिंहासन पर भेसारीने 'सयपागसहस्सपागेहिं तिल्लेहिं अवभगेड' शतपाक सहस्रपाक पाणातेदीथी ओटले के शतमूली सहस्रमूली विज्ञे औषधि विशेषना योग्धी तैयार करवामां आवेल शतपाक सहस्रपाक नामथी प्रसिद्ध तेलोथी अल्य जन करावु ओटले के ओ भवनपति, वानव्यतर, ज्योतिषिक वैमानिक देवोओ भगवान् श्रीमहावीर स्वामीने ओ पूर्वोक्त वैक्रिय समुद्धातथी तैयार करेद दिव्य सिंहासननी उपर पूर्वाभिमुख करीने भेसाडेव श्रीमहावीर स्वामीने शतपाक अने सहस्रपाकपाणा प्रसिद्ध तेलोथी अल्य जन करीने अर्थात् भगवान् महावीर स्वामीना शरीरमा तेल लगावु अने 'अवभगणं करेत्ता' तेलथी मालीश करीने 'गंधकासाइएहिं उल्लोलेड' गंधकषायोथी ओटले के सुगंध पाणा द्रव्योथी उद्बर्तन कर्तु अने 'उल्लोलित्ता' गंधकषायोथी अर्थात् सुगन्धित द्रव्योथी उद्बर्तन करीने 'सुद्धोदणं मज्जावेड' शुद्ध पाणीथी स्नान करावु अने 'सुद्धोदणं मज्जावित्ता' भगवान् श्रीमहावीर स्वामीने अत्यंत पवित्र शुद्धोदकथी स्नानकरावीने 'जस्स णं मूल्ल सयसाहस्सेण' के गोरोचन चंदन अर्थात् गोरोचन रक्तचंदन' मूल्य

एण' त्रिपटोलित्तिकेन साधिकेन-लघुसुवर्णमुद्राधिक मूल्यकेनेत्यर्थः 'सीतेण' शीतेन-अत्यन्तशीतलेन 'गोसीसरत्तचंदणेण अणुलिपि' गोशीर्षकरत्तचन्दनेन-गोरोचनचन्दनेनेत्यर्थः अनुलिप्यति-अनुलेपनं करोति 'अणुलिपित्ता' अनुलिप्य गोरोचनरत्तचन्दनेन अनुलेपनं विधायेत्यर्थः 'ईसि निस्सासवायवोज्झं' ईपद् निःश्वासवातवाह्यम्-किञ्चिद् श्वासपवनवहनयोग्यम् लेशमात्र निःश्वासवायुना उड्डयनयोग्यमित्यर्थः एतादृशम् 'वरनयरपट्टणुगयं' वरनगरपत्तनोद्गतम्-विशिष्ट नगरनिर्मितम् 'कुसलनरपसंसियं' कुशलनरप्रशंसितम्-निपुण शिल्पिजनद्वारा प्रशंसितम् 'अस्सलालापेलवं' अश्वलालापेलवम्-घोटकमुखफेनवत् श्वेतं मनोहरञ्च 'छेयारियक्कणगखइयंतकम्मं' छेकाचार्यकनक खचितान्तकर्म-शिल्पविद्याविशारदविद्वज्जनद्वारा-प्रकार के 'तिपडोलति त्तिण' त्रिपटोल के समान तीते याने कडवे और साधिक अर्थात् एक लाख सुवर्ण मुद्राधिक मूल्य वाले 'सीतेण गोसीस' अत्यंत शीतल गोशीर्षक 'रत्तचंदाणेण' रत्त चंदन से अनुलेपन करते हैं और 'अणुलिपित्ता गोशीर्षक रत्त चंदन से अनुलेपन कर 'ईसि निस्सासवायवोज्झं' किञ्चित् अर्थात् लेशमात्र निश्वासवात याने जरा सा लेशमात्र ही श्वास पवन से भी उड़ाने योग्य और 'वरनयरपट्टणुगयं' वर नगरनोदगत् अर्थात् विशिष्ट नगर में निर्मित किया गया याने प्रसिद्ध पाटन जैसे नगर शहर में बनाया गया और 'कुसलनर पसंसियं-अत्यंत निपुण याने योग्य शिल्पीकार के द्वारा प्रकाशित और 'अस्सलालापेलवं' अश्वलाला पेलव-घोड़ेके मुखका फेनके समान अत्यंत सफेद और मनोहर याने अत्यंत कमनीय तथा छेयारिय कणगखइयंतकम्मं' छेकाचार्य याने शिल्प विद्या में विशारद अत्यंत योग्य विद्वान् जनों द्वारा गूथे गये सुवर्ण सूत्रों के प्रांत भाग अर्थात् छोटेवाले एवं 'हंसलक्खणं' हंस लक्षण अर्थात् हंस के समान धवल अत्यंत सफेद वर्णवाले-'पट्टजुयलं' गर युगल

अर्थात् कीमत एक लाख सोना भंडार होती 'तिपडोलति त्तिणं साहिण' ये प्रकारना विपटोलनी सरभा तीते अर्थात् कडवा अने साधिक अर्थात् एकलाख सोना भंडारोधी पधारे कीमतवाणा 'सीतेण गोसीसरत्तचंदणेण अणुलिपि' तथा अत्यंत शीतल गोशीर्ष रक्तचंदनથી अनुलेप कर्यो. अर्थात् लगवान् श्रीमहावीर स्वामीने ये उया प्रकारनु कीमती चंदन लगान्यु, तथा 'अणुलिपित्ता' ये गोशीर्ष रक्तचंदन लगानी 'ईसि निस्सासवायवोज्झं' ध्वित् निश्वासवातवाह्य अर्थात् लेशमात्र निश्वासवात अर्थात् जरासरभा पवनથી उडावी-शक्य तेवा अने 'वरनगरपट्टणुगयं' विशेष प्रकारनानगर अने पतनभा बनावेत तथा प्रसिद्ध तथा 'कुसलनरपसंसियं' अत्यंत निपुण अवा कारीगराये वभाणुव तथा 'अस्सलालापेलवं' घोडाना मोढानी लाग (कीषु) ना जेवु अत्यंत धेणु अने मनोहर 'छेयारिय कणगखइयंतकम्मं' तथा छेकाचार्य अर्थात् शिल्प विद्याका कुशल अत्यंत योग्य अवा अत्यंत योग्य अवा विद्वाना द्वारा गूथेला सोनाना सूत्रना छोडावाणा तथा 'हंसलक्खणं'

प्रथिनसुवर्णसूत्रप्रान्तभागम् 'हंसलक्षणम्' हंसलक्षणम्-हंसपद्वलवर्णम् 'पट्टयुगलम्'-पट्टयुगलम्-नियंसावेइ' परिधापयति 'नियंसावित्ता' परिधाप्य-पट्टयुगलपरिधापनं कृत्वा 'हारं अद्धहार उरत्थं नेवत्थं' हारम्-अष्टादशावलीयुक्तम् अद्धहारम्-नवावली सहितम् उरत्थम्-वक्षस्थलस्थितम्, नेपथ्यम् सुन्दरवेषम् 'एगावलि पालंबसुत्तं' एकावलीम्-एकावलिहारम् प्रालम्बसूत्रम्-प्रलम्बितकर्णाभरणम् (झुमका) 'पट्टमउडरयणमालाउ' पट्टमुकुटरत्नमालाः-रुटिपुत्रमौलिमुकुट-पद्मराग इन्द्रनील मरकतमणिखचितमालाः 'आर्विधावेइ' आवन्व.पयति-आवन्वयति परिधापयतीत्यर्थः 'आर्विधावित्ता' आवन्धाप्य-आवन्धनं

याने दो पट्ट चत्त्रों को अर्थात् अत्यंत बारीक सुंदर एवं स्वच्छ एवं सुवर्ण सूत्रों के छोड़वाले दुपट्टे को 'नियंसावेइ' पहनाया एतावता भवनपति वानव्यंतर ज्योतिषिक वैमानिक देवों ने तथा शक्र देवेन्द्र देवराजने भगवान् श्रीमहावीर स्वामीको सिंहासन पर बैठाकर अत्यंत स्वच्छ पानी से नहलाकर गोरोचन रक्तचंदन का लेपन कर अत्यंत सुन्दर सूक्ष्म और स्वच्छ दोपट्टों से समलंकृत किया और 'नियंसावित्ता' उक्त स्वच्छ पट्टवस्त्र युगल पहनाकर 'हारं अद्धहारं' गले में हार याने अठारह लड़ीवाले सुवर्णरत्नादि जडित हारको पहनाया तथा अर्धहार याने नौ आवली याने लड़ीवाले अर्धहार को 'उरत्थं नेवत्थं' वक्षस्थल में लटकते हुए सुवर्ण रत्नादि खचित छोटे से हार को भी पहनाया एवं नेपथ्य अर्थात् सुंदर वेषभूषा से भी भगवान् को सुसज्जित किया तथा 'एगावलि पालंबसुत्तं' एकावली याने एक लड़ी वाले हार को भी भगवान् श्री महावीर स्वामी के गले में पहनाया एवं प्रालंब सूत्र अर्थात् कर्णों में लटकते हुए झुमका रूप कर्णाभरण विशेष को भी पहनाया तथा-'पट्टम-

हंस नेवा सङ्केत अर्थात् अत्यंत सङ्केत वर्षावाणा 'पट्टयुगलं नियंसावेइ' ये सुंदर पट्टवस्त्र अर्थात् अत्यंत स्वच्छ अने सोनाना डोराना छोडावाणा ये चत्त्रो भगवानने पहिराव्या, ओटले के भवनपति, वानव्यन्तर, ज्योतिषिक अने वैमानिक देवोये तथा देवेन्द्र देवराज उद्दि वीतराग भगवान् श्रीमहावीर स्वामीने सिंहासन पर जेसारोने अत्यंत निर्भण पाणीथी नवराणीने गोरोचन रक्त चन्दनो लेप करीने अत्यंत सूक्ष्म अने स्वच्छ श्वेत जे वस्त्र पहिराव्या, 'नियंसावित्ता' अने जे स्वच्छ श्वेत जे वस्त्र पहिराणीने 'हारं अद्धहारं उरत्थं' गणामा हार अर्थात् अठार सेरवाणो सोनानो रत्नथी भट्टेव हार पहिराव्यो, तथा अर्धहार ओटले के-नव सेरवाणो अर्धहार छति पर लटके ते रीतने सोना अने रत्नोथी युक्त जेवो नानो हार भगवानने पहिराव्यो तथा 'नेवत्थं' नेपथ्य अर्थात् सुंदर प्रकाशना वेषभूषाथी पणु भगवानने सज्जित कर्या तथा 'एगावलि पालंबसुत्तं' ओकावली अर्थात् ओक सेरवाणो हार पहिराव्यो तथा 'पालंबसुत्तं' प्रालम्ब सूत्र अर्थात् कानभा लटकता झुमका वाणा कानना आभूषणु भगवानने पहिराव्या तथा 'पट्टमउडरयणमालाउ आर्विधावेइ' पट्ट

कारयित्वा 'गंधिमवेष्टिम पूरिमसंधाहमेणं' ग्रन्थिनवेष्टिम पूरिमसंधानियेन-ग्रथित-वेष्टित-पूरिम-संधातिमरूप चतुष्टय प्रकारकपुष्पनिर्मितेन 'मल्लेणं' माल्येन 'कप्पस्वखमिव समलंकरेइ' कल्पवृक्षमिव-कल्पतरुमिव भगवन्तं महावीरं समलङ्करोति-भूषयति शक्रो देवेन्द्रो देवराज इति पूर्वोक्तान्वयः 'समलंकरेत्ता' समलङ्कृत्य-भूषयित्वा 'दुच्चंपि महया वेउव्वियसमुग्घाएणं समोहणइ' द्वितीयमपि द्वितीयवारमपि महता-विशालेन वैक्रियसमुद्घातेन समवहन्यते-वैक्रियसमुद्घात करोतीत्यर्थः 'समोहणित्ता' समवहत्य-वैक्रियसमुद्घातं कृत्वा 'एगं महं चंदप्पहं' एकां महतीं चन्द्रप्रभाम्-चन्द्रप्रभानाम्नीम् 'सिवियं सहस्सवाहणियं' शिविकाम्-

उडरयणमालाउ आविधावेइ' पट्ट मुकुट रत्नमाला याने कटिसूत्र और मौलि-मुकुट एवं पद्मरागमणि-हन्द्रनीलमणि-मरकतमणि वगैरह मणियों से खचित माला भी गले में भगवान् श्रीमहावीर स्वामी को भवनपति वानव्यन्तर ज्योतिषिक एवं वैमानिक देवों ने तथा शक्रदेवेन्द्र देवराज ने पहनाया 'आविधावित्ता' शक्र देवेन्द्र देवराज ने भगवान् श्रीमहावीर स्वामी को गले में अनेक विशिष्ट मालाओं को पहनाकर 'गंधिमवेष्टिम पूरिमसंधाहमेणं मल्लेणं' ग्रन्थिम वेष्टिम पूरिम और संधातिम रूप चार प्रकारके पुष्पों से निर्मित माल्य से 'कप्पस्वखमिव समलंकरेइ' कल्प वृक्षके समान भगवान् श्रीमहावीरस्वामी को समलंकृत किया 'समलंकरेत्ता' समलंकृत करके और देवेन्द्र देवराज शक्र ने या भवनपति वानव्यन्तर ज्योतिषिक वैमानिक देवों ने 'दुच्चंपि महया वेउव्वियसमुग्घाएणं' दूसरे बार भी महान् वैक्रिय समुद्घात से 'समोहणइ' वैक्रिय समुद्घात किया और 'समोहणित्ता' वैक्रिय समुद्घात करके 'एगं महं' एक महान् 'चंदप्पहं सिवियं' चन्द्रप्रभा नामकी शिविका दोला पालकी को 'सहस्सवाहणियं विउव्वति' विकुर्वित किया याने वैक्रिय

मुकुट रत्नमाला अर्थात् उडरो तथा माथाने मुगट तथा पद्मरागमणि हन्द्रनील मणि मरकत मणि, विगेरे मणियोथी जउड माला लगवानना जणामा ओ अपनपत्थाहि देवेओ तथा देवेन्द्र देवराज उद्रे पडेरान्था. तथा 'आविधावित्ता' देवेन्द्र देवराज उद्रे लगवान श्री भडा वीर स्वामीना जणामा अनेक प्रकारणी विशिष्ट शाला स पन्न माला पडेरानीने 'गंधिम वेष्टिमपूरिमसंधाहमेणं मल्लेणं' ग्रन्थिम, वेष्टिम, पूरिम अने संधातिम ओ चार प्रकारन पुण्योथी अन वेदी मालाओथी 'कप्पस्वखमिव' कल्पवृक्ष सरभा लगवान श्री भडावीर स्वामीने 'समलंकरेइ' अलंकृत कथा. अने 'समलंकरित्ता' ओ प्रभ.ओ लगवान श्री भडा वीर स्वामीने समलंकृत करीने ओ देवेन्द्र देवराज उद्रे अथवा अपनपति वानव्यन्तर ज्योतिषिक वैमानिक देवेओ 'दुच्चं पि महया वेउव्वियसमुग्घाएणं समोहणइ' भील वअत पणु भडान वैक्रिय समुद्घात कथे 'समोहणित्ता' वैक्रिय समुद्घात करीने 'एगं महं चंदप्पहं सिवियं' ओक भडान चन्द्रप्रभा नामनी शिविका पालणी के ओ 'सहस्सवाहणियं विउव्वति' उडर पुण्ये द्वारा लध जवाय तेवी पालणी वैक्रिय समुद्घातथी अनथी तथा पलणी

सहस्राहनीयां सहस्रपुरुषद्वारा वहनयोग्याम् शिविकाम् (पालकी) 'विउन्वति' विकुर्वति वैक्रियसमुद्घातक्रियया निष्पाद्यतीत्यर्थः सा किल वैक्रियसमुद्घातक्रियया निष्पादिता शिविका नानाप्रकारकचित्रैश्चित्रिता आसीत् तदाह—'त जहा-ईहामिगउसभतुरगनरमकरविहगवानर-कुंजर-रुसरभचमर सद्दूल सीहवणलयभत्तिचित्तलयविज्जाहरमिहुणजुयलजंतजोगजुत्तं' ईहामृग वृषभ-तुरग-नर-मकर-विहग-वानर-कुंजर-रु सरभ-चमर-शार्दूल-सिंह-वनलता-भक्तिचित्रलता-विद्याधर-मिथुन मिथुनयुगल यन्त्रयोगयुक्ताम्-वृकविशेष-वृष-अश्व-मनुष्य-ग्राह-पक्षि-मर्कट-हस्ति-रु नाम चित्रमृगविशेषः-शरभ नाम अष्टापदजन्तुविशेषः-चमर-गो-शार्दूल-सिंह-वनलता-नानाप्रकार वनलताप्रभृतिचित्रैश्चित्रिता, एवं विद्याधरनाम गन्धर्व-विशेषः-मिथुनयुगल नाम स्त्रीपुरुषयुगलचित्रैः यन्त्रविशेषयोगयुगलैश्च युक्ता सा शिविका-

क्रिया द्वारा निर्माण क्रिया जो कि एक हजार मनुष्यों से वहन करने योग्य थी और वह वैक्रिय समुद्घात क्रिया द्वारा निष्पादित शिविका पालकी दोला अनेक प्रकार के चित्रों से चित्रित थी यह बतलाते हैं—'तं जहा-ईहामिग उसभ तुरग नरमकरवानर कुंजररुसरभचमरसद्दूलसीहवणलयभत्तिचित्तलय' यथा—जैसे कि ईहामृग अर्थात् वृकविशेष (भेड़िया) और वृषभ (बैल) तुरग याने घोड़ा नर-मनुष्य विशेष एवं मकर-ग्राह तथा पक्षी-पोपट वगैरह पक्षी विशेष तथा मर्कट बन्दर और हस्ती-हाथी तथा रु अर्थात् चित्तकरा मृग विशेष एवं शरभ नामका अष्टापद जन्तु विशेष तथा चमर-याने चमरी गाय जिसके पुच्छ वगैरह में स्थित केशों का चमर वनता है ऐसी गाय, एवं शार्दूल अर्थात् शार्दूल नामका अत्यन्त बहुत बड़ा पशुविशेष जानवर तथा सिंह-शेर एवं वनलता याने अनेक प्रकार के वनलता वगैरह के चित्रों से चित्रित उस शिविका को शक्रादि देवों ने वैक्रिय समुद्घात क्रिया द्वारा निष्पादित किया एवं 'विज्जाहरमिहुणजुयलजंतजोगजुत्तं' वह शिविका विद्याधर नामके गन्धर्व विशेष एवं मिथुन युगल अर्थात् स्त्री पुरुष जोड़के के चित्रों से तथा यन्त्र

अनेक प्रकारना चित्रेथी चित्रेली हुती 'त जहा' जेम के-ईहामिगउसभनरमकरविहगवानर' ईहामृग अर्थात् घेरा अने गणह घोडा, मनुष्य, मधर, तथा पक्षी पोपट मेना भयूर विगेरे पक्षी तथा वानर तथा 'कुंजररुसरभचमरसद्दूलसीह' हुथी तथा इइ ओटले के कायर चित्रे मृग शरभ नामनु आठ पगवणू पशु विशेष तथा चमरी गाय मेना पुछडा-ओना वाणोथी यामरे अने छे तेवी गाय तथा शार्दूल नामने ओक नतने सिह तथा सामान्य सिह 'वणलयभत्तिचित्तलय' तथा वनलता अर्थात् अनेक प्रकारनी वनलताना चित्रेथी विचित्र ओवी ओ शिविका पालपीने शक्रादि देवोओ वैक्रिय समुद्घात क्रियाथी जनानी अने ते पालपी 'विज्जाहरमिहुणजुयलजंतजोगजुत्तं' विद्याधर नामना गन्धर्व विशेष तथा मिथुनयुगल अर्थात् स्त्री पुरुषना जोडकावाणा चित्रेथी तथा यन्त्र विशेषना

आसीदित्यर्थः तथा 'अच्चीसहस्रमालिणीयं' अर्चिः सहस्रमालिनीयम्-सूर्यसहस्रकिरणयुक्ताम्
'सुनिरुविं' सुनिरुपिताम्-सम्यक् प्रकारनिरुपिताम् 'मिसिमिसितरुवगसहस्रकलियं'
मिसीमिसन्तरूपकसहस्रकलिताम्-प्रदीप्तसहस्ररूपयुक्ताम् 'ईसिं भिसमाणं' ईषद् भिसमानाम्-
किञ्चित् देदीप्यमानाम् 'भिन्भिसमाणं' भिभिसमानाम्-अत्यन्तदेदीप्यमानाम् 'चक्खुल्लोयण-
लेसं' चक्षुर्लोचनालोकनीयाम् चक्षुरनालोकनीयतेजोयुक्ताम् 'मुत्ताहलमुत्ताजालंतरोविं'
मुक्ताफलमुक्ताजालान्तरोपिताम्-मुक्ताफलैः मुक्ताजालैश्च युक्ताम् 'तवणीयपवरलंबूस' तवणीयपवरलंबू-
सः

विशेष के योग युगल से भी युक्त थी तथा 'अच्चीसहस्रमालिणीयं' अर्चिः
सहस्रमालिनी-सूर्य के सहस्र (हजार) किरणों से भी युक्त थी एवं 'सुनिरुविं'
सुनिरुपिता-अर्थात् सम्यक् प्रकार से निरूपण करने योग्य थी तथा 'मिसिमिसि-
रुवगसहस्रकलियं' मिसीमिसन्त रूपक सहस्रकलिता याने प्रदीप्त दीप्यमान-
रूप सहस्र अर्थात् हजारों दिप्यमान रूपों से भी वह शिबिका युक्त थी तथा-
'ईसिंभिसमाणं भिन्भिसमाणं' ईषद्भिसमाना किञ्चित् देदीप्यमान तथा भिभि-
समाना-अत्यन्त देदीप्यमान थी तथा 'चक्खुल्लोयणलेसं' चक्षुर्लोचनालोच-
नीया-आखों से भी नहीं देखे जाने योग्य अत्यन्त तेजों से भी युक्त थी 'मुत्ता-
हलमुत्ताजालंतरोविं' 'एवं मुक्ताफल-मुक्ताजालान्तरोपिता अर्थात् मुक्ताफलों
(मोती) तथा मुक्ता जालों से भी युक्त थी, इस प्रकार की ईहामृगादि के चित्रों
से चित्रित उस उपर्युक्त शिबिका को शकादि देवोंने वैक्रिय समुद्रघात क्रिया
द्वारा निष्पादित किया। एवं सुवर्णमय छोड़ों से तथा प्रलम्बमान मुक्ता
फलदामों (डोरी) से एवं हार अर्धहारादि भूषणों से भी वह शिबिका सुशो-
भित थी एवं अनेक प्रकार के मणि वगैरह से भी वह शिबिका विभूषित थी
इत्यादि बातों को सूचित करने के लिये निरूपण करते हैं-'तवणीय पवरलंबूस-

योग युगलथी पण्य युक्त होती. तथा 'अच्चीसहस्रमालिणीय' सूर्यना हजार किरणवाणी
हती तथा 'सुनिरुविं' सुनिरुपित सम्यक् प्रकारथी लेवा लायक होती. तथा 'मिसिमि-
सितरुवगसहस्रकलियं' मिसीमिसन्तरूपक सहस्र कलित अर्थात् प्रदीप्त प्रकाशमानरूप
सहस्र अर्थात् हजारों प्रकाशमान रूपोंथी पण्य ये शिबिका युक्त होती तथा 'ईसिं भिस-
माण भिन्भिसमाणं' ईषद् भिसमान अर्थात् कृषद् देदीप्यमान तथा भिभि समान अर्थात्
अत्यन्त देदीप्यमान होती तथा 'चक्खुल्लोयणलेसं' आणोथी पण्य न देखी शक्य तेवा तेजथी ते
पादथी युक्त होती तथा 'मुत्ताहलमुत्ताजालंतरोविं' मुक्त इण (मोती) तथा मुक्ताजालोथी
पण्य ते शिबिका युक्त होती ये रीतनी अर्थात् ईहामृगादिना चित्रोथी चित्रदेदी उपदेशक ये
शिबिका धरादि देवाये वैक्रिय समुद्रघात क्रिया द्वारा तैयार करी तथा सुवर्णमय अलंकारोथी
तथा प्रादम्य येवा मोतीना हारोथी तथा हार अर्धहार विगेरे आभूषणोथी पण्य ते शिबिकाने
शङ्खगारवाथी ते धण्णी न सुशोभित होती. तथा ते शिबिकाने अनेक प्रकारना मण्योथी

दामं' तपनीय प्रवरलम्बुसक-प्रलम्बमानमुक्तादामा-सुवर्णमयप्रान्तयुक्तप्रलम्बमानमुक्ताफल-
दामयुक्ताम् 'हारद्वहारभूषणसमोणयं' हारार्द्धहारभूषणरामन्विताम्-अष्टादशावलिहार नवावलि-
रुपाद्धहारप्रभृति नानाभूषणभूषिनाम् 'अहियपिच्छणिज्जं' अधिकप्रेक्षणीयाम्-अत्यन्तालोक-
नीयाम् 'पउमलयभत्तिचित्तं' पद्मलताभक्तिचित्राम्-पद्मलतावत् चित्रिताम् 'कुंदलयभत्तिचित्तं'
कुन्दलताभक्तिचित्राम्-कुन्दपुष्पलतावत् चित्रिताम् 'नाणालयभत्तिचित्तं' नानालताभक्ति-
चित्राम्-नानाप्रकारपुष्पलतावत् चित्रिताम् 'विरहयं सुभं चारुकंतखं' विरचिताम्-
निर्मिताम्-वैक्रियसमुद्घातेन निष्पादिताम् शुभाम्-मङ्गलमयीम् चारुकान्तरूपाम्-रमणीय-
कमनीयरूपाम् 'नाणामणिपंचवन्नघंटापडायपडिमंडियग्गसिहरं' नानामणिपञ्चवर्णघंटापटाका
प्रतिमण्डिताग्रशिखराम्-अनेकप्रकारक पञ्चवर्णयुक्त उन्द्रनीलमरकत पद्मरागादिमणिभिः

पलंबंत मुक्तादामं' वह जिबिका तपनीय प्रवर लम्बुमक प्रलम्बमानमुक्तादामा,
तपनीय याने सुवर्णमय प्रान्तो (छोडा) से युक्त एवं प्रलम्बमानमुक्ताफल के
दामो (डोरी) से भी युक्त थी, तथा 'हारद्वहारभूषणसमोणयं' हार याने अठारह
लडी वाले हार विशेष एवं नौ लडीवाले अर्धहार वगैरह नाना भूषणों से भी
विभूषित थी, एवं 'अहियपिच्छणिज्जं' अधिक प्रेक्षणीया-अत्यंत देखने योग्य तथा
'पउमलयभत्तिचित्तं' पद्मलताभक्तिचित्रा अर्थात् पद्मलता के समान चित्रित
एवं 'असोगलयभत्तिचित्तं' अशोक लता के समान चित्रित 'कुंदलयभत्ति-
चित्तं' कुंदलता के समान भक्तिचित्र अर्थात् अनेक प्रकार के चित्रों से भी चित्रित
थी तथा 'नाणालयभत्तिचित्तं' अनेक प्रकार के पुष्पलता के समान चित्रों से सुस-
ज्जित 'विरहयं सुभं' एवं पूर्वोक्त रीति से वैक्रिय समुद्घात क्रिया द्वारा निष्पा-
दित शुभ-मंगलमयी अत्यंत रमणीय तथा 'चारुकंतखं' अत्यंत कमनीय रूप
वाली 'नानामणि पंचवन्न घंटापडायपडिमंडियग्गसिहरं' नाना मणि पञ्चवर्ण

पञ्च सुशोभित अनावी हती ते सूत्रकार नीयेना सूत्रपाठथी भतावे छे- 'तपनीय प्रवरलम्बुस
पलंबंतमुक्तादामं' ते शिबिका तपनीय श्रेष्ठ सोनाना लम्बुसक तथा प्रलम्बमान भोतौनी
भाणाथी पञ्च युक्त हती तथा 'हारद्वहारभूषणसमोणयं' अठार सेरवाणो हार अने
नवसेरवाणो अर्धहार विगेरे प्रकारना अनेक आभूषणथी पञ्च शङ्खगारेल हती तथा
'अहियपिच्छणिज्जं' अधिक प्रकारथी जेवा लायक तथा 'पउमलयभत्तिचित्तं' पद्मनी देल
समान चित्रित तथा 'असोगलयभत्तिचित्तं' अशोक पनवता जेवा चित्रेथी चित्रेल तथा
'कुंदलयभत्तिचित्तं' कुंद पुष्पनी लताना जेवा अनेक प्रकारना चित्रेथी चित्रेदेदी हती तथा
'नाणालयभत्तिचित्तं' अनेक प्रकारनी पुष्पलताना जेवा चित्रेथी चित्राथेल तथा 'विरहयं'
पूर्वेकन प्रकारनी वैक्रिय समुद्घात क्रियाथी भनवेल तथा 'सुभं चारु कंतखं' शुभ अर्थात्
मंगलकारी अत्यंत रमणीय तथा अत्यंत कमनीय रूपवाणी 'नानामणिपंचवन्नघंटा
पडायपरिमंडियग्गसिहरं' अनेक प्रकारना पायवण्णुथी युक्त तथा उन्द्रनील मणी, मरकत

ઘન્ટાભિઃ પતાકામિશ્ર સુશોભિતાગ્રભાગામ્, एतादृशीम् 'पासाईय' प्रासादीयाम्-प्रासाद
નીયામ્-પ્રસાદયોગ્યામ્ 'દરિસણિજ્જં' દર્શનીયામ્-દર્શનયોગ્યામ્ 'સુરુવં' સુરુપામ્-મનોહરામ્
શિબિકામ્ વૈક્રિયસમુદ્ઘાતેન નિષ્પાદિતવાન્ ઇત્યર્થઃ

સમ્પતિ પૂર્વોક્ત શિબિકાદિવિષયે કિંચિદ્ વિશેષવત્કવ્યતામ્ એકાદશશ્લોકૈઃ પ્રરુપયિતું
પ્રથમં શ્લોકમાહ-'સીયા ઉવળીયા જિળવરસ્સ, જરમરણવિપ્પમુક્કસ્સ' શિબિકા (પાલકી)
ઉપનોતા-ઉપસ્થાપિતા શક્રાદિભિર્દેવેન્દ્રૈઃ જિનવરસ્ય-જિનેન્દ્રસ્ય જગમરણવિપ્રમુક્તસ્ય-
જરામૃત્યુરહિતસ્ય ભગવતો મહાવીરસ્ય કૃતે ઇત્યર્થઃ કોદશી સા શિબિકા ઇત્યાહ-'ઓસત્તમ
લલ્લદામા જલથલ્લયદિવ્વકુસુમેહિં' । ૧॥ અવસત્તપાલપદામા જલસ્થલ્લજદિવ્યકુસુમેઃ-જલ-
સ્થલોત્પન્નદિવ્યપુષ્પસદૃશૈઃ વૈક્રિયસમુદ્ઘાતક્રિયાનિષ્પાદિતૈઃ દિવ્યપુષ્પૈઃ રચિતમાલાસમૂહ

ઘન્ટાપતાકા પ્રતિમણ્ડિતામશિખરા અર્થાત્ અનેક પ્રકાર કે પશ્ચવર્ણોં સે યુક્ત
હન્દ્રનોલમણિ મરુક્તમણિ પદ્મરાગમણિ વગૈરહ સે તથા ઘન્ટા એવં પતાકાઓં
સે પ્રતિમણ્ડિત સુશોભિત અગ્રભાગ વાલી તથા 'પાસાઈયં' પ્રસાદનીય પ્રસાદ
યોગ્ય યાને અત્યંત આનંદ દેનેવાલી એવં 'દરિસણિજ્જ' દર્શનીય યાને દર્શન
યોગ્ય તથા 'સુરુવં' સુરુપ અત્યંત મનોહર શિબિકા કો શક્રાદિ દેવોંને વૈક્રિય
સમુદ્ઘાત ક્રિયા દ્વારા નિષ્પાદિત ક્રિયા ।

અવ ઉપર્યુક્ત શિબિકા કે વારે મેં કુલ્લ વિશેષ વત્કવ્યતા કો એકાદશ શ્લોકોં
દ્વારા પ્રકાશિત કરને કે લિયે સવ સે પહેલે પ્રથમ શ્લોક કા નિરુપણ કરતે હૈં-
'સીયા ઉવળીયા જિળવરસ્સ જરમરણવિપ્પમુક્કસ્સ, ઓસત્તમલલ્લદામા જલથલ્લય
દિવ્વ કુસુમેહિં' ॥ ૧ ॥ શક્રાદિ દેવેન્દ્રોંને જિનવર-જિનેન્દ્ર તથા જરામરણ વિપ્ર-
મુક્ત યાને બુદ્ધાપા ઔર મૃત્યુ સે રહિત ભગવાન્ વીતરાગ તીર્થ કર શ્રીમહાવીર વર્દ્ધ
માન સ્વામી કે લિયે જલ સ્થલ મેં ઉત્પન્ન દિવ્ય પુષ્પોં કે સદૃશ વૈક્રિય સમુદ્-
ઘાત ક્રિયા દ્વારા નિષ્પાદિત દિવ્ય પુષ્પોં સે રચિત અનેક માલાઓં સે સુસજ્જિત

મણી, પદ્મરાગ મણિ વિગેરેથી તથા ઘન્ટા તથા પતાકાઓથી સુશોભિત અગ્રભાગ વાળી
તથા 'પાસાઈયં' પ્રસાદનીય અર્થાત્ પ્રસાદન યોગ્ય એટલે કે અત્યંત આનંદ આપવાવાળી
તથા 'દરિસણિજ્જં' દર્શન કરવા યોગ્ય તથા 'સુરુવં' અત્યંત મનોહર એવી એ શિબિકાને
ધ્રુવાદિ દેવોએ વૈક્રિય સમુદ્ઘાત દ્વારા તૈયાર કરી

હવે ઉપર્યુક્ત શિબિકા વિષે વિશેષ વત્કવ્યતા અગીયાર શ્લોકો દ્વારા અથકાર બતાવે છે.
'સીયા ઉવળીયા જિળવરસ્સ જરમરણવિપ્પમુક્કસ્સ, ઓસત્તમલલ્લદામા જલથલ્લયદિવ્વકુસુમેહિં, ॥૧॥

શક્રાદિદેવેન્દ્રોએ જીનેન્દ્ર કે જેઓ મરણથી વિપ્રમુક્ત અર્થાત્ વૃક્તવ અને મરણથી
રહિત એવા વીતરાગ ભગવાન્ વર્દ્ધમાન મહાવીર સ્વામી માટે જલ સ્થળમા ઉત્પન્ન
થયેલ દિવ્ય પુષ્પેની જેમ વૈક્રિય સમુદ્ઘાત ક્રિયા દ્વારા બનાવેલ દિવ્ય પુષ્પો અને
માળાઓથી શણગારેલ શિબિકા ત્યા લાવ્યા. અર્થાત્ ધ્રુવાદિ દેવો ભગવાન શ્રીમહાવીર

સમ્બદ્ધા સા શિવિકા આસીદિતિશેષઃ, સમ્પ્રતિ શિવિકાયા મયે વિરાજમાનં સિંહાસનં વર્ણયિતુ દ્વિતીયં શ્લોકમાહ—‘સિવિયાદ મજ્જયારે દિવ્યં વરરયણરૂવચિચ્ચયં ।’ શિવિકાયાઃ પૂર્વોક્તરૂપાયાઃ મધ્યભાગે—મયે સ્થાપિતં દિવ્યં વરરત્નરૂપચિત્રિતમ્ અપૂર્વમ્ શ્રેષ્ઠરત્નરૂપ પ્રતિબિમ્બિતમ્ ‘સીંહાસનં મહરિહં સપાયપીઠં જિણવરસ્સ’ ॥ ૨ ॥ સિંહાસનં મહાર્હમ્—વહુમૂલ્ય-કમ્ સપાદપીઠમ્—પાદસ્થાપનાર્થે પીઠિકા સહિતમ્, જિણવરસ્સ—જિનેન્દ્રસ્સ ભગવતો મહા-વીરસ્સ કૃતે શિવિકામધ્યસ્થાપિતસિંહાસનં સમુલ્લસતીત્યર્થઃ સમ્પ્રતિ ભગવન્ત મહાવીર-સ્વામિન વર્ણયન્નાહ—‘આલહ્યમાલમઝહો ખાસુરવુંદો વરાભરણધારો ।’ અલંકૃત માલામુકુટઃ—માલામુકુટમુશોભિતઃ, ખાસુરશરીરઃ—દેદીપ્યમાનશરીર इत्यर्थः वराभरणधारी—विशिष्टा-શિવિકા કો ઉપસ્થાપિત ક્રિયા, અર્થાત્ શક્રાદિ દેવેન્દ્રોને ભગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી કે લિયે વૈક્રિય સમુદ્ઘાત ક્રિયા દ્વારા નિષ્પાદિત દિવ્ય પુષ્પ માલાઓ સે સુસજ્જિત પાલકી કો વહાં લાકર રક્ષવા ॥ ૧ ॥

અવ ઉપર્યુક્ત વૈક્રિય સમુદ્ઘાત ક્રિયા દ્વારા નિષ્પાદિત શિવિકા કે મધ્ય મેં વિરાજમાન સિંહાસન કા વર્ણન કરને કે લિયે દ્વિતીય શ્લોક કહતે હૈં—‘સિવિયાદ મજ્જયારે દિવ્ય વરરયણરૂવચિચ્ચયં । સીંહાસનં મહરિહં સપાયપીઠં જિણ-વરસ્સ’ ॥ ૨ ॥ ઉપર્યુક્ત શિવિકા-પાલકી કે મધ્ય ભાગ મેં યાને વીચ મેં સ્થાપિત યાને વિરાજમાન તથા દિવ્ય વર રત્ન રૂપોં સે ચિત્રિત અર્થાત્ અપૂર્વ શ્રેષ્ઠ રત્નોં કે રૂપોંસે યાને નાના વર્ણોં સે પ્રતિબિમ્બિત તથા મહાર્હ વહુ મૂલ્યક અત્યન્ત અધિક કીમત વાલે એવ પાદપીઠ સહિત અર્થાત્ ભગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી કે ચરણારવિદોં કો રક્ષને કે લિયે નિર્મિત પીઠિકા સે યુક્ત સિંહાસન જિનેન્દ્ર તીર્થ-કર ભગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી કે લિયે સમુલ્લસિત હો રહા થા ।

અવ ભગવાન્ વીતરાગ તીર્થ કર જિનેન્દ્ર વર્દમાન શ્રીમહાવીર સ્વામી કા વર્ણન કરતે હૈં—‘આલહ્ય માલમઝહો ખાસુરવુંદો વરાભરણ ધારો । સ્વોમિય વત્થ નિય સ્વામી માટે વૈક્રિય સમુદ્ઘાત ક્રિયા દ્વારા બનાવેલ દિવ્ય પુષ્પમાળાઓથી શશુગારેલ પાલખી ત્યા આગળ લાખ્યા. ॥ ૧ ॥

હવે એ વૈક્રિય સમુદ્ઘાતથી બનાવેલ શિવિકાની અંદર રહેલ સિંહાસનનું નીચેના શ્લોકથી વર્ણન કરે છે —

‘સિવિયાદ મજ્જયારે દિવ્ય વરરયણરૂવચિચ્ચયં, સીંહાસનં મહરિહં સપાયપીઠં જિણવરસ્સ ॥ ૨ ॥

એ ઉપરોક્ત પાલખીની અંદર રાખેલ અને દિવ્ય શ્રેષ્ઠ રત્નોથી ચિતરેલ અર્થાત્ અપૂર્વ શ્રેષ્ઠ રત્નોના રૂપોથી એટલે કે અનેક પ્રકારના વર્ણોથી પ્રતિબિમ્બિતમાન તથા મહાર્હ અર્થાત્ અત્યંત કીમતી તથા પાદપીઠ સાથે અર્થાત્ ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીના ચરણારવિદો રાખવા માટે બનાવેલ ખાજોડ વાળું સિંહાસન જિનેન્દ્ર ભગવાન્ મહાવીર સ્વામી માટે સમુલ્લસિત થાય છે અર્થાત્ પ્રકાશમાન દેખાય છે. ॥ ૨ ॥

लंकारधारी 'खोमिय इत्यनियत्यो जस्स य मुल्लं सयसहस्सम्' क्षौमिण वस्त्रनिहितः—परिहित-
क्षौमवस्त्रः क्षौमिकवस्त्रपरिधानसहितः भगवान् जिनेन्द्रः आसीदित्यन्वयः, यस्य च क्षौमिक
वस्त्रस्य मूल्यम्—अर्घम् शतसहस्रम्—लक्षसुवर्णमुद्रा आसीदिति भावः पुनः भगवान् कीदृश
इत्याह—'छट्ठेण उ भत्तेणं अज्झवसाणेण सुंदरेण जिणो ।' पण्ठेन तु भक्तेन—पण्ठभक्तसहितेन
सुन्दरेण परमरमणीयेन अध्यवसानेन—प्रशस्ताध्यवसायेन युक्तो जिनः—जिनेन्द्रो भगवान्
महावीरः 'लेस्साहिं विमुज्जतो आरुहई उत्तमं सीयं ।' लेश्याभिः—मनः परिणामविशेष-
रूपाभिः विशुद्धः—पवित्रान्तःकरणवृत्तिः आरोहति—आरुह्य उपविशति उत्तमां शिविकाम्—

तथो जस्सय मुल्लं सयसहस्सम्' अलंकृतमाला मुकुट—याने माला और मुकुट
से सुशोभित एवं भासुर शरीर—देदीप्यमान शरीरवाले तथा वराभरणधारी
विशिष्ट अलंकारों को धारण करनेवाले एवं क्षौमिक वस्त्रनिहित अर्थात् रेशम
पट्ट वस्त्रों को पहने हुए याने जिस क्षौमिक रेशमी पट्ट वस्त्र की कीमत एक लाख
सुवर्ण मुद्रा थी इस प्रकार के बहु मूल्यक क्षौम दुकूल यह वस्त्रों को पहने हुए
भगवान् जिनेन्द्र तीर्थंकर वर्द्धमान श्रीमहावीर स्वामी 'छट्ठेण उ भत्तेणं अज्झवसाणेण
सुंदरेण जिणो, लेस्साहिं विमुज्जतो आरुहई उत्तमं सीय ॥ ४ ॥ पण्ठ भक्त सहित
सुन्दर परम रमणीय अध्यवसान अर्थात् प्रशस्त अध्यवसाय से युक्त होकर मनः
परिणाम विशेष रूप लेश्याओं से पवित्र विशुद्ध अन्तःकरणवृत्ति वाले भगवान्
श्रीमहावीर स्वामी पूर्वोक्त उत्तम शिविका के मध्य भाग में विराजमान सिंहासन
पर बैठते हैं, अर्थात् अनेक प्रकार के उत्तम वस्त्रादि से सुसज्जित होकर भगवान्
श्रीमहावीर स्वामी सुवर्णमणिमय सिंहासन पर आरुह हुए ॥४॥

अब पूर्वोक्त सिंहासन पर बैठे हुए भगवान् श्री महावीर को शक्रेन्द्र और
ईशानेन्द्र दोनों बगल में खड़े होकर मणि रत्नादि से खचित दण्ड मुष्टि वाले

'आलइयमालमउडो भासुरवुंदी वराभरणधारी । खोमिय वत्थ नियत्यो, जस्सय मुल्लं सयसहस्सम् ॥३॥

भाणा अने मुशुग्थी मुशोभित तथा प्रकाशमान शरीर वाणा विशेष प्रकारना अल-
कारोने धारणु करवावाणा तथा देशमी वस्त्रोने धारणु करेल अर्थात् जे देशमी पट्ट वस्त्रा
कीमत ज्येक लाख सोनामछोदे। हुती जे प्रधारना धण्णी कीमती ज्येवा देशमी पट्टवस्त्रोने
पडेरनारा जनेन्द्र भगवान् श्रीमहावीर स्वामी—

'छट्ठेण उ भत्तेणं अज्झवसाणेण सुंदरेण जिणो । 'लेस्साहिं विमुज्जतो आरुहई उत्तमं सीय ॥४॥

पण्ठ भक्त सहित सुन्दर परम रमणीय अध्यवसान अर्थात् प्रशस्त अध्यवसायथी
युक्त यधने मन परिणाम विशेषरूप देश्यायोथी पवित्र विशुद्ध अन्तःकरण वृत्तिवाणा
भगवान् श्रीमहावीर स्वामी पूर्वोक्त शिविकाना मध्य भागमा रहेल सिंहासनपर भेडा ॥३-४॥

हुवे पूर्वोक्त सिंहासन उपर भेडेना भगवान् श्रीमहावीर स्वामीने शक्रेन्द्र अने
ईशानेन्द्र भेड पाणु उभारहीने भण्णि रत्नोथी ज्येव दणवाणी आभदे दोणे छे ते छे छे—

शिविकामध्यभागस्थ सिंहासने उपविशतीति पूर्वोक्तान्वयः 'सोढामणे निविटो सक्कीसाणा य दोहि पासेहिं' सिंहासने-शिविकामध्यवर्ति सिंहासने निविष्टम्-उपविष्टं विराजमानं भगवन्त जिनेन्द्र महावीर शकेशानौ-शक्रेन्द्र-ईशानेन्द्रौ च द्वाभ्याम् पार्श्वोभ्याम् 'वीयंति चामराहिं मणिरयणविचित्रदंडाहिं' ॥५॥ वीजयतः-संचालयतः चामरैः-चमरीगोरोम निर्मितैः चामरैः व्यजनविशेषैरित्यर्थः मणिरत्न विचित्रदण्डैः-भगवतादि मणिरत्नसंचितदण्ड-मुष्टियुक्तैः चामरैरिति पूर्वोक्तान्वयः 'पुण्वि उक्खित्ता माणुसेहिं साहदुट्टु रोमकूवेहिं' पूर्वम्-प्रथमम् उत्क्षिप्त्वा-उत्थापित्वा मनुष्यैः सदर्परोमकूपैः कर्षोत्फुल्लरोमाञ्चयुक्तैः मनुष्यैः सा शिविका प्रथमम् स्कन्धोपनि उत्थापिता इत्यर्थः 'पच्छा वहंति देवा सुअसुरा गरुडनागिदा'

चामरों को डोला रहे थे इस तात्पर्य से कहते हैं-“सोढामणे निविटो सक्की-साणा य दोहिं पासेहिं । वीयंति चामराहिं मणिरयणविचित्रदंडाहिं” ॥ ५ ॥ पूर्वोक्त शिविका मध्यवर्ती सिंहासन पर विराजमान भगवान् जिनेन्द्र श्रीमहावीर स्वामी को शकेशान अर्थात् शक्रेन्द्र और ईशानेन्द्र, दोनों बगल में, मरकत-मणि इन्द्रनील मणि पद्मराग मणियों और हीरकादि रत्नों से संचित जड़े हुए दण्ड मुष्टि से युक्त चामरों से याने चमरि गाय के रोयों के निर्मित व्यजन पंखा विशेषों से पवन का संचार कर रहे थे याने चामरों को डोला रहे थे ॥ ५ ॥

अब उस शिविका को वहन करने वाले मनुष्य सुर असुर गरुड नाग-कुमारेन्द्रादि का वर्णन करते हैं-‘पुण्वि उक्खित्ता माणुसेहिं साहदुट्टु रोमकूवेहिं । पच्छा वहंति देवा सुर असुरा गरुडनागिदा ॥ ६ ॥ हर्षों से उत्फुल्ल रोमाञ्च वाले मनुष्यों ने पहले उस शिविका को कन्धों पर उठाया, अर्थात् अत्यन्त आनन्द से रोमाञ्चित होकर सब से पहले मनुष्यों ने उस पूर्वोक्त अपूर्व शिविका (पालकी) दोला को उठाकर अपने कंधे के ऊपर रक्वा, बाद में उस शिविका

‘सोढामणे निविटो, सक्कीसाणा य दोहिं पासेहिं । वायति चामराहिं, मणिरयणविचित्रदंडाहि ॥५॥

पूर्वोक्त शिविकानी अहरना सिंहासन पर विराजमान भगवान् श्रीमहावीर स्वामीने सुरेन्द्र अने ईशानेन्द्र भेड भाणुओ रहोने भरकतभण्णी, ईन्द्रनीलभण्णी, पद्मराग भण्णी, अने हीरा विगेरे रत्नाथी जडेइ दंडावाणी चामरोथी पवन दोषता हता,

हवे ओ शिविकाने लई जनारा मनुष्य, देव, असुर, गरुड, अने नागकुमारेन्द्रोनु वर्णन करवाभा आवेछे-

‘पुण्वि उक्खित्ता माणुसेहिं, साहदुट्टु रोमकूवेहि । वहंति देवा सुर असुरा गरुडनागिदा ॥६॥

हर्षोथी हंथ थपेव इवासरणा मनुष्योओ पडेवा ओ पालकी ने अभाओ पालीरी, अर्थात् अत्यंत आनंदी रोमाञ्च युक्त थधने चौथी पडेवा मनुष्योओ पूर्वोक्त अपूर्व शिविकाने उठावीने पोताना काध पर राखी अने ते पछी ओ शिविका देवाओ तथा असुरोओ तथा गरुड अने नागेन्द्र कुमरोओ उठावी, अर्थात् पोत पोताना अभाओ

॥૬॥ પશ્ચાત્ તાં શિવિકાં વહન્તિ દેવાઃ સુરા અસુરા ગરુડનાગેન્દ્રાશ્ચ 'પુરઓ મુગાવહંતી અસુરા પુણ દાહિર્ણમિ પાસંમિ' પુરતઃ—અગ્રતઃ સુરાઃ શિવિકાં વહન્તિ અમુગાઃ પુનઃ દક્ષિણે પાર્શ્વે, 'અવરે વહંતિ ગરુડા નાગા પુણ ઉત્તરે પાસે' અપરે વહન્તિ ગરુડાઃ નાગાઃ—નાગકુમારેન્દ્રાઃ પુનઃ ઉત્તરે પાર્શ્વે તાં શિવિકાં વહન્તીત્યર્થઃ ॥૭॥ 'વણમહં વ કુમુમિય પઝમસરો વા જહા સરય-કાલે ।' વનપણ્ડ મિવ કુસુમિતમ્—વનસ્થલમિવ પુષ્પિતમ્ પઝમસરો વા યથા શરદ્કાલે—કમ-લતલાગો વા યથા શરદ્તૌ પુષ્પિતઃ 'સોહદ્ કુસુમભરેણં ઇય ગગણયલં મુરગણેહિં ।' ૮ । 'યથા શોભતે કુસુમભરેણ—પુષ્પસમૂહેન તથા ઇદં ગગનતલં સુરગણૈઃ—દેવરામૂઢૈઃ શોભતે' इति पूर्वणा-
 को देवोंने तथा सुर असुरोंने एवं गरुड नागेन्द्र कुमारोंने वहन किया, याने अपने अपने कन्धों पर देव सुरासुर गरुड नागेन्द्र कुमारोंने उस शक्रादि देवों के द्वारा वैक्रिय समुद्घात क्रिया द्वारा निष्पादित शिविका को उठाकर रक्खा ॥६॥

अब उस शिविका को किस तरफ किन्होंने उठाया इस का वर्णन करते हैं—
 “पुरओ सुरा वहंती असुरा पुण दाहिर्णमि पासंमि । अवरे वहंति गरुडा नागा पुण उत्तरे पासे” आगे सुरगण उस शिविका को वहन करते हैं और दक्षिण पार्श्व में याने दहिना भाग में असुर गण उस शिविका को वहन करते हैं और उत्तर पार्श्व में अर्थात् बायां भाग में गरुड और नागेन्द्रकुमार उस दिव्य शिविका को वहन करते थे ॥७॥

अब उपमान उपमेय के साथ देवगणों से शोभायमान गगन तल का वर्णन दो श्लोकों द्वारा करते हैं—“वनसंडं व कુसुमियं पઝમસરો વા જહા સરયકાલે । સોહદ્ કુસુમભરેણં ઇય ગગણયલં સુરગણેહિં ॥ ૮ ॥ जिस प्रकार पुष्पित वन स्थल सुशोभित होता है अर्थात् पुष्पों से उपवन जिस तरह शोभायमान होता है या जैसे शरद् ऋतु में पुष्पित कमल युक्त सरोवर पुष्पों से सुशोभित होता है याने

ઉપર દેવ, અસુર ગરુડ, નાગેન્દ્ર વિગેરે દેવકુમારોએ એ શક્રાદિ દેવોદ્વારા વૈક્રિય સમુદ્ઘાત ક્રિયાદ્વારા તૈયાર કરેલ પાદખીને ઉઠાવીને ધારણ કરી ॥ ૬ ॥

હવે એ પાદખી કઈ બાજુ, કેણે ઉઠાવી તે બતાવે છે—

‘પુરઓ સુરા વહંતી અસુરા પુણ દાહિર્ણમિ પાસંમિ । અવરે વહંતિ ગરુડા । નાગા પુણ ઉત્તરે પાસે ॥૭॥
 પૂર્વ દિશાતરફ દેવગણુ એ શિબિકાનુ વહન કરે છે અને દક્ષિણ દિશા તરફ અસુરગણુ એ શિબિકાને ઉઠાવે છે, પશ્ચિમ દિશાતરફ ગરુડ અને ઉત્તર દિશા તરફ નાગેન્દ્રકુમાર એ દિવ્ય શિબિકાને ઉઠાવે છે, ॥૭॥

હવે ઉપમાન ઉપમેય પૂર્વક દેવગણોથી શોભાયમાન ગગનતલનુ વર્ણન કરવામા આવે છે, ‘વનસંડં વ કુમુમિયં, પઝમસરો વા જહા સરયકાલે । સોહદ્ કુસુમભરેણં ઇયગગણયલં સુરગણેહિં ॥૮॥

જે પ્રમાણે કૃતવાણુ વન સુશોભિત થાય છે અર્થાત્ પુષ્પોથી વન જે રીતે શોભે છે. અથવા શરદ્ ઋતુમા ખીલેલા કમળો વાળુ સરોવર શોભાયમાન હોય છે, એટલે કે

न्वयः 'सिद्धत्थवर्णं व जहा कणयारवणं वा चंपयवर्णं वा' सिद्धार्थवनम्-सर्पपवनं वा यथा कर्णिकारवन वा कचनारवनं (कनैल) चम्पकवन वा 'सोहइ कुसुमभरेणं इय गगणयलं सुरगणेहिं ॥' शोभते यथा कुसुमभरेण-पुष्पसमूहेन तथा इदं गगनतलं सुरगणैः शोभते इत्यर्थः 'वरपटहभेरी झल्लरी संख सयसहस्सिएहिं तूरेहिं' वरपटहभेरी झल्लरी गह्वरतसहस्रैः तुर्यैः-प्रधान पटहनाम ढक्का भेरीनाम दुन्दुभि झल्लरी (झाल) नाम वाद्यविशेष-शङ्खप्रभृतिभिः शत-सहस्रैः लसैः तुर्यनाम वाद्यवाद्यान्तरविशेषैः 'गयणयले धरणिणयले' गगनतले धरणीतले-पृथिवीभागे 'तूरनिनाओ' तुर्यनिनादः तुर्यनाम वाद्यविशेष-ध्वनिः 'परमरम्मो' परमरम्यः-अत्यन्तरमणीयः भातिस्म ॥१०॥ सम्प्रति तत-वितत-घन-शुषिरनाम चतुर्विध वाद्यविशेषान्

खिले हुए कमलों से तालाव जिस प्रकार शरदकृतु में शोभायमान होता है उसी प्रकार यह गगनतल भी सुरगणों से सुशोभित हो रहा है एवं जिस प्रकार 'सिद्धत्थवर्णं व जहा कणयारवणं वा, चंपयवर्णं वा । सोहइ कुसुमभरेणं इय गगणयलं सुरगणेहिं' ॥ ९ ॥ सिद्धार्थ वन याने सर्पवों का वन पुष्प समूह से सुशोभित होता है या कर्णिकार का वन अर्थात् कचनार (कनैल) का वन कुसुमों से सुशोभित होता है या चम्पक पुष्पों का वन फूल समूह से लदा हुआ शोभता है उसी प्रकार यह गगनतल भी सुरगणों से सुशोभित हो रहा था । याने देव गण तथा यक्ष किन्नर गन्धर्व वगैरह गगनतल में आकर मनुष्य सुरा-सुर वगैरह के द्वारा वहन की जाती हुई शिबिका की शोभा को बढ़ा रहे थे अर्थात् देवादिगणों से गगनतल अत्यन्त सुशोभित हो रहा था ॥ ८-९ ॥

अब आकाश और पृथिवी में ढक्का भेरी दुन्दुभि झाल मृदङ्ग शंख तूरी पटह वगैरह वाद्य विशेषों की ध्वनि गुञ्जायमान रही थी यह एक श्लोक द्वारा बतलाते हैं-“वरपटह भेरी झल्लरी संख सयसहस्सिएहिं तूरेहिं । गयणयले धरणिणयले तूरनिनाओ परमरम्मो' ॥ १० ॥ अत्यन्त उत्तम पटहनाम का ढक्का एवं भेरी

ખીલેલા કમળોથી તળાવ જે રીતે શરદ ઋતુમાં સુશેભિત હોય છે, એજ પ્રમાણે ગગનતલ પણ સુરગણોથી શોભી રહ્યું હતું, તથા જે પ્રમાણે-

સિદ્ધત્થવર્ણ વ જહા કણયારવણ વા, ચંપય વર્ણવો । સોહइकुસુમભરેણ ઇયગ-ળયલં સુરગણેહિં ॥૯॥

સર્પવૅનુ વન પુષ્પ સમૂહથી સુશેભિત થાય છે અથવા જેમ કચેણુ વન પુષ્પોથી સુશેભિત થાય છે અથવા ચંપાનુ વન જેમ પુષ્પોથીશોભે છે એજ પ્રમાણે આ ગગનતલ પણ દેવગણોથી સુશેભિત થઈ રહેલ હતું. એટલે કે દેવગણ તથાત્રય કિન્નર ગંધર્વ વિગેરે ગગનમાં આવીને મનુષ્ય અને સુરાસુર વિગેરેથી વહન કરાતી પાલ ધીની શોભાને વધારવામાં આતો હતો અર્થાત્ દેવગણોથી ગગનતલ અત્યંત સુશેભિત થતું, હતું. ॥૮-૯॥

હવે આકાશ અને પૃથ્વીમાં વાદ્યવિશેષો નીધ્વનિના શુભરવ થઈ રહ્યો હતો તે બતાવે છે 'વરપટહભેરી જ્ઞલ્લરી, સંખસયસહસ્સિયેહિં તૂરેહિં । ગયણયલે ધરણિયલે, તૂરનિનાદો પરમરમ્મો ॥૧૦॥

प्ररूपयन्नाह-‘ततविततं घणञ्जुसिर आउज्जं चउव्विहं बहुविहीयं ।’ ततं विततं घनं शुपिरम् एतत् आतोयम्-वाद्यविशेषरूपं चतुर्विधम् बहुविधं वा ‘वाइति तत्थ देवा बहूहि आनट्ठगसएहि ॥११॥’ वादयन्ति तत्र तस्मिन्काले वा स्थाने देवा बहुभिः-अनेकैः नानाप्रकारकैः आनर्तकशतैः सहनृत्यगानकर्तृभिः साकं देवाः तत-वितत-घन-शुपिरनामकचतुर्विधम् आतोयं वादयन्ति स्म इति भावः ॥ ६० ८ ॥

नाम दुन्दुभि (धू धू) एवं झाल तथा शंख वगैरह लाग्ने तुर्य नाम वाद्य वाद्यान्तर विशेषों की ध्वनि गगन तल में एवं धरणी तल में अत्यन्त रमणीय लगती थी, याने गगनतल और पृथिवी तल ढक्का दुन्दुभि झाल मृदङ्ग शंख वगैरह की ध्वनि से गुञ्जायमान हो रहा था, अर्थात् नाना प्रकारके वाद्य विशेषों की ध्वनि से गगनप्राङ्गण अत्यन्त रमणीय पतीत होता था ।

अब तत-वितत-घन और शुपिर नाम के चतुर्विध वाद्यविशेषों का निरूपण करते हैं-“ततविततं घणञ्जुसिरं आउज्जं चउव्विहं बहुविहीयं । वाइति तत्थ देवा बहूहि आनट्ठगसएहि” ॥ ११॥ तत, वितत, घन और शुपिर नाम के चार प्रकारों के आतोय अर्थात् वाद्यविशेष को या बहुविध याने अनेक प्रकार के वाद्यविशेषों को नाना प्रकार के सैकड़ों आनर्तकों के साथ अर्थात् नाच गान करनेवाले सैकड़ों नर्तकों के साथ देवगण तथा नागकुमारेन्द्र एव यक्ष किन्नर गन्धर्वादि गण बजा रहे थे, एतावता जिस समय भगवान् श्री महावीर स्वामी को शकेन्द्र नागकुमारेन्द्रादि देवों के द्वारा वैक्रिय समुद्घात क्रिया से निवृत्तादित दिव्य परम रमणीय शिबिका पर चढ़ा कर दीक्षा प्रव्रज्या के लिये मनुष्य देव सुरा

अत्यत उत्तमपट्ट नामनी ढक्का अने खेरी नाम दुडुली तथा आदर तथा श भ विगेरे लाग्ने वाज्ज्यो अने वाद्यान्तर विशेषे नी ध्वनि गगनतलमा अने धरणीतलमा अत्यत रमणीय लागती હતી એટલે કે ગગનતલ અને પૃથ્વીતલ ઢક્કા, દુડુભિ, આદર મૃદંગ શ બ વિગેરે વાજ્જ્યોના અવાજથી અત્યત રમણીય જણાતા હતા. ॥૧૦॥

હવે ત '—વિતત— ઘન અને શુપિર નામના ચાર પ્રકારના વાદ્ય વિશેષોનું નિરૂપણ કરવામા આવે છે—

‘તતવિતત ઘણજ્જુસિર આઉજ્જં ચઉવ્વિહંં બહુવિહીયં’ વાઈતિ તત્થ દેવા બહૂહિ આનટ્ઠગસપ્પહિ ॥૧૧॥

તત, વિતત, ઘન અને શુપિર નામના ચાર પ્રકારના આતોય અર્થાત્ વાદ્ય વિશેષને અથવા અनेક પ્રકારના વાદ્યવિશેષોને અनेક પ્રકારના સેકડો આનર્તકોની સાથે અર્થાત્ નાચ ગાન કરવાવાળા સેકડો નર્તોની સાથે દેવગણુ તથા નાગકુમારેન્દ્ર અને યક્ષ કિન્નરો ગાધર્વાદિ દેવગણુ વગાડતા હતા એટલે કે જે સમયે ભગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામીને શકેન્દ્ર નાગકુમારેન્દ્રાદિ દેવો દ્વારા વૈક્રિય સમુદ્ઘાત ક્રિયાથી બનાવેલ દિવ્ય પરમ રમણીય પાલખી ઉપર અઢાવીને દીક્ષા ધારણ કરવા માટે મનુષ્ય, દેવ સુરાસુર ગણુ લઈ જતા હતા એ

सूक्ष्म-तेजं कालेजं तेजं रामेजं जे से हेमंताणं पढवे मासे पढमे
 पक्खे मग्गसिरवहुले तरस ण सग्गसिरवहुलस्स दत्तमी पक्खेजं सुव्वएणं
 दिवसेजं विजएणं सुहुत्तेजं हत्थुत्तरा नव्वत्तेजं जोगोवगएणं पाईण
 गामिणीए छायाए विइयाए पोरिसीए छेत्तेजं अत्तेजं अपाणएणं एग-
 साडगमायाए चंदप्पभाए सिवियाए सहस्सवाहिणियाए सदेवमणुया-
 सुराए परिसाए समणिज्जमाणे उत्तरखत्तिक्कुंडपुरत्तंनिवेसस्स मज्झ मज्झे
 णं निगच्छइ, निगच्छित्ता जेणेव नायसंडे उज्जाणे तेणेव उवागच्छइ,
 तेणेव उवागच्छित्ता ईसिं रयणिप्पगाणं अच्चोप्पेणं भूमिभाएणं सणियं
 सणियं चंदप्पभं सिवियं सहस्सवाहिणिं ठवेइ, ठवित्ता सणियं सणियं
 चंदप्पभाओ सीयाओ सहस्सवाहिणीयाओ पच्चोयरइ, पच्चोयरित्ता
 सणियं सणियं पुरत्थाभिमुहे सीहासणे निसीयइ, आभरणालंकारं ओमु-
 अइ, तओ णं वेसमणे देवे जन्नुवायपडिओ भगवओ महावीरस्स हंसल-
 वखणेणं पडेणं आभरणालंकारं पडिच्छइ, तओ णं समणे भगवं महावीरे
 दाहिणेणं दाहिणं वामेणं वामं पंचमुट्टियं लोयं करेइ, तओ णं सक्के देविदे
 देवराया समणस्स भगवओ महावीरस्स जन्नुवायपडिए वहरामएणं
 थालेण केसाइं पडिच्छइ, पडिच्छित्ता अणुजाणेसि भंते त्तिकदट्ट खोरोय-
 सागरं साहरइ, तओ णं समणे जाव लोयं करित्ता सिद्धाणं णमुक्कारं
 करेइ, णमुक्कारं करित्ता सव्वं मे जजरणिज्जं पावकम्मं त्तिकदट्ट सामा-
 इयं चरित्तं पडिवज्जइ, पडिवज्जित्ता देवपरिसं च मणुयपरिसं च आलि
 क्खचित्तभूयमिव ठवेइ-दिक्खो मणुस्सधोसो तुरियनिनाओ य सक्कवय-
 णेणं खिप्पामेव निलुक्को जाहे पडिवज्जइ चरित्तं ॥१॥ पडिवज्जित्तु चरित्तं

सुर गण ले जा रहे थे वस काल में आकाश तथा पृथिवी पर अनेक प्रकार के वाद्य
 विशेषों की अत्यन्त रमणीय ध्वनि से सभी जगह आनन्द छा रहा था ॥सू ८॥

सभये आकाश अने पृथ्वी पर अनेक प्रकारना वाद्य विशेषोनी अत्यंत रमणीय ध्वनीथी
 सव्वणे स्थणे आनंद वर्ताई रह्यो हुतो ॥ सू० ८ ॥

अहोनिंसं सव्वपाणभूयहियं । साहट्टु लोमपुलया सव्वे देवा निसा-
मिति ॥२॥ तओ णं समणस्स भगवओ महावीरस्स सामाइयं खओव-
समियं चरित्तं पडिवन्नस्स मणपज्जवनाणे नामं नाणे समुप्पन्ने अट्ठाइ-
ज्जेहिं दोवेहिं दोहिय समुदेहिं सन्नीणं पंचिदियाणं पज्जत्ताणं वियत्त-
मणसाणं मणोगयाइं भावाइं जाणेइ, तओ णं समणे भगवं महावीरे
पठवइए समाणे मित्तनाइसयणसंवंधिवग्गं पडिविसज्जेइ, पडिविस
जित्ता इमं एयारूवं अभिग्गहं अभिगिण्हइ वारस दासाइं वोसिट्टुकाए
चियत्तदेहे जे केइ उवसग्गा समुप्पज्जंति, तं जहा—दिव्वा वा माणुस्सा
वा तेरिच्छिया वा, ते सव्वे उवसग्गे समुप्पन्ने समाणे सम्मं सहिस्सामि
खमिस्सामि अहिआसइस्सामि, तओ णं समणे भगवं महावीरे इमं एया-
रूवं अभिग्गहं अभिगिण्हित्ता वोसिट्टुचत्तदेहे दिवसे मुहुत्तसेसे कुम्मार-
गामं समणुपत्ते, तओ णं समणे भगवं महावीरे वोसिट्टुचत्तदेहे अणु-
त्तरेणं आलएणं अणुत्तरेणं विहारेणं एवं संजमेणं पग्गहेणं संवरेणं
तव्रेणं बभचेरवासेणं खंतीए मुत्तीए समिईए गुत्तीए तुट्ठीए ठाणेणं
कमेणं सुवरियफलनिव्वाणमुत्तिमग्गेणं अप्पाणं भावेमाणे विहरइ, एवं
वा विहरमाणस्स जे केइ उवसग्गा समुप्पज्जंति—दिव्वा वा माणुस्सा
वा तिरिच्छिया वा, ते सव्वे उवसग्गे समुप्पन्ने समाणे अणाउले अव-
हिए अट्ठीणमाणसे तिविहमणवयणकायगुत्ते सम्मं सहइ खमइ, तिति-
क्खइ अहियासेइ, तओ णं समणस्स भगवओ महावीरस्स एएणं
विहारेणं विहरमाणस्स वारस वासा वीइक्कंता, तेरसमस्स य वासस्स
परियाए वट्टमाणस्स जे से गिम्हाणं दुच्चे मासे चउत्थे पक्खे वइसाह-
सुद्धे तस्स णं वेसाहसुद्धस्स दसमी पक्खेणं सुव्वएणं दिवसेणं विज-
एणं मुहुत्तेणं हत्थुत्तराहिं नक्खत्तेणं जोगोवगएणं पाईणगामिणीए
छायाए वियत्ताए पोरिसीए जंभियगामस्स नगरस्स बहिया नईए उज्जु-
वालियाए उत्तरकूले सामागस्स गाहावइस्स कट्टकरणंसि उड्डं जाणू

अहोसिरस्स ज्ञाणकोटोवगयस्स वेयावत्तस्स चेइयस्स उत्तरपुरच्छिमे
 दिसीभागे सालख्वस्स अदूरसामंते उक्कुडुयस्स गोदोहियाए आया-
 वणाए आयावेमाणस्स छट्ठेणं भत्तेणं अपाणएणं सुक्खज्जाणंतरियाए
 वट्टमाणस्स निव्वाणे कसिणे पडिपुन्ने अव्वाहए निरावरणे अणंते अणु-
 त्तरे केवलवरनाणदंसणे समुप्पन्ने से भगवं अरहं जिणे केवली सव्वन्नू
 सव्वभावदरिसी सदेवमणुयासुरस्स लोगस्स पज्जाए जाणइ, तं जहा
 आगइं गइं ठिइं वयणं उववायं भुत्तं पोयं कडं पडिसेवियं आविकम्मं
 रहोकम्मं लवियं कहियं मणोमाणसियं सव्वलोए सव्वजीवाणं सव्व-
 भावाइं जाणमाणे पासमाणे एवं च णं विहरइ, जण्णं दिवसं समणस्स
 भगवओ महावीरस्स निव्वाणे कसिणे जाव समुप्पन्ने तण्णं दिवसं
 भवणवइवाणमंतरजोइसिय विमाणवासि देवेहिं य देवीहिं य उवयंतेहिं
 जाव उप्पिजलगवभूए यावि होत्था, तओ णं समणे भगवं महावीरे
 उप्पन्नवरनाणदंसणधरे अप्पाणं च लोगं च अभिसमिक्ख पुवं देवाणं
 धम्ममाइक्खइ, तओ पच्छा मणुस्साणं, तओ णं समणे भगवं महा
 वीरे उप्पन्ननाणदंसणधरे गोयमाइणं समणाणं पंचमहव्वयाइं सभा-
 वणाइं छज्जीवनिकाया आतिक्खइ, भासइ, परुवेइ, तं जहा—पुढविकाए
 जाव तसकाए, पढमं भंते ! महव्वयं पच्चक्खामि सव्वं पाणाइवायं से
 सुट्ठमं वा बायरं वा तसं वा थावरं वा नेव सयं पाणाइवायं करिज्जाइ
 जावज्जीवाए तिविहं तिविहेणं मणसा वयसा कायसा तस्स भंते !
 पडिक्कमामि निंदामि गरिहामि अप्पाणं वोसिरामि ॥ सू० ९ ॥

छाया—तस्मिन् काले तस्मिन् समये खलु योऽसौ हेमन्तानां प्रथमो मासः प्रथमः पक्षः
 मार्गशीर्षवृद्धः तस्य खलु मार्गशीर्षवृद्धस्य दशमीपक्षे खलु सुव्रतेन दिवसेन विजयेन मुहूर्तेन
 हस्तोत्तरा नक्षत्रेण योगोपगतेन प्राचीनगामिन्यां छायायां द्वितीयस्यां पौरुष्यां षष्ठेन भक्तेन
 अतनकेन एकशट्कमादाय—चन्द्रप्रभायां शिविकायां सहस्रवाहिन्यां सदेवमनुजासुरया परिषदा
 समन्वीयमानः उत्तरक्षत्रियकुण्डपुरसन्निवेशस्य मध्यं मध्येन निर्गच्छति, निर्गत्य च यत्रैव
 ज्ञातखण्डमुद्यानं तत्रैव उपागच्छति, उपागत्य ईषद्रत्निप्रमाणम् अस्पर्शेन भूमिभागेन शनैः शनैः

चन्द्रप्रभां शिविकाम् सहस्रवाहिनीम् स्थापयन्ति, स्थापयित्वा जनैः जनैः चन्द्रप्रभाद् शिवि-
कातः सहस्रवाहिनिकातः प्रत्यातरति प्रत्यातनीयं जनैः जनैः पूर्वाभिमुखः सिंहाराने निषी-
दति, आभरणाङ्कुरम् अवमुञ्चति, ततो वैश्रमणो देवो जानुपादपतितः भगवतो श्रीमहावीरस्य
हसलक्षणेन पट्टेन आभरणालङ्कारान् प्रतीच्छति, ततः श्रमणो भगवान् महावीरः दक्षिणेन
दक्षिणं वायेन वासं पञ्चमुष्टिकं लोचं करोति, ततः शक्रो देवेन्द्रो देवराजः श्रमणस्य भगवतो
महावीरस्य जानुपादपतितः चक्रमयेन स्थालेन केशान् प्रतीच्छति प्रतीच्छत्य अनुजानीहि
भदन्त ! इति कृत्वा क्षीरोदकसागरे संहृते, ततः श्रमणो भगवान् महावीरः यावद् लोचं कृत्वा
सिद्धेभ्यो नमस्कारं करोति, नमस्कारं कृत्वा सर्वं मे अनागतोऽयं पापकर्म इति कृत्वा सामायिकं
चारित्र्यं प्रतिपद्यते, प्रतिपद्य देवपरिपदं च मनुष्यपरिपदं च आलेख्य चित्रभूतामिव स्थापयति-
दिव्यो मनुष्यघोषः तूर्यनिगादश्च शक्रवचनेन क्षिप्रमेव निर्लुप्तः यदा प्रतिपद्यते चरित्रम् ॥१॥
प्रतिपद्य चरित्रम् अहर्निशम् सर्वप्राणिभूतहितम् । संहृष्य रोमपुलकाः सर्वदेवाः निशामयन्ति
॥२॥ ततः श्रमणस्य भगवतो महावीरस्य सामायिकं क्षायोपशमिकं चरित्रं प्रतिपन्नस्य मनः
पर्यवज्ञानं नाम ज्ञानं समुत्पन्नम्, अर्धतृतीये द्वीपे द्वयोश्च समुद्रयोः तंजिनां पञ्चेन्द्रियाणाम्
पर्याप्तानां व्यक्तमनसां मनोगतान् भावान् जानाति, ततः श्रमणो भगवान् महावीरः प्रव्रजितः
सन् मित्रज्ञातिस्वजनसम्बन्धिवर्गम् प्रतिनिसर्जयति, प्रतिविसर्ज्य इमम् एतद्रूपम् अभिग्रहम्
अभिगृह्णाति, द्वादशवर्षाणि व्युत्सृष्टकायः त्यक्तदेहः ये केचिद् उपसर्गाः समुत्पद्यन्ते तद्यथा-
दिव्याः वा मानुष्याः वा तैरश्विका वा तान् सर्वान् उपसर्गान् समुत्पन्नान् सतः सम्यक्सहिष्ये
क्षमिष्ये अधिसहिष्ये, ततः श्रमणो भगवान् महावीरः इमम् एतद्रूपम् अभिग्रहम् अभिगृह्य
व्युत्सृष्टत्यक्तदेहः दिवसे मुहूर्तशेषे कुमारग्रामम् समनुप्राप्तः, ततः श्रमणो भगवान् श्रीमहावीरः
व्युत्सृष्टत्यक्तदेहः अनुत्तरेण आलयेन अनुत्तरेण विहारेण एवं संयमेन प्रग्रहेण संवरेण तपसा
ब्रह्मचर्यवासेन क्षान्त्या मुक्त्या समित्या गुप्त्या तुष्ट्या स्थानेन क्रमेण सुचरितफलनिर्वाण-
मुक्तिमार्गेण आत्मान् भावयन् विहरति, एवं वा विहरमाणस्य ये केचिद् उपसर्गाः समुत्पद्यन्ते
दिव्या वा मानुष्या वा तैरश्विका वा तान् सर्वान् उपसर्गान् समुत्पन्नान् सतः अनाकुलः अव्य-
थितः अदीनमानसः त्रिविधमनोवचनकायगुप्तः सम्यक् सहते क्षमते तितिक्षते अध्यास्ते, ततः
श्रमणस्य भगवतो महावीरस्य एतेन विहारेण विहरमाणस्य द्वादश वर्षाः व्यतिक्रान्ताः त्रयो
दशस्य च वर्षस्य पर्याये वर्तमानस्य योऽसौ ग्रीष्मस्य द्वितीयो मासः चतुर्थः पक्षः वैशाख-
शुक्लपक्षः तस्य वैशाखशुक्लस्य दशमीपक्षे सुवते दिवसे विजये मुहूर्ते हस्तोत्तरेण नक्षत्रेण
योगमुपगते प्राचीनगामिन्यां छायायां व्यक्तायां पौरुष्याम् (पाश्चात्य पौरुष्याम्) जृम्भिक-
ग्रामस्य नगरस्य बहिस्तात् नद्याः ऋजुवाल्कायाः उत्तरकूले इयामाकस्य गृहपतेः ऊर्ध्वजानु-
अधः शिरसः ध्यानकोष्ठोपगतरस्य व्यावृत्तस्य चैत्यस्य उत्तरपौरस्त्ये दिग्भागे शालवृक्षस्य
अदूरसामन्ते उत्कुटुञ्जन गोदोहिव्या आतापनया आतापितः पट्टेन भक्तेन आनकेन
शुक्लधनान्तरे वर्तमानस्य निर्वागे कृत्स्ने प्रतिपूर्णे अव्याहते निरावरणे अनन्ते अनुत्तरे

केवलवरज्ञानदर्शने समुत्पन्ने, स भगवान् अहं जिनः केवली सर्वज्ञः सर्वभावदर्शी सदेव-
मनुजासुरस्य लोकस्य पर्यायान् जानाति, तद्यथा-आगतिं गतिं स्थितिं न्यवनम्
उपपातम् भुक्तं पीतं कृतं प्रतिसेवितम् आविःकर्म रहःकर्म लापितं कथितं मनोमानसिकं
सर्वलोके सर्व जीवानाम् सर्वभाषान् जानन् पश्यन् एवञ्चविहरति यद्दिवसं श्रमणस्य
भगवतो महावीरस्य निर्वाणः कृत्स्नः यावत् समुत्पन्नः, तत् दिवसं भवनपतिवानव्यन्तरज्यो-
तिषिकविमानवासिदेवैश्च देवीभिश्च उत्पतद्भिः यावद् उत्पिञ्जलभूतश्चापि अभवत्, ततः
श्रमणो भगवान् महावीरः उत्पन्नवरज्ञानदर्शनधरः आत्मानम् च लोकं च अभिसमीक्ष्य पूर्वं
देवानां धर्ममाख्याति, ततः पश्चात् मनुष्याणाम्, ततः श्रमणो भगवान् महावीरः उत्पन्नज्ञान
दर्शनधरः गौतमादीनां श्रमणानाम् पञ्चमहाव्रतानि सभावनानि पञ्जीवनिष्कायान् आख्याति
मापते प्ररूपयति तद्यथा-पृथिवीकायः यावत् त्रसकायः, प्रथम भटन्त ! महाव्रतं प्रत्याख्यामि
सर्व प्राणातिपातं तत् सूक्ष्मं वा वादरं वा त्रसं वा स्थावरं वा नैव स्वयं प्राणातिपातं कुर्यात्
(करोमि) कारयेत् (कारयामि) अनुमोदयेत् (अनुमोदयामि) यावद् जीवं त्रिविधं त्रिविधेन
मनसा वचसा कायेन तस्य भटन्त ! प्रतिक्रमामि निन्दामि गहं आत्मानं व्युत्सृजामि ॥६०९॥

टीका-सम्प्रति भगवतो महावीरसामिनः सामायिकचारित्रग्रहण-मनःपर्यवज्ञानोत्पत्ति-
प्रभृति विशेषवक्तव्यतां प्रतिपादयितुमाह-‘तेणं कालेणं तेणं समएणं’ तस्मिन् खलु काले-
दुष्पमसुषमात्मके काले, तस्मिन् खलु समये-चतुर्थारकस्य बहुव्यतिक्रान्ते समये इत्यर्थः ‘जे
से हेमंताणं पढमे मासे पढमे पक्खे’ योऽसौ-प्रसिद्धः खलु हेमन्तानाम् ऋतूनाम्, प्रथमो मासः
प्रथमः पक्षः ‘मग्गसिरबहुले’ मार्गशीर्षबहुलं-अग्रहणमासस्य कृष्णपक्षः ‘तस्स णं मग्गसिर-
बहुलस्स’ तस्य खलु मार्गशीर्षबहुलस्य-अग्रहणपास कृष्णपक्षस्य ‘दसमी पक्खेणं’ दशमीपक्षे

अब भगवान् वीतराग वर्द्धमान जिनेन्द्र वर तीर्थंकर श्री महावीर स्वामी के
सामायिक तथाचारित्र ग्रहण और मनः पर्यवज्ञानोत्पत्ति की विशेष वक्तव्यता
का प्रतिपादन करने के लिये कहते हैं-

टीकार्थ-‘तेणं कालेणं, तेणं समएणं’ उस काल में अर्थात् दुष्पम सुषम रूप
काल में तथा उस समय में याने चतुर्थ आरक के बहुत अधिक भाग के बीत
जाने के समय में जो वह प्रसिद्ध “जे से हेमंताणं पढमे मासे पढमे पक्खे” हेमन्त
ऋतु का प्रथम मास और प्रथम पक्ष अर्थात् ‘मग्गसिरबहुले’ मार्गशीर्ष याने अग्र-
हण मास का बहुलपक्ष याने कृष्ण पक्ष था ‘तस्स णं मग्गसिरबहुलस्स’ उस

टीकार्थ-हवे भगवान् श्रीवर्द्धमान स्वामीनु सामायिक अने आचित्र ग्रहण अने मनःपर्यव
ज्ञानोत्पत्तिनु कथन करवाभा आवे छे-‘तेणं कालेणं तेणं समएणं’ ते काले अर्थात् दुष्पम
सुषमा ३१ काणया तथा जे समये जेटले के जोथा आराने धुछे अरे भाग बीतो गया
पछी प्रसिद्ध ‘जे से हेमंताणं पढमे मासे पढमे पक्खे’ जेभन्त ऋतुने पडेले मास अने पडेले
पक्ष जेटले के ‘मग्गसिरबहुले’ मार्गशीर्ष मासना कृष्ण पक्षमा तथा ‘तस्स णं मग्गसिर-

खलु-दशम्यां तिथौ 'सुव्वएणं' दिवसेणं सुव्वनेन-सुव्वतनामकेन दिवसेन 'विजएणं मुहुत्तेणं' विजयेन-विजयनामकेन मुहूर्तेन 'हत्थुत्तरानक्खत्तेणं' हस्तोत्तरानक्षत्रेण-उत्तराफाल्गुनी नाम-नक्षत्रेण 'जोगोवगएणं' योगोपगतेन-चन्द्रमास योगं प्राप्तेन, उत्तराफाल्गुनीनक्षत्रेण योगं प्राप्ते चन्द्रमसि इत्यर्थः 'पार्इणगामिणीए छायाए' प्राचीनतामिन्याम्-पूर्वदिशिगतायाम् छायायाम् मध्याह्नानन्तरकाले इत्यर्थः 'बिइयाए पोरसीए' द्वितीयस्यां पौरुष्याम्-द्वितीय प्रहरे व्यतीते सतीत्यर्थः 'छट्ठेणं भत्तेणं' षष्ठेन भक्तेन-उपवासद्वयगुक्तेन 'अपाणएणं' अपानकेन-पानरहितेन षष्ठभक्तेन उपलक्षित इत्यर्थः 'एगसाडगमायाए' एकशाटकम्-एक देवदूष्यवस्त्रम्, आदाय गृहीत्वा 'चंदप्पभाए सिवियाए सहस्रावाडिणीए' चन्द्रप्रभायाम् चन्द्र-मार्गशीर्ष-अग्रहण मास के कृष्ण पक्ष के 'दसमी पक्खेणं' दशमी पक्ष अर्थात् दशमी तिथि में और 'सुव्वएणं दिवसेणं' सुव्वत नाम के दिन में और 'विजएणं मुहुत्तेणं' विजय नाम के मुहूर्त में तथा 'हत्थुत्तरानक्खत्तेणं' हस्तोत्तरा नक्षत्र में अर्थात् हस्त नक्षत्र के बाद तुरत आनेवाले उत्तराफाल्गुनी नाम के नक्षत्र में तथा 'जोगोवगएणं' योग प्राप्त होने पर एतावता उत्तराफाल्गुनी नाम के नक्षत्र के साथ चंद्रमा का योग याने संबंध प्राप्त होने पर 'पार्इण गामिणीए छायाए' प्राचीन गामिनी अर्थात् पूर्व दिशा के तरफ छाया के चले जाने पर याने मध्याह्न काल के बाद 'बिइयाए पोरसीए' द्वितीय पौरुषी अर्थात् दूसरा प्रहर बीत जाने पर 'छट्ठेणं भत्तेणं' षष्ठ भक्त याने उपवासद्वय से युक्त और 'अपाणएणं' अपानरु याने पान रहित अर्थात् जिस व्रत में जल भी नहीं पीया जाता है इस प्रकार के पान रहित और उपवास द्वायात्मक षष्ठभक्त से उपलक्षित होकर याने जल के पान से भी रहित उपवासद्वयात्मक षष्ठव्रत करनेवाले भगवन् श्री महावीर स्वामी 'एगसाडगमायाए' एक शाटक को याने एक देव-

बहुलस दसमी पक्खेणं ओ मार्गशीर्षमासना कृष्ण पक्षनी दशमने दिवसे 'सुव्वएण दिवसेण सुव्वतनामना दिवसे तथा 'विजएण मुहुत्तेणं' विजय नामना मुहूर्तमा तथा 'हत्थुत्तरा नक्खत्तेणं' हस्तोत्तरा नक्षत्रमा ओटले के हस्तनक्षत्रनी पछी तरत आवनारा उत्तराफाल्गुनी नक्षत्र नामना नक्षत्रमा 'जोगोवगएणं' योग प्राप्त थता ओटले के उत्तरा फाल्गुनी नामना नक्षत्रनी साथे अद्रमाने योग अर्थात् प्रपन्न प्राप्त थये तयारे 'पार्इण गामिणीए छायाए' पूर्व दिशा तरत छाया गछ तयारे अर्थात् मध्याह्न समय पछी 'बिइयाए पोरसीए' पौरुषी अर्थात् भोजे प्रहर बीति गया पछी 'छट्ठेण भत्तेणं' षष्ठ भक्त अर्थात् जे उपवास युक्त 'अपाणएणं' पानरहित अर्थात् जे व्रतमा जलपण्य पीवामा आवे नही' ओटले के निर्जल अर्थात् उपवास द्वय उप पछ भक्त करीने ओटले के निर्जल जे उपवासद्वय पछ व्रत करवावाणा लगवान श्री महावीर स्वामी 'एग साडगमायाए' ओक शाटक अर्थात् ओक देवदूष्य वस्त्र लपने 'चंदप्पभाए सिवियाए' अद्रप्रभा

प्रमानान्याम् शिवितायाम्-दोलाविशेषरूपायाम्, सहस्रवाहिन्याम्-महस्रगन्धकजनोद्-
मानायाम्-सहस्रजननीयमानाया मित्यर्थः सहस्रजनैः वहनयोग्यायामिति भावः 'सदेव-
मणुयासुराए परिसाए' सदेव मनुष्यासुरया-देव मनुष्यासुरकुमारसहितया परिपदा 'समणि-
ज्जमाणे' समन्वीयमानः-अनुस्रियमाणः अनुगम्यमान इत्यर्थः भगवान् महावीरः 'उत्तरखत्तिय
कुंडपुरसंनिवेशस्स मज्झमज्जेणं' उत्तरक्षत्रियकुण्डपुरसन्निवेशस्य-उत्तरदिग्बर्ति क्षत्रियकुल
निवासस्थानभूत कुण्डपुरोपनगरस्य 'मज्झ मज्जेणं' मध्यमध्येन-मध्यभागेनेत्यर्थः 'निगच्छइ'
निगच्छति निष्क्रामति 'निगच्छिता' निर्गत्य-कुण्डपुरमध्यभागेन निष्क्रम्य 'जेणेव नायसंठे

दृश्य वस्त्र को लेकर 'चंद्रप्रभाए सिद्धिमाण' चंद्रप्रभा नाम की दोला विशेषरूप
शिबिका पर जो कि 'सहस्रवाहिणीए' एक हजार संख्यक मनुष्यों द्वारा वहन
की जा रही थी अर्थात् जिस शिविका-पालकी-दोला को एक हजार मनुष्यादि
गण वहन करते थे उस शिविका पर चढ़कर 'सदेवमणुयासुराए परिसाए'
देव मनुष्य और असुरकुमारेन्द्र सहित परिषदों से 'समणिज्जमाणे' गम्यमान
याने देव गण तथा मनुष्य गण एवं असुरकुमारों की परिपदा जिस भगवान्
श्री महावीर स्वामी के पीछे पीछे चल रहे हैं ऐसे भगवान् श्री महावीर स्वामी
'उत्तरखत्तियकुंडपुरसंनिवेशस्स' उत्तरक्षत्रियकुण्डपुर सन्निवेश याने उत्तरदिग्-
बर्ती क्षत्रिय कुल के निवासस्थान भूत कुण्डपुर नाम के उपनगर के 'मज्झं
मज्जेणं निगच्छइ' मध्य से अर्थात् मध्य भाग से निकल रहा है याने भगवान्
श्री महावीर स्वामी एकही देवदृश्य वस्त्र को लेकर चंद्रप्रभा नाम की शिविका
पर चढ़े हुए बहुत से देव मनुष्य असुरकुमार वगैरह से अनुगम्यमान होकर
उत्तर दिशा में विद्यमान क्षत्रिय राजवंशीय राजाओं के निवास स्थान भूत
कुण्डपुर नाम के उपनगर के मध्य भाग से दीक्षा रूप प्रव्रज्या ग्रहण करने के

नामनी शिविका के ने 'सहस्रवाहिणीए' एक हजार मनुष्यों द्वारा लई जाती होती
अर्थात् ने पालकीने एक हजार माणुसों सेता होता थे पालकी पर थेसीने 'सदेव-
मणुयासुराए' देव, मनुष्य अने असुरकुमारेन्द्र सहित 'परिसाए' परिषद। 'समणि-
ज्जमाणे' नेनी पाछण पाछण जाता होता तेवी अर्थात् देवगण तथा मनुष्य गण अने
असुरकुमारोंने परिषद ने लगवान् श्रीमहावीर स्वामीनी पाछण पाछण आती रह्या
छे थेवा लगवान् श्री महावीर स्वामी 'उत्तरखत्तियकुंडपुरसंनिवेशस्स' उत्तरक्षत्रिय कुंडपुर
सन्निवेश अर्थात् उत्तर दिशाना क्षत्रिय कुण्डपुर निवासस्थानइय कुंडपुर नामना उपनगरनी
'मज्झ मज्जेणं निगच्छइ' मध्य लागमाथी जई रह्या होता अर्थात् लगवान् वीतराज
छनेन्द्र वर्द्धमान महावीर स्वामी एकज देवदृश्य वस्त्रने लउने चंद्रप्रभा नामनी शिवि-
कापर थेमीने धणुदेव मनुष्य अने असुरकुमार विगेरेथी अनुगम्यमान थछने उत्तर दिशामा
आवेत्त क्षत्रिय राजाओंना निवासस्थानइय कुंडपुर नामना उपनगरना मध्यलागमाथी

उज्जाणे' येनैव-यस्यामेवदिशि, यस्मिन्नेव भूभागे इत्यर्थः ज्ञातखण्डः-ज्ञातखण्डनामकम् उद्यानम्-आसीत् 'तेणेव उवागच्छइ' तेनैव-तस्मिन्नेव भूभागे ज्ञातखण्डनामकोद्याने इत्यर्थः उपागच्छति 'उवागच्छित्ता' उपागम्य-ज्ञातखण्डोद्याने उपागत्य 'इसिं रयणिप्पमाणं अच्छोप्पेणं भूमिभाएणं' इषद् अरत्तिप्रमाणम् किञ्चिद् न्यूनैकहस्तप्रमाणम् अस्पर्शेन-स्पर्शरहितेन भूमिभागेन-एकहस्तप्रमाणप्रायं भूमेरूर्ध्वभागे इत्यर्थः 'सणियं सणियं' शनैः शनैः 'चंदप्पमं सिवियं सहस्सवाहिणिं ठवेइ' चन्द्रप्रभाम्-चन्द्रप्रभानाम्नीम् शिबिकाम् -दोलाविशेषरूपाम् सहस्रवाहिनीम्-सहस्रजननोद्यमानाम् स्थापयति-स्थापयितुं प्रेरयति 'ठवेइत्ता' स्थापयित्वा-स्थापयितुं प्रेर्य-संस्थाप्य इत्यर्थः 'सणियं सणियं' शनैः शनैः

लिये जा रहे थे इसी तात्पर्य से उक्त सभी वांते बतलायी गयी हैं।

अब आगे की वक्तव्यता बतलाने के लिये कहते हैं- 'निगच्छित्ता, जेणेव नायसंडे उज्जाणे' 'निकल कर याने उत्तर दिग्वर्ती क्षत्रिय कुल निवास स्थान भूत कुण्डपुर नाम के उपनगर के मध्य भाग से निकलकर जिसी दिशा में याने जिसी भू भाग में ज्ञात खंड नाम का उद्यान था 'तेणेव उवागच्छइ' उसी दिशा में याने उसी भूभाग में (ज्ञातखंड नाम के उद्यान में) भगवन् श्री महावीर स्वामी आते हैं और 'उवागच्छित्ता' उस ज्ञातखंड नाम के उद्यान में आकर 'इसिं रयणि प्पमाणं' इषद् अरत्ति प्रमाण याने किञ्चिद् न्यून एक हस्तप्रमाण और 'अच्छोप्पेणं' स्पर्श रहित भूभाग में अर्थात् भूभाग के स्पर्श से रहित याने कुछ कर्मती एक हाथ (एक फूट) 'भूमिभाएणं' भूमि के उर्ध्वभाग में एतावता भूमि से एक हाथ ऊपर में 'सणियं सणियं चंदप्पमं सिवियं सहस्सवाहिणीओ ठवेइ'-शनैः शनैः धीरे धीरे एक हजार जनों से वहन की जाने वाली चंद्रप्रभा नामकी शिबिका को रखने के लिये कहा और- 'ठवेत्ता' भूमि के लगभग एक हाथ उपर ही दिव्य चंद्रप्रभा नाम की शिबिका को रख कर उस एक हजार मनुष्य वगैरह

दीक्षा ग्रहण करवा भाटे जध रह्या होता. 'निगच्छित्ता' उत्तर दिशाना क्षत्रियकुलना निवास इष कुंडपुर नामना उपनगरनी मध्यभागमाथी नीकणीने 'जेणेव नायसंडे उज्जाणे' ओ दिशाभा ओटले के ओ भूभागमा ज्ञातखंड नामतु उद्यान हुतु 'तेणेव उवागच्छइ' ओ भूभागमा ज्ञातखंड नामना उद्यानमा लगवान् श्री महावीर स्वामी आब्या 'उवागच्छित्ता' अने ओ ज्ञातखंड उद्यानमा आवीने 'ईसिं रयणिप्पमाणं' इषद् अरत्ति प्रमाण अर्थात् कुछ ओछ ओछ हस्त प्रमाण तथा 'अच्छोप्पेण भूमिभाएणं' स्पर्श विनाना भूभागमा अर्थात् भूभागना स्पर्श कर्था विना ओटले के कुछ ओछा ओकरत्ति भूमिना उर्ध्व भागमा ओटले के भूमिधी ओछ हाथ उपर 'सणियं सणियं' धीरे धीरे 'चंदप्पमं सिवियं सहस्सवाहिणिं ठवेइ' ओछ हजार पुरुषोथी दध जवाती चंद्रप्रभा नामनी पादणीने राखी 'ठवेत्ता' अने जमीनना

‘चंद्रपमाओ सीयाओ’ चन्द्रप्रभातः शिविकातः ‘सहस्मवाहिणीयाओ पच्चोयरइ’ सहस्रवाहिनीतः—सहस्रवाहिनी चन्द्रप्रमानाणी शिविकातः इत्यर्थः प्रत्यवतरति—‘पच्चोयरित्ता’ प्रत्यवतीर्य ‘सणियं सणिय’ जनैः जनैः ‘पुरत्थाभिमुहे’ पौरस्त्याभिमुखः—पूर्वाभिमुख इत्यर्थः ‘सीहासणे निसीयइ’ सिंहासने निपीदति—उपविशति ‘आभरणालंकारं ओमुअइ’ आभरणालंकारम्—भूषणजातम् अवमुञ्चति—परित्यजति, शरीराद् अवतारयतीति भावः ‘तओ

से वहन की जाती हुई चंद्रप्रभा नामकी शिविका से भगवान् श्री महावीर स्वामी उतर रहे हैं याने श्री महावीर स्वामी—‘सणिय सणिय’—धीरे धीरे उस—‘चंद्रपमाओ सीयाओ सहस्मवाहिणीओ पच्चोयरइ’ चंद्रप्रभा नामकी पालकी से उतरे और—‘पच्चोयरित्ता’—उस शिविका पर से ‘सणियं सणिय पुरत्थाभिमुहे’—धीरे धीरे उतर कर पौरस्त्याभिमुख अर्थात् पूर्वाभिमुख होकर—‘सीहासणे निसीयइ’—सिंहासन पर बैठते हैं याने उस शिविका पर से उतर कर पूर्वाभिमुख होकर सिंहासन भगवान् श्री महावीर बैठ गये और सिंहासन पर बैठकर—‘आभरणालंकारं ओमुअइ’ अपने शरीर में पहने हुए आभरण अलंकार जात को उतारते हैं याने भगवान् श्री महावीर ने सिंहासन पर पूर्वाभिमुख होकर बैठ कर अपने शरीर से भूषण जात को उतारा, एतावता उपर्युक्त वाक्य सन्दर्भ का यह आशय है कि—शिविका पर चढ़े हुए भगवान् श्री महावीर स्वामी उत्तर दिशा में विराजमान क्षत्रिककुल के निवासस्थानभूत कुण्डपुर नाम के उपनगर के मध्य भाग से निकलकर ज्ञातखण्ड नामके उद्यान में आकर भूमि से पौने एक हाथ ऊपर ही उस दिव्य शिविका को रखने के लिये प्रेरणाकर उस अलौकिक दिव्य नानारत्नमणि सुवर्णादि से

लगभग एक हाथ ऊपर से दिव्य चंद्रप्रभा शिविकाने राखीने ‘सणिय सणियं चंद्रपमाओ सीयाओ सहस्मवाहिणीओ पच्चोयरइ’ से एक हाथ ऊपर पुत्रपोद्गारा बहने कराती चंद्रप्रभा नामकी पालकीमाथी भगवान् श्रीमहावीर स्वामी धीरे धीरे उत्तरार्थ ‘पच्चोयरित्ता’ अने से शिविका परथी धीरे धीरे उतरीने ‘सणियं सणिय पुरत्थाभिमुहे सीहासणे निसीयइ’ अने से पालकी परथी धीरे धीरे उतरीने पूर्वाभिमुख अर्थात् पूर्वदिशा तरफ भुज-राखीने से सिंहासनपर बैठा अने से रीते सिंहासन पर बैसीने ‘आभरणालंकारं ओमुअइ’ याने शरीरपर धारण करेला अधाज आभूषणोंने उतारी नाभ्या, अटले के भगवान् श्रीमहावीर स्वामीसे पूर्वाभिमुख सिंहासन पर बैसीने पोताना शरीर परना अधाज आभूषणों उतार्या, उपरोक्त वाक्य सदर्भानो आशय से छे के—पालकी पर बैठेला भगवान् वर्द्धमान श्रीमहावीर स्वामी उत्तर दिशाभा आवेद क्षत्रियकुलनिवास स्थानरूप कुंडपुर नामका उपनगरनी मध्यमाथी नीकणीने ज्ञातखण्ड नामका उद्यानभा आवीने अभीनना उपर पोथ्या हाथ अटले से दिव्य शिविकाने रखावीने से अलौकिक दिव्य अने अनेक

णं वेसमणे देवे' ततः खलु-आभरणालंकारावतारणानन्तरम् वैश्रमणो देवः 'जन्तुवायपडिओ' जानु पादपतितः-जानुपादौ विनयभक्तिपूर्वकम् 'भगवओ महावीरस्स' भगवतो महावीरस्य 'हंसलक्खणेणं पडेणं' हंसलक्षणेन-हंसस्वरूपेण-हंसयत् श्वेतेन हसचिन्होपेत्येन वा पटेन वस्त्रेण 'आभरणालंकारं पडिच्छइ' आभरणालंकारम् शरीरावतारितम् भूषणजातम् प्रतीच्छति-गृह्णाति, 'तओणं समणे भगवं महावीरे' ततः खलु-आभरणालंकारावतारणानन्तरम् श्रमणो भगवान् महावीरः 'दाहिणेणं दाहिणं' दक्षिणेन-दक्षिणहस्तेन, दक्षिणम्-

सुसज्जित शिबिका से उतर कर एक भव्य सिंहासन पर बैठ कर अपने शरीर से पूर्वाभिमुख होकर बैठे हुए भगवान् श्री महावीर स्वामी ने स्वयं नाना प्रकार के आभरणों तथा अलंकार जातों को गाने अनेक प्रकार के भूषणों को उतारा, अब अपने शरीर से नाना प्रकार के आभरण अलंकारों को उतारने के बाद आगे की वक्तव्यता का प्रतिपादन करने के लिये खुलाशाकर चतलाते हैं-'तओ णं वेसमणे देवे' ततः उसके बाद गाने अपने शरीर से नानाप्रकार के आभरण अलंकार जान को उतारने के बाद वैश्रमणदेव अर्थात् वैश्रमण नामके देवविशेष अपने-'जन्तुवायपडियो'-जानु पादो को अवनमित कर गाने विनय भक्ति श्रद्धा पूर्वक अपने घूटनो और पादो को नीचे झुकाकर-'भगवओ महावीरस्स' भगवान् श्री महावीर स्वामी के शरीर से उतारे हुए उन आभरणालंकारो को-'हंसलक्खणेणं पडेणं'-हंसके समान अत्यंत सफेद पट से अर्थात् हंसके चिह्न से युक्त अत्यंत स्वच्छ वस्त्र में-'आभरणालंकारं पडिच्छइ'-ग्रहण करते हैं-'तओ णं' वैश्रमण देव के द्वारा अत्यंत स्वच्छ वस्त्र में भगवान् श्री महावीर स्वामी के शरीर से उतारे हुए भूषण जातको ग्रहण करने के बाद-'समणे भगवं महावीरे' श्रमण भगवान् महावीर स्वामीने-'दाहिणेणं दाहिणं' दक्षिण हस्त से गाने दाहिने हाथ से दक्षिण

प्रकारना भयि रत्न अने सुवर्णादिथी लङ्गण पङ्क्ति परथी उत्तरीने ओक लव्य सिंहासन पर पूर्वाभिमुख ओसीने पोते शरीर पर पडेरेला आभूषणोने उतारी नाथ्या

इवे पोत ना शरीर परथी आभूषणोने उतार्या पछीना कर्तव्यतु सूत्रकार कथन करे छे - 'तओण वेसमणे देवे' भगवान् श्रीमहावीर स्वामीने पोताना शरीर परथी आभूषणो उतार्या पछी वैश्रमणदेवे 'जन्तुवायपडिओ' पोताना जानुओने नभावीने ओटले के विनय-लक्षित श्रद्धापूर्वक पोताना जन्ने घुटणो अने पणोने नभावीने 'भगवओ महावीरस्स हंस लक्खणेण पडेण' विनयलक्षित श्रद्धापूर्वक वीतराग लावान श्रीमहावीर स्वामीना शरीरथी उतारेला ओ आभूषणो अने अवधारोने हंस केवा अत्यंत सफेद पटथी अर्थात् हंसना चिह्नथी युक्त अत्यंत सफेद अने स्पष्ट वस्त्रमा 'आभरणालंकार पडिच्छइ' ओ आभूषणो लभने नाथ्या 'तओ ण समणे भगवं महावीरे' ते पछी ओटले के वैश्रमणदेवे भगवान् श्रीमहावीर स्वामीना शरीर परथी उतारेला आभूषणोने स्पष्ट वस्त्रमा लभ लीधा पछी

दक्षिणभागस्थितं केशमिति शेषः 'वामेणं वामं' वामेन-वामहस्तेन, वामम्-वामभागस्थितं केशमिति शेषः 'पंचमुष्ट्रियं लोयं करेह' पञ्चमुष्ट्रिरूप-पञ्चमुष्ट्रिपरिमितम्, लोचम्-लुञ्चनम् केशोत्पाटनं करोति, पञ्चमुष्ट्रि परिमितान् केशान् उत्पाटयतीत्यर्थः 'तओणं सक्के देविदे देवराया' ततः खलु-पञ्चमुष्ट्रिलोचनान्तरम् शक्रो देवेन्द्रः देवराजः 'समणस्स भगवओ महा वीरस्स' भ्रमणस्य भगवतो महावीरस्य 'जन्नुवायपडिए' जानुपादपतितः-जानुपादानां पातनपूर्वकम् अवनतो भूत्वा 'वहरामएणं थालेणं' वज्रमयेन स्यालेन-वज्रमयस्थाले 'केसाइं पडिच्छइ' केशान् प्रतीच्छति-प्रतिगृह्णाति 'पडिच्छित्ता' प्रतीप्य-प्रतिगृह्य 'अणुजाणेसि भंतेत्ति कट्ठु' भदन्त ! अनुजानासि-अनुमन्यसे यदित्वम् अनुगृह्णासि माम् इति कृत्वा-इति रीत्या भगवन्तं स्व जीतव्यवहारतः भापृच्छ्य केशान् गृहीत्वा 'खीरोयसागरं साहरइ' क्षीरोदक-

तरफ के मस्तक में विराजमान केशों को और-'वामेणं वामं' वामहस्त से अर्थात् बायां हाथ से बाएं तरफ के शिरस्थ केशों को-'पंचमुष्ट्रियं लोयं करेह' पञ्चमुष्ट्रि याने पांचमुष्ट्रीप्रमाण लोच किया याने पांचमुष्ट्रि परिमित केशों को लुञ्चन किया 'तओणं सक्के देविदे देवराया' ततः उसके बाद अर्थात् पांचमुष्ट्री केशों को लुञ्चन करने के बाद शक्र देवेन्द्र देवराज ने-'समणस्स भगवओ महावीरस्स' भ्रमण भगवान् वीतराग श्रीमहावीर स्वामी के मस्तक से लुञ्चित केशों को-'जन्नुवायप डिए' जानुपादों को अवनतिलकर याने अपने दोनों घुटनों को चरणों को झुकाकर अत्यंत श्रद्धाभक्तिपूर्वक याने श्रद्धाभक्ति के साथ-'वहरामएणं थालेणं' केसाइं पडिच्छइ' वज्रमय पात्र में केशों का प्रतिग्रहण किया और-'पडिच्छित्ता' प्रतिग्रहण कर अर्थात् भगवान् श्रीमहावीर के पांचमुष्ट्री लुञ्चित केशों को वज्रमय थाली में रखकर 'अणुजाणेसि भंतेत्ति कट्ठु खीरोयसागरं साहरइ' हे भदन्त ! आपकी अनुमति हो तो मैं इन पांचमुष्ट्रि प्रमाण केशों को क्षीर सागर में रखआउ ! इस प्रकार देवेन्द्र देवराज शक्र भगवान् श्रीमहावीर स्वामी को अपने

श्रमण भगवान् श्रीमहावीर स्वामीसे 'दाहिणेण दाहिणं' जमण्ठा हाथथी जमण्ठी आगुना भरतक पर रखेला ईशोने अने 'वामेण वामं' डायाहाथथी डाया आगुना भरतकना बाणीने 'पंचमुष्ट्री लोयं करेह' पञ्चमुष्ट्रि ओटले के पाय मुठी प्रमणु लोय कर्यो, ओटले के पायमुठी नेटला ईशोनु लुञ्चन कर्यो ओटले के भरतक परथी ओटला प्रमाणना बाणीने पोताना हाथे उपाडया 'तओ ण सक्के देविदे देवराया' ते पछी अर्थात् पञ्चमुष्ट्री ईशोने लोय कर्यो पछी देवेन्द्र देवराज शक्र 'समणस्स भगवाओ महावीरस्स जन्नुवायपडिए' भगवान् श्रीमहावीर स्वामीना भरतक परथी ईशोने लोय कर्यो पछी जलु अने पगोने नभावीने ओटले के पोताना अन्ने गोडणु अने पगोने नभावीने अत्यंत श्रद्धा अने शक्ति पूर्वक 'वहरामएण थालेणं' केसाइं पडिच्छइ' वज्रना थाणभा ते ईशो थडणु कर्यो अने 'पडिच्छित्ता' थडणु कगेने अर्थात् भगवान् श्रीमहावीर स्वामीना पञ्चमुष्ट्रि लोय करेह ईशोने पणनी थणीभा बाणीने 'अणुजाणिसि भंतेत्ति कट्ठु' हे भगवान् आपनी अनुमति होय तो आ

સાગરમ્-ક્ષીરોદધિમ્-ક્ષીરસાગરે इत्यर्थः સંહરતિ લુચ્ચિતકેશાન્ નીત્વા પ્રક્ષિપતીતિ ભાવઃ 'તઓ ણં સમણે ભગવં મહાવીરે' તતઃ સ્વલુ શ્રમણો ભગવાન્ મહાવીરઃ 'જાવ લોયં કરિત્તા' યાવત્-દક્ષિણેન દક્ષિણં વામેન વામં પચ્ચમુષ્ટિકં લોચમ્-લુચ્ચનં કૃત્વા 'સિદ્ધાણં ણમુવ્કાર કરેહ' સિદ્ધાનામ્-ભગવતાં સિદ્ધેભ્યો ભગવદ્ભ્યઃ इत्यर्थः નમસ્કારં કરોતિ 'ણમુક્કારં કરેત્તા' સિદ્ધેભ્યો નમસ્કારં કૃત્વા 'સવ્વં મે અકરણિજ્જં પાવકમ્મતિકદ્દહુ' સર્વમ્-સર્વપ્રકારકમ્ પાવકર્મ-સાવધર્મ, મે-મયા મમ વા મહાવીરસ્ય, અકરણીયમ્-ન કદાચિદપિ કર્તવ્યમ્ इति કૃત્વા-इत्येवं પ્રતિજ્ઞાય ભગવાન્ મહાવીરઃ 'સામાઈયં ચરિત્તં પઢિવજ્જહ' સામાયિકં ચારિત્રમ્-સમભાવસાધનારૂપ ચારિત્રમ્-સાધુચર્યાં પ્રતિપદ્યતે-સ્વીકરોતિ 'પઢિવજ્જિત્તા' પ્રતિપદ્ય-સામાયિકં ચારિત્રં સ્વીકૃત્ય 'દેવપરિસંચ મણુયપરિસંચ' દેવપરિષદં ચ મનુષ્યપરિષદં ચ 'આલિલ્લલ્લિત્તભૂયમિવ' આલિલ્લલ્લિત્તચિત્રભૂતમિવ ભિત્તિ કુઢચાદિ લિલ્લિત્તચિત્રમિવ 'ઠવેહ'

જીતવ્યવહાર સે પૂછકર ક્ષીરસાગર મેં જાકર લુચ્ચિત કેશોં કોરગ્વ ખાયે ઉસકે બાદ 'તઓ ણં સમેણં ભગવં મહાવીરે જાવ લોયં કરિત્તા' શ્રમણ ભગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામીને દાહિને હાથ સે દક્ષિણ તરફ ઔર બાંયે હાથ સે બાંયે તરફ કે કેશોં કા લુચ્ચન કરને કે બાદ 'સિદ્ધાણં ણમુક્કારં કરેહ' સિદ્ધોં કો નમસ્કાર ક્રિયા ઔર 'ણમુક્કારં કરેત્તા' સિદ્ધોં કો નમસ્કાર કરકે મૈ 'સવ્વં અકરણિજ્જ પાવકમ્મં તિકદ્દહુ' મૈં અવ સે કિસી મો પ્રકાર કે નહીં કરને યોગ્ય પાવ કર્મોં કો કમી મી નહીં કરુંગા હસ પ્રકાર પ્રતિજ્ઞા કર 'સામાઈયં ચરિત્તં પઢિવજ્જહ' સામાયિક અર્થાત્ સમભાવ સાધના રૂપ ચારિત્ર યાને સાધુચર્યાં કો સ્વીકાર ક્રિયા ઔર 'પઢિવજ્જિત્તા' સમ ભાવ સાધના રૂપ ચારિત્ર કો સ્વીકાર કર 'દેવપરિસંચ મણુયપરિસંચ' સમી દેવ પરિષદ્ ઔર મનુષ્ય પરિષદ્ કો 'આલિલ્લલ્લિત્તભૂયમિવ' આલિલ્લલ્લિત્ત ચિત્ર કે સમાન આશ્ચર્ય ચકિત 'કરેહ' કર દિયા, યાને ભગવાન્ શ્રી મહાવીર

કેશોને 'ક્ષીરોદધિસાગર સાહરહ' હું ક્ષીર સાગરમા મૂકી આવુ એ પ્રમાણે દેવેન્દ્ર દેવરાજ શકે ભગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામીને પોતાના છત વ્યવહારથી પૂછીને એ ભગવાનના મસ્તકના પચ્ચમુષ્ટિ લોચ કરેલ કેશોને ક્ષીરસાગરમા જઈને મૂકી આવ્યા 'તઓણં સમણે ભગવં મહાવીરે' તે પછી શ્રમણ ભગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામીએ 'જાવ લોયં કરિત્તા' યાવત્ જમણા હાથથી જમણી બાજુના અને ડાબા હાથથી ડાબી બાજુના કેશોતુ હુચન કર્યા પછી 'સિદ્ધાણ ણમુક્કાર કરેહ' સિદ્ધોને નમસ્કાર કર્યા અને 'ણમુક્કારં કરેત્તા' સિદ્ધોને નમસ્કાર કરીને 'સવ્વં મે અકરણિજ્જ પાવકમ્મ તિકદ્દહુ' હું આજથી કોઈ પણ પ્રકારના ન કરવા યોગ્ય પાપ કર્મો કયાદેય પણ કરીશ નહીં' આ રીતની પ્રતિજ્ઞા કરીને 'સામાઈયં ચરિત્તં પઢિવજ્જહ' સામાયિક અર્થાત્ સમભાવ સાધનારૂપ ચારિત્ર અર્થાત્ સાધુચર્યાનો સ્વીકાર કર્યો અને 'પઢિવજ્જિત્તા' સમભાવ સાધનારૂપ ચારિત્રનો સ્વીકાર કરીને 'દેવપરિસંચ મણુયપરિસંચ' સઘળા દેવોની અને મનુષ્યોની પરિષદોને 'આલિલ્લલ્લિત્તભૂયમિવ ઠવેહ' ચિત્રામણપર ચિત્રેત્ર ચિત્રની જેમ આશ્ચર્ય યુક્ત કર્યા એટલે કે

स्थापयति स्तब्धाम् आश्चर्यचकितामिव करोतीत्यर्थः भगवन्त दीक्षां गृह्णन्तं दृष्ट्वा देवपरिषद् मनुष्यपरिषच्च निश्चेष्टिता सती स्तब्धा बभूव इति भावः सम्प्रति भगवतो महावीरस्वामिनः दीक्षाग्रहणरूपसामायिकचारित्रप्रतिपत्तिं जन्यहर्षं श्लोकाद्वयेन प्रस्थापयितुमाह—‘दिव्यो मनुस्सघोसो’ दिव्यो देवशब्दः मनुष्यघोषः—मनुष्यशब्दश्च ‘तुरियनिनाओय’ तूर्यनिनादश्च—वाद्यविशेषशब्दश्च ‘सक्कवयणेणं’ शक्कवचनेन—देवेन्द्रशक्कवास्येन शक्रादेशेनेत्यर्थः ‘खिप्पामेव नीलुक्को’ क्षिप्रमेव—शीघ्रमेव झटित्येवेति भावः निर्लुप्तः—अःकृद् ‘जाहे पडिवज्जइ चरित्तं’ यदा—यस्मिन् काष्ठे प्रतिपद्यते—स्वीकुरुते चारित्रम् सामायिकचारित्रं दीक्षाग्रहणं भगवान् यदा स्वीकरोति तदा शक्रादेशेन देवानां मनुष्याणाञ्च कलकलशब्दः अःकृद्वा बभूवेति भावः । ‘पडिवज्जित्तु स्वामी को दीक्षा ग्रहण करते हुए देखकर सभी देव परिषद् याने देवों की सभा और मनुष्य परिषद् अर्थात् मनुष्यों की सभा आश्चर्य चकित होकर चित्र लिखित मूर्ति के समान स्तब्ध हो गयी ।

अब भगवान् श्री महावीर स्वामी के दीक्षा ग्रहण रूप सामायिक याने सभ-भाव साधना रूप चारित्र की प्रतिपत्तिं जन्य हर्ष का दो श्लोकों द्वारा निरूपण करते हैं—‘दिव्यो मनुस्सघोसो’ भगवान् श्री महावीर स्वामी के दीक्षा ग्रहण काल में दिव्य अर्थात् देवों का शब्द और मनुष्यघोष याने मनुष्यों का शब्द तथा ‘तुरिय निनाओय’ तूर्य निनाद याने वाद्य विशेष का शब्द ‘सक्कवयणेणं’ शक्र के वचन से अर्थात् देवेन्द्र देवराज शक्र के आदेश से ‘खिप्पामेव नीलुक्को’ शीघ्र ही निर्लुप्त अर्थात् अवरुद्ध हो गया । एतावता ‘जाहे पडिवज्जइ चरित्तं’ जिस समय में भगवान् श्री महावीर स्वामी सामायिक चारित्र रूप दीक्षा ग्रहण कर रहे थे उस काल में शक्र की आज्ञा से देवों का और मनुष्यों का कलकल शब्द अर्थात् कोलाहल अवरुद्ध हो गया, याने देवों ने तथा मनुष्यों ने भगवान् श्री महावीर स्वामी के दीक्षा ग्रहण काल में अपना कलकल

भगवान् श्रीमहावीर स्वामीने दीक्षा धारण करता लेधने तथा देवगण्ठा अने मनुष्य गण्ठा आश्चर्यान्वित धधने चित्रमां चित्रेत्त चित्रणेवा स्तब्ध भयं गया,

इवे भगवान् श्रीमहावीर स्वामीना दीक्षा ग्रहणरूप सभ चित्र अर्थात् सभभाव साधना-रूप चारित्रनी प्राप्तिना हर्षने गे श्लोक द्वारा व्यक्त करे छे—

‘दिव्यो मनुस्सघोसो, तुरियनिनाओय सक्कवयणेणं’ खिप्पामेव नीलुक्को, जाहे पडिवज्जइ चरित्तं ॥१॥ पडिवज्जित्तु चरित्तं अहोनिस्स सव्वपाणभूयहिंयं, साहदट्टल्लोमपुल्लया, सव्वे देवा निसामिंति ॥२॥

भगवान् श्रीमहावीर स्वामीना दीक्षाग्रहण काणमा दिव्य अर्थात् देवाना शब्द अने मनुष्य घोष अर्थात् मनुष्याना शब्दो अने तुर्यादिना नादो अर्थात् वाद्यविशेषाना शब्दो देवेन्द्रदेवशक्र शक्कनी आज्ञाथी ऐकदम बोझण गया. कोट्ये के ने सभये भगवान् श्रीमहावीर स्वामी सामायिक चारित्ररूप दीक्षा ग्रहण करता हुत अने सभये शक्कनी आज्ञाथी देवा आ० १३६

चरित्तं' प्रतिपद्य चारित्रं-दीक्षाग्रहणं स्वीकृत्य-दीक्षां गृहीत्वेत्यर्थः भगवान् महावीरः 'अहो निसं सव्यपाणभूरहियं' अहर्निशम्-रात्रिन्दिवम्, सततम्. सर्वप्राणभूतहितम्-सर्वप्राणिहित-साधने संलग्नः सन्-रंय. धर्मागमनं कर्तुं तत्परो बभूवेति भावः 'साहट्टु लोमपुलया' सहर्ष लोमपुलकाः-हर्षजन्यरोमाश्रिताः भूत्वा 'सव्वे देवा निसामिति' सर्वदेवाः निशमयन्ति-भगवतो महावीरस्वामिनः दीक्षाग्रहणं श्रुत्वा अतीव हृष्टाः प्रसन्नाश्च भवन्तीति भावः । सम्प्रति भगवतः मनःपर्यवज्ञानोत्पत्तिं प्ररूपयन्नाह- 'तओणं समणस्स भगवओ महावीरस्स' ततः खलु-भगवतो दीक्षाग्रहणानन्तरं श्रमणस्य भगवतो महावीरस्य 'सामाइयं खओवसमियं चरित्तं' सामायिकम्-आध्यात्मिकसमभावस्य रूपम्. सामायिकम्, क्षायोपशमिकम्-क्षयो

शब्द करना बन्द कर दिया । और भगवान् श्री महावीर स्वामी 'पडिवज्जित्तु चरित्तं' दीक्षा ग्रहण कर 'अहो निसं सव्यपाणभूरहियं' दिन रात सतत काल सभी भूत प्राणियों के हित करने में संलग्न होकर समय धर्मकी आराधना करने में तत्पर हो गये, अर्थात् भगवान् श्री महावीरस्वामी दीक्षा ग्रहण कर सभी प्राणियों के कल्याणार्थ हमेशा संयम के पालन में सतत जागृत रहने लगे और 'साहट्टु लोमपुलया' सभी देव सहर्ष लोमपुलक अर्थात् हर्ष जन्य रोमाश्रित होकर भगवान् श्रीमहावीर स्वामी के दीक्षा ग्रहण को 'सव्वे देवा निसामिति' सभी देवगण सुनकर अत्यन्त हूष्ट और प्रसन्न हो गये अर्थात् भगवान् श्रीमहावीर स्वामी के दीक्षा ग्रहण को सुनकर आनन्द के मारे रोमाश्रित होकर प्रसन्न हो गये ।

अब भगवान् श्रीमहावीर के मनः पर्यवज्ञानोत्पत्ति का निरूपण करने के लिये कहते हैं- 'तओणं समणस्स भगवओ महावीरस्स' ततः खलु उस के बाद अर्थात् भगवान् श्रीमहावीर स्वामी के दीक्षा ग्रहण करने के बाद 'सामाइयं खओवसमियं चरित्तं' सामायिक-आध्यात्मिक समभाव साधना रूप और क्षायोपशमिक क्षयो-

अने भनुष्येना केलाहुलना शब्दो भव थर्ध गया अर्थात् देवोअे अने भनुष्येअे भगवान् श्रीमहावीरस्वामीना दीक्षाग्रहणु समये पोताना केलाहुव ठारक शब्दो अंध करी दीधा अने भगवान् श्रीमहावीर स्वामीअे दीक्षा धारणु कर्था पछी दिन रात अथा समये अथाभूत अने प्राणियोना छिन करगमा तत्पर थर्धने सयमधर्मनी आराधनाकरवामा तत्पर थर्ध गया अर्थात् भगवान् श्रीमहावीरस्वामी दीक्षाग्रहणु करीने सगणा प्रणियोना कट्याणु भाटे सतत विशुद्ध सयमना पालनमा जगृत रहेवा लाग्या अने अथा देवा दुर्धना प्रकर्धथी रोमायित थर्धने भगवान् श्रीमहावीर स्वामीना दीक्षाग्रहणुने जण्णीने अत्यंत प्रसन्न थया ओट्टे के भगवान् श्रीमहावीर स्वामीना दीक्षाग्रहणुने साजणीने आनदने लधने रोमायित थर्धने प्रसन्न थया

हुवे भगवान् श्रीमहावीर स्वामीने मन पर्यवज्ञानोत्पत्तिनु निरूपणु करवामा आवे छे- 'तओणं समणस्स भगवओ महावीरस्स' ते पछी अर्थात् भगवान् श्रीमहावीर स्वामीअे दीक्षा ग्रहणु कर्था पछी 'सामाइयं सामायिक-आध्यात्मिक समभाव साधनाइय अने 'खओवसमियं चरित्तं पडिवन्तस्स' क्षायोपशमिक-क्षयोपशमभावोत्पन्न दीक्षा ग्रहणुइय आश्रितने

पशमभावोत्पन्नम् चारित्रम्-दीक्षाग्रहणम् 'पड्विन्नस्स' प्रतिपन्नस्य प्राप्तस्य महावीरस्वामिन इत्यर्थः 'मणपज्जवनाणे नामं नाणे' मनःपर्यवज्ञानं नाम-मनः पर्यायाभिधं ज्ञानम् 'समुप्पन्ने' समुत्पन्नम्-संजातम्, मनःपर्यवज्ञानप्रभावेण भगवान् श्री महावीरः 'अट्ठाइज्जेहिं दीवेहिं' सार्धद्वयेषु द्वीपेषु 'दोहि य समुदेहिं' द्वयोश्च समुद्रयोः स्थितानाम् 'सन्नीणं पंचिदियाणं पज्जत्ताणं' संज्ञिनाम्-मनोयुक्तानाम् पञ्चेन्द्रियाणाम् पर्याप्तानाञ्च जीवानाम् 'वियत्तमाणसाणं' व्यक्तमानसानाम्-स्पष्ट मानसानाञ्च 'मणोगयाइं भावाइं जाणेइ' मनोगतान् भावान्-अभिप्रायान् जानाति, मनःपर्यवज्ञानेन भगवान् 'अट्ठाइज्जेहिं दीवेहिं' समुद्रद्वयस्थितानाञ्च मनोपशमभावोत्पन्न दीक्षा ग्रहणरूपा चारित्र को 'पड्विन्नस्स' प्राप्त करनेवाले श्री महावीर स्वामी को 'मणपज्जवनाणे नामं नाणे' मनःपर्यवज्ञान अर्थात् मनः पर्याय नाम का ज्ञान 'समुप्पन्ने' उत्पन्न हुआ, एतावता समभाव साधनात्मक और क्षयोपशम भाव से उत्पन्न दीक्षा ग्रहण रूप चारित्र को प्राप्त किये हुए भगवान् वीतराग श्री महावीर स्वामी को मनःपर्यवज्ञान उत्पन्न हुआ, यह फलित होता है

अब मनःपर्यवज्ञान का प्रभाव बनलाते हैं-मनःपर्यवज्ञान के प्रभाव से भगवान् श्री महावीर स्वामी 'अट्ठाइज्जेहिं दीवेहिं' सार्धद्वय द्वीपों में अर्थात् अट्ठाइ द्वीपों के अंदर में और 'दोहिं य समुदेहिं' दो समुद्रों में रहनेवाले 'सन्नीणं पंचिदियाणं' संज्ञी याने मन से युक्त पञ्चेन्द्रिय और 'पज्जत्ताणं' पर्याप्त जीवों के और 'वियत्तमाणसाणं' व्यक्त मानस अर्थात् स्पष्ट मानस वाले प्राणियों के 'मणोगयाइं भावाइं जाणेइ' मनोगत भावों को याने अभिप्रायों को जानने लगे याने मनः पर्यवज्ञान से भगवान् श्री महावीर स्वामी अट्ठाइ द्वीपों में रहने वाले और दो समुद्रों में रहने वाले मनोयुक्त प्राणियों के मनोगत अभिप्राय को जानने में समर्थ हो गये यह फलितार्थ हुआ ।

प्राप्त करवावाला श्रमण भगवान् श्रीमहावीर स्वामीने 'मणपज्जवनाणे नामं नाणे समुप्पन्ने' मनःपर्यवज्ञान अर्थात् मनःपर्यव नामनु ज्ञान उत्पन्न थयुं. ओट्ठे के समभाव साधनात्मक अने क्षयोपशम भावथी थयेल दीक्षा अट्ठाइज्जेहिं चारित्रने प्राप्त थयेल भगवान् श्रीमहावीरस्वामीने मन पर्यवज्ञान उत्पन्न थयुं.

इसे मनःपर्यवज्ञानना प्रभाव बताववामा आवे छे-'अट्ठाइज्जेहिं दीवेहिं' परम निर्मल मनःपर्यवज्ञानथी भगवान् श्रीमहावीर स्वामी अट्ठा द्वीपानी अंदर अने 'दोहिं य समुदेहिं' ये समुद्रोभा रहेवावाणा 'सन्नीणं पंचिदियाणं' संज्ञी अर्थात् मनथी युक्त पंचेन्द्रिय अने "पज्जत्ताणं" पर्याप्त छेवने अने 'वियत्तमाणसाणं' व्यक्तमानस अर्थात् स्पष्ट मनवाणा प्राणियोना 'मणोगयाइं भावाइं जाणेइ' मनोगत भावने अर्थात् अभिप्रायोने ज्ञानवा लाग्या ओट्ठे के मन पर्यवज्ञानथी भगवान् श्रीमहावीर स्वामी अट्ठा द्वीपोभा रहेवावाणा अने ये समुद्रोभा रहेवावा मनवाणा प्राणियोना मनभा रहेल अभिप्रायोने ज्ञानवा समर्थ थई गया.

युक्तानां प्राणिनामभिप्रायं ज्ञातुं समर्थो बभूवेति भावः 'ततो णं समणे भगवं महावीरे' ततः खलु-भगवतो मनःपर्यवज्ञानोत्पन्नान्तरम् श्रमणो भगवान् महावीरः 'पव्वइए समाणे' प्रव्रजितः सन् दीक्षितः सन् 'मित्तनाइसयणसंबंधिवग्गं पडिविसज्जेइ' मित्रज्ञातिस्वजन-सम्बन्धिवर्गम्-स्नेहिदायादबन्धु कुटुम्ब रामूइस् प्रतिविसर्जयति-निवर्तयति-परावर्तनं करोतीत्यर्थः 'पडिविसज्जित्ता' प्रतिविसर्ज्य-प्रतिविसर्जनं कृत्वा 'इमं एयारुवं अभिगहं अभिगिण्हइ' इमम्-वक्ष्यमाणम् एतावदरूपम्-एतादृशम् अभिग्रहम्-प्रतिज्ञाविशेषम् अभिग्रह्णाति-स्वीकरोति तथाहि भगवतो महावीरस्य गृहीतप्रतिज्ञास्वरूपमाह-'वारस वासाइ वोसट्टकाए चियत्तदेहे' द्वादशवर्षाणि-द्वादशवर्षपर्यन्तम्, व्युत्सूष्टकायः-शरीरव्युत्सर्गं कृत्वा त्यक्तदेहः-

अब भगवान् वीतराग श्री महावीर स्वामी को दीक्षा ग्रहण करने के बाद मनःपर्यवज्ञान उत्पन्न होने पर वक्ष्यमाण प्रतिज्ञा विशेष का निरूपण करते हैं-'ततो णं समणे भगवं महावीरे पव्वइए समाणे' ततः खलु-उसके बाद अर्थात् भगवान् श्री महावीर स्वामी के मनःपर्यवज्ञान उत्पन्न होने के बाद श्रमण भगवान् वीतराग वर्द्धमान तीर्थंकर जिनेन्द्रवर श्री महावीर स्वामीने प्रव्रजित होकर अर्थात् दीक्षा ग्रहण कर 'मित्तनाइसयणसंबंधिवग्गं' मित्र ज्ञाति स्वजन संबंधी वर्ग को अर्थात् मित्र स्नेही ज्ञाति दायाद भाइबन्धु कुटुम्ब परिवार समूह को 'पडिविसज्जेइ' प्रतिविसर्जन कर दिया 'पडिविसज्जित्ता' याने परावर्तन कर इस प्रकार के 'इमं एयारुवं अभिगहं अभिगिण्हइ' वक्ष्यमाण स्वरूप अभिग्रह याने प्रतिज्ञा विशेष को स्वीकार किया याने भगवान् श्रीमहावीर स्वामीने दीक्षा ग्रहण कर अपने मित्र ज्ञाती संबंधी कुटुम्ब परिवार वगैरह को घर जाने के लिये प्रतिविसर्जित कर वक्ष्यमाण प्रतिज्ञा विशेष रूप अभिग्रह को स्वीकार किया कि मैं 'वारसवासाइ वोसट्टकाए' बारह वर्ष पर्यन्त व्युत्सूष्ट काय होकर याने शरीर को व्युत्सर्ग कर और 'चियत्तदेहे' वेहगत ममत्व भावना से रहित होकर 'जे केइ

हुवे भगवान् वीतराग श्रीमहावीर स्वामीने ये दीक्षा धारण कर्त्ता पछी मन पर्यवज्ञान तथा पछी वक्ष्यमाण प्रतिज्ञा विशेषणु' निरूपण करवाभां आवे छे-'ततो णं समणे भगवं महावीरे' ते पछी अर्थात् भगवान् श्रीमहावीर स्वामी ने मन पर्यवज्ञान उत्पन्न तथा पछी श्रमण भगवान् श्रीमहावीर स्वामीने 'पव्वइए समाणे' दीक्षा ग्रहण करीने 'मित्तनाइसयण-संबंधिवग्गं पडिविसज्जेइ' मित्र स्नेही ज्ञाति, स्वजन, बाध् यन्धु कुटुम्ब परिवारसमूहने पाछावाणी. अने 'पडिविसज्जित्ता' कुटुम्ब परिवारने पाछावाणीने 'इमं एयारुवं अभिगहं अभिगिण्हइ' आ वक्ष्यमाण प्रकारथी अलिग्रह ओटवे के प्रतिज्ञा विशेषने स्वीकार कर्त्ता अर्थात् भगवान् श्रीमहावीर स्वामीने दीक्षाग्रहण करीने पोताना मित्र ज्ञाति सम्बन्धी कुटुम्ब परिवार विगेरेने पोत पोताने घेर जवा पाछावाणीने वक्ष्यमाण प्रतिज्ञा विशेषरूप अलिग्रहने स्वीकार कर्त्ता 'वारसवासाइ वोसट्टकाए चियत्तदेहे' हुं बार वर्ष

शरीरगतमत्वाहितः सन् 'जे केइ उवसग्गा समुप्पज्जंति' ये केचिद् उपसर्गाः—विघ्नोपद्रवाः समुत्पद्यन्ते—समुत्पत्त्यन्ते, तान् उपसर्गान् नामग्राहं गृहीत्वा आह—'तं जहा—दिक्वा वा माणुसा वा तेरिच्छिया वा' दिक्वाः वा—देवसम्बन्धिनो वा, मानुष्या वा—मनुष्यसम्बन्धिनो वा, तैरिच्छिया वा, तिर्यक् सम्बन्धिनो वा स्युः 'ते सव्वे उवसग्गे समुप्पन्ने समाणे' तान् सर्वान् उपसर्गान्—विघ्नोपद्रवरूपान् समुत्पन्नान् सतः 'सम्मं सहिस्सामि' सम्यक्—सम्यक्कृत्या क्लेशं विनैव इत्यर्थः सहिष्ये—सहनं करिष्ये 'खमिस्सामि अहिआसइस्सामि' क्षमिष्ये—क्षमां

उवसग्गा' जो कोइ भी उपसर्ग याने विघ्नबाधाये 'समुप्पज्जंति' उत्पन्न होगी उन सभी उपसर्गों को याने विघ्न बाधाओं को चाहे वे सभी विघ्नोपद्रव रूप विघ्न बाधाये 'तं जहा' जैसेकी 'दिक्वा वा माणुसा वा' दैवी ही क्यों नहीं अर्थात् वे सभी विघ्न बाधाएं चाहे देव सम्बंधी हो याने देवों द्वारा की गयी हों या मनुष्य संबन्धी हों याने मनुष्यों द्वारा की गयी हों या 'तेरिच्छिया वा' तिर्यक् संबन्धी हो याने तिर्यक् योनिवाले प्राणियों द्वारा की गयी हो 'ते सव्वे उवसग्गे' उन सभी विघ्न बाधा रूप उपसर्गों को 'समुप्पन्ने समाणे' सम्यग् रीति से याने क्लेश के बिना ही 'सम्मं सहिस्सामि' सम्यक् प्रकार से सहन करूंगा और 'खमिस्सामि' क्षमा करूंगा तथा 'अहिआसइस्सामि' अधिक सहन करूंगा याने खेद रहित होकर सहन करूंगा एतावता भगवान् श्री महावीर स्वामीने दीक्षा ग्रहण करने के बाद दीक्षा महोत्सव में आये हुए अपने भाई बन्धु ज्ञाति मित्र कुटुम्ब परिवारों को वापस मेज कर बारह वर्ष तक शरीर को व्युत्सृष्ट कर और देह की ममत्व भावना से रहित होकर दैवी या मानुषी या तिर्यक् योनि सम्बन्धी सभी प्रकार की

पर्यन्त व्युत्सृष्टकाय अर्थात् शरीरने व्युत्सर्ग करी अने शरीरना भगवभावथी रहित थाने 'जे केइ उवसग्गा समुप्पज्जंति' जे केइ पशु उपसर्ग अर्थात् विघ्न बाधाओं आवशे जे जहा उपसर्गाने थडे ते जहा विघ्नबाधाओं 'दिक्वावा' दैवी अर्थात् देवसंबंधी होय ओटवे के देवे द्वारा करवाभा आवेल होय के 'माणुसा वा' मनुष्य संबन्धी होय ओटवे के मनुष्यों द्वारा करवाभा आवेल होय अथवा 'तेरिच्छिया वा' तिर्यक् संबन्धी होय ओटवे के—तिर्यक् योनि वाणा प्राणियों द्वारा करवाभा आवेल होय 'ते सव्वे उवसग्गे समुप्पन्ने समाणे' जे जहा उत्पन्न थयेल उपसर्गाने 'सम्मं सहिस्सामि' सम्यक् प्रकारथी अर्थात् मनमा क्लेश पाया बिना ज सहन करीश अने 'खमिस्सामि' क्षमा करीश तथा 'अहिआसइस्सामि' अधिक सहन करीश अर्थात् जेद रहित थयने सहन करीश. कहेवाने लाव जे छे के—भगवान् श्रीमहावीर स्वामीजे दीक्षा धारण कया पछी दीक्षा महोत्सवमा आवेला पोताना लछं बन्धु ज्ञाति मित्र अने कुटुम्ब परिवारने पाछा वाणीने बार वर्ष पर्यन्त शरीरनी भभता लावने छोडीने दैवी के मानुषी अथवा तिर्यक् योनि संबन्धी जहा ज प्रकारना विघ्न बाधाओंने शांतिपूर्वक सहन करवानी प्रतिज्ञा करी

करिष्ये अधिसहिष्ये-अधिसहनं करिष्ये खेदरहितः सन् सहिष्ये इत्यर्थः इत्येवम् प्रतिज्ञा विशेषरूपम् अभिग्रहं भगवान् गृहीतवान् इति भावः 'तओणं समणे भगवं महावीरे' ततः खलु-अभिग्रहग्रहणानन्तरम् श्रमणो भगवान् महावीरः 'इमं एयाख्वं अभिग्गहं अभिगिण्हित्ता' इमम् उपर्युक्तम् एतावद्रूपम्-एतादृशम् उपरिनिर्दिष्टस्वरूपम् अभिग्रहं प्रतिज्ञा-विशेषम् अभिग्रह-स्वीकृत्य 'वोसिट्ठच्चत्तदेहे' व्युत्सृष्टत्यक्तदेहः-शरीरसंस्कारममत्वरहितः सन् 'दिवसे सुहुत्तसेसे' सुहूर्तशेषे महूर्तमात्रावशिष्टे दिवसे 'कुम्मारगामं समणुपत्ते' कुमारग्रामम्-कुमारनामकं ग्रामम् समनुपास्य-समागतः 'तओ णं समणे भगवं महावीरे' ततः खलु-कुमारनामकग्रामप्राप्त्यनन्तरम् श्रमणो भगवान् महावीरः 'वोसिट्ठच्चत्तदेहे' व्युत्सृष्टत्यक्तदेहः-शरीरसंस्कारममत्वरहितः सन् 'अणुत्तरेण आलएणं' अनुत्तरेण-प्रधानेन अनु-विघ्न बाधाओं को शान्ति पूर्वक गहन करने की प्रतिज्ञा की, याने अभिग्रह किया।

अब उपर्युक्त प्रतिज्ञा का पालन करने के लिये भगवान् श्रीमहावीर स्वामी के कर्तव्य जात का निरूपण करते हैं-'तओणं समणे भगवं महावीरे' उसके बाद अर्थात् बारह वर्ष तक व्युत्सृष्ट शरीर और देह ममत्व रहित होकर सभी प्रकार की विघ्न बाधाओं को सहन करने की प्रतिज्ञा ग्रहण करने के बाद श्रमण भगवान् श्रीमहावीर स्वामी 'इमं एयाख्वं अभिग्गहं अभिगिण्हित्ता' इस प्रवृत्ति प्रकार के अभिग्रह रूप प्रतिज्ञा ग्रहण कर 'वोसिट्ठच्चत्तदेहे' व्युत्सृष्ट त्यक्त देह होकर याने शरीर के संस्कार और ममत्व से रहित होकर 'दिवसे सुहुत्तसेसे' सुहूर्त मात्र दिवस के अवशिष्ट रहने पर याने दो घटिका मात्र दिन के अवशेष रहने पर 'कुमारगामं समणुपत्ते' कुमार नाम के ग्राम में पधारे 'तओणं' उसके बाद याने कुमार नाम के ग्राम में पधारने के बाद 'समणे भगवं महावीरे' श्रमण भगवान् श्री महावीर स्वामी 'वोसिट्ठच्चत्तदेहे' व्युत्सृष्ट त्यक्त देह होकर अर्थात् शरीर के संस्कार का ममत्व रहित होकर 'अणुत्तरेण आलएणं' अनुत्तर प्रधान

अर्थात् अभिग्रह धारण कर्यो।

इसे उपरोक्त अष्टषु करेव प्रतिज्ञानुं पालन करवा भगवान् श्रीमहावीर स्वामीना कर्तव्यनुं निरूपण करवाभां आवे छे-'तओणं समणे भगवं महावीरे' ते पछी अर्थात् बार वर्ष पश्चात् देहना ममत्व लावथी रहित थधने पधा प्रकारना विघ्नेने सहन करवानी प्रतिज्ञा अष्टषु करीने श्रमण भगवान् श्रीमहावीर 'इमं एयाख्वं अभिग्गहं अभिगिण्हित्ता' जे प्रमाणेना पूर्वोक्त अभिग्रह रूप प्रतिज्ञाने धारण करीने 'वोसिट्ठच्चत्तदेहे' व्युत्सृष्ट त्यक्त देहवाणा थधने अर्थात् शरीरना संस्कार अने ममत्वथी रहित थधने 'दिवसे सुहुत्तसेसे' जेक सुहूर्त मात्र दिवस जाकी रहे त्यारे अर्थात् जे घडि मात्र दिवस जाकी रहा त्यारे 'कुमारगामं समणुपत्ते' कुमार नाम नामना ग्राममा पधार्या। 'तओ णं समणे भगवं महावीरे' ते पछी अर्थात् कुमार ग्राममा पधार्या पछी श्रमण भगवान् श्रीमहावीर स्वामी 'वोसिट्ठ-

यमेन वा आनयेन-स्त्रीपुरुषनपुंसकरहितवसतिवासेन 'अणुत्तरेणं विहारेणं' अनुत्तरेण-
प्रधानेन अनुपमेन वा विहारेण 'एवं संजमेणं' एदम्-उत्तरीत्या अनुपमेन संयमेन-यमनियम-
पालनेन 'पगगहेणं संवरेणं' प्रग्रहेण-अनुपमप्रयत्नेन संवरेण-कर्मास्त्रनिरोधरूपेण संवरेण
'तवेणं' तपसा-तपश्चर्याया 'वंभचेरवासेणं' ब्रह्मचर्यवासेन-अनुपमब्रह्मचर्यधारणपूर्वकनिवा-
सेन 'खंतीए मुत्तीए' क्षान्त्या-अनुपमक्षमया मुक्त्या निर्लोभतया 'समीईए गुत्तीए'
समित्या-पञ्चसमितिभिः शुप्त्या-तिलुभिः 'तुट्टीए ठाणेणं' क्रमेण' तुष्ट्या-अनुपमतोषेण,
स्थानेन-एकत्रै स्थि वा कायोत्सर्गरूपध्यानेन क्रमेण-अनुपमक्रियानुष्ठानेन 'सुचरियफल
निष्वाणमुत्तिमगेणं' सुचरितफलनिर्माणमुक्तिमार्गेण-निर्वाणफलजनकसदाचरणजन्य मुक्ति-

या अनुपम आलय में याने स्त्री पुरुष नपुंसक रहित वसती में निवास करते हुए
एवं 'अणुत्तरेणं विहारेणं' अनुत्तर प्रधान या अनुपम विहार करते हुए एवं उक्त
रीति से अनुपम यम नियम पालनरूप 'एवं संजमेणं' संयम पूर्वक रहते हुए एवं
अनुपम 'पगगहेणं' प्रग्रह याने प्रयत्न से अर्थात् यतना पूर्वक और 'संवरेणं' कर्मा-
स्त्र का निरोध रूप संवर से और 'तवेणं' तपश्चर्या से और अनुपम 'वंभचेर
वासेणं' ब्रह्मचर्य से याने अनुपम ब्रह्मचर्य का धारण पूर्वक निवास से और अनु-
पम 'खंतीए' क्षान्ति याने क्षमा से तथा 'मुत्तीए' मुक्ति याने निर्लोभता से एवं
'समीईए' पांच समितियों से एवं तीन 'गुत्तीए' गुप्तियों से एवं अनुपम 'तुट्टीए'
तुष्टि से याने संतोष से तथा अनुपम 'ठाणेणं' स्थान से याने एक ही जगह
स्थित होकर कायोत्सर्ग रूप ध्यान से तथा 'क्रमेणं' क्रम से अर्थात् अनु-
पम क्रियानुष्ठान से और 'सुचरियफलनिष्वाणमुत्तिमगेणं' सुचरित फल
निर्वाण मुक्ति मार्ग से याने मोक्षफल जनक सदाचरण जन्य मुक्ति मार्ग भूत

वत्तदेहे' व्युत्पत्तेः देहवाणा अर्थात् शरीर सञ्चार रहित यधने 'अणुत्तरेणं आलएणं' अनु-
त्तर-प्रधान मुख्य अथवा अनुपम आलयमा अर्थात् स्त्रीपुरुष नपुंसक रहित वसतीमां
निवास करता करता तथा 'अणुत्तरेणं विहारेणं' अनुत्तर-प्रधान अथवा अनुपम विहार
करता करता तथा 'एवं संजमेणं' उक्त प्रकारेण अनुपम यमनियम पालन रूप संयमपूर्वक
रहने 'पगगहेणं' प्रग्रह ऐतदेहे प्रयत्नशी अर्थात् यतना पूर्वक तथा 'संवरेणं' कर्मास्त्रना
निरोधरूप भार प्रकारेण संवरशी तथा 'तवेणं' तपश्चर्याशी तथा 'वंभचेरवासेणं' अनुपम
ब्रह्मचर्यशी अर्थात् अनुपम ब्रह्मचर्यना धारण पूर्वकना निवासशी तथा 'खंतीए' अनुपम-
क्षान्ति अर्थात् क्षमाशी तथा 'मुत्तीए' मुक्ति अर्थात् निर्लोभताशी तथा 'समीईए' पांच
समितियों अने त्रय गुप्तियोंशी तथा 'तुट्टीए' तुष्टि अर्थात् संतोषशी तथा 'ठाणेणं' अनुपम
स्थानशी अर्थात् एक ज स्थाने स्थित यधने कायोत्सर्गरूप ध्यानशी तथा 'क्रमेणं' क्रमशी
अर्थात् अनुपम क्रियानुष्ठानशी अने 'सुचरियफलनिष्वाणमुत्तिमगेणं' सुचरित फल निर्वाण
मुक्ति मार्गशी अर्थात् मोक्ष देह जनक सदाचरण जन्य मुक्तिमार्गरूप संयम शान

मार्गभूत सम्यग्ज्ञानदर्शनचारित्ररूपेण युक्तः सन् 'अप्पाणं भावेमाणे विहरइ' आत्मानं भावयन्-भावनायुक्तं कुर्वाणः विरति-विचरति, 'एवं वा विहरमाणस्स' एवं वा उत्तरीत्या सम्यग्ज्ञानदर्शनचारित्रादियुक्तस्य च विहरमाणस्य-विवरतः भगवतो महावीरस्वामिनः 'जे केइ उवसग्गा समुप्पज्जंति' ये केचिद् वा ये केचन उपसर्गाः-विघ्नोपद्रवाः समुत्पन्नन्ते-समुत्पन्ना भवन्ति तथाहि 'दिग्वा वा माणुस्सा वा तिरिच्छया वा' दिग्वा वा देवसम्बन्धिनो वा आधिदैविका इत्यर्थः, मानुष्या वा-मनुष्यसम्बन्धिनो वा-मनुष्य कृता इत्यर्थः तैरश्विका वा-तिर्यक् सम्बन्धिनो वा-तिर्यक्कृता वा स्युः 'ते सव्वे उवसग्गे' तान् सर्वान् उपसर्गान्-देवमनुष्यतिर्यक्सम्बन्धिनो विघ्नोपद्रवान् 'समुप्पन्ने समणे' समुत्पन्नान् जायमानान् प्राप्तान् सनः 'अणाउले अव्वहिण्' अनाकुलः-अव्याकुलतया-शान्त-

सम्यक् ज्ञान सम्यग् दर्शन और सम्यक् चारित्र से भी युक्त होकर 'अप्पाणं भावेमाणे विहरइ' आत्मा को भावित करते हुए याने अच्छी भावना से युक्त करते हुए विहार करने लगे अर्थात् विचरने लगे 'एवं वा विहरमाणस्स' एवं वा अर्थात् उक्त रीति से विहरण करते हुए याने विचरते हुए सम्यक् ज्ञान दर्शन चरित्रादि से युक्त होकर भगवान् श्रीमहावीर स्वामी को 'जे केइ उवसग्गा' जो कोई भी उपसर्ग याने विघ्नोपद्रव 'समुप्पज्जंति' उपस्थित होते थे 'दिग्वा वा माणुस्सा वा' चाहे दैवी याने देव सम्बन्धी हो अर्थात् देवों के द्वारा किये गये विघ्नोपद्रव हों या मानुषी याने मनुष्यों के द्वारा किये गये वे विघ्नोपद्रव हो या 'तिरिच्छया वा' तैरश्विकी याने तिर्यग् योनि प्राणियों के द्वारा किये गये वे विघ्नोपद्रव रूप उपसर्ग हो 'ते सव्वे समुप्पन्ने समणे' उन सभी प्रकार के देवकृत मनुष्यकृत और तिर्यचप्राणी कृत महान् उपसर्गों को उपस्थित होने पर 'अणाउले' अवाकुलता से याने शान्ति पूर्वक और 'अव्वहिण्' अव्यथित

सम्यक् दर्शन अने सम्यक् चारित्रिणी पण्य युक्त यधने 'अप्पाणं भावेमाणे विहरइ' आत्माने भावित करता थका सारी भावनाथी युक्त करीने विहार करवा लाग्या. ओउले के देव-देशान्तरभा विचरवा लाग्या 'एवं वा विहरमाणस्स' उक्त प्रकारथी विहण्ण करता अर्थात् विचरता विचरता 'जे केइ उवसग्गा समुप्पज्जंति' सम्यक् ज्ञान दर्शन चारित्रादिथी युक्त भगवान् श्रीमहावीर स्वामीने जे केइ पण्य उपसर्ग अर्थात् विघ्नोपद्रव आवता हता जेम के 'दिग्वा वा माणुस्सा वा' ते आडे देव सम्बन्धी होय अर्थात् देवोअे करेल विघ्नोपद्रव होय अथवा मानुषी अर्थात् मनुष्योद्वारा करवाभा आवेला विघ्नोपद्रव होय अथवा 'तिरिच्छया वा' तैरश्विकी अर्थात् तिर्यग्योनी प्राणि प्राणियो द्वारा करवाभा आवेल ते विघ्नोपद्रवरूप उपसर्ग होय 'ते सव्वे उवसग्गे समुप्पन्ने समणे' ओ अधा प्रकारना अर्थात् देवकृत, मनुष्यकृत अने तिर्यग्योनिप्राणिकृत उपसर्गो उपस्थित थाय त्यादे 'अणाउले' व्याकुल थयाविना अर्थात् शान्तिपूर्वक अने 'अव्वहिण्'

चित्तः सन्, अव्यधितः अनुद्विग्नः स्थिरतापूर्वकमित्यर्थः 'अदीनमाणसे' अदीनमानसः प्रसन्नचित्तः 'तिविहं मणवयणकायगुत्ते' त्रिविध मनोवचनकायगुप्तः त्रिविधेन मनसा वचसा वपुषा च गुप्तः सन् 'सम्मं सहइ खमइ तितिक्खइ अहियासेइ' सम्यक्-सम्यक्तया सहते, क्षमते उपसर्गदातृभ्यः क्षमां कुरुते तितिक्षते-अदीनमनसा सहते, अव्यास्ते-निश्चलभावेन सहनं करोतीत्यर्थः सम्प्रति भगवतो महावीरस्य केवलज्ञानोत्पत्तिप्रसूयघ्नाह-'तओ ण समणस्स भगवओ महावीरस्स' ततः खलु-त्रिविद्योक्तोपसर्गमहानान्तरम् श्रमणस्य भगवतो महावीरस्य 'एणं विहारेणं विहरमाणरस्स' एतेन-उपर्युक्तप्रकारेण विहारेण विहरमाणस्य विच-

अर्थात् अनुद्विग्नं होकर याने उद्विग्नता रहित होकर स्थिरता पूर्वक 'अदीन माणसे' अदीन मानस होकर याने प्रसन्नचित्त होकर 'तिविहं मणवयणकायगुत्ते' त्रिविध मन वचन काय से गुप्त होकर याने मन से वचन से और काय शरीर से गुप्त होकर अर्थात् कायिक वाचिक मानसिक रूप तीन गुण्ठियों से युक्त होकर 'सम्मं सहइ' सम्यक्तया सहन करते थे और उन आध्यात्मिक और आधिदैविक तथा आधिभौतिक उपसर्ग रूप विघ्नबाधाओं को देनेवाले देव मनुष्य और तिर्यग् प्राणियों से 'खमइ' क्षमा करते हैं 'तितिक्खइ' तितिक्षा करते थे अर्थात् अदीन मनसे याने प्रसन्न चित्त से सहन करते थे, और 'अहियासेइ' निश्चल भाव से सहन करते थे इस प्रकार भगवान् श्री महावीर स्वामी पूर्वोक्त प्रतिज्ञा का पालन करने में तत्पर हो गये और तपश्चर्या में रत होकर ध्यान निमग्न हो गये

अब भगवान् श्री महावीर स्वामी के केवलज्ञानोत्पत्ति का निरूपण करते हैं-'तओणं समणस्स भगवओ महावीरस्स एणं विहारेणं विहरमाणस्स' तत

अव्यधित अर्थात् उद्विग्न तथा विनाश्य ओटले के स्थिरतापूर्वक 'अदीनमाणसे' अदीन मानस वाणा यधने ओटले के प्रसन्न चित्त युक्त यधने 'तिविहं मणवयणकायगुत्ते' त्रय प्रकारनी शुभित्याथी युक्त यधने 'सम्मं सहइ' सारी रीते सहन करता होता, तथा 'खमइ' ओ आध्यात्मिक अने आधिदैविक तथा आधिभौतिक उपसर्ग रूप विघ्न बाधाओंने आपनारा देव, मनुष्य अने तिर्यग्येनि प्राणियों ने क्षमा करता होता तथा 'तितिक्खइ' तितिक्षा करता होता अर्थात् अदीनमनसी ओटले के प्रसन्न लावणी सहन करता होता तथा 'अहियासेइ' निश्चल लावणी सहन करता होता आ प्रमाणे भगवान् श्रीमहावीर स्वामी पूर्वोक्त प्रतिज्ञाना पालन करणामा तत्पर यधने तपश्चर्यामा रत यधने ध्यान निमग्न रहेता होता,

इवे भगवान् श्रीमहावीर स्वामीने उपसर्गज्ञानोत्पत्तिनु निरूपण करणामा आवे छे- 'तओ ण समणस्स भगवओ महावीरस्स' ते पणी अर्थात् त्रय भगवान् श्रीमहावीर स्वामी द्वारा त्रय प्रकारनी (आध्यात्मिक-आधिदैविक-अने आधिभौतिक) उपसर्गों सहन कर्या पणी

रतः 'वारसवासा वीइक्कंता' द्वादशवर्षाणि व्यतिक्रान्तानि-व्यतीतानि 'तेरसमस्स य वाम-
स्स परियाए' त्रयोदशरय च वर्षम्य पर्याये-मध्ये 'वट्टमाणस्स' वर्तमानस्य तिष्ठतो महा-
वीरस्येति पूर्वेष्वान्वयः 'जे से गिम्हाणं दुच्चे मासे' योऽसौ ग्रीष्माणाम् ऋतुनाम् द्वितीयो मासः
'चउत्थे पक्खे' चतुर्थः पक्षः 'वडसाहसुद्धे' वैशाखशुद्धः-वैशाखशुक्लपक्षः आसीत् 'तस्स णं
वेसाहसुद्धस्स' तस्य खलु वैशाखशुद्धस्य-वैशाखशुक्लपक्षस्य 'दसमीपक्खेणं सुव्वएणं दिवसेणं'
दशमीपक्षे खलु-दशम्यां तिथौ, सुव्रतेन दिवसेन-सुव्रतनामके दिवसे इत्यर्थः 'विजएणं
सुहुत्तेणं' विजयेन सुहृतेन-निजयसुहृते 'हत्थुत्तराहिं नक्खत्तेणं' हरनोत्तराभिः-उत्तराफाल्गुनी-
रूपाभिः नक्षत्रेण 'जोगोवगएणं' योगोपगतेन-चन्द्रमसा योगं सम्बन्धम् उपगतेन प्राप्तेन
उत्तराफाल्गुनीनक्षत्रेणेत्यर्थः उत्तराफाल्गुनी नक्षत्रेण सह योगोपगते चन्द्रमसीतिभावः 'पाई-
णगामिणीए छायाए' प्राचीनगामिन्या छायायाम्-पूर्वदिशि लम्बमानायां छायायामित्यर्थः

खलु उसके बाद अर्थात् भगवान् श्री महावीर स्वामी के द्वारा तीन प्रकार के
आध्यात्मिक-आधिदैविक और आधिभौतिक उपसर्गों को सहन करने के बाद
श्रमण भगवान् श्री महावीर स्वामी के उपर्युक्त विहार से विचरते हुए 'वारस
वासा वीइक्कंता' बारह वर्ष बीत गये और 'तेरसमस्स य वासस्स परियाए
वट्टमाणस्स' तेरहवां वर्ष के मध्य में रहते हुए भगवान् श्री महावीर स्वामी
को 'जे से गिम्हाणं दुच्चे मासे' जो वह प्रसिद्ध ग्रीष्म ऋतु का द्वितीय मास
और 'चउत्थे पक्खे' चतुर्थ पक्ष याने 'वडसाहसुद्धे' वैशाख शुक्ल पक्ष था 'तस्स
णं वेसाहसुद्धस्स' उस वैशाख शुक्ल पक्ष के 'दसमी पक्खेणं' दशमी तिथि में
'सुव्वए णं दिवसे णं विजएणं सुहुत्तेणं' सुव्रत नाम के दिवस में और विजय
नाम के सुहृते में 'हत्थुत्तराहिं नक्खत्तेणं' हस्तोत्तर याने उत्तरा फाल्गुनी नक्षत्र
में 'जोगोवगएणं' योग प्राप्त होने पर अर्थात् उत्तरा फाल्गुनी नक्षत्र के साथ
चंद्रमा का योग होने पर तथा 'पाईणगामिणीए' पूर्व दिशा की और लंबायमान
'छायाए' छाया होने पर याने पूर्व दिशा तरफ छाया के लंबायमान होने पर

श्रमण भगवान् श्रीमहावीर स्वामीना 'एणं विहारेण' उपरोक्त विहारी विहरमाणस्स'
विहार करता करता 'वारसवासा विइक्कंता', बारह वर्ष पुरा गया अने 'तेरसमस्स य वासस्स
वट्टमाणस्स' तेरह वर्षमा भगवान् श्रीमहावीर स्वामीने 'जे से गिम्हाणं दुच्चे मासे' प्रसिद्ध
ग्रीष्म ऋतुना णीज मास अने 'चउत्थे पक्खे' येशु पणवार्ड'यु अर्थात् 'वडसाहसुद्धे'
वैशाख मासना शुद्ध पक्षमा तथा 'तस्स वेसाहसुद्धस्स दसमी पक्खेणं' ओ वैशाख शुद्ध
पक्षनी दशमी तिथिना दिवसे 'सुव्वएणं दिवसेणं' सुव्रतनामना दिवसमा अने 'विजएणं
सुहुत्तेणं' विजय नामना सुहृत्तमा 'हत्थुत्तराहिं नक्खत्तेणं' हस्तोत्तरा अर्थात् उत्तरादिष्टुनी
नक्षत्रमा 'जोगोवगएणं' योग प्राप्त थता अर्थात् उत्तरादिष्टुनी नक्षत्रनी साथे चन्द्रमाने योग
क्षये त्यादे 'पईणगामिणी छायाए' तथा पूर्व दिशा तरफ छाया लायी थथ त्यादे 'वीयत्ताए

‘विद्यत्ताए पोरिसीए’ द्वितीयाया पौरुष्याम्-व्यक्तायां वा पाश्चात्यपौरुष्याम् मध्याह्नकाला-
नन्तरमित्यर्थः ‘जंभियगामस्स नयरस्स’ जृम्भिकग्रामस्स नगरस्य ‘बहिया नईए उज्जुवालिया-
याए’ बहिस्तटात्-बहिर्भागे ऋजुवालुजायाः ऋजुवालुकानाम्भ्याः नद्याः ‘उत्तरकूले’ उत्तर-
कूले-उत्तरतटे ‘सामागस्स गाहावडस्स’ श्यामाकस्स-श्यामाकनाम्नः गृहपतेः-गृहस्वामिनः
‘कट्टकरणंसि’ कूटकरणे-क्षेत्रे ‘उडुंजाणू अहोसिरस्स’ ऊर्ध्वजानु-अथः शिरसः-कृतोर्ध्वजानु-
अगोमस्तकस्य ‘झाणकोटोवगयस्स’ ध्यानकोटोपगतस्य-ध्यानरूपकोटमुपगतस्य प्राप्तस्य
भगवतो महावीरस्य ‘वेयावत्तस्स चेइयस्स’ व्यावृत्तस्य-वैयावृत्यस्य वा नाम्नः चैत्यस्य
उद्य नस्य ‘उत्तरपुरच्छिमे दिसीभागे’ उत्तरपौरस्त्ये-ईशानकोणे दिग्भागे ‘सालक्खणस्स’
शालवृक्षस्य ‘अदूरसामंते’ नाति दूरनिकटे ‘उक्कुडुयस्स’ उत्कुटकस्य-उत्कुटकासनस्य कुक्कु-
टासनेन इत्यर्थः ‘गोदोहियाए’ गोदोहिकाया-गोदोहिकासनेन ‘आयावणाए’ आतापनया

एव ‘वीयत्ताए पोरिसीए’ द्वितीय पौरुषी याने पाश्चात्य पौरुषी के व्यक्त होने पर
अर्थात् मध्याह्न काल के बाद ‘जंभियगामस्स’ जृम्भिक नामके ग्राम के याने
‘नयरस्स बहिया नईए उज्जुवालियाए’ नगर के बाहर ऋजुवालिका नाम की नदी
के ‘उत्तरे कूले’ उत्तर तट पर ‘सामागस्स’ श्यामाक नाम के ‘गाहावडस्स’
गृहपति के ‘कट्ट करणंसि उडुंजाणू’ क्षेत्र (खेत) में जानुं (छुटना) द्वय को
ऊपर उठा कर और ‘अहोसिरस्स’ मस्तक को नीचे करके खड़े होकर याने
शीर्षासन करके ‘झाणकोटोवगयस्स’ ध्यान में लीन अर्थात् ध्यान में निमग्न
भगवान् श्रीमहावीर स्वामी को ‘वेयावत्तस्स चेइयस्स’ व्यावृत्त अथवा वैयावृत
नामके चैत्य अर्थात् उद्यान के ‘उत्तर पुरच्छिमे दिसीभागे’ उत्तर पौरस्त्य
भाग में याने ईशान कोण में ‘सालक्खणस्स अदूरसामंते’ शालवृक्ष के निकट
में ‘उक्कुडुयस्स’ कुक्कुटासन के द्वारा याने कुक्कुट (मुर्गा) के समान आसन
लगाकर बैठे हुए या-‘गोदोहियाए’ गोदोहिकासन के द्वारा अर्थात् गायको
दूहने के समय जिस प्रकार बैठ कर लोग-गाय को दूहते हैं उसी प्रकार आसन

पौरसीए ॥ १॥ पौरुषी अर्थात् पश्चिम पौरुषी प्रारभ्य थर्ध त्थारे ओटले के मध्याह्न काल
पछी ‘जंभियगामस्स’ जृम्भिकग्राम नामना ‘नयरस्स बहिया’ नगरनी ओटार ‘नईए उज्जुवालियाए’
ऋजुवालिका नामनी नदीना ‘उत्तरकूले’ उत्तर तट्ठना किनारापर ‘सामागस्स गाहावडस्स’
कट्टकरणसि श्यामाक नामना गृहपतिना ओरभा ‘उडुंजाणू अहोसिरस्स झाणकोटोवगयस्स’
ये गोठेण्णे उयाडरी अने भरनकने नीचे राखेने ओटले के शीर्षासन करीने ध्यानभा भग्न
थयेला भगवन् श्रीमहावीर स्वामीने ‘वेयावत्तस्स चेइयस्स’ व्यावृत्त अर्थात् वैयावृत्त नामना
उद्यानना ‘उत्तरपुरच्छिमे दिसीभागे’ उत्तर पौरस्त्य भाग अर्थात् ईशान पुष्पभा ‘साल
क्खणस्स अदूरसामंते’ शाल वृक्षनी नज्झी ‘उक्कुडुयस्स गोदोहियाए’ कुक्कुटासनद्वरा अर्थात्
भरधानी जेम आसन लगावीने जेठेला अथवा गोदोहिकासन द्वारा अर्थात् गायने दूहती

‘આયાવેમાણસ્સ’ આતાપયતઃ—આતાપનાં કુર્વતઃ ‘છટ્ટેણં ભક્તેણં અપાણણં’ પંઠેન ભક્તેન—ઉપવાસદ્વયેન અપાનકેન—પાનરહિતેન ‘સુક્કઙ્ગાણંતરિયાણ વટ્ટમાણસ્સ’ શુક્લધ્યાનાન્તરે—શુક્લધ્યાને વર્તમાનસ્ય—આરુઢસ્ય ભગવતો મહાવીરસ્વામિનઃ ‘નિવ્વાણે કસિણે પહિપુન્ને’ નિર્વાણે—નિર્દોષે કૃત્સ્ને—સમ્પૂર્ણે—પરિપૂર્ણાર્થગ્રાહકે પ્રતિપૂર્ણે ‘અવ્વાહણે નિરાવરણે’ અવ્યાહતે—વ્યાધાતરહિતે અકુઠિતે इत्यર્થઃ નિરાવરણે—આવરણરહિતે ‘અણંતે અણુત્તરે’ અનંતે, અનુત્તરે સર્વપ્રધાને ‘કેવલવરનાણદંસણે સમુપ્પન્ને’ કેવલવરજ્ઞાનદર્શને—સર્વશ્રેષ્ઠ કેવલજ્ઞાનં કેવલદર્શનશ્ચ સમુત્પન્ને સંજાતે, ભગવતો મહાવીરસ્ય ઉપર્યુક્તરૂપ કેવલજ્ઞાનં કેવલદર્શનશ્ચ સમજાયત इति भावः । अथ भगवतो श्री महावीरस्वामिनः समुत्पन्नकेवलज्ञानदर्शनस्य सामर्थ्य

લગાકર ‘આયાવણાણ આયાવેમાણસ્સ’ આતાપના સે આતાપના કરતે હુણ ‘છટ્ટેણં ભક્તેણં અપાણણં’ તથા પઠ્ઠ ભક્ત અર્થાત્ અપાનક—જલકા પાન સે મી રહિત ઉપવાસ દ્વયાત્મક પઠ્ઠ ભક્ત નામકે વ્રત કરતે હુણ ઔર ‘સુક્કઙ્ગાણંતરિયાણ વટ્ટમાણસ્સ’ શુક્લધ્યાનસે વર્તમાન અર્થાત્ શુક્લધ્યાન સે નિમગ્ન ભગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામી કો ‘નિવ્વાણે કસિણે પહિપુન્ને’ નિર્વાણ નિર્દોષ ઔર કૃત્સ્ન અર્થાત્ સંપૂર્ણ યાને પરિપૂર્ણ અર્થકેગ્રાહક ઔર ‘અવ્વાહણ’ અવ્યાહત યાને વ્યાધાતરહિત (અકુઠિત) એવં ‘નિરાવરણે’ નિરાવરણ—આવરણ રહિત તથા ‘અણંતે’ અનંત અંત રહિત ઔર ‘અણુત્તરે’ અનુત્તર—સર્વ પ્રધાન ‘કેવલવરનાણદંસણે સમુપ્પન્ને’ કેવલ જ્ઞાન ઔર કેવલદર્શન ઉત્પન્ન હુણ ઇતાવતા ભગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામી કો ઉક્તરીતિ સે તપશ્ચર્યા વ્રત ધ્યાન વગેરહ સે અત્યન્ત લીન હોને પર નિર્દોષ એવં સમી અર્થો કા ગ્રાહક તથા અકુઠિત આવરણ રહિત સર્વશ્રેષ્ઠ કેવલ જ્ઞાન તથા કેવલ દર્શન ઉત્પન્ન હુઆ, ઉસ સે ભગવન્ કેવલજ્ઞાની હો ગયે ।

अथ भगवान् श्री महावीर स्वामी के समुत्पन्न केवलज्ञान तथा केवल दर्शन

વખતે જે રીતે બેસીને ગાય દોવાય છે એ પ્રમાણે આસન લગાવીને ‘આયાવણાણ આયાવેમાણસ્સ’ સૂચના તાપમા આતાપના કરતા કરતા ‘છટ્ટેણ ભક્તેણ’ પઠ્ઠસકત અર્થાત્ ‘અપાણણ’ અપાનક એટલે કે જલપાનથી રહિત ઉપવાસ દ્વયાત્મક પઠ્ઠસકત નામનું વ્રત કરતા અને ‘સુક્કઙ્ગાણતરિયાણ વટ્ટમાણસ્સ’ શુક્લ ધ્યાનમાં વર્તમાન એટલે કે શુક્લ ધ્યાનમાં નિમગ્ન શ્રી મહાવીર સ્વામીને ‘નિવ્વાણે કસિણે પહિપુન્ને’ નિર્વાણ—નિર્દોષ અને કૃત્સ્ન અર્થાત્ સંપૂર્ણ અને પરિપૂર્ણ અર્થના ગ્રાહક અને ‘અવ્વાહણ નિરાવરણે અણંતે’ અવ્યાહત એટલે કે વ્યાધાતરહિત (અકુઠિત) તથા નિરાવરણ અર્થાત્ આવરણ વિનાનું તથા અનંત અત વગરનું ‘અણુત્તરે કેવલવરનાણદંસણે સમુપ્પણે’ અનુત્તર—સર્વપ્રધાન કેવલજ્ઞાન અને કેવલદર્શન ઉત્પન્ન થયું એટલે કે—વીતરાગ લગવાન્ શ્રીમહાવીરસ્વામીને ઉક્ત પ્રકારથી તપશ્ચર્યા વ્રત ધ્યાન વિગેરેમાં અત્યન્ત લીન હતા ત્યારે નિર્દોષ અને બધાજ અર્થોના ગ્રાહક અને અકુઠિત આવરણ વિનાનું સર્વ શ્રેષ્ઠ કેવલજ્ઞાન અને કેવલદર્શન ઉત્પન્ન થયું તેથી લગવાન્ કેવલજ્ઞાની કહેવાયા.

वर्णयितुमाह—‘से भगव अरह जिणे जाए केवली’ म सल्लु भगवान् अर्हन्-तीर्थकृत् जिनः—
जिनेन्द्रः जातः केवली—केवलज्ञानी भगवान् महावीरः ‘सव्वन्नु सव्वभाववरिसी’ सर्वज्ञः—
सर्वपदार्थज्ञाता सर्वभावदर्शी—सर्वपदार्थद्रष्टा ‘सदेवमणुयामुरस्स’ सदेवमणुयामुरस्य—देवानां
मनुष्याणाम् असुरकुमाराणां ‘लोगस्स’ लोकस्य—सर्वलोकानाञ्च ‘पज्जाए जाणइ’ पर्यायान्
जानाति तथाहि ‘त जहा—आगइं गइं ठिइं चयणं’ तद्यथा—आगतिम्—जीवानाम् आगतिम्,

का सामर्थ्य बतलाते हैं—‘से भगव अरह जिणे जाए केवली’ भगवान् श्री महा-
वीर स्वामी को केवलज्ञान उत्पन्न होने पर वह प्रसिद्ध भगवान् अर्हन् तीर्थकर
जिनेन्द्र केवलज्ञानी होकर ‘सव्वन्नु सव्वभाववरिसी’ सर्वज्ञ याने सभी पदार्थों
को जाननेवाले एवं सर्वभावदर्शी सभी पदार्थों को देखनेवाले होने से ‘सदेव
मणुयामुरस्स लोगस्स’ सभी देवों के तथा सभी मनुष्यों के और सभी असुर-
कुमारों के तथा सभी लोगों के ‘पज्जाए जाणइ’ पर्यायों को जानने लगे अर्थात्
कब कौन देवादि सभी लोग किस रूप में गमनागमनादि पर्याय करेंगे इन सभी
बातों को भगवान् श्रीमहावीररवामी केवलज्ञान के प्रभाव से जानते थे तं जहा
‘आगइं गइं ठिइं’ जैसे कि आगति, गति, और स्थिति को याने जीवों के गमना-
गमनादि पर्यायों को अर्थात् कोन सा जीव जन्तु प्राणी किस समय कहां से
आकर कहां पर जायेंगे इन सभी बातों को केवलज्ञान के प्रभाव से जानने
लगे एवं ‘चयणं’ किस देव लोक से किस समय किन देवों का व्यवन (पतन)
होगा याने कोन देव कब किस देवलोक से गिरकर इस लोक में आने
वाले हैं या आगये हैं अथवा आये हैं इस सभी बातों को भी भगवान्

हुवे भगवान् श्रीमहावीर स्वामीने थयेस केवणज्ञान अने केवणदर्शनी शक्ति
सूत्रकार बतावे छे—‘से भगव अरह जिणे जाए’ भगवान् श्रीमहावीर स्वामीने केवण
ज्ञान उत्पन्न थयाथी भगवान् केवणज्ञानी थइने ‘सव्वन्नु’ सर्वज्ञ अर्थात् सधणापदार्थोंने
जानुनारा तथा ‘सव्वभाववरिसी’ सर्वभावदर्शी अर्थात् सधणा पदार्थोंना द्रष्टा ‘सदेवमणुया
मुरस्स लोगस्स पज्जाए जाणइ’ सधणा देवानां तथा सधणा मनुष्येणानां तेसज सधणा असुर
कुमारोना तथा सधणा लोकना पर्यायोंने जानुना तथा अर्थात् कयरे केवण देवादि सधणा
लोक केवा प्रकारथी गमनागमनादि पर्याय करशे ओ तभाम वातोने भगवान् श्रीमहा
वीर स्वामी केवणज्ञानना प्रभावथी जानुना हुता ‘तं जहा’ जेभके ‘आगइं’ आगति, ‘गइं’
गतिने अने ‘ठिइं’ स्थितिने अर्थात् एवेना गमनागमनादि, पर्यायोंने अर्थात् कया एव
जन्तु के प्राणी कये वणते कयाथी आवीने कया जशे ओ तभाम वातोने केवणज्ञानना
प्रभावथी जानुना लाग्या तथा ‘चयणं’ कया देवलोकथी कया समये कया देवतु रचन
(पतन) थशे अर्थात् कयादेव कयरेने कया देवलोकमाथी यवीने आलोकमा आवशे आवी
गया छे के आवे छे ओ तभाम वातोने भगवान् केवणज्ञानी श्रीमहावीर स्वामी केवण

गतिम् स्थितिम्, च्यवनम्-देवल्लोकाद् देवानां च्यवनम्, 'उववायं भुक्तं पीयं कडं' उपपातम्-नरके देवानां जन्मस्थानम्, भुक्तम्-खाद्यम्, पीतम्-पेयपदार्थान्, कृतम्-सम्पादितं चौर्यादिकर्म, 'पडिसेवियं' प्रतिसेवितम् मैथुनादि सेवनम् 'आविष्कर्मं रहो कम्मं' आविष्कर्म-प्रकटकार्यम्, रहः कर्म गुप्तकार्यम् 'लवियं कहियं' लपितम्-प्रलापम्, प्रलपन्तं वा, कथितम्-एकान्ते उक्तम्-गुप्तवार्तामित्यर्थः 'मणो माणसियं' मनो मानसिकम् जीवानां चित्तगतं मनोगतश्चाभिप्रायम्, 'सव्व लोए' सर्वलोके-सर्वेषां लोकानां विषये 'सव्व जीवाणं' सर्व जीवानाम्-सर्वेषां प्राणिनाम् 'सव्वभावाइं' सर्वभावान्-सर्वाभिप्रायान् 'जाणमाणे पासमाणे' जानानः-जानन्, पश्यन्-अवलोकयन् 'एवं च णं विहरइ' एवञ्च खलु-अनया रीत्या केवल

श्रीमहावीर स्वामी केवलज्ञान के प्रभाव से जानते थे 'उववायं' एवं उपपात को अर्थात् नरक में देवों के जन्मस्थान को तथा 'भुक्तं' भुक्त अर्थात् खाद्य पदार्थों को एवं 'पेयं' पेय पदार्थों को तथा 'कडं' कृत को याने किये हुए शुभाशुभ कर्मों को 'पडिसेवियं' एवं प्रतिसेवित को याने मैथुनादि सेवन को तथा 'आविष्कर्म' आविष्कर्म याने प्रकट कार्यों को तथा 'रहो कम्मं' रहःकर्म याने गुप्तकार्यों को 'लवियं' एवं लपित अर्थात् प्रलाप को या प्रलाप करते हुए प्राणियों को तथा 'कहियं' कथित अर्थात् एकांत में उक्त गुप्त वार्ता को एवं 'मणोमाणसियं' मनो मानसिक याने जीवों के चित्तगत और मनोगत अभिप्रायों को तथा 'सव्वलोए' सभी लोगों के विषय में तथा 'सव्व जीवाणं सव्व भावाइं' सभी जीवों के याने सभी प्राणियों के सर्वभावों को याने सभी अभिप्रायों को 'जाणमाणे' जानते हुए और देखते हुए अर्थात् केवल ज्ञान से सभी जीवजंतुओं के अभिप्रायों को जानते हुए और 'पासमाणे' केवल दर्शन से देखते हुए 'एवं चणं विहरइ' विचरते थे याने विहार करने लगे।

ज्ञानना प्रभावथी ज्ञायुता हुना अर्थात् ज्ञानी होता होता तथा, 'उववायं' उत्पातने अर्थात् नरकमा देवेना जन्मस्थानने तथा भुक्तं भुक्त अर्थात् भाद्य पदार्थोंने तथा 'पीयं' पेय पदार्थों तथा 'कडं' कृतने अर्थात् करवाभा आवेद शुभाशुभ कर्मने तथा 'पडिसेवियं' प्रतिसेवितने अर्थात् मैथुनादि सेवनने तथा 'आविष्कर्म' आविष्कर्म अर्थात् प्रकटकार्योंने तथा 'रहो कम्मं' रहः कर्म अर्थात् गुप्तकार्योंने तथा 'लवियं' लपित अर्थात् प्रलापने अगर प्रलाप करना प्राप्तिथेने तथा 'कहियं' कथित अर्थात् ओकातमा कडेल शुप्त वातने तथा 'मणोमाणसियं' मनोमानसिक अर्थात् लवेना चित्तगत अने मनोगत अभिप्रायेने तथा 'सव्वलोए सव्वजीवाणं' सव्वलोलोका सव्वधमा तथा सव्वण लोकेना अर्थात् अधाज प्राप्तिथेना 'सव्वभावाइ जाणमाणे पासमाणे' सर्वभावोंने अर्थात् तेमना अधा अभिप्रायेने ज्ञप्तिने अने ज्ञेयने अर्थात् देवज्ञानथी अधालव न तुओना अभिप्रायेने ज्ञप्तिने अने ज्ञेयनथी देवीने 'एव च णं विहरइ' ओ प्रकारथी विचरता होता,

જ્ઞાનપ્રભાવેણ સર્વપદાર્થાન્ સર્વામિપ્રાયાંશ્ચ અવગચ્છન્ વિદ્યગતિ-વિચરન્તિ 'જળ્લં દિવસં મમ
જ્ઞાનસ ભગવઓ મહાવીરસ્સ' યસ્મિન્ સ્થલુ દિવસે શ્રમણમ્ય ભગવતો મહાવીરસ્ય 'નિવ્વાણે
કસિણે જાવ સમુપ્પન્ને' નિર્વાણે-નિર્મલે' કૃત્ત્વે-સમ્પૂર્ણે-પરિપૂર્ણે યાવત્-પ્રતિપૂર્ણે અવ્યા
હને નિરાવરણે અનન્તે અનુત્તરે કેવલજ્ઞાનદર્શને સમુત્પન્ને-સમજાયેતામ્ 'તળ્લં દિવસં'
તસ્મિન્ સ્થલુ દિવસે 'ભવણવહ્વાણમંતરજોડમિયવિમાણવાસિદેવેહિય' ભવનપતિ-વાનવ્યન્તર-
જ્યોતિષિક વિમાનવાસિ વૈમાનિકદેવૈશ્ચ 'દેવીહિય' દેવીમિશ્ચ 'ઉવયંતેહિં' ઉત્પત્તદ્ભિઃ-ઉત્પ
તન કુર્વદ્ભિઃ સુમેરૌ પર્વતે આરોહદ્ભિઃ 'જાવ ઉપ્પિજલગમ્ભૂય યાવિહુત્થા' યાવદ્-અપત

અવ જિસ સમય મેં ભગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી કો પરમ નિર્મલ કેવલજ્ઞાન
ઔર કેવલદર્શન ઉત્પન્ન હુઆ ઉસ સમય મેં એક અત્યન્ત મહાન્ દિવ્ય દેવપ્રકાશ
ઔર દેવ કલકલ ખો ઉત્પન્ન હુઆ યહ ચતલાને હૈં-‘જળ્લં દિવસં સમણસ્સ
ભગવઓ મહાવીરસ્સ નિવ્વાણે કસિણે જાવ સમુપ્પન્ને’ જિસ દિન મેં શ્રમણ
ભગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી કો નિર્વાણ યાને નિર્દોષ અર્થાત્ નિર્મલ
એવં કૃત્ત્વ યાને સમ્પૂર્ણ અર્થાત્ પરિપૂર્ણ એવં યાવત્ અવ્યાહત યાને વ્યા-
ઘાત રહિત અર્થાત્ અકુણ્ઠિત ઔર નિરાવરણ યાને આવરણ રહિત એવં
અનન્ત અર્થાત્ અન્ત રહિત એવં અનુત્તર સર્વોત્તમ યાને સર્વોત્કૃષ્ટ કેવલ-
જ્ઞાન ઔર કેવલ દર્શન સમુત્પન્ન હુઆ ‘તળ્લં દિવસં ભવણવહ્’ ઉસ દિન મેં
ભવનપતિ ‘વાણમંતરજોડસિય’ વાનવ્યન્તર-જ્યોતિષિક ઔર ‘વિમાણવાસિ દેવે-
હિય દેવીહિય’ વિમાન વાસી વૈમાનિક દેવોં ઔર દેવિયોં ને ‘ઉવયંતેહિં જાવ’
ઉત્પતન કરતે હુએ યાને સુમેરુ પર્વત પર આરોહણ કરતે હુએ અર્થાત્ ચઢતે હુએ તથા
યાવદ્ ભૂભાગ પર અવતરણ કરતે હુએ યાને ઉતરતે હુએ યાને સુમેરુ પહાડ પર
ચઢતે સમય ઔર ભૂભાગ પર ઉતરતે સમય ‘ઉપ્પિજલગમ્ભૂય યાવિ હુત્થા’ એક

અર્થાત્ વિહાર કરવા લાગ્યા.

હવે જે સમયે ભગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામીને કેવળજ્ઞાન અને કેવળદર્શન ઉત્પન્ન થયું
જે સમયે એક મોટો દિવ્ય પ્રકાશ અને દેવ કલકલ પણ થયો તેનું સુત્રકાર કથન કરે
છે-‘જળ્લં દિવસં સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ’ જે દિવસે શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીને
‘નિવ્વાણે કસિણે’ નિર્વાણ અર્થાત્ નિર્દોષ એટલે કે નિર્મલ અને કૃત્ત્વ અને સમ્પૂર્ણ
એટલે કે પરિપૂર્ણ તથા ‘જાવ સમુપ્પન્ને’ યાવત્ પ્રતિપૂર્ણ અને અવ્યાહત અર્થાત્ વ્યાઘાત
વિનાશ અર્થાત્ અકુણ્ઠિત અને નિરાવરણ અર્થાત્ આવરણ વિનાશ તથા અનન્ત એટલે કે
અતવગરનું તથા અનુત્તર અર્થાત્ સર્વોત્તમ કેવળજ્ઞાન અને કેવળદર્શન ઉત્પન્ન થયું ‘તળ્લં
દિવસં’ એ દિવસે ‘ભવણવહ્ વાણમંતર-જોડસિયવિમાણવાસિ’ ભવનપતિ, વાનવ્યન્તર-જ્યોતિષિક
વિમાનવાસી વૈમાનિક ‘દેવેહિય દેવીહિય’ દેવો અને દેવિયોએ ‘ઉવયંતેહિં જાવ’ ઉત્પતન
કરતા અર્થાત્ સુમેરુ પર્વત પર ચઢતી વખતે અને સુમેરુપર્વત પરથી જમીન પર ઉતરતી

दृग्भिः भूमिभागे अस्तरदृग्भिः आगच्छदृग्भिः भवनपत्यादि देवानाम् अवपतनोत्पतनसमये एको महान् दिव्यो देवोद्घोतः—देवप्रकाशः देवसन्निपातः देवकलकलः देवकलकलः उत्पिञ्जलभूतश्चापि अभवत्—संजातः इति भावः 'तओण समणे भगवं महावीरे' ततः खलु—देव प्रकाशानन्तरम् श्रमणी भगवान् महावीरः 'उत्पन्नवरानाणदंसणधरे' उत्पन्नवरज्ञानदर्शन धरः—समुत्पन्नप्रधानकेवलज्ञानदर्शनधारको भूत्वा—'अप्पाणं च लोग च अभिसमिक्ख'

महान् दिव्य विलक्षण देवोद्घोत अर्थात् देवप्रकाश और देव सन्निपात याने देवों का निपतन और देव कलकलकल अर्थात् देवों का कलकल शब्द उत्पिञ्जलभूत याने एकत्रित होकर उत्पन्न हुआ एतावता भगवान् श्री महावीर स्वामी के केवलज्ञान तथा केवलदर्शन की उत्पत्ति काल में भवनगति वानव्यन्तरज्योतिषिक और वैमानिक देवोंने और देवियोंने आनन्द के द्वारे फूले नहीं समाते हुए सुमेरु पर्वत पर चढ़ते उतरते लक्ष्मण एक महान् दिव्य प्रकाश के साथ विलक्षण कलकल मधुर अव्यक्त ध्वनि की अर्थात् भगवान् श्री महावीर स्वामी की जय जयकार सूत्रक अत्यन्त रमणीय शब्द किया ।

अब भगवान् श्री महावीर स्वामी का देवादिके प्रति क्रम से धर्मोपदेश का निरूपण करते हैं—'तओण' उसके बाद अर्थात् भगवान् श्री महावीर स्वामी को केवलज्ञान और केवलदर्शन के उत्पन्न होने के समय में भवनपत्यादि देवों और देवियों के दिव्य प्रकाश के साथ दिव्य कलकल शब्द होने के बाद 'समणे भगवं महावीरे' श्रमण भगवान् श्री महावीर स्वामीने 'उत्पन्नवरानाणदंसणधरे' उत्पन्न अत्यन्त श्रेष्ठ केवलज्ञान और केवलदर्शन को धारण करते

वपने 'उत्पिञ्जलगम्भूय चात्रि हुत्वा' एक मोटा दिव्य अने विलक्षण देवोद्घोत अर्थात् देवप्रकाश अने देवसन्निपात ओटवे के देवानु पतन तथा देव कलकलकल अर्थात् देवाने कलकलशब्द उत्पिञ्जलभूत अर्थात् ओकठोयर्थने उत्पन्न थयो, ओटवे के वीतराग भगवान् धर्मात्मान महावीर स्वामीने केवणज्ञान तथा केवणदर्शन उत्पन्न थयु त्याहे लवनपति वानव्यन्तर ज्ये तिषिक अने वैमानिक देवोअे अने देवीथेअे आनन्दने लधने प्रकुल्लताने लधं सुमेरुपर्वत पर चढवा ने उतरवाने समये ओक मोटा दिव्य प्रकाशनी साथे विलक्षण कलकल मधुर अव्यक्त ध्वनी क्योँ अर्थात् भगवान् श्री महावीर स्वामीना विजय सूत्रक जयजयकारने। अत्यन्त रमणीय नाद क्योँ

हुवे भगवान् श्री महावीर स्वामीअे देवादिने कभथी करेल धर्मोपदेशनु निरूपण करवाभा आवे छे—'तओण समणे भगवं महावीरे उत्पन्नवरानाणदंसणधरे' ते पछी अर्थात् भगवान् श्री महावीर स्वामीने केवणज्ञान अने केवणदर्शन उत्पन्न थयु ते वपने लवनपत्यादि देवो अने देवीथेअे दिव्यप्रकाशनी साथे दिव्य कलकलने मधुर शब्द थया पछी श्रमण भगवान् श्री महावीर स्वामीने 'उत्पन्नवरानाणदंसणधरे' अप्पाणं च लोग

आत्मानञ्च-स्वात्मानम्, लोकं च अभिसमीक्ष्य केवलज्ञानद्वारा ज्ञात्वा 'पूर्वं देवाणं धम्ममाइक्खइ' पूर्व-प्रथमं देवानां धर्मम् आरुदति-उपदिशति 'तओ पच्छा मणुस्साणं' ततः पश्चात्-देवानां धर्मोपदेशानन्तरम् मनुष्याणाम् धर्मोपदेशं करोतीत्यर्थः 'तओणं समणे भगवं महावीरे' ततः खलु-धर्मोपदेशानन्तरम् श्रमणो भगवान् महावीरः 'उप्पन्ननाणदमणधरे' उत्पन्नज्ञानदर्शनधरः-समुत्पन्नकेवलज्ञानदर्शनधरः 'गोयमाईणं समणाणं निगंथाणं' गौतमस्वामी श्रमणानाम् निर्ग्रन्थानाम् गणधराणाम् मुनीनाम् 'पंच महव्वयाडं समावणाइं' पञ्च महाव्रतानि-प्राणातिपात-मृषावाद-अदत्तादान-मैथु- (अब्रह्मचर्य) परिग्रहविरमण-

हृए केवलज्ञान और केवलदर्शन द्वारा 'अपाणं च लोग' अपने आत्मा को और लोक को अच्छी तरह 'अभिसमिक्ख' अभिसमीक्षण कर याने जानकर और देखकर 'पूर्वं देवाणं धम्ममाइक्खइ' सब से पहले देवों को धर्मोपदेश किया अर्थात् धर्म का मर्म बतलाया याने धर्म क्या चीज है इसका रहस्य समझाया 'तओ पच्छा' उसके बाद अर्थात् भवनपति वगैरह वैमानिक देवों को धर्मोपदेश करने के बाद 'मणुस्साणं' मनुष्यों को धर्मोपदेश किया याने अच्छी तरह से मनुष्यों को धर्मोपदेश किया याने अच्छी तरह से मनुष्यों को भी धर्म का तत्त्व समझाया 'तओणं' देवों को और मनुष्यों को धर्मोपदेश करने के बाद 'समणे भगवं महावीरे' श्रमण भगवान् वीतराग वर्द्धमान श्री महावीर स्वामीने 'उप्पन्ननाणदमणधरे' केवलदर्शन को धारण करते हुए-'गोयमाईणं समणाणं निगंथाणं' गौतमस्वामी वगैरह श्रमण निर्ग्रन्थों को याने गौतमस्वामी मादी गणधर मुनियों को भावना सहित याने प्रत्येक वक्ष्यमाण स्वरूप 'पंच महव्वयाडं' पांच पांच 'समावणाइं' भावनाओं के साथ पञ्च महाव्रतों को अर्थात् प्राणातिपात, मृषावाद अदत्तादान मैथुन (अब्रह्मचर्य) और परिग्रह विरमण रूप अपरिग्रहों को तथा-

च अभिसमिक्ख' उत्पन्न ध्येय श्रेष्ठ केवलज्ञान अने केवलदर्शन धारण करीने केवलज्ञान अने केवलदर्शन द्वारा पेटाना आत्माने अने लोकने सारी रीते अभि-
क्षु करीने अर्थात् लक्ष्मीने अने हेणीने 'पूर्वं देवाण धम्ममाइक्खइ' रौथी पड़ेला देवाने
धर्मोपदेश कर्था अर्थात् धर्म शुं वस्तु छै? तेनु रहस्य तेजाने समज्जोयु. 'तओ पच्छा
मणुस्साणं' ते पछी अर्थात् भवनपति विगेरे वैमानिक देवेने धर्मनु रहस्य समज्जोयु
पछी मनुष्येने धर्मोपदेश कर्था अर्थात् मनुष्येने पण धर्मनु रहस्य सारी रीते समज्जोयु
'तओ ण समणे भगवं महावीरे' देवे अने मनुष्येने धर्मोपदेश आप्पा पछी वीतराग
भगवान् श्री महावीर स्वामीने 'उप्पन्ननाणदमणधरे' केवलज्ञान अने केवलदर्शन
धारण करीने 'गोयमाईणं समणाणं निगंथाणं' श्रीगौतमस्वामी विगेरे णुधरेने श्रमण
निर्ग्रन्थेने अर्थात् श्री गौतमस्वामी विगेरे णुधर मुनियाने 'पं महव्वयाडं समावणाइं'
भावना सहित अर्थात् दरेक वक्ष्यमाण रीतानी पांच पांच भावनयो साथे पांच महाव्रताने

રૂપાણિ મહાવ્રતાનિ સમાવ્રતાનિ-પ્રત્યેકં વક્ષ્યમાણસ્વરૂપ પશ્ચ પશ્ચ ભાવનાસહિતાનિ 'છજી-
વનિકાયા' પદ્ જીવનિકાયાન્ પૃથિવ્યપ્નેજોવાયુ-વનસ્પતિત્રસકાયરૂપાન્ પદ્ સંસ્થકજીવ
સમૂહાન્ 'આદ્વલ્લહ માસદ્ પરુવેદ' આરુગાતિ-સામાન્યરૂપેણ પદ્ પ્રકારકપ્રાણિસ્વરૂપં
પ્રતિપાદયતિ, માપતે-અર્ધમાગધી માપાયામ્ ઉપદિશતિ પ્રરૂપયતિ-સવિસ્તરં તત્ત્વં નિરૂ-
પયતિ, સામાન્યતો વિશેષતઃ પશ્ચ મહાવ્રતસ્વરૂપં પદ્ જીવસ્વરૂપશ્ચ ભગવાન્ પ્રરૂપિતવાન્
ઇતિભાવઃ તથાહિ 'તં જહા-પુઢવીકાણ જાવ તસકાણ' તથા-પૃથિવીકાયઃ યાવત્-અપ્કાયઃ,
સૈજપ્કાયઃ, વાયુકાયઃ, વનસ્પતિકાયઃ, ત્રસકાયઃ-દ્વીન્દ્રિયાદિ પશ્ચેન્દ્રિયપર્યન્તઃ ભગવતા

'છજીવનિકાયા આદ્વલ્લહ'-છ જીવનિકાયોં કા યાને પૃથિવીકાય અપ્કાય,
તેજસ્કાય વાયુકાય ઓર વનસ્પતિકાય તથા ત્રસકાય અર્થાત્ દ્વીન્દ્રિયાદિ પશ્ચે
ન્દ્રિય પર્યન્ત ત્રસકાય હસ પ્રકાર પદ્ સંસ્થક જીવ સમૂહોં કા આરુગાન કિયા
યાને સામાન્ય રૂપ સે પદ્ પ્રકારક પ્રાણિયોં કે સ્વરૂપ કો વતલાયા ઓર 'માસદ્'
ભાષણ કિયા યાને અર્ધમાગધી ભાષા મેં પદ્ જીવનિકાયોં કા ઓર પાંચ મહાવ્રતોં
કા ઉપદેશ દિયા તથા 'પરુવેદ' પ્રરૂપણ કિયા યાને સવિસ્તર પશ્ચ મહાવ્રતોં કા
ઓર પદ્ જીવનિકાયોં કા નિરૂપણ કિયા ઇતાવના સામાન્ય રૂપ સે ઓર વિશેષ
રૂપ સે પશ્ચ મહાવ્રત કે સ્વરૂપ કો ઓર પદ્ જીવ કે સ્વરૂપ કો ભગવાન્ શ્રીમહાવીર
સ્વામીને ગૌતમાદિ ગણવરોં કો સમજાતર બાલાયા 'તં જહા-પુઢવીકાણ જાવ
તસકાણ' જૈસે કિ પૃથિવીકાય જીવ કા કયા સ્વરૂપ હૈ એવં અપ્કાય કા કયા
સ્વારૂપ હૈ તથા તેજસ્કાય કા કયા સ્વરૂપ હૈ એવ વાયુકાય કા કયા સ્વરૂપ હૈ
એવં વનસ્પતિકાય જીવ કા કયા સ્વરૂપ હૈ ઓર ત્રસકાય જીવોં કા કયા સ્વરૂપ
હૈ હસ પ્રકાર પ્રત્યેક છે પ્રકાર કે જીવોં કો વિશ્લેષણ કર વતલાયા, ઇતાવતા

અર્થાત્ પ્રાણીતિપાન, મૃતપાદ, અદત્તાપાન, મેયુન (મગ્ધાચર્ય) અને પરિશદ્ વિરમણરૂપ
અપરિશદ્ને તથા 'છજીવનિકાયા આદ્વલ્લહ,' છ છ નિકાયેનુ અર્થાત્ પૃથિવીકાય અપ્-
કાય, તેજસ્કાય, વાયુકાય અને વનસ્પતિકાય તથા ત્રસકાય અટલે કે દ્વીન્દ્રિયાદિ પશ્ચેન્દ્રિય
પર્યન્ત ત્રસકાય એ રીતે છ પ્રકારના પ્રાણિયેનુ સ્વરૂપ ઇતાવુ. અને 'માસદ્' ભાષણ
કર્યુ અર્થાત્ અર્ધમાગધી ભાષા મા છ છ જીવનિકાયેના અને પાચ મહાવ્રતોના ઉપદેશ
આપ્યો, તથા 'પરુવેદ' તેનું પ્રરૂપણ કર્યુ અર્થાત્ સવિસ્તર પાચ મહાવ્રતોનું અને પદ્ જીવ-
નિકાયેનું નિરૂપણ કર્યુ, એટલે કે સામાન્ય રીતે અને વિશેષ પ્રકારથી પાચ મહાવ્રતનું
સ્વરૂપ અને પદ્ જીવનિકાયનું સ્વરૂપ ભગવાન શ્રી મહાવીરે સ્વામીએ ગૌતમાદિ
ગણધરેને સમજાવ્યું 'તં જહા' જેમ કે-'પુઢવીકાણ જાવ તસકાણ' પૃથ્વીકાયના ભવેનુ
કેવું સ્વરૂપ છે, તેમજ અપ્કાયના ભવેનું કેવું સ્વરૂપ છે, તથા તેજસ્કાયનું કેવું સ્વરૂપ
છે, અને વાયુકાયના ભવેનું કેવું સ્વરૂપ છે તેમજ વનસ્પતિકાયના ભવેનું કેવું સ્વરૂપ
છે, અને ત્રસકાયના ભવેનું સ્વરૂપ કેવું છે, આ પ્રમાણે છએ પ્રકારના ભવેનું સ્વરૂપ

ઉદિષ્ટં इति शेषः, सम्प्रति प्रथमं महाव्रतमधिकृत्याह-भगवान् 'पदमं भंते ! महव्यं पच-
क्खामि' हे करुणासागर भद्रन् ! प्रथमं महाव्रतम्-प्राणातिपातविरमणरूपं प्रत्याख्यानमि-
ज्ञप्रज्ञया प्राणातिपातम् अनिष्टं ज्ञात्वा प्रत्याख्यानप्रज्ञया तस्य प्रत्याख्यानं करोमीत्यर्थः
तदेवाह 'सर्वं पाणाइवायं से सुहुमं वा वायरं वा तम वा थावरं वा' सर्वं प्राणातिपातम् तत्
सूक्ष्मं वा जीवं वादरं स्थूळं वा जीवं त्रसं वा-द्वीन्द्रियादि पञ्चेन्द्रियपर्यन्तम्, स्थावरं वा-
पृथिवीकायिकादि 'नैव सयं पाणाइवायं करिज्जा कारिज्जा अणुभोदिज्जा वा' नैव खलु स्वयं
एकेन्द्रिय, द्वीन्द्रिय, त्रीन्द्रिय, चतुरिन्द्रिय और पञ्चेन्द्रियो में पृथिवीकायादि पांच
एकेन्द्रिय से संगृहीत होते हैं और द्वीन्द्रियादि से लेकर पञ्चेन्द्रिय पर्यन्त जीव
त्रसकाय में संगृहीत होते हैं इस प्रकार पञ्जीवनिकाय समझना चाहिये ।

अब प्राणातिपात विरमण रूप प्रथम महाव्रत का निरूपण करते हुए
बतलाते हैं-‘पदमं भंते ! महव्यं पचक्खामि, सर्वं पाणाइवायं’ हे भद्रन् ! मैं
सब से पहले प्रथम महाव्रत अर्थात् सभी प्रकार के प्राणातिपात का प्रत्याख्यान
करता हूँ याने प्रथम महाव्रत प्राणातिपात विरमण को स्वीकार करता हूँ याने
ज्ञप्रज्ञा से प्राणातिपात को अनिष्ट समझकर प्रत्याख्यान प्रज्ञा से उस प्राणा
तिपात का प्रत्याख्यान याने परित्याग करता हूँ इसी तात्पर्य से कहते हैं कि-सभी
प्राणातिपात का प्रत्याख्यान करता हूँ ‘से सुहुमं वा वायरं वा’ चाहे वह प्राणि
जीव सूक्ष्म हो या वादर हो अर्थात् बारीक हो या स्थूल हो एवं ‘तसं वा थावरं
वा’ द्वीन्द्रियादि से लेकर पञ्चेन्द्रियपर्यन्त रूप त्रस हो या पृथिवीकाय, अप्काय,
तेजस्काय, वायुकाय और वनस्त्रिकाय रूप स्थावर जीव हो इस सभी जीवों

અલગ અલગ વિશ્લેષણ કરીને સમજાવ્યું એટલે કે એકેન્દ્રિય, દ્વીન્દ્રિય, ત્રીન્દ્રિય, ચતુ-
રિન્દ્રિય અને પચેન્દ્રિયે મા પૃથિવીકાયાદિ પાંચ એકેન્દ્રિયપણાથી અહણ કરાય છે. અને
દ્વીન્દ્રિયાદિથી લઈને પચેન્દ્રિય પર્યન્તના છવે ત્રસ કાયમાં અહણ કરાય છે. એ રીતે
પશુવનિકાય સમજવા.

હવે પ્રાણાતિપાત વિરમણરૂપ પહેલા મહાવ્રતનું નિરૂપણ કરવા માટે સૂત્રકાર કહે
છે-‘પદમં ભંતે ! મહવ્યં પચક્ખામિ’ હે ભગવન્ ! હું સૌથી પહેલાં પહેલું મહાવ્રત અર્થાત્
બધાજ પ્રકારના પ્રણીતિપાતનું પ્રત્યાખ્યાન કરું છું. અર્થાત્ પહેલા મહાવ્રત પ્રાણાતિપાતનો
સ્વીકાર કરું છું. એટલે કે જ પ્રતિજ્ઞાથી પ્રાણાતિપાતને અનર્થકારી સમજીને પ્રત્યાખ્યાન
પ્રતિજ્ઞાથી એ પ્રાણાતિપાતનું પ્રત્યાખ્યાન અર્થાત્ પરિત્યાગ કરું છું. એ જ હેતુથી સૂત્રકાર
કહે છે કે-‘સર્વં પાણાઈવાયં’ બધાજ પ્રાણાતિપાતનું પ્રત્યાખ્યાન કરું છું ચાહે તો ‘સે
સુહુમં વા વાયરં વા’ તે પ્રાણીજીવ સૂક્ષ્મહોય અથવા બાદરહોય અર્થાત્ નાના હોય
કે મોટા હોય તથા ‘તસં વા’ દ્વીન્દ્રિયાદિથી લઈને પચેન્દ્રિય સુધીના ત્રસકાય જીવ
હોય અથવા ‘થાવર વા’ પૃથિવીકાય, અપ્કાય, તેજસ્કાય, વાયુકાય અને વનસ્તિકાયરૂપ

प्राणातिपातं कुर्यात्-(करोमि) जाहं करिष्यामि कारयेत् (कारयामि) कारयिष्यामि अनु-
मोदयेत् (अनुमोदयामि वा' अनुमोदयिष्यामि वा 'जावज्जीवाए तिविहं तिविहेणं' यावद्
जीवं-जीवनपर्यन्तम्, त्रिविधम्-रूराण-कारण-अनुमोदनरूपं त्रिविधं प्राणातिपातं त्रिविधेन
त्रिप्रकारेण 'मणसा वयसा कायसा' मनसा वचसा कायेन 'तस्स भंते ! पडिक्कमामि निंदामि
गरिहामि अप्पाणं वोसिरामि' हे भदन्त ! तस्य प्राणातिपातस्य प्रतिक्रामामि तस्मात् पापाद्

का 'नेव सयं पाणाइवायं करिज्जा' में स्वयं प्राणातिपात को नहीं करूंगा एवं
में नहीं करवाऊंगा और सब प्रकार के प्राणातिपात को करने के लिये मैं किसी
को भी प्रेरणा भी नहीं करूंगा याने सभी प्रकार के प्राणातिपात को मैं स्वयं
भी नहीं करूंगा और दूसरों के द्वारा भी नहीं करवाऊंगा और 'अनुमोदिज्जा
वा' प्राणातिपात को करते हुए का अनुमोदन समर्थन भी नहीं करूंगा अर्थात्
'जावज्जीवाए' यावद् जीव-याने जीवन पर्यन्त 'तिविहं तिविहेणं' त्रिविध याने
करण-कारण और अनुमोदन अर्थात् स्वयं करना दूसरों के द्वारा करवाना और
करते हुए का समर्थन करना इस प्रकार के त्रिविध प्राणातिपात को त्रिविध
याने तीन प्रकार से 'मणसा वयसा कायसा' मनसा वचसा कायेन अर्थात् मन
वचन एवं काय से 'तस्स भंते ! पडिक्कमामि' उस प्राणातिपात को प्रतिक्रमण
करता हूँ अर्थात् इस प्रकार के पाप कर्मरूप प्राणातिपात से निवृत्त होता हूँ और
इस प्रकार के सूक्ष्म स्थूल त्रस स्थावर जीव विषयक प्राणातिपात को मैं अपने
आत्मा और गुरु की साक्षिता में याने अपने सामने और गुरु के सामने
'निंदामि' निंदा करता हूँ और 'गरिहामि' गर्हणा घृणा भी करता हूँ और
'अप्पाण वोसिरामि' इस प्रकार के सूक्ष्म स्थूल त्रस स्थावर जीव जन्तु

स्थावर एवे। डोय आ भधा एवे।नु 'नेव सयं पाणाइवायं करिज्जा' हुं पोते
प्राणातिपात करीश नडी अने 'करिज्जा' भीज्जो। भाईत पथु भधा न प्रहारना
प्राणातिपातने हुं करावीश नडी। तथा 'अनुमोदिज्जा वा' अने ये भधा प्रहारना
प्राणातिपात करवा भाटे हुं के।धने प्रेरणा पथु करीश नडी। अर्थात् भधा प्रहारना
प्राणातिपातने हुं स्वयं करीश नडी। अने भीज्जो।नी भाईत करावीश पथु नडी अने
प्राणातिपात करनाराओ।नु अनुमोदन (समर्थन) पथु करीश नडी। 'जावज्जीवाए तिविहं
तिविहेणं' एवनपर्यन्त त्रिविध ओटवे के करण, कारण अने अनुमोदन अर्थात् पोते करवुं
के भीज्ज पास करववु अथवा करनारा।नु अनुमोदन करवुं आ प्रहारना त्रिप्रकारना
प्राणातिपातने त्रिविध अर्थात् त्रिप्रकारथी ओटवे के 'मणसा वयसा कायसा' मन, वचन
कायथी 'तस्स भंते ! पडिक्कमामि' ओ प्राणातिपातनुं प्रतिक्रमणु कइं छु। अर्थात् आवा
प्रहारना पापकर्मइय प्राणातिपातथी निवृत्त थाउ छुं। तथा 'निंदामि गरिहामि' आ
प्रहारना सूक्ष्म अजर स्थूल त्रसस्थावर एव स भधा प्राणातिपातनी हुं मारा आत्माथी
शुइनी साक्षीओ अर्थात् पोतानी साथे अने गुरुनी साथे निंदा कइं छु। अने गर्हणा

નિવૃત્તિ કરોમિ નિન્દામિ ગર્હ-આત્મગુરુયાજ્ઞિતયા નિન્દાં ગર્હણાશ્ચ કરોમિ, આત્મ નં વ્યુત્સ
જામિ દસ્માન્ પ્રાણાતિ પાનરુપાપાન્ પૃથક્ કરોમીતિભાવઃ । સુ. ૯॥

મૂલમ્—પઠ્યં મતે । મહત્વયં પચ્ચક્ષ્ણામિ સઠ્ઠં પાણાઙ્ગવાયં સે સુહુમં
વા વાયરં વા તસં વા ધાવરં વા નેવ સયં પાણાઙ્ગવાયં કરિજ્ઞા કારિજ્ઞા
અગ્નિમોદિજ્ઞા વા, જાવજ્ઞીગણ તિચ્છિં તિવિદ્ધેનં ઝણસા વયસા કાયસા
તસ્સ મતે । પઠિક્ષ્ણામિ નિન્દામિ ગર્હિહામિ, અપ્પાણં વોસિરામિ, તસ્સિ-
માઓ પંચ ભાવણાઓ મતંતિ, તત્થિત્થા પઢિયા ભાવણા-ઇરિયાસમિણ
સે નિમ્મથે નો ઝણઙ્ગિયા સમિણ્ણિ કેવલીચ્છુયા આયાણમેયં, ઝણઙ્ગિ-

કે પ્રાણાતિપાત અર્થાત્ હિંસા સે અપને આત્મા કો પૃથક્ કરતા હું યાને નિવૃત્ત
હોના હું યનાવતા પન પચ્ચક્ષ્ણ કર્મ સે સમી પ્રકાર કે પ્રાણાતિપાત કા પરિત્યાગ
કરને કો મેં પ્રતિજ્ઞા કરતા હું કિ વહ જીવજન્તુ પ્રાણી છોટા હો યા વડા
હો સૂક્ષ્મ હો યા સ્થૂલ હો દ્વિ-ઇન્દ્રિય, ત્રિ-ઇન્દ્રિય ચતુરિન્દ્રિય પચ્ચેન્દ્રિય
રૂપ ત્રસ જીવ હો યા પૃથ્વીકાય, અપ્પકાય, તેજસ્કાય, વાયુકાય ઓર વનસ્પતિ
કાય રૂપ સ્થાવર જીવ હો હસ પ્રકાર કે ષડ્ પ્રકાર કે જીવનિકાય કી હિંસા સે
મેં નિવૃત્ત હો રહા હું ક્યોંકિ જીવો કી હિંસા કરના અત્યંત પાપ જનક કર્મ હૈ
હસલિયે હસ પ્રકાર કે સમી જીવો કા પ્રાણાતિપાત સે મેં અલગ હો રહા હું હસ
પ્રકાર સે ગૌતમાદિ ગણધરો ને ભગવાન શ્રીમહાવીર સ્વામી કે સામને પચ્ચક્ષ્ણાન
લિયા ચહ તાત્પર્ય હૈ હસસે પહેલે વીતરાગ ભગવાન શ્રીમહાવીર સ્વામી કે દ્વારા
પચ્ચ મહાવ્રત વિષયક ધર્મોદ્દેશ દેને પર ગૌતમાદિ ગણધરો ને પ્રથમ પ્રાણાતિપાત
વિરમણ રૂપ મહાવ્રત કા પચ્ચક્ષ્ણાન લિયા ચહ બાત બતલાયો જા ચુકી હૈ ॥સુ. ૯॥

અર્થાત્ ષણ્ણા પણ્ણ ૪૩ છુ. અને ‘અપ્પાણ વોસિરામિ’ આ પ્રકારના સૂક્ષ્મ સ્થૂવ ત્રસ કે
સ્થાવર જીવ જીવોના પ્રાણાતિપાતથી પોતાના આત્માને પૃથક્ ૪૩ છુ અર્થાત્ નિવૃત્ત
થાઉ છુ એટલે કે મનવચન અને કર્મથી બધા પ્રકારના પ્રાણાતિપાતનો પરિત્યાગ કરવાની
હું પ્રતિજ્ઞા ૪૩ છુ કે-એ જીવજન્તુ પ્રાણી નના હોય કે મોટા હોય સૂક્ષ્મ હોય કે સ્થૂળ
હોય દ્વિ-ઇન્દ્રિય, ત્રિ-ઇન્દ્રિય, ચતુરિન્દ્રિય પચ્ચેન્દ્રિય ત્રસજીવ હોય કે પૃથ્વીકાય, અપ્પકાય,
તેજસ્કાય, વાયુકાય અને વનસ્પતિકાય ત્રસજીવ હોય આ છુ એ પ્રકારના જીવનિ-
કાયની હિંસાથી હું નિવૃત્ત થાઉ છુ કેમ કે જીવોની હિંસા કરવી અત્યંત પાપોત્પાદક
કર્મ છે. તેથી આ પ્રકારના બધા જીવોના પ્રાણાતિપાતથી હું અલગ થાઉં છું એ પ્રમાણે
ગૌતમાદિ ગણધરોએ ભગવાન શ્રી મહાવીર સ્વામીની સન્નુગ પચ્ચક્ષ્ણાન લીધા. એજ
આ કથનનું તાત્પર્ય છે. ॥સુ. ૯॥

यासमिह से निगंथे पाणाइं भूयाइं जीवाइं सत्ताइं अभिहणिज्ज वा वत्तिज्ज वा परियाविज्ज वा लेसिज्ज वा उद्विज्ज वा, इरियासमिह से निगंथे नो इरिया असमि इत्ति, पढमा भावणा१, अहावरा दुच्चा भावणा-मणं परियाणइ से निगंथे. जे य मणे पावए सावज्जे सकिरिए अण्हय-करे छेयकरे भेयकरे अहिगरणिए पाउसिए पारियाविए पाणाइवाइए भूओवघाइए, तहप्पगारं मणं नो पधारिज्जा गमणाए, रणं परिजाणइ से निगंथे, जे य मणे अरावएत्ति दुच्चा भावणा२, अहावरा तच्चा भावणा—वइं परिजाणइ से निगंथे, जा य वई पाविया सावज्जा सकि-रिया जाव भूओवघाइया तहप्पगारं वइं नो उच्चारिज्जा, जे वइं परिजा-णइ से निगंथे जाव वइ अपावियत्ति तच्चा भावणा३, अहावरा चउत्था भावणा—आयाणभंडमत्तनिकखेवणा समिए से निगंथे, नो अणायाण-भंडमत्तनिकखेवणासमिए, केवलो बूया आयाणमेयं, आयाणभंडमत्तनि-कखेवणाऽसमिए से निगंथे पाणाइं भूयाइं जीवाइं सत्ताइं अभिहणिज्ज वा जाव उद्विज्ज वा, तम्हा आयाणभंडमत्तनिकखेवणा समिए से निगंथे, नो आयाणभंडनिकखेवणा असमिएत्ति चउत्था भावणा ४, अहावरा पंचमा भावणा—आलोइयपाणभोयणभोई से निगंथे नो अणा-लोइयपाणभोयणभोई, केवलीबूया आयाणमेयं, अणालोइयपाणभोयण-भोई से निगंथे पाणाणि वा भूयाइं वा जीवाइं वा सत्ताइं वा अभि-हणिज्ज वा जाव उद्विज्ज वा तम्हा आलोइयपाणभोयणभोई से निगंथे नो अणालोइयपाणभोयणभोईत्ति पंचमा भावणा ५, एयावया महव्वए सम्मं काएण फासिए पालिए तीरिए किट्टिए अवट्टिए आणाए आराहिए यावि भवइ, पढमे भंते ! महव्वए पाणइवायाओ वेरमणं ॥सू० १०॥

छाया—प्रथमं भदन्त ! महाव्रतं प्रत्याख्यामि सर्वं प्राणातिपातं तत् दृश्यं वा बदरं वा त्रसं वा स्थारं वा नै। स्वयं प्राणातिपातं कुर्यात् (करोमि) वा कारयेद् वा, (कारयामि) अनु-मोदयेद् वा (अनुमोदयामि) यावदुज्जीवं त्रिविधं त्रिविधेन मनसा वचसा कायेन तस्य भद-न्त ! प्रतिक्रमामि निन्दामि गहं आत्मानं व्युत्सृजामि, तस्य इमाः पञ्च भावनाः भवन्ति,

તત્ર ઇયં પ્રથમા ભાવના-ઈર્યાસમિતઃ સ નિર્ગ્રન્થઃ નો અનીર્યા સમિતઃ ઇતિ, કેવલીઞ્ચાદ-
આદાનમેતત્, અનીર્યાસમિતઃ સ નિર્ગ્રન્થઃ પ્રાણિનઃ શૂતાનિ જીવાન સત્ત્વાનિ અભિહન્યાદ્
વા, વર્તયેદ્ વા, પરિતાપયેદ્ વા, શ્લેષયેદ્ વા અપદ્રાવયેદ્ વા, ઈર્યાસમિતઃ સ નિર્ગ્રન્થઃ, નો
ઈર્યાસમિતઃ ઇતિ પ્રથમા ભાવના ૧, અથાપરા દ્વિતીયા ભાવના-મનઃ પરિજાનાતિ સ નિર્ગ્રન્થઃ,
યત્ત્વ મનઃ પાપકમ્ સાવધં સક્રિયમ્ અસ્રવકારમ્ શ્લેષકારં મેદકારમ્ અધિકરણિયમ્
પ્રાદેવિકં પારિતાવિકં પ્રાણાતિપાતકમ્ શૂતોપચાદિકં તથા-પ્રકારં મનઃ નો પ્રગરયેત્તમ
નાય, મનઃ પરિજાનાતિ સ નિર્ગ્રન્થઃ, યત્ત્વ મનઃ અપાપકમ્ ઇતિ દ્વિતીયા ભાવના ૨, અથા-
પરા તૃતીયા ભાવના-વાચં પરિજાનાતિ સ નિર્ગ્રન્થઃ, યા ચ વક્ષ્ પાપિકા સાવધા સક્રિયા
યાવદ્ શૂતોપચાતિ ક્ષા, તથ પ્રકારાં વાચં નો ઉચ્ચારયેદ્ યો વાચં પરિજાનાતિ સ નિર્ગ્રન્થઃ,
યા ચ વક્ષ્ અવાપિકા ઇતિ તૃતીયા ભાવના ૩, અથાપરા ચતુર્થી ભાવના-પ્રાદાનભાણ્ડમાત્ર-
નિષ્કેષણાસમિતઃ સ નિર્ગ્રન્થઃ, નો અપ્રાદાનભાણ્ડમાત્રનિષ્કેષણાસમિતઃ, કેવલીઞ્ચાદ-આદા-
નમેતત્, આદાનભાણ્ડમાત્રનિષ્કેષણાસમિતઃ સ નિર્ગ્રન્થઃ પ્રાણિનઃ શૂતાનિ જીવાનસત્ત્વાનિ
અભિહન્યાદ્ વા યાવદ્ અપદ્રાવયેદ્ વા, તસ્માત્ આદાનભાણ્ડમાત્રનિષ્કેષણાસમિતઃ સ નિર્ગ્રન્થઃ
નો આદાનભાણ્ડમાત્રનિષ્કેષણાસમિતઃ ઇતિ ચતુર્થી ભાવના ૪, અથાપરા પચ્ચમી ભાવના-
આલોકિતપાનમોજનમોજી સ નિર્ગ્રન્થઃ નો અનાલોકિતપાનમોજનમોજી, કેવલી ઞ્ચાદ-
આદાનમેતત્, અનાલોકિતપાનમોજનમોજી સ નિર્ગ્રન્થઃ પ્રાણિનો વા શૂતાનિ વા જીવાનિ વા
સત્ત્વાનિ વા અભિહન્યાદ્ વા યાવદ્ અપદ્રાવયેદ્ વા, તસ્માદ્ આલોકિતપાનમોજનમોજી સ
નિર્ગ્રન્થઃ નો અનાલોકિતપાનમોજનમોજી ઇતિ પચ્ચમી ભાવના ॥ સુ. ૧૦ ॥

ટીકા-સમ્પ્રતિ મહાવ્રત મહાવીર સ્વામી યથા પચ્ચમહાવ્રતવિષયકં ધર્મોપદેશં કૃતવાન્
તથા પ્રતિપાદયિતું સૂત્રકારઃ પ્રતિદિશન્નાહ-‘પદમ મંતે ! મહન્વચં પચ્ચક્ષ્મામિ’ હે મદન્ત !
પ્રથમં મહાવ્રતમ્-પ્રાણાતિપાતવિરમણરૂપમ્ પ્રત્યાશ્વામિ-જ્ઞ પરિજ્ઞયા પ્રાણાતિપાતમ્ અનિષ્ટમ્
પાપજનકમ્ ઇતિ જ્ઞાત્વા તસ્ય પ્રત્યાશ્વાનપરિજ્ઞયા પ્રત્યાશ્વાનં કરોમિ ઇતિ સાધકઃ

ટીકાર્થ-અથ ઉક્ત પ્રથમ પ્રાણાતિપાતવિરમણ રૂપ મહાવ્રત કો પાંચ ભાવનાર્થ
કા ક્રમશઃ પ્રતિપાદન કરને કે લિયે સ્વ સે પહેલે પ્રથમ આશ્વના કા પ્રતિપાદન
કરતે હૈ-‘પદમ મંતે મહન્વચં પચ્ચક્ષ્મામિ’ હે મહાવ્રત પ્રથમ મહાવ્રત-પ્રાણાતિ-
પાન વિરમણરૂપ કા પ્રત્યાશ્વાન કરતા હૂં અર્થાત્ જ્ઞપરિજ્ઞા સે પ્રાણાતિપાત કો

ટીકાર્થ-આથી પહેલા વીતરાજ ભગવાન શ્રી મહાવીર સ્વામી દ્વારા પાંચ મહાવ્રત
સ બધી ધર્મોપદેશ આપવાથી ગૌતમાદિ ગણધરાએ પહેલા પ્રાણાતિપાત વિરમણરૂપ
મહાવ્રતનું પર્યવશ્યાન કર્યું એ વાત કહેવામા આવી ગયેલ છે. હવે એ પહેલા પ્રાણા-
તિપાત વીરમણરૂપ મહાવ્રતની પાંચ ભાવનાઓનું ક્રમપૂર્વક પ્રતિપાદન કરવા મટે સૌથી
પહેલા પહેલી ભાવનાનું પ્રતિપાદન કરે છે. ‘પદમ મંતે ! મહન્વચં પચ્ચક્ષ્મામિ’ હે ભગ
વાન પહેલાં મહાવ્રત-પ્રાણાતિપાત વિરમણરૂપ પ્રત્યાશ્વાન કરે છુ. અર્થાત્ જ્ઞપરિજ્ઞાથી

પ્રતિજ્ઞાં કરોતીતિ ભાવઃ, તથાહિ 'સર્વં પાણાદ્વાયં સે સુદુમં વા વાયરં વા' સર્વં પ્રાણાતિપાતં પ્રત્યાખ્યામિ ઇતિશેષઃ તં પ્રાણાતિપાતં સૂક્ષ્મં વા-મૂક્ષપ્રજીવવિપયકં વા, વાદરં વા-સ્થૂલ-જીવવિપયક વા 'તસં વા થાવરં વા' ત્રસં વા-દ્વીન્દ્રિયાદિપચ્ચેન્દ્રિયપર્યન્તવિપયકં વા, સ્થાવરં વા-પૃથિવીકાયિકાદિ વનસ્પતિશાયિકપર્યન્ત સ્થાવર-જીવવિપયકં વા 'નેવસયં પાણાદ્વાયં કરિજ્ઞા' નૈવ સયં પ્રાણાતિપાતં કુર્યાદ્ વા (અહં કરિષ્યામિ વા) 'કારિજ્ઞા વા અણુમન્નિજ્ઞા વા' કારયેદ્ વા-(અહં કારયિષ્યે વા) અનુમોદયેદ્ વા (અહમ્ અનુમોદયિષ્યે વા) નાહ સ્વયં સર્વજીવવિપયકપ્રાણાતિપાત સ્વયં કરિષ્યે ન વા કારયિષ્યે નાપિ અનુમોદયિષ્યે ઇતિ સાધકઃ પ્રતિજ્ઞાં કરોતિ એવમેવ 'જાવજ્જીવાણં તિવિહં તિવિહેણં' યાવજ્જીવમ્-જીવનપર્યન્તમ્ ત્રિવિધમ્-પ્રાણાતિપાત કરણ-કારણ-અનુમોદનરૂપમ્ ત્રિવિધેન ત્રિપ્રકારકેણ-'મળસા વચસા કાયસા' મનસા વચસા કાયેન 'તસ્સ મંતે ! પટિક્કમામિ' હે મદન્ત ! તસ્સ-તસ્સાત્

અનિષ્ટ યાને પાપોત્પાદક જ્ઞાનકર ઉસકા પ્રત્યાખ્યાન પરિજ્ઞા સે પ્રત્યાખ્યાન કરતા હુ । જૈસે કિ-'સર્વં પાણાદ્વાયં સે સુદુમં વા વાયરં વા' સર્વ પ્રકાર કા પ્રાણાતિપાત કા પ્રત્યાખ્યાન કરતા હુ ચાહે વહ સૂક્ષ્મ જીવ વિપયક હો યા વાદર અર્થાત્ સ્થૂલ જીવ વિપયક હો 'તસં વા થાવરં વા' દો ઇન્દ્રિય સે લેકર પાંચ ઇન્દ્રિય પર્યન્ત કે ત્રસ જીવ વિપયક હો યા પૃથિવીકાયાદિ વનસ્પતિકાય પર્યન્ત કે સ્થાવર જીવ કે વિપયક હો 'નેવ સયં પાણાદ્વાયં કરિજ્ઞા' સ્વયં પ્રાણાતિપાત કરે નહીં 'કારિજ્ઞા વા' નહીં કરવાડંગા 'અણુમન્નિજ્ઞા વા' અથવા કરનેવાલે વા અનુમોદન-સમર્થન બી નહીં કરુ ગા અર્થાત્ મે સ્વયં સર્વ જીવ સંબન્ધી પ્રાણાતિપાત નહીં કરુ ગા ન દૂસરે સે કરવાડંગા એવં કરનેવાલે કા સમર્થન બી નહીં કરુંગા 'જાવજ્જીવાણં તિવિહં તિવિહેણં' જીવનપર્યન્ત પ્રાણાતિપાત કરના કરવાના એવં કરનેવાલે કા અનુમોદનરૂપ ત્રીન પ્રકાર સે 'મળસા વચસા કાયસા' મન,

પ્રાણાતિપાતને અનર્થકારક એટલે કે પાપજનક બનીને પ્રત્યાખ્યાન પરિજ્ઞાથી તેનું પ્રત્યાખ્યાન કરે છે. જેમકે-'સર્વં પાણાદ્વાયં સે સુદુમં વા વાયરં વા' બધા પ્રકારના પ્રાણાતિપાતનું પ્રત્યાખ્યાન કરે છે. આહે તો તે સૂક્ષ્મ જીવો સંબંધમાં હોય અથવા બહાર એટલે કે સ્થૂલ જીવોના સંબંધમાં હોય 'તસં વા થાવરં વા' બે ઇન્દ્રિયના જીવોથી લઈને પાંચ ઇન્દ્રિય પર્યન્તના ત્રણ જીવોના સંબંધમાં હોય અથવા પૃથ્વીકાયથી લઈને વનસ્પતિકાય સુધીના સ્થાવર જીવોના સંબંધમાં હોય 'નેવ સયં પાણાદ્વાયં કરિજ્ઞા' પોતે પ્રાણાતિપાત કરીશ નહીં, 'કારિજ્ઞા વા' બીજા પાસે કરાવીશ નહીં 'અણુમન્નિજ્ઞા વા' અથવા પ્રાણાતિપાત કરવાવાળાને અનુમોદન પણ કરીશ નહીં અર્થાત્ હું પોતે બધા જ જીવો સંબંધી પ્રાણાતિપાત કરીશ નહીં તેમજ બીજા પાસે કરાવીશ નહીં તો કરવાવાળાનું સમર્થન પણ કરીશ નહીં જાવજ્જીવાણં તિવિહં તિવિહેણં જીવન પર્યન્ત પ્રાણાતિપાત કરવો કરાવવો અને કરવાવાળાના અનુમોદન રૂપ ત્રણે પ્રકારથી 'મળસા

કાયિકવાંચિકમાનસિકપ્રાણાતિપાતરૂપ-જીવધાતુ પ્રતિક્રમામિ-નિવૃત્તો ભવામિ 'નિંદામિ-
ગરિહામિ' નિંદામિ આત્મસાક્ષિતયા તસ્ય પ્રાણાતિપાતસ્ય નિંદાં કરોમિ, ગર્હે-ગુરુજનસા-
ક્ષિતયા તસ્ય જીવમાત્રવધસ્ય ગર્હણાં કરોમિ 'અપ્પાણં વોસિરામિ' આત્માન્મ-વ્યુન્મુજામિ-
સ્વામાનં તથાવિધવધરૂપપાપાત્ પૃથક્કરોમીતિ ભાવઃ 'તરિસમાઓ પંચભાવણાઓ ભવંતિ'
તસ્ય-પ્રથમમહાવ્રતસ્ય પ્રાણાતિપાતવિરમણરૂપસ્ય ઇમાઃ-વક્ષ્યમાણસ્વરૂપાઃ પંચમાત્રના ભવંતિ
'તત્થિમા પદમાભાવણા' તત્ર-તાસુ પંચભાવનાસુ ઇયમ્-પ્રતિપાદ્યમાના પ્રથમા ભાવના વોચ્યા,
તથા હિ 'ઈરિયાસમિણ સે નિગંથે' ઈર્યાસમિતઃ ઈર્યાસપિત્તાયુક્ત સ નિર્ગન્થઃ વાસ્તવિકઃ
સાધુઃ 'નો અણઈરિયાસમિણ્ણિ' નો અનીર્યાસમિત-ઈર્યાસમિતિ રહિતઃ સાધુઃ પરિણયતે,
તત્ર ભગવદ્વાક્યં પ્રમાણમાહ-'કેવલીબૂયા-આયાણમેયં' કેવલી-કેવલજ્ઞાની ભગવાન્ બ્રૂયાત્-
આહ આદાનમ્-કર્મવન્ધકારણમ્ એતત્-અનીર્યાસમિતિરૂપમ્ ઈર્યાસમિતિ રાહિત્યં વર્તતે इति

વચન एवं शरीर से 'तस्स भंते ! पडिक्कमामि' हे भगवन् ! कायिक वाचिक एवं
मानसिक प्राणानिपात रूप जीवहिंसा से निवृत्त होता ह 'निंदामि गरिहामि'
आत्म साक्षिता में उस प्राणातिपात की निंदा करता हू, गुरुजन की सक्षितामें
जीवमात्र के वध की गर्हणा करता हू 'अप्पाणं वोसिरामि' उस प्रकार के
प्राणातिपात से मेरे आत्मा को पृथक् करता हू । 'तरिस्समाओ पंच भावणाओ
भवन्ति' उस सर्वप्राणातिपात विरमण रूप प्रथम महाव्रत की वक्ष्यमाणरूप
से पांच भावणाएं होती हैं 'तत्थिमा पदमा भावणा' उन में पहली भावना
बतलायी जाती है कि 'इरियासमिण' इर्या समिति से युक्त हो वह 'निगंथे'
वास्तविक निर्गन्थ जैन साधु माना जाना है किंतु-'णो अणइरिया समिण'
अनईर्यासमिति युक्त याने इर्यासमिति से रहित निर्गन्थ अर्थात् साधु नहीं
माना जासकता है क्योंकि 'केवलीबूया' केवलज्ञानी वीतराग भगवान् श्रीमहावीर
स्वामीने कहा है कि-'आयाणमेयं' यह अनिर्यासमिति याने इर्यासमिति रहित

વયસા કાયસા' મન વચન અને કાયથી 'તસ્સ મને ! પડિક્કમામિ' હે ભગવન્ ! કાયિક
વાચિક અને માનસિક પ્રણાતિપાત રૂપ જીવહિંસાથી નિવૃત્ત થાઉ છું 'નિંદામિ ગરિ
હામિ' આત્મ સાક્ષિપણથી એ પ્રાણાતિપાતની નિંદા કરું છું ગુરુજનની સાક્ષિપણમાં
પ્રાણિ માત્રના વધની ગર્હણા કરું છું. 'અપ્પાણં વોસિરામિ' એ પ્રકારના પ્રણાતિપાતથી
મારા આત્માને અલગ કરું છું. 'તરિસમાઓ પંચ માવણાઓ ભવંતિ' એ સર્વ પ્રાણાતિપાત-
વિરમણરૂપ પહેલા મહાવ્રતની વક્ષ્યમાણરીતે પાંચ ભાવનાઓ હોય છે. 'તત્થિમા પદમા-
ભાવણા' તેમાં આ પહેલી ભાવના બતાવવામાં આવે છે -'ઈરિયાસમિણ' ઈર્યા સમિતિથી યુક્ત
જ વાસ્તવિક 'સે નિગંથે' નિર્ગન્થ સાધુ મનાય છે પરંતુ 'ણો અણઈરિયા સમિણ્ણિ' અનીર્યા
સમિતિથી યુક્ત અર્થાત્ ઈર્યા સમિતિ વિનાના નિર્ગન્થ અર્થાત્ સાધુ કહેવતા નથી કે ન
કે 'કેવલી બૂયા આયાણમેય' કેવલજ્ઞાની વીતરાગ ભગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામીએ કહ્યું છે
આ. ૧૩૯

શેષઃ, તત્ર હેતુમાહ—‘અણઈરિયાસમિણ્ણ સે નિગ્ગંથે’ અનીર્યાસમિતઃ—ઈર્યાસમિતિરહિતઃ સ નિર્ગ્રન્થઃ સાધુઃ ‘પાણાઈં ભૂયાઈં જીવાઈં સત્તાઈં’ પ્રાણિનઃ ભૂતાનિ જીવાન સપ્પાનિ ‘અભિહણિજ્જ વા’ અભિહન્યાદ વા—હનનં કરોતિ, ‘વત્તિજ્જ વા’ વર્તયેદ્ વા—એકત્રિતં વા જીવં કરોતિ ‘પરિયા વિજ્જ વા’ પરિતાપયેદ્ વા પરિતાપનાં કરોતિ ‘હેસિજ્જ વા’ શ્લેષયેદ્ વા ભૂમૌ સંશ્લિષ્ટં જીવં કરોતિ, ‘ઉદ્ધવિજ્જ વા’ અપદ્રવયેદ્ વા—જીવનરહિતં જીવં કરોતિ તસ્માત્ સ નો નિર્ગ્રન્થઃ અપિ તુ ‘ઈરિયાસમિણ્ણ સે નિગ્ગંથે’ ઈર્યાસમિતઃ—ઈર્યાસમિતિયુક્તઃ સ નિર્ગ્રન્થઃ વાસ્તવિકઃ સાધુઃ ‘નો ઈરિયાસમિહસિ’ ઈર્યાસમિતઃ—ઈર્યાસમિતિ રહિતઃ સાધુઃ ન સંભવતીતિ ‘પદમા ભાવના ॥૧॥ પ્રથમા ભાવના—પ્રથમમહાવ્રતસ્ય પ્રથમા ભાવના અગત્યંત્યા ।

સમ્પ્રતિ પ્રથમમહાવ્રતસ્ય સર્વપ્રાણાતિપાતવિરમણરૂપસ્ય દ્વિતીયા ભાવના પ્રરૂપયિતુમાહ—

હોના આદાન અર્થાત્ કર્મબંધન કા કારણ માના જાના હૈ કયો કિ ‘અણઈરિયા સમિણ્ણ સે નિગ્ગંથે’—અનીર્યાસમિતિ યુક્ત યાને ઈર્યાસમિતિ—રહિત વહ નિર્ગ્રન્થ જૈન સાધુ ‘પાણાઈં ભૂયાઈં જીવાઈં સત્તાઈં’ પ્રાણી કા ભૂતોં કા જીવોં કા ઓર સત્ત્વોં કા ‘અભિહણિજ્જ વા’ અભિહનન કરેગા યાને અભિઘાત કરેગા અથવા—‘વત્તિ જ્જ વા’ જીવોં કો એકત્રિત કરેગા યા જીવોં કો ‘પરિયાવિજ્જ વા’ પરિતાપના કરેગા અથવા જીવોં કો ‘હેસિજ્જ વા’ ભૂમિ મેં સંશ્લિષ્ટ કરેગા અર્થાત્ ભૂમિ સે સંયદ્ધ કરેગા અથવા જીવોં કો ‘ઉદ્ધવિજ્જ વા’ અપદ્રવિત કરેગા યાને જીવન રહિત કર ઢાલેગા इसलिये ‘ઈરિયા સમિણ્ણ સે નિગ્ગંથે’ ઈર્યા સમિતિ સે યુક્ત હી સાધુ નિર્ગ્રન્થ હો સકતા હૈ—‘નો ઈરિયાસમિહસિ’ ઈર્યા સમિતિ સે રહિત સાધુ—વાસ્તવિક નિર્ગ્રન્થ સાધુ નહીં હો સકતા હૈ इस प्रकार—‘પદમા ભાવના’ પ્રથમ મહાવ્રત કી यह पहली भावना समझनी चाहिये

અવ પ્રથમ મહાવ્રત કી દૂસરી ભાવના કા નિરૂપણ કરને કે લિયે કહતે હૈ—

કે—આ અનિર્યાસમિતિ અર્થાત્ ઈર્યાસમિતિ રહિત થયુ એ આ ન અર્થાત્ કર્મબંધન કારણ માનવામા આવે છે. કારણ કે ‘અણઈરિયાસમિણ્ણ સે નિગ્ગંથે’ અનીર્યાસમિતિથી યુક્ત એટલે કે ઈર્યાસમિતિ વિનાના એ નિર્ગ્રન્થ સાધુ ‘પાણાઈં ભૂયાઈં જીવાઈં સત્તાઈં’ પ્રણેતુ, ભૂતેતુ એવેતુ અને સત્તેતુ ‘અભિહણિજ્જ વા’ અભિહનન કરશે એટલે કે અભિઘાત કરશે. અથવા ‘વત્તિજ્જ વા’ એવેને એકા કરશે અથવા ‘પરિયાવિજ્જ વા’ એવાની પરિતાપના કરશે. અથવા ‘હેસિજ્જ વા’ સંશ્લિષ્ટ કરશે અર્થાત્ જમીનમા સંબંધ કરશે અથવા ‘ઉદ્ધવિજ્જ વા’ એવાને અપદ્રવિત કરશે અર્થાત્ મારી નાખશે તેથી ‘ઈરિયા સમિણ્ણ સે નિગ્ગંથે’ તેથી ઈર્યા સમિતિથી યુક્ત હોય તે વાસ્તવિક સાધુ છે. ‘નો ઈરિયાસમિહસિ પદમા ભાવના’ ઈર્યા સમિતિ વિનાના નિર્ગ્રન્થ કહેવાતા નથી પરંતુ ઈરિયા સમિતિવાળા જ સાધુ નિર્ગ્રન્થ કહેવાય છે. અર્થાત્ ઈર્યાસમિતિ વિનાના સાધુ વાસ્તવિક નિર્ગ્રન્થ જૈન સાધુ થઈ શકતા નથી, આ રીતે પહેલા મહાવ્રતની આ પહેલી ભાવના સમજવી જોઈએ.

‘અહાવરા દુઝ્વા ભાવના’-અથ અપરા-અન્યા દ્વિતીયા ભાવના પ્રરૂપ્યતે-‘મળં પરિયાણહ સે નિર્ગંથે’ યઃ સ્વલુ મનઃ પરિજાનાતિ-પાપમયી વિચારણાતઃ પૃથક્ કરોતિ સ નિર્ગંથઃ સાધુઃ કિન્તુ ‘જે ય મળે પાવણે સાવજ્જે સકિરિણે’ યચ્ચ પુનઃ મનઃ પાપમ્-પાપયુક્તમ્, સાવચમ્-પાપરૂપં, સક્રિયમ્-ક્રિયાયુક્તમ્, ‘અણ્હયકરે હેયકરે મેયકરે’ આસ્રવકરમ્-કર્મવન્ધકરમ્, હેદકરમ્-પ્રાણિચ્છેદનકરમ્, મેદકરમ્-પ્રાણિમેદનકારકમ્ ‘અહિગરણિણે પાડસિણે’ આધિકરણિકમ્-કલહકરમ્, પ્રાદેષિકમ્-દ્વેષકારકમ્ ‘પરિયાવિણે પાણાઢ્વાહણે’ પરિતાપિકમ્-પરિતાપજનકમ્, પ્રાણાતિપાતકમ્-પ્રાણાતિપાતકારકમ્-જીવધાનમ્ ‘ભૂઓવચાહણે’ ભૂતોપઘાતિકમ્-ભૂતોપઘાતકરમ્ મનો યાદં વર્તતે તર્હિ ‘તહ્પગારં મળં નો પધારિજ્ઞા’ તથા પ્રકાર-

“અહાવરા દુઝ્વા ભાવના”-યહ સર્વ પ્રાણાતિપાત વિરમણ રૂપ પ્રથમ મહાવ્રત કી દૂસરી ભાવના યહ હૈ કિ-જો સાધુ ‘મળં પરિયાણહ સે નિર્ગંથે’ અપને મન કો યા દૂસરે કે મન કો પાપમયી વિચારણા સે અલગ કર દેતા હૈ વહી સચ્ચા નિર્ગંથ સાધુ હો સકતા હૈ યા સચ્ચા સાધુ કહલતા હૈ કિતુ જિસ સાધુ કા-‘જે ય મળં પાવણે સાવજ્જે સકિરિણે’ મન પાપયુક્ત હૈ ઓર સાવચ્ચ યાને પાપ રૂપ હૈ ઓર સક્રિય અર્થાત્ ક્રિયા યુક્ત હૈ એવં-‘અણ્હયકરે હેયકરે મેયકરે’-આસ્રવ કારક હૈ અર્થાત્ કર્મવન્ધ કરને વાલા હૈ તથા હેદકર અર્થાત્ પ્રાણિયોં કા હેદન કરનેવાલા હૈ એવં મેદકર યાને પ્રાણિયોં કા મેદન કરનેવાલા હૈ તથા ‘અહિ-ગરણિણે’ આધિકરણિક-યાને કલહ ઇગડા કરને વાલા હૈ ઓર ‘પાડસિણે’-પ્રાદેષિક અર્થાત્ દ્વેષ કરનેવાલા હૈ તથા ‘પરિયાવિણે પાણાઢ્વાહણે’ પરિતાપિક અર્થાત્ પરિતાપ જનક હૈ ઓર જો મન પ્રાણાતિપાતક અર્થાત્ પ્રાણિયોં કા ઘાતક હૈ એવં-‘ભૂઓવચાહણે’ ભૂતોં કા ઉપઘાતક હૈ-‘તહ્પગારં મળં નો પધારિજ્ઞા’-

હવે સર્વ પ્રાણાતિપાત વિરમણરૂપ પહેલા મહાવ્રતની બીજી ભાવનાનું નિરૂપણ કરવા માટે સૂત્રકાર કહે છે-‘અહાવરા દુઝ્વા ભાવના’ સર્વ પ્રાણાતિપાત વિરમણરૂપ પહેલા મહાવ્રતની બીજી ભાવના એ છે કે-‘મળંપરિયાણહ સે નિર્ગંથે’ જે સાધુ પોતાના મનને કે અન્યના મનને પાપમય વિચારથી અલગ કરી દે છે. એજ સાચા નિર્ગંથ સાધુ કહેવાય છે. પરંતુ જે સાધુનું ‘જે ય મળે પાવણે’ મન પાપયુક્ત છે. અને ‘સાવજ્જે’ સાવચ અર્થાત્ પાપરૂપ જ છે, ‘સકિરિણે’ તથા સક્રિય અર્થાત્ ક્રિયાયુક્ત છે. તથા ‘અણ્હયકરે’ આસ્રવકારક છે અર્થાત્ કર્મવન્ધ કરવાવાળું છે, ‘હેયકરે’ હેદકર અર્થાત્ પ્રાણિયોંનું હેદન કરવાવાળું છે અને ‘મેદકરે’ મેદકર અર્થાત્ પ્રાણિયોંનું મેદન કરવાવાળું છે ‘અહિગરણિણે’ અધિકરણિક અર્થાત્ કલહ ઇગડો કરવાવાળું છે. ‘પાડસિણે’ પ્રાદેષિક અર્થાત્ દ્વેષ કરવાળું છે તથા તથા ‘પરિયાવિણે’ પરિતાપિક અર્થાત્ પરિતાપજનક છે, અને જે મન ‘પાણાઢ્વાહણે’ પ્રાણાતિપાતક અર્થાત્ પ્રાણિનો ઘાત કરનાર છે તેમજ ‘ભૂઓવચાહણે’ ભૂતોનો ઉપઘાત કરનાર છે. ‘તહ્પગારં મળં નો પધારિજ્ઞા ગમગાણે’ આવા પ્રકારના મનને ધાત્વ કરવાવાળા સાધુ ગમન

કમ્-તથાવિધમ્-પાપાદિયુક્તમ્ મનો નો પ્રાધારયેત્-ન ધારયેત્ 'ગમણા' ગમનાય-ગન્તુમ્-
 ણતાદર્શ મનઃ પ્રધારયન્ યદિ ક્વચિત્ ગચ્છેત્તદ્ અનીર્યાસમિતત્વાત્ સ નો નિર્ગ્રન્થઃ સાધુઃ,
 કિન્તુ 'મણં પરિજાણહ સે નિર્ગંથે' યો મનઃ પરિજાનાતિ-પ્રાણાતિપાતક્રિયાતો નિવર્તયતિ સ
 એવ સાધુરિતિ 'દુઝ્ઞા ભાવના ૨' દ્વિતીયા ભાવના પ્રાણાતિપાતવિરમણસ્ય પ્રથમમહાવ્રતસ્ય
 અવગન્તવ્યા, સમ્પ્રતિ તૃતીયા ભાવનાં વચઃશુદ્ધિરૂપામ્ પ્રરૂપયિતુમાહ-'અહાવરા તચ્ચા ભાવના'-
 અથ અપરા-અન્યા તૃતીયા ભાવના પ્રરૂપ્યતે-'વહં પરિજાણહ સે નિર્ગંથે' વાચં પરિજાનાતિ-
 પાપમયં વચનં યઃ પરિત્પજતિ સ નિર્ગ્રન્થઃ સાધુઃ 'જા ય વર્હ પાવિયા સાવજ્ઞા સકિરિયા' યા
 ચ વાણીવાક્ પાપિકા પાપયુક્તા, સાવધા-ન નિરવધા-સગર્હ્યા, સક્રિયા-હિંસાદિક્રિયાકારિણી

इस प्रकार के मन को धारण नहीं करे साधु यदि 'गमणा'—कहीं गमन करेगा
 तो वह अनीर्या समिति से युक्त होने से निर्ग्रन्थ नहीं हो सकता किन्तु—'मनं
 परिजाणेह से निर्गंथे'—जो साधु अपने मन को अच्छी तरह जानता है याने
 सर्व प्रकार की प्राणातिपात क्रिया से हटाता है वही सच्चा निर्ग्रन्थ है और—
 'जे य मणे अपावएत्ति' जिस साधु का मन पाप रहित है वही सच्चा साधु है—
 'दुज्झा भावणा' यह दूसरी भावना हुई अर्थात् सर्व प्राणातिपात विरमण रूप
 प्रथम महाव्रत की यह दूसरी भावना समझनी चाहिये ।

अब वचन शुद्धि रूप तीसरी भावना का निरूपण करते हैं—'अहावरा तच्चा
 भावणा'—अथ यह अपरा अन्या तीसरी भावना इस प्रकार समझनी चाहिये
 कि—'वहं परिजाणह से निर्गंथे' जो साधु वाणी को अच्छी तरह जानता है
 अर्थात् जो साधु पापमय वचन को छोड़ देता है वही साधु सच्चा निर्ग्रन्थ
 माना जाता है किन्तु—'जा य वर्ह पविआ सावज्ज्ञा सकिरिया' जिस साधु की वाणी
 पाप युक्त है एवं सावध्या याने निरवध्या नहीं है अर्थात् सगर्ह्या है एवं सक्रिया

કરે તો તે અનીર્યાસમિતિથી યુક્ત હોનાથી નિર્ગ્રન્થ થઈ શકતા નથી. પરંતુ જે સાધુ 'મણં
 પરિજાણહ' પોતાના મનને સારી રીતે જાણે છે, અર્થાત્ સર્વ પ્રકારની પ્રાણાતિપાતક્રિયાથી દૂર
 કરે છે. એજ સાચા નિર્ગ્રન્થ છે, તથા 'જે ય મણે અપાવણ્ણિ' જે સાધુનું મન પાપ
 વિનાનું છે. એ જ સાચો સાધુ છે. 'દુઝ્ઞા ભાવના' આ રીતની આ ખીલ ભાવના ઠીકી
 છે. અર્થાત્ સર્વ પ્રાણાતિપાત વિરમણરૂપ પહેલા મહાવ્રતની આ ખીલ ભાવના સમજવી

હવે વચન શુદ્ધિરૂપ ત્રીજી ભાવનાનું નિરૂપણ કરે છે.—'અહાવરા તચ્ચા ભાવના'
 હવે આ ત્રીજી ભાવના આ રીતે છે 'વહં પરિજાણહ' જે સાધુ વાણીને સારી રીતે જાણે
 છે અર્થાત્ જે પાપમય વચન ઉચ્ચારતા નથી 'સે નિર્ગંથે' એજ સાધુ સાચા નિર્ગ્રન્થ
 કહેવાય છે પરંતુ 'જા ય વર્હ પાવિયા' જે સાધુની વાણી પાપ યુક્ત છે. તથા 'સાવજ્ઞા'
 સાવધા અર્થાત્ નિરવધ નથી—એટલે સગર્હ્યા છે, અને 'સકિરિયા' સક્રિયા હિંસાદિ ક્રિયા
 કરનારી છે. 'જાત્ર મુઓવવાદિયા' યાવત જે સાધુની વાણી આધિકારિણી—કલકારી છે.

‘જાવ ભૂઓવઘાડ્યા’ યાવત્-આધિકરણિકી-કલહકારિણી, આસ્રવકરી-કર્મવન્ધનકારિણી છેદનકરી મેદનકરી પ્રાઢેપિકી પારિતાપિકી પ્રાણાતિપાતિકી ભૂતોપઘાતિકી-જીવોપઘાત-કારિણી ભવતિ ‘તહપ્પગારં વહં’ તથાગ્રકારામ્-તથાવિધામ્ વાણીમ્ ‘નો ઉચ્ચારિજ્ઞા’ નો ઉચ્ચાર્યેત્-બ્રૂયાત્ સ ધુરિતિ માવઃ ‘જે વહં પરિજાણહ સે નિગ્ગથે’ યઃ સાધુઃ વચઃ-સદોષં વચનં પરિજાનાતિ જ્ઞપરિજ્ઞયા જ્ઞાતા પ્રત્યાખ્યાનપ્રજ્ઞયા પરિત્યજતિ સ નિર્ગ્રન્થઃ વસ્તુતઃ સાધુરુચ્યતે ‘જાવ વહ અપાવિયત્તિ’ યાવત્-યદગ પુનઃ સાધ્નોઃ વચઃ અપાપકમ્-પાપરહિતમ્, નિરવધમ્, ન-હિંસાદિક્રિયાકારકમ્, નો આસ્રવકરમ્-કર્મવન્ધકરમ્, નો ના છેદકમ્ નો મેદકમ્ નો આધિકરણિકમ્, નો પ્રાઢેપિકમ્ વા માતિ સ નિર્ગ્રન્થ ઇતિ ‘તચ્ચા મા ણા’ તૃતીયા ભાવના

અર્થાત્ હિંસાદિ ક્રિયા કારિણી હૈ એવં ‘જાવ ભૂઓવઘાડ્યા’ યાવત્-જિસ સાધુ કી વાણી અધિકરણિકી-કલહ કારિણી હૈ એવં આસ્રવકારી-કર્મવન્ધ કારિણી હૈ તથા છેદન કરી એવ મેદન કરી તથા પ્રાઢેપિકી-દ્રેષકારિણી એવં પારિતાપિકી પરિતાપ કારિણી તથા પ્રાણાતિપાતિકી-પ્રાણાતિપાત કરનેવાલી, એવં ભૂતોપઘાતિકી-ભૂતોં કા ઉપઘાત કરનેવાલી હૈ-‘તહપ્પગારં વહં નો ઉચ્ચારિજ્ઞા’ ઇસ પ્રકાર કી વાણી કો સચ્ચા સાધુ નહીં ઉચ્ચરિત કરે યાને નહીં બોલે, ઇસલિયે જો સાધુ ‘વહં પરિજાણહ’ સદોષ વચન કો અચ્છી તરહ જાનતા હૈ યાને જ્ઞપરિજ્ઞા સે જાન કર પ્રત્યાખ્યાન પ્રજ્ઞા સે સદોષ વાણી કો છોડ દેના હૈ ‘સે નિગ્ગથે’ વહી સચ્ચા નિર્ગ્રન્થ સાધુ હૈ ઇસી પ્રકાર યાવત્-અર્થાત્ જિસ સાધુ કા વચન ‘જાવ વહ અપા-વહત્તિ’ અપાપક યાને પાપ રહિત હૈ ઔર નિરવધ-યાને હિંસાદિ ક્રિયા કારક નહીં હૈ તથા આસ્રવકર-કર્મવન્ધ કરનેવાલા ભી નહીં હૈ એવં ન છેદકર-છેદન કરનેવાલો ભી નહીં હૈ એવં ન મેદકર-મેદનકરનેવાલા ભી નહીં હૈ તથા ન આધિકરણિક-કલહકારક ભી નહીં હૈ એવં ન પ્રાઢેષિક-પ્રદ્રેષકરનેવાલા ભી નહીં હૈ વહી વાસ્તવ મેં નિર્ગ્રન્થ જૈન સાધુ માના જાતા હૈ ઇસ પ્રકાર ‘તચ્ચા માવણા’ તૈસરી ભાવના સમજની ચાહિયે ।

તથા આસ્રવ કરી અર્થાત્ કર્મબંધ કરાવનારી છે. તથા છેદનકરી, છેદન કરવાવાળી તથા દ્રેષ કરાવનારી તથા પારિતાપિકી અર્થાત્ પરિતાપ કરાવનારી તથા પ્રાણુતિપાત કરવાવાળી અને ભૂતોને ઉપઘાત કરવાવાળી હોય ‘તહપ્પગારં વહં નો ઉચ્ચારિજ્ઞા’ આવા પ્રકારની વાણી સાથા સાધુએ બોલવી નહી. ‘જે વહં પરિજાણહ’ જે સાધુ સદોષ વાણીને સારી રીતે બોલે છે અર્થાત્ જ્ઞપરિજ્ઞાથી બોલીને પ્રત્યાખ્યાન પરિજ્ઞાથી ત્યજ દે છે ‘સે નિગ્ગથે’ એજ સાથા નિર્ગ્રન્થ સાધુ છે ‘જાવ વહ અપાવિયત્તિ’ એજ પ્રમાણે યાવત્ જે સાધુનું વચન પાપ વિનાનું છે. નિરવધ અર્થાત્ હિંસાદિ ક્રિયા કરક નથી. તથા કર્મબંધ કરાવનાર પણ ન હોય અને છેદન કરવાવાળું કે ભેદન કરવાવાળું ન હોય તથા કલહ કરાવનાર ન હોય તથા પ્રદ્રેષ કરવાવાળું પણ ન હોય એજ વાસ્તવિક રીતે નિર્ગ્રન્થ જૈન

અગ્રાન્તવ્યા 'સમ્પ્રતિ પ્રથમમહાવ્રતસ્ય ચતુર્થી ભાવનાં પ્રરૂપયિતુમાહ—'અહાવરા ચઉત્થા ભાવના'—પ્રથ-પર-અન્યા ચતુર્થી ભાવના પ્રરૂપયતે—'આયાણમંડમત્તનિક્ષેવણાસમિષ્ણે' નિગ્ગયે' આદાનમાણ્ડમાત્રનિક્ષેપણા સમિતિઃ—માણ્ડોપકરણસમિતિયુક્તઃ—યતનાપૂર્વકં યઃ સાધુઃ પાત્રાદ્યુપકરણં ગૃહ્ણતિ, યતનાપૂર્વકમેવ ઉત્થાપયતિ સંસ્થાપયતિ ચ સ નિર્ગ્રન્થઃ સાધુરુચ્યતે 'નો અણાયાણમંડમત્તનિક્ષેવણાસમિષ્ણે' નો અનાદાનમાણ્ડમાત્રનિક્ષેપણાસમિતિઃ—નો આદાનમાણ્ડમાત્રનિક્ષેપણા સમિતિરહિતઃ સાધુઃ કદાચિદપિ સ્થાત્ યતઃ કેવલીવૂયા—આયાણમેયં' કેવલી-કેવલજ્ઞાની ભગવાન્ તીર્થકૃદ્ વ્રુયાત્—સ્થાતિ—ઉક્તવાન્ વા કિમિત્યાહ—આદાનમ્—કર્મવધ્ધકારણમ્ એતત્—સાધોઃ આદાનમાણ્ડમાત્રનિક્ષેપણા રહિતત્વમ્. યસ્માન્ 'આયાણમંડમત્તનિક્ષેવણાસમિષ્ણે' આદાનમાણ્ડમાત્રનિક્ષેપણાસમિતિરહિતઃ

અથ સર્વ પ્રાણાતિપાત વિરમણ રૂપ પ્રથમ મહાવ્રત કો ચૌથી ભાવના બતલાતે હૈં—'અહાવરા ચઉત્થા ભાવના' યહ અપરા અન્યા ચૌથી ભાવના સમજ્ઞની ચાહિયે કિ—'આયાણમંડમત્તનિક્ષેવણાસમિષ્ણે'—આદાન માણ્ડ માત્ર નિક્ષેપણા સમિતિ યાને માણ્ડોપકરણ સમિતિ યુક્ત હોકર જો સાધુ યતના પૂર્વક હી પાત્ર વગેરહ ઉપકરણ જાત કો ગ્રહણ કરતા હૈં ઓર યતના પૂર્વક હી ઉઠાતા હૈં ઓર રખતા હૈં 'સે નિગ્ગયે' વહી વાસ્તવ મેં સચ્ચા નિર્ગ્રન્થ સાધુ કહા જા સકતા હૈં કિન્તુ—'જો અણાયાણમંડમત્તનિક્ષેવણાસમિષ્ણે'—જો સાધુ આદાન માણ્ડ પાત્રાદિ ઉપકરણ કી નિક્ષેપણ સમિતિ રહિત હૈં વહ સચ્ચા નિર્ગ્રન્થ જૈન સાધુ નહીં હો સકતા ક્યોંકિ—'કેવલીવૂયા' કેવલજ્ઞાની ભગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામીને કહા હૈં કિ—'આયાણમેયં આયાણમંડમત્તનિક્ષેવણાસમિષ્ણે' યહ સાધુ કા આદાનમાણ્ડ માત્ર નિક્ષેપણા કા યતના રહિત હોના આદાન-કર્મ બંધન કા કારણ માના જાતા હૈં ક્યોંકિ આદાન માણ્ડપાત્ર કે નિક્ષેપણ સ્થાપન કો સમિતિ યાને યતના

સાધુ કહેવાય છે. 'તચ્ચા ભાવના' આ રીતની આ ત્રીજી ભાવના સમજવી.

હવે સર્વ પ્રાણાતિપાત વિરમણ રૂપ પહેલા મહાવ્રતની ચોથી ભાવના બતાવવામાં આવે છે—'અહાવરા ચઉત્થા ભાવના' આ ચોથી ભાવના આ રીતે સમજવી કે—'આયાણમંડમત્ત નિક્ષેવણા સમિષ્ણે' આદાન ભાંડ માત્ર નિક્ષેપણા સમિતિ અર્થાત્ ભાંડોપકરણ સમિતિ યુક્ત થઈને જે સાધુ યતના પૂર્વક જ પાત્ર વિગેરે ઉપકરણને ગ્રહણ કરે છે. અને યતના પૂર્વક જ ઉઠાવે છે અને રાખે છે. 'સે નિગ્ગયે' એ જ વાસ્તવિક રીતે સાચા નિર્ગ્રન્થ સાધુ કહેવાય છે. પરંતુ 'જો અણાયાણમંડમત્ત નિક્ષેવણાસમિષ્ણે' જે સાધુ આદાન ભાંડ પાત્રાદિ ઉપકરણની નિક્ષેપણા સમિતિથી રહિત છે, તે સાચા નિર્ગ્રન્થ જૈન સાધુ હોતા નથી. કેમ કે 'કેવલીવૂયા આયાણમેયં' કેમ કે—કેવલજ્ઞાની ભગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામીએ કહ્યું છે કે—સાધુ આદાનભાંડમાત્ર નિક્ષેપણાની યતના રહિત હોવું એ આદાન અર્થાત્ કર્મબંધન કારણ માનવામાં આવે છે કેમ કે—'આયાણમંડનિક્ષેવણાસમિષ્ણે' આદાન ભાંડ પાત્રની

‘સે નિર્ગંથે પાળાઈં મૂયાઈં જીવાઈં સત્તાઈં’ સ નિર્ગંથઃ સાધુઃ પ્રાણિનઃ મૃતાનિ જીવાન સર્ગાનિ ‘અભિહણિજ્જ વા જાવ ઉદ્ધવિજ્જ વા’ અભિદન્યાદ વા, યાવત્-વર્તયેદ્ દા-દન્તુમ્ એકત્રિતાન્ વા કુર્યાત્, પરિતાપયેદ્ વા સંશ્લેષયેદ્ વા ઉદ્દાવયેદ્ વા જીવનરહિતાન વા કુર્યાત્ इत्यर्थः ‘તમ્હા આયાળમંડમત્તનિક્ખેવણાસમિણ્ સે નિર્ગંથે’ તસ્માત્, ઉક્તકારણાત્ આદાનમાણ્ડપાત્રનિક્ષેપણાસમિતઃ આદાનમાણ્ડપાત્રોપકરણગ્રહણોત્થાપનસંસ્થાપનસમિતિયુક્તઃ સ નિર્ગંથઃ સાધુહચ્યતે ‘નો આયાળમંડમત્તનિક્ખેવણાસમિણ્’ નો આદાનમાણ્ડ-માત્રનિક્ષેપણાસમિતઃ-નો માણ્ડપાત્રાદ્યુપકરણગ્રહણોત્થાપનસંસ્થાપનસમિતિરહિતઃ સાધુઃ નિર્ગંથઃ સ્વાદિતિ ‘ચઉત્થા માવણા’ ચતુર્થી માવના પ્રથમમહાવ્રતસ્ય અવગમન્તવ્યેતિ ભાવઃ સમ્પ્રતિ પશ્ચમી માવનાં પ્રરૂપયિતુમાહ-‘અઢાવગા પંવસા માવણા’ અથ અપરા અન્યા પશ્ચમી સે રહિત સાધુ ‘સે નિર્ગંથે પાળાઈં મૂયાઈં જીવાઈં સત્તાઈં’ નિર્ગંથ પ્રાણોં કા મૃતોં કા જીવોં કા ઔર સત્ત્વોં કા ‘અભિહણિજ્જ વા’ હનન કરેગા એવં ‘જાવ ઉદ્ધવિજ્જ વા’ યાવત્ હનન કરને કે લિયે એકત્રિત કરેગા ઔર પરિતાપન ભી કરેગા તથા સંશ્લેષણ યાને ભૂમિ પર સંબંધ કર સંયુક્ત ભી કરેગા એવં ઉદ્દાવણ યાને જીવન રહિત ભી કર ઢાલેગા ‘તમ્હા આયાળમંડમત્તનિક્ખેવણા’ આદાન માણ્ડ પાત્ર નિક્ષેપણા ‘સમિણ્ સે નિર્ગંથે’ સમિતિ યુક્ત હોકર હી માણ્ડ પાત્રાદિ ઉપકરણ જાત કો ગ્રહણ કરેં એવં ઉત્થાપન તથા સંસ્થાપન ભી યતના પૂર્વક હી કરેં વહી નિર્ગંથ હો સકતા હૈ યાને સત્ત્વા સાધુ કહા જાતા હૈ इसलिये ‘णो आयाण-मंडमत्तनिक्खेवणाऽसमिण्’ आदान माण्ड पात्र निक्षेपणा समिति से रहित साधु वास्तव में निर्गन्थ नहीं हो सकता क्योंकि यतना पूर्वक ही माण्डादि उपकरण जात को रखना चाहिये इस प्रकार प्रथम महाव्रत की ‘चउत्था मावणा’ यह चौथी भावना समझनी चाहिये।

अब सर्व प्राणातिपात विरमण रूप प्रथम महाव्रत की पाँचवी भावना का

નિક્ષેપણ સ્થાપનાની સમિતિ અર્થાત્ યતનાથી રહિત છે, ‘સે નિર્ગંથે પાળાઈં મૂયાઈં’ તે સાધુ નિર્ગંથ પ્રાણેનુ ભૂતેનુ ‘જીવાઈં, સત્તાઈં, અભિહણિજ્જ વા’ જીવોં અને સત્ત્વોં હનન કરશે એવ ‘જાવ ઉદ્ધવિજ્જ વા’ અને યાવત્ હનન કરવા માટે એકડા કરશે અને પરિતાપિત પણ કરે તથા સંશ્લેષણ અર્થાત્ ભૂમિ પર સંબંધ કરીને સંયુક્ત પણ કરશે અને ઉદ્દાવણ અર્થાત્ જીવન રહિત પણ કરશે ‘તમ્હા આયાળમંડમત્તનિક્ખેવણા સમિણ્ સે નિર્ગંથે’ તેથી આદાન ભડપાત્ર નિક્ષેપણા સમિતિથી યુક્ત થઈને જ ભાડ પત્રાદિ ઉપકરણોને ગ્રહણ કરવા તથા ઉત્થાપન અને સંસ્થાપન પણ યતના પૂર્વક જ કરવું જોઈએ. તેથી ‘ણો આયાણમંડમત્તનિક્ખેવણાસમિણ્ ચઉત્થી માવણા’ આદાન ભાડ પાત્ર નિક્ષેપણા સમિતિથી રહિત સધુ વાસ્તવિક રીતે નિર્ગંથ નથી કેમ કે યતના પૂર્વક જ ભાડાદિ ઉપકરણો રાખવા જોઈએ. આ રીતે પ્રથમ મહાવ્રતની આ ચોથી ભાવના સમજવી.

હવે સર્વ પ્રાણાતિપાત વિરમણરૂપ પહેલા મહાવ્રતની પાંચમી ભાવનાનું નિરૂપણ

ભાવના પ્રથમમહાવ્રતસ્ય પ્રરૂપ્યતે—‘આલોહ્યપાણભોયણમોઈ સે નિર્ગમ્યે’ આલોચિતપાન-
 ભોજનમોજી—યો વિવેકપૂર્વકં દૃષ્ટ્વા આહારપાન કરોતિ સ નિર્ગમ્યઃ સાધુરુચ્યતે ‘નો અણા-
 લોહ્યપાણભોયણ મોઈ’ નો અનાલોચિતપાનમોજનમોજી—આલોચનં વિનૈવ યો મોજનં પાનશ્ચ
 કરોતિ સ ન નિર્ગમ્યઃ इत्यर्थः यतः ‘કેવલી વૃયા—આયાણમેયં’ કેવલી—કેવલજ્ઞાની મગવાન
 બ્રુયાદ્—બ્રાહ્મ કિમ્ इति आदानम् एतन्—આલોચનં વિનૈવ પાનમોજનમ્ કર્મવંધકારણં ભવ
 તીતિ, તત્ર હેતુગાદ્—‘અણાલોહ્યપાણભોયણમોઈ સે નિર્ગમ્યે’ અનાલોચિતપાનમોજનમોજી—
 આલોચનં વિનૈવ પાનમોજનકર્તા સ નિર્ગમ્યઃ સાધુઃ ‘પાણાણિ વા ભૂયાણિ વા જીવાઈ વા
 સત્તાઈ વા’ પ્રાણિનો વા ભૂતાનિ વા જીવાન્ વા સત્ત્વાનિ વા ‘અભિહણિજ્ઞ વા જાવ ઉદવિજ્ઞ-
 વા’ અભિહન્યાદ્ વા, યાવત્—વર્તયેદ્ વા પરિતાપયેદ્ ચ સશ્ટેપયેદ્ વા ઉદ્દાવયેત્ વા—જીવન-

નિરૂપણ કરતે હૈં—‘અહાવરા પંચમા ભાવણા’—અથ યહ અપરા અન્યા પાચવી
 ભાવના સમજ્ઞની ચાહિયે કિ જો સાધુ—‘આલોહ્ય પાણભોયણમોઈ સે નિર્ગમ્યે’
 આલોચિત પાન મોજન મોજી યાને વિવેક પૂર્વક દેશ્વમાલકર આહાર પાન કરતા
 હૈ વહી સચ્ચા સાધુ માના જાતા હૈ કિતુ—‘જો અણાલોહ્યપાણભોયણમોઈ’
 જો અનાલોચિત પાનમોજનમોજી સાધુ હૈ અર્થાત્ જો મોજનાદિ જાત કો
 આલોચના કિયે વિના હી પાન મોજન કરનેવાલે હોતે હૈં વહ નિર્ગમ્ય સાધુ નહીં
 માના જા સકના ક્યોતિ—‘કેવલીવૃયા’ કેવલજ્ઞાની મગવાન્ શ્રો મહાવીર સ્વામી
 ને કહા હૈ કિ ‘આયાણમેયં’ યહ આલોચના દેશ્વમાલ કરને કે વિના હો પાન
 મોજન કરના આદાન કર્મવંધન કા કારણ માના જાના હૈ ક્યોતિ—‘અણાલોહ્ય
 પાણભોયણમોઈ સે નિર્ગમ્યે’ આલોચન કે વિના હી પાન મોજન કરને વાલા
 નિર્ગમ્ય સાધુ ‘પાણાણિ વા ભૂયાણિ વા જીવાઈ વા સત્તાઈ વા અભિહણિજ્ઞ વા’
 પ્રાણો કો ભૂતો કો જીવો કો સત્ત્વો કો મારેગા ઓર—‘જાવ ઉદવિજ્ઞ વા’ યાવત્

કરવામાં આવે છે.—‘અહાવરા પંચમી ભાવણા’ હવે અન્ય પાચમી ભાવનાનું સ્વરૂપ કહેતામાં
 આવે છે ‘આલોહ્ય-પાણભોયણ મોઈ સે નિર્ગમ્યે’ જે સાધુ આલોચિત પાન ભોજન લે છે
 અર્થાત્ વિવેક પૂર્વક ભેદ તપાસીને આહારપાન કરે છે એજ સાચા નિર્ગમ્ય છે. પરંતુ
 ‘જો અણાલોહ્યપાણભોયણમોઈ’ જે અનાલોચિત પાન ભોજન લે છે સાધુ છે અર્થાત્
 જે ભોજનાદિ પદાર્થનું આલોચન કર્યા વિના પાનભોજન કરવાવાળા હોય તેઓ નિર્ગમ્ય
 સાધુ ગણાતા નથી—કેમ કે—‘કેવલીવૃયા આયાણમેયં’ કેવલજ્ઞાની મગવાન્ શ્રીમહાવીર
 સ્વામીએ કહ્યું છે કે—આલોચન અર્થાત્ ભેદ તપાસ્યા વગર જ પાન ભોજન કરવું તે
 આદાન અર્થાત્ કર્મવંધનું કરવું સતવામાં આવે છે. કેમ કે—‘અણાલોહ્ય-પાણ ભોયણ
 મોઈ સે નિર્ગમ્યે’ આલોચન કર્યા વગર જ પાન ભોજન કરવાવાળા નિર્ગમ્ય સાધુ ‘પાણાણિ
 વા ભૂયાણિ વા’ પ્રાણીને તથા ભૂતોને ‘જીવાઈ વા સત્તાઈ વા’ છત્રોને કે સત્ત્વોને અભિહ-
 ણિજ્ઞ વા’ મારશે અને ‘જાવ ઉદવિજ્ઞ વા’ યાવત્ ભૂમિ પર પ્રાણીઓને મારવા માટે એકા

રહિતાન્ વા કુર્યાત્ 'તમ્હા આલોહ્યપાણભોયણમોઈ સે નિર્ગમ્થે' તસ્માદ્-ઉત્તદેતોઃ આલો-
ચિતપાનભોજનમોજી-આલોચનપૂર્વકપાનભોજનકર્તા સ નિર્ગમ્થઃ સાધુરુચ્યતે 'ળો અળા-
લોહ્યપાણભોયણમોઈત્તિ' નો અનાલોચિતપાન ભોજન મોજી-નો આલોચનં વિનૈય પાન ભોજન-
કર્તા નિર્ગમ્થઃ સ્યાદિતિ 'પંચમા ભાવણા' પંચમી ભાવના પ્રથમમહાવ્રાતમ્ય અવગમ્તવ્યા ઇતિ।

સમ્પ્રતિ પ્રથમ મહાવ્રતમુપસંહરન્નાહ-‘એવાવયા મહવ્વણ સમ્મં કાણ્ણ ફાસિણ’ એતાવતા-
અનેન ઉક્તપ્રકારેણ પ્રથમં મહાવ્રતમ્ સમ્પદ્ધતયા કાયેન-ગ્રીરેણ સ્પર્શિતમ્ ‘પાલિણ તીરિણ
કિટ્ટિણ’ પાલિતમ્ તીર્ણમ્-પારિતં કીર્તિતમ્ ‘અવઢિણ આળાણ આરાઢિણ યાવિ મવ્વઢ’

ભૂમિ પર પ્રાણિયોં કો મારને કે લિયે એકત્રિન કરેગા એવં પરિતાપન મો કરેગા
તથા સંશ્લિષ્ટ મો કરેગા એવં ઉપદ્રવિત મો કરેગા યાને પ્રાણિયોં કો જીવોં કો
જીવન રહિત મો કર ડાલેગા-‘તમ્હા આલોહ્યપાણ મોયણ’-ઇસલિયે આલોચિત
પાન ભોજન ‘મોહ સે નિર્ગમ્થે’ મોજી યાને આલોચન કર અચ્છી તરહ દેશ-
માલ કરકે પાન ભોજન કરનેવાલા સાધુ સચ્ચા નિર્ગમ્થ જૈન સાધુ હો સકતા હૈ
કિંતુ ‘ળો અળાલોહ્યપાણમોયણમોહત્તિ’ અનાલોચિત પાન ભોજન મોજી યાને
આલોચન કરને કે વિના હી પાન ભોજન કરનેવાલા સાધુ વાસ્તવ મેં સચ્ચા
નિર્ગમ્થ નહીં હો સકતા હૈ ઇસ પ્રકાર પ્રથમ મહાવ્રત કી યાને સમી પ્રકાર કે
પ્રાણાતિપાત સે વિરમણ રૂપ પ્રથમ મહાવ્રત કી ‘પંચમા ભાવણા’ યહ પાંચવી
ભાવના સમજની ચાહિયે।

અવ ઉક્ત પ્રથમ મહાવ્રત કા ઉપસંહાર કરતે હુણે કહતે હૈં કિ-‘એવાવયા
મહવ્વણ સમ્મં કાણ્ણ’ એતાવતા અર્થાત્ ઉક્ત રીતિ સે પ્રથમ મહાવ્રત કી અચ્છી
તરહ શરીર દ્વારા-‘ફાસિણ પાલિણ તીરિણ કિટ્ટિણ’ સ્પર્શિત પાલિત તથા તારિત
એવં કીર્તિત તથા ‘અવઢિણ’ અવસ્થાપિત એવં યાને સુરક્ષિત ઔર ‘આળાણ આરા

હરે તથા પરિતાપિત હરે અને સશ્લિષ્ટ પશુ હરે અને ઉદ્રવિત પશુ હરશે અર્થાત્
પ્રાણિયોં જીવોને જીવન રહિત હરે ‘તમ્હા આલોહ્યપાણમોયણમોઈ સે નિર્ગમ્થે’ તેથી
આલોચિત પાન ભોજન ભોજી એટલે કે આલોચન કરીને સારી રીતે જોઈ તપાસી પાન
ભોજન કરવાવાળા સાધુ સાચા નિર્ગમ્થ જૈન સાધુ હશે એ. પરંતુ ‘ળો અળાલોહ્ય
પાણમોયણમોહત્તિ’ અનાલોચિત પાન ભોજન ભોજી અર્થાત્ આલોચન કર્યા વિના જ
પાન ભોજન કરવાવાળા સાધુ વાસ્તવિક રીતે સાચા નિર્ગમ્થ નથી ‘પંચમી ભાવણા’
આ પ્રમાણે પહેલા મહાવ્રતની અર્થાત્ બધા પ્રકારના પ્રાણાતિપાતથી વિરમણરૂપ પહેલા
મહાવ્રતની પાંચમી ભાવના સમજવી.

હવે ઉક્ત પહેલા મહાવ્રતનો ઉપસંહાર કરતાં સૂત્રકાર કહે છે-‘એવાવયા મહવ્વણ
સમ્મં કાણ્ણ’ ઉક્ત પ્રકારથી ‘પહેલું’ મહાવ્રત શરીરથી ‘ફાસિણ’ સ્પર્શિત ‘પાલિણ’ પાલિત
‘તીરિણ’ તારિત અને ‘કિટ્ટિણ’ કીર્તિત તથા ‘અવઢિણ’ અવસ્થાપિત અર્થાત્ સુરક્ષિત અને
આ. ૧૪૦

અવસ્થિતમ્-અવસ્થાપિતમ્, સુરક્ષિતમિત્યર્થઃ, આજ્ઞા આરાધિતં ચાપિ ભવતિ, 'પદમે
મંતે ! મહન્વણ પણાવાયો વેરમણ' હે મદન્ત ! પ્રથમે મહાવ્રતે-પ્રથમં મહાવ્રતમ્,
પ્રાણાતિપાતાદ્ વિરમણમ્-પ્રાણાતિપતવિરમણરૂપ પ્રથમં મહાવ્રતં ભવતીતિ ભાવઃ તસ્માદ્
અહં પ્રાણાતિપાતાદ્ વિરમામીતિ ભાવઃ ॥ ૫ ॥

સમ્પ્રતિ દ્વિતીયં મહાવ્રતં મૃષાવાદવિરમણરૂપં પ્રરૂપયિતુમ્-‘અહાવરં દુચ્ચં મહન્વયં
પચ્ચક્ખામિ’ અથ-પ્રથમમહાવ્રતપરૂપણાનન્તરમ્ દ્વિતીયં મહાવ્રતં મૃષાવાદવિરમણં પ્રત્યા
રૂપામિ-પ્રત્યાચામિ તથાહિ ‘સવ્વં મુસાવાયં વડ્ડોસં’ સર્વ-સર્વપ્રકારકમ્ મૃષાવાદ-મિથ્યા-
ભાષણં વત્તોદોપ્પ-વચ્ચ-દોપ્પ, પ્રત્યારૂપામિ-પ્રત્યારૂપ્યાનં કરોમિ-જ્ઞપજ્ઞયા જ્ઞાત્વા પ્રત્યા-
રૂપાનપ્રજ્ઞયા ત્યાગં કરોમિ इत्यર્થઃ ‘સે કોઠા વા લોઠા વા મયા વા હાસા વા’ સઘુ સાધુ
હિંસા યાદિ ભવઈ’ આજ્ઞા સે આરાધિત મી હોતો હૈ-‘પદમે મંતે ! મહન્વણ પાણા
વાયો વેરમણ’ ગીતમાદિ ગણધર કહેતે હૈં કિ હે મદન્ત ! પ્રથમ મહાવ્રત પ્રાણા
તિપાત વિરમણ રૂપ સમજી કર મેં મી પ્રાણાતિપાત સે વિરમણ કરતા હું યાને
પ્રાણાતિપાત વિરત હોતા હું ।

અવ દ્વિતીય મૃષાવાદ વિરમણ રૂપ મહાવ્રત કા નિરૂપણ કરતે હૈં-‘અહાવરં
દુચ્ચં મહન્વયં પચ્ચક્ખામિ’-અથ યાને પ્રથમ સર્વ પ્રાણાતિપાત વિરમણ રૂપ
મહાવ્રત કો નિરૂપણ કરને કો વાદ દ્વિતીય મૃષાવાદ વિરમણ રૂપ મહાવ્રત કા પ્રરૂપણ
કરતા હું ‘સવ્વં મુસાવાયં વડ્ડોસં પચ્ચક્ખામિ’-સર્વ પ્રકાર કો મિથ્યા ભાષણ
રૂપ મૃષાવાદ-રૂપ વચ્ચન દોષ કા પ્રત્યારૂપ્યાન કરતા હું યાને જ્ઞપજ્ઞા સે જાનકર
પ્રત્યારૂપ્યાન જ્ઞા સે પ્રત્યારૂપ્યાન કરતા હું અર્થાત્ સર્વ મૃષાવાદ રૂપ વચ્ચન
દોષ કા પરિત્યાગ કરતા હું હસ પ્રકાર પચ્ચક્ખાન લેકર ‘સે કોઠા વા’-વહ સાધુ
નિર્ઘ્રંથ ક્રોધ સે યા ‘લોઠા વા’-લોભ સે યા-‘મયા વા’-મય સે અથવા ‘હાસા

‘આણાવ આરાદિં ભવઈ’ આજ્ઞાથી આરાધિત પણ થાય છે. ‘પદમે મંતે મહન્વણ’ ગીતમાદિ
ગણધરો કહે છે કે-કે ભગવન્ પહેલું મહાવ્રત ‘પાણાવાયો વેરમણ’ પ્રાણાતિપાત
વિરમણ રૂપ સમજીને યાને પણ પ્રાણાતિપાતથી વિરમણ કરીએ છીએ અર્થાત્ પ્રાણાતિ
પાતથી નિવૃત્ત થઈએ છીએ.

હવે બીજા મૃષાવાદ વિરમણ રૂપ મહાવ્રતનું નિરૂપણ કરવામા આવે છે-‘અહાવરં
દુચ્ચં મહન્વયં પચ્ચક્ખામિ’ પહેલા મહાવ્રત સર્વ પ્રાણાતિપાત વિરમણનું નિરૂપણ થયા
પછી આ બીજા મૃષાવાદ વિરમણરૂપ મહાવ્રતનું નિરૂપણ કરે છે-‘સવ્વં મુસાવાયં વડ્ડોસં
પચ્ચક્ખામિ’ અર્થાત્ બધા પ્રકારના મિથ્યાભાષણરૂપ મૃષાવાદરૂપ વચ્ચન દોષ પ્રત્યાખ્યાન
કરે છે એટલે કે જા પ્રતિજ્ઞાથી બાણીને પ્રત્યાખ્યાન પ્રતિજ્ઞાથી તેનું પ્રત્યાખ્યાન કરે છે
અર્થાત્ બધા પ્રકારના મૃષાવાદ રૂપ વચ્ચન દોષનો પરિત્યાગ કરે છે. આ પ્રમાણે પ્રત્યા-
ખ્યાન કરીને તે સાધુ નિર્ઘ્રંથ ‘સે કોઠા વા લોઠા વા’ ક્રોધથી અથવા લોભથી અથવા

ક્રોધાદ્ વા લોભાદ્ વા મયાદ્ વા દામ્પ્યાદ્ વા 'નૈવ સયં મુસં માસિજ્ઞા' નૈવ સયં મૃપા-
મિથ્યા ભાષેત-ત્ર્યાત્, 'નેવન્નેણં મુસં માસિજ્ઞા' નૈવ અન્યેન મૃપા-મિથ્યા ભાષયેત્ મિથ્યા-
ભાષણં નૈવ કારયેદિત્યર્થઃ 'અન્નપિ મુસં માસંતં ન સમગુપન્નિજ્ઞા' અન્યમપિ મૃપાભાષમાણં જનં
ન સમનુમોદયેત્-સમર્થનં કુર્યાત્, મૃપા ભાષણં સાઘ્યમપિ સાધુઃ ન કુર્યાત્, અન્યમપિ મિથ્યા-
ભાષણાર્થં ન પ્રેરયેત્, મિથ્યાભાષણં કુર્ણાણં વા જનં ન નુમોદયેદિત્યર્થઃ 'તિવિહં તિવિહેણં
મળસા વયસા કાયસા' તિવિચમ્-ત્રિપ્રજ્ઞાકમ્ ત્રિરૂપરૂપરૂપાનુમોદનં મિથ્યાભાષણં ત્રિવિ-
ધેન-ત્રિપ્રકારકેણ યોગેન મનસા વચસા કાયેન વા ન કુર્યાદિતિ માનઃ 'તસ્સ મંતે ! પઢિ-
કમામિ જાવ વોસિરામિ' હે મદન્ત ! તસ્ય-દ્વિતિય મહાવ્રતસ્ય મૃપાવાદસ્ય, તસ્માદ્ મૃપાવાદ-
રૂપપાપાત્ પ્રતિક્રમામિ-પૃથગ્ ભવામિ યાદત્-આત્મનઃ સાક્ષિત્વા તં મૃપાવાદં નિન્દામિ, ગુરોઃ

વા' હાસ્ય સે-'નૈવ સયં મુસં માસિજ્ઞા' સ્વયં શ્રી મૃપા-મિથ્યા નહીં વોલે ઓર
'અન્નં પિ મુસં માસંતં' દૂસરે સે શ્રી મિથ્યાભાષણ નહીં કરાવે તથા અન્ય શ્રી
જૂઠ વોલનેવાલે જન કા સમર્થન યાને 'નસમગુજાણિજ્ઞા' અનુમોદન શ્રી નહીં કરે
પતાવતા વહ જૈન સાધુ નિર્ગથ્ય મુનિ મહાત્મા સ્વયં શ્રી મિથ્યા ભાષણ નહીં કરે
ઓર દૂસરે કો શ્રી મિથ્યાભાષણ કરને કે લિયે પ્રેરણા નહીં કરે' તથા
મિથ્યાભાષણ કરતે હુએ મનુષ્ય કા-અનુમોદન શ્રી નહીં કરે 'તિવિહં તિવિહેણં'-
અર્થાત્ ત્રિવિધ ત્રીન પ્રકાર કે કરણ કારણ ઓર અનુમોદન રૂપ મિથ્યા ભાષણ કો
ત્રીન પ્રકાર કે 'મળસા વયસા કાયસા'-મન વચન ઓર કાય સે નહીં કરે
હસ પ્રકાર ગૌતમાદિ ગળધર શ્રી મહાવીર સ્વામી સે પચ્ચક્કલાલ લેતે હૈં કિ
'તસ્સ મંતે પઢિકમામિ'-હે મદન્ત ! ઉસ મૃપાવાદ રૂપ પાપ વચન દોષ સે
પૃથક્ હોતા હું 'જાવ વોસિરામિ' યાવત્ આત્મા કી સાક્ષિતા મેં ઉસ મૃપા-
વાદ કી નિંદા કરતા હું એવં ગુરુ જન કી સાક્ષિતા મેં ઉસ મૃપાવાદ રૂપ મિથ્યા-

'મયા વા હાસા વા' લયથી અથવા હાસ્યથી 'નૈવ સયં મુસં માસિજ્ઞા' સ્વયં જુહું, બોલવું
નહી. 'નેવન્નેણં મુસં માસિજ્ઞા' અને બીજાની પાસે પણ જુહું બોલાવે નહી. તથા
'અન્નંપિ મુસં માસંતં ન સમગુપન્નિજ્ઞા' જુહું બોલાવાવાળા અન્યનું સમર્થન કે અનુમોદન
કરવું નહીં કહેવાનો ભાવયો છે કે-તે જૈન સાધુ નિર્ગથ્ય મુનિએ પોતે મિથ્યા ભાષણ
કરવું નહીં અને બીજાને મિથ્યાભાષણ કરવા માટે પ્રેરણા કરવી નહીં તથા મિથ્યા
ભાષણ કરવાવાળા માણસને ઉત્તેજન પણ આપવું નહીં 'તિવિહં તિવિહેણં' ત્રણ પ્રકારના
કરણ કારણ અને અનુમોદન રૂપ મિથ્યાભાષણને ત્રણ પ્રકારના 'મળસા વયસા કાયણ'
મન વચન અને કાયથી કરવું નહીં આ પ્રમાણે ગૌતમાદિ ગળધર ભગવાન શ્રીમહાવીર
સ્વામીની પાસે પ્રત્યાખ્યાન સ્વીકારે છે, કે 'તસ્સ મંતે ! પઢિકમામિ' હે ભગવન્ એ મૃપા-
વાદરૂપ પાપ યુક્ત વચન દોષથી પૃથક્ થાઉ છું 'જાવ વોસિરામિ' યાવત્ આત્માની સાક્ષિ
પણામા એ મૃપાવાદની નિંદા કરે છું અને શુરની સાક્ષિપણામા એ મૃપાવાદની નિંદા

સાક્ષિતયા ચ ગર્હે-ગર્હણાં કરોમિ વ્યુત્સજામિ-મૃષાવાદં પરિત્યજામિ સ્વાત્માનં મૃષાવાદાત્
 પૃથક્કરોમિ ઇતિ ભાવઃ 'તસ્મિન્માત્રો પંચ ભાવનાઓ ભવંતિ' તસ્ય-દ્વિતીયમહાવ્રતસ્ય મૃષા-
 વાદવિરમણરૂપસ્ય ઇમાઃ-વક્ષ્યમાણસ્વરૂપાઃ પંચભાવના ભવન્તિ 'તત્થિમા પદમા ભાવના'
 તત્ર-તાસુ પંચભાવનાસુ હ્યમ્-વક્ષ્યમાણસ્વરૂપા પ્રથમા ભાવના બોધ્યા, તથાહિ 'અણુવીદ્ભાસી
 સે નિર્ગંગ્થે' અનુવિચિન્ત્ય-યો વિચાર્ય માપી-માપતે સ નિર્ગન્થઃ-સાધુરુચ્યતે 'નો અણુ-
 વીદ્ભાસી' નો અનનુવિચિન્ત્ય યો વિચારમ્ અકૃત્ત્વૈવ માપી-માપતે સ ન નિર્ગન્થઃ ઇત્યર્થઃ,

ભાષણ કી ગર્હણા કરતા હું ઓર ઉમ મૃષાવાદ કા પરિત્યાગ કરતા હું અર્થાત્
 મિથ્યાભાષણ રૂપ મૃષાવાદ સે અપને આત્મા કો પૃથક્ અલગ કરતા હું ઇસ
 તરહ ગૌતમાદિ ગણધરોને ભગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી સે પચ્ચક્ષ્ણાન લિયા,
 યાને મિથ્યાભાષણ રૂપ મૃષાવાદ સે વિરત હોને કે લિયે ગૌતમાદિ ગણધરોને
 પ્રતિજ્ઞા કી, અર્થાત્ આજ સે કમી બી શૂઠ નહીં બોલૂં ગા ઇસ તરહ અપને મન
 મેં સંકલ્પ કર મિથ્યાભાષણ સે નિવૃત્ત હોને કે લિયે વિચાર ક્રિયા ।

અવ ઉપર્યુક્ત દ્વિતીય મિથ્યાભાષણ રૂપ મૃષાવાદ કી વક્ષ્યમાણ રૂપ પાંચ
 ભાવનાઓ કો બતલાતે હુએ સબ સે પહેલે પહેલી ભાવના કો બતલાતે હૈં-'તસ્મિ
 માત્રો પંચ ભાવનાઓ ભવંતિ'-ઉસ દ્વિતીય મૃષવાદ વિરમણ રૂપ મહાવ્રત કી
 વક્ષ્યમાણ રૂપ સે પાંચ ભાવનાં સમજ્ઞની ચાહિયે ઉન પાંચોં 'તત્થિમા પદમા
 ભાવના' વક્ષ્યમાણ સ્વરૂપ ભાવનાઓ મેં યહ અમી બતલાયી જાનેવાલી પહેલી
 ભાવના કહી જાતી હૈં કિ-'અણુવીદ્ ભાસી સે નિર્ગંગ્થે' જો સાધુ વિચાર કર
 બોલતા હૈ વહી નિર્ગન્થ જૈન મુનિ મહાત્મા હો સકતા હૈ-'નો અણુવીદ્ ભાસી'
 કિન્તુ જો સાધુ વિચાર કિયે વિના હી બોલતા હૈ વહ નિર્ગન્થ જૈનમુનિ મહાત્મા

કરૂ છુ અને શુદ્ધજનોની સાક્ષિપણામા એ મૃષાવાદ રૂપ મિથ્યા ભાષણની ગર્હણા કરૂ છુ
 અને એ મૃષાવાદનો પરિત્યાગ કરૂ છુ અર્થાત્ મિથ્યા ભાષણરૂપ મૃષાવાદથી પે તાના
 આત્માને અલગ કરૂ છુ' આ પ્રમાણે ગૌતમાદિ ગણધરોએ ભગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામી
 પાસે પચ્ચક્ષ્ણાન લીધા અર્થાત્ મિથ્યાભાષણ રૂપ મૃષાવાદથી વિરત થવા માટે ગૌતમાદિ
 ગણધરોએ પ્રતિજ્ઞા કરી એટલે કે આજથી કોઈપણ વખતે ભૂલું બોલીશું નહીં' આ પ્રમાણે
 પોતાના મનમા નિશ્ચય કરીને મિથ્યાભાષણથી નિવૃત્ત થવા માટે વિચાર નહીં કર્યો.

હવે ઉપરોક્ત બીજી મિથ્યાભાષણ રૂપ મૃષાવાદની વક્ષ્યમાણ રીતે પાંચ ભાવનાઓ
 બતાવતા સૌથી પહેલાં પહેલી ભાવના બતાવે છે.-'તસ્મિન્માત્રો પંચ ભાવનાઓ ભવંતિ' એ
 બીજી મૃષાવાદ વિરમણ રૂપ મહાવ્રતની વક્ષ્યમાણ રીતે પાંચ ભાવનાઓ થાય છે. 'તત્થિમા
 પદમા ભાવના' એ વક્ષ્યમાણ પાંચ ભાવનાઓમા આ કહેવામાં આવનારી પહેલી ભાવના
 છે. 'અણુવીદ્ ભાસી' એ સાધુ વિચારીને વચન બોલે છે. એજ 'સે નિર્ગંગ્થે' નિર્ગન્થ જૈન
 મુનિ કહેવાય છે પરંતુ 'જો અણુવીદ્ ભાસી સે નિર્ગંગ્થે' એ સાધુ વગર વિચાર્યું બોલે છે.

તત્ર પ્રમાણમાહ-‘કેવલીવૃયા-આયાણમેયં’ કેવલી-કેવલજ્ઞાની ભગવાન્ દ્રૂયાત્-આદિ, આદા-
નમ્-કર્મવન્નિકારણમ્ एतत्-અનનુવિચિન્ત્ય ભાષણમ્, તત્ર યુક્તિમાહ-‘અણુવીડમાસી સે
નિગંગથે’ અનનુવિચિન્ત્યભાષી-અવિચારપૂર્વક ભાષણકારી ન નિર્ગ્રન્થઃ સાધુઃ ‘સમાવજ્જિજ્ઞ
મોસં વયમાણે’ તમ્હા-સમાપદ્યેત-પ્રાપ્નોતિ મૃષાવાદવચનદોષં પ્રાપ્નોતીત્યર્થઃ
તસ્માત્ ‘અણુવીડમાસી સે નિગંગથે’ યઃ અનુવિચિન્ત્ય-વિનારં કૃત્વા વિચારપૂર્વક મિત્યર્થઃ
ભાષી-ભાષતે-બ્રૂતે સ નિર્ગ્રન્થઃ સાધુઃ ‘નો અણુવીડમાસીત્તિ’ નો અનુવિચિન્ત્યભાષી યો
વિચારમકૃતૈવ ભાષતે સ ન નિર્ગ્રન્થ ઇતિ ભાવઃ, ‘પઢમા ભાવના’ ઇતિ પ્રથમા ભાવના-દ્વિતીય-
મહાવ્રતસ્ય મૃષાવાદવિરમણરૂપસ્ય ઇયં ઉપર્યુકરૂપા પ્રથમા ભાવના અવગન્તવ્યેતિ ભાવઃ
સમ્પ્રતિ તાયૈવ દ્વિતીયમહાવ્રતસ્ય દ્વિતીયાં ભાવનાં પ્રરૂપયિતુમાહ-‘અહાવરા દુચ્ચા ભાવના’
અથ-પ્રથમભાવનાનિરૂપણાનન્તમ્ અપરા-અન્યા દ્વિતીયા ભાવના પ્રરૂપ્યતે-‘કોહં પરિયા-
ણહ સે નિગંગથે’ યઃ ક્રોધં પરિજાનાતિ જ્ઞપજ્ઞયા ક્રોધરૂપ કટુપરિણામં જ્ઞાત્વા પ્રત્યારૂપાન-

નહીં હો સક્તતા હૈં ક્યોંકિ-‘કેવલીવૃયા’-કેવલજ્ઞાની ભગવાન્ શ્રીમદ્દાવીર સ્વામી
કહતે હૈં વિ-યહ અર્થાત્ વિચાર ક્રોધે વિના હી યોલના-‘આયાણમેયં’ અદાન કર્મ
બંધન કા કારણ જ્ઞાના જાના હૈં ક્યોંકિ ‘અણુવીડમાસી સે નિગંગથે’ અવિચાર
પૂર્વક યોલનેવાલા સાધુ ‘સમાવજ્જિજ્ઞ મોસં વયમાણે’ મિથ્યા ભાષણ રૂપ મૃષા-
વાદ વચન દોષ કો પ્રાપ્ત કરના હૈં-‘તમ્હા અણુવીડ માસી સે નિગંગથે’ હસલિયે
જો સાધુ વિચાર પૂર્વક યોલના હૈં વહી નિર્ગ્રન્થ જૈન સાધુ કહલા સક્તતા હૈં કિંતુ
‘નો અણુવીડમાસીત્તિ’ અવિચાર પૂર્વક યોલને વાલા સાધુ વાસ્તવ મેં નિર્ગ્રન્થ
જૈન સાધુ મુનિ મહાત્મા નહીં કહલા સક્તતા હસ પ્રકાર દ્વિતીય મિથ્યા ભાષણ
રૂપ મૃષાવાદાત્મક મહાવ્રત કી ‘પઢમા ભાવના’ યહ પહલી ભાવના સમજની ચાહિયે

અવ વહી દ્વિતીય મૃષાવાદ વિરમણ રૂપ મહાવ્રત કી દસરી ભાવના કો
વતલાતે હૈં-‘અહાવરા દુચ્ચા ભાવના’-કોહં પરિયાણહ સે નિગંગથે’ અથ-પ્રથમ

તે નિર્ગ્રન્થ જૈન સાધુ કહેવાતા નથી. ‘કેવલીવૃયા આયાણમેયં’ કેમ કે કેવલજ્ઞાની ભગવાન્
શ્રીમદ્દાવીર સ્વામીએ કહ્યું છે કે-આ અર્થાત્ વગર વિચારું બોલવું એ આદાન અર્થાત્
કર્મબંધન કારણ માનવામાં આવે છે. કેમ કે ‘અણુવીડ માસી સે નિગંગથે’ અવિચાર પૂર્વક
બોલવાવાળા સાધુ મિથ્યા ભાષણરૂપ મૃષાવાદ વચન દોષને સંચય કરે છે તેથી જે સાધુ
વિચારપૂર્વક બોલે છે. એજ નિર્ગ્રન્થ જૈન મુનિ કહેવાય છે પરંતુ ‘નો અણુવીડ માસીત્તિ
પઢમા ભાવના’ અવિચારપૂર્વક બોલવાવાળા સાધુ વાસ્તવિક રીતે જૈન મુનિ કહેવાતા નથી.
આ રીતે આ બીજી મિથ્યાભાષણરૂપ મૃષાવાદાત્મક મહાવ્રતની પહેલી ભાવના સમજવી.

હવે એજ બીજી મૃષાવાદ વિરમણ મનની બીજી ભાવના બતાવવામાં આવે છે.
‘અહાવરા દુચ્ચા ભાવના’ પહેલી ભાવનાનું નિરૂપણ કરીને હવે બીજી ભાવનાનું નિરૂપણ
કરવામાં આવે છે. કે-‘કોહં પરિયાણહ સે નિગંગથે’ જે સાધુ ક્રોધને સારી રીતે સમજે અર્થાત્

પ્રજ્ઞયા પ્રત્યાખ્યાનં પરિત્યાગં કરોતિ સ નિર્ગન્થઃ સાધુરુચ્યને 'નો કોહણે સિયા' નો સાધુઃ ક્રોધનઃ ક્રોધશીલઃ સ્વાત્-નિર્ગન્થઃ ક્રોધશીલો ન ભવેદિત્યર્થઃ, તથાદિ 'કેવલીબૂયા-આયાણમેયં' કેવલી-કેવલજ્ઞાની ભગવાન તીર્થકૃદ્ વ્રયાદ્-આદિ, આદાનમ્-કર્મબન્ધકારણમ્ એતત્-સાધોઃ ક્રોધશીલત્વમ્ કર્મબન્ધકારણં થયતીતિ ભાવઃ, તત્ત્વ યુક્તિમાદ્-'કોહપત્તે કોહત્તં સમાવૃત્તા મોસં વયણાઈ' ક્રીષં પ્રાપ્તઃ સાધુઃ ક્રોધત્ત્વં સમાપચ પ્રાપ્ય મૃપાવચનં વદતિ, તસ્માત્ 'કોહં પરિયાણઈ સે નિર્ગંથે' યઃ ક્રોધ પરિજાનાતિ-ક્રોધસ્ય કટુપરિણામં જ્ઞજ્ઞયા જ્ઞાત્વા પ્રત્યાખ્યાનપ્રજ્ઞયા પ્રત્યાખ્યાનં કરોતિ સ નિર્ગન્થઃ સાધુરિત્યર્થઃ, તસ્માત્ 'ન ચ ક્રોહણે મિયત્તિ' ન ચ સાધુઃ ક્રોધનઃ-ક્રોધશીલઃ સ્વાત્-ભવેદિતિ 'દુન્વા ભાવના' દ્વિતીયા ભાવના-દ્વિતીયમહાવ્રતસ્ય મૃપાવાદવિરત્તનરૂપસ્ય ઉપર્યુક્તરૂપા દ્વિતીયા ભાવના અવગત્ત્વ્યા।

ભાવના કે નિરૂપણ કરને કે વાદ અચ અપરા અન્યા દૂસરી ભાવના કા પ્રસ્થાન કરતે હૈં કિ-જો સાધુ ક્રોધ વો અચ્છી તરહ સે જાનતા હૈ અર્થાત્ જ્ઞપ્રજ્ઞા સે ક્રોધ કે કટુ (વુરા) પરિણામ કો જાનકર પ્રત્યાખ્યાન પ્રજ્ઞા સે પ્રત્યાખ્યાન યાને ક્રોધ કા પરિત્યાગ કરતા હૈ વહી વાસ્તવ મેં સત્ત્વા નિર્ગન્થ જૈન સાધુ કહટા સકતા હૈ। 'નો કોહણે સિયા' ફસલિયે સાધુ કો ક્રોધ નહીં હોના ચાહિયે અર્થાત્ નિર્ગન્થ જૈન યુનિ મહાત્મા કો ક્રોધશીલ નહીં હોના ચાહિયે, ક્યોંકિ- 'કેવલીબૂયા' કેવલજ્ઞાની ભગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી કહતે હૈ કિ-યહ અર્થાત્ જૈન સાધુ નિર્ગન્થ કો ક્રોધ કરના 'આયાણમેયં' આદાન-યાને કર્મબન્ધ કા કારણ માના જાતા હૈ ક્યોંકિ-'કોહપત્તે કોહત્તં સમાવૃત્તા' ક્રોધ કરનેવાલા સાધુ ક્રોધ કો પ્રાપ્ત કર 'મોસં વયણાઈ' મૃપા આપણ કરતા હૈ અર્થાત્ ક્રોધાવસ્થા મેં સાધુ મિથ્યા આપણ કરતે હૈં 'તમ્હા કોહં પરિયાણઈ સે નિર્ગંથે' ફસલિયે જો સાધુ ક્રોધ કો અચ્છી તરહ જાનતા હૈ યાને ક્રોધ કે કટુ પરિણામ (વુરા નતીજા) કો જ્ઞપ્રજ્ઞા સે જાનકર પ્રત્યાખ્યાન પ્રજ્ઞા સે ક્રોધ કો છોડ દેતા હૈ વહી સત્ત્વા

જ્ઞપ્રજ્ઞાથી ક્રોધના કટુ પરિણામને જાણીને પ્રત્યાખ્યાન પ્રજ્ઞાથી પ્રત્યાખ્યાન અર્થાત્ ક્રોધને ત્યાગ કરે છે. તેજ વાસ્તવિક રીતે સાચા નિર્ગન્થ જૈન યુનિ કહેવાય છે. તેથી 'નો કોહણે સિયા' સાધુએ ક્રોધી થવું નહીં. અર્થાત્ નિર્ગન્થ જૈન સાધુએ ક્રોધી થવું નહીં. કેમ કે-'કેવલીબૂયા આયાણમેયં' કેવલજ્ઞાની ભગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામીએ કહ્યું છે કે-આ એટલે કે જૈન સાધુ નિર્ગન્થે ક્રોધ કરવો એ આદાન અર્થાત્ કર્મબન્ધનું કારણ માનવામાં આવે છે. કેમ કે-'કોહપત્તે કોહત્તં સમાવૃત્તા મોસં વયણાઈ' ક્રોધ કરવાવાળા સાધુ ક્રોધને વશ થઈને મૃપા બાળ્યું કરે છે.-'તમ્હા કોહં પરિયાણઈ સે નિર્ગંથે' તેથી જો સાધુ ક્રોધને સારી રીતે સમજે છે. અર્થાત્ ક્રોધના કટુ પરિણામને જ્ઞપ્રજ્ઞાથી જાણીને પ્રત્યાખ્યાન પ્રજ્ઞાથી ક્રોધને ત્યાગ કરે છે. એજ સાધુ સાચા નિર્ગન્થ છે. તેથી "નય કોહણે સિયત્તિ દુન્વા ભાવના" જૈન સાધુએ ક્રોધ શોધ થવું નહીં. આ પ્રકારની આ બીજી મૃપાવાદ વિરમણ રૂપ

સમ્પતિ તૃતીયાં ભાવનાં પ્રરૂપયિતુમાહ-‘અદાવરા તત્ત્વા ભાવના’ અથ-દ્વિતીયભાવના નિરૂપણાનન્તરમ્ અપરા-અન્યા તૃતીયા ભાવના પ્રરૂપ્યને-‘લોમં પરિયાણઙ્ગ સે નિર્ગમ્યે’ યે લોમં પરિજાનાતિ જ્ઞપજ્ઞયા લોભસ્ય પરિણામં જ્ઞાતા પ્રત્યક્ષ્યાનપ્રજ્ઞયા પ્રત્યાક્ષ્ય નં પરિત્યાગં કરોતિ સ નિર્ગમ્યઃ સાધુરિત્યર્થઃ ‘નો ય લોભણૅ સિયા’ ન ચ સાધુઃ લોભનઃ-લોભશીલઃ સ્યાત્-ભવેત્, તથાહિ ‘કેવલીવૃદ્ધા-આયાણમેયં’ કેવલી-કેવલજ્ઞાની ભગવાન તીર્થકૃદ્ બ્રૂયાદ્-આહ-આદાનમ્-કર્મવન્ધકારણમ્ એત્-સાધુઃ લોભશીલત્વં કર્મવન્ધકારણં ભવતીતિ ભાવઃ, તત્ર હેતુમાહ-‘લોભપત્તે લોભી સમાવૃત્તા મોસં વયણાૅ’ મનોઽભિક્ષપત વસ્તુનિ લોભપાત્તઃ સાધુઃ લોભી ભૂત્વા મૃત્યવન્નં સમાપદ્યેત કરોતીતિ ભાવઃ તસ્માત્ ‘લોમં પરિયાણઙ્ગ

નિર્ગમ્ય જૈન સાધુ કહલા સકતા હૈં ફસલિયે ‘નય લોભે સિયત્તિ’ જૈન સાધુ કો ક્રોધશીલ નહીં હોના ચાહિયે ફસ પ્રકાર ‘દુચ્ચા ભાવના’ દ્વિતીય મૃષાવાદ વિરમણ રૂપ મહાવ્રત કો ઉપર્યુક્ત રૂપ દૂસરી ભાવના સમઘની ચાહિયે ।

અવ ડસી ‘દ્વિતીય મૃષાવાદ વિરમણ રૂપ મહાવ્રત કો તીસરી ભાવના કો વતલાને કે લિયે કહતે હૈં-‘અદાવરા તત્ત્વા ભાવના-લોમં પરિયાણઙ્ગ સે નિર્ગમ્યે’ અથ-દ્વિતીય ભાવના કા નિરૂપણ કરને કે ષાદ અવ તીસરી ભાવના કા નિરૂપણ કરતે હૈં કિ-જો સાધુ લોભ કો અઠ્ઠી તરહ જાનતા હૈં, યાને જ્ઞપજ્ઞા સે લોભ કે પરિણામ (બુરા ફલ) કો જાનકર પ્રત્યાક્ષ્યાન પ્રજ્ઞા સે લોભ કા પ્રત્યાક્ષ્યાન કરતા હૈં યાને લોભ કા પરિત્યાગ કરતા હૈં વહી નિર્ગમ્ય સઠ્ઠા જૈન સાધુ હો સકતા હૈં ફસલિયે જૈન સાધુ કો ‘નો ય લોભણૅ સિયા’ લોભશીલ નહીં હોના ચાહિયે અર્થાત્ જૈન મુનિ મહાત્મા કો લોભ નહીં કરના ચાહિયે ક્યોકિ ‘કેવલી વૃદ્ધા’ કેવલજ્ઞાની ભગવાન શ્રી મહાવીર સ્વામી કહતે હૈં કિ-યહ અર્થાત્ જૈન સાધુ કો લોભશીલ હોના યાને લોભ કરના ‘આયાણમેય’ આદાન-કર્મવન્ધન કા કારણ માના જાતા હૈં ક્યોકિ ‘લોભપત્તે લોભી સમાવૃત્તા મોસં વયણાૅ’ લોભ

મહાવ્રતી ઉપરોક્ત પ્રકારની બીજી ભાવના સમગ્રવી

હવે એજ બીજા મૃષાવાદ વિરમણરૂપ મહાવ્રતની ત્રીજી ભાવના બતાવવા માટે સૂત્રકાર કહે છે-‘અદાવરા તત્ત્વા ભાવના’ બીજી ભાવનાનું નિરૂપણ કરીને હવે ત્રીજી ભાવનાનું નિરૂપણ કરવામા આવે છે. ‘લોમં પરિયાણઙ્ગ’ જે સાધુ લોભને સારી રીતે બાંધે છે. અર્થાત્ જ્ઞપજ્ઞાથી લોભના ખરાબ પરિણામને બાંધીને પ્રત્યાક્ષ્યાન પ્રજ્ઞાથી લોભનું પ્રત્યાક્ષ્યાન કરે છે એટલે કે લોભનો ત્યાગ કરે છે ‘સે નિર્ગમ્યે’ એજ સાચા જૈન સાધુ કહેવાય છે તેથી સાધુએ ‘નો ય લોભણૅ સિયા’ લોભશીલ થવું નહીં અર્થાત્ જૈન મુનિએ લોભ કરવો નહીં કેમ કે-‘કેવલીવૃદ્ધા આયાણમેય’ કેવલજ્ઞાની ભગવાન શ્રીમહાવીર સ્વામી કહે છે કે-આ અર્થાત્ જૈન સાધુએ લોભશીલ થવું અર્થાત્ લોભ કરવો તે આદાન અર્થાત્ કર્મવન્ધન કારણ માનવામા આવે છે કેમ કે ‘લોભપત્તે લોભી સમાવૃત્તા’ લોભને

સે નિર્ગંથે' લોભં યઃ પરિજાનાતિ-લોભસ્ય કટુ પરિણામં જ્ઞપજ્ઞયા જ્ઞાત્વા પ્રત્યાખ્યાનપ્રજ્ઞયા પ્રત્યાખ્યાનં પરિત્યાગં કરોતિ સ નિર્ગંથઃ સાધુરિતિ ભાવઃ, અતઃ 'નો ય લોભણે સિયત્તિ' ન ચ સાધુઃ લોભનઃ લોભશીલઃ સ્યાત્-ભવેત્તિ 'તત્ત્વા ભાવના' તૃતીયા ભાવના-દ્વિતીયમહાવ્રતસ્ય ઇયમ્ ઉક્તરૂપા તૃતીયા ભાવના અવગન્તવ્યા, સમ્પ્રતિ તસ્યૈવ દ્વિતીયમહાવ્રતસ્ય ચતુર્થી ભાવનાં પ્રરૂપયિતુમાહ-'અહાવરા ચઉત્થા ભાવના' અથ-તૃતીયા ભાવના પ્રરૂપણાનન્તરમ્ અપરા-અન્યા ચતુર્થી ભાવના પ્રરૂપયત્તે-'ભયં પરિયાણહ્ સે નિર્ગંથે' ભયં પરિજાનાતિ-યે ભયસ્ય કટુ પરિણામં જ્ઞપજ્ઞયા જ્ઞાત્વા પ્રત્યાખ્યાનપ્રજ્ઞયા પ્રત્યાખ્યાનં કો પ્રાપ્ત કરનેવાલા સાધુ લોભી હોકર મૃપા વચન યાને મિથ્યાભાષણ કરના હૈં હસલિયે 'તમ્હા લોભં પરિયાણહ્' જો સાધુ લોભ કો અચ્છી તરહ્ જાનતા હૈં યાને જ્ઞપજ્ઞા સે લોભ કે કટુ પરિણામ કો જાનકર પ્રત્યાખ્યાન પ્રજ્ઞા સે લોભ કા પ્રત્યાખ્યાન કરતા હૈં અર્થાત્ લોભ કા પરિત્યાગ કરતા હૈં 'સે નિર્ગંથે' વહી નિર્ગંથ સત્ત્વા જૈન સાધુ સમજા જાતા હૈં 'નો ય લોભણે સિયત્તિ' હસલિયે જૈન સાધુ મુનિ મહાત્મા કો લોભ શીલ નહીં હોના ચાહિયે યાને જૈન સાધુ કો લોભ નહીં કરના ચાહિયે હસ પ્રકાર ઉપર્યુક્ત રોતિ સે દ્વિતીય મૃષાવાદ વિરમણ રૂપ મહાવ્રતની 'તત્ત્વા ભાવના' યહ તીસરી ભાવના સમજાની ચાહિયે, ઇતાવતા સાધુ કો લોભ નહીં કરના ચાહિયે ।

અવ ઉસી દ્વિતીય મૃષાવાદ વિરમણ રૂપ મહાવ્રતની ચતુર્થી ભાવના કા નિરૂપણ કરને કે લિયે કહતે હૈં 'અહાવરા ચઉત્થા ભાવના-'ભય પરિયાણહ્, સે નિર્ગંથે' અથ-તૃતીયા ભાવના કે નિરૂપણ કરને કે બાદ અવ ઉપરા અન્યા ચતુર્થી ભાવના કા પ્રરૂપણ કરતે હૈં-જો સાધુ ભય કે કટુ પરિણામ (સ્વરાચ ફલ) કો

પ્રાપ્ત થવાવાળા સાધુ લોભી થઈને 'મોન વચના' મૃષાવચન અર્થાત્ મિથ્યા ભાષણ કરે છે. અર્થાત્ જુદું બોલે છે 'તમ્હા લોભ પરિયાણહ્ સે નિર્ગંથે' તેથી જે સાધુ લોભને સારી રીતે સમજે છે. એટલે કે જ્ઞપજ્ઞાથી લોભના કટુ પરિણામને જાણીને પ્રત્યાખ્યાન પ્રજ્ઞાથી લોભનું પ્રત્યાખ્યાન કરે છે. એટલે કે લોભને ત્યાગ કરે છે એજ સાચા નિર્ગંથ સાધુ કહેવાય છે. તેથી જૈન સાધુએ 'નો ય લોભણે સિયત્તિ તત્ત્વા ભાવના' લોભશીલ થવું નહીં. અર્થાત્ જૈન સાધુએ લે ભ કરવો નહીં આ પ્રમાણે ઉપરોક્ત પ્રકારથી બીજા મૃષાવાદ વિરમણમૃષ મહાવ્રતની આ ત્રીજી ભાવના સમજવી એટલા માટે સાધુએ લે ભને હુમેશાં ત્યાગ કરવો.

હવે એજ બીજા મૃષાવાદ વિરમણમૃષ મહાવ્રતની ચોથી ભાવનાનું નિરૂપણ કહેવામા આવે છે, 'અહાવરા ચઉત્થા ભાવના' ત્રીજી ભાવનાનું નિરૂપણ કરીને હવે અન્ય ચોથી ભાવનાનું નિરૂપણ કરવામા આવે છે, -'ભયં પરિયાણહ્' જે સાધુ ભયના કટુ પરિણામને જ્ઞપજ્ઞાથી જાણીને પ્રત્યાખ્યાન પ્રજ્ઞાથી પ્રત્યાખ્યાન કરે છે અર્થાત્ ભયને ત્યાગ કરે છે. એજ 'સે નિર્ગં' નિર્ગંથ સાચા સાધુ છે અથવા સાચા સાધુ કહેવાય છે. 'તમ્હા નો

પરિત્યાગં કરોતિ સ નિર્ગ્રન્થઃ સાધુરિતિ ભાવઃ, તસ્માત્ 'નો ભયभीरु सिया' भयस्य कारणे देवमनुष्यतिर्थचक्रति उपस्थिते सति नो साधुः भयभीरुः स्यात्-भवेत्, तथाहि- 'केवलीवृया-आयाणमेयं' केवली-केवलज्ञानी भगवान् तीर्थकृद् वृथाद्-आह-आदानम्-कर्मबन्धकारणम् एतत्-साधोः भयभीरुत्वम् कर्मबन्धकारणं पवतीति भावः। तत्र युक्तिमाह- 'भयपत्तेभीरु समावहत्ता मोसं वयणाए' भयप्राप्तः साधुः भीरुः-भूत्वा समापद्ये मृषा-वचनम्-मिथ्याभाषणं करोति, अतएव 'भयं परिजाणइ से निगगंथे' यो भयं परिजानाति-भयस्य कटुपरिणामं ज्ञप्रज्ञया ज्ञात्वा प्रत्याख्यानप्रज्ञया प्रत्याख्यानं परित्यागं करोति स निर्ग्रन्थः साधुरिति भावः तस्मात् 'नो भयभीरु सिया' नो साधुः भयभीरुः स्याद् भवेदिति 'चउत्था भावणा' चतुर्थी भावना द्वितीयमहाव्रतस्यावगन्तव्येति भावः, सम्प्रति-

ज्ञપ્રજ્ઞા સે જાનકર પ્રત્યાખ્યાન પ્રજ્ઞા સે પ્રત્યાખ્યાન કરતા હૈ યાને ભય કા પરિત્યાગ કરતા હૈ વહી નિર્ગ્રન્થ સત્ત્વા જૈન સાધુ હો સક્તા હૈ યા કહા જાતા હૈ इसलिये 'तम्हा नो भयभीरु सिया' साधु को भय भीरु नहीं होना चाहिये याने जैन साधु को भय नहीं करना चाहिये क्योंकि-'केवलीवृया' केवलज्ञानी भगवान् श्री महावीर स्वामी कहते हैं कि-यह अर्थात् साधु को भय भीरु होना याने साधु को भय करना 'आयाणमेयं' आदान कर्मबन्ध का कारण माना जाता है-क्योंकि 'भयपत्ते भीरु समावहत्ता मोसं वयणाए' भय को प्राप्त करनेवाला साधु भीरु होकर मृषावचन याने मिथ्याभाषण करता है इसलिये 'भयं परिजाणइ से निगगंथे' जो साधु जैन मुनि महात्मा भय को अच्छी तरह जानता है याने भय के कटु परिणाम को ज्ञप्रज्ञा से जानकर प्रत्याख्यान प्रज्ञा से प्रत्याख्यान करता है अर्थात् भय का परित्याग करता है वही निर्ग्रन्थ जैन साधु हो सक्ता है इसलिये 'नो भयभीरु सिया' जैन साधु को भय भीरु नहीं होना चाहिये इस प्रकार उपर्युक्त रीति से 'चउत्था भावणा' चतुर्थी भावना समझनी पारिये अब उसी द्वितीय मृषावाद विरमण रूप महाव्रत की पञ्चमी भावना का

वयभीरु सिया' तेथી સાધુએ ભયભીરુ થવુ નહી અર્થાત્ સાધુએ ભય રાખવો નહી 'કેવલીવૃગ આયાણમેય' કેમ કે કેવળજ્ઞાની ભગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામી કહે છે કે-અર્થાત્ સાધુએ ભયભીરુ (હરપોક થવુ) અર્થાત્ સાધુએ ભય રાખવો એ આદાન કર્મબંધનું કારણ મનાય છે. કેમ કે 'ભયપત્તે ભીરુ સમાવહત્તા મોસં વયણા' ભયને વશ થનાર સધુ હરપોક થઈને મૃષાવચન અર્થાત્ અસત્ય વચન બોલે છે. તેથી 'ભયં પરિજાણઈ સે નિગગંથે' એ સાધુ-મહાત્મા ભયને સારી રીતે જાણે છે એટલે કે ભયના કડવા પરિણામને જ્ઞપ્રજ્ઞાથી જાણીને પ્રત્યાખ્યાન પ્રજ્ઞાથી પ્રત્યાખ્યાન કરે છે અર્થાત્ ભયનો પરિત્યાગ કરે છે. એજ નિર્ગ્રન્થ જૈન મુનિ કહેવાય છે. તેથી 'નો ભયभीरु सिया चउत्था भावणा' જૈન સાધુએ ભયભીરુ (હરપોક) થવુ નહી આ પ્રમાણે ઉપરોક્ત રીતે આ ચોથી ભાવના સમજવી. હવે એજ બીજા મૃષાવાદ વિરમણ રૂપ મહાવ્રતથી પાંચમી ભાવનાનું નિરૂપણ કરવા. આ ૧૪૧

તસ્યૈ૧ દ્વિતીયમહાવ્રતસ્ય પશ્ચમીં ભાવનાં પ્રરૂપયિતુમાહ—‘અહાવરા પંચમા ભાવણા’ અથ-
 ચતુર્થભાવના પ્રરૂપણાનન્તરમ્ અપરા-અન્યા પશ્ચમી ભાવના પ્રરૂપ્યતે—‘હાસં પરિયાણઈ સે
 નિગ્ગંથે’ હાસં પરિજાનાતિ—યો હાસસય કલહાદિ કટુપરિણામં જ્ઞપજ્ઞયા જ્ઞાત્વા પ્રત્યાહ્યાન-
 પ્રજ્ઞયા પ્રત્યાહ્યાનં પરિત્યાગં કરોતિ સ નિર્ગન્થઃ—સાધુરુચ્યતે તસ્માત્ ‘નો ય હાસણં સિયા’
 ન ચ સાધુઃ હસ્તન -હાસશીલઃ સ્યાત્—મત્તેત્, તથાહિ ‘કેવલી વૂયા-આયાણમેયં’ કેવલી-
 કેવલજ્ઞાની ભગવાન્ જિનેન્ઃ; વૂયાદ્—આહ, આદાનમ્—કર્મબન્ધકારણમ્, એતન્—સાધોઃ હાસ-
 શીલત્વમ્ કર્મબન્ધકારણં ધવતીતિ ભાવઃ તત્ર યુક્તિમાહ—‘હાસપત્તે હાસી સમાવહત્તા મોસં વય-
 ણાઈ’ હામપ્રાપ્તઃ સાધુઃ હાસી-હાસયુક્તો ભૂત્વા સમાપદ્યેત-મૃધાવચનમ્—મિથ્યાભાષણં કરોતિ
 નિરૂપણ કરને કે લિયે કહતે હૈં—‘અહાવરા પંચમા ભાવણા’ અથ દ્વિતીય મહાવ્રત
 કી ચતુર્થી ભાવના કે નિરૂપણ કરને કે વાદ અવ અપા અન્યા પશ્ચમી ભાવના
 કા નિરૂપણ કરતે હૈં કિ—‘હાસં પરિજાણઈ સે નિગ્ગંથે’ જો સાધુ હાસ કો અચ્છી
 તરહ જાનતા હૈ યાને જ્ઞપજ્ઞા સે હાસ કે કટુ પરિણામ કો જાનકર પ્રત્યાહ્યાન
 પ્રજ્ઞા સે પ્રત્યાહ્યાન કરતા હૈ અર્થાત્ હાસ કે કટુપરિણામ (કલહાદિ) કો જાન-
 કર પરિત્યાગ કરતા હૈ વહી સચ્ચા નિર્ગન્થ જૈન સાધુ હો સકતા હૈ ‘તમ્હા નો
 ય હાસણં સિયા’ હસલિયે જૈન સાધુ કો હાસ નહીં કરના ચાહિયે યાને જૈન
 સાધુ મુનિ મહાત્મા કિસી ઓ વ્યક્તિ કે સાથ હંમો મલ્લોલ દિલ્લગી નહીં કરે
 ક્યોંકિ ‘કેવલ વૂયા’ કેવલજ્ઞાની ભગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી કહતે હૈં કિ—
 ‘આયાણમેયં’ યહ—અર્થાત્ જૈન સાધુ કો હાસ મલ્લોલ દિલ્લગી કરના આદાન
 અર્થાત્ કર્મબન્ધ કા કારણ માના જાતા હૈ ક્યોંકિ ‘હાસં પત્તે હાસી સમાવહત્તા’
 હાસ કો પ્રાપ્ત વરનેવાલા યાને હસી મલ્લોલ દિલ્લગી કરનેવાલા સાધુ હાસયુક્ત
 હોકર યાને હસ રર ‘મોસં વયણાઈ’ મૃધાવચન—મિથ્યાભાષણ કરતા હૈ હસલિયે

માટે ઠહેવામા આવે છે—‘અહાવરા પંચમી ભાવણા’ હવે બીજા મહાવ્રતની ચોથી ભાવનાનું
 નિરૂપણ કરીને હવે અન્યા પંચમી ભાવનાનું નિરૂપણ કરાય છે ‘હાસં પરિયાણઈ સે
 નિગ્ગંથે’ જે સાધુ હાસ્યને સારી રીતે બાળે છે અર્થાત્ જ્ઞપજ્ઞાથી હાસ્યના કટુ પરિણામને
 બાળીને પ્રત્યાહ્યાન પ્રજ્ઞાથી હાસ્યનું પ્રત્યાહ્યાન કરે છે. અર્થાત્ હાસ્યના કટુ પરિણામ
 કલહાદિને બાળીને હાસ્ય (મશ્કરી) નો ત્યાગ કરે છે. એજ સાચા નિર્ગન્થ જૈન સાધુ
 ઠહેવાય છે. ‘તમ્હા નો ય હાસણં સિયા’ તેથી જૈન સાધુએ હાસ્ય (મશ્કરી) કરવી નહી.
 એટલે કે જૈન મુનીએ કોઈ પણ વ્યક્તિ સાથે હાસી મશ્કરી કરવી નહી, કેમ કે—કેવલી
 વૂયા આયાણમેયં’ કેવળજ્ઞાની ભગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામી કહે છે કે આ અર્થાત્ જૈન
 સાધુએ હાસી મશ્કરી કરવી તે આદાન અર્થાત્ કર્મબન્ધનું કારણ મનાય છે કેમ કે—
 ‘હાસપત્તે હાસી સમાવહત્તા મોસં વયણાઈ’ હાસ્યને પ્રાપ્ત કરવાવાળા એટલે કે હાસી મશ્કરી
 કરવાવાળા સાધુ હાસ્ય યુક્ત થઈને એટલે કે હસીને મશ્કરીમાં અસત્ય વચન બોલે છે.

તસ્માત્ 'હાસે પરિયાણઙ્ સે નિર્ગંગ્થે' દ્વામં પરિજાનાતિ-યો દામસ્ય કટુપરિણામં કટુદાદિકં
જ્ઞપજ્ઞયા જ્ઞાત્યા પ્રત્યાખ્યાનપ્રજ્ઞયા પ્રત્યાખ્યાનં પરિત્યાગં કરોતિ ન નિર્ગન્થઃ સાધુરિતિ ભાવઃ
અતएવ સાધુઃ 'નો હાસણં સિયત્તિ પંચમી ભાવના' નો હસનઃ-દાસશીલઃ સ્યાન્-ભવેદિતિ
પંચમી ભાવના દ્વિતીયમદ્વાત્રતસ્યાવગમન્યા । સમ્પ્રતિ દ્વિતીયમદ્વાત્રતં મૃષાવાદવિરમણરૂપં
સમુપસંહરન્નાહ - 'एतावता दोच्चे महव्वए' एतावता-उक्तप्रकारेण द्वितीयं मद्वात्रत-मृषावाद-
विरमणरूपं 'सम्मं काएण फासिए जाव आणाए आराहिए यावि भवइ' सम्पक्नया कायेन-
शरीरेण स्पर्शितं यावत् पालितं तीर्णम् कीर्तितम् आस्थितम् अवस्थापितम् अजया-तीर्थ-

'તમ્હા હાસં પરિજાણઙ્ સે નિર્ગંગ્થે' જો સાધુ હાસ કો અઠ્ઠી તરહ જાનતા હૈ
યાને હાસ કરને કે કટુ પરિણામ (કલહાદિ) કો જાનતા હૈ વહી સન્ઘા નિર્ગન્થ
જૈન સાધુ માના જાના હૈ, ઇતાવતા હસી મલ્લોલ દિલ્લગી કો કરને કા કલહાદિ
કટુ પરિણામ કો જ્ઞપજ્ઞા સે જાનકર પ્રત્યાખ્યાન પ્રજ્ઞા સે પ્રત્યાખ્યાન કરતા હૈ
અર્થાત્ હસીમલ્લોલ દિલ્લગી કા પરિત્યાગ કરતા હૈ વહી સન્ઘા નિર્ગન્થ સાધુ
સમજ્ઞા જાસકતા હૈ, ફસલિયે જૈન સાધુ કો 'નો હાસણં સિયત્તિ' હાસશીલ
નહીં હોના ચાહિયે ફસ પ્રકાર ઉક્ત રીતિ સે યહ દ્વિતીય મૃષાવાદ વિરમણ રૂપ
મદ્વાત્રત કો પંચમી ભાવના સમજ્ઞની ચાહિયે,

અવ ફસ દ્વિતીય મૃષાવાદ વિરમણ રૂપ મદ્વાત્રત કા ઉપસંહાર કરતે હુએ
કહતે હૈં- 'एतावता दोच्चे महव्वए' एतावता उक्तीति से द्वितीय मद्वात्रत मृषा-
वाद विरमण रूप अत्यन्त समीचीनतया अठ्ठी तरह से संयम नियम यतना
पूर्वक 'सम्मं काएण फासिए' काय से याने शरीर से स्पर्शित एवं 'जाव आणाए
आराहिए यावि भवइ' यावत् परिपालित तीर्ण कीर्तित और अवस्थापित
होकर तीर्थकृत् भगवान् श्री महावीर स्वामी की आज्ञा से आराधित भी होता

'તમ્હા હાસે પરિયાણઙ્ સે નિર્ગંગ્થે' તેથી જે સાધુ મશ્કરીને સારી રીતે સમજે છે. અર્થાત્
હાસી મશ્કરીના કટુ પરિણામને જાણે છે એજ નિર્ગન્થ સાધુ સાધુ છે. એટલે કે હાસી
મશ્કરી કરવાના કટવા પરિણામને જ્ઞપજ્ઞાથી જાણીને પ્રયાખ્યાન પ્રજ્ઞાથી પ્રત્યાખ્યાન કરે
છે. અર્થાત્ હાસી મશ્કરીના ત્યાગ કરે છે એજ સાધુ નિર્ગન્થ સાધુ કહેવાય છે. તેથી
જૈન ઝુની એ 'નો હાસણં સિયા પંચમી ભાવના' હાસી મશ્કરી કરવી નહીં આ પ્રમાણે
ઉક્ત પ્રકારથી આ બીજા મૃષાવાદ વિરમણરૂપ મદ્વાત્રતની પંચમી ભાવના સમજવી.

હવે આ બીજા મૃષાવાદ વિરમણરૂપ મદ્વાત્રતનો ઉપસંહાર કરતા કહે છે કે- 'एता-
वता दोच्चे महव्वए सम्म काएण फासिए' ઉક્ત પ્રકારથી બીજા મદ્વાત્રત મૃષાવાદ વિરમણ
રૂપ ભાવનાને અત્યંત સારી રીતે સંયમ નિયમ અને યતના પૂર્વક કાય અર્થાત્ શરીરથી
સ્પર્શિત 'જાવ આણાં આરાહિયે યાવિ મવઈ' તથા યાવત્ પરિપાલિત તીર્થ કીર્તિત, અને
અવસ્થાપિત થઇને ભગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામીની આજ્ઞાથી આરાધિત થાય છે. એ પ્રમાણે

ક્રુદાદેશેન આરાધિતં ચાપિ ભવતિ ઇતિ 'દુચ્ચે મંતે ! મહવ્વણ' દ્વિતીયં મદન્ત ! મહાવ્રતમ્ ઉક્તરીત્યા સમ્પદ્યતે ઇતિ ભાવઃ ।

સમ્પ્રતિ તૃતીય મહાવ્રતમ્ અદત્તાદાનવિરમણરૂપં પ્રરૂપયિતુમાહ—'મહાવરં તત્ત્વં મંતે ! મહવ્વયં પચ્ચક્ખામિ' હે મદન્ત ! અથ—દ્વિતીયમહાવ્રતનિરૂપણાનન્તરમ્ તૃતીયં મહાવ્રતમ્—અદત્તાદાનવિરમણરૂપમ્ પ્રત્યાખ્યામિ પ્રત્યાખ્યાનં કરોમિ પ્રરૂપયામિ, અદત્તાદાનં પ્રત્યાખ્યાતું નિરૂપયામીત્યર્થઃ તદાહ—'સવ્વં અદિન્નાદાણં' સર્વમ્—સર્વપ્રકારકમ્, અદત્તાદાનમ્—અદત્તગૃહીતમ્ પ્રત્યાખ્યામિ—પરિત્યજામિ, તથાહિ 'સે ગામે વા નગરે વા રન્ને વા' તદ્—અદત્તાદાનં ગ્રામે વા નગરે વા અણ્યે વા 'અપ્પં વા વહું વા મણું વા થૂલં વા' અલ્પં વા, સ્વલ્પં વા વહુ વા અધિકં વા અણુ વા—સૂક્ષ્મ વા, સ્થૂલં વા—વાદરં વા 'ચિત્તમંતં વા અચિત્ત

હૈ । હસ પ્રકાર હે મદન્ત ! શ્રી મહાવીર સ્વામિન્ ! દ્વિતીય મહાવ્રત યાને સૃષાવાદ વિરમણ રૂપ 'દુચ્ચે મંતે મહવ્વણ' દ્વિતીય મહાવ્રત કા ઉપર્યુક્ત રીતિ સે પંચ ભાવનાઓ કે સાથ સાથ પરિપાલન કરને પર અચ્છી તરહ સમ્પન્ન હોતા હૈ,

અથ અદત્તાદાન વિરમણ રૂપ તૃતીય મહાવ્રત કા નિરૂપણ કરને કે લિયે કહતે હૈ—'મહાવરં તત્ત્વં મંતે !' અથ દ્વિતીય મહાવ્રત કે નિરૂપણ કરને કે બાદ અથ હે મદન્ત ! તૃતીય મહાવ્રત રૂપ અદત્તાદાન વિરમણ કા નિરૂપણ કરતા હું અર્થાત્ અદત્તાદાન સે વિરત હોને કે લિયે મન મેં વિચાર કરતા હું જૈસે કિ—'સવ્વં અદિન્નાદાનં' સમી પ્રકાર કે અદત્તાદાન કો અર્થાત્ નહીં દિયે હુએ કો લેલેના હસકા પ્રત્યાખ્યાન કરતા હું અર્થાત્ નહીં દિએ હુએ વસ્તુ કો કમી મી મેં નહીં ગ્રહણ કરુંગા હસ પ્રકાર પચ્ચક્ખાન લેને કા મન મેં સંકલ્પ કરતા હું જૈસે કિ 'સે ગામે વા નયરે વા રણ્ણે વા' ગામ મેં યા નગર મેં યા અરણ્ય મેં 'અપ્પં વા વહુ વા' સ્વલ્પ થોડા હો યા વહુત હો, યા 'અણું વા' સૂક્ષ્મ હો, યા 'થૂલં વા' સ્થૂલ હો યાને વાદર વસ્તુ હો યા 'ચિત્તમંતં વા, અચિત્તમંતં વા' સચિત્ત હો યા અચિત્ત

હે ભગવન્ 'દુચ્ચે મંતે ! મહવ્વણ' ધીઞ મહાવ્રત અર્થાત્ મુષાવાદ વિરમણ રૂપ ધીઞ મહાવ્રતની ઉપરોક્ત પ્રકારથી પાંચ ભાવનાઓની સાથે પરિપાલન કરવાથી સમ્યક્ રીતે આરાધિત થાય છે.

હે અદત્તાદાન વિરમણરૂપ ધીઞ મહાવ્રતનું નિરૂપણ કરવામાં આવે છે.—મહાવરં તત્ત્વં મંતે ! મહવ્વયં પચ્ચક્ખામિ' ધીઞ મહાવ્રતનું નિરૂપણ કરીને હવે હે ભગવન્ ! ધીઞ મહાવ્રત રૂપ અદત્તાદાન વિરમણરૂપું નિરૂપણ કરાય છે.—અર્થાત્ અદત્તાદાનથી વિરત થવા માટે વિચાર કરે છું. જેમ કે—'સવ્વં અદિન્નાદાનં' બધા પ્રકારના અદત્તાદાનને અર્થાત્ માલિકે આપ્યા શિવાય લઈ લેવું તેનું પ્રત્યખ્યાન કરે છું આ પ્રમાણે પ્રત્યાખ્યાન લેવાનો મનમાં સંકલ્પ કરે છું. જેમ કે—'સે ગામે વા' ગામમાં અથવા 'નયરે વા' નગરમાં કે 'રન્ને વા' અરણ્ય માં 'અપ્પં વા વહુ વા' સ્વલ્પ થે હું હોય કે ઘણું હોય 'અણું વા થૂલં વા' સૂક્ષ્મ હોય કે સ્થૂલ હોય અર્થાત્ ઘણી વસ્તુ હોય કે મોટી વસ્તુ હોય અથવા 'ચિત્તમંતં વા અચિત્તમંતં

मंतं वा' चित्तवद् वा-सचित्तं वा, अप्रागृह्यम् अचित्तवद् वा-अचित्तं वा प्रागृह्यं 'नेव सयं
 अदिन्नं गिण्हिज्जा' नैव स्वयम् अदत्तं गृह्णायात् 'नेवन्नेहिं अदिन्नं गिण्हविज्जा' नैव अन्यैः
 जनैः अदत्तं ग्राहयेत्-अदत्तं वस्तु ग्रहीतुं नैवान्यं प्रेरयेदित्यर्थः 'अदिन्नं अन्नंपि गिण्हंतं न
 समणुज्जाणिज्जा' अदत्तम् वस्तु गृह्णन्तम् अन्यमपि जनं न समनुजानीयात्-नानुमन्येत्, नानु-
 मोदयेदित्यर्थः तथा च साधुः अदत्तं पदार्थं स्वयं न गृह्णायात्, नान्यमपि तद् ग्रहीतुं प्रेरयेद्
 न वा अदत्तं गृह्णन्तम् अन्यम् अनुमोदयेत् इति भावः 'जावज्जीवाए जाव वोसिरामि' यावद्
 जीवम्-जीवनपर्यन्तम् यावत्-त्रिविधम् करणं कारणम् अनुमोदनञ्च त्रिविधेन योगेन मनसा
 वचसा कायेन वा तस्मिन् अदत्तादानस्य-तस्माद् अदत्तादानात् प्रतिक्रियामि-पृथग् भवामि
 निन्दामि-आत्मनः साक्षितया अदत्तादानस्य निन्दां करोमि, गर्हे-गुरोः साक्षितया तस्य
 हो 'नेव सयं अदिन्नं गिण्हिज्जा' स्वयं अदत्तं नहीं ग्रहण करे' अर्थात् निर्ग्रन्थ
 जैन साधु किसी भी आवक वगैरह के द्वारा नहीं दिए हुए वस्तु को स्वयं भी
 नहीं ग्रहण करे और 'नेवन्नेहिं अदिन्नं गिण्हविज्जा' दूसरे भी पुरुष को
 नहीं दिए हुए वस्तु को लेलेने के लिये प्रेरणा भी नहीं करें और 'अदिन्नं अन्नंपि
 गिण्हंतं न समणुज्जाणिज्जा' अदत्त वस्तु को ग्रहण करते हुए पुरुष को अनुमोदन
 भी नहीं करें एतावता साधु निर्ग्रन्थ अदत्त पदार्थ को स्वयं नहीं ग्रहण
 करे और अदत्तवस्तु को लेने के लिये दूसरे व्यक्ति को प्रेरणा भी नहीं करें एवं
 अदत्तवस्तु ग्रहण करते हुए दूसरे पुरुष को प्रोत्साहित भी नहीं करें और मैं भी
 अदत्तवस्तु को ग्रहण नहीं करूँगा और 'जावज्जीवाए जाव वोसिरामि' जीवन
 पर्यन्त यावत् उस त्रिविध करण, कारण, अनुमोदन को अर्थात् स्वयं करना
 और दूसरे से कराना और करानेवाले का समर्थन करना इस प्रकार के त्रिविध
 करण कारण समर्थन को त्रिविध योग से याने मन वचन और काय से छोड़ता
 हूँ और उस अदत्तादान से पृथक् होता हूँ और आत्मा की साक्षिता में उस

वा' सचित्त होय के अचित्त होय 'नेवसयं अदिण्णं गिण्हिज्जा' पोते अदत्तने देवु' नहीं.
 अर्थात् निर्ग्रन्थ साधुओं के लिये आप्पा वगैरणी वस्तु स्वयं देवी नहीं 'नेवण्णेहिं अदिण्हं
 गिण्हविज्जा' तथा अदत्त वस्तु देवा भाटे अन्य जनने प्रेरणा करवी नहीं ओटवे के
 'अदिण्हं अन्नं पि गिण्हंतं न समणुज्जाणिज्जा' अदत्त वस्तु देवार् अन्य पुद्गले उत्तेजन पण
 आपवु नहीं. तथा अदत्त वस्तु देवार् भाटे पील व्यक्तित्वने प्रेरणा पण करवी नहीं.
 तथा अदत्त वस्तु ग्रहण करनार् अन्य पुद्गले उत्तेजन पण आपवु' नहीं 'जावज्जीवाए
 जाव वोसिरामि' अने जीवन पर्यन्त यावत् ओ त्रये प्रकारना करण, कारण, अने अनुमो-
 दनने अर्थात् पोते करवु, के पील पासे करववु के करनारवु' समर्थन करवु'. आ प्रकारना
 त्रिविधने त्रय प्रकारना योगधी अर्थात् मन, वचन, अने कायधी त्याग करे छु' अने ओ
 अदत्तादानधी अलग थाई छु. अने शुद्धान्त्री साक्षिपणुमा ओ अदत्तादानणी गर्हा करे'

મહા કરોમિ વ્યુત્પન્નમિ-આત્માનં તસ્માદ્ અદત્તાદાનાત્ પૃથક્ક કરોમીત્યર્થઃ સમ્પ્રતિ તસ્ય તૃતીયમહાવ્રતસ્ય અદત્તાદાનવિરમણસ્ય પંચમાવનાઃ પ્રરૂપયિતુમાદ્-‘તસ્મિમાઓ પંચમાવનાઓ ભવંતિ’ તસ્ય તૃતીયમહાવ્રતસ્ય ઇમાઃ-વક્ષ્યમાણસ્વરૂપાઃ પંચ માવના ભવન્તિ ‘તત્થિમા પઢમા માવના’ તત્ર-પંચમાવનાઘ્નુ ઇયમ્-વક્ષ્યમાણસ્વરૂપા પ્રથમામાવના વોધ્યા તથાદિ ‘અણુવીઈ મિડગ્ગહં જાઈ સે નિગ્ગથે’ યઃ અનુવિચિન્ત્ય-વિચાર્ય મિનાવગ્રહયાચી-પરિમિતાવગ્રહં યાચતે-મર્યાદાપૂર્વકમ્ અવગ્રહસ્ય યાચનાં કરોતિ સ નિર્ગ્રન્થઃ-સાધુરુચ્યતે ‘નો અણુવીઈમિ અદત્તાદાન કો નિન્દા કરતા હું’ ઓર ગુરુજન કો સાક્ષિના મેં ડમ અદત્તાદાન કો મહા કરતા હૂ ઓર વ્યુત્પન્ન કરતા હૂ અર્થાત્ અપને આત્મા કો ડસ અદત્તાદાન સે અલગ કરતા હૂ ઇસ પ્રકાર અદત્તાદાન વિરમણ રૂપ તૃતીય મહાવ્રત કા સ્વરૂપ સમજના ચાહિયે,

અવ ડસી અદત્તાદાન વિરમણ રૂપ તૃતીય મહાવ્રત કી વક્ષ્યમાણ રૂપ સે પંચ માવનાઓં કા પ્રતિગદન કરને કે લિયે કહતે હૈં-‘તસ્મિમાઓ પંચ માવનાઓ ભવંતિ’ ડસ અદત્તાદાન વિરમણ રૂપ તૃતીય મહાવ્રત કી ઇસ પ્રકાર વક્ષ્યમાણ રૂપ સે પંચ માવનાઈ હોતી હૈં-‘તત્થિમા પઢમા માવના’ ડન વક્ષ્યમાણ પંચ માવનાઓં મેં યહ પહલી માવના નિમ્ન રીતિ સે સમજની ચાહિયે જૈસે કિ-‘અણુવીઈ મિડગ્ગહં જાઈ સે નિગ્ગથે’ જો સાધુ અનુવિચિન્ત્ય યાને વિચાર કરકે પરિમિત અવગ્રહ કા યાચક હૈ અર્થાત્ વિચારપૂર્વક હી ઇતના હો સ્થાનશયનાદિ કરને કે લિયે મુજે ચાહિયે ઇસ તરહ પરિમિત સીમિત ક્ષેત્ર રૂપ અવગ્રહ યાને સ્થાન કી યાચના કરતા હૈ એવં ઇતના કાલ તક મેં યહાં રહુગા ઇસ પ્રકાર કાલાવગ્રહ કી યાચના કરતા હૈ વહો સત્ત્વા સાધુ નિર્ગ્રન્થ માના જાતા હૈ કિન્તુ ‘જો અણુવીઈ મિડગ્ગહં જાઈ સે નિગ્ગથે’ જો સાધુ વિચાર કિયે

છુઃ અને વ્યુત્પન્ન કરે છુ અર્થાત્ પોતાના આત્માને જે અદત્તાદાનથી અલગ કરે છુ આ પ્રમાણે અદત્તાદાન વિરમણરૂપ ત્રીજા મહાવ્રતનું સ્વરૂપ સમજવું

હવે જેજ અદત્તાદાન વિરમણરૂપ ત્રીજા મહાવ્રતની વક્ષ્યમાણ રીતે પાંચ લાવનાઓનું પ્રતિપાદન કરવામા આવે છે-‘તસ્મિમાઓ પંચ માવનાઓ ભવંતિ’ જે અદત્તાદાન વિરમણરૂપ ત્રીજા મહાવ્રતની આ પ્રમાણે વક્ષ્યમાણ પ્રકારથી પાંચ લાવનાઓ થાય છે જે પાંચ લાવનાઓમા ‘તત્થિમા પઢમા માવના’ આ પહેલી લાવના નિમ્નોક્ત પ્રકારથી સમજવી. ‘અણુવીઈ મિડગ્ગહં જાઈ સે નિગ્ગથે’ જે સાધુ વિચાર પૂર્વક પરિમિત અવગ્રહની યાચના કરવાવાળા હોય છે અર્થાત્ વિચારપૂર્વક જ આટલું જ સ્થાન શયનાદિ માટે મને ભેટજે જે પ્રમાણે સીમિત ક્ષેત્રરૂપ અવગ્રહ અર્થાત્ સ્થાનની યાચના કરે છે. તથા આટલા કાળ પર્યન્ત હું અહીં રહીશ જે રીતે કાલાવગ્રહની યાચના કરે છે જેજ સાચા નિર્ગ્રન્થ સાધુ કહેવાય છે. પરંતુ ‘જો અણુવીઈ મિડગ્ગહં જાઈ સે નિગ્ગથે’ જે સાધુ વિચાર

ઉગ્રહં જાઈ સે નિર્ગમ્થે' નો અનનુવિચિન્ત્ય મિતાવગ્રહયાચી સ નિર્ગમ્થઃ--યો વિચારમકૃત્વંવ પરિમિતાવગ્રહં યાચને સ ન નિર્ગમ્થ ઇત્યર્થઃ, તત્ર હેતુમાહ--'કેવલીવૃયા-આયાણમેયં' કેવલી-કેવલજ્ઞાની ભગવાન તીર્થકૃદ્ દ્વયાદ-આહ-આદાનમ્-કર્મવન્ધારણમ્ પતદ્-અવિચારપૂર્વકં પરિમિતાવગ્રહયાચનમ્ કર્મવન્ધકારણં ભવતીતિ ભાવઃ । તત્રાહિ 'અણુવીરમિડગ્રહં જાઈ નિર્ગમ્થે અદિન્ન ગિણ્હેજ્જા' અનનુવિચિન્ત્ય-વિચારમકૃત્વેન મિતાવગ્રહયાચી-પરિમિતાવગ્રહ યાચનો નિર્ગમ્થઃ સાધુઃ અદત્તં ટુક્કીયાત્, તસ્માત્ 'અણુવીર મિડગ્રહં જાઈ સે નિર્ગમ્થે' અનુવિચિન્ત્ય વિચારપૂર્વકમ્ મિતાવગ્રહયાચી-યઃ મર્યાદાપૂર્વકમ્ અગ્રહં યાચને સ નિર્ગમ્થઃ સાધુ-રુચ્યતે 'નો અણુવીર મિડગ્રહં જાઈત્તિ પદમા ભાવણા ૧' નો અનનુવિચિન્ત્ય-અવિચાર-પૂર્વકમ્ મિતાવગ્રહયાચનઃ નિર્ગમ્થઃ સંભવતીતિ પ્રથમા ભાવના, સમ્પતિ દ્વિતીયાં ભાવનાં

વિના હી પરિમિત સીમિત ક્ષેત્રરૂપ અવગ્રહ કા યાચક હોતા હૈ વહ નિર્ગમ્થ સાધુ નહીં હો સકતા, કયોંકિ 'કેવલીવૃયા' કેવલજ્ઞાની ભગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી કહતે હૈં કિ-યહ અર્થાન્ અવિચાર પૂર્વક હી પરિમિત અવગ્રહ કા યાચન કરના 'આયાણમેયં' આદાન કર્મવન્ધ કા કારણ માના જાતા હૈ-કયોંકિ 'અણુવીર મિડગ્રહં જાઈ સે નિર્ગમ્થે' વિચાર કિયે વિના હી પરિમિત અવગ્રહ રૂપ ક્ષેત્ર (સ્થાન) કી યાચના કરનેવાલા સાધુ 'અદિન્ન ગિણ્હેજ્જા' અદત્ત અર્થાન્ નહીં દિપ્ત દુપ્ સ્થાન કો ભી ગ્રહણ કર લેગા હસલિયે 'અણુવીર મિડગ્રહં જાઈ સે નિર્ગમ્થે' જો વિચાર પૂર્વક હી પરિમિત અવગ્રહ કા યાચક હોતા હૈ વહી નિર્ગમ્થ રાચ્ચા સાધુ હો સકતા હૈ કિન્તુ 'જો અણુવીર મિડગ્રહં જાઈસિ' જો વિચાર કિયે વિના હી પરિમિત અવગ્રહ કા યાચક હોતા હૈ યાને અવિચાર પૂર્વક હી પરિમિત અવગ્રહ કી યાચના કરતા હૈ વહ મચ્ચા નિર્ગમ્થ જૈન સાધુ નહીં માના જાસકતા હસ પ્રકાર 'પદમા ભાવણા' પહલી ભાવના સમજની ચાહિયે । અર્થાત્ તૃતીય અદત્તા-દાન વિરમણ રૂપ મહાત્રત કી યહ પહલી ભાવના હુઈ ।

કયાં વિના સીમિત ક્ષેત્ર રૂપ અવગ્રહની યાચના કરે છે. તે નિર્ગમ્થ સાધુ કહી શકાતા નથી કેમ કે-કેવલીવૃયા આયાણમેયં' કેવલજ્ઞાની ભગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામીએ કહ્યું છે કે-આ અર્થાત્ વગર વિચારે' પરિમિત અવગ્રહની યાચના કરવી તે આદાન-અર્થાત્ કર્મ-અધત્ત કારણ મનાય છે. કેમ કે-'અણુવીર મિડગ્રહ જાઈ નિર્ગમ્થે અદિન્ન ગિણ્હેજ્જા' વિચાર કયાં વગર જ પરિમિત અવગ્રહરૂપ ક્ષેત્ર (સ્થાન)ની યાચના કરનાર સાધુ અદત્ત અર્થાત્ ન આપેલા સ્થાનને પણ ગ્રહણ કરી લે તેથી 'અણુવીર મિડગ્રહ જાઈ સે નિર્ગમ્થે' ને સાધુ વિચારપૂર્વક જ પરિમિત અવગ્રહની યાચના કરવાવાળા હોય છે તેજ સાચા નિર્ગમ્થ મુનિ કહેવાય છે. પરંતુ 'જો અણુવીર મિડગ્રહ જાઈત્તિ પદમા ભાવણા' ને વિચાર કયાં વગર જ પરિમિત અવગ્રહનું યાચન કરે છે અર્થાત્ અવિચાર પૂર્વક જ પરિમિત અવગ્રહની યાચના કરે છે તે સાચા નિર્ગમ્થ સાધુ કહેવાતા નથી. આ પ્રમાણે આ પહેલી ભાવના સંભજવી.

પ્રરૂપયિતુમાહ-‘અહાચરા દુન્ના ભાવના’-અથ-પ્રથમભાવનાપ્રરૂપણાનન્તરમ્ અપરા-અન્યા દ્વિતીયા ભાવના પ્રરૂપ્યતે-‘અણુન્નવિય પાણમોયણમોઈ સે નિગ્ગથે’ યઃ અનુજ્ઞાપ્ય ગુર્વાઘાજ્ઞાં ગૃહીત્વા પાનમોજનમોજી-આહારપાનમોક્તા ભવતિ સ નિર્ગ્રન્થઃ સાધુરુચ્યતે ‘નો અણુન્નવિય પાણમોયણમોઈ’ ‘નો અનુજ્ઞાપ્ય-ગુર્વાઘાજ્ઞામ્ અગૃહીત્વૈવ પાનમોજનમોજી-આહારપાન કર્તા સાધુઃ સંભવતીતિ ભાવઃ, તત્ર હેતુમાદ-‘કેવલીબૂયા-આયાણમેયં’ કેવલી-કેવલજ્ઞાની ભગવાન્ જિનેન્દ્રઃ બ્રૂયાત્-આહ, આદાનમ્-કર્મવન્ધહેતુઃ एतन्-ગુર્વાઘાજ્ઞાં વિનૈવ મોજનપાન-ગ્રહણમ્ કર્મવન્ધકારણં ભાવતીતિ ભાવઃ, તત્ર યુક્તિમાદ-‘અણુન્નવિય પાણમોયણમોઈ સે નિગ્ગથે અદિન્નં મુંજિજ્ઞા’ અનુજ્ઞાપ્ય-ગુર્વાઘાજ્ઞાગ્રાણ વિનૈવ પાનમોજનમોજી સ નિર્ગ્રન્થઃ

અથ અદત્તાદાનવિરમણ રૂપ તૃતીય મહાવ્રત કી દ્વસરી ભાવના કા નિરૂપણ કરતે હૈં-‘અહાચરા દુન્ના ભાવના’ અથ અદત્તાદાન વિરમણ રૂપ તૃતીય મહાવ્રત કી પ્રથમ ભાવના કે નિરૂપણ કરને કે વાદ અથ અપરા અન્ના અર્થાત્ દ્વિતીય ભાવના વક્ષ્યમાણરૂપ સે જાનની ચાહિયે-જો સાધુ ‘અણુન્નવિય પાણમોયણ મોઈ સે નિગ્ગથે’ અનુજ્ઞાપન કરકે અર્થાત્ ગુરુ આચાર્ય વગૈરહ વડોં કી આજ્ઞા લેકર આહાર પાન કરતા હૈં વહી વાસ્તવ મેં નિર્ગ્રન્થ જૈન સાધુ હો સકના હૈ કિન્તુ ‘નો અણુન્નવિય પાણમોયણમોઈ’ જો સાધુ ગુરુ આચાર્ય વગૈરહ કી આજ્ઞા નહીં લેકર હી પાની મોજન કરતા હૈં વહ નિર્ગ્રન્થ સત્ત્વ જૈન સાધુ નહીં હો સકતા ક્યોંકિ ‘કેવલીબૂયા’ કેવલજ્ઞાની વીતરાગ ભગવાન્ શ્રી મહાશીરસ્વામી ને કહા હૈ કિ-‘આયાણમેયં’ યહ ગુરુ આચાર્ય વગૈરહ કી આજ્ઞા નહીં લેકર હી પાન મોજન ગ્રહણ કરના આદાન ગાને કર્મવન્ધ કા કારણ માના જાતા હૈ, ક્યોંકિ ‘અણુન્નવિય પાણમોયણમોઈ સે નિગ્ગથે’ ગુરુ વગૈરહ કો આજ્ઞા ગ્રહણ કિયે વિના હી પાન મોજન કરનેવાલા સાધુ ‘અદિન્નં મુંજિજ્ઞા’ અદત્ત કા પાન

હવે અદત્તાદાન વિરમણરૂપ ત્રીજા મહાવ્રતની બીજી ભાવનાનું નિરૂપણ કરવામાં આવે છે.-‘અહાચરા દુન્ના ભાવના’ અદત્તાદાન વિરમણરૂપ ત્રીજા મહાવ્રતની પહેલી ભાવનાનું નિરૂપણ કર્યા પછી હવે અન્ય અર્થાત્ બીજી ભાવના વક્ષ્યમાણ રીતે સમજવી ‘અણુન્નવિય પાણમોયણમોઈ સે નિગ્ગથે’ એ સાધુ અનુજ્ઞાપન કરીને અર્થાત્ શુરૂ આચાર્ય વિગેરેની આજ્ઞા લઈને આહાર પાન કરે છે એજ વાસ્તવિક રીતે નિર્ગ્રન્થ મુનિ કહેવાય છે. પરંતુ ‘નો અણુન્નવિય પાણમોયણમોઈ’ એ સાધુ આચાર્ય વિગેરેની આજ્ઞા લીધા વિના પાન ભોજન કરે છે એ સાચા નિર્ગ્રન્થ જૈન સાધુ કહેવાતા નથી કેમ કે-કેવલીબૂયા આયાણમેયં કેવલજ્ઞાની વીતરાગ ભગવાન્ શ્રીમહાશીરસ્વામીએ કહ્યું છે કે-આ અર્થાત્ શુરૂ આચાર્ય વિગેરેની આજ્ઞા લીધા વિના જ પાન ભોજન ગ્રહણ કરવું તે આદાન અર્થાત્ કર્મબંધનું કારણ માનવામાં આવે છે. કેમ કે ‘અણુન્નવિય પાણમોયણમોઈ’ શુરૂ વિગેરેની આજ્ઞા પ્રાપ્ત કર્યા વિના આહાર પાન કરનાર, ‘સે નિગ્ગથે અદિન્નં મુંજિજ્ઞા’ સાધુ મુનિ

અદત્તં યુક્તીત 'તમ્હા અણુવિચપાણભોયણમોઈ સે નિગ્ગંથે' તસ્માન્ કારણાન્ યઃ અનુ
જ્ઞાપ્ય-ગુર્વાચાર્યાઘાજ્ઞાગ્રહણં કૃત્વૈવ પાનભોજનભોજી સ નિર્ગ્રન્થઃ સાધુઃ 'નો અણુવિચ
પાણભોયણમોઈત્તિ દુચ્ચા ભાવના ૨' નો અનનુજ્ઞાપ્ય-ગુર્વાચાર્યાઘાજ્ઞાગ્રહણં વિનૈવ પાનભોજનભોજી
નિર્ગ્રન્થઃ સમવતીતિ દ્વિતીયા ભાવના વોધ્યા,

સમ્પ્રતિ તૃતીયાં ભાવનાં પ્રરૂપયિતુમાહ-'અહાવરા તચ્ચા ભાવના' અથ-દ્વિતીયભાવના
નિરૂપણાનન્તરમ્ અપરા-અન્યા તૃતીયા ભાવના પ્રરૂપ્યતે-'નિગ્ગંથેણં ડગ્ગહંસિ ડગ્ગહિયંસિ'
નિર્ગ્રન્થેન-સાધુના અવગ્રહે અગૃહીતે-ક્ષેત્રાવગ્રહઃ કાલાવગ્રહઃ ગૃહીતવ્યઃ તત્ફલિતાર્થમાહ-
'એતાવતાવ ડગ્ગહણસીલપ્ સિયા' એતાવતા-અનેન ઉક્તપ્રકારેણ નિર્ગ્રન્થઃ અવગ્રહણશીલઃ
સ્પાત્ અન્યથા દોષમાહ-'કેલીવૃથા-આયાણમેયં' કેવલી-કેવલજ્ઞાની ભગવાન વ્રૂયાત્ આહ-
આદાનમ્-કર્મવન્ધ કારગમ્-એતન્-ગૃહ્યમણમ્ અનવગ્રહણમ્, તથાહિ 'નિગ્ગંથેણં ડગ્ગહંસિ
અણુગાહિયંસિ' નિર્ગ્રન્થેન સાધુના અવગ્રહે-ઉક્તાવગ્રહદ્વયે અનવગૃહીતે, યદિ નિર્ગ્રન્થઃ અવગ્રહં

ભોજન કર સકતા હૈ, 'તમ્હા અણુવિચપાણભોયણમોઈ સે નિગ્ગંથે' હસલિયે
જો સાધુ ગુરુ આચાર્ય વગૈરહ કી આજ્ઞા લેકર હી પાન ભોજન કરતા હૈ, વહી
સચ્ચા નિર્ગ્રન્થ જૈન સાધુ હો સકતા હૈ કિન્તુ 'જો અણુવિચ પાણભોયણ-
મોઈત્તિ' જો સાધુ ગુરુ આચાર્ય વગૈરહ કી આજ્ઞા નહીં લેકર હી પાન આહાર
કા સેવન કરતા હૈ વહ સચ્ચા નિર્ગ્રન્થ જૈન સાધુ નહીં હો સકતા, હસ પ્રકાર
અદત્તાદાન વિરમણ કી 'દુચ્ચા ભાવના' યહ દૂસરી ભાવના સમજની ચાહિયે ।

અબ હસી અદત્તાદાન વિરમણ રૂપ તૃતીય મહાવ્રત કી તીસરી ભાવના કા
નિરૂપણ કરતે હૈં-'અહાવરા તચ્ચા ભાવના' અથ દ્વિતીય ભાવના કા નિરૂપણ
કરને કે બાદ અબ ડસી અદત્તાદાન વિરમણ રૂપ તૃતીય મહાવ્રત કી તીસરી
ભાવના કા નિરૂપણ કરતે હૈં-'નિગ્ગંથે ણં ડગ્ગહંસિ ડગ્ગહિયંસિ' નિર્ગ્રન્થ જૈન
સાધુ કો ક્ષેત્રાવગ્રહ ઓર કાલાવગ્રહ ગ્રહણ કરકે હી રહના ચાહિયે અર્થાત્ ઉપા-
શ્રય મેં હતના હી સ્થાન ગ્રહણ કર રહુંગા, ઓર હતને હી કાલ તક રહુંગા જિતને

અદત્તન્ પાન ભોજન કરવાવળા કહેવાય છે. 'તમ્હા અણુવિચ પાણભોયણમોઈ સે નિગ્ગંથે'
તેથી જે સાધુ ગુરુ આચાર્ય વિગેરેની આજ્ઞા અહણ કરીને જ પાનભોજન કરે છે એજ નિર્ગ્રન્થ
જૈન યુનિ કહેવાય છે. પરંતુ 'જો અણુવિચ પાણમોઈત્તિ દુચ્ચા ભાવના' જે સાધુ ગુરુ
આચાર્ય વિગેરેની આજ્ઞા લીધા વગર જ આહારપાન કરે છે એ સાધુ નિર્ગ્રન્થ જૈન યુનિ
કહેવાતા નથી આ પ્રમાણે આ અદત્તાદાન વિરમણ વળી બીજી ભાવના સમજવી

હવે અદત્તાદાન વિરમણ રૂપ ત્રીજા મહાવ્રતની ત્રીજી ભાવનાનું નિરૂપણ કરવામા આવે
છે-'અહાવરા તચ્ચા ભાવના' બીજી ભાવનાનું નિરૂપણ કરીને હવે એજ અદત્તાદાન વિરમણ
રૂપ ત્રીજા મહાવ્રતની ત્રીજી ભાવનાનું નિરૂપણ કરાય છે-'નિગ્ગંથે ણં ડગ્ગહંસિ ડગ્ગહિયંસિ'
નિર્ગ્રન્થ જૈન સાધુને ક્ષેત્રાવગ્રહ અને કાલાવગ્રહ કરીને જ નિવાસ કરવો જોઇએ અર્થાત્
ઉપાશ્રયમા આટલું જ સ્થાન અહણ કરીને રહીશ અને આટલા જ કાળ પર્યાન્ત રહીશ

ક્ષેત્રકાલમર્યાદારૂપં નાવગૃહ્ણતિ તર્હિં एतावता 'अणुगगहणसीले अदिण्णं ओगिण्हज्जा' एता-
वता-उत्तरीत्या अनवग्रहणशीलः-क्षेत्रकालावग्रहशीलादितो निर्ग्रन्थः अदत्तम् वस्तु अवगृ-
ह्णीयात्, तथा च संयमविराघना स्यात्, तस्मात् 'निर्ग्रन्थेण उगगहंसि उगगहियंसि' निर्ग्रन्थेन
अवग्रहे-क्षेत्रकालमर्यादारूपे अवग्रहे अवगृहीते सत्येव वर्तितव्यम्, तत्फलितमाह-'एतावताव
उगगहणसीलएत्ति तच्चा भावणा' एतावता-अनेन उक्तप्रकारेण निर्ग्रन्थः सर्वथा अवग्रहण
शीलः स्यादिति तृतीया भावना अवगन्तव्या, अथ चतुर्थी भावना प्ररूप्यते-'निर्ग्रन्थेण

હી સ્થાન મેં ઔર જિતને હી કાલ તક ઠહરને કે લિયે આપ કી અનુમતિ
હોગી હસ પ્રકાર ઉપાશ્રય કે માલિક વગૈરહ સે સ્થાન રૂપ ક્ષેત્રાવગ્રહ
ઔર કાલ રૂપ કાલાવગ્રહ કી આજ્ઞા લેકર રહના ઁહિયે, 'एतावता वेउगगहण
सीलए सिया' જૈન સાધુ મુનિ મહાત્મા કે અવગ્રહણશીલ અવગ્રહ હોના
ઁહિયે, 'केवलीब्रया' કેવલજ્ઞાની વોતરાગ ભગવાન્ શ્રીમહાવીરસ્વામી કહતે
હેં કિ-'आयाणमेयं' યહ વક્ષ્યમાણ રૂપ સે અનવગ્રહણ યાને અવગ્રહ નહીં ગ્રહણ
કરના, આદાન-અર્થાત્ કર્મબન્ધ કા કારણ માના જાતા હૈ કયોંકિ 'निर्ग्रन्थेण
उगगहंसि अणुगगहियंसि' નિર્ગ્રન્થ જૈન સાધુ યદિ ઉક્ત અવગ્રહદ્વય કો યાને
ક્ષેત્રાવગ્રહ ઔર કાલાવગ્રહ કો નહીં સ્વીકાર કર રહતા હૈ તો 'एतावता अणु
गगहणसीले सिया' ઉક્ત રીતિ સે ક્ષેત્ર કાલ મર્યાદા કા અવગ્રહશીલ સે રહિત
હોકર અદત્ત વસ્તુ કો ભી ગ્રહણ કરલેગા અર્થાત્ ઉપાશ્રય મેં અધિક સ્થાન કો
ભી ગ્રહણ કરલેગા હમી પ્રકાર અધિક કાલ તક ભી ઉસ ઉપાશ્રય મેં ઠહરેગા
યાને જિતને કાલ તક ઠહરને કી અનુમતિ નહીં ભી મિલી હૈ ઉતને સ્થાન ઔર
ઉતને કાલ તક ભી ઉસ ઉપાશ્રય મેં ઠહરેગા, સો ઠોક નહીં કયોંકિ હસ સે સયમ

કે બેટલા સ્થાન માટે અને બેટલા કાળ માટે રહેવાની આપની સમતિ મળશે આ
પ્રમાણે ઉપાશ્રયના અધિકારી સ્વામી વિગેરેની પસે સ્થાનરૂપ ક્ષેત્રાવગ્રહ અને
કાળરૂપ કાલાવગ્રહની આજ્ઞા લઇને જ ઉપાશ્રયમા રહેવું 'एतावताव उगगहणसीलए
सिया' એતાવતા જૈન મુનિએ અવગ્રહશીલ અવગ્રહ થવું એઇએ 'केवलीब्रया आयाणमेयं'
કેવળજ્ઞાની ભગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામીએ કહ્યું છે કે-આ વક્ષ્યમાણ રીતિ અનવગ્રહણ
અર્થાત્ અવગ્રહ ન લેવો તે આદાન-અર્થાત્ કર્મબન્ધનું કારણ મનાય છે કેમ કે-'निर्ग्र
न्थेण उगगहंसि अणुगगहियंसि' નિર્ગ્રન્થ જૈન મુનિ એ ઉક્ત પ્રકારના એ અવગ્રહને એટલે કે
ક્ષેત્રાવગ્રહ અને કાલાવગ્રહનો સ્વીકાર કર્યા વગર જ નિવાસ કરે તો 'एतावता अणुगगहण-
सीले सिया' ઉક્ત પ્રકારથી ક્ષેત્રકાલ મર્યાદાના અવગ્રહ શીલ વગરના થઇને 'अदिण्णं ओगि
ण्हज्जा' અદત્ત વસ્તુને પણ ગ્રહણ કરી લેશે. અર્થાત્ ઉપાશ્રયમા વધારે સ્થાનને પણ
ગ્રહણ કરીલે એજ રીતે વધારે કાળ પર્યન્ત પણ એ ઉપાશ્રયમા રહી જશે એટલે કે
બેટલા સ્થાનની અને બેટલાકાળ સુધી રહેવાની અનુમતિ ન મળી હેય એટલા સ્થાન

‘ઉગ્ગહંસિ ઉગ્ગહિયંસિ’ નિર્ગન્થેન-સાધુના અવગ્રહે-ક્ષેત્રકાલમર્ષાદારૂપાવગ્રહે અવગૃહીતે સન્યેવ
વર્તિત્વમ્, एतावता ‘અભિક્ષણં અભિક્ષણ ઉગ્ગહણસીલપ્તિ મિયા’ અભીક્ષણમ્ અભીક્ષણમ્-
શશ્વત્ સાધુઃ અવગ્રહશીલઃ સ્યાત્-ભવેત્, અન્યથા દોષપાદ ‘કેવલીવૃથા-આયાણમેયં’ કેવલી-
કેવલજ્ઞાની ભગવાન તીર્થકૃદ્ વ્રુયત્-બ્રાહ્મ આદાનમ્-કર્મવન્ધકારણમ્ एतत्-શશ્વદ્ અનવગ્રહ
ણમ્ કર્મવન્ધકારણં સ્થાત્ તથાહિ-‘નિર્ગન્થેનં ઉગ્ગહસિત’ નિર્ગન્થઃ-સાધુઃ રુલુ અવગ્રહે-
ક્ષેત્રકાલાવગ્રહરૂપે તુ ‘અભિક્ષણં અભિક્ષણં અણુગ્ગહણસીલે’ અભીક્ષણમ્ અભીક્ષણમ્-શશ્વત્
અનવગ્રહશીલઃ-અવગ્રહશીલરહિતઃ ‘અદિન્નં ગિણિજ્ઞા’ અદત્ત વસ્તુ’ ગૃહીયાત્ તથા ચ સંયમ-

કી વિરાધના હોગી તન્હા નિર્ગન્થે નં ઉગ્ગહસિ ઉગ્ગહિયંસિ’ હસલિયે સંયમ
પાલન કરનેવાલે નિર્ગન્થ જૈન સાધુ કો ક્ષેત્ર ઓર કાલ કા અવગ્રહ લેતર હી
રહના ચાહિયે, ‘एतावता ઉગ્ગહણ સીલપ્તિ’ નિર્ગન્થ જૈન સાધુ મુનિ મહાત્મા કો
સર્વથા અવગ્રહશીલ હોના પરમ જરૂરી સમજા જાના હૈ, અન્યથા યદિ જૈન સાધુ
અવગ્રહ નહીં ગ્રહણ કર મી રહેના તો સયમ કી વિરાધના હોગી, હસ પ્રકાર
અદત્તાદાન વિરમણ કી ‘તત્ત્વા ભાવના’ યહ તોસરી ભાવના સમજાની ચાહિયે ।

અથ હસી અદત્તાદાન વિરમણ રૂપ તૃતીય મહાવ્રત કી ચતુર્થી ભાવના કા
નિરૂપણ કરતે હૈ-‘અહાવરા ચતુર્થા ભાવના’ અથ તૃતીય મહાવ્રત કી તૃતીય
ભાવના કે નિરૂપણ કરને કે વાદ અથ અપરા અન્યા-ચતુર્થી ભાવના કા
નિરૂપણ કરતે હૈ કિ-‘નિર્ગન્થે નં ઉગ્ગહંસિ ઉગ્ગહિયંસિ’ નિર્ગન્થ જૈન સાધુ
કો ક્ષેત્રાવગ્રહ ઓર કાલાવગ્રહ કો ગ્રહણ કરકે હી રહના ચાહિયે, અર્થાત્

અને કાળ સુધી પણ એ ઉપશ્રામા રહી જશે. તે યોગ્ય નથી તેમ કરવાથી સયમની
વિરાધના થાય છે ‘તન્હા નિર્ગન્થેનં ઉગ્ગહસિ ઉગ્ગહિયંસિ, તેથી સયમનું’ પાલન કરવા-
વાળા નિર્ગન્થ સાધુએ ક્ષેત્ર અને કાળનો અવગ્રહ લઇને જ ઉપાશ્રયમા રહેવું. જાઇએ.
‘ઉગ્ગહણસીલપ્તિ તત્ત્વા ભાવના’ એ માટે નિર્ગન્થ મુનિએ સર્વથા અવગ્રહશીલ થવું
તે ખાસ જરૂરી મનાય છે જો સાધુ અવગ્રહ ન કરે તો સયમની વિરાધના થાય છે.
એ રીતે આ અદત્તાદાન વિરમણની ત્રીજી ભાવના સમજવી.

હવે આદત્ત દાન વિરમણની ૩૫ ત્રીજા મહાવ્રતની ચોથી ભાવનાનું નિરૂપણ કર-
વામા આવે છે-‘અહાવરા ચતુર્થા ભાવના’ અદત્તાદાન વિરમણ ૩૫ ત્રીજા મહાવ્રતની ત્રીજી
ભાવનાનું નિરૂપણ કરીને હવે ચોથી ભાવનાનું નિરૂપણ કરવામા આવે છે.—‘નિર્ગન્થેન
ઉગ્ગહંસિ ઉગ્ગહિયંસિ નિર્ગન્થ મુનિએ ક્ષેત્રાવગ્રહ અને કાલાવગ્રહ ને ગ્રહણ કરીને જ ઉપા-
શ્રયમા રહેવું જોઇએ અર્થાત્ ઉપાશ્રયના અધિકાતની પાસે ક્ષેત્રકાળ મર્યાદારૂપ અવગ્રહની
સમતિ લઇને જ ઉપાશ્રયમા રહેવું જોઇએ એટલામટે ‘અભિક્ષણ અભિક્ષણં ઉગ્ગહણસીલપ્
તિયા’ અભિક્ષણ હરહમેશાં સાધુએ અવગ્રહજી શીત યતુ ‘કેવલીવૃથા આયાણમેયં’ કેવળ-
જીવી વીનાગ ભગવાન શ્રીમહાનાર સામ એ કહ્યું છે કે આ હમેશા અનવગ્રહજી અર્થાત્
અવગ્રહશીલ ન થવું તે આદાન અર્થાત્ કર્મબંધનું કારણ મનેલ છે. કેમ કે-‘નિર્ગન્થેનં ઉગ્ગ-

વિરાધના સ્થાત્, તસ્માત્ 'નિર્ગંથે ડગ્ગહંસિ ડગ્ગહિયંસિ' નિર્ગંથઃ-સાધુઃ અગ્રદે-ક્ષેત્રકાલ-મર્યાદારૂપાવગ્રહે અવગૃહીતે એન 'અભિક્લ્વણં અભિક્લ્વણં ડગ્ગહણસીલણ્ણિ' અભીક્ષણમ્ અભી-ક્ષણમ્-શશ્વત્ અવગ્રહણશીલઃ સ્થાદિતિ 'ચડ્ડથા ભાવણા' ચતુર્થીભાવના અગમન્તવ્યા ।

સમ્પ્રતિ તૃતીયમહાવ્રતસ્ય પશ્ચમી ભાવનાં પ્રરૂપયિતુમાદ- 'અહાવરા પંચમા ભાવણા' અથ-ચતુર્થભાવના પ્રરૂપણાનન્તરમ્ પશ્ચમી ભાવના પ્રરૂપ્યતે- 'અણુવીડ મિડગ્ગહજાઈ સે નિર્ગંથે સાહમ્મિણ્ણુ' યઃ નિર્ગંથઃ સાધુઃ અનુવિચિન્ત્ય-વિચારપૂર્વકં મિતાવગ્રહયાવી-પરિમિતક્ષેત્ર-ઉપાશ્રય કે અધિષ્ઠાતા વગેરહ સે ક્ષેત્રકાલ મર્યાદા રૂપ અવગ્રહ કી અનુ-મતિ લેકર હી ઉપાશ્રય મેં ઠહગ્ગના ચાહિયે, 'અભિક્લ્વણં અભિક્લ્વણં ડગ્ગહણ સીલણ્ણિ સિયા' ઇતાવતા અભીક્ષણ શશ્વત્ હમેશા અવગ્રહશીલ હી સાધુ કી હોના ચાહિયે, 'કેવલીવયા' અન્યથા કેવલજ્ઞાની ભગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામી ને કહા હૈ કિ-યહ શશ્વત્ અવગ્રહણ અર્થાત્ અવગ્રહશીલ નહીં હોના 'આયાણમેયં' આદાન-યાને કર્મવન્ધ કા કારણ માના જાના હૈ વયોકિ યદિ- 'નિર્ગંથેન ડગ્ગહં સિડ અભિક્લ્વણં અભિક્લ્વણં' નિર્ગંથ જૈન સાધુ હમેશાં અવગ્રહશીલ નહીં હોના યાને 'અણુગ્ગહણસીલે અદિન્નં ગિણિહજ્ઞા' અવગ્રહશીલ નહીં હોના તો અદત્ત સ્થાનાદિ વસ્તુ કા ભી ગ્રહણ કરેગા હસસે સંયમ કી વિરાધના હોગી હસલિયે 'તમ્હા નિર્ગંથે ડગ્ગહસિ ડગ્ગહિયંસિ અભિક્લ્વણં અભિક્લ્વણં' સંયમ પાલન કરનેવાલે જૈન સાધુ કી હમેશા ક્ષેત્રકાલ મર્યાદારૂપ 'ડગ્ગહણસીલણ્ણિ' અવગ્રહ કી ગ્રહણ કરને કે લિયે સતત હમેશાં અવગ્રહણ શીલ હી હોના ચાહિયે હસ પ્રકાર 'ચડ્ડથા ભાવણા' ચતુર્થી ભાવના સમજની ચાહિયે ।

અવ ઉક્ત તૃતીય મહાવ્રત કી પાંચવી ભાવના કા નિરૂપણ કરતે હૈ- 'અહાવરા પંચમા ભાવણા' અથ અદત્તાદાન વિરમણ રૂપ તૃતીય મહાવ્રત કી ચતુર્થી ભાવના કે નિરૂપણ કરને કે વાદ પશ્ચમી ભાવના કા નિરૂપણ કરતે હૈ કિ-વહ નિર્ગંથ 'અણુવીડ મિડગ્ગહ જાઈ સે નિર્ગંથે' જૈન સાધુ વિચારપૂર્વક પરિમિત અવગ્રહ કી યાચના કરે 'સાહમ્મિણ્ણુ નો અણુવીહ

હસિ' ને નિર્ગંથ મુનિ હમેશા અવગ્રહણશીલ ન થાય અર્થાત્ અનવગ્રહશીલ જ થાય તો 'અભિક્લ્વણં અભિક્લ્વણં અનુગ્રહણસીલે અદિક્ષણ ગિણિહજ્ઞા' અદત્ત સ્થાનાદિ વસ્તુડ પણુ ગ્રહણ કરશે તેથી સયમની વિરાધના થાય છે 'તમ્હા નિર્ગંથે ડગ્ગહ સિ ડગ્ગહિયંસિ અભિક્લ્વણં અભિક્લ્વણં ડગ્ગહણસીલણ્ણિ' તેથી સયમપાલન કરવાવાળા સાધુએ હમેશા ક્ષેત્રકાળ મર્યાદારૂપ અવગ્રહ ગ્રહણ કરવા માટે સતત અવગ્રહણ શીલ જ થવું. 'ચડ્ડથા ભાવણા' આ પ્રમાણે ચોથી ભાવના સમજવી

હવે એ ત્રીજા મહાવ્રતની પાંચમી ભાવનાનું નિરૂપણ કરવામાં આવે છે- 'અહાવરા પંચમા ભાવણા' અદત્તાદાન વિરમણ રૂપ ત્રીજા મહાવ્રતની ચોથી ભાવનાનું નિરૂપણ કરીને પાંચમી ભાવનાનું નિરૂપણ થાય છે- 'અણુવીડ મિડગ્ગહ જાઈ સે નિર્ગંથે સાહમ્મિણ્ણુ' એ

कालावग्रहयाचनां कुर्यात् साधर्मिकेषु-साधर्मिकेभ्यः साधुभ्यः क्षेत्रकालमर्यादारूपावग्रहं
याचेतेत्यर्थः 'नो अणुवीह मिउगहजाई' नो अनुविचिन्त्य-विचारमकृत्यैव मितावग्रह-
याची-परिमितक्षेत्रकालावग्रहयाचकः स्यात्, तथासति दोषो भवेदिति आह-'केवलीवूया-
आयाणमेयं' केवली-केवलज्ञानी वूयात्-उदति-आदानम्-कर्मवन्धकारणम् एतत्-अविचार-
पूर्वकं क्षेत्रकालावग्रहं कर्मवन्धहेतुर्भवतीति भावः तथाहि 'अणुवीह मिउगहजाई' अननु
विचिन्त्य-अविचार्य मितावग्रहयाची-क्षेत्रकालावग्रहयाचकः 'से निगगंथे साहम्मिएसु अदिन्नं
उगिण्हिज्जा' स निर्ग्रन्थः साधुः साधर्मिकेषु-साधर्मिकेभ्यः साधुभ्यः अविचारपूर्वकमेव क्षेत्र-
कालमर्यादारूपावग्रहयाचकः साधुः अदत्तं वस्तु अगृह्णीयात्, तथा च संयमविराधना स्यात्,
तस्मात् 'अणुवीह मिउगहजाई से निगगंथे' साहम्मिएसु' अनुविचिन्त्य-विचारं कृत्यैव स
निर्ग्रन्थः साधुः साधर्मिकेषु-साधर्मिकेभ्यः मितावग्रहयाची-परिमितक्षेत्रकालावग्रह याचेत्
'नो अणुवीह मिउगहजाई' नो अननुविचिन्त्य-अविचार्यैव मितावग्रहयाची-परिमितोक्ता-

मिउगहजाई' साधर्मिक जैन साधुओं से विचारपूर्वक परिमितावग्रह याची
हो जाने क्षेत्रकाल मर्यादा रूप अवग्रह की याचना करे किन्तु विचार किये
बिना ही परिमित क्षेत्र कालावग्रह याचक नहीं हो अर्थात् अविचारपूर्वक
जैन साधु को अपने साधर्मिक जैन साधुओं से क्षेत्रकाल मर्यादारूप परिमित
क्षेत्रकालावग्रह का याचक नहीं होना चाहिये क्योंकि 'केवलीवूया' केवलज्ञानी
भगवान् श्री महावीर स्वामी ने कहा है कि-'आयाणमेयं' यह अविचारपूर्वक
क्षेत्रकाल का अवग्रह करना आदान अर्थात् कर्मवन्ध का कारण माना जाता है
क्योंकि 'अणुवीह मिउगह जाई से निगगंथे' बिना विचारे अर्थात् विचार
किया बिना ही क्षेत्रकालावग्रह का याचक वह निर्ग्रन्थ जैन साधु 'साहम्मिएसु
अदिन्नं उगिण्हिज्जा' साधर्मिक साधुओं से अविचारपूर्वक ही क्षेत्रकाल मर्यादा
रूप अवग्रह का याचक होने से अदत्त वस्तु को भी ग्रहण कर लेगा उससे
संयम की विराधना होगी 'तम्हा अणुवीह मिउगह जाई से निगगंथे' इसलिये
विचार करके ही वह निर्ग्रन्थ जैन साधु साधर्मिक जैन साधुओं से परिमित

निर्ग्रन्थ मुनिज्ये साधर्मिकानी पासैथी विचार पूर्वक परिमित अवग्रह याची थपु ओटवे
के क्षेत्र काण मर्यादा इप अवग्रहनी याचना करवी, 'णो अणुवीह मिउगह जाई' परतु
विचार कथा बिना न परिमित क्षेत्र कावावग्रहनी याचना करवी नही, अर्थात् अविचार
पूर्वक साधर्मिक जैन साधुज्ये क्षेत्र काण मर्यादाइप परिमित क्षेत्र कावावग्रहनी याचना
करवी नही केम के-'केवलीवूया आयाणमेयं' केवलज्ञानी वीतराग भगवान् श्री महावीर
स्वामीज्ये कह्लु छे के-आ अविचार पूर्वक क्षेत्रकाणतु अवग्रह करवु ते आदान अर्थात् कर्म-
वन्धु अवग्रह केवलय छे 'अणुवीह मिउगहजाई से निगगंथे' केम के वगर विचारे अर्थात्
विचार कथा बिना न क्षेत्रकाणावग्रहना याचक ओवा ज्ये निर्ग्रन्थ 'साहम्मिएसु अदिण्हं

વગ્રહયાચકો ભવેદ્ 'ઇડ પંચમા ભાવણા' इति पञ्चमीभावना अवगन्तव्या, सम्प्रति तृतीय महाव्रतवक्तव्यतामुपसंहरन्नाह—'एतावया तच्चे महव्यय' एतावता—उक्तप्रकारेण तृतीये महाव्रते 'सम्मं काएण फासिए पालिए तीरिए जाव आणाए आराहिए यावि भवइ' सम्यक्—सम्यक् तथा कायेन स्पर्शितं पालितं तीर्णं यावत्—कीर्तितम् अवस्थितम्—अवस्थापितम् भगवा—तीर्थकृदादेशेन आराधित चापि भवति इतिरीत्या 'तच्चं भंते ! महव्यय' हे भगवान् ! तृतीयं महाव्रतम् अवगन्तव्यम्,

क्षेत्रકાલાવગ્રહ કી યાચના કરે કિન્તુ 'ળો અળગુવીઈ ડગ્ગહ જાઈ' અવિચરપૂર્વક યાને વિચાર કિયે વિના હી પરિમિત ક્ષેત્રકાલાવગ્રહ કી યાચના નહીં કરે, હસ પ્રકાર અદત્તાદાન વિરમણ રૂપ તૃતીય મહાવ્રત કી યહ 'ઇડ પંચમા ભાવણા' પંચમી ભાવના સમજની યાહિયે ।

અવ તૃતીય મહાવ્રત રૂપ અદત્તાદાન વિરમણ કી ઉક્ત વક્તવ્યતા કા ઉપસંહાર કરાતે હૈં—'एतावया तच्चे महव्यय' उक्त रीति से तृतीय महाव्रत अर्थात् अदत्ता-दान विरमण रूप 'सम्मं काएण फासिए पालिए' सम्यक् अत्यन्त समीचीन रूप से काय द्वारा स्पर्शित तथा परिपालित होकर एवं 'तीरिए जाव आणाए आरा-हिए यावि भवइ' तीर्ण—पारित तथा यावत् कीर्तिन—परिकीर्तित और अवस्थापित तथा भगवान् श्री महावीर स्वामी की आज्ञा से आराधित भी होता है 'तच्चं भंते महव्यय' इस प्रकार हे भदन्त ! अदत्तादान विरमण रूप तृतीय महाव्रत सम-जना चाहिये, यह बात गौतमादि गण ११ भगवान् श्री महावीर स्वामी के निकट पञ्चखान लेते समय हृदय में संकल्प करते हुए भगवान् से प्रतिज्ञा करते हैं ।

उगिण्हज्जा' साधर्मिक साधुओं पासेथी अविचार पूर्वक ज क्षेत्रकाल अर्थादाइय अवग्रहनी याचक होवाथी अदत्त वस्तुने पणु अडणु करी ले तेथी सयमनी विराधता थाय छे 'तम्हा अणुवीई मिउगहज्जाइ से निगंथे साहम्मिएसु' तेथी विचार पूर्वक ज ओ अनुओ साधर्मिक साधु पासेथी परिमित क्षेत्रकालावग्रहनी याचना करणी, परंतु 'नो अणुवीई उगह जाइ इड पंचमा भावणा' अविचारपूर्वक अर्थात् विचार करी विना ज परिमित क्षेत्रकालावग्रहनी याचना करणी नही आ प्रभुणी आ' पायभी लवना समजनी

હવે ત્રીજા મહાવ્રતરૂપ અદત્તાદાન વિરમણના પૂર્વોક્ત કથનને ઉપસંહાર કરે છે.—'एतावया तच्चे महव्यय' એ પ્રમાણે ત્રીજા મહાવ્રત અર્થાત્ અદત્તાદાન વિરમણ રૂપ ત્રીજા મહાવ્રત 'सम्मं काएण फासिए' सम्यक् अत्यंत सुखाइ प्रक रथी काय द्व ग स्पर्शित 'पालिए तीरिए' तथा पालित यधने तथा तीर्थ तथा 'जाव आणाए आराहिए यावि भवइ' यावत् कीर्तित परिकीर्तित अने अवस्थापित तथा भगवान् श्री महावीर स्वामीनी आज्ञाना आराधित थाय छे. 'तच्चं भंते ! महव्यय' आ प्रमाणे हे भगवान् अदत्तादान विरमण रूपा त्रिजु महाव्रत समजनु आ प्रमाणे गौतमादि गुरुधरो भगवान् श्री महावीर स्वामीनी पासे पञ्चखान देती वणते हृदयमा संकल्प करीने भगवान् पासे प्रतिज्ञा करे छे.

सम्प्रति चतुर्थ महाव्रतं सर्वमैथुन विरमणरूपं प्ररूपयितुमाह—‘अहावरं चउत्थं महव्वयं’
अथ-तृतीयपञ्चात्रनप्ररूपणान्तरम् अपरम्-अन्यन् चतुर्थे महाव्रतम्-सर्वविधमैथुनविरमण-
रूपम् ‘पच्चक्खामि सव्वं मेहुणं’ प्रत्याख्यामि-प्ररूपयामि सर्वप्रकारकं मैथुनम्-विषयसेवनम्
ज्ञप्रज्ञया ज्ञात्वा प्रत्याख्यानप्रज्ञया मैथुनस्य प्रत्याख्यानं परित्यागं करोमीतिभावः तथाहि—
‘से दिव्वं वा माणुस्सं वा तिरिक्खजोणियं वा’ स-साधुः दिव्यं वा-देवसम्बन्धि वा मानुष्यं
वा-मनुष्यसम्बन्धि वा, तिर्यग्योनिकं वा-तिर्यग्योनिस्सम्बन्धि वा-पशुपक्ष्यादि सम्बन्धि
इत्यर्थः ‘नेव सयं मेहुणं गच्छेज्जा’ नैव स्वयं मैथुनम्-विषयभोगं गच्छेत्-कुर्यात् ‘तं चेवं
अदिग्गदाणवत्तव्वया भाणियव्वा जाव वोसिगमि’ तच्चैव-पूर्वोक्तरीत्येव अत्रापि अदत्तादान-
वक्तव्यता-अदत्तादानविषयिणी या वक्तव्यता उक्ता सा भणितव्या-अदत्तदानवक्तव्यतानुसारे-

अथ तृतीय महाव्रत के निरूपण करने के बाद चतुर्थ महाव्रत सर्वविध मैथुन
विरमण रूप का निरूपण करते हैं—‘अहावरं चउत्थं महव्वयं पच्चक्खामि’ अथ
अदत्तादान विरमण रूप तृतीय महाव्रत के निरूपण करने के बाद अथ अपर
अन्य चतुर्थ महाव्रत अर्थात् सर्वविध मैथुन विरमण रूप चतुर्थ महाव्रत का
निरूपण करता हुआ याने सब प्रकार के विषय सेवन रूप मैथुन को ज्ञप्रज्ञा से जानकर
प्रत्याख्यान प्रज्ञा से मैथुन का प्रत्याख्यान परित्याग करता हूँ, जैसे कि—‘से दिव्वं
वा माणुस्सं वा’ वह साधु दिव्य याने देव सम्बन्धी अथवा मनुष्य सम्बन्धी तथा
‘तिरिक्खजोणियं वा’ तिर्यग्योनिक याने पशुपक्षी वगैरह तिर्यग्योनि सम्बन्धी
मैथुन का याने विषय भोग का ‘नेव सयं मेहुणं गच्छेज्जा’ स्वयं मैथुन सेवन
कभी भी नहीं करे ‘तं चेवं अदिग्गदाण वत्तव्वया भाणियव्वा’ यहां पर पूर्वोक्त
रीति से अदत्तादान विरमण विषय की जो वक्तव्यता पहले कह चुके हैं वह
सारी वक्तव्यता समझनी चाहिये, अर्थात् अदत्तादान विरमण की वक्तव्यता के
अनुसार ही मैथुन विरमण विषय में भी कहना चाहिये इस प्रकार उक्त रीति

हुवे त्रीण भट्टानु निउपण्ठ करीने थेथा भट्टानु सर्वविध मैथुन विरमणु’
निउपण्ठ करे छे—‘अहावरं चउत्थं महव्वयं पच्चक्खामि सव्वं मेहुणं’ अदत्तादान विरमण
इय त्रीण भट्टानु निउपण्ठ करीने हुवे थेथा भट्टानु अर्थात् सर्वविध मैथुन विरमण
इय थेथा भट्टानु निउपण्ठ करे छु. ओट्ठे के थथा प्रकरना विषय सेवनइय मैथुनने
ज्ञप्रज्ञाथी ज्ञाणीने प्रत्याख्यान प्रज्ञाथी मैथुननु प्रत्याख्यान अर्थात् परित्याग करे छु
जेम के—‘से दिव्वं वा’ ते साधुथे देव सभधी अथवा ‘माणुस्सं वा’ मनुष्य सभधी तथा
‘तिरिक्खजोणियं वा’ तिर्यग्योनिक ओट्ठे के पशु पक्षी विगेरे तिर्यग्योनिक सभधी
मैथुनने अर्थात् विषय भोगनु ‘नेवसयं मेहुणं गच्छेज्जा’ याने सेवन करवु नही ‘तं चेवं
अदिग्गदाणवत्तव्वया भाणियव्वा’ अही पूर्वोक्त कथन प्रमाणे अदत्तादान विरमण सभधी
समग्र कथन मभण्ठ देवु. अर्थात् अदत्तादान विरमणना कथनानुसार ज मैथुन विरमणना

નેવ મૈથુનવિપયેऽપિ વક્તવ્યમિત્યર્થઃ તસ્ય અનવિમાદ-યાવત્-નૈવ વા ક્વચિન્ જનાન્ મૈથુનં ગમયેત્, નાપિ મૈથુનં ગચ્છન્તસ્મ અન્યં સમનુભવ્યેત-નાનુમોદયેદિત્યર્થઃ, યાવજ્જીવમ્ જીવન પર્યન્તમ્, ત્રિવિધમ્ કરણ-ક્રાણ-અનુમોદનરૂપં ત્રિવિધેન યોગેન મનમા વચસા વપુષા હે ભદન્ત ! તસ્માદ્ મૈથુનાત્ પ્રતિક્રામામિ-પૃથગ્ભવામિ આત્મનઃ સાક્ષિતયા નિન્દામિ, ગુરોઃ સાક્ષિતયા ગર્હે, આત્માનમ્ વ્યુત્સજામિ-મૈથુનાત્ પૃથક્કરોમિ સર્વથૈવ મૈથુનં પરિત્યજામીત્યર્થઃ સમ્પ્રતિ સર્વવિધર્મેથુનવિરમણરૂપાં ચતુર્થમહાવ્રતસ્ય પશ્ચભાવનાં પ્રરૂપયતે 'તસ્સિમાઓ પંચ ભાવનાઓ ભવતિ' તસ્ય ચતુર્થમહાવ્રતસ્ય હમાઃ-વક્ષ્યમાણસ્વરૂપાઃ

સે 'જાવ વોસિરામિ' યાવત્ દૂસરે મનુષ્યોં કો ભી મૈથુન કરને કે લિયે પ્રેરણા નહીં કરે' ઓર મૈથુન કા સેવન કરતે હુણ્ દૂસરે મનુષ્ય કો ભી અનુમોદન યાને પ્રોત્સાહિત નહીં કરે ઓર જીવન પર્યન્ત ત્રિવિધ-કરના, કરાના ઓર અનુમોદન રૂપ ઉક્ત ત્રીન પ્રકાર કો ત્રિવિધ યોગ સે યાને મન વચન ઓર કાય સે હે ભદન્ત ! શ્રી મહાવીર સ્વામિન્ ! ઉસ મૈથુન સે પૃથક્ હોતા હુ યાને આત્મા કી સાક્ષિતા મેં ઉસ મૈથુન કી નિન્દા કરતા હું ઓર ગુરુજન કી સાક્ષિતા મેં ઉસ સથ પ્રકાર કે મૈથુન કો ગર્હા-ઘૃણા કરતા હું તથા આત્મા કો સર્વથા હી ઉસ મૈથુન સે વ્યુત્સૃષ્ટ કરતા હું યાને હર તરહ સે મૈથુન કા પરિત્યાગ કરતા હુ ઇસ પ્રકાર ગૌતમાદિ ગણધર ભગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી કે નિકટ પન્ચવચ્ચાન લેકર ચતુર્થ મહાવ્રત અર્થાત્ સર્વવિધ મૈથુન વિરમણ રૂપ ચતુર્થ મહાવ્રત કા પરિપાલ નાર્થ પ્રતિજ્ઞા મન મેં કરતે હૈં ।

અવ્ ઇસ સર્વવિધ મૈથુન વિરમણ રૂપ ચતુર્થ મહાવ્રત કી વક્ષ્યમાણ રૂપ પાંચ ભાવનાઓં કા પ્રતિપાદન કરને કે લિયે સવ સે પહેલે પ્રથમ ભાવના કા નિરૂપમ કરતે હૈં-'તસ્સિમાઓ પંચ ભાવનાઓ ભવંતિ' ઉસ સર્વ પ્રકારક મૈથુન વિર

સ બધમાં પણ દહો દેવુ, એટલે કે-કેવળ પ્રકારથી 'જાવ વોસિરામિ' યાવત્ બીજા મનુષ્યોને પણ મૈથુન સેન માટે પ્રેરણા કરવી નહીં અને જીવન પર્યન્ત ત્રિવિધ-અર્થાત્ કરવુ, કરાવવુ અને અનુમોદનરૂપ ત્રણ પ્રકારના મૈથુનને ત્રિવિધ અર્થાત્ મન વચન અને કયથી હે ભગવન્ એ મૈથુન સેવનથી અલગ થાઉ છુ એટલે કે-આત્માની સાક્ષિયે એ મૈથુન સેવનની નિન્દા કરે છુ અને શુર નની સાક્ષિપણ્યામા એ બધા પ્રકારના મૈથુન સેવનની ગર્હા અર્થાત્ ઘૃણા કરે છુ તથા આત્માને એ મૈથુનથી સર્વથા વ્યુત્સૃષ્ટ કરે છુ અર્થાત્ દરેક રીતે મૈથુન સેવનને પરિત્યાગ કરે છુ આ પ્રમાણે શ્રીગૌતમાદિ ગણધરો વીતરાગ ભગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વમી પાંસે પ્રત્યખ્યાન લઈને એ થા મહાવ્રત અર્થાત્ સર્વવિધ મૈથુન વિરમણ રૂપ યોથા મહાવ્રતનુ પાલન કરવા માટે મનમા પ્રતિજ્ઞા કરે છે

હવે આ સર્વવિધ મૈથુન વિરમણરૂપ યોથા મહાવ્રતની વક્ષ્યમાણ રીતની પાંચ ભાવનાઓનું પ્રતિપાદન કરવા માટે સૌથી પહેલા પહેલી ભાવનાનું નિરૂપણ કરે છે- 'તસ્સિમાઓ પંચ ભાવનાઓ ભવંતિ' એ સર્વ પ્રકારના મૈથુન વિરમણ રૂપ યોથા મહા-

પંચ ભાવના ભવન્તિ 'તત્થિમા પટ્ટમા ભાવના' તત્ર-પંચભાવનામ્ હ્યમ્-વક્ષ્યમાણસ્વરૂપા પ્રથમા ભાવના અવગન્તવ્યા-**'નો નિગંથે અભિક્ષણં અભિક્ષણં'** નો નિર્ગ્રન્થઃ સાધુઃ અભીક્ષ્યમ્ અભીક્ષણમ્-શશ્વત્ **'ઇત્થીણં કહંકહિત્તે સિયા'** સ્ત્રીણામ્ કથાં કથયિતા રયાત્, સાધુઃ સ્ત્રી સમ્બન્ધિકામોત્પાદકવાર્તાલાપ ન કુર્ણાદિત્યર્થઃ, તત્ર હેતુમાહ-**'કેવલી-ઘૂયા-આયાણમેયં'** કેવલી-કેવલજ્ઞાની ભગવાન તીર્થઋદ્ વ્રગાત્-વદતિ-આદાનમ્-કર્મવન્ધ-કારણમ્ એતત્ સ્ત્રીસમ્બન્ધિકામકથાકરણમ્ કર્મવન્ધહેતુર્ભવતીતિભાવઃ, તથાહિ **'નિગંથે ણં અભિક્ષણં અભિક્ષણં'** નિર્ગ્રન્થઃ સ્વલુ માધુઃ અભીક્ષ્યમ્ અભીક્ષણમ્-વારંવારમ્ **'ઇત્થીણં કહં કહેમાણે'** સ્ત્રીણાં કથાં વાર્તાલાપમ્ કથયન્-કુર્વન્ **'સંતિમેયા સંતિવિભંગા'** શાન્તિભેદકઃ-**ચારિત્રસમાધિભેદકારકો ભવતિ, एवं શાન્તિવિભક્તકઃ-વ્રત્તચર્યમદ્રકારકશ્ચ ભવતિ 'સંતિ**

મણ રૂપ ચતુર્થ મહાવ્રતની જે વક્ષ્યમાણ રૂપ પાંચ ભાવનાएं होती हैं, उन 'तत्थिमा पट्टमा भावणा' चौथा महाव्रत की पांच भावनाओं में यह वक्ष्यमाण स्वरूपवाली पहली भावना जाननी चाहिये 'नो निगंथे अभिक्षणं अभिक्षणं' निर्ग्रन्थ जैन साधु को अभीक्षण अर्थात् सतत काल हमेशा 'इत्थीणं कहं कहित्तए सिया' स्त्रियों की कथा नहीं करनी चाहिये, याने जैन साधु स्त्री सम्बन्धी कामोत्पादक वार्तालाप नहीं करें इस का कारण बतलाते हैं-**'केवलीघूया आयाणमेयं'** केवल-ज्ञानी भगवान् श्री महावीर स्वामी कहते हैं कि-यह स्त्री सम्बन्धी कामोद्दीपक कथा वार्तालाप करना आदान याने कर्मबन्ध का कारण माना जाता है क्योंकि **'निगंथेणं अभिक्षणं अभिक्षणं'** निर्ग्रन्थ जैन साधु शश्वत् हमेशा बार बार **'इत्थीणं कहं कहेमाणे'** स्त्रियों की कथा वार्तालाप करता हुआ या स्त्री सम्बन्धी कामोद्दीपक कथा करनेवाला **'संतिमेया'** शान्ति भेदक याने चारित्र समाधि का भेदक होता है याने जैन साधु को स्त्री सम्बन्धी चर्चा करते रहने पर चारित्र का भंग हो जाता है **'संतिविभंगा'** शान्ति समाधि का भी भंग कारक होता है

મતની આ વક્ષ્યમાણ પ્રકારની પાંચ ભાવનાઓ હોય છે 'તત્થિમા પટ્ટમા ભાવના' એ પાંચે ભાવનાઓમાં આ વક્ષ્યમાણ પ્રકારની પહેલી ભાવના છે. જેમ કે-**'નો નિગંથે અભિક્ષણં અભિક્ષણ'** ઇત્થીણં કહં કહિત્તર સિયા' નિર્ગ્રન્થ મુનિએ અભીક્ષણ અર્થાત્ સતત હરહમેશાં સ્ત્રીએ સંબંધી વાત કરવી નહીં એટલે કે જૈનમુનિએ સ્ત્રી સંબંધી કામોત્પાદક વાત કરવી નહીં કારણ કે **'કેવલીઘૂયા આયાણમેયં'** કેવળજ્ઞાની ભગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામીએ કહ્યું છે કે-આ સ્ત્રી વિષયક કામોત્પાદક કથા વાર્તાલાપ કરવો તે આદાન-અર્થાત્ કર્મ-બંધનું કારણ મનાય છે. **'નિગંથેણ અભિક્ષણ અભિક્ષણં ઇત્થીણં કહં કહેમાણે સંતિમેયા'** જેમ કે નિર્ગ્રન્થ મુનિએ વારંવાર સ્ત્રીએ સંબંધી કથા વાર્તાલાપ કરવાથી અથવા સ્ત્રી સંબંધી કામોદ્દીપક કથા કરવાથી શાંતિભેદક અર્થાત્ ચારિત્ર સમાધિના ભેદક થાય છે એટલે કે સાધુએ સ્ત્રી વિષયક ચર્ચા કરતા રહેવાથી ચારિત્રનો ભંગ થાય છે. અને શાંતિ

કેવલીપણ્ણત્તાઓ ધમ્માઓ મંસિજ્ઞા' શાન્તિકેવલ્લિપ્રજ્ઞાપ્તાદ્ શાન્તિતઃ કેવલજ્ઞાનિ ભગવત્ પ્રતિ-
 પાદિતાદ્ ધર્માત્ અશ્યેત્-અષ્ટોભવેત્ તસ્માદ્ 'નો નિર્ગંથેણં અભિક્લ્લણં અભિક્લ્લણં' નો
 નિર્ગંથઃ સ્વલુ-સાધુઃ અભીક્ષ્ણમ્ અભીક્ષ્ણમ્-ચાર વારં અશ્વદિત્યર્થઃ 'ઈત્થીણં કહં કહિત્તપ્પ
 સિયત્તિ' સ્ત્રીણાં વથાં કથયિતા-સ્ત્રીસમ્પન્ધી કામોદીપકવાર્તાલાપકારકઃ સ્યાત્-નો ભવે-
 દિત્યર્થઃ इति 'પદમા ભાવના' પ્રથમા ભાવના અગત્યન્યા સમ્પ્રતિ દ્વિતીયાં ભાવનાં પ્રરૂપ-
 યિતુમાહ-'અહાવરા દુચ્છા ભાવના' અથ-પ્રથમભાવના પ્રરૂપાણાનન્તરમ્ દ્વિતીયાભાવના પ્રરૂ-
 પ્યતે-'નો નિર્ગંથે ઈત્થીણં મળોદ્દાઈ મળોદ્દાઈ ઈંદિયાઈ આલોદ્દાઈ નિજ્ઞાઈત્તપ્પ સિયા' નો
 ઔર 'સંતિ કેવલી પન્નસાઓ ધમ્માઓ મંસિજ્ઞા' શાન્તિપૂર્વક કેવલજ્ઞાની ભાગ-
 ળાત્ શ્રી મહાવીર સ્વામી ચગૈરહ તીર્થંકર દ્વારા પ્રજ્ઞાપિત યાને પ્રતિપાદિત ધર્મ સે
 ઓ અષ્ટ દો જાના હૈ યાને યુવતી સ્ત્રી સમ્પન્ધી કામોદીપકકથા વાર્તાલાપ હમેશા
 કરતે રહને પર નિર્ગંથ જૈન સાધુ શાન્તિ કે લિયે તીર્થંકર ભગવાન સે પ્રતિપા-
 દિત ધર્મકથા સે ઓ ગિર જાના હૈ, દસલિયે 'નો નિર્ગંથેણં અભિક્લ્લણં અભિ-
 ક્લ્લણં' નિર્ગંથ જૈન સાધુ કો શશ્વત્ ચાર ચાર હમેશાં હી 'ઈત્થીણં કહં કહિત્તપ્પ
 સિયા' યુવતી સ્ત્રીજાતિ સમ્પન્ધી કામોદીપક વાર્તાલાપ નહીં કરના ચાહિયે, ઇસ
 પ્રકાર ચતુર્થ મહાવ્રત અર્થાત્ સર્વવિધ મૈથુન વિરમણ રૂપ ચતુર્થ મહાવ્રત કી
 યહ 'પદમા ભાવના' પદ્મી ભાવના સમજની ચાહિયે ।

અથ ડસી સર્વવિધ મૈથુન વિરમણ રૂપ ચતુર્થ મહાવ્રત કી દ્વિતીય ભાવના કા
 નિરૂપણ કરને કે લિયે કહતે હૈં-'અહાવરા દુચ્છા ભાવના' અથ સર્વવિધ મૈથુન
 વિરમણ રૂપ ચતુર્થ મહાવ્રત કી પ્રથમ ભાવના કે નિરૂપણ કરને કે બાદ અથ અપરા
 અન્યા દસરી ભાવના કા નિરૂપણ કરતે હૈં કિ-'નો નિર્ગંથે ઈત્થીણં મળોદ્દાઈ

સમ્પન્ધિનો પણુ ભગ થાય છે. 'સંતિ વિમંગા' અને અહાચર્ય રૂપ શાન્તિનો ભાગ થવાથી
 'સંતિ કેવલી પણ્ણત્તાઓ ધમ્મા ઓ મંસિજ્ઞા' તથા શાન્તી પૂર્વક કેવલજ્ઞાની ભગવાન શ્રી
 મહાવીર સ્વામી વિગેરે તીર્થંકરોએ પ્રજ્ઞાપિત કરેલ ધર્મથી પણ અષ્ટ થાય છે તેથી
 'નો નિર્ગંથેણં અભિક્લ્લણં અભિક્લ્લણં ઈત્થીણં કહં કહિત્તપ્પ સિયત્તિ પદમા ભાવના' યુવતી
 સ્ત્રી સમ્પન્ધી કામોદીપક કથા વાર્તા કાથમ કરતા રહેવાથી નિર્ગંથ મુનિ શાન્તિથી તથા
 તીર્થંકર ભગવાને પ્રતિપાદન કરેલા ધર્મથી પતિત થાય છે તેથી નિર્ગંથ મુનિએ વાર-
 વાર યુવતી સ્ત્રી જાતિના સમ્પન્ધી કામોદીપક વાર્તાલાપ કરવો નહીં આ પ્રમાણે ચોથા
 મહાવ્રત અર્થાત્ સર્વવિધ મૈથુન વિરમણ રૂપ ચોથા મહાવ્રતની આ પહેલી ભાવના સમજવી

હવે એ સર્વવિધ મૈથુન વિરમણ રૂપ ચોથા મહાવ્રતની બીજી ભાવનાનું નિરૂપણ
 કરવા માટે કહે છે-'અહાવરા દુચ્છા ભાવના' સર્વવિધ મૈથુનવિરમણ રૂપ ચોથા મહાવ્રતની
 પહેલી ભાવનાનું નિરૂપણ કર્યા પછી હવે અન્ય બીજી ભાવનાનું નિરૂપણ કરાય છે. 'નો
 નિર્ગંથે ઈત્થીણં મળોદ્દાઈ મળોદ્દાઈ ઈંદિયાઈ આલોદ્દાઈ' નિર્ગંથ મુનિએ સ્ત્રીઓના અત્યંત

મનોહર રમણીય મુખ નયન સ્તનાદિ ઈન્દ્રિયોનું અવલોકન કરવું નહીં, અર્થાત કામ ભાવનાથી યુવતિ સ્ત્રિઓના મુખ નયન અને સ્તનાદિ અંગો જોવા નહીં, તથા 'નિજ્ઞાણ્સંતે સિયા' નિર્ધ્યાન પણુ કરવું નહીં' અને કામ ભાવનાથી સ્ત્રિના મુખાદિનું સ્મરણ પણુ કરવું નહીં કેમકે—'કેવલીવૃથા આયાણમેયં' કેવળજ્ઞાની ભગવાન શ્રી મહાવીર સ્વામી વિગેરે તીર્થ કરાચે કહ્યું છે કે—આ અર્થાત કામભાવનાથી યુવતિસ્ત્રિઓના મુખ નયનાદિઅંગોનું અવલોકન કરવું તે તથા ધ્યાન અને સ્મરણ કરવું તે કર્મ બંધનું કારણ માનવામાં આવે છે કેમકે 'નિર્ગંથેણં ઇત્થીણં મણોહરાઈં મણોહરાઈંં ઇદિયાઈં' નિર્ગંથ મુનિઓ યુવતી સ્ત્રીઓના મુખ નયનાદિ અવયવોનું 'અલોભમાણે' અવલોકન કરવાથી તથા 'નિજ્ઞાણ્માણે' ધ્યાન કરવાથી અને સ્મરણ કરવાથી 'સતિ મંગા જાવ ઘમ્માઓ મંસિજ્જો' શાંતિ સમાધિના લેહ કરનાર બને છે. અને પ્રહસ્યથા'નો પણુ ભાગ કરનારા બને છે અને યાવત્ શાંતિપૂર્વક કેવળજ્ઞાની

યાવત્-શાન્તિતઃ કેવલજ્ઞાનિ પ્રતિપાદિતાદ્ ધર્માત્-જૈનધર્માદ્ અશ્યેત્-અષ્ટો ભવેત્, તસ્માદ્
 'નો નિર્ગંગ્થે' इत्थीणं मणोहरादं मणोहराई इंदियाई' નો નિર્ગન્થઃ-સાધુઃ સ્ત્રીणां मनोहराणि
 मनोहराणि-અત્યન્તરમણીયાનિ इन्द्रियाणि-मुखनयनप्रभृत्यवयवानि 'आलोइत्तए' निज्झाइत्तए'
 'सियत्ति' आलोकयिता-अवलोकनकर्ता, निर्ध्याता-ध्यानस्मरणकर्ता वा स्यात्-नो भवेदिति
 'दुच्चा भावणा' द्वितीया भावना अपगन्त्वया सम्प्रति तस्यैव चतुर्थमहाव्रतस्य तृतीयां भावनां
 प्ररूपयितुमाह-'अहावरा तच्चा भावणा' अथ-द्वितीयभावना प्ररूपणानन्तरम् तृतीया भावना
 प्ररूप्यते-'नो निर्गंग्थे' इत्थीणं पुव्वरयाई पुव्वक्किळियाई सुमरित्तए सिया' नो નિર્ગન્થઃ સાધુઃ

તીર્થંકર જિનેન્દ્ર દ્વારા પ્રતિપાદિત જૈનધર્મ સે મી અષ્ટ હો સકતા હૈ અર્થાત્
 નિર્ગન્થ જૈન સાધુ યદિ યુવતી સ્ત્રીજાતિ કે અત્યન્ત રમણીય મુખનયન સ્તનાદિ
 હિન્દ્રિયોં કા કામવાસના સે અવલોકન ધ્યાન મનન યા સ્મરણ કરેગા તો કેવલ
 જ્ઞાનો જિનેન્દ્ર ભગવાન્ તીર્થંકર કે દ્વારા શાન્તિ કે લિયે પ્રતિપાદિત જૈનધર્મ સે
 મી વિચલિત હો જાયગા ઇસલિયે 'નો નિર્ગંગ્થે' इत्थीणं मणोहराई मणोहराई'
 નિર્ગન્થ જૈન સાધુ કો સ્ત્રિયોં કે અત્યન્ત રમણીય 'इंदियाई' મુખનયનાદિ
 હિન્દ્રિયોં કા 'आलोइत्तए' અવલોકન નહીં કરના ચાહિયે એવં 'निज्झाइत्तए'
 યુવતી સ્ત્રિયોં કે મુખનયનાદિ રમણીય અંગોં કા ધ્યાન મનન ચિન્તન મી નહીં
 કરના ચાહિયે એવં સ્ત્રિયોં કે મુખનયનાદિ હિન્દ્રિયોં કા કામભાવના સે સ્મરણ મી
 નહીં કરના ચાહિયે, ઇસ પ્રકાર મૈથુન વિરમણ રૂપ ચતુર્થ મહાવ્રત કી 'दुच्चा
 भावणा' यह दूसरी भावना समझनी चाहिये ।

अब उसी सर्वविध मैथुन विरमण रूप चतुर्थ महाव्रत की तृतीय भावना का
 निरूपण करते हैं-'अहावरा तच्चा भावणा' अथ उसी चतुर्थ महाव्रत अर्थात्

ભગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામીએ પ્રતિપાદન કરેલ જૈન ધર્મથી પણ અષ્ટ થાય છે.
 જૈનમુનિ એ યુવતી સ્ત્રીના અત્યંત મોહોત્પાદક મુખનયનાદિ અવયવોને કામભાવથી અવ
 લોકન ધ્યાન કે મનન અને સ્મરણ કરે તો કેવળજ્ઞાની જીનેન્દ્ર ભગવાન્ તીર્થંકરે શાંતિ
 માટે પ્રતિપાદન કરેલ જૈનધર્મથી પતિત થાય છે. તેથી 'નો નિર્ગંગ્થે' इत्थीणं मणोहराई
 मणोहराई इंदियाई अलोइत्तए' નિર્ગન્થ મુનિએ સ્ત્રિયોના અત્યંત રમણીય મુખ નયનાદિ
 હિન્દ્રિયોના અવલોકન કરવું નહીં, 'निज्झाइत्तए' सियत्ति दुच्चा भावणा' તથા યુવતી સ્ત્રિયોના
 મુખ નયનાદિ રમણીય અંગોના ધ્યાન મનન કે ચિંતન કરવું નહીં તથા સ્ત્રિયોના મુખ
 નયનાદિ અવયવોના કામ ભાવનાથી સ્મરણ પણ કરવું નહીં એ પ્રમાણે મૈથુન વિરમણ
 રૂપ થોથા મહાવ્રતની ત્રીજી ભાવના સમજવી.

હવે એ સર્વવિધ મૈથુન વિરમણરૂપ થોથા મહાવ્રતની ત્રીજી ભાવનાનું નિરૂપણ
 કરવામાં આવે છે-'अहावरा तच्चा भावणा' એ થોથા મહાવ્રત એટલે કે સર્વવિધ મૈથુન
 વિરમણરૂપ થોથા મહાવ્રતની ત્રીજી ભાવનાનું નિરૂપણ કરીને હવે ત્રીજી ભાવનાનું નિરૂપણ

સ્ત્રીણામ્ પૂર્વરતાનિ-પૂર્વકાલિકકૃતરત્નીઃ પૂર્વક્રીડિતાનિ-પૂર્વકૃત્ક્રીડારમણાદીનિ સ્મર્તા-સ્મરણકર્તા સ્યાત્-નો પૂર્વરતિક્રીડાદીનાં સ્મરણં કુર્યાદિત્યર્થઃ તત્ર હેતુમાદ-‘કેવલીવ્રૂયા-આયાણમેયં’ કેવલી-કેવલજ્ઞાની ભગવાન જિનેન્દ્રઃ વ્રૂયાદ્-આદિ, આદાનમ્-કર્મવન્ધકારણમ્ एतत्-સ્ત્રી સમ્બન્ધિપૂર્વરતક્રીડાદિસ્મરણમ્ કર્મવન્ધહેતુર્મવતીતિ ભાવઃ તથાહિ ‘નિગ્ગથે ણં ઇત્થીણં પુવ્વરયાઈં પુવ્વકીલિયાઈં સરમાણે’ નિર્ગન્થઃ સ્વલુ સાધુઃ સ્ત્રીણાં-યુવતીના પૂર્વરતાનિ-કૃત પૂર્વકાલિકરત્યાદીનિ, પૂર્વક્રીડિતાનિ-કૃતપૂર્વકાલિકક્રીડાનર્મપ્રમુતીનિ સ્મરન્-‘સંતિમેયા જાવ મંસિજ્જા’ શાન્તિભેદકઃ-ચારિત્રસમાધિત્રોટકઃ, શાન્તિવિમુક્તકઃ-બ્રહ્મચર્યમદ્વકારકઃ શાન્તિતઃ કેવલજ્ઞાનિપ્રજ્ઞપ્તાદ્ ધર્માદ્ અચ્યેત્-અણો ભવેદિતિ, તસ્માદ્ ‘નો નિગ્ગથે ણં ઇત્થીણં પુવ્વરયાઈં પુવ્વકીલિયાઈં સરિત્તણ સિયત્તિ’ નો નિર્ગન્થઃ સ્વલુ સાધુઃ સ્ત્રીણાં પૂર્વરતાનિ પૂર્વ સર્વવિધ મૈથુન વિરમણ રૂપ ચતુર્થ મહાવ્રત કી દ્વિતીય ભાવના કે નિરૂપણ કરને કે બાદ અવ તૃતીય ભાવના કા નિરૂપણ કરતે હૈ-‘નો નિગ્ગથે ણં ઇત્થીણં પુવ્વરયાઈં’ નિર્ગન્થ સાધુ કો યુવતી સ્ત્રિયોં કે સાથ પૂર્વકાલ મેં કિયે હુણ રતિ કા સ્મરણ નહીં કરના ચાહિયે, એવં ‘પુવ્વકીલિયાઈં સુમરિત્તણ સિયા’ પૂર્વકાલ મેં કિયે હુણ રતિ ક્રીડા વગૈરહ કા સ્મરણ નહીં કરના ચાહિયે, ક્યોંકિ ‘કેવલીવ્રૂયા’ કેવલજ્ઞાની ભગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી કહતે હૈં કિ-યહ અર્થાત્ સ્ત્રી સમ્બન્ધી રતિક્રીડા વગૈરહ કા સ્મરણ કરના ‘આયાણમેયં’ કર્મવન્ધ કા કારણ માના જાતા હૈ ક્યોંકિ ‘નિગ્ગથે ણં પુવ્વરયાઈં’ નિર્ગન્થ જૈન સાધુ મુનિ મહાત્મા સ્ત્રિયોં કે સાથ કિયે હુણ પૂર્વકાલિક રત્યાદિ કા તથા ‘પુવ્વકીલિયાઈં’ પૂર્વકાલિક કિયે હુણ કેલિક્રીડાદિ કા ‘સરમાણે’ સ્મરણ કરતા હુઆ ‘સંતિ મેયા જાવ મંસિજ્જા’ શાન્તિ-ચારિત્ર સમાધિ કો તોડનેવાલા સમજ્ઞા જાતા હૈ એવં શાન્તિ-બ્રહ્મચર્ય કા અંગ કરનેવાલા ભી સમજ્ઞા જાતા હૈ તથા શાન્તિપૂર્વક કેવલજ્ઞાની ભગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી વગૈરહ સે પ્રતિપાદિત કિયે હુણ જૈન ધર્મ સે ભી અષ્ટ હો જાયગા હસલિયે ‘નો નિગ્ગથે ણં ઇત્થીણં પુવ્વરયાઈં’ નિર્ગન્થ

કરવામા આવે છે ‘નો નિગ્ગથે ણં ઇત્થીણં પુવ્વરયાઈં પુવ્વકીલિયાઈં સુમરિત્તણ સિયા’ નિર્ગન્થ મુનિએ યુવતી સ્ત્રિયોની સાથે પહેલા કહેલા રતિકર્મનું સ્મરણ કરવું નહીં. કેમકે ‘કેવલીવ્રૂયા આયાણમેય’ કેવલજ્ઞાની ભગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામી કહે છે કે સીસંબધી રતિક્રીડા વિગેરેનું સ્મરણ કરવું તે કર્મબધનું કારણ માનવામા આવે છે ‘નિગ્ગથે ણં ઇત્થીણં પુવ્વરયાઈં પુવ્વકીલિયાઈં સરમાણે સંતિમેયા જાવ મંસિજ્જા’ નિર્ગન્થ મુનિ યુવતિ સ્ત્રિયોની સાથે પહેલા કહેલ રતાદિનું તથા પહેલા કહેલ કેલી ક્રીડા વિગેરેનું સ્મરણ કરે તો તે શાતી સમાધિને તોડવાવાળા મનાય છે. તથા આત્મશાન્તિ અને બ્રહ્મચર્યનો પણ ભંગ કરનાર મનાય છે. કેવલજ્ઞાની ભગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામી વિગેરે સર્વતીર્થકરોએ પ્રતિપાદન કરેલ ધર્મથી પણ અષ્ટ થાય છે. તેથી ‘નો નિગ્ગથે ણં ઇત્થીણં પુવ્વરયાઈં પુવ્વકીલિયાઈં સરિત્તણ

ક્રોડિતાનિ સ્મરતાં-સ્મરણકર્તા સ્પાત્-નો સ્ત્રીણાં પૂર્વરત્યાદિનાં સ્મરણં કુર્યાદિતિ 'તચ્ચા ભાવના' તૃતીયા ભાવના અવગન્નવ્યા' સમ્પ્રતિ તસ્યૈવ તૃતીયમહાવ્રતસ્ય ચતુર્થી ભાવનાં પ્રરૂપયિતુમાહ-'અહાવ્રગ ચઉત્થા ભાવના' અથ-તૃતીયભાવના પ્રરૂપણાનન્તરય્ ચતુર્થી ભાવના પ્રરૂપ્યતે-'નાદ્મત્તપાણભોયણમોદ્ સે નિર્ગમ્થે' નાતિમાત્રપાનમોજનમોજા-યો ન પ્રમાણા-દત્યધિકપાનમોજનમોક્તા ભવતિ સ નિર્ગન્થઃ સાધુરુચ્યતે 'ન પળીયરસભોયણમોદ્ સે નિર્ગમ્થે' ન પ્રણીતરસમોજનમોક્તા-નો સરસપાનમોજનકારકઃ સ નિર્ગન્થઃ સાધુઃ પ્ત્રાવતા સાધુઃ જૈન સાધુ કો યુવતી સ્ત્રિયોં કે પૂર્વ રતોં કા તથા 'પુવ્વકોલિરાઠં' પૂર્વ રતિ-કેલિ ક્રોડા કા 'સુખરિત્તણ સિયા' સ્મરણ નહીં કરના ચાહિયે ક્યોંકિ ઉક્ત-રીતિ સે સ્મરણ કરાને પર વ્રત્તચર્યાદિ કા ભંગ હો જાને સે સંયમ કી વિરાધના હોગી, હસલિયે સંયમપાલન કરનેવાલે જૈન સાધુ કો પૂર્વકાલિક યુવતી સ્ત્રી સમ્બન્ધો રત્યાદિ કા સ્મરણ નહીં કરના ચાહિયે 'તચ્ચા ભાવના' હસ પ્રકાર તૃતીય ભાવના સમજની ચાહિયે ।

અબ ઉસી સર્વવિધ મૈથુનવિરમણ રૂપ ચતુર્થ મહાવ્રત કી ચતુર્થી ભાવના કા નિરૂપણ કરતે હૈં-'અહાવરા ચઉત્થા ભાવના' અથ સર્વવિધ મૈથુન વિરમણ રૂપ ચતુર્થ મહાવ્રત કી તૃતીય ભાવના કા નિરૂપણ કરને કે બાદ અબ ચતુર્થી ભાવના કા નિરૂપણ કરતે હૈં-અપરા અન્યા ચતુર્થી ભાવના વક્ષ્યમાણ રૂા સે સમજની ચાહિયે-જો સાધુ 'નાદ્મત્તપાણભોયણમોદ્ સે નિર્ગમ્થે' અત્યધિક અર્થાત્ પ્રમાણમાત્રા સે અધિક પાન મોજન નહીં કરને ચાલા હોતા હૈ વહી વાસ્તવ મેં નિર્ગન્થ જૈન સાધુ સમજા જાતા હૈ અર્થાત્ જો સાધુ પ્રમાણ સે અત્ય-ધિક પાન મોજન મોક્તા નહીં હોતા વહી નિર્ગન્થ જૈન સાધુ મુનિ મહાત્મા માના જાતા હૈ એવં જો સાધુ 'ન પળીયરસભોયણમોદ્ સે નિર્ગમ્થે' પ્રણીત અર્થાત્

સિયત્તિ તચ્ચા ભાવના' નિર્ગન્થ મુનિએ યુવાન સ્ત્રિયો સાથેના પૂર્વ રતોને તથા પૂર્વ આચરેલ કેલી ક્રોડાનુ સ્મરણ કરવું નહીં, કેમકે ઉક્ત પ્રકારથી સ્મરણ કરવાથી બ્રહ્મચર્યાદિને ભંગ થવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે તેથી સંયમનું પાલન કરવાવાળા સાધુએ પૂર્વે કરેલી સ્ત્રી સંબંધી રત્યાદિનું સ્મરણ કરવું નહીં આ રીતે આ ત્રીજી ભાવના સમજવી, હવે એ સર્વવિધ મૈથુન વિરમણ રૂપ થોથા મહાવ્રતની થોથી ભાવનાનું નિરૂપણ કરવામા આવે છે 'અહાવરા ચઉત્થા ભાવના' સર્વવિધ મૈથુન વિરમણરૂપ થોથા મહાવ્રતની થોથી ભાવનાનું નિરૂપણ કરવામા આવે છે-થોથી ભાવના આ પ્રમાણે સમજવી 'નાદ્મત્ત પાણભોયણમોદ્ સે નિર્ગમ્થે' જે સાધુ અત્યધિક અર્થાત્ પ્રમાણ માત્રાથી વધારે પાન લોજન કરવા વાળા ન હોય એજ વાસ્તવિક રીતે નિર્ગન્થ મુનિ સમજવા. અર્થાત્ જે સાધુ પ્રમા-ણથી વધારે પડતા પાન લોજનના લોકતા નથી હોતા એજ નિર્ગન્થ મુનિ છે. 'ન પળીય-રસમોદ્ સે નિર્ગમ્થે' અને જે સાધુ પ્રણીત અર્થાત્ સરસ પાન લોજન કરવાવાળા હોય છે

સરસપ્રકામપાનભોજનમોક્તા ન ભવતિ નાપિ માત્રાતોઽધિકપાનભોજનમોક્તા સાધુર્ભવ-
તીત્વર્થઃ, તત્ર હેતુમાહ-‘કેવલી વૂયા-આયાણમેયં’ કેવલી કેવલજ્ઞાની-ભગવાન ત્રિનેત્રઃ
ઋણદ્-આહ, આદાનમ્-કર્મવન્ધકારણમ્ एतत्-અધિકપાનપાનભોજનં કર્મવન્ધકારણં
ભવતીતિ શેષઃ, તથાહિ-‘અદમત્તપાણમોયણમોઈ’ સે નિર્ગંથે’ અતેમાત્રપાનભોજનમોની-
સાધુર્મર્યાદાધિવાજનપાનાદિ-માત્રાધિકપાનભોજનકર્તા સ નિર્ગંથઃ ‘પળીયરસમોયણમોઈ’
પ્રગીતરસમોજનમોજી-સાસાત્યન્તપાનમોજનકર્તા ‘સંતિમેયા જાવ મંમિજ્ઞા’ શાન્તિભેદકઃ-
ચારિત્રસમાધિભેદકો ભવતિ, યાવત્-શાન્તિવિમુક્તઃ-પ્રસદ્યેત્પશન્તિ વિમુક્તારકો
ભવતિ, एवं શાન્તિતઃ કેવલજ્ઞાનીતીર્થકૃત્ પ્રતિપાદિતાન્ ધર્માન્ જૈનર્મ્યાત્ પ્રશ્ન્યેત્-
અષ્ઠો ભવેત્ તસ્માત્ ‘નાદમત્તપાણમોયણમોઈ’ સે નિર્ગંથે’ નાતિમાત્ર પાનભોજનમોજી-માત્રા-

સરસપાન ભોજન કરનેવાલા હોતા હૈ વહ વાસ્તવ મેં સત્ત્વા નિર્ગંથ જૈન સાધુ
નહીં કહા જાસકતા, एतावता જૈન સાધુ કો સરસપાન ભોજન મોક્તા નહીં
હોના ચાહિયે તથા માત્રા સે અધિક પાન ભોજન મોક્તા મી નહીં હોના ચાહિયે,
કર્ણકિ ‘કેવલીવૂયા’ કેવલજ્ઞાની ભગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી કહતે હૈં કિ યહ
અર્થાત્ ‘આયાણમેયં’ માત્રા સે અધિક પાન ભોજન કરના ઓર સરસપાન-
ભોજન કરના આદાન કર્મવન્ધ કા કારણ માના જાતા હૈં કર્ણકિ ‘અદમત્તપાણ
મોયણમોઈ’ સે નિર્ગંથે’ અત્યધિક પાન ભોજન કરનેવાલા જૈન સાધુ ઓર
‘પળીયરસ મોયણમોઈ’ સરસ ભોજન કરનેવાલા નિર્ગંથ જૈન સાધુ ‘સંતિમેયા’
શાન્તિ ભેદક હોતા હૈં યાને ચારિત્ર સમાધિ કા ભંગ કરનેવાલા હોતા હૈં ઓર
‘જાવ મંમિજ્ઞા’ યાવત્ શાન્તિ વિમુક્ત મી હોતા હૈં અર્થાત્ બ્રહ્મચર્યરૂપ શાન્તિ
કા ભંગ કારક મી સમજા જાતા હૈં તથા શાન્તિપૂર્વક કેવલજ્ઞાની ભગવાન્ ઓ
મહાવીર સ્વામી સે પ્રતિપાદિત જૈનધર્મ સે મી ભ્રષ્ટ હો જાતા હૈં હસલિયે ‘તમ્હા
નાદમત્તપાણમોયણમોઈ’ સે નિર્ગંથે’ જો સાધુ પ્રમાણ માત્રા સે અત્યધિક પાન

તે ખરી રીતે સાચા નિર્ગંથ મુનિ કહી શકતા નથી, એટલે કે-જૈનમુનિએ સરસ પાન
ભોજન ભોક્તા થવું નહીં. તથા માત્રાથી વધારે પાનભોજન ભોક્તા પણ ન થવું. કેમકે
‘કેવલીવૂયા આયાણમેયં’ કેવળજ્ઞાની વીતરાગ તીર્થકર ભગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામીએ કહ્યું
છે કે-આ અર્થાત્ માત્રાથી વધારે પાનભોજન કરવું અને સરસ પાન ભોજન કરવું એ
આદાન-અર્થાત્ કર્મબંધનું કારણ મનાય છે, કેમ કે ‘અદમત્તપાણમોયણમોઈ’ સે નિર્ગંથે’
અત્યધિક ભોજન કરવાવાળા નિર્ગંથમુનિ અને ‘પળીયરસમોયણમોઈ સંતિમેયા’ સરસ પાન
ભોજન કરવાવાળા નિર્ગંથમુનિ શાંતિ ભેદક હોય છે, ‘જાવ મમિજ્ઞા’ તથા ચારિત્ર સમાધિના
પણ ભંગ કરવાવાળા હોય છે અને યાવત્ શાંતિ વિમુક્ત પણ હોય છે, અર્થાત્
બ્રહ્મચર્યરૂપ શાંતિના ભંગકારક પણ દહેવાય છે તથા કેવળજ્ઞાની ભગવાન્ વીતરાગ તીર્થ-
કરે પ્રતિપાદન કરેલ જૈન ધર્મથી પણ ભ્રષ્ટ થાય છે, ‘તમ્હા નાદમત્તપાણમોયણમોઈ

ધિકપાનભોજનકર્તા ન સ નિર્ગ્રન્થઃ સાધુઃ 'નો પળીયરસમોયણમોહત્તિ' નો પ્રણીતરસ-
 મોજનમોજી-નો કથમપિ સરસપાનમોજનમોક્તા સાધુઃ, સાધુઃ, ભાવમુનિઃ નાધિકં નાપિ
 સરસં પાનમોજનં કુર્યાદિત્યર્થઃ' इति 'चउत्था भावणा' चतुर्थी भावना अवसन्तव्या, सम्प्रति
 तस्यैव चतुर्थमहाव्रतस्य पञ्चमी भावनां प्ररूपयितुमाह-'अहावरा पंचमा भावणा' अथ-चतुर्थ
 भावना प्ररूपणानन्तरम्, अपरा-अन्या पञ्चमी भावना प्ररूप्यते-'नो निगगंथे इत्थीपसुपंडग
 संसत्ताइ' नो निर्गन्थः साधुः स्त्रीपशुपण्डकसंस्तानि-युवतिवनितापशुनपुंसकसम्बद्धानि
 'सयणासणाइं सेवित्ते सिया' शयनासनानि सेविता-सेवकः स्यात्-साधुः स्त्री पशुनपुंसक

ભોજન કર્તા હોતા હૈ વહ વાસ્તવ મેં સચ્ચા નિર્ગ્રન્થ જૈન સાધુ નહીં કહા
 જા સકતા, एवं जो साधु 'नो पणीयरसमोयणमोहत्ति' प्रणीत याने अत्यन्त
 सरस पान भोजन करनेवाला होता है वह भी वास्तव में सच्चा निर्गन्थ जैन
 साधु नहीं कहा जासकता है एतावता जैन साधु मुनि महात्मा को संयम पाल-
 नार्थ अत्यधिक भोजन नहीं करना चाहिये और अत्यन्त सरस पान भोजन
 भी हमेशा नहीं करना चाहिये इस प्रकार उस सर्वविध मैथुन विरमण रूप
 चतुर्थ महाव्रत की यह 'चउत्था भावणा' चतुर्थी भावना समझनी चाहिये।

અવ ઉસી સર્વવિધ મૈથુન વિરમ્ણ રૂપ ચતુર્થ મહાવ્રતની પાંચમી ભાવના કા
 નિરૂપણ કરતે હૈં-'અહાવરા પંચમા ભાવણા' અથ ઉસી સર્વવિધ મૈથુન વિરમણ
 રૂપ ચતુર્થ મહાવ્રતની ચતુર્થી ભાવના કા નિરૂપણ કરને કે બાદ અવ પંચમી
 ભાવના કા નિરૂપણ કરતે હૈં, અપરા અન્યા પંચમી ભાવના કા નિરૂપણ હસ પ્રકાર
 હૈં કિ 'નો નિગગંથે ઇત્થી પસુપંડગસંસત્તાઈ' નિર્ગ્રન્થ જૈન સાધુ કો સ્ત્રી પશુપણ્ડક
 અર્થાત્ યુવતી સ્ત્રી તથા પશુ ઓર નપુંસકો સે સમ્બદ્ધ 'સયણાસણાઈ' શયન
 આસનોં કા 'સેવિત્તે સિયા' સેવન નહીં કરના ચાહિયે અર્થાત્ જૈન સાધુ યુવતી

સે નિગંથે' તેથી જે સાધુ પ્રમાણ મતારથી વધારે પાન ભોજન કરવા વાળા હોય છે તે
 વાસ્તવિક રીતે સાચા નિર્ગ્રન્થ મુનિ કહેવાતા નથી કહેવાને ભાવ એ છે કે જૈનમુનિએ
 સંયમના પાલન માટે 'નો પળીયરસમોહત્તિ' વધારે પડતુ ભોજન કરવુ નહીં તથા અત્યંત
 સરસ પાનભોજન પણ હમેશા કરવુ નહીં 'ચઉત્થી ભાવણા' આ પ્રમાણે એ સર્વવિધ
 મૈથુન વિરમણ રૂપ થોથા મહાવ્રતના થોથી ભાવના સમજવી.

હવે એ સર્વવિધ મૈથુન વિરમણ રૂપ થોથામહાવ્રતની પાંચમી ભાવનાનુ નિરૂપણ
 કરવામા આવે છે-'અહાવરા પંચમા ભાવણા' એ સર્વવિધ મૈથુન વિરમણ રૂપ થોથા મહા-
 વ્રતની થોથી ભાવનાનુ નિરૂપણ કરીને હવે પાંચમી ભાવનાનુ નિરૂપણ કરવામા આવે છે
 'નો નિગગંથે ઇત્થી પસુપંડગસસત્તાઈ સયણાસણાઈ સેવિત્તે સિયા' નિર્ગ્રન્થ મુનિએ સ્ત્રી
 પશુ પડક અર્થાત્ યુવતી સ્ત્રી તથા પશુ અને નપુંસકોથી યુક્ત શયન આસનોનુ સેવન
 કરવુ નહીં' અર્થાત્ જૈન મુનિએ યુવતીસ્ત્રી પશુ અને નપુંસકોના સસર્ગ વાળા શયન

સંમર્ગયુક્તાનિ શયનાસનાનિ ન સેવેતેત્યર્થઃ તત્ર હેતુમાદ-‘કેવલીવૃયા-આયાણમેય’ કેવલી-
કેવલજ્ઞાની ભગવાન્ શ્રીમદ્દાવીરઃ વ્રૂયાત્-આહ, આદાનમ્-કર્મવન્ધકારણમ્ एतत् સ્ત્રીપશુ
નપુંમકસંસક્તશયનાસનસેવનમ્ વર્મવન્ધકારણં મપતીત્યર્થઃ તયાહિ ‘નિગ્ગંથે ઇત્થી-
પસુપંડગસંસક્તાણિ સયણાસણાં સેવેમાણે’ નિર્ગ્રન્થઃ સાધુઃ શ્વલ્ પશુપ્પંડકમંમતાનિ-
મહિયા યુવતિ સ્ત્રીપશુનપુંસકયુક્તાનિ શયનાસનાનિ સેવામાનઃ ‘સંતિભેયા જાવ મંસિ-
જ્જા’ શાન્તિભેદકઃ ચારિત્રસમાધિભેદકો મપતિ एवं યાવત્-શાન્તિવિમંજકઃ-વ્રત્તચર્ય-
રૂપશાન્તિભંગકર્તા ચાપિ ભવતિ તથા શાન્તિતઃ કેવલજ્ઞાનિ તીર્થકૃત્ પ્રતિપાદિતાદ્ ધર્માદ્
બ્રવેત્-બ્રહ્મો ભવેત્ તસ્માત્ ‘નો નિગ્ગંથે ઇત્થીપસુપંડગસંસક્તાણિ સયણાસણાં સેવિત્તए
સિયત્તિ’ નો નિર્ગ્રન્થઃ સાધુઃ સ્ત્રીપશુપ્પંડકસંસક્તાનિ-સ્ત્રીપશુનપુંમકસંમર્ગયુક્તાનિ શયના-

સ્ત્રી પશુ નપુંસકોં કે સંસર્ગ સે યુક્ત શયન આસનોં કા સેવન નહીં કરેં ક્યોંકિ
‘કેવલીવૃયા’ કેવલજ્ઞાની ભગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામીને કહા હૈ કિ યહ અર્થાત્
‘આયાણમેયં’ યુવતી સ્ત્રી નપુંસકોં સે સંસક્ત શયનાસનોં કા સેવન કરના
આદાન યાને કર્મવન્ધ કા કારણ માના જાતા હૈ ક્યોંકિ ‘નિગ્ગંથે ઇત્થી પસુ-
પંડગસંસક્તાણિ’ યુવતી સ્ત્રી પશુનપુંસકોં સે સમ્બદ્ધ ‘સયણાસણાં સેવેમાણે’
શયનાસનોં કા સેવન કરનેવાલા નિર્ગ્રન્થ જૈન સાધુ ‘સંતિભેયા જાવ મંસિજ્જા’
શાન્તિ કા ભેદક યાને ચારિત્ર સમાધિ કા ભંગ કરનેવાલા હોતા હૈ ઓર યાવત્
શાન્તિ વિમંજક ભી હોના હૈ યાને યુવતી સ્ત્રી પશુનપુંસકોં સે સંસક્ત શયના-
સનોં કા સેવન કરને સે જૈન સાધુ કા વ્રત્તચર્ય કા નાશ ભી હો સકતા હૈ एवं
શાન્તિ સે કેવલજ્ઞાની ભગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી દ્વારા પ્રતિપાદિત જૈન ધર્મ
સે ભી બ્રહ્મ હો જાના હૈ ‘તમ્હા નો નિગ્ગંથે ઇત્થીપસુપંડગસંસક્તાણિ’ હસલિયે
નિર્ગ્રન્થ જૈન સાધુ કો યુવતી સ્ત્રી પશુનપુંસક (હીજડા) વગૈરહ સે સંસક્ત ‘સય-

આસનોનુ સેવન કરવુ’ નહીં કેમ કે-‘કેવલીવૃયા આયાણમેયં’ કેવલજ્ઞાની વીતરાગ તીર્થ કર
ભગવાને કહ્યુ છે-આ એટલે કે-યુવતી સ્ત્રી પશુ અને નપુસકોના સંસર્ગ વાળા શયના-
સનોનુ સેવન કરવુ એ આદાન અર્થાત્ કર્મબધનુ કરણુ મનાય છે, કેમ કે-‘નિગ્ગંથે
ઇત્થી પસુપંડગસંસક્તાણિ સયણાસણાં સેવેમાણે સંતિભેયા જાવ મંસિજ્જા’ યુવતી સ્ત્રી
પશુ નપુસકોના સંબધવાળા શયનાસનોનુ સેવન કરવાવાળા નિર્ગ્રન્થ જૈન મુનિ શાંતિના
ભેદક એટલે કે ચારિત્ર સમાધિનો ભંગ કરનાર કહેવાય છે અને યાવત્ શાંતિ વિમંજક
પણ થાય છે. અર્થાત્ પ્રહાયર્થેપ શાંતિનો ભંગ કરવા વાળા પણ હોય છે, અર્થાત્
યુવતી સ્ત્રી પશુ નપુસકોના સંસર્ગવાળા શયનાસનોનુ સેવન કરવાથી સાધુના પ્રહાયર્થનો
નાશ થાય છે તથા કેવલજ્ઞાની ભગવાન શ્રીમહાવીર સ્વામીએ પ્રતિપાદન કરેલ જૈનધર્મથી
પણ બ્રહ્મ થઈ બાય છે ‘તમ્હા નો નિગ્ગંથે ઇત્થીપસુપંડગસંસક્તાણિ સયણાસણાં સેવિત્તए
સિયત્તિ પવમી ભાવણ’ તેથી નિર્ગ્રન્થ જૈન સાધુએ યુવતી સ્ત્રી પશુ નપુસક (હીજડા)

સનાનિ સેવિતા-સેવકઃ સ્પાદિતિ 'પંચમીભાવણા' પચ્ચમી ભાવના અવગન્તવ્યા, સમ્પ્રતિ ચતુર્થમહાવ્રતસ્ય સર્વવિધમૈથુ ધિરમણરૂપસ્ય વક્તવ્યતામુપસંદ્ધાદ- 'એતાવયા ચઉત્થે મહવ્વણ' એતાવતા-ઉક્તપ્રકારેણ ચતુર્થ મહ વ્રતં સર્વપ્રકારકમૈથુનવિરમણરૂં 'સમ્મં કાણ કાસેઃ જાવ આરાહિણ યાવિ ભવહ' સમ્યક્-સમ્યક્તયા કાયેન સ્પર્શિતં યાવત્-પાલિતમ્ તીર્ણ કીર્તિતમ્ આજ્ઞયા તીર્થક્રુદાદેશેન આરાધિતઆપિ ભાતિ ઇતિ 'વટત્થં મંતે ! મહવ્વણ' હે મદન્ત ! ચતુર્થ મહાવ્રત સર્વપ્રકારકમૈથુનવિરમણરૂપમ્ અવગન્તવ્યમ્,

ળાસળાડં સેવિત્તણ સિયત્તિ' શયનાસનોં કા સેવન નહીં કરના ચાહિયે એતાવતા જિસ પર્યટ્ઠાદિ શયનીય સ્થાન પર યુવતી સ્ત્રી વગૈરહ વૈઠી હુઈ હો ઓર જિન આસનોં પર ખી યુવતી સ્ત્રી વગૈરહ ઉપવિષ્ટ હો ઉસ પર્યટ્ઠાદિ શયનાસનોં પર નિર્ગન્થ જૈન સાધુ કો નહીં વૈઠના ચાહિયે હસ પ્રકાર સર્વવિધ મૈથુન વિરમણ રૂપ ચતુર્થ મહાવ્રત કી 'પંચમી ભાવણા' યહ પાંચવીં ભાવના સમજની ચાહિયે ।

અચ ઉત્તી સર્વવિધ મૈથુન વિરમણ રૂપ ચતુર્થ મહાવ્રત કી ઉપર્યુક્ત વક્તવ્યતા કા ઉપસંહાર કરતે હુણ કહતે હૈં કિ- 'એતાવયા ચઉત્થે મહવ્વણ' એતાવતા ઉક્ત રીતિ સે સર્વ પ્રકારક મૈથુન વિરમણ રૂપ ચતુર્થ મહાવ્રત 'સમ્મંકાણ કાસેઃ' ઉપર્યુક્ત પચ ભાવનાઓં કે સાથ સમ્યક્ રૂપ સે અત્યન્ત સમીચીન રૂપ સે કાય અર્થાત્ શરીર દ્વારા સ્પર્શિત હોકર યાને સેવિત હોકર તથા 'જાવ આરાહિણ યાવિ ભવહ' યાવત્ પાલિત હોકર એવં તીર્ણ અર્થાત્ પારિત હોકર તથા કીર્તિત હોકર મગવાન્ શ્રી મહાવીર કી આજ્ઞા સે યાને આદેશ સે આરાધિત ખી હોતા હૈ 'ચઉત્થં મંતે ! મહવ્વણ' હસ પ્રકાર હે મદન્ત ! શ્રી મહાવીર સ્વામિન્ સખી પ્રકાર કે મૈથુન સે વિરમણ રૂપ ચતુર્થ મહાવ્રત સમજના ચાહિયે હસ પ્રકાર ચતુર્થ મહાવ્રત કા નિરૂપણ સમાપ્ત હો ગયા ।

વિગેરેના સ સર્ગવળા શયન સનેાનુ સેવન કરવુ નહીં, ઓટલે કે જે પર્યંક વિગેરે શયનીય સ્થાન પર યુવતીસ્ત્રી વિગેરે બેઠેલ હોય અને જે આસનેા પર પણ યુવતીસ્ત્રી બેઠેલ હોય તેવા પર્યંક વિગેરે શયનાસનેા પર નિર્ગન્થ બુનિએ બેસવુ નહીં આ પ્રમાણે સર્વ-વિધ મૈથુન વિરમણ રૂપ યોથા મહાવ્રતની આ પચમી ભાવના સમજવી.

હવે ઓજ સર્વવિધ મૈથુન વિરમણ રૂપ યોથા મહાવ્રતના ઉપદેશ કથનનો ઉપ-સંહાર કરતાં સૂત્રકાર કહે છે- 'એતાવયા ચઉત્થે મહવ્વણ સમ્મં કાણ કાસેઃ' ઉક્ત પ્રકારથી સર્વવિધ મૈથુન વિરમણ રૂપ યોથા મહાવ્રતની ઉપદેશ પાઠ્ય ભાવનાઓ સાથે સમ્યક્ પ્રકારથી કાય અર્થાત્ શરીરથી સ્પર્શિત થઇને ઓટલેકે સેવિત થઇને 'જાવ આરાહિણ યાવિ ભવહ' તથા યાવત્ પાલિત થઇને અને તીર્ણ અર્થાત્ પાર કરીને તથા કીર્તિત થઇને ભગવાન્ વીતરાગ તીર્થ કરની આજ્ઞાથી અર્થાત્ આદેશથી આરાધિત પણ થાય છે આ પ્રમાણે 'ચઉત્થં મંતે મહવ્વણ' હે ભગવાન્ બધા પ્રકારના મૈથુનથી વિરમણ રૂપ યોથા મહાવ્રત સમજવું. આ પ્રમાણે યોથા મહાવ્રતનું કથન પૂર્ણ થયું.

सम्प्रति पञ्चम महाव्रतं सर्वविधपरिग्रहपरित्यागरूपं प्रकृत्यनुमाह—'अहावरं पंचमं भंते । महवच्यं' अथ चतुर्थमहाव्रतप्रकरणानन्तरम्-अन्यत् पञ्चमं महाव्रतम् 'सर्वं परिग्रहं पञ्चखलामि' सर्वम्-सर्वप्रकारकम् परिग्रहम्-धनधान्यहरत्यश्वादि समृद्धिमग्नचित्तत्वात् प्रत्याख्यामि-ज्ञप्रज्ञया ज्ञात्वा प्रत्याख्यानप्रज्ञया परित्यजामि, तथाहि 'से अप्यं वा बहु वा अणुं वा थूलं वा' स निर्ग्रन्थः साधुः अल्पं वा-अत्यल्पं वा वस्तु, बहु वा-अधिकं वा, अणुं वा सूक्ष्मं वा, स्थूलं वा-बादरं वा 'चित्तमंतमचित्तं वा' चित्तवन्तं वा-सचित्तं वा अचित्तं वा अप्रासुकं वा किमपि धनादिकं वस्तु 'नेव सयं परिग्रहं गिण्हिज्जा' नैव स्वयम्-आत्मना परिग्रहम् शृणीयात् ग्रहण कुर्यात् 'नेवन्नेहि परिग्रहं गिण्हविज्जा' नैव अन्यैः जनैः परिग्रहम्-धनादिपरिग्रहम् ग्राहयेत्-

सर्वविध परिग्रह परित्याग रूप पञ्चम महाव्रत का निरूपण करने के लिये कहते हैं—'अहावरं पंचमं भंते । महवच्यं' अथ चतुर्थ महाव्रत अर्थात् सर्वविध मैथुन विरमण रूप चतुर्थ महाव्रत के उक्त पांच भावनाओं के साथ निरूपण करने के बाद अब अपर अन्य पांचवां महाव्रत का निरूपण करते हैं—हे भदन्त ! श्रीमहावीर स्वामिन् ! सर्वविध परिग्रह परित्याग रूप पञ्चम महाव्रत का निरूपण करता हूँ याने 'सर्वं परिग्रहं पञ्चखलामि' सब प्रकार के धनधान्य हाथी घोड़े गाथ बैल बगैरह समृद्धि सम्पत्ति रूप परिग्रह को ज्ञमज्ञा से जानकर प्रत्याख्यान प्रज्ञा से परित्याग-प्रत्याख्यान करता हूँ इस प्रकार गौतमादि गणधर भगवान् श्रीमहावीर स्वामी के पास प्रतिज्ञा करते हैं कि 'से अप्यं वा बहु वा' निर्ग्रन्थ जैन साधु अत्यन्त अल्प वस्तु या अधिक वस्तु या 'अणुं वा थूलं वा' अणु अत्यन्त सूक्ष्म वस्तु या स्थूल वस्तु हो एव 'चित्तमंतमचित्तं वा' वह सभी वस्तु सचित्त हो या अचित्त हो याने अप्रासुक हो या प्रासुक हो कुछ भी धनादि वस्तु को 'नेव सयं परिग्रहं गिण्हिज्जा' स्वयं ग्रहण नहीं करें और अन्य दूसरे जनों के द्वारा भी

हुवे सर्वविध परिग्रह परित्याग रूप पायभा महाव्रतनु निरूपण करवा माटे सूत्र कार कहे छे.—'अहावर पंचमं भंते । महवच्यं'अथ येषां महाव्रत अर्थात् सर्वविध मैथुन विरमण रूप येषां महाव्रतानी उक्त पाय भावनाओं सहित निरूपण करीने हुवे अन्य पांचभा महाव्रतनु निरूपण कराय छे 'सर्वं परिग्रहं पञ्चखलामि' अथा प्रकारना धन धान्य हाथी घोडा गाथो अणुहो विगेरे स पत्ति रूप परिग्रहने ज्ञप्रज्ञाथी लक्ष्मीने प्रत्याख्यान प्रज्ञाथी परित्यागरूप प्रत्याख्यान करे छु आ प्रभाषे गौतमादि गणधरे वीतराग लगवान श्रीमहावीर स्वामीनी पासो प्रतिज्ञा करे छे के निर्ग्रन्थ भुनिजे 'अप्यं वा बहु वा' अत्यंत अल्प वस्तु अथवा अधिक वस्तु 'अणुं वा थूलं वा' अणु अर्थात् अत्यंत सूक्ष्म वस्तु अथवा स्थूल वस्तु 'चित्तमंतमचित्तं वा' तथा ओ अधी वस्तुओ सचित्त होथ के अचित्त होथ अर्थात् अप्रासुक होथ के प्रासुक होथ होथ पण धनादि वस्तुने 'नेव सयं परिग्रहं गिण्हिज्जा' स्वयं ग्रहण करपी नही तथा 'नेवन्नेहि परिग्रहं गिण्हविज्जा' अन्य भीलओनी

ग्रहणं कारयेत् 'अन्नंपि परिग्रहं गिण्हंतं' अन्यमपि यं कमपि जनं परिग्रहम्—धनधान्यादिपरिग्रहं गृह्णन्तम्—ग्रहणं कुर्वन्तम् 'न समणुजाणिज्जा' न समणुजानीयात्—नानुमोदन्तं नानुमोदन्तं कुर्यादित्यर्थः अहमपि परिग्रहम् न ग्रहीष्यामि न वा ग्राहयिष्यामि नापि अनुमंसे 'जाव वोसिरामि' यावत्—त्रिविधम्—करणं कारणम् अनुमोदनञ्च त्रिविधेन योगेन मनसा वचना वपुषा वा, हे भदन्त ! तस्मात् खलु सर्वविधपरिग्रहात् प्रतिक्रामामि—पृथक् भवामि, आत्मनः साक्षितया निन्दामि—परिग्रहग्रहणस्य निन्दां करोमि, गुरोः साक्षितया परिग्रहग्रहणस्य गर्हणं करोमि, व्युत्सृजामि—सर्वथैव परिग्रहग्रहणाद् आत्मानं पृथक्करोमि, 'तस्सिमाओ पंचभाद-

धनादि परिग्रह का 'नेवन्नेहिं परिग्रहं गिण्हाविज्जा' ग्रहण नहीं करावे तथा 'अन्नंपि परिग्रहं गिण्हंतं न समणुजाणिज्जा' धनादि परिग्रह को ग्रहण करते हुए दूसरे जिस किसी भी मनुष्य का अनुमोदन नहीं करें, अर्थात् जैन साधु निर्ग्रन्थ को वक्ष्यमाण रूप से ऐसी प्रतिज्ञा करनी चाहिये कि मैं भी स्वयं धन धान्यादि परिग्रह का ग्रहण नहीं करूंगा, और दूसरे व्यक्ति के द्वारा भी धनधान्यादि परिग्रह ग्रहण नहीं करूंगा, तथा धनधान्यादि परिग्रह का ग्रहण करते हुए दूसरे मनुष्य को प्रोत्साहित भी नहीं करूंगा इस प्रकार प्रतिज्ञा कर हृदय में विचार करे एवं यावत् त्रिविध अर्थात् उपर्युक्त रूप करण, कारण तथा अनुमोदन का त्रिविध योग से याने मनवचन तथा काय से हे भदन्त ! 'जाव वोसिरामि' उस सर्वविध परिग्रह से प्रतिक्रमण करता हूं अर्थात् धनधान्यादि सर्वविध परिग्रह से पृथक् होता हूं याने आत्मा की साक्षिता में परिग्रह ग्रहण की निन्दा करता हूं और गुरु जन आचार्य वगैरह की साक्षिता में धनधान्यादि परिग्रह ग्रहण की गर्हणा करता हूं और आत्मा को परिग्रह ग्रहण से व्युत्सृष्ट करता हूं याने सर्वथा ही धनधान्यादि

पासे पणु धनादि परिग्रह करानेवा नहीं। तथा 'अन्नंपि परिग्रहं गिण्हंतं न समणुजाणिज्जा' धनादिने परिग्रह कराना भीण केरु पणु भाणुसनु अनुमोदन पणु करवु नहीं. अर्थात् निर्ग्रन्थ मुनिने वक्ष्यमाण रीते आवी प्रतिज्ञा करवी जेधने के-हुं 'येते धन धान्यादि परिग्रहने अणु करीश नहीं'. अने भीण केरु पणु द्वारा धन धान्यादि परिग्रहने अणु करवीश नहीं. तथा धन धान्यादि परिग्रहने अणु करवावाणा भीणने उत्तेजन पणु आपीश नहीं. आ प्रमाणे प्रतिज्ञा करीने हृदयमां विचार करवे. 'जाव वोसिरामि' अने यावत् त्रिविध अर्थात् उपरोक्ता रीते करणु कारणु तथा अनुमोदननु त्रिविध योगथी अर्थात् मन वचन अने कायाथी हे लगवान् जे सर्वविध परिग्रहथी प्रतिक्रमणु करे' छु' अर्थात् धन धान्यादि सर्वविध परिग्रहथी प्रथक् थाठे छु' अर्थात् आत्मानी साक्षीपणुमा परिग्रह अणुनी निंदा करे छु' तथा शुद्धन आचार्य विगेरेनी साक्षीपणुमा धनधान्यादि परिग्रह अणुनी निंदा करे छु'. अने आत्माने परिग्रह अणुथी व्युत्सृष्ट करे' छु' अर्थात् सर्वथा धनधान्यादि परिग्रह अणुथी आत्माने पृथक् करे छु' आ प्रमाणे गौतमादि गणधराज्ये

पाया भवत' तस्य-पञ्चमहाव्रतस्य सवपारत्रः पारत्यागरूपस्य इमाः-वक्ष्यमाणस्वरूपाः पञ्चभावना भवन्ति, 'तत्स्थिमा पदमा भावणा' तत्र-पञ्चभावनासु इयम्-वक्ष्यमाणस्वरूपा प्रथमा भावना अवगन्तव्या तथाहि 'सोयओ णं जीवे मणुण्णामणुणाइ सदाइ' श्रोत्रतः खलु कर्णतः जीवः प्राणी मनोज्ञामनोज्ञान्-प्रियाप्रियान् शब्दान् शृणोति-आकर्णयति तस्मात् साधुः 'मणुण्णामणुणेहिं सदेहिं न सज्जिज्जा' मनोज्ञामनोज्ञैः शब्दैः-प्रियाप्रियैः शब्दैरित्यर्थः न सज्जेत-आसक्तो न भवेदिति भावः 'नो रज्जिज्जा नो गिज्जेज्जा' नो रज्जेत-नानुज्जेत नानुक्तो भवेत् प्रियाप्रियशब्दान् श्रोतुं साधुः अनुगमं न कुर्वादिति भावः नो न वा शृध्येत्-परिग्रह ग्रहण से आत्मा को पृथक् करता हू इस प्रकार गौतमादि गणधरोंने भगवान् श्रीमहावीर स्वामी के पास उक्त पञ्च महाव्रत का पञ्चवचन लिया ।

अब इस सर्वविध धनधान्यादि परिग्रह प्रत्याख्यान की पांच भावनाओं का निरूपण करते हैं-'तस्सिमाओ पंच भावणाओ भवन्ति' तस्य उस सर्वपरिग्रह प्रत्याग खर पञ्च महाव्रत की वक्ष्यमाण रीति से पांच भावनाएं होती है 'तत्स्थिमा पदमा भावणा' उस पञ्च भावनाओं में यह वक्ष्यमाण स्वरूपा पहली भावना समझनी चाहिये अर्थात् 'सोयओ णं जीवे मणुण्णामणुणाइ सदाइ सुणेइ' कान के द्वारा जीव प्राणी मनोज्ञामनोज्ञ अर्थात् प्रिय अप्रिय शब्दों को सुनने में आवे तो 'मणुण्णामणुणेहिं सदेहिं न सज्जिज्जा' निर्ग्रन्थ जैन साधु मनोज्ञामनोज्ञ शब्दों में याने प्रिय अप्रिय शब्दों में आसक्त नहीं हो याने जैन साधु को प्रिय अप्रिय शब्दों को सुनने के लिये आसक्त नहीं होना चाहिये इसी प्रकार 'नो रज्जिज्जा' प्रिय अप्रिय शब्दों को सुनने के लिये जैन साधु को अनुरक्त भी नहीं होना चाहिये अर्थात् जैन मुनि महात्मा प्रिय अप्रिय शब्दों को सुनने के लिये आसक्ति विशेष रूप अनुराग भी नहीं करें एवं 'नो गिज्जेज्जा' जैन साधु प्रिय अप्रिय शब्दों के लिये लोभविशेष रूप गर्वा भी नहीं करे तथा 'नो

वीतराग लगवान् श्रीमहावीर स्वामीनी पास उक्त पाचमा महाव्रतना पञ्चवचन लीधा.

छवे आ सर्वविध धनधान्यादि परिग्रह प्रत्याख्याननी पाच भावनाओसु निरूपण करवाभा आवे छे-'तस्सिमाओ पंच भावणाओ भवन्ति' ओ सर्वपरिग्रह प्रत्याग रूप पाच महाव्रतनी वक्ष्यमाण रीते पाच भावनाओ छडेवाभा आवे छे-'तत्स्थिमा पदमा भावणा' तेमा आ पडेली भावना छडेवाभा आवे छे-'सोयओ णं जीवे मणुण्णामणुणाइ सदाइ सुणेइ' कानथी गधा छवे। मनोज्ञामनोज्ञ अर्थात् प्रिय अप्रिय शब्दोंने सांकेजे ते। ते 'मणुण्णामणुणेहिं सदेहिं न सज्जिज्जा' निर्ग्रन्थ साधुओ मनोज्ञामनोज्ञ शब्दोंमां अर्थात् प्रियअप्रिय शब्दोंमां आसक्त थवु नही ओटवे के मनोज्ञामनोज्ञ प्रियअप्रिय शब्दों सांकेजवाभां रत थवु नही 'नो रज्जिज्जा' ओश प्रभाओ प्रियअप्रिय शब्दों सांकेजवा भाटे जैन मुनिओ अनुरक्तपण थवु नही 'नो गिज्जेज्जा' तथा निर्ग्रन्थ मुनिओ प्रिय अप्रिय शब्दों सांके

गृह्ययात्, लोभरूपगर्हा प्रियाप्रियशब्दविपरिणीं न कुर्यात् 'नो मुञ्जिज्जा नो अज्झोवव जिज्जा' नो मुहयेत्-प्रियाप्रियशब्दविपरिणं मोहं न कुर्यात् मूर्च्छितो न भवेदित्यर्थः, नो वा अध्युपपद्येत-प्रियाप्रियशब्देषु अत्यन्तासक्तो न भवेदिति भावः 'नो विणिघायमावज्जिज्जा' नो विनिर्घातम्-विनाशम् आपद्येत-प्राप्नुयात्, प्रियाप्रियशब्दान् श्रोतुं विनाशं नापद्येतेति भावः तत्र हेतुमाह-केवलीवू ।-आयाणमेयं' केवली-केवलज्ञानी भगवान् तीर्थकृद् ब्रूयात्-आह, आदानम्-वर्मवन्धकारणम् एतत्-प्रियाप्रियशब्दश्रवणासक्त्यादिक कर्मवन्धहेतुर्भवतीति भावः तथाहि 'निगंथेणं मणुण्णामणुणेहिं सद्धेहिं सज्जमाणे' निर्ग्रन्थः सखु साधुः मनोज्ञामनोर्ज्ञैः शब्दैः-प्रियाप्रियशब्देषु रज्जमानः-आसक्तः सन् 'रज्जमाणे जाव विणिघायमावज्जमाणे' यावत्-गृह्यन्-गृह्यन्, मुहयन्-मोहं प्राप्नुयन् अध्युपपद्यमानः-अत्यन्तासक्तो

मुञ्जिज्जा' प्रिय अप्रिय शब्दों के लिये मोह भी नहीं करे अर्थात् प्रिय अप्रिय शब्दों में मूर्च्छित भी नहीं हो एवं 'नो अज्झोववज्जिज्जा' प्रिय अप्रिय शब्दों में अध्युपपन्न भी नहीं हो गाने प्रिय अप्रिय शब्दों में अत्यन्त आसक्त भी नहीं हो एवं 'नो विणिघायमावज्जिज्जा' प्रिय अप्रिय शब्दों को सुनने के लिये निर्ग्रन्थ जैन साधु विनाश को भी नहीं प्राप्त करे, इसी तात्पर्य से कहा है कि-विनिर्घात को भी नहीं प्राप्त करें क्योंकि 'केवलीवूया' केवलज्ञानी भगवान् श्री महावीर स्वामी कहते हैं कि-यह अर्थात् 'आयाणमेयं' प्रिय अप्रिय शब्दों को सुनने की आसक्ति वगैरह आदान-कर्मवन्ध का कारण माना जाता है क्योंकि 'निगंथेणं मणुण्णामणुणेहिं सद्धेहिं सज्जमाणे रज्जमाणे' निर्ग्रन्थ जैन साधु प्रिय अप्रिय शब्दों में आसक्त होता हुआ एवं अनुरक्त होता हुआ 'जाव विणिघायमावज्जमाणे' यावत् गर्हा लोभ करता हुआ तथा प्रिय अप्रिय शब्दों का मोह

जवा भाटे दोल विशेष रूप गर्हापणु करवी नही तथा 'नो मुञ्जिज्जा' तथा प्रिय-अप्रिय शब्दों सांलणवा भाटे मोह पणु करवे नही अर्थात् प्रियअप्रिय शब्दों सांलणवा मूर्च्छित पणु थपुं नही ज्येरीते 'नो अज्झोववज्जिज्जा' प्रिय अप्रिय शब्दों सांलणवाभां अध्युपपन्न पणु थपुं नही, ज्येदे के प्रिय अप्रिय शब्दों सांलणवाभा अत्यन्त आसक्त पणु थपुं नही तथा 'नो विणिघायमावज्जिज्जा' प्रिय अप्रिय शब्दों सांलणवाभा निर्ग्रन्थ मुनिज्ये विनाश पणु प्राप्त करवे नही अर्थात् विनिर्घातने पणु प्राप्त करवे नही, 'केवलीवूया आयाणमेयं' केभके केवलज्ञानी भगवान् श्री महावीर स्वामी कहे छे के-आ अर्थात् प्रिय अप्रिय शब्दोंने सांलणवानी आसक्ति विगेरे आदान-कर्म पणु करणु मानवाभां आवे छे 'निगंथेणं मणुण्णामणुणेहिं सद्धेहिं सज्जमाणे रज्जमाणे जाव विणिघायमावज्जमाणे संतिमेया' केभ के-निर्ग्रन्थ जैन साधुज्ये प्रिय अप्रिय शब्दोंभां आसक्त थपुने अनुरक्त थपुने यावत् गर्हा दोल करीने प्रियअप्रिय शब्दोंभां मोह करीने प्रिय अप्रिय शब्दोंभां अत्यन्त आसक्त थपुने शांति लेक थपु छे

भवन् 'संति मेया संतिविभंगा' शान्तिभेदकः—अपग्रिहविषयकशान्तिभेदकः स्यात्, तथा शान्तिविभज्जकः—शान्तिरूपापग्रिहव्रतविभज्जकारकः स्यात्, एवं 'संति केवलपणत्ताओ धम्माओ भंसिज्जा' शान्तितः केवलपणत्ताद्-शान्तितः केवलज्ञानि तीर्थरूप् प्रतिपादितात् धर्माद्-जैनधर्माद् भ्रूयेत्—अष्टो भवेदिति भावः, अथ च 'न सका न सोउ सदा सोतविसय-मागया' न श्वचाः—असंभवाः न श्रोतु शब्दाः—वर्णनः शब्दश्रवणं मर्मेषामनिवार्यम् श्रोत्रविषय मागताः कर्णगोचरत्वं प्राप्ताः सन्तः अवश्यमेव शब्दाः कर्णगोचराः भवन्ति इतरे तन्मान् सर्वेषां शब्दश्रवणस्यानिवार्यत्वात् 'रागदोसाउ जे तत्थ, ते भिक्खु परिवज्जिए' रागद्वेषौ तु यौ तत्र-शब्दश्रवणे उत्पद्येते तौ—रागद्वेषौ भिक्षुः साधुः परिवर्जयेत्-परित्यजेत्, यतः 'सोयओ जीवे मणुण्णामणुण्णाइ सदाइ सुणेइ' श्रोत्रतः—कर्णतः जीवः—प्राणी मनःज्ञानमोक्ष-प्रियाप्रियान् शब्दान् शृणोति, अतएव संयमशीलः साधुः सर्वयैव प्रियाप्रियशब्दान् श्रोतुं

करता हुआ और प्रिय अप्रिय शब्दों में अत्यन्त आसक्त होता हुआ 'संतिमेया संतिविभंगा' शान्ति भेदक होना है अर्थात् धनधान्यादि परिग्रह परित्याग विषयक शान्ति का भंग करनेवाला होता है एवं शान्ति रूप अपरिग्रहव्रत का विभंग कारक भी होता है तथा 'संति केवलीपणत्ताओ' शान्ति के लिये केवलज्ञानी भगवान् श्री महावीर स्वामी से प्रतिपादित 'धम्माओ भंसिज्जा' जैन धर्म से भ्रष्ट भी हो जाता है और 'नो सका न सोउ सदा सोतविसयमागया' कानों में आये हुए शब्दों को नहीं सुनेंगे ऐसा नहीं हो सकना, अर्थात् कानों में आये हुए शब्दों को सभी सुनते हैं इसलिये 'तम्हा रागदोसाउ जे तत्थ' सभी लो 'के लिये शब्दों को सुनना अनिवार्य होने से उन शब्दों को सुनने में जो राग द्वेष पैदा होता है 'ते भिक्खु परिवज्जिए' उन रागद्वेष को जैन साधु छोड़ दे क्योंकि 'सोयओ जीवे' जीव प्राणी कानों से 'मणुण्णामणुण्णाइ सदाइ सुणेइ' प्रिय अप्रिय शब्दों को सुनता है इसलिये संयम का पालन करने वाले साधु को

अर्थात् धनधान्यादि परिग्रह परित्याग सम्बंधी शान्तिનો ભંગ કરનાર બને છે, અને 'સંતિ વિભંગા સંતિ કેવલિ પણત્તાઓ ધમ્માઓ ભંસિજ્જા' ધન ધન્યાદિ પરિગ્રહનો પરિત્યાગ સંબધી શાંતિના ભંગથી શાંતિરૂપ અપરિગ્રહ વ્રતનો ભંગ કરવાવાળા બને છે તથા શાંતિ માટે કેવળજ્ઞાની ભગવાન શ્રીમહાવીર સ્વામીએ પ્રતિપાદન કરેલા જૈન ધર્મથી પણ ભ્રષ્ટ થાય છે, અને 'ન સકા ન સોડ સદા' કાનોમા આવેલા શબ્દો નહીં સાંભળીએ તેમ બનતુ નથી અર્થાત્ 'સોતવિસયમાગયા' કાનોમા આવેલા શબ્દો બધા જ સાંભળે છે તેથી બધા લોકોને માટે શબ્દો સાંભળવા એ અનિવાર્ય હોવાથી 'તમ્હા રાગદોસાઉ જે તત્થ તે ભિક્કુ પરિવજ્જિયે' તેથી એ શબ્દો સાંભળવામા રાગદ્વેષને નિર્મળ સાધુએ છોડી દેવો, કેમ કે—'સોયઓ જીવે મણુણામણુણાઈ સદાઈ સુણેઈ' કાનોથી જીવ પ્રિયઅપ્રિય શબ્દોને સાંભળે છે, તેથી સયમતુ પાલન કરવાવાળા સાધુએ પ્રિયઅપ્રિય શબ્દોને સાંભ-

નાસકો ભવેદિતિ ભાવઃ 'પદ્મા ભાવના' इति प्रथमा भावना अत्रगन्तव्या । अथ द्वितीयां भावनां प्ररूपयितुमाह—'अहावरा दुच्चा भावणा' अथ—प्रथमभावनाप्ररूपणानन्तरम् अपरा-अन्या द्वितीया भावना प्ररूप्यते—'चक्खुओ जीवो मणुन्नामणुन्नाइं रुवाइं पासइ' चक्षुषा चक्षुर्भ्यां वा जीवः प्राणी मनोज्ञामनोज्ञानि—प्रियाप्रियाणि रूपाणि पश्यति, अथ च 'मणुन्नामणुन्नेहिं रुवेहिं सज्जमाणे' मनोज्ञामनोज्ञैः—प्रियाप्रियैः रूपैः—प्रियाप्रियरूपेषु इत्यर्थः सज्जमानः—आसक्तो भवन् 'जाव विणिघायमावज्जमाणे' यावत्-रज्यन् अनुरक्तो भवन्, गृध्यन्-गृह्यन्-गर्हा कुर्वन्नित्यर्थः मुह्यन्-मोहं प्राप्नुयन् अभ्युपपद्यमानः-अत्यन्तासक्तः सन् सर्वथाही प्रिय अप्रिय शब्दों को छुनने के लिये आसक्त नहीं होना चाहिये इस प्रकार सर्वविध परिग्रह परित्याग रूप 'पद्मा भावणा' पञ्चम महाव्रत की यह पहली भावना समझनी चाहिये ।

अब उसी पञ्चम सर्वविध परिग्रह परित्याग रूप महाव्रत की दूसरी भावना का निरूपण करने के लिये कहते हैं—'अहावरा दुच्चा भावणा' अथ सर्वविध परिग्रह परित्याग रूप पञ्चम महाव्रत की प्रथम भावना के निरूपण करने के बाद अब उसी सर्वविध परिग्रह परित्याग रूप पञ्चम महाव्रत की अपरा अन्या दूसरी भावना का निरूपण करते हैं कि—'चक्खुओ जीवो मणुन्नामणुन्नाइं रुवाइं पासइ' एक आंख से या दोनों आंखों से जीव प्राणी प्रिय अप्रिय रूप मनोज्ञामनोज्ञ रूपों को देखता है और उन 'मणुन्नामणुन्नेहिं रुवेहिं सज्जमाणे' मनोज्ञामनोज्ञ रूप प्रिय अप्रिय रूपों में आसक्त होता हुआ 'जाव विणिघायमावज्जमाणे' यावत् अनुरक्त होता हुआ तथा गर्हा अर्थात् उन रूपों के लिये लोभ करता हुआ एवं उन रूपविषयक मोह को प्राप्त करता हुआ और उन रूपों में अत्यन्त आसक्त होता हुआ विनिर्घात को प्राप्त करता हुआ याने रागद्वेष से वशीभूत

ળવા માટે સર્વથા આસક્ત થતુ નહીં આ પ્રમણે સર્વવિધ પરિગ્રહ પરિત્યાગરૂપ 'પદ્મા ભાવના' પાંચમા મહાવ્રતની પહેલી ભાવના સમજવી

હવે એ પાંચમા સર્વવિધ પરિગ્રહ પરિત્યાગરૂપ મહાવ્રતની બીજી ભાવનાનું નિરૂપણ કરવા માટે કહે છે—'અહાવરા દુચ્ચા ભાવણા' સર્વવિધ પરિગ્રહ પરિત્યાગરૂપ પાંચમા મહાવ્રતની પહેલી ભાવનાનું નિરૂપણ કરીને હવે એ સર્વવિધ પરિગ્રહ પરિત્યાગરૂપ પાંચમા મહાવ્રતની બીજી ભાવનાનું નિરૂપણ કરવામા આવે છે—'ચક્કુઓ જીવો મણુન્નામણુન્નાઈ રુવાઈં પાસઈ' આખેથી જીવ પ્રિય અપ્રિય રૂપ અર્થાત્ મનોજ્ઞામનોજ્ઞ રૂપેને જુવે છે અને એ 'મણુન્નામણુન્નેઈ રુવેઈં સજ્જમાણે જાવ' મનોજ્ઞામનોજ્ઞ રૂપ પ્રિય અપ્રિય રૂપેમા આસક્ત થઈને યાવત્ અનુરક્ત થઈને તથા ગર્હા અર્થાત્ એ રૂપે માટે લોભ કરીને અને એ રૂપ સંબધી મોહ પ્રાપ્ત કરીને અને એ રૂપેમા અત્યંત આસક્ત થઈને 'વિણિઘાયમાવજ્જ માણે સંતિમેથા જાવ મસિજ્જા' વિનિર્ઘાત પ્રાપ્ત કરીને અર્થાત્ રાગદ્વેષને વશ થઈને વિનાશ

વિનિર્ધાતમાપદ્યમાન:-રાગદ્વેષવશી ભૂતઃ સન્ દિનાશં પ્રતિપચમાનઃ 'સંતિ મેઘા જાવ મંસિજ્ઞા' શાન્તિભેદકઃ-ચારિત્રસમાધિરૂપશાન્તિભેદનકર્તા યાવત્-શાન્તિવિભંજકઃ-બ્રહ્મચર્યરૂપશાન્તિ વિભન્નકારકઃ, શાન્તિતઃ કેવલજ્ઞાનિ તીર્થકૃત્ પ્રતિપાદિતાત્ ધર્માદ્ જૈનધર્માદ્ અર્યેત્-અષ્ટો મહેદિતિ ભાવઃ, અથ ચ 'ન સક્કા રુવમદ્દરુઠુ, ચક્કુવિસયમાગયં' ન ગમયં રૂપમ્ અદ્રપ્પુમ્ ચક્કુ-વિપયમાગતમ્ નયનગોચરીભૂતં રૂપમ્ અદ્રપ્પુમ્-અનવલોચ્યિતું ન શક્યમિત્યર્થઃ. एतावता चक्षुर्विषयभूतं रूपम् अवश्यमेव दृश्यते नतु दर्शनानर्हं कथमपि संभवतीति फलितम् किन्तु 'रागदोसा उ जे तत्थ, ते भिक्खू परिवज्जए' रागद्वेषो तु यौ तत्र-रूपविषये उत्पद्येते, तौ-रागद्वेषौ भिक्षुः-साधुः परिवर्जयेत्-परित्यजेदिति भावः, यतः 'चक्खुओ जीवो मणुष्सा-

હોકર ચિનાશ કો મી પ્રાપ્ત કરતા હુઆ 'સતિમેઘા જાવ મંસિજ્ઞા' શાન્તિ કા ભેદક હો જાતા હૈ યાને ચારિત્ર સમાધિ રૂપ શાન્તિ કા ભેદન કરનેવાલા હો જાતા હૈ એવં યાવત્ શાન્તિ વિભંજક અર્થાત્ શાન્તિરૂપ બ્રહ્મચર્ય કા વિભંગ કારક મી હો જાતા હૈ ઓર શાન્તિ કે લિયે કેવલજ્ઞાની તીર્થકર જિનેન્દ્ર ભગવાન કે દ્વારા પ્રતિપાદિત જૈન ધર્મ સે મી અષ્ટ હો જાયગા, ઓર 'ન સક્કા રુવમદ્દરુઠુ ચક્કુવિસયમાગયં' આંખ કા વિષય હોકર યાને નયન ગોચરીભૂત ઉસ રૂપ કો નહીં દેખ સકતે એસા મી નહીં હો સકતા, એતાવતા નયન ગોચરીભૂત રૂપ અવ-દ્ય હી દૃષ્ટિગોચર હોતા હૈ યાને કિસી મી તરહ દર્શન કા અવિષય નહીં હો સકતા, ફસલિયે 'રાગ દોસા ઉ જે તત્થ' અનિવાર્ય રૂપ સે નયન ગોચરીભૂત ઉન રૂપોં કે વિષય મેં જો રાગદ્વેષ ઉત્પન્ન હોગા, 'તે ભિક્કુ પરિવજ્જએ' ઉસકો જૈન સાધુ મુનિ મહાત્મા છોડ દે ક્યોંકિ 'ચક્કુઓ જીવા મણુણામણુણાઈં રુવાઈં પાસહ' એક આંખ સે યા દોનોં આંખોં સે જીવ મનોજ્ઞામનોજ્ઞ રૂપોં કો દેખતા હૈ ફસલિયે નિર્ગ્રન્થ જૈન સાધુ મી જીવ કે નાતે પ્રિય અપ્રિય રૂપોં કો અવશ્ય

પણુ પ્રાપ્ત કરીને શાન્તિના ભાગ કરવાવાળા બને છે. અર્થાત્ ચારિત્ર સમાધિ રૂપ શાન્તિના ભાગ કરનાર બની ગય છે. અને યાવત્ શાન્તિ વિભંજક અર્થાત્ શાન્તિરૂપ બ્રહ્મચર્યના ભાગ કરનાર પણુ બને છે અને શાન્તિ માટે કેવળ જ્ઞાની તીર્થકર જિનેન્દ્ર ભગવાને પ્રતિ-પાદન કરેલ જૈન ધર્મથી પણુ ભાષ્ટ થાય છે. 'ન સક્કા રુવમદ્દરુઠુ ચક્કુવિસયમાગયં' અને આખનો વિષય હોવાથી અર્થાત્ નયનના દૃષ્ટિભૂત એ રૂપને બેઠએ નહી એવુ પણુ બનતું નથી એટલે કે નયન પથ આવેલ રૂપ અવશ્ય દૃષ્ટિગોચર થાય છે. અર્થાત્ કોઈ પણુ પ્રકારથી દર્શનના અવિષયક બનતું નથી તેથી 'રાગ દોસાઉ જે તત્થ તે ભિક્કુ પરિવજ્જર' અનિવાર્ય રૂપથી નયનગોચરી ભૂત એ રૂપના સબધમા જે રાગદ્વેષ ઉત્પન્ન થાય છે એ રાગદ્વેષને નિર્ગ્રન્થ મુનિએ છોડી દેવો. કેમ કે-'ચક્કુઓ જીવો મણુણામણુણાઈં રુવાઈં પાસહ હુન્ના માલણા' એક આખથી અને બને આખોથી જીવ મનોજ્ઞામનોજ્ઞ રૂપોને જીવે છે તેમ જ નિર્ગ્રન્થ મુનિ પણુ પ્રિય અપ્રિય રૂપોને અવશ્ય જીવે પરંતુ એ બેથેલ રૂપો

મણુન્નાઈં રૂવાઈં પાસડ્' ચક્ષુપા ચક્ષુર્મ્યાં વા જીવો મનોજ્ઞામનોજ્ઞાનિ-પ્રિયાપ્રિયાણિ રૂપાણિ પડ્યપિતિ 'દુચ્ચા ભાવળા' ઇતિ દ્વિતીયા ભાવના અવગન્તધ્યા,

સમ્પ્રતિ તૃતીયાં ભાવનાં પ્રરૂપયિતુમાહ-‘અહાવરા તત્ત્વા ભાવળા’-અથ-અનન્તરમ્ દ્વિતીય ભાવનાનિરૂપણાનન્તર મિત્યર્થઃ, અપરા-અન્યા તૃતીયા ભાવના પ્રરૂપ્યતે-‘વાળઓ જીવે મણુન્નાઈં મણુન્નાઈં ગંધાઈં અગ્વાયડ્’ વ્રાણતઃ-ન સિદ્ધાતઃ વ્રાણેન્દ્રિયેણેત્યર્થઃ જીવઃ-પ્રાણી મનોજ્ઞા-મનોજ્ઞાન-પ્રિયાપ્રિયાન સુરભ્યસુરભિરૂપાન્ ગન્ધાન્ આજિગ્રતિ-વ્રાણવિષયં કરોતિ, તસ્માત્ ‘મણુન્નામણુન્નેદિં ગંધેદિં નો સજ્જિજ્જા’ મનોજ્ઞામનોજ્ઞૈઃ-પ્રિયાપ્રિયૈઃ ગન્ધૈઃ-સુરભિ-અસુરભિ-ગન્ધેષુ નો સજ્જેત-ન આસક્તો ભવેત્ ‘નો રજ્જિજ્જા’ નો રજ્યેત્-નાનુક્તો ભવેદિતિ ભાવઃ

દેશેવેગા કિન્તુ ડન દૃષ્ટિગોચરી ભૂત રૂપોં કે લિયે જૈન સાધુ કો રાગદ્વેષ નહીં કરના ચાહિયે અન્પથા દૃષ્ટિગોચરી ભૂત ડન રૂપોં કે લિયે રાગદ્વેષ કરને પર સંયમ કો વિરાધના હોગી, હસ પ્રકાર સર્વવિધ પરિગ્રહ પરિત્યાગ રૂપ પશ્ચમ મહાવ્રત કી ‘દુચ્ચા ભાવળા’ યહ દૂસરી ભાવના સમક્ષની ચાહિયે ।

અવ ડસી સર્વવિધ પરિગ્રહ પરિત્યાગ રૂપ પશ્ચમ મહાવ્રત કી તીસરી ભાવના કા નિરૂપણ કરને કે લિયે કહતે હૈં-‘અહાવરા તત્ત્વા ભાવળા’ અથ સર્વવિધ પરિ-ગ્રહ પરિત્યાગ રૂપ પશ્ચમ મહાવ્રત કી દૂસરી ભાવના કે નિરૂપણ કરનેકે બાદ અવ અપરા અન્યા અર્થાન્ તીસરી ભાવના કા નિરૂપણ કરતે હૈં-‘વાળઓ જીવે મણુન્નાઈં મણુન્નાઈં ગંધાઈં અગ્વાયડ્’ વાળ સે યાને નાક સે અર્થાત્ વ્રાણેન્દ્રિય સે જીવ પ્રાણી મનોજ્ઞામનોજ્ઞ અર્થાત્ પ્રિય અપ્રિય રૂપ સુરભિ અસુરભિ ગન્ધોં કો સૂઘતા હૈ યાને વ્રાણેન્દ્રિય કા વિષય કરતા હૈ એતાવતા સમી પ્રાણી નાક સે સુશબ્દ તથા ષદ્બુવાલે ગન્ધોં કો સૂઘતા હૈ ‘તમ્હા મણુન્નામણુન્નાઈં ગંધેદિં નો સજ્જિજ્જા’ હસ લિયે નિર્ગન્થ જૈન સાધુ મુનિ મહાત્મા પ્રિય અપ્રિય રૂપ સુરભિ ગંધ ઓર અસુ-

માટે નિર્ગન્થ મુનિએ રાગદ્વેષ કરવો નહી રાગદ્વેષ કરવાથી સંયમનુ પાલન કરનારા સાધુએ સંયમના પાલન માટે એ રૂપેમા રાગદ્વેષ કરવાથી સંયમની વિરાધના થાય છે. આ પ્રમાણે સર્વવિધ પરિગ્રહ પરિત્યાગ રૂપ પાંચમા મહાવ્રતની આ બીજી ભાવના સમજવી.

હવે એ સર્વવિધ પરિગ્રહ પરિત્યાગ રૂપ પાંચમા મહાવ્રતની ત્રીજી ભાવનાનું નિરૂપણ કરવા માટે કહેવામા આવે છે-‘અહાવરા તત્ત્વા ભાવળા’ સર્વવિધ પરિગ્રહત્યાગરૂપ પાંચમા મહાવ્રતની બીજી ભાવનાનું નિરૂપણ કરીને હવે ત્રીજી ભાવનાનું નિરૂપણ કરે છે. ‘વાળઓ જીવે મણુન્નામણુન્નાઈં ગંધાઈં અગ્વાયડ્’ નાકથી એટલે કે વ્રાણેન્દ્રિયથી જીવ મનોજ્ઞા-મનોજ્ઞ અર્થાત્ પ્રિય અપ્રિય રૂપ સુરભિ અસુરભી ગંધોને સૂંધે છે એટલે કે વ્રાણેન્દ્રિયના વિષય કરે છે. એટલે કે-બધા પ્રાણી નાકથી સુગંધ અને દુર્ગંધ વાળા ગંધોને સૂંધે છે. ‘તમ્હા મણુન્નામણુન્નેદિં ગંધેદિં નો સજ્જિજ્જા’ તેથી નિર્ગન્થ મુનિએ પ્રિય અપ્રિય સુગંધ દુર્ગંધમાં આસક્ત થવું નહીં ‘નો રજ્જિજ્જા’ તથા પ્રિય અપ્રિય ગંધોમા અનુરક્ત થવું

‘જાવ નો વિણિઘાયમાવજ્જિજ્જા’ યાવત્-નો ગૃધ્રેત્, નો મુનેત્ ના અ-ગૃધ્રપદ્ધેત, નો વિનિર્ઘાતં-રાગદ્વેષવશાદ્ વિનાશમ્ આપદેત-પ્રાપ્નુયાત્ તત્ર હેતુનાદ-‘કેવલી વૃયા-આયાણ-મેયં’ કેવલી-કેવલજ્ઞાની મગવાન્ વૃયાત્-અ.ર, આદાનમ્ એતત્-પ્રિયાપ્રિયગન્ધત્રાણં કર્મગન્ધ-કારણં ભવતીતિ ભાવઃ, તથાહિ ‘મણુન્નામણુન્નેહિં ગંધેહિં સજ્જમાણે’ મનોજ્ઞામનોજ્ઞઃ-પ્રિયા-પ્રિયૈઃ ગન્ધૈઃ-સુરભ્યસુગમિગન્ધેષુ સજ્જમાનઃ-આસન્તોભવન્ ‘જાવ વિણિઘાયમાવજ્જમાણે’ યાવદ્-રજ્યન્-અનુરક્તો ભવન્ ગૃધ્ર-ગર્ધામ્ પ્રાપ્નુન્ મુદ્ધચન્ વિનિર્ઘાતમ્-વિનાશમ્ આપ-દ્યમાનઃ ‘સંતિમેયા જાવ મંસિજ્જા’ શાન્તિમેદન્-ચારિત્રસમાધિરૂપશાન્તિમેત્તા યાવત્-શાન્તિવિમજ્જકઃ-વ્રહ્મવર્ચરૂપશાન્તિવિમજ્જકારકઃ શાન્તિતઃ કેવલજ્ઞાની તીર્થકૃત્પ્રતિપાદિતાત્

રમિ ગન્ધ મેં આસક્ત નહીં હો એવં ‘નો રજ્જિજ્જા’ પ્રિય અપ્રિય ગન્ધોં મેં અનુ-રક્ત મી નહીં હો એવં ‘જાવ નો વિણિઘાયમાવજ્જિજ્જા’ યાવત્ પ્રિય અપ્રિય ગન્ધોં કી ગર્ધાં અર્થાત્ લોભ મી નહીં કરેં એવં પ્રિય અપ્રિય ગન્ધોં કે લિયે મોહ મી નહીં કરેં ઓર હન પ્રિય અપ્રિય ગન્ધોં કે લિયે અત્યન્ત આસક્ત મી નહીં હો, એવં પ્રિય અપ્રિય ગન્ધોં કે લિયે વિનિર્ઘાત કો મી પ્રાપ્ત નહીં કરેં યાને રાગદ્વેષ કે વશીભૂત હોકર વિનાશ કો મી પ્રાપ્ત નહીં કરે ક્યોંકિ ‘કેવલીવૃયા’ કેવલજ્ઞાની મગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી કહતે હૈં કિ ‘આયાણમેયં’ યહ અર્થાત્ પ્રિય અપ્રિય ગન્ધોં કા ત્રાણ કરના આદાન અર્થાત્ કર્મગન્ધ કા કારણ માના જાતા હૈ ક્યોંકિ ‘મણુન્નામણુન્નેહિં ગંધેહિં સજ્જમાણે’ મનોજ્ઞામનોજ્ઞ અર્થાત્ પ્રિય અપ્રિય રૂપ સુરમિ અસુરમિ ગન્ધોં મેં આસક્ત હોતા હુઆ એવં ‘જાવ વિણિઘાયમાવજ્જમાણે’ યાવત્ અનુરક્ત હોતા હુઆ તથા ગર્ધાં અર્થાત્ લોભ કરતા હુઆ એવં પ્રિય અપ્રિય ગન્ધોં કે લિયે મોહ કરતા હુઆ તથા વિનિર્ઘાત કો પ્રાપ્ત કરતા હુઆ નિર્ગન્ધ જૈન સાધુ ‘સંતિ મેયા જાવ મંસિજ્જા’ શાન્તિ કા ભેદ કરનેવાલા

થલુ નહી ‘જાવ નો વિણિઘાયમાવજ્જિજ્જા’ યાવત્ પ્રિય અપ્રિય ગંધોમા ગર્ધાં અર્થાત્ લોભ પણ કરવો નહીં તથા પ્રિય અપ્રિય ગંધોમા અત્યંત આસક્ત પણ થલુ નહીં તથા પ્રિય અપ્રિય શબ્દોમા વિનિર્ઘાત પણ પ્રાપ્ત કરવો નહીં એટલે કે રાગદ્વેષને વશવર્તિ બનીને વિનાશ પણ પ્રાપ્ત કરવો નહીં. કેમ કે ‘કેવલીવૃયા આયાણમેયં’ કેવલજ્ઞાની ભગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામીએ કહ્યું છે કે-આ અર્થાત્ પ્રિય અપ્રિય ગંધોને સંઘવા એ આદાન અર્થાત્ કર્મગંધનું કારણ માનવામાં આવે છે. કેમ કે-‘મણુન્નામણુન્નેહિં ગંધેહિં સજ્જમાણે જાવ વિણિઘાયમાવજ્જમાણે’ મનોજ્ઞામનોજ્ઞ અર્થાત્ પ્રિય અપ્રિય એવા સુગંધ હુગંધ ગંધોમા આસક્ત થઈને એવ યાવત્ અનુરક્ત થઈને તથા ગર્ધાં અર્થાત્ લોભ કરીને અને પ્રિય અપ્રિય ગંધોમા મોહ કરીને તથા વિનિર્ઘાત કરીને નિર્ગન્ધ મુનિ ‘સંતિમેયા જાવ મંસિજ્જા’ શાંતિનો ભગ કરવાવાળા થાય છે. એટલે કે ચારિત્ર સમાધિ રૂપ શાંતિનો ભગ કરે છે. અને યાવત્ બ્રહ્મવર્ચ રૂપ શાંતિનો ભગ કરવાવાળા પણ બને છે.

ધર્મીત્ જૈનધર્મીદ્ અશ્યેત્-અષ્ટો ભવેત્, અથ ચ 'ન સક્કા ગંધમગ્ગાઽં નાસાવિસયમાગયં' ન શક્યમ્ ગન્ધમ્ અગ્રાતુમ્ નાસાવિષયમ્-આગતય્-ઘ્રાણગોચરીભૂતં ગન્ધં સુગંધમ્ અસુરમિં વા અગ્રાતું ન શક્યમ્, ઘ્રાણવિષયગીભૂતો ગન્ધઃ અવશ્યમેવ ઘ્રાણગ્રાહ્યો ભવતીતિ ભાવઃ કિન્તુ 'રાગદોસા ડ જે તત્થ, તે મિલ્લુ પરિવજ્જણ' રાગદ્વેષો તુ યો તત્ત-ઘ્રાણગ્રાહ્યગન્ધવિષયે ઉત્પદ્યેને તૌ-ગન્ધવિષયકરાગદ્વેષો મિશ્રુઃ-સાધુઃ પરિવર્જયેત્-પરિત્યજેદિતિ ભાવઃ, તૃતીય-ભાવના વક્તવ્યસારમુપસંહરન્નાદ્-'ઘ્રાણો જીવો મણુન્નામણુન્નાઈં ગંધાઈં અગ્ધાઈતિ' ઘ્રાણતઃ નાસિક્યા નાસિકાભ્યાં વા જીવો મનોજ્ઞામનોજ્ઞાન્ ગન્ધાન્ આજિવ્રતિ-આઘ્રાણં કરોતિ-

હોતા હૈ યાને ચારિત્ર સમાધિ રૂપ શાંતિ કા ભંગ કરતા હૈ एवं યાવત્ બ્રહ્મચર્ય રૂપ શાન્તિ કા વિભંગ કારક મી માના જાતા હૈ તથા શાન્તિપૂર્વક કેવલ જ્ઞાની ભગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી કે દ્વારા પ્રતિપાદિત જૈનધર્મ સે મી શ્રવેત્ હો જાતા હૈ ઔર 'ન સક્કા ગંધમગ્ગાઽં નાસાવિસયમાગયં' સુરમિ અસુરમિ ગન્ધોં કો જો કિ ઘ્રાણ-નાક કા ગોચરીભૂત હો ગયા હૈ, નહીં સૂંઘ સકતે યહ મી નહીં કહા જા સકતા યાને નાક કે ગોચરીભૂત ગન્ધોં કો અનિવાર્ય રૂપ સે સમી કો સૂંઘના હી પડતા હૈ ફસલિયે 'રાગદોસા ડ જે તત્થ' અનિવાર્યરૂપ સે ઘ્રાણ નાક કે વિષય હોનેવાલે ડન સુરમિ અસુરમિ ગન્ધોં કે વિષય મેં જો રાગદ્વેષ ઉત્પન્ન હોંતે હૈં 'તે મિલ્લુ પરિવજ્જણ' ડન ઘ્રાણ ગ્રાહ્ય ગન્ધ કે વિષય મેં ઉત્પન્ન હોનેવાલે રાગદ્વેષ કો જૈન સાધુ છોડ દે। ફસ પ્રકાર ઉક્ત તૃતીય ભાવના કે વક્તવ્યતા કા સાર ચતલાતે હુણ ઉપસંહાર કે રૂપ મેં કહતે હૈં કિ 'ઘ્રાણો જીવો મણુન્નામણુન્નાઈં' એક નાસિકા સે યા દોનોં નાસિકાઓં સે જીવ સમી પ્રાણી મનોજ્ઞામનોજ્ઞ અર્થાત્ પ્રિય અપ્રિય રૂપ 'ગંધાઈં અગ્ધાઈતિ' સુરમિ અસુરમિ ગન્ધોં કો સૂંઘના હૈ ફસલિયે જૈન સાધુ નિર્ગન્ધ કો સુરમિ

તથા શાંતિ પૂર્વક કેવળજ્ઞાની ભગવાન્ શ્રી મહાવીરસ્વામીએ પ્રતિપાદન કરેલ ધર્મશ્રી પણ અષ્ટ થાય છે અને 'ન સક્કા ગંધમગ્ગાઽં નાસાવિસયમાગયં' સુગંધ દુર્ગન્ધને કે જે નાકના ગોચરી ભૂત થયેલ હોય તે ન સૂંઘવો તેમ પણ બની શકતું નથી એટલે કે નાકમાં પ્રવેશેલ ગંધોને અનિવાર્ય પણાથી દરેકને સૂંઘવા જ પડે છે. તેથી અનિવાર્ય પણાથી નાકના વિષય રૂપે એ સુગંધ દુર્ગન્ધ ગંધોના વિષયમાં જે 'રાગ દોસા ડ જે તત્થ' તે મિલ્લુ પરિવજ્જણ' રાગદ્વેષ થાય છે એ ઘ્રાણ ગ્રાહ્ય ગંધના સંબંધમાં ઉત્પન્ન થવાવાળા રાગદ્વેષને જૈન મુનિએ છોડી દેવો આ રીતે આ ત્રીજી ભાવનાના કથનનો સાર બતાવતાં સૂત્રકાર ઉપસંહાર રૂપે કહે છે કે-'ઘ્રાણો જીવો મણુન્નામણુન્નાઈં ગંધાઈં અગ્ધાઈતિ તત્ત્વા ભાવના' એક નાકથી અથવા બન્ને નાકથી જીવ અર્થાત્ સંઘના પ્રાણિયો મનોજ્ઞા મનોજ્ઞ એટલે કે પ્રિય અપ્રિય રૂપ સુગંધ દુર્ગન્ધોને સૂંઘે છે તેથી નિર્ગન્ધ મુનિએ સુરમિ અસુરમિ ગંધોને અનિવાર્ય પણાથી નાકનો વિષય થતા પણ ઘ્રાણગ્રાહ્ય એ સુગંધ

સુખ્યસુરમિગન્ધાન્ન ગૃહ્ણતીત્યર્થઃ 'તન્ના માવના' ઇતિ ઉક્તરૂપા તૃતીયા માવના અવગન્તવ્યા સમ્પ્રતિ ચતુર્થી માવના પ્રરૂપયિતુમાદ- 'અહાવગ ચડત્યા માવના' અથ-તૃતીયામાવના પ્રરૂપણાનન્તરમ્ અપરા-અન્યા ચતુર્થી માવના પ્રરૂપ્યતે- 'જિવ્માઓ જીવો મણુન્નામણુન્નાઈં રસાઈં અસ્સાઈ' જિહ્વાતો જીવઃ-ગ્રાણીમનોજ્ઞામનોજ્ઞઃ પ્રિયા પ્રિયાન્ રસાન્-મધુરાદિરસાન્ આસ્વાદયતિ તસ્માત્ 'મણુન્નામણુન્નેહિં રસેહિં નો સજ્જિજ્જા' મનોજ્ઞામનોજ્ઞઃ રસૈઃ પ્રિયાપ્રિયમધુરત્તિક્તિદિરસેષુ નો સ્વજેત-નો આસક્તો ભવેત્ 'જાવ નો વિણિવાયમાવજ્જિજ્જા' યાવત્-નો રણ્યેત્-નાનુરક્તો ભવેત્, નો ગૃહેત્-ગર્ધા નાપ્તુયાત્ નો મુચેત્-ન મોઠં પ્રાપ્તુયાત્ નો

અસુરમિ ગન્ધો કો અનિવાર્ય રૂપ સે નાક કા વિષય હોને પર ઓ પ્રાણ ગ્રાહ્ય ઉન સુરમિ અસુરમિ ગન્ધોં કે લિયે અત્યન્ત આસક્ત નહીં હોના ચાહિયે ઓર રાગદ્વેષ મી નહીં કરના ચાહિયે ફલ પકાર ઉત્ત મર્દવિધ પરિગ્રહ પરિત્યાગ રૂપ પશ્ચમ મહાવ્રત કી વહ 'તન્ના માવના' તીસરી માવના સમજની ચાહિયે ।

અથ હસી સર્વવિધ પરિગ્રહ પરિત્યાગ રૂપ પશ્ચમ મહાવ્રત કી ચતુર્થી માવના કા નિરૂપણ કરને કે લિયે કહતે હૈં- 'અહાવરા ચડત્યા માવના' અથ સર્વવિધ પરિગ્રહ પરિત્યાગ રૂપ પશ્ચમ મહાવ્રત કી તીસરી માવના કે નિરૂપણ કરને કે વાદ અન અપરા-અન્યા ચતુર્થી માવના કા નિરૂપણ કરતે હૈં કિ 'જિવ્માઓ જીવા મણુન્નામણુન્નાઈં' જિહ્વેન્દ્રિય સે જીવ સમી પ્રાણિ મનોજ્ઞામનોજ્ઞ અર્થાત્ પ્રિય અપ્રિય રામી મધુરાદિ 'રસાઈં આસ્સાઈ' રસોં કા આસ્વાદન કરના હૈં ફલિયે 'તન્ના મણુન્નામણુન્નાઈં રસેહિં નો સજ્જિજ્જા' નિર્ગન્થ જૈન સાધુ મનોજ્ઞામનોજ્ઞ યાને પ્રિય અપ્રિય સમી મધુરાદિ રસાં મેં આસક્ત નહીં હો, ઓર 'જાવ નો વિણિવાયમાવજ્જિજ્જા' યાવત્ પ્રિય અપ્રિય મધુરાદિ રસોં મેં અનુરક્ત મી નહીં હો તથા પ્રિયાપ્રિય મધુરાદિ રસોં કી ગર્ધા યાને લોભ મી નહીં કરે એવં પ્રિયાપ્રિય

હુગન્ધ ગધેમા અત્યત્ આસક્ત થવું નહીં. તથા રાગદ્વેષ પણ કરવો નહીં. આ પ્રમાણે ઉક્ત સર્વવિધ પરિગ્રહત્યાગ રૂપ પાત્રમા મહાવ્રતની આ ત્રીજી ભાવના સમજવી.

હવે એજ સર્વવિધ પરિગ્રહત્યાગ રૂપ પાત્રમા મહાવ્રતની ચોથી ભાવનાનું નિરૂપણ કરવા માટે કહેવામા આવે છે, - 'અહાવરા ચડત્યા માવના' સર્વવિધ પરિગ્રહત્યાગ રૂપ પાત્રમા મહાવ્રતની ત્રીજી ભાવનાનું નિરૂપણ કરીને હવે ચોથો ભાવનાનું નિરૂપણ કરતાં કહે છે કે- 'જિવ્માઓ જીવો મણુન્નામણુન્નાઈ રસાઈં અસ્સાઈ' જિહ્વા ઇન્દ્રિયથી જીવ અર્થાત્ જના પ્રાણિયો મનોજ્ઞામનોજ્ઞ એટલે કે પ્રિય અપ્રિય ગધા પ્રકારના મધુરાદિ રસોનું આસ્વાદન કરે છે. 'તન્ના મણુન્નામણુન્નેહિં રસેહિં નો સજ્જિજ્જા' તેથી નિર્ગન્થ સુનિએ પ્રિય અપ્રિય દરેક પ્રકારના મધુરાદિરસોમા આસક્ત થવું નહીં અને 'જાવ નો વિણિવાયમાવજ્જિજ્જા' યાવત્ પ્રિય અપ્રિય મધુરાદિ રસોમાં અનુરક્ત પણ થવું નહીં. તથા પ્રિય અપ્રિય મધુરાદિ રસોમા ગર્ધા એટલે કે લોભ પણ કરવો નહીં અને પ્રિય અપ્રિય

વિનિર્ઘાતમ્-વિનાશમ્ આપદ્યેત, તત્ર હેતુમાહ-‘કેવલી ચૂયા-અયાણમેયં’ કેવલી-કેવલજ્ઞાની મગવાન્ તૈર્થક્રુદ્ વ્રગત્-આહ, આદાનમ્-કર્મબન્ધકારણમ્ એતત્-મધુરાદિરસાસ્વાદનમ્ કર્મબન્ધહેતુર્ભવતીતિ ભાવઃ, તથાહિ ‘નિર્ગથે જં મણુન્નામણુન્નેહિં રસેહિં સજ્જમાણે જાવ’ નિર્ગન્થઃ સ્વલુ સાધુઃ મનોજ્ઞામનોજ્ઞૈઃ-પ્રિયાપ્રિયૈઃ રસૈઃ-મધુરાદિપ્રિયાપ્રિયરસેષુ સજ્જમાનઃ-આસક્તો ભવન્ યાવત્-રજ્યન-અનુરક્તોભવન્ ગૃધ્યન્-ગર્મ પ્રાપ્નુવન્ મુલ્લન્-પોઠમ્ પ્રતિપદ્યમાનઃ ‘વિણિઘાયમાવજ્જમાજે’ વિનિર્ઘાતમ્-વિનાશમ્ આપદ્યમાનઃ-પ્રાપ્નુવન્ ‘સંતિભેયા જાવ મં સેજ્જા’ શાન્તિભેદકઃ-ચારિત્રસમાધિરૂપશાન્તિભેદકારકઃ યાગ્ત્-શાન્તિવિમજ્જકઃ-વ્રહ્મવર્ચરૂપશાન્તિવિગ્નહારકઃ શાન્તિતઃ કેવલજ્ઞાનિ તૈર્થક્રુ-પ્રતિપાદિતાત્ જૈનધર્માદ્ અશ્ચેત્ અષ્ટો મવેદિતિ ભાવઃ અથ ચ ‘ન સક્કા રસ મસ્સાઉં, જીહાવિસયમાગયં’ ન શયચ્ચમ્ રસમ્-મધુરાદિ રસોં કે લિયે મોહ ધી નહીં કરે’ ઓર મનોજ્ઞામનોજ્ઞ રસોં કે લિયે વિનિર્ઘાત યાને વિનાશ કો ધી નહીં પ્રાપ્ત કરે, ક્યોંકિ ‘કેવલીચૂયા’ કેવલજ્ઞાની મગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી કહતે હિં કિ-‘આયાણમેયં’ યહ મધુરાદિ રસોં કા આસ્વાદન કરના આદાન યાને કર્મબન્ધ કા કારણ માના જાતા હૈ ક્યોંકિ ‘નિર્ગન્થે જ મણુન્નામણુન્નેહિં’ નિર્ગન્થ જૈન સ્વધુ મનોજ્ઞામનોજ્ઞ મધુરાદિ ‘રસેહિં સજ્જમાણે જાવ’ રસોં મેં આસક્ત હોતા હુઆ યાવત્ ઓર પ્રિયાપ્રિય મધુરાદિ રસોં મેં અનુરક્ત હોના હુઆ તથા પ્રિયાપ્રિય મધુરાદિ રસોં કી ગર્ધા કરતા હુઆ યાને મધુરાદિ રસોં કે લિયે લોભ કરતા હુઆ એવં મધુરાદિ રસોં કે લિયે મોહ કરતા હુઆ તથા મધુરાદિ રસોં કે લિયે ‘વિણિઘાયમાવજ્જમાણે સંતિભેયા’ વિનિર્ઘાત કો પાસ કરતા હુઆ શાન્તિ રૂપ ચારિત્ર સમાધિ કા ભંગ કરનેવાલા હોતા હૈ તથા ‘જાવ મંસિજ્જા’ યાવત્ શાન્તિરૂપ વ્રહ્મવર્ચ કા વિભંગ કરનેવાલા ધી માના જાતા હૈ ઓર શાન્તિ કે લિયે કેવલજ્ઞાની શ્રી મહાવીર સ્વામી કે દ્વારા પ્રતિપાદિત જૈન ધર્મ સે ધી અષ્ટ હો જાતા હૈ ઓર ‘ન સક્કા રસમસ્સાઉ જીહા વિસયમાગયં’

મધુરાદિ રસોમાં મોહ પણ કરવો નહીં અને મનોજ્ઞામનોજ્ઞ રસો માટે વિનિર્ઘાત એટલે કે વિનાશને પણ પ્રાપ્ત થવું નહીં. કેમ કે-‘કેવલીચૂયા આયાણમેયં’ કેવળજ્ઞાની ભગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામી કહે છે કે-આ મધુરાદિ રસોનુ આસ્વાદન કરવું તે આદાન અર્થાત્ કર્મબંધનું કારણ મનાય છે. કેમ કે-‘નિર્ગથે જં મણુન્નામણુન્નેહિં રસેહિં સજ્જમાણે’ નિર્ગન્થ એવું મનોજ્ઞામનોજ્ઞ મધુરાદિ રસોમાં આસક્ત થઈને ‘જાવ વિણિઘાયમાવજ્જમાણે સંતિભેયા’ યાવત્ પ્રિય અપ્રિય મધુરાદિ રસોમાં ગર્મ કરીને એટલે કે મધુરાદિ રસો માટે લોભ કરીને અને મધુરાદિ રસોમાં મોહ કરીને તથા મધુરાદિ રસોમાં વિનિર્ઘાતને પ્રાપ્ત કરીને શાંતિરૂપ ચારિત્ર સમાધિને ભંગ કરે છે. ‘જાવ મંસિજ્જા’ યાવત્ શાંતિરૂપ વ્રહ્મવર્ચનો પણ ભંગ કરનાર બને છે. અને શાંતિ માટે કેવળજ્ઞાની ભગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામીએ પ્રતિપાદન કરેલ જૈન ધર્મથી પણ અષ્ટ થાય છે. અને ‘ન સક્કા રસમસ્સાઉ

અસ્વાદયિતુમ્ જિહ્વાવિપયમ્ આગતમ્-જિહ્વેન્દ્રિયવિપયીભૂતં મધુરાદિરસમ્ અનામ્વાદયિતુ ન શક્યમ્, અવશ્યમેવ જિહ્વાગોચરીભૂતો મધુરાદિરસઃ આસ્વાદનીયો ભવત્યેવેતિ ભાવઃ કિન્તુ 'રાગદોસા ડ જે તત્થ, તે ભિક્ષુ પરિવજ્જ' રાગદોસો તુ યો તત્ર-મધુરાદિ રસત્રિપયે ઉત્પન્નેતે, તૌ-મધુરાદિરસવિપયકૌ રાગદોષૌ ભિક્ષુઃ-સાધુઃ પરિવર્જેત્-પરિત્યજેદિત્યર્થઃ 'જીહ્વાઓ જીવો મણુન્નામણુન્નાઈ રસાઈ અસ્સાપ્પ દત્તિ' જિહ્વાતઃ-જિહ્વેન્દ્રિયેણ જીવઃ-પ્રાણી મનોજ્ઞામનો-જ્ઞાન્-પ્રિયામિયાન્ રસાન્-મધુગાદિરસાન્ આમ્વાદયતીતિ 'ચઉત્થા ભાવણા' ચતુર્થી ભાવના-ઉક્તરૂપા-અવગન્તવ્યેતિ । સમ્પ્રતિ પચ્ચમી ભાવનાં પ્રરૂપયિતુમાહ-'અઠ્ઠાવરા પંચમા ભાવણા'

જિહ્વેન્દ્રિય વિષયભૂત મધુરાદિ રસોં કા અનાસ્વાદન ભી નહીં કર સ્કતે અર્થાત્ જિહ્વેન્દ્રિય વિષયીભૂત મધુરાદિ રસોં અવશ્ય હી આસ્વાદનોચ માને જાતે હૈ અર્થાત્ મધુરાદિ રસોં કે જિહ્વેન્દ્રિય વિષય ભૂત હોને પર આસ્વાદન કરના સમી જીવોં કે લિયે અનિવાર્ય રૂપ સે પરમાવશ્યક સમજા જાતા હૈ ફસલિયે 'રાગદોસા ડ જે તત્થ' પ્રિય અપ્રિય મધુરાદિ રસ કે લિયે જો રાગદોષ ઉત્પન્ન હો 'તે ભિક્ષુ પરિવજ્જ' ડન મધુરાદિ રસ વિષયક રાગદોષ કો જૈન સાધુ છોડ દે અન્યથા સંયમ કી વિરાધના હોગી ક્યોંકિ 'જીહ્વાઓ જીવો મણુન્નામણુન્નાઈ રસાઈ અસ્સાપ્પ દત્તિ' જિહ્વેન્દ્રિય સે સમી જીવ પ્રાણી મધુરાદિ રસોંકા આસ્વાદન કરતાહૈ ફસલિયે જૈનસાધુ કો ભી મધુરાદિ રસાસ્વાદન કે લિયે ફરજ હો સકની હૈ ફસલિયે મધુરાદિ રસોં કે લિયે જૈન સાધુ કો રાગદોષ નહીં કરના ચાહિયે ફસપ્રકાર સર્વવિધ પરિગ્રહ પરિત્યાગ રૂપ પંચમ મહાવ્રત કી યહ 'ચઉત્થા ભાવણા' ચતુર્થી ભાવના સમજની ચાહિયે ।

અવ ઉસો સર્વવિધ પરિગ્રહ પરિત્યાગ રૂપ પચ્ચમ મહાવ્રત કી પંચમી ભાવના કા નિરૂપણ કરતે હૈ-'અઠ્ઠાવરા પંચમા ભાવણા' અથ સર્વવિધ પરિગ્રહ પરિત્યાગ

જીહ્વા વિસજ્જમાગય' છુલ્લુવેન્દ્રિયના વિષયભૂત મધુરાદિ રસોંકા આસ્વાદન ન કરવુ તેમ થતુ નથી કારણ છુલ્લુવેન્દ્રિયના વિષયભૂત મધુરાદિ રસ અવશ્ય આસ્વાદનીય મનાય છે અર્થાત્ મધુરાદિ રસોં છુલ્લુવેન્દ્રિયના વિષય હોવાથી તેનો આસ્વાદ લેવો તે બધા જ પ્રાણિયો માટે અનિવાર્ય રીતે જરૂરી મનાય છે. તેથી પ્રિય અપ્રિય રસોંમા 'રાગ દોસા' જે તત્થ તે ભિક્ષુ પરિવજ્જ' જે રાગદોષ ઉત્પન્ન થાય એ મધુરાદિ રસ સબધિ રાગદોષને નિર્જન્થ યુનિએ ત્યાગ કરવો કારણ કે મધુરાદિ રસોંમા રાગદોષ કરવાથી સયમની વિરાધના થાય છે કેમ કે-'જીહ્વાઓ જીવો મણુન્નામણુન્નાઈ રસાઈ અસ્સાપ્પ દત્તિ ચઉત્થા ભાવણા' છુલ્લુધંદ્રિયથી હવઅથા પ્રાણિયો મધુરાદિ રસોંનો આસ્વાદ લે છે. તેથી નિર્જન્થ યુનિને પણ મધુરાદિ રસાસ્વાદ માટે ધંચા થાય પણ મધુરાદિ રસોં માટે નિર્જન્થ યુનિએ રાગદોષ કરવો નહીં આ પ્રમાણે સર્વવિધ પરિગ્રહ પરિત્યાગ રૂપ પાચમા મહાવ્રતની આ ચોથી ભાવના સમજવી હવે એજ સર્વવિધ પરિગ્રહ પરિત્યાગ રૂપ પાચમા મહાવ્રતની પાચમી ભાવનાનુ નિર્ણય કરવામા આવે છે-'અઠ્ઠાવરા પંચમા ભાવણા' સર્વવિધ પરિગ્રહ પરિત્યાગ રૂપ પાચમા

અથ-ચતુર્થભાવનાપ્રરૂપણાનન્તરમ્ પશ્ચમી ભાવનાં વક્ષ્યમાણરૂપા પ્રરૂપ્યતે-‘ફાસઓ જીવો મણુણામણુણાઈં ફાસાઈં પહિસેવેઈ’ સ્પર્શતઃ-ત્વગિન્દ્રિયતઃ જીવઃ મનોજ્ઞામનોજ્ઞાન-પ્રિયા-પ્રિયાન સ્પર્શાન્-મૃદુ કઠિનસાર્ગાદીન્ પ્રતિસેવતે, તસ્માત્ ‘મણુણમણુન્નેહિં ફાસેહિં નો મજ્જિજ્ઞા’ મનોજ્ઞામનોજ્ઞૈઃ પ્રિયાપ્રિયૈઃ સ્પર્શૈઃ મૃદુકઠિનાદિ સ્પર્શેષુ નો સજ્જેત-નાસક્તો ભવેત્ ‘જાવ નો વિણિઘાયમાવજ્જિજ્ઞા’ યાવદ્-નો રજ્યેત્-નાનુરક્તો ભવેત્, નો મૃન્યેત્-ન ગર્ધામ્ આપ્નુયાત્’ તત્ર હેતુમાહ-‘કેવલીબૂયા, -આયાણમેયં’ કેવલી-કેવલજ્ઞાની ભગવાન જિનેન્દ્રઃ બૂયાદ્-આહ, ઉત્તવાનિત્યર્થઃ, આદાનમ્-કર્મવન્ધક રણમ્ ૫ ૧ ૫-મૃદુસાર્ગાદિસ્પર્શનં કર્મવન્ધ-

રૂપ પશ્ચમ મહાવ્રત કી ચતુર્થી ભાવના કે નિરૂપણ કરને કે વાર અવ અપરા અન્યા પંચમી ભાવના કા નિરૂપણ કાતે હૈં-‘ફાસઓ જીવો મણુણામણુણાઈં’ સ્પર્શોન્દ્રિય અર્થાત્ ત્વગિન્દ્રિય સે જીવ સમી પ્રાણી મનોજ્ઞામનોજ્ઞ અર્થાત્ ‘મણુણામણુણેહિં ફાસેહિં’ પ્રિય અપ્રિય સમી મૃદુ કઠિન કોમલાદિ ‘ફાસાઈં પહિસેવિઈ’ સ્પર્શો કા પ્રતિસેવન કરતા હૈં ફાસલિયે ‘નો સજ્જિજ્ઞા’ નિર્ગન્થ જૈન સાધુ કો મનોજ્ઞામનોજ્ઞ પ્રિય અપ્રિય સમી મૃદુ (કોમલ) કઠિન કોમલાદિ સ્પર્શો મેં આસક્ત નહીં હોના ચાહિયે ૫૧ ‘જાવ નો વિણિઘાયમાવજ્જિજ્ઞા’ યાવત્ પ્રિય અપ્રિય મૃદુ કઠિનાદિ સ્પર્શો મેં અનુરક્ત સી નહીં હોના ચાહિયે ૫૨ પ્રિય અપ્રિય મૃદુ કઠિનાદિ સ્પર્શો કે લિયે જૈન સાધુ કો ગર્ધા અર્થાત્ લોભ સી નહીં કરના ચાહિયે, ૫૩ પ્રિય અપ્રિય મૃદુ કોમલ કઠિનાદિ સ્પર્શો કે લિયે મોહ સી નહીં કરના ચાહિયે, તથા મનોજ્ઞામનોજ્ઞ મૃદુ કઠિનાદિ સ્પર્શો કે લિયે વિનિર્ગાન કો સી નહીં પ્રાપ્ત કરના ચાહિયે કયોકિ ‘કેવલીબૂયા’ કેવલજ્ઞાની ભગવાન શ્રી મહાવીર સ્વામી કહતે હૈં કિ ‘આયાણમેયં’ ઘહ અર્થાત્ મૃદુ કઠિનાદિ સ્પર્શ કરના આદાન યાને કર્મવન્ધ કા કારણ જ્ઞાના જાતા હૈં

મહાવ્રતની ચેથી ભાવાનાનું નિરૂપણ કરીને હવે પાંચમી ભાવનાનું નિરૂપણ કરવામાં આવે છે-‘ફાસઓ જીવો મણુણામણુણાઈં ફાસાઈં પહિસેવેઈ’ સ્પર્શેન્દ્રિય અર્થાત્ ત્વગિન્દ્રિયથી જીવ બધા પ્રાણિયો મનોજ્ઞામનોજ્ઞ અર્થાત્ પ્રિય અપ્રિય બધા મૃદુ કઠણ કોમલાદિ સ્પર્શોનું પ્રતિસેવન કરે છે તેથી ‘મણુણામણુન્નેહિં ફાસેહિં નો સજ્જિજ્ઞા’ નિર્ગન્થ મુનિએ પ્રિયઅપ્રિય બધાજ મૃદુ કઠણ કોમલાદિ સ્પર્શોમા આસક્ત થવું નહીં ‘જાવ નો વિણિઘાયમાવજ્જિજ્ઞા’ તથા યાવત્ પ્રિય અપ્રિય મૃદુ કઠિનાદિ સ્પર્શોમા અનુરક્ત પણ થવું નહીં તથા પ્રિયઅપ્રિય મૃદુ કઠણ વિગેરે સ્પર્શો મટે નિર્ગન્થમુનિએ ગર્ધા અર્થાત્ લોભ પણ કરવો નહીં. તથા પ્રિયઅપ્રિય મૃદુ કોમલ કઠણ વિગેરે સ્પર્શો માટે મોહ પણ કરવો નહીં તથા મનોજ્ઞામનોજ્ઞ મૃદુ કઠિનાદિ સ્પર્શો માટે વિનિર્ગાત પણ પ્રાપ્ત કરવો નહીં કેમકે-‘કેવલીબૂયા આયાણમેયં’ કેવલજ્ઞાની વીતરાગ ભગવાન શ્રીમહાવીર સ્વામી કહે છે કે જ્ઞા અર્થાત્ મૃદુ કઠણ વિગેરે સ્પર્શ કરવો આદાન અર્થાત્ કર્મબંધન કારણ માનવામાં

हेतुर्भवतीति भावः, तथाहि 'निर्गन्धे णं मणुण्णामणुणेहिं फासेहिं' निर्ग्रन्थः खलु साधुः, मनोज्ञामनोज्ञैः प्रियाप्रियैः स्पर्शैः-मृदु कठोरप्रभृतिस्पर्शेषु 'सज्जमाणे जाव विणिघायमावज्जमाणे' सज्जमानः आसक्तो भवन् यावत्-रज्यन्-अनुरक्तो भवन् मृध्यन्-गर्वा कुर्वन् मुह्यन्-मोहं प्राप्नुवन् विनिर्घातम्-विनाशम् आपद्यमानः सन् 'संतिभेया संतिविभंगा संतिकेवली पन्नत्ताओ धम्माओ भंसिज्जा' शान्तिभेदकः-चारित्रसमाधिरूपशान्तिभेदनकर्ता-शान्तिविभञ्जकः-ब्रह्मचर्यरूपशान्ति विभङ्गकारकः शान्ति केवलप्रज्ञप्ताद् धर्पात्-केवलज्ञानि तीर्थ-कृत्प्रतिपादिताद् जिनधर्माद् भ्रज्येत्-भ्रष्टो भवेत्, अथ च 'न सक्का फासमवेएउ, फासविसयमागयं' न शक्यम् स्पर्शम् अस्पर्ष्टम् स्पर्शविषयमागतम्-स्पर्शेन्द्रियरूपत्वगिन्द्रियगोचरीभूतं मृदुकठोरादिस्पर्शम् अस्पर्ष्टमशक्यम्, अवश्यमेव त्वगिन्द्रियविषयीभूतः स्पर्शः स्पर्शग्राह्यो

क्योकि 'निर्गन्धे णं मणुण्णामणुणेहिं फासेहिं सज्जमाणे' निर्ग्रन्थ जैन साधु मनोज्ञामनोज्ञ प्रिय अप्रिय कोमल मृदु कठिनादि स्पर्शों में आसक्त होता हुआ 'जाव विणिघायमावज्जमाणे' यावत् एवं मृदु कठिनादि स्पर्शों में अनुरक्त होता हुआ तथा प्रिय अप्रिय मृदु कठिनादि स्पर्शों के लिये गर्वा अर्थात् लोभ करता हुआ एवं मृदु कठिनादि स्पर्शों के लिये मोह करता हुआ प्रिय अप्रिय मृदु कठिनादि स्पर्शों के लिये विनिर्घात अर्थात् विनाश को प्राप्त करता हुआ निर्ग्रन्थ जैन साधु 'संति भेया' शान्ति भेदक होता है याने चारित्र समाधि रूप शान्ति का भंग करनेवाला होता है तथा 'संति विभंगा' ब्रह्मचर्य रूप शान्ति का विभंग करनेवाला भी समझा जाता है एवं 'संति केवली पन्नत्ताओ धम्माओ भंसिज्जा' शान्ति के लिये केवलज्ञानी भगवान् श्री महावीर स्वामी से प्रतिपादित जैन धर्म से भी भ्रष्ट हो जाता है और 'न सक्का फासमवेए उं फासविसए मागयं' स्पर्शेन्द्रिय रूप त्वगिन्द्रिय को विषयीभूत मृदु कठिनादि स्पर्शों को अनिवार्य रूप से स्पर्श करना परमावश्यक माना जाता है इसलिये 'राग-

આવે છે. કેમકે-‘નિર્ગન્ધેણ મણુણ્ણામણુણેહિં ફાસેહિં’ નિર્ગ્રન્થ મુનિએ મનોજ્ઞામનોજ્ઞ પ્રિય અપ્રિય કોમલ-મૃદુ કઠણુ વિગેરે શબ્દોમા ‘સજ્જમાણે જાવ વિણિઘાય માવજ્જમાણે સંતિભેયા’ આસક્ત થનાર યાવત્ મૃદુ કઠિનાદિ સ્પર્શોમાં અનુરક્ત થનાર તથા પ્રિયઅપ્રિય શબ્દોમા ગર્વા અર્થાત્ લોભ કરનારા તેમજ મૃદુ કઠિનાદિ સ્પર્શો માટે મોહ કરનારા તથા પ્રિયઅપ્રિય મૃદુ કઠિનાદિ શબ્દો માટે વિનિર્ઘાત અર્થાત્ વિનાશ પ્રાપ્ત કરનારા નિર્ગ્રન્થ મુનિ શાંતિભેદક થાય છે. અર્થાત્ ચારિત્ર સમાધિરૂપ શાંતિનો ભંગ કરનાર થાય છે. ‘સંતિ વિભંગા સંતિ કેવલિ પણ્ણત્તાઓ ધમ્માઓ ભંસિજ્જા’ તથા બ્રહ્મચર્યરૂપ શાંતિનો ભંગ કરનારા પણ કહેવાય છે તથા શાંતિમાટે કેવળ જ્ઞાની વીરરાજ ભગવાન શ્રીમહાવીર સ્વામીએ પ્રતિપાદન કરેલ જૈન ધર્મથી પણ ભ્રષ્ટ થાય છે. અને ‘ન સક્કા ફાસમવેણુ ફાસવિસયમાગયં’ સ્પર્શેન્દ્રિયરૂપ ત્વકલ્પિન્દ્રિયા વિષયીભૂત મૃદુ કઠિનાદિ સ્પર્શેનિ

મંવંત્યેવેતિ શાવઃ કિન્તુ 'રાગદોસાઁ જે તત્થ, તે મિક્ખુ પહિવજ્જણ' રાગદ્વેષો તુ યો તેત્ત-મૃદુકઠોરપ્રપૃતિસ્પર્શવિપયકો અનુરાગદ્વેષો ઉત્પન્નેતે તો-રાગદ્વેષો મિશ્નુઃ સધુઃ પરિવર્જયેત્-પરિવર્જયેદિત્યર્થઃ, યતઃ 'ફાસઓ જીવો મણુન્નામણુન્નાઈ ફાસાઈ પહિસેવેણ્તિ' સ્પર્શતઃ-ત્વગિન્દ્રિયેણ જીવઃ મનોજામનોજ્ઞાન-પ્રિયાપ્રિયાન મઝ્જુલામઝ્જુલાન્ સ્પર્શાન મૃદુ-કઠિનાદિસ્પર્શાન્ પ્રતિસંવેદયતિ-અનુભવતિ ઇતિ 'પંચમા ભાવણા' પંચમી ભાવના ઉક્તરૂપા અવગન્તવ્યા, સમ્પ્રતિ પંચમમહાવ્રતસ્ય વ્રતવ્યવિષયાન્ ઉપસંહરન્નાહ 'એતાવતા પંચમે મહવ્વતે સમ્મં અવદ્દિણ' એનાવતા-ઉક્તપ્રકારેણ ઉક્તરોત્યા પંચમે મહાવ્રતે-સર્વપરિગ્રહપરિત્યાગરૂપે દોસા ઁ જે તત્થ' નિર્ગન્થ જૈન સાધુ કો મૃદુ કઠિનાદિ સ્પર્શો કે વિપય મેં જો રાગદ્વેષ ઉત્પન્ન હો 'તે મિક્ખુ પહિવજ્જણ' એ રાગદ્વેષ કો છોડના ચાહિયે ક્યોંકિ સ્પર્શોન્દ્રિય અર્થત્ ત્વગિન્દ્રિય સે જીવ સમી પ્રાણી મૃદુકઠિનાદિ પ્રિય અપ્રિય સમી સ્પર્શોં કા અનુભવ કરતા હૈં ફસલિયે જીવ કે નાતે નિર્ગન્થ 'ફાસં ઓ જીવા મણુન્નામણુન્નાઈ ફાસાઈ' જૈન સાધુ કો મી મૃદુકઠિનાદિ સ્પર્શોં કા 'પહિસેવેણ્તિ' પ્રતિસેવન અનિવાર્ય હોને પર મી એન મૃદુકઠિનાદિ સ્પર્શોં કે લિયે રાગદ્વેષ નહીં કરતા ચાહિયે ક્યોંકિ સંયમ કા પાલન કરના જૈન સાધુ મુનિ મહાત્માઓં કા પરમ કર્તવ્ય સમજા જાતા હૈં ફસલિયે સંયમ પાલનાર્ય નિર્ગન્થ જૈન સાધુ કો મૃદુકઠિનાદિ સ્પર્શોં કે લિયે રાગદ્વેષ નહીં કરના હી ઉચિત સમજા જાતા હૈં ફસ પ્રકારસર્વવિધ પરિગ્રહ પરિત્યાગ રૂપ પંચમ મહા વ્રત કી 'પંચમા ભાવણા' યહ પાંચવીં ભાવના સમજની ચાહિયે ।

અવ સર્વવિધ પરિગ્રહ પરિત્યાગ રૂપ પંચમ મહાવ્રત કે વ્રતવ્ય વિષયોં કા ઉપસંહાર કરતે હુણ કહતે હૈં-“એતાવતા પંચમે મહવ્વતે સમ્મં અવદ્દિણ” ઉક્તે

અનિવાર્ય પશ્ચાત્તી સ્પર્શ કરવો પડે છે પરંતુ નિર્ગન્થ મુનિએ 'રાગદોસા ઁ જે તત્થ તે મિક્ખુ પહિવજ્જણ' મૃદુ કઠિનાદિ સ્પર્શના વિષયમાં જે રાગદ્વેષ ઉત્પન્ન થાય છે એ રાગ દ્વેષોને છોડી દેવા 'ફાસઓ જીવા મણુન્નામણુન્નાઈ ફાસાઈ પહિસેવેણ્તિ પંચમા ભાવણા' કેમ કે સ્પર્શોન્દ્રિય અર્થત્ ત્વગિન્દ્રિયથી જીવ બધા પ્રાણીઓ મૃદુ કઠણ વિગેરે પ્રિયઅપ્રિય બધા સ્પર્શોંને અનુભવ કરે છે. તેથી નિર્ગન્થ મુનિએ પણ મૃદુ કઠણ વિગેરે સ્પર્શોંનું પ્રતિસેવન કરવું એ અનિવાર્ય હોવા છતાં એ મૃદુ કઠિનાદિ સ્પર્શોં માટે રાગદ્વેષ કરવો નહીં કેમ કે સંયમેનું પાલન કરવું એ નિર્ગન્થમુનિઓનું પરમ કર્તવ્ય મનાય છે તેથી સંયમના પાલન માટે નિર્ગન્થ જૈન મુનિએ મૃદુકઠિનાદિ સ્પર્શોં માટે રાગદ્વેષ ન કરવો એજ યોગ્ય માનવામાં આવે છે આ પ્રમાણે સર્વવિધ પરિગ્રહ પરિત્યાગ રૂપ પાંચમા મહાવ્રતની પાંચમી ભાવના સમજવી

હવે સર્વવિધ પરિગ્રહ પરિત્યાગરૂપ પાંચમા મહાવ્રતના કથનનો ઉપસંહાર કરતાં સૂચકાર કહે છે-“એતાવતા પંચમે મહવ્વતે સમ્મં અવદ્દિણ આજાણ આરાદિણ થોવિ મવદ્” ઉક્ત

सम्यक्प्रकारेण अवस्थितः—संयमपालनपूर्वकं व्यवस्थितः तन् साधुः 'आणाए आराहिण यावि भवइ' आज्ञायाः—तीर्थकृदादेशस्य सम्यक् प्रव्रज्यापरिपालनाज्ञायाः आराधकः—सेवकश्चापि भवति 'पंचमं भंते ! महव्वयं' इत्युक्तरूप पञ्चमं तावद् महाव्रतं भदन्त ! हे भगवन् ! अहमपि सगय् आचरामीति भावः, सम्प्रति उपर्युक्त पञ्चमहाव्रत वक्तव्यता मुपसंदरनाह—'इच्चेएहिं पंचमहव्वएहिं' इत्येतैः—उपर्युक्तरूपैः पञ्चमहाव्रतैः—सर्वप्राणातिपात—अदत्तादान—मृषावाद—मैथुन—परिग्रहविरमणरूपैः 'पणवीसाहिय भावणाहिं संपन्ने अणगारे' पञ्चविंशत्या च भावनाभिः—उक्तरूपाभिः सम्पन्नः—युक्तः अनगारः निर्ग्रन्थः साधुः 'अहामुयं अहाकप्पं

रीति से सर्वविध धन धान्यादि परिग्रह का परित्याग रूप पञ्चम महाव्रत में सम्यक् प्रकार से अवस्थित होकर याने संयम नियम का परिपालन पूर्वक व्यवस्थित होकर 'आणाए आराहिण यावि भवइ' निर्ग्रन्थ जैन साधु भगवान् श्री महावीर स्वामी की आज्ञारूप आदेश का याने अच्छी तरह से प्रव्रज्या परिपालन करने की आज्ञा का आराधक अर्थात् सेवक भी होता है 'पंचमं भंते ! महव्वयं' इसलिये हे भदन्त ! श्रीमहावीर स्वामिन् ! मैं भी (गौतमस्वामी प्रथम गणधर) पञ्चम महाव्रत को अच्छी तरह से आराधन करता हूं अर्थात् सर्वविध धन धान्यादि परिग्रह परित्याग रूप पञ्चम महाव्रत का मैं भी आचरण करता हूं इस प्रकार श्री गौतम गणधर भगवान् श्री महावीर स्वामी के पास उक्त पञ्चम महाव्रत का परिपालन करने के लिये प्रतिज्ञा करते हैं, अब उपर्युक्त पांचो महाव्रतों की वक्तव्यता का उपसंहार करते हुए कहते हैं कि 'इच्चेएहिं पंच महव्वएहिं' उपर्युक्त रूप अर्थात् सर्व प्राणातिपात विरमण—अदत्तादान विरमण—मृषावाद विरमण—मैथुन परित्याग और सर्वविध परिग्रह परित्याग रूप पांचों महाव्रतों से और पूर्वोक्त उन पांचों महाव्रतों की 'पणवीसाहिय भावणाहिं संपन्ने' पच्चीस भावना से सम्पन्न युक्त होकर 'अणगारे अहासुयं' अनगार

प्रकारથી सर्वविध धनधान्यादि परिग्रहना परित्यागइय पांचमा महाव्रतमा सम्यक् रीतधी अवस्थित थधने ओटके के संयमना परिपालन पूर्वक व्यवस्थित थधने निर्ग्रन्थमुनि लगवान् श्रीमहावीर स्वामीनी आज्ञाना अर्थात् सारीरीते प्रव्रज्या परिपालन करवानी आज्ञाना आराधक अर्थात् सेवक पणु थाय छे. 'पंचमं भंते महव्वयं' तेथी छे लगवान् हु पणु (गौतमस्वामी प्रथम गणधर) पांचमा महाव्रतनु सारी रीते आराधन करीश अर्थात् सर्वविध धन धान्यादि परिग्रह परित्याग इय पांचमा महाव्रतनु हुं पणु आयरणु इइछु आ प्रभाणु गौतमस्वामी प्रथम गणधर लगवान् श्रीमहावीर स्वामीनी पासे उक्त पांचमा महाव्रतनु परिपालन करवा माटे प्रतिज्ञा करे छे हुवेओ पांचे महाव्रतना कथनने उपसंहार करता छे छे 'इच्चेएहिं पंच महव्वएहिं पणवीसाहिय भावणाहिं संपन्ने अणगारे' उपदेशकइय अर्थात् सर्व प्राणातिपातविरमण, अदत्तादान विरमण, मृषावाद विरमण, मैथुन परित्याग

‘અહામર્ગ’ યથા શ્રુતમ્-શ્રુતાનુસારમ્ યથાકલ્પમ્-કલ્પાનુસારમ્, યથામાર્ગમ્-માર્ગાનુસારમ્ ‘સમ્મં કાણ કાસિત્તા’ સમ્યક્-સમ્યક્પ્રકારેણ સ્પૃષ્ટ્વા-સ્પર્શિતં કૃત્વા કાયદ્વા સ્પૃષ્ટં કૃત્વા इत्यर्थः ‘પાલિત્તા તીરિત્તા કિટ્ટિત્તા’ પાલયિત્વા-પાલનં કૃત્વા, તીર્ત્વા-આચીર્ણ કૃત્વા વ્યવહારે આચર્ય इत्यर्थः, કીર્તયિત્વા-સંકીર્તનં વિધાય કીર્તિતં કૃત્વેત્યર્થઃ ‘આણાણ આરાહિત્તા યાવિ મવઈ’ આજ્ઞાયાઃ-તીર્થકૃદાદેશરૂપાયા આજ્ઞાયા આરાધકઃ-આરાધનકર્તા ચાપિ ભવતીતિ ભાવઃ ॥સૂ. ૧૦॥

इति पञ्चदशं भावनाव्ययनम् समाप्तम् ॥ १५॥ तृतीया चूडा समाप्ता ॥

નિર્ગ્રન્થ જૈન સાધુ યથા શ્રુત યાને શ્રુત કે અનુસાર એવં ‘અહા કલ્પ’ યથા કલ્પ-કલ્પ કે અનુસાર એવં ‘અહા મર્ગ’ યથા માર્ગ યાને માર્ગ કે અનુસાર ‘સમ્મં કાણ કાસિત્તા’ સમ્યક્ પ્રકાર સે અચ્છી તરહ કાય દ્વારા સ્પર્શ કર ઓર ‘પલિત્તા’ પરિપાલન કર તથા ‘તીરિત્તા’ આચરણ કર યાને વ્યવહાર મેં અમલ કર ઓર ‘કિટ્ટિત્તા’ સંકીર્તન કર ‘આણાણ આરાહિત્તા યાવિ મવઈ’ ભગવાન શ્રીમહાવીર સ્વામીની આજ્ઞા કા આરાધક ભી હોતા હૈ અર્થાત્ પૂર્વોક્ત પચ્ચીશ ભાવનાઓ કે સાથ સર્વ પ્રાણાતિપાત વિરમણ પ્રથિતિ પાંચોં મહાવર્તોં કા પરિ-પાલન કરનેવાલા જૈન સાધુ ભગવાન શ્રીમહાવીર સ્વામી કે આદેશ કા ભી પાલન કર્તા સમજા જાતા હૈ ॥સૂ. ૧૦॥

શ્રીજૈનાચાર્ય જૈનધર્મદિવાકર પૂજ્યશ્રી ઘાંસીલાલ વ્રતિવિરચિત

આચારાંગસૂત્ર કે દૂસરે શ્રુતસ્કંધ કી સર્મપ્રકાશિકાવ્યાખ્યા મેં

પચ્ચદશ ભાવનાધ્યયન સમાપ્ત હુઆ ॥ ૧૫ ॥

તૃતીયા ચૂડા ભી સમાપ્ત હુઈ

અને સર્વવિધ પરિગ્રહ પરિત્યાગરૂપ પાચે મહાવર્તોથી અને પૂર્વોક્ત એ પાચે મહાવર્તોની પચ્ચીશ ભાવનાઓથી યુક્ત થયેલ અનગાર નિર્ગ્રન્થ યુનિ ‘અહાસુયં અહાકલ્પં યથાશ્રુત અર્થાત્ શ્રુતાનુસાર અને યથાકલ્પ-કલ્પાનુસાર ‘અહામર્ગ’ માર્ગાનુસાર ‘સમ્મં કાણ’ સમ્યક્ પ્રકારથી કાયદ્વારા ‘કાસિત્તા’ સ્પર્શ કરીને ‘પાલિત્તા’ અને પરિપાલન કરીને તથા ‘તીરિત્તા કિટ્ટિત્તા’ આચરણ કરીને અર્થાત્ વ્યવહારમા અમલ કરીને તથા સંકીર્તન કરીને ‘આણાણ આરાહિત્તા યાવિ મવઈ’ તીર્થ કર ભગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામીની આજ્ઞાના આરાધક પણ થાય છે અર્થાત્ પૂર્વોક્ત પચ્ચીશ ભાવનાઓ સાથે સર્વ પ્રાણાતિપાતવિરમણ વિગેરે પાચે મહાવર્તોના પરિપાલન કરવાવાળા નિર્ગ્રન્થ યુનિ ભગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામીની આજ્ઞાના પાલન કરનાર કહેવાય છે ॥સૂ. ૧૦॥

શ્રીજૈનાચાર્ય જૈનધર્મદિવાકર પૂજ્યશ્રી ઘાંસીલાલ વ્રતિવિરચિત આચારાંગસૂત્રની

બીજા શ્રુતસ્કંધની સર્મપ્રકાશિકા વ્યાખ્યાના ભાવના નામરૂ

પદરમુ અધ્યયન સમાપ્ત ॥ ૧૫ ॥

ત્રીજી ચૂડાપણ સમાપ્ત થઈ

પોહણં ચતુર્થચૂડારૂપં વિમુક્તાધ્યયનમ્

મૂલમ્—અણિચ્ચમાવાસમુત્થિતિ જંતુણો, પલોગણ સુચ્ચમિણં અણુત્તરં ।

વિડસિરે વિન્નુ અગારવંધણં, અમ્મીરૂં આરંભપરિગ્ગહં ચણ ॥૧॥

છાયા—અનિત્યમાવાસમુપયાન્તિ જન્તરાઃ પ્રલોકયેત્ શ્રુત્વા હ્રદમનુત્તરમ્ ।

વ્યુત્સજેત્ ત્રિજ્ઞઃ અગારવન્ધનમ્ અમ્મીરૂઃ આરંભપરિગ્રહં ત્યજેત્ ॥૧॥

ટીકા—પશ્ચદ્વશેઽધ્યયને સર્વપ્રાણાતિપાતવિરમણપ્રમૃતિપશ્ચમદાત્રતાનાં તેપાં પશ્ચવિંશતિ માવનાનાં પ્રરૂપણં કૃતમ્, સમ્પ્રતિ પોહણેઽધ્યયને મોક્ષરૂપવિમુક્તિ સાધનાનાં પ્રરૂપણં પરમાવશ્યકં વર્તેતે યત્ ઉક્તપશ્ચમદાત્રતાનાં સાધના કર્મવન્ધનાદ્ વિમુક્ત્યર્થમેવ ક્રિયતે તસ્માત્ અસ્મિન્ અધ્યયને કર્મનિર્જરાયાઃ સાધનાનાં વિશેષરૂપેણ વર્ણનં કૃતમસ્તિ, તત્ત્વ વર્ણનં પશ્ચાદધિકારેષુ વિભક્તં વર્તેતે તથાદિ ૧—અનિત્યાધિકારે, ૨—પર્વતાધિકારે, ૩—રૂપ્યાધિકારે, ૪—

સોલહવાં અધ્યયન કા પ્રારંભ

અથ સોલહવાં ચતુર્થ ચૂડા રૂપ વિમુક્તિ અધ્યયન પ્રારંભ ક્રિયા જાતા હૈ—

ટીકાર્થ—પન્દરહવાં અધ્યયન મેં સર્વપ્રાણાતિપાત વિરમણ વગેરહ પાંચોં મહાવ્રતોં કા ઓર ડન પાંચોં મહાવ્રતોં કી પચ્ચોશ માવનાઓં કા મી નિરૂપણ કિયા ગયા હૈ સમ્પ્રતિ હસ સોલહવેં અધ્યયન મેં મોક્ષ રૂપ વિમુક્તિ સાધકોં કા પ્રરૂપણ કરના પરમાવશ્યક રામજ્ઞા જાના હૈ ક્યોંકિ ઉક્ત સર્વ પ્રાણાતિપાત વિરમણ વગેરહ પચ મહાવ્રતોં કી સાધના આરાધના કર્મવન્ધન સે છુટકારા પાને કે લિયે હી કી જાતી હૈ હસલિયે હસ સોલહવેં અધ્યયન મેં કર્મ નિર્જરા અર્થાત્ કિયે હુએ કર્મોં કા જીર્ણશીર્ણ કરને કે સાધનોં કા વિશેષ રૂપ સે વર્ણન કિયા ગયા હૈ ઓર હસ વર્ણન કો પાંચ અધિકારોં મેં વિભક્ત કિયા ગયા હૈ જૈસે કિ ૧—અનિત્યાધિકાર મેં, ૨—પર્વતાધિકાર મેં, ૩ રૂપ્યાધિકાર મેં, ૪—મુજગ-

સોળમ્ અધ્યયન પ્રારંભ

હવે સોળમ્ ચૂડારૂપ વિમુક્તિ અધ્યયન પ્રારંભ કરવામા આવે છે.—

‘અણિચ્ચમાવાસ મુત્થિતિ જંતુણો પલોગણ સુચ્ચમિણં અણુત્તરં’

વિડસિરે વિન્નુ અગાર વંધણં અમ્મીરૂં આરંભપરિગ્ગહં ચણ’

પદરમા અધ્યયનમા સર્વ પ્રાણાતિપાત વિરમણ વિગેરે પાચે મહાવ્રતોના અને એ પાંચે મહાવ્રતોની પચ્ચીશ ભાવનાઓનુ પણ નિરૂપણ કરવામાં આવેલ છે. હવે આ સોળમાં અધ્યયનમા મોક્ષરૂપ વિમુક્તિના સાધનોનુ પ્રરૂપણ કરવુ પરમ આવશ્યક ગણાય છે. કેમકે ઉક્તસર્વ પ્રાણાતિપાતવિરમણ વિગેરે પાચ મહાવ્રતોની સાધના આરાધના કર્મવન્ધનથી છુટકારો મેળવવા માટે જ કરાય છે, તેથી આ સોળમા અધ્યયનમા કર્મનિર્જરા અર્થાત્ કરેલા કર્મેની છુટ્કા શીલ કરવાના સાધનોનુ વિશેષ રીતે વર્ણન કરવામા આવેલ છે. અને એ વર્ણન ને પાચ અધિકારોમા વહેંચેલ છે જેમકે—૧ અનિત્યાધિકારમા, ૨—પર્વતાધિ-

શુભગત્વગધિકારે, ૫-રાશુદ્રાધિકારે ચ, અનયા રીત્યા સર્વસાધનાના મુદ્દેશ્ય મુક્તિરેવ, મા ચ મુક્તિઃ દેશમુક્તિ સર્વમુક્તિભેદાભ્યાં દ્વિવિધા વોધ્યા, તત્ર સામાન્યસાધુત આરમ્ભ્ય ભવસ્થકેવલિપર્યન્તસા દેશમુક્તિર્ભવતિ, વેદનીયાદિ-અષ્ટવિધકર્મવન્ધનાનાં તપશ્ચર્યાદ્વારા સર્વથા ક્ષયં કૃત્વા નિર્વાણપ્રાપ્તિઃ સર્વમુક્તિરુચ્યતે, એતદુભયરૂપા મુક્તિઃ કર્મનિર્જરાત એવ ભવતિ તસ્માત્ કર્મનિર્જરા સાધનાનાં પ્રરૂપણ કર્તુમનિત્યાધિકારમુદ્દેશ્ય આહ-‘અણિચ્ચમાવાસમુવિતિ જંતુણો પલોયપ્પ સુચ્ચમિણં અણુત્તરં’ અનિત્યમ્ આવાસમ્ ઉપયાન્તિ જન્તવઃ પ્રલોકયેત્ શ્રુત્વા ઇદમ્ અનુત્તરમ્-ઇદં જિનપ્રવચનમ્, અનુત્તરમ્-સર્વશ્રેષ્ઠ વર્તેતે યત્ર નિગદિતં યદ્ જન્તવઃ-પ્રાણિનો જીવાઃ આવાસમ્-મનુષ્યાદિજન્મરૂપાં ભવમ્ ઉપયાન્તિ-પ્રાપ્નુવન્તિ તત્ મનુષ્યાદિ-ત્વગાધિકાર મેં ઓર ૫-સમુદ્દાધિકાર મેં, ઇસ પ્રકાર સમી સાધનોં કા મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય મુક્તિ હી માની જાતો હૈ, વહ મુક્તિ દેશમુક્તિ ઓર સર્વમુક્તિ કે ભેદ સે દો પ્રકાર કી સમઘની ચાહિયે, ડન દોનોં મુક્તિયોં મેં સામાન્ય સાધુ સે લેકર ભવસ્થ કેવલી પર્યન્ત કો દેશમુક્તિ હી હોતી હૈ કિન્તુ જ્ઞાનાવરણીય દર્શનાવરણીય વેદનીય મોહનીય વગૈરહ અષ્ટવિધ કર્મવન્ધનોં કા તપશ્ચર્યા દ્વારા સર્વથા કર્મક્ષય કર કે નિર્વાણ પ્રાપ્તિ કો સર્વમુક્તિ કહતે હૈ ઇસ પ્રકાર ઇન દોનોં મુક્તિયાં કર્મોં કી નિર્જરા સે હી હો સકતી હેં ઇસલિયે કર્મોં કી નિર્જરા કરને કે સાધનોં કા પ્રરૂપણ કરને કે લિયે અનિર્યાધિકાર કો ઉદ્દેશ્ય કર કહતે હૈ-‘અણિચ્ચમાવાસમુવિતિ જંતુણો પલોયપ્પ સુચ્ચમિણં અણુત્તરં’ સમી જન્તુ પ્રાણો અનિત્ય આવાસ કો પ્રાપ્ત કરતે હૈં અર્થાત્ યહ જિન પ્રવચન યાને મહાવાન શ્રી મહાવીર સ્વામી કા પ્રવચન અનુત્તર હૈ યાને સર્વશ્રેષ્ઠ હૈં ક્યોંકિ જિસ પ્રવચન મેં કહા ગયા હૈ કિ જો જન્તુ યાને સમી જીવ પ્રાણી આવાસ યાને મનુષ્યાદિ જન્મ રૂપ ભવ સંસાર કો પ્રાપ્ત કરતે હૈં વહ મનુષ્યાદિ શરીર અનિત્ય હૈં યહ સુનકર

કારમા ૩-રૂપ્યાધિકારમા ૪-શુભગત્વગાધિકારમાં અને ૫-સમુદ્દાધિકારમા આ પ્રમણે બધા સાધાનેના મુખ્ય ઉદ્દેશ મુક્તિ જ માનવામા આવે છે. એ મુક્તિ દેશમુક્તિ-અને સર્વ મુક્તિના લેક્ષી બે પ્રકારની સમજવી. એ બન્ને મુક્તિયોમા સામાન્ય સાધુથી લઈને ભવસ્થ કેવળી પર્યન્તને દેશમુક્તિ જ થાય છે. પરંતુ જ્ઞાનાવરણીય દર્શનાવરણીય વેદનીય, મોહનીય વિગેરે આઠ પ્રકારના કર્મ બધાનેના તપશ્ચર્યા દ્વારા સર્વથા કર્મોના ક્ષય કરીને નિર્વાણ પ્રાપ્તિને સર્વ મુક્તિ કહે છે-આ પ્રમણે આ બન્ને મુક્તિયો કર્મોની નિર્જરાથી જ થઈ શકે છે તેથી કર્મોની નિર્જરા કરવાના સાધાનેનું નિરૂપણ કરવા માટે અનિત્યાધિકારને ઉદ્દેશીને કહે છે-‘અણિચ્ચમાવાસમુવિતિ જંતુણો’ બધા જ તુ પ્રાણિ અનિત્ય આવાસને પ્રાપ્ત કરે છે અર્થાત્ આ જીવપ્રવચન એટલે કે ભગવાન શ્રીમહાવીર સ્વામીનું પ્રવચન અનુત્તર અર્થાત્ સર્વશ્રેષ્ઠ છે કેમકે જે પ્રવચનમા કહેવામા આવેલ છે કે-જે જંતુ અર્થાત્ બધા જ પ્રાણિ આવાસ અર્થાત્ મનુષ્યાદિ જન્મ રૂપ ભવ સંસારને પ્રાપ્ત કરે છે આ મહત્

શરીરમ્ અનિત્યં વર્તતે इति श्रुत्वा आकर्ण्य विज्ञः—विद्वान् उच्यते परेणाक्षेपः, उद्दिपये गम्भी-
रतापूर्वकम् आन्तरिकहृदयेन च प्रलोकयेत्—विचारयेत् विचारं कुर्यात् अथ च 'विउसिरे विन्नु
अगारवंधणं अभीरु आरम्भपरिग्रहं चए' व्युत्पन्नेत्—परित्यागं कुर्यादित्यर्थः विज्ञः—विद्वान्
साधकः, अगारवन्धम्—पारिवारिकस्नेहजालबन्धनं परित्यजेदिति पूर्वोक्तान्वयः, स विज्ञः कीदृश
इत्याह—अभीरुः—सप्तप्रकारकभयपरीषहभयवर्जितः सन् आरम्भपरिग्रहम्—समस्तसाव्यकर्म-
परिग्रहमपि त्यजेत्—परिर्जयेदित्यर्थः, एतावता सर्वश्रेष्ठभगवान् उक्तं यत् जीवात्मा
मनुष्यादियोनौ जन्म गृह्णाति तदनित्यं वर्तते इति श्रुत्वा हार्दिकचिन्तनञ्च कृत्वा सर्वभयेभ्यो
निर्मुक्तत्वादनिर्भीको विद्वान् साधकः पारिवारिकस्नेहबन्धनं समस्त साव्यकर्मनुष्ठानं परि-
ग्रहश्च सहाहयाभ्यन्तरं परित्यजेदिति फलितम् ॥१॥ इति अनित्याधिष्ठानः ।

विज्ञ विद्वान્ લોગ હસ વિષય મેં ગમ્ભીરતા પૂર્વક ઔર આન્તરિક હૃદય સે વિચાર
કરે ઔર 'વિઉસિરે વિન્નુ અગારવંધણં, અભીરુ આરંભ પરિગ્રહં ચए' ॥૧॥
વહ વિજ્ઞ વિદ્વાન્ મનુષ્ય અભીરુ હોકર અર્થાત્ હહલોકાદિ સાત પ્રકાર કે ભય
પરીષહે ભય વર્જિત હોકર અગાર વન્ધન કો યાને પારિવારિક સ્નેહ જાલ બન્ધન
કો છોડ દે ઔર આરમ્ભ પરિગ્રહ કો યાને સમસ્ત સાવ્ય કર્મ પરિગ્રહ કો ખી છોડ
દે, એતાવતા સર્વશ્રેષ્ઠ ભગવાન્ કે પ્રવચન મેં કહા ગયા હૈ કિ જો જીવાત્મા
મનુષ્યાદિ યોનિ મેં જન્મ લેતા હૈ વહ મનુષ્યાદિ યોનિ અનિત્ય હૈ એસા સુન
સમજકર ઔર હાર્દિક ચિન્તન ખી કરકે સમી પ્રકાર કે ભય સે નિર્મુક્ત હોને
સે નિર્ભીક હોકર વિદ્વાન્ સાધક પારિવારિક સ્નેહ બન્ધન કો ઔર સમસ્ત
સાવ્ય કર્માનુષ્ઠાન કો તથા પરિગ્રહ કો બાહ્ય આભ્યન્તર કે સાથ છોડ દે
અર્થાત્ બાહર સે ઔર ખીતર સે સમી પ્રકાર કે સાવ્ય કર્માનુષ્ઠાન ઔર પારિ-
વારિક સ્નેહ ભક્તિ માયા તથા પરિગ્રહ કા પરિત્યાગ કર દે હસ પ્રકાર પહલા

ધ્યાદિ શરીર અનિત્ય છે 'પલોયણ સુચ્ચમણિ અણુતરં' આ સાક્ષીને વિદ્વાન્ પુરુષ આ
વિષયમાં ગમ્ભીરતા પૂર્વક અને આત્મિક હૃદયથી વિચાર કરે અને 'વિઉસરે વિન્નુ
અગારવંધણં, અભીરુ આરંભ પરિગ્રહં ચए ॥ ૧ ॥ આ વિજ્ઞ વિદ્વાન્ મનુષ્ય અભીરુ બની ને
અર્થાત્ સાત પ્રકારના ભય પરીષદ એટલે કે ભયવર્ણ તથા ને અગાર બધનને એટલે
કે પારિવારિક સ્નેહ બળ બધન ને છોડી દેવો અને આરભ પરિગ્રહને અર્થાત્ સઘળા
સાવધ કર્મ પરિગ્રહને પણ છોડી દેવો એટલે કે સર્વ શ્રેષ્ઠ ભગવાન્ના પ્રવચન-
માં કહ્યું છે કે—જે જીવાત્મા મનુષ્યાદિ યોનિમાં જન્મ લે છે તે મનુષ્યાદિ યોનિ અનિત્ય
છે એમ સાક્ષીને અને હાર્દિક ચિન્તન પણ કરીને બધા પ્રકારના ભયથી નિર્મુક્ત થવાથી
નિર્ભીક થઈને વિદ્વાન્ સાધકે પારિવારિક સ્નેહ બધનને અને બધા સાવધ કર્માનુષ્ઠાનને
તથા પરિગ્રહને બાહ્ય અભ્યંતરની સાથે છોડી દેવો અર્થાત્ બહારથી અને અંદરથી બધા
પ્રકારના સાવધ કર્માનુષ્ઠાન અને પારિવારિક સ્નેહ ભક્તિ માયા તથા પરિગ્રહને પરિ-

મૂલમ્—તહા ગયં મિશ્વમળંતસંજયં અળેલિસં વિન્નુ ચરંતમેસણં ।

તુદંતિ વાયાહિ અમિદ્વં નરા, સરેહિં સંગામગયં વ કુંજરં ॥૨॥

છાયા—તથાગતં મિશ્વમનન્તસંયતમ્ અનીદ્ગં વિજ્ઞં ચરન્તમેયણામ્ ।

તુદન્તિ વાગૂભિઃ અમિદ્રવન્તે નરાઃ શરૈઃ સંગ્રામગતમિવ કુઞ્જરૈઃ ॥૨॥

ટીકા—સમ્પ્રતિ પર્વતાધિકારમુદ્દિશ્ય પ્રરૂપયિતુમાહ—‘તહાગયં મિશ્વમળંતસંજયં અળેલિસં વિન્નુ ચરંતમેસણં’ તથાગતમ્—તથાભૂતમ્ મનુષ્યાદિભવાનિત્યત્વાદિભાવનાયુક્તમ્ મિશ્વમ્—ભાવસાધુમ્ અનન્તસંયતમ્—એકેન્દ્રિયત્રસાનન્તજીવરક્ષણત્વપરમ્ એકેન્દ્રિયાદિ જીવાનાં રક્ષણે સદૈવ યત્નશીલપિત્યર્થઃ અતए અનીદ્ગમ્—અનુપમસંયમશીલમ્, વિજ્ઞમ્—પૂર્ણવિદ્વાસમ્ મુનિમ્ ષણામ્—શુદ્ધાહારગવેષણાં ચરન્તમ્ કુર્વન્તમ્ માદરાધુ મેત્યર્થઃ ‘તુદંતિ વાયાહિ અમિદ્વં નરા, સરેહિં સંગામગયં વ કુંજરં’ તુદન્તિ—વ્યથયન્તિ પોડયન્તિ વાગૂભિઃ—અસમ્યગાલિપ્રદાનાદિ વચનૈઃ, અથ ચ અમિદ્રાન્તઃ—લગ્નલોષ્ટપ્રસ્તરાદિપ્રહારૈઃ પ્રહરન્તઃ નરાઃ કેચન અનાર્યપુરુષાઃ તથા પ્રહરન્તિ इव—યથા શરૈઃ—તીક્ષ્ણવાળૈઃ કેચન શત્રવઃ સંગ્રામગત મમરભૂમિસમુપસ્થિતં અનિત્યાધિકાર કી વક્તવ્યતા સમાપ્ત હો ગયી ।

અહ દ્વિતીય પર્વતાધિકાર કો ઉદ્દેશ કર પ્રરૂપણ કરને કે લિયે કહતે હૈં—‘તહાગયં મિશ્વમળંતસંજયં અળેલિસં વિન્નુ ચરંતમેસણં’ તથાગતં—તથાભૂત યાને મનુષ્યાદિ ભવોં કી અનિત્યત્વાદિ ભાવના સે યુક્ત મિશ્વક કો યાને ભાવસાધુ કો જો કિ અનન્ત સંયત હૈ અર્થાત્ એકેન્દ્રિય ત્રસ અનન્ત જીવોં કે રક્ષણ મેં તત્પર હૈં યાને એકેન્દ્રિયાદિ જીવોં કે રક્ષણ મેં તમેશાં યત્નશીલ હૈ અત एव અનીદ્ગ યાને અનુપમ સંયમશીલ ઔર વિજ્ઞ પૂર્ણ વિદ્વાન્ જૈન મુનિ મહાત્મા કી જો કિ શુદ્ધ આહાર કી ગવેષણા કરને મેં તત્પર હૈ ‘તુદંતિ વાયાહિ અમિદ્વં નરા સરેહિં સંગામગયં વ કુંજરં’ હસ પ્રકાર જૈન સાધુ મુનિ કો વહુત સે અનાર્ય દુષ્ટ પુરુષ અસમ્ય ગાલીપ્રદાનાદિ કુવચનોં સે ઔર લાઢ લોષ્ટ પ્રસ્તરાદિ પ્રહારોં

ત્યાગ કરી દેવો એ પ્રમાણે પહેલા અનિત્યાધિકારતુ કથન સંપૂર્ણ થયું

હવે દ્વિતીય પર્વતાધિકારને ઉદ્દેશીને પ્રરૂપણ કરવા માટે સ્વકાર કહે છે—‘તહાગયં મિશ્વમળંતસંજયં’ તથાભૂત અર્થાત્ મનુષ્યાદિ ભવોની અનિત્યત્વાદિ ભાવનાથી યુક્ત નિર્ઞાન સાધુને કે જે અનન્ત સંયત છે અર્થાત્ એકેન્દ્રિય ત્રસ અનન્ત જીવોના રક્ષણમાં તત્પર છે. એટલે કે એકેન્દ્રિયાદિ જીવોના રક્ષણમાં હમેશા પ્રયત્નશીલ છે અતએવ “અળેલિસં વિન્નુ ચરંતમેસણં” અનિદ્ગ અર્થાત્ અનુપમ સંયમશીલ અને વિજ્ઞ પૂર્ણ વિદ્વાન્ નિર્ઞાન મુનિને કે શુદ્ધ આહારની ગવેષણા કરવામાં તત્પર છે આ પ્રમાણે ઘણા નિર્ઞાન મુનિને ‘તુદંતિ વાયાહિ અમિદ્વં નરા’ અનાર્ય દુષ્ટ પુરુષો અસમ્ય ગાલી પ્રદાનાદિ કુવચનોથી અને લાઢી ઢાળવા વિગેરેના પ્રહારોથી પ્રહાર કરીને ઘાયલ કરે છે, તે એવી રીતે ઘાયલ કરે છે કે જેમ ‘સરેહિં સંગામગયં વ કુંજરં’ શત્રુ સમૂહ તીક્ષ્ણ આણેથી સંગ્રામગત અર્થાત્ યુદ્ધ

કુઝરમ્-પ્રતિપક્ષિદિગ્ગજં પ્રદરન્તિ, एतेन मनुष्यादि भवानामनित्यत्वादि भावनाभावितम्
અનન્તજીવસંરક્ષણતત્પરમ્ અનુપમસંયમશીલં જિનાગમાનુપાર શુદ્ધાહારગવેષણાતત્પરં ભાવ-
મિષ્ટમ્ દૃષ્ટ્વા સ્વભાવદુષ્ટા કતિપયે અનાર્યમનુષ્યા અસમ્યાશ્લોત્ત્વચ્ચનદ્વારા લગુહલોષ્ટપાષા-
ણખણ્ડપ્રહારૈશ્ચ સંગ્રામભૂમિગતં પ્રતિપક્ષદિગ્ગજં યથા તીક્ષ્ણવાણૈઃ વીરયોદ્ધા પ્રદરન્તિ તથૈવ
પ્રદરન્તિ કિન્તુ સર્વપરીષદસહિષ્ણુઃ ભાવસાધુઃ પર્વત ઇવ તત્પ્રદરૈરવિચ્છિન્નઃ સન સંયમપાલન-
તત્પર એવ તિષ્ઠતિ નતુ કિશ્ચિદપિ અનાર્યદુષ્ટજનોક્તોપદ્રવૈઃ કથમપિ વિચલિતો ભવતિ હત્ય-
ગ્રેણાન્નયઃ અવગન્તવ્યઃ ॥૨॥

મૂલ્ય-તહપ્પગારેહિં જણેહિં હીલિણ, સસદ્દાસાફરુસા ઉર્હરિયા ।

તિતિલ્લણ નાણિ મદુટ્ટુચેયસા, ગિરિલ્લ વાણ ન સંપવેયણ ॥૩॥

છાયા-તથાપ્રકારૈઃ જનૈઃ હીલિતઃ, સશબ્દસ્પર્શઃ પરપૈઃ ઉદીરેતઃ ।

તિતિક્ષ્ણતે જ્ઞાની અદુષ્ટચેતસા ગિરિલિ વાતેન ન મંપ્રવેપતે ॥૩॥

સે પ્રહાર કરતે હુણે પ્રકાર ઘાયલ કરતે હૈં જૈસે કિ શત્રુગણ તીક્ષ્ણવાણાં સે
સંગ્રામ ગત અર્થાત્ યુદ્ધ ભૂમિ મેં સમુપસ્થિત કુઝર યાને પ્રતિપક્ષિયોં કે દિગ્ગજ
હાથી કો મારતે હૈં એતાવતા મનુષ્યાદિ ભવોં કી અનિત્યતા ભાવના સે પ્રભાવિત
તન્મય ઔર અનન્ત જીવ સંરક્ષણ તત્પર ઔર અનુપમ સંયમશીલ તથા જિના-
ગમ કે અનુસાર શુદ્ધાહાર ગવેષણા કરને મેં તત્પર ભાવસાધુ કો દેલ્લકર સ્વ-
ભાવ સે દુષ્ટ દુર્જન કિતને હી અનાર્ય પુરુષ અસમ્ય ઔર અશ્લીલ વચ્ચન દ્વારા
લગુહ લોષ્ટ પાષાણ ખણ્ડ કે પ્રહારોં સે સંગ્રામ ભૂમિગત પ્રતિપક્ષિયોં કે દિગ્ગજ
કો જિસ પ્રકાર તીક્ષ્ણ તીલ્લે વાણાં સે વીર યોદ્ધા લડાકૂ લોગ મારતે હૈં ઉમ્મી
તરહ પ્રહાર કરતે હૈં કિન્તુ સર્વવિધ પરીષદ્દા કા સહનશીલ ભાવસાધુ મુનિ
મહાત્મા પર્વત કે સમાન ઉન દુષ્ટ પુરુષોં કે પ્રહાર સે વિચલિત નહીં હોકર હી
સંયમ પાલન મેં પૂર્ણ તત્પર હી રહતે હૈં થોડાં મી ઉન અનાર્ય દુષ્ટ પુરુષોં કે ઉપ-
દ્રવોં સે કિસીં મી તરહ વિચલિત નહીં હોતે હૈં ।

ભૂમિમા ઉપસ્થિત થયેલ પ્રતિપક્ષિયોના હાથીઓને મારે છે એટલે કે મનુષ્યાદિ ભવોની
અનિત્યતાની ભાવનાથી પ્રભાવિત તન્મય અને અનતજીવ સંરક્ષણમાં તત્પર અને અનુપમ
સંયમશીલ તથા જિનાગમ પ્રમાણે શુદ્ધ આહાર ગવેષણા કરવામાં તત્પર એવા આત્માથી
સાધુને દેખીને સ્વભાવથીજ દુષ્ટ એવા દુર્જન એટલે કે કેટલાકે અનાર્ય પુરુષો અસમ્ય
અને અશ્લીલ વચ્ચન દ્વારા લાઠડી દેખલા કે પત્થરથી રણસંગ્રામના આવેલ પ્રતિપક્ષિયોના
હાથિયોને જેમ તીક્ષ્ણ બાણથી વીરયોદ્ધાઓ મારે છે એજ રીતે પ્રહાર કરે છે. પરંતુ
સર્વવિધ પરીષદ્દાને સહન કરવાવાળા આત્માથી સાધુ પર્વતની જેમ અડગરહી એ દુષ્ટ
પુરુષોના પ્રહારથી ચલિત થયા વિનાજ સંયમ પાલનમાં પૂર્ણ રીતે તત્પર જ રહે છે એ
અનાર્ય પુરુષોના ઉપદ્રવોથી કોઈ પણ રીતે જરા સરખા પણ ચ્છિન્ન થતા નથી.

ટીકા-પર્વતાધિકારવક્તવ્યતાશેષમુપસંહરન્નાહ-‘તદ્દુષ્પગારેહિં જનેહિં હીલિષ્’ તથા-
 પ્રકારૈઃ-દ્વિતીયકારિકોક્તદુષ્ટાનાર્યરૂપૈઃ જનૈઃ-પુરુષૈઃ હીલિતઃ-તર્જિતઃ તાહિતશ્ચ, एवं
 ‘સ સદ્દાસાફરુસા ઉર્હિરિયા’ સશબ્દસંર્ષૈઃ પુરુષૈઃ-કઠોરૈઃ મર્મસ્થલવેધકૈઃ અસમ્યાશ્લીલશબ્દ-
 સ્પર્શસહિતૈઃ તીક્ષ્ણવચનૈરિત્યર્થઃ ઉદીરિતઃ-કથિતઃ અત્યન્ત તીવ્રકઠોરાક્રોશવત્તનૈઃ કદર્થિતઃ
 અપમાનિતો ભૂત્વાપિ ભાવસાધુઃ ‘તિતિક્ષ્ણે નાણિ અદુદ્ધચેયસા’ તિતિક્ષ્ણતે તાન્-પરિષદ્ધાન્
 સહતે જ્ઞાની-પૂર્ણવિજ્ઞઃ સ ભાવમુનિઃ અદુષ્ટચેતસા-કાલુષ્યરહિતમનસા યુક્તત્વાત્ મમૈવ
 જન્માન્તરકૃતદુષ્કર્મફલમેતદિતિ બુદ્ધ્યા વિમૃશ્ય મયૈવૈતદ્ ભોક્તવ્યમિતિ જાનન્ અનાર્યપુરુષ
 દ્વારા કૃતોપદ્રવૈઃ પ્રકમ્પિતો ન ભવતિ ઈતિ દૃષ્ટાન્તદ્વારા પ્રરૂપયન્નાહ-‘ગિરિવ્વ વાણ ન
 સંપવેયષ્’ ગિરિરિવ-પર્વત ઇવ વાતેન-વાયુના-ઝંજાવાત્રેનાપિ ઇત્યર્થઃ યથા ન સંપ્રવેષતે-
 કમ્પિતો ન ભવતિ તથૈવ સંયમનિષ્ઠો ભાવસાધુરપિ ઉક્તપરીપદ્ધોપસર્ગૈઃ અનાર્યદુષ્ટજનોપદ્રવૈઃ
 વિચલિતો ન ભવતીતિ ભાવઃ ॥૩॥

અવ પર્વતાધિકાર કી અવશિષ્ટ વક્તવ્યતા કા ઉપસંહાર કરતે હૈં-
 ‘તદ્દુષ્પગારેહિં જનેહિં હીલિષ્’ ॥૩॥ તથાપ્રકારૈઃ યાને ઉપર્યુક્ત દ્વિતીય કારિકા
 મેં કહે ગયે અનાર્ય દુષ્ટ રૂપ પુરુષોં સે હીલિત યાને તર્જિત ઓર તાહિત
 હોકર ઓર ‘સસદ્દાસા ફરુસા ઉર્હિરિયા’ અત્યન્ત કઠોર મર્મસ્થલ વેધક અસ
 મ્ય અશ્લીલ શબ્દ સ્પર્શ સહિત તીલ્લે વચનોં સે ઘાયલ હોકર અર્થાત્ અત્યન્ત
 તીવ્ર કઠોર આક્રોશ વચનોં સે કદર્થિત યાને અપમાનિત હોકર ભી ભાવસાધુ
 ‘નિતિક્ષ્ણે’ તિતિક્ષ્ણા કરતે હૈં યાને ઉન પરીપદ્ધોં કો સહતે હૈં ‘નાણીઅદુદ્ધચેયસા’
 ઇતાવતા જ્ઞાની અર્થાત્ પૂર્ણ વિજ્ઞ વહ ભાવસાધુ અદુષ્ટ ચિત્ત સે યાને કાલુષ્ય
 રહિત મન સે યુક્ત હોકર મેરે હી જન્માન્તર મેં કિયે હુષ્ વુરે કર્મોં કા યહ ફલ
 હૈં ઇસલિયે મુઝે હી ઇસકા ફલ ભોગના ચાહિયે ઇસા વિચાર કર અનાર્ય દુષ્ટ
 પુરુષ દ્વારા કિયે ગયે ઉપદ્રવોં સે ઘવઢાતે નહીં હૈં ઇસી કો દૃષ્ટાન્ત દ્વારા બત-
 લાતે હૈં-જિસ પ્રકાર ‘ગિરિવ્વ વાણ ન સંપવેયષ્’ ઝંજાવાત સે ભી પર્વત કમ્પિત
 નહીં હોતા હૈં વૈસે હી સંયમનિષ્ઠ નિર્ગ્રન્થ જૈન સાધુ ભી ઉપર્યુક્ત પરીપદ્ધોં.

હવે પર્વતાધિકારના આક્રોશના ઉપસંહાર કરતા કહે છે-‘તદ્દુષ્પગારેહિં જનેહિં
 હીલિષ્’ એ ઉપરોક્ત બીજી ગાથામાં કહેવામાં આવેલ અનાર્ય દુષ્ટ પુરુષોથી તિરસ્કૃત
 અને તાહિત થઇને ‘સસદ્દાસા ફરુસા ઉર્હિરિયા’ અત્યંત કઠોર નિંદા વચનોથી અપમાનિત
 થઇને પણ આત્માથી સાધુ તિતિક્ષ્ણ કરે છે. અર્થાત્ એ પરીપદ્ધોને સહન કરે છે. ‘તિતિ
 ક્ષ્ણ નાણિ અદુદ્ધચેયસા’ જ્ઞાની અર્થાત્ પૂર્ણ વિજ્ઞ એ આત્માથી સાધુ અદુષ્ટ ચિત્તથી અર્થાત્
 નિર્મલ મનથી યુક્ત થઇને મેં જ જન્માન્તરમાં કરેલા બુરા કર્મોનું આ ફળ છે. તેથી તે
 મારે જ ભોગવવું જોઇએ એમ વિચારીને અનાર્ય દુષ્ટ પુરુષોએ કરેલા ઉપદ્રવોથી ગમ-
 શતા નથી એજ વાત દૃષ્ટાન્ત દ્વારા બતાવતા કહે છે કે-‘ગિરિવ્વ વાણ ન સંપવેયષ્’ એમ

મૂલમ્-ઉવેહમાણે કુસલેહિ સંવસે, અકંતદુઃખી તસથાવરા દુહી ।

અલૂસણ સવ્વસહે મહામુળી, તહા હિ સે સુસસમણે સમાહિણ ॥૪॥

છાયા-ઉપેક્ષમાણઃ કુશલૈઃ સંવસેત્, અકાન્તદુઃખિનઃ ત્રસસ્થાવરાન દુઃખિનઃ ।

અલૂપયન્ સર્વસહે મહામુનિઃ તથાલ્લસો મુશ્રમણઃ સમાહિતઃ ॥૪॥

ટીકા-સમ્પ્રતિ રૂપ્યાધિકારમાશ્રિત્ય પ્રરૂપયિતુમાહ--‘ઉવેહમાણે કુસલેહિ સંવસે’ ઉપેક્ષમાણઃ-હૃષ્ટાનિષ્ટવિષયેષુ મધ્યસ્થભાવમાશ્રયન પરીપહોપસર્ગાન્ વા સહન્ ભાવસાધુઃ કુશલૈઃ-ગીતાર્થમુનિભિઃ સાશ્વમ્ સંવસેત્-નિવાસં કુર્યાત્ તિષ્ઠેદિત્યર્થઃ તથા ‘અકંતદુઃખીતસથાવરા દુહી’ અકાન્ત દુઃખિનઃ-અસાતાવેદનીયરૂપા કમનીયાનિષ્ટદુઃખાગિનઃ ત્રસસ્થાવરાન્-દ્વીન્દ્રિયત્રીન્દ્રિયચતુરિન્દ્રિયપચ્ચેન્દ્રિયરૂપત્રસજીવાન્ એકેન્દ્રિય પૃથિવીકાયિકાદિપચ્ચસ્થાવરાંશ્ચ દુઃખિને જીવાન ‘અલૂસણ સવ્વસહે મહામુળી’ અલૂપયન્-અપરિતાપયન્ પરિતાપસર્ગો સે યાને અનાર્ય દુષ્ટ જનોં કે ઉપદ્રવોં સે વિચલિત નહીં હોતે હૈં

ઇસ પ્રકાર પર્વતાધિકાર કી વક્તવ્યતા પૂર્ણ હો ગયી ।

અવ રૂપ્યાધિકાર કો ઉદ્દેશ્યકર નિરૂપણ કરને કે લિયે કહતે હૈં-‘ઉવેહમાણે કુસલેહિ સંવસે’ ॥ ૪ ॥ ઉપેક્ષમાણઃ-હૃષ્ટ ઓર અનિષ્ટ વિષયોં મેં મધ્યસ્થ ભાવ કા આશ્રયણ કરતા હુઆ જૈન સાધુ કુશલ યાને ગીતાર્થ મુનિયોં કે સાથ નિવાસ કરે અર્થાત્ હૃષ્ટાનિષ્ટ વિષયોં કો ઉદાસીન રૂપ સે હી દેવતા હુઆ ઓર પરીપહ ઉપસર્ગો કો સહન કરતા હુઆ નિર્ગન્થ જૈન મુનિ મહાત્મા ગીતાર્થ મુનિયોં કે સાથ ઉપાશ્રય મેં નિવાસ કરે ઓર ‘અકંતદુઃખી તસથાવરા દુહી’ અકાન્ત દુઃખી જીવો કો યાને અસાતાવેદનીય રૂપ અકમનીય અર્થાત્ અવાંચ્છનીય અનિષ્ટ દુઃખો કા ભાગી ત્રસ સ્થાવરો યાને દ્વીન્દ્રિય ત્રીન્દ્રિય ચતુરિન્દ્રિય પચ્ચેન્દ્રિય રૂપ ત્રસ જીવો કો તથા એકેન્દ્રિય પૃથિવીકાયિક વગૈરહ પાંચ સ્થાવર રૂપ દુઃખી જીવો કો ‘અલૂસણ સવ્વસહે મહામુળી’ અલૂપિત કરતા હુઆ

અંજાવાતથી પણ પર્વત કપાયમાન થતા નથી એજ પ્રમાણે સયમનિષ્ઠ નિર્ગન્થ મુનિ ઉપદેશક પરીપહો અને ઉપસર્ગોથી એટલે કે અનાર્ય દુષ્ટ જનોના ઉપદ્રવોથી ચલિત થતા નથી. આ રીતે પર્વતાધિકારનું કથન પૂર્ણ થયું

હવે રૂપ્યાધિકારને ઉદ્દેશીને નિરૂપણ કરવા માટે સૂત્રકાર કહે છે. ‘ઉવેહમાણે કુસલેહિ સંવસે’ હૃષ્ટ અને અનિષ્ટ વિષયોમા મધ્યસ્થ ભાવનો આશ્રય કરીને તટસ્થ પણાથી જ પરીપહો અને ઉપસર્ગોને સહન કરીને કુશળ અર્થાત્ ગીતાર્થ મુનિઓની સાથે નિવાસ કરવો. અર્થાત્ હૃષ્ટાનિષ્ટ વિષયોને ઉદાસીન પણાથી એકત્રીને પરીપહ ઉપસર્ગોને સહન કરતાં નિર્ગન્થ મુનિએ ગીતાર્થ મુનિઓની સાથે ઉપાશ્રયમા નિવાસ કરવો તથા ‘અકંતદુઃખી તસથાવરા દુહી’ અકાન્ત દુઃખી જીવોને અર્થાત્ અસાતાવેદની રૂપ અકમનીય અવાંચ્છનીય અનિષ્ટ હોવાના ભાગી ત્રસસ્થાવરો અર્થાત્ દ્વીન્દ્રિય ત્રીન્દ્રિય ચતુરિન્દ્રિય પચ્ચેન્દ્રિય ત્રસજીવોને તથા એકેન્દ્રિય પૃથિવીકાયિક વિગેરે પાંચ સ્થાવરરૂપ દુઃખી જીવોને ‘અલૂસણ સવ્વસહે મહા-

પનમ્ અકુર્વન્ સર્વસઠઃ-પૃથિવીવત્ સર્વપ્રકારકપરીપહોપસર્ગાન્ સહમાનઃ મહામુનિઃ સમ્યક્-
તયા ત્રિભુવનસ્વભાવજ્ઞાતા માદસાધુઃ 'તદ્વાહિ સે સુસ્સમણે સમાહિણ' તથાહિ-તથાભૂતત્વાદેવ
અસૌ સાધુઃ સુશ્રમણઃ-શ્રેષ્ઠશ્રમણઃ इति સમાખ્યાતઃ-કથિતઃ, એતાવતા પરીપહોપસર્ગાન્
સહમાનો મહામુનિઃ ગીતાર્થમુનિભિઃ સઠ સંપ્રસન્ન દુઃખં સર્વપ્રાણિનાં પ્રતિકૂલવેદનીયં જાનન્
દુઃખિનઃ ત્રસસ્થાવરજીવાન્ અપરિતાપયન્ પૃથિવીવત્ સર્વદુઃખસહનકર્તા લોકત્રયવર્તિપદાર્થ-
વેતૃત્વાત્ શ્રેષ્ઠશ્રમણત્વેન પ્રસિદ્ધો ભવતીતિ ભાવઃ ॥૪॥ અપિ ચ

મૂલમ્-વિઝ નણ ધમ્મપયં અણુત્તરં વિણીય તપહસ્સ મુણિસ્સ જ્ઞાયએ ।

સમાહિયસ્સઽગ્ગિસિહા વ તેયસા તવો ય પન્ના ય જસો ય વહ્હુ ॥૫॥

છાયા-વિદ્વાન્ નતઃ ધર્મપદમનુત્તરમ્ વિનીતવૃણ્ણસ્ય મુનેઃ ધ્યાયતઃ ।

સમાહિતસ્થાગ્નિશિખેય તેજસા તપશ્ચ પ્રજ્ઞા ચ યશ્ચ વર્દ્યતે ॥૬॥

ટીકા-‘વિઝ નણ ધમ્મપયં અણુત્તરં’ વિદ્વાન્-સમયકાલજ્ઞઃ, નતઃ-વિનયસમ્પન્નઃ, અનુ

યાને અપરિતાપિત કરતા હુઆ અર્થાત્ પરિતાપન નહીં કરતા હુઆ ઔર પૃથિવી
કે સમાન સર્વ પ્રકારકે પરીપહોપસર્ગોં કો સહન કરતા હુઆ મહામુનિ નિર્ગ્રન્થ
જૈન સાધુ અર્થાત્ સમ્યક્ રૂપ સે ત્રિભુવન કે સ્વભાવ કો જાનને વાલા ભાવસાધુ
'તદ્વાહિ સે સુસ્સમણે સમાહિણ' હસ પ્રકાર કે હોને સે હી વહ નિર્ગ્રન્થ જૈન સાધુ
સુશ્રમણ અર્થાત્ અત્યન્ત શ્રેષ્ઠ શ્રમણ કહલાતા હૈ એતાવતા પરીપહ ઉપસર્ગોં કો
સહતા હુઆ મહા મુનિ જૈન સાધુ ગીતાર્થ મુનિયોં કે સાથ નિવાસ કરતા હુઆ
દુઃખ સમી પ્રાણિયોં કે પ્રતિકૂલ વેદનીય હોતા હૈ એસા જાનતા હુઆ અત્યન્ત
દુઃખી સમી ત્રસ સ્થાવર જીવોં કો નહીં પરિતાપિત કરતે હુએ પૃથિવી કે સમાન
સર્વ દુઃખ કા સહન કરનેવાલા વહ ભાવસાધુ ત્રીનોં લોકોં કે અન્દર રહનેવાલે
સમી પદાર્થોં કો જાનને કે કારણ અત્યન્ત શ્રેષ્ઠ શ્રમણ રૂપ સે પ્રસિદ્ધ હોતા હૈ
અર્થાત્ વહ ભાવસાધુ અત્યન્ત શ્રેષ્ઠ સાધુ સમજા જાતા હૈ હસ પ્રકાર કે નિર્ગ્ર-
ન્થ શ્રેષ્ઠ જૈન સાધુ કે લિયે ઔર મી બતલાતે હૈ-‘વિઝ નણ ધમ્મપયં અણુત્તરં’

મુની તદ્વાહિ સે સુસ્સમણે સમાહિણ' ॥૪॥ અલ્પ્લિત અર્થાત્ અપરિતાપિત કરતા થકા પૃથ્વી
સરખા સર્વ પ્રકારના પરીપહોપસર્ગોં સહન કરીને નિર્ગ્રન્થમુનિ અર્થાત્ સમ્યક્ રૂપ
ત્રિભુવનના સ્વભાવને જાણવાવાળા સંયમી સાધુ આ પ્રકારના હોવાથી જ એ નિર્ગ્રન્થ
મુનિ સુશ્રમણ અર્થાત્ અત્યન્ત શ્રેષ્ઠ શ્રમણ કહેવાય છે એટલે કે-પરીપહ અને
ઉપસર્ગોં સહન કરીને મહામુનિ ગીતાર્થ મુનિયોની સાથે નિવાસ કરતા તથા દુઃખ બધા
પ્રાણિયોને પ્રતિકૂળ હોય છે. તેમ સમજીને અત્યન્ત દુઃખી બધા જ ત્રસ સ્થાવર
જીવોને પરિતાપ કર્યાવિના પૃથિવીની જેમ બધા દુઃખ સહન કરનાર તે આત્માથી
સાધુ ત્રણે લોકોની અંદર રહેલા બધા પદાર્થોને જાણવા માટે અત્યન્ત શ્રેષ્ઠ શ્રમણ
પણાથી પ્રસિદ્ધ થાય છે અર્થાત્ તે નિર્ગ્રન્થ સાધુ અત્યન્ત ઉત્તમ સાધુ કહેવાય છે. આ
પ્રમાણે નિર્ગ્રન્થ શ્રેષ્ઠ સાધુ માટે વિશેષ કથન કરે છે-‘વિઝ નણ ધમ્મપયં અણુત્તરં’ તે ‘પૂર્ણ’

તરમ્-અનુત્તમમ્ સર્વોત્તમમિત્યર્થઃ ધર્મપદમ્-યતિધર્મમ્ કમાદવામાર્દવાદિગુણાન ભજમાનઃ
ભાવસાધુઃ મહાશુનિત્યાત્ સર્વશ્રેષ્ઠ શ્રમણ ઉચ્ચને અતપ્ત્વ 'વિણીય તપ્પરસ મુણિસ્સ ધાયઓ'
વિનીતતૃપ્ણસ્ય-અપનીતતૃપ્ણસ્ય તૃપ્ણારહિતરચેત્યર્થઃ મુનેઃ-મહામુનેઃ ભાવસાધોઃ ધ્યાયતઃ-
ધર્મધ્યાનં કુર્વતઃ 'સમાહિયસ્સગ્ગિસિહાવતેયસા' સમાહિતસ્ય-સમાધિમતઃ ઉપયોગવતઃ તસ્ય
ભાવસાધોઃ અગ્નિશિખેન-વતેરિચિરિવ તેજસા-પ્રભાવવિશેષેણ જાગ્રવલ્યમાનસ્ય 'તવો ય પન્ના-
ય જસો ય વહુહ' તપ્ત્ય પ્રજ્ઞાચ યશ્ચ વર્દને-અમિવર્દને इत्यર્થઃ તથા ચાગ્નિશિખાવત્ તેજસા
દેદીપ્યમાનસ્ય મહામુનેઃ તપઃ પ્રજ્ઞાયશાંસિ વૃદ્ધિ પ્રાપ્નુવન્તીતિ ફાલેતમ્ । ૫॥ એવમેવ-

મૂલમ્-દિસોદિસંડણંત જિણેણ નાહણા, મહવ્વયા સ્વેમપયા પવેહયા ।

મહાગુરુ નિસ્સગરા ડહ્મરિયા, તમેવ તેહસિ દિસ પગાસગા ॥૬॥

છાયા-દિશોદિશમ્ અનન્તજિનેન ત્રાયિના મહાવ્રતાનિ ક્ષેમપદાનિ પ્રતેદિતાનિ ।

મહાગુરુણિ નિઃસ્કરાણિ ડહ્મરિતાનિ તનરતેજ इति ત્રિદિશં પ્રકાશકાનિ ॥૬॥

ટીકા-'દિસો દિસંડણંતજિણેણ નાહણા' દિશોદિશમ્-સર્વાંશપિ એકેન્દ્રિયાદિભાવદિ-

વહ પૂર્ણ વિદ્વાન્ સમય કાલ કા જાતા ઔર નત અર્થાન્ વિનય સમરન્ન ઔર
સર્વોત્તમ યતિધર્મ યાને ક્ષમા દવા માર્દવાદિ ગુણો વો ભજનેલાલા વહ નર્ગન્થ
જૈન સાધુ મહાશુનિ હોને સે સર્વશ્રેષ્ઠ શ્રમણ કહલાતા હૈં હનીરિયે 'વિણીયતા
હસ્સ મુણિસ્સ ઝ્ઞાયઓ' તૃષ્ણા રહિત હોતે હુર ઔર ધર્મ ધ્યાન કરતે હુર ઔર
'સમાહિયસ્સગ્ગિસિહાવતેયસા' સમાધિલાલે યાને ઉપયોગલાલે ઔર અગ્નિ-
શિખા કે સમાન તેજ સે યાને પ્રભાવ વિશેષ સે 'તવોયપન્નાય જસોય વહુહ'
જાગ્રવલ્યમાન હસ નિર્ગન્થ જૈન સાધુ કા તપ પ્રજ્ઞા ઔર યશ વધને લગતા હૈં
પતાવતા અગ્નિશિખા કે સમાન પ્રભાવ વિશેષ હા તેજસે દેદીપ્યમાન હસ
મહાશુનિ કે તપ પ્રજ્ઞા ઔર યશ અત્યન્ત વૃદ્ધિ કો પ્રાપ્ત કરતે હૈં હસી તરહ હસ
નિર્ગન્થ જૈન શુનિ કે પાંચ મહાવ્રતોં કા પ્રભાવ વતલાતે હૈં-'દિસોદિસંડણંતજિણેણ
તાહણા' સમી એકેન્દ્રિયાદિ ભાવ દિશાઓં મેં અનન્ત કેવલજ્ઞાન યુક્ત જિનેન્દ્ર

વિદ્વાન્ સમયકાળના જ્ઞાતા અને નત અર્થાત્ વિનયુક્ત સર્વોત્તમ યતિધર્મ અર્થાત્ ક્ષમા
દવા માર્દવાદિ ગુણોને ભજવાવાળા તે નિર્ગન્થ જૈન સાધુ મહાશુનિ હોવાથી સર્વશ્રેષ્ઠ
શ્રમણ કહેવાય છે તેથી જ 'વિણીયતાહસ્સ મુણિસ્સ ઝ્ઞાયઓ' તૃષ્ણારહિત થઇને અને ધર્મ
ધ્યાન કરીને અને સમાધિ અર્થાત્ ઉપયોગવાળા 'સમાહિયસ્સગ્ગિસિહાવતેયસા' અશિની
શિખા સરખા તેજથી એટલે કે પ્રભાવવિશેષથી જાગ્રવલ્યમાણ એ નિર્ગન્થ શુનિના 'તવોય
પન્ના ય જસો ય વહુહ ॥૫॥ તપ પ્રજ્ઞા અને યશ વધવા લાગે છે. એટલે કે અશિની શિખા
સરખા પ્રભાવવિશેષ તેજથી અત્યંત દેદીપ્યમાન એ મહાશુનિના તપ પ્રજ્ઞા અને યશ
અત્યંત રીતે વધતા રહે છે એજ પ્રમાણે એ નિર્ગન્થ શુનિના પાંચ મહાવ્રતોના પ્રભાવ
ખતાવે છે. 'દિસોદિસંડણંતજિણેણ તાહણા' બધી જ એકેન્દ્રિયાદિ ભાવ દિશાઓમા અનન્ત

શાસ્ત્ર અનન્તજિનેન-અનન્ત કેવલજ્ઞાનયુક્તજિનેન્દ્રેણ ભગવતા ત્રાયિના-અનન્તાત્મત્રાણકર્તા જિનેન્દ્રદેવેન 'મહાવ્રતયા સ્ત્રેમપયા પવેદ્યા' મહાવ્રતાનિ-સર્વપ્રાણાતિપાતવિરમણાદિ પञ્ચમહાવ્રતાનિ, સ્ત્રેમપદાનિ-પટ્ટકાયરક્ષાસ્થાનાનિ પ્રવેદિતાનિ-પ્રતિપાદિતાનિ સન્તિ, તાનિ ચ પञ્ચમહાવ્રતાનિ 'મહાગુરુ નિસ્સયરા ડૅરિયા' મહાગુરુણિ મહાપુરુષદ્વારા આચીર્ણત્વાદ્ આચરિત્વાદ્ વા મહત્વપૂર્ણાનિ સન્તિ કાપુરુષૈર્વા દુર્વહત્વાદ્ ગુરુત્વયુક્તાનિ તાનિ વોધ્યાનિ, એવ નિઃસ્વક્રાણિ-અનાદિ કર્મબન્ધનપરમ્પરાઽપનયનસમર્થાનિ તાનિ મહાવ્રતાનિ ઉદીરિતાનિ-ભગવતા અવિષ્કૃતાનિ પ્રકટિતાનિ સન્તિ, તાનિ પુનઃ કીટશાનિ ? इति दृष्टान्तद्वारा प्रतिपादयन्नाह 'तमेव तेउत्तिदिसं पगासगा' तम इव तेजः-यथा तेजः तमोऽन्धकारं नाशयति

ભગવાન્ તીર્થંકર અર્થાન્ અનન્ત આત્મત્રાણકર્તા જિનેન્દ્ર દેવને સર્વ પ્રાણાતિપાત વિરમણ વગૈરહ પાંચ મહાવ્રતોં કો ઔર સ્ત્રેમપદ યાને પટ્ટકાય અર્થાત્ પૃથિવી-કાયિક અપ્કાયિક વગૈરહ એકેન્દ્રિય ઔર દ્વીન્દ્રિય ત્રીન્દ્રિય ચતુરિન્દ્રિય તથા પચ્ચેન્દ્રિય રૂપ પટ્ટકાય જીવોં કી રક્ષા કરને કે સ્થાનો કો પ્રતિપાદિત કિયા હૈ ઔર 'મહાવ્રતયા સ્ત્રેમપયા પવેદ્યા' વે પञ्च महाव्रत अर्थात् सर्व प्राणातिपात विरमण मृषावाद् विरमण अदत्तादानविरमण सर्वविध मैथुन परित्याग तथा सर्वविध परिग्रह परित्याग रूप पंच महाव्रतों कौ महापुरुष द्वारा आचरित होने से अत्यन्त महत्त्व पूर्ण समझा जाता है अथवा कायर पुरुषो द्वारा दुर्बह होने से गुरुत्व शाली याने अत्यन्त गौरव युक्त माने जाते हैं एवं इन पांच महाव्रतों कौ 'महा गुरु निस्सयरा डैरिया' भगवान् श्रीमहावीर स्वामी वगैरह सर्वनीर्थकरोने निःस्वकर बनलाया है याने अनादि कर्मबन्धन परम्परा कौ दूर करने में अत्यन्त समर्थ कहा है और इन महाव्रतो कौ दृष्टान्त द्वारा प्रतिपादन करते हैं कि 'तमेव तेउत्ति दिसं पगासगा' जिस प्रकार तेज अन्धकार कौ नाश करता है और तीन

ફવળજ્ઞાનયુક્ત જીનેન્દ્ર તીર્થંકર ભગવાન્ અનન્ત આત્મત્રાણ કર્તા જીનેન્દ્રદેવે 'મહાવ્રતયા સ્ત્રેમપયા પવેદ્યા' સર્વ પ્રાણાતિપાત વિરમણ વિગેરે પાંચ મહાવ્રતોં અને સ્ત્રેમપદ પટ્ટકાય એટલેકે પૃથ્વીકાયિક વિગેરે એકેન્દ્રિયો તથા દ્વીન્દ્રિય ત્રીન્દ્રિય અને ચતુરિન્દ્રિય તથા પચ્ચેન્દ્રિય રૂપપટ્ટકાય જીવોની રક્ષા કરવાના સ્થાનોને પ્રતિપાદિત કરેલ છે. અને એ પાંચ મહાવ્રત અર્થાત્ સર્વપ્રાણાતિપાત વિરમણ મૃષાવાદ વિરમણ, અદત્તાદાન વિરમણ અને સર્વવિધ મૈથુન પરિત્યાગ તથા સર્વવિધ પરિગ્રહ પરિત્યાગ રૂપ પાંચ મહાવ્રતોને 'મહાગુરુ નિસ્સયર ડૅરિયા' મહાપુરુષ દ્વારા આચરિત હોવાથી અત્યંત મહત્વપૂર્ણ મનાય છે. અથવા કાયર પુરુષો દ્વારા દુર્બહ હોવાથી ગુરુત્વશાલી અર્થાત્ અત્યંત ગૌરવયુક્ત માનેલ છે અને આ પાંચ મહાવ્રતોને વીતરાગ ભગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામી વિગેરે તીર્થંકરોએ નિઃસ્વકર કરેલ છે, અર્થાત્ અનાદિ કર્મ બંધન પરંપરાને દૂરકરવામાં અત્યંત શક્તિ શાળો ઠહ્યા છે એ મહાવ્રતોને દૃષ્ટાન્તદ્વારા બતાવે છે. 'તમેવ તેઉત્તિ દિસ પગાસગા' એ પ્રમાણે

તથા ત્રિદિશમ્-અર્ધાધસ્તિર્યગ્રુપદિક્ત્રયમ્ પ્રકાશયતિ ચ એવમ્ एतान्यपि अहिंसादि पञ्च-
મહાવ્રતાનિ આત્મસમ્બદ્ધાનાદિકાલિક કર્મવન્ધનં ત્રોટયન્તિ લોકત્રયે પ્રકાશં કુર્વન્તિ ચેતિ
ભાવઃ । તથા ચ પટ્ટકાયરક્ષ-અનન્ત કેવલજ્ઞાનિ જિનેન્દ્રેણ એકેન્દ્રિયાદિ ભાવદિશુ સ્થિત
જીવરક્ષાર્થં તત્સમ્બદ્ધાનાદિ કર્મવન્ધનત્રોટનાય પશ્ચ અહિંસાદિ મહાવ્રતાનિ પ્રકટિતાનિ અથ
ચ તેજસા અન્ધકાર इव महाव्रतेन कर्मपरम्परा विनश्यति कर्म मलरहितत्वाद् निर्मलज्ञानवान्
આત્મા ચ લોકત્રયપ્રકાશકો ભવતીતિ ભાવઃ ॥૬॥

મૂલમ્-સિપ્હિં ભિક્ષુ અસિપ્ પરિવ્વપ્, અસજ્જમિરથેસુ ચઙ્ગપૂય ગં ।

અણિસિસઓ લોગમિમં તહા પરં, નમિજ્ઞઈ કામગુણેહિ પંડિણ ॥૭॥

છાયા-સિતૈઃ મિષ્ણુઃ અસિતઃ પરિવ્રજેત્, અસજન સ્ત્રીપુ ત્પજેત્ પૂજનમ્ ।

અનિશ્રિતઃ લોકમિમં તથાપરં ન મીયતે કામગુણૈઃ પન્ડિતઃ ॥૭॥

દિશા યાને અર્ધ્વ-ઉપર નીચે ઓર તિર્યક્ રૂપ ત્રીનો દિશાઓ કો પ્રકાશિત
કરતા હૈં હસી પ્રકાર ચે મી અહિંસાદિ પાંચ મહાવ્રત આત્મા મેં સંસક્ત અનાદિ
કાલિક કર્મવન્ધન કો તોડતે હૈં ઓર ત્રીનો લોકોં મેં પ્રકાશિત કરતે હૈં હસ
પ્રકાર પટ્ટકાય જોવો કે રક્ષક અનન્ત કેવલજ્ઞાની ભગવાન ને એકેન્દ્રિયાદિ ભાવ
દિશાઓ મેં વર્તમાન જીવો કે રક્ષાર્થ તત્સંબદ્ધ અનાદિ કર્મ વન્ધનો કો તોડને
કે લિયે અહિંસાદિ પાંચ મહાવ્રતો કો પ્રકટ કિયા હૈં ઓર જિહ તરહ તેજ સે
અન્ધકાર દૂર હો જાતા હૈં હસી પ્રકાર હન પંચ મહાવ્રતો સે કર્મ પરમ્પરા મી
નષ્ટ હો જાતી હૈં ઓર આત્મા કર્મમલ સે રહિત હોને સે નિર્મલજ્ઞાનવાન હોકર
ત્રીનો લોકોં કા પ્રકાશક હો જાતા હૈં હસ પ્રકાર અહિંસા અર્થાત્ સર્વવિધ
પ્રાણાતિપાત વિરમણ વગૈરહ પશ્ચ મહાવ્રતો કા મહત્ત્વ બતલાકર અથ અહિંસાદિ
પંચ મહાવ્રતો કી શુદ્ધિ કે લિયે આગે બતલાતે હૈં-‘સિપ્હિં ભિક્ષુ અસિપ્
પરિવ્વપ્’ પૂર્વોક્ત અહિંસાદિ પશ્ચ મહાવ્રત શુદ્ધિ કે લિયે મૂલગુણો કે નિરૂપણ

તેજ અધારાનો નાશ કરે છે અને ત્રણદિશા અર્થાત્ ઉર્ધ્વ-ઉપર નીચે અને તિર્યક્ રૂપ
ત્રણેદિશાઓને પ્રકાશિત કરે છે એ રીતે આ અહિંસાદિ પાંચ મહત્ત્વના આત્માના સંસક્ત
અનાદિકાળના કર્મવન્ધનને તોડે છે. અને ત્રણે લોકોમાં પ્રકાશિત કરે છે એ પ્રમાણે પટ્ટ
કાય જીવોના રક્ષક અનન્ત કેવલજ્ઞાની જીનેન્દ્ર ભગવાને એકેન્દ્રિયાદિ ભાવ દિશાઓમાં
વર્તમાન જીવોની રક્ષા માટે તત્સંબદ્ધ અનાદિ કર્મવન્ધનને તોડવા માટે અહિંસાદિ પાંચ
મહાવ્રતોને પ્રગટ કરેલ છે. જે પ્રમાણે તેજથી અધકાર દૂર થઈ બાકી છે એજ પ્રમાણે
પાંચ મહાવ્રતોથી કર્મપરમ્પરા પણ નાશ થઈ બાકી છે અને આત્મા કર્મવન્ધથી રહિત
થવાથી નિર્મળ જ્ઞાનવાન થઈને ત્રણે લોકોને પ્રકાશ આપનાર થઈ બાકી છે એજ પ્રમાણે
અહિંસા અર્થાત્ સર્વવિધ પ્રાણાતિપાત વિરમણ વિગેરે પાંચ મહાવ્રતોનું મહત્ત્વ બતાવીને
હવે અહિંસાદિ પાંચ મહાવ્રતોની શુદ્ધિ માટે કહેવામાં આવે છે-પૂર્વોક્ત અહિંસાદિ પાંચ
મહાવ્રતની શુદ્ધિને માટે મૂળ શુભોચ્ચ નિરૂપણ કરીને હવે ઉત્તર શુભોચ્ચ નિરૂપણ કરવા

टीका-सम्प्रति पूर्वोक्त द्विंतादि पञ्चमहाव्रतशुद्धचर्यम् मूलगुणानिरूपणानन्तरम् उत्तर-
गुणान् प्ररूपयितुमाह-‘सिर्दि भिक्खु असिए परिव्वए’ सितैः-कर्मगृहपाशवद्धैः मनुष्यैः
कर्मणा रागद्वेषादि निबन्धनगृहजालपाशेन वा बद्धाः गृहस्थपुरुषाः अन्यतीर्थिका वा सित्ता
इत्युच्यते, ‘पिन् बन्धने’ क्तप्रत्ययः तैः सह असितः-अगृहः तैः सार्द्धं संगमकुर्वाणः भिक्षुः-
भावसाधुः परिव्रजेत्-संयमानुष्ठानशीलः सन् विचरेत्, संगमग्रहणं कृत्वा विहरेदित्यर्थः,
तथा ‘असज्जमित्थीसु चइज्ज पूयणं’ स्त्रीषु-युवतिकामिनीषु अराजन-असक्तः सन् आमक्तिं
वर्जयित्वेत्यर्थः स्त्रीणां रागं त्यक्त्वा इति भावः, त्यजेत् पूजनम्-मानसम्मानादराभिलाषं
परित्यजेदित्यर्थः एवम् ‘अणिस्सिओ लोगमिणं तद्दपरं’ अनिश्रितः-अबद्धः, स्त्रीविषय

करने के बाद अब उत्तरगुणों का निरूपण करने के लिये कहते हैं-सित याने
कर्मरूप गृहपाशों से बंधे हुए मनुष्य अथवा रागद्वेषादि निबन्धन गृह जाल
पाश रूप कर्म से बंधे हुए गृहस्थ पुरुष या अन्यतीर्थिक लोग सित कहलाते हैं
क्योंकि ‘पिन् बन्धने’ इस प्रकार बन्धनार्थक पिन् धातु से क्त प्रत्यय करने पर
सूधन्यषकार को दन्त्यसकार कर देने पर सित शब्द बनता है जिसका
अर्थ ‘बन्धा हुआ’ यह अर्थ होता है इसलिये उन कर्म रूप गृहपाशों से बंधे
हुए पुरुषों के साथ तथा असित अर्थात् कर्म रूप गृहपाशों से नहीं बंधे हुए
पुरुषों के साथ सगति नहीं करते हुए निर्वन्धन और साधु विहार करें याने संयम
अनुष्ठान शील होकर विचरे अर्थात् संयम को ग्रहण कर विहार करे तथा
‘असज्जमित्थीसु चइज्जपूयणं’ युवनी कामिनी स्त्रियों में आमक्ति को छोड़कर
याने स्त्रियों का संग त्याग कर पूजन-मान सम्मान आदराभिलाष को छोड़ दे
तथा अनिश्रित याने अबद्ध होकर अर्थात् स्त्री विषय का संसर्ग रहित होकर
‘अणिस्सिओ लोगमिणं तद्दपरं’ इन लोकों को याने इस जन्म में तथा परलोक

माटे कडे छे-‘सिर्दि भिक्खु असिए परिव्वए’ सीवेस अर्थात् कर्मरूप गृहपाशोंकी ओर
वेस मनुष्य अथवा रागद्वेषादि निबन्धन गृहजाल पाशोंपर कर्मकी ओरवेस गृहस्थ पुरुष
के अन्य तीर्थिक जन सित कहेवाय छे, कर्म के ‘पिन् बन्धने’ ओर रीते ओरधनार्थक पिन्
धातुने ‘क्त’ प्रत्यय लगाववाली ओरने सूधन्यष कारने दती करवाली ‘सित’ शब्द ओने छे,
ओने अर्थ ओरधने ओर प्रमाणे थाय छे, तेथी ओर कर्मरूप गृहपाशकी ओरवेस पुरुष
ओनी साथे तथा असित अर्थात् कर्मरूप गृहपाशकी न ओरवेस पुरुषओनी साथे संगति
करा शिवाय निर्वन्धन मुनिओे विहार करवे, ओरवे के संयमानुष्ठानशील यओने विचरवु
अर्थात् संयमने ग्रहण करीने विहार करवे तथा ‘असज्जमित्थीसु चइज्जपूयणं’ युवती
कामिनी स्त्रियोंमां आमक्ति छोडीने ओरवे हे-स्त्रियोंना संग त्यजने पूजन-मान सम्मान
ओने आदरनी अभिलाषाने छोडी देवी तथा ‘अणिस्सिओ लोगमिणं तद्दपरं’ अनिश्रित
अर्थात् अबद्ध यओने अर्थात् सीस ओधी संसर्गना त्याग करीने ओर वेकने अर्थात् ओ

संसर्गरहितः सन् इमं लोकम्-एतल्लोकम्, अस्मिन् जन्मनि तथा परंलोकम्-परलोके स्वर्गा-
दावित्यर्थः ऐहलौकिकपारलौकिकं सुखविषयाशारहितः सन् 'न मिज्झइ कामगुणेहिं पंडिए'
एवं भूतः साधुः कामगुणैः-मनोज्ञशब्दादिभिः न मीयते-न परिच्छिद्यते, नो प्रतिवध्यते
इत्यर्थः, अत एव स भावसाधुः प्रियमनोज्ञशब्दादीनां कटुपरिणामदर्शित्वात् पण्डित
इत्युच्यते पण्डा-सांसारिकविषयभोगतृष्णारहिता मोक्षविषयिणी बुद्धिः संज्ञाता अस्याेति
पण्डितशब्दव्युत्पत्तिः 'तारकादिताद इत्प्रत्ययो बोध्यः तथा च साधुः कर्मपाशवद्गृहस्थान्य-
तीर्थिकादि सम्पर्करहितः स्त्री संसर्गरहितश्च भूत्वा विचरेत्, तथा सः स्वसत्कारादि-अभिला-
षामपि न कुर्यात्, एवमेव ऐहलौकिकपारलौकिकसुखकामनापि नो विदध्यात्, तथा मनोज्ञ-
स्वर्गादि मे अर्थात् ऐहलौकिक तथा पारलौकिक सुखविषय की आशा रहित
होकर 'न मिज्झइ कामगुणेहिं पंडिए' निर्ग्रन्थ जैन साधु कामगुणो' से अर्थात्
मनोज्ञ अत्यन्त प्रिय रमणीय शब्दादि विषयो से प्रतिबद्ध नहीं होता है इसी-
लिये वह भावसाधु निर्ग्रन्थ जैन मुनि महात्मा प्रिय मनोज्ञ शब्दादि के कटु
परिणाम का ज्ञाता होने से पण्डित कहलाते हैं क्योंकि पण्डा अर्थात्
सांसारिक विषय भोग तृष्णा से रहित और मोक्ष विषयिणी बुद्धि जिस
को उत्पन्न हो जाती है उस को पण्डित कहते हैं इस प्रकार पण्डित शब्द की
व्युत्पत्ति बतलायी गयी है क्योंकि पण्डा शब्द तारकादिगण में पठित
होने से 'तारकादिभ्य इतच्' इस सूत्र से पण्डा शब्द से इतच् प्रत्यय होकर
आकार का लोप होने से पण्डित शब्द बनता है इसलिये निर्ग्रन्थ जैन साधु
मुनि महात्मा कर्मपाशो से बद्ध गृहस्थो के सम्पर्क से रहित होकर और
अन्य तीर्थिकादि के सम्पर्क से भी रहित होकर तथा स्त्री के संसर्ग से भी
रहित होकर विहार करें और अपने सत्कारादि की अभिलाषा भी नहीं

जन्ममां तथा परलोके स्वर्गादिमा अर्थात् ऐहलौकिक तथा पारलौकिक सुख सम्बंधी आशानो-
त्याग करीने निर्ग्रन्थ मुनि कामगुणोत्थी अर्थात् मनोज्ञ अत्यन्त प्रियरमणीय शब्दादि
विषयोत्थी प्रतिबद्ध तथा नथी तेथी ते संन्यसी साधु प्रिय मनोज्ञ शब्दादि विषयानां कटु
परिणामना ज्ञाता होवाथी 'न मिज्झइ कामगुणेहिं पंडिए' पंडित कहेवाय छे केमके-पंडा
अर्थात् सांसारिक विषय भोग तृष्णात्थी रहित अने मोक्ष विषयिणी बुद्धि नेने उत्पन्न
थाय छे तेने पंडित कहेवाय छे. आ रीते पंडित शब्दानी व्युत्पत्ति भतावेले छे, केमके
पंडाशब्द तारकादिगणमा कहेले होवाथी 'तारकादिभ्य इतच्' आ सूत्रथी पंडाशब्दथी
इतच् प्रत्यय थधने आकारनो लोप थवाथी पंडित शब्द अने छे, तेथी निर्ग्रन्थमुनिअे कर्म
पाशोत्थी अद्ध अद्धस्थाना सम्पर्कथी रहित थधने अने अन्य तीर्थिकादिना सम्पर्कथी पण्ड
रहित थधने तथा स्त्रीना संसर्गना त्याग करीने विहार करवे, अने पोताना सत्कार
विगरेनी अभिलाषा पण्ड करवी नही, ओज्ज प्रभाण्णे निर्ग्रन्थमुनिअे ऐहलौकिक तथा पार

शब्दादिविषयेष्वपि प्रतिग्रहो न भवेत् तेषाम् मनोज्ञशब्दादिविषयाणां कटुविषाकदर्शितात्
पण्डितः स उच्यते इति भावः ॥७॥

मूलम्—तथा विमुक्तस्स परिज्ञाचारिणो धिर्ममो दुःखखमस्स भिक्खुणो ।

विमुञ्जई जंसि मलं पुरेकडं समीरियं रुपंमलं व जोइणा ॥८॥

छाया—तथा विमुक्तस्य परिज्ञाचारिणः, धृतिमतः दुःखक्षमस्य भिक्षुकस्य ।

विशुध्यति यस्य मलं पुराकृतं समीरितं रूपमलमिव ज्योतिषा ॥८॥

टीका—सम्प्रति उदाहरणद्वारा पूर्वोक्त स्पष्टयितुमाह—तथा विमुक्तस्स परिज्ञाचारिणो
तथा—तेन प्रकारेण मूलोत्तरगुणधारित्वरूपेण विमुक्तस्य—निस्सङ्गस्य, एवं परिज्ञाचारिणः—
ज्ञानपूर्वकक्रियाचरणशीलस्य—‘धिर्ममो दुःखखमस्स भिक्खुणो’ धृतिमतः—धैर्यवान्—दुःख-
क्षमस्य—दुःखसहनशीलस्य—असातावेदनीयोदयरूपोदीर्णदुःखं सहमानस्येत्यर्थः, न तन्निमित्तं

करें इसी प्रकार निर्ग्रन्थ जैन साधु मुनि महत्त्मा ऐहलौकिक तथा तथा पारलौ-
किक सुखों की कामना भी नहीं करें एवं मनोज्ञ प्रिय शब्दादि विषयों में भी
प्रतिबद्ध नहीं हो क्योंकि उन मनोज्ञ प्रिय शब्दादि विषयों के कटु परिणाम को
ज्ञातो होने से निर्ग्रन्थ जैन साधु मुनि महत्त्मा पण्डित कहलाते हैं इस प्रकार
निर्ग्रन्थ जैन मुनि का परम महत्त्व बतलाया गया है क्योंकि निर्ग्रन्थ जैन मुनि
गण अहिंसादि पञ्च महाव्रतों का संयम पूर्वक सेवन कर तथा अत्यन्त त्यागी
होकर संयम का अच्छी तरह से पालन करनेवाले माने जाते हैं ।

अब उपर्युक्त विषय को उदाहरण देकर स्पष्ट करने के लिये कहते हैं—तथा
विमुक्तस्स परिज्ञाचारिणो तथा—उपर्युक्त रीति से अर्थात् मूलोत्तर गुणों का
धारण करनेवाले होने से विमुक्त अर्थात् संग रहित होकर तथा परिज्ञाचारी
होने ज्ञानपूर्वक क्रिया का आचरणशील और धिर्ममो दुःखखमस्स भिक्खु-
णो धैर्यशाली तथा दुःखक्षम याने दुःखों को सहन करनेवाले अर्थात् असाता

दौष्टिक सुखों की इच्छा पणु राजनी नहीं तेमज मनोज्ञ प्रिय शब्दादि विषयों में पणु
प्रतिबद्ध थपु नहीं केमके ओ मनोज्ञ प्रिय शब्दादि विषयों में कटु परिणामों का निषेध
होवाथी निर्ग्रन्थ जैन मुनि पण्डित कहवाय छे आ प्रभाणु निर्ग्रन्थ मुनिपु उत्तम महत्त्व
अताविल छे केमके निर्ग्रन्थ मुनिगण अहिंसादि पांच महाव्रतों का संयम पूर्वक सेवन
करेने तथा अत्यन्त त्यागी थपुने संयमनु सारी रीतें पालन करवावाणी मानेव छे
इवे उपर्युक्त विषय ने उदाहरण आपीने स्पष्ट करवा भाटे सूत्रकार कह छे—
‘तथा विमुक्तस्स परिज्ञाचारिणो’ तथा उपर्युक्त रीति अर्थात् मूलोत्तर गुणों के धारण करवा
वाणी होवाथी विमुक्त अर्थात् नि संग थपुने तथा परिज्ञाचारी अर्थात् ज्ञानपूर्वक
क्रियातु अतिशय करनार होवाथी अने धिर्ममो दुःखखमस्स भिक्खुणो धैर्य शाली तथा
दुःखक्षम अर्थात् दुःखों को सहन करवावाणी अर्थात् असाता वेदनीय उदयरूप उदाहण

वैकल्यमुपगच्छतः-अत्रा असातावेदनीयोपशमार्थ-वैद्योपधादिकं गनेपयनः भिक्षु रूप-मार्त-
साधोः 'विमुञ्जई जंसि मलं पुरेकडं' विशु-यति-अपगच्छति दूरी-भवति इत्यर्थः यस्य पुरा-
कृतम्-पूर्वोपाजितं मलं-कर्मरूप मलं तस्य-दूरी-भवतीति शेषः, तदेव दृष्टान्तेनाह 'समीरियं
रूपमलं व जोइणा' ज्योतिषा-अग्निना समीरितम्-आध्मात; रूप्यमलग्-रजतमलग् इव-
यथा दूरी भवति तथैव साधोरपि तपः-संयमादिद्वारा कर्ममलम् अपगच्छति; तथा च यथा
अग्निः रजतमलं-भस्मसात् कृत्वा रजतं निर्मलं-करोति तथैव सर्व-संसर्गरहितः ज्ञानपूर्वक-
क्रियाकारी धैर्यवान् परीषदोपसर्गसहिष्णुः साधकोऽपि तपश्चर्यासंयमादि साधनाद्वारा आत्म-
संबद्धं कर्ममलं-निराकृत्य आत्मानं विशुद्धीकृत्य-निर्मलं करोतीति भावः ॥८॥

वेदनीय उदय रूप उदीर्ण दुःख को सहन करनेवाले अर्थात् असाता वेदनीयोदय
रूप उदीर्ण दुःख निमित्तक वैकल्य को नहीं प्राप्त करनेवाले और उस असाता
वेदनीय उदय रूप उदीर्ण दुःख की शान्ति के लिये वैद्य औपधादिकी भी
गवेषणा नहीं करनेवाले उस भिक्षु क याने-निर्ग्रन्थ जैन साधु को 'विमुञ्जई
जंसि मलं पुरेकडं' पूर्वोपाजित-कर्म रूप-मल-आप से आप ही दूर हो-जाता है
इसी बात को दृष्टान्त द्वारा समर्थन करते हैं 'समीरियं रूपमलं व जोइणा' जिस
प्रकार-अग्नि से-आध्मात होकर रूप्यमल याने रजत का मल दूर हो जाता है,
इसी प्रकार-निर्ग्रन्थ-जैन साधु-का भी तपसंयमादि द्वारा कर्ममल दूर हो-जाता-
है अर्थात्-जिस तरह-अग्नि रजत-मल को भस्म कर-याने जलाकर रजता को
निर्मल कर-देता है इसी तरह-निर्ग्रन्थ जैन साधु रूप साधक भी सभी प्रकार-के
संसर्ग से रहित होकर ज्ञानपूर्वक क्रिया करनेवाले तथा धैर्यवान् और परीषद
उपसर्गों का सहनशील होकर तपश्चर्या संयमादि साधना द्वारा आत्म संबद्ध
कर्ममल को हटाकर आत्मा को विशुद्ध कर निर्मल कर देता है इस प्रकार रूप्यमल

इस प्रकार-असाता वेदनीय उदय रूप उदीर्ण दुःख को सहन करनेवाले अर्थात् असाता वेदनीयोदय
रूप उदीर्ण दुःख निमित्तक वैकल्य को नहीं प्राप्त करनेवाले और उस असाता वेदनीय उदय रूप उदीर्ण दुःख की शान्ति के लिये वैद्य औपधादिकी भी
गवेषणा नहीं करनेवाले उस भिक्षु क याने-निर्ग्रन्थ जैन साधु को 'विमुञ्जई
जंसि मलं पुरेकडं' पूर्वोपाजित-कर्म रूप-मल-आप से आप ही दूर हो-जाता है
इसी बात को दृष्टान्त द्वारा समर्थन करते हैं 'समीरियं रूपमलं व जोइणा' जिस
प्रकार-अग्नि से-आध्मात होकर रूप्यमल याने रजत का मल दूर हो जाता है,
इसी प्रकार-निर्ग्रन्थ-जैन साधु-का भी तपसंयमादि द्वारा कर्ममल दूर हो-जाता-
है अर्थात्-जिस तरह-अग्नि रजत-मल को भस्म कर-याने जलाकर रजता को
निर्मल कर-देता है इसी तरह-निर्ग्रन्थ जैन साधु रूप साधक भी सभी प्रकार-के
संसर्ग से रहित होकर ज्ञानपूर्वक क्रिया करनेवाले तथा धैर्यवान् और परीषद
उपसर्गों का सहनशील होकर तपश्चर्या संयमादि साधना द्वारा आत्म संबद्ध
कर्ममल को हटाकर आत्मा को विशुद्ध कर निर्मल कर देता है इस प्रकार रूप्यमल

મૂલમ્-સે હુ પરિજ્ઞાસમયંમિ વટ્ટઈ, નિરાસસે ઉવરયમેહુણા ચરે ।
 મૂયંગમે જુન્નતયં જહા ચણ, વિમુચ્છઈ સે દુહસિજ્જમાહણે ॥૧॥

છાય-સ હિ પરિજ્ઞાસમયે વર્તતે, નિરાસંસઃ ઉપરતઃ મૈથુનાત્ ચરેત્ ।

મુજંગમઃ જીર્ણત્વચં યથા ત્યજેત્ વિમુચ્યતે સ દુઃખશઃપાતો માહનઃ ॥૧॥

ટોકા-‘સમ્પ્રતિ મુજક્કત્વગધિકારમુદ્દિશ્ય પ્રરૂપયિતુમાહ-‘સે હુ પરિજ્ઞાસમયંમિ વટ્ટઈ’ સ
 હિ-સ સ્વલ્પ ભાવસાધુઃ પરિજ્ઞાસમયે મૂલોત્તરગુણધારી પિણ્ડેષણાધ્યયનાર્થ જ્ઞાનકરણોદ્યુતઃ
 સન્ વર્તતે-પ્રવર્તતે इत्यर्थः, एवम् ‘निराससे उवरयमेहुणाचरे’ निरासंसः-ऐहलौकिकपारलौ-
 किकाशंसारहितः, मैथुनाद्-विषयभोगाद् उपरतः-विरतः, हिंसाविरत्यादि पंचमहाव्रतधारी
 चैवंभूतो भिक्षुः चरेत्-संयममार्गे विचरेदित्यर्थः तथा च ‘मुयंगमे जुन्नतयं जहा चण’ यथा
 मुजङ्गमः-सर्पः जीर्णचवम्-कञ्चुकम् त्यजति मुक्त्वा निर्मलो भवति तथा ‘विमुच्चई से दुह-
 सिज्जमाहणे’ विमुच्यते-विमुक्तो भवति संसारबन्धनरहितो भवति स माहनः-अहिंसाधुप-

ધિકાર કી વક્તવ્યતા સમ્પન્ન હો ગયી ॥૮॥

અબ મુજક્કત્વગધિકાર કો ઉદ્દેશ્યકર વતલાતે હૈ-‘સે હુ પરિજ્ઞા સમયંમિ વટ્ટઈ’
 जिस प्रकार वह पूर्वोक्त निर्ग्रन्थ जैन भावसाधु परिज्ञा समय में मूलोत्तर गुणों
 को धारण करनेवाला पिण्डेषणा का अध्ययन करने के लिये ज्ञान करण से युक्त
 होकर प्रवृत्त होता है इसी प्रकार ‘निराससे उवरयमेहुणाचरे’ ऐहलौकिक तथा
 पारलौकिक आशंसाओं से रहित होकर और विषय भोग रूप मैथुन से भी
 विरत होकर और हिंसा विरति वगैरह पांच महाव्रत धारी होकर भिक्षु जैन
 साधु निर्ग्रन्थ संयम मार्ग में विचरे याने विहार करें इसी बात को दृष्टान्त द्वारा
 समर्थन करते हैं-‘मूयंगमे जुन्नतयं जहा चण’ जिस प्रकार मुजङ्गम सर्प जीर्णत्वचा
 को याने पुराने कञ्चुक-काचवां को छोड़कर निर्मल हो जाता है इसी प्रकार ‘विमु-
 च्चई से दुहसिज्ज माहणे’ वह माहन याने अहिंसादि का उपदेष्टा वह निर्ग्रन्थ
 जैन साधु संसार बन्धन से रहित होने से निर्मल होकर नरकादि भव से मुक्त

રૂપ્યાધિકારનુ કથન સમાપ્ત થયું . ॥૮॥

હવે ભુજંગત્વગધિકારને ઉદ્દેશીને કથન કરવામાં આવે છે-‘સો હુ પરિજ્ઞાસમયંમિ વટ્ટઈ’
 જે પ્રમાણે એ પૂર્વોક્ત નિર્ગ્રન્થ મુનિ પરિજ્ઞા સમયમાં મૂલોત્તર ગુણોને ધારણ કરવાવાળા
 પિંડેષણાનું અધ્યયન કરવા માટે જ્ઞાન કરણથી યુક્તથઈને પ્રવૃત્ત થાય છે. એજ પ્રમાણે
 ‘નિરાસસે ઉવરયમેહુણા ચરે’ આહલૌકિક અને પારલૌકિક આશંસાઓથી રહિત થઈને
 અને વિષય ભોગરૂપ મૈથુનથી પણ વિરત થઈને અને હિંસા વિરતિ વિગેરે પાંચ મહાવ્રત
 ધારી થઈને નિર્ગ્રન્થ મુનિએ સયમ માર્ગમાં વિચરવું, અર્થાત્ વિહાર કરવો, આ વાત
 દૃષ્ટાન્ત દ્વારા સમજાવવા કહે છે-‘મૂયંગમે જુન્નતયં જહા ચણ’ જેમ ભુજંગમ-સર્પ જીર્ણ
 ચામડીને અર્થાત્ જુની કાચળીને છોડીને નિર્મળ થઈ જાય છે એજ પ્રમાણે એ માહન
 અર્થાત્ અહિંસાદિને -ઉપદેશ આપનાર એ નિર્ગ્રન્થમુનિ ‘વિમુચ્છઈ સે દુહસિજ્જમાહણે’

દેષ્ટા સાધુઃ અપિ નિર્મલો ભૂત્વા દુઃસ્વશ્ચયાતઃ-નરકાદિભવાદ્ વિમુચ્યતે ઇતિ પૂર્વેણાન્વયઃ
તથા ચ યથા સર્પઃ જીર્ણશીર્ણકઠ્ચુકં ત્યક્ત્વા તસ્માન્ પૃથગ્ભવતિ તથા પશ્ચમદ્વાવ્રતયુક્તો મહા-
મુનિરપિ શાસ્ત્રોક્તક્રિયાયાઃ અનુષ્ઠાતા મૈથુનાત્ સર્વથા વિરતોભૂત્વા એહિકામુષ્મિકમુસાભિલા-
ષરહિતઃ સન્ નરકાદિદુઃસ્વરૂપશ્ચયાતઃ કર્મવન્ધનાચ્ચ સર્વથા વિમુક્તો ભવતીતિ ભાવઃ ॥૯॥

મૂલમ્-જમાહુ ઓહં સલિલં અપારયં, મહાસમુદ્રં વ ભૂયાહિ દુત્તરં ।

અહે ય ણં પરિજાનાહિ પંડિણ, સે હુ મુણિ અંતકહેત્તિ તુચ્છઈ ॥૧૦॥

છાયા-યમાહુઃ ઓઘં સલિલમ્ અપારમ્ મહાસમુદ્રમિવ શુજાભ્યાં દુસ્તરમ્ ।

અર્થેનં ચ પરિજાનીદિ પંડિતઃ સ સ્વલુ મુનિઃ અન્તકૃદ્ ઇતિ ઉચ્યતે ॥૧૦॥

ટીકા-સમ્પ્રતિ સમુદ્રાધિકારમુદ્દિશ્ય પ્રરૂપયિતુમાદ્-‘જમાહુ ઓહં સલિલં અપારયં મહા-
સમુદ્રં વ ભૂયાહિ દુત્તરં’ યમ્-સંસારમ્ મહાસમુદ્રમિવ શુજાભ્યામ્-વાહુભ્યામ્, દુસ્તરમ્-તરીતુ-
મશ્કયમ્, ઇવમ્ અપારમ્-દુષ્પારમ્ સલિલમ્-જલમ્ અપારજલસહિતમિત્યર્થઃ પુનઃ કિં ભૂત-

હો જાતા હૈ અર્થાત્ જિસ તરહ સર્પ અત્યન્ન જીર્ણ શીર્ણ કઠ્ચુક (કાંચવા) કો
છોડકર લસસે અલગ હો જાતા હૈ હસી તરહ પૂર્વોક્ત અદિસાદિ પંચ મહાવ્રતોં
સે યુક્ત હોકર નિર્ગન્થ જૈન સાધુ શાસ્ત્રોક્ત ક્રિયા કા અનુષ્ઠાતા હોને સે મૈથુન
સે સર્વથા વિરત હોકર એહિક તથા આમુષ્મિક (પારલૌકિક) સુખોં કી અભિ-
લાષા સે રહિત હોને સે નરકાદિ દુઃસ્વ રૂપ શ્ચયા સે ઓર કર્મવન્ધોં સે સર્વથા
હી વિમુક્ત હો જાતા હૈ ॥ ૯ ॥

અવ અન્તિમ સમુદ્રાધિકાર કો ઉદ્દેશ્ય કર લતલાતે હૈ-‘જમાહુ ઓહં સલિલં
અપારયં મહાસમુદ્રં વ ભૂયાહિદુત્તરં’ જિસ સંસાર કો મહાસમુદ્ર કે સમાન દોનોં
લાહો સે દુસ્તર યાને તૈરના અસંભવ લતલાયા હૈ ઓર અપાર યાને દુષ્પારસલિલ
યાને અપારજલ સહિત લતલાયા હૈ તથા ઓઘ યાને સમુદ્ર કો જલ સમૂહ રૂપ
સલિલ પ્રવેશાત્મક દ્રવ્યૌઘ લતલાયા હૈ ઓર સંસાર પક્ષ મેં આશ્રવદ્વાર રૂપ

સંસાર બંધનથી રહિત થવાથી નિર્મળ થઈને નરકાદિ ભવથી અલગ થઈ જાય છે. અર્થાત્
જેમ સાપ અત્યંત બુની કાંચજીને છોડીને તેનાથી અલગ થઈ જાય છે. એજ પ્રમાણે
પૂર્વોક્ત અદિસાદિ પાંચ મહાવ્રતોથી યુક્ત થઈને નિર્ગન્થમુનિ શાસ્ત્રોક્ત ક્રિયાના અનુષ્ઠાતા
હોવાથી મૈથુનથી સર્વથા રહિત થઈને એહિક તથા આમુષ્મિક (પારલૌકિક) સુખોની અભિ-
લાષાથી રહિત હોવાથી હુ અ ઇપ શ્ચયાથી કર્મ બંધનોથી સર્વથા મુક્ત થઈ જાય છે ॥૬॥

હવે સમુદ્રાધિકારને ઉદ્દેશીને કથન કરે છે-‘જમાહુ ઓહં સલિલં અપારયં’ જે પ્રમાણે
સંસારને મહાસમુદ્રની જેમ બંને હાથોથી દુસ્તર એટલે કે ન તરી શકાય તેવો કહેલ છે,
અને પાર ન કરી શકાય તેવા અપાર જલ યુક્ત કહેલ છે, તથા ઓઘ અર્થાત્ સમુદ્રને
જળ સમૂહ રૂપ સલિલ પ્રવેશાત્મક દ્રવ્યોના સમૂહરૂપ કહેલ છે. તેવીજ રીતે સંસારને

મિત્યાહ-ઔધં જલસમૂહરૂપમ્ સલિલપ્રવેગાત્મક દ્રવ્યૌઘમ્, સંસારપક્ષે તુ-આશ્રવદ્ધારરૂપં ભવૌ-
ઘમ્, ઇધં મિથ્યાત્વાદિરૂપમ્ અપારસલિલં વૌધ્યમ્ અત્ એવ સંસારોડયં દુસ્તરો વૌધ્યઃ-ઇત્યેવ-
દુસ્તરે સંસારં તીર્થકૃતો મગવન્તઃ ગણધરપ્રમૃતયો વા આહુઃ-ઉક્તવન્તઃ, તસ્માત્ 'અહે યં પરિ-
જાણાહિ પંડિત્, સે હુ મુગી અંતકઢેત્તિ વુચ્ચઈ' અથ ચ સ્વલ્લ તસ્માત્ કારણાત્ એનમ્-
સંસારમ્ હે શિષ્ય ! પરિજાનીહિ-ત્વં જ્ઞપ્રજ્ઞયા જ્ઞાત્વા પ્રત્યાખ્યાનપ્રજ્ઞયા પ્રત્યાચક્ષ્વ, પ્રત્યાખ્યાનં
કુર્હ, એનં સૌત્તરિસમુદ્રં પરિહર-ઇત્યર્થઃ, સ કિલ ભાવસાધુઃ પણિતઃ-સદસદ્વિવેકજ્ઞ મુનિઃ
અન્તકૃત્-કર્મણોડન્તકૃદુચ્યતે-ઇતિ ભાવઃ તથા ચ મહાસમુદ્રવત્ સંસારાર્ણવોદુર્ગમદુસ્તરશ્ચ વર્તતે
તસ્માત્ હે શિષ્ય ! ત્વમ્ એતત્સંસારરૂપં જ્ઞપ્રજ્ઞયા જ્ઞાત્વા પ્રત્યાખ્યાનપ્રજ્ઞયા તસ્ય પરિત્યાગં

ભવૌધ વતંતલાયા હૈ એવ મિથ્યાત્વાદિ રૂપ અપારસલિલ કહા હૈ-ઇસલિયે-યહ-
સંસાર અંત્યન્ત દુસ્તર માના જાતા હૈ-ઇમ પ્રકાર-ઇસ સંસાર રૂપ સમુદ્ર કો મગ-
વાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી ને દુસ્તર કહા હૈ અથવા ગૌતમાદિ ગણધરો ને-ઇસ-
સંસાર રૂપ સમુદ્ર કો ઉક્ત રીતિ-સે દુસ્તર વતલાયા હૈ-ઇસલિયે 'અહેય યં પરિ-
જાણાહિ પંડિત્-સે મુગી અંતકઢેત્તિ વુચ્ચઈ' હે શિષ્ય ! તુમ-ઇસ સંસાર કો-
જ્ઞપ્રજ્ઞા-સે જાનકર પ્રત્યાખ્યાન પ્રજ્ઞા-સે પ્રત્યાખ્યાન કરો-યાને-ઇસ સંસાર રૂપ
સમુદ્ર કો દુસ્તર સમક્ષકર હોડ દો, કયો કિ વહ નિર્ગન્થ જૈન સાધુ પણિત યાને
સદસદ્ વિવેકજ્ઞ હોતા હૈ-અર્થાત્ કૌન અચ્છા હૈ ઓર કૌન બુરા હૈ-એસા જાન
ને-વાલા હોતા હૈ-ઇસલિયે-વહ જૈન મુનિ મહાત્મા અન્તકૃત યાને-કર્મ કો અન્ત
કરનેવાલા કહલાતા હૈ-અર્થાત્ મહા સમુદ્ર-કે સમાન-યહ સંસારાર્ણવ અંત્યન્ત-
દુસ્તર માના જાતા હૈ-ઇસલિયે-હે શિષ્ય ! તુમ-ઇસ સંસાર-કે સ્વરૂપ કો જ્ઞપ્રજ્ઞા-
સે જાનકર પ્રત્યાખ્યાન પ્રજ્ઞા-સે-ઉસ કો પરિત્યાગ કર દો,-ઇસ પ્રકાર-સે-

‘મહાસમુદ્રં ભૂયાહિ દુસ્તર’ અસ્રવદ્ધારરૂપ ભવૌધ કહેલ છે, તથા મિથ્યાત્વાદિરૂપ અપાર-
સલિલવાળો કહેલ છે-તેથી આસારને અત્યંત દુસ્તર માનેલ છે, આ રીતે આ સંસાર
રૂપ સમુદ્રને વીતરાગ ભગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામીએ દુસ્તર કહેલ છે. અથવા ગૌતમાદિ
ગણધરોએ આ સંસારરૂપ સમુદ્રને ઉક્ત પ્રકારથી દુસ્તર કહેલ છે-તેથી હે શિષ્યના તમે આ
સંસારને જ્ઞપ્રજ્ઞાથી જાણીને તેનું પ્રત્યાખ્યાન કરો-અર્થાત્ આ સંસારરૂપ સમુદ્રને દુસ્તર
સમક્ષને છોડી દો-કેમ કે ‘અહેય યં પરિજાણાહિ પંડિત્’ એ નિર્ગન્થમુનિ પડિત-અર્થાત્
સદસદ્ વિવેકજ્ઞ કહેવાય છે-અર્થાત્ શું સાડું છે અને શું ખરાબ છે. તે સમજનાર હોય
છે-તેથી ‘સે હુ મુગી અંતકઢેત્તિ વુચ્ચઈ-॥ ૧૦ ॥’ એ નિર્ગન્થમુનિ-અતકૃત અર્થાત્-કર્મ-
નો અત્ કરવાવાળો કહેવાય છે-અર્થાત્ મહાસમુદ્રની જેમ આ સંસાર સાગર અત્યંત
દુસ્તર માનેલ છે-તેથી હે શિષ્ય ! તમે આ સંસારના સ્વરૂપને જ્ઞપ્રજ્ઞાથી જાણીને પ્રત્યા-

કુરુ, અનેન પ્રકારેણ સંસારત્યાગકર્તા પण्डितो महामुनिः कर्मणामन्तकृद् भवतीति भावः ॥ ૧૦ ॥

મૂલમ્-જહાંહિ વદ્ધં રૂમાણવેહિ, જહા ય તેસિંતુ વિમુક્ક આહિણે.

અહાતહા બંધવિમુક્કજે વિઝ, સે હુ મુણી અંતકહેતિ વુઝંઈ ॥ ૧૧ ॥

છાયા-યથા હિ વદ્ધમ્ રૂમાણવૈઃ, યથા ચ તેષાં તુ વિમોક્ષઃ આસ્માતઃ.

યથા તથાવન્ધવિમોક્ષયોઃ યો વિદ્વાન સ ચલુ મુનિરન્તકૃદિતિ ય્જયતે ॥

ટીકા-ઉપર્યુક્તવિષયમેવ સ્પષ્ટયન્નાહ-‘જહાહિ-વદ્ધં રૂમાણવેહિ’ યથા-એન. પ્રકારેણ મિથ્યાત્વાદિના ચલુ વદ્ધમ્-પ્રકૃતિસ્થિત્યાનુભાગાદિના આત્મસંવદ્ધકર્મ રૂ-અન્નિન્ન સંસારે માણવૈઃ મનુષ્યૈઃ મિથ્યાત્વાદિના વદ્ધં ક્રિયતે કૃતં વા, અથ ચ ‘જહા ય તેમિ તુ વિમુક્ક પાદિણે’ યથા-યથા રીત્યા ચલુ તેષાં કિલ આત્મસંવદ્ધકર્મણા વિમોક્ષઃ-વન્ધન. વિમુક્તિરૂપો મોક્ષઃ

સંસાર કો ત્યાગ કર્તા પण्डित महामुनि निर्ग्रन्थ जैन साधु कर्मों को अन्त करनेवाला होता है ॥ ૧૦ ॥

ઉપર્યુક્ત વિષય કો હી સ્પષ્ટ રૂપ સે નિરૂપણ કરતે હૈ-યર્થો યાને જિસ તરહ મિથ્યાત્વ વગૈરહ સે અર્થાત્ હસ સંસાર મેં માનવ પ્રકૃતિ તિયત્યાદિ સે કર્મ કો વદ્ધ યાને આત્મ સંવદ્ધ કરતે હૈં ઓર કર ચુકે હૈં એવં જિસાં રીતિ સે ‘અન આત્મ સંવદ્ધ કર્મો કા વિમોક્ષ હોતા હૈ અર્થાત્ મગવાન શ્રી મહાવીર સ્વામી ને યા ગૌતમાદિ ગણધરોને અન આત્મ સંવદ્ધ કર્મો કો વન્ધન સે વિમુક્તિ સ્વપ મોક્ષ-વતલાયા હૈ તથા ડસી પ્રકાર જિસકા જો સ્વરૂપ હૈ ડસ કો ડસ સ્વરૂપ કો યાને કર્મવન્ધ ઓર કર્મવન્ધ મોક્ષ કા વાસ્તવિક સ્વરૂપ કો જો વિદ્વાન મુનિ જાનુ લેતા-હૈં વહ નિર્ગ્રન્થ ભાવ સાધુ જૈન મુનિ મહાત્મા કર્મો કા અન્ત-કરને વાલા કહલાતા હૈ, એવાવતા હસ સંસાર મેં જીવાત્મા આસ્થવ-કા સેવન-કર

જ્યાન અસાથી તેના ત્યાગ કરીદો આ પ્રમાણે સંસારને ત્યાગ કરનાર પण्डित महामुनि એવા નિર્ગ્રન્થમુનિ કર્મોના અત કરવાવાળા થાય છે ॥ ૧૦ ॥

ઉપરોક્ત વિષયને-જ સ્પષ્ટ રૂપથી-નિરૂપણ કરતા કહે છે-જે પ્રમાણે મિથ્યાત્વ ત્રિગેરેથી અર્થાત્ સંસારમા-માનવ પ્રકૃતિ સ્થિત્યાદિથી કર્મને બદ્ધ અર્થાત્ આત્મસંબદ્ધ કરે છે અને કરી ચૂકે છે અને જે રીતે એ આત્મ સંવદ્ધ કર્યો નો છુટકારો-આને મોક્ષ થાય છે-અર્થાત્-તીર્થંકર ભગવાન વીતરાગ સ્વામીએ અથવા-ગૌતમાદિ-ગણધરોએ એ આત્મસંબદ્ધ કર્યોના બંધનથી વિમુક્તિરૂપ મોક્ષ મગી પતાવેલું છે એવું પ્રમાણે ‘જે’ જે સ્વરૂપ છે, તેના તે સ્વરૂપને ઓટલે કે કર્મબંધ અને કર્મ મોક્ષના વાસ્તવિક સ્વરૂપને જે વિદ્વાન મુનિ જાણે છે. એ નિર્ગ્રન્થ ભાવસાધુ કર્યોના અત કરવા વાળા કહેવાર્થ છે, કહેવાનો ભાવ એ છે કે-આ સંસારમા જીવાત્મા આસ્થવતુ સેવન કરીને જે પ્રમાણે કર્મને બાંધે છે, અર્થાત્ પોતાના આત્માથી એ કર્મને સંબદ્ધ કરે છે એવું પ્રમાણે ‘સર્વથં

આરૂપાતઃ તીર્થકૃદ્ભિઃ ગણધરૈર્વા કથિતઃ, 'મહાતદ્વા વંધવિમુક્ત જે વિઝ' યથા તથા-યસ્ય યત્સ્વરૂપં તસ્ય તત્સ્વરૂપ વન્ધવિમોક્ષયોઃ-કર્મવન્ધઃ કર્મવન્ધમોક્ષયોર્વાસ્તવિક્ત્વસ્વરૂપં યો વિદ્વાન્-વેદ જ્ઞાતવાન્ 'સે હુ મુણી અંતકહેત્તિ વુચ્છઈ' સઠિ-સ યલ્લુ ભાવમુનિઃ અન્તકૃત્-કર્મણો-ડન્તકૃદિતિ ઉચ્યતે, ઇતાવતા અસ્મિન્ સંસારે જીવાત્મા આસ્રવસેવનં કૃત્વા યથા કર્મ વદ્ધવાન્ તથૈવ સમ્યગ્જ્ઞાનર્શનચારિત્રારાધના દ્વારા તત્ત્વર્મવન્ધનાત્ મુક્તોભવિતુ મર્હતિ, અતઃપ્રય યો મુનિઃ કર્મવન્ધમોક્ષયોઃ યથાર્થઃ સ્વરૂપ જ્ઞાનાતિ સ નૂનં કર્મણામન્તકૃદ્ ભવતીતિ ફલિતમ્ ॥૧૧॥

મૂલ્મ-ઇમંમિ લોષ પરણ ય દોસુવિ, ન વિજ્ઞઈ વંધણજસ્સ કિંચિ વિ ।

સે હુ નિરાલંબણમપ્પઈટ્ટિણ, કલંકલીભાવપહં વિમુચ્છઈ ॥૧૨॥
ત્તિવેમિ । વિમુક્તી સમત્તા । આચારાઙ્ગસૂત્રં સમાપ્તમ્ ॥૧૨॥

છયા-અસ્મિન્ લોકે પરસ્મિન્ ચ દ્વયોરપિ ન વિદ્યતે વન્ધનં યસ્ય કિંચિદપિ ।

સ યલ્લુ નિરાલમ્બનમપ્રતિષ્ઠિતઃ કલંકલીભાવપથાદ્ વિમુચ્યતે ॥૧૨॥

इति ब्रवीमि । विमुक्तिः समाप्ता । आचाराङ्गसूत्रं समाप्तम् ॥१२॥

ટીકા-અથ પોહશાધ્યયનવિમુક્તિવક્તવ્યતાશેપાંશમુપસંહરન્નાહ-'ઇમંમિ લોષ પરણ ય દોસુવિ ન વિજ્ઞઈ વંધણજસ્સ કિંચિવિ' અસ્મિન્ લોકે-ઇતલ્લોકે, પરત્ર ચ-પરસ્મિન્ લોકે ચ દ્વયોરપિ-ઇહલોકપરલોકયોરિત્યર્થઃ યસ્ય-જનસ્ય કિંચિદપિ વન્ધનં રાગદ્વેષાદિજન્યં કર્મવન્ધનં ન વિદ્યતે-નાસ્તિ 'સે હુ નિરાલંબણમપ્પઈટ્ટિણ' સઠિ-સ યલ્લુ જનઃ નિરાલમ્બનઃ-આલમ્બનરહિતઃ, ઇતલ્લોકપરલોકમુખપ્રાપ્ત્યાશારહિતઃ સન્ ઇત્યર્થઃ, અપ્રતિષ્ઠિતઃ-ન ક્વચિદપિ પ્રતિવદ્ધઃ, અશરીરી ભૂત્વેત્યર્થઃ 'કલંકલીભાવપહે વિમુચ્છઈ' કલંકલીભાવપથાત્-

जिस प्रकार कर्म को बान्धता है याने अपने आत्मा से उस कर्म को संबद्ध करता है उसी प्रकार सम्यग्ज्ञान दर्शन चारित्र्यो की आराधना द्वारा उस कर्मबन्धन से मुक्त हो सकता है अत एव जो निर्ग्रन्थ जैन मुनि कर्मबन्ध और कर्मबन्ध के मोक्ष के यथार्थ वास्तविक स्वरूप को जान लेता है वह निर्ग्रन्थ जैन मुनि अवश्य ही कर्मों को अन्त करनेवाला होता है यह सारांश समझना चाहिये ॥ ११ ॥

अथ सोलहवां अध्ययन की विमुक्ति वक्तव्यता के अवशिष्ट अंश का उप-संहार करते हैं-इस लोक में और पर लोक में याने दोनों लोको में जिस मनु

જ્ઞાન દર્શન અને ચરિત્રોની આરાધના દ્વારા એ કર્મ બંધનથી છુટી શકે છે અતઃપ્રય એ નિર્ગ્રન્થમુનિ કર્મબંધ અને કર્મબંધ કર્મના મેક્ષના યથાર્થ વાસ્તવિક સ્વરૂપને જાણી લે છે એ નિર્ગ્રન્થ મુનિ જરૂર કર્મોના અંત કરનારા થાય છે, એજ આ કથનનો સારાંશ છે. ॥૧૧॥

હવે સોળમા અધ્યયનના બાકીના અંશનો ઉપસંહાર કરતાં સૂત્રકાર કહે છે આ લોકમાં અને પરલોકમાં અર્થાત્ બંને લોકમાં જે મનુષ્યને કષ્ટપણ રાગદ્વેષાદિ જન્ય કર્મ-

કલલરૂપસાંસારિકગર્ભાદિપર્યટનમાર્ગાદ્ વિગુન્નતે-વિમુક્તો ભવતિ તથા ચ લોકદ્વયરાગદ્વેષ-
દિજન્યકર્મબન્ધનરહિતઃ સાંસારિકપારલૌકિકસુખપ્રાપ્ત્યાશારદિતથ્ચ ભાવસાધુઃ અશરીરી-
શ્રૂતા ગર્ભાવાસાદિપર્યટનરહિતઃ સન મોક્ષં પ્રાપ્નોતિ एतेन લોકદ્વયસુખેચ્છારહિતઃ સાધકઃ
સર્વથા રાગદ્વેષશૂન્યઃ અપ્રતિબદ્ધવિહરણશીલો ગર્ભાવાસજન્મમરણાદિવલેશરહિતઃ સન્ સિદ્ધો
બુદ્ધો મુક્તશ્ચ ભવતીતિ બોધ્યમ્ ॥૧૨॥ 'તિવેમિ' इति અહં ગણધરઃ વ્રવીમિ-કથયામિ,
उपदिशामि इत्यर्थः 'विमुक्ती सम्मत्ता' विमुक्तिः समाप्ता-विमुक्तिनिरूपणं समाप्तम्
'आचारांगसूत्रं समाप्तम्' आचाराङ्गसूत्रमपि समाप्तम्-परिपूर्णम् ॥૧૨॥

इतिश्रो विश्वविख्यात-जगद्वल्लभ-प्रसिद्धवाचकपञ्चदशभाषाकलित-ललितकलापालापक-
प्रविशुद्धगद्यपद्यानैकग्रन्थनिर्मापक-वादिमानमर्दक-श्री-शाह छत्रपतिकोल्हापुर-
राजप्रदत्त-'जैनशास्त्राचार्य'-पदविभूषित-कोल्हापुरराजगुरु-वालव्रह्मचारी
जैनाचार्य जैनधर्मदिवाकर-पूज्यश्री-वासीलाल-व्रतिविरचितायां

श्री आचारांगसूत्रस्य द्वितीयश्रुतस्कन्धस्य मर्मप्रकाशिका-

ख्यायां व्याख्यायां विमुक्तिनामकम्

पोडशम् अध्ययनं समाप्तम् ॥૧૬॥

જ્યેષ્ઠા કા કુછ બી રાગદ્વેષાદિ જન્ય કર્મબન્ધન નહીં હૈ વહ મનુષ્ય નિરાલમ્બન યાને
આલમ્બન રહિત હોકર અર્થાત્ હસ લોક ઔર પરલોક કે સુખ પ્રાપ્તિ કી આશા
રહિત હોકર અપ્રતિષ્ઠિત હોતા હુઆ યાને કહીં બી પ્રતિબદ્ધ નહીં હોકર અર્થાત્
અશરીરી હોકર કલંકલીભાવ પથ સે યાને કલલ રૂપ સાંસારિક ગર્ભાદિ
પર્યટન માર્ગ સે વિમુક્ત હો જાતા હૈ ઇતાવતા દોનો લોકો કે રાગદ્વેષાદિ જન્ય
કર્મબન્ધન સે રહિત હોકર ઔર સાંસારિક તથા પારલૌકિક સુખ કા પ્રાપ્ત્યાશા
રહિત હોકર વહ નિર્ગ્રન્થ જૈન મુનિ મહાત્મા અશરીરી હોકર ઔર ગર્ભાવાસાદિ
પર્યટન રહિત હોકર મોક્ષ કો પ્રાપ્ત કરતા હૈ અર્થાત્ લોકદ્વય કી સુખેચ્છા સે
રહિત હોકર સાધક જૈન મુનિ સર્વથા રાગદ્વેષ સે શૂન્ય હોકર અપ્રતિબદ્ધ વિહરણ
શીલવાલા યાને બે રોકડોક સબ જગહ વિહાર કરનેવાલા જૈન મુનિ ગર્ભાવાસ

બંધ નથી તે મનુષ્ય નિરાલમ્બન એટલે કે આલમ્બન અર્થાત્ બંધન રહિત થઇને એટલે
કે આ લોક અને પરલોકના સુખ પ્રાપ્તિની આશા રહિત થઇને અપ્રતિષ્ઠિત થઇને અર્થાત્
કથાય પણ પ્રતિબદ્ધ તથા વિના અર્થાત્ અશરીરી થઇને કલક રૂપ ભાવપથથી અર્થાત્
કલકરૂપ સાંસારિક ગર્ભાદિ પર્યટન માર્ગથી મુક્ત થઇ બચે છે. એટલે કે બંને લોકના
રાગદ્વેષાદિ જન્ય કર્મબંધનથી છૂટી બંધને આ સંસાર સમધી તથા પરલોક સંબંધી
સુખની પ્રાપ્તિની આશાને છોડી ઇધને એ નિર્ગ્રન્થમુનિ અશરીરી થઇને તથા ગર્ભાવાસ
વિગેરે પર્યટન રહિત થઇને સાધકમુનિ સર્વથા રાગદ્વેષ શૂન્ય થઇને અપ્રતિબદ્ધ વિહરણ
શીલ અર્થાત્ રોકડોક વિના સવળે રથળે વિહાર કરવાવાળા નિર્ગ્રન્થમુનિ ગર્ભાવાસાદિ

जन्म मरणादि क्लेश से रहित होकर सिद्ध बुद्ध और मुक्त हो जाता है 'तिव्वेमि' ऐसा मैं गणधर कह रहा हूं याने उपदेश देता हूं इस प्रकार यह 'विमुत्ती समत्ता' सोलहवां अध्ययन रूप विमुक्ति निरूपण समाप्त हो गया ॥ १२ ॥

श्रीजैनाचार्य जैनधर्मदिवाकर पूज्यश्री घासीलाल व्रतिविरचित

आचारंगसूत्र के दूसरे श्रुतस्कंध की मर्मप्रकाशिकाव्याख्या में

विमुक्ति नामका सोलहवां अध्ययन समाप्त ॥१६॥

आचाराङ्ग सूत्र भी समाप्त हो गया ॥

જન્મ મરણના કલેશોથી રહિત થઈને સિદ્ધ, બુદ્ધ અને મુક્ત થઈ જાય છે, આ પ્રમાણે હું ગણધર કહું છું. અર્થાત્ ઉપદેશ કરું છું. ॥ ૧૨ ॥

શ્રીજૈનાચાર્ય જૈનધર્મદિવાકર પૂજ્યશ્રી ઘાસીલાલ વ્રતિવિરચિત આચારંગસૂત્રની

ખીજી શ્રુતસ્કંધની મર્મપ્રકાશિકા વ્યાખ્યામાં વિમુક્તિ નામનું

સોળમું અધ્યયન સમાપ્ત ॥ ૧૬ ॥

॥ આચારંગ સૂત્રનું આપાતર સમાપ્ત ॥

